BARTOLVS

A SAXOFERRATO IN PRIMAM INFORTIATI PARTEM.

Cum Alexand. Barb. Parif. Claud. à Seiffel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appofitis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis fummarijs, vt vocant, ad decifiones inueniendas quàm accommodatiffimis.

Quantam autem fidem, ftudium, diligentiamque in caftigandis grauiffimis erroribus, quibus fingulæ fcatebant pagellæ, in hac poftrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM fuo priftino nitori reftituentes diligens Lector in conferendis his noftris cum vetuftiffimis Codicibus facillimè dignofcet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Rubricæ primæ partis Infortiati.

FINIS.

BARTOLVS A SAXOFERRATO, IN PRIMAM INFORTIATI LIBER XXIIII. DIGET.

TITVLVS TERTIVS.

Soluto matrimonio, quemadmodum dos petatur.

1 *Liber hic quare appelletur Infortiatum.*
2 *Nomina imponuntur ad libitum, & ideo de eis non curandum.*
3 *Statutum concedens represalias contra Perusinos, non comprehendit illum qui vocatur Perusinus.*
4 *Idem est dicere Perusinus, quod de Perusio.*
5 *Argumentum ab etymologia vocabuli, non habet locum in nominibus propriis.*
6 *Hic liber diuiditur in quinque partes.*
7 *Denominat̃ ab vltimis volũtatib. hic liber, qñ illa est maior, & potentior pars.*
8 *Continuatio Rubricæ.*
9 *Libri pandectarum diuisi sunt gratia commodioris lecturæ.*
10 *Dos in matrimonio putatiuo non est proprie dos.*
11 *Verbum petatur pro repetatur. & nu. 12.*
13 *Verbum reddendi quando accipiatur pro quolibet actu trãslationis dominij, sicut verbum dari,*
14 *Verbum dari, potest sumi duobus modis.*
15 *Dictio, quemadmodum, quando interrogatiue, & quando similitudinarie ponatur.*
16 *Dos quid sit, & num. 21.*
17 *Datum, pro traditum.*
18 *Dos est quoddam ius vniuersale.*
19 *Dotem accessiones augent, & veniunt ex natura eiusdem actionis.*
20 *Pretium in vniuersalibus succedit loco rei.*
22 *Libellus generalis in actione de dote admittitur sicut in petitione hæreditatis, & fructus veniunt eadem actione.*
23 *Sententia lata in iudiciis vniuersalibus, quomodo dicatur continere quid certum.*
24 *Contractus dotis est de iure gentium.*

QVia. Hic nõ est caput libri, cõsiderata diuisione legislatoris, vt infra dicam, ideo omitto quæ in aliorum librorum principiis dici consueuerunt. s. quid sit subiectum legalis scientiæ & similia. ¶ Ante tamen 1 quàm ad rubricam descendam, quæro † quare hoc volumen Infortiatum appelletur? Quinque sunt responsiones in gl. Prima, cũ studiũ eẽt antiquit⁹ destructũ Romę, istud volumẽ fuit amissum: postea studiũ incepit Bononiæ esse, sicut adhuc hodie est, & istud volumen fuit recuperatũ Rauẽnæ: ꝓpter ꝙ multa iuri nostro fuerũt addita, q̃ ante deerãt. Vnde ius nostrũ est factũ magis forte. Vñ dr̃ Infortiatũ. i. valde fortiatũ, sicut. ĩ. de lib. & posth. l. Gallus. §. ille casus indifficilis, i. valde difficilis. sicut in syndone, quæ hẽt plus de serico dr̃ syndon, ita Infortiatũ. Hoc puto falsum, nã hoc volumẽ nũquã fuit amissum, semper. n. fuit totũ volumẽ Pandectarũ Pisis, & adhuc est. Præterea, si hoc esset verũ, iste liber diceret̃ Infortias nõ Infortiatũ. Secũda rõ est: qa hic sunt fortes leges, sed certe vt in ff. veteri, vt dicit glo. hic. puto tñ, ꝙ hic sũt tex. magis difficiles. s. in tit. de lib. & posth. ad leg. Fal. de acq. hær, & in tit. de bon. pos. q̃ sint in aliqua pte iuris, quare hoc põt tollerari. ¶ Tertia: qa dr̃ a ĩuẽtore, qđ nõ placet: qa nec Iustinianus, nec aliqs de ꝯpilatorib⁹ q ponũtur. C. de vete. iu. enu. l. ij. fuit hoc noĩe vocatus. ¶ Quarta: quia hęc sunt noĩa magistralia. & de his nõ est curãdũ: qa ptinacib⁹ relinquũt̃, vt dicit gl. ar. C. de ꝯst. pe. §. ij. & ĩ. ad mu. l. fi. §. pe. Ista. n. noĩa 2 † mutant̃ a & ĩponũt̃ ad libitũ. C. de mu. no. l. j. & ĩ. ad Treb. l. facta. §. a si ĩ dãda. & iõ de his ñ curat̃, vt ĩ. đ leg. j. l. si qs ĩ fundi vocabulo. Cer 3 te hęc rõ satis placet. Et ẽ arg. ad qõnẽ. † Quidã hñs b represalias ꝯ b ciues Perusinos siue hoĩes de Perusio, inuenit aliquẽ q vocabatur Perusin⁹, an hoc ꝓbat ipsum esse de Perusio. Vr̃ ꝙ sic, qa idẽ est di- 4 cere Perusin⁹ † ꝙ de Perusio, vt ex̃ de spon. c. j. facit ex̃. de rescr. c. si significãte. & ad mun. l. assumptio. ĩ prin. dixi ĩ l. prouinciales. ĩ. de ver. sig. In ꝯriũ est veritas. Pro hoc est casus in alleg. l. fi. §. pen. ĩ. ad c mun. Et quia c de istis nominibus propriis non est curadũ, vt dixi: nõ obstant ꝯtraria, quia loquũtur qñ hoc nomẽ Perusinus, ponit̃ d vt nomẽ appellatiuũ. d Secus si vt propriũ, vt dixi. Ex quo habes † ꝙ 5 argm̃ ab etymologia e vocabuli, nõ habet locũ in nominibus ꝓe priis: vt si aliquis vocetur Perusin⁹, nõ per hoc probatur ipsum de Perusio esse. ¶ Quinta, ꝙ dr̃ ab infortiasin, quod ẽ dispõ: quia vltimæ disposiones hic sunt, & hanc tenet Dy. quod satis placet. Collige ergo, ꝙ istud nomen est magistraliter impositũ ad placitũ. rõ aũt quæ mouit imponentẽ, potuit esse ea, quæ cõtinet̃ in secunda 6 & vltima rõne. ¶ Secũdo quæro, † qualiter diuidatur iste liber. Gl. vr̃ dicere ꝙ ĩ tres partes, qa de tribus tractat. Tu dic, ꝙ ĩ quinq; Primo, cõplectit̃ tractatũ matrimonij, vsq; ad titulũ de tutelis. Scđo materiã tutelarũ, vsq; ad titulũ de testa. Tertio de testamẽtis, & de iis quæ ꝯtinẽtur in eis, vsq; ad tit. de bon. poss. Quarto, de modo & ordine succedẽdi de iure p̃torio, vsq; ad tit. de suis & legi. Quinto & vltimo, tractat materiã succedẽdi ab intestato de iure ciuili, vsq; ad finẽ libri. Et ista põt esse quædã magistralis diuisio, licèt Imperator diuiserit aliter ĩ l. ij. C. de vete. iur. enu. Sed tu dices ſm hoc 7 quare magis denominatur † ab vltimis voluntatib⁹, q̃ ab illis materiis, quæ hic tractãtur? Rñdeo: quia illa est maior & potẽtior pars: 8 arg. s̃. de sta. ho. l. quærit̃. ¶ Hoc p̃misso † quod est generale ad totũ librũ, descẽdo ad rubricã ꝯtinuandã, & examino per contraria & qõnes. Glo. cõtinuat duobus modis. Prima est multũ à remotis. Scđa põt sustineri. Tu posses sic dicere. Primo. s̃. dixit de matrimonio, vt in tit. de spon. & in titu. de ritu nup. Item quia in eo interuenit dos, ideo posuit de iure do. & de pac. dot. & de fun. do. Itẽ quia ꝯstãte matrimonio fiunt donationes inter cõiuges, quæ reprobãtur, ideo de his tractauit. Itẽ, quia matrimoniũ qñq; est necesse dissolui, vt in §. nuptias. in auth. de nup. ideo posuit de diuortiis. Et qa solu. ma. dos petitur, ideo posuit istã rub. ¶ Op. primo sic, iste liber traditur ad instruendũ alios, & sic debet edi seu tradi à capite, vt l. argentarius. §. edi. s̃. de eden. sed hic nõ est caput libri, vt in gl. dr̃, ergo &c. Sol. Sicut fundus diuidit̃ gratia vberioris culturæ, vt ĩ. de lega. ij. l. Cai⁹. §. Titius. & gratia cõmodioris diuisionis, iudex adiudicat de parte vnius alteri, vt inst. de offic. iudi. §. quod si cõmode. Ita 6 [9] dñt doct. † ꝙ Iuriscõsulti ista tria volumina diuiserũt gratia cõmodioris lecturæ, aliàs vnus liber esset nimis magnus, & alius nimis paruus. Aduerte: quia recte põt dici ꝙ hic est caput libri, accipiẽdo librũ pro volumine, sed accipẽdo librũ ꝓ istis libris ꝓportionalibus, vt sunt quinquaginta libri fforum, & tunc nõ est caput libri, vt probat̃. ĩ. de leg. iij. l. librorũ. §. si cui, ſm doct. ¶ Secũdo op. hic dr̃, solu. matri. Cõtra: quia etiã ꝯstãte matr. repetitur dos, vt ĩ. eo. l. si ꝯstãte. & sic ista rub. nõ est ꝯgrua ad nigrũ. Solu. immo est generalis ad oẽs leges, de quibus tractare intẽdit principaliter, qm̃ regula ẽ ꝙ sol. ma. repetit̃ dos, licet qñq; fallat, vt no. ĩ. eo. l. ij. ĩ prin. Ideo l. si constãte. ponitur sub hoc tit. vt denotet illã specialitatẽ. ¶ Tertio ob. ꝙ ẽt qñ nullũ p̃cessit matrimoniũ, tractatur de dotis repetitione, vt ĩ. eo. l. si cũ dotẽ. §. fi. Sol. vt hic tit. sit perfectus, tractatur etiã 10 de mr̃io † putatiuo, in quo tñ nõ est ꝓprie dos, nec actione de dote repetit̃, sed ꝯdõe ob cau. vt l. j. C. de ꝯdi. ob cau. & s̃. đ ꝯdi. sine cau. l. auũculo, dic vt ibi, & C. đ ince. nup. l. q ꝯ. & ĩ. de adul. l. si adulteriũ cũ incestu. ¶ Quarto op. dr̃ hic, petat̃ &c. Cõtra: qa cũ semel data fuit dos, vt C. de do. cau. l. j. dẽt dici, repetat̃, vt s̃. deposi. l. j. §. eleganter. & ĩ. de leg. 2. l. cũ pr̃. §. fidei tuę. & C. de ꝯdi. ob cau. l. si repetẽdi. 11 & s̃. de ꝯdi. inde. l. repetitio. Sol. huius † timore dicit gl. expone pe f tat̃, id est, repetatur, f &c sic s̃. si cer. pet. in ru. vel dic ſm Dy. ꝙ hęc lex põt stare, ꝓprie aliquo casu, qñ dos esset data ab alio, vl̃ à neie, sed à marito ꝯstituta. Sđ certe tũc vir vr̃ ipi mulieri donasse, & sic ipa dedisse vr̃, vt s̃. si cer. pe. l. singularia. s̃. đ iu. do. l. licet. §. j. & sic ex põ ista ñ ẽ necessaria sicut prima. ¶ Itẽ an iste marit⁹ possit dotẽ ꝯstituere, est dubiũ, qđ dic vt l. j. C. de do. añ nup. & l. si volũtate. C. đ 12 do. ꝓmis. Vñ gl. bene exponit. sed an † hæc expõ sit ex ꝓpria signatiõe, an ex ĩterpretatiõe, gl. ĩ l. verbũ reddẽdi. ĩ. đ ver. sig. dicit ex ĩterp̃tatiõe. Tu dic ẽt ꝙ petitio põt assumi vt gen⁹, ꝓ qualibet petitione

ADDITIONES.

a ¶ Mutantur. adde, gloriosissimæ matris Mariæ præsidio inuocato, inquantum alex. post Guil. de Cu. in l. comparationes. C, de fide instru. tenet, ꝙ notarius non possit mutare signum propter comparationem, quod idem voluit Bald. consi. 22. 2. lib. & consi. 432. libr. 3, in quibus etiam tenet, ꝙ signum sit de substantia, & ꝙ notarius præsumatur rogatus, quã quam signum notarii non sit de substantia, nisi vbi viget consuetudo, tenet do. Card. cõsi. 133, Et quòd notarius non præsumatur rogatus, voluit. ang. consi. 74, & 473,

b Paris. ¶ Quidam habens. Vide Feli. in procœmio Greg. quid de eo, qui in instrumento dicit se Titium de papia. vide Feli. in c, cum causam. de proba,

c Pom ¶ Et quia. adde, quòd aliquando nomen paruum operatur effectum: quia si mortuo patre nascatur posthumus, & imponatur nomen patris, quòd ex hoc non ꝓbatur filiatio, Ita Bal. c. tuam, el primo, de ordi. cog. vbi ponderat tex. l. vxorem. ff. de manumis. testa. adde etiam quod dicunt Ioan. and. imo. & Card. in c. grauis. depo. & dicit gloss. l. facta. §. si in danda. ff. ad Treb. Card, in c, cum secundũ, de præben. vide Cæpo. consi. 3. & cons. 24.

d ¶ Appellatiuum. Vltra ale. adde quod voluit do. anto. in c. de Francia. extra de spon. Gemi. in procœmio Decr. vbi dicit, quòd idem est dicere, Petrus Frãcigena, quod petrus de Frãcia. & Romanus quòd subiectus Romanis. alleg. 1. dist. c. ius quiritum. & glo. in c. quanto. 63 distin. & text. in c. archidiaconum Florentinum. 85. distin. argumen, 24. quæstio. 4. cap. comperimus, 1. q. 1. c. scriptum. & inquantum alex. post. imo. ponit, an concessis represaliis contra perusinos, si perusinus alibi habitat, non perusii, possit capi, vide quod consuluit bald. consi. 445. quatuor ad propositum, lib. 4. vbi loquitur de represaliis concessis per Venetos contra do. Galeotum malatesta, & eius subditos, & districtuales, inquantum etiã idem alex. quærit quid econtra, si represaliæ concedantur per Bononienses contra perusinos, & bononiensis habitet perusij, an possit capi, & dicit quòd non, allegando Ioan. and. in addi. ad spe. in rub. de iniu. & dam. da. adde quòd idem voluit Baldus in consi. 102 quod dictus grassus. & consi. 311. punctus concessus. 2. lib. an autem concessis represaliis contra aliquã ciuitatem, comprehendantur postea nati: vide Pau. de Cast. cons. 314.

e Pom. ¶ ab etymologia. Vide Feli. in procœmio decre. Feli. c. quanto. de præsum. Barb. cõsi. 1, in 1. vol. & præpos. c. priuilegia. 3. dist,

f ¶ Repetatur. adde eundẽ alexã. in l. 1. §. si quis ædificium. & quæ ibi posui. infra de ope. no. nun. & inquantum, h. d. ꝙ statutũ de compromissis est fauorabile, alleg. per. de anch. consi. 78. in alleg. clxxxvij. & vide pau. de Cast. consi. 69. & præcedenti.

tione seu repetitione ĩ iudicio vl'ex.l.amplius.rẽ tat.hab.& l.si decẽ cũ petiero.j̃.de ver.obl.& tũc repetere est ei⁹ spẽs,& ꝯtinet̃ sub suo gñe ex ꝓpria signatione,vt j̃.de reg.iur.l.sꝑ in generalib.& si ĩtelligas ita esse positũ hic,ista expõ nõ esset necessaria,nisi cã dubitationis tollẽdę.Itẽ põt assumi vt spẽs separata.&tũc ꝓcedit,qđ dr̃ ex ĩterpretatione,&c.Idẽ dic†de verbo reddẽdi,ᵃnã p̃t accipi verbũ reddi.ꝑ gñe.s.ꝑ quolibet actu trãslationis dñij,sicut verbũ dari,vt Inst.de act.§.sic itaq;.& j̃.đ.ver.ob.l.vbi aũt.ĩ fi.tũc verbũ.reddẽdi,ꝯtinet verbũ dari ꝓprie.Alio mõ p̃t accipi ꝓut ẽ spẽs distincta & separata.d.§.elegãter.§.fidei tuæ.& tũc ex ĩterpretatione,& istud est vtile scire ꝑꝑ statuta.Sic ẽt verbũ†dari,p̃t sumi duob.mo. Vno mõ ꝓut est gñ⁹.i.ꝙ oĩs act⁹ q quẽ dñiũ trãfert̃,est genus.l.vbi aũt.in fi.de ver.ob.Scđo sumit̃ tãquã spẽs mõ si tu accipis dari tanquã genus,tũc ꝯtinet reddi ex ꝓpria signatione,l.ij.C.de ꝯhẽ.&cõstip.Sed si accipit̃ dari ꝓ spẽ,& sic seperatũ a reddẽdo,tũc ex ĩterp̃tatione ꝯtinet reddi:& ita ĩ verbo petat̃:qa põt accipi large vt genus,itẽ ꝓut spẽs.& si accipit̃ peti tãquã gen⁹,tũc nõ est necessaria expõ petat̃.i.repetat̃:qa ex ꝓpria signatione ꝯtinet̃. Sed si accipias peti,ꝓut spẽs,tũc ẽ necessaria expõ.i.repetat̃:qa ex ĩterpretatione ꝯtinet̃.¶ Quæro primo.dr̃ hic,sol.ma.an hic tit.hẽat locũ quocũque mõ soluat̃.dic ꝙ sic,ᵇ facit.j̃.ea.l.si qs stipulet̃.Scđo q̃ro,qual'r accipiat̃ hic dictio†quẽadmodũ.Rñdeo,hic accipit̃ ĩterrogatiue. Querit̃.n.ꝑ quos,& a qb⁹,inquãtũ,& qñ dos petat̃.& dic vt ĩ gl.sic.s̃.quẽad.ser.amit.ĩ rub.& j̃.quẽad.test.ap.& đ pac.do.l.si pr̃.§.j.Qñq; ponit̃ sil'itudinarie,directo vl' ꝑ ꝯ̃riũ,vt j̃.đ adi.leg.l.iij.§.si duob.& ibi gl.de acq.pos.l.quẽad.& C.de agri.& cẽsi.l.quẽad.¶ Tertio q̃ro hic dr̃,dos:qđ ẽ dos?dicit Azo ĩ sum.C.de iu.do.dos†est q̃ a muliere,vel eius pr̃e,marito,vel ei⁹ patri ꝑꝑ onera mr̃ij dat̃,vt perpetuo sit penes eũ,& ibi eã ꝓbat.Hęc diffinitio nõ vr̃ vera:qa ẽt si nihil dat̃ vel tradit̃ à muliere,ꝯstituitur dos,vt ĩ debitore liberato causa ꝯstituẽdæ dotis.vt s̃.de iu.do.l.ꝓmittẽdo.§.j.& l.licèt.ĩ prin. Sed p̃t rñderi,ꝙ vr̃ a muliere data,vt ĩ ꝑalle.l.licet.Præterea si mulier nõ ẽ dña,& dat fundũ alienũ ĩ dotẽ,tñ tradẽdo dr̃ fundũ dotalẽ facere, vt s̃.de fun.do.l.dotale.§.j.& ibi not.Sed excusando dic,ꝙ ĩtellexerit† datur ꝓ traditur:sic s̃.đ po.l.in prĩ.& qđ ibi no.& j̃.& de reg. iur.l.ñ vñr data,Pręterea qđ diffinitio Azo.ñ sit vera,ꝓbat̃ sic.Azo dicit ꝙ illud,qđ datur est dos,hoc est falsũ qa dos ẽ quoddã ius incorporale,ᶜsicut hr̃ditas,pr̃imoniũ,peculiũ,&c.vt j̃.de ĩpẽ.l.qđ dr̃.la.j.&ibi tex.&gl.ᵈĩ ver.licet dotis.Pręterea,†ꝙ sit i⁹ vl'e seu ĩcorporale,patet:qa fruct⁹ &accessiones ñ augẽt res singulares,sed bene augẽt vl'em.s.hr̃ditatẽ.vt l.itẽ veniũt.§ fruct⁹.s̃.đ pe.hær.Ad qđ facit.j̃.de ver.si.l.hr̃ditatis appl'o.& l pecunię.§.j.s̃.đ pec.l.peculiũ nascitur.†Sed accessiões dotis augẽt dotẽ,& veniũt ex nã eiusdẽ actionis,vt j̃.e.l.si marito.§.fi.C.de iu do.l.ẽt.Ergo patet ꝙ ẽ qđ vl'e. Præterea ĩ vl'ibus p̃tiũ† succedit loco rei,secus ĩ particularib⁹.vt l.si & rẽ & p̃tiũ.s̃.de pe.hær.& ibi no.in l.Imꝑator.j̃.de leg.ij.& per doc.C.de rei vind.l.mr̃.Sed ĩ dote p̃tium succedit loco rei, vt no. j̃.de ver.sig.l.Labeo.& l.Sabinus.§.itẽ si dñs.Ergo dos ẽ aliqd vl'e: hoc aũt ꝙ p̃tiũ succedat loco rei,intelligo ẽm l. ita ꝯstãte.& l.res q̃ ex dotali.s̃.đ iur.do.†¶ Ex his ꝯcludo diffõnẽ Azo.esse falsã Dic ergo sic,dos est quoddã i⁹ ĩ se ꝯtinẽs id,qđ a muliere,vel ei⁹ pr̃e, & marito,vl'ei⁹ pr̃i trad.t,vl' ꝓ tradito hr̃ ad onera matrimonij sustinẽda.Et p̃dicta sũt multũ vtilia†ad practicã,quare dico,qđ admittit̃ libell⁹ vl'is.f seu gñalis,sicut ĩ pet.hr̃ditatis,& fruct⁹ ĩterim ꝑcepti ven iũt eadẽ actiõe,ñ ex offi.iudicis.ꝑ ea q̃.s̃.dixi & ꝙ no.s̃.de edẽ.l.j.ĩ prin.magnę gl.Sed hoc vr̃ ꝯ̃ l.fi.C.de sen.q̃ sine cer.quãti.ꝓfer.Sol.† Sentẽtia q̃ fert̃ ĩ iudicio vl'i, dẽt ꝯtinere certũ respũ vniuersi,sed ĩcertitudo q̃ ẽ respũ rerũ particulariũ q̃ ꝯtinẽtur sub vniuerso,nõ vitiat,vt d.l.j.ĩ gl.mag.s̃.de eden.Sed in d.l.fi.fuit sentẽtia incerta respũ vniuersi.Nõ.n.declarauit ibi iudex dotẽ eẽ datã nec quãtitatẽ dotis.Sed si declarasset dotẽ datã,licet nõ quãtitatẽ,valeret, vt ex p̃dictis patet.Hoc ẽt ꝓbat̃ ĩ d.l.fi.vbi libellus admittitur ĩ quo dos petitur, licèt quãtitas dotis nõ exprimatur.Itẽ p̃dicta determinatio vr̃ ꝯ̃ l.si peculiũ.ĩ prĩ.j̃.de pec.leg.vbi dicit,ipsa corporalia vindicãda.Quare dic.ꝙ q̃dã ẽ vniuersitas corporũ,vt grex.& ista vl'r p̃t vindicari, & ꝑsonali actione peti,vt l.j.ĩ fi.& l.seq.s̃.đ rei vin.Quædã est vniuersitas corporũ & iuriũ,vt peculiũ,hęreditas, dos & similia.& tũc si actione ꝑsonali vl' mista agatur,põt vl'r peti,vt dixi.Aut agit̃ mere reali,& tũc sunt corpora designãda,vt palle.l.si peculiũ.Rõ quia ista iura personalia nõ pñt vindicari, vt l. si ager.s̃. de rei vind.& l.pe.C.eo.tit.j̃.quorũ bono.l.fi.¶ Quarto q̃ro†an dos,siue ꝯ̃ctus dotis ʰ sit de iure gentiũ,vel ciuili?Dico de iure gentiũ,vt est expressum.s̃.de cap.l.eas.Facit,quia nõ est de casibus exceptis qui ponũtur in l.ex hoc iure.s̃.de iusti.& iure.¶ Vltimo quæro,an Guarnerius viderit hũc librum.Quidam dicũt ꝙ non,quod nõ placet:quia hic posuit opin.suas,vt patet in l.ij.§.fi.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Reddendi.Vide aliquid per Alex.consi.54.in 4.vol.glo.ca. qui dormierit 27.q. 2. Ale.consi.vlt.4.vol.Barb.consi.120.

b ¶ Quod sic.Inquantum Ale.dicit,ꝙ persona ignorãs ius,& sciẽs factum & contrahens matrimoniũ de præsenti in gradu ꝓhibito,amittit dotẽ,& applicatur fisco, adde ꝙ dictum suũ debet intelligi,qñ per carnalẽ copulã matrimoniũ fuit consummatũ,& erant maiores:qa verba nihil operãtur in contrahendo matrimonio in gradu prohibito.Et ita voluit Bal.cõs.102.lib.3.& ad hæc ne lõgior sim,vide Rom.consi.405.Adde ꝙ paulus de Cast.hic enumerãt priuilegia,& idem facit Rom. consi.67.qui consuluit, ꝙ stante statuto, quòd oĩa bona mariti sint tacite hypothecata vxori, & perinde habeant, ac si essent expresse hypothecata,ꝙ hæc tacita hypotheca habet omnia priuilegia,quæ vera hypotheca.

c Paris.¶ Ius incorporale. Sequitur Comen. consi. 119. istud etiam dicit Barto, in l.eum pater.§.pater filiæ.in 2.opp.ff.de lega.2.

d Pom.¶ Tex.& gl.Vide quid ex hoc inferat ale.consi.105.4.vol.& consi.24.eod.vol. Ale. l. edita.C.de eden.Bar.consi.120.

e ¶ Dic ergo.De hac diffinitione Pau.de Cast.hic dicit,quod aliqui reprobaut Bar.& male, de quo vide Ange.consi.180.licèt do.ale.aliter alleget.& in d consi.ex sua diffinitione infert,quòd stante statuto ꝙ maritus lucretur dotẽ,quòd tale statutũ verificabitur in dote promissa,quod limitat pau.de Cast.in l.iubemus. C.de sacrosan.eccle. si promittens fuit in mora,quia sua mora non debet sibi opitulari.Et hoc idem voluisse videtur Bal. consi 224.incip.quia ista dos.lib.4.ibi,ne mora possit imputari debitori,& Bart.consi.133.incip. statuto ciuitatis Eugubii,alias statuto communis Sauiani.& alexan.in consi.74.in fi. lib. 4.vbi dicit hanc esse communem opinionem,quam etiam firmauit Ang.consi.76.incip. statutum loquitur.an autem stante statuto,ꝙ si matrimonium fuerit solutum morte mulieris,liberis non extantibus,ita quod dos sit in casu restitutionis , maritus lucretur tertiam partem dotis quam restituere tenebatur,si maritus vxori,vel socero dederit dilationem de soluenda dote, in tribus, vel in quatnor annis , & dilatione pendente moriatur mulier,sine liberis,vel lapsa sit dilatio,an lucrifaciet maritus dotem ? consuluit ange. ꝙ non.quia iste est casus omissus a statuto,quia statutum non concedit lucrum nisi eo casu quo esset in casu restitutionis,quod hic non fuit.vide eius consi.158.incip.quod si.

f ¶ Vniuersalis.adde ang.con.80.incip.do.Maria de bastariis per Do.alex.aliter allegat. cui. inquãtũ.in fin.ponit,an valeat statutum imponẽs pœnam filio cũ ea contrahenti matrimonium sine consensu patris.adde quod voluit Oldr.consi.16.& Bal.consi.324.li.4.Et ꝙ actio de dote cõpetat etiam ad fructus,adde etiam Bar.in l.1.§.1.infra.de impen.in rebus dotal.factis.Bal.in l.emptorem.C.de loca.& in l.frater a fratre.s̃.de condi.indeb. aut. & Im.in c.Rey.extra de testa.& ang.in cõsi.74.incip.do.Auriola.& ꝙ veniant fructus & accessiones in actione de dote,tenet etiam gl.magna in l.1.in prin s̃.de edẽ. & possunt peti vnà cum interusurio medii temporis,ita Bar.& omnes in l.si socer,in §. Lucius. infra eo. & in l.nupta.§.1.& in l.si marito.§.si fundum.j̃.eod.vbi actio de dote datur ad fructus.ponũt etiam Cy.& doct.in l.nõ est,C.famil.ercisꝯn.

g Paris.¶ Vniuersitas corporũ.cõtrarium tenet Bar.in peculio.in rub.supra de pec.Io. Fr.

h Ru.¶ Contractus dotis,An sit de iure gentiũ,vide per Bal.nouellũ in tractatu de dote, in 3.par.vbi plenissime discutit,& tandem octo conclusiones elicit super isto artic.

LEX PRIMA.

1 *Priuilegia dotis,an dentur ipsi actioni dotis,an vero personæ.*
2 *Priuilegium prælationis in hypothecaria non transit in alium.*
3 *Priuilegium ne fundus dotalis alienetur,quando transeat ad omnes.*
4 *Priuilegium quòd in dubio pro dote præsumatur,& pro ea fiat interpretatio, transit ad omnes,ad quos dos transit.*
5 *Priuilegium tacitæ stipulationis,& quòd contractus dotis sit bonæ fidei,transit ad omnes.*
6 *Priuilegium vt iudicium dotis sit summarium,an transeat ad hæredes.*
7 *Priuilegium quòd præferatur cæteris,non transit ad hæredes.*
8 *Priuilegium quòd tacita hypotheca dotis sit priuilegiata,trãsit ad suum hæredem.*
9 *Dos an sit priuilegiata ante matrimonium.*
10 *Dos an constituatur nudo pacto.*
11 *Dos creditur promissa de bonis patris.*
12 *Dos quando dicatur promissa de bonis aui,& quid de matre,& fratre.*
13 *Si mutus accepit dotem,quòd fingatur stipulatio.*
14 *Dos,an ratione incertitudinis vitietur,& quando incertitudo vitiet contractũ.*
15 *Alia priuilegia dotis.Iudex constituit dotẽ filiæ,quando pater est absens nu. 16.*
17 *Alienare quòd non possit res dotalis immobilis sine derceto.*
18 *Res mobilis dotalis quando,& quæ alienari possit sine decreto.*
19 *Mulier præfertur de dote in actione personali & hypothecaria.*
20 *Testis si dicat quòd vidit Titium possidere per triginta annos semper quòd non dicatur falsus,licèt probetur Titium aliquo tempore fuisse absentem.*
21 *Dictio,semper quòd denote tcontinuationem*
22 *Testes qui deponũt de possessione,quod intelligatur de possessione naturali.*
23 *Possessio continuata,quæ satis dicatur probata.*
24 *Dos quòd in omni parte mondi,& contra quemcunque sit priuilegiata.*
25 *vtilitas publica & priuata sumitur quatuor modis.*
26 *Publica vtilitas quando præferatur priuatæ,& alteri publicæ.*
27 *Dispositio huius legis,quòd habeat locum in dote profectitia & aduentitia.*
28 *Mulier quæ secundo nupsit dote non repetita,habet priuilegia.*
29 *Mulier sterilis quod habeat priuilegia dotis.*
30 *Doctor vel scholaris qñ possit expellere fabrũ maleãtẽ penes scholas vel camerã.*
31 *Debitum causa studij,& debitum causa dotis concurrunt.*

Dotis causa. ᵃCausa dotis est priuilegiata ꝑꝑ fauorẽ Reipub.qui vertitur in liberis ꝓcreãdis.Et diuide vt ĩ gl.¶ Casus ĩ terminis.Reperiũtur duo instr̃a confecta eadẽ die,ᵇ & in quolibet cõtinetur obl'o personalis per se,& hypothecaria: vnum est dotis,& aliud ẽ mutui.Quæritur quod præsumatur primo factum.Et respõdet Iuris.Do tibi talem regulam,Dotis cã,&c.& ponit rõnẽ regulę,& rõnẽ rõnis.Notabilia collige per teipsum,&c.Primo op.certum est,quòd mr̃iũ est cã dotis,vt l.j.cũ si.s̃.de iur.do.male ergo hic dicit,dũ dicit dotis cã;qa ẽm hoc tractat de mr̃io,cũ deberet tractare de dote,vt patet ex rubrica.Huius timore gl.q̃ ẽ hic,dat sex expositiones,vt ĩ ea videtis.Sed qdã dãnãt oẽs istas expositiões.Primas quiq; reꝓbãt ista rõne:qa si priuilegiũ daret̃ ipsi actioni vel doti,vel ei⁹ nãę,siue ꝯ̃ctui,trãsiret ad oẽm,ad quẽ trãsiret actio siue ipsa dos.l.ĩ oib⁹,& l.priuilegia.j̃.de reg.iur.& de aqua quoti.& esti.l.j.§.ꝑmittit̃.Sed hoc nõ est verũ in dote.l.j.C.de priuil.dot.ergo,&c.Vltimã rep̃hẽdit Dy.dicẽs,ꝙ hoc nõ reperitur lege cautũ,& qa hic eẽt poti⁹ odiũ,q̃ fauor,vt C.vt ĩfra certũ tp̃s.l.j.Vñ alij,vt Odof.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Dotis causa.Vide Rom.consi.157.in prin.Item quæ scripsi ad Bar.in auth.ingressi C.de sacrosan.eccle.
Pom.¶ Vide in materia per Barb.consi.3.in 1.vol.& consi.6.eo.vol. vide Feli. in c. ad audientiam,in ver.8.concludendo.de rescrip.Aliquid per Barb.consi.15.1.vol.amplia hanc l.vt per gl.1.in l.ius pluribus.ff.de iusti.& iure.

b ¶ Eadem die.vltra Alex.quod voluit Bald.consi.243. lib.3. quòd si reperiantur duo instr̃a dotis ea.die,&.eisdem testibus confecta,vnum quo apparet prædia simpliciter in dotem data,aliud quo fuerunt æstimata quòd hæredum mulieris erit electio quo vti velit, & qualiter intelligatur,quòd in dubio pro dote iudicandum sit. vide Rom.consi.157.

a Odof.exponũt dotis cã.i.mulier ĩ actiõe de dote.Et hoc vr̃ ꝓbari
ĵ.de priui.cred.l.dabimus.in prin.vbi dicitur,ipsi mulieri,&c.Et ad
idẽ C.d priui.do.l.j.Sed istud vr̃ ꝯ tex.C.de rei vxo.act.l.j.§.& vt ple
nius.vbi dr̃ de ipsa actione dotis,&c.Et sic patet,ꝙ priuilegiũ dat
b actioni,& nõ ꝑsonę.Vnde Dy.dicit dari priuilegiũ b actioni,& non
ꝑsonæ,tñ dat fauore ꝑsonæ mulieris,&ideo nõ trãsit ad hr̃des.Idẽ
1 tenet Cy.in d.§.&vt pleni⁹.Tu dic† quãlibet expõnẽ ꝑ se esse verã
diuersis respectibus.Nã dos habet multa priuilegia,vt ĵ.videbitis,
Quoddã priuilegiũ est tacitę hypothecę,&illud datur ipsi actioni
de dote,vt preal.§.&vt plenius.Et fateor,ꝙ hoc trãsit ad quecũq;
trãsit actio de dote,vt ꝓbat Inst.de act.§.fuerat.ĩ fi.vbi ponit aduer
c satiua c dictio,aũt,q̃ innuit,ꝙ priuilegiũ,alias hypotheca,transit ad
oẽs.Et ad idẽ facit d.§.&vt pleni⁹:qa ẽt ex pte viri ẽ tacita hypothe
2 ca,&sic ꝯpetit tã alteri,q̃ mulieri.Sed illud priuilegiũ† ꝙ illa hypo
theca sit priuilegiata,vt p̃ferat aliis hypothecis hoc ñ trãsit ĩ aliũ. l
Et hoc tenet Pe.vt no.Cy.C.de pri.do.l.j.fin Pe.&Iac.de Are.&no.
ipse Cy.in l.assiduis.in vlt.q.C.qui.po.in pig.& tunc bñ ꝓcedit illa
expõ dotis cã.i.actio dotis,&sic est causa cãta,vt C.ꝑ quas pers.no.
acq.l.j.Quoddã est priuilegiũ,qd datur ipsi doti,hoc est,rei ĩ dotẽ
3 datæ.qd gl.dixerũt esse dotẽ,vt dixi s̃.in rubr.vt est priuilegiũ† ne
fund⁹ dotalis possit alienari,&istud silr̃ trãsit ad oẽm,ad quẽ trãsit
dos ipa:qa hr̃s posset al's vĩdicare,sic vt ipsa mulier,nisi vir eẽt hrs,
4 vt l.fundũ dotalẽ.s̃.de fu.do.&ĵ.de vsuc.l.cũ vir.Vel† pone exẽplũ
de illo priuilegio,ꝙ habet dos,vt ĩ dubio ꝓ ea p̃sumatur& fiat iter
p̃tatio,qd posui casum in hac l.Istud.n.dat ipsi doti:qa tex dicit,in
ambiguis ꝓ dotib⁹,&c.vt l.ĩ ambiguis.s̃.de iu.do.& l.in ambiguis.
de reg.iu.Et istud trãsit ad oẽm,ad quẽ& dos.Nõ.n.datur ipsi mulie
ri tñ,sed ẽt ex pte viri ꝓcedit,vt patet ꝑ no.in d.l.ĩ ambiguis.&tũc
bñ ꝓcedit expõ sequẽs,dotis cã.i.ipsa dos.Idẽ dico de iij.& iiij.ex
5 põne:qa ad idẽ tẽdũt.qddã est priuilegiũ,qd datur ipsi ꝯctui,vt† de a
tacita stipl'one,vt C.de rei vxo.act.l.j.in prin.Itẽ ꝙ sit ꝯctus bonę fi b
dei,ĩst.de act.§.fuerat,&ista silr̃ trãseũt ad hr̃des,vt d.l.j.§.illo ꝓcul
dubio.C.de rei vxo.act.& tũc ꝓcedit v.expõ,dotis cã.i.titulus,seu c
6 ꝯct⁹.quoddã ẽ priuilegiũ† qd dat causę,seu ĩstãtię iudicij,vt qa ista d
cã ẽ fauorabilis,iõ iudex p̃t abbreuiare dilationes,vt cã citi⁹ finiat,
arg.ĵ.de re iu.l.ij.&de iudi c.dispẽdiosam.in cle.& hoc mõ ꝓcedit
expõ.gl.vj.Nõ obst.qd dicit Dy.videlicet,ꝙ nõ reperitur lege cau
tũ,&c.qa immo reperitur,vt dixi.Nec obst.l.ij.C.vt infra cert. tẽp.
qa fateor,ꝙ instantia ipsius causę nõ perit tpe biẽnij:quia hoc eẽt
d odiũ,sed iudex dabit dilationes breuiores d in fauorẽ mulieris, si-
cut in cã alimẽtorũ.Et hoc tetigit.ĵ.ea.l.si ꝯstãte.in iij.qõ.prin.&in
vj.&istud priuilegiũ trãsit ad hr̃des vl'es,vel nõ ẜm qualitatẽ hr̃dis
7 vt p̃alle.l.ij.de re iud.Quoddã ẽ priuilegiũ,qd† dat ꝑsonę,vt p̃ferat
aliis,&istud datur mulieri,&ad hr̃des ñ trãsit,vt allegata l. dabim⁹.
ĩ prin.ĵ.de priuil.cred.& C.de priu.cred.&tũc ꝓcedit expõ Odof.
dotis cã.i.mulier ĩ actione de dote.Quoddã est priuilegiũ qd dat
8 meræ actioni fauore mulieris† vt qa illa tacita hypotheca sit priui e
legiata,&tũc nõ trãsit nisi ad suũ hr̃dẽ,vt prealle.§.fuerat.& l.assi-
duis.&tũc ꝓcedit expõ Dy.& Cy.qui eũ seqtur,&tũc vides ꝙ q̃li-
bet expõ ẽ bona,&ideo iurisc.dixit,dotis causa,&c.volẽs ponere
verbũ gñale aptũ referri ad oĩa priuilegia.Possetis dicere hoc esse
falsum.Nã tex.q sequitur,loquit solũ de priuilegiis,q̃ cõpetũt mu
lieribus.Dicit.n.Nã reip.interest dotes mulieribus.&c.¶ Vñ de ne
cessitate debet exponi,dotis cã.i.mulier ĩ actione de dote.Rñdeo,
cuicũq; ꝯcedatur,siue actioni,siue ꝯctui,siue ipsi doti,siue ipsi mu
lieri,sꝑ interest mulieris.interest.n.nr̃a habere bonas & priuilegia
tas actiones,&ideo tex.iste nõ ꝯcludit,ꝙ sꝑ mulieri ꝯcedat priuile f
giũ.Ex p̃dictis apparet solutio q.q̃ ponit Dyn.ĵ.ea.l.post dotẽ , an g
mortua filia pr̃ hẽat priuilegiũ?&dic,vt ibi dicã,&dabo regulã.Se
cundo op.ad hoc ꝙ dr̃ hic,sꝑ.ꝯ.ĵ.ea.l.maritũ.Huius ꝯtrarij timore h
dicit gl.qd est veritas,ꝙ illa ẽ rl'a,ꝙ dos est priuilegiata oĩ tpe,& ĩ
e oĩ casu eorũdem tẽporũ s.ante mr̃iũ,&eo ꝯstante,& eo soluto. &
de hoc ponit exẽpla.Fallit ĩ casu d.l.maritũ,ideo gl.subaudit fere.
Aduertatis circa istã glo.oportet nos videre vtrũ bene dicat in eo
qd dicit,ꝙ oĩ tpe est priuilegiata.Scdo,an bona exẽpla ponat.Ter
9 tio,an bene ꝯtraria soluat.Ad primũ op.&vr̃† ꝙ dos nõ p̃t esse pri
uilegiata añ mr̃ium,cum non possit esse sine mr̃io,vt l.iij.s̃.de iur.
do.Rñde,ꝙ dos post secutũ mr̃iũ assumit priuilegiũ,ĩ eo ꝙ factũ i
f fuit ante mr̃ium.vel dic,ꝙ ẽt si mr̃ium nõ sequat, habet tñ sponsa
ĩ aliquib⁹ priuilegiũ,vt ĵ.de priui.cre.l.ij.in §.fin.&s̃.de iure do.l.si
10 spõsa.¶ Ad ẜm venio.s.ad exẽpla.&ad primũ exẽplũ.s.ꝙ† dos ꝯsti
g tuit nudo pacto, g opp.qa sꝑ fingit stipl'o,vt C.de rei vxo. act.l.j.§.j. k
Sol.gl.loquit ẜm ista tpa,vt no.in l.ad exactionẽ.C.de do.ꝓmis.Itẽ
ꝯ:qa illud exẽplũ est ex parte viri,sed lex nr̃a loqtur de priuilegio
ex parte mulieris.Rñde,qa ẽt mulieris ĩterest dotẽ nudo pacto ꝯsti
11 tui,& stipl'onem p̃sumi:qa statim q̃ritur mulieri.Aliud priuilegiũ l
h est:† qa de bonis pr̃is ꝓmissa creditur,h vt l.fi.C.de dot.promis.Rõ, m
qa paternũ officiũ est dotare,ꝙ intellige de pr̃e legitimo,& nãli,
12 sec⁹ de nãli tñ,vt ĵ.de leg.iij.l.vxorẽ.§.pr̃ nãlis.dic vt ibi.¶ † Quę
ro qd in auo?gl.male loqtur in p̃alle.l.si.Sed dic idẽ in auo pr̃no,vt
ĵ.de coll.bo.l.dedit dotẽ.Quid de mr̃e,dic vt ĩ l.neq; mr̃.C.de iure
do.Sed qd in fratre?dic vt in l.cũ plures.§.pe.ĵ.de admi.tut.& in l.ñ
õi.C.de admi.tut.Aliud exẽplũ ẽ ĩ priuilegio de tacita stipl'one,&
de tacita hypotheca.&hoc ẽ verũ de iure hodierno,nõ ẜm ista tpa,
i ¶ Sed qd si mutus accepit dotẽ,qd põt† vt l.mutus.ĩ prin.s̃ de iur,
13 do.Vr̃ qd nõ possit fingi stipl'o,vt ĵ.de verb.obl.l.j.in prin.ꝯiuncta
l.q̃ ad certũ.s̃.loc.Sed puto fingi stipl'onẽ ĩterpositã eo mõ quo p̃t,
s. ꝑ seruũ,vt p̃allegata.l.j.ĩ prin.de ver.ob.¶ Aliud priuilegiũ est ꝙ
14 dos p̃t in arbitriũ pr̃is ꝯferri,&eo detracto remanet ꝓmissio† in
certa,& valet,vt l.cũ post.§.gener.s̃.de iu.do.Qd intellige in ꝓmis
sione facta ꝑ stipl'onẽ,vt ibi no.Quidã moderni dicũt,ꝙ hoc ñ est
K speciale in dote:qa dñt idẽ in aliis ꝯtractib⁹,vt incertitudo k possit
admitti rõne adiuncti certificati,vt in legato ad refectionẽ viæ,in
tutelis,&alimẽtis,& c.l.quidã in testõ.ĵ.de leg.ij.de ann.leg.l.si cui
annuũ.ita dicit Cy.C.de do.ꝓmis.l.j.ego credo gl.bñ dicere,al's nul
la incertitudo vitiaret.Nã ĩ vẽditione p̃tiũ ĩtelligeret ẜm rei qua
litatẽ.Idẽ in locatione,&idẽ in legato.Nã intelligitur ẜm merita,
vt l.nec adiecit.s̃.ꝓ socio.qd ẽ falsũ,vt d.§.gener.&ĵ.d ver.obl.l.ita
stipulatus.in prin.&ibi scripsi.est ergo spãle in dote,& in alimẽtis,
vt in p̃alleg.l.si cui annuũ.&ĩ legato ad refectionẽ viæ.d.l.quidã in
l testõ,qa est causa fauorabilis,vt l.ad instructionẽ.C.de sa.san.eccl.l
15 ¶ Aliud vero † priuilegiũ,speciale est,ĩ l.fin.C.ad Velle.dic vt ibi.
¶ Aliud C.cõm.de lega.auth.res quæ.dicem⁹ in l.a filia.in prin.ĵ.
ad Trebel.&ista sunt iura noua.¶ Aliud in l.qd autẽ s̃. de iure do.
Sed ibi nullũ ẽ speciale:qa ibi tacite agebat,vt ibi no.gl. ergo,&c.
m vt l.itẽ qa.s̃.de pac.Aliud ĩ l.q liberos .s̃.de ritu nup.qa pr̃ cogitur
16 dotare filiã,vt ibi.¶ † q̃ro hic,si pr̃ ẽ absens vel haberi nõ põt, qd
fiet?Certe iudex ꝯstituet eam.Casus ẽ not.in l.ꝓfectitia.circa prin.
s̃.de iur.dot.¶ Expedita sũt exẽpla primi tẽporis.¶ Aliud priuile
gium

ADDITIONES.

a Pom.¶ Mulier.lex ista cum gl.in verb.semper,inducitur an arg.de quo per Feli.in proœ.decre.in c.Rex pacificus.rom.consi.263.

b Paris.¶ Dari priuilegium.Multa sunt priuilegia matrimonij:vt per Feli.in rubr.de spon.col.pen.&fin.

c Pom.¶ Aduersatiua.Vide Feli.in c.ex tenore,de testi.Rom.consi.263.& consi. sequen.& cons.301.alias.31.Imo.cons.8.

d ¶ Breuiores.Adde Bal.consi.35.lib.1.& quod causa accipiatur pro instantia, voluit idem Bal.cons.272.lib 2.vbi voluit,quod fideiussor expensarũ,si principalis succubuerit in causa,non teneatur,si iudex pronunciauerit instantiam peremptam.

¶ Adde inquantum.Alę.cõcludit hic,quod causa dotis nõ possit agitari die feriata in honorem Dei,nisi mulier nõ haberet vnde se aleret : quia etiam legatũ alimentorũ factum diuiti non dicitur pium,hoc idem voluit Bal.cons.256.lib.2.Pet.de Anch.cõs.24.& inquãtum Ale.ẽt concludit,ꝙ quando non põt haberi copia iudicis secularis,ꝙ cã dotis potest tractari coram ecclesiastico in terris Imperii,sed in terris ecclesiæ principaliter posset tractari coram iudice ecclesiastico,vide Fede.cons.336.& Per.de Anch.cons.20.vbi dicit, ꝙ dictum Inno.potest procedere cũ dos repetitur:sed cum dos petitur constitui,quod non habet locum tex.nec dictum doct.ꝙ iudex ecclesiasticus censeatur cõpetens.& est mirãdum quod do.Ale.hoc non alleget:quia.s̃.in rub.alle.d.cons.ad statutum prohibens filiũ fam.matrimonium contrahere sine consensu patris.vide Spe.in tit.de compe.iu.§.1. versi. xxxvij.& inquantum dix .s̃.ꝙ causa dotis potest agitari die feriata in honorẽ Dei, quando mulier nõ habet vnde se alat,pulchrũ est scire,quãdo nõ dicatur habere vnde se alat, quia non memini in hoc titulo tangi.de quo vide Bal.cons.196.lib.2.

e ¶ Eo soluto.Pau.de Cast hic in rub.dicit se cõsuluisse super statuto Senensi,quo cauetur ꝙ mulier habens liberos non possit testari nisi de quarta parte suæ dotis,reliquas teneatur reseruare liberis,quod istud statutũ vendicat etiam,&habet locum in vidua,quia adhuc est dos.& ita dicit determinasse Bal.in l.1.C.vnde vir & vxor.sed melior rõ videtur esse,quod istud statutũ fuit factum fauore filiorũ,& iniquũ videtur ꝙ alios p̃ferat ꝓpriis filiis,iuxta illud quod pulchre consuluit Petr.de Anch.consil.24.super statuto castri Pollimarti,quo cauetur ꝙ mater nõ possit disponere aliquo tpe,nec aliqua dispositione , nec etiam pro anima nisi decẽ pro centenario,quod tale statutum valet,quia causa pia filiis non est præferenda,& ita credo quod mens fuerit statuentium,non autem habuerit animum ad istas subtilitates,& pro opin.pau.facit ꝙ etiam ipse consuluit cons.121.quod viduæ luxuriose viuenti põt per hæredes mariti obiici exceptio stupri,vt perdat dotẽ , quẽadmodum potuisset maritus opponere adulterium , latius ibi vide , & in terminis pau. de Cast.vide Alex.cons.102.3.vol.

f ¶ Non sequatur.idem tenet Bal.cons.16.1.vol.

g Io.Fr.ru. ¶ Nudo pacto.Istud priuilegium,ꝙ dos nudo pacto constituatur,&alia sequẽtia primi temporis.s.ante matrimonium plene prosequitur Bal.no.in tract.de dote.c.6.pluribus aliis additis.

h ¶ Creditur.Adde quicquid dicat Alex.post Imo.hic,ꝙ Bald.consuluit cõsi.165.2.lib.quod stante statuto,quod mulier p̃sumatur dotata de bonis propriis,si pater dotet filiam,& dicat quod de bonis propriis dotauit,ꝙ eliditur illa præsumptio statuti,& ibi dicit quod in dubio intelligitur dotata de bonis patris,vide eundem cons.2.lib.4.dico tamẽ,quod abb. consi.115.2.vol,tenuit,quod de iure cano.sicut pater tenetur filiã spuriam alimentare,ita etiam tenetur dotare,& non solum ipse,sed eius hæres.Fatetur tamen,quod sol.ma.per mortẽ spuriæ,dos reuertitur ad domum,quemadmodum alimenta finirent.Dicit etiam ibi abb.ꝙ fauorabilior est causa dotis,quàm alimentorum,& ita dicit no.Cyn.in l.nõ omni.C.de admi.tut.cuius contrarium tenuit hic alexan.quòd pater filiam spuriã dotare non teneatur,& quòd fauorabilior sit causa alimentorum,quàm dotis.

i ¶ Si mutus.adde quod doc.hic,& in l.1.ĵ.de verb.obl.sequuntur Bar. sed quæritur an talis stipulatio ficta habeat executionem paratam,vide alexan, in l.iurisgentium. §.ꝙ fere.s̃ de pact.Bal.in l.ad probationem,la.1.C.de prob.& in.l.1.§.& vt plenius.C.de rei vxo.act. Bar.in l.1.infrà,de his quæ in testamento delen.& dic quod ficta stipulatio habet omnia priuilegia,quæ habet vera,ita rom.cons.167.

k ¶ Incertitudo.adde quod licet Cy.dicat hoc esse speciale,in l.3.C.de dot.promis.quod bar. eum etiam reprehendit in d.l.ita stipulatus.de quo vide pau.de Cast. consi.125. & adde quod licèt incertitudo vitiet de iure ciuili,tamen de canonica æquitate promissor posset compelli,vt promissa adimpleat ad arbitrium boni viri,secundũ Arch.1.q.1.c.sunt nõnulli, & de incerta promissone,vide Bal.consi.44.1.vol.

l Pom.¶ Sacrosan.eccl.Vide multa ad hoc per Barb.consi.12.in 1.col.& seq.in 1.vol.

m ¶ l.qui liberos,adde ꝙ filiæ nuptæ sine dote,dos etiam per patrẽ debet cõstitui.gl.36. q.2.c.hoc sanctum.& 36.q.1.c.de raptoribus.si autem indigno nupsisset sine cõsensu patris minor dos ei constituitur,secundũ Im.alle.in l.3.§.si emãcipatus.ĵ.de cõtratab.quia sicut nubẽs indigno nõ potest exhæredari,ita nec dote priuari,adde tamẽ ꝙ licèt filia quæ peccauit in corpus,non debet ali,nec dotari , vt no.spe.in tit.qui fil.sint legi.§.pe.ver.quid si filia.tñ si pñiã egerit debet ali &dotari,secundũ spec.vbi s̃.&do.ant.in c.quintauallis.de iureiur.&est tex.in l.imperialis.C.de nup.eodẽ mõ põt dici de filio,qui commisit causas ingratitudinis,vt facta pñia non possit exhæredari.& an filia nupta viuente patre possit dotem petere,vide pau.de Cast.consi.225.& an si expediat plus dare filiæ pro dote,quàm sit legitima,an pater possit cogi,vide eundem pau.consi.222.& quid si filia ẽt arcta,ita ꝙ non possit cognosci,tamẽ luxuriose viuat,an possit exhæredari,vide Bal.cons.121.1.vol.& glo.supra.32.q.tenuit abb.cons.65.& quòd pater teneatur ad dotem filiæ quæ nupsit sine eius consensu,tenuit alex.cons.7.2.vol.& abb.cons.11.lib.11.

17 giũ est in secundo tpe:† qa nõ põt alienari,vt Inst. qb.alie.licèt.in prin.Ita vř gl.ĩdistincte dicere,& sic vř tenere qđ indistĩcte res dotalis ñ põt alienari, siue mobilis,siue ĩmobilis.Idẽ no.j.de reg. iu. l.libertas,la.ij,& C.de rei vxo.act.l.vnica.§.& cũ lex.licèt ibi se non 18 firmet.In ꝯriũ.f.† ꝙ res mobilis dotalis possit alienari tenet Inst. quib.ali.licèt.in prin.& Azo in summa de fun.dot.circa fi.Odof.tenet istã gl.& similes:qa leges,q̃ loquũť de fundo dotali,ponũť grã exẽpli,licèt hoc videať ꝯ l.res in dotẽ datæ.s.de iure do.Iac.de Are. tenet opi.ꝯriã ĩ d.§.cũ lex.Pe.vero distinguit,licèt Cy.ibi eũ aliter recitet.Aut res dotalis ꝯsistit in pondere,numero,vel mensura,& põt alienari,vt d.l.res in dotẽ.Aut ꝯsistit in aliis rebus,& tũc si pñt seruãdo seruari,ñ pñt alienari.vt hac gl.cũ sim.Fallit fauore libertatis,vt j.eo.l.dotalẽ.in prin.Aut ñ pñt seruari,& tũc pñt alienari, arg.l.lex q̃ tutores.C.de admi.tu.ĩ fi.Hoc nõ placet,qa ñ ẽ eadẽ rõ ĩ muliere & ĩ minore.vt l.sicut.C.de p̃scri.xxx.ann.Alij vt Ia.de Are. dñt ꝙ ĩterim vir põt alienare:qa ñ est ꝓhibitũ:sed soluto matr.dotis dñiũ reuertiť ad mulierẽ,vñ ipsa poterit vindicare.arg.s. de in diẽ addi.l.si ex duob.§.sed & Marcellus.sicut in rebus q̃ subiacẽt re a stitutioni,vt in l.fi.C.ꝯmu.de leg.&hoc puto verũ de iure antiquo, tamen de iure authenticorũ,dico innouatũ in rebus quæ seruari pñt,vt ñ possint alienari sine solẽnitate q̃ ponit auth.siue a me.C. ad Velle.&ibi no.gl.in fi.Itẽ tenet ĩ corpore,vñ sumiť d.auth.§.pe. colla.v.qđ esse verũ patet:qa licèt illa ꝯstitutio , dũ loqť de donatione,exprimat de immobilibus,tñ cũ loqtur de dote,dicit gñal'r, si qđ dotis cã,&c.qđ est nota.¶Aliud priuilegiũ est,ꝙ ꝯstãte mřio possit repeti ea cã,vt hic dicit gl.dicam in l.si cõstãte.j.eo.in prin. ¶Aliud priuilegiũ ẽ in tertio tpe:qa p̃ferť in ꝑsonalib9,&in hypo b thecaria,vt l.assiduis.b C.qui pot.in pig.hab.De quo dic vt ibi.

19 ¶Aliud† ẽ priuilegiũ ꝙ nõ opp.ꝯpẽsatio,vt ĩ §.taceat.C.de rei vx. act.ꝯriũ ibi no.Vñ dic vt dicã.j.eo.l.diuortio.§.ob donationes.&l. rei iudicatę.Apparet ergo qualit' oĩa quasi exẽpla ꝓcedũt.¶Nũc venio ad solutionẽ ꝯrij de l.maritũ.dicit gl.subaudi,fere.Dicit Dy. immo nõ subaudias,sed dic sic,ꝙ in l.maritũ,ẽ istud,ideo,qa inter ꝯiuges,actiones turpes,& turpia ꝯtinẽtes nõ dãť,vt j. eo.tit.l.alia, c & j.rer.amo.l.j.&ij. Et ista actio c hřet turpẽ effectũ,si ꝯdẽnareť ad id,qđ honeste facere ñ p̃t,vt l.fili9.j.de ꝯdi.insti.ideo nõ ꝯdẽnať ĩ solidũ fm eũ,sed nihilomin9 regula istius legis falsificatur:qa hoc ẽ fauore ꝑsonæ mariti,&excludit actiones de dote,ꝯ regulã cõem aliarũ actionũ,ñ subaudi,fere,vt glo.dicit.Propter hoc lex ista cũ

20 gl.inducitur† in argm̃ ad qõ.Testis dixit,vidi Titiũ possidere per xxx.ann.sp,deinde ꝓbať Titiũ aliquo tpe fuisse absentẽ,an ex hoc 21 testis reddať fals9.Et vř ꝙ sic:qa dictio sp,† denotat ꝯtĩuationẽ seu ꝑpetuitatẽ,vt l.Caio.§.Imperator.j.de ali.& cib.leg.Facit.j. de flu. l.j.§.itẽ.& qa oĩo sumiť ex vniuerso,vt l.si is q ducẽta.§.vtrũ.de reb. dub.in ꝯriũ facit hæc lex,q̃ dicit,sp,&tñ in alioquo est falsum,vt ĩ Auth.vt determin.sit nu.cle.§.cũ vero.colla.j.dicit Dy.eũ ñ esse puniẽdũ:qa potuit saltẽ aĩo possidere,vt l.licet.C.de acq.pos.Istud ñ 22 placet:qa† dictũ testis ñ dẽt intelligi de possessione,q̃ ꝯsistit ĩ aĩo, sed de ea quæ est facti,vt l.stipl'o ista.§.hæc quoq;.j.de ver.obli. & ibi glo.Tu sustine dictũ testis:qa põt esse,ꝙ testis vidit ꝙ ille sp potuit vti re,si volebat.Licèt ergo qñq; non vtať,tñ sp vti vř.vt l.j.§. ergo.j.de aqua quoti.& æsti.Vel dic ꝙ põt esse,ꝙ vidit oĩ anno si d bi rñderi de fructibus d a colono,ꝙ satis† vř ad probandũ ꝯtinuam 23 possessionẽ,vt dicit tex.not.C.de agri.& cẽsi.l.litib9.lib.xj.& facit j.de ꝯdi.& demõ.l.si quis ita legauit.& hoc quãtũ ad excusandũ teste.Alias aũt qualiter ꝓbetur ꝯtinua possessio,not.per Cy.C. de p̃scr.lon.tẽp.l.pe.&l.Celsus.& ibi vide.j.de vsucap. Tertio op.diciť i hic,ꝙ vbique est p̃cipua.Sed ꝯ:qa solũ in fundis Italicis,fm ista tpa. e C.de rei vxo.act.l.vnica.§.& cũ lex.e Sol.si exponis vbiq;.i.omni casu eorũdẽ tẽporũ,vel.i.cũ stipl'one,vel sine,nõ obstat ꝯriũ.Si exponis vbiq;.i.ĩ omni loco,ꝙ vř veri9,cũ sit aduerbiũ loci , tũc rñdeo, ꝙ ibi ñ dicit tex.ꝙ secus esset in fundis Italicis,q̃ in aliis,sed ponit 24 quorũdã variã opi.&dubiã.Dic† ergo,ꝙ habet locũ ĩ omni parte mũdi,siue agať in rem,siue in personã,siue ꝯ maritũ,siue ꝯ aliũ,& sic semper &vbiq;.¶Quarto op.ad secũdã partẽ hic dř,ꝙ reip'interest.cõtra,ĩmo resp.perimit dotes,vt l.satis noti.C.in quib.cau. pig.taci.ꝯtraha.Sol.ibi ex vna parte ẽ vtilitas publica principaliter, ex alia dos,q̃ ẽ principaliter priuata,secũdario publica,hic ex vna parte est dos,ex alia vtilitas priuata.Hęc sol.vř ꝯ casũ.l.ij.C.de priuileg. fis.vbi dos & fiscus ꝯcurrũt.Dic ergo,ꝙ in illa l.satis est sp̃ale propter officiũ primipili,sic aliud speciale est in l.fi.C. de primil. 25 lib.xij.Tu vero pro intellectu huius materiæ dic,† qđ publica & priuata vtilitas pñt sumi quatuor modis. Prima est quædã vtilitas f publica f quæ suam vtilitatẽ affert in cõmuni,& in quolibet particulari quæ cõsistit in sacris sacerdotib9,& magistratibus.Nã sicut vnus põt intrare ecclesiam,& orare,ita alius:sicut vnus defendiť a magistratu,&c.vt s.de iusti.& iure.l.j.§.huius studij.Secũda est vtilitas publica,quæ suam affert vtilitatem in cõmuni,& nõ in particulari,&id quod habet camera fiscalis,vt l.vtilitas.C.de primipil. lib.xij.Tertia est quædam vtilitas priuata principaliter,tñ dř publica secũdario:quia respectu vniuersi vtilis est:quia affert vtilitatẽ respectu vniuersi:& est apta afferre in quolibet actu particulari,vt ꝙ mulieres sint dotatæ.Nam si nuberent ditiori viro,& parerẽt filios,qui forte erũt Magistrat9,Sacerdotes,Papa,vel Imperator,& sic est apta afferre suam vtilitatem in qualibet re particulari.&ita loquitur hic.Quarto modo assumitur vtilitas publica,quę principaliter est priuata,sed ideo dicitur publica:quia affert vtilitatẽ suã respectu vniuersi,sed in particulari affert suam vtilitatẽ cuilibet separatim ꝑ se,ita qđ vni,& nõ alteri:nec ẽ apta afferre in quolig bet particulari vl'r.Exẽplũ,qđ hoĩes sint diuites g simpl'r loqndo, sine adiectione alicuius causę,qa hoc Reip.interest,vt inst.de his q sunt sui vel alie.iur.§.fi.&in auth.vt iudi.sine quoquo suffrag.§.cogitatio,&de ꝓcu.l.seruũ quoq;.§.publicæ.& ista est ꝓprie priuata 26 vtilitas.† Cũ ergo queriť,vtrũ publica vtilitas p̃ferať priuatę,vl' ẽt h vna publica alteri publicæ vtilitati.Dic,h Aut quæris de prima,&illa præferť oĩb9 aliis,vt C.de sac.san.eccl.l.sancim9.&in c.bonæ memoriæ.ex de postula.præla.& s.de reli.& sump.fune.l.impẽsa.qđ ẽ notãdũ ad multa,& illa p̃ferť dotib9.Aut quæris de secũda,& tunc distingue,Aut q̃ris,an p̃ferať tertiæ,vt in casu legis nostræ. Dic ꝙ nõ:qa parib9 passib.ambulãt,vt l.ij.de priui.fisci.Fallit in casu.l.satis notũ.C.in qb.cau.pig.ta.ꝯha.Aut quæris,an p̃ferať quartę,hoc est vtilitati priuatorũ,& tũc aut loqueris in iure iam quæsito p̃ferendo,& publica p̃ferť,vt C.de priui.fisc.ꝑ totũ.&j.de priui.cre.l.pen. Aut quæris de iure nouo ꝑ principẽ ꝯcẽdo,&tũc qñq; princeps p̃fert vtilitatẽ priuatorũ,ne videať auarus,vt C.de secũ.nup.l.j.& de cad.tol.l.j.in fi.Si vero q̃ris de tertia,tũc ista p̃ferť vtilitati priuatæ, vt hic,& auth.res q̃.C.ꝯmu.de leg.¶Quĩto op.dř hic,ꝙ Reip.ĩterest ꝑꝑ liberas ꝑsonas.Cõtra,liberũ corpus nõ recipit æstõnem, vt l.liber hõ.s.ad l.Aql.& l.j.§.sed cũ liber hõ.s.de his,q deie. vel effu. & sic nõ est interesse,qđ ẽ estimatio dãni.Huius timore gl.dicit,ꝙ hic loquiť de interesse inestimabili,& ponit quãdã diuisionẽ ĩteresse,qđ nõ ꝓsequor.sed dic vt l.j.C.de sen,q̃ ꝓ eo ꝙ ĩterest.¶Sexto op.ad tertiã partẽ legis,hic dicit,ꝙ ĩterest Reipub.mulieres eẽ dotatas,&ciuitates impleri liberis hominib9.Sed ꝯ.nã mulieres pñt nubere sine dote,vt in auth.qb.mo.na.effi.sui.§.legitimi.Itẽ ciuitates pñt regi ꝑ spurios,vt l.generaliter.§.spurius,de decuri.Huius timore sunt hic tres glossellę.Sol.expone necessariũ.i.vtile,vt exponit.j.glossella.In quo aũt cõsistit vtilitas,dicunt aliæ glossellæ,vna incipit,ad nubendum,alia incipit,legitimis.

Veniamus Ad qõnes,& primo q̃ro,de qua dote hic loquať.Dicit gl.tã de ꝓfectitia,q̃ de aduẽtitia,vt l.ꝓfectitia.s.de iure do.Alia gl.dicit ꝙ hic loqť de vtraq;. Quidam dñt ꝙ ista nõ ẽ bona.qa ꝑ hoc hæc l.restringitur ad filiosfamilias 27 tñ,vt l.fi.C.de inoff.test.Tu dic† ꝙ licèt nomẽ peculij tã ꝓfectitij, q̃ aduẽtitij solũ cadat in filiosfamilias,vt ibi.tamẽ dos ꝓfectitia,& aduẽtitia dicetur ẽt in ea q̃ est sui iuris,nõ solũ respũ p̃ris,q emancipat,vt l.ꝓfectitia.ĩ fi.s.de iu.do.sed ẽt in qualibet alia femina sui iuris,vt l.j.§.&vt pleni9.C.de rei vxo.act.&ĩ auth.vt exac.instã. do.§. illud.&ibi ẽ bonus tex.¶Scđo q̃ro,de qua ciuitate loqtur hic?dic 28 vt in gl.¶Tertio quæro,† qđ si mulier iã secundo viro nupta est antequã dotẽ a primo repetat,an hẽbit hoc priuilegiũ?Vř ꝙ non: quia cessat rõ hui9 l.Iac.de Are.tenet ꝯriũ ꝑ l.nupta.in prin.j.e.& 29 ibi dicã.¶Quarto† q̃ro quid in muliere sterili,an hẽat ista priuilegia?Vř ꝙ nõ:quia cessat rõ hui9 l.ꝑꝑ qđ Iac.de Are.intrat hic mãm an ex rõne legis dẽat fieri restrictio,qđ dicã alibi,ego dico , & ita exp̃sse tenet Cy.ĩ add.ꝑ l.nupta.j.e.ti.fm Oldr.qđ hẽt priuilegia,& hoc oẽs tenent.Probo,si sint plures rõnes finales,&vna cesset, tñ ꝑꝑ aliam remanet dispõ ,vt Inst.de nup.§.affinitatis.no.j.de priuil. cre.l.si vẽtri.§.ĩ bonis.& de exce.rei iud.l.si quis ad exhibẽdũ.no.s. de his qui no.infa.l.liberorũ.§.j.& in auth.de nup.§.si vero altera. Facit.j.de hære.inst.l.si nõ lex.Sed ĩ dote sunt plures rõnes,quę ponũtur in l.assiduis.licet.n.cesset vna,remanent tamẽ aliæ.Pro hoc videtur casus.j.de libe.& posth.l.si quis posthumos,i ĩ prin.Præterea casus ẽ hic dũ dicit,maxime.q.d.Reip.interest,ẽt si liberi non nascũť.Pro hoc vř cas9.s.de iu.do.l.ij.vbi ponitur,ꝙ rõ fauoris ẽ solũ vt possit nubere,ne forte alias meretricaretur,q̃ rõ sp adest.Sed si solã illã rõnem attẽderes,ista esset vtilitas priuata,nõ apta afferre vtilitatẽ in quolibet particulari.Et sic cessãt ista priuilegia,vt dixi.s.in iiij.op.Quare dicas,ꝙ rõ ẽ illa,q̃ poniť ẽt in mulierib9 sterilibus.qa debet attẽdi nã mulierũ,nõ ipsi9 vitiũ sp̃ale sterilitatis,vt in

ADDITIONES.

a ¶ Puto verum,adde,an fundus dotalis possit alienari.Bald.consi.318.4.vol.& Per Roma. cons.78.

b ¶ L.assiduis,adde post do.Alc.Bal.cõs.489.1.vol.per Pau.de Cast.cons.394.per Ang.cons. 180.& per Pau.de Cast.hic Pe.de Anch.consi.310.Rom.cons.366.

c Barb.¶ Et ista actio.Et vide Iud.Ro.in cons.260.vbi consuluit testem excusandum,quando dixit,semper.& vide,quia pulchre loquitur,& alleg.ea quæ hic dicit.

d ¶ De fructibus.adde ꝙ cõiter hoc tenetur,vt no.per Bal.in l.foramen. de ser.vrb.prædi. per Spe.in tit.de teste.§.postquam.Arch.xxii.d.c.sacrosancta.ang.in l.minime. de legib. & in l.1.§.1.de flu.Petr.de ancha.cons.317.inci.in Christi nomine,vis artic.& de hac dictione semper,vide spe.in tit.de testi.in integ.in 3.par.§.1.

e ¶ Et cum lex.adde quod Imo.dicit quod prima op.antiquorũ fuit ante hanc l.ideo per istum tex fuit inductum,vt nedum in prædiis Italicis,sed vbique sit dos priuilegiata.

f Paris.¶ Vtilitas publica.Multa huius causa conceduntur,quæ alias non concederentur, vt per Fel.in c.nõnulli.in prin.in verbo,fauore,extrà,de rescri.& qñ dicatur aliquod priuilegium introductum in fauorem publicum,vide are,cons.2.de hac vtilitate publica habes ad Bar.in l.ius publicum.ff.de pact.

g ¶ Diuites.adde quod Imo.dicit,ꝙ immo diuitiæ sunt aptæ afferre vtilitatem in quolibet particulari,per tex.in l.1.§.ꝙ si nemo.s.ꝙ cuiusque vni.&facit,quia videmus,ꝙ res priuatorum auferri possunt pro vtilitate publica,Rom.cons.310.

h ¶ Dic.adde ꝙ magna vtilitas priuata,semper p̃ponitur publicæ paruæ,l.2.§.sunt autem qui putãt.infrà,ne quid in flu.de quo etiam per glo.& doc.in c.bonæ.el.ii.de postu.præla.

i ¶ l.si quis posthumos.bar.ibi in lect.nouissima limitat.nisi sit sterilis à natura,per tex.in l.sed est quesitum.infrà,de lib.& post.Vñ hic sumpta occasione,Ray.&bal.tangunt,an cessante rõne legis,cessat legis dispositio:de quo plene per bar.& alios in l.2.infrà , de dona.

a in præalle.l.si qs posthumos.¶ Vltimo inducit gl. istã l. argũ ad qõnẽ no.p gl.C.de studiis liberali.vrbis Romæ.l.j.in fi.lib.xj.qa scho 30 lares † vel doc.possẽt repellere fabrũ q stat iuxta scholas,vel cõpel lere ne malleet,pp publicam vtilitatẽ,vt respub.peritis hoĩbus re pleat̃ sicut hic.& no.ĩ d.l.j.in fi.Ecõtra ꝙ nõ:qa priuilegiũ schola riũ dẽt ĩtelligi sine ĩiuria cuiusq;,vt l.impuberi.ĩ.de admi.tu. & ĩ. ne qd in loco pub.l.ij.§.merito.& §.si qs a principe.& C.de eman.lib. l.nec auus,sed hic fieret iniuria fabro,ergo &c. Præterea patron⁹ nõ põt impedire libertũ suũ,vt iarte sua:ergo multominꝰ schola b ris fabrũ,b vt ĩ.de iure patr.l.quæro.& de obse.li.l.fi. Præterea, faber nihil immittit in alieno,ergo,&c,vt l.sicuti.§.Arist.C.si ser. vin di.Iac.de Are.distinguit,Aut doctor pũenit fabrũ,& doctor pferẽ, vt ĩ.neqd ĩ loco pub.l.ij.§.si quis nemine:Aut ut faber pũenit docto rẽ,& tũc aut doctor nõ põt in alio loco ꝯmode stare,& præfertur doctor:quia ppter necessitatẽ frangitur diuina reuerẽtia,vt C.de feriis,l.oẽs. Aut põt alibi scholas ꝯmode facere,& tũc secus:qa p uentus,vt l.si pluribus.de leg.j.cũ simil. Si vero simul cũcurrũt,pre fertur doctor,qa maior pfertur minori, vt s̃.de iu.l.p minorẽ.C. de ordi.iud.l.fi.& melius præfertur bono,vt l. exigendi.C. de ,pcu. & s̃.de offi.,pcõ.l.obseruare.§.pficisci. Alij hoc reprehẽdũt, qa cũ scholares sint priuilegiati,sicut mulier,argu.huius l.preferũtur ẽt ei,qui prior est tempore,quia priuilegia nõ ꝯsiderantur ex tempo re,vt l.ꝙ quis.cum gl.& l.priuilegia.ĩ.de priuil.cre.& C. qui po. in pig.hab. l.si assiduis.Et per hoc respondetur ad omnia cõtraria,& sic dñt doctorẽ & scholarẽ ĩdistĩncte pferri ei.s.fabro.Ego puto ꝙ ista.l.nihil faciat,qa hic loqtur quãdo iura diuersorũ ꝯcurrũt cir ca idẽ,qõ nostra loqtur,quãdo quilibet operatur ĩ suo separatim alter ab altero. Dico igitur ĩ hac q.ꝙ totũ pẽdet ex offi.iu. ꝯsidera ta locorũ dispõne,& aptitudine,& antiqua cõsuetudine:qa forte est ibi consuetũ sẽper legi,& ex aliis circũstãtiis iudex pferret do ctorẽ,vel scholarẽ,vel fabrũ.Idem in duab⁹ scholis adeò propin quis vt inuicẽ se impediant,vt prealle.l.j C.de studiis liberali.vrbis Romæ.lib.xj.vbi est cas⁹,ꝙ hoc fiet,vel iudicis officio,vel ꝯdictio ne ex illa l.& in ambiguis præfertur doctor fabro arg.huius l. mul to magis qa in doctore versatur publica vtilitas in cõi, & in quo libet particulari:qa quilibet põt adire doctorem,& addiscere, fm ea q̃ dixi s̃.in iiij.opp.Idem dico,si faber ẽ iuxta domũ vnius scho c laris vel doctoris,c vt l.legatis seruis.§.ornatricib⁹. ĩ.de leg.iij. Et ad hoc pprie facit l.nostra:qa hic versatur vtilitas respectu vni uersi,& ẽ apta afferre vtilitatẽ ĩ quolibet particulari:quia pp sciẽ tiã efficietur doctor,& leget,vel erit magistrat⁹,vel Papa, vel Car 31 dinalis,vt quotidiè videm⁹.Et sic ex dicta gl.& ex ista † sume arg. quòd debitum causa studij,& debitum causa dotis cõcurrunt, cũ sint paria,vt d.l.assiduis.§.exceptis.C.qui po.in pign.hab.quod est multum notandum.

CONCORDIA.

¶ Pro cõcordia.aduerte,ꝙ d.Ias.in hac l.j.col. ix.alleg. Bar.ꝯtrari, dũ vult,inducẽdo.s.ꝙ priuilegiũ dotis transit ad quemcunq; hẽre dem.ꝯrius tamẽ allegatur in l.Nesennius.§.fundũ.in fi.ff.de re iud. Sol.idẽ Ias.in hac l.j ideo dic,vt per eũ,& per d.Christo. de Nicel. nam facit differentiã inter priuilegia q̃ concernunt personã mu lieris,& illa non transeunt ad aliũ,nisi esset pater,viuẽte filia,quia tunc esset cõis patri,& filiæ,item transeunt ad filios eiusdem mrĩj priuilegio prælationis:alia aũt cõiter transeunt:& ita potest salua ri Bal.in l.potest dotem.circa v.col.in ver.ego autem,hoc fit.

ADDITIONES.

a ¶ Vltimo. Adde quòd causa studij est publica vtilitas.tex.est in fi.§.fi.ĩ proœ.Insti.&dum Bart.dicit quòd cõsuetum est legi,pro eo facit l.j.in prin.ĩ.de aqua plu.ar.& in tit.de pa ce constan.in ver.sicut.in quib.attenditur consuetudo.Et dum Bart.dicit quòd si faber p uenit doc.quòd non potest eum expellere:tamen adde,quòd si in hoc loco sit consuetu legi,poterit expelli.Ita Pet.de anch.& Imo.in c.j.de loc.Ioan.Andr.& Ant.de But.in c.fi. de iud.dicit etiam Spe.in tit.de iud.§.1.hic etiam ver.no.quòd si scholaris vicinus came ræ alterius legit ita alte,quòd alium impediat quòd iudicis officio potest compelli , aut tacere aut abire. Quod autem dicit Bart.idem priuilegium esse scholaribus per §. orna tricibus.Im.tenet contra:quia non est par vtilitas in scholari,quæ est in doctore,per l.1.& 2.C.de excusa.artifi.lib.1 1.Non obst.§.ornatricib.quia loquitur in vltimis voluntatibus in quibus fit larga interpretatio l.in ambiguis.ĩ.de reb.dub.Pro quo facit quod no cano. in proœ.decre.per illum tex.in ver.doctoribus & scholaribus,intelligendo quòd copula &,ponaturinter diuersa.Facit quod no.Bar.in l.1.§.nec castrense.de colla.bo.quod datum est causa studij non dicitur castrense.Et an priuilegia concessa doctoribus trahantur ad scholares,vide Feli.in proœ.decre.

Pom.¶ vltimo. Vide Dec.in c.fi.de iudi.

b ¶ Fabrum. Vide aliquid per Alex.in l.ita stipulatus.ff.de verbo.oblig.& quę ibi scripsi ad Barto.4.oppo.

c Patri.¶ Vel doctori. Circa istam materiam vide omnino alex.in apostil.ad Barto. in l. vnica.C.de stud.li.vrb.Romæ.lib.11.vbi ponit,an à sententia lata super hoc possit appella ri.vide etiam q uòd possit procedi tempore feriato.& quòd non possit appellari.fa.l.i.§. sed excipiuntur,in prin.ff.de fer.Item ad quæstionem Fabri.vide Feli.in c.fin.extra. de iu di.vbi ponit,quòd non potest appellari,& multa alia.

LEX II.

1 *Dos quibus casibus restitui non debet.*
2 *Dos quando restituatur mulieri.*
3 *Dot constante matrimonio quibus casibus repetatur.*
4 *Marito bannito dos repetitur.*
5 *Bannitus æquiparatur deportato.*
6 *Exulare est principium paupertatis.*
7 *Maritus quãdo possit soluere dotẽ vxori constante mrĩo, & soluẽdo liberetur.*
8 *Dos,an statim soluto matrimonio reddatur.*
9 *Dotis actio competens extraneo ad dotem repetendam est stricti iuris.*
10 *Dotis restituendæ dilatio de qua in § extractio,quòd competat etiam quando extraneus repetit.*
11 *L.In omnibus.de iudi.quòd locum habeat in actione stricti iuris.*
12 *Maritus cogi in promittere restituere dotem vxori.Et quando alteri.*
13 *Promittere alteri quando quis cogatur.*
14 *Vasallus ad petitionem domini.an cogatur fidelitatem alteri promittere.*
15 *Quod possum cogere debitorem meum vt faciat mihi instrumentum.*
16 *Actio ex stipulatu tacita secundum iura digestorum non competit mulieri.*
17 *Vir tenetur mulieri in actione de dote secundum tempora digestorum, in quantũ facere potest.*
18 *Extraneus,qui stipulatus est dotẽ sibi reddi,quando agat contra virum insolidũ.*
19 *pauper quando quis dicatur effici,& non soluendo.*
20 *Maritus cogitur officio iudicis cauere de dote restituenda.*
21 *Maritus qualiter caueat vxori.*
22 *Consuetudo vbi est contraria in ciuitate,reditur ad iu[s co]mmune.*
23 *Mulier,an caueat viro de euictione.*
24 *Cauere inimico suo,an quis cogatur.*

Soluto matrimonio. Vsq; ad l.de diuisione, tractat vnam mãm,& vsq; ibi diuidit̃ in duas ptes.¶ Primo loqtur de fœmina sui iuris.¶ Secũdo de ea, q̃ est ĩ patris ptãte.Secũda ibi,ꝙ si in patris.Itẽ prima subdiuiditur in duas:qa primo loqtur de solone.Secũdo de ,pmissione.secũda ibi,nec cogit̃.& br̃.h.d.Sol.mat.debet dos reddi mulieri,& ab ini tio debet ,pmitti ipsi mulieri,& nõ alij,si marito noceret.h.d.in ter minis.¶ In j.particula tria fuerũt quęsita.Primo , an dos data dẽat, restitui.Scd̃o qñ.Tertio cui.¶ Ad q̃ rñdet tex. p ordinẽ ꝙ dos dẽt restitui,& qñ,sol.ma.& cui.s.mulieri.h.d.Et sicut sunt tria dicta,ita tres oppositiones p ordinẽ formãt ĩ gl.ad quodlibet dictũ. Vñ di uide gl.in tres ptes.Scd̃a ibi,itẽ fallit si exne⁹.Tertia ibi,itẽ ꝙ dicit. a ¶ Op.ad primũ,& vr̃ ꝙ dos nõ debet restitui,vt ĩ. e.l Lucius. Sol. 1 dicit gl.hoc primũ fallit † si culpa mulieris mrĩũ ẽ solutũ,vt ĩ.eo.l. Lucius.&C.de repud.l.ꝯsensu.nisi & ipse maritus delinqueret,vt ĩ. eo.l.cũ mulier.Secũdo fallit si fuit pactũ oppositũ de dote lucrãda, vt in auth.de san.epi §.si vero ꝯstante. & hoc nisi maritus delique rit,vt l.si ab hostib.§.j.ĩ.eo. nisi matrimoniũ sit solutũ morte viri, quo casu pactũ nõ operat̃. Q d dic vt l.ij.s̃.de pac.do.& ĩ l.j.ĩ.de do. preleg.Itẽ fallit regula hui⁹ l.si aliqd pt obiici mulieri,vt recõcilia tio matrimonij,vel mora.ĩ.e.l.si mulier,& l.semel.Ita dicit gl.& bñ. Nũc habes primã partẽ gl.¶ Secũdo opp.ad scdam partẽ.hic dr̃ ꝙ mulieri dos solui debet.ꝯ.ꝙ nõ dẽat reddi mulieri,vt C.de rei vxo. 2 act.§.accedit.vbi reddit̃ exneo.Sol.† ꝙ hic dr̃.ꝙ mulieri dẽt dos re di,fallit ĩ duob⁹casib.s.si exneus dedit,& si mulier est in ptãte,vt in gl.¶ Tertio op.ad tertiũ,ꝙ debet reddi sol.ma.ꝯ:qa immo eo ꝯstã 3 te,vt ĩ.e.l.si ꝯstãte.in prin.Gl.dicit,hoc ꝙ hic dr̃ ꝙ sol.ma.reddit,fal lit † in quatuor casib.vt hic habes in gl.Primus cas⁹ ẽ verus,tñ nõ est ,pprie restitutio,cũ adhuc dos deseruiat onerib. mrĩi , vt C. de iu.dot.l.j. vbi dicã ĩ palle.l.si ꝯstãte.Aduerte,ꝙ secũd⁹ cas⁹ nõ fa cit ad ,ppositũ,qa l.quẽadmodũ,loqtur de repetitione,q̃ fit p ꝯdi ctionẽ ob cãm,vel sine cã,hic de ea q̃ fit p actionẽ de dote.¶ Itẽ ad b uerte:qa tertius,& quartus b pñt dici idẽ cũ primo,nã primus cas⁹ est,qñ maritus vergit ad inopiã:sed si marit⁹ deportat̃,vel dãnatur ĩ metallũ,pdit bona olim & hodie,tñ olim veniebãt ad fiscũ,vt l.de portatorũ.C.de pœ.& l.fi.C.de bo.dã.hodie dãtur certis psonis,vt in auth.bona dãnatorũ.C.de bon.dã.Merito ergo dos repetit̃, qa 4 ad summã inopiã deducit̃.¶ Et hoc no.† facit ad qõnẽ,si marit⁹ ẽ bannitus,qd sit locus repetitioni dotis,vt hic ꝯiũcta gl.q̃ est Insti. quib.mo.ius.pa.po.sol.§.relegati.& ita tenet Spe.in tit.de dot.post diuor.resti.§.fi.ver.qd si vir.de quo dix. plene.ĩ.e.l.si ꝯstãte. in i.qõ. 5 prin.ver.quinto qro.¶ An aũt bãniti † eqparẽtur deportatis,dispu taui,& tẽui qd nõ.& Cy.idẽ.C.de here.insti.l j.tñ final'r dico ꝙ eo ipso,ꝙ ipse est bãnitus,facit locũ repetitioni dotis.vt ĩ auth.qd lo cũ.C.de colla.& ĩ corpe vñ sumit̃:qa eo ipso,qd ipse ĩcipit malevti 6 substãtia sua,põt dos repeti qd facit eo ipso,qd ĩcipit exulare.† Nã exulare ẽ pricipiũ,ꝙ ipse efficiat̃ pauper,vt ĩ auth.vt oẽs obc. iud. ,puin.§.hec ꝯsiderãtes,& ĩ auth.de exhib.& intro.re.in prin.¶ Quĩ 7 to qro,† an marit⁹ ex hos cas⁹ possit sua spõte soluere dotẽ vxori ꝯstãte matrimonio.gl.dicit qd sic in casib.qui sunt.ĩ.e.l.quãuis.&l. seq.ĩ.e.&de iur.do.l.mut⁹.§.manẽte.In aliis nõ valet solõ,nec libe ratur marit⁹ soluẽdo,nisi quaten⁹ ipsa mulier eẽt locupletior fcã. vt C.si ꝯstã.matr.dos sol.fue l.j.Et ita dicit gl.in d.l.j.ista ẽ no.gl. fir c mat.n.vnã opi.ꝯriã Iac.de Are.ꝙ dicit,qd marit⁹ ẽt soluẽdo ex il las

ADDITIONES.

a ¶ Nõ debet. Adde inquãtũ.Ale.ponit de hac dictione,perpetuo,Cal.cõs.17.de verb.sign. & Abba.Sicul.cõsi.60.& in quantum Alex.limitat Pau.de Cast.in eo quod dicit , quando mulier ab intestato decederet,& maritus esset inops,ꝙ maritus succederet in dote,proce deret nisi extarent filii.vide Spe.in ti.qui filii sint legi.§.1.ver.quid si mulier.

b ¶ Quartus. adde dum alexan.addit quintum casum,quãdo,maritus expulit vxorem sine causa,quod voluit Pau.de Ca.consi.391.in fin.

c ¶ Iac.de are.adde,ꝙ cõis est opinio,ꝙ maritus non liberatur nisi mulier effecta sit locu pletior dicit tñ Pau.de Cast.reperire ꝙ aliquando liberatur.s.si facta erat donatio pp nu ptias æqualis doti,& ei restitueretur donũ,nã posset ẽt dos restitui.l.si constãte.§.sed si e conuerso.&ibi.Cy.C.de do.ante nup.de quo hic per ale.Itẽ si dos non erat soluta marito, sed promissa,potest maritus cõsentire cõstãte matrimonio,ꝙ soluatur vxori, & liberatur promissor,vt colligitur ex l.hmõi.§.cũ dicitur.de le.1.alias frustratorium esset cõsiliũ illi⁹ legis.Itẽ si socer qui recipit dotem emancipet filiũ,& iussu mulieris dotẽ filio restituat, liberatur à muliere.s̃.de iud.do.l.sane,in fi.cum l.præced.& ita ibi tenet Bar.expresse quẽ casum dicit Pau.esse notandũ:quia quotidie accidit,ꝙ filij nõ possunt stare cum patre. De quo vide Bal.consi.19.4.vol.&pulchre per Pet.de anch.cõs.319.Et no.quod in prædictis cõ dictis loquuntur quando sunt in potestate patris.

las cās ꝯſtāte matrimonio,liberat̃.Circa qđ arguit ꝑ & ꝯ,vt dicit Cy.C.ſi dos ꝯſtā.matr.l.j.final'r tene.qđ hic dicit gl.qđ maritus nō liberet̃,niſi mulier ſit locupletior,& tūc liberatio ꝯtĩgit magis iure cōpēſationis,& exceptionis doli,q̃ iure ſol'onis,vt l.apud Celſum. §.ſi qs pupillo.de do.excep.& ꝓ hac parte ē expreſſum in auth.de nup.§.dotes.& eſt caſus.s̃.alleg.C.de iu.dot.l.fi.Nec ob.s̃.ad Velle.l. vir vxori.§.j qa ibi ĩtelligo,qđ ſoluebat̃ ĩ caſu ꝓmiſſo.Prædicta vera qñ vir ſoluit mulieri,vt hēat ſibi:ſecus ſi ſolueret ꝯfitēdo ſe vergere ad inopiā,licèt forte ꝯfeſſio nō eſſet vera.qđ dic vt. j̃. ea.l.ſi

a conſtāte.in iiij.q.prin.verſ.iiij.qō.¶ Vltimo q̃ro,⁊ hic dr̃ ꝙ dos de-

8 bet reddi ſol.matr.q̃ro,†an ſtatim?Gl.hic in prin dicit qđ olim annua,bima,trima,die,hodie,&c.Innuit ergo quod tā ĩ mobilib⁹,q̃ ĩ immobilib⁹ habebat olim vir iſtā dilationē,& expreſſe dicit.j̃.eo. l.diuortio.§.ĩterdū,qđ eſt falsū,vt ibi dicā.¶ Nūc veniam⁹ ad ver. nec cogit̃,ĩ quo ver.ſūt duę gl.In prima ponūtur duæ lecturę diuerſæ.In ſcđa ponūtur ꝯ̃ria,& q̄ōnes.Cōtinua ſic,Dictū eſt s̃.qđ ſolui debet dos mulieri.Sed querit̃,an marit⁹ cogetur ꝓmittere alteri,vt ſic alteri reddatur.Et rñdeo,vt ĩ litera,& legitur duob.modis. Primo in dote ꝓmittēda ab initio.ſ. inchoato mr̃imonio,& hoc ꝑp verbū,ab initio,qđ eſt in litera.Et ſm hoc loq̃tur de nuda ꝓmiſſione,ſine fideiuſ.Scđo mō legit̃ de ꝓmiſſione fcā ab initio. ſ.ſol. matr.Et ſm hoc loq̃tur de ꝓmiſſione fcā cū fideiuſ.vt l.ſi ꝯſtāte. §. quoties.j̃.eo.Ad hāc ſecūdā lect.nos inducit cōtinuatio literæ,vt ꝓſequatur hic eādē mām,ſicut ĩ pri.hui⁹.l.Itē q̄libet iſtarū lec.ſub diuiditur in duas,nā ſm primā pōt intelligi qñ ipſa mulier dat dotē,& iſta ē vera.Itē qñ ex̃ne⁹ dat ꝓ muliere,& iſta ē falſa Nā tūc marit⁹ cogit̃ ꝓmittere ex̃neo,vt l.j.§.accedit. C. de rei vxo. actio. niſi ſuſtineres iſtā:ponendo qđ ex̃nei ꝓmiſſio p̄ceſſerat ſimpl',poſtea qñ dabat dotē volebat ſtipulari ſibi.Tūc.n.ñ cogit̃ marit⁹:qa i⁹ q̃ſitū erat mulieri,vt.C.de pac.cōuē.l.ex morte.in fi.& no.in p̄alleg.§. accedit.vt.j̃.dicā.Itē ſecūda lec.pōt ĩtelligi qñ mulier ab initio dedit dotē,& hęc bona.Itē qñ ex̃ne⁹ dedit ꝓ ea,tūc ex̃neo nō p̄ſtabit̃ talis cautio.Rō:qa actio ei cōpetēs eſt ſtricti iuris,& ſic ei nō caue tur,vt l.dedi.in prin.de ꝯdi.ob cām.ita dicit gl.no.¶ Ex qua gl.no.

9 primo ꝙ actio de dot.cōpetēs ex̃neo ad repetēdū dotē,ē ſtricti iu-

10 ris,ꝙ ĩdubitāter eſt verū,vt dicā.j̃.e.l.de diuiſione.¶ Scđo no.†ꝙ qñ ex̃ne⁹ ſtipulat⁹ ē dotē ſibi reddi habet locū dilatio,de qua in l. j.§.exactio.C.de rei vxo.actio.ꝙ patet:qa hic q̄ritur,an interim debeat p̄ſtari cautio,de qua loq̃tur.j̃.ea.l.ſi cōſtāte.§.quoties.Si.n.illā dilationē nō haberet nō q̄reret̃ de iſta cautione.Tertio no.ex iſta

11 gl.mirabilē opi.Nā † licèt ſit dubiū vtrū.l.in oīb⁹.s̃.de iud. habeat locū in actione ſtricti iuris de quo gl.ibi dubitat. & ſe nō firmat, tamē firmat ſe.s̃.de cōdi.ob cām.l.ſi pecuniā.§.itē ſi qs dederit.& l.ĩ poſſeſſionē.j̃.ex qb.cau.in poſ.ea.& vr̃ tex.ĩ l.ſi creditores.j̃.de priuile.credi.& C.de prec.Imper.offer.l.vniuerſa.tñ illa gl.& hic tex.determinat oīa iſta iura,vt ita demum debitor cogatur in actionib⁹ ſtricti iuris,ſi nō eſt ei laborioſū,inuenire fideiuſſores: ĩ actionib⁹

b aūt bonæ fidei,ĩ illa diſtinctio,ſit laborioſū,nec ne,nō attenditur. qđ multū no.tñ prima lect.multū applaudit literę.Iſtis lect. ſic explicatis.& extricatis,primo opp.ꝙ ab initio qs nō cogitur promittere,vt C.de act.& oblig.l.ſicut.Sol.gl.Dn̄t qdā, ꝙ hic eſt ſpeciale. Vel dic ꝙ occaſione dotis p̄ambulæ incidit in hanc neceſſitatē.Et hāc tenet Dyn.ꝑ l.ſi qs ſeruū.s̃.de actio.emp.Et aduerte ad iſtā ſolutionem:quia ſm hoc oportet te ponere,qđ hic p̄ceſſit ꝯuentio de dote,vel etiā traditio,nulla facta ꝓmiſſione mulieri de dote red-

12 denda,& hoc eſt verū ¶ No.†ergo ꝙ maritus cogitur mulieri ꝓmittere,nō aūt alteri,ſi ſibi noceret,vt hic.Sed ſi poneres ꝙ nulla cōuentio de dote præceſſiſſet,mulier nō cogeretur ſe dotare,nec ipſe vir promittere,vt in auth.de nup.§.ſic itaq;.verſi.ſi quis.n.& in auth.qui.mo,na.eff.le.§.& quoniam.Et hoc modo poteſt ſuſtineri prima lect.etiam extraneo dotante:quia præceſſit promiſſio ſimplex,& ſic videtur mulieri donatū,vt l.ex morte.C.de pac. cōuen. ¶ Secūdo opp.glo.ꝙ nō cogitur alij ꝓmittere,vt C.de noua.l.j.dicit gl.Solue,vt ibi. Sed certe magis obſtat l.nec creditoris.eo.tit. gl.ibi dicit,ꝙ hic eſt ſpeciale.Pet.dicit,ꝙ illa gl.dicit verū de rigore,ſed de æquitate non:ſed ſi intueamur veritatem,eſt in quolibet alio idem,ꝙ cogatur alteri promittere,niſi ei noceat.l.in creditore.s̃.de euict. Sed certe ſatis vr̃ ei nocere ex eo ꝙ ſit ꝯ volūtatem ſuā,vt s̃.de vſu & hab.l.fi.Inſtit.de act.§.p̄terea.Teneas ergo,ꝙ hoc

c eſt ſpeciale in dote.¶ Ad huius†aūt deciſ'onē ſic diſtingue,quādo

13 aliquis petit a me quod ſibi ꝓdeſt,& mihi non nocet,Aut procedit contractus,de cuius natura eſt,vt faciā,& cogor,vt d.l.in creditore.Aut nō procedit,& tunc,Aut ille petit ꝙ faciā:quia ex hoc aliquid lucratur,vel aliquid cōmodi ſentit,aut vt damnū euitet.¶ Primo caſu nō poſſū cogi,vt præalleg.l.nec creditoris,de vſu & hab. l.fi.& Inſtit.de act.§.pręterea.Fallit.j̃.ad Tre.l.j.quia poterat fauore vltimæ voluntatis. Item fallit fauore religionis,vt l.ſi quis ſepulchrū.s̃.de reli.Itē fallit fauore dot.vt hic.¶ Secundo caſu,Aut ille petit a me,vt patiar reformari quod ante erat,& cogor,vt l.chyrographis.cū gl.ſua.de admi.tu.& in l.ij.§.itē Var⁹.de aqua.plu.ar.Aut vult ꝙ aliqđ de nouo faciā,& non cogor,vt puta,vult ꝙ vendā ſibi viā ad fundū,cū aliūde ire nō poſſet:vt patet.s̃.de ſer.vrb.præd.l.binas.Fallit fauore religionis,vt l.ſi quis ſepulchrū.s̃.de relig.Et p̄di

d cta ſunt arg.† ad q.an vaſallus ad petitionē dn̄i cogat̃ fidelitatē ꝓ

14 mittere alteri.De quo hic ꝑ Ia.de Are.Quidā,vt Cy.hn̄t in l.j. C. de noua.dic vt ibi.Tertio opp.ꝙ hæc cautio videtur ſuperuacua, cū hēat mulier actionē ex ſtipulatu,ꝑ tit.C.de rei vx.act.Sol.dicūt gl. ꝙ immo eſt vtilis:quia habebit inſtrumentum,& habebit probationes,ideo petitur,vt caueat.Et vide glo.iſtā in verb.ſuſpectū.ibi ſed ad quid cauetur.Et quicquid dicat illa gl.nō habet mulier tacitā actionē ex ſtipulatu ſecundum iſta tempora vt no.glo.C.de do. prom.l.ad exactionē.hodie ſic,vt j̃.dicā.¶ Et facit hæc gl.ad q. an

15 poſſim † compellere debitorē meū ad faciendū mihi inſtrumentum?Dixi in l.ſi pupillus.de noua.& ibi ꝑ gl.& l.chyrographis.j̃.de admi.tut.& cur.& facit l.ſicut datam.C.de libe.cau.& l.plures apochis.C.de fi.inſtru.& in Spe.de inſtr.ed.§.poſtq̃.in ver.qđ ſi ſolui.& per gl.extra de teſtib.c.ſignificauit.De quo plene dixi ĩ l.ſi finita.§. eleganter.de damn.infect.quod tamen gl.dixit,ꝙ ſm iſta tempora haberet actionem ex ſtipulatu,non eſt verum,vt ſtatim dicam.

Venio Ad quæſtiones, & quæro pro decraratione literæ, quomodo poteſt maritus ſuſpicari ſe habere incommodū.Glo.dat.iiij.reſpōſiones.Prima,qa forte ille,qui vult,ꝙ maritus ꝓmittat,eſt rixoſus homo.Secūdo,ſi eſt potētior, quod no. & iſtæ duæ primæ ſunt multum no.Tertiū incōmodū eſt,dicit gl. ſi mulier ſtipulanti donat in caſu ſoluti matrimonij: quia mulier ageret inquātum facere poteſt,vt j̃.eo.l.maritum.& l. Neſennius. j̃.de re iudi.ſed extraneus inſolidum.Iſtud non videtur verū:quia actio ex ſtipulatu ſecundum antiqua tempora habet exactionem inſolidum,etiā ſi mulier ſtipularetur.C.de rei vxo.act.§. cum autē. Vñ in hoc nō vr̃ diuerſitas,ſiue mulieri, ſiue ex̃neo promittatur.

16 Gl.† iſta,vt dixi in præcedenti contrario,ibi dicit,ſed ad quid cauetur,videtur tenere ꝙ ſecundū iſta tpa mulier habet actionē tacitam ex ſtipulatu.Idem in l.ſi filio.in ver.iurauerit.j̃.eo.dico ꝙ hoc nō ē verū:qa ſm iſta tpa mulier nō hēbat actionē tacitā ex ſtipulatu(ſed de dote,ſm l.j.§.cū aūt.C.de rei vxo.act.)vt no.gl.in l.actionem.C.de do.promiſ.Dico ergo ꝙ actio,de qua fit mentio in §.cū aūt,erat q̄dā actio ex ſtipulatu,q̃ fuit añ tpa ffōrum ĩ antiqua iuris prudētia,nō poſt.cū nō habeam⁹ alibi mentionē,q̃ ibi:al's ſequeretur ꝙ tot⁹ iſte ti.eēt deſtruct⁹.Iac.de Ra.ponit ĩ p̄al.§.cū aūt.Et ſic

17 † teneo,ꝙ ſm iſta tpa vir tenet̃ ipſi mulieri ĩ actione de dote ĩquātū facere p̄t:vt l.ij.de cōſt.pec.& l.rei iudicarę.j̃.e.licet alia actione agat̃,q̃ actiōe de dote ex ſtipulatu,vel alia,vt no.j̃.e.l.maritū ¶ Sed

18 pone ꝙ †ex̃ne⁹ ſtipulat̃ dotē ſibi reddi,an agit ĩſolidū ꝯ maritū? Hic gl.vr̃ ꝙ ſic.Tu dic ĩſpiciēdū qual'r verba ſtipl'onis fuerūt cōcepta,vt no.ĩ l.ſi prior.j̃.e.¶ No.tñ ſm iſtā gl.ꝙ actio cōpetēs ex̃neo ꝓ dote,cōpetit inſolidū.Sed ꝯ hoc opp.qa ſm hoc expectat maritus,ꝙ ipſe efficiatur pauper,& propter hoc denegat extraneo ꝓmittere,ꝙ non debet fieri:quia caſum,& aduerſam fortunam expectare nō debet,vt l.inter ſtipulantem.§.ſacrā.j̃.de verb.obl. Sol.

19 dicit gl.† quod vir nō erat ſoluēdo,vel expectabatur effici breui

e nō ſoluēdo:quia res eius erāt in loco periculoſo. Quod declaro vt puta ſi res erāt in montibus,& propter aquā diluebantur: vel ſi res erāt iuxta flu. Ad prædic.facit l.verum.§.ſi locupleti.s̃.de min. Et no.iſta exempla:quia faciūt ad limitādā l.ſciendū.in prin.s̃.q ſatiſ.co.Ponit.n.gl.de iuſto timore,qñ ſubiacebat vſuris,vel erat implicit⁹ mercātiis periculoſis.Iſta oīa iuſtū ĩgerūt metū,ne efficiat̃ nō ſoluēdo.¶ Dat gl.aliud exēplū qñ vir ñ vult alij ꝓmittere qa timet ĩcōmodū ex eo:qa mulier poſtea nō poſſet de dote teſtari,& ſibi

---

ADDITIONES.

a ¶ Vlti mo quæro.An ſtante ſtatuto de Trigeſto,quòd mariti de Trigeſto ipſis ſtantibus in matrimonio ſint vſufructuarij bonorum mulierum tam datorum in dotibus,quàm acquiſitorum,& mortuis maritis ipſarum mulierum,omnia bona ipſarum incontinenti deuenire debeant ad mulieres prædictas,quæritur modo an dos data in pecunia numerata, ſtatim peti poſſit:quia in ſtatuto ſit mentio de dotibus?Bald.conſuluit quòd poſſit peti.cōſi.102.1.vol.

b ¶ Bonæfidei. Adde quòd Im.An.Pau.de Caſt.& Alex.dn̄t quòd etiam in contractibus ſtricti iuris habet locum cautio,de qua in l.in omnibus.ff.de iud.non facta aliqua diſtinctione,vt probatur in l.in poſſeſſionem.in ver.promiſſa ſit.cum gl.j̃.ex qui. cau.in poſ.ea. & in l.ſi creditores.de priuil.cred.& in l.creditorib.cum gloſſ.j̃. de ſe. bo.& in l.inter omnes.s̃.qui ſat.co.in l.iij.in princ.s̃.de cond.ob.cau.& in l.ſi finita.§.elegāter.de dam.infe. quod intellige ſp ex cauſa ſuperueniente,vt d.l.ſi creditores.aliàs non debet ſatiſdare.Itē quando ex vltima voluntate eſt debitor,debet ſatiſdare,etiam nulla cauſa ſuperueniente, vt d.l.inter omnes.Et tenendo hanc opi.reſponde ad hanc ſecundam lec.quæ non eſt vera,dū intelligitur de extraneo.nec huic literæ cōuenit,maximè:quia iſte tex.loquitur de incommodo de futuro,vt in ver.ſuſpectum.& quod l.in omnibus debeat intelligi cauſa ſuperueniente,voluit Pau.de Caſtr.conſi.49.Et inquantum Alex.poſuit qualiter debeat cōſtare de cauſa ſuſpicionis fugæ debitoris,adde Ro.pulchre.conſi.224.& 302.

c Pariſ.¶ Ad huius.vide Iaſ.in l.reſcriptum.in ij.no.C.de preci.Impe.offerend.

d ¶ Et prædicta.Adde vltra Alex.Bald.conſi.295.1.vol.qui tenet,quod initio vaſallo dominus non poſſit delegare,duobus caſibus exceptuatis,de quibus ibi vide,& Ro.conſi.25.dicentē,quod ſub vniuerſitate traſeunt.Sed vide plenius per eundem Bald.conſ.287.iij.lib.

e ¶ Loco periculoſo.Vide eundem Bart.in l.ſi quis ſtipulatus Stichum.§. 1.in fi. de verb. oblig.& in.l.3.§.fi.de lib.lega.& in l.item §.qui paratus.s̃.quib. mo. pig.vel hyp.ſol. Ang. in rep.l.nemo carcerem,de exact.trib.libr.x. ſimiliter non putatur idoneus fideiuſſor qui talia bona poſſidet.Et ita limitatur d. l. ſciendum. Similiter qui habet pecunias ad vſuras per iſtam gl.quia eſt veriſimile effici non ſoluendo:pro quo eſt bonus tex.in c.quanto,in verbo voragine,extra de vſur.& ibi Pet,de anch.facit mentionem de iſta glo.Et pro hoc etiam facit,quod conſuluit Bald.conſ.11.1.vo.cum eſſet facta quædam diuiſio inter duos & vnus habuiſſet ſtabilia,alius nomina debitorum,ex vſuris dixi reſcindendam diuiſionem:quia ſine vexatione exigi non poterant nec aſſignari,cum ſaperent vſurariam prauitatem.Ad id quod no.Bald.& alex.poſt eum,quod ſufficit primo per inſtrumentum cauſam ſuſpicionis probare,& poſtea capturam iuſtificare,prout vt etiam tenent Bald.& ang.in l.apertiſſimi.C.de iudi.per glo.in verb.recuſare.Tu vide de hoc per Ro.conſi.241. & ibi quid ſi ab vna parte ſunt probationes plenæ de fuga , ab alia parte probationes de bona fama,& quod poſſidet immobilia,& quod habitator continuus,& conſi 416.per eundem,quomodo conſtare debeat de fuga ſuſpectum.Et de prædicta materia vide etiam Pau.de Ca.conſi.39.cum ſeq.& per Rom.conſi.320.& 223.

sibi relinquere. Sed hoc vr̃ falsum:q̃a vir posset sp̃ recusare ꝑmittere alteri, ꝙ est contra mentem huius l.¶ Præterea istud nõ continet incommodũ, sed timet amittere lucrũ, & nõ est par eadẽq; rõ, vt l.fi.C.de co.¶ Quæro ergo quo iure petat̃ caueri? Gl. dicit,
20 ꝙ si dos nõ est data, ꝑ retẽtionem, vel si est data, † ꝑ officium iudicis. Quod placet ꝑ istũ tex.q̃ dicit, cogitur, ꝙ iudicis officiũ importat, vt dixi de ꝯdi.ex lege.l.j.& de ali.le.l.ij.& no.in l.sicut datã, C de li.cau.& l.pr̃es.de fi.instr.¶ Extra gl. q̃ro, qual'r formabitur
21 ꝓmissio fiẽda ꝑ virum de dote restituẽda. Dic de iure † cõi, tal'r ꝙ vir ñ teneatur ad aliud nisi ad ꝙ teneretur stip'one ñ facta, vt l. si q̃s sic stipulet̃.j̃.eo.tit.& l.cũ q̃rebat̃.j̃.de ver.o.al's si aliq̃d nouũ ꝓmitteretur, pateretur incõmodũ ꝯ l.istã. Itẽ debet cauere de dolo, & lata culpa, & leui, vt j̃.eo.l.si filio.§.j.sed cũ hodie in q̃busdã locis fiunt instr̃a dotis reddẽdæ cũ his verbis, videlicet ꝙ maritus sub hac ꝯditiõe ꝓmittit reddere, & restituere dotẽ si matrimoniũ solutũ fuerit morte mulieris sine liberis, vel cũ liberis decedẽtib' ĩ pupillari ætate, an ꝓmittet̃ cũ illis verbis? Certe nõ, nisi ꝯsuetudo ĩ fuerit, vt l.ꝙ si nolit.§.q̃a assidua.s̃.de ẽdi.ed.& l.si pri°.§.j.s̃. de aqua
22 plu.ar.¶ Sed q̃d si esset † ꝯsuetudo q̃ haberet aliã ꝯsuetudinẽ ꝯriã,
a tũc redimus[a] ad i' cõe, vt l.nemo.§.tpalis.j̃.de reg.iur.ex quo no. ꝙ si ĩ ciuitate cõficiũtur instr̃a diuersimode, ꝑp tales ꝯrietates & diuersitates, redim' ad i' cõe, vt d.l.nemo.§.tpalis.j̃.de reg.iu. Quæ
23 ro † q̃d si vir petit sibi caueri a muliere de euictione, an teneatur mulier sibi cauere? Dic vt est tex.& gl.in l.nõ solũ.s̃.de iur.doti. Vl
b timo[b] hæc l.inducitur ad q.an quis cogatur cauere † inimico suo
24 de non offendendo. Guil.ponit in l.illicitas.§.j.s̃.de offi. præsi.

ADDITIONES.

a ¶ Tunc redimus.adde ad Bar.hic alε.de Imo.in consi.5.col.1.& in consi 127.colum.penul.in v.vol.Et intellige hoc verum, nisi altera dictarum consuetudinum esset præscripta spatio.xl.annorum de iure Cano.vel x.de iure Ciuili:quia tunc tolleretur præcedens consuetudo, & sic non rediremus ad ius commune.ita alex.in dicto consil.5.versi.non obst. dum quarto dicebatur.& ibi vide pulchra per ipsum quanto tempore præscribatur cõsuetudo.

b ¶ Vltimo. Quod cõiter tenetur, quod si probabiliter dubitat se posse offendi, quod possit petere ab inimico cautionem.de quo per Bar.& ang.in l.sed & si susceperit.§.si libertis.supra de iud.per Spec.in tit.de pig.§.sequitur.versi.quid si timeo.per Imo.in l.si finita.infra de dam.infec.per Cy.& alios in l.denunciamus.C.de his qui ad eccle.confug.Bar.in l.capitalium.§.ad statuas.infra de pe.Bal.in l.fi.C.de epis.& cle.an si statutum dicat, quod offendens possit petere cautionem ab offenso, & eius consanguineis, & pro se, & eius consanguineis, dicatur fauorabile, vel odiosum. Et quid si maior pars consanguineorum offendentis renunciauerit statuto, an præiudicet minori parti petenti cautionem? Et qualiter sit probanda offensa, & qualiter consanguinitas, vide anch.consi.51.Et vide ad hanc materiam quod consuluit Bal.consi.141.3.vol.

---

1 *Dotis actio profectitia, est cõmunis patri, & filiæ, nec alter in alterius præiudicium potest petere, vel denegare.*
2 *Filia contra voluntatem patris nubere non potest.*
3 *Filia in dote profectitia potest agere sine consensu patris.*
4 *Dotis actio profectitia est solius filiæ emancipatæ & ea agit.*
5 *Ratio inducendi communionem actionis inter patrem, & filiam.*
6 *Factum patris non nocet filiæ post emancipationem.*
7 *Pater quando possit agere actione pro dote.*
8 *Filia quando possit agere patre viuo, & durante patria potestate.*
9 *Filij possunt agere contra patrẽ consumentem oĩa eius bona, ne dos cõsumatur.*

a §. Quod Si in patris. Ista est secũda pars principalis huius legis, & vsq; ad §.volũtatẽ, tractat vnam mãm.h.d.
1 Actio † de dote ꝓfectitia est cõis[b] pr̃i & filiæ, nec alter in alterius
b ꝑiudiciũ petere vel denegare põt.h.d. Primo ponit dictũ in gñe, secũdo infert aliquas illationes. Tertio ponit, q̃d si fuerit ꝯ factum. Secũda ibi, deniq;, Tertia ibi, cæterũ, ¶ Opp.q̃cq̃d acquirit fili' acq̃rit patri, ẽt hodie in ꝓfectitiis, vt l.cũ oportet, post principiũ.C. de bõ.q̃ li. Sol. speciale est hic in dote, ꝙ filia hoc iure nõ q̃rit pr̃i.¶ Sc̃do opp.dr̃ hic, ꝙ dos est cõis. Cõtra ĩmo est mariti, vt l. doce.C.de rei vin. Sol.glo.exponit hic, dos.i.dotis actio.¶ Tertio opp.de l.si vt ꝓponis.C.de nup. Gl.dicit ꝙ ibi fallit.q̃a filia nupsit
2 ꝯ volũtatem patris, Et rõ q̃a filia non põt nubere ꝯ voluntatẽ patris, q̃d de iur.Cano.est hodie correctũ.vr̃s.de stat hõ.l.Paulus.j.& Instit de nuptijs.§.j.& ibi no.& sic cũ cessat rõ, cessat & lex.¶ Opp. vltimo.j̃.eo.l.quoties. Sol. Ibi pr̃ fuit ĩ ꝯtinẽti stipulatus sibi reddi, hic nõ.¶ Quæro hic loquitur in dote profectitia, quid in ad-
3 uẽtitia? Rñdeo.† põt filia ꝑ ea agere sine ꝯsensu p̃ris, vt in auth.
c q̃d locũ.C.de colla.fm̃ gl.in ver.mater, & bene.¶ Quæro, hic loq̃t
d de filia in potestate: quid si est emãcipata? aliqui vt Guar.dicunt idem ꝙ gl.de iure antiquo.sed hodie dñt corrigi per §.extraneũ.
4 C.de rei vxor.act.Sed † veritas est, vt dicit Io.in fi. q̃d si filia esset emãcipata, tota actio remanet sua tã olim, q̃ hodie. Rõ: q̃a ꝑ emãcipationẽ, q̃ est cõis cũ pr̃e, solidatur in filiã, vt in §.videam'.de rei vxo.ac.multo magis efficitur ꝓpria filiæ a principio, vt arg.l.acceptã.iũcta gl.in ver.inhibet̃, in fi.l.si pte.C.de vsu.Et hoc tenet Dyn. hic.& idẽ Cy.in l.auia.C.de iu.do. Nõ ob.l.profectitia.C.de iur.do. quia fateor quod est profectitia, vt ibi, nõ tñ est cõis patris & filię, sed solius filiæ. itẽ nõ ob.l.filiæ.j̃.eo.quia rñdeo.q̃d ibi pater fuit stipulatus. Non ob.l.si ab hostibus.j̃.eo.q̃a ibi filia erat in potestate, iuris fictione.¶ Quæro quæ fuit ratio, quæ mouit legislatorẽ
5 ad inducendam istam cõionem, gl.† ponit vnam ex parte patris. s.ne si filia haberet actionẽ integrã, & eã peteret, & perderet dotẽ, pater cogatur iterum eam dotare. Alia ratio est ex parte filiæ, ne pater accipiẽs dotem eam consumeret, & filia remaneret indota
e ta,[e] vt l.si cum dotem.§.eo aũt tempore.j̃.eo.¶ Venio ad ver. cæ-
6 terum si pater.¶ No.hic † ꝙ factũ patris non nocet filiæ postq̃ fuerit emãcipata, & sic vr̃ ꝙ interim noceat.¶ Opp.j̃.eo.l.si pater. & l.si cum dotem.§.si pater. Sol.gl.intellige hanc fm̃ illas.s.ꝙ non nocet filiæ, nisi pater postea illi tantũdem dederit, vel reliquerit.
7 ¶ Quæro † vtrũ pater interim possit agere? gl.q̃ est hic, dicit ꝙ nõ: quia nõ põt venire ꝯ factum suum, & vide eam quæ ĩcipit morte, vel emancipatione, &c.& dicit verũ gl.si pater vult agere pro iure suo pro actione sibi cõpetente: sed si vellet agere tanq̃ legitimus administrator filię, posset, vt no.in gl.l.cũ dos.s̃.de pac.dot.& hoc §.à ꝯrio sẽsu. Et per ꝯñs posset ẽt filia agere patre nolente, ꝑ quo facit.j̃.proxi.respon.& ꝙ ibi dicam, ꝓcedendo vlterius.¶ Sed
8 quæro † vtrũ patre viuo, & durãte patria potestate possit filia agere sine patris volũtate, & eo inuito. gl.dicit ꝙ sic, si pater est inops: al's non. Et ad hoc adducit l.fi.s̃.de eo per quẽ factũ erit: quia sicut inopia eximẽtis rescindit liberationẽ exẽpti, ita inopia patris rescindit spem liberationis quã habebat vir. Pro hoc facit l.plane.la 2.§.j.de leg.j.& l.pater.in fi.j̃.de dot.præleg.inducit etiam gl.l.Imperator.j̃.ad Treb. Nã sicut ibi suspicio de patre facit trãsire fidei commissum in filium, ita hic suspicio patris ꝑp paupertatem facit transire actionem de dote in filiam, fm̃ Dyn.pro hoc.j̃.e.l.si cum
f dotem.§.eo autem tempore.no.hanc gl. Formo tibi vnam aliam
9 q. Pone † quod vxor alicuius decessit remanentibus filiis hæredibus, dos remansit apud patrem, qui dissipat omnia bona, filij volunt agere contra patrem, vt dos non consumatur, an possunt? Et videtur quod non, vt de bon.mat.l.j.& in Auth.de nup.§.est quo-
g que,[g] & melius in §.sed quod sancitum. Dico quod filij possunt agere, sicut ipsa mater posset. Primo per istam glo.quæ æquiparat paupertatem patris emancipationi filij. Pro hoc videtur casus C. de sen.pas.l.fin.& s̃.vt le.no.l.fi.in prin.vbi glo.in verb.non compellendum, tangit. Istam q.posui in l.si cõstante.in princ.j̃.eodem. Venio ad §.Item si.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Quod si in patris. Vide in materia per Are.post.Rom.l.placet.de acq.hær.
¶ Communis. Adde inquantum alex.limitat hoc procedere, nisi pater simpliciter stipulatus esse dotem reddi:quia tunc sola filia agere poterit, quod idem voluit d.Car.consi.pen.

c ¶ Sine cõsensu.adde Bal.cons.9.v.lib.Rom.cons.486.vbi etiam si sit minor. Et facit quod volunt do.de Rota in antiq.deci.cccc xcviij.quòd c.si annum.de iud.lib.6.habeat locum in minore petente decimas sibi debitas ex priuilegio, & in d.cons.Ro.approbat exemplũ gl.quod alex.improbat. Et tu adde, quòd opi Bar.hic dicit communem alex.de Imo.in cons.20.col.fi.in 2.vol.

d Emancipata. Adde quòd communiter tenetur, quòd si pater dat dotẽ pro filia emancipata, quòd actio de dote est propria filiæ:pro qua opi.est tex.cum gl.in l.pater filię, suprà de euict.vbi dicitur, quòd quandoque pater dat dotem pro filia emãcipata, & stipulatur sibi reddi, quòd illo casu est patris:ergo à contrario sensu extra illum casum erit filiæ.

e ¶ Indotata. Adde quòd pro notabili tenent doct.hanc gl.hic, & Bar.in l.si cõstante.& Bal.in l.vbi.C.de iur.dot.& Bar.in l.Imperator.infrà ad Treb.

f ¶ Formo.adde Io.and.in addi.ad Spec.in tit.de don.inter vir.& vxor.§.fi.ad fi.Bal.in l.2. C.si quid in fraudem patro.& in l.non potest.s̃.de adop.Bar.& Bal.in l.cum oportet.§.cũ autem.C.de bo.quæ lib.& dicit Inno.in c.fi.de sequest.quòd ille, qui pro suis necessitatibus fructus consumit, dicitur dilapidare fructus.quod Bal.reputat notatu dignum in d.c.fi.Et idem voluit Bal.in c.j.§.sancimus.in ti.quo tẽpore mi.& arch.xj.q.j.c.quia res.ang.in l.diuus.de peti.hære.sequitur Barb.cons.10.2.vol.& quòd patri dilapidanti auferatur administratio, voluit Bal.cons.75.4.lib.

g Poma ¶ Quoque. Vide Fel.tit.de treu.& pace.arc.§.seq.

---

1 *Factum filiæ durante patria potestate nocet sibi factæ sui iuris.*
2 *Pater, & filia in actione de dote non sunt socij, nec duo rei.*
3 *Quid sit dicere, pater agit, adiuncta persona filiæ.*
4 *Dotis actio, quæ competit filiæ & patri, an sit vna vel sint plures.*

§. Item Si voluntate. No.ꝙ factũ filij nõ nocet patri. Secũdo
1 no.† ꝙ factũ filiæ tempore patriæ potestatis nocet si
a bi factæ sui iuris.[a] vt l.hæredi.§.pe.de pac.& vide ꝙ ibi not. Nã dẽt intelligi hic, ꝙ illa remissio fiat ante matrimoniũ, vel eo soluto, aliàs eo ꝯstãte nõ valeat ꝓhibente lege, p ti.de do.inter vir.& vxo.
2 ¶ † Op.ꝙ promissio siue voluntas solius filiæ præiudicet patri, vt l.si rẽ.§.si duo.j̃.de noua.& l.si duo.s̃.de arb.huius ꝯrij timore glo. dicit, ꝙ pater & filia in actione de dote nõ sunt socij, sicut duo rei credendi, & sic non obstãt cõtraria, ꝙ probat gl.in l.qui hominẽ. §.si gener.j̃.de solu. Quod apparet: quia vnus sociorũ agit suo nomine tm̃, hic vero agit nomine suo & alterius. ꝓbat etiã Dy.ꝙ nõ sunt socij: nã hic sperat̃ cõsolidatio in personam vni' per mortẽ alterius vt hic, & C.de rei vxo.act.§.videamus.ideo nõ est idem ꝙ in duobus sociis reis credendi. Quod patet: quia duo rei trãsmittũt ad hæredem vt j̃.ad l.Fal.l.in lege Falcidia, hoc esse seruãdum, & l.si duo.j̃.de sol.& de duo.reis.l.si reus, & vide gl.j̃.quæ incipit.i. filia.¶ Vlterius hic dicitur, ꝙ pater potest agere adiũcta persona filiæ. Op.de l.cum dos.§.si vero.de pac.do.cõtrariũ est forte. glos. soluit ꝙ põt agere vt hic, sed exceptiõe repellitur vt ibi. Sed hoc nihil esset in effectu: vel ibi ĩ pacto, hoc in delegatiõe. Hãc reprehẽdit Dy.quia maioris auctoritatis est delegatio q̃ pactum, vt l.si rem

ADDITIO.

a ¶ Sui iuris.adde an si filiusfamilias liberet debitores paternos, illa liberatio sibi præiudicet effecto sui iuris? Pau.de Cast.dixit, quòd sibi videtur, quòd à principio non valuit, nec ex post facto possit reconualescere. Et se remittit ad no.per Bar.& Dy.in l.filius.j̃.de sol.& in l.cum dominus.§.si filius.de pec.leg.& in l.& hæredi.§.filiusf.s̃.de pact.per Pet.de anch.& Do.de Sanct.Gemin.in c.quamuis.de pact.per Spec.in ti.de pact.§.pe. Sed qua pœna veniet puniendus filiusf.qui asseruit se procuratorem patris, & liberauit debitorem:& etiam qua pœna, si debitorem liberatũ alij cedat? Vide Bal.cons.14.3.vol. Concedit etiã hic Pau.de Cast.de mente doctorum, quòd si filia commisit adulterium, quòd non præiudicat patri, vt maritus lucretur dotem.

rem.§.si duo.ĵ.de nou.& l.si vaus.in princi.ŝ.de pact.Solue ergo alio mō,vt ibi dicit gl.& illā tenet Dy.sed mihi vr̄ qd sit ɔ̄ tex.ibi,licèt aliàs sim solit⁹ illā firmare.Quid dicem⁹?Dic ergo†si vis intelligere sufficiēter,oportet intelligere hoc dictū ꝙ pr̄ agit adiūcta ꝓsona filiæ,vł nō adiūcta,vt gl.dicit,& qñq; nomine suo vel filiç & qñq; solus.s.nomine suo.Declarem⁹ hoc.Qñq; pr̄ solus pōt agere nō adiūcta ꝓsona filiæ,vt si filia nullā hēt causam ɔ̄dicēdi,vt ĵ.eo.l.si cū dotē.§.j.Item qñq; pōt agere filia patre permittēte,vel si dos esset magna,patre nō ꝑmittente,vt C.de col.auth.quod locū.& eo existēte inope.vt dixi.ŝ.ꝓxi.Et ex hoc qdā sequūtur,ꝙ ambæ ꝓsonæ possunt agere quilibet principaliter, sicut quilibet duorū reorū credēdi,vt l.3.in fi.ĵ.de duo.reis.¶ Itē qñq; pōt agere pater adiuncta persona filiæ,& hoc duob.mod.Primo vt agat nomine suo & nomine filiæ,hoc est ad vtilitatē tam sui ipsius,ꝙ̄ filiæ:quia ista verba,nomine suo & filiæ,tm̄ importāt,quātū si pater ageret pro medietate pro se,& ꝓ medietate ꝓ filia.Et isto primo modo nō posset agere pater in casu isto,cū filia sibi præiudicauerit:& si ageret isto modo repelleretur ex ꝓsona filiæ,& sic loqtur lex ɔ̄ria. ¶ Secūdo modo pōt agere pater adiūcta ꝓsona filiæ,id est de volūtate & permissiōe filiæ,nō tamē ad ei⁹ vtilitatē,& hoc modo potest agere etiam in casu isto,vt hic:& probatur expresse in l.filiusfa.§.sed & filia.ŝ.de proc.Et ita vr̄ sentire hic Ia.de Are.Et ſm hoc quædā gl.parua super verbo,adiūcta,quæ dicit,id est,nomine suo & filiæ,nō bene dicit:sed debet intelligi adiūcta ꝓsona filiæ,id est filia consentiēte,ꝑ dictū.§.sed& filia.& ita intelligit gl.magna circa prin.& in fi.vt ĵ.dicam in proximo ɔ̄rio.Procedo vlterius,& oppo.dixi ꝙ filia nō pōt agere per se,ergo neque poterit per aliū vt l.neq; per se.C.de heredib⁹ insti.Breuiter glo.bene dicit,ꝙ non agit per se,neq; per aliū,sed alij permittit quod agat,& vide gl.ꝙ̄ est ī fi.ibi.Ex hoc habes qualiter debeat practicari,ꝙ pater agat ad iuncta persona filiæ,vel nō adiuncta.Qñ aūt quis pōt alij permittere,ꝙ ipse facere nō pōt,tex.soluit ī l.si fundus.§.j.ŝ.de pig.¶ Sed ɔ̄ prædicta op.idē est aliquid facere voluntate,& mandato alteri⁹,l.post dotē,ſm intellectum Dy.ĵ.eo.Vnde si pater agat voluntate filiæ,debet repelli:quia vr̄ agere vt eius procurator.Soluam in l.ɔ̄ria.¶ Quæro,vtrum actio,†quæ cōpetit filiæ,& patri sit vna vel plures.Et dic vt hic p gl.quæ plene hoc disputat,Io.tenet ꝙ sit vna sola,quā pr̄ intētat quādoq; sol⁹,quādoq; sola filia,qñq; filia&pr̄,vt dictū est.¶ Sed ɔ̄ hoc facit ista litera,quç dicit nec eā actionē,&c.quia copulatiua inclusa in dicta negatiua,nec,ostēdit diuersitatē actionū,& sic sunt plures.Dy.dicit qd significat pluralitatē circa modū agendi,nō circa substantiā actionis.¶ Secundo ɔ̄ hoc facit:quia ex eadē iniuria facta filio vel filiæ nascūtur plures actiōes vt l.pr̄.ĵ.de iniur.Gl.dicit aliud ī actione iniuriarū.Dy dicit,ideo aliud,qa ex pluralitate personarū inducitur pluralitas īiuriarū,& consequēter pluralitas actionū,vt l.i.§.fi.de īiur.& l.cū qui.§.pe.e.ti.Sed hic ꝓp pluralitatē ꝓsonarū nō īducitur pluralitas dotiū,& ideo nec actionū.¶ Tertio,ɔ̄.Io.facit,nā sicut ī duob.reis sunt duç actiones,vt l.si re⁹.ĵ.de duob.reis.ea.rōnç& hic.Rñdet Dy.vbi pluralitas obligationū,merito seqtur pluralitas actionū,sed hic vna tm̄ ē obligatio,vt l.q homine.§.si gener.ĵ.de sol.¶ Quarto ɔ̄ hoc inducitur:qa qñ pr̄ agit,cauit de rato,vt ĵ.ea.l.in fi.& l.nō solū.§.si de dote.ŝ.de ꝓcu.Sed si ageret noīe proprio,nō caueret.Rñdeo,quādo qs agit noīe ꝓprio & alteri⁹ cōsens⁹ nō reqritur,& tūc nō dēt cauere de rato,sed hic reqritur alteri⁹ cōsensus,vt ĵ.ꝓxi.Qualis autem hæc cōio dicatur inter patrem,& filiā,dicā.ĵ.l.proxima.

ADDITIO.

a ¶ Consentiente.Adde ꝙ Pau.de Cast.dicit ista verba non habere saporem,ꝙ etiam videtur agere non i:e filiæ ad :ius vtilitatē & dicit quod p.ætelt a ci quod solutio gl.posita in vltima parte fi: vera.cum non noceat factum filia.quantum ad hoc,vt pater repellat ab agendo.sed bene nocet quantum ad aliud:quia si agat ad iuncta persona filiæ tenebitur eam defendere in causa renunciationis,si forte filia promisisset pœnam marito si ab aliquo molestaretur,per l.3.§.fi.ĵ. re amo.

1 *Filia quando diuortiū fit eius culpa non præiudicat patri,sed sibi mortuo patre.*
2 *Filia si consentit marito alienanti bona,non præiudicat patri,sed sibi.*
3 *Tacens quando videatur consentire.*
4 *Furiosus quando videatur consentire,& habeatur pro absente.nu.5.*
6 *Pater agens pro filio quando teneatur satisdare.*
7 *Venditori scienti litem motam non est denunciandum t er emptorem.*

a §. Voluntatem. Filia sanæ mentis dr̄ velle,si pn̄s sit,& nō ɔ̄dicit.Idem si est furiosa,sec⁹ si est absens.h.d.Et habet tres partes,vt patet ex lr̄a.Iste ver.facit†ad qōnē,Factum est diuortium culpa filiæ,an præiudicet patri:Gl.mouet in l.consensu.C.de repu.& l.si dotem.C.de iur.dot.& ibi Cy.tenet idem quod Dy.hic,quòd patri nō præiudicat,sed præiudicat sibi filiæ patre mortuo,per hunc.§.& in auth.de nup.§.est & quoque.C.de repu.auth.eā si filii.¶†Secundo facit:filia consentit marito alienanti bona secundū formā l.iubemus,& l.ēt.C.ad Velle.an pīudicet patri:Certe nō,sed pīudicat sibi filiæ patre mortuo,vt hic,ſm Dy.Facit l.& hr̄di.§.pe.ŝ.de pac.& hoc tenet Spe.in tit.de do.inter vir.&vxor.ver.ꝙ si filia.¶†Op.q tacet,nō vr̄ ɔ̄sentire vt l.q vas.§.vetera.ĵ.de fur.Gl.sōluit remittendo ad no.ī.l.filiusfa.§.in uit⁹.ŝ.de ꝓcu.Cy.in l.inuit⁹.C.d ꝓcu.Dy.ī c.is q tacet.de re.iu.li.6.Ego examino.ĵ.eo.l.q dotis.¶ Op.ĵ.ea.l.Titia Sol.vt in gl.¶ Op.ad ſm dictū de l.qui ad certū.ŝ.loc.Sol.Furiosus†nō vr̄ ɔ̄sētire,qñ reqritur ɔ̄sensus verus,tacitus,vel expressus,vt l.ɔ̄ria,sed hic null⁹ ɔ̄sensus reqritur,sed nō ɔ̄dicere,ꝓ volūtate hr̄.Facit ad hoc ꝙ no. in l.in negotijs ĵ.de reg.iu.¶ Opp.ad tertiū dictū,nā furios⁹ ęquiparat absenti,vt l.ij.§.Furiosus.ŝ.de ꝓcu.& ĵ.de iur.cod.l.ij.§.Furiosus.ergo idē debet esse in absente ꝙ ŝ.dixi.ī furioso.gl.ī uoluit se.Dy.†.dicit optime.Qñq; sufficit absentia,nec reqritur ɔ̄sensus absētis,& tūc furiosus hr̄ ꝓ absente.vt l.sed.& si vn⁹.§.filio.ĵ.de iur.Qñq; reqritur ɔ̄sensus absentis,& tūc furios⁹ nō hr̄ ꝓ absēte,vt l.ij.§.fi.ŝ.de ꝓcu.Qñq; reqrit pn̄tia & ɔ̄sens⁹ exp̄ssus,& tūc hr̄ ꝓ absente,vt l.ij.§.Furiosus.ĵ.de iur.cod.Qñq; reqritur ɔ̄sensus,nec curat vtrū sit pn̄s,vel absens,& tūc aut sanæ mētis ɔ̄dicere pōt,& tūc hr̄ loco dissētiētis,vt l.q ad certū.ŝ.loc.Aut nō posset ɔ̄dicere,& hr̄ ꝓ ɔ̄sentiente,vt hic.Veruntn̄ istud nō est ꝓprie ɔ̄sentire,sed magis nō dissentire,vt ŝ.dixi.¶ Venio ad gl.& opp.dr̄ hic†ꝙ pr̄ tenet satisdare ꝓ filia.Cōtra.ŝ.de ꝓcu.l.nō solū.§.si pr̄.Sol.Dicit gl.ibi,pr̄ agebat actione iniuriarū,q̄ erat sua ꝓpria,hic agebat actiōe de dote,q̄ est cōis,& vna tm̄,vt ŝ.dixi.¶ Opp.ad idē,pr̄ est legitim⁹ administrator,vt l.j.C.de bo.mat.ergo nō cogit satisdare.vt l.fi.§.defensionē.C.de admi.tut.Gl.format istud dubiū.C.de bo.q lib.l.cū ñ solū.§.vbi aūt.el j.& l.fili⁹fa.§.q satis.cog.Dy.in c.ratū,de reg.iur.lib.vj.dicit,Aut pr̄ agit taq̄ legitim⁹ administrator filiæ,& non cogit cauere,vt in ɔ̄rio:Aut agit noīe filiæ tanq̄ qlibet admīistrator extrane⁹,& cogit cauere.Est & tertiū mēbrū.Aut pr̄ agit noīe suo & requirit ɔ̄sensus filię,& sīr dēt cauere,vt hic.Ita dicit Cy.in d.§.vbi aūt.¶ Quærit gl.qd si omissa sit cautio de rato? dic vt ĵ.eo.l.si cū dotē.§.si pr̄.¶ Secūdo qrit:qd si filia ſmoritur,vt in glo.¶ Quærit gl.qūo hęc practicabim⁹,vt doceamur de filię volūtate?Rñ.si de filiæ sciētia nō ɔ̄stat,dēt ei denūciari,sed si sciret,nō esset op⁹ denūciatione,vt l.Herenni⁹.ŝ.de euic.& l.j.in fi.ŝ.de act.emp.¶ No.hāc gl.& leges,quas gl.alle.q̄ vr̄ firmare,ꝙ vbi vēditor†scit litem motā emptori,nō dēt ei denūciari.Idē tenet ī l.emptor.C.de euic.& ibi Cy.Dy.ī c.eū q cert⁹.de re.iu.lib.vj.Cōtrarium ego ſp tenui.Nā qñq; denūciatio fit ad certificādū aliquē,& tūc verificat rl'a,ꝙ q certus est,certificari nō dēt.Sed qñ denūciatio fit ad aliud,tūc ēt sciēti dēt fieri denūciatio,vt l.denūciasse.in prin.ĵ.de adul.ver.qd ergo.Sed denūciatio,q̄ fit vēditori,nō fit tm̄ vt certior fiat sed ad citādum eū,ꝙ veniat ad defendēdū.l.j.C.de peri.& & cōmo.re.vēd,& in l.si rē.in fi.la j.ŝ.de euict.Dixi ī d.l.denūciasse.ī pri,& in l.nō solū.§.fi.de oper.no.nūc.& in materia ꝓtestationū.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia,aduerte ꝙ Bar.in l.iubemus.C.ad Velleianum,dicit ꝙ mulier quæ cōsentit alienationi,sibi præiudicat in iurib.hypothecar.contrarius allegatur in hoc §.voluntatem,sol.d.Alex.ī d.l.iubemus in apostillis ꝙ debet intelligi ſm determinationē in hoc.§.voluntatem,vt loquatur patre mortuo:secus si esse viuus,& ita intelligatur in hoc §.voluntatem.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Voluntatem.Vide Abb.consi.81.

b ¶ Præiudicet patri.Adde ꝙ Bal.hic.& Can.in c.ex literis.de pig.Spe.in tit.de dote post di.rest.in §.formatur.ver.quid si filia,inferunt,quòd si filiusfa.renūciauit iuri hypothecæ,ꝙ non præiudicat patri.Idem si commisit adulterium.Et hoc omnes sequuntur hic,per tex.in auth.de nuptiis.§.est quoque.Idem sentit gl.in l.fi.C.de repu.d.Ant.in c.quia plerunq; de don.inter virum,& vxorem.

c ¶ Qui tacet.Adde ꝙ Bal.infert ad statutum,ꝙ mulier non possit sine consensu duorum propinquorum alienare,ꝙ non sufficit illos esse præsentes.& tacentes per hunc tex.in verbo videri,ꝙ fictionē denotat,l.1.§.deiecisse.de vi & vi arma.& l.3.ecōtrario.ĵ.de acq.poss.& Bar.in l.si is qui pro emptore.ĵ.de vsuca.Sed statutum requirit casum verum,& non fictum,vt l.j.C.de his qui ven.ætā.& l.3.§.hæc verba.ff.de neg.gest.& c.in nostra.de iureiur.& ita transeunt Mod.Pro qua opi.alle.Ange.tex.in l.1.in fi.ĵ.de auto.tut.sed melius facit l.3.cū gl.eo.ti.Ang.tamen in §.emphyteusim.el 2.in auth.de ali.& emphy.limitat,nisi statutum requireret sciētiam:quia tunc etiam scientia cum contradictione sufficeret.Quod limitatur,nisi scientia esset necessaria alicuius positi in dignitate,vt episcopi:quia tunc requiritur scientia,& consensus,vt eleganter voluit Archi.in c.quidam.per illum tex.xxiii.quæst.lib.2.alias,xxviiii.ꝙ reassumpsit Bal.in l.fi.§.necessitate.C.de bo.quæ lib.Et si propinqui nolūt cōsentire,an iudex possit illos cogere.vel dispensare,quòd absque eorum consensu contrahat:& similiter de eo quòd hic dicit Ro.ꝙ si requiratur vt aliquid fiat de licentia talis,an requiratur expressa.Videte Abb.cō.67.2.vol.Et quando tacens videatur consentire,vide Alex.consi.1.2.vol.& per Abb.consi.40.2.lib.& in quantum Alex.concludit ꝙ stante statuto,quòd filius non possit contrahere sine consensu patris,ꝙ si pater efficiatur furiosus,ꝙ absq; curatore vel decreto filius poterit contrahere.Adde pro hoc quòd voluit Bal.super statuto prædicto consi.488.lib.1.quòd mulier non possit contrahere sine consensu mariti,ꝙ si maritus sit absens de longinquo,ꝙ poterit contrahere absque eius consensu.

d Poma.¶ Sol.vt in gl.Vide Card.consi.34.& consi.56.in 1.dub.

e ¶ Absenti.Facit ad testem qui dicit,scio,quia fui præsens,licèt non dicat,vidi,ꝙ eius dictum valet,licèt Bal.hic contra,& quod probet,tenuit Abb.in c.peruenit.de test.cog.& Imo.sequitur,& Bal.in l.diem.§.coram.ŝ.de arb.Ang.in auth.de testib.§.si quis per glo.in c.præsentium.de testib.in vi.gl.in l.1.C.de erro.aduo.Spe.in ti.de teste.§.1.versic.item quòd visum,& Bar.in l.1.in fi.ĵ.de aut.tut.Bal.in l.si non speciali.C.de testa.& Bar.in suo tract.de teste,procedit tamen opi.prima Baldi,vbi quis de aliena præsentia deponeret:quia intelligitur non de scientia,sed de præsentia tantum deponere:secus vbi de sua:quia intelligitur de præsentia,& scientia vt per Bar.in l.1.ĵ.de auto.tut.de quo Bal.facit festum in l.1.C.de bo.pos.secundū tab.Quis autem dicatur absens,an ille qui longe est proprie.l.fi.§.vbi,autem.C.de bon.quæ libe.de quo per pau.de Leaza.in c.cum rationi,de elect.& Io.And.in c.si delegatus.de offic.delegati.in vi.& per Bald.consi.482.lib.1.Et quomodo quis præsumatur præsens,& cui incumbat onus probandi absentiam,per eundem consi.363.incip.casus talis est,quidam 3.vol.Et an præsentia testis necessario includat scientiam vide Bal.consi.411.quidam nomine A.3.lib.

f Poma.¶ Quid si filia.Adde quid si filia ingrederetur monasterium,per Alexand consi.139.vol.4.

g ¶ Contrarium.Adde cum Bar.communiter tenetur,& idem ꝙ hic tenet Bar.in l.denūciasse.ĵ.de adul.& in l.non solum.§.morte.ĵ.de oper.no.nun.Bal.Bart.Sal.in l.emptor.C.de euic.Bar.in l.qui absentem,& ibi Bald.& Ang.ŝ.de procu.Ange.& Imo.in l.in executione.§.insolidum.ĵ.de verbo.obli.Bal.in c.1.si vas.defend.ab aliquo fuerit interpel.Spec.& Io.And.in tit.de empt.& vend.§.fin.ad fi.& Petr.de Anch.& Io.And.in c.fi.de empt.& vend.in vi.& singulariter Alex.vt hic per eum.

LEX IIII.

1 *Petere rem qui potest, quando possit etiam solutionem recipere.*
2 *Filiosfamilias quòd possit solui in his quibus non acquiritur vsusfructus patri, & numer. 9.*
3 *Solutionem recipere, alienatio est.*
4 *Dictio, quæ, id est cuius.*
5 *Actio de dote quomodo sit communis patri, & filiæ.*
6 *Dotis actio competit patri, & filiæ insolidum.*
7 *Alter ex duobus reis credendi potest agere sine consensu alterius, nec tenetur cauere de rato, sed de defendendo.*
8 *Coniunctæ personæ quando possit solui, remissiuè.*
10 *Procuratori dato ad exigendum solui potest.*

Non solum. De dote cuius actio est cōis sol'o facta vni, nō ꝑiudicat alteri, nisi pecunia in ei⁹ cōmodū sit ꝯuersa. h.d. cū l. seq. ¶ Vos habetis hic, ꝙ q nō p̄t petere, ñ p̄t sol'onē recipere. ¶ Opp. ĩ. de verb. obl. l. cū q. §. q sibi, & de sol. l. si sti a pulat⁹. Soluit gl. ꝙ aliud in adiecto. vt ibi, ꝙ declara, vt statim dicā. ¶ Opp. ĩ. de sol. l. hoc iure. vbi qs pōt petere, ñ tñ sol'onē recipere. 1 Dicit gl. aliud ĩ ꝓcuratore litis. Tu dic, † ꝙ ꝑ decl'one istorū iuriū, vtrū petere, & sol'onē recipere, ꝓcedāt ex iisdē regulis. Dic, aut qs nō pōt petere sine volūtate alteri⁹, q alieno noĩe petit, & tūc illa ꝓcedūt iisdē regulis, vt possit sol'onē recipere, vl' ñ ꝓm voluntatē ei⁹, cui⁹ noĩe petit: nā si mādat vtrūq;. s. ꝙ petat & sol'onē recipiat, vtrūq; p̄t facere. Si mādat alterū tm̄, illud solū facere poterit, & ñ aliud. Exēplū ĩ abiecto, cui tm̄ solui p̄t: qa hoc vr̄ mādatū, vt l. vero ꝓcuratori. ĩ. de sol. Petere aūt ñ p̄t: qa hoc ñ ē mandatū. Idē ē ĩ ꝓcuratore litis, q p̄t petere cū sibi mādatū sit: nō aūt sol'onē recipere: a qa hoc ñ est sibi mādatū, vt l. hoc iure. ĩ. de sol. Q ñq; qs vult petere noĩe suo, & ad suā vtilitatē, tūc aut ñ p̄t petere pp defectū iuris qđ hēt, & nō p̄t sol'onē recipere. Hic est casus hic: qa illa rō respicit vniformiter petitionē & sol'onē. Nā pp cōionē, q̄ ē inter pr̄em & filiā, nō p̄t pr̄ sol⁹ petere, eodē mō nec sol'onē recipere. ¶ Q ñq; qs ꝓhibet̃ petere pp defectū qualitatis ꝑsonæ: qa nō pōt stare ĩ iudicio, tūc qñq; talis defect⁹ est ita potēs vt eodē mō quo impedit petitionē ĩpediat & sol'onē, sicut in pupillo & furioso, & sic q nō pōt petere nō pōt solutionē recipere, vt l. non oĩs. §. fi. s̃. si cer. pet. Qñq; talis defect⁹ respicit petitionē tm̄ pp solēnitatē iudiciorū, nō sol'onē. Exēplū in filiofa. & seruo, & tūc q nō pōt petere, poterit sol'onē recipere. vt l. si vnus. in prin. s̃. de pac. & l. quod seruus. s̃. 2 deposi. ¶ Et ꝑ hoc pōt determinari qō, vtrū in casib⁹ in qbus † patri ꝑ filiū nō q̄rit̃ vsusfructus, possit solui filio. Et vr̄ ꝙ nō: qa fili⁹ ñ p̄t agere, vt l. cū nō solū. §. necessitate. C. de bo. q̄ lib. ergo nec solutionē recipere, vt hic. In ꝯriū dicit Dy. ꝙ fili⁹ pōt alienare, & ꝓhibitio alienationis facta est solū ĩ his, in qbus pr̄i acquirit̃ vsusfruct⁹, 3 vt l. fi. §. filiis aūt. C. de bo. q̄ lib. ibi, duntaxat. Sed recipere sol'onē, † est alienatio, vt ĩ. de sol. l. q hoĩem. §. q Titiū. & l. pupillo, ergo, &c. Pæterea ꝓbat̃ ex distinctione præcedēti: qa rō q̄ impedit filiū agere, nō impedit eū solutionē recipere. ¶ Opp. hic dr̄, ꝙ dos est cōis patri, & filiæ. Cōtra immo est viri, vt l. doce. de rei vind. Sol. vt in 4 gl. Br̄ dicas, ꝙ debet exponi hic, † quæ. i. cui⁹ actio. Simile. s̃. l. ꝓx. §. ꝙ si in patris. ¶ Opp. de l. si filia. s̃. de iur. do, Sol. ibi iō: qa filia se dotauit đ peculio, & iō pr̄ ꝑmittēdo ꝙ se dotet de peculio, vr̄ ꝑmittere ꝙ sibi soluat̃. ¶ Opp. de l. si cū dotē. §. j. ĩ. eo. Solue, ibi solutū fuit filiæ ex iustis causis. ¶ Quæro circa istud principiū, qualit' actio đ 5 dote est cōmunis patri & filiæ. † Gl. dicit, sicut duobus hæredib. vt l. ea quę. C. fami. erci. tñ pr̄ habet exercitiū partis suæ vt partis filię. Certe ex hoc sequit̃, ꝙ nō est bona similitudo. Na vnus ex hæredibus nō p̄t habere exercitiū nisi ꝓ parte sua, vt l. sæpe. de re iudi. & l. ꝓ hæreditariis. C. de hæred. act. Vnde gl. rñdet alit', ꝙ est cōis, sicut in duob. reis: qa quilibet habet actionē ĩsolidū. Et ꝓm hoc plus habet pr̄: qa habet exercitiū volēte filia. Sed ꝯ hoc facit: qa ēt filia habet exercitiū volēte patre, vt ĩ auth. quod locū. C. de colla. Sed rñ. in filia requirit̃ ꝙ habeat expressum ꝯsensum patris, in patre sufficit ꝙ filia nō ꝯ̃dicat: nec cām ꝯ̃dicēdi habeat, vt s̃. l. proxi. §. volūtatem. Facit l. filiusfa. §. sed & filia. s̃. de procur. Sed Dy. dicit ꝙ exēplū de duob. reis nō est bonū. Nā in duob. reis sunt plures actiones & plures obligationes, vt de fideiussor. l. generalit'. & l. si re⁹. Sed hic est vna tm̄ vt s̃. l. proxi. §. itē si voluntate. Hoc ēt dicit̃ gl. ĩ l. qui hominē. §. si gener, ĩ. đ sol. Qualis est ergo ista cōio? Dicit Dy. ꝙ cōio est sicut in plurib. hr̄dibus eius, qui stipulatus est indiuiduū, vt l. ij. §. ex his. ĩ. de verb. obl. Hoc tñ est hic plus, ꝙ nō pōt alter agere sine altero. Ratio est pp spem cōsolidationis, quæ est, vt altero moriēte ꝯsolidet̃ in alterū. Et ita ĩtelligit gl. in p̄alle. §. si gener. ¶ Quero qualiter fit ista cōsolidatio? Certe ex prædictis apparet. Nō. n. transit actio de vno ĩ aliū: quia vna est tātū actio vt dictū est, sed obstaculū tollit̃. Nā patre mortuo tollit̃ obstaculū quod obstabat filiæ, & eꝯ̃ mortua filia tollit̃ obstaculū quod obstabat patri. ita dicit gl. 6 ¶ Quero, si hoc est verū, † ꝙ vtriq; cōpetit actio insolidū, vnde est vt alter caueat de rato ꝓ altero insolidū. vt s̃. l. proxi. ĩ fin. qđ vr̄ ꝯ l. nō solū. §. si pr̄. s̃. de procu. Gl. rñdet, & bene, qa ꝯsensus alterius requirit̃, sed in duob. reis secus esset. ¶ Ex ista gl. no. primo istud tertium membrū additū ad distinctionem glo. & Dy. & dixi s̃. l. ꝓxi. in 7 fi. ¶ † Secūdo no. ꝙ vnus ex reis credēdi pōt agere sine cōsensu alterius, nec tenet̃ cauere ꝓ eo. Cy. alleg. glo. istā. C. de duob. re. auth. hoc ita. Sed ego dico ꝙ licèt nō teneat cauere de rato, ꝓm istā gl. tenet̃ tñ cauere de defendendo eū, si ab alio cōueniatur, vt est tex. no. in l. fideicōmissa. §. plerumq;. in fi. ĩ. de leg. iij. ¶ Tex. iste inducit̃ 8 in arg. ad quæstionem, vtrū † ꝯiunctę ꝑsonæ possit solui. Et hic est casus ꝙ nō. Nam nullæ sunt magis coniunctæ personæ q̄ pater & filius. Dic de hoc vt plene dixi de filia, & tñ ei ñ potest solui. vt hic & l. ij. ĩ. vt leg. no. ca. & ĩ. eo. d. l. filiæ. & ĩ. de sol. l. qui hominē. §. si ge 9 ner. & no. in l. vero procuratori. de solu. ¶ Item inducitur † ad aliā quæstionē: vtrū in casibus in quibus patri per filium non quærit̃ vsusfructus, possit solui filiofamilias? Et videtur ꝙ non: quia filius non potest agere sine cōsensu patris, vt l. nō solum §. necessitate. C. de bon. quę lib. & sic non potest sibi solui, vt hic. In contrarium facit arg. Dy. ꝙ filius potest alienare, & prohibitum est sibi solui in illis casibus, in quibus patri quæritur vsusfructus, vt l. fi. §. filiis aūt. C. de bo, q̄. libe. Sed recipere sol'onem est alienatio, vt l. si hominē, §. qui Titium. ĩ. de sol. & l. quod si forte. Ad hanc l. respōdeo, ꝙ hic est eadem ratio in solutione sicut in petitione, vt s̃. dixi in princ. legis. ¶ Item inducitur ad aliam quæstionem; vtrum [a] procuratori 10 dato ad exigendū possit † solui. Hic videtur ꝙ nō, iuncto tex. cū gl. j. huius legis, ibi dixit, exigit procurator litis, nō tamen ei soluitur &c. Breuiter dico, Aut mandatum de exigēdo fit seruo, & intelligit̃ ꝙ exigit extra iudiciū: quia in iudicio esse non pōt. l. si quis seruo. ĩ. de solu. iunct. l. seruus. C. de indiciis. Si vero mandatum de exigendo fiat liberæ persone, tunc importat ꝙ possit solutionem recipere ꝓm Iac. de Aret. vt C. de noua. l. non abstulit. & C. de sol. l. inductum. Dixi in l. hoc iure. ĩ. de sol. Non ob. hic glos. quia exponit exigit, id est, peragit vsque ad sententiam perueniendo.

ADDITIO.

a ¶ Vtrum procuratori. Adde quòd Spec. tenet quòd solutionem recipere nō possit à sponte soluente procurator, in tit. de procu. §. vt autem. Idem tenet Rom. per l. in verbo, nec exigere. C. sol. mat. communiter doct, tenent contrarium per l. indultum C. de sol, & l. non abstulit. C. de noua. & l. verbum exactæ. de verb. sig. Ang. in l. solutum. §. solutam. de pig. act. bald. in l. falsus. C. de furt. Et licèt non satis in proposito potest hic dici de illa q. si testator prohibuit hæredi, ne se immisceret de facto hæreditati, donec soluerentur legata sub pœna priuationis ipsius, & heres à sponte soluentibus recipit pecunias, an debeat priuari, hæreditate. Per. Anch. cons. 46. consuluit quòd non.

1 *Solutio facta creditori creditoris, quando liberet soluentem.*

§. Sed si pecunia. Hic habes, ꝙ si pecunia soluta per vnū ꝑueniat ad aliū, qui nō cōsentit solutioni, ꝙ ꝯtingit liberatio. h.d. ¶ Opp. qa ꝑuenit ad patrē illud qđ soluit̃ filio: qa quicquid acquirit filius acquirit patri: ergo statim liberatur, vt l. j. ĩ. si à pa. qs fue. ma. Sol. dicit Dy. intellige ꝙ ad pr̄em ꝑuenit est verū real'r & cū effectu. Simile. ĩ. de le. i. l. si seruus legatus. §. j. ¶ Opp. dr̄ ꝙ tollit̃ actio ipso iure. & ĩ. l. ꝓxi. dr̄ ꝙ tollit̃ ope exceptionis. Sol. hic loquit̃ qñ pecunia directo ad alterū ꝑuenit. ĩ. eo. l. ꝓxi. loquitur qñ ad aliū ꝑuenit ꝑ obliquum. Sed gl. hic posita sup verbo, tolletur, nō patitur istam sol'onē. Dic ergo, ꝙ in l. ꝓxi. dicit de do. except. s. facti vl' intentionis. ¶ Sed ꝯ hoc opp. 1 qñ soluitur creditori † creditoris, non ꝯtingit liberatio ipso iure, sed ope exceptionis sic, vt l. si liber homo, cū gl. fi. ibi. s̃. de neg. gest. & ĩ. de doli exce. l. si opera. Sol. ibi, qñ soluitur creditori, qui nullo modo est particeps obligationis: hic quando soluitur illi, qui erat particeps, obligationis. facit s̃. de pig. act. l. solutum. §. solutam. & hoc modo intelligitur istud quod glo. hic no. quòd liberor soluendo alij, dummodo pecunia ad creditorem peruenerit.

LEX V.

1 *Dotale prædium non dicitur, nisi possessione tradita.*
2 *Mulier non constituitur in mora pro dote sine interpellatione.*
3 *Actio ex stipulatu, quæ competit viro, est bonæ fidei. & nu. 5.*
4 *Fructus dotis à quo tempore debeantur marito.*
6 *Ambasiatori reuerso in tertiis debetur salarium pro integro die.*

De diuisione. Supra tractauit Iuriscōsul. mām cōionis in actione de dote inter filiā & pr̄m: hic incipit tractare qual'r fruct⁹ vltimi anni quo matrimoniū ꝑerat̃, diuidunt̃ inter vir. & vxor. seu hr̄des eorū, & hāc ꝓsequit̃ vsq; ad l. si ab hostibus. & br̄ h.d. Vltimus annus a die traditionis rei dotalis connumerat̃ si nuptiæ præcesserūt. h.d. ¶ Gl. j. ponit duas lec. vnā qñ matrimoniū durauit pluribus annis, aliā qñ durauit tātū vno anno, vel minus, & in alio nō differunt. ¶ No. primo [a] ꝙ prædiū † 1 nō dr̄ dotale, nisi possessione tradita. [b] sic s̃. de fundo dota. l. dotale. §. j. Opp. hic innuit̃ ꝙ fructus medij tp̄is vir lucrat̃, ꝯ̃. ĩ. e. l. in insulā. §. vsuras. de do. excep. l. si. circa prin. Sol. hic vir sustinuit onera matrimonij, ideo fruct⁹ medij tp̄is lucrat̃, ibi sec⁹. Ita dicit gl. j. ¶ Opp. ꝙ ĩspiciat̃ tp̄s nuptiarū, vt l. ꝓxi. Sol. Si nuptię pręcesserūt, ꝙ ĩspicit̃ tēp⁹ traditionis, vt hic, si nō p̄cesserūt inspicit̃ tp̄s nuptiarū, vt ĩ cōtrario. Ita dicit gl. vltima in prin. ¶ Opp. ꝓ decl'one eiusdē glossæ, ꝙ marito debeant̃ fructus a tp̄e moræ, vt l. videam⁹. ĩ prin. s̃. de vsuris. Sol. ĩtelligo hoc cū mora nō pręcessit, al'r fateor ꝙ vir deberet eos habere a tp̄e more, cū actio ista sit bonæfidei. Ita dicit gl. ĩputet. n. sibi maritus, si mulierē nō ĩterpellauit. Habes ergo ꝙ mulier 2 † ñ ꝯstituit̃ in mora sine ĩterpellatione. Scđo habes hic, ꝙ hæc a- 3 ctio, † q̄ cōpetit viro, ē bonæfidei. ¶ Ad primū opp. ꝙ cū iste ꝯ̃ct⁹ sit vltro,

ADDITIONES.

a Paris. ¶ No. primo. Vide Anch. cons. 93. ad med.
b ¶ Possessione tradita. Videtur verum, etiam si in dote sit vniuersitas bonorum, vt est gl. reputata singularis in l. 1. in verb. vniuersæ. ĩ. pro dote, quam alle. bald. & Imo. hic & eam singularem facit bald. in l. 2. C. de iur. dot. & pro gl. est tex in l. qui tibi. C. de his à qui non do. ma. & vide Ang. cons. 76

vltro citroq; obligatorius.statim cũ vir implet ɔ̃ctũ ex parte susti nẽdo onera matrimonij,vxor dr̃ esse in mora re ipsa,vt s.de actio. empt.l.Iulianus.§.offerri.& §. ex vẽdito.& C.de act. emp.l.curabit. Sol.dicit gl.intelligo mulierẽ nõ ꝑcepisse fruct᷑,al's oppositũ ꝓce deret.vel dicit gl.dic mulierẽ obtulisse,& maritus fuit negligẽs re cipere,& sic nõ fuit in mora. Iac.de Are.damnat istã gl.per l.fi.§. fi. na.C.de iur.dot.vbi nõ ɔ̃trahitur mora,nisi per interpellationem, vel per cursum biennij.Ad ɔ̃riũ signatũ in gl.rñdebat And.de Pisis ꝙ hic maritus nõ impleuit ɔ̃ctũ ex parte sua perfecte:quia adhuc debet mulierem alimẽtare ꝑ totum tẽpus matrimonij.Item quia potest eum repudiare.Hæc respõsio nõ placet: qa eodem mõ pñt ɔ̃trahentes,si volunt,a ɔ̃ctu venditionis discedere.¶ Præterea, in ɔ̃tractu locationis si aliquis locasset ad plures annos,potest in fine vnius anni petere mercedem pro illo anno,licèt non impleuerit pro toto tẽpore:& ita maritus pro tempore quo sustinuit onera matrimonij debet lucrari fruct᷑. Vnde dicit Pet.ꝙ vir vr̃ donare fructus vxori,nõ petendo eos.Sed nõ placet:quia eadem ratione posset dici ꝙ emptor videretur donare venditori, immo fortius, cum sit prohibita donatio inter virum & vxorem.[a] Vnde teneo opi.gl.Nõ ob.l.fi.C.de iur.do.s̃.alle.[b] qa hic loquitur quando mulier seipsam dotauit.Vnde cũ ei impleaẽ contractus per virum, re ipsa mulier est ĩ mora:sed lex ɔ̃ria loquitur quãdo dos fuit ꝓmis sa ab extraneo,& ita ibi exponitur ĩ gl.parua,dũ tex.dicit,si qs,&c. dicit gl.s.extraneus,quod patet ex ɔ̃tinuatione illius §.ad præcede tia,licèt.n.maritus præstet vxori alimẽta,quãtũ ad extraneũ,nullũ ɔ̃ctum implet:quia quo ad eũ est donatio,ideo extraneus nõ est ĩ mora nisi per interpellationẽ,vel cursum biẽnij:& ista est vera.Sed qñ se dotat mulier.ẽ idẽ qđ in vẽditione,vt l.oẽs.& l.seq.ĩ.de act. & obl.& l.apud Celsũ.§.si cũ legitima.ĩ.de do.excep.¶ Reassume[c] ergo br̃,Aut † traditio ꝑcessit nuptias,& tũc inspicit tẽpus nuptiarum,vt ĩ.l.ꝓxi.aut nuptiæ ꝑcesserunt,& secuta est traditio,& tũc aut dotauit mulierẽ extraneus,aut ipsa seipsam dotauit.Primo ca su annus cõputabiẽ a tpe traditionis,nisi mora præcesserit per interpellationẽ,vel cursum biẽnij,vt prealle.l.fi.C.de iur.do.tũc.n.in cipit a tẽpore moræ.Secũdo casu,quãdo mulier dotauit seipsam, & tunc aut vir nõ sustinuit onera matrimonij post nuptias,& ab illo tẽpore annus non connumeraẽ:arg.l.in insulã §. vsuras.ĩ. eo. & l.fi.in prin.de do.excep.Aut sustinuit onera matrimonij,& tunc aut ꝑ eũ stetit quominus fũdũ reciperet,cũ fuerit interpellatus ab vxore,& connumeraẽ annus a tpe traditionis vt hic ſm vnã solutionẽ gl.Aut per eum nõ stetit & tunc aut mulier fructus nõ percipit,[d] & idẽ,vt hic,ſm aliã solutionẽ gl.Aut mulier ꝑcepit fruct᷑ & cõnumeratur annus a tpe quo incœpit maritus onera matrimonij sustinere:quia mulier est in mora re ipsa:a simili sicut in empto re & venditore dictũ est.Ad scdm qđ dicit gl.opp. † ꝙ actio[e] ista ex stipulatu sit stricti iuris,vt no.ĩ.eo.l.ij.in iij.gl.Iac.de Are.fateẽ ꝙ gl.nõ dicat verum,cũ solum actio ex stipulatu q̃ cõpetit mulieri sit bonæ fidei,ſm cũ vt in §.fuerat.Inst.de act.Pet.& Cy.tenent cõ trariũ.C.de rei vxor.act.l.j.§.sed & si non ignoramus.Vnde teneas istam gl.Non.n.puto ꝙ reperiaẽ,ꝙ ex vno ɔ̃ctu,actio ex vna parte sit bonæ fidei,ex alia sit stricti iuris.Debet intelligi prealle.§.fuerat,ſm palle.§.sed & si non ignoramus.Non ob.gl.ij.in prin.s̃.eo. quia fateor ꝙ actio ex stipulatu,quæ cõpetit extraneo est stricti iuris:quia illa non reperitur inter actiones bonæ fidei.Est.n.quædã actio,quã extraneus sibi acquirit ex propria stipulatione,vt in §. accedit.C.de rei vxo.act.& l.auia.C.d.iur.do.Actio vero ex stipulatu,quæ competit vxori,& etiam viro,[f] est bonæ fidei,vt hac gl & & prealle.§.fuerat.& d.§.sed & si non ignoramus. ¶ Opp.de fun. do,l.iiij.Sol.aut traditio non præcessit,& non est dotalis proprie, sed quasi dotalis,vt in gl.[g] Vltimo hanc legem inducit Dy.in arg. ad q.de † Ambasiatore,qui reuersus est in tertiis,an debeat habere salaria pro die integra,an vero pro parte.Hæc lex facit,ꝙ debet habere pro parte,vt s̃.de mino.l.iiij.§.minorem.In contrariũ facit: qa dies cœpta hr̃ ꝓ cõpleta,vt ĩ.de testa.l.qua ætate.& l.in vsucapione.ĩ.de diuer.& tẽp.pscr,& ĩ.de manu.l.j.illæ leges faciũt modicũ. Sed pro parte ista videẽ casus.ĩ.de verb.sig.l.iij.& tene hãc partem.

ADDITIONES.

a ¶ Vxorem.Cum barto.transit bald.ang.Roma.Pau.de Cast.alerand.vero dicit,quòd nũquam sibi placuit opin.Bart.secundum Iac.de Aret.andr.de pisis. & Imo.latius hic,vide per Alexand.

b Poma.¶ Dotium.s̃.alleg.vide Alex.consi.147.col.v.

c ¶ Reassume. Quid de mense emer genti quomodo compensabitẽ quia aliqui habent dies plures,aliqui pauciores,vt si iudex die x.Feb. dederit dilationem vnius mensis, quo modo computabimus,dicẽdum est vsque ad x.Martij:quia inspicitur mensis,in quo fit actus,secundum gloss.communiter approbatam in c.quàm sit.de elect.in vi.& est gloss.in c.si propter debita.de rescrip.in vj. Io.and.& omnes in c.licèt,de sup.negl.prala. Bald.& Ro.in l.1.s̃.si quis cau.Bald.in authen.qui semel.C.quomodo & quando iudex.ang.post glo.in ver.trium mensium.in l.fi.§.1.de iur.delib.bald.in l.cum bissextus.de verb.sig.bart. in l.2.C.de temp.app.Pau.de Leaza.in commento c.nulla.de concess.præb.

d ¶ Fructus non percipit.Ex doctrina Barto.hic,iuncta glo.colligitur quòd mora ista non contrahitur,nisi vbi percepti sunt fructus ab illo,cui impletum est:nec sufficit quod impletum sit ab implere debente,nisi impletum accipiens fructus perceperit.Et ita videtur voluisse tex.in d.l.curabit.& firmat Cy.in l.minorum.& ibi Bal.C.in quibus cau.in integ. resti.non est necessaria.& Pau.de Cast.hic.

e ¶ Quod actio.Aduerte quòd Bar.in his quæ dicit in hac l.de diuisione,circa fi.scilicet,ꝙ stricti iuris est actio descendens ex stipulatu in dotalibus,quæ competit extraneo.contrarium allegatur in l.cõstante.in 2.parte.versi.vi.quæritur.hoc eo.ti.Ista materia quantum ad propositum reputatur satis difficilis & prolixa,quia gloss.& doct. multum variarunt. Pro sol.tamen vide concor.quam posui in d.l.si constante.

f ¶ Etiam viro.Adde Pau.de Cast.cons.342.

g Poma.¶ Vt in gl.Vide Fel.cons.110.& cons.seq.

LEX VI.

1 *Dictio,quasi,est expressiua veritatis,& quando sit no'a diminutionis.*
2 *Dotis fructus,an lucretur qui duxit puellam minorem annis duodecim,& sustinuit onera matrimonij.*

Si ante nuptias. Si traditio ꝑcesserit,dies nuptiarũ inspiciẽ,& fructus ante nuptias percepti augẽt dotẽ.h.d.Opp.ad fi.s̃.de iur.do.l.dotis fructus.& ĩ.e.l.diuortio.§.itẽ si messes.sol.† istud,quasi,est expressiuũ veritatis.Simile.C.de leg.tut.l.iij.& l.j.s̃.de transac.& de eo qui pro tut.l.j.§.cũ eo q. & ĩ.ad Treb.l.mulier.§.fi.& ĩ.de iniu.l.sed & si vnus.§. Prætor ait. Qñq; hæc dictio,quasi ẽ deminutionis nota,vt l.posthumorũ.ĩ.d. iniust.& irri.test.& ĩ.e.l.diuortio.§.si fundũ.ſm qđ ibi ĩtelligit Dy. & s̃.de vsufr.ea.re.quæ vsu ɔ̃su.l.ij.& ĩ.e.l.si cũ dotẽ.§.fin.ſm Iac.de Are.† Quærit gl.quid si aliquis duxit vnã puellã minorẽ xij.annis cũ qua nõ põt esse matrimoniũ de iure,& sustinuit onera ei᷑,vtrũ interim lucreẽ fructus?Dicit glo.ꝙ ñ,per istã legẽ & præcedẽtẽ:qa debet inspici tẽpus nuptiarũ,q̃ nuptiæ nõ fuerũt:& hoc de rigore. Sed Azo dicit quod de æquitate lucraẽ: quia est eadẽ ratio in isto, q̃ in viro:qa subiit onera matrimonij.Et dicit ꝙ seruaẽ Bononię ꝑ legẽ municipalẽ.licèt gl.illã æquitatẽ nõ firmet hic : tñ firmat eã in l.dotis fructus.in prin.s̃.de iur.do.Istã opi.ẽt ponit Spe.in tit.de do.post diuor.resti.§.fi.ver.qđ si mulier.& Host.ĩ summa de do.inter vir.& vxor.Dy.dicit ꝙ ɔ̃ opi.Azo.facit ĩ.eo.l.insulã.§.j.q̃ lex bene facit,ideo distinguit Dy.Aut vir credebat matrimoniũ tenere, & lucraẽ fructus:aut nõ,& tũc secus.vt prealle.l.insulã.§.j.nisi contrarium fuerit pactum,vt l.dotis fructus.s̃.de iur.dot.Istã q.vr̃ tãgere gl.C.de do.promi.l.si pro dote.& ibi Cy.dicit idẽ quod Dy.hic, eo addito:quia vr̃ fructus ex præsumptione dare,si tradit dotẽ. facit l.dotis fructus.s̃.de iur.do.quia bene facienti bene facere debemus.Ista opi.Azo.habuit originẽ ex dictis in summa.C.de iur.dot. circa fi.sed & hic mihi vr̃,quòd oẽs isti doc.male dñt. Nam pupilla ẽt si expresse vellet donare cũ decreto,nõ posset,[a] & non põt dotẽ constituere,vt l.siue gñalis.s̃.de iur.do.& l.seq.C.de admi.tut.l. lex q̃ tutores.& de prædi.min.l.prædia.Vnde dicerẽ quòd interuenit pactũ de lucrandis fructibus,vt dicit Dy.vel,ꝙ tradendo videatur donare fructus,vt dicit Cy.ꝙ non ꝓcedit:quia si expresse vellet donare,non posset,vt dictũ est.Et pro hoc ꝙ vir non lucretur, est casus.ĩ.ꝙ fal.tu.auct.l.pe.§.Iulianus.& hoc verum in pup.Sed si poneres sponsam eẽ maiorem,tunc procederet qđ dñt doc.Et ita procedit gl.ĩ l.si ꝓ dote.C.de dot.ꝓmis.& l.ĩ insulã.§.vsuras.eo.tit.

ADDITIO.

a Non posset.Spec.in tit.de do.post diuor.re.§.formatis,versi.quid si mulier,& ibi Io.And. tenet quòd de iuris rigore non lucretur fructus,secus de æquitate.Vide quòd voluit Pet. de anch.consi.39.Et inquantum Alex.se remittit,an statutum disponens quòd vir lucretur dotem habeat locum in muliere non traducta ad domum,nec carnali copula cognita,adde Abb.consi.107.Pau.de Cast.consi.123.Bald.consi.335.lib.

LEX VII.

1 *Fructus dicuntur deductis expensis.*
2 *Matrimoniũ si durauit pluribus annis,de quibus fructibus deducantur impẽsæ.*
3 *Dos quid vniuersale est.*
4 *Fructus si recollecti vltimo anno non fuerunt,non fit deductio expensarum.*
5 *Colonus ante diuisionem fructuum,non deducit expensas.*
6 *Fructus verbum prolatum à lege,intelligitur deductis expensis.Et quomodo prolatum ab homine,nume.7.*
8 *Dispositio huius legis,an habeat locum in fundo dato æstimato in dotem.*
9 *Dictio mox,quomodo capiatur.*
10 *Testes si dicunt,quòd testator instituit hæredem Titium,postea Sempronium,cẽsentur ambo instituti.*

Fructus.[a] † Fructus intelligunẽ mariti & mulieris, deductis expẽsis.h.d.Primo ponit qñ matrimoniũ durauit per annũ vel minus.Scđo qñ plus.Secũda ibi,& ita.Prima subdiuiditur:quia primo ponitur dictum.Secũdo declaratio dicti.Tertio exemplum.Secũda ibi,ꝙ Scæuola.Tertia ibi,nam si mulier. Opp. ĩ.l.proxi.§.interdũ.Sol.ibi matrimoniũ constitit plurib᷑ annis integris:sed qñ est vnus annus non completus,recurrimus ad distinctionem huius l.Item opp.ĩ.l.proxi.§.ob donationes.Sol.ibi in viro,q nõ deducit,hic in muliere,ſm quosdã.Tu dic ꝙ ibi matrimonium durauit integro tẽpore:hic aũt fuit vnus annus non cõpletus.¶ Quæro de quibus expensis loquitur hic.Dicit gl.& bene,ꝙ loquitur de impensis,quæ fiũt fructuum quærẽdorũ cã.¶ † Quæro circa fin.huius l.cũ matrimoniũ durauit pluribus annis,de quibus fructibus deducantur impensæ factæ a muliere:de primis nõ: quia sunt consumpti.de vltimis non:quia in eis a muliere non est impensum.Gl.dicit,ꝙ de vltimis:qa vltimi succedũt loco priorũ, argu.l.Imperator.§.fi.& l.seq.ĩ.de leg.ij.Pro hac gl.primo est text. huius l.q hoc ꝓbat expresse.Secũdo ratio,† ꝙ dos est quid vniuersale,vt dixi.s̃.eod.super rub.sed in vniuersalib᷑ vna res succedit loco alterius,vt prælleg.l.Imperator.in fi.& no.in l.si rẽ & pretiũ, s̃.de petit.hæred.& hoc facit ad q.quã dixi.in l.si seru᷑ legatus.§.q quinq;.ĩ.de leg.j.¶ Quæro extra gl.† qđ si vltimo anno nulli fructus,

ADDITIONES.

a Paris.¶ Fructus.Vide Crem.sing.clv.Fel.in c.ad nostram.in versi.in glo.1.de iureiur.Itẽ in fructu dicitur tantum esse,quantum superest deductis expensis.vide Ias.in c.cum quæ dam puella.§.si.ff.de iurisdi.omn.iud.

Barb.¶ De ista materia fructuum,quando debetur pretium,vide Lud.Ro.cons.10.inci. quæstionis propositæ decisio.

ctus sunt percepti. Dicit Iac. de Are. ꝙ tūc nulla fit deductio ab aliqua partium. Sicut. n. fructus vltimi anni succedunt loco fructuũ primi anni, si sunt vberiores, ita si sint minores, vel nulli, &c. Pro hoc alleg. ȷ̄. l. prox. §. si fundũ. in versi. si vir. ibi, qa neci fructi. ē hoc vr casus. s. de pet. hæ. l. ꝙ si sumptus. Rñ. ibi loqt de possessore hrdita tis bonæ fidei, q non debet pati cõmodũ, vel incõmodũ, quia restituit quatenus est locupletior. hic loqr in viro & vxore, qui patiũt cõmodũ vel incõmodũ, fm ꝙ casus occurrit. Quæro, † locat quis fundũ colono ad dimidiã partē fructuũ: colon⁹ partiari⁹ vult ante oĩa deducere expēsas, postea diuidere fruct⁹ p mediũ, arg. hui⁹ l. an possit? Iac. de Are. dicit ꝙ nõ: qa operas suas & expēsas vr ponere pilla medietate fructuũ quã lucrat. arg. l. cũ duobus. §. si i coeũda. s. p soc. & sic habet se cõis vsus, & cõsuetudo, q̄ ē seruãda. arg. l. cũ delanionis. §. asinã. ȷ̄. de fun. inst. & l. annicul⁹ admittit. ȷ̄. de ver. sig. Nec ob. hec l. vt dicit Iac. qa hec dictio, fruct⁹, pferr a lege. sed ĩ qõ. pdicta pferr ab hoĩe. p declaratione hui⁹ qõnis dic, Aut † verbũ, fructus, pfertur a lege, & intellr deductis expensis, vt hic. Fallit in decimis vt extrà de deci. c. tua nobis. & no. de pet. hæ. l. si a dño, vel a pre. §. fi. Si verò † pfertur ab hoĩe, tũc aut ista dictio, fruct⁹, referr ad fructus extãtes in fundo, seu pendentes. intellr de fructibus integris deductione non facta. l. si pendētes. in prin. de vsufr. & l. quoties. §. si colono. eo. tit. & l. qui pendentē. de act. emp. & ȷ̄. de his quę in frau. cred. l. fi. §. pe. licèt gl. videat ibi alir dicere, vt in l. Iulianus. §. si fructib⁹. s. de act. emp. & de iure fisc. l. fi. in fi. Si verò refertur ad fructus futuros recolligēdos, intellr deductis impēsis, vt l. fundi Trebatiani. ȷ̄. de vsufr. leg. & gl. in l. si quis argentũ. §. j. C. de do. & hoc nisi aliud sit factũ tacitè, vel expressè, vt i colono dictũ est, fm Iac. de Are. & hoc verũ qñ nomē fructus, idetermiatè pferr: sed si pferr determinate, vt decē corbes frumēti ex illo fundo, tũc ñ hēt locũ ista distinctio. Sed si statutũ dicit, ꝙ de corbe frumēti recollecti soluat tñ noĩe gabelle, nõ deducētur impensæ: secus si diceret de fructib⁹, vt l. si debitor. §. verisimile. s. de ꝯh. empt. Dixi plene ĩ l. inter stipulantē. §. sacram. ȷ̄. de verb. oblig. ¶ † Quæro vtrũ ista lex habeat locũ in fundo æstimato dato in dotē? Rñ. non, vt l. j. §. sed & nouissimi. C. de rei vxor. act. Ratio: qa æstimatio facit emptionē, & iõ fundus vr cariùs æstimatus pp fructus. l. si quod ex Pãphila. ȷ̄. de leg. ij. & l. fi. §. pe. ȷ̄. de his q̄ in frau. cred. ¶ † Vltimo est hic qda glo. & super verbo diuertit, &c. q intelligit quod mox adr fieri, ꝙ intra mēsem fit, & idē vr in dictione, postea. Et hoc iducit Dy. ad q. † Testes dixerũt ꝙ testor instituit heredē Titiũ, postea Sēproniũ: q̄ro vtrũ vltimus tñ erit hæres. Mihi vr ꝙ sic: qa hæc dictio, mox, & postea, denotãt interuallũ, vt hic, & l. nam & postea. s. de iureiur. & l. post diē. s. de l. cõmissaria. & l. per interuallũ. s. de iud. & ȷ̄. eo. l. post dotem. In ꝯriũ: quia dictio, mox, & dictio, postea, possunt accipi in cõtinēti post, vt l. j. §. j. ȷ̄. de verb. obl. & pro hoc extrà, de elect. c. qa pp. Concludit ergo Dy. ꝙ verba mox, & postea, sunt ambigua: iõ in dubio ambo intelligũt heredes. Pro hoc. ȷ̄. de vulg. & pup. l. si prǽcaptus. & auth. de incest. nupt. §. j. argu. l. quoties. ȷ̄. de rebus dubiis.

ADDITIONES.

a ¶ Quod mox. De dictione mox, illico, statim, vide card. consi. 10. de verbo sig.
b Poma. ¶ Concludit. Vide Alex. consi. 54. ver. licet. 1. vol.

LEX VIII.

1. *Mulier quando non habet, aliud præter dotem, debet intra annum ali ab hæredibus viri.*
2. *Dotis fructus hæredes viri lucrantur pro illo anno, quo alimentant mulierem.*
3. *Mulier debet operari in illa domo ex qua alimenta percipit ex legis dispositione secus si ex dispositione testatoris.*
4. *Mulier quando non vult stare, vel non potest cum hæredibus viri quando cogatur vel debeat deducere quãtum intersit hæredis ex nõ præstatione operarũ.*
5. *Hæredes mariti lucrantur fructus dotis, quãdo superabundant alimēta præstita vxori defuncti.*
6. *Fructuum contributio, sicut non fit in fructibus naturalibus, nisi perceptis: ita in pensionibus.*
7. *Colono quis tenetur stare quãdo res in ipsum trãsfertur ex necessitate, secus si ex voluntate.*
8. *Locationis tempus si excedit annum a die matrimonij de illo quod excedit, vir nihil habere debet.*
9. *Locatio fundi dotalis si esset facta pro certa quantitate fructuum, qui percipiuntur ex ipso fundo, nihil veniret in contributione.*
10. *Mulier qñ possit agere cõtra colonũ sine cessione, cũ fundus ad ipsam reuersus est.*
11. *Vir si decedit, ꝙ transmittat fructus perceptos pro eo tempore, quo durauit matrimonium, ad eius hæredes.*
12. *Canonicus an transmittit fructus perceptos pro rata anni, quo stetit in canonica sua, ad eius hæredes de iure canonico.*
13. *Mulier si locauit fundum, quando vir debeat aliquid habere de fructibus.*

a Diuortio. Si fundus plenus fructibus dat in dotē, tempus locationis inspicitur, vt sciamus quod percipit ex pensione, id est, pro quanto tempore percipitur pēsio: tempus vero matrimonij inspicit vt sciamus p quota parte anni ex pēsione vir lucratur. Sed si fundus vacuus datur in dotem, tempus locationis pro nullo inspicitur. h. d. vsq; ad §. ob donationes. Primo ponit dictum in genere. Secũdo exēplificat, qñ fundus datur in dotē. Tertio exēplificat qñ fundus vacuus dat in dotē. Secunda ibi, neq; n. Tertia ibi, econtrario. Prima pars est clara, & glo. j. ponit casum I hoc prin. Scda pars subdiuidit: qa primo remouet quorũdã opi. falsam. Secũdo illud pbat reducēdo ad icõueniēs. Tertio ꝯcludit & exēplificat. Scda ibi, alioquin. Tertia ibi, itaq;. Itē tertia pars subdiuiditur: qa primo loqtur qñ fund⁹ fuit dat⁹ vacu⁹, & ex eo maritus nullos fruct⁹ pcipit. Scdo, qñ maritus pcipit aliquos fructus, sed nõ integros. Tertio ex pdictis ponit vnã illationē. Scda ibi, Itē si messes. Tertia ibi, apparet igitur. Ad primã partē op. ꝙ tps locationis ĩspicitur, vt patet ĩ scda parte hui⁹ legis. Sol. Tēp⁹ locatiõis ĩspicitur, vt sciam⁹ qd pcipitur, vt ab illo icipiat annus, vt patet in summario, vt ȷ̄. dicã. gl. ponit ĩ prin. gl. mag. ¶ Quærit gl. qd si mrimoniũ soluit morte? Rñ. idē, vt l. j. §. sed & nouissimi. C. de rei vxo. ac. Scdo q̄rit, qd si mulierē alēda itra annũ ab hrdib. viri? Et gl. dicit hic, ꝙ tũc hrdes lucrãtur fruct⁹ pillo anno. Ex quo no. duo: primo, ꝙ si mulier † non hēt aliud vnde se alat, intra annum debet alimentari ab hrdib. viri. Ita presupponit hic gl. nr̃a, & hoc firmat in l. j. §. exactio. C. de rei vxo. act. & in l. pe. ȷ̄. vt in pos. leg. & in Spe. ĩ ti. qui fi. sint legi. §. j. verb. nunc dicamus. Secundo no. † quòd in illo anno hæredes viri lucrari debent fructus per regulam iuris secũdum nãm. Cum. n. sustineant onus, habeant lucrum, secundũ Dy. vt extrà. de reg. iur. c. qui sentit. lib. 6. ¶ Extra gl. quæro, intra illum annum, vbi mulier debet operas suas præstare? Rñ. † ibi vbi debet alimentari, vt l. sicut. in prin. ȷ̄. de ope. liber. & ibi no. quod intelligo verum quando debentur alimēta ex dispositione iuris siue legis, vt in q̄stione proposita, sed si ex dispositiõe testõris, tũc illud cessaret. vt ȷ̄. de ali. & cib. leg. l. libertis quos. §. fi. & l. q̄ro. §. fi. s. eo. ti. ¶ † Quæro quid si mulier non vult stare in domo cũ hrdibus viri? Spe. in tit. qui filij sint legiti. distinguit, Aut ibi pt honeste stare. Aut non, sed tex. in l. liber. palle. §. fi. videtur dicere quòd nõ imponatur necessitas standi cũ hrdibus, sed quòd debet alibi alimentari: sed tunc quid fiet de operis mulieris? Rñ. quædã sunt mulieres quarum nullæ sunt operæ in domo, vt dñę magnæ, quæ suis manibus nihil operantur: & tunc de suis operis nulla est rõ. l. fi. ȷ̄. de op. ser. Si vero est dña quę operaretur, tunc de alimentis debet deduci quantum intersit hæredis ipsam in domo operari, vt ȷ̄. e. l. si cõstãte. §. quoties. ¶ † Quæro, qd si hrdes in alimētis mulieris expendant min⁹, quàm sint fruct⁹ dotis? Dy. hic format istã qõnē, & ñ determinat. Credo ꝙ hrdes isto casu tenēt vicē defuncti. Mulier n. illo tēpore vr stare in primo mrio, vt l. fi. C. de bo. ma. Nam sicut si fruct⁹ dotis nõ sufficerēt, sibi de suo deberēt supplere, ita si superabũdãt debēt lucrari. Venio ad secũdã partē. s. ad versicu. neque. n.

ADDITIONES.

a ¶ Diuortio. Adde inquantum alex. hic alleg. pet. de anch. consi. 37. quòd ita propter timorem belli sit fienda remissio, sicut si esset bellum, & pro hoc facit quod idem consuluit consi. 421. quod si pater filiam infirmam morbo pestifero emancipet, vt possit testari, vt ipsum vniuersaliter instituat, & filium proprium infantem in modicare. quòd non valet emancipatio in præiudicium eorum, qui successuri fuissent ab intestato infanti: quia proximus morti habetur pro mortuo.

b Poma. ¶ Vide ad istum tex. quæstionem formatam per Old. consi. 12.

¶ Primò. Dic secundum pau. de Cast. quòd hic non oẽs concesserunt, tũ quia hoc non reperitur iure cautũ, tum quia dilatio debet prodesse hæredib. quibus à lege datur, vt ȷ̄. l. si cõstante. §. quoties sed hic esset onerosa. ergo videtur non bene dictum. Adde ꝙ Abb. cõsil. 39. lib. 2. dixit, quòd Cy. testet multos tenere, quòd non debet ali. & ꝙ sibi videtur subtilior & verior opinio: quia mulier põt consuli, vendendo ius sibi competens de præsenti. Dixit tamen quòd alia opinio est æquior, quam tenet gl. in d. §. exactio. & hoc quamuis gl. cõiter, vt dicit pau. de Cast. & doct. sequantur præterquam vbi res immobiles essent in dotem datæ: quia tũc statim restituere tenentur cũ fructibus, vt possit seipsam alere etiã si patrem haberet, vel fratres, vnde alimenta habere posset: quia possent prædicti dicere, habes vnde te alas, nolo te alere. & hoc secundum Sal. in d. §. exactio. & Iac. de But. in d. l. 1. C. de rei vxo. act. si tamen intra annũ mulier non petiit se alimētari, elapso anno nõ potest petere alimenta, nisi pecuniã mutuo accepisset, vt se aleret: quia tunc ratione moræ tenerentur. & hoc dicit pau. de cast. menti tenendum. Tu adde bal. consi. 224. 2. vol. & abb. vbi. s. Firma tamen remanet opi. ꝙ ista dilatio data hæredibus intra annũ, nõ debet sibi esse damnosa, vt intra illud tempus alere teneantur viduã. In quo pau. de cast. dicit Bar. se inuoluere; & idem de eo dicit d. alex. qui facit quandam distinctionem, quæ in primo membro habet cõtrarium consilium Bal. dum vult ꝙ si non habet vnde se alat, quòd hæredes viri teneantur restituere tñ quo se alat: quia Bal. dicit hoc attēto. ꝙ mulier semp haberet vnde se aleret: immo plus dicit ꝙ si mulier habet penes se peculium, vel res quæ de sui natura non fructificent, ꝙ illas non teneatur vendere, nec per hoc dicatur habere vnde se alat, ita ꝙ hæredes ad alimenta teneantur. Vide eius consi. 196. 2. vol. Vnde concludit hoc quod dicit alex. de mente pet. & Cy. non esse tenendum: &ideo si haberet multum vini in reditu, & nihil frumenti, tunc dici potest, vendat vinũ, & emat frumentum. Nulla ergo vsquequaque data est solutio ad contrarium, nisi dicamus quòd sit speciale in debitore dotis, vt teneatur non obstante dilatione ad alimenta: quia data est vt de ipsa se mulier alat, vt dicit pau. de Cast. hic & consi. 385. & necessitas legi non est subiecta, vt dixit Cy. in d. §. exactio. & sic tenentur alere viduam, quæ nullam habet dotem, vel habuit & perempta sit, vt vult Ric. Malum. & Cyn. in lege fina. de bo. mat. & sequitur paulus de Cast. quanto magis debet alere istam cuius dotem habent in potestate & commodo suo. arg. auth. multo magis. C. de episc. & cle. stabimus ergo cum glo. & communi opi. quòd si non habet vnde se alat mulier in annum, omnino alenda sit à viri hæredibus, & ita consuluit cald. consi. 258. 3. vol. & d. card. consi. 72. An autem hæredes viri lucrentur omnes fructus, an solum pro ea parte, pro quę expensæ factæ sunt. Ange. quē pau. de castr. sequitur, dicit quòd eatenus lucrent quantenus exponũt. & sic potius de suo mulier ali dicitur. Pro qua facit quod voluit Bal. in alle. consi. 224. s. quòd hæredes viri non teneantur ad alimenta, nisi secundum quantitatem dotis: non secundum patrimoniũ viri. Et hoc idē voluit Iac. Bu. in §. illo proculdubio. vt refert. ȷ̄. do alex. quam opi. putat de iure veriorem. licē Bal. non alleget. tamen Bar. & gl. aliter sequuntur. Operari autem cui debeat, dic secundum Pau. de cast. illis à quibus percipit alimenta, si stat in domo, oĩa illa facere tenetur quę operari scit, per gl. in l. sicut. de ope. lib. Si autem extra domum habet alimenta, ex eo: quia cũ honore vel pacifice stare in domo non posset, vel est cõsuetudo in patria quòd mortuo marito reuertantur ad domum patris, vel suorum: tũc quia per ipsam non stat, debet ali extra domũ, deducto eo qđ ex opa sua cõmode lucrari põt. Item dicit pau. de cast. hic, & bal. allegat consi. 258. An autem post annum possit petere alimenta? Raph. Cu. dicit cõem opi. esse, ꝙ post annũ possit petere alimēta: quia secundũ Ang. imputandum est mulieri q̄ nõ repetit dotem, ex qua se alere possit & hoc probat per l. Titia. ȷ̄. de sol. confirmat pau de ca. quòd simile videmus, ꝙ quis põt petere sortem, nõ vsuras. l. 1. eum ibi no. C. de sent. quæ sine cer. quãt. Et ita dicit d. alex. tenuisse Imo. hic Ant. de Bu. & Io. and. in c. salubriter de vsur. Host. in summa de vsu. §. aliquo. ver. quid economico. Ro. in c. consuluit. in repeti. de vsur. in 3. q. Tancre. in sua compendiosa in rub. quia iure cantum non reperitur ꝙ mulier hæredibus viri teneatur operari, ergo ne

nec ali.arg.l.secundum naturam.adde quòd abb.consi.alle.s.cõsuluit ꝙ non valet statutum disponens ꝙ vxori relictæ debeantur alimenta donec dos soluatur: & ita dicit tenuisse io.de Lign.in cle.1.de vsur.quia dicitur vsura,allegat ét imo.in c.salabriter. vbi dicit ꝙ si heredes viri pignorauerint mulieri fundũ ꝓ restõne dotis,ꝙ mulier tenetur fructus cõpensare & idẽ sentit pau.de Ca.hic,nisi non haberet vnde se aleret Et ad proxime dicta faciunt quæ vult pet.de anc.cons.92.quòd licèt testõr damnet hæredem soluere.x. annua donec dos soluatur pro centenario occasione alimentorum,ꝙ illa mulier exigere non potest.si tamen mulieres solitæ sunt mercari,vel dare pecunias suas ad partem lucri,illius lucri cessantis potest ratio haberi.vt est in l.3.& ibi gl.de eo quod cer.lo. Et de hoc consuluit pau.de Cast.con.385.vbi etiam videtur voluisse, quòd si mulier non habet vnde se alat,& pacta fuerit cum hæredibus viri de lucrando aliquid vltra dotem,ꝙ licite retinere possit.& dixit dicta Canonistrarum procedere quando mulier nullum cõmodũ percepisset de dote:quia tenuisset in capsa,vel haberet vnde se aleret. Quas autem vsuras & qualiter possit maritus petere ab hæredibus vxoris, quibus est facta mora in soluendo dotem,vide plene per.Rom.con.317.Et ad proxime dicta an mulier possit post annũ petere alimẽta dotis,vide Bart.cons.252.vol.2.& Bar.cons.128. quod incipit. Franciscus. ¶Po.Vide.ale.cõs.27.co.1.vo.4.& cõ.133. in pri.& per totũ eo.vo. vbi declarat Bart.cons.118.

§.Neque enim.

Intro gl.mag.q̃ difficilis ẽ sicut aliqua alia,q̃ sit in isto li. ¶Op.hic dr̃ ꝙ quarta portio mercedis miscetur cum fructibus ꝑceptis.Contra,immo tertia:qa tertia parte anni durauit matrimoniũ.Rñ.gl.ꝙ illa portio non debet computari anteq̃ debeaẽ,sed nõ debetur nisi ꝓ tribus mensibus & sic ꝓ quarta parte anni,ergo illa tãtũ cõputatur: sed si prius locasset ꝓ maiori tpe cõputaret:fructus.n.ꝑcepti contribuuntur hic,Vnde sicut de fructibus nãlib.[a] non fit contributio,† nisi de perceptis,ita de fructibus ciuilibus,vt de pensionib⁹ non fit cõtributio,nisi quatenus sunt ꝑcepti,vide gl.q̃.h.d.¶ Adde hoc oppo.qa ſm hoc tp̃s locationis inspicitur,quod ab initio negauit.Rñdet gl.tp̃s locationis inspicitur,vt sciamus quod ꝑcipitur,tempus matrimonij inspicitur,vt sciamus ꝓ quota parte anni fructus vir lucretur.Et sic si bene cõputes,de tribus aureis pro quatuor mensibus,vir habebit vnum:& si dicis,quare pro primo mense habet aliquid de pensione?Rñdet gl.& bñ:qa ꝓ illo mẽse subiit onera matrimonij,ergo &c.vt in reg.iu.ſm nãm.Et ꝙ hoc sit verũ,apparet ex tex.q vult virũ hẽre tertiã ptẽ.quartæ.Sed si aliud diceres,hẽret solũ quartã quartæ.¶ Op.& vr̃ quod tota pensio venit in ꝯtributionem,sicut totus fructus.Rñ.hic tractatur de diuisione fructuum ꝑceptorũ tm̃,sed totus fructus est ꝑcept⁹,nõ tota pensio,iõ tota in contributione nõ venit.Ita dicit gl.¶ Cõtra hoc opp.immo tota pensio est ꝑcepta,vt j.de reg.iur.l.q actionem hẽt,immo plus q̃ fructus:qa per viri solicitudinẽ hr̃ pensio, sed fructus solus non,vt l.si nauis.s.de rei ven.Gl.rñdet tribus modis.Primo quòd nõ ꝓprie dr̃ haberi id,ad quod quis habet actionẽ,vt l.minus.j.de re iud.Ista sol.destruiẽ ꝑ tertiã rñsionẽ,quã statim dicam.Secũdo modo soluit,ꝙ hoc est iõ:qa mulier grauatur in vno:qa teneẽ stare colono,vt l.si filio.§.fi.j.eo.tit.& l.in vẽdi.§.j. de bo.aucto.iud possi.Iõ cũ trãslatio fiat in muliere de necessitate,iõ releuaẽ in alio,vt nõ cõtribuat pẽsionẽ totã,& ex hac gl.distingue. Aut res† transfertur ad aliquem ex necessitate,& cogitur stare colono.Aut ex voluntate,& tunc secus.dicã plene in d.l.si filio.§.fi:j.e.vbi vide gl.& no.Tertio mõ soluiẽ pẽsio & de iure peti nõ potest nisi in fi.anni,vt no.in l.3.C.locati.& iõ merito tota nõ ꝯtribuiẽ.Certe ſm istã solu.nec pro tribus mensibus cõtribueret: qa nõ põt peti.Vñ isto timore Io.legit al'r istã legẽ,videlicet ꝙ tota pensio cõtribuaẽ tripl'r,re noĩe,& spe.Et ſm hoc oportet te ponere,ꝙ locatio esset facta ꝓ duodecim aureis,ita ꝙ quolibet mẽse vnus aureus solueretẽ.Sed qual'r ista cõputatio fiat,gl.ponit hic ita obscure,vt doc.& scholares cõiter nõ capiãt.Dubiũ est:qa duodecim dicuntur pro vno anno à die locationis,& vir nõ debet habere nisi pro vno anno à die ꝯcti matrimonij,qui annus nõ capit nisi duodecim mẽses de tpe locationis.Ideo cõputatio fiet tribus modis.Primo mõ,vt vnus mẽsis detrahaẽ,vt sic tria ꝯtribuaẽ re,& octo spe.quod.n.Io.dixit nouem detracto vno mense idẽ est dicere ꝙ octo.¶ No.ex hac expositione gl.† ꝙ vbicunq; tp̃s locatiõis excedit annũ à die matrimonij,de illo quod excedit vir nihil habere debet.Nec obst.j.ead.l.ver.eꝯrio,& §.itẽ si messes,vt in quolibet eorum dicã.¶Alij aliter computãt,videlicet ꝙ tota nouem ꝯtribuaẽ in spe:& ne incidas in illud absurdũ ꝙ fiat cõputatio ꝓ tredecim mẽsib⁹,pẽsio vltimi mẽsis atribuaẽ mẽsib⁹ precedentibus,& sic ꝓ singulis quatuor mẽsibus debeãt quatuor aurei cũ dimidio,& sic in octo mẽsib⁹ debebunẽ nouẽ.Cõtra istã cõputationẽ op.qa nõ est ĩ ptãte nr̃a facere,vt illud ꝙ qs dẽt ĩ mẽse sequẽti debeat in ꝑcedẽti:qa ante diẽ male agiẽ,vt l.j.qñ di,vsusf.le.ce.So. Ad istud euitandũ dicebat Io.hãc cõputationẽ faciẽdã esse finito anno à tpe locationis,vt sic debitoris ĩ nullo ĩtersit:tũc.n.fiet cõputatio pinde,acsi ꝓ ꝑcedẽtib.mẽsib.ille vltim⁹ aureus esse debitus.Tertio modo sustinendo hãc opi.Io.põt fieri illa cõputatio, vt j.dicetur in gl.videlicet ꝙ videaẽ ꝑceptũ q̃tũ istud nomẽ debitoris debentis mercedẽ possit vendi,dic vt ibi,alij ꝙ caueat,&c.Si ista opin.Io.in aliquo esset vera,deberet ĩtelligi ſm primã cõputationẽ.In veritate tñ nõ est vera:qa est ꝯ istã lr̃am.Teneo ergo primã lec.s.ꝙ tria tm̃ tribuaẽ.¶ Ad rõnẽ in oppositũ dũ dicit,ꝙ oĩa ꝯtribuanẽ:qa oĩa vr̃ ꝑcepta,vt ĩ regula iuris,q actionẽ,rñdeo,hic tractaẽ solũ d diuidẽdis fructib⁹,à viro ꝑceptis Dic ergo ꝙ ab initio colonus debet totã pẽsionẽ,vt l.si à colono.j.de fideiu.Sed vidẽdũ est cui debeaẽ.Rñdeo ꝓ illa pte anni ꝓ qua fund⁹ ad virũ ptinet,ipse vir iplet ꝯctũ:qa patiẽ colonũ frui.Iõ ipsi viro vr̃ acquisitũ,merito in cõtributiõe venit,& ꝓ alia parte anni qua fundus ꝑtinuit ad mulierẽ,ipsi mulieri vr̃ debita pẽsio in effectu.Ipsa.n.mulier ꝯtractum implet,& patitur frui.ergo merito sibi debeẽ,vt l.si seruus cõis Mæuij.§.fi.j.de stip seruo.& ibi dixi.¶Quare autẽ hoc casu nõ ꝯtribuatur illud quod a muliere ꝑcipitur,sed solum quod ꝑcipitur a viro,dicã statim in sequẽti parte.¶Opp.quamcũq; opteneas,reperitur ꝙ vir habet pro isto vltimo anno partẽ fructuũ duorum anno.gl.hic in fi.rñdet,ꝙ non dr̃ nisi vnus annus tm̃,tñ ille annus est fertilior.Ita dicit gl.in fi.Contra hoc oppo.extra glo. si fundus iste nõ esset locatus,de fructibus sequẽtis.anni vir nihil debet habere,vt s.l.proxi.ergo eadẽ ratione,nec hic.Respon.non est ea.ratio.Nam si fundus non esset locatus in fructibus percipiẽdis,vir nihil iuris vr̃ habere,& ideo non potest dici ꝙ veniant in contributionem tanq̃ percepti.Secus si locauit,vt dictum est. Et per hoc dico,[b] ꝙ si † ista locatio esset facta ꝓ certa quantitate fructuum qui percipiuntur ex isto fundo,ꝙ nihil veniret in cõtributionem.Nam ista promissio dr̃ conditionalis,vt l.j.j.de ꝯditio.& demõst.Et ideo meritò viro nihil est quæsitum,sed si locatio esset facta pro certa quantitate in genere soluenda quolibet mẽse vel in fine anni,pars venit in contributionem secundũ formã huius legis:quia licèt hæc obliga.sit in diẽ,tñ dies cedit,& viro debetur, vt l.cedere diem.j.de verb.sign.¶ Circa istã† partẽ quæriẽ gl.qñ fundus reuertitur ad mulierẽ,an mulier possit agere sine cessione contra colonum?Glo.determinat ꝙ nõ,sed vir cogitur cedere,vt in gl.Si tamẽ vir nõ esset,vel non reperiretur per quẽ cedi posset, tunc haberet actionem vtilem sine cessione.l.j.C.de act.& obliga. & s.de institu.l.j.Venio ad tertiã partẽ,scilicet ad versi. ecõtrario.

ADDITIONES.

a Naturalibus.Qui dicantur fructus naturales & industriales, vide eundem bar. in l. & ex diuerso.s. de rei vendi,bal.in l.pro onerib.C.de iure dot.bal.in l.ancillæ.C. de furtis. domi.ant.& cano.in c.graui.de restitutio.spolio.bar.in l.fi.infra ad legem Fal.bal. in rub.C. de fru.& lit.expen.bal.in l.fi.C.de vsur.Et licèt pensiones veniant appellatione fructuum, vt per gl.& doct.hic.vt etiam est tex.in l.si nauis,suprà de rei ven. & in l. videamus.s. de vsur.tamen bal.in l.si traditio.C.de act.emp.tenet ꝙ pensiones stricte nõ veniũt appellatione fructuũ,ꝓ quo bonus tex.in l.cũ aũt.§.cũ redhibetur.s.de ædil.edi,& in l. mercedes.s.de pe.hær.& in l.ꝑdiorũ.in verbo,ꝓ fructibus.s.de vsur.si ergo loco fructuũ:ergo ñ sunt fructus,cum aliud sit esse fruct⁹,aliud loco fructuũ.l.mercis.la 2.j.de ver.sig.ꝙ est not.ꝓpter statuta.Et qui dicantur fructus industriales, & quid de oleo,vide bar.cõ. 125.

b ¶Pro hoc dico.adde quod cum bar.transit ang.pau.de Cast.im.sed Mod.Ro.& alex. cõtra:quia licèt nõ sit nata actio,& obligatio,tamen spes ipsa videtur posse cõtribui,& diuidi. l.specie.C.de dona.l.in quantitate. j. ad le.fal.nec iste tex. secundum ipsos considerauit natiuitatẽ actionis,& obligationis,sed solum acquisitionis quo ad iuris interpretationẽ, secundum q̃ interpretationẽ non repetiẽ iure cautum,ꝙ pensio consistens in fructibus nascituris,non ita censeatur acquisita pro tpe preterito,sicut pẽsio cõsistens in pecunia vel alio gñe,cũ lex gñaliter loquatur,allega.Rom.tex.in versi.item si messes, in ea l. quã tamẽ do.Alex.dicit non facere ad propositũ,sed ipse dicit ꝓbari:quia clarum est vbi aliquid mihi cõpetit sub cõditione,sꝑ habetur rõ illius,quod pendet ab euentu cõdõnis,vt l.in l.Aquilia.§.si deletum.s.ad legem aquil,in l.si seruus.suprà de condi.fur.

§.Econtrario.

Op.ꝙ lr̃a vr̃ sibi ꝯdicere.Dicit.n.eꝯtrario quoq; idẽ,& sic dicit ꝙ est hic ꝯtrariũ & ẽ idẽ.Rñdeo,nõ ꝯdicit:qa ista verba referunẽ ad diuersa.Est.n. eꝯ ad ꝑcedentia,qa s.mulier dedit fundũ plenũ fructib.hic vacuũ:sed est idẽ:qa circa diuisionẽ fructuũ hr̃ rõ mercedis vel fructuũ,nõ a die locationis,sed ꝯtracti mr̃imonij,vt hic,& ibi ſm gl.& bene.ad hoc op.qa s.dixit tm̃ illã partẽ pẽsionis diuidi cui⁹ tp̃s fluxit durãte mr̃imonio,hic vero totã pensionẽ dicit diuidi.& sic nõ est idẽ.Rñdeo ꝙ est idem,sed non per omnia:vtrobique.n.pensio cõputatur:sed ibi pars,hic tota.Et rõ est:quia ibi datus fuit fundus plenus,hic vacuus,ſm gl.& bñ declarando vt j.dicam.Alij soluũt dicẽdo,ꝙ hic est ꝑ omnia idem:& magis ponũt q̃dã facti accidẽtia,q̃ iuris ministeriũ,ideo nõ placet gl.Tertii,vt Plac.dicũt se non intelligere istũ §.Quarti,vt Io.q in ꝑcedent §.tenet ꝙ oĩa contribuãtur,dicit ꝙ est per omnia idẽ:sed illius opi.s.re ꝓbaui.Tene ergo primã sol.glo. ad cui⁹ declarationẽ scias,ꝙ qñ vir fruct⁹ ꝑcipit,nihil sibi debetur a muliere de eo qđ ꝑcipiendũ est:sed qñ maritus nõ ꝑcipit fruct⁹, tunc debetur sibi a muliere de eo,qđ ꝑcipiẽdũ est ab ea de pẽsione,vt j.ea.l.§.interdũ.vñ merito in ꝑcedẽti vers.marito nihil debetur de pensione percipienda,hic sic.Itẽ aduerte:qa intelligo istum §.ꝙ mulier locauit fundũ pro duodecim,habito respectu ad fruct⁹ q percipiunrur intra annũ a die matrimonij,merito vir de illis debet habere partẽ.Et ꝙ hoc sit verũ,apparet ex litera,licèt.n. vinea locetur de mẽse Martij ꝓ vno anno ꝓ duodecim aureis:hoc fit respectu vnius vindemiæ,q̃ percipitur de mense Octobris,& sic intra annũ a die matrimonij.Si.n.locasset ꝓ maiori parte,al's tpe,forte ꝓ xxiiij.aureis in duobus annis,vel in viginti mensibus,& sic respectu fructuum duorũ annorũ,vir non deberet hr̃e,nisi ex pẽsione quæ respicit fructus illius anni quo matrimoniũ durauit. Nec enim pro vlteriori tpe debet hr̃e,vt patet ex precedẽti parte.Fallit in ver.itẽ si messes.j.e. ſm sc̃dam lec.vt ibi dicã.Et ea rõne dico si vir locasset ꝓ multis annis,& pensionẽ ab initio recepisset,ꝙ solũ debet vir pẽsionẽ hr̃e,quæ respicit fructus quos ipse debebat hr̃e illo anno,& residuũ debet restituere mulieri.¶Op.j.de iu.fisc.l.si. gl.parua,quæ incipit,pro tota locatione,&c.dicit al'r distingui ꝑ ꝑdio vendito alij locato,q̃ hic.Pro hoc assigno rõnẽ:qa vẽditio fit ex voluntate, illa resto fit ex necessitate,vt no.s.in gl.magna.Op. s.de vsufr.[a] leg.l.defuncta.dicit gl.† aliud in fructuario, aliud in viro.Assignat rõnẽ:qa vir percipit fruct⁹ respectu oneris matrimonij,vt l.pro oneribus.C.de iu.dot.Vñ pro ea parte anni qua onera

ADDITIO.

a Paris.¶Opp.suprà de vsufructu.Quid autem in feudatario,vide Com.cõsi.99. in vltimo dubio.

ra sustinuit.lucratur fructus,sed fructuarius pcipit fruct⁹ ꝑpter ius quod hēt,nō respectu alicui⁹ oneris. Vñ eo ipso,ꝙ pcipit fruct⁹ facit eos suos irreuocabiliter,& si decedit anteq̄ pcipiat, pdit i⁹ 12 pcipiēdi totaliter. Rñ.forte eēt † idē dicēdū de canonico q̄ decedit,quod ī viro:vt fruct⁹ pceptos & pcipiēdos trāsmittat ad successores ꝑ rata anni quo stetit in cāonicatu. Nō.n.pcipit fruct⁹ tāq̄ simplex fructuari⁹,sed ꝑpter onera ecclesię q̄ sustinet.Canonistę tñ aliter dñt,qbus in hoc est stādū. Querit Dy.hic,qđ si ipsa mulier locauit,an dēt ipse vir hr̄e aliqđ? Quidā dicūt ꝙ nō:qa nil percipit cū hēat mulier actionē.Cōtrariū tñ dicit Dyn.& ap- 13 paret exprin.huius legis vbi gn̄aliter loquit̄. Tu † dic, Aut mulier locauit cōstāte m̄rio,& tunc idē est,ac si locasset vir, qa ex bonis viri q̄siuit mulier, & sic est viri,vt l.Quintus.de don.inter virum & vxor. Aut locauit ante matrimonium,& tunc dic vt ꝭ. proxi.ver.secundum secundam lect.& ibi dicam.

§. Item. Si messes.Iste ver.legit̄ trib.mod.Primo ẜm primā lect.& est clara,& bona lectura,Scđo mō ẜm secūdā lect.& est notabilis lectura,licèt ñ ita clara Tertio ẜm tertiā lect.& ista nō ē notabilis neq; clara.prīa lect.est plana.ideo vide ꝑ te.Veniam⁹ ad secūdā lect.ex qua no.ꝙ si mulier ante m̄rimoniū locauit fundū,& recepit pensionē,& postea nupsit,& antequā alij fructus perciperent̄ diuertit,tūc in cōpensationē,vir debet hr̄e de fructib⁹ sequētis anni, & sic est casus,in q̄ ad maritū ꝑtinēt tā fructus vlterioris anni,q̄ vltimi. qđ no. diligent.Sed si mulier pēsionē nō pcepisset,tunc viro deberet̄ pars pēsionis,vt patet in hoc ver.ẜm primā lect.Tertiā lect.vide ꝑ te.Op.si fruct⁹ ē perceptus,tota pēsio in ꝯtributionē nō venit.vt s̄.ea.l. ver.itaq;.Sol.Illud verū,si fructus est pceptus totus. s.ꝑ cultura totius anni.& ita ibi, hic vero fuit pcept⁹ ꝑ pte tm̄ & ī ꝯtributionē venit pēsio vindemiæ.Vltimo ponit Dy.vnā distinctionē de fructib⁹, quam.Cyn.refert.C.de rei vxor.act. §.sed & nouissimi.quæ tamen eget multa suppletione,vt expręced.patet.Vide per te.

1 *Dos est quid vniuersale.*
2 *Compensatio quātitatis debitæ in pecunia,ad quātitatem fructuū nō fit.*
3 *Genus vnum quando possit solui pro alio.*
4 *Fructus percepti non reddendi,sed ęstimatio.*

§.Ob. Donationes.Op.ꝯ petitionē dotis nō obiicit̄ ꝯpēsatio, vt C.de rei vxo.act.§.sed nec ob impēsas.& §.sed nec retētio ob res amotas.So.Dicit gl.ꝙ isti fruct⁹ nō sunt dos, 1 licèt actione de dote petātur.qđ nō ē verū:qa † dos ē qđ vniuersale.vt ꝭ.ti.l.quod dr̄.& dixi s̄.e.ti.super rub.Vñ nec ipsa res data ī dotē,nec fructus ꝑprie sunt dos,licèt sint dotis.Ad ꝯriū dic vt a ꝭ.eo.l.rei iudicatæ.§.j.¶Op.hic[a] fit cōpēsatio de spē ad q̄titatē, vl' de spē ad speciē.Cōtra de l.si ꝯuenerit.de pig.act.Gl.soluit,qđ hic res amotę,& donatę desierūt extare,& sic mulier tenebat̄ ad q̄titatē.Itē fructus desierūt extare, & sic vir tenebat̄ ad q̄titatē. 2 Vide gl.& no.qa notabilis est.Innuit ergo ista gl. ꝙ † q̄titatis debitę ī pecunia,ad q̄titatē fructuū nō fiat ꝯpēsatio. Cōtrariū no. C.de ꝯpēsa.l.neq;.Iac.de Are.dicit tenē vltimā opi.positā ī gl.in l.ꝯria.& sic ista remanebit firma. Qui.n.nō ꝯpēsat,soluit. vt l.si debitor,ff.q̄ po.in pi.ha.sed aliud ꝑ alio.s.inuito creditore solui nō pōt,vt l.ij.§.j.s̄.si cer.pe.ergo nec ꝯpēsari ẜm Iac.de Are. Idē Inn.extra de iureiu.c.ad nostrā.Op.ad istud.ꝭ.de aur. & arg. leg. 3 l.j.& l.Titię amicę.§.fi.Rñ.vnū † gen⁹ pōt solui ꝑ alio, si sunt eiusdē materię:vt si debeo tibi librā auri,possum tibi soluere ī pecunia aurea, & eꝯ.Sed si sunt diuersę m̄ę, vt si ab vno debetur pecunia ab altero frumentū,nō fiet cōpēsatio,vt hic.Prędicta vera nisi ex ꝯsuetudine sit aliud inductū.Videmus.n. ꝙ ꝑ floreno soluit̄ pecunia numerata argētea,vel eꝯ,qđ ex ꝯsuetudine ꝑcedit:vt C.de don.l.si qs argētū.circa prī.& ibi no.s̄.de ꝯh.emp. l.Imperatores.dixi ī l.Paul⁹.ꝭ.de sol.Op.ad idē,fruct⁹ percepti ex pignore extenuāt debitū,vt l.j.& ij.C. de pig.act.& sic fruct⁹ cū pecunia cōpēsant̄.Sol.illud verū,si fruct⁹ sūt ꝯsumpti, sed si extāt,tūc sunt pignori ꝑ debito,nec tollit̄ debitū,vt C.ī qb.cau.pi- 4 gn.ta.ꝯ.l.iij.Ita intelligit.Cy.in l.j.& ij.de pig.act. † Ex prædictis b vero[b] no.diligēter,ꝙ quando percipio fructus ex re tua licite,vt maritus,creditor,tutor,& ꝓcurator,& similes personę:consumptis fructibus nō.teneor ad fructus, sed ad ęstimationem sic vt hic cum sua gloss.quod est vtile,quia de cętero non potest crescere vel decrescere ęstimatio.quod no.

ADDITIONES.

a ¶Op.hic.Vide in materia fructuum consumptorum, per Bar in rub.C.loca.
b ¶Prædictis vero.Limita hæc ꝑ Bal.in l.eum qui.in fi.prin.ff. de his quib. vt indig.& adde Bar.in materia l.domini prædiorum.C.de agric.& censi.li.11.& l.ex diuerso.§.1.de rei vend.in fi.Panor in c.grauis.de resti.spoliat.

1 *Fructus vnius temporis quando sunt maiores q̄ alterius,quō fiet diuisio.*
2 *Frumentū si in fundo vno anno seminat̄ ex cōsuetudine regiōis,in alio nihil,vel seges minoris valoris,totum bienniū computatur ꝑ vna cultura.*

a §. Quod in anno. [a]Qđ in anno dr̄ intelligit̄ de vna cultura, siue sit maioris tp̄is, siue minoris.h.d.& ē notabilis §.Op.ꝙ sol⁹ ann⁹ dēt inspici.vt ꝭ.l. ꝑxi.§.fi.al's est sub hac l.Rñdeo, hic bis tota terra colit̄. ibi semel 1 tm̄ ī anno.Quęrit gl.qđ † si fruct⁹ vni⁹ semestris tp̄is sunt maiores q̄ alteri⁹,qa primo fuit frumētū,postea miliū.Gl.dicit idē,qa si vn⁹ ann⁹ ē fertilior altero,hoc nō inspicit̄ vt no.s̄.ea. l.in ij.gl. magna in fi.Hoc intellige verū,si vnus ann⁹ ē fertilior alio anno ex casu. Sed ex necessitate,vt puta,quia ideo seminatū est miliū vt seq.anno possit facere frumētū, ꝙ al's nō faceret,tūc puto ꝙ dicet̄ toti⁹ tp̄is vna cultura,& fructus totius tp̄is ꝯfunduntur,& ꝑ rata diuidūtur,sicut dicim⁹ ī messe & vindemia.vt.s̄.ea.l.ver.itē si messes.& sicut dicim⁹ in lana,& fœtu,q̄ pcipiunt̄ ex aīalib⁹ 2 vt dicā in ꝑxi.§.& † iō in possessionibus istarū partiū,in qb.vno anno seminat̄ frumētū,in alio anno nihil,vel seges minoris valoris,puto totū bienniū computari ꝑ vna cultura, & inspici ꝑ quāta parte biēnij durauit matrimoniū.qđ no.&c.

a ADD¶.In anno.Adde ꝙ Bal.infert ad q̄ si vēdo tibi vuas mei viridarii,q̄ bis in anno colligūtur,ꝙ dēt itelligi fcā vēditio de 1.vice.qđ limita ẜm Ro.nisi q̄titas ptii aliud indicaret:qa.f.eēt magnū ptiū : qa tūc intelligunt̄ vēditæ oēs, ꝑ text.in l.cū in fundo.§.vxor vero.s̄.de iu.dot.Itē limitat̄ nisi eēnt alienatę ex cā l ucratiua:qa non dēt ītelligi ī ꝑpetuū.Ita decidit Bal.ī auth.excipit̄.C.de bo.q̄ li.ꝑ l.fi.de ser.vrb.pd.ꝑ quo facit,qđ ipse dicit ī l.2.C.de fideicō. ꝙ si testator legauit vxorē suā vestiri & sic ex tit.lucratiuo,dēt intelligi , ꝙ singulo anno vestiat,si mos regionis expostulat.al's illis fractis aliæ fiāt: qđ ē notādū.& si vis videre qñ aliqđ debeat ꝑ prīa vice:vel anno, vide Bar.ī l.eū q.§.q ita.el grāde.de ver.obl.& in l.pe.ꝭ.de annu. leg. Refert ēt Ale.in §.pce.ꝙ Bal. in l.ædē.C.locā:ꝑ hūc tex.ī §.qđ in an.ver.itē si locatio.dicit ꝙ si emph.cessaret in solone,biēnio in emph.ecclesiast.vel triēnio ī emphyteusi priuati, & cadat a iur suo,nō verificat̄ ī eo ꝙ cessat illo tp̄e,si illo biēnio,vel triēnio vn⁹ solus fruct⁹ pcipit̄ ꝙ licèt ipse nō exēplificet pt exēplificari in nemorib.q̄ de trib⁹, vl' quatuor annis solēt īcidi.Et ꝑ hoc dicit ipse velle dicere qōnē,quā hēbat de facto,qa eccl'ia cōcesserat ī emph.cuidā pacto apposito,ꝙ ī quolibet festo resurrectiōis solueret canonē.& trāsiuit bin⁹ termin⁹ Resurrectiōis:qa tñ nō trāsiuit totū biēniū,ñ dr̄ cecidisse,& ita dicit exp̄sse tenere Io.An.ī addi.Sp.ī ti.de loc.§.nūc aliqua.ver.88.qa reqrit̄ laps⁹ biēnij,ñ aūt sufficit ꝙ labat̄ vn⁹ termin⁹ soluēdi. Et ita dicit sēnire Cy.ī l. 2.10.vl' 11.qō C.de iu. emphy.Dy.ēt doc.de q.Archi.q̄ locauit fruct⁹ Archidiaconat⁹ ad decēniū,vtrū cōductori debeat̄ illud ꝙ solitū erat dari ꝑ suo aduētu?qđ quo Oldr.cōsuluit,cō.138.qđ no.

§.Non solùm. In aīalium fructu & pdiorū vrbanorū fit diuisio,sicut ī fructibus rusticorum.h.d.

a Op.res mobiles nō restituuntur[a] statim mulieri,vt C.de rei vxo. act.§.exactio.Vñ vit dēt sibi lucrari istos fructus.vt l. si ꝯstāte. §. quoties.ꝭ.eo Difficile ꝯtrariū est.Dicam in præalleg. §. quoties.

ADDITIO.

¶Restituunt̄.Pa.de Ca.q̄rit q̄d de clerico bñficiato, si pceptis fructib. moriat̄ nōdū cōpleto anno,an ei⁹ h̄rs teneat̄ restituere successori ꝑ rata, sicut h̄rs mariti,an nō sicut nec h̄rs fructuarii:& se remittit ad gl.ord.in l.1.C.de anno. ciui.lib.11.& qđ no.in l.defuncta s̄.de vsufru.Si vis videre de quib⁹ bonis possit facere testamentum,& quomodo de fructibus,vide Bal.consi.384.2.lib.

1 *Dictio quasi,ꝙ denotet impropriętatem,& etiam similitudinem.*
2 *Maritus si incidit arbores fructiferas,tenetur actione de dote.*
3 *Emphyteuta non potest incidere arbores fructiferas.*

a §.Si fundū. [a]Arbores cędux ꝯputantur in fructib⁹,secus in arboribus fructiferis,& thesauris.h.d.Op. 1 dr̄ hic,quasi in alieno inuēti.Cōtra.C.de iu.dot.l.ī reb⁹. † Huius timore dicit gl.hic,hæc dictio quasi,ī proprietatē denotat.Dy.dicit,ꝙ denotat similitudinē.qa nullū simile est idē, vt l. qđ Nerua.s̄.depo.Cōtra hoc op.ꝗ § thesauros.Inst.d re.diui. So. fateor 2 ꝙ sit viri,vt ibi:sed reuocabil'r vt hic,qa dēt restituere. ¶ † Quero,qđ si vir incidat arbores fructiferas,qua actione tenet̄? Dicit gl.ꝙ actione de dolo.& in hoc bñ,vel actione l.Aql.& hoc non placet:qa marit⁹ ē dñs fundi dotalis,ergo nō tenet̄ l.Aq.sed sibi dat̄.vt s̄.l.itē Mela.§.legis.ad l.Aq.nō ob.s̄.ad l.Aq.l.si seruus seruū.§.si cū maritus.in gl.all.qa ibi vxor dedit dānū in reb.mariti, & sic in rebus alienis,hic maritus in rebus dotalib. & sic in reb⁹ 3 ꝑprijs. ¶ † Querit Dyn.aliqs accepit fundū in emphyteusim,an possit arbores fructiferas incidere? Vr̄ ꝙ sic,qa hēt vtile dñiū, vt l.j.s̄.si ag.vect.pe.sed in re propria quilibet est moderator & arbiter,vt l.in re mandata.C.mand.& l.si mandato. s̄.mand. & l.si quid possessor.§.sicut.s̄.de pet. hær. In contrarium dicit Dyn.ꝙ b sit idem [b]quod hic dicitur in marito,vt in l.in fraudem. §. conductor.ꝭ de iu.fis.& ꝭ. de censib.l.forma.§.si vites.de vsu & hab. l.si ita.§.fi.Idem in vassallo seu feudatario eadem ratione.

ADDITIONES.

a Pari.¶Si fundū. Quæ dicātur arbores cæduæ,ita vt īcidi possint ꝑ colonos & similes,vide Alex.cōsi.118.in 1.& 2.col.vol.5.sequuntur Cur.& Are.consi.70. ī vlt.col.Late Mod.in repe.l.Titia.36.q.ff.de leg.2.qua aūt act.teneat̄ colonus incidens,vide in l.duob.§.colonus.ff.de iureiu.& in l.si colonus.ff.arb.fur.cæs.
¶Pom Vide Cæp.in tract.de serui.rust.præd.in c.de monte.contrarium tamen consuluit Barb.consi.37.vol.2.
b ¶Quod sit idem Adde ꝙ idem consuluit. Bal. consi.257. incip.vulgare est.j.lib.

1 *Impensæ quæ fiunt in quærendis lapidibus,debent restitui.*
2 *Mulier q̄ nō permittit virū accipere marmor cæsum,qua actiōe teneatur.*
3 *Vxor relicta vsufructuaria marito notario,nō dēt hēre fruct⁹ ꝓtocollorū.*

a §.Si vir in fundo. [a]Lapis,q̄ ñ renascit̄ nō ē ī fructu, secus si renascit̄. Idē in aurifodinis,argētifodinis,& certę fodinis.h.d. Op. si marit⁹ fecit fundū ꝑtiosiorē,dēnt sibi impensæ restitui,vt l.fi.s̄.de fun.do.& de iu.dot.l. si ex lapidicinis.sed hic in ver.& īpēsa,dr̄ ꝯriū.Huius timore dicit gl. ꝙ hic mutat casū Iurisc.qñ maritus fecit fundū deteriorē. ¶Op.hic dr̄,ꝙ si marmor est in fructu,īpēsa dēt restitui. Cōtrā 1 ꝭ.ea.l.§.impendia.Sol. † Impensæ q̄ fierēt ad ꝑpetuā rei vtilitatē,

ADDITIO.

vt in Parif.¶Si vir in fundo. Quid autem si vxor dederit in dotem aliquod castrum quod habet merū.& mixtum imperium,& maritus ꝑ aliqua delicta accipit multa bona à subditis,an illa censeantur esse fructus castri,ita ꝙ non veniant restituenda,vide Alex.in disp.incip.Rex maguntinus.in 5.dub.
¶Pō. Limita istū §.ñ ꝑcedere ī villa data in dotē qua erat ecclesia in qua mulier hēbat i⁹ patronat⁹,vt nō trāseat in maritū,vt ꝑ Fely.ī c.cū Bert.de re iud

vt in q̄rendis lapidicinis,dēnt restitui:vt hic, sed postq̄ lapidicinę sunt inuētæ,expēsæ q̄ fiunt in fodiendis lapidibus, dn̄r fieri cā q̄rēdorū fructuū,& nō veniūt in restōnē,vt in ꝑrio. ¶†Quęrit gl.qđ si mulier non ꝑmittit virū accipere marmor qđ cęsum est? Dicit gl.ꝙ mulier teneẽ ad exhibendū, vel si impensa est facta,& marmor non est exēptū,teneẽ de dolo,vt l.si cū mihi.ſ.de dolo. Hoc ſm reprobatur ꝑ Iac.de Are.qa cū maritus sit dn̄s rei dotalis,& hēat act.ad exhibendum,& iniuriarū,[a] acessat actio de dolo.vt l.q ꝑ pendentē,de act.emp.& hoc est verū constante matri.sed eo soluto haberet maritus act.mādati, vel neg.vt l.j.§.sed nec ob impensas.C.de rei vxo.act.ergo cessat actio de dolo.Vltimo per istum.§.rn̄di ad q.Maritus,q †fuerat notarius, legauit vsum fructum oīm bonorū suorū mulieri. q̄ro, nūqd istud qđ ꝑcipiẽ ex exēplatiōe ꝓtocollorū ꝑtineat ad mulierē.Dixi ꝙ n̄.[b] Illud.n.qđ semel tm̄ ꝑcipiẽ,& nō renascitur,nō dr̄ esse in fructu, vt hic,sed redit⁹ ꝓtocolli ē huiusmodi.ergo &c.qa postq̄ semel est reditus,nūquam amplius renascetur,cum non sit verisimile ꝙ recipiens perdat.Facit l.si ex lapidic inis.ſ.de iure dot.

CONCORDIA.

¶Pro ꝯcordia,aduerte si testōr dicat, oīa bona mea lego,comꝑhēdere vr̄ ēt noīa debitorū.ita Bar.ī l.vxori meæ.ff.de vsuf.leg. Alex.ibi alle.Bar.sibi ꝯriari in hoc §.si vir in fundo.circa fin. vbi dicit Bar.n̄ ꝑtinere ad mulierē id qđ ꝑcipitur ex exēplatione ꝓtocollorū. Tu dic Bar.n̄ ꝯdicere.Nā in hoc §.si vir.nō dicit legatū factū bonorū,&c.sed loq̄tur qn̄ legauit vsumfru.q̄ valde differūt.Præterea & scđo,ſm subiectā mām intellr legatū,ſm qualitatē legatarij,cui ꝯuenit,vt sentit Bar.in hoc §.si vir. Et ita posset limitari dictū,ī d.l.vxori.Vide ad ꝓpositū Bar.ī l.mutū.e.ti.ꝓ prima sol.q̄ vr̄ melior,& ibi Ale.vr̄ dare aliā solu.quo ad illum casum. & vide eū aliter soluentē in hoc §. si vir. alias in §. si fundum.col.pe.vbi late per eum,quem simul legit cum d.§. si vir.

ADDITIONES.

a ¶Iniuriariū.Ro.hic tenet cōtrarium,qa actio,q̄ infamat,nō datur inter vir.& vxo.l.2.C.re.amo.Sed actio iniuriarū infamat.l.1.§.qui furti.de infa.& l.infamē.de pub.iu.Et ita dicit cōsuluisse d.Ale.Paduæ,ꝑ dictū Io.An.in add.Spe.in tit.de iniu.q tenuit ꝙ pro atroci iniuria inter cōiuges,nō detur actio iniuriarum per d.l.2.Sed tutius esset dare act.in factum arg.l.non debet.ſ. de dolo. & hoc voluit gl.l.prætor.§.præterea.ver.sed & si q̄s ex liberis.ȷ̄.de iniur.

b ¶Dixi,ꝙ nō.Pa.de Ca.dicit hic,ꝙ Bar.male rn̄det,& qa Bal. distinguit in l.1. C.de fruct.& li.expen.iō verba Pau.admittā.Et dicit Bal.aut q̄ris an ista pecunia sit mulieris,quo ad ꝑtātē fruendi.& dicēdū est,ꝙ sic,vt l.vsufruct.leg.ſ.đ vsufr.& l.vxori meę.ȷ̄.de vsufr.leg.Et si aliter diceremꝰ,sequereẽ ꝙ si aliud in hr̄ditate nō haberet testator,hr̄s nunq̄ aliquid haberet.Aut q̄riẽ nunquid pecunia spectet ad mulierē iure ꝓprio,& ita loquiẽ Bar.Inducit ēt Pau.de Ca.ad q.de qua Ale.n̄ facit mētionē.s.ꝙ cū ī mōtib.Bergami essent q̄dā venæ subterraneæ ex q̄b.fodiebanẽ cotes,& istæ venæ essent sub ꝑdiis priuatarū personarū,& q̄dā fodissent ꝑ aliqđ tps,illi q habebāt ꝑdia supra impediebāt,dicentes venas esse eorum,qui prædia supra habebant.& facit iste tex.quia lapidicina est illius cuius est fundus,in contrarium dicit,ꝙ facit tex.cum gl.ī l.cuncti. & l.quosdam.C.de meta.lib.10.Et ita dicit menti tenēdum,de quo latius per eum consi.79.& seq.Si vis videre consi.Bart.de perceptis protocollorum an veniāt appellatione fructus,vide consi.50.incip.Gilius Petri.

1 *Immobilia data in dotem,soluto matrimonio statim restituuntur.*
2 *Ratio quare immobilia statim restituantur,sed mobilia non.*
3 *Cautio,quam præstat mulier viro soluto matrimonio,de restituendis fructibus,an debeat esse cum fideiussoribus.*
5 *Cautio verbum prolatum à lege,debet intelligi cum fideiussore.*
6 *Fructus quādo sunt pēdētes,& de ꝓximo recolligēdi,vir retinet fundū.*
7 *Mulier sol.matri.pōt relinq̄re fundū viro,quousq; fruct⁹ sint recollecti.*

§.Interdū. Si fundus restituitur pēdentib.fructib.mulier viro cauet,sed eis perceptis,& mr̄imonio soluto post annū marit⁹ nihil restituit,si intra annū fuerit dissolutū,restituiẽ ꝓ rata,qđ ēt ad socerū,& ei⁹ hr̄des extēditur.h.d.Et iste §. ponit practicā eorū,q̄ dicta sunt.ſ. ¶Op.ꝙ ſm tpa ista dos dēat remanere penes virū,& restō dēt fieri annua,bima,trima die,vt §.exactio.C.đ rei vxo.act.ergo n̄ ē necesse ꝙ mulier caueat marito.So.gl.ꝙ †hic loq̄tur de q̄nquēnali fructu.vl ꝙ hic fiat mētio noui iuris,ſm ꝙ restō fit statim,vt ꝑalle.§.& sic tenet ista gl.ꝙ olī immobilia n̄ restituebātur statim,sed restituebātur annua,bima,trima die,ꝙ Dy.& oēs rephēdūt.Primo ꝑ pal.§. exactio. ibi, ꝙ cōe vtriusq; fuerat,&c.& ꝑ tex.ī l.cū ī fundo. §. si fundus.ſ.de iu.do.ꝙ tenet gl.ȷ̄.de do.ꝑle.l.ij.§.fi.Et ex hoc apparet,ꝙ nō ob. ꝯriū:qa īmobilia ēt olim restituebātur statim.¶†Sed q̄ro, q̄ est rō,ꝙ īmobilia statī restituuntur,mobilia vero post tps dēnt restitui hodie.Dicit Iac.de Are.ꝙ q̄libet ꝑt statim restituere mobilia.iō si vir eēt diues,& hr̄et pecuniā ꝑ manib. cogeretur statim restituere.Idē tenet Cy.ī pal.§.exactio.& Rof.in libellis suis super ti.đ act.ex stip.ꝓ dote.Mihi vr̄,ꝙ hoc sit ꝯ pall.§.exactio. vbi dicit,ꝙ res se mouētes:& iura dent restitui post annū:& tn̄ ꝯstat ꝙ erat facilis restō. Nō ē ergo alia rō,nisi ꝙ sic ꝑincipi placuit.Qđ āt dixi iura restituēda post annū,intellr ſm determinationē l.licēt.§.fi.ſ.de iu.do.¶†Quero circa principiū,an hęc cautio q̄ ꝑstatur à muliere dēat eē cū fideiussore,vl sine? Gl.vr̄ dicere,ꝙ sine,licēt fit ar.ꝑ ȷ̄.e.l.si ꝯstāte.§.quoties.Idē tenet gl.C.de rei vxo. ac.§.cū āt.& Cy.ibidem. ad siliẽ tudinē sociorū,vt l.verū.ver.itē vidēdū.ſ.ꝓ soc.Vir.n.†& vxor sūt socij diuinę & humanę domus. Pet.vr̄ dicere ꝯriū,†qa verbū cautio[a] quādo ꝓfertur à lege, siue ciuili,siue ꝑtoria,dēt ītelligi cū fideiussore.vt ȷ̄.de pt.stip.l.ꝑtorię. & ſ.de iu.l.ī oīb.& ī d.l.si creditores.de priui.cre.vt refert Cy.C. de ver.sig.l.sancim⁹.& C.de ꝑc.l.j.sed possumus dicere hic,ꝙ illud facit rōne societatis ꝑdictæ. Quero ecōtra,vtrum vir caueat mulieri.Gl.đt ꝙ sic.ȷ̄.e.l.si filio.§.fi.Quæro†qđ si sol.mat.fruct⁹ sint recolligēdi de ꝓximo.Gl.dicit,ꝙ tūc n̄ dēnt restitui,nec caueri,qa cū de ꝓximo sint recolligēdi,hn̄r tanq̄ recollecti.Iō vir tenet,donec percipit.ar.l.si is à quo.ȷ̄.vt ī pos.le.†Quæro, qđ si mulier vult īterim relinq̄re fundū viro,& n̄ cauere,an possit? Gl. rn̄det,ꝙ sic,ꝑ l. hac edictali.§.mobiliū.C.de sec.nup.Dy.ꝯ per d. §.mobiliū,& ꝑ l.si ꝯstāte.§.quoties.ȷ̄.e.puto glo.meli⁹ dicere.Nā ī ꝑtāte eius ē cauere, vel restituere ei apud quē res dēt esse. Vn̄ ī reb.dn̄t eē apud virū,annua,bima,trima die cū caurione, ē in ꝑtāte viri an retineat,restituat,vel caueat,vt ꝑal.l. hac edictali.& in his quæ dēnt eē apud vxorē, incōtinēti cū cautione dēnt eē in ꝑtāte vxoris,an dimittat,vl recipiat,[b] & caueat ea rōne.Et ita intellr ista glo.Quæro,de quo cauebit vxor,dic vt in glo. & bene.† Vlt.no.ꝙ quæ dn̄r in viro, hn̄t locum in socero & hæredib.eius.Quod vr̄ ꝯtra tex.ī l.si vero.§.de vtro.ȷ̄. e. & ibi dicam.

ADDITIO. a ¶Verbum, cautio.Vide Old.conf.67.vbi de hoc verbo cautio.

b ¶Dimittat vl recipiat.Adde ꝙ Bal.dicit,ꝙ mulier ēt poterit inhibere viro ne fruct⁹ colligat,nisi ꝑsentia vni⁹ quē mittere ꝑtēdit,ne fraudetur fructib⁹,q̄m hoc iura tolerāt fieri posse,per tex.in l.2.§.sub aspectu. C. qn̄ & quib. quarta pars debeẽ.li.10.ꝑquē tex.alleg.Spe.ita tenere expſſe ī ti.de deci.§.j.ver.fi.qđ est no.cōtra partiarios,vt possit q̄s mittere famulū inspectorē ne fraudetur.

1 *Impensa facta in curando seruum,dicitur necessaria.*
2 *Impensa facta in curando equū accōmodatū,nō repetitur,si fuit modica.*
3 *Impensum pro cultura agri plus quàm fuerit perceptum, non deducetur.*

§.Impendia. [a] Impēdia facta gratia q̄rēdorū fructuū, ex fructib.deducūtur,cætera necessaria, & vtilia repetūtur.h.d.Op.ꝙ īpēsa facta†ī seruo curādo,repetatur tāq̄ necessaria.ȷ̄.ti.j.l.ij.So.ſm Iac.de Are.ibi qn̄ īpēsa ē magna,hic qn̄ parua,q̄ nō repetiẽ.qđ no.si eī†ꝯmōtibi equū, & tu expēdis in eo curādo,si q̄dē impēsa fuit modica,nō repetiẽ,sicut nec cibaria,vt l.in reb.§.ꝑnt.ſ.cōmo.sec⁹ si esset magna, vt in ꝑalle.l. ij.ȷ̄. de impē.Op.de l.ꝑtor.§.his verbis.de bo.aut.iu.pos.Gl. soluit, illud iō, qa creditor fructus nō lucraẽ.Op.ꝙ ꝯstructio noue villæ nō sit impēsa necessaria,vt l.īpēsa.ȷ̄.de ver.sig.Gl. exponit necessaria,idest,vtilis.Vel dic ꝙ ꝑt stare ꝓpriè,eo qa fundus sine illa domo peribat,vl coli nō poterat.¶Quærò, qđ si ꝓ vno anno ꝓ cultura pl⁹ expēdit q̄ percepit, an possit deducere de fructib.sequētis anni? Gl.arguit ꝓ & ꝯ.Et primo allegat ꝙ sic, vt ſ. e.l.fruct⁹,ibi,impēsę primi anni deducūtur ex fructib⁹ vltimi anni.Ad idē expſſe.ſ.de peti.hr̄.l.ꝙ si sumptus.Allego ꝓ hoc l.si vno.ſ.loca. vbi vbertas vni⁹ anni ꝯpēsatur cū sterilitate alterius, vt l.si merces.§.vis maior.ſ.locati.In ꝯriū alleg.gl.ȷ̄.tit.j.l.fi. quā Dy.sic inducit.Impēsa facta gratia q̄rēdorū fructuū,n̄ dēt deduci ex dote,vt ȷ̄.ti.j.l.fi.& hoc §.sed fructus vltimi anni sūt dotis vt l.si marito.ī fi.ȷ̄.eo.ergo de ipsis nō deducitur. Istā partē†teneatis primo per hūc tex.qa dēt deduci de fructib. eiusdē anni. ȷ̄.l.ꝓxi.§.fi.Nec ob.l.fruct⁹.ī fi.ſ.e.qa fruct⁹ vltimi anni bn̄ ꝯputātur loco fructuū primi anni: qa oēs ad virū nō pertinebāt,vt ibi,sed fruct⁹ vltimi anni nō dēnt cōputari loco fructuū ꝑcedētiū annorū,in q̄bus integrū mr̄imoniū durauit,cū illorū annorū cōmodū vel incommodū debeat esse viri.Nec ob.l.ꝙ si sumptus.ſ.de peti hære.qa ibi in bonæ fidei possessore,qui non dēt hr̄e damnū,cū nec ab eo extorqueatur lucrū,hic in marito, ad quem interim pertinet cōmodū vel incōmodū.Item non ob. l. si vno.ſ.loc.ea rōne,q̄m à colono exigeretur maior merces, si vbertas nimiū excederet.Eodē mō fit sibi remissio ꝓpter sterilitatē.Vnde cōmodū & incōmodū simpliciter nō est suū,vt d. §. vis maior.ſ.alleg.Vnde si vir in illo anno post sterilitatem percepisset fructus multū vberes,totū sibi lucraretur,vnde si sterilitas esset,damnum pateretur.Quæro qua actiōe repetentur istæ impensæ necessariæ,& vtiles? dic vt in gl.& bene.

a ADDITIO.Pom: ¶Impendia.Limita,nisi maritus legasset dotem vxori, vt per Bald.in l.si non designata.C.de fal.cau.ad iect.leg.

LEX IX.

Si fundus. Cōmodū lapidicinarū existētiū in re dotali ꝑtinet ad maritū,nisi aliud actū sit.h.d. Op.ſ. l.prox.§.si vir in fundo.Sol. Qn̄ lapidicinæ incidūtur ab initio, habet locum ista lex,qn̄ vero postea sunt inuentæ,habet locum distinctio ibi posita,s.an lapis renascatur,vel non,vt ibi.

§.Quod ī semetē. Impēsa facta ī certis fructib⁹, deducitur ex alijs fructib⁹ eiusdē anni,& eiusdē fundi.h.d.Qđ ītelligūt gl.& Dy.qn̄ ex eodē terreno fruct⁹ vterq; ꝑcipiẽ,aliàs sec⁹.Qđ.n.facit diuersitas annorū, multo magis faceret diuersitas rerū.Vltimo iste §.ꝓbat,ꝙ impēsa facta vno anno,nō deduciẽ ex fructib⁹ alteri⁹ anni,vt dixi ſ. l.ꝓx.§.fi.

LEX X.

1 *Maritus propter culpam mulieris excusatur culpa leui,& leuissima.*
2 *Facti appellatione,venit non factum.*
3 *Negligentia creditoris in nō recipiendo fructus,quando noceat debitori.*
5 *Mulier quomodo dicatur hic fuisse in mora.*
6 *Oblatio cadit in rebus mobilibus.*
7 *Consignatio non cadit in quo:& similibus,sed obligatio sic.*
8 *Oblatio sola quando sufficiat,si dos est in pecunia numerata.*

9 *Reoblata, & perempta postea, an debitor liberetur, remissiue.*
10 *Debitor ex alia causa quā ex cā dotis an & quādo, ex sola oblatione liberetur.*
11 *Oblatio quid operetur si mora præcessit.*
12 *Oblatio quòd operatur duplicem effectum in his, in quibus quis propter moram tenetur de casu.*
13 *Maritus quando teneatur de lata culpa post oblationem.*
14 *Maritus quòd teneatur de leuissima culpa in faciendo.*
15 *Dominium rei dotalis quòd sit mulieris soluto matrimonio.*
16 *Culpa leuissima ī nō faciēdo nō venit ī actionē de dote, nec ī actionē leg. Aquiliæ.*
17 *Castrū custodiendū qui accipit ꝓ vno anno, si finito anno obtulit domino, & postea castrum perdidit sine dolo, non tenetur de culpa, & salarium habere debet.*

a **Si mora** a Mora mulieris in nō recipiēdo fundū dotalē fa. cit maritū teneri de dolo duntaxat, & de fructibus quos ꝑcipit. h. d. Primo ponit dictū de re. Secūdo rōnē. Tertio ponit aliud dictū de fructib⁹. Secunda ibi. ne facto. Tertia ibi fructus tñ, &c. Opp. ꝙ mora mulieris in nullo releuet maritū. Nā al's maritus nō teneret, nisi de dolo tñ, vt ī. eo. l. si filio. §. maritū. & l. si cōstāte. §. si maritus. Huius timore Azo subaudiebat hic, maximè, vt tangitur hic in gl. iij. Sed nō placet: qa fm hoc hæc lex frustra esset posita. Ad ɔ̄rium rñdet: qd imo releuat: qa qñ mulier nō est in mora maritus tenetur de dolo, & lata culpa, & leui, vt ī. e. l. ēt. §. j. ff. de iur. do. l. in reb. hic alle. & s̄. de pac. do. l. Pōponius. ita debet suppleri in legib⁹ alle. ɔ̄rium. Ex hoc † sequitur, ꝙ maritus pp morā mulieris excusatur a culpa leui. Et hoc inducitur ꝑ hanc legē. Secūdo oppo. ad secūdam particulā, dicitur hic ne facto mulieris. Contra mulier nō facit, sed cessat recipere. Sol. Glo. iij. dicit ꝙ † nō factū, vocat factū. vt l. qui nō facit. ī. de re. iur. Ad idē op. extra gl. qd † maritus, vel alius quicūq; debitor nō teneat̄ de negligentia adhibita in nō recipiēdo fruct⁹ ēt ante morā creditoris, vt l. venditor. s̄. de hære. vel act. vendi. Sol. Ibi loquitur in re nobis debita quæ nunq̄ nr̄a fuit, hic in re debita nobis q̄ fuit nr̄a. Circa qd dic vt dixi plenius in l. si seruū. §. j. ī. de verb. ob. ¶ Opp. ad vlti. partē, & vr̄ ꝙ maritus lucretur fructus ꝑceptos negligētia mulieris nō petētis, vt ī. ad Treb. l. mulier. §. si hr̄s. Sol. dicit Iac. de Aret. hic erat res propria mulieris debētis recipe: qa res dotalis est mulieris sol. mat. vt l. in rebus. C. de iu. do. ibi erat alij debita. † Innuit ergo ista sol'o, qd fm iura ista sol. ma. dñium rei dotalis transit in mulierē. qd nō est verū, b vt ī. de acq. re. do. l. quædā. s̄. de fund. do. l. j. in fi. C. de iu. do. l. & si dotis, & no. ī. eo. l. si filio. in gl. sup verbo, nr̄as. Quare solue, vt ꝓcedens ɔ̄riū ꝙ ibi loqtur in re debita, q̄ nunq̄ fuit nr̄a. hic in re nobis debita, q̄ iā fuit nr̄a, vel alterius, q ꝓ nobis dedit, ar. l. videamus. §. si actionē. s̄. de vsu. ¶ Quæro, qūo fuit hæc mulier in mora⁹ dicit gl. i. qa res oblata fuit, vt C. de vsu. l. si pte. nō dico cōsignata: qa forte erat talis, quæ nō poterat cōsignari, vt equus. Ita dicit gl. quā vide. Certe gl. nō debuit dicere forte: qa text. clare loquit̄ in agro, q nō pōt cōsignari: qa res est immobilis, vt C. qñ & qb. quar. pars debet. l. ij. † Oblatio. n. cadit solū in rebus mobilibus. vt C. de do. añ. nup. auth. dos data. Istā tñ gl. puto notandā q̄ tenet qd † in istis aīalib⁹, nō cadit obsignatio, sed sufficit sola oblatio. Cui ɔcordat gl. ī l. acceptā. C. de vsu. in j. gl. † Quæro, quid in pecunia numerata? Gl. c licèt obscure, dicit idem quo ad qd. s. ꝙ sufficit sola oblatio, c nec requiritur ɔsignatio, sed quo ad qd. secus. Nā in spēbus oblatio facit quē nō teneri nisi de dolo, vt hic, in quātitatib⁹ vero teneť de dolo, & culpa, ēt post oblationē, vt l. q decē. in prin. de sol. Ita dicit gl. quā vide & hoc est verū. Rō: qa in specieb⁹ in ɔ̄ctibus de qbus loqmur, añ morā creditoris debitor teneť de dolo, lata culpa, & leui. Oblatio ergo liberat debitorē a leui, & remanet obligatus de dolo, & lata culpa tñ, vt hic. Sed ī quātitatib⁹ debitor teneť de dolo, lata culpa, & leui, & de casu fortuito, vt incēdiū, &c. vt l. īcēdiū. C. si cer. pe. & l. I. l. rōne. §. diligēter. ī. ad l. falc. Oblatio ergo debitoris liberat eū a casu fortuito, & remanet obligatus de dolo, & lata culpa, & leui. Ita ītellige gl. hic, & bene. ¶ † Quæro re oblata & postea perēpta an libereť debitor ipso iure, an ope except. Gl. remittit ad no. ī pall. gl. l. q decē. ī. de sol. dic vt ibi. ¶ † Quæro vtrū id, qd hic dr̄ de oblatione, sit verū ī debito ex alia cā, q̄ ex cā dotis. Gl. vr̄ dicere, ꝙ hoc sit verū in debito ī diē, post elapsū diē tacite, vel expresse, & sic post morā debitoris, alias sec⁹. Vt hoc intelligas, scias ꝙ quo ad q̄dā qs teneť ex nā ɔ̄ctus, ēt nulla ꝓcedēte mora, & tūc vt ab his qs libereť ante oēm morā, posset qs offerre ɔgruo loco, & tpe. Et ita loqtur ista lex. Nō. n. ponit ꝙ viri mora ꝓcessit, sed quo ad quedā qs nō teneť, nisi præcedēte mora, & tūc fateor ꝙ gl. dicit, ꝙ nō ē necessaria oblatio, nisi mora ꝓcedat. ¶ † Sed tūc qro, si mora præcessit, vt hic ītelligit gl. debitor tenebať de casu fortuito, ergo oblatio nō facit eū teneri de dolo dūtaxat sed remanet obligatus de leui culpa. vt s̄. dixi de debitore quātitatis, vt l. q decē. de sol. Rñ. ꝙ immo teneť de dolo duntaxat, fm, ītell'm gl. vt hic, & est casus in l. semel. ī. e. Nō ob. ɔ̄riū: qa illud est qñ qs tenetur de casu fortuito ex nā ɔ̄ct⁹ seu rei debitę. ¶ † Secus si de casu teneť pp morā qa illo casu oblatione operať duplicē effectū. Primū: quia purgat morā debitoris, & ꝑ ꝯns nō teneť de casu: vt l. parui. s̄. de cōdi. iur. fm effectū operať: qa creditorē in mora recipiēdi ɔstituit, ex quo liberať de leui, vt hic, & palle. l. semel. ī. eo. Quæro, nūqd † marit⁹ teneať de lata culpa post obl'ōnē? Gl. dicit qd sic: qa dolo æqparať. Fallit in casibus quos gl. ponit hic, & clarius in l. in actionib⁹. s̄. de in litē iur. dic, vt ibi. Dixi plenius in l. ꝙ Nerua. s̄. deposi. ¶ Quæro qd † si maritus fuit in culpa leuissima in faciēdo? Gl. dicit ꝙ teneť arg. l. i. l. Aq. s̄. ad l. Aqui. Pet. dicit hoc verū si maritus fuit in mora aliàs nō teneť de leuissima. Tu dicas īdubitāter gl. dicere verū. fm iura hodierna, fm que † dñiū rei dotalis est mulieris sol. mat. & c. vt in l. in reb⁹. C. de iu. dot. & ideo maritus teneť de culpa leuissima actione legis Aquil. vt p̄ eall. l. in lege aql. Sic ītellige gl. nō dico, ꝙ leuissima culpa veniat ī act. de dote, vt dictū est. Culpa † verò leuissima in nō faciēdo nō venit in actione de dolo, nec in act. legis Aqui. vt s̄. de vsuf. l. si cuius. aliàs, si vsusf. §. deniq;. Et sic culpa in faciēdo, præpōderat culpæ in nō faciēdo. Sed si loqueremur fm tpa huius l. fm quę dñium rei dotalis nō trāsfert̄ ī mulierē ipso iure, vt dictū est, tūc gl. nō ꝓcederet, qa nec actione de dote agere: ꝯ maritū, nec actione legis Aquil. qa nō est dña, vt l. itē Mela. §. si plures. ad l. aq. ¶ Quæro de vna q. quā ponit hic Dyn. † Quidā ꝓmisit custodire castrū vsq; ad annū, finito anno dño obtulit, & dñs id nō accepit postea inimici castrū īuaserūt, & destruxerūt id sine dolo custodis, an custos teneať? Et vr̄ ꝙ nō, vt hic, sed nihilominus pōt salariū petere. In ɔ̄rium facit l. itē quærit. §. q īpleto. s̄. loc. qa remanēdo in castro, vr̄ remanere in eadē custodia, & eiusdē qualitatis, q̄ primo ꝯstiterat, vt d. §. q īpleto. Sed primo tenebať de culpa, q̄ præsumit̄ adesse. l. carceri. & l. fi. de cust. reo. & not. in l. si qs ex argētariis. §. pe. s̄. de eden. ergo, & nūc. Sed illud habet locū, vbi non obtulisset dño. ita dicit Dyn. Sed certe, ꝙ custos remanēdo in castro videať eodē modo locare operas suas, non teneo indistinctè. Dic plene, vt dixi in d. l. itē quærit. §. qui impleto. s̄. loca. Dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Si mora. Vide Fely. in c. sedes. ver. subreptio. in quarta limitatione, de rescript. Facit gl. auth presbiteros. cum simi. C. de ep. & cle. & ibi Bar. Facit, quod voluit Fel. in c. cum accessissent. de consti. Roma. sing. 404. & sing. 734.

b ¶ Non est verū. illud tenent Ang. & Bal. ꝑ Pau. de Ca. & Ale. sequuntur Bar. qui idem tenuit in l. ob res. infra re. am. & in l. si filio. §. j. vbi gl. sentit infra e. & in l. Nesennius. §. j. de re iu. & ibi dicit Bar. vnū perpetuo notādū, ꝙ licet hodie transferatur dñium in mulierē ipso iure, non tñ transfertur in heredē mulieris, quod singulare reputať Imo. in d. l. Nesennius. Quod videtur intelligendū solū in heredes extraneos, per l. j. cū gl. C. de priui. do. secundū Alex. Tu de hoc vide in terminis paruū cons. Bal. 315. iii. vol. inci. Quæritur vtrum mulier. & Pet. de Anch. cons. 22. & ita etiam tenet Pet. de Anch cons. 85.

c ¶ Sola oblatio. intellige secundū Ang. realis, quia vbi requirit̄ oblatio nō sufficit verbalis, vt l. qui decem. §. idem responsum est. de sol. & l. seruus si hæredi. in fi. de stat. libe. Barto. plene in l. prætor. § si quis. de ope. no. nun. quia vbi opus est facto, verba non sufficiunt, vt per gl. ord. in c. pastoralis. de of. or. & tex. in c. 1. & 2. de seq. pos. & fruct. Quæ regula breuiter fallit in oblatione rei immobilis: quia sufficit verbalis si sit solutio parata, secundū Bal. in l. acceptā. in 1. q. C. de vsu. Itē fallit d. regula quo ad impediendū irretractabilē venditionē pignoris l. fundus qui Lucij. s̄. de resc. ven. Itē fallit in debito intricato, secundū Bar. quia sufficit quod debitor interpellet creditorē corā iudice, & deputetur vnus calculator, vt ipse dicit in l. pe. de distra. pig. Item fallit, vbi aliquid offertur quod momento expediri non potest, vt in eo qui offert se probaturū, non est necesse quod ducat testes. Ita Host. & An. & Moder. in c. interposita. de appella. per tex. in ca. literas. de resti. spo. Item fallit, nisi ille, cui fit oblatio verbalis, dicat se nolle recipere, quia tunc illa oblatio, non requiritur, ad similitudinem eius, qui semel citatus dixit nolle comparere. Ita Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouoc. Item fallit in eo, qui promisit se soluturum Parmæ, Bononiæ, &c. quia si est conuentus, sufficit quod offerat verbo, se soluturum in loco destinatæ solutionis, ita Bal. in d. l. acceptā. in 1. q. Et omnes istas fallentias limita non procedere, qñ creditor incontinenti responderet se paratum recipere. Nā debitore tunc realiter non offerente, talis oblatio verbalis euanescit, secundū Bar. in d. l. pe. de distra. pig. Im. hic. Et de oblatione verbali, & an possit fieri procuratori, vide Bal. consi. 25. vol. 1. Et an oblatio facta per vnum ex eis sufficiat: vide eundem cons. 118. inci. quædam mulier. vol. 3. Et an & quando valeat oblatio facta per debitorem ad domū creditoris, vide eundem cons. 349. si creditor, vol. 1. Et de oblatione, vide Pet. de Anch. cons. 332.

d Pom. ¶ In actione. Vide Barb. cons. 3. vol. 2.

e Paris. ¶ Non faciendo. Vide Ang. cons. 72. incip. statuto antiquo. in vlt. col. Dec. cons. 178. ver. sed considerandum. in fi.

LEX XI.

Si ab hostibus. Idem iuris est si filia decedat in ptāte, siue vere, siue fictè. h. d. ¶ Op. qa nō vr̄ decedere post tp̄a captiuitatis, ēt si sit in ptāte. vt l. lex Corn. ī. de vul. & pup. subst. Sol. illud fictè. sed nō vere. vt hic. ¶ Opp. in auth. de nup. §. sed ēt captiuitatis. Sol. Olim soluebať matrimoniū ꝑ captiuitatē. hodie nō. ¶ Opp. Ad hoc, vt patri dos restituať, oportet quod dos sit ꝓfectitia, & filia sit in ptāte, vt l. ij. §. ꝙ si in pris. s̄. eo. Sed hic nō erat in ptāte, ergo, &c. Sol. quidā dn̄t ꝙ pr̄ fuit pactus sibi reddi, quod est diuinare. Alij dicunt repetit ꝙ pater iure successionis. Et sic innuit ista glo. ꝙ fm ista tempora filiusfami. habebat hæredes in dote. Quod an sit verum, dicam infrà eo. l. post dotem. Tertia solutio est, & ista est vera. quòd hic per fictionem legis Corneliæ filia præsumitur decedere in potestate patris.

ADDITIO.

a pom. ¶ Opp. Vide Fel. in c. nostra. 37. corrolario. de rescript.

1 *Maritus si occidit vxorem dos vadit ad hæredes vxoris.*
2 *Dos mulieris applicatur fisco, qñ alius occidit vxorē, & mari⁹ nō vindicauit.*
3 *Maritus, qui non adhibuit medicum pro curanda vxore reputatur indignus.*
4 *Practica ad probandum quòd quis non adhibuit medicum, & sic ad imputandū, quòd non fecit per alium.*
5 *Maritus occidens mulierem repertam in adulterio, quando perdat lucrum dotis.*
6 *Substitutus non admittitur quando institutus facto decedit.*

a **§. Si vir vxorem.** a Qui occidit vxorem, non debet aliquid ex dote lucrari. h. d. versic. idemque, & econtrario, legitur duob. modis: primo secundum gloss. & bene in muliere, quæ stipulata est lucrari donationem propter nup. Secundo legitur secundum quosdam, quòd si mulier

ADDITIO.

a pom. ¶ Si vir vxorem. Vide quid per istum tex. dicat Barb. in consi. 50. in 4 vol.

lier occidit virũ nõ possit repetere dotẽ, quasi culpa ci⁹ sit dissolutũ matrimoniũ, vt l.ↄsensu.C.de rep. qđ licèt sit verũ in se, tñ quo ad istã l.ista lect.nõ placet Dy.qa ibi loquit̃ qñ vir priuat̃ lucro, hic mulieri infert̃ dãnũ.& sic nõ est bona similitudo.† Opp.ex gl.& vr̃ φ dos debet applicari fisco. ¶ Vñ opp. de l.ei q morte.ĩ.de his quæ vt indi.& ĩ.de iure fis.l.cũ mortẽ.Iac.de Are.soluit, φ hic vir ĩterfecit vxorẽ.pp qđ pdit lucrũ, ibi alius ĩterfecit, sed iõ † ibi perdit vir: qa nõ vindicauit mortẽ vxoris.Vñ aliquo tpe lucratus est, sed ab eo tanq̃ ab indigno aufert̃, & applicat̃ fisco.Hic nullo tpe est lucratus, iõ vadit ad hr̃des mulieris.s̃ hoc facit [a] l.cũ rõ.ĩ fi.ĩ.de bo.dã.& ĩ.si qs ali.test.ꝓhib.l.j.§.si dñs.& l.ij.§.si fratris. Sol. Possumus dicere, φ sit spãle ĩ istis lucris nuptialib.vt l.j.C.de sec.nup. Vel al'r, vt dixi in pall.l.ei q morte.ĩ.de his quæ vt indi.¶ † Quærit gl.qđ si maritus nõ ĩterfecit eã, sed vxor erat infirma, & marit⁹ noluit ducere medicũ, vel duxit imperitum. Certè dicit gl.φ pinde est indignus, ac si eã occidisset.qđ no. Ad fundandã tñ intentionẽ tuã, & ad repellendũ virũ non sufficit ꝓbare [b] φ medicũ non adhibuit, sed debes ꝓbare φ medicũ potuit adhibere, † cũ ĩ isto loco essent medici: aliàs sibi nõ imputaretur, vt l.ideq;.post prin.s̃.ꝓ soc.In ciuitatibus tñ & locis insignib⁹ presumptio est ipso iure qđ habeant copiã pitorũ.vt ĩ.de exec.tu.l.si duas, §.est aũt.& ex̃.de rescr.& statutũ.lib.vj.Quod no.ꝓ oĩb.casib.in qb.vis alicui qđ ĩputari, qđ nõ fecit p aliũ.vt hẽas necesse ꝓbare vere, vel ꝓsumptiue, qđ alius inueniebat̃ p quẽ facilè facere poterat. Quæro, qđ [c] si † maritus interfecit vxorẽ repertã ĩ adulterio, pp qđ ipsa debebat pdere dotẽ, an vir pdat istud lucrũ, dicit glo.qđ sic quia nõ licebat interficere. Et p hæc dico φ si licuisset [d] interficere ex ↄsuetudine vel statuto, nõ pderet dotẽ.vt l.cui seruũ.de ver.ob.& de leg.j.l. qđ ergo.§.si hr̃s. ¶ Vlt.no.p istã l.cũ p totã Italiã sint statuta, vt muliere pdecedẽte vir lucretur certam partem dotis, vt eam non lucretur si mulierẽ occidat, vt hic.† Et facit quod si facto substituti decedat institutus, quod non vocatur, nec adipiscitur substitutus hęreditatem.

ADDITIONES.

a ¶ Cõtra hoc facit.Et vide ꝓ intellectu d.l.cũ rõ.Et q̃ dixi late in rub.de success.ab ĩte.

b ¶ Non sufficit probare.Adde Inno.in c.statutũ.de rescr.in 6.tex.in l. 2.s̃. si quis cau. & c.querelam.de procu.Bart.in d.l.idemq̃ue.s̃.pro soc.Bart.in tract.de teste.§. lata culpa. & in l.tutor qui repertorium.de admi.tut.Bar.in l.in bonorum.ĩ.de bo.pos.tit.generali. Bal.in l.iuris ignorantia.C.qñ admi. quib. locis etiam hr̃, qđ locus dicitur insignis, cũ habet forum meri, & mixti imperij.l.si duas.§.decet.de excu.tut. Et si non esset medicus in loco, debet ire ad locum vicinum, vt per Bar.in l.continuus. §. item qui insulam. de ver.ob.Ant.& Imo.in d.c.2.de consti.no.etiã Bald.& gl.φ si vulneratus non adhibuit medicum præsumitur sua culpa decessisse, qñ vulnus iudicio medicorum poterat se habere ad mortem, & vitã. Et idem tenet Tãcre.in sua cõpendiosa, in rub.in 9.q.& Bal.in l.qui occidit.§.si.ad l.Aquil & in c.i.qui.mo.feu.am.si habes duplicatum, vide c.quod in ci.quia.in prin.& adde Bald.qui alleg.glo.hic.& ponit quæ sint consideranda ad videndum, an sit mortuus ex vulnere, an sua culpa, consil.195.libro 1.

c Pom. ¶ Quæro quid. Vide Matthe.sing.72.Ias.l.j.col.j.C.vnde vir & vxor.

d Si licuisset. Idem tenent Ang.& Cy.& Bald.de quo latius per Alex.hic. Adde etiã secundum Pau.de Cast.ex gl.in verbo, cyrãda, vnũ quotidianũ, φ si maritus expulit vxorẽ sine causa, vel absentauit, & non fecit prouisionẽ de alimentis, & mortua sit mulier sui culpa non sustinens onera matrimonij, nõ dẽt lucrari dotẽ ex forma statuti. Et ita dicit obtinuisse Florẽtiæ.per istũ tex.cũ gl.& dictũ Bal.in auth.dos data.C.de do.ante nup.& pro hoc facit, quod voluit Bald.cõsi.223.1.vo.φ negligẽs testõrem infirmũ, priuet̃ commodo successionis allegã.hunc §.Et ibi ẽt quando maritus occidit vxorẽ a qua erat institutus, an perdet successionẽ ipso iure, vel per sñiam.Sed in terminis fortiorib. ad propositũ Pau. de Ca.consuluit idẽ Bald.consi.328.4 li.inci.quædã dña.φ si mulier a viro diuertat, & vir faciat in contumaciã ipsam, vt ad ipsum reuertatur, excõicare, & ipsa negligat, & infirmetur, & moriatur, & maritus non dederit sibi alimenta, φ nihilominus perdit lucrum dotis ex forma statuti, quia sicut vltima mora nocet, ita vltima culpa deserendo vxorem in infirmitate mortali, vt ff.de act.emp.l.si per emptorem. Nec ob.φ sit excommunicata quia sicut pars corporis debebat nutriri.c.admonere te cum lacrymis, &c.33.q.2. Latius ibi videte.& idem quod Pau.tenuit Abb.in vltimis verbis.consilio 85.2.libro.

LEX XII.

1 *Dominij exceptio non potest obiici contra mulierem dotem repetentem.*
2 *Dominij quæstio quando possit referri mihi per habentem causam a me.*
3 *Ecclesia si vendit rẽ aliquã, solẽnitate nõ seruata, eã potest repetere ab emptore.*
4 *Minor si tradit possessionem alicuius rei, poterit illam repetere.*
5 *Extraneus quando non possit opponere exceptionem dominij.*

Si alienam. Mulieri repetenti dotem non obiicitur exceptio, φ non sit dña.h.d.Not.φ si mulier † agit ad repetitionẽ, nõ põt obiici exceptio dñij.s̃.de diuor.l.ij.Opp. de l.ita vt si fur.s̃.cõmo.Rñ.hic agitur actione personali ex ↄ̃ctu matrimonij.Vnde exceptio dñij nõ perimit ius agentis. In ↄ̃rio agebatur actione in rẽ.Vnde exceptio dñij ius agentis perimit.Ita tenet gl.hic, & ĩ pãl.l.ita vt si fur.& ꝓbat̃ ĩ l.fi.C.de rei ven. Dic ergo [a] ꝓ huius declaratione, vtrũ ille † q hẽt cãm a me possit mihi referre quæstionẽ dñij: sic distingue. Aut ipse cõuenit̃ actione in rẽ, aut actione ꝑsonali. Primo casu põt referre q̃stionẽ dñij, vt pãl.l.fi.C. de rei vin.& qđ no.in l.ita vt si fur.Fallit in possessore violẽto, [b] vt l.si qs emptionis.§.sed hæc super illis.C.de præsc.xx.an.Itẽ fallit ĩ auth.itẽ possessor.C.q po.in pig.hab.Si vero cõuenit̃ actione ꝑsonali, tũc aut conuenit actione ꝑsonali quæ descendit ex ↄ̃ctu directo, aut ex ea q̃ descẽdit ex quodã quasi ↄ̃ctu celebrato extra id φ agitur: vt cõdictione indebiti, vel cõdictione ob causam, vel simili.Primo casu subdistingue, qa qñq; ad substãtiã illi⁹ ↄ̃ct⁹ ex quo agitur, requiritur φ agẽs fuerit dñs, vt in ↄ̃ctu mutui, & tũc referri põt exceptio dñij.Rõ: qa talis exceptio ꝑimit ius agẽtis, vt dixi s̃.ĩ rei vind.& no.per doct.C.si cer.pe.l.ij. p Gu. in l.si a furioso. si cer. pet.& ibi ego dixi, qđ licèt talis except. possit obiici, tñ ille q obiicit, dẽt ꝓbare [c] tradẽtẽ nõ fuisse dñm cũ hoc ꝓsumat̃, vt no.p glo. in simili, in l.j.s̃.de rerũ ꝑmu.Nec ob.ꝑdictis.C.de nõ nu.pec.l.j. & C.de pig.act.l.nec creditores.qa ad ꝑducendũ pignoratitiã actione nõ requirit̃ φ ille q datrẽ pignori, sit dñs, licèt requirat̃ qñq; ad ↄ̃stituẽdũ ius in re.Qñq; nõ requirit̃ φ actor ↄ̃hẽs fuerit dñs, sed requritur φ ↄuẽtus nõ sit dñs, vt in deposito, locato, cõmodato & cæteris similib.Põt.n.qs mihi vẽdere rẽ alienã.nõ meã ꝓpriã, tũc aut qs obiicit exceptionẽ dñij alieni, & nõ auditur, vt l.j.§.si ꝑdo.s̃. depo.& s̃.cõmo.l.ita vt si fur.cũ simi.Rõ: qa per talẽ exceptionem nõ perimitur ius agẽtis, & ita est casus hic. Qñq; qs obiicit autori suo exceptionẽ proprij dñij, & tũc põt, vt l.q rem.s̃.deposi.& l.eiã quo.ĩ.de vsuca.& s̃.de ↄ̃h.emp.l.suæ rei.Rõ: qa tũc p hãc exceptionẽ perimit̃ ius agẽtis.s.ↄ̃ctus.φ intellige s̃m distinctionẽ positã ĩ. de acq.poss.l.si rẽ aliquã. Qñque ad substantiã ↄ̃ctus nõ est necesse φ agẽs sit dñs, nec φ ille q recipit̃ sit nõ dñs, vt in casibus, in quibus valeret emptio & locatio, & cæteri ↄtractus sup re ꝓpria vt in præal.l.si rẽ aliquã.& tunc nullo modo potest exce.dñij ꝓprij vel alieni obijci, vt ibi patet.Rõ: qa p hoc ius agẽtis nõ infrĩgit̃.ꝑdicta vera, cũ res ꝓpria venit restituẽda: qa extat, & in ea põt fieri executio.Si aũt nõ extaret, vel aliàs ad executionẽ faciẽdã ad ęstimationẽ veniretur, tunc semper põt obijci exceptio dñij, vt per hoc ęstimetur possessio & nõ res, vt s̃. qđ si metus causa.l.mulier.§.q possessionem.Secũdo casu principali qñ agitur actione personali descendẽte extra id quod agitur, tũc nõ potest obijci exceptio dñij, vt si agitur cõdictione ex lege ad possessionem: vt l.si quis conductionis.C.loca.vel si agitur condictione triticaria, vel similib.vt l.j.in fin.& l.ij.s̃.de condic.trit.& l.indebiti.§.sed & si numi.s̃.de ↄ̃d. ind.¶ Et per hoc dicebã aliàs † de facto, si ecclesia vendit rem aliquã non obseruata solẽnitate, potest eã repetere ab emptore cõdictione ex auth.qui res iam dictas.C.de sacrosan.eccle.& in corpore, vnde sumitur, nec potest ei obijci de dñio. ¶ Et.e.mõ si minor † vẽdidit rẽ aliquã nõ seruata solẽnitate: qa tradidit possessionem illius rei indebitè, poterit possessionem repetere.vt pãl.l.debiti.§.sed & si numi.s̃.de cond.ind.ita intelligo.ĩ. de reb.eorum.l. magis puto.§.j.vbi est casus.¶ Quero, [d] ꝑdicta loquuntur quãdo ipsemet cõuentus obijcit exceptionẽ dñij, sed † quid si extraneus venit dicẽs, Ego sum dñs, nõ restituas huic agẽti actione personali.Glo.dicit, φ verus dñs ꝑfert̃ agẽti, vt l.bona fides.s̃.depositi. Tu dic.Qñque extraneus veniens contradicit restitutionẽ fieri agẽdo, & tũc impedit restitutionẽ fieri, vt l.bona fides.s̃. depositi.nisi ille qui agebatur primo, habebat tale ius, φ ꝑferebatur vero dño, vtputa, pignoris.l.j.§.itẽ Põponius.s̃.nau.ca.sta.Itẽ hoc verũ est, si extraneus agẽs venit añ latã sñiam ꝓ ꝑrio.Si.n.eẽt lata sñia ꝓ primo, & veniret ad impediendã executionẽ, dic vt dixi in l.is a quo. s̃.de rei vind.& l.pe.s̃.de pe.hæ.Dixi ad Tre.l.ita tñ. §. quoties.& ĩ. de re iu.l.a diuo Pio.§.si super reb.facit φ dicam ĩ.e.l. Titia. Qñq; extraneus venit non agendo, sed protestando ne restituatur, & tunc an impediat, dic vt l.pe.C.deposi.& auth.ibi posita.

ADDITIONES.

a Pom.Dic ergo.Vide Bal.in repetit.§.Cato.de verbo.obligat.

b ¶ in possessore violento. Limita secundũ Bald. in l.vis eius. C. de prob.& ibi per pet. & Cyn.& Bal.in l.si quis ad se fundum.C. ad l.Iul.de vi.& Imo.in l.iiij. §. Cato. ĩ. de ver. ob.inn.in c.bonæ.de postu.præla.Bal.l.2.in 13.q.C.de serui.& aqua.imol.in l.naturaliter. §.nihil cõe.infrà de acq.poss.qui dñt hoc esse verum tantummodo in spoliato: qui habebat temporis pręrogatiuam: qui per 30.an.ante possederat vnde ex coniunctione duarum præsumptionum.s.antiquę possessionis, & spoliationis rei resultat sufficiens probatio dominij, secus in eo spoliato qui per.30. annos non possedisset: quia potest ei opponi exceptio: tu non es dñs.l.cum seruum.C.de ser.fugi.probatur in c.1.de rest.spo. Et quando habens causam a me possit referre q̃onem dñij: vide pau.de Ca.consi.4.Et an idem sit in clandestino, quod in violento possessore.vide Old.consi.78.

c ¶ Debet probare.Cum hac doctrina Bart.transeunt doc.in l.2.§.in mutui datione. & in l. nam si fur.suprà, si cer.pe.& Bal.in l.cum proponas.C. pro soc.& Bar.in l.si duo.in fi.prin. infrà: vti pos.vbi dixit: quod idẽ in omnibus rebus mobilibus.Et pro theorica par.facit tex.in c.cum venerabilis.de excep.quem ibi ponderat Ab.Concordant etiam Cy.& Bald. in l.1.C.si cer.pe. Et vnum post doc.dicit Ale.hic: quod omni casu quo dñt doct. posse opponi de dominio: vel iure tertij: quod illud est verum: quando illud ius est in totum exclusiuum iuris agentis: alias secus.ita firmat gl.in l.his consñt.§.1.suprà.fa.erc.no.Bal.hic & gl.in l.2.suprà si ag.vect.& de illa gl.in l.his consequenter.§.1.facit mẽtionem Bar.in cõsi.71.incip.Martinus Forniconis de Eugubio. & Bal.& imo.in l.ex facto.§.iulius Longinus.de vulg & pup.& vide per Bal.in l.2.infrà de excep.rei iud.Et quando quis possit opponere de iure tertij, vide pau.de Cast.consi.113.& do.Card.consi.144.

d Pom.¶ Quęro.Vide ale.consi.28.vol.7.

LEX XIII.

1 *Maritus quando habeat beneficium ne condemnetur vltra quàm facere possit.*
2 *Inquantum facere potest, scilicet ne egeat.*
3 *Maritus si conueniatur, sufficit simpliciter petere.*
4 *Maritus si non est soluendo, & vxor sit pauperrima, tunc non habet beneficium, ne condemnetur vltra quàm facere possit.*
5 *Beneficium ne maritus condemnetur vltra quàm facere possit, competit hæredi suo, non tamen extraneo.*

Maritum. [a] In præcedentibus iuriscons.primo tractauit materiã, cui cõpetat actio de dote vsq; ad l.de diuisione.Postea tractauit de diuisione fructuum vltimi anni, quo finitum est matrimonium, vsq; ad hãc legẽ, excepta l.si ab hostib. hic tractat de quadã exceptione, quæ cõpetit marito, ne cõueniatur in plus quàm facere põt, vsq; ad l.si mulier.ĩ. e.& breuiter.h.d.

Maritus

ADDITIO.

a Pom.¶ Maritum.Adde φ maritus non habet beneficium huius legis, quando culpa sua factus est pauper.Ita Fel.in c.quæ in ecclesiarum.de consti.

Maritus habet priuilegiū,ne cōdēnet̄ nisi in quātū facere pōt, nec porrigit̄ ad hr̄des licèt porrigat̄ ad defensionē.h.d. vsq; ad l. alia. §.eleganter.j̃.e.Mo.ꝙ dixi in summario.¶ Op.ꝙ cōdēnet̄ insolidū, vt l.si rerū.j̃.de re iu.Sol.hic actione de dote couenitur,ibi ex delicto.¶ Op.de l.Nesennius.§.fundū.j̃.de re iud.Sol. hic loqtur qñ maritus cōuenitur actione psonali,ibi qñ cōuenitur actione ī rē, & sic vt qlibet possessor,nō vt vir,merito nō habet beneficiū vt j̃.e.l.si cū dotē.§.fi.s̄.de pec.l.deposui.& l.ex facto.§.fi.tāgit Dyn.in l.si filiofa.in ij.q.j̃.eo.qđ tenet Gul.s̄.de cōd. ind.l.qđ noīe. ¶ Et p declōne huius materiæ distinguit Dy.Inst.de ac.§.ꝑterea nō tn̄ plene.Et ið dicas,† Aut maritus a cōuenitur actione ī rē,& nō hēt locū bn̄ficiū,vt dictū est,aut ꝯuenitur actione psonali,& tūc aut descēdit ex maleficio,& nō habet locū bn̄ficiū vt l.si rerū.j̃.de re iu. Aut descēdit ex ꝯctu dotis,& tūc hēt locū bn̄ficiū,vt hic.& Inst.de act.§.itē si d̄ dote.nisi illud bn̄ficiū pdiderit,vt l.ēt.§.licet.j̃.e.Aut ꝯuenit alia actione,& tūc siqdē succedit ī locū actiōis de dote. Aut succedit pp negligētiā seu culpā viri,& pdidit bn̄ficiū,vt l. diuortio.s̄.de ne.ge.Si verò sine culpa sua,& non perdit bn̄ficiū, vt s̄.de pst.pec.l.iij.Si vero ꝯuenit̄ alia actiōe ꝑrsus separata ab actione de dote,tūc gl.sunt ꝯrie.Nā hic distinguit, Aut ꝯueni al'a cōstāte matr.aut post.Idē no.ī l.nō tn̄.j̃.de re iud.Alibi non curat de hoc,qñ ꝯueniat̄,sed qñ fuerit celebrat⁹ ꝯctus.s.an ꝯstāte matr.an post. Ita not.ī l.diuortio.s̄.de neg.ge.& ita tenet Dy.Inst.de act.§.ꝑterea. & hoc ē verū.Nec obst.l.sed hoc ita.quā gl.alleg.hic:qa alio casu loquit̄ vt videbitis.j̃.e.ti.l.ex diuerso.¶ Quæro,qd est hic dictū,† in quātū facere pōt.Dicit glo.deducto ne egeat.l.ī ꝯdēnatione.j̃.de reg.iu.¶ † Quæro qñ ago ꝯ̄ maritū,an debeo ī libello pōnere.Peto eū ꝯdēnari inquātū facere pōt,an sufficiat me simpl'r b petere? Rn̄.qđ sufficit me simpl'r petere,vt l.pe.ꝙ cū eo.Probat̄ ī l.ex diuerso.§.fi.j̃.e.& l.Nesenni⁹.§.fi.cū gl.sua.j̃.de re iud.† Quæro,qd si marit⁹ nō est soluēdo,& mulier est pauperrima? c Iac.de Are. format istā qōnē.j̃.e.l.si marit⁹.& dicit mulierē pferēdā:qa bene ordinata charitas īcipit a seipso,vt l.pses.C.de serui.& aqua.Preterea ī pari cā mulier præfertur,vt l.assiduis.§.exceptis.C. q pot.ī pig.hab. Facit l.si qs a liberis.§.de alimētis.j̃.de lib.agu.facit.l.verum.§.fi.s̄.de min.vbi ī pari cā pfert̄ ille,q tractat de damno vitādo.Ita hic, cum neuter heāt vnde viuat,æquius est mulierē præferri quæ repetit suum,quàm virum lucrari.de hac q.plenius vide per Iac.de Are.ī l.si maritus.infrà e.¶ Quæro dr̄ hic quòd tale bn̄ficiū non datur hr̄di extraneo, an detur hr̄di suo? † Glo.dicit quòd sic,vt l.ēt.j̃.eo.& l.assiduis.C.qui po.in pig.hab.Hoc autem quod dicit suo, intelligit quòd sit suus filius,nec est necesse quòd sit in potestate.

ADDITIONES.

a ¶ Aut maritus Regula hic posita vltra fallentias quas ponit Bar fallit etiam in marito putatiuo,vt est tex.no.in c.j.in ver.totam.de do.inter vi.& vxo.secundum cōmunē intellectum Ioan.An.& doc.& sequitur Iac.de Bel.in sua q.quæ ponitur l.vnica.C. de rei vxo.ac.Item si maritus conuentus negaret se maritum.per l.sed hoc ita.j̃.de re iud.& l.verum s̄.pro socio.firmat Bart.in l.etiam.j̃.e.Item fallit si maritus haberet filios ex quorum artificio viuere posset.vt est glo.j̃.e.l.si maritus.& glo.C.de do.l.si quis argentum , sed Pau.de Ca.dicit,quòd contra hoc facit glo.quæ est in l.miles.j̃.de re iud. quæ dicit, quòd clerici,& aduocati gaudent hoc priuilegio,ne cōdemnentur vltra quā facere possint, ꝙ est notandum secundum ipsum:& intelligendum,si cōmode ex aduocatione non potest viuere doctor,& clericus habebat solum beneficium,de quo viuere non possit,ad hoc vide Pan.in c.Odoardus.extra de sol.Item fallit vbi iudex reiiciendo hanc exceptionem tulit sententiam condemnatoriam,& maritus non appellauit:qa in executione non poterit opponere,vt est gl.no.in l.Nesennius.j̃.de re iud.Item fallit secundum Bal.qñ maritus cōueniretur,vt liberaret mulierē à ꝓmissione dotis,vtputa, qa dotē vir non habuisset,& hoc dicit Bal.inst.de leg.§.sed si vxori.per l.deposui.§.si nuptura.suprà de pec

b ¶ Simpliciter.Idem ipse tenet in l.si dubitet.j̃.de fideiuſ.Bal.& Guil.de Cu.in l.pe.suprà e.quòd cum eo,& Bal in l.2.C.quod cum eo.multa singularia ponit in hac ma etiā idem Bar.in l.sunt qui putant.j̃.de re iudic.Iac.But.in §.præterea.inst.de act.

c ¶ Pauperrima Hæc videtur magis communis opinio,secundum Alex.quā tenet Gui.& Bal in l.si quis crediderit.de pe.quæ venit limitāda,vt ibi per eos,& inquantum Alex.alleget.l.qui bonis,vide quæ singulariter voluit Ro.cons.510.in fi.

LEX XIIII.

1 *Beneficium personale quando transit ad hæredem.& nu.3.*
2 *Fructus percepti vsufructuario viuente transeunt ad hæredes*
3 *Mariti beneficium ne conueniatur vltra quā facere possit,datur propter liberos.*
4 *Priuilegium concessum Titio & posteris,vel Titio & suo generi,vel Titio & hæredibus,quando transeat ad hæredes.& ad quos.*

a Quia tale. No.ꝙ bn̄ficium a psonale nō trāsit ad hr̄dē, ꝙ gl.tractat.C.de execu.mu.l.sordidorū.li.x.Dy.in c.priuilegiū psonale.extra de reg.iur.li.vj.Pe.hic,& in l.j.s̄.de cōst.prin.in fi.& dic sic.† Aut priuilegiū psonale concedit a Principe, & nō trāsit ad hæredē.vt præal.l.j.in fi.s̄.de const.prin.& j̃.de aqua quo.& æsti.l.j.§.ꝑmittitur.Si vero ꝯcedi a lege,tūc Pet.dicit idē ꝙ Dy.Qñque persona est ꝓxima cā priuilegij,& nō trāsit ad hr̄dē,vt hic.Qnque psona non est proxima cā priuilegij,sed læsio,vel alia nālis æquitas,vt in muliere quæ iuua Velleiano,& tūc transit ad hr̄des,vt l.nō solū.s̄.de in inte.rest.& l.hæredes.C.ad Vell. Et hoc est verū,si in priuilegio nō est facta mētio de hr̄dib.Si n.fieret mētio,tūc dic,vt j̃.dicā.Mihi vr̄ aliter distinguendū. Aut q̄ris nunqd priuilegiū ꝑtrāseat ad hr̄des sup his rebus,& in casibus in quibus defuncto nō incepit cōpetere,& ad hr̄des non trāsit,vt l.j.s̄.de cōsti.prin.& hoc est gn̄ale,siue cōceda a principe,siue a lege. Nō.n. est dubiū ꝙ hæres minoris,vel mulieris ī ꝯctib⁹ celebratis a se,nō habet bn̄ficiū minoris,vel mulieris,cuius est hr̄s. Aut q̄ris,nunqd trāseat ad hæredes sup his,q̄ incipiunt defuncto ꝯpetere, & tunc aut illud priuilegiū itroduxit excep.seu defensionē,aut ītroduxit cōcessionē alicuius iuris,rei vel actionis.Primo casu , Aut continebat except.peremptoriā,& trāsit ad hr̄dē postq̄ cœpit cōpetere defuncto,vt l.iij.§.ꝙ aūt.s̄.ꝙ quisq; iuris.& sic intell'r ꝙ dr̄ de muliere,& minore,q trasmittunt ad hæredes,vt dictū est.Aut dilatoriā in tp̄s,vel intra tp̄s vitæ eius cui ꝯcedit̄,& ad heredes nō trāsit, vt hic.Nā istud bn̄ficiū,ꝙ maritus nō cōueniat̄,nisi inquātū facere pōt,ꝯcedit̄ marito ad tp̄s vsque quo ꝑuenerit ad pinguiorē fortunā,vel quoad vixerit,vt dicā.j̃.e.l.ex diuerso.ī fi.merito ad heredes nō trāsit.¶ Scđo casu qñ ꝯtinet concessionē,tūc quatenus facta est executio viuo eo,cui concedit̄,transit ad hæredes,& nō in plus.Exēplū ī vsufructu.† Nā fructus percepti viuo vsufructuario trāseūt ad hr̄des,& nō vltra.vt l.defuncta.s̄.de vsufru.Sic intell'r l.j.§.ꝑmittitur.j̃.de aqua quo.& æsti.Istud aūt qđ † in hac lege dr̄,priuilegiū nō trāsire ad hr̄des,b intelligunt qdā,nisi ad suū,vt l.sordidorū.C.de execu.mu.lib.x.& l.dabimus.§.j.j̃.de pri.cred.& ibi hoc idē no.per gl.& idē no.gl.in l.ex plurib.j̃.de admi.tut. qđ Iaco. de Are.reprehendit,vt dixi in d.l.dabimus.& dicā in d.l.ex plurib⁹.& hoc pl.nō solū.§.si puellæ.s̄.de ri.nup.solū.n.est spāle in hoc bn̄ficio.Dat̄.n.pp liberos,& pp.matrimoniū,qđ principaliter fit pp liberos,merito trāsit ad hr̄des illius matrimonij tm̄,vt l.ēt in prin.j̃.e.& ibi dicā.¶ Quero qd si in priuilegio est dictū,c ꝯcedo † tibi,& tuis hr̄dibus,an transeat ad hr̄des,& ad quos.Pet.dicit.Quandoq; in priuilegio est dictū.Cōcedo tibi & tuis posteris, d vel tibi & tuo generi,& tunc trāsit ad hr̄des descendentes ex sexu masculino,vt l.ij.j̃.de iure immu.Quandoq; dicit,tibi & tuis heredib.& tūc trāsit ad oēs heredes,vt l.sciēdū.j̃.de ver.sig.Fallit in casibus ibi notatis.Aut dr̄,relinquo tibi & tuo heredi,& tūc ad tuū primū heredē porrigitur tm̄,vt l.antiquitas.C.de vsufr.Mihi ista verba non placēt.Sed dic plene,vt dicam in l.Gallus.§.etiam.versi.& bene verba se hēnt.j̃.de lib.& posth.& tāgitur per Cy.in l.in annalib.C.de leg. Quero nūquid in dubio cōcessio priuilegij intelligat̄ facta in persona,vel in re? Hoc plene examinaui.j̃.de ser.fug.l.pe.dic,vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Beneficium.Id est bona actio tribuēs gaudiū,vt no.Anch.in c.gratia.de rescri.in vi.est tex.in c.1.in quibus cau feu.ami.& hoc modo sumitur in l.si seruus.s̄.de ser.expor.Sumit̄ ēt pro bn̄ficio ecclesiastico,ꝙ qualiter differat a præbenda,vide in dicto loco per Arch. Cōprehendit ēt feudum,vt in § bn̄ficium.in quib.cau.feu.ami.& tit.seq.Cōprehēdit etiā priuilegiū,quod est contra ius,vt l.ius singulare.de legi.Itē rescriptū ꝙ est secundum ius, vt C.de diuersis resc.per totū.& no.in c. 1.de rescr.Itē cōprehendit beneficiū principis, ꝙ nō est cōtra ius,nec secundū ius , sed præter ius,vt si cōcedit bona fiscalia, & istud est propriè beneficiū largissime interpretandū.l.qñ.C.de bo.dan.& l.beneficiū.de cōst. prin.& in c.dilect.de don.Cōprehendit ēt ius defalcandi.l.beneficio.infrà ad l.Falc.& ibi vide Bar.qui infert ad quæstio. Pom.¶ Vide Anc.in regula pen.de reg.iur.in vi.

b ¶ Transire ad hæredes Dom.Alex dicit posse inferri ad decisio.q. Dy.& Bar.in l.licitatio.§.fi.suprà,de publ.per illum tex.dicentium , ꝙ priuilegium concessum ecclesiæ Roma.vel fisco,ꝙ non teneantur soluere vectigalia,non transit in emptorem fiscalium sallinarum,vt no.Spe.& Io.An.in tit.de immu.ec.& gl.in cle.præsenti.de censi.doc.in c.quanquam.de censib.in vi.Fed.de Sen.consi.111.in c.quæritur an rustici.

c Rom.¶ Est dictum.Vide per Mod.c.1.§.& quia vidimus.in 26 q.qui feud.dar.poss.Alex. consi.150.vol.vi.Fel.in c.mandato.de præsumpt.

d ¶ Posteris.Adde ꝙ idem voluit Pet.& Cy.in l.fi. de const.princ.in 4. q.sed pau.de Cast. hoc limitat esse verum in priuilegio indulto cōtra publicam vtilitatem, vt in casu d.l.pe. de iure immu.sed in alio priuilegio dicit comprehendi omnes descendentes , etiam per fœminas.l.liberorum.de verb.sig.& gl.expresse in l.si ita scriptum sit filiab.de leg.2.Et an in dubio priuilegium censeatur esse perpetuum,vide Bal.consil.101. 4.vol. Et an , & per quæ verba transeat ad successorē,vide eundem Bal.con.305.3.vol.& an in dubio sit iudicandum reale,vel personale,vide pet.de Anch.consilio 328.Fed.consi. 68. per Bar. consi. 44.2.lib.& ibi quando fuit dictum quod talis cum tota sua familia sit perpetuo exemptus,& per Alex.quō intelligatur priuilegium concessum pro se,& suis hæredibus,& successoribus eius.consi.190.2.vol.

LEX XV.

Mariti beneficium,ne teneatur vltra quàm facere possit, cur non transit ad heredem,vel fideiussorem,& ad defensorem sic.
1 *Conueniri alieno nomine posse,duobus modis intelligitur.*
2 *Mariti defensor,qui suscepit in se iudicium animo nouandi,vel donandi,quando habeat beneficium competens marito.*
3 *Defensor non potest plus grauari,quàm dominus.*
4

Alia causa. Quæro † quæ est ratio differētiæ,ꝙ transit ad defensorem,nō ad hæredem, vel fideiussorē? Gl.assignat tres rationes.Vna ponitur in l.si cū procuratorē. j̃.de re iud.videlicet,quia defensor habet regressum ꝯ̄ dn̄m,sed nō hæres.Ista nō est vera:quia etiam fideiussor habet regressum ꝯ̄ dn̄m, & tamē ad eum non transit,vt in præalle.l.si cum procuratorē.Itē posset esse talis defensor,qui nō haberet regressum contra dn̄m, & tamē indistinctè transit ad eū beneficium. Vnde gl.assignat hic duas alias rationes.Prima:quia defensor cōuenitur nomine mariti,& eius personā in iudicio repræsentat,hæres vero,& fideiussor cōueniuntur tanq̄ principales obligati.Ista est bona ratio. Cōtra hoc etiā oppo.de l.furti.§.si quis alieno.s̄.de his qui no.infam.vbi etiam heres dicitur cōueniri alieno nomine.Sol.hoc dictū,† quē alieno nomine cōueniri.potest intelligi vno modo large,quādo origo obligationis fuit in persona alterius,& hoc modo heres,& etiam fideiussor alieno nomine cōueniuntur,vt in ꝯrio.Quando que accipimus stricte,& tunc dicimus illum alieno nomine conueniri,in quo nullo modo residet obligatio,sed tm̄modo ex persona alterius cōuenitur,& hoc modo accipit̄ hic.¶ † Quid ergo dices de defensore,qui suscipit in se iudiciū animo nouandi, vel donandi,& sic cōuenitur vtili? Rn̄.debemus aduertere verba obligationis.Aut promisit quantum maritus debet,& tunc nō cōuenitur,nisi inquātum maritus debet in effectu.Aut promisit certā quātitatem expresse,& ad illam tenebitur.argu.l.si prior.& quod

ibi no.ꝭ.ec. Assignat glo.aliam rationem,quia hoc est propter regulam.Nõ enim potest in plus grauari defensor,q̃ dñs,præterq̃. in satisdando.Ita etiam no.in l.verum.§.j.ſ.pro socio.

1 *Beneficio.quod quis non conueniatur vltrà quàm facere possit,quando quis renũciare potest.& nu.7.& nu.9.vbi si est iuratum.*

2 *Pactũ,quod qui tenetur insolidũ non conueniatur vltra quã facere possit,tenet.*

3 *Quod q̃n aliquid fit.si requiratur certa habilitas tempore quo fit,tunc aliud fieri certo tẽpore,vel alio tempore,& conferri in aliud,non procedant a pari.*

4 *Pactum quod liceat creditori capere debitorem an valeat.*

5 *Ingrediens possessionem auctoritate propria,non potest eo vti si inueniat resistẽtem habens pactum.*

6 *Argumentum de lege ad pactum non semper valet.*

7 *Renunciatio cessionis bonorum,quando fieri possit.nu.15.& nu.16.*

8 *Carcer est species seruitutis.*

§. Eleganter. Pactum, ꝙ maritus conueniatur vltra q̃ facere potest,nõ valet, quia ꝯ bonos mores, h.d.& est no.§.¶ Opp.C.de pact.l.si quis in conscribẽdo.dicit glo. quod fallit hic.Et est ratio,quia ꝯ bonos mores.Idẽ ergo in quolibet simili,vt C.de pact.l.pacta quæ ꝯ.¶ Opp.ꝭ.de re iud.l.si cõuenerit.Sol.vt dicit glo.&bene.Quãdoque†quis habet hoc beneficiũ pp reuerentiam[a] debitam personę,vt in casu nostro,& tunc huic non potest renũciari,[b] quia esset ꝯ bonos mores.vt hic. Quãdoque quis habet istud beneficiũ ex natura ꝯctus,vt in ꝯctu societatis,& tũc bñ põt renũciari,vt in ꝯrijs,qa nõ est ꝯ bonos mores,& possumus facere ꝯctũ ꝓut nobis placet.¶†Quęro ꝙ econuerso, an qui tenet insolidũ,possit pacisci,vt ꝯueniatur solum in quãtũ facere põt?Dicit glo.ꝙ sic.vt l.si quis crediderit.ſ.de pact.†Quęro an huic bñficio possit per pactũ renunciari sol.mat.Gl.dicit ꝙnec tunc valet ſm Roff.arg.ſ.de reli.l.quod si nulla.hoc tenet Dyn.pp reliquias reuerẽtiæ pręcedentis matrimonij,q̃ durant soluto ma. vt l.j.& ij.ꝭ.re.amo.& l.vnius.§.seruo.ꝭ.de q̃onib.Itẽ probat, quia si pactũ fit cõstante mat.& confert in tp̃s soluti matrimonij,tñ nõ valet,vt hic,ergo nec si fiat sol.ma.quia paria sunt fieri tpe prohibito,&c.vt l.in tps.ꝭ.de hęr.inst.& l.qđ aũt.ſ.de do.ĩter vir.& vxor. Gul.de Cun.in l.diuortio.suprà de neg.gest.tenet ꝯ.& dicit qđ est casus in pręall.l.diuortio.vbi actio de dote trãsfertur ĩn aliã actionẽ sol.mat.absq; isto bñficio,quod non fieret,si esset ꝯbonos mores.Pro hoc,ſ.de pact.dot.l.licèt.& l.sequẽti,quæ hic allegantur ĩ gl.qđ puto verũ.Nõ ob.rõ Dy.Nam reliquiæ reuerentiæ durãt in negotio ante gesto,nõ in eo,qđ postea fit.¶Non obstat[c] qđ dicit †ꝙ paria sunt aliqd fieri certo tpe,vel fieri alio,& ꝯferri ĩ illud,qa hoc est verũ,nisi tẽpore quo fit,certa habilitas requirat.vt l.si alienũ seruũ.§.in extraneis,ꝭ.de hęr.inst.& l.si minor.ſ. de ser. expor. ita hic requirit,qđ tẽpore quo fit,nulla sit debita reuerẽtia.†quæro,Quid si sup hoc pacto iuret?Hic dicit gl.qđ pp hoc nõ ꝯfirmatur.& bñ de iure ciuili,& ẽt de iure canonico,qa regula est, quod nõ est obligatoriũ ꝯ bonos mores p̃stitũ iurm̃,vt in c.nõ est obligatoriũ.extra de reg.iur.lib.vj.Quærit Dy.[d] an † pactũ factũ,ꝙ liceat creditori capere debitorẽ valeat?Et determinat Dy.qđ.nõ, per istũ §.&arg.l.nõ est singulis.ꝭ.de reg.iur.Contra hoc opp.de l. Titius.ſ.de ser.expor.& l.iij.C.de pig.Sol.ibi fuit pactũ de capiendis rebus,vel p̃sonis seruorũ,quæ sunt loco rerũ,q̃õ nostra de capiẽdo libero homine,quod nõ valeat.Dico etiam, † qđ si qs iret ad occupandũ possessionem ex pacto & ibi inueniret resistẽtem, quod nõ posset eũ repellere.Nã pactum non põt porrigi ad id ꝙ est causa maioris tumultus,vt l.nõ est singulis.ꝭ.de reg.iur.Dixi latius in rep.l.iij.C.de pig.¶Itẽ opp.ꝯ Dy.de l.ait p̃tor.§.si debitorẽ. ꝭ.de his quę in frau.cred.vbi p legẽ põt cõcedi qđ debitor capiat, ergo per pactũ,vt l.nõ impossibile.ſ.de pact.Sed dic† qđ ista propositio nõ est vera simpl'r.Multa.n.possunt fieri per legẽ,quę non per pactũ,vt l.neq; pignus.§.priuatorũ. & l.nec ex prætorio.ꝭ.de reg.iur.¶ Vltimo Dy.[f] inducit hunc §.in arg.ad q.† an valeat pactũ ne liceat debitori cedere bonis.Ad ꝙ facit l.nemo.C.de exac. tri.lib.x.Cy.ponit istã q.in l.j.in fi.C.qui bo. ced.poss.& ibi recitat vnũ cõsiliũ Iaco.de arc.qui dicebat,ꝙ aut istud pactum fuit vestitũ appositũ iuxta ꝯctũ,et est validũ:aliàs secus.per l.fi.in fi. C. qui bo.ced.poss.Ad istũ.§.rñdet Dy.ꝙ istud pactũ non est ꝯ bonos mores,qđ debitor stet in carcerib⁹,donec soluat debitũ,quod patet, quia l.hoc q̃nq; p̃mittit,vt præall.l.fi. C. qui bo.ced.pos. Ad istud quod solet dici,†ꝙ stare in carcerib⁹ est species seruitutis,vt l.Titio centũ.§.Titio centũ.ꝭ.de condi.et demon.et C.de act.obl.l.ob æs.Rñ.quod licèt stet in carcerib⁹,nõ tñ est seruus creditoris sui. ¶Rich.Mal.tenet quod pactum non valet.Pro hoc allc.gl.quę est in auth.immo.C.de act.et obliga.et istud puto esse verũ.[g] Do duas limitationes,quia hoc†fallit,si iste,qui vult cedere bonis,dissipauit omnia bona in fraudem creditoris. vt l.si.in fin.ꝭ.de his quæ ĩ frau.cre.quod tenet Dy.Inst.de act.§.item si quis in fraudẽ.†Fallit etiam si debitor tempore quo contraxit,sciebat se non soluẽdo, vt ſ.de iu.dot.l.pe.quia istis duobus casibus valet tale pactum.

ADDITIONES.

a ¶Propter reuerentiam.Ex hoc inferunt Ang.& imo. ꝙ licèt ecclesia sit exempta per pactum ab episcopo,ꝙ tamen tenetur reuerentiam exhibere,vt voluit Old.& Bal in l.fi.C. de bon.lib.Et tu ad dicta Bar.hic , adde Io. And. Host. & Imo.in ca.Odoardus.de sol.& Mar.Soc.in c.si diligenti.in gl.1.extra de foro compe.

b Paris.¶ Renunciari.Vide Math.no.62.ad fin.& Fel.in c.ex rescripto.de iureiu.

c ¶Non obstat.Vide Soc.in l.Gallus.in fi.prin.col.2.& seq.ff.de lib.& posth.& do.Ias.in l.fi. in 4.no.C.de pact.

d Pom.¶ Quærit Dyn.Vide Fel.in c.de cætero.de re iud.

e ¶ Debitorem.in quantum Ale.post Bar.concludit non valere tale pactum , adde ꝙ idem voluit Old.consi.54.Et inquantũ ponit fallentiã in capto ab hostibus àdde pro hoc ꝙ cõsuluit Ro.consi.313.ꝙ minor pro se redimendo possit se obligare omissa solennitate statuti.Et inquantum Ale.dicit non etiam valere pactũ,ꝙ quis possit excommunicari sine solennitate dic ꝙ nec valet consuetudo ꝙ quis possit excõicari sine scriptis,vt voluit Rota decis.358.in antiquis.Et ad dicta Bart.hic,adde Maria.Soc.in rub.de dila.art.4.in prin.q.2.

f Paris.¶ Vltimo Dy.An autem possit renunciari cũ iur̃o.vide Rot.dec. 566.alias est sub ti. de sen.& re iud.in prin.Et no.sing.ꝙ bannitus,vel deportatus restitutus non potest cedere bonis.tex.sing.in l. 2. C.qui bo.ced.pos.& in l.2.in fin.C.de sen.pass.

g ¶ Puto esse verum.Contrariam opi.sequuntur do.Alex.Raph.& Imo.in c.cũ contingat. potissime per consi.Fed.de Sen.consi.60.vbi consuluit valere tale pactũ iuramento firmatũ,si nõ sit notoria mendicitas,ꝙ fame pereat.Tu vide Ro.in antiqs,decis.68. Vnum dicit Pau.de Ca.ꝙ Floren.truffatur de dicto Bal.in l.1.qui bon.ced.poss.vbi tenuit ꝙ debitor ita possit liberari cedendo bonis,si est captus per statutum,sicut si esset captus de iure cõi. Tu etiam pro opi.Florentinorum,vide Old.cõsi.54. vbi voluit ꝙ licèt debitor de iure cõi pro debito non possit extrahi de ecclesia,tamen per ius municipale debitor obligatus possit extrahi.Et an debitor,qui dolo versatus est cũ creditorib.possit cedere bonis, vide eũdẽ Pau.cons.46.Et vide,an in cessione bonorum sint citandi creditores, & an eo ipso ꝙ princeps scribit ꝙ carceratus relaxetur facta cessione bonorum,an videatur remisisse illa ignominiosa q̃ seruantur in aliquibus.Bal.consi.437.4.vol.adde Ro.in decis.151. & decis.205.& vide Abb.in cõsi.42.in 2.vol.vbi,ꝙ talis renunciatio firmat̃ iuramento. De quo etiam per doct.in §.fi.insti.de actio.& per do.Maria.Soc.in c.si diligenti. de foro compet.

LEX XVI.

1 *Tempus an litis contest.vel rei iudicatæ,ne quis conueniatur vltra, quàm facere possit,inspiciatur.*

Rei iudicatæ. Opp.ꝙ inspiciatur tempus litis contesta. vt l.litis.ſ.de neg.gest.Gl.subaudit ẽt,quasi diceret vtrunq; tẽpus spectatur,qđ Hugo.non placet, nõ tñ rñdet ad ꝯriũ.vnde gl.cõiter tenet.Ego vero teneo cũ Hugo. ¶ Ad ꝯriũ †rñdeo,Quãdoq; quẽ esse locupletiorẽ, est causa dãdę.vel denegãdę actionis:tunc inspicit̃ tempus lit.contesta.quo tẽpore actio in iudiciũ deducitur:vnde tũc debet videri an actionem habeat.vt l.in pupillo.ꝭ.de except.& ꝭ. de sol.l.si pupilli.ꝭ.de dõ.inter vir.& vxo.l.qđ aũt.& l.litis.ſ.de neg.gest.Q̃nque aliquẽ esse locupletiorẽ est causa moderandæ condẽnationis,& tunc tempus rei iudicatæ inspicitur.Ita loquitur hic,& l.verũ.§. tempus.ſ. pro soc. & ſ.de pet.hær.l.si domino,vel a patre.§.quo tempore.eo.tit.

1 *Hæres mariti obiicit compensationem ob res amotas,vel donatas.*

2 *Hæres mariti non potest vti retentione.*

§. Hæredi mariti. Hæres † mariti põt obiicere cõpẽsationẽ ob res donatas &amotas, nõ ob mores,hoc dicit.¶ Opp.C.de rei vxor.actio.§.taceat. Dicit gl.ibi erat sp̃es debita ab altera pte tñ hic ab vtraq; quãtitas. Vel hæc corrigit̃ p illã.Vel hic in hæredib.ibi in viro.Gl.tenet hic primã solu.ſ.eo.in l.j.gl.magna, tenet ꝙ hic corrigat̃ & sic in actione de dote nõ obiicitur cõpẽsatio priuilegio ei⁹.Sed veritas est ꝙ ponitur hic.s.qđ vtriq; debeatur quãtitas,merito cõpẽsatio fit,vt patet ex tex.ꝙ dicit,cõpensationes tñ q̃ ad pecuniariã cãm respiciũt. &c.Idem not.in præalleg.§.taceat.C.de compẽs.l.neque.& ſ.eo.l. diuortio.§.ob donationes.& ꝭ.eo.l.sed & si iõ.§.fi.& l.si cum dotẽ. §.si pater.& l.si constante.§.si vxor.& l.in his.§.j.ꝭ. eo. tit. In l. vero contraria † prohibetur retentio,non compensatio,quod not.

1 *Vir,nec eius, pp mores vxoris non lædẽtes matrimoniũ nõ põt dotem retinere.*

2 *Vir retinet dotem propter mores lædentes matrimonium,non eius hęres.*

Vxore mortua vir obiicit eius hæredi de adulterio.

§. Morum. Glo.ponit hic casum,sed non clare,tu pone sic,mulier cõmisit adulterium, propter qđ vir potest eam expellere,& dotem lucrari,& non fecit,quæritur an hæres posset hoc opponere,& dotẽ retinere?Et respondeo ꝙ non,si ipse maritus non accusauit,h.d.Ita legit Dyn.¶ Opp.C.de repud.l.cõsensu.Sol.vir potest opponere,sed si ipse nõ opposuit, videtur remittere,& hæres eius nõ poterit cõqueri,vt l.fi.C.de reuoc.don.¶ Opp.ꝙ vir nõ possit retinere dotem ob mores mulieris,vt C.de rei vxo.acti.§.taceat.Gl.dicit,ꝙ iste ver.ho lie corrigitur.Ista gl.dicit verũ,si intelligimus in moribus pudorem matrimonij non lædentibus,quia tunc de iure antiquo licebat viro eã expellere,hodie non.Sed si loquimur de moribus pudorem matrimonij lędentibus,vt est adulteriũ,ſm casum Dy.tunc non corrigitur hoc.ita sentit gl.in præalleg.§.taceat.& Cy.ibidem. Et habes † tria dicta,ꝙ pp mores nõ lędentes pudorẽ matrimonij,nec vir,nec hæres põt retinere dotem hodie.Sed si lædunt† pudorẽ matrimonij põt retinere vir,non aũt hæres.[a] Casus est no. hic.licèt Spec.de hoc dubitet in tit. de do.post diuor.restit.§.ij.versi. qđ si mulier.& in stitu.de excep.§.dicto.versi.item quæritur. ¶ Quæro an mortua muliere possit obiicere vir hæredi ei⁹ de adulterio? tex.est de hoc in l.1.in.C.de adulte.iunct.gl.in verb.præstare.in fin

ADDITIO.

a ¶ Non aũt hæres.Adde tex.in l.fi.ꝭ.ad Sylla.& in l.omnimodo.& ibi glo.C.de inof.test. & C.de reuoc.don.l.1.Imo.in c.plerunque.de do.inter vi.& vxo. & hoc verum si maritus sciuerit & simulauerit.Si autem sciuit & ita repente decesserit ꝙ accusare eam non potuit,tunc hæredes mariti poterunt accusare,vt voluit Io. And.in c.2.de do.in glo.fi.& addi.ad Spe.tit.de feu.in addit.incip reuoluitur hæc q̃õ.vbi posuit q̃õnẽ de vasallo,qui commisit feloniam,& dominus ita repente mortuus est ꝙ feudo eum priuare non potuit,ꝙ hæres poterit Alle.Io.An.in l.confirmando.& l.vtilitatem.ꝭ.de confir.tu.& Alex.dici. ꝙ hanc distinctionem sequitur Cy.in l.1.C.de reuoc.don.And.de Iser.& Bald.in c.1.§.porro in tit.q̃ fuit prima cã benefi.ami.Non obst.l. 1. de priua.deli.quia limitatur,vt hic. Addo etiam quòd eandem distinctionem sequitur Abb.consi.3.in 9.q.Si autem maritus ignorauit & hæres sciuerit,an ipse possit opponere de adulterio.Bal.dicit quod non, per glo.in l.cũ emancipati.§.emancipatus infrà de colla.bono.Idem vult.Pau.de Ca.Ro.con [illegible] per gloss.communiter approbatam in l.fideicommissum.C.de fideicom.& tex.in l.1.c [illegible] ibi

not.per Bar.j.de his qui.vt indig & quia quis non videtur renunciare iuri,quòd ignorat. l.mater.s.de inof.test.& per ea quæ voluit Io. And.vbi.s.de feu.Cui adde Bald.in c. imperialem.§.insuper.de prohib.feu.ali.per Fed.& hoc de feudis,sequitur Abb.vbi s. φ dominus ignorans feloniā non videtur remittere. & per hoc etiam facit qđ voluit Io. And. in c.fin.de do.vbi limitat.l.j.d reuo don.non procedere in donatore decedente,& ignorante donatarium fuisse ingratum:qa poterit hæres reuocare, p dictū c.fi. in ver.tacete. Et dicit do.Ale.φ ita seruaretur in practica,propter autoritatē Ioan.And. Ego tñ inuenit φ Bald.consuluit in cā cuiusdam mulieris quæ mortuo marito, ad exonerationē cōsciētiæ,protestata fuerat gñasse filium ex adulterio & ille decesserat alio legitimo naturali existente,hærede,qui deinde mortuus est,qđ hæredes nō poterāt de hoc adulterio,ignoto marito,ipsam accusare,quia tanquàm actio ad vindictam,non transit ad heredes,alle. d.§.emancipatus filius.consi.382.incip.in Christi nomine.Pet.de Firmo.1.vol.& hoc idem consi.128.in fi.Limitat etiā primo dicta, secundum Iac. de Bel.in §. quia verò plurimas. in authen.vt lic.matri & aui.nisi maritus approbasset mores mulieris, quia hæres non posset accusare, licet repentè decesserit. Vbi autem improbasset ipsam expellendo, vel conquerendo, licèt non accusauerit, eius hæres poterit accusare, arg.l hæredem. infrà de reg. iur. facit l. 1. in verb. conquestus. in fi. infrà ad Syllan. tu hoc singulariter limita non habere locum in hærede extraneo, vel singulari successore, quia isti non possent obiicere de adulterio,licèt maritus sciuerit, & conquestus fuerit, ipsam expellendo.Ita voluit Bal.cons.88.j.vol.incip.in Christi nomine,nam quandoque. Et ita dicit debere intelligi Iac.de Bel.quem ipse allegat l.j.C.de rei vxo.actio. & ibi dicit tenere Spec.quòd si mulier non sit condemnata,vt non lucratur dotem,nec ea coudemnata heres potest excipere de adulterio,& hoc in tit.de dote post diuor restitu. §. fin. vers.quid si mulier agit ad dotem.& in tit.de exceptionib.§.vna.vers.item quæritur. & Ioan. Andr. in d.c.plerunque.se remittit ad Spec.tanquam contentus decisione sua, ita dicit vbi suprà. Aduerte etiam,quia pau.de Cast.hic dicit,φ maritus debet accusare vxorem coram iudice ecclesiastico ad separationem thori,& lucrum dotis,vt in c.plerunque. & isto casu non habet necesse se inscribere,vt c.tuæ.de proc.Si autem accusaret criminaliter ad pœnam legalem,quo casu habet necesse se inscribere,non posset posteà ciuiliter agere ad lucrum dotis,imò detruderetur in monasterium vnà cum dote diuidenda, iuxta auth. sed hodie.C.de adul.& ita dicit tenere Cy.& gl.in l consensu.C.de repud.ad solutionem contrariorum d.auth.hoc singulare, quia regulàriter finita accusatione criminali non prohibetur quis ciuiliter agere.Et propter hoc dicit Barto.errasse in l.miles.§.si socer. infrà de adul.vbi dicit,φ maritus non lucratur dotem nisi accuset,& se subscribat, quia non est verum nisi accuset ciuiliter, & idem voluisse videtur Bal.in alleg.consi.83.& consi.281.4. vol.an autem maritus hæredib.mulieris repetentibus dotem, possit opponere adulterium,quod mulieri non fuit oppositum,glo.in d.c.fi.de don.tenuit,quod nō.sed Io.And. in tit.de feu.vbi suprà,& Bal.in d.c.imperialem.de vassalli hærede formant.q.& determinant.vt suprà si fuit sciens dominus de culpa defuncti,& habuit tempus ad querelandum.& ita tenendo opi.Io.And.de qua suprà esset eodem modo distinguendū,sed tenendo opi.Bal.in d consi.Pau.de Cas.& Spe & Io.in d.c.fi.& gl.esset dicendum quod non, ex quo non est condemnata.An autē adulter & adultera possint eo.libello accusari &an stante statuto quod adulter possit torqueri, an torqueri possit adultera,vide Bal. d. consi. 281.vbi dicit quod non.Et an mulieri minori,confessio adulterii præiudicet sine curatore,& an ex eo φ maritus dixit esse pub.vocem,& famam inepte egerit,quia secum habitando commisit lenocinii?dico quod confessio ei non nocet,venitque absoluenda, quia inepte maritus egit.ita Bal.consi.160.3.vol.incip.in Christi nomine,aut mulier. Quę aūt indicia sint sufficiētia ad torturā in cā adulterii,& qui testes admittantur,vide Ro.consi. 451.An aūt mulier per adulterium ipso iure priuetur alimentis,vide Fed.de Sen.cōsi.165. & an pendente quæstione adulterii in foro ecclesiæ,possit secularis cognoscere super alimentis vxoris,vide per eundem consil.236.vnum scias quod pau.de Ca.consuluit. consi. 321.quod vidua ita perdit dotem pp stuprum,sicut per adulterium. Aliud etiam scias dum dixi de feudo,quod Bal.in d.c.imperialem.dicit,φ si p vasallū esset talis felonia cōmissa, seu culpa,pp quā feudū ipso facto pdidisset,φ tunc posset agi ab hærede dñi cōtra heredem vasalli,quod dictū dicit abb.no.in d.consi.3.q.9.qui pro hoc alle.§.callidis.iuncta gl. in d.c.imperialē.limitando nisi dñs per aliquē actum positiuum,tacite probauerit, arg. c.ex ore.de pri.& d.c.dilecto.de præb.& l.si filia.supra.fam.erci.

1 *Vxor quomodo dicatur esse in potestate soceri,& viri.*

§.Socero. Socero ex vtraque parte,& ēt ipsi mulieri datur hoc beneficium h.d.cum l.seq.¶ Opp. dr hic,φ parētis locū obtinet.Contra.nurus nō est in ptāte soceri,sed pris sui,vt C.de ɔd.inser.l.si vxorē.& j.de iniu.l.j.in fi. & l.ij.Sol.† dicit gl.j.in fi.l.sequētis.in ptāte soceri vr̄ esse.q.d.quadā fictione:in potestate tñ patris sui,& viri est vere. Quidā hñt in gl.in sui patris & viri est potestate.& sic recitaui.Alij habent in sui patris,& vere est ī ptāte.Quælibet pōt esse bona.Nā in ptāte patris est quo ad reuerentiā tantum vt hic,in potestate mariti est quo ad operas & debitum carnis,vt no.gl.Inst.ad Tertul.§.j.& l.vxor. C. de condi. inser.

LEX XVIII.

Ex diuerso. Opp.de l.sicut.in fi.j.de re iud.gl.soluit,hoc cum agitur constāte matri.secus si eo soluto quo casu distingue,vt s. de iu.do.l.pen.s sol.mat.debet dos reddi a viro:vnde per virum non potest peti a socero,Sol.glos. quia forte pōt peti ex pacto de lucrando,vel ex lege,fm statuta Italiæ.

§.Item si. Opp.aut mulier ɔuenit ɔstante matr. & nō hēt beneficiū.Cum debeat ali a viro,non pōt peti, nisi deducat ne egeat,vt l.si cū dotē.§.si naute in fœuissimo.j.e.Aut sol. ma.& tūc nō pōt ɔueniri ex pacto de lucrādo,qa nō haberet locū ea supuiuēte,vt l.ij.de pactis dot.Sol.pōt intelligi mr̄imonio cōstāte,& φ mulier volebat dare quidqd habebat,sed qa illud nō sufficiebat,vir volebat eā incarcerare propter dotē,vel eam repellere. Certe hēt beneficiū ne cōueniatur,nisi inquātū facere pōt. Item pōt intelligi matrimonio soluto viro agēte ex pacto, de lucrādo quod poteit habere locum matrimo.sol.diuortio, secus si morte viri.vt d.l.ij.de pact.do.Ita loquitur l.j.j.de do.præleg.

1 *Exceptio peremptoria quæ non impugnat sententiam,pōt opponi post sñiam.*
2 *Exceptio,quod hēs nō possit cōueniri vltra vires hēdiarias pōt opponi post sñiam.*
3 *Error expressus in sententia reddit sententiam nullam.*
4 *Vxor agendo ad dotem contra virum non habet necesse ponere in libello ipsum condemnari in quantum facere possit.& nu 5.*
6 *Excipiens post sententiam debet excipere ne conueniatur vltra q̄ facere possit.*
7 *Exceptione tutus ne cōueniat nisi inquātū facere possit si soluat totū,qn repetat.*
8 *Exceptio,ne quis cōueniat vltraquā facere possit,post sñiam opposita,nō ē odiosa.*
8 *Exceptio ne quis conueniatur nisi inquantum facere possit temporalis est.*

§.Si in iudicio Exceptio quæ non impugnat sñiam,potest opponi post sñiā.li.d.oppo.C.sen.rescī non posse,l.peremptorias.glos.h.d.speciale.Veritas est φ nulla 1 sit specialitas.† Nā ille peremptoriæ opponi nō pñt post sñiā, quæ si opponūt impugnāt sñiam,sed alias nō est hmōi.Fateor.n.me ɔdēnatū,& bñ,sed peto executionē fieri inquātū facere possū.j.de re iu.l.Nesennius.i.fi.& l.si fideiussores.§.idē rñdit.j.de fideiuss.p Cy.C.de iur.& fact.ign.l.j.Et per hoc dicebat Mar.Syl.φ exceptio a †cōpetēs hr̄di ex ɔfectione iuētarii, ne ɔueniat vltra vires hr̄ditarias,pōt opponi post sñiam,ar.l.Nesennius.in fi.j.de re iu.qđ not. 2 Op.C.qñ puo.nō est nec.l.ij.† Sol.dicit gl.hic nō fuit expressus er4 ror ī sñia,aīs sñia esset nulla.Ex hoc habes,† φ nō est necesse poni in libello,Peto virū ɔdēnari inquātū facere pōt.Si.n.hoc esset positū nō posset iudex pr̄tēdere errorē.Opp.s.de cōpen.l.qđ in diē. §.si rōnē,& s.de neg.gest.l.si aūt.§.fi.dicit Dy.hoc dēt intelligi, qñ exceptio nō fuerit opposita in iudicio aliàs secus, vt l.fin.C.de fi. instr.&bñ.hoc et dicit gl.in l.Nesennius.j.de re iud.& pbatur per rōnē,φ si opponeret post sñiam,impugnaret sñiam, q̄ emānauit 5 cognito sup illa exceptione.Et ex hoc† ēt apparet φ nō est necesse,vt de hoc in libello fiat mētio.Probat̄ in l.pe.s.qđ cū eo.Dixi in 6 l.maritū.s.eo.Puto tñ † φ etiā hoc casu qñ opponeret post sñiam dēt opponi φ nō ɔueniatur vltra q̄ facere pōt tpe sñie,vt l.rei iudi7 catę.s.e.ti.in prin.¶ † Quęro,qđ si tut⁹ hac exceptione soluit totū an repetere possit?glo.distinguit hic.Aut ante sñiam,& pōt repetere:aut post,&tūc sec⁹:qa est tutus exceptione doli,quę est odiosa,vt hic.Cōtra hoc facit,qa ista exceptio est dubia forte,qa maritus ɔuenit ad pinguiorē fortunā,& forte nō,ergo interim pōt repetere,vt l.sufficit.s.de ɔd.ind.in ɔriū vr̄ casus in l.nā & maritus.s. de ɔd.ind.Dy.dicit,φ quędā est exceptio dubia, quę tollit nālem oblōnem,vt exceptio pacti &tūc quocūque errore soluat̄,repetitur,vt p̄all.l.sufficit.Quędā est exceptio dubia, q̄ nō tollit nālē oblōnē,vt hic,& pbatur in l.vbicūq;.j.de fideiuss.& pbatur s. px. §.Et tūc si soluit errore facti repetitur,vt hac gl.secus si errore iu8 ris,vt l.cū qs.C.de iur.& fact.ign.ita dicit Dy.Certe illud† qđ dicit gl.φ ista exceptio post sñiam est odiosa nō dicit verū.Est.n.illa eadē quæ cōpetebat ante,vt l.Nesennius.in fi.j.de rę iudic.&qđ hic dr̄,φ est exceptio doli,intellige de illa quę cōpetit loco cui⁹libet exceptionis quę dr̄ odiosa,nec impedit repetitionem,vt no. in l. q̄ exceptionē.s.de ɔdictione inde.&l.q se debere.s.de ɔdictio.ob 9 causā.Itē illud qđ dicit Dy.scilicet qđ† ista exceptio est dubia, nō dicit verū, immo est tpalis,quia lex præsumit quē venire ad pinguiorē fortunā,vt l.cura.§.deficientiū.j.de muner. & honor. & l. defunctus.C.arbit.tut.&hoc tenet Cyn.ī l.cū quis.C.de iuris &facti ignorātia.Gui.& Iaco.Butri.in l.nā & maritus.s.de ɔdictio. indeb.vnde soluēs,indistinctè nō repetit.& hoc placet.Cōstat enim qđ est tēporalis etiā alio respectu,quia finitur in vita viri,& ad heredem non transit,vt l.maritum.& l.sequen.s.eodem titulo.

ADDITIO.

¶Inuentarij. Adde vltra Alex.φ exceptio inuentarij possit opponi post sñiam, tenuit Pe.de anc.consi.6.vbi dicit,etiam φ omnis exceptio, quæ pōt opponi post sñiam,potest opponi post bannū.&pau.de Cast.consi.313.vbi etiam tenet quod exceptio retentionis bonorū pro melioramentis,potest opponi in executione sententiæ,similiter exceptio pretij non soluti,quia per eas non impugnatur sententia,& vide etiam ang.consi.132.

LEX XIX.

1 *Exceptio,ne quis conueniatur vltra quàm facere possit,transit ad filios.*
2 *Res ecclesiæ data ī dotē ī emphyteusim,et ī feudū,non trāsit ad extraneos hr̄des.*
3 *Vir si reliquit dotem vxori,filij habebunt priuilegium ne conueniantur vltra quā facere possint.*
4 *Priuilegium ne filius conueniatur,nisi inquantum facere possit,non competit filiis alterius matrimonij.*

Etiam Filios.a Exceptio ista,† ne quis conueniat̄ nisi in quātum facere.

ADDITIO.

a Paris.¶ Etiam filios.De hac materia vide alex.consi.9.vol.2.& consi.182.vol.2.& ibi ponit, quando emphyteusis ecclesiastica fuit semel alienata cum solemnitate an exeat de mensa,vide ēt eundē Alex.consi.98.vol.4.vbi ēt ponit an con putetur in legitimam. vide pau. de Cast.consi.135.& 75.Item φ licet Doc.magis eōiter concludere videantur, φ emphyteusis ecclesiastica non transeat ad hęredes extraneos,istud non procedit,vbi in emphyteusi esset appositū verbū personale,vt pro omnibus hæredib.quia tunc transiret.Bal. in l.præsentia.ver.no.quod nomen.de proba.in c.1.si ager vectig Ias.in simili.in prælu.feu. Bono.in addi.Io.de ana.consi.84.& in l.sed & si poss.§ item si rutauero.ff.de iureiu.ang.in l.2.vbi alex.versi.quæro,an in re emphyteutica.C.de iur.emphy.& ī l.viā veritatis. C.loc. alex.in l.quod dicitur.col.pe.ff.de verb.ob.item φ emphyteusis ecclesiastica non trāseat ad filios,& nepotes,nisi sint hæredes,vide pau.de Cast.consi.137.item quęro quæ res ecclesiasticæ possint dari in emphyteusim,vide pau.de Cas.cōsi.138. Quid autem si ecclesia dedit rem in emphyteusim cum pacto, φ transeat,si nupserit alicui subdito ecclesiæ, an mulier nubēs extraneo,qui vellet effici de iurisdictione ecclesiæ,vel monasterij,possit retinere talem emphyteusim,vide Bar.in l.murileguli.C.de murile.li.xi.Nunquid autem habens agrum sterilem in emphyteusim si illum serendo,&culturādo fecit meliorē transmittat ad hæredes extraneos,vide Bar.in l.quicunque.C.de om. agr.deser.li.xj.de quo etiam vide Alex.in addi.ad pau.consi.136.vel 231.ad fi.vide de materia pau. Io. Fab. ang & por. Insti.loc.§.adeo.pau.consi.75.alias.73. vide omnino alex.in l.si patroni.ff.ad treb.Item singulariter no.φ si ecclesia simpliciter concedat in perpetuum,intelligitur in certam generationem,nisi verba clariora exprimantur. Vide Crem.sing.116. Facit quod dicit Bal.in l.antiquitas.in 2.nor.C.de vsufr.& in l.2.in fi.pe.col.versi.quæritur quid si est præscriptum.C.de iur.emphy.Item de materia,an emphyteusis ecclesiastica transeat ad extraneos hæredes,vide Fel.in c.in præsentia.extra.de proba.& φ non transeat ad extraneos & & ideo non transit ad vxorem quæ succederet viro.vide in authen.præterea.C.vnde vir.& vxor.Com.consi.131.incip.duo fratres.ad.fi. Et quomodo transeat ad extraneos & quæ solennitas requiratur,vide Ber.ad consi.Io.de ana.consi. 84. Contra autem cōem opi.quod emphyteusis ecclesiastica transeat ad hæredem extraneum,vide plenè, & subtilius concludit, & deductum vrgentius sine ratione.Com.consi.37.alias.57 incip.monasterium iure locutionis. & dicit per illam rationem ita se obtinuisse in contingentia facti in ciuitate Papiæ,& etiam ibi concludit retenta cōi sententia,quod nō transeat ad hęredes extraneos,sed quod saltem ecclesia debet soluere meliotamenta talibus hæredibus

bus extraneis,vbi per eum. Et omnino vide do.Ant.conf.23.in prin.vbi ponit quid esset olim,& quid hodie,& qua dam alia.Item no.quod communis opi.procedit in emphyteo si,pro qua præstatur modicus census in recognitionem dominii,secus esset in conductio ne ad longum tempus,& in perpetuum,pro qua solueretur census correspondens fructi bus,quia transiret ad extraneos.vide do.Ias.in auth.qui rem.col.1.C.de sacrosan.ecc. Itē quis sit iudex competens,si oriatur quæstio super emphyteusi ecclesiastica,vide Are.cōs. 24.col.vlt.Item ad declarationem eius quod solet dici,nō transire nisi ad tertiam gnatio nem.vide no.Bal.in auth.defuncto.C.ad Tertu. Et transit etiam ad fœminas , secundum Bal.ibi,cum quo transit Alex.in l.quædam.ff.de verbo.obl.vide Pau.de Cast.consi.139.vi de Com.consi.21.inci.emphyteuta inuestitus.Quid autem si sit concessa emphyteusis pro se & omnibus hæredibus,vel pro se,& quibuscūque hæredibus , vide alexan.conf. 30. vol.v.quem sequitur Soc.conf.266.vol.i.& alex.consi.193.incip.ex themate.volu.2.vbi di cit,quod quando sunt appofita illa verba geminata pro se suisque hæredibus , & succes soribus,venit etiam hæres particularis,qui aliàs non veniret. Idem vult alex. consi. 186. vol.2.& Fel.post are.in c.in præsentia.ad fi.de proba.Com.conf.56.incip.monasterium.col. 1.vbi dicit se obtinuisse de facto in ciuitate Papiæ.Et istam materiam late examinat Bar. consi.63.per totum,vol.1.Dec.conf.271.per totum,& in c.in præsentia de probat: vbi latis sime Barb.no.134.Fulg.conf.138.cal.in tit.de loca.consi.6.& Soc.consi.266.vol.2.

a possit,transit ad filios[a] eiusdē m̄rimonij.h.d.Op.s̄.eo.de l.maritū.
b Sol.dicit gl.spāle est hic in filijs,& † idē in re ecclesiæ[b] data in do
1 tē,& in emphyteusim,&data in feudū,quę nō transit ad heredes
2 exneos,nisi sit actū.vt in gl.¶ Sed† qd si vir relinquat vxori dotē,
c nūquid filij hēbunt priuilegiū,vr̄ q̄ nō,Insti.de le.§.sed si vxori,&
3 q̄ibi no.In ꝯrium facit l.in ꝯdenatione.&qd ibi no.in gl.j.de regu.
d iur.Cogitabitis.[d] Quæro qd de filijs mariti alteri⁹ matrimonij,an
4 ad eos transit hoc bn̄ficiū:gl.dicit q̄ sic,q̄ vide. Contrariū † not.ī l.si cum procuratore.&l.sciendum.j.de re iudic.& Instit.de actio. §.item si de dote.s̄.ꝓ so.l.verū.circa prin.in gl.super ver.cæterorū. & illæ sunt veriores.probatur per text.C.qui pot.in pig.habeā.l. assiduis.§.exceptis.& hoc tenet Cyn.ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Ad filios.Pau.de Cast.hic dicit esse notandum vnum verbum Ang. q̄ priuilegium de quo hic,transit ad filios primi matrimonii,non autem ad nepotes,& vlteriores,sequitur Imol & Roman.

b ¶ Ecclesiæ.Adde post Alex.hic q̄ sicut doc.varii fuere legendo eo modo,& consulendo, & tres inuenio opi.Prima est q̄ emphyteusis ecclesiastica transeat ad hæredes extraneos. & quod §.emphyteusim corrigatur.& hanc tenet dubitatine tamen Pau.de Cast.conf. 139.& Abb.conf.74.dummodo fiat ex causa.subdit tamen in fi.quod si concessio fiat filiis, & suis hæredibus,quod non debet intelligi de extraneis.Et eandem opin.videtur habuis se Bal.consi.983.lib.incip.quædam moniales.si in inuestitura dicatur pro se,&suis hære dibus,& quibus iura sua dederit.Si autem solum dicatur pro se,& suis hæredibus,nō vult quod transeat ad matrem filij,pro quo facta est inuestitura,sed stetur huic glossæ quod etiam sequitur consi.168.i.lib.& conf.167.2.lib.Pau.de Ca.consi 137. cum duob. seq. & Bar.conf.58.& hæc est 2.opi.3.est opi.Pet de Anch.consi 233. plene.& subtiliter, quod emphyteusis ecclesiæ possit transire ad quoscunque descendentes. Et hanc opin. habuit Cal.consi.6.Alexan.conf.80.i.lib.& conf.8.& consi.38.2.lib. And.Sic.late consi. 60.2. lib. vbi refert ita consuluisse Fr.de Rampo.Gasp.de Cald.Ful.Io.de Fan.ita tenuisse. x. q.ii.§.per petua.& ita etiam ibidem tenere.Gem.& refert.q̄ vidit conf.Bal.Quid autem de feudo, vide Pau.de Cast.conf.suprā alle.& Bal.conf.326.2.vol.& conf.82. i.lib.vbi dicit quod si in inuestitura dicatur quod transeat ad quoscunque,& Rex,in cuius ditione sunt feuda, fecerit constitutionem,q̄ vasallus possit in non capacem alienare feudum,& ille incapax teneatur intra annum vendere capaci,quod vigore dictorum verborum ad quoscunque nec vigore constitutionis regiæ,non transire poterit ad spurium,vide,quia alia no.dicit, quæ b[...]itatis causa omitto.

c Pom. ¶ Non transit.Adde q̄ ista est communis,vt per Alex.consi 38.in vlt.col.2.vol.

d ¶ Cogitabitis.Adde.q̄ Ale.hic in fi.dicit hoc non fuisse Bar.& q̄ lex,in condemnatione, non facit ad hoc,& putat quod non perdant.latius hic eum vide.

1 *Culpa in bonis proprijs quando committi possit, & quando faciat quòd maritus perdat beneficium ne conueniatur vltra quàm facere possit nu 3.*

2 *Maritus si negat matrimonium perdit istud priuilegium sed si negat dotem il lud non perdit.nume 4.*

5 *Vsurari⁹ si dissipauit bona sua ī foro cōsciētiæ,an teneatur ad restōnē,remissiue*

a §.Licet.[a] Dolus a marito ꝯmissus in rebus ꝓprijs perdendis, cū facit ꝑdere bn̄ficiū si ꝯ mulierē ꝯmittat̄,inrebus dotalibus aduersus quoscūq;.h.d.Et primo ponit vnū dictū,quali b ter dolus,& culpa obligēt.Scd̄o ponit vnū dictū,qualiter dol⁹,[b]& culpa faciant hoc bn̄ficiū ꝑdi.Scd̄a ibi , cū tn̄.Itē scd̄a subdiuidit, qa primo loquit̄ in dolo ꝯmisso in rebus ꝓpriis ipsius viri.Scd̄o ī dolo ꝯmisso in rebus dotalib.Scd̄a ibi, Offili⁹.Itē quęlibet istarū di uidit̄ in dictū,& limitationē dicti,vt patet ex litera. & ex isto casu
1 collige ꝓ te pulchrā distin.¶Op.† q̄ ēt in re ꝓpria possit ꝯmitti cul pa,vt l.ędiles.§.Pedi⁹.& l.cū aūt.§.fi.s̄.de edi.edi.gl.nō sol.Dy.dicit q̄ ibi res subiacebant restōni,&sic pn̄t dici alienę spe,&bn̄ hoc ꝓ bat̄ hic.Nā in rebus dotalib.licēt sint viri ꝯstāte matr.tn̄ nō pōt cō mitti culpa pp spē restōnis,in rebus vero ꝓpriis viri,est secus.Op. de l.j.ī fi.s̄.de his q̄ sunt sui,vel alie.iu.Gl.nō sol.Dyn.sol.qd ibi ex qualitate facti præsumebat̄ dolose agere,qd nō licet maxime ī re aiata,vt in seruo.facit l.j.j.ad l.corn.de sic.C.de iniu.l.si nō ꝯuitij.& l.j.de dol.exce.¶ Op.j.ī fra.cre.l.ait ꝓtor.§.illud.gl.nō sol. Dy.di cit,qd ibi loqt̄ de dolo debitoris,q̄ est min⁹ culpabilis:qa de euitā dis munerib.tractat,ar.l.fulcinius.§.sed illud.j.ex q.cau.in pos.eat. hic vero de dolo eius,in quē est facta alienatio,qde acqsitione cū alterius iniuria ꝯtēdit,ar.l.fi.§.licētia.C.de iu.deli.¶ Quæro qd de alijs,q̄ hn̄t bn̄eficiū ne ꝯueniāt̄,nisi in q̄tū facere pn̄t.Rnd.idē,vt l.
2 verū.§.tps.s̄.ꝓ soci.¶Quæro,† qd si maritus ꝑdit bona dotalia ꝑ culpā suā,an ꝑdat bn̄ficiū hoc:gl.qd sic,ī pal.l.verū.§.tps.C̄otrariū no.C.de rei vxo.act.§.cū aūt.& ista est vera.Probat̄ p istū tex.de cul
c pa.n.tenet,nō tn̄ ꝑpea ꝑdit bn̄ficiū.¶Quæro qd de dolo ꝯmisso c tpe quo mulier dotē petit,puta si marit⁹ negat positiōes mulieris?
3 Rn.qn marit⁹ negat † illud,qd est cā bn̄ficij,vt si negat matrim.pu to qd ꝑdat bn̄ficiū,sicut socius,q negat societatē, bn̄ficiū ꝑdit. vt l.si vn⁹.§.fi.j.ꝓ so.s̄.de re iu.l.sed hoc ita.ī fi.& l.si dubitet̄. post pri. j.de fideiuſ.Si'e,& in liberto q impetrauit ius anulorū aureorū: nā ꝑdit illud,si negat se libertū.vt C.de iur.au.ann.l.fi.facit qd not.
4 C.de leg.qd fauore.& s̄.de lex.l.nulla.Sed si † nō negat matrimo. sed negat dotem datā,vel ꝯtū celebratū,tunc non perdit benefi ciū,vt l.pe.cū sua gl.j.q bo.ce.pos.Dixi ī l.si dubitet̄.j.de fideius.Vl
d ti.hæc lex facit ad q.[d] q̄ magis pertinet † ad theologos,q̄ ad nos.
5 Vsurarius [e] dissipauit omnia bona sua,an teneatur ad restōnem in
e foro cōsciētiæ:hic est arg.qd sic. Standū est tn̄ in hoc theologis.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Licet.Vide Fel.in c.quæ in ecclesiarum.de consti.

b ¶ Dolus.Adde etiam quod maritus tenetur de leuissima,si in suis rebus est nedum di ligens , sed diligentissimus,vt firmauit gloss.in l.in rebus.C.de re.do.qua propter Nic.de neap.dicit hic limitari omnia iura dicentia aliquem solum teneri de dolo,lata,& leui cul pa.Et per prædicta dicit Alex.posse decidi.q.indecisam Bald.in l.pignus,suprā de pi.act. de eo qui dederat bouem vni pro certa mercede,vt eo vteretur quo casu,tenebatur de la ta,& leui.l.item quæritur.§.si fullo.supra loc.& ille duxit bouem vnā cum suo ad castrum vt essent in loco tutiori,& conductum posuit in loco tuto,suum autem in loco tutissimo & hostes conductum abstulerunt,quòd propter hoc ille teneatur de hac leuissima,per su pra dicta,quia in suis fuit diligentissimus.

c Pom. ¶ Dolo commisso. Vide Bal.in auth.contra qui propriam.C.de non nu. pecu.

d ¶ Facit ad quæstionem. Adde quod istam quæstionem dedit Barb.in c,quæ in eccle siarum.de consti.facit c.cum tu.de vsu.

e ¶ Vsurarius. Adde q̄ Imo.dicit q̄ si dolo dissipauit,non esset liberatus in foro conten tioso,nec posset vti beneficio cessionis bonorū per l.fi.§.fi.de ces.bo.Sed in foro conscien tiæ erit liberatus.per c.peccatū.cū ibi no.de re.iur.in 6.per.c.li.& infrà de pœni.dist.i. erit tamē dignus duplici pœna,quia vsuras extorsit,& dolo extortas consumpsit.& vide per. de Anc.in d.c.peccatum.& quod in simili habetur in c.sup eo.de ra.& 14.q.6.c.si res.& q̄ debitor dolo versatur,cum creditoribus non possit bonis cedere , voluit pau. de Cas. conf.46.& tu adde ad quæstionem Bar.quòd si vsurarius absque culpa amisit bona,q̄ tūc non tenetur restituere,& si pœniteat euitat pœnam æternam.Ita Ant. de But.& ibi Abb. in c.cum tu.in ii.no.de vsur.non tamen euitat pœnam temporalem purgatorij.ita Ant. de But.in c.super.de rap.ī prin.& hoc idem tenet Henr.Boic in d.c.cum tu.ver.aut nō potest, & ponit Landulphus.in iiij.sent.dist.xv.& ibi cæteri.

LEX XX.

Exceptio superueniens pendente iudicio prodest reo.

a Si mulier. Si pendente [a] iudicio deficiat id qd est cā ꝯdēdę actionis,expirat iudiciū.h.d.s̄.ꝓxime vidistis de vna exceptione,quæ cōpetit marito.s.ne cōueniatur vltra quàm facere potest,hic de alia quæ sibi cōpetit si matrimoniū fuit red.
b integratū.[b] ista lex est ꝯ Pe.q dicebat † q̄ exceptio superueniēs pē
1 dente iudicio non ꝑdest reo.Ad idem.j.eo.l.si cū dotē.§.eo autē tpe.& dixi plenē in l.j.j.de excep.Op.s̄.de nup.l.si vt proponis. So, vt in gl.Opp.de l.plerique.suprà de ritu nup.Solue vt in glos.

ADDITIONES.

pendente.Adde inquantum Ale.tangit,an post conclu.in cā possint produci iastra noui ter reperta,quòd Bald.consi.177.inci.quæritur vtrum adulta.i.li.dicit,quòd coram consul tore,si expresse non est conclusum in cā,pn̄t produci instrumenta liquida,& præsertim si iuretur,quòd ante non potuit producere.

¶ Reintegratum. Adde quæstionem quam ponit hic pau.de Ca.quòd stante statuto pa duæ quod mulier nubens nulla dote constituta,censeatur omnia bona dedisse in dotem, quòd si vidua nubat,nulla aliter constituta dote,quod dos data primo , videtur secundo constituta,vt ipse consuluit conf.282.non autem bona,secundum statuta.

LEX XXI.

1 *Dos potest solui constante matrimonio vxori,vt æs alienum soluat.*

2 *Maritus soluere vxori dotē cōstāte matrimonio potest,vbicunque ex solutione dotis quæ fit mulieri,eius conditio fit melior,& vir non efficitur pauperior.*

3 *Vxori rectè soluitur,vt redimat consanguineos ab hostibus,vel eos egentes alat.*

4 *Vxori iuste soluitur per virum vt impleat votum à se factum pro anima sua vel alterius coniuncti.*

5 *Dotis actio non nascitur constante matrimonio.*

6 *Ius futurum non potest tolli per sententiam,sed per pactum sic.*

7 *Furti species largiri datalieno est.*

8 *Maritus expendēs voluntate vxoris habet excep.& idē si nō cōtra voluntatem.*

9 *Ratum habere quando quis cogatur,etiam quod est suum naturali ratione.*

10 *Dotis actio tam ex parte viri,quàm mulieris est bonæ fidei.*

a Quamuis.[a] Si mulier ex iustis causis soluatur,vel ipse ma
b ritus iniustas cās expēdit,[b] eatenus actio dotis tollit̄.h.d.cū l.seq.& sunt singulares leges,& s̄.dictū est de duab.ex cep.cōpetētib.marito,hic ponit vnā excep.s.solutionis factæ ꝯstā
1 te mat.¶† No.j.q̄ mulieri pōt solui dos,vt æs alienū soluat,vt l.fi.
2 s̄.de iu.do. ¶ † Scd̄o no.qd mulieri pōt solui,vt ꝑdia emat, & hoc est regulare,qn̄cūque ex solōne,q̄ fit mulieri cā dotis.mulieris cō ditio fit melior,&maritus inde nō efficiat̄ pauperior,qa pōt mari tus soluere vxori ꝯstāte matr.vt l.ita ꝯstāte. s̄.de iu.do. ¶† Tertio
3 no.[c] q̄ pōt solui mulieri,vt redimat suos consanguineos ab hosti
c bus,

ADDITIONES.

a paris. ¶ Quamuis.An sicut dos solui potest ex causis,si sit promissa,ita possit remitti, vide Rom.tenentem quòd non sing.605 incip.tu habuisti.alleg.glo.fi.in l.si constante. in verbo,firma.C.de dolo ante nup.Item ad faciendum,quòd dos secure restituatur quando filia nollet stare cum patre.vide Cæpo.cau.128.

pom. ¶ An ista lex procedat in dote tantum promissa,vide Rom.sing.619.

b ¶ Expendit.Quòd ita demum liberatur maritus, si probat mulierem expendisse in d cās,aliter non,secundum Ro.hic alle.gl.fin.in l.si.in ver.creditori.supra de iu.do. dum gl. dicit idem esse in marito q̄ in emptore rei ecclesiasticæ,iuxta auth.hocius porrectum. C.de san.ecc.

c paris. ¶ Tertio no.Nunquid sicut res dotales possunt alienari in redemptionem capti uorum,idem si in re minoris.vide Ro.conf.316.ad fi.vbi etiam ponit quid de re ecclesię. Pom.¶ Vide Rom.sonf.78.i.colum.

a bus,ᵃ vł vt eos egẽtes alat,Ex quo no.† q̃d si mulieri soluit pecu-
4 niã,vt impleat votũ factũ à se,vel vt vadat in aliq̃ ꝑegrinationẽ ꝑ
aĩa sua,vł alterius sibi ꝯiuncti,ꝙ iuste soluit,& dotẽ minuit.Si.n.
hoc ꝑmittit̃ ad liberãdũ corpora,multo magis ad liberãdũ aĩas,vt
l.sanci.C.de sac.sanc.ecc.& no.in l.i.s̃.de pact.¶ Opp. C.si dos ꝯstã.
mat.l.j.Sol.spãle in casibus hic positis.¶ Op.de l.seq.ad istam.nam
hic dr̃,ꝙ tollit̃ ipso iure,ibi ope except.Sol.hic soluit ipsi mulieri.
5 j̃.l.ꝓxi.alteri soluit.¶ Op.Dy.† actio de dote nõ nasci ꝯstã.mat.vt
l.sed si alia.de bo.dã.& l.ij.in prin.j̃.de dot.præl.& dicã.j̃.eo.l.si con
stante.§.j.ergo nõ põt tolli.sol.Dy.non tollit̃ actio,sed spẽs act.ad
idẽ.l.iij.§.desinere.s̃.vsufr.quead.ca. Sed ad hoc opp.de l.si seruus.
6 §.bonæ.s̃.de ꝯd.fur.& l.grege.§.fi.s̃.de pig.Sol.† iᵒ futurũ non põt
tolli ꝑ sñiam,quia nõ põt ĩ iudiciũ deduci,vt ibi,sed pp pactũ vel
aliũ actũ sic,vt hic.¶ Op.dr̃ hic ĩ fi.maximè si ex volũtate filiæ,&c.
7 & sic innuit idẽ si filia nõ cõsentit.Sed ꝯ:qa spẽs† furti est de alie
no largiri,vt l.filius.§.j.de don.& de fur.l.si is q pignori.Sol. timo-
re huius ꝯrij dñt qdã ꝙ hic abũdat maxime.Alij dñt,ꝙ mulier ha-
buit ratũ.Alij ꝙ mulier vr̃ hr̃e ratum tanq̃ vtiliter gestũ,vt l Pom-
ponius scribit.s̃.de neg.gest.ego dico,ꝙ maxime,nõ supabũdat,
8 sed debemᵒ distinguere tres casus.Aut† maritus expẽdit de volũ
tate mulieris,& habet except.Aut absq; volũtate:non tñ ꝯ volun
tatẽ,& idẽ,vt hic colligit̃ ex dictione,maximè.Aut ꝯ voluntatẽ,&
9 non habet locũ hęc lex fi.C.de neg.gest.cũ si.& si dicis,† quõ mu
lier cogit̃ hr̃e ratũ cũ istud negotiũ nõ sit suũ nec re ipsa nec ipsõ
gestu,nec cura,nec solicitudine:Rñ.possumus dicere ꝙ negotiũ
b sit suũ re ipsa,si ille redẽptusᵇ erat talis,cui ipsa succedebat. Nam
hoc non facto perdebat ius successionis,vt in auth.si captiui.C.de
epis.& cle.Facit l.si pupilli.§.itẽ q̃ritur.& §.si Titij seruũ.s̃.de neg.
gest.Sed si erat talis,cui mulier nõ succederet,tũc oportet nos di
cere,ꝙ istud est quartũ genᵒ negotiorũ.s.ꝙ est nostrũ nãli rõne,&
sic cogit̃ qs hr̃e ratũ,sicut si esset suũ reipsa.Dixi ĩ l.si pupilli.§.itẽ q̃
10 rit̃.s̃.de neg.ge.¶† Quæro an actio de dote sit bonę fi.hic ẽ casus,
ꝙsic ex parte mulieris.Idẽ ex parte viri & habuistis no.ĩ l.de diuisio
ne,s̃.e.Secᵒ si cõpeteret extraneo,vt habuistis no.ĩ l.ij.cir.prin.s̃.e.

ADDITIONES.

a ¶ Ab hostib.Adde quod Bal.infert ex tex.in ver.ex vinculis.quòd liberare quẽ à carce-
rib.sit opus pium,quod ẽt videt̃ si esset in carcere pro maleficio,cũ ista lex gñaliter loqua
tur,secundũ eũ.Ex quo etiã infert,ꝙ executores electi ad distribuendum bona in pios v-
sus,poterũt distribuete in carceratis pro maleficio in pœna pecuniaria.all.gl.optimam 22.
q.2.c.sacrorum,quæ glo.alle.tex.in c.si res aliena.14.q.6.& c.reos.12.q.5.vbi dicitur,ꝙ non
est inhumanum bene facere his,q deliquerunt,& facit tex.86.dist.c.non satis.vbi text.sed
plus illis,qui sunt sine culpa,implicat quòd etiam culparis bene faciendum sit, & hanc
opi.tanquàm magis roboratam,q̃ illam,quam tenuit Bal.in auth.contra eum rogatus,se-
quitur Ale.post Ful.dicens ꝙ ꝑ hoc inferri põt ad decis.q.formatæ per Bar.in auth. res q̃.
C.cõ.de leg.vbi indecisum reliquit ꝙ bona subiecta fideicõ.possint alienari pro redimẽ
da persona à carcerib.in quibus posita fuit pp delictum.Sed tu dic ꝙ contrariũ expresse
tenuit Bald.consi.186.incip.in Christi noĩe.quid importet.2.lib.vbi voluit, ꝙ sic testator
grauat hæredem onere fideicommissi.& quòd non possit alienare,nisi in casu necessita-
tis,& pro redimẽdo à carcerib.ꝙ non possit alienare,si necessitas est causata cã euerten-
di fideicommissum,similiter non posset alienare pro se redimendo propter delictum cõ
missum,nisi testator expresse dicat,licet dicat in casu necessitatis.
b ¶ Redemptus.pau.de Ca.dixit quòd hic est arg.ꝙ soluens condemnationem pro eo cui
veniebat amputanda manus,cogit̃ habere ratũ,& restituere,vt ẽt Bar.firmat.in l.Stichus.
cum gl.infrà de pecu.leg.& idem pau.in l.fi.C.de neg.gest.pe.de Ant.in c.lator.de pigno.
& hoc etiam si ipso inuito soluerit.pro quo gl.83.dist.c.1,volens impensam factam pro li-
beratione infirmi,etiam eo inuito,repeti posse,& fuit de mente Specu.in tit.de fal.§.fin.
ver.quid si infirmus.

LEX XXIII.

1 *Casus omissus,quòd remaneat in dispositione iuris communis.& nu.3.& 8.*
2 *Prouidens sibi in vnum casum,quando videatur prouidere in alium.*
4 *Omissa in casu per patrem in stipulatione actio dotis integra est filiæ. & nu.6.*
5 *Prouisio hominis tollit prouisionẽ legis extraordina.nõ ordinariã & q̃n tollat.*
7 *Lex nunquam fingit donationem in muliere,quando matrimoniũ non sequitur.*
9 *Pater vel extraneus si stipuletur dotem,si matrimonium soluatur morte mulie ris sine liberis,si mulier decedat cũ liberis,actio isto casu quæritur mulieri.*
10 *Liberi positi in conditione per testatorem,non censentur vocati.*
11 *Filia ingrediente monasterium,an committatur stipulatio,remissiue.*

Si cum dotem. Qui sibi ꝓuidit in vnũ casum alij renũ
ciare vr̃.h.d.ſm vnã lect. Vel alr̃ ſm a-
1 liã.Casus† omissus remanet in dispõne iuris cõis,& ĩ hac l.incipit
Iurisc on.reassumere mãm cõis,q̃ est inter patrẽ,& filiã in actione
de dote,& eã ꝓsequitur vsq; ad §.trãsgrediamur.& est not.prin.
¶ Opp.hic tex.innuit patrẽ dantẽ dotẽ acquirere sibi actionẽ ꝑ pa
ctũ,dũ dicit,pepigit.ꝯ.C.de iu.do.l.auia.& j̃.e.l.quoties.huiᵒ timo
re legit̃ hæc lex duob. mod. ꝯrio mõ,licèt in narratione cõiun-
gat patrẽ,& exñeũ,in rñsione loq̃t tm̃ de exñeo,quasi diceret, pa
ctũ patris nihil operat̃. Hæc lec.poni in j.gl.q̃ vide.Alij dicunt ꝙ
verbũ pepigit,ꝓut refert ad patrẽ intellr̃ per stipl'õne,& cessat ꝯ-
riũ,ꝓut refert̃ ad exñeũ,itelligit̃ siue per pactũ,siue per stipl'õnẽ.
& hæc lec.ponit̃ ĩ prin.gl.magn.q̃ vide.& hoc satis placet. Vel dic
tertio,ꝙ licèt pr̃ pactus sit per pactũ nudum,ꝙ nõ valet ad acqui-
rendã sibi solidã actionẽ,valet tñ quantũ ad inducendã præsum-
ptionẽ,vt in casu omisso videat̃ dare velle filiæ,ar.de leg.j.l.plane
in prin.& sic de pacto nudo põt itelligi ĩ ꝑsona vtriusq;.¶ Op.de
diuor.l.si filia.gl.sol.ꝙ ĩ casu omisso remanet actio filię,nisi frau-
dẽ ꝯmittat,vt ibi,& C.de rep.auth.ꝯ.si filij.& j̃.e.l.filiæ.¶ Op.& vr̃,
2 ꝙ q sibi ꝓuidet† in vnũ casũ,videa sibi ꝓuidere in aliũ,vt s̃.de
cõdi.ob cau.l.si exñeᵒ,Gl.dicit,ꝙ vr̃ ꝓuidere ĩ aliũ.s.sibi similẽ,vt
ibi:nõ dissimilẽ,vt hic.q̃d gl.reprehendit,& bene.Dic ergo, ꝙ ibi
loq̃t de ꝯd.ob cau.non de actione de dote.Ita tenet Dy.hic & Iac.
But.in l.ꝯria & ẽt Guil.q̃d est ipsa veritas,vt ĩ.dicam statim.¶ Op.
C.de posth.her.insti.l.fi.Gl.nõ soluit hic.ꝯrio ponit plures solut.
vna est, ꝙ ibi sunt verba ambigua apta referri ad vtrũq; casũ: hic
secᵒ. Circa hoc dic,vt dicã in l.ꝑmodissime.j̃.de lib.& posth.¶ Op.
3 casus † omissus remanet ĩ dispõne iuris cõis,vt l.si vero.§.de viro.
eo.& l.si exñeus.s̃.de ꝯd.ob ca.ergo in casu omisso actio erat cõis
patris & filiæ,nõ solũ filiæ,vt l.ij.§.ꝙ si in patris.s̃.eo.Huius timore
variat̃ lec.huius l.Quidã.n.fatent̃ ꝯriũ,& ita intelligitur hic.q̃d ñ
placet.nã q̃n vna determinatio refert̃ ad duo,debet intelligi vt ea
vniformiter determinet,vt l.iã hoc iure.ĩ prin.& l.Luciᵒ.j̃.de vul.
& pup.Sed hęc verba cõem esse mulieri actionẽ,&c.referũt ad pa
trẽ & exñeũ dotãtẽ.Sed in exñeo nõ est dubiũ quod mulieris est
tota dos,vt in §.accedit.C.de rei vxo.acti.Sic ergo debet intelligi ĩ
patre.Et ista lec.reprobata ponit hic in fi.gl.Reperit̃ tñ in q̃busdã
additionib.ꝙ Dy.tenuit eã,& ĩ additionibᵒ suis reperitur ꝙ tẽuit
aliã,& sic in hoc vr̃ sibi ꝯdixisse.& tñ ista nõ est vera.Vñ alij legũt,
vt gl.dicit,ꝙ hic filia erat emãcipata.q̃d nõ placet,qa est diuinare.
¶ Itẽ qa ſm hoc inter patrẽ,& extraneũ nulla esset dr̃ia,cũ quilibet
diceret̃ exñeus,vt C.de rei vxo.act.§.extraneũ.Dicendũ est ergo,
4 † in casu omisso est actio filiæ integra.Et hoc per rõnẽ,qa eligen
do vnũ casum,vr̃ renũciare alteri,vt C.de ꝑcu.l.maritus.ita dicit
gl.Pro hoc facit qa ꝓuisio hominis tollit prouisionẽ legalẽ, vt l.
6 & habet.§.cũ quis.j̃.de preca.& C.de pact.conuen.l.fi.† Ista ratio
non placet.Nã ꝓuisio hominis tollit ꝓuisionem legalẽ extraordina
riã.Ita loquunt̃ iura præalle.nõ aũt prouisionẽ ordinariã. Ita not.
in l.ij.C.de iure emph.Sed ꝙ actio patris,& filiæ sit cõis,est ordina
ria ꝓuisio legis,ergo,&c.Preterea per ꝓuisionẽ hominis recedi-
tur a prouisione legis circa idẽ,quod est prouisum,vt ĩ l.s̃.alle nõ
autẽ reperitur ꝙ per ꝓuisionẽ factã in vno casu,recedatur à ꝓui-
sione facta in alio casu.Vnde ista ratio hoc nõ ꝯcludit.Tenẽ tñ ꝙ
7 s̃.dixi,ꝙ † actio sit ꝓpriè filię,& ꝙ pr̃ eligẽdo vnũ casũ,vr̃ alteri re
nũciare.Et hoc ꝑ rõnem.vt istos duos casus vniformiter determi
net,& ꝑ casũ l.inter socerũ.§.cũ inter.s̃.de pac.do.ꝙ tenet Dy. in
c.ꝙ ob gratiam,extra de re.iur.li.vj.& Cy.in l.ꝙ fauore.C.de legi.
¶ Ad ꝯria rñdeo & maxime ad l.si exñeᵒ.s̃.de ꝯd.ob cau.ꝙ q̃n dos
dat̃ ꝓmuliere & mr̃imoniũ seq̃t,lex multũ fauet mulieri,& ꝓsumit
donationẽ & stipl'õnẽ mulieris, vt in §.accedit.C.de rei vxo.acti.
7 Sed† q̃n mr̃imoniũ nõ sequitur,lex nũquã fingit donationẽ ĩ mu
8 liere,vt l.si ego.in prin.s̃.de iure do.¶ Vñ ad ꝯriũ casus† omissus re
manet in dispõne iuris cõis.Verũ est,si ille casus respicit illũ euẽ-
tũ cũ mr̃imoniũ nõ ꝯhitur,vt præalle.l.si extraneus.Sed si respicit
euẽtũ,quo mr̃imoniũ ꝯtrahitur,presumitur donatio in muliere
fauore mr̃imonij.Ita loquitur hic & in præalle.l.inter socerũ.§.cũ
inter.¶ Opp,extra gl.& vr̃ ꝙ in casu omisso vir lucretur dotẽ, nec
queratur mulieri,vt l.si filia.s̃.de diuor.& ꝓalleg.l.inter socerũ.§.
cũ inter,s̃.de pac.do.q̃d est vtile scire.q̃n cõiter in oĩbus ꝯtractibᵒ
9 pr̃ vel† exñeᵒ stipulat dotẽ,nisi mr̃imoniũ soluat̃ morte mulieris
sine liberis.Si ergo moriat̃ cũ liberis,ẽ dubiũ vtrũ remaneat apud
maritum,quasi vir eã lucret̃ ex tacito pacto,an remanẽat apud eũ
tanq̃ ꝓ filijs hęredibᵒ mulieris,& sic mulieri videat̃ q̃sita in casu o
misso.Dy.in ꝓalle.cap.q̃d ob gratiã.& Cy.in ꝓeall.l.ꝙ fauore.C.de
legi.innuit,ꝙ q̃ritur marito ex tacito pacto,per tex.in præalle.
§.cum inter.in ꝯtrariũ est hęc l.quę dicit quæri mulieri.Iac.de Bel.
disputauit,& determinauit,ꝙ in casu omisso q̃ritur mulieri ꝑ hãc
legẽ,& per l.Bebius.s̃.de pact.dot.vbi dicit esse casum ꝓ hoc,ꝙ ta
cita ꝓsumptio donationis est in ipsam mulierẽ,vt ꝓalle.§.accedit.
Facit j̃.de le.j.l.seruo legato.& l.si testõr.¶ Ad l.si filias.s̃.de diuor.
rñdeo,in eo ꝙ tex.dicit,ꝙ diuertit,vt virũ lucro afficiat,intellige
ꝙ fuit expressè actũ ꝙ viro quæreretur,muliere diuertẽte,vt l.in-
ter socerũ.in prin.& l.si pater.in prin.s̃.de pact.dot.Ad l. inter so-
a cerũ.§.cum inter.de pac.dota.rñdeo,ꝙ dos retinebatur per mari
tũ pro filijs eius,qui sunt hæredes matris eorum,non ꝙ vir iste lu
b cretur.ᵃ Et ista opi.placet.Pro hoc induco.j̃.de hęre.insti.l.Lucius.
10 cũ gl.suaᵇ† vbi si pr̃ grauat filiũ,si decesserit sine liberis,in casu quo
haberet liberos,nõ vr̃ nec intelligitur per hoc ipsis liberis ꝓuide
re,sed solũ filio suo ꝙ faciat q̃cquid vult.Ita in ꝓposito vr̃ prouide
re filiæ nõ liberis,pro hoc,quia presumptio est ꝙ pater diligit plᵒ
filiam,quã tunc habet,q̃ filios ex ea nascituros,in quibus nulla cã
debat affectio,vt not.in l.q filiabus.j̃.de lega.j.in princ.Ad idem.j.
de cond.& demon.l.Publius.§.fin.Et ꝑ hoc si filia erat sui iuris, po
terit de illa dote testari,& facere ꝙ vult.Contra,dices tu, q̃uo ſm
ista tpa poterat maritus retinere dotẽ ꝙ liberis tãquã pro heredi
bus mulieris,cũ filius familias isto iure nõ habebat hęredes:Dicã
c in l.post dotẽ.j̃.e.¶ Quærit gl.ᶜ† quid si filia ingrediatur monaste
11 rium,Rñdeo,dicit gl.quod tũc cõmittit̃ stipulatio,q̃ tollitur ĩ casu
mortis,

ADDITIO.

¶ §.cum inter.adde post alex.ꝙ sol.Bar.& Iac.de Bal.sequitur clarissime Bald. consi. 144.
incip.punctus quæstio.2.lib.vbi irascitur contra quendam doctor.qui dicebat quod mari
tus lucrabatur dotem a contrario sensu.& ibi dicit,quòd sibi mittet disputationem Iaco.
de Bela. si sibi credere nolebat.De quo vide etiam in suis cõsi.87.& duobus sequent.Bar.
consi.130.pater dedit dotem,
pom.¶ Lucretur.Vide Barb.consi.127.& consi.230.
¶ Quęrit glo.Vide alex.consi.139.in 1.colum.2.volum.Et pro intelligentia huius gl. vide
Carolum Ruinũ,in repetitio.l.Gallus.§.& quid si tantum.de liberis & posthum. Quid au
tem si filia,profiteatur religionẽ capacem,an actio de dote desinat esse communis, & an
co.[illegible] olidetur in patrem vel in filiam vide ibi eum.Et ad dictum Bar.hic vide Cardinalẽ
consi.centesimo quinquagesimo secundo.

a mortis, vt l. Deo nobis. C. de epis. & cler. Secus si deportetur. vt l. ex ea parte. §. in insulam. ff. de verbo. obli. ¶ In contrarium facit. s. pro soc. l. actione. §. publicatione. & ff. de contratab. l. j. in fin. Glo. non soluit. Dic quòd in illis factũ ciuiliter repręsentat eundẽ effectum, quod factum naturaliter, secundum Dyn. & Petr. in præal legata l. Deo nobis, & plene examinabo in l. Gallus. §. & quid si tamen. ff. de liberis, & posthumis.

ADDITIO.

a ¶ Tollitur in casu mortis. adde vltra d. alex. quod non valeret statutum dictans, quod muliere ingrediente monasterium vir lucretur dotem vel dotis partem. Item stante statuto quod vir lucretur dotem vel partem morte vxoris, non lucrabitur si vterq; religionem ingreditur. Ita consuluit pet. de anch. consi. 274. incip. pro & contra.

1 *Pater quando possit agere actione de dote, adiuncta persona filiæ.*
2 *Pater quando teneatur iterum dotare filiam, quę perdidit dotem, & nu. 5.*
3 *Dos si fuit soluta filiæ ex iusta causa, & eam amittat, an maritus liberabitur.*
4 *Patri an incumbat onus probandi quod filia non expendit in iustis causis.*
6 *Pater qui dat filio legitimam pro soluenda condemnatione, non tenetur amplius illi legitimam assignare nec dare.*

§. Si post solutum.

Per solutionem factam filiæ patri actio non tollitur, nisi ex iustis causis soluatur filię non pditurę. h. d. ¶ Op. quod pr vr velle, si n̄ õdicat, vt l. ij. §. volũtatẽ. s. e. gl. soluit. no. Istud verũ in filia, sed ĩ pre requirit expressus cõsensus, vt l. filiusfa. §. inuitus. s. de proc. dixi in l. nõ solũ. s. e. ¶ Opp. quod sine patre nõ põt exigi, vt l. ij. §. quod si in patris. s. e. sol. hic exigit a spõte soluẽte. Dic vt in gl. ¶ Op. s. e. l. iij. in fi. Dicit gl. quod hic ñ cõsumpsit in rẽ patris, & bñ dicit. † Quęro an pr possit agere adiũcta psona filię. gl. dicit quod sic, vt l. ij. §. sed vtrũ. s. e. Alij õ. p l. cũ dos. §. si vero. s. de pact. dot. nec obstat §. sed vtrũ: qa ibi in pmissione, hic in solutione. & hoc tenebat Iac. de Are. Tu dic patrẽ agere adiũcta psona filię, posse intelligi duob⁹ modis. Vno modo põt, alio modo nõ, vt dixi in præal. §. sed vtrũ. ¶ Quæro, qd si filia † consumpsit dotẽ, an iterum pr teneatur eã dotare: g. dicit quod sic. C. de dot. pmis. l. sed si qdã õ. In qbusdã addit. reperit. Dy. tenuisse õ. riũ p l. fideicõmissa. §. si qs decẽ. ff. de leg. iij. Pro hoc adduco quasi expressum casum in l. si socius p filia. s. p so. Puto sic dicendũ, quod si filia perdit dotem sine culpa, & dolo, pr tenetur eam iterum dotare. aliàs sec⁹, vt l. et. §. licet. s. e. Pro hoc est casus. C. de col. auth. quod locũ. ibi, nisi filię possit ĩputari, &c. Ad l. si soci⁹. §. cęterũ. s. pro soc. resp. quod soci⁹ nõ tenetur iterũ dotare, vt ibi, sed pr sic, vt hic. † Quęro, qd si solutũ fuit filiæ ex iusta causa, & ipsa amittat, vel amiserit, nũquid maritus liberabitur, gl. rñdet quod non: qa nec tũc videt solutum: qa perditurę est solutũ. alleg. glo. l. iij. §. sed si mutuans. s. de in rem ver. hic exigit tex. quod iusta causa sit solutũ, & nõ pditurę, & tamen perdidit. glo. arguit pro & contra, quia ex quo perdidit, videtur solutum filiæ perditurę, quod puto verum, quãdo soluit ex iustis causis volũtariis, quę ponũtur. s. l. proxi. & l. quãuis. Sed si soluisset ex causis necessariis, tũc distingue, Aut mulier perdidit istã pecuniã data opera, & similiter procedit ista glo. vt l. iij. §. sed si accepit. s. de in rẽ ver. nisi pater in perdẽdo dolũ cõmiserit, vt l. si vero pro patre. §. versum. eo. tit. Aut fuit pdita casu, & tũc pater non põt agere, vt l. seruus. in prin. de in rẽ vers. & l. iij. §. si mutuatus. e. ti. ¶ † Quęro quis debet probare, an marit⁹, quod mulier in iustis causis expẽdit, an pr quod ĩ causis nõ iustis. Et vr quod pr, vt l. fi. s. de exer. & l. si õ diũ. C. de pre. mi. In õriũ vr l. iij. §. sed si mutuatus. s. de in rẽ ver. Nõ obst. contrariũ: quia sibi soluebatur autoritate iudicis, vel mandatum præcessit. Vltimo no. id quod s. dixi, quod filia quę perdit dotẽ sua culpa, nõ debet iterũ dotari à suo patre. Facit quod si pater dat filio † legitimã pro soluenda cõdemnatione ex forma statuti, quod pr non tenetur amplius ei legare, vel relinquere legitimam. Ad idẽ. ff. de pecu. l. si noxa. & auth. quod locum. C. de colla.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quæro. vide Ias. in §. fuerat. in pe. coi. Inst. de act. & in auth. quòd locum. C. de collatio.

b ¶ Culpa & dolo. communiter hoc tenetur, quicquid dixerint Guil. & Ioan. de Imo. And.

c Bar. ¶ Vltimo no. Vide Bal. in auth. quod locum. & ibi plene Lu. hic alle. & quid in alimentis. Vide etiam Bal. in l. j. §. j. de iu. & iu. Iac. de Are. in l. si libertus, qui operarum. ff. de oper. lib.

¶ Paris. ¶ An idem sit in alimentis. vide Ias. in auth. quod locum. in ii. no. C. de col.

¶ pom. faciunt quæ no. Fely. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. pau. de Cast. consi. 13. in ante. & consi. seq.

d An. Bar. ¶ Facit quod si pater. Vide Bald. in l. post emancipationẽ. ff. de lib. le. & Bal. in d. auth. quod locum. & an tale statutum valeat, vide glo. in rub. de decre. decur.

e ¶ Legitimã. pau. de Cast. hic dicit, quod Bal. in d. auth. si captiui. dicit quod tenebit tãtũ ipsum alimentare, secundũ Old. qui hoc tenet per l. libertus, qui operatũ. ff. de ope. li. vbi patronus perdit ius patronatus, quãtũ ad succedendũ, nõ tñ perdit ius reuerẽtiale, quin ipsum alere teneatur, quod dictũ limitatur secundum Bal. in authen. contra cum rogatus. nisi filius partẽ suã dolo vel lata culpa dissipauerit, quia tunc etiam alimenta perdit. secus si sine culpa. alleg. l. etiam. supra, e. & ita videtur tenere Spec. in ti. qui fi. sint leg. §. i. versi. sed pone. & ita etiam transit alex. sed tu dic, quod Spec. de hac limitatione non loquitur: sed simpliciter dicit, quod si pater emancipat filium, & dat ei partem, & filius iuret de cætero non petere alimenta, quod nihilominus si efficiatur inops, pater tenetur eum alere: quia tale pactum est contra ius naturale.

1 *Nouatio quod tollat præcedentem obligationem ipso iure, & idem delegatio.*
2 *Maritus accipiens debitorem inopem pro dote, quando videatur donare.*

§. Si mulier.

Delegatio pauperis debitoris ignorante muliere, dotis actionẽ nõ perimit, fm glo. Opp. s. mãd. l. iter causas, §. abesse. Sol. dicit gl. spãle est hic fauore dotis. Tu dic quod ibi recepit sciẽter, hic ignorãter, vt ibi no. quod sol. est vera, vt l. si ita stipulatus sum. §. fi. de ver. obli. licet gl. aliter dicat in l. qui satisdare. ff. de fideius. & ibi dixi. Oppo. nouatio † tollit præcedẽtẽ obligationẽ ipso iure. & etiam delegatio, vt l. j. & l. si rem. in fi. ff. de no. Vnde cũ hic sit facta delegatio, nõ põt agi actione de dote, sed debet agi de dolo, vt C. de transa. l. sub prætextu. Glo. ponit plures solu. vna quod hic restituitur vel a lege vel a iudice, quod est ptra hũc tex. q dicit, quod actio dotis ei manebit. dic ergo vt gl. dicit quod est speciale fauore dotis. simile in l. si mulier. §. si dos. s. qd me. cau. ¶ Quærit gl. quid si delegatio est facta constante mat. dic vt in gl. † Quæro ecõtra, quid si maritus accipit pro dote a muliere debitorẽ nõ locupletẽ. Respon. Aut accipit ignoranter, & non imputatur sibi, vt l. promittẽdo. §. si a debitore. s. de iur. do. Aut accipit sciẽter, & non valet ipso iure, quia videtur donare, vt l. cum vir. de iur. dot.

ADDITIO.

a Donare. Ro. contra, quia immo videtur fecisse maritus sub spe quod efficiatur solvẽdo. arg. l. si defunctus. C. arb. tut. & l. cura. §. deficientium. de mu. & hon. & alle. tex. in l. in promittendo. §. si a debitore. s. de iu. do. Ad l. cum vir. responde. quòd ibi apparebat de animo donandi. idem voluit Bald. in d. l. promittendo. & cum eis transit.

1 *Factum eius quis non debet improbare ex cuius persona lucrum sentit.*
2 *Legatum quòd in dubio videtur relictum animo compensandi, & nume. 3.*
Legatũ factũ ab vxore viro quod cõputet in portionẽ q vir lucrat ex forma statuti.

§. Si pater.

a Legatum relictum vr relictum animo compensandi in debitum necessarium. h. d. & est not. §. † No. ex qua persona quis lucrũ sentit, factũ eius nõ debet ĩprobare, vt de re iu. l. ex qua persona. † Secũdo not. quod legatũ in dubio vr relictum animo cõpensandi cũ debito, quod intellige, vt ff. dicam. Opp. ff. ad l. fal. l. pater filiã. in princ. Gl. dicit, & soluit, quod hic filia habebat vltra falcidiam tantum, quod sufficiebat sibi ad dotẽ, quòd placet eo casu, quo filia fuit istituta a patre, sed vbi fuit ei legatum tñ tunc non est curãdum de falcidia. op. C. de rei vxo. ac §. sciendũ. Sol. hic pater expressit quod esset contenta altero tñ, qd est diuinare. Vel dic, vt ibi in viro relinquẽte, hic in patre, & ista est vera ratio, quia vir † est debitor vxoris spõtaneus, q in dubio nõ vr animo compensandi relinquere, vt præall. §. sciendũ. & l. creditorẽ. ff. de leg. ij. Sed hic pater erat debitor ex necessitate, qa cogit filiã dotare, vt l. qui liberos. de ritu nup. C. de dot. promiss. l. fi. ĩ quo debito necessario legatũ in dubio õputatur, vt hic, & ff. de bo. lib. l. et. §. si debita. & C. de inoff. test. l. quoniam nouella, vbi legatũ cõputatur in legitimã. ad idem C. vnde vir. & vxo. auth. præterea. fm Iac. de Are. & bene. † & per hoc pluries dixi quod legatũ factum ab vxore viro computetur in portionẽ, q debet lucrari vir ex forma statuti de dote, vt præalleg. auth. præterea. quod multũ nota. Sed õ hoc facit. ff. ad l. Falc. l. in quantum. & l. id autẽ. & l. quod autẽ. Sol. testator instituẽdo vr voluntarie incidere in illam obligationem, vel verius, cum falcidiam debeat habere iure hęreditario, relinquendo iure legati vr habuisse animũ, quod in falcidia nõ computetur, nisi hoc exprimatur. Secus in aliis quartis, in qbus nõ est necesse quod iure hæreditario habeantur, vt in Trebellianica, vt præall. l. in quartam. ¶ Oppo. de l. hmõi. §. qui seruũ. de leg. j. Gl. dat duas sol. Dy. tenet vltimã, quod ibi cepit esse debitum post mortẽ, de quo non potuit cogitare. ¶ Opp. quod nõ sit lucrum, quia si mulier esset rogata de restituẽdo alteri, sibi nõ imputaret, vt l. mulier. §. cũ proponeret. ff. ad treb. Sol. dicas, hic improprie ponitur, vt in glo. no.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si pater. De hac materia vide Pau. de Cast. consi. 35. incip. videtur dicendum quod vtrunque legatum, & consi. 193. incip. super isto puncto occurrunt tria videnda. volu. 2. vbi etiam ponit, & quid si eadem res in duob. testamentis bis legaretur. vide etiam eundem de materia. consi. 394. incip. in cã quæ vertitur Bononiæ. in vol. 2. & consi. incip. super primo quæsito dicendum videtur dictam substi. vol. 1. ad fi. vide Com consil. 18. incip. fine disputatione, vbi ponit, quid si legat filio pro dote filiæ postea in codicillis legat filiæ, an vtrunque debeatur. de materia vide Ias. in auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. & l. filiæ. C. de leg. intellige tamen istud, quando pater esset debitor dotis, quia ipse promisisset, vel posset cogi ex legis dispositione: secus si fuisset grauatus ab aliquo dare aliquid filiæ, quia tunc relinquendo pro dote videtur donare de suo, vide Comp. con. 133. incip. do. Nic. facit l. ij. C. de dot. prom. De materia quòd debitor necessarius videatur compensare, secus voluntarius. vide Io. de Ana. consi. 3. incip. viso testamento. vbi loquitur de eo cui debetur.

b pom. ¶ Vide Are. consi. 93.

c paris. ¶ Op. C. de rei vxo. Vide Com. consi. 22. incip. testator legauit. col. i. cir. mo.

d pom. ¶ Et ista. Vide pau. & doc. in c. officij. de test. Fed. consi. 3. in fimi.

e paris. ¶ Quod legatum. Vide Ang. consi. 113. incip. quædam dom Marg.

f Ex forma statuti. pau. de Ca. dicit hanc opi. esse tenendam, quicquid dixerint Fed. de Scalis. Ang. Raph. & aliqui tenentes contrarium, quibus vide rhisum per Alex. hic, & vide per Bald. consi. 64. circa fin. 3. vol. vbi refert Fed. de Scalis, & id quod ipse ponit in auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. quid autem econtra, an maritus legando vxori videatur legare animo compensandi cum lucro, quod mulier consequi debeat ex forma statuti? vide eundem Bal. consil. 114. 2. vol. & an legatum dotis videatur factum animo compensandi cum debito, ad quod alius quàm testator tenebatur, vtputa. si filius legauerat si filius testatoris, & frater filiæ similiter legat c. vel aliam summam, an videatur legare animo compẽsandi, vide pau. de Ca. consi. 64. Et an si filia agnoscat legatum sibi factum animo compensandi, sibi præiudicet, vide Bald. consi. 195. 4. vol.

§. Si patri.

Propter pris absentiã necessariã põt solui mulieri cauẽti patrẽ ratũ habiturũ. h. d. ¶ Quæro, q & quot sunt causæ, pter quas Romæ habitare nõ licet. Dic vt in gl. a ¶ Quæro, qd si pater existẽs absens õdicit filiæ per nunciũ, vel epistolam.

ADDITIO.

a ¶ per nuncium. Adde quòd vbi requiritur consensus alicuius in iudicio potest præstari per nuncium, vel epistolam, quòd est notandum ad intellectum l. fi. §. necessitatem. C. de bo. quæ li. etiam tenet Iac. de Bel. per tex. in l. honores. §. fi. infrà de decu. Idẽ tenet Bar. in l. j. C. de decu. lib. x. & in l. filiusfa. infrà de don. Spec. in tit. de actore, §. j. ver. nũquid pater per epistolam. Et inquantum Alex. hic ponit. an banniti perdant ea, quæ sunt iuris communis, vel iura municipalia, adde pau. de Cast. consi. 32.

epiſtolam,ꝙ non ſoluatur.In gl.ſunt opinio.Tu dic,Aut pater habet legitimam cauſam contradicendi,& procedit prima[a] opin. Aut non,& procedit ſecunda,vt probatur infrà proxime.

ADDITIO.

a ¶Et procedit prima.Adde ꝙ Pau.de Caſt.dicit ꝙ iſta diſtinctio eſt bona,ſi pater, duntaxat contradicit,& procuratorem ad agendum non mittit. Si autem mitteret,& eſſet caſus,in quo deberet audiri,quia non eſt bannitus,vel relegatus, tunc ſicut ipſe,ſi eſſet præſens,præfertur filiæ,etiam ſi filia eſſet honeſta,quia exercitium eſt patris,ita & eius procurator præfertur,vt ĵ.ea.l.§.ſi ſoluto. vbi de hoc probatur in ſimili. & tunc poteſt procedere j.opi.quam gl.reprobat,niſi pater ſit turpis perſona,quia tunc,ſicut non audiretur ipſe,ita nec eius procurator.

1 *Pater agens ad dotem pro filia,quando poſſit agere.& nu 4.*
2 *Statuto ſtante quòd mulier nõ poſſit contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum,poterit tamen contrahere ſi conſanguinei nolunt conſentire.*
3 *Filia quando poſſit agere ad dotem abſque patre & nu.4.*
5 *Mulier quæ nimis virum diligit,quando ſit audienda.*

§.Eo autem[a] tempore

Ante lit.conteſt.poteſt filia mutare volũtatem. Itẽ ex cã quandoque daẽ actio filiæ,& patri negatur,vel econtra.h.d. ¶Oppo.de l.hmõi.§.ſi ſtichũ.ĵ.de leg.j.de opt.leg.l.apud Aufidiũ. Gl.ſoluit duobus mod.& bñ,quas ſolu.no.¶Opp.ꝑabſentiã non vr̃ pater ꝯdicere,vt l.ij.in fi.ſ̃.eo.ti.Dic ꝙ hic erat abſens,& expreſſe contradicebat.¶Quæro qualiter filiæ cõſulitur.Dicũt qdam,quod datur curator patri,vel ꝙ filia agit.Iſtã eſt vera quod iſtis caſi,filia agit,vt l.filius.§.ſed & filia.ſ̃.de ꝓcur.facit auth. quod locũ. C.de colla.¶Quæro[b] practicam huius materiæ?Rñ.†aut pr̃ agit,& ſufficit ꝓbare filiã ſcire,vt l.ij.in fi.ſ̃.eo.Aut nihil probat,& admittiẽ cũ cautione de rato,vt ibi dicit gl.Sed ſi filia cõtradicit expreſſe,debet examinari cã contradictionis,& ſi iuſtã cãm allegat. pater nõ audieẽ,vt hic:aliàs ſecus,vt ĵ.eo.l.dotẽ.Dico ẽt ꝙ ſi iudici liqueret,ꝑrem eſſe vilẽ perſonam,põt iudex ex ſuo officio non admittere eũ,vt hic.Et ꝑ hoc dicebã,in quibuſdã ciuitatib⁹ eſt ſtatutũ†vt mulier nõ poſſit ꝯhere,vel teſtari,ſine cõſenſu ꝯſanguineorũ,ꝙ ſi cõſanguinei reqſiti nolũt cõsẽtire,ad iudicis officiũ[c] ſpectat examinare cãm ꝯdictionis:& ſi quidẽ eſt iuſta,bene quidẽ aliàs iudex ꝑmittit mulieri ꝯhere,aut teſtari.vt hic.¶Aut agit† ſine patris cõſenſu,& tũc ſi pr̃ eſt preſens,debet docere de expreſſa volũtate patris.vt ſ̃.ea.l.§.j.Aut pr̃ non põt eſſe preſens,&admittetur filia cũ cautione de rato,vt ſ̃.§.ꝓxi.Aut pater præſens ſiue abſens ꝯdicit expreſſẽ,& tũ examinaẽ cã ꝯdictiõis,vt hoc §.¶†Dic latius practicã,Aut filia ſcit & tacet,aut ſcit,& ꝯdicit.aut ſcit,& ꝯſentit,aut dubitatur vtrũ ſciat,vel nõ.Primo caſu,aut filia eſt præſens,aut abſens:ſi præſens,aut habet cauſam cõtradicẽdi,&per officium iudicis ſuppleẽ & hr̃ pro contradicente,vt hoc §.verſi. nec nõ.Aut non habet cãm cõtradicendi, & habetur pro cõſentiẽte,vt dicto §.ſi volũtatẽ.Sed ſi filia eſt abſens,& tũc aut filia ſe abſentauit,quia verecundabatur cõtradicere patri in ꝓſentia,& tunc ꝓ cõtradicẽte habeẽ:Ideo examinatur cã cõtradictionis an ſit iuſta, vel iniuſta,vt hoc §.verſi.ſed ſi latitet. Aut iõ ſe non abſentauit,& hr̃ ꝓ cõſentiẽte,vt d.§.ſi volũtatẽ.in fi.Quod intellige,niſi habeat iuſtã cãm cõtradicẽdi,quo caſu ſi filia taceat,& cã iudici apparet, debet iudex filiæ ſubuenire,vt hoc §. ver. necnon ꝙ poteſt in abſente intelligi,ſi ſe nõ abſentauerit ad iſtũ finẽ. Secũdo caſu principali,quãdo expreſſe cõtradicit,& tũc ſiue præſens, ſiue abſens, debet iudex cãm cõtradictiõis examinare,vt hic in vltimo reſpõ. Tertio caſu[d] principali qñ conſentit,& tunc nõ eſt dubiũ ꝙ patri datur actio,niſi filia reuocet ante lit.cõteſta.vt in prin.huius §. Quarto caſu,qñ dubitatur an ſciat,an non,tũc eſt locus cautioni de rato.Ita intelligiẽ §.iſte,vt in l.ij.§.fi.ſ̃.e.Ex hac diſtinctione collige plene quæ ſ̃.dixi.¶Quærit gl.hic dr̃ nõ audiendam mulierẽ quæ nimis virũ diligit,an in hoc ſit diſtinguendum,ſi vir meruerit,vel non.In gl.ſunt opi.Dy.vr̃ tenere vltimã,ſ. ꝙ nõ curatur de meritis mariti,vt l.iubemus.§.j. C. de ſac.ſan.eccl.Alij dicunt contrarium.Puto hoc relinquendum arbitrio iudicis,vt hoc §.

ADDITIONES.

a Pom.¶Eo autem.Pro intellectu huius §. vide Iaſonem in l.ſi conuenerit.ff.de iuriſdictio.om.iudi.

b ¶Quæro.Vide Alexã.conſ.54.2.vol.Fel.in ca.cum acceſſiſſent. de conſti.Rom.conſ.36. Pau.conſ.55.in 2.vol.

c ¶Iudicis officium.Adde poſt Alex.Rom.conſ.36.& Bal.in cap.1. per illum text.de conſue.recti feu.in leg.1.C.de nup.& in l.1.C.qui admit.in fin.vbi multa pulchra in hac materia.Petr.de Ancha.in repe.ca.canonum ſtatu. de conſti.in verſ. tranſeo ad ſtatuta,quæ quandoque prohibent.Bal.in l.in coniunctione.& l. viduæ.C.de nup.vbi dicit ꝙ iudex loco iſtorum poterit ſurrogare alios propinquos,limitat in rubr. C.de contrahen.empt. niſi ſtatutum requireret præſentiam propinquorum,& iudicis decretum. Nam tunc iudex non poterit ſupplere defectum propinquorum recuſantium per no. per glo.in l.fin. in verbo,perſona.C.ſi propter pub.penſi.& ſequitur Bal.in l.dudum.de contrah.ſtip.ſubdens cautelam ꝙ adhibeatur iudex ad interponendum decretum ſuum,alius ad ſupplendum defectum propinquorum,per id quod in ſimili habetur in l.fin.§.j.C.de iure delib. de quo per Bart.in l.cum hæres inſtitutus.ĵ.de acqui.hær.per.Bart.Ang.& Bald.in l.turpia.§.j.ĵ.de leg.j.Et quòd iudex in loco nolentium conſentire,poſſit alios ſurrogare,tenuit Abba.conſilio 65.2.libro. Et an ſolennitates ſtatuti requiſitas tempore contractus habeat validare ſi deinde interueniat,vide Rom.conſilio 54.Et inquantum hic Ale.truffatur de Rom.breuitatis cauſa,vide Rot.in antiquis in titu.de appe.deciſ. 222.incip.vbi appellatur à tribus,ſi vnus ſolus deſerat,&c.Inquantum etiam Alexan.tangit de inſtrumento guarentigiæ,adde quòd ſtante ſtatuto, quòd inſtrumenta guarentigiata habeant executionem paratam,ꝙ mulier agens in caſu l.ſi conſtante.non habebit executionem paratam,vt voluit pet.de anch.conſ.118.Et quod ſit inſtrumentum guarentigiæ,& quæ inſtrumenta habeant executionem paratam.dicit pau.de Caſtr.conſ.73.& ibi etiam vide de eo quod tangit hic Alex.quòd quando ſolennitas requiritur à principio in aliquo actu,non ſufficit quod ex poſt facto adhibeatur: item inquantum in 3. limitatione dicit,quòd inſtrumentum depoſiti de iure communi habeat executionem paratam,hoc videtur intelligendum verum in depoſito naturali,vbi apparet de numeratione, ſecus vbi apparet depoſitum confeſſionatum,& hoc per ea quæ voluit Bal.conſ.332.in fin vbi dicit, quòd priuilegium datum depoſito,quòd non admittatur compenſatio, habet locum in vero depoſito,arg.l.aſſiduis.qui pot.in pig.h. b.Ex quo etiam notare potes,cũ priuilegia dotis non habent locum in dote confeſſata.Et prædicta videntur intelligenda,n ſi ſit renunciatum exceptioni non num.pec.per ea quæ idem Bal.voluit conſ.362.2.lib.Inquantum etiam Ale.tangit,an filius dicatur aliquid facere metu,vel reuerentia.Vide Paul.de Caſt.conſ.187.

d Pom.¶Caſu.Vide Ab.in c.nulli.de iurepa.c.tuæ,&c.relatum.de cler.non reſiden. Et vide Lud.Roma.in conſ.35.incip.viſa diſceptatione.vbi ſingulariter loquitur quãdo ſine iuſta cauſa contradicitur.

1 *Coniunx debet eſſe particeps pœnæ infortunij,non pœnæ delicti*
2 *Excuſatus à muneribus propter morbum quando dicatur perpetuo excuſatus.*

§.Si maritus

Furioſus non poteſt coniugem repudiare,nec ipſe poteſt ex hac cauſa repudiari,niſi furor ſit intolerabilis.h.d.¶Opponitur.C.de do.inter vir.&vxo l.res.Glo.non ſoluit.Dic ꝙ hoc non eſt delictum,ſed infortuniũ. ¶Vnde allegatur,ꝙ†coniũx debet eſſe particeps pœnæ infortunij,non pœnæ delicti,ſecundum Dyn.Vltimo[b] not.text.qui dicit nulla ſpes ſanitatis ſuperſit,ꝙ ſi ſemel†quis eſt excuſatus à muneribus propter morbum,cuius ſanitatis nulla eſt ſpes, ꝙ hoc prodeſt ſemper,vt hic.facit ĵ.de vac.mu.l.pe.in princ.Secus ſi ſit excuſatus propter morbum ſimpliciter,quia poteſt eſſe vno tempore ſanus,alio tempore morboſus,C.qui morbo.l.podagræ.lib.x.Facit l.ſpadonem.§.qui abſolutus.ĵ.de excuſa.tuto.

ADDITIONES.

a ¶Furioſus.Qualiter probetur furor vltra loca vulgaria.Alex.conſ.140.1.vol.Barba.conſ. 60.2.lib.per Pet.de Anch.conſ.5.

b ¶Vltimo.Paul.de Caſt dicit contra Bar.facere,quia comperta veritate error cedit veritati,vt in c.veritate.8.diſ.& quòd habetur in c.fraternitatis.de frigid.& malef. Vbi dicit ipſe,quòd aut immunitas propter aliquam cauſam quæ erat vera tempore cõceſſionis,poſtea tamen deſinit eſſe vera,& tunc non finitur immunitas,& habet locum regula illa,ꝙ decet priuilegium eſſe manſurum,& ita loquuntur alleg.primo loco,ſi bene inſpiciãtur. Aut conceditur propter aliquam cauſam,quæ communi æſtimatione putatur vera,tamẽ ex poſtfacto apparet,quòd non vera erat,& tunc finitur immunitas tanquam concedentes fuerint decepti,& ita loquuntur allegata pro 2.par.& iſta eſt veritas ſecundum ipſum. Et ex his poteſt etiam decidi quæſtio,quòd ſi pater fuit excuſatus à muneribus propter numerum liberorum,iuxta l.ſemper.de iure immu.quòd ſi poſtea filij moriantur debet durare immunitas,quia habuit principium à cauſa vera,& hoc voluit Io.And.in reg.decet.de reg.iur.vide tamen de hoc Bal.conſ.101.3.vol.

1 *Maritus cogitur vxorem alimentare ad inſtantiam conſanguineorum vxoris.*
2 *Dos ſequeſtratur ſi vir ea abutitur.& nu.4.*
3 *Vir alimentat vxorem nullum dotem habentem.*
5 *Vxor debet ali ſecundum redditus,qui percipiuntur ex dote.*
6 *Vxor diues cogitur alere virum inopem*
7 *Bona mariti quòd ſunt obligata vxori pro alimentis.*
8 *Dominus tenetur facere famulo infirmo expenſas modicas,non magnas.*
9 *Medicinæ quòd ſint præſtandæ illi,cui alimenta debentur.*

§.Si autem in ſæuiſsimo.

Maritus cogitur vxorem furioſam alimentare & ſi dotem diſſipat,dos ſequeſtrabitur.h.d.¶†Not.ꝙ ad petitionem cõſanguineorum cogitur maritus alimẽtare vxorẽ,arg. ĵ.de lib.cau.l.2.& 3.de app.l.non tantũ,& ĵ.qui pe.tut.l.2.¶†Not. dotem ſequeſtrari,ſi vir ea abutitur.Opp.ꝙ†vir debet vxorẽ alere[a] etiam ſi nulla dos eſt,vt l.quod ſi nulla.ſ̃.de relig.Sol.glo.ſubdit maxime.Dy.hic,an vir cogatur[b] vxorem alere, ponit aliqua verba Iac.de Are.plenius,quàm Cy.refert C.de neg.geſ.l.ꝙ inuxorem.dic vt ibi.Opp.†ꝙ dos nõ debet ſequeſtrari,vt C.de ꝓhib.ſequeſtr.l.j.Gl.dicit ꝙ iſtud eſt ſpãle.Sed ad hoc opp.ꝙ marito diſſipante nõ debet dos ſequeſtrari,ſed vxori aſſignari,vt ĵ.eo.l.ſi cõſtante.in prin.& l.vbi.C.de iure do.Sol.cõtraria loquuntur qñ vir diſſipat bona ſua,hic autem erat diligens circa bona ſua, ſed tantum

ADDITIONES.

a Pariſ.¶Vxorem alere,Qualiter maritus teneatur vxorem alere,ſiue ſit dotata ſiue non, vide late Rom.conſ.517.col.1.& 2.

b ¶An vir cogatur.Secundum Pau.de Ca.quòd in cã pia pñt cognati implorare iudicis officium propter eorum intereſſe,rõne ſanguinis,facit l.1.cum ſeq.de lib.cau.nec habebunt cauere de rato:quia agunt nomine proprio,non nomine cognati,facit l.non tantum.de appel.& an maritus cogatur reſtituere dotem mulieri,quæ non eſt in eius ſeruitio,viri culpa,vide Bal.in l.fi.C.de ſen.quæ ſine cer.quan.tenentem ꝙ ſic per l.is.§.1.de iure do.De quo etiam per Io.An.in tit.de dot.poſt diuor.reſti.§.nunc.in addi inc.Odof.Et licet communis concluſio ſit,quòd maritus alere cogatur vxorem,tamen ſi dos ſit promiſſa,& nõ ſoluta,non cogitur,per glo.in auth.de non eli.ſecundo nuben.in §.illud.verb.onera,& ſecundum Pau.de Ca.& bal.hic,& licet cui debentur alimenta,debentur etiam medicinæ, vt voluit Spec.in titu.qui fil.ſint leg.ver ſed nunquid is,& facit tex.in l.1.§.mulier. infrà de ven.in poſſ.mitt.tamen appellatione cibariorum,non veniunt medicinæ , ſecundum Aug.qui alle.l.ſicut impendia.ſuprà de vſufr.& probatur in l.in rebus.§ poſſunt.ſuprà cõmo.& ibi Bal.& quia dixi ſuprà Bal.tenere,quòd vxori,quæ ſine ſui culpa nõ eſt cum viro,teneatur vir reſtituere dotem ſecundum Bal.vide de hoc Pau de Ca.tenentem cõtrarium conſ.292.incip.viſo quodam libello,vbi dicit quòd propter expulſionem de domo vel malam tractationem.quòd mulier non poteſt ſolum petere alimenta.Et ibi etiam dicit,quòd ſi fructus dotis excedunt alimenta,quòd vltra alimenta maritus poteſt per ſe retinere,ſicut.ſi non eſſent ſufficientes,tenetur de ſuo alere.Et quid ſi dos ſit promiſſa poſt confeſſionem mariti de recepto,& per xxx.ann.vxorem aluerit,an poterit trãſigere cum vxore vir,ratione alimentorum præſtitorum,ad effectum,ne eius hæredes moleſtentur vigore ſuæ confeſſionis,& ſi partem repetit tempore matrimonij an & illam partem poterit diminuere vigore tranſactionis alimentorum?vide Abb.conſ.85.2.lib & dum all.gl. in auth.de non eli.ſecundo nub.Ro.conſ.517.dicit ſe nunquam reperiſſe glo.vnde ibi reprehendens Mod.conſuluit,ꝙ ſi viro ſit promiſſa dos,ꝙ non poſſit agere ad alimẽta,ſi eſt in eius ſeruitio vxor,nec ſit bona diſtin.Mod.ſ.quod,Aut maritus proteſtatus eſt,aut non, & ſiue mulier ſit ſana,ſiue infirma,immo cogatur vir in omnem caſum,ex quo eſt in eius ſeruitio mulier,ipſam alimentare,vel etiam ſi non ſit in eius ſeruitio,viri culpa. Et quòd cauſa dotis dicatur cauſa pia,voluit Ioan.de Ana.conſ.57.Et Bar.hic adde alex.in conſ.7. col.1.circa princ.in 2.vol.

tum dissipabat dotẽ. Dixi plene in l.si cõstante.ĩ.eo.dic vt ibi. Quero,† ꝙ dicitur ſm dotis quantitatem, quomodo intelligitur? dicit Iac.de Are.i.secundũ reditus, qui percipiunẽ ex dote, vt ĩ.de ali.& cib.leg.l.cũ vn⁹.§.fi.¶ Quæro,† an vxor diues cogatur [a] alere maritũ inopẽ? docto.dñt ꝙ sic, argu.hujus l.& C.vnde vir, & vxor.authen.præterea.quod tenet Specu.in tit.q fil.sint legi.§.j.ver.quid si mulier est locuples. Quæro, nũqd bona mariti [b] sint obligata pro †alimentis. Iaco.de Are.determinat ꝙ sic, vt C.de rei vxo.act.§.& vt plenius.nã ex dote debentur alimenta, vt hic, sicut vsuræ qñque debentur ex pecunia. Ad idẽ C.de iure do.l.ꝓ onerib. Sed res obligatæ pro sorte sunt ꝓ vsuris obligatæ, vt s̃.qui pot.in pig.ha.l.Lucius.ergo res obligatæ pro dote, sunt obligatæ, ꝓ alimentis. Facit de ali.& cib.leg.l.Lucius.& de ann.leg.l.Caius.cum sua glo.ferẽ tñ quod Gui.de Suz.dixit contrariũ. Et idẽ determinauit quidã, qui vocaẽ Io.Ruff.de Parma, quia nulla lege cautum reperitur ꝙ res sint obligatæ, ꝓ alimẽtis. Sed vt vidistis, Iac.de Aret.dicit, ꝙ immo reperiũtur obligatæ, sicut ꝓ vsuris.¶ Quæro an dñs teneatur præstare expensas famulo infirmo? Rñdeo,† si expensa est modica debet præbere, si magna, tunc secus, vt colligitur s̃.e.l.diuortio.§.impendia.& quod ibi dixi, coniuncta l.j.ĩ.ti.j.& quod ibi dicam facit l.in reb.§.pñt.s̃.commo.& s̃.de ædil.edi.l.item si serui.§.j.& ita determinauit Iac.de Aret.vltimo ex isto §.not.† ꝙ illi cui debentur alimenta, sunt præstandæ medicinæ, vt ĩ.de verb.sign.l.verbo, vicinus. Adde l.sicut impendia.s̃.de vsufr.quam nullus alle.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Diues cogatur. Vide Alex.cons.56.in 4.vol.

b ¶ Quæro nunquid bona mariti.pau deCa.in sua lect.de hoc non facit mentionem cons. tamen 8.dicit, quòd stante matrim.videtur obligata.& ita dicendum est intellexisse Spe.& Bar.sol.matr. Et subdit, quòd si per statutum taxatur certa quantitas pro alimentis, videtur idem dicendum, vt pro eis bona sint obligata, vt pro dote, sicut de iure communi constante matri.vel post, intra annum, quia eadem est ratio, & ista obligatio, & hypotheca fuit contracta ab ipso principio dotis datæ scilicet tam pro illa quam pro alimentis, quæ in futurum incipient deberi ratione tardatæ solutionis.l.1.cum ibi no.ff.qui pot.in pig.ha.sub dubio tamen h.d.ale. dicit quòd pau.de Castr.dicit obtinuisse tres sententias, potest dixisse, in meo tamen non habeo. præterea d.alex.non facit mentionem de statuto, de quo loquitur pau.de Cast.sed ipse simpliciter dicit, sibi idem videri sol.matrimonio vt bona sint tacite hypothecata pro alimẽtis.eadem ratione, vel maiori, vt hic per eũ. Sanius videtur fecisse pau.relinquendo sub dubio, quia Roma.consi.454.in fin.inci.omnipotentis Dei, &c. In re præsenti quatuor, vbi refert Specu.Barto.& Bald.in l.Lucius.& in l.vni.C.de rei vxo.acti.& firmat non esse obligata, verum est quòd erat in casu solut.matrim.tamen ipse non specificat, sed similiter dicit de statuto, de quo loquitur pau.de Cast.quod nec tunc sint tacite hypothecata, quia dicit ipse, licet constitutio municipalis det vxori post mortem mariti facultatem alimenta petendi, de tacita hypotheca non dicit. Vnde casus hic omissus remanet in dispositione iuris communis.l.si extraneus.suprà de condi.ob cau. Et idem firmat abb.consi.43.incip.Iesu Christi.2.lib.& ibi clare dicit, quòd solut.matrimo.sibi placet opin.Barto.& etiam dicit de statuto alia ratione, quia statutum satis operatur ad obligandum hæredes ad alimenta, absque eo quòd tribuat tacitam hypothecam.

§.Item pater. Pater potest agere pro se & filia furiosa, & pro ea repudiũ mittere.h.d. Et op.s̃.pro xi.§.sol.ibi in femina sui iuris, hic in ea quæ est in potestate patris, pro qua potest pater mittere libellum repudij. Op.furioso nõ potest solui, vt l.quod si forte.§.pen.& l.si seruus dare decem iussus esset.ĩ.de Sol. Male ergo dicit hic ꝙ pater petit dotẽ filiæ sibi reddi, vt furiosæ. Sol.dic filiæ ve, hoc est, sibi nomine filiæ.

§.Si soluto. Patre furente, eius curator, vel filia de dote agit: idem in patre capto.h.d. No. ꝙ patre nõ valente agere agit filia, vt l.filiusfa.§.sed & filia.s̃.de procu.

1 *Soluere mihi vel alij de mea voluntate, est idem.*
2 *Pater quando teneatur pro dote data filio.*
3 *Filium esse hæredem patris, an probet creditor.*
4 *Pater quando cogatur consentire filio recipienti dotem, vel illã promittere.nu.5.*
6 *Filius accipiendo vxorem non congruam poterat de iure digestorum exhæredari.*
7 *Simplex consensus patris filio an sufficiat ad ipsum obligandum pro dotis restitutione.*
8 *Dotis lucrum an teneatur alter frater aliis communicare.*

§.Transgrediamur. Hæc actio datur cõtra maritũ, si ipse dotem receperit per se, vel per alium. Item cõtra socerũ si sibi, vel eius nomine, vel iussu soluta est, aliàs de peculio tñ tenebitur filius insolidũ.h.d. Primò loquitur de viro sui iuris. Scđo in eo, qui est in patris ptãte. Secunda ibi, sed si filius. Item iste §.seipsum cõtinuat.† No. ꝙ non refert, an mihi, vel alteri de mea voluntate soluatur. Aduerte hic, & opp.gl.de sol.fugitiuus.dicit glo.fallit ibi, & bene. Rõ patet ibi in text. ad idẽ opp.C.de thesau.l.j.§.in alienis.lib.x. Sol.silr fallit ibi, rationem dic, vt ibi. Item oppo.de l.cum fundum.§.quæsitum.ĩ.de vi & vi arm.dicit gl.fallit ibi. Tu dic vt vbi per Dy.in c.pt quis.extra de reg.iu.lib.6. Op.& vr̃ quod licèt† pater accipiat, filius tamẽ teneẽ vt l.si pupilli.§.j.s̃.de neg.ge.ꝓpter ꝙ glo.hic distinguit an quis dederit contẽplatione patris tñ, aut filij tñ, vel vtriusq;. Tu autẽ clarius distingue sic. Quandoque pater solus recipit nomine suo, [a] & solus teneẽ, vt hic. filius vero non nisi sit hr̃s patris, vt hic in fine. Quandoque pr̃ recipit nomine filij tñ, hoc acto, vt ipse nõ teneatur, & tunc solus filius tenetur si habet ratũ, sicut si solus recepisset vt hic. recepit.n.per aliũ. Quandoq; pater recipit nomine suo, & filij ratũ habentis, & tunc vterque teneẽ, vt l.fi.C.de do.cau. Qñque solus filius recipit, & sine patris iussu, & tunc solus teneẽ, non pr: nisi de peculio, vel de in rem verso. vt hic. Aut recipit patris iussu, & tunc distingue, vt glo. Aut habuit animũ obligãdi alterũ tñ, aut vtrunq;. Sed si dubitetur cuius cõtẽplatione dederit, intellige quòd dederat cõtẽplatione vtriusq;, ar.l.in ambiguis.s̃.de iur.do. ſm Iac.de Aret. Oppo.s̃.de pec.l.in bonæ fidei.& l.depositi. Sol. illud quod dicit patrem teneri de peculio tñ, intellige nisi res extent dotales, tũc.n.ad illas teneretur insolidũ, vt ꝓbatur in cõtrariũ, & ẽt ĩ.ꝓxi.§.¶† Quæro cui incũbit on⁹ ꝓbãdi, an creditori ꝙ fili⁹ sit hæres, an ipsi filio: quia abstinuerat. Gl.dicit quod creditor debet ꝓbare, vt C.si mi.se ab hæ.absti.l.i.de hoc dixi plene in l.necessariis.ĩ.de acq.here.¶ Quero an pr̃† cogaẽ cõsentire filio obligãti se, & bona sua ꝓ restõne dotis quãti fili⁹ accepit? Vr̃ quòd nõ, vt l.honores.in fi.de decu.& ĩ.ad muni.l.ij. In ꝯrium vr̃ l.qui liberos.s̃.de ri.nup.& C.de do.ꝓmis.l.fi. Dy.determinat ꝙ cogitur per l.fi.§.fi.de susp.tut.& l.si quis inter.§.Impator.ĩ.de excu.tut. Alij ꝯ: qa nõ reperimus, ꝙ cogatur se obligare ꝓ dote filij, sed bene cogitur filio assignare dõnem ꝓpter nup.vt l.fi.C.de dot.promis. sed si ad vtrunq; teneretur, esset inconueniens. Et hoc puto verũ in his partibus, in quibus fiunt dona.pp nup. Debet enim esse æqualitas, vt sit tanta donatio, quãta dos, vt C.de don.ante nup.auth.dos data.& in auth.equalitas.C.de pac.conuen. Sed in partibus† in quibus non est hæc cõsuetudo, an pr̃ cogatur ꝓmittere dotem, vr̃ mihi sic distinguẽdũ. Aut filius non accepit sibi personã congruam, sed vilem, quæ sibi non congruit, & tunc pater non cogitur promittere, immo† ſm ista tempora erat iusta cã exheredationis, vt l.nõ tñ.§.si emãcipatus.ĩ.de ꝯtratab. Sed si filius acciperet honestã ꝑsonã: tũc cogitur pr̃ promittere dotẽ, ne mr̃imonium impediatur.arg.l.qui liberos.de ri.nup.& l.fi.de susp.tut.in fi.& l.si qs inter tres.§.Imperator.ĩ.de exc.tut. maximè si pater consensisset matrimonio.arg.l.honores.in fi.de decur.& l.2.ĩ.ad munic.¶ Sed quæro an sufficiat,† ꝙ pater ꝯsentiat filio recipienti dotẽ? vr̃ ꝙ nõ: qa per simplicem cõsensum pater nõ obligaẽ, nisi de peculio, vt l.Lucius Titius Caiũ.ĩ.de admi.tut.& l.j.s̃.qđ iussu. Rñ.& dico, ꝙ sufficit ꝙ pater simplr consentiat, & ꝑ hoc obligatur ipse, & eius bona. Pro hoc do regulã, ꝙ vbicunq; cogiẽ pater cõsentire, & se obligare simplr cõsentiendo se obligat, vt l.si filius.[b] ĩ.de tut.& præal.leg.l.si quis inter tres.§.Imperator.ĩ.de excu.tut. Dic ergo qñque pater cogitur consentire, nõ tñ se obligare.& tunc cõsensus eum nõ obligat, vt l.cum nõ solũ.§.necessitate.C.de bo.quæ lib. Quandoq; cogitur consentire, & se obligare, & tunc simplex cõsensus eum obligat, vt dixi. Quandoq; non cogitur cõsentire nec se obligare, [c] & tunc simplex consensus nõ obligat eum, nisi de peculio, vt no.in d.l.Lucius Titius Caiũ.ĩ.de admi.tut.& no. in l.j.s̃.qđ iussu.¶ Quero, [d] pone† ꝙ filius lucretur dotem, an cogatur eam fratribus communicare? Dyn.dicit, Aut lucratur eam patre viuo, & tunc tenetur eam cõmunicare fratribus: aut eo mortuo, & tunc secus, vt l.ij.C.fam.erc.& ibi Cy. Item ad literã pro hoc vr̃ casus in l.dotem.ĩ.de cast.pec.secundum vnã lect.& l.actione.§.fin.& l.seq.s̃.ꝓ soc.quod mihi placet, ſm ista tpa, hodie puto ꝯrium: nam quod filius lucratur ex dote, est aduẽtitium, vt C.de bo.q̃ lib.l.j. ergo nõ venit in collationem, vt l.fi.C.de colla.& istud est verissimum.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Distingue. Vide Raph.Cuma.cons.40.in 2.dub.

b ¶ L.si filius. Idem tenuit Spec.in tit.de dote post diuor.§.formatis.ver.sed quid si filius.& idẽ Bald.Ang.Io.& Pau.de Ca.vbi dicit se habuisse quæstionẽ de facto, quòd quidã filius mente capti recepit dotẽ, & sic pater non potuit se obligare, & ipse filius fefellit, & mulier volebat ire contra possessores bonorũ patris, dicebatur ꝙ non poterat, quia pater non se obligauerat. Dicit se rñdisse quod immo possit, quia si fuisset sanus mente, potuisset cogi, & latius per eundem cons.176.etiam dicit Pau.cons.219.vol.1.quòd non solum bona patri censentur obligata pro dote filij ipso viuente, sed etiam si filius post mortem patris ducat vxorem, censetur illa obligatio causata viuente patre. dicit etiã idem Pau.de Ca. ꝙ si filius vult recedere à patre ex iusta causa, si esset emãcipatus potest cõpellere patrem ad dandum sibi dotem, si autẽ non sit emancipatus, iudex habet super hoc prouidere. Bal.cons.19.4.vol.vbi alleg.Dy.ita consuluisse, non facit hanc distin.nec do.pet.de Anch.cons.239.qui similiter alleg.Dy.ita consuluisse. Sed an valeat pactũ, quod facit pater cum recepit dotem vna cum filio.s.quòd non teneatur, nisi in tantum, quantũ erit portio contingens filio? Vide Bal.cons.206 1.vol.

c Paris.¶ Nec se obligare. Adde Franc.cons.29.& paulo post ibi Dyn.dicit aut lucratur.vide Rom.cons.96.

d ¶ Quæro. Alex.hic plures affert opi.& in illa residere videtur, ꝙ Aut statutũ dicit, qui recipit dotẽ eã lucretur, tũc quia verba pñt verificari in patre, lucrum sit conferendum. Aut dicit vir lucretur, & tunc lucrũ non cõicabitur, vt hic latius per eũ. Verũ quia pau.de Ca.aliam facit distin.omissis varietatibus lecturarum, vobis offero quod Lud.Rom.consuluit cons.406.qui refert quinque opiniones, quas causa breuitatis omitto, vna excepta, quam ipse approbat, & dicit ꝙ vltima fuit æquissima, & vera opin.Bar.in tract.de duobus fratribus.1.part.princ.quæst.vlt.quam secutus fuit Bald. in l.2.ff.famil.er.distinguendo quòd aut ipse pater solus sustinuit onera matrimonij, & tali casu cum lucrum quæratur patri tanquam ex re eius quæsitum, qui onera matrimonij sustinuit, merito venit fratrib.communicandum. Aut vterq; onera matrimonij sustinuit.s.& pater, & filius, & inter vtrunque lucrum diuiditur pro rata onerum supportatorum, arg.l.secundũ naturam.de reg.iur. Et pars patri obueniens est inter fratres diuidenda, per d.l.2.pars autem fratris minime, tanquam aduentitia, per d.l.fi.iuncta l.1.aut onera matrimonij sustinuit solus filius, & tunc soli filio illud quæritur, non autem patri, igitur non venit cõmunicãdum, vt d.l.fi.hoc autem membrũ vlti.recte probatur in d.l.si is qui stichum.ver.ibi dos.s̃.de iu.do.& in l.si maritus.& in l.si filia.§.hoc amplius.s̃.fa.erc.& in l.1.§ cautione.C.de rei vx.act.& hanc vltimã esse verissimam existimo, q̃ ego primo probo per text.sing.iuncta gl.s̃.pro so.l.quod si eo tẽpore.vbi videtur ꝙ lucrum dotis proueniens vni ex sociis omniũ bonorum, cõicari debet aliis, si alij onera matrimonij sustinuerunt, ecce ergo, ꝙ ad considerandum cuius sit lucrum dotis, consideratur penes quem sint onera matrimonij. Secundo probo, vbi nulla sunt onera matrimonij, ibi nulla dotis constitutio, & consequenter nullum dotis lucrum cadit, vt formaliter dicit tex.suprà.de iu.do.l.Iulianus.& l.si pater mulieris.in fin.nec huic considerationi refragatur text.in leg.1.& 2.C.de bon.quæ lib.inquantum vult, quod ad instar aduentitiorum pater habeat vsumfructum lucri municipalis filio obuenientis, & consequenter in eodem nullo modo sit collationi locus, per d.l.fin.C.de collat.quia possunt dictæ leges intelligi de eo lucro, quod non prouenit marito mera vxoris liberalitate, & ꝙ non conceditur propter onera ma

ra matrimonij. Et quòd illud sit verum probatur, quia huic casui copulatur alter casus in dictis legibus. s. de lucro ex bonis mariti proueniente vxori, cuius etiam pater vsumfructum habet, & tamen illud vxori non conceditur ob matrimonij onera, quæ solus vir subit. s. pro oneribus. Et quòd habeatur ratio personæ, quæ sustinuit onera matrimonij, tenuit Ab. cons. 97. 2. lib. vbi dixit illud Bar. in tra. suo de duo. fra. esse not. & vide Bal. cons. 80. 5. lib. & vnum verbum per Card. cons. 37. Adde tu, & vide Petr. de Vbal. in tract. de duo fra. q. 5. princ. verb. 16. quæro. vbi dicit quòd in fratrib. sociis omnium bonorum tale lucrum communicabitur.

1 *Empta res de pecunia dotalis est dotali. vide etiam nu. 7.*
2 *Dos putatiua retinetur propter impensas.*
3 *Dos putatiua repetitur condictione sine causa.*
4 *Ratio quare in rebus extantibus mulier præfertur domino.*
5 *Mulier pro dote putatiua an habeat hypothecam. & nu. 8.*
6 *Dos putatiua habet priuilegium in personali.*
9 *Vxor in matrimonio vero, quibus præferatur in actione de peculio.*
10 *Vendens boues pro pretio non soluto, non potest petere boues, & idem in mutuante pecuniam, vt boues, quis emat.*
11 *Dos, & quasi dos, est quid vniuersale.*

§. Si mulier Vxor putatiua habet quasi priuilegium in actione de peculio contra omnes, præter quã contra dominum mariti putatiui, & contra ipsummet virum in rebus extantibus, quæ propter impensas potuerunt retineri. h. d. cum l. seq. & est not. ad materiam putatiuam. ¶ Opp. hic dicitur ꝙ res empta de pecunia dotali, est quasi dotalis. ꝯtra s. de iur. do. l. ita constante. Sol. si matrimonium † esset verum, res vere essent dotales, sed quia hoc non est, ideo dicuntur quasi dotales, secũdũ glo. ¶ Opp. ꝙ non possit retineri propter impensas. C. de rei vxo. act. l. j. §. sed nec ob impẽsas. Quidam dicunt, ꝙ hic corrigitur. dic † ꝙ hic in dote putatiua, in qua nihil corrigit̃, ibi in vera. quæro, quare dicat, quasi priuilegium? dicit glos. quia non est vere matrimoniũ, quia si esset verũ matrimoniũ, tũc. n. esset verũ priuilegiũ. ¶ † Quæro qua actiõe repetit̃ ista dos? Rñd. cõdictiõe sine cã, vt l. auũculo. de cõdi. sine cau. ¶ Quæro, q̃ est rõ, cur in reb. extantib. mulier p̃fert̃ dño? † Rñdeo, qa illæ non sunt peculij, iõ dñs de his non põt deducere, vt l. depositi. in principio. s. de peculio. ¶ Quæro, an mulier † ista, pro ista quasi dote habeat hypothecam priuilegiatam? Glos. hic, in verb. actionem. dicit. s. ꝙ sic, vt l. ij. in fine. j. de priuileg. credito. Ista gl. dicit verum, quando liber homo contraheret matrimonium non verum ignoranter, tunc enim obligantur bona eius, & mulier in hoc habet priuilegiũ, vt l. assiduis. C. qui potio. in pign. hab. & quod ibi not. Sed quando seruus accipit vxorem putatiuã: vt lex nostra dicit, nõ possumus tractare de obligatione bonorum ipsius: quia nihil habet, nec bona domini potest obligare, nec etiam bona peculij: nisi habeat liberam administrationem, vt l. si conuenerit. §. fina. s. de pign. acti. Et sic no. † ꝙ dos putatiua habet priuilegiũ in personali, sicut vera dos, qd est singulare, vt hic. Itẽ † ꝙ res empta ex pecunia dotis putatiuę [a] est quasi dotalis, quod est sp̃ale, vt hic. † Itẽ habet priuilegiũ de tacita hypotheca. Item qñque habet illã hypothecã priuilegiatã, vt dictũ est. ¶ Quæro, tex. hic in fine dicit, in rebus, quę in dotẽ datæ sunt, & gl. in verb. datæ sunt. exponit. i. existũt, vt sit tertiũ adiacẽs, quid est hoc dictũ? Pet. dicit in l. j. C. vbi fideicõ. peti oporteat. (vbi glo. dicit idẽ) se nescire qd vult dicere. Vt Cyn. ibi refert. Dyn. hic exponit tertiũ adiacẽs. nomẽ tertiæ p̃sonę nullius certi actus determinationem cõtinens, & istud est obscurius, q̃ dictũ gl. Tu dic clarius. Assume istam orationẽ, res datæ sunt, quæ oratio ꝯsistit in tribus verbis, ergo vult dicere glo. ꝙ istud verbum sunt, est tertiũ verbũ positũ in oratione. q. d. totum illud regitur ex parte ante, & sic innuit, sunt, idest existũt, sed si aliquid regeretur ex parte post, aliud importaret. ¶ † Quæro, pone qd verũ fuit matrimoniũ, an mulier præferatur omnib. in actione de peculio? Gl. dicit ꝙ sic, & intell'r verum esse p̃terquã in patre, & dño, vt patet ex text. ¶ Vlt. Dy. inducit ad q. [b] Si vẽdidi † hoĩ tuo duos boues, & ago ad p̃tiũ, & tu vis detrahere qd tibi debet̃: sed peto saltẽ boues. hic est arg. ꝙ audias, quasi species existat. ¶ Itẽ si mutuaui pecuniã, & ex ea sunt empti boues, est hic ar. ꝙ admittat ad boues. Facit de l. ij. l. Imperator. §. fi. & de priui. cred. l. si ventri. §. in bonis. Sed est ar. ꝯ in l. procuratoris. §. plane. versi. sed si dedi. & ver. & si quidẽ in creditũ. s. de trib. act. nõ dicit plus Dy. hic. Ego dico ꝙ pro ista vltima part. est casus in l. quidã fundũ. s. de in rem verso. Ad contrariũ rñdeo, nam l. Imperator. in fi. loquitur in vl'ib. hic in singularibus. no. in l. si rem, & pretiũ s. de pet. her. ¶ † Ad istam l. respondeo: quia dos, & quasi dos, est quid vl'e, vt l. quod dr. j. tit. j. dixi. s. eo. in rub. merito vna res succedit loco alterius. Vel potest dicere, ꝙ est priuilegium dotis, vt ibi dixi. Ad l. si vẽtri. §. in bonis. dico ꝙ ibi loquitur in priuilegio personali, sed dominus præfertur omnibus habẽtibus priuilegium personale, vt hic. & s. de pecul. l. ex facto. in prin.

ADDITIONES.

a ¶ Dotis putatiuæ. Adde Pau. de Cast. qui dicit, quòd prædiũ dotale non poterit alienari. l. 4. de fun. dota. quòd etiam putat verum si mulier non fuit in dolo ad decipiendum virum. l. a diuo. s. de rit. nup. de quo vide Bal. cons. 20. 4. vol. dicit etiam Bal. in l. 1, in fi. de cõdi. ob causam. quòd si statutũ dicat, quòd instrumenta dotalia executioni mittãtur sicut sententia diffinitiua, quod locum habebit in quasi dotalibus ꝙ est notandũ secundum Paulum.

Pom. ¶ Vide Ro. cons. 40. in fi.

b ¶ Ad quæstionem. Vide Rom. cons. 40. in fi. Adde tu, quòd potes limitare hãc doc. Bar. non habere locum qñ mutuans pecunia pro emendis bobus, specialiter fecisset sibi obligari boues, vel aliam rem emptam, quia tunc præferretur talis mutuans etiam creditoribus anterioribus in dictis bobus, vel in alia re empta: per not. in l. licet. C. qui po. in pi. ha. ita dat cautelam C. zp. in suis caut. cautela incip. Vulgaris est regula iuris.

LEX XXV.

1 *Bona quando dicantur ære alieno deducto.*
2 *Digestorum iure quomodo mulieri prouidebatur, cum vir esset in extrema paupertate, & quomodo iure Codicis, & Auth. 3. 4.*
5 *Dos quibus casibus sequestretur.*
6 *Lex in omnibus. supra de iud quib. casib. habeat locum, & nu. 57. & 58.*
7 *Viri facultates non esse sufficientes ad dotis restitutionem qualiter probabitur.*
8 *Sententia vbi facit magnum præiudicium, debet plene cognosci, & probari.*
9 *Sententia in illis casibus in quibus facit modicum præiudicium; semiplena probatio sufficit.*
10 *Mulier quando agit contra virum ad dotem. sufficit probari per opin. vulgi facultates viri non esse sufficientes ad dotis exactionem, secus quando contra tertium, & num. 13.*
11 *Facultates alicuius non sufficere si probandum sit, quæ sit sufficiens probatio.*
12 *Verbum, euidentissime, assumitur secundum subiectam materiam.*
13 *Paupertas, quomodo probetur. & nu. 14.*
16 *Viro incipiente vti male sua substantia, sufficit probatio semiplena, quando agitur contra virum, si contra tertium. requiritur plena.*
17 *Viro incipiente male vti sua substantia respectu initij, siue respectu finis, vxor potest agere ad dotem. dotis fauore.*
18 *Marito bannito etiam bonis non publicatis, vxor potest agere ad dotem. nu. 20.*
19 *Bannitus an æquiparetur deportato, remissiue.*
21 *Peregrinatio perducit ad paupertatem, & ad mortem.*
22 *Marito absenti debent mitti alimenta.*
23 *Mulier licèt à principio tempore matrimonij sciuerit maritum inopem, tamen potest ad dotem agere.*
24 *Sententia quæ fauet matrimonio est amplectenda.*
25 *Mulier agit ad dotem socero vergente ad inopiam.*
26 *Argumentum de re ad tempus procedit.*
27 *Executio fit vbi est eadem ratio.*
28 *Glo in l. si vero. §. de viro. in prin. infrà eo. non est vera.*
29 *Hæc lex ad casum specificatum extenditur.*
30 *Lex noua extendi per legem antiquam potest.*
31 *Lex extenditur per suam rationem.*
32 *Socer, & maritus quando tenentur ad dotem, altero ipsorum ad inopiam vergente, mulier potest agere ad dotem.*
33 *Paupertas alterius ex reis debendi nocet alteri.*
34 *Fratres plures, vel patruus, & nepotes, quando sunt obligati pro dote, altero ad inopiam vergente, quando possit agi ad dotem.*
35 *Extranei duo obligati pro dote si alter vergat ad inopiam, an mulier possit agere ad dotem.*
36 *Extraneus potest dotem recipere, & ad eius restitutionem se obligare.*
37 *Extraneus qui recipit dotem, & promisit restituere, si vergit ad inopiam, mulier agere potest ad dotem, & num. 43.*
38 *Lex simpliciter loquens in vno casu ex identitate rationis, extenditur ad alium casum, quando correctio non inducitur, sed declaratio, & distinctio, & nu. 43.*
39 *Opinio Io. in auth. quas actiones. communiter tenetur.*
40 *Ius facilius distinguitur, quàm tollatur.*
41 *Ius diuinum per ius humanum distinguitur, non autem tollitur.*
42 *Lex loquens per dictionem taxatiuam quòd extẽdatur per aliam legẽ ad casum habentem similem rationem, & quando per hominem possit extendi, & nu. 44. & 45. & ibi in casu fauorabili, & pio.*
46 *Vir nec socer per dationem fideiussoris possunt euitare, quòd mulier non agat ad dotem in casu inopiæ.*
47 *Filia in casu huius l patre inuito agit ad dotem, quando dos est parua, vel si est magna, & pater sit ita pauper, quòd si dos perderetur non posset iterum filiã dotare.*
48 *Dos magna vel parua intelligitur secundum qualitatem personarum.*
49 *Patre absente potest filia agere ad dotem in casu huius l. etiam si sine ipso agere non possit cum cautione rati.*
50 *Pater in casu huius l quando agere possit absque filia.*
51 *Actio quæ competit patri & filiæ pro dote est vna numero.*
52 *Pater agit ad dotem in casu huius l. quando filia ius suum amittit, sed illud consolidatur & fratribus confert.*
53 *Mulier licèt stipulata fuerit sibi dotem reddi quandocunque soluto mat. poterit tamen agi ante, viro ad inopiam vergente.*
54 *Prouisio hominis quòd tollat prouisionem l de iure speciali in eodem casu non in diuerso & ibi quando remissiue.*
55 *Extraneus qui dotem dedit pro muliere, & pactus est sibi eam restitui, an in casu inopiæ poterit agere ad dotem.*
56 *Actio ex stipulatu pro dote competens extraneo, est bonæ fidei.*
57 *Lex in omnibus suprà de iud. quòd non habeat locum in actionibus stricti iuris.*
58 *Extraneus qui dedit dotẽ, & pactus est illam sibi restitui, quòd habeat beneficiũ l. in omnibus. suprà de iud.*
59 *Pater mulieris si stipulatur dotem sibi reddi sol. matr. an ipse, vel mulier possit ad dotem agere ob inopiam viri.*
60 *Pater viri, vel extraneus si recipit dotem, an eo ad inopiam vergente vir agere possit ad dotem.*
61 *Actionem personalem, quæ competit mulieri, vel hypothecariam pro dote, ratione inopiæ, vir an suo nomine intente[illegible]*
62 *Vir qui sustinet onera matrimonij, quandoque potest etiam extra casum inopiæ, intentare condictionem ex lege, vel iudicis officium implorare ad dotem.*
63 *Filij matre mortua non poterunt contra patrem habere remedium harum legũ, & quando.*
64 *Filij matre bannita, vel excommunicata, poterunt agere contra patrem ver-*

[illegible]

gentem ad inopiam nomine matris,& etiam eorũ proprio nomine,& nu.68.

63 *Persona coniuncta agit nomine coniuncti etiam eo inuito, quando tractatur de proprio interesse,& improprie dicitur procurator.66.*

67 *Dotis titulus ex parte viri,& filiorum non est lucratiuus.*

69 *Parentum delictum nõ nocet filiis in iis,quæ per parentes sibi filij non acquirũt.*

70 *Mulier qua actione agit ad dotem viro ad inopiam vergente.*

71 *Mulier habet actionem in rem contra extraneum possessorem ad rem datam in dote inæstimatam,viro ad inopiam vergente.*

72 *Mulier agens hypothecaria contra extraneos possessores ad dotem,debet facere executionem.*

73 *Mulier in casu huius l.agit ad quacunque bona viri etiam emphyteutica,& feudataria,& etiam ad mobilia.*

74 *Minor recipiens dotem,tacite non obligat eius bona,ideo vxor non potest agere ad dotem,ipso ad inopiam vergente.*

75 *Illata,& inuecta per minorem in re conducta,quòd tacite non obligentur.*

76 *Datio propter nupt.statim ipso iure videtur constituta cum vir dotem recipit.*

77 *Hypotheca tacita competit etiam viro pro dote habenda.*

78 *Mulier nubens quando videatur omnia sua bona dare in dotem.*

79 *Cautela,vt ille qui dat dotem minori,expressam obsignationem cum iuramento recipiat.*

80 *Dotis fructus pro eo anno,quo dos repetitur per vxorem in casu huius l.non diuiduntur,sed restituuntur mulieri.*

81 *Libellus,& contestatio litis in casu huius legis,& quando requiruntur.*

82 *Matrimoniali in causa,& tangentibus quoquo modo eam.proceditur summarie,& sine strepitu,& figura iudicij.*

83 *Libellus,& litis contestatio semper requiruntur,vbi agitur de magno præiudicio & probatio plena requiruntur.*

84 *Exceptiones quæ opponantur in remedio huius legis.*

85 *Exceptio omnis quæ constante matrimonio minuit dotẽ,poterit etiam opponi in casu huius legis.*

86 *Exceptio ne maritus conueniatur vltra quàm facere possit potest in casu huius legis opponi.*

87 *Pactum de dote lucranda per virum matrimon.solut.non potest in hoc iudicio opponi.*

88 *Compensationis exceptio alterius quantitatis debitæ viro per mulierem non opponitur in hoc iudicio.*

89 *Vxor potest vti retentione etiam contra extraneos agentes hypothecaria, viro ad inopiam vergente.*

90 *Viro vergente ad inopiam,& contumace existente,mulier mittitur in possessionem.*

91 *Effectus qui sequantur ex repetitione dotis,viro ad inopiam vergente.*

92 *Mulier repetens dotem in casu huius legis,quando consequatur dominium rerũ pro dote assignatarum.*

93 *Verbum,assignare prolatum à iudice quando translationem dominij importet, quando ius pignoris & quando custodiam.*

94 *Hypothecaria intentata per mulierem in casu huius l.non est de natura hypothecariæ intentatæ per alios.*

95 *Vir sua sponte restituens dotem vxori propter inopiam,quando talis restitutio sibi & creditoribus noceat,& nu.97*

96 *Contractus omnis ex quo dotis conditio fit melior,& vir nõ efficitur pauperior inter virum,& vxorem est licitus.*

98 *Vir volens transferre dominium vxori si eidem assignaret dotem,in eam transfertur,quando restitutio fit,vt vxor se,suósque alat.*

99 *Dotis restitutio facta ab eo qui vergit ad inopiam in quo differat ab ea,quæ fit ab eo qui non vergit num.101.*

100 *Restitutio dotis ad hoc,vt fieri possit in casu huius l quid requiritur.*

101 *Mulieri in casu huius legis,si restitutæ res fierent deteriores,ad quem spectabit incommodum.*

102 *Dotis restitutæ fructus si non sufficiunt mulieri ad alimenta,vir tenetur dare vltra,& eam alere,etiam nulla dote constituta num.103.*

104 *Dotis restitutæ si excedunt onera matrimonij excessus restituitur viro.*

105 *Vir in casu huius leg quando possit conueniri in solidum, vel inquantum facere possit.*

106 *Actione in rem conuentus non potest allegare ne conueniatur vltra quàm facere possit.*

107 *Vir si efficitur diues facta dotis restitutione,dos sibi non restituitur.*

108 *Quando casus superueniens,qui ab initio impediret actum geri.tendit ad eũdem effectum cum actu gesto,ex superuenienti casu,non tollitur gestum.*

109 *Vxor cui dos est restituta tenetur ex casu satis sit,alimentare virũ,socerum,& filios alterius matrimonij.*

a **Si constante.** a Principium huius legis,quod repetiturus sum,breuiter.h.d.Si bona mariti non sufficiunt ad dotem constante matrimonio,dotis exactio cõpetit mulieri.h.d.Diuide in duas partes.Primò quærit.Secundò respõdet. Secunda ibi,& constat &c.Casum in terminis pone per te,& notabilia collige.¶ Op.& videtur primo ꝙ mulier non debeat tñ expectare,sed possit agere,etiã quando vir potest sibi satisfacere plene,vt C.de iure dot.l.vbi.Sc. gl.ꝙ hic facultates mariti non sufficiebant creditoribus & mu[illegible]ri,sed mulieri bene potest satisfieri, vt hic & ibi no.& ꝙ hoc [illegible]rũ probat per rationem,ꝙ aliàs mulieri nullum esset legis cõmodum cum inanis est actio &c.s̃.de do. l.nã is,& extra.de rest.spo.c.olim.el 2.& hoc placét,quòd hæc lex sic intelligatur,quia aliàs esset inane consiliũ.Tamen non credo ꝙ l.vbi,debeat restringi ad hanc inopiã,vt j̃.dicã. ¶ Secũdò opp. ꝙ facultates hominũ dẽnt ĩtelligi nulla facta deductiõe æris alieni,vt s̃.de iure dot.l.siue generalis.& ibi no.& j̃.de admi.tut.l.cum post.§.j.Sed iste tex.requirit facultates non sufficere,& sic videtur requiri,quòd bona non sufficiant,etiam nõ deducto ære alieno, b & sic pdicta sol.nõ est vera.b Huius timore gl.exponit facultates. 1 id est,bona.Et sic intelligãtur † bona, ære alieno deducto,vt j̃.de verb.signi.l.subsignatum.§.bona.& sic est bona solutio. Quando aũt intelligãtur bona ære alieno deducto,vel nõ,dic vt j̃.de ver.si. l.princeps bona,dicam j̃.de bon.poss.l.iij.¶ Tertio opp.& videt̃, ꝙ mulier nõ expectet inopiã,immo agat statim cum vir incipiat male vti substantia sua,vt in auth.de æqua.dot.§.illud.collatione vij.G.hic,& C.de iure dot.l.vbi.dicit ꝙ hic iura corrigantur ꝑ illã authẽ.sed in d.§.illud.videtur dicere ꝙ hoc intelligatur s̃m illam. Et hãc sequitur Dy.licèt Iac.de Are.sequatur primã opp.vt refert Cy. in l.vbi.in prima opp.Mihi aũt videtur,ꝙ circa hoc sunt tria iura, s.Ius Digestorũ,& hoc ꝓuidet mulieri plene. Ius Codicis, & hoc prouidet plenius.Et ius Authẽticorũ,& hoc prouidet plenissime, & nullũ alteri derogat,immo diuersis casib.loquuntur.Nã secun 2 dum hæc iura † Digestorũ mulier tunc poterat agere,cũ vir erat in tam extrema miseria,vt bona eius nõ sufficerent ad exactionẽ dotis deducto ęre alieno,nec ante poterat agere,& istud est solũ 3 in dote.¶ † Sed per ius Codicis ꝓuisum est pleni⁹, ꝙ licèt bona mariti sufficiant ad exactionẽ dotis,tñ si maritus laborat inopia: puta,ꝙ sit nobilis homo & habet in bonis parum:tamẽ habet in bonis tantũ,quod sufficit creditoribus & doti, tamẽ qa oportet eum viuere honorifice,omnia expẽdit,& mulier pateretur necessitatem,s̃m ista tempora mulier nõ poterat agere,sed hodie põt, per d.l.vbi.& l.in rebus.§.omnis.eo.tit.Et ꝙ de hac inopia debeat intelligi,dicam j̃.in quæstionibus.Item per ius Authenticorũ est 4 prouisum plenissime.† Ecce,vir habet tãtũ,quod sufficit creditoribus & doti,& est diues,& habet tñ ꝙ potest bene viuere,tamen est dubium ꝙ vergat ad inopiam,quia male vtitur substãtia sua:& s̃m ista iura mulier nõ poterat agere,sed hodie est sibi prouisum plenius,vt etiam nũc possit agere:vnũ ergo ius nõ corrigit aliud, c sed addit alteri iuri plenius prouidẽdo.¶ Quarto opp. c extra gl. & videtur ꝙ mulier non possit agere ad dotem,vt hic dicitur:sed petere dotẽ sequestrari,vt s̃.eo.l.si cum dotem.§.si vero dotẽ.Sol. dñt quidam,fateor,ꝙ habet vtrunq; remedium,& illud, & istud. 5 Ego dico aliter.† Aut vir dissipauit, & dissipat bona sua ꝓpter qđ dubitatur de exactione dotis,& tũc procedit istud principiũ.Aut dissipat,& consumit dotẽ,& res dotales:& tunc loquitur lex con d traria,d nec potes dicere,ꝙ idem sit iuris siue dissipat res suas,siue res dotales,quia est contra l.etiã.§.licèt.suprà eo.quod credo verum.Posset etiã aliter intelligi,quia ibi loquitur quando mulier est furiosa,vel talis conditionis vt ipsa dissiparet, tunc enim officium iudicis in hac actione de dote,quæ est bonæ fidei,de æquitate non facit dotẽ restitui mulieri,sed facit ipsam sequestrari apud tertium,vt sic viro,& vxori consulatur.¶ Quinto opp.& videtur 6 quod hæc lex sit superflua,quia † poterat mulieri esse consultũ ꝑ remediũ l.in omnibus. s̃.de iu. sed in iure nostro nihil debet esse superfluum,vt in j.const.Cod.§.quibus ergo &c.Sol.dicit Cy.in.l. vbi.C.de iure dot.in ij.opp.melius est habere res, quã cautiones, vt l.qui ita.§.j.j̃.ad Trebel.& Insti.de oblig.ex delict.§.furti.Confitetur tamen ipse remedium l.in omnibus. posse habere locum si mulier vellet intentare.Hoc non puto verum.Nam d.l.in omnib. loquitur de cautione cum fideiussore, quicquid dicat ibi gl.vt ipse idem Cy.no.in l.sancimus.C.de verborum signific.& bene probatur per l.si creditores.j̃.de priuile.credit. Aut ergo dices,quod dabit fideiussores de dote cõseruanda,& hoc est falsum per titul. ne fideiusso.do.den.l.j. Aut fideiussores de dote restituẽda, & hoc posset procedere secundum opinio.Dy.positam.j̃.ea.l.§.quoties. quam idem Cyn.sequitur in d.l.j.sed glo.ibi contra.& idem sequitur Inno.extra de don.inter virum,& vxorem.c.per vestras.quod ẽt tenet do.Ray.¶ hoc etiã puto verum,& latissime dicam j̃.ead. l.§.quoties.Cum ergo nullo casu fideiussio valeat,patet remediũ illius l.in omnibus,non posse habere locum.¶ Sexto opp.& videtur quòd dos potest tantum peti solu.matr.vt s̃.eo.l.ij.in prin.Sol. speciale est hic.Sunt alij casus speciales,quos dic,vt ibi.

Veniamus. Ad materiã legis nostræ examinãdã ꝑ q̃stiones,vt etiam facilius habeatur doctrina,hoc ordine procedam. Primo quæram circa ꝑsonam eius à quo dos repetitur propter inopiam.Secundo circa personam eius qui repetit.Tertio circa modũ repetendi.Quarto de repetitionis effectu.Circa primũ.Quæro,qualiter probabuntur viri facultates ad dotis exactionem non sufficere? Dy.dicit,ꝙ probabitur s̃m vulgi opin.sicut nota.in d.l.vbi.& in dicto §.illud.de æquali.dot.Ista verbã videntur innuere,idem esse,bona ad dotis quantitatẽ non sufficere,& virum esse inopem,& male vti substantia sua,cum eodẽ modo

ADDITIONES.

a Paris.¶ Si constante.Vide quæ scripsi ad Bar.in l.vbi adhuc.C.de iure dot.

b Pom.¶ Non est vera.Vide Ale.in l.nam quod.§.non omnis.in 1.col.in 3.no.ff.ad treb.

c Barb.¶ Quarto opp.& Vide Lud Rom.in consi.45.incip.in causa dom. Camillæ.quando mulier repetat dotem constante matrimonio.

d Lex contraria.Adde sol.Bar.hic approbat Bal.in auth. quod locum.C.de colla. in 7.q.& inquantum Alex concludit,quòd mulier constante matrimonio in casu huius l.possit agere rei vendic.dic quòd idem consuluit Bal.cons.24 1.lib.

modo videātur probari. Sed ego prædicta posui suprà vt diuersa. 7 ideo singulariter examinemus. ¶ Et primò discutiam' † qualiter probatur, quòd viri facultates ad dotis quantitatē non sufficiunt. Respondeo. Non probatur per vulgarem opinionem immo probatur hoc modo, probando plene per instrumenta, & per testes, virum habere tot debita & asserendo illum habere tot bona, quę ad debita non sufficiunt: tamen si maritus [a] vult probare esse plura bona potest hoc facere, vt suprà de probatio. l. cum de lege.[b] & ibi not. Ista enim cum sit negatiua aliter probari non potest. Sed 8 sustinendo gloss. & Dyn. dici, quòd quædam sunt causæ † in quibus sententia lata facit magnum præiudicium, & in illis requiritur plena cognitio, & plena probatio. vt C. de iudic. l. iudices. & in illis si deberet probari, quòd bona ad debita non sufficerent, probabitur eodem modo quo dicitur in d. l. cum de lege. Nam probabitur plene tot esse debita, & asseretur tot esse bona. Et pro hoc 9 optime facit extra de præsumptionibus. c. fin. † Quædam[c] sunt causæ in quibus sententia lata facit modicum præiudicum,[d] & in illis sufficit semiplena probatio, vt ȷ̃. de carb. edi. l. 3. §. causę. & s̃. ad exhib. l. 3. §. sciendum. & quod not. ȷ̃. de li. ag. l. si quis à liberis. §. si vel parens. Cum ergo ex hac sententia quæ fertur in hoc iudicio, ipsi marito fiat modicum præiudicium, ideo dotem esse tantam mulier probat plene: quia si de hoc dubitaretur, fierèt plenū 10 præiudicium aliis creditoribus: † sed non esse tot bona quæ sufficiāt debitis computatis ad exactionem dotis, probatur per vulgi opin. quia summaria, & semiplena probatio per famam videtur haberi, vt no. s̃. de testi. l. 3. §. eiusdem quoque principis. Nam hæc sententia parum præiudicat viro, cum fructus deseruiant onerib. matrimonij, vt d. l. vbi. & ȷ̃. dicam. Quod puto verum quando agitur contra ipsum virum. Sed si ageretur contra extraneum, tunc credo, quòd deberet probari plene, secundum gl. d. l. cum de lege. & ȷ̃. dicam. Et ad prædicta facit, quod habemus in Spec. de iudi. §. fi. versi. 5. & 6. ¶ Ex prædictis [e] not. ꝙ in omnibus casibus † quibus 11 negatiua debet probari, sufficeret asserere tot esse bona, qui vult dicere esse plura, probet. Sed si debita vel credita essent tot, in casibus in quibus paratur plenum præiudicium debet probari plene, in aliis vero per vulgi opin. vt hic, cū si. ¶ Sed contra prædicta [f] instatur de litera ista, ibi ex quo euidentissime, &c. vbi videtur, quòd requiratur id esse notorium, quod est plusquàm plena probatio. Nam verbum, euidentissime, notorium denotat, vt s̃. qui sati. cogan. l. si vero. §. qui pro rei qualitate, & quod ibi not. Solu. Aduerbium, euidentissime, quandoque ponitur pro eo, quod affirmatiue asseritur, vt aliquem esse diuitem, & sic eum habere tot, & tunc bene sumitur pro notorio, vt in contrario. Ita enim possunt transire in notorium, vt l. ea quidem. C. de accus. l. emptorem. in prin. de acti. emp. & ibi not. Spec de no. crimi. §. sequitur. de manifesto. versi. j. & §. iam de notorio. per totum. Quandoque ponitur iuxta id, quod negatiue asseritur, nec certo tēpore, vel loco coarctatur vt in casu nostro: & tunc cum non cadat in plenam probationem vt l. actor. in fin. C. de proba. multo magis non cadit in notorium. [g] † Assumimus ergo euidentissime, secundum materiam subiectā 12 l. si vino. ff. loc. Et in his in quibus, fit plenum præiudiciū, pro plena ꝓbōne, alias semiplena, & vulgi opi. vt hic, expone ergo euidētissime, secundum vulgi opin. ¶ Secundò quęro [h] iuxta prædicta; 13 quomodo † probatur paupertas, seu inopia alicuius. Glos. in d. l. vbi, dicit eodem modo per vulgi opinio. Istud Dyn. & Cy. tenent. Plus dicit Iaco. de Aret. indistincte esse verum in quolibet casu, vt not. ipsum in l. paupertas. ȷ̃. de excu. tuto. ¶ Contra hoc oppo. nos habemus ꝙ pauper dicitur, qui non habet in bonis quinquaginta aureos: vt ȷ̃. de accus. l. nonnulli. Alibi videtur pauper, qui non habet centum aureos in bonis, vt Instit. de successione liber. §. sed nostra. & in hoc residet glo. in auth. de exhib. & introducen. reis. §. fi. in gloss. quis dicitur pauper. col. 6. Alio modo videtur accipi pauper, vt Instit. de excu. tuto. §. sed & propter paupertatem. Quid dicemus?[k] Dic † ꝙ quandoque in aliquibus casibus lex limitat qualiter debeat intelligi pauper, tūc stabo dispositioni legis, vt d. l. nōnulli. & d. §. sed nostra. Quandoq; lex non limitat, & tūc in casibus in quibus ex paupertate paratur paruum pręiudicium, stabo glo. l. vbi, vt sufficiat probari per vulgi opin. per iam dicta. In casibus vero in quibus paratur magnum pręiudicium, tunc relinquendū est arbitrio iudicis.[l] glo. hoc tenet. C. vnde vir & vxor. auth. præterea. Arbitrabitur autem hic iudex diuersimode secundum diuersitatem personarum & factorum, vnde vnus miles, vel nobilis homo, habens mille in bonis est pauper: vnus rusticus habens min', est diues. arg. ȷ̃. de verb. signi. l. nepos proculo. & quod no. de reg. iur. l. condemnationem. & de iud. l. sed & si susceperit. §. j. Item ex qualitate factorum, consideratur enim onus iniunctum, & vtrum sit ille sufficiens vel non, & secundum hoc dicitur diues, vel pauper, vt d. l. paupertas. no. in d. §. sed & propter paupertatem. Circūstantiis ergo probatis remanebit in iudicis arbitrio. Ista scire prosunt ad multa, vbi expedit scire de paupertate, & diuitiis. & in te- 15 sti. & aliis. ¶ Ex prædictis ergo dico, quod † si mulier vult agere in casu inopiæ cōtra extraneū pignorum possessorem hypothecaria, quòd potest, vt d. l. vbi. quia tunc fieret sibi extraneo magnū præiudiciū, quia inopia debeat probari plene eo modo quo potest, vt arbitrium iudicis ad hoc moueatur. [o] in hoc non puto gl. istam bene dicere. ¶ Tertio quęro quomodo probatur virum inchoare male vti substātia sua: gl. in præallega. auth. de æqua. do. §. illud, videtur dicere idem, videlicet quòd ꝓbetur ꝑ vulgi [m] opin. vel loquendi consuetudinem. Alibi videtur notari, quòd debeat probari per actus extrinsecos: quia vēdidit, & dilapidauit &c. no. j. de tuto. & cur. da. ab his. l. his qui. §. fi. & videtur probari. ȷ̃. de cur. 16 fur. l. j. dico † idem quod s̃. quòd cum agitur contra maritum vbi fit paruum præiudiciū, sufficit vulgi opi. in aliis casib' vbi fit magnum præiudicium, vt in casibus d. l. his qui. §. fina. & l. j. de cur. furio. & in casu nostro contra extraneum, dico ex gestis, & ex aliis causis extrinsecis deberè probari. ¶ Quarto quæro pone quòd maritus est diues, incipit exercere mercaturam, & ire per mare, [n] secundum quod etiam alij in arte illa periti faciunt, incipit nimis perdere, & depauperari, ita quòd non in vulgi opin. est, quòd vergat ad inopiam, an mulier poterit dotem petere: & videtur ꝙ non, nam lex ista non habet locum quia eius bona adhuc doti, & creditoribus sufficiūt. Item nec l. vbi, habet locum: quia omnibus consideratis, &c. secundum vulgi opin. adhuc est diues: licèt vergat ad inopiam. Item nec ius Auth. nam illud requirit, virum male vti substantia sua: sed hic non inchoauit male vti, cum vtiliter cœpit negotium, licèt infelix exitum habuit, vt s̃. de nego. gest. l. 17 sed an vltro. §. fi. & l. successori. in fin. respon. [o] Quādoque † dicitur res male geri respectu initij, vt dic. ll. quandoque respectu finis, vt ȷ̃. de impen. l. & in totū. In proposito ergo fauore dotis ne mulier possit perdere dotē, si vir peruenerit ad extremā paupertatē, vtroq; mō intelligā, vt siue vir male inchoaret respectu initij, siue malū exitum habeat, cōsuletur mulieri. arg. s̃. eo. l. j. & de reg. iu. l. in ambiguis. Et hoc vr̃ hic sentire gl. & gl. in d. §. illud. in auth. de æqua. do. in. quęst. qua q̃ritur, qd si marit', & socer teneāt. ¶ Quinto

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si maritus. Sequitur Alex. cons. 102. in 2. vol. & cons. 34. 4. vol. & cons. 3. alias 51. & cons. 126. vol. Fel. in c. veniens. infrà, de test. & aliquid in c. literis. ver. sed his non obstantib. de præsump.

b ¶ Cum de lege Adde quòd idem ipse tenet in l. fin. §. licentiam. per illum text. C. de iure delibe. & sequitur Bald. in d l. cum de lege. & idem videtur tenere Barto. in l. decem. de verborum obligatione. & Paul. de Castro in l. maritum. infrà eodem. & facit pro hac opin. quod no. in l. conficiuntur. §. codicilli. de iure codicil. videlicet si non possunt haberi septem testes tempore pestis, in testamento sufficiant quinque, & eo ipso quòd asserit plures haberi nō potuisse, fundata est intentio sua, nisi contrariū probetur. dicta lege cū de lege. Facit etiam pro hac parte, quòd si quis Parmæ existens habeat producere aliquod statutum papiæ, & sic illud producat asserens esse totum, præsumitur pro ipso, donec probetur contrarium, secundum Bartolum in rubrica infrà de ope. no. nun. per glos. in dicta leg. quam gloss. sequitur Rom. hic. & pro ea dicit esse casum in l. si is qui. infrà, de testa. & dom. Anton. in capitulo primo, in fin. de proba. & in capitu. contingit. de fide instrum. & cum opin. Barto. hic, tenent etiam Ange. & Imo. qui fuit sibi contrarius in l. cum ex causa. infrà de re iudic. & dom. Ange. in leg. mutum. §. cum infra. de acqui. hære. Et tenendo istam opinio. non ob. ratio illa, quòd probatio debeat de necessitate concludere, quia illud est verum ad ostendendum quantitatem æris alieni, ex quo resultat præsumptio fundamentalis illius, qui asserit plura bona non extare, alij tamen sunt modi securiores ad probandum facultates alicuius non sufficere ad debita, de quibus per Bal. in l. 1. de reuocan. iis quæ in fraudem cred. & in l. si vero. §. qui pro rei. suprà qui sat. cogan. & in l. vbi adhuc. C. de iure do.

Parii. ¶ Vide Alexand. consilio 47. versiculo secundo, quia ipsemet. & consilio 55. volumine 1.

c Quædam. Vide Fel. in c. veniens. el 2. no. 14. extra de testib.

d Præiudicium ad quod plenius per ipsum in l. 1. §. fina. infrà de præto. stipulat. & in l. 4. §. hoc autem iudicium, de damno infecto. & extrauagan. ad repri. in versiculo summarie. per Bald. in l. iudices. C. de appel. & Bart. in l. 2. C. de edi. di. adr. toll. & l. a diuo pio. §. si super rebus. infrà de re iu. per Spec. in tit. de offic. iud. §. postremo. & per Bar. & Bal. in l. nec quicquam. § de plano. suprà de offi. procons. & leg.

e pom. ¶ Ex prædictis. Vide Alex. cons. 102. vol. 2.

f pom. ¶ Sed contra prædicta. Quid importat verbum, euidens. vide Bald. in l. ea quidem. C. de accus. Ale. cons. 19. 4. vol. Alexan. in l. qui plures. ff de vul & pup. Fely. in c. licèt causam. in 11. not. de prob. Barb. cons. 28. 1. vol. & cons. 37. & cons. 45 [illegible] vol.

g ¶ Notorium. Adde quòd contrarium probat per plura Anto. de But. in repe. c. vestra. de coha. cler. & mul. per c. 1. de confes. in vi. iuncto c. fin. de coha. cle. & mul. & est casus in c. cum olim. de verbo. sign. & in c. dudum. el 1. de elect.

h Pompo. ¶ Secundò quæro Vide alium modum probandi per dom. Rom. cons. 245. in fin. & quis dicatur pauper, vide domi. Alexan. in authen. præterea, vbi Ias. C. vnde vir, & vxo.

i ¶ Paupertas. Adde alios modos probandi per Iac. Butr. in l. actor. C. de proba. Bal. & Sal. in authen. præterea. C. vnde vir, & vxor, Bald. in l. paupertas. infrà de excus. tuto. & in l. si quis ad declinandam. C de epis. & cle. per glo. in verbo absunt. in Authe. de hær. & Fal. per canon. in c. Odoar. de sol. Item secundum Ang. quando quis fideiubet videtur probatum, quòd male vtitur substantia sua. ita in l. personam. ff. de pact. Itē quando habet pecunias sub vsuris, secundum eum per illum tex. & in c. 3. de fideiuss. Not. tamen pro practica, quòd nō sufficit si testes dicant quòd vergit ad inopiam, nisi dicāt manifestum est eum vergere ad inopiam. Ita probatur in l. in rebus. C. de iu. do. & vide Rom cons. 266. in fi. vbi consuluit super dictis quorundam testium qui dixerant, quòd maritus alia bona non habebat, nisi illa quæ in articulo posita fuerant, quæ ad alimoniam non sufficiebant, quomodo probatur illa negatiua dicit eo modo quo deponunt: quia vicini, noti, & all. gl. or. quæ dat modum probandi negatiuam in auth. de hær. & fal. §. si vero absint. in ver. & vidisse.

k Pom. ¶ Quid dicemus? Vide Aret. cons. 13. facit quod vult idem Aret. cons. 17. facit quod vult Alex. cons. 33 versi. & eisdem. in 5. vol. Et istam materiam vide pro possess. in c. quo iure. 8. distin. Fel. in c. si qui testium. in fi. de testi. vide do. Card. cons. 37. vbi, quòd probatur paupertas per vulgi opinionem.

l Pom. ¶ Arbitrio iudicis. Adde multos casus quibus statur arbitrio iudicis, per Barb. cōs. 20. vol. 2. Ale. cons. 11. Et vide quæ not. in l. 1. §. ait prætor. ff. de iur. delibe.

paris. ¶ Vide are. cons. 13. ver. ad secundum. De paupertate, s. quando vxor repetit dotē, quia maritus vergit ad inopiam, debet prius maritus vergere ad inopiam, vide paul. de Ca. cons. 466. incip in casu præmisso, dic indubitanter. vol. 2. & faciunt not. per doc. in l. [illegible] decem. ff. de verbo. obl.

m ¶ Vulg. adde Bal. cons. 323. 1. lib.

n ¶ per mare. V. de paul. de Cast. cons. 392.

o pomp. ¶ Respon. Vide [illegible] in l. [illegible] cum dotem § si [illegible] in 4. no. [illegible]

to quæro,[a] pone ꝙ maritus[b] est bannitus propter maleficium de 18 ciuitate sua, vtrum mulier poterit repetere dotē? argu. istorum iurium, quidam dicunt, ꝙ sic: quia bānitus æquiparatur deportato, vt Insti. quibus modis ius pat. pot. sol. §. relegati. & in ti. hic finitur lex Corradi. circa prī. Sed in deportatis est locus repetitioni, vt C. 19 de repu. l. j. & no. s̃. eo. l. 2. in prin. ergo & in bannito. † Ista quæstio an bannitus æquiparetur deportato est multum magna, & vulgata satis, quam tangit Cyn. C. de hære. insti. l. j. & Spec. in tit. de instr. edi. §. compendiose. ver. quero quid de bannito. Hoc hic non exa 20 omino, tamen quantum ad præsens spectat, † aut iste bannitus perdit omnia bona sua: quia publicantur, & tunc non est dubium, ꝙ habet remedium huius l. quia tūc est in perfecta inopia. Idem credo de parte bonorum publicata, vt j̃. eod. l. si marito. in prin. Si vero nihil de bonis publicatum est, sed solum exulare iussus est, tūc est dubium. Finaliter credo idem per remediū dictę auth. de ęqua. dot. vbi viro inchoante male vti substantia sua habet locum repe 21 titio. Sed ille, quem oportet peregrinari, male vtitur: quia † peregrinatio perducit eum ad paupertatem, & ad mortem, vt in auth. de exhib. re. in princ. & in authent. vt omnes obe. iudici prouin. §. hæc considerantes. in fin. Idem videtur tenere Spec. in titu. de do. 22 post diu. restit. §. fin. versi. quid si vir. Plus etiam ibi dicit, † ꝙ marito absenti debent mitti alimēta, quod tene mente. ad quod facit s̃. de iure dot. l. mutus. §. manente. in authen. de incest. nupt. §. si vero contingerit. col. 2. Sextò quæro iuxta prędicta, quid si quando ab initio mulier dedit dotem, maritus in inopia constitutus erat, vel in aliquo ex prædictis casibus, qui faciunt locum repetitioni dotis constante matrimon. an poterit vti beneficio istarum legū? Dyn. dicit ꝙ non per l. si is à quo. §. fi. j̃. vt in possessio. lega. Cyn. in d. l. vbi in 4. quæst. distinguit. Aut mulier sciuit, & præiudicat: aut non, & tunc non præiudicat. vt d. l. si is à quo. §. fina. & C. de spōsā. 23 l. fin. §. is illud quoque. † Ego credo, quod semper mulier habeat tale beneficiū. Primò: quia ante contractas nuptias mulier nō potest aliquod pactum facere expresse, per quod longiori die repetatur dos, ne conditio eius fiat deterior. vt s̃. de pact. dota. l. de die. & l. sequenti. & l. Attilicinus. Multo magis non potest sibi præiudicare per tacitum pactum, quod videtur resultare ex eo quod dat dotem viro inopi. Pręterea sententia prędicta esset nuptiis impedimento, nam pauper, & qui male vtitur re sua non inueniret vxorem cum dote, eo quod mulieres viderent se auxilio istarum legum destitutas. Ista autem nostra sententia[c] nuptiis est fauorabi 24 lis, & ideo est tenenda † & admittenda, vt infrà de condition. & demonstratio. l. hoc modo. & de iure patronat. l. adigere. §. si patronus. Pro hoc videtur casus extra de don. inter vir. & vxor. cap. per 25 vestras. ¶ † Septimò quæro, quid in socero si ipse recepit dotem, & vergat ad inopiam: vel male vtitur substantia sua. Videtur quod contra eum non possit agi. Nam regula est, exactionem dotis non dari, nisi soluto matrimonio, vt C. de præscriptio. xxx. anno. l. cum notissimi. §. illud. & C. de iure doti. l. in rebus. §. omnes, & infrà de dote præleg. l. 2. in princ. & hæc regula fallit in viro vergente ad inopiam, vt hic, cū in similibus. de socero non habemus expressum, ergo stabimus regulæ. Et leges, quæ loquuntur in viro, non extenduntur ad socerum, vt j̃. eodem. l. si viro. §. de viro. & ita possumus arguere. glo. tamen hic, & in l. vbi. determinat cōtrarium: quia eadem ratio est æquitatis in socero, quæ est in viro, ergo &c. vt l. fin. C. ad l. Falcidiam. cum similibus. Præterea Dyn. hoc 26 probat alia ratione. licitum † est arguere de re ad tempus, vt j̃. de testa. mil. l. miles ita. in princ. versi. & quia diximus. sed in re seu in quantitate ita datur contra socerum sicut contra virum. vt s̃. eodem. l. rei. §. socero. & ita in tempore Dyn. inducit pro glo. s̃. eod. l. diuortio. §. interdum. in fin. qui facit ad rationem factam in contrarium. & ad §. de viro. vbi videtur casus in contrariū, non respon 27 det. † Sed ex verbis glo. hic, & ibi poteritis colligere talē solutionem scilicet hic extenditur ad socerum: quia est eadem ratio. & ibi non extenditur ad socerum: quia non est eadem ratio. Aduerte: quia hoc videtur falsum. Nam in l. si vero. in princ. not. ꝙ maritus de voluntate vxoris manumittens, tenetur mandati, vel nego. gesto. ad id quod ad eum perueniat: eadem ratio est in socero. Nā lex vult, quod quicquid ad alium perueniat ex mandato meo, debet mihi restituere, vt s̃. mand. l. ex mandato. in princ. Ista ratio est communis ad virum & ad socerum, ergo ista solut. non est bona. 28 Quid dicemus? Dico quod glo. l. si vero. in princ. † quæ dicit dari actio. mand. vel neg. gesto. non est vera. Nam ille qui est patronus voluntate alterius, non videtur ex eo esse locupletior: nec propter id aliqua actione tenebitur regulariter, vt s̃. de præscr. verb. l. naturalis. §. fin. & ibi no. & j̃. de leg. j. l. plane. la 2. §. fin. & j̃. de re. iur. l. nemo prædo. §. j. sed l. Iul. de maritan. ordinibus, statuit contra virum dari hoc casu specialem actionem, hoc est cond. ex l. illa, cū de noīe actionis non constet. in l. si vero. §. de viro. & j̃. ad leg. Cornel. de l. fal. filius. §. maritus. de socero nihil dicitur. ergo remanet in dispositione iuris communis, vt in contrario. Quo casu not. le 29 gem nostram † ad casum non specificatum nō extendi, vt ibi: sed hic loquitur de viro, & de socero nihil dicit. Remanet ergo sub dispositione iuris cōmunis, quæ est, vt eodem modo detur actio de dote in re & tempore in socerum, quæ datur in virum, vt s̃. eo. 30 l. rei iudicatæ. §. fin. & l. diuortio. §. interdum. † Non ergo sumus nos qui hanc legem extēdimus, Sed aliæ leges eam extendūt scilicet leges pręcedētes. Simile videtur in iudiciis, ꝙ l. si quis seruo. C. de furtis. quæ in seruo loquitur in casu speciali & odioso per l. antiquam, extenditur ad filium scilicet per l. vt tātum. §. j. s̃. de ser. cor. Hoc not. dicit glos. in l. quod vero. s̃. de legib. lex ergo legem 31 extendit. Item extenditur † quādoque per rationem suam vt dicam j̃. proxime, in ix. q. Facit etiam pro hac opin. d. l. vbi adhuc: nā ibi dat istud beneficium, non tantum contra maritum, sed etiam contra extraneos possessores, ergo multo magis contra socerū. 32 ¶ Octauo quæro, † quid si socer & maritus teneātur: & alter tantum vergat ad inopiam, an locum habeant ista remedia? Dicit gl. ꝙ non, secundū ista tempora: sed hodie poterit agi: quia negari non potest cepisse male geri res pro dote astrictas. Cyn. in l. vbi. in ij. quæst. videtur dicere, quod tempore harum legum poterat agere: quia mulieris interest plures reos habere. vt l. iij. in fin. j̃. de libe. leg. Hoc quod dicit Cy. non credo bene dictū. Nam tale interesse non daret mulieri actionē: cum lex requirat bona mariri euidentissime ad dotem non sufficere. argu. pro gl. j̃. de verbo. obliga. l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fin. cum similibus. Istud dictum glos. videtur mihi dubium. Nam aut tu intelligis vtrum contra eum possit agi qui vergit ad inopiam, & tunc de hoc non est dubium. Aut contra aliū propter inopiā alterius, & tunc si gl. habuit hunc respectū, videtur dubium. Nam factum vnius correorum non nocet alteri, nisi sint socij, vt s̃. de vsur. l. mora. §. fina. & not. per Dy. in c. mora. extra de reg. iu. libr. vj. in fin. Aduerte, aut vir, & socer sunt obligati tanquam duo rei: puta, si hoc est actum tacite, vel expresse, vt j̃. de duobus re. l. iij. j. respon. & l. reos. §. cum tabulis. & tunc si sunt socij, non videtur dubium quod propter paupertatem vnius potest agi contra alium. argumen. j̃. de duo. re. l. penu. Si non sunt socij dico idem quantum ad hunc casum. Nam licet regulariter factum vnius nō noceat alteri: tamen fallit ad perpetuandā actio 33 nem. l. fina. C. de duo. re. & in authent. hoc ita. eodem titu. † Idem paupertas vnius nocet alteri: quia aufert illi beneficiū diuisionis, vt d. l. fina. de duob. reis. & auth. hoc ita. C. de duobus re. ita in proposito paupertas vnius nocet alteri. Præterea non est dubiū: quia casus mortis contingens in personam viri, facit dari actionē contra socerum. Quare non est idem in casu paupertatis in persona alterius imminente. Præterea, hoc videmus in pluribus hæredib. vnius debitoris facti qui cōditionaliter promisit pœnam, vbi factum vnius nocet alteri, & facit actionem dari contra alios, vt j̃. de verbor. obligat. l. ij. §. item si in facto. cum l. sequen. Et hoc modo sustineo glo.[d] Aut sunt obligati ambo, nō tanquam duo rei, vt in casu nostro, & s̃. eodem l. si cum dotē. §. transgrediamur. puta, quando mulier dedit vni dotem cōtemplatione vtriusque, vel vbi obligati sunt ambo, non tamen tanquam duo rei: quia vnus non cogitauit de obligatione alterius, & sic nō est actū tacite vel expresse ꝙ sint duo rei, & tunc non credo quod propter inopiam alterius possit agi contra alium: quia est contra omnia iura. Nam factum cuique suum, &c. vt in regul. iur. non debet quis alterius odio prægrauari, vt in c. non debet. extra, de reg. iur. libr. vj. Ratio diuersitatis est, quando sunt duo rei, & quando nō sunt: quia primo casu debet imputari sibi, ꝙ alterius obligationē participauit, vnde eius inopia sibi noceat. Secundo casu nihil potest sibi imputari, vnde alterius inopia nihil debet nocere sibi, vt no. Dyn. in ca. mora. in fin. extra de regul. iur. libro 6. Aduerte tamen: quia dixit 34 † duos reos posse constitui in dote, intelligo patrem & filiū vel plures

---

ADDITIONES.

a ¶ Quinto quæro. Dum Barto. concludit habere locum repetitionem dotis si vir solummodo sit bannitus, adde quod idem tenet Rom. consilio 392. in loco suprà alleg. & Bart. in l. 1. C. de repu. Imo. in l. si cū dotē. §. si maritus. suprà eo. Bal. in l. 2. suprà. eo. Pau. de Cas. in l. si marito. infrà. e. Ang in l. cum notissimi de præscr. 30. an. An. de But. in c. per vestras. de don. inter vir. & vxor. Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de dote post diuor. re. §. fin. ver. quid si vir est in banno. vbi quærit, quid si maritus est excommunicatus, vbi dicit, quod non habet locum iste tex. per text. c. inter alia, cum ibi no. de sent. excommu. & cum eo transit d. And. in d. c. per vestras. & idem tenet Bal. cons. 24. 1. lib. & quid si marito bannito, vel ad inopiam vergēnte, mulier agat rei vendic. ad fundum quem in dotem dederat æstimatum, an recte agat? Bal. concludit quod sic cons. 24. 1. volum. & quid si viro exbannito, ad mulierem tanquam negotiorum gestricē peruenerint tantæ pecuniæ, quòd sibi ipsi potuit consuluere, & non fecit, an postea audiatur contra bonorum poss. mariti, volens agere hypothecaria? Ro. concludit quòd non, consilio 187. & quid si mulier constante matrimonio cessit omnia iura sibi competentia ad dotem contra maritum alicui cum iuramento, an possit postea agere in casu huius legis, & an possit vti via executiua, sicut si solutum esset matrimonium vigore instrumenti guarentigia, item an cū vxor sua culpa non sit cum viro, an tamē possit agere in casu huius legis? & quid de fructibus? vide d. Pet. de Anch. cons. 118.

b Pomp. ¶ Maritus. Vide Rom cons. 117.

c ¶ Sententia. Adde ꝙ Batt. idem tenet in l. si is à quo. §. fin. infrà, vt in pos. lega. ca. per vestras. de don. inter vi. & vxo. Contrariū tenet Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de do. post diuor. restit. §. fin. ver. quid si mulier. & ita dicit tenere Marti. de f..opi. Dyn. & Cy. idem tenent Bal. ang. & Ro. hic. Old. in auth. quod locum. C. de col. Benedi. de Plum. in l. seruum dotalem. infrà de manumissi. ad hoc dicit alex. esse tex. à nemine ponderatum in cap. decreuit. de hæret. in 6. vbi mulier scienter cōtrahens matrimonium cū hæretico amittit dotem, de quo vide hic per eum.

d ¶ Sustineo glos. adde inquantum alex. in hac & q. dicit quòd opin. Barto non videtur vera, quòd illam tanquam veram secutus est Roma. consilio 462. vbi dicit, quod hoc in lec. Barto. improbauit, & cum filius & pater obligati sunt insolidum ad restitutionem dotis, ita quòd ad quemlibet ipsorum præsumitur pro dimidia peruenisse, quod tunc mulier agens contra socerum tenetur insolidum cedere actionem contra maritum, & opin. Bartol. sequitur Pau. de Castro consil. 126. cum quadam modificatione de qua ibi per eum.

plures fratres patruos, vel nepotes, forte simul habitantes, quorũ promissio non est causa generandæ perfidiæ in viro, seu matrimo 35 nio. Et sic intelligo l.fin.C.de dot.cau.si autem † poneres in extraneis prorsus, & tunc inquantum adinuicem videtur fideiubere secundum communem opin. Azo.not.in l.vir vxori.§.fin.ad Vellean.posset dubitari vtrum teneãtur tit.C.ne fideiussores dot.den. 36 quod relinquo sub dubio. ¶ Nonò quæro, † quid si extrane⁹ recepit dotem, & se obligauit, quod fieri potest, vt d.l.fi.C.de do.cau. 37 an eo † vergente ad inopiam habeat locum remedium harum legum? Glo.hic in fi.dicit, ꝙ sic: quia ead.est ratio. ergo, &c. aduerte quia glo.dicit, ꝙ extraneus recepit dotem, &c. & sic non videtur fideiubere. Si autem recepisset, & obligaretur, vt correus, tunc es- 38 set dubium. Tenet ergo ista gl. † quod lex prolata in vno casu extẽdatur ad alium casum habentem eandem rationem. Itẽ tenet Dy. ĩ.de reg.iur.l.quæ propter necessitatem. Contrarium videtur C. de patribus, qui fil.distra.l.2.Dy.in capit.mora.& in c.in argumentum.extra.de reg.iur.libr.vj.tenet istam glo.quãdo lex simpliciter loquitur. Sed si in l.esset verbum taxatiuum, sicut est in dicta l.2.q̃ dicit, hoc tantummodo casu, vel vbi per aliam legem prohiberetur extendi, tunc non extenditur. Istud dictum Dyn.in vtroque casu non videtur bonum. In primo videtur contra authen. quas a actiones,[a] & quod ibi no.C.de sacrosan.eccl.vbi lex simpliciter loquens non extẽditur ad casus eandem rationẽ habentes, vel maiorem, vt ad ciuitates. R̃n. si tenes opin. Pla. ibi notatã, quam tenet 39 Pet. non ob. imo concordat. Sed si tenes † opin. Ioan. quę ibi not. ☞ quæ communiter tenet̃, tũc obstat. Dicendum est ergo, ꝙ ibi tractatur de correctione legis, & ideo non extenditur: quia hoc non mutatur, &c. vt l.præcipimus.in fi. C.de appel. in casu nostro non tractamus de correctione, sed de declaratione, seu distinctiõe. Nã lex quæ simpliciter loquitur, & dicit actionem non dari constante matrimonio intelligitur nisi propter inopiã viri, vt hic: vel extranei qui dotem accepit. per eãd. rationem: & ius facilius distin- 40 guitur † quàm tollatur in totũ, vt dicimus de iure diuino.* quod 41 distinguitur non autem tollatur per humanũ, vt s̃.de const.prin. 42 l.j.in fi.& C.si contra ius, vel vtili.publ.l.fin.& ibi not. † Contra se- b cũdum membrum Dyn.op.[b] quòd etiam vbi esset dictio tantum, vel duntaxat, fieret extensio ad casum habẽtem eand. rationem, vt C.de præd.minorum.l.ob æs, & quod ibi not.& ĩ.de vsucapio. l.serui nomine.& ĩ.de regu.iur.l.contractus.in prin. R̃n. dictio taxatiua impedit legem extendi per hominem. Ita loquitur Dy. sed per aliam l.bene potest extendi, non obstante dictione taxatiua. Ita loquuntur contraria. Contra hoc iterum instatur: & videtur ẽt ꝙ per hominem potest extendi non obstante dictione taxatiua. C.de sacr.san.eccl.l.illud.& quod ibi notatur. Solu. Aliquando dictio taxatiua ponitur in l.quæ permittit aliquid fauorabile, & piũ, tunc potest extendi ad casus similes. Et dictio taxatiua solũ casus dissimilem rationem habentes videtur excludere. Ita loquitur l.illud.cum sua glos. Quandoque ponitur in l.quæ permittit aliquid odiosum: tamen propter aliquam necessitatem toleratur, vt d.l. 2.C.de patrib.qui filios distra.& tunc nõ extenditur ad similes ca- c sus.arg.quia odiosa restringuntur &c. ex his[c] ergo apparet dictum Dy.non esse perfectum. Distingue ergo, cum quæritur vtrum lex extendatur ad casum similem rationem habentẽ: Aut lex est pro 43 lata simpliciter, aut in ea sunt verba taxatiua. primo casu † Aut per extensionem induceretur correctio, & non potest, vt d.auth.quas actiones.& C.de appellatio.l.præcipimus.ad fi. aut inducitur legũ declaratio, siue distinctio & tunc potest fieri, vt hic.& in regula 44 quæ propter necessitatem, vt ibi not. † Aut in ea sunt verba taxatiua, & tunc aut per aliam l.apparet de extensione, & extendimus, vt l.ob æs.& l.serui nomine.& l.ꝯtract⁹. præal. Aut per aliã l.nõ apparet, & tunc aut lex est prolata in casu fauorabili, & extenditur, vt l.illud.C.de sac.san.eccle. Aut in casu odioso, & tunc secus, vt l. ij.C.de pat.qui fil.distr.& quod not.Dyn.in c.in argu.de re iud.lib. 45 vj. † Ex prædictis[d] ergo patet glo. bene dicere in quæstio.propo- d sita: quia ista lex loquit̃ simpliciter, nec est dictio taxatiua: & si esset, loquit̃ in casu fauorabili, & pio, ergo extẽditur ſm p̃dicta: vel possumus dicere si volumus laqueos p̃dictos, effugere, ꝙ idem sit in extraneo qđ in viro, nam hoc non solum fit ex extensione hominis ꝑꝑ identitatẽ rationis: sed in extẽsione legis quæ vult actionem ex stipulatu pro dote pariter eodem modo dari, siue vir, siue alius dotẽ recepit, vt C.de rei vxo.actione.§.& vt plenius. hoc etiã vr̃ exp̃ssum in d.l.vbi: nã ꝯ extraneos possessores ibi dat̃ hypothe- e caria. ¶ Decimo,[e] & vlti. circa hãc partẽ quæro, qđ si maritus, vel 46 socer † vult dare mulieri agẽti fideiusso: an euitabit exactionẽ? gl.in l.vbi, dicit ꝙ non. & idem tenet Cy. in iij. q. & bñ dicit. vt ibi.

Veniamus

Ad ſm, s. ad personam eius qui repetit dotẽ ꝑꝑ inopiã, vel quia male vtitur substãtia sua.

47 ¶ Et primo quæro, & circa hoc, quid in casu vbi est cõis dos patris & filię, an filia possit agere patre inuito? Et de hoc est casus in d.§.illud.in auth.de æqua.do.cõiuncta auth. aut qđ locũ.C.de col. quæ in dote ꝓfectitia distinguit. Aut dos est parua, aut magna: dic vt ibi. Adde alium casum, ꝙ ẽt dos vbi est parua, & pater vxoris est ita pauper, adeò vt si dotẽ perderet nõ posset eã de nouo dotare, tunc filiæ eo inuito permittitur agere, vt in gl.l.ij.§.cæterum.s̃.eo. intelligas quòd in illis casibus in quibus filia põt agere ex forma illius authenticæ, nõ requiritur cõsensus patris, de quo loquitur l.cum non solũ.§.necessitate.& ibi not.in gl.mag.C.de bo. quæ li. f ¶ Secundo quęro, tu dicis ꝙ qñ dos est magna[f] & profectitia, filia põt agere ĩuito patre, qũo ĩtelligat̃ magna, vel parua? R̃nd. ſm 48 † qualitatẽ ꝑsonarũ, vt s̃.de iu.do.l.q̃ro.& l.siue generalis. Ita no. g in d.§.illud.& d.auth.qđ locum. ¶ Tertio[g] quæro qđ † si pater est 49 absens eo casu quo filia nõ põt agere[h] sine cõsensu suo? R̃nd. ꝙ h tunc filia poterit agere, vt s̃.de iud.l.si lõgius.§.j.& ĩ.de iniu.l.sed si vnius.§.filio.& §.sequẽti. qđ tenet Pet.in dicta authẽ.quod locũ. quod intelligo cum cautione rem ratam haberi, vt s̃.eod.l.ij.in fi. 50 ¶ Quarto quæro, quid si filia nõ † vult agere, sed pater ei⁹, vtrũ possit? gl.dicit, ꝙ sic: quia ad patrem pertinet periculum, vt teneatur de nouo dotare eã, vt C.de re.vxo.act.auth.sed quãuis. Aduerte, hoc dictum intelligo si filia sibi consentit, vel causam ꝯdicendi non habet, vt s̃.eod.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.& ĩ.e.l. 51 dotẽ. Tunc enim poterit pater agere, † cum vna sit actio numero quæ cõpetit patri & filiæ. Et ita determinatum est s̃.eodem.l.ij. §.item si voluntate. si mulieri cõmittitur actio, vt hic, ergo & patri. Hæc tamen intelligo ꝙ dos exacta nõ perueniat ad manus pa 52 tris, sed oneribus matrimonij deseruiat. Item licèt † aliàs per exactionẽ patris filia amittebat ius consolidationis in ea parte, patre mortuo vel ea emancipata, vt arg. infra eodem.l.si marito.§.si voluntate, & no.ĩ.eod.l.in insulam.in princ.tñ hoc casu filia tale ius non amittit, immo in ea cõsolidatur, & fratribus confert. hoc sa 53 tis innuitur in d.§.illud.& d.auth.quod locũ. ¶ † Quinto quæro i quid[i] si mulier dedit dotem, & stipulata sit sibi reddi quãdocunq; k soluto matrimonio, an ante diem poterit agere? gl.hoc nõ tangit. Videtur ꝙ non: quia huic casui quando agitur[k] constante matrimo

---

ADDITIONES.

a ¶ Auth.quas actiones. Adde quòd illud venit limitandum, nisi per talem extensionem rediretur ad ius commune: quia tunc ex identitate rationis fit extensio tanquã de causa fauorabili, glo.est in c.statutum.in ver.numerandum. de præbend. in 6.no.Anto.in capi. olim tibi.de verbo.signifi.item limita vt in lege 2.C.de indi.vi. item militat, nisi ratio sit scripta in l.correctoria: quia tunc etiam fiet extensio ex identitate rationis, secundum gl.contra tex.in c.1.in versiculo eligitur.de ele.in 6.quod intelligi debet, nisi correctoria non sit pœnalis: quia tunc fit extensio, tex.est in cle.2.in versi.in eiusdem.de ætat.& qua. item intellige verum nisi alia ratio non scripta in l. suaderet extensionem non debere fieri. Ex hoc enim deprehenditur quòd in casu non expresso nõ militat omnino eadem ratio. glos.est in c.constitutio.de elec. in 6.quam ad hoc ponderant Imo.& Gem.alias limitat titulum. Ad ista vide Ant.de Butr.in capitulo 2. in 2.& x.fal.de consu.per Gemi.in capitulo primo, & c.si postquam.de præben.in 6. Fortius dicitur, quòd etiam si ratio nõ sit scripta in l.tamen reddi non possit nisi vnica ratio, tunc etiam fit extensio in correctoriis ad casum non expressum, sicut si ratio scripta esset in l.vt not.glo.& Mode.in l.quamuis.de fideiuss.Bald.in l.maximum vitiũ.C.de li.præte.& in l.fin.& ibi Imol.infrà de hæred.insti.Pau.de Castro in l.si vero.§.de viro.infrà eod. item dum Bartol.dicit, quòd vbi nos sumus in materia correctoria, sed exorbitãti, si tamen est pia & fauorabilis, tunc ex identitate rationis fiet extensio.adde glo.in l.1.C.de his qui ante aper.tab.& in l.miles, de re iud.tex.in l.libertum.§.senatusconsulti.suprà de ritu nupt.item inquantum voluit quòd iura loquentia per dictionem taxatiuam possunt extendi ex aliis iuribus.adde l.3. §.cum Titio infrà.de adi.leg.vbi ipse voluit, quòd si sit statutum, quòd vulnerans aliquẽ puniatur in mille, deinde fiat aliud, quòd vulnerans puniatur tãtum in quingentis, quod omnino erit pœna in mille: quia per dictionem, tantum, non videtur corrigere. De quo dicto vide in leg.1.C.de bon.posses.contra tabu.quam prætor lib.po.& ibi glos.Ioan.de Imo.in l.si vero.§.de viro, infrà eodem, & in capitulo inter alia.de immu.eccles. Et de extensionis materia vide per Cyn.Bartolum & Baldum in l.non dubium.C de legi.per Baldum in leg. prima.C.de interdi. per Sali.in lege secunda.C.de noxa.per Baldum in lege secunda.C.de pat.qui fil. distra.per Gemi.in dicto capitulo primo, per canoni.in cle.1. de elec.per dom.Anton.in dicto capitu. secundo, de consuetu. & per Ioannem Andream in titulo de action.& pet.§.pe.in Addi.quæ incipit, actor, & per eundem in regula, pro possessore.in mercurialibus: per Paulum de Castro consilio trigesimooctauo, & 161.& 336. per Barb.consilio 31.& 4.2.libro, per Petrum de Anchara. consili. nonagesimotertio per Rom.consilio 150.& do.Card.consilio 60. & an in exorbitantibus, per identitatem rationis fiat extensio? vide Rom.cons.285.

b Paris. ¶ Dy.opp. Circa istam materiam, quòd licita sit extensio de similibus ad similia, ẽt in pœnalibus, vide Ias.in §.tripli.in 2.not.Instit.de act.& in §.sequens.in glo.in versicu. ipsius, sed de veritate vide latius eundem in l.eum qui.per totum.ff.de in ius voc.& ad istum articulum, quando ratio est scripta in legibus, vel vnica potest reddi, vide Cor.consi.60.incip.stante statuto ciuitatis.in 1.dub.& pro dubio vide Alexand.in l.peregre.§.1.ff. de acqui.poss.Mod.in auth.quas actiones.C.de sacros.eccl. Item ꝙ liceat fieri extensio de casu ficto ad præsumptum, vide quæ scripsi ad Bar.in l.omnes populi.col.pe.ff.de iusti.& iu. Item adde quod in materia fauorabili fit extensio etiam ad casum qui comprehenditur sub impropria significatione.vide domi.Ias.in l.2.§.prætor ait.ff.de in ius vocand. Item quòd in materia fauorabili exorbitãti fiat extensio de legatis ad hæreditatẽ, probatur in l.conditionibus.ff.de condi.& demonst. Item vide gl.singul.in capitu.statutum.in verbo, numerandum de præbendis, in sexto.scripsi late in auth.quas actiones.C. de sacros.eccl.

c Pom. ¶ Ex his. In ista materia extensionis vide pano.per illum tex.in c.canonica.de sen. excom.Alex.in l.si prius.ff.de ope.no.nun.& consil.92 4.vol.Fel.in c.translato.in fin.de consti.Cæp.cons.33.in fi.& cons.27.cons.24.Bar.Bri.cons.24.in 1.vol.Ale.in l.filiusfamil. §.diui.ff.de leg.1.Imo.cons.63.Alex.in l.1.§.si is qui hæres.ff.ad Trebel.& in l.Marcellus. eod.tit.ad Treb.

d Pomp. ¶ Ex prædictis.in casu vero fauorabili & pio, vide Bal. Nouel.in trac.de dot.in §.parti, vbi late in causa dotis, an sit causa pia.

e ¶ Decimo. Adde quòd idem tenent canonistæ in c.per vestras.Ioan.And.in addi. Spe.in tit.de do.inter vir.& vxor.in addi.incip.vt no.in d.l.vbi.& ista est communis. Ad c.per vestras, potest responderi, quod per remedium illius decretalis non excluditur à beneficio huius l.

f ¶ Dos est magna. Adde quod Bal.in fin.cons.123.1.lib.dicit ꝙ dos mille florenorũ est magna re & effectu.all.ita notasse Accu.in auth.præterea.C.vnde vir & vxor.& vide Bart.in l.admonendi.de iureiur.

g ¶ Poma. ¶ Tertiò. pro intelligentia huius quæstionis, & quis probabit istam dotem magnam vel paruam, vide Alex.cons.66.incip.viso processu, vol.1.pro intellectu l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condition.& demonstrat.

h paris. ¶ potest agere. Vide per Ias.in auth.ꝙ locum.vers.3.prin.not.C.de colla.

i pomp. ¶ Quinto quæro. Vide Ant.de Bo.cons.1.in 3.dub.Imo.cons.100.

k ¶ Agere. Sed quid si sit statutum ꝙ instrumenta guarentigiata habeant executionẽ paratam, an mulier in casu huius l.poterit vti beneficio illius statut: petr.de Anc.cons.118. tenet quòd non.

trimonio, videtur renunciasse, vt s. eodem. l. si cum dotē. in prin. & C. de pac. conuen. l. si cum simi. Contrarium videtur s. de eo quod cert. loc. l. j. & s. pro socio. l. si quis à socio. Dynus dimittit hāc qst. insolutam. Iac. de Are. dicit vxorem non admitti, per iura præall. Cynus in l. vbi. in v. q. tenet contrarium, scilicet, ꝙ mulier admittatur: maxime hac ratione: quia non est vera restitutio, cum adhuc deseruiat oneribus matrimonij. Teneo cum Cyno: quia si mulier ab initio voluisset expresse huic repetitioni renunciare non potuisset, vt iam dixi. s. j. q. prin. q. vj. ne dotis conditio fiat deterior. l. a dedit. s. de pac. do. ergo nec tacite. Prætetea leges [a] in ꝯrium alleg. non vrgent. Nam l. si cum dotē, ſm vnam opi. quæ est vera, tenet ꝙ filia absente, tpe quo pr̄ stipulatur, debet intelli, qđ casus omissus remanet in dispōne iuris cōis, vt l. si extraneꝰ. s. de ꝯdi. ob cau. & ita dotis actio, est ibi in casu omisso cōis patri & filię, aut intelligis, qđ pr̄ in casu omisso videat̄ filiæ solidam actionem cōcessisse, qđ pōt procedere si poneres eam pn̄tem. arg. s. de pac. d. l. inter. §. cum inter, & tūc est specialis fauore dotis tali præsumptio: hoc autem esset cōtra dotē. Iō in hoc intellectu feci dr̄iam inter pn̄tem & abn̄tem, quia ea pn̄te, pōt cadere in pactū, quod pōt porrigi ad futura, ea absente, caderet in simplicem renunciationē, q̄ ad futura non porrigit̄, vt no. C. de pac. l. j. Item nō ob. l. fin. C. de pac, con-
54 uen. Quia fateor, † ꝙ prouisio hoīs tollit prouisionē legis de iure spāli. Quod est verū in eod. casu. vt ibi: sed in diuerso casu secꝰ. sed iste casus inopiæ cōstāte ma. fuit in stiplōne omissus, ergo &c. Qn̄ aūt ꝓuisio hoīs tollat ꝓuisionē leg. dic plene p Cyn. C. de iu.
55 emph. l. 2. in 6. q. ¶ Sextò quæro, quid si † extraneus dedit dotē ꝓ muliere, & pactus est sibi reddi dotē, an in hūc casum inopię agere poterit? Dicit hic gl. & bn̄, ꝙ non, qa in casu soluti matrimonij vr̄ stipulatus. Hic ergo casus inopiæ remanet in iure cōi, & sic mulier agit. Præterea hic fit restō improprie, s. vt mulier se, suosque alat: qđ non posset fieri si extraneo restitueretur, vt gl. dicit, & bn̄. Sed circa hoc insurgit dubiū qualiter consulatur extraneo, nūqd habebit remediū l. in omnib. s. de iud. gl. in l. ij. rn̄. s. eod. vr̄ tenere ꝙ nō: quia actio cōpetēs extraneo, est stricti iuris quo casu nō habet locū cautio dic. l. in omnib. ar. s. de cond. ob cām. l. dedi. Illā
56 gl. ibi in quolibet reprobaui, &c. ¶ Primò in eo † qđ dicit actionē competentem extraneo esse stricti iuris, nō bn̄ dicit, immo est bonæ fidei, vt patet. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. & vt plenius. vbi dat actionem ex stipulatu, siue ipsa mulier dedit dotem, siue extraneus pro ea. Postea in ea. l. §. sed si non ignoramus. dr̄ dictā actionem ex stipulatu, de qua lex dixerat, esse bonæ fidei: qđ ibi vr̄ tenere Petr. Prędicta vīn̄r ēt probari. Instit. de actio. §. fuerat, vbi dicit actionem ex stipulatu esse bonæ fidei. Quod intelligo qn̄q;, & apud quēcūque sit. nec obstat, quod in eo. §. sequit̄, præferri aūt &c. immo facit pro. Nam aduersatiua aūt, vr̄ innuere cōtrarium esse in præcedentib. vt j. de damn. infe. l. hoc amplius. §. de his aūt. in ij. gl. & ibi no. Quicquid ergo in d. §. dixerat, est cōe omnibus quod vero postea sequitur, præferri aūt &c. illud competit mulieri tn̄. & hoc tenere vr̄ alia glo. s. eo. l. de diuisione. Pro hoc facit quod no. doc. C. de priui. dot. l. j. & C. qui pot. in pign. habeā. l. assiduis. in vlt. q. Secū
57 do in eo quod dicit † ꝙ in actionibꝰ stricti iuris nō est locus cau- b tioni, vt d. l. in omnibus, [b] ibi glo. nō firmat: sed in l. dedi. de condi. ob cau. dicit, ꝙ habet locū in actiōe stristi iuris. Idē tenet. j. ex qb. cau. in pos. eat. l. in possessionem, & bene pro hoc. j. de priuil. cred.
58 vbi est casus, & hoc tenent oēs doct. † Cōclude ergo ꝙ extraneo succurritur per remedium d. l. in omnibus. facit ad hoc de precib. Imper. off. l. vniuersali. & qđ ibi no. per Cy. & per eundem. C. vt in
59 pos. leg. l. j. ¶ † Septimò quæro, [c] quid si pr̄ est stipulatꝰ dotē sibi red c di soluto mat. Dico ꝙ ſm opi. gl. positæ in l. si cū dotem. in prin. in casu non expresso vr̄ pater renūciare: ideo hoc casu filia sola ageret: sed illam gl. s. proxi. in v. q. ego tenui, si ponis filiam fuisse præsentē: alias casus omissus remaneret in dispositione iuris communis, & sic est cōis actio patris & filiæ. & erit idē quod dictū est s. in d 4. q. Et prædicta vera intelligo [d] ēt si pater stipulatus sit dotem sibi reddi in omnē casum restituendæ dotis, cum casus inopię non sit casus dotis restituēdę, nisi in vxore, vel in eo qui cū ea habet actionem cōem, vt ex prædictis patet, quod est notandum, & quotidie
60 accidit. ¶ Octauò quæro † pater viri, vel extraneus dotem recepit, & vergit ad inopiā, certū est ꝙ vxor pt̄ agere, vt s. dictū est. Sed nūquid ipse vir suo nomine pōt agere ꝯtra extraneum, vel cōtra patrem, si ponamus eū emancipatū? Vr̄ ꝙ sic: nam patre mortuo exhęredatus hēt actionē vtilem familiæ ercis. vt j. de dot. prælegata. l. 2. §. si tn̄. & no. j. prox. §. in gl. Præterea vr̄ casus j. de cond. & dem. l. Titio centū. §. Titio genero. Pręterea hoc vr̄ sibi permittere regula ḡnalis, quæ est ꝙ vbi est onus matrimonij, ibi debeat esse dos vt s. de iur. dot. l. si is. §. j. In ꝯtrariū vr̄: qa cū ista actio sit inducta cōtra virū, vt hic, cum si. ideo nō vr̄ ei competere, vt j. de leg. j. l. lega
61 ta inutiliter. Br̄ dico, † ꝙ actio ꝑsonalis pro dote, quę cōpetit hoc casu, vel hypothecaria, competit ipsi mulieri, vt hac l. & l. vbi, ergo nō poterit eam intentare vir suo nomine. Pro hoc vr̄ casus j. de leg. 3. l. fideicōmissa. §. interdum. & de leg. j. l. seruo legato. §. si testator. Nec obstat §. Titio: quia illud de æquitate: quia persona viri fuit nominata in legato: aliàs secus. l. cū pater. s. de iur. dot. Fateor tn̄ ꝙ ex regula posita in d. l. si is. §. j. s. de iure dot. resultat quædam conditio ex l. vel officium iudicis competit ipsi filio qui sustinet onera matrimonij, vt dotis actio debeat esse apud eū, quam poterit intentare qn̄que, etiā extra casum inopię, nisi aliquod impedimētū obstet. Pro isto dicto do. gl. notab. j. de dote præle. l. ij. §. si tn̄. e in gl. super verbo, iudicio. ¶ Nono quæro, [e] † vxor decessit extāti
62 bus liberis, dos remāsit apud patrem, pater nūc soluto matrimonio vergit ad inopiam, vtrum filij poterūt agere contra patrē ad dotem per remedium harum legū? Et videtur ꝙ sic: quia priuilegium dotis transit ad filios eiusdem matrimonij. vt l. assiduis. §. exceptis. C. qui potiores in pignore habeātur. & s. eod. l. ēt. in princ. ¶ In ꝯtrarium vr̄ s. de iudicijs. l. lis nulla. & de his reb. potest pater facere quicquid vult, vt C. de bonis maternis. l. j. Ad hoc dico, ꝙ remedia istarum legum non habent locum, quæ tantum succurrūt
63 mulieri constante matrimonio: sed † ea mortua est solutū. Sed si pater male vtitur substātia sua, siquidem est talis abusus qui cadit in prodigalitatem, constituatur ei curator, & de hoc nō est dubiū. Aut non cadit in prodigalitatem, & tūc aut male vtitur dote: forte quia fundū dotalē vendidit, & tunc filij non possunt aliquid dicere: sed patre mortuo poterunt vindicare. vt d. l. j. de bonis maternis, & Authentica. de nupti. §. sed quod sancitum. col. iiij. erubescit enim & c. vt ibi. Sed si dotem alio modo dissipat & subuertit vt cum dos sit in quātitate, & patrimonium suum taliter destruit, vt dos filij non sit salua, puto eis esse consulendum per officiū iudicis, vt suū saluum habeant, vt j. ad Trebellianum. l. Imperator, & C. de sen. passis. l. fi. §. quibus. vbi casus est, hoc etiam optime probatur j. vt legat. nomi. caueatur. l. fi. circa principium, & ibi videtur
64 casus. ¶ Decimo, & vltimo † quęro circa hoc, vxor habēs dotē, & filios, & maritum vergētem ad inopiam, ex excommunicata, vel f bannita, [f] ita ꝙ propter suum delictum non potest agere quin ex ceptione repellatur, filij sui volunt agere tam contra patrem ista actione, quàm hypothecaria contra extraneos possessores bonorum, cū ista actio sit fauore matris, & filiorū, vt ex dote sustētētur, quero vtrū possint nomine eorū, vel nomine matris, vel aliquo alio iure? Non insisto in allegationibus, pro & contra, quæ multę possent fieri: quia questio est dubitabilis. Credo ꝙ filij possent agere contra quoscunq; tanquam coniunctæ personæ nomine matris, nec repellentur exceptione ex persona sua, cum agunt ad eo
65 rum vtilitatē. Hoc patet primo: † quia licèt aliàs coniuncta persona non posset agere contra volūtatem cōiunctæ, vt l. Pomponius. in fi. suprà de procurator. tamen vbi coniuncta persona prosequitur proprium interesse, & agit pro coniuncta, non repellit̄, vt ibi, & l. j. secunda, & tertia. de liberali cā: facit de appellatio. l. non tantum. ¶ Preterea ego video quod pater agit actione de dote nomine suo, & nomine filiæ: quia agit ad suam vtilitatem, & non obstat sibi exceptio ex persona filię, vt suprà eodem. l. ij. §. item si voluntate. etiam si exceptio procedat ex delicto filiæ, vt ibi nota. per Dynum. & probatur in Authentica de nup. §. est quoque.

¶ Preterea procuratori in rem suam ex persona autoris a quo nō habet causam lucratiuam, non opponitur exceptio doli, excommunicationis, vel banni, vt j. de doli exceptione. l. apud Celsum. §. de authoris. cum similibus, & nota. per Dynum in ca. is qui in ius.
66 in pen. quæstio. extra de regul. iur. lib. vj. † Et licèt coniuncta persona non dicatur propriè ꝓcurator, vt infrà iudicat. solui. l. iij. §. j. in fine, improprie tamē dicitur, vt j. de ꝓcurator. l. sed & hę. in princ. & ibi no. Cum ergo hic agant ad suum commodum, & sint quasi procuratores in rem suam, vt l. j. §. in propria. j. qn̄ appellan. sit. Itē non

ADDITIONES.

a ¶ Præterea leges. Et pondera quia consului Mantuæ hodie, quòd si filia non est præsens tempore stipulationis, non quæritur sibi actio. alleg. Bart. hic, & in 7. q. sed Sal. in l. si cū dotem. in prin. suprà. e. tenet cōtra. & mouetur: quia idem operatur tacitum pactū quod operatur expressum. per l. 2. C. de pac. sequitur Ioan. de Imol. in d. l. si cum dotem, allegationem Sal. sed nomen tacet. Lu. Rom. ibi dubitat, ego consului secundum opin. Bar. ex eo quia ista erat quædā donatio, ergo erat opus quòd esset præsens, vel nuncius ad hoc, vel epistola. respon. ad d. l. 2. quod illud pactum tacitum vestiebatur colore iudicij. Vide in d. consi And. Barb.

b ¶ In omnibus. Adde quod l. in omnibus habet locū in contractibus bonæ fidei solū voluit Pau. de Cast. cons. 49.

c Pom. ¶ Septimo quæro. Vide Bar. consi. 4. vol. 2. Imo. cons. 100

d Pomp. ¶ Intelligo. Adde, quòd contra Barto. in fortioribus terminis tenet Pau. de Cast. cons. 226. incip. quæritur. contrariū tamen tenuit Rom. cons. 292. Vide per Imo. in tract. de dote in 3. part. 1. q. 40.

e Paris. ¶ Nono quæro. Vide Fab. in rep. authen. nouissima. in 24. q. in princ. not. 173. C. de inoffi. test.

f ¶ Exbannita. Adde quòd voluit Pet. de An[illegible]. consilio 245. vbi ponit si statutum repellit publicum vsuratium agendo, an similiter repellatur tutor agens nomine filij hæredis vsurarij: & ibi etiā ponit, antecedente excommunicato vel bannito, cessionarius possit agere.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ si creditor vnus habens plures reos debēdi insolidū paciscit̄ cum vno, recipiendo, puta partem debiti, & sic tacite videtur diuidere debitum inter ipsos reos, an istud tacitū pactū ꝓsit absentib? & Bar. vr̄ tenere affirmatiuam in l. si creditores. p illum tex. C. de pac. prout est veritas. ꝯrium all. tenere in hac l. stipulante. in prin. in v. q. secūdi arti. prin. Tu dic, ꝙ nō meret̄ argui de ꝯdōne. nā in hac l. licèt posit filia agere actione de dote, patre absente: eo quia cōis est, tn̄ istud non dr̄ tacitum pactum, sed facultas agenti propter absentiam patris. l. si longius. §. j. ff. de iud. & ita fuit mēs Bar. ibidē. Nec ob. si obiiceretur de illo pacto. de rato & c. quia illud tātum prodest paciscenti, non autem absenti, immo potius posset nocere: & ita in quocunque pacto de rato potest dici.

67 nõ habebãt cãm lucratiuã:qa titulus † dotis ex parte viri, & filio rũ nõ est lucratiuus,vt ĵ.de actionib.& obligatio l.ex promissione, 68 cũ similibus.Ergo eis non obstat exceptio.† Cõclude ergo ꝙ ei⁹ noĩe possunt agere,nec exceptione repellunt. Cõsulo tñ ꝙ in libello dicãt se agere ad eorũ vtilitatẽ.Itẽ dico,ꝙ possunt suo pro prio noĩe,saltẽ vtilibus actionib.q̃ mulieri cõpetebant directo:& hoc probo,video enĩ ꝙ qñ ius dat alicui actionẽ ad meã vtilitatẽ illo impedito agere mihi cõpetit actio vtilis:vt l. .& ij.š.de instit. Sed hic cũ actio det̃ mulieri ad vtilitatẽ filiorum,ergo,&c.Preterea,video,ꝙ si testator legat alteri ad meã vtilitatẽ,mihi cõpetit actio,vt ĵ.de leg.j.seruo legato.§.si testator.de le.3.l.fideicõmissa. §.interdũ.& de lib.le.l.nõ solũ.§.j.cũ si.Sic ergo ĩ iure quo prouidet vxori pro se,& filiis vxori impedite,saltẽ filij agẽt.¶Præterea 69 pro hoc bñ facit š.de iudic.l.filógius.§.j.cum sua materia,† iõ de lictum parẽtũ nõ nocet filiis in iis,q̃ p ipsos filios patribus nõ ac quiruntur,vt l.diui fratres.ĵ.de iur.pat.& š.de sena.l.emãcipatũ,& p Dy.in c.nõ debet aliq̃s.ex.de regu.iu.lib.6.Sic in ꝓposito filii cũ agãt ad eorũ ꝓpriã sustẽtationẽ,& non matris,possent etiã isti filij habere tertiũ remediũ,s.ꝙ per officiũ iudicis peterent dotẽ se questrari,ar.š.e.l.si cũ dotẽ.§.si autẽ in sæuissimo.quncto §.si vero dotẽ.Si opponis mihi,qñ poterũt agere ꝯ patrẽ:cũ non sit d h casibus q ponunt in l.lis nulla.de iudic.& si non possunt agere ꝯ patrẽ,ergo nec ꝯ alios exñeos possessores,cũ debeat fieri discussio bonorũ pr̃is,vt ĵ.dicã.Rñ.imo ẽ de casib.cũ hic casus ptineat ad alimenta,p quib.põt esse lis,vt l.si qs à liberis.ĵ.de alẽ.& agno. lj.& sic seru⁹ et̃ p relicto in casu alimentorũ põt agere ꝯ dñm suũ ꝙ aliàs nõ posset,vt ĵ.de leg.i.l.seruo alieno.§.j.cum similib.Prædi cta vera si filij sunt maiores si vero essent minores ꝯstituerẽt cura tor liti,vt no.in d.l.si longius.§.j.& prædicta tene mente.

70 **Venio** Ad tertiũ.s.ad modũ repetẽdi.Primò ergo q̃ro,qua actione† aget mulier ad illã dotẽ?Rñ.aut mulier dedit in dotẽ res q̃ põdere.numero,vel mensura ptinentur, & tunc mulier poterit agere actione psonali d dote,vt hic,ibi,dotis exactionẽ,&c.de manumissio.l.seruũ dotalem.de dote p̃leg.l.pr̃.&ibi no.Itẽ poterit agere hypothecaria,vt C.e.l.vbi,& h.d.secũda.glo. huius l.Probat̃ p rõnẽ:eo tpe defert̃ hypothecaria quo psonalis, vt š.de distrac.pign.l.cum soluẽdæ,& quib.modis pign⁹,vel hypo theca soluat̃.l.soluit.§.si pasciscatur.Sed hic defert̃ psonalis, ergo &c.Itẽ si ponis res emptas ex dotali pecunia,vel dotẽ esse datã in rebus æstimatis,tali æstimatione q̃ facit emptionem,eo casu quo vir nõ esset soluẽdo,satis puto mulierem habere vtilẽ in rẽ q̃ ibi cõpetit sol.mat.Probatur in l.vbi.& in l.in rebus.in prin.§.fin.C.de 71 iu.do.facit š.de do.inter vi.& vxo.l.vxor marito.Si † vero mulier dedit marito in dotẽ res inæstimatas,tunc si qdẽ vir ipsas res dotales dissipat,hẽt locũ remediũ sequestrationis,vt š.eo.l.si cũ dotẽ.Si vero substãtia sua male vtitur,tũc credo ꝙ poterit vindicare ab exñeo possessore,& à viro sicut posset ab exñeo possessore,vt d.l.vbi,& in l.rebus.licẽt glo.in hoc dubitauerit.C.de rei vin.l.doce.Quidã tñ dixerũt,ꝙ sola hypothecaria sibi cõpetit,qd est fal- a sum.vt no.Cy.in d.l.vbi.in xj.q.¶ Secundò quæro, vtrum † cum 72 vult agere actione hypothecaria ꝯ exñeos,debeat prius p̃cedere excussio in bonis viri?Gl.in l.vbi.dicit,ꝙ sic.Idẽ Cy.ibi xj.q.Idẽ tenet Spe.in tit.de do.post diuor.rest.§.fin.versic.sed quo iure.qd b credo verũ,b licẽt qdã ꝯ.¶ † Tertiò q̃ro ad quas res poterit mu- 73 lier agere hypothecaria?Rñ.Aut q̃rit de reb⁹ im.mobilibus q̃ sũt c ꝓprie viri,& tũc non est dubiũ ꝙ poterit agere ꝯ virũ,& ꝯtra exd neos,vt d.l.vbi.Aut nõ erãt ꝓprie viri,sed emphyteuticariæ vl̃ feudatariæ,& tunc idẽ donec ius viri durat:aliàs secus,vt š.de pig. l.lex vectigali.Si vero quæritur de rebus mobilibus, tunc aut sũt merces,& res cãmerciandi habitæ,& res aut habet eas maritus,& põt agere Aut iã sunt venditæ,& nõ põt agere,vt š.de pign.l.cum e tabernam.in prin.Sed si non sunt merces tunc poterit agere,per f d.l.vbi.cum non reperiatur prohibitum.¶ Quarto, pone,† ꝙ mi 74 nor accepit vxorem & dotem, nunquid erunt bona eius tacite obligata,ita quòd vxor posset causa inopiæ mariti agere hypothecaria?Videtur ꝙ nõ:qa prohibentur res minoris obligari,vt l.j.de rebus eorum,& C.de admin.tut.l.lex q̃ tutores.cum si.Econtra videt̃ quòd sic:quia lex permittit eis facere mr̃ium,vt Instit.de nup. in prin.ergo & accessoria.s.dotem recipere.arg.l.mutus.in prin.š. de iur.dot.Ista quæstio formatur in glo.C.de legi.tut.l.fin.& ibi se nõ firmat.Cyn.ibi tenet ꝙ obliget̃:qa est obligatio legalis,& hoc per rõnẽ p̃dictã,& per l.2.& 3.ĵ.de reb.eorũ. Alibi gl.in simili q.s. 75 vtrũ † inuecta & illata p minorẽ sint tacite obligata,dicit ꝙ nõ,vt no.š.de pac.l.itẽ,quia.et̃ sequitur Dy.Instit.de act.§.item Seruiana. Guil.de Cu.in d.l.Itẽ,quia dicit sic,Aut lex inducit obligationem aut hypothecam rerum,p̃cedente cõtractu,nullo alio subsecuto, & tunc bona minoris possunt tacite obligari,vt d.l.fin.de leg.tuto.&l.2.&3.de reb.eorum.Aut requirit̃ ꝙ subsequatur illud factum,& tunc secus.Ita loquitur glo.in d.l.item quia.Nã ex solo ꝯtractu bona tacite non obligãtur,nisi sequatur inductio,vt l.si nõ inducta.C.in quibus cau.pign.taci.contrahi.quæ verba recitantur g p Cy.C.loca.l.certi iuris.in 5.q. In casu ergo nostro erant tacite bona obligata,cũ aliud factum nõ requiratur.licẽt ista verba sint 76 pulchra & subtilia:tñ nõ videntur vera.Nam † statim cũ vir recepit dotẽ ipso iure videt̃ donatio ꝓpter nuptias cõstituta,vt C.de dot.añ nup.auth.dos data,sm opinionẽ Azo.ibi not.quam sequitur Cy.& Ia.de Are.Ecce ergo si minor accepit dotem,erit ne statim facta donatio propter nupt.æqualis?Certe non,nisi interueniẽte tutore & decreto.d.l.lex q̃ tutores.in prin.& de prædi.mi.l. 77 prædia.Præterea,quid plura?† sicut ex parte viri ꝯtrahitur tacite hypotheca pro dote restituenda,ita ex parte vxoris pro dote dãda,vt l.j.§.& vt plenius.C.de rei vxo.act. Sed pone,ꝙ vxor minori promittit dotẽ,erunt ne bona eius tacite obligata?Certe nõ sine decreto,vt š.de iu.do.l.Titia.& ibi not.& C.si aduer.do. l.j.Apparet ergo verba Gui.nõ eẽ vera:tñ fateor ꝙ si minori tradãtur res æstimatæ in dotẽ,vel ex dote comparatæ,tunc res cũ sua obl'one trãsirẽt,vt d.l.ij.&.iij.de rebus eorũ.nõ aũt res quæ primo minori essent quæsitæ.ad l.mutus,dicas ꝙ põt recipere dotẽ dum tñ reci 78 piat nõ legitimo.Præterea hoc alia rõne ꝓbat̃,mulier † eo ipso ꝙ nubit,vr̃ dare oĩa bona sua in dotẽ tacite,licẽt nihil dicatur,vt no.š.de iur.do.l.mulier bona.Ita tenet Iac.de Aret.indistinctẽ.sed Mart.de Fano.(alias Vber.de Bobio) tenet cũ distinctione,s.put dignitates & facultates viri patiuntur.l.q̃ro.š.de iure do.Ista ergo tacita dotis datio, quæ nullũ factũ requirit per minorẽ in rebus immobilib.põt sine decreto.Certe non, per iura præal. Consulo 79 † ergo,ꝙ ille,qui dat dotẽ minori,obl'onẽ bonorũ expressam recipiat cũ iurõ, per auth.sacramenta puberum. C.si aduers.vend. 80 Quinto quæro,quid in fructib⁹ anni eius,quo dos repetit̃† vtrũ diuiduntur secundum formam l.diuisione.š.eod.Et vr̃ ꝙ sic.dic.l. vbi.Nã dat̃ actio,sicut mr̃io soluto. Credo ꝙ oẽs fructus extãtes q̃ debẽt ꝯuerti in onera mr̃imonij, debẽt reddi mulieri nõ ꝯsumpti,nec debet fieri p̃dicta diuisio. Hoc. ꝓbo & ex idẽtitate rõnis q̃ insurgit ex finali effectu repetitionis.Nam sicut repetit̃ dos vt sit penes vxorẽ,vt ea vtat̃,vt dñs re sua, sic sibi fiet restõ fructuum,q̃ spectãt ad eam,& qbus põt vti vt re sua,sicut apparet ex diuisione p̃dicto mõ facta.Ita in casu nostro cũ dos restituatur,vt mulier in casu mr̃imonij expẽdat,dico oẽs fructus, qui in cã mr̃imonij sũt 81 expendendi deberi restitui mulieri eadẽ rõne.¶ † Sexto quæro, vtrum in hoc iudicio requirat̃ libellus, lit.cõt.& plenaria cognitio,sicut ĩ aliis?Videt̃ ꝙ sic,vt in auth.offerat̃.C.de litis conte.& l. iudices.C.de iud.In ꝯriũ:quia cũ hic vertet̃ quasi cã alimentorũ, adhibet̃ summaria cognitio.vt ĵ.de libe.agno.l. si quis liberis.§.si 82 vel parẽs.Pro hoc in cle.de iu.c.dispẽdiosã. vbi † in mr̃imoniis, & ea quoquomodo tãgentib. p̃cedit̃ summariè & sine strepitu, & figura iudicij,qd ẽ sine libello & aliis,vt ĩ cle.s.e pe.d ver.sig. Et hoc vr̃ sensisse Roff.glossator antiquus.š.eo.l.j. super verbo,cã.in fin.Sed Dy.hoc ibi reprobat. Quid dicemus. Dic fm qd dixi.š.qñ illa cã agitur ꝯ extraneos,& facit plenum præiudiciũ:quãdo ꝯ virum in eo qd queritur vtrum dos sit data,& quanta,facit plenum præiudicium in alio:& vtrum si vergat ad inopiã,vel male vtatur 83 substantia sua,facit semiplene præiudicium.vt dixi.Quãdo † ergo aliqd versatur pleni p̃iudicij dicas p libellũ & litis ꝯtestationẽ requiri,

ADDITIONES.

a Pom.¶ Secundo quæro.Vide Barb.cons.29.vol.1.

b ¶ Credo verum.Adde Rom.cons.188.tenet idem.& cons.quod alleg. dominus Alex.est 430.& idem Rom.cons.391.dicit not.quòd illud ꝙ dicitur,aduersus extraneos bonorum possessores,creditorem hypothecariam non posse dirigere, nisi præcedat excussio corum,qui sunt obligati:procedit nisi agatur cõtra illum qui vous est ex reis principaliter obligatus quando tunc non est necessaria excussio bonorum per glo.quam dicit sing. š.qui bo.l.mulier.& ibi illam summe nor.Bar.& Bal.videtur firmare in auth.sed hodie. C.de act.& oblig.Item dicit prædictam regulam procedere,nisi eorum bona hyp. cantes cons[illegible] precario nomine creditori possideret: quia tunc si ir[illegible] per tertium possessio bonorum debitoris ac iusta creditori excussione non [illegible] in l.vlt.C.de acq.poss.vt singulariter ibi dicit firmare Ia.Butta post lentes conductione ex l.vlt.C.de acq.poss.vt singulariter ibi dicit firmare Ia.Butta post lentes & Bal.quod in l.1.C.de iis quæ in frau.cre.&.in l.ex iis.de acq.pos.

c Pom ¶ Tertio quæro.Adde vltra doc hic quòd [illegible] est,quia in feudo non cadit hypotheca,& est tex.in c.j.in prin.de prohi.feu.alie.per Fed.gl.& bal.in l.lex vect. glo. de pig.bald.in l.2.C.cõia de leg.& in c.j.§.aut si liuellario quio.mod. feu.amit.Ioan.Fab.& Mo.l.in §.item seruiana.inst.de act.Ant.cons.124 4.vol.

d ¶ Emphyteuticariæ.Vide per bal.cons.332.2.lib.& pulchre cons.137.& 256.3.lib.de feudo autẽ bal.cons.382 1.lib.dicit ꝙ mulier põt habere regressum pro grandinentis & non aliter.& cons.l.13. sicut feudum posse dari in dotem quamdiu durat penes mulierem.Et idem voluit Rom.cons.437.per vasallum autem in dotem dari non potest,vt voluit dominus Card.cons.64.

e ¶ Merces.Adde ꝙ hoc parte mulier possit agere ad merces venales. facit illa decisio magis cõs,ꝙ in obligatione gñli non veniant merces venales.cũ gñaliter facta est dispositio de rebus secundum bal.in l.generali.§.vxor.ĵ.de vsufr.leg.& tenet bal.in d.l.cũ tabernam.in repertorio antiquo.vbi refert bar.ita tenere in d.§.vxo.& adde sicut quis esset venditur⁹.cõ mõ & obligatur⁹ hic sequitur Alc.colũ.nas.quia in generali obligatione venit pecunia & in pecunia sp.d venalis,& iõ non cõprehenditur in legato in quo venalia non cõprehenduntur secundũ bal.in l.u.C.de compen.alleg.tex.no.in l.vxorem.§. leg.natur.de 3.Quod in obligatione generali non veniant merces venales.tenuit bald. consilio 367.1.volumine.incip.verba dicunt.& allegat Iac.de Aretio.in principio. leg.vbi adhuc.

f Pom.¶ Quarto quæro.Vide Rom.cons.280.

g Pom.¶ In vo.idem tenet Ro.in repe.auth.similiter.C.ad l.Fal.

h ¶ Cum iuramento.adde quicquid dicat Alex.xã ꝙ opin.bar. sequitur Pe.de Ancha.cons. 93.bal.cons.92.3.lib.vbi dicit ita etiam tenere Fulg.dominũ suum quia cõstitutio dotis non est legalis & necessaria,sed voluntaria, & attenta ratione legis non potest fieri sine decreto:item alia ratione non potest minor constituere dotem,quia requiritur causæ cognitio,vt inf.à de minor.leg.si ex ca.sa §.in dotis. san suppetant facultates.& an vir sit dignus tanta dote.hæc causa cognitio spectat ad iudicem. ad gloss. in leg.prædia.dicit, quòd allegantes non intelligunt.ibi vide insum. & eandem opin. sequitur ipse bald.de bar.mentionem faciens cons.398. incip.in causa ista.1. libr.restringit tamen dictum bart.nisi par pari nuberet,& malitia suppleret ætatem, vel nisi consensus propinquorum adsuerit. Et ꝙ minor absque decreto non possit constituere dotem,voluit Ro.cons.314. licet contra prædicta faciant quæ voluit idem Rom.cons.280.

regri, fm d.auth. offerat. & hoc tenet Spe. in tit. de do. post diuor. resti. §. fin. ver. sed quō iur. & ibi vide libellū. Probatio aūt in his, q plene piudicāt, requiritur plena, in aliis nō vt iam s̄. dictū est. Accedit ad hoc qd no. Spe. de officio iu. §. fi. ver. qnto dicam⁹. & vers. seq. Credo tñ ꝙ iudex in hac cā: qa fauorabilis, poterit dilationes abbreuiare, & erit fauor ipsius cāe, vt ar. l. ij. de re iud. Et sic voluit intelligere Rog. s̄. e. l. j. & bñ. Ad c. dispēdiosā, rñ. vt ibi no. ¶ Septi 84 mo † qro, quas exceptiones admittit iudex in hoc iudicio. Ad qd dico, ꝙ oēs exceptiones iuridicas ꝯ libellū, & ꝯ psonas, vt qa minor, vel qa agit sine cōsēsu patris, eo casu quo ius sibi nō pmittit, poterūt opponi, vt in auth. qd locū, nec video rōnes repugnantes. Itē si sibi opponat ꝙ ēt ipsa male vtit substantia sua, qd tūc iudex habeat facere: patet ex notatis ī hac l. in iiij. opp. Si vero qritur de exceptionib. tangentib. negotiū principale: ad hoc dotales re- 85 gulas. ¶ † Prima est. Omnis exceptio, quæ ꝯstāte mrio ipso iure minuit dotē hoc casu poterit opponi, & hoc probatur s̄. eo. l. quauis, & l. sequ. vbi vr̄ casus. Ad hoc j̄. tit. j. l. quod dr̄, & s̄. de iur. do. l. si 86 is. §. quod dr̄. ¶ Secūda regula est, † ꝙ omnis exceptio, qua omissa, marito soluto mrio non esset consultum, potest opponi. Hoc patet in exceptione, ne quis cōueniatur nisi inquantū facere pōt, & hoc declaratur in tractatu de effectu repetitiōis. j̄. qōne x. Tertia regula negatiua est talis. Nulla exceptio præcedens ex causa quæ dotē constante mrio non minuit, & qua non opposita marito soluto mrio poterit esse consultū, potest in hoc iudicio oppo 87 ni. Hoc pbatur in l. vbi. in fi. ¶ † Quæro, pone maritū [a] esse pactū de dote lucranda soluto mrio per diuortium liberis extantibus, qd pactū valet. vt j̄. de pac. dot. l. ij. si mulier modo repetit dotem, perinde ac si mriūm esset solutum, vt d. l. vbi. poterit ne opponere vir exceptionem ex illo pacto? Certe non: quia talis causa constante mrio dotem ipso iure minuit, & viro soluto mrio potest esse consultum, vt hic. Hoc etiam induxit ratio huius l. & similiū. Sunt enim inductæ vt mulieri consulatur, & viro non noceat, vt patet ex l. vbi. Sed si mulieri possent opponi exceptiones, quæ alias ipso iure dotē nō minuunt, exceptio mulieri noceret. Item si vir non posset opponere exceptiones, quibus non oppositis soluto mrio sibi nō esset consultū, viro noceret, ꝙ esset ꝯ legis ppositū, quòd nō esse debet. l. scire. §. sufficit. j̄. de excusatio. tut. Facit j̄. de leg. j. l. legata inutiliter. & de cond. & demon. leg. cum tale. §. fal- 88 sam. Ex his ergo rñdetur ad qōnem. † Mulier in casu inopiæ repetit dotē cōsistente in quātitate: vir vult opponere exceptionē compensationis alterius quātitatis sibi debitæ, an poterit? Et certe licèt posset indistincte, si ageret soluto mrio, vt no. C. de rei vx. act. l. j. §. taceat. & s̄. e. l. diuor. §. ob donationes, & l. rei iudicatæ. §. j. suprà eo. tñ in casu pposito, cōpēsatio non poterit opponi: qa cōstante mrio dotem non minuit: & eo soluto, & etiam constante potest viro alio modo esse consultum. Ad quod facit: quia hoc casu dos repetitur, quasi in causa alimentorum, ergo non est opponenda compensatio, vt C. de compensa. l. in ea. Hoc probatur al'r. Ius offerendi debitum qd competit secūdis creditorib. ꝯ primo agentes hypothecaria, cōpetit ēt ꝯ mulierem, soluto matr. vt C. q potio. in pig. haben. l. cū tibi. Sed eo casu, quo agitur cōstāte mrio pp inopiam, ꝯ eam talis exceptio non operat, [b] vt no. Cy. in l. cum tibi: præalle. Ista enim repetitio nō est simplex, sed est limitata fm suum effectum: & ideo cū omnis exceptio nitatur sua equitate, vt s̄. de dol. excep. l. qui æquitate. ꝯ istā non apponunt oēs exceptiones quæ opponūtur sol. mat. qa æquitas hoc nō dictat. ¶ Octauo 89 † quæro nunquid mulier sibi possit cōsulere p viam retētionis? Certe sic, tam ꝯ extraneos hypothecaria agentes, vt d. l. vbi. q etiā ꝯ ipsum virū, si sibi dotē non soluit, & petit vir q vergit ad inopiā 90 vt in c. p vestras. extra de donatio. inter virū & vxorem. ¶ † Nono quæro, si vir est contumax, vtrū pcedatur ad diffinitiuā ꝯ eu: Certe non, sed mittitur mulier in possessionē: sicut rl'r fit. l. cū proponas. C. de bo. auct. iud. poss. de quo in Spec in tit. de dot. post di. rest. §. fi. ver. qd si vir vocat⁹. ¶ Decimo & vl. qri posset circa hoc, vtrū vir, spōtanea volūtate possit pp inopiā restituere mulieri: q qō licèt hic caderet, tñ qa non posset bñ hic tractari, nisi videremus repetitionis effectum, iō reseruo eam tractandam j̄. prox.

91 Veniamus Ad quartum, s. ad repetitionis effectū. ¶ Primo qro, † quis sit repetitionis effectus? Rñ. magnus: nā mulier non poterit ammodo perdere dotē suā per viri dilapidationem. Item vxor non poterit alienare. Itē viri ꝯdō ex hoc nō fit deterior: qa simul ex eā alimentatur. Idem pacta dotalia remanēt sibi salua in casum soluti matrimonij, vt d. l. vbi. s̄. eo. l. 92 si cum dotē. §. si vero dotem. & hoc est clarū. ¶ † Secūdo quæro, an mulier hoc casu ꝯsequatur dñium rerum assignatarū pro dote? Quidam ꝙ sic, qñ agitur personali: nam tūc res dantur in solutū, & mulier cōsequitur dñium. Ita vr̄ dicere gl. in d. l. vbi. in gl. parua, quæ incip. idem dicas, &c. Alij: vt Vber. de Bobio tenent ꝯriū: qd probāt ex d. l. vbi: nam ibi prohibetur alienari, dicit ipse, ergo non dantur sibi in solutum: nec transfertur dñium. Ita not. Spe. in tit. de dote post diuor. resti. §. fi. ver. s. sed nūquid poterit. Credo gl. bene dicere, & vr̄ casus in d. Auth. de æqual. do. §. illud: sic enim habitura erat in collationis ratione proprias res: &c. Tamen vt ista materia clarius liqueat: distingue. Aut mulier agit hypothecaria: & tunc certum est ꝙ non consequatur dñium: sed pignus tñ: d. l. vbi. Aut actione in rē: & tūc dñiū nō ꝯsegtur p traditionē: sed sufficit esse ex legis rōne declaratur. d. l. in reb⁹. C. de iure do. Aut agit psonali, & dātur sibi res in solutū, & cōsequitur dñium, vt dictum est. Aut dubitatur. v. g. mulier petit de rebus viri sibi assignari vsq; ad 93 dotis quantitatē. † & iudex in sñia assignauit. Modo istud ve rbū, assignare. [c] est dubiū, pōt. n. intelligi per translationē dñij, sicut s. de rei vin. l. item si verberatum. §. j. & de caic. l. Lucius. ad hoc j̄. de assign. lib. per totum. Item poterit se habere loco pignoris, vt loco custodiæ, vt infrà de verit. in posses. mit. leg. j. §. antepenult. & de leg. 3. l. item legato. §. itē interest. Isto casu dicit Guil. de Cun. suprà de pecu. l. si noxali. §. j. quod bona videntur data cā custodiæ, & sic loco pignoris, non dñij cā. C. ne pro dote mulier bonā materna addi. l. j. de iure do. impetran. l. j. in fi. In hoc (nō sto cū Gui. scilicet ꝙ bona sunt loco pignoris.) imo dico ꝙ videtur trāslatū dñiū in dubio cum præcedat cā habilis. Casus videtur s̄. de iure do. l. dotis fructus. §. fi. & l. seque. & infrà pro dote. l. j. circa med. Non ob. iura alleg. in ꝯriū: quia loquūtur de quadā adiectione, quæ fit mortuo viro, & quæ habetur loco vl'is successionis, quæ ibi nō potest fieri: sed fit in casu speciali fauore libertatis, vt Instit. de eo cui li. cau. bon. addi. per totum. & infrà de fideicom. lib. l. cum vero. §. subuentum. Item facit pro Guil. l. cum pater. §. pater pluribus. infrà de leg. 2. vbi videtur dicere, ꝙ in dubio traditio videtur facta cā custodiæ, vt ibi no. glo. Sol. ibi non procedit aliqua cā, vñ in dubio non 94 præsumitur causa donationis. sed cā custodiæ: hic secus. ¶ † Tertiò quæro, aliqui agentes hypothecaria [d] ꝯsequūtur oīa bona sibi obligata, vt pignori incumbant vt no. de bo auth. iu. pos. authen. ei q. Nūqd ergo hypothecaria intētāda p mulierē erit huiusmodi effectus? Rñ. non [e] credo. Nā mulier agit ꝯstante mat. vt ex spāli iure: & agit respectu certe cāe, vt se suóque alat ex dote: ergo pro qtitate dotis aget hypothecaria. C. com. de leg. l. j. in fi. idē no. Cy. 95 in d. l. vbi. in 14. q. ¶ † Quartò quæro, [f] pone ꝙ vir ꝯstāte mrio ex iudiciū vxori restituit certa bona p sua dote, & ꝯfessus est, se vergere ad inopiam, vl' iurauit corā iudice, & de plano ꝯfessus est vir, vtrum valeat ista restō, sic vt piudicet viro, & ēt aliis creditorib. ne possint hoc reuocare? Hæc qō est dubia. Dy. eā tangit, & Cy. recitat in l. vbi. in xij. q. & vr̄ tenere ꝙ non valeat talis ꝯctus: quia donationis est instar, vt ipse ibi ponit. Ego arbitror istam qōnem requirere altiorem indaginem. Dico ergo sic, Aut erat verū ꝙ cōfessio ꝯtinet, s. ꝙ vergebat ad inopiā, & hoc ꝯstat, & tūc non est dubiū talē restōnē valere: qa cogitur bonam fidē cognoscere. l. quoties. §. sicut. j̄. de administratio. tut. & maxime si hoc est manifestum. qd hr̄ quasi pro sñia [g] l. emptore. s̄. de act. em. & illo casu ipse non poterit reuocare, nisi quatenus dedisset res maioris ptij, q caderent in donationē. Creditores vero nō poterūt dicere ꝯtra, nisi vt possent facta restitutione per iudiciū contentiosum. Aut est falsum, quia vir non vergit ad inopiam, & hoc non cōstat, vel nō pōt probari ipm vergere ad inopiā: tūc scias ꝙ ista falsa cā adiecta à sciente non vitiat ꝯctum, vt j̄. de verb. obl. l. si diuortio. Videndū est ergo, vtrum ꝯctus iste valeat? Et ad hoc examinādū dotalem regu- 96 lā oīs † ꝯctus, ex quo dotis conditio fit melior, & vir non efficit pauperior est licitus inter virum & vxo. & hoc pbat s̄. de iu. do. l. 97 ita ꝯstante. clarius eo. tit. l. fi. In † pposito ergo, si vir assignauit dotē vxori, vt hēat loco pignoris, tunc dotis ꝯdō fit melior, & securior esse vr̄ ex eo ꝙ res est pignorata & vir non efficit pauperior, cū de iure esset tacite obligata. Sđ tñ minus habeat ipse maritus, ꝙ añ, istas res administrabat ipse, mō non administrat, sed mulier vtrum

ADDITIONES.

a parif. ¶ pone maritum. Vide aliquid per Soc. in l. conditionibus. ff. de cond. & demon.

b ¶ Exceptio non operatur. adde quòd idē tenet Ioan. and. in tit de dot. post diuor. ref. §. fi. super ver. quid si mulier. Bal. in d. l. vbi. pau. de Cast. in l. 2. suprà eo. & Bal. & ang. in l. 1. ad fi. suprà eo. Sed hic Bal. ang. Imo. Ro. & pau. de Cast. tenent contrarium, quod limitat pau. hic verum si fructus dotis sufficiant ad alimentandum familiam: aliter debeat sequestrari de bonis mariti tantum quod sufficiat ad alimenta, vt in §. si autem in sæuissimo. Tu dic quod Bal. cons. 282. inci. in Christi nomine præmittendum est. 1. lib. tenet opin. bar. hic, & in d. l. cum tibi. quam dicit esse iac. de are. & Cy. non tamē facit mentionem de bar. hic.

c ¶ assignare. Vide bal. in l. vbi adhuc. C. de iu. do. vbi sequitur Bar. & quòd voluit idem Bal. in c. 1. in tit. quid si inuestitura, & iō dicit idem Bal. in l. fi. C. de san. ec, quòd verbū assigno, est verbum plenariū, sed pendet mō dubitatio per me, quod si maritus dixit, assigno vxo. talem fundum loco fundi dotalis, quem alienaui consensu suo, vtrum, importet trāslationem dominij. quia doc. hic loquuntur in actu iudiciali: quia vxor agebat contra maritū. parif. ¶ Vide de verb. concedo, transfero, & assigno. Fel. in c. cum venerabilis. col. 1. extra de excep.

pom. ¶ De verb. assignare. adde Bal. in l. ordo. C. de execu. rei iud. & in l. 2. C. com. de leg. & in c. 1. quid sit inuest. & in c. fi. de no. for. fi. ang. in l. officium suprà de rei vend. archi. in c. si canonici. de off. ord. in 6. & in c. referente. de præben. De verbo, concedo, vide tex. glos. Bar. & imo. in l. fi. infrà de do. & in l. vxori. de leg. 3. & tex. in l. cum pater. §. dulcissimis de leg. 2. & in l. prohibere. §. plane. infrà quod vi aut clā. per abb. in c. cum venerabilis. de sen. excom. per glo. in c. 1. de conces. præben. per imo & anch. in c. pastoralis. de don.

d pom. ¶ Hypothecaria. Vide de isto verbo aliqua per alex. cons. 40. col. 2. vol. 4. & Barb. in l. cum pater. §. si pluribus. infrà de leg. 2

e ¶ Rñ. non. idem tenent Raph. & Io. And. in add. ad Spe. in tit. de do. inter virum & vxo. §. fin. in add. inci. vt no. in d. l. vbi, adde tu, & ad Bar. hic, vide Ale. de imo. in cons. 4. in 2. vol.

f ¶ Quartò, quæro. adde ale. cons. 40. alias 4. vol. 7. 4. vol.

g ¶ Habetur pro sententia. adde quòd ipse melius locutus est, in l. is cui bonis. de verb. ob. quia immo habet vim sententiæ, iuxta no. per doc in c. cum sit Romana. de appel. & in c. ad nostram. el. 3. de iureiu. Bal. in l. 1. de cura. furio. & in l. is cui. infrà de test. & in c. vestra. de coha. cler. & mul. Bald. in proposito nostro cons. 40. 3. volum. vbi consuluit super causa cuiusdam condemnati ob maleficium, qui post maleficium assignauit dotem vxori. & quærebatur an valeret: quia post condemnationem, quòd vergeret ad inopiam non erat probaturum, ipse consuluit valere: quia condemnatio priuatæ personæ & sententia condemnatoria faciebant manifestum ipsum vergere ad inopiam, latius ibi.

vtrũ pp hoc videat̃ ꝑdõ viri adeò facta deterior, vt eã possit reuocare: Dico, ꝙ vsq; ad q̃titatẽ dotis ista donõ vel administratio isto rũ fructuũ facta mulieri valet: sed qđ est vltra dotis q̃titatẽ poterit reuocari. Casus est s. de dona. inter vi. & vxo. l. ex annuo. Creditores ergo id, qđ est vltra dotis quãtitatem poterũt reuocare, qđ est j. nõ poterũt, nisi vt possent restitutione facta ex vera cã in contẽ 98 tioso iudicio. † Si aũt vir assignauit volens in eã transferri dñiũ, tunc est dubiũ. Nam vr̃ ꝙ non possit fieri, per tex. C. si dos ꝯstante mat. l. j. & in Auth. de nup. §. dotes. & s. de reli. & sump. fune. l. sic ꝑ rata. ¶ Cõtrarium dico, ꝙ valeat, & in vxorẽ transeat dñiũ: qa ista restõ nõ fit ad aliud, nisi vt vxor se suosq; alat, vt d. l. vbi. sed in hac cã dos põt restitui, vt l. mutus. §. manẽte. s. de iure dotiũ, ergo &c. Hoc modo intelligo dotẽ fuisse restitutã. s. ad Vell. l. vir vxori. §. j. Præterea regula præcedens habet locũ qñ cã dotis fit melior, & vir non efficitur pauperior, qa fructus deseruiũt oneribus matrimonij, neq; res poterit alienari. Nõ obstat l. j. C. si dos cõstan. mat. b cũ similib. quia istud verum, qñ talis restõ cadit in donationem, puta quia restituit simpl'r, vt mulier habeat sibi fructus nec ꝗuertat in onera mr̃ij. Vnde in fructibus est donatio, hic non. vel etiã ibi restituit vir: qui ex pacto dotem debeat lucrari sed hoc casu in hac restõne agitur ẽt tacite vt pacta dotalia in suo statu ꝑmaneãt, ergo vir nõ efficitur pauperior, & dotis ꝯdõ fit melior, ergo valet. Nõ ergo reuocabit vir, nisi res vltra valeret, ita vt caderet in donationẽ: nec creditores poterunt reuocare, nisi sicut possent restitu 99 tione facta ex vera cã, & in ꝯtẽtioso iudicio. ¶ Aduerte † tñ ꝙ inter illã restitutionẽ, q̃ fit ab eo, qui ad inopiam vergit, & eã quę fit ab eo q non vergit, est differẽtia in periculo deteriorationis rerũ 100 vt dicam j. proxima qõne. ¶ Itẽ aduerte ꝙ † in omnib. prędictis casib. requiritur ꝙ appareat instrumẽtum dotis confectum añ ꝯ- c ctum mr̃ium. Nam si constante mr̃io confitetur se dotem recepisse, & pro illa dote confessata restitueret sua bona, siquidem dos fuisset in rebus mobilibus, præsumptio est iuris, & etiam de iure ꝙ fuit fraus, & nullo modo præiudicat creditoribus. C. de donatio. ante nuptias. auth. sed iam necesse. & vide ibi plene per Cy. An a autem ipse vir posset reuocare? vide plene per do. Cyn. C. de dote 101 cauta. l. qđ de suo. ¶ Quintò † q̃ro si tales res mulieri restitutæ, d fierẽt deteriores, ad quẽ incõmodum pertinet? Rñ. Aut fuerãt restitutæ in pignus & hypotecam, & periculum est viri, vt C. de pig. act. l. pignus. Aut fuerunt ei restitutæ in dñiũ, & tunc si quidẽ ẽ vera cã inopiæ, & tunc periculum erit mulieris: quia illi res periit, cuius est, vt d. l. pignus. & erit cõmodũ & incõmodũ, sicut in aliis re- b bus dotalib', vt s. de iure do. l. 4. Et de vtroq; ꝓbatur. s. de iur. do. l. plerunq;. in princ. & hoc vr̃ sequi Gui. de Cu. in d. l. si noxali. §. j. Si vero fuerunt res restitutæ ex falsa cã inopiæ, tũc dr̃, periculum ſp esse viri. Nã ad dictã restitutionem lex duo requirit. s. cãm iustam, vt se suosq; alat. hoc vr̃ innuere, vt s. proxi. dixi. Itẽ vt soluatur mu d lieri non perdituræ. vt patet in d. l. mutus. §. manente. Sed postq̃ perdidit mulier: quia deteriorata est dos mulieris, ꝑdituræ data est, ergo restitutio non vr̃ tenuisse in ipsius mulieris præiudiciũ. Hoc vr̃ tenere glo. in simili. s. eo. l. si cũ dotẽ. §. j. in glo. sup verb. & ex iustis, Cõmodum vero pertinet ad mulierẽ: tñ si res efficiatur melior, nõ est perditura mulier. Et sic erit casus, in quo fallit regula iuris ſm nãm. Nec mirum: quia iõ est qa non est par ratio lucri & damni. vt not. Dyn. in c. qui sentit. extra de regul. iuris, lib. 6. ¶ Sextò, 102 † quero, qđ si fructus dotis restitutæ nõ sufficiũt vxori ad alimẽta, vtrum vir teneatur dare vltra? Certe sic, si habeat vnde det: quia 103 etiam nulla † dote constituta tenetur eã alere, vt l. quod si nulla. s. de religio. & sump. fu. & no. s. eo. l. si cum dotẽ. §. si autem. in fi. plene per Cy. de neg. gest. l. ꝙ in vxorem. & in Specu. qui sil. sint le 104 gi. §. j. vers. nunc dicamus de vxoris alimentis. ¶ Septimò † quæro, quid si fructus sint tot, quod supersunt pro omnib. oneribus mr̃imonij? Respondeo, viro restituuntur. Nam dotis fructus debent esse viri, vt s. de iure doti. l. dotis fructus. Si ergo lucraretur vxori, viri cõditio fieret deterior, ꝙ noluerũt hæc iura, vt dictum est. Præterea esset donatio quę est ꝓhibita inter virum & vxorem, 105 facit ad hoc optime C. de episc. & cleri. l. 2. ¶ Octauò † q̃ro vtrũ illa petitio, q̃ vxor facit habeat effectum solidæ actionis an solum in quantum vir facere potest? Gl. vltima huius prin. ibi, vt tamen cũ tẽperamento, &c. tenet, ꝙ vir exigatur inquantum facere põt, sed in l. vbi. in ver. ad sustentationem. tenet. ꝯriũ, ꝙ exigatur insolidum. Assignat rõnem: quia nõ põt agere, cũ alatur à muliere. Cy. tenet ibi illam gl. Idẽ Rayne. hic. intelligo ergo vltimã gl. hoc bene dicere, & diuersis casibus loqui. Ad cuius declaratione ̃ præmit 106 te, ꝙ † quando agitur actione in rem ꝯ virũ vel aliũ, qui habeat beneficiũ ne cõueniatur nisi in quãtum facere põt, illud bñficiũ nõ habet locum: qa tunc agitur ꝯ eum, tanq̃ quemlibet possessorem Casus est j. de re iudica. l. Nesennius. §. fundum. Ita tenet Guliel. de Cun. s. de cond. inde. l. quod nomine. Nec obstat j. eod. l. si filio. la 2. & quod ibi not. per Dy. quia intelligo ibi, quando agitur personali. Et ita intelligebat Rayner. nunc ergo dico, ꝙ qñ mulier agit hypothecaria, sicut loquitur l. vbi. tũc vir debet condemnari insolidum: quia ꝯ eum agitur reali, tanquam ꝯ quemlibet possessorem. Itẽ non potest agere, vt dicit gloss. Item nullum parat sibi præiudicium soluto matrimonio. Nam offerendo vxori, quòd sibi debet cum effectu, habita rõne ne egeat, recuperabit hypothecam suam, & ideo notabiliter dicit dict. glos. in verbo ad sustenta

tionem: ibi hoc casu &c. quasi dicat, quando nõ agitur hypothecaria: sed in casu legis nostræ agitur personali, & sic tanquã contra virũ merito habebit beneficiũ. Nec obstat si dicas, quòd non põt agere, cum alatur ab vxore: quia dico, quòd si istud suũ beneficium nõ admitteretur, nec posset opponere exceptionem istã, fieret sibi præiudiciũ in futurum, soluto mr̃io. Nam cum mulier agat personali & daretur sibi res insolutum & sic transferet in eam dominiũ soluto matrimonio ageret rei vindicatione per quæ iura vir excuteretur insolidũ, vt dixi. Poterit ergo ista exceptio opponi in illo iudicio, qua omissa, soluto mr̃io viro non esset consultum, vt dixi in præcedenti articulo, in vij. quæstion. & hoc cre- 107 do verum. ¶ Nono † quæro, si post restitutionẽ effectus est diues, nunquid dos sibi restitueretur? Gl. penu. in l. vbi. tenet ꝙ non, sed remanet penes vxorem: quam glos. ibi approbat Cyn. potissime per fin. illius legis: ibi, si quas postea forte quæsierit, &c. vbi videtur tex. Alij sunt in contraria opinione, b quod videtur tenere Spec. in d. §. fi. vers. quid si. in fi. Et hanc vidi tenere quosdam modernos doctores, allegantes pro casu legis, dicentes quod illud quod fit propter inopiam est temporale, donec superueniant diuitiæ, vt supra de muner. & honorib. l. cura. §. deficientiũ. & de vaca. muner. l. his honoribus. §. auctis. de iure immuni. l. semper. §. ne 108 gotiatio. Ego sustineo gl. hic, & sic probo. Q̃ñcũque † casus superueniens, qui ab initio impediret actũ geri, tendit ad eundẽ effectũ cũ actu gesto, ex superueniẽti casu nõ tollitur qđ est gestũ, vt j. ad l. Falcidiã. l. verbis. & Inst. de leg. §. ex ꝯrio. Dy. i c. ſcm legitimæ. i fi. ex de regulis iur. lib. vj. sed hæc restõ facta est ad securitatẽ mulieris, & diuitiæ superuenientes tendunt ad eundẽ effectum, s. ad securitatẽ mulieris, ergo nõ tollit̃ institutio iã facta. Pro hoc vr̃ casus q satisd. cog. in l. sciendũ. §. fi. vbi cautio interposita pro securitate à paupere, vel à non possidẽte immobilia, nõ tollitur c superueniente possessione, vel diuitiis. Rõ, qa quicquid superuenit, tendit ad eundem effectum, s. securitatẽ. Et per hoc patet rñsio ad ꝯriũ, s. ad §. deficientiũ. cum si. quia ibi diuitiæ, quæ superueniunt, tendunt ad ꝯriũ effectum cum actu iam celebrato. ¶ Decimo, & 109 vltimo quæro, † nunqd ex istis bonis mulier tenebitur alere nõ solũ virũ, sed ẽt socerũ d & filios viri ex alio mr̃io? Credo ꝙ sic, si sunt bona omnib. sufficiẽtia: aliàs secus. De quo dic. vt not. p Cy. in d. l. vbi. in x. q. Et hæc de ista repetitione sufficiant.

ADDITIONES.

a ¶ An autem. Vide bar. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. & in l. si voluntate. C. de dot. promis. per bar. & alios in l. si diuorrio. de verb. ob. & ibi per alex.

b ¶ Contraria opinione. adde ꝙ in eadem fuit Ray. vt refert Pau. de Ca. in l. plurib. de ver. ob. qui dicit, quia non dat bonum responsum ad l. sciendum, ideo sto cum bar.

c ¶ Non tollitur. idẽ tenet Ioan. and. in sæpius alle. tit. de dote post diuor. in d. §. fi. ver. quid si vir. bar. in l. plurib' & & si placeat, & ibi Pau. de Ca. j. de ver. ob. ang. in §. illud. in auth. de æqua. do. & bal. post cy. in d. l. vbi. & imo. hic. ant. de but, in c. per vestras. ang. hic, bal. Ro. Raph. hic tenent contrarium, de quo hic vide per alex.

d ¶ Socerum. adde tex. & quòd ibi no. bal. in l. si paterno aff. ctu. C. de neg. gest.

1 *Actio de dote nascitur constante matrimonio & nu. 2.*

3 *Conditio omnino ex titura quando impediat natiuitatem actionis.*

4 *Dictio sed cum exponitur pro quando.*

5 *Maritus potest dotem repetere.*

6 *Hæredi differenti hæreditatem adire, statuitur tẽpus ad adeundũ, vel datur curator bonis.*

§. Si exhæredato.

Iste §. legitur quatuor modis. Duobus modis in gl. ista, aliis duob. modis in glo. in l. pater. in princ. de do. præl. Et breuiter hoc intendit ſm lect. quã teneb. Inopia ꝯtingens p exhæredationẽ, incipit esse euidens à die aditæ hæreditatis. h. d. ¶ Opp. actio de dote nascitur sol. matr. vt l. in reb. §. oĩa. C. de iu. do. & l. cum notissimi. §. illud. C. de præsc. xxx. an. sed hic durabat mr̃ium, ergo actio de dote nõ est not. ¶ Huius timore gl. legit pro mõ: quia post mortẽ soceri, solutũ est matrimonium morte, vel diuortio, quæ lect. vera est, in se, sed non ꝯgruit l'r̃æ, q̃ dicit ex die aditæ hr̃ditatis. Tũc. n. incipiet actio de dote soluti mat. nec aditionem hæreditatis dẽmus inspicere. ¶ Secũdo modo legitur ſm Ro. ꝙ matrimoniũ durabat, sed vir vergebat ad inopiã, & sic actio nascitur ꝯstante matri. vt supra prox. Hanc reprehẽdit gl. p rationẽ in ea positã, sed mihi videtur hãc lec. esse bonam. vt j. dicã. ¶ Tertio mõ legitur in l. pr̃. in prin. de do. præl. ꝙ dos petat actione ex testõ, non actione de dote, qđ nõ placet: quia illud est ꝯ istũ tex. q dicit mulier agit de dote. Præterea sumus in ma actionis de dote, non in materia actionis ex testõ. Vñ in dubio de actione de dote intelligitur. vt l. Imperator. de in diem addic. Vñ alij legunt quarto mõ, ꝙ hic mr̃ium ꝯstabat, ꝙ actio de dote nascit̃ ꝯstante mri. qñ socer mortuus est. Et hoc tenebat lo. in l. pr. in prin. j. de dot. præl. hoc ẽt tenebat Iac. de Aret. qđ mihi nõ placet, vt statim dicã. Pro huius gl. declaratiõe, † quæ 1 ro qñ nascitur actio de dote? Gl. dicit ꝙ hic nõ dicit̃, sed dicetur in l. v. in fin. j. de bo. dam. Certe circa hoc gl. variant. Nã gl. l. iurisgentium. §. quinimo. ver. post diuortium. & vers. idem Marcellus. s. de pac. tenet ꝙ actio d dote nascit̃ ꝯstãte ma. Pro quo vr̃ casus. C. de a iu. do.

ADDITIO.

a ¶ Nascitur. Videte bal. cons. 102. 1. vol. vbi consuluit, ꝙ stante statuto ꝙ mariti in dotibus & bonis mulierum constante matrimonio sint vsufructuarij, & mortuis maritis incontinenti omnia bona mulierum restituantur, quod dotes consistentes in pecunia non poterunt petere mulieres intra annum, icẽ in statuto facta si mentio de dotibus, & quia adhuc actio de dote nõ est nata intra annum, & si fit nata, non est efficax vt possit dici in bonis, latius vide in alleg. consi.

iu.do.l.auia.& ĩ.eo.& l.quoties.& l.v.in fi.ĩ.de bo.dam. Probatur ꝑ rationem: qa ꝯditio, quæ est omnino extitura, nõ suspendit natiuitatem actionis, vt l.si pupillus.§.qui sub ꝯdõne.ĩ.de noua. Sed actio de dote pendet ex ista cõditione, si mrĩum soluat: sed certũ est mrĩum debere solui, vt in Authent. de nup.§.nuptas.ergo,&c. ¶ Alia est opi.Io.in d.l.prima. quã tenet Iac.de Aret.ꝙ actio de dote nascat ꝯstante matr.ꝯ hæredes soceri, nõ ꝯ maritũ, nisi causa inopiæ, & hoc ꝓbo, primo per istã l. secundo ꝑ dictam l.pater.in prin.de do.præl. tertio: qa respectu soceri mortui solutũ est matrimonium, vt l.cũ hic status.§.si socer.ŝ.de do.inter vir.& vxo.ergo ꝯ hæredes soceri competit actio. Præterea videtur casus in l.sed & si pro dote.§.j.de leg.præ. ¶ Tertia est opi.nostrorum gl. qui indistincte dñt, ꝙ actio nõ nascitur ꝯstãte mat.vt l.cum notissimi.§.illud.C.de pſc.xxx.ann.& ibi in gl.& in l.in reb.§.oĩs.C.de iur.do.& ibi tex.& gl. Idem tenet gl.in l.auia.eo.tit.ŝ.de pig.act.l.si rem.§.omni.ŝ.eo.l.si cum dotẽ.§.si mulier.& ĩ.de bo.dam.l.v.& videtur text. in l.seruũ dotalẽ.ĩ.de manumis. Et hoc tenet gl. & Dy. Ego dico,

2 † hoc esse verissimũ: quia etiam ꝯ hæredes soceri mortui nõ nascitur actio ꝯstante matr.tex.est in l.ij.in prin.ĩ.de do.præl. Ad ꝯtraria rñ.ad l.auia.C.de iu.do.dic, vt ibi. Ad l. quoties.infrà, eo.dic vt ibi. Ad leg.v.de bonis dam.dic, vt ibi in gl. Ad rationem, quòd ꝯdõ est omnino extitura, dic ſm Dy.in l.j.ĩ.de do. præl. quia potest esse ꝙ soluitur mrĩum culpa mulieris, & sic non nascitur actio de dote,

3 & nõ est oĩno extitura. Vl' dic, condõ † extitura oĩno impedit natiuitatem actionis: verũ est, si est certũ, an, & quando existat, vt ipse Dy.dicit in l.si pupillus.ĩ.de noua. Sed hic nõ ẽ certũ, an & qñ, ergo,&c. Ex his cõcluditur, ꝙ gl.allegatæ in l.iurisgẽtiũ.ŝ.de pact. nõ sunt veræ. ¶ Ad rõnes Io.& Iac.de Are.rñd. Et primo ad istum tex. quia hic teneo opinionẽ Roger.ŝ.positam, ꝙ vir accepit dotem, & est exhæredatus à patre. Certe ꝓpter hanc exhæredationẽ incipit non esse soluẽdo: vnde mulieri actio de dote incipit competere, sed quia nõ est certum exhæredationẽ nociturã, nisi adita hæreditate, cum tunc sumat effectum, vt l.filium.§.sed cũ exhæredatio.ĩ.de ꝯtab.& ĩ.de leg.pſt.l.j.& l.si qs filium.C.de inof.test.& iõ tp̃s aditionis inspicitur: quia tunc euidentissime apparebit mariti facultates ad dotis exactionẽ nõ sufficere, vt requirtur in prin. huius legis. Ad l.j.ĩ.de do.præl.dico ꝙ ibi exigit de facto. Ad rationem cum dicitur, quod quo ad socerum est solutũ matrimoniũ: dico quod nõ sufficit, vt in l.ij.in prin.de dot.præl. ¶ Ad l.sed & si pro dote, dico quod ille casus non est contrarius: dicit enim ille

4 text.ibi, sed † cum constante mrĩo, aduersus hæredes soceri,&c. expone sed cum, id est, quando, quod est viro vergente ad ino-

5 piam post mortem soceri, vt in casu huius §. ¶ † Quæro an mari-

6 tus ipse possit dotem repetere.gl.dicit quòd sic, & bene. ¶ † Quærit Dyn. quid si hæres institutus per malitiam differt adire hr̃ditatem; respon.quòd statuetur certũ tempus ad adeundum, vel dabitur curator bonis.l.si quis instituatur.§.j.ĩ. de hæred. insti.& l.j.in prin.de succes.edi.& ŝ.de cur.bono.dan.l.j.

1 *Marit[illegible] [illegible]bet cauere de dote soluenda annua, bima, trima die, in casu inopiæ, & nume.8.*
2 *D[illegible] restituendæ cautio, an sit prohibita sicut prohibetur cautio de dote conseruanda.*
3 *Aliquid fieri vno tempore, & fieri alio, & conferri in illud, quòd idem sit, nisi lex initio resistat, & nu.7.*
4 *Signum vniuersale de sui natura requirit plura.*
5 *Debitor dicitur quodammodo seruus creditoris.*
6 *Rei duo an possint in dote constitui, & nu 2.*
9 *Interusurium medij temporis quando æstimetur in restitutione dotis ad inopiam.*
10 *Vir nolens soluere dotem ab initio an deducat commodum medij temporis.*
11 *Vir quando possit soluere dotem ante diem vxori.*
12 *Satisdatio, de qua hic, petitur officio iudicis.*
13 *Libellus in remedio huius §. quomodo formetur.*

a §. Quoties. [a] Si per maritũ nõ satisdetur, cum possit, statim insolidum condemnatur: sed si non potest medij temporis interusurium deducetur: nec mulier põt voluntatem suam mutare, hoc dicit. In gl. legitur duobus modis. Primam Roger.reprobat. Vnde pone casum secundum secundam le

1 ctu. ¶ Et no.quod maritus debet † satisdare de dote soluenda annua, bima, trima die.dic vt in l.in oĩbus.de iudiciis.& l.vniuersale. C.de precibus Imperato.offerend. ¶ Oppono quòd non dẽt satisdare, sed cauere, vt l. diuortio.§. interdum, suprà eodem. So. ibi in muliere; hic in viro, secundum Dy.quod dic vt in cõtrario. ¶ Oppono.C.ne fideiussores dot.den.l.prima. Sol. quod ibi prohibet

b satisdare constante mrĩo, hic permittit eo soluto. [b] In contrario

2 recitatur quædam opinio, secundum quã soluitur, quod ibi † ꝓhibetur satisdatio de dote conseruanda, non autem de dote restituenda, de qua loquitur hic, & illam opin.tenet Dyn.& ita dicit se consuluisse. ¶ Quæ ergo illarum opinionum sit verior videamus, & pro Dy.facit: quia in dote pñt constitui duo rei, vt l.fin.C. de do.cau.sed duo rei vñr adinuicẽ fideiubere, vt l.vir vxo.in fi.ŝ.

3 ad Velle. Præterea † paria sũt aliqd fieri vno tp̃e, vel fieri alio, & cõferri in illud,&c. vt l.in tp̃s.ff.de hr̃dib.insti.& l.qd sponsæ.C.de dona.añ nup.sed mrĩo soluto põt satisdari de dote restituenda, ergo eo mrĩo ꝯstante, cum cõferatur in tp̃s soluti matrimonij. ¶ Præterea probatur per l.cum oportet.§.nõ autem coniuncto §. fi.eiusdem l.fin sol.quã facit ibi glo.C.de bo.quæ lib. Præterea pignora pñt ꝯstitui prò dote restituenda, vt l.quis.ĩ.de sol.sm Dyn. Præterea pater vr̃ fideiussor filij.l.cum filius.in prin.& l.si seruum.§.pe.de ver.ob.sed pr̃ põt obligari de dote filij.l.si cũ dotẽ.§.transgrediamur.ŝ.eo.& ĩ.l.proxima.in prin.ergo,&c. ¶ Præterea videt text.in l.& si fideiussor.in princ.ĩ.de re iud.& l.alia.in prin.ŝ.eo.& qd ibi no. In ꝯrium est opin. Azonis in d.l.j.C.ne fideius.dot.dent. & hoc tenet Imo.in c.per vestras.extra de dona.inter virum & vxorem, quòd mihi placet. primo, per l.j.& ij.C.ne fideiussores dodentur, quia l.j.prohibet fideiussorem dari pro dote conseruãda. lex 2.dicit, ꝙ ampliatur. prima ergo prohibet oẽm satisdõnem ꝯstante ma.aliàs nulla ampliatio esset. Præterea, vide text.ibi dum

4 dicit, nullam satisdõnem fieri, & sic vtitur signo vniuersali, ꝙ † de sui nã requirit plura, vt no.in l.& re mandata.C.mand.prohibet ergo non solũ satisdõnem de re conseruanda, sed etiam de restituẽda. Præterea rõ quæ ponitur in d.l.fi.est, ne vlla cã perfidiæ oriatur inter vir.& vxo.sed illa rõ habet locum siue de fideiussor de dote ꝯseruanda, siue de dote restituenda vniformiter. Semper enim põt maritus dicere mulieri, ꝙ esset perfidia aduersus eum, cum ab eo fideiussores exigat, pp ꝙ ipse maritus est fideiussorib. obligatus,

5 & est quasi seruus eorum: quia debitor † dr̃ quodãmodo seruus creditoris, vt l.fideicommissa.§.si rem.ĩ.de leg.3.& C.de noua.l.j. Præterea contra Dyn.est: quia fideiussio de dote conseruanda, & de dote restituenda, est idem. Nõ.n.põt restitui si non cõseruetur (& eod.mõ.idem importat conseruare, qd restituere) vt patet in deposito, qd datur ad conseruandũ per qd ille obligatur ad restituendũ, vt l.j.ŝ.depositi. Sicut ergo prohibetur dari cautio de dote conseruanda, ita & de ea restituenda constante matrimonio,

6 sed eo soluto põt interponi, vt hic. Ad rationẽ † Dyn.dũ dicit, ꝙ in dote pñt ꝯstitui duo rei, dico ꝙ in d.l.fin.non dr̃ hoc: sed dr̃.qd duo rei pñt recipere dotem, nec adiicit insolidum. Sed sic intelligeres, dic ꝙ erant personæ inuicẽ coniunctæ, vt pater, & filius, vel duo fratres, & sic ex hoc nõ orit causa perfidię cõstãte matrimo-

7 nio, vt ĩ.dicam. Ad † aliud qd dicit gloss.ꝑ l.tp̃s.rñ.per l.si minor.ŝ. de ser.expor.ꝙ hæc lex resistit initio. Ad l.cũ oportet.§.non aũt.rñ. ꝙ ibi loquit in pignorib.in quib.nõ est ea rõ, quæ in fideiussore, vt ĩ.dicã, sed si obligaret bona alterius fateor ꝙ esset idẽ. Ad aliud qd dr̃ de pignorib.si vir obligat bona sua, non est ea.rõ, & nõ valeret. Ad id ꝙ dixi de patre, & filio recipientib.dotẽ. Rñ.ꝙ sunt coniunctæ ꝑsonæ.ita ꝙ pp hoc non põt oriri cã perfidiæ. Ad l.& si fideiussor.ĩ.de re iud.cũ si.rñ.ꝙ loquitur in fideiussore dato à mari

8 to soluto matri.aliàs ille leges non ꝓcederent. Hoc aũt † ꝙ dixi, fideiussorẽ nõn posse dari constante matrimonio, intelligo nisi in casum inopię: quia tũc secus, vt in c.p vestras.extra.de do.inter vir.

9 & vxo. Oppono, ꝙ nullum sit interusurium medij tp̃is, vt C.de rei

c vxor.ac.l.j.§.exactio.vbi vr̃, ꝙ vir oẽs fructus dẽt restituere mulieri.istud ẽ forte contrarium, & Cy.tãgit in l.ꝯtraria.& hallucinatur. Dico quòd omnes fruct', q ꝑcipiũt ex re, vel pp rẽ mulieris debẽt ei restitui post annum, vt d.§.exactio.& §.sequi.& ŝ.eo.l.diuortio. §.nõ solũ.isto casu commodum medij tp̃is ẽ, ꝙ illo medio tp̃e hẽt cõmoditatẽ istorum fructuũ.facit l.4.ŝ.de pac.dot. Si vero fructus ꝑcipiũtur ex dote, nõ tñ ex re mulieris, vt puta, si dos erat in pecunia, & sic erat debitũ in gñe.tũc noĩe vsurarum post annum maritus non debet aliquid restituere, merito cõmodũ medij tp̃is æstimatur: ita loquitur hic. Facit l.si nauis.ŝ.de rei vind. Venio ad glo. fi.& op.& vr̃ ꝙ ipsa mulier inuita ipsa nõ patit hãc deductionem, vt l.si tibi mãdauero.in prin.& §.j.ŝ.mand. Sol.gl.hoc spãle in do-

10 te. Vel solue vt in ꝯtrario. Quæro, qd si † vir vult soluere ab initio deducto cõmodo medij tp̃is, & mulier ꝯtradicit, an debeat audiri vir: Quidam dicũt ꝙ sic, & ita ponũt casum hic in ver.nec ferẽda, & hæc ẽ vna lect. Ista non est vera lect. qa hoc fit nõ tm̃ grã mulieris, sed ẽt viri, q lec.põt esse vera, si intelligas virũ satisdare posse, & quòd mulier in principio satisdõnẽ petiisset, alias secus. Non.n. hoc dẽt fieri ad petitionem viri, arg.dictæ l.si tibi mandauero.§.j. ŝ.mãdati. Alij dicũt, ꝙ loquit hic qñ iã est lata sñia ꝯtra maritum, &

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quoties. An & quando habens remissionẽ teneatur satisdare, vide Feli.in c.quod ad consultationem.de re iud.

b ¶ Eo soluto. Idem tenuit glo.in l.1.C.ne fideiusso.do.den. idem tenet Spec.in titu. de do. post diuor.restitu.§ fin.ver.illud. Bald.in l.si cum dotem.§.transgrediamur.suprà eo. Ang. in Auth.de æqua.do.§.illud Raynuci & Ro.hic in prin.l.Bal.in l.profectitia, suprà de iu. do. Nicola.de Neap.hic.& Raph. qui dicit hanc esse comm.opin. Rões adducunt quæ in lecturis pñt videri. Paul.de cast.idem dicit vidisse practicari, & seruari, nisi statutum sit contrarium, vt est Florent. postea quærit, quid si præstatur talis fideiussor cum iurõ an valeat? Rñ.dicens, ꝙ Bart.dicit, quòd non.in l.si quis pro eo.quia cum prohibito est in personam,&c. contrarium dicit se consuluisse in ciuitate Lucana, fundamẽta hic videre per eum, & solutionem ad dicta Bar. In hoc communiter reprobatur cons.Pau.quod est 169. & sequen. Et an possint constitui duo rei in dote restituenda, vide in d.cons. Fallit etiam in extraneo secundum Imo.& Rom. qui potest habere fideiussorem de dote restituenda. & dat Pau de Cast.in dic.1.cons.cautelam cõtra dictum titu.ne fideiuss.dot.scilicet, quòd aliquis absente marito recipiat dotem solus, & promittat dotẽ soluere, & restituere: quia de hoc non loquitur ille ti. Hanc cautelam dixit Alexand.non carere periculo, hic vide per eum. Dubium facit, si appareat postea de indemnitate facta per maritum, an ista simulatio noceat vxori? & videtur quòd non, per id quod in simili dicit Bald.in l.1.C.ad Vel. per tex.in l.Seia mancipia.suprà ad Velle.vbi dicit quòd cum mulier non possit pro alio fideiubere sed pro suo facto sic, si tamen promisit tanquam in facto proprio, licèt postea reperiatur per aliquem ei promiss. indemnitas sua promissio non vitiatur, quod est notandum.

& facta est deductio volente muliere: qa tunc non posset mutare voluntatem. q. d. deductio non esset facta, nõ posset vir inuita muliere ꝯseq, vt fiat deductio, ar. l. si iudex circumuento. ṡ. de minoribus, & l. illud. in fi. ṡ. de ædil. edic. Sed puto, ꝗ eo ipso ꝗ mulier petiit à viro sibi præstari satisdationẽ, marito defertur per legẽ hæc facultas, vel ꝗ satisdet: vel si nõ pt, soluat deducto interusurio medij tpis, nec mulier põt mutare voluntatẽ vt hic dr. Non obstant leges allegatæ in ꝯrium: qa loquuntur in beneficio quod daẽ alicui de iure spãli, quod facilius tollit. l. in honorariis, vers. sed cum 11 re scissa. ÿ. de act. & obl. Sd ꝯ pdicta † vr, ꝗ siue mulier velit, siue nolit, maritus possit soluere ante diem. ÿ. de solutio. l. quòd in diẽ. §. j. Rñ. si maritus vellet statim in solidum nulla facta deductione, posset, vt l. ꝯria: sed si vult deducere, non põt nisi pri⁹ mulier ab eo petat, pp qđ ei defertur cõditio. Nec obst. ṡ. eo. l. diuortio. §. interdũ. 12 & qđ ibi no. vt ibi dixi. Quæro, † quo iure petatur hęc satisdatio? 13 Rñ. officio iudicis, vt hic, & l. in oĩb⁹. ṡ. de iudi. Quæro † qualiter formabiẽ hic libell⁹? Rñ. pt mulier petere sibi satisdari, & adiicere, ꝗ si per contumacia recusauerit, statim condemneẽ in solidũ. arg. C. vñ vi. l. non ab re. & l. conductores. C. locati. Puto ẽt, ꝗ si simpl'r petat sibi satisdari, succedit officiũ iudicis ad illud faciendum, ꝫm formam illius §. Vltimo gl. assignat arg. ꝯ. de l. fi. C. q bon. ced. poss. dicit Dy. solue, vt ibi: vel solue, vt colligiẽ. ṡ. e. ĩ gl. ibi vel dic veri⁹.

CONCORDIA.

¶ Pro concordia aduerte, quòd inopia nulla existente, fideiussor pt dari per virũ, & vxorẽ tam ꝓ dote cõseruanda, quàm restituenda. Ita Bar. in hac l. si ꝯstante. in prin. in v. oppo. sed ibi do. Alex. arguit Bar. de ꝯrietate ĩ hoc §. quoties. tu dic ꝗ si bene inspiciaẽ Bar. non meretur assignari ꝯrius. nam loquitur in dic. prin. ꝫm vnam opin. post modũ se remittit ad dicta per eum in hoc §. quoties. vbi ample per do. Alex. de veritate illius. & videtur tandẽ concludere cũ Bar. q tenet negatiuam, & dicit esse magis cõem, immo plus dicit etiam cũ iuramento, ꝗ tamen est dubitabile, intellige tamen prædictam conclus. negatiuam cũ modificationibus & limitationib. de quibus per do. Alex. in hoc §. quoties.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Interusurium. Circa materiam interusurij medij temporis no. quòd piscator, venator & aucupator non possunt petere interesse lucri cessantis. l. quemadmodum. §. item Labeo. vers. plane. ff. ad leg. Aqui.

1 *Periculum rerum dotalium regulariter ad mulierem spectat.*

1 §. Siue autem. Quæro qñ est periculum mariti. Rñ. r'r † esse periculum mulieris: qa res perit ei cuius est, vt l. pign⁹. C. de pig. actio. Fallit in casib. hic notatis in gl.

§. Si vir. Vir teneẽ restituere qcquid habet, vel hẽe sperat à liberto dotali, nisi aĩo donandi vel compensandi sibi pmissum fuerit manumittere. h. d. Opp. ꝗ ista cautio nõ valeat, cũ, sit pactũ đ futura successione, vt l. fi. C. de pac. ꝗ gl. soluit notabiliter. ꝗ dic plene scripsi in l. stipl'o hoc modo cõcepta. ÿ. de verb. ob.

1 *Culpa in rebus propriis non punitur.*

2 *Maritus in rebus dotalibus tenetur de leui culpa.*

§. Si maritus. In bono sufficit maritum esse talẽ in rebus dotalib. qualis in suis est, secus in malo. h. d. 1 notabiliter. ¶ No. ꝗ in reb. † ꝓpriis culpa nõ puniẽ. Sic. ṡ. e. l. ẽt. §. a licet, de peti. hære. l. si qđ possessor. §. sicut. & C. mand. l. in re mandata. ¶ Op. ṡ. de his q sunt sui vel alieni iuris. l. 2. §. 1. Sol. ibi ex qualitate facti apparebat dolus. ¶ Op. ꝗ res dotales non sunt alienæ, sed propriæ, vt l. doce. C. de rei vind. Sol. Intellige, alienæ, scilicet, 2 spe, tã in faciendo quàm in negligendo. ¶ † Quæro, vtrum maritus teneatur in rebus dotalibus, de leui culpa. ¶ Quidã distinguũt Aut committit in faciendo aut negligendo, &c. & finaliter gl. tenet ꝗ teneatur de leui culpa, quod est verum, siue in faciendo, siue in omittendo, quod dixi in l. si mora, suprà eodem.

ADDITIO.

a ¶ Rebus propriis. Adde quòd non sufficit quem vti negligentia in rebus propriis, vt excusetur, si eadem vtatur in alienis, secundum doc. Quod limita, nisi res alienæ essent commissæ arbitrio istius negligentis, secundum Bal. in l. 1. infrà de sol. per dic. l. 1. iuncta l. cæterum. t. cum glo. magna. eo. tit. & ibi ang. & pau. de Cast. & quomodo probetur negligentia, quando in aliquo actu requiritur diligentia, vide Bart. consilio 102. incip. charissime domi.

1 *Compensatio fit in dote, quando quantitas debetur vtrinque.*

2 *Vxor commodans res viri quando committat furtum. Et ibi, ad quid teneatur.*

3 *Arbitrium est iudicis, tempus quod datur mulieri ad restituendas res viri per ipsam commodatas.*

4 *Vir sciens vxorẽ cõmodare res suas, & nõ prohibens quãdo videatur permittere.*

5 *Obligationis, rem restitui ea natura est, vt ita deueniatur ad æstimationem nõ apparente re sicut non extante.*

6 *Si res commodata per vxorem non inueniatur, tenetur cauere, & de quo caueat.*

§. Si vxor. Qui pp dolũ teneẽ restituere rẽ, non sequiẽ dilatione ad eã perquirendã, al's secus. h. d. Opp. C. de rei vxo. §. taceat. & §. sed nec ob impensas. Quidã dñt ꝗ hic corri1 gitur: sed veritas est † ista, ꝗ fit compensatio qñ quantitas debetur vtrinque. Dixi in l. rei iudicatæ, §. j. ÿ. eo. ¶ Dr hic ꝗ compẽsabitur, 2 quæro qđ ĩ gl. sunt opi. Nã gl. tenet ꝗ † mulier teneaẽ ad duplũ, vl' ad quadruplũ: qa furtũ cõmisit. Hu. ꝗ ad simplũ tñ. Et hanc tenet Dy. Nã ꝯstante mat. nõ nasciẽ actio pœnalis, ergo non nasciẽ eo soluto, nisi đ nouo ꝯtrectet. sed hic non ꝯtrectauit, ergo &c. vt l. 3. ÿ. 3 re. amo. ¶ Quæro, † ꝗ tps ẽ illud qđ dat mulieri, in gl. sunt opi. tenẽ ꝗ erit in arbitrio iudicis. arg. l. 1. a. ÿ. đ iur. deli. ¶ Quæro an eo 5 ipso, † ꝗ vir nõ ꝓhibuit, videat pmittere: Glo. vr dicere ꝗ sic. Qđ a ĩtelligo si vir sciuit, & nõ ꝓhibuit: alias sec⁹, vt l. q vas. §. vetare. ÿ. de fur. Idem si res erat, ꝗ verisil'r mulier credebat virũ permissurũ cõmodare. ar. l. inter oĩs. §. recte. ÿ. de fur. & Inst. de obligat. quæ ex delic. nasc. §. placuit. & ibi no. ¶ Vltimo no. † ꝗ in obligatione rẽ restitui, sicut deueniẽ ad æstimationẽ re nõ extãte. l. in re furtiua. b cũ si. de cõd. fur. ita re nõ apparẽte, vt hoc ĩ tex. expressi⁹ ĩ l. cũ res. 6 ver. itẽ si res. ÿ. de le. j. ¶ Quærit gl. † de quo cauebit: Dic vt in glo. Sed illud ꝗ dicit, vel actionem cedat, non est verũ: quia nõ liberatur cedendo actionem: quia nõ tenetur eo quòd habeat actionẽ, sed ex sua culpa tenetur.

ADDITIONES.

a ¶ prohibuit. Bal. ex isto §. in vers. prohibuit. iuncta glos. infert ad qõ. si vir & vxor in eodem instrumento simul donauerint Titio fundũ, qui erat in totũ viri, an dominiũ sit in totum translatũ in donatarium, an solum ꝓ dimidia? Bal. dicit ꝗ in totũ. Et ẽt pro parte mulieris transferatur dñiũ, idẽ tenuit bal. in l. si liqueat. C. de inof. do. & refert ita consuluisse bart. & pro hoc facit dictũ bart. in l. cum pater. §. libertis. de leg. 2. vbi dicit si pater & filius in vno & eodẽ instrumẽto obligẽtur pater videtur cõsensisse filio, alle. tex. in l. Titius. ṡ. qui mo. pi. vel hi. Qđ ꝓ non. tenuit bal. ĩ l. is qui. ÿ. de acq. hære. §. neq; filius. & in l. fi. C. ad Maced. & Ioan. And. in c. qui tacet. de re. iur. in mercu.

b ¶ Re non apparente. Dic idem esse si appareat, tñ sine magna difficultate haberi non possit, vel pp longam absentiã, vel aliã similẽ causam. l. naturalẽ. in prin. ÿ. de acq. re. do. & l. mulcta. infrà de condi. & demon. voluit Cyn. & bal. in l. mater. C. de rei vend.

1 *Instantia iudicij cepta, non transit in fiscum nu. 4.*

2 *Fiscus hæres non est.*

3 *Instantia cepta cum filio transit in patrem.*

5 *Iudicem quando sufficiat pro parte pronunciare.*

6 *Actor si petit totam rem & in fine iudicij apparet reum possidere pro parte, si iudex pro parte condemnat sententia valet.*

7 *Actionem habens ad quinquaginta si petit centum, iudicium tenet.*

8 *Dos quando tota publicari possit constante matrimonio & eo soluto.*

a §. Si bona. Si iudiciũ intẽtaẽ ꝓ parte, sufficit ꝓ parte ferri sñiam. Itẽ in fiscũ nõ trãsit instãtia iudicij. h. d. 1 ¶ Op. ꝗ iudiciũ nõ expiret, sed † instantia trãseat ad fiscũ, vt l. si b cũ hoĩem. ÿ. de fideius. & l. seruus. ṡ. de his qui nota. infa. & l. j. C. si pen. app. mors interu. & l. si petitor. ÿ. de iud. Sol. dicit Iaco. de Are. 2 ꝗ contraria loquũẽ in hærede: sed † fiscus nõ est hæres, vt hic, & ꝓbaẽ in l. inter eos fideiussores. §. fi. ÿ. de fideiuss. l. quoties. ÿ. de noua. Hæc solu. nõ placet, sufficit. n. ꝗ in aliquẽ transeãt bona vl'iter 3 vt patet ĩ patre q occupat bona filij iure peculij, & † ĩ eũ trãsit & transfertur instãtia, vt l. tam ex ꝯtibus. ṡ. de iud. & l. sed si vnius. §. 4 filio. ÿ. de iniu. † Dic ergo ꝗ speciale est in fisco, vt in eũ instantia c transeat: qa suos iudices habet. ¶ Op. ꝗ nõ sufficiat, iudicẽ condẽnare ꝓ parte, cũ debeat sententiã ferre super toto, vt l. hoc iudi 5 cio. ṡ. fam. erc. l. j. C. si aduers. rẽ iud. & ibi Pet. Sol. † qñ iudiciũ sup toto tenet, sup toto debet ꝓnũciari, vt in cõtrariis. Sđ qñ tenet ꝓ parte tantũ, sufficit ꝓ parte pronunciari, vt hic, ꝓpterea dicebam 6 in qõne de facto. Petitor † petiit rẽ, tãdẽ apparet cõuẽtũ nõ possidere, nisi pro parte, iudex pro illa parte eũ cõdẽnauit, de alia nihil dixit, puto sñiam valere: qa ꝓ parte, ꝗ nõ possidebat nõ valet iudicium. l. fi. de rei vind. & ibi Cyn. & C. de alie. iu. mu. cau. fac. l. j. d ¶ Quid ergo dices, si † ille q habebat actionẽ ad quinquaginta, 7 petiit centũ, an sufficit iudicẽ ꝓnũciare de quinquaginta? Rñ. nõ, vt dicã in l. j. C. si aduers. rem iu. qa in totũ tenet iudiciũ, licèt non totũ debeat. Tex. est in c. Abbate sane. ex. de re iud. lib. vj. & l. cũ putarẽ. ṡ. fa. ercisc. ¶ Quæro, dr hic ꝗ dos fuit publicata ꝓ parte, quo 8 exẽplũ. Gl. dicit in l. Iu. đ vi priua. ¶ Ex hoc na. † ꝗ dos fuit publicata soi. ma. qa lex Iulia de vi priu. nõ est in illis casib⁹ in quib. pt fieri publicatio dotis constante mrĩo, qui ponũtur in l. iij. C. de bo. dã. ¶ Quero qua lege fuerũt publicata omnia bona? Dicit gl. in quinque casib⁹, qui ponũtur in l. iij. ÿ. de bon. dã. gl. nõ habet necesse se restringere ad illos casus: qa illa lex loquitur cõstãte mat. ista aũt de publicatione, ꝗ fit sol. mat. quo casu habẽt locum omnes leges quæ loquuntur de publicatione bonorum, quod est notandum.

ADDITIONES.

a ¶ Si bona. Vide Rom. sing. 988. Pan. in c. quia, de iudic. vide panor. in materia, consi. 29. vol. 2.

b ¶ Ad fiscum. An instantia cœpta cum laico transeat in clericum, vide bal. cons. 207.

c pom. ¶ Op. ꝗ nõ sufficiat. Et facit simile ꝗ habetur in §. in bonæ fidei. institut. de actio. & vide bar. in l. j. si aduers. rem iu.

Pom. Vide Mate. no. 139. Feli. in c. pe. de exceptio.

d ¶ Quid ergo dices. Adde tu & vide bar. in l. qui vas. in prin ff. de fur. pau. de Castr. & ibi domi. Alex. in l. quidam æstimauerunt. suprà, si cer. peta.

LEX XVI.

1 *Compensatio in actione de dote quod non prohibetur.*

2 *Mulier contra virum retinet, & compensat.*

3 *Pater cedendo actionem contra filium non liberatur.*

4 *Actionem habens de peculio, quando possit de ea compensationem opponere.*

Si filio familias. In peculio filij vr esse qcqd mulier dẽt filio, & iõ illud mulier poterit ꝯpẽsare h. d. Adde ad tex. ibi, vxori dẽaẽ, quasi dicat impẽsæ, res donatæ, & amotæ, nõ valebant tñ, quãtũ erat dos: & sic pr habebit totũ p cõpensationẽ, residuũ adhuc debebiẽ, ꝫm Iac. de Are. ¶ Opp. C. de rei vxo. act. l. j. §. sed nec ob impẽsas. Dicit gl. ꝗ ista lex corrigiẽ hodie: qa ꝓhibita ẽ ꝯpẽsatio in actiõe đ dote. Idẽ no. ṡ. eo. l. j. gl. magna. s. 1 ꝗ cõpẽsatio hodie sit ꝓhibita. Cõtrariũ † no. in multis locis, & vel ri⁹. vt dixi ṡ. e. l. rei iudicatæ. §. j. qa ẽt in actiõe dotis obiiciẽ ꝯpensatio. Sed qcqd sit pe sito ꝗ ꝯpẽsatio eẽt ꝓhibita, ista lex ñ corrigiẽ. Nã cõpẽsatiõe ꝓhibita opponi ꝯ mulierẽ agẽtẽ actione de dote, hic vero pmittiẽ mulieri ꝯuentæ de dote ob res donatas, amotas,

 vel

vel impẽsas, vt ɔpẽsationẽ opponat. Cũ ergo illud iussit in fauorẽ mulieris, nõ dẽt itelligi correctũ p §. sed nec ob ĩpẽsas. s. alle. cũ sit in fauorẽ mulieris. Et hoc verũ, si res donatę, vł amotę, sint ɔsumpte a viro, ita ꝙ vtriq; debeat q̃titas. Sꝫ si res extarẽt adhuc mulier hẽret retẽtionẽ illarũ rerũ ꝓ dote, ꝑ hãc legẽ, q̃ ĩdistincte loq̃r, & ẽet spãle fauore mulieris, ꝯ regulã positã i l. sub ptextu. C. cõm.

2 ¶ No. ergo ex hac lege, ꝙ † mulier ꝯ virũ retinet, & cõpẽsat, & hoc nulla hodie facta ẽ cõpẽsationis mutatio, & hoc tenet hic Iac. de Are. ¶ † Quero an pr̃ cedẽdo actionẽ liberet? Rñ. ꝙ ñ: qa haberet cedere eadẽ ꝯ seipsũ, ꝙ cũ nõ possit fieri, de necessitate fit cõpẽsatio secũdũ Dy. ¶ Op. † ꝙ ille q habet actionẽ de peculio, nõ põt ɔ ea ɔpensationẽ opponere, vt l. cũ fundus. §. seruũ. s. si cert. pet. Sol. Illud est verũ, qñ pr̃, vel dominus ageret actione ꝓpria, secus si peculiari, vt hic. Vel dic ꝙ hic constabat peculium esse soluendo.

3

4

1 Dotis actio arbitraria non est.

2 Maritus tenetur de dolo, lata culpa & leui.

3 Vir potest alienare seruitutes fundo dotali debitas, non vtendo, non tamen patiendo.

4 Res dotales an sint vere vxoris soluto matrimonio.

§. **Maritum.** Marit⁹, q dotẽ restituit, tenet cauere ɔ dolo & lata culpa, ꝯ nõ restituẽtẽ iurat in litẽ. h. d.

1 Quidã dicũt ꝓ istũ §. † actionẽ ɔ dote ẽe arbitrariã, sed nõ est verũ. Ideo enĩ in ea iurat in litẽ, qa ẽ bonę fidei, vt hic dr̃ in gl. † Quero, de qua culpa teneat marit⁹. gl. ponit opinionẽ. Veritas est, ꝙ teneatur de dolo, lata culpa, & leui, vt dixit plene in l. si mora. s. eod. ¶ Quæro exẽplũ, in quo vir potuit cõmittere culpã ɔstãte mr̃io? Gl. dicit, si forte cessauit vti seruitutibus, & sic sunt amissę. hoc nõ placet Iac. ɔ Arena: qa † vir nõ pt̃ alienare seruitutes fundo dotali debitas, vt l. lex Iul. aliàs est l. Iul. s. de fundo dotali. Sed pt̃ sustinere gl. ꝙ nõ põt alienare patiẽdo, a vt ibi, sed nõ vtẽdo sic: vt hac gl. no. & l. si maritus. s. de fun. dot. arg. ĩ. de diuer. & tẽp. pscrip. l. longe. & qꝺ ibi no. ¶ Vltimo hic videt tex. ꝙ fm̃ iura † Digestorũ, soluto mr̃io res dotales fiunt mulieris, ibi dũ tex. dicit, res nostras, &c. sed exponit gl. res nr̃as, scilicet spe, nõ re: & sic determinat gl. ꝙ ẽt soluto mr̃io nõ sunt res dotales mulieris, vere Iaco. de Are. ꝯ per l. in rebus. C. de iure dot. Sed illud est verũ tempore illarum legum, hodie secus, vt dixi in l. si mora. suprà, eodem.

2

3

a

4

ADDITIO.

a ¶ Patiendo, an patientia habeatur pro traditione, vide bal. cons. 44. 2. lib.

1 In quibus casib. dẽat fieri distinctio, an res esset eodẽ mõ pe ius ura apud actorem.

§. **Si post diuortium.** Post moram peculium rerum dotalium spectat ad virum. h. d. ¶ Quærit glo. † an debeat adhiberi distinctio, an res dotales essent eodẽ mõ perituræ penes vxorẽ, vel nõ. Et iste tex. facit, quòd nõ, ibi dũ dicit, oĩmodo, &c. In actionibus realib. dic vt ple. no. in l. litẽ si verberatũ. §. fi. de rei vend. In ꝑsonali, dic vt no. in l. ꝙ te. s. si cert. pet. Dixi in l. nemo rem suam. §. j. ĩ. de verb. oblig.

1

§. **Si qui dotalium** Vir tenetur perseq. seruos fugitiuos sua culpa, suis expensis. h. d.

1 Successor quando teneatur stare colono.

2 Conductor potest dicere se remanere in re conducta vigore pignoris, & non potest expelli à successore, quando locator pro obseruatione obligat omnia bona sua.

a §. **Si vir.** a Vxor tenetur stare colono, & pẽsiões sequẽtiũ annorũ spectãt ad eã: ꝓcedentiũ ad virum. h. d. Adde ad textũ ibi, maritus damnatus sit, dic colono, eo ꝙ mulier colonũ expulit. Iac. de Are. opponit. C. locati. l. emptorẽ. & l. nihil proponitur. §. j. de leg. j. Sol. hic in successore quẽ quis cogitur ex necessitate transferre: in cõtrariis vero transferebatur ex voluntate. Hanc solutio. ponit gl. in l. diuortio. s. eo. in gl. magna. Cõtra istam solutionẽ opponitur. s. locat. l. si quis domum. §. j. Solu. ibi fructuarius non habebat plenam administrationem respectu iuris dominij, hic maritus plenam administrationem habebat. Circa hanc materiam Iac. de Are. ponit hic vnam distinctionem, & Cynus aliam in l. emptorem. C. locati. Et neuter eorum plene dicit. Dic ergo lati⁹ b & sic. Cũ q̃ritur, † an successor cogatur stare colono, Aut loq̃tur in successo. vniuersali, tũc nõ est dubiũ ꝙ tenetur, & cogitur sicut defunct⁹. l. hr̃ditas. & l. nõ dẽt. & l. hærede. ĩ. de reg. iur. Aut de successore singulari, c & tũc, Aut cõductori est constitutũ ius in re, & q̃libet successor cogitur stare colono. l. j. §. j. ĩ. ɔ sũpficie. & l. j. & ij. s. si ager vectigalis, vł emphyteuti. petatur. Aut ei nõ ẽ cõstitutũ i⁹ ĩ re, tũc aut successor nõ successit in plenũ ius, vt missus in possessionẽ cã rei seruãdæ, & cogit stare colono, vt l. in vẽditione. §. j. de bonis autor. iud. possi. Aut succedit in ius plenũ, & tũc d aut ex voluntate, & nõ cogitur stare colono, vt l. emptorẽ. C. locati. & l. nihil. §. j. ĩ. de leg. j. Fallit fauore fisci, vt l. fi. §. fi. ĩ. ɔ iure fisci. aut successor fuit ex necessitate, & tũc aut ille, q locauit, nõ habebat plenã administrationem, vt fructuari⁹ respũ iuris dñij, & successor non tenetur stare colono, vt l. si qs domũ. §. j. s. locati. Aut habebat plenã administrationẽ respũ ei⁹, cui restituitur postea, & successor tenetur stare colono, vt l. si tutelæ. ĩ. ɔ adminis. tut. Aut habebat plenã administrationẽ noĩe suo, & tũc similiter successor, in quem trãsfertur, ex necessitate tenet stare colono, vt hic innuit iste §. ꝙ mulier hẽt necesse stare colono viri, qꝺ sanè intelligo, s. qñ ex necessitate quadã: qa cauit marito de indemnitate, & ɔsequens de patiẽtia ɔstãda colono, sed nõ vt colono det exceptio vel retẽtio. Nã hoc nõ est iure cautũ. Ista lex dicit hoc, si inspicias eã in mille annis. ¶ Vltimo ex ꝓdictis habetis notare, † qꝺ qñ aliqs locat domũ vel fundũ, & ꝓ obseruatione obligat oĩa bona sua. ꝙ colonus vel inquilinus pt̃ dicere se remanere in re cõducta, scilicet vigore pignoris: & sic successor non poterit eum expellere: qa habet ius in re secundum distinctionem prædictam, idem no. ĩ. de superficie. l. j. §. quod autem.

1

b

1

c

d

2

3

ADDITIONES.

a p. pau. p. ¶ Si vir. Vide aliquid per Ro. cons. 30. incip. Magna autoritas. Alex. cons. 118. vol. 7. pau. cons. 36. in 3. dub. vol. 2. Ias. in l. quoties. in x. limitat. C. de rei vendi. An autem sufficiat generalis obligatio, vide ale. hic. & in l. qui absenti, vbi aret. & pau. de Ca. ff. de acquir. pos. & aret. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig.

b pom. ¶ Dic ergo latius. Vide pan. in c. fi. ne præla. vices suas. pan. in c. nemo. de elect. lib. 6. Ro. sing. 44.

c ¶ Singulari. Sed an successor territorij vel iurisdictionis, dicatur singularis vel vniuersalis, vide Bal. cons. 65. Et an successor in ecclesiasticis teneatur stare colono, vide Bald. cons. 37. 1. lib. Car. cons. 1. de loc. Et quid si prælatus recipit pensionem totius locationis. per eũdem cons. 7. eo. tit. per pet. de anch. cons. 115. per do. Car. cons. 4. & 95. Quæ autem dicatur locatio ad longum tempus vide Cal. cons. 8. Et de locatione prælati quando valeat, & quando successor teneatur stare, vide plenissime Ang. cons. 244.

d pom. ¶ Et tunc. Vide cons. 22.

e Pom. ¶ Vltimo ex prædictis habetis. Vide Rapha. Cuma. cons. 22. Card. cons. 95.

LEX XXVII.

1 Mora purgatur per oblationem sequentem.

2 Maritus an teneatur per interitum rei eius culpa leui interueniente.

3 Maritus non tenetur de leui culpa post oblationem.

a **Semel mora.** Oblatio sequens purgat morã ꝓcedẽtem, & eius effectum tollit. h. d. ¶ Opp. & vr̃ ꝙ non sit mora viri postq̃ vir obtulit, & mulier accipere noluit, vt l. mora. s. de vsur. Rñdeo, ꝙ ab initio fuit mora, sed postea † ꝑ oblationẽ sequẽtẽ purgat. ¶ Quero † vtrũ liberet marit⁹ ĩteritu ei⁹ rei, interueniẽte culpa sua? Gl. vr̃ dicere ꝙ nõ, & intelligit hic seruum decessisse sine dolo & culpa mariti. ꝙ ĩtellige de lata culpa, † De leui. n. nõ tenetur post oblationem, vt l. si mora. s. eo. & ibi di xi. Quero vtrum aliis modis mora purgetur? Dic vt in glo.

1

2

3

ADDITIO.

a ¶ Semel. Refert pau. de Cast. quòd Bal. inducit istum tex. ad q. duorũ qui fecerunt pacẽ, & promiserunt se non offendere sub pœna, tamen vnus primo offendit, alius secundo, videbatur ꝙ secundo offendens tñ teneretur ad pœnã: quia vltima mora nocet, cõtrarium tamen determinatur per tex. in l. cum par. §. illi. ĩ. de reg. iur. & in l. 1. §. idem ait. ĩ. ne quid in loco pu. & in c. constitutus. de pœnis. ioan. andr. in rub. de treu. & pa. in addit. Spe. Baldimo. Rom. pau. de Ca. hic, cum multis concor. de quo per Ro. cons. 73. & 259. pau. de Cast. cons. 73. per alex. cons. 129. & sequ. 4. vol. & plene per Bal. cons. 58. 1. vol.

LEX XXVIII.

1 Extraneus non habet eadem priuilegia quæ habet mulier.

Si post Diuortium. Licèt ꝑsona actoris mutetur, non tñ mutat qualitas actionis, s. respũ ɔuenti. h. d. Opp. ĩ. eo. l. si maritus. Sol. si mutat ꝑsona ex pte rei, mutatur ẽt cõditio actionis ex pte actoris, vt ibi: sed si mutat ꝑsona ex pte actoris, non ɔtingit mutatio ex pte rei, vt hic: sed bñ ɔtingeret mutatio ex pte ipsius actoris: qa † hr̃s exneus agens nõ habet eadẽ priuilegia, q̃ mulier, vt C. de priu. do. l. j. & l. assiduis. §. exceptis. C. qui po. in pig. habe.

1

a

1

ADDITIO.

a ¶ Conuenti adde quòd Bal. infert ad statutum disponens, quod frater non possit facere capi fratrem pro debito, quòd si frater cedat actionem suã pro debito, cessionarius non poterit ipsum facere capi. Quod limitat pau. de Ca. si statutum loquitur in rem, quia dicat pro debito fratris fratrẽ capi non posse, arg. l. aut qui aliter. §. fi. ĩ. quod vi aut clam. secus, si in personam, secundum Bal. arg. l. quia tale. s. eo. & hoc vltimum limitat Romanus, si ex lucratiua causa l. apud. §. de autoris. ĩ. de doli exceptio. iuncto §. si cum legitima. eã. l. infert etiam pau. de Ca. quòd si data fuit licentia creditori, vt propria auto. possit ingredi possessionem rei debitæ vel pignoratæ, quòd poterit vti hac licentia contra hæredem eius. Sed quid si mulier in instrumento dotali habet tale pactum, an soluto matrimonio poterit vti illa licentia, non citato possessore autor. iudicis? Vide Bal. cons. 333. 1. vol. an autem frater fratrem possit capere propria autoritate, & quando portauit eum depictum in scuto, vide Bal. cons. 59. 1. lib.

LEX XXIX.

1 Maritus quid possit facere de iure & de facto.

2 Maritus obligatus pure pro vxore, an antequam soluat poterit compensare.

3 Fideiussor pro euictione antequam res euincatur, an quòd quando possit agere vt liberetur.

Facere. Quod vir ab eius vxore põt exigere, in eius bonis non computatur, & illud dicitur posse facere, quod dr̃ hic in tex. ibi, posse facere, & iõ in hoc cõpẽsatio nulla obiicit mulieri. h. d. ¶ Quæro vtrum indistincte maritus dicatur posse facere totum id ad ꝙ habet actionẽ. Gl. dicit ꝙ sic, si debitor est soluendo, vñ requiritur † ꝙ vir possit facere de iure & de facto. Nam aliàs est inanis actio q̃ inopia debitoris excludit. l. nam is. s. de dol. Sed Dy. dicit ꝙ quãtũ ad casum huius legis eo casu quo mulier ꝯ virũ habet actionem, sufficit ꝙ vir sibi ipsi ꝓ sit soluendo. l. Nesennius. §. fi. de re iud. & l. quærebatur. ĩ. ad leg. Fal. ¶ Quærit gl. qꝺ † si maritus est obligatus pro vxore pure, an antequã soluat poterit mulieri cõpensare? Gl. dicit quòd sic. in l. si qs mandato. de neg. ge. In cõtrarium facit: qa fideiussor non repetit anteq̃ soluat, vt l. Lucius. s. manda. Sed ratio diuersitatis placet in l. in indebitum. s. de condict. indeb. & no. in d. l. si quis mandato. ¶ Vltimo Iac. de Are. inducit hunc fi. in ar. † quod fideiussor de euictione antequam res euincatur etiam si steterit per magnum tempus, nõ põt agere, vt liberetur: quia adhuc obligat⁹ nõ est, vt hic in fin. huius legis. quod tenet Cy. in l. si pro ea. C. manda.

1

1

2

a

3

ADDITIO.

a ¶ Vltimo, idem tenet ioã. and. in addi. ad Spe. in tit. de iud. in 4. parte. in §. specialia. in addi. quæ inc. ioan. de pronosco. bart. in l. 1. C. de fideius. idem tenent Mod.

LEX XXX.

1 *Dotis actio est nata ante solutum matrimonium §.e.*
2 *Dotem stipulari incontinenti patrem quando dicatur. Et sic quomodo dicatur facta stipulatio incontinenti. & nu.5.*
3 *Ratio quare pater possit ante contractum matrimonium, & post statim, sibi dotē stipulari, extraneus vero non.*
4 *Pater sicut non potest dirimere sponsalia, ita nec inuita filia dotem stipulari.*

Quoties. Pater vindicat sibi actionē d' dote si añ mřimoniũ stipuletᵘ vľ post tpe traditionis aliàs secus, ni si filia ei consentiat. h.d. ¶ Op. φ actio de dote nō ē nata añ matrimoniũ solutũ, vt l. in rebus. C. de iur. do. Dixi in l. si cōstante. §.j.s.e. Si non est, ergo non pōt stipulādo in se trāsferre dotē. Dico φ trāsfert in se stipulandũ, s. spē actionis de dote. ¶ Opp. C. de iur. dot. l. auia. Sol. př stipulando appropriat sibi actionem de dote vt hic, secus si paciscendo, q̃q̃ incōtinenti, vt rō ibi patet. licèt in exñeo sit secus. ¶ Quero, hic dř † patrem debere stipulari incōtinenti, qualiter dēt intelligi. Breuiter, Aut dotem pater, aut exñeᵘ. Primo casu aut ante mřimoniũ ɔ̄ctũ, & tũc semper dř incontinenti, siue præcesserit promissio de dote danda, siue non, vt hic in versic. plane. Si post mřimoniũ ɔ̄ctũ, tunc aut nulla promissio præcessit de dote danda, & tunc dicitur incontinenti tpe traditionis, vt hac lege in principio. Aut præcessit promissio de dote danda, & tunc dēt intelligi incōtinenti, tpe promissionis: aliàs aũt quæriť ius filię, vt C. de rei vxo. act. §. accedit. & C. de pac. conuē. l. ex morte. fm Dyn. Quod intellige verũ, si pmissio fuit facta tpe mřij, vel post. Nam si añ, totũ tps añ mřimoniũ dř incontinenti, vt dixi s̃. Si vero dotat exñeus, si nulla pcessit pmissio dř incontinēti tpe traditionis, vt C. de rei vxo. act. §. accedit. Si vero pcesserit pmissio dř incontinēti tpe pmissionis, siue fuerit facta añ mřimonium, vel post, vt l. ex morte. C. de pac. cond. & no. in d. §. accedit. Idē dico si tpe pmissionis apponatur pactũ de puisione sibi faciēda de dote restituēda, arg. l. Modestinus. j̃. de sol. ¶ Quæro, q est rō † cur př añ mřimoniũ pōt qñcũq; stipulari, licet promiserit dotē añ, exñeᵘ vero non? Gl. dicit: qa añ mřium filia nullũ ius hēt in dote, vt hic in vl. gl. Sed certe illa eadē rō vř in exñeo vt l. si exñeus. s̃. de cōd. ob cau. Sed rō ē: qa př añ mřimoniũ cōtractũ pōt spōsalia à muliere contracta dissoluere, quod fieri pōt, vt l. in potestate. s̃. de spons. & sic est in eius potestate ne mřimoniũ ɔtrahatur, merito est in eius potestate stipulari dotē: sed in ptāte exñei non est dirimere sponsalia, eodem mō nec stipulari dotē: sed post ɔ̄ctum matrimonium in neutrius ptāte est illud dissoluere inuita muliere. C. de repud. l. dissentientes. cũ l. seq. Et hanc rōnem ponit tex. in l. adoptiuum. §.j.s̃. de iur. do. Et per hoc † dico, φ si de iure Canonico pater non potest dirimere sponsalia, quòd nec etiam potest dotem stipulari, inuita filia sua. ¶ Op. j̃. eo. l. post dotem. Sol. illud contrarium est qd legem reddit difficilē, dic vt ibi. ¶ Vltimo scias, † φ hic non cadit illa expositio, quam quidã faciunt, φ incōtinenti dicitur fieri quicquid fit constante matrimonio, vt glos. dixit, quod plene examinaui in l. iurisgentium. ver. vt puta, si post diuertium. s̃. de pact.

ADDITIO.

a ¶ Extraneus. sed quid si sit dubium, an fuerit stipulatus incōtinenti, vel ex interuallo pro extraneo tamen sint aliquæ coniecturæ, vide Bal. conf. 41. 1. vol.

§. Si quis. Extraneus stipulatur dotem, solutio facta vxori maritum non liberat. h.d.

LEX XXXI.

1 *Mulier nupta secundo habet priuilegia dotis.*
2 *Dos est necessaria et ad sustinēda onera matrimonij sicut ad mulierē maritādā.*

Nupta. Op. C. de repud. l. consensus. Sol. intellige quod hic diuertit sine culpa sua. ¶ Quæro † an ista mulier habeat priuilegiũ actionis de dote: Iac. de Aret. dicit simpliciter qd sic. In contrarium facit s̃. eo. l.j. nam postquam est nupta, cessat rō concedendorũ priuilegiorũ mulieri: concedebantur enim ad eã connubio iungedã stabili. Sed Iac. de Are. dicit, & bene, † φ dos nō solũ est necessaria ad maritādã mulierē, sed etiã ad sustinēda onera matrimonij. Pro hoc est casus in l. assiduis. §. exceptis. C. qui po. in pi. ha. & l. etiã. s̃. eo. vbi filij primi matrimonij habēt priuilegiũ, ergo multo magis ipsa mulier. quod no.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Nupta. Vide Alex. conf. 7.
b paris. ¶ in contrarium. Vide Modest. inst. de act. in §. fuerat. in gl. fi. in prin.

1 *Quisque non possit petere id quod exactum cogeretur restituere.*
8 *Maritus an possit soluto matrimonio dotem exigere, vt lucretur interusurium medij temporis.*

§. Quoties. Nō † pōt qs petere φ exactũ cogeretur reddere, sed satis est debitorē liberare. h.d. ¶ † Quæro vtrũ maritus possit sol. mat. dotē exigere, vt lucretur interusuriũ medij tpis, qd olim tenebaẗ restituere annua, bima, trima die, hodie post annum: respon. vt dicam. j̃. e. l. si socer. §. Lucius.

ADDITIO.

a pom. ¶ Quoties. Declara istum §. vt per Bar. in [illegible]

LEX XXXII.

1 *Fiscus tenetur ad dotem ea parte pro qua bona mariti sunt publicata.*
2 *Vir est liber tas pro ea parte pro qua [illegible]*

Si Marito † Pro qua parte bona mariti pub̄icãť, p ea parte ad dotē fiscus tenetur. h.d. ¶ Op. ille ad quē bona puenerũt nō teneť creditoribᵘ, vt l. mulier bon. s̃. de iu. do. & C. de hær. vel actio. vē. l. j. & ij. Sol. Hic bona mulieris puenerunt ad fiscũ iure cuiusdã successionis: in contrariis puenerũt ex cōtractu, fm Dy, vt l. iij. §. cũ ex cã. de iu. fis. Vľ dic, φ hic bona puenerũt ad aliquem dispositione legis, in cōtrariis autem ex dispositione hominis. Facit l. j. de bon. pos. & l. princeps bona. j̃. de ver. sig. Opp. de leg. si debitor. & C. de sen. pas. Sol. ibi fuit publicata certa res, hic quarta pars bonorũ. Vľ meliᵘ, fuit ibi restitutᵘ ad certas res, hic in quarta pte bonorũ fuit facta publicatio. ¶ † Quæro, an vir sit ipso iure liberatus p ea parte, quæ peruenit ad fiscum? Veritas est, φ sic. l. si debitore deportato. j̃. de fideius. licèt quædã gl. dicat cōtrariũ, qd examinaui plene in l. vbicunq;. j̃. de fideiuf. vbi dicit, quòd nō tenetur ciuiliter, sed remanet obligatio naturalis: sed in l. fi. j̃. de duo. re. dubitat.

ADDITIONES

a ¶ Fiscus. pau. de Cast. hic refert Bar. in l. res §. res ašt. j̃. de iur. fis. dicentē, φ bonis confiscatis, si cōparet mulier vel alter creditor cum instrumento, φ nō debet cōpelli ad dãdũ libellũ, & pcedendũ ordinarie coram iudice fiscali, immo summarie debet eis solui per officiales cameræ viso de iuribus eorũ sine alio iudicio, sine alia sententia, & diffinitiua, quod perpetuo dicit menti tenendum esse.
b ¶ Si debitor. Vide Imo. conf. 35.

1 *Dotem remissum pacto pater non exigit soluto matrimonio.*
2 *Matrimonio soluto quando vir possit dotem petere.*
3 *Dos non potest esse sine matrimonio instanti vel præterito.*

§. Si pater. † Dotem sub pacto remissam pater non exigit sol. matr. h.d. ¶ Oppo. quia solut. eius quod debetur tollitur oīs obligatio, vt j̃. e. l. pen. §. vir. & s̃. de iur. do. l. vir ab eo. Sol. hic dos fuit remissa pacto, ibi acceptilatione, quæ vicē solutionis obtinet, fm Dyn. & Iac. de Aret. q̃ solutio an vera sit, dicã in l. pen. §. si vir. j̃. eo. ¶ Opp. pactum factum vni transit ad hæredē eius, vt l. si pactum in fi. de prob. Sol. hic pactũ fuit personale: dicit enim ne à se tantum peteretur. Op. qd sol. matr. vir non potest petere dotem, vt l. prox. in fin. Sol. intellige † quod hic mřium constabat mortuo socero: vel si erat solutũ, fuit interpositum pactum de dote lucrãda fm gl. Sed illa sol. vltima non cōgruit literæ quæ dicit, ista quoque pecunia in dote erit † cũ nō possit esse dos sine matrimonio nisi sustinendo dicas, sine mřio instanti, vel præterito: sic ergo habes, quòd si post mřimoniũ soluatur viro qui debet dotē lucrari, dicitur illa pecunia dotis fieri; & vt dotem eam lucrari.

1 *Actio iudicati consolidatur in filiam post mortem patris sicut actio de dote.*
2 *Actio quando fiat ad hæredes transitoria per sententiam.*
3 *Pater & filia in dote non habentur vt duo rei.*
4 *Hæres patris cogitur dotare filiam.*
5 *Consentiens alicui quando videatur consentire hæredi eius.*
6 *Exactione dotis factā à patre, an perimatur ius consolidationis filiæ.*

§. Si voluntate. † Actio iudicati post mortē patris consolidatur in persona filiæ, sicut actio de dote, h.d. † ¶ Opp. quòd per sententiam actio efficitur trãsitoria ad hrdes, vt l. qui libertinus. §. sed si iã. j̃. de oper. libe. Sol. Aliud in opis libertorũ, vt ibi aliud in dote. vt hic. Dyn. assignat rōnē: quia ibi viuo patre nulla actio filiæ cōpetebat, & sic per sñiam nihil sibi aufert: hic aũt viuo patre actio q̃ filię competebat de dote, erat cōmunis cũ filia, & sic nec ipsa sñia nec actio nec litis contest. impedit ius in filiã consolidari patre mortuo. ¶ Op. ad hoc j̃. d duo. re. l. ex duo. Sol. materia duorũ reorũ nihil habet cōmune cũ ista. † Nã př & filia non habētur vt duo rei. vt l. ij. §. item si volūtate. s̃. e. & l. non solũ. ¶ Opp. de l. sicut. §. si debitor. s̃. quib. mod. pig. vel hypo. so. vbi q cōsentit debitori, vř cōsentire hæredi eius, ergo hæc filia quæ consentiť patri, vř consentire hrdi patris. Gl. non soluit. Dy. dicit, φ in eodem statu est ibi, à quocunque res vendatur, & ex persona hæredis nō variatur: hic secus: qa pater tenetur filiã dotare, non hæres eius. Ita dicit Dy. Tenet ergo Dyn. φ hæres patris non cogitur dotare filiam, qd no. Contrarium not. ipse idem in l. in insulam. in prin. j̃. eo. quod est verius, vt dicam. j̃. eod. l. post dotem. Contrarium † ergo solue, qñ quis vř alteri ɔsentire ex volũtate vř cōsentire hrdi eiᵘ, vt in cōtrario: secus si cōsentit ex necessitate: quia tunc non vř consentire hæredi. Sic cessat ratio inferēdæ necessitatis in hæredē, quæ tñ erat in defuncto, vt hic. ¶ Quæro † cum nec per contestationem, nec per sñiam perimatur filiæ ius cōsolidationis, an saltē perimatur per exactionē à patre factã? Dy. tangit in d. l. in insulã, & nihil alleg. Tex. est in l. ij. C. de bo. quę lib. & l. fin. C. cōiæ vtriusque iud. vt ibi per Cynũ. ¶ Vltimo, scias φ est quædã gl. j. ad leg. tal. l. pater filiã, in prin. quæ videtur huic text. contradicere, sed dic vt ibi dicam.

a pom. ¶ Contrarium. Vide Alex. conf. 113. vol. 2.

1 *Conditio vnius ex institutis pro parte si pendet, an alij possint interim insolidum agere vel conueniri.*

§. Cum patri. Quatenus solutum est mulieri, eatenus vir à cohæredibus suis non repetit. h.d. Opp. j̃. de hæred. insti. l. suus quoque. Sol. intelligas istã fm distinctio. illius l. ¶ Opp. de l. si maritᵘ. s̃. famil. ercis. Sol. intelligas φ hic matrimonium erat solutum, ibi no. ¶ Vltimo iste §. facit ad q. notab. in l. ij. s̃. si ps hære. pe. videlicet, † an pendente cōditione vnius ex institutis pro parte, alij possint interim insolidũ agere, vel cōueniri? Et hic videtur casus φ non nisi pro parte in qua quis institutus est pure, quod dixi in l. plane. §. si coniunctũ. j̃. de leg. j. Sed quæro, tenendo hoc, qualiter consuletur vxori ad dotē pendente conditione?

tione? Dy.tangit in l.si constante.s.eo.§.q faciet dari curatorē bonis.per l.si diu.j.quib.ex caus.in pos.eatur.l.j.de cura.bo.dan.& l.si quis instituatur.de hæred.insti.

1 *Fructus augent dotem & quod iuris est in dote, idem est in fructibus.*
2 *Dos est quid vniuersale & augetur à fructibus.*
3 *Dotis fructus non sunt dos.*
4 *Legata facta seruis dotalibus quando sint viri, & quando mulieris.*

§. Si fundum. Fructus a augent dotem † & ideo qđ iuris est in dote, erit & in fructib.h.d. Et per istū §.dixi.s.eod.super rubr.q † dos est quid vniuersale: quia augetur fructibus, sicut hrditas, & hoc probatur in l.qđ dicitur.j.titu.proxi.Op.C.depo.l.iiij.Sol.ibi quando fructus debent peti officio iudicis, hic autem principaliter petūtur actione de dote, licèt † fructus nō sint dos. Ita dicit gl.qđ intelligo sicut res hrditarie, nō sūt hrditas.vt l.j.s.de re.di.ita fruct⁹ nō sunt dos, nec aliqua res dotalis, ē dos: cū dos sit quid vl'e vt s.dixi, sed fruct⁹ sunt dotis, seu dotales.Op.j.de ver.obl.l.Iulia.§.j.Dicit gl.tu dic, vt ibi. Sed illa nihil hēt commune cū ista: quia ibi loquitur qñ dos est soluta perfecte sed in re deficit aliquod ius: hic qñ dos non est perfecte soluta. Et de ista materia habes in l.& eleganter.§.non solū.s.de dolo.& per Cy.C.ad exhib.l.exhibitionis.¶ Quæro, nūqd legata facta seruis dotalibus † debeantur mulieri? Gl.& Dy.dicunt q dēt inspici cuius cōtemplatione sit relictum, & bene. Sed quid in dubio? Dic, vt dixi in l.aditione.de acq.hæred.secundum Dy.quod no.

ADDITIONES.

a ¶ Fructus, an possint in sūam deduci si petiti non sunt, & an super fructibus sufficiat generalis libellus, & generalis sniā vide p Cy.in l.certū.C.de rei vend.& in l.cū propria.C.si quis alte.vel sibi, & ibi per bal.per Ian.& Can.in c.significantibus.de lib.ob.& in c.gra uis.& in c.accedens.de rest.spo.& in c.certificari.de sepult.& in ca.tanta.de excess.præla. in c.2.de ord.cog.per bar.in l.ex diuerso.suprà de rei ven.per eundem, & Mod.in l.1.suprà de eden.per bald.in l.j.C.si secundo nupsi.per do.de Rom.conc.iij.Ange.in l si filius.§.j de verb.ob. Vnum dixit Ang.quòd iudex non potest condemnare ad fructus petendos per sententiam, alleg.l.j post prin.suprà de vsuf.& est gloss.in l.Iulia.§.j.ver.rei iud.suprà de rei vend.& idem Ang.in l.vbi.& ibi Alex.infrà de ver.ob.per Alex.cons.92. 2.volum.

LEX XXXIII.

Si prior maritus. Qui promittit q debet, intelligitur de debito cum effectu.h.d.¶ Opp.j.de re iudic.l.Nesennius.& de exceptio.d.l.pure.§.si eum.Gl.soluit mirabiliter, Aut maritus promittit simpliciter quod dēt, & intelligitur cū effectu deducto ne egeat, vt hic. Aut pmisit cētū quę debet, & sic quātitatē expressā, & tūc b cōueniet insolidū, vt in ǒrio, arg.l.eū q.§.si mulier.s.de iureiu. Item no.in d.l.Nesenni⁹. Itē Azo. in summa solu.ma.& vř tex.in l.Mæuio.§.à me.j.de l.ij. Quærit gl. Quid si post hāc promissionē vir efficiatur non soluendo? Respōdeo, periculū est mariti, secundū distinctionē quæ ponitur in l.si extraneus.suprà de iure dotium.

CONCORDIA.

☞ Pro concord.aduerte qñ pater præsens est, & tacens in actibus filij, videtur, q presumatur cōsentire. ita Bart. in l.si filius.ff.de tute. Sed Ale.ibi allegat Bar.tenere ǒriū in hac l.q̄ dotis.co.fi. Tu dic, q nō ǒdicit Bar. Nā in d.col.fi.non loquitur Bar.in munere publico autoritate, sed vtilitate priuato, vt ē in tutela, put facit ī d.l.si fili⁹. in quo casu multa specialia adducūtur, vt in l.cū ostendimus.ff.de fideiuf.tut. Vel aliter in d.col.fi.loquitur poti⁹ in casu ǒrio, qñ fili⁹ ītelligitur patri cōsentire. Itē allegatur ǒri⁹, scilicet, p negatiua, q non obligetur pater psens & consentiens, nisi expresse se obliget in l.Luci⁹.in fi.ff.de admi.tu. Pro affirmatiua, scilicet, q obligetur, vř velle in l.j.§.si is q nauem.ff.de exer. Sed solue fm distinctiones q̄ habentur p Bar ibidē, & melius in l.post dotē.vj.lect.in j.op.hoc eo.tit.& l.si cū dotē.§.trāsgrediamur.hoc tit. Dic vt ibi. Et attestatur Bar.q habuit in facto, & null⁹ sciuit aliqd allegare. Adde cōs. 9.Franc.Are.incip.in Christi, &c.viso themate.

ADDITIO.

b ¶ Et tunc. Vide Imo.cons.102.

LEX XXXIIII.

1 *Mulierum genus auarissimum.*
2 *Adhibitus à muliere ad stipulandum dotem, quando videatur adhibitus, vt minister, vel animo donandi.*
3 *Adhibitus si est à muliere ad stipulandum aīo donandi, an poterit mulier donationem reuocare & quæ donatio dicatur etiam quando est facta mentio mortis.*
4 *Donatio quando arguat ex cursu temporis & nu.7.*
5 *Donatio quòd non præsumatur ratione sanguinis, sed consensus sic.*
6 *Donatio quando præsumatur vicissim facta.*
7 *Donatio quando præsumatur ex modo, vel genere.*
8 *Consentire quando quis videatur adeundo.*
9 *Aditio quando habeat vim solutionis.*
10 *Maritus an habeat beneficiū ne conueniatur vltra quàm facere possit, quādo aliquis fuit adhibitus ad stipulandum.*
11 *Adiuncto si stipulor dari an præsumatur animus donandi.*
12 *Tertij nomine si stipulor emo, vel cōtraho, an in dubio videar donare ipsi tertio, & ibi quid in ascendentibus & quid in extraneo, & descendentibus.*
13 *Consentiendo vt obliges rem meā, non videor animo donandi facere, & potero agere vt lias.*
14 *Consentio si tibi vendenti rem meā, an videor consentire animo donandi, & sic quando consensus inducat donationem.*
15 *Consentiens donanti rem suam quòd videatur donare.*
16 *Consentiendo alienanti rem suam, quando dicatur donare, remissiue.*
17 *Consentio si alienationi rei mihi obligatæ, licèt præsumatur remissio pignoris, nō tamen de debito præsumatur donatio.*
18 *Consentire non videtur absens & ignorans.*
19 *Absens sciens licèt non sit præsens in casibus, in quibus cogeretur cōsentire, præsumitur consentire.*
20 *Præsens sciens, & intelligens quando præsumatur consentire, & nu.22.*
21 *Tacere est medium inter consentire, & dissentire.*
23 *Coniunctio, quæ in se habet reuerentiam in tacente præsente facit præsumi dissensum.*
24 *Possessionem meam si aliquis intrat, vel accipiat de rebus meis me præsente, & tacente quando præsumatur consentire.*
25 *Scientia superueniens ex post facto, quando arguat consensum remissiue.*
26 *Subscribens quando videatur consentire.*
27 *Sigillans quòd videatur consentire.*

Quæ dotis. Ista est pulchra lex, & hēt mām quotidianā & subtilē, & pessime examinatam, & h.d.fm lec.q̄ teneo. Adhibitus ad stipulandum partem dotis aīo donandi vř adhibit⁹: & si marit⁹ mulieri est hrs, ei tenebitur ēt si hereditas soluendo nō fuerit.h.d. Primo ponit thema. Scđo rńdet ad qōnē. Tertio rńdet cuidā tacitæ obiectioni. Scđa ibi.nihilominus. Tertia ibi, nec ad rē pertinere. In tex.ibi ppēsasse.i.actionē confudisse. ¶ Op.isti adhibiti, vńr adhibiti vt pcuratores.l.si mulier de suo s.de iure do.ergo non pńt illū hæredē conuenire: qa si esset exactū ei restitueretur: vt l.idemq;.§.si cui.s.manda. Debet ergo hrs tueri se exceptione, dolo facis. Glo.rńdet, qđ aīo donandi fecit, & constat.alias præsumeretur vt pcurator, † cū auarissimū sit genus mulierum. Et ita dicit gl.q̄ vide.& incipit.si aīo donadi, &c.vsque ibi, nisi.& ibi dimitte, & assume ibi.& ita haberet locū, &c.& illa cōiter tenetur, sed diuinare est, qđ mihi displicet: qa nō est vera lect. Dic ergo, q hic, isti fuerunt ad stipulandum partē dotis adhibiti, ideo vř donare. In ǒriū vero ad totam dotē stipulandam fuerunt adhibiti, iō nō psumitur donatio: sed pōt ēt esse alia psumptio, mō qñ mulier vult aliū adhiberi ad totā dotē stipulandam, tūc est pp honestatē: qa mulier non vult ascribi in instro.l.pupill⁹.§.sane.de auct.tutor.& l.optimā.de ǒh.& cōm.stip. Sđ qñ ptē stipulatur, & ad ptes al's adhibet alios, cessat illa psumptio honestatis, cum voluerit stipulari: qa sicut ptē stipulat in sua psona, ita & ī totū potuisset reiecta cā honestatis. Idē dico, si ptē nō stipulatur, sed aliū adhibet ad ptē stipulādā. Præterea, put potuit sine stiplone in pte stare, ita & in toto, & hoc pbat l.2.C.de iur.do.& l.cū ppria.C.si qs alt.vl' si bi. ¶ Op de l.cū marit⁹.§.fi.s.de pact.eo. Gl.dicit, q ibi aīo donadi fuit adhibitus, & cōstabat donatio. Istud ē diuinare, & mihi displicet. Sđ rńdeo q ibi fuerunt adhibiti ad stipulādū dotē ī vno casu, ī alio nō: iō psumitur donatio, vt ibi: sec⁹ si fuissēt adhibiti ad stipulandū in oēm casum, vt l.si mulier.§.fi.s.de iur.do.& l.cum qs decedens.§.nuptura.j.de leg.3. Tene ergo si constat qanimo donandi esset adhibitus, stamus certo. Si non apparet, tūc aut est adhibitus ad stipulandum partē dotis, aut totā, vt vidistis, & rōnē a assignaui. ¶ Alterius opp. † posito, q adhibitus videatur aīo donādi ipsa tñ mulier pōt donationē ipsam reuocare, vt l.Seia.in fi.de dote ple. Huius ǒrij timore gl.dicit, q pōt intelligi ista lex, q fuit adhibitus cā mortis, q in dubio psumitur. Nō ob.l.Seia: qa fateor q pōt reuocare expresse vt ibi fuit, hic non expresse reuocauit, & ita gl.dicit hic expressius. Gl.ponit istā opi.q̄ fuit Azonis in l.cū maritus. in fi.s.de pac.do. Dicit ne bñ ista gl. Et certe nec ad istā l.nec ad l.ǒriā bñ dicit: qa donatio cā mortis defalcat, vt l.in donationib⁹.C.ad l.Fal.& l.j.§.si qs mortis.j.quorū leg. Si defalcatur, ergo apparet q hæres nō tenetur vltra vires hrditarias, sed hic tex.dicit, q vltra vires hereditarias tenet. Ergo ista lectura nō ē bona quātū ad hāc legem q psumatur donatio cā mortis. Ad l.Seia.de dote ple.Resp. q facta fuit mētio mortis, ideo psumitur donatio cau.mor. ¶ Sđ ǒ istud opp.& ē difficile ǒriū de l.cum maritus.in fi.s.de pac.do.vbi fuit facta mētio mortis? & tñ ē donatio inter viuos. Nescio qd dicā. Dic q ibi fuit actū q inter viuos essent: vel ibi psumitur pp duos actus. Vn⁹ ē, qa fuit pacta mulier fratri suo, deinde alius fuit stipulatus: sec⁹ si vno actu.d.l.Seia.de dot.pleg. Sđ istud dubitando dico, Nā habes, q si apparet de aīo donandi, stam⁹ certo: si cā mortis, vel inter viuos, etiā stam⁹ certo. Aut dubitatur, & tūc si ē facta mētio mortis, psumit q cā mor.vt hic, nisi duo actus ītereueniāt, vt di

xi.

ADDITIONES.

a ¶ Partem. Petr.de Anch.cons.22.consuluit nepotes mulieris adhibitos ad stipulādum dotem pro se & eorum hæredibus, censeri adhibitos, vt donatorios, & cōs.315.tenet fratres adhibitos ad stipulandā dotē sororis, quæ renunciauit hæreditati paternæ & fraternæ, censeri adhibitos vti ministros.de quo vide etiam Bar.cons.127.incip.quid fratres.

b ¶ Causa mortis. An in dubio donatio sit censenda causa mortis, ad primam limitationem ale.vide Rom.cons.229.& vide Bal.cons.117.lib.1.& circa 6.limitationem ale.inquantum reprehendit pau.de Cast.quòd donatio omnium bonorum valet, saltem in præsentibus. dic quòd contrarium consuluit ang.cons.179.& quod donatio quæ non potest valere in vim donationis inter viuos, valeat in vim donationis causa mortis, etiam si dictū esset quod non posset reuocari, nisi in duob.casibus, consuluit Bal.cons.306.lib.1. Et cum in donatione, vbi fit mentio mortis, sunt illa verba, perpetuo non contrauenire, quod propter hoc non desinit esse donatio causa mortis, tenuit bald.alleg.consilio 107.& ang.cons.153.vbi dicit Ray.tenere gl.in l.si alienam.& bal.alleg.cons.306. Et quo ad 7.limitationem alex. vide bald.cons.18.l b.1.& 402.lib.4.& cons.195.lib.2.& vide melius cons.136.eo.lib.quòd ista donatio. Et quo ad vltim.limitationem vide bald.allegat.cons.306.& 42.columna.1. volum.

c porna. ¶ Etiam stamus. Vide alexan.cons.14.incip.circa primum.in prin.in primo vol.

xi. Aut nõ est facta mentio mortis, & tũc præsumit̃ inter viuos, vt l. s. alleg. ¶ Opp. de l. pcula. s̃ de prob. Gl. dicit quòd est verum nisi ratio temporis aliud inducat. & vide gl. ibi, nisi ratio, &c. Sic glo. tenet ꝙ sola rõ tpis facit p̃sumi donationem. dicit ne bene? certe 4 † n̄: qa nõ sufficit sol⁹ cursus tpis ad illud. ideo dic q̃nq; qs allegat tit. & cursum tpis ad illud, an sufficiat? Dic vt dixi in l. si certis annis. C. de pac. & l. cũ de in rẽ verso. s̃. de vsur. ibi tetigi de dote, & in q̃one quam disputaui de illa q̃ iuit ad maritũ cũ magna dote. Aliquãdo allegat̃ cursus tẽporis tãtũ, & tũc si esset tãtus cursus q suf ficeret ad p̃scriptionẽ, tũc nõ est dubiũ. Si nõ est sufficiens, tunc solus cursus tpis nõ inducit p̃sumptionẽ liberationis. l. libertis. la ij. §. j. j̃. de alim. le. Fallit in d. l. Procula. quia ibi plura interuenerunt vt p glo. in d. l. libertis. §. j. Fallit etiam in debito odiosi lucri. l. cum post. in prin. s̃. de iu. do. & l. cũ quidã. §. i. s̃. de vsur. & C. e. l. aduersus. Et ita debes intelligere illã exceptionẽ. Et aduerte: qa nõ cadit ad legẽ, sed ad regulã ḡnaliter formatam ꝙ in dubio nõ p̃sumit̃ animo donandi. ¶ Opp. de l. si seruus cõis. §. j. de don. inter vi. & vxo. 5 Sol. illud † est verũ, nisi rõ sanguinis aliud inducat. & vide gl. ibi in verb. scissent. ibi, sanguinis. Similẽ gl. habes in l. vtrum. j̃. de do. inter vi. & vxo. dicit ne bñ ista glo. certe nõ: qa l. si seruus cõis. §. j. n̄ dicit, qđ ratio sanguinis facit p̃sumi donationem, sed dicit qđ facit p̃sumi ꝯsensum, qui inducit donationem. Et hoc dicit gl. in l. q patit̃. s̃. manda. Sed in casu l. ꝯrię. ille cõsensus in quocũque extraneo facit p̃sumi donationẽ. l. in ædib. in fi. j̃. de don. Vnde ibi facit rõ sanguinis præsumi cõsensum istum. Et sic ista gl. in quãtũ ad illam non bñ dicit, sed ad l. istam peius dicit. s. ꝙ rõne sanguinis præsumat̃ donatio. l. si mulier, in fi. s̃. de iur. do. Itẽ in p̃re nõ præsumitur. l. post dotẽ. f̄m lect. Dy. Itẽ in filia nõ p̃sumitur, vt l. cũ qs. §. nuptura. j̃. de lega. iij. etiã f̄m opinionẽ gl. & est casus ꝯ illã gl. i l. cũ maritus. in fi. s̃. de pact. dot. f̄m qđ gl. intellexit. & sic gl. male dicit. In vno tñ reperio, ꝙ bñ dicit, q̃n ascendens adhibet aliquem ex descendentibus, vt inter filiũ & filiam, vt m̄r filiam & p̄r filium: tunc enim in dubio p̃sumit̃ aĩus donandi. Et ꝓ hoc l. donationes. §. species. j̃. de don. & l. fi. eodem tit. ¶ Op. de l. si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. s̃. manda. Gl. soluit † per rõnem ꝙ vicinum 6 p̃sumitur donatio. Dicit ne bñ ista gl. Et dico, ꝙ bñ dicit in duob⁹ casibus extra ius l. quia in dote est speciale, quòd non præsumatur donatio, vt si mihi mulieri donasti, & te adhibeo vt stipularis. l. idẽque. §. si cui. s̃. man. Et quod hoc sit verum. est casus in l. post dotẽ. j̃. e. f̄m lect. Dy. Sed ad illam põt r̄nderi, ꝙ p̄r nõ vr donare. Sed ad l. idemq́ue. §. si cui. non vr̃ posse dari resp̃õsum. ¶ Op. de l. vni. §. accedit. C. de rei vxo. ac. Sol. ibi fauore dotis est: qa illa cã respicit b pietatẽ, vt l. cũ is §. pen. s̃. de condict. inde. ¶ Opp. de l. omo. j̃. tit. j. Sol. illud est verum in modicis. Et iõ do vnam regulam, quia dat 7 Iurisconsul. in l. vtrũ. s̃. de do. inter vi. & vxo. † ꝙ in dubio n̄ p̃sumitur donatio, nisi ex mõ, vel ḡne aliud inducat̃. vel præsumat. Declaro, ex mõ intelligo, id est, cursũ tpis, & ex gestu negotij, vt l. Procula. s̃. de proba. & hac l. cum si secundum lectu. quam teneo in l. falsus. §. si iactũ. j̃. de fur. & qđ no. in l. qua rõne. §. fin. de ac. re. do. & qđ no. in l. ij. in fi. s̃. ad l. Rhod. de Iac. Sequit̃, vel ex ḡne. põt duob⁹ modis intelligi ex ḡne, s. rei vt modica, vel parua. vt l. omo. & l. quod dr̄. j̃. tit. j. Item ex ḡne, s. causæ, propter quã dat̃ vel remittit̃ si cã est q̃ respiciat pietatẽ, vel respiciat lucrũ odiosum, vel in aliis causis ĩ glo. specificatis. l. sed si ego. in fi. s̃. ad Velle. & sic p̃t intelligi oĩs casus q ponit̃ in d. l. si vero non remunerãdi. §. idẽ Papinianus. s̃. mã. 8 Venio ad alias gl. dicitur hic, quòd † adeundo vr ꝯsentire. ꝯ adi 9 tio † non habet̃ ꝓ solõne in damnum hęredis. l. Vranius. j̃. de fideiuss. aliàs est l. si debitori. & quod no. in l. si socer. ĩ prin. j̃. eo. R̄n. quòd hic ista successio non hẽt vim solõnis, sed actio habet̃ ꝓ ꝯfusa, & iõ hæres tenet̃ ipsis stipulationibus, sicut q̃libet extraneus. Et ꝑ hoc do meliorem expositionem f̄m la. de Are. in tex. ꝙ gl. per leges quas allegat, videt̃ dicere ꝙ habeat vim solutionis, qđ nõ est verum: quia dicitur hic, quòd tenetur insolidum creditoribus. Contra d. l. j. §. si qui. j̃. ad Tre. & l. in ratione. §. qđ vulgo. j̃. ad l. Falc. Sol. gl. quòd vsque ad vires hæreditatis tenetur legatariis & creditoribus insolidum secundum ista tempora. Hodie distinguitur, Aut fecit inuentarium vel non: quia tunc hodie tenetur legatariis insolidum per auth. sed cum testator. C. ad l. Fal.

10 Quæro. Primo. An † maritus habeat bñficiũ ne ꝯueniatur nisi inquantum facere põt? Gl. dicit ꝙ sic. Dicit ne bñ gl. Certe sic: intelligendo ꝙ fuerunt adhibiti ad stipulandum partem dotis simpl'r. Secus si ad certam partẽ sp̃cificata, vt not. in versic. suspectum. s̃. e. l. ij. & s̃. l. proxi. in gl. Quæro ista lex loqui- 11 tur q̃n † aliquis fuit adhibitus ad stipulãdũ, pone ꝙ stipulor dari sibi, & non adhibeo ꝙ stipuletur, an p̃sumet aĩo donandi, vel non? Q̃nq; stipulor dari tertio, quod nõ est meũ, nec est mihi debitũ, tũc talis ꝯuentio nõ valet, nec mihi nec sibi ac. vigit. §. aliter. Insti. de inuti. stip. & stipulatio ista. §. alteri. j̃. de verb. oblig. Nec p̃t intelligi ꝙ stipuletur, vt negotiorũ gestor: quia non est meũ negotium nec tãquã ꝓcurator. Q̃nq; stipulor alteri, qđ est meũ, vel mihi debitũ, & tunc in ex̃neis nunq̃ p̃sumit̃ donatio, sed tanq̃ ꝓcuratoris adiectio. l. Iulian⁹. §. j. de ver. oblig. & §. si quis alij. Inst. de inuti. stip. Et hoc apparet in l. donationes. §. pen. de do. cũ gl. fallit rõne sanguinis intelligendo ꝓut dixi, q̃n vnus ex ascendentib. stipulat̃ descẽdẽti in casu, in quo põt sibi quæri, vt l. publia. in prin. s̃. depo. & ꝙ l. donationes. §. j. j̃. de do. Et nõ est multũ tẽporis q ego allegaui in quadã pulchra & magna q. de quadã stipulatione. ¶ Quæro vl- 12 terius, pone ꝙ † ego stipulor, emo vel ꝯtraho tñ noĩe tertij, an in dubio videar donare ipsi tertio? Videte dñi, iste est pulchrum punctum, ꝙ in extraneo nõ p̃sumit̃ donatio, vt l. pen. s̃. de neg. gest. & ꝓtotum tñ nisi esset cã pietatis. istud est dubium vt s̃. dixi inter ascẽdẽtes, & descẽdẽtes, gl. in l. filiæ. C. fam. ercis. dicit, quod donatio p̃sumit̃ in patre q hẽt filiũ in p̃tãte. Sed dico, ꝙ ex solo ꝯtractu nõ p̃sumit̃ aĩus donandi, sed ꝓcedẽti in peculiũ, sic l. j. C. de cast. pec. & inof. de pa. leg. l. fi. Sed si noĩe filij emeret, & pateretur sibi tradi, tunc p̃sumit̃ donatio, vt l. ij. & iij. C. si quis alte. vel sibi. ita debet intelligi. l. filiæ. C. fa. erci. Nec ob. l. j. C. de cast. pecu. In matre vero c q̃ talẽ filiũ nõ hẽt in p̃tãte, aduerte, si qđ est talis ꝯctus, q gerit̃, ex quo posset q̃ri actio alteri, statim p̃sumit̃ p̃fecta donatio: alias secus. l. si. j̃. de don. Nos habuim⁹ in l. si fundũ ꝑ fideicom. s̃. de le. j. an 13 cõsensus fit animo donandi vel nõ. Et † pone, ego ꝯsentio ꝙ obliges rem meam, & bñ inducit̃ pignus ꝯsensu: sed quæro, an animo donandi vr̃ adhibitus, Respõ. ꝙ nõ, sed potero agere vt luas. l. si vt certo. §. nunc videndũ. s̃. commo. dic plene in l. pen. C. cõmo. & l. d Lucius. s̃. manda. Procedo vlterius, consensi tibi † vendenti rem 14 meã, an videar ꝯsentire animo donãdi, ꝑ illa q̃ dixi in l. si fundũ ꝑ fideicõmissum. j̃. de leg. j. Reassũmo vnam distinctionẽ, & videbis leges, quas allegabo. Q̃nq; cõsentio vẽditioni rei meæ, & a te mihi donatæ, q̃nq; de alia. Si de re mihi donata a te, præsumitur donatio. l. si vero non. §. idem Papi. s. manda. Si vero non fuit a te mihi donata sed ab autore tuo, vel ab eo cuius es hęres, vel ab alio eius ꝓcepto, tunc aut ille, q vendebat, erat patronus meus, vel h̄rs patroni, & præsumit̃ donatio, nisi aliud appareat. l. codicillis. §. j. de leg. ij. Aut nõ erat patronus, nec h̄rs patroni, tunc aut res ipsa erat mea re aut spe: si re tũc nõ p̃sumit̃ aĩo donandi vt l. si fundũ per fideicom. de lega. j. Si vero erat mea spe, tunc aut ille actus cui consentio, erat talis actus. ex quo res ad me ꝑuenire debebat, & mihi est in piudicio. l. cum pr. §. libertis. j̃. de leg. i. & l. nihil. §. j. j̃. de leg. j. & l. quoties. C. de fideicõ. Aut ille actus, nõ erat talis actus: qa erat in re mea mihi legata sub aliqua ꝯditione, isto casu ꝯsentiẽdo nõ videor remittere fideic. l. fundo. j. ad l. Fal. & no. per Dy. ĩl. qui Roma. § duo fratres. j̃. de verb. obl. & habuistis gl. in l. si a substituto. in prin. j̃. de leg. j. Si vero non erat donata, nec a te, nec ab autore tuo, tunc indistincte ꝯsensus nõ ĩducit donationẽ, vt l. cũ a matre. C. de rei vind. & qđ dixi in l. si fundũ ꝑ fideicõ. j̃. de leg. j. ¶ Tertio 15 pone, ꝯsentio † tibi donãti rẽ mea, an videar donare, Dic quod videor donare. §. si seruus. §. j. s̃. de don. inter virum & vxorem. & l. ij. 16 C. si aduer. do. & l. in ædibus. §. pen. j̃. de do. ¶ † Quid si ꝯsentio alienãti rẽ meã, Dic vt ibi dixi in l. si fundũ ꝑ fideic. palle. ¶ Quid si 17 ꝯsentio alienationi † rei mihi obligatæ. p̃sumit̃ remissio pignoris, nõ tñ de debito p̃sumit̃ donatio. l. si ꝓbaueris. C. de remiss. pig. e & l. sicut. §. non vr. quib. mod. pig. vel hypo. so. ¶ Habemus videre q̃n qs dicat̃ ꝯsentire, & in isto hẽmus videre de absente, p̃sente, & 18 tacẽte. Itẽ de subscribente, & sigillante. ¶ Et primo † q̃ro an absens, & ignorãs videat̃ consentire. Et breuiter dic ꝙ nõ, in hoĩe sanæ mẽtis loquor, na de furioso dixi. s̃. e. l. ij. §. voluntatẽ. Et ꝙ nõ videat̃ ꝯsentire absens & ignorãs, notat̃ ĩl. j. eo. §. fi. s̃. de ritu nu. & l. j. in fi. s̃. e. & l. debitorẽ. C. de pig. iũct. l. ij. C. de remis. pig. & l. qui vas 19 §. vetare. j̃. de fur. ¶ † Quæro qđ de sciẽte, non tñ p̃sente. R̄n. absens in casu in quo cogitur ꝯsentire, p̃sumit̃ ꝯsentire, vt l. i. §. volũ f tatẽ s̃. e. alias ꝯsensus non p̃sumet, vt l. in delictis. ĩ prin. s̃. de noxa. 20 ¶ † Quæro, qđ de p̃sente, sciẽte, intelligẽte, cum in ignorãte nõ cadat consensus, vt l. l. Labeo. j̃. de aqua plu. arcen. an in præsente, & sciẽte: ergo in tacẽte, Et breuiter, hic sumus in ma. c. js qui tacet. ex de re. iu. lib. vj. & ibi per Dy. in gl. in l. Caius. s̃. de pig. actio. & l. quidam. in de eius. l. diuisa. §. minutus. s̃. de proc. & glo. in l. Titia. §. Lu 21 cia. infra de lega. j. Et vere loquendo, tacere † est quoddam medium.

ADDITIONES.

a ¶ Procula. Adde post Alex. Ro. consi. 57. vbi refert do. Dion. de perus. præceptorem suũ secutum fuisse Bald. in d. consi. al. g. per Ale. & dicit non bene considerasse. l. cum quidam. de vsur. subdens ipse, quod si vir steterit toto tpe durantis matrimonii, quod non petieret interesse, quod videtur tacite remisisse: per tex. tunc. gl. in verbo, vsuras. in l. vir vsuras. supra, de dona. inter vi. qui alleg. l. cum oportet. §. fin autẽ res. C. de bo. quæ lib. & dicit mirari, quod Bal. fuerit incognitus.
Pom. ¶ De intellectu huius l. vide Alex consi. 56. in 2. col. in 4. vol.

b ¶ Fauore. adde tu quod hanc sol. Bar. sequitur do. meus Soc. in consi. suo mihi. 139. in 3. vol. quod non habetur commun. ver. ad secundam rationem. Et cõsi. incip. dñs labia mea aperiat. & supra scriptus insignis doct. & mihi frater.

c ¶ in matre. inquantum ale. tangit quid marito soluente pro vxore, adde quid si maritus soluit pro vxore, deinde se dedicauit, an contra vxorem, vel contra monasterium agere debeat maritus. Ro. consi. 192.

d Pom. ¶ Procedo. Vide Bal. & doc. in l. dotalem. infra. eo. aret. consi. 158. ale. cõsi. 8. vol. 3. vers. ex præmissis, & consi. 38 in fi. eo. vol. & consil. 118. versi. & per prædicta. e. vol. Bar. in l. quibus diebus. in fi. prin. ff. de cond. & demon. Et an vniuersi qui intersunt congregationi dicantur consentire, vide Felin. c. cum omnes, de consti. ẽt si fiat præiudicium constitutio vni eorum non contradicenti, an dicatur consensisse, vide Ro. sing. 488. & sequen. Et an in Baptismo tacens habeatur pro consentiente, vide Can. cum paruuli. de conse. dist. 4. Et an statuto requirente consensum antiquorum, satis sit data eorum conscientia Rom. singu. 626. Cæpo. cau. 46. Roma. sing. 483.

e ¶ Habemus. In ista materia vide Fel. in c. cum omnes. de consti. & in c. nonne. in 2. col. vsque ad fi. de p̃sump. & in c. 3. in 2. col. ver. 19. de præscrip.

f ¶ Quid. Vide Cęp. in cau. 110. in fi. Et de hac materia vide Barb. consi. 6. in 1. vol. Fel. in c. cum M. Fer. in 2. col. de consti. ¶ ale. sol. Scripta exemplaria hẽt in versi. quęro quid ibi, cũ in ignorante, &c. cum ignorare non credatur, vt l. Labeo. infra de aqua pluuia. Nec ibi ea verba an in præsente, & sciente, ergo, & in tacente compertiuntur.

diũ [a] inter cõsentire,& dissentire:qa q tacet nõ vere ɔsentit, nec vtique negat.c.is qui tacet.ex. de re iud.libro vi.Sed si sumus in tali casu in quo non requirit nec scientia,nec ignorantia,tunc nulli applicabit.l.j.§.scientia.ſ. de tribut.Si vero est necesse ꝙ applicetur alicui extremorũ,tũc qñq; qs tacet p ɔtumaciã,[b] ɔtrũc p̃sumit ɔsentire,vel negare in dãnũ sui.l.de ætate.§.q tacuit.ſ.de interro.actio.Qñq;tacet nõ p cõtumaciã,& tũc qñq; actus,q gerit, est aliqs actus vniformis,vt ɔ̃ctus,vel quasi.Et tũc qñq; ille actusq gerit,respicit meũ fauorẽ,qñq; † respicit meũ præiudiciũ circa ius reale:qñq; respicit meũ præiudiciũ circa actionẽ p̃sonalẽ,qñque respicit præiudiciũ tertij cuius bona ad me presentẽ,& tacentem p̃tinent cura & solicitudine.In primo casu præsumor consentire, vt l.si remunerandi.§.si passus.& l.q patitur.ſ.manda.Scđo casu qñ respicit meũ præiudiciũ [c] circa ius reale,tunc aut circa ius meum qđ habeo in re tertij,vt qa vendit res mihi obligata,vel aliquis ɔ̃ hit sup re mihi obligata,tunc dic,vt dixi plene in l.vlti. C. de remissi.pig.Si vero circa ius mei dominij,vel vsusfructus:& tunc gl. distinguit.Aut erat talis actus quem nõ poteram impedire ɔ̃dicẽdo,[d] & non p̃sumitur consensus,vt l.Caius.ſ.de pig.actio.& l.Titia cum testõ.§.Lucia.j.de leg.ij.& l.sæpe.j.de re iud.Fallit rõne cõiunctionis:qa tunc præsumit cõsentire.l.seruus.de don. inter vir. & vxo. Et hæc gl.fallit etiam in l.qui patitur.ſ.mandati. Et istud, [e] quod fallit rõne cõiunctionis,intellige nisi sit talis † coniunctio quæ habeat in se reuerentiã,qa tunc faceret præsumi dissensum vt l.j.§.quæ onerandæ.j.quarum re.acti.non da.& l. pen. j.de fur. Si vero,ɔ̃dicẽdo poterat impedire, tũc tacens præsumit ɔsentire: ita dicit gl.& allegat l.fideiussor.ij.§.pr̃.ſ. de pig.& ibi gl.& d.l. sæpe.ſ.de re iudic. Sed an requiritur ꝙ ipse taceat dolo,vel non,& vnus tex.vr̃ requirere,ꝙ taceat dolo,vt l.ij.C.si al.res pig.da.sit. & facit l.si sine.C.ad Vel.Iac.But.dicit ɔ̃rium,& istud tenuit,maxime per rõnem l.sæpe.& d.l.si sine.ad Vel.quam gl.inducit pro se,& est ɔ̃ se:quia l.si sine,requirit ꝙ mulier taceat,vt excludatur a Velleiano,alias in obligatione rerum non excluditur,sed habet Velleianũ nisi habeat dolum:quia tunc a Velleiano excluditur.In tertio casu qñ respicit meũ præiudicium circa ius personale, & tunc in dubio tacens non vr̃ consentire,vt l.filius.§.inuitus [g] ſ.de procura.Fallit [h] fauore pupillorum,vt l.filius.j.de tut.& l.ij.j.ad mun.In quarto casu qñ respicit præiudicium tertij cuius bona te respiciunt cura & solicitudine,tunc non præsumitur cõsentire,vt l.iij. j.de autor.tu.& ibi tex.& gl.[k] ¶ Quæro quod si sum præsens,[l] & tacens in casu difformi,† vt cum intras possessionẽ meam,vel accipis de rebus meis,& taceo,& isto casu si quidem præcessit ɔ̃ctus, ex cui⁹ natura tenebar illud pati,præsumor ɔsentire.l.ij.& ibi no. C.de acquir.posses.si talis ɔ̃ctus non præcessit, tunc si quidem tractatur de magno p̃iudicio,tunc videor dissentire.l. pen. j.de fur. & not.in l.i.C.de acqr.posses. Si vero [m] de modico præiudicio, præsumor ɔsentire vt l.q Tuberonis.§. sunt quidam.ſ.de pec.& l. Sabinus.ſ.cõi diuid.& l.Labeo.cum sua gl.j.de aqua plu. arcen. & l.q̃ bona.§.si qs iuxta.j.de dam.infec.prædicta vera in scientia quę est tpe negotij gesti , † sed si superueniat scientia ex post facto, dic vt dixi in l.quo enim.§.ij j.rem ratam haberi. Tangitur in l.si absentis.C si cer.pe.& ibi dixi & tetigi hoc in l.j.ver. pęna. j.de libe.agnoscen.[n] ¶ † Quæro quid de subscribẽte,& si se subscribat vt testis,nõ dr̃ ɔsentire:aliàs vr̃ ɔsentire subscribẽdo, nisi erraret, [o] vt l.fideiussor.ij.§.pr̃.ſ.de pig.& l.sicut.§.non vr̃.ſ.quib.mod.pig. vel hypothe.so.& l.vlti.C.plus vale.quod agitur,& l.Sticho.§. Stichus seruus.j.de statu lib.l.j.§.inter filium.j.de falsis.& l.Caius.ſ.de pig.actione. ¶ Quæro quid de sigillante, [p] an † videatur consentire?Et vr̃ ꝙ sic,vt l.ij.de reb.alie.non alie. & d.l. fideiussor. §.j. fm vnã lect.ſ.de pig.& in quibusdam casibus sigillare habet vim ademptionis possessionis.vt l.ꝙ si neque.ſ.de peri.& cõmo.rei vẽ. quod dic vt ibi.Fallit in vno casu,vt l.j.§.si dolium.eo.tit.

ADDITIONES.

a ¶ Quoddam medium.Pro hoc Pet.de Ancha.consi.135.iste executor.dicit male locutã gl.in cle.quamuis rigor.de appe. quæ voluit ꝙ iudex tacendo cum petuntur apostol: videatur negare:quia dicit hoc non præsumendum.ibi vide quod voluit.

b ¶ Per contumaciam,ꝙ videatur consentire,optima est gl.in l.quãdiu.infra.de acq.hær.& ex hoc melius probatur dictum Inn.in ca.1.de his quæ fi.a maio.par.cap.vbi dicit,ꝙ vocatus ad actum vt approbet,si est præsens,& tacens videtur cõsentire,si actus sit sibi præiudicialis licèt secus si nõ erat vocatus per l.filiusfa.§.inuitus.de procu. ꝙ dictum magni fecit Abb.in c.2.de his quæ fi.a præla sine consen.ca.& in c.2.de loc.

c Paris.¶ Meum præiudicium.Vide Roma.sing.489.inci.inferior, ver.2.Circa istam materiam an,& quãdo filius naturalis scit patrem impetrare suam legitimam & non contradicit an videatur cõsentire,vide gl.in l. adoptioni.ff. de ado.q̃ extollit Ro. sin.594. incip.tu scias,& an dñs sciens alienari feudum,& non contradicens habeatur pro consentiẽte, vide Ro.sin.720.Item ꝙ fauore publico,& piæ causæ in præiudicialibus, taciturnitas habetur p consensu,vide Ro.consi.311.col.1.vbi etiam dicit,ꝙ dum inter te , & me contrahitur,si ego protestor ꝙ ius tuum diminuere intendo,vel ad aliud obligare , ad quod non teneris ex cã contractus,si protestationi non contradicas videris ad id te obligare. Nunquid autem si emphyteuta alienat præsente domino,& non contradicẽte,dñs dicatur cõsentire,& quid si patior te testari de re mea,vide Bal.in c.1.de prohi.feu.alie.per Fed.& ibi etiam,quid si patiatur fieri aliquid autoritate sua.Item no.quod licèt in iudicio negatio faciat rem dubiam,non tamen taciturnitas,vide Fely.in c.fi.extra de prob. Item de materia an,& quando tacens habeatur pro consentiẽte.vide Felin.in c.nonne bene.& c.de præsump.& de ista materia vide quæ scripsi ad Bar.in l.grauis.ff.de pig.actio.

Pom.¶ Contradicendo.Vide Ale.cõsi.132.in 2.col.in 4.vol.Panor.consi.86. Rom. consi. 40.in 2.vol.

e ¶ Et istud quod fallit. No. quod ratione sanguinis præsumitur consensus.Fallit nisi sit coniunctio habens in se reuerentiam,vt l.1.§.quæ onerandæ his alle,& hoc etiam tenet Ante.in c.nonne.de præsump.sed Mod.indistinctè hoc non teneat,& contra hoc alleg. tex in c.vnic.de despon.impu.in 6.vbi tacens habetur pro consentiente etiam in actu in quo requiritur consensus omnino liber ab omni coactione,vt in matrimonio.c.cum locum de spon.Nec ob.tex.in §.quæ onerandæ,quia loquitur si prætori liquide constiterit, quòd reuerentiam libertus promisit,vbi deberent esse aliquæ circunstantiæ.ad hoc vt reuerentia excuset,puta,quia patronus erat terribilis,quia,solebat sæuire , vel quia acriter vir tractabat vxorem.ar.eorum quæ no.Inn.in c. causam matrimonij.de offic. deleg.& idem videtur velle Bart.l.ad inuidiam.& l.metum.C.quod metus cau.Et secundum hoc posset limitari similiter d.c.vnic.vt filij non habeantur pro consentientibus , si causa cognita constiterit ob reuerentiam tacuisse tempore contractus matrimonij. Item vbi ex conditione expressa timeretur de aliquo damno saltem de facto,contradicentis,etiam si verba generalia.Et alleg.bonum tex.in c.cum venisset. de constit.Item fallit fauore cultus diuini,vel religionis,& sub hoc comprehenditur casus c.si seruus sciente.54. distin. vbi si ordinatur seruus,domino non contradicente,videtur consentire.

f Pom.¶ Coniunctio.Vide Alex.in l.interpositas.C.de trãsac.Pan.in c.literis.de pręsump. Aret.consi.14.

g ¶ §.inuitus.Vide late And.Sic.consi.46.lib.2.Ro.consi.170.

h pom.¶ Fallit.Vide Roma.consi.311.

i ¶ Casu.Vide pano.consilio 49.in 2.dubio.in 2.vol.Fel.in cap.tuis quæstionibus. in vltim. colum.de test.

k ¶ Tex.& gl.Intelligendum est si taciturnitas longo tempore duret , quia tunc videtur consentire.l.qui aliena.infrà de acqui.hæred.& l.si filius.C. de peti.hæred.Bart. in l.gerit. in fin.infrà de acqui.hæc.Facit quod voluit pet.de Ancha.consil.175.

l poma.¶ præsens.Vide Are.consi 160.2.col.

m ¶ Si vero. Vide pan.consi.49.in 2.vol. Im.consi.82.in fi.& vide Ro.in materia consi 496.

n Quæro quid.Vide late Alex.consi.147.in 2.vol.Fel.in c.translato.in fi.de const. & pulchrè in ca.quoniam contra.ver.quarto quæro.de proba.& in c.cum venerabilis. de excep. Gl. & Scriben.in c. si quis presbyteros.de reb.eccle.non ali.Fel.in c.cum I.& A.de re iud.

o ¶ Nisi erraret.Bald.dicit esse notandum pro subscribentib.se consiliis aliorum absque eo ꝙ legerint.Sed si appareat legisse,nunquam præsumitur error.l.sicut.§.non videtur, suprà qui.mo.pig.vel hypo.sol.Quid de se subscribente papyro albo,vide Bald.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verb.obl.& ibi per Imo.& per Ang.in l.sciẽdum,eo.tit per Bal. in auth.si quis in aliquo documento.C.de eden.vbi dixit, quòd generalis subscriptio sufficit.De quo per Pau.de Cast.consi.230.& 332.& 350.vbi dicit , quòd tamen subscribenti incumbit onus probandi,quòd non legit,nec notitiam habuit,per pet.de Ancha.consi.143. per Ro.consi.303.

p ¶ Sigillante.quòd sit idem,tenet Bald.in d.l.2.per illum tex.& Ro.d.consi.303.quod videtur verum,nisi res esset magni præiudicij,per ea quæ no.Inn.& gl.in c.post cessionem.de prob.vbi habetur quòd creditur sigillo episcopi in sententia excommunicationis, quòd debet intelligi in his quæ sunt parui præiudicij.

pom.¶ Vide Fel.in c.tertio loco.in 1.col.de proba Ro.consi.393.

LEX XXXV.

1. *Pater si probat filiam legitimam,dicitur probare ipsam esse in eius potestate.*
2. *Filia probatur legitima,probando ipsam natam ex legitimo matrimonio.*
3. *Legitimitas filij quando probanda sit coram episcopo,& quando possit probari coram seculari.*
4. *Incidens examinatur coram iudice causæ principalis.*
5. *Matrimonij causa est examinanda coram iudice ecclesiastico,quando est dubiũ, an matrimonium esse possit.*
6. *Iudex secularis potest cognoscere de exceptione excommunicationis , punire sacrilegum,& hæreticum.*
7. *Iudex secularis quando possit cognoscere de exceptione vsuraria.*
8. *Tertius quando admittatur in iudicio ad probandum,licèt sua non intersit.*
9. *Filiam sibi consentire probat pater eo ipso,quòd nõ habet causam contradicẽdi.*

Titia. Exceptio opposita in tertia p̃sona, cuius ĩterest obstat & venit examinanda in iudicio & impedit processum h.d.Et est notabilis & plus subtilis lex q̃ credatur , glos.legit hanc l.ꝙ pr̃ implorauit primo officium iudicis ɔ̃ filiam,petens pronunciare eam in sua ptãte esse.Scđo, intentauerat actionem de dote ɔ̃ maritum.Sed ista lect.non congruit bñ literæ.Nam ordinata cã illa principali,sequentes causæ debent silere , cum sit præiudicialis.C.de li.cau.l.lite ordinata.& Insti.de actio.§.p̃iudiciales,vnde super actione de dote non p̃cederet,sed esset officiũ iudicis p̃nuntiare,donec pẽdet cã prĩcipalis,sup alia nõ esse p̃cedẽdũ: & ideo posui casum ꝙ pr̃ dictauerat libellũ ɔ̃ maritum,& in eo dicebat filiam in sua ptãte eẽ,& dotẽ sibi reddi debere,in quo iudicio comparuit filia,dicens se sui iuris esse,& se velle agere,cum actio sibi cõpetat.Certe ista exceptio examinabit,cum ipsius filiæ opponentis intersit.Facit l.si suspecta.in prin.suprà de inoff.test.& C.de litigios.auth.nunc si hr̃s.Facit infrà de re iud.l.sæpe.& infrà ad Treb. l.ita tamen.§.quoties.& ibi dixi,& l.is a quo.de rei vind.de pet. hære.l.pe.& in qualibet earum dixi. Opp. quòd filiæ incumbat onus probãdi,se sui iuris esse,vt l.si filius.ſ.de prob.Sol.hic erat in quasi possessione existentiæ sui iuris,secundum gl.¶ Quæro de qua dote loquatur hæc lex?Resp.de dote profectitia , secundum iura alle.& secundum veram opi,Nam aduentitiam non potest petere pr̃,etiam si filia esset in ptãte.C.de coll.auth.quod locum. Quæro quomodo [a] pr̃ probauit se habere filiam in ptãte?Rñ.gl. notabiliter,eo ipso † quòd probat filiam esse legitimam. l. nam ciuiũ. de his qui sunt sui vel alie.iur. & Inst.de pa.pote.in prin. Sed tunc quæro , † quomodo probabitur hic quòd sit legitima?Rñ. probãdo quòd sit nata ex legitimo matrimonio,vt d.l.nã ciuium.& l. filium.suprà de iis qui sunt sui , vel al.iur. & l.si vicinis.C.de nup. Sed dubitatur [b] tunc vtrum iste articulus possit probari coram alio,

ADDITIONES.

a Quæro quomodo. Adde Bart.consi.154.& Modernos.in l.si emancipati.C.de colla.Et qualiter probetur filiatio,vide Bal.consi.380.vol.1.consi.15.vol.2.

b Sed dubitatur.pau.de Cast.hic videtur inhęrere distinctioni Bal.in d.l.quoties. vbi dicit, quòd Aut loquimur in causa matrimoniali,aut vsuraria , primo casu aut incidit in causa criminali , vt si procedit pro adulterio , & sic expedit probari matrimonium , aliter non diceretur adulterium:quia de causa,vbi ingeritur pœna sanguinis , non habet se impedire,nec cognoscere ecclesiasticus. Aut incidit in causa ciuili , & tunc siue sit quæstio facti,siue iuris , remittitur ad iudicem ecclesiasticum , vt cap. tuam. de ordin. cog.& ca.causam quæ , qui filij sint legitimi, in quib.iuribus etiam loquitur quand

erat qō facti,& dicit se semel Florentiæ in causa ardua irritasse processum vnius iudicis qui super hoc probationes acceperat, de quo per eum consi. 144.& ibi quid de causa vsuraria, vbi facit distinctionem quam facit Batt.hic,& in d.cons.etiam habetur an talis exceptio poterit opponi post litem contest.

alio, quàm corā episcopo? Quod vr̄, † nā qō est spiritualis, ergo dēt determinari corā episcopo. C. de sacrosan.eccle. l. oī nouatione.& ex̄ q filij sint legit.c.cām.& de ordi.cogn.c. tuā. In ɔ̄rium: qa † quodlibet incidēs dēt examinari & determinari corā iudice causæ principalis.C.de iud.l.quoties.Respon.qñq; est † dubium, vtrū inter patrē & matrē fuit mr̄imonium, & istud dēt examinari corā iudice ecclesiastico, qa ē cā spiritualis, vt dictis legib. Sed forte hoc nō est verū in casu p̄dicto: qa de mr̄imonio non est qō inter coniuges, sed inter alios, vel inter coniugē & alium. Vn qō mr̄imonij nō tractat̄ ad illū finē, vt inter tales p̄sonas quicqd iudicet̄, decideret cām mr̄imonij, vel aliqd faceret ad esse, vel nō esse mr̄ij. Vnde cum essentia mr̄imonij in aliquo p̄ hoc non lædatur, non pōt dici qō de re spirituali. Aliàs si secus diceremus ᵃ sequeret̄ ꝙ iudex secularis † non posset cognoscere de exceptione excōmunicationis.ᵇ Item ꝙ non posset punire sacrilegium, vel hæreticū qñ incidenter de re spirituali q̄ritur, tunc qñ de matrimonio nōdubitatur, sed dubitat̄ an ille filius fuerit natus ex illo mr̄imonio, & istud nō est spirituale, sed poterit examinari corā iudice seculari, vt hic, & d.l.quoties. Et ita tenent Decretistæᶜ in c.cām p̄alle. ¶ Et eodē mō si † est qō sup ɔ̄ctu, q dr̄ vsurarius ᵈ pōt hoc esse duobus modis. Vno mō: quia partes confitētur factum, tamē dubitatur an contractus descendens ex tali facto confessato sit vsurarius, an non. tunc quia illud est spirituale, examinabitur corā episcopo: quia tunc est qō inter prohibitum, & concessum: sed si de facto dubitatur: quia vnus dicit factum processisse per vnū modum, & alter per alterum puta: quia creditor dicit se numerasse totam summam in instrumento comprehensam, debitor dicit se n̄ recepisse nisi dimidiam, & aliam dimidiam esse adiectam in fraudem vsurarum. Item dicit venditor, quòd contractus fui excogitatus in fraudem vsurarium: quòd emptor negat: tunc in istis casibus, est contentio de facto non de vsura, siue aliquo sp̄uali negotio: quia quilibet contitet̄, si sic eēt, & tu nc dēt examinari corā iudice laico, & ita videtur mihi quòd ponat d. Pau. de Leaza. in c. vlti. ex̄ de vsur. in cle. ¶ Vltimo casu videtur, ꝙ tertia persona † admittat̄ in iudicio ad probandum: licèt non prosequatur propriū interesse. l. ij. in fi. C. de neg. gest. Quero quomodo † probabit pr̄ filiā sibi consentire? Respon. eo ipso non hēt causam ɔ̄dicendi, vt l. dotem. infrà eo. Examinaui latius in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. suprà eod.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Diceremus. Vide Geminianum in c.1 §. si vero. de excep. lib.6.& in c.fi. de fo. cōp. lib.6. quem sequitur Fel. in c.fi. de exceptionib. licèt aliter teneat Car. Calderinus consi. 9. posito sub tit. de foro competen.& vltra Alex. hic etiam tenet Pau. de Ca. consi.333. incip. visa petitione prædicta, Cal. consi.30. posito sub titulo de foro competenti incipiente, in causa vsurarum. Alex. in l. si non sortem. in princ. ff. de cond. indebi. vbi alleg. alia. Io. de Ana. in c. post mirabilem, de vsur. Alex. consi.91. incip. visis actis transmissis. in 2. vo. & consi.9. incip. præstantissime doctor. in 4. vol.& consi.76. in 4. vol. Panor. consi.64. in 1. volu.& consi.71. eo. vol. Fed. consi.96.& 245. Pau. de Castr. in l. nouatione. C. de sacrosan. eccle.& in authen. causa quæ fit cum monacho. de epi.& cle. per Fel. in simili in c. ecclesia sanctæ Mariæ. ver. tertia declaratio. de consti.& in c. significauit. in 4 not. de testib. vnū verbum in c. constitutus. in prin. de test. in c.fi. de exce.

b ¶ Excommunicationis. Quod iudex ecclesiasticus debeat cognoscere de exceptione excommunicationis tanquam mere spirituali, consuluit Calde. consi. nono. de iudi.

c Paris.¶ Tenent decretistæ. Quid si sit quæstio non solum facti, sed etiam iuris ciuilis, vel municipalis: an tunc cognitio pertineat ad iudicem secularem, vide sing. Pau. de Ca. consi.70. vide etiam omnino Pau. consi.144. vbi ponit, an & quando dicatur quæstio facti, & iuris, & quando remittēda sit. Item an ista exceptio, quòd remitti debeat, opponi debeat ante litem contestatā, an vero post, vide pau. de Castr. consi.323. vbi etiam ponit an de consensu partium possit prorogari iurisdictio. Item quis sit iudex in causa dotis, vide in l.1. suprà eo.& ibi Soc. Intra autem quantum tempus debeat opponi exceptio vsuraria, vide Ro. sin.47. An autem coram iudice seculari possit opponi per citatum, quòd est clericus, post sententiam iam latam, vide Abb. in c. si digenti. col. vlt. de foro comp. An autem si iudex ecclesiasticus cognouit super aliquo præsumptorio speciali, puta super habilitatione iuramenti, possit cognoscere super causa principali, vide Lanc. Deci. hic. in regula ista, vbi ponit de veritate. Vide omnino ad Bar. in l. ordinarij. C. de rei ven. Item an, & quando exceptio quòd contractus sit vsurarius debeat remitti ad ecclesiasticum, vide omnino pet. de Anch. consi.232. incip. in Christi nomine. Item de eo quod dictum est suprà an possit compromitti in laicum, vide Ias. in l. quoties. C. de iudi. vbi etiam ponit, quando dicatur esse quæstio iuris vel facti, & quomodo iudex secularis possit cognoscere de causis spiritualibus.

pom.¶ Et quæstionem alibi satis late remis. Sed vide quæ no. ad Bald. in l.1. C. de Lati. liber. tol.& l.1. C. de confes. & in auth. ei qui. C. de bon. auto. iudi. possid. doc. in cap. lator. qui filij sint legiti.& c. generale. de foro compe.& cap. post mirabilē. de vsur.& Fed. de Senis in consi.91. Sed vnum adde quod in casu, in quo laicus procedit in istis causis, seruabit leges suas, nec seruabit cle. dispendiosam. de iudic.& ibi est bona glos. quo ad ordinem procedendi: sed quo ad decisionem quid iuris. do. pet. in repe. c. ea quæ, de reg. in 6. dicit habuisse de facto, & arguit quòd debent seruari statuta laicorum in q. de instrumēto vsurario, quod non probat, si non est registratum in memorialib. actorum, & non ausus decidere pro ista parte, ex quo erat causa aīæ & agitur de periculo animarum, per c. cum esses. de test. vide eum in secunda quæstio.& in quæstio.26.

d ¶ Vsurarius. Quis debeat cognoscere de exceptione vsuraria, & quis debeat punire vsurarium, vide Cal. consi.3.& Bar. consi.25. li.5. & consi.159. libr.2.& ibi, quid si fuit opposita Iudæo & Saraceno. Car. consi.120. Et an arbiter possit cognoscere de causa vsuraria vide pau. de Cast. consi.73. Et an iudex ecclesiasticus possit inhibere seculari ne cognoscat non citata parte, vide pet. de Anc. consi.233. Bal. consi.235. Bald. consi.17. lib.3. Et quid de causa decimarum, vide Bal. consi.243.

LEX XXXVI.

Liberta. Liberta quæ legitime recedit à patrono, ab eo potest petere dotem hoc dicit.

LEX XXXVII.

ᵃ Si maritus. ᵃ Etiā si fiscus succedat vxori, non perdit priuilegium maritus. h.d. cum l. sequenti.

ADDITIO.

¶ Si maritus. In quantum Alex. hic remissiue ponit an debitores bannitorum liberentur soluendo fisco, adde Bal. consi.294. li.2.

LEX XXXVIII.

Contradicens eo ipso quod quis contradicit, dicitur habere iustam causam contradicendi, iuris permissione.

Voluntas in re propria pro ratione est, non in cōibus, nec in his quæ aliū lædunt.

Dotem. Non videtur filia ɔ̄dicere quæ iustā causam ɔ̄dicēdi non hēt. h.d. Sed filia cōparente: & ɔ̄dicēte, cā prius examinabit̄, vt l. si cum dotē. §. eo aūt tpe. s̄. e. ¶ Opp. j̄. de noui op. nunc. l. j. in prin. Gl. nō soluit. Tu dic eo ipso † ꝙ quis ɔ̄dicit habet iustam causam ɔ̄dicendi iuris p̄missione. Secundo oppo. C. de pa. cōuen. l. hac lege. Gl. nō soluit. Dic ꝙ ibi mulier suum defendit, & in re propria † est pro ratione volūtas. Hic mulier volebat patrē grauare in iure proprio ipsius patris. Vel dic, ꝙ non est pro rōne volūtas in rebus cōmunibus, vel in his q̄ aliū lædūt. ¶ Op. j̄. ad Treb. l. qa poterat. Sol. ibi hæres repudiando se exonerat, & iuri suo renunciat, hic mulier aliū grauare volebat. ¶ Vltimo gl. inducit hāc legē in ar. ɔ̄ eos q ɔ̄dicunt electionibus, de quo. j̄. de decu. l. Imperator. §. fi. de mune.& honori. l. re⁹. §. j. & p Dy. ī cap. quod semel. extra de regul. iur. lib. vj. ibi. item potest poni exemplum.

LEX XXXIX.

1 *Iniuriam factam filio per coniunctos, pater non remittit, & nu 3.*
2 *Pater quando est turpis persona non remittit iniuriam factam filio.*
3 *Hæres quando cogatur habere ratum factum defuncti.*
4 *Hæres soceri poterit opponere de moribus vxoris, licèt hæres mariti non.*
5 *Conuentus vt hæres pōt vti exceptionibus sibi cōpetentibus, etiam non hæredi.*

Lucius. Sponsalia contracta per patrem, non extingunt ius petendi dotem, vel retinendi filio, cōpetens culpa mulieris, hoc dicit. ¶ Oppo. ꝙ eo ipso ꝙ filius non ɔ̄dicit vr̄ ɔ̄sentire sponsalibus. l. sed ea quæ.& l. filios. s̄. de spon. Sol. gl. ibi in filia, q̄ vr̄ tacite ɔ̄sentire: sed in filio secus, vt hic: in lege ɔ̄traria gl. hoc non approbat, & idem Petrus, & Iacob. de Aret.& Iaco. de Ra. Dic ergo, ꝙ hic loquit̄ in filio q ignorauit spōsalia ɔ̄cta. ¶ Opp. extra † ꝙ pr̄ pōt remittere iniurjam filij, vt l. si vnius. §. filiof. j̄. de iniur. Potes dicere ꝙ hoc ideo: quia sponsalia non durauerunt, qđ non placet: quia iniuria semel remissa non resuscitatur. l. si vnus. §. pactus ne peteret. s̄. de pactis. Nec potes dicere, quod mulieri imputatur si dissoluit sponsalia: qa hoc licet. C. de sponsa. l. j.& tex. hic expresse dicit, ꝙ mulieri imputat̄ culpa in dissoluēdo primo matrimonio. Dic ergo † ꝙ hic pr̄ erat turpis p̄sona q iniuriam filio non pōt remittere. d. §. filio. Vel dic, ꝙ speciale est in istis iniuriis, quæ tanquam ɔ̄iunctæ personæ inferuntur, sicut est vxor: vt a patre remitti non possit, vt hic: Simile in iniuria p̄teritionis, vel exhæredationis factæ a matre, vt l. Papin. in prin. s̄. de inoffi. test. ¶ † Opp. qa eo ꝙ filius est hr̄s patris, cogit̄ hēre ratū factū p pa trem, vt l. ex qua p̄sona. j̄. de reg. iu.& C. de rei vind. l. cū a matre. Gl. soluit notabiliter, ꝙ tunc hr̄s cogitur habere ratū factū defuncti, qñ illud factum est obligatorium ex quo contra defunctum competeret actio, vel exceptio: sed hic non erat hmōi, ergo.&c. Istud examinaui plene in l. cū vir. j̄. de vsucap. & l. cum rem alienā. j̄. de pignoratitia actione. Vel aliter soluit gl. Factum defuncti cogitur quis habere ratū, sicut si ipse fecisset. Sed si ipsemet filius ɔ̄sensisset non p̄iudicaret sibi: qa sponsalia tantum fuerunt cōtracta non mr̄imonium, ergo &c. Hoc vltimum non placet Pet. quia est eadem ratio in sponsalibus quæ in matrimonio. Nam cōtrahendo sponsalia vr̄ approbare mores suos, sicut contrahendo matrimonium. Tene ergo præcedentem solutionem. ¶ Opp. s̄. e. l. rei iudicatæ. §. hæredi. versi. morum. Sol. hæres † mariti non potest opponere de moribus vxoris, si maritus non opposuit vt in ɔ̄rio: sed hæres soceri, idemque maritus bene potest opponere, vt hic. Vltimo no. † qđ licèt quis conueniatur vt hęres, potest vti defensionibus competentibus sibi, etiam non vt hæredi, vt hic, in fin.

ADDITIO.

Paris.¶ Est hæres. Vide Com. consi.33. incipiente. Quidam patronus.

LEX XL.

1 *Paria delicta mutua compensatione tolluntur, & nu.7.*
2 *Exceptio lenocinij tollit causam adulterij ciuilem.*
3 *Exceptio doli quando tollatur replicatione doli.*
4 *Casus positio in ista lege.*
5 *Criminalibus in causis potest super facto pronunciari, sicut quando proceditur de crimine ciuiliter.*
Actione descendente ex contractu sufficit quod pronuncietur super facto.
6 *Locus & tempus debet inseri in accusatione, etiam quando de crimine agitur ciuiliter idem quando excipitur.*

Viro atque ᵃ vxore. ᵇ Paria † delicta mutua compensatione tollunt̄. hoc dicit. Gl. ponit casum, ꝙ vxor repetebat dotem, vir excipiebat de adulterio mulier

ADDITIONES.

a Pom.¶ Atque. An & quando culpa compensatur, vide Felin. in c. dilecti. de excep. Pau. de Cast. consi.302. vol 1. inc. hæc mulier. Ro. sing.895.

b Paris.¶ Vxore. Circa materiam huius legis an & quando admittatur ista compensatio in ciuilib.& crim ... libus, vide late Fel. in c. cum dilecti. per totum, de excep. Ias. post alios in l. n. §.1. ff. de eo per quem factum erit.

mulier replicabat de lenocinio, vel ecõuerso, maritus repetebat donationem pp nuptias, mulier excipiebat de lenocinio, maritus replicabat de adulterio vxoris. Sed tunc op. † exceptio lenocinij nõ tollit causam adulterij, vt l. secunda. §. si publico. ῇ. de adulte.[a] Sol. non tollit causam criminalem, vt ibi: sed ciuilẽ sic, vt hic. ¶ Opp. † ꝯ exceptionem doli non datur replicatio doli, vt l. apud Celsum. §. Marcellus. ῇ. de doli exceptione. Sol. qñ aliquis agit, & repetit, quod dederat, & sic certat de damno vitando,[b] ꝯtra exceptionẽ doli datur replicatio doli, vt hic. Sed qñ ille qui agit certat[c] de lucro captando, vt si petat ꝙ sibi ꝓmissum est per dolum ꝯ exceptionẽ doli non daẽ replicatio doli, vt in ꝯriis: Ista est vera solutio Inn. tñ aliter soluit, extra de re. eccl. non alie. ca. si qs. & de adul. c. intelleximus. ¶ Op. ſm hunc casum, hic fuit ꝓnunciatum super incidenti, & ꝙ fieri non debet, & c. l. j. C. de ord. iu. Sol. fateor ꝙ nõ erat necesse ꝓnunciare, tamẽ si fit ꝓnunciatio, valet. l. intra vtile. ŝ. de min. Mihi tñ vr̃ † ꝙ ista lex verius, & proprius posset legi, ꝙ vir principl'r agebat ꝯtra mulierẽ, petens ꝓnunciari sua culpa diuortium esse factũ, & eã perdere dotẽ: & ꝯuerso vxor ꝯtra maritũ dicẽs eũ debere perdere donationem pp nuptias, & sic reconueniebat eũ. Iudex ergo ex nã conuentionis & reconuẽtionis vna sententia ꝓnunciauit causam repudij dedisse vtrumquè, dubitaẽ an sententia valeat: qa nõ vr̃ ꝓnunciatũ sup eo, quod principaliter petiẽ, s. an vxor ꝑdat dotẽ, vel non: & idem in viro. ¶ Ad q̃ rñdet Iurisconsultus ꝙ valet sñia, & idem importat, sicut si iudex ꝓnunciaret absoluẽdo vtrunq;, cũ nullus debeat iuuari ea lege q̃ ipse contempsit, cum paria delicta, &c. ¶ † Not. ꝙ[d] sicut in criminalibus sufficit ꝓnunciari sup facto. l. j. §. ῇ. ad turp. ita cũ agitur de crimine ciuiliter, vt hic. Ita ẽt qñq; sufficit in actione descẽdente ex ꝯctu. vt l. ꝙ tñ. §. j. ŝ. de arbi. & l. ꝑtor. i pri. ŝ. de iud. ¶ Quæro, † qñ de crimine agiẽ ciuiliter, an dẽat inseri loc⁹ & tẽpus ſm formã l. libellorum. ῇ. de accus. Rñ. sic. l. itẽ exigit. ŝ. de dolo. & l. ꝑtor edixit. in prin. ῇ. de iniu. Tex. est in casu l. nostræ, & de ꝓcu. c. tuæ. & idem si opponatur exceptio[e] criminis: & dic vt dixi in l. j. ῇ. de excep. ¶ Quærit gl. nunquid hoc sit verũ, ꝙ paria delicta mutua cõpẽsatione tolluntur, siue circa idem factum verseẽ turpitudo vtriusq;, siue circa diuersa. Gl. dicit idẽ vbiq;, quod est verum in terminis legis nostræ, qa vtrũq; tendit ad eundem finẽ, s. ad dissoluendũ mrimoniũ, vt in c. intelleximus. eẍ de adul. & ῇ. de adul. l. si vxor. §. iudex. An aũt hoc alias ꝓcedat tãgiẽ in l. cũ mulier. ῇ. eo. ¶ † Quæro, nunquid exbannitus possit opponere exbannito ipsum audiendũ non esse: qa exbannitus? Et tex. facit ꝙ non: qa paria delicta &c. Dicam in l. cum mulier. ῇ. eo. ¶ Vltimo Dyn. ponit † hic vnam distinctionem, qñ dolus cum dolo, & culpa compensatur, quam posuit in c. in pari. extra de reg. iur. lib. vj. ideo hic non recito.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ De adult. Vide Alex. consi. 75. inci. visis dubitationibus. 3. volu.

b ¶ Damno vitando. Adde inquantum Ale. dicit, ꝙ Ro. non intellexit. c. Michael. quod ipse potuisset vti dicto morali Senecæ. Lauda parce, vitupera parcius vel tace, quia Ro. consi. 285. omnia ad decisionem præsentis. idem tenet quod hic, & dicit quod in c. cum aliquibus. est tex. singu. quod quoties in rescripto sunt illa verba, autoritate nostra quod ordinarius efficitur delegatus. Nec obst. quod in d. c. Michael. sint illa verba: quia dupliciter inde. Primo ꝙ illa verba, autoritate nostra, referantur ad verba eiusdem tex. attentius prouisurus ꝙ autoritate nostra attentius prouideas: non autem referantur ad personam episcopi, vt ipse autoritate apostolica procedat, vel quod ibi putabat episcopus ex quo Papa sibi mandauerat simpliciter, vt Bo. ciues compelleret ad restitutionẽ vsurarum fiendam Michaeli, non deberet admittere dictam expositionem dilatoriam quasi rescriptum deberet aliquid operari vltra ius commune positum in d. c. quia frustra. Vnde Papa declarando dicit autoritatem rescripti sui ex hoc ad episcopum directi, vt ipse faciat vsuras restitui, intelligi debere, secundum ius commune dummodo idem Michael restituat, secundũ cap. quia frustra. quod in delegatis loquens papa extendit ad ordinarios: à iure enim cõmuni rescripta iurisdõnis excitatiua seu iurisdictionalia interpretationem recipiunt, & secundum illud restringuntur. De primo est casus secundum ipsum in c. graue. de of. ord. De secundo in c. causam quæ, de rescri. & c. super eo. de offi. deleg. & fortifica vt ibi per eum, qui ita consuluit.

c ¶ Captando. sed quid si lucrum captandum pendet ab euentu, an admittetur replicatio, vide petr. de anch. consi. 292. De quo articulo vide petrum de ancharano consi. 61. Rom. consi. 249. & consi. 299. Fede. consi. 245.

d pom. ¶ No. quod. Vide pau. de Cast. in l. decuriones. C. de infami.

e ¶ Exceptio. Vide Cald. consi. 1. de except.

LEX XLIII.

1 *Legis huius lecturæ octo. 3. 4. 8. 10. 17. 18.*
2 *Glo. in l. Iulianus. sup. de cond. indeb. in si. in ver. illud quæro. non videtur vera.*
5 *Stipulatio simplex limitatur secundum naturam præcedentis contractus.*
7 *Promittens per errorem credens se teneri, habet exceptionem, secus si scienter promisisset.*
9 *Dotem stipulans cum voluerit, moriendo videtur velle, & est speciale in dote, sicut in vltimis voluntatibus.*
11 *Facere de voluntate alicuius, vel eius mandato, quod idem sit.*
12 *Procurator licèt non exprimat, videtur facere procuratorio nomine domini.*
13 *Voluntas quando inducat mandatum.*
14 *Accusans aliquem de publico crimine, & dicens hoc facere de voluntate Titij præsentis, & volentis, non dicitur accusare procuratorio nomine.*
15 *Pater quando in dubio videatur dotem stipulatus nomine suo, vel filij.*
16 *Pater stipulando dotem pro filia emancipata, ipsi filiæ quæritur actio vtilis, & pater ea inuita agere non potest.*
19 *Pater admittitur etiam filia ignorante, quando non habet iustam causam contradicendi ad agendum pro dote.*
20 *Vir si in instrumento confessus fuit habuisse, & recepisse a patre mulieris centũ in dotem, quæ promisit per stipulationem restituere, an mulier soluto matrimonio possit dicere actionem suam.*
21 *Verba præteriti temporis apposita in instrumẽto circa id quod possibile fuit interuenisse tempore confecti instrumenti intelligũtur in tempore præsenti, & sic, eo quidem tempore quo confectum fuit instrumentum.*
22 *Filia an, & quando perdat omni iure ius consolidationis, quando pater fuit stipulatus incontinenti sibi dotem reddi & nu. 24.*
23 *Dos an transeat ad hæredes patris, etiam si sint extranei cum onere suo.*
25 *Filia in dote aduentitia habet actionem, etiam patre inuito. Et quid in eius hærede. numero 26.*
27 *Actio de dote profectitia à patre donata, cuius sit soluto matrimonio, ibique habetur lata declaratio legis dos a patre & vtilitas huius disceptationis per tres quæstiones. C. eodem titulo. & nu. 28. 29. 30. 31 32.*
33 *Priuilegium filiæ an transeat ad patrem agentem.*
34 *Priuilegium bonæ fidei in quemcunque transit.*
35 *Cessionarius an vtatur priuilegio mulieris cedentis.*
36 *Pater qui dotauit filiam an solus succedat ei, vel cum matre & fratribus.*

Post dotem [a] Primo ponit dictũ, vsq; ibi, si conditio. ibi ponitur responsio bimembris, & pp diuersitatem lecturarum non recipit ꝯgruum summarium. Et ideo pone in nube, ſm ꝙ litera sonat casum in terminis. ¶ Opp. & videẽ ꝙ qñ pr̃ stipulatur dotẽ filiæ voluntate, possit agere etiam inuita filia: sicut si ab initio stipulatus fuisset, vt ŝ. e. l. quoties. §. cæterum. Huius ꝯtrarij timore sunt in glo. quinque lecturæ, extra gloss. sunt tres. Prima, ꝙ hic † in stipulatione fuit adiecta duplex conditio. vt in prin. gl. Contra istam opin. vr̃ ꝙ ſm hoc, viua filia, non posset agere ipso iure: qa stipulatio non est commissa, cũ solùm vna conditio extiterit. l. si quis ita stipulatus. ῇ. de verbor. oblig. Sol. intellige verum, viua filia: quia hic pr̃ volebat agere actione de dote primæua, non ex stipulatione secũda. Et ideo repellitur exceptione, nisi filia consentiat, vel caueat eam ratam habituram, vel causa cognita, &c. vt glo. dicit. Ex quo apparet, quòd hoc debet intelligi, qñ agit actione primæua: quia si ageret ex stipulatione scda, etiam cum cautione, nõ admitteretur: quia stipulatio non est cõmissa. Item oppo. quia non videtur posse agi donec pendet conditio sequentis stipulationis nouantis, & perimentis primã. l. pecuniam. ŝ. si cer. pet. Sol. illud verum quod non potest agi nisi consentiente illo cui debet quæri in euentum conditionis. Et ita loquitur hic, quod est notandum:[b] quia est notabilis limitatio. Ratio patet: quia debitori soluenti est plene consultum. arg. pro hoc l. puræ. in prin. ῇ. de do. excep. & quod no. l. pecuniam. in solutione contrarij ad dictam l. puræ. Sed contra prædicta facit quod no. de condi. indeb. l. Iulianus. in glo. fi. in versi. illud quæro. vbi dr̃, quòd quando idẽ est stipulatus sub contrariis conditionibus, nõ potest statim agere, ergo &c. Sol. quidam gl. illam non tenent † sed posito quòd esset vera, ibi nunquam præcessit stipulatio pura: sed vtraque fuit conditionalis, & neutrius extiterat conditio. Hic vero iã prima obligatio est commissa, facto diuortio, est ergo vera hæc lectura in se: sed quantum ad hanc legem hæc lectura non placet: quia hic nõ fuit nisi vna conditio, scilicet diuortij, quod apparet ex textu ꝙ dicit, si ꝯditio, &c. & sic loquiẽ in singulari numero. Itẽ de eo quod dicitur si decesserit sine liberis, fit mentio in responsione, nõ in themate. ¶ † Scdo mõ[c] legitur hæc lex, ꝙ tantũ fuit vna ꝯditio, scilicet diuortij, vt hic in fine, & si ꝯ patrem excipiat, tñ ipse replicat, & sic nõ obstat §. cæterum. ¶ Et aduerte: quia ista gl. est corrupta. dicit. n. primo & scdo casu replicatur. Certe in primo casu non est dubium quòd non obstat exceptio, nec est opus replicatione. Ergo vult dicere gl. ꝙ isto casu, &c. Sed certe hæc lectu. non placet: quia hic in fi. dicitur submouendus erit, sed si replicatione iuuareẽ, nõ submoutereẽ. Præterea stipulatio patris facta filiæ voluntate, debet tollere omne obstaculum ipso iure, licèt pactum tollat ope replicationis, vt ŝ. de pac. l. si vnus. §. pactum ne peteret. ¶ † Tertio modo legiẽ ꝙ pater fuit stipulatus simpliciter non exprimendo sibi vel alij, vnde videtur stipulatus sibi & filiæ, sed in lege contraria fuit stipulatus simpliciter sibi. Contra hoc opp. de l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ῇ. de verb. obli. Gl. non sol. Vnde quidam per illam legem damnant istam lecturã. Tu solue: quia ibi non intelligitur persona extrinsecus, in qua verba stipulationis conferantur, sed persona cuius nomine stipulatio facta intelligitur, bene põt subintelligi, vt hic, & etiam ibi probatur, qđ patet, quia libert⁹ teneẽ cedere sicut procurator alieno nomine stipulat⁹, & hoc tenet Dy. Vel dic, qđ ibi loquiẽ qñ nullus præcessit

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Post dotem. Istam l. repetit Bened. de Plum. & circa istam materiam an & quando actio de dote acquiratur patri & filiæ, quibus casibus consolidetur patri, & quibus filiæ, & non fiat præiudicium patri circa consolidationem, licèt dos debeatur filiæ loco legitimæ, puta stante statuto, quòd filia fœmina non succedat extantibus masculis, sed debeat dotari, vide late Anto. consi. 9. sub rubr. constit.

b ¶ Notandum. Adde inquantum Alex. hic improbando Bart. dicit, quòd cum secunda promissio contineat plus quàm prima, quòd hodie videtur facta nouatio, quòd hoc est verum, si ex probabilibus coniecturis appareat, ꝙ partes voluerint nouare, vt idem ipse voluit consi. 13. libr. 2. tamen consi. 121. dicit, quòd iure nouissimo non fit nouatio, nisi expresse agatur. Dicit etiam ibi: quòd per sententiam nõ inducitur nouatio: sed ex sententia obligationis primæ confirmatura resultat, quòd prima actio potest nouiter allegari ad probandum intentionem agentis, per præallegata ibi per ipsum.

b Poma. ¶ Secundo modo. Vide Alex. l. i. de leg. 2.

5 cessit ꝯctus, de cuius natura debetur alteri: hic secus, & † ideo hic limitatur stipulatio simplex ſm naturā ꝯctus præcedentis, argu. ſ. de vsur. l. si stipulatus. & ꝟ. de leg. j. l. si legati serui nomine. & ꝟ. de verb. obli. l. inter stipulantem. in princ. & quod ibi not. Dic ergo ꝙ ista lect. est in se vera, & notabilis, & mente tenēda: tñ respectu huius legis, non placet: qa tex. expresse dicit ꝙ fuit stipulatus sibi dari non simpl'r: & ſm dictas tres lecturas illa verba filiæ voluntate determināt participium stipulatus. ¶ † Quarto mō legit̃, ꝙ pr̃

6 stipulatus est sine filiæ volūtate dotē dari sibi, s. facto diuortio voluntate filiæ, & sic illa verba, filiæ voluntate, determinant participiū facto, & non obstat §. cæterum. qa hic filia non ꝯsensit patri stipulāti. Istā lect. tenet gl. ſ. de mino. l. iij. §. sed vtrū. in penu. glo. Et ē

7 vera in se ista lect. si ille † ꝓmisit p errorē credēs se teneri. Et ista est exceptio q̄ competeret marito ꝯuento in tali stipulatione. s. qa p errorem ꝓmisit. Sed si scienter ꝓmisisset, tūc ipse teneret̃: nec haberet exceptionem, vt l. sed, & si qs. §. fi. ſ. si quis cau. & de ꝯdi. inde. l. j. cum simili. tñ hoc mulieri non præiudicaret, vt hic, & ſ. e. l. quoties, & l. ij. §. quod si in patris. ꝟ. e. ¶ Aduerte tamē, qa iam vidi quosdam, q nesciuerunt opponere istam exceptionem, & p hoc ꝑdiderunt causam. Tñ hæc lect. non placet: qa non ꝑtinet dubita-

8 tionem contra l. quod Labeo. ꝟ. de Carbo. edi. ¶ Quinto † mō legitur ꝙ pr̃ stipulatus est dotē, facto diuortio, sibi dari, filiæ voluntate, & hoc est, si filia tunc voluerit, & sic ista verba filiæ voluntate, determinant verbū, dari. Istam lect. tenet ēt gl. in d. l. iij. §. sed vtrū. de mino. Hanc ēt tenet Pet. ¶ Contra hoc opp. qa filia mortua antequā declaret, euanescit stipulatio. ꝟ. de verb. obl. l. si quis arbitratu. & l. centesimis. §. fi. & C. de ꝯh. empt. l. fi. sed hic dicit, ꝙ potest agi

9 ex stipulatione. Sol. speciale † ēst in dote: qa moriendo vr̃ velle, sicut in vltimis voluntatibus. ꝟ. de leg. iij. l. fideicommissa. § sic fideicomm. & l. vxorem. §. pen. arg. pro hac specialitate. C. de dot. promis. l. j. & de iur. do. l. cū post. §. gener. Et sic ille casus ē notabilis & singularis. Non pōt dici, ꝙ hic agat̃ actione prima non ex stipulatione: quia hoc est ꝯ tex. ¶ Item opp. ꝙ ſm hoc filia viua, ipso iure non pōt agere pr̃ ea inuita: qa non extat ꝯditio stipulationis: sed hic dicit ꝙ remouetur exceptione. Sol. Dic ꝙ in l. vlt. versic. hic pr̃ agebat actione prima. Vel dic, ꝙ loquit̃ de exceptione facti, vel intentionis. Ista lec. licèt in se possit sustineri: tñ huic legi non congruit: quia ſm hoc fuerant duæ conditiones, & tex. dicit de vna. Præterea litera violenter transponitur. Ex quibus vr̃, ꝙ glo. tua remaneat ꝯfusa, dicens, ꝙ sine istis violentiis ista lect. non vr̃ posse

10 procedere. ¶ † Sexto mō legitur ſm Dy. vt litera sonat, ꝙ pr̃ pri

a mo dedit dotē. deinde ex interuallo post ꝯctas nuptias, filia voluit quòd pr̃ stipularet̃ dotē, sibi reddi, facto diuortio: hoc est thema. Responsio est vt iacet litera. Nec obstat §. cæterum. quia pr̃ ibi stipulatus est nomine suo, hic, ꝓcuratorio noīe filiæ, & hoc facere vr̃ in dubio, stipulando simpl'r, vt l. q̄ dotis. ſ. eo. Et ꝙ dicit filiæ voluntate, dic. i. mandato. Et hanc tenet Cy. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. videamus. Et ꝓ hac lec. do tibi casum notabilem. ſ. manda. l. idemq̃. §. si cui mandauero. ¶ Ista est notabilis lec. ex qua habet

11 duo. Primo, † ꝙ idem est facere ex voluntate alicuius, & de man-

b dato alicui'. Sedo ꝙ procurator vr̃ † facere ꝓcuratorio noīe dñi

12 licèt non exprimat, & hoc simpliciter stipulando, vt Dy. dicit, & ſm hanc lect. Dy. ꝯcordat cū tertia in hoc, ꝙ stipulatio fuit simpliciter concepta: sed in alio discordet: quia hic actio est tota filiæ, cū pr̃ ꝓcuratorio noīe stipulatus videat̃, ibi vero cōis: quia cōi noīe videt̃ stipulat', & sic lectu. istæ vr̃r ꝯriæ, sed ꝟ. apparebit sol. ¶ Opp.

c & videt̃, ꝙ † voluntas nō sit idem cum mandato, vt ſ. de exer. l. j.

22 §. si is q naue. & de tribu. l. j. §. scientia. & de admi. tut. l. Lucius Titius Caium Seium. Solu. Dic Aut negotium spectat principal'r ad eū, cuius voluntate gerit̃, aut principal'r ad gerentē. Aut pōt vtrūque pariter pertinere. Primo casu, illa voluntas inducit mādatū. l. q patit̃, & quod ibi no. ſ. manda. Insti. de inuti. stipu. §. si quis alii. & ibi no. quod intellige, si interueniat alia necessaria cā ad inducendū mandatū. s. ꝙ partes sint præsentes, vel nuncius, vel epistola interueniat, vt no. in l. consensu. ꝟ. de actio. & oblig. & ita dicunt dicta iura. Sedo casu voluntas non inducit mandatū. ſ. mandati. l. ij. §. fi. licèt qñq; præiudicium generetur, vt dixi ſ. eo. l. iij. §. voluntatē. Tertio casu distingue, Aut voluntas est causa negotij: vt quia procedit voluntas mea propter quam tu aliquid facis: aut econtra negotium est cā voluntatis, vt te faciente aliquid ex tuo motu ego

d volui, & ꝯsensi. Primo casu, illa voluntas inducit mādatum, vt ſ. mandati. l. j. ibi. cū dicit̃, siue volo. Et hāc legem vide ſm istā lecturam, & ita verisimile est Dy. intellexisse, qd patet ex verbis suis. Nā ponendo casum dicit: deinde voluit, ꝙ pr̃ stipularet. Innuit ergo ꝙ voluntas præcessit. Secundo casu talis volūtas nō inducit mandatū. l. aliud est vendere. ꝟ. de reg. iur. & sic loquitur tertia lectura huius legis, licèt aūt non inducat mandatū, parat tñ aliud præiudicium, ſm ea quæ ſ. dixi in d. l. iij. §. voluntatem. ſ. eo. Inducit etiā ratihabitionem, si eius noīe geretur. Dices tu, per totā istam distinctionem non respondetur ad l. pecuniam. ſ. si cer. peta. nec ad legem primā. §. si is qui nauem. & alias leges quæ allegantur in contrarium. Nam ibi præcedebat voluntas. & tñ non inducit mandatum. Sol. ibi præcedit voluntas, s. limitata, ꝙ filius contrahit in peculio, quod tibi separatim ꝯcesserat: & ideo solū tributoria obligatur, fallit in merce nauali vbi obligatur in solidum. d. §. si is qui

f naue. & de tribu. l. j. in prin. & §. scientia. Fuit ergo limitata volun-

g tas respectu peculij: sed non fuit determinata respectu cōtractus, non enim retulit se ad certum contractū faciendū cum Titio vel Sēpronio. Sed si hoc poneres ꝙ volūtas patris præcedēs fuit causa certi & determinati contractus, tunc bñ induceret mandatum per dicta iura. ſ. ꝙ iussu. l. j. Ad legem Lucius. de admi. tut. iam est responsum: quia ibi voluntas non fuit causa illius tutelæ. sed ꝯtra. Illo enim casu, quo pr̃ vr̃ mandare, an ipse obligetur volendo, & consentiendo, dixi ſ. eo. l. si cum dotem §. transgrediamur. Et ista

14 tene mente: quia iam † vidi examinari in quæstio. de facto. & nullus sciuit allegare aliquid boni. Ecce accuso Titium in publici criminis, & dico me hoc facere de voluntate Sēpronij ibidē præsentis, & volentis, an videar accusare procuratorio noīe. Et fuit

e determinatum ꝙ non: qa ſm hoc apparet accusationem non procedere, ideo &c. l. quoties. de rebus dubiis. Et determinatio fuit in se bona, & apparet ex dicta doctrina, quia negotium potest ad vtrunque æqualiter pertinere. ¶ Item opp. ad secūdū, & videtur ī dubio, suo noīe stipulari d. §. Chrysogonus. & de in rem verso. l. si filius & ꝟ. mandati. l. Papinianus. & de solutio. l. magis. cum simili-

f bus. Sol. vt dixi ſ. in tertia lectura, & ita sentit Dy. Videte, † hoc

15 intelligo si in stipulatione dotali, voluntatis vel mandati fuit habita mentio. ſ. de hæred. insti. l. fi. ꝟ. de administrat. tuto. l. cum post. §. j. Et sic intellige quod no. in l. post mortem. ꝟ. qñ ex facto tut. Sed si nil fuisset dictum, tūc secus, vt infrā, iudicatum solui. l. iij. §. sed & quid de tutore. versi. sed & siquidem. Item opp. & nunc reintro dicta Dy. Nam aut filia erat in ptāte, & tunc pr̃ stipulando filiæ videtur stipulari sibiipsi. vt l. dñs seruo. ꝟ. de verbo. oblig. & l. eam qui ita. §. qui sibi. eo. ti. Aut erat emancipata: & tunc per patrem non

g potuit quæri filiæ. C. de iure dotium. l. si gener. Sol. Si ponis in

16 potestate, † & tunc dico, ꝙ hoc casu ipsi filiæ potest queri, vt l. Pōponius Philadelphus. ſ. fami. erci. & quod no. C. de inoffic. dona. l. ij. Si ponis in emancipata, idem dico, qa quæritur filiæ vtilis ī casu isto sine dubio. ꝟ. eo. l. caius. In aliis casibus quid iuris sit. ꝟ. dicā. Plus dico, ꝙ etiā si filiæ emancipatæ nil queritur: tñ quia pater tenetur sibi cedere, ideo nō possit agere inuita filia, etiā ante cessionē. l. apud Celsum. §. mandaui. infra. de do. except. in glo. in verbo esse. ibi, vel dic quod feci pactum. &c. vt ſ. de pact. l. si cū emptore. §. fi. Expressius vide ſ. de procuratoribus. l. si ꝓcurator meus. quod tene mente. ¶ Vltimo opp. de l. dos a patre. C. eo. vbi dicitur ꝙ ad patrem indistinctè reuertatur. Solutio, intellige in dote aduētitia. Aut si tu intelligas istam legem in dote profectitia, tūc quod hic dr̃, sine liberis subaudi, maxime. Vel dic, ꝙ ibi loquit̃ qñ filia non ē stipulata sibi p se, vl' p ꝓcuratorē, vt ibi. Vel illud, qñ mulier ꝑdecessit in mr̃imonio, vel ante. Si aūt postea, repetit, vt hr̃s filiæ, vt hic. Et ista sūnt verba dñi Dyni, multum dubia: hic vel alibi male examinata. Ego examinabo. in iij. q. ¶ Tu aduerte ꝙ ista lect. non vr̃ vera: qa de iure isto filiusfa. non habebat hæredem, vt l. j. & ij. ꝟ.

71 de castren. pe. pp ꝙ qdam recedunt ab ista lect. ¶ Septimo isti † legūt, ꝙ tota hæc lex loquatur in filia emancipata, & sic pōt habere hæredem: in aliis tenentes opi. Dy. isti restringunt nimis istam legem, & est quædā diuinatio. & lect. Dy. qualiter posset substineri. ꝟ.

18 dicā. ¶ † Octauo pōt legi lex ista, vt ponamus casum simpliciter, ſm qd litera iacet. & gl. tangit in gl. mag. in fi. Ad §. cæterum respōdet̃, ꝙ talis consensus præiudicet filiæ post mortem eius, nō in vita. argu. ſ. de pact. do. l. ij. quod non placet: qa post mortem filiæ pr̃ posset agere sine stipulatione, sed illa stipulatio nihil operaret̃. Dic ergo, ꝙ ēt viua filia, pr̃ pōt agere. §. cæterum. Et hoc est verū, nisi filia ꝯdicat, & habeat iustam cām ꝯdicendi: & ita debet intelligi ſ. eo. l. dotem. & l. si cum dotem. §. eo autem tempore. & sic quidam tenent istam lec. quod mihi satis placet. ¶ Quid. n. si filia facto diuortio vult nubere & pr̃ ꝯdicit, quia forte est persona vilis, Certe ipse cogetur p iudicem filiam dotare. l. q liberos. ſ. de ritu nupt. Eadem æquitate impediret̃ repetere, ne eam consumeret. Licèt ergo per stipulationem actio sit integra patris: tñ filia habet ius impediendi ex cā vt hic, præiudicat ergo sibi filia consentiendo patri stipulāti in hoc, ꝙ actio quæ erat primo communis, nūc est propria patris, & p hoc præiudicat sibi, quia perdidit ius consolidationis. ꝟ. e. l. in his. §. filia. & ꝟ. dicam. Item in alio: qa qñ actio est communis, oportet patrem ꝓbare filiā scire, vel de rato cauere. l.

61 ij. in fi. ſ. eo. sed hoc non est necesse. Nā † admitteret̃ ēt filia ignorante, nisi ꝯdicat iusta causa, vt hic, quod est satis notabile. Et hoc procedit hodie sine dubio, cum ius filiæ sit fortificatum etiam patre stipulante, vt C. de rei vxor. actio. auth. sed quamuis. & ibi dicā.

Expeditis

ADDITIONES.

¶ Sonat. Vide Alex. consi. 159. in 2. vol.

¶ Procurator. adde Bal. consi. 227. lib. 2. Sed quid si habens mandatum ad emēdum emat fundum medium nomine suo, aliam partem dimidiam nomine domini, & totum possideat per triginta annos, quo remedio succurratur domino, vide Ioan. and. in addi. ad Spe. in tit. de emptio. §. 1. versi. nonnunquam.

Poma. ¶ Opp. & videtur. Vide Io. de imo. in consi. 100. qui allegat Ba. hic.

¶ Voluntas. Vide alex. consi. 8. in 4. vol.

¶ Fuit determinatum. Hæc quæstio fuit Iac. But. vt refert. Ioan. and. in addi. ad spec. in tit. de accusatore. & dicit Pau. de Cast. esse vtilem hanc inuestigationem ad statutum Bono, quod dicit, ꝙ de iniuria facta alteri non possit alius accusare sine voluntate offensi, quod si aliquis accusat. & dicit de voluntate Titij, quod si non probat punitur.

f Poma. ¶ Solue vt. Vide Imo. consi. 100. in 1. dubio.

g ¶ Sol. V de alex. consi. 2. in 4. vol.

10 Expeditis lecturis veniamus ad quæstiones. ¶ † Primo quæro pone quod continetur in instrumento, quod vir fuit confessus se habuisse, & recepisse mille in dotem, pro matrimonio contracto a tali patre vxoris, qui promisit sibi reddere per stipulationem, &c. nunc dicit filia sol. matr. actio est mea, quia vir fuit confessus se habuisse & recepisse. ista sunt verba præteriti temporis, & sic numeratio præcessit stipulationem, vnde dicit, sibi non esse præiudicatum. Pater autem vel patris hæredes dicunt, quod solutio & numeratio fuit tempore stipulationis facta, quæritur quid iuris? In dubio intelligo istam quæstionem quod partes non negant pecuniam numeratam esse, quia nolunt, vel quia non possunt. Iac. But. 21 consuluit in simili quæstione, & dixit † quod verba præteriti temporis apposita in instrumento, circa id, quod possibile fuit interuenisse tempore confecti instrumenti, illo tunc præsumitur actum: & allegabat C. de fid. instr. & iur. hastæ fisc. l. i. lib. x. & quod ibi no. gl. Pro hoc facit quod communiter fit. Nam notarius scribit in instrumento, Titius dedit, vendidit, & tradidit. Omnia ista sunt præteriti temporis, & tamen constat quod intelliguntur de illo tempore quo instrumentum fuit confectum, & sic debet intelligi præteritum in modica præteritione, ita quod incontinenti, non ex interuallo dicatur gestum. Ego hoc credo verum, & probatur C. de apoc. pub. l. fi. lib. x. vbi subscribit, pecuniam solutam esse, & sic per verba præteriti temporis, & tamen de eodem tempore loquitur. l. placuit. C. de col. fun. patri. lib. xj. Ad idem quod no. in l. si ex cautione. C. de non nu. pe. vbi notarius scribit, quod accepit, & intelligitur in præsenti. Pro hoc expressius de ver. obl. l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. vbi quis scribit se accepisse, & per stipulationem promittit, & intelligit stipulatio incontinenti subsecuta, vt ex illo tex. a intelligitur clare colligi si bene aduertatur. & gl. ibi ita intelligit. & est expressum s. si cer. pet. l. lecta. in prin. Ad idem, quod in instrumentis con 22 tinetur testimonium rei gestæ. † No. quod dicit gestæ temporis præteriti. ¶ Item secundo quæro, pone quod pater stipulatus est incontinenti, vtrum ex hoc filia perdat ius consolidationis mortuo patre, vel ipsa emancipata? Ista quæstio est multum difficilis, & in ea variant gl. & doc. antiqui, & Moderni. Nos examinabimus eam triplici modo. Primo quid iuris sit de iure antiquo ante Iustinianum. Secundo, quid sit de iure Codicis post Iustinianum. Tertio quid iuris sit de iure Authenticorum. ¶ Circa primum tempus dicunt quidam, quod filia non perdit illud ius, quia officium paternum est dotare filiam. l. qui liberos. s. de rit. nup. Cum ergo faciat ex necessitate, videtur quod non possit auferre beneficio communionis. l. vnum ex familia. in princ. de leg. ij. de hære. insti. l. si seruo. Præterea leges dicunt generaliter, mortuo patre, vel filia emancipata, actionem soli filiæ competere, vt s. eo. l. ij. §. quod si in patris. & j. e. l. socer. in prin. ergo &c. l. j. §. generaliter. de legatis præstandis. ¶ Præterea, per nouationem, quæ fit per sententiam, non tollitur filiæ tale ius, vt l. si marito. §. si voluntate. s. e. Ita etiam per nouationem, quæ fit per stipulationem non tollitur. ¶ Præterea, videtur casus in l. vxorem. §. testo quo filium. j. de leg. iij. videtur etiam casus in hac l. in fi. vbi licet pater stipulatus sit filiæ de voluntate, non tamen potest agere ea inuita, & sic durat ius communionis. Facit j. e. l. Caius. Nec ob. j. e. l. pen. §. filia, quia ibi interuenit factum filiæ, quæ consentit delegationi, vel nouationi, ideo debet sibi præiudicari, quæstio nostra loquitur quando est stipulatus pater ab initio sine voluntate filiæ, arg. j. ad Treb. l. quidam. §. hoc amplius. de regu. iur. l. factum cuique suum. Et in hac opi. fuit Iac. de Bel. Alij sunt in contraria opi. Nam pater non debet esse deterioris conditionis quam extraneus, immo melioris: quia nulla facta stipulatione actio est communis. s. e. l. ij. §. quod si in patris. sed stipulante extraneo, ipsius solius est actio, vt in §. accedit. C. de rei vxo. act. & s. de condi. ob cau. l. si extraneus. & C. de pact. con. l. j. ergo, &c. Præterea, illud quod est acquirendum duobus potest per promissionem agentis vni tantum acquiri. l. si seruus communis. j. de stipula. seruo. C. per quas pers. nobis acqui. l. fi. ita in proposito. Præterea ratio communionis facit filiæ competere illud consolidationis l. ij. §. quod si in patris. s. eo. sed patre stipulante cessat communio. s. e. l. quoties. ergo, &c. ¶ Præterea casus est expressus in d. l. quoties. & C. de iur. do. l. auia & l. cum a socero. quæ loquuntur etiam vbi nullum factum filiæ interuenerit: & sic non est bona responsio prædicta ad l. pe. §. filia. j. e. vbi etiam est casus. Et ista opi. est ipsa veritas, quam tenet gl. in l. ij. §. quod si in patris. s. e. in gl. sup versi. filiæ. & s. e. l. si cum dotem. in prin. & C. de iure dot. l. si dotem. & Azo in summa C. de rei vxor. act. §. j. & Rofred. in tit. de actio. & stip. pro dote. §. pro dote. Iac. de Bal. Dy. & Cy in d. §. videamus. C. de rei vxo. actio. & omnes. Ego do casum expressum in l. j. §. j. de collat. dot. ibi, si vero alij f &c. tunc. n. cogitur conferre: quia ad eam non pertinet. Et non obstat quod officium paternum sit dotare filiam: quia non cogitur actionem dotis communicare, immo ius permittit sibi eam appropriare, vt dictis legibus. Non obstat secundum: quia illæ leges debent determinari per alias. Nec obstat tertium, quia alius est effectus nouationis, quæ fit per sententiam. l. fi. C. de vsur. rei iudi. & l. i. C. de iud. & ibi no. Nec ob. l. vxorem. §. testo: quia ibi pater fuit stipulatus sibi aut filiæ, & hoc casu fauore dotis filia videtur adiecta ad obligationem. l. Caius. j. eo. Nec ob. hæc l. quia secundum diuersas lecturas diuersa est responsio. ¶ Circa secundum, quid iuris sit secundum iura Codicis post Iustinianum, videtur quod filiæ competat illud ius consolidationis, licet pater sit stipulatus, vt l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. act. vbi loquitur de actione ex stipulatu. Præterea in eadem l. vnica. §. illo procul dubio, videtur esse idem in actione ex stipulatu, vel tacita, vel expressa: & text. videtur exprimere ea. l. §. & hoc ex rei, & hoc tenet gl. in d. §. videamus. & hoc Iaco. de Ra. & sic consuluit domi. Vbaldinus de Malauoltis doctor & aduocatus Bono. & refert Cy. in §. videamus. Certe licet illæ rationes vrgeant, tamen hoc non teneo per illas leges: quia actio ex stipulatu antiqua de qua fit mentio in illa l. vnic. non est illa quæ descendit ex stipulatione expressa, de qua hic loquitur: sed est quædam quæ erat in antiqua iuris prudentia, vt dixi s. col. ij. & Cyn. no. in d. l. vnica. §. cum autem. Præterea, quando cessat ratio communionis per stipulationem, cessabit ius consolidationis, vt dictum est. Præterea ego video secundum iura noua & nouissima, quod emancipatio non impedit patrem actionem quærere per stipulationem. vt d. l. vni. §. extraneum, & auth. sed quamuis. & in corpore vnde sumitur. ibi expressius, &c. multo magis actionem sibi quæsitam non extinguit. Si ergo illum §. intelligis in stipulatione expressa, dic quod fuit stipulatus simpliciter, vt hic, secundum vnam lec. vel sibi & filiæ: & sic est idem quod de iure communi. & hoc tenet ibi Cy. & tenet quod sit idem de iure Digestorum & Codicis. Ego autem dico hoc esse b verum, nisi in duobus casibus. b. si pater habeat alios filios, pro quibus dederat dotem, vel donationem propter nuptias, nec fuerit stipulatus, & illi ex aliquo casu non tenentur conferre: tunc ne emergat inæqualitas ista filia haberet ius consolidationis vsque ad concurrentem quantitatem. Secundus casus est, si extranei sunt a patre hæredes instituti. Casus est in l. fi. C. communia vtriusque iud. Nam si dos exacta a patre filiæ redditur multo magis habita retinetur. Et licet gl. in extraneo ibi videatur aliter intelligere, tamen hæc est veritas, vt tex. ibi sonat. & ita intelligit do. Azo in summa de rei vxor. act. circa fi. primæ col. & glo. ibi super auth. sed quamuis, quod tene mente. Circa tertium. s. quid iuris sit de iure Authenticorum? Dicunt quidam, quod hodie non obstante stipulatione, ius consolidationis est apud filiam: per auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. & in corpore vnde sumitur. Nam ibi dicitur, quod pater tenetur conseruare filiæ etiam secundo nubenti, sed quomodo conseruaret si essent hæredes patris? Et hoc tenebat Rich. Malumb. per illam auth. Alij dicunt, quod c illa auth. nil facit. Nam dos transibit ad hæredes patris cum onere suo, vt ipsi cogantur dotare. Et ita sentit Cy. in j. q. super illa auth. Alij, vt d. Ray. de Forl. dicunt, quod primo datur actio hæredibus, illis cessantibus, daretur filiæ actio causa euitandi circuitum, arg. legis dominus testo. de condi. indeb. ¶ Nos quid dicemus: Certe videtur quod ista opi. dependeat 23 ex hoc, † an transeat ad hæredes patris etiam extraneos dos cum onere suo. Richar. quod non. Cy. contra vt vidistis. Dy. breuiter in hoc variat. Nam s. e. l. si marito. §. si voluntate. tenet quod non: licet j. e. l. in insulam. in prin. dicat contrarium, vt habetur in suis additio. & miror de opinione tantorum doctorum. Nam ad quemcunque dos reuertatur, vadit cum suo onere, vt ex ea iterum dotetur filia. l. si socius pro filia. s. pro soc. vbi est casus rotundus, & minor quod nullus allegauit. Videndum est ergo quid addit auth. sed quamuis. ¶ Dico quod per d. l. si socius. dos reuertebatur ad patrem cum onere suo, vt eam dotem secundo viro dare possit. No. quod dicit, possit, non. n. imponit necessitatem, sed si eam cum minori dote poterat commode nubere, pater poterat minuere dotem. hodie vero redactum est ad necessitatem, vt cogatur dare tantum, quantum primo viro dedit, nec possit diminuere. Et ideo dico, quod quando pater dat dotem primo viro, potest eam sibi stipulare, & in hoc nil est innouatum per dictam auth. sed si poneres dotem semel datam primo viro simpliciter postea dote ad patrem reuersa, ipse daret eam secundo viro, & sibi expresse stipularet sine filiæ voluntate, hoc sibi non præiudicaret, immo d haberet ius consolidationis, sicut primo. Sicut. n. exiuerat patris bona ab initio, ita & nunc debet esse, vt dixit tex. in corpore vnde sumitur. ¶ Præterea, per hanc stipulationem minueretur dos filiæ, vel saltem causa, quod esse non debet. Et hoc sentit gl. in d. auth. sed quis, si bene inspiciatur. Et in hoc solum est innouatum per dictam auth. ¶ Ex prædictis e 24 † ergo collige, Aut pater est stipulatus simpliciter, aut sibi & filiæ, Aut sibi, aut filiæ, & tunc de iure antiquo filia habet ius consolidationis, vt hac l. secundum vnam lec. & l. vxorem. §. testo. de leg. iij. Aut fuit sibi stipulatus, expresso tamen proprio nomine: & tunc si quidem hoc fuit in primo matrimonio filia perdit ius consolidationis: nisi in duobus casibus, vt habetur in l. fi. C. communia vtriusque iudicij. Aut fuit dos secundi matrimonij, & tunc aut pater in primo matrimonio fuit stipulatus eo modo quo in secundo, & idem quod s. proxi. Aut primo fuit data dos & simpliciter, & tunc per stipulationem patris ipsa non perdit ius consolidationis, vt dicta auth. sed quis. 25 & in corpore vnde sumitur. ¶ † Tertio quæro de dote aduentitia. Et in hoc non est dubium, quod ipsi filiæ ea viua, competat actio, etiam patre inuito. l. ij. §. quod si in patris. s. e. & ibi no. & C. de colla. authen. quod locum: licet gl. innuat contrarium. s. e. l. Titia. & male. Sed ea filia mortua, tunc est dubium, Nam gl. huius legis videtur dicere, quod transeant ad filios, tam quam ad hæredes f in eo quod dicit quod requiritur voluntas eorum. Et ita etiam videtur hic sentire Dy. Sed nunc videtur obstare, quod secundum ista tempora filiusfamilias non habebat hæredem ab intestato etiam in castrensibus, vt l. j. & ij. cum aliis legibus similibus. j. de castren. pec. Et hoc videtur sentire gl. s. l. nupta. §. j. 26 Quid dicemus: Secundum ius authenticorum † ista quæstio non habet dubium: quia filiæ sunt hæredes, per Authenticam, de hæredi. ab intestato. §. j. C. de suis & legitimis. auth. in successione. ¶ Item similiter de iure Codicis dico, quod in aduentitiis filius habet hæredem. C. de bo. quæ lib. l.

ADDITIONES.

a ¶ Intelligit. Adde Bar. in l. certi condictio. §. si nummos. ff si cer. pet. Batt. in auth. si quis in aliquo. in fi. C. de eden.

b ¶ Casibus. Vide Ro. consi. 52. alias 153.

c ¶ Hæredes patris. An onus dotandi filiam transeat ad hæredes, vide post Alexan.

d ¶ Abb. consi. 115. & an idem in spuria.

Secundo viro. Sed quid si secundo matrimonio est aucta dos & decessit mulier liberis super existentibus ex primo, an illud plus debeat reuerti ad patrem, vel ad filios primi matrimonij, vide Bal. consi. 287.

e Poma. ¶ Ex prædictis. Vide Alex. consi. 139. in 2. vol.

f ¶ Hæredes. Quando filiafa. in dote habeat hæredem, vide Pau. de Castr. consi. 250. Cal. consi. 152.

lib.l.qđ scitis.ibi no.tex.de hoc ẽt in l.q̃cũque res,e.ti.licèt glo.ibi male intelligat,vt C.cõmu.de succes.l.fi.ad Tertu.l.fi.Item de iure Digestorũ dico idẽ hoc casu tñ,ꝙ filia in aduentitia hẽt hr̃dẽ, vt hac l.fm gl.& Dy.& est expressum in l.auus. ĩprin.de iur.dot.si bñ inspiciatur.Nec obstat quod dicit in castren.pec.qa filiusfamilias non põt descẽdentes habere hr̃des legitimos,q non sunt in ptãte patris,vel ab ipso patre emãcipati:& sic ipse pr̃ ipsis descẽdentib⁹ prefert̃,vt ĩ.si qs a patre fuerit manumissus.l.j.§.nepos,sed filia p̃t habere posterioritatem,q̃ nõ est,neq;fuit in ptãte patris ipsius filiæ.Insti.de patria ptãte.in fi.Nec obst.qđ no.s̃. eo.l.nupta. §.j. quia illud refert̃ ad legẽ illã ꝓut loquit̃ de dote profectitia,secus in aduẽtitia,vt dixi aliàs male diceret. ¶ Quarto,[a] quæro qd de dote
27 profectitia,† qñ ipsa filia est stipulata ipso patre volente,vel pr̃ eius nomine,vt in casu huius legis secundũ Dy.Vel alio mõ,pr̃ donauit ipsi filiæ integram actionem de dote cuius erit actio sol.matri?Respõ.viua filia,nõ est dubium quod est ipsius filiæ,vt hic fm Dy.& s̃.e.l.si cũ dotem,in prin.& s̃.fami.ercis.Põponius Phyladelphus.& no.C.de inoffi.donat.l.ij.Sed filia mortua,vr̃ quod trãseat ad [b] filios filiæ,tanquam ad hæredes, vt secundum lectu Dyni,& expresse ipse Dy.dicit respondendo ad legem dos a patre ꝓ fecta. vt suprà vidistis.In contrarium vr̃ quòd pr̃ occupat ius filiæ,(iure peculij,)vt s̃.eo.l.nupta.§.j.ẽt fm iura hodierna. vt no. in Auth.de hæred.ab intestato.§.j.& Azo dicit expresse in summa.ff.solu. matri.circa finem.Veritas est,quòd filia transmittit ad filios, tanquã ad heredes, vt hic,secundum hanc lecturã,& s̃.de pact.dotali.l. inter socerum.§.cũ interest.vbi est casus singularis. Nam ibi in casu omisso pr̃ vr̃ donare filiæ,& ipsius solius est actio. vt s̃. eo.l.si cum dotem.in prin.& ideo ibi retinetur pp filios tanquàm hæredes filiæ,& ita intelligit illũ §.Odofredus,& Iac.de Belui.in quadam disputatione, vt dixi suprà eo.l.si cum dotem.in prin. De iure vero Authenticorum hoc est expeditum:quia textus dicit,omnia quæ per filium patri non quæruntur,transeũt ad eius hæredes descendentes.d.§.j.in Auth.de hæred.quæ ab intestato.fm doctores. Sed dos ex donatione tacita vel expressa acquiritur ipsi filiæ,ita vt pr̃ in ea nil habeat facere,vt dictum est,ergo trãsit ad filios,vt hæredes.Non obstat quod no.in l.nupta.& per dñm Azonẽ in summa: quia illud qñ pr̃ nõ donauit filiæ tacite,vel expresse:in qõne nostra est secus.Non obstat ꝙ no.in §.j.de hæred.quæ ab intestato.qa verum est quòd ẽt filius hodie nõ habet hæredem in profectitiis, scilicet peculiis,quæ ipsi filio non quærunt̃,sed ipsorum dñium ĩ
28 bonis patris remanet.C.famil.erciscun.l.certum. ¶ Quinto quæro,quid in dote profectitia vbi nulla stipulatio interuenit secũdũ ius commune,& filia in ptãte mortua est in mr̃imonio,superstitibus liberis,an dos debeat ad patrem reuerti? Ista quæstio est antiqua & difficilis,& fuerunt opin.olim & hodie,liberis extantibus. Nam dñs Marti.antiquus glossator dicebat dotem non remanere apud patrem.Primo per casum legis Illam.C.de collat.Secũdo per rationem:quia in successione,prima cã est filiorum,& si filij præferunt̃ patri.Et istam rõnem ponit C.eo.l.dos a patre.Item ꝓ
29 eo † vr̃ casus.s̃.de pac.dotalib.l.j.& l.inter socerum.in princ. & §. cum inter.ĩ.de leg.iij.l.vxorem.§.testõ.& s̃.de minoribus.l.iij. sed vtrũ.ibi dr̃ quòd dos est proprium patrimoniũ ipsius filiæ, ergo transmittit̃ ad filios.s̃.e.l.si ab hostibus.Et in hac l.vr̃ casus a ɔ̃rio sensu.Et ista iura inducuntur hic per glossam pro Martino. Item pro se inducit casum,vt lega.nomi.caueat.l.fi.ĩ.& ibi glo.hoc tangit Petrus de Belui. & quidam alij Moderni tenẽt istam opinionem,& de iure addunt rõnem.Dos datur propter onera matrimonij,vt l.pro oneribus.C.de iure dotium.& matrimonium est fauorabile pp liberorum procreationem,vt s̃.eodem.l.j.Sed onus liberorum remanet apud patrẽ.ergo,&c.vt l.si maritus. famil. ercisc. & suprà de iure dotium.l.si is.§.j.Alij,vt Bul.Ioannes & Azo sunt ĩ contraria opinio. quòd indistinctè reuertatur ad patrem nisi sit factum pactum in cõtrarium,vt l.dos.a patre.C.eo.s̃.de pact.dotalib.l.si pr̃.in prin.C.de bon.quæ lib. l. ij.& ĩ.rem ratam haberi.l.fi. & ĩ.de solutionib.l.pr̃.s̃.eodem.l.si ab hostibus.C.de negot.gest.l. quod in vxorem.& s̃.ad Macedonianum.l.filiusfamilias,cum similibus notatis,in lege dos a patre.Sed ad oẽs istas leges respondet Martinus quòd debet distingui secundum prædictas leges.Sed illa non est bona responsio,vt infra patebit.Item hoc probatur per rationem sicut in extraneo , vt notatur in dicta lege dos a patre. Item per aliam rationem. Quatenus duo participant circa idem, illud debet seruari de vno qđ debet seruari de altero.l.si de meis. suprà de arb.& l.fi.C.de duob.reis.& C.de fruct.& lit. expen.l.fi.cũ simil.sed mortuo patre cõsolidatur actio in filiam sine distinctione,ergo idem mortua filia.Et hanc rationem ponit etiam glo.in d.l.dos a patre.per quam rationem Dy.tenuit illam opin.de iure. Sed qui tenent contrarium,respondent,quòd hoc est verum qñ in vtroque est eadem ratio:hic secus.Item inducit gloss.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.sileat.vbi dr̃ expresse.Sed Martinus rñdet, quòd ibi fuit matrimonium solutum diuortio, & sic innuit tex. ibi, dũ sequitur,contra vxorem,&c.& sic innuit vxorẽ superuiuere.Præterea illud priuilegium,ne istæ retentiones fiant, non trãsiret ad alios hæredes,nec ad patrem,vt ĩ.dicam. Item inducunt.ĩ.eo.l.si dotali.sed tu dic vt ibi.Item facit ĩ.de dot.præleg.l.j.in prin.sed respondeo eo.mõ.Item facit ɔ̃ Martinũ:quia secundũ ista tẽpora filiusf.amil.non habebat hæredem,vt l.ij.j.de castren.pec.ergo non trãsmittit ad filios tanq̃ ad hæredes.Istã rõnem facit Azo in sum sol.mat.circa fi.Sed põt responderi,ꝙ immo habet in dote,vt s̃.dixi.Item ɔ̃ Mart.induxit Iac.de Ra.filia nõ põt plus iuris transferre in hæredes q̃ habeat.de reg.iur.l.nemo plus iuris,& in l.in omnibus.§.nõ debeo.& l.hæredem.eo.ti.sed ipsa filia erat huius ɔditionis ꝙ sol.mat.dos reuertebatur ad patrẽ,ergo idẽ filijs ipsius. Propter quã rõnem Iac.de Ra.& Cy.tenent,sequendo eũ,istã opi.in l. dos a patre.Sed certe hæc ratio nõ cõcludit qa filia habebit hoc ius : quia ea nõ existente in patria potestate dos ad illam integra perueniet.vt in d.§.videamus.& ĩ.eo.l.si socer.Ita ergo in proposito cum filij ipsius mulieris non sint in ptãte patris materni.s.aui eorum,ɔsolidatur totum ius dotis in eos : sicut fieret in matre eorum.Quid ergo dicem⁹,Certe multũ est dubia qõ,in tãtũ vt Ros. in ti.de act.ex stipulatione ꝓ dote,voluerit eligere veriorẽ, & nr̃i glossatores qñ volũt ponere exẽplum de lege,de cuius intellectu dubitant,ponunt exemplũ de hac l.vt no.in l.nõ possunt.suprà de legibus.Finaliter tñ teneo cõem opi.nr̃orũ maiorum,[c] ꝙ de iure debeat ad patrem reuerti simpliciter siue extãt liberi,siue nõ, per leges allegatas p nostros glossatores,q dicũt simpl'r ad patrem reuerti,quæ p nullã aliam legẽ distinguit̃.Deberet ergo intelligi,ꝙ nullo casu dos remaneat apud maritũ.vt ĩ.de ver.sig.l.cum querebat̃.Scđo p dictũ §.sileat.& per rõnẽ ibi positam:qa naturali rõne pr̃ tenetur alere filios non pp dotem,& p hoc patet responsio ad rõnẽ Petri.Tertio per l.inter socerũ.§.cum inter.Nã ex vigore tacitæ renuntiationis dos sibi retinet̃,alias ista lex esset facta frustra, & in casu non dubio:ɔ̃ legem quod Labeo.ĩ.ad carboni.Quarto qñ filia paciscitur in dote,nocet sibi ita demũ in vno casu.s.si fuerit sui iuris effecta,vt s̃.eo.l.ij.§.item si voluntate. Sed si opi. Mart. esset [d] vera,noceret sibi in alio casu,s.filia decederet cum filijs, & sic iurisconsultus insufficienter respondisset, qđ nõ est dicẽdum. Nõ obst.l.illã.C.de colla.qa loquitur ibi in filia sui iuris, quod patet:quia ibi ɔiungit patrem & matrẽ,quã ɔstat nõ habere filiam in ptãte.Nec ob.ꝙ in successione est ꝓxima causa filiorum &c.quia in hac dote ꝓfectitia,quæ est cõis sibi & patri ipse non habet hæredem,hoc est quod voluit dicere.l.ij. de bo. quæ libe. s.vt ea quæ dñr de aduentitiis aliis non habeant locum in dote a patre data. Non obst.l.inter socerũ.in prin.& §.cum inter. immo facit pro vt dixi.Nec ob.l.vxorẽ.§.testõ.de leg.ii..quia ibi pr̃ decesserat : in qõne nr̃a viuebat.Nec obst.l.iij.§.sed virum.qa non est vere ꝓprium, sed quasi rõne cõmunionis.Nec ob.l.si ab hostibus. quia facit ꝓ. Nec ob.ĩ.vt leg.no.ca.l.fi.§.j.& ibi no.Concludo ergo de iure dotẽ reuerti ad patrẽ,licèt de ɔsuetudine obseruet̃ op.Mar. ¶ Et ista disputatio an de iure,an de cõsuetudine dos reuertatur , est vtilis
9 pp multa.Primo,ecce filiafa.† habẽs filios ex primo mr̃io nupsit secũdo viro,& hẽt dotem ꝓfectitiã,morit̃ in scđo mr̃imonio sine filijs.Certe si de iure est vera opi.Mar.succederẽt ĩ dotem filij primi mr̃imonij:qa prima cã est liberorum.Si de iure nõ est vera tũc secus.Nã cum ɔsuetudo dictet,ꝙ dos remaneat apud virũ pp filios eiusdẽ mr̃imonij,nõ extendit̃ ad aliũ casum.l.si vero.§. de viro. ĩ. e.& l.qđ vero.s̃.de legib.Et hoc tenuit Iac.But.in l.fi.C.communia vtriusq; iud.& ibi reperit̃ in reportationibus suis.Et hoc puto verũ:qa de eodẽ mr̃io oportet filios extare.Casus est in l. si inter virũ.s̃.de pact.dot.& ĩ.de cõditio.& demon.l.cũ vir. ¶ Item facit ad
1 aliud.Pone , † ꝙ maritus decessit primo,postea decessit vxor extãtibus liberis,an pr̃ poterit repetere dotẽ ab illis filijs , Dy.hic vr̃ dicere ꝙ nõ,quasi filij habeant̃ vt hæredes filiæ,ibi dũ dicit respõdendo ad legẽ dos a patre, vel illud qñ mulier decessit in mr̃io.Si aũt post,repetit vt hæres filię,vt hic.Et ista sunt verba eius,vt vidistis,q.d.Si filij extant,ipsi sunt hr̃des,alias pr̃.Vel forte fuit motus Dy. ad hoc dicendum : quia ante sol.ma.non est nata actio,& sic filia non habet quod transmittat,& ideo tota actio est patris,sec⁹ sol.ma.Istam reputo falsam de iure. Nam ius consolidationis inter patrem & filiam,eodem modo habet locum solu. matri. ante dotis exactionem,sicut eo constante,vt suprà,eodem.l.si marito. §.si voluntate.& ĩ.eo.l.in insulam.in prin. & sic matrimonium esse sol. non facit illud ius magis esse transmissibile ad hæredes , q̃ primo,Vnde hoc non est verum de iure, nec etiam puto verum [e] de cõsue.quia ista consuetudo habet locũ in muliere decedente in matri. l. dos a patre.& sic non porrigitur ad casum quo vir prædecedit & mulier superuiuit.arg.d.l.si vero.§.de viro. & quod no.ĩ.eod.l.si dota.& de do.præle.l.j.in prin.& C.de pac.con.l.ij. Et cum eram Bono. eam audiui sic determinatam fuisse bene per octo

ADDITIONES.

a ¶ Quarto.Adde quod consuluit Pau.de Cast.consi.125.

b Poma. ¶ Transeat.Vide alex.consi.19.in 4.vol.Pau.de Castr.in l.illam.C. de col. Imo. consi.63.

c ¶ Nostrorum maiorum.Vide late Cald.consi.1.de dona.inter vir.& vxor.& Io.and.in addi.Spec.in ti.de dona.inter vir.& vxor.

d Poma.Mar.esset.adde pan.in c.quod translationem.in 2.no.de offi. deleg. Bald.in l.fi. ver.vnum.C.comm.i.vtri.iu.Sic est in statuto,vt per Bar.in l.Cæsare.de pub.& de consuetudine quod no.. extendatur ad alium casum.adde quod dicit Old.consi.237.inci. prospectis. Cald.consi.10.in rub.de feud. ale.consi.11.inci.viso themate,in 1.col.in 2.vol.pau. de cast.consi.212.incip.quando adiectioni.ad fi.Mod.in c.1.in ¶.q.qui feud.dare pos.

e ¶ Verum.Vide B l.consi.569.
poma. ¶ puto verum.Vide Imo.consi.64.

a octo doct. tñ de dicto Dy. hic nullã fecerunt mentionem. Credo hoc esse verum de iure. Et vr casus. s. de pac. do. l. Bebius. Prædicta vera, nisi probaretur de consuetudine idẽ esse, & si mulier decederet in viduitate existentibus liberis, & hoc sm opi. quam tenemus. b sed si opi. Mar. esset vera de iure, tunc isti filij succederent matri vt hrdes. ¶ Itẽ ad aliud † an filij filię computent sibi dotem c mřis eorũ in supplemẽtũ lĩtimæ eis debitę in bonis aui, d an non? Nã si vera eẽt opi. Ma. đ iure ipsi hñt vt hrdes mřis, & sic ñ computãt in lĩtimã cũ tractatur de successione aui, vt l. scimus. §. repletionẽ. C. de inoffi. test. Si vero alia opi. eẽt verior, isti filij nõ hñt hoc a matre eorũ, sed a pře matris, a quo ꝯsuetudo aufert, & sic videreť ꝯriũ. Hoc non exanimo modo: qa vtilis & subtilis passus est.

33 ¶ Sexto † q̃ro vtrũ cũ př agit de dote, sit priuilegiatus sicut filia. Et dicit Dy. ꝙ vř ꝙ sic, qa patri competit actio ex stipľone tacita. §. extraneũ, & §. seq. C. de vxo. act. Præterea vř casus. ĩ. ea. l. in insulam. §. vsuras. In contrarium quando persona facit locum priuilegio cessante persona cessat priuilegium, vt l. in omnibus, & l. priuilegia. infra de reg. iur. Sed priuilegium ꝯcediť mulieri ergo, &c. Vnde ipse distinguit, Aut př agit filia viuente, & est actio priuilegiata: qa agit ad vtilitatẽ filię: aut agit filia mortua, & tũc est secus. Nõ ob. l. in insulã. §. vsuras. ĩ. eo. quia ibi př fuit stipulatus vsuras, iõ habet eas, nõ ꝙ sit actio bonę fidei in pre. Accessiones autẽ nãles bene hñt, ẽt sine stipľone. l. si marito. in fi. s. e. Ita dẽt intelligi qđ no. ĩ §. itẽ si de dote, alias ĩ §. fuerat. Inst. de act. Et quãtũ ad sm, credo ꝙ sit verũ ꝙ Dy. dicit, ꝙ actio q̃ transit ad patrẽ non sit bonæ fidei.

34 Ego credo ꝙ † si ad Diabolũ ĩfernalẽ trãsiret, haberet priuilegiũ dotis: qa oẽ priuilegiũ datũ doti qđ mereť executionẽ a lege vel ab hoĩe, viua muliere, transit ad quecũq; vadit dos, vt dixi in l. maritũ. s. eo. Nã vsusfructus est ꝑsonalis, & in eo ꝙ est facta executio trãsit ad hrdem, & in eo ꝙ nõ est facta executio, nõ trãsit: mõ actio de dote incontinenti ꝙ est dos, est priuilegiata, & sic est facta executio. Item priuilegiũ hypothecæ statim cum dos est, & est facta executio ad quecũq; transit: sunt tñ q̃dã priuilegia, q̃ nõ mereñtur executionẽ, nec a lege nec ab hoĩe, vt priuilegium ꝑsonale ꝙ nõ hẽt, nisi venerit ad cõflictum. Et qđ est priuilegiũ, tex. dicit. C. q bo. ce. poss. l. fi. §. fi. circa fi. vbi dř ꝙ est quoddã offĩn iudicis, qđ resultat ex illo priuilegio: qa nõ est priuilegiatus prius, sed iudex ex officio suo defert, (als ꝑfert) iõ nõ transit ad alios, mortua muliere, sm hãc gl. q̃ qđ dixi ibi in l. i. ĩ. eo. Priuilegium ergo bonæ fidei transit ad quecunq;, vt §. exneũ, & §. se. C. de rei vxo. act. Sed in isto priuilegio, qđ non mereť executionem in muliere non transit ad

35 patrẽ viua filia. Pone ergo in simili, † ꝙ mulier cedit actionẽ de dote alteri, transit ne in cessionariũ, viua muliere, cum priuilegiis suis? Pet. & Cyn. in l. j. C. de pri. do. dñt ꝙ sic: qa ꝑtinet ad vtilitatem mulieris, & alle. l. vl. C. đ priu. fis. & e. mõ transit ad přem dñi. Ego cogitaui ꝙ hoc anno tenui opi. Pe. ibi, vbi ponit, sed repi vnam legẽ, q̃ turbauit spiritũ meũ in hoc, in Auth. vt exac. instã. do. circa Prin. col. vj. Nescio qđ dicã, finaliter est dicẽdum. Quędã ẽ cessio, q̃ fit ex necessitate ex vtraq; parte: qa ille qui cedit, cogiť cedere, & ille q emit cogitur emere, isto casu trãsit cũ onere suo, vt l. fi. C. de priui. fis. & si nescires extrahere tunc venias ad me. Quædam est cessio, q̃ fit ex voluntate, & isto casu non trãsit priuilegium in Auth. vt exac. instã. do. circa prin. Sed quicquid dixi in l. vni. C. de priui. do. ꝙ transit priuilegiũ in cessionariũ, intelligo si agit iure directo noĩe cedẽtis, vt gl. probat in §. fuerat. Inst. de actio. secus, si ageret noĩe suo vtili. Modo quo ad patrem, pater põt agere suo noĩe tanq̃ administrator filię. l. cũ dos. s. de pac. dot. Dixi in l. si cũ dotẽ. §. itẽ pater. s. eo. & l. i. §. item si voluntate. s. eo. Et isto casu si agit, dico ꝙ habeat priuilegiũ, sed si ageret noĩe suo & ad suã vtilitatem, licet veniat per obliquũ ad filia, tunc nõ habet priuilegiũ.

e ¶ Sed quæro, pater † dedit dotem filię, & stipulatus est pro filia,
36 & est mortua sine liberis, succedit ne př solus qui dedit dotẽ: vel
f př & mater cum fratribus & sororibus, Et fui nuper interrogatus de hoc. Et casus est in l. quod scitis. ij. respon. C. de bo. quæ lib. dixi, ꝙ pater solus. & est ibi casus singularis. ita ꝙ non est alibi.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia. Aduerte quod oĩs ꝓcurator, q suscipit mãdatum de emendo domum, & postea simpř emit, vr procuratorio noĩe emisse. Allegať p Ale. in hac l. post dotẽ. Bar. ꝙ nõ est necesse quod semp fiat mentio procuratoris: quia vř factũ procuratorio noĩe propter mandatum præcedens, alleg. Bar. in l. q seruũ. ff. de interro. act. & in l. si seruus cõis. & in l. proinde. in prin. & §. j. ff. de stip. ser. & in l. qui in aliena. §. si his qui putabat. in prin. ff. de acqui. hær. Sed d. Ale. vbi supra alle. Bar. ꝯriari in hac l. post dotem. quia nisi faciat mẽtionem de procuratorio nõ vř ꝯhere procuratorio noĩe, per l. iij. §. sed quod de tutore. ver. sed & si quidẽ. ff. iudi. solui. Soluit idẽ Alex. quod in d. l. iij. §. sed quod de tutore. non præcesserat mandatum, vel iussus. Et hanc sol. dedit ipsemet Bar. in l. qui mihi donatum circa vl. col. ver. quæro quid in dubio. ff. de dona. per l. res ex mandato. ff. de acqui. rer. do. licet non bene probet secundum Alc. Dic vt ibidem per eum qui alleg. concor. pro vtraque opi.

CONCORDIA.

☞ Pro ꝯcordia. Aduerte quod Bart. in l. in quartam. ff. ad leg. Fal. ver. q̃ro filia decessit anteq̃ př, dicit ꝙ matris dotẽ cõputat nepos ĩ legitimã, ꝯriũ tñ voluisse alle. in hac l. post dotẽ Bar. qui dicit, ꝙ qñ est hæres matris, dicta dos non computatur in legitimam. Solutionis ad istud contrarium videtur accommodare Ang. Aret. in §. si. post glo. in ver. constitutio. Insti. de inoffi. qui videtur sentire hanc contrarietatem, dic vt per eum.

ADDITIONES.

a ¶ Octo doc. Hoc idem refert & sequitur Pet. de Anch. eius consil. 550. & Bald. consi. 7. 1. vol. & Pau. de Cast. consi. 127. quid autem si pater stipulatus sit dotem restitui sibi, aut cuius deberet restitui, & sit statutum quòd maritus lucretur certam partem dotis, an obstante stipulatione maritus lucretur certam partem secundum formam statuti, Bald. tenet quod sic consi. 205. lib. 4 & idem fertur hic tenuisse Ray. & quod dicit hic Bar. de consuetudine, non videtur placuisse Bal. alleg. consi. 7.

b Pom. ¶ Quam tenemus. Adde Alex. consi. 23. in 4. vol. Alex. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. Pau. de Cast. consi. 25. Cep. consi 21. 1. vol. Pan. consi. 115. in 2. dubio. in 2. vol. Imo. consi. 64.

c Paris. ¶ Sibi dotem. Vide circa istum passum late Com. consi. 10. inci. in ciuitate Lau. factum tale est per totum.

d ¶ Bonis aui. Vide Bar. in con. inci. pater dedit dotem. 130. & consi. inci. Gysbertus, & vide tu Bald. & Pau. de Cast. in l. quoniam nouella. C. de inoffi. test. & in l. illam. C. de colla. & eundem Pau. de Cast. in consi. 61. inci. dubitatio, & consi. 122. inci. dubia de quibus. & in consi. 251. inci. visis & consideratis. pet. de Anch. in consi. 49. incip. visis diligenter. & in consi. 300. incip. diuinus. Bar. Alex. etiam ponit in d. l. illam, & in consi. 24. in 1. vol. repetito in 4. vol. consi. 24. ponderat tamen in contrarium verba Bald. distinguentis in d. l. illam quem sequitur Bal. in l scimus. §. repletionem. C. de inoffi. test. & Imo. hic. & in l. in quartã, infrà ad l. Falci. idem pet. de Ancha in consi. 366. incip. in themate. Sed Alex. Rapha. & Roma. in d. l. illam. reprobant. pro quo vide quod no. idem Alex. in l. pactum. C. de col. vide tamen And. Barb. in consi. 40. in 2. vol.

e Poma. ¶ Sed quæro pater. Ego consului pridie secus in causa dominæ liberæ de Bellaminibus, vide in d. consi. & vide Lud. Ro. in consi. 40. incip. visis ac discussis puncto & constitutionibus.

f ¶ Nuper. Adde quòd opi. Bar. sequitur Rom. consi. 40. & multa ibi adducit reiecta opi. Bal. in auth. defuncto. ad Tertul.

LEX XLII.

1 *Dotis actio etiam sol. mat efficitur propria patris: & filiæ.*
2 *Dotis causa solutum etiam sol. mat. conuertitur in dotem*

Si pater. Dos sol. mat. soluta per actionem de dote repetitur, h. d. ¶ Opp. ꝙ agit ꝯdi. indeb. vt l. si quis in fundum. §. j. s. loc. Gl. dicit, solue vt ibi. Pe. dicit, ꝙ hic est spãle fauore dotis: ratio, quia actio de dote est communis patri & filiæ: sed cõdictio indeb. est propria patris solius soluentis indebitum. ¶ † Ex quo no. ꝙ actio de dote etiam sol. mat. efficitur propria patris & filiæ. Vel dic aliter secundum Iac. de Aret. Nam licet matrimoniũ sit solutũ, tamen dos adhuc est debita viro. vt l. si socer. §. Lucius. infrà eo. & l. Titio. de condi. & demon. Et ideo † etiam si soluatur sol. mat. in dotem conuertitur. Facit quod dixi suprà eo. l. si marito. §. j. & quod not. in glo. ibi.

LEX XLIII.

1 *Dotandi onus an transeat ad hæredem extraneum, remissiue.*

In insulam. Mors ciuilis a patris facit actionem de dote filiæ esse pro solido, h. d. Op. s. eo. l. si marito, §. si voluntate. Gl. subaudit hic maxime. Vel dic ꝙ non petierat cũ effectu. i. non exegerat, nam tunc secus. q. d. per exactionem impeditur consolidatio b fieri in filiam, nõ per petitionem, vel sñiam, vt in l. contraria, & verũ dicit. C. cõia vtriusque iud. l. fi. & C. de bo. quæ lib. l. ij. Addit do. Dy. rationẽ, ꝙ si patri esset dos soluta, actio de dote esset extincta, & bona transirent ad fiscũ cum onere suo. arg. l. si marito. in prin. s. eo. & l. si maritus. & ad Sylla. l. cum fisco. & ad Trebel. l. Marcellus. Ita dicit Dyn. † tenet ergo quòd onus dotandi filiam transit ad hæredem extraneum. contrarium dixi in l. si marito. §. si voluntate. s. eo. & dixi in l. post dotem. s. eo.

ADDITIONES.

a ¶ Mors ciuilis. Iste tex. facit secundum pau. de Cast. quòd confiscatis bonis nõ transit in fiscum feudum vel emphyteusis, quæ post mortẽ patris deuentura sunt in filios, & hoc ẽt tangit Bal. l. 1. C. de bo. lib. Bald. in l si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infe. reprobando Spec in tit. de feu. §. quoniam. ver. xl. vbi videtur tenere quòd transeat in fiscũ quousq; ille viuit, cuius bona sunt confiscata, quod est contra c. 1. §. si vasallus culpam. si de feu. fue. cõtro. & in c. 1. si vas. feu. pri. & c. Felicis. circa med. de pœnis. lib. 6. de quo latius per Alex. consi. 23. & 39. in 1. vol. & consi. 99. 4. vol. & per Old. consi. 17. Et appellatione mortis an cõprehendatur ciuilis: vide eundem Old. consi. 274. & pet. de Anch. consi. 379. vbi consuluit quòd non dicitur decedere sine filiis decedens, cum filio fratre minore.

b poma. ¶ Consolidatio. Vide Ale. consi. 134. in 2. vol. in materia, an per ingressum filij in religionem consolidetur actio in patrem, vide Caro. Rui. in repeti. l. Gallus. §. & qui si tantum. de libe. & posthu.

Testis si vnus dicit aliquid factum ante guerram & alius post guerram, sibi nõ contradicunt.

Dotis putatiuę fructus tenetur quis restituere, nisi quatenus consumpsit in muliere vel rebus eius.

Fructus percepti per virum ex dote putatiua quatenus expendit pro vtilitate mulieris sibi compensat.

§ Fructus. Vir nõ lucrať fruct⁹ dotis putatiuę, retinet tñ quaten⁹ in vxore consumpsit, & quatenus necessario, vel vtiliter impẽdit. h. d. Op. dř. hic, ante cãm liberale. Contra qa pẽdẽte cã liberali vir dẽt ẽt alere ipsã vxorẽ. l. fi. C. de ord. cog. Sol. exponit hic, añ cãm liberalẽ, f. finitã, & cessãt ꝯria. Quq; exponit eũ, vt ĩ. d. ꝯrio in tu. l. iij. §. pe. Et hoc † inducit Iac. de Are. ad q. de testib⁹, quorũ vn⁹ dicit aliqđ fuisse añ bellum, ali⁹ dicit fuisse post guerrã, nõ. n. ꝯdicũt sibi. Dẽt. n. intelligi ante guerrã, f. finitã, & post guerrã. f. inchoatã, & sic ad idẽ tẽpus se referũt de quo hẽs tex. ex. de test. c. cum tu. facit s. si cer. pe. l. ii. §. pe. in eo qđ exponit an nuptias, & post nuptias, & ibi plene hũc articulũ examinaui. Op. s. e. l. diuor. §. ĩpẽdia. Sol. ibi in vera dote: hic in putatiua. Et sm hoc hic vř tex. ꝯ gl. & Dy. in eo qđ no. s. e. l. si añ nuptias. vt in
2 iusto putatiuę † qs tenetur restituere fructus, nisi quatenus consumpsit

sumpsit [a] in muliere, vel in rebus eius. Opp. C. de rei vin. l. certum. Sol. ibi loquitur in bonęfidei possessore, qui putabat se dominũ, & sui contemplatione tantũ fructus recipiebat, nullo alio respectu, hic vero percipiebat fructus rõne oneris matrimonij. ¶ † Quæro quo iure maritus illos fructus sibi compensat vel iure compensationis, vel iure exceptionis doli. Quidam dñt quòd iure compensationis. Nec obst. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. act. qa ibi non prohibetur compensatio, vt ibi dixi, & in l. rei indicatæ. §. j. suprà e. & posito quòd prohiberetur, non habet locum in matrimonio putatiuo, sed in vero. l. si cum dotem. §. si. cum l. seq. suprà eo.

ADDITIO.

a ¶ Consumpsit. Pau. tenet contrariũ per gloss. in ver. compensatis. quæ videtur velle quòd eos lucretur non tanquam maritus, sed tanquam bonæfidei possessor, & hoc si erant consumpti, nec effectus erat locupletior. nec text. negat hic quin si essent consumpti in alia causa quàm in muliere, non possint repeti. & de testibus dicentibus ante guerram, & post guerram, vide Bald. consi. 73. & seq. 4. vol. & de ante, post, & prius, vide eundem Bald. consi. 42. 1. vol. & quando testes reducendi sunt ad concordiam, vide Ale. consi. 24. 2. vol. Pet. de Anch. consi. 297. & etiam de testibus dicentibus ante, & post. Ang. consi. 274.

1 *Debitum hinc inde ex causa vsuraria compensatur.*

2 *Dotis in actione currunt vsuræ ex mora.*

3 *Dotis non solutæ viro vsuræ debentur etiam de iure canonico, secus mulieri in dote restituenda.*

4 *Vsuræ legales hodie sunt prohibitæ, & correctæ.*

§. Vsuras. [a] Debitũ † hincinde ex cã vsuraria cõpensat. Itẽ marito debent vsuræ q nõ alit vxorẽ. h. d. Quæro, [b] an in actione de dote † currãt vsuræ ex mora? Certe sic: qa ẽ actio bonæfidei vt hẽs ĩ gl. hẽs ergo, ꝙ actio de dote ẽ priuilegiata, ẽt mortua filia. Quæro [c] qd de iu. ca. an ista vsura debeat? Rñ † marito post morã in dando sibi dotẽ, debent vsuræ magis. n. petit tã quam ꝓprium interesse: quia sustinuit onera mrĩmonij: q̃ vt vsir. ra propria. c. salubriter. ex. de vsu. sed mulieri [d] passę moram in dote restituenda sibi sol. mat. vsuræ nõ debent: quia tunc proprie essent vsuræ secundum Inn. & Io. And. in d. c. salubriter. licèt Cy. asr dicat in l. j. §. exact. C. de rei vxo. act. facit † qd tenet Azo ĩ sũ. de vsu. ꝙ oẽs vsuræ etiã legales sunt hodie ꝓhibitæ & correctæ de iu. ca.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Vsuras. Vide Bar. in consi. 128. inci. Fran. habuit in vxorem. vbi loquitur de vxore an sit alimentanda. Abb. in d. c. salubriter. de vsuris. vide ibi.

b Pom. 2. ¶ Quæro. Vide Are. in §. fuerat. Instit. de actio. & quid de iure Can. vide Bar. in l. at qui natura. §. non tantum. ff. de neg. gest. alex. consi. 27. & cõsi. 73. & in 4. vol. Pau cõsi. 39. in 2. vol. Bal. in l. si. §. præterea. C. de iur. delib.

c ¶ Quæro quid. adde quæ voluit Roma. consi. 417. Pau. de Cast. in l. diuortio. supra eo. ab ba. consi. 107. lib. 2.

d Mulieri. adde Pau. de Cast. consi. 357. & quę posui in l. diuortio.

§. Ad virum. Redintegrato mrĩnio iudiciũ de dote ĩ cæptum per extraneũ nõ dissoluitur. h. d.

LEX XLIIII.

1 *Maritus pro restitutione dotis tenetur cedere nomina debitorum, etiamsi non habeat aliunde vnde viuat si ex sua opera potest sibi quærere victum.*

2 *Solutio in nominibus debitorum quando fieri possit.*

Si maritus. Maritus † non tenet ꝓ rõne dotis actionẽ de dote cedere, si aliud ad victũ sufficiẽs sibi non remanet. h. d. Gl. dicit no. nisi persona mariti sit talis, vt sua opera possit quærere victum: qd tene mẽte. oẽs gl. rẽdũt ad expositionẽ literæ. Quærit [a] hic Iac. de Are. qd si etiã mulier ñ habet vñ viuat? certe ipsa ꝓfertur viro. Dixi in l. maritũ. s. eo. Dy. inducit ad qõ. † teneor tibi ad centũ, volo soluere noĩa debitorũ, an cogaris recipere? vr̃ ꝙ sic, vt hac l. & l. cũ queritur. j. de admit. tut. In [contra]rium cessio vr̃ emptio. l. si dubitet. §. j. & l. cũ his qui. j. de fideiu. sed nemo inuit[us] cogitur emere, ergo &c. Dy. dicit, ꝙ nõ cogitur recipere, vt l. non aduersus. C. si cer. pet. & l. nam & Seruius. s. de neg. gest. Mihi vr̃ ꝙ hæc quæstio non fuit necessaria, nam quis tenetur iõ quia habet actionem & eam cedendo liberatur, vt l. qd debet. s. de pecu. Aut tenetur alias, ꝙ tunc non cogetur quis recipere actiones nisi cũ debitor aliud non hñet, [b] vt l. cũ a quo. & auth. ibi posita. C. de sol.

ADDITIONES.

a ¶ Quærit. Et etiam Bal. quid si vir habet magnum pala tium modici redditus, & magni valoris, an cogatur vendere, hic non decidit. sed in l. qui bonis. C. qui bo. ced. poss. dicit ꝙ non. pro quo vide Ro. consi. 409.

b aliud non haberet. Idem tenet Ro. cons. 412.

LEX XLV.

1 *Successio quando habeat vim solutionis.*

2 *Pater & filia in dote an æquiparentur duobus reis.*

Si socer. Successio soceri, quã facit genero, ñ perimit filiæ ius consolidationis. h. d. Opp. successio habet vim solutionis: vt j. de fide. l. si debitori. ergo perimit filiæ ius consolidationis, vt no. in l. insulam. in prin. s. e. Sol. successio † habet vim solutionis respectu succedẽtis tñ, nõ alterius: sm Azo. hoc non est verum pp. l. si ei. §. j. s. de eui. vñ. glos. dicit, ꝙ hẽt vim solutionis quantum ad succedẽtem, & fideiussores: & ad cæteras accessorias obligationes, q. d. nõ quantum ad filiã, quæ quo ad patrẽ nõ est accessoria, immo æquè principaliter debetur sibi sicut patri. Et h. d. gl. [a] ij. q̃ æquiparat † patrẽ, & filiã duobus reis, licet non sit ꝓpria æquiparatio. l. non solum. s. eo. & ibi dixi. Dy. vero dicit, ꝙ successio hẽt vim solutionis quantum ad oẽs, quib. põt solui: sed patri nõ ꝑt solui inuita filia. l. qui hoĩem. §. si gener. de sol. iõ eius successio non hẽt vim solutionis: qd non placet. Quid. n. si filia non haberet cãm ꝯdicendi. Certe tunc successio prĩs haberet vim solutionis, secundum eum: quod est cõtra istum tex. Dico ergo, quòd successio habet vim solutionis ex quadam fictione, quæ tunc demum inducitur, quando ille, qui succedit, vult ex hoc euitare damnum. d. l. si ei. j. de euic. & l. si debitori. de fideiuss. Secus si ex hoc vellet lucrum cõsequi, vt l. hęres a debitore. §. si. j. de fideiuss. & ita hoc hr̃ pro solutione, vt per hoc pater priuet filiam iure consolidationis. & de hoc dixi in l. si is qui pro emptore. j. de vsuc. in illa quæst. qua quæro, quæ sit causa inducendæ fictionis. Dixi etiam in l. Vranius. in frà de fideius.

ADDITIONES.

a ¶ Dicit gl. Pau. de Castr. post Bald. ex gl. si. no. quòd pater non compellitur dotare filiam iure actionis: & idem videtur dicendum quòd non transit ad hæredes, vt cogantur dotare, cuius contrarium vult Bar. in l. post dotem. suprà eod. & sequitur Pau. de Cast. hic: quia officium iudicis competens pro alimentis transit contra hæredem. l. si quis a liberis. §. itẽ rescriptum. infrà de libe. agnos. & h. d. esse in filia non maritata. Vndè dicit quòd habuit cõsulere, nunquid filia maritata sine dote per patrem possit implorare officium iudicis contra patrem vt eam dotet. & de hoc in lect. dicit aliqua verba, clarius vide eius consi. 131. in prin. & vide Bal. consi. 73. 1. vol. & ibi, quid si vult repudiare hæreditatem paternam, & consequi dotem. Et an curator datus bonis donec hæreditas iacet, possit dotare filiam defuncti.

1 *Petens quod restituturus est alteri quàm ei à quo petit, non videtur facere dolo, & nume. 5.*

2 *Dotis actio mortuo patre sol. matr. consolidatur in filiam.*

3 *Dos etiam sol. matri. dicitur deberi viro.*

4 *Verba enunciatiua per modum causæ prolata inducunt dispositionem, etiam quo ad actionem.*

§. Lucius. [a] Qui † petit illud quod restituturus est alteri, quàm ei a quo petit, dolo facere ñ vr̃. h. d. Prĩo ponit thema, & qõnem. Secundo responsionem. Tertio respondet cuidam obiectioni in contrarium. Quarto probat illud per reductionem ad inconueniens. Quinto iuxta prædicta format vnam quæstionem. Secũda ibi, respõdi. Tertia ibi, nec vllam. Quarta ibi alioquin. Quinta ibi, sed & si ex parte. ¶ † No. ꝙ sol. ma. mortuo patre. actio de dote consolidatur in filiam. simile s. eo. l. si marito. §. si voluntate. ¶ No. ij. † quòd etiam sol. mat. dr̃ dos deberi marito. dixi s. eo. l. si pater. ¶ Item no. ꝙ regula, dolo facit, habet locũ quando illud petitur, quod quis restituturus est eidẽ a quo petit, secus si alij. ¶ Opp. genero non potest imputari, cur patrem non conuenit. l. si extraneus. s. de iur. dot. ergo vr̃ ꝙ a filia nõ possit cõueniri. Sol. gl. ꝙ hic pater exhæredauit filiam contemplatione dotis, & ideo filiæ legare vr̃, & sic propter voluntatem patris imputatur marito, quod alias, non imputaretur. Et ex hac glos. not. † ꝙ verba enuntiatiua ꝑ modũ causæ prolata inducũt dispositionem etiam quo ad actionem. ¶ Sed cõtra hoc videtur l. emptor. §. ancilla. alleg. in gl. & j. de do. excep. l. si. in prin. Respon. ꝙ non inducit dispositionem quo ad actionem realem, vt in contrariis. Ratio: qa nõ est legatũ expressum, sed tacitum. arg. l. seruum filij. in fin. s. de leg. j. Sed quo ad actionem personalẽ inducit dispositionem, vt l. pe. j. de colla. bo. & hac gl. Licèt tñ hec in se sint vera, tñ in proposito ista solutio non placet: qa ꝑ illã cãm testator vr̃ voluisse filiæ prouidere & ñ marito. l. seruo legato. §. si testator. j. de lega. j. Si ergo nõ prouidit marito in aliquo non potuit eũ grauare testator, vt faceret eũ teneri, vbi aliàs nõ teneret. l. ab eo. C. de fideicom. & l. plane. la ij. §. fi. j. de le. j. Vñ gl. soluit aliter, ꝙ marito non imputaretur cur patrem non ꝯuenit, vt in ꝯrio: sed cur non conuenit hæredes prĩs quos conuenire p̃t, vt hic. ¶ Opp. [b] extra gl. hic habetis duo. Primo. ꝙ † regula, dolo facit, habet locum in eo qui debet restituere. Scdõ, ꝙ habet locũ in eo, qui debet restituere alij incontinẽti. Ad primũ opp. j. vt le. no. ca. l. si. §. j. Rñ. quòd regula debet intelligi quando restituturus est eidẽ incontinenti: secus si ex interuallo, vt in ꝯtrario. ¶ Opp. ad istud de l. ista, in ñ. Nam mulieri dẽt dos restitui ex interuallo: tñ pro parte sua non debet conueniri. Simile. s. de condi. ob cau. l. si donaturus. in fin. Rñ. quãdoq; pars habet dilationẽ quẽ miserationis causa indulgeretur solutioni, & ista dilatio non impedit quin habeat locum regula, vt in contrariis. Qñq; quis habet dilationem, quæ respicit illam obligationem, & tunc impedit locũ habere regulam d. l. si. §. j. in fi. vt le. no. cau. ꝓbatur hęc sol. in l. si cũ milit. in ñ. s. de cõpẽ. ¶ Op. ꝙ dos possit interim peti, pp cõmodũ interusurij medij tẽporis, nec ob. petenti regula, dolo facit. l. j. C. si constan. ma. dos. & j. re. amo. l. si mulier. §. rerum. Sol. ea q̃ dixi habẽt locũ [c] in petitione, non in repetitione. Rõ: quia ille q̃ repetit ex aliqua iusta causa, vr̃ quodammodo dicere, vt tanq̃ spoliatus restituat. l. interdum. & quod ibi no. in gl. s. de ꝯdi. inde. & in regula iuris quę dicit, quod fauendum est magis repetitioni, q̃ aduẽtitio lucro. Vnde cũ l. j. C. si constant. ma. dos sol. fu. & l. si muner. j. re. amo. loquãtur in repetitione, fauetur ei pp interusurium medij tẽporis: licet habet dilationem miserationis causa, quod non fieret si principaliter peteret, vt hac l. in fi. & d. l. si donaturus. ¶ Opp. ad ad regulam de l. j. §. rediguntur. j. quorum leg. Sol. quidam dñt in possessore, hic in petitore. Tu dic ꝙ hic

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Lucius. Et vide Bart. in consi. 126. incip. Titius maritauit suam sororem. vbi consuluit in materia huius legis.

b Pom. a. ¶ Opp. Vide per Ang. Are. in prin. Insti. de excep. Ro. consi. 203.

c ¶ Habent locum. Adde quod contrarium tenet Bar. in l. 1. de condi. indeb. sed concorda vt per Ias. in l. diem. ff. de condi. indeb.

hic nõ erat liquidum, an deberet restitui, & iõ nõ haberet locum regula, arg.l.fi.C.de cõpẽ.& no.de do.excep.l.dolo.de reg.iu.c.dolo.in vj. ¶ Opp.ad secũdam regulam, ꝙ qñ est restituturus alteri, hẽat locum regula, dolo facit.l.si donaturus. in fi.de cond. ob cau. Sol. Aut ille qui petit restituturus est alteri qui restituturus est ei, a quo petitur.& habet locũ regula, vt in ꝯriis. Aut ille alius nõ restituturus est ei a quo petitur, & nõ habet locũ regula vt hic. ¶ Ex prædictis distingue br̃, Aut opponitur exceptio dolo facis: qa petis quod restituturus es eidem: aut restituturus es alij. Primo casu, Aut non est liquidũ, aut est liquidũ. Si nõ est liquidum, Aut est restituturus eidem incontinenti, aut ex interuallo. Aut erat dilatio quæ respicit obligationem. Aut illa quæ miserationis causa indulgeretur solutioni: & hoc secundo casu. Aut loquimur in petente, aut repetente, vt ex prædictis patet. Secũdo casu principali quãdo restituturus est alij, & tunc aut ille alius est restituturus sibi a quo petitur, aut non, vt dixi in præcedentibus. Prædicta vera in petitoriis, sed in possessoriis dic vt no. per Dy. in c.dolo.& in c.qui ad agendum.extra.de re.iur.libr.vj.& per Cy.l.ij.C.de edic. diui Adri. tol. Dixi plene, in l.naturaliter.§.nihil commune de acq.posse.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia. Aduerte ꝙ his quæ vult Bart. in hoc §. Lucius. scilicet ꝙ medij temporis interusurium habetur in consideratione, quãdo reperitur indebite solutũ ante tẽpus, alleg. ꝯriũ per d.Ale. in apost.in l.cũ quis.C.de iur.& fac.ign..& in l.j.col.fi.š.de cond.in deb. Tu dic, ꝙ non ꝯdicit Bar. Nam in hoc §. Lucius. non loquitur præcise de interlocutoria. Nã dicit ꝙ mulier poterit petere pp interusurium medij temporis, sed non dicit tantũ pp illud. Vel aliter, loquitur in casu speciali dotis, quæ dos continet plura alia priuilegia, vt per doc. in l.j.ff.sol.matr.& in c.salubriter.de vsu.

LEX XLVI.

1 *Actio regulariter non quæritur per ascendentes ex linea materna.*
2 *Extraneus quando semper videtur adiectus ad solutionem.*
3 *Actio vtilis ex stipulatione fauore nuptiarum quæritur mulieri per extraneum.*
4 *Dotis in stipulatione alternatiua actio integra est mulieris.*
5 *Extraneus si dedit dotem, & stipulatus est eam sibi reddi, aut cui de iure debebit, ex hac stipulatione actio est integra mulieris.*
6 *Extraneus quando stipulatur dotem sibi reddi, & mulieri actio quæritur pro parte.*
7 *Extraneus quando stipulatus est dotem simpliciter, cui actio acquiritur.*

Caius. Ex pacto aui materni dotẽ dãtis, sol.mat.actio quærit̃ mulieri.h.d. ¶ † Not. ꝙ ꝑ ascẽdentes [a] ex linea materna non pt̃ nobis q̃ri actio regulariter. Simile in l.debitor.in fi.ĵ.ad Tre. ¶ † Scdo no. ꝙ siue quis stipulet̃ sibi aut ex̃neo: siue ex̃neo, aut sibi, semper stipulator vr̃ adiectus ad obligationẽ, vt extraneus ad solutionẽ. vt hic, & in versi. sed dicendũ. Probat̃ in l.j.§.si fructuarius.ĵ.de stipulatio.seruo. ¶ Tertio no. [b] ꝙ fauore † nuptiarũ p liberã personã extraneã, quæritur actio mulieri vtilis ex stipulatione, vt hic in fi. ¶ Et aduerte diligenter ad tex. qui dicit maximè, pp affectionẽ personarũ, quasi dicat solus fauor nuptiarũ sufficit, ẽt si actio personarũ nõ esset. ¶ † Vltimo not. ꝙ fauore dotis si aliqs stipuletur sibi aut mulieri. & sic alternatiue, mulieris est integra actio, vt hic. Facit l.vxorẽ.§.testõ.de leg.iij. ¶ Op.ad primum.š.de posi.l.publia.in prin. vbi per pactũ matris quærit̃ filię. Sol. ibi nõ iõ q̃ritur filię, qa mater ei cessit, sed qa pactũ fuit interpositũ sup re ꝑpria, & sic q̃ritur cuilibet ex̃neo.l.pe.C.ad exhib. Dixi in l.stipulatio ista.§.si qs insulã.de verb.obl. ¶ Op.ad idem de l.si genero.C. de iure dot. Sol. dicit gl. ꝙ ibi ꝑ ascendentẽ ex linea paterna quæritur vtilis descẽdẽti: ẽt si nõ sit in ptãte. Simile in l.vt iurisiuradi.§. si liberi.ĵ.de ope.lib. Dixi plene in l.qđ dicitur.ĵ.de verb.obl. Ad secundum vero op. primo: quia stipulanti nõ q̃ritur actio: quia si p mittit personã extraneã, persona eius videtur adiici ad solutionẽ. ergo ei non quæritur actio.l.eum qui ita.§. qui sibi.ĵ.de verb. obl. Sol. Illud, qñ ei, cui primo adiicitur stipulatio posset q̃ri: sed hic, filiæ q̃ri non poterat de rigore: merito, quia ille stipulator videbatur adiectus ad obligationem, mulier ad solutionem: & iõ quia de equitate mulieri queri pt̃, vt in fi.d.l.cum qui.eadem equitate mulier videbatur adiecta ad obligationem, stipulator ad solutionẽ. ¶ Opp.ad tertium notab. de l.debito.in fi.ad Treb. Solut.gl. quòd per extraneum stipulantem potest queri nobis actio, eo casu, quo nobis quæreretur stipulatione ñ interposita: sed hic, si auus dedisset dotem nulla stipulatione interposita, quæreretur actio mulieri.§.accedit.C.de rei vxor.actione. ergo etiã stipulatione interposita, &c. Not. hanc solutionẽ. ¶ Contra hoc videtur casus in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ĵ.de verbo.ob. vbi licèt ex numeratione posset nobis q̃ri actio per alium, nulla interposita stipulatione: tñ si stipulatio interponitur, nobis non quæritur. Item hoc vr̃ cõtra tex. huius legis qui dicit, hoc esse fauore nuptiarũ, & ideo ẽm illa iura non videtur verũ. glo. hodie autem hoc videtur determinatum per l.secundam.C.per quas perso.nob.acquir. Ad vltimum no.op. alternatiua posita inter personas quibus acquiritur resoluitur in coniunctam, etiam in contractibus, vt l.cum quidam.C.de verbo. sig. Cum ergo auus stipuletur sibi aut filiæ, debet intelligi idest filiæ. & sibi. Sol. ẽm illa iura non procedit ꝯrium, vt l. proinde, in fi.cum l.seq.de stipula.ser. hodie procedit. Sed responde hoc speciale fauore nuptiarum, [c] simile in d.l.vxorem §. testamento.ĵ.de leg.iij. Et per † hoc dicebam semel in quæstione de facto. Extraneus dedit dotem, & stipulatus est eam sibi reddi, aut cui de iure debebit. Certe ex hac stipulatione integra [d] est actio mulieris: quia perinde est, ac si dicat sibi, aut mulieri: quia mulier est illa, cui de iure debet reddi, vt in §.accedit. Sed quid [e] si extraneus esset † stipulatus sibi & mulieri? Respon. crederem tunc actionem quæri pro parte sibi, & pro parte mulieri, vt l.si mihi & Titio. ĵ.de verb ob. † Quæro, quid si extraneus stipulatus est dotem reddi, & & non dicit sibi vel mulieri? Videtur quod sit stipulatus sibi, vt l. stipulatio.§.si quis.ĵ.de verb.obl. In contrarium facit quia fauore dotis intelligitur stipulatus dotem reddi cui de iure debebit, casus est š.eo.l.post dotem.ẽm tertiam lectu.glos. & sic ipsi mulieri quæritur. Dic ergo, aut extraneus dedit dotem, & non stipulatur, vel paciscitur aliquid de restitutione. Aut super ea paciscitur, & hoc secundo casu. [f] Aut paciscitur simpliciter reddi sibi, aut simpliciter mulieri, aut sibi & mulieri copulatiue, aut sibi aut mulieri alternatiue, vt ex prædictis patet, & hoc in extraneo, in patre dixi plene in l.post dotem.

ADDITIO

¶ ascendentes. Pau.de Cast.in ver.rñdi.in text.dicit quod in casu huius legis non solum ille qui dat dotem mulieri, potest pacisci reddi illi mulieri, sed etiam filiis, & nepotibus ex ea, & acquiritur illis vtilis actio, sicut si stipularetur mulieri, quasi repræsentetur eadem persona, per l.pater.C.de pac.conuen.tam super dot.quam dicit singularem ad hoc, quod licet loquatur in patre dante dotem pro filia: tamen filij filiæ non sunt in eius potestate, & ipse dicitur ascendens ex linea materna, & nihilominus potest acquirere descendenti, non solum mulieri pro qua est data dos, sed etiam liberis eius, quod est valde singulare. vnde eadem est ratio in quocunque extraneo, & hæc dicit menti tenenda, quia quotidiana & vtilia.

Poma ¶ Tertio not. adde nunquid per extraneum quæratur futuro marito, alex. consi. 13. incip. visis his quæ in themate.1.vol.

¶ Nuptiarum. Vide Card.consi.111.

¶ Integra. Vide Bal.consi.255.lib.2.

¶ Sed quid. adde quod consuluit in terminis Bald.consi.387.2.vol.

¶ Secundo casu. Vide ale.consi.19.versi.nunc capio.4.vol.& consi.15.1.vol.

LEX XLVII.

Quidotem. Legatum quod non potest capi, non potest in dotem compensari.h.d. ¶ Quæro exemplum, quõ vxor capere non poterit. glo. ponit, quando legauit mater ea, quæ sunt affixa ædibus, vt l.cæteris.ĵ.de leg.j. quod non placet: quia tunc saltem æstimatio debetur. vt ea.l.§.si duobus. Vnde pone exemplum per l.apud Iulianum.§.fi.ĵ.leg.j.

LEX XLVIII.

Liberorum appellatione veniunt nepotes.

Si dotali. Appellatione liberorũ ꝯtinentur nepotes, h.d. Innuit si pactũ non fuisset interpositũ, nõ potuisset retineri pp liberos, & sic facit ad q̃onem, no. in l.dos a patre.C.eo. 1 Examinaui plene in l.post dotẽ.š.eo. † Itẽ not. ꝙ appellatione liberorũ ꝯtinentur nepotes. Quid autẽ appellatione filiorũ [a] dixi plene in l.liberorũ.ff.de verb.sig. Item no. glo. q̃ dicit, ꝙ hoc pactum valet, si mulier ꝑdecedat, secus si ꝑdecedat vir. Et p hoc videtur ꝙ opi. Mar. sit vera de ꝯsuetudine, nõ de iure. s. ꝙ filia mortua in m̃rimonio cum liberis dos retineatur. Quod si contingat virum primo decedere, postea vxorẽ viduã cum filiis relictis, p̃r filiæ viduæ põt ab illis liberis dotẽ repetere: qa consuetudo loquitur muliere decedẽte cõstãte m̃rimonio. Si ergo decedit eo soluto, remanet dispõ iuris cõis. quod plene examinaui.š.e.in l.post dotem.

ADDITIO.

¶ appellatione filiorum. an eorum appellatione contineãtur nepotes, vide Bald.consi.76. lib.4.& consi.2.3.vol.& consi.170.1.vol.per Pau.de Castr.consi.171.per Old.consi. 269. per ang.consi.87.per Roma.consil.439.an autem appellatione nepotis filius fratris contineatur, pau.de Cast.hic dicit, quod Dy.consuluit quod non. Idẽ per plura media cõsuluit Fed. consi.39. vbi dicit, quod si in aliquibus iuribus reperiatur nepos pro filio fratris, id improprie est. & ibi alle.omnia iura alleg. hic per alex. Idem Pau. distinguit hic quod aut verbũ nepotib. iungitur cum verbo filiis. vt si aliquis accepit emphyteusim pro se, pro suis filiis, & nepotibus nascituris, tunc non debet intelligi propter verbum adiunctum, de natis ex fratre: quia per verbum adiunctum declaratur significatum, arg.l.seruum filij.§.fi.de leg.1. aut verbum nepotes, profertur per se â l.vel statuto, & tunc debent intelligi proprie de filiis filiorum. Si autem ab homine, tunc si subiecta materia non conueniat nisi descendentib. vt in feudis, idem erit, alias intelligatur late secundum cõem vsum loquendi. an autẽ appellatione fratris conprehendantur patrueles, in dubio dicit Imo. quòd continentur fratres, qui sunt in primo gradu, non autem patrueles, vt dicit Bar.in l.Lucius. §. quæsitum. de leg.3. Vnde dixit ale. se consuluisse, quod stante statuto, quod fratribus extantibus excluderentur sorores, quod fratres patrueles non concluderentur, prout in terminis decidit Bald.in l.iubemus.§.fin.C.ad Treb.Bald.in l.vxor.C.qui accusar.non pos. Ang.in l.1.ff. de inoffi.testa.& in auth.matri & auiæ.quando mu.offi.tu.& per Bald.in c.1.de benefi. fratris. Contrarium tamen tenuit Io.And.in addi.Spec.in tit.de succes.ab intest.in rub. referẽs iac.de Are. disputasse, & tenuit Bald.in l.scimus.in fi.prin.C.de inof.test. idem Ro.in l. 2.C.de succes.edi. De quo vide ale.con.97.lib.2. vbi refert quæ hic adducit pro sua parte, & vide Bald.consi.30.Rom.in consi.16.an autem stante statuto, quod fratres patrueles excludant matrem, an sorores patrueles illam excludent, vide Bal.consi.312.lib.4. Et an stãte statuto, quod frater excludat sororem, an stante fratre consobrino excludetur. Ro. consuluit quod sic, consi.311.

LEX XLVIIII.

1 *Ratio legis & mens legis idem sunt.*
2 *Replicatio turpitudinis quando tollat exceptionem turpitudinis.*
3 *Exceptio doli, quando tollatur per replicationem doli.*
4 *Si bannitus offensus, bannito excipiente potuisset offendere bannitum, offensus replicat offendentem bannitum, an talis replicatio banniti admittatur.*
5 *Bannitus, qui potest impune offendi, amittit omnia iura suæ ciuitatis.*
6 *Stãte statuto quòd bannitus non audiatur, nec agendo nec defẽdẽdo, & bannitus agat*

agat contra bannitum, bannitus excipit de banno, & reprobat contra bannitum, quod iudicium non procedit.

7 *Stante statuto quod de quolibet contractu soluatur gabella alias contractus ipso iure non valeat, an contra excipientem gabellam non solutam possit de tali non solutione replicari.*

8 *Exceptio infamiæ contra testem opposita an tollatur replicatione.*

9 *Iudæi & hæretici sunt nobis inimici, & odiosi ratione sectæ.*

a **Cum mulier.** a Siue maritus excipiat de adulterio vt dotem lucretur: siue criminaliter accuset, 1 lænocinij exceptione repellit.h.d.Not.ex fi.† quod ratio legis & mēs legis est idem, vt no.per Dy.extra.de reg.iu.c.fi. lib.vj. Opp.j. de adult.l.ij.§.si publico.Sol. post nomen rei receptum inter eos, 2 nō repellit vir exceptione lænocinij, vt ibi:ante sic, vt hic, †Opp. b replicatio b turpitudinis non tollit exceptionem turpitudinis. l.ij.C.de condict.ob cau.ibi, in pari turpitudinis causa melior est conditio possidentis.Sol.ibi agens illa cōdictione in ipso libello obiicit reo turpitudinem, reus excipit de pari causa turpitudinis, nec auditur actor replicans de pari cā turpitudinis: quia sic replicaret illud idem, quod posuit in actione: sed hic mulier fundauit intentionem suam ex cōtractu dotis, non ex turpi causa, vir excipiebat de turpitudine mulieris, mulier replicabat de turpitudine viri, de quo in actione nihil erat dictum. Opp.de doli exceptione. c c l.apud Celsum.§.Marcellus.Sol.qñ ille qui † excipit, certat de lu 3 cro, tunc exceptio tollitur per replicationem doli, vt hic, & l.viro.s.eo.secus si de damno certaret, vel vterque esset in pari causa, vt in contrario, secūdū Iac.de Are.& alios doc. Contra hoc vr. C. si mi.se ma.dix.l.fi.in prin.vbi minor petit se restitui, quod potest esse etiam propter lucrū, si ei obiiciatur, ꝙ se asseruit maiorē, & si dolo fecit, potest replicari per eum: quia ad hoc fuit inductus dolo aduersarij. Rñdeo, ꝯ exceptionem doli nō obiicitur replicatio doli, sed ostēditur dolum non fuisse. Si enim dolo me induxisti, vt me maiorem dicerem, aduersus te nullus dolus est cōmissus. Et d prædicta inducuntur d ad qōnem. Bannitus offendit † exbannitū, 4 offensus accusat, accusatus excipit de banno, quod nō debet audiri: qa est exbannitus, vnde non pōt opponere: an admittatur hæc replicatio? Iac de Are. dicit quod nō: quia exbannito datur defensio, nō autem alterius impugnatio.l.seruos. C. de accusationibus. Pro quo vr casus extra de exceptioni.c. dilecti, vbi dicit tex. magis proprie. Sed pro euidentiori intellectu huius qōnis, opp. 5 sic ꝯ Iac.de Aret. Bāniti † qui pñt impune offendi, perdunt omnia iura ciuitatis suæ.l.amissione.§.qui deficiunt.s.de cap.di.& no.per Iac.de Are.in l.ex facto.§.ex facto.j.ad Tre.& sic cum qlibet esset bannitus, statuta ciuitatis suæ non vindicabunt sibi locum in eis. Rñ. quia istud statutum, ꝙ possit impune offendi, non est in bñficio offendentis, sed fauore reipublicæ in odium banniti, vt l.j. C. qñ liceat, sine iudice se vindic. merito bannitus non vtitur aliquo beneficio ex forma statuti, sed dicit ꝙ talis actus in talē cōmissus non est delictum. ¶ Opp.ad idē fortius, nōne determinatio Iaco. de Are. est ꝯ solutionē q modo dedi, ꝙ qñ ille, qui excipit, certat de lucro, exceptio doli tollitur replicatione doli, vt hic: sed bannitus excipiēs excipit vt ipse nō teneat, & sic lucretur impunitatē de e licti, & sic per replicationem doli dēt repelli. Pone e clarius in ciue bānito, qui agit, excipitur ꝙ nō pōt, quia bānitus, & sic excipiēs certat de lucro, an poterit replicari ꝙ ipse est bānitus, Puto quod nō f & sic credo verū eē dictum Iac.de Are. Nā illud f ꝙ dr ꝙ exceptio doli qñ certat de lucro, repellit doli replicatione, est verū ad merita causæ qñ opponit exceptio doli, vt post litē contest. tunc tolleret replicatione ista exceptio. vt in c.ij.ex.de excep.& per hanc l.& l.viro.s.eo. Sed qñ circa personā certat, tunc nō est quærēdum g de lucro. ¶ Præterea g qñ op: ad psonā, non pōt replicari. Rō est: h qa qñ cito te h vt reum, statim facio te habilē reum, q cito ad iudiciū veneris per te & per aliū, sed tu nō approbas me vt actorem. Et ista sunt verba Inn.in c.cum inter.extra.de excep. pdicta vera, nisi actor esset familiaris, vel domesticus rei, vt ex.de acc.c.nulli. i & ibi per gl.& Inno. ¶ Quæro i de vna q. † q disputauit Iac.de Bu, 6 pone ꝙ statuto k cauetur, ꝙ relegatus non audiatur, nec in agen k do, nec in defendendo. Bannitus agit ꝯ bannitū. dicit ille tu non potes agere, dicit alter nec tu potes excipere, quid erit dicēdum, Iac.Butr.in sua disputatione determinauit finaliter ꝙ non potest excipere vetante statuto, & iudex de facto non potest supplere: & sic iudiciū non procedit. Sed videndum est an dictū statutum valeat.s.ꝙ nō audiat nec in agēdo, nec in defendendo, Certe non, qa leges debent esse iustæ.l.ij.s.de testib. & defensio est iuris naturalis, quod nō potest tolli.l.vt vim.s.de iust.& iu.& no.s.de pact.l.pactū.in gl.mag.& est tex.in c.pasto.versi, cæterū.in fi.de re iud.in cle. nec potes facere vt iudex te iniuste condemnet. Iō dic quod quæ l dam l est defensio voluntaria, vt qñ fit pclama, si quis vult talem defendere vel suscipere iudiciū in se, &c. tunc ista potest tolli per statutum. Sed defensio necessaria, per statutum non vr posse tolli. Et hoc tenet Inn.in d.c.cum inter. Modo ad propositū, bannitus excipiēs ꝯ bannitum pōt id facere cū sit necessaria defensio, & sic pcedit iudiciū. Sed dic, ꝙ forte hoc nō vr verū. Sicut.n.reo denegatū est excipere, ita denegatū est actori replicare. Vñ sicut videtur denegatū reo, ne excludat actionē, ita vr denegatum actori ne excludat exceptionem. Ergo qua rōne tu dicis quod pcedit actio quia deficit exceptio: eadē rōne dicas, ꝙ pcedit exceptio, quia replicatio deficit. Rñ. quòd nō deficit replicatio: quia non venit ad excludendū, sed ad detegēdum, ꝙ exceptio est nulla, seu excipiēs est inhabilis: sed certe (idem diceret reus in sua exceptione, quod venit ad declarandam inhabilitatem actoris.) Et si ī exceptione ɔsideratur aliud q declaratio, valet dicta oppositio, quæ sumit suum effectum a facto partis: eadem ratione & replicatio habet suū effectum ab oppositione partis, cum non posset iudex de facto supplere replicationē. Vnde videtur, ꝙ si iudex simul reperiat, quòd nec reus potest excipere, nec actor agere, quòd nō debeat plus cōcedere actori quàm reo, & sic nō præcedit iudicium. ¶ Quæro de m vna quæstione m quam disputauit Iac.But. Statutum † est, ꝙ solua 7 tur certa gabella de quolibet cōtractu alias ipso iure non valeat cōtractus. Emi vnum fundum cētum, tu vendidisti, non fuit soluta gabella ab aliqua partium, tu vindicabis a me dicens quòd ego non solui gabellam, & ego contra te excipio: quia tu non soluisti, potest ne hoc fieri? Breuiter ille doctor determinauit, quòd exceptio doli non tollitur replicatione doli, quando quilibet est in pari causa, vt hic, & in §.Mar. Sed quādo excipiens certat de lucro, replicans de damno, tunc secus. vt hic, & s.dictum est. Et ex hoc sequitur, si repeto a te fundum quem possides, ego certo de lucro, & tu excipiens de gabella non soluta, certas de dāno vitando: & sic non possum replicare, quòd nec tu soluisti. Sed vr in contrarium casus in l.fi.circa princ.C.de litig. Sed tenebam opi. quam tenuit ille. Nec ob. l.vlt.C.de litig. quia ibi ideo est: quia ille qui agit, non agit ad commodum suum, sed ad commodum alterius scilicet illius in cuius fraudem res est alienata. Prædicta sunt vera quā n do obiicitur inter actorem & reum. ¶ Quæro quid si o obii o ciatur inter partem & testem, an exceptio infamiæ † contra te p stem proposita tollatur replicatione, vt si dico, tu qui excipis, es si 8 militer infamis. Et glo. dicit in l.iij.§.i.Iul.s. de testib. quòd sic. Sed forte contrarium est verum. Nam infamis non potest obiicere infamiam alteri infami, etiam in is, quæ inuicem habent facere.l. in arenam.C.de inoffic.test. sed testis non facit aliquid principaliter parti: sed adhibetur vt faciat fidem iudici sed iudex propter infamiam partis non habet maiorem fidem testi viri & infami. Et ita dicit Inn.in simili in c.intelleximus. extra de adul. Sed ꝯ 9 hoc facit. C.de hrticis.l.quoniā. Sed respondeo, Iudæi † & hæretici sunt nobis inimici, & odiosi ratione sectæ, quod odium cessat inter eos. Sed infames, de quibus hic loquitur, sunt tales, quòd eis non dēt adhiberi fides ratione proprij delicti & propriæ malitiæ, quæ ita respicit alium infamen etiam eiusdem infamiæ, sicut non infamen: ideo eis non debet adhiberi fides.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Cum mulier. Vide Fran.Cre.sing.66.in 1.not.vide Barb.in cons.10.in 2.vo.

b ¶ Replicatio. Adde similem casum per Pet.de Anch.cons. 383. inc. retento ordine, vers. descendo ad quintum dubium. Et ad hoc dictum Bart. vide Fel.in c.dilecti filij.de excep. vbi sequitur Bart.hic, & vide Bart.in l.1.ff.de condic.ob turp.causam.

c ¶ Doli exceptione. Vide Alex.consil.59.ad fi.in 2.vol.

d ¶ Et prædicta inducuntur. Quia tunc iudex ex officio suo potest excipere licet pars priuetur iure excipiendi, nam quando quis priuatur iure excipiendi, carens actione potest agere, vt est glos.no.in c.cum ecclesiasticæ.de excep.tex.in l.qui habebat. §.fin. de manu. test.l.Iulianus.§.quantum.ad exhib.Bald.in l.2.ff.ne quis eum qui in ius voc. tamen iudex potest excipere, 2.quæst.c.alieni.& vide quod no.per Mod.in c. dilecti. quod bene no.& Inn.in c.intimauit.de testi.& Ant.in c.cum dilectus.de consuetu.

e ¶ Pone. Vide aliquid per Ang.Are.Insti.de excep.

f Barb. ¶ Nam illud. Et de materia vide Bald.in l.2.ff.ne quis eum qui in ius voc. & l.in arenam.C.de inoff.test.Ang.in authen.vt iu.sine quoquo suffi.§.itaque.Bart.in l.apud Celsum.§.Marcellus.de do.excep.do.Pet.de Anch.in c.intelleximus. de adul.Ant.& Mod.in c.dilecti.de excep.& ibi Inn.& idem in c.si quis presbyterorum.de reb.eccl. non alie. & limita istud dictum procedere quo ad episcopos, qui debēt habere sanctos cubicularios. Secus quo ad prælatos inferiores qui habent famulos. Ita no.dicit gl.& ibi Inn.in c. nulli. de accu.quod est notatu dignum.& vide no.in c.quærendum.c.sicut alij.c.ainæ.c.cum pastoralis.2.quæst.7.& vide Inn.in d.c.dilecti.vbi dicit idem in diuersis c.& in c.quia frustra. de vsur.& in c.in ciuitate.eo.tit. Idem dicit in c.cum olim.de censi. quòd quis improbat vnam legem, non potest eius executionem pro se inducere & vide Bal.in c.1.de ord.cog. vbi dat pulchram doctr. Vide Lud.Rom.consi.211.quando statutum dicit, non audiatur ciuiliter, nec criminaliter, vide ibi: quia pulchre loquitur.

g ¶ Præterea. Vide Cæp.cau.123 Fel.in c.præsentium.de testi.& in c.cum inter.versi. vide generaliter.de excep.

h ¶ Cito te. Et quòd citatus vt reus videatur habilitatus ad iudicium, adde, & vide late Fel. in c.cum inter.hic alleg.& vltra ibi dicta per ipsum, adde Pau.de Casti.in consi. 11. incip. tota disputatio.1.parte consiliorum antiquorum.

i Pom. ¶ Quæro. Vide Are.Insti.de exceptionibus in prin. Alex.consi.130.in 4.volum.vbi in similib.in versi.quæro vnam quæstionem quam disputauit Iac. de Butr. statutum est, &c. adde Barb.cons.43.in 1.vol. Ang.Are.Inst.de exceptio.in prin.

k ¶ Statuto. Si exbannitus non debet audiri: an iudex possit supplere. vide Ro.cons.214.

l Barb. ¶ Ideo dic quòd quædam. An defensio poterit tolli. vide Bald.pulchre loquentem in l.vt vim.de iust.& iur.& vide quæ no.suprà ea.l.

m ¶ De vna quæstione. Vide Pet.de Anch.consi.192.

n Poma. ¶ Et testem. Vide Fel.in c.de cætero.de testi.& in c.testimonium.in vlt.col.eo.titu.

o Barb. ¶ Quæro quid si. Et vide quæ dixi in c.testimonium.de testi.& pondera in l.seruos. ff.de accusatio.vbi seruus potest excipere contra accusatorem infamem, vt eum repellat: ergo ita poterit excipere contra testem, quia æquiparantur testis & accusator.& tu pondera, quia criminosus ipso facto est priuatus potestate testificandi. Ita probatur in c.testi.in versi.remoueri.de testi. Ita seruus ipso iure est priuatus, vt auth.de testim.in prin.& ibi gl. secundum Ang. ad quid ergo est opus quòd excipiatur: quia a iure est priuatus, Item seruus potest repellere accusatorem vt lenonem.l.seruos.infrà de accusatio.ergo ita potest repellere testē alias inhabilem. vide gloss.in c.notificamus.35.quæst.6. quæ dicit idem quod hic Bart.

p ¶ Et testem. Adde ibi quòd pro eius decisione est gloss.in c.testimonium.de testib. Et idem tenent Ang.Roma Bald.hic, & Bald.in c.domino guerram, in princ.ti.hic finitur lex, deinde consue reg.incipiunt. Spec.in tit.de testi.§.1.versic.quid si excommunicatus, & versi.quid si vnus de vniuersitate.& idem tenet Anto.de Butr.in d.c.testimonium.

LEX L.

Mævia. Maritus non tenetur de periculo nominis, si sibi culpa imputari nō potest.h.d. ¶ Op.j. de leg.ii.l.Caius. Sol.secundum Pet.hic tradidit instrumenta singulariter & expresse, alias in generali concessione non venirent instrumenta, vt ibi. ¶ Oppo.de l.si nomen.suprà de hære.vend.Solu.intelligas, quòd hoc nomen fuit datum simpliciter in dotem, secus si est æstimatum: quia tunc faceret emptionem, & periculum esset viri, vt l.cōtraria. a ¶ Opp.de l.promittendo.a §.si a debitore.suprà de iur.dot. Sol.Aut nomen datur in dotem, & habet locum distinctio præcedens, scilicet, Aut datur æstimatum, aut datur simpliciter. Si vero nomen non datur in dotem, sed delegatur b viro, tunc aut loquitur de periculo subsistentis inopiæ tempore delegationis, & distinguitur vtrum vir fuerit sciens vel ignorans, vt in d.§.si a debitore. Aut loquitur de periculo subsequentis inopiæ, & periculum est viri simpliciter, vt l.si pupilli.§.ij.infrà de solu.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Promittendo.Vi.de Alex.consi.10.in 2.vol.Rom.consi.46.

b Sed delegantur.Pau.de Cast.dicit quòd non videt rationem diuersitatis, præsupposito priuilegio l.iure succursum.§.fi.& l.si ex res.§.1.de iure dot.An autem eo ipso quòd trado tibi instrumentum videar tibi mandare, vide hic per Pau.de Castr.& an deponere, an remittere debitum? Et an eo ipso quòd trado instrumenta mea procu.ad causas, an videar ei mandare, quòd exerceat actiones, vide glo.in c.cotem.de offi.deleg.per Bar.in l.3.§.causa.de carbo.edi.per Cyn.in l.maritus.de quæstio.per Canc.in c.2.de solu.Sed pulchre vide per Roma.consi.446.

1 *Dotis titulus ex parte viri dicitur onerosus, ex parte mulieris lucratiuus.*
2 *Dolus autoris nocet habenti causam lucratiuam.*
3 *Exceptione qui repellitur, dicitur teneri ad non petendum.*
4 *Mulier renunciando iuri hypothecarum, sibi non præiudicat, si vir non habeat alia bona.*

§.Fundus. Si prædium æstimatum in dotē datū, sine culpa viri euincat, nō debet æstimatio mulieri, h.d.& subtilis §.est.Op.quòd dolus patris non noceat filiæ, vt l.apud Celsum.§.de autoris.de doli excep.Sol.gl.quòd hoc iō: quia filia hēt 1 cām lucratiuā non onerosam. Et not.hic.nam † licèt titulus dotis dicat ex cā onerosa, vt j.de act.& oblig.l.ex pmissione.tñ illud non intelligat ex parte viri, sed ex parte mulieris, pro qua dos datur, & sic dotē lucrat, & dr titulus lucratiuus.l.fin.§.j.j.quæ in frau.credi.& ita intelligitur ista gl.¶ Opp.C.de iure dot.l.auia.& s.de pac.l.rescriptum.§.ii pacto.& s.de euict.l.vindicantē.Gl.dicit intelligo istam fm illas.s.q sit in electione viri, vel agere de euictione ꝯ hæredes soceri, vel excipere ꝯ mulierem, vt hic. Quod non placet nostris doc.Nā constante matrimonio posset agere vir de euictione, sed eo soluto non.Ageret.n.ad cōmodū mulieris, sed ipsa nō posset agere, cum cām lucratiuā habeat, vt dictum est, ergo non pōt cōqueri.l.Aristo.de dona.nec alius ꝑ eo.Facit s. de cōd. ob cām.l.si donaturus.in fin.& sic tenebat Iaco.de Arc.& sic subauditio gl.non est bona.¶ Opp.dolus patris non dēt nocere filiæ, vt j.de Carb.edi.l.j.§.ij.Sol.vt no.in l.diui fratres.j.de iure pa.& per 2 Dy.in ca.non debet aliquis.ex.de reg.iur.lib.vj.† Sed quantum ad propositū, hic dolus patris nocet filiæ, sicut dol⁹ cuiuslibet extranei, a quo quis cām lucratiuam haberet.vt l.apud Celsum.§.de autoris.de doli exce.Quærit Dy.quid si constante matrimonio vir egit de euictione & obtinuit, an teneatur restituere mulieri? Et dicit q sic, vt s.de iur.dot.l.non solū.& l.quoties. Distinxi plene in l.prætor.§.i.de bon.aut.iudi.pos. Vltimo Iaco.de Arc.not.istum tex.qui dicit, ait enim ppea se non teneri.& exponit gl.s.de euic3 ctione. Vel dic.i.non repellitur exceptione. Et sic no.† q ille, q exceptione repellitur dicitur teneri ad non petendū, & facit l.si vn⁹.§.pactus ne peteret.s.de pact.& l.vbi pactum.C.de transactio. Et ꝑ hoc ipse inducit a ad quæstionē, † mulier pōt renunciare fm iura digestorū & codicis iuri hypothecarū.l.iubem⁹.& l.ēt.C.ad Velleianum. Sed fm iura Authenticorū mulier nō pt obligari pro viro, auth.si qua mulier.C.ad Vellcianū.Sed si renūtiat, obligatur ad non petendum pro viro, ergo vr q hoc nō valet, & hoc concedit Iac.de Are. q qn vir non habet bona, q talis renunciatio sibi nō præiudicet: quia per hoc non impeditur petere: secus si alia bona haberet quod tene mente. Idem tenet Dy.in l.si pignus.j.quæ in frau.cred.& Iac.de Belu.in Auth.vt immobilia ante nup.§.fin.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Inducit.Vide quod per hoc dicat Pau.de Castr.& Alex.in l.rogasti.§.fin.ff.si cer.pet.Rom.consi.150.& consi.287.

b ¶ Renunciare.Inquantum Alex.alleg.hic glos.in c.licèt mulieris.de iureiur.tu singulariter limita vt per Bald.consi.118.& 394.libr.3.Sed quid si mulier agat contra emptorem bonorum, & emptor excipiat quòd ipsa consensit, & ipsa replicet quòd illa erant vltima bona, cui incumbat onus probandi, an mulieri quòd alia non essent.pau.de Castr.dixit se respondisse sic de facto, quòd mulieri actrici neganti non esse in bonis, incūbat onus probandi.l.hoc iure.deverb.obli.Non ob.l.eum.de lege.suprà de proba.quia loquitur quando reus negabat ad fundandam intentionem suam, sed hic iste habet fundatam intentionem ex renunciatione mulieris secundum ipsum pau.de Castr.de qu ...hic formata per Bar.vide Bald.consi.363.veiu.pau.de Castr.consi.219.& per Rom.consi.187.vbi etiā dicit, quòd si maritus sit exul à ciuitate, vel tanquam bannitus & peruenerint pecuniæ sufficientes ad dotem ex bonis ipsius mariti ad mulierem, tanquam ad negotiorum gestricem quòd si sibi non consuluit pro dote, extinguitur hypotheca, ita quòd non potest agere cōtra bona mariti hac ratione: quia quando alius sui debitoris in negotia gerit, si solutionem pecuniæ ei usdem debitoris sui sibimet sine iusta causa facere tardat in culpa esse censetur. Quamobrem si de pecunia ipsa aliud obueniat, actionem competentem amittit, secundum ipsum, casus est vnicus & singularis. ff. de neg.gest.l.debitor. Et quòd renunciatio mulieris sibi non præiudicet, tenuit Fede.consi.141.

LEX LI.

1 *Mulier non alienat fundum dotalem, etiam viro volente.*

Si æstimatis rebus. Fūdus æstimatus tali æstimatione, q non facit emptionem: pōt alienari muliere volēte.h.d.Op.hæc lex vr etiam loqui in reb.mobilibus, q apparet dum dr.q vero nō extarēt. Nam immobilia nō pnt facilè non extare, sed mobilia indistinctè poterunt alienari a isto casu (fm ista tempora) vt no.s.eo.l.ij.sol. Fateor q poterūt alienari, sed soluto matr.poterunt per mulierem reuocari, vt l.in reb.C.de iure dotium.¶ Opp.hic innuit, q res dotales pnt alienari volente muliere. Nā talis æstimatio nō facit desinere rē esse dotalē.l.q si fundus.s.d fun.dot.& l.dotalem & l.si inter.C.de iure dotium.& sic est ꝯ.C.de rei vxo.actione.l.vni.§.& cum lex.& Inst.quib.alienare non licet.in prin.Soluūt quidā ex textu, q hic dicit, neque volente, &c.& subaudiūt maxīe.& istā tenet Dy.Alij dūt, q ista æstimatio, licèt nō faciat emptionē: facit tñ tm vt possit alienare volente muliere.l.fi.s.de pac.dota. Et istam tenet Pet.q est notandū. ¶ Op.in Auth.vt immobilia añ nup.do.§.prio posita C.ad Velleia.auth.siue a me.Gl.dicit, q ibi dos equiparat donationi pp nuptias quo ad cætera, non aūt quo ad pmittedū alienationem. Nō.n.hodie permittitur plusquā olī.¶ Quæro, dixim⁹ s.an vir possit alie1 nare volente muliere, † an mulier possit alienare fundū dotalē b volente viro.Iac.de Arc.dicit, q sic.per l.si pdiū. C.de iure dot.a ꝯ rio sensu.& ibi per Cy.ideo: quia ipse tenet q dos pōt solui mulieri ꝯstante matrimonio, vt dixi in l.ij.ī prin.s.e.Vñ eo ipso quod vir permittit mulieri vendere, vr sibi soluere. Sed certe illam opi. reprehendi in l.ij.s.eo.Ad l.si pdium.respondeo, q ibi non debet sumi arg.a contrario sensu: quia resultaret prauus intellectus.

ADDITIONES.

¶ Solutio.adde secus cōstante, vt per bal.in l.si prædium.in 1.col.C.de iure dot.per alexandrum consi.107.in 4.vol.

¶ an mulier.adde Rom.qui consuluit quod sic.consi.160.

LEX LII.

Aestimatæ. Seipsam summat. Quæro quod si añ matrimoniū res æstimatæ in dotē datæ deteriorē tur, cu⁹ piculo deteriorantur. Rñ.vt l.plerunq;.§.si añ.s.d.iur.dot.

ADDITIO.

¶ Æstimatæ. Bald.quem refert pau.de Cast.dicit hanc l.esse notan.propter mulieres rusticanas, quæ remanent viduæ cum vestibus & iocalibus factis a primis, & deinde ... bant secundo, & tradunt istas vestes, vel iocalia æstimata: & mariti dimittunt ipsis mulieribus, & efficiuntur deteriores vtendo, quod hæredes mariti non possunt illas restituere soluto matrimonio mulieribus licèt ipsæ illas deteriorauerint, quia æstimatio facit emptionem.

LEX LIII.

Maritus. Dos indebite reddita condicitur.h.d. prosequere hanc l.vt in gl.quæ bene dicit.

LEX LIIII.

1 *Filius dotem recipiendo tenetur insolidum pater vero tenetur de peculio.*
2 *Dotis in actione non interest an res data in dotem extet vel non.*
3 *Maritus qui habuit domum in dotem, & est conuentus, quando teneatur quatenus facere potest.*
4 *Mulier hodie potest vendicare a viro rem in dotem datam.*
5 *Filius familias tenetur de peculio inquantum facere potest.*
9 *Pater conuentus de peculio deducit æs alienum, & quod sibi & suis debetur.*
7 *Sententia lata contra filiūfamilias habet executionem contra ipsum factum sui iuris.*
8 *Filiusfamilias potest condemnari & executio fit in peculio, & etiam in personam*

Si filio. Primo ponit vnū dictū cōiter ī patre & filio. Secūdo in filiis tm & tollit tres dubitationes. Tertio in patre tm, & tollit vnū dubiū. Quarto ī filio tm, & tollit aliud dubiū. Secūda ibi, nec īterest. Tertia ibi. Atquin. Quarta ibi. At si cum ipo fi1 lio. Ex prima parte no.† q fili⁹ recipiēs dotē teneat īsolidū, pater vero de peculio, vt in l.si cum dotē.§.transgrediamur.s.eo. Op.de hac ca.l.vbi fili⁹ nō exigit īsolidū.Sol.tenet insolidū respectu substantię obl'onis, vt hic in prin.sed ꝯsiderata efficacia exactionis.ñ exigit nisi quatenus facere pt, vt ī seq.rñso. Venio ad ij.partē ex 2 qua † not.j.q nō interest, siue res extet, siue non. Cōtra.s.de pec.l.in bonæ fi.dei.s.cōmo.l.iij.§.si filio.Sol.Qñ ꝯuenit filius ñ interest.vt hic: secus qñ ꝯuenit pr vt in ꝯrio. Probat in l.si cum dotē §.fi.s.e. 3 Et istud facit in arg.† ad qō. Marius habuit in dotem domū: qrit, an sol.ma.debeat eā restituere si nil aliud hēat vel debeat ꝯdemnari quatenus facere pt, Dy.dicit hic in fin.quod hic vr casus, q dēat ꝯdenari quatenus facere pōt, dum dicit siue res extēt siue nō, q ē verū sine dubio, si marit⁹ ꝯueniret actione psonali, sed si actione in rē, tunc est dubiū, p l. Nesennius.§.pen.de re iudi.& Guli.tenet q qñ vir ꝯuenit reali nō hēt bñficium, vt nō exigat, nisi quaten⁹ facere pt: q ꝯuenit vt qlibet extrane⁹ possessor, ꝑ istā l. Nesennius. §.pe.Item no.ipse in l.q nomine.s.de ꝯd.ind.dixi in l.maritum.s.e. Pro hoc vr casus in l.etiā.§.licet.ver.Osilius.s.e.vbi, si dolo mariti res dotalis īterit, tenet insolidum: sed paria sunt, quē possidere, vel dolo desiisse possidere.ergo &c. Quid dicem⁹? Rñ.q si loquimur de alia re vxoris, q ad virum ꝑuenit, si ꝯueniat vir rei vindicatione, ꝑcedit opi.Guli.sine dubio: si vero loquitur ī re dotali, tunc fm illa tēpora mulier nō poterat vindicare: q a in eā n trāsibat dominiū, vt l.cū dotē (alias, si dotem) C.de iure dot. Dixi ī l.ii mora.s. 4 eo.gl.tenet in l.si filiofa.s.e.§.j.hodie vero † mulier pōt vindicare, ꝑ l.in reb.C.de iure do. Sed aduertendum est, q tunc oportet eam agere-

agere vt vxor.& de necessitate hoc hēt ī iudiciū deducere.ꝙ vxor fuerit,& sic nō agit vt q̄libet extraneus,& sic sustinendo Dy. hoc casu posset vir hēre bñficiū,ne exigatur vltra quàm facere possit: pro quo est hæc lex.Non obst.d.l.ēt.§.licèt.q̄a ibi pp dolū grauius 5 punitur,quàm si possideret.† No.ēt ex hac secunda parte ꝙ filiusfa.tenetur inquātū facere pōt de peculio.¶Opp.ſ.de pec.l.ſi q̄s cū filio. Sol. ibi ꝯueniebat alia actione q̄ de dote, ſm gl. ¶Venio 6 ad tertiā & quartā partē simul.Ex q̄b.no.ꝙ † q̄n pater cõuenitur de peculio,deducit æs alienū,& qđ sibi & suis debet.Sed q̄n ipse filius ꝯuenit,nihil deducit.Contra hoc opp.q̄a hoc nullius effectus ē.Nā pater statim cū videbit filiū cōdēnari,adimet sibi peculium, & sic mulier nihil ꝯsequet.l.q̄ Tuberonis.§.fi.cum l.seq.ſ.de pecu. Rñdet gl. ꝙ īmo ꝓficiet ad tria.Prīo: q̄a pōt patet ꝯueniri actione in factū q̄prius ñ poterat.Secundo:q̄a fili⁹ fact⁹ sui iuris, pote- 7 rit ex hac sñia ꝯueniri,nec exigētur aliæ ꝓbationes:qđ no.†quia sñia ꝯ filiūfa.hēt executionē paratam ꝯtra eūdē factum sui iuris. Tertio ꝓdest:dicit gl.q̄a currūt vsuræ centesimæ post quadrimestre tēpus,& hoc verū si pater adimat.Si aūt ñ adimeret,tūc fieret 8 executio in peculio.ita de h.d.gl.¶ † Ex hoc vltimo habes, ꝙ fili⁹ ꝯdēnat.Itē ꝙ executio fit,& sic ī peculio.Cõtra hoc op. ꝙ filius ꝯdēnetur,& exigatur insolidū,vt l.ſi dubitetur.§.filius.ī.de fideius. Sol.specialis casus est hic ꝙ fili⁹ non tenet vltra vires peculij.sim. in l.ſi filius.de iud.¶ Opp.ꝙ executio differri debeat in tēpus existētiæ sui iuris,vt l.ꝙ ſi minor.§.ſi seruus.& l.iij.§.sed vtrum. ibi & q̄dē,&c.& ibi.not.ſ.de min.Sol.Dico sustinendo gl.ꝙ executio ñ fit in ꝑsonam filij durāte patria ꝑtāte,vt ibi , sed in peculio sic , vt hic.Veritas est,ꝙ ēt in ꝑsona filij fit executio : qđ apparet:q̄a pōt cedere bonis,vt l.pen. C. qui bo.ced poſ.Non.n.necessaria filio cessio bonorū,nisi posset capi in ꝑsonā.Vñ præal.gl. non sunt veræ:& eas reprehēdit Richa. Malū.pōt ergo fieri executio durante patria potestate,& in personam,& in peculium , vt dictum est. ¶Oppo.quod pater qui tenetur de peculio teneatur vt fideiussor contractus,vt l.cum filius.in prin.de ver.obl.sed in fideiussorem ꝯtractus nō fit executio,vt plenè dixi in l.j.iud.sol.Ergo in patrem nō poterit fieri executio,qđ fieri pōt capiendo peculium.Quare Petr.dicit,quod fiet per modū executionis,sed agēdo citra patrē de peculio,qđ est ꝯtra istū tex.Nam tūc pater deduceret ꝙ sibi , & suis debetur.Dico ergo ꝙ pater non est solum fideiussor contractus,īmo est vt fideiussor iudicij,vt l.iij.§.scribit.de peculio. Ideo poterit in eum fieri executio,vt d.l.j.ī.iud.solu. Præterea, pater & filius tenentur eadem actione,vt l.iij.§.cui congruit.ſ.de pec.Item op.ad gl.ꝙ pater non possit adimere peculium,vt l.summa cū rōne.ſ.de pec.Sol.intellige ꝙ hic bona fide ademit. Et ita sentit la. de Are. Ad prædicta de executione fienda in peculio,facit.ſ.de noxalibus.l.& condēnatus , quæ lex habet glo.no. qualiter in peculio aduentitio fiet executio contra patrem.

LEX LV.

Maritus In exactione inquantum quis facere pōt,non fit deductio æris alieni,nisi in donatore.

LEX LVI.

Cum mulier Viro restituenti dotē debet a muliere caueri de indemnitate.h.d.

LEX LVII.

Si quis sic stipuletur. Stipulatio generalis refert ad oēm casum soluti matri. h. d. Op.in auth. de nup.§.sed ēt captiuitatis. Sol.hodie per captiuitatē nuptiæ non dissoluuntur.Op.ꝙ mors ciuilis non æquiparet naturali.l.ex ea parte.§.in insulam.ī.de verb.obl. Sol.vt ꝑ Dy.in l.ſi cū dotē.in prin.ſ.ſo.in l.Gallus.§.& qđ ſi tñ.de lib.& posth. ¶ Quæ a ro aliq̄s est stipulatus sibi dotē reddi in oēm casum restituendæ a dotis.Ista stip̄lo est generalior q̄ illa de qua hic dr̄:quia potest etiā euenire casus restōnis dotis constante matrimonio vt pp inopiā, b an tunc poterit repetere?Puto quod b non,quia propter inopiā non dr̄ dos vere restitui,cū remaneat vt deseruiat oneribus matrimonij:vt l.vbi.C.de iu.do.sed si esset alius casus restituendæ dotis vere,vt si vxor deberet separari a viro propter fornicationem viri secundum quod dicunt iura Canonica,tunc forte illi stipulatori competeret actio ex stipulatu.

ADDITIONES.

a ¶Reddi.Pau.de Cast dicit se semel defendisse vnam viduam,quæ se obligauerat in omnem casum restituendæ dotis pro dote nurus recepta a filio,cum filius esset effectus inops,& nurus ageret ad restōnē dotis,consuluit ipse ꝙ illo casu non erat fienda restitutio, sed consignatio.consi.126.Idem tenuit Pet.de Anch.consi 118.

b Pom.¶Puto quod.Adde quod per istam opi.consuluit Pau.de Cast.consi.126.sed consuluit Rom.consi.342.& vide de hac quæstio.per Pom.consi.110.

LEX LVIII.

1 *Actionem directam habens si consequitur vtilem illam non intentat.*
2 *Vsus fructus licèt cedi non possit,commoditas tamen vtendi ceditur,*
3 *Mulier si cedit in dotem vsumfructum fundi,qui erat viri,sed eius non durauit, ad hæredem mulieris non transit.*
4 *Locatio,vel venditio facta vno nummo quando valeat remissiue.*
Emphyteusis data in dotem viro,cui fuit refirmata per dominum soluto matrimonio,quomodo restituatur.

Vsufructu. Vsusfructus in dotem datus in re propria mulieris,sibi & hæredi restituitur facto diuortio:in re vero mariti, sibi duntaxat, in aliena vero commoditas ꝑcipiēdi fructus sibi & hr̄di dēt restitui.h.d.Diuidit in quinq; partes.Primo,ponit vnum dictū,in quo simpl'r dr̄, vsumfructū mulieri & hr̄dibus debere restitui.vsq; ibi, ꝙ an sit verū.Ibi scđa.in qua q̄d est dictū de hærede reuocat in dubium vsq; ibi,ſi cum haberet. Ibi tertia,in qua declarat, q̄n mulier dedit in dotē vsumfructum fundi qui erat mariti.vsq; ibi,ꝙ ſi fundi. Ibi quarta , in qua ponit aliud dictū,q̄n mulier dedit in dotem vsumfructū fundi,qui erat mulieris,& durauit eius,neque alienauit vsq; ibi,ſi vero alienata. Ibi quinta,in qua ꝓsequitur duo cõiter.ſ.q̄n dedit ī dotē vsumfructum fundi mulieris q̄ nō durauit eius,sed alienauit:vel si dedit in dotē vsumfructū fundi alieni,vsq; ad fi.Et ista vltima pars diuiditur in duas:quia prima loquit de restōne q̄ fit mulieri.Scđa de restitutione q̄ fit hæredi eius.Scđa ibi nā & finge.Et dubietas huius legis est spāliter in hac vltima parte:quia vsusfructus nō pōt cedi, & si cedat finit. l.ſi vsufructus.ſ.de vsusfru.& Insti.de vsufru.§.finit. Et ex hac diuisione habes casum in terminis clarum.gl.j.fuit additio,& ponit casum.& in quibusdā nō bñ dicit,vt ī.dicā.Recito ergo primo aliam glo.Opp.ego dixi diuidendo,ꝙ primo ponit vnū dictum simpl'r.Contra immo loquitur limitatiue in fundo q̄ non erat viri neq; vxoris.Sol.gl.ꝙ non apparet cuius erat fundus tp̄e dationis in dotē,& iō illud diuidit postea ī quatuor casus.Secunda pars nō hēt ꝯria.Venio ad tertiā partē,& opp.ei,qui est dñs, nō potest cedi vsusfructus , cū res sua nemini seruiat.l.vti frui.ī prin. ſ.ſi vsusfr.pet. Rñ.apud mulierē erat vsusfructus formalis:cū ꝯcedit viro dño proprietatis:dr̄ esse causalis:&cū restituit mulieri incipit de nouo esse vsusfructus formalis.Et vide gl.q̄ incipit,formalis, &c.q̄ bñ dicit,quòd statim ac est apud mulierē,mutatur de for 1 mali ī causalē.¶ Et hoc facit ad q̄onē,ſi habēs † actionē directā ꝯsequatur vtilē,an possit illā vtilē intentare,& dic ꝙ nō.argu. huius legis,& qđ dixi ī l.ij.C.de actio.& obl. ¶ Venio ad quartā partē,& opp.ſi mulier est domina sibi nō pt̄ restitui vsusfructus vt ꝑ alle.l.vti frui.Rñ.ꝙ in eā nō trāsfertur formalis sed incipit esse cau salis.¶ Venio ad quintā partem,& opp.vt ꝙ vsusfructus nō possit 2 cedi,vt Inst.de vsufr.§.finitur.Sol † dic ꝙ hic nō ceditur ei vsusfru a ctus sed cōmoditas a vtēdi & fruēdi.Ad qđ facit l. necessario. §. fi. de peri.& cōmo.rei vend.& hoc habes.ſ.de pact.l.ſi tibi.§.pactum. Opp.ꝙ sit alius modus restituēdi,ſ.ꝙ locet vel vēdat mulieri vno nūmo.vt l.ſi vsusfructus.ſ.de iur.do.Solu.fateor ꝙ illud remediū qđ hic deficit,suppletur per illā legē.Opp.ad fin.quòd non debeat restitui hr̄:quia vsusfructus morte finitur, vt l. corruptionē.C. de vsufr.Sol.ſi mulier fuisset vsufructuaria,fateor ꝙ hr̄dem nō transiret:sed hic maritus erat vsufructuarius,tñ q̄a hoc erat ꝯtēplatione mulieris ꝯmodū quod percipit debet restitui mulieri & hr̄di 3 eius.¶ † Quæro,qđ ſi mulier dedit in dotē vsumfructū fundi qui erat viri,sed eius non durauit:q̄a alienauit.Gl. prima magna dicit istū casum eē in tex.& esse idē sicut q̄n mulier dedit in dotē vsum fructum fundi sui quē alienauit,qđ non placet.Iste.n. casus nec in tex.est:nec esset vera decisio:q̄a si mulier dedit in dotē vsumfructum fundi:q̄ erat viri & ipsa mulier erat vsufructuaria, non fecit 3 fructuarium virum,vñ ad hæredem mulieris nihil transit,† vt hic in tertia parte legis.¶ Quæro,an valeat vēditio, vel locatio vno nū b mo b Cy.ponit in l.maritus.C.de proc.& Petr. hic. Gl.tangit in l.ſi quis ante.ī.de acq.poss.& ibi plene dixi. Vltimo ex hac l.collige distinctionem per te.¶ † Quæro extra glos.res emphyteuticæ fuerunt datæ viro in dotem & ei confirmatæ per dñm:qualiter restituantur sol.mati.cum nō possit fieri alienatio , nisi consentiente domino?Rñ.per remedia huius legis patietur vti frui re illa.Idem forte in rebus occasione dotis marito concessis in feudum.

ADDITIONES.

a ¶ Commoditas.Bald.consil.485.lib.4.dicit,quòd mulier dāto in dotem vsumfructum, dicitur alienare,sed in corpore matrimonij retinere.

b ¶ Vno nummo.V de Petr.de Anch.consi.vltim.Car.consi.4.de loca.& ibi quid si res est solita concedi per ecclesiam ad longum tempus vno nummo,an possit simpliciter concedi iudæo

LEX LIX.

Seruus dotalis. In rebus,quæ in alienum commodum gerūtur consilium est,illius voluntatē exquirere,vt gestor se a periculo gestionis exoneret.h.d. ¶Opp. quod istud remedium non sit necessarium,cum propter hæreditatem maritus non teneatur vxori.l.hinc quærit.§.pōt.ſ.de pecu. Solu.intelligas hic quando fuit cõsecutus contēplatione vxoris, & colligitur ex qualitate personæ relinquentis.l.sed si plures.§.in arrogato.de vulga.& pupil.substit.& C.de iure delibe.l.cum aliq̄s. vbi ex verbis colligitur.Item in dubio præsumitur secundū no.in l.aditio.de acq.hære.¶ Opp.extra gl.dos nō pōt restitui constante matri.C.ſi dos constāte matri.l.j.Sol.hic casus est specialis,quia per hoc conditio mulieris efficitur melior,& mariti efficitur deterior.l.ita cōstāte.ſ.de iure dot.dixi in l.quāuis.ſ.co.¶ Op.ex gl. de l.q̄ sic.ī.de sol.vbi qui sic soluit, vt statim recuperet,ñ transfert dominiū si cõmodū aliquod apud recipientē nō remanet:secus si apud recipientē remanet cõmodum,vt hic. Quæro, quid si mulier interrogata tacet?Rñdeo maritus non cogitur adire.l. ſi procuratorē.§.ſi ignorantes.versi.ſi hi.ſ.man.q̄a taciturnitas semper interpretatur ꝯ tacentē.l.de ætate.§.qui tacuit.ſ. de interro. actio. ¶ Quæro qđ si mulier est absens ideoque nō pōt sibi denunciari? Respon.vt ꝙ perinde est, ac si denunciatū esset.l.ſi ancillam.ī.pro

suo.& l.si fideiussor.§.j.š.mand.verius est ꝙ non vř denunclatum. Nam dicta iura loquuntur,ꝙ habeatur pro denunciato quantum ad exonerandū se,ne incidat in obligationem aliquā pp denūciationem nō factam:sed non habetur pro denunciato, vt liberetur ab obligatione,quæ iam incipit.l.si mandauero.§.j.š.manda. Ita in proposito maritus iam erat coactus vtiliter gerere negotia dotalia.l.pen.in prin.& l.fi.ỹ.e.& l.si constante.§.si maritus.supra eo.& ita absenti non præiudicabitur.Idem potest dici in societate.

LEX LX.

a **Filiæ.** Repudium fraudulentum a patri nō præiudicat.h.d.Pone casum in terminis ſm gl.& Dy.ꝙ pater dedit dotem pro filia emancipata,& stipulatus est in casum mortis tm̄.Oppo.ꝙ patri nullo mō cōpetat actio,cum est filia emancipata,vt C.de rei vxo.actio.§.extraneū.Sol.hic stipulatus est ĩ vnū casum.s.mortis. ¶ Opp.š.de iure dot.l.profectitia.Sol.intelligas eodē mō, ꝙ hic pater in vnū casum tm̄ stipulatus erat, vñ in alio cōpetebat actio filiæ & hæredibus eius.l.si cū dotē,in prin.š.eo. Facit š.e.l.ij.§. qđ in patris.¶ Opp.dolus tertij.s.viri non debet præiudicare mulieri vel eius hæredibus.l.& eleganter.in prin.š.de dolo.cuius cōtrarium hic dř.Sol.potes dicere ꝙ hæc mulier participauit dolum. Sed diuinare est,Vř enim ꝙ de iure communi actio dēř hr̄di mulieris,tñ quia viri dolo factū est,pater ꝯtra eū p̄t habere regressum 1 per vtilem actionē:&si vir nō esset soluendo,pater ageret ꝯtra hr̄des 2 mulieris ad quos peruenit ĩ subsidium.l.plane.la ij.§.qui rogatus.de lega.j.& l.fi.de eo per quē fac.erit.¶ Quærit gl. quid si filia esset in potestate?tunc gl.dicit,secus:quia filia non haberet hæredē in profectitiis.Idē not.š.e.l.nupta.§.j.& p Azonē in summa de iure dotium.Contrarium vř tenere gl.in l.si cum dotē. in prin.š. eo.quòd in dote,filiafamilias poterat habere hæredē ſm ista tēpora qñ actio ad eā solā pertineret.& ibi examinaui.¶ Quæro quo 1 b b probatur quòd vir ad hoc misisset repudiū vt patrē fraudaret? Respon.eo ipso quòd infirmam repudiauit,nam hic vř missum repudium vt pater fraudaretur. Tex.est extra.de renun.c.fi.lib.vj.& hoc vř etiā de mente huius legis.¶ Vltimo ista l.inducit in arg.ad quæstiones quas q̄siui supra e o.l.ij.§.item si voluntate.dic vt ibi. 2

ADDITIONES.

a ¶ Fraudulentum.Per hoc determinatur quòd si aliquis expectans beneficium per mortem,& aliquis habeat pingue beneficium quòd renunciauit consanguineis,aut amicis,ne pertineat ad expectantem,vel vt pertineat ad domum,si moriatur, renunciatio habetur pro non facta;& expectanti conceditur,& hodie est casus in cap. 2.de renuncia.lib.6. Si 1 autem non moreretur remaneret firma renunciatio:quia sibi soli renunciāti esset nociua, nec posset contrauenire:quia fundaret se in turpitudine sua.l.cum confitearis.C.de reuo. 2 dona.& vide Oldr.consi.324.

b Pomp.¶ Quomodo.Vide per Bar.consi.18.in 2.vol. 3

LEX LXI.

a **Si filia.** Expensas funeris a statim repetitur non expectata dilatione legali.h.d.No.ergo quod mulier debet sepeliri de dote.Concordantiæ sunt in gl. 1

ADDITIO.

a ¶ Expensas funeris.No.quod licèt maritus habeat dilationem legalem ad dotem restituendam,tamen debet facere expensas funeris:quia de ipsa dote est sepeliēda,& si ipse nō fecit sed alius,cui venit restituenda,ille statim potest , non expectata dilatione legali , à marito expensam petere.l.in eum.in fin.cum l.sequen.suprà de relig.Sic ergo loquitur ista l.quando cedebat lucro mariti,licèt quidam Moder. contrarium dicant , & male , contra istum tex. Nam quando non cedit lucro mariti, non tenetur maritus contribuere 2 expensis funeris secundum eos.Sed hoc nihil facit:quia verum est quod non tenebitur contribuere de suo:sed quousque dos est penes eum tenebitur facere expensas de ipsa dote,& ipsas postea in eam computare,vt iuribus supra allleg.

LEX LXII.

1 *Vir manumitit seruum dotalem etiam vxore inuita.*

2 *Restitutioni subiectæ res non possunt alienari.*

3 *Vxor qua actione repetit seruum dotalem per virum manumissum.*

Dotalem. Iurisconsultus tractat hic vnam materiam de seruo dotali manumisso,vsq; ad legem in his. Et primo loquitur qñ vir manumisit vxore ꝯdicente,vt hac lege dotalē.Secūdo qñ vir manumisit vxore volente animo donādi.l. qđ si vir.& l.sequēti.Tertio qñ vir manumisit vxore volente non aīo donādi.l.si vero negotium.vsq; ad finem, & bř hoc intendit, 2 Si vir manumittit vxore ꝯtradicente,restituit omnia.h.d.No.† ꝙ vir pōt manumittere seruū dotalem inuita muliere,vt hic,& l.seruum.ỹ.de manumis.Opp.seruus dotalis subiacet restitutioni, ergo nō valet manumissio.l.seruum qui sub conditione.ỹ.de manumis.C.ꝯmu.de lega.l.fi.§.pen.Soluit Iac.de Are.† ꝙ cōtrarium lo- 2 quitř qñ subiaceret restitutioni,ita ꝙ ipso iure non trāsferatur dominiū,qđ hic nō est.Ista est bona sol.ſm ista tēpora. vt dixi in l.si mora.š.eo.hodie nō procederet,per l.in rebus.C.de iure dotium. nisi diceres vt ỹ.dicā,Vel aliter ſm Iac.de Aret.ꝙ ꝯtraria loquuntur qñ res subiacent restitutioni,ita ꝙ adueniente conditione retroactū fingatur,qđ hic nō est:quod non placet: quia in legatis, conditionalibus nō fingitur retro,vt l.j.ad Sylla.& l.si mater.§. eādem.ỹ.de excep.rei iudi.Tene ergo primū. Nec obstat hodie l.in rebus. Nam cum dos detur eo proposito,vt perpetuo sit penes virum,vt l.ij.š.de iure dotiū.fauor libertatis facit, vt valeat perinde ac si maritus esset dominus irreuocabiliter.Opp.res dotales alienatæ,p̄nt reuocari in dotem.l.si æstimatis. š.e. Sol.Speciale est hic in libertate,quæ reuocari nō potest.¶ Opp.C.de his q̄ à ñ do. ma.l.j. Sol.hic maritus erat dñs,ibi manumittens non erat dñs. ¶ Opp. ꝙ etiam qñ a non dño manumittitur debeat restitui.l.in summa.§.pe.de cond.indeb.Sol.ibi dominiū fuit translatum ignoranter,hic sciēter.Sed ꝯtra hoc vř, ꝙ plus debet ſm hoc grauari vir,qui sciebat se teneri , quàm ille qui ignorabat. Solu. vt dixi š. hoc faciunt duo,s.fauor libertatis , & votum dotis , qđ est vt per- 3 petuo sit penes virum.¶ Quæro qua † actione ista mulier repetit:Gl.dicit,condictione sine causa vel ex cautione , si præstita est. Iac.de Aret.dicit,& melius ꝙ istud ius patronatus succedit in locum serui dotalis.l.dotalem.in fi.ỹ.de hæred. insti. & iō sicut seruum tenebatur restituere actione de dote,ita illud quod consequitur ex iure patronatus. Illud vero quod cōsequitur non vt patronus, restituet officio iudicis deseruienti actioni,q̄ descēdit ex illa æquitate:quia si seruus non fuisset manumissus , totum acquireretur mulieri. Et exponit sic istum text.restituere debet , scilicet mero iure per actionem de dote , cum istud iuspatronatus succedat in locum dominij sui serui,&quod sequitur,alteram vero portionē dotis iudicio,exponit,id est,propter æquitatē iudicij dotis,quod est bonæfidei,quod satis placet. Vlterius possumus dicere quòd ista mulier agit condictione ex l.Iulia.de maritan.ordi. de qua fit mentio ỹ.eod.l.si vero.§.dabit.& in l.si filius emācipatus.§.fi. infrà ad leg.Cor.de fal.& isto modo potest etiam intelligi.

LEX LXIII.

1 *Donatio rei,quæ est futura mea an valeat?*

2 *Dictio,quodammodo,quòd sit nota improprietatis.*

Quod si Vir. Si vir voluntate mulieris donātis,seruos dotales manumittit,de impositis operib. nil restituit.h.d.¶ Opp.ỹ.quarum rer.actio.non da.l.j.§.quæ onerādæ.Sol.intelligas,quod nō fuerūt operæ impositæ causa onerandæ libertatis.¶ Opp.ꝙ seruus dotalis:est viri.š. eo.l. seruus dotalis.ergo non pōt ei donari.l.vt proprias.C.de leg.Sol. Potes dicere †ꝙ consistit donatio rei meæ quæ est futura non mea.l.si rem meam.de ver.obl.& de leg.j.l.cætera.§.j.sed hoc non placet : quia ibi cōfertur in tempus,quo est futura,non mea, hic autem donatur cum mea est.Et ideo Iurisconsul. volens tollere hoc contrarium dicit,ꝙ non est propric donatio,sed quodāmodo videt donare in hoc ꝙ permittitur manumitti.Hæc enim dictio,† quodammodo,improprietatem denotat,vt l.si me in vacuam.ỹ. de acqui. pos.& l.ij.ỹ .rerum amota.& ỹ.de libe.& posth.l.in suis.

LEX LXV.

1 *Maritus si manumitit seruum vxore ignorante,an mulier habeatur pro contradicente.*

2 *Maritus qua actione teneatur pro seruo per ipsum manumisso.*

3 *Ambasiatores non tenentur reddere cōmuni,munus eis factum ab Imperatore.*

Si vero. Si maritus manumittit , vxore volente, eo animo vt eius negotium geratur,restituit omnia, quæ vt patronus ꝯsequitř,mulieri & eius hæredi:secus in eo qđ consequitur,vt quilibet.h.d.vsque ad §.de viro.¶† Quærit gl. quid si marit9 1 manumittit vxore ignorante:&dicit ꝙ vxor vř contradicere.Iac. de Are.dicit quod pp cōiunctionē p̄sonarū præsumitur ꝯsentire. l.si seruus.de dona.inter vir.&vxor.Sed certe illa loquitř in præsente & sciente:sed ignorās vř contradicere,etiam si sit cōiūcta persona.l.ij.§.fi.š.e.& l.in eo.§.deinde.š.de ritu nup.Sed si eēt præsens, &tacēs,an pp ꝯiūctionem p̄sonarū inducat ꝯsensus? Dixi plene in l.q̄ dotis.š.e.¶ † Quærit gl.qua actione repetit vxor illud a mari- 2 to.Rñdet,ꝙ actione mandati,vel neg.gest.Idem no.in l.proxima, & sic pertrāseūt doct.Mihi hoc displicuit:quia si hoc esset verum, dictū Iurisc.ỹ.ea.l.§.de viro.nō ꝓcederet,vt ibi dicam, Præterea, si manumitto seruū tua voluntate ex eo ꝙ sim patron9,nō teneor tibi ad aliquid,nec ex eo videor locupletior.vt l.naturalis.§.fi.de præscriptis verbis.& ibi not.& l.plane.la secunda.§.i.ỹ.d leg.j.Quia ergo maritus non tenebatur mādati,vel nego.gest.de iure cōi, iō prouidebat lex Iulia de maritan.ord.ꝙ maritus teneatur.ỹ.ead.l.§. dabit aūt,cōpetit ergo ꝯ virū condictio ex illa l.Iulia. d. §. dabit.& l.si filius.in fi.ỹ.de fal.Probatur in l.si postulauerit. §. fin. j.de adult. Posses dicere,quod istud est ꝯ legem dotalē.š.eo.vbi ad hoc cōpetit actio de dote.Rñdeo , ibi manumisit vxore ꝯtradicente, de iure cōi tenetur restituere quicquid consequitur.l. Titius.cū l.seq. suprà de actio.emp.& no.in d.l.naturalis.§.fi.de præscrip. ver.

a **§.Item quicquid.** a Summaui cū præcedēti.¶ Not.argumētum de tanquā,&inducit in ar. 2 per gl.ad qō.† de legatis,b Mediolanen.quibus fuit factum encenium ab Imperatore,vtrum debeant restituere cōi.Et vide gl.hic, b & š.de ꝓc.l.qui ꝓprio.§. ꝓcurator, vt in cæteris.& l.si plures.§.in arrogato.de vul.& pup.& per Cy.in l.manifestissimi. C.de fur.& per Guli.de Cu.in d.§.procurator vt in cæteris,&ibi dicit,ꝙ ambasiatores nullo mō dēnt restituere cōi,nisi expresse id fuerit eis datū,vt cōi redderēt.Et ꝓbař:qa donationes,q̄ fiūt ad Impatoř vñr fieri

ADDITIONES.

a Barb.¶ Item quicquid.Sed Cal.in c.postulastis,de conces.præb.distinguit,Aut personæ ambasiatorum erant notæ principi,& tunc sunt ambasiatorum , aut non erant notæ , & tunc secus.Aut dona erant condecentia personis ambasiatorum,puta dedit eis vestē , vel doctori librum,& tunc sunt ambasiatorum.Aut dedit castrum,&tunc videtur spectare ad ciuitatem,& sic erit ciuitatis:cum hac distinctione transit etiam ibidem Anto. & Flo.tenet opi.Bar.hic,quam videtur sequi Ioan.

Pom.¶ Vide quid per istum tex.dicat Old.consi.229.& consi.48.in fi.

b ¶ Ambasiatoribus.adde Bald.in terminis consi.57.1.vol.

fieri ɔtẽplatione ei⁹ cui datur, vt l. cum multa. C. de bo. q̃ lib. Ego ꝑ hoc induco l. diuus. ff. de bo. da. vbi patet ꝙ tales ambasiatores cõsueuerunt remunerari. Ad idem. C. publ. lætitiæ. l. j. lib. xij. Et ꝑ hoc est casus si bñ inspiciat. s. pro socio. l. socium qui in eo. in fi.

§. Dabit autem. Summaui cũ præcedenti. not. ex hoc §. ꝙ ad petenda ista quæ maritus cõsequitur vt patronus, inducta est ꝓuisio legis Iuliæ. & sic competit ɔdictio ista l. non actio mandati, vel neg. gest. vt suprà dixi & bñ.

1 *Lex prouidens aliquid contra ius commune, quãdo extendatur.*
2 *Statutum non disponens contra ius commune, extenditur ad casus similes.*
3 *Allegans causas absentiæ, non cauet de rato.*

§. De viro. Prouisio legis ɔ̃ ius cõe non extenditur vltra illud quod lex exprimit, licet eadem sit rõ. h. d. Opp. ꝙ dr̃ de viro debet extẽdi ad socerum. l. diuortio. §. interdũ. s. eo. cum eadẽ sit rõ, ergo idẽ ius dẽt cẽseri, vulg. l. illud ff. ad l. Aquil. cum si. Huius timore hic sunt duæ lecturæ in glo. ſm primã obstat cõtrarium. Sed rñdetur, ꝙ nõ est eadẽ æquitas in socero, quę est in viro, sed quare nõ est eadẽ, hic non dr̃. Vnde alij legunt ꝙ hic deẽ vtilis actio ɔ̃ socerũ, & eius hr̃des: & sic duæ negationes hic positæ faciunt vnã affirmationẽ, qđ est expresse ɔ̃ mẽtem huius legis.
1 Dic ergo vt intelligas. Qñ † lex prouidet aliquid ɔ̃ ius commune, illa lex non extenditur, nisi quatenus in ipsa exprimat, vt tex. dicit expresse in l. præcipimus. in fi. C. de appel. & s. de leg. l. quod verò. & l. ius singulare. Sed de iure cõi ɔ̃ eum qui manumittit voluntate alterius, nulla actio datur. l. naturalis. in fi. de præscrip. verb. sed per legem Iuliam fuit prouisum ɔ̃ virum, & ɔ̃ hæredes viri: de socero nil fuit additum, iõ ad eum nõ extenditur, vt hic. Sed si intelligeres vt gl. dicit in prin. isti⁹ legis & ĵ. l. proxima, s. ꝙ vir teneatur actione mandati, vel neg. gest. & sic de iure cõmuni: eadem ratione teneretur socer, & hr̃s soceri, cum scriptũ sit ꝙ qlibet, ad quẽ aliqd ꝑuenit ex mandato, teneat mãdati. l. ex mandato. s. mãda. & l. qui ꝓprio. §. ꝓcurator vt in cæteris, s. de pc. ¶ Contra prædicta facit quod no. in l. si constante. in prin. s. e. Dic vt ibi dixi. Et in hoc
2 apparet intellectus eius, cum dr̃ ꝙ † statuta nõ recipiũt interpretationẽ extensiuã: quia hoc verissimũ est in statutis, q̃ disponunt ɔ̃ ius cõe vt hic. Sed si statutũ esset qđ ɔ̃ ius cõe, non disponeret, traheret ad similes casus. l. de qb⁹. s. de legi. ¶ Quærit Dy. † an venies
3 ad allegandum causas absentiæ debeat cauere de rato? Et dicit ꝙ non: quia l. non cauetur, & est gl. in l. in eo. §. nemo. ĵ. de reg. iur.

1 *Obligatus ad certã quantitatem respectu certæ speciei dando speciem liberatur.*
2 *Verba quanta pecunia erit, arguũt obligatiõ ad quantitatẽ, & non ad speciem.*

1 §. Quod ait. Qñ quis † teneẽ ad quãtitatẽ, respectu certæ speciei, soluendo speciẽ liberaẽ. h. d. No.
2 † ꝙ ex istis verbis, quanta pecunia erit, vr̃ qs obligari ad quantitatẽ, nõ ad spẽm. ¶ Secundo not. qđ dixi in summario. Facit ĵ. de lega. j. l. si fundũ ꝑ fideicommiſ. §. j. & l. nemo. §. in l. Titiæ textores. in fi. & l. qdã testam. §. si tibi. ĵ. de leg. j. & ĵ. de doli exceptione. l. fideiussor euictionis. & sic habes casum, in quo aliud pro alio potest solui creditore inuito.

LEX LXVI.

Hæc actio. Quæro de qua actione loquaẽ Gl. dicit mandati, vel neg. gest. quod reprobaui s. l. proxima. in prin. & §. de viro. Vel dic vt gl. dicit condictione sine causa, vel ex cautione, vt s. eo. l. dotalem. Quod nõ placet: quia ibi loquitur de actione de dote, quæ datur demum sol. mat. Vñ gl. dicit tertio, ꝙ loquitur de actione de dote, & vir vergebat ad inopiam. Quod licèt in se sit verũ, tñ non est de mente legis. Dic ergo, quod loquitur de condictione legis Iuliæ, quæ datur contra maritum ad id quod consequitur a liberto, vt dixi s. eod. l. proxima.

LEX LXVII.

1 *Damnum datum ab inimicis quando dicatur casus fortuitus.*

a In iis rebus. Dãnum datum ab inimicis mariti, culpa mariti dari vr̃, iõ maritus teneẽ. h. d. Opponitur de l. incendium, C. si cer. pet. Sol. Hic excipit pecuniam: quia in ea
1 maritus tenetur de casu fortuito, vt ibi. ¶ † Quæro quid si aliquis habebat inimicos sine culpa sua, an teneaẽ de damno ab eis illato.
b Et vr̃ ꝙ sic. l. si merces. §. culpæ. s. loc. ꝙ tene mẽte. ¶ Contra hoc opponiẽ. s. cõmo. l. ad eos. & l. in reb. eo. & s. loca. l. sed & de dãno.
c & ĵ. de re iu. l. ɔtractus. vbi violẽtia enumeratur inter casus fortuitos. Solu. Dic ꝙ quando violẽtia adhibetur ɔ̃ te singulariter, ꝑ aliquã indignationẽ ɔ̃ te habitã, culpa tua: vel sine, tunc dr̃ damnũ datum tua culpa, d. §. culpæ. Si vero non ɔtẽplatione tui: quia sic fecisset cuicunque quẽ inuenisset: vt in deprædationibus, q̃ fiunt in strata, vel captura ciuitatis, tũc esset casus fortuitus, vt in ɔtrariis.

c *Pom. Violentia. Vide Rom. consi. 172.*

1 *Vestes quando non restituuntur vxori, an compensetur pretium quod est tunc, an quantum co sistiebat ab initio.*
2 *Vestes datæ vxori per virum, quando sint vxoris, vel restitui debeant hæredi viri.*
3 *Victus appellatione venit vestis.*
4 *Dominus quando possit accipere vestes famulo recedenti.*

§. Seruis vxoris. Facto diuortio, maritus vestimenta data seruis dotalib. recuperat qualia sunt, alias cõpensat in dotẽ. h. d. ¶ Opp. s. de in rẽ verso. l. iij. §. proinde. & l. si res. in prin. Gl. soluit ꝙ hic maritus dedit vestimenta vltra q̃ esset necesse, & ſm hoc loquitur hic siue erant dotales, siue nõ. Sed Iac. de Are. legit, quòd loquitur in seruis, qui erãt ꝓprie mulieris. Ad ɔtrariũ dicit, ꝙ maritus vtebaẽ istis seruis, & iõ cõpẽsanẽ vestimẽta cũ seruitio. ¶ Opp. C. de rei vxo. actio. §. sed nec ob impẽsas. Gl. soluit. Dixi in l. ẽt. §. j. s. eo. ¶ Sed opp. ꝙ hęc cõpẽsatio non habebat locũ, cũ ex altera parte debeant species. s. vestimẽta. Sol. Quando vestimenta dantur, quæ ɔsumunẽ vsu, perinde est, ac si dareẽ pecunia, vt hic. & s. de vsuf. earũ rerum quæ vsu cõsũ. per
1 totũ. Quæro, † vestimenta nõ restituuntur, vtrũ cõpẽsetur pretiũ qđ est tunc: an quantũ constitit ab initio? Tex. hic non aperit, puto ꝙ tm̃ pretium quantũ est tũc: nec põt ei imputari cur vestimenta nõ restituat: Est. n. iusta cã non restituendi: ne nudus remaneat. argũ. l. si domus. §. qui ɔfitetur. ĵ. de leg. j. & l. fin. si fænerator. s. qđ
a metus cã. Item quæro a extra † glo. quid de vestimentis quæ vir
2 dat vxori, & postea moritur, an debeãt esse vxoris, an hæredis mariti? In hoc reperio tres opi. Pr̃ia qđ vxor lucraẽ, quasi vir videatur donasse, & donatio morte confirmaẽ, vt l. cũ hic status. §. j. s. de do. inter vir. & vxor. l. si filii. C. de do. inter vir. & vxo. & C. fa. er. l. filiæ. Scđa opi. fuit Dyni, q dicit quòd istę vestes ñ vñr donari: quia maritus teneẽ alere vxorẽ. l. si cũ dotem. §. sin aũt in sæuissimo. s. e.
3 & l. qđ si nulla. de religio. & sump. fune. sed † appellatione victus ɔtinenẽ vestimenta, vt l. verbo victus. de ver. sig. & l. legatis. de alim. & ciba. leg. Cũm ergo necesse habeat dare vestimenta, nõ vñr donata: quia nemo in necessitatib. liberalis existit, l. in rem legatã. ĵ. de adimẽ. leg. Pro hoc vr̃ casus in l. mortis suæ cã. s. de do. inter vir. & vxor. Certe ex hoc dicto Dyn. sequitur, ꝙ vestes q̃ sunt ad vsum quotidianum nõ vñr donatæ, sed dẽnt esse hr̃dis viri. Sed vestes festiuæ, & ꝓtiosę vñr donatæ: quia eas spõte maritus sibi dedit, & sic
b sunt mulieris, q̃ opinio manifeste cõtinet iniqtatẽ. Tertia opi. b ẽ, ꝙ vestes quotidianę quas maritus tenetur dare vxori, statĩ efficiũẽ vxoris, l. ex annuo. ĩ prin. de don. inter vir. & vxo. & sic sine dubio ꝑtinent ad hr̃des mulieris. Vestes vero ꝓtiosę nõ efficiunẽ mulieris, nec vir vr̃ dare aĩo donandi, sed ꝑꝑ seipsum facit vt vxor eius magis ornata vadat, vt l. mortis suæ cã. in prin. de do. inter vir. & vxor. Et h. d. gl. ĵ. ad Falc. l. si vsusfructus. Et hoc vr̃ velle lex, quòd talia ornamenta ñ sunt vxoris nisi expresse legarenẽ, vt l. ornamẽtorũ. de ali. & ciba. leg. l. legatũ. cum l. seq. ĵ. de leg. iij. Et hoc mihi
c placet, & pluries c ɔsului. s. vt vestes quotidianæ sint vxoris, prætiosæ & festiuę sint hr̃dis viri. Nõ obstat l. cũ hic status. §. j. quia ibi constat, ꝙ dedit aĩo donãdi, hic ñ, vt dixi. Non obstat l. filia. C. fa. er. qa aliud in filia quàm in vxore: qa ĩ ea nõ ẽ illa rõ, q̃ est in vxore, vt s. dixi. Nõ obstat l. filij. C. đ do. iter vir. & vxo. qa rñdeẽ vt ibi no.
4 ¶ Vltimo † gl. inducit hũc §. ĩ arg. ɔ̃ seruiẽtes & pedisequas q̃ recedũt, vt tunc dñs possit eis accipere vestes. Dic vt in gl. q̃ incipit, hoc vr̃ corrigi. qđ no. Vñ dic, ꝙ qdã sunt vestimenta q̃ danẽ seruis nõ vt sint ipsorũ sed vt his vtaẽ certo tẽpore, cũ seruiũt dño in mẽsa, & nõ aliter. Aliter est vestis, q̃ daẽ seruo vt ea vtatur, & ad suum vsum ɔsumat. Istã distinctionẽ ponit tex. in l. đ vestimẽtũ. s. đ pec. vñ p̃io casu, vestis vr̃ dari, vt spẽs. scđo casu, vestis vr̃ dari, vt qtitas. l. sed & si qd. §. & si vestimẽtorũ. s. de vsuf. & đ vsuf. earũ rerum q̃ vsu ɔsumũtur. l. si tibi. Isto ergo casu, qñ vestis daẽ vt pecunia sic dicas. Aut famulus recedit ex tali cã, ex qua sibi insolidum satisfieri debet: quia absq; culpa sui, & culpa dñi, & tunc absq; dubio non põt retineri vestis. Sed si ñ dẽt sibi fieri integra solutio ſm distinctionẽ positã in l. si vno. §. itẽ cũ qdã. s. loca. tũc nõ debẽt ei auferri vestimenta, si vult dño restituere quantitatem, vt hoc §. s. dixi. Sed si quantitatem non vult restituere, ɔsuetudo inducit vt possint eius vestimẽta reaccipi. Rõ ẽ: qa cõmuniter isti serui sunt suspecti & fugitiui, arg. l. ait ꝑtor. §. si debitorem. ĵ. de his quæ in fraud. cred. Sed si nõ essent suspecti, nõ video de iure ꝙ possint eis auferri vestimẽta: & quia ꝑꝑ debitũ pecuniæ qs posset spoliare reũ, & sibiipsi ius dicere, licèt cõtrariũ de ɔsuetudine obseruetur. Nec obstat iste §. quia hic isti, qbus vestes erãt datæ, erant serui & sic vestimenta ñ erant sua effecta: nos loquimur in seruis liberis. Præterea, nec hic dr̃ quòd dñs spoliet eos sua autoritate, immo magis innuit ɔ̃riũ:

ADDITIONES.

a Barb. ¶ In his rebus. Vide Bar. consi. incip. Bar. de Tuder. ad quod alleg. istam legem. & vide gl. & Innoc. in c. sicut dignum. extra de homi.
pom. ¶ Vide ale. consi. 20. in fi. in 5. vol.
b ¶ Tene mẽti. adde, quod Bal. secundum Cy. tenet contrarium, quia esset nimis inhumanum: quia nulla ratio dictat, quod si habes rem conductã, & aliquis ponat incẽdium absq; tui culpa: quia habet te odio, quod tu tenearis, arg. l. sed & dãno. suprà loca. pau. de Ca. distinguit, quod aut potuisti prouidere, quia ille fuit minatus hoc facere, & non adhibuisti diligentiam, nec mihi significasti, & potest procedere dictum Bart. alias dictum Cy. & Bal. Et de hoc vide Bar. in l. cotem. §. qui maximos. de publ. Spec. in tit. de iniur. & dam. da. §. sequitur. versi. sed pone inimicus. Raph. in l. si Stichus certo. de ver. ob. bal. in l. falsus. infrà de fur. Bar. in l. creditor. infrà de sol. vbi dicit quod damnum datũ a prædone dicitur casus fortuitus. Et vide per Bald. consil. 159. & 227. lib. 2. an damnum ꝙ passus est socius ob inimicitiam socij, vel partialitatis, tangat socium.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Item quæro. Vide Alex. consi. 42. incip. In causa & lite vertente. in 1. colum. in 5. volu. Rom. consi. 146. Feli. in c. super ea. lib. 2. de test. Barb. consi. 49. Ro. consil. 172. & consi. 254. Card. consi. 44.
b parif. ¶ Vide Ang. consi. 134. in c. Quidam nomine Mattheus. Quid autem sit in dotalibus & ornamentis, vide Ang. consi. 329. vide Ale. consi. 42. volu. 1. Roma. consil. 146. incip. ista quæstio. vbi de omnibus istis.
Barb. ¶ Tertia opi. Et vide Rom. consi. 251. de vestibus, quas vxor apportat ad domum viri ad vsum quotidianum.
c Parif. ¶ Vide Alex. consi. 48. incip. In causa & lite vertente. vol. 5.
d pom. ¶ pluries. Vide Alex. consi. 21. in vlt. col. in 4. vol. & consi. 42. in i. vol.
e ¶ Adde, quod cõmuniter doct. transeunt cum opin. Bar. tam legendo q̃ cõsulendo. vt ipse

Bar.consuluit consi.incip.Quod de vestimentis.Angel.consi.329.incip.Nicoletus de Tartagnis, qui fuit pater aui domini Alexandri,vt ipse refert, & consuluit Pau. de Castro consi.184.Pet.de Anch.consi.181.vbi refert ita consuluisse quendam dominum Ioannem de Caramonte,solennem virum,dominus Card. consi.14.Idem consuluit Roman.consil.146.in quo consilio tenet,quòd licèt donatio facta sponte per verba de præsenti non valeat,vt per Bal.in authen.ex testamen.tamen si illa sponsa non erat viripotens, quòd donatio tenet,per causam singularem in l.antep. suprà de don.inter vir.& vxor. Tenet etiam quòd annuli,qui dantur vel mittuntur per sponsum sponsæ,dicantur donati,& valeat donatio:quia donatio facta per sponsum sponsæ,eorum,quæ necessaria sunt ad contrahendum matrimonium,valida est,vt est casus suprà de dona.inter vir.& vxo. l. si quis pro vxore.in ver.de contrahendo matrimonio.& in versi,necessarij oneribus.Sed annulli,vt patet de consuetudine hodierna,licèt non de iure communi,vt patet in capitulo illud.extra,de præsump.sunt necessarij pro matrimonio contrahendo, igitur,&c. Card,tamen allegato consi.aliter loquitur.Dicit etiam in d,consi. apud eum fore dubium id qđ Bart.dicit in §.nec castrense.scilicet quòd si famulus spõsi dicat, sponsus donat tibi hoc, quòd non est inducta donatio,sed subintelligitur ad vsum tãtum:quia impropriatur verbum illud,secundum subiectam materiam.l.si vno.in princ.ff.loca.quia dicit Rom.non videtur verum,ex quo verbum illud,donat,simpliciter prolatum est & generaliter,merito contra sponsum interpretandum potius,quàm contra sponsam.l.veteribus. suprà de pact.Sibi enim imputari debet si ita generali sermone vsus est.l.fin.C.de dotis promis. Item ex quo simpliciter fuit donatum,non subintelligitur illa clausula, quo ad vsum, etiam si sponsus hoc in mente habuerit.l. si repetendi.C.de condi. ob cau.Item quia in hac donatione facta sponsæ solum hic tacite hoc intelligitur scilicet si matrimonium secutum fuerit,& per sponsam non steterit, ergo non debet intelligi hic quo ad vsum. Si enim Imperator illam voluisset subintelligi,illam expressisset,quemadmodum & alia.C. de cadu,tollen.l.1.§.sin autem ad deficientis,& c.ad audientiam. de decim.Vnde dicit ipse.Aut præcedit aliqua donatio per sponsam, facta sponso, & tunc transmissio facta per maritum ornamentorum,intelligitur facta causa remunerandi,& donatio inducetur.l. si vero non remunerandi.§.Papinia.suprà,man.quæ donatio valida est:quia reciproca,vt suprà,de donatio.inter vir.& vxo.l.quod autem.§.si vir.Aut nulla donatio facta per sponsam præcedit,& tunc aut ornamenta sunt paruæ æstimationis,aut magnæ. Primo casu donata præsumuntur:secundo non,arg.iur.s̃.alleg.Tenuit etiam in d.consi.quod vestiũ donatio facta per maritum vxori,valeat in vita,quemadmodum valet donatio per vxorẽ facta viro causa honoris.l.nuper.& l.quod adipiscẽdæ.suprà de donatio.inter vir.& vxor. ex paritate rationis.An autem in casu earum vestium vel ornamentorum,quæ præsumũtur donata,si vxor moriatur:& cum illis sepeliatur,maritus teneatur hæredibus mulieris restituere æstimationem,& cui incumbat onus probandi illas extare, vide eundem Rom.cons.254. An res donatæ per cõsanguineos viri vxoris sint viri vel vxoris,adde Bal. cons.215.lib.4.

§.Filiusfamilias. Voluntas de soluẽdo patri,non impedit filiæ ius consolidationis mortuo patre in ea parte,quæ soluta non est.h.d.Concor.s̃.e.l.si marito.§. si voluntate.Iste §.allegatur pro casu,quòd quando pater stipulatur dotem reddi sibi,ius consolidationis in filia extinguitur, per hoc quod tex.hic dicit, nec promissa nouandi animo, &c. quod plene examinaui in l.post dotem.suprà eod.

1 *Pacto conuento si dati sunt floreni æstimati,vt reddantur sub eadem æstimatione, quòd licet florenus sit deterioratus, tamen debent reddi sub æstimatione facta tempore traditionis.*

§.Mancipia. Si ad maritum spectat periculum ancillarũ, ad eum spectat partus earum. h. d. Facit ad 1 † quæstionem.Dedisti mihi centum libras in florenis,hoc pacto, vt ibi reddantur in florenis sub eadem æstimatione. Quæro quid importat istud pactum?Et ista lex est in arg. quòd si florenus est factus deterior, debeam tibi supplere:sed hic loquitur in mancipiis, quæ possunt crescere & decrescere in bonitate intrinseca. Plus enim valet seruus iuuenis, quàm antiquus:& sanus, quàm infirmus: quod in florenis non cadit.Nam eiusdem bonitatis intrinsecæ est semper,licet eorum æstimatio varietur:& ideo importat, vt semper floreni tanti æstimẽtur,quanti a æstimati sunt tempore traditionis,vt dixi in l.Paulus.infrà de sol.

ADDITIO.

a Æstimati.¶ adde quod consuluit Bal.cons.423.1.vol.& cons.339. eod.vol.Quid autem in sententia,an debeat inspici valor tempore sententiæ,an tempore solutionis.vide Old. cons.13.Quid autem si testator dicat,lego ducentas libras pro anima mea : nec apparet de qua moneta,& testator viuat per decem annos post,an debeat fieri solutio secundum quòd currebat moneta tempore testamenti,vel tempore mortis? Oldra. consuluit quòd tempore testamenti,cons.31.cuius contrarium consuluit Roman.cons.123. alleg.tex. in l. cum certum.vers.precium præsentis.infrà,de auro & arg.leg.& Spec.ita tenere.Quid autem in rescriptis? vide Old.cons.167.& Roma.prædicto cons. Quid autem in constitutionibus & statutis,an solutio sit fienda de antiquis vel de vsualibus nummis.Old.cons.250. tenuit,quòd solutio sit fienda de moneta quæ currebat tempore constitutionis. Idẽ abb. cons.56.lib.2.Sed Roma,tenet in contrarium in alleg.cons.quòd in vltimis voluntatibus, statutis,constitutionibus,rescriptis,debeat fieri solutio de vsuali,per dictum text. quem dicit fuisse incognitum Oldr.

§.Mulier Si maritus per errorem promisit plus debito, non potest exigi vltra debitum.h.d. Oppo.de l.si diuortio.infrà,de verb.oblig. Solu.ibi maritus promisit scienter, hic ignoranter. ¶ Quæro quid si ducenda promissa essent in dotem,an post promissionem teneretur insolidum, an inquantum facere potest?quod videtur in l.iij.suprà de constit.pecun. In contrarium quòd insolidum.l.eum qui.§.si mulier. suprà, de iureiur. gloss.non soluit.Tu dic considerando esse verba promissionis, vt not.in l.si prior.suprà, eodem.

1 *Mulier,an videatur omnia eius bona in dotem dedisse remissiuè.*
2 *Matrimonio vltimo contracto cum concubina an filij antea nati legitimentur.*

§.Vxor. a Dos primi matrimonij videtur in sequenti matrimonio repetita, licèt matrimonium tertij in medio interueniret. b h.d. Facit ad quæstionem quam disputaui de muliere † habente magnum patrimonium c quæ assumpsit virum, & passa est eum possidere illa bona, nulla facta constitutione dotis,an videantur omnia bona in dotem data? Et hic facit in argumentum, quòd sic:quod dic vt dixi in quæstione vij.quæ incipit mulier habens.Secundo facit † ad quæstionem,quam disputauit Richar.Malum.Videlicet,quod per matrimoniũ vltimo contractum cum concubina,filij ante nati legitimentur licèt matrimonium alterius medio tempore interuenerit.Qđ tangit Iacob.de Aret.in l.cum decem mihi.§.ij.ĩ.de solut.& ibi dixi.de hoc nota bene istum §.

ADDITIONES.

a Barb.¶Vxor.Allegat istum.§.Barto. in consi.52.incip. P.nupsit.quòd si mulier alienauit cum viro fundum dotalem,quòd potest dimidium pretiũ petere ab hæredibus viri,actione de dote:quia non videtur donare,& succedit in locum dotis,vide ibi.

b Roma.¶ Interuenerit. Vide Roma.consi.44.

c Patrimonium.Adde Bald.cons.98.2.vol.Quid autem si sit minor.12.anno.& vir ministrauit patrimonium,tam ipsa existente minore,quàm facta maiore,& carnali copula matrimonio consummato,deinde etiam sit facta æstimatio patrimonij inter generum,& socerum non tamen habita mentione dotis,& sit statutum quòd decedente vxore in matrimonio vir lucretur dotem,vel dimidiam,an hoc vir lucrabitur,vide Roma. consilio 314. Quid si sit statutum,quòd omnia bona præsumantur in dotem data,nisi fuerit bis constituta,vt est Paduæ,& mulier quæ primo nupsit assignata dote,nubat secundo alia dote nõ constituta,an vigore statuti præsumatur omnia bona dedisse in dotem,an vero dos data primo dicatur constituta secundo,vide Pau.de Castro consi.284. Et quid si sit mulier 15. annor.nubens simpliciter,an statutum illam comprehendat,vide Anch.consi. 93.

1 *Maritus si fuit confessus se habuisse dotem,quam promisit restituere, & statim dicta confessione non obstante,pater vel extraneus promisit dotem,an soluto matrimonio hæredes viri debeant dotem restituere,vel liberetur cedendo actionem.*

§.Si Vir. a Dos acceptilata potest repeti,sicut dos data.hoc dicit.¶ Oppo.suprà,eodem l.si marito.§.j.& s̃. de pac.dota.l.fin.in fin.Solutio.Ibi pacto,hic acceptilatione:quę vim solutionis habet.Et hoc est vtile b ad † quæstionem occurrẽtem sæpe de facto. Maritus est confessus se habuisse dotem integram, quam promisit restituere:& statim non obstante dicta confessione & promissione,pater vel extraneus dans dotem promisit tantum marito illam dotem soluere,quæritur an soluto matri.hæredes viri debeant restituere dotem,an liberentur cedendo actionem contra hęredes soceri,vel alterius promittentis?Quod videtur,vt l.si socer.§.Lucius.s̃. eod.in contrarium, quod post quàm fuit confessus se habuisse,videtur sibi solutum,vt hic, & s̃.de iure do.l.vir ab eo.& l.dotem. quod sine dubio c verũ esset in extraneo promittẽte:sed in patre est dubium, propter glo. quæ est in d.l. dotem,quæ in patre hoc non tenet:nam illa verba quibus confessus est se habuisse,& recepisse,videntur emanare spe futuræ numerationis, vt patet ex sequenti promissione:vnde illa verba ab initio,non inducunt obligationem efficacem.Vel possumus dicere,quod non fuit facta prima promissio spe futuræ numerationis,sed spe futurę promissionis.Pro illa enim futura promissione fuit iste confessus se habuisse dotem: vnde illud nomen tantum æstimasse videtur.Facit C.de rescin.ven.l.pretij causa. Videtur enim in solutum accepisse illud nomen,& sic periculum est ipsius viri, c vt dixi in l.Mæuia.in prin.s̃.eod.&hoc videtur tenere Iacob. de Aret.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Si vir.Vide Angel.in §.mulier.suprà eodem.& ibi Bald. Angel.in consilio 116. vbi consuluit contra Barto.& vide Bald. in l.legem.C. de pact.Et in l.si voluntate.C. de dot.promissio.& in l.pollicitatione.C.don.ante nupt.& in l.ab Anastasio.C. manda.& l.si absentis.C.si certum peta.consulo nunc Senis contra Barto.& vide Barto.in consilio incipien.statuto cauetur quòd mulier.& ibi etiam allegat Iacob. de Aret.quòd statutum loquens de lucro dotis,habet locum in dote promissa.Et vide Barto.in consi.257.vbi consuluit de eo qui confessus est recepisse dotem,& incontinenti socer promisit sibi soluere, incipit illud consi.statuto cauetur,quòd si mulier.

b Pom.¶Vtile.Vide Alexand.cons.36.in 1.col.in 2.vol.& vide Pau.consi.73.in 2.vol.& cõs. 65.ad fin.eod.vol.& Barb.cons.19.in 2.vol.

Paris.¶ Vide ad hanc quæstio.omnino Angel.consil.145.incipien.gener à socero.vbi ponit quid iuris,si maritus legauit vxori dotem,hoc casu,an valeat legatum,& dicit Com. consi.160.ante fin.quòd multoties quis confitetur se recepisse quod non recepit, sed postea loco illius confessionis fit promissio ex alia causa,pura depositi,mutui,& similium,vt per doct.& Bart.hic,&ex facto sequenti declaratur præcedens. Vide Com.cõsi.178.incip. thesaurarius.post prin.Vide Bal.hic &Roma.consi.445.Bald.in l.si absentis.ff.si cert.peta. sed quòd in iure talis confessio censeatur facta sub spe futuræ promissionis non numerationis,vide omnino Alexand.cons.148.vol.5.col.pen. volum.2. vbi reprobat Bald.hic, & alios idem tenentes:tamen opinionem istorum late defendit Barto. consilio 18. vol.2. Ideo bene considera. Item quòd in istis sufficiant probationes per indicia, vide Pau. consi.280.& 333.& late Fel.in c.pastoralis.de rescrip.& Ias.in l leges.C.de pact.&Abb.cõs. 33.vol.2.

c ¶ Ipsius viri. Adde quod hoc sequitur Pau.de Castro & Bald.saluo quòd Bald. dicit quòd illud est verum,si promissio fuit facta ex interuallo,secus si incõtinenti.quòd Pau. de Castro reprobat:quia immo econtra : quia quando sequitur incontinenti,tunc tempore confessionis censetur habuisse respectum ad illam promissionem statim secuturam. & contemplatione filij censetur confessus,iuxta not.in l.per retentionem.C de vsur.Sed quando ex interuallo,non censetur ad illam habuisse respectum,& sic censetur potius, spe futuræ numerationis,quàm spe futuræ promissionis.Licèt ergo ex postfacto promissionem recipiat,non perdit exceptionem numeratæ dotis:quia hic promissio non contrariatur ei,sed potius eam roborat:quia probat numerationem non esse factam. Et hanc opin. Pau.de Castro habuit Abb.consilio 73.libr.2.vbi consuluit in facti contingentia, secundum Bartol.& Iacob. de aret.In diuersa tamen opin. fuit Roma.consilio 445. De quo etiam vide ang. plene consi.145.& per Rom.aliquid consi.46. barb.consi.19.libro 2. concludendo opin.barto.& Iacob.de aret.sequitur clare bald.& in pulchro casu consilio 450.lib.2.Sed quid si maritus sit confessus se habuisse dotem a muliere,& hac confessio-

ne non obstante mulier per aliud instrumentum statim promisit dotem, quam nunquã soluit, an habeat locum hæc determinatio Bar. Pau. de Cast. in facti contingentia dicit se respondisse quòd non, quia hæc determinatio loquitur quando fuisset confessus se recepisse ab alio, & conuenitur à muliere. Non sic, quando ab eadem muliere, per text. §. sequentis. & l. promittendo. & l. fi. suprà de iure dot. Et esset iniquum ꝙ mulier repeteret à marito pecuniam, quam nunquam soluit. Facit l. nupta. §. j. suprà eod. Adde quod idem vult Ang. in dicto cons.

§. si quis. Pro qua parte mulier tenetur soluere, pro ea parte ad virum non spectat periculum.

LEX LXVIII.

1 *Castrum si cum iurisdictione datur in dotem, confiscationes, mulctæ, & condemnationes sunt viri, & non restituuntur soluto matrimonio.*
2 *Iurisdictionis fructus sunt condemnationes, mulctæ, & confiscationes.*
3 *Grege in dotem dato omnia, quæ nascuntur ex eo, sunt viri licet ex renatis in loco mortuorum ponat.*
4 *Vir non debet repudiare lucra obuenientia circa dotem.*

In partem. Vir tenetur de dolo, & culpa, in quærendo, & conseruando peculium, & fructus peculij spectant ad virum. h. d. ¶ Quæro, & mulier dedit in dotem vnum castrum[a] cum iurisdictione, durante matrimonio contingit, quòd sunt commissa delicta per subditos, ex quibus bona sunt publicata, & aliæ condemnationes & mulctæ impositæ: quæritur an istæ debeãt restitui mulieri? Videtur ꝙ sic, vt l. iiij. & l. cum in fundo. s. de iure dot. & s. ead. l. diuortio. §. si vir. vbi ea quæ non renascuntur, debent restitui. In contrariũ videtur l. ista: quia quãdo aliquid vniuersale datur in dotem vt peculium, fructus illius pertinet ad maritũ. Quidã dñt ꝙ pecunia & res mobiles perceptæ ex cõdenatione sunt mariti, immobilia verò restituuntur vxori. Alij dñt ꝙ omnia debent esse mariti, tanquã fructus illius iurisdictionis. Et hoc verũ puto per hanc l. & l. itẽ fundi. §. ii. & §. aucupiorum. s. de vsufru. & l. vsufruct. s. eo. Omnia † enim sunt fructus iurisdictionis, vt x. colla. quæ sint rega. cap. j. C. de mo. mulcta. l. mulctarum. & ibi per Cy. Ad contraria rñdeo, ꝙ illud, quod accrescit, dẽt vxori restitui, si tñ nõ est in fructu, vt hic. Non ob. quod dr, quòd ea, que nõ renascũtur, nõ sunt in fructu: quia nunquam ex aliena re illud idem numero quod semel nascitur, postea renascitur, sed aliud eiusdem generis. Ita in iurisdictione sæpius contingit cõmitti delicta, pp quæ condemnationes, mulctæ & bonorum publicationes dñr renasci, licèt nõ eorundem bonorũ numero. ¶ † Quæro, pono quod datur in dotẽ grex ouiũ, nũquid pertinebit ad virũ? Dico quòd omnia quæ nascuntur, sed ex renatis debet in loco mortuorum ponere, & gregem supplere. l. vetus fuit quæstio. cum l. seq. s. de vsufru. Facit l. diuortio. §. non solum. s. eo. ¶ Vltimo not. tex. † qui dicit, ꝙ vir teneatur acquirere, quod intelligo. i. lucra obuenientia non repudiare, sm formã l. seruus dotalis. s. eo. Aliàs sequeretur ꝙ vir teneretur ad vtiles impensas, quod non est verum, vt dicam j. tit. j. l. j. circa prin.

ADDITIONES.

a ¶ Vnum castrum. Adde quòd Bar. non fatetur decisionem Bart. in confiscationibus bonorum immobilium: quia si pertinerent ad maritum, non redderetur territorium integrum mulieri. Quod non placet Paul. de Castro hic: quia ius redderetur, nec in aliquo diminuitur quantum ad iurisdictionem: quia mulier erat domina vniuersalis territorij. & iurisdictionis, non singulorum bonorum immobilium. Vnde sicut transeunt de priuato in priuatum, titu. donationis, vel venditionis, & non alteratur territorium, & vniuersitas, ita & si transeant in virum per confiscationem, & sic mulier recuperato territorio exercebit iurisdictionem contra virum, vel hæredes eius super bonis confiscatis, sicut contra alios subditos. Allegat bonum text. in l. vsufructu legato. suprà de vsufructu legato. An autem dans in dotem videatur dare territorium, vide Bald. cons. 392. 4. volumine. Et an dando omnia bona, & iura in dotem, transeat iuspatronatus, vide Bald. cons. 1. lib. v.

b Pom. ¶ Omnia enim. Vide Rom. cons. 7. in vlt. dub. in vlt. col.

LIBER VIGESIMVS-QVINTVS.

TITVLVS PRIMVS.

De impensis in rebus dotalibus factis.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Factis. Vide circa hanc rubr. fratres dederunt dotem sorori, & stipulati sunt eis reddi, & passi sunt instituere hæredem filium suum, quòd non est restituenda fratribus. allega. l. mulier. ff. de iure do. Bar. cons. 227. incip. quidam fratres.

LEX PRIMA.

a Impensarum.[a] In isto titulo sic procedit Iurisconsultus. Primo ponit vnã diuisionẽ generalẽ impẽsarũ, vsque ibi, necessariæ. vbi tractat de necessariis, vsq; ad l. qd dicit. §. vtiles. vbi incipit tractare de vtilib⁹, vsq; ad l. voluptariæ. vbi de voluptariis, vsq; ad l. vtiliũ. vbi incipit tractare cõiter & pmistim de omnibus vsq; ad fi. legã totam simul: ponendo casum vsque ad l. quod dicitur. assume §. necessariæ.

ADDITIO.

a Pom. ¶ impensarum. Adde an impensæ custodis sint efficaces, vide Ro. sing. 333. Et an impensæ inutiles, vide Rom. sing. 410. Et quid si in vtilitatem alterius al. qui expendit contemplatione concedentis. vide Rom. sing. 673. & sing. 674.
Paris. ¶ Circa istam materiam, vide Math. no. 43.

1 *Necessariæ expensæ sunt quas maritus habet necesse facere, & quæ dicantur. numer. 3.*
2 *Vir an teneatur facere vtiles impensas ex necessitate contractus.*
4 *Impensæ necessariæ in petitione hæreditatis, vel rei vendicatione dicuntur quando sunt ex parte rei.*
5 *Curator repetit impensas actione negotiorum gestorum.*
6 *Expensæ factæ per maritum in exigendis debitis in dotem datis quando computentur mulieri.*

1 §. Necessariæ. Not. hic & in l. & in totum. in prin. ꝙ † necessariæ, impensæ sunt, quas maritus habet necesse facere, aliàs teneretur. ¶ Contra maritus tenetur facere impensas vtiles, vt j. eo. l. pen. & s. titu. j. l. fin. ergo vtiles sunt necessariæ. Huius timore gloss. hic positæ se inuoluunt. Dicit enim prima gloss. ꝙ debet intelligi hic de necessitate ex parte rei: quia aliàs si non fieret, res periret, vt l. impensæ. j. eo. Sed hoc est cõtra tex. s. & in totum, vbi inspicitur necessitas ex parte personæ. Est enim necessitas ex parte rei, vt qñ domus periret, oportet quòd reficiatur. Est etiam necessitas ex parte personæ, vt qñ lex imponit personæ necessitatem, vt faciat: sed de qua necessitate loquatur, Gl. inuicem variant hic, & in d. l. & in totum. Et vide hic gl. in verb. impendendi. quæ incipit. A. l. impositam. ¶ Pro cuius † declaratione quæro, an vir teneatur facere vtiles impensas. Et videtur ꝙ non: quia quæ fiunt ex necessitate contractus, nunquam veniunt in actione mandati, vel negotiorũ gesto. sed in actione ex eo contractu. l. hæredes. §. si vnus. suprà famil. ercis. & l. si communes. de nego. gest. Sed impensę vtiles repetuntur à viro per actionem mãdati, vel actionem nego. gest. vt l. j. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. act. ergo non debet vir eas facere ex necessitate contractus, & hoc est verum. Non obstat l. pen. infrà eo. quia ibi dicit, quòd debeat res tueri, non quòd debeat augeri. Non obstat. s. tit. j. l. fi. quia intelligitur quòd debet acquirere non faciẽdo expẽsas de nouo: sed lucra sibi obuenientia agnoscere, & non repudiare, sm formã l. seruus dotalis. suprà tit. j. & l. si communes. s. de nego. gestis. Nũc ad propositum dico, † ꝙ impensę necessariæ dicuntur, quæ habẽt necessitatem ex parte rei, & ex parte personæ simul. Nunquam. n. est necessitas personæ mariti, nisi subsistat necessitas rei. Et ita sentit Hugo. in l. & in totum, in prin. quod est verissimum. † Prædicta vera cum tractatur de impensis in rebus dotalibus factis: sed in petitione hæreditatis, vel in rei vindicatione, in quibus bonæ fidei possessor non tenetur ad aliquid, solum inspicitur necessitas ex parte rei, vt dicantur impensæ necessariæ, vt dicit glo. in l. & in totum, & bene. ¶ Vna obiectio restat † de curatore qui repetit actione nego. gest. & istud teneo, & semper tenui, nec vnquam reperi contrarium. ¶ Oppo. infrà eo. l. impensæ. Sol. vt in glo. ¶ Venio ad vers. necessariis. Quæro mulier[a] dedit in dotem † nomina debitorum, maritus fecit expensas[b] in exigendis debitis, an illæ expensæ computentur mulieri? Glos. hic dicit quòd non: quia illud non est impẽsum in rem mulieris, & ita dicit casum esse hic. Et vide glo. in verbo non sunt, quæ incipit, Nec ad perpetuam. ibi, Conuenisse videtur, & signa eam, & no. quia singularis est. Specu. tractat hanc quæstionem in titu. de dote post diuor. restituen. §. fi. versi. illud etiam quæritur, & ibi recitat opinionem antiquorum, scilicet Ioan. & Guarnerij, qui Guarner. fuit in contraria opinio. ¶ Et pro ista gloss. facit. C. de bonis mater. l. j. & de bon. quæ libe. l. fin. §. vbi autem. vbi videtur casus in contrarium: quia si impensæ fiant gratia rerum deducuntur de fructibus, vt l. si à domino. §. fin. suprà de petitio. hæredi. & suprà titu. j. l. fructus, & l. diuortio. §. impendia. ¶ Præterea istæ impensæ in exigendis, vel conueniendis debitoribus videntur necessariæ: quia eis non factis maritus teneretur, & suum esset periculum, vt dixi s. tit. j. l. Mæuia. in prin. & in hac opin. est Guar. Nec ob. l. j. de bo. mater. & de bon. quæ libe. l. fin. §. vbi autem. quia ibi pater percipit fructus propter patriam potestatem, non propter aliquod onus quod ipse sustineat: quia etiam si nullum onus sustineret, & ipse perciperet, merito de illis fructibus debet facere impensas. Sed hic vir percipit fructus propter onera matrimonij. Si ergo de illis debet facere impensas in conueniendo debitores, iam in duplicem causam computarentur, cõtra l. quod Labeo. suprà de compensa. ¶ Quid dicemus? Dico sic. Quãdoque datur in dotem nomen æstimatum, & sic periculũ est mariti;

ADDITIONES.

a ¶ Quæro mulier. Vide Bald. in l. 2. C. de actio. & obligat. & in l. per diuersas. in v. quæst. C. mand. Bal. in l. 3. C. de fal. causa. dicit hanc glo procedere in expensis paruis. De quo not. per Bar in l. qui se debere. in vltima quæstio. suprà de condict. cau. dat. Et ad istam gl. vide gl. in l. Mæuia. §. fin. suprà tit. j. nota per bal. in l. j. C. de bonis maternis.
b Barb. ¶ Maritus fecit expensas. Vide bal. l. in l. 2. C. de actio. & oblig. & habetur in l. j. C. de bon. mater. & vide ibi ang. & doct. in c. indicante. de testib. bal. in l. j. & l. C. manda. & in l. per diuersas eod. titu.

mariti: & tunc sine dubio non repetit impensas. l. si nomē. ff. de hæredi. vel actio. vendi. Dixi in l. Mæuia. in princ. suprà tit. j. Quandoque vir accepit nomen debitoris in dotem simpliciter, & tunc dico quòd omnes impensæ legitime factæ, in exigēdis nominibus debitorum debent deduci de dote. Pro hoc do glo. quæ hoc dicit in simili. C. manda. l. per diuersas. in gl. magna, vbi dicitur, quòd qñ nomen datur, tantum videtur dari, quantum potest consequi deducta impēsa. ¶ Venio ad versi. proinde. & in eo quòd dicit, quod præstitit ex stipulatione damni infecti interesse, intellige si vxori erat vtile magis præstare, quàm domum pro derelicto relinquere. l. si quis putans, communi diuid.

LEX II.

Vel in valetudinem. Op. ff. tit. j. l. diuortio. §. impendia. Sol. hic in impēsa magna, ibi in parua, quòd facit ad quæstio. quam ibi dixi.

LEX III.

Vel si vites propagauerit.

a §. Nos. No. regulam, Aut impensa fit ad perpetuam [a] rei vtilitatē, aut ad vtilitatem illius anni. Sed circa hoc quęrit glo. quid si fit expensa ad vtilitatem x. anno. Et respondet, quòd dicitur expēsa necessaria, & venit deducēda. quod nota. Hoc intellige verum, si post impensas factas matrimonium statim est solutū. Sed si matrimonium non esset solutum, tunc per totum decēniū perderet expensas cum fructibus. arg. l. diuortio. §. quod in anno.

b ff. tit. j. Item si matrimonium durauit per mediam partem temporis, medietas tantum quæ respicit vtilitatem futuri temporis veniet repetenda. arg. d. §. quod in anno.

ADDITIONES.

a ¶ Ad perpetuam. Dixit tamen gl. in l. in fundo. suprà de rei vendi. ꝙ expensa quæ fit principaliter causa percipiendorum fructuum, non dicitur fieri ad perpetuam vtilitatem, & ita dicit ibi Bar.

b ¶ in anno. Sed ille tex. non bene facit, sed bonus text. est in l. domos. de lega. j. & ibi vide Moder. de istis impensis factis, & no. bene quando fit vtilitas ad certum tempus, vide quæ dixit post imo. in d. l. domos.

LEX IIII.

Et in totum. Ex principio sume regulam, quæ impensæ dicantur necessariæ, quod declaraui ff. e. l. j. in prin. ¶ Ex fi. not. ꝙ sufficit ab initio interesse, licèt postfacto desierit: quod tractat Dy. hic: & plenius per Cy. in l. ad comparādas. C. manda. Dixi in l. qui autem. §. j. ff. si quis cau.

LEX V.

1 *Impensæ factæ circa fundum dotalem quando minuant ipsum fundum.*
2 *Dos est quoddam nomen iuris.*
3 *Et quid sit dicere nomen iuris.*
4 *Maritus si vult, an potius possit repetere impensas, quàm habere fundum.*
5 *Mulier si vult dimittere fundum viro, & impensas non soluere, an vir possit contradicere.*
6 *Dos propter impensas quando videatur de nouo dari.*
7 *Dote crescente propter impensas, an habeat locū authen. sed iam necesse. C. de do. ante nup.*
8 *Impensas vtiles an teneatur facere maritus.*
9 *Feudo in auito vnus fratrum commisit feloniam & amisit feudū, dominus remisit, an videatur de nouo datum, an remaneat auitum, quod remanet.*
10 *Compensatio quòd non fiat ipso iure.*

Quod dicitur. Expensæ necessariæ in dotem factæ minuunt dotem, & quātitatem in dote cōtentam, non corpora dotalia: secus si extra dotem sint factæ. Item muliere soluēte eas, dos crescit. h. d. Et est subtilis & difficilis multum, & diuiditur in quatuor partes vsque ad §. si dos. ¶ Primo declarat regulam de dote minuenda propter impensas non porrigi ad corpora: & hoc probat per absurdum, & marito cōsuluit. Secūdo declarat regulam pertinere ad quantitates. Tertio declarat regulam nō pertinere ad expensas factas extra dotē. Quarto determinat vnam quæstionem, circa prædicta, vsque ad §. si dos. Secunda ibi, manebit igitur. Tertia ibi. hoc de iis. Quarta ibi, sed si impēsis. ¶ Opp. hic † dr ꝙ corpora non minuuntur pp impensas. Contra de l. si is. §. quod dicitur. suprà de iure dotiū. Huius timore sunt hic in gl. magna quatuor opinio. Prima quòd non minuitur corpus propter impēsas. s. ab initio, vt hic. Sed si mulier cessat soluere per annum, tunc minuitur, vt in contrario. Vide gl. magnā quæ incipit. i. vniuersitatis. ibi, sed si postea mulier. & ibi, sed si marit⁹. Ista opinio non placet gl. nec docto. qa ibi vř tex. quòd ab initio minuatur. Vnde alij dicūt, quòd statim minuitur corpus, sed muliere soluente intra annum finitur non esse minutum, quę opinio non est vera. Nam in ɔrio Scæuola dicit, Aut impensæ æquiualent toti fundo, & totus fundus desinit esse dotalis, vt ibi: sed qñ æquiualent parti, nihil dicit. Vnde alij dicūt, quòd aut æquiualēt toti fundo, & tunc totus fundus desinit esse dotalis, vt ibi. Aut æquiualent parti fundi, & pro parte non minuitur corpus, vt hic. Ista solutio est contra tex. huius l. vbi reputatur absurdum deminutionem fieri in totum, vel in partem, ibi, cæterum hæc res, &c. Vnde alij dicunt ꝙ ibi ponitur opinio Scæuolæ: hic Vlpiani qui eum manifestissime reprehendit. & ista est vera. Et vide d. magnam glo. ibi, vel illud quod dicitur, &c. ¶ Vt ergo hic examinemus, arguo primo pro Scæuola, pro quo facit, quòd debem⁹ leges legibus cōcordare. l. j. C. de inoffic. doti. Secundo, quia ibi in tex. dicitur, desinit. Itē ibi in tex. dicit reuertatur, ergo desinit esse dotalis. Itē dicit, quòd est ratio, quia pars fundi desinit esse dotalis ne inducatur communio, quæ ratio cessat, quando impensæ æquiualent toti fundo. Et istam rationē ponit Ioan. in ɔrio. Et hanc opin. Scæuolæ, vt distinguamus, an expensæ æquiualeant toti fundo, vel parti, tenet glo. C. de rei vxor. actio. §. sed nec ob impensas, vt ibi tenet Iac. de Rauen. & Cy. Insti. de actio. §. fi. & Dy. ¶ In cōtrarium cōtra Scæuolā probatur, quia in l. ɔria dr manifesta iniquitas, &c. Itē: quia ibi dr, impleatur. Tertio per rationem. Nō deber esse deterior conditio mulieris, quàm alterius, imo melior, vt l. j. ff. tit. j. Sed si alius expēdit in rem meā necessario plus q̄ valeat, nō desinit res esse mea. l. si seruos. ff. de pig. actio. ergo &c. Præterea pone si seruus dare deberet dño plus quàm habeat in peculio, an corpora desinant esse peculiaria: casus est ꝙ nō in l. peculium. §. si ære alieno. ff. de pecu. Præterea ɔ Scæuolā est hic text. in versi. cæterum. ꝙ iniquū est minui in totum, vel in partem. Sed ad hoc vidi rñderi hoc modo, exponendo sic versic. cæterum. hæc res faciet desinere fundum esse dotalem, subaudi. s. totū, eo casu quo impensa æquiualet toti fundo, quod est verum. Sequitur, vel partem eius, subaudi. s. eo casu, quo æquiualet parti fundi, quod est absurdum. Sed hæc expositio est manifeste ɔ tex. qui dicit vtrunq; absurdū. Itē ɔ tex. quia rō tex. quare nō fit deminutio, est: qa nō fit ɔpensatio speciei ad quantitatem, vt patet in vers. manebit igitur: teneo ergo opinio. Vlpiani, reprobata opinio Scæuolæ. ¶ Ad contrarium respon. & dic ꝙ nos debemus leges legibus concordare si possumus. Sed hic non possumus: quia directe ɔtradicunt. Non obst. quod ibi dr, desinit: quia ibi loquitur ſm opin. Scæuolæ reprobatā per Vlpianum. Nō obstat quod dr, reuertatur: quia est impropria locutio: sicut verbū reddere, ponitur pro dare. l. cum quidam. de leg. ij. & l. verbum reddendi. de ver. & rer. signifi. Non obst. rō Ioann. quia non est illa rō, ne inducatur cōmunio: sed illa, quia speciei ad quantitatē non fit ɔpensatio, vt hic. ¶ Opp. dr hic deminutio fit pp impensas necessarias quando pecunia est in dote. Cōtra, in pecunia non pōt fieri impensa necessaria. Sol. Gl. intelligit, ꝙ in dote erat corpus & pecunia, secus si pecunia tantū. & vide gl. quæ dicit qñ corpus inæstimatū, &c. Et sic habes quod qñque est pecunia, seu quātitas tm̄ in dote, & non fit dotis deminutio pp impensas, neque rei in dote cōprehensæ. Qñque est corpus tm̄ in dote, & tunc fit deminutio dotis, id est, iuris. Qñq; est corpus, & quantitas seu pecunia in dote, & tunc propter impensas necessarias deminuitur pecunia. ¶ Opp. hic dr, qđ vir remanet in detentione rerum. Contra. C. de rei vxo. actio. §. sed nec ob impensas. Solu. Quidā dnt, ꝙ id, quod hic dr, manebit, igitur, &c. corrigitur. Dic verius ꝙ §. sed nec ob impensas loquitur de impensis vtilibus vel voluptariis, sed pro necessariis ɔpetit retentio, vt hic, ideo non corrigitur. ¶ Quæro, dr hic, nec. n. ipso iure corporum, sed dotis fit deminutio. Quid vult dicere? Gl. mirabiliter declarat, ꝙ dos est quoddam nomē iuris, sicut hæreditas, peculiū, & similia, quod no. & declaraui ff. tit. proximo, in rubrica. ¶ † Quæro quid est dicere, nomen iuris? Respondeo. i. nomen eius, quod est ius. Vel dic. i. nomen à iure inductū. Primum plus placet. Ista aūt nomina iuris quædam sunt particularia, vt obligatio, seruitus & similia: & de istis loquitur Insti. de re. cor. & incor. l. j. §. quædam præterea. ff. de rerum diuisio. Quædā sunt nomina iuris vniuersalis, & ista quādā ɔtinent vniuersitatē personarum, vt populus, collegiū & similia. l. proponebatur. ff. de iud. & l. mortuo. ff. de fideiuss. Quædam sunt nomina iuris vniuersitatis rerum tm̄, vt grex. Quædam sunt nomina vniuersitatis iuriū & rerū, vt hæreditas, peculiū, dos, patrimonium & similia: & de hoc non multū curo. ¶ † Quæro quid si vir vult potius repetere impensas, q̄ habere fundū. Glo. mag. hic dicit, ꝙ pōt, ibi, sed si maritus, &c. Mihi vř, ꝙ ista qō sit fundata super illa opin. quam ff. reprobaui. s. tenendo, ꝙ pp impensas æquiualētes toti fundo, fundus desinit esse dotalis, tunc enim est qō. Quæro quid si vir velit restituere fundū, & repetere expensas, sed vt dixi, nunquam fundus desinit esse dotalis, nec vir pōt retinere muliere volente soluere, ſm opi. Vlpia. Dēt ergo sic formari qō. † Quid si vxor vult apud virū dimittere fundū, & impensas non soluere, an vir possit ɔdicere? & tunc bene procedunt leges allegatæ in glo. Pro quo vř casus infrà proxi. §. In contrarium arguitur per Dy. ĵ. de aqua plu. arcen. l. is cū quo. & ĵ. de dam. infe. l. prætor. §. hoc edictum. l. & si forte. §. etiam. ff. si ser. vind. & l. cum fructuarius. ff. de vsufru. Dy. determinat, quòd sit in electione viri. per le. j. C. de his qui veni. æta. impetra. ne vir legis authoritate decipiatur, vt l. omnino. infr. eo. & ibi dicam. ¶ Quæro, † vtrum aliquo casu dos videatur de nouo dari pp impensas? Breuiter ſm opinionem istorū vř ꝙ sic, si solus fundus esset datus in dotē, & impensæ æquiualerent toti fundo, & sic dos esset extincta. Soluendo ergo impensas vř de nouo dari. Sed ſm opinionem, quā teneo, non pōt videri dos de nouo constitui, sed constituta augetur. Aut enim sola quātitas est in dote, & impensæ necessariæ non possunt constitui. Aut est in dote quantitas & corpus, & tunc dos non pōt extingui pp impensas, vt dixi. nisi forte poneres, ꝙ illud corp⁹ naturaliter perimeretur. augeretur ergo dos qñ impensæ redduntur. ¶ Venio † ad vnum dubiū. Dos crescit quādo impensæ redduntur, an tunc habeat locum aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. quòd debeat reddi in

in rebus immobilibus ſm formã dictæ authenticæ? Cogitabitis.
8 ¶ † Vltimo quærit Dy. quid de impensis vtilibus. Vr idem, quod vir habeat necesse eas facere, vt no. ſ. eod. l. i. in princip. ſed illud ibi reprobatur in expensis vtilibus, tene quod dixi in l. vtilium. ỹ. eo.
a ¶ Hæc lex a (per gl. hic in verb. creuisse. ibi, & est hic arg.) induci-
9 tur † ad q̃onem de feudo. Et præmitte b φ si sint plures fratres
b habentes feudum auitum, vno decedente transit ad alios fratres: secus si erat feudum ipsi fratri decedenti concessum, & probatur x. col. de succes. feu. cap. j. Pone ergo, φ vnus fratrum cõmisit feloniam, & amisit feudum, dñs remisit illi feloniam, an videatur de nouo datum, vt sic non sit auitum, an videatur esse illud idem feudum quod primo erat? Et hæc lex est in arg. φ antiquũ feudũ duret sicut antiqua dos dicitur durare & crescere, & hoc probatur decima colla. de vasallo decrepitæ ætatis. §. j. not. de prohibita feu 1 di alie. per Fridericum. c. Imperialem. §. insuper. & ibi glo. determi- 2
10 nat, φ ibi videt̃ auitũ. ¶ † Vltimo lex nostra determinat opi. que 3 fuit inter glossatores nostros, an compẽsatio fiat ipso iure, vel sit necesse, φ opponatur ab homine: De quo. ſ. de compen. l. si quid à fideiussore. & l. si constat. C. de compen. & Insti. de actio. §. in bonæ fidei. sed hic habes casum in verſ. hoc de iis, &c. Nã speciale est in impensis necessariis in dotem factis, vt fiat compensatio ipso iure, si in dote est quantitas. Sed quid de impensis factis extra dotem? Certe ipso iure nõ compensaretur, nisi opponeretur ab homine. Et pro hoc est casus. infrà. proximo §.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Hæc lex. Vide Ale. conſ. 105. ante fin. in 4. volumine. alias 107. & conſ. 2. in 2. volumine.

b Et præmitte. Adde glo. in l. peculium. §. si cre. de pecul.

1 *Dos tota si soluitur sine deductione impensarum necessariarũ, qua actione agatur. Et quomodo in hac actione formetur libellus.*

§. Si dos. Tota dos soluta sine deductione impensarum necessariarum indebiti condictione condicitur. h. d. ¶ Opponitur de l. si in area. ſ. de condictione indebiti. Solu. Glo. dicit, solue, vt supra de cõdictione indebiti. l. qui exceptionem. §. si pars, quasi dicat in l. si in area, restituebatur res quæ erat illius, cui restituebatur. Et sic nullum negotium inter eos gerebatur, vt ibi. sed hic transfertur dominiũ à restituente, in eũ cui restituitur, & sic inter eos negotium geritur, & sic potest oriri condictio in- debiti, vt d. §. si pars. ¶ Sed contra hoc videtur, quòd dos, quæ resti- 2 tuitur, est debita, & pro impensis vir habet actionem de dote, vt l. omnino. infra eo. ergo vir non habet condictionẽ indebiti, vt supra de condictione indebiti. l. qui inuicem. & infra tit. j. l. si cũ dos. in prin. quæ allegantur in glo. pro concordantia, & tamẽ sunt cõtrariæ. Sed contraria loquuntur, qñ compensatio non fit ipso iure: sed hic fit ipso iure in necessariis impensis, merito tãquam in-
1 debitum, repetitur, vt no. d. l. qui inuicem. ¶ † Sed tertio instatur, quare de hoc fuit quæstio inter Iurisconsultos? Si enim est ipso iure indebitũ, sine dubio cõdictio indebiti cõpetit de rigore. Respondeo. In dote sunt consideranda duo. Primo ipsum ius dotis, prout est nomen iuris, & cuiusdam vniuersitatis, & istud pro iure minuitur ꝓpter impẽsas, vt in principio huius legis. itẽ sunt corpora dotalia, & illa non deminuuntur, vt supra dixi, sed quantitas sic. Aut ergo soluitur plus debito quantitas, & tunc repetitur per condict. indebi. secũdum omnes. Aut soluitur plus debito ipsum corpus quod solũ erat in dote, & tũc si ipsum corpus inspiciatur, non haberet locum cõdictio indebiti: quia debebatur: sed debet vir repetere per actionẽ de dote, vt l. omnino. infra eo. & d. l. qui exceptionẽ, & l. si cum dos. Aut cõsideramus ipsum ius dotis, quod erat deminutũ, & illo respectu videtur solutũ plus debito, & sic habet locum condictio indebiti: quia nõ debebatur: sed debet vir repetere, & ita loquitur hic. Et sic in libello dicã totã dotẽ solui in debite. Vel agitur aliter condictione indebiti, secundũ qđ dicitur in l. qui exceptionẽ. §. si pars. supra de condictione indebiti, tamẽ primum, plus mihi placet.

§. Vtiles. Istum §. cum l. seq. prosequere, vt in glo.

LEX VII.

Voluptariæ. Opp. φ pictura sit vtilis expensa, vt infra eo. l. qđ si hæres. Solu. Verũ est in re quam quis venalẽ habet: qa melius vẽditur: secus in re quã qs hẽret ad vsum suũ: qa eodẽ mõ vtitur sine pictura, atque cũ pictura. Quæro qua actione istæ impensæ vtiles repetantur. Dic vt in glo.

LEX VIII.

Vtilium. Iurisconsultus hic incipit tractare de omnibus impensis cõiter vsq; ad finem. Mulier tenetur ad impensas vtiles si eius voluntate factæ sunt, vel aliunde soluere potest: alias secus. h. d. ¶ Op. C. de rei vxo. actio. l. j. §. sed nec ob impẽsas. Soluunt quidã φ hodie indistincte cogitur mulier istas impẽsas restituere, & in hoc ista iura antiqua videtur corrigi per noua. Vel dic φ illa intelligatur ſm istã. Aut sunt factæ impensæ voluntate mulieris, & tenetur. Aut sine, & tunc aut potest aliunde soluere, & idem, vt in contrario. Aut non potest aliunde soluere, & nõ tenetur, vt hic. Non. n. tũc videtur vtiles, cũ non expediebat mulieri, & hanc tenet Dy.

LEX X.

Pro voluptariis. Mulier debet pati virũ tollere qđ voluptarie impendit, si ablatum viri cõmodo cedat, aliàs secus: & si nõ patit̃, debet soluere. h. d. Gl. signat argumenta ɔtraria. ſ. de iure do. l. cum in fundo. §. diuortio. in fin. Sed ibi ex detractiõe vsusfruct⁹ põt vtilitas percipi, vt suprà tit. j. l. vsufructu. hic ex detractione impensarũ voluptariarum non secũdum Dy. Item petit ibi quod suum est, ideo sibi restituitur.

LEX XI.

In voluptariis. No. istum casum. Nã q de eo non recordaretur, deciperetur: cum gl. dicat cõtra istam legem, insti. de actio. §. pe. & Dyn. eam reprehendat.

LEX XII.

1 *Negotiorum gestor repetit expensas minimas: secus in dote.*
2 *Doctis actio duplex: est scilicet directa, & contraria.*
3 *Expensa modica dicitur arbitrio iudicis.*

Omnino. In actione de dote de impensa modica nõ curatur: secus in actione negotiorum gestorum. h. d. ¶ Quæro pro declaratione literæ, qđ vult dicere versiculus, alioquin negotiorum, &c. gl. exponit primo, φ impensa modica non repetitur, impensa magna venit in actione negotiorũ gestorũ, qđ non placet. Primo: qa nõ ɔgruit literæ. Secũdo per rõnem. Impensa necessaria fit ex necessitate ɔctus dotalis, vt ſ. e. l. in totum. ergo non venit in actione neg. gesto. l. hæredes. §. si vnus. ſ. fami. erci. & l. si cões. ſ. de neg. gestis. & hoc prout intellr̃ de necessariis impensis. sed si hãc legẽ velles intelligere in voluptariis, procederet dicta expõ. Exponunt† ergo alij secundo modo. Et dicunt, expensæ
1 necessariæ modicę nõ curant̃ in actione de dote: si aũt diceres aliter, sequeretur φ nulla esset dña inter actionem de dote, & actionem negotiorũ gestorũ in qua curatur de minimis. ista est bona expõ. ſm quã summaui. Et est rõ ſm Pet. quia negotiorum gestor nihil lucratur, ideo modicã impẽsam repetit: sed vir lucratur fructus, iõ modicas impensas nõ repetit: hoc etiam inducit societas vitæ inter eos, vt sic inuicem infesti esse nõ debeãt. Sed ad hoc op. iudicium de dote nõ vr̃ posse adaptari ad impẽsas, cũ illa actio cõpetat mulieri & non viro. Et huius timore qdã dñt, φ loquitur de impensa facta à muliere in rebus viri, quod est ɔtra mentẽ literæ. Sumus. n. in materia de impensis in rebus dotalibus factis. non in
2 rebus viri. Vnde Rog. † dicit, φ actio de dote est duplex. s. directa & contraria. Secundum Rog. directa datur vxori, ɔtraria dat̃ viro pro impensis: sicut in actione pignoratitia, depositi. & simili. Sed gl. dicit, φ de hoc ɔrio non meminit se legisse. Vñ intellige iudicium dotis cõpetere viro pro impensis hoc est deductionẽ ex dotem nam vxore agente vir excipiet. Mihi placet opi. Rog. φ sit in a-
a ctione de dotẽ ɔria. Primo per casum huius legis. Secundo per rationẽ: quia ea quæ fiunt ex necessitate ɔctus veniunt in actione ex eo cõtractu. l. hæredes. §. si vnus. ſ. fami. erci. sed impensæ necessariæ fiunt ex necessitate cõtractus dotis. l. & in totũ. ſ. eo. ergo ea actione repetuntur. Preterea actio de dote est bonę fidei ex parte viri & vxoris, vt dixi ſ. tit. j. l. de diuisione. ergo in eã debet venire quicquid est æquũ, vt Insti. de actio. §. in bonæ fidei. Præterea, non video æquitatem, quare in hoc ɔtractu nõ cõmpetat viro contra-
b ria de dote, sicut in aliis, b de quib. ſ. dixi. Tene ergo, quòd actio de dote est directa, & contraria, vt hic in tex. ¶ Redeo ad primã gl. & opp. φ impensæ etiam modicæ repetãtur, vt l. sed si mors. §. ñ. ſ. de don. inter virum & vxorem. Solu. ibi non erant modicæ. ¶ Opponitur de l. quod si vir. de dona. inter virum & vxorem. Glo. aliquãtulum se inuoluit. Dic clarius, quòd si vir vult donare potest, vt in contrario. Sed in dubio si est impensa magna, non præsumitur donare: secus si modica, vt hic. ¶ † Quæro qualiter dicatur modica.
3 Dic quòd est in arbitrio iudicis, & ista est bona.

ADDITIONES.

a ¶ Casum huius legis. Et ideo dicit Bal. quòd hic in gl. traditur doctrina, quæ nõ est alibi, quòd directa, & contraria non habent locum, nisi in casibus à iure expressis. ita dicit ipse in cap. in fine, quid procedere debeat, an inuestir. & etiam in l. edita. de eden. & allegatur Ang. & imol. in l. j. suprà tit. j. Et cum ista opinione Bal. videtur concordare Ang. in l. diuortio. § si vir. in fi. suprà tit. j. & Pau. de Cast. in § impendia. ead. l.

b ¶ Sicut in aliis. Et colligitur etiã ex doctrina tradita per Bart. in l. curatoris. de neg. gest. dum loquitur de contractũ pign. & neg. gest.

LEX XIII.

1 *Qui percipit fructus, tenetur soluere collectas, & tributa.*
2 *Res dotalis non dicitur in bonis viri quo ad onus personale: sed quo ad onus reale.*
3 *Vir tenetur soluere pro fundo dotali onera quæ imponuntur personæ, pro rebus.*

1 a Neque stipendium. † Qui percipit fructus dẽt tributa, & collectas soluere. h. d. Nota hanc legem. ¶ Op. ỹ. ad münic. l. Lucius. §. idẽ rñdit constan-
2 te. Solu. † Illud verum, φ quo ad onus personale res dotales nõ dicuntur in bonis viri. Secus quo ad onus reale, vt hic, & l. hactenꝰ.
3 ſ. de vsufru. cum si. † Idem in eo quod imponitur personis pro rebus, vt collecta, spectat. n. ad virum, vt in gl. C. de mulier. & in quo loco. l. j. lib. x. Et hoc tenet Spec. in ti. de censib. §. nunc dicendum.

ADDITIO.

a ¶ Collectas soluere. Et idem not. gloss. Barto. & doct. in l. j. C. de mulie. & in quo loco. libro x. & Barto. in l. Lucius. §. idem respondit constante. ff. ad municip. & Specu. in titu. de censi. §. nunc dicendum, versicu. fin. ille enim qui fructus percipit, & possidet ad talia munera vocatur. l. hactenus. & l. si pendentes. § si quid cloacarum. ff. de vsufruct. & l. j. C. de a . . . o. & tribu. libro x. & l. si sine hærede. §. Lucius. infrà de admin. tut. l. fructus. C. de actio. empt. leg. in summa. C. de pig. sed maritus est de talibus. l. pro oneribus. C. de iure dot.

dot.l.dotis fructus.§.si res.suprà de iure dot.& l.pomponius.§.in dotem.ff.de acqui.poss. & l.vnica.C.de vsuc.pro dot.ergo,&c.in tantum quòd si essent munera,non tantũ realia, realia enim sunt,de quibus dixi in l.voluntariæ.C.de execu.tut.sed etiã personalia,de quibus personalibus muneribus conueniri possit mulier,debet conueniri vbi vir eius incolatum habet,d.l.j.C.de mul.& in quo loco.l.fi.& C.de incol.lib.x.l.fi.§.item rescripserunt mulierem.ff.ad municip.Consuetudo.n.in talibus attendi debet,vt est casus in l.si sine hærede.§.Lucius.infrà de admin.tut.cum simil.ibi allegatis.vbi habetur quòd valet consuetudo etiam contra ius commune in talibus oneribus,& in tantum quòd dicit Bal.in l.omnes populi, in pen. col.in vers.sed pone,statuto cauetur quod mulier,&c.de iusti.& iure,quod etiam si statutum,vel consuetudo loquens in talibus onerib.dicẽdo quòd nullus ciuis originarius teneatur ad talia onera,extendetur etiam ad eum qui est ciuis ex priuilegio,vt ipse etiam non teneatur. Vide no.Bart.in l.si maritus si in magistratu.§.j.ĩ.de adult.& in cons.inci.punctus talis est quidam,&c.vbi dicit quòd consuetudo talis disponens in ciue,locum etiam sibi vendicat in ciue ex priuilegio,& idem dicit Bart.in l.si non speciali.C.de testa,& in l.siue possidetis.C.de proba.& in l.3.§.hæc verba.de neg.gest.& in l.ciues.C.de appe.& in l.2.C.de iure aur.annu.& in l.in vrbe.post Cy.per illum text.ff.de statu.homi.& late per Pet.de Anch.in repeti.cap.canonum statuta.de consti.in vers. Secundo pone,statuto cauetur,& quod not.Bar.& doct.in l.si is qui pro emptore.in fi.3.quæstione prin.ĩ.de vsuc,& in l.j.infrà ad munic.cum simil.quòd priuilegium ciuitatis cum non sit de casibus reseruatis principi,possunt etiam antiani, & consules ciuitatis sic habentes administrationem concedere,vt per Bar.in l.2.infrà de iure immuni.& in l.vacuatis,de decurio.lib.10.& Spec.in tit.de censi.§.nunc dicendum,vers.quid si vniuersitas alicuius,& ibi Ioan.And.in addit.incip.& per hanc legem.& do.Ant.& alij in c.peruenit.de immun.eccle.Legitur & notatur in c.auditis.de restit.in integrum.vbi habetur,quôd ciuitas,& vniuersitas possunt hoc concedere.& l.fi.§.idem rescripserunt,ad municip.glo,& doct.in l.origine.C.de munic.& origin.lib.10.Bald.& doct.in l.cum quædam.de iurisd.om.iud.Iste enim non est de casibus reseruatis principi,c.quòd translationem.cum ibi no.de offi.delegati.c.nuper.cum nota.de sententia excommu.Spec.in tit.de lega.§.nunc ostendendum,vers.legatus igitur quicunque,& gl.2.quæst.3.cap.1.& quod nota.xv.q.2.in summa,quod priuilegium seruãdum est.l.decurionibus.C.de silen.lib.12. cum similibus: talia enim onera possessorem,seu successorem in possessionem vndique sequuntur.l.1.& 2.C.sine cen.vel reliq.l.licet.C.de iure dotium.etiam si alius sit in æstimo descriptus,vt declarat Bal.in l.si negotium.C.de neg.gest.& in prin.C.sine censu,vel reli.& sic qui rem in alium transtulit,ab onere liberatus est.Facit ad hoc quod not.Specu.& Io.And.in tit.de cler.coniug.in ver.ad huius.& vers.seq Vxor enim nõ habet neque dominium,neque possessionem neque fructus.l.doce.de rei vend.& l.si prædium.C.de iure dot.Item quia si sic esset, sequeretur quòd de vna,&eadem re duplex collecta esset solnẽda,scilicet.vna à viro,alia ab vxore,contra no.per gl.& doct.in d.l.j.C.de mulie.& in quo.lo.li.10.& gl.in l.honorem sustinenti.ff.de mune.& hono.Inno.in c.cum nõ sit.de deci.& Bar.& doct.in l.fina.§.quoties.ff.de public.& Bal.in l.j.§.quibus.in 2.q.prin.ff.quod cuiusque vniuer.no.Pet.de Anch.in clem.præsenti.de censi.adde primæ partis huius apostillæ omnino,quæ consuluit Pau.de Cast.cons.89.inci.posset quis dicere.vol.2.vbi ponit an mulier debeat subire onera in loco patrimonij, vbi habet bona,licèt mutauerit domicilium ,& quid si ciuis nouellus sit creatus cum hoc quòd non fiat præiudicium villæ, an si postea in eadem villa emat bona,an tenebitur ad onera,vide Bald.consilio 123.cum sequent.3.volum.

LEX XIIII.

1 *Colonus quando teneatur facere aggeres,& fossata.*
2 *Fossata,& aggeres veniunt in venditione.*
3 *Quæ recepta sunt,de consuetudine regionis veniunt in contractum.*
4 *Cautela vt probetur consuetudo.*

Impensæ.ᵃ Declarat per exempla, quæ dicantur impensæ necessariæ.ᵇ Nota quòd aggeres facere,& fossata,est impensa necessaria.Habui † hoc anno consulere,quòd quidam conduxerat multum terrenum à communi, quærebatur an conductor teneatur scalpere,& purgare aggeres,& fossata?Videtur quòd nõ debeat facere nec mandare,nisi sit actum.l.si in lege.§.si domus.suprà loca.cum quadam glo.quæ est ibi.in verb.efficerent.In contrarium videtur:quia † aggeres, & fossata veniunt in venditione.l.prædia maritima.§.ita legatum.infrà de fundo instr.ergo & in locatione,cum eisdem regulis venditio & locatio cõsistãt,vt l.2.suprà loca.Bř dico sicᶜ quòd primo inspiciatur cõsuetudo regionis:† quia ea quæ in consuetudine regionis sunt,veniunt in contractum l.circa.C.locati.&C.de agric.& censi.l.domini pdiorũ.& l.si prius.§.j.ĩ.de aqua plu.arcẽ.& l.sp in stipl'onibus.ĩ.de reg.iur.& l.φ si nolit.§.qa assidua.ĩ.de edil.edic.Et iõ † ꝯsulo tibi,φ facias positionẽ de consuetudine.vt in actis appareat.ᵈ Si vero ñ apparet de cõsuetudine:tunc qñq; debẽt mũdari ad vtilitatẽ perpetuã,vel longioris tpis,quã sit tps ꝯductionis:& istud nõ dẽt facere colon⁹,vt hac lege.Ponit.n.inter istas expensas necessarias quas vir repetit,& nõ cõpẽsat cũ fructib.& sic nõ teneť facere colon⁹,vt hic,ꝯiuncta l.3.nos gñaliter.s̃.eo. Prædicta vera,ꝯductor ꝯduxisset p illo tpe,quo dẽt durare vtilitas seu impensa,vt dixi s̃.eo.l.3.§.nos gñaliter.Si vero sunt fossata quæ annuatim debẽt refici,tunc ad colonũ ptinet,vt hic in l.j.§.de eo.ĩ.de aqua plu. arcen. Probo hoc.Nõ est dubiũ φ colonus dẽt colere fundũ.l.ex ꝯducto.§.j.s̃.loc,Sed istos aggeres,& fossata facere,est de cultura fundi.d.l.j.§.de eo,cum respiciant præsentem vtilitatem, vt d.§.nos generaliter.ergo colonus dẽt facere,& hoc est verum,siue fuerint aggeres fundi proprij conducti siue cões cum vicinis. Item si proprij alterius,& domin⁹ fundi cõducti teneť purgare,& qñq; tenetur alius.l.j.§.j.& 2.de aqua plu.arc.& ibi dixi. Puto etiã,φ si colonus conduxisset ad lõgum tp̃s,quo teneretur facere aggeres,fossata quæ respiciunt vtilitatem totius illius tpis,licèt non præsentis tantum,per ea quæ dixi in d.l.3.§.nos.suprà eod.

ADDITIONES.

a Poma,¶ Impensæ.Vide ale.cons.4.ad finem 5.vol.
b ¶ Necessariæ.Vide quod legitur,& notatur in l.diuortio.suprà tit.j.
c ¶ Dico sic.Vide Bar.in l.prædia.infrà de fun.instru.
d ¶ actis appareat. Et iõ circa tales impensas vidi dubitari de domo quæ erat in fundo seu agro,in quo habitat colonus agri,quæ fuit exusta,& postea fuit refecta per maritum,an illa expensa refectionis possit repeti ab hæredibus vxoris,& quia colonus non poterat aliter stare in illo agro,nisi esset illa domus, videtur connumerari inter necessarias

expensas,vt est text.in l.diuortio.§.impendia.s̃.sol.mat.ibi dum text. dicit plane si nouã villam necessario extruxit,vel veterem totam sine culpa sua collapsam restituerit, erit eius impensæ petitio,& licet ibi gl.dum tex.loquitur de cõstructione nouæ villæ,exponat necessario.i.vtiliter,tñ secundũ Bar.& alios,ibi text. stare nõ põt proprie.s.φ sit impensa necessaria, qñ fundus aliter laborari non poterat sine constitutione nouæ villæ. Ita etiam in effectu accipit Dy.in l.1.super glo.in verbo,factum.s̃.eo.& ibi Ang.in §.1.dicens,quòd si nullus collonus volebat in prædio dotali stare,nisi ibi de nouo fiat pistrinũ,& illa impensa dicitur necessaria,& ad illã faciendã tenebitur maritus:quia aliàs res dotalis efficeretur deterior. Multomagis ergo erit impensa necessaria,qñ combusta,& destructa erat domus ipsa,& fuit postea reædificata per maritũ,vt d.l.j. & quod ibi not.gl.in verbo factum,s̃.eo.& etiã per istum tex.expresse no.Ang.in l.& in totũ.s̃.eo.Et nõ est dubiũ quòd impensas necessarias indistincte cõsequi dẽt maritus, quinimo dos minuitur pp dictas expensas,l.φ dicitur.s̃.eo.cũ ibi plene not.s̃.e. & l.de dote.de ritu nup.& Insti.de actionibus.§.ita si de dote,vers.pp retentionem, & est in electione viri si potius velit agere ad expensas tales,q̃ dotem retinere,vt no.gl.Dy.& Bar.in d.l. φ dicitur,& ibi probatur in.vers.si dos.& in l.omnino. secundũ intellectũ bar.& aliorũ cõiter,eod.tit.dato etiã φ illa impensa nõ fuerit necessaria: & ad quam faciẽdam fuisset obligatus maritus.tñ quia fuit facta ad perpetuam vtilitatem rei , & rem reddit melioré,& deterioré esse nõ permisit,dicitur fuisse vtilis impensa , vt legitur,& notatur in c.pastoralis.de decim.& in l.impensæ.de verb.sig.& in l.quod dicitur.in fi. prælle.vnde venit repetenda,cũ præsupponatur non fuisse modica impensa , siue contraria actione de dote.d.l.omnino.secundũ intellectum Bar.& aliorũ, & ibi Ang.in l.diuortio.§.si vir.sol.matr.& Pau.de Castr.in d.§.impendia.siue actione neg.gest.leg.j. §. sed nec ob impensas.de rei vxor.actio.quæ remedia procedunt vbi absque volũtate mulieris impensæ factæ essent,alias haberet locum actio mandati.d.§.sed nec ob impensas. & l. vtilium.s̃.eo.nec aliquo modo vñr factæ donandi animo ipsi mulieri,vt probant iura præalleg. vt l. vtrum.cum gl.ff.de do.inter virum & vxo.& no.glos.& doct.in d.l.omnino.& Dy.& Ray.in distinctione quam ponunt in l.j.suprà eo.quam etiam approbat Cy.in d.§. sed nec ob impẽsas.& minus etiã videtur habuisse animũ donãdi ecclesiæ,vel alteri personæ,cuius dicebatur fuisse directũ dominiũ soli,vt probatur in l.fin. C.de iure emphy.& in c.potuit.de loca.vbi suas meliorationes vendere potest emphyteuta , vel conductor ad longum tp̃s.Bene facit φ habetur in c.dño guerrã.§.si vassallus.& quod ibi Bal.in tit. hic finitur lex Corradi.& declarat Bald.in auth.excipitur.C.de bo.quæ lib.& in l.fi.§.emptor.C.cõmunia de lega.& in l.fundo.ff.de rei vend.in l.2.C.eod.titu.Specu.in titu. de loca.§.nunc in pluribus verbis illius §.& Ang.in l.Senatus.§.Marcellus.de lega.j.præterquam in casu posito in §.si vero quis locator.in auth.de alie.& emph. per Bar.in l.colonus.in princip.ff.loca.per Bald.& Ang.in locis præalleg.nec etiam potest dici φ fructus percepti à marito debeant computari in sumptus factos, iuxta l.sumptus.ff.de rei ven.quia illud locũ non habet in eo aduersus quem nec fructus, nec res peti poterant,tpe quo fructus percipiebantur:vt not.glos. reputata singularis.ff.de rei vendi. l. emptor in princip.in vers.medij.in vers.sed quid si pendente,&c.sed constante matrimonio nullus poterat petere rem dotalem,nec fructus l.pro oneribus.C.de iure dot.l.dotis fructus.suprà de iure dot.Item non ob.si dicatur quòd expensæ vtiles factæ in dote sine volũtate mulieris aduersus eam exigi non pñt,nisi qñ ipsa aliunde quam ex facto dotali hẽt vnde soluat.l.vtiliũ.suprà eod.quia respondeo quod posito sine præiudicio,quòd si de voluntate mulieris nõ apparet dictas expensas factas fuisse,quôd nihilominus hæres mulieris,qui vult exigere dictas expensas,seu melioramenta tenetur:quia satis est quòd tempore,quo agitur de repetitione,& de restitutione dotis mulier,seu pari ratione hæres mulieris,habeat aliũde vnde soluat.d.l.vtilium.vbi loquitur de tempore quos dos exigebatur, vt ibi legitur,& not.hoc clare apparet ex distin.Dyn.in l.j.suprà eo.quam ibi in addit.formaliter reassumpsit,& sequitur Ray.ad quã se remittit Cy in l.j.§.taceat.C.de rei vxo. actio. vñ verba Dyni sunt hæc quo ad propositum nostrũ.Si expensa per maritum facta est vtiliter, tunc Aut maritus impendit mandato mulieris, & repetit totum per actionem mandati.d.§.sed nec ob impensas.& d.l.vtilium.aut sine mandato , & tunc si mulier est soluendo tempore impensæ factæ,& tempore quo repetitur,tunc repetet per actionem nego.gest.in totum d.§.sed nec ob impensas.aut est soluendo tempore impensæ factæ,non tempore quo repetit,& tunc idem arg.l.sed an vltro.§.j.de neg.gest.& l.& in totum,suprà eo.& no.in d.l.vtilium.Aut non est soluendo mulier tempore impensæ,nec tempore repetitionis,& tunc ita demum tenetur si aliunde soluere potest.d.l.vtilium. Et ita resident Dy.& alij doct.& sic volunt quòd etiam,dato quòd tempore impensæ factæ,mulier soluendo non esset , hoc non nocet petenti expensas , vel excipienti de expensis , dummodo quando dos repetitur,mulier aliunde habeat vnde soluat, & ideo si tempore quo facta est impensa,mulier non est soluendo, vt quia impensa erat adeo magna quòd excedebat primæuum valorem fundi dotalis , & omnium bonorum mulieris, si quæ habebat, contingit etiam quòd mulier non erat soluendo tempore quo soluitur matrimonium, quod quidem tempus appellatur tempus repetitionis dictæ dotis.l.ij. in princip.so.mat.& l.j.§.exactio.C.de rei vxo.actio.postea antequam actu ageretur ad ipsam dotem,mulier,vel forte hæres eius,si morte mulieris fuit solutum matrimonium , vt in casu nostro,reperitur habere bona alia,quæ non habebat tempore impensæ factæ,nec tempore quo matrimonium fuit dissolutum , certe hoc casu volunt præfati doctores, expensas esse repetendas.Ita videtur exemplificandum dictum membrum prædictæ distinctionis,alias videretur implicare contradictionem,inquantum dicunt præfati doct. quod si non esset soluendo mulier tempore impensæ , nec tempore repetitionis,si aliunde soluere potest tenetur:quia si intelligeremus,quòd tempore quo soluitur matrimoniũ mulier haberet aliunde vnde soluere posset,diceretur soluendo.l.facere.so.matr.facit l. qui põt facere.cum si.infrà de reg.iu.idem decidit Neap.in l.vtilium.cum seq.vbi quærit,quid si qñ maritus fecit expensas mulier non erat soluendo,nunc autem sic.Et respondet,quòd hoc casu non solum retentio dotis,sed etiam actio neg. gest. competit pro eis,per id φ ibi habetur,& quod sufficiat si tempore quo agitur ad dotem, possit aliunde soluere expensas,probatur in l.litis.de neg.gest.& plene Bar.in l.rei iudicatæ.in prin.suprà so.matr. Nec obst.si diceretur,quòd dato quòd hæres habet aliunde, tamen fortasse mulier non habebat.Rñde hoc non esse in consideratione.Quod probatur:quia aut dicimus:quod hoc erat concessum mulieri in priuilegium,vt in ipsa non teneretur satisfacere vtilibus expensis:nisi aliunde habeat tantum quod satisfacere possit,ne ipsa habeat alienare fundum dotalem,& tunc dicendum est quòd hoc priuilegium non transibit ad hæredem mulieris.l.j.C.de priui.dot.Aut dicimus,quòd transibit ad filios eiusdem matrimonij,iuxta l.assiduis.§.exceptis.qui potiores in pign.hab.& glo.& doct.in dicta l.j.de priui.do.& in l.etiam in princ.suprà solut.matr.& tunc cõsideramus personam,& statum ipsorum filiorum.d.l.etiam in princip.Aut volumus dicere quòd istud est ius commune in muliere,scilicet,quòd expensas vtiles non tenetur soluere, si aliunde non habet vnde soluat,sicut etiam habet in aliis personis.l.in fundo cum ibi nota. suprà de rei vend.& tunc cum attendi debeat tempus inchoati iudicij,& sic tempus quo fit exactio.dicta l.litis.in princ.ideo tunc habemus considerare an hæres , qui repræsentat personam mulieris,habeat aliunde vnde satisfaciat pro dictis melioramentis tempore iudicij,id si habet tenetur satisfacere.

LEX XV.

1 *Expensæ factæ ad custodiam temporalem rei non repetuntur,sed compensantur cum fructibus.nu.3.*
2 *Expensæ factæ per detinentem castrum in custodiam castri, compensantur cum fructibus.*

Quod dicitur. Expensæ necessariæ minuũt dotẽ,si in dotẽ sunt factæ a.l.perpetuã vtilitatem, secus

secus si causa quærendorum fructuum, vel ad temporalem rei cu-
1 stodiam. h.d. cũ l.seq. ¶ Not. † ꝙ expensæ quæ fiunt ad tempora-
a lem custodiã rei, non repetuntur. Et ideo si vxor dedit in dotẽ ca-
b strũ, expensæ factæ in custodia castri non repetuntur. b Item facit
2 † ꝙ si aliquis detinet castrũ alterius, quòd impẽsæ factæ in custo-
diam castri compensantur cum fructibus ibidem perceptis, sunt enim sicut impensæ factæ causa quærendorum fructuum, vt hic,
3 quæ in omnem casum ab omni possessore debet deduci. † Not. etiam quòd si istæ impensæ factæ in custodiam, essent maiores q̃
c fructus, quòd non debent repeti c debent enim cum fructibus cõ-
pensari, vt hic vides. facit quod dixi suprà tit. j. l. diuortio. §. quod in anno.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Nota quòd. Vide proposi. in c. ius generale in vlt. col. j. distin.
b ¶ Non repetuntur. Bart. in hoc fuit contrarius. Vide de hoc artic. in dicta l. diuortio. §. impendia. suprà tit. j. & ibi Ang. tenet contra Bar. & dicit se ita consuluisse apud vrbẽ veterem, per not. per Bar. in l. cùm quæreretur. §. prædiis. de lega. 3. & Imo. in d. §. impẽdia. concordat ꝙ si est expensa temporalis, vt quia fiat quid tantum singulo mense custodibus, tunc pertinet ad maritum: secus si fuit perpetua, vt si emit seruos, qui perpetuo esse debent in custodia. Facit quod habetur in l. seruos. de alimen. lega. Nec obst. prædictis d. §. prædiis: quia ibi testator legabat fundum, & ea quæ parata erant culturæ. ideo nimirum si seruus saltuarius non veniat: quia non operatur circa culturam. Secus si legasset ea quæ parata erant gratia fructuum percipiendorum, cum seruus saltuarius sit paratus, vt melius, & facilius percipiantur fructus. Ad vide nota. in l. domos. & in l. sumptus. de leg. j. & vide quæ dixi in d. §. prædiis. & not. Imo. in d. l. sumptus.
c Alex. ¶ Repeti. De hoc post Imo. aliqualiter tangunt Moderni in d. l. domos. in fi. de l. j. & solet etiam tractari in l. diuortio. §. impendia. præalleg. alexand.

TITVLVS SECVNDVS.

De actione rerum amotarum.

LEX PRIMA.

1 *Vxor est quodammodo domina rerum viri.*
Dictio quodammodo, denotat improprietatem.
2 *Condictio furtiua non datur marito contra vxorem.*
3 *Libelli conclusio in actione rerum amotarum quæ sit.*
4 *Vxor pro magno furto facto viro, potest puniri criminaliter per potestatẽ, licèt vir non possit agere.*
5 *Vxor quòd possit facere eleemosynam de bonis viri, etiam pro anima sua.*

Rerum amotarum. Licèt vxor constante matrimonio furtum faciat, furti non tenetur, sed actione rerum amotarum, diuortio facto conuenitur, nisi post diuortium contrectauerit. h.d. ¶ Op. dicitur hic quòd mulier, quæ facit furtum, nõ tenetur actione furti, contra l. fi. §. fi. C. de fur. sol. vt ibi. Op. qui est
1 dñs, nõ facit furtum l. j. ĵ. de fur. Sol. Non † est dña nisi quodamo-
a do, vt hic dicit tex. quia dictio a quodãmodo denotat improprie-
tatem, vt dixi in l. ꝙ si vir. s̃. tit. ij. & l. si me in vacuam. s̃. de acq. poss.
b & l. in suis. ĵ. de lib. & posthu. Opp. de l. si quis b vxori. de fur. Solue
c vt in gl. c Quæro an mulier teneatur condictione furtiua. Et glo.
d arguit pro & cõtra in verb. cõstituto. i. aperte, vt Insti. de obli. d ibi.
2 sed an ꝯdictione fur. &c. sed in l. ꝓxi. determinat, & ponit † ꝓ ꝯtã
ti, ꝙ nõ datur cõdictio furtiua. Ad istã legẽ r̃ndet ꝙ isti sunt casus speciales. Ad legẽ rerũ r̃ndet vt ibi videbitis. Sed ꝯ̃ istas gl. habeo gl. ꝯ̃riã in lege cũ qs. §. ij. ĵ. de solu. Iac. de Are. dicit, ꝙ illa gl. est falsa. & ista est vera. Põt aũt dici ꝙ ꝯdõ furtiua nõ daĩ marito ꝯ̃ vxorẽ, sed pro furto facto extraneo põt dari condõ furtiua, & illa marito põt cedi, & ita loquitur ibi, & videbitis. ĵ. ꝓxi. §. ¶ Quæro, quo
3 dignoscã actionẽ furti ab actione rerum amotarum. R̃ndeo, † in actione rerũ amotarũ nõ fiet mentio furti in libello, vt ĵ. l. proxi. Dicã. n. ꝙ amouit, vel exportauit, nõ aũt quòd furata est. Itẽ in cõclusione potero ꝯcludere sic, & quia nõ ꝯgruit bonæ fidei aliquẽ locupletari cum aliena iactura, iõ peto, &c. vt dr̃ in simili in lege non dẽt. s̃. de dolo. vbi ponitur quaľr dignoscat actio de dolo, ab actione in factũ, quod not. Cyn. in l. si superstite. C. de dolo. & hoc
4 fm quosdã. ¶ † Vltimo q̃ro, an ptãs posset mulierem punire, licet vir nõ posset agere. Certe alias dixi vobis, aut est furtũ modicum, & tunc nõ põt puniri criminaľr, sed magnũ sic, in lege respiciendum. e furta domestica. ĵ. de pœ. & l. fi. ĵ. de fur. & lege si liber
5 tus. eo. tit. Quæro, † an mulier possit facere eleemosynam de bonis mariti. Et iste tex. facit ꝙ sic: quia societas vitæ quodammodo facit eã dñam. Et ego puto ꝙ fm quod maritus ꝯsueuit facere, &
e ipsa possit: l. vel vniuersorum. s̃. de pignoratitia actione. Et pro hoc. l. fi. s̃. quod cũ eo. Sed ista lex concludit, ꝙ potest facere eleemosynã pro domino, seu ꝓ anima domini. Sed vtrũ ipsa etiã possit facere pro anima sua. Breuiter concludo, ꝙ vxor pro se eleemosynã posset facere de bonis mariti ipso permittente: quia isto casu permittitur donatio. l. si sponsus. §. concessa. circa finem. s̃. de dona. inter virum & vxorem.

ADDITIONES.

a bar. ¶ Quia dictio. Et nota de dictione, quodammodo, vide tex. in c. j. de dona. & in c. fi. xij. quæst. j.
b bar. ¶ De lege si quis. Vide gl. in c. non dicatis xij. q. j. & de vxo. in c. manifestum. xxxiij. q. v. in c. cæterum. de dona. & ibi dixi.
c Pom. ¶ Vt in gl. adde tex. in l. si concubina. §. non solum. ĵ. eo. tit. vbi Alex. in apost.
d ¶ Insti. de oblig. Adde l. prætor, & ibi bar. supra de edeo.
e ¶ Et ipsa possit. Sed dic quòd in materia huius titu. non solum pro rebus amotis competit hæc actio, sed etiam certi condictio text. est multum not. in l. si concubina. §. non solum. ĵ. eo. quod not. Et de ista eleemosyna, quã facit mulier de bonis mariti. vide Fol. in l. per. ad l. aquil. & gl. magistrum. 32. q. 5. c. quod Deo. Et vide Hosti. in summa de pœni. & remis. in §. quibus & qualiter. vers. quid si facientibus.

LEX II.

Et ideo si post diuortium.

1 *Dictio vterque, est distributina duorum.*

§. Item si seruus. Ex persona alterius inter virũ & vxorem datur condõ furtiua. h. d. ¶ Opp. ꝙ in prin. innuit, ꝙ non detur actio furti. contra l. de his. C. de fur. Huius timore ꝯ̃rij non signati. in gl. est facta gl. in verbo in vtroque casu, &c. q̃ dicit, ꝙ hic dicitur in vtroque, i. in secundo. in tertio, & quarto r̃nso. nõ autem in primo, hoc est in prin. huius legis.
1 ¶ Sed ꝯ̃ hoc † oppo. Vterque est distributiuum duorum tm̃, ergo nõ potest referri ad tria, vt no. in l. ancillæ. C. de fur. Huius timore dñt quidam, ꝙ nec etiam in secundo casu detur cõdictio furtiua, per l. si mulier. §. j. ĵ. e. sed ille §. nihil facit, vt ibi patet. Dic ergo ꝙ dictio vterq; refertur ad istos tres casus. Simile in d. l. ancillæ. Vel dic, duo vltimi casus habentur pro vno: quia in vna oſone ponũtur, aliàs esset ꝯ̃ l. si quis vxori. ĵ. de fur. ¶ Opp. ꝙ condictio furtiua est turpis. l. honori. & l. parens. ĵ. de obseq. ali. & libe. sed turpes actiones non dantur, vt s̃. l. proxi. §. j. Solue, vt in gl.

§. Item verum. Hæc actio datur, etiam pro rebus consumptis. h. d.

1 *Filia delinquens siue contra patrem siue contra virum non nocet patri.*
2 *Pater repetens dotem adiuncta persona filiæ tenetur satisdare de eam defendendo in casu reconuentionis.*
3 *Procurator actoris, an teneatur de eum defendendo in casu reconuentionis.*

§. Si filiafam. Filiafam. amouẽs tenetur insolidũ, & pr̃ de peculio. & pr̃ adiuncta filia dotem repetens ipsam tenetur defendere insolidum ea viua, sed ea mortua tenet ad id qđ ad eũ puenit, h. d. vsque ad l. ꝯ̃. ¶ Oppo. de l. 3. §. ex furtiua cã. s̃. de pac. Gl. soluit, & bñ dic vt in ea. ¶ Op. & vr̃ ꝙ deť actio noxalis, vt l. j. §. cum seruus. s̃. de his qui deie. vel effu. Gl. nõ soluit sed istud est verum in seruo: sed in filio delinquente cessat actio noxalis. ¶ Vltimo opp. dr̃ hic qđ si pater adiuncta filiæ, &c. Contra delictum filiæ non potest nocere patri. l. si filia. s̃. de diuor. & l. filiæ. s̃. ti. 2. & in authen. de nup. quæ est posita. C. de repu. auth. e contra si filij. G. soluit primo: quia ibi filia delinquebat in fraudem patris, hic
1 vero contra virum. Hæc non est bona solutio: quia † siue contra prẽm, siue ꝯ̃ virum filia delinquerit, non debet nocere pr̃i. l. 2. §. ceterum. s̃. tit. 2. & fuit determinatũ per Dy. in l. ꝯsensu. C. de rep. & l. si dotem. C. de iure do. Vnde soluit gl. ꝙ hic pr̃ adiuncta persona filiæ agebat, & ideo eam tenetur defendere. & ista est vera. ¶ Sed quæro, cum agere adiuncta persona filiæ, possit intelligi duobus modis, vt dixi in l. 2. §. item si voluntate. s̃. tit. 2. quomodo hic intelligatur? Respondeo si agit adiuncta filia, intellige, hoc est ad vtilitatem suam & filiæ. Secus si ageret nomine suo tantũ, licèt de voluntate filiæ: quia tunc non teneretur eam defendere, vt l. seruum quoque. §. ait ptor. & l. si quis in rem. s̃. de ꝓcuratoribus. ¶ Op. s̃. de in ius voc. l. neque. Sol. ibi loquitur in filia impubere, hic in maiore. ¶ Op. ꝙ pater nõ debeat satisdare, vt l. fi. §. defensionem. C. de admit. tut. Sol. vt l. fi. §. vbi autẽ. de bo. quę libe. & l. filius q satisd. cog.
2 dixi in l. 2. §. fi. s̃. tit. 2. & no. in l. 3. eo. tit. ¶ Quæro, † quã satisdationem præstabit hic pater? Gl. hic vr̃ variare in hoc, & videtur intelligere qñq; de satisdatione de defendendo, & quãdoq; de iudicato soluendo, & hoc propter leges, quas allegat. & vide gl. fi. q̃ incipit, videtur ex delicto. ibi, & facit, &c. Et gl. in l. seruum quoq;. §. ait ptor. s̃. de ꝓcurator. intellexit legem nr̃am, ꝙ satisdet de defendẽdo. Pet. dicit, ꝙ non reperiť lege cautum ꝙ satisdeť de defendẽdo, nisi loquamur de eo qui defendere debet. & Cyn. intellexit ita in
a l. actionem. C. de ꝓcur. sed qcquid dicat, veritas est qđ põt intelligi de cautione a de defendẽdo, ꝑ tex. in l. j. C. de satis. & ita cõiter tenetur. Hoc. n. dictat æquitas, nã istæ exceptiões pro quib. satisdať, dẽnt opponi ante litẽ contestatam, vt l. pomponius. §. rati. de procura. Mõ cum agis, forte non sum paratus te reconuenire incõtinenti. sed volo ꝙ pstes cautionem de defendendo, in cã reconuẽ-
3 tionis: quia satis ꝯuenit. ¶ Quæro, † an hoc sit verum quocũq; mõ agat pater, vt teneatur defendere in causa reconuẽtionis: q3 satisdat. R̃ndeo vt s̃. tetigi, ꝙ modus agendi est duplex, vno mõ vt agã voluntate filiæ meæ. l. filiusfamilias. §. sed & filia. suprà de procur. Alius modus est in l. si cũ dotem. §. item pater. s̃. tit. 2. ibi, nomine suo, & filiæ agit, & gl. tangit in l. 2. §. cæterum. s̃. tit. 2. licèt ibi male intelligat. Modo quæro, an debeat intelligi quòd pater simpliciter agat? Et certe non, nisi quando filiæ nomine: quia quãdo quis agit nomine suo & voluntate filiæ, non tenetur satisdare. l. si quis in rem. s̃. de procu. & l. seruum quoque. §. ait prætor. & sic agit pater ad suam vtilitatem: secus si non ad vtilitatẽ suam, sed nomine suo, & filiæ, vt suprà dixi.

ADDITIO.

a ¶ De cautione. Vtrum procurator actoris præstet cautionem de defendendo, vide bart. post gl. & Cy. in d. l. actionem.

Contra nurum.

1 *Filius si recipit dotem patre non consentiente, nec obligante, patri nil quæritur.*
2 *Filius si lucratur ex pecunia dotali pater lucro habet vsumfructum.*

§. Quoties. Pro rebus quæ spectant ad virum, nõ cõpetit socero hæc actio. h. d. ¶ Opp. j. eo. l. nihil. §. vxor. Solu. dicit glo. Aut erat filius emancipatus, & tũc potest pater agere. Aut non erat, & tunc vide gl. quæ incipit, nec rerũ amotarũ, &c. 1 ¶ † Not. casum legis cum gl. quod si filius recipit dotem patre nõ consentiente, nec se obligante, patri nil quæritur, nec vsusfructus nec aliquid aliud. Et ex hoc sequitur, quòd si dos est filio data, & ex ea lucratur, patri nil acquiritur. a Et ex hoc puto verum, si res est data in dotem in specie, vel est species empta ex pecunia dotali, tũc credo quòd gl. dicat verum. Dicam ideo, † quòd mihi videtur, s. quòd si est pecunia dotalis consumpta: quia cum ea emit, & vendidit, & mercaretur filius, tunc credo quòd patris sit vsusfructus, vt l. de posui. in prin. & §. j. s. de pecu. quia quando species datur in dotẽ, non efficitur peculij profectitij, vt l. ex facto. s. de pecu. & d. l. depo sui. & l. si cum dotem. §. fi. s. tit. 2. Sed si datur b pecunia, secundũ ista tempora efficitur peculij profectitij. d. l. ex facto, & pro hoc. l. dotem. j. de cast. pecu. & hodie efficitur peculij aduentitij, vt l. j. C. de bo. quæ lib. & sic acquiritur vsusfructus patri. ¶ Sed quid si emit rẽ pecunia dotali mercando? De hoc vobis alibi dicam, sed intelligo de specie empta ex re dotali.

ADDITIONES.

a ¶ Nil acquiritur. Not. quòd si filiusfam. recipit dotẽ, pro qua pater se non obligat, quòd pr nil habet agere de fructibus dotis. Vide ad hoc not. in §. fuerat. insti. de actio. adde tamen quòd si dos etiam sit data socero, & permittit viro percipere fructus illi intelliguntur dati filio, etiam si socer supporret onera matrimonij. ita not. Bal. in auth. ex testamento C. de colla. Adde etiam tex. s. de pecu. l. in bonæ fidei, secundum Rom. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. sol. mat. dicit quòd miratur de Bar. qui facit differentiam de dote consistente in quantitate, aut in specie: quia secundum eũ lege non probatur, & ideo indistincte ipse tenet debeti patri vsumfructum per l. j. 2. & 3. maxime simul iunctis illis legibus, cum ibi notatis. C. de bon. quæ lib. quod intellige verum, si pater sustinet onera matrimonij, aliàs dicit quòd indistincte vsusfructus debeat esse penes filium: quia vbi onus matrimonij, ibi dos esse debet. d. l. si is qui. §. j. de iur. dot. & per not. per ang. & doc. in d. §. transgrediamur, & ad bar. hic, vide Rom. in d. auth. ex testamento. in ver. cum deberem incipere, & adde bar. in l. si quidem. C. de transa.

b barb. ¶ Sed si datur. Et hoc infertur quòd non conferuntur. Vide Rai. in auth. ex testamẽ to. C. de coll.

§. Item cũ rerum. Hæc actio datur cõtra virũ, etsi fuerit filiusfa. & in prẽm. de peculio. h. d.

§. Si post diuortium. Hæc actio datur cõtra hæredẽ, & trãsit ad hæredes. Item hæres a viri potest condicere res amotas eo mortuo, licèt iacente hæredi b tate non fiat furtum. h. d. Opp. C. eo. de l. vlt. Sol. vt in gl. & hanc gl. 1 tene mente ad id quod dixi in l. j. s. eo. quòd conditio furtiua non datur contra mulierem: quia si daretur, tunc transiret contra hæredem insolidum, contra l. vlt. C. eo. tit.

LEX VII.

Mulier. Si maritus & vxor inuicem agãt rerum amotarum actione, poterunt compensare. h. d.

LEX VIII.

1 *Soluens quod debet non prohibetur petere, quod sibi debetur.*
2 *Creditor in ducenta si petit centum, an ex hoc videtur liberatus debitor vltra cẽtũ.*
3 *Debitor si accipit centum à debitore quæ dixit sibi deberi, ex hoc non videtur intentio rei fundata.*

1 Si cum dos. Qui soluit † quod dẽt nõ phibet petere quod sibi debetur. h. d. ¶ Opp. in auth. sed cũ testõr. C. ad l. Fal. vide gl. quæ incipit, nihilominus poterat, &c. Et ista fuit rõ dubitandi: sed dic quòd ibi hæres habebat solam exceptionẽ seu retẽtionem quã perdidit soluẽdo, sed hic ẽt habebat actionẽ. Sed p hoc nõ vr rñderi ad id quod ibi dr, quòd hæres soluẽdo præiudicat sibi quo ad non soluta. Dic ergo quòd ibi est spãle. Vlterius opp. & vr quòd nõ põt agere per actionem rerũ amot. sed pdõne indeb. l. quod dr. §. si dos. s. tit. j. & vide glos. ibi, in verb. pdõni, &c. Et dic qñque fit compensatio ipso iure, & ita loquitr l. quod dr. §. si dos. aut nõ ipso iure, & ita loquitur hic, & not. l. quòd inuicẽ. s. de pdi. indeb. ¶ Opp. tutus exceptione fauorabili soluens repetit p pdõnem indebiti. l. quòd exceptionem. s. de cond. indeb. sed hic erat tutus exceptione compensationis, quæ est fauorabilis, ergo &c. Solu. exceptio cõpensatio nis non respicit actionẽ, sed magis pdẽnationis executionẽ: sed l. qui exceptionem, loquitr de ea quæ actionẽ elidit, hic de ea quæ executionem elidit. Et no. illã psumptionẽ hic: qa licèt tibi soluã aliquid, non tñ psumor, quòd à te non debeam aliqd pcipere. ¶ Sed po-
a ne, dico † quòd debeo à te centum hrc: & debes ducenta, an videaris
2 liberatus ab eo quod est vltra centum? Et dico quòd est tex. in l. rõnes, C. de pba. Aut apponitur dictio taxatiua tm, vt qa debes mihi centũ tm, & videor pfiteri, quòd vltra non debes: sed secus si non apponatur dictio taxatiua, vt ibi not. fm opi. Azo. quæ est vera. pbatur. j. d
b dim. leg. l. 3. §. cum Titio. b Sed pone † quòd debitor dixit creditori, Ec
3 ce centum, quæ tibi debeo & creditor illa accipit, & nihil dixit, vtrum ex hoc sit fundata intentio rei? Et vr quòd non, nisi appareat quod illud reciperet animo transigendi. Casus est in l. si quidem ex causa transactionis, C. de transac.

ADDITIONES.

a ¶ Sed pone. Vide Alexan. conf. 64. in 2. vol. & vide barb. in l. si quidem. C. de transac. & ang. are. in §. si minus in j. no. insti. de actio.

b Pom. ¶ Cum Titio. vide Rom. conf. 14.

1 *Actione in omni, qua quis cõtẽnit restituere ad iudicis præceptũ, iuratur in litem.*

§. Sabinus. Cõtinuatur vsq; ad l. Marcellus. In hac actione contra non restituentem iuratur in litem, & soluenti æstimatione non cauetur de euictione. h. d. ¶ Not. quòd in actione iuratur in litem, sicut in arbitrariis licèt non sit arbitraria vere, secundum glos. Idem no. in l. actionibus. §. fin. de in lit. iu. Ego dico, † quòd in omni actione in qua quis cõtemnit restituere ad præceptum iudicis, iuratur in litem, tex. est in l. qui restituere. in fin. suprà de rei vind.

LEX IX.

Denegans restituere rem meam, quam habebam venalem, liberatur rem dando, vel verum pretium.
Quando quis cogatur vendere res suas remissiue.

Non enim. Opp. C. de in lit. dã. tut. l. an tibi. Sol. dicit gl. quòd ibi habebat rem venalem. No. illam sol. † quòd ille qui denegat a restituere rem meam quam habebam venalem liberatur dando rem, vel verum pretium. Vel secundum gloss. & Dyn. illud ibi cõtingit ex necessitate officij. Præterea nec ibi cogitur, sed potest vindicare, vt j. ea. l. dr. fm Dy. ¶ Opp. ad l. ideoque de l. si donatẽ. s. de don. inter vi. & vxo. Sol. ibi possidens habebat cãm à vindicante, secundum glo. & Dy. in c. pro possessore. extra, de re. iur. lib. vj. Dixi in l. litis æstimatio. j. pro empt. & in l. depositi. de re. iur. ¶ Vltimo Dy. tractat hic istam mãm, † an quis cogatur inuitus vendere res suas, quã ponit Cy. in l. 1. C. de epis. au. dixi in l. fi. j. ad l. Iul. de ann. & l. j. §. cura carnis. s. de offic. præf. vr.

ADDITIO.

Poma. ¶ Qui denegat. Vide Io. Bapt. de sancto Seuer. & Mod. in l. rogasti. per illum tex. in princ. ff. si cer. pet.

LEX XI.

Marcellus. Tam viro quàm vxori cõpetit hæc actio. hoc dicit.

Positionibus in causa criminali an sit respondendum & quomodo. Adde de hoc, & vide Georgium Natamin clem. sæpe. §. & quia. de verb. sign. vbi ponit octo casus quibus tenetur quis respondere.
Positioni continenti factum alienum in causa ciuili an sit respondendum, remissiue. Et vide Abb in consi. fi. in ij. vol.
Positioni continenti turpitudinem respondentis quando sit respondendum. Et de hoc vide Lanfran. in c quoniam contra falsam. in verbo responsiones. col. fi. de proba. & Fely. in c. cum dilecti. col ij. de accusa.

§. Qui rerum. Conuento in hac l. potest deferri iusiurã dum, nisi alieno nomine conueniat a & is cui defertur, non põt referre. h. d. cũ duab9 legib9 seq. b ¶ † Pro declaratione huius legis debemus primo examinare vtrum in criminalibus sit rñdendum positionibus? & hic videtur text. quòd sic, in quantum fiunt de facto proprio. Volo vobis dicere clarius istam qõnem, quòd in criminalibus non debeat rñderi per credit. vel non credit. Ratio: quia meũ credere non facit esse delictum illud, quod non esset. l. inter oẽs. §. recte. j. de fur. Insti. de obli. quæ ex delic. §. placuit. & j. de crim. expi. hæred. d. l. fin. Sed de veritate debet rñderi, vt hic, & j. de quæstio. l. repeti. & per totũ tit. & infrà de iniu. l. lex Cornelia. §. hac l. & suprà de iureiur. l. iij. circa princ. quod intellige si positio fiat de facto proprio delinquentis, aliàs secus, vt hic, siue de crimine agatur ciuiliter, siue criminaliter, vt probant dicta iura. An autẽ in negotio † ciuili non ex delicto debeat rñderi positionibus de facto alieno? glos. C. de iura. cal. l. ij. §. quod obseruari. in fi. dicit quòd non, per istũ tex. sed non facit: quia hic loquitur de rñsionibus quæ debent fieri de veritate, ibi de credulitate, in quibus rñdetur, et si interrogatus nõ potest habere notitiã, nisi per credulitatẽ: quod patet: quia interrogatur quis de ætate sua. l. de ætate. in prin. s. de interro. act. Dic de hoc, vt no. per Cy. in d. §. quod obseruari. in vlt. quæstione. & in Spe. de posit. §. Quinto. vers. & not. Quod autem dixi in criminalibus, an sit respondendũ c positionibus, tangitur in Spec. c de posi. §. vij. versicu. xix. Secundo d est videndũ, † an positioni continenti turpitudinem respondẽ-
3 tis debeat responderi, & vr quòd sic, vt hic. In cõtrariũ videtur. s. de iure e iur. l. qui iurasse. §. si pater. Et quod ibi no. per gl. & quod no. j. de exceptione rei iudi. l. si à te, in princ. & per Canonistas in c. inquisitionis. extra de accu. & c. dudum. ij. extra de elect. per gl. & Inno. & per Spec. tit. de posi. §. vij. vers. xix. quem suprà allegaui. Respon-
f deo aut crimẽ, f de quo ponitur, si celaretur faceret criminosum
g locupletari cum aliena iactura, & debet responderi g positioni criminosæ, vt hic, & l. quoties. §. prætor. de noxa. vbi cogitur quis respondere an possideat, vel dolo fecerit quo minus possideret. Simile in l. non intelligitur. §. si quis palam. infrà de iure fisci. vbi dicit glo. parua, quod per confessionem partis deteguntur tacita fideicom

ADDITIO.

a Alex. ¶ Conueniatur. Et ideo solet allegari iste tex. quòd nõ informato non defertur iuramentum in defectum semiplenæ probationis. Ad idem facit quod not. in l. maritus. j. de quæst. & in l. admonendi. suprà de iureiurando, & in l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. & ibi bal. dicit quòd non potest deferri iuramentum hæredi de gestis per defunctum, per l. generaliter. in prin. eo. tit.
b Pom. ¶ Sequentibus. Vide Fel. in c. præsentium. ver. 36. de testi.
c Alex. ¶ Tangitur in Spe. Vide bal. aliter loquentem in l. j. C. de pœ. iu. & in l. j. C. de confe.
d pom. ¶ Secundo. Vide Io. and. in c. 2. de confes. lib. vj.
e Alex. ¶ Videtur quòd sic. adde bart. in l. fin. de his quibus vt indig. adde videndum bald. conf. 193. 1. vol.
f patis. ¶ aut crimen. Videque habes ad bart. in l. ij. §. quod obseruari. circa fi. C. de iura. calum. an sit vera opi. bart.
g pom. ¶ Responderi. Vide bart. conf. 87.

fideicōmissa. Et hoc est, quod dicunt Canonistæ, ꝙ qn̄ est tale crimē, per qđ quis remouetur à beneficio, tunc cogitur a quis rn̄dere positioni criminosæ: ne indebite beneficium detineat. ca. s̃. allegato. Hoc tn̄ verum intelligo nisi tractaretur quod semel decisum est sn̄ia, vel per iusiurandū. l. qui iurasse. §. si pater. & quod ibi not. in l. si à te. in princ. de excep. rei iudic. Quandoque si illud crimen de quo opponitur, occultaretur, non faceret quē lucrari cū aliena iactura, vt quia dico ꝙ non potes agere: qa es infamis vel excōicatus, posito ꝙ illud crimen occultaretē nō propterea lucraretur cū aliena iactura: qa solueret quod deberet. Et de istis casibus nō dēt rn̄deri positionibus criminosis. Et hoc modo loquūtur iura s̃. alle. & pro hoc l. ideq́;. §. generaliter. s̃. mand. C. de trāsac. l. transactione. Prædicta vera, nisi iā illa sint notoria, & crimen est detectū ab illis per sententiā, & tunc cogitur quis rn̄dere. l. aliàs. s̃. de iureiur. & ibi dixi plene. Sic debet intelligi gl. quæ est in l. j. s̃. de offi. assesso. in gl. super verbo, postulationibus. vbi interrogatur ad uocatus & rn̄dere cogitur, an sit infamis. s. per sentētiam. Pro hoc in l. decreto. j̃. de suspe. tut. & l. sed & si milites. §. sed ignominia. j̃. de excu. tut.

§. Iurare. Iste ver. iurare. allegatur, ꝙ positioni de facto alieno in criminalibus nō debet rn̄deri, vt s̃. dixit. Opponit gl. C. de adult. l. in adulterijs. & C. de sica. l. fi. Sol. dicit gl. ibi deponit vt testis, immo nō est verū ꝙ deponat vt testis de facto alieno, sed de suo, sicut de eo qđ vidit, vel alio modo sensu percepit. l. qui testō. in fi. j̃. de test. & l. testium. C. de test. [Vltimo gl. inducit in arg. an positioni de alieno facto quis cogatur rn̄dere. gl. q̃ est. C. de iur. cal. l. ij. §. qđ obseruari. circa fi. gl. ma. dicit quòd nō, & alle. hunc tex. & ibi per Cyn. tangitur etiā per Spec. tit. de positionib. §. quinto superest. ver. & no. quod positiones. Sed ista lex nihil facit, quia hic de iuro veritatis. Sed positionibus rn̄detur per credit, vel non credit, & ideo in alieno facto credo quòd positionibus debet respondere: tamen si dubitat, credo quòd sibi detur terminus ad deliberandum.]

ADDITIO.

a pom. ¶ Tunc cogitur. Vide Bar. in l. ij. §. ꝙ obseruari. C. de iur. ca. & in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. & in l. fi. ff. de his quib. vt indi. & in l. si à te. ff. de exceptio. rei iud. Inno. in c. ij. de confessis. plene ibi per Card. abb. & alios. Inno. in c dudum. 2. de elect. Quid in teste. vide inno. in d. c. ij. & plene ibi Card. & omnes in c. cum cām. de test. gl. in c. ij. de confes. lib. vj. & in c. ex pœnitentibus. 50. distin. & vide bar. in cons. 42. incip. Nicolaus de Spoleto. pro ista l. Marcellus in isto §. j.

1 *Iuramenti relatio habet locum in delictis.*

a § Si quis delatum. Opp. C. de iureiur. l. delata. Dicit a glo. spāle est odio delinquentis ꝙ nō possit iuramentum referre, sed est ɔtra l. j. de iniur. & l. lex Cornelia. §. hac l. Dic 1 † ergo fm Pet. ꝙ ideo hic nō est locus relationi aliàs: qa delictum, de quo quæritur, nō cadit in scientiam eius cui refertur, sicut in scientiam eius cui ab initio defertur. Sed quādo æqualiter caderet in sciētiam vtriusque, vt cum aliquis est verberatus ab aliquo, tūc est locus relationi, vt d. l. delata. & l. lex Cornelia. §. hac l.

ADDITIONES.

a alex. ¶ Dicit gl. Vide bar. in l. iusiurandum. §. ait prætor. de iureiur.

LEX XIII.

1 *Arguere quòd liceat ab ordine titulorum.*

1 Ideo labeo. Inducitur in arg. † an sit arguendū de ordine titulorū. Et vr̄ ꝙ sic, vt hic, per hoc qđ no. in l. j. s̃. si cer. pe. & ibi per Guil. de hoc gl. tua dicit. C. ne fideiu. do. den. l. j. circa fi. mag. gl. Facit quod no. doc. C. de confir. tut. l. j. & ij. & dicam in l. j. de confir. tut.

LEX XIIII.

1 *Variatio quando admittatur.*

a 1 De rebus. a Circa diuersas res admittiē variatio. h. d. Not. † ꝙ variatio admittitur vt dicit gl. ¶ Op. s̃. de ꝓcur. l. in causæ. Gl. non soluit. Dy. dicit, ꝙ hic nō est variatio circa b idē, nec circa diuersa, q̃ habētur loco eiusdē, ideo admittitur b variatio. l. Aurelius. § pen. j̃. de lib. le. & l. si sterilis. §. fi. de act. emp. Sed si esset circa idē vel circa diuersa: q̃ ratione ɔnexitatis haberētur loco eiusdem, nō admitteretur varietas. l. Celsus. §. itē Celsus. j̃. ad exhi. & l. legatari⁹. j̃. de l. j. & l. ꝑtor. §. vn̄ q̃ritur. de dāno infe. & dic. l. in causæ. de ꝓcu. Fallit in l. nonnunquā. j̃. de col. bon. & j̃. ad Tertu. l. filij. Et in eis redditur rō fm Dy. De hoc plene ꝑ eū in c. mutare c ɔsilium. & in c. qđ semel. extra, de reg. iur. lib. vj. Sed Old. c circa hoc distinguit latius & clarius. Aut variatio inducit ɔrietatē, aut simplicē diuersitatē, primo casu nō admittitur variatio. l. si ita stip̄ulatio. in fi. j̃. de ope. lib. & l. nam absurdū. j̃. de bo. li. eo. tit. Ad hoc faciunt oēs leges, quæ dicūt ꝙ allegās ɔ̃ria nō auditur. ¶ Secūdo casu qn̄ inducit simplicem diuersitatē, tūc aut variatio est in hoc ꝙ plures res adinuicē separantur, aut in hoc ꝙ volūtas mutatur. Primo casu, licita est variatio, vt l. cū hi. §. qui transigit. s̃. de transact. & j̃. cōmodati. l. in commodato. §. duobus. & de act. empt. l. & si vno. & hac l. Secūdo casu, aut proprietas rei seu vocabuli se hēt ad varietatem impediendam, aut ad varietatem inducendam, aut ad neutrum. Primo casu varietas improbatur impediente natura rei vel vocabuli, vt in electione rerum legatarum. cū statim rei acceptatæ acquiratur dn̄ium, vt l. apud Aufidium. de optio. leg. & l. statu liberum. §. Stichū. j̃. de le. ij. & l. hmōi. §. Stichū. j̃. de le. j. ¶ idem si proprietas vocabuli impediret, vt si stipulor quem voluero, vt l. si quis stipulatus sit Stichum. j. respon. j̃. de verb. obliga. Secūdo casu admittitur variatio, siue rei proprietas hoc suadet, vt in electione legali, vt l. eūm qui certarum. in fin. de verb. oblig. & de act. emp. l. si sterilis. §. fi. siue hoc inducat nā vocabuli, vt si stipulor illū aut illum quem volam, vt j̃. de verb. oblig. l. si quis stipulatus sit. 2. respon. Tertio casu tene distinctionem Dyn. fm Oldr.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ De rebus. Adde quòd vbi admittitur variatio, quòd in dubio non intelligitur, nisi semel, vt per Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro patre. Facit quod no. idem Bal. in c. 2. de libe. obla. Gl. in l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. oblig. & vide Fel. in c. præsentata. de test. Alex. in l. si ex toto. §. fi. de leg. j.

b ¶ Ideo admittitur. An & quando admittatur variatio, per hoc deciditur not. qu. per Dyn. Ray. & imo. in l. pater. §. fi. de condi. & demon. & adde quòd vbi permissum est variare, forte non licebit nisi semel. ita videtur velle Bal. in auth. habita. C. ne fi. pro pat. in vers. secūdo quæro. per l. iusiurandi. C. de reb. cred. & adde casum in quo non admittitur variatio. qui no. per Bal. in l. fi. in vlt col. C. de testib. adde quòd licèt consultori variare, & contrariari, secūdum Bal. in l. fi. § sed cum. C. de furtis. Et de hac materia vide etiam no. per Bal. & imo. in l. si cum dotem. §. eo autem. sol. mat. plene per Iac. de Bel. in l. in causæ. in princ. de procu. Et no. bene, quòd vbi requiritur consensus in certo tempore, si ante præstetur, potest immutari voluntas ante illud tempus. Text. est melior de corpore iuris in d. §. eo autem. secundum ang. ibi. Et facit ad qō. de qua per io. and. in regula mutari. in mer. Et an qui semel declinaueris forum, possit variare. vide per gl. in auth. habita. in ver. optione. & ibi materia. C. ne fi. ꝓ pa. Vide bonum tex. in l. de die. in fi. qui satisd. cog.

c Paris. ¶ Sed Old. Vide ad Bar. in l. nonnunquam. ff. de colla. bono.

Pom. ¶ Vide Bal. in l. fi. §. sed cum C. de fur. & Cyn. in l. 1. in 3. q. eo. tit.

LEX XV.

1 *Statutum de dote lucranda vxore præmoriente habet locum quando matrimoniū fuit contractum per verba de præsenti.*

a b Nihil. a Ad hanc actionem nō curatur an simul habitauerint coniuges. h. d. Facit ad q. b ꝙ statutum loquēs, † ꝙ vir lu 1 cretur certā partem dotis vxoris ꝑdefunctæ, habeat locum etiam si cum ea non habitauerit, si per verba de præsenti matrimonium contractum fuerit, vt hic & l. cum hic status. §. si maritus. de dona. inter virum & vxo. & l. res. C. de dona. inter vir. & vxo. cum l. seq.

ADDITIONES.

a pom. ¶ Nihil. Vide Bal. in l. non tantum. C. de leg. & quæ dixi in c. Ray. de testa.
Paris. ¶ Vide ias. in l. nō tantum. C. de leg. Fel. late in c. 3. loco. extra de pręsump. in rubr. de spons.

b ad quæstionem. Vtrum maritus lucretur tertiam partem dotis vxoris prædefunctæ etiā si eam in domum nondum duxerit. adde quòd contra Bar. hic tenet Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ lib. & in l. Deo nobis. de epis & cle. per Saly. late in l. cum te. C. de do. ante nup. & vide latissime scripta, inst. de act. in §. fuerat. vide quæ no. & bar. & ibi dixi in simili in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. ecc. & bal. in auth. dos data, de dou. ante nup. & quæ no. bal. in l. j. C. vnde vir & vxor.
pom. ¶ De ista q. vide Pau. de Cast. & alex. in l. si ante nuptias in fi. ff. so. mat. & ibi aret. tenet contra bar. hic: & contra bar. hic, consuluit pan. cons. j. in j. vol. Sed bart. hic sequitur pau. de cast. in cons. 23. inci. super primo quæsito Ro in l. j. C. vnde vir & vxor, pet. de anch. in c. j de spons. lib. 6. Math. notab. 63. inci. no. quòd statutūm. aret. in §. fuerat. instit. de act. vbi dicit istam opi. bar. esse magis communem. Et quid si maritus consumauit matrimonium in domo patris vxoris, vide bar. in trac. differentiarum inter ius ciuile. & canon. Et quid si vir, & vxor morerentur eo. momento, vide Fran. Cre. sing. 53. inci. statuto. Et nūquid dictum statutum habeat locum in dote promissa, & non tradita, vide Soc. in l. de diuisione. suprà sol. mat. & in materia vide Rom. cons. 605.

§. Vxor. Contra ɔiugem eius, quē quis habet in potestate, nō datur actio furti: secus si emancipatus fuit. h. d.

LEX XVI.

Ad fiscum. Hec lex legitur pluribus modis tā in primo, quàm in secundo rn̄. Primo loquitur in viro damnato in metallum, & si eius occasione vxor amouet, certe tenetē fisco, rōne rerū amotarū in simplū. qđ no. quia fm doc. est casus, ꝙ hæc actio locum habeat, si quis amoueat propter spem matrimonij soluendi aliter, q̃ per diuortiū. Dicā j̃. eo. l. rer. amot. quidam. Secundo mō potest legi, ꝙ mulier amoueat causa diuortij, postea maritus fuit dānatus in metallum. aliàs deportatus, & mulier diuertit, non enim per deportationem soluitur, nisi diuortiū sequatur, vt C. de repu. l. j.

§. Quāuis. Iste ver. legitur duobus modis in glo. tn̄ circa primam lect. vide glo. & supple dicit glo. j. in fisci patrimonio incorporatis, aliàs non tenetur in quadruplum, vt C. de iure fis. l. defensionis facultas. lib. x.

LEX XVII.

Si concubina. Inter eos inter quos nō fuit matrimoniū vere, non habet locum hæc actio. h. d. No. a ꝙ licèt matrimonium putatiuū habeat q̃dā priuilegia circa dotē putatiuā. l. si cum dote. §. fi. sol. mat. non tn̄ habet circa alia, vt hic.

ADDITIO.

a ¶ Nota quòd imo in l. diuortio. § impendia. solut. matr.

1 *Animus qualis fuerit, apparet ex euentu.*

§. Res amotas. Cā diuortij pōt amoueri tūc cum fit diuortium, vel etiā añ, si postea celeē. h. d. a ¶ Not. tex. a ꝙ † ex euentu apparet aīus ꝑcedēs. Ex eo. n. ꝙ facto di1 uortio celat, ꝑsumitur cā diuortij amouisse. Facit. s̃. ad Mace. l. sed Iulianus. §. proinde, & l. si ventri. §. fi. de priui. cre. & solitus sum allegare dictam l. sed Iulianus. §. proinde. s̃. ad Maced. ¶ Qualiter pōt apparere quod filios accepit, vt in rem patris verteretur. Et dicit ibi, quod ex eo quod est postea solutum: & sic hic ex eo quòd retinet post diuortium, videtur amouisse causa diuortij.

ADDITIO.

a paris. ¶ Not. tex. Vide ad barto. in l. si seruus plurium. ff. de. leg. j.

1 *In obligatione rem restitui, re perempta, potest ipsa res principaliter peti.*

a 1 §. Non solum. a Hæc actio competit pro rebus extantibus & peremptis. h. d. ¶ † Not. quod in obligatione rem restitui, re perempta pôt ipsa res principaliter peti, vt hic, & in l. inter stipulantem. §. pe. j. de ver. obl. & s. de condictione fur. l. 4. & l. si seruus. §. bone. eo. tit. licèt gl. in l. in re furtiua. in prin. eo. tit. dicat contrarium, s. quod debeat peti æstimatio, & plene dicam in l. stipulationes non diuiduntur. j. de ver. oblig.

ADDITIO.

a Alex. ¶ §. Non solum Hic habes tex. valde not. quod condictio competit marito cõtra vxorem pro rebus amotis, & econtra quod tene menti.

§. Quæ viro. Hic dic, vt declarabo j. eo. l. antepe.

LEX XIX.

Sed & si diuortij. Amouere dr, qui dolo cãm dat vt alius amoueat. h. d. Opp. j. de fur. l. vulgaris. in fi. & s. de cond. fur. l. ex cã. & l. seq. Sol. aliud in cõdictione furtiua, vt ibi: aliud in hac actione, vt hic, sm gl. Et potest esse ratio differentiæ: quia aliquis tenetur furti, licèt non condictione furtiua, sed vxor non tenetur furti: ideo æquum est vt hac actione, quæ est rei persecutoria, teneatur.

LEX XX.

Si rem. Hæc actio competit coniugi pro re à se bona fide possessa. h. d. ista lex, quam nota, & mente tene.

LEX XXI.

Si mulier. In eam quæ cã mortis speratæ amouet, vtilis hæc actio datur. h. d. sm. j. lect. Quæro, quare non datur rerũ amota. directa? Gl. dicit, quod hic diuortiũ nõ fuit secutũ, quod requiritur ad directã. l. rerũ quidẽ amotarũ. j. eo. Et sm hanc lect. expone tex. ibi dum dicit, diuerterit. i. de domo recesserit: aliàs ista lect. esset contra tex. Legitur alio modo. Qui amouit causa mortis speratæ, tenetur hac actione, si postea diuortium est secutum. h. d. Et tunc est rõ quare nõ datur directa, sed vtilis: qa amotio nõ fuit facta principaliter cã diuortij, sed cã mortis. (Et si tu opponis mors non est secuta, ergo cessante causa dẽt cessare effectus. Dic quod est secutũ diuortiũ: vel quod cessante cã &c. Verum est in consummando, sed non in iã consumato. l. fi. j. vnde liberi.) ¶ Sed op. quod detur directa, si post diuortium celat, vt l. si concubina. §. res amotas. suprà eo. dicit Iac. de Are. quòd ibi datur vtilis, vel ibi res extabãt quæ celebantur: hic, iã erant cõsumptæ sm eũ. Tu dic, Qñq; est certũ quod nõ amouit cã diuortij, tunc licet celet post diuortium, nõ tñ datur directa sed vtilis. Sed qñq; est certum quod cã diuortij amouit, tunc datur directa, vt d. §. res amotas. s. si diuortium interuenerit. l. rerũ quidẽ amotarũ. j. eo. Qñque est dubiũ qua contemplatione amouerit, & tunc si post diuortiũ celet præsumitur gratia diuortij amouisse, & datur directa. d. l. si concubina. §. res. Sed quid si diuortium non interuenerit, & vxor amouit causa diuortij, vel causa mortis speratæ? Respondeo, tenetur vtili, vel in factum, vt j. eo. l. rerum quidem amotarum, & C. eo. l. 2.

1 *Furtum est nomẽ iuris, & significat illud totum quod ponitur in diffinitione furti.*
2 *Citare aliquis faciens si in relatione plures posuit, quàm citari fecerit, an committat falsum.*

§. Si seruus. Etiã si amouendo, furtum non fiat, mulier cuius dolo fit amotio, tenetur rerum amotarũ actione. h. d. ¶ Opp. s. eo. l. 3. §. item si seruus. & j. de fur. l. si quis vxori. in prin. Sol. hic seruus non fuit in dolo, ideo furtũ hic nõ committitur. l. si is. §. si tu Titium. j. de fur. Sed tunc op. ergo vxor nõ tenetur si seruus non fuit in dolo, vt d. §. si tu Titiũ. Gl. nõ soluit hic, sed in l. si quis id quod. §. pe. s. de iurisd. om. iud. videtur soluere. Nã
1 a † furtum est nomen iuris, & hoc etiam vocabulo significatur totum illud quod ponitur in diffinitione furti. Si ergo non interuenerit dolus facientis non fit furtum, nec põt teneri tanquam quis mandãs fieri furtum si furtum non est factum. d. §. si tu Titium. Sed verbum amouere, est nomen facti, & verificatur in sola amotione de facto. Sufficit enim quòd seruus in veritate amouerit, & licèt dolus cesset, tamen amouerit, merito mulier potest teneri rerum amotarum actione, vt d. l. si quis id quod §. pen. ¶ Et hæc faciunt ad ea quæ dixi j. de fal. l. si quis obrepserit. Et hoc consului
2 b de facto in ciuitate Tuderti: quia vnus dixit notario, b scribe citationem factam de istis, & baiulus dixit verum est, & ille fecit scribi de pluribus personis, quã ille citauerat. Dicebat quod ille fieri fecit falsum, & certe fuit dictum quod nõ est verũ: quia falsum fit cũ dolo. l. quid sit falsum. j. de fal. & C. de fal. l. j. Sed notarius non commisit dolum in scribendo falsum, ergo nõ est commissum falsum, & sic
c non poterat puniri tanquam faciens falsum instrumẽtum. Et sic consului, & etiam idẽ dominus Franciscus Tigrini. sed dixit quod poterat puniri ex alio falso sm l. si quis obrepserit. j. de falsis.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Nam furtum. An autem furtum fit de atrocioribus, dic, vt not. in l. de ea, de reg. iur. Et eo casu quo excusatur seruus in delictis propter mandatum domini, excusatur discipulus, vt est gl. no. in auth. de tabelli. §. scientibus, quæ no. secundum Nic. de Neap. hic.
b alex. ¶ Dixit notario. No. hic quòd obediens in illicitis excusatur: de quo in gl. in l. si familia, si fa. fur. fecis. dicatur, & gl. in l. 2. in fi. ff. de nox.
c Pom. ¶ Instrum. Vide Fely. in c. quoniam contra. xxiij. col. in vers. secũdo limita de pbat.

§. At si in dotem. Ex facto serui dotalis mulier tenetur si fuerit sciens, alias liberatur di a mittẽdo p noxa. h. d. ¶ Quærit Iac. de Are. qua actione cõuenitur mulier? Rñde. Aut fuit sciẽs, & tũc cõuenitur actione in factũ. l. j. in fi. C. de iure dot. Si vero fuit ignorãs, tũc vir pbabiliter nullã actionẽ hẽt cõtra eã, sed solã retentionẽ. arg. s. de ædil. edict. l. cũ aũt. §. Iulianus. Et pdicta vera, qñ seruus fuit datus inæstimatus, alias æstimatus, & mulier fuisset ignorãs, in nihilo tenetur. s. de act. emp. l. Iulianus. §. j. Certe satis vr quod mulier teneatur actione de dote pria. de qua dixi in l. oĩno. s. tit. j. Si enim hoc venit in actione depositi, mãdati, & similibus eadẽ rõne in actione de dote, vt l. Iulianus. in prin. s. de act. emp. & l. si seruus. j. de furtis, & intellige in actione pria, sed opin. quam posui in l. omnino. s. titu. j. Huic tñ multũ cõtradicit. C. de iure do. l. j. Sed dico quod inquantũ dicit, teneri in factũ, intelligo. i. de dote propter tale factũ. Probatur C. de rei vxor. actio. l. j. §. & vt plenius.

ADDITIO.

Alex. ¶ Quærit Iac. adde quæ no. Bar. in l. credi. in fi. prin. de solution.

a §. Rerum amotarum. a Iste est fortis §. & legitur duobus modis. Primo, quãdo fuit amota res dotalis. Secundo, qñ fuit amota res viri. Et hæc lect. colligitur ex gl. ibi, non ergo interim est, &c. Sequens gl. psequitur vtrãq; lecturã permistim. Si res dotalis amoueatur, hẽt locũ hæc actio pp interusuriũ medij tẽporis. h. d. ¶ Op. j. de doli exce.
b b l. dolo facit. & l. in pdẽnatione. §. dolo. de re. iur. Sol. hic vir petẽs restituendus est, nõ incõtinenti, sed ex interuallo. Sed opp. suprà de cõdi. ob cãm. l. si donaturus. in fi. Sol. ibi loquitur in viro petẽte ab initio, hic in repetẽte, quod plene dixi in l. si socer. § Lucius. suprà sol. mat. Sed sm aliã lect. hoc intendit. Agẽti hac actione nõ potest obiici compẽsatio, & hr rõ lucri & dãni. h. d. Et incipit hæc lect. in gl. ibi nõ ergo interim. Cũ ergo loquatur de cõpẽsatione, necessario debet intelligi de re viri amota. Si enim amouisset rẽ vxoris, nõ tractaretur de cõpẽsatiõe. ¶ Quæro exẽpla, & qũo habeatur rõ lucri amissi. Gl. ponit multa exẽpla & quædam cõgruũt primæ lecturæ, & qdã secundæ. Primũ exẽplũ est: quia æstimationẽ vel pœnã oportuit eũ soluere: qa rem amotã præstare nequit. Hoc exẽplũ cõgruit primæ & secundæ lecturæ. Secũdũ exẽplũ est, qñ creditã pecuniã chyrographo à se subtracto probare nõ potuit, illud exẽplum cõgruit tñ secũdæ lecturæ, qñ res viri est amota. Tertiũ exẽplum est, qñ vir nõ lucratur serui operas. Istud exẽplũ cõgruit primæ lecturæ qñ res dotalis est subtracta. Quartum exẽplũ est, qñ non est lucratus hrditatẽ in qua seruus amotus erat institutus. Hoc exemplum magis congruit in re propria viri. Rõ: qa si seru⁹ esset dotalis, acquireretur mulieri in dubio. l. dotalẽ. s. tit. ij. & l. additio. j. de acq. hære. Quærit gl. an mulier incidat in l. si quis in tantã. vel in edictũ diui Marc. Odof. dicit quod sic. Dy. quod non: quia illæ leges sunt pœnales, ergo &c. l. j. C. eod.

ADDITIONES.

a barb. ¶ Rerũ amotarũ. allegatur quotidie secũdũ Nic. de Nea. quod condõ furtiua fit ex delicto, & sic contra gl. In sti. de actio. §. j. de condi. fur. l. j. C. ne ex deli. defun. l. j. j. de acti. & obli. l. j. de reg. iu. l. pupillum. §. in hæredes vbi dicit, quod nascitur ex variis figuris. in contrarium est hic tex. & in l. 6. in ambo. §. idem. de cõpen. Gl. est valde notab. in l. seruus quem. in gl. interlineari, de actio. empti.
Alex. Vide bar. in l. si ita stipulatus. in j. quæst. pri. ad fi. de verb. ob.
b Pom. ¶ Doli exceptione. Vide bar. in l. ita stipulatus. in fi. pe. q. prin. de verb. ob.

1 *Conditio furtiua oritur ex delicto.*

§. Hæc actio. Hæc actio est persecutoria, ideo perpetua. h. d. ¶ Not. † quod cõdõ furtiua oritur ex delicto. Simile in l. si ambo. §. quoties. de cõp. per quas leges Dy. & Guil. reprehendunt gl. nostras, quæ dicũt condictionem furtiuã oriri ex variis figuris causarum. l. j. in prin. de act. & obli.

§. Nec viro. In actione ex maleficio non est locus beneficio ne quis condẽnetur, nisi inquãtũ facere potest, dixi in l. maritum. s. sol. mat.

LEX XXII.

Si propter res. Litis æstimatio facit emptionem, iõ soluẽs hẽt exceptionem & retentionẽ. h. d. Istã materiã ponit Dy. in c. pro possessore. extra de reg. iur. lib. vj. & gl. in l. culpa. eo. tit. s. de rei vind. Opp. de rei vindic. l. hoc si res. Sol. Intelligo, qñ fuit data æstimatio, res erat pñs. Et circa hoc an soluens æstimationẽ, quærat dominiũ, vide per Dy. in c. pro possessore. in iiij. & vij. q. de reg. iu. li. vj. ¶ Quæro an mulieri soluenti æstimationẽ sit cedẽda actio? Gl. quod sic, nisi dolo desierit possidere. De quo vide Dyn. in d. c. pro possessore. in iiij. q. Quæro, an vxori soluenti æstimationem vir debeat cauere de euictione? vide de hoc Dyn. in d. cap. pro possessore. in j. q. De hoc dixi vobis in l. iiij. infrà pro emp. & leg. fi. ex quibus caus. in pos. ea. & l. in depositi. infrà de re iudica.

§. Si mulier. Si mulier amouit cã mortis quæ sequuta est, tenetur actione petitionis hæreditatis, & ad exhibendum. h. d. Glo. dicit tenetur forte vtili rerum amotarum. Quod an sit verum, dicam statim in leg. rerum amotarum. infra eodem.

LEX XXIII.

Reintegrato. Seipsam suminat. ¶ Opp. quod per sm matrimonium sit sublata actio rerum amotarum. infrà eod. l. fin. Solu. glos. non fuit sublata in totum, sed interim cessauit.

LEX XXIIII.

a **Ob res amotas.** [a]Ob res amotas mulier teneť plurib9 actionibus: licèt altera debeat eligi.h.d.Op.ꝙ in re dotali marito non competit rei vindicatio, cum sit b mulieris.C.de iure do.l.ĩ rebus.Huius ↄ̃rij timore dicit gl.[b] ꝙ erãt æstimatę,& sunt ꝓprie viri.Vľ dic ꝙ ĩteruenit pactū đ lucrãdo,sed hoc ē diuinare.Dat gl.alias duas solutiones,&prima solutio non tollit ↄ̃riū,nec secunda.Qualiter soluem9?Dñt qdã ꝙ l.in reb9 loquitur de rebus immobilibus:sed secus in aliis.Sed ista solutio nõ placet:qa illa lex loqtur gñaliter.Sed solutio est:qa ẜm ista tpa ñ transferebatur dñium statim in vxorem.& ideo viro dať rei vindicatio.l.etiam.s̃.de fundo do.& d.l.in rebus.loquitur ẜm noua tpa.& dixi in l.si filio.sol.mat.Quæro q̃ condictio competat viro?Dicit gl.condictio furtiua.hoc nõ est verum,nisi poneres cõtrectationem securam esse facto diuortio,vt dixi l.3.§.j.s̃.eod. Dicit ergo,ꝙ de certi condictione generali,vel sine causa loquitur.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Ob res amõtas.De intellectu huius text.vide Bart.in l.ita stipulatus magna,in j.col.circa med.de verb.oblig.

b Pom.¶ Dicit gl.in l.si mora.ff.sol.mat.

LEX XXV.

1 *Actio rerum amotarum an hodie competat,ex quo non fit diuortium.*
2 *Actio est de iure gentium.*
3 *Venetiis,& apud Tartaros ius dicitur manu regia.*
4 *Libellus peto eum condemnari secundum formam iuris,& statutorum,quòd procedat.*

Rerum quidem. Pro rebus amotis secuto diuortio cõpetit hæc actio:si diuortium nõ ē secutū,cõpetit ↄdictio.h.d.Ibi in textu,iure gentium,i.iure,à quo 1 sumpsit originem.Op.hodie† nõ põt fieri diuortiū de iure Canonico,nisi ex cã fornicationis,nec tunc tolliť sed separať,& sic ista actio nõ põt hodie hr̃e locum. Sed si dicas,qđ cã cõsanguinitatis diuiditur,nõ est verū,immo tũc indicať:qa declarať mr̃iū nõ fuisse.l.si ↄcubina.s̃.eo.Dicit gl.ꝙ hodie põt hr̃e locum solū vtilis,qñ cã speratæ mortis amouit.Et vide gl.j q̃ incipit,sunt ergo.&c.vsq; ad finē.idē dicit gl.C.eo.super rub.Sed hoc nõ vr̃ verū ꝑ d.l.si mulier.q̃ gl.alle.qa ibi fuit secutū diuortiū, Dy.dicit, Fateor ꝙ verba legis deficiũt,tñ possumus dicere ꝙ ex mente deť vtilis.Et hoc tenēt oēs.& Cy.in l.2.C.eo.& ꝓbať ꝑ l.ob res,ẜm vnã lec.s̃.eo,Hoc habeo ꝓverissimo,& ꝓbo ꝑ rõnem.Sed prius ↄ̃ istud,vide §.eo.l.ↄ̃ nurū.§.sed si morte.& l.si ꝑꝑ res.§.fi.Itē cū ista actio nunq̃ competat marito,non ergo trãsit ad hr̃des eius.Bř rñdeo ꝙ hæres habet alias actiones vnà cū ista.Et si dicis nunq̃ cõpetit,nego:quia constante mr̃io pater vr̃ habere actionē in factum.l.2.C.eo.Nam ipsa & rerū amotarum non differunt,vt no.glo.in simili.s̃.ad l.Aqui.l.quēadmodum.§.magr̃atus.& l.de pecoribus.C.ad l.Aq.¶ Proce-2 do vlterius,nam dr̃ hic iure gētiū&c.†vr̃ ꝙ actio sit de iure gētiū,ↄ̃ l.2.§.deinde.s̃.de orig.iur.Propter hanc legē Vltramontani dñt ꝙ est verum,ꝙ actio est de iure gentium,sed ista est mã l.ex hoc iure.de iust.& iur.Dñt etiam ipsi,vt Iac.de Are.ꝙ si fuisset illo tēpore,quo actio nõ fuit,accepisset multã pecuniã mutuo.Tex.Rñdet 3 ꝙ nõ erat actio,sed manu†regia fiebat,in l.2.in prin.s̃.de orig.iur.vt fit Venetiis,& apud Tartaros,sed iurisconsulti & imperatores introduxerũt postea actiões subtiliter intuētes,& hoc diciť lex fi.C.de ꝑscrip.lon.temp.Ad illam legē rñdeo ꝙactiones sunt de iure ciuili,& iuriscõsultus arguit ꝙ sicut de iure gentiū,quo non erat actio fiebat exactio,multo magis hodie,cū sit actio.Vide gl.fi.quę incipit,qa iure,&c.Sđ quare dicit,iure gentiū.i.nãli,cum sint species oppositæ,& separatæ.l.j.in fi.s̃.de iust.& iur.Glo.rñdet & vide in gl.ibi.sed certe,&c.Habes similem gl.in l.Stichum.§.nãles.j̃.de sol.& tex.in l.cū amplius.circa fi.de reg.iur.Cõtrariū vr̃ tenere gl.ꝙ ex nãli oblĩonę oriatur actio.l.fideiussor.j̃.de fideiuss.sed illa gl.non dicit verum & intellige eã prout gl.loquiť in l.naturales.j̃.de act.& obl.Vel aliter põt rñderi ad ↄ̃rium,sed de iure gentium põt ↄdici addita tñ actione de iure ciuili.Vltimo dic ꝙ ius gentiū vocať ius ciuile.Vel expone vt dixi sup tex.i.iure à quo sumpsit ori-a ginem ius ciuile,non curo,expone ꝓut vis. ¶ istam legem indu-b co[b] in argu.ad q̃st.[c] & consueui formare in l.de quibus.s̃.de legi.c ago & peto in libello†reum condēnari ẜm formam iuris, & sta-4 tutorum.An iste libellus ꝓcedat?Et dicunt quidã ꝙ non:quia ꝓponit actionem de iure cõi,&conditionem de iure statutorum,ↄ̃ §.eligere.l.quod in hærede.s̃.de tribu. ¶ Sed contrarium,dico ꝙ verba debent interpretari ẜm proferentem in iudicio.l.si qs intētione.s̃.de iud.Et mõ qñ dico,ẜm ius,& formam statutorum.i.ẜm statuta à iure approbata,ẜm hanc legem,ẜm quam gl.exponit.i.de iure ciuili approbato,&c.Et per hoc videtur casus in iure canonico extra de eo qui mit.in poss.cau.rei ser.c.cum venissent:vel interpretabitur.i.condemnetur ẜm ius,& ꝓcedatur ẜm formam statutorum,vel intelligitur.i.secundum iura non reprobata per statuta,secundum quod actori vtilius visum fuerit.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Prout vis.Vide Feli.in c.2.ver.3.declaratur.de rescriptis.

b Pom.¶ Induco.Sed ista subtilitas est vana:quia est contra §.1.Insti.de iniur.Nam cum nõ apponatur verbum,commune,in libello.& statuta sint ius.l.omnes popul. de iu.ti.& iur. ergo secundum Nic.de Neap.hic,&c.qui dicit quòd istud verbum,secundum formã iuris,vel secundum ius commune,& statuta Paduę,intelligi debent secundum ius commune Paduanum Et ita dicit de facto fuisse inductum per §.j præalleg.

c ¶ Arg.ad qõ.Vide quæ no.Bar.in l.2.§.si publico.infrà de adul.in vers.3.quæro.de quo latę per Ray.& Imo,in l.Gallus.§.si eius.infrà de lib.& posthu.Bene facit l.2.§.j. C.quemadmo.test.aper.ibi,secundum legem moresque locorū.&c.Et vide Bal.in l.eos.C.de app.Bene facit quod no.dixit Imo.in c.dilectus.de offi.ordi.Adde quod Bald.de pac.const.in vers.secundū leges,& cõsuetudines.dixit no. arg. ꝙ si cã est cõmissa secundū leges,& cõsuetudines terrarū terminanda, ꝙ potius debet terminari secundū bonas cõsuetudines,quã secundū leges,& talis seruat bonitatē arbitrij, non numerū ius cõe, de eo qui mit.in pos.causa rei ser.c.cū venisset,& vide Cy.C.de test.mil.l.captatorias.&dixit Bal.in l.j.C.de ser.& aqu.ꝙ libellus põt fundari super consuetudine,& in c.dilectus.de offi.ord.& tex.in l.fi.C.de iniur.Et ad hoc vide Bal.in l.obseruare. §.proficisci.in xxx.q.de offic.procons.& in l.sed,& si quis §.quæsitum.si quis cau.& in l.j.C.de confes.& quod no.Roff.in rubr.de arb.in xv.q.Adde quod not.Bal.in l.generaliter.de epis.& cle. & Inn.in c.certificari,de sepul.& dicit Bal.ꝙ licet quis faciat mentionem de consuetudine,& super ea fundet se,tñ põt etiã super ea deducere ius cõe,secundū eum in l. præscriptione. C. si contra ius.Alle. Inn.in d c.certificari.Adde bald.in l.edita.C.de eden.vbi alle.bar.hic,& dicit ꝙ procedit libellus dicendo,Peto pronunciari secūdū leges & cõsuetudines.Et ad bar.hic adde bal in l.vnum.si cer.pet.& bal.in l.ij.C.de nup.vbi dixit, ꝙ si peto quē puniri secundū cõsuetudinē,& statuta,si nõ cõstat de cõsuetudine,punitur extra ordinem. Adde primis verbis apostil.bal.cons.206.in pe.col.j.vol.Et ad bar.hic vide dominū Maria. in c.2.de lib.obla.arg.13.q.2.circa finem.

LEX XXVI.

Rerum. Ista actio est in personam.h.d.¶ Quæritur vtrum ista conditio infamet.Gl.dicit quòd non.infrà de act.& obl.l.cessat.quòd intellige de iure,sed de facto infamat.l.honori,& l.si parens.infrà de obsequiis.

LEX XXVII.

Rerum amotarum. Legitur duobus modis,& ẜm primã lec.h.d.actio ciuilis ꝓposita ab vno nõ differť propter accusationē criminalē propositã ab alio.h.d.¶ Op,C.đ adul.l.adulterij.Gl.dat duplicē sol. Vnam ꝙ ibi criminalis & ciuilis ꝓponebãť inter eosdē,hic inter diuersos:& ista est vera ĩ se.Vel aliter,& ista ē ij.lec. Accusans criminaliter nõ põt reconueniri ciuiliter,vt in ↄ̃rio;sed vnus & idē põt agere ciuiliter & criminaliter,vt hic.Et rõ sol.potest esse ista,qñ accusat vir,& agit mulier ciuiliter,& ista sunt ꝑiudicialia:quia si mulier ↄuincitur perdit dotē.l.cõsensu.C.de rep.Ideo vna impedit aliam,sed actio rerū amotarū,& accusatio adulterij,non sunt præiudiciales.¶ Sed opp.de l.interdum.j̃.de pub.iud.Dy.rñdet,& bene ꝙ qñ ciuilis & criminalis oriũtur ex eodem facto,nõ possunt simul proponi,qa sunt inuicē præiudiciales.Secus si ex diuersis, vt dixi in l.ij.j̃.vi bo.rap.& solitus sum dicere in l.j.C.qñ ci.actio.cri.ꝑiud,¶ Sed ↄ̃ illud est.C.de ord.iu.l.fi.quia non possunt concurrere ciuiles & criminales.Nõ obst.hoc,qa sunt præiudiciales,sed quia vna est maior altera.l.per minorem.suprà de iud.& l.fi,& ibi tenet gl,de ord.iudi.Sed ista rõ habet locum,siue ab vno,siue a diuersis ambæ proponantur, & vide absurditatem quæ sequeretur si posset opponere:sic enim liceret actori quod non licet reo, contra l.nõ debet actori.infrà de reg.iur. Tene ergo primam solu.& primam lectu.

LEX XXVIII.

Si vxor. Pro re viri subtracta cõpetit actio furti extraneo cui9 ĩterest,licèt nõ viro.h.d.Op.C.de fur.l.fi.§.fi.Sol. Quandoque mulier surripit rem viri quæ est apud virum,& tunc habet locum actio rerum amotarum soluto matrimonio, per totum istum titulum, & eo constante actio in factum.l.2.C.eo.quandoque surripit rem viri, quæ est apud extraneum, & loquitur iste text. Quandoque surripit rem extranei, quæ est apud virum,& tunc habet locum.l.fi.in fi.C.de furt.& l.si concubina.in fi.suprà eodem.

LEX XXIX.

Rerum amotarum. Inspicitur quantum res valuit tempore amotionis,&postea quanti plurimi fuerit,h.d.No.casum in quo fit furtum,& efficitur res furtiua:non tamen competit actio furti.qđ ꝓsequitur gl.in l.sequitur.§.si rem.j̃.de vsucap.& ibi plenè dixi,& per Cy.C.de ser.fug.l.j.& Dy.summauit istum tit.in l.sed,& si diuortij.s.eo.distinctionem,quam posuit Cy.C.eo.l.fi.

LEX XXX.

Cum soluto. Per matrimonium redintegrãdū soluitur hoc iudicium, hoc dicit.Sed intellige,vt l.redintegratio.suprà.eo.

TITVLVS TERTIVS.

De liberis agnoscendis,& alendis à parentibus,vel à patronis,vel libertis. Rubrica.

DICTVM est supra ꝙ solu.mat.qñq; oritur ↄtētio super repetitione dotis,& de hoc dixi in tit.s̃.solu.ma.quēadmo.dos petatur. Qñq; oritur ↄtentio sup impēsis in rebus dotalibus factis, iõ posuit tit.de impen.Qñq; oritur ↄtētio ꝑꝑ res amotas, iõ posuit tit.rerū amo.Qñq; oriť ↄtētio de liberis,& hoc duob9 modis,vel qa marit9 nõ vult agnoscere illos in suos filios,iõ poniť hic rubr.de liberis agnoscen.Et istã partē ꝓsequiť Iuriscons.vsq; ad l.si quis à liberis.Qñq; oritur ↄtentio de alendis liberis,iõ annectit in rub.&alendis,& istã partē ꝓsequitur à principio l.si qs à liberis.vsque ad §.solēt.Et qa incipit tractare de alimētis,ↄtingit interdū quòd parentes se petant ali a filiis,ideo subnectitur in rub.parētibus,de quibus etiam dixit à prin.l.si quis à liberis.vsq; ad §.solent.permistim.

ſtim. Itē quia contingit interdū, vt patroni petant alimēta à libertis, siue ſeruis, vel econuerſo, iō annectitur in rub. vel à patronis, vel libertis; de quo dr̄ in d. §. ſolent. vſque ad fi. illius l. cum l. ſequ. Poſtea format quaſdam quæſtiones ad materiā, vſque ad finem totius tituli.

LEX PRIMA.

Senatuſconſultum. Diuiſionem tituli habuiſtis in rub. Prima pars, quæ tractat de liberis agnoſcendis, diuiditur: quia primo Iuriſconſultus ponit in ſumma quæ fuit mens ſenatuſcōſulti: circa hoc, vſque ibi, permittit igitur. Vbi ponitur, quæ fuit mens ſenatuſconſulti, inquātū ſpectat ad mulierē, cum quibuſdā declarationibus, vſque ibi, mariti. Vbi tertia, in qua ponitur mens ſenatuſconſulti, inquantum ad maritū ſpectat, vſque ibi, ſed ſi maritus. Vbi quarta in qua tractat permiſtim de marito & vxore contēnentibus ſenatuſconſultū, vel obedientibus, vſq; ad l. ſiue ꝯ. §. qa Plautianum. Vbi quinta, in qua circa dicta format aliquas qōnes, vſq; ad l. ſi quis à liberis. ¶ Venio ad primā partē, & iſta eſt clara in tex. ¶ Op. ad prin. quia de partu falſo ſuppoſito non tractatur hic, ponebatur tñ in verbis ſenatuſconſulti. Vel aliter. Licèt non tractetur principaliter, tñ tractatur per conſequētiā, cū dantur remedia ne partus poſſit ſupponi. ¶ Quæro qua l. teneatur qui partū falſo ſupponit. Dic plene, vt l. j. C. de fal. & ibi plene per glo.

1 *Denunciare poteſt procurator & an requiratur ſpeciale mandatum.*
2 *Procurator conſtitutus ad denunciandum, à quo debeat conſtitui, ſ. an à filia tantū, an à patre, an ab vtroque.*
3 *Citatio facta ad domum quando valeat.*
4 *Nuncius quomodo referat, quando citatio eſt facta ad domum.*
5 *Citatio debet fieri ad domum habitationis vt valeat non ad apothecam.*
6 *Citatio ad hoſpitium, in quo quis hoſpitatur quando fieri poſſit.*
7 *Manere in ciuitate dicitur qui in ea habet familiam, licèt ipſe ſit abſens.*
8 *Differentia inter ciuitatem, villam & municipium.*
9 *Mulier qualiter denunciat viro ſe prægnantem.*
10 *Aduerſarium ſuum quis non tenetur inſtruere.*

§. Permittitur. a Op. ꝟ. q̄ ſen. ſine app. reſc. l. j. §. itē cū ex edicto. Solue, vt ibi. No. hic, † ꝙ denunciatio pōt fieri ꝑ procuratorem. Sed hic q̄ritur, an requiratur ſpeciale mandatum? Et gl. dicit ꝙ ſic, in verb. mandatum, quæ incipit ſpeciale, vt dicunt, &c. Et ſic no. ꝙ vt procurator poſſit denunciare, requiritur ſpeciale mandatum. Similem gl. habes in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ꝟ. de oper. no. nun. Gl. quædā in hac eadem l. videtur dicere contrariū. ꝟ. proxi. §. ſuper verbo, noīe. in ver. mariti, & allegat l. actione. §. renunciare. ſ. pro ſocio. Poſſumus dicere, ꝙ hæc glo. loquitur in denunciatione facta ex parte mulieris, alia in denunciatione facta ex parte viri. Et licèt glo. poſſent ſuſtineri, tñ credo ꝙ procurator habens generale mandatum poſſit denunciare. l. actione. §. renunciare. ſ. pro ſocio. & leg. j. in fin. cum l. ſeq. de ope. no. nun. Facit l. ſi qs. §. ii. de vſuris. Prædicta intelligo qñ denunciatio fit circa id quod ſpectat ad adminiſtrationē bonorū. Non. n. eſt de caſibus in quibus requiritur ſpeciale mādatū qui ponunt̃ in l. Pōponius. ſ. de ꝓcu. Qñq; denuntiatio nō fit circa ea q̄ reſpiciunt adminiſtrationē bonorū, & tunc q̄dā ſunt q̄ nō pñt eſſe nota, niſi quatenus à ꝑſona principali ꝓcedant, vt mulierē eſſe ꝑgnantē, & req̄ritur eſſe ſpāle mādatū. vt hic: aliàs ſecus, vt in gl. ꝯria in hac l. poſita. ¶ 2 † Quæro iuxta idē, an hoc mādatū debeat fieri à pr̄e & filia, an ſufficiat fieri à pr̄e tñ, an ſufficiat fieri à filia tñ? Dy. dicit, ꝙ ab vtroq;, ꝑ hoc qđ dr̄ in textu, mādatū ab eis eſt. b Puto, ꝙ filia ſola poſſit facere ꝓcuratorē: qa in eo ꝙ ſolus filius poſſet facere ſine pr̄e, in eo ſol⁹ poſſet ꝯſtituere procuratorē. l. filiusfa. §. ſed & ſi filia. ſ. de ꝓcur. Ad iſtū text. q̄ dicit, ab eis. Rñd. ꝙ dēt intelligi diſiunctiue, ſm̄ ꝙ diſiuncta orō ꝓceſſerat. ¶ c Scđo no. denūciatio dēt fieri in ꝑſonā, vel ad domū, ſi ꝑſonæ copia hr̄i d nō pōt. Per hoc dnt̄ q̄dā, ꝙ citatio ita demū tenet † ad domū ſi ꝑſo 3 na reperiri nō pt̄. Cōtrariū tenet Dy. hic, ꝑ l. ſcire oportet. §. oportet. de exc. tut. vbi dicit citationē fieri ꝑſonalr̄, vel ad domū: & ſic ſufficiat alterū eorū: ſed ipſe idē Dy. in l. iiij. §. prætor. ꝟ. đ dā. infe. tenet, ꝙ tūc pōt fieri ad domū, ſi ñ pōt haberi copia perſonæ. Idem gl. ex de dolo, & ꝯtu. c. cām. & Inn. de eo qui mi. in poſ. cā rei ſer. c. vlt. Qđ intelligo in eo q̄ nūq̄ fuit in iudicio: ſecus ſi ſemel incœpit litigare, tūc. n. ſi nō cōparet in iudicio, ſufficit ꝙ citetur ad domū. l. ab eo. C. q̄uō & qñ iudex, & qđ ibi not. & in authen. q̄ ſemel. 4 ibi poſita. Cōſulo † ergo ꝙ relatio nūcij ſcribat̃ ſic. Dicit ſe eū ſolēniter ꝑquiſiuiſſe, & qa eū ꝑſonalr̄ reperire non potuit, iō citauit ad domū. Prædicta examino multū late in d. l. iiij. §. ꝑtor. de dā. e infe. e Tertio † ex verbo, domum. no. ꝙ denunciatio ſeu citatio 5 dēt fieri ad domū habitationis nō ad apothecam vel ſtationē, licèt in ꝯriū faciat l. itē apud Labeonē. §. cōuitiū. ꝟ. de iniur. ¶ Sđ q̄ro, qđ ſi hēat plures domos, in qb⁹ habitet? Rñdeo de hoc ē gl. de electio. c. cām. ī cle. dixi ī d. §. ꝑtor. ¶ 6 † Quæro nūq̄d ſufficiat citari ad hoſpitiū in quo hoſpitat̃? Tex. hic vr̄ dicere ꝙ ſic, ſi ī ciuitate maneat. Hoc intelligo de hoſpitio, in quo habitat, non de eo in quo pauliſper hoſpitatur. Illud. n. nō eſt habitare. vt l. j. §. hoſpes. ſ. de his qui deie. vel effu. Et hoc innuit hic text. dū dicit, in ciuitate 7 maneat, hoc eſt, in ciuitate habitationē hēat. Et ex hoc no. † gl. q̄ eſt hic, ꝙ in ciuitate dr̄ manere, licèt ibi non ſit ꝑſens, ſi tñ ibi retinet familiā ſuā, vt dixit hic gl. ſuper verbo, manere. facit de vſu. & habi. l. ſi maritus. & ꝟ. de le. 3. l. quæſitū. §. j. qđ allegabā in qōne đ facto. Factum fuit hic ſtatutū, ꝙ oēs habitātes de ciuitate à die dicti ſtatuti ꝯfecti habeantur ꝓ ciuibus. Cōtingit, ꝙ illa die q̄dā erat ex territorium ciuitatis, tñ domū, & familiā ſuā retinebat in ciuitate, certe illa die habitare videbat̃, vt ex ꝑdictis patet. ¶ 8 † Quæro quā differentiam facit hic Iuriſconſultus, inter ciuitatē, villam & municipium. Rñ. in ciuitate cōiter nō habetur domus, niſi cā habitādi, ideo in ciuitate hoſpitium ſimpliciter pro domo accipitur. In villa vero & municipio hñtur domus, qñque cauſa habitationis, qñque cā fructuū q̄rendorum: & ideo expreſſit, ꝙ dēt intelligi de domo in qua larem matrimonio collocauit, i. in qua familiariter habitauit. Dicam in l. j. §. ſiue autē. ꝟ. de ope. no. nun. & Io. And. ponit in nouella in c. ſi ciuitas. de ſen. excom. lib. vj. Venio ad ver. de- 9 nunciare ex quo no. † formā denūciationis quam mulier debet facere: quia ſolum dēt notificare ſe ꝑgnātē, nec debet vlterius in- 10 ſtigare virum vt mittat cuſtodes. Ex quo † dicit Ia. de Are. ꝙ non tenetur quis inſtruere aduerſariū ſuū. Simile. ꝟ. de pub. l. fin. §. diui. Sed q̄ro an in denunciatione debeat dicere ſe prægnantem ex eo tex. hic dicit primo, ꝙ ſic. Secundo innuit ꝙ ſufficit ſimpliciter dicere ſe ꝑgnantē, & ſic non facit drīam. Dicunt q̄dam vt dicit gl. ꝙ denunciando ꝙ ſit ꝑgnans, ſubintelligit̃ ex eo. Iſtud non eſt verū, qa denunciatio eſſet incerta, vt l. denunciaſſe. ꝟ. de adulte. Et vide gl. quæ incipit denunciare. Et ſic licèt in ſtipl'one ꝑſona extrinſecus nō intelligat̃. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ꝟ. de verb. obli. tñ in nunciationibus ſemper intelligitur perſona cui nunciatur. Et pro hoc gl. eſt in l. ſtipulatio iſta. §. qui ita. de verb. obli. Sđ puto ꝙ talis nunciatio non valeat, per hunc tex. & quia nūciatio debet eſſe certa, vt dixi in l. denunciaſſe. ꝟ. de adulte. & ideo puto primā opinionem eſſe veram. ſ. ꝙ debeat dicere ſe eſſe ex eo prægnantē.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia, aduerte, ꝙ in his q̄ dicit Bar. in hoc §. permittit̃, ꝙ citatio facta ad domū in qua habitat cū familia, dr̄ iuri Canonico ꝯdicere, alle. per dn̄m Ale. in l. cū q̄dam. ff. de fundo inſtructo, vbi Bar. voluit, ꝙ dēt citari ad apothecam. Tu dic ꝙ ñ meret̃ argui de ꝯrietate, nā in hoc §. permittit̃, non negat quin qñq; ad apothecā vbi laborat, fiat, immo etiam ſi bene cōſideretur, idem dicit dū ꝯcludit ꝙ valet ſi fiat in loco in quo ſtant perſonæ quæ veriſimiliter notificent citato, ergo etiā vbi laborat, & ſic non contradicit, immo ꝯcordat. Intellige tamen ſemper facta diligēti perquiſitione perſonæ, & non reperto perſonaliter, ſecundum doctrinā Bar. in l. 4. §. prætor ait. ff. de damno infec. Rota, deci. 51. cum ſim.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Permittitur. Vide quid per iſtum tex. dicat Bar. conſ. 97.
b Alex. ¶ Puto quòd filia ſola. Et vide quod no. in c. fi. de iudi. lib. 6.
c Poma. ¶ Secundo no. Ale. in l. 4. §. prætor ait, de damno infecto.
d Barb. ¶ Per hoc dicunt. Et vide plene in præalle. §. Prætor. per Mod.
e Pom. ¶ Damno. infec. Vide Iaſ. in l. plerique. in 1. col. ff. de in ius vocan.

1 *Qui non improbat, probat, & quando, remiſſiue.*
2 *Proteſtationem an quilibet tollat primam.*
3 *Denunciatio facta procuratori quando conſtituat dominum in mora, remiſſiue.*
4 *Iuramentum defertur ei qui melius ſcit veritatem.*

§. Mariti Op. C. de nuptiis. l. patrem. Sol. vt in glo. in §. pœna aūt. ibi, ꝙ maritus dēt denunciare, &c. & ſic colli- 1 ge no. ſm̄ gl. ꝙ q̄ nō † improbat ꝓbat. Et vide gl. ibi verb. ꝯ. q̄ incipit, Qui non improbat, &c. Sđ ꝯ illud op. de l. quoties. §. 2. ꝟ. rē rat. hab. So. iſtud eſt in odium eius qui ꝯtēpſit ſenatuſcōſultū. Qñ autē qs dicat̃ improbare ſi non ꝓbat, dixi in l. ſi abſenti. §. fi. C. ſi cer. pet. ¶ No. ꝙ denūciatio pōt fieri ꝑ ꝓcuratorē. ¶ Quę & ibi tangit Cy. ¶ Quæro de qua pœna ro, an req̄rat̃ ſpāle mādatū: & dic vt in gl. ¶ Quæro de qua pœna hic loq̄at̃, ſunt opi. in gl. Sđ puto verū, ꝙ arbitrio iudicis. l. j. §. expi latores. ꝟ. de effra. & l. ſanctio. ꝟ. de pœ. ¶ Quero an hēat neceſſe ſe ꝓbare filiū plene vl' ſummariē? Et gl. ē hic ꝯria. ꝟ. ea. l. §. ex his, & ibi a examinabo. a Extra gl. quæro, an hoc ſit verū indiſtincte, ꝙ † q̄libet 2 ꝓteſtatio tollat ꝓteſtationē primā. Et hoc vr̄ ꝙ ſic, & ꝟ. q vi aut clā. l. aut q̄ alteri. §. ſi qs cum denūciaſſet. ¶ In ꝯriū vr̄ ꝙ non tollat, ſed ꝯfirmet, vt in citato q̄ rñdet ſe nolle venire, & tunc eſt contumax vere. l. Fulcinius. §. fi. ꝟ. ex quibus cauſ. in poſ. eat. & no. in l. fi. ſ. de in integ. reſt. Qñq; denunciatio fit ad inducēdū ꝯſenſum tuū tacitū vel fictū, & tūc ꝯria ꝓteſtatio tollit primā, & eſt caſus hic, & ī l. aut q̄ aliter. §. ſi quis cū denūciaſſet. ꝟ. qđ vi aut clā. Qñq; denunciatio fit ad aliū finem, vt puta ad declarandū voluntatē meā, vel ad ꝯſtituendū quē in mora, tūc prima ꝑ ꝯriā ꝓteſtationē nō tollit̃, imo eſſet magis contumax, vt no. ſ. de in integ. reſt. l. fi. Et de hoc ꝑ Cy. 3 in l. j. 16. q. C. de lit. ꝯte. Quero, an denūciatio † ꝓcuratori facta ꝯſtituat dn̄m in mora? Pe. tangit hic, cuius dicta refert Cy. C. in q. cau. in integ. reſt. nō ē neceſ. l. in minorē. in 2. q. Dy. format illam qō. in l. de pupillo. §. nunciationē. ꝟ. de oper. no. nun. & ibi diſtinguit ꝓut dicit

ADDITIO.

a Pom. ¶ Examinabo. Vide Rom. ſingu. 764. in verſ. vlti. Vide Ang. Are. in §. per alluuionē, Inſti. de rerum diui.

dicit gl. in l. ꝓcurator. in prin. ff. de procu. Do. And. de Pisis posuit istam q̄onē in repet. quā facit de l. si qs in prin. ff. de leg. 3. & do. Io. And. posuit in mercur. in ca. in gn̄ali. ex. de re. iur. lib. vj. Dixi in d. §. nunciationem. & plene in l. nō solū. §. fi. de oper. nou. nunc. in materia protestationū. Vltimo gl. tua, quæ est hic, dicit no. in verbo, illud. ꝙ nunciatio incipit à muliere, qa melius scit factum: & tene a mentē. Et dicit Dy. ꝙ † valet qn̄ defertur iuramentū: qa dēt deferri 4 ei qui melius scit veritatem. Et dic vt in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. & eo. tit. l. generaliter. & ff. titu. j. l. Marcellus. §. j. declaraui plene in l. admonendi. ff. de iureiuran.

1 *Excusandi mulierem, si non denunciauit, quæ sit iusta causa.*
2 *Dies diuortij cōputatur in ista delatione, & intelligitur de momento ad momētū.*
3 *Dies datæ dilationis, an computetur in dilatione.*

§. Sed si maritus.

Si mulier contemnit senatusconsultum Plautianum præiudicat filio, nisi vere probet se filiū. Fallit si errarēt, vel ex necessitate mulier denūciationem omisisset. h. d. vsq; ad §. quēadmodū. Et diuidit vsq; ad l. si qs liberis. Primo loquit̄ qn̄ mulier ꝯtēnit senatuscōsultū vsq; ibi quēadmodū. ibi, qn̄ nō cōtēpsit mulier nec vir. vsque ad l. quod senatusconsul. aliàs est §. ibi loqt̄ qn̄ maritus contēpsit, & nō mulier vsq; §. ad plane. ibi reddidit ad casum, qn̄ nec vir nec mulier contempsit senatuscōsultū vsq; ad l. siue. §. qa Plautianū, ibi format aliqua dubia circa mām, vsq; ad fi. huius ꝑtis. ¶ Quæro primo quot, & q sunt hi custodes. gl. ponit, & incipit, forte libros &c. Dic vt gl. ¶ Quæro qd si maritus nō est ꝯuētus ista pœna, sed vult oīno mittere custodes? Dic vt in gl. ¶ Quæro, † q̄ pōt esse iusta causa ꝓpter quā mulier excusatur si non denūciauit? Rn̄det gl. ꝙ ignorabat se ꝑgnātē, & hoc contingit, vt dn̄t Physici, & Rofr. refert in hoc titu. ex multis signis, q̄ debent esse in mulieribus ꝑgnātibus quę qn̄q; non sunt. Idē addit gl. ꝙ excuset̄ rōne minoris ætatis, qd̄ no. facit C. si aduer. delic. l. fi. ¶ Quæro, qs debeat alere istum filiū interim? Certe mr̄, vt dicit gl. quæ incipit, si probauit &c. ¶ Quæro, dr̄ hic dies xxx. cōputant̄ à die diuortij. §. ꝑmittit. dicit ꝙ trigita dies † cōputantur post diuortiū, vtrū ergo dies diuortij cōnumeret̄? Dicit Ia. de Are. ꝙ sic, & intell'r de momēto ad momētū, vt l. j. §. biduum. & §. dies. & qd̄ ibi no. ff. qn̄ app. sit. † In aliis autem dilationibus nū qd dies datæ dilationis cōputetur in dilatione. solet dici in l. j. si qs caut. &c. extra de dilatio. c. super eo. tangitur per Io. And. in c. frequens, extra de rest. spol. lib. 6. & in c. pia, extra de excep. lib. 6.

1 *Mulier si non petit curatorem ventri excusatur si peperit in triginta dies.*
2 *Villa, quæ non denunciauit maleficium intra tempus statuti, excusatur, si interim alias accusauit vel iudex inquisiuit.*

§. Eleganter.

No. istum tex. ꝙ ex eo ꝙ triginta dies statuūtur, non hēt locū senatuscōsultū in ea quæ 1 parit intra trigīta dies. † facit ꝙ si mulier nō petiit curatorē vētri, n̄ imputet̄ sibi, si ītra triginta dies peperit. Et sic dēt determinari, ff. ad Tert. l. 3. §. si mr̄. vers. qd si cum ꝑgnans. Itē Ia. de Aret. inducit 2 hunc tex. † ad q̄onē, ꝙ si statutū est in ciuitate ꝙ villa dēat denūciare maleficium intra certos dies, ꝙ si alius interim accusauerit, vel a iudex īqsiuerit, villa excuset̄. Pro hoc est l. edicto. §. 2. ff. de iure fis. & ff. ad Tertul. l. 3. si mr̄. vers. sed si forte absens. ¶ Vltimo dicitur hic, ꝙ si mr̄ contēnit senatuscōsultū, non præiudicat partui, si probat se filium, &c. ¶ Quæro, an hoc debeat probari verū. Breuiter gl. super §. proxi. quā recitare omisi, tenet ꝙ dēt vere probari. Cōtrarium no. ff. l. proxi. §. ex his. & ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Villa excusetur. Dicit idem Bar. in l. sororem. C. de his quib. vt ind. & Bar. in l. diuus. la 2. de custo. reo. in vlt. col. & Albe. de Rof. in 2. parte statutorum. q. 63. incip. Item quæro, statuto cauetur quòd consules villarum. Et vide Bal. in l. si quis hæres, de inof. test. Bal. in d. l. sororem. limitat opi. Bar. vt ibi per eum. Vide etiam Bar. in l. pe. infrà ad Sylla.

1 *Conducens equum ad vecturam, an teneatur de custodia si locans misit famulum.*

§. Quemadmodum.

Vxor & maritus obseruant 1 senatuscōsultum: licèt maritus partū nō agnosceret, hoc dicit. ¶ Quæro qd si maritus mittit custodire simpl'r. Gl. hic nō bn̄ declarat vide eā, q̄ incipit repente 2 neget, &c. ibi, & custodes misit. Rn̄deo sufficit ꝑ tex. q dixit maxime, & ff. ea. l. §. permittit. innuit. ff. eodem vers. pœna autem. Induco 1 ad q̄onem. † Conduxisti equum ad vecturā, & ille qui locat equū tibi mittit famulū, an excuseris à custodia? Gl. format istā q̄onē. ff. vsufruc. quemadmodum cau. l. pe. Ego sum solitus dicere, ꝙ si do tibi famulum vt equū reducat, ꝙ nūc negligētia famuli non excuset te: sed dolus suus te excusaret. l. si vt certo. §. si rogaueris. ff. com mod. Sed si do famulum vt eum custodiat, tunc distingue, vt l. si vt certo. §. si à me petiisses. ff. comm.

1 *Confiteri videtur qui non facit protestationem, vel denunciationem contrariam.*
2 *Confessio patris non facit plenam, sed aliqualem probationem pro filiatione.*
3 *Confessio filiationis facta extra iudicium quam probationem facere possit.*
4 *Filiationis probandæ practica.*

§. Quod senatusconsulto.

Si maritus contēnit Senatuscōsultū Plautianū, cogit̄ partū agnoscere, nisi vere ꝓbet n̄ filiū. Sd̄ si mulier ꝯ-1 temnit, marit⁹ n̄ cogit̄ nisi ille ꝓbetur fili⁹. h. d. ¶ No. † ex prin. isto ꝙ facere ꝓtestationē seu denūciationē ꝯriā, vel nō mittere custo 2 des, est q̄dam ꝯfessio, vt ibi, ꝯfessio pr̄is, &c. Ex quo no. ꝙ † ꝯfessio pr̄is non facit plenā, sed aliqualē ꝓbationē de filiatione. ¶ Opp. ff. de ꝓbatio. l. fi. §. fi. Gl. dicit ibi in confessione matris hic in patris. Tu dic, ꝙ nec ibi facit plenā ꝓbationē, sed qualēqualē sic, vt hic. ¶ Op. C. de confes. l. j. Sol. ibi in confessione, quæ fit in iudicio, hic extra iudiciū. Et vide gl. q̄ incipit. i. magnā ꝓbationem. Examinea mus † an confessio filiationis facta ex̄ iudiciū præiudicet. Breui 3 ter certissimum est b quòd in confessione extra ius de filiatione, b quandoq; qs ꝯfitetur principaliter propter se, & tunc constituit eū in quasi possessione filiationis, donec ꝓbet̄ ꝯriū, vt hic, & l. fi. ff. de probationi. Qn̄q; ex̄ iudiciū asserit suū filiū incidenter propter aliud, & tunc indistincte dicunt doc. ꝙ nil præiudicat. l. ex his. C. de testa. mil. melius probat l. epistola. in princ. ff. de pact. Doct. ponunt in l. nō nudis. C. de ꝓbatio. In iudicio vero faceret fidem, vt c d. l. j. C. de confessis. Vnū ego c addo, ꝙ si aliqs incidenter propter aliud appellat aliquē filiū, si qdē est talis actus, q nō congruit nisi filio, vt exhr̄datio vel emācipatio. l. quidam cū filiū. ff. de verb. ob. tūc ꝯstituetur in quasi possessione filiatiōis. Et vltra doc. fateor ꝙ ista nuda enūciatio nō ꝑiudicat, nisi illud, qd̄ vltra ponitur pp qd nomino filiū, ꝯuenit magis filio quā extraneo: & tunc constituit eū in quasi possessione filiationis, vt si dico, bn̄ veniat filius meus quē volo, vt res meas tractet. l. qdā. in princ. ff. de ꝓbati. Dico aliud ꝙ qn̄ qs tractat eū vt suū filiū: etiā si nulla verba interuenerūt, ponit eū in quasi possessione filiationis, nisi contrariū probet̄. l. j. §. j. 4 ff. de quæstio. ¶ Et † istud feci tibi notare d ad hoc, vt qn̄ vis prod bare filium, fiant duo articuli. Vnus, quòd talis est, vel fuit talis filius. Secūdus, ꝙ ille q dicitur pater, eum habuit, tenuit & tractauit vt filiū. Ex hoc enim præsumeret filius nisi probaretur contrariū, vt dixi supra, &c.

ADDITIONES

a Pom. ¶ Examinemus. Vide plene Fel. in c. per tuas. de probatio. Barb. cons. 27.

b Alex. ¶ Pro veritate. Et istam doctrinam sequitur Petr. de Anch. in capi. si vero de senten. excommu. & de materia habetur per doct. in c. transmissa. qui fil. sint legit. & in c. per tuas. de probati. vide per mod. in l. neque. C. de testa & Bar. in l. filium. de his qui sunt sui. & no. in c. Michael. de fil. presbyte. per Bal. in l. neque natalis. & in l. non nudis. de probatio. & omnino vide Cyn. in l. non nudis. Ange. in l. vxorem. de manu. testament. Inno. in c. transmissæ qui filij sint legitimi. adde melius per Bal. cons. 59. libr. 3. vbi dicit, quòd sicut in l. filium diffinimus, &c. eodem modo si pater nominat filium debet intelligi de legitimo, & naturali. Et idem in teste qui deponit filium esse & nihil plus dicit: quia intelligitur de legitimo & naturali. Et si testis dicat, scio pro certo quòd est filius talis, pp hoc nō dicitur filius: quia debet intelligi secūdū humanam naturā. i. præsumptiue, vt lex præsumit, vt ff. de ædil. edict. l. si venditor. Refert etiā Bal. in d. cons. ꝙ cū quidā sapiens Bononiēsis fuisset Romā & summus Pontifex illi dixisset, ꝙ erat suus filius: quia eū conceperat dum erat in studio Bononiæ ꝙ volebat eū promouere ad maximos honores: & ꝙ ille respondit, Nō placeat Deo, mater mea fuit vxor, & bona domina. Papa respōdit, Recede cū domino, iste creditur legitimus. Et de probatione filiationis vide eundē Bald. cons. 15. 2. vol. Et de confessione patris facta apud acta super filiatione, vide eod. vol. Bald. cons. 132.

c Barb. ¶ Vnum ego. Et bene facit pro quæstio. in qua fuit interrogatus Bononiæ. Quidā miserat quendam ad scholas, quem faciebat indui optimis vestibus, & vocabat ipsum filium, an constituatur in quasi possessione filiationis? & vide de ista filiatione Bal. in l. filiū. ff. de his qui sunt sui. Bar. Bal. & Cyn. in l. nō nudis. C. de proba. l. non epistolis. eo. tit. Ang. & Lud. in l. neque professio. C. de testa. Ange. in l. vxorem. ff. de manu. test. Imo. in c. transmissę. qui fil. sint legi. gl. & ibi Ang. & Io. de Imo. in d. l. vxorem. bar. in l. 1. C. quorum bonorum. Et no. quòd ista opi. secundum bar. multum facit pro opinio. Glos. quæ est valde no. vt no. in c. afferte de præsum. Nam in casu illius c. dicit ibi glos. quòd debet filius habere hæreditatem illius in cuius erat possessione filiationis, sed Gof. dicebat quòd si puer possidebat vtranque hæreditatem habet exceptionem contra petens, ex quo est reus. Optime facit, quod hic bar. dicit quòd inquantum ad vnum ex cōfessione constituitur filius in quasi possessione filiationis, & sic quantum ad alium, vide ibi do. Ioan. de Imo. & tu vide Abbat. in cap. per tuas. de probationib. vbi dicit contra bar. contra quem consuluit hic Ferrariæ.

d ¶ Notate. Adde bar. in l. filium. de his qui sunt sui. & bal. in l. neque. C. de testa.
Pom. ¶ Vide Ale. cons. 51. incip. Viso, & discusso. in 1. vol. Barb. cons. 27.

§. Idem Iulianus ait.

Op. ad versiculū si quis ex longo. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. filiū. Solutio, Azo in summa de alendis libe. legit, & hoc nō sit. §. nec ver. & sic ad præcedentia continuetur: & sic ꝯriū non obstat sed ꝯcordat. Alij dicunt ꝙ est §. & obstat cōtrariū. Sed rn̄de vt in gl. quia nascitur ei filius quo ad alimenta, & quo ad omnia, donec probetur contrarium.

1 *Actio præiudicialis in rem quando pater dixit aliquem esse suum filium, & filius aliquem esse suum patrem, ita reperitur, sicut quando quis dicit se esse filium.*
2 *Filius quando habeat habere alimenta, quando mulier contempsit senatusconsultum Plautianum.*

§. Ex his apparet.

Not. ibi, cæterum recusare poterit filiū. Signa, & nescio alibi. Ad quid 1 sit vtile dicam ff. in l. siue. §. quia Plautia. Ex † quo habes ꝙ sicut reperitur actio præiudicialis in rem, per quam pater dixit aliquē filium suum, & filius aliquem suum patrem, vt Insti. de actio. §. præiudiciales. & de rei vindicatione. l. j. ita reperitur actio præiudicialis, per quam pater negat filium suum esse vt hic apertè dicit tex. 2 ¶ † Quæro qn̄ mulier contēnit Plautianū, & filius petit alimēta, an oportet ꝙ probet se verum filium? Et gl. dicit hic ꝙ sic, q̄ vide, quæ incipit, si plene probet, &c. ꝯria gl. est in verbo pœna. ff. eo. l. j. & incipit, summatim, &c. Tu dic ꝙ mulier qn̄que ꝯtemnit Plautianum, & tunc non debet filius habere alimenta, nisi vere probet se filium, vt hic, & ff. eo. leg. j. §. sed maritus, & hac l. §. idem per contrarium. Quandoque maritus contemnit Plautianum, & mulier obseruat, tunc filius debet habere alimenta, vt in glo. contraria huic: nisi probet non esse filiū. Quandoque vterq; obseruauit, & tunc isto casu causa alimentorum debet summatim cognosci & hæc

& hæc est gl.quã signaui pro ꝯria,& tex.in §. quemadmodum,&c. s̄.ea.l.j.Quartus casus ē,qn̄ vterq; cõtẽpsit Plautianũ,& iste casus nõ est possibilis,qm̄ nunciatio debet incipere à muliere,vt s̄.eo. l.j.§.illud.Et si nunciatio dẽt incipere à muliere , & contẽpsit,imputetur sibi,vt s̄.ea.l.§.idem per cõtrarium. Quandoque vterque obseruauit,& tunc causa alimentorũ debet summatim cognosci. vt infrà eo.l.si quis à liberis.§.si vel parens.

1 *Sententia lata in causa filiationis nulli præiudicat præterquam patri,& filio.*

a §.Plane ᵃ si denunciante muliere. Sententia lata in cã filiationis inter patrẽ & filiũ,facit fidẽ quo ad oẽs.h.d.¶ Op. 1 † & vr̃ ꝙ hæc sn̄ia nõ p̃iudicet,nisi inter patrẽ & filiũ,vt in Auth. quib⁹ modis na.effi.le.§.sed si filiũ.Vide gl.j̄.in l.omnib⁹,q̃ incipit sic.j̄.vñ cogno.q̃ opponit,& non soluit, & ibi,in §.sed si filiũ.Sol. Ibi loqtur de illo actu q rẽ de nouo in esse cõstituit.Cõstat enim ꝙ añ nõ erat legitimus,sed ꝑ illũ actũ efficiebat̃ legitimus:hic de actu q in p̃teritũ aliqd fuisse declarauit,vt j̄.l.ꝑxi.§.fi.facit s̄.d.stat. ho.l.ingenuũ.In hoc q̃ sn̄ia facit ius,dic plene ꝑ doc.C.qbus res iud.nõ noc.l.j.Dixi in l.j.de excep.rei iud.& per Cy.C.in quib⁹ cau. in integ.restit.non est necess.l.j.

ADDITIO.

¶ §.Plane.Circa istum §.vide Do.in c.causam,el 2. qui fil.sint legi. & no.per Imo.plene in l.sæpe,de re iud.per gl.& doc.in c.vltimo,eo.tit.

LEX III.

Siue contra pronunciauerit.

1 *Senatusconsulta Plautianum , & Adrianum quòd remedium inducant filio, & etiam patri.*
2 *Actio descẽdens ex dictis senatusconsultis,dicitur præiudicialis,id est fauorabilis.*
3 *Præiudicialis in rem hæc,in quo differat à rei vendicatione de qua loquitur l.1.de rei vendica.*
4 *Beneficium istorum senatusconsultorum,quando locum habeat.*
5 *Præiudicialis actio quare dicatur præiudicialis.*
6 *Actionem duplicem quis potest intentare,quando est probabiliter incertus.*
7 *Libellus in hac actione etiam incertus,admittetur in re magni præiudicij qui concludere poterit in diuersis actionibus.*
Libellus incertus hoc casu admittitur,quãdo incertitudo causatur à facto patris, & quando est incertitudo iuris.
8 *De maleficio commisso in confinio duarum ciuitatum quis cognoscere poterit.*
9 *Actio præiudicialis an reperiatur,per quam quis aliquã suã vxorẽ vendicet,vel econtra.*
10 *Filius si nascitur soluto matrimonio morte,quando mater teneatur denunciare.*
11 *Filius natus etiã constante matrimonio,p̃ot intentare actionẽ præiudicialẽ in rẽ.*
12 *Actione in qualibet quæ datur pro iuribus incorporalibus , potest quis intentare actionem præiudicialem in rem.*
13 *Instantia cœpta non transit ad hæredes in casibus.*
14 *Si pendente inquisitione superueniat accusator,an sileat inquisitio.remissiue.*
15 *An iudex procedere possit mortuo accusatore.sicut poterat ab initio contra accusatum de falso.*
16 *Actio præiudicialis cõpetit etiã non contingentibus se per patriã potestatem, & sic fratri,vel alteri coniuncto.*

§.Quia Plautianum. Iste §.est solennis, subtilis,& singularis, & h.d. Si partus nascitur cõstãte m̃rio,& eo soluto morte viri,auo superstite, vel si de hoc dubitetur an sit vxor , præiudicialis in rem redditur,& non hẽt locũ,cum extraneus superest & petitione h̃ditatis incidet examinabit̃ de filiatione:vel ad Carb.deuenit,& hac instantia incepta cũ patre,ad h̃rdẽ nõ transit.h. d. Hẽt septẽ responsa,& iõ summario nõ est multũ congrua.Ponã primo casum in terminis,& postea reassumã declarando.In primo respõso Iurisconsultus vnũ p̃supponit,s.ꝙ senatuscõsultũ Plautianum de quo dixi in prin.tituli,vsq; huc,hẽt locũ ĩ partu,q post diuortiũ nascit̃.Deinde dicit,ꝙ aliud senatusconsultũ est factũ tẽporibus Adriani,qđ pertineat ad partus qui nascuntur constante m̃rio. ¶ Opp.ad primũ.s̄.eo.l.j.§.elegãter.Sol.gl.ꝙ hoc est verũ,si nascitur post diuortiũ,& post triginta dies,quasi dicat , secus si intra triginta dies,vt in ꝯrio.Tu dic,ꝙ quantũ ad pœnã inferẽdã mulieri ꝯtẽnẽti Plautianũ,nõ hẽt locũ in partu q editur post triginta dies,vt in cõtrario:sed quãtũ ad agnitionẽ faciẽdã ꝑ patrẽ,hẽt locũ,vt patet in d. §.eleganter.Ad s̃m qđ hic dicitur,ꝙ ꝑ aliud senatuscõsultũ agitur de partu agnoscẽdo,q̃ritur qua actione. Gl.dicit ꝙ actione in rẽ p̃iudiciali,qua se vindicabat in filiũ,vel nepotẽ, vel econuerso,vt Insti.de actio.§.p̃iudiciales.Istã lec.ponit Rof.in ti.de Actionibus p̃iudicialibus,q̃ posuit in materia prætoriarum,& titulo de actio. p̃iudicia.in rẽ,quã posuit in materia ciuiliũ actionũ.Cõtra hoc vr̃ ꝙ illa actio p̃iudicialis est prætoria:sed hic dicit̃ ꝙ agit̃ ex senatusconsulto ergo ista actio ē ciuilis:nec ei erat necesse, ꝙ de hoc fieret nouũ senatusconsultũ qđ Iuriscõsultus hic videtur velle.Et iõ reperio,ꝙ Roffr.legit istũ §.aliter in duob.titulis,quos ipse ponit in tractatu senatusconsultorũ.Posuit enim vnũ tit.de senatuscõsulto Plautiano,alium de senatuscõsulto Adriani, id est facto tpe 1 Adriani,de quo loquit̃ hic,& magis placet. ¶ Vnde pro † declaratione materiæ,clarius q̃ ponat Roffr.est aduertẽdũ ꝙ ex senatuscõsulto Plautiano proditũ est remediũ filio & etiã patri.Si enim mulier obseruauit Plautianũ,& vir cõtẽpsit,partus editus proponit actionẽ,id est,ꝯditionẽ ex dicto senatusconsulto,ꝑ quã petit patrem cogi,vt eũ agnoscat ĩ filiũ quo ad oĩa,donec p̃r ordinarie agat & ꝓbet vere ipsum nõ eẽ filiũ,vt s̄.eo.l.j.§.pen a.& l.2.in prin. §.j.aliàs ē §.Iulianus.Si vero mulier cõtẽpsit Plautianũ.& vir obseruauit tunc orit̃ viro cõdictio ex illo senatusconsulto,ꝑ quã petit ꝓnũtiari ipsũ nõ esse cogẽdũ ad agnoscẽdũ in filiũ illũ, donec ordinarie agat,& probet vere se filiũ.d.l.j.§.pena.& l.2.§.idẽ.ꝑ contrariũ,supra eo.aliàs ē sub l.j.qa illud senatuscõsultũ nõ loq̃bat̃ nisi de partu q nascitur post diuortiũ.postea factũ est senatuscõsultum Adrianũ quo cauetur vt filius natus cõstãte m̃rio,ex hoc solo,ꝙ natus est constante m̃rio,petit in filium se agnosci,donec p̃r ordinarie agat vere,& probet eũ vere non esse filiũ,& omnes istæ actiones,quę descẽdunt ex dictis senatuscõsultis possunt vocari p̃rçiudiciales de partu agnoscẽdo,vt hic dr̃ in tex.nõ ꝙ sit illa de qua loquit̃ §.p̃iudiciales.quia illa facit plenũ p̃iudiciũ,vt s̄.proxi. 2 Et si tu dicis † quare ista actio vocatur p̃iudicialis,cũ p̃iudiciũ nõ faciat:exponit Roff.p̃iudicialis,i.fauorabilis:quia ex modica præsumptione inducitur p̃sumptio ꝓ filio donec vere ꝓbet̃ ꝯriũ.Quę expositio probatur.s̄.eo.l.2.ĩ prin.aliàs est §.Iulian⁹.sub l.j.ibi,magnũ p̃iudiciũ affert pro filio,hoc est magnũ fauorẽ.Ideo dicamus hic p̃iudicialis,id est fauorabilis filio.Et circa ista senatusconsulta sunt factæ suppletiones Iuriscõs.oĩbus respõsis q̃ sequũtur.¶ His visis tenẽdo opi.gl.q̃ intelligit̃ agatur p̃iudiciali in rẽ,de qua loqt̃ 3 §.p̃iudiciales.Quęro,† in quo differt hæc p̃iudicialis in rem,à rei vindicatiõe,de qua loquitur s̄.de rei vĩdicatiõe.l.j.§.ꝑ hãc.Rñdeo, qa rei vindicatio cõpetit tãtũ ascẽdẽtibus,q vindicãt alios in sua potestate.Ista p̃iudicialis cõpetit ascẽdẽtibus & descendentib⁹ inuicẽ.Scđo,illa rei vindicatio dat̃ tertio possidẽti filiũ,ista p̃iudicialis ẽt cõpetit si à nemine possidetur.Tertio qa illa reiuindicatio ẽ ciuilis.ista p̃iudicialis ē p̃toria,vt d.§.p̃iudiciales Quarto:qa in illa reiuindicatione agitur principaliter de iure patrię p̃tãtis,in hac p̃toria agitur principaliter de iure filiationis.Ita sentit gl.in d.§.p̃iudiciales.& oẽs doc.antiqui & moderni. Et ex hoc patet,ꝙ hic §. nõ loquitur de actione p̃iudiciali p̃toria,de qua loqtur §.præiudiciales:quia prętor dat actionẽ filiis,qui nõ sunt in potestate,sicut eis qui sunt in potestate & solã filiationẽ nãlẽ cõsiderat:sed hic vt patet ex fine §.nõ datur eis qui nõ sunt recasuri in p̃tãtem.de alia 4 ergo p̃iudiciali loquitur.¶ Sed ꝯ hoc.opp.q̃a ad hoc † vt qs agnoscatur vt filius quo ad alimenta,& cætera onera:donec vere probetur nõ filius,cõpetit officiũ iudicis.l.si quis à liberis in prin.& ꝑ totã l.j̄.e.ergo nõ ẽ necessaria ꝓuisio istorũ senatusconsultorum. Rñdeo ꝙ quandoq; est cõtentio de filiatione,& alimentis simũl, & tunc habẽt locũ remedia senatuscõsulti. Quãdoq; est cõtentio de alimẽtis tm̃,& non de filiatione,& habet locũ officiũ iudicis, & ita intelligit̃ l.si quis à liberis.Sed si esset ꝯtentio de alimẽtis & filiatione & cessaret prouisio senatuscõsulti:quia forte natus nõ reincidit in p̃tãtem:tũc cognosceretur summatim illo officio iudicis,quo i'la alimenta petuntur,vt d.l.si qs à liberis.§.idem rescripsit.Idẽ si alimenta peterentur à matre,quã ꝯstat filios non habe- 5 re in p̃tãte.¶ Item retẽta opi.glo.quæro,† quare illa actio in rem dr̃ præiudicialis.Dicit gl.quia aliis q̃onibus præiudicat.l.ordinata infra de lib.causa.quod modicum est dicere.Dico ergo,ꝙ præiudicialis dicitur multis respectibus quãdoq; cõtingentię:quia vna cã sic se hẽt ad aliã,ꝙ absolutoria lata in vna,parit exceptionẽ rei iudicatæ in alia.l.fundi.& l.fundum.j̄.de exceptionib.& l.j.C.q ac cusare n̄ p̃ñt.Q̃nq; dr̃ p̃iudicialis respũ auctoritatis & præeminẽtiæ,licẽt se inuicem non ꝯtingãt rõne pleni præiudicij,vt petitio h̃ditatis.l.si quis libertatẽ.s̄.de petit.hæredi.& l.fi.C.de petit.h̃di. Q̃nque dicitur præiudicialis respectu maioritatis,licẽt se inuicẽ nullo modo contingant,vt qñ ciuilis & criminalis ex diuersis factis,vt no.in l.fi.C.de ordin.iudic.qđ dixi vobis.s̄.tit.i.rerum amo. actio ob adulterij.s̃m vnã lect.& l.ꝑ minorem,supra de iudi.Quãdoquẽ dicitur prçiudicialis:quia in ea vertitur res magni prçiudicij,vt cã status,ita loquitur §.præiudiciales,s̃m Petrum.Quandoque dicitur præiudicialis,id est,fauorabilis,& ita loquitur hic,s̃m intellectũ Roff.quẽ s̄.posui.¶ Venio ad s̃m responsum ꝙ gl.intelligit ꝙ actione p̃iudiciali agatur in rẽ,vt s̄.Tu dic,ꝙ agitur actiõe præiudiciali,& senatusconsulto extenso per Iurisconsultum, per quẽ filius qui nascitur mortuo patre,viuo auo petit se agnosci in filiũ quo ad omnia,donec auus ordinarie agat,& ipsum nõ esse filium ostendat,& hoc quod dicitur in textu si ex filio natus probetur,intelligo ꝙ probetur eo ipso quòd mulier stetit in m̃rio cum defuncto marito,& partus est natus intra tẽp⁹ à quo possibile ẽ filiũ suũ nasci.l.filiũ.s̄.de his q sunt sui vel alieni iuris. Hoc autẽ nõ habet locũ in nepote nato ex filia cũ non reincidit in p̃tãtẽ aui vt gl.dicit.¶ Venio ad tertium respõsum,vbi dicitur,ꝙ ẽ dubiũ quo tpe nat⁹,agit̃ ex senatuscõsulto.¶ Quæro ex quo senatuscõsulto agat̃ gl.finaliter concludit ,ꝑpter dubiũ,ex vtroq;. 6 † No.ergo ꝙ qñ qs probabiliter est incertus,põt intentare duplicẽ actionem.l.j.§. qa aũt.j̄.quorũ legato.Sed certe ibi loquitur qñ incertitudo causatur ex parte ꝯuẽti:quę ratio cessat,& sic videtur quòd deberet cogi eligere ex quo senatusconsulto agat.l.quod in h̃de.§ eligere. de tribu.act.ergo rñde vt statim dicam. ¶ Quæro,ad quid agatur ex senatuscõsulto:& s̃m gl.agitur actione p̃iudiciali in rẽ,vt in §.p̃iudiciales.Certe tunc male diceret tex.ex senatusconsulto,immo ageretur tunc ex edicto p̃toris.Itẽ cũ causa sit pleni præiudicij deberet reus reddi certior in libello.l.j in prin.s̄.de edẽ.Dic ergo,ꝙ agitur

agitur ex senatusconsulto extẽso per Iuriscõsultũ ad hunc casum dubitabilẽ. Petet † ergo filius sic, dico me natũ ex tali viro & ex tali domina, & dubitatur vtrum constante mr̃io, vel eo soluto, in quocunque tempore natus fuerim, deberẽ agnosci vt filius per senatusconsultũ, ideo peto vt in filiũ me agnoscas quo ad omnia, vsquequo ordinarie agas, & me nõ esse filiũ vere cõuincas. Erit ergo hic specialis fauor filii: & q̃a res est modici p̃iudicij, vt admittatur libellus sic incertus: sed q̃n incertitudo causaret̃ ex facto conuenti, tunc etiam libellus incertus admitteretur in re magni p̃iudicij, qui concluderet in diuersis actionib. d. l. j. §. q̃a autẽ. quorum legatorũ. Idẽ si incertitudo nõ eẽt in facto sed in iure: pp opinionem doc. vel iuriscõsultorũ. l. Gallus. §. si ci⁹. ĩ. de libe. & posth. in fine. ¶ Vltimo Dy. † inducit istũ ver. ĩ argũ ad q̃stionẽ de maleficio cõmisso in cõfinibus, ita q̃ nõ constat in cuius territorio. De qua dixi in l. iurisperitos. §. cũ oriũd⁹. de excu. tu. ¶ Venio ad quartũ responsum: dr̃ hic, q̃ si est cõtentio, an vxor fuerit agitur p̃iudiciali. Hoc intelligitur duob. modis. Primo vt sit q̃dã actio præiudicialis qua vxor vindicat aliquẽ ĩ suũ virũ, vel econuerso. q̃d gl. nostræ nõ placet. Spec. tenet in tit. q filij sint legi. & allegat hũc §. s̃m istam lec. quod an sit verũ in se statim dicã: t̃n ad p̃sens non placet, sed dico q̃ hic loquitur de quadã actiõe præiudiciali ex senatuscõsulto extenso p iurisconsultũ ad istũ casum, in quo filius dicit sic, dico q̃ ego sum natus ex tali viro, & ex tali vxore cõstante mr̃io vel eo soluto: q̃ de hoc est quæstio, an illa fuerit vxor quod mihi præiudicare non dẽt: quare peto vt me agnoscas in filium quo ad omnia, donec causa mr̃imonij principaliter agatur, & verũ mr̃iũ non esse doceat̃. Reuoco † ergo in dubiũ, an reperiatur p̃iudicialis, per quã quis vindicet aliquã in vxorẽ, vel vxor vindicet aliquẽ in virũ. Videtur q̃ sic: q̃a habem⁹ interdictũ de vxore exhibẽda. C. de li. exhi. l. fi. sed ibi loquit̃ q̃n ab aliquo detinet̃, sed si ipsa faceret controuersiã, & diceret se non esse vxorẽ, tũc nõ habemus exp̃ssum in iure nostro nisi p identitatẽ rationis. De iure vero Canonico est expressum in tit. de conuer. coniug. p totũ in Spe. de spõsa. §. sequi. Quero quot sunt casus in quib. agat̃ p̃iudiciali? Glo. hic numerat aliquos. s. eos q ptinent ad istum tit. s̃m intellectũ suũ, licẽt aliter ĩtellexerim, vt dixi. ¶ Quero † q̃n fili⁹ nascit̃ so. ma. morte, vtrũ vxor teneat̃ denũciare socero, sicut q̃n solutũ ẽ diuortio? Gl. hic in fine, dicit q̃ nõ, q̃d no. Iac. de Are. & dicit, q̃ q̃n nascitur post mortẽ patris viuo auo, q̃ est locus denũciationi pp̃ter eãdẽ rõnem. quod die vt dicam. tit. pxi. l. j. ĩ. s. de inspiciendo. Ex † p̃dictis patet, q̃ si filius nascitur cõstante mr̃io, & sic est in possessione filiationis, t̃n põt intentare actionẽ præiudicialẽ in rẽ tenẽdo lec. gl. q̃ puto verũ. Idẽ † in qualibet actione quæ cõpetit pro iuribus incorporalibus, & q̃ ɔpetit vt detur possessori. l. & si forte. §. sciendũ. s̃. si ser. vind. & l. vti frui. §. fi. si vsuf. pe. ¶ Venio ad quĩtũ rñsum s. ad ver. illud tenendũ. quam intellige in filio maiore, & ẽt in filio minore, si nõ vult vti ibi bñficio Plautiani. aliàs posset impetrare Carbonianũ, & non agit̃ petitione hr̃ditatis, vt ĩ. pxi. rñso. An aũt posset agere hoc casu actiõe p̃iudiciali in rẽ, dixi s̃. pxi. ver. venio ad ver. & adeo. ¶ No. casũ spãlẽ ĩ † quo ĩstãtia iudicij nõ trãsmittitur ad hr̃des, contra l. si eũ hominẽ. ĩ. de fide. Rõ quia mortuo illo & eo defuncto, expirat actio q̃ iam intentata erat. Facit l. j. C. si pen. ap. mors interue. Et hic Dy. inducit ad quæstionẽ, pone † quòd inceptа inq̃sitione superuenit accusator, an sileat inquisitio? Et hic vr̃ arg. q̃ sic. De hoc tãgit̃ in l. pe. ĩ. de suspe. tut. & ad idem ipse in l. si maritus. ĩ. eod. de adul. Dyn. hoc ponit in c. actus legitimi. ex̃. de reg. iur. li. 6. Cy. in l. ea q̃dẽ. C. de accu. & ibi dixi plene in l. si marit⁹ de adul. in prin. ¶ Itẽ inducit in arg. † ad quæstionẽ. Accusauit aliq̃s testẽ de falso, accusator est mortu⁹, an iudex posset pcedere, sicut poterat ab initio? Certe sic. Et Dy. allegat l. defuncto. s̃m vnam lec. vbi ẽ casus. ĩ. de pub. iud. & in c. j. & ij. ex̃. de collu. deteg. ¶ Venio ad vltimũ rñsum. Et no. illud, † q̃ p̃iudicialis ĩ rẽ nõ hẽt locũ, nisi inter eos q inuicẽ cõtingũt p patriã potestatẽ, & est valde notabile tenẽdo lec. gl. s̃m hoc ego non possum petere me pnũciari eẽ tuũ fratrẽ, vl' tuũ patruum, & similia. Inn. vero ex̃. de or. cog. ca. cũ dilect⁹. alias c. tuã. dicit, q̃ principl'r, & incidẽter possum petere me pnunciari tibi esse cõiũctũ. Idẽ tenet Spe. q filij sint legi. circa prin. Io. de Blanosco in d. §. p̃iudiciales. Cy. format hoc in l. nõ nudis. C. de pb. vbi dr̃ in gl. q̃ ẽ dare iudiciũ quasi possessoriũ fraternitatis, ergo eadẽ rõne petitoriũ. Ad istũ §. nõ respondet. Rñ. tenẽdo opinionẽ, quã dixi, nihil ad ppositũ facit, quia loquitur hic de alia præiudiciali. s. fauorabili: quæ non facit ad præiudiciũ, & hec vera: sed tenendo opinionẽ gl. dicas, q̃ nõ potest agi præiudiciali ex intentione senatusconsulti, sed alias sic. Pro hoc optime facit ĩ. de ven. in poss. mit. l. vbicunque, & ibi examinabo.

ADDITIONES.

a ¶ Vltimo Dy. Vide Bar. in l. 2. C. vbi de crimine agi opor.

b Pom. ¶ In dubium. Adde an maritus possit vendicare vxorem, vel econtra, per Raph. Cuma. cons. x.

LEX IIII.

Partum præfocans qualiter puniatur.

Necare. Hic Iurisconsultus ponit causam quare introductũ est remedium sequentis, s. de alendis liberis: quia ille q negabat alimenta videbatur necare. Quæro † qualiter puniat̃ ille q ptũ p̃focat? Gl. dicit & bñ. q̃ l. Cornelia tã in primo casu, quã in sequentib⁹. Doc. dñt, q̃ in primo casu q̃n præfocat punit̃ l. Cornelia: sed q̃n denegat alimenta, punit̃ pena extraordinaria. l. j. §. pęna. s̃. e. Itẽ quando abiicit, vt quando exponitur infantem ad hospitale l. ij. C. de infant. expo. sed etiam quando dòlo exponeret in aliquo loco, vt moreretur, teneretur lege Cornelia de sica. vt l. j. §. diuus. infrà ad l. Corn. de sica.

LEX V.

Alimenta petuntur officio iudicis.

Si quis [a] a liberis. [b] Cõtinuatio patet ex his quæ dixi, s̃. l. j. & s̃. l. pxi. §. q̃a Plautianũ. & hoc tẽdit, Alimenta liberis à parentibus, vel a liberis decernũtur officio iudicis cognoscentis, an sit filius vel pater: & an de facultatib⁹ ɔuẽti possit ali, & an sibi petens sufficiat pp res & operas suas, vel an sic subsit cã, pp quã possit legitime denegari. h. d. vsque ad §. solẽt. ¶ † No. q̃ iudicis officio alimẽta petũtur. Op. q̃ nõ subsit obligatio, nisi naturalis. l. j. in fi. s̃. de iustit. & iur. ergo non datur actio. Sol. Verum est q̃ non datur actio, sed officiũ iudicis. l. si quis p collusionem. §. j. s̃. de action. empt. & q̃ nõ præsupponit aliquam obligationem ciuilem. l. si res. in fi. de leg. j.

ADDITIONES

a P. P A V. P. ¶ Si quis. Vide Fel. in c. 1. de conuers. infide. nunquid autẽ frater teneatur alere fratrem. vide Cæp. caut. 247. nunquid pater possit denegare alimenta filio, vide Bart. in l. j. C. de mendi. lib. xj. quòd tamẽ limita per Pan. in d. c. 2. nisi dedecus esset filio operari, vt per Bar. in §. sed si filius. ĩ. ea. l. item adde, quòd pater potest denegare alimenta ex illis causis, ex quib. potest exhæredare: & ex iisdẽ causis potest dos denegari, nisi filius, vel filia pœnitentiã egissent. Vide de omnibus istis Ias. in l. ius autem ciuile. ff. de iust. & iure. vbi etiam dicit quid de patre filios occidente: vel econtra: ex illis causis quibus exhæredatio permissa est.

b ¶ Liberis. Ad hanc legem. Vide Bar. in l. quidam cum filium. de verb. ob.

Bannitum patrem an filius alere teneatur.

§. Sed vtrum. [a] Op. si non in potestate, nõ habet locũ remediũ l. siue ɔ̃. §. quia Plautianũ. s̃. eo. Solu. hic de alio remedio loquitur. Quæro, [b] pater † est bãnitus, an fili⁹ cogatur eũ alere? Respon. q̃ sic, in auth. de incest. nup. §. si vero cõtigerit. cum sua gl. coll. ij. & l. mutus. §. manente. s̃. de iure do.

ADDITIONES.

a ¶ Sed vtrum. An filius cogatur. Adde quod not. Bar. in l. si constante. in v. q. primæ q. principalis, sol. mat. contrariũ sequitur & tenet Bal. in tit. de pac. cõstan. in prin. per tex. ibi in vers. respondeant, nec alleg. Bar. aliquid, & idẽ tenet Bal. in l. si quis. C. de incest. nu. & vide quæ no. Bal. auth. bona dãnatorum. C. bo. dam. & Bal. in d. tit. de pac. constan. loquitur primo in casu speciali de non nu. pec. Itẽ nisi esset cõtra patriã. l. minime. ĩ. de relig. & sump. fune. iuncta l. Neratius. eo. tit.

Pom. ¶ Et vide Bal. in auth. incestas. C. de incest. nu. & in auth. bona dãnatorũ. C. de bo. dam. quid de marito bannito. Bal. in l. vbi adhuc. C. de iure dotium.

b ¶ Quæro. Vide Cæp. cons. 5. ad fi. And. Barb. cons. 41. 1. vol.

Officium iudicis circa alimenta descendit ex charitate sanguinis, & ex equitate.

Pater etiam spurium tenetur alere de iure Canonico.

Filiam bastardam pater dotare tenetur.

Officium iudicis competens filio quando possit implorari ab alio quàm à filio.

Frater tenetur alere fratrem, etiam naturalem.

§. Vtrum. No. q̃ hoc officiũ iudicis, descẽdit ex charitate sanguinis & ex æq̃tate, nõ ex iure patriæ ptãtis, & sic aliud est, q̃ in senatusc. vt dixi in l. siue ɔ̃. §. quia Plautianũ. s̃. e. ¶ Op. si nõ ẽ in ptãte non hẽt remediũ, vt l. siue ɔ̃. §. q̃a Plautianũ. Sol. ibi de alio remedio loquitur. Sed pone, q̃ pr̃ ẽ bannitus, an fili⁹ cogat̃ eũ alere? certe si æq̃param⁹ deportato, dẽt ali, vt ĩ Auth. d̃ ĩcest. nup. si ɔtĩgat. s̃m gl. coll. ij. & ĩ l. cum mut⁹. §. mãdãte. s̃. d̃ iur. do. ¶ Quæro, † vtrũ pr̃ filiã cogat̃ iiustã alere. Gl. dicit. si ẽ nata ex dãnato coitu nõ tenetur eam alere, sec⁹ si ex ɔcubina. Certe hoc ẽ verũ de iure ciuili, sed de iure canonico cogitur quis alere ẽt spuriũ, vt in c. cũ hẽret. ex̃ de eo q dux. ĩ ma. q̃ pol. p adul. ¶ † Quæro an q̃s cogat̃ dotare filiã bastardã? Casus ẽ q̃ sic, ĩ l. vxorẽ. §. pr̃ nãlis. ĩ. de le. iij. ¶ † Quæro, an istud [b] officium iudicis possit implorari ab alio q̃ a filio? Rñ. q̃ sic, quia ɔsanguinei & alij admittũtur ad petendũ alimenta p filia. l. q filiũ. ĩ. vbi pu. educ. deb. ¶ † Quæro an frater teneatur alere fratrẽ. Gl. arguit p. & ɔ̃. & vr̃ inclinare q̃ tenetur, p l. q filiũ. ĩ. vbi pu. edu. debe. Sed certe ibi loq̃tur in sorore, quæ est vitæ obsequioris, & sic nõ est eadẽ rõ. l. cũ hi. §. in p̃sona. s̃. de trãs. † Veritas est q̃ cogitur alere fratrẽ nãlẽ, ergo multo fortius legitimũ, vt C. de natura. lib. auth. licet. & sol. mat. l. quãuis. de hoc per Cy. C. de alen. lib. l. j.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro Vtrum Et vide Ioan. And. in c. quintauallis. de iurein. vbi dicit ex quib. causis pater potest filiũ exhæredare, põt & denegare sibi alimenta, vide no. dictum Spec. in titu. qui fi. sint leg. ver. quid si filia, & in ver. seq. vbi dicit, quòd si filia vult pœnitere de peccato luxuriæ cui erat dedita, pater tenetur eã alere, ar. 50. dist. c. seruũ. & per cõsequẽs tenetur eam dotare, secundum Mod. in d. c. Quintauallis: quia fauor alimentorũ, & dotis æquiparãtur. l. j. sol. ma. & no. Spe. in tit. qui fi. sint leg. §. j. & vide quæ hñr in auth. licet. C. de nat. lib.

Poma ¶ Vtrum. Vide Do. in c. cum haberet, de eo qui dux. in mat. quã polluit per adulterium. & Aret. inst. de iure naturali gent. & ciui. in princ. Ro. con. 43. ad fin.

b Pom. ¶ An istud. vide in mã. per Præpo. in c. non sentis, 86. dist. & in c. ius naturale. j. dist.

c Pom. ¶ An frater. Vide aliquid per Pan. cons. 12. in pe. dub. 1. vol.

d ¶ L. qui filium. facit tex. & ibi no. in l. quamuis. sol. mat.

e ¶ Alere fratrẽ. Adde gl. & Bat. in l. j. C. de alẽ. lib. & bal. in l. j. § ius naturale. de iust. & iur. & ibi quid in vxore, & quid in eo filio qui dilapidauit bona. Adde quòd idem de fratre tenuit bal. cons. 397. 2. lib. vbi pp hoc consuluit, cũ quidã pater alterũ filiũ hæredẽ instituisset cum hoc, q̃ nihil daret fratri alteri, & sic filio testatoris sub pœna priuationis ad euitandã pœnã, consuluit q̃ adeatur iudex, qui cogat fratrem ad præstandũ sibi alimenta ex persona sua, & hoc modo iudex pro alimentis poterit sibi facere assignare vnam possessionẽ, nõ obstãte phibitione testõris. Et quid de eo qui dilapidauit, quod Pau. de Cas. in l. si cũ dotẽ. §. j. s̃. sol. mat. dicit bal. tenere, q̃ pater omnino teneatur ad alimẽta, in auth. si captiui. s̃. de epis. & cle. dicit Old. ita tenere per l. libertus qui operarũ. ĩ. de oper. libe. q̃d limitat bal. in auth. contra cũ rogatus. nisi filius dolo, vel lata culpa partem suã dissipauerit: quia tũc etiã alimẽta perdit, secus si leuis culpa, alle. l. etiã. s̃. sol. mat. & hoc tenet Spe. in tit. qui fi. sint le. vers. sed pone.

1 *Alimenta an petere possit, qui se potest ex operis suis alere.*

§. Sed & si filius. Hic ponitur de alia causæ cognitione. s. an ille qui petit sibi dari alimēta possetsibi sufficere: & sic an filius aliunde posset a habere quã à patre. 1 Not. quòd qui pōt † se alere ex operis suis, nō pōt petere alimenta, p istud officiū iudicis, qđ est verū. Pro hoc in auth. de quæst. in fi. col. vj. de mendi. val. l. j. lib. xj. & hoc intellige si honeste pōt exercere b illam artē: alias secus. l. nepos proculo. j. de verb. sign. secundum Pet.

ADDITIONES.

a ¶ Aliunde posset. Quid aūt in filio habente aduentitia, vide l. fi. §. finautē. & ibi Bal. C. de bo. quæ li. Vide Bar. & bal. in l. libertis. §. j. de ali. & ciba. leg. Et quid de muliere nupta an debeat hēre alimēta à patre, vel ab hæredib. patris? Nā dicit statutum bononiense, quòd antequā mulierib. dos fuerit constituta, debeant eis dari alimenta decentia de bonis hæreditatis illius, de quo dos constitui debuerit: & vltra dicit statutum, quod ista alimenta debeant præstari arbitrio coniunctorū, dico φ istud ēt erat de iure cōi, vt no. bal. in l. qui filium, post Nic. de Neap. ff. vbi pupi. edu. dēat. per illū tex. & in l. non sine. C. de bo. quæ li. tamen licèt alimenta quandoque debeantur iure sanguinis, & naturæ, prout sunt alimēta quæ debentur à patre ipsi filiæ, & successiue ab hæredib. patris eū repręsentantib. iuxta §. item rescriptū. in hac ea. l. j. e. tamen non debent præstari illi qui iā aliunde alimentatus est, nisi quando pro se alimentādo se obligauit alteri, vt quia pecuniā mutuo accepit pro alimentis. ita declarat bar. in l. libertis quos. §. manumissus. j. de alimen. leg. Et quia de iure & dispōne legis alimenta non constituuntur illi, qui habet aliūde vnde sibi prouideat de alimentis. vt j. eod. l. alimenta. & d. l. qui filiū. cū ibi not. & in filia postquā erit nupta, & in obsequio viri cū viro, etiā si nulla dos promissa erat: quia poterat sibi prouidere de alimentis ex persona viri: quia maritus tenetur eā alere, satis tunc iuri consonū videtur, φ statuentes noluerint ꝓuidere mulieri de talib. alimentis postquā nupta erat viro, & si ipsa volebat, poterat dotem suā exigere ex forma statuti. Et secundū hoc istud statutum erit in hac parte alimentorum conforme iuri cōmuni, iō talis interpretatio videtur amplectenda. l. ij. C. de noxa. c. cū dilecti. de consue. Nec maritus videtur posse petere alimēta: quia si non constat sibi promissam fuisse aliquā dotē, & non appareret φ mulier fuerit infirma, tunc alimenta pręstita à marito vxori quæ fuit & est in seruitio viri, non pōt peti per maritū, vt firmat Inn. in c. per vestras. de do. inter vir. quasi videatur fuisse contentus maritus persona ipsius mulieris pro dote, ex quo ab initio non conuenit de dote, secūdū Inn. vbi s. allegat qđ habetur in auth. quib. mo. na. effi. leg. §. pen. ver. quid n. agat. & Cyn. & bal. in l. pro oneribus. C. de iu. do. & Cy. & alij in l. vxorē. C. de neg. gest. Hoc expresse voluit ibi pau. s. quando marito nulla fuit dos promissa, & alimentauit vxorē sanā existentem: seu quæ esse poterat in obsequio viri nulla possit petere alimenta. Et ad materia bar. hic vide no. per bar. in l. de alimentis. C. de transac. & bar. in l. j. C. de mēd. val. li. xj. & gl. & bar. in l. si quis argētū. §. sed & si quis. C. de do. & Spe. in tit. qui fi. sint legi. ver. quid si is qui petit. Adde tu ad primam partem, quid si testator legat mille suæ filiæ, & vult φ ponatur in loco tuto vsque ad nubilē ætatem, & quod de vsufructu alatur, & hæres hoc non fecerit, an ista puella tēpore nubilis ætatis poterit petere illud quòd plus petere posset vltra alimenta si mille fuissent deposita non obstante quod alimenta habuerit ab hærede? Vide pau. de Cast. cons. 236. ad secundam partem apostillæ, dic quòd sic etiam si marito sit dos promissa dummodo mulier sit in seruitio viri, vel per ipsum steterit quòd nō sit, quòd tamen non potest petere alimenta ab ipsa, ita consuluit pan. cons. 85. vbi cōsuluit rescindendam esse quandam transactionem factam inter virum & vxorem, eo quia vir partem dotis, quam habuerat, volebat compensare cum alimentis factis vxori quæ erat in eius seruitio. & Ro. cons. 517. vbi similiter dicit quandam liberationem factam marito per vxorem de dote occasione alimentorum præstitorum fuisse erroneam.

b ¶ potest exercere. ille qui potest se alere ex operib. suis, non debet ali: fallit si aliter debeatur per no. per bal. in l. de alimentis. C. de transac.

1 *Sententia in causa alimentorum an sit interlocutoria, vel diffinitiua, & an donec causa pendet filius ali debeat.*

a §. Si vel parens. In cā alimētorū ꝓceditur summarie, 1 & snīa lata non facit preiudiciū in cā filiationis ordinarię exercenda. h. d. Op. φ cā filiationis agaē p senatusc. l. siue ꝫ. §. qa Plautianū. s. eo. Sol. hoc itellige ī casib. in qb. senatuscō. deficiūt: qa forte fili⁹ nō ē in ptāte: φ apparet in hoc §. qñ filius denegat aliquē suū patrē. quo casu senatusc. nō ꝓuiderūt. Vel dic φ remediū isti⁹ officij iudicis, & remedia senatusc. possunt concurrere & in electione ei⁹, qui dicit se filiū, esse qd intētet. ¶ Quero 1 † an snīa quæ datur sup cā alimētorū, sit diffinitiua, vel interlocutoria? gl. hoc dicit φ est iterlocutoria. Veritas ē φ diffinitiua, vt dicam. j. proxi. §. & ibi est glo. ¶ Quæro an interim donec cā pendet debeat ali fili⁹? Gl. dicit φ sic. l. si neget. j. eo. Dic vt ibi dicā. Inducit Dy. ad quæstionē, an si iudex pronunciet testem falsum: testi preiudicet? De quo dic vt l. Lucius Titius. in fi. de his qui not. infa.

ADDITIO.

a ¶ Summarie & c. ad hāc summariā cognitionē vide quæ no. bar. late in l. j. § fi. de pt. stip.

1 *Sententia lata in causa alimentorum est diffinitiua.*
2 *Summariis in causis vbi sententia speratur, lis contestatur & libellus dari debet.*
3 *Summarie quando proceditur & de plano sine strepitu, & figura iudicij, an requiratur libellus: & quæ probatio sufficiat nu 3.*

1 Si quis ex his. † Quæro an snīa sit diffinitiua an interlocutoria? Veritas est φ est diffinitiua, vt gl. 2 dicit, licèt in ꝓcedenti. §. aliud dicat. † Nā in causis summariis, vbi a sperat snīa, dēt ꝓtestari lis, & dari libell⁹, al's nō valerēt a snīa, vt in auth. offeratᵉ. C. de lit. ꝯtest. & hoc tenet Spec. in tit. de off. oīum iudi. §. postremo. al's §. postq̄. vers. v. dicamus. Facit l. tigni. §. fi. s. ad exhibēdū. Nā actio requirit summariā cognitionē, & tñ daᵉ snīa & lis ꝯtestaᵉ, vt ibi. In ꝯriū facit, φ vᵉ tenere gl. in l. q bona. §. si alieno. de dā. infec. Sed rñdet, & hoc est verū, quādo dr φ cā examinetur summarie. Secus si diceretur summarie, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, tunc. n. seruaretur ordo, q ponitᵉ in c. sepe ꝯtingit. de b verb. sig. in Cle. ¶ Quæro b in istis † summariis q̄ ꝓbatio sufficiat? 3 Rñdeo quædā est cā summaria q̄ facit plenū p̄iudiciū, & tūc requiritᵉ plena ꝓbatio, licèt dilationes dentur breuiores. C. de nauf. l. de submersis. libr. xj. & d. c. sæpe. quædā est causa summaria, quæ non parit plenū p̄iudiciū, sed modicū, vel quasi nullū, vt in actionead exhibendū, & tūc sufficit ꝓbatio p iurm̄. l. thesaurus. ad exhiben. Quædā est causa, quæ nō parit plenū, sed qualequale p̄iudiciū, vt cā alimētorū, & tūc requiritur qualisqualis probatio, vt hic, & j. ea. l. §. solent. & l. iij. §. causæ. j. ad Carb. In causis vero ordinariis sine dubio requiritur plena probatio. l. iudices. C. de iudiciis. In criminalib, requiruntur probationes luce clariores. l. sciāt. C. de probatio.

ADDITIONES.

a ¶ Non valeret. Vide qualiter in causis summariis, in quib. speratur sententia debeat dari libellus, & lis contestari, & quæ probatio fieri debeat, vide hic. Et vtrū sententia lata in causa summaria, sit diffinitiua vel interlocutoria. Guil. & Petr. de Anch. post eum in cle. 1. de iure patronatus. dnt, quòd causa alimentorum est summaria, eo quòd non requiritur libellus, nec alia iuris solennitas, cum expediatur officio iudicis, per hanc l. si iudex. de his qui sunt su. & quod no. in rub. de interro. action. & adde Bar. in l. 1. §. fi. de præto. stip.

b Pom. ¶ Quæro. vide Fel. in c. veniens. el 2. de testi. & in c. cum super. de re iud.

a b Idem iudex. a Not. φ ex quibus causis potest filius exhæredari, ex eisdem possunt ei alimēta b denegari, vt hic, cum sua gl. quæ incipit, ex qua causa tene mente.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Iudex. Vide ias. in l. ius autem ciuile. in 1. col. in prin. ff. de iusti. & iu & quid per hoc dicat Franc. Crem. sin. 19. vide Præpositum in c. ius generale. 1. dist.

b ¶ Alimenta. Adde io. An. in c. Quintauallis, de iureiu. & idem dicit Bal. in l. fi. C. de do. promis. in dote. s. quòd poterit eisdem causis filia dote priuari, arguendo de dote ad alimenta. Et hic adde Bar. post gl. in l. fi. C. de alen. lib. Et quando procedit argu. de alimentis ad legitimam, dixi in l. fi. de his quib. vt ind. & no. Bal. hic. Adde gl. not. in l. iniquum. C. qui accusa. quæ dicit quòd pietatis causa præstita repetuntur, si alimentarius accusat alimentatorem.

§. Non tantum. Oppo. j. ead. l. §. parens. Solu. Intellige hic de onerib. alimentorum pro se, & pro vxore & liberis, vt in glo. non tamen quòd soluat pro filio æs alienum, vt in contrario. Vide gl. quæ dicit, vt vestimenta. Ista prima exēpla sunt vera in se, non tamen congruunt literæ: quia postquam tenetur alimentare: tenetur dare vestimenta, & habitationem, sed ideo dicit cætera, vt in fin. gl. ibi, item pro se, & suis liberis cum vxore. Et ista est vera.

§. Et si impubes Declara hunc §. vt in glo. & c.

1 *Mater quando possit petere alimenta facta filio.*

§. si mater. Mater alimenta quę contulit in filium, q̄ à patre ali debebat, à pr̄e repetit. h. d. s̄m verā lec. ¶ Op. 1 de l. alimenta. C. de neg. gest. Sol. Glo. quæ est hic, † distinguit. Aut expensa est magna vel parua, Aut mulier fuit ꝓtestata, aut non. Ia. de Are. & Cyn. & Pet. in d. l. alimenta. dicunt φ in casu huius legis non est necessaria protestatio. tunc. n. est necessaria, qñ onus alimentandi spectat ad ipsum filium, tūc qa p̄sumptio est φ mr̄ velit donare filio, necessaria est protestatio: sed quando onus alimētorum spectat ad virum, nō est verisimile φ mulier velit viro donare: ideo repetit ēt si non fuit ꝓtestata, vt ꝓbatᵉ in l. Nesennius. s. de neg. gest. & ibi dixi. intra triēnium tñ on⁹ alimētorū spectat ad matrē. l. 3. C. de alē. li. quod intellige si mater potest alere filiū, secus si esset adeo pauper, vt eum sine auxilio sustentare nō posset, tūc spectaret ad virum. s. eo. l. j. §. j. & j. eo. l. j. §. parens. & §. pe. & vide gl. quæ incipit, etiam non modica. in fi. gl. dic vt plene per Dyn.

Parentes an educare sit de iure naturali, & an valeat pactū ne liceat alere. nu. 2.

§. Parens. Solet dubitari quia in l. j. in fin. s. de iust. & iure. dicitur, quòd educatio liberorū ē de iure naturali. 1 † Sed qd de educatione parētū? Hic videtur tex. a φ sic. ibi de iure a naturali. b Sed dixi vobis ibi φ educatio parentum non est de iure b naturali, sed naturali rōne: quia bñfacienti bñ faciamus. l. sed & si c lege. §. ꝯsuluit. s. de pet. hær. quod apparet: qa huic verbo nāli, adiūgit rō q̄ non ꝯpetit aliis aīalib⁹. iō itelligit rōne nāli, id est, de iure gentiū. Facit s. de iust. & iur. l. oēs. ibi, nāli rōne, id est, de iuregētiū, 2 dicit gl. † Quæro an valeat d pactum, ne liceat alimētare? Certe nō. l. alia. §. eleganter. s. sol. mat. Spe. tit. qui filij sint legi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Hic videtur tex. Vide c. cum quidam. de iureiur. vbi tale iuramentum est contra rationem. vide quæ remisi ad lectutam Abb.

b ¶ Iure natura. Alimenta debentur de iure naturali. & ideo non valet pactum cōtrarium, vt Io. and. in Spe. qui filij sint legit. & sequitur Pet. de anch. in c. canonum statuta. circa medium de constituti. ex quo dicebat Spe. in prædicto tit. qui fi. sint leg. §. j. vers. sed pone, φ non valet pactum, quòd filium non teneatur alere pater. Idē erit in dote dāda filiæ. videlicet quòd non valet pactum quòd pater non teneatur eam dotare secundū Ro. in l. j. sol. mat. Limitat istum tex. in simili dū dicit quòd parenti debentur alimenta, nisi talis pater esset in delicto pacis ruptæ. Casus est no. in c. j. §. si quis hominem. de pa. tenen. intellige tñ vt ibi patet ex lrā per Bal. in auth. bona damn. C. de bo. dam. item fallit in patre qui cōtra patriam venit: quoniam nedum isti alimenta non debentur, sed poterit impune occidi: p tex. no. in l. minime. de religi. pro quo vide no. per mod. in l. quamuis. cū l. se. supra sol. man. autem, & quando alimentis renunciari possit etiā cū iurameō, vide Bald. in l. pactum. C. de col. & quod not. Bar. in l. cum hi. in prin. de transac. & quod not. Ro in l. j. sol. mat. Vide Bar. in l qui filium. vbi pupi. edu. deb. & facit iste tex. pro eo quod consuluit Dy. in cōs. 7. incip. quæstio talis est, quidam nomine Odanus. adde tu quòd tale pactum nō firmatur iuramento, secundum do. Maria. Soc. in c. si diligenti. de fo. compe. ita necvaletet statutū, vt ibi per ipsum.

c pom. ¶ Naturali. Vide Fel. in c. cum inter priorem. de rescrip.

d pom. ¶ an valeat. Vide Soc. in c. si diligenti. in secundo membro principali. de for. compe. & alexan. in d. §. eleganter. hic allegato. vers. prædictis tamen, Gemini. in c. quamuis. vers. quid si filia. de pactis in 6.

1 *Alimentandi onus quando transeat ad hæredes.*
2 *Frater alit fratrem inopem. & non hæredes extranei filij ipsius alimentandi.*
3 *Monasterium alit filios ingressi.*

1 §. Item rescriptum. † Onus alimentandi in subsidiū transit ad hæredes. h. d. Dicitur, hic hæres filij. Sed contra, filiusfam. non habet hæredem, vt j. de cast. pec. l. 2. Sol. intelligas hic in filio emācipato, vel in filio in potestate habente castrense peculium, qui fecit testamentum. Dicitᵉ hic, hæredes non cogi. & c. Sed ꝯ de obseq. liber. l. liberto. & l. hęredes. So. ibi in hr̄de liberti, hoc in hr̄de filij: vᵉ alᵉr ītelligit, ibi s̄m distinctionem

2 distinctionem huius §.prima plus placet.¶ † Quæro,aliquis pr̃ egen⁹ hẽt fratres,q̃ tenent eũ alere,vt s̃.e.l.j.itẽ hẽt hr̃des filij ex-neos,ad quos incũbit seu ptinet on⁹ alimẽtãdi. Quidã dĩt,ꝙ primo ptinet ad hr̃des filij,vt hic videt̃ tenere Cy.C.de neg.gest.l.alimẽta.ĩ fi.Sed bñ puto ꝙ on⁹ alimẽtãdi poti⁹ spectat ad fratres,vel ad matrẽ si hẽt,p istũ tex.q̃ dicit in summa egestate. Vult.n.dicere, nullũ aliũ hẽt q̃ dẽat ipsum alere Illa est.n.summa necessitas, hoc est vltima.l.q dos.j̃.de reb.dub.& l.eum q.ad Treb.Pro hoc vr̃ tex. 3 j̃.e.l.pe.& ibi dicã.¶ † Quæro.qđ si pr̃ ingredit̃ monasterium,an monasterium teneatur alere filium? Dy.dicit ꝙ sic,per text.huius §.& Spe.in tit.qui filij sint legiti.§.j.vers.quid si quis intret.

ADDITIONES.

a ¶ Quæro,aliquis:Vide etiam Bar.in l.si marito.§.si voluntate.suprà so.mat.& in l.post dotem.eo.tit.& quòd no.in simili in l.sicut.§.si debitor.quib.mod.pig.vel hyp.so.& incidenter imo.in l.stipulatio hoc modo concepta.de verb.oblig.vide bart.in d.l.1.C.de mend.lib.n.& gl.ibi & bal.in l.si quis argentum.§.sed si quis,C.de do.& Spe.qui filij sint leg §.j.vers.quid si is qui petit.

pom. Vide quòd in simili dicit Ale.in auth.præterea.C.vnde vir.& vxor.

b paris.¶ Quòd onus.Vide Math.no.152.incip.nunquid istud onus.Vide alex.in l.mulier.§.cum proponatur.ff.ad Treb.& in l.alimenta,col.vlt.quem sequitur bar.hic,licèt Cy.Ful.& pau.de Cast.& alb.ibi teneant contrarium.

c ¶ Quæro quid Et sic sentit Bar.quòd filius non potuit petere legitimã interim.idem tenuit in auth.si qua mulier.C.de sacrosan.ec.aut.idem de bo.quæ lib.contra tenet bald.in d.auth.si qua mulier.per tex.sing.in c.cum simus.de reg.Ego allego gl.fin.pro bal.in ca.ex transmissa.qui fil.sint leg.& vide quæ dixi in d.c.cum simus.

pom.¶ Vide Fely.in c.j.de probationibus.

1 *Sententia lata in causa summaria non facit præiudicium si agitur ordinarie.*
2 *Actio præiudicialis reperitur,per quam quis negat se libertum.*
3 *Cognitio de qua hic,an sit summaria vel semiplena.*
4 *Summaria in ista cognitione probare per iuramentum an sufficiat.*

§.Solent. Hic incipit tractare de tertia pte rubricæ.s.de alimentis pstandis inter libertos & patronos,& hoc intendit.Liberti cogũtur alere patronos & eorũ filios,& parẽtes, officio iudicis cognoscet̃ an sit libertus,& de facultatibus liberti, 1 & patroni,& an cãm hẽt recusandi.h.d.vsque ad fi.legis. † Not.ꝙ snia lata in cã summaria nõ facit piudiciũ si agat̃ ordinarie.s̃.ea.l. 2 §.si vel parens,& j̃.de re iu.l.à diuo Pio.§.si super reb.¶ † No.vnam actionem piudicialẽ,p q̃ q̃s negat se libertũ,ꝙ vt gl.dicit vindicãdo se in ingenuitatẽ.l.circa.s̃.de probatio.¶ Quæro vtrũ † ista co-3 gnitio sit summaria vel semiplena,& dic vt gl.q̃ incipit,s.summatim,& est vera opinio gl.istum tex.quia si cã alimẽtorũ cognosceret̃ plene,faceret piudiciũ in alio.l.pe.& ibi no.s̃.de his q̃ sũt sui vl̃ ali.iu.& l.j.C.de ord.iud.¶ Op.C.de iud.l.iudices.vbi dicit̃ qđ plena 4 dẽt eẽ cognitio.Sol.fallit hic.Sed hic † q̃ro , an in hac summaria cognitione sufficiat pbare p iurm̃,sicut dicimus in l.thesaurus.s̃.ad exhibẽ.Et Pet.dicit ꝙ nõ,& bñ p l.3.§.causæ.j̃.ad Car.Pro huius notitia no.tria,ꝙ causarum summariarum quædam facit plenum præiudicium,&c.vt plene scripsi.s̃.ea.l.§.si quis ex his.& ibi vide.

§.Vtrum. Quærit gl.vtrũ liberti libertorum teneãtur alere patronos,& vtrum patroni teneantur alere filios liberti,dic vt gl.& bene.

1 *Vasallus vasalli mei,vasallus meus non est.*

§.Si quis à liberti. Primum dictum facit in argũ † qđ vasal.us vasalli mei non est meus vasallus.De quo est gl.in l.de accessionibus.j̃.de diuers.& temp.prescrip.& ibi dedi tibi concordan.Ad secundum dictum quæro, in quo perdatur ius patronatus quando quis manumittit ex causa fideicommissi?Et dic vt in glo.tamen intelligas ꝙ nõ cogitur alere patronum:nisi sit filius patroni.l.qui ex causa.j̃.de bo.li.¶ Quæro,quid in eo qui est emptus nummis suis,dic vt in gl.

1 *Ecclesia qualiter teneatur alere patronum,*

§.De alimentis. Quærit Iac.de Are.quid si mulier nõ habet vnde viuat? Rñdeo,quòd tunc condemnatur vir in solidum,arg.huius §.& dixi in l.maritum.s̃.so. 1 mat.Quærit Dy.† an presbyter eccl.teneatur alere patronũ ecclesiæ,si est inops.& dicit qđ sic si sibi superest,aliàs secus,vt hic.

LEX VI.

Alimenta. Si patronus liberto denegat alimenta, perdit iuspatronat⁹:si libertus patrono, redigetur in seruitutem.h.d.

1 *Donatarius an teneatur alere donantem remissiue.*
2 *Vasallus aliment.at dominum.*
3 *Filius emancipatus denegans alimenta,reuocatur in potestatem.*

§ Imperatoris. Op.C.de lib.causa.l.solo.Sol.dicit gl.dic vt ibi,& bene.Dicitur hic in fi.emptori adiiciantur.Quærit hic gloss.sed quid vendetur?& gloss.dicit,ꝙ libertus factus seruus per ingratitudinem prædictam. Et istam tenet Dyn.Sed ista non videtur vera:quia tex.dicit quòd à præside, & sic non ipse patronus,quod non eẽt dubium si eẽt seruus. Alij dĩt ꝙ vendet̃ libertus,vel veri⁹ iuspatronat⁹,vt & filius venditur. Et vide d.glo.fin.quæ incipit,vel pro saltem.ibi sed quid.quæ opi. est vera.sed vltima opin.non videtur vera:quia text.præsupponit quòd redigatur in seruitutem, quomodo ergo vendetur libertus?Præterea tex.vult ponere quòd sit maior pœna,& si i⁹ liberti vẽderetur esset minor:Qualiter ergo saluetur ista gl.dic quòd secunda procedit secundum prin. quando dicit tex.admoneantur, ꝙ si hoc modo non sint commoniti,actũ videtur quod vendatur iuspatronatus.Si autem intelligitur ꝙ admoneãtur,id est,corrigã-1 tur,tũc procedit prima opi.¶ Inducitur † in arg.an donatarius teneatur alere donantem,& gl.sunt variæ,seu ɔ̃riæ in l. vlti.C.de re.do.j̃.de reg.iu.l.in condemnatione,dic vt no. per Cy. in dict.l.fin. 2 ¶ Quærit Dyn.† vtrũ vasallus teneatur alere dominũ:& videtur sic arg.huius l.Præterea vasallus tenetur dominũ defendere,vt col.x.quæ sit for.fid.c.j.sed si nõ præstat alimenta,vr̃ necare.s̃.eo. ergo tenetur eũ alere,gl.tangit in l.solo.C.de lib.cau.facit gl.in d.c.j.de for.fid.& hoc no.Spe.in tit.qui fi.sint leg.§.j.vers.sed nũquid 3 dominus.¶ Quæro † an filius emãcipatus,qui denegat alimẽta, reuocetur in potestatẽ,& Iac.Aret.dicit ꝙ sic,arg.huius §.& l.j.C.de ingra.lib.& j̃.de iure pat.l.ingratus.

ADDITIO.

a ¶ Videtur sic.De hoc per Bal.in l.j.§.sed scimus.C.de Lati.liber.tollen.& bar.in tract.de alimentis.

LEX VII.

1 *Actio reperitur præiudicialis negatiua.*
2 *Filiationis in quasi possessione non existens non alitur.*
3 *Præiudicialis est actio,per quam nego aliquam esse vxorem meam.*
4 *Existens in possessione præbendæ alitur ex ea,etiam si de ea sibi mouetur quæstio.*

Si neget. Ista lex hẽt tres lec.& vno modo legit đ Are.vt recitat Cy.C.eo.l.fi.ꝙ filius petit alimenta à patre,& pẽdẽte summaria cognitione filiũ obtinuit,quare pr̃ cogit̃ alere, nũc pr̃ agit piudiciali , dicẽs illũ nõ eẽ filiũ legitimũ, cũ mr̃ fuerit serua alteri⁹,& sic ñ vxor:an illa pñũciatio in alimẽtis piudicet in filiatione?Certe nõ.In tex.ibi interim.i.pẽdẽte cã sup actione piudiciali,in qua dẽt fieri plena pbatio filiationis:q̃a primo fuerat facta sũmaria cã alimẽtorũ,vt dicit Iac.de Are.& no.p Cy.C.e.l.fi.Et 1 ʃm istã lec.no.† illud, qđ dixi tibi in l.iij.§.q̃a Plautianũ.s̃.eo.ꝙ inuenit̃ piudicialis actio negatiua.Et ʃm ista lec. hẽs,ꝙ ista lex nihil facit ad illud ad qđ allegat gl.hic,& in l.si q̃s a liberis.§.si vel parẽs. q̃n dicit tex.nec decernẽt alimẽta, &c. & sic intelligit ibi gl.ꝙ pẽdẽte cã alimẽtorũ dẽat ali,qđ ñ ẽ verũ,imo pendẽte piudiciali cã. Secundo mõ legit eã Dyn. ꝙ hic erat qõ de mr̃io & filiatione,q̃a negabã vxorẽ & filiũ eẽ ex me natũ,interĩ dẽt ali: & sic facit p gl. q̃ est in §.si vl̃ parẽs:ĩ l.si q̃s à liberis.s̃.e.¶ Videam⁹ istã lec.Dy.quo erat q.de mr̃io & filiatione?& oportet dicere ꝙ erat incidens:q̃a petebat filius alimenta,ego negabã ipsũ esse ex me natũ,& matrẽ fuisse meã vxorẽ,& tũc ponit eũ Dy.grauatũ in cã filiationis q̃ supereft,& agitatur ĩ eo iudicio,Certe pẽdẽte isto iudicio cogit̃ pr̃ alere filiũ.Est ne vera ista lectura?Certe si eẽt vera,tũc sequeretur absurditas:q̃a qlibet flagitiosus posset ire ad vnũ diuitẽ hoĩẽ & facere qõnẽ filiatiõis:q̃a interĩ deberet alimẽtari.Et idẽ tenet gl. ĩ l. vlt.C.e.Vt ergo cesset iniq̃tas,itellige gl.q̃ ẽ in l. si q̃s a liberis.§.si vel parẽs.& alia q̃ est in l.vlt.C.de alen.lib.& hãc l.ʃm istã lec.qđ pt̃ esse verũ ĩ vno casu q̃n q̃s ẽ ĩ quasi possessio.filiationis,ꝙ interim 2 dẽat ali,al's nõ.l.j.§.idẽ Iul.s̃.e.sed si † nõ ẽ in quasi possessione filiatiõis,tũc nõ dẽt ali,nisi præcedẽte aliqua cognitione,vt l.j.§.ea.j̃.de vẽtre ĩ pos.mittẽ.& l.3.§.cãę.j̃.ad Carb.¶ Tertio mõ legitur vt Dy.tãgit hic,ꝙ erat qõ de mr̃io,de filiatione nõ principir,sed an esset legitim⁹,interĩ tenetur eũ alere,& Dy.nititur hoc ĩpugnare q̃a si hoc eẽt verũ,cã alimẽtorũ nõ pt̃ subesse:q̃a si pñũciatur esse mr̃ium seq̃tur ꝙ sit filiꝰ legitim⁹,& si pñũciatur seru⁹,cogitur eũ alere,vt filiũ,& seruũ suũ,& sic cã alimẽtorũ ñ poterit subesse.Sed dico qđ Dy.arguit ab isufficiẽti ptiũ enumeratione,q̃a lex ñ dicit de ancilla sua,s̃ alteri⁹ , q̃a si eẽt ancilla alteri⁹, tũc nõ cogeretur pr̃ alere illũ seruũ ex nei , sed dns eius,& sic pt̃ pcedere.& ʃm istã 3 lec.† habem⁹ nouã piudicialẽ actionẽ,s.ꝙ nego te eẽ vxorẽ meã. Et ita ponit Dy.ĩ §.q̃a Plautinũ.Vide Spe.q̃a ponit ĩ titu.de sponsa. a ¶ Vltimo Dy.ista legẽ inducit in argũ ad qõnẽ.† Alicui mouet̃ 4 qõ de pbẽda an interim debeat ali ex ea?Et certe sic,si est in possessione i psius præbendæ.Et pro hoc l.fi.C.de ordi.cog.&c.

ADDITIO.

a Vltimo.Adde an Abbas expulsus possit facere pactũ de rebus monasterij , & debeat alimentari,vide bal in cons.302.vol.5.incip.ad euidentiam.

LEX VIII.

1 *Hæredibus patris & auo materno superstitibus à quo possint alimenta peti.Quid si aliquis habeat patrem & filium diuites.nu 2.*

Non quemadmodum. Descendẽtes p lineã masculinã coguntur alere ascendentes suos:secus si fœmininã, nisi in subsidium.h.d.Hic di-1 co esse casum eius quod † ponitur in l.si quis à liberis.§.item rescriptum.s̃.eod.s.an debeant alimentari ab hæredib. patris vel ab auo materno:ita videtur casus hic.Et Dy.volens effugere contrariũ hoc exponit tex.dũ dicit,ñ sunt superstites:&c.subaudi vel hæredes eius.Sed iste tex.tũc nil releuat:nec est de mente huius literæ.& hoc voluit tex.in §.itẽ rescriptũ.ibi,ĩ summã egestatem.&c. a Credo ꝙ hoc sit verũ,licet aĩt dicat Pet.ĩ l.alimẽta.C.de ne.gest. ¶ Quærit

ADDITIO.

a poma.¶ Dicat.Vide Alexã.cons.136.vers.& quod ita,in 2.volu.Aret.in cap.meminimus de accus.

2 ¶ Quærit Ia.de Aret.† Aliqs hẽt patrẽ, & filiũ diuites, à quo dẽt prius petere alimẽta. Alia qõ est aliqs hẽt patrẽ & auum diuites, à quo petet alimenta. Iac.de Are. format hic, & in l.j. C.de alen.li.& Cy.eũ recitat, licet sit aliqualis variatio. Nã ibi tenet ꝙ filijs sit electio, hic tenet qd prius dẽt petere à pr̃e, q̃ ab auo, vel à patre, prius q̃ à filio, & hoc puto verius. Et est rõ, qa tex.est in l.si quis à liberis. s̃.eo.ver.& magis. dicit ꝙ hæc res descendit ab æqtate & charitate sanguinis, sed ꝙ prælat filiũ, est de iure nãli: a nãt, vt filiꝰ pstet alimenta pr̃i, vt dixi s̃.e.l.si quis à liberis.§.si vel parens. ergo æquitas nãlis facit, vt prius petantur alimenta à patre q̃ à filio, & sic cũ pater sit de ꝓpinquiore sanguine, putarẽ ꝙ prius petantur alimẽta à patre quàm ab auo.& h.d.Iac.de Are.& dixi in l.j.in fi.suprà de iusti.& iur.

ADDITIO.

a ¶ iure naturali. Ob hanc rationẽ dicebat bal.in auth.res quæ. C.cõia de leg.ꝙ auus non tenetur dotare nepotẽ, si filius habet vnde dotet, sicut diximus in alimentis, alias sic: an autẽ quis teneatur subuenire potius filio suo quã patri suo, & econtra, vide Cy.in l.2.in fin. C.de pa.qui fi.dis.vide bar.in l.dedit dotẽ.in fi.de col.bo.dum loquitur quis teneatur dotare neptem, pator, an auus.

LEX IX.

1 *Alimenta an debeantur annua vel menstrua. Et an filius viuẽte patre dicatur habere aliquod ius in debito bonorum subsidio. nu.2.*

a In bonis. a Patronꝰ nõ hẽt ius ĩ bonis liberti, nisi ꝓ alimẽtis in casu necessitatis. h.d. ¶ No.† ꝙ dicit de alimentis mẽstruis, & tene mẽte. Et sic vr̃ ꝙ q dẽt alimẽta, dẽt soluere de mẽse in mẽsem. Op. C.de epis.& cle.l.si qs ad declinãdũ. vbi dicit, ꝙ annua. Iac.de Are. soluit valde solẽniter, & dicit, ꝙ qñq; alimenta dẽntur in ꝑpetuũ, vt pauperi talis hospitalis, vel fratribꝰ: tũc debentur annua, vt in ꝯtrario. Sed qñq; debentur alimenta ad tp̃s, vt alicui certo homini, quẽ est certũ moriturum, & tũc de mense in mensem debentur. Sed dices tu, nomine alimẽtorũ ꝯtinentur vestes an in oĩ mense induet me: Br̃ hoc intelligi verũ in l.nr̃a quãtũ ad cibũ & potũ, vestes aũt dẽnt dari cũ eget. & hoc tenet gl.in l.Firmio. j̃.qñ dies le.ce. Facit l.nec semel.§.si in habitationẽ.eo.ti. Prædicta intelligo vera nisi ꝑ disponentẽ esset al̃r declaratũ: qa dixit, annuatim vel dietim, vl̃ quolibet mẽse, vt no.in d.l.nec semel. §.si in habitationẽ. Facit l.diariis. j̃.de ali.& ci.l.declaraui plene in l.

2 pecuniæ sortẽ. j̃.de ali.& cib.le. ¶ Quæro, † an b filiꝰ dicatur hẽre aliqd iꝰ in debito bonorũ subsidio viuẽte patre. Et qdã habẽt c hic ꝑ do. Dy. additionẽ de hoc gl. in Auth.de hær. & fal.§.si qs aũt nõ implẽs, vr̃ dicere ꝙ sic, & ꝑ hoc l.Pap.§.si qs impuberi. s̃. de inoffi. test. In ꝯriũ vr̃ casus in l.nr̃a: qa patronus nullũ ius hẽt in bonis liberti. Et ꝑ hoc l.ij.§.si a pa.qs fuerit manumis. Vnũ est, ꝙ viuo patre nõ dr̃ debitũ ꝓprie, sed quasi debitũ. gl.expssa. C.de iu.& fac ig. l.iij. Facit j̃.de col.bo.l.j.§.si impuberi.& qd ibi dixi declarabo melius in l.is pt. j̃.de acq.hær. ¶ Vltimo q̃ro, dr̃ hic ꝙ nullũ ius hẽt, nisi sit egenꝰ: an ergo tũc hẽret ius in bonis liberti? & dico ꝙ nõ: qa si haberet, ad quẽcunq; trãsirent bona: trãsiret istud onus, qd est ꝯ l.hæres liberti. j̃.de obseq.à liber. Mihi ergo vr̃ ꝙ sit onus psonę pro rebus, secundũ quod aliàs dr̃ in l.rescripto. in fine. j̃.de mun. & honor.

ADDITIONES.

a ¶ In bonis. Aduerte ꝙ Bar.in hac l.allegatur cõtrarius dũ videtur velle, ꝙ teneatur assignare legitimã filio pater, eo viuente. Sed pro sol.vide cõcor.quã posui in auth.si qua mulier. C.de sacrosan.eccle.

b ¶ Quæro an. Solent aliqui moderni examinare hoc in l.stipulatio hoc mõ.de verb.ob. Pom.¶ Vide Bar.in l.post emancipationẽ.§.1.ff.de lib.leg.Pau.cons.63.in fi.1. vol.Ale.cõs. 180.5.vol.Bal.cons.206.inci.pater.in 1.parte, & limita vt p 10.de An.in c.2.de delic.pue.& in c.iudæi.2.de iudæ.& ad istam q.vide etiã Ale.cons.57.in prin.in 3.vol.

c Poma.¶ Et quidã habent. Et illã gl.sing.tene mẽti, licèt sit reprobata. tu potes eã saluare, ꝙ aut ingrediatur monasteriũ, & sic venit naturaliter, & tunc debetur, casus sing.in c.cũ in nus de reg.secũdũ Bal.in auth.ingressi.aut nõ, & tũc ex statuto puta: qa filiꝰ est condẽnatus & pater tenetur ad legitimã, & tũc procedit, gl.ista est sing.gl.in rub. de dec.lib.x. vide 10.de im.in c.Ray.de test.v.si filius habet in bonis patris, viuo patre.text.gl. & bart.in l.post emancipationẽ.ff.de li.leg.& vide bar.in l.si quis legatũ.§.j.de fal.& l.3.C. de iur.& fac.ign.

TITVLVS QVARTVS.

De ventre inspiciendo, custodiendoque partu.

¶ Continuatio rubricæ huius apparet ex prin.l.j.j̃.eo.

LEX PRIMA.

1 *Obstetrices, quæ adhibentur in aspiciendo ventre iurare debent.*
2 *Medici missi ad inspiciendum vulnus iurant.*
3 *Testis deponens per verbum, videtur, quando probet.*
4 *Relationi peritorum in arte creditur.*
Commissionem factam peritis, scribendi modus.
5 *Periti plures adhibentur quando plures haberi possunt.*
6 *Dictum duorum testium an eneruetur per dictum vnius dicentis contrarium.*
7 *Affirmanti plus creditur vni, quàm duobus negantibus.*
8 *Testimonium de credulitate quando sufficiat.*

a TEmporibus. a Hic dr̃ ꝙ ĩ nouo facto, nouo cõsilio opus est, & ista ẽ notabilis lex. ¶ Quæro primo † an istæ obstetrices, q̃ adhiben-

1 tur, debeant iurare? Et gl.dicit, forte ꝙ non. & vide glo. in verb.vel duæ: quæ incipit sic. C.de fide instr.& c. Et no. istam gl.

b pro b medicis, † qui mittũtur ad videndũ vulnus an sit mortale,

2 vel an sit remansura cicatrix. Et Ia.de Are.tenet gl.in l.iusiurandi. C.de testi.dicit ne verum ista glo.& ille? Certe non, quia dicit cõtra l.hac edictali.§.is illud. C.de sec.nup.& ꝯtra l.comparationes.

3 C.de fide instrum. ¶ † Quæro testis examinatus & interrogatus

c quantum petitũ fuit, dicit cẽtũ floreni, vt mihi videt, an iste testis probet. Et mihi videtur casus, ꝙ sic, vbi dixit tex.videri. Imo dices tu, casus est hic ꝙ nõ: qa videri est testimonium de credulitate, non de veritate. Et dic.gl.hic in verbo, vel duæ quã proxi.allegaui, ꝙ illud est testimoniũ credulitatis, non veritatis, tñ tex.alibi dicit ꝯtrariũ, ꝙ tantum est dicere prægnantẽ videri, quantum prægnãs est. l.quid tñ.§.si arbiter. s̃.de arbi.& l.diui fratres.§.j. j̃.de lib.cau. Et secundũ illas leges glo.hic nõ bene dicit: quia ſm illas leges testimonium est de veritate. Et hoc etiã potest colligi ex illo text. qui dicit prægnantem videri, & postea dixit prægnantem esse, & sic Iurisconsultus vtitur illis verbis, quasi non esset aliud, prægnantẽ

4 videri, & prægnãtem esse. ¶ † Quæro, vtrum hoc sit verũ, quòd

d pito in arte sua sit credendũ? Certe casus est hic ꝙ sic. Ex quo tex. dicit, tu, q iudex es, dic commiti tali & tali expertis in arte illa. Pro hoc facit quod hẽtis in ꝓœmio ffforum in prin.ibi, quis amplius, &c.& l.j.§.si mẽ.fal.mo.dixe.& ð acq.rer.do.l.laꝰ.c.& semel. C.de re

5 mili.lib.xij.& in Auth.de non alien.§.quo autẽ.col.2. ¶ † Sed quæro, debet ne duob.committi; vel vni, vt credatur vni. Et tex.iste requirit ꝙ sint duo. Et breuiter si ciuitas habet plures artifices in illa arte, tunc duobus cõmittitur. Sed si nõ hẽt nisi vnũ, tũc illi soli cõ

e mittitur, vt d.§.quod autem.in Auth.de nõ alie. ¶ Vlterius e hæc l.

6 facit in arg.ad quæstio.† quotidianam: Duo testes dñt de aliquo negotio: ꝙ si vnus dicit contra aliũ, an sit ꝓbata intẽtio actoris? Et hic videtur casus ꝙ nõ lædit dictum vnius. Et ista quæstio est multum

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Temporibus. Limita vt per Are.cons.243.

b ¶ Et no.istam glo. Et an medici, & obstetrices debeant iurare, vide Bal.in d.§.his illud.& Ang.in repetitio.l.si vacantia.de bo.vacanti.& tene menti, quòd sententia lata in iudicio medicorum non transit in rem iudicatam, & sic potest cõtinuo retractari: ita singulariter dicit Io.in tit.de homi.in additi.§.j.refert d.Ant.in c.proposuisti.de probã.& ibi extendit quòd sententia lata consilio sapientis non transit in rem iudicatam, quòd est singulariter notandum.

c Quæro testis. Semper solet ista lex allegari, quòd creditur peritis in arte. Et an testis, qui deponit per verbum videtur, valeat, & an ille, qui deponit per verbum credo, de peritia artis excusetur à falso testimonio, vide Bald.in l.data opera. C.qui accus. Et de teste deponẽte per verbum videtur, scripsi post Bar.in l.qui tamen.§.si arbiter.suprà de arbi. Et vide decisum de duob.medicis testificantibus vnum fuisse tantum vulnus mortale, quod sufficit, vt in §.quod autem.in Auth.de non alie.l.comparationis. C.de fide instru.c.quoniam contra.de proba.no.Bar.& alij in proœmio ffforum, & Bar.in l.quoties. C.de ponde.& au. illã.lib.x.& in l.j.§.fin.de verbo.oblig.& Bald.& Saly.in d.l.comparationes.& Cano.in c. proposuisti.de probat.& satis est quòd prædicti, qui habent super tali cognitione deponere, sint experti in arte sua, vt dicit tex.in c.fin.& de fri.& malefi.vel quòd sint medici. l.semel. C.de re mili lib.12.& c.significasti.el 2.de hom. Et medici in proposito dicuntur illi qui eas ægritudines curare solent, tam febres, quàm etiam vulnera.l.j.in princ.& ibi Bar.infrà de var.& extraordin.cogn. Vnde appellatione medicorum veniunt obstetrices, & qui non vniuersaliter, sed etiam certam partem corporis curare solent, vt dolores dentium, seu articularum, etiam si per incantationem curarent, vt dicit tex.& ibi Bal.in l.j.C. manda. Et sic apparet non opportet quòd sit doctoratus, quod patet etiam ex l.j.§.autem. C.de communi seruo manumis. vbi serui vtriusque sexus possunt esse medici, quod esse non posset, si ad hoc vt quis dicatur medicus requireretur doctoratus, quia cum doctoratus sit dignitas.c.quanto.de magi.no.Bar.in j.constit.Codi.& in l.j.ff.de test.mili.& Bald. in l.j.in prin.ff.de iust.& iur.cum simili. serui autem à dignitate repelluntur.l.pe.& fin.C. qui mili.non pos.li.12.sequeretur quòd non possent esse medici contra d.§.ne autem. Adde tu, quòd vbicunque cum dicto vnius medici probatæ vitæ, & in arte periti concurrit longitudo vitæ in cura infirmi: vel etiam quòd vulnus non esset in loco, in quo non requireretur consiliũ medicorum, vel aliud concurreret quòd medici dictum iuuaret, tunc testimonium vnius medici est sufficiens ad absoluendum. Nõ ob.iura quæ dñt quòd vbi de peritia artis testimonium redditur, non sufficit vnus testis, sed requiruntur plures, vt in Auth.de non alie.§.sed neque.in verbo, architectis, & in l.semel. C.de re mili.li.xij.in verbo, medicis.& hic tex.in ver.vel duæ, & in l.hac edictali.§.mobilium.in verbo, arbitros, quia ista iura procedunt quando plures fuerunt adhibiti, tunc per plures fienda est probatio, sed si ibi vulneratus solum vnum medicum habuisset, vel aliter fuisset adhibitus, si est probatæ vitæ, & peritus in arte, iudex potest se conformare cum dicto illius, argum. l.j.in fi.de verb.ob. quia non debet vulneratus subtrahere aduersario facultatem probandi, nullum medicum, vel vnum adhibendo, & hoc consuluit clarius Bald.cons.302.2.vol. scias etiam vnũ quod dicit Bal.& in l.si ab hostib.§.& si vir.suprà so.matr.quod si vulneratus non adhibuit medicum, præsumitur sua culpa mortuus, quando vulnus poterat se habere ad mortem & vitã, iudicio medicorum. Et quæ sint consideranda ad videndum, an sit mortuus ex vulnere, vel sui culpa, posuit Bal.cõs.195.1.li. Et quòd stetur dicto vnius periti in arte, quando plures haberi non possunt, tenuit Ro.eius cons.20.vbi dicit, quòd licèt istis deponentib.de eorum peritia deferatur iuramentum, tamen si sit statutũ quòd in causis aliquibus procedatur summariè, simpliciter, & de plano, iuris solennitate non seruata, quòd absque iuramẽto valebit eorum dictum. Alleg.Bar.infrà de dona.l.si filius. & in tractat.ad reprimendum.super verbo, videbitur.& Ro.ipse comprobat per plura media.

Pom.¶ Adde Pau.de Cast.in l.j.ff.de iust.& iu.vbi late per Ias.vide Ale.cons.149.ver.& licet.5.vol.Are.in l.plane.§ si ita.ff.de leg.j.in no.Ro.sing.355. Et quid si testis dicat nisi fallor, vide Pau.de Cast.cons 278.incip.viso processu.col.fi. Et an valeat statutum, quòd testi deponenti de credulitate credatur, vide Ro.quòd sic, sing.360. Are.cõs.144.incip.ex facto proponitur.per Pau.de Cast.cons.198.incip.visa inquisitione.Raph. Cuma.cons.134.Alex. cons.140.j.vol.Anch.cons.166.incip.ex consuetudine.in fine.

d Paris.¶ Quæro vtrum. Vide Ale.in l.mutus.ff.de acqui.hær.late Ale.cons.179.vol.1 & cõs. 140.vol.j. Nunquid autem credatur testi dicenti se peritum, vide Franc.cons.50.ad fi. Itẽ quòd tales testes debeant deponere iura.& an & quando sit locus gratificationi, vide Franc.cons.144.multa alia in materia peritorum in arte, & de eorum consiliis vide per Bart.& ibi Alexand.in apost.in l.semel. C.de re mil.lib.xij.vide latè de materia Fel.in c. proposuisti.de proba.& de verbo, videtur, vide etiam ad Bar.in l.quid tamen.si arbiter.ff. de arbi.& late prædictis & aliis in materia, vide Fel.in c.significasti.extra.de hom.& in c. proposuisti.de prob.

Poma.¶ Vide Alexan.cons.148.2.vol.& cons.15.col.fi.j.vol.Ro.cons.20.& quæ scripsi in j. constit.Digesti veteris, in vlt.col.ver.item no.

e Pom.¶ Vlterius. Vide Cæpo.cons.28.

tum pulchra & quotidiana: & istã ponit Cy. in l. j. circa fi. C. de iureiur. & ibi vide. ¶ Vlterius no. q ista l. facit pro glo. q habes in l. 7 diē pferre. §. si plures. s. de arbi. q magis † stat dicto vnius affirmā- a tis, quàm duob.a aut trib. negātib. hic ē tex. & Ia. d Arc. ponit hic. & Oldra. quandā distinctionem, quā ibi dixi, & habeo in libro meo. 8 Quando † autem testimonium credulitatis sufficiat, vide Iac. de Bel. in auth. de hæred. & fal. §. hinc nobis. & posui post omnia contraria. & bene. ¶ Item est ar. ad istud de peritis in arte sua. Sed vide plene in Spe. in tit. de prob. l. fi. ver. hoc quoque.

CONCORDIA.

Pro concordia aduerte quòd testis deponens p ista verba, videri suo vel suo iudicio nō pbāt: quia nō videt deponere per sensum corporeum, sed p iudiciū intellectus. Bar. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbit. Cōtrarius tñ alleg. in hac l. in prin. Tu dic quod in hac l. j. in prin. loquitur in casu singulari, quādo ẽm subiectam materiam sufficit testimonium de credulitate: quia deponitur de peritia artis. aliàs regulariter p. Ita Franc. de Arc. in consi. 64. Et ita pcedat prima opi. Ratio autem specialitatis in ij. opi. est, quia tunc testimonium de credulitate admittitur: quia non est proprie testis. Vide dom. Ias. in rub. post glo. ibidem. ff. de iureiur.

ADDITIO.

a ¶ Quàm duobus. Exemplum quando d e s est hic maritus, sic etiam si negatiue referatur, secundum Inno. per istum tex. & l. fi. c in dotem. §. si maritus. sol. mat.

1 *Positionibus etiam de iure isto est respondendum.*
2 *Si intentatur vnum ex tribus remediis contra contumaciam de quibus in l. consentaneum si nihil mihi prodest, an possim aliud intentare.*
3 *Denegans respondere positionibus an habeatur pro confesso.*
4 *Banni in quibus legibus fiat mentio.*
5 *Consultor si debet eligi, eligitur a partibus, & ipsis discordantibus a iudice.*
6 *Occidens descriptum in libro bannitorum excusatur.*

1 §. Ex hoc Rescripto. Iste tex. allegat † an positionibus de iure isto sit respondendū, & solet allegari l. offidius. j. de leg. iij. Sed mihi videtur, q sit casus hic: quia interrogat mulier an sit pgnans, & debet respondere q sic: quia si negat tūc mittuntur obstetrices, si cōfiteat, exonerat partem a probatione. 2 Sed † vos scitis q l. consentaneū. C. quomodo & quādo iud. dat tria remedia contra cōtumacem, & si intēto vnum & nil mihi pdest, an possim aliud remediū intentare? Et dico q casus videtur hic q sic, ibi dū dicit quid ergo, si non, &c. In contrarium facit l. satis q. s. de in ius voc. vide in l. consentaneū. vbi de hoc dixit. Item 3 † vlterius ex hac lege nota aliud an ille q denegat respondere habeat p confesso: & facit q non, sed remediis prætoriis cogitur respondere. Habes p Cy. in l. ij. §. pen. C. de iur. calum. & j. de confes. l. 4 certū. & extra de confes. c. ij. lib. vi. Itē habes † hic de banno. glo. a facit mentionē in l. j. circa prin. j. de requi. re. de iure hodierno habes in auth. Itē nulla communitas. & in tit. hic finitur lex Corra. c. b primo. Vlterius b ista l. facit. quod debet † assumi aliquis sapiēs: qs 5 debet eligere sapientē, vel iudex, vel partes. Et in ver. & notandū c vr q iudex. Dy. dicit c q partes, sed si discordāt, tūc iudex eligat. l. iij. §. fi. j. de administ. tut. & l. fi. C. de iudi. & in l. in venditione. §. fi. j. de bon. auth. iud. possef. & Spe. in tit. de requir. consi. §. j. ver. melius igit. Quæro quid de positione iuramenti, videt idē per l. iuiu d randū. §. si de qualitate. s. de iureiuran. Vltimo d inducitur. hæc lex, 6 cū gl. quæ incipit scilicet, & in arg. † aliquis est scriptus bānitus in libro communis, sed non legitime fuit bannitus, alius interfecit eū, an excusetur per formam statuti? Certe sic per versi. cæterū. & per Dy. in l. pe. de adult. & in dubio præsumitur ignorare, vt hic. Dy. dicit. & probatur in l. meminisse. j. ea l.

ADDITIONES.

a ¶ De banno. Adde quæ dixi in rub. de reg. iur. post Rom. & Adde gl. in l. 3. §. quid ergo. de susp. tut. & no. per Bar. in l. ill. citas. §. veritas. de offic. præsi.
b Pom. ¶ Vlterius. Vide Feli. in c. proposuisti. de proba.
Paul. ¶ Dy. dicit. D hoc & aliis multis vide Iac. in l. 2. §. fin. 3. no. C. de iudi.
Barb ¶ Vltimo Vide Bar. in l. pen. j. de adul. & l. 2. §. si seruus. j. de acquir. pos. Bald. in l. 1. de legib. & in auth. quæ supplicatio. C. de prec. imp. offe. l. huiusmodi. §. cum ita. de l. 1. Pom. ¶ V. de Feli. in c. quæ in ecclesiarum. ver. quinto casu. de constit.

§. Meminisse. Istū §. allegaui. tibi in l. ptor. j. vi bonorū raptor. & in l. quēadmodū. §. fi. s. ad legem Aquiliā. q dictū est in vna lege, nō intelligitur repetitum in alia.

§. Si cui ventrem. Op. dicit hic quòd factum matris præiudicat filio. Contra, immo videtur q factū matris filio præiudicare nō debet. l. j. C. de fal. Sol. in petitorio non pīudicat, in possessorio sic. Op. j. ad Carb. l. iij. §. missum. sol. vt ibi, & l. pe. eo. tit.

a b §. Denuntiari. a Facit ad q̄stionē b q posui ī repetitione. §. Cato, in fi. l. iiij. j. de verb. obligat. & qd dixi in l. si quis instituatur. §. item si conditioni. de hær. instit.

ADDITIONES.

a ¶ Denuntiari. Ad intellectum huius §. vide Barto. in l. in diem. infrà de aqua plu. arc. & semper alleg. iste tex. quod iudicium & citatio debent dirigi contra illum quem principaliter negotium tangit, & non ad illum ad quem negotium spectat in consequentiam, de quo textu ad hoc facit festum Bald. in rub. de succe. edic. vbi dicit quòd ille debet citari in iudicio cuius interest tanquam pars: de quo dicto etiam facit festum d. Card. in c. inter quatuor. de ma. & obed. facit quod voluit idem Bald. in l. si curatoris. de iur. deli. & in l. nam ita diuus. de adopti. & in l. obseruare. §. proficisci. de offic. procur. tamen Bald. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex, quod ad instantiam iudicis facit citari illum, ad quem dirigitur petitio: sed quo ad extensionem præiudicij non præiudicat ista scientia nisi fuerint citati illi quorum interest, & dicit hanc fuisse doctrinam Inno. in c. humilis. de maio. & ob. Dico quòd hic est tex. vbi probatur, quòd debet iudicium dirigi in illum ad quem principaliter negotium spectat. & Bald. ibi ex abrupto loquitur. Nam Inno. in d. c. humilis. dicit, quod in citatione requiri debent omnes quos causa tāgit. l. nam ita diuus. de adop. l. in causæ. §. causa cognita. de min. l. de vno quoque. infrà de re iudi. l. si deseratur. C. si propter pub. pensi. & absentib. non præiudicat. l. etiam. §. veluti. de minorib. Postea Inno. refert alios, arg. eiusdem tex. dicentes. quod non tenet quod factū est, & potest dici non tenere sententiam latā, & nisi per edictum solenniter euocentur. ff. quæ sen. sine ap. re. l. 1. §. item cum ex edicto: sed bene tenet, etiam si non vocentur singulariter, sed non præiudicat eis qui non audierunt edictum. Hæc sunt verba formalia inno. ex quibus apparet quod refert opi. duas. Vna est quod iudicium teneat, alia quod iudicium sit nullum: postea eligit. 3. opi. scilicet sententiam latam non tenere, nisi per edictum solenniter euocentur, sed bene tenet etiam quod si non vocentur singulariter, quod sententia valeat: sed non præiudicat eis qui non audierunt edictum, & ita eundem inno. refert. do. Car. in d. c. humilis. in 2. q. & sic illud quod Bal. allegat innoc. non fuit opin. inno. sed fuit opin. quorundam. Si ergo sit facta citatio per edictum in genere, iuxta no. per Bart. in l. fin. C. de iure delib. & quod habetur per iaco. de Bur. & alios in auth. §. omnes. si minor se ab hære. abst. valebit iudicium, istud tamen quod innoc. dicit sufficere, quod citetur per edictum, & non singulariter potest limitari non procedere, s. quando persona, quæ citatur, esset certa & sciretur, quia tunc non sufficit eam citare per edictum & in genere: sed requiritur quod singulariter citetur. ita voluit singu. innoc. in c. cum in tua. qui ma. accus. possunt. & ibi omnes sequuntur. Facit quod voluit ioan. And. in c. fi. de elect. in vi. Præterea istud dictum Bal. in d. l. ab eo. intelligitur quando principalis actus spectabat ad illum contra quem directe fuit petitio. ita recte intuenti sensit Bal. in d. l. ab eo. inquantum allegat innoc. in d. c. humilis. Vnde iudicium debet dirigi contra illum quem principaliter negotium tangit, non in consequentiam. Facit quod dixi post Bar. in l. 3. in apostillis maio. circa fi. de pign. Adde videndum circa prædicta bald. consi. 16. 4. vol. & scias quod licet statutum dicat debere citari propriis nominibus, filios & hæredes debitoris, non autem generaliter per procuratorem, quod debet intelligi vt ipsi creditori, ad cuius instantiam citatio emanauit, possibile est facta diligenti inquisitione, notitiam esse propriorum nominum ipsorum filiorum, & hæredum citandorum: alias autē constitutio arctaret ad impossibile. Nec præsumitur, quod constitutio voluerit quem arctare ad impossibile. l. Titius. de excu. tuto. notat Bal. in l. 1. C. vnde vir & vxor. sol. seruabitur ius commune. quod vbi incerti sunt, sufficiat generalis citatio, si sunt certi specialis vt not. barto. in extrauag. ad reprimendum. ver. Per edictum. & in iurib. allega. in apostil. suprà quib. adde Cuma. sing. determinantem hoc in c. fin. de ele. Scias etiam, quod licet erratum esset in citandi modo seu forma à iure traditis. nihilominus si is cuius interest, notitiam habuit citationis, per quam non legitime citabatur, tamen ita ligatur quemadmodum si fuisset legitime citatus, casus est in cle. causam. de elec. & licet alias sententia non præiudicet non citato præiudicat hoc calu illi qui habuit notitiam licet legitime citatus non fuerit. Ita tenet Ro. consi. 410. Quæ autem diligentia requiratur quando aliquis est citandus ad domum, & an ille qui est in comitatu ciuitatis dicatur abesse a ciuitate, vt excusetur faciens citare, si citari debeat personaliter, vide Ro. consi. 454. Et an si in citatione requiratur certa solennitas, an omissio solennitatis vitiet citationem: si in causa potest procedi summarie, & si nuntius referat se omnia fecisse, præsumatur seruata forma: & an præsumenda sit commissio iudicis de citatione pro validitate actus, vide eundē Rom. consi. 497. & formam quomodo absens sit citandus, siue sit de ciuitate, siue non, vide per bal. cons. 355. 1. vol.

Pom. ¶ Iste. §. denuntiari, est singul. secundum barb. consi. 29. 1. vol. & Ale. consi. 156. in 2. vol. & consi. 5. in 1. vol. Feli. in c. 2. de const.

b ¶ Ad quæstionem istum §. pro sing. alleg. bal. in rubr. de suc. edict. & vide quæ dixi post Bar. in l. si quis instituatur. §. item si conditioni. de hæred. instit.

1 *Omissio crucis in inuentario non vitiat.*
2 *Solennitas leuis quæ dicatur.*
3 *Consuetudo loci inspicitur in confectione alicuius actus.*

§. Quod autem. Omissio modicæ solennitatis nō vitiat. h. d. Facit ad q̄stionē † qn omit- 1 b titur signum crucis in inuētario, q nō vitiat: q a est leuis solēnitas. 2 Sed q est leuis solēnitas, Old. dicit, † q leuis solēnitas est, cui9 omissio nullū vel paruū pīudiciū generat, vt hic. Et illa dicitur grauis c solēnitas, c quæ omissa multū obstat psonæ. l. cum hi. §. si pretor. s. 3 de transac. † Itē not. q in eo q est gerendū debet inspici cōsuetudo loci vbi fit. Facit ad quæst. testamenti q locus vbi fit testamentum debet inspici, l. ij. C. qui test. fac. poss. & l. ij. quemad. test. aper.

ADDITIONES.

Barb ¶ Quod autem. Vide Bal. in proœmio Codi. & in l. fi. C. de iure delib.
Pom. ¶ Pro intellectu huius §. vide Alex. consi. 141. 2. vol. consi. 48. Fel. in c. 3. de test. cog. Barb. consi. 197. Fel. in c. cum causa. de re iud. Rom. consi. 146.
Paul. ¶ Vide aliquid in repertorio in verbo solennitas. Nōquid autem omissio alicuius minimæ vitiet, vide Alex. consi. 40. vol. 2. & de omissione leuis solennitatis, an & quando vitiet, vide Alex. in l. si is qui pro. C. de iure delib. & in l. 2. de oper. noui. nun. Item quæ dicatur leuis solennitas, vide Feli. in c. pe. extra. de constit. Ias. in l. si vnus. col. 1. C. de test. & in l. hac consultissima. C. qui test. fa. pos. & in l. vniuersitas. C. de preci. Imp. offer.
b ¶ Signum crucis. Vide Bar. in l. 2. de vulg. & pup. & quæ ibi dixi.
Grauis solennitas. Et quæ dicatur leuis solennitas, vide Bal. in l. hac cōsultissima. in prin. C. qui test. fa. pos. vbi dicit quod est illa, quæ nō est fundata in aliqua vrgenti ratione vel vtilitate, quod tene menti. Et adde quod no. Bar. in l. fi. §. cum igitur. in fin. C. de iu. delib. & in l. 1. §. si plures. in 4. q. de excep. & conditio apposita a lege nunquā intelligitur continere leuem solennitatē. Bal. in authē. matr. & auiæ. C. quando mu. tu. offic. fun. te. post ang. in l. 1. de lib. & posth. Bar. in l. 1. de vulg. & pup. in 4. q. ad fi. secundi effectus, vide Bar. in l. citatio. infrà de pub.

LEX II.

Edictum. Mulier pp imperitiam excusat. h. d. Op. j. ti. ij. & l. j. & l. ii. §. cāæ. j. ad Carb. Sol. gl. Not. quod factū mris filio non pīudicat in petitorio, in possessorio sic. ¶ Quæro quid sit istud quod in tex. dr ad Carboniani decreti exēplū comparatū est &c. Et duæ expositiones sunt in gl. & q̄libet bona, & dic vt in ea. & secundam tenet Dyn.

LEX III.

1 *Substitutio vulgaris tacita quod non valeat sine aditione remissiue.*

a Qui ventri. a Legitur duobus modis. Ad ẽm modū, quando substitutt9 pupillariter, &c. op. quia sua nō interest.

ADDITIO.

a ¶ Qui ventri. Vide ad quid alleg. Bar. istam l. 1. de vul. & pup.
Pom. ¶ Vide Car. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthumis.

intereſt. vt ſ. ꝓxima lege. Q đ eius nõ interſit patet: qa ſi nõ naſcit̃ non ſuccedit, ergo ſua ñ intereſt. Dic ꝙ ſua ĩtereſt ꝑ tacitã vulgarẽ. Et vide gl. q̃ incipit, ſ. directo: vſq; ad fi. & ſic vides qđ ſubſtitutus ſuccedit per tacitam vulgarem. Sed hoc eſt verũ qñ haberet 1 cohr̃dem inſtitutum. † qa ſine hr̃ditatis aditione nõ valet tacita vulgaris. l. qđ ſi filius. ĩ. de cap. & hoc non examino hic, gl. eſt in l. lex Cornelia. ĩ. de vulg. & pupil. ſubſt. & Cy. in l. ꝑcib. C. de impub. & aliis ſub. & Guil. de Cu. ĩ trac. de vul. & pu. dicã in d. l. lex Cor.

LEX IIII.

Is a quo. Fidei cõmiſſarius vl'is cui⁹ ꝓdõ defecit ꝑ natiuitatẽ poſthumi, admittitur ad cuſtodiẽdũ partum. h. d.

TITVLVS QVINTVS.

Si ventris nomine muliere in poſſeſſionem miſſa eadem poſſeſſio dolo malo ad alium translata eſſe dicatur.

¶ Continuat Dy. iſtam Rub. ad præcedentẽ: quia ſeruatis ſolennitatibus, quæ ponuntur ſ. tit. j. mulier mittitur in poſſeſſionem cauſa ventris. l. j. §. ſi venter. & per totũ. ĩ. de ventre in poſſ. mitten. Sed qa qñq; ad aliũ dolo malo transfertur, ideo ponitur hic hęc Rub.

LEX PRIMA.

Hoc edicto. Primo commendat edictum, & eius rationem ponit. Secundo, ponit mentẽ edicti. Tertio, exponit edictum vſque ad fi. Secunda, ibi idcirco. Tertia ibi, intereſt autem. ¶ Opp. ĩ. ea. l. §. intereſt. Gl. exponit hic prædæ. i. iniuſtæ acquiſitionis, conſiderata re ipſa. ¶ Extra gl. opp. nonne ſubuenitur alio mõ etiam q̃ per iſtud edictum, ſ. per petitionem hr̃ditatis, vel per rei vindicationem? Sol. illa remedia non ſufficiebãt in oĩ caſu, non quidem per petitionem hr̃ditatis: quia poteſt eſſe quod poſſeſſio eſt penes eum cum titulo, & petitio hæreditatis non datur ꝯ titulo poſſidentem. l. regulariter. ſ. de peti. hær. Item non per rei vindicationem: quia non veniunt ea, de quibus quis non eſt dominus, vt de peti. hære. l. & non tantũ. ideo prætor iſtud edictum de neceſſitate poſuit.

ADDITIO.

a ¶ Hoc edicto. Sed an in iſta bonorum poſſ. requiratur decretum iudicis, Bald. quod ſic, in l. fi. & ibi vide C. qui admit. poſt Nico. de Mat. ibi. ita etiam tenet ibi Pau. de Caſt. & Fra. tigri. in l. 1. eo. ti. Item an iſta bono. poſſ. duret anno, & nũquid hodie ſit ſublata. vide ibi. & vide Bal. & ibi dixi in l. fi. C. vnde legi.

§. Idcirco. Iſta ſcđa pars ſubdiuiditur in quatuor. Primo dicit actionem dari ꝯ mulierem. Scđo in partem. Tertio, dicit ad quid detur ꝯ eos. Quarto, dicit dari in ex̃neum. & hæc eſt mens edicti. Scđa ibi, nec ſolũ. Tertia ibi, actionem. Quarta ibi neceſſario. ¶ Opp. ad primum rñſum, ꝙ debeat dari ꝓdõ ex lege, non actio in factum. l. j. ſ. de ꝯdi. ex lege. Solu. ibi ex l. ciuili, hic ex edicto prætoris, vt in gl. ¶ Venio ad ver. nec ſolum dr̃ hic, & dolo ipſorum, ꝯ ĩ. e. l. ti. vbi quilibet dicta lege punitur. Solu. ꝙ hic dicit ipſorum, intellige vel patris, vel matris, vt ſic disiunctiue ponatur. ſiĉ ſ. tit. j. l. j. §. j. cætera, vt gl. ¶ Op. & vſq; ꝓ poſſeſſione iſta actio non dat̃ in mulierem: qa hr̃s habet actionem in eum in quẽ eſt trãſlata poſſeſſio. Sol. vt ſ. proxi. & ĩ. in §. intereſt. Vlti. opp. qa erat prouiſum per l. prætor. ĩ prin. & §. eſt præterea. ĩ. de bon. auct. iud. poſſ. In veritate dubito. Sed poſſumus dicere ꝙ illud edictum hẽt locum in creditore miſſo in poſſeſſionẽ: hic in muliere miſſa in poſſeſſionem noĩe ventris. Sed iſta ſolo facit me dubitare: qa illud edictũ gñal'r loquitur qñ eſt miſſus in poſſeſſionem, & l. j. ex qb. cau. in poſ. ea. loquit̃ ẽt de muliere miſſa noĩe ventris. Poſſumus enim dicere ꝙ illud tanq̃ gñale habeat locum, & iſtud eſt ſpeciale in hoc caſu, & ideo vnum per aliud non tollitur.

1 *Interdictum datur hæredi vi expellat poſſeſ. iniuſte miſſum.*
2 *Dubium ſuperueniens non tollit aditionem iam factã, licèt impediat faciẽdam.*
3 *Lex in dubio debet intelligi ſecundum materiam tituli in quo ſituata eſt.*
4 *Executio ſententiæ latæ contra principalem, poteſt fieri contra eum, in quem poſſeſſio dolo eſt translata.*

§ Neceſſario. Vidi, ꝙ actio datur ꝯ mulierem, & ꝯ patrẽ in eo quod intereſt. ¶ Quæro, quid de ex̃neo miſſo in poſſeſſionem? Rñ. Iuriſc. ꝙ de hoc prætor neceſſario fecit edictũ, vt dr̃ in litera. ¶ Quæro qđ vult dicere, nõ ꝑtoria poteſtate, vel manu miniſtrorum. Quidam dñt ꝙ ponitur pro eod. Alij dñt, ꝙ prætoria ꝑtãs eſt vna pars, manus miniſtrorum, eſt alia. ſ. per miniſtros prætorum, vel miniſtros ipſiuſmet agentis. Et vide iſtã gl. in verb. vel manu miniſtrorum. &c. ¶ Ad hanc lec. ſic declaratã opp. ꝙ hic dicit text. ꝙ non põt manu militari, ꝯ l. ſi quis miſſus. ĩ. ne vis fiat ei. Gl. dat duas ſolo̾nes. Vna eſt, ꝙ manu militari detur expulſo, hic dño ſeu hæredi denegetur. Et quid vult dicere, expulſo, dic ei, qui ante erat miſſus vel mitti iuſſus authoritate iudicis, ſeu dño vel hæredi, qui tunc miſſus non erat, vel nullũ ius habebat, denegatur manus militaris, ſed debet dari libellus. Et iſta eſt bona ſolu. Scđa ſolutio eſt, ꝙ ibi loquitur in poſſeſſore malæ fidei, hic in poſſeſſore bonæ fidei. Eſt ne vera iſta ſolo, Certe ſic: quia illa hẽt locũ in eo qui reſiſtit mala fide. ſed quãtum ad hác l. nõ hẽt locũ: quia hæc lex nõ hẽt locũ in eo, q bona fide reſiſtit: vel dolo, ſi res ſit apud eum vt ĩ. e. l. dolo. ¶ Scđo op. ꝙ hæres poſſit expellere iſtũ poſſeſſorẽ ſua autoritate, nã mulier miſſa in poſſeſſionẽ nõ poſſidet, ſed detinet: & ſic apparet ꝙ hæres poſſidet. Extraneus ergo miſſus in poſſeſſionem facit violentiã hr̃di, ergo hr̃s põt eũ expellere ſua authoritate. l. queadmodũ. in prin. ſuprà, ad l. Aq. & ĩ l. j. §. vim vi. & l. iij. §. eum igitur. de vi arma. & l. ſi vitẽ. §. ſi ianuam. qđ vi aut clam. male ergo dr̃, hic ꝙ non poteſt ꝑ ſe, vel ꝑ ſuos miniſtros, ꝓut expoñit ꝑ miniſtros agentis. Gl. vult ſoluere, & dicit, ꝯcedo ꝙ verus hr̃s poſſidet, & licèt ille intromittat̃ in poſſeſſionẽ: rñ ꝑ hoc non põt illum expellere. Sed ſi poneres, ꝙ ille tenens vellet expellere hæredem, & non admittere, tũc hr̃s poſſet repellere per vim. Et vide d. glo. quę incipit, ꝑ e. &c. ibi, vel vt prius, &c. & ibi dũ dicit, nõ ꝑtoria, &c. i. ꝑtoris officio. Item a ibi, ciuilis, large accipe, vt comprehendat edictum prætoris mortui. Et ex iſtis ꝯtrariis apparẽt, ꝙ ille q poſſidet ciuil'r & nãl'r, & ali⁹ ſolũmõ detinet iniuſte, nõ a ſe poſſidẽte, ſed ab alio, poſſidẽs, tũc b ſua autoritate non põt h expellere illũ q poſſidet, ſed dẽt expellere ĩterdicto vti poſſidetis, vt hic & l. hæc aũt. §. ſi. ĩ ſi. ĩ. ex q. cau. in poſ. ea. Poſſumus ẽt intelligere, ꝙ hic hr̃s nunquã fuit in poſſ. vt dixi in ſolutione ꝑcedentis ꝯtrarij. ¶ Venio ad ſequentẽ glo. mag. & q̃ 1 ro † qđ ſit illud interdictum, ꝑ qđ hæres põt expellere poſſeſſorem: Gl. rñdet quatuor modis. Primo ꝙ ſit interdictũ vti poſſidetis. Scđo, ꝙ ſit interdictum vnde vi. Tertio, ꝙ ſit interdictum, hoc eſt actio in factum deſcendens ex hoc edicto. Quarto, ꝙ ſit interdictum ne vis fiat ei. Virtus eorum dependet ex præcedentib. lec. Si. n. ponimus, ꝙ hr̃s ante poſſideat, põt ꝓcedere ſm qđ dr̃ de interdicto vti poſſidetis, & vnde vi. Si dicimus qđ hæres non poſſidebat procedit ſequens expoſitio. ¶ Vñ vt clarius iſta liqueant, opp. ad primam, hæres non poſſidet auteq̃ adipiſcatur poſſeſſionẽ. l. cũ hr̃des. de acq. po. &c. Item adipiſci non põt poſſeſſionẽ, donec eſt dubium an partus naſcat̃. l. cũ qdã §. qđ dr̃. ĩ. de acqui. hære. & ĩ. ti. j. l. j. in fi. Quomodo ergo cum non poſſideat ante, immo impoſſibile erat eum poſſediſſe põt habere interdictum vti poſſidetis? Certe ñ video. Sol. Rof. in libellis ſuis ſuꝑ hoc edicto ponit ꝙ hr̃s primo adiuerat hr̃ditatẽ & poſtea mulier dicit ſe prægnantẽ. Et ſic no. † ꝙ dubiũ ſuperueniens nõ tollit aditionẽ iã factam, licèt impediat faciendã. Idẽ tenet glo. in l. eum falſum. ĩ. de acq. hæ. Dy. ſoluit al'r, ꝙ hic interueniebãt illa tria ꝑ quæ nõ impedit̃ aditio, licèt mulier dicat ſe prægnãtẽ. ſ. ꝙ ſic erat opi. vulgi, & ꝙ non erat prægnans, & in veritatẽ ipſe hæres ſic credebat, vt d. l. cũ qdã. §. quod dr̃. ¶ Scđo op. quod mulier licèt non poſſideat mittendo alium, priuat dñm poſſeſſione, vt l. peregre. §. quib. & l. iii. §. quod ſi ſeruus. de acq. poſ. & C. de acq. poſ. l. ſi fi. Cũ ergo hæres nõ poſſideat, non habet locũ interdictũ, vti poſſidetis Rofr. fatetur oppoſitum. Vnde ad hoc vt habeat locũ interdictum vti poſſideris, oportet te ponere, qđ mulier expreſſe egit, vt non transferat niſi detẽtationẽ, quã ipſa habebat. Dy. vero dicit melius qđ mulier ꝑ ĩmiſſionẽ tertij, non priuat hr̃dẽ poſſeſſione: qa non põt trãſferre plus q̃ habeat. ¶ Ad ꝯtraria reſpõdeo, ꝙ loquunt̃ in colono ꝑ quem dñs poſſidet, vnde cũ animus dñi quieſcat in illa poſſeſſione coloni, merito transferendo in alium priuat dñm. Hic loquitur in mulier ꝑ quã hr̃s nõ poſſidet, & nil allegat Dy. Dico quòd iſtud eſt verũ. & gl. eſt ĩ l. j. in fi. ſ. vſufr. queād. ca. & ĩ. de vi & vi ar. l. iij. §. vnde vi. & iſtud tene mẽte. ¶ Tertio oppo. ſm iſtam expoſitionẽ dr̃, qđ datur interdictũ vnde vi. Contra, Aut hæres poſſidet & ñ hẽt ĩterdictũ vñ vi, vt d. l. iij. §. vñ vi. de vi & vi armata. Aut dicis, qđ hr̃s deſinat poſſidere, & diceres tunc contra ea quæ ſupra dicta ſunt. Rñdeo, fateor ꝙ hr̃s ñ amiſit poſſeſſionẽ ꝑ immiſſionẽ factã de illo, vt dixi ſ. ſed poſtq̃ hæres acceſſit ad poſſeſſionem, & iſte immiſſus eũ non admiſit, & in illo actu paſſus eſt vim, vt l. clam poſſidere. §. ſi. cum l. ſequenti. de acq. poſ. & ſic oportet te ponere, volendo tenere, qđ detur interdictum vnde vi. ¶ Venio ad tertiũ exemplũ: ſm quod glo. dicit, quod interdictum iſtud intelligit, i. actio ĩ factum ex hoc edicto. Iſtud exẽplũ tenet Iac. de Raue. qđ mihi placet. qa l. debet † intelligi in dubio, ꝙ loquatur de 3 actione de qua loquit̃ titulus in quo ſituata ẽ: vt l. Impator. ſ. de in diẽ addicer. & not. in l. ſi. in prin. ſ. de cõdict. inde. Et iſta lectura eſt vera & neceſſaria ponendo qđ hæres ante non poſſidebat, vt ſ. dixi: poteſt ẽt neceſſaria eſſe iſta opinio alio modo: pone, quod partus eſt natus ex ventre, ille q primo adiuerat eſt excluſus per partum, qualiter ſubueniatur huic nato cõtra poſſeſſionem? certe ꝑ nullum interdictũ, niſi per iſtud. Et de hoc ſentit Rofr. in ſuis libellis ſuper hoc tit. ¶ Venio ad quartũ prout loquitur in interdicto ne vis

ADDITIONES.

a Parit. ¶ Edictum. Vide Alc. in l. 1. §. nunciatio. de oper. ño. nun. Arc. in l. poſſideri. in fi. de acq. poſſ.

b ¶ Non poteſt. Et ſic no. quòd poſſidens ciuiliter, & naturaliter non poteſt expellere detinentem, ſua propria autoritate. Adde Inn. in c. inter quatuor. de maio. & obed. & quod no. in l. ſi. C. ſi per vim, vel alio modo, & in alias l. pe. C. de bo. vac. in li. x & in l. facultas, de iur. fiſ. eo. li. & in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. & in l. a diuo Pio. §. ſi ſuper reb. de de rẽ iud. & in l. nullus. ſuprà ex quib. cau. ma. & no. Bald. etiam in l. ſi deſerta. C. ſi propter pub. penſi. & Bald. in l. certa forma. C. vt in poſ. leg & ibi tenet contra Bar. hic per gl. ordinariam in l. 1. §. interdictum. infrà vti bo. in l. pe. in prin. de non nu. pec. ſed cum Bart. tenet Bal. in l. 1. ad fi. C. de exec. rei iudi. per Ro. in l. peregre. §. ſi. ad fi. de acq. poſſ.

vis fiat ei. licèt gl. circa hoc multa dicat: tñ hoc interdictum non pōt hr̄e locū: qa cōpetit ei q est missus, vel mitti iussus authoritate iudicis, sed hr̄s non est huiusmodi, ergo, &c. vt l. si quis missus. ÿ. ne vis fiat ei. Alij dicunt qđ mulieri cōpetit īterdictum, ne vis fiat ei, & mulier fuit iussa mitti in possessionē noīe vētris, sed non placet; qa, aut ille tertius ingressus est voluntate mulieris, & mulier ñ pōt ꝯqueri, aut ꝯ eius volūtatē, & tunc mulier haberet ꝯ cum auxilium manus militaris. l. si quis missus. ÿ. ne vis fiat ei, qđ hic negatur. Vnde ista quarta expositio non procedit. Tenerem ergo tertiam expositionē tanq̄ magis vtilē, & magis ꝯgruā legi. ¶ † Vltimo scias, quòd do. Cy. in l. j. C. de ali. iu. mu. cau. fac. tenet, quòd a ꝯ eum in quem translata est possessio dolo, pōt fieri executio sententiæ latæ contra principalem: Allegat C. vt in pos. leg. l. certa est forma. quod dictum est contra istum tex. facit Insti. de act. §. item si quis in fraudē. qđ plene declara, vt dixi in repe. l. iiij. C. de pig.

ADDITIO.

a ¶ Tenet quòd. Adde Bart. in l. si quis missum. § si. de dam. infe. & tu vide Fra. c de Are. in c. quia. v. de iud.

a §. Interest. Quæro an a muliere possit hr̄s petere possessionem & fructus? Et iste tex. facit φ non: quia solū tenetur ad id qđ ē vltra. Puto φ totū possit peti. l. p̄tor. §. est p̄terea. ÿ. de bo. auth. iu. pos. succedit enim ista actio q̄ daī ꝯ mulierē in totum, in locū actionis quæ daretur ꝯtra eā si possideret, ideo durat perpetuo, vt ÿ. proxim. §. Et si aliud diceres, oporteret te dicere φ esset annalis. vt dicam ÿ. tit. j. l. j. §. hanc autem. & ibi probabo.

ADDITIO.

a ¶ Quæro an. Adde Bart. in d. §. fi. alleg. in § præcedenti.

§. Hæc actio. Op. quòd sit annalis, vt ÿ. ti. j. l. j. §. hanc autem. Solue vt ibi dicam.

LEX II.

Dolo facit. No. dicit glo. differentia inter eum qui prodidit, & eum qui tradidit. l. fi. C. de acqui. poss. Oppon. & videtur φ mulieri nō imputetur, si alius occupat possessionem. l. si finita. §. si quis damni. ÿ. de dam. infe. & l. & prætoris. §. est præterea. de bo. au. iud. poss. Solu. illud verū si dolo fecerat, vel ibi in creditore misso in possessionem: hic in muliere missa nomine ventris, quæ plus debet custodiri. Prima placet.

§. Si & patris. Versi. est, & iō legitur duob. mod. Primo vt ver. preter sumptus, determinet sequētia. Scđo φ determinet precedētia. In tex. ibi, ab eo, qui est in possess. alij hn̄t ab ea quæ est in p̄tāte. & ista est cōis lr̄a. ¶ Opp. ad primum C. de euic. l. j. gl. non soluit. Dic φ ibi actio de euictione nō fuit nata pp principale, ideo, nō durat pro expensis. hic fuit nata pp principale, ideo pro expēsis durat. Quæro in quib. sumptib. loquit hic: Dn̄t quidā φ hic loquitur pro expensis factis ī litigādo ꝯ illū missum. Hoc tenēdo ꝓcedit prima lec. & tūc iste expensæ veniūt iure actionis. vt l. iij. §. ex quib. s̄. de ali. iu. mu. cau. fac. & ÿ. qđ fal. tu. auto. l. nouissimæ. & ÿ. de leg. iij. l. iij. §. si rē. Alij dn̄t φ hic loquitur de expensis factis in litigando ꝯ mulierē, & tūc procedit ij. lec. φ determinet præcedentia, & tūc istæ expensæ veniūt officio iudicis. Cū n. expiret actio principalis, expirabit offm̄ iudicis, pp expensas. l. iiij. C. de pos. & l. terminato. de fru. & lit. expē. Sed ad primum op. Nā vt φ sumptus debuerit recupare a possessore victo, qa victus victori ꝯdēnaī in expēsis. l. ꝓperādū. §. siue autē. C. de iudi. & l. q solidū. §. ēt. ÿ. de leg. ij. Sol. ab illo nō potuit recuperare, vel pp ignorātiā vel pp ꝯtumaciā. Tenendo primā. φ pp ignorantiā non potuit recuperari, tunc procedit j. lec. s. φ determinet sequētia, & sic pp expensas duret actio. sicut si pp paupertatem recuperare non pōt, vt s̄. proxi. §. interest aūt. Si tenes secundā, s. φ pp ꝯtumaciam tūc non durat actio, & non recuperat, & tunc procedit alia lec. Cū enim ex sua culpa perdiderit non est æquum, φ ab alio recuperet, et in regula iuris dānū quod quis sua culpa sentit, &c. Ex prædictis apparet, φ diuersitas lect. quæ est hic, ꝓcedit ſm diuersas literas. Na ibi qui habent text. ea quæ est in potestate, debent legere ſm lect. quæ loquitur de impensis factis in agendo cū muliere: illi qui habent ab eo qui est in possessione. debent legere secundam lect. illam quæ loquitur de expensis factis agendo cum ipso.

TITVLVS SEXTVS.

Si mulier ventris nomine in possessione calumniæ causa esse dicatur.

LEX PRIMA.

SI de possessione. Iuramentum mulieris excusat eam a calumnia, & partui non nocet, nec prodest, hoc dicit. Primo dictum fuit φ iuramentum excusat ab expensis. Dixi in l. qui solidum. §. etiam. ÿ. de leg. ij. & l. j. infrà ad Turpil.

a §. Et hoc edictum. a No. φ calumnia dr̄ qñcunq; qs vnū dicit, & aliud scit, vel facit.

ADDITIO.

a ¶ Hoc edictum. Istum tex. pro not. ponderat bald. in l. 2. si propter pub. pensi. vide bald. in l. properandum. §. sine autem alterutra. C. de iud. & in l. generaliter, de epis. & cle.

1 *Actio pœnalis quando sit perpetua.*
2 *Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis.*

§. Hanc autem actionem. Op. φ sit perpetua. s̄. tit. j. l. j. in fi. gl. dicit, quod illa intellr̄ ſm istam, qđ est violare lr̄am. Alij, vt Iac. de Are. dn̄t φ ibi daī đ eo qđ ad eā puenit. Sed certe ibi ēt daī de eo qđ ñ puenit, s. ad expensas. l. si. in fi. s̄. tit. Dic ergo, † φ qñq; actio pœnalis succedit in locum actionis psecutoriæ, & tunc est ꝑpetua. vt patet in vtili rei vendicatione, quæ daī ꝯ eum qui dolo desiit possidere. ita loquiī s̄. tit. j. l. j. in fi. de tab. exhi. l. iij. §. hoc interdictū. & ÿ. ne quid in loc. pu. l. ij. §. fi. sed qñ actio ex sui nā, & ab ipso initio est pœnalis, & p̄toria, tunc non daī nisi intra annū, ita loquiī hic. Nā ab initio daī in pœnā eius qui calumniæ cā venit in possessionem. Hoc plenius dixi in l. in honorariis. ÿ. de act. & ob. Sed ꝯ hoc facit l. Item. §. fin. cum l. seq. de alie. iud. mu. cau. fac. Rñ. Actio ex isto edicto non succedit in locum eius, φ veniebat in prima actione, sed loco illius quod est vltra, sed s̄. tit. j. actio ex illo edicto succedit in totum in locū illius φ veniebat in actione prima. ¶ Item op. de l. iij. §. fin. ad Carb. Sol. vt ibi. ista lex † facit in argu. ad q. an iuramentum a excuset ab expensis. Ex hoc videtur quòd sic: quia excusaī à calūnia, vt no. in Auth. de iudi. §. oportet. & Cy. in auth. generaliter. C. de epis. & cle. Ego feci vos notare in l. j. §. q̄ri pōt. ÿ. ad Turpil. qa aliud est temeritas, aliud calūnia. Iuramentum ergo excusat a calūnia, vt hic. & l. iij. §. j. s̄. de iureiu. non aūt excusat a temeritate, & expensæ veniunt pp temeritatem. l. eum quem temere. s̄. de iud. & sic non excusatur ab expensis, qñ aliquis temere litigat.

ADDITIO.

a ¶ an iuramentum. Vide bald. consi. 83. 1. vol transeunte, cum glo. in c. ignorantia. de reg. iur. & adde quod consilium celebris doctoris excusat ab expensis. Ita tenuit Petrus de ancha. consi. 124. in fin.

1 *Pater putatiuus an repetat expensas factas filio putatiuo.*

a §. Competit. a Facit ad q. si pr̄ † alimentauit quendam vt filium, & postea appet qđ non ē filius, an possit alimenta repetere? Et certe distinguiī, Aut filius fuit in calūnia aut nō. Et hoc si q̄rim⁹ de alimētis repetēdis a filio, sed an possit repetere a p̄re, nō est dubiū: qa ipse nil fecit, vt aleretur: sicut ergo hic expēsæ factæ in muliere prægnāte nō repetunī a p̄re, q nō fuit in calūnia, nec ab ipsa. ita in ꝓposito nō repetunt expēsæ a filio putatiuo, nec a p̄re ei⁹: tñ cū semel de facto accidisset in foro ꝯsciētię fratres iudicauerūt ꝯriū. [Sed prima pars vr̄ vera de iure, & ea rōne: qa ille q impedit, nō habuit aīum aliquē obligandi, & credit impēdere in rem suam: & iō licèt gesserit negotiū alienum non tñ daī repetitio expensarum. ff. de cōd. indebiti. l. si in area.]

ADDITIO.

a Competit. adde q. Pa. de Ca. in l. alimenta. de neg. gest. se remittit ad istum. §. ale. de Imo

§. Sub prætextu. Aliàs incipit, nōnunq̄. In hoc īteresse non p̄t venire æstimatio totius hr̄ditatis, si pp vētrem alius successsur⁹, est ab hr̄ditate exclusus. h. d. Op. ÿ. ad Carb. l. script⁹. gl. soluit φ plene dixi in l. ventre. ÿ. de acq. her.

LEX X.

Si substitutus. Contra mulierem succurritur hæredi substituto defuncti, & conseruantur legata, & libertates, hoc dicit. Oppon. si mulier soluit pretium hr̄ditatis, vr̄ emisse res hr̄ditarias. l. eius rei, de rei vendi. & l. litis æstimatio. ÿ. ꝑ emp. gl. fatetur ꝯrium, sed non est verū: qa mulier non dedit pretiū, vt emēs: sed dedit vt pretium suæ culpæ. Item dedit pretium ei, qui nil hēt facere in hæreditate, sed est ab ea exclusus facto mulieris. Ita intelligit Pe. & Iac. de Are. ¶ Quærit glo. qđ si nō vult vendere, nec dicit de quo, certe hoc intellr̄ de legitimis testatorib. apud quod serui remanēt. Rō. quia cōpelliī vēdere fauore libertatis. arg. C. de ser. com. ma. l. j. Ad mulierē aūt non pōt referri hoc: qa soluēdo ꝑtiū nihil ei q̄riī, vt s̄. dixi. ¶ Quæro vtrum eo ipso, φ non peperit præsumaī calumnia. Et Rof. dicit, φ nō, nisi ꝓbetur ipsam calumniæ causa fecisse. l. non alia. s̄. de his qui not. infa.

TITVLVS SEPTIMVS.

De concubinis. a

ADDITIO.

a Por. a ¶ Concubinis. Quæ dicantur concubinæ, & an aliquo casu licitum sit tenere concubinas, Vide Io. De Ana. in rub. de adult.

Paris. ¶ No. quod licet hodie concubinatus de iure canonico sit damnatus, tñ non potest concubina damnari. vide Ang. consi. 14. secus tamen in militibus, & clericis, vide Bar. in l. miles ita. §. mulier. ff. de testa. mil. quia vt dicit ang. in d. consi. potest quis moueri aliqua alia ratione ad legandum, vel donandum, quàm ex causa libidinis. ideo valet sed in consi. 17. ante fi. dicit quod difficile est aliter esse quàm cā libidinis. Item de materia qualiter concubinatus sit permissus, & qualiter puniatur, & an concubinæ possit relinqui, & qualiter coitus puniatur. vide omnino late Cacial. in repet. l. si qua illustris. ad Orficia. vbi mul ta alia in materia. Item no. quòd si habens vxorem teneat cōcubinam, quod potest iudex eum compellere, vt eam dimittat, & honeste viuat, vide abb, quem refert do. Ias. in l. pe. ff. de iust. & iu. vide are. consi. 48. col. 1.

DYNVS Super rub. ponit vnam distinctionem per quam summat istam materiam de concubinis; & filiis natis ex concubina, ideo non recito eam.

LEX PRIMA.

Quæ in concubinatu. An liberta possit patronum relinquere? dic vt in gl. & illud est verum, ꝙ non potest relinquere.

LEX III.

1 *Matrimonium præsumitur, quando quis retinet in domo mulierem liberam honeste natam.*
2 *Concubinatus est illicitus de iure canonico: & licèt licitus de iure ciuili.*
3 *Concubinarius coitus qualiter dicatur legitimus.*
4 *Filij adulterini, vel incestuosi non legitimantur per subsequens matrimonium.*
5 *Clericus concubinarius in minoribus cõstitutus si habet filios, an ipsos legitimet per subsequens matrimonium.*
6 *Societas an præsumatur contracta inter plures fratres simul commorantes, & ponentes lucrum in communi, remissiue.*

In concubinatu. In ingenua honeste nata præsumit matrimoniũ, nisi ꝓriũ probet: a sec⁹ si fuerit liberta vel viliter nata. h. d. † No. ex eo b ꝙ qs retinet liberã mulierẽ honeste natã præsumitur matrimoniũ de iure ciuili, & de iure canonico, & qualr probet, dic vt extra de præsum. c. illud quoq;. ¶ † Quæro, an c ꝯcubinatus sit licitus. Dic de iure ciuili sic, vt hic: de iure cano. d secus, vt xxxij. q. iiij. c. j. & c. nemo sibi. & c. dicat. Q d, intellige quãtum ad pœnam spiritualẽ, non quantum ad tpalẽ, qꝛs nati ex ꝯcubina p subsequens mřimonium nõ legitimarẽtur, fm Ric. vt statim dicam. ¶ † Quæro ergo qualr dẽt intelligi, ꝙ ꝯcubinatus est legitimus coitus. Ric. Mal. in quadã sua disputatione dicit, ꝙ de iure antiquo primæuo, oĩs coitus seu ꝯiunctio erat legitima, & statim cum qs nascebat erat legitimus, vt in Auth. qui. mo. na. effi. leg. §. liceat. Supuenerũt postea leges, quæ aliquas ꝯiũctiones approbauerunt expresse, vt mřimonium, & tunc filij ex eo nati dñr legitimi. Quædam est ꝯiunctio expresse reprobata, vt coitus adulterinus, & incestuosus, & similes, & tunc filij nati non dicuntur legitimi, nec filij nominantur, & tunc per subsequens mřimonium non legitimantur. l. Paulus. s̃. de sta. ho. & extra, qui fi. sint le. c. tanta. & C. de nupt. l. & si contra. & in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. pe. C. de na. li. auth. licèt. Quædam est coniunctio, quæ a lege non est approbata, nec improbata, vt coitus concubinarius. Isti remanent in primo iure naturali, & ideo filij nati dicuntur naturales, & per subsequens mřimonium legitimantur, vt in multis legib. C. de na. li. & in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. pe. Et hoc vult dicere tex. quod concubinatus assumpsit nomẽ p legem. s. nudũ, nõ ꝙ p legẽ talis coitus sit approbatus, vel reprobatus sed remanet in primo iure nãli. † Et p hoc determinat ipse talem qõnem, clericus e in minoribus ordinibus constitutus retinuit ꝯcubinã, & ex ea habuit filios, postea eam duxit in vxorem, an filij legitimentur? Et determinat ꝙ non: quia coitus ꝯcubinarius in clericis est totaliter reprobatus a lege, vt ĩ Auth. de san. epis. §. clericos. & ĩ Auth. de mona. §. si quis aũt. & C. de epi. & cle. l. eum q probabilem. Vñ non possunt dici filij naturales, nec legitimantur per subsequens matrimonium. & Io. And. ponit istam quæstionem in mercurialibus suis super illa regula sine culpa, nisi subsit cã, &c. Et facit mentionẽ de dicto Ric. & determinat ꝯtrariũ. Primo, ꝙ coitus ꝯcubinarius in clericis est totaliter reprobatus de iure cano. vt est dictũ. Sed ad illud respondetur ꝙ est verum quantũ ad pœnã spiritualem, non quantum ad temporalem. Scdo dicit ipse, ꝙ non est verũ ꝙ de iure naturali omnis coitus sit licitus, imo statim cum Deus fecit masculũ, & fœminã fecit matrimoniũ, & voluit ꝙ vnus inhæreret vni. Hoc etiam animalia faciunt, alias esset incertitudo totalis parentũ. Determinat ergo ꝙ legitimanẽ p subsequens mřimoniũ. Mihi vr̃ ꝙ ista rõ nõ facit. Nam ꝓcedit fm ius nãle primæuũ in quo fuit genus humanũ ante peccatũ primi parentis: qa fm legẽ nãlem a Deo datã statim fuit mřimoniũ, sed post peccatũ nã humana corrupta est, & fm illud tẽpus post nãm humanam corruptam, dicunt iura ꝙ de iure nãli oẽs liberi & legitimi nascebantur, nec erat aliquis coitus reprobatus. Ad qõnem f principalẽ dico, ꝙ si clericus non est bñficiatus, si alias retinebat ꝯcubinã, ꝙ filij tunc nati p subsequens mřimoniũ legitimanẽ, qa tunc cum eam retinebat concubinam, rebus sic se habentibus, poterat esse vxor. & ita loquit determinatio Ioan. And. sed si clericus erat beneficiatus, & retinebat cõcubinã, filij tunc nati p subsequens mřimonium non legitimantur: quia cum nati fuerunt, rebus sic se habentibus nõ poterat esse vxor. hic est tex. in l. & si ꝯ. C. de nup. vbi filij nati ex ea, quæ nõ poterat esse vxor per subsequens matrimonium, non legitimantur. ¶ † Vltimo hæc l. facit ad q. quã tangã, de admini. tuto. l. Titium & Meuium. §. altero. s. ꝙ inter duos fratres simul commorantes, & ponentes lucrum in communi, in dubio præsumatẽ ꝯcta societas: sicut inter virũ & mulierem, in dubio præsumatur contractum matrimonium; quod dic vt ibi dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Contrarium probetur. Adde Bart. in l. si vxor. §. sed si ea. infra, de adulteriis.
b ¶ Not. ex eo. Vide Barb. consi. 8. 1. vol.
c poma. ¶ Quæro, an. Vide pan. in c. cum sit generale. & ibi Aret. in vlti. col. de for. competen.
d ¶ De iure cano. Adde quod hoc tacet Ant. de But. in c. cum sit generale. de fo. competẽ. & adde gl. in l. in libere. de ritu nup. & vide quæ dixi post Bart. in l. si adulteriũ. j̃. de adulteriis. per Hostien. in c. lator. qui filij sint legiti. Et adde bart. & bal. in l. & si cõtra. C. de nupt. & bal. in auth. licèt. C. de natu. lib. & vltra prædicta, vide Aret. in d. c. cũ sit generale. col. fin.
e ¶ Clericus. Not. q. de clerico concubinario. Et adde quòd clericus in sacris constitutus dicitur committere incestum secundum gl. & Bald. in l. fi. C. de epi. & cle. Et is adde Bald. in l. parentes. de in ius voc. Bald. in c. naturales. si de feu. fue. contro. quæsiuit an natus ex clerico in minoribus constituto legitimetur per subsequens matrimonium. & Ric. Mal. dixit quòd non, quia est natus ex damnato coitu. l. Paulus. de statu ho. Tu dic contra: quia ibi contrahere matrimonium ab initio erat in patris potestate. & ideo legitimatio trahitur retro, extra qui filij sint legi. c. tanta. Et ita tenet, Io. And. & Bald. adde Batt. & doc. in d. l. & si contra. C. de nupt. & not. loquitur Io. Fab. Inst. de nup. §. aliquando.
f Pom. ¶ Ad quæstionem. Et vide Bald. in l. & si contra C. de nup. Bart. in l. bonorum. C. qui admitti.

LEX IIII.

1 *Filij nati ex concubina non retenta in domo, an legitimentur per subsequens matrimonium.*

Concubinam. a † Quæro quid si aliquis habet aliquã mulierem extra domum suam, vtrum ista dicatur concubina, adeo quòd filij nati ex ea dicãtur nati b ex concubina. tex. quòd sic: quia concubina fit ex solius animi destinatione. Gl. dicit contrarium, scilicet quòd requiratur habitatio simul. Non est ergo concubina, nisi simul cohabitent. Illud etiam tenet Dy. & dicit, quòd in concubinatu requiritur indubitatus affectus; sicut in vxore, cuius affectus præsumptus inducitur per cohabitationem, quod multum no. Hic ergo filij c qui habentur ex muliere non retenta secum in domo, vel ex aliqua famula, non legitimantur per subsequens matrimonium.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Concubinam. Istum tex. dicit sin. Ro. sin. cccclxxxvij.
b Dicantur nati. Vide quæ no. Bar. in l. si vxor. in prin. j̃. de adul. Et adde Bald. in auth. licèt. peri illũ tex. C. de na. lib. & ibi not. quæ requirantur ad licitum concubinatum. & Bald. in l. eam quam. C. de fideicom.
c Barb. ¶ Hic ergo filij. Vide d. Abba. in c. innotuit. de elect. vbi refert Oldr. tenere contra, & Petr. de Anch. & vide quæ ibi dixi. idem voluit Pet. in c. per tuas. de proba.
d Pom. ¶ Vide Are. in §. fi. Inst. de nup. vbi ponit quæ requirantur ad hoc vt dicatur concubina.

LIBER XXVI.

TITVLVS PRIMVS.

De tutelis.

¶ Rubricam istam continua, vt in glo.

LEX PRIMA.

1 *Vis & potestas, quid in diffinitione tutelæ significent.*
2 *Tutor est tutor etiam antequàm satisdet, vel inuentarium faciat.*
3 *Pupillus decedens intra annum ante aditam hæreditatem quam tutor qui non satisdederit, vel inuentarium non fecit, sciuit ei delatam, transmittit ius deliberandi.*
4 *Vis quot modis capiatur.*
5 *Substantiua duo, quando sic se habent adinuicem, quòd vnum insit alteri, tunc vnum resoluitur in adiectiuum alterius.*

Tutela. a Primo ponit diffinitionem tutelæ. Secundo ponit diffinitionem tutoris. Tertio ponit allusionẽ, seu deriuationem huius vocabuli, tutor. Secunda ibi tutores. Tertia ibi, ex qua re. ¶ † Quæro quid vult dicere, vis ac ptãs? gl. dicit. i. violẽta ptãs: quia datur inuitus, & inuito. vt Inst. eo. in prin. & per hoc differt a curatore, qui non datur inuito, dicit gl. ista, expõ non valet: qa si sint duo substantiua copulatiue posita, resoluũtur, vt vnũ sit adiectiuum alterius, qñ vnũ de necessitate inest alteri. l. j. s̃. de pac. ibi dũ dicit. placitũ, & consensus, i. placit⁹ ꝯsensus, sed vis, & ptãs vnius nõ inest alteri de necessitate, ergo &c. Præterea nã copulę positæ inter substãtiua ẽ augere. l. eatñ adiectio. j̃. de leg. iij. sed hic fm hoc nõ augeret, imo restringeret dicendo violẽta ptãs, ꝙ in volẽte nõ fit, qd est falsum: qa reperio tutorẽ, qa datur demũ volẽs, vt est mř. C. qñ mu. offi. tu. fun. po. l. ij. & auth. matri & auiæ. Itẽ multi dantur tutores, q hoc affectant, vt j̃. e. l. in eos. & j̃. de execu. tut. l. tria onera. Hoc ẽt patet in oĩb. tutoribus, q hñt excusationẽ, & eã nõ ꝓponunt. Itẽ si hæc expõ esset vera, infertur, ꝙ si pupillus volẽs petierit tutorẽ volentẽ, no eẽt tutor: qa nõ esset violenta, ptãs, qd est falsũ: quia pt dari volenti & inuito, vt j̃. l. pxi. & j̃. de tu. & cura. da. ab his: l. illud. & l. seq. vñ glo. Inst. eo. circa prin. exponit aľr, s. vis ad cogẽdũ, ptãs ad imperandũ. q. d. in tutela est ptãs ad imperãdũ, & vis ad cogẽdũ. i. ad mandãdũ executioni qđ impat: vt denotet ꝙ nõ est ptãs sola, sicuti est in quibusdã iudicibus, q hñt cognitionẽ, & non executionẽ, vt iudices delegati. l. a diuo Pio. in prin. j̃. de re iudi. facit qđ no. in l. priuatorum. C. de iuris. om. iu. & in qbusdã q hñt executionẽ sine cognitione. l. executionẽ, de exec. rei iudi. Sed in tutore ẽ vtrũq;, qa hẽt vĩ & ptãtẽ, & iurisdictionẽ, & exercitiũ: & hoc vult dicere, vis & ptãs. Et ꝙ aliud sit ptãs, aliud exercitiũ ptãtis, videbit ĩ l. iter tutores. j̃. de adm. tu. Sed istud ẽt ñ placet, qa † tutor añ factũ inuẽtariũ nõ pt administrare. l. fi. C. arb. tu. & j̃. de admi. tu. l. tutor q repertorium.

ADDITIO.

a Tutela. An autem tutela comprehendatur appellatione contractuum, vel negotiorum, vide quæ dixi in l. 1. ad fi. post Bald. C. si de momen. posses.

riū. Item tutor, q non satisfdedit, nō pt administrare. C. de tu. & cu. q non satisfd. p totū. & Insti. de satisfd. tu. per totum. sic fm istā expōnem sequeretur, φ tutor non fit tutor anteq̄ possit administrare: qa licèt habeat ptātē, non tamē hēt executionē, & sic in eū nō cadit diffō, ergo non esset tutor, vt j. proxi. rñs. hoc autē est falsum. Nā tutor est in ptinenti testamentarius, adita hrditate, vt j. ti. j. l. fi. j. de excu. tu. Legitimus. n. statim est mortuo defuncto: quia ipsa lex eū facit. l. legitimos. j. de leg. tu. Sil'r & datiuus est tutor statim cū est dat⁹, vt j. de tu. & cu. da. ab his, p totū. Q d etiā apparet qa tutor anteq̄ faciat inuētariū, pt q̄dam facere q̄ sunt vtilia pupillo, & alienare q̄ sunt tpe pitura. l. tutor q reptorium. in prin. j. de admi. tu. & probat optime in l. muto. §. j. j. eo. Eodē mō potest anteq̄ satisdet, vt C. de tut. vel cu. q nō satisd. l. fi. Ex quibus ɔcludo, φ tutor est anteq̄ satisdet, vel inuentariū faciat. Et p hoc ɔcludo ad q̄ōnē de facto, φ si ē hrditas delata pupillo, & tutor scit, & pupillus † intra annum decedit, φ licèt pp sciam tutoris non satisfdedit, vel inuentariū nō fecit: tamē trāsmittit pupill⁹ ius deliberādi: cū hoc pupillo psit, & nihil noceat, vt plene dicā j. de reb. du. l. q duos. in prin. ¶ Vñ ista verba sunt al'r exponēda. Pro cuius decl'one scias quòd verbū, vis, † q̄ñq; ponit p actu illato ī alterū, & tunc idē ē φ violētia, vt s. qd met. cau. l. j. in prin. §. j. l. extat. j. ad l. Iul. de vi pu. & de vi pri. & de vi & vi ar. & s. de iust. & iu. l. vt vim. cū si. Q ñq; ponitur vis p quadā potētia, q̄ est in persona, siue in aīa, siue in corpe, put ipsi psonæ inest: nō put ī aliū transferē, & tūc vis & ptās idē est, vt hic & j. px. rñso. & Insti. e. in prin. & sic dico, φ ista duo verba pro eodē ponunē. ¶ Sed tūc [a] insitabis, qñ duo substātiua † sic se hnt adinuicē vt vnū inest alteri, tūc vnū resoluit in adiectiuum alterius, & copula subducit, vt s. de pac. l. j. ibi placitum, & ɔsensus, exponit ibi glo. i. placit⁹ ɔsensus. Vñ vr φ sit vera pria expō gl. vis & ptās. i. violenta ptās. Rñ. Hæc dictio vis, nō descendit a verbo violo violas, hoc est violento violētas, tūc. n. pt loq expō gl. Sed descendit a vireo vires, fm Hugo. & pōt exponi. vis ac ptās: i. virens ptās, hoc est, viridis & fructifera, non sicca & inutilis. ¶ Sequitur in diffinitione, in capite libero, dicit gl. per hoc remouet seruū qui nō pōt habere tutorē, vt j. e. l. si arrogati. §. j. nisi in duobus casibus, vt hac l. & in gl. hic. ista expō nō placet. Nā ista ptās, prout refertur ad personā, in quā exercet, illa psona poneret in accusatiuo casu. l. in eos. s. eo. & s. de offi. præsid. l. ij. & oēs leges, quæ dicunt actionem dari in aliquē. sed hic ponit in ablatiuo, vt significet illā personā ī qua est illa ptās, & quæ ea hēt, & nō psonā, in quā exercetur. Dico ergo φ p hæc verba excludit seruum, qui nō potest esse tutor, vt Institu. qui da. tu. pos. in prin. filius aūt familias est liber hō: licèt non sit sui iuris, vnde potest dari tutor, vt ibi patet. ¶ Seqtur in diffinitione ɔstituta glo. & doc. non exponūt istud verbum. Dic ergo, φ est quædam potestas q̄ in se subsistit, licèt non sit psona in qua cōsistat. vt iurisdictio: & ideo vno iudice mortuo, vel remoto, alius [datus] dr habere eandē iurisdictionē, vt s. de iud. l. pponebatur. Sed tutela est q̄dā potestas q̄ non est nisi prout est in capite libero ɔstituta. Anteq̄ ergo sit tutor non est tutela, sed si semel desinit, & postea reassūmat ipse vel alius, non est eadē tutela, vt j. de suspec. tu. l. iij. §. q̄ri pōt. ¶ Sequitur ad tuendū. Per hoc dicit gl. remouet patrē qui est pp alios effectus patriæ potestatis, scilicet vt patri q̄ratur ex cā profectitia, vel aduētitia vsufructus, quod satis placet. ¶ Sequitur in diffinitione, eū, hæc dictio nō exponit a gl. vel doc. Sed dico φ hic ponitur, vt excludat curatorem, q nō dat ad tuēdū eū, scilicet personam eius principaliter, sed ad tuenda bona C. de nup. l. in copulandis, cum si. Vnde gl. j. huius legis, quæ dicit, quòd ideo fuit positum in diffinitione vis, vt excluderet curatorem, nō dixit bñ, nec fuit bona expositio sua, vt dixi, sed hæc dictio eum, ad hoc ponitur. ¶ Sequitur in diffinitione, q pp ætatem sua: hoc ponitur ad differentiam curatoris, qui dat furioso ad tuendū eū, tam in psona quàm in rebus, vt j. de cura. fu. l. furiosæ, & virū. & l. & mulieri. ¶ Sequitur in diffinitione sponte se defendere. hoc ponitur ad dñiam cuiusdam defensionis necessariæ quæ fit patiēdo quem venire in possessionem ex primo decreto. l. sed & hæ. §. fi. suprà de procu. quod potest facere pupillus. ¶ Sequitur in diffinitione iure ciuili data ac permissa, per hoc quòd dicitur iure ciuili excludit glo. quandam tutelam, hoc est quandam defensionem p missam de iure gentium, de qua fit mentio in l. vt vim. s. de iusti, & iu. ¶ Quod dicitur data ac permissa, gl. exponit data a lege, vel a iudice, pmissa à testatore, vel data psonæ, permissa secūdario reb. Vel tertio data a lege permissa dispōne iudicis, vel testatoris: quasi diceret, hæc potestas interdum datur à lege, vt j. vt de legi. tut. l. legitimos, & per totum ti. Interdum permissione legis datur a testatore, vt j. tit. j. l. j. in prin. & per totum tit. Interdum datur a iudice similiter legis permissione, vt j. de tut. & cu. da. ab his. l. j. & j. e. l. muto. §. tut. datio. Et ita exponit la. de Are. quod placet.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Sed tunc. Vide gl. & doct. in c. j. de homicid. & c. 1. 20. qu. 1.

[a] §. Tutores.

No. quòd ille est tutor in quem cadit diffinitio tutelæ, scilicet qui habet eam vim ac potestatem &c. Similiter ille est iudex, qui habet iurisdictionem iudicis: ille est pretor qui habet iurisdictionem pretoris: & ille dicitur potestas qui habet iurisdictionem potestatis, & similia.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Tutores. Not. valere arg. a significatione nominis. l. 2. si cer. pet. a. l. 1. de acqui. pos. in rub. sol. mat.

1 *Propria significatio vocabuli ex diffinitione an sumatur.*

§. Ex qua re.

Not. φ tutor dr̄ a tutela. Ex quo habes, quod propria significatio vocabuli sumitur ex diffinitione: qa ille est tutor cui ɔpetit diffinitio tutelæ. Sil'r. j. de testa. l. j. ¶ † Scd̄o no. ex versi. itaque, φ sig̃natio proprij vocabuli sumitur ex deriuatione seu allusione. Sil'e. s. si cer. pe. l. ij. appellata. & de ver. sig. l. tugurij. Sed quando allusio vocabuli, & diffinitio discordarent, præualeret diffinitio, vt dixi in l. j de testa. & in repe. l. omnes populi. s. de iust. & iur. dum tractaui de interpretatione statutorum declaratiua, seu expositiua, &c.

1 *Tutor in interponendo autoritatem debet loqui.*
2 *Aditio hæreditatis an inducatur ex habitatione facta in domo per pupillum sciente tutore, remissiue.*
3 *Tutor post tutelam si efficitur surdus vel mutus, desinit esse tutor.*
4 *Intelligens solum ad motum labiorum, non potest esse tutor.*

§. Mutus.

Mutus, & surdus tutores dari non pñt. h. d. Oppo. s. de procu l. mutus. in prin. Sol. Procurator pōt esse ad negotia, non tutor, qa non pōt autorare. Et hoc no. † φ in interponendo autoritatē requirit φ tutor loquat. Si enim non requireretur, mutus posset esse tutor. de hoc j. de auth. tut. l. iij. Et de hoc † induco [a] ad q. q̄ tractaui in l. gerit. in fi. j. de acq. hær. vtrū si pupillus habitauit in domo defuncti, tutore sciente, inducatur aditio. ¶ Oppo. ad secundum, quod surdus possit esse tutor, vt j. de leg. tut. in l. ii. Sol. ibi non erat p oīa surdus, licèt male audiret. ¶ Op. j. de cur. l. honores. §. j. Sol. ibi in muneribus patrimonialib, hic in psonalib. ¶ † Quærit gl. an ista vitia superuenientia extinguāt tutelam iā susceptam? Rñ. φ sic, & bñ. ¶ Quærit an isti defectus faciant ipsum ipso iure non esse tutorē, & an sit opus excusatione? Dic vt in gl. quod ipso iure. ¶ Item † quæro quid de eo qui nullo mō audit, sed videndo motum labiorum intelligit, an possit esse tutor, Rñ. φ nō: qa tex. hic dicit, audire debet, hoc est p sensum auditus pcipere: sed ille qui intelligit ad motum labiorum, non audit: sed ex motu labiorum diiudicat quid tu vis dicere, quod non est audire. Simile. j. de iis quæ in testa. delen. l. j. in prin. Similem q. facio. j. de verb. ob. l. j. in princ.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Et de hoc induco. Vide quæ pulchre dicit Bal. in l. potuit. C. de iure delib.

LEX II.

Non est exigendum.

No. φ non est de necessitate quod pupillus petat sibi tutorem, cum possit dari etiam absenti, vt gl. dicit & bene. Si tamen pupillus peteret sibi tutorem non esset impedimentum: vel si esset præsens. l. illud. j. de tut. & cura. dat. ab his. Secundo no. quod non est necesse quod tutor habitet in eadem domo cum pupillo, vt hic, dum dicit aut ad tutorem proficiscatur, fm vnam expositionem gl. Ponit etiam gl. aliam expositionem, φ non est necesse φ pupillus vadat ad iudiciū, s. tpe quo datur tutor, φ etiam placet.

LEX III.

1 *Pupillo, & furioso simul substituitur pupillariter, vt pupillo, non exemplariter, vt furioso.*
2 *Naturalis causa quando præualeat accidentali vel econtra.*
3 *Minori & prodigo simul datur curator, vt minori.*
4 *Curator, si datur minori, & prodigo simul, tāquā prodigo, quādo datio vitietur.*

Qui habent.

Q ñ concurrūt duæ cāe vna nālis, alia accidentalis, pualet nālis. h. d. Per hanc legē determinatur, φ † si aliqs est pupillus, & furiosus, dēt sibi substitui pupillariter, vt pupillo, nō exemplariter, vt furioso, & hoc intra pupillarem etatē. Dixi ī l. ex facto j. de vul. & pup. [b] ¶ Op. s. de iu. do, l. cū pr. Gl. non soluit. Dic † φ q̄ñq; cā nālis, & accidētalis sunt inuicē repugnātes, tūc præualet accidētalis, [c] cum nā alteretur. l. j. §. bestias. s. de postu. Q ñq; cā nālis, & accidētalis ñ repugnāt, sed repugnāt effectus earū, vt hic. Nā pōt quis eē pupillus, & furiosus, sed si hēret tutorē, vt pupillus, & curatorem, vt furiosus, pualet cā nālis vt hic patet. Q ñq; cā nālis, & accidētalis pñt simul concurrere, & ēt effect⁹ earū se ɔpatiunē & tūc vna nō pualet alteri, & ita loquit d. l. cum pr. & ita vr intelligere Dy. ¶ Quæro: minor xxv. † annis ē [d] pdig⁹, an dabit ei curator, vt prodigo, vel vt minori, Hic ē tex. φ dabitur ei curator, vt minori. Hoc fecit mihi dubiū, nā p dationē curatoris nō est subuētū pdigalitati. Nā pdigus nō obligat nāliter. l. is cui bonis. j. de ver obl. sed adultus obligat nāliter. l. j. j. de noua. & l. pupillū. j. de reg. iu. & φ ibi no. pp φ dico, quod duplex ē actus

ADDITIONES.

a Barba. ¶ Qui habent. Vide Bal. in l. humanitatis. C. de impu. & plene Ioa. in d. l. ex facto. & eundem in c. Ray. extra de test.

Paris. ¶ Limita vt procedat qñ effectus istarum cārum se non compatiuntur ad inuicē, si aūt se compatiuntur vna concurret cum alia. secundum Bar. in d. pu. incip. pupillus. in vlt. q. Item de materia, vide late Bar. in rub. de fide instr. ad fin. & remissiue Ias. in l. si eadē. in fi. ff. de offi. asse. & q. quam, refert Bar. in l. fi. ff. de offi. procons. & leg. Mod. in l. filio quē pater. ff. de libe. & posth. Item vide in materia Mathe. no. 93. quem omnino vide pro intelligentia huius l. & l. 1. §. bestias. ff. de postu.

b Pom. ¶ Opp. Vide pet. de Anch. in regula, semel malus, de reg. iu. in 6. Barb. consi. 27. 1. vol. Imo. consi. 35. vide Ang. in l. 3. de offi. assess. Bal. in repe. padu. in l. 1. versi. Christianorum. C. de summa tri. Ias. in fi. l. 3. ff. de offi. asse. Fel. in c. significante. in vlt. col. de rescrip. Rom. sing. 454.

c ¶ præualet accidentalis. an inspiciatur natura vel accidens, adde Bald. in l. 1. C. de vsur. & adde no. per Cy. & Imo. in l. qui solidum. §. 1. de leg. 2.

d ¶ Hic est tex adde Bar. in l. curatorem habens. C. de in inte. rest. mino.

actus.Prim⁹ ꝑ quē bonis interdicitur.l.j.& l.Iulian⁹.ff.de cura.fur.& iste actus celebrat̃ in minori ꝓdigo,ꝙ post interdictum nō obligat̃ et nāl'r.Secundus actus est datio curatoris, & dabitur ei curator tunc vt minori,nō vt ꝓdigo,vt hic.¶ † Quærit Dy.qd si datus fuerit curator tanquam prodigo,cum debuerit dari tanquam minori? Tunc distinguit ipse.Aut fuit expressus error in sñia,& non valet.Aut non,& valet,vt l.preses,& l.cum prolatis.ff.de re iudi.Ita dicit ipse.dicā in l. Seiæ egressæ.ff.de tu.& cu.da.ab his.hoc dixi in l.is cui bonis.ff.de ver.ob.

1. *Tutor durante tutela potest a pupillo conueniri rei vendicatione.*
2. *Curator ad litem datus pupillo, datur inuitus, & volens.*
3. *Curator quando datur ad litem debet esse præsens.*
4. *Infanti quando possit dari curator ad litem.*
5. *Prodigo & furioso datur curator ignoranter.*
6. *Contractus prodigi, vel furiosi validatur iuramento.*
7. *Pupillus ab extraneo potest citari personaliter.*

§. Si pupillus. Propter litē quā qs habiturus est cū tutore,vel curatore dat̃ curator,[a] qui nō datur nisi pñti,& petenti.Itē cogitur quis petere.h.d.¶ † Op.ꝙ pupillus nō possit hre litē cum tutore,vt C.qui da.tu.pos.auth.minoris.So. Gl.intelligit hic de lite in rei vēdi.nō autē sup actione personali,& sic nō est debitor vel creditor tutor.Et ita intelligit Dy.qui format hanc opponē.Sed certe pp litē q̃ est sup rei vendicatione qs non pōt esse tutor,vt dicta auth.minoris.& ibi no.aliter ergo intellexit gl.dū format ɔ̃riū sic,ſm eundē Dy.tutor nō pōt cōueniri nisi finita tutela.l.j.C.de admi.tut.& l.si tutor.in fin.ff.de tute.&rat.dist.Sol.gl.hic non conuenitur rōne administrōnis,sed rei vendicatione,q̃ pōt intentari ēt durante tutela.Qualiter aūt durāte tutela possit ɔueniri tutor,vide plene gl.in l.ij.C. de admi.tu.¶ Oppo.& vr̃ ꝙ iste §.sibi ɔ̃dicat.Nam primo dicit, ꝙ talis curator non dat̃ nisi volenti.Scđo dr̃ ꝙ cogit̃.Gl.rñdet ꝙ Aut pupillus agit, & nō recipit talē curatorē nisi volens,vt in prin.Aut ɔuenitur,& cogitur recipere,sed nō hunc vel illū,sed erit ī electione sua quem velit.Miror qūo Iurisconsulti fuerunt moti in ꝑsona pupilli loq.Quid enim pōt ipse puer discernere,forte septē annorum, quem hre sibi expediat forte petet quēcūq; tutor vult. Vn̄ forte æquius fuisset dicere hoc esse in arbitrio iudicis. Vnde ɔ̃ hanc iniquitatē hodie est ꝓuisum,vt ff.dicā. ¶ † Quæro an talis curator dabitur inuitus vel volens:Iaco.de Aret.dicit,ꝙ volens,al's frustra diceret de pñtia.Alij dicunt quòd inuitus.arg.ff.de mune. & hon. l. munerū.§.defensores.& §.iudicādi.& §.vlti.Sed dico,ꝙ volens constituitur,vt hic. Sed ex cā pōt cogi, vt dicimus in curatore bonis dando.l.ij.§.quærit̃.de curato.bonis dan.Et de hoc ꝑ Cy.C.q pet.tu.l.j. ¶ Quæro,quid si[b] datus est absens,an valeat datio,vr̃ ꝙ † sic de ꝓcura.l.j.& ij.in prin.In ɔ̃riū ꝙ nō:qa non est seruata forma q hic ponitur, ergo non valet.l.cum hi. §.si ꝑtor.ff.de transac. Præterea vbi[c] certo,& limitato tpe requiritur ɔsensus,non sufficit ratihabitio seqūēs.l.obligari.§.tutor.ff.de aut.tu.& l.qd ergo.in prin. ff.de his q no.infa.&hic no.&tenet Iaco.de Are.Sis ergo cautus quod in curatore ad lites semper ponat̃,[d] ꝙ præsens dat̃ pñti,& petēti.¶ Quæro,dr̃[e] hic ꝙ infanti nō pōt dari curator.† ¶ Quid ergo faciet tutor? Iac.de Are.dicit,ꝙ differt̃ actio,& ɔuentio, & neutri parti currit prescriptio.l.ij.§.in omnib.supra de iudic.Certe per hoc male ꝓuidet̃ tutori q vellet suum,& ideo lex ista recipit hodie in multis limitationē ꝑ auth.minoris.C.q da.tu.pos. Nam aut tutor erat petitur⁹ aliqd a pupillo anteq̃ tutelā assumeret, & non pōt dari tutor,& si datur ꝑditius suū,vt d.auth. minoris.& sic non est necesse ꝙdetur pupillo curator pp litem quam ipse tutor iā ꝑdidit:sed si pendēte tutela superueniat sibi ius ɔ̃ pupillum, tunc non pōt administrare sine adiuncto sibi curatore, ſm formam d. auth.in qua adiūctione non reqritur ꝙ pupillus sibi petat. Et sic cum illo curatore sibi adiuncto pōt agere,sicut si ab initio fuissent plures tutores,vt ff.tit.j.l.si plures,& hoc ibi no.in gl.Sed si lis esset mouenda a pupillo ɔ̃ tutorē,tunc si ius superuenit pupillo, pendente tutela,est idē ꝙ ff.dixi.Si autem ius competebat pupillo ante,tunc ille tutor nō dēt accedere ad tutelā,nec admissus fuisset, si hoc expressisset.Si ergo tacuit tanq̃ fraudē committens in tacendo,poterit remoueri.l.in eos.ff.eo.Si qs aūt vellet petere cū remoueri,hret necesse recurrere ad remedium huius §. [Quæro qd in adulto,an dabitur curator inuito,Rñd glo.quod non, nisi ad litem.§.item inuiti.Insti.de curatoribus.] ¶ † Quæro quid sit in furioso & ꝓdigo? Rñdet Iaco.de Are.quod isti accipiunt curatores ignoranter, sicut pupilli tutores:quia consentire non possunt.l.furiosi.de reg.iu.& l.ij.§.voluntatem.ff.solu.matr.& est tex.expressus ex quib⁹ cau.in pos.eat.l.Fulcinius.§.adeo.¶ Quæro,vtrū ɔ̃ct⁹ furiosi † vel ꝓdigi validetur iuro: De furioso certū est ꝙ non : qa nō hēt intell'm.De ꝓdigo,Ia.de Are.dicit idem ꝙ plene examino[f] in l.is cui bonis.ff.de ver.ob.¶ † Quæro an pupill⁹[g] possit citari viua voce ad petitionē tutoris? Et vr̃ quòd sic,vt in §.isto,ibi,siue agat,siue ɔueniat̃.Et sic vr̃[h] ꝙ ipse iam erat citatus.Facit ff.de admi.tut.l.j.§.sufficit.Pro hoc,qa pupillus,qui nō hēt tutorem, patitur immissionem ex primo decreto.l.apud Iulianum.ex quib.cau. in pos.eat.In ɔ̃rium:qa non habet legitimam personam standi in iudicio.l.j.C.qui leg.pers.ergo citatio quæ est fundamētum iudicij. Instit.de pœna teme.liti.§.fi. & ff.de in ius vo.l.j.non cadit in pupillo.Rñ in extraneo litigāte cum pupillo,fateor,quod possit citari pupillus,per iura suprà alle,& licèt pupillus citetur intelligitur ꝙ veniat cum tutore.Sed quando tutor litigat cum pupillo, secundum tempora huius l.tutius erit citari pupillum, vt veniat ad petendum curatorem,cum tutor intendat litigare cum eo. Et vide ad hoc per Cy.in l.j.C.qui pet.tutor.

ADDITIONES.

a ¶ Datur curator.hic ergo habes,quòd pupillo datur curator ad iudicia.Et vtrum dari possit ad negotia,habes tex.no.in l.1.§.si curator.de eo qui pro tu.Et vide in ti.C.in quib.cau.tut.hab.& ibi glo.& Bart.in l.curator.infrà de tut.& cur.da.ab his.Et no.casum in quo curator datur inuito.adde Bald.in l.tutor.C.de neg.gest.

b ¶ Quæro quid si.Not.tamen sic casum quòd curator non datur absenti, & vide in l.illud.infrà de tut.& cura.da.ab his.

c Poma.¶ Præterea vbi. Vide no.in l.si quis mihi bona.§.iussum.infrà de acq.hæ.

d ¶ Semper ponatur.Vide Iac.de Are.& Bald.in l.curatoris.C.de neg.ge.& quæ ibi scripsi.

e ¶ Quæro dicitur.An infanti possit dari curator ad lites,vel quod sit remedium creditorum,vide late Bald.in l.1.de mil.vass.qui contu.est post no. per doc.in l.hæc autem,& in l.Fulcinius.§.adeo.quib.ex cau.in pos.ea.Et dum hic dicitur,quòd non datur curator ad lites,nisi petenti,intelligo tamen in casu illo quando tutor agit contra pupillum,aliàs datur inuito secundum formā l.1.C.qui pe.tut.& ibi gl.& doct.& vide hic in gl.& per Spec.in tit.de cura.§.vt autem.circa prin.& Bald.no.in l.nec quicquam.§.vbi decretum, de offic.procon.& omnino Bald.in l.si quis instituatur.§.fin.de hære.inst.& Ang.in l. mutus. §.is qui potest.suprà de procur.Et an impuberi possit dari curator ad lites quas habiturus est principaliter cum alio,quàm cum tutore,vide Bart.in l.curator.de tu.& cur.dat.ab his.& quod ibi scripsi.Et de ista materia vide Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de [illegible].ad fi.& per Ioan.Fab.in §.item inuiti.Insti.de cura.& per Ang.in l.1.C.qui pet.tut.

f ¶ Examino.Adde Bald.in l.2.C.de rescin. ven. & quæ solent notari in l.is cui bonis.de verb.obl.Adde Bald.melius examinantem consi.128.1.vol.Et ibi quid si iurauit cum consensu curatoris,qui curator non tamen iurauerat gerere negotia legaliter prout ius,& iudex ei præceperat:& ibi etiam quid si erit prodigus,& adultus:& an valeant contractus prodigi vel furiosi,facti cum autoritate curatoris dati,tanquam adulto.vide Pet.de Anch.consi.315.

g ¶ Pupillus.Vide Pan.consi.29.col.vlt.2.vol.

h ¶ Et sic videtur.Vide Bart.in d.§.sufficit.& quæ ibi remisit Andr.Barb.Adde Abba.in cōsi.29.col fi.in 2.vol.

§. Quolibet. Quidam habent literam sic,quolibet loco a tpe habent curatorem &c.Alij hn̄t in lr̃a, quolibet loco,& tempore hn̄t curatorem,& tunc implicat nō solum tutorem,imo & curatorem posse dari quolibet loco, & tpe. Idē ꝓbatur ff.de tu.& cu.da.ab his.l.nec mandante.§.dari. & de fer.l.ij.Et ad istud subauditur tutore.¶ Op.Nā cū detur cū cāæ cognitione.Inst.de aut.tu.in fi.ergo non potest dari a procedēte iudice.l.a procedente.C.de dila.Sol.intellige hic quando datur sine inqsitione,secus si cum inquisitione:& ita loquūtur contraria.Quando ergo datur tutor nō esset necesse[a] aliquis citetur.[b] Quid qualiter intelligat̃ dicā ff.[c] de tu.& cu.da. ab his.l.tutor si fuerit petitus.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Necesse.Vide Alex.consi.86.in 1.col.in 2.vol.

b Quod aliquis citetur. Vide no. bar.in l.legitimos.in prin.de legit.tut.

c ¶ Dicam infra.Quid quando datur curator prodigo? Vide Ang.& Imo.in l.is cui bonis.de ver.ob.qui dicunt quòd requiritur citatio ipsius prodigi vel furiosi,cum tractetur de auferenda eius administratione,pro hoc facit quod voluit bart.in l.legitimos.infrà eo.Limitari tamen potest supradicta conclusio Ang.in l.is cui bonis.præal.secundum quod limitat bald.ibidem,& post eum ibi Pet.de Anch.licèt de bald.mentionem non faciat, videlicet illud esse verum,nisi notorium esset,illum esse prodigum : quia tunc non requiritur aliqua citatio,quòd tamen nō est sine dubio:quia pendet ab illo dubio,an notoriis requiratur citatio.Et magis communis conclusio est,quòd sic:de quo per gl.in c.ad nostram.de iureiu.& per Archi.in c.1.de ele.in 6.per doc.in c.euidentia.de acc.& ibi Io.de Im.firmat clare esse necessariam citationem, & Abb.in c.cum sit Romana.de app.dicit,quòd Aut est tale notorium ex quo constabat nullam esse defensionem,& tunc non requiritur:aut ecōtra,& tunc secus,& de hoc arti.plene no.per An.de Bu.in c.vestra. de coh.cleri.& mul.ad de qualiter contra minores possit perueniri ad primum, & secundum decretum :& an missus in possessionem bonorum minorum pro cā partim vera partim falsa faciat fructus suos,vide abb.consi.43.2.lib.& Ro.consi.496.

1. *Procurator constitutus ad causam simpliciter, an videatur datus ad præsentes & futuras.*

§. Si pupillus. [a] Curator ad litem simpl'r datus intell'r datus ad oēs lites, quas pupillus hēt cum tutore cum quo litigare intendit.h.d.Facit ad q.vtrū † ꝓcurator datus ad cām simpl'r,videatur datus ad oēs causas p̄sentes & futuras.Et vr̃ ad p̄sentes tm̄:tangit gl.in verb.nō dantur. in l. omnium.ff.de ꝓcu.& in l.dāni.§.si is q vnas.in glo.in verb.augeri.de dam.infec.& ibi dixi.& Spe.de procu.§.ratione autem formæ.& §.j.

ADDITIO.

a ¶ Si pupillus.Et vide quæ dixi in c.cum dilecta.de rescrip.sed adde Oldr. in consi. 8.vbi consuluit quòd si generalitas procedat,quia testator dixit,volo quòd soluantur omnia debita creditoribus patris.& matris,& postea apponit spēm talis loci,quòd restringitur illa generalitas ad locum istum.vide ibi.Et vide doc.in c.1.de transa.vbi dicunt quod liberatur,&c.vide ibi.Adde quod pulchre consuluit Oldr.in simili,vt refert dom.Ant.in c.cum dilecti.de dona.

b Pom.¶ Pupillus. Vide Rom.sin.157.

LEX IIII.

1. *Procurator simpliciter datus ītelligitur quo ad ꝑsonas, & res noīatim ī instrō.*
2. *Pupillus ex causa prouocat ad diuisionem.*
3. *Procurator intelligitur datus ad agendum, & defendendum.*

Quod dicitur. [a] No.primo ex prin.l.ꝙ † procurator simpliciter datus quo ad res, debet intelligi stricte datus quo ad personas nominatas in instrumento procuratorio nisi aliud exprimatur.Et ideo si reperitur instrumē in quo aliquis fecit Seium procuratorem suum contra Titiū in tali cā, gnal'r in omni alia,intell'r, l.ɔ̃ Titiū,vt hic.Est ergo necesse ꝙ in procuratione exprimatur generaliter ɔ̃ quācunque personam,vt ex isto tex.colligitur.No,etiam[b] ex hoc principio, † ꝙ

ADDITIO.

a Poma.¶ Quod dicitur.Vide quid dicat Ro.sin.157.

a Barb.¶ No.etiam.Quid in prodigo.Vide bald.in d.l.iubemus alleg.casum sin.in l.castrē si.de Castre. ꝓcu.[illegible] quod no.

2 † ꝙ pupillus pōt prouocare ad diuisionē. Qđ intelligo ex cā, al's secus. l. si pupillū. in prin. ĵ. de re. cor. & ibi dicā: per doc. C. de sac. san. ec. l. iubemus. circa princ. ī eo quòd dicit prædia diuidere, &c.

3 ¶ Vltimo not. ꝙ † ꝓcurator datus simpl'r intelligit̄ datus ad agē dū & defendendum, vt hic. Pro quo facit: quia defendere tenet̄. l. seruum quoque. §. ait ꝑtor. s̄. de procu. Gl. op. de l. si qs mihi bona. §. iussum. ĵ. de acq. hæ. & non soluit. dic ꝙ idē speciale, vt ibi dixi.

a §. Possunt. Op. qñ sunt pl'es tutores non est necesse deuenire ad hunc curatorem, vt ĵ. ti. j. l. si pl'es. Sol. ꝑꝑ hoc forte gl. intell'it hoc plurium, s. pupillorum: quia vnus erat curator plurium. ꝑt etiam intell'i plurium. s. tutorum quando plures tutores vnius pupilli erant habituri eandem causam cum pupillo, alias non esset necesse deuenire ad hunc curatorē. Opp. gl. de l. iam tamen. §. pe. ĵ. iud. sol. Solue vt in gl.

LEX V.

1 *Curatoris vnius datione, an alius videatur remotus.*
2 *Procuratoris secunda constitutione non tollitur prima, &c.*
3 *Curatores plures ad litem simul dari non possunt, nisi dentur in solidum.*

Cum semel. In eadem cā dato vno curatore non pt dari ali'. Itē dat' in vna cā nō potest dari in alia. h. d. Op. s̄. đ' ꝓc. l. plurib. & l. si quis cū ꝓcuratorio. §. fi. Dicit gl. So.

1 † vt ibi. Nā post lit. ɔt. ñ pt dari alius, nisi primo remoto añ lit. ɔt. & eo ipso ꝙ dat̄ alius vr̄ remoueri prim'. Sed ɔ̄ hoc op. nūqđ ꝑ datio nē vni' curatoris, vr̄ remoueri alius. l. ventri. §. j. ĵ. de tut. & cu. da. ab his. Rñ. verū est curatore gñali, vt ibi, nō tñ exñte vno pōt dari alius, nisi cā cognita. l. curatorem. C. q da. tu. pos. Sed curator ad litē remouet̄ ꝑ ɔstōnē alteri' curatoris, sicut dr̄ in ꝓcuratore, ne ī plures aduersarios distīguat̄, q cū vno ɔxit. l. ne in plures, đ exer. & d. l. si qs cū ꝓcuratorio. in fi. & no. ꝑ Gui. Op. de † sequēti rñ. ad

2 fi. vbi ꝑ fm mādatū nō tollit̄ primū. So. gl. hoc iō: qa circa diuersa. No. ad illud ꝙ dr̄, ꝙ faciendo aliū ꝓcuratorē remouet̄ prim', ītell'r si circa idē sit, & vide istā gl. Ex ꝑdictis † apparet soluta qō, an plu-

3 res curatores ad litē possint dari simul. iste casus non ē hic ī tex. sed dic, aut dant̄ simul nec adiicit̄ in solidū, & ñ valet, si opponat̄, ne qs ī pl's aduersarios distinguatur. l. iā tñ. §. pe. ĵ. iu. sol. & l. ne in pl'es. de exer. & ꝙ no. s̄. l. ꝓxi. ī prin. Aut adiicit̄ ī solidū, & tūc valet, sicut in pluri. ꝓcuratorib. s̄. de ꝓc. l. plurib. cū eis tales ꝓcuratores assimilent̄, vt dictū ē: sed si det̄ vn', deinde ali', hēt locū qđ s̄. dixi.

LEX VI.

Muto. Muto pōt dari tutor q ei poterit autorari. h. d. No. ꝙ ex parte eius cui præstatur autoritas, non est necesse ꝙ loquatur, vt hic: sed ex parte præstantis sic. l. j. in fi. s̄. eodem.

1 *Tutor quando, & sub qua conditione dari possit.*
2 *Dictio si, nō facit conditionē, quādo adiicitur ei quod tacite intra' de necessitate.*
3 *Tutor antequam satisd. t. est tutor, licèt administratio differatur.*
4 *Clausula apposita in literis apostolicis, si eum idoneum repererit, facit potius admonitionem quàm conditionem.*

a §. Sub conditione. a A iudice non potest dari tutor sub cōdōne, & expssio ei' qđ taci

1 tè inest, dispōnē ɔdōnalē non inducit. h. d. † Op. ꝙ possit dari sub ɔdōne, vt ĵ. e. l. furiosus. Sol. nō pōt dari sub ɔdōne expssa, vt hic: sed qñq; sub ɔdōne tacita, sic vt in ɔ̄rio, & in aliis casib. q hic ponunt̄ ī gl. q̄ satis placet q̄tū ad alios casus: sed q̄tū ad l. furiosus. dic vt ibi dicā. Op. s̄. de ꝓc. l. iij. Sol. dicit gl. aliud in ꝓcuratore. Et est rō, dicit Dy. fauor pupilli, nedū ɔdōnis existentia expectatur, bona pupilli negligant̄, & peant. Op. & vr̄ ꝙ possit dari sub condōne, sicut snīa, vt l. j. §. biduum. ĵ. qñ app. sit. Sol. hæc lex vltra procedit annullando, ibi vltra ꝓcedit ɔfirmando. Circa qđ qdā hnt distinctionem Dy. q̄ ipse ponit in c. q̄ ɔ̄ ius. ex de reg. iu. lib. vj. & doc. in l. non dubium. C. de legib. Op. ꝙ tutor possit dari sub ɔdōne, vt ĵ. ti. j. l. tutor datus. & Inst. q da. tu. poss. §. ad certū. Solu. gl. verum est a testatore, vt ī ɔ̄riis non a iudice, vt hic. Sed q̄ est rō? Quidā dñt: qa actus iudiciarius nō dēt dependere de futuro. l. non quemad. de iudi. ꝙ nō placet: vt in ꝑalle. l. j. §. j. & §. biduū. Aut dñt ꝙ est actus legitim'

b sed Petr. dicit, b rō est: quia factū testatoris in eo qđ deficit pt suppleri ꝑ iudicē, sed factū iudicis nō dēt suppleri nisi ꝑ iudicē. iō iniungit̄ sibi ꝙ pure & ꝑfecte dēt, vt hic no. Cy. C. de test. tute. super

2 rub. Op. dictio † si, facit condōnē. l. q ꝑmisit. s̄. de ɔdi. ideb. & l. si Titio. ĵ. qñ dies leg. ced. Sol. fallit hic Rō: qa adiicitur ei qđ tacite in-

3 erat de necessitate. l. iij. de leg. j. † Vltimo no. quòd tutor anteq̄ satisdet est tutor, sed solum administratio differtur. dixi suprà e. l. j. in

4 prin. Et per hunc tex. † dicit Ioa. And. quòd si in literis apostolicis

c apponatur, prouideas tali de beneficio, si eum idoneum c repereris, quòd talia verba faciunt potius admonitionem quàm condi-

d tionem, d vt extra. de offi. dele. c. j. in cle.

ADDITIONES.

a ¶ Sub conditione. Adde tamen quòd administratio tutoris potest dari sub conditione, vt in l. auia. §. pater. de condi. & dem.

b ¶ Petrus dicit. Vide gl. Bar. & doct. in l. 1. C. de test. tut.

c Barba. ¶ Si eum idoneum. Vide tex. in c. signific. fti. de elect. vbi si exprimitur, do pallū si iuraueris, non facit conditionem vide quæ ibi dixi, & vide c. fi. de præsumptio. & vide Bald. qui pulchre loquitur in l. 2. C. quando prouo. non est necess.

d ¶ Quam conditionem. De quo vide no. per Bal. in l. non dubium, in ver. iuxta hoc quæro. C. de legib. & in l. neque natales C. de probat.

1 *Tutelæ datio an sit iurisdictionis, vel mixti imperij.*

§. Tutoris. Is pōt dare tutorē, cui spāl'r ꝑmittitur. h. d. Vel aliter. tutelę datio: est mixti imperij. h. d. secūdū gl. ¶ Quæro expōnē illorū verborū. † Gl. exponit quod nō meri imperij tm̄, nec iurisdōnis tm̄, sed mixti imperij olim, & hodie ɔpetit iure magistrat'. Sed iac. de Are. dicit ꝙ nō ē imperij, hoc, est, quod non ɔpetit alicui, eo ipso ꝙ hēt imperiū, nec est iurisdōnis. hoc est non competit alicui eo ipso ꝙ hēt iurisdōnem: sed ita de mum a si hoc spāliter lex concedit. l. j. de tut. & cur. da. ab his. in gl. mag. in prin. Et ꝓbat̄: qa præsides in prouincia, hēnt merū imperiū. l. illicitas. §. q vniuersas. s̄. de offi. præsi. & tñ. l. Iulia Attilia spāliter ɔcedit eis dare tutorē, vt Inst. de Attilia. tuto. §. j. quod fuisset superfluum, si habuissent eo ipso ꝙ hēnt imperium. Item si esset iurisdōnis iam priuatus, nō posset dare tutorem in testō, qđ lex ꝑ mittit ei, ergo ɔpetit ei cui ꝑmittit lex, vel senatusconsultum, vel princeps. Et facit ꝓ comitib. q ex priuilegio habent istam dignitatem ɔstituendi, vel creādi tutores. & renūciandi iudices ordinarios, q hoc facere pñt. vt dicit Iac. de Are. Fateor ꝙ tutelæ datio ꝑ ut cōpetit priuato nō ē iurisdōnis, sed ꝓut ɔpetit iudicib. est iurisdōnis in gne, & reponit̄ ī spē mixti impij, vt hic in gl. qđ patet: qa offō iudicis nobili expedit̄, vt dixi in l. imperium. s̄. de iur. om. iud.

ADDITIO.

a Barba. ¶ Sed ita demum. Et vide quod no. Nico. de Neap. in l. 1. de tut. & cur. da. ab his.

§. Ei cuius. a Ei cuius status est dubius non pōt dari tutor, sed dabitur curator. h. d. No. bonis captiui, & b absentis dari curatorē. l. cū quo qs poterit litigare: vt s̄. ex qb. cau. ma. l. ab hostib. in prin. & ex qb. cau. in poss. ea. l. possessionem. §. fi.

ADDITIONES.

a ¶ Ei cuius. Adde ad istum tex. gloss. & Bal. in l. 1. C. de cur. fur.

b ¶ Dari curatorem. No. ar. quòd si debitor sit multum a longinquo, potest peti curator dari bonis suis, secundum Per. Dyn. & Rayn. & not. l. ab hostibus. in prin. supra ex quib. caus. ma. & Bal. hic in addi. Spec. in titu. de cur. & no. Bar. in l. pen. de iureiur. & Bal. no. in l. cohæredibus. C. fami. erci. in ver. quid si volo diuidere cum absente. Bal. in l. ignorante. in fi. C. de rest. mi. & in l. pen. C. de bon. aut. iud. pos. Bar. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec. non tamen semper procedit, vt no. Bar. in l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pupil. Adde videndum Bal. ad supra dicta bene declarantem consil. 35. & seq. 1. vo. & quid si fuit datus curator absenti forensi, & deinde comparens petat illum reuocari, & pars neget, & forensis petat articulum hunc compromitti vigore statuti, quod causæ inter forensem & ciuem debeant compromitti, an audiatur, vide in dictis duobus consiliis vbi declarat dicta Cyn. alleg. in ꝑpost.

LEX VII.

1 *Pater præsens, & tacens cum filiis datur tutor, an videatur cōsentire, & an adire hæreditatem videatur, qui alij gerenti consentit & nu. 2.*

Si filius. Si pr̄ ꝑsentit filio tutori dato, tenetur insolidū, & ad monitio ꝑ ɔsensu non hētur. h. d. † Quæro qđ si pr̄

1 est pñs, & tacēs an videatur cōsentire. Gl. hic ꝙ sic. Dy. reprehēdit eā: qa gl. melius dicit in l. ij. ad munici. vñ dicit, ꝙ est qđdam mun' publicū autoritate, & vtilitate: & tunc pñtia partis sine ɔ̄dictione habet̄ ꝓ cōsensu. a d. l. ij. ĵ. ad muni. Quoddā est munus publicū autoritate, sed non vtilitate, vt tutela: tūc si pr̄ expresse ɔsentit, tenetur, vt hic, secus si taceat: & hoc verum si tutela est datiua. Si vero est testamentaria, tunc ēt si expresse cōsenserit, nō tenetur nisi de peculio. l. Lucius Titius Caiū. ĵ. de admi. tut. rōnē ibi dicā. de quo ꝑ doct. in l. j. C. ꝙ cū eo. De hoc, qual'r cōsensus pr̄is obliget eum, dixi in l. si cū dotem. §. transgrediamur. s̄. sol. ma. Vltimo no. b mira

2 bilē legē ad ꝓbādū aditionem hæreditatis. † Nam ille adit hæreditatem, qui eā agnoscit, vt l. gerit. ĵ. de acq. hæ. Agnoscere aūt vr̄, siue quis gerit ꝑ se, siue alij gerenti consentiat, siue aliquid ex hæreditate acquirat, vt hic dicit tex. siue diceret hr̄ditatē ad se pertinere, vt dicit tex. hic. de quo dixi plene in l. gerit. de acqui. hær.

CONCORDIA.

¶ Si filius. Pro concordia eorū q̄ vult Bar. in hac l. si filius. vr̄ ꝙ pr̄ ꝑsumatur cōsentire qñ pñs est, & tacēs in actib. filij sui. Et vide cōcordantiam quam posui in l. quæ dotis. s̄. solu. mat.

ADDITIONES.

a ¶ Pro consensu. Sed Bar. in l. quæ dotis. in vlt. col. supra sol. mat. videtur tenere contrariū eius quod hic dicit. & ibi Imo.

b Barba. ¶ Vltimo no. vide Mod. in l. 1. de ver. ob. in princ. & bald. in l. si dñs. C. quod cum eo. & quid importet istud verbum, facias quod velis, & dic quod non importat donationem, casus est notab. secundū bal. in l. 1. §. 1. suprà quod iussu. Et quid si dicitur, facias, quicquid tibi placebit, vide tex. fi. g. in c. cum venissent. de institu.

Poma. ¶ Vltimo. Vide bal. in l. potuit. C. de iure delib.

LEX VIII.

Patronus. Patrono imputatur negligentia, & fraus in bonis liberti: sicut in bonis extranei. h. d.

LEX IX.

1 *Remoueri an possit qui omisit vnam rem ponere in inuentario, & an qui accipit pecuniam, vt esset tutor, possit conueniri conditione ob turpem cām. & nu. 2.*
3 *Salarium potest constitui ex causa per iudicem tutori*

In eos. Fraus ī assumēdo tutelam, vl' in male administrando, ex ordinē punitur. h. d. No. istos casus, & spāl'r vltimos

1 ꝙ † q in inuētario omittit ponere bona pupilli, punit̄ ex ordinē, & poterit remoueri. Itē si alienat bona pupilli q̄ n debuerunt alie nari. ¶ Quæro fm gl. † qđ si aliquis accepit pecuniā vt eēt tutor,

2 Rñdet gl. ꝙ tutor erit, sed pecunia repetet ꝑ ɔdōnē ob turpē causam: qa offm̄ tutoris dēt esse gratuitum. Idē no. in l. j. s̄. manda. Ve-

a ritas ē ista, † ꝙ tutori pt ɔstitui salarium a iudice. l. a tutorib. §. fi. de admi

ADDITIO.

a Poma. ¶ Mandati. Vide b r. consilio 82. 2. vo'.

admi.tut.Item ꝯ tutorib.ex cā. l.j.§. ſi pupillus.ꝟ.de tut. & ra.diſtr.

LEX X.

Etiam municeps. Hic eſt duplex litera. Vna affirmatiua, ſm quam dicit, quod municeps poteſt dare tutores municipi, hoc ē ciues ciui, & ſic inuit, ſecus ſi non eēt ciuis. Ad quod op. C.de excu.tu.l.teſtō.& ꝟ.ti.j.l.qro. Sol. municeps nō pōt dari tutor a iudice, vt hic: qa in eum non extēdit iuriſdō dantis, ſed in teſtō pōt dari nō municeps, vt in ꝯriis. Rō: qa tunc non datur vigore iuriſdōnis, ſed autoritate legis, quę ſuam autoritatem extendit vbique, niſi ille datus excuſetur, vt dictis legib. & iſta ſol. eſt vera, licèt gl. aliter ſentiat in l.non ſolū.§. & q in teſtō.ꝟ.de excuſ.tut. quod tangit Cyn. C.vbi pe.tu.l.j. ¶ Sed iuxta hoc qro, qñ teſtōr dat non ciuē ī tutorē, qs iudex decernet ſibi adminiſtrationem. Dicā in l.legitimos.ī prin.ꝟ.de le.tu. ¶ Alia litera eſt hic negatiua, ſm quā dicit, quòd non municeps pōt dari municipi tutor. Contra hoc opp.de tut.& cur.da.ab his.l.j.Sol.nō municipes, intellige, qui non habitat in municipio, ſed cx, ſubeſt tamē iuriſdōni. Vel ſm gl. Iac.de Are.& Pet.nō municeps.i. qui non ſubit munera ex aliquo priuilegio, ſubeſt tñ alias iuriſdōni.

LEX XI.

Furioſus. Op.ſ.eo.l.muto.§.ſub condōne. Sol. ibi datus fuit a iudice, hic a teſtōre, hæc eſt bona: Vel dic hic in ꝯdōne tacita, ibi in expreſſa: ꝙ nō placet quātū ad caſum huiꝰ l. Nā ꝯdō tacita. q ineſt ex voluntate diſponētis q poterat nō ieſſe ita ſuſpēdit, & eiuſdem effectus ē, cuius & expreſſa, vt dixi in l.iij.ꝟ. de le.j. ꝓbat in l.miles.§.ꝓ pte.de leg.ij. ſed hic iudex dando tutorē poterat aliquē cōpotē mētis dare tutorem pure. In caſibus aūt in quibus iudex non pōt prouidere admittitur tacita, vt d.§.ſub ꝯdōne.& aduerte diligenter: quia omnes iſti caſus loquuntur in ꝯdōne tacita, in qua tutela finitur, non in ea in qua tutela ſuſpēditur.

LEX XII.

Quæſitum. Tutores dati in locum abſentis durant etiam illo defuncto.h.d. Op.quod in locum abſentis deē curator, vt Inſt.de cur.§.item ſi.Sol. Expone tutoris. i.curatoris. vel proprie qlibet practica eſt bona: vel quòd detur tutor, vlꝰ curator. declarabo ꝟ.proxi. ¶ Opp.ſ.eo.l.muto.l.fi.Sol. vt in gl.

LEX XIII.

1 *Curator datus coadiutor tutori, quanto tempore duret.*
2 *Tutorem habenti, dandi curatoris modus.*
3 *Tutoris in locum impediti, curator ſiue coadiutor datur.*
4 *Epiſcopo ſi datus eſt coadiutor, epiſcopo mortuo adminiſtratio ſpectat ad capitulum non ad coadiutorem.*

Solet. Curator, vel coadiutor datur tutori per iudicem ex cā, vel p ipſum tutorē, cum decreto iudicis.h.d. ¶ 1 † Quæro, iſte curator datus quāto tpe durat. gl. dicit quod finit eiꝰ offm finita neceſſitate: qđ dic, vt C.de ꝓcur.l.neq;.& eodem mō finitur offm actoris, ſicut tutoris in cuius locū daē. In ꝯriū vr.ſ.l.ꝓx.& ꝟ. de tut.& cur.da.ab his.l.curatorē. Sol. Qñque tutor eſt abſens, & in locum abſentis eſt datus tutor, & tūc iſte tutor eſt principlr, & ꝓ ſe: & iō ēt primo mortuo durat tutor, vt l.ꝓxi. Qñque pupillo daē curator, & hic eſt aduertēdū: qa ſi tutor eſt pñs, & non impediē, curator dari non pōt. l.curatorē.ꝟ.de tu.& cur. da.ab his. ſed ſi eēt abſens vel pſens impeditꝰ, tunc pōt ſibi dari curator. 2 Et † modus dandi eſt duplex: qa vel dabit eū iudex, vt in prin. legis: vel dabit eū tutor cū decreto iudicis, vt in ij. tñ idē ꝓbat in l.neq;. C. de ꝓcur. in gl. q ponit vtrāque practicam.& inſti.de cur. §.fi. Et iſtius officiū finit finita neceſſitate, vel ēt finita tutela, qa nō daē principlr pp ſe ſed ad ſupplendū defectum alterius. ita intelligit hic. Et hoc ꝓbaē hic ī text. dū dicit, magis adminiſtrator rerū, q curator intellr. Qñq; daē curator impuberi nullū tutorē hñti, & ſic non daē, vt ſuppleat defectū alterius tutoris determinati, & tunc durat cura toto tpe pupillaris ætatis, vt d.l.curatorē.ꝟ.de tu. & cu. da.ab his. ¶ 3 † No. ēt quòd qñq; in locū ipediti a pt dari curator ſiue coadiutor, vt hic, ſiue actor, vt C.de actore a tu.& cu.dā.l.j cuiꝰ actoris mām plene examinaui in l.actor.ꝟ. rē rat.hab. ¶ Vltimo hæc lex b † & pcedēs īducunē ad qōnē. Cuidā epō pp infirmitatē fuit 4 datus coadiutor, mortuo epō qriē vtrū adminiſtratio deuoluatur ad capitulū, vel an reſideat penes coadiutorem: Et vr ꝙ penes coadiutorem.l.qſitū.ſ.e. In ꝯriū vr hæc lex, & qđ ſ.dixi.& hoc ē verū ēt pp aliā rōnē: qa vbi ſupuenit adminiſtrator legitimꝰ ceſſat datiuꝰ.l.ſi tutor.§.j.đ tut.& ra.diſt. Sed capitulum eſt adminiſtrator ltimus ceſsāte epō, ergo ceſſat adminiſtratio datiua ꝯceſſa coadiutori. Et de iſto coadiutore epī habes ex.de cler.ægr.c.j.lib.vj.

ADDITIONES.

a ¶ Locum impediti. Vide Bal.ſupra l.prox.

b Pariſ. ¶ Vltimo hæc lex. Vide Corſet.in c.grandi.in vlt.chat.de ſupplen.negli.præla.idem tenet Ang.in l.1.qui petant tut.vide Bertac.in verbo, coadiutor.

LEX XL.

Si arrogati. Si pupillus tranſit in alterius poteſtatem, vel ꝑdit ciuitatē, tutela finitur. item ſi tutor remoueatur vel conditio extiterit.h.d. in eo quod dicit a ꝙ pupillus fuit deportatus, intellige quod erat doli capax.

ADDITIO.

a ¶ In eo quod dicit. Et Vide no.in l.excipiuntur ad Silla.& ibi Moder.Bart.in l. & ſi ſeuerior.C.ex quib.cau.Bal.in l.clarum.de auth.præſt.

LEX LV.

Si quis. Si tutor eſt apud hoſtes ſine mutatione ſtatus, non finitur tutela. Opp.quòd trāſfuga mutat ſtatum. Sol. vt in gl. Opp.ſuprà eo.l.muto.§.fi. Solu. vt in gl.

LEX LX.

1 *Tutela non tranſit ad hæredes.*
Prælatura, & commiſſaria, non tranſit ad hæredes.
2 *Tutela legitima tranſit ad filios, & quomodo.*

Tutela. Tutela eſt offm virile, & non tranſit ad hæredes.h. d. No. 1 † Tutelam non tranſire ad hęredes. a Idem in qualibet prælatura, & commiſſaria, vt dicit glo.de hoc extra de teſta.c.fi.lib.vj.& l.alimenta.in prin.de alimen.& cib.leg.in gl. ꝑ Dy. & Iac.de Bel.in Auth.de ecc.ti.§.ſi quis ædificationē. in fi. vltimæ oppoſitionis. No.ēt b iſtā æquiparationem c tutelæ & ꝯmiſſariæ, ſimile facit gl.in l.vxori.§.j.ꝟ.de fal. ¶ 2 † No.ꝙ ad liberos tranſeunt tutelæ legitimæ, quod intellige, non ꝙ iſta tutela quæ eſt in patre trāſeat ad filios: quia illa eſt finita morte: ſed quia filius tanquā legitimus proximior conſanguineus incipit eſſe tutor pupillo.

ADDITIONES.

a ¶ Ad hæredes: No.quòd vbi agitur de commiſſione officij, in dubio intelligitur perſonalis, adde l.cuius.infrà de cur.fu.& de hoc no.Imo.in l.quia tale.ſolu.mat. poſt Bald. ibi, quod facit ad no.per Bald.in l.pe.ſuprà de ſer.& ibi dixi.

b Pom. ¶ No.etiam. Per hanc l.coniuncta gloſſ.quod fœmina non poteſt eſſe executrix, & vide Bart.in d.l.vxori.& Bald.in l.2.in 14.q.vbi dicit, quòd idem eſt iudicium de executionib.& tutelis. Et vidi dubitari, an commiſſaria perdatur per tranſitum ad ſecunda vota, ſicut tutela, auth.ſacramentum, &c. Cogita quando mr ſeu auia dantur commiſſariæ in teſtamento: vide Bald.in auth.iiſdem pœnis.C.de ſec.nup.Bar.in l.filio.de adi.leg.

c ¶ Æquiparationem. Imo.alle.iſtam gloſ.pro ſing.in l.ſi quis à filio.§.ſi quis plures. infrà de le.1.æquiparando fideicommiſſariam tutori, vt in hac gloſſ. Adde gl.ſimiliter æquiparantem tutelam & commiſſariam, in l.vxori.§.1.de fal. quam alle.Imo.in l.cum pr.§.hęreditatem.de leg.2.vbi etiam vide an tutela finiatur per deportationem. & ipſam hic tenebat Bart. Et an executor cogatur inuitus offm ſuſcipere, vide Bart.in l.4.C.ſi pen.ap.mors interue.& ad gl. hic adde Bald.in l.1.C.ſi quis ignor.rem mi.

LEX LXVIII.

Fœminæ. Hodie ſecus, vt in auth.matri & auiæ.C.quando mulier tut.offic.fung.poteſt. dicam infrà tit.j.l.ſi quis ſub conditione.

TITVLVS SECVNDVS.

De teſtamentaria tutela.

Dictum eſt ſ.de tutel.in genere, ſequitur videre de tutelis in ſpecie. Verum quia teſtamentaria tutela præcedit alias, ideo præmittit de teſtamentaria tutela, &c.

LEX PRIMA.

1 *Tutor filio naturali dari non poteſt in teſtamento niſi confirmetur.*
2 *Spurio non datur tutor in teſtamento.*
3 *Teſtamentum ſi rumpitur ex cauſa præteritionis, datio tutelæ firma remanet.*
4 *Authen.ex cauſ.quòd habeat locum in præteritione paterna.*
5 *Item habet locum in præteritione poſthumi.*
6 *Item in præteritione illius qui per legem velleiā ſuccedit in loco primi defuncti.*

Lege. Parētes pñt dare tutores in teſtō liberis natis & naſcituris, qui iñ alterius ptātem recuſati non ſunt.h.d. 1 † Quæro vtrum filiis nālib. poſſit dari tutor, & Rñdet gl. quòd non, niſi confirmetur.l. iij. de cōfir.tut. Quæro, a an etiam 2 † ſpurio poſſit dari tutor in teſtō. gloſſ. quòd non. quia dēt nominari filius.& no.gl. Quæro dr hic, 3 † ſi liberi ſunt rupturi teſtm ex cā præteritionis, non valet datio tutelæ, an hoc ſit correctum ꝑ auth.ex cā. gl. dicit ꝙ ſic, qđ not. 4 † No. ex hac gl. b ꝙ auth.ex cā hēt locū in præteritione paterna. de quo dicā in l.filio preterito.ꝟ.de iniuſt.rup.& irrito teſtamen. 5 † No. ex hac gl.ꝙ ēt auth.ex cā.hēt locū in præteritione poſthu. vidiſtis in l.ſi quis teſtō.ꝟ.de le.ij. Dixi plene in auth.ex cā.& dicā in l.filio. ꝟ. de iniuſt.rup.teſt. vbi melius occurret. Tertio no. 6 † ꝙ au h. ex cā. hēt locū nō ſolum in ꝑteritione poſthumi, hoc ē, poſt mortē ſeu teſtm nati; ſed etiam in præteritione eius, qui per legem Velleiā ſuccedit in locum primi defuncti, & reperit ſe præteritum.

ADDITIONES.

a ¶ Quæro. An filio naturali vel ſpurio poſſit dari tutor in teſtō. Vide no.in l.naturalis.ꝟ. ti.j.ſed an habeat tutorem legitimum, Bald.in l.fi.C.quando mu.tut.offi.fung.poteſt.

b Barb. ¶ No.ex hac gl. Et an habeat locum in teſtamento materno, vide gl.ſingularem ſecundum Fran.de Rampo.in l.vxorem.ꝟ.de manu.teſta.

LEX III.

Teſtamento. Teſtō videntur dari qui ſunt dati in codicillis, teſtō confirmatis. Opp.quòd ſemper codicilli videantur teſtō confirmati, vt Inſt.de codi.§.non tantum, dicit gl. hoc eſſe verū hodie, quòd intellige ſi teſtm eſt fcm. a aliter ſecus. Circa quod vide Cy.in l.ij.C.eo. facit quod no.in l.ſępe.§.at cum dicitur.infrà de verb.ſig. Opp.ad ſecundum dictum & videtur quòd non requiratur de iure factū, vt infrà de condi.inſt. l.mulier.§.fi.gl.nō ſoluit. Tu dic quòd ibi in conditionib. quæ ſunt facti. præterea & ibi poſtea valet de iure.

ADDITIO.

a ¶ Aliter ſecus. Et ſic ſentit Bart.hic, quòd tutor in codicillis datus non ſit tutor teſtamentarius. vide tamen Bal.in l.2.C.eo.

LEX IIII.

1 *Dictio tanquam, est nota impropriet atis.*
2 *Mater quod non potest dare tutorem, licèt datus confirmatur cum inquisitione.*
3 *Idem in auia.*

Pater Pater dat tutorem filio istituto, & exhæredato, mater istituto tñ, & tunc cum inquisitione 9firmat. h.d. Opp. dr̃ hic q̃ in rem potius q̃ in psonã vr̃ dari. Cõtra. j. e. l. qa personæ. 1 vbi vr̃ dari psonæ potius q̃ reb. Dicit gl. † q̃ dictio tanq̃, est nota impropriet atis: quia vere datur psonæ. Op. de le. ij. l. peto. §. mater. 2 Sol. non † p̃t dari a matre, vt ibi, tñ 9firmabitur cum inqsitione, vt hic, & C. e. l. iiij. Et ista inquisitio qñ filius instituitur, erit modica, 3 al's esset magna, vt videbitis. j. ti. j. l. ij. & iij. ¶ Quæro † quid in auia: Rñd. idẽ qđ in matre, vt not. C. e. l. j. licèt Spe videat. aliud dicere in tit. de tutore. §. j. vers. quid si in auia. opp. gl. probatur per l. ij. §. si mater. j. ad Tert. vbi lex q̃ loquitur in matre, quod cogatur petere tutorẽ filio, habet locum in auia, d. l. ij. §. si mater. ver. filius autem.

§. Cum patre. Tutor datus a patre non legitime, confirmat. sine inquisitione, nisi noua causa superueniat. h.d.

LEX V.

1 *Filiorum appellatione, an veniant posthumi.*
2 *Et an filiorum appellatione veniant nepotes.*
3 *Loquendi varietas per nomen filios, vel liberos, an attendatur in idiota, sicut in literato.*
4 *Notarij verba intelligi debent secundum iuris interpretationem.*
5 *Testis deponentis verba in vulgari, quando non possunt redigi in latinum, cautela est, quod vulgariter scribantur.*

a **Si quis filiabus.** Appl'one filiorũ 9tinent a posthumi filij, non nepotes: sed appl'one liberorum etiam nepotes 9tinentur: appellatione vero posterorũ oẽs 1 descẽdentes continentur. h.d. cum ll. seq. An † appellatione filiorum 9tineantur posthumi, examina vt dixi plenissime in l. qui filiab. in princip. j. de le. j. Secundo, † an appl'one filiorũ 9tineantur 2 nepotes, examina vt dixi plenissime in l. liberorum. j. de ver. si. Ad 3 uerte, tamen, † q̃ gl. dicit hoc, q̃ talis varietas loquendi, an dicat b filios, vel liberos nõ cadit in idiotã. Quidã exponũt istã gl. b quasi velit dicere q̃ distinctio hui9 l. hẽat locũ, qñ ista verba fuissent prolata ab hoĩe lr̃ato, Iurista, vl' alio hoĩe intelligẽte tales diuersitates, secus si a rustico. Certe aliud vult dicere gl. quasi diceret, ista varietas dicendi est in sermone lr̃ali, nõ in vulgari locutione, & iõ c non cadit in idiotã, c q nescit nisi vulgare, puto d tñ quod si testõ d idiotæ in scriptis p notariũ redacto, reperiuntur ista verba, quod e deberẽt intell'i secũdũ ĩterp̃tationẽ istarũ legũ. Nã p̃sumẽdũ e est, q̃ notarius in scribẽdo apposuit verba importãtia volũtatem te4 stõris, † & sic verba notarij intelligẽda sunt f̃m iuris interp̃tatio f nẽ, vt no. C. de vsur. l. j. & l. sciẽdũ. de ver. ob. Et ista p̃nt f esse vtilia 5 ad multa, s. qñ dicta testiũ deponẽtium in vulgari, rediguntur † in scriptis. consiliũ tñ est, q̃ illa q̃ p̃prie in latinũ redigi non p̃nt. scribantur in vulgari, f̃m qđ p̃lata sunt, arg. l. j. in prin. j. de excusa. tut.

ADDITIONES.

a ¶ Continentur. In hac l. habes, an appellatione filiorum, posterorum, & liberorum, contineantur nepotes. istam tñ legẽ restringit & limitat imo. in l. qui filiab. de le. 1. procedere qñ testõr sciebat mulierem vel vxorem prægnantem, alias secus, per l. si quis ita. infra eo.
b Paris. ¶ istam glo. Vide Bar. & quæ habes ad eum. in l. si quid eatum. in prin. ff. de le. 3.
c ¶ in idiotam. No. quid importent ista ver. non cadit. vide tex. no. in l. item prætor. de suis & le. ibi, per abusionem vel &c. qui est no. & quẽ facit gl. no. in l. quoties. C. fa. ercis. in ver. quilibet nesciturus propriis verbis specificis. & ibi Bart. post antiq. & no. perpetuo pro dictis testium qui non debent intelligi secundum subtilitates iuris. vide inn. in c. cum clamor. de testi. & quod no. in d. l. 1. C. de vsu. & in §. si scriptum. inst. de inuti. sti. & ad hoc no. per Bar. Adde Cy. C. de don. ante nu. l. si cũ ante. quod no. Bal. in c. 1. in prin. de suc. feu. & quod no. Bar. in l. si quid earum. in prin. de le. 3. & in l. liberorum. in vlt. col. de verb. sig. vbi omnino vide, faciunt not. in l. 1. C. de vsur. & cum Bar. hic transit Pau. de Ca. in l. stipulatio ista habere. §. hæc quoque, de verb. obl, & ibi vide Bald. ad fi. & Bal. in l. 1. ad fi. C. de leg. hæ.
d Pom ¶ Puto. Vide Bar. in l. liberorum. de ver. si. in fin. Bal. in l. pe. C. de leg. hæ. Et hoc dict. bar. refert & sequitur Ale. consi. 2. ver. 2. quia quotiescunque. in 1. vo. & consi. 37. in 2. vo. & bal. in l. 1. ĩ fi. C. de suc. ed. Ale. cons. 44. ver. 1. casu. in 5. vol. & cons. 66. per totum, eo. vol. Pan. consi. 79. & an & q̃ communis vsus loquendi attendi debeat, vide Fel. in proœ. decret. & an sermo vulgarium sufficiat ad interpretationem statutorum, vide barb. in c. 1. de const. gl. in c. statutum. in ver. copiam. de rescr. in 6. Et no. quod verba grossa grosso modo intelliguntur. bal. in l. mancipia. in fi. C. de ser. fu. gl. in cle. 1. in prin. de reli. dom. Et circa ista vide Ale. consi. 26. in 3. vol. Et quæ scripsi ad bar. in l. liberorum. in vl. col. de ver. si. vide Ale. cons. 9. 5. vol. Fel. in proœ. decre. & in rub. de const. & in c. 3. loco. de proba. & in c. quoties. de test. & in c. cum clamor. in vlt. col. eo. tit. & in c. venera. col. fi. de test. cogen.
e pom. ¶ præsumendum. Vide quid per hæc verba dicat Ro. consi. 189. & consi. 164.
f barb. ¶ Et ista possunt. Vide Lud. Rom. consi. 241.

LEX VII.

1 *Statuti contraria si reperiantur in eodem volumine, quod volumen eodem die fuit confirmatum quod tem. p. inspici debet.*

Tutores. Dies tutelæ cædit ab adita hæreditate & immediate illa potestas transit a testatore in tutorẽ. 1 † h.d. No, inspici tps quo tutor datur, nõ quo testm̃ 9firmat. Et sic facit f̃m Dy. ad qõnem de duob. statutis 9riis in eo. volu. repertis, q̃ si volumen fuit vno & eo. tẽpore confirmatum inspicitur tempus compositionis, non tempus confirmationis, de quo per Cy. C. eod. l. ij. dixi plene in l. omnes populi. de iust. & iu. & ideo inspicienda est vltima scriptura ex quo contrariæ sunt, vt l. proxima, in fin. & hoc tenet hic Dyn. Dicitur hic, nam & ipse hæres tutor dari potest, quid vult dicere? Respon. suprà dixi potestatem tutoris procedere a defuncto non ab hærede, hoc probatur duabus rationib. Primá: qa ipse hr̃s tutor dari p̃t. Ex quo 9cluditur q̃ ab eo nõ dependet tutoris datio: qa seipsum dare non posset, vt j. de tut. & cur. da. ab his. l. prætor. Aliam rationem ponit text. quia post mortem hæredis tutor recte dari potest, ergo patet quod ab eo non procedit, quia ipse non posset ante mortem suam dare.

LEX VIII.

Tutor datus. Op. C. de cod. l. j. Inf. e. §. j. vbi hr̃ditas ñ p̃ot adimi in codicillis. Sol. intellige hic in codicillis. s. testõ confirmatis. Vel dic f̃m gl. aliud in hæreditate, cum tractatur de adẽptione, aliud in tutela, & istud placet. Nã hr̃dis institutio dẽt assumere vires a se ipsa, iõ potest dari nec adimi cod. cum pendeat ex testõ. l. q̃ p manus. j. de iu. cod. sed tutela pẽdet ex testõ: & reqrit aditionẽ hæreditatis, vt j. l. proxi. Op. s. de adop. l. q̃situm. alias l. si tibi. Sol. patria ptãs nõ potest esse sub 9ditione vtili, sed ptãs tutoris sic, vt hic. & ibi patet rõ in glo. ¶ Op. de l. muto, §. sub conditione. s. ti. j. Solu. in datiua tutela, hic in testamẽtaria, &c.

§. In tutoris In tutelæ dationem attenditur etiam nouissima scriptura. h.d. Intellige nisi prima sit derogatoria, vt plene dicam in l. si quis in prin. testament. j. de leg. iij.

LEX IX.

1 *Tutela cadit a die aditæ hæreditatis.*
2 *Regula Catoniana non habet locum in tutela.*
3 *Si testator instituit pupillum, & ei tutorem ded it, quomodo succurratur pupillo, vt possit hæreditatem adire.*
4 *Sui hæredis existentia confirmat dationem tutelæ in testamento, nec tollitur per beneficium abstinendi.*
5 *Relicta in testamento, an hæreditate non adita valeant.*
6 *Relicta in testamento, confirmantur, instituto, in re certa adeunte.*

Si nemo. a Non valent disposita in testõ, nisi adeatur hæreditas, saltem per vnum ex plurib. h.d. ¶ † Quæro a quo tempore cedit dies tutelę, vtrũ a die mortis, vt in legatis: an a die aditæ hr̃ditatis? Gl. dicit quod a die aditę hr̃ditatis p hãc legẽ. & iõ regula Catoniana nõ hẽt locũ in tutela, vt j. de regu. Catoniana. l. ante pe. dictũ gl. est verum, & melius probat. s. e. l. tutores. & j. de exc. tu. l. si is qui tres. §. idem euenire. Sed posito q̃ tex. non diceret, probatur ratione. Nam in iis, quæ ad hæredem non transeunt dies cedit ab adita hæreditate, non a die mortis, vt pater in vsufructu, & in libertate, vt l. j. in fin. cum sequ. j. quando dies leg. ced. & l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollẽ. sed tutela non transit ad hæredem vt s. tit. j. l. tutela, ergo, &c. ¶ Venio b ad quoddam † indissolubile contrarium hic positum in gloss. Pone quòd testator pupillum filium suum hæredem instituit, & ei tutorem dedit. Ex hoc insurgit perplexitas. Nã pupillus non põt adire sine tutoris autoritate. l. potuit. C. de iure deli. & infrà de acqu. hæredit. l. pupillus. Itẽ tutor nõ est tutor antequã pupill9 adeat & sic nõ põt autorari. Sed cõtra hãc perplexitatẽ succurrit p gl. duobus mod. Primo, q̃ adeat hereditatẽ autoritate iudicis, c vt l. si infanti. C. de iure deliberãd. & l. bonorũ. C. q admi. ad bon. pos. Scđo q̃ dabit curator ad adeũdam hæreditatem. C. de admini. tuto. l. cum quędam. sed hoc non videtur verum: quia curator non potest autorari pupillo ad adeundam hæreditatem. l. cum in vna. §. tutor. infrà de appel. & no. in l. solet. suprà titu. j. Nec obst. l. cum quædam: quia loquitur in curatore adulti. Dy. soluit istud indissolubile alio modo, scilicet quòd † existentia sui hæredis confirmat dationem tutelæ, d vt Instit. de hæred. quæ ab intest. §. posthumi. & de hæredum quali. & differen. §. sui. hoc tenet Cyn. C. eodem. l. ij. ego etiam hoc teneo Cũ enim hoc sit ad commodum filij habere tutorem, existentia sui hæredis hoc operatur, nec est sublata per beneficium abstinendi inductum a prætore, vt l. si filius qui patri. j. de vulg. & pup. sub. & ibi dixi. Sed si honoremus q̃ existẽtia sui hæredis non posset operari quia testator fecisset de suo volũtarium substituẽdo vulgariter, vel alio modo: tunc esset recurrendum ad primũ remediũ positum s. Esset etiam aliud remedium. s. q̃ detur tutor ad adeundã hæreditatem, vt j. l. prox. in prin. non dico curator, vt dicit gloss. sed tutor, quòd qualiter procedat. j. dicam. ¶ Quæro qđ 4 † si non aditur hæreditas, an hodie valeant relicta, e vt C. de lib. prete. auth. ex cã. R ñ. non: quia loquitur quando testamentum rũpitur ex causa exhæredationis vel præteritionis tantum. Vnde quando rumpitur propter hæreditatem non aditam iura remanent incorrecta. In casu tamen hodie est immutatum. s. si hæres ñ vult adire: quia est prohibitus detrahere falcidiã, tunc valent relicta in testamento, & pars hæreditatis trãsfert ad personas enumeratas

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si nemo, Vide Ro. in repe, auth, similiter, in 2. speciali. 1. causæ, C, ad l, Fal vbi assignat rationes huius legis.
Paris. ¶ An regula huius l. procedat in relictis ad pias causas, vide Ang. consi. 338. Alex. consi. 209. vol, 2
b Pom. ¶ Venio. Vide Pan, consi. 90. in 1. dub. in 2. vol,
c ¶ Authoritate iudicis. An curator possit autorari pupillo ante aditam hæreditatem. vide in l. cum in vna. §. tutor. infrà de appe.
d ¶ Confirmat datione m tutelæ. Adde Bald. oĩno in l. i. post gl. C. eo. & ibi etiam Bart. Et an isto casu añ aliam aditionem tutor possit conficere inuentarium, & quo, vide Bal. post gl. in l. tutor, C. de admi. tuto. hic adde no. per Imo. in l. si filius qui patri. in ver. quarto effectus. & quod ibi dixi, de vul. & pup. adde Io. an. in tit. de tu. in ad d. Spec. circa prin.
e ¶ Valeant relicta. An debeant legata ñ adita hęreditate? vide l. qui filio. in fin. de hę. inst.

ratas in Authen. de hæred. & falc. §. si vero expressim. & de hoc ibi per Iac. de Bel. ¶ † Quæro quid si fuerit adita hæreditas per aliquem institutum in re certa, an confirmentur alia relicta in testamento: quia hæredes vniuersales non adierunt? Respo. quòd sic, arg. huius l. & l. testamento. ĵ. de manu. test. Probo per rationem. Nam certum est testatorem decedere testatum. Nam si hæredes vl'es adibunt, non dubium. Si non adibunt tunc institutus in re certa erit hæres, vniuersalis, l. j. §. si ex fundo. ĵ. de hæ. inst. qa tunc accrescit ei. Vnde est eadem rō, sicut si adierit vnus ex institutis vl'r, vt dixi in l. ex facto. ĵ. de hær. instit.

LEX X.

1 *Tutor an possit dari ad articulum, & an teneatur tunc facere inuentarium.*

Si hæreditas. Pendente aditione hæreditatis potest dari tutor pupillo hoc dicit, Oppono donec locus est testamentariæ tutelæ, aliæ cessant, vt in authent. matri & auię. C. quando mut. tu. of. fun. po. & infra eodem l. si quis sub conditione. Sed hic testamentarius est confirmatus per existentiam sui hęredis, vt dixi supra. l. proxim. ergo, &c. Sol. intelligas hic, quãdo existẽtia sui hr̃dis non operabať. ¶ Et aduerte q hic dr̃ in text. posse dari, quasi dicat, non succedit legitimus pp spem testamentarij, sed peruenitur ad datiuum. ¶ Oppono tutor † ad certum articulum dari non põt, vt ĵ. eo. l. certum, &c. Huius timore dñt quidam, quòd hic tutor datur simpliciter, nõ ad adeundã hæreditatẽ tñ: quia talis datio nõ valeret, vt in contrario, ſm Dy. qd vr̃ pbari p tex. hic dum dicit, quasi nondũ sit, nec speretur, &c. sed Iaco. de Are. intelligit a isto casu esse spãle, vt ad vnũ articulum deť tutor s. ad adeundã hr̃ditatẽ. l. impuberi. ĵ. de tu. & cur. da. ab his. Puto q̃ libet practicã eẽ bonam, tñ diuersis casib. Aut. n. certum ẽ hr̃ditatẽ esse locupletẽ & vtilẽ, & datio tutoris extendiť ad istũ articulũ. s. ad adeundã hr̃ditatem. d. l. impuberi. Aut hic est dubiũ, & tunc deť tutor simpľr, quasi nec sit nec speretur ali⁹, vt hic: sed si sequať adi tio, incipit esse locus testamentariæ, & datiua extinguitur, vt Insti. de Attil. tut. §. item si. Puto tñ quòd si datus est tutor ad vnum articulum tãtum, non habet necesse facere b inuentarium: sicut dicimus in curatore dato ad litẽ. vt no. in l. de creationib. C. de epi. aud. Sed si ponamus datum simpľr, crederem debere facere inuentarium d omnib. bonis pupilli, & dicere in inuentario, sic repertum, prĩo in hæreditate ius adeundi, item talia bona, &c. aliàs non puto posse adire hæreditatem.

ADDITIONES.

a ¶ Intelligit. Vtrum possit dari tutor ad vnum actum tantum, adde Bart. in l. cum in vna. §. tutor. de app. & tutor seu curator ad vnum actum, an teneatur satisdare. l. mulier, & quæ ibi Bald. C. de iure dot.

b ¶ Necess⁹ facere. Ita etiam not. Barto. in l. tutor. in prin. & Ange. in l. cum in vna. §. tutor. inf à de appel.

§. In tutelis. In tutelis attendimus nouissimam scripturã. h. d. Opp. s̃. e. l. ij. Sol. hic quando diuersæ scripturæ reperiuntur super datione eiusdẽ tutoris, ibi quando super datione diuersorum: quia tũc vterque erit. Sed ɔ̃ s̃. de proc. l. si qs cum procuratori. in fine, vbi per dationẽ vltimi, primus videť remot⁹. Sol. gl. aliud in procuratore, vt ibi, aliud in tutore, vt hic. Tu dic quòd licèt fuerit scriptus primo vnus, postea alius, tamẽ quia eodem tempore confirmantur, ideo valet datio vtriusque, ratio cessat in procuratore, vt no. per doct. C. eod. lib. ij.

1 *Filius præteritus si decedat viuo auo an testamentum confirmetur.*

2 *Regula Catoniana non habet locum in tutela.*

§. Qui filium. Si nepos viuo auo incipit tenere locum sui, sicut ɔfirmatur testñ p'legẽ Velleiã, ita tutelæ datio. h. d. ¶ Opponitur, dr̃ hic successisse viuo auo. Cõtra, viuus non habet hæredem. l. j. s̃. de hr̃di. vend. & ĵ. pro hær. l. j. Sol. dicit glo. & bene in hæreditate alicuius quis non succedit ei viuo, sed nepos bene succedit in locum filij, vt incipiat tenere primum locum viuo auo, & filio mortuo. Ita loquitur hic, quasi dicat, succedit in suitate, non in hæreditate. ¶ Opp. dicitur hic, cum testñ sit confirmatum, & sic innuit quòd ab initio non valebat. Contra, arguendo a diuisione, vt in gl. mag. Et solue, q confirmatum est testñ, non quòd ab initio non valuerit: valuit enim q fili⁹ fuit institutus & nepos substitutus, quod est permissum per legem Velleiam, vt l. Gallus. in prin. & §. nunc de lege. ĵ. de libe. & posth. & de illa confirmatione testamenti, hoc est de permissione 1 legis Velleiæ, loquiť hic: no. † tamẽ ex hac gl. quòd si filius prętеritus decedat viuo auo, testñ non cõfirmatur, Contrariũ no. ĵ. de reg. Cat. l. fi. & vr̃ casus in l. posthumus. §. idem & circa. ĵ. de iniusto, rupto & irrito testõ. & ibi dicam. Similem glos. habetis in l. pẽ. §. fi. ĵ. de do. & ibi dixi. (Redeo ergo ad arg. factum per glo. & dico q hic fuit institutus filius, vt s̃. solui.) ¶ Op. datio tutelæ non valuit ab initio, ergo non ɔfirmatur impediente regu. Cato. vt ĵ. de reg. Cato. l. 1. Sol. regula † Catoniana non pertinet ad tutelas qa 2 earum dies cædit ab adita hæreditate, vt vidistis suprà. l. proxima.

§. Si furiosus. Inhabilis datus tutor, intelligitur datus cum fuerit habilis. h. d.

1 *Seruus alienus an possit dari tutor.*

§. Seruus. Seruus alienus potest dari tutor sub ɔditione libertatis, & si simpliciter detur, in dubium videť ei data fideicommissaria libertas. h. d. Opp. C. qui da. tu. pos. l. in seruili. Sol. non potest dari a iudice, vt ibi, sed a testatore sic, vt hic. Opp. vt Insti. eo. §. seruus. vbi dicitur, nõ valere. Solu. vt habet ur in 1 gl. ¶ Et circa † hanc materiã distingue sic ſm Iac. de Are. Aut seruus dať tutor a iudice, aut a testatore. Primo casu nõ valet. C. qui dar. tutores pñt. l. i seruili. Scđo casu, Aut testator credit eum liberũ, & non valet, vt ĵ. e. l. si quis tutorẽ. & Insti. q test. tu. dar. pñt. §. plene. ĵ. de fideicõ. liberta. l. generaliter. §. si quis tutorẽ. Aut scit eum seruũ, & tunc Aut est proprius, aut alienus. Si proprius, aut prouidit de eius libertate, & stat illi ꝓuisioni, vt ĵ. eo. l. qui tutelam. §. pe. ſm verã opi. Aut non prouidit, sed simpliciter dedit tutorem, & tunc erit liber directe. vt C. de neces. ser. hær. inst. l. fi. & Inst. qui test. tu. da. pos. circa prin. Aut ignorat ꝓprium, & vr̃ data fideicõmissaria libertas, arg. huius §. Aut erat alienus, & tunc aut fuit dat⁹ tutor cum liber erit, & tũc erit tutor, vt hoc. §. j. Rñ. Aut fuit datus purè, & tunc fideicõmissaria libertas vr̃ ei data, & erit redimẽdus, & manumittẽdus, vt hic secundo respõ. & C. eo. l. pupillorum. ſm Iac. de Are. adde l. & si nõ adscripta. C. de fideicõ. liber. & ibi videtur casus.

LEX XI.

1 *Spes testamentariæ tutelæ, quando faciat cessare legitimum.*
2 *Tutor legitimus si desiit an succedat alius, vel perueniatur ad datiuum.*
3 *Tutor datiuus quando desinit, an perueniatur ad legitimum, vel detur alius.*
4 *Præbenda quando vacat in curia, Papa concedit: si postea ille cui conceditur, moritur naturaliter, ordinarius confert.*
5 *Mater & auia hodie possunt esse tutrices, et quid sit immutatum per ius authenticorum.*
6 *Proauia potest esse tutrix, & est vera auia.*
7 *Mater potest esse tutrix filio naturali, & quid in matre spurij.*
8 *Mater in tutela non præfertur patri legitimo in tutela, sed naturali tantum sic.* *Mater filio naturali tantum succedit simpliciter.*
9 *Auus & auia quando supersunt præfertur auus in tutela.* *Auia naturalis tantũ præfertur in tutela, & in successione auo naturali tã tũ.*
10 *Mater in tutela & successione præfertur auo.*
11 *Mater & auia possunt esse curatrices, sicut sunt tutrices.*
12 *Mater & auia non coguntur tutelam suscipere.*
13 *Tutela quæ defertur matri & auiæ an sit legitima vel datiua.*
14 *Mater data tutrix in testamento, est testamentaria voluntaria.*
15 *Mater data tutrix, si non renunciat secundis nuptiis, non tenet datio.* *Lex præsumit quod mater excoriaret filium propter secundum virum.*
16 *Mater si non renunciat Velleiano in datione tutelæ, vitiatur datio.*
17 *Mater si renunciat secundis nuptijs & Velleiano, non tamen omni alij legum auxilio non valet datio.*
18 *Mulier pro debito tutelæ potest capi & carcerari.*
19 *Renunciari non potest velleiano secundum veram opinionem.*
20 *Mulier renunciando omni auxilio legum, non videtur renunciare beneficio masculo competenti, ne conueniatur nisi inquantum facere possit.*
21 *Mater tutrix data, non habet specialiter renunciare velleiano sed secundis nuptijs sic.*
22 *Mater tutrix tenetur expresse obligare omnia sua bona.*
23 *Mater & extraneus si sunt dati in testamento, tutores ambo erunt.*
24 *Mater data tutrix in testamento non aget confirmatione, sed illam cognoscit coram iudice renunciando illis beneficiis.*
25 *Si tutor a iudice datur, matre ignorante, an valeat datio, remissiue.*
26 *Mater si non transit ad secunda vota sed aliter est luxuriosa priuatur tutela.*
27 *Matre exclusa a tutela per transitum ad secunda vota, an sit locus legitimo vel datiuo.*
28 *Mater statim desinit esse tutrix quàm primum vadit ad iudicem, & dicit velle transire ad secunda vota.* *Sponsalitiis contractis statim mater desinit esse tutrix.*
29 *Iudex non tenetur dare in tutorem nominatum a matre, quæ dixit velle transire ad secunda vota.*
30 *Mater si est minor, est locus legitimo.*
31 *Si sequens legitimus est debitor, vel creditor, an sit locus sequenti legitimo, vel datiuo, remissiue.*
32 *Matris si propter transitum ad secunda vota datus sit tutor, superexistente auia, præfertur auia.*
33 *Mater, existente viro bannito, tutrix est.*

Si quis sub conditione. a Hæc est valde no. lex, spes testamentariæ facit cessare legitimam, & locus erit datiuæ. Idem si testamentarius desiit esse naturaliter vel ciuiliter, iudice hoc principaľr agente, secus si desijt esse nãliter, vel ciuiliter iudice principaliter hoc non agente: quia tunc legitimus succedit, sed non succedit vbi aliquis ex testamentariis superuiuit. h. d. Primo, ponit qñ testamentaria non cæpit, sed eius spes subest. Secundo qñ cepit & desiit naturaliter vel ciuiliter, iudice principaľr hoc agente. Tertio, qñ cæpit & desiit nãliter vel ciuiliter, iudice principaliter hoc non agẽte. Quarto, qñ testamentaria in vnius persona cæpit & desiit, & in alterius persona superest. Scđa ibi, & sic semel. Tertia ibi, q si tutor. ɔiũcto ver. ceterũ: qui est in fine legis. Quarta ibi, plane. ¶ Ad euidẽtiam ꝑmitte, quòd regula est, tutelã testamentariã ꝓcedere legitimã, & legitima præcedere datiuã, vt probatur ex ordine titulorũ Digestorum, & Codicis, & Insti. & C. quando mulier tu. officio fung. po. auth. matri & auiæ. & hic in gl. & c. Hoc ꝑmisso pone casum in terminis, per te; quia clarus est. ¶ Opp. de vers. & si semel. ad ver.

ADDITIO.

a pom. ¶ Si quis sub conditione. Vide are. consi. 104.

ver.quod si tutor.gl.soluit in versi.& sic semel,licèt sit accusatus,& remotus,adhuc supersunt a reliquæ testamentariæ tutelæ, iõ non habet locũ legitima,secus quando tutor est mortuus, vt in versi. quod si tutor.Idem no.C eo.l.j.in gl.mag.Sed ꝯ hoc vr̃ ꝙ nõ super sint reliquiæ aliquæ.Nã tutela testamẽtaria finitur, cum tutor est remotus.l.si arrogati. š.ti.j.ver.præterea.& ȷ̃.de suspec.tut.l.decreto.nec apparet in quo istæ reliquiæ remaneant.Vñ Dyn.declarat. intellige reliquias remanere, quando remotus a tutela remanet ita habilis,quod potest dari tutor:Sed qñ non remanet habilis vt quia mortuus vel deportatus b est.tunc non dñr remanere reliqę c ſm Dy.& Cy.in d.l.j.& oẽs cõtter.Quod mihi nõ placet: quia remotus vt suspectus in posterũ illi pupillo tutor nõ dabitur.l.iij.§. qri põt.ȷ̃.de suspe.tu.& sic qtũ ad illum pupillũ, nullæ remaneant reliqæ.Præterea ex dic.Dy.sequeretur hoc incõueniens.Pone aliquem excusatum morbo perpetuo,ita ꝙ nulla spes sanitatis super est, ꝙ põt esse.l.si cũ dotem.§.si maritus.š.sol.mat. & de vaca.mu. l.pe.in prin.Certe ſm eum succederet legitimus,quasi nullæ supsint reliqæ,ꝙ est ꝯ istum tex.q indistinctè vult,ꝙ qñ aliquis est excusatus,pueniatur ad datiuũ.Dic ergo ꝙ rõ ẽ illa,quã ponit Iurisc. in tex.Nã primo casu remouetur a iudice hoc princip'r agẽte, & iõ iudex eum remouet,vt aliũ det.Et h.d.tex.ibi,nã & idcirco abiit vt alius detur,&c.& ȷ̃.de leg.tu.l.iij.§.qri pt.& ibi est idẽ tex.Et hoc erat forte qd in senatuscõsulto ꝯtinebatur,de quo hic fit mentio. In secũdo vero casu tutor desiit esse naturaliter mortuus vel ciuiliter,vt deportatus,quo casu iudex principaliter hoc nõ agebat, vt eum remoueret,& aliũ daret:& sic cessat senatusconsultũ. Sic induxerunt hodie canonistæ:quia si præbenda vacat aliqua in curia,Papa remouente aliquem,collatio spectat ad eũ,non ad ordinariũ,vt extra de pb.c.licet.& c.pe.lib.vj.Et ex hoc sequitur alia cõsequentia.Pone ꝙ tutor est datus in testõ ad tps,vel ad certã conditionẽ,q euenit.Certe tutela finit,vt š.e.l.tutor datus. ¶ Sed an pueniat ad legitimũ?Vr̃ ꝙ non,ſm Dy.qa superest psona habilis, & sic reliqæ,sed secus puto ſm rõnem Iurisc.qa tunc vere cessat tutela absque alio facto iudicis,& sic locus est sequenti legitimo,vt hic.Pro hoc Inst.qb.mo.tu.fi.§.j.vbi assimilat tutelam finiri morte, aut ex aduentu diei,vel ꝯdõnis. ¶ Opp.ad prin.legis,extra glo. si spes testamentariæ facit cessare legitimam , multo magis datiuã,quæ est minus potens,vt dcm est.Rñ.hoc non seqtur,Nam tutelæ deferuntur p eũ modũ,p quẽ hr̃ditates.l.j.& ij.de leg.tu. Sed qdiu spes est testamentariæ successionis,cessat legitima.l.quandiu.ȷ̃.de acq.hær.& ȷ̃.de reg.iu.l.qdiu.& C.comm.de success.l.ante quã.Sed in illa prouidet iudex dando tutorẽ,alias curatorem bonis,vel dãdo bono.possessionem ſm tab.vt ȷ̃.de hær insti.l.si quis instituatur.§.ij.de reg.Cato.l.ij.§.si sub ꝯditione.de cu.bo.dan.l.j.& ita hic,donec est spes testamentariæ cessat legitima,& deuenitur ad prouisionem iudicis.¶ Op.dicit hic quod si est deportatus,locus est legitimæ,ꝯ.ȷ̃.tit.ij.l.j.§.si apud hostes. Sol. ibi desiit ẽe absque facto iudicis,tñ subest spes ꝙ redeat ad tutelam pp postliminiũ,in deportato secus.Sed ꝯ, ꝙ ẽt in deportato subest spes quod restituat.C.de senten.pas.per totũ:sed ista spes est de iure spãli per viã restõnis iõ nõ attendit.l.iij.in prin.ȷ̃.de fideic.lib.Præterea, illa restõ non pt ꝯcedi,nisi ab vno,s.a principe,ergo reputat impossibile.l.apud Iulianũ.in fi.ȷ̃.de le.j.¶ Op.ad finem. Nam licèt vnus testamentarius tm̃ decesserit vr̃ esse locus legitimo,sicut in testamentis,vbi ex post facto põt quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.l.circa. š. de inoffic.test. sic in tutela,vt hẽat vnum testamentariũ,& alium legitimũ.Solu.Dyn.& bñ,tutela est apud quẽlibet insolidum,licèt administrõ diuidatur.l.inter tutores.ȷ̃.de adm.tuto.Vnde ideo nõ potest perueniri ad legitimum, prouidit ergo prætor substituendo datiuum.

Ex prædictis. † Circa mãm huius l.distingue, d Aut tutor testamentarius nunquam fuit, sed eius spes,& locus est datiuo,vt hic, & Insti.de Atilia.tu.in prin. Aut fuit,& desiit,& tunc aut iudice hoc principaliter agente, & locus est datiuo,vt hic in ij.rñso.Aut desiit ex cã naturali vel ciuili,iudice hoc principaliter non agente,& tunc aut desiit in persona vnius aliis remanentibus,& locus est datiuo,vt hac l.in fi.Aut nullis alijs remanentibus,& tunc aut spes nõ subest quod reassumat: qa mortui,& tunc succedit legitim',vt hic,in ver.ꝙ si tutor. Aut superest spes de iure cõi vt in capto ab hostibus, & locus est datiuo,vt l.j.§.si apud hostes.ȷ̃.titu.ij.Aut superest spes d iure speciali,vt in deportato per restõnem,& tunc succedit legitimus,& cessat datiuus:quia i.l.a spes nõ attendit,vt hic.facit l.iij.§.nõ tm̃.ȷ̃.tit. ij.¶ † Quæro qd si vnus fuit legitimus,& desiit esse:Gl.dicit,succedit alius sequens legitimus,si est,alias puenit ad datiuũ. In hac qõ.puto distinguendũ eodem mõ,quo distinxi in testamentaria, sic. Qñq; tutor legitimus non fuit,sed eius spes superest.s. primi legitimi qui alios præcedit,& tunc non est locus sequenti legitimo,sed datiuo.l.non solũ.§.si libertus.& ibi.no.ȷ̃.de excu. tu. & l. si tutor Reipublicæ.§.j.de tu.& rat.distra.Qñque fuit, sed desiit,& tunc aut facto iudicis princip'r hoc agentis,& nõ est locus sequẽti legitiõ,sed datiuo.l.iij.§.qri pt.ȷ̃.tit.ij.aut desiit cã nãli,vel ciuili, iudice non hoc agente,& tunc aut superest aliquis legitimus eiusdem gradus , & locus non est sequenti legitimo,sed datiuo.l.j.§. sed & si aliquis.ȷ̃.ti.ij.arg. huius l.in fi. Aut oẽs legitimi eiusdem gradus desierunt esse,& tunc aut non superest spes ꝙ reassumat, & succedit sequens legitimus,vt ȷ̃.tit.ij.l.iij.ver.sed si oẽs. Aut superest spes,& tunc aut est spes de iure cõi,vt ĩ capto ab hostib.& tunc ñ succedit legitimus.sed datiuo est locus.l.j.§.si apud hostes. ȷ̃.i.ij.Aut superest spes de iure spãli,vt in deportato, & succedit sequẽs legitimus,nec est locus datiuo,vt ȷ̃.ti.ij.l.iij.§.pe.¶ Quæro quid † si datiuus desiit esse?Dicit glo.ꝙ perueniat ad legitimũ,si est, aliàs peruenitur ad datiuum.Vide glo.istam.In quæstione ista tex. deficiunt,& glo.breuiter loquitur.Dicit enim quòd si deficit datiuus,peruenitur ad legitimum,& sic præsupponit quòd ille habebat datiuum,qui poterat habere legitimum. Videndum est ergo quomodo potuit hoc esse. Respon.primo,quòd legitimus nõ erat adhuc idoneus,& tunc glos.procedit clare. Nam adueniente legitimo, cessat datiuus.l.si tutor Reipublicæ.§.j.de tu.& ra.distra.& l.non solum.§.libertus.de excu.tu.Item potest esse,quòd datus fuit datiuus tutor ei ꝙ poterat habere legitimũ in casu huius l.scilicet propter spem testamentariæ, tunc etiam glos.procedit, quia deficiente datiuo peruenitur ad legitimum. Quod intellige,si quando datiuus deficit spes testamentariæ defecerat,alias si superest,sicut ab initio impediuit legitimum, & ita tunc impediat.Item potest esse quòd fuit deuentum ad datiuum in locum excusati vel remoti,& tunc si datiuus desiit esse morte naturali dicitur.š.aliquo remoto,vel excusato peruenitur ad datiuum, intelligit pro prima vice.Secus si ille datiuus postea naturaliter esse desierit,vt hac gl.ꝙ oẽs istos casus cõprehendit.& hoc ẽt dñt canonistæ.e Nã † qd præbenda vacat in curia,Papa ꝯcedit:sed illo postea mortuo natural'r,dẽt fieri collatio p ordinariũ,& sic pro prima vice deuoluit vt ex.de præb.c.licèt,& c.pñti.lib.vj. Expedita ẽ glo. put ꝓprie ad legẽ pertinet.Sed modo gl.tractat qõnes aliquas p quas oportet nos examinare de tutela quę defertur mr̃i & auiæ.

Antequam. veniã ad quæstiones glo.quæro , † an mater & auia possint esse tutrices. Rñdeo de iure isto non poterant esse,nisi hoc impetrarent a principe, vt š. tit.j.l.fi.De iure codicis fuit introducta quædam solẽnitas,s.ꝙ post impetrationem requirebatur decretũ iudicis, & ꝙ cum iuro renunciaret secũdis nuptiis & locum habebat si nulli superessent legitimi. C.qñ mu.tu.of. fun. po.l.ij. Hodie per iura Authenticorũ est immutatum.Primo,ꝙ non requiritur impetratio a iudice,sed hoc eis permittitur a l.Secundo,est immutatum: quia de iure Codicis & Digestorum non fiebat mentio nisi de matre hodie permittitur matri & auiæ solis. Tertio est immutatum: quia hodie mater & auia,si volunt pferuntur omnib.legitimis & datiuis: exceptis testamentariis,cũ olim legitimi pferebantur,vt dixi. Quarto est immutatum: quia per iura Codicis debebant cum iuro renuntiare secũdis nuptiis qd iurm hodie tollit.Præterea, sufficit si sine iuro renũciant scđis nuptiis & Vellei.& oĩ alio legis auxilio. Quinto,per iura Authenticorum debitor & creditor nõ possunt assumere tutelam,vt C.qui da.tut.poss.authentic.minoris. Sed in matre & auia hoc non obstat,vt C.quando mulier tu.of.fung.po. authentico matri & auiæ.sumpta ex corpore de hæred. quæ ab intestato.§.ex his,& authentica sacramentum.& authentica ad hęc. eodem titu. sumpta ex corpore,vt sine prohibi.ma.debi.& credi. ¶ Quæro quid in proauia. f Videtur † quòd non possit esse tutrix,cum tex.dicat matri & auiæ solum.Contrarium credo. Nam proauia vere est auia,licèt adiiciatur dictio pro,vt l cui eorum.§. ij.de postul.& l.nurus.de ver.sig.dicam in l.Gallus. §. instituens. de liber.& posthu.¶ † Quæro,quid de matre naturali tantum?Glo.in authentica matri & auiæ.dicit,quòd potest esse,& benè.l.fi.C.quã do mulier tu.of.fung.pot.& in Authentica.vt sine prohibi.ma.debi.& credi.§.j.Idem videtur de matre spurij , vt not.in l.finali.C. quando mul.tu.offi.fung. possit. Sed putarem distinguendum vtrum mater fuit illustris vel non,vt distinguitur in successione.C. ad Orfi.l.si qua illustris. ¶ † Quid si est pater & mater?Rñdeo, si pr est legitimus,ipse præfertur.l.ij.in fin.C.quando mulier tu.of. fung.pot.Nam tex.qui dicit matrem præferendam legitimis, intelligitur.s.a latere,vt tex.exprimit in d.§.ex his.& Authentica. de hær.quæ ab intestato.collatione nona.ergo in ascendentibus iura antiqua remanent incorrecta.Sed si esset pater naturalis tantũ, puto matrem esse præferendã,vt C. quando mulier tutoris officio fung.po.l.fina.sicuti in possessione præfertur.vt Insti.de success. cogna.§.vulgo,& infra vnde cogna. l. hac parte. Pater aũt naturalis nõ succedit filio suo ab intestato,nisi forte in duab.vnciis, sicut fili' patri.l.ij.C.de naturalib.liberis,& ibi p Azo.in summa, h Mater vero succedit simpliciter.¶ Quæro quid si est auus,& auia?

† ¶ Qui

ADDITIONES.

a Pom.¶ Adhuc supersunt.Vide Bald.in l.j.C.eo.vbi alle.casum l.hæc.š.de susp.tut.

b ¶ Vel deportatus.Quare in deportato non attẽditur quòd est de iure speciali.vide Bar. in l.inter stipulantem.§.sacram.in vltimo brocardo,de verbo,obl.

c ¶ Remanere reliquiæ.No.quòd si plures sunt tutores,& vnus decessit , an sit alius subrogatus,& vide Bald.in l.cum magistratus.C.quando prouoca.Et adde Barto.gl.& doct. in l.j.C.eo.titu.

d ¶ Distingue.Adde Bart.in l.j.C.eo.post gl.& doct.ibi.

e Dicunt canonistæ.Not.dictum cano.& adde bar.in l.j.C.eo.

f ¶ Quid in proauia.An auth. matri. & auiæ,habeat locum in proauia,dixi ibi post bart.

g ¶ Vt in l.fi.Vide bald.in l.i.C.quando mu.tu.quid in patre spurij?vide bal.in auth.matri & auiæ.

h ¶ In summa.Vide etiam bar. in l.fi.infrà de his quib.vt indig.

9 ¶ † Quidā dicunt ambos admittēdos. Dic, si est auus paternus, & auia paterna, de necessitate sequitur ꝙ illa auia ē nupta, si ponere mus eam esse nuptam, per ꝯsequens repellitur a tutela: qa nupta, & prefertur auus: idem si ponamus auum maternū, & auiā maternā. Sed si ponamus auum paternum, & auiam maternam, vel ecōuerso, legitimos, & tunc ꝓcedit qō. quā gl. format in authentica, matri & auiæ. & puto auum præferendum: quia tex. in corpore, di a cit, eas præferri legitimis ex latere, non ex linea ascendenti. Et si diceres, leges Codicis, quæ dicebant legitimos ꝑferri, non loquebantur de auia, fateor: tñ eadem est ratio in auia, q̄ in matre. Simile. ·j·. ad Tert. l. ij. §. si mater. ver. filiis autem. Non enim fuit de mente l. facere ꝯdōnem meliorem auiæ quàm matris. Sed si ponerem⁹ auum & auiam naturales tm̄, tunc præfertur auia, sicuti in successione. vt dixi ·s·. in matre. ¶ † Quæro, quid si est mr̄ & auus: Dicit 10 gl. in auth. matri & auiæ. ꝙ præfertur auus tanq̄ legitimus, cum sit de ascendētibus. quod nō placet: qa text. vnde sumitur authētica. matri & auiæ. vocat eos ad tutelam, sicut ad hęreditatem: sed absq; dubio in hæreditate prefertur mr̄ auo, vt in auth. defuncto. & ibi no. C. ad Tert. & quod ibi no. ergo auus non est legitimus: quia 11 non succedit. ¶ Quæro, † an idem sit in cura ꝙ mater & auia possint esse curatrices? tex. non clare exprimit, tamē gl. & doct. oēs tenēt idem in cura quod in tutela, per identitatem rōnis, vt no. in d. 12 auth. matri & auiæ. ¶ † Quæro, an mater & auia cogātur suscipere tutelā? Rñ. ꝙ nō: quia text. in corpore, & in auth. matri & auiæ. dicūt, permittimus, non dñt, ꝑcipimus. Et idē tenet gl. in auth. ma 13 tri & auiæ. ¶ † Quæro, & nunc aliqualiter intro glo. mag. an tutela quæ defertur matri & auiæ, sit legitima, vel datiua. gl. hic dubitat. Vr̄ ꝙ sit legitima, vt l. oēm. C. ad Terty. Econtra ꝙ sit datiua: qa ꝑ legē Codicis, legitimi eā præcedebāt. Præterea lex non facit eā tutricem, nisi ipsa velit, vt dixi, vnde gl. in auth. matri & auiæ. dicit quòd nō est legitima, nec datiua, sed anomala. Idem Spec. in ti. de tutorib. Dicit Dy. matrem esse legitimam, primo ꝑ tex. in d. l. oēm. secundo per legem ij. §. si mater. ver. quod si pater. ad Tert. Ego allego l. pe. C. in quib. causis pign⁹ tacite cōtrahitur. Et hoc puto verū, s. ꝙ sit legitima hodie per iura authenticorum. Qđ apparet qa aliis legitimis præfertur. Et nō intelligo legitimam ꝑ l. xij. tab. sed per dictas cōstitutiones. Simile diximus de fiduciaria tutela. C. de legi. tuto. l. quarta. & ibi per gl. & doct. Dicam in l. ij. §. fi. ·j·. tit. secundo. Non obstat demum volens admittitur: quia per hoc non desinit esse legitima. Sicut videm⁹ in legitimis hæredib. quia quidam sunt sui & necessarij, quidam voluntarij. Ita in legitima tutela quę 14 dam est necessaria, quædam voluntaria. ¶ Quęro, quid si mr̄ † vl' auia est data tutrix in testō, an diceť testamentaria? gl. hic finaliter dubitat. Veritas est. ꝙ est testamentaria: qa dari pōt ꝑ authenticam matri & auiæ, erit testamentaria voluntaria. Alij sunt testamentarij necessarij, sicut dicimus in hæredib. ¶ Quæro, per authenticā 15 requiritur † quòd mater & auia renuncient secūdis nuptiis, Velleiano, & omni alij legum auxilio, quid si non renuncient secundis nuptiis, an valeat ista assumptio tutelæ. Vr̄ ꝙ sic, quia omissio modicæ solēnitatis non vitiat, vt l. j. in fi. ·s·. de vētre inspic. & quod b no. C. de iud. l. rem non nouam. in gl. fi. Contrariū b credo: quia in datione tutoris quocunque modo est erratū, non valet datio, lege tutor si petitus. ·j·. de tutoribus, & cura. da. ab his. Item quia ista solennitas posset esse multum præiudicialis, ergo ꝓsumitur necessaria. l. diuus. de in inte. resti. & l. cum hi. §. si prætor. ·s·. de transf. Quia aūt posset esse multum præiudicialis, ondo. Certum est, ꝙ ista quę habet secundū virū, est multum suspecta legi quia lex præsumit ꝙ excoriaret filium pp̄ sm̄ virum. C. de admi. tu. l. lex quæ tutores. & authentica ad hæc. C. quando mulier tut. offi. fung. po. Sed idem dicemus in ea quæ habet animum & consilium nubendi, sicut in ea quæ iam nupserit. Simile in ea, quæ habet animum & consiliū diuertendi. l. si concubina. §. j. ·s·. rerum amo. & ·j·. qui & quib. l. sed si maritus, circa finem. pro hoc optimus tex. C. de nup. l. imperialis. §. sed & si tales. Præterea probať in tex. Auth. vt sine prohi. ma. debi. & cred. §. quia vero. ver. mox tamen. colla. vij. ibi dum dicit, secundas concupiscentias, &c. Et ex illo verbo apparet, ꝙ concupiscentia secundarum nuptiarum equè eam reddit inhabilem ac ipse nuptię iam ꝯtractæ. Præterea, de iure antiquo cogebātur hoc iurare, alias non admittebātur, hodie vero remouetur iuramentum sed renunciatio requiritur: ergo in aliis remanet idem effectus. s. ꝙ renunciatio omissa vitiet. Præterea iudex qui dat eam tutricem, cum secundis nuptiis non renunciauerit, fecit hoc ignorans, an illa hr̄et animum nubendi, vel non: tamē ad istum effectū requiritur renūciatio, ergo errauit in iure magni præiudicij, merito non fuit tutela legitime assumpta, nec poterit administrare. c c ¶ Quæro, † quid si mulier non renunciauit Velleiano, Cy. in 16 auth. matri & auiæ. ·s·. allegata dicit ꝙ ista renunciatio modicum releuet, ex quo sequitur, ꝙ eius omissio non vitiaret. Et cum esset semel hic de facto ista qō, fuit mihi ońsum quoddam ꝯsiliū, quod dicebatur esse cuiusdam magni doctoris antiqui Bononiēsis, qui vocatus est Fede. de Scalis, qui determinabat, ꝙ ista renūciatio esset modici ꝑiudicij, & sic eius omissio non vitiabat. Contrarium puto, quod omittitur res magni præiudicij, vt videť dicere glo. dictæ auth. matri, & auiæ. Pone igitur ꝙ mulier debitū pupilli non exigeret vel habet ꝯtutores, pro quibus fieri potest eam obligari vel ꝯstituit actorem, & sic ꝯet īterce̾ssio, vñ iuuaretur. Velleiano, quare opus est eius renunciatione. Et ideo concludo, ꝙ si aliqđ istorum omittitur, omittitur res magni præiudicij, & non erit legitima tutrix. Hoc videtur sentire glos. extra de app. c. ex parte. & idem videtur sentire Spec. in tit. de tut. & ita consuluimus in hac 17 ciuitate ego, & quatuor aduocati. ¶ Quæro † quid si renunciauit Velle. & secundis nuptiis, sed non fuit dictum, & omni alij legum auxilio, an valeat? Et vr̄ ꝙ sic: quia text. in auth. mr̄i, & auię. nō requirit ꝙ renunciet nisi secundis nuptiis, & Velleiano. Præterea non vr̄ quod habeat aliud bñficiū, & sic adiectio illius generalitatis non videtur necessaria. Contrariū dico: quia mulier in multis iuuatur, in quib. non iuuaretur masculus. Primo in iuris ignorantia. l. fi. C. de iur. & fact. igno. & in pluribus aliis. Et ideo per hanc renunciationem omnia bñficia mulieri tolluntur, & reducitur in d eo casu quo esset si esset tutor masculus d Vñ † puto ꝙ hoc ca- 18 su pro tali debito posset ista mulier capi, & incarcerari, licèt aliàs e secus, vt C. de offi. diuersi. iudic. l. j. & auth. ibi posita. Licèt talia bñficia alias per renunciationem non possint tolli, & tamen hoc casu tolluntur legis authoritate permittente hāc renunciationē, vt 19 patet in Velle. cui secundum verā † opi. renūciari nō potest, vt no. per doc. in l. fi. C. ad Vell. probatur in l. doli exceptio. §. diuersum. 20 ·j·. de noua. & ꝑ Cy. in l. si quis in ꝯscribendo. C. de epis. & cle. † Puto tñ ꝙ beneficia: quę cōpeterēt mulieri, ēt si masculus esset, vt nō ꝯueniatur a filio, nisi quatenus facere pōt. ꝑ hāc renūciationē nō 21 tolluntur, sed solū bñficio mulieris. ¶ † Quæro, qđ si nō renūciauit scđis nuptiis, nec Velle. spāliter sed gn̄aliter omni bñficio. an valeat? Rñdeo, nō ē necesse ꝙ exprimať de Velle. spāliter: qa illud ē bñficiū mulieris, & iō de necessitate ꝯcluditur sub gn̄ali renūciatione. ¶ Sed ē videre, an sit necesse ꝙ exprimatur de scđis nuptiis. Nam posse transire ad secūdas nuptias, non est beneficiū, seu priuilegium, sed est quædā facultas cuilibet competens, & illa sub illa gn̄ali renunciatione nō comprehenderet, vñ est necesse ꝙ expri- 22 mať, vt dictū est. ¶ † Quæro, quid si in tutela nō obligauit expresse omnia bona sua, qđ requiritur, vt dic. in Auth. vt sine prohib. ma. debi. & creditri. col. vij. Dn̄t quidam ꝙ ñ vitiat: quia bona sunt tacite obligata ꝓ administratione. l. pro offō. C. de adm. tut. contrarium puto verū, s. ꝙ requirať expressa oblō. quia multi sunt effectus hypothecæ expresse oblōnis. vltra q̄ tacitæ, maxime in casu l. assiduis. C. qui potio. in pig. hab. Et h. d. tex. in l. de creationibus. 23 in fi. C. de epis. audi. ¶ Quæro, pone † quod duo sint tutores dati in testō, mater & extraneus. an mater erit tutrix, Quidam. quod non: quia testamentarius ꝑfertur ei. Et gl. in auth. mr̄i, & auiæ. di- 24 cit ꝙ vterq; erit tutor, & bñ. ¶ Quæro si mr̄ † est data in testō, an egeat ꝯfirmatione, Quidam ꝙ sic, per l. qui in alienam. §. quanq̄. de neg. ge. Tu dic. ꝙ illa lex loquitur de iure antiquo, hodie vero non eget confirmatione, sed est necesse, quod tutelam agnoscat coram iudice, & renūciet illis beneficiis, de quibus dcm̄ est supra, 25 tanguntur in dicta authen. mr̄i. & auiæ. ¶ Quæro, quid † si datus tutor est a iudice, matre ignorante. an valeat, De hoc habemus gl. ꝯrias. De hoc dicam in l. tutor si petitus. ·j·. de tut. & cur. da. ab 26 his. in glo. j. ibi glo. ponit. ¶ Quæro, † mulier, quæ transiuit ad se f cunda vota, priuatur tutela, quid si alr̄ luxuriata est. gl. dicit qđ idem, vt not. in Auth. de rest. & ea quæ par. §. fi. & no. in auth. sacramentum. C. quando mulier tu. of. fungi pt̄. Probatur in l. vltima illius tituli, vbi dr̄, ꝙ mr̄ dēt pudicitiā suā intactā cōseruare. ¶ Quæ 27 ro, mr̄e exclusa † a tutela ꝑ transitū ad secūda vota, ad quem redit tutela, vtrum ad legitimū, vel ad datiuum, Dicit gl. siue dicas eam testāriam, siue legitimā, siue datiuam habes rñsionē ex prædictis. Sed in dicta auth. scđm. dicit glo. ꝙ vadit ad datiuū, ad instar eius qui remouetur vt suspectus. Ista qō fuit semel in ciuitate ista ꝑ tutela filiæ Bernardini Comitis de Marciana, & fuit commissa Bononiæ quatuor doc. s. Ric. Mal. qui erat ibi tunc regulatus. Iaco. de Bel. Iaco. Bu. & Ray. de For. qui fuerūt discordes hic. & do. Ric & do. Iac. de Bel. dicebant ꝙ erat locus datiuæ. vt in gl. ꝑ dicta. Iac. Bu. & Ray. dicebant ꝙ erat locus legitimæ. Et hoc ꝓbat Iac. de Bu. sic. Regula est, ꝙ donec est legitimus, nō peruenitur ad datiuum sed legitimus excludit datiuū, vt dictum est. Habemus ergo dicere & rñ. ad iura, quæ ·s·. faciūt in ꝯrium, quæ vr̄ velle ꝙ sit locus datiuo. Primo, ꝓ hoc facit l. ij. in fi. C. qñ mulier tut. officio fungi pōt. quę dicit, ꝙ mr̄e exclusa locus est datiuo. Rñ. illa loqť sm̄ tpa antiqua. sm̄ q̄ mater non poterať esse existēte legitimo, merito ea exclusa ꝑuenitur ad datiuū, qa nullus erat legitimus. Itē ꝙ sit locus datiuo videtur tex. in l. oēm. & l. matres. C. ad Tertul. & C. in quib. cau. pig. taci. contrahit. l. pe. & in Auth. de nup. §. si autem tutelam. & C. qui petant tutor. l. matris. Sed ad oēs illas leges respondebat Iac. Bu. ꝙ loquuntur quando non supersunt legitimi, sin autem legitimi super-

ADDITIONES.

a ¶ Præferri legitimis. Sed Bal. in d. auth. matri, & auiæ. dicit, quod hoc ñ ponit ꝓ constāti. Pom.

b ¶ Contrarium. Vide Ale. consi. 103. vol. 2. Pom.

c ¶ Administrare. Vide Are. in l. sciendum de verb. ob. Ale. consi. 103. 2. vol.

d ¶ Tutor masculus. Adde Bar. in d. auth. matri & auiæ. & quod ibi dixi. Pomp.

e ¶ Vñ puto. Et vide Sal. in auth. matri & auiæ. C. qñ mu. of. tu. & Lud. Ro. in l. auia. §. eleganter. supra. fol. ma. Ego tenui contra in c. 2. de pig. ꝑ rōnem tex. in c. 2. §. fin. de iud. lib. 6. & per d. l. 1. vbi dicitur, quòd propter honestatem sexus, mulier non incarceratur. & vide quæ ibi dixi. Io. Fr. Ru.

¶ Adde quod Bar. sequitur ale. & Ias. in l. plerisque, in fi. supra de in ius voc. cum multis concordantiis. de quib. ibi per eos.

f ¶ Priuatur tutela. Vide quæ dixi in l. sciant. C. de legi. hær. post bar.

superessent, tunc remaneret regula. s. qd existēte legitimo datiu' repellit. Pro hoc facit ℥. qui pet. tutor. l. ij. & l. diuus. ¶ Sed contra istud vltimū facit d. auth. sacramentū. & quod ibi no. in glo. s. quod mater remouetur vt suspecta, & per consequēs deuenitur ad datiuum. Et in illo consilio non respondet ad istud contrarium, iō vt mihi dicendum ꝙ tres sunt casus, qñ mater nunquā assumit tutelā, sed vadit ad iudicem, & dicit, nolo esse tutrix, & peto dari tutorem filio meo, & tunc nō est dubium, deferri legitimo, si est, vt l. ij. ℥. qui petant. tuto. Qñq; mater assumpsit tutelam, & postea desiit esse. Hoc pōt esse duobus modis. Primo, ꝙ vadat ipsa ad iudicem, & dicat, ego intendo transire ad secunda vota, detis tutorem filio meo, tunc puto ꝙ sit locus datiuo. Ita loquit̃ gl. in auth. sacramentum. & gl. hic posita. Nam corā iudice manifestatur primo ista causa suspitionis, & idcirco abiit vt alius detur, vt tex. dicit in hac l. idcirco iuit ad manifestandum hoc iudici, vt alius detur. Si vero mater non curauit de iudice, nec de filiis, sed simpliciter ad secunda vota transiuit, tunc ipso iure desiit esse tutrix. d. auth. sacramentum. & hoc iudice nullo modo agente, sed a iudice factū non est, sed a l. merito deuenitur ad legitimum, non ad datiuum,

28 vt hac l. & quod suprà dictum est. Quæro, † an statim cum mater vadit ad iudicem, & dicit velle transire ad secunda vota, desinat esse tutrix antequam transeat. Gl. C. in quib. causis pignus tacite cōtrahatur. l. pe. dicit quod non. alleg. l. omnem. C. ad Tertu. & in Authentica, de nuptiis. §. si autem tutelam. expressius Inst. de cura. §. interdum. quod mihi non placet. Nam ab initio non dareť tutrix, nisi renunciaret secundis nuptiis, vt dictum est. Et sic statim cum superuenit animus nubendi, incipit esse suspitio, ergo &c. Præterea sufficit hoc allegare, licèt postea non nubat, quod est no. argumen. C. de nup. l. imperialis. §. sed si tales. Pro hoc tex. in d. §. si autē tutelam. in Authentica, de nuptiis. ibi, & volente ad nuptias venire, &c. Et ex hoc puto idem in sponsalibus, vt contractis sponsalibus statim desinat esse tutrix. quod tangit Spec. de tut. §. nunc dicendum. ¶ Quæro, dixi quando mater vadit ad iudicem antequā

29 nubat † locus est datiuo, an iudex debet dare illum quem mater

b petit. [b] Gl. in authentica, sacramētum, dicit, quod debet petere, & sic videtur velle glo. ꝙ iudex dabit petitum a matre. Alij doctores dicunt quod petitum a matre nō dabit de necessitate. Et ita refert Cyn. fuisse determinatum & consultum Bonon. per quendam solennem doctorem aduocatum qui nominatus est dñs Vbaldinus de Malauol. & dominus Iac. Butr. in cōsilio de quo supra dixi, tenet idem per legem credendum. in fine. infra qui petāt tutores ibi dicitur quod matris consilium non est sufficiens ad eligendū tutores, & nulla lex est, quæ dicat, quod iudex teneatur dare petitum a matre: sed quod mater tenetur petere, & nominare, & in arbitrio iudicis erat dare illum, vel non, vt C. qui petant tutores. l. matris, & infra ad Tertullianum. l. ij. §. si mater. & omnes alię leges allegatæ in præcedentibus duabus quæstionibus. Istud etiam tenet dominus Iaco. de Are. & refert dominus Cyn. in authentica, matri & auiæ. & cōiter habetur in scriptis suis. Sed dominus Ricar. Malum. dicebat quod non erat verum, quod Iac. de Aret. hoc

30 teneret, tamen cōiter scripta dicunt. ¶ Sed quæro † quid si mater est minor xxv. ann. & speratur effici maior ante pubertatem filij, an sit locus [c] sequēti legitimo, vel datiuo. Et videtur quod datiuo. l. non solum. §. si libertus. de excu. tut. & l. si tutor reipublicæ. §. j. infra. de tut. & ra. dist. In contrarium facit: quia mater non est legitima tutrix, nisi qñ vult. Nunc ad propositum nos dicimus quod sequens testm̃ tollit primum, si est validum per se: secus si expectaret confirmationem quæ pendeat à voluntate alterius, vt si filius in eo est præteritus. l. cum in secūdo. & ibi no. infra, de iniu. test. ita probatur. ℥. de lib. & posth. l. si filius qui in potestate. Ita in proposito, cum tutela descendat ex voluntate mulieris, in futuro non impeditur aliū legitimum, hoc tñ non pono pro cōstanti. ¶ Quæ

31 ro, † quid si ꝓximus legitim' est debitor, vel creditor, an sit loc' sequenti legitimo vel datiuo. Dicā in l. si impuberi. ℥. de tut. & cu.

32 da. ab his. & multa alia circa hoc. Quæro † si mater transiuit ad secunda vota, & ante a iudice petiit dari tutorem filio, & datus est: modo superest auia quę vult esse tutrix, quæritur quis præferatur. Rñ. auiam ꝑferendam ꝑ tex. in corpore, qui dicit eam pferri omnib. exceptis testamentariis. Vndę ēt si teneremus opi. gl. quod deberet dari petitus a matre, hoc casu non procederet: quia nō est lo

33 cus datiuo, sed auiæ, q̄ ꝑcedit omnē datiuū. ¶ † Quæro, pone [d] ꝙ pater est bannitus, vel alter condemnatus, ita ꝙ filij efficiuntur sui iuris, & egēt tutore, fm̃ gl. Insti. quib. mo. ius pa. pot. sol. §. res legati. an mater poterit esse tutrix, cū sit nupta. Respōd. sic: quia tex. dicit, quod oportet eam renunciare secund. nup. quasi dicat, illæ nuptiæ ex quib. orti sunt filij, non sunt impedimento, quo minus possit esse tutrix, & hæc in præsens sufficiant.

ADDITIONES.

a Io. Fr. Ru. ¶ Datiuo. Adde quod idem tenent docto. communiter vt refert. Sal. in authē. sacramentum. & Cur. consi. 46. vbi limitat.

b Mater petit. Adde Bald. consi. 155. lib. 2.

c An sit locus. Adde Bal. in auth. sacramenta. C. si aduer. vend. & Spe. in titu. de tu. §. nunc dicendum. Versi. sed pone aliquā. & dicam in d. auth. matri, & auiæ.

d Pom. ¶ Quæro, pone. Vide Bal. in l. 1. in 1 col. C. de hær. institu.

LEX XII.

1 *Tutor quare non potest dari certæ rei, sicut hæreditati.*

2 *Tutela cotinet grauamen ex parte tutoris, licèt ex parte pup. illi sit fauorabilis.*

3 *Tutor potest dari rebus existentibus in certa villa. Idem in certa ciuitate.*

4 *Legatum Titio de omnibus quæ habebat testator Perusij, si facto testamēto quęsiuit ibi multa, an legatarius habeat etiam postea quæsita.*

Certarum. [a] Tutor non pōt dari certæ rei, sed personæ vel vniuersitati. h. d. cum duabus legibus seq. ¶ Op. ꝙ valet datio hæc, ac si in vniuersum datus esset, sicut diximus in hæreditate, vt ℥. de hær. inst. l. hæreditas. Imo. in l. j. §. si ex fundo. eo. tit. Sol. quidam hoc fatentur, sed hoc est ꝯ l. & §. si datus. ℥. eo. dic ergo aliud in hæreditate, vt ibi, aliud in tutela, vt hic. Et potest esse rō: quia qñ † aliquid instituitur in aliqua re, & aliquid hēt 1 iure hꝛditario, merito illud pōt extēdi ad totam hꝛditatem: sed si aliquis datur tutor ad vnā rem, nil habet eius quod est tutelę, quę principaliter est vis i capite libero, &c. Et hoc. quod dicit tex. in l. quia. ℥. eo. quia personę, non rei, &c. qd probatur a simi, qa qui habet aliquid iurisdictionis, pōt prorogari eius iurisdō, sed ei' q nullam habet non pōt, l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud. & l. j. & ij. de iud. Sed ista non est bona rō, qñ tutor datur deductis reb. Nam ipsa datio continet vitium, & nō valet, vt hic: sed si quis daret tutorem simpl'r postea ꝓhibet administraret certas res, bene valet, arg. l. pen. §. j. ℥. de vsu & ha. Dic ergo ꝙ rō est: quia institutio est fauorabilis ex vtraque parte, ex parte testantis, vt decedat testatus: ex parte instituti, vt succedat. Tutela vero continet grauamen & onus ex parte tutoris, licèt sibi fauorabilis ex parte pupilli. Et sic non fit ita larga interpretatio. ¶ Op. ℥. tit. j. l. qui habet. in fin. Solu. ibi loquitur in curatore ad lites. ¶ Op. C. de in lit dā. tu. l. ad litem. Sol. ibi. exponitur. l. curator. ¶ Op. ℥. de vsu & ha l. per seruum. §. j. Sol. Quando tutor datur deductis rebus, ipsa datio non valet, & continet vitium, vt hic: sed si quis daret tutorem simpliciter, & postea prohibet eum administrare certas res datio valet, arg. d. l. per seruum. §. j. cum l. seq. vbi probatur hæc distinctio. ¶ Op. ad l. quia personæ. & Instit. ℥. eo. l. iij. de excu. tu. §. datus & ℥. de admi. tut. l. cū plres. §. contutor. vbi dr̃ quod tutor datur rei. Solu. verum est secūdario, seu principaliter datur personæ, vt hic, & patet in diffinitione tutelæ. Datur enim ad tuendum eum qui propter ætatem se defendere nequit. ¶ Oppon. C. de nup. l. in copulandis. Sol. ibi in curatore, qui datur principaliter rebus. ¶ Vltimo ad l. si tamen. opp. de legibus pręcedentibus. Dicit glo. hic datur cuidam vniuersitati. s. rei Aphricanæ, vel Italicæ. Contra hoc videtur. ℥. de hære. insti. l. ex facto. vbi totaliter institutus, videtur institutus in re certa. Vnde respon. quòd de stricto iure etiam ista datio non procedit, tamen de consuetudine admittitur, & hoc est quod dicit Iurisco. & hoc iure vtimur, &c. Ex vsu enim magis hoc probatur, quàm ex stricti iuris ratione. & hic vsus potest esse causa quare tutor simpliciter datus potest se excusare ab administratione rerū, quæ sunt in alia prouincia, vt C. de exc. tu. l. testamēto. Vnde fortè testator sic dando intellexit quòd esset tutor simpliciter, tamen administraret tantum bona, quæ essent in illa prouincia. Pro hoc 2 dicit Iaco. † de Aret. quòd si aliquis daret tutorem reb. quæ sunt in certa prouincia, secundum dictam rationem. Item hodie si daretur rebus, quæ sunt in vna ciuitate, cum habeat hodie territoria & iurisdictiones distinctas, vt no. in l. fin. C. de præscrip. long. 3 tempo. ¶ Vltimo † hæc glo. est argu. ad quæstionem, Reliquit tibi testator quicquid haberet Perusij. postea superuiuens ibi multa quæsiuit, quæritur an ad te pertineant. Si tenemus hanc gloss. quòd sit relictum vniuersitatis, tunc pertinebat ad te sicut reperitur tempore mortis, vt dicimus in grege & in peculio. l. si grege. infrà de leg. j. & l. peculium. infrà de leg. ij. Si dicimus quòd sit relictum certarum rerum inspicitur tempus testamenti. vt l. fin. infra de aur. & arg. leg. Et hoc ibi tetigi in quæst. de eo qui reliquit podere, quod habet in tali villa, tetigi in l. j. infrà de reb. dub.

ADDITIO.

a ¶ Certarum. Adde ad istam l. quæ no. Bart. suprà eo. tit. l. hæreditas. in prin. curator tamen aliter quàm ad lites potest dari ad vnum actum, vt in l. nec non. cum l. sequen. de tut. & cura. da. ab his. Et adde hic quæ no. Bald. post glo. in l. 2. in prin. C. eod. Et quod curator possit dari ad vnam rem tantum, non solum ad lites, est glo. in l. [illegible] in 2. col. C. de bon. quæ lib. quam ibi no. doct. maxime Bald. qui dicit illam esse elegantem, & ibi quęrit Bald. an possit dari curator ad consulendum, si statutum requirit consilium, & dicit quod non.

b Pom. ¶ Vide Rom. consi. 104. vol. 2.

LEX XVI.

1 *Filij appellatio refertur ad omnes, non tamen ad eum, quem testator credebat mortuum.*

2 *Indefinita quòd æquipolleat vniuersali.*

3 *Institutio facta de aliis non comprehendit eum quem testator credebat mortuū.*

4 *Certus dicitur qui de aliqua re habet aliquam opinionem vehementem.*

5 *Testis si in causa scientiæ dicat, quòd scit: quia est certus, non probat.*

Si quis ita. Indefinita in singulari vel ēt in plurali prolata in tutelis æquiualet vl'i, nō tñ cōprehendit eos, de quib. cōstat testatorē nō sensisse. h. d. Not. † appellatio filij refert ad oēs. Quod intelligit gl. si nō fiat adiectio ꝓprij noīs, tūc. n. ad alium nō extendit. qd no. Idē dicit Cyn. in l. quicunq;. in j. q. C. de ser. fu. Secundo no. † ꝙ indefinita æquipollet vl'i, qd dic vt diri in l. si pluribus. ℥. de leg. ij. Tertio no. † ꝙ ꝑ mentē testoris, q credebat se alium filium non hr̃e, appellatio filiorū ad aliū non extēditur. Idē dicit Dy. in instōne facta de filiis, vt non comprehendat ille, quē testor credebat mortuū. Faci. ℥. de lib. & post. h. l. Titius, in

a prin.ᵃ Et istud facit ad ea quæ dixi in l. qui filiab. in prin. infrà de le.
b j. ¶ Vlt.ᵇ no. † tex. ibi, & si quasi certus sit, quòd certus ē ille, qui de aliqua re habet aliquam opi. vehementem. Facit infrà de aqua plu. ar. l. in summa §. anpe. & fi. secūdum Iac. de Are. & sic facit, † φ
c si testis interrogatus quomodo scit, respondet: quia sum certus, non probat: quia non deponit per sensum corporeum. Pōt. n. esse certus vehementi opi. quæ potest esse falsa. vt hic patet. Facit infrà de acq. hær. l. cum quidam. §. quod dicitur.

ADDITIONES.

a ¶ Tirins. in prin. Vide ibi glo. Imo. & Pau. de Cast. sed Bald. in l. sicut certi. de milit. test. tenet contrarium, licèt de Bart. hic non faciat mentionem, & hoc fauore testium, quo casu non tractatur de onere alicuius, hic autem tractatur de onere tutoris, facit secundum eū l. 3. C. de inoffi. testa.

b Pom. ¶ Vltimo. In l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff de acq. hær. intellige tamen quòd propriè iste talis non dicitur scire, glo. no. in l. 2. §. antepe. in ver. verbo, sciat. ff. de aqua plu. arc. gl. in l. si duo. §. pe. in ver. scire. ff. vti pos. gl. in l. liberis. ff. de pec. & gl. parua in l. si patet ff. de hær. insti. quam ibi no. Bal. & Imo. Adde etiam Ro. consi. 403.

c ¶ Non probat. No. quòd de teste qui reddit rationem dicti sui, qui dicit hoc verum, quia sum certus, facit quod dixi post Bart. in l. qui interrogatus. de peti. hær. & quod not. Inno. in c. cum causam. de test. & quod dixi in l. quid tamen. §. si arbiter. de arbit. & not. Bald. in l. solam C. de testib. Vide tamen Bald. & Imo. in l. si paterfami. de hæred. insti. Adde quod Bald. tenuit consi. 593. vol. quòd testis dicens quod sit certus non dicitur falsus, quod debet intelligi secundum humanam naturam.

LEX XVII.

a *Tutores plures quando prouocant ad satisdationem quis præfertur.*

Testamento. Testamentarij non coguntur a iudice satisdare, sed qñq; possunt offerre vt soli administrent, ad quod admittuntur, nisi alij etiam offerant idoneè, vel iudici cognoscenti aliud videat: & si plures simul offerūt, ido-
a neior eliget, h. d. cum l. seq. Op. de versi. sed recte. ad proximā l. φ si plures. Nā ibi dr̄ φ oēs administrant, hic φ eligit idoneior. Sol. Pet. Aut patrimoniū est magnum, & ita loquit ver. sed recte. Aut paruum, & habet locum l. quod si plures. Dy. vr̄ dicere in quadam additione paruula, φ qñq; plures offerunt satisdationem, & quilibet dicit se in solidum administrare, & loquitur ver. sed recte. Qñ que plures offerunt, & non dicunt insolidū se administrare velle. & ita loquit l. quod si plures. Vel dic secundū Iac. de Are. φ in l. qd plures. omnes offerebant simul, sed in versi. sed recte, vnus primo obtulit, postea alius. Et istæ duæ sol. Dy. & Iac. sunt veriores. Distin-
c gue † ergo, Aut plures tutores prouocant ad satisdationem, aut vnus tm̄, aut nullus. Primo casu, aut apparet ordo prouocantiū, & tūc secūdus prefertur, cū prius sua ꝓuocatione secūdo facultatē hāc dederit, vt Insti. de satisda. tuto. §. j. Si vero ordo non apparet, tunc eligit idoneior, vt hac l. quod si plures. Secundo casu, qñ vnᵘ tm̄ prouocat, Aut contutores alij acceptant, & tunc ille solus nō egerit habita cāæ cognitione, de qua dr̄ in fi. huius l. Aut non accepāt, sed ipsi volūt gerere cum eo, satisdatione oblata, & tūc oēs gerent, vt hac l. ver. sed recte. Aut ipsi soli ꝯtutores volunt gerere illo non admisso, & audiuntur, vt dcm̄ est, vt Institu. de satisda. tuto. §. j. Si vero nullus offert satisdationem, sed petunt φ vni administratio decernatur, vel diuidatur, & habet locum qd dr̄. j̄. de adm. tu. l. iij. ¶ Op. ad l. φ si plures. d l. in trib. de iud. vbi sorti ꝯmittitur. Sol. vt no. per doc. C. cōia de le. l. fi. in prin. Dixi in l. huiusmodi. in fi. j̄. de leg. j. Item opp. gl. de adm. tu. l. iij. in fi. Sed ex prædictis apparet solutio: quia ibi nemo offerebat satisdationem.

ADDITIO.

a ¶ Eligetur. Per istam legem sequeretur quòd filius naturalis non possit dari tutor: quia non potest capere. Vide istum tex. tamen eum limita secundum l. naturalis. j̄. tit. 1. & vide Bart. in l. item in potestate. de his qui sunt sui vel alie. iu.

LEX XIX.

Si nemo. Extraneus valens satisdare, non repellit tutores ab administratione. h. d. Inducitur p Dy. ad q. φ si hr̄s vel coniuncti defuncto dicant se paratos satisdare de exequēda voluntate defuncti, φ pp hoc executores dati non repellent ab exequendo, etiam si non satisdent. An autem teneatur satisdare: dic vt dixi in l. diuus. infrà si cui plus quàm per legem fal.

I *Tutores qui satisdent.*

§. Hoc edictum. Ad euidētiam scias, quòd tutores dati ex inquisitione, non debent satisdare, vt Insti. de satisd. tut. §. j. ¶ Secundo scias, quòd duplex est contitio, vna per quam vnus tutor prouocat alium ad satisdationem l. testō. s̄. eo. Alia q. p tutores cōmittunt administrationem vni ex eis, vel diuidunt. l. iij. de admi. tut. hoc pr̄misso, hic dr̄ quòd ad datos ex iquisitione porrigitur vtraq; cl'a. h. d. No. † quòd soli legitimi, & datiui, sine inquisitione satisdant, fm̄ gl. j. hic. sed gl. in l. j. C. de tu. & cur. qui non satisde. dicit quòd hodie oīs datiuus satisdat. Idē Spe. in ti. de tu. sed glo. in auth. vt sine proh. ma. §. fi. dicit distinguendum esse. Aut quis est datus a maiori iudice, aut a minori. & istam tenent doctor. vt C. de tut. & cur. qui satis non de. super rub. In glo. huius l. ibi. l. iiij. in fi. Gl. non soluit. Dic quòd hic fuit electa industria personæ, quæ ratio ibi cessat.

§. Testamento. De eo quod quis gerit antequam nascatur posthumus, tenetur actione negotiorum gestorum: si vero post eum natum gerat, in actionem tutelæ deuoluitur. h. d.

LEX XX.

Tutor. No. quòd non potest dari tutor incertus, tamē incertitudinis materiam declara vt dixi in l. quidam. infrà de reb. dub.

LEX XXI.

Testamento. Opp. de filio fami. qui pōt dari tutor, & nō potest facere testm̄, vt Instit. qui da. tu. pos. in prin. Sol. de tex. cum quib. est testamenti factio, sic passiue & sic congruit filio famil. non dicit de eo qui testamenti factionem habet. Ab hac autem l. excipe eos, qui specialiter prohibent a l. vt mulier, & minor xxv. annis, cum quibus licèt sit testamenti factio, non tm̄ pn̄t esse tutores. supra. ti. j. l. fi. infrà, eo. l. quæro. §. fin.

LEX XXII.

Si quis. Tutorem. Qui relinquit tutorem seruum quem putabat liberum, non videtur libertatem ei dare. Hoc dixi suprà. eo. l. si hæreditas. §. j. alias fi.

LEX XXIII.

I *Obligatio ad aliquod officium potest conferri in voluntatem eius qui grauatur.*

Tutor ita. Incertitudo circa personas, quib. datur tutor, vitiat dationem. Itē datio certa pōt cōferri in voluntatem eius cui datur. h. d. ¶ Oppo. j̄. de noua. l. si is. Solu. vt ibi. ¶ Op. C. de verb. sig. l. cum quidā. vbi disiunctiua posita inter personas quib. prouidetur resoluit in ꝯiunctam. Sol. hic apparet testatorē aliud sensisse: quia dixit, vtri corū volet. Simile in l. si Titio aut Seio. j̄. de leg. ij. fm̄ Petrum. Opp. dr̄ hic, si non elegerit, non valet datio. Contra, immo oīno erit tutor l. si quis Titio. in fi. & l. cum quidam. & l. vnum ex familia. §. rogo. j̄. de leg. ij. Sol. aliud in tutela, vt hic, aliud in legato, vt ibi, ideo: quia tutela est onus. ¶ Oppo. dr̄ hic, quod potest dari tutor si volet. ꝯ de prin. huius l. Sol. ibi erat incertitudo personarum, quib. datur hic, in fine vero non. ¶ Op. dispositio non pōt conferri in voluntatem eius qui grauatur. l. senatus. §. legatum. j. de leg. j. & de verb. obl. l. centesimis. §. fi. Sol. ibi
I loquitur in obligatione pecuniaria. sed † obligatio ad aliquod offm̄ pōt conferri in voluntatem eius qui grauatur, vt hic, quod no. Sed dices tu, φ in tutela quis obligatur ad pecuniam. Rn̄. non est verum incommutabiliter, & de necessitate: quia poterit esse quod ita bene administrabit, vt non tenebitur ad pecuniam, cum ad administrandum accedat ex benignitate, & pietate, secus in cōtrariis vbi obligatur ad pecuniam incommutabiliter.

LEX XXIIII.

Si plures. Quæro, dicitur hic superuacuū est, quid si fuerit petitus, & datusᵃ Rn̄. non valet, vt j̄. de tuto. & curato. da. ab his. l. curator pupillo. secundum Iac. de Are.

LEX XXV.

I *Separatorum de vno ad aliud nulla est illatio.*
2 *Patrimonium quando est indiuiduum, excusatus a tutela vnius, non excusatur a tutela alterius.*

Duobus. Excusatus a tutela vnius, ꝓpter hoc non excusatur a tutela alterius. h. d. Vel aliter. † In separatis de vno ad aliud non infertur. h. d. ¶ Quæro, † quid si patrimoniū est indiuiduum. Gl. dicit, forte idem est, vt dicitur. C. qui nu. tu. l. fi. Sed certe illa lex modicū aut nihil facit fm̄ Iac. de Are. qui dicit quod executio non proderit quo ad aliū, vt s̄. quemadmo. serui. amit. l. si communem. Petr. contra: quia ius tutelæ est indiuiduū & in indiuiduis vtile per inutile vitiatur. l. j. §. Itē quærit. j̄. de aqua quoti. & æsti. Non obst. l. si communem. quia ibi loquitur de iure quæsito, hic de iure quærendo, fm̄ eum. Sed non placet: quia ibi loquitur de iure quæsito. Iam enim erat tutor. Si enim non esset, non haberet necesse excusare. Tenerem ergo opi. Iac. de Aret.

LEX XXVI.

Iure. Mater non pōt esse tutrix testamentaria. nec confirmari a iudice. h. d. ¶ Op. j̄. de adm. tu. l. quidam decedens. §. Papinia. Sol. ibi non dedit eam tutricem, sed iussit tutorem gerere consilio eiusdem. ¶ Op. j̄. ad Tert. l. ii. §. si mater. ver. φ si pater. Sol. vt ibi. Vltimo scias φ hęc lex corrigitur per authen. matri, & auię. quod dic vt plene dixi tibi in l. si quis sub condit. s̄. eod.

I *Tutor honorarius quis dicatur*

§. Honoris. Non vr̄ tutor honorariᵘ, qui ab aliis rōnes exigere dēt. h. d. Ad eiudētiā scias † qs dr̄ tutor honorariᵘ. Gl. in l. qd si forte. j̄. de sol. dicit φ ē honor ei cui datur, sed certe īmo est onᵘ. Scdo dicit gl. qd ē honor ei q datur, & istud placet, vt forte vnus magnus & potens homo dat tutor, nō vt gerat: sed pp honorem pupilli, vt ex hoc pupillus magis reuereatur. Aliȷ dīn, φ dr̄ honorarius datus a ꝑtore sicuti ius honorarium dr̄ ius ꝑtorium: qd non placet: quia tutela est de iure ciuili. l. i. s̄. ti. j. Tene ergo ꝑcedentem expositionem. Ex quo patet, φ qñ tutor debet recipere rōnes ab aliis, nō dr̄ honorarius simpl'r, immo ēt habet onus: qa debet administrare, & hoc est, quod dicit iste. §.

I *Testamento rupto per querelam habet locum auth. ex causa.*
2 *Tutelæ datio conseruatur per authen. ex causa. & c.*
3 *Auth. ex causa. quod cōseruat etiam quod est relictum filio rumpenti testamētū.*

§. Propter litem. Datus tutor in testō, de cuius virib. dubitat a prætore confirmatur, & interim erit tutor: sed qualis sit, declarabit euentus. h. d. ¶ Op. quod non egeat ꝯfirmatione: nā anteq̃ testm̄ rescindat p querelā, vere ē testm̄. Rn̄. istud iō: qa ipse filius, cui erat datus tutor, volebat agere querela. ¶ Op. de auth. ex causa. C. de libe. pte. vel exhære. Sol. Dic φ hodie ista lex corrigitur, qd not. † qa testō rupto p querelam habet locum auth. ex causa. Idem no. in l. cum filius. in prin.

Ide-

ỹ.de leg.ij.& l.Papinianus.§.si ex causa.š.de inof.test.& l.pe.c.ti. Et hoc puto verum per tex.in corpore qui dicit ne filij falsis accusationib.condemnentur,& sic loquitur in exhæredato caus. incerta,licèt falsa ¶ † No.etiam quod per auth.ex causa.conseruantur tutelæ,& ea q̃ nō possunt dari nisi in testō.Idem no.š.eo.l. j. quod est 9 illud ꝙ Dy.dicit in l.j.de vul.& pup.ỹ.& male dicit: quia text. in corpore,dicit expresse,ꝙ cōseruetur datio tutelę.¶ Tertio † ex hac glo.no.ꝙ per auth.ex causa,conseruatur illud ꝙ est relictum filio rumpenti testm̃.Nam ei erat datus tutor,vt sibi conseruetur, ꝙ etiam tangit gl.in l.maximum vitium.C.de libe.prete.Mart.Sil. disputauit,& ibi Cy. refert, de quo dixi.ỹ.de leg. præst.l.filium.§. omnibus,dic vt ibi.¶ Item hic videtur text.ꝙ tutor ꝯfirmatus est datiuus,non testamentarius,quod dic,vt dicam.ỹ.tit.j.l.j.

LEX XXVII.

1 *Præsumitur pro testamēto licèt dicatur falsum,ideo tutor confirmatur,& iudex de subreptione rescripti impetrati cognoscit.*

1 Idem fiet. Ex hac lege no.† ꝙ licet testm̃ dicatur falsum,in a interim pro eo præsumitur, adeo ꝙ tutor, qui in eo est datus,confirmatur:& sic facit quod si dicatur rescriptū falsum,iudex qui rescripto dicitur datus,de hoc posset cognoscere. sicuti si dicatur impetratum tacita veritate.l. præscriptione. C.si contra ius vel vti.pub.quod no.per Inn.de rescriptis.c. pastor.

§.Cum autem. Propter cām status receditur a legitio, & locus est datiuo.h.d. Hodie vero indistinctè pp quālibet litem impeditur esse tutor s̃m formā authē. minoris.C.qui dar.tu.pos.Dicam in l.pp litem.infrà,de excus. tut.

LEX XXVIII.

a Qui tutelam. a Qui se tutela excusat perdit qd̄ sibi fuisꝗ; est ea ꝯtemplatione relictū.h.d.¶ Op.ỹ.de leg.ij.l.fi.§.Seio.& l.si Titio.& l.ei qui capere.Gl.ñ soluit. Dic ꝙ in illis legibus erat pro parte relictum in persona vtriusꝗ;, hic autē totum erat relictum contēplatione partis,vt ỹ.de vul.& pup.subs. l.sed si plures.§.in arrogato.Quid autē præsumatur in dubio, Dy. tangit in l.filio.ỹ.de condi.& demon.& ibi dicam.

ADDITIO.

a Poma.¶ Qui tutelam.Vide Rom.in repe.authen.similiter.in 35. speciali piæ causæ.C. ad l.Falc.

§.Verbis. Seruꝰ datus tutor,nō erit liber incōtinēti.sed de b eius libertate aliter prouidetur.h.d.¶ Op.Inst.eo. §.j.& š.eo.l.si hæreditas.§.fi.Huius timore est hic facta ista gl.dicēs ꝙ ille,qui tutorem dedit,de libertate specialiter ꝓuidet, vnde illi standum est s̃m Pe.& oēs. Dixi in l.si hæreditas.§.fi.suprà,eod.

§.Impuberi. Patronus non potest dare liberto tutorem, sed confirmatur.h.d.

LEX XXIX.

1 *L.Cornelia,punit verum vel falsum.*

Senatusconsultum Libonianum punit quasi falsum.

2 *Tutorem qui se ascripsit in testamento quando esse possit.*

3 *Notarius quando possit scribere commissionem sibi factam à iudice.*

4 *Quis non cognoscit an sit potestas,vel capitaneus,potest tamen cognocere an sit iudex competens.*

5 *Ascribens sibi fideicommissa,vel præsens, vel si acceptat tempore testamenti, quod non possit postea recusare.*

6 *Qui scribit se debere alicui ex aliqua causa,videtur promittere.*

a Ex sententia. Qui sibi ascripsit tutelā in testō,non erit tutor,nisi testōr subscripsit,& excusatio- b nem amittit.h.d.Ad euidentiam scias ꝙ ponit Dy.b ꝙ lex † Cornelia punit verum vel falsum dolose commissum.l.nec exemplum. C.de falsis,& ỹ.de fal.l.quid si falsum.& patet in oīb. capitib. legis Corneliæ.Itē fuit factū senatuscōsultū Libonianū, qd̄ punit quasi falsum,hoc est cum quis sibi ascripsit in testō.l.diuus.ỹ.de fal.& C.de his qui sibi ascri.in test.per totū,qd̄ senatusconsultum loquitur de eo,qui in testō ascribit sibi commodum.Si ergo ascribit sibi tutelam,quæ est onus,non habet locum ex verbis,sed ex sententia,nisi testator subscripsit,vt hac lege. ¶ Opp.† ex gl. & vř ꝙ sit tutor,etiā si testator nō subscripsit.l.vxori.§.j.de fal.Sol.s̃m Iac. de Are.qñ testator se subscripsit,erit tutor testamentarius,vt hic,& ỹ.ad l.Cor.de falsis,l.j.§.inter filium.Sed qñ testator se nō subscripsit,non erit tutor testamentarius,vt hac l.in prin.sed iudex poterit eum dare si aliàs est idoneus.d.l.vxori.§.j.& vtroꝗ; casu non admittitur excusatio hic,& ibi.¶ Op.gl.ỹ.de leg.iij.l.cum quis decedēs.in prin & non soluit.Dy.dicit ꝙ hic deprehenditur culpa facientis:qa facit id,quod sciebat,aut scire debebat de iure fieri nō posse,& factum erat tale,cuius rōne pœnæ subiectus erat,d.l.vxori.§.j.sed in contrario nulla erat delicti suspicio. Tu dic quod hoc vř pure promisisse.In ꝯtrium promisit sub quadam cōditione, seu quodam respectu qui postea deficit.¶ Induco † istam legem ad quæstionem.Iudex facit notario aliquam cōmissionem , an ipse idem possit eam scribere.Videtur quod non:quia non potest sibi ascribere officium,vt hic.Ad idem l.vxori.§.j.ỹ.de falsis. in ꝯtrium facit ꝙ quotidie fit.Nam scribunt notarij se rogatos a partibus, vel a iudice.Dico ergo, si alicui aliquod officium committit,ille idem non pōt scribere:vt hic.Sed si committatur vnus articulus officij eius,vt quod recipiat testes in vna causa,vel aliquid simile, tunc non est prohibitum quod scribat: quia rogatus est de aliquo actu.e Similiter si quæreretur de alicuius iurisdictione † an aliquis sit Potestas,vel Capitaneus huius ciuitatis,ipse idem non potest cognoscere:quia iudicaret in causa propria. C. ne quis in sua causa.l.j. Sed super vna quæstione potest ipse pronunciare vtrum sit iudex.l.ij.in prin.suprà si quis in ius voc.non ier.sicut tutor,licet non posset sibi ascribere tutelam,potest tamen conscribere librum rationum in quo continentur actus particulares, & ei creditur etiam pro se.g l.Nesennius.š. de nego gest. Tutius tamen est vt alius notarius scribat vel cum eo subscribat.¶ † Secundo facit ad quæstionem, quòd si aliquis ascribat sibi fideicommissum,vel est præsens,vel acceptans tempore testamenti, quòd postea non potest id recusare.Ita inducitur per gloss. in d.l.vxori.§.j. ¶ Tertio facit,† quòd si ego scribo me tibi debere h centum ex aliqua causa,licèt non dicatur ibi quòd ita promittam,videor tamen promittere,vt hac l.in l.fi.ibi,promisisse videbatur.

ADDITIONES.

a ¶ Ex sententia.Facit iste tex.ad no.per Bald.in quo no.in l.1.in 3.q.si seruus extero. Poma.¶ Vide Raph.Cu.in consi.8.

b ¶ Ponit Dy.Vide ad materiam quæ dicit Bart.in l.seruus.infrà de testa.& l.impuberem. de fal.& l.consul.de adoptio.

c poma.¶ Istam.Adde Are.consi.36.Ale.in l.sciendum.de verbo.ob.Ias.in l.2.in 6.limitatione.ff.si quis in ius voc.in ie.Fel.in c. quoniam contra, ver. secundo quæro,& ver.quarto quæro.de proba.Vide Bart.in l.seruus communis.in prin.de stipu.ser.

d Barb.¶ Dico ergo.Vide Ant.in c.auditis.de proc.vbi alleg.istud dcm̃ Barto.hic.

e Aliquo. Istam decisionem Barto.hic, sequitur. Angel.in l.sciendum in princ.de verb. obl.sed contra hanc decisionem tenet Host.in c.quoniā contra,de proba.& Ioan.an.in regula.cum quid vna.de reg.iu.in mercu. vt refert ang.& Mod.in d.l.sciendum.in prin.Bal. etiam in l.iusiurand.C.de testib.tenet contra Bart.in l.iudices.de fi.instru.& in l.fi.§.1. de iur.deli.sed sal.concordat.opi.in l.apud eloquentissimum.de fi.instr. De quo vide no. per d.ant.in d.c.quoniam contra.Vide etiam Bart.in l.si pater.§.1.infrà de falsis,& in l. quod dicimus.§.fi.de auto.tu.& Io.and.in spec.in rub de instr.edi.& bald.in l.instrumenta.C.de proba.& and quæ dixi no.post bart.in l.iubemus.§.fine,de sacrosan. eccl.Et de eo quod dicit hic bart.vide bald.in l.iudices.C.de fi.instr.Et adde Cy.in l.pen.suprà de arbi.& omnino Inno.in c.cum bartoldus.de re iu.Ioan.and.in c.2.de iud.in 6,bald.in d.l.iusiurandi. in vlt. col,& dicit bald.in l.2.in vlt.col.de anna.excep.quòd notarius potest de consensu iudicis partes monere,& eundem actum scribere,ang.in repe.l. sciendum.in princ.tenet opin.bart.hic, adde bald.in l.fi.C.de iu.delib. sali.in auth.apud eloquentissimum. tenet contra barto.

f ¶ Non potest, idem tenet do. ant.in c. causam,de iudi. quamuis mo. inclinet in contrarium,vt ibi per eum.Et adde quod no.in l.cōstitutiones.de appe.& ibi per bart.facit quod no.bal.in c.2.circa fi.de alie.feu.& dixi post bart.in l.a.si quis in ius vo.& vide b.ld.in l.iudices.de fide instrumen.

g ¶ Etiam prose.Vide bart.in l.seruus.infra de testa.

h ¶ Debere.adde tu bald.ad hoc dicta in l.vnica.§.1.C.de rei vxo.ac.

LEX XXX.

Duo eiusdem nominis si dati sunt tutores,quis eorum in veritate erit tutor.

Coniecturis probabitur de quo testator senserit.

Duo sunt Titij. a Incertitudo psonæ cui datur tutor vitiat dationem.h.d. No. ibi nō ius deficit sed probatio.¶ Op.de lege,si quis seruum.§. inter duos.ỹ. de le.ij.Solue vt no.in l.si quis a filio.§.si quis plures. ỹ. de lega.j. & per Cy.de reg.iu.c.in obscuris.dixi in d.§.si inter duos. Op.de l.itē Mela.§.si plures.š.ad l.Aquil.Gl.non soluit.Cyn. dicit, quòd illud est fauore publicæ vtilitatis,ne maleficia remaneant impunita,cū omnes deliquisse constet. Idem no. in d.c.in obscuris.de reg.iur. lib.vj.Opp.infrà de adi.leg.l.iij.§.si duob. Sol. vt ibi patet. ¶ Op.de l.qui soluendo.infrà de hære.insti.Sol.ibi voluit ambos esse liberos,hic vnum tantum esse tutorem.¶ Quæro an in veritate † aliquis sit tutor. Iac.de Are.quòd non:quia veritas quæ non pōt apparere habetur pro nihilo quo ad ius nostrum.l.in lege.š.de ꝯhe. emp.& hoc vult dicere ista lex dum dicit,nō ius deficit,sed probō. Pet.dicit ꝯtrīū:quia lex semper est certa, b l.cum quidam.§.seruum hæredem.infrà de acq.hær.& š.si pars hære. peta.l.illud.& suprà de condi.ob cau. l.si pecuniam.§.si seruum. ideo non deficit ius. sed probō.Et ita videtur velle glo.in §.si inter duos.& l.sed si ita,de sti.ser.¶ Quæro c quomodo † possit probari de quo testōr sensit? Rñ.per amicitiam quam habebat magis cū vno , quàm cum alio, & propter alias coniecturas.l.si seruus plurium.§.fi.infrà de leg.j. innuitur in d.§.si inter duos.

ADDITIONES.

a paris.¶ Duo sunt.No.quò d de æquitate canonica incertitudo nō vitiat sed certificanda est ad arbitrium iudicis.Vide Fe.in c.2.col.1.de pact.item an regula huius l. procedat in constitutione procuratoris,vide Fel.in c.imputari.col.2.de fid.instru.Vide omnino quę habes ad bart.in l.si fuerit.ff.de reb.dub. item ad reg.vide Fel.in d. c.imputari ad limitationem huius l.vide bart.in l. quidam.in fine de reb.dub.

poma.¶ Vide per istam l.quid dicat Ro.sin.33.limita vt per barb.33.vol.1.

b ¶ Est certa.ad intellectum huius,vide quæ dixi in l si quis seruum.§. si inter. de le. 2.& bald.in l.hac consultissima,C.qui test.fa.pos.per ang.in l.2.infrà de lib.& psthu.

c poma.¶ Quæro. Vide Cepol.consi.11.col.1.& seq.

LEX XXXI.

Si pater. Tutores dati in testō rupto debent ꝯfirmari. Dicit gl.hodie erunt tutores testamentarij, per auth.ex cā:nec egēt confirmatione.& idē not.in l.iure nostro.§.ij.& l.j.š.e.

LEX XXXII.

Quæro. In testamento potest dari tutor non ciuis. Opp. de lege etiam.š.ti.j.Sol.ibi a iudice,hic a testōre: rationem ibi dixi.Ponit etiam rationem text.š.eo.l. tutor incertus.§.j.

§.Idem Paulus. Tutor datus cā notitiæ ita tenetur vt alius.h.d.¶ Quæro quid vult dicere ac cessionis? Rñ.ibi pp ea,quæ patrimonio pupilli accesserunt,vt ỹ. de admi.tuto.l.quoties.§.ꝯstant. Alij in litera habent cessationis,& tūc dic si cessauit gerere tenetur,sicut quilibet alius secundū Dy. Minor a xv.annis an possit dare tutorem filio.

§.Lucius. Licèt expressum differatur, tacitum non differtur.h.d.Concordat.j.de admit.tut.l.Lucius.§.j.& hoc ideo, quia tacitum potest cadere in seruũ, sine expresso. Simile in l.fideiussor.in prin.infrà de le.j.& quod ibi not. ¶ Not. quòd minor xxv.ann.non potest esse tutor. Simile C.de legi.tu.l.fi.Ratio: quia cum sit sub cura alterius, non debet ipse alium regere.
1 Sed quæro,† an minor xxv.annis possit dare tutorem filiis in testamento? Rñ.quod sic.Casus est infrà de admi. tu.l.iij.§.quamuis. quod tene mente.

LEX XXXIII.

1 *Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.*
2 *Electus pro primo si moriatur, vel impediatur venire ad officium quod acceptauit, an electio expirauerit, vel ad secundum deuoluatur.*

Tutoribus. Verba pñtis tpis cum aduerbio, tunc, referuntur ad tps mortis.h.d. Opp.verbum, viuit, est pñtis tpis, ergo debet referri ad tps præsens, & non mortis, vt l. si ita.de auro, & arg.le.& l.fi.§.j.j.de leg.ij. Sol. Istud est pp dictio-
1 nem, tunc, q̃ significat extremitatẽ tpis.† Nam, tũc, aduerbiũ idẽ
a importat a quod illo tpe, ergo non potest intelligi de pñti, cũ hoc pronomen, illo, sit demonstratiuum de longinquo. Et de hac dictione, tunc, dixi in l.si his.§.j.de condi.& dem. Alij dicunt, ꝙ hoc est pp naturam tutelæ quæ sumit efficaciam in tempore mortis, & tamen verba pñtis tpis referuntur ad tps testamenti.tene ergo
2 primam. ¶ Hæc lex inducitur † ad q. Eliguntur duo Potestates: vnus pro primo anno, alius pro secundo. Primus acceptat, & postea moritur, vel venire impeditur, an electio deuoluatur ad secũdum, an vero expirauerit, & sic opus sit noua electione. Istam quæ
b stionem b ponit Cyn.C.de impub.& aliis substitut.in l. post aditã. Iacob.de Are.infrà, de cond.& dem.in l.cum sub hac.& ibi dixi.

ADDITIONES.

a Pati.¶ idem importat. Si in testamento dicatur instituo filium meum, & si hæres non erit, tunc, vel eo casu, vel tunc, & eo casu, substituo Seium ista substitutio vulgaris expressa non continet sub se tacitam pupillarem propter illas distinctiones tunc, & eo casu, idem est in pupillari expressa, vt non contineat vulgarem propter illasmet distinctiones, vt per Pet.de Anch.consilio 155.

b ¶ Istam quæstionem. Per istam quæstionem potest etiam decidi quæstio talis, videlicet quidam constituit Titium procuratorem, & si Titius nollet, constituit Seium. Titius suscepit procurationem, & postea ex causa renunciauit, dicit Dy.quòd hic videtur casus, quòd Seius repellatur, quia sufficit quòd aliquo tpe in persona primi mandatum habuerit effectum. Et ita sequitur Bart.hic, & Cy.in d.l.post aditam. Adde eundem consi.82.lib.v.

LEX XXXIIII.

1 *Causæ finalis defectus vitiat dispositionem.*
2 *Causa cessante cessat effectus.*

1 Cum codicillis. Defectus cãæ † finalis vitiat dispositionẽ.h.d.¶ Quærit glo.quid erit de datis in codicillis? Quidam dicunt ꝙ illi erũt tutores.l.ij.C.eo. Nõ enim reuocantur primi, licèt dentur secundi: licèt aliud sit in pro curatore. Rationem dixi in l.si hẽditas.§.j.s.e. Alij dicunt, ꝙ secundi dati non sunt tutores propter defectum causæ finalis.l.vlt. j. de hære.insti.& istam tenet Dy.non obstante l.ij.s.eo.tit. quia ibi secundi fuerunt dati simpliciter. ¶ Vltimo format hic gl.† aliud ge-
2 nerale, an cessante causa cesset effectus, quod examinant doc. in l. generaliter.C.de epi.& cleri.Cy.in l.ij.§.fi.infrà de don.& ibi plene dixi de hoc.

TITVLVS TERTIVS.

De confirmando tutore, vel curatore. Rub.

¶ Quia tutores inutiliter dati in testamento sunt confirmandi, ideo ponitur hic rubrica de confirmando tutore, &c.

LEX PRIMA.

1 *Verba deprecatiua quando inducant dispositionem.*
2 *Mater non dat tutorem, & datus non confirmatur cum inquisitione.*
Curator non datur testamento nisi furioso.
4 *Impuberi an detur curator in testamento, remissiue.*
5 *Tutor datus in testamẽto, & confirmatus, an dicatur datiuus, an testamẽtarius.*
6 *Tutor confirmatus præfertur legitimo & admittit tamen secum alium datiuum.*

Vtine. Tutor legitime datus in testõ non eget ꝯfirmatione, secus si minus legitime, vel ex persona dantis, vi eius cui datur, vel ex mõ dandi.h.
1 d.No.† quòd verba deprecatiua in tutelis non indu-
a cũt dispositionẽ a licèt secus sit in legato, vt l. vnum ex familia.§.fi.& l.peto.i princ.j. de leg.ij. Vel dic, ꝙ istud iõ, qa verba deprecatiua referũt ad grauatũ.vt l.gñali.in prin. de vsufructu legato.& notaĩ in d.l.peto.in prin.de le.ij.Vel verius, hoc iõ: quia dixi, deprecor curã habere rerũ, nõ dixit psonæ cui tutor dẽt dari.
2 l.qa psonæ.s.ti.j.¶ † No.ꝙ mater nõ pt dare tutorẽ filiis, & datus ñ ꝯfirmatur sine inquisitione. Rõnem driæ inter patrẽ & matrem
3 ponit gl.C.e.l.j.& ibi p Cy.¶ † No.ꝙ curator non põt dari in test.
b b sed tutor sic. Rõnem ponũt doct. in l.pe. C.de test.tu. ¶ Sed ad istud op.C.de epis.aud.l.de creationib.& de curator.furio.l.vltim. Sol.aliud in curatore furiosi, vt ibi.aliud in curatore adulti, vt hic Nec ob.j.de curat.fur.l.pe.vbi dicit quòd a iudice daĩ, qd dẽt expo-
4 ni, i.administratio decernit, fm Pet.¶ Quæro an † impuberi possit dari curator in testõ? Rñ.nõ vt l.impuberi.j.de admi.tu.¶ Que-
5 ro, an † tutor ꝯfirmatus dicaĩ datiuus, vel testamentarius? Vr ꝙ datiuus: qa qui ꝯfirmat, dat.l.lege obuenire.j.de ver.si.& in Auth.de defen.ciui.§.interim, & qd no.in l.& quia.de iurisdi.om.iud. sed hoc iudex ꝯfirmat, ergo, &c. Pro hoc vr tex.s.tit.j.l.iure nr̃o. in fine. C. eo.l.si vt proponis.& l.j.vbi dicit text.datos a iudice. Pro hoc, ĩfrà de adm.tu.l.qui negotiationẽ.§.testõ.& j.de cur.fur.l.pe.circa prin.
c In ꝯrium ꝙ sit testamentarius vr, quia nõ satisdat c vt j.e.l.fin.& vr expressum.j.e.l.iij. Qd etiã apparet: qa pfert legitimo, vt statim dicam. Dy.dicit ꝙ est datiuus.tñ sapit nãm testamẽtarij, in hoc: qa ñ satisdat, & quia pfert legitimo fm quosdã: qd an sit verũ, dicã ĩ seq. q. Probat hoc tex.j.e.l.iij.vbi assimilat tutorem ꝯfirmatũ ei q ẽ datus in testõ: si sic, ergo non idẽ, vt no.in l.qd Nerua.ff.depo.¶ Sed
6 † qro vtrũ talis tutor cõfirmatus pferaĩ legitimo. Gl. Insti.de tutelis.§.h.tenet qd legitimus pferaĩ, qd tangit in l. neq;. C.e.tit. Sed ꝯ vr tex.s.tit.j.l.iure nr̃o.in fi.l.seq. Sed ad illam posset rñderi, dicit Dy.quia ibi loqtur qñ est dubiũ an testm̃ valeat: sed qõ gl. loquiĩ in casu certo, fm eum. Sed do.Mar. Sil.disputãdo determinauit ꝙ
d talis confirmatus præfertur legitimo.& hoc probat d ex ordine titulorũ. Nam in ff.& C.primo posuit de testamentaria tutela, post de confirmãdo tutore, tertio de legitimis tu. vnde ostẽdit tutorẽ cõfirmatum præferri. Item probatur Insti.de tute.§.fin.vbi dicitur ꝙ omnino debet confirmari. Pro hoc.j.eo.l.quia patre.vbi assimilatur dato in testõ. Item in hac lege dr, qd iudex eum ꝯfirmet simpliciter sine aliqua inquisitione, & sic non inquirit an supersit legitimus. Et istam opinionẽ tenẽt cõiter doct. quã puto verã. Cy.tãgit.C.eo.l.neq;. Et licèt pferatur legitimo, admittit cũ datiuum
e secum.l.si vt proponis.C.eo.& d.§.testõ.j.de admi.tut. Ratio. quia ipse verus datiuus est, ideo secum admittit alium sibi similem.

ADDITIONES.

a ¶ Dispositionem. ita istam legem allegat Bal.in repe.l.1.de leg.2.

b ¶ Dari in testamento. Fallit in curatore furiosi. Item adde, quod fallit in omni eo, q̃ pt curatorem legitimum habere, secundũ Bal.in l.curatorẽ.C.de neg.ge.alle.tex.in auth. vt qui obst.circa medium.& ibi vide de rõne, & vide Bar.in l.tutores.§.t.de admi. tut.

c ¶ Non satisdat. An tutor confirmatus sit tutor testamentarius vel datiuus, vt euitet satisdationem, adde Barto.in rub.supra de eo per quem factum erit, & l.2.C.eod.& not.in l.r. de pecu.& vide Petr.de Anch.in clement.2.de stat.mo.qui sequitur ad literam Barto.h.c. Poma.¶ Hoc probat. De hoc ordine vide glo.in l.pœnales.& ibi Aret.in pen. col.instit.de act.Bart.in rub.ff.de eo per quem fa.erit.Barb.consi.5.c.2.vbi late.

d ¶ Præferatur legitimo. No.quod tutor confirmatus præfertur legitimo, nec est necesse inquiri de legimo in dicta confirmatione, & sequitur ad literam Barto. Petr. de Anch. in d.cle.2.

LEX II.

Mulier. Tutor, vel curator datus a matre confirmatur ex inquisitione.h.d.¶ Oppo.de l.peto.§.mater.j. de leg. ij.vbi datio tutoris facta a matre nõ valet. Sol. Quidam dñt ibi qñ non instituit, hic sic. Vel dic si quidem eum instituit, confirmatur
a cum modica inquisitione a vt ibi: si eum non instituit, confirmatur cum magna inquisitione, vt hic. Ita tenet Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Modica inquisitione. Sed quid in tutore dato in codicillis, vide Bald.& Cy. in l.2. C. de testa.tute.

LEX III.

1 *Dictio perinde, est nota similitudinis.*
2 *Testamentum imperfectum solum valet inter liberos, non quo ad extraneos.*
3 *Tutor datus in testamento imperfecto non habet petere se confirmari*
4 *Tutor si datus in testamento minus solẽni petit se confirmari, & iudex negligat, poterit administrare.*

a Qui a patre. a Tutor datus a patre in testõ inualido confirmatur: secus si in testõ valido datus esset.
1 h.d.¶ † No.quod dictio perinde, & sic, est no similitudinis, ergo ñ est idẽ, vt no.s.e.l.j.¶ Opp.testm̃ minus solẽne facit fidem inter liberos, vt hic, & l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de test.Soluit gl.in l.neq;.C.de ꝯfir.tu. Dicit.n.hodie has leges esse correctas per.§.ex ĩperfecto.sed gl.in d.l.neq;.C.de ꝯfir.tut.vr tenere ꝯrium.
2 Itẽ in d.§.ex imperfecto.& hoc nõ est verũ, qa testm̃ † imperfectũ valet tm̃ inter liberos, non quo ad exñeos. d.§ ex imperfecto, & C.communia vtriusq.iud.l.fi.melius in l.fi.C.fam.erc. Non.n. priuilegiũ filiorũ dẽt extendi ad damnũ exñeorũ.l.impuberi. j. de adm. tu. Hoc verũ, nisi poneres vnum ex liberis esse tutorẽ datũ ĩ testõ,
3 tunc.n.valeret hodie, p d.§.ex imperfecto.¶ † Quæro an tutor datus in testamento nõ solenni teneaĩ petere se confirmari, adeo ꝙ si cesset, teneatur de periculo administrationis desertæ? Et hic vr ꝙ sic, æqparatur.n.dato in testõ legitime. Pro hoc.j.de admi. tut.l. tutores.§.tutores. Cõtrarium est verũ, vt j.de admi. tut.l. impuberi, & quod no.in l.pater.in fi.s.tit.j.& est expressum C. eod. l.j. & ij.
4 ¶ † Quæro, quid si petit se confirmari, & iudex negligit cum confirmare, an poterit interi administrare. Decretistæ in rectorib. ecclesiarum dñt ꝙ sic, ex.de supplen.neglig.prælato.c.j. & ibi p Inn.

ADDITIO.

a Bar b.¶ Qui a patre. Vide consilium Bart.quod incipit, sciendum est, & est tertium in ordine meo.

LEX IIII.

1 *Eligens aliquem ad officium præsumitur ipsum habere notum: ideo canonici eligentes aliquem indignum, præsumuntur fecisse scienter, & priuandi sunt iure eligendi.*

Si patronus Quilibet pōt dare tutorē impuberi, quē instituit, si nihil aliud habet. h. d. Quæro quid si habet alia bona? Rñ. confirmabitur sine inquisitione, & conceditur sibi administratio illorū bonorū, in quibus impubes est institutus. In aliis aūt nō conceditur administratio sine inquisitione, ſm Dy. & bene. l. fi. quādo mu. tu. offi. fun. pōt. ¶ Vltimo † no. text. ibi quem tutorem, &c. [a] Ex quo not. [b] arg. ꝙ si quis elegit aliquem ad aliquod beneficiū, seu officiū, præsumitur ipsum habere notum. Facit. ff. fur. aduer. nau. cau. l. j. §. pen. Et sic est arg. ꝙ canonici, qui eligunt aliquē indignū, præsumuntur fecisse scienter, & sic priuantur iure eligendi, ſm Iac. de Aret. facit ff. de reg. iur. l. qui cum alio. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Tutorem, &c. Vide Fel. in c. cum olim. vet. quando autem. de testibus.

b poma. ¶ Ex quo no. Et sic non excusatur si elegerit indignum, & priuatur secundum bal. potestate eligendi. Vide quod not. in l. cum quidā. ff. de lega. 2. & in c. si compromissarius. de elect. lib. vj. & no. ꝙ qui instituit impuberē videtur illū diligere vt filiū. l. nemo. §. qui frater. ff. de hære. insti. & vide tex. in c. innotuit. de elect.

LEX V.

1 *Tutores dati ex inquisitione an hodie debeant satisdare, & cum datur tutor ex inquisitione, debet ante pronunciari de idoneitate & nu. 2.*

Tutores. Ad magistratus, qui tutores confirmant sine inquisitione, & fideiussores nō recipiunt, pertinet periculū administrationis. h. d. Op. tutor datus cum inquisitione nō dēt satisdare, vt insti. de satisd. tu. §. j. Glo. inuoluit se. Veritas est ꝙ debuerūt recipere fideiussor. quādo cōfirmāt sine inquisitione. Et qđ sequitur in tex. ꝙ nō pōt ante interponere decretum, q̄ per inquisitionē idoneus pronūcietur, [a] intellige quādo vult cōfirmare per inquisitionē, & fideiussorē nō recipere. Ita intelligit Dy. ¶ Quæro, † an tutores dati ex inquisitione hodie debeāt satisdare. In glos. hic, sunt opi. Glo. quæ est hic, & in l. j. C. de tut. vel cur. qui satis nō dedit. tenet, ꝙ hodie oīs datiuus debet satisdare, ēt ex inquisitione datus. Contrariū no. s. ti. j. l. si nemo. §. j. & tangitur hic, ſm aliā opi. Dy. dicit distinguēdo, aut datur à minorib. iudicibus cū inquisitione, & non dēt satisdare. Aut datur à minoribus, & tūc sic, ita tenet Dy. hic, & gl. in auth. vt hi q ob. phibent. §. fi. Cy. in l. fi. vel sup rub. C. de tu. vel cur. qui nō satisdc. Ego dixi in d. l. si nemo. §. j. ¶ Vlt. no. [b] diligēter istū tex. ꝙ qñ datur tutor ex q̄stione, anteq̄ decernatur sibi tutela, dēt pnūciari esse idoneus.

ADDITIONES.

a barb. ¶ Intellige quando vult. Not. hic secundū bal. ꝙ confirmatio tutoris potest cōmitti secundum Iac. de Are. Facit c. si Abb. de elect. lib. vj.

b barb. ¶ Vltimo no. Et sic no. secundū bal. ꝙ antequam iudex interponat decretum super alienatione rerum pupilli debet pronunciare eam esse recte factam, alias non præsumitur pro excussione, nec aperitur via contra extraneum possessorē: tamen gl. ord. in l. j. C. ad Treb. tenet contra.

LEX VI.

Si filium. Tutor datus a patre sine inquisitione confirmatur. h. d.

LEX VII.

Naturali. Declarabo istud principium. ff. proxi §.

1 *Tutor datus in testamento a patre, quando debeat confirmari.*
2 *Tutor datus à matre in testamento, qualiter confirmetur.*
3 *Patronus si dat tutorem liberto, an confirmetur.*
4 *Tutor datus ab extraneo, an confirmetur.*

§. Si quæratur. Hic ponit̄ forma qūo tutor confirmat̄ ex inquisitione. ¶ Op. s. de tut. l. qui habet. §. pe. Sol. ibi qñ datur sine inquisitione. [a] Oppo. ꝙ aliud requiratur. s. ꝙ cognoscat̄ de morib. l. scire oportet. §. pen. ff. de tut. & cu. da. ab his. Sol. dicit gl. quia quod hic deficit, per illā suppletur. Tu dic, ꝙ cū hic dr̄. & is datur: cuiꝰ dandi erat facultas, tollitur pⁱiū. Nam dicit inquirendū de psona tutoris, in quo venit inquisitio de morib. in qua debet pronūciari anteq̄ interponatur decretū, vt s. eo. l. tutores. ¶ Vltimo scias ꝙ Dy. posuit hic vnā distinctionē pro declaratione tituli, quam non bene declarat. Ideo pro 1 cius declaratione quero † an tutor datus in testō a patre debeat cōfirmari. Respondeo, ꝙ si qdē datur a pr̄e legitimo, & nāli filio i ptāte, in volūtate solenni nō æget ɔfirmatione. l. j. in prin. s. e. Si vero datur in testō minꝰ solēni, tūc olim dēbat indistincte ɔfirmari. s. l. proxi. & l. qui a patre, & l. j. Hodie debet distingui. Aut testam̄ est nulla ex cā pteritionis vel exhæredationis, aut ex defectu solennitatis. Primo casu nō æget cōfirmatione, sed valet hodie per auth. ex cā. vt no. s. ti. j. l. j. & l. iure nr̄o, in fi. & l. si pr̄ exhæredatę. Secūdo casu. Aut est datus tutor vnus ex liberis, & non æget ɔfirmatione hodie. l. hac cōsultissima §. ex imperfecto. C. de testa. aut est datus extraneus, & tunc æget cōfirmatione, vt dixi. s. eo. l. qui a patre. & no. in d. §. ex imperfecto. Sed aduertendū, ꝙ si pater decessit incōtinēti post testm̄, confirmatur sine inquisitione. Si vero ex interuallo, tunc adhibetur iq̄sitio quædā, de qua dr̄. ff. l. proxi. & l. seq. Si vero pater dat tutorē filio legitimo tm̄, vt adoptiuo, tūc de iure veteri erat idē quod in legitimo, & nāli: quia tūc trāsibat in ptātem adoptātis, hodie secus. l. cū in adoptiuis. C. de adop. Et ideo debet adhiberi distin. illius l. Aut trāsit in ptātem, aut nō, ſm Dy. Si vero pater dat tutorē alio nali tm̄, hoc pōt cōtingere duobus modis: quia qñq; est nlius em-

cipatus in quo pp emancipationē, vinculū ciuile est sublatū, legitimus tamē est, tunc datus confirmatur sine inquisitione, vt s. eo. l. j. Qñque datur filio nāli, vt nato ex ɔcubina, & tūc dēt distingui. Aut eū nō instituit, & nō ɔfirmat̄ sine inquisitione, vt hac l. in prī. Aut cum instituit, & tunc. Aut nō habebat alia bona, & confirmatur sine inquisitione, vt s. eo. l. si patronus. Aut habebat alia bona, & tunc cōfirmatur, sed in bonis q̄ h̄et à testōre, decernetur sibi administratio sine inquisitiōe. In aliis aūt nō decernit̄ nisi cū inquisitione. l. fi. C. eo & qđ no. per Dy. in l. si pronus. s. eo. Si vero detur filio spurio, non valet datio, nec confirmat̄, vt s. tit. j. §. j. ¶ Quæro 2 † quid si tutor det̄ à mr̄e? Rñ. Aut mr̄ instituit filiū, & confirmatur cum modica inquisitione. l. peto. §. mater. ff. de leg. 2. & ibi per Dy. aut non instituit, & ɔfirmat̄ cū magna inquisitione. l. 2. s. eo. & ibi 3 per Dy. ¶ Quæro † quid si patronus dat tutorem liberto? Rñ. distingue eodē modo quo dixi in patre naturali, per easdē ll. vel eo 4 dē modo quo dixi in matre, &c. Quæro † qđ si tutor det̄ ab extraneo. Rñ. si eū, cui datur, instituit, vel aliquid sibi reliquit, confirmatur cum inquisitione, aliàs secus, vt s. eo. l. si patronus. & l. tutores.

ADDITIO

a Poma. ¶ Op. quòd aliud. Et vide quòd no. in l. eum qui. ff. de iur. om. iu. & l. si pater. C. ne de statu. defun. & cle. j. de seq. pos. in Cle.

LEX VIII.

1 *Diues, vel pauper qui probatus fuit, non præsumitur hodie idem.*
2 *Voluntatis mutatio præsumitur propter morum mutationem.*
3 *Tutela quòd denegatur ei qui implicatus est cum fisco.*
4 *Vtilitatis pupilli causa receditur à voluntate defuncti.*
5 *Testator licèt remiserit confectionem inuentarij tutori, iudex tamen ex causa coget tutorem.*
6 *Si testator non habens filios fecit plura legata, quòd propter superuenientiam filiorum præsumitur ab illis recessisse. rev. issiue.*

In confirmando. Licèt pater dederit tutorem filio, tñ inquiri debet, an voluntas pr̄is mutata fuerit, vel mutari debuerit, maxime si diu post testamentū factum decesserit. h. d. cū duab. legibus sequentib. [a] ¶. Not. ꝙ licèt 1 † probetur quis semel diues vel pauper, non p̄sumit̄ hodie de necessitate talis, qñ diminutio & augmentatio facultatū, vel morū facile obuenit, vt hic. Facit. ff. de excu. tu. l. spadonem. §. qui absolutus. & quod ibi no. Quid econuerso, an quis p̄sumatur talis retro, qualis est hodie? dicemus. ff. de magi. conue. l. j. §. si magistratus. 2 ¶ No. † ꝙ pp mutationē morū p̄sumitur mutatio volūtatis [b] eius qui administrationem concedit. Et sic facit, ꝙ si ea q̄ hic ponunt̄, emerserint in psona ɔcuratoris, videat̄ reuocatū mandatum, pro hoc. ff. de sol. l. si cum Cornelius, & ibi dixi. & per Cy. C. de fur. l. fal-3 sus. ¶ Tertio no. † ꝙ ei qui est implicatus cū fisco, denegatur tutela, ꝙ qualiter intelligatur, gl. tangit in l. j. in fi. C. ne tu. vel cur. vecti. 4 cond. Dic vt ibi. ¶ No. † ꝙ pp vtilitatē pupilli recedit̄ à voluntate [c] defuncti. Sic̄ in l. j. C. vbi pup. edu. de. Et † pp hoc dicebat Mar. Sili. 5 quòd licèt pater prohibuerit confectionē inuentarij, quod pōt. l. [d] fin. C. arbi. tu. in fi. tñ si iudici videbitur, quòd pupillo expediat inuentarium conficere, coget tutorē ad inuentariū conficiēdū. arg. 6 huius legis, & doct. referūt in d. l. fi. C. arbi. tu. Faciunt † ēt iste leges ad id quod dixi in l. pe. ff. de codic. ꝙ si testōr reliquit multa legata tpe quo non habebat liberos, postea suscepit plures filios, ꝙ propter superuenientes filios, præsumatur recessisse ab illis legatis, tetigi in l. j. C. de condic. & in auth. ex causa. C. de lib. præte.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Not. ꝙ. Vide Alex. consi. 102. 2. volu. & consi. 185. in fi. 1. vol. Fel. in c. scribam. de præsum. & in c. ad aures. vers. limita secundo. de rescript. Et quid econuerso, vide Alex. consi. 184. in fi. 1. vol.

b ¶ Mutatio voluntatis. Vide Bart. in l. eum qui ita. §. qui sibi. ff. de verbo. oblig. & in l. cum qui sibi. ff. de sol.

c Paris. ¶ Vtilitatem pupilli. Vide ad bar. in l. nemo potest. ff. de leg. j. & in l. fi. C. arb. tu.

d Poma. ¶ Dicebat. adde bar. in l. nemo potest. de leg. j. are. consi. 22.

LEX XI.

Quidam. Curator datus à patre, non debet satisdare rem pupilli saluam fore. sed de fideicommisso restituendo sibi relicto si curam dimiserit. h. d.

TITVLVS TERTIVS.

De legitimis tutoribus. Rub.

Post Tutores testamentarios, & testamento confirmatos veniunt legitimi, ideo ponitur hic rub. de legi. tu. Quidam tamen habent, & curatoribus in rub. ꝙ non debet esse: quia licèt tutela distinguatur in tres species. s. legitimam, testamentariam & datiuam, tñ cura non: quia dari in testamento non potest. l. j. in fi. s. titu. j. & nulla cura est legitima, nisi furiosi. C. de epis. audi. l. de creationib. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. scire oportet. & l. ventri. §. fi. de excu. tu. l. sed, & milites, & l. amicissimos.

LEX PRIMA.

1 *Agnati, & cognati hodie pariter ad ad tutelam admittuntur, nisi aliter per statuta prouideatur.*
2 *Agnatis deficientibus de iure antiquo, cognati veniebant ad tutelam.*
3 *Filiis adoptiuis tantum competit legitima tutela.*
4 *Ratio declarat & limitat dictum.*

a **Legitimæ.** [a] Legitima tutela ex verbis,& ex mente legis xij.tab.defertur agnatis,ad quos defertur hæreditas,fallit si mulier est in medio.h.d.¶ Opponitur hic,† quòd agnati vocantur tantum ad tutelam sicut ad successionem.Contra,quia hodie vñr vocari etiã cognati ad tutelam & ad successionẽ,vt in Auth.de hære.quæ ab intest. defer.§.ex his.Gl.fatetur quòd hodie admittuntur pariter agnati & cognati.& bene quod tex.dicit.Puto tamen ꝙ in ciuitatibus [d] in quibus per statuta est derogatũ iuri cõi,vt agnati præferãtur cognatis in successione,quòd eodẽ modo pferentur in tutela per rationem illius legis.¶ Quæro † de iure antiquo,an agnatis deficientibus veniant cognati ad tutelam,sicut vocabantur ad successione de iure prætorio.Gl.videtur hic dicere quòd non:quia non reperitur lege aliqua cautum.Contrarium no.Insti.eo.§.sed agnationis,in gl.quæ incipit,no.diligenter.&C.eo.l.j.& ista verior.pro qua ĵ.eo.l.3.in fi.& ĵ.eo.l.fi.secundum verum intellectum quem ibi dicam,hodie verò non esset dubium,vt dixi.Quæro,† an filiis [e] adoptiuis tantum competat legitima tutela?Glo.hic dicit quòd non.Iac.de Aret.dicit contrarium per rationem redditam in tex. quia hæreditas per legem defertur adoptiuis,ergo & tutela,vt ĵ. de suis & legi.l.j.& 2.§.parui.Non ob.iste tex.qui videtur requirere vtrũque,scilicet quòd sit legitimus & naturalis:quia debemus magis considerare rationem,quàm verba.[f] Nam † ratio limitat, & declarat dictum l.cum pater.§.dulcissimis.infrà de leg.2.secundum eum.

ADDITIONES.

a ¶ *Legitimæ.* Ex gl.istius legis,in verb.prouidentia,habes quòd correcta ratione legis intelligitur correcta,& eius dispositio.adde glo.idem volentem in l.2.in prin.in vers.filio præcedente.de vulg.& pup.De quo vide no.per Imo.in l.2.ĵ.de do.& per Bald.in l.j.suprà so.mat.& Io.And.in c.post translationem.de renun.per imo.in l.si vero.§.de viro, suprà so.mat.Et quid econtra,vide gl.in c.nouit.in ver.quicunque.de iudi.&in l fi.de fal.vbi habetur quãdo quis allegat leges correctas,qua pœna debet puniri.

b Barb. ¶ Contra,quia. Tene menti,quòd ex statuto,agnati qui præferuntur cognatis in successione,præferũtur in tutela,& sic correcto vno videtur correctũ,id quod venit in cõsequẽtiã.Quod est no.&vide bar.cõs.196.inci.ciuitati Camerinẽ.prouin.& vide quod no. in c.fi.de offi.ord.in gl.super verb.put sunt.& in c.inter dilectos.de fid.inst.in nouel.&bal. in l.omnia priuilegia.C.de epis.& cle.& l.quicquid.C.de aduo.di.iudi.vbi cõcesso priuilegio vni studio,sicut habet aliud:si reuocaretur illud,non reuocarentur illa priuilegia cõcessa ad instar,quod est contra Bar.hic,quæ omnia bene no.quia ista allegauit do.Pet.de Anch.in repe.c.canonum.de consti.& vide Sal.in auth.matr.vbi loquitur singulariter.C. quando mulier.& vide Bal.in l.precib.C.de impub.vbi alle.tex.istius.l.j.& sentit quòd tutela spectat ad eum,ad quem spectat prima spes succedendi.Et consulo nunc secundum istam opi.& sic sentit opi.bar.Et vide quòd voluit bal.in c.cum cessante.de appe.Sed contra bar.facit:quia euitanda est legum correctio,nec debet extendi,tamen,quia aliud est tutela,aliud successio,facit l.3.ff.de legi.tu.vbi quis excluditur à successione,non tamen excluditur à tutela.item quia in fauorem matris fuit inductum,vt sit tutrix in d.auth.matri,& auiæ.ergo lex generaliter loquens non tollit specialem fauorem l.decurionibus.C. de silen.lib.xi.item repellere quem ab officio est pœna.l.testamento.ff.de test.tut.sed tutela est officium,ergo.&c.

Poma.¶ Vide Alex.in l.j.suprà si cer.pet.ioã.And.in addi.Spe.in tit.de cura.§.inci.bar.in l.3.§.fin.A g Aret.in §.actionum,vers ex quo sequitur.insti.de act.Sal.in auth.sunt.C.de legi.tut.Al[illegible].consi.121.3 vol.Are.in rub.de acquir.pos.

c ¶ Gl.fatetur.idem consuluit bar.in co[illegible]s.inci.ciues Mediolani.& sequitur Pet.de Anch.in c.c[illegible]nonum statuta.de consti.in vers.quæro si lex prohibet in duobus,& adde bar.in l.j.C. eo.per inno.in c.post translationem de renun.contra bar.tenet io.And.in spec.tit.de cur. & vide per Sal.in l.fi.C.de leg.hære.

d Paris.¶ in ciuitatibus.Vide Deci.cons.16.

e ¶ An filiis. Debet alle.glo.in verb.prouidentia.in prin.quòd correcta ratione legis,dicitur correcta lex.Contrarium tenet iac.de Butr.& sal.quos refert alex.in l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dam.infe.vide alex.in l.si conuenit.ff.de re iud.in l.j.suprà solut.matr. bal.in c.j.§.& quia vidimus.qui feu.dare pos.vide omnino are.in l.2.in prin.circa septimum requisitum ad pupillarem substitutionem.infrà de vulgar.& pupil.vbi etiam. ponit quando lex requirit aliquid pro forma,vt correcta ratione legis,sit correcta ipsa lex.

f ¶ Quàm verba.Sicut dicimus de testatore cuius voluntatem magis quàm verba inspicere debemus l.cum virum.C.de fideic.l.in conditionibus.de condit.&demon.l.non aliter. de leg.3.ad hoc etiam bene facit c.propterea.de verb.sig.in antiquis.

§ Si apud hostes. Spes primi legitimi facit tutelam nõ deuolui ad sequentem sed opus est datiuo.h.d. ¶ Opp.š.proxi.responso.Sol. ibi proximus agnatus erat impeditus impedimento perpetuo:quia mulier.hic secus:qa captus:sed erat spes quòd rediret.simile in l.3.& l.non tñ.ĵ.eo. ibi enim in deportato nulla erat spes reassumendi tutelam de iure cõi.Rationem horum vidistis in l.si sub conditione.š.titu.2.

§ Interdum. Licèt patronnus propter delictum priuetur iure succedendi:non tamen priuatur onere tutelæ.h.d.

LEX II.

Legitimam Tutela legitima tollitur capitis deminutione.h.d. Istud est verum fm ista tempora. Sed hodie,quia sublata est differentia emancipationis & patriæ potestatis quo ad hæreditatem eodẽ mõ quo ad tutelã,vt ĩ Auth. de hæred.quæ ab inte.§.ex his,ita tenet Dy.& omnes doct.

LEX III.

Tutela. Ex lege dicitur,quòd ex mente eius colligitur,sed verba deficiunt.h.d.hæc lex.Dicũt doc.Mod.ꝙ illud [a] quòd est ex mente legis,est ex l.& competit directa actio ex illa l.& hoc ponunt in l.j.C.vti pos.& in l.j.C.de act.& obli. Aduerte tamen,quòd licèt sit ex lege,non tamen est ex verbis,vt hic patet, & ĵ.de verb.sig.l.nominis & rei.§.verbum.ex l.declarabo aliqualiter.ĵ.ea.l.§.fi.

ADDITIO.

a barb.¶ Quod illud.Vide bar.in l.1.ĵ.vti pos.

1 *Hæreditatem qui perdit,an perdat tutelam.*

Delictum non tribuit immunitatem.

§.Sed & si hac. Contumax in manumittendo priuatur hæreditate,sed nõ tutela, nisi in totum ius patronatus perdat.h.d.¶ Quæro an isto casu ille qui manumisit,admittatur ad hæreditatẽ.Gl.j.dicit ꝙ nõ.Alia gl. parua vr dicere ꝙ sic,q̃ est sup ver.tutorẽ esse.Sed istæ gl.diuersis casibus loquũtur.Nã secũda gl.refert se ad tex.qñ seruus fuit emptus nummis suis cõniuẽtibus oculis domini.Prima gl.refertur ad aliũ casum qñ nũmis emptoris.¶ † Quæro, isto casu qñ perdit hæreditatẽ,an perdat tutelã?Rn.gl.ꝙ nõ:quia delictũ nõ tribuit immunitatem.pro hoc.š.e.l.j.§.fi.qd est no.Facit ꝙ licèt proxim⁹ agnatus intra annũ nõ administrauerit,vel tutorẽ nõ petierit,licèt priuetur hæreditate.l.sciant.C.de legi.hære. non tamẽ priuatur tutela.Spe.in tit.de tut.in illo.§.in quo tractat de legitima tutela:innuit cõtrarium in his verbis.¶ Itẽ op.ꝙ priuetur ex quo ĩtra annũ tutelã nõ petiit per l.sciant.C.de legitimis hæredibus.Sed illa opp.nõ est bona quantũ ad remouẽdum eũ à tutela, vt hic patet: sed quantũ ad remouẽdum eũ a successione,tangã in l.tutor qui repertorium,in prin.ĵ.de admi.tu.Contra prædicta opponit glo. d.l.decreto.ĵ.de susp.tu.& l.sed & milites.§.sed & ignominia.ĵ.de excu.tu.vbi pœna dat immunitatem.Sed sol.vt not.per Dyn.in d. l.decreto.& in c.ꝙ ob gratiã.extra de reg.iur.lib. vj.Itẽ ꝯ [b] ea quæ dixi,opp.de l.tutelas.š.de capi.dimi.& š.l.proxi.ĵ.ea.l.in vers.plane.vbi ille,qui priuatur hæreditate,priuatur tutela.Sol. in primis duobus priuatur hæreditate,& iure agnationis merito priuatur tutela.in vers.plane priuatur in totũ iure patronatus,adeo ꝙ nõ est patronus.Itẽ ꝯ prædicta facit ꝙ dixi š.e.l. j.in prin.vbi postquã agnati priuantur hæreditate per legẽ nouã Codicis:& præferuntur cognati anterioris gradus,priuãtur hrditate absque suo delicto,merito priuantur & onere tutelæ,& prædicta tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Quæro an.Adde Bal.in l.precibus.C.de impu.

b Poma.¶ Item contra.Not.quòd licèt quis priuetur honore, non tamen priuatur onere. & vide quòd no.in l.si quis solidum.infra de hære.insti.& l. 2.§.nemo. suprà de capi.dimi.l.si duo.e.titu.

§.Si duo. Si plures sunt patroni, omnib⁹ defertur tutela,& aliquo deficiente remanet apud cæteros,&omnibus deficientibus vadit ad liberos eorũ per eundẽ modũ per quẽ defertur hæreditas.h.d.

§.Quæri potest. [a] Si primus legitim⁹ desinat facto iudicis hoc principaliter agẽtis, locus est datiuo nõ sequẽti legitimo:secus si desinit casu naturali vel ciuili,iudice hoc principaliter non agẽte.h.d.cũ §.seq.Istã materiã plene declaraui in l.si quis sub conditione.š.tit.ij.

ADDITIO.

a ¶ Quæri potest.Vide glo.barto.& doctor.in leg.prima de testa.tut.

1 *Frater fratri an sit legitimus tutor.*

2 *Tutela quæ sit,quæ defertur ex mẽte, & verbis legis duodecim tabularũ,&c.*

3 *Tutor fiduciarius quis.*

§.Si parens. Pater est legitimus tutor filij emancipati, frater fratris emãcipiti est tutor fiduciarius.h.d.cũ l.se q.Et aduertendũ:quia in libro Institutorũ habemus tres titulos.Primum de leg.agna.tu.& de illa habuistis vsq; ad hũc §. Secundũ de legi.parẽ.tu.de illa dicit iste §.Tertiũ de fiduciaria tutela.& de illa loqtur sequens l.quo defuncto.¶ Opp.de isto §.vbi dr̃,ꝙ est legitimus, ad l.sequentẽ, vbi dr̃ ꝙ est fiduciarius.Glo.C. eo.l.frater,dicit † ꝙ frater fratri est legitimus tutor.& glo.nostræ in ista materia nõ habuerunt clarũ intellectũ. Doct.dñt melius sic.Quædã est † tutela proprie, q̃ deferẽ ex mẽte & ex verbis legis xij.tab.vt š.eo.l.j.in prin.& Insti.de leg.agn.tu.Quædã est tutela legitima ex mente l.xij.tab. nõ ex verbis, vt illa q̃ deferẽ patrono.vt š.eo.l.iiij.in prin.Cũ.n.per l.xij.tabu.deferat hrditas patrono, p ꝯñs eius mẽs fuit deferre tutelã,licèt verbis hoc nõ expresserit, q̃ mens colligiẽ ex rõne legis, vt patet š.eo.l.j.in.prin. & l.iij.in prin. Facit sol.mat.l.cũ mulier. quædã est tutela legitima, nõ ex verbis,nec ex mẽte legis xij.tabu.sed ex extensione Iurisconsulti p identitatẽ rõnis: vt si pater emancipat filiũ,lex xij. tab.non vocat eos inuicẽ ad successionẽ.Ratio:quia nõ cogitauit de hæreditate nec de tutela,nõ ergo est ex verbis nec ex mẽte: sed postea superuenerũt senatusconsulta, quæ vocant patrẽ ad hæreditatẽ filij. Vnde postea ex hac lege noua ꝯiuncta cũ rõne l.xij.tabu. Iurisconsulti vocant patrẽ ad legitimã tutelã filij, vt hoc §.& Insti.de legi.paren.tu. Et hoc vult tex.dicere,vicẽ legitimi tutoris sustinet,quasi dicat,nõ per l.xij.tabu.sed per extẽsionẽ Iurisconsulti ex identitate rationis. Quædam est alia tutela,q̃ vocatur † fiduciaria,vt si filius emancipatus est tutor filij in potestate retenti, vel econuerso. Iste nõ est tutor ex verbis, nec ex mẽte l.xij.tab.nec ex rõne: quia fm ista tẽpora non vocabatur ad hæreditatẽ:sed qa pp charitatẽ sanguinis lex multum confidebat de eo:ideo vocabaẽ tutor fiduciarius,vt hic.& Insti.de fidu. tut. Sed hodie frater vocatur ad successionẽ fratris emãcipati, & ecõuerso, vt l.lex xij.tab.& l.meminimus.C.de leg.hær.Et ideo põt dici hodie tutor legitim⁹,non ex l. xij.tab.sed ex lege noua cõiuncta cum ratione l.xij.tab.& isto respectu in l.frater. C eo, ista tutela, quæ hic appellatur fiduciaria, ibi appellatur legitima:quia illo tempore fuit introducta successio isto modo. Et vide de hoc per doct. in l. frater.

LEX V.

1 *Tutor datus, vt possit administrare quinque requiruntur. & nu.7.*
2 *Decretum iudicis in tutela fuit introductum de iure Digestorum.*
3 *Decretum iudicis in quibus tutoribus requiratur.*
4 *Institutus in beneficio non administrat, nisi ponatur in quasi possessione administrationis.*
5 *Decretum in tutela, interpositum ab vno iudice, an porrigat effectum suũ ad res alterius territorij.*
Forma interponendi decretum quando decernitur tutela.
6 *Decretum quando interponitur super tutela, an alij, qui sunt seu esse possunt tutores citari debeant.*
8 *Tutor licèt dederit fideiussorem pauperem respectu facultatũ pupilli potest tamen administrare.*
9 *Gesta per tutorem in his, quæ principaliter tendunt ad cõmodum pupilli, tenẽt, licèt in eius datione omnia requisita non interuenerint.*

a **Legitimos.** a Tutores legitimi constituuntur ipso iure h per legẽ, nõ tñ possunt administrare, nisi sa- i tisdent, quæ satisdatio à patrono causa cognita non exigitur. h.d. b ¶ Quærit b gl. an † eo ipso ꝙ tutor datus est alicui possit accede 1 re ad administrationem. Gl. dicit quod sic, dum tñ tria primo faciat. Primũ, quod accipiat res cũ decreto iudicis. Secũdum, ꝙ faciat inuentariũ, ista duo probãtur in l.fi.C.arb.tu. Tertiũ, ꝙ iuret, in authẽ. vt hi qui obl. perhi. se ha. res mi. §.fi. Quartũ, addit glo. ꝙ k satisdet, vt hic Quintũ addũt doct. s. ꝙ expresse promittat defen- 9 sionẽ pro pupillo suscipere. C.de admi.tu.l.fin.§.defensionẽ & ibi l 2 per Cy. Examinemus per ordinẽ. ¶ † Primo quæro, quo iure sit introductum hoc decretũ: Gl. vt vidistis alleg. l. fi. C.arb. tu. dicit Imperator, ꝙ res accipiat fm ꝙ vsitatũ est, & sic se refert ad quã dã cõsuetudinẽ. Dico, ꝙ proprie loquẽdo seu intelligendo istud decretũ fuit introductũ de iure ffforũ, quo non poterat administrare tutor nisi sibi decerneretẽ administratio, vt tex. expresse dicit. j. de au. tu. l. iij. licèt glos. al'r ibi exponat. pro hoc s. de postu. l. cui eorum. in princ. & ibi not. C. de tu. & cur. illu. perso. l. j. & C. qñ mu. tu. offi. fun. po. l. ij. & arb. tu. l. fi. & prætalle. §. fi. in auth. vt hi qui c obli. se perhi. ha. res mi. Quæro vtrũ in quolibet genere tutorũ 3 sit necessariũ decretũ † hoc: Rñ. sic, vt d. l. iiij. de au. tu. & alijs legibus. s. alle. hoc tñ pot recipere instantiam in tutore testamentario. s. si testãtor ei hoc remiserit expresse. d. l. fi. C.arb. tu. vel testãtor ipse decernet sibi administratiõem. Põt. n. ipse testãtor decernere, vt tutor sua authoritate incipiat administrare. d. l. cui eorum. sicut põt concedere legatario licẽtiã accipiẽdi posse sua auctoritate vel. Titia. §. j. & ibi no. j. de le. ij. pprie est. n. decretũ pstare tutori 4 quasi posses. administrationis, sicut dñt Canonistæ, † ꝙ licèt aliqs sit institutus in beneficio, nõ tñ accedit ad administrãdũ, nisi ponat in quasi possessione administrationis, vt extra, de insti. c. iij. d in prin. & plnn de pcess. pb. ca. pposuit. ĩ j. gl. ¶ Quæro, an d istud 5 decretũ interpositũ ab vno iudice † porrigat effectũ suũ ad res alterius territorij. Vr ꝙ non. l. cum vnus. §. pe. j. de bo. au. iud. pos. & s. de iur. om. iu. l. extra territoriũ. Pro huius declaratione est. videndũ q̃ sit forma huius decreti. Rñ. ꝙ iudex decernat sibi administrationẽ dictæ tutelæ, seu licentiã administrãdi, & ita vtimur, ad quarũ vsum se refert lex nostra. C.arb. tu. l. si probat. j. ea. l. §. in legitimis. vbi tex. dicit decerni tutelã. glo. ibi exponit. i. administrationẽ tutelæ. Ad idẽ. j. de auth. tu. l. iiij. Non est ergo necesse ꝙ iudex exponat eũ in possessionẽ re ipsa. sed data licentia ipse tutor põt accipere res, & hoc est ꝙ dicit tex. in l. fin. C.arbi. tu. & gl. hæc dicit, res accipiat p decretũ. i. pcedẽte decreto. Nũc ad ppositũ decretũ quod interponit in aliquo actu voluntario, nec habet coertionẽ in alio, põt interponi a iudice, qui habet psonã in pñte: licèt res sit extra territoriũ, l. magis puto. §. illud. j. de reb. eo. & no. p doct. C. de prædi. mi. l. si prediũ. Et ex hoc concludo ꝙ iudex sub quo est pupillus, põt interponere illud decretũ. ꝙ extendetur ad bona vbicũq; posita, si õdictorẽ nõ hẽt: sed si õdicto esset ita ꝙ haberet necesse mitti in possessionem p ministros iudicis, tunc non sufficeret licentia illius iudicis, sed debet scribi illi iudici, sub quo res sunt. d. l. cũ vnus. §. pe. de bo. aut. iu-6 di. poss. ¶ Quæro, † an qñ istud decretum interponitur debeant e citari alij qui sunt, vel esse possunt tutores, Rñ. qñq; per istud decretum cõceditur administratio vni ita ꝙ alijs denegatur, tũc illi debent requiri, cũ hoc faciat causa cognita. vt s. de testa. tu. l. testõ. & l. seq. j. de admi. tu. l. iij. §. fi. Qñq; per istud decretũ cõcedit vni administtatio, non tñ alij denegat, & tũc si quidẽ sunt alij qui sunt tutores legitimi vel datiui iã cõstituti a lege vel a iudice, illi debent requiri: non. n. fiet nisi causa cognita. vt ea. l. §. in legitimis. Et hoc maxime verum est in legitimis, quorũ interest, ne vnus accedat ad administrandũ sine alio pp spẽ successionis, vt j. ea. l. §. pe. Si vero non sunt tutores, sed esse pñt: tunc. n. non est necesse eos requiri, qui non lædunt, arg. pro hoc. C. de cõfir. tu. qui vt proponis. & j. de admi. tu. l. qui negotiationẽ. §. testõ. & no. per In o. de cõces. preben. c. proposuit. in j. gl. Vltimo scias, 7 † ꝙ licèt glo ponat istud decretũ pro primo, tñ vltimũ est. De f bet. n. tutor prius fecisse inuentariũ, & alia, quæ s. dixi, q̃ eis utetur administratio concedat. d. l. fi. C.arb. tu. Vel hoc decretũ in ipso actu quo decretũ interponitur. auth. vt hi q obli. se peri. ha. res mi. §. fi. ¶ Secundũ quod requiritur, est, ꝙ faciat inuentariũ, quod examino in l. tutor qui repertorium. in prin. de admi. tut. ¶ Tertium quod requiritur, est ꝙ iuret se vtilia facere, & inutilia ptermittere. d. §. fi. in auth. vt hi qui obl. se perhib. ha. res mi. quod de iure Codicis fuit introductum in curatore furiosi l. de creationibus. C. de episc. aud. sed per d. auth. est extensum ad omnes tutores & curatores. Debent. n. hoc promittere sub expressa obligatione rerum suarum, vt ibi patet. ¶ Quarto requiritur, dicit gl. ꝙ g satisdet hoc in tutore datiuo: dic vt dixi s. tit. j. l. tutores. In legitimo habes hic in tex. secundum quem omnes debent satisdare, excepto patrono, à quo causa cognita non exigitur satisdatio. ¶ Quæro, quid si iudex voluit hanc satisdationem exigere, vel exegit, & est finita. Rñ, vt dicam. infrà ea. l. §. in legitimis, vbi text. 8 tangit. ¶ † Quæro quid si dederit fideiussorem pauperem respectu facultatum pupilli? Rñ. nihilominus potest administrare, vt C. de iure dot. l. mulier. Posset tamen ob hoc remoueri, secundum ea quæ no. in l. paupertas. infrà de excu. tu. & ibi dicam. ¶ Quintum quod requiritur h est, quòd expresse promittat defensionem pupilli, vt l. vlti. §. defensionem. C. de admi. tut. & ibi per doct. ¶ Aduerte quòd antiqui non apponebant istud, propter quòd iam vidi multas tutelas cassari, sed hodie hoc in qualibet apponitur. Et licèt de iure antiquo hoc esset precipuum officium tutoris, scilicet pupillum ipsum indefensum non relinquere. l. tutoris præcipuũ. j. de admi. tu. tamen lex vult quòd hodie tutor hoc expresse promittat, vt dixi. Vltimo k scias quòd licèt † prædicta omnia requirã 9 tur, tamen in his quæ dilationem non recipiunt, vel in his quæ l principaliter ad commodum pupilli spectarent, valent gesta per tutorem, etiam non interuenientibus prædictis, vt j. de admi. tu. l. tutor qui repertorium, in principio & C. de tu. vel cura. qui non satisde. l. fi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Legitimos Quæ possunt opponi contra legitimum tutorem, vide per Spec. de leg. tuto, & ibi ponit formam.
b ¶ Quærit. Vide Pau. de Cast. cons. 90. j. dub. 2. vol.
c ¶ Quæro vtrum. Adde Bar. & ibi no. in l. tutor qui repertorium. j. de admi. tu. & l. tutor. & in l. tutoribus. de auth. tut.
d Alex. ¶ Quæro, an. Vide Pet. de Anch. in Cle. 2. de sta. mona.
e Alex. ¶ Debent citari. Cum decisione Bart. hic transit Per. de Anch. in cle. 2. de sta. mona. Facit quod in simili dicebatur in l. si cui bonis. de verb. oblig. videlicet, an quando iudex procedit ad interdicendum administrationem prodigo, requiratur citatio ipsius prodigi, & consuluit quòd sic: quia tractatur de auferenda ei administratione, & cum ang. ibi transit Imo. de quo vide quæ dixi in l. qui habet. in §. quolibet loco, & tempore. suprà de tut.
alex. ¶ Vltimũ est. an decretum administrationis debeat præcedere inuentarium, & alia. Bal. in l. fi. de ma. conue. per illum tex. dicit, quod non refert, secundum Bar. in l. tutor qui repertorium. circa prin. de admini. tut. & Bal. in l. 2. C. qui admi. adde Roma. cons. 425. vbi ponit quindecim, quæ debet facere tutor tutela suscepta.
g alex. ¶ Quod satisdet. adde quod licèt tutor non satisdet, vel caueat rem pupilli saluam fore, eo tempore quo tutela suscipitur, tamen non est de substantia. Facit quod notãt doct. in d. l. de dic. §. tutor, qui satisdare cogan. & quod not. per Bar. in §. proximo. & Bal. in l. fi. de mag. conue. C. Et quid si non potest tutor fideiussorem idoneum dare, vide bal. in d. l. fi. vbi est tex. secundum eum, & fideiussor non idoneus tutelam non vitiat, nisi fideiussor fuerit in dolo.
h barb. ¶ Quintum quod requiritur. Vide tex. & ibi bar. in d. §. defensionem. adde tu, & intellige hoc idem in curatore: quia debet satisdare rem adulti saluam fore. iuxta ea quæ habentur in auth. vt hi qui perhi. §. fi. cum ibi no. & in l. si ad species. infrà rem pupil. saluam fore. tamen vbicunque curator promisit vtilia adulti facere, & inutilia prætermittere. & quòd ipsum defendet, &c. & iurauit ac fideiussit ex quo in effectu sunt eiusdem importãtiæ ac si promissum fuisset rem adulti saluam fore, vt probatur in l. fi. in §. sed cum antiquas. vers. & inuentario cum omni, &c. C. de cura. furio. dum tex. ibi dicit, ad similitudinẽ tutorum, & in l. de creationibus. C. de episcopa. audien. de quo late vide per alex. in cons. 80. col. fin. in prin. in v. vol.
i alex. ¶ promittat defensionem. adde bal. in l. prætor. in prin. de oper. no. nun. in l. fi. §. omnem. C. de admi. tut.
poma. ¶ Vltimo. Vide Imo. cons. 99. 2. dub.
k Dilationem non recipiunt. Et sic sentit hic bar. quòd tutor potest expedire sine decreto, l ea quæ sunt tempore peritura, & in d. l. tutor qui repertorium, & ita declarant bal. & ang. in l. procuratores. C. de procura. & alex. in cons. 144. col. fi. in v. vol. Et adde quòd si vno, & eodem tempore fuit creatus curator, obligatio contracta & decretum interpositum, actus redditur nullus, Ita pet. de anch. in cons. 79. incip. visis diligenter actis, & pau. de Ca. in cons. 84. incip. super eo quæritur. & alexan. in dicto cons. 143. & vide per Ro. in cons. 106. in fin.
poma. ¶ Vide per Fel. in c. translato, de consti.

---

1 *Decretum iudicis in tutelæ administratione interponebatur de iure Digestorum.*
2 *Tutelæ administratio potest vni ex pluribus tutoribus decerni, si alij sint impediti.*
3 *Tutela petenti decreta administratio intelligitur concessa.*
4 *Tutor contra tutorem qui non satisdedit de iure vel de facto, non potest venire, nisi offerat satisdationem, sed pupillus vel tertius sic.*

a **§. In legitimis.** a Vni ex tutoribus legitimis ex cã potest decerni administratio, & se inuicem pñt prouocare ad satisdationem, nisi sint patroni. h.d. ¶ Ex isto prin. 1 no. ꝙ † isto tempore interponebatur decretũ administratiõis, ibi dum dicit, tutela decerni. Dicit gloss. id est administratio tutelæ. b b ¶ Secũdo no. † ꝙ qñ sunt plures tutores, tutela nõ decernitẽ vni, 2 nisi ex causa si alij sunt impediti, vt hic in prin. vel si alij prouocãt ad satisdationem, vt in seq. vers. Et sic vr quòd debeant requiri, vt dixi. s. proxi. vel saltem debeat hoc iudici liquere, ne aliàs erraret in interponendo decretum, fm ea quæ dñt. j. tit. j. l. tutor si petitus 3 fuerit. ¶ † Tertio no. istã expositionem, decerni tutela, id est, administratio tutelæ, quæ facit ad questionem. Cõparuit proximior agnatus,

ADDITIONES.

a barb. ¶ In legitimis. Vide Ioan. Imo. in cons. 105. pro eo quod hic dicitur.
b barb. ¶ Tutelæ. Vide imo. cons. 99. in j. dub.

agnatus & petiit ſibi decerni tutelam pupilli, & iudex decernit. Op. quòd non debet peti ſibi decerni, ſed declarari. Certe poteſt ſuſtineri, vt intelligatur decerni tutela, id eſt, adminiſtratio tutelę, vt hic. ¶ Item venio ad verſ. an ergo, & prouocare. Not. primo dicit text. ſi omnes non ſatiſdederunt, quòd exponit gl. id eſt nullus. Nam negatio poſtpoſita ſigno vniuerſali æquipollet ſuo contrario, vt infrà de capti. l. in bello. §. j. ¶ Circa hoc quærit gloſ. quid ſi aliqui ſatiſdederunt, & aliqui non? Dicit gl. ꝙ inter nõ ſatiſdantes admittitur prouocatio. ¶ Sed tunc, quid ſi omnes ſatiſdederunt, ſed vnus non vult gerere cum alio? Reſpon. recurrendum eſt ad remedium l. 3. §. fi. cum l. ſeq. ĵ. de admi. tut. ¶ Vlterius quæro quomodo verſ. nonnunquam, &c. ſe habeat ad p̄cedentia? Rñ. ꝙ eſt quędam interpoſitio per quã rñdetur cuidã oppoſitioni. Dictum eſt quòd inter non ſatiſdantes locus eſt prouocationi, Contra, nã tutores legitimi debent ſatiſdare, vt s̃. proxi. quomodo ergo ꝓcedit ꝙ hic dr̃, de non ſatiſdantibus. Ad hoc reſpondetur, nõnũquã, &c. ¶ Ex quo † verſ. no. ꝙ ꝯtra tutorem, qui nõ ſatiſdedit de iure vel de facto, alter tutor non poteſt venire, niſi offerat ſatiſdationem, ſed pupillus, vel adultus, vel etiã tertius põt petere eum cogi ad ſatiſdandum, vel interdicit ſibi adminiſtrationem, vt C. de tut. vel cura. qui non ſatiſde. l. j. & per totum illum titulum. ¶ Venio ad ver. an ergo & in patronis, quæro an idem ſit in agnatis qd̕ hic dicit in patronis? Gl. dicit ꝙ non. Et eſt ratio ſecundum Iac. de Are. & Dyn. quia nobis non eſt ita debita hæreditas agnatorum, ſicut libertorum, vt ĵ. ſi à paren. quis fue. ma. l. non vſque.

ADDITIO.

a ¶ Quærit glo. Negatio poſtpoſita ſigno vniuerſali æquipollet ſuo contrario, hoc tamen non eſt ſimpliciter verum, vt no. per tex. & ibi Bart. in l. de pupillo, ſi plurium, de oper. no. nun. & quando reſultaret abſonus & iuri contrarius intellectus. Et vide bar. in l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. ff. de pig. act. & melius in titu. qui ſint rebelles, in verſ. nonnullos. & limitat bal. in l. j. in prin. quomodo & quando iudex.

1 *Clerici ſiue ſeculares, ſiue religioſi an poſſint eſſe tutores.*

§. Si legitimus. Capitis deminutione pereũt legitimæ tutelæ, etiam iam ſuſceptæ. h. d. ¶ † Quæro, quid de ſacerdotib. an poſſint eẽ tutores? Vr̃ ꝙ ñ, l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. s̃. de arb. tex. habemus in auth. præſbyteros. C. de epi. & cle. ſ. quòd poſſint eſſe volentes, non vt cogantur inuiti, quòd dic vt ibi, & hoc in clericis non religioſis. Si autem eſſet monachus vel canonicus regularis, tunc indiſtinctè ſibi interdicta eſt tutela de iure ciuili, vt d. auth. prſbyteros. in fi. idem in epiſcopo, vt ibi patet. Sed quidam canoniſtæ dñt, quòd de iure Canonico ſecus eſt, vt 76. diſt. c. peruenit. & ibi no. Spec de tu. §. generaliter. ver. item opponitur contra tutorem quòd eſt epiſcopus. Sacerdotes autem legib. ad minorum ætatis tutelas vel curationes inexcuſabiles attrahuntur.

ADDITIO.

a ¶ Si legitimus. An clericus poſſit eſſe tutor, dicit bal. in l. presbyteros. C. de ſac. ſan. ecc. ꝙ non, cum in minoribus conſtituti non ſuſcipiant tutelam, vel aliud officium ſeculare, per illum tex. & vide bal. in l. generaliter. ad fi. de epiſc & cle. Adde quòd bal. conſ. 263. li. j. tenet quòd clericus laici tutor eſſe poſſit, & laicus clerici.

LEX VI.

Inteſtato Qui non reliquit tutorem, eſt inteſtatus quoad tutelam, & mortuo teſtamentario deuenitur ad legitimos. h. d. iſte tex. cum l. ſeq.

LEX VIII.

Si reliquero. Qui ſunt in pari gradu agnationis, pariter vocãtur ad tutelam. h. d. cum l. ſeq. dicit Iac. de Are. quòd hodie nepos ex alio præfertur in tutela, ſicut in ſucceſſione, vt in Auth. de hær. quæ ab inteſt. §. ſi igitur. ꝙ ſatis placet.

LEX X.

Agnato. a Propinquior cognatus non impedit ſequẽtem agnatum, nec propinquior cognata impedit ſequentẽ cognatũ. h. d. ¶ No. hoc ꝙ dicitur de matertera, quæ eſt ſoror matris, & ſic cognata, quæ nõ impedit filios fratris ipſius materteræ, hoc eſt filios auũculi, qui ſimiliter ſunt cognati, & ſic habes caſum quòd in defectum agnatorum tutela deuoluitur ad cognatos. dixi s̃. in l. j. in prin. Alij volentes hoc effugere dicunt, hic loquitur de filiis fratris ipſius impuberis, & hoc nullum habet dubium: quia illi præferuntur materteræ quia agnati. Item matertera non eſſet in proximiori gradu, & ſic non correſponderet ad id, quòd in prin. l. dicitur ſecundum Dyn.

ADDITIO.

a ¶ Agnato. Vide in ſimili. Spec. de tut. §. ſi vero. ver. ſed pone patet.

TITVLVS QVINTVS.

De tu. & cur. datis ab his qui ius dandi habent, &c. Rub.

Poſt tutelam teſtamentariam, & legitimam deuenitur ad datiuam, ideo de ea ponitur. In inſtitutionibus vero habemus titulum de Attiliano tutore, vbi tractatur de tutore datiuo. Item aduertendũ quòd hic in rubr. dicitur de tutoribus & curatoribus merito: quia etiam curator datur à iudice: in præcedentibus non dicitur de curatoribus: quia ſolus tutor eſt legitimus & teſtamentarius, nõ curator, vt dixi s̃. tit. j. ſub rub.

LEX PRIMA.

1 *Tutor an poſſit dari per delegatum.*
Merum imperium quantum ad cognitionem delegatur, non quantum ad executionem.
2 *Ius dandi tutorem competit quibus ſpecialiter.*
3 *Tutor dari poteſt à comitibus habentibus poteſtatem à Principe.*
4 *Iudices ciuitatum hodie dant curatores & tutores.*
5 *Pupillus debet eſſe de iuriſdictione dantis tutorem.*
Tutor datur non exiſtente in iuriſdictione dantis.
6 *Qui dicit ſe Peruſinum, vel de Peruſio, intelligitur origine.*
7 *Pupillus habere domicilium poteſt.*
8 *Statutum diſponens circa legitimam perſonam alicuius, comprehendit originarios & habentes domicilium.*
9 *Quis iudex dabit tutorem pupillo, qui eſt origine eius in vno loco, & habet domicilium in alio, & facultates in alio remiſſiue.*

Siue proconſul. Is poteſt dare tutorẽ, cui eſt cõceſſum: & illi, q ſuę iuriſdictioni ſubeſt. h. d. ¶ Op. dicitur hic, ꝙ vicẽ gerens præſidis poteſt dare tutorem. Contra, † datio tutoris eſt mixti imperij, vt s̃. de tutelis. l. muto. §. tutoris. ergo nõ poteſt fieri per delegatum. l. j. s̃. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. Dicit gl. intelligo eo caſu quo merũ, & mixtũ imperiũ põt delegari, vt præſide abſente. Iſta ſolutio vr̃ ꝯ caſum l. ij. C. de offi. eius qui vicẽ alte. gerit, & ꝙ ibi ho. Suſtinendo gl. dicit Dy. ꝙ quantũ ad cognitionẽ põt demandari merũ imperiũ. Ita loquitur iſta gl. ſed nõ quãtũ ad executionẽ, vt in ꝯrio. Tu dic ꝙ iſta poſſunt eſſe vera in delegato, ſeu ipſo vicario ab ipſo præſide conſtituto. d. l. j. §. j. de offi. eius cui man. eſt iuri. Sed ille cui mandatur à Principe, vt vicẽ præſidis gerat mortuo præſide, vel ẽt abſente, habet merũ, & mixtũ imperiũ etiã quo ad executionẽ, vt hic, & l. j. §. deportatos. ĵ. de lega. iij. ¶ Opp. dr̃ hic, † ꝙ ius dandi tutores cõpetit quibuſdã. Contra imo omnibus qui habẽt a merum imperium, cum ſit mixti imperij, vt d. §. tutoris. Dicit gl. ſpeciale, vt hic, vt non competat niſi ſpecialiter mandetur. Idẽ tenet Iac. de Aret. vt dixi in d. §. tutoris. ¶ † Quæro qd de iſtis tutoribus, qui dantur ab iſtis iudicibus chartulariis habentibus poteſtatẽ: ſeu authoritatẽ, Principe: vel comite, cui Princeps cõceſſit an valeat? Gl. dicit ꝙ ſic & bene. de hoc no. in Spe. de curato. §. j. verſ. quid de his. Facit ꝙ no. C. vbi & apud quem. l. fi. ¶ Quæro, † tutores & curatotes dãtur hodie à iudicibus ciuitatũ: an procedat datio de iure? Pet. dicit ꝙ ſic ꝑ ꝯſuetudinem. C. de eman. l. j. & l. fin. Puto ꝙ procedat ẽt de iure: qa omnibus magiſtratibus eſt b permiſſum, vt ĵ. eo. l. iij. ¶ Venio ad ſecundã partem. ¶ Not. ꝙ oportet † pupillum eſſe de iuridictione eius qui dat tutorẽ, quod tene mente, quia ſi eſſet aliquis pupillus clericus, tutor debet dari ei authoritate iudicis ſui, nõ iudicis ſecularis. In caſu tñ põt dare tutorem ille qui non habet eum in ſua iuriſdictione, puta in lite quæ vertitur coram eo. l. fi. §. j. C. de admini. tu. quod no. ¶ Itẽ no. tex. qui dicit eiuſdem prouinciæ, vel vbi domiciliũ habebat, per hoc † quod dicit eiuſdẽ prouinciæ, intelligitur. ſ. origine, vt glo. dicit: & ſic vr̃ caſus, quod eo ipſo quod dico me Peruſinum vel de Peruſio intelligitur. ſ. origine, & examinaui ĵ. ad muni. l. j. ¶ † No. etiam quod pupillus poteſt habere domiciliũ, quod eſt mirabile: nam domicilium paternum non tranſit ad eum. l. aſſumptos. §. fi. ĵ. ad muni. Sed non videtur ꝙ ipſe poſſit conſtituere domicilium ſine tutore, cum per hoc obligatur. Solu. intelligo ꝓ habebat domiciliũ. ſ. qñ conſtituitur re ipſa: quia ibi habet maiorem partem fortunarũ ſuarum, vt not. in l. hęres abſens. s̃. de iudi. Vel poſſumus dicere ꝙ pupillus poſſit conſtituere domiciliũ in loco, ad hoc, vt poſſit habere tutorem, quod videtur ſentire Azo in ſumma. C. vbi pe. tu. No. ex hac l. ꝙ † ſtatuta ciuitatũ quæ diſponũt circa perſonam legitimandã ad aliquẽ actũ non porriguntur ad eos, qui non ſunt ſuæ iuriſdictionis, ſed ad eos tñ, qui ſunt originarij, vel habent domicilium, vt hic. Secus in ſtatutis quæ diſponunt circa ſolennitatẽ alicuius actus. Quod plene examino in l. cũctos populos, in repe. mea. C. de ſum. tri. & fide catho. ¶ Vltimo † quęrit Dyn. c hic quid ſi pupillus in vno loco ſit originarius, in alio habet domicilim, in tertio loco habet bona vbi nullum habet domicilium quis dabit tutorem illis facultatibus? Glo. & doct. tangunt in l. j. C. vbi pe. tu. Dicam in l. pupillo. ĵ. eo. & ibi videbitis

ADDITIONES.

a ¶ §. tutoris. ibi hoc etiam reprehendit bart. dicens, quòd hoc eſt mixti imperij, & vide quæ dixi poſt bar. in l. j. de iuriſdi. om. iud.

b ¶ No. quòd. Vide auth. generaliter. C. de epiſ. & cle. & ibi, quid ſi tutor eſt clericus. Et de hoc vide quæ dixi poſt bar. in l. legitimos. s̃. ti. 1. §. fin. Sed quæro, an pupillus poſſit prorogare iuriſdictionem ſine conſenſu ſui tutoris, vide bal. in l. 1. C. de iuriſdi. om. iudi. & vide ibi de iudice incompetenti ad dandum tutorem.

c ¶ Quærit Dy. de hac q. Vide deciſionem per eum in l. pupillo. infrà e. & in leg. j. C. qui pe. tut.

LEX II.

Cum quidam. Propter abſentiam, vel appellationẽ aliorum, datur tutor ad tempus. h. d. Oppo. a datione tutoris non appellatur, vt Inſti. de excuſa. tu. §. qui autem. & ĵ. quando appel. ſit. l. §. ſi quis tutor. Glo. dicit, quod hic loquitur ſm̃ iura antiqua. Tu dic ꝙ hic appellatur a ſententia reprobante excuſationem: & ſic concordat cum contrariis.

LEX III.

a **Ius dandi.** a Opp. Insti. de Attil. tu §. sed hoc iure. Dic vt in gl. & bene. Op. de l. etiam. s. de tu. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Ius dandi. Vnde Bar. in l. j. & ibi scripsi plene. de iurisd. om. iudi. an possit delegari datio tutoris.

bar. ¶ No. ex isto tex. secundũ Bal. ꝙ appellatione pendente potest aliquid innouari, sed non innouat contra appellantem, vt est gl. ord. in l. creditor. s. man.

LEX V.

Officiales non possunt cogere vt partes in se compromittant, & quæstio tutelæ nõ potest compromitti, etiam stante statuto quòd omnes compromittantur, numero 2.

Prætor Pretor non potest se dare tutorem, vel delegare. h.d. ¶ Quæro de intellectu illorum verborũ, nec compromissarius, &c. Gl. exponit duob. mod. Primo ꝙ non põt 1 se constituere arbitrũ. ꝙ no. † ꝙ officiales, qui cogunt partes ad compromittendum in se. De hoc s. de arbi. l. sed si in seruum. §. ij. Secũdo exponit, ꝙ arbiter nõ potest se dare tutorẽ, licèt de hoc cõpromittatur. Innuit, ꝙ questio de tutela posset cõpromitti, ꝙ non placet: quia est mixti Imperij. l. mutuo. §. tutoris datio. s. de a tu. ergo non potest cõpromitti. a l. non distinguemus. §. Iulia. & §. seq. s. de arbi. Præterea, nõ competit nisi eis quibus conceditur specialiter, vt s. eo. l. j. Præterea non potest delegari nisi habenti iurisdictionem, vt j. eo. l. nec mandante. ergo eadẽ ratione nec b compromitti. b ¶ Sed quid c dicemus ex forma statutorũ, d qui c bus cauetur, ꝙ omnes † causæ compromittuntur in arbitros, & d arbitratores de iure & de facto, an si sit inter duos contentio de 2 tutela veniat in compromissum? Respon. non: quia illud e come promissum in arbitratorem est quędam transactio, vt in Auth. vt f dif. iudi. §. j. & ibi no. quæ transactio non cadit f in ista questione. Non enim potest quis dare pecuniam vel accipere, vt sit tutor, vel patiatur alium esse tutorem. in l. in eos. s. de tu.

ADDITIONES.

a ¶ Compromitti. Quæ causæ possint compromitti in arbitrum, vide per bar. in l. non distinguemus. §. quæsitum. s. de arbi.

Poma. ¶ Vide Lanfr. in tract. de arg. q. vij. Ro. cons. 262.

b ¶ Nec compromitti. An q. tutelæ cadat in compromissum, faciunt no. per bar. in l. si quis in conscribendo. C. de pac. & no. bar. in l. fi. C. vbi & apud quẽ. per Spe. in tit. de arbi. §. restat. ver. quid si pater.

c Barb. ¶ Sed quid. Vide quod not. in l. non distinguemus. §. de liberali. suprà de arbi. Sed si incidenter veniret, vide singularem casum secundum glo. C. de reb. cre. l. cũ proponas. vide Lud. Ro. in cons. 295. vbi alleg. istud dictum bar. quòd non possit arbiter cognoscere de causa matrimoniali, vide ibi. Et adde tu quòd ex dictis bar hic, habes quòd statutum generale de omnibus causis compromittendis restringitur ad causas compromissibiles, vel alias de iure. & sic non includerentur causæ liberales, vel criminales secundum bar. hic: quia sunt meri vel mixti imperij, secundum Mod. in tract. de arbit. dum tractaut super quib. reb & causis possit compromitti, facit quia statutum debet intelligi, vt aliquid possit operari, & posteaquam aliquid operatum est, restringitur, & reducitur ad ius commune, vt minus corrigatur, & facit: quia leges veteres quantum possumus tolerare debemus ne correctæ dicantur. ita dicit gl. per multa iura in Auth. de fideiuss. in prin. Et sic tale statutum recipit etiam limitationem, ne causæ claræ, & executiuæ compromittãtur, sicut hic: ne causa alias non compromissibilis intelligatur compromissibilis per statutũ, vt dicit bar. hic: & bene cõfirmat Pau. in c. irrefragabili. in fi. de offic. ordi. vbi vult, quod si statutum dicat sententiam arbitrorum executioni mandari, debet intelligi, & restringi nisi fuerit sententia arbitraria in causa criminali, vel liberali: de quibus non licèt de iure communi compromittere: qui statutum de tali causa nõ intelligitur, vt minus lædat ius commune. Et bene faciunt quæ dicit Alex. in cons. 61. incip. visa facti narratione, in vlti. col. in 2. vol.

poma. ¶ Sed quid. Vide Ro. in materia cons. 299.

d Statutorum. Adde quod hoc sequitur Ro. cons. 262. & 298.

e paris. ¶ Quia illud istud exclamat Ro. sing. 448. in an. sub q. intellige, & in cons. 299. col. 1. post prin.

f poma. ¶ Quæ transactio non cadit. Vide barto. distinguentem in l. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de arbi. Alex. in l. pe. in fin. C. de pact. Rom. sing. xlvj.

LEX V.

1 *Curator datur inuitus & ignorans.*

a **Illud** a Absens & inuitus, absenti inuito, põt dari tutor. h.d. Op. s. de tu. l. qui habet. §. j. Sol. ibi de curatore, qui datur ad lites. Opp. Insti. de cur. §. itẽ inuiti. Sol. ibi loquitur in curatore 1 adulti, qui nõ recipit curatorẽ inuitus, nisi ad lites. Curator † aũt ipse bene dar inuitus, & ẽt ignorãs. l. fi. in prin. C. de admi. tu. Est b n. munus b publicũ, & ideo põt dari inuitus, & ẽt ignorans, fm Dy. Pro hoc j. de cu. bo. dan. l. ij. §. querit̃ an inuitus. Et si dat̃ inuitus ergo etiã ignorans & absens. l. qui põt inuitus. j. de reg. iu. & l. iiij. de fideicõ. lib. Gl. signat arg. ꝯ. s. de adop. l. post mortẽ. §. fi. & nõ soluit. Dic ꝙ ibi in adoptione, quę est actus priuatus, nec cadit inter absentes, sicut nec cognatio naturalis, sed hoc est publicum munus, quod cadit in ignorantem & inuitum. Ita dicunt doct.

ADDITIONES.

a ¶ Illud, per istam legem bart, in l. hoc autem, in prin. ex qui. cau. in pos. eatur. dixit, quòd tutorem potest dare iudex pupillo, etiam si à nemine petatur. de quo etiam vide quæ scripsi in l. 1. de iur. omn. iud. sed quæro, quando tutor datur absenti, vide bal. in l. 2. C. de neg. gest. alleg. per bald. in l. qui habent. §. si pupillus. de tute, & barto. in l. quod si forte. §. sunt quidam. de sol.

b poma. ¶ Est enim munus. No. absentibus etiam non citatis, posse officia decerni. secundum bald. hoc est tamen postea eis notificandum, vt l. secunda, infrà eodem.

LEX VI.

a **Non quantum.** a Curator potest dari ad authorandũ in vno ꝯtractu tãtũ. h.d. Aliud in tutore, quod dic, vt l. certarũ, s. de test. tut. Fallit in casu l. impuberi. j. eo. dixi in l. si hæreditas. in prin. s. de testa. tute

ADDITIO.

a ¶ Non quantum. De materia huius legis dixi post barto. in dicta l. certarum.

LEX VIII.

Nec mandante. Tutelæ datio non potest mandari ei, qui nõ habet iurisdictionem, sed habenti iurisdictionem sic. h.d. tex. cum gl. quam vide per te.

§. Si prætor Qui non intelligit, licèt habeat iurisdictionem, non potest eam exercere. h.d.

1 *Tutor dari potest in diem feriatum in honorem Dei, si non detur ex inquisitione.*

a b **§. Dari.** a Tutor potest dari die feriata. b h.d. Quæro † quid de 1 die feriato in honorem Dei. Iac. de Are. dicit quòd forte illo die poterit, cum hoc spectet ad pietatẽ, vt extra. de fer. c. fi. & C. de fer. l. fi. quæ lex facit ad hoc, & hoc nisi fiat cum inquisitione, tunc. n. debet fieri iudice sedente pro tribunali, vt l. natura li. in fi. s. tit. ij.

ADDITIONES.

a barb. ¶ Dari. Vide gl. fi. pro distinctione bar. in l. actus. C. de fer.

Paril. ¶ Vide ias. in l. j. §. accipiunt, col. j. ff. de fer.

b ¶ Die feriata. an die feriata possit dari tutor, & quando. vide bal. in l. actus. C. de fer. & ibi etiam habes an possit confici inuentarium, & administratio decerni.

LEX IX.

1 *Tutor potest dari ad vnum articulum tantum, etiam hoc expresso.*
2 *Tutor non est necessarius ad adeundam hæreditatem.*
Idem in restitutione Trebellianicæ.
3 *Tutor solus non adit hæreditatem quando pupillus est maior infante.*

1 **Impuberi** Seipsam summat. Not. † ꝙ tutor potest dari ad vnum articulum, ẽt hoc expresso. s. ad hereditatem adeundam, & hoc ex causa, quod declara, vt dixi in l. si hæreditas. s. de testa. tu. in prin. ¶ Opp. † ꝙ non sit necessarius tutor ad 2 adeũdam hæreditatẽ, vt C. qui admit. ad bono. pos. l. bonorũ. a Gl. dicit aliud in bonorum posse. postea subiungit idem in vtroq; casu, & bene: quia sicut bonorum possessio põt agnosci authoritate iudicis in defectum tutoris, vt ibi, ita potest hæreditas adiri. l. si infanti. in fi. C. de iur. delib. ¶ Quæro, quid in restitutione Trebellianicæ? Rñ. idem vt in gl. ¶ Quæro, † an solus tutor possit agere sine 3 pupillo? Gl. dicit quòd non. si est maior infante, licèt bonorũ possessionem posset acquirere. Contrarium not. in d. l. bonorum. sed quod hic dicitur, est verius, vt no. in l. potuit. C. de iur. delibe. & ita tenet Dyn. dicam in l. tutor. j. de bonorum pos.

ADDITIO.

a ¶ L. bonorum Et ibi vide, & probatur etiam in l. fi. C. de tu. & cur. qui non satisde. & quod voluit Pau. de Cast. in l. bonorum. C. qui admi. Sed pro bar. hic est glo. in §. neque. insti. de aut. tut. bal. in l. potuit. de iur. delib. & imo. in l. restituta. §. fin. ad Treb. vide quæ dixi in d. l. bonorum.

LEX X.

1 *Error in datione tutoris, quando illam impediat.*
2 *Error in persona dati, non reddit dationem nullam, licèt faciat datum remoueri.*
3 *Causa vna ex pluribus est sufficiens perueniendi ad datiuum.*
4 *Tutoris datio facta à iudice alio petente, non facta mentione de matre, an valeat.*
5 *Tutoris si in petitione est facta mentio de matre an ipsa debeat requiri.*
6 *Iudex si cui fuit narratum de matre, dedit tutorem sine inquisitione an præiudicet matri postea volenti tutelam.*
7 *Pupillus si habet tutorem de facto non de iure cum alius petitur an de hoc sit fienda mentio, vt datio teneat.*
8 *Sententia quando est nulla ex causa intrinseca, quæ iudici non liquet manifeste, non potest ad aliam sententiam deueniri nisi prima cassata.*

Tutor Si in causa dandi tutorem erratur, datio est nulla. h.d. Primo loquitur in specie. Secũdo illud probat per 1 regulam generalem. Secunda ibi, nam & si. ¶ Quæro, † quid vult dicere, erratum fuerit in facti causa. Dicit gl. quòd credebatur nõ habere tutorem, & habebat, vel credebatur non habere patrem, & habebat, in quibus casibus non potest dari tutor. Istud est verũ in se, sed non congruit legi. Nam in principio loquitur in casu, in quo tutor potest dari propter absentiam alterius. l. 2. suprà eo. & suprà de tut. l. questitũ, sed non valuit datio: quia hic causa non fuit declarata iudici. ¶ Illud ꝙ sequitur, nam & si, &c. venit ad probationẽ illius, sed non esset bona probatio arguẽdo de casu, in quo nõ potest dari tutor, ad casum in quo potest dari. Dic ergo ꝙ hic loquitur generaliter, quocunq; modo erretur in petitione tutoris, nõ dico de omni errore, sed in facti causa, hoc est, in eo quod est causa facti, scilicet dationis tutoris, datio nulla est. Simile in aditione hæreditatis. Nam omnis error non impedit, sed ille qui est in causa aditionis, vt j. de acq. hære. l. si is ad quem. Exemplũ ergo huius regulæ vnum habes in prin. huius legis: quia causa propter quã poterat dari tutor, erat absentia alterius tutoris, sed si tutor fuit datus ex alia causa, nõ valet datio. Itẽ quocunq; modo erretur in causa dationis. Exemplum, ad datiuum non peruenitur donec est spes testamentarij. l. si quis sub conditione. suprà de testa. tu. Item donec subest spes proximorum legitimorum, vt s. tit. j. l. j. §. si apud hostes, & l. non solum. §. si libertus. j. de excu. tu. Item si primus est remotus vel excusatus. Item si proximior appellauit, vt l. 2. suprà eo. ti. Item si proximior erat pupilli debitor. l. si impuberi. j. eo. & ibi dicam. Item si primus est creditor. l. 2. s. eo. tit. Istæ ergo causæ, vel altera earum debet exprimi, vt iudici sit notũ: si. n. ex alia causa daret, non valeret datio, hic est casus. ¶ Item aduerte ꝙ solus error in causa facit dationem nullã. Si. n. erratur in per- 2 sona quæ datur: † quia dicebatur idonea cum non esset, dicebatur diues cum non esset, dicebatur amicus cũ esset inimicus, hæc non

non faciunt dationem nullā.l.in eos.§.de tu.sed faciunt eos posse remoueri.j.de susp.tu.p totum.Sed ꝯ prædicta vr̄ multū fortiter. C.de cōfir.tu.l.si vt proponis.vbi ei qui habebat tutorē datum in testō inutiliter,qui debebat confirmari,fuit datus tutor à iudice, de illo non facta mentione,& tñ ibi dr̄ ꝙ valet.ad idem quod dicit in auth.matri & auiæ,de tutore datiuo non facta mentione de matre,vt ibi no.sed ad illam gl.dico vt statim dicam declarādo gl.hic positam,quæ est illi ꝯria.Ad l.si vt proponis.dico ꝙ tex.ibi dicit,ꝙ legitime factū est,&c.Intelligo ꝙ iudici notū erat de datione tutoris in testō:sed pp cessationem illius iudex dedit aliū,vt probatur in l.qui negotiationem.§.testō.j.de admi.tu.Vel verius & subtilius,qnq; tutor datur ad petitionem alterius,& loquitur ista lex, & quod s.dixi,vt expresse dicit tex.tutor si fuerit petitus.& ibi,nā, & si quoquo modo in petitione,&c.si autem tutor [b] datur ꝓprio motu iudicis,si casus erat,in quo poterat dari,licèt sit erratum in causa,tamen valet datio.d.l.si vt proponis.& hæc sol.videtur hodie probari per tex.extra.de præbend.ca.si motu proprio.lib.6.Simile in iure nostro,si liber homo putans se seruum adiit hæreditatem,motu proprio,talis aditio non vitiatur per errorem:secus si ad petitionem alterius,hoc est,alio iubente,vt infrà de acq.hære.l.qui in aliena.§.si is qui putabat. ¶ Sed quæro † quid si plures sint causæ perueniendi ad datiuum,& exprimitur vna,an valeat? Puto quòd sic,si illa est sufficiens.arg.infra de acq.her.l.quòd si dubitet.¶ Venio ad q.glo.[c] & quæro quid si tutor † est datus à iudice alio petente,nulla facta mentione de matre,an valeat datio tutoris? Gl.videtur hic determinare ꝙ non,vt habes in ea. Cōtrariū huius determinat gl.in auth.matri & auiæ.per l.si vt proponis.C. de confir.tu.Spec.tangit in tit.de tu.§.nunc dicendum.ver.quid si mater.Dy.tenet hanc gl.Nam licèt antequam mater assumat tutelam non sit tutrix,vt in auth.de hæred.quæ ab intest.defe.§.ex his. tamē ex quo petit,incipit esse legitima,vt infrà ad Tert.l.2.§.si mater.versi.quòd si pater.Dixi in l.si quis sub cōditione.s.de test.tu. sed legitimo superueniente repellitur datiuus.l.si tutor Reip.§.j.a de tu.& ratio.distr.& l.non solum.§.si libertus.j.de excu.tu. Non ob.l.si vt proponis:quia confirmatus non habetur loco legitimi, sed in veritate est datiuus,vt dixi in l.j.suprà de cōfir.tu.merito secum compatitur alium datiuum.ita dicit Dy.Ista verba magis probāt istam gl.male dicere quàm bene.Nā ꝯcludunt ꝙ interim valet datio,sed matre postea petente tutelam,euanescit.Gl.autē dicit ꝙ statim non valet. Vnde Odofr.[d] distinguit aliter.Aut mater fuit in mora petendi tutelam,& tūc ꝓferunt datiui.Aut non fuit in mora nec est quid imputet sibi,& tūc prefert ipsa.arg.j.de adul.l.si maritus.§.si ante exneus.Facit j.de iur.fis.l.edicto.§.2.& 3.& j.de admi. tut.l.tutor.qui repertorium.in prin.& C.de his quæ,vt indig.l.sororem.quod tenet Iac.de Aret.Petr.& Cy.in d.auth.matri & auiæ. Pro hoc optime facit tex.infrà ad Ter.l.2.§.sed si mater.ver.sed si forte,& C.de epis.& cle.auth.presbyteros,& ibi innuit ꝙ tacendo per quatuor menses sit in mora.Ista verba respiciunt qñ mater postea venit:& vult tutelā,sed si mr̄ nō peteret tutelā,ex eo ꝙ non sit facta mentio de eo,vitiatur datio tutoris.Et hoc est ꝙ quærit gl. nostra,ad quod ꝓdicta nō respōdent.Dico ergo in quæstione proposita ꝙ si de matre in petitione non fiat mentio,tutelæ datio est nulla:qa errat̄ in causa.ergo,&c.vt hac l.ideo.n.peruenitur ad datiuū:qa mater nō vult.Itē ideo admittitur alius ad petēdum:qa nō petit mater.Debet ergo hoc exprimi iudici.text.est C.qui da.tu. poss.l.quod dicis.¶ Quæro,an [e] si de matre facta est mentio in petitione,† debeat ipsa requiri?tex.in d.l.quòd dicis.innuit qd̄ sic: quasi iudex debeat inquirere,an hoc sit verū vt ibi patet,quod puto verum,si tutor daretur ex inquisitiōe. l.nāli.in fi.s.tit.2.Sed si iudex vellet dare absque inquisitione tutorum,tunc sufficeret corā eo esse narratum.Nec.n.habet necesse aliter inquirere:qd̄ placet:qa potest fieri quolibet loco & tpe.l.qui habet.§.pe.& quod ibi no.s. de tute.Sed tūc † quæro,quid si iudici narratū fuerit,& tutorē sine inquisitione dederit,an matri postea tutelam volēti ꝓiudicet?Rñ. tenere hoc casu distinctionem Odofr.an mater fuit in mora an non,vt dixi s.& quod dixi de matre,cuius prima causa est in petēdo tutorem,idē vr̄ in cæteris,vt debeat asserere iudici qūo proximiores consanguinei,seu agnati cessent petere tutorē,cū sint admoniti ne erretur in cā facti,vt j.ti.j.l.diuus.§.si quidē.¶ † Quæro, qd si pupillus hēat tutorē de facto,non de iure,an cum petit alius debeat de hoc fieri mentio?Rñ.qnq; tutela non vocat neq; de iure neq; de facto,& tunc nō est dubiū:quia nō pōt dari alius tutor regulariter,vt C.in qui.cā.tu.ha.p totum.sed in casibus,in quibus pōt dari,dēt ille casus exprimi coram iudice,ne erret in cā,vt hic. Qnq; tutela nō vacat de iure,sed de facto,vt quia habet tutorem, qui non administrat & tunc idē,vt hac l.in prin.Qnq; tutela vacat de iure,sed non de facto,tunc puto,ꝙ debeat fieri mentio in petitione,ne aliter erretur in cā.Probo:quia regula est,ꝙ tutorē hñti regulariter non datur tutor,sed hñti pōt referri ad ius,& ad factū.l. stipulatio ista.§.hæc quoque,& §.seq.de verb.oblig.ergo debet declarari.Præterea sicut testm̄ quod est de iure validum:impedit aditionē ab intestato:ita testm̄ quod est de facto,vt puta si est falsum, cū hrs dubitat.l.cū falsum,j.de acq.hæ.Ita hic per tutorem existētem de facto,iudex adit̄ ad dubitationē an pupill⁹ tutorē habeat: Ad idē † quia si snīa est nulla ex cā intrinseca,ita ꝙ iudici manifestē non liquet,nō pōt deueniri ad aliam snīam,nisi prima cassata.l. cū ꝓbatur.j.de re iud.& ibi dixi,Pro hoc habemus Decretales expressas de ele.c.considerauimus.& de ꝯcess.pben.c.cum nostris. & c. post electionem.& c.literas.Dēt ergo hoc exprimi,& postꝙ fuit hoc iudici notū,nō est necesse ꝙ de hoc inquirat,cū possit dare tutorē sine inquisitione,vt dictū est. Sed licèt ista datio valeat,tñ iste secundo datus,nō posset sua authoritate repellere primū,qui erat in quasi possessione:sed super hoc adhibetur causæ cognitio,ne illi fiat iniuria:arg. j.de aqua quoti.& æsti.l.pe.& est expressum in simili extra de pbē.c.licèt.lib.vj. Quandoque tutela vacat de iure & de facto.Qūo autem de iure vacet,liquet oībus. De facto aūt vacare intelligo,et si qs administret nō tanꝗ tutor, vel si administret vt tutor, & in casu tali,quòd ꝯ cum non datur actio tutelæ,vt j.de eo qui pro tu.l.j.§.j.& §.simili modo.& ibi no. Cum enim in illū non cadat hoc nomen, protutor,merito non potest dici ꝙ de facto gerat vt tutor. Isto casu non est necesse vt fiat mentio de tali administratore,sed debet fieri mentio de alio, cuius prima causa est in tutela,vel in petitiōe tutoris,vt s. dixi de matre & similibus,&c.

ADDITIONES.

a ¶ Sed contra.Vide Bal.in d.l.si vt proponis.

b Paris.¶ si autem tutor.Nota.sing.limit.ad reg.quod decretum interpositum ex falsa causa sit nullum,quam etiam sequitur alex.in l.iuste possidet.ff.de acqui.poss.vbi etiam addit alias quamplures notabiles limitationes.

c Barb.¶ Venio ad q.gl.Et Vide Barto.in cons.116.inci.io.de strictu misterij.vbi consuluit in casu,in quo loquitur gl.illa.

d Poma.¶ Vnde Odofr.Vide Bar.in cons.140.in 2.col.in 5.dub.

e ¶ Quæro an. Vide Bar.in auth.matri,& auiæ.& ibi omnino Bal.C. quando muli.tute. offi.fungi potest.

LEX XI.

1 *Curator datur tutorem non habenti.*

2 *Curator datus pupillo tutorem non habenti,potest facere omnia, nisi quæ iuris solennitatem desiderant,*

3 *Curatoris datio habenti tutorem præsentem non tenet.*

Curator.[a] Præsente tutore pupillo nō pōt dari curator.h. d.¶ Op.s.de tute.l.solet.Sol.intelligit glos.hic,si est præsens,& administrare pōt.¶ † Quærit glos.nunquid ei,qui non habet aliquē tutorē præsentē vel absentem,possit dari curator?Dicit gl.ꝙ sic,per legē istā,& j.eo.l.curatorem.quod no.¶ † Quæro curator,qui datur pupillo nō habēti tutorē,quid potest facere?Rñ.oīa,exceptis his q̄ solennitatē iuris desiderant. l.curatorē.j.de au.tu.Solennitatē aūt iuris desiderare arbitror oēm actū,ꝑ quē pupillus obligaretur,vel alienaret sicut patet in aditione hrditatis,in qua non sufficit authoritas talis curatoris.l.cū in vna.§.j.j.de appel.Et hoc ideo:quia ꝑ aditionem pupillus obligatur,vt j.de acq.hær.l.more.& ideo non posset esse in iudicio,nisi cū dat̄ curator ad litē cū tutore suo.l.qui habet. §.si pupillus.s.de tute. Potest ergo interim iste curator administrare,conseruare bona & recolligere fructus, & similia quæ sunt facti, non autem ea quę iuris sunt.¶ † Quero quid si talis curator esset datus, cum tutor esset præsens?Respon.nō valet, vt hac lege, cōiuncta legi præcedenti,& hoc no.Ia.Are.s.de test.tu.l.si plures.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Alc.¶ Curator.Bar.tenuit contrarium in l.qui habent.§.fi.in gl.in ver.talem.cum glos. seq.s.de tute.& est tex.& ibi clarius Arch.& Io.And.in c.fin.de iud.in vi.& Bal.in l.j.§.si curator impuberi.j.de eo qui pro tut.& gl.in l.ait prætor. §.permittitur.iuncto tex.s.de mino.& Bal.in c.1.de mili.vasal.qui cōtu.est,& per hoc,& per alia,ita alias cōsului apud Mutinam.

Io.Fr.Ru.¶ No.hanc contrarietatem.& vide Alex.cons.122.1.vol.

LEX XII.

His qui.[a] Filius potest dari curator patri curatore egēti.h. d.¶ Querit gl.an iste filius teneatur reddere rationem patri.Et dic ꝙ sic,licèt secus sit in patre: quod dic vt in gl.

ADDITIO.

a ¶ His qui.Vtrum filius teneatur reddere rationem patri,vel econtra,vide Bal. in l.si superstite.C.de dolo.

1 *Sanitas mentis comprehenditur ex sermonibus.*

2 *Prodigus ex factis non ex sermonibus cognoscitur.*

3 *Testis deponens super aliqua qualitate animi, debet testificare per actus exteres quos vidit.*

§. Diuus.[a] Prodigo filio ad matris instantiā datur curator. Et prodigus est, qui in sermonibus vr̄ sapiens,in factis insipiens.h.d. No.ꝙ † sermonibus comprehenditur, an quis sit sanę mentis,[b] vel demens. Simile in l.quidā.de cōdi.insti. ¶ Secundo no. † quòd prodigus cognoscitur ex factis,non ex sermo

ADDITIONES.

a ¶ Hoc dicit.De modis probandi quem furiosum,vide Alex.in l.si cum dotem. §.si maritus.in gl.super verbo,offerens.ff.sol.ma.& aliquid per eum in l.apud iulianum. §.constat.3.vol.de leg.j.vbi tas.

b alex.¶ Sit sanæ mētis.Et qūo cognoscatur quis sit furiosus,vide no.per Bar.latius in suo trac.de testi.in ver.opposita prudentiæ.Et ad aliud vt qui habet memoriā inordinatam. Casus est in c.fil.j.de hæret.in vi.& ibi cū ponderat. Do. de San.Gemi.aliud est.s.quādo nescit proferre qd̄ vult,istud probatur in c.j.ver.si vero.de cler. ægro.in vi.& ibi ponderat Do.de san.Gemi.Et an debeat deponere testis super qualitate furoris cū interrogat, vide Bal.in rub.C.si ex fal.instru.& in l.furiosum.qui test.fac.pos.Et qūo cognoscatur ꝙ quis sit furiosus,vide quæ dixi in l.si cū dotē.§.si maritus.so.ma.Et vide no.p Bar.in l.nec codici.de co lic.per Bar.in d.l.furiosum.aliquid p Ro.in d.l.j.in prin.de ver.ob.vbi dixit, quē nō reddi furiosum,licèt corpus suū ad sepulturā deferri mandet cū cantibus, &c.&

morté suã non lugendo,per tex.xiij.q.2.c.qui diuina,& c.vnaquaque Quid auté in méte capto,vel demente an differat a furioso:& an leges loquentes in vno habeant locum in alio.Ang.in d.§.si maritus.se remittit ad no.per se in l.ex facto.infrà de vul.& pup.& ibi tenet,quòd leges de vno tractantes non extendantur ad alium.per l.si furiosi. C.de nup. Tu vide Bar.in d.l.furiosum,& Bal.in l.humanitatis.C.de imp.& aliis substi.& in l.sed,& milites.§.iam aũt.de excu.tu.& Imo.in l.si vero.§.de viro.sol.mat. vbi perfecte loquitur. Adde qualiter furor probetur.Ale.conf.140.lib.1.Pe.de Anc.conf.67.

a fermonibus.a Ex quo no.† φ quãcunq; de aliqua qualitate animi 3 quæritur,testis dẽt testificari per actus exteriores:quos vidit.Facit C.de præd.na.l.ij.in fi.& quod ibi dixi lib.xj.

ADDITIO.

a ¶ Sermonibus.Adde Alex.conf.85.v.vol.

LEX XIII.

1 Seruo,qui debet esse liber incontinenti,tutor datur,vide nu.3.
2 Paria sunt aliquid in esse consistere.vel de proximo in esse deduci.
4 Tutor datur in casibus,in quibus legitimus esse non potest.
Et impedimento legitimi cessante cessat datiuus.
5 Tutor datus cessat,legitimo superueniente,& satisdante rem pupilli saluã fore.

Si impuberi. Ista est optima, & aurea lex. Seruo pupillo in cã q̃ põt hr̃e cũ dño,datur tutor,qui desinit esse statim cũ cœperit hr̃e patronũ & legitime satisdederit. h.d.Primo loquit̃ de eo cui est relicta libertas,& hr̃ditas p fideicõ. Secũdo,in eo cui est relicta libertas directo,& hr̃ditas p fideicõ. Tertio,rñdet cuidã tacitę obiectioni. Quarto,format circa pdicta q̃dã dubia, & soluit.Secũda ibi.postea.Tertia,ibi, q̃uis. Quarta ibi,qd ergo.Prima pars subdiuiditur in duas:qa primo ostẽdit senatuscon. prouisum esse impuberi seruo, vt ei tutor det̃ qui petat hæredẽ institutũ cogi adire,& illũ manumittere & ei hęreditatẽ restituere.Secũdo in ver.qui tutelã,declarat quãto tpe duret hic tutor datus , & dicit,φ statim, cũ hr̃s institutus manumittit seruũ incipit esse patronus, & per ɔñs tutor legitimus,& sic vr̃ φ cesset tutela datiua. Dicit tñ φ nõ aufert̃ primo administratio,nisi patronus restituat hr̃ditatẽ,& caueat rẽ pupilli saluã a fore,Opp.φ seruo a nõ det̃ tutor:qa tutela est potestas in capite 1 libero posita.s̃.de tu.l.j.in prin.& l.si arrogati.§.j.Sol.quod † dr̃ seruũ non posse habere tutorem, verum est nisi fiat liber in- 2 continenti,vt hic:quod no.Ex quo no.† φ aliquid in esse ɔsistere, vel de pximo debere deduci in esse, paria sunt.Facit j̃.de excu.tu.l.nõ tm̃,in prin.& j̃.q sine ma.ad liber. perue.l.vlti. vel ali- 3 ter.† Seruus nõ põt hr̃e tutorẽ nisi in casibus,in quibus põt cũ dño litigare.ita loquit̃ hic,qđ tene mẽte.Facit j̃.l.ei qui.Et idem forte in filiofa.q de statu suo litigat cũ patre,ar.d.l.ei qui.¶ Vltib mo b not.ex hoc prin.† φ in casibus in quibus legitimus nõ põt 4 esse tutor:qa debitor,vel creditor,pp litẽ deueniendũ est ad datiuum,cuius tutela deficit statim cum ille desierit esse debitor,vel creditor,vt hic in ver.q tutelã.Statim. n. ac patronus desinit esse 5 debitor,reassumit tutelã legitimã,quod bene no.Item no.† illud qđ dr̃,φ superueniẽte legitimo cessat datiuus,ĩtelligitur postquã legitim⁹ satisdedit rem pupilli saluã fore:qđ est singulare. Posses tu hic dicere,forte hoc est spãle in casu isto:sed non video rõnẽ, & vtilitati pupillorum congruit.Et iõ puto hoc gñl'r intelligi in quolibet legitimo,& sic determinat l.si tutor Reipublicæ.§.j.j̃.de tut.& rat.distr.& l.nõ solũ.§.si libertus.de excu.tu. Venio ad secũdam partem & opp.φ nõ sit idem quod in præcedenti:qa ille,cui datur directo libertas est libertus orcin⁹,hoc est familię testõris. l.iij.§.plane.s̃.ti.j.Sol.nõ est idẽ oĩno:nisi ponas φ hr̃s institutus: sit de familia testõris,ſm Iac.de Are.¶ Venio ad tertiã partem,& opp.s̃.tit.j.de l.j.§.interdum.& l.iij.§.plane.Sol.vt in glo.

ADDITIONES.

a ¶ Op.quòd seruo.Add.l.j.& ibi gl.C.qui da.tu.pos.Ad datiuum.Adde Bal.in l. cum in eo.suprà de pict.

a barb.¶ Vltimo.Et vide quod notatur singulariter in l.si pecuniæ.infrà vt in pos.lega.& An r in l de die § plane,suprà qui satis.cogan.

LEX XV.

In omnem. Curator dat⁹ in locũ tutoris absentis, datur in oẽm rem.h.d. Quæro:quid vult dicere:in oẽm rẽ?Rñ.curator:qui datur impuberi nõ habẽti tutorẽ:dat̃ in omnẽ rem:quæ solennitatem iuris non requirit. l. curatorem.j̃. de auto.tu.Dixi in l.curator.s̃.eo. Sed curator: qui datur in locũ absentis tutoris:datur in omnem rem:etiam quæ solennitatem iuris requirit:vt hic:præterquam ad adeundam hæreditatem,vt l.cum in vna.§.j.de appella.

LEX XVII.

Si qui. Hanc legem declara: vt dixi in leg. si impuberi.suprà eodem.

LEX XIX.

1 Iudex appellationis quando in ciuitate non est appellatur ad ordinem decurionũ.
2 ep.scopatu vacante iurisdictio remanet apud capitulum.
3 Papatu vacante,iurisdictio est in collegio Cardinalium.
4 Decuriones possunt dare vnum ex episcopis in tutorem pupillo.

a b Vbi. a Qñ rectores nõ sunt ĩ ciuitate; tutoris datio remanet apud priores vel ordinem decurionũ.h.d. b No.diligen- c ter c istum casum,& sic in ciuitatibus † vbi non est iudex appella- 1 tionis:posset appellari à sententiis Potestatis : ad ordinem decu- d 2 rionum. d Item facit:quod † vacãte episcopatu remanet iurisdi- e 3 ctio apud capitulum, e & sic vacante † Papatu remanet iurisdi- f ctio apud collegium Cardinalium. f Circa quæ vide Inno.extra g de maiorita.& obedien.cap.his quæ. g Item not.φ quando ordo 4 decurionum tutorem dat,† potest dare vnum ex se in tutorẽ puh pillo.quod no.secundum vnam lect.

ADDITIONES.

a ¶ Vbi.Et hanc legem no.limitat ange.in l.testamentum.C.de testa.vbi dixi.Et de hoc vide no.per Bar.in l.j §.solent.infrà quando appe.sit,& quod ibi per Mod.& vide quod no. dixit ang.in l.nulli.quod cuiusque vniuer.nomi. Et ad hanc l.vide ange.in l.vacantia.de bo.vacan.lib.x.Et Bal.in auth.habita.ne fil.pro pat.ver.sed dubitatur & in l.2.C. quando fis.vel priu.in vers.sed nunquid propter defectum aliorum.Et ad no.hic,vide Bal.in c.j.si de inuest.lis oriatur inter do.& vasal.& Bal.in l.iudicium soluitur.ff.de iudi.& Bar.in l.2 infrà ad muni.Et istud dictum Bart.hic.probatur per tex.valde sing.in Auth.vt nulli iud. §.& hoc peruenit.in verb.primatibus ciuitatum.quem text.alleg. Bald pro sing.in l.2.C. quando fis.vel priua.& bal.in l.j.suprà de offic.consu.in xix.quæstio.& ibi bald.in d.capit.j.

b Poma. ¶ Hoc dicit. Vide concor.per Ro.in Rub.de arb.& limita,vt ibi per eum,vide Barb.cons.1.1.vol.

c Paris.¶ No.diligenter.Vide de hoc,& aliis similibus Ias.in l.fi.C.de iudi.in j.no.& Fel.in c.querelam.de iureiuran.

d Poma.¶ Decurionum.adde quòd istam opi.reprobat Fel.in rub.de appe.barb.in c.licèt ex suscepto.de for.compe.per tex.in cle.ne Romani,ver.irritum.de elect.alle.hic per ale. in apost.& vacante Imperio,iurisdictio non remanet apud electores,sed apud papam,vt in d.c.licèt ex suspecto.& in c.pastoralis.eo.tit.Et ita tenet bar.in l.j.§.denique.2.de aqua plu.arcen.& ibi alex.in aposti.Quid autem in legato de latere an mortuo papa succedat papæ,sede vacante,in prouincia sibi commissa?Dic quòd non:ita barb.in d.c.licèt ex suscepto.Ro.sin.407.incip.vacante imperio,& sin.seq.

e ¶ apud capitulum.adde quod bal.per illum tex.in c.j si de inuesti.lis oriatur inter dominum,& vasallum.in prin.dixit ibi mirabilem esse tex.quòd propter negligentiam Magistratus recurritur ad populum terræ.Et ideo est arg.secundum eum.quòd si vacat iudex à populis debet appellari ad populum,non ad successorem Et istam legem non intelligit habere locum in actis meræ voluntatis,per l.2.C.de don.& ibi la.re vide per eum bonum dictum inno.quòd videtur facere in contrarium.adde tex.in auth.vt nulli iudicum.§.& hoc peruenit.in ver.primatibus ciuitatis.quem tex.ad hoc allegauit bal.pro singulari in l.2.C.quando fiscus,vel priuatus.Et idem bal.in l.j.s̃.de offi.censu.

f ¶ Collegium Cardinalium.Ego dico quò l vacante sede papali,sacrum collegium fratrũ dominorum Cardinalium non habet iurisdictionem,nec potestatem , quam papa viuus exercebat.Hoc decidit tex.elegans in Cle.ne Romani.§.irritum.de ele.per quem tex.cõfunditur opi.bar.hic,inquantum vult,quòd vacante sede papali,appellatur ad collegium Cardinalium,sicut ad ipsum papam si viueret:quia male loquitur bart.quia mortuo papa, iurisdictio & potestas papæ non remanet apud collegium Cardinalium,vt ibi est tex.Hoc etiam voluit gl.ibi,vbi ponit differentiam inter collegium Cardinalium,& alia collegia. Et idem voluit gl.in c.vbi periculum.§.ideoque.de elec.in vi.vbi etiam probat hoc text. & glo.magna.in c.j.de schisma.in vi.Nec ob.si dicatur,quòd minora collegia possunt,ergo multo fortius collegium Card.Quia respondet,quòd quo ad accelerandum prouisionem ecclesiæ,in cuius prouisionis dilatione imminet periculum,speciale est quod statui debet,& sic est simile,secundum gl.in c.accusatus.§.sane.de hær.in vi.Et dicit etiam ibi gl.quòd Cardinalatus est officium.quam glo.adde ad ea quæ dixi in l.j.§ de qua autem restitutione,de postu.Et ex istis gl.sequitur quòd cœtus Cardinalium,vacante sede,non potest facere constitutiones : quia condere constitutiones est iurisdictionis, vt voluit gl.in l.j.de iuris.om.iud & inno.in c.cũ accessissent.de consti.probatur in c.nulli.de sent. excomm.& in c.vt animarum.de consti.in vi.& in c.ecclesia.de consti.bar.in l omnes populi.de iusti.& iur.Gl.tamen in c.nullus.69.dist.dixit quòd vacante sede,cœtus Cardinalium tenet locum papæ mortui. Ex quo sequitur,quòd videtur quòd possit facere illud quod papa viuus.Sed gl.illa non bene loquitur:quia mortuo papa ecclesia non remanet sine spõso qui est Christus,vt voluit gl.& doc.in cle.ne Romani.& d.c.j.de schisma.in vi.& in d.c.vbi periculum,& contra illum tex.est tex.in d cle.ne Romani.Et quod non habeãt iurisdictionem,voluit bald.in tract.schismatis,in vers.suppono autem quòd Card.adde, Si vis videre verba formalia huius apostillæ,vide barb.cõs.j.vbi late de potestate papæ.& Cardinalium hic dicta plenius reperies,& vide quæ posui post imo.in cle.ne Romani.

g poma.¶ His quæ.Vide barb.cons.1.1.vol.& c.translato.pe.col.de constitutionibus.

Vnum ex se. Quando ordo decurionum dat tutorem,an possit dare vnum ex se in tutorem,vide bart.in l.plane,quod cuiusque vniuersit.

LEX XX.

Ventri. Ventri non datur tutor,sed curator.h.d.

1 Differentia inter tutorem & curatorem.

§.Curatorem. Hæc intellige(dicit gl.)causa cognita.debet ergo liquere iudici quòd habeat aliũ curatorem,& procedere ſm formã l.curatorem C.qui da.tut. 1 pót.¶ Vltimo gl.† quæ est hic,no.driam inter tutorem & curatorem.quam vide & signa.Sed in eo quod gl.dicit,φ curator est tm̃ datiuus,videbatur hr̃e aliam gl.cõtrariam.j̃.de excu.tu.l.amicissimos.quæ dicit,quòd curator est legitimus.Sed hanc tenet Dy.& omnes doc.& no.in l.de creationib.C.de epi.audien.

LEX XXI.

Scire oportet. Mulieres non possunt esse curatrices.h.d.Fallit hodie in matre & auia,vt in auth. matri & auiæ.C.quando mu.tut.offi.fun.potest.

§.Si mater. Cum quid vna via prohibetur,alia non debet esse permissum.h.d.Quod dic,vt in c.cũ quid vna.extra de reg.iur.lib.6.& ibi per Dy.De hac prohibitione testatoris:vide C.si contra ma.volunta.l.j.

§.eos. Absens causa Reipublicæ non debet dari tutor:& si datur,remittitur.h.d.

1 Tutoris dandi mores quando inquirũtur,cõiuncti,& amici pupilli requiri debent.
2 Suspectus est qui se ingerit.
3 Testis non citatus deponens est suspectus.

a §.Cum reliquis. a Cum tutor datur ex inquisitione,inquiritur de moribus dandi:nec dẽt da- 1 ri ille qui se ingerit.h.d.Certe † qñ ista inquisitio fit,dẽnt reqri ɔiũcti & amici pupilli.l.ait ptor.§.pen.s̃.ex qb.cau.maio.& quod no.j̃. ex quib.cau.in pos.ea.l.hoc autem.& qđ no.Inno.extra de trãsac. c.fi.

ADDITIO.

a Cum reliquis.Vide de hac materia per bar.in l.si finita.§.inhibemus.de,dam.infe.

a c.fi.in fi.¶ Vltimo a no.ꝙ qui se ingerit,est† suspectus.Facit l.quæ
2 oĩa.in prin.ṡ.de procu.quod facit ꝯ teste,qui deponit nõ citatus,
De quo dixi ĵ.de his quæ vt indig.l.post legatum.§.his vero.

ADDITIO.

a Poma. ¶Vltimo.Limita,vt per alexan.conſ.86.in 2.vol.& vide ad dictum bar.hic,imo.conſ.78.

LEX XXII.

a Et qui non sunt. Nobiles possunt esse tutores popularium,& econuerso.h.d.¶ Op.infrà de excu.tu.l.spadonem,§.j.Soluit Dyn.Aut qui sunt in hac dignitate,dantur illis qui sunt in aliqua dignitate, licèt minori. ita loquitur hic,secus si in nulla, vt in contrario.

ADDITIO.

a ¶ Et qui non sunt. adde quæ not.barto.illum text.in l.continuus.§.cum ita.de verbor.obligat.

LEX XXIIII.

a Diuus. Si idoneus tutor in ciuitate nõ reperitur, perquiritur in ciuitatibus circunstantibus.h.d.Opp.a videtur, quòd iudex possit dare eum,qui non est de territorio suo verboten?,& scribere illi iudici cui ille tutor subest,vt eum cogat,sicut in interlocutoria de mittendo in possessionem rerum, quæ sunt in alieno territorio,vt C.de iudi.l.properandum.§.sin autem.& de bonis authoritate iudicis possi.l.cum vnus.§.is qui.Solu.Secundũ Iacob.de Aret.ibi iudex pronunciat de bonis ratione personæ litigantis quæ ei subest,sed hic persona eius quẽ volebat dare tutorẽ non subest principaliter,nec accessoriè.

ADDITIO.

a ¶ Opp.Vide in simili Spe.in tit.de syndi.§.debet autem fieri.

LEX XXV.

Curatorem. Curator datus impuberi,duratvsque ad pubertatem.h.d.Quod declara,vt dixi in l.quęsitum,& l.solent.ṡ.de tute.

LEX XXVI.

1 *Tutoris datio in qua erratum est ratione ætatis,quando sit nulla,& nu.4.*
2 *Sententia lata ex falsa causa quando sit nulla.*
3 *Decretum interpositum ex falsa causa,etiam non expressa,nullum est.*
5 *Curatoris datio facta alicui prodigo tenet.*

a 1 Seiæ egressæ. a Si tutor datur impuberi ei qui non est,nõ valet datio.h.d.¶Op.† de re iudi.l.pses.& l.cum prolatis.Soluit glo.Intellige,quòd hic erat expressus error in sñia,aliter secus:idẽ videtur sentire in l. Labeo.ĵ.de vsuc.& Inst.qui.non est pmis.facere test.§.prodigus.Idẽ tenet Dy.in l.is cui bonis.ĵ.de verb.obli.vbi gl.tangit,& hoc pp autoritatem rei iudicatæ,vt ĵ.de reb.eorum.l.fin.& l.sed si pecunia.§.itẽ quæri põt.Contrariũ videtur dicere gl.C.qñ prouo.nõ est neces.l.2.& C.de peti.hær.l.si putas.& hoc tenent Pet.& Iac.de Are.& Cyn.in d.l.2.quãdo prouo.& dñt ꝙ est casus in l.tutor si petitus fuerit.ṡ.eo.& verũ dñt.¶Ad dictũb Dy.† & gl.rñdẽt,ꝙ quædam est sñia quæ si semel
b 2 est vera,sp,& incõmutabiliter est vera, & tunc pcedit distinctio, an sit expressus error in sñia,vel non,vt dictis legib.sed qñ sñia nõ durat sp vera,vt datio tutelæ,q̃ extinguit adueniẽte pubertate,tũc non procedit d.distinctio,vt hic,& d.l.tutor si petitus fuerit.ṡ.eo.
c sm eos,quæ solu.non placet.Sed dic,c quòd dña est inter sñiam,&
3 decretum.Nam decretũ† interpositũ ex falsa cã,etiã nõ expressa, est ipso iure nullum.l.j.§.hæc verba.ĵ.ne vis fiat ei.& l.cum vero.§.subuentũ.de fideicom.lib.& hic,& l.tutor si petitus fuerit.ṡ.eo.In sñia procedit ista distinctio,ꝙ dic,vt dixi in l.seruo inuito.§.cum
4 ptor.ĵ.ad Tre.In† pposito tñ sunt aliquæ gl.q̃ dñt verũ.Nã qñ datur tutor,vel curator rõne ætatis,tunc si in hoc est erratũ,datio ẽ nulla ipso iure,vt hic,& d.l.tutor si petitus fuerit.& gl.q̃ dñt ꝯriũ,
5 non dñt verũ.Qñq;† daẽ curator alicui,vt pdigo,tũc licèt in hoc sit erratum,tñ valet datio,& sic bñ loquiẽ glo.ĵ.de vsu.l.Labeo.& Insti.quib.non est pmis.facere test.§.itẽ pdigus.Rõ:qa declaratio ætatis fit à nã:declaratio pdigalitatis spectat ad iudicem:vñ sic esse pro veritate hẽ,ex quo iudex declarauit. Ad qđ facit quod dñt doc.in simili in l.j.§.idẽ Põpo.ĵ.quod fal.tuto.aut.Et hanc distinct.facit glo.C.de curat.fur.l.j.dixi in l.is cui bonis.ĵ.de verb.oblig.

ADDITIONES.

a ¶ Seiæ egressæ.Hanc l.no.limita secundùm bal.in l.2.C.quãdo prouoca.nisi fuisset super ætate dispensatum.
b Pom.¶ ad dictum.Vide per Ro.conſ.49.alexan.conſ.63.in 3.volum.& conſ.87.in prin.2.volum.
c barb.¶ Sed dic.Et vide bal.in l.iuste.in addi.de acquir.poſ.& ibi do.ioan.& vide bal.in l.j.infrà de curat.furio.

LEX XXVII.

1 *Tutorem quis det pupillo,cum ratione originis,domicilij,& fortunarum,an habeat diuersos iudices.*

Pupillo. In loco originis datur tutor à iudice originis:alias datur à iudice domicilij,si in vtroque habeat bona. Opp.dicitur hic rerum.Contra quia datur psonæ,nõ rebus,vt l.qa personæ.de testa.tute.Sol.hic datur personæ principaliter,sed rerum limitatur administratio,vt ibi dixi. ¶ Quæro† pupillus hic
1 sortitur originem, Florentiæ habet domicilium, in tertio loco habet bona,vbi non sortitur forum,neque ratione originis neq; ratione domicilij,qualiter dabitur tutor illis bonis? Iudex enim originis,vel domicilij non potest,vt hic.Iudex illius tertij loci no
a potest,a quia personam non habet in iurisdictione.l.j.suprà eod. Dyn.vt quidam habent, ponit in l.j.C.eod.& arguit pro, & contra.Cy.refert in l.j.C.vbi pe.tu.vbi glo.tãgit Cy. tenet quòd iudex domicilij,vel originis potest dare tutorẽ,cuius administratio porrigatur ad omnia bona.allegat l.magis puto. §. illud.ĵ.de reb.eorũ.Sed gl.videtur tenere contrariũ,in l.non solũ.§.& qui in testamento.ĵ.de excu.tuto.& male:quia pro opi.Dy.& sequaciũ est casus expressus.ĵ.de excu.tuto.l.propter litẽ.§.licèt vt ab vniuersum patrimoniũ dicitur datus, licèt posset se excusare de bonis quæ sunt in alia prouincia. Si igitur habet necesse se excusare,valet datio,vt suprà l.proxima.Ad hanc l.respõdeo,fateor ꝙ iudex originis potest dare tutorẽ, qui administret tantum bona originis: & eodẽ modo iudex domicilij,quia hæc est quædã vniuersitas.l.si
b cũ testamento.ṡ.de testa.tut.Dico etiã b ꝙ iudex tertij loci,in quo non habet domiciliũ,neq; originẽ,poterit dare curatorẽ illis bonis, quæ sunt in sua iurisdictione, cum curator detur principaliter rebus,nõ personæ.l.in copulandis.C.de nup.& hoc vult dicere tex.in l.iurisperitos.§.cum oriundus,infrà de excusa.tuto.

ADDITIONES.

a ¶ Non potest.Vide in simili Bal.in l.2.de contrahen.emp.& adde bar.in l.1.qui pe.tu.
b ¶ Dico etiam.adde tu ad hoc Alex.de 1mo.in conſ. 44.col.5.post med.in 5.vol.

LEX XXVIII.

1 *Tutor quando vnus possit pro alio esse fideiussor.*

Romanus. Potest quis dari tutor ei pro quo tenetur.h.d. ¶ Op.ꝙa creatione tutelæ non appellatur.l.j.§.si quis tutori.ĵ.quando appe.sit.sol.dic ꝙ appellauit a sententia
1 reprobante excusationẽ. ¶ Vltimo † not. hanc l.in qua est casus quòd vnus tutor põt esse fideiussor pro alio,quod intelligit Dyn.si est idoneus & soluendo,alias secus:quia hoc est in fauorem pupillorum,quod intelligas quantum ad hoc ꝙ iudex non possit recipere contutorem in fideiussorem:sed si recipit, paupertas eius nõ vitiaret.C.de iure do.l.mulier.quod declarabo in l.paupertas.ĵ.de excu.tuto.& est arg.optimũ ista lex, ꝙ plures accusati vel in-
a quisiti,vel simul cum armis inuenti,possint inuicem fideiubere.a

ADDITIO.

a ¶ Fideiubere.Si plures delinquunt,vel sunt comperti cũ armis,põt vnus fideiubere pro alio.Allegant doct.istũ tex.in l.his.§.si seruus.de fideiuſſ.Et hoc qđ dicit hic bar. intellige verũ,si non sunt suspecti,aliàs secus,secundũ gl.in auth.de exhib.reis.§.suspecto vero.Et an & quando sunt plures inquisiti,possit vnus pro alio testificari,vide ang.in l. fi.de sica.& bal.in l.quoniã liberi.de testi.& l.fi.de accu.& vide Spe.in tit.de test.§.1.verſ,quid si quatuor homines.& ibi vide omnino ioan.and.& ad hanc doctrinã traditã per bart.hic.adde bal.per illũ tex.in l.omnes.in 1.col.de epiſ.& cler.& ang.& 1mo.in l.reos.in prin.de duob.reis.
Paris.¶ intellige nisi sit suspectus, etiã ꝙ sit idoneus,vt per augusti.in addit.ad ang.de malefic.ver.pro quibus autem fideiussit.

LEX XXIX.

Si peregre. Tutoribus datis,debet per iudicem intra triginta dies nunciari. h.d.Facit ĵ.titu.ij.l.quidã decedens.§.fi.declara vt in glo.tua.

TITVLVS VI.

Qui petant tutores,vel curatores.

LEX PRIMA.

Matris. a Mater tenetur filiis impuberibus petere tutores & curatores,non adultis.h.d.

ADDITIO.

a Matris.De materia huius l.vide bal.in l.precibus.C.de impu.

LEX II.

1 *Agnati quibus spectat successio ab intestato,quòd hodie si non petant tutorem pupillo,priuantur successione.*
2 *Dispositio l.sciant.C.de legib.habetur,quòd strictè debeat intelligi,& non extendi ad aliud,quàm loquatur,& nu.12.*
3 *Mater & auia non coguntur esse tutrices,vel curatrices,& si non petant tutores quomodo puniantur,& an habeant necesse petere.*
4 *Tutor si in testamento est datus minus solenniter,imputatur succedentibus ab intestato,si non petunt ipsum confirmari.*
5 *Tutores duo legitimi in eodem gradu quando sunt,an vnus excusetur per alium.*
6 *Lex noua quantumcunque odiosa,& pœnalis,debet extendi secundum regulã iuris antiqui.*
7 *Excluso primo à successione propter negligentiã petendi secundus non habet necesse petere tutorem pupillo.*
8 *Pupillo si extraneus est substitutus & mater,cui primo incumbit necessitas petendi tutorem pupillo.*
9 *Substitutus pupillo quando repellatur à successione propter nõ petitum tutorem.*
10 *Substitutum quæ causa sit iusta excusandi propter tutorem non petitum.*
11 *Mater an admittatur quando substitutus est exclusus propter non petitum tutorem,vel ipsa etiam excludatur.*
13 *Mater excluditur à successione,& legitima filij, propter substitutionem pupillarem.*
14 *Matri in pertinentibus ad tutelam præfertur,qui debet succedere, licèt in educatione præferatur mater.*
15 *Mater & substitutus si aliquo casu excludantur,an alij veniant.*

Si minores. Pupillis petẽdi tutores sunt à matre, aliàs priuatur successione,& à libertis qui aliàs puniẽtur:& alij agnati vel cognati põt hoc facere,sed si neglexerint,nõ
1 punientur.h.d.¶ Opp.† quòd etiam agnatis qui sperant succedere,imponatur onus petendi tutores. C.de legib.hær.l.sciant.Sol.

Dicit

Dicit gl. intelligi in agnatis illis quibus nõ defert hr̃ditas ab intestato. Si.n. deferretur, tũc punirentur, sicut mater, d.l. sciant. & hoc probatur. j. ad Tertul. l. 2. §. quid si nepotibus. vbi dicit de auia. ita dicit gl. ista sol.ᵒ est directe ꝯ istum tex. q expresse dicit ꝙ hæc necessitas est matri, & libertis tñ imposita, nec de iure antiquo reperitur ꝙ aliis agnatis imponeretur hæc necessitas expresse, nec ꝑ rõnẽ. Rõ.n. quare matri imponitur necessitas, est materna pietas, l. matris. C. eod. q̃ rõ cessat in aliis agnatis. Non obst. qd dr̃ de auia. Iõ.n. auia est: quia mr̃ fuit, & iõ durat rõ mr̃næ pietatis, & appl̃one matris ꝯtinetur auia, & appl̃one filiorũ ꝯtinẽt nepotes in hoc casu, d.l. 2. §. & qd si nepotibus. j. ad Tert. & id qd dr̃ in l. sciant. est noua lex facta ꝑ Theodosium, qui immutat, & corrigit ius antiquũ in hoc. s. ꝙ hodie sit necesse agnatis, qui sunt successuri ab intestato, petere tutorẽ secũdũ formã illius legis, & ista inuestigatio est vtilis: † qa cũ illa lex sit ꝯ ius antiquũ, debet strĩnge intelligi, & nõ extendi ad aliud, quã ad id, qd in ea expressum est. l. ꝓcipimᵒ. in fin. C. de appel. qd facit ad multa q̃ dicã in q. disputata, quam. j. scribã. ¶ Op. ista necessitas imponit, qñ pupillus non hẽt tutores ltĩmos vt hac l. in prin. sed ipse agnatus, vel cognatᵒ hodie ẽ tutor legitimus qui sperat hr̃e hr̃ditatem, ergo non hẽt necesse petere tutorẽ. Dicit Dy. intelligas hoc, qñ datus in testõ erat remotᵒ, vel excusatus, ita ꝙ nõ vocabantur legitimi, sed locᵒ erat datiuo. l. si qs sub ꝯdõne. s. de test. tuto. vel eo casu quo ꝓximior erat in habilitate tꝑali, vel aliis casib. in quibus locus est datiuo. ſm Dy. qd no. Sed ꝯ istud op. de l. sciant, q̃ loquit de illo agnato cui incũbebat onus petendi tutorẽ à tꝑe mortis defuncti. Dicit.n. tex. sciãt illi q vocabũtur ad hr̃ditatẽ pupilli, si mortuo pr̃e intra annũ, &c. sed si pupillᵒ habuit in testõ tutorẽ, qui est remotus, vel excusatus, nõ debuit ei peti tutor à tꝑe mortis, ergo illa ꝙstõ nõ hẽt locũ, nec dẽt extẽdi, cũ sit ꝯ ius cõe, vt dixi. R̃ndeo, & teneo opi. Dy. ꝙ.n. dr̃ intra annũ à morte testõris, subaudi, & imminente necessitate. Hec ꝓbat in fin. in l. 4. §. si quis hr̃di. j. de statulib. Itemᵒ aduerte, qd vᵒ colligi ex verbis Dy. qd si successurus ab intestato ẽ tutor legitimus, qd est qñ nõ subest impedimentũ ꝙ eo casu impediat, si tutorẽ nõ petierit. Et sic vr̃ ꝙ si inuẽtariũ nõ faciat, & nõ administret, non puniat illa ꝙstõne. Cõtrariũ credo, sicut determinatũ est in matre, cui. s. delata est tutela legitima, si nõ administret, legitime punitur, & no. j. ad Tert. l. 2. §. si mr̃. ver. qd si pr̃. Cũ.n. ipse idem sit tutor legitimᵒ ad eius curam ꝑtinet facere inuentariũ. & legitime administrare: qd si nõ facit, punitur. arg. ad Ter. l. 2. §. idoneos. & §. seq. Nec ob. qd dicit Dy. qa fateor ꝙ non punitur: qa nõ petiit, sed qa nõ legitime administrauit. Nõ obst. ꝙ hoc nõ dr̃ in d.l. sciant, vt ibi dicã. ¶ Opp. matri hodie defertur legitima tutela per legẽ, vt in auth. matri & auiæ. C. qñ mul. tut. offi. fungi potest. ergo ei non imputat, si tutorẽ non petierit, cũ pupillus hẽat cãm ltĩmã, ita r̃ndet Dy. ¶ † No. ꝙ mr̃ & auia nõ cogũtur eẽ nutrices, sed ita demum sunt, si volũt, d. auth. mr̃i & auiæ, iõ cũ nullus sit legitimus, remanent iura antiqua correcta. Qd placet. & ꝑ hoc determino text. istũ, q dicit quod mr̃ tũc tenet petere tutores qñ nõ hẽt tutores legitimos, hodie nõ põt habere tutores legitimos pupillus matre existente anteq̃ mr̃ sit in mora: qa ipsa ꝓfertur oĩbus legitimis. d. auth. mr̃i & auiæ. punit ergo mr̃ si tutores non petierit, si in mora fuerit, vel anteq̃ sit ꝑ morã exclusa nõ renũciauit, ita ꝙ deueniat ad legitimum. Et hoc probatur iure antiquo in d.l. 2. §. si mr̃. ver. ꝙ si pater. Sed secũdũ ista tꝑa eo casu quo mr̃ nõ põt esse tutrix legitima, excusatur si pupillus hẽt aliũ ltĩmũ. Et hoc expl̃e dicit tex. & gl. no. C. ad Tert. l. matres. Nec puto ꝙ mr̃i imputet, si nõ petiit eos cogi administrare, vel facere inuentarium, qa huius cura non vr̃ ei iniuncta. Nec obst. qd dr̃ in d.l. 2. §. idoneos. & §. seq. ꝙ ꝙstõ punit matrẽ, si pupillo tutores non petierit. vt. j. ꝓxi. & d.l. 2. §. si mr̃. ¶ Not. quòd dicit, petierit, ꝙ est futurũ, vel ꝓteritũ subiunctiui. & sic dẽt intelligi cũ effectu. l. j. in fi. s. qd qsque iuris. Vñ. in petitione ab ea reqrit plenũ officium. d. §. idoneos. hoc ẽ, qd petat cũ effectu, vt dixi, & ita loqt gl. in d.l. matres. C. eod. Sed qñ ltĩmus subest, nulla necessitas imponitur sibi aliquo iure, ergo non dẽt puniri. Nõ obst. ꝙ no. gl. in d. vers. qd si pr̃. in l. 2. j. ad Tert. qa ibi loquitur qñ locᵒ nõ erat ltĩmo ꝑp voluntatẽ defuncti, q voluit matrẽ administrare tutelã ltĩmã: & sic intellige ꝙ ibi nõ erat ltĩmus. Idem dicere hodie in alia muliere, q̃ succederet ab intestato, vt nõ puniatur, ꝑ l. sciant. si pupillᵒ hẽt tutorẽ legitimũ, licẽt nõ administraret: qa nulla lex reperitur. Nã l. sciant, ĩponit necessitatẽ, ꝙ faciat ei dari tutorẽ, qñ vero lex facit eũ, nõ loqtur: & idẽ dicere in substituto pupillr̃. ¶ † Quæro qd si in testõ est datᵒ tutor minus solẽniter? R̃ndeo imputetur eis nisi petãt ꝯfirmari, vt l. credẽdũ. in prin. j. eo. ¶ † Quæro, qd si sunt duo legitimi eiusdẽ gradus, an vnᵒ excusetur ꝑ aliũ? R̃ndeo, si gdẽ vnus gerat, & legitime, aliᵒ excusatur, arg. l. credẽdũ. 2. rñ. j. e. Sed si vterq; negligat, vterq; punitur, ꝑ l. si maritᵒ. in prĩ. j. d adul. Sed si dicas, qñõ hoc, cũ l. sciant. loquatur in eo casu quo nõ sunt tutores ltĩmi, ergo nõ debẽt extẽdi ad istũ casum. R̃ndeo, † lex noua quãtũcũq; odiosa & pœnalis dẽt extẽdi ſm regulã iuris antiqui, vt no. in l. qd vero. s. de legi. Sed l. antiqua cautũ ẽ, ꝙ si ille, cui incumbit hęc necessitas hoc faciendi, negligat, puniat. d.l. 2. §. idoneos, circa fi. ergo, &c. c. sed qñ est alius ltĩmus, nõ ipse, tũc hæc necessitas sibi nullo iure imponitur. ¶ † Quæro, primo excluso à successiõe per negligẽtiam, an scdo incumbit necessitas petendi tutorem? Glos. hic in fi. dicit ꝙ non. Idẽ no. in l. nepotibus. C. eo. & d.l. sciãt. quod est verum, vt declarabo in q. disputata, quã. j. ponã tertio puncto. ¶ † Quæro, qd si est substitutus extraneᵒ, & mr̃, cui primo necessitas incumbit? Circa hoc disputaui vnã qõ. q̃ hic insero de verbo ad verbũ, q̃ talis est. Pupillus, cui erat extraneus pupillr̃ substitutus, decessit post annũ à morte patris nullo ei existẽte, vel petito tutore à substituto, vᵒ matre: qritur an illiᵒ hr̃ditas deferẽ substituto, vel matri, vel neutri? Et primo videamᵒ de ꝑsona substituti. ꝙ nõ admittatur, vr̃ casus C. de leg. her. l. sciãt. & ꝑ ista parte ꝯ eũ nõ est aliud allegãdũ. Cõtra, ꝙ ipse extraneus substitutᵒ admittatur, Primo probatur: qa vᵒ casus. j. de excu. tu. l. amicissimos. in prin. vbi ꝑp tutelã nõ administratã nõ repellitur ab hæreditate si ei delata ex substitutione. Facit C. de excu. tu. l. tutor petitᵒ. §. j. & casus vr̃ in l. credendũ. §. si vero maritus. j. eo. vbi ꝑp nõ petitũ tutorẽ nõ ꝑdit id, qd venit in iudicio defuncti. Scdo sic, Ille cui incũbit onus petẽdi tutores, tũc tenetur, qñ nullᵒ est, cui tutela legitima deferatur, vt no. C. ad Tert. l. matres. sed hic mater est q̃ eẽm legitimũ excludit, seu ꝓcedit. vt in auth. mr̃i & auiæ, & in corpore vñ sumitur: ergo substitutᵒ excusatur, si nõ petiit tutores Tertio sic, Qñ sunt duæ causæ, quarũ vna est nãlis, alia accidentalis, nãlis ꝓfertur vt s. de tute. l. q hẽt, in prin. & de lib. & posth. l. filio quẽ. in prin. Sed hic est mr̃ cui incũbit onus petẽdi tutorẽ ex cã nãli: qa mr̃na pietas facit eã ad hoc teneri. C. e. l. matris, & l. fi. Itẽ est substitutus cui incũbit onus petẽdi tutorẽ ꝑ accidẽs: qa substitutus. d.l. sciant. ergo mr̃ ei anteponitur. Nõ põt ergo substituto imputari negligẽtia, donec eũ ꝓcedit mr̃. l. fi. C. q admi. ad bo. pos. & de succes. edi. l. j. in prin. cũ simi. Quarto sic, Nõ tenetur facere qs id, qd factũ non releuaret aliqd, vt s. si qs in ius voc. nõ ie. l. ij. in fi. & de arbi. l. arbiter calendis. & vt lega. no. ca. l. hęc stipl̃o. §. diuus. cum si. Sed si substitutus petiisset tutorẽ nõ releuaret aliqd: qa mr̃ in petẽdo ꝓferẽ adeò vt iudex dẽt dare eũ, quẽ petit ipsa, vt in auth. de nup. §. si qs aũt tutelã. & gl. hoc tenet in l. si qs sub ꝯdõne, s. de test. tu. Scdo videamus de matre, & quo iure repellit à successione, si nõ petijt tutorẽ. Sũt casus multarũ legũ. j. ad Tert. l. ij. §. si mr̃. C. eo. l. matres. & q petant tutores. l. matris. & l. fi. & Insti. ad Tert. §. pe. Ecõtra ꝙ mr̃ admittat ad hr̃ditatẽ, probat. Primo sic, Tutor testamẽtarius ꝓfertur matri. auth. matri & auiæ, & in corpore vñ sumitur: ergo eadẽ rõne substitutus cui incumbit onus petẽdi tutorẽ, in petẽdo ꝓfertur matri, cũ a testatore sit substitutus. Nõ est ergo imputandũ matri, si nõ petiit: qa nec ad petendũ fuisset admissa. Scdo, sic tũc matri ĩputatur si nõ petiit tutorẽ filiis, qñ ipsa hẽt ius succedendi, & nullo iure est priuata, vt infra ad Tert. l. ij. §. si mr̃. cũ simi. & ideo dñt leges, ꝙ eis quorũ cã succedendi nõ est prima nec potior in succedẽdo, nõ imputatur si tutorẽ nõ petierũt. l. fi. ad Tert. & C. qui pe. tu. l. nepotibus: & no. C. de legi. hære. l. sciãt. Sed in ꝓposito in succedendo cã substituti pupillariter est prima, & potior: ergo mr̃i nõ imputatur, si tutorẽ nõ petiit. Tertio sic tũc mr̃i imputatur si tutorẽ non petiit filiis, scilicet qñ filij decesserũt intestati, vt j. ad Tert. l. ij. §. si mr̃. ibi, intestatorum filiorũ. Sed qñ pupillus hẽt substitutũ pupillariter, non põt dici intestatus, ergo, &c. Vr̃ ergo in dictis legibus casus ꝑ matre, cũ nullo alio modo pupillus possit esse testatus nisi habẽdo substitutũ, & tũc eo casu lex nõ grauat matrẽ in petẽdo tutorẽ. Quarto sic. Quãdo filiᵒ decessit pubes, matri nõ imputat si tutorẽ nõ petijt: Rõ: qa tũc filius ipse potuit sibi ꝓuidere testando, vel petẽdo curatorem, vt C. ad Tert. l. matres, & C. q pe. tu. l. matris. in fi. Sed ista eadẽ rõ est in casu ꝓposito: quia ꝓuidit filio pr̃ testãdo, & ẽt dando sibi ꝑsonã, quę petat tutorẽ, ergo nõ est qd matri imputetur. ¶ Qd neutri deferatur. Probat primo qñ pluribᵒ incũbit onᵒ petẽdi tutorẽ pupillo, si vterq; negligit, vnus nõ excusatur ꝑp aliũ, sed ambo puniuntur, vt patet in matre & liberto, vt hac l. & C. q pe. tut. l. ij. ita in ꝓposito substitutus nõ excusatur ꝑp matrẽ: & sic tanq̃ negligẽs nõ põt succedere. per l. sciant. C. de legi. hær. Itẽ mr̃ nõ excusat ꝑp substitutũ, & sic etiã ad hæreditate excludit ipsa, per dicta iura. Secũdo sic, Regulariter qñ plures tenentur ad dadũ aliquid, vel faciendũ, vnus ꝑp aliũ nõ excusat: immo nihil ꝓhibet oẽs in pœnã ꝯstitui, vt. j. de verb. obl. l. ij. §. j. & §. fi. & l. iiij. §. Cato. & d duob. reis. l. fi. Ita in ꝓposito, nec mr̃ ꝑp substitutũ nec substitutᵒ ꝑp matrẽ excusatur, sed vterq; cadit in pœnã, & sic successione priuat. Tertio sic, Qñ pluribus incũbit onus faciẽdi aliquid, licẽt sint talis ꝯdõnis vt vnus alteri præferat, tñ donec vnus poccupet, ambo dñt simul teneri. arg. ff. de adul. l. si maritus ꝑue nerit. in prin. vbi vr̃ qõ nostra. Licẽt ergo in petẽdo tutorẽ mr̃ ꝓferat substituto, & substitutus matri, tñ qlibet est ĩ mora donec ad iudiciũ ꝓuocet. & sic vterq; excludit, & alij succedẽt. Quarto sic, Qñ filiᵒ decessit ĩpubes, mr̃i incũbit onus petẽdi tutorẽ filio iure quodã naturali, ꝑp maternam pietatẽ, vt C. eo. l. mr̃is. & l. fi. & ibi no. Sed hæc pietas materna nõ tollit, licẽt filius hẽat substitutũ. Durat ergo rõ legis & sic lex. Itẽ substituto incũbit onᵒ petendi

ADDITIONES.

a Io. Fr. Ro. ¶ Ista sol. No. hic vnã contrarietatẽ hac. quia dñ hic, constituit differentiam inter matrem, & alios agnatos, in petendo tutore, contrarium vult in d.l. sciant. & in l. 2. §. confestim. j. ad Tertu. & vtrobique not. Alex. potest solui vt no. in d. §. cõfestim, scilicet ꝙ non sit differentia respectu tꝑoris ad petendũ, & priuationis, vt in contrariis, sed respectu necessitatis petendi, olim erat vt hic, nunc autem secus.

b p.m. ¶ Item. Vide auch. cons. 4. in l. col.

c p.m. ¶ Quarto sic. Vide Feli. in c. ex transmissa vers. limita tamen. de præscrip.

tendi tutorẽ pp ſpẽ ſucceſſionis, q̃ ſpes durat ẽt ſi ſit mr̃ qđ apparet. Cũ ergo rõ legis duret ĩ vtroq;, vr̃ ꝙ vterq; excludatur & alij ſuccedãt. ¶ Sol. In q̃one pdicta primo vidẽdũ eſt de pſona ſubſtituti. Circa 9 † q̃ dico, ꝙ ſi qs vellet eũ repellere: qa cũ tutor eſſet teſtamentarius, vel legitimus, vel datiuus, & ſe excuſat, nõ põt, vt ĩ. de excu. tu. l. amiciſſimos. in princi. & l. tutor petitus. eo. ti. in §. j. & iſte caſus non pertinet ad q̃onẽ noſtrã. Si vero vult qs ſubſtitutũ c a ſubſtitutione repellere: qa pupillo nõ hñti tutorẽ nõ petiit, tũc aut pp hoc vult quis ſubſtitutũ repellere a ſubſtitutione fideicõmiſſaria, & nõ põt: qa illud ↄſequit̃, vt ex bonis teſtatoris non pupilli. ĩ. eo. l credendũ. §. ſi vero maritus. & intelligũt doct. l. ſciant. C. de legi. hære. Aut quis vult repellere ſubſtitutũ à ſubſtitutione directa pupillari: & tũc excludit̃ ſi ĩtra annũ ceſſauit. d. l. ſciãt. hoc no. qđ intelligo niſi excuſetur ex aliqua iuſta cã, vt diximꝰ in matre. ĩ. ad Ter. l. ij. §. ſi mater. & §. ſequ. quod no. C. ad Tert. l. matres.
10 † Itẽ intelligo iuſtã cãm eſſe ſi ſubſtitutꝰ ignoraret ſe ſubſtitutũ. vt C. q pe. tu. l. cũ à matribus. & arg. ĩ. ad Ter. l. ij. §. ſi mater. ver. ſed ſi forte abſens. vbi pp abſentiã mater excuſatur, eo. mõ pp ignorantiã facti facit de iur. & facti ign. l. j. & qs ordo in bo. poſ. ſer. l. ij. in prin. nec excuſatur ſubſtitutꝰ iõ: qa pupillꝰ matrẽ habet, vt oſtẽditur ſ̃. Rñdeo rõnibꝰ pdictis factis ꝓ hac parte ad excusãdũ ſubſtitutũ. Non obſt. l. amiciſſimos, & l. tutor petitꝰ. de excu. tu. & l. credendũ. vt ſ̃. patet. Non obſt. ſcđa rõ, q̃ dicit ſubſtitutũ excuſari: qa mr̃ eſt, cui legitima tutela defertur: qa illa nõ eſt, nec cogit̃, ſed ei pmittitur ſi vult, vñ pp eã non excuſatur ſubſtitutus quin petere debeat, ita determinat Dy. hic qđ verũ eſt. Non enim ſpes eius q põt eſſe excuſat aliquẽ a petendo tutorẽ interim. Sufficit. n. ꝙ tũc nõ hẽat defenſores vt hac l. Nõ obſt. tertia rõ. ſ. ꝙ cã nãlis pfertur cãe accidẽtali: qa illud verũ, qñ effectus illarũ cauſarũ ſe non cõpatiũtur ad inuicẽ. Secus qñ ſe cõpatiũtur & vna ↄcurrit cũ alia, qđ patet p oĩa iura in quibus ↄcurrit obl'o nãlis & ciuilis. Ita in ꝓpoſito, nil impedit qñ mr̃ teneatur petere: & ẽt ſubſtitutus ſicut tenetur mr̃ & libertus, vt hac l. Non obſt. quarta rõ. ſ. ꝙ ſi ſubſtitutus peteret: nil releuaret cũ iudex debeat dare petitum à matre: quia illud nõ eſt verũ ſm opi. multorũ, vt dixi in l. ſi qs ſub ↄdõne. ſ̃. de teſt. tu. Sed poſito ꝙ illud eſſet verũ, tñ pp hoc ſubſtitutꝰ nõ excuſatur: qa interim donec mater tacet, ſubſtitutꝰ dicitur eſſe in mora & ei currit tẽpꝰ, licet mater veniens pferatur, vt ĩ. de adul. l. 11 ſi maritꝰ puenerit, in prin. qui caſus eſt no. ad hoc. ¶ † Scđo vidẽdũ eſt excluſo ſubſtituto an mr̃ admittatur, an vero ipſa ẽt excludatur, qa tutorẽ nõ petiit: & loquor de matre maiore 25. annis: q̃ nullã excuſationẽ hẽt de illis q̃ ponuntur in d. l. ij. §. ſi mater, ĩ. ad Ter. & qđ no. C. ad Ter. l. matres. Solũ ergo hic eſt inueſtigãdũ an iuſta cã ſit excuſandi matrẽ: qa pupillus hẽt ſubſtitutũ. Et ad hoc videndũ pmitto, ꝙ de iure Digeſtorũ neceſſitas petendi tutores incũbebat ſolũ matri & libertis & nullus alius pp nõ petitũ tutorẽ priuabat̃ hæreditate, niſi mater & auia, vt expſſe dicit tex. hic, & ĩ. ad Tert. l. ij. §. ſi mater. ver. filiis aũt. per iura vero Codicis fuit introductũ, vt hęc neceſsitas imponat̃ venientibꝰ ab inteſtato & ſubſtituto al's priuetur hr̃ditate, vt C. de leg. hære. l. ſciãt. licèt gl. ĩ d. l. ij. q pe. tut. videatur velle intelligere iſtũ tex. vt ñ ↄdicat l. ſciãt. Sed veritas ẽ qđ dixi. ſ. ꝙ olim alij a libertis, matre, & auia, nõ tenebãtur petere tutores, vt hic expreſſe dixit tex. Nec rõ, q̃ hic habebat locũ in matre, habebat locũ in alijs veniẽtibꝰ ab inteſtato. Nã rõ eſt materna pietas, vt C. eo. l. matris. §. fi. ibi. no. q̃ rõ hẽt lo12 cũ ĩ matre, & auia, nõ ĩ alijs. † Ex hoc ↄcludo q cũ d. l. ſciãt. corrigat̃ iura antiqua in hoc, & ſic ẽ ↄ ius cõe dẽt ſtricte intelligi, vt nõ extendatur vltra id, qđ in d. l. expſſum eſt, vt dicit tex. C. de ap. l. pcipimꝰ. ĩ fi. & de legi. l. qđ vero, & l. in his. Sciẽdum eſt qđ ẽt mr̃i imponitur neceſsitas petẽdi tutorẽ ↄfeſtim. i. cũ primũ poterit, ita ꝙ annũ ñ trãſcẽdat. vt ĩ. ad Tert. l. ij. §. ↄfeſtim. ſed alijs ſuccedẽtib. ab ĩteſtato, & ẽt ſubſtituto datur annꝰ ĩ l. ſciãt. licèt qdã docto. Mod. dicãt ꝙ l. ſciãt. dẽt intelligi vt loquat̃ de anno, ſm formã d. §. ↄfeſtim. ſ. ꝙ ſtatĩ teneatur cũ pt, licèt annũ ñ poſsit traſcẽdere. Pro qbꝰ facit tex. d. l. ſciãt. cũ dicit ſm legẽ nõ petierit ĩtra annũ, &c. ex a eo. n. ꝙ dicit ſm legẽ, vr̃ ſe referre ad d. §. ↄfeſtim: ſed hoc nõ eſt bñ dictũ Nã illud, qđ dr̃ ſm legẽ refertur ad verbũ petierit. Eſt ergo ſenſus talis, ſm legẽ, hoc eſt ſm modũ legitimũ, & pmiſſũ eis ĩ petẽdo tutores, & ſic ſe refert ad hãc l. mutatur ergo iſta l. ĩ hoc: qa olim petebãt, ſi volebant ex pmiſsione legis, hodie ĩponitur neceſsitas, vt ſi ñ fecerint, ꝙ dicta lex eis pmittit, pdãt hr̃ditatem. b Itẽ ſtatuitur eis tp̃s, ꝙ hoc faciãt b ĩtra annũ. Nec eſt mirũ, ſi mater aſtringitur plꝰ q̃ alij veniẽtes ab ĩteſtato: qa ĩ ea ẽ duplex rõ. ſ. materna pietas: itẽ ſpes ſuccedẽdi. Sđ in veniẽtibꝰ ab inteſtato, & ſubſtituto ẽ ſola ſpes ſuccedendi. Et iſta interptatio tãquã benignior admittenda eſt. l. benignius. ſ̃. de legi. maxime cũ d. l. ſciãt. ſit ↄ ius cõe, & ẽt pœnalis. ¶ His permiſſis dico matrẽ ñ teneri, ſi nõ petit tutorẽ filio intra totũ illud tp̃s, intra ꝙ ſubſtitutꝰ põt petere. Qđ 13 ſic pbo: Certũ eſt † ꝙ mater excludit̃ a ſucceſſiõe filij & a ltĩma ꝓpter ſubſtõnẽ pupillarẽ, vt C. de impub. & aliis ſubſt. l. precibus. & ſ̃. de inof. teſt. l. Papinia. §. ſed nec ĩpub. ex. đ teſt. c. ſi pater. lib. vj. Sđ ei, q excluditur pp teſtm̃ a debita portione, ſibi licitũ eſt omittẽdo facere qđ pt vt ille ĩteſtatꝰ decedat, nec vr̃ dolo, nec culpa facere: ſed iuſte dr̃ facere & oĩ pœna excuſatur. Et iſtud ẽ multũ approbatũ p Iuriſcõſultos vt ĩ. đ leg. ij. l. cũ pater. §. Titio. & ſi qs omiſ. cau. teſt. l. excuſatꝰ. & l. qa autẽ. §. non ſimplr̃. & ibi no. & §. ſi patronus, & de inof. teſt. l. Papinianꝰ. §. q ñ aũt quarta, & ẽt pp factũ pr̃is põt omitti hr̃ditas ex teſtõ impuberis, vt ſic impubes decedat inteſtatus, vt ĩ. de acq. her. l. Iulianus. al's incipit, ſi pupillus. Licitum eſt ergo mr̃i intra illud tp̃s qđ datur ſubſtituto ad petẽdũ tutores tacere: vt ſic ſubſtituti excludãtur à ſucceſſione, & pupillꝰ ĩteſtatꝰ decedat. Si. n. diceres matrẽ intra illud tp̃s debere petere tutores, iã c pueniret ſubſtitutũ, & ſic pp tutorẽ nõ petitũ nõ excluderetur à ſucceſſione. ĩ. ad Tert. l. 2. §. ſi mr̃. ver. ſed ſi forte abſens, ꝙ eſſet abſurdũ & ↄ rõnẽ pcedẽtẽ. Nõ. n. tenetur ſubſtõnẽ ↄſeruare: ſed magis infirmare. Ad hoc faciũt oẽs rõnes. ſ̃. factæ de matre. Sed ſi mr̃ eẽt inſtituta in tabulis pupillaribus in ltĩma ſua tũc ceſſaret rõ prædicta, d. l. excuſatus. & l. qa aũt. §. ſi patronus. ĩ. ſi quis omiſ. cau. teſta. Præterea, ſi ponimus ſubſtitutũ eẽ talis ↄdõnis, vt impoſſibile ſit eũ excludi pp excuſationẽ pdictã, vt ſi ſubſtitutus eſt minor, nec eſt poſſibile eũ effici maiorem intra pupillarẽ ætatẽ eius, cui ẽ facta ſubſtõ, tũc. n. in matre ceſſat rõ pdicta, & ſi ceſſauit petere tutorẽ, priuatur hr̃ditate pupilli, ſi quoquo mõ ad eũ deuolueret̃, ſubſtituto mortuo, vel repudiãte, ꝑ dictã l. 2. §. ſi mr̃. ĩ. ad Tert. & hic & C. eo. tit. l. matris. cũ ſimi. nec excuſatur mr̃ pp ſubſtitutum. hoc. n. nulla l. cauetur. Licèt. n. ſit ſubſtitutꝰ adhuc ſubeſt materna pietas q̃ facit eã teneri, vt ꝓbatur. ſ̃. in allegationibꝰ ꝓ tertia parte factis. Nec obſtãt rõnes factæ. ſ̃. ad excuſandũ matrẽ. Nõ. n. obſtat prima rõ, q̃ dicit ꝙ ſubſtitutus in petitione dẽt referri, iõ mr̃ dẽt excuſari: qa poſito ꝙ eſſet verũ, ſubſtitutũ pferri: tñ interim dum ambo negligũt, vtriq; imputatur negligẽtia. l. ſi maritꝰ puenerit. in prin. ĩ. de adul. Sed an ſubſtitutus pferatur, põt eẽ dubiũ. Pone matrẽ & ſubſtitutũ ↄcurrere in petitione tutorũ, & petunt diuerſos, qđ faciet iudex? Rñ. nõ tenet̃ ſequi ↄſiliũ matris, nec ſubſtituti, vt ĩ. eo. l. fi. & dixi plene in l. ſi quis ſub ↄdõne. ſ̃. de teſt. tut. Sed ſi vult, non 14 puto eũ errare, ſi pferat ſubſtitutũ. Nã † in his q̃ ptinẽt ad tutelam pfertur is q ſperat ſuccedere, licèt in educatiõe pferatur mater. C. vbi pupil. educari de. l. fi. & ibi no. per gl. Nõ obſt. rõ ſcđa: quia illa rõ nõ ꝓcedit in mr̃e. Nã ẽt ſi nõ ſperat ſuccedere, materna pietas facit eã teneri ad petendũ tutorẽ, vt dictũ eſt. Non obſt. rõ tertia: qa dictæ leges imponunt matribꝰ neceſſitatẽ petẽdi tutores filiis ſimplr̃. Sed tñ priuant eas ſucceſſione filiorũ inteſtatorũ. Vñ ſufficit ad priuãdam eã, ꝙ tpe, quo mater vult ſuccedere, filius reperitur inteſtatus. Et ſic fateor ꝙ de iure antiquo ſi mater eſſet ſubſtituta, non priuaretur illa ſucceſſione: quia filius non eſt inteſtatus: ſed hodie priuatur p l. ſciant. Non ob. quarta rõ: quia licèt teſtator ꝓuiderit filio de hr̃de, nõ tñ ꝓuidit de tutore, nec de eo q peteret tutorem directò, licèt lex ipſi ſubſtituto neceſſitatẽ imponat petẽ15 di tutorẽ. † Tertio eſt videndũ, an aliquo caſu excludat̃ mr̃ & ſubſtitutus, & veniãt alij. Et ↄſtat ꝙ poſſibile eſt ſubſtitutum excludi: qa nõ petit tutorẽ, matrẽ vero morte, vel repudiatione. Item eↄ, matrem excludi pp tutorem nõ petitũ, ſubſtitutũ repudiatiõe, vel morte, tũc ſine dubio veniunt alij. Dubiũ vero ẽ, an ſubſtitutꝰ, vel mr̃ poſſit excludi pp nõ petitũ tutorem, q̃ dubietas deſcendit ex eo ꝙ lex vr̃ velle primo excluſo ꝓpter nõ petitũ tutorẽ, vt nõ excludãtur ſequẽtes. l. 2. in fi. ad Tert. & no. C. qui pe. tu. l. nepotibꝰ, & d. l. ſciant. de leg. hære. & hac l. Siue ergo mr̃ excludatur primo, nõ dẽt poſtea excludi ſubſtitutꝰ: ſiue eↄ, ſi primo excludatur ſubſtitutus, nõ dẽt poſtea mater excludi. Sed ad hoc dicẽdũ eſt, ꝙ aliàs de iure antiquo, aliis à matre, & auia, nõ imponebat̃ neceſſitas petendi tutores, vt dictũ eſt, iõ matre excluſa ſequentes agnati nõ poterant excludi ꝓpter negligẽtiã. ita loqtur l. 2. in fi. ĩ. ad Tert. & gl. ſ̃. d alleg. Sed ſi eſſet mr̃ & auia, ꝯcum vtriq; imponatur neceſſitas petendi tutores, puto ambas poſſe excludi ꝓpter negligẽtiã per rõnes ſuperius additas ꝓ tertia parte. Lex. n. neceſſitatẽ ĩponit auię, nec diſtinguit vtrũ pupillus hẽat matrẽ vel nõ: credo tñ ꝙ priꝰ matrẽ dẽat expectare: nec debeat auia matrem pręcipiti feſtinatione puenire, vt ĩ. de iur. fiſ. l. edicto. §. cũ ante. & C. de his quæ vt indi. l. ſororem. & qđ ibi no. C. q adm. ad bo. poſ. l. fi. Nec ob. ĩ. de adul. l. ſi maritus pueniret. & qđ ſ̃. dictũ eſt. Rñ. ad illã l. Nam mr̃ & auia vocantur ex eadẽ cã, ꝓpter pietatẽ maternã, q̃ cauſa reſpicit matrẽ p priꝰ & auiã per poſteriꝰ, & illo ordine incũbit ei onus petẽdi tutorẽ. Sed mr̃, & ſubſtitutꝰ vocantur ex duabus cauſis ſeparatis, e quarũ q̃libet ſe habet ad quemlibet prius, & eis ſimul incumbit onus petẽdi tutorẽ p prius. ſ. matri, rõne mr̃næ pietatis, ſubſtituto rõne ſperatæ ſucceſſiõis. Sil'r in d. l. ſi maritus puenerit. ꝓuocat̃. n. pater ad dolorem, rõne paternitatis: maritꝰ, rõne maritalis affectiõis. Licèt. n. iſta rõ ſit magis intẽſa. l. 3. ĩ fi. ĩ. de adul. nõ tñ ẽ p modũ prioris, & iõ ↄcurrunt & ſimul currit tp̃s de iure antiquo: de iure vero Codicis p l. ſciãt. dico ꝙ illa pœna ĩponit̃ ſolũ illis, quorũ ẽ prima ſpes ſucceſſiõis pr̃e mortuo, vt ex tex. huiꝰ l. manifeſte colligitur.

Si ergo

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ex eo enim. Vide ad hoc Pau. conſ. 90. in 2. dub. 2. vol.

b Alex ¶ Quod hoc faciant, Sed quòd idem ſit in aliis quòd in matre, tenet Bar. in d. §. confeſtim. & in d. l. ſciant. & ſic eſt contra ius, & de hoc per bal. in d. l. matres. C. ad Ter.

c Alex. Los. ¶ Perueniret. Antiquiſſimi codices habent, iam præueniret ſubſtitutus, & ſic propter tutorem non petitum excluderetur mater à ſucceſſione, quæ lectura magis conformis eſt textui adducto, ſi ſubtiliter inſpiciatur in verſ. niſi forte d. § ſi mater. Sed quo ad verſ. ſed ſi forte abſens, lect. huius vol. verior eſt, dummodo intelligas non excluderetur, ſ. ſubſtitutus à ſucceſſione.

d Alex. ¶ Mater, & auia. Vide Bal. in d. l. matres. C. ad Tert.

e ¶ Cauſis ſeparatis, Vide Bart. in conſ. incip. And. Martini condidit.

a Si ergo primus excludit̃ pp nõ petitũ tutorẽ, alius ad quẽ incipit pertinere spes successionis nõ priuabitur ea, si tutorẽ ñ petiit: qa lex illa hoc nõ dicit: nec debet extendi, cũ sit ꝯ̃ ius cõmune, vt s. in primo puncto ostensum est: & sic gl. in d. l. sciatur, bñ loquitur. Nunc ad propositum dico, ꝙ possibile est substitutũ & matrem simul excludi propter non petitum tutorem, vt si est substitutus, & matri in tabulis pupillarib. est relicta lrĩma, vt dictum est in scdo pũcto. Item si substitutus est exclusus primo propter non petitum tutorem, & tunc incipit currere tps mr̃i, cessat. n. cã propter quã excusabatur. Matri. n. oĩ tpe quo fili⁹ eget tutore, imponitur necessitas, hoc est siue tpe mortis, siue postea: iõ leges vulgares, ad hoc allegatæ dñt matrem puniri, si prioribus reiectis, alios nõ petierit. Sꝫ si poneres matrem primo excludi propter nõ petitum tutorẽ: qa primo ei incũberet onus, tũc impossibile ẽ substitutũ excludi. Exẽplum, pupillo est substituta mr̃ primo loco, extraneus scdo loco, tũc si mr̃ excluderetur ꝑpter non petitũ tutorem, non excluderetur substitutus postea, quia mortuo pr̃e pupilli, prima spes successiõis non erat talis substituti, & sic ad eũ non porrigitur, d. l. sciãt. Disputas fuit hęc q. per me in ciuitate Perusij anno Domini 1360.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Primus excluditur. Cõtrarium tenet Bar. in l. nepotibus. C. qui pe. tu. Et vide quod no. in l. quid ergo. §. 1. de infa.

LEX III.

Diuus Seuerus Vlpio Rupino.

a **§. Si quidem.** a Qui litigaturus est cum pupillo nõ dẽt ipse petere tutorẽ, sed aliis nũciare, qbus negligentibus iudici debet referri. h. d. Not. ibi, hoc ipsum, &c. quòd debet iudici notum hoc fieri, qũo illi q præferuntur in iure petẽdi, hoc negligunt. dixi tibi plene in l. tutor si fuerit petitus. s. titu. j. vers. sed tunc quæro quid si iudici.

ADDITIO.

a ¶ Si quidem. Ibi in tex. ipse quidem, non petit, &c. Et sic no. in materia huius tit quòd qui libet potest petere dari tutorem pupillo, etiam si tutor talis dari non potest. l. 2. & ibi Bal. C. de de neg. gest.

1 *Minor vbi potest per se stare in iudicio potest, procuratorem constituere.*

a **§ Curatores.** a Minores petunt sibi curatores per se, vel ꝓcuratorẽ. h. d. ¶ Quero qualiter ꝯstituat b iste procurator à maiore. Gl. variãt. Ista ẽ b † veritas. vbicũq; minor 1 hẽt legitimã ꝑsonã standi in iudicio per se, põt constituere, ꝓcuratorẽ, nec reqritur curator, vel tutor, ita loquitur iste tex. Facit j. de iniur. l. sed & si vnius. §. idem rñdit: aliàs ait. & j. de manumis. vin. di. l. ẽt. §. absens, & j. rem ra. ha. l. 3. §. j. & qđ ibi no. & per Inn. ex. de re sti. spol. in c. ex parte. Quæro, an alius possit petere pro minore cauendo de rato? Rñdeo sic. l. mutus. §. is qui. s. de procu.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Curatores. No. quòd illis casibus, quibus potest tutor esse in iudicio, potest constituere procuratorem per se solum. Et qui sint illi casus vide per gl. & Inno. c. ex parte. l. 1. de appe. & no. in l. j. in prin. C. qui legiti. perso. Et adde tex. in c. fi. de iud. in 6. per Bar. in l. neque. C. de procu. & in l. inuitus. §. is qui. & ibi gloss. & Guid. eod. titu. & Bald. in l. etiam. de man. vin. per Inno. in cap. cum I. & A. de re iudic. per Moder. in capitu. intelleximus. de iudi.

b Pom. ¶ Ista est. Vide Aret. in l. j. §. pupillus. in prin. ff. de acqui. pos.

LEX IIII.

Curatorem. Tutor nõ potest petere curatorem pupillo, & qui legitime nõ petierit tutorem, pro nõ legitimo habetur. h. d. & breuiter.

LEX V.

Qui qualitercunque. Remotus à tutela non tenetur per alium petere. h. d.

LEX VI.

Decreto. Not. quòd priores possunt dare aliquem iudicẽ tutorem. h. d.

LEX VII.

1 *Tutoris datio an valeat facta à iudice sine inquisitione.*

a **Credendum.** a Mater, quæ tutorem non petiit ꝯfirmari, vel in locum excusati alium dari, cũ alius nõ superesset, perdit successionẽ filij, nõ id ꝙ ei debettur ex testõ mariti: nec sibi imputatur si vt suspectũ nõ petiit remoueri. h. d. in prin. Scdũ rñsũ declara per ea q̃ dixi s. l. 2. ¶ Op. adver. si vero mari b tus. C. ad Tert. l. oẽm. & de leg. hær. l. sciant. Gl. sol. b veritas ẽ: qcqđ mr̃i debetur, vt ab ipso pupillo, istud perditur, sed hic fideicõmissum debebat̃, vt ex bonis mariti, iõ ñ pdit: qa circa bona mariti mr̃ nõ deliquit, ſm Iac. de Are. & Pe. & no. p Cy. in d. l. sciãt. Examina vt 1 in qõ. disputata. s. eo. l. 2. ĩ j. pũcto. ¶ † Venio ad fi. & q̃ro, mater pe c tiit tutorẽ filio, quẽ iudex dedit sine inquisitione, an valeat? Vr̃ ꝙ nõ: dicit̃. n. hic, ꝙ dat⁹ à matre nõ ꝯfirmatur sine inqsitione. Cõtrariũ est verũ. Licẽt. n. iudici cũ inqsitione, & sine dare tutorẽ. l. qui hẽt. §. pe. s. de tut. Nõ obst. iste tex. qa qñ mater petiit tutorẽ dari in testõ filio, tũc iste nõ ꝯfirmabit̃ sine inqsitiõe, ad hoc vt hẽat vim tutoris ꝯfirmati, q ꝑfert̃ aliis legitimis, & datiuis, vt dixi in l. j. s. de ꝯfirman. tut. Sed si mater petiit tutorẽ simpl'r, & iudex confirmat sine inquisitione, vt sit tanquam simplex datiuus, licet ei, & posset etiam absq; matris petitione facere. Ita intelligit gl.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Credendum. Vide Bart. in cons. 18. incip. & viso testamento condito per Benedictum. vbi loquitur de venientibus ab intestato, vtrum perdant successionem per negligẽtiam matris.

Poma. ¶ Vide ad hunc tex. Ro. cons. 267.

b Alexan. ¶ Glo. sol. Hanc glo. in vers. tu dic, pro no. alleg. Oldr. in cons. 93. & est in simili alia gl. in l. precibus. in vers. fideicommis. quas dãnaui in d. l. precibus. C. de impu. & in l. Centurio. post Bar. j. de vulg. & pup. per illum tex. in c. si pater, de test. lib. 6.

c Ale. ¶ An valeat. An valeat s. per tutelæ datio sine inquisitione, vide l. 2. C. de confir. tu. & vide q no. in l. 1. C. de tu. non satis.

TITVLVS VII.

De administratione, & periculo tutorum & curat.

¶ Continuatio est per se manifesta.

LEX PRIMA.

Gerere. Tutor cogitur administrare & ad eũ spectat periculũ ex quo scit se datũ. h. d. ¶ Op. 1 ꝙ † tutor nõ cogitur administrare. j. de auth. tut. l. si tutor. Sol. hic loqtur in tutore, q nũq̃ gessit, ibi in eo q aliquãdo gessit. tamen in aliquo actu nõ vult autorare: in quo distingue. vt ibi. Rõ vt ille qui nũq̃ gessit incipiat teneri actione tutelæ, ideo cogitur. Sed op. ẽt ille q nũq̃ gessit, tenetur vtili. l. ita aũt. §. gessisse. j. eo. sed inter vtilẽ & directam nõ est dr̃ia. l. actio. s. de neg. gest. ergo nõ vr̃ rõ, quare hic magis cogat̃, q̃ ille q gessit aliqđ. Respond. ille q nõ gessit nõ põt remoueri nisi pp dolũ, latã culpã & leuẽ. l. hæ. n. §. qui nihil. j. de suspe. tu. Sed qui gerit põt remoueri pp dolũ, latã & leuẽ culpã. d. l. hæ enim: & iõ interest pupilli, vt gerat & pp hoc ꝯpellit̃ vt hic ſm Dy. Est & alia ratio validior, quia quãdo nõ gerit, nõ obli. fideius. ex ꝓmissione rẽ pupilli saluã fore. l. nõ quasi. §. illud. rẽ pupilli sal. fore. ¶ Itẽ interest pupilli vt administret & cũ bonis morib⁹ informet. l. scire 2 oportet. §. fi. s. tit. ij. ¶ † Quæro qualiter fiat ista coactio. Dicit gl. captis pignoribus, & mulcta in d. l. vnica. s. si quis ius dic. non ob. tẽp. & ff. de ventre inspiciẽ. l. j. §. j. ¶ † Quæro, quo iure fiat ista co- 3 actio. Respondetur officio iudicis, vt hic patet ex eo quod dicit, & cogi solẽt. Puto ꝙ non sit necessarius libellus, nec aliqs ordo cũ quolibet loco & tẽpore expediri possit. l. qui habet. §. pe. s. de tu. & l. ij. de ferijs. ¶ † Sed quero, pone ꝙ tutor vult gerere, & 4 alius non admittit, qualiter ꝓuidetur tutori? Rñdeo si est contutor ille, qui non admittit, ex hoc põt accusari vt suspectus. l. actus. infra eo. Si vero esset pupillus vel adult⁹, tunc cogeretur eum admittere officio iudicis. Datur enim inuito, vt s. de tutorib. & curatoribus datis ab his. l. illud. Et hoc est ꝙ dr̃ ꝙ accipitur res p decretum iudicis. l. fi. in fi. C. arbit. tutelæ. Facit l. legitimos. in prin. & ꝙ ibi dixi de legi. tu. ¶ Venio ad vers. ex quo. quẽ declara plene, vt per gl. j. eo. l. quidam decedens. §. fi.

§. Sufficit. Tutor p̃t defendere pupillũ per se, vl' ei defendẽti autorari, put elegerit ipse: sed curator p̃t defendere adultũ p se, vl' ei defendenti autorari, ꝓut elegerit actor. Idẽ tutor & curator possunt agere, vel agẽtibus autorari, ꝓut ipsi elegerint. h. d. & est solennis & magistralis casus. Diuidẽ. Primo, loqt̃ in pupillo cõueñto. Scdo, in adulto conuento. Tertio, de eis agentibus. Secunda ibi, in causis autem. Tertia ibi, non denegari. ¶ Op. ꝙ tutor satisdet. l. vulgo. j. eo. Sol. ibi erat dubiũ, an a esset tutor, hic nõ. a ¶ † Quero, ꝯ̃ quẽ formabit̃ libell⁹? gl. dicit ꝙ 1 põt formari in ꝑsonã tutoris, & in ꝑsonã pupilli. Tu dicas ꝙ ĩ pupillo est electio tutoris, an ipse rñdeat tutorio noĩe, an pupillo rñderi autoretur: & ideo poterit eẽ practica vt primo citetur tutor & interroget̃, an ipe velit p se pupillũ defendere: an pupillo defendẽti autorari ex æquitate. l. vbicunq;. s. de interro. act. & s. de pet. hę. l. qui

ADDITIO.

a Pom. ¶ Hic non. Vide Alex. in l. contra pupillum. ff. de re. iud.

he.l.q interrogat⁹. Et ex hoc redditur actor certior qualiter formet libellū. Vľ vt puto poterit formare gñalr libellū ꝯ pupillū,& quālibet pſonā ꝓ eo ltime ꝯparētē,seu defendētē,seu īteruenientē,& ita admittit ꝯsuetudo. Rō: qa nō est in ptāte actoris, quē ꝯueniat, vt l.j.§.qa aūt.j.quor.leg.l.ꝙ ī hrde.§.eligere.s.đ tribu. In adulto vero nō ē dubiū cū electio sit actoris,vn̄ pt formare libellū vľ in ipsū curatorē,vel in ipsū adultū,vel ēt simpľr vt dixi s. in pupillo. Nō.n.ex hoc lędit adultus,si(actori det electio) cū lex det sibi electionē ꝯparēdi p se cū autoritate curatoris, vľ ꝓ curatorē tm̄.

2 ¶ † Quero qualr[a] fiat prima citatio,[b] an citabūt minores,vľ dfensores eorū. Nā in adulto est electio actoris.[c] verū est ꝙ in adulto electio actoris est,sed ī pupillo dēt fieri citatio alternatiue,ꝙ ꝯpareat p se,vľ p legitimā pſonā, vt euidenter dicit hic tex.ꝙ ēt pt fieri in adulto,ꝓ rōnem q̄ dixi. Puto ēt[d] ꝙ si solus pupillus citet̄,valeat citatio.sicut.n.qñ citat̄ minor,ītelligit̄ ꝙ ꝯpareat p se.vľ p ꝓcuratorem.l.fi.C.de ꝓcu.& l.j.ī fi.s.đ ꝓcu.ita ī pupillo intelligit̄ ꝙ ꝯpareat p se, vel p ltimā pſonā. Et ꝙ talis citatio valeat,apparet: qa si nō ꝯparet ad defendēdū pupillū,fit missio in possessionē ex primo decreto,licèt nō ex scđo,vt j.ex qb.cau.ī pos.ea.l. apud Iulianū.§.j.

3 ¶ † Quero,si tutor ꝯpareat & petat dilationē ad exhibēdū pupillū,an dēat sibi dari? Rñ.nō,[e] īmo absētes & īfantes oīno p se debēt defendere,vt hic,in tex.& eo.mō si agitur ꝯ adultū absētē,non cogit̄ curator eū exhibere: sed tenet̄ actor dictare iudiciū ꝯ ipsū curatorē,vt hic,ī ver.ī absentib⁹.

4 ¶ † Quæro cū quo fit litis ꝯtestatio? Rñ.ex pdictis patet: qa vľ cū tutore,vľ curatore,vľ cū minorib.autoritate ipsorū,data electione eis,de quibus dixi s.

5 ¶ † Quæro vtrū sit drīa,an lis ꝯtestet̄ cū pupillo vel tutore? gl.innuit ꝙ sic: nā si fit cū pupillo auctoritate tutoris, interrūpit pſcri. sec⁹ si fieret cū tutore.& ita innuit gl. Doc.dn̄t ꝙ ēt si fiat cū solo tutore,interrūpit̄ pſcriptio: cū eius mora & culpa noceat pupillo,& ei⁹ solicitudo ꝓsit.l.si ex legati cā.j.đ verb.obli. Ita tenet Ia.đ. Are.& Pet.ꝙ placet p l.si qs solutioni.§.j.s.đ vsur.

6 ¶ † Quero qs iurabit[f] de calūnia? gl. dicit indistincte,ꝙ siue pupill⁹ sit in iudicio cum autoritate tutoris, siue tutor solus, ipse tutor ſpiurat de calūnia,vt l.j.§.qđ obseruari.C.đ iura.calū.licet alr olim,alr hodie obseruet̄,qđ satis placet.

7 ¶ † Quero qñ minor suscepit iudiciū autoritate tutoris,vľ sui administratoris,an dēat eē pñsēs ī quolibet actu & autoritate,an sufficiat vna autoritas ꝓ toto iudicio? & vř ꝙ in quolibet actu,alˢ ille actus non noceret pupillo,seu adulto. l.clarū.C.de auth.pst. Nō ergo[g] poterit rñderi vni positioni sine tutoris autoritate intelligo,vt dicā j.de confes.l.certū.§.sed an & ipsos,versi.in pupillo.

8 † Itē quæro si pupillus suscepit iudiciū autoritate tutoris,tutor postea vult esse in iudicio principľr per se, an possit? Rñ.ꝙ sic. Nā oīs iuris cōpetētis pupillo exercitiū ꝯpetit tutori. Licet ergo ius instātiæ istius sit pupillo q̄sitū,in quantū tutor poterit ipsū exercere,nō aūt coget̄ inuit⁹ hoc facere, vt s. dixi. Et ex hoc seq̄tur ꝙ si pupillus suscepit iudiciū autoritate tutoris,nō valeret citatio postea facta de tutore, & nō eēt ꝯtumax tutor si nō cōpareret,licèt posset cōparere si vellet.

9 ¶ † Quæro, qđ si pupill⁹ cōpareret sine tutore ab initio vel anteq̄ suscepit iudiciū in se cū autoritate tutoris? Rñ. ꝓceditur cōiter ꝯ eū, sicut ꝯ ꝯtumacē: qa non ltime ꝯparet.l.v.§. recte defendi.j.ex qb.caus.in pos.ea.& sic nō est necesse ad quēlibet actū citare pupillū & tutorē,sed sufficit ꝙ citetur pupillus,eiusdēq; est cōparere ltime,vt s. dixi,sicuti ab initio elegit.

10 ¶ † Quæro ī quem dēt formari sñīa. Rñ.patet ex prædictis: quia in eum,in quem formatur libellus. In hoc tamē est drīa iter tutorē & procuratorem: quia valeret sñīa lata cū tutorē,licèt verba ꝯferantur in pſonā pupilli: secus tamē esset in alio.vt l.j.[h] C.de senten.& interlocu.arg.l.eū qui.§.si actori.s.de ꝯsti.pecu. Dixi in l.stipulatio ista.§.si quis insulam.j.de ver.oblig. Quæro lata sententia, in quem fiet executio.dic vt j.lege proxima.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Qualiter. Adde qūo per citationē quālibet habilitetur,vt per bal.in l.si suscepta.ff.de inoff.test.aliquid per alex.in l.si ex legati causa.ff.de verb.obl. Pan.in cons.43.in 1.dub.in 2.vol.

b ¶ Prima citatio. Qualiter fiat citatio de minōre & de adulto,vide bal.in l.pen.ad fi.C.si aduer.rem iud.vbi alleg.text.loquentē de pupillo,& l.si ideo.ff.de eui. Et quid si pupillus sine autoritate tutoris est litē contestatus,vtrū solus tutor possit litē prosequi.dic ꝙ sic.d.l.si ideo.no.bal.in 8.q.in l.si quando.de test.

c ¶ Respondeo. Sed bar.in extrauag.ad reprimendū.in versi.citatū,non decidit.adde bal.in l.j.C.qui pe.tu.

d barb.¶ Puto etiam.& vide dom.abb.in c.tua nobis,de app.pro his quæ hic dr̄r.& vide bal.in l.si ex legati causa.infra de verb.obli.arg.contra istud dictum: quia si interpellatio extraiudicialis,nō pōt fieri pupillo,ergo multo magis iudicialis,sed bene potest seruari hoc dictum si non haberet tutorē vel curatorē. Sed immo videtur quòd dictum barr.fit verum per istam l.sed ad l.si ex legati,responde: quia hic agitur de maiori præiudicio. Et no.quòd ad validitatē primi decreti debet citari tutor: alias esset nullū.arg.l.hoc aūt.§.j.ex quib.cau.in pos.ea.Ioan.and.in addi.in tit.de primo decreto.§.testat.vers.quid si maior.& vide bar.in l.habent.§.si pupillus.ff.de tuto.alias audiui distingui,an possit citari in prima citatione,dic ꝙ sic,vt hic.aut in secunda & tertia.dic ꝙ non pp præiudicium.& vide pro opin.bar.hic.doc.& in c.Raynu.de test.& adde bal.in l.fi.C.si propter publi.pensi. Et quando minor citatur,vide bal.in l.j.C.qui pet.tuto.

Io.Fr.Ru.¶ Adde dum bar.tenet,ꝙ solus pupillus possit citari,ꝙ eius opinio est communiter damnata,vt no.Ias.in l.si pupillus.j.de verb.oblig.

e ¶ Respondeo non. Contra bar.tenet bal.per illum tex. in l.si ex legati causa.de ver.obli.cū seque.item contra bar.facit l.hæc autē.infra.quib.ex cau.in versi.citandi sunt tutores.per Imo.in l.contra pupillum.de re iud. Quid in furioso,vide bart.in l.2.ff.de cur.fur. De infante certum est ꝙ citari non potest vt hic,& no.bal.in c.1.de mil.vasal,qui contu.est,sed quid debet facere creditor qui vult consequi, vide bald. ibi.& barto.in l.hæc autem.in princ.& in l.Fulcinius.quib.ex cau.in pos.eat. vide in materia ista no.per Bar.in l.qui habent.§.si pupillus.s.de tut. Et de infante etiam vide Bal.in l.donatar.C.de acqui.poss. Et de modo citandi pupillum,vide Bald.in d.l.donatarum,& in l.si.C.propter publi.pensi.& Bar.in extrauag.ad reprimendum in vers.citatum,& no.bal.in l.C.qui pe.tu,& dixi in d.l.si ex legati.in vlti.char. Adde Abba.cons.84.2.libr.Rom.con silio 454.

f Barb.¶ Iurabit. Et illum tex.no.quia est valde singu.quòd negotiorum gestor.constituit quem in mora.

g barb.¶ Non ergo. Vide bal.qui eleganter loquitur in l.clarum.s.de auth.præstan.

h ¶ Vel.j.Hanc l.j.C.de senté.& interlo.limita,vt per bar.in extrauag.ad reprimen.in vers.sine figura limitabis.

LEX II.

Si tutor. Iudicati actio nō datur ꝯ tutorē,nisi se liti obtulerit,sed ꝯ pupillum,nisi ab hr̄ditate cuius cā ꝯdēnat⁹ est,se abstinuerit.h.d.op.C.qñ ex fac.tu.l.j.gl.hic ponit opi. Tu dic ꝙ actio directa dat̄ tutori,& ꝯ tutorē[a] & vtilis dat̄ pupillo,& ꝯ pupillū,vt hic,sed executio ſp fit in pupillū,vt hac l.& l.4.in prin.j.de re iudi. Quod intellige de ipsa ꝯdēnatione principali. Sed si esset ꝯdēnatio facta in expensis,in quē fieret executio⁹ dixi in d.l.4.de re iud. Terigi in l.q solidū.§.etiā.j.de leg.2.& dixi in l.j.§.si procurator.s.ti quis ius dic.non obtepe. ¶ Op.s.de ꝓc.l.procurator qui ꝓ euictione. Sol. Aliud in procuratore,aliud in tutore. Quod an sit verum,ibi plene dixi. ¶ Vltimo q̄rit gl. quid si tutor satisdedit pro pupillo qui nō adfuerat? nec rñdet. Dic,quòd si ex certa scīa,tenētur fideiussores: si per errorem iuris vel facti,non tenentur,vt j.vt in pos.le.l.j.primo rñso.& de fideiu.l.si quis postquam.& s.si quis cau.l.sed & si quis.§.fi.secundum Dy.

ADDITIO.

a ¶ Contra tutorem.ad hoc vide quod dixi post Imo.in simili,in l.4.§.si ex conuentione.in fi.de re iudi.

LEX III

1 *Executores testamentorum,an æquiparentur tutoribus vel curatoribus.*

Si plures. Ex pluribus tutoribus,vel curatoribus quilibet pōt administrare,& vni erit decernenda administratio p iudicem,vľ si vni erat decreta p testatorē,ille administrabit,& alij non gerētes tenent̄ ad ea,q̄ hic exprimuntur in tex.h.d. Op.ꝙ nō valet gestū per vnū.j.de cur.fur l.ꝯsilio.§.pe.& fi. Sol. Hic administrabit vnus,alio non ꝯdicēte,vt hic: secus si alius ꝯdicat,vt in ꝯrio. ¶ Op.s.de procu.l.pluribus.vbi nō potest gerere quilibet insolidum nisi sit dictum. Sol.aliud in procuratore,vt ibi,aliud in tutore,vt hic. Dixi in repeti.l.j.§.plures.s.de exerci. ¶ 1 † Quæro qđ in pluribus executoribus testamētorum,an eos æquiparemus tutoribus vel procuratoribus? Olim erāt opiniones,hodie est casus extrà de testa.c.fi.lib.6.

1 *Suspectus quis ex mala conuersatione præsumitur.*

§. Si parens. No.ex hoc §.ad quid tenentur tutores,si non gesserint. Scđo no.fi.hui⁹ §.ibi,solicite eos curare qualiter conuersetur. Ex quo habes † ꝙ ex mala cōuersatione præsumitur quis ſpectus,&c.

1 *Minor dat tutorem filio.*

2 *Defuncti voluntas ex causa receditur.*

3 *Ex mala conuersatione quis est suspectus.*

4 *Facilius res expeditur per vnum quàm per plures.*

§. Quamuis. [a] Ex causa receditur à voluntate defuncti,& alij,quem testator dixerit,administratio ꝯceditur. Idem in curatore,& si testator non dixerit,vnus eligitur,h.d. ¶ 1 † Not.tex.ibi,minor forte,&c.ꝙ minor xxx.anno. pōt filio dare tutorem in testamento. ¶ 2 † Item no.ꝙ in summario. Simile in l.in confirmando.& l.vtilitatem.de cōfirma.tut. Facit j.vbi pu.edu.de.l.j. ¶ 3 † No.ꝙ ex conuersatione mala quis est suspectus. Simile s.proxi.§. ¶ 4 † No.ꝙ facilius res expeditur per vnum, quàm per plures. Concor.sunt in gl.

ADDITIO.

a Pom.¶ Quamuis. Vide Rom.sing.78.incip.gl.ordi.

1 *Tutor vnus,an possit cogere alium ad diuisionem administrationis.*

§. Si non erit. Tutores pñt vni ex eis administrationem cōmittere,vel oēs simul gerere,vel diuidere. 1 † Quid si vnus[a] vult diuidere,& alius non,an vnus possit cogi p alium ad diuisionem? tex non aperit. Dic,quandoque omnes volunt committere vni,quandoque nolunt. Et de istis casibus non ē dubium. Sed si vnus vult diuidere,cum oēs alij velīt administrare,tūc fiet diuisio cæteris inuitis per officiū iudicis.arg.s.fam.er.l.& puto.& s.cōi diui.l.cōi diuidundo.§.si duo. Facit quod no.per Inn.in c.ex literis.ex.de proba. Et prædicta sunt vera,quādo nullus offert satisdationem,tunc.n.recurrimus ad distinctionem positam in tex.s.de testam.tut.l.testamento dato,& l.sequen.

ADDITIO.

a Io.Fr.Ru.¶ Quid si vnus. Adde Ang.Are.in §.j.Instit.de satis.tuto.qui refert,& sequitur bart.hic.

LEX V.

1 *Stāte statuto quòd nomine gabellæ dēant solui tot denarij pro libra,si res,de qua fit contractus non ascendit libram,non debet gabella solui.*

Ita autem. [a] Dictum determinat s̄m suā cām.h.d. ¶ 1 † Not.tex.ibi,& cum causa depositionis exprimat̄. Ex quo

ADDITIO.

a Alex. ¶ Ita autem. Adde bar.in l.4.§.abesse.de dam.infec. Et an computentur libræ deductis impensis,vide j.de condi.& demon.in l.sed si hoc.§.cuidam.per bar.& circa dicta per bar.hic,vide per eum in l.4.§.prætor.circa fi.de dam.infec.& quæ ibi dixi in reportatis,& vide bal.in l.sacrosanct.C.de sac.san.eccle.

a quo colligitur, quòd dixi in summaria ista l. facit ad qōnem. Dicit statutū, quod debeāt solui noīe gabellæ tot denarij pro libra. Quid si illud super quo contrahitur, vel quod colligitur, nō ascē dit librā? hic est arg. nulla gabella debeat solui.

ADDITIO.

Pom. ¶ Ad hoc vide Alex. in l. 2 in 3. vol. & cons. 54. in prin. eo. vol. & cons. 130. eod. vol. & cons. 17. 1. vol. Barb. cons. 10. 2. vol. & cons. 11. 2. vol & cons. 12. eod. volu. & cons. 20. eo. volu. & cons. 33. eo. vol. & cons. sequen. & cons. 36 eo. vol & 57. eo. volum. cons. 58. eo. vol. & cons. 72. eo. vol. Rom. cons. 92. & cons. 102. & 105. & 107. & 120. & cons. 164. & cons. 117 & vide Feli. in c. nonnulli, in princ. de rescrip. Imo, cons. 9 in prin. & cons. 33. in fi. & 36. & 42. j. column. & 93. quia cui non conueniūt verba legis, &c. l. 4. §. toties, de dam. infec. vbi scripsi l. illam. C. de colla. Bart. cons. incip. in monasterio fratrum minorum, Alex. cons. 57. 2. vol. Fel. in d. c. nonnulli.

a Barb. ¶ ista l. Vide bar. in l. 4. §. prætor ait. de dam. infec. Et ego dixi in cle. fin. de rescrip. in gl. vltima.

1 *Gessisse quis dicitur ex administratione modicæ rei.*
Item adiuisse hæreditatem.
2 *Tutor, qui gessit, tenetur actione directa: non gerens vtili.*
Tutelæ actio directa oritur ex quasi contractu celebrato gerendo.
3 *Tutor, qui gessit, & postea cessat remouetur vt suspectus.*
4 *Qui per alium facit, quando videatur per seipsum facere.*

§. Gessisse. Iste §. venit ad declarationem l. j. in prin. s. e. vbi dicit. q tutor q non gessit, cogit gerere: secus si gessit. hic dr quis gessisse dicatur. Et gessisse dr. qui modicum attigit per se, vel per alium: & sic si cessat, vt suspectus poterit accusari; & qui non gessit tenetur vtili. h. d. ¶ 1 † Not. q ex administratiōe modicæ rei dr quis gessisse, & obligatur actiōe directa tutelæ. Silr per administrationem modicæ rei videtur quis adire. vt dixi in l. gerit, de acq. hæ. 2 † No. q tutor qui gessit tenetur directa, ille q nō gessit, tenetur vtili. Ex quo apparet q actio directa tutelæ orit ex quasi ɔ̄ctu celebrato gerendo. Si. n. nō gerit, tenetur vtili non directa, vt hic patet. ¶ 3 † No. q ille qui gerit, & postea cessat, potest remoueri vt suspectus: secus in eo qui nihil gerit. dixi s. eo. l. j. i prin. ¶ 4 † No. q ille qui per alium gerit videtur per seipsum gerere, vt teneatur directa. An autem ille qui per aliū gerit, dicatur ipse gerere sm veritatem, vel sm fictionē, dixi plene in l. sed si vnius. §. j. j. de iniur. Materiā aūt, an q qs per se pōt, possit p aliū, dic vt per Dy. in c. pōt qs, & in c. q p aliū, extrà. de reg. iur. li. 6. tangitur per Inno. ex. de offi deleg. c. fi. Gl. magna tn̄ hic ad illud generale signat quædā arg. ɔ̄ria, & non soluit. vide eā & tolle solutionem, & dicit gl. ad l. cum fundū. Sol. vt ibi patet. ¶ Ad §. si qs. dic q ibi in absentia vēdidisse nō vr, sed in p̄sentia sic, ex quo p aliū facit, & sic ɔcordat Dy. ¶ Sequit in gl. & de adop. l. post mortē. §. j. Dic, fallit ibi: quia adoptio nō est in administratione, vt j. d manumis. l. seru⁹ furiosi. Dy. Item q adoptio imitat nām, iō nō pōt ɔ̄hi p pcuratorē, sicut filiatio nālis. ¶ Sequitur in gl. & C. de his qui ve. æta. impe. l. 2. Dic, fallit ibi: qa venia ætatis dat rōne industriæ, quæ magis apparet, cū quis petit per se, quàm si peteret p aliū, sm Dy. ¶ Seqtur in gl. de l. Pau. Sol. vt ibi. ¶ Sequitur, & de transact. l. cū hi. §. fi. hoc non est p, nec ɔtra. ¶. Sequitur & l. liber homo. 2. rn̄so. hoc est pro: quia vterque tenetur, vt ibi patet.

1 *Tutor an teneatur à se exigere debitum naturale.*

§. Debitor. Debitum ex alia cā deuoluitur in actionē tutelæ. ¶ Opp. C. qui da. tu. pos. auth. minoris. Solu. ista iura hodie corrigūtur: qa tutor non pōt esse q sit debitor vel creditor, qd dic, vt dicā in l. pp litē. j. de excu. tu. ¶ 1 † Quæro, an tutor teneatur à se exigere debitū nāle? Gl. hic non determinat. Dic, Aut illud debitum naturale fuit cōtractum ante administrationē, & non tenetur illud à se exigere: aliàs esset sibi damnosum officiū suum absque sui culpa: quod esse non debet. l. si quis ex signatoribus. j. quemadmo. testa. aper. aut fuit contractum ratione administrationis, & tenetur à se exigere arg. eius quod dicitur de seruo in l. at qui natura. in prin. de neg. gest. secundum Pet.

§. Si tutor. Tutor finita tutela tenetur admonere minorē, vt petat sibi curatorem, aliàs tenetur. h. d. ¶ Quærit gl. quid si tutor admonuit, & minor noluit: Dicit gl. q tutor est excusatus. q Dy. intelligit de curatore ad negotia, sec⁹ si ad litem, Nam cogitur recipere inuitus, & sic non excusatur propter solā admonitionem. Satis puto, quòd ipse tutor excusaretur: q enim dicitur, inuitus recipit curatorem ad litem, intelligitur ad petitionem aduersarij, non ad petitionem tutoris.

1 *Syndicus constitutus ad certum tempus, finito tēpore, & lite cōtestata; an possit cogi ad causam prosequendam.*

§. Post completum. Post cōpletā tutelā, vel curam, cogitur qs litē ceptam perficere, nisi instra litis & rōnes reddiderit. h. d. ¶ De hoc habes rub. C. vt cau. post pu. adsit tuto. Facit j. de appel. l. tutor. ¶ 1 † Quæro, syndicus [a] fuit ɔ̄stitutus ab aliqua vniuersitate vsq; ad certum tempus, [b] lis fuit contestata, tempus est finitū, an finito tēpore teneatur litem persequi: dicerem sic. Aut tu quæris vtrum possit compelli ad causam peragendam ab aduersario, Et dico q sic, nisi syndicus alleget aliquam iustam causam de his quæ ponūtur in l. post litē, cum l. sequē. s. de procu. Non enim potest reuocari in præiudiciū aduersarij, vt ibi. Aut quæris, an possit cogi ab illa vniuersitate, ita [c] q ei teneatur, si non exerceret? Et nō potest cogi, nec tenetur, nisi forte cessauerit in reddendis instrumentis, & in reddenda ratione, vt hic dicitur in tutore.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro, syndicus. Vide scribentes in c. j. de syndic. ibi ioan. de imo. tenet contr.

b Ale. ¶ Teneatur. an syndicus possit cogi finito suo tempore litem per ipsum cœptā finire: vide bar. in l. fin. ad fin. de appe. & vide quæ no. in l. damni. §. Sabinus. de dam. infe. post Bar. cum Bar. tenet imo. in c. j. de syn. vbi vide no. per do. ant. de but. adde tu, q hic dicta per bar. reprobat Pau. de Cast. cons. 235. inci. visis, & discussis. sequitur dictū bat. in l. j. s. de procur. vbi vult, q procurator constitutus ad certū tēpus etiā volente aduersario, finito tpe & lite contestata, non possit prosequi: quia imputet sibi aduersarius qui sciebat tempus appositum à principio esse finiturum.

c Ale ¶ Nec tenetur. Vide Bar. qui idem tenet in l. creditor. §. substi. de app.

LEX VI.

Quidam decedens [a] Si relinqtur liberatio a reddendis rōnibus, nihilominus tutor de dolo tenetur q nō pōt remitti. Sec⁹ si de dāno, q sua culpa sentiret. h. d. Cōcor. l. si seruus vetitus. de leg. j. & ibi dixi. & in l. Aurelio. §. j. de lib. leg. Op. s. de pac. l. si vnus. §. j. Sol. vt ibi. Op. de l. si qs rōnes. j. de libe. leg. Sol. illa dēt intelligi sm istā, qn legatur liberatio ab administratione p̄terita ante factū testm̄, sed si ab administratione futura, dolus nullo modo vr remissus. [b] Ita loqtur hic: & hoc tenet Dy. (vel aliter in l. ɔ̄ria fuit relictum quicqd teneretur reddere.)

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Decedens. Vide alex. cons. 135. in prin. 2. vol.
b Pom. ¶ Remissus. Vide ale. cons. 62. vol. 4. barb. 68. 2. vol.

1 *Iussus gerere de cōsilio alicuius quādo teneatur illud sequi, & qui, remissiue.*
2 *Si executor tenetur voluntatē defuncti exequi de consilio alicuius fratris minoris, etiam possit sine eo facere remissiue*

§. Papinianus Si tutor iubetur gerere de cōs. eius qui nō pōt esse particeps officij, de honestate illud requirit, sed nō tenetur sequi: sicut aliàs qn a volūtate defuncti receditur. h. d. Op. j. ea. l. Titiū & Meuiū, in prin. Sol. ibi fuit assumptus, vt 1 † consultor ille qui potuit eē particeps officij, hic mulier, quæ esse nō poterat, q plene examinaui in repe. l. j. §. si plures. s. de exerci. Et hoc facit ad q. Dicit 2 † testor, q executor teneatur exeq volūtatē defuncti de cōsilio alicuius fratris Minoris an [a] executor sine eo possit facere. Plene examinaui in iij. lib. Minoricarum.

ADDITIO.

a ale. ¶ Plene examinaui. Vide bal. in auth. ingres. C. de sac. san. eccle. & q no. bar. in l. à filio de alimen. & ciba. leg. & melius bar. l. j. §. si plures. de exerci.

1 *Scire sufficit quem sine protestatione.*
2 *Denunciatum esse alicui per aliquem quod sit tutor, an sufficiat.*

§. Ex quo. A tpe sciē periculum est tutoris, & ignorātia p̄sumit, nisi sciā pbet. h. d. 1 † No. q sufficit quē scire sine ptestatiōe. Qd intellige qn ptestatio fit ad notificādū tm̄, cū ille, q ē cert⁹, certior fieri non dēat. l. j. in fi. de act. emp. & ex. de reg. iur. c. eum q certus: secus si ptestatio fieret ad aliud. l. denūcias se. in prin. de adul. Dixi in l. ij. in fi. s. sol. ma. ¶ Op. q teneatur tutor a tpe quo fuit iussus, vt j. ea. l. q iussus, Hui⁹ timore posita est qdā distinctio p gl. q̄ vide & signa. Sd in vltimo mēbro in quo dicit q tenet ex quo iussus est, Dy. dicit, q immo tenet ex die qua debuit administrationē accipere, & ex quo sciuit se datū, vt j. si tu. vl cura. ap. l. j. & ij. j. e. l. tu. q post. §. tutor datus. ¶ Op. C. de pi. tut. l. si tut. Sol. ibi tutor pbat ignorātiā ex volūtate, n ex necessitate. Ita dicit gl. vl veri⁹, sufficit pupillū pbare publicā famā, ex quo p̄sumit sciā, nisi p tutorē pbetur ignorātia, idē si dnūciatū fuit ad domū, 2 vt no. in l. ɔ̄ria, simile dixi vobis in l. is pōt. j. de acq. hrd. ¶ † Quæro, qd si p aliquē ē denūciatū mihi, q ego sū tutor, an sufficit? tex. innuit q sic. In ɔ̄riū ē, q n debeā alteri credere, vt. j. q fal. tu. aut. l. ij. [a] Est ergo mod⁹ q illi, qui dat⁹ est tutor ostēdat testm̄, vel dicatur ci p psonas, q̄ dicant se vidisse testm̄, adeo q si n creditur, sit ignorantia supina. l. si quis inficiatus. s. deposi. dixi plenè in l. non solū. §. fi. de ope. no. nun. in materia protestationis

ADDITIO.

a barb ¶ Ergo modus. Vide quæ dixi in c. cum contingat. de rescrip.

LEX VIII.

1 *Tutor tenetur facere inuentarium.*
2 *Actor constitutus à tutore non facit inuentarium.*
3 *Tutor honorarius facit inuentarium.*
4 *Tutor datus ad vnum articulum tantum puta ad adeundum, non tenetur inuentarium facere. cautius tamen est, vt faciat.*
5 *Tutor ad lites non facit inuentarium.*
6 *Inuentarium debet fieri quamprimum poterit. vide etiam nu 7.*
8 *Inuentarium debet fieri coram notario.*
9 *Inuentariū vt faciat fidē contra debitores in eo descriptos, dēt fieri coram iudice.*
10 *Inuentario quæ res debent poni*
11 *Inueniri dicitur proprie quod manibus apprehenditur.*
12 *Inuentario res aliter adscribi debent, vt tutor ex illo possit conueniri.*
13 *Forma inuentarij posita per Spe. quod non sit bona.*
14 *Tutor si in inuētario dicit quòd credit tales res esse pupilli, & ad eum pertinere, quòd sufficiat.*
15 *Tutor non ponens omnes res in inuentario, quando videatur dolo facere.*
16 *Inuentario necessario expensæ inseri debent & instrumenta, in quibus continentur nomina debitorum citatis nominatim ad hoc ipsis debitoribus.*
17 *Necessaria causa quæ dicatur, quando non conficitur inuentarium.*
18 *Causa iustissima quæ dicatur, licèt non necessaria.*
19 *Iudex ex causa potest remittere confectionem inuentarij.*
20 *Qui nō facit, quod scit, vel scire dēt rōne officij sibi iniūcti, est in dolo præsumpto.*
21 *Iuratur in litem contra tutorem propter dolum verum: non propter præsumptū & ex quibus causis.*

22 Tutor non debet aliquid gerere antequàm non fecerit perfecte inuentariũ.
23 Protestatio apposita est in inuentario si quã nõ apposuit apponenda,&c.nihil releuat.
24 Inuentariũ copia quod debet dari tutori aduersario petenti, vide nu.25.
26 Tutor quæ habeat facere.vt possit administrare.
27 Tutor ante cõfectionẽ inuentarij põt expedire illa.quæ dilationem nõ recipiunt.
28 Tutoris scientia sufficit ad translationem iuris deliberandi.

a **Tutor qui repertorium.** Cõtra tutorẽ,q nõ facit inuentariũ absq; cã iurat in litẽ,& antequã faciat nõ põt administrare,nisi q̃ dilationẽ nõ recipiũt.h.d.Primo ponit dictũ & exceptionem.Scdo effect⁹ dicti.Scda ibi,si qs igitur.Prima subdiuidit in duas.s.in dictũ & exceptionẽ.Scda ibi, nisi forte.Itẽ secũda ibi subdiuidit in quatuor.Primo vnũ effectũ.Scdo eius practicã quantũ ad modũ ꝓbandi.Tertio ponit aliũ effectũ. Quarto,ab eo excipit.Scda ibi, ꝙ ex iureiurando.Tertia ibi,nihil itaq;.Quarta ibi,nisi id quod. Antequã ponã cãm in terminis scias ꝙ iuriscõ.†ponit ꝓ ɔstanti b ꝙ tutor inuẽtariũ facere tenetur, b vt l.tutores.C.e.&.C.arb.tut. l.fi.& l.ij.§ tutores.ȷ̃.de susp.tut.Hoc præmisso casus est planus, examinemus ꝑ particulas.Primo habemus vnũ, qđ hic p̃suppo nitur,ꝙ tutor tenetur facere iuẽtariũ.ɔcordãtias dixi s̃.Idẽ i curatore,vt C.de cur.fur.l.fi. C.de epi.au.l.de creationibus. ¶† Sed 2 c quero qd de actore? c Rñ.actor nõ gerit noĩe suo,sed gerit noĩe tutoris,& ei⁹ periculo ɔstituitur.l.solet.s̃.de tut.& l.decreto.ȷ̃.eo. &ideo nõ est necesse,ꝙ faciat inuentariũ,sed sufficit a tutore eẽ ɔfectum. Tutor.n.ꝑ eũ gerit.l.ita aũt.§.gessiss.s̃.eo.sed tutor q daretur in locũ absentis vel coadiutor,vł quicũq; haberet autoritatẽ ꝑ se& periculo primi tutoris nõ gereret,tenetur facere inuẽtariũ ꝑꝑ gñalitatẽ huius l.& similiũ.¶† Quærit gl.an tutor hono- 3 rarius,vel dat⁹ cã notitiæ,teneatur facere inuentariũ.Et determinauit ꝙ sic, ꝑꝑ gñalitatẽ huius l.Itẽ qa põt eis solui,q hñt cõionẽ in tutela vt in gl.¶ † Quero,vtrũ d tutor datus ad vnũ articulũ,vt 4 d ad adeundã hrditatẽ teneatur facere inuentariũ.Ia.de Are.dicit ꝙ nõ.l.impuberi.s̃.de tut.& cura.da.ab his.arg.C.de tut.vel cura.q satis nõ dede.l.vlt.fm vnã lect.Ita dicit ipse:ꝙ puto verũ:qa inuẽtariũ dẽt fieri solũ đ corporibus, q̃ iueniuntur in bonis pupilli,vt ȷ̃.dicã:sed añ aditã hrditatẽ nullũ tale reperiẽ.vt ȷ̃.dicã.ergo &c. Tutius tñ est ꝙ inuentariũ faciat,& in inuẽtario solũ põnat ꝙ in bonis pupulli ipse inuenit pupillũ habere ius adeundi illã hrditatẽ,& ita vr̃ sentire Cy.in l.tutores.C.eo.¶ †Quæro an e tutor da- 5 e tus ad lites teneatur facere inuentariũ?Rñ.ꝙ nõ.vt no.C.de epis. au.l.de creationib⁹,licèt quidã ɔ̃ gl.& si ad species.ȷ̃.rẽ pup.sal.fo. dic,vt ibi.¶ † Quæro qñ f dẽat fieri inuẽtariũ.tex.in l.tutores.C. 6 f eo.dicit,mox& statim ac creati fuerint.qđ qdã intelligũt intra tẽp⁹ qđ datur hrdi.qdã intra 4.mẽses, gl.& ibi & hic & ẽt oẽs doc. intelligunt mox.i.quã primũ poterit.Facit ȷ̃.de cõdi.& demon.l. hæc ɔditio.ꝙ si nõ fecit,dolo fecisse vr̃,vt hic.¶ † Sed q̃ro g qd si 7 g neglexit facere ꝑ plura tꝑa & postea inuentariũ facit,an admittatur ad agendũ?gl.dicit ꝙ nõ.immo debet remoueri vt suspectus, &incarcerari.l.iij.§.tutores.de suspe.tut.& C.arb.tut.l.vlti.Et hoc vr̃ tenere Spe.de instr.edi.§.fi.circa prin.§. vbi dicitur,ꝙ ɔ̃ inuẽtariũ põt obiici ꝙ nõ fuit factũ mox cũ potuit & debuit. Cõtrariũ h puto. h Nã dictæ leges dñt,ꝙ tutor q nõ facit inuẽtariũ debet remoueri vt suspectus,ergo interim est tutor.Præterea non facere inuentariũ est dolus p̃sumptus,vt hic:sed ɔ̃ tutorẽ q nihil gessit, i ad eũ remouendũ vt suspectũ, nõ põt obiici dolus p̃sumptus i l. hæ.n.§.q nihil.ȷ̃.de susp.tu.Tã gitur ꝑ gl.& clari⁹ ꝑ Cy.C.de suspe. k tu.l.ij. k Dico ergo,ꝙ si tutor nil administrauit,licèt tardius venerit ad ɔficiendũ inuẽtariũ,&tardius venerit ad gerẽdũ,nihil põt ei obiici a quocũq;:sed si administrauit antequã faceret inuentariũ,nihil põt obiici inuẽtario: qa tutor est,& facere dẽt.sed posset accusari vt suspectus,vt d.ll.¶ † Quero,qualr̃ inuẽtariũ dẽat 8 fieri?Resp.tex.in l.tutores.C.eo dicit,ꝙ in p̃sentia publicarũ ꝑsonarũ: l gl.tñ ibi in vers.ꝑsonarũ, intelligit ꝙ sufficit vn⁹ notarius. & ita ẽt hic,& ita etiã cõiter obseruatur.¶ Quero vtrũ dẽat fieri corã iudice?gl.hoc dicit,ꝙ sic.ar.l.chirographis.ȷ̃.e.Doct.dñt & bene,† ꝙ quãtũ ad tutorẽ sufficit fieri extrà iudiciũ.sed quãtũ ad 9 hoc vt inuẽtariũ fidẽ faciat ɔ̃ debitores,quorũ noĩa in inuẽtario scribũẽ,reqritur ꝙ corã iudice fiat,vt d.l.chirographis.¶ †Quæ- 10 ro q̃ res debẽt poni in iuẽtario?text.in l.tutores.dicit ꝙ dẽat fieri inuẽtariũ oĩũ rerũ & instrumẽtorũ.Qđ.intellige rerũ.s.oĩũ corporaliũ.Et ꝙ dicit instrumẽtorũ,intellige.i.iuriũ icorporaliũ,de qbus apparẽt instrumẽta,seu ꝓbatiões in bonis pupilli.Et ex hoc m ɔcludo m duo.Primo,ꝙ debita a pupillo aliis tutor nõ tenetur ponere in iuẽtario:qa illorũ ius nõ est res pupilli,sed est res creditoris ipsius.Pro hoc,tex.in l.vlti.C.de alimẽ.pupi.p̃st.nõ tamẽ nego n quin possit ponere si vult. Scdo n ɔcludo & si sũt debita aliqua ipsi pupillo,de qbus in bonis suis nõ reperiatur instr̃m , ꝙ tutor nõ tenetur ponere in inuẽtario,anteq̃ exigat.Qđ ꝓbo.Inuẽtariũ dr̃,qa reperta & inuẽta in bonis pupilli ibi descibũẽ,vt hoc no.in j.gl.† Sđ inueniri dr̃ illud ꝓprie,qđ manibus apprehẽdiẽ,vt Inst. 11 de rer.diui.§.itẽ lapilli.C.de fideiu.s.l.si Abarsatorã,& no.ꝑ doc.in l.licèt.de acq.pos.Sed talia debita nõ iueniũtur,nec capi pñt manib⁹:ergo nõ pñt scibi i inuẽtario:postq̃ vero illa debita erũt exacta,poterũt i inuẽtario poni , sicut res đ nouo obueniẽtes.l.fi.§. 12 tali.C.de cur.fur.¶†Quæro qualr̃ o res debeãt describi in inuẽtario?Rñ.talr̃,ꝙ tutor ex illo inuentario possit cõueniri.l.fi.in prin. arbi.tu.Ex hoc dico ꝙ omnes res debent scribi per signa,per latera,& confinia,sicut in libello ponerentur,vt dicitur in l.si rem.s̃. de rei vendi.& l. in actione.ȷ̃.de furt.Dico etiã quòd tutor debet scribere se inuenisse in bonis dicti pupilli,vt hic,secundum quod 13 glo.intelligit in d.l.tutores.C.eo.¶†Et per hoc non placet mihi forma inuentarij,quàm Spe.ponit in tit.de instr.edi.§.dicto,vbi dicit, talis tutor dixit , & asseruit in pupilli dicti bonis primo esse talem rem,item talem , &c.nam secundum illam formam non dicit se inuenisse,sed dicit esse in bonis.Qđ põt intelligi de re existente ẽt apud aliũ,cuius habeo petitionẽ.l.rẽ in bonis.de acq.rer. domi.& sic ex hoc inuentario tutor nõ posset ɔueniri ad resignãdam rem,cum se eam inuenisse nõ asserat.Et istã formã Spe.arbitror esse corruptã vitio scriptoris,cum in sequentibus formis sp 14 adiecerit verbũ,inuenisse.¶ † Quæro,qd p si tutor dicit in inuẽ- p tario ꝙ credit esse tales res dicti pupilli.&ad eũ pertinere,vtrum q sufficiat? q Rñ.inuentarium fit de eo ꝙ inuenit,vt dixi.si ergo inuẽtarium clare dicit,id ꝙ spectat ad inuentionem, vt ꝙ possessionẽ seu ipsã rẽ inuenit in bonis,satis est.Nec puto ꝙ tutor hẽat necesse asserere de dñio ipsi⁹ rei,cũ hoc nõ subiiciat iuẽtiõi de facili,ꝓ 15 prie loq̃ndo.¶ †Quæro,qd si tutor i iuẽtario nõ posuit oẽs res? Rñ.dolo

ADDITIONES.

a Paris.¶ Tutor qui repertorium.De pœna tutoris non facientis inuentarium, vide Rom. cons.128.Ad materiam huius.l.vide Ang.cons.277.inci.tutor alimentauit.
Poma.¶ Vide quid per hanc l.dicat Rom.cons.128.

b ¶ Facere tenetur.Adde,quòd si plus deberet expendi in confectione inuentarij quã esset vtilitas,tunc non debet tutor conficere inuentarium,vt in terminis dicit Bar.per illum tex.in l.mediterraneæ.in prin.C.de an.& trib.lib.x.vbi plura dicit in simili.

c ¶ Quid de actore?Vtrum actor debeat facere inuentarium,vide Pet.de Ancha.in cle.2. de sta.mona.

d Barb.¶ Quæro vtrum.No.pro qõ.j.in qua consulo nunc, vtrum tutor qui non confecit inuentariũ de bonis.& rebus inter pupillum,& alium,sed instituit,vt fieret,an incidat in istam l.Et vide Bar.in l.j.s̃.de tut.Adde Bar.in l.si hæreditas.de test.tu.in prin.Idem debet satisdare curator datus ad vnum actum.l.mulier.& ibi Bal.de iu.do.

e Paris.¶ Quæro,an.Quid in patre administrante in bonis aduentitiis,vide quæ scripsi in l.cum pater.vers.non autem.C.de bo.quæ libe.
Bar.¶ Et vide Ang.in l.si vacantia.C.de bon.vacan.lib.x.vbi ponit singularem limitationem & vide Bar.in cons.191.incip.literas magnificentiæ vestræ.vbi consuluit contra eũ, qui non posuit in inuentario res,quæ erant pupilli,& in cons.seq.vbi tãgit q̃o excusetur tutor non ponendo res in inuentario,& vide de libro rationum.& qualiter debet cõfici.vide Bar.cons.239.incip.proponitur,quòd Archolus.Goff.vbi consuluit,quòd si tutor dicit,quòd talia bona sunt in hæreditate,non sequitur quòd hæreditas illa possideat,vnde potest probari contra,& sic limitat illam regulam.l.fi.C.arbi.tut.quòd non potest probari contrarium eius quod scriptum est in inuentario.Et quando pupillus agit contra tutorem,dicens tutorem non posuisse res in inuentario.qualis debet esse probatio,dictalis,quæ concludat tutorem in dolo,vel culpa,s.quòd sciuerit illas res,vel cõmuniter sciebatur,vel quòd diligens paterfamilias sciuisset,ita dicit Bar.in cons.incip.cum prædicta examinatem.Et an poterit probari per indicia,vide eundem ibi,vbi requirit legitimas probationes,l.fi.§.licentia.C.de iure delibe.Et ita probatur in l.fi.C.de in lit.iurã.&l.si defunctus.C.arbit.tut.Et ita an poterit probari per iuramentum,vbi tenet quòd sic.Sed in contrarium facit quod no.in l.si quando.C.vnde vi.Et qualiter debet fieri liber rationũ, vide ibidem per eum,& vide Lud.Rom.in cons.115.& in cons.177.vbi disputat,si tutor paternus possit administrare bona venientia à matre pupilli.Et an curator datus ad lites,teneatur facere inuentarium,& an ad exigenda debita teneatur,&c.vide Spe.in tit.de acto. ab vniuer.vers.puberes autem.Et vide eum in tit.de tuto.§.generaliter.vers.vtrum curator.& ibi etiam tangit quid possit facere.

f Pom. ¶ Quando.De ista dictione mox,vide Ias.in l.fructus.sol.mat.

g ¶ Sed quæro.Adde hic Bal.in l.j.§.item solent.de offi.præfec.vrb.&vide omnino Bart.in l.legitimos.in ver.vlterius scias.de legi.tut.

h paris.¶ Contrarium puto.Vide Comp.cons.5.incip.auia paterna.Alex.cons.86.vol.2.

i ¶ præsumptus.Et quid si tutor omisit aliqua scienter ponere in inuentario vide l.in eos, s̃.de tut.& ȷ̃.proxi.

k pom.¶ L.2.Vide Raph.Cuma.cons.15.

l ¶ personarum.An requiratur decretum vide Bal.in auth.sed cum testator.C.ad leg.Fal. & Bal.in l.j.C.qui bo.ced.pos.& Spe.in tit.de instru.edi.§.fi.ver.quid si hæres.& Sali.in l.fi. §.j.de iure delib.dicit,quòd non est fiendum in iudicio,& quòd ita terminatur hæc q.in d.l.fi.& in §.sancimus.in Auth.de hære.&Fal.licèt secundum eum gl.aliter dixerit in d.§. sancimus,in vers.si vero.Bar.in §.hinc nobis.in d.Auth.de hære.&Fal.dicit quod dicta gl. facit pro opi.Mar.de Fa.relata in præalleg.loco,scilicet,quòd inuentarium fieri debet coram iudice,Bal.in l.facultas.C.de iure fis.lib.10.tenet quòd inuentarium hæredis non sit fiendum in iudicio , secus in inuentario tutoris : & an inuentarium debeat fieri in iudicio,vide in l.de creationibus.C.de epis.aud.& in l.nulli.§.cum autem.de epis.& cler. per quæ iura Ange.in l.j.§ hæc stipulatio.ȷ̃.si cui plus quam per l. Fal.tenet quòd hæres non debet facere inuentarium in iudi.Cogita:quia in inuentario hæredis requiruntur testes.l.fin §.sin autem.C.de iure delib.§.si vero absint.in Auth.de hære & Fal.qui non solent in actibus iudiciariis interuenire.l.in donatiõibus.C.de dona.& cogita:quia de hoc secundum Ange.videtur glo.in d.§.sancimus.in verbo nostra.Item hic adde Bal.per illũ tex.in l.orphanotrophos.de epis.& cle.& in authen.si omnes.C.si vt se ab hæred.absti.& in l.si tutor.C.in quib.cau.in integ.resti.& ibi dicit,quòd requiritur decretũ iudi.& quòd etiam decernat administrationem.Et cum Bart,transit simpliciter per.de Anch.in cle.3. de sta.mo. Et de modo inuentarij ponitur per bald.in leg.j.C qui bon.ced.poss. Et adde quòd in inuentario hæredis non debet poni legatum relictum post mortẽ defuncti per extraneum testatorem secundum bald.in l.j.in princ.C.vt acti.ab hære & contra hæred. quod limita,vt per eum infrà ea.l.in fin. Et vltra hæc dicta per bart.qualiter pecuniæ, res,& nomina debitorum debeant describi in inuentario,vide leg.si quis.in princi.& ibi bald.C.de bon.proscri.Adde quæ requirantur in inuentario hæredis,cons.73.2.libr.per Abb.Et quòd inuentarium hæredis de quo do.Alexan.in apostil.reliquit cogitandum sit fiendum in præsentia iudicis,tenuit bald.cons.326.3.colu.alleg.Spec.in titu.de instr.edi.§. dicto.

m pom.¶ Concludo.Vide Are.cons.148.in prin.

n pom.¶ Secundo.Vide Cœpo.in repe.legis si fugitiui.de ser.fugi.

o pom.¶ Qualiter:Vide bar.cons.59.2.vol.& cons.42.2.vol.

p pom.¶ Quæro quid.Vide Pan.cons.73.2.dub.2.vol.&vide aliquid per barb.cons.145.Imo. 99.in 7.dub.

q ¶ Vtrum sufficiat.Vide bal.in l.fin.C.arbi.tut.Sed an ante aditã hæreditatem possit tutor facere inuentarium,vide gloss.& bald.in l.tutores. C.eo.& bartol.in leg.in eos.suprà de tute.

a Rñ. dolo facere vr̃ cũ oẽs debeat ponere, d. l. tutores. C. eo. nõ tñ pp hoc remoueret ab agẽdo ꝯ debitores, nisi primo remoueret̃ vt suspectus, vt ĩ, dicã. pdicta vera nisi aliqua iusta cã esset, pp q̃ nõ posuit, vt qa illæ res erant sibi occultæ, vt hic, ibi nisi aliqua neces-

16 saria, &c. Facit ĩ. quod vi aut clã. l. sp. §. in hoc interdicto. ¶ † Quæro, an instrumenta quibus ꝯtinent̃ noĩa debitorũ, debeãt poni p extensum in inuentario, vt̃ ꝙ sic l. chyrographis. ĩ. eo. Et hoc vr̃ tenere Spec. in pallegã. §. dicto. vbi dicit ꝙ ꝯ inuentario opponit̃ ꝙ instrũ non sunt scripta per extensum in inuentario, puto ꝙsi aliquis vellet ꝙ inuẽtariũ ꝓbaret ꝯ debitores, deberet scribi totũ p extẽsum. d. l. chyrographis, & deberet inuentariũ esse ꝯfectũ corã iudice pñtibus debitoribus, vel citatis legitime ad hoc, al's inuẽtariũ

b nõ faceret fidẽ, vt in auth. si quis in aliquo, C. de edẽ. & qđ dico citari hoc intelligo clare. s. ꝙ ꝯpareãt corã iudice ad videndũ cõfectionẽ inuẽtarij, in quo exemplat̃ tale instrũ debiti. Debet. n. esse clara citatio. l. aut q al'r. in prin. ĩ. qđ vi aut clã. & de adul. l. denunciasse. in prin. Sed quantũ ad tutorẽ volẽtẽ gerere, sufficit ꝙ summa, seu sñia instrũ ponat̃ in inuẽtario, licẽt tenore nõ extẽso: arg. l. scire leges. s. de legi. & ita obseruat̃. ¶ Venio ad secũdã partẽ, dr̃ hic, nisi forte aliqua necessaria aut iustissima causa allegari possit

17 ¶ † Quæro, q̃ sit illa cã necessaria. Rñ: põt esse primo in ꝑsona tutoris: qa morbo sontico impeditus, l. qũtum. de re iudi. põt ẽt esse impedimẽtũ ex parte rei: qa nõ reperit̃ adhibita diligens inquisitio, vt s. dixi. Facit ĩ. de acq. poss. l. 3. §. Neratius. & ĩ. de leg. i. l. cum

18 res. vers. sed si Stichus. & vers. item si res ¶ † Quæro q̃ dicat̃ cã iustissima, licẽt nõ necessaria? Rñ. si testor remisit ꝯfectionẽ inuen-

c tarij, vt l. fi. in fi. C. arbi. tut. ꝙ intellige, nisi ex cã iudici aliud videretur. arg. l. in ꝯfirmãdo. & l. vtilitatẽ. s. de ꝯfirma. tut. l. qdã descedens.

d §. vsque adeo. s. eo. Itẽ si ꝯsuetudo ẽẽt ꝙ tutores ñ facerẽt inuẽta-

e rium, arg. s. de legi. l. de qbus. & C. q̃ sit lon. ꝯsue. p totũ. Et hoc tãgit Spec. in pallega. §. dicto. Item puto, † ꝙ ẽt iudex ex cã possit re-

19 mittere ꝯfectionẽ inuentarij, sicut qñq; expedit pupillo nõ habere tutorẽ, vel quantitatẽ pr̃imonij sui nõ manifestari, vt ĩ. ad Tertul. l. 2. §. tractari, versic. ergo ẽt si mr̃. C. de alim. pup. præ. l. vlt. & C. qñ & qui. quar. pars debe. l. 2. ¶ Venio ad 2. particulã principalem.

20 s. ad ver. qs igit. ex † quo ꝯiũcto cũ principi no. ꝙ ille q nõ facit id

f ad qđ scit, vel scire dẽt se teneri rõne officij sibi iniũcti, est ĩ dolo ꝑsumpto. Simile ĩ. de custo. reo. l. carceri, & s. manda. l. si ꝓcuratorem. §. dolo. & ĩ. ad leg. Fal. l. dolo. Et ex hoc obligatur interesse, vt hic patet. ¶ Venio ad tertiã particulã. s. ad vers. quod ex iureiuran-

21 do. No. ꝙ † licẽt pp dolũ suũ iuret̃ in litẽ, & non ꝓpter latã culpã, vt in l. in acti. s. de in lit. iura. tñ intelligit̃ ꝓ dolo vero, nõ ꝓ dolo præsumpto, vt hic. Item quod dr̃ in litẽ iurari qñ inuentarium nõ facit, idem puto si faciat & aliquis res non posuit, vel obscure posuit, ita ꝙ de bonitate ipsarum apparere non põt. Paria enim sunt non esse, & non apparere. in l. lege, de ꝯhen. emp. facit l. cum res, §. item si res. ĩ. de leg. i. Non. n. vr̃ legitime fecisse, si ex eo cõueniri nõ põt, vt d. l. vlti. C. arbi. tut. & C. de suspe. tut. l. neminem. Item hoc verũ ꝯ ipsum tutorem: contra autem hr̃dem suũ quomodo iuret̃ in litẽ, dic plene vt C. de in lit. iur. per totum. ¶ Venio ad quartã par-

22 ticulã, s. ad ver. nihil itaq;, in quo habes ꝙ tutor nõ dẽt ꝯaliqđ age-

g re ante factũ inuẽtariũ. Et aduerte diligenter: qa dicit factũ, qđ rẽ ꝑfectã signat: vt l. j. in fin. s. qđ quisq; iur. Est. n. participiũ præteriti tpis, non ergo sufficeret esse cæptũ, & hoc tenet Spe. in tit. de tut. §. & gñal'r. ver. hoc autẽ. & ver. seq. Et intelligo, ꝑfectũ, qñ ab ipso

23 tutore est habitũ pro ꝑfecto, vt l. ꝓtus. C. de fid. instr. ¶ † Quæro,

h qđ si tutor apposuit in inuẽtario ꝓtestationẽ ꝙ si qua posuit nõ ponenda, habeant̃ ꝓ nõ appositis, & si qua nõ apposuit ponenda, paratus est apponere, vtrum ex hoc inuentariũ dicat̃ nõ perfectũ? Rñ. nõ: quia quãtũ est in se, tutor hẽt ꝓ ꝑfecto. Præterea hæc ꝓtestatio nihil operat̃, fit. n. circa ea q̃ qs habet necesse facere, & sic nihil importat. l. alimenta. C. de neg. gest. Dixi plene in mã ꝓtestationis in l. non solũ. §. fi. de ope. no. nũ. Item aduerte: qa tex. hoc dicit nihil gerere eũ oportet. i. expedit. Et sic vr̃ ꝯsiliũ, sed ĩ l. fi. C. arb. tu. declarat Imperator ꝙ ñ audeat ad administrationem accedere añ ꝯfectũ inuẽtarium, & sic ĩponit necessitatẽ, ergo nõ poterit legiti-

24 me administrare, nisi prius faciat ĩuẽtariũ. ¶ † Quærit̃ qđ si tutor

i agit ꝯ aliquem, an illi petenti dẽat fieri copia inuentarij. Vr̃ ꝙ sic, aliàs illi aduersario nõ ẽẽt cautũ. & agat cũ lẽtima persona, & dẽt ẽẽ sicut si ageret cũ principali l. v. §. rectẽ defendi. ex qb. cau. in posses. ca. In ꝯriũ ꝙ nõ dẽat edi vr̃: qa facultates pupilli nõ debẽt manifestari aliis. d. l. fi. de ali. pu. pst. & l. 2. qñ & q. quarta pars deb. libr. x. ibi tetigi. Rñ. ꝙ inuentarij copia dẽt fieri p primã rõnẽ, nõ tñ ponẽt in copia oẽs res positę in inuẽtario, sed solũ dabitur parti aduersę tñ ꝙ sibi sufficiat, & ꝓbare possit tutorẽ habere lẽtimã ꝑsonã standi in iudicio, p iura secundo alleg. Dic ergo sic hæc ẽ copia cuiusdã inuentarij ꝯfecti p talẽ tutorẽ, cuius tenor talis est, & ponit totũ vsq; ad res, & postea dicit. In primis, &c. vltimo ponit, lectum & publicatũ, vsque ad ñ. non. n. dẽt edi, nisi illa pticula q̃ spectat ad aliũ. l. argẽtari⁹. §. edi. s. de edẽ. & hoc ẽ verũ tenẽdo opi. q̃ dixi ꝙ inuẽtariũ nõ vitiat̃ ex eo ꝙaliqđ sit omissũ. Si. n. vitiaret̃, deberet da-

25 ri copia ĩuẽtarij, aliàs ñ ẽẽt cautũ parti aduersę. ¶ Sđ q̃ro † qđ si totius inuẽtarij petiit copiã aduersarius: qa intẽdit tutorẽ accusare de suspecto, eo ꝙ oẽs res nõ posuit in iuẽtario, vtrũ dẽat habere copiã? Vr̃ ꝙ sic, sicut qñ petit copiã fieri cũ dic, & ꝯsule: qa vult redarguere in dic, & ꝯsule de falso, l. i. s. editiones, s. de edẽ. Cõtrariũ est verius. Nã forte ibi qs copiã petit vt possit redarguere de falso, ꝓsequẽdo suã iniuriã, vt qa ꝯ eũ sunt instrã ꝓducta: hic vero petit copiã toti⁹ vt accuset eũ đ suspecto ad vtilitatẽ pupilli ñ ad suã, & ista reconuentio de crimine qñ qs suã iniuriam non ꝓsequitur, non ꝑmittitur. l. negãdo. C. q accus. nõ pos. & ĩ. de pub. iud. l. si reus. maxime cũ iste conuẽtus sit suspectus ꝙ faciat aĩo

26 differẽdi litẽ, vt l. ij. C. đ fal. ¶ † Quæro an tutor hẽt alia facere vt possit administrare, glo. ꝙ sic, & posuit illa q̃ posuit in l. lẽtimos. in pri. s. đ leg. tu. qđ examina vt ibi dixi. ¶ Venio k ad vlt. particu-

27 lã † ex qua no. ꝙ illa q̃ dilationẽ non recipiũt pñt geri añ ꝯfectionẽ iuẽtarij. Idẽ puto đ his q̃ de necessitate ꝯfectionẽ ĩuẽtarij ꝓcedũt, vl' expectãt, vt ꝑscrutatio rerũ hr̃ditariarũ, vt ĩ. de acq. hæri. l. Arist. Idẽ puto đ his, q̃ pup. nullo mõ pñt obesse, sed ꝓdesse tñ.

28 vt l. fi. C. de tu. vl' cur. q satis nõ ded. Pro hoc dico, † ꝙ sciẽtia tutoris, q facit ea q̃ reqrũt̃, vt possit administrare, sufficit ad trãslatioẽ iuris deliberandi, vt plene dixi in l. qui duos, infrà de rebus dub.

ADDITIONES.

a ¶ Non possit. Quid si res modicas omisit apponere in inuentario? nõ nocet, secũdũ Bal. in Spe. in tit. de instru. edi. §. dicto. sed quid si nihil est in bonis, an tutor teneatur facere inuentarium, vide Bal. in l. fi. C. qui bon. ced. pos. sed an debeat poni æstimatio rerum in inuentario, vide Bal. in l. fi. C. de mag. conue.

b ¶ Legitime. sed an requiratur citatio creditorum, Adde gl. Bar. & Bal. in l. tutores, C. eo. & an in inuentario requiratur signum crucis, vide eo. Io. And. in Spec. de instr. edi. §. fi. vers. hoc autem. Adde ꝙ contrarium videtur voluisse Abb. cons. 73. 2. lib. Primã tamen opin. sequitur Bal. plene cons. 421. 3. lib.

c Pom. ¶ Remisit. Adde an valeat remissio inẽtarij facta per testatorẽ, vide Bar. & alios in l. nemo põt. in 5. q. de leg. j. vbi cõiter cõcludũt ꝙ sic, & idẽ in tutore legitimo & datur secundũ gl. in l. si tutores. la 2. in ver. personarum. ad fi. C. de admi. tut. an aũt sit idẽ in inuẽtario conficiendo per hæredẽ, vide ibi per eos, & per Alex. cons. 219. incip. profectis quæ in themate narrantur.

d Barb. ¶ Si consuetudo. De materia vide ang. in tract. inuentarii. & dominũ meum in l. diuus. §. hęc stipulatio. ĩ. si cui plus quàm per leg. Falc. & quod no. per Moder. tub. de acquir. hæred.

e ¶ De quibus. adde quod no. Bar. in l. nemo potest. de leg. 3.

f ¶ No. ꝙ ille. Vide quod dixi post Bar. in d. l. fi. vbi dicit, ꝙ hoc casu requiritur ꝙ remittatur apud iudicem.

g ¶ Non debet. No. ꝙ ante inuentariũ confectũ non põt tutor administrare, adde bal. in l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. resti. vbi etiam dicit, ꝙ ante decretũ administrationis specialiter nõ põt tutor administrare, & adde bal. in l. legitimos. de legi. tu. & no. ꝙ si facultates augentur, tutor debet augere inuentariũ secundũ gl. & bal. in l. tutoris. C. eo. & dicta hic ꝑ bal. limitantur in fi. huius prin. per eũ. adde quæ requirantur in tutore, antequã administret, vide quindecim no. per Rom. cons. 425.

h ¶ Apposuit. Vide bal. in l. fi. C. arbi. tut.

i ¶ Debeat fieri. an conuento à tutore debeat fieri copia inuentarij, vide quæ dixi in l. in illa. de ver. oblig.

K Pom. ¶ Venio. Vide Ro. cons. 106. ad fi.

l ¶ Possunt geri. Vide tex. in d. l. fi. & ibi bar. & doc. de tut. & cur. qui satis nõ de. potest oẽs fructus vendere, etiam si biennio non corrumpantur &c. ang. in l. pro cu. C. de procu.

§. Si tutor.

a Nimia festinãtia vel negligentia tutoris in rebus pupilli vendentis, punitur. h. d.

ADDITIO.

a And. bar. ¶ Si tutor. Per istum §. no. ꝙ si ecclesia infeudat, ꝙ cõis opi. erat, ꝙ ẽẽt cõmodũ ecclesiæ, licẽt ex post facto illud eueniat, & sic actualiter requiritur, ꝙ sit proficuũ ecclesiæ, & vide sing. secundũ domi. ant. in c. cũ apostolica. de his quæ fiunt à prælatis. Et per hoc debent saluari glo. quæ cõiter reprobãtur. 12. q. 2. in summa. ibi per doct. in c. 1. de in integ. rest. ꝙ alienatio in casu non cõcesso seruata forma, sit valida, quia debet intellig, saltem apparet, licẽt existentia de casu concesso cõstabat, quia hoc habebat cõis opi. & vide do. ant. in d. c. cum apostolica.

§. Competit

In emendis rebus tutor no tenetur, nisi de dolo & lata culpa, h. d. ¶ Op. C. arbit. tu. l. qc quid. vbi etiã tenetur de leui. Sol. Specialis casus est hic, s. quando emit prædia, vt non teneatur, nisi de lata culpa.

1 *Tutor potest cogi ad emendum.*

2 *Tutor propter negligentiã in emendo, tenetur ad vsuras.*

3 *Negligentia tutoris quomodo probetur.*

§. Si post depositionem.

a Hic vsq; ad finem Iurisconsult. tractat mãm de vsuris pupillaribus, ꝓ glo. summat ĩ. ea. l. §. quæ autem. & ideo vsq; ad fi. nõ dabo summariũ. Not. ꝙ † tutor põt cogi ad emẽdũ.

1 Et est casus specialis cũ regulariter nõ cogit̃ autorari incerto ar-

2 ticulo, vt ĩ. de auth. tu. † ꝙ propter negligẽtiam in emẽdo tenet̃

b ad vsuras, ꝙ forte hodie nõ est correctũ. nõ. n. directo petit vsuras pecunię sed magis quantũ ex fructib⁹ ꝑcepisset ꝑdio empto.

3 ¶ † Vltimo ad hoc vt tutor ꝯueniat̃ ex hac negligentia est necesse probare quòd prædia erãt venalia quæ emere potuit, aliàs negligentia non probaret̃. probatur in Authẽ. vt hi q̃ obli. phi. res mi. §. pen. facit ĩ. ea. l. cum plures. §. fina. & suprà, pro socio. l. idémque. §. j.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si post dispositionem. Circa istam materiam, quæ & quantæ vsuræ sint præstãdæ, vide Ro. sin. 177. incip. Iure hodierno. alle. ad hoc tex. pro sing. in ver. ex certis. hac l. habes hic quãdo quis dicatur esse in negligentia, adde etiam quòd antequam quis habeat testes, non dicitur esse in negligentia agendi, vel accusandi. ita no. dixit bal. in l. 1. C. de his quibus vt in dig. Et ad probandam negligentiam in genere, vide l. idemque. & quod ibi dixi, suprà pro soc. & adde quod testis deponens super negligentia, etiam non interrogatus, debet deponere causam dicti sui, secundum bald. in l. solam. C. de testi. adde ad probandum negligentiam, quòd in actu requiritur diligentia. Et qualiter debeant deponere testes, vide bar. cons. 102. inci. charissime domine. & vide Ro. cons. 28. inci. visa facti serie. an tutor teneatur si pecuniam pupilli non collocauit in emptione prædiorum vel sub lucro.

b ¶ Quod propter. Vide Ro. cons. 28. t. du. alex. post bar. ibi in d. diuus. in 1. col. vers. in glo. 2. ff. ad legem Fal.

Hic. §. an hodie sit correctus.

1 *Iudex non potest hodie præcipere vt post tẽpus vsuræ currant, licẽt inobedientem mulctet: nec testator.*

a **§. Si deponi.** Opp. quod etiam facta depositione currant vsuræ vt s. ead. l. si post. Sol. post depositionem possunt vsuræ currere ob moram factam in comparendo, vt ibi, 1 non ob morã factam in deponẽdo, vt hic. ¶ Quæro, † an hodie iste §. sit correctus, cũ vsuræ hodie non possint exigi. Azo in sum. de vsur. vr tenere quod sic. qd intellige nisi tanquam interesse petã-b tur, vt dixi in §. si post. Puto ẽt b quod iudex nõ possit hodie pcipere, 2 vt post tẽpus currant vsuræ, nec etiã testator, vt j. de adimen. le. l. iij. in fi. licet aliter iudex possit mulctare inobedientẽ, vt C. de modo multa. l. mulctarum. & s. si quis ius dicen. non obtem. l. j.

ADDITIONES.

a ¶ si deponi. adde Bar. in l. diui. j. ad le. Fal. & an iudex possit præcipere quod post tempus currant vsuræ & de testore vide quæ scripsi in l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obl. & de iudice vide ang. in l. procuratori. la 2. j. de rat. hab. & vide quæ scripsi in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec. in illo arti. an iudex possit iubere quòd missus ex primo decreto ob nimiã contumaciã lucretur fructus, adde an testator possit mandare hæredi vt soluat x. pro cẽtenario, si non soluerit dotem mulieri testatoris, anch. cons. 63.

b And. bar. ¶ Puto etiã. Vide bar. in l. diui. ff. ad l. Falc. c. per vestras. de do. inter vi. & vxo. Ludo. Ro. in cons. 125.

pom. ¶ Vide ale. cons. 27. vol. 4. Ro. cons. 139.

LEX X.

a **Si tutelæ** a Tutor non tenetur restituere pecuniam, quam credidit, nisi aduentiente die, nisi in credendo potuit sibi culpa imputari. h. d.

ADDITIO.

a si tutelæ. Hanc l. alleg. bar. in l. si filius de verb. ob. & Cy. & alij in l. emptorem. C. loc.

LEX X.

1 *Tutoris per seruum quæritur vtilis pupillo sicut per ipsum tutorem.*
2 *Meum melius est, quam nostrum.*
3 *Quædam exceptio potest opponi actioni directæ, quæ non opponitur vtili.*
4 *Tutor si stipulatur, quomodo debeant concipi verba.*

Quoties Tutor dẽt facere pupillo, si põt vt qrat directã, aliàs actionem vtilẽ qri sufficit. h. d. Not. text. ibi, 1 qui vere ĩ ptãte ei9 erit, quod † p seruũ tutoris ita qrit vtilis pupillo, 2 sicuti p ipsũ tutorẽ. ¶ Quæro q ẽ rõ hui9 ordinis. Dicit gl. quod † melius est meũ, q̃ nostrũ & iõ si stipuletur pupill9, habet actionẽ directã: si stipulatur tutor, querit directa tutori, vtilis pupillo. Vñ si pupillus lęderetur, illa directa nõ posset impetrare restõnẽ. Ita di-3 cit gl. ¶ vide, & signa. ¶ No. ex ista gl. † quod aliqua exceptio põt ob-a stare a directę q nõ obstat vtili. De quo p Dy. in c. p possessore. ex de re. iur. li. vj. in vlt. q. Dixi in l. si culpa. s. de rei vin. Istã gl. reprehẽdũt Pet. & Ia. de Raue. dicẽtes, quod siue agatur directa, siue vtili, põt peti restõ: quia inspecta origine, fauorẽ pupilli respicit. Pro quo facit qd no. in l. nõ solũ. in prin. & §. j. s. de pc. vbi tam cauet de rato ille q agit directa, quàm ille qui agit vtili. p quo vr casus in l. ij. in fi. s. eo. ¶ Quæro an iste ordo sit necessarius: Gl. rñdet quod est ɔsi-4 lij, nõ necessitatis. ¶ Quæro, qñ † tutor stipulat quõ debeat ɔcipi b verba stipl'onis: Rñ. vnus mod9 b est, quod tutor stipulet noĩe pupilli: & iste est bonus modus & indubitabilis. valeret. n. ẽt in pcuratore. l. hmõi. in prin. & qd ibi no. j. de leg. j. Secundo qd stipulet p hæc verba. Promittis pupillo? l. eum qui. §. si actoris. s. de consti. pec. ita dicit gl. Idẽ no. j. de stip. ser. l. j. in prin. Iac. de Are. istũ fm modum non approbat. Dic vt dixi in l. stipulatio ista. §. si quis insulam. j. de verb. oblig. vbi tangit gl.

ADDITIONES.

a ¶ Obstare. Vide bal. in l. emptor. in fi. C. de hær. vel act. ven. qui sequitur istam glo.

b and. bar. ¶ Modus. Vide bar. & ibi ang. in l. stipulatio ista. §. si quis insulã. de verb. oblig. & bal. in l. ij. C. per quas personas.

§. Nequaquam. Debitũ ex alia cã in actõnẽ tutelę deuoluit, si tutor debuit & potuit soluere, & pupilli itereſt, qd ĩ actiõnẽ illã deuoluat, h. d. ¶ Quæro p declaratione literæ, qd vult dicere hoc, & superius. Gl. variat, & fm gl. exponit s. pxime dictũ, & supius, s. dictũ ĩ prin. §. fm vero rñsũ nõ mutat, & hoc tenet Dy. ¶ Op. s. d neg. l. diuortio. Gl. soluit, ibi debebat pecunia pupillo: hic vero debebat pupillum liberare,

1 *Tutor quando teneatur à se exigere debitum naturale.*
2 *Pupillus, si debet naturaliter tutori, non potest sibi soluere.*
3 *Actionem qui non habet experiri non potest.*

§. Item si temporali. Ad hunc versi. op. Actio subrogata debet sapere naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. eum qui. §. qui iniuriarum. s. si quis cau. Sól. hic propter culpã tutoris: quia a se exigere debuit, 1 ita no. in d. l. diuortio. ¶ † Quæro an tutor teneat a se exigere de a bitũ naturale. a tex. innuit quod sic. & gl. vr tenere. Sed ɔ hoc, qa officiũ esset sibi dãnosum, dicunt qdã qd nõ est: qa ẽt antea poterat sibi obiici cõpensatio. Ita tenebat Ia. de Are. l'. e. pp oĩa ista distinguit. Aut debitum naturale cæpit esse ante tutelã, & nõ tenetur a te exigere: a'ias secus, vt dixi s. eo. l. ita aũt. §. debitor. & istud vr 2 æqus. ¶ † Quæro, qd eɔ. si pupill9 dẽt tutori nãliter, an possit sibi soluere: Gl. innuit quod sic, postea in ɔriũ adducit. s. de pet. hr. l. si qd possessor. §. j. & j. de solut. l. Stichũ. §. aditio. & istud vltimum tenet 3 Dy. & est verius. ¶ † Vltimo no. tex. quod sine actione nemo experitur. Simile s. de neg. gest. l. si pupilli. §. videamus.

ADDITIO.

a ¶ Naturale. Et videtur quod quilibet teneatur sibi soluere, arg. bonæ literæ, in l. frater à fratre. de condi. indeb.

§. Sed si sub vsuris. Iste §. vr correctus pp auth. minoris. C. q da. tu. poss. quod debitor, vel creditor non potest esse tutor. Et an hoc sit verum in testamẽtario, dixi in l. si quis sub con. s. de test. tut.

1 *Tutor quando condemnatur in expensis, fit executio contra eum.*
2 *Tutor debet agnoscere bonam fidem.*
3 *Item in iudicio licèt faciat contra pupillum debet veritatem respondere.*
4 *Hic §. corrigitur in tutore legitimo, & datiuo.*

§. Sicut autem. a Tutor põt sibi, & aliis soluere. debet. n. bonam fidem agnoscere. h. d. Not. hic 1 arg. quod † si tutor ɔdemnat in expensis, fiat executio ɔ eũ. ibi in verdenique Imperator, &c. tetigi. in l. 2. s. co. & in l. qui solidũ. §. etiã. j. b de leg. 2. No. quod tutor debet bonam fidẽ agnoscere b † Not. quod tutor 2 interrogatus in iudicio debet responderveritatem. licèt faciat ɔ 3 pup. vt ibi denunciare verũ debeat. † ¶ Exponit gl. s. iudici, de quo plene per Cy. C. de ɔfes. l. j. in 14. q. Dixi plene in l. certum. §. sed an c & in ipsos. j. de confes. ¶ † Quæro an iste §. & pcedẽs sint correcti 4 p auth. minoris. quæ prohibet debitores, & creditores esse tutores. Rñ. sic, in tutore legitimo & datiuo, in testamentario est magna controuersia. Dicam in l. propter litem. j. de excu. tut.

ADDITIONES.

a ¶ Sicut autem. Vide no. s. proxi. §. & vide Bal. in l. cum ipse. de contrahen. empt. & Bart. & doc. in l. j. de stip. ser. Quid in executore testamenti vide Io. An post Spe. in titu. de instru. edi. §. nunc aliqua. in addi. inc. supple. Quid autem in procuratore & officiali? vide Bar. in l. j. §. hæc verba. in fine. ne vis fiat ei.

Pom. ¶ Limita vt per Rom. sing. 114.

b Pom. ¶ Agnoscere. Vide Fel. in c. quintaualli s. de præscrip.

c Pom. ¶ Et in ipsos. vide Bar. cons. 51. col. fi. 7. dub.

a **§. Non tantum.** a Tutor põt pupillo mutuo accipere, & hoc seipsum debitorem ascribere. h. d. No. quod hoc casu sustinet tutor duplicem personam, s. mutuantis, & eius cui mutuatur. h. d.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Non tantum. Per istum tex. dicit do. Ant. post Inn. in c. de cætero. de transac. quòd licèt ille cui data est potestas transigendi non posset à lite discedere puta renunciando, tamen potest si lis erat iniusta. Vide quod per istum tex. dicit gl. in l. singularia. si cer. pet. & eam reprehendit bar. ibi. Adde quod ibi præstat arg. ad q. bal. cons. 168. 3. volum. & consil. 385.

1 *Licèt fundans ecclesiam dicat quòd vult illam subesse abbati, tamen subest episcopo, & licèt deputetur Rector ad regendum castrum ciuitati de nouo adiunctum, per hoc non tollitur iurisdictio potestatis ciuitatis. num. 2.*

§. Constat. Tutor datus patrimonio superuenienti, nõ tenetur de anteriori, sed prior tenetur de augmẽ-a to obuenienti. h. d. Ex fine huius l. a sumitur arg. quod si aliqs † fundat 1 ecclesiam hac l. & pacto vt subsit Abbati, quod nihilominus erit sub b episcopo. Iac. de Are. Itẽ finis huius l. præitat arg. ad q. quod si aliquis ad regendam terram, vel castrum, quæ vel qd de nouo adiũgit territorio ciuitatis deputat singu. rector, quod nihilominus generalis iudex. i. potestas habet in illa terra, vel castro, iurisdictionem, qa in illis q possunt eẽ apud plures insolidũ, vt iurisdictio, nõ vr adeptũ vni. quod est concessum alteri vt hic, secus in his, quæ nõ possunt esse apud plures insolidum, vt est in dominio rerum, quia tũc obtinet regula contraria. l. quòd rerum. §. j. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a pom. ¶ Huius legis. Vide Fel. in c. cum venerab. de excep.

alex. Los. ¶ Hæ duæ q. bart. non vñr, sed potius Iac. de are. cui hic inscribuntur, & suadetur, tum quia in exemplaribus scriptis non hñt, tum etiam, quia bar. de hoc non tractat quippiam in l. quod in rerum. ad quam se remittit, vt ibi dixi.

b parif. ¶ sub epo. Vide omnino Fel. in c. cum venerabilis. ver. amplia secundo, extra de excep. & in suo tracta. quando literæ apost. noceant patrono, & c. cum accessissent. de const. barb cons. 23. vol. 1. Abb. in c. nobis. de iureiur. omnino do. de Rot. in dec. antiq. sub tit. de testa. incip. factum tale est, reiicitur enim talis dispositio, & ad episcopum spectat talis cõfirmatio.

LEX XI.

Generaliter Tutor, qui non facit ea quę faceret quilibet legitimus defensor, nõ vr rectè defendere. h. d. Quæro, dr hic si detractat sol'õnẽ, quõ sol'o ptinet ad rectã defensionẽ: Rñ. intelligas copulatiue, qa non soluit, nec defendit, & ita procedit clare, qa si solueret, nõ eẽt necessario defensio. Si vero intelligas alternatiue, vt sonat tex. ĩtelligas quòd retractat sol. s. sportularum vel salarium notariorum & aduocatorum, propter quod impeditur processus.

LEX XII.

Circa In reb. emptis p tutorem, q est inuitus seruus, dñs nõ habet ius deductiõis. Rõ: q a res empta pecunia pupilli est pupilli. l. sed si pecunia. j. de reb. eor. & iõ sicut ĩ reb9 alienis dñs non habet ius detractionis. l. si cum dotẽ. §. fi. s. so. mat. & l. ex facto. s. de pec. ita nec in his habet ius detractionis.

LEX XIII.

Cum plures. Durante tutela non põt agi actione tutelæ. Circa quod distingue plene, vt l. 2. C. eo.

§. Quæ bona. Quæ legitimè, & bona fide alienata sunt nõ retractant, eo quod bona pupilli fuerunt. h. d. Quæro, de quibus rebus intelligit hic §. gl. fi. intelligere vr in reb. quæ casib. videtur esse subiectæ, & ɔseruari nõ possunt. Præcedẽtes gl. intelligere videntur simpliciter in omnib. reb. cuiuscunque ɔditionis q si legitime. & bona fide alienatæ sunt, non retractantur de iure cõmuni, vt hic: sed si retractantur per rest. in inte. tunc bene adhibetur distinctio, leuis damni, & enormis, vt in gl. Et ita intelligit Dy. Quæro an sit verũ indistinctè, quod non intereſt, an tutor sit pauper, vel diues. gl. dicit quod non. Dicã plene in l. fi. j. e.

§. Nimium Non potest tutor pp pupillum plus expendere de bonis pupilli, quàm ex suis.

1 *Tutor dotat sororem pupilli ex eodem patre natam.*
2 *Filia cui assignatur dos in testamento per patrem, vt detur dotata.*

§.Cum tutor. Circa psonã pupilli debet tutor expendere, quod morib. honestati, & condõni pupilli congruit. h. d. Opp. q ista munera nõ debeat tutores dimittere, vt ĩ. l. pxi. §. fi. Sol. hic loquitur de munerib. solitis, & cõsuetis, quæ sm honestatem dimitti non pñt: ibi loquitur de muneribus quæ salua honestate dimitti pñt. ¶ Quæro, † dr a hic quòd nõ dabit sorori dotem ex alio pre b natæ, quid si est nata ex eodem pre, an eam dotabit, si non habet vñ se dotet? glo. dicit q sic, & bñ. pl. qui filium. §. quæsitũ. ĩ. vbi pup. educ. deb. tangit gl. C. e. l. non oĩ, & ibi p Cy. ¶ Vltimo c gl. ista facit ad q. an si pr assignauit filiæ dotẽ in testamento, videatur dotata? gl. hic innuit quòd sic, d quod plene examinaui in l. Titio. §. fi. ĩ. de condi. & demon.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Dicitur: adde Bart. in rub. ff. de test. vide Per. de anch. consi. 355. alias 425. incip. ex narratis superius.
b ¶ Ex alio patre. Frater non tenetur dotare ex alio patre natam sororẽ, adde Bal. in l. fi. C. de do. promis. Et an filius teneatur dotare matrem, vide Bald. in l. 3. C. de præsc. lon. tem.
c Pom. ¶ Vltimo. Vide ias. in rub. ff. sol. ma. alex. consi. 151. in 1. vol.
d ¶ Quod sic. Filia cui est assignata dos in testã, an dicatur dotata, & adde quod dicit Bar. in l. qui pupillum. infrà de adul. adde Bald. consil. 202.

LEX XIII.

Tutor secundum.

1 *Quod quis facit de suo, præsumitur etiam quòd potuerit de alieno.*
2 *Tutor, qui non potuit collocare pecuniam pupilli, sed suam sic, non est in culpa, si suam collocauit.*
3 *Negligentia alicuius quòd pecuniam non mutuauit, quomodo probetur.*

1 §.Non est. † Quod qs facit de suo, præsumitur quod potuerit de alieno. h. d. Opp. s. de in li. iur. l. videamus. Solu. Tutor in propriis, & in pupillarib. eandẽ diligentiã dẽt adhibere. vt ĩ. e. l. tutorib. Sed in proprio facto non ppellit diligẽs pr̃sa. subire periuriũ: eodẽ mõ nec in pupillarib. d. l. videamus. hic aũt cõstabat diligentiã adhibitã in propriis, ergo dẽt adhibere in 2 pupillarib. sm Dy. ¶ † Quæro, quid si est certũ a q pecuniã pupillarẽ nõ potuit collocare, suã sic: Rñ. hæc lex loquit ĩ causa dubio, sed in casu certo nõ est tutor in culpa si vtilitatẽ ppriã ptulit vtilitati pupilli, ne aliàs officiũ suum sit sibi dãnosum, qđ esse nõ dẽt, arg. p hoc qđ no. in l. si vt certo. §. plane, s. com. ita tenet Pet. C. de 3 arbit. tut. l. quicquid. ¶ † Vltimo no. ex hoc §. quòd si quis vult arguere aliquem de negligentia q pecuniam nõ mutuauit, oportet q probet directe vel præsumptiue, q eam mutuare nõ potuit.

ADDITIO

a Paris. ¶ Est certum. Vide Ro. sing. 726. incip. attende.

1 *Tutori non possunt imputari munera nuptialia missa sorori pupilli, si sine dedecore ille euitare non poterat.*

a §.In soluendis. a Tutor dẽt soluere debita, & expensas necessarias facere, & tutores suspectos arguere, expensas vero, quæ in donationẽ caderent, facere non põt. hoc dicit. Opp. s. l. proxi. §. vltimo. gloss. soluit hoc, vt ibi dixi. Quæro, quid si indebitum exigit, an teneatur restituere pupillo, Et determinat q sic, & bñ. Sed c̃ hoc facit suprà de petitione hẽditatis. l. si quid possessor. §. sed an, & bonæ fidei. Sol. vt no. s. de neg. 1 gest. l. si quis negotia. Hic † vr̃ casus, q si tutor matrimonio collocauit sororem pupilli, & eidem misit munera nuptialia, quod nõ b potest imputari pupillo: intellige, si poterat se abstinere a dictis munerib. sine dedecore, ita loquitur hic. Si verò non potest se abstinere si dedecore & verecundia, tunc id dẽt mittere. Illud. n. ẽ munus solenne de quo loquitur l. prox. §. pe. & per hoc s. mã. l. Quintus. & ĩ. de ali. & ci. le. l. pecuniæ.

ADDITIONES.

a ¶ In soluendis. Hic est tex. q filius non teneatur matrem dotare, quem alleg. Bald. & ibi etiam est tex. in l. 1. C. de præscr. lõ. temp. & vide l. 3. s. so. ma. & ibi no. per scribentes.
b Paris. ¶ Se abstinere. An tutor, curator, & similes possint remunerationis gratia largiri aliquid, vide Franc. consi. 24. col. vlt.

LEX XV.

Etiam. Quærit gl. de quo tutore loquitur. Et dicit đ datiuo vel legitimo, non de testãrio qui non satisdedit. Iac. de Are. dicit q etiam põ intelligi in testamentario, vel datiuo ex inquisitione. si ex postfacto est factus non soluendo, vt infrà loquit litera: qa quẽ de nouo emergũt, &c. p hoc, ĩ. eo. l. tres tutores.

LEX XVI.

Si tutor. Negligentia in conueniendo debitores, & in non mutuando pecuniam, imputatur tutori. h. d.

LEX XVII.

a Cum quæritur. a Si in eadẽ administratione plura nomina c̃hantur ad petitionem administrantis, dẽt dñs, vel oĩa agnoscere, vel oĩa repudiare. h. d. Opp. gl. ĩ. rẽ rat. ha. l. cum debitore. nec soluit. Dic, q ibi ratihabito partis valet ad cõmodũ pcuratoris, hoc acceptantis: secus si in eius cõmodum hoc acceptare nollet: ita loquitur hic. Opp. mand. l. si vero remunerandi. §. idem ait. Sol, ibi gerens non deferebat conditionem, hoc est. non petebat, vt totum approbaret, vel totum improbaret, hic secus. Op. s. de neg. gest. l. si quis aliena. Sol. intelligas ibi, quòd diuersæ & separatæ erant administrationes, hic vna. vel si intelligeres, q ibi vna esset administratio, dicas q id, qđ ibi deficit per hanc suppletur, quia si deferatur conditio dẽt, vel in totum approbare, vel in totum improbare, sm Dy. Quærit glo. quid erit eo casu qñ pupillus in totum improbauit: Rñdeo, tutor tenet ad vsuras centesimas, ac si in vsus suos conuertisset, vt in gl.

ADDITIO.

a ¶ Cum quæritur. Ad hanc l. vide Bal. in l. si absentit. ff. si cer. pet.

LEX XVIII.

Qui iussus. Tutor tenetur a tpe, quo iussus est admini trare, si ante ignorauerit. h. d. Opp. s. eo. l. quidam decedens. §. fi. cum l. seq. gl. soluit. ibi vno modo. Dyn. aliter, vt ibi dixi. & dicam. ĩ. eo. tit. l. tutor. & ibi vide.

LEX XIX.

Qui tutor. Tutela potest geri, & tutor obligari, licèt in nullo actu interponatur authoritas. h. d. Inuestigatio huius l. est facta pp id. quod habuistis in l. ita aũt. §. gessisse, s. eo. vbi gerens tenetur directa, & non gerens tenetur vtili.

§.Ex duobus. Opp. gl. de l. si ex duobus. de tut. & rat. distr. glo. solu. ponendo quandam distinct. quam plenius ponit, & examinat in l. j. C. de trãsac. dicam in l. c̃ria, & in l. j. §. nunc tractemus. ĩ. de tut. & rat. distra.

LEX XX.

1 *Tutor faciens inuentarium alteri nolenti facere, an teneatur illud ostendere.*

Actus. Durante administratione non tenetur quis reddere rõnem collegæ, sed eum ad administrationem admit 1 tere. h. d. & est bona lex. No. arg. immo † casum, quod si vnus tutor facit inuentarium, illud alteri nolenti facere inuentarium, nõ tenetur cõicare vel ei ostendere. Sed circa hoc posset dubitari qũo plures tutores asserent se easdem res inuenisse separatim, Respondeo non est congruum, quia res ad eos non veniunt nisi quantum ad curam, & custodiam, sed custodia potest ad plures in solidum pertinere. l. si certo. §. si duobus. s. com. Not. ex ij. respon. qualiter contutor cogitur admittere contutorem, qui aliter, vt suspectus accusatur, dixi in l. j. in princ. s. eod. tit.

LEX XXI.

Tutor. Tutor, qui succumbit in excusatione, tenetur, ex quo debuit gerere. h. d. Opp. s. eo. l. qui iussus. Quidam dicunt quod dies iussus est illa qua debuit accedere, & sic cõcordat. Alij dicunt, & illud tenet Dy q dies iussus inspicitur, si scientia nõ procedit: aliàs dies scientiæ, vt hic & l. quidam decedens. suprà. e.

LEX XXII.

1 *Consensus patris quando in tutela habeatur pro obligatione, & an requiratur expressa obligatio, cum quis contrahit præsente patre, & nu. 2.*

Lucius. Si pater consentit filio, qui administrat, vt testamentarius non obligatur nisi de peculio, & de in rem verso. h. d. Opp. suprà, de tute. l. si filius. vbi pr consentiẽdo obliga-1 tur insolidum. Sol. dicit † gl. hic in testamentario, ibi in datiuo. Ratio: quia non eget ita cõfirmatione testamentarius, sicut datiuus, a sm gl. Alij dicunt, q ratio est fauor iudicij. a Alij, vt Iaco. de Are. q ratio est, quia testamentarius non tenetur satisdare, vnde patris consensus eum non obligat ad satisdandũ Sed datiuus tenet satisdare, vñ patris consensus eum obligat, ac si satisdedisset, vt l. c̃ria. b Ego dico q ratio b est, quia in tutela, in qua requiritur satisdatio, pr põt cogi filio cõsentire, & p eo se obligare. l. si quis inter tres. §. Imperator. ĩ. de excus. tut. Cum ergo possit cogi merito consensus habetur p promissione. quæ ratio cessat in tutore testamenta-rio. Hoc plene expediui. s. so. ma. l. si cũ dotem. §. transgrediamur. c Vltimo c nota diligenter qñ celebras cõtractum cũ filio de vo-d luntate patris. d quia si quid in instrumento scribatur patre præsente, vel consentiente, ppter hoc ipse non obligatur, vt hic, & not. s. quod iussu. l. ij. §. j. quod intellige sm distinct. q̃ dixi in d. §. transgrediamur. Est ergo necesse q pater expresse se obliget.

ADDITIONES.

a ¶ Fauor iudicii. Hanc gl. alleg. Bal. in l. fi. §. si autem. de bo. quæ lib.
b Pom ¶ Quod ratio. sequitur ate. consi. 29.
c pom. ¶ Vltimo. Vide consi. 171. in 1. col. 2. vol.
d ¶ Voluntate patris. Consilium, quando filius voluntate patris contrahit, & adde bal. in l. 1. C. quod cum eo.

LEX XXIII.

Tutor ad vtilitatem. ¶ Quæro, quid si est dubiũ, an ad vtilitatem pupilli pertineat. Rñ. idẽ, quia põt, vt l. nouare. §. j. ĩ. de no. & ibi no. per Dy.

LEX XXIIII.

1 *Tutor quando dubitatur de mandato quomodo caueat.*
Differentia inter cautionẽ rati, & hanc, quam præstat tutor, quando de mandato dubitatur.
2 *Mandatum procuratoris si appareat plene, & de reuocatione semiplene, locus cautioni de rato est.*
3 *Actore probãte plene de credito, & reo semiplene de solõne, res efficitur dubia,*
4 *Habens instrumenta causæ, admittitur cum cautione rati.*

Vulgo. Tutor non debet cauere de rato, nisi de eius ptãte dubitetur. h. d. & est no. casus. ¶ Quæro quid vult dicere tex. ibi dum dicit, rẽ in iudiciũ deducit. Rñ. hoc est, ius pupilli in iudicio facit periclitari sicut si ipse litigaret. ĩ. de except. rei iud. l. si mr. §. hoc iure. facit l. procurator. infrà rẽ ra. habe. ¶ † Quæro, 1 quando dubitat de mãdato, quã cautionẽ pstat tutor. Quidã intelligũt de rato, Alij, vt Io. q nõ est de rato: sed q aduersarius nõ damnificabit: qđ est idẽ, sm Dy. ac si caueret de cõseruãdo aduersariũ indemnem

indemnē, si apparet ipsum non esse tutorem, vt ĩ. de dam.infe.l.p̄tor.§.si cōtrouersia.& l.q vias.§.j. Et est differentia[a] inter hanc, & cautionem de rato: quia illa de rato cōmittit, ēt si vere habeat mādatū, saltem ad sumptus litis.l.si sine.§.aūt.& §. Marcellus.ĩ.rē ra. ha. Sed ista nullo mō committitur, si apparet eum habere mandatū. Et propter hoc doc.in l.j.C.de procu.formāt q.qualr debet cauere procurator, de cuius mandato dubitatur. Ego de hoc dixi in l.inter quos.§.alieno.ĩ.de da.infe.vbi gl.tangit fm diuersas lec. Nā ille, qui habet officium voluntarium, vt ꝓcurator, cauet de rato: ille qui habet necessarium, cauet sub hac conditione, si non apparebit eum esse tutorem, vt hic fm Io.& bene. ¶ † Quæro, de mandato constat plene, de reuocatione semiplene, an sit locus cautioni de rato? Doc.dn̄t ꝙ hic est casus ꝙ sic, ibi, vel an duret tutor. de hoc per doc.in l.j.C.de procura. ¶ † Item facit si actor de credito probat plene, reus de solone semiplene, vt dicatur res dubia, adeo quod deueniatur ad iur̄m. de hoc per doc.in l.in bonæ fidei. C.de reb.cred. Dixi in l.admonendi. s̃. de iureiu.[b] ¶ † Vlti. scias, ꝙ Inn.extrà de offi.dele.c.corā.dicit, ꝙ si aliquis hēt instr̄a[c] causę, ex quo præsumitur ꝓcurator, ꝙ admittatur cū cautione de rato.

ADDITIONES.

a ¶ Est differentia. Sed Rayn.tenuit contrarium in l.1.de proc.& l.inter quos.§.alieno. de dam.infe.secundum vnam lect. Item quia dominus nō potest contrauenire, nisi de facto, sed secundum eum etiam istud non debet attendi.l.eo tempore.in prin.de pecul. ppea si vera esset ratio reddita per Bar.& sequaces hic, & in d.§.alieno, sequeretur quod quilibet procurator etiam de cuius mandato constaret, deberet cauere de rato. quod est falsum, l. vnica.C.de satisdan.& l.1.de procu. ista opin. videtur mihi sustentabilis vt referam statim, quam tamen limita ex dictis Sal. in d.l.1.nam sal.ibi, licèt de Ray. nullam mentionem faciat, alleg. contra opin. Cy. fere omnia quæ Ray.dicit, & finaliter concludit Sali, quod aut conditio apposita in cautione exprimitur per hæc verba, caueo quod dominus meus ratū habebit, sub hac tamen conditione, s. si non habeo mandatum, vel si non probetur mandatum, & si onus probandi non residet in procuratore. & tunc non procedit opi. Cy. & se qua. aut conditio exprimitur per hæc verba. s. si tu probes me non habere mandatum, & sic onus probandi in aduersarium transferatur. & sic procedit opi. Cy. quia si posset apponi dicta conditio inuito aduersario, sequeretur quod quādo dominus conueniretur, haberet necesse aduersarius probare de mandato procuratoris, & etiā in hoc facere expensas, quas non possit repetere à procuratore ex cautione rati. Et sic esset deterior conditio aduersarii litigantis cum tali procuratore, quàm si cum domino litigaret, quod esse non debet, l.2.§.defendi.infi àex quib.cau.in pos.ea. Pau.de Ca.in d.l. non solum, §.qui alieno.ff. de proc. distinguit, aut procurator est in culpa: quia non ostendit instrumentum mandati, cum debuerit venire paratus, ar.l.si quando.C.de dilat.& tunc procedat opi. Cy.& Bar. nā imputet sibi, qui suo defectu subiicit se cautioni rati. item non debet eius alterare naturam inuito aduersario: & natura eius est, vt faciat procuratorem, & eius fideiussorem teneri ad expensas litis, dato quod sit verus procurator si dominus contraueniat. d.§. cum autem. aut procurator non est in culpa, quia instrumentum mandati produxit, & aduersarius replicat quod est reuocatum, & per hoc dubium præstat cautione rati: & tunc posset apponi dicta conditio, per d.§.qui alieno. cum gl. sed hæc distinctio non videtur iure probari in 1. casu. nam si procurator fuit in culpa non exhibēdo mandatum, grauatur in hoc quia tenetur satisdare de rato. Vnde si procurator in cautione rati præstita sub conditione assumit in se onus probandi de mandato legitimo, nullum videtur fieri præiudicium aduersario. nec obstat dictus.§.cum autem. quia ibi non fuit adiecta hæc conditio in cautione rati.

b Pom. ¶ De iureiu. Vide Rom.sing.66.& sing.557.Cæp.consi.12.

c ¶ Habet instrumēta. no. quod idem tenet Bar. in l.3.§.causæ.ĩ ad Carb.& Bal.& Ang.in l. maritus. supra sol.ma.& ibi etiam Pau.de Cast.& Imo. quod intellige verū secūdū Imol. in c.coram.de off.deleg. si erat penes eum, qui consuetus erat exercere officium procuratoris, quia tunc admitteretur cum cautione rati. nisi manifeste constaret de traditione facta per dn̄m, quia tunc videtur quod nō sit necessaria cautio rati. Et ad prædicta, vide domi. Ant.in d.c.coram.& Inn.in c.1.extra.e.p Bal.& Pau.de Ca.in l.si qua per calumniam.de epi.& cle. idem tenet Bal.in l.1.C.de procu. quem sequitur ibi sal.& adde gl.& doct.in l.fi. C.de pac.cōuen. adde an ex eo quod quis habet instrumenta causæ videatur procurator, Rom.consi.446.

LEX XXV.

1 *Tutor actorem an constituere possit si nulla subsit necessitas.*

☞ Decreto. Ex cā cōstituit actor p tutorē decreto iudicis.h.d. No. ex hac l.qd ad hoc, vt constituat actor, sufficit, ꝙ necessitas sit ex parte rei, vt in prin. Nam si primoniū ē diffusum, necessitas est ex parte rei, nō ex parte p̄sonæ tutoris: qa p̄t facere ꝓcuratorē volete pupillo, si fari pōt.l.neq;.C. de ꝓcur. Itē sufficit si est necessitas personæ ex parte tutoris, vt si est infirmus vel in dignitate, licèt pōt constituere ꝓcuratorē, eo mō tn̄ pōt cōstitui actor. Sed qn̄ esset necessitas ex parte pupilli, qa infans, vel absens, q nō pn̄t facere ꝓcuratorē, tn̄c de necessitate fiat actor, vt hic, in fi. qd intelligo ad iudicia, cū ibi nō possit facere tutor procuratorē ante lit.cōte vt d.l.neq;. sed ad negotia posset facere procuratorē.l.si procurator.§.j.s̃.ma. Pōt aūt p aliū exercere.l.ita aūt. §.gessisse.s̃.e. ¶ † Sed q̄ro, an si nulla subest necessitas possit constitui actor? Dy. ꝙ sic p hanc l.in prin.& qd no.C.qui da.tu.pos.l.curatorē. Certe hic ēt aliqua subest necessitas, vt dixi, qd vr̄ requiri, vt s̃.de tut.l.solēt.& Inst.d cu.§.fi. Cōiter tenet, ꝙ ex volūtate posset fieri actor: ꝓ quo.C.d ꝓcu.l.neq;. Cōsulti⁹ tn̄ ē, qd sp aliqua apponatur cā, quātūcumq; gn̄alis. Puto.n. ꝙ pp impedimentū rei familiaris, proprię pōt gerere per actorem.l.Thais.§.j.de fideicom.lib.

CONCORDIA.

☞ Decreto. pro concordia eorum, quæ vult Bar.in hac l. decreto, s. ꝙ ēt sine cā cū decreto tn̄ iudicis actor per tutorē, vel curatorē p̄t constitui. Vide cōcordantiā quā posui in l.neque.C de procu. vbi alle. contrarium per Franc. Are. in suo consi.xxix.&c.

1 *Tutores plures an possint simul agere.*

§ Si duobus. Vnus ex plurib.tutorib. p̄t agere.h.d. Op.s̃.mā.l.creditor.§.duob.de arb.l.sicuti. de procu.l.qui proprio.§.fi.& l.seq. Sol. Aliud in tutorio. cum ius tutelæ sit īdiuiduū, & insolidū apud quēlibet, vt ĩ.e.l.inter tutores, aliud in procuratorib. vt in contrariis. Quam mām expediui plene in repe.l.j.§.plures.§.de exer. ¶ † Quæro si sunt[b] plures tutores, & volunt simul agere, an possunt? gl. videtur tenere quòd sic. Q̄d.n. hic dicitur, quòd simul agere non possunt, intellige impedimento facti, non iuris. Idem no.C.si vnus ex plurib.l.j.& hoc tenet Dy. contrarium tenet ibi Cy.& Ia.de are. C. qui ac. non poss.l.senatus. & ibi per Cy.in vlt.q.& hoc per rationem positam, in l.iam tamē. §.pe.infrà iu.sol. Debet ergo postulante reo eligi vnus ex eis qui agit, vt d.ll. secus si reus non conqueritur, & istud videtur ęquius.

ADDITIONES.

a ¶ Pom. ¶ Supra mand. Vide Arc.consi.166.

b Barb. ¶ Quæro si sunt. Nic.Neapo.hic dicit, quòd gloss. procedit quando agunt, vt omnes admittantur, non quando omnes conueniuntur, quia in p̄tāte actoris est vnum illorum eligere, ne inuitus in plures distinguatur, de hoc dicit esse casum in l.iam tamen.§.si tamē plures.iud.sol. Adde quòd etiam in eodem libello omnes admittuntur, & non in diuersis, & hoc ideo est, quia omnium interest ratione officij, & communis periculi, vt d.§.si tamē plures.in fi.& de sepul.vio.l.2.§.si ad plures. Et pro hoc induco l.2.& l.senatusconsulto, C. qui acc.non poss. quæ in tutoribus loquitur in plurali. & est ibi casus, nisi tex.cauilletur, si conueniunt. Nam si conuenitur pupillus, omnes pn̄t interuenire, casus est non cauillando in l.1.§.sufficit.s̃.eo.tit. Et probatur in tex.l.1.C. si ex plu.tu. Aut conuenitur tutor tutorio nomine pro infante, & tunc actore inuito alij tutores non possunt defensionem suscipere, ita dicit Sal.in d.l.1.& ista sunt verba sua. Et dicit Nico.de Neap. fuisse doctrinam suam.

c ¶ An possunt, Vide quod no. Bald. in l.senatusconsulto.C.qui accu.non poss.

LEX XXVI.

1 *Auxilium ordinarium non impedit extraordinarium, quando competit contra diuersos. & numero 3.*

2 *Actio generalis quando est proposita, & prosecutio in vna specie, in non prosequutis quando agi possit.*

4 *Iudex si male iudicauit & ab eius sententia sit appellatum, appellatione pendente, poterit tempore syndicatus conueniri.*

5 *Restitutio in integrum cedi potest.*

6 *Omnis modus per quem quis inuocat auxilium iudicis, potest dici prouocatio.*

7 *Exceptio doli quando possit opponi post sententiam.*

Si minoris. † Auxilium ordinarium non impedit ex̄ordinarium, qn̄ cōpetit c̃ diuersos. Itē bn̄ficiū restitutionis p̄t in alios p cessionē tranferri.h.d. Primo ponit vnum dictū. Scđo, illationē ex dicto. Tertio, vnā q. circa præmissa. Scđa ibi, & idcirco. Tertia ibi. qđ tn̄ si. ¶ Opp. ꝙ si egit in minus, de iure cōi pōt agere in plus, vt Insti.de act.§.si minus. ergo non hēt restitutionē, vt l.in causæ.s̃.de min. Et huius timore hoc principium legit duob.mod. Primo ꝙ actio tutelæ fuit proposita simplr & indefinite, sed in processu causæ cuppā frumenti male vēditi posuit in x. cū deberet poni in xx.& sic inspecto libello fuit actum in totū, sed fuit actū minoris inspecta prosecutione. In cōriis ab ipso initio fuit actum in minori quātitate, & ista est bona lect ¶ Sed opp. qa adhuc pōt agi † ꝓ his, q̄ nō est ꝓsecutus, & si excipit, replicabitur de iure cōi sine restōne.l.licèt.C.de iud. Rn̄. qn̄ actio gn̄alis est ꝓposita, sed prosecutio in vna specie est facta, & in alia non, tunc loquit l.licèt. Sed si in vna specie est facta prosecutio, licèt non in totū qđ debet pro residuo, nō pōt agi iure cōi nisi petat restō. hic est casus.[a] Idem si fuerit omissum aliqđ accessoriū illius speciei, in qua facta est ꝓsecutio.l.si cum tibi.C.de iudic. q̄ tene mente. Et sic habes in gl.ibi dū dicit. in spē vero frumenti in integ.rest.s̃.sn̄iam. licèt quidā hēant siue nō, sed tūc deberet dici, in spē vero frumēti replicatio c̃ sn̄iam cessat. ¶ Scđo mō legit quod ab ipso initio fuit actū ꝓ spē frumenti tm̄, & tutores fuerūt cōdēnati ĩ parte & in parte absoluti, & sic pro p̄te illa pōt peti restō. Nec ob.§.si minus. qa ibi ꝓ parte fuit actū: ꝓ alia parte nihil dictū fuit nec in libello nec in sn̄ia. ¶ † Opp. vbi hēt locū remedium ordinariū, nō hēt locū ex̄or. vt s̃.đ mi.l.in cāæ. Sol. gl. hic c̃ diuersos, ibi c̃ eundē, & bn̄. ¶ Cōtra hoc op. de iud.l.ꝓperandum, in fi.gl. ibi dicit spēle in instātia iudicij. Pe.dicit c̃. Dicit.n. ꝙ qn̄ æque bn̄ pupillo pōt eē consultū p ord. sicut p ex̄ord. vt qn̄ petit pecuniā, tunc licèt cōpetat c̃ diuersos: vnū tn̄ tollit aliud. d.l.ꝓperandū. in fi. sed qn̄ nō potest esse æque cōsultū, vt puta qn̄ tutor vendit vna spēm, si ageret c̃ tutorē, hr̄et pecuniā, iō pōt agere c̃ emptorem, vt rehabeat rē.l.ēt.C.si tutor, vel cur.interue. Sed hæc sol. est c̃ hanc l. vbi agit de interesse sicut ad pecuniā, tn̄ qa c̃ diuersos vnū non tollit aliud. Tene ergo sol. gl. qa vnū spāle est ibi in instantiæ iudiciis. ¶ Venio ad ij.par.& opp. actio competens c̃ tutorē est exstincta p sn̄iam vt dictum est, ergo nō pōt cedi. Huius timore ista pars legitur trib.mod. Primo qa ab illa sn̄ia qua tutores fuerunt cōdēnati in minus, curatores appellarunt, & hoc vr̄ dicere tex. hic, dū dicit, ꝓuocātes. Sed fm hoc q̄ritur, in qua cā excep doli obiicit, de qua dr in tex. Rn̄. in act. in factū,[a] de re iud. q̄ ꝓponit c̃ curatores cōdemnatos. Ista est vna lect.[b] fm quā vr̄ casus, ꝙ si iudex † male iudicauit, & ab eius sn̄ia est appellatū, ꝙ tpe syndicatus applone pēdēte, iudex possit cōueniri[c] ad iteresse, sicut si appellatū nō esset. Nam licèt hic curatores appellauerint, nihilominus fuerunt cōuēti, & cōdemnati ab adulto pp culpam

ADDITIONES.

a ¶ Hic est casus. No. pulchram limitationem l.licèt.C. de iudi. Vide Cy.in l.si cum tibi. eo.ti. vbi declarat quando intelligatur vnum capitale, vel vna species.

b Barb. ¶ ista est vna lect. Vide in l.argentarius.§.cum autem.s̃.de eden.& in l. mancipia. & ibi Bald.C.de fur.& imo.in l.1.infrà de appel.

c ¶ Possit conueniri. Vtrum si iudex male iudicauit, & fuerit appellatum, tempore syndicatus possit conueniri. Adde quod no.in l.1.in princ.infrà de app.& Bart.in l.item si res.s̃. de ali.iu.mu.causa fa.& in l.3.§.ex quib eo ti.& sequitur Ang. simpliciter in l.sancimus.C. de iud.& Bald.in l.obseruare.§.proficisci.in xx.q.de off.procon.

pā eorū. Sed ego disputaui hanc q. & determinaui ꝯrium, ꝙ iudex nō posset ꝯueniri, nisi ad interesse sumptus litis tñ. ar. l. iij. §. ex qb. de alie. iu. mu. causa fa. & l. si fine. §. cū aūt. & §. Marcellus. ꝭ. rē ra. ha. Ad hanc l. rñdeo ꝙ hic curatores appellauerūt, vñ appellando nō potuerunt perimere act. ꝯpetentē minorib. ꝯ ipsos. Sed in q. ꝓposita appellauit, q non vult agere ꝯ iudicem. vñ bñ poterit perimere act. ꝯpetētem sibiipsi, qd plene dic, vt in illa disput. ¶ Scđo mō legit, ꝙ hic fuit appellatum a sñia, qa ipsi curatores fuerunt ꝯdemnati, & in illa causa app. opponit exceptio doli. Sed tūc remanet ꝯrium, quō pōt cedi actio, cū sit extincta. Rñ. intelligo ꝙ cedit ī integ. rest. & sic spes act. q̄ ꝯsecutus est per restōnē. Ex quo no. † ꝙ ī integ. rest. pōt cedi.[b] Sic ī l. qd si minor. §. fi. ꝭ. de min. Sed tunc instat, quō potest cedi, cū sit bñficiū ꝑsonale. Rñ. cū sit trāsitoriū ad hrdes. l. nō solum. in fi. ꝭ. de in integ rest. pōt ꝑ cessionē trāsferri, vt ꝭ. e. l. ex plurib. ¶ Tertio mō[c] legitur ꝙ hic intelligatur, ꝓuocātes i. reclamantes. & sic nulla fuit interposita appellatio. Sed ista oppositio except. doli, prouocatio vocatur. & sic no. ꝙ † omnis modus, ꝑ quē quis inuocat auxiliū iudicis, potest dici ꝓuocatio. Sic ī l. si ab arbitro. ꝭ. q satisd. cog. ſm diuersas lect. ¶ † Opp. exceptio doli est peremptoria, ergo nō potest opponi post sñiam. l. peremptorias. C. sen. resc. non poss. Rñd. vel dicas hic fuisse appellatum, & sic cā non est finita. Vel si dicas nō fuisse appellatum, ēt rñdeo ꝙ exceptio cedēdarū actionum nō repugnat sñiæ, & sic pt opponi post sñiam. l. si fideiussores. §. j. ꝭ. de fideiuss. & l. ex diuerso. §. fi. ꝭ. sol. ma. ¶ Venio ad vlti. partē, & vr quòd post solutionem cessio nō pōt fieri. vt ꝭ. de solu. l. Modestinus. Dicunt quidam ꝙ hoc fuit actum: Tu dic, ꝙ hic tutores, & curatores fuerunt obligati diuerso genere oblōnis, & sic solutio vnius non tollit oblōnem alterius: prout no. in simili in l. stichum. §. si mandato. ꝭ. de solu. l. Papinianus. ꝭ. man. Opp. actio quæ est inutilis penes cedentem, debet esse inutilis penes eum, cui ceditur: quia non debet esse melioris conditionis. l. in omnib. §. nō debeo. ꝭ. de reg. iu. & in c. is qui in ius. extra de reg. iu. li. vj. Rñ. cā quę reddebat act. inutilem, per cessionem purgatur, merito efficitur vtilis. Simile in l. fi. in prin. C. de iur. do.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ex quo. Vide Bart. consi. 91.
b ¶ Potest cedi. Vide quod no Bart. in l. Modestinus. in fi. ꝭ. de sol. & quod dixi in materia post Bar. in l. per diuersas C. Mand.
c Pom. ¶ Tertio modo vide Rom. consi. 90. in prin.

LEX XXVII.

1 *Procurator quando possit conueniri officio durante.*
2 *Curator quando durante officio curatoris conueniri possit.*

Cum curatore. Opp. ꝭ. e. l. actus. gl. ponit multas solu. Br. h. d. † Aut loquimur in ꝓcuratore, & pōt ꝯueniri durante officio, vt hic, licet aliter non. Et no. bñ. ꝭ. de ꝓcu. l. q ꝓprio. §. fi. cū l. seq. qd dic, vt ibi. Aut loquimur in ꝓcuratore in eo, qd gerit tanq̄ curator, & ille statim pōt conueniri, vt hic ſm vnā sol. & l. non quasi. §. illud. ꝭ. rē pu. sal. fo. † Aut loqmur in curatore vero, & tunc aut ī curatore furiosi, & pōt ꝯueniri durāte administratione simplr. l. nisi. §. cum furiosi. ꝭ. d tu. & rat. dist. Et ita potest ītelligi hic. Aut loquimur in curatore adulti, & tūc si qdē loqmur de actione, q̄ orit aliunde, q̄ ex gestione illa, & pōt ꝯueniri, vt hic, ſm diuersas sol. Aut loqmur ī ea, quę orit ex gestione, & tunc aut ꝯuenit ꝓ tota administrōne, & nō pōt ea durāte. l. act[a]. ꝭ. e. Aut ꝓ particulari administratione, & potest ꝯueniri ea durāte, vt hic, & no. C. e. l. ij. Si vero loqmur de tutore, dic vt no. in d. l. ij. ꝑ Guil. & doc. Dicam in l. si tutor Reipublicæ. §. fi. ꝭ. de tut. & ra. distr.

LEX XXVIII.

Tutor. Tutor, qui bene facit, habetur pro domino, hoc dicit.

LEX XXIX.

Tutor. Finita tutela, finiuntur satisdationes iudiciales. h. d. vt in gl. Opp. C. vt cau. post pu. ad scri. tu. l. j. Sol. vt in gl. re gi suprà eo. l. ita autem. §. fin.

§. Tutor. Ille per quem non stat quo minus reliqua soluat, ad vsuras non tenetur. h. d.

LEX XXXI.

Tutoris. No. ꝙ qñ tutor promittit bene & legaliter gerere in hac generali promissione venit, pupillum in defensum non relinquere, vt hic: tamē hodie hoc debet exprimi in promissione. C. de admi. tut. l. fi. §. defensionem.

LEX XXXII.

Diui. Donec plures gerunt ex officio publico, tenentur insolidum: secus cum incipiunt gerere ex priuato. h. d. Facit ad q. an plures mercatores socij teneantur in solidum: De quo dixi plene in l. j. §. nunc tractemus. ꝭ. de tu, & ra. dist. & in l. iij. §. j. ꝭ. de duo. re. immo melius in l. eandem. eo. tit.

LEX XXXIII.

1 *Obligatio fideiussoria durat absque principali. Et an contra fideiussorem, & hæredem tutoris iuretur in litem, & nu. 2.*

Si sine hærede. [a] Mortuo principali sine hrde tenetur fideiussor ad id, ad qd pricipalis tenebatur. h. d. † No. casum, quo durat obligatio accessoria absque principali oblōne. Similē tex. habes in l. Stichum, aut Pāphilū, in prin. ꝭ. de sol. tāgitur in l. postq̄, in prin. ꝭ. vt leg. no. ca. & ꝭ. depo. l. j. §. idē Pomponius. & ibi gl. & tex. Cy. tāgit. C. de lui. pig. l. intelligere. Dixi in d. l. stichum. in prin. ¶ † Quæro, an ꝯ istū fideiussorē iuretur in litem, gl. dicit quod non, quia ꝯuenitur actione stricti iuris. ¶ Quæro vtrū ꝯ hæredes tutoris iuretur in litem? gl. vr dicere ꝙ sic, ꝙ intellige si ipse est in dolo, vt C. de in litem iur. l. fi. & per totum.

ADDITIO.

a ¶ Si sine hærede. Vide Bar. in l. si quidem. C. de præd. min.

§. Modestinus. Tutori nō imputatur damnum absque sui culpa contingens. h. d.

§. Modestinus. In reddenda rōne sufficit ꝯ tutorē probare quod fruct⁹ bona fide pcipi potuerūt, licèt pceptos p eū nō ꝓbetur. h. d. ꝙ no. vt qñ agis in faciendo articulos, non dicas ꝙ pcipit fructus. quia forte nō posset probari: sed dicas, quod tñ potuit percipere. & sic cōiter proceditur.

1 *Probandi onus quod pecunia sit perdita, vel pupillus sit factus locupletior, cui incumbat.*
2 *Restitutio rei, an fiat vigore primi iudicij rescindentis.*
3 *Restitutio in integrum restituit quod læsio abstulit.*
4 *Minor qui vēdidit rem, si pretium perdidit an ex hoc habeat iustam causam petendi rest. in integ. aduersus vendicationem, vide nu. 5.*
5 *Res potest ab ædificio separari, quando prist. na facies ædificij per eius separationem non mutatur.*

§. Interposito. [a] Restitutus ad rem venditam non dēt restituere pretiū, nisi quatenus ex eo factus est locupletior, nec expensas voluntarias: Sed auferre pōt. h. d. † Quærit gl. cui incūbit onus probandi, an minori quod pecunia sit perdita, an aduersario ꝙ minor sit locupleratus? Dic vt ī l. prædiorum. C. de pd. mino. & bñ. ¶ † Vltimo iste. §. facit ad q. ꝙ ex vigore primi iudicij rescindentis fiat restitutio rei, vt ibi in poss. induci iussus est. Quod declarat in l. qui ꝓprio. §. itē q̄ritur. ꝭ. de ꝓcu. & l. ab hostib. §. sed ꝙ simplr. ꝭ. ex q b. cau. ma. ¶ Quæro igitur, an ex hoc iudicio rescindat ꝯtus, & restituat possessio. Hic vr text. ꝙ sic, † bñ restitutio id restituit, qd læsio abstulit, vt si minor fuit læsus, qa vēdidit, & nō trāstulit poss. tūc solū in vēditione restituitur, non in poss. in qua non fuit deceptus. Et hoc ꝓbat in d. l. q proprio. §. itē q̄ritur. ꝭ. de ꝓcu. ¶ † Quæro, minor vēdidit, & fuit sibi soluta pecunia, q̄ pdidit, est ne ista iusta cā rest. ī integ. aduersus venditionē? Et vr hic tex. ꝙ sic. & istud habui de fa. to. & dixi quod ista non erat iusta cā perendi restōnē aduersus vēditionē, seu solōnē. Et ideo † qñ formas articulū: & qñ petis restōnē aduersus venditionē, debes dicere, ꝙ tibi non expediebat tūc vēdere, sed cū pdis pecuniā es deceptus ī solōne, qa nō fuit facta ꝓut fieri debuit. Et ista ꝓbātur ī l. res. C. de iu. do. & l. si qdē. C. d pd. mi. & ista sūt quotidiana. No. ēt tex. in fi. q optime declarat. † q̄ sunt res q̄ pñt ab ędificio separari, s. qñ ꝑ separationē pristinā facies ędificij ñ mutatur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Interposito. Vide Bar. in l. si quidem. C. de prædijs.

§. Lucius. [a] Consuetudo quæ respicit rem, sicut ligat maiores ita & minores. h. d. Examinaui[b] in repetione l. omnes populi. de iust. & iure. in q. illa, quos ligēt statuta. per Guil. in l. de quibus. ꝭ. de legib.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Lucius. Et vide bar. in l. etiam. suprà, de mino. Bal. in l. fi. C. in quib. cau. in integ. resti. non est necess.
b Alex. ¶ Examinaui. Adde quod no. bar. & quæ ibi dixi in l. fi. in fi. C. in quib. cau. in integ. resti. vide quæ scripsi in i. eum de lanionis. §. asinam, de fur. instr. & vide in simili Spec. in t. t. de instru. d. §. dicto. de impugnatione testamenti. vt versi. quid si sit de consuetudine.
Pom. ¶ Vide Alex. consi. 37. vol. 4. limita, & Rom. sing. 50.

1 *Bannitus an desinat esse tutor.*

§. Tutor. Relegatione nō finitur tutela, iō tutor ꝯueniri nō pōt. h. d. Op. ꝭ. de tu. & ra. dist. l. si tutor. §. fi. Sol. Intelligas hic de dato in exilium. i. relegato: secus si fuerit deportatus, vt l. ꝯria. ¶ † Quæro an relegatus desinat esse tutor: Hic vr casus ꝙ non. In ꝯtrarium vr d. l. si tutor. in fin. de tut. & ra. dist. Cōiter tenetur.[a] Aut per exilium bona sunt publicata, aut non, vt Insti. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. relegati. & ibi no.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Communiter tenetur. Hoc idem voluit Bar. in l. si qua pœna. de his qui sunt sui. vide etiā no. Spe. & ibi Io. And. in tit. de actore. §. 1. versi. quid si bannitus, & in tit. de instr. edi. §. compendiose. & per Bal. in l. seruum quoque. §. publicæ. de ꝓcur. plene per Cy. Bal. & omnes in l. 1. C. de hær. insti. per Iac. But. & Bal. in auth. item nulla cōmunitas. de epi. & cle. & licèt cōiter concludatur quòd bāniti nostri temporis non perdant patriam ptātem, tamē Bal. in l. 1. de hær. insti. & ibi ēt Pau. de Castr. & Imol. in l. ex facto. §. ex facto. ad Treb. & Bal. in l. 3. C. si pen. appe. mors interuen. & Imol. post Ray & Bal. in d. l. 1. de hær. insti. dicunt, quòd tales bannitus perdit ea, quæ sunt ciuiū Rom quo ad ipsam ciuitatē. vide quæ dixi in l. si cum dotem. §. si pater. so. matri. vbi limitaui cōem opi. Adde quod Abb. consi. 104. consuluit in terminis, quod si banniti ex forma statuti possunt occidi, perdunt patriā potestatem. 1. vol. consi. eius.

LEX XXXIIII.

Auctoribus. Tutor tenetur facere illud quod diligens paterfam. facturus esset. h. d. Ear.

§. Officium. Curatoribus cōstitutis, in eos administratio transfertur, & officium tutoris finitur. h. d.

§. Hæredibus. Ius eligēdi vnū ex reis transit ad hrdes. h. d. Op. ꝭ. e. l. ex plurib. Sol. Illud non ē priuilegiū, ideo transit ad hæredes, ibi secus. Et isto modo intelligas

§. Quæro

a §. Quemadmodum, a Expensæ factæ circa personam tutoris non imputan-
b tur pupillo, nisi per iudicem salarium b ei fuerit ordinatum, hoc
c dicit. Opp. tutori non potest dari pecunia, vt sit tutor. s. de tutor. l. in eos. Huius timore dicunt quidam q istud, qd hic dicit nisi referatur ad principiũ, s. ad sumptus factos in tutela. Veritas est, q referatur ad pximũ. Pot. n. iudex ex causa statuere tutori certum salarium, vt dixi plene in d. l. in eos. Opp. de tut. & ra. dist. l. j. §. si pupillis. Sol. hic intelligitur qñ tutor manet in domo, vel ciuitate propria. Nam si oporteret eum aliò proficisci, tunc de bonis pupilli deberent fieri expensæ, ita intelligit Iac. de Are. vt in l. contraria.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quemadmodum. De natura constituendi salarium, vide Pan. in c. qualiter. & qñ col. vlt. de accu. aliquid per 10. Fab. inst. de tut. in prin. limita istud non pcedere in tutoribus vel curatoribus principis, quia dẽnt habere sumptus & p suis. vide Corse. in c. grandi. col. vlti. ver. no. ex isto tex. coadiutorem. de supp. negli. prælato. in sexto.

b ¶ Salarium. An tutori constituatur salarium, adde Bar. in l. 1. supra mand.

c ¶ Tutori. Vide imo, consi. 75. col. fin.

Barb. ¶ Sed gl. d. l. in eos. & l. 1. §. fi. ff. mand. dicit quod officiũ tutoris dẽt esse gratuitum. Bar. ibi limitat illam gl. nisi intercessisset autoritas iudicis, vt hic. Bal. in d. l. in eos. idem sequitur, & dicit, quod hoc tenuit iac. de Are. Old. & And. de Ps. in l. 1. §. si pupillus. ff. de tu. & rat. distr. Et dicit hic Nic. de Neap. solutã. q. de qua vidit sæpe dubitari, an tutor debet habere expensas de bonis pupilli. & dicit quod non, nisi iudex ex causa sibi salariũ cõstituat quod põt, & illud firmauit in d. l. in eos. & subdit ibi quod secundũ constitutiones regni Apuliæ, minores habentes feuda debẽt habere baiulũ, qui debet habere salariũ ab illis minorib. Et ex prædictis decidit aliã q. Capitulũ sede vacante elegit œconomũ, & constituit sibi salariũ, an ille possit percipere tale salariũ licite. Et dicit q aut ipse petit, & licite hẽre non põt. aut capitulũ motu proprio cõstituit, & põt. in d. §. si pupillis, dicit duo, videlicet quod si tutor accusatur tanq suspectus, & ipse defendit se, & finaliter obtinet, quod oẽs expensas, quas fecit in lite, põt recuperare à pupillo, & sibi satis fieri de bonis pupilli, quod est mirabile. & aliud. quod dicit ibi, Et quid in syndico an possit constitui sibi salarium, dic sic. c. 1. de synd. & vide ibi doct.

LEX XXXV.

Ad instruendam. In causa suspecti possunt torqueri serui pupilli. h. d. ibi, iudicantis. in causas suspecti, & rationis reddendæ, secundum Iac. de Are.

LEX XXXVI.

Tutor. Sequens administrator nomina facta a primo non tenetur recipere suo periculo. h. d. Op. de l. cũ qrit. s. eo. solu. Dicũt quidam aliud in tutore, vt ibi, aliud in curatore, vt hic. Ego nescio qd sit hoc dicere. Si tutor vult assignare nomina debitorum periculo eorum, tunc non potest, sed datur electio an velit oĩa nomina acceptare, vel velit ab omnibus recedere.

LEX XXXVII.

1 *Compensatio pro debito vnius tutoris põt obijci alteri tutori etiam tutela durante.*
2 *Tutoris pro debito vnius quando possit alter conueniri.* (te. nu. 4.
3 *Diuisio quando est facta inter tutores, an & quando vnus possit se intromittere de administratione alterius.*
4 *Obligatio naturalis & ciuilis datur in casu, non tamen actio, tamen potest compensari, scilicet tutela durante.*
5 *Tutelæ datio, quod est imperij, & delegari potest.*
6 *Iurisdictio peruenta in plures fratres, licet non possit diuidi, tamen eius administratio seu exercitium diuiditur.*

a Inter tutores. Hæc lex legitur quatuor modis. Primo sm Io. Scdo. sm quosdam alios, de quorũ opi. fuit mentio facta ĩ lect. Azo. Tertio legit sm Azo. Quarto sm Hug. psequor lect. Azo. tanq veriorẽ, sm q hr. h. d. Diuisio qualitercũq; facta nõ ĩpedit qn de re ptinẽte ad administrationem, vni9 ptra alium possit obijci pensatio, & dari petitio. h. d. Primo determinat vnã. q. Secundo pbat p rõnem. Tertio ponit vnũ dictũ, ex quo pt sumi arg. ad pbationẽ pdictorum a maiori. Scda ibi, nã di-
1 uisio. Tertia ibi, nec experiri. † No. q pro debito vnius tutoris obij
b citur cõpẽsatio alteri tutori. ¶ † Itẽ no. q administratio licet sit
2 diuisa, pro debito vni9 tutoris pt alter pueniri. Sed pcedamus vlterius & op. de l. vel in partes. s. e. vbi vnus non dẽt se intromittere de portione, seu administratione alteri9. Istud est cõtra principiũ. Cui9 timore sunt hic plures lecturæ. Dicit Io. ego intelligo q hæc administratio fuit diuisa a iudice, & q in tota hac lege ponatur vn9 casus. s. de eo, q obiicit cõpẽsatione, quia ad ria fateor, q ali9 nõ pt se ĩpedire de administratione alterius principal'r agẽdo, seu defendẽdo: sed obiiciẽdo pẽsationẽ sic, vt hic. ¶ Sed hoc vr litera in fi. dũ dicit, nec experiri, &c. sed Io. exponit experiri, i. compẽsare, & sic ẽ tot9 vn9 casus. ¶ Item opp. C. de cõpẽ. l. eius. vbi ex psona alterius nõ obiicit cõpẽsatio. Sol. hic ex parte vnius vr esse: qa ambo tutores representãt psonã eiusdem pupilli, ibi vero phibetur opponi ex psona alteri9, scilicet exnei. Hæc lect. licet in se sit vera, tñ in eo qd hanc l. restringit, vt exponat experiri, i. cõpensare, non placet: qa ẽ ver. sig. Nec subest ratio quare hoc facere debeam9, merito, & c. l. nõ al'r, j. d leg. iij. Prima ratio posita in tex. cõgruit volenti agere, sicut volenti cõpẽsare. ¶ Vnalij legũt al'r, & dicunt diuisionẽ esse factã ab ipsis tutoribus, non a testatore, vel a iudice, & iõ vni de debito ex persona alteri9 pt obijci compẽsatio, Itẽ pt vn9 pueniri pro debito de psona alterius, & sic in fine experiri, proprie ponit. Nec ob. l. vel in partes: qa hæc fuit diuisio facta a se ipsis, q nõ põt alij piudicare, vt tex. dicit, ibi fuit diuisio facta a testatore, vel a iudice. Ista lect. inquantum restringit istam legẽ in diuisione facta a seipsis non est vera, cũ indistincte loquat. ¶ Azo legit tertio mõ, s. siue diuisio sit facta a seipsis, siue a testatore, vel b a iudice, q ex psona vnius alteri possit obiici compensatio, & agi cũ altero. Nõ ob. s. e. l. vel in partes. qa fateor q vn9 nõ pot agere de re ptinente ad administrationẽ alteri, vt ibi sed pueniri sic ita loquit hic, & ista ẽ vera lec. Hæc. n. diuisio quocunq; mõ facta põt piudicare eis, vt ñ possint agere, nõ aũt exneis, vt eos non possint puenire. Et hoc innuit tex. dũ dicit, inter ipsos locũ hẽat. Pro hoc facit, q ius tutelæ remanet apud quẽlibet insolidũ, vt hic dicit litera. Ad idẽ C. de pac. l. pacto successorũ. Facit ẽt q æs alienum respicit totũ pñmoniũ, vt l. si fideicõ. §. tractatum, de iud. ad Treb. l. j. §. si hrs. & j. de hær. inst. l. ex facto. &c. Opp. j. e. l. si duo. Sol. hic aliter põt pueniri ex psona alteri9. s. de re ptinente ad administrationẽ alterius act. psonali, non reali. Rõ, qa illa nõ dat obligatũ, nec respicit totũ pñmoniũ, sed dat cum, q hẽt facultatẽ rei restituendæ. l. offĩh. s. de rei ven. & ita loqtur l. si duo. j. e. Op. C. si vn9 ex plu. l. ij. vbi expresse dr, q si ẽ diuisa administratio, non potest alter agere, vel pueniri ex persona alterius. Sol. dicit Dy. itelligo illud ad cõmodũ actoris, qa nõ hẽt necesse citare, nisi tutorẽ illi9 regionis. Sed si vellet puenire aliũ, posset si vellet. Vel dicas, q ibi loqtur de act. reali, sm Dy. & sic pcordat cum l. si duo. Tu dicas, q si tutores, q diuiserunt, sunt eiusdẽ fori, tũc vn9 põt pueniri p alio act. psonali, vt dixit hic. Si vero sunt diuersi fori, tunc si qdẽ volo tutorẽ cõuenire in foro administrationis suæ, & possum simpl'r vnũ p alio. ita loqtur hic. Si vero volo eũ puenire, vt ille, q est in vna regione cogat ire ad aliã regionẽ non suæ administrationis, & ñ possum. ita loqtur ibi, Op. q ẽt agẽdo posset vn9 se intromittere de his, q ptinẽt ad administrationem alterius. l. tutores q post. §. hrs. j. e. Sol. ibi ille, q conueniebat, erat de regione, q spectabat ad administrationẽ agẽtis tutoris, vñ ratione psonæ dicebat ptinere ad ei9 admi-
3 nistrationẽ. ¶ † Ex pdictis distingue qñ ẽ facta diuisio, an vn9 posset se intromittere de his, q ptinent ad administrationẽ alterius, Aut administrando, aut agẽdo aliũ, aut defendendo. Si administrãdo, tunc nõ põt se intromittere, qa diuisio inter eos hẽt effectũ, vt hic. Aut agẽdo aliũ, & tũc aut nullo mõ spectant ad administrationẽ ipsi9, nec rõne rei, nec rõne personæ, & repellit excep. l. vel ĩ partes. s. e. vel ptinet ad eius administrationẽ rõne personæ pueti, & põt agere. l. tutores. §. hrs. j. e. Tertio casu, quãdo defendẽdo, põt intelligi duob. mod. Primo, an ipse possit accedere ad defensionẽ volũtariẽ. Scdo, an si pueniatur, teneat rñdere? Ad primũ dico, q spõte non põt venire ad defendẽdũ eadẽ rõne, quia nõ pt agere, d. l. vel in partes, & hoc si vult defendere, vt tutor. Sed si veniret, vt qlibet exneus, nõ est dubiũ qn posset. Scdo mõ qñ necessario, quia vel principalẽ excipit, vel principal'r pueniẽ ex psona alterius, tunc aut cõuenit reali, & nõ põt. l. si duo. j. e. Aut psonali, & tunc aut cõuenit in foro administrationis suæ, & pt pueniri, vt hic. aut qs vult eũ trahere ad aliã pũciã, & nõ põt, vt l. ij. C. si vn9 ex plu. Expedita ẽ lect. Azo. bona, vtilis, notabilis, & vera, q tene-
4 as. ¶ † Quarto mõ legitur sm Hug. in gl. ex qua no. quod licet durãte tutela tutorẽ non posset agi, pt cõpẽsatio opponi. qd tenemẽti. Est tñ hic casus in quo dat ciuilis, & nãlis obligatio, & non actio, & tũc põt obiici pẽsatio: qd alibi expressũ ñ hẽs. ¶ Venio ad ij. partẽ, & qro, qd vult dicere tex. quòd diuisio tutelæ non est iuris, sed iurisdõnis, &c. Quidã exponunt, vt dixit gl. hoc nõ fit iure, sed iudicis auctoritate: qd ñ placet: quia istã l. intelligo quocunque mõ sit facta diuisio, ẽt a seipsis, vt dixi. Alij exponunt, non est diuisio iuris, id est, eorũ q in iure cõsistũt, quæ nõ diuidũt, vt debita, & credita: qd non placet, qa ẽt ista diuidunt, saltẽ credita, cum vnus nõ possit agere de eo qd ptinet ad administrationẽ alterius. d. l. vel in ptes. s. eo. Tertij exponũt, vt colligit in glo. formatione grij, eius solone, vt dicamus quòd diuisio tutelæ non est iuris, s. magni, vt dicatur meri, vel mixti imperij, sed est iurisdõnis, s. mini-
5 me. Sed opp. s. de tut. l. mutuo. §. tutoris datio. Solu. † Datio tutoris est mixti imperij, vt ibi, sed diuisio tutelæ est iurisdictionis, vt hic, quod tene mẽti. Et si ĩnait q diuisio tutelæ petat p modũ actionis, aliàs non esset iurisdõnis. Sed hoc est falsum, quia imo officio iudicis petitur, vt l. tertia. in fine. supra eodem. Sustinendo tamen gl. in hoc possumus dicere, quòd est imperii, scilicet minimi, & sic competit cuilibet, s. magistratui, & sic posset delegari. l. cognitio. §. vt possessio bonorũ. s. de off. eius cui man. est iuris. & plene dixi in l. imperiũ, s. de iurisd. om. iud. Hæc tamẽ expositio huic literæ non congruit. Dic ergo quòd hoc vult dicere, quòd diuisio tutelæ non est iuris, hoc est, quòd ipsum ius tutelæ non diuiditur, cum sit apud quemlibet insolidum; sed quod infra sequitur, sed est iurisdictionis hoc est diuisio administrationis. & ita intelligit Dyn. & quod sequitur infra, & modum administrationis facit, & c. respondet cuidam obiectioni, quæ fieri posset quomodo administratio, quæ consistit in facto diuiditur. Respondeo, quòd diuidere est modum administrationis tradere. Alia sunt pla

ADDITIONES.

a Alex. ¶ inter tutores. Diuisa administrat. vtrum iurisdictio concessa alicui possit diuidi inter filios, bene facit. quod no. Bart. in l. si vni ex plurib. de re iudi. in versicu. quinto quæro, & l. Lucio. §. 1. & ibi Bart. de aqua quo. & æsti. & per imo. in c. prudentiam. de off. leg. ad de quod no. Bart. in l. si. in fi. infra de re iud. & ad no. hic per Bart. vide Bald. in d. c. & in §. præterea ducatus. de prohib. feu. alieper. Fed. & adde quod not. idem Bald. in auth. hoc amplius. de fideicom. & vide ang. in l. 2. §. ex his. de ver. obli. & vide quæ dixi in l. est receptum. de iur. om. iud.

b Pom. ¶ Tutori. Vide late Fel. in c. cum inter priorem. de excep.

plana.ª Et prædictaᵇ multum diligenter no. in q. quã habui de facto. †Cuidã Comiti fuit concessum feudũ a Principe de pluribus castris, filij postea diuiserunt, dicebã qđ nõ erat diuisa iurisdictio q̃ non põt diuidi a seipsis. l. imperialem. §. Præterea. de ꝓhib. feud. alie. sed est diuisa administratio, seu exercitium iurisdictionis, vt hic. Et ex hoc sequitur quod si vnus ex illis delinquat in territorio alterius, nõ potest ab alio puniri: quia cum iurisdictõ sit communis, par in parem non hẽt imperium. ¶ Item ex hoc ᶜ sequitur quod propter delictum vnius ex eis posset superior exercere iurisdictionem in bonis vtriusq;: quia illa diuisio inter eos habet locum tantum, non quo ad alium, vt hic in tex. ¶ Venio ad tertiã partem, & ista declarata est ex præcedentibus: quia diuersis modis legitur, vt superius dixi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Sunt plana. Vide Alex. consi. 18. 2. vol. & consi. 25. 2. vol. & consi. 6. & sequen. 5. vol. & consi. 25. in princ. eo. vol. Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. Bart. consi. 182. Barb. cõsi. 30. 2. vol.

b Paris. ¶ Et prædicta. Quomodo diuidi possit iurisdictio, vide Fel. in c. prudentiam. de officio delegat.

Barb. ¶ No. istam q. no. ego consului in causa illorum de Ramponib. Bald. tenet contra in d. §. præterea. & ego dixi, quod illud dictum eius fuit domini Bart. & ita debet intelligi illud quod hic Bar. dicit, videlicet quando iurisdictio inhęret personæ. ita dixit Bart. ff. commo. l. si vt certo. §. si duob. & vide Bald. in c. 1. de no. for. fid. vide do. Abb. & do. Ant. & vide Bart. in l. si vni. aliàs Pomponius. ff. de re iud. & vide doc. in c. 2. de arb. libro 6. vbi refert hoc dictum Bar. & vide Bald. in c. vno delegatorum. de offic. delega. & vide Pet. de Anch. in c. postulasti. de foro comp. vbi alleg. Bart. hic vtrum collega possit punire collegã. & vide Bart. in l. si quis violauerit. ff. de rer. diui. Et an iurisdictio possit vendi, vide Bart. in cõsi. 189. incip. primo quæritur. vtrum iurisdict. &c. vbi pulchre loquitur. Et vide Ang. in l. 2. §. ex his. ff. de ver. ob. & vide do. Abb. in c. fin. de re iud. Bart. in l. Lucio. §. 1. de aqua quo. & æsti. Bart. in l. arbitror. §. iudex. ff. communi di.

c Pom. ¶ Item ex hoc. Limita, vt per Bald. c. 1. in fi. qualiter vas. iur. debe. fidelit. refert, & sequitur Lãcel. l. 1. ff. de off. eius. & Ias. vbi ponit multa similia in l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de ope. no. nun. Fel. late in c. nihil prodest. de præscrip.

LEX XXXVIII.

a **§ Tutorem.** ª Si variatꝰ ꝯdõ ꝑsonæ gerentis, vel eius cuiꝰ negotia ex necessitate gerũt, oblʼonis ꝯdõ variatꝰ. h. d. ¶ Primo, ponit vnã regulã. ¶ Sc̃do, exẽplificat illã per quatuor exẽpla. Sc̃da ibi, fm quã. ¶ Quæro circa prin. de cuius tutoris persona loquitur? Gl. dicit, de oĩ, siue sit liber, siue seruus, siue paterfa. siue filius. In eo quod dicit de seruo, nõ intelligas tutorẽ, sed alio mõ negotia gerentem cum tutor esse non possit. l. si arrogati. §. de tutel. & tex. ĩ. de ꝓb. Op. ꝙ durãte tutela nullꝰ tutor obligatur, vt ĩ. de tutel. & rat. distr. l. si tut. in fi. glo. soluit, sed ista opinio est vera qđ durante tutela oritur obligatio ciuilis & nãlis, sed nõ actio, vt in ꝯria, & hoc innuit hic in fi. Op. §. de neg. gest. l. Pomponius in negotiis. Dicit gl. Sol. vt ibi. nam variatur ibi ꝯdõ eiꝰ cuius negotia gerunt, ꝑ rõnẽ ibi positã, hic ꝯdõ ꝑsonæ gerẽtis. Sed hęc sol. vr̃ ꝯ tex. istum in ver. sic. n. quare dic ꝙ in gestione, q̃ fit ex voluntate, hẽt locũ hæc distinctio, s. aut variatꝰ ꝯditio gerentis, aut eiꝰ cuius negotia gerunt ꝑ rõnem ibi positam: sed in eo qui gerit ex necessitate dicta distinctio non hẽt locũ, sed in cuiuscunque persona variatur obligatio vt hic, cessat. n. ratio istius distinct. ¶ Vltimo illud quod dicitur, hic quòd negotium connexum gestum in seruitute venit in actionem descendentem ex eo negotio gestõ ĩ libertate, intellige fm l. eum actum. §. de neg. gest. & ibi not. p gl.

ADDITIO.

a ¶ Tutorem. Ad intellectum huius l. vide Bald. in l. 1. C. de transact.

LEX XXXIX.

1 *Contumacia an sit maleficium remissiue.*
2 *Cessio an fiat & pro quanta parte, quando vnus ex pluribus tutoribus, fideiussoribus, vel correis conuenitur.*

Si plures. Inter tutores contumaciter non gerentes habet locum beneficium diuisionis, non autem cessionis. h. d. Primo loquitur de beneficio diuisionis. Secundo de beneficio cessionis. Secunda ibi, vnde quærendum. Item in prima ponit vnum dictum. deinde circa illud examinat vnum dubium. Secunda ibi, si quidem. ¶ Oppo. quòd non habet beneficium diuisionis. l. j. §. nunc tractemus. ĩ. de tu. & rat. distr. Sol. huius timore, a prin. istud legitur duobus modis. Primo quòd habeat beneficiũ diuisionis. Nec ob. contrarium, quia ibi denegatur beneficiũ cessionis. Vnde concordat cum fine huius l. Alij, vt Azo, dicũt quòd etiam beneficium diuisionis denegatur his, qui dolose gesserunt, vel contumaciter cessauerũt. Ad istum tex. r̃ñdet Accurs. accusando Azo. ꝙ hic nõ dicitur, ꝙ habeant beneficium diuisionis, sed ꝙ pupillus non potest vnum eligere, sed oẽs simul debeant cõueniri. Et fm hoc est facienda vis in mõ excipiẽdi. Aut. n. tutor excipit petens actionem diuidi, & non audietur. Aut excipit petens non se solũ cõueniri, sed alios simul debere cũ eo ꝯueniri, & audietur. hæc lec. Azo. inquantũ ꝯcludit ꝙ vnus non possit eligi, non vr̃ vera. Nã ꝯ plures tutores ẽt non dolosos, pupillus hẽt ius eligendi, vt §. e. l. a tutoribus. §. hæredibus. C. de diu. tu. l. i. ergo multo magis ꝯ dolosos. Item ĩ eo, quod dicit, idẽ esse ĩ beneficio cessionis, & beneficio diuisionis, nõ vr̃ verũ, q̃a non est eadem ratio in vtroque: beneficium diuisionis est mera defensio, beneficium cessionis finaliter tendit ad defensionẽ vel actionẽ dandam ꝯ alium, sed fauorabiliores sumus in defensionibus, quàm in actionibus, vt in regula iuris fauorabiliores. & d. act. & ob. l. Arrianus. & ita tenent doc. in l. j. C. de transa. tenenda est ergo j. lect. ꝙ hic tutores ꝓsequuntur hoc opponẽdo beneficiũ diuisionis, In hoc tñ no. lect. Axo. ꝙ opponendo bñficiũ diuisionis ꝓcedit libellus si oẽs cõuenirẽtur tutores simul, imo hoc habebat necesse facere, fm eũ. Quod intelligo verum, si in libello dicerẽ; Cõuenio oẽs in solidũ, ita ꝙ vna solutio sufficiat, & eodem mõ fiet condemnatio: sed in executione fiet diuisio, si oẽs sunt soluẽdo, aliàs fiet executio tñ ꝯ illos, qui soluendo essent, vt hic. Facit in Auth. de duo. re. §. pe. Examinaui plene in l. iij. §. j. ĩ. de duo. re. Adij. partẽ opp. ꝙ sit cedenda, vt infrà e. l. si pupillus. de tut. & ra. dist. l. j. §. nunc tractemus. Sol. ibi in plurib. tutorib. qui ꝯueniunt ex culpa. hic vero ꝯueniunt ex cõtumacia. & sic ex dolo, & maleficio. ita dicit gl. & b̃ñ ꝙ no. † Appellat n. cõtumaciam maleficiũ, qđ an sit verũ, doc. tangũt. C. de cri. stel. l. j. Ego examinaui plene in l. oẽ delictum. §. ꝯtumacia. ĩ. de re mil. ¶ † Quæro, qñ cessio fit, pro qua parte debet fieri? Tex. vr̃ hic dicere ꝙ ꝑ parte. Gl. hic singľr distinguit. Aut ẽ renũciatũ bñficio diuisionis: & cessio fit in solidum, aliàs ꝑ parte, q̃ gl. no. Alibi vr̃ dire gl. quod si est renunciatũ, ĩdistinctẽ nõ fiat cessio, vt l. vñ quærit. in fi. §. cõ. & ibi gl. Alibi gl. dicit ĩdistinctẽ cessionem fieri ꝑ parte, vt l. j. C. de duo. re. & ĩ. de sol. l. Modest. Dy. dicit ꝙ distinctio huius gl. non hẽt locum in correis, vel contutotib. Ratio, quia si vnꝰ soluit totũ repetet ab alio ꝑ sua parte. l. j. C. de duob. re. nõ põt ergo impetrare cessionem actionis ĩ solidũ ꝯ aliũ effectualiter, q̃a ille quẽ cõueniret posset excipere, si soluissem in totũ, a te repeterẽ ĩ parte, ergo ꝑ ea pte nõ potes agere, ꝑ regulã cui damꝰ actionẽ. Sed in plurib. fideiussorib' põt procedere hæc distinctio, fm Dy. cũ soluẽs nõ hẽat regressum ꝯ aliũ fideiussorem. l. vt fideiussor. ĩ. de fideiuss. & C. de fideiuss. l. cum alter. Ego dico ꝙ nec ista distinctio procedit in fideiussoribus. Nã constat, ꝙ creditor tenet cedere fideiussoribꝰ actiones suas. Si ergo cedit vni fideiussori, cedit illã cum sua cã. Vñ ipso agente in solidũ ꝯ fideiussorẽ cõuentꝰ excipiet, nõ hẽs agere in solidũ, q̃a si in solidũ soluerẽ tibi, tu deberes mihi cedere act. ꝯ teipsum, sicut tenebatur creditor pricipalis. Et sic patet ꝙ est eadem rõ in tutoribus, correis, & fideiussoribus. Pro quãta ergo parte sit facienda cessio, Doc. tãgũt in l. j. C. de transf. Ego examinaui plene ĩ l. Modestinꝰ. ĩ. de sol. ¶ Vlti. circa prin. q̃rit gl. quid vult dicere tex. ibi, quod nullæ ptes. &c. Tene vltimã exposi. Azo.

ADDITIO.

a ¶ Duobus modis. Vide Bar. in l. 1. C. de transact.

LEX XL.

Tutores, ª Ei, qui nõ põt agere, ñ ĩputatꝰ piculũ, si noĩa debitorũ sunt effecta deteriora. h. d. ¶ Quærit gl. q̃d si iste tutor erat ꝯiũcta ꝑsona? R̃ñ ꝙ tũc tenetur, vt §. de neg. ge. l. si aũt. ꝙ no. Aperte. n. dicit, ꝙ cõiũcta ꝑsona põt agere pro minore, quod tenet Iac. de Are. & doc. tractant. C. de pro cu. l. exigendi.

ADDITIO.

a ¶ Tutores. Vide Bar. in l. si actor. C. de appel.

1 *Curatoris datio in testamento impuberi non tenet.*
2 *Tutor non legitime datus, non potest administrationem deserere, nisi aliũ faciat dari legitime.*

a **§. Curator.** ª Tutor inutiliter datus gerens, postquam alius fuerit legitime datus, non tenetꝰ. h. d. ¶ † Not. quod dicit curator datus in testõ impuberi, non valet. Nã in ꝯriũ facit quod debet valere, & debeat exponi curator. i. tutor. vt l. pr̃ Seuerinam. §. conditionũ. ĩ. de cond. & dem. Sed ibi bene exponitur tutor, id est curator, quia cum sit plus, cum detur personæ, & rebus, potest trahi ad id quod est minus, non aũt exponitur curator. j. tutor, cum sit minus, vt hic vides. ¶ Op. ꝙ teneatur insolidũ pro tota administratione. l. si pupilli. §. fi. §. de neg. gest. Sol. intelligẽ hunc finem fm dist. illius. §. ¶ † Vltimo no. ꝙ tutor non datus legitime, non põt deserere administrationem, nisi alium faciat legitime dari, & faciendo dari alium, ipse est liber ab administratione sequentis temporis. Et sic feci his diebus practicari in ciuitate Tuderti. Nam quidam erat datus tutor, & gesserat plura, & quia erat senex non volebat gerere amplius, tunc ego feci ostendi mihi tutelam, & vidi ꝙ non erat legitime datus, & sic feci peti quod daretur alius, vt redderetur ratio gestorum per istum & non tenebitur amplius, vt videtis in hoc. §.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Curator. V. de Are. in l. a Titio. in vlti. co. ff. de verb. obliga. & consi. 65. vide Iaso. in l. qui quæ[illegible]m. de [illegible]

1 *Publicatis bonis per iudicem Marchiæ fisco suo, non veniunt bona existentia in ducatu sed ad ipsum iudicem ducatus spectant.*

a **§ Hæres.** ª Ea, quæ sunt agenda cum persona, pertinent ad tutorem eius regionis vnde est persona: & ea quę sunt agenda in reb. pertinent ad tutorem eius regionis, vbi sunt res. h. d. † No. quòd si per rectorem ᵇ Marchiæ publicantur bona alicuius, ea bona, quæ sunt extra prouinciam, vt in ducatu, debent pertinere ad thesaurariũ ducatus, vt hic in fin. Glos. intrat hic in quandam materiam non multum pertinentem ad tractatum nostrum. Primò, an aliquo casu hæres hæredis instituti possit cogi adire? Et respondet quòd sic in casu l. non iustam. C. ad Treb. Dic plenius vt not. in l. eam quam. C. de fideic. Quærit secundò, quid si decessit institutus post aditionem ante restonem? Dic vt in glos.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Hæres. Vide Alexan. consi. 111. maxime in prima, & vlti. col. in 4. vol.

b Barb. ¶ Not. quod si per rectorem. Vide Bar. & Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. trin & fid. catho.

§. Aduersus

ſunt, tñ diuinationem continent. Dic ergo, ꝙ l. fin. de duo. re. loquitur in duobus reis ꝓprie: nõ in tutoribus, & magiſtratibus, q non ſunt proprie duo rei, vt hic dr̃ in tex. Iſta eſt vera. q̃ tene mente. Pro hoc ĵ. de ſolutio. l. cum quis. §. ſi quis pro reo. & ibi glo. Sed hic non videtur procedere, cum præſcriptio xxx. annorum tunc temporis non eſſet cognita, vt no. in l. qui occidit. §. j. ſ. ad legem Aqui. Rñ. Põt dici, ꝙ hic loqtur de actione tutelæ, q̃ dabaẗ ꝯ patrẽ de peculio, & ſic intra annum, vt l. tutorem qui. in fin. ſ. eo. & ſic eſſet expeditus caſus huius legis: vel dicas ꝙ erat quædam preſcriptio ſecundum antiqua tempora, de qua mentionem non habemus. Facit quod no. Inſt. de perpe. & tempo. action. in princip.

LEX XLVI.

Lucius. Si adultus debitorem ſuum procuratorem conſtituat, non videtur eum vt debitorem idoneum ex cauſa præambula approbare, hoc dicit.

§. Sempronij. Diuiſio facta inter plures tutores a ſeipſis, non facit qn̄ vnus ꝓ alio teneaẗ, ante q̃ perueniatur ad magiſtratum: ſecus in diuiſione facta a pluribus Reipublicę adminiſtratoribus. h. d. Op. ꝙ etiam magiſtratus teneatur inſolidum alter ꝓ altero, vt l. pxi. ſ. e. Solu. gl. ibi loquiẗ in pluribus magiſtratibus, q gerunt aliqd officium, cui inhæret iuriſdictio ſiue dignitas, hic qn̄ adminiſtrant bona ſine aliqua iuriſdõne, vel dignitate, ſicut bona priuatorum. Hæc ſolu. eſt ſingularis, nec eſt vera, quia ꝯ l. Imperator. & l. ſeq. ĵ. ad municip. & quod ibi no. &c. Ad ꝯrium reſp. ibi ſiẗ gerebant nulla facta diuiſione, ẽt a ſe ipſis, ſed promiſcue faciebant modo vnus mõ alter, hic inter ſe diuiſerunt. Op. ꝙ idem ſit in tutoribus, qđ hic dr̃ in magiſtratib. vt ĵ. ea. l. §. cum teſtamento, Sol. vt ibi dicam. Opp. ſ. de neg. geſt. l. cũ alicui. Sol. vt in gl. Op. de l. aufertur. §. fi. ĵ. de iure fiſci. Sol. quod ibi cum agit fiſcus, hic cum agit minor, cuius bona fuerũt adminiſtrata. Hæc ſol. vr̃ ꝯ p̃dictam l. Imperator. Ideo dic, ꝙ lex ꝯria loquitur quando non fuit facta diuiſio, & ſic debet intelligi ſecundum diſt. no. in d. l. Imperator. quod plene dic vt ibi. Quæro quæ actio detur pupillo ꝯ iſtos curatores? glo. dicit, quod neg. ge. & bene.

§. Tutorem. Si tutor facit de re pupilli id ad quod tenetur: licèt ſuo nomine, ad vtilitatem tamen pupilli facere præſumitur. h. d. Et eſt caſus valde not. Not. ꝙ dixi in ſummario, declarabo. ĵ. l. proxi. §. altero.

§. Quæſitum. Finita tutela ante ſolutionem, currũt vſuræ quæ prius currebant. h. d.

1 *Caſtrum qui accepit in cuſtodiam per ſex mẽſes, & dedit fideiuſſores, elapſis ſex men ſibus ſi caſtrum capiatur pro mala cuſtodia, non tenentur fideiuſſores.*

a **§. Paulus.** a Fideiuſſor tutoris non tenetur ad ea, quæ tutor poſt pubertatẽ ſponte geſſit. h. d. Ex eo hoc quod dicit, ſponte & nulla neceſſitate cogente, apparet, ꝙ ſi negotium erat connexũ ita ꝙ geſſit de neceſſitate, ꝙ teneatur fideiuſſor, ſm̃ b Iac. de Are. Iſte. §. facit ad quæſtionẽ. b ꝙ 1 † ſi aliquis aſſumpſit cuſtodiam caſtri vſq; ad ſex menſes, & dedit fideiuſſores, ꝙ ſi finitis ſex menſibus remanſit in cuſtodia, & caſtrũ ꝑdatur, fideiuſſores non teneantur, & ita dicit Iac. de Aret. & dicit hãc q̃ſtionẽ fuiſſe ex fa- c cto Veronæ, Dyn. dicit idẽ, c qn̄ ibi cuſtodes promiſerunt ſeruare & cuſtodire caſtrum p illud tempus & in hoc dederunt fideiuſſores, ꝑ hanc l. & ĵ. de adminiſtra. rerũ ad ciui. ꝑtinen. l. ſecunda. §. penult. & fi. & vt le. nomi. ca. l. j. §. belliſſime, ſed ſi ꝓmiſerunt dictum caſtrum reſtituere: qa tũc ñ reſtituerũt, adhuc fideiuſſores teneñt: ita dicit Dy. iſta q. fuit ex facto Florentiæ, & in ea conſului, ꝙ plene examinaui in l. item quæritur. §. qui impleto. ſ. loca. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Paulus. Vide Are. conſi. 29. & conſi. 63.
b Alc. ¶ Ad quæſt. Vide hoc dictum relatum per me in l. ſi mora. in fi. ſol. ma.
c Alex. ¶ Dy. dicit idem. Facit quod dixi poſt Bar. in l. vbicunque. de fideiuſſ. & Io. An. in d. c. præterea requiſiti. de app. & adde l. ſi cum Hermes. & ibi Bald. C. loc. & adde quod no. Dy. & Bar. in l. ſi mora. ſolu. matr.
Io. Fran. Ru. ¶ adde quod cum bar. tenent Can. in c. conſtitutus. de fideiuſ. & Iaſ. in l. 1. C. de iudic.

1 *Confeſſio tutoris non nocet pupillo.*

§. Tutelæ. Apochæ tutorum debitoribus datæ fidẽ faciũt ꝯ pupillum, licèt ipſe ꝯ tutores hẽat regreſſũ. h. d.

1 † No. ergo a ꝙ ſcriptura tutoris ꝓbat ꝯ pupillũ. ¶ Sed q̃ro quid ꝯtinebat iſta ſcriptura? Rñdet glo. b ꝙ tutor ꝯfeſſus fuit ſolutum. ꝙ ſi verum eſſet notabile eſſet. Docto. tñ tenent ꝙ cõfeſſio tutorum ſponte facta nõ præiudicat c pupillo, vt ĵ. de ꝯfeſ. l. certum. §. ſed an ipſos. & ibi plene dixi per doc. C. de confeſ. l. vnica, & ibi per Cy. in ix. q. dico ergo ꝙ ſcriptura debet ꝯtinere ꝙ tutor in veritate pecuniam illã accepit, d & ſi ſolã ꝯfeſſionẽ cõtinet, non noceret pupillo. ĵ. ſi quid in frau. pat. l. j. §. ſi mutuam. vbi eſt tex. no. Et hoc ẽ ꝙ dicit hic iuriſconſultus, rñdendo ſi bene aduertatur. dicit enim, ſi debitores ſoluiſſent, &c. quaſi dicat non ſufficiat confeſſio. &c.

ADDITIONES.

a Bar. ¶ No. ergo. vide Pau. de Caſt. in t. conſi. vbi reprobat Bar. hic, & vide Ang. in l. non abſtulit. C. de noua. & vide quæ dixi in c. ſi cautio. de fide inſtrumen.
pariſ. ¶ Contra bar. hic tenet Com. conſi. 23. incip. teſtator filio iam nato. in fi. col. pen. ſed cum bar. tranſit idem Com. conſi. 59. in c. venerabilis vir. col. 1. vide alex. hic.
b alex. ¶ Reſpondet gl. Hanc gl. ſequitur ang. in l. à diuo. §. ſi ſuper. de re iud. & vide ibi Im. & etiam in l. ſi debitori. de noua. & quod no. bart. in l. contractibus. de non nu. pe. & bal. in auth. ijſdem. de ſecun. nup. per pau. de Ca. in conſi. 1. & ſequitur etiam Lud. gl. iſtam in l. prædia. de acquir. poſſeſ.
c pom. ¶ præiudicat. Vide alex. conſilio 50. in v. vol. & contra bar. hic tenet. pau. de Ca. conſi. 55. & conſi. 1. hic alle. per Alex. inci. ego Pau. opin. tamen Bart. dicit eſſe communem. Are. conſi. 4. & pro ea dic t quòd facit tex. in l. ſi is pro quo. ff. quòd quiſ. iur. Vide Alex. conſi. 37. 1. col. 3. vo.. Rom. conſi. 24.
d Ale. ¶ Accepit. Immo non eſt differentia an dicta apocha contineat quòd tutor receperit vel quòd confeſſus fuerit recepiſſe, vt no. Bald. in l. ſi cautione. de non nume. pe. alle. gl. 1. in l. ſi non ſinguli. C. ſi cer. pe. Ita dicit Pa. conſi. 1. vbi in omnibus tenuit hic contra. Bart.

§. Cum in teſtamento. Si tutor teſtamentarius, & datiu⁹ gerunt diuiſim: ꝓ datiuo, pri⁹ ꝑueniẗ ad magr̃atũ, q̃ ad ꝯtutorẽ: ſecus ſi oẽs eſſent datiui. hoc dicit, ſm̃ lec. q̃ teneo. & eſt ſingularis caſus. Op. ꝙ habẽti tutorẽ tutor dari nõ põt. C. in qb. cau. tut. habe. l. j. So. Specialis caſus eſt hic. ¶ Op. ꝙ prius dẽat ꝑueniri contutor, q̃ magiſtratus. l. j. §. nunc tractemus. ĵ. de tu. & ra. diſt. Sol. gloſ. intellige, quòd hic in prin. fuit diuiſa adminiſtratio ꝑ iudicẽ, ꝙ tex. nõ patiẗ. Dic ergo ꝙ a §. nunc tractem⁹, loqẗ a qn̄ plures ſunt tutores eiuſdẽ cõdõnis: qa oẽs teſtamentarij, vł oẽs legitimi, vel oẽs datiui: hic qn̄ ſũt diuerſæ cõdõnis, puta vn⁹ teſtãrius, vel legitimus, alter datiu⁹. Et hãc diſtinctẽ expreſſe facit tex. nec opus eſt aliqua cauillatione. Et hoc b etiã b tenet Iac. đ Are. Dicit gl. primo a teſtatore diuiſa tutela, immo a ſeipſis, ſm̃ Iac. de Are. Vide gl. ſup verbo, aliàs, vbi, vel eſt inter ſe. Imo non vult facere hanc diuerſitatẽ, ſed dicit aliàs. ĩ. aliter obſeruabitur quando vnus datus a iudice alius a teſtõre, & diuiſa ẽ adminiſtratio a ſeipſis, vt ſuprà dixi: aliter quando ambo eſſent dati a iudice, &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Loquitur. V de Bar. in l. 1. C. de tranſa.
b ¶ Hoc etiam. Vide Bar. in l. 1. C. de tranſa Ro. ſin. 268.

§. Tutoribus. Tutor poteſt ſolutionem recipere, non donare vel pro modico ſine cauſa tranſigere. h. d. iſte notabilis §.

LEX XLVIII.

1 *Tutor ad hoc vt teneatur requirere conſi. alterius, etiam teſtatore iubente, quid requiratur.*
2 *Dictio, &, implicat.*
3 *Poteſtatem habens à lege, vel ab homine aliquid faciendi cum alterius conſilio, quando teneatur illud ſequi.*

a **Titium.** a Iuſſus facere de ꝯſilio alteri⁹, ſi qdẽ ẽ particeps officij teneẗ eũ reqrere, & ſeq: alias ſecus. h. d. No. ꝙ ad 1 hoc † vt tutor teneaẗ reqrere cõſiliũ alterius, ẽt teſtatore iubẽte, duo reqruntur in ꝑſona illius. ſ. ꝙ ſit tutor, & particeps officij. Itẽ ꝙ ei adminiſtratio nõ ſit denegata, ſed poſſit adminiſtrare. h. d. ibi, 2 ſi adminiſtrationem, & nemo, &c. † Nã illa dictio, &, implicat ẽt iſta duo, ſ. ꝙ offiñ adminiſtrationem habeat. ¶ Ad iſtud op. ſ. e. l. quidam decedens. §. p̃r tutelã. Rñ. ſi nõ eẽt particeps officij de vrbanitate dẽt requirere cõſilium, vt in ꝯrio, non de neceſſitate, vt hic. Op. ſ. de exceptio. l. j. §. ſi plures, & l. idémq;. §. ſi quis ea. ſ. mandati. & ĵ. de acq. hær. l. ſi qs mihi bona. §. ſi corã Titio. Rñ. † ꝯtraria loqũ 3 tur in eo, q hẽt ꝑtãte ab hoĩe, vnum ſi ab hoĩe adiiciaẗ ꝙ faciat cũ ꝯſilio alteri⁹, valet iſta adiectio, & eſt ſequenda. Hic loqtur tutoribus q licèt ſint noĩati a teſtatore, officiũ tñ hñt a lege. l. j. in princ. ſ. de tu. Ideo teſtator adiiciẽdo ꝙ faciat de cõſilio alterius ex nei, vel cõtutoris nõ hñtis adminiſtrationem, nõ p̃t officiũ datũ in lege infringere, vt hic, & d. l. cũ qs. in pri. & §. j. ſ. e. Et ita dicit Oldr. in quadã ſua diſputatione. Et eadẽ rõne dico ꝙ ſi data eẽt alicui ꝑtãs a lege, & a lege adiiciatur ꝙ faciat de conſilio alteri⁹, ꝙ illud dẽt de neceſſitate requiri vt l. impuberibus. de ſuſpec. tut. Et hoc examinaui plene in repet. l. j. §. ſi plures. ſ. de exerc. ¶ Circa ſm̃ rñſum q̃rit gl. an cõſiliũ, ſeu arbitriũ iſtarũ mulierũ ſit requirẽdum? Circa ꝙ diſtinguit gl. ſi qdẽ alimenta ſint relicta ipſi pupillo, vt in caſu legis noſtrę: tunc, quia hoc ſpectat ad adminiſtrationẽ tut. cũ habeat plenũ officium, & mulieres nõ pñt eſſe participes officij, ñ reqreretur earũ conſiliũ de neceſſitate. d. l. cum qs. §. j. ſ. e. Sed ſi legata nõ eſſẽt de admin. tut. tũc illorũ arbitriũ dẽt requiri, & ſi male arbitrarẽtur, corrigerentur ꝑ arbitriũ boni viri. l. j. ĵ. de leg. ij. & l. ſi cum annuũ. ĵ. de annu. lega. Iac. de Are. dicit, ꝙ ẽt ab ipſo initio vr̃ relictũ arbitrio boni viri, nec ẽ neceſſe qđ arbitreẗ. d. l. j. đ leg. ij. & ibi plene dixi. ¶ Vltimo gl. ſignat argm̃ cõtra. Vide gl. ibi arbitrio. Sol. illud ẽ ſpeciale fauore mr̃imonij, vt l. turpia. §. j. đ. leg. j.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vitium. A ſententia lata conſ. ſapientis poteſt appellari. l. 1. §. 1. de appe. & ibi Bart. in fi. vbi etiam hẽ quòd conſultor non poteſt noua recipere inſtrã. Quid de verbo, licentia, & ſimili, vide no. in l. ſi autem plures. ĵ. de aqua plu. ar. & ibi quid ſi partes conſenſerũt committi cum conſi. ſapientis, an iudex faciat litem ſuam ſi ſecundũ id iudicet: vide Bar. in l. ſi conuenerit. ff. de re iud. & Bal. in l. manci. C. de ſer. fug. adde an conſilium ſapientis poſſit peti de iure. Et an iudex debeat dare; & an illud teneatur ſequi. vide Bald. conſil. 370. 1. li. & ibi quid iuris ſtante ſtatuto. & per Ang. conſi. 188. & quid ſi poſt terminum conſiliũ iudici p̃ntatum ſit, & publicatum & confirmatum per iud. an valeat? vide Bald. conſi. 154. & 157. an autem teneatur ſequi conſi. imperiti, & vide co. vol. conſi. 192. & ang. conſi. 271. vbi dixit quòd non eſt turpe imperito ſequi conſilium periti. an autem petitio conſil. ſapientis ita ſuſpendat ſententiam quemadmodum appellatio? vide Ro. conſi. 235.
Pariſ. ¶ Vide Bart. in l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit.

1 *Conueniri qualiter poſſit qui promiſit ſoluere vbicunque fuerit petitum.*

§. Tutores. Ad tutorẽ apud quẽ inſtrumenta ad adminiſtrationẽ alterius ꝑtinẽtia repiũtur: pertinet a alteri notũ facere, aliàs tenebitur. h. d. ¶ Ex principio a §. circa facti

ADDITIO.

a barb. ¶ Ex principio. Vide eundem in l. 3. §. ſi quis ita. ff. de eo quod cer. loco, & bald. in l. Lucius Titius. ſuprà depoſiti. bar. in l. ſi conuenerit. & ibi alios, de iuriſd. om. iud. do. ant. & do. Io. de Imo. & dom. abb. in c. 1. de iudi. vbi diſcutiunt hoc.

ti narrationem, no. illa † verba, quod promisit soluere vbicunque fuerit petitum.[a] Ex quo patet quod vbicunque conuenitur, ibi videtur contractum, & ratione contractus poterit conueniri, vt infrà, de acti. & oblig. l. contraxisse, & s. de iudiciis. l. hæres absens, secus ergo si dixerit se conueniri velle vbicunque inuentus fuerit: quia huic promissioni poterit renunciare ante litem ptest. l. si cõuenerit. s. de iurisd. om. iu. De hoc in Spe. de compet. iud. adi. §. j. ver. quid si pactum. ¶ Circa tex. no. illud ꝙ dicit, si nec debitores in Italia essent, nec eorũ prædia. Ex quo patet ꝙ illa verba, promitto me [b] soluturum vbicunque fuerit petitũ, non operantur vt possim trahi extra territoriũ meum, si ibi non inuenior personaliter, vel si ibi non sunt bona mea. Sed si ibi reperirentur bona mea, posset ibi a me peti, licèt ibi personaliter non essem: & hoc propter illa verba vbicunq; fuerit petitum, & sic ibi videtur contractum, vt dictum [c] est, & tenet Iac. de Are. & est notabile. ¶ Vltimo no. ꝙ quãdo plures sunt administratores, vnus debet alteri renũciare id ꝙ ad alterius administrationem pertinet, aliàs punitur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Petitum. Quando promitto soluere vbicunque fuerit petitum quid importet, vide Bar. & doc. in l. si conuenerit, de iur. om. iud.

b Ale. ¶ non operantur. Casus est in c. Rom. §. contrahentes, de fo. comp. in 6. Vide no. per doc. in l. 2. s. si quis in ius voc. &c. Vide Bar. in l. si quis in conscribendo, & quæ ibi dixi de pac. & idem, quod hic tenet d. Ant. in c. 1. de iud. & ibi Imo. & ibi dixit d. Ant. quod si promisi soluere Brixiæ, Bononiæ, & vbicunque locorum, quòd non potero conueniri in loco remotiori locis expressis: sed Imo. tenet contrarium, ibi, vbicunque fuerit petitum, &c. Vide Bar. & Mod. in l. si quis in conscriben. C. de pact. vbi late de hoc articulo, & in l. si conuenerit. de iurisd. omn. iud. Ful. in d. l. si quis in conscribendo, tenet contra hanc doctrinã, per l. in bonæ fidei. in fi. de eo, quod cer. loc. & c. dilectis filiis, in vers. reddere, vel soluere. propter disiunctiuam, vel, de fo. cõp. ad quæ intra rñdent Mod. in d. l. si quis in conscribendo, vt ibi per eos. Et si cõsideras, Bar. hic, videtur sibi cõtrarius, circa id quod dixit ĩ d. l. si quis in cõscribẽdo, in 2. contrario, vbi vult ꝙ non sufficit dicere, vbicũque fuerit petitum: sed est necesse, ꝙ et dicatur quod promitto soluere siue me solutuũ in quocunque loco, vel vbicunque fuerit petitum, vide ibi not. Ego tenerem opinionem Bart. ibi per istum tex. in verb. solueretur, quem ipsi allegant, vide quæ ibi dixi. Adde quod si instrumentum dicat, promisit soluere Romæ, Venetiis, & vbicunque. & sub quocunque iudice, vult posse conueniri, quod tamen non poterit conueniri, nisi vbi inuentus fuerit, sed quid si procurator istius debitoris sit inuentus in aliquo loco cum mercantiis, an poterit ibi cõueniri, vide pulchrè Bal. cõs. 367. 1. vo. qui determinat quod non, si mercantiæ erant alibi venditæ, & traditæ per consignationem, vel inspectionem oculorum, quia non includuntur in obligatione, l. cum taberna, s. de pign. Qualiter autem intelligantur illa verba, quod vult in quolibet loco posse conueniri, vide Rom. consi. 358.

c ¶ Vltimo. Vide Ale. consi. 11. pe. ver. conformis. 4. vo. & consi. 16. col. fin. 1. vo.

§. Amatre Res non legitime venditas potest pupillus vẽdicare. hoc dicit.

§. Præfectus Ea quæ tutor potest facere pro pupillo, & pro se, licite faciendo, simpliciter videt̃ facere pro se. hoc dicit.

§. Lucius. Damnum subito emergens in re pignorata, tutori non imputatur. h. d.

1 *Res empta ex pecunia pupilli per tutorem est pupilli de iure speciali.*
2 *Pecunia redacta à tutore ex re pupilli suo noĩe vendente, non efficitur pupilli.*
3 *Patruus, frater, ideòque tutor si negotiatur, etiam de pecunia pupilli, an ad pupillum pertineat pars lucri, an simpliciter interesse.*
4 *Patruus, vel frater, si sit tutor, vel curator & negotiatur, an minor debeat habere partem lucri.*
5 *An damnum debeat cum pupillo communicari.*
6 *Societas inter duos frẽs, vel ĩter patruũ, & nepotes, quãdo tacite dicat̃ cõtracta.*
7 *Si plures fratres, vel patruus, & nepotes insimul habitant, quã societas dicatur contracta.*

§. Altero. Tutor qui est debitor pupilli in genere, si rem emat suo nomine non vr̃ emisse de pecunia pupilli. h. d. ¶ Opp. & vr̃ præstandum cõpendium. l. actione. §. si in rẽ. & §. morte. s. pro soc. Sol. hic patruus gessit negotium prĩum suo nomine, ibi nomine cõmuni, q̃tum ad legem contrariam diuinare est. Vñ gl. in d. §. si in rem. soluit aliter pluribus modis, sed illa est vera, quod ibi loquitur de cõpendio quod processit de re cõi, hic loquitur de cõpendio quod pcessit ex alia negotiatione postea facta. Secundo op. gl. de l. verum. §. in hẽdem. s. pro socio. finis illius. §. habet duas lec. ẽm vnam concordat: ẽm aliam ẽ contra. Sed [b] solue vt præcedens c̃rium. ¶ Op. ẽ ex gl. ꝙ hoc compendiam ꝙ vr̃ prouenire ex re pupilli, est pupilli. s. quando ex facto tut. l. ij. & C. arbi. tut. l. curator. Si ergo hic tutor ex mercibus communib. habuit pecuniam, illa pecunia fuit cõmunis cum pupillo. Item aliæ merces emptæ ex dicta pecunia eadem ratione fuerunt cões cum pupillo, vt dictis legibus. ergo cõpendium ex re communi videt̃ [c] processisse. Sol. Fateor. ꝙ res † empta ex pecunia pupilli p tuto- 1 rem, est pupilli de iure speciali, vt d. l. Sed econtra pecunia redacta ex re pupilli a tutore suo nomine vendente, non efficitur pupilli, vt hoc §. & l. qui vas. §. si. cum simil. j. de furt. rõ, quia pecunia facilè consumitur consumptione & immistione, & iõ voluit lex tutorem teneri in gñe; & illam pecuniam non effici pupilli, vt sic interitu non liberaretur. ita tenet hic Dy. & patet ex summario quod dedi suprà. Et ẽm hoc, si de pecunia pupilli emeret res suo noĩe, & res essent pupilli, & sic cõpẽdium illius primæ emptionis esset pupilli. Sed si iterum venderet tutor & alias emeret, haberet locum hic. §. vt debeatur vsura nõ cõpẽdiũ. hodie vero de iure canonico non debet̃ vsura, sed interesse. ¶ Itẽ op. j. e. l. qui negociationem. in prin. Gl. iol. pluribus modis. illa est vera ꝙ ibi in dubio videtur nomine pupilli gessisse: quia tali mõ fuerunt dati tutores, & sic fuit mandatũ collatum ẽt post mortem, & sic nõ fuit finitum morte: hic vero gessit noĩe suo, vt patet ex litera. [d] ¶ Et iõ p 2 huius declaratione distingue, † qñ patruus, vel frater, ideò; tutor pupilli negociat̃, an ad pupillum ptineat ps lucri, an petat iimpl'r ĩteresse. Dic. Aut negotiat̃ noĩe cõi, aut suo pprio, aut dubitat̃. Si cõi, ñ ẽ dubiũ quia cõpẽdiũ ẽ cõe. d. l. pria. Sed scdo casu qñ noĩe pprio, & tũc, Aut de pecunia cõi cũ pupillo, aut de propria, aut dubitat̃. Si d cõi, tũc ga res empta efficitur cõis, cõicabit cõpẽdiũ. l. actiõe. §. si in rẽ. & ibi no. s. p soc. & dixi s. Si vero d pecunia ppria, ẽt de reb. cõib. redacta, q̃ ppria ẽ, vt dixi, cõpendiũ est pprium, sed pupillo tenetur ad ĩteresse, vel vsuras, vt hoc §. si vero dubitet̃ d cuius pecunia, in dubio p̃sumitur de ppria. C. arb. tutel. l. si defunctus. nec in dubio puto recurrẽdũ ad cõiecturas quas gl. tãgit in l. cum oportet, in prin. de bo. q̃ li. qa pieccturæ illæ nõ hñt locum nisi in filiofa. vt ibi, vel in vxore, vt l. Quintus. ff. de don. inter vi. & vxo. vel prælato ecclesiæ. C. de epi. & cle. auth. licentia. Tertio casu qñ dubitat̃ an pprio noĩe, vel cõi fuerit mercatus, tunc in dubio p̃sumit̃ ꝙ suo pprio noĩe. l. & magis. §. j. de sol. nc psona subintelligatur extrinsecus. l. si stipulatus. §. Chrysogonus. j. de ver. ob. Fallit in l. qui ne- [e] gotiationem. in prin. j. e. Rõ ẽ ibi pp mãdatũ pcedẽs, vt s. dixi. Ad quod facit s. sol. ma. l. post dotẽ. ẽm lect. Dy. regul'r ẽ dicẽdũ, qđ qñ tutor facit illud, ad qđ tenetur, licèt faciat suo noĩe, vr̃ facere p pupillo. vt s. l. pxi. §. tutorẽ. negotiationẽ vero nõ tenet̃ facere, nisi testator pcepisset, imo tenetur pecuniã cõuertere in emptiones prędiorũ. vt in Auth. vt hi q ob. se phi. §. qñ, & s. e. l. ita ãt, ĩ prĩ. Et regula ẽ, qñ licite pt facere noĩe suo, & noĩe pupilli. simpl'r faciendo noĩe suo, subintelligitur facere, vt s. ca. l. §. pfect. In dubio ergo pprio noĩe vr̃ negotiari. Nec ob. j. qñ ex fac. tut. l. post mortem, & quod ibi no. qa illud ĩtelligo qñ facit mẽtionẽ ꝙ erat tutor, vt vbi [f] dicã. ¶ Quæro qđ ẽ si patruus, vel frater, † q negotiatus est, nõ erat [g] 3 tutor, vel curator: Rñ. licèt pecunia fuisset cõis, tñ cõpẽdium ñ esset cõe, si cõi noĩe non esset mercatus. Nã si qdẽ ille frater, vel frĩs filius erat maior nõ ẽ dubiũ. vt. C. cõ. vtr. iud. l. si patruus. ẽm lec. gl. & s. pro so. l. cum duob. & l. si frẽs. §. idẽ Papinianus, aliàs, si inter frẽs. Idem si erat minor, qa illud qđ dr̃ res empta ex pecunia minoris ẽ minoris, ẽ verũ qñ emitur p tu. vl' cu. secus si p extneũ, nisi forte in subsidiũ. l. si filiæ. cũ gl. sua. j. de sol. Dicã ĩ l. ij. j. qñ ex fac. tut. pdicta vera nisi inter eos pcta esset societas tacite, vel expresse. Qualiter ãut c̃hatur tacite, statim dicã. ¶ † Quæro, dixi de cõpẽdio. qđ de 4 [h] dãno: Rñ. heo casu quo tutor est debitor in gñe, nõ est dubiũ ꝙ tutoris ẽ dãnũ. Sed eo casu quo pecunia ẽ pupilli, siue cõis, in cuius fauorem est ꝙ res empta ex ea pecunia sit pupilli, quo fauore vti non põt si vult. ar. s. de min. l. si iudex circũuẽto. nec tutor poterit hoc cõ eũ allegar̃, cũ ipse suo noĩe fecerit. arg. C. d trãs. l. transactio. Sed si tutor gessisset noĩe cõi, tũc si tale negotiũ erat cõsuetũ a patre pupilli, est cõe dãnũ sicut & lucrũ. alias lucrũ est cõe, & dãnũ so- [i] lius tutoris, vt s. de neg. ge. l. q aliena. Ita no. gl. in Auth. vt hi qui [K] obl. pe. hi. §. quoniam, ver. qđ ergo. ¶ Quæro, an [k] societas possit contrahi

ADDITIONES.

a Ale. Non videtur. An quando tutor emens videatur emere nomine suo, an pupilli sui, Adde quod no. Bar. in l. 3 infra tu. sol. per Bar. & Bal. in l. si patruus, circa prin. C. cõm. vtri, iud. adde Bald. consi. 54. 3. volum.

b Pom. ¶ Opp. Vide Bald. in c. 1. de bene. fra.

c Bar. ¶ So. fateor. Vide Bal. in l. si vt proponis. C. de rei ven.

d bar. ¶ Et iõ. De materia qñ plures frẽs vel nepotes habitãt simul, bal. in c. 1. de ben. fra. & in l. 1. C. qui testa. fac. pos. & in suo trac. de duob. frat. & in l. si seruus. si cer. pet. & ẽt bar. in suo trac. de duob. fra. & barb. consi. 37. vol. 2. Pet. in cõs. 163. & in cõs. 291. & considera quia reducitur ista materia ad duo. primo de gestis viuo patre. de quo per bal. in l. filiæ. C. fa. erc. & de gestis mortuo patre, de quo per bal. in l. si patronus. C. cõmu. vtri. iud. & vide bald. in l. 1. C. pro soc. & in l. 1. C. si quis alteri vel sibi, & in l. pe. c. 11. & in l. cum duob. §. si frẽs. pro soc. in l. fin. C. de colla. Salice. in d. l. si patronus.

e Ale. ¶ In principio. De hoc tex. vide etiam bal. in l. cum oportet. de bo. quæ libe. & de hac materia vide quæ dixi post Bart. in l. qui mihi donatum. ff. de dona.

f Pom. ¶ Dicã. Vide Ro. cons. 3. Et ad hæc omnia vide bar. consi. 37. per totum. 2. vo. Rom. cons. 200. bar. consi. 27. 2. dub. bald. in l. si patruus. C. com vtri. iud.

g Ale. ¶ Quæro quid. Vide omnino, quæ dicit bald. in c. 1. §. duo fratres. de fr. de no. be. inuest. Ex quo tex. infert ad aliud quod dixi in l. si. infrà, ad l. fal. & ad prædicta adducit illum tex. in d. §. si duo. per solam tamen habitationem non inducitur societas secundum eum in l. cum duobus. §. si frater. pro soc. & de decu. l. licèt. li. x. & d. §. si duo. adde quod statim infrà dicam. & quæ no. bal. in l. si vt proponis. C. de rei ven. & quæ post bar. hẽs in l. fi. c. de col.

Paris. ¶ vide Ias. in l. 1. c. de fructib. & li. expen.

h Ale. ¶ Respõ. adde bal. in d. l. si patruus. & quod ipse no. in l. certum. in fi. 1. col. C. fam. erc. & quod no. bal. in d. l. si patruus. in vlt. op.

i Pom. ¶ Quid ergo. adde quod in dubio dicitur contracta societas omnium bonorum per alex. in cons. 133. in 2. dubio. 2. vo. Et de materia vide ale. in cons. 104. vol. 2. cons. 37. 3. vol. Et qualiter possit contrahi societas, vide barb. cons. 14. 1. vo. & cons. 31. in 1. volu. Rom. consilio 282.

k ale. ¶ Quæro, an. Et ista faciunt ad ea quæ dixit bar. in l. ex diuerso. in prin. sol. ma. quem omnino vide. & ẽt bal. in c. 1. de benefi. fra. quẽ ẽt cino vide, dũ dicit, quod si Titius emit tale castrum à Sempronio &c. & facit ad q. rusticorum simul statiũ &c. adde in simili quod no. bal. post gl. in l. si paterno, C. de neg. gest. & Mod. Inst. de act. §. actionum autem. in materia neg. gest. & vide bal. in d. c. 1. dum dicit, quod ex solo cõuictu, &c. Et dum bal. in d. c. 1. refert. bar. dic quod bar. illud dixit in vno cons. ꝙ incipit. an catolus. cõsi. 67. & vide bar. in. 2. l. C. qui test. fac. poss. & hic adde bar. in l. cum duobus. §. pater. s. pro soc. & vide bar. hic in fi. verbis & ad de bar. in l. j. §. nec castrense. de colla. bon. & in l. cum oportet. in prin. de bo. quæ lib. Et quæ no. de rusticis: vide per bal. in d. l. si patruus. ad fi. & in l. 1. pro soc. in x. q. Et de materia per ang. in cons. 69. & consi. 89. & consi. 110. & cõs. 171. & Pau. de ca. in cõsi. 183. adde qualiter præsumatur contracta societas, & an diuersitas exercitii, vt quia vnus sit mercator, alter doctor, alter intẽdit rei rusticæ, & agriculturæ, impediat societatẽ, vide petr. de anch. cons. 303. & vide ẽt per Ro. con 291. & per bal. 251. 1. lib qualiter intelligatur contracta societas,

cōtrahi[a] tacite,& qualiter.† Quidā dicunt ꝙ sic.Nā cū cōtrahatur cum ꝯsensu,cōsensus pōt exprimi verbis,& factis.s̃.de legi.l. de quibus.& ideo si cōtractus cōi noīe celebretur inter eos,vr̄ esse cōtracta societas.arg.j̃.de leg.iij.l. prædiis.§.fi.sic & in dissoluendo,ex actib.præsumitur tacite dissoluta societas,vt s̃.ꝑ soc.l.itaq;.Prędicta vera sunt nisi alter cōsensu careret,tunc.n.non p̄t esse cōtracta societas tacite,cum nō posset expresse,vt s̃.ꝑ soc.l.vt in ꝯductionib.ita dicit Ric.Mal.Hoc ēt sequebatur Oldr.his verbis , in simul habitō,lucrorū in vnū collatio,& ei⁹ ꝙ alter superlucret̄ inuicem non reddita rō facit præsumi societatē,arg.s̃.de ꝓb.l. Procula.& de do.inter vir.& vx.l.si,seruus.& s̃.sol.ma.l.quæ dotis.Et quod ibi no.Et ita reperitur in quibusdā dictis Iac.de Are.Sed ꝯ p̄dicta op. s̃.ꝑ soc.l.iiij.vbi no.ꝙ re sola non p̄t videri ꝯcta societas vera.Rn̄. fateor ꝙ nō ꝯhitur societas re tm̄,quia nō est de ꝯctibus,q re cōtrahuntur,sed ꝯhitur ꝯsensu solo,vt ibi no.& de ac.& obl.l.ꝯsensu. Iste aūt ꝯsensus pōt esse declaratus verbis, & factis,vt s̃.ꝓbatū est. ¶ Ex prædictis tn̄ dicta mā non est bene declarata,iō latius sic dicas.[b] In duob.fratrib.vel patruo,vel nepote, Aut alter eorum est pupillus,& nō vr̄ cōtracta societas,vt s̃.pro soc.l.vt in conductionibus,vt s̃.dixi.Aut vterq; est maior,& tūc,Aut neuter negotiatur, aut alter tm̄,aut vterq;. Primo casu ēt si indiuisam hæreditatem simul habeāt,nulla vr̄ inter eos ꝯtracta societas , nisi expresse sit dictum,vt s̃.fam.erc.l.ex parte.§.filius.Scdo casu[c] qn̄ alter tm̄ negotiatur,tūc idē:qa nō pōt videri cōtracta societas tacite,cū alter nil ponat,vt s̃.pro so.l.v.in fi. nisi aliud esset actum , & iō quæsita ab altero non cōicant̄.d.l.si patruus.cōia vtri.iud.& pro soc.l cum duob.§.si inter fratres,aliàs in l.si fratres.Tertio casu[d] qn̄ vterque negotiatur,tūc si hincinde lucra cōsueuerūt cōicare,præsumo societatem cōtractā esse,p ea quæ dicta sunt a dictis doc.hoc ēt probo p l.in ꝯcubinatu.s̃.de cōcu.& s̃.de ri.nup.l. in libere. Præterea talis actus,citra ius,& nomē societatis non pōt celebrari,ergo societas vr̄ tacite cōtracta.arg.j̃.de acq.hær.l. pro hærede.§. Papin. non.n.pōt dici donatio cū nō fiat ex liberalitate.Ideo.n.[e] tibi cōfero,quia tu mihi.Item nec veniunt ista ex natura hæreditatis insimul retentæ,& sic non veniunt in iudicio fa.ercis.quia ea sola veniūt in familiæ ercis.iudicium,quæ qs facit, vt hæres,vt s̃.fam.erc. l.ij.& l.veniunt.& i.& puto.§.sed & si dolo.Itē non venit in cōi diui.quia illud datur ad diuidendū non ad cōicandū.† Restat ergo q[6] dicta cōio sit facta iure societatis,& sic societas videatur tacite contracta.Sed de vno restat dubiū,q̄ societas sit contracta,an omniū bonorum,an vnius negotiationis,vel dicat̄ societas simpliciter ꝯcta,de quib.hr̄ s̃.pro so.l.v.& l.seq.Ad qđ dico quod ista est regula,ꝙ actus nostri voluntarij non extendunt̄ vltra quā gerātur. C.ne vxor pro marito.l.fi.de itin.actuq; priua.l.j.§.hoc interdicto. C.de nego.gesto.l.j.& ij.& suprà.eo.l.tutores q post.§.j.Dico ergo, quod si cōicauerunt lucra vnius negotiationis,illius negociationis tantum videtur esse contracta societas,[f] si vero erant diuersæ, illarum cōtracta societas videtur,& ideo si forte vnus emisset fundū suo noīe non teneret̄ fundū cōicare,sed teneret̄ cōicare pecuniam,si ex dicta negotiatione fuisset.s̃.pro soc.l.si vnius.§.j. Sed si emptiones[g] fundorū cōi noīe celebrarentur,tunc etiā huius negotiationis præsumeret̄ ꝯtracta societas,& sic cogeretur cōicare, sm̄ ea,quæ dicta sunt.Et idem dico in tpe.Nam ab eo tpe quo cæperunt cōicare.vr̄ contracta societas.Idē ab eo tpe quo desierunt cōicare,dr̄ dissoluta,vt d.l.idēque.s̃.pro soc.secus si vnus cōtinuabat cōicare.& alter sibi retinebat,& societati non renūciabat,tūc n.seruarem[h] qđ dictū est.s̃.pro soc.l.actione.§.diximus.Itē ꝙ dr̄ de cōione inuicē facta,nō intelligo de modicis,& paruis lucris, argum.suprà.de impend.l.omnino.de dona.inter vir.& vxo.l.vtrum. ¶ Quæro,illa societate tacite contracta quæ partes intelligātur? Respō.dicebat Ray.ęquales.vt s̃.ꝑ soc.l.si nō fuerint.quod placet.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Possit contrahi.Vide ang.cons.85.inci.pr̄ hn̄s plures filios,circa fi.& cons.9.& cōsi.212.inci.Vincentius.vbi etiam ponit an in societate pater,& filius censeantur vna & eadem persona.item de materia vide alex.consi.24.circa fi.& late cons. 49.1.vol & cons.30. vol 2.& consi.38.eo.vol.item de expēsa facta in studio per vnum ex sociis oīum bonorū vide Ro.cons.115.item de prædicta materia,& quid de dote vide eundem Ro. consi.145. item ex quib.actionib.probetur cōtractus societatis oīum bonorum,vide Ro.consil.211. vbi etiam ponit,quid si vnus ex sociis faciat aliquem cōtractū cātantē in persona vxoris, vel filii,an fratres tenentes hæreditatem paternam indiuisam,teneantur cōicare quæsita proprio noīe,vide Ro.cons.303.pan.cons.65.Nunquid aūt ex vnione possessionum , & bonorum aliàs inter socios diuisorum intelligatur inducta noua cōio , vide Ro. consil.418. Nunquid autem socii oīum bonorū teneantur cōicare lucra dotis,vide Rom.consi.405. 471.item an ex prædictis actib.dicatur remota societas,vide pau.de Cast.consi.336. item de materia vide Io.de ana.consi.75.quod si 50.an.simul vixissent nō cōicādo lucra,si vnus pecunias lucratas haberet,vel emisset aliquid,non teneretur cōicare.Et late de materia quo probetur societas oīum bonorū,& quid de dote danda filiæ vnius,& an habeatur rō operarum,& quid si vnus fuerit detentus,& pro redemptione aliquid expendit,& quid si vnus iuit ad S.Iac.an impensæ capiantur de cōi,& quid si tenuerit bona materna , & an teneatur ad fructus,vide late ant.cons.7.& est primum sub rub.de dote post diuortiū restituenda.item in materia ista societatis,adde quod licèt vnus ex fratribus emerit suo nomine aliquid,& patiatur describi in catastro cōmuni,& solui onera,quod efficitur cōe,ita sing.Ro.consi 291.incip.cū isti fratres.alle.Bar.in l.rura.C.de oī ag.deser.lib.11.& multa in materia ponit,an autem si vnus ex fratrib.esset maior,& industriosus,alius infans,& nihil faciens possit postea in diuisiōe aliquid præcipuū habere,vide ias.in l.illud.C.de coll.vbi ponit quid si iste maior viuente patre se exercuit circa poss. & etiam mortuo patre,& quid si vnus ponit plus in cōione , quàm alius,& de similibus multis, vide ias.in l.vt nemini.col.2.in fi.cum seq.C.de col.& circa ea quæ dicit Bar.hic vide Ias.in l.1. C. qui test. fac poss.vbi late distinguit quomodo probetur societas omnium bonorum. Et ad ea quæ dicta sunt suprà,an emens fundum nomine proprio , & aliter acquirens teneatur cum fratribus cōmunicare,vide Barb.late cons.22.incip.scripsit Propheta , vbi concludit quod non.vide eundem consi.37.vol.2.vbi concluditur contrarium,& allegat Petr.de Ancharr. consi.303.Item quid in quæsitis per locum post contractam societatem &c.& quid de nominibus debitorum,vide Com.consi.185.vide Roma.consil.414.

b Alex.¶ Si dicas.Vide Barto.in l.cum duobus.§.Papinianus.pro soc.aliàs est lex.& eundē in trac.de duo.fra.& Bal.in l.si patruus.C.cō.vtr.iu.& in l.1.C.qui test.fac.poss.

c Pom.¶ Secundo casu.Vide alex.consi.24.incip.visis.in vlt.col.1. vol. Petr.de anch.consi. 30.incip.quia quæstio modica.

d Pom.¶ Tertio casu. adde alex.consi.154.vol.2.& consi.24.2.vol.& consi.77.in vlti.col.1. vol.& cons.23.ad fi.vol.1.Barb.consi.22.in 1.vol.Rom.consi.291.

e Pom.¶ Ideo enim.Vide alex.consi.57.in vlti.col.vol.4 & consi.78.&48.in 2.vol.Et idem tenet Sal.in l.cum duobus.§.si fratres.ff.pro soc.& Ioan.de ana.cōsi.53.incip.viso puncto. Idem tenet anto.de But.consi.75.aliàs 74.incip.dictum Franc.contra tamen tenet Bal.in l.si socius,per illum text.ff.si cert.pet.Ang.consi.237.incipien.filium Hugonis. alex. consi. 49.in 1.vol.& cons.37.supra alleg. Vide late de hoc per iason.l.1.C. qui testamen.facere poss.

f Alex.¶ Contracta societas.Vide Bal.in l.1.C.si quis alteri,vel sibi.Et dum dicitur hic,ꝙ si emo fundū noīe proprio,illum nō teneor cōicare.Pet.de anc.tenuit contrarium & ita consuluit quando ante,& post oīa fuissent hincinde collata in cons.131.& in consi.289.Bal.in l.cum oportet. versi. quæro qualiter fratres. de bo.quæ lib.& in d.l. cum duobus.§.Papinianus.ang.in cons.171.& adde bart.in l.1.§.hoc interdicto,hic alleg Et adde quod nunquā in vita patris videtur contracta societas inter filios.&ideo debita facta p vnum non sunt cōia.l.certū.& ibi not.hoc bald.C.fam.erci.& l.cū duob.in fi.pro socio.& eundem bal.in d.l.cū duobus.§.Papinianus.& l.cum oportet.versi.quæro qualiter fratres.de bo. quæ lib. & in trac.de duo.fra.& retuli post bal.in d.l.si patruus.Et in hac materia vide bald in l.fi. C.de coll.& in l.si socius.si cer.pe.& in l.1.qui test fac.pos.& Sal.in l.Papinianus. §. si inter fratres.pro soc.bal.in l.2.C.si quis alt.vel sibi.adde,an si patruus stat cum pupillo videatur contracta societas cum pupillo.Ro.consi.282.& ibi,an patruus accipiens vxorem possit in diuisione de cōmuni illos detrahere.an vero de parte sua tantum. Et quod inter fratres hæreditatem paternam indiuisam possidentes,non intelligitur cōtracta societas ita quòd si alter emit noīe proprio non teneatur cōicare,tenuit Ro.consi.3 ;.quando neuter eorum negotiatur,sed si ambo negotiantur bn̄ præsumitur cōtracta societas concurrentib.his quæ dicit bar.& hoc etiam approbat Rom.consi.291.Sed quid si eo casu alter emit noīe suo tm̄,tamen in catastro res reperiatur posita tāquam cōis,& quid de instrumentis, quæ alter frater faciat capitare in ꝑsona filiorum.vel vxoris,vide eūdē Ro.præ.ll.cōs.Et quid de duob.fratrib.simul stantib.per.50.annos,& vnus ex industria lucratur.vide eundē cons.3.& quid de fratre maiore habitāte cū minori,per eundem cōs.414.Et quid de lucris quæ perueniunt vni ex fratribus ex dote lucrata,vide eundem consi.470.facit cons. 406. Et qualiter intelligatur contracta societas inter patruum,& nepotem,vide bal.cons. 24 & 275.2.vol.

g Barb.¶ Sed si emptiones.Vide bal. in c.ecclesia,vt lit. pen.el. 1.vbi quærit,si quis de pecunia ecclesiæ fecit mercantiam,& multa est lucratus,non acquirit eccl.vide ibi.

h Alex.¶ Seruarem.idem no.bal.in l.fi.§.quatuor.de leg.2.& in l.si socius,suprà,si cer.pet, & tex.in d.l.si patruus.& ibi bald.& ang.in cons.110.

§. Tutor rerum.

Tutor vnius regionis potest soluere creditori alterius regionis.

LEX XLIX.

1 *Curatores prodigi,furiosi,& pupilli dicūtur habere plenam,& liberam administrationem.*

Plena idem est quod libera.

2 *Curator bonorum,& ventris non habet liberam.*

Inter bonorum.[a] Ponit differentiam inter curatorem ventris,& bonorum ex vna parte , & curatorem prodigi , furiosi , & pupilli,ex altera parte. ¶ † No.ꝙ[b] curatores prodigi,furiosi,& pupilli dn̄r habere plenam , & liberam administrationem,vt colligit̄ hic.ex eo quod dicitur plena, ꝙ idē est ac si diceret libera.vt C.de proc.l.si ꝓcurator.& l.i.in prin. s̃.de offi.procur.Cæs.quod tenet gl.in l.mandato.si.pra.de procu. ¶ † Scdo no.ꝙ curator bonorū,& vētris,non dr̄ habere liberam.

ADDITIONES.

a Alc.¶ Inter bonorum.adde quæ no.in l.1.C.etiam per procuratorem causa in inte.rest.

b Pom.¶ No.quod.Vide late Bal.& alex.in l.præses.C.de transac.

LEX L.

Ob fœnus. Tutor,qui non est soluendo ob negligentiam punietur in corpe.h.d.Opp.de offi.præsi.l. illicitas.in fi.gl.non soluit hic,solue,vt ibi,& C.de pęn.l.pœnam.

LEX LI.

Si res. Casus fortuit⁹ non imputat̄ tutori.h.d.Hoc intelligē si res perditæ erāt in loco verisimiliter tuto,aliàs tenet̄ tutor, vt.C.de per.tu.l.si res.& j̃.de dā.inf.l.vtiq;. & s̃.e.l.tutor ꝑ pup.ī fi.

LEX LII.

1 *Generalis prouisio,quando valeat tantum quantum specialis.*

2 *Administratio certæ rei interdicitur sicut administratio omnium bonorum.*

Si duo. Eodem mō quo vnus tutor tenetur pro alio, eodem mō tenetur fideiussor eius.h.d.Pro declaratione quæro a quo fuit diuīsa administratio:gl.dicit a iudice, nec audeo dicere a testatore,quia tunc tutores non satisdarent,nisi inter se.ita dicit gl.Sed pōt sustineri ēt facta diuisione a testōre. Nā licèt non teneatur satisdare,si tn̄ satisdet,tenetur.j̃.de fideiuss.l.Græcę.§.a tutore.¶ Quæro,qđ si administratio ē diuisa ab eis,vr̄ ꝙ fideiussor n̄ teneatur nisi pro gestione,q̄ tutor gessit,ꝑ alia vero non,sicut nō tenetur pro nō gerēte.gl.nō firmat.Cōtrariū vr̄ , nā diuidēdo administrationē īter se.alter alteri vr̄ cōmittere qđ administret, & sic quilibet in totū vr̄ administrare p aliū,vt j̃.eo.l.tres tutores, §.nō solum.His declaratis opp.ꝙ possit cōueniri pro alia administratione,vt s̃.eo.l.inter tutores.Sol.verum est,actione ꝑsonali,vt ibi,nō reali,vt hic.¶ Opp.ad fi.ꝙ non sit idē de negare in genere, vel in spē,vt s̃.de vsuf.l.quoties.§.fi.Sol.† quantū ad inclusionem, & exclusionem rei,tm̄ valet gn̄alis,quantū specialis ꝓuisio vt hac l.& j̃.de le.iij.l.si chorus.in prin.C.de præsc.xxx.an.l.oēs. sed q̄tum ad durationem rei mutatæ nō,vt ibi.Rō,quia ibi p mutationē desinit contineri sub appl'one spēi , manet tn̄ sub appl'one generis. Ita dicebat do.Old.¶ Op.ad idē.s̃.de min.l.illud.§.si talis.Sol. ibi requiritur speciale mandatū,quia sub gn̄ali verisimiliter nō cōprehenditur

hendit ur vt in casu illius l. & in aliis, ex quibus exigitur spãle mandatũ. Regula ergo vl'is, q̃ dicit, q tñ valet generalis quo ad oĩa, quantũ specialis quo ad quædã, intell'r in his, q̃ sub generali dispositione seu expressione cõprehendũtur, & hoc quo ad comprehensionẽ tm̃. Nã quo ad alia multæ sunt differentiæ. Vna patet in sol. pcedentis ɔ̃rij. Alia, quia quod relinquitur in gñe, vñũ legatũ est, si specificantur, sunt plura. Ex quo insurgit, q primo casu non potest pro parte agnosci, pro parte repudiari: secũdo sic. ff. de leg. ij. l. ij. cũ l. seq. ¶ † Vltimo no. diligẽter, q sicut alicui pŏt interdici administratio omniũ bo. ita ei pŏt interdici administratio certæ rei, vel certi actus, vt hic in fi. Facit ff. de castr. pecu. l. pater. §. j. & de poen. l. moris. & iõ in rep. l. cunctos populos. C. de sum. trin. ego dico, q si per statutũ minor filiusf. vel mulier, prohibet aliqd genus cõtractus celebrare, ita porrigit effectum suũ vbicunq;, sicut porrigit effectus vl'is interdictionis administrationis. Dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Alc. ¶ His. Idem operatur genus, quo ad genus, quod species quo ad speciẽ. Fallit vt hic. item fallit etiã in obligatione pignoris, secundũ Ray. in l. j. per illum tex. C. quæ res pig.

LEX LIII.

Curator. Hoc est verũ de istis expensis nuptialib. quæ fiũt pro ipsa adulta: pro aliis verò consangui. pup. vel adulti, an possint fieri, dic vt l. tutor fm dignitatem. §. fi. suprà, eod.

LEX LIIII.

Aemilius. Ad contutorẽ & magistratũ pertinet periculũ tutoris qui satis non dedit, si tpe finitæ tutelæ reperitur non soluendo. h. d. ¶ In tex. ibi, idonei permãsissent. No. pronunciationem fieri sub conditione: quia est cõditio, quę tangit negocium. Facit C. de sen. l. cum iudex. & de re iud. l. à diuo pio. §. in venditione. & infrà, quan. app. sit. l. j. §. biduum.

LEX LV.

a Non existimo. a Tutor pŏt accipere pecuniam pupilli mutuo à contutore, vel seipso, palam, & bona fide, & non clam. h. d. No. distinctionem huius l.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Non existimo. Ratio huius l. est, quæ fiunt palam, præsumuntur sine dolo, per Pan. consi. 68. vol. j. Barb. cons. 26. in ij. vol. Ant. de Bur. cons. 46.

LEX LVI.

1 *Diuisio totius quod operatur ad totum, operatur diuisio partis ad partem.*

2 *Plures si conueniuntur ex aliqua administratione inter oẽs sufficit vna solutio.*

Tres tutores. Ista lex diuiditur diuersimodè, fm diuersos doct. Ego diuido eã, ponendo casum, fm qđ mihi vr̃ processisse de mẽte iurisc. Primo ponitur thema, & quæst. vsq; ad ver. tutorũ. & in hac parte est variatio quia quidã ponũt, q tertius tutor non gessit per se, sed contutoribus tutelam commisit. Alij, q tertius nullo modo gessit, nec alteri commisit, & hoc multum mihi placet, per text. qui dicit, nihil omnino gessit. ¶ Sequitur verb. & tuto. hæc est ij. pars, in qua antequã iuris. respõdeat ad q. propositã, examinat gñaliter de natura obligationis plurium tut. & dicit, q est regula, vt periculũ sit cõe, & oẽs teneantur insolidum. Sed ista regula habet quasdam limit. vulgares, quas iurisconsl. nõ ponit, sed præsupponit eas tanquã notas. Prima, q hec regula est vera, qñ oẽs gesserunt communiter, secus si administratio esset diuisa à testatore, vel à iudice, suprà, l. si duo. Item est vera si oẽs gesserunt, secus si vnus gessit, & alius non: quia tunc prius conueniretur gerẽs, vt s̃. eo. l. tutores qui post. §. in eum. & §. tutor. Item si oẽs sunt finita administratione soluẽdo, diuiditur periculum inter eos, vt s̃. eo. l. Aemilius. His ergo præsuppositis circa regulam & limitationem. Iurisc. in prin. format quædam dubia, & determinat, ex quibus patet solutio propositæ q. ¶ Sequitur versic. plane. Hæc est tertia particula in qua format vnum dubium circa limit. illã, quæ dicebat, q qñ diuisa est administratio à testatore, vel à iudice, periculũ non est cõmune & est dubitatio talis, Quid si non diuiditur administratio tota, sed aliqua res, vt puta pecunia fuit diuisa inter tutores à testatore vel à iudice? Respondetur q respectu illius pecuniæ est et periculum diuisum, & quilibet tenetur pro eo quod accepit. ¶ † Not. q id qđ operatur diuisio totius quo ad totum, idẽ operatur diuisio partis quo ad partem. Facit s̃. eo. l. si duo. in fin. & tene mente istum casum. ¶ Sequitur versi. si ipsi. Ista est quarta pars in qua format vnũ dubium circa regulam, quæ est, q periculum est commune: & est talis dubitatio. Regula procedit indubitanter qñ hæc actio datur ad interesse: sed quia quandoq; cõtra tutorẽ datur actio poenalis quæ vocatur de rõnib. distrahendis, an illa poena possit exigi à quolibet insolidum, an verò teneantur oẽs cõiter ad interesse. Et rñdetur, q nõ possit exigi à quolibet insolidũ, sicut in aliis actionibus ex delicto, immo oẽs tenent cõmuniter, sicut qñ agitur ad interesse, & in quadruplo inest simplum, licèt secus sit in actione furti. h. d. ¶ † Not. q qñ plures conueniuntur ex aliqua administratione, siue sint administratores publici, siue priuati, non tenetur ad pecuniam soluendam quilibet insolidũ sed inter oẽs sufficit vna sol'o, vt hic, & ff. de pub. l. si mul. ti. & ibi dixi. & ad l. Iul. pec. l. sacrilegij. §. j. & de iur. fis. l. aufertur. §. fi. quod no. quia sæpe accidit: quod intellige si conueniantur actione ex administratione illa: secus si conueniretur tanquam quilibet, non tanquam administrator, vt statim dicam. Oppo. suprà, de iurisd. omn. iudic. l. si quis id quod. §. fin. cum l. seq. Sol. hic administratio mitigat delictum, vt text. dicit, & gl. & probatur in legibus alle. in ɔ̃riũ. sec⁹, &c. ¶ Ad istud op. s̃. de iis qui no. infam. l. athletas. §. ait ptor. vbi licet quis teneat cauponã, & sub prætextu cauponæ teneat mancipia quæstuaria: non mitigat delictum. gl. non soluit. Dic q ibi non conuenitur ratione administrationis, sed vt quilibet tenens mancipia quæstuaria. Præterea ibi non erat officiũ publicum vtilitate & autoritate. Opp. ff. de fu. & ra. dist. l. j. §. in tutela. Rñdeo, fateor q tutor potest ɔueniri furti, & tunc non conueniretur vt tutor, sed vt quilibet furtũ faciens, & teneretur fm cõem naturã actionis furti: hic ɔuenitur actione de rõne distrahẽda, & sic vt tutor. ¶ Op. q in duplo nõ insit simplũ. l. si pro fure. s̃. de condit. fur. Gl. inuoluit se. ista est vera, q hic ɔuenitur actione de rõne distrahẽda, in qua ɔuenitur vt tutor, & administratio mitigat delictum: ibi qñ agitur actione furti. ¶ Quæro, an quadruplũ, vł' duplũ ad qđ tenetur tutor actione furti, deuoluatur in actionem tutelæ, quasi tutor debuerit à se exigere? Gl. vr̃ tenere q sic, quod est mirum: qa tunc debitum ex vna causa deuolnit in actionẽ ex administratione, qñ eius, cuius bona administrantur, interest. l. diuortio. s̃. de neg. ge. & s̃. eo. l. quoties. §. j. & §. seq. sed ista actio furti, nõ est merè poenalis, nec cõtinet interesse pup. gl. tñ sic tenet. ¶ Sequitur ver. non solũ. Hæc est quinta pars, in qua iurisc. format vnam dubitationẽ circa illã limitationẽ regulæ, quæ dicebat, tunc periculũ esse cõe, qñ gesserũt oẽs, secus qñ vnus gessit, alius nõ, & dubitatur qualiter quis intelligatur gerere? Ad qđ respõdet multum notabiliter, siue qs gerat p se, siue mãdet alteri tutelam gerẽdam, siue cõmittat ɔtutori suo, & ab eo recipit satisdationem, ipse gerere videtur, nec potest defendi tanquã nõ gerẽs. ¶ Sequitur vers. itẽ in eo quod nemo. Ista est sexta pars, in qua Iurisc. format vnã dubitationẽ circa eandem limitationem, q̃ dicebat, si vnus gessit, alius non, prius cõueniendum esse gerẽtem. Dubitatur ergo quid si vnus gessit aliqua, & alia neglexit, alius omnino nõ gessit, an in nõ gestis seruetur ordo? Rñ. q nõ, nisi essent connexa his q̃ gesta sunt. No. bñ istum casum, & exempla q̃ ponuntur in gl. ¶ Sequitur ver. q aũt. Ista est septima pars, in qua Iurisc. format vnam dubitationem circa illã limitationẽ regulæ quæ dicebat, si tutores sunt soluẽdo tpe finitæ tutelæ, periculũ diuiditur inter eos: secus si desierint esse soluendo. Quæro qualiter desinere esse soluẽdo intelligitur, & q. & rñsio clara est multũ. ¶ No. tex. ibi, nã apertè prodigo, &c. vbi vr̃ casus q licet † qs sit manifestè prodigus, tñ valet gesta p eũ, nisi interdicatur sibi administratio, qđ plene examinaui in l. is cui bonis. de ver. ob. ¶ No. tex. ibi, vel cuius bona vænierũt. Ex quo collige, † q qñ bona alicuius vẽdũt ad petitionẽ creditoris, psumptio est, q nõ sit soluẽdo. Op. ff. de magi. ɔue. l. j. §. si magistratus. Sol. dicit gl. aliud in magistratib. q excusant si tutor quẽ dederũt, erat ab initio soluẽdo, aliud in ɔtutorib. q ita demũ excusant, si erãt soluẽdo tpe finitæ tutelæ. Dy. dicit, q hoc ñ ẽ verũ, qñ magistratus dedit tutorẽ, & accepit satisdationẽ, sed si satisdationem nõ accepit, tũc nõ excusatur, nisi soluẽdo sit tẽpore finitę tutelę. l. Aemilius. s̃. eo. Ex prædictis oĩb. apparet sol'o q. propositæ ĩ princ. legis, si diligẽter aduertat. Vltimò circa istã mãm est distinguẽdũ: tñ qa gl. alibi istã mãm tractauit. s. in l. j. §. nunc tractemus. de tut. & ra. dist. & istam legem non diligenter aduertit, ideo ibi dicemus.

LEX XLVII.

Tutor rem alicui venditam si ille non soluat prætium potest retinere, si ipse tãtundem de suo expendit in vtilitatem pupilli & venditio iustè facta fuerit.

Tutor rerum. † a Rem pupilli iustè vẽditam, pŏt tutor sibi licitè retinere, si emptor ptium non soluit, & ipse tutor pretiũ de suo in vtilitatẽ pupilli cõuertit. h. d. & est singularis, & no. casus. Innuit, q tenet emptio facta se autore. Cõtra. ff. tit. j. l. pupillus. §. item ipse tutor. Glo. inuoluit se multũ pro sol'one huius ɔ̃rij: tu dic, q tutoris autoritas fuit ab initio hic iustè interposita, cũ alteri fuit facta vẽditio, vnde absq; noua autoritate nõ soluẽte emptore, potuit tutor sibi retinere palã & bona fide. arg. s̃. e. l. non existimo. Facit ff. de leg. iij. l. pater. §. quindecim. Non. n. b vr̃ noua emptio, sed antiquæ emptionis in personam tutoris translatio. & ẽt soluit gl. q̃ dicit, q hic emit palam & bona fide, est vera in se, sed præcedes verior & notabilior est, & signa eã.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Tutor rerum. Istam l. dicit sing. Aret. in l. si quis nec causam. in princ. ff. si cer. pe. sequitur ias. in l. de pupillo. §. fin. ff. de op. no. nunc. Ro. c. in l. singularia. ff. si cer. peta. sequitur ias. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. j. facit tex. l. quod dicimus. §. fin. & seq. vbi Bartol. ff. quod met. cau. tex. c. ex parte, de feud. no. Archid. §. his ita. secunda quæst. 7. Bald. in l. si vt proponis. la prima. & ibi Salye. C. quomodo & quando iud. Bald. in l. prima. §. ad hoc. de pace iuram. hrman, imo. l. si expressim. de appel. petr. de Ancha. consil. 57. incipien. circunspectis regulis causæ.

b Pom. ¶ Non enim. vide per Moder. c. j. in j. not. qui feu. da. poss. per Franc. Cur.

LEX XLVIII.

1 *Debitum quando probetur ex instrumento exemplato in inuentario.*

2 *Instrumenta proausta de verbo ad verbum, si inserantur in actis, tunc faciunt fidem perpetuã.*

3 *Tutor de culpa an teneatur.*

4 *Inuentarium quando fieri debeat coram iudice.*

5 *Instrumentum si est perditum, vel non reperitur extensum in imbreuiatura notarij, an possum cogere debitorem ad nouam promissionem faciendam.*

Chyrographis. Imputatur tutori, si ex instrumentis in inuentario exẽplatis potuit cõuenire debitores, & neglexit. h. d. In tex. chyrographis. s. publicis. Item ibi, cos. s. debitores, eosq; contutores. Itẽ ibi, proprios. s. extraneos de

bitores,eosq́; tutores.¶No.q† ex instr̃o exẽplato in inuentario probaꝛ debitũ.Cõtra hoc opp.C.de eden.authen.si quis in aliquo. Gl.dicit,q hoc fuit factũ autoritate iudicis,intelligas,& parte citata ad cõfectionẽ inuẽtarij.Aliàs autoritas iudicis ei non præiudicaret.l.de vnoquoq;.ſ.de re.iu.& s.de adopt.l.nã ita diuus.ita tenent doc.in d.auth.si qs in aliquo. Addit gl.q debet tota series istorum instr̃orũ in inuentario cõtineri. Istud est verũ ad hoc, vt ex inuẽtario possit ꝓbari. Nã si particula esset exẽplata,nõ faceret fidẽ, vt s.de leg.l.inciuile,in tex.& in gl.¶Ex hoc† colligitur practica,q si instrumẽta q̃ producuntur de verbo ad verbũ inserũtur in actis, tũc faciũt fidẽ ꝑpetuo,ẽt si originale pdatur, vt hic ,& sic oportet intelligi l.3.C.de fid.instr.Sed si particula tñ exẽplaretur , secus esset vt dictũ ẽ.Et hoc verũ quantũ ad hoc , vt ex instr̃o exẽplato in inuẽtario alij cõueniãtur:quãtũ aũt ad hoc,vt tutor possit administrare,sufficit si de instr̃o in inuẽtario fiat mẽtio, sicut in creditoribus dr̃ ſ.de bon.auth.iud.pos.l.fi.&dixi in l.tutor q repertorium. in princ.s.eo.& tene mente istã gl. Quæro an sufficit probare instr̃m esse amissum casu?dic vt in gl.¶Quæro de quib instr̃s loquiꝛ hic.Rñ.de publicis:in priuatis aũt nõ procederet: quia nõ posset fieri cõparatio,vt dicit gl.¶Quæro ex gl.de† qua culpa teneatur. Rñ.de lata hoc casu,nõ de leui,vt l.2.C.arb.tut.¶Itẽ hæc lex inducit,q† inuẽtariũ tutoris dẽat fieri corã iudice.qd est verũ quãtum ad hoc vt ꝑiudicet debitorib.vt dixi.Quantũ verò ad hoc,vt tutor possit administrare,dic vt dixi in l.tutor qui repertoriũ.s.eod. in prin.¶Scdo no. † q si amisi instr̃m possum petere debitorem cogi ad nouã promissionẽ faciendã. Itẽ si reperiatur imbreuiatura, id est,instr̃m notarij nõ extensum,illud intelligit Ric. vocatis his quorũ interest: qa solẽnitas q̃ requiriꝛ in cõstitutione alicuius rei, requiriꝛ eadẽ in reintegratione eiusdẽ,vt C.de nupt.l. si vt proponis.Facit in auth.de tabellio.§.j.de hoc per Gulie. s.de adop.l.adoptio nõ iure facta.& gl.C.de discusso.l.ij.lib.x.facit qd no.in Auth. de hæ.& fal.§.j.& ibi per Iac.de Bel.& in Spec.de instr.edi.§.sed nunquid casu. & vers.seq. Sed aduertendum est , quòd instrumento amisso.quandoque ego peto à notario , vt reficiat mihi nouum instr̃m.Quãdoque peto à parte vt faciat mihi bonã promissionẽ: quia nec originale,nec ꝓtocollũ inueniꝛ,& de hoc loquiꝛ hic. Et de isto casu qualiter quis cogaꝛ,dixi plenè in l.si finita.§.eleganter. de dam.infec.& infrà de libe.lega.l.4.§.nunc de effectu.

ADDITIONES.

a Ale.¶Exemplato. Vide materiam inuentarij,& quæ possunt opponi cõtra inuentarium, & formam inuentarij,in Spec.de instru.editio.§.dicto,de impugnatione testamenti.

b Pom.¶Contineri. Vide Alex.cons.6.4.vol.& in auth.si quis in aliquo. ver.septimo fallit. C.de eden.Fely.c.quoniam contra.ver.sexto quæro.de probatio.

c Ale.¶Non faceret fidem. Registrum actorum facit fidem.adde Bald.in l.gesta.de re iud. & Bald. & Ang.in auth.si quis.C.de eden.
Pom.¶Vide Alex.cons.6.in 4.volu.& in auth.si quis in aliquo.C.de eden.

d Alex.¶Debitorem cogi. Casus in quo possum cogere debitorem,vt de nouo faciat promissionem,idem si instrumentum est antiquum,vel variati confines , secundum Bald. in auth si quas ruinas.C.de sa rosẽ.eccle.& adde Bar in d.auth.si quis in aliquo.facit l.si quis. de fabri.lib.xj.Adde q idẽ Bar.sequiꝛ Io.And.in add.Spe.in ti.de inst.edi.§.2.ver.qd si soluit x.vbi dicit Spe.q debitor non obstante q sibi redditũ fuerit instrumentum obligationis debiti, q poterit cogere creditorẽ, vt sibi faciat instrumentũ confessionis solutionis.

e Ale.¶De hoc per Guli.Adde no.Bal.in l.hæredes palam.§.si quis post.de test.& in l.adoptio.de adop.Et istam gl.hic de imbreuiatura sequitur Bart.in l.Gallus.§.idem credendũ. de lib.& posth.& ibi dixi.

f Barb.¶Sed aduertendum est.Et vide Bar.in l.hæredes palam.§.si quis post , de test.& in l.adoptio.de adop.Et istam gl.hic de imbreuiatura sequitur Bar.in l.Gallus. §. idem credendum.de lib.& posth.& dixi ibi.

f Barb.¶Sed aduertendum est.Et vide Bar.in l.si debitor.quæ in frau.cred.Bal.in l. fina.C. communia de leg.& dixi in c.j.de schismа.

1. *Iudex appellationis cognoscit an appellatio sit accipienda vel ne.*
2. *Facta appellatione pendente reuocantur in pristinum statum per officium iudicis appellationis,& quando fiat dicta reuocatio,& circa quæ.*
3. *Alienata lite pendente reuocantur officio iudicis.*
4. *Pretium non restituitur ei à quo fundus aufertur.*

§. Ab eo.

Facta appellatione pendente,si appellãs succumbit,officio iudicis appellationis , in statum pristinum reponuntur.h.d.¶Primo no.q† si iudex primus non recipit appellationẽ,an sit recipienda vel nõ, spectat ad officiũ iud.appellationis.vt hic. & ſ.nil no.app.pen.l.j.j.resp. Et iõ iudex primus q non recipit dẽt exprimere causam quare nõ recipit,vt ſ.de ap.recipi.l.sciendum.Scdo no. † q facta pendẽte appellatione,reuocantur in pristinũ statũ ꝑ officiũ iudicis appellationis,vt hic: & ita intelligit gl.Idẽ no.in l.furti.§.j.ſ.de iis q not.infa.Et aduertendũ est, q ista reuocatio fit demum secuta victoria in cã.appellationis, vt hic,ibi,appellatione iniusta,&c.Et aduerte:qa reuocanꝛ oĩa facta, tã ꝑ eũ qui appellauit vt hic,si ipse succubuit, quàm facta per iudicẽ cõ eũ,si sñia irritaꝛ.l.cũ ex cã.ſ.de ap.No.ẽt† q eadẽ rõne debent reuocari alienata lite pẽdẽte ꝑ ti.ex vt lite pen.nil inn.ꝑ l.fi.C.de litig.¶†Vltimò no.q ei à quo fundus aufertur, nõ restituitur prætium,qd facit ad q.q si ꝑ inquisitorẽ hæreticæ prauitatis reuocãꝛ alienata ꝑ hæreticũ,non debet restitui pretiũ.De quo per Cyn. in l.fin.C.ad l.Iul.maie.hoc dixi ſ.quæ in fraud.cred.l.ex his,&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶ab eo. ad intellectum huius tex.aliqua dixi post Bar.in l.post contractũ. in vl.col. de don.secundum Imol.
Pom.¶Vide Mod.Peru.in c.constitutis.de appel.

b Bar ¶Secundo no.sed hoc fuit valde no.secundum Bal.in l.si quis filio.§.si autem.infrà de iniust.testa.,& in c.j.§.sancimus.quo temp.mil.inue.pe.deb.& vide ang.in l.furti. suprà de iis qui not.infam.vbi ponit multas fallentia .

LEX LIX.

Qui negotiationem.

Si tutor facit id, quod testator iussit,ꝓsumiꝛ i dubio nomine pupilli facere,licèt non exprimat.h.d.¶Op.s.eo.l.Titium.§. altero.So.gl.multis modis. Tu dic, quòd hoc est propter præcedens mandatum defuncti, vt dixi in d.§.altero.&c.

§. Ex duobus.

Quod tutor ab alio exigit nomine sortis vel vsurarum,quantum ad eum loco sortis habetur,hoc dicit.

§. Testamento.

Tutores dati inutiliter in testamento, non tenentur de periculo ante confirmationem contingente.h.d.suprà eod.l.impuberi.& l.tutores qui post.§.curatores.& quod ibi dixi.

Legatum dotis factum filiæ quando possit peti.

§. Pupillo.

Tutor tenetur,si relictum pupillo,negligit à fratre ipsius petere.h.d.& est notabilis. Facit† q si pr̃ relinquit dotẽ filiæ,q possit eam statim petere, non expectato tempore nubili,vel q nubat,quod est verum indubitanter si relinquit simpliciter,nõ adiiciẽdo ꝓ dote,vt hic:sed si relinquit ꝓ dote,quatenus est intra legitimã, idẽ.s.q statim põt petere , cũ non recipiat dilationẽ.l.qm̃ in prioribus.C.de inoffi.testa. Sed in eo q esset vltra legitimã,tunc potest esse contentio : qa vr̃ istud legatũ esse purũ.l.Titio.§.Titio genero.ver.sed cũ añ nuptias. ſ.de cond. & dem.& ibi dicã.tangũt doc.in l.sancimus.C.de nup.& ibi faciũt quæstionem,q si statutum dicit,a q filia fœmina non succedat,sed debeat dotari,vtrum possit statim petere dotem?dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶Statutum dicit.Hanc quæstionem vide latissimè examinatã per Astensem in suo trac. super statuto.q existentibus masculis fœmina non succedat.in xj.parte.q.3.qui tentans opin.tenet distinctionem Pau. de Cast.in d.l.Titio.§.Titio centum.

§. Quæsitum.

Quantũ ad recipientẽ pro sorte habetur qd ei ab initio pro vsuris datur. hoc dicit.

LEX LX.

Cum hæreditas.

Pactũ qd tutor facit cũ creditoribus pupil. tenetur obseruare in seipso.h.d.¶Op.q officiũ suũ erit sibi dãnosum: cõ l.si qs ex senatoribus. ſ quemad.test.ape.Dicit gl.q nõ erit, qa ad hoc cogebaꝛ cõsentire maiori parti.Certè istud est verũ, quãdo omnes simul conuocati hoc statuissent.l.iurisgentium.§.hodie.aliàs est sub l.& suum hæredem.C.de pac.sed hæc lex innuit q fuerit pactũ factũ singulariter cũ quolibet,nec dr̃ cũ maiori parte:vnde si non esset tutor,nõ cogeretur.Dicendum est ergo. q officium suũ nõ est sibi dãnosum. Nam si pupillus non adiuisset,non haberet quem conueniret ,& sic perderet creditum.Item nec videtur dãnosus esse sibi consensus suus:quia prouocando alios videtur esse parte contentus. Facit ſ.de doli excep.l.apud Celsum.in princ.

LEX LXI.

Si tutoris.

In actione tutelæ venit q factũ est ab hr̃de tutoris implẽte inchoata ꝑ defunctũ.h.d.¶Op.s.eo.l. tutores q.post prin.Sol.gl.q ibi loquiꝛ de gestis nõ inchoatis per defunctum,hic secus.Item intellige de omnibus gestis per hæredem ad quæ tenebatur vt veniant in actione tutelæ: hic de his , ad quæ non tenebatur,vt veniant in actione negotiorum gestorum, vt ſ.de fideius.tut.l.etiam.& l.seq.

LEX LXII.

Apud Aristonem.

Pupillus teneꝛ ex culpa tutoris, quatenus est locupletior & ẽt vltra si tutor ẽ soluẽdo,sed liberaꝛ cedendo actionẽ.h.d.Primò ponit vnũ dictũ Aristonis. Scdo circa istud autor legis mouet duo dubia.Tertiò dictũ Aristonis approbat. Quartò seipsum redarguit d eo qd male dubitauerat,& dictũ Aristonis q simpl'r approbauerat limitat,ex quo colligiꝛ solo primi dubij. Quinto soluit secũdã dubitationẽ quã fecerat.Scda ibi,sed tutor. Tertia ibi,qd tu putas.Quarta ibi,sed quare.Quinta ibi,impunè. ¶Op.in prin.aꝓbauit dcm̃ Aristonis in ver.sed qa,dicit cõriũ.Rñ gl.fateor,q corrigit seipsum.Quidã Mod.volũt tenere,ne seipsũ corrigat,dicentes,q in pri.loquiꝛ qñ culpa tutoris fuit talis,ex qua pupillo ñ oriꝛ actio durãte tutela,iõ ñ liberaꝛ cedẽdo actio.qa non põt cedere. In ver.sed quare,loqꝛ qñ culpa tutoris fuit talis,q durãte tutela oriꝛ actio,vt furti,vl' rapinæ,vt l.si tutor reipublicæ.in fi.ſ.de tut. & rat. dis.meritò liberaꝛ cedẽdo:qa põt cedere. Sed certè licèt i prio casu ñ nata sit actio,põt tñ cedere spẽ actionis.C.de do.l.spẽ.iõ eadẽ ẽ rõ. Tene ergo solutionẽ gl.q corrigit se,ita tenet Dy & Iac.de Aret. Op.s.de euic.l.illud.ne vis fiat ei.l.j.§.hoc edicto. cũ si. rñ.q oẽs leges q̃ dñt pupillũ teneri,si tutor est ñ soluẽdo, intelligas q liberaꝛ cedẽdo actionẽ,ꝑ hãc l.Op.s.e.l.cũ plures.§.j.sol. Qñque tutor aliqua facit diligẽter,& tũc pupillus teneꝛ ẽtsi casu bonũ exitũ ñ habuit,vt ibi.Qñdoq; facit aliqua culpabiliter vel dolosè, tũc teneꝛ pupillus quatenus ad eũ peruenit,vel vt cedat actionẽ, vt hic. De quo plenius dixi in l.si dolo.ſ.si quis omis.cau.test.vbi tangit glo.

TITVLVS OCTAVVS.

De autor.& consensu tutorum & curatorum.

LEX PRIMA.

1. *Directò quod non licet,an liceat per obliquum,& quando.*
2. *Filius põt stipulari à pupillo in cãm castrẽsis peculij,vel quasi patris autoritate.*
3. *Pater autoratur filio in causa aduentitia,& ad quem remanebit vsusfructus.*
4. *Donatio mor.fact.per filium in potestate patris,ipso patre autorante,an valeat.*
5. *Filius*

5 *Filius vt poſſit donare cauſa mortis, ſufficit conſenſus patris.*
6 *Conſenſus requiſitus à ſtatuto in contractu mulierum non poteſt præſtari per eum cui directo acquiritur.*
b 7 *Pater autoratur ſilio donanti cauſa mortis fratri ſuo exiſtente in poteſtate.*

a Qvanquam. a Quod non licet de iure directo, licet per conſequētiam. Item quis non pōt autorari b in negotio ex quo ſibi acquiritur principaliter. h.d. Opp. ꝙ non licet † directo, non licet per obliquum, vt ſ. de his qui not. infa. l. athletas. §. ſiue autē. de do. inter vi. & vxo. l. ſi ſponſus. §. j. de lib. leg. l. ſi is qui duos. in prin. Sol. Dy. quando aliquid per ſe ſeparatim ab alio eſt prohibitum. Sed illud neceſſariò ſequitur ad propoſitionē alterius permiſſi, quod non licet directo, licet per cōſequentiā, vt hic, & ſ. de pact. l. ſi vn⁹. §. illud. de vſucap. l. ſi aliena. §. hoc iure. de liber. leg. l. ſi is qui duos. in fi. de in integ. reſt. l. non ſolùm. ī. eod. l. ꝙ dicimus. de accept. l. & per iuſiurandum. §. & ſi fideiuſſori. Si verò illud prohibitum non ſequitur neceſſariò ad permiſſum, tūc illud qđ non licet directo, non licet p ꝯſequentiā, vt in ꝯriis. Sed ſi pmiſſum nō pōt procedere ſine prohibito, qđ nō licet directo, licet p ꝯñam, vt l. quoties. C.
2 de iu. Ita dicit Dy. & bene. ¶ Quærit gl. † qđ ſi filius ſtipulatur à pupillo in cām peculij caſtrēſis, vel quaſi, pr̄is autoritate, an valeat? Gl. dicit ꝙ ſic. Sed ꝯ facit ī. e. l. ꝙ dicimus. §. fi. & ſ. de iur. om. iud. l. q iuriſdictioni. Non. n. vr̄ ꝯſiderandū, an per filiū quæratur patri vel non: ſed hoc ſolū, an filius ſit in ptāte. Nam filius non pōt autorari patri, licet ipſi filio ñ quæratur. vt d. l. qđ dicimus. §. fi. Et hoc vr̄
c innuere gl. in l. impuberē. §. j. ī. de falſ. Dico ꝙ hæc. gl. dicit bene: c Aut. n. pater autoratur filio, & tunc ſolū inſpicimus, an per filium quæratur patri, vt ī. de fal. l. ſi pr̄. & l. impuberem §. j. ita debet intelligi qđ no. p gl. Aut filius autoratur patri, & tūc ſolā patriā ptātem inſpicimus. l. qđ dicimus. §. fi. ī. eo. Et eſt rō, qa pr̄ pōt imperare filio, non ecōtra. Ad prædicta facit ſ. de do. int. vir. & vx. l. iij. §. qui in eiuſdem. vbi non prohibetur donatio filio eunti in caſtra. ¶ Quæ-
d ro, d quid ſi † pr̄ autoratur filio in cā aduētitia? Dicit gl. ꝙ valet quo
3 ad proprietatem, non quo ad vſumfr. quia patri quæritur. Sed ad quem pertinebit vſusfructus? vr̄, quòd ad ipſum filium, qui habet proprietatem. Non. n. remanebit apud promittentē. arg. C. de bo. quæ lib. auth. excipitur. quod declara, vt dixi in d. l. impuberem. §. j.
4 ¶ Quæro, † quid ſi filius e velit donare cauſa mortis ipſi patri vel
e eius ſeruo, eo autorante, an valeat? Videtur quòd non. f di-
f cit gloſſ. iſta quæſtio non procedit de iure antiquo, ſecundum quod

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quanquam. Vide Bal. in l. vxor. C. de cond. inſert.
Pariſ. ¶ Ad reg. iſtius l. vide late Iaſ. in l. quoties. col. vlti. C. de iud. Vide Barb. vbi ſimiliter adducit, in conſ. 20. vo. 2. & adde Commen. conſ. 176. incipien. Statuto Papienſi. col. fi. ver. ad hoc nihil facit. Circa verbum autorari, in hac materia autoritatis præſtandæ in facto proprio, vide Ro. ſin. 279. inci. collegium. Item ſtante ſtatuto, quod filius non poſſit ſe obligare ſine conſenſu patris, an pater poſſit præſtare conſenſum ſe obligandi in re propria ipſius, vide Alex. conſ. 106. Item an filius poſſit donare cauſa mortis patri, ipſo patre conſentiente, vide Bal. conſ. 209. vol. 3. & Ro. conſ. 29. in 3. dub. Et an poſſit ſe obligare pro eo redimendo, ipſo conſentiente, vide Bal. conſ. 213. vol. 2. Et an filius poſſit donare cauſa mortis patri, ipſo patre conſentiente, vide Fel. in c. cum nuntius. ad fi. de teſta. Ang. conſ. 343. Sed aduerte quod Fel. in d. c. cū nūtius. loquitur in patre. & ibi vide. & pro eo ipſo, ꝙ contrahit cū filio ſecū cōtrahenti, vide quod dixit Bar. in l. ſi frater à fratre. ver. q̄ro quid de contractu reſtitutionis. ff. de condi. inde. & de veritate vide Iaſ. in l. quoties. C. de fidei cō. Fel. in c. edoceri. ver. omittitur. de reſcr. item quod contra ſe pater poſſit autorari, vide Bal. in addi. ad conſ. 103. Ioan. de Ana.
b Alex. ¶ Pōt autorari. Et ad materiam, an quis poſſit ad ſuā vtilitatē autoritatē pſtare q̄ro ſi collegium non pōt ſine autoritate prioris conſtituere procuratorem, velit priorem cōſtituere, an poſſit prior autoritatem præſtare, Bal. quod ſic, in l. filiusfa. §. veterani. de procu. alleg. dictum Arch. in c. præſentiū. de teſti. in 6. Et ad materiā vide bal. & doc. in auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. & per Bal. in l. ſi furioſi. C. de nup. & vide quod habetur in l. ſi conſul. de ado. & vide omnino quod no. Bar. in l. ab omnibus. §. ſi Titio. de leg. 1. & in ſimili. q. vide Bar. in auth. hoc ius porrectū. de ſacroſan. ecc. vbi ponit an epiſcopus alienans res eccleſiæ ſuæ, poſſit ipſe ſibi autorari.
c ¶ Dicit bene. Adde Bar. in l. frater a fratre. de condi. indeb.
d Alex. ¶ Quæro. Adde Bal. in l. 1. de inof. don. & quæ no. ibi in addi. Ang. & Bart. in l. Gallus. §. quid ſi is. de li. & poſth. idem tenet Bar. in d. l. bonorum, & ibi Bal. circa. fi. C. qui ad mi. & no. Pau de Caſt. in l. ſenium. qui teſt. fac. poſſ. & vide no. Bal. in authen. hoc ius porrectum. C. de ſac. ſan ecc. & inn. in c. dudum. de re. eccle. non alien. an autem pater poſſit autorari filiis in diuiſione bonorum aduentitiorum, vide Bal. in l. generaliter. C. de ſecun. nup.
e Pariſ. ¶ Quid ſi filius. Vide Rom. con. ſ. 515.
f Alex. ¶ Videtur quod non. Contra hanc opi. tenet Ang. in l. 1. §. fuit quæſitū. infra ad Trebe. & dicit ſe de facto conſuluiſſe contra bar. & dicit pro hac ſua opin. videri tex. in l. 1. C. de impo. lucr. deſcr. lib. x. Nam tex. ibi quāuis dicat de tit. lucratiuo, ſeu de obuenientibus, alicuius tit. lucr. tamen dixit ipſe tex. illum non habere locum in obuenientibus ex vltima volun. patris, vel ecōtra, non intelligendo in filio emancipato. Secundo adducit ipſe, quia ad hoc, vt valeat donatio, non requiritur autoritas patris, ſed conſenſus. d. l. tam 15. §. 1. infrà de do. ca. mor. & l. filiusfam. §. patri. de don. Si verum eſt quod requiritur conſenſus patris, poterit quandocunque iſte conſenſus interuenire. ſecus in authoritate, quia illa interuenire debet tempore actus. l. obligari. §. tutor. de aut. tut & plene not. in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. infrà. de acqui. hær. & plene per inn. in c. conſuetudinis. de conſue. per quem tex. patet reponſum ad iſtā. l. 1. de aut. tu. quia loquitur in autoritate, nos vero in conſenſu. Tertio mouebatur Ang. ſi diceretur non poſſe filium donare patri cū cōſenſu ipſiuſmet patris, ſequeretur ꝙ illud quod fuit inductū in fauorem patris, redūdaret in eius odium, contra l. quod fauore. & l. nulla. C. de leg. Fuit. n. inductū in fauorē patris, vt filius non poſſet donare ſine eius conſenſu, ergo, &c. Quarto adducebat tex. in l. 1. §. ſin autem, infrà, ad treb. vbi pōt reſtitui hæreditas præſidenti ipſius collegii, cum conſenſu ipſiuſmet præſidentis, &c. Et ratio eſt, quia conſenſus requirebatur. Et per hoc dicebat Ange. in d. §. fuit quæſitum. ſe conſuluiſſe apud Tudertum, in q. facti. Statutum dictabat mulierem non poſſe teſtari, vel contrahere, niſi cum conſenſu duorū cōſanguineorū, ꝙ ſufficiat conſenſus illorum cū quibus vult contrahere, vel quos vult inſtituere, de quo articulo. ī. dicā. Raph. Cu. in d. §. fuit quæſitū. in 1. art. tenet opi. Ang. quia iſto caſu nō videtur ꝙ talis conſenſus debeat interuenire ad ſupplendam perſonam ipſius filii, quia ita filiifam. poſſunt eſſe optimi iudices, ſicut ſunt patresfa. & qui ſunt ſui iuris. Videtur ergo quod cōſenſus patris dēat interuenire ex diſpoſitione l. ne fiat præiudicium patri, ergo ſi ita eſt, ſequitur quod pater poſſit cōſentire, quia nō oſtēditur lex. Sed in 2. q. de ſtatuto, in qua dicit ſe conſuluiſſe, tenet contra ang. quia tales conſenſus vn̄t inducti ad ſupplendam inhabilitatem mulieris. vnde non debet poſſe talis conſenſus ipſorum præſtari ad vtilitatem ipſorum, ſicut dicimus in autoritate tu. quæ requiritur ad integrandam pſonam pupilli, vt hic, & d. l. 1. §. fuit quæſitum. ad Trebe. Imò vero ibi dicit, quod gl. poſita hic, quæ cōiter eſt approbata, eſt contra ang. & ibi tenet contra Ang. Pro qua adducit, quia eadem videtur rō quādo requiritur cōſenſus alicuius, & quādo requiritur autoritas alicuius. Itē quia dictus cōſenſus præſtandus per patrem in don. cau. mor. videtur inductus ad reintegrandam perſonam filii. alleg. gl. in l. fi. §. neceſſitate. de bon. quæ libe. &c. Et in quantum Imo. alle. gl. in d. §. neceſſitate. dic quod illa gl. magis cōiter reprehenditur, vt per Bar. ibi & alios, maxime per tex. in c. fi. de iud. in 6. Dicebat etiam Imo. quod ad alle. p ang. poteſt rn̄deri. Primo ad l. 1. de impo. lu. deſcr. quod ibi nō dicitur, quod donatio illa cā mor. facta per filium patri valeat. Propterea donatio illa de qua ibi in tex. dato, quod non valuiſſet, poſſet tamen morte filij præcedentis confirmari, iuxta l. pe. C. de don. inter vir. Vel poſſet rn̄deri quod ibi videtur neceſſario intelligendum in filio emancipato, vel ī filio hn̄te peculium caſtrenſe, vel quaſi. Patet, quia nedum ibi loquitur in don. cau. mor. ſed etiam de alia vlt. voluntate. item ſecundum Imo. nō ob. dum dicebat ange. quod differentia dēt eſſe inter conſenſum, & autoritatem, qui rn̄det ipſe. quod licèt ſit differentia, qn̄que illud eſt verū quando eſt diuerſa ratio, ſed hæc non eſt diuerſa rō per ſuprà dicta, ergo, &c. Sed certe imo. non videtur bene ſuſpicere mentem ang. in rōne ſui. Nam intentio Ang. fuit iſta, quod iura in don. cau mor. ſi quam filius poteſt facere, requirunt voluntatem, & non autoritatem, quæ voluntas pōt qn̄cunque interuenire, etiam poſt actū. l. ſi aūt plures. de aqua plu. arc. & l. fi. C. ad Maced. cum ſi. Si ita eſt, ergo apparet quod hæc voluntas patris non habet interuenire ad integrandam perſonam filii: ſi haberet interuenire ad integrandā perſonam filii, requireretur, quod interueniret in actu ſicut autoritas, d. l. obligari. §. tutor. Sequitur ergo quod dicitur requiſita, & debet interuenire ne fiat præiudicium patri, merito vbi non agitur de præiudicio patris, non requiritur talis voluntas, vt pater in l. filiusfa. in fi. ff. de don. ſed in propoſito noſtro non eſt in conſideratione voluntas patris hoc caſu, quia offenditur lex, & ſic ad Ang. rōnem non videtur ſufficienter rn̄ſum. Pro quo benefaciunt quæ no. bar. & alii in d. §. neceſſitate. & vt infrà concludam, verior videtur opi. ang. Ro. in d. §. fuit quæſitum, ſe remittit ad dicta per ſe in l. 3. in prin. de don. & ibi tenet opi. Bar. per cle. 2. de re. eccl. non alie. quam alleg. etiam hic Imol. ſed ad illum tex. in cle. 2. poteſt rn̄deri, quod ibi ille conſenſus præſtandus per epm in contractu celebando ab eccleſia, non fuit requiſitus principaliter ad commodum ipſius epi, ſed ad cōmodum eccleſiæ, cuius capitulum, vel rector contrahebat, & ſic ad integrandā pſonā rectoris, vel capituli, nos autem loqmur in conſenſu pæſtando in fauorum ipſius patris, nō autem ad integrandam perſonā ipſius filii, vt dixi. Nō. ob. rn̄ſio, q̄ dedit imo. ī d. §. fuit quæſitū. ad d. §. ſin autem, ad Treb. quia aliud eſt collegium, & aliud ſingularis pſona de collegio. l. in tantum. §. vniuerſitatis. de rerū diuiſ. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. de in ius voc. Vn̄ quamuis in illo. §. ſi ſingularis pſona præſideret collegio quo ad conuocationē vniuerſitatis faciendam, vel quo ad hoc, vt eſſet primus in ordine, iuxta. l. 1. de albo. ſcrib. cum ibi. no. per Bar. ergo ibi ipſius, vt ſingularis perſonæ de collegio requiritur conſenſus, non autem ibi requiritur conſenſus ad integrandam perſonam collegij: ſecus vbi requireretur authoritas ad integrandam perſonam collegii. vt in epiſcopo, vt d. cle. 2. ſed ad illam cle. poteſt rn̄deri, vt ſuprà, q̄ rn̄ſionē etiam dedit abb. in c. cū in veteri de ele. cuius verbum infrà referā. adde quod vltra ſcripta hic per doc. Bart. in l. frater. de condi. inde. tenuit in vlt. q. opi. gl. in hac l. 1. de auto. tu. & ſic contra ang. eandem opi. tenet Bal. in l. bonorum. in vult. col. C. qui admi. & l. ſi vxorem. in 1. co. C. de cond. inſer. & imo. in l. in ædibus. §. quod filius infrà. de don. & etiam Bal. in l. ſi furioſi. C. de nup. ibi ponit vnum ſingulare verbum, & remedium ad validandum donationem cau. mor. quam vellet filius facere patri. Nam dicit ipſe quod licèt dicta donatio non valeat, vt in gl. hic tamē remedium ē quod adhibeatur autoritas, ſeu decretū iud. Itē adde ꝙ cū opi. Ang. tenet Pet. de Bella, hic, vt refert Bal. in d. l. bonorum. C. qui admit. Mouebatur Pet. per. d. l. 1. C. de impo. lu. deſc. & per alia quædam minus vrgentia, quæ refert Bal. in d. l. bonorum. Hāc opi. ēt ſequitur Cy. in l. ſenium. in pe. q. C. qui teſt. fac. poſ. alle. l. cum ipſe. cum ibi no. C. de contrah. emp. Idem etiam tenuit Fulg. in d. l. ſenium. & ibidem etiam Pau. de Ca. in d. l. ſeniū. referens ſe idem aliàs conſuluiſſe cum plurib. doct. Peruſinis. Idem Ang. in conſi. 138. incip. filia refutauit patri, &c. Idem tenet Pau. de Ca. in l. filius qui in ptāte. de teſta. Idem Iac. de Are. hic, vno caſu, videlicet quando pater gn̄alem dediſſet licentiam donandi cauſa mortis non ſpecificato quod donare poſſet patri. Nam tunc videtur ceſſare rō huius. l. ſecus autem vbi ſpecifice pater conſentiret filio donāti cauſa mor. ipſi patri, quia tūc pcedit gl. hic poſita. Iſtud tamen quod dicunt Iac. de are. & Cy. pendet ab alia q. videlicet vtrum poſſit dari gn̄alis ptās à patre filio donandi cauſa mor. vel teſtandi ad pias cās, vel ſimiles actus. De qua q. tangit Bal. in l. 1. C. de ſac. ſan. ecc. ad prædicta etiam vide Bald. & Sal. in l. 1. C. vnde vir & vxor. vbi ponunt q. quam ponit Ange. in d. l. 1. §. fuit quæſitum. Statuto cauetur quod mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu mariti, quid ſi vult teſtari, & inſtituere maritum, quid iuris? Dicit Bald. ſe dubitare, finaliter dicit quod ſi maritus renunciet illi facultati præſtandi conſenſum ſibi datæ à ſtatuto, quod quidem facere poteſt. l. ſi quis in conſcribendo. C. de pac. l. pactum inter hæredem. eo. ti. hoc pacto poteſt maritus ita inſtitui. l. ſi pater. de ma. vin. & l. quidam cum filio. de ver. obl. nec ob. lex iſta, & d. l. 1. §. fuit quæſitum. quia dicta iura loquuntur quando præſtatur authoritas ad integrandam perſonam, non autem in q. prædicta ita præſtabatur, ſed ſolum in fauorem mariti. ſal. etiam in præall. l. 1. C. vnde vir. videtur tranſire cum illa opi. quod maritus poſſit cōſentire, quia conſenſus à ſtatuto requiſitus, eſt requiſitus in fauorem eius, igitur non debet in eius odium. &c. l. quod fauore. C. de legi. adde tamen quod de decreto tenuit cōtra Ang. Bar. hic, in fi. prin. dum dicit, hic eſt argu. pro ſtatuto quod non valeat contractus per mulierem, &c. Et cum hac opi. Bar. hic poſita concordat Pau. de Caſtr. in d. l. ſenium. Idem tenuit Ange. qui eſt ſibi contrarius in. §. œconomus. in Auth. de ali. & emp. Hanc partem videtur ſequi Ro. in d. l. 1. C. vnde vir, & vxor. tenens ſimpliciter contra bal. per hanc l. 1. de auto. tuto. & quia conſenſus requiritur ad integrandam perſonam mulieris porpter imbecillitatem. l. 2. §. verba. ff. ad Velleia. iſtam op. tenet etiam hic Imo. per. l. 1. & 2. ff. ad Velleia. quia præſumitur quod ſtatutum requirat conſenſum ad integrandam perſonam earum, eo quia lex præſumit in eis imbecillitatem, & hoc dicit in contractu. in actu verò vltimæ voluntatis dicit ſe dubitare, quia non reſultat præiudicium, etiam ſi inſtituit dictos conſanguineos, quia tale teſtamentum eſt reuocabile. l. ſi mihi, & tibi. §. in legatis. de leg. 1. Dico quod de ſtatuto Tudertino, quod ponit an ſi mulier teſtatur, & inſtituat, &c. non omitto quod Abb. tetigit hunc articulum in c. cum in veteri. de elec. vbi dubitat, ſtatuto cauetur, quod mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu duorum propinquorum, conſenſit vnus, qui contraxit, & alius, qui non contraxit, nō conſenſit, vtrum valeat, decidit ipſe quod ſic, p id quod no. gl. in d. c. cum in veteri in contrarium adducit tex. in d. cle. 2. & rn̄det, vt ſuprà rn̄di. Dico quod ſi bene ſentio, caſus iſtius vltimi art. pendet ab hac conſideratione, videlicet an hoc ſtatutum fuerit introductum ad fauorem propinquorum, an ad integrandam perſonam mulieris. ſi ad fauorem expeditum eſt, per ea quæ ſuprà dixi in. 1. art. ſi ad integrandam perſonam mulieris, tunc per l. noſtram, & per. l. 1. §. fuit quæſitum. Bar. in l. tranſactio. de tranſa. dicit, quod quando ſtatutum requirit conſenſum propinquorum, videtur iſtud inducere in commodum propinquorum. intelligas ſ. proximorum, ita Bal. in l. fi. per illum tex. C. de ver. ſig. & ſequitur ibi ſal. in l. 1. C. vn̄ vir & vxor. & in l. fi. C. de teſt. mil. & Pe. de Anc. in repe. c. canonum ſtatuta. ver. quæro vlterius, in verb. conſanguinei. de conſt & Ang. in conſi. 157. Tamen his non obſtantib. dico quod in caſu prædicto ſtatutum videtur requirere conſenſum ad integrandam pſonā mulieris, quod firmat in terminis Bal. in l. 2. C. de adop. Et iſtud idem vult bar. recte intuenti in d. l. tranſactio. licèt eū nunc allegauerim in cōtrariū, ꝙ in veritate nō facit. Vnde cōcludo de iure verius, quod ſtatutū ad integrādam perſonā mulieris emanauit, non ad fauorem: ꝙ ſi ita eſt, non valebit contractus, nec inſtō. & ita teneo in his duobus art. Et ad materiā vi

de Io.And.in Spe.de inst.edi.§.postro.in addi.inci.Petrus.Ibi.n.non examinat proprie has duas q.sed examinat vnam.q.quam ponit hic gl.videlicet vtrum vnus filius possit donare confratri. Adde tu quod Bal.consi.59. lib.2.refert aliquas opi.an pater proprio facto possit autorari filio,& deinde dicit,quod aut pater autoratur bona fide,& tunc possit, & ita loquitur vna opi.aut mala fide & tunc non possit.subdit tamen quod de iure verior videtur opin.φ possit autorari,quia aliud in tutore,vt si auth.minoris debitor, ver. sed si actionis.aliud in patre,cui filius ĩ ptãte põt redere iura cõtra tertiũ, nec aliqua lex ,phibet.Idẽ & apertius tenuit Ro.cõs.415.p eãdẽ.l.C.de impo.luc.desct.in ver.ex diuerso,&tñ dit ad hãc l.φ loquitur in autor.q̃ ad sui cõmodũ nõ põt quis interponere,& q.ista loquitur in cõsensu,& aliud est auto.& aliud cõsensus,cũ sint diuersissima,vt patet ex his quæ no.Inn.de consue.c.cũ cõsuetu.& gl.in c.dudũ.in verb.tractatus.de re.eccl. non alie.in 6.φ autem quis possit cõsentire ad sui vtilitatem,eo casu quo res nõ põt explicari sine suo cõsensu,est casus de of.dele.c.cum in iure.& latius vide per ipsum Ro.in l.filiusfa. de do.& in fi.apost.indecisa relinquitur qõ. An vnus frater possit donare alteri fratri patre authorante,si ambo sint in ptãte.cõs.26.cõsuluit quod sic plene.Et de statuto, quod mulier nõ possit testari sine cõsensu mariti,vide in terminis Bal.consi.77.2.vo. Ab.tamen cõs.40. 2.li.videtur tenere φ pater possit autorari vni filio volenti alteri filio , & sic fratri donare. Bal.ẽt.cõs.4.1.vo.videtur tenere φ stãte sta.φ filia,vel eius filius nõ possit se obligare sine cõsensu Ptãris,vel duorũ iudicũ,præd.cta tamen cessent si interueniat cõsensus aui, vel patris,φ hoc casu si pater consentiat ad sui comodum nõ valet,stante aũt sta.φ filius nõ possit se obligare sine consensu,& parabola patris,an poterit se obligare cum consensu patris pro redimendo ipsum à carceribus.vide Bal.cõs.79.1.lib.Adde etiam apost.in quantum facit mentionem quod Imo.dicit dubitare in vlt.volũ.quando esset statutum quod mulier non posset testari sine consensu duorum propinquorum,an illi propinqui possint consentire,vt ipsos instituat , quod Bal.consuluit,quod stante prædicto statuto quod sic, quia dicitur consensus non autoritas.consilium est.172.inci.hæc est copia.2.vol.& Ang. consi.143.

φ pater occupabat oĩa iure peculij,vnde non erat sibi necessaria donatio cã mortis:fm verò iura hodierna procedit eo casu, quo pr̃ filio non succedit,vel succedit cũ alio,& sic donatio pt̃ sibi esse a vtilis. Et aduerte diligenter ex hac gl.quod ad hoc, vt filius possit donare cã mortis,non requiritur patris authoritas,sed sufficit patris cõsensus,vel permissio.l.tã is.§.j.de do.cã mor.l. filiusfa.eo. b tit. & tñ tenet gl. φ pater nõ potest præstare illum cõsensum ad c sui commodũ.quod no.ad multa.c Sunt enim d per Italiam statu- d ta,† φ minores,& mulieres non pñt contrahere sine cõsensu ali 5 quorum consanguineorũ,quem consensum quis præstare nõ po 6 test,qñ directò de acquirendo sibi tractatur,vt hic.¶ †Quærit gl. an pr acquirendo possit authorari filio volẽti donare cã mortis e fratri suo in ptãte existenti:e Rñ.gl.φ sic quo ad proprietatẽ, non quo ad vsumfructũ, qđ placet.¶ Quid aũt fiet de vsufructu , dixi s̃.no.hãc gl.sed si fieret don.causa mortis in testamento,tũc nõ requiritur,nec p̃sentia nec stipulatio,vel pactũ,vl̃ pollicitatio, sicut nec in cæteris,q̃ in testamento aguntur.¶ Vnde not. dixi in l.j. C. de do.cã mor.& l. j. j̃. e.ti.tunc procederet determinatio gl.in fi.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Vtilis. Vide ale.in l.1.§.quæsitum in 1.col.& seq.ff.ad Treb. Et in consi.106.in 1.vol.& consi.29.in 3.vol.ang.consi.134.incip.tria dubia.Rom.consi.95.& sing.280.alias consi.ang.est.136.Pan.c.cum in veteri.de elec.alex.l.bonorum,circa fin.C.qui admi.& l.1. C.eo. Barb.consi.1.in.1.vol.

b Ale.¶ Tenet gl. Et facit etiã ista gl.ad id quod voluit Bart.in rub. Dige.versus fin.dum in quæstione de donatione Constantini respondet ad l.legatus.de offi.præsid.

c Pom.¶ ad multa. Vide Rom.sing.280.Fel.in c.edoceri.de rescrip.Et no.quod statutum,φ filius non possit contrahere sine consensu propinquorum,nõ habet locum in patre,quia in eo cessat omnis suspicio,ita Bal.l.pactum quod dotali.C.de col.

d Barb. ¶ Sunt enim. Et vide ad illud,an si mulier non poterit testari sine consensu duorum propinquorum,an poterit vnum ex illis instituere. Dic quod sic,per tex.& ibi doc. in c.cum in veteri.de elec.Et vide Bal.in l.fi.§.necessitate.C.de bo.quæ lib.& in l.filiusfa. ff.de his qui sunt sui.do.abb.in c.cum in veteri.de elec. Scribentes in l.si consul. ff. de adop.& in l.cum pater.§.liberris.de leg.2.Bal.in l.fi.C.ad Maced.& in l.bonorum.C. qui admit.Bal.in l.1.C.vnde vir & vxor.Ang.in l.1.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.bald.in l.furiosi. C.de nup.Raph.in l.senium.qui testa.fac pos.pau.de Cast.in l.qui in ptãte.ff.de test.& in l.si quis mihi bona.§.quod si mandauit.ff.de acqu.hær.bar.in l.tam is.ff.de do.causa mor. quod voluit ang.in §.œconomus.in auth.de eccle.ti.io.de imo.in d.§.fuit quæsitum.& in l.in ædibus.§.quod filius.ff.de do.Ioan.in l.§.eo.tit.Io.an.de instr.edi.§.potro.in addi.inc. quia Accur.bal.in c.fi.de feu.sine cul.non amit.gl.& bal.in l.exceptione.C.de euic.& in l. si pater.C.de spon.ant.in c.cum consuetudinis.de consuetud.bald.in l.1.C.qui admi. bal. consi.142.inci.præmittendum.Io.Mona.in c.dudum,de reb.eccl.non alie.in 6.quod soluit Io.and.in cle.si vna.de reb.eccl.non alie.& in c.qui tacet.de reg.iu.in 6.Host.in c.possessiones.de reb.eccl.non alie.do.abb.in cum dilectus.de consue.& quod voluit barto.in l.1.§.si plures.ff.de exer.Scribentes in l.fistulas.§.fundus.ff.de contrahen.empt.quod habetur in c.consueuit.de iure patr.abb.in c.magis,de voto.

e Poma.¶ Existenti. Vide Old.consi.26.& consi.110.panor.consi.40.in fi.in 2.vol.Fel.in c.in super.& in c.cum nuncius.in vlt.col.ad fi.de test.& barb.consi.42.in 2.vo.panor.in c.sicut nostri.de iureiurand.

1 *Testis præsentia an necessario includat intelligentiam.*
2 *Tutoris an præsentia sufficiat si tacet.& num.2.*

a b §. Tutor si inuitus. a Non valet authoritas interposita a tutore inuito, b nec præsen 1 tia corporis cum ignorantia.h.d.No.posse † esse præsentiam sine consensu,& sic facit,φ licèt testis dicat φ fuit præsens, quod non sufficit,nisi dicat φ vidit,& audiuit. Ad idẽ.j̃.e.l.non multũ. & C. de erro.aduo.l.j.& per Io.And.extrà de testib.c.præsentium.Con- c trarium:c puto quod sufficiat,d est tex.in l.testiũ.C.de testib.vbi sufficit quod testis dicat,numeratũ est in eius presentia:quod apparet: quia ipse non posset dicere se præsentem nisi intellexisset. Facit supra,de arb l.diem proferre.§.si coram Titio.de ver.sig.l. coram. e Secus esset si testis dicat aliũ fore præsentem:quia non sequitur,e ergo intelligentem:quia põt esse vnus separatus ab alio.Ita loquitur hic cum simi.Sed qñ lex vel homo iubet aliquid fieri eo p̃sente,semper intelligitur,& eo intelligente.d.§.si coram Titio.& d.l. f coram.Item hæc f lex † a cõtrario sensu facit,φ præsentia tutoris 2 tacentis & intellgentis inducat authoritatẽ.Vide hũc tex.ibi, occupatus tacuisset.Ergo si non fuit occupatus,licet nõ loquat̃, sufficit,fm Iac.de Are.quod non placet,vt dicam.j̃.eo.l iij.& ibi vide.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Inuitus.De ratione huius.§.vide in l.sub prætextu.C.de hær.actio.

b Alex.¶ Tutore inuito.Hoc verum,nisi sit compulsus à iudice,vt not.Bal.in l.fin. §.1.de bon.quæ lib.

c Paris.¶ Contrarium.Multas concordantias vide per Ias.in rub.C.de in ius vocan. Poma.¶ Vide alex.cons.2.in 1.col.4.vol.& consilio 43.in pen.col.eo. vol.& consilio 134. in 2.vol.& opi.bar.dicit cõem alex.in consi.180.incip.in causa Angelorum.in 2. vol. Alex. consi.20.inci.in causa opi.in 4.vol. Pro qua opi.Bar.facit gl.in l.tutor.C. de peri.tut.sed contra bar.tenuit idem alex.consilio 120.incip.viso superiori themate,in 3.vol.& consilio 134.in 2.vol.in 1.col.ad fi.vide Alex.consi.5.in.1.vol. Fel. in proœmio decretalium.& aliquid in c.cum literis,in vlt.col.& c.cum causam.versi.secundo declara.eo.ti.&c.2. prope fin.de test,cogen.Cepo.consi.61.bart.consi.29.in 1.vol.& consi.seq.& consi.3.in 2.vol.

d Alex.¶ Quod sufficiat.bal.in l.2.§.voluntatem.suprà.sol.mat.per gl.in versi. sed si absens, dicebat ex illa gl.colligi quod si testis deponit mutuum fuisse factum,& interrogatus de causa scientiæ,dicit:quia fui præsens,si non dicit quod vidit,nõ probet.Contrariũ cõiter tenetur per Spec.de teste.§.1.versi.item quod iussus,& bar.& alii hic,& bar.in suo tract. test,& bal.in l.si non speciali.in prin.C.de testam.& in l.si ad fi C.de sec. tab.& bal. & ang. in l.heredes palã.infrà,de test.& bal.in l.testiũ.p illum tex.C.de testib.ibi in ver.præsto. & per alias rõnes,de quib.in dictis locis.Idem Imol.in d.c.peruenit.de testi.cog.idem tenuit ang.in.§.si quis igitur.per illum textũ, in versi.sub sui præsentia.de testib.& Imol.& abb.in d.c. peruenit, de testib. cogen.quamuis ibi tex.habeat contrariũ,ibi,stantibus, & videntibus:sed dẽt intelligi secundum distinctionem bar.idem bal.in l. diem proferre.§. coram.de arbi.& vide bal.in l.2.§.voluntatẽ.sol.matr.& bal.in l.testium.C de testib.vbi tenet contrarium,sed Imo.in d.l.2.§.1.tenet cum bar.per ea quæ hic dicũtur.adde Imo.in d. l.hæredes palã.quod cũ bar.concordat.adde quod no.bar.& bal.post gl.in l.1.C.de errõ.aduo.& latius per bar.in tract.de testib.& bal.in c.1.de contro.inter do.& vasa.de inuesti.tenet contra bar.hic adde pulchre bal.consilio mihi.411. quidam nomine ant.3.lib. Et ad bar.hic vide Fran.de are.in c.1.de iudiciis.& barb.in consilio 3.in 1.vol.Et in consi.29. in 2.vol.

e Pom.¶ Sequitur.ad declarationem vide alex.consi.49.in vlt.col.in prin.in 4.vol.

f Pom.¶ item hæc. Vide bar.consi.31.in 1.vol.

LEX II.

Nulla. Quod suprà proxi.dicit in specie,nunc ponit in genere.hoc dicit.

LEX III.

Tutoris præsentia,& taciturnitas an sufficiat in actibus minorum.

1 Etiam. Sufficit authoritatem tutoris interponi parte non 1 interrogante.h.d.¶ Quærit gl.quid † si tutor est taa cẽs,a & præsens,an videatur authorari taliter quod sufficiat,In gl. sunt opi.finaliter determinat,quod non valet,sed requiritur φ expresse loquatur.In cõtrarium facit.s̃.e.l.j.§.fi.a contrario sensu, & hoc videtur tenere gl.j̃.de re iud.l.vbi non nocet.& j̃.e.l.quod dicimus.§.j.& φ ibi no. In contrarium quod ista gl.sit vera,apparet: quia si nõ requireretur quod tutor loqueretur,mutus posset esse tutor,& authorari,cuius contrariũ dicitur in l.j.in fi.suprà,de tut. Et istam opi.tenet Dy. in distinctione magna,quàm ponit super hoc tit.in c.qui tacet,extrà,de re.iu.lib.vj.& Gui. de Cu. in l.pater filium.s̃.de adop.& istud puto verum,non obst.s̃.e.l.j.in fi.quia ibi nõ dẽt sumi arg.a cõtrario sensu,qa resultaret prauus intellectus.

ADDITIO.

a Alex.¶ Est tacens.an in præstanda authoritate requiratur,quod tutor loquatur,adde tamen bal.in l.si patruus.C.cõia vtriusque iu.vbi oĩno vide.Et an in præstanda authoritate requirantur verba,vide quæ hñr post bal.in l.fi.§.necessitates.de bo.quæ lib.& de verbo, consentire,vide omnino bal.in auth.hoc ius porrectum.C.de sacrosan.ecc.vbi quærit,an collegiati possint consentire in alienatione rei ecclesiæ,vide bal.in l.si fine.C.ad velleia.& ibi scripsit.adde abb.consi.40.2.lib.vbi allegant hanc l.

LEX IIII.

Administratio si vni concessa est,an alijs videatur delegata.

Et si pluribus. Sufficit vnius tutoris authoritas si potest administrare,aliàs secus.h.d.¶ Opp.infrà, a de ac.hære.l.pupillum.Sol.glo.intelligas hic, non concessa.i.denegata administratione à testatore,vel à iudice ĩ totum vel in partẽ.Et si dicas,in quo differat à fine huius legis,vbi loquitur de remoto.Dic vt in gl.Tu intelligas istam legem, vt iacet. b Tutor enim non potest administrare, nisi sibi decernatur administratio per iudicem,vel per testatorẽ,vt plene dixi in l.legitimos. in princ. s̃.de legiti.tut. & no. in l.tutor qui repertorium.in princip. s̃.tit.j. & C.arbi.tut.l.fi.& j̃.eo.l.tutores.¶ Quærit gl.† an concedendo administrationem vni videat̃ alteri denegare?Et distingue,aut est certũ quid iudex senserit,& statmus certo.In dubio verò concedendo vni,vr̃ denegare aliis,vt s̃.de iud.l.cum prætor.¶ Istam gl. c intelligo c qñ oẽs tutores fuerunt pñtes,& causa cognita:secũdũ ponitur in l.iij.§.fi.s̃.de admi.tu.& si fuit decreta administratio vni, tunc vr̃ alteri denegata,vt dicit ista gl.sed si absq; causæ cognitione,vt fieri solet,iudex decernit administrationẽ vni, non videtur denegare aliis , imo etiam si aliis decreuisset,decretum duraret: non enim potest iuri alterius derogare sine causæ cognitione.l. de vnoquoque.de re iud.& de adopt.l.nam ita diuus.Ex his apparet qualiter dẽt intelligi.l.pupillum.quæ fuit.s̃.alle. pro cõtrario. Nã ibi loquit̃ in pluribus tutoribus qui poterãt administrare , & habebãt decretum iudicis,tñ vnus non administrabat,certe bene poterat authoritatem interponere.Ita loquitur ibi ista glo.no.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Opp.infrà, Vide bal.in l.in exercendis.C.de fide.instr.vbi alleg.not.istam. glo.

b ¶ Vt iacet.Nota hanc gl.quod ista diuersa sunt,aliquem deponi,& administrationem ei auferri,quam singulariter allegat bal.in c.1.de vassallo mil.qui arma bel.depo.in l.si tutor, C.in quib.causis in integrum restir.

c ¶ Istam gl.intelligo.istam gl.no.quia sing.secundum.Bal.in l.1.C.de transac.

LEX V.

Pupillus tutori non obligatur naturaliter,tamen inquantum factus est locupletior,obligatur.

Pupillus. Pupillus tutori,tutore authorante,non potest obligari naturaliter,nisi quatenus factus est locupletior,

tior, sed cum authoritate alterius tutoris poterit. h. d. No. † ꝙ pupillus tutori nõ obligatur nãliter: qa lex resistit obligationi. Prohibet. n. pupillum obligari tutori, vt hic. Si ſ'c in l. si ñ sortẽ. in prĩc. de ꝯdi. indeb. sed ex neo obligatur nãliter: qa lex nõ resistit obligationi, licèt non assistat. l. j. in fi. ꝟ. de noua. quod plene dic, vt ibi. Secũdo no. ꝙ obligatur inquantũ factus est locupletior: sed hic aduertendum, an obligeť obligatione descendẽte ex ꝯtractu qui geritur, an vero obligeť ex cõdictione sine causa, vel ex æquitate. l. si me, & Titium. ꝟ. si cert. peta. vel actione ad exhibendum, & similib. iudiciis. Respon. dic, vt no. in l. iij. in prin. suprà, commodati.

§. Pupillus. Pupillus in ꝯtu vltro citróque obligatorio sine authoritate tutoris non obligatur, sed aliũ sibi obligat. h. d. Quæro si pupillus agat ꝯ eum q secũ ꝯxit, an illi ꝑmittatur agere ꝯ eum. Rñd. nõ, sed retentionẽ hẽt, nisi pupillus ꝯtum impleat ex parte sua. Ita. no. in siñ in l. in causæ. in prin. & l. j. ꝟ. de minoribus. Item aduerte diligẽter, ꝙ istud hẽt locũ qñ ab initio ꝯhitur, secus si pòst ꝯtractum factũ de eo dissoluendo ageret: quia tunc non intelligitur liberari pupillus si aduersarius non liberatur. l. si id quod. §. fi. de rescind. vend. Pro rõne cogitabitis.

1 *Diuersitas inter ementem & vendentem debet esse.*
2 *Notarius constituendo procuratorem si scribit instrumentum manu sua, & promittat sibi stipulanti nomine eorum, &c. non potest.*
3 *Emens per interpositam personam præsumitur in fraudem, nisi palam, & bona fide faciat.*
4 *Tutor quando possit emere rem pupilli.*

§. Item ipse tutor. No. ꝙ † inter ementẽ, & vendẽtem esse dẽt diuersitas, vt suprà, de rerũ ꝑmu. l. j. Hoc facit ad q. si notari⁹ † facit ꝓ curatorem, & scribat instrumẽtum manu sua, & adiicit, qđ ꝑmittit sibiipsi notario stipulãti, recipiẽti noĩe eorũ quorũ interest, de rato, & đ iudicato soluendo, & similia. ꝙ nõ valeat, cũ inter ꝑmittentẽ. & cũ, cui promittitur, debeat esse diuersitas, qđ plene dixi in l. ij. de stipu. ser. No. ꝙ co ipso qđ † qs emit ꝑ interpositã personam ꝓsumitur fraus, nisi hoc fecerit palã & bona fide, vt tex. dicit. † Vltimo pro declaratione ꝓsentis. §. distingue, qñ tutor emit rẽ pupilli sui, Aut emit ꝑ se, aut ꝑ aliũ. Si per se, Aut authoritate cõtutoris sui, aut authoritate sua, aut tertio vendente, vt puta creditore. Primo casu, Aut emit bona fide, & valet emptio, vt hic: secus si mala fide, puta, pretio viliori, & tunc non valet, vt hic. Facit C. si ven. pign. aga. l. j. & quod ibi no. de iure fisci. l. iii. lib. x. & quod ibi no. Aut emit authoritate sua, & tunc aut emit rẽ iã alij legitime venditã, cũ ipse ꝓtiũ nollet soluere, & valet emptio. ꝟ. tit. j. l. tutor rerum. Aut nemini fuerat vẽdita, tunc aut emit palã & bona fide, & tunc valet ẽm opi. Io. & gl. arg. ꝟ. tit. j. l. non existimo. & no. in d. l. tutor rerũ. Not. etiã C. de ꝯhẽ. empt. l. cũ ipse tutor. & ꝟ. de ꝯhen. emp. l. si in emptione. §. fi. & poterit hoc casu sibiipsi autorari. At emit clam, & tacite, & non valet, vt hic in prin. Si vero emit ꝑ alium, & tunc aut ꝑ personam suo iuri subiectã, & nõ valet, perinde ac si ipsemet emeret, vt hoc. §. in fi. Aut ñ erat suo iuri subiecta, & tunc si palam ipe emebat & hoc apparebat, licèt nomẽ alterius faceret in instrumẽto adscribi, valet emptio, vt hic, in versi. sane. Si vero hoc non apparebat, nõ valet: eo. n. ipso ꝙ ꝑ interpositam personam emit, fraus ꝓsumitur, vt hic, in versi. sed & si per interpositam. Facit ꝟ. de acq. hæ. l. si is cui bonis. C. de nat. libe. l. iij. ĩ fi. & hoc ẽt itelligo si emat a cõtutore vendente, vt dicit tex. si vero emeret vendente creditore, valet si bona fide fiat, secus si mala, vt hic, in versi. sed si creditor. quæ mala fides præsumitur ex modicitate pretij, vł ex interpositione, vt ꝟ. dixi. & prædicta intelligas in tutore, cui est decreta administratio, aliàs potest emere, vt extraneus, vt. ꝟ. l. proxi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ No. ꝙ. Vide ale. in l. 1. §. fuit quæsitum, in primo notab. ff. ad Treb.
b Ale. ¶ Tutor emit. No. quid iuris quando tutor emit rem pupilli: sed quid in prælato, vide Bald. in auth. quibuscunque modis. de faci. osan. eccl. & per. de anch. in clemen. 1. de excess. prælat. & adde plene bal. in l. eom ipse. de contrahẽ emp. & imo. in l. 1. § fuit quæsitum. ad Treb. Quid in executore testamenti dao, per io. and. & Specu. in tit. de instru. edit. §. nunc vero aliqua, in vlt. charta, in addit. incip conueniat.
c Ale. ¶ Valet emptio. Quando bona fide & palam reemisse præsumitur, vide bar. in l. frater à fratre. in fi. de condi. indeb. & facit quod no. in l. fi. de ritu. nup. & bal. in l. fi. C. de summa trin. adde bald. in terminis cons. 173. lib.
d Ale. ¶ Fraus præsumitur. adde Cy. & bal. in l. a. C. de repu. hær. & quod no. Dyn. in c. fi. de reg. iur. in 6. & bal. in rep. l. 1. de sacro san. eccl.

LEX V.

Tutores. Tutores non possunt administrare, nisi eis administratio decernatur, & tunc possunt emere vt extranei. h. d.

LEX VII.

Quod dicimus. Hoc principium declarã, vt ꝟ. e. l. j. in princ.

§. Si duo. Diuersitas tutorum autorantiũ non impedit constitutionem duorum reorum, hoc dicit. ¶ Quæro, an semper sufficiat vnius authoritas: Respond. quod sic. vt suprà, eod. l. & si pluribus. nisi esset expresse dictum, quod non posset vnus sine altero. l. Titium, & Mæuium, in princ. ꝟ. titu. j. ¶ Quæro quando vnus est præsens, & tacens, & alter autoratur, an videatur & alter autorari: text. hic videtur dicere, quod nõ. In contrarium facit text, infrà eod. l. inter pupillos. Glo. dicit quod hic exprimebatur, quod vnus tutor tãtum autorabatur, & vnus tutor ignorabat de alio: & sic innuit quod autoritas posset præstari, etiã si tutor non loquatur. Contrarium determinaui. ꝟ. eod. l. iij. & melius, vt ibi dixi

1 *Filius notarius an possit conficere instrumentum de contractu patris.*

§. Si & pater. Filius tutor non potest interponere autoritatem contrahẽte patre, in cuius est potestate, h. d. Dyn. dicit, hic est argu. quod filius † notarius non potest instrumentum conficere de contractu patris, & facto instrumento nõ credatur pro hoc, quia tabellio est loco testis. infrà de testa. l. Domitius. sed testis idoneus nõ est, vt ꝟ. de test. l. testis idone⁹. ergo &c. Econtra ꝙ possit, cum sit publicum officium. C. de tab. l. generali. lib. x. sed quo ad ius publicum attinet, non curatur patria potestas, vt ꝟ. ad Treb. l. nam quod. & ꝟ. de iud. l. in priuatis. Sed potest distingui an sit in potestate patris vel non, vt ꝟ. de fal. l. impuberem. §. si dominus. in fin. Ita dicit Dy. Contra hoc facit quod nota. ꝟ. eod l. j. vbi non inspicitur patria potestas, sed an patri quæratur, vt ibi solui. Dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Contractu patris. an filius tabellio possit conficere instrumentum de re parentis, vide bar. in l. si pater. infrà, de fal. & late bar. in consilio incip. filius familias notarius. Et vide bald. in l. instrumenta, ad fi. C. de prob. vbi ponit an tabellio domesticus, & amicus instrumentum conficere possit.

LEX VIII.

Et si condicionalis. Interpositio authoritatis est actus legitimus, quis conditionem non recipit. h. d. Et est argum quod si autoritas interponitur sub hac conditione, si & inquantum possum de iure, quod nõ valeat. In contrarium facit: quia conditio, quæ præsens tempus respicit, non suspẽdit. l. cum ad præsens. ꝟ. si certum petatur. Contra hoc est. ꝟ. de acqu. hæred. l. cum qui duobus. §. fin. vbi etiam conditio de præsenti vitiat actum, qui non recipit conditionem. Nõ determino modo.

ADDITIONES.

Paris. ¶ Si autoritas. Vide Fel. in c. cum contingat. de offi. delegati.
b Alex. ¶ Non valeat. Bal. talem interpositionem decreti tenet fore validam, in l. 1. C. qui admit. & de materia ista vide cummet Bald. qui respondet ad textum in l. cum qui. hic alleg. per Bar. licèt non alleg. in l. potuit, in octaua quæstio. C. de iure delib. adde Bar. in l. cum propter. de leg. præstan. & vide gl. in c. cum contingat. de offi. cio delega. & Bar. in l. si quando. in fine prin. de leg. 1. & Bart. in l. prætor, in prin. de damno. infe. & quid si dicat autoritatem meam interpono, si de iure debeo. vide Bald. in d. l. 1. C. qui admit. & qui dicit, quod valeat. Et quid si dicit aliquis, hæreditatem adeo, si de iure possum. Vide bal. in d. l. potuit.
Poma. ¶ Conditio. Vide Io. Fab. § conditiones. instit. de verbo. obliga. Rom. in rubri. de arbi. in pen. col.

LEX IX.

Negatiua præposita signo vniuersali facit æquipollere suo contradictorio.
Pupillus quando, et quibus casibus obligetur.

Obligari. No. quòd † negatio præposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contradictorio. Simile in l. legitimos. §. an ergo. ꝟ. de legit. tut. Opp. quod ista lex sibi contradicit. Nam primo dicit, pupillus potest sibi acquirere, & declaratum est quod in contractu vltro citróque obligatorio pupillus non obligatur, sed alium sibi obligat. l. pupillus. §. pupillus. suprà, eod. Postea hic subditur contrarium. Nam mutuando nõ obligat sibi alium: quia ipse alienare non potest. Videtur enim quod quã quam ipse non alienet, alius tamen sibi obligetur. Rñ. hic illud, quod est interdictum in persona pupilli, est immediata causa obligationis alterius. Mutuum enim non contrahitur sine re, ideo nisi transeat dñium in alterum non contrahitur mutuum, quod est immediata causa obligationis alterius. Sed contractus emptionis, & venditonis contrahitur consensu, et sic quod pupillus obligetur non est immediata causa obligationis alterius, sed consensus illius cui consensus interuenit. ¶ Ad idem opp. de hac l. §. hæreditatem. & Insti. eo. §. neque, vbi lucrosam hæreditatem nõ põt acquirere. Rñ. licèt hæreditas sit lucrosa, tñ possibile est, quod esset sibi damnosa, ideo non permittit sibi adire sine tutoris autoritate. Hoc tangit Dy. in c. quod ob gratiam. extrà de reg. iur. lib. vj. & Cy. in l. quod fauore. C. de leg. Vel dic, quod licèt constet hẽditatẽ esse lucrosam, tñ qa illud acquirere fit per istũ actũ obligandi se, ideo non permittit lex ꝙ fiat sine tutoris autoritate, facit infrà, de ac. hære. l. more. Sed ad illud op. ꝙ dictum est ꝟ. de ꝯtu vltro citróque obligatorio, q valet quatenus est ꝓ pupillo, nõ in eo quod est ꝯ eum: ita valet hæc additio quatenus est pro pupillo, nõ in eo ꝙ est contra eum. Rñ. quia in illo ꝯtu sunt diuersæ ꝑsonæ, merito non prohibeť in vna persona valere, in alia non. Sed in isto quasi contractu est vna persona tantum quasi ꝯtrahens, s. pupillus

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Obligari adde tamen quod si permisit pupillo, quod pro me emeret, & emit, potest sine tutore mihi iura cedere. tex. est no. in l. 4. §. nihil. & quod ibi bart, infrà, de min. & bald. in l. 1. in q. C. si ser. ext.
b Paris. ¶ ad idem opp. De ista ratione, & de aliis, & quid si hæreditas sit opulenta, vide Ias. in l. potuit. C. de iure delib.
a Ale. ¶ Opp. Pupillus potest suam conditionem meliorem facere sine authoritate tut. in negotiis, Sed quid in iudiciis, dicas idem. Glos. est no. in l. non ideo minus, circa fi. C. de procu. Facit tex. & quod glo. parua ibi dicit in l. si tutor. C. in quibus cau. in integ. restitu. non est necess.

pillus qui adit,iõ non dēt scindi vt pro parte valeat,pro parte nõ: quia ea res non debet diuerso iure censeri.l.eum q ædes,de vsuc. Præterea hæreditatis aditio non recipit diuisionem in persona eiusdem.l.j.& ij.de acq.hære.Præterea,si adiret,& nõ obligaretur, esset hr̃s,& non hr̃s,& sic repugnãtia,contra.l.vbi repugnãtia, de reg.iur.¶ Distingue ergo ex prædictis.Qñq; † pupillus obligat̃ tantum,& nõ potest sine tutoris autoritate,vt in prin.l.Qñque tã tum acquirit sibi,& ĩ nullo obligatur,nec de suo deminuit,& aliũ sibi obligat,& tunc hoc potest sine tutore,vt in ij.rñ.Qñque tantum celebrat aliquẽ contractũ,vel quasi,in quo vel se obligat vel de suo diminuit,& aliũ sibi obligat,vel sibi acquirit ; tunc Aut ille actus celebratur per se solum & non valet, ne ipse obligetur, vt hic,in §.hæreditatem,& ĩ.de acquiren.hære.l.more.& Insti. eo. §.neque.Aut ille celebrat cum alio:& tunc aut deminutio patrimonij pupilli est causa proxima, & immediata obligationis alterius,& pupillus sibi non acquirit,vt in mutuo, & solutione, vt hic,in ver.sed credendo.Aut non est causa proxima,& tunc pupillus non obligatur,sed alterum sibi obligat, vt suprà,e.l pupillus. de acti.empt.l.Iulianus.§.si quis a pupillo.Fallit in l.si id quod. §.fi. de rescin.ven.dixi in d.§. pupillus. Fallit in aditione hæreditatis: nam licèt sit actus,qui cum alio celebratur,non valet,etiã inquantum contineret commodum pupilli,vt hic.Ratio pp repugnantiam,quæ resultaret,vt dixi s̃.circa adeundam hæreditatem.

1 *Authoritas,& consensus àn debeat interuenire ante vel statim post.*

§. Tutor. [a] Authoritas debet in ipso negotio interponi. h.d.In tex.dr̃ statim,† intellige modicum ante,vl' in continenti post,non interueniente medio actu contrario.l.continuus.in prin.de ver.obl.cum sim.Item hoc verũ in autoritate:cõsensus aũt põt interuenire postea. Item iussus põt ex interuallo ante præcedere,vt dixi in l.si quis mihi bona.§.iussum.ĩ.de acq.hæ. Item no.quod quãdo consensus requiritur certo,& determinato tempore,sequens ratihabitio [b] nil operatur,vt hic,& s̃.de his qui no.infa.l.quid ergo.dixi in l.bonorum.ĩ.rem rat.habe.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Tutor.Vtrum aũt consensus capituli superueniens conualidet contractum agitatum cum prælato,vide gl.in c.edoceri.de rescrip.& ibi maxime per Abba.adde quod licèt pro actus validitate requiratur decreti interpositio,& debeat illud incontinenti interponi,secundum gl.ordini.suprà,de iud.l.2.super verbo,auditurum non esse.& inn.in c.dudum.de reb.eccle.non alie.lib.6.per l.magis puto.§.non possim.infrà,de reb. eor.tamen qñ ad validitatem actus requiritur superioris autoritas,tunc etiã ex interuallo illa sequi potest,vt no.gl.in c.nos.extrà de his quæ fiunt a præla.& 12.qõ.2.c.si qua de rebus, extrà de iure pat.c.cura.Et hoc tenuit Ro.consi.1.Si requiratur autoritas alicuius in actu,si ille actus celebratur in vtilitatem ecclesiæ,potest ex post ratificari,vide Fely.post Abb.in c. edoceri.versi.sequi potest.de rescrip.vide ad bar.in l.cum his.§.eam transactionem.ff.de transa.quod vbi requiritur aliquid,vt consensus possit ex postfacto interuenire,ponit Fel. vbi suprà.item quòd vbi requiritur autoritas debeat in primo actu interuenire,vide Fel. in c.cum dilecta.versi.amplia.extra.de rescrip.vbi ponit quartum signum.Et quòd vbi aliquid potest interuenire post actum,nunquam dicatur tale requisitum pro forma, vide ale.& Modern.in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acqu.hær.item quod vbi requiritur solennitas a principio actus non sufficit interuenire ex post,puta in consensu affinium, vel similium,secus si requiratur post actum,vide ias.in pen.& vlti.col.C. de precibus im pe.offe.

b Ale.¶ Sequens ratihabitio Hoc quomodo intelligatur,Vide per me post Bar.in l.in prouinciali.§.fi.cum l.seq.in 5.col.de ope.no.nun.

LEX X.

Tutor. Non imputatur tutori si impeditus non autoratur, hoc dicit.

LEX XI.

Si ad pupillum. [a] Hæreditas vel bonorum possessio nõ potest agnosci siue autoritate tutoris,vel curatoris furiosi,qui tenentur,si non vtiliter fuerint autorati,hoc dicit.Istam legem examino vt in glo.

ADDITIO.

a Poma.¶ Si pupillum.Vide Rom.consi.149.in prin.

LEX XII.

Si seruus. Si seruus communis acquirit,quod vni ex dominis non potest quæri,quæritur alteri cui p̃t. h. d. Gl.Opp.de l.proinde.§.j.ĩ.de stip.seruo.Dic plene vt ibi dixi.

LEX XIII.

Impuberes. In contractu qui non celebratur verbis,non est necesse pupillum loqui, & ei tutor poterit autorari,h.d.Et hanc legem declara vt in gl.l.iij.suprà,eod.

LEX XIIII.

Non multum. Dic plene,vt suprà,eod.l.j.in fine,

LEX XV.

1 *Curator si habet plures causas,& comparens dicat,compareo pro omnib.causis, valet.*

Accipientis. [a] Vna voce põt interponi autoritas duobus diuersis actibus. Oppo.suprà de procuratoribus.l.licèt.§.si plures.vbi vnus non potest esse procurator agentis,& conuenti,ne sibiipsi comdemnetur,vel a seipso absoluatur. Huius timore legitur in gl.hæc lex tribus modis.Primo,quod vnus erat tutor duorum pupillorum, quorum vnus cõueniebatur a Sempronio pro vna re,alius agebat contra eundem pro alia:& sic cum fuerint diuersa iudicia,cessabit dicta perplexitas :& bona est hæc lectura,& vera.Secundo mõ legitur,quod non erat tutor vnius pupilli tantum,qui agebat contra vnum, & ab eodem reconueniebatur,& similiter cessat dicta perplexitas: quia sunt diuersa iudicia,& hæc bona. Tertio mõ legitur, ꝙ erat tutor duorũ pupillorum,quorum vnus agit ꝯ alium,& in eodem iudicio tutor interponit autoritatẽ agenti & conuento. Gl. hoc reprobat: quia nõ poterat iurare de calumnia. Scit.n.tutor partem alteram nõ fouere iustitiam.Sed ab hac opinio.gl.se defendit:qa nõ iurat tutor,sed pupillus tutore autore.Ista non est bona:quia nõ potest iurare pupillus,vt no.in l.j.§.sufficit s̃.tit.j.& l.ij.§.quod obseruari. C.de iureiur.pp cal. Vnde respondet gl.aliter,ꝙ loquit̃ secũdum iura vetera s̃m q̃ nõ iurabat̃ de calũnia.vt s̃.fam.ercis.l.inter coheredes.§.si familiæ.& per docto.in l.j.C.de iureiur. pp cal.Vñ glo.respõ.tertio mõ,quod hoc iuramentum de calũnia potest omitti tacite,vel dic verius,quod potest esse casus,in quo vterq; habet iustam causam litigandi.s.ille qui petit, & ille qui defendit,s. si vult quod committatur stipulatio de euictione.l.vtique.s̃.de rei vindi tione,& s̃.de nego.gest.l.at q natura.§.cũ me.Superest alia opinio de dicto.§.si plures.Qũo enim tutor poterit sibimet condẽnari, vel a se ipso absolui?Rñd.vt tex.dicit ꝙ expresse hic loquitur, quãdo ipsi pupilli suscipiunt iudicium tutore autore, non ipse tutor pro pupillis,& sic vnus pupillus condemnetur alteri,vel absoluatur ab altero,non ipse tutor a seipso,& sic ꝓcedit ista lectu.¶ Vltimo [b] iste tex.facit † ad questionem.[c] Vnus procurator habet plures causas coram iudice:comparuit, & dicit, Ego præsento me in quolibet termino,quem hic habeo, hoc est in omnibus [d] causis meis, an sufficiat si cãm non exprimat:hic tex.mirabiliter facit,ꝙ sic:ad idem,ĩ.de ver.obl.l.plurib.in prin.& đ acceptil. lege plurib.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Accipientis.Vide quod not.in l.3.§.1.ff.de duob. reis.& per bar.ibi vide Pet.in c. Ray.de testam.

¶ Accipientis.Vide Fel.in c.cum superior.de maio.& obed.

b Barb.¶ Vltimo. Vide quod no.dicit ang.in l.duo rei.infrà,de duobus reis.& in l.apud. §.imperator.infrà, de manumis.vbi omnino vide.

c Ale.¶ Facit ad quæstionem.adde bar.in l.si finita.§.iulianus.de dam.infe.& adde ang.in l.duo rei.infrà,de duobus reis.& vide quæ dixi in d.§.iulianus.

d Poma.¶ Omnibus.Vide Ro.sing.311.& bar.consi.8.in vlt.col.1.vol.

LEX XVII.

1 *Tutor quando cogatur autorari pupillo.*

2 *Potestas quando possit impediri per rectores ciuitatis de eo quod facit,vel reseruari debeat tempore syndicatus.*

Si tutor. [a] Non cogitur tutor in certo contractu autorari pupillo.h.d.Op.C.de admin.tut.l.fi.in prin.Sol. Dicit gl.speciale in iudiciis.Rõ:& certum est pupillum pati damnũ, si non defendatur pp immissionem quæ fit.quod no. idem ergo s̃m Doctores,in omni actu singulari, vbi certum esset pupillum pati dãnum,si non fieret.Sic potest intelligi.s̃.tit. j.l. tutor qui repertoriũ.§.si quis post depositionem. Opp.s̃. tit.j.l.j. in prin. Solu. Ibi cogitur administrare ab initio,secus qñ nil administraret, sed in vno actu autorari non cogitur,& ita loquitur hic.¶ Ex p̃dictis distingue.† Aut petitur,ꝙ tutor cogatur administrare ĩ genere,& cogitur.l.j.in prin.s̃.ti.j.aut ꝙ cogat̃ autorari in certo actu:& tunc aut in iudiciis,& cogitur.l.fi.in prin.C.de admi. tu. aut ex̃ iudiciũ, & tunc aut est certũ ꝙ si nõ autoret̃,pupillus dãnificabitur,& cogitur,arg.dictæ l.fin.in prin.C.de admi.tut.& s̃.tit.j.l.tutor qui repertorium.§.si quis post depositionem.Aut nõ est certum,& non cogitur,vt hic,& hanc distinctionem tetigit Dy.[b] s̃.ti.j.l.j.ĩ prin.& Cy. in d.l.fi.in prin.de admin.tuto.Op.C.in quib.caus.in integ rest. nõ est neces.l.fi.Sol.apparet ex prædictis:qa ibi certum erat ab initio lædi,& ibi soluitur p Cy.in prima oppo.¶ Vltimo not.† arg.pro rectorib.ciuitatum,qñ priores vel ꝯsules volũt eos impedire, vel cogere ad aliquid faciẽdũ,vt possint licite dicere potestis me cogere,vel hoc examinare,sed reseruetur cognitio tpe syndicatus. Qđ intellige,nisi euidẽtissime male faceret,vt ex prædictis patet, tũc enim cogi potest. De hoc est tex.in Auth.vt diffe.iud.in prin.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Si tutor.Bene faciunt,in arg.quæ no.bar.in l.si cum dotem.§. eo autem tempore. suprà,sol.ma.& hic adde Bar.in l.3.C.de procu.cum concot.

b Ale.¶ Tetigit Dy.adde.quod no.bar.in l.de pupillo §.si quis ipsi prætori.de nou.nun.

LEX XVIII.

1 *Nomina debitorum an dicantur mobilia vel immobilia,ad hoc vt in eorum alienatione requiratur decretum.*

2 *Tutor solus potest delegare nomen debitoris pupilli,si pupillo expedit.*

3 *Tutor delegat sine decreto solus,si in obligatione est pecunia.*

Pecunia est de rebus,quæ seruando seruari non possunt.

4 *Syndicus factus à capitulo cum auctoritate superioris:non agit contra superiorem litigantem cum capitulo vide ibi alia.*

Potest. Quæ sunt gerenda cũ alio,p̃nt expediri tutor̃ autor̃, secus si cũ ip̃o tutore Tunc.n.nec p̃t autorari,nec ad id,se authore,ꝓcuratorẽ facere.h.d.Ex primo dicto gl.colige notabili.ꝙ cum alienationẽ ĩmobiliũ sine đcreto ꝓhibuit orõ Imperatoris.l.j.ĩ.de reb.eorũ.& lex Cõst.C.de adm.tu.l.lex q̃ tutores, prohibuit aliẽationem mobiliũ q̃ seruari p̃nt,& hic ꝓmittit̃ alienatio † actiõis:apparet qđ actio ñ ꝯtinet̃ appl'ne mobiliũ vl' ĩmobilium.Cõtrariũ no.ĩ.de verb.sig.l.mouentiũ. gl. distinguit [a] alibi aliter

ADDITIO.

a Barb.¶ Gl.distinguit Vide c.relatum.2.per do.Pet.de testam.& in c.nulli.de rebus eccle. non alien.& ibi dixit Bald.in c.1.de feu.cogn.

aliter.[a] Aut in actione veniunt immobilia,& computantur inter immobilia. Aut veniunt mobilia,& computantẽ inter mobilia, vt in authen.de nō alie.§.j. col.ij. Istā alleg. Cy.C.si aduers.transac. in l.j.& C.de sacrosa.eccl.l.iubemus.§.fi.Dy.distinguit. Aut cōsideramus ipsum ius obligationis,& ipsum est immobile. Ita loquitur gl.in d.l.mouentium. Aut ꝯsideramus effectū descēdentē in ipsa oblone,& tū dicit regula iuris,qui actionē hẽt, rem vr̃ hr̃e. Vnde procedunt aliæ glossæ,vt distinguamus,aut actio datur ad mobilia vel ad immobilia,& secūdum hoc vel erit necessariū iudicis decretū,[b] vel non.[c] Nō obstat hæc lex:quia intelligo ꝙ hic erat debitor alicuius rei mobilis,q̄ fm ista tp̄a poterat alienari sine decreto. Ita dicit Dyn. Sed Iaco.de Are.in d.l.mouentium.dicit ꝙ ꝓprie loquendo noīa debitorum nō sunt mobilia,neque immobilia,& sic est tertia spēs ꝑ se. Declaratur [d] per ratione:qa non occupant locū cum sint incorporalia.ergo nō pn̄t dici mobilia,vel immobilia,cū hoc dicatur respectu loci:& ideo Iurisconſ. de nominibus debitorum facit tertiā spēm in l.a diuo Pio.§.in venditione. j̃.de re iud.s̃.de peculio.l.quā Tuberonis.§.pe.& quādo non esset necesse,ꝙ ista spēs numeretur inter mobilia vel immobilia, retinent tertiam speciem [e] per se,vt dictis legibus. Sed qñ est necesse ꝙ alicui horū accedat,tunc hẽt locū distinctio gl. Aut in actione venit mobile,& computatur inter mobilia. Aut venit immobile, & computatur inter immobilia,& ita est hic. Res.n.minores mobiles,quæ seruādo seruari pn̄t, prohibentur alienari hodie. Quid erit de actione? Certe est aduertendum quid in actione veniant, vt d.gloss.dn̄t. Pro hoc optime tex.C. de prædi.mino.l.si ad resoluendum. De hoc tangitur in Spe. de cess.acti.§.j.ver. sed nunquid minor. Facit quod not.in Spe.de fru.& interesse.§.j. versi.itē q̄rit. ¶ Op.ꝙ tutor non possit delegare: vt j̃.de nouationib.l.nouare. gl.soluit.hæc l.intelligitur fm illam,qñ ꝑ delegationē ꝯditio pupilli fit melior, vel fieri credit.alias secus,vt ibi. ¶ † Quæro vtrū tutor solus possit delegare. Text.vr̃ ꝙ non.j̃.ad Tre.l.restituta.§.j.& ita hn̄t quidā apostillatum hic ꝑ Dy. Sed puto quod possit solus, si pupillo expedit.vt s̃.tit.j.l.tutor ad vtilitatē.& d.l.nouare.j̃.de nouationib. Non ob.l.restituta.§.j.quia ibi in restitutione vniuersali hr̃ditatis,quæ fit vt actiones transeant ꝑ Treb.secus ĩ cessione vel delegatione vnius actionis tm̄. ¶ Quæro,† vtrū si in obligatione sit pecunia,possit delegari sine decreto? Rn̄det quòd sic. Pecunia [f] enim rdr̃ esse inter res quæ seruando seruari nō pn̄t, vt no.in l.j.§.fuit quæsitū.j̃.ad Treb. Quod apparet ex legibus nouis, q̄ pmittūt tutori pecuniam mutuare,& ex pecunia prædia emere sine decreto,vt C.de admi.tut.l.j.& in auth.ibi posita.& in auth.vt hi qui ob.phi.se ha.§.pe. ¶ Venio † ad secūdam partem. ex qua nota,ꝙ [g] syndicus factus a capitulo cū autoritate superioris,nō pōt agere ꝯtra superiorē,si litigat cum capitulo. Et eodem mō syndicus factus a populo cum autoritate ptātis non potest agere contra Potestatem ipsum. Qualiter autem fiat tunc syndicus qñ subditi volunt agere cōtra superiorem,dicit Inno.in c.edoceri.extrà de rescri. ¶ Opp.ad istam partem,quòd creditor,vel debitor pupilli nō possit esse tutor,vt in auth.minoris.C.qui da.tut.poss. Solu. Aliud olim,aliud hodie. Dicam in l.propter litem.j̃.de excu.tuto.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Aliter. Vide alex.conſ.27.in vltim.colum.3.vol.& conſ.111.4.vol.& conſ. 16. ad fi. in 1.vol.& l.a diuo.Pio.§.in venditione.ff.de re iud.panor.conſ.42.in 2.vol.& conſ. 102.v. vol.Fel.in prooemio decreto.barb.conſ.45.& conſ.50.conſ.69.& conſ.227. Card. conſ. 72. in 1.dub.

b Alex.¶ Iudicis decretum. Idem consuluit Dy.in conſ.2.in q.pen.cuius tenor talis est, si tamen cessio actionis super immobilibus fieret,ex causa transactionis non requiritur decretum secundum eam,sed tutoris authoritas.l.præses,cum ibi not.C.de transac. Vide tamen no.in l.1.C.si aduer.transac.

c Poma.¶ Vel non. Vide aret.conſ.54.

d Alex.¶ Declaratur. Vide quòd dixi post Bart.in l.mouentium.de ver.sig.& adde Bart.in l.si sic §.1.de lega.1.& in l 1. C.si aduer.transac. Bald. in l. iubemus la.2. & authen. hoc ius porrectum.de sacrosan.eccl.& in l.1.circa fi.princ. de pace tenen. vide ang.& Ro.in l.1.§.fuit quæsitum.ad Treb.& in materia ista consuluit Bart.& habet per Bald.l.1.de stat ho. post Guil.& Bar.vide Ioan andr.in tit.de instrum.edit.§.nunc vero aliqua,in additio.inci. scire debet,&c.& abb.in c.nulli.de reb eccl.non alie.vt refert consi.219. Old.adde an appellatione mobilium & immobilium veniant iura & actiones,Bald.in l.1.§.argento. infrà de auro & arg.leg.& in c.j. de feu. cog. in glo.in verbo immobilia:bonum tex.in l.bene à Zenone.de quadrien.præscriptio,gloss.in l.fi.C.in quib. causis in integrum rest. tex. in l.1.§.exactio.C.de rei vxor.acti.Bart.consi.50.ang.conſ.238.inci.anastasius.per Bart.consi.80.in 1.vol.an autem si pupillus sit obligatus ad restitutionem dotis, vel ad actionem cedendam contra promissores dotis,possit solus tutor,cum decreto tamen iudicis,eo casu cessionem facere,& an idem possit facere in quemlibet creditorem pupilli,vide Rom. consi.386.

e Alex. ¶ Tertiam speciem. Et idem si competeret ad quantitatem: quia reputatur tertium adiacens,vt firmat Lappus alle.consi.91.aliàs 80.vt refert Rom.in l.si constante.§.fi. solu.matr.

f Barb.¶ Pecunia enim. Et vide tex.in l.Iulianus.suprà de pet.hære.& l.cristo.§.fi.eum l.sequen.infrà de iure delib.

g Alex.¶ Non potest agere. Quid autem si vniuersitas est dispersa, vide Inno.in c.cum ex iniuncto.de ope.no.nun.& in c.humilis.de maio & obedientia.

LEX XIX.

1 *Curatoris dati pupillo qualis sit potestas.*

Curatorem. Curator pōt dari pupillo ad agēdum, non ad authorandū.h.d. Not.qd impuberi pōt dari curator. Quod intelligo siue habeat tutorem,sine non,vt no. suprà de tu.& cura.ab his.l.curator.& probatur in l.curatorem. co.ti. ¶ † Quæro de potestate istius curatoris. Rn̄deo,tex.hic declarat,omnia,quæ possunt fieri per tutorem circa administrationem in iudicio vel extra:puto quòd possunt fieri per talem curatorem. Sed in illis, quæ haberet facere pupillus tutore autore tunc authoritas illius curatoris nullo mō sufficeret. Ita ine lligo istam legem.

ADDITIO

a Parif.¶ Quæro. Vide alex.consi.122.vol.1.

LEX XX.

1 *Pupillus habens socium rixosum, potest prouocare ad diuisionem cum autoritate iudicis,& maiore socio prouocante minores possunt diuide e inter se.*

Inter pupillos. Nō est necesse tutorem authorantē diuisioni se subscribere. h. d. Not.ꝙ non est necessaria subscriptio in authore,loqui tñ debet fm ea q̄ dixi.s̃.e. l.iij. ¶ Secūdo no.ꝙ inter pupillos potest fieri diuisio. ¶ Opp.j̃.de reb.eorum.l.si pupillorū.& C.de prædi.min.l.pe. vbi pupillus non pōt diuidere nisi prouocet ad diuisionem. Soluit primo gl.ꝙ hic in hæreditate non erant nisi mobilia, q̄ solutio est vera: sed diuinationem continet. Alij dicūt ꝙ hic fuit facta diuisio decreto iudicis & authoritate tutoris. Istam tenet Iac.de Are.tanq̄ multum not.[a] † Nam qñ pupillo expedit,qa hẽt socium rixosum, vel aliàs non expedientem sibi, tunc ipse potest prouocare ad diuisionem cum authoritate iudicis,vt hic,secūdum istam solutionem & ꝓbatur suprà de tut.l.quod dicitur.& hoc suggerit æquitas, ne socium rixosum cogatur habere.arg.pro socio. l. si conuenerit. Et hoc tangitur per Cy.C.de sacrosan.eccle.l. iubemus. circa principium,ex hoc quod ibi dicit text.prædia diuidere. Alij dicūt quòd vnus socius ipsorum pupillorum maior,eos prouocauit ad diuisionem. Istam solutionem etiam no.quòd vno socio maiore prouocante ad diuisionem , alij minores possunt inter se diuidere; quod teneas mente.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Multum not. Sequitur.aret.consi.22.in 1.col. Vide etiam alex. consilio 7.in fin. in v.volum.

LEX XXI.

1 *Iudex in exequendo sententiam potest incipere à præcepto de soluendo practicā præcepti.*

2 *Exequendi vnus est modus,vt primo pars citetur ad opponendum,quare sententiam non debet executioni mandari.*

3 *Petitio restitutionis in integrum quando impedit executionem sententiæ.*

Defendente.[a] Petitio † restitutionis impedit executionem sententiæ.[b] h.d. Opp. ꝙ curator solus nō potest abstinere pupillum:quia hoc requirit causæ cognitionem,vt l.in causæ.§.cā cognita.s̃.de minori. Duæ sunt opi. Prima,ꝙ pupill⁹ non immiscuerat se iuridicè:quia,vel ipse solus sine tutore,fm Placent.vel tutor solus sine pupillo,fm Azon.merito ergo nudis verbis potest abstinere. Quod intellige quantum ad hoc,vt in eum non detur actio iudicati, non vt sibi præiudicetur,vt interim se immiscere non possit:quia hoc requirit tantā solennitatē quantam additio.l.si pōt.j̃. de acq. hære. Alij,vt Hugo dicunt ꝙ licèt hic in tex.nō referat,tñ in integrum restitutio fuit petita,& causa cognita data,& hæc tutior. Ex hac l.habes no.† practicam [c] ꝙ cum petitur sn̄iam executioni mandari, iudex potest incipere a præcepto de soluēdo:vt p̄cepio tibi,vt soluas,id in quo ꝯdemnatus es ꝑ sn̄iam,vel ostendas quare sententia non debeat mandari executioni. Ita.n.incipit hic,dicendo pareas iudicato. Facit j̃.de ope.no.nun.l.de pupillo.§. meminisse. vbi in nunciatione quæ fit per prætorem,ponitur similis modus. Alius modus exequendi est,vt in primo citetur pars,vt veniat ad opponendū quare sententia non debet executioni mandari:licèt quidam dicant quòd sententia potest executioni mandari etiam parte non citata.l.ab executione.C.quorum appel.non reci. Dixi plene in l.a Diuo Pio,de re iud.§.in venditione. Secundo no.[d] quod † petitio restitutionis impedit executionem [e] sententiæ. Quod intellige [f] qñ causa restitutionis erat euidens,ita ꝙ apparebat,quòd non apponebatur causa calumniæ,& prorogandæ litis, [g] aliàs non impediret executionem:sed procederetur ad executionem præstita cautione de restituendo, si minor vicerit in causa restitutionis, vt extrà,de in integrum restit.c. auditis. Facit C.de preci. Imperat. off. auth.quæ supplicatio.C.de fal.l.iij.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Defendente.allegatur sing.ista lex per Bald.quòd sententia super incidenti pōt ferri sine scriptura,in l.fi.C.de sententiis,ex breui.recitandis.

b ¶ Sententiæ. Et per hoc dicit Bald.in l.1.& in authen.ibi posita.C.si vt se ab hæred.abst. quòd minor petēs restitutionem aduersus hæreditatem,nō habet probare se læsum,quia de se præsumitur.& in d.auth.not,istum tex.

c Alex.¶ Notabilem practicam. Cum petitur executioni mandari sententia, iudex potest tunc incipere à præcepto. Et vide quòd dixi post Barto.in l.de pupillo.§. meminisse.de ope.no.nun.& adde Bart.in l.1.de execu.rei iud. Sed an requiratur libellus,vide Bald.in l. ab executione.quor. appellationes. & de hoc etiam habetur in c.sciscitatus. de in integ. resti.& per Bald.in authen.quæ supplicatio.de preci.Impe.offe.& per Bart.in l.4.§. condēnatum.de re iud.per Bart.& doc.in l.si prætor.§.Marcellus.de iudi. Et vide tex.gl.& Bart. & latius bald.in l.1.C.de in integ.rest.bald.in rub.C. de iure delib.ad fi.& omnino in l.fi.si ex fal.instru.ang.in l.furti.§.1.de infa. Spec.in tit.de execu.sent.§.fi.versi.integ. Dixi plene post Imo.in d.§.condemnatum.

d Barb.¶ Secundo no. Et facit l.2.C.ad l.Cor.de fals.& quod tenet Io.and.in titu.de iud. deleg.§.stat.versi.quòd si in statuto.in fi.illius additionis.

e Alex.¶ Impedit executionem.an restitutio in integrum impediat executionem sententiæ,vide quę dixi post bar.& Imo.in l.4.§.condemnatum.de re iudi. Et vide quæ dixi declarando hanc materiam in l.3.§.si seruus.de acqu.poss. Et vide late imol.in l.quia latronibus.§.1.de test. Differentiam autem inter appellationem,& in integrum restitutionem,vide barb.in l.illud la 2.per illum tex.j̃.de appell.& bald.in rub.C.de manu.vindi.

f Poma.¶ Quod intellige. Vide bar.consil.18.in 1.vol.& Rom.consi.160.

g Alex. ¶ Prorogandæ litis. Adde quia dicit imo.multum sing.in c.post electionem.de concess.

conceff. præbendæ. quòd vbi quis ad impediendum executionem sententiæ, vel instrumenti opponit exceptionem, si iudici videtur quòd animo calumniandi opponat, & differendi negotium, quod potest iudex non admittere, & repellere excipientem. Quod dictũ refert Abb. in c. pastoralis. §. quia vero, & in c. ex parte 2. de offi. deleg. & in c. nullus de præsumpt. Et idem voluit Imo, post alios in c. cum contingat. de offic. deleg. Idem Pet. de Anch. in c. pastoralis. de except. vbi alleg. Innocen. in d. c. post electionem. Idem etiam in c. 2. de falsis. & in c. licèt causam. de proba. in quib. locis alleg. illud dictum Inno. Et facit quod voluit Inn. in c. fi. de libel. obla. Idem dicit Bald. in l. 1 C. qui accus. non poss. dum dicit, quòd exceptio malitiose opposita non impedit processum. Et ad hæc adde elegantem gloss. in cap. super eo. de officio delegati, quàm vide. Et eodem modo videtur dicendum quòd poterit repellere opponentem exceptionem nullitatis, vbi comprehendit reum illam opponere malitiose, vt impediat executionem sententiæ. Et ibi idem dixit Card. esse in causa summaria, & ad hoc adduco gloss. notabilem in c. perniciosam, de vsur. Et facit l. satis aperte. C. de falsis. Et vide do. Anto. in c. super hoc. de renunt. vbi habetur, quòd exceptio non veresimilis non debet per iudicem admitti. l. non est verisimile. quod metus causa. Et ideo dicit Ange. in d. l. satis aperte, quòd cum prima fronte exceptio videtur opponi per calumniam, non est differenda executio. Adduco Io. An. in Spec. in tit. de leg. §. iam nunc dicendum. in addi. magna, incip. iam ponit verba Roffre. veniat alia q. de accusato de homicidio. quam ibi vide per eum qui plene loquitur, & facit quod voluit Imo. in l. si quis à latronibus. §. si quis in capitali. ff. de testa. vbi dixit quòd restitutio in integrum, impedit executionem sententiæ, dummodo non sit præsumptio contra illum petentem in integrum restitutionem: vide Sal. in l. iudicati. C. si ex fal. instrum. retuli post Bart. in l. 4. §. cõdemnatum. in apostol. magna, de re iudic.

LEX XXII.

Si quid est. Actus, qui tendit ad liberationem tutoris, nõ potest fieri eo autore. h. d.

TITVLVS IX.

Quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel conueniri possunt.

LEX PRIMA.

1 *Probatio per iuramentum admittitur, vbi quis conuenitur ex dolo alterius.*
2 *Villa si conuenitur pro robaria facta in eius territorio ad damni emendationẽ, nõ sufficit probatio per iuramentum in litem.*
3 *Stante statuto quòd pater tenetur soluere condemnationem pro filio delinquente, an soluat quando filius condemnatus fuit ob contumaciam, remissiue.*

OB dolum. Quando pupillus conuenitur ex dolo tutoris, non admittitur probatio per iuramẽtum in litem. h. d. ¶ No. † generaliter, [a] vbi aliquis conuenitur ex dolo alterius, non admittitur ꝓbatio per iuramentum in litem. Et facit † ad q. quando qui furtũ passus est non agit contra fures, sed contra homines villæ [b] ad emendationem damni, vt non sufficiat probatio per iuramentum in litem. sic C. vnde vi. l. si qñ. & extrà quod met. cau. c. fin quæ admittunt probationem rerũ subreptarum per iuramentum, ꝙ habet locum solum quãdo agitur contra furem, non contra alium. [c] vt in qualibet earum no. per doct. Facit † etiam quòd si statuto cauetur, quia pater teneatur soluere pro filio delinquẽte, & filius fuerit condemnatus pro delicto ob contumaciam, quòd hęc probatio non sufficiat contra patrem, nisi contra eum vere probetur crimen. Ita dicit Dy. hic, aliter videtur dicere in l. cũ filius, ĩ. de ver. obl. Ego istam q. disputaui, & scripsi plene in d. l. cum filius. in prin. Opp. s̃. tit. j. l. fi. Sol. Intelligas hanc secũdum illam. s. quòd pupillus liberetur cedendo actionem. De hoc tamen plene dic, vt dixi infrà, si quis omis. cau. test. l. si dolo.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ No. generaliter. Vide Barto. in l. ne quid. de incen. rui. Idem dicas quando agitur de delicto in omittendo, per casum singularem in l. argentarius. §. cum autem. suprà de eden. & ibi Ang. & vide Lud. Rom. in rub. de iureiur.

b Alex. ¶ Homines villæ. Facit in simili dictum Bald. in l. 1. in fi. 1. col. C. cõia de leg. vbi si statuto cauetur, quòd in causis vertentibus super instrumento guarentigiæ nulla possit opponi exceptio, intelligit inter eos, inter quos confectum est instrumentum. adde etiam An. & Bald. in l. si debitori. C. si aduer. cre. & vide Barto. in l. ne quid. ff. de incen. rui. nau. & illud dictum Bald in d. l. 1. C. communia de leg. sequitur Petr. de Anch. in c. canonum statuta. in vers. cir. istam extensionem alibi, &c. extrà, de constit.

c Alex. ¶ Non contra alium. Vide Bart. in l. si quando. C. vnde vi. hic alleg. per eum. & quæ no. in d. l. fin. de in lit. iur. & istud fuit dictum Dy. hic. & idem tenet Bald. in c. 1. §. conuenticula. de pa. iur. fir. & Bar. in l. ne quid. de incen. rui. naufra.

LEX II.

1 *Tutore emente aliquid de pecunia pupilli, efficitur ipsius pupilli. Idem in vxore, ecclesia, & milite.*

Si tutor. [a] Quod tutor, vel curator acquirit pecunia minoris efficitur minoris. h. d. No. ꝙ illud † quod emitur ex pecunia minoris, efficitur minoris. Simile dicit glo. in vxore, ecclesia, & milite. Idẽ no. in l. si vt proponis. C. de rei vindi. Opp. s̃. tit. ij. l. Tit. & Mœuium. §. altero. Sol. secũdum Dy. illa pecunia nõ erat minoris, licet fuerat redacta ex re minoris, sed tutor erat debitor in genere, vt ibi dixi. Opp. ĩ. de sol. l. filiæ. Sol. secundum Iac. de Are. [b] quòd istud quod hic dicitur, ꝙ res empta de pecunia minoris, efficitur minoris, debet intelligi tutore vel curatore emente. facit s̃. de pecul. l. ex facto: sed extraneo emente, secus, vt no. in d. l. filiæ. nisi forte in subsidium. Ita debet ĩtelligi d. l. si vt proponis. C. de rei vend. Opp. ad id, quod dr̃ hic de stipulatione, de l. solutũ. §. ꝑ liberã. s̃. de pig. act. Sol. gl. hic, & meliꝰ in l. contraria, qđ dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Si tutor. Vide Bald. in l. si vt proponis. C. de rei vendi. Bald. in l. si fami. C. fami. ercis. & Vide Bald. in l. si curator. C. ar. tu.

b Alex. ¶ Iac. de Are. Vide Bar. in d. l. filiæ, & Bald. in l. si patruus. C. cõmunia vtriusque iud.

LEX III.

Dolus. Pupillus non tenetur ex dolo tut. nisi quatenus ad eũ peruenerit. h. d. Dic plene, vt dixi in l. si dolo. infra si quis omissa causa testam.

LEX V.

Post mortem. De eo quod quis gessit vt administrator, finita administratione nõ tenetur. h. d. Intellige in administratore necessario; in voluntario: dic vt in l. procurator qui pro euict. supra de procur.

1 *Tutor simpliciter contrahens in re pertinente ad pupillum, intelligitur tutorio nomine.*
2 *Tutor vel alius gestor necessarius contrahens, quando videatur nomine proprio vel tutorio nomine contrahere.*
3 *Procurator, vel institor contrahens & exprimens hoc fieri in causa pertinente ad dominum, videtur procuratorio, vel institorio nomine contrahere.*
4 *Defensiones pupilli, quando possint prodesse tutori.*
5 *Pecunia mutuata tutori quando fuit conuersa in vtilitatem pupilli, actio vtilis competit contra pupillum mutuanti.*
6 *Si concessum est arbitrium prioribus super abũdantia, quid importat tale arbitrium, remissiuè.*
7 *Tutor acquirens aliquid stipulando, vel emendo simpliciter: an pupillo an sibi acquirat, remissiuè.*

§. Tutor. [a] Si tutor simpliciter contrahat in re pertinente ad pupillum, intelligitur tutorio nomine cõtrahere: si in re quæ põt ad ipsum & ad pupillum pariter ꝑtinere, intelligit̃ nomine proprio cõtrahere, nisi aliud actum sit. h. d. Et iste §. habet duas partes. Secunda ibi, non idem in eo. ¶ Opp. ad princ. de l. cũ post. §. j. s̃. tit. ij. Quidam dñt [b] ꝙ debet intelligi hic quando accipit tutorio nomine, sed glo. dicit, & bene, quòd hoc non expedit: nam contrahendo simpliciter † in re pertinente ad pupillum, intelligitur tutorio noĩe vt hic, & ĩ. eo. l. fi. Non ob. d. l. cum post. §. j. quia intelligo, ꝙ ibi expresse voluit se proprio nomine obligare. ¶ Opp. ĩ. de admi. rer. ad ciuit. pertinen. l. iij. §. in eum. Solu. dñt quidam, quòd ibi expresse fuit actum quòd proprio nomine obligaretur, forte volens donare pupillo: ita dicit gl. hic. Tu dic, ꝙ gl. hic, & ĩ. eod. l. fi. loquitur qñ tutor simpliciter promisit: ibi quãdo promisit animo nouandi. Ex hoc. n. solo, ꝙ animo nouandi promisit, intelligitur se proprio noĩe velle obligare, vt ibi patet. Op. de l. procu. qui pro euict. s̃. de procu. Sol. ibi in gestore voluntario, hic in necessario, secũdum gl. Iac. de Aret. aliter dicit vt refert Cy. C. quod cum eo. l. ei qui. Dixi plene in d. l. procur qui pro euic. & l. si pup. §. j. s̃. de neg. gest. Circa † gestorem vero necessarium, quæ est ꝓprie materia nostra, distingue: [c] aut est certum qualiter se voluit obligare, & stamus certo. Aut est dubium: quia promisit simpliciter, non dicendo pro se suisq; hæredibus, & tunc, Aut cõtraxit in re, quæ euidẽter pertinet ad pupillũ, aut in re, quæ põt æque pertinere ad eum sicut ad pupillũ. Primo casu, Aut contraxit promittendo animo nouandi, & ex hoc vr̃ proprio noĩe promittere. l. iij. §. in eum. de admi. rer. ad ciuit. pertin. Aut promisit nõ animo nouandi, & tunc aut sciebat tutor pupillũ ex hoc cõueniri nõ posse, & ille, qui cũ eo contrahebat ignorabat: & tunc ꝑ dolũ tutoris ipsemet proprio noĩe tenetur. l. cũ post. §. j. versi. præterea. s̃. tit. ij. Aut in tutore abfuit dolus, & tunc vr̃ tutorio noĩe promittere, vt hic, & ĩ. eo. l. fi. Secundo casu & quando cõtraxit in re, quæ põt pariter pertinere ad vtrunq;, tũc aut fuit expressum hoc fieri causa pertinẽte ad pupillũ, & vr̃ contrahere tutorio noĩe, vt hoc. §. in fi. Expressio. n. causæ tũc habetur perinde ac si diceret tutorio nomine facere. Idẽ in † procuratore, vt l. si pupilli. §. j. ibi, vt pignus, vl̃ vt debitorẽ liberet. Idẽ ĩ institore. vt l. j. §. non ãt. vers. sed & si in pretiis. de exerc. Si vero hoc nõ exprimat, tunc vr̃ se proprio nomine obligare, vt hic. ij. rñ. Quod intellige quantum ad actionem dãdã creditori contra eũ: sed sibi tutori, q illud cõuertit in vtilitatẽ pupilli datur actio cõtra pupillũ. Et eo. mõ vbicũq; dixi s̃. tutorẽ teneri proprio noĩe, intellige qđ repetat a pupillo nisi constet ꝙ fecerit animo donãdi. l. cum post. §. ij. vers. rñdi. & vers. sed is de quo. s̃. titu. 2. Et ex hoc † sequitur ꝙ defensiones pupilli poterunt hoc casu prodesse tutori, qui proprio noĩe tenetur. d. l. cum post. §. j. in fi. d. §. & ĩ. de ac. & obl. l. qui suũ. Puto etiã, † ꝙ hoc casu si pecunia fuit cõuersa ĩ vtilitatẽ pupilli, cõpetat mutuãti vtilis actio cõtra pupillũ, licèt eius contẽplatione nõ mutuauerit. l. ei qui, in fi. C. qđ cũ eo. Facit l. cum. C. si cer. pe. qđ plene no. in d. l. si pupilli. §. j.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Tutor. in hoc §. sunt duæ regulæ. pro hoc in simili facit text. in l. 1. §. editiones. de edend. vbi ponuntur duæ regulæ, vna permissiua, alia prohibitiua, vbi vide Bald. post Ray. & idem tenet do. an. in cap. G. perpetuus, de fide instrumen. facit tex. & ibi bald. in l. si Ruffinus. C. de testam. mili. vide Spec. in tit. de insti. cau. §. videndum, & vide bald. & Moder. in d. l. si Ruffinus.

b Barb. ¶ Quidam dicunt. Et quid in procuratore, vide bart. qui notabiliter loquitur, licèt sit sibi contrarius in l. qui in aliena. §. autẽ. infra de acquiren. hæred. & l. 1. §. nũciati, de ope. no. nupci. & vnum notabile verbum dicit in l. 4. §. vnde quæri potest. ff. de de manu. & vide An. in d. l. procurator qui pro euic. ff. de procur. do. An. in c. literæ, de dil.

c Alexand. ¶ Distingue. Adde not. Barto. in l. 3. §. 1. iud. sol. & quod not. Bart. in l. patruus. circa medium. C. communia vtriusque iudi. & quæ habes in l. post dotem. 6. lect. suprà, solu. matrimo.

6 §.j.¶ Et prædicta faciunt ad q.† quam disputaui. Prioribus est concessum arbitrium super abundantia, fecerunt aliquid quod non poterant vigore eorum officij poterant tamen facere vigore arbitrij sibi concessi super abundantia, non expresso hoc quòd facerent vigore arbitrij sibi concessi, an actus valeat. Dic vt dixi in disputatione. 7 Quæritur,† quid si tutor aliquid acquirit simpliciter stipulando vel emendo. Gl. dicit idem. Tu intelligas, vt dixi. s. eo. l. ij. & s. ti. ij. l. Tit. & Mæu. §. altero.

LEX VI.

Tutor interposito. Sicut pupillo quæritur per tutorem, ita per actorem ab eo constitutum. h. d.

LEX VIII.

Tutor qui. Si negotium in parte spectat ad pupillum, pro illa videtur tutorio nomine facere, pro alia proprio. h. d. In tex. ibi, conueniretur. s. a legatariis.

TITVLVS X.

De suspectis tutoribus, & curatoribus.

LEX PRIMA.

1 *Quotidiana melius, & subtilius examinanda sunt.*

HAec clausula Procedit per modum summæ. Primo ponit quis inducat ad tractandum seu tradendum istam materiam. Secundo ponit, quæ requiruntur ad hoc, vt ista materia intelligatur, & illa per ordinem tractat per totum istum ti. partes patent. Not. † quòd 1 materia quotidiana est melius, & subtilius examinanda vt hic, & l. legaui, j. de lib. lega.

1 *Accusatio suspecti tutoris est ciuilis, quando proceditur ad solam remotionem, & quando sit criminalis.*
2 *Coram quo iudice hæc accusatio proponi possit, remissiue.*
3 *Inofficiosi testamenti querela vocatur accusatio.*
4 *Suspecti tutoris in accusatione quando requiratur forma l. libellorum.*
5 *Accusationibus in ciuilibus ex delicto descendentibus, quæ infamant, poni debent ea, de quibus in l. libellorum.*
6 *Iudex inquirens in causa suspecti tutoris, quando non habeat necesse ponere in inquisitione ea de quibus in l. libellorum.*
7 *Accusans in causa suspecti tutoris, quando teneatur se inscribere.*

a **§. Sciendum.** Primo quæro, an accusatio suspecti dicatur publica. gl. dicit: hic, quod est legitimum crimen, & tamen non dicit quod est publicum: sed quòd sit publicum dicam. j. eo. §. cōns. Hoc plene examinaui. j. de publ. iud. l. j. Nam quo ad quid est publicum, quo ad quid non. Quæro quando interponitur accusatio suspecti, vtrum requiratur forma l. libel. j. de accu. Gl. hic dicit, quod proceditur per viam accusationis ad remouendum, & requiritur illa solennitas: aut per viam inquisitionis, & tunc secus, vt j. eo l. iij. §. præterea. 1 ¶ Ad hoc examinandum primo est videndum † vtrum accusatio suspecti b sit ciuilis causa, vel criminalis. b & hic innuitur quod sit criminalis, vt j. proxi. §. & j. ea. l. fi. & j. ad Turp. l. j. §. suspecti. In primum quòd sit causa ciuilis, apparet, quia pōt interuenire procurator. l. non solum. §. fi. s. de proc. veritas est, quod si quidem agitur ad remotionem solum, tunc est causa ciuilis, d. l. nō solum. in fi. Probatur per rōnem: quia hic agitur solum ad remedium & commodum priuati. s. pupilli, nō ad vindictam publicam, ergo &c. Pro hoc facit optime tex. extrà, de proc. Si autem ageretur ad pœnam imponendam, tunc dubitari pōt, an sit causa ciuilis, vel crimin. & innuit quod 2 sit criminalis, vt j. ea. l. §. fi. & Ex hoc apparet † apud quem iudicem debet hæc actio proponi, vt j. proxi. §. dicet. Nec est mirandum, si etiam 3 eo casu quo dixi esse causam ciuilem, vocatur suspecti accusatio: quia † et querela inofficiosi testamenti vocatur accusatio, & tamen causa ciuilis est. l. 4 posthumus. §. j. s. de inoff. test. ¶ Secundo videndum est, † quando dicitur ciuilis ista accusatio, vtrum debeat porrigi libellus secundum formam l. libellorum. j. de accusa. quia quando criminaliter intentatur nō dubium. Rñdeo, † 5 in accusationibus ciuilibus descendentib. ex delicto, si quidem infamant, debent poni in libello oīa illa, quæ in criminali. l. prorr edixit. in princ. & ibi dixi. j. de iniuriis. & s. de dolo. item exigit, & ibi dixi, & est tex. in c. tuæ. extrà, de proc. Vnde si hic accusatio proponeretur de dolo, ita quod remotus infamaretur, deberet poni locus, & 6 tempus, secundum formam d. l. libellorum, aliàs secus. ¶ Tertio est videndum, † vtrum quando iudex procedit per inquisitionem in isto crimine, sit necesse, quod inquisitio contineat oīa illa, quæ dixi debere continere accusationem? Gl. hic vt dixi, tenet quod non. Idem videtur generaliter tenere, Insti. de pub. iud. in princ. Idem Inn. de iure canonico, extrà, de purgatione canonica. c. fi. Veritas est, quod si quidem iudex inquirit solum ad remouendum, nō est necesse quod inquisitio contineat crimen determinatum. Sufficeret. n. si iudex diceret, Hæc est inquisitio, quam fecit talis iudex vt sciret, vtrum tutor bene administrauerit: & si inuenerit eum dolose, vel culpabiliter gessisse, tunc intendit eum remouere, & de tali intelligit Inno. in d. c. fi. extrà, de purgatione canonica, & tex. ibi: sed si inquireret ad eum puniendum, tunc cum inquisitio succedit in locum accusationis, deberet continere crimen certum, sicut accusatio. solum hoc minus, quòd non est in ea necessaria solennitas inscriptionis: & de hac solennitate non seruāda loquitur Instit. de publ. iudi. in prin. Ita tenet Iac. But. Insti. de act. in prin. dixi in l. libellorum. j. de accu. ¶ † Quæro, an quando quis accu- 7 sat aliquem de suspecto, debeat se subscribere ad pœnam talionis? Glo. dicit quòd sic, & erit pœna talionis infamia: itē aliæ pœnæ, quas quādoque quis patitur extraordinarie. Doctores dicūt, aut accusatur criminaliter, hoc est, vt remoueatur & puniatur, & tunc debet se subscribere. Aut vt remoueatur tantum, & non debeat se subscribere, quia est causa ciuilis. Et non obstat quòd glo. dicit de pœna infamiæ, quia per hoc non est locus inscriptioni. Aliàs sequeretur quòd in qualibet accusatione ciuili famosa quis deberet se inscribere quòd nō reperitur lege cautum. De hoc per doc. in l. fi. eo. tit.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Glo. dicit. Et no. quòd dicit hic ista gloss. de qua exultat Bald. in c. t. §. si tres. de pace tenen. in vsib. feud.
IO. FR. R V. Adde circa no. per Bart. in isto §. Ang. de Are. insti. eo. tit. in princ.
b ¶ Vel criminalis. an causa suspecti sit ciuilis, vel criminalis, vide Bald. in l. t. C. si tutor non gesse.

1 *Delegatus etiam potest cognoscere si de suspecto agatur, vt tantum remoueatur, si autem vt etiam puniatur non potest cognoscere.*

§. Damus. Causa suspecti potest agitari corā ordinario, & corā delegato iudice. h. d. ¶ Op. j. ad Turp. l. j. §. suspecti. Sol. Ibi nomen præsidis ponitur generaliter, vt cōprehēdat ēt delegatos. Alij dicunt, quòd † delegatus potest cognoscere, 1 vt hic: nō punire, vt in contrario. Ista quæstio fuit semel inter do. Fran. Accur. & dñm Dy. vt refert Cy. in l. fi. C. e. Veritas est ista, Aut accusantur de suspecto ad remotionem tantum, & sic ciuiliter, & potest de hoc cognosci, & iudicari a delegato, vt hic: Aut accusantur vt remoueantur, & puniantur: & tunc solum ab ordin. vt l. contraria, & ibi plene dixi.

§. Ostendimus. Omnes tutores cuiuscunque conditionis existant, possunt accusari de suspecto si male gerant. h. d. Opponitur. j. eo. l. si tutor. Solutio, dicit gloss. illud est consilium: quòd an sit verum ibi dicam. ¶ Quæro, qualiter petitur remoueri patronus, non vt infametur? dic vt l. fin. C. eodem.

1 *Publicum est illud, quod omnibus patet.*
2 *Crimen suspecti tutoris est publicum.*
3 *Dictio, quasi, est expressiua veritatis.*

§. Consequens. Quilibet admittitur ad accusandū tutorem de suspecto etiam mulier, si ex 1 pietate mouetur. h. d. No. † quòd publicum est illud, quòd omnibus patet, quòd facit ad multa. Opponitur quòd mulieres non admittantur, vt C. qui accus. non poss. l. de crimine. Solu. speciale est 2 hic. ¶ Quæro, † vtrum crimen suspecti sit publicum? Gl. dicit quod 3 sic, vt j. de publ. iud. l. j. & Insti. eo. §. consequens. Et sic tex. † qui dicit hic quasi, est expressiuum veritatis, ego aliter intelligo, vt dixi in l. j. j. de pub. iudi.

Atrocia facta, quæ dicatur.

§. Si quis de plebeis. Ob facta atrocia tutor non solum remouetur, sed etiam punitur. h. d. Et hic tractat de vltima parte eius, de quo tractaturum se dixerat in principio legis. s. de pœna suspecti. ¶ † Quæro, quæ sunt ista facta atrocia? Glo. ponit exempla, quam no. quia appellat atrocia illa facta, quæ alibi non reperiuntur numerata inter atrocia, de quo ponitur in l. auxilium. s. de min.

LEX III.

1 *Regulæ si sunt duæ, vna permissiua, alia prohibitiua, prohibitiua attenditur.*

Tutor. a Tutor potest accusare contutorem suspectum, et si fuerit remotus. h. d. ¶ † No. quòd vbi sunt b duæ regulæ, vna permissiua, alia prohibitiua, potius attenditur prohibitiua. Nam regula est, quòd quilibet possit accusare suspectū. Alia est quòd libertus non potest accusare suspectum patronum, certe ista præualet, vt hic, secundum Dy. & Ia. de Aret. Quæro, dicitur hic patronum suum, cuius erat patronus iste: In gl. ponuntur tres opi. & quælibet potest esse bona.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Tutor. Et hoc facit ad ea quæ no. bart. in l. 1. § 1. cum concor. de no. ope. nun.
b Paris. ¶ Vbi sunt. Vide ias. in l. si arrogato. ff. de adop. & in l. si Ruffinus. vbi Moder. C. de test. mil. in 1. no. alex. in l. si conuenerit. in prin. ff. de re iudicata.

1 *Tutor quando remouetur vt suspectus ex cognitione incidenti.*
2 *Iudex de quolibet delicto commisso coram se, incidenter potest cognoscere, & punire.*
3 *Iudex inquirit principaliter in causa suspecti tutoris.*
4 *Damnatus per inquisitionem, non efficitur infamis.*

§. Præterea. a Tutor potest remoueri officio iudicis sine accusatione. h. d. Primo quæro, qualiter potest prætori liquere ipsum esse suspectum? Gloss. respondet duobus modis.

Primo,

ADDITIO.

Barb. ¶ Præterea. idem dicas in procuratore. text. est singu. in l. 3. C. de procur. secundum Bart. ib. sed vide Lud. Rom. cons. 96. captura personæ.

Primo incidenter, cũ super alio iudex principaliter cognosceret, vidit tutorẽ fraudulenter se gerere in causa pupilli. Scdo modo si iudex principaliter inquirat super hoc, vt videat si tutor bene vel male gerat, vt j. eo.l.fi. ¶ Et primo no.† ꝙ tutor potest remoueri ex cognitione incidẽti. Qđ qualr̃ intelligat̃. j.eo. dicã in l.ipuberib.§.ñ.† Est tñ regula, ꝙ de quolibet delicto cõmisso coram iudi. super aliquo principal̃r cognoscẽte, ipse põt inquirere & punire. l.nullũ.C.de testi.& l.sciãt.C. de proba. dixi plene in l.ij.§.si publico.j.de adul. ¶ † Secundo no. ꝙ iudex põt inquirere principaliter super causa suspecti. Et aduerte, ꝙ hic est speciale fauore pupillorũ. Aliàs.n.non est permissa inquisitio ad vtilitatem priuatã, vt hic patet: quia si speciale est in pupillo, ergo in contrarium est ius commune. Ad vtilitatem.n.publicam licet inquirere, secundũ ea q̃ dixi in d.§.si publico. ¶ Quæro, an [a] isto casu quo aliquis remouetur per inquisitionem sit infamis? Glo.dicit quòd non, quã vide & signa dicit Dyn. ¶ † No. ꝙ damnatus [b] per inquisitionẽ nõ efficitur infamis, & ista gloss. non reperitur alibi, dicit ipse. certe imò reperitur in l.fi.C.eo.& l.j.C.de mõ mulct. De hoc no.in Spe. de sent.§.j.vers.quid de istis. Examinaui plene. j. de pub.iu. d.l.infa.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Quæro an. Et vide Bald.in c.t.de pa.iur.firm.in vsib.feud.

b Pom.¶ No.quòd damnatus. Vide Zanch.in repe.c.1.versi.differentia.de accu. Pan. consi.25.in 3.dubio in 1.vol.Roma.consi.208.in 2.vol.Pan.in rub.de iudi.in vlti.col.ad fi.Card. consi.94.in 1.dub.

1 *Notario non interdicitur officium ob delictum commissum extra officium notariatus.*

§.Nunc videamus. Tutor remouetur ob dolum in tutela commissum: secus si extra tutelam. Item secus si in alia tutela, si est qui eum actione tutelæ conueniat.h.d.vsq; ad §.si tutor inimicus. No.† quòd ob crimen commissum aliàs, quam in tutela non potest quis remoueri vt suspectus. Quod facit [a] ad quæstionem de notario condemnato de falso ex aliqua causa non pertinente ad officium notariatus, ne per hoc interdicatur illud officium sibi. De quo plene dixi in l.eadem.§.j.j.ad l.Iul.repe.

ADDITIO.

a Barb.¶ Quod facit. Vide Bald.in c.1.de pa.iur.firm.in vsib.feud.

§.Quod si quis. Not.hic de hac dictione, quo ad quæ non hẽt in se cõditionem extẽsiuam, de quo.j. titu.j.l.pen. Dixi plene in l.j.j.de cond.& demon.

1 *Arbitrio iudicis relinquitur an tutor remoueri debeat propter inimicitiam fratris pupilli, vel transuersalium.*

§.Si tutor. [a] Not. Propter inimicitias cũ pupillo, vel cũ parẽtibus, remouetur tutor vt suspectus.h.d. Quæro, qđ si est inimicus fratri, [b] vel alicui ex trãsuersalibus? Glo.dicit secus, Contra istam glo.facit C.de excus.tutor.l. humanitatis. Ita dicit Dy. Item videtur cõtra tex.de iureiu.l.lex Cornelia. & l.idem apud.§.iudicium.& §.seq.eo.tit.vbi si fit iniuria socio meo, fit iniuria mihi: multo magis si fit ꝯsanguineo.† Vñ puto stãdũ esse arbitrio iudicis [c] s̃m facti qualitatẽ, & cõsuetudinem regionis. In Tuscia.n. est consuetudo, vt qui inimicat̃, seu iniuriatur vni ex consortibus, hoc est, descendentibus, per lineam masculinam, inimicatur, vel iniuriatur omnib. Alibi aliter obseruatũ, & hoc innuit hic text.vnde standum est arbitrio iudicis, vt tex.subiicit.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Si tutor. Vide no.per Bart.in l.similes.§.si de adult.& in l.cum tabulis.§.1. de his quib.vt indig. contraria est gloss.fi.in l.athletæ.§.dat remissionem.j.de excus.tuto.

b Alex.¶ Inimicus fratri. An inimicus fratris mei fit mihi inimicus, & an iniuria facta socio meo sit facta mihi, vide Bald.in l.2.C.de legi.& quod dixi de socio.vide quæ dixi in l. item apud.ad fi.de iniu.

c Alex.¶ Arbitrio iudicis. De quo vide docto.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, & quod ibi dixi.de oper.nou.nuncia.

§.Seuerus. Propter res male venditas potest tutor vt suspectus remoueri.h.d.

§.Tutor qui alimenta. Tutor qui denegat alimẽta indebite, potest vt suspectus remoueri, & etiam puniri.h.d.

1 *Iudici percipienti qui non obedit, dicitur pertinaciter resistere.*

2 *Dignitate carens quilibet dicitur humilis homo.*

3 *Carceratur nemo pro debito de iure communi quando habet bona sufficientia.*

§.Tutores qui repertorium. [a] Qui non facit inuẽtarium vel pecuniã ad comparationẽ non deponit pertinaciter, in vinculis est ponendus, nisi fuerit positus in dignitate.h.d. ¶ Not.de pœna tutoris, qui nõ facit inuẽtariũ. No.tex.qui dicit pertinaciter, cum sua gl. Ex quo habes ꝙ † ille dr̃ pertinaciter resistere qui iudici p̃cipienti non obedit, & sic facit ꝙ ille posset condemnari. [b] tãquã hæreticus pertinax, qui inquisitori aliquid asserenti non credit. ¶ † Tertio not. ꝙ humilis homo dr̃ quilibet dignitate carens. Pro hoc s̃.eo.l.j.§.fi.C.vt nemo priua.l.ij.secũdũ Iac.de Aret. ¶ No. text.ibi in vinculis [c] publicis, &c.cum glo.intelligit illud verũ, quando laborat inopia. ¶ Et sic not.† ꝙ de iure communi [d] nõ dẽt quis poni in carcerem pro debito, nisi quando non habet bona sufficientia pro debito, qđ satis placet. [e] Si.n. primo discutiuntur mobilia quàm perueniatur ad immobilia, & primo immobilia quàm perueniatur ad nomina.l.a Diuo Pio.§.in venditione.de re iud. multo magis omnia ista debent discuti antequã perueniatur ad ꝑsonam. Statuta tñ, & consuetudines Tusciæ statuunt aliter.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Repertorium. Et quomodo intelligatur quòd propter inuentarium non confectum quis teneatur vt suspectus, adde Bart.in l.tutor qui repertorium. de adminis. tuto.

b Alex.¶ Posset condemnari. Glo.in c.1.de malefic.intelligit pertinacia aliquid fieri, vbi cunque fit scienter, & non ex temeritate.

c Paris.¶ In vinculis. No.quòd valet pactum, quòd quis possit incarcerari nulla facta excussione: ita Bald.in l.consentaneum.C.quomodo & quando iud. Item no.quòd habens priuilegium quòd non possit incarcerari, illud amittit renunciando generaliter, ita Bart. in l.si quis sub conditione.ff.de test.tut.& de veritate gl.vide Ro.consil.241. Item quòd possit quis capi si est contumax, vel de fuga suspectus, vide Ro. consil.224. & consil.320. vbi etiam alleg.alia. De veritate gloss. prædictæ, vide etiam Fel.in c.ad consultationem. de re iudi.

d Barb.¶ Quod de iure communi. Et vide text.16.q.c.illud, & tex.& doct.in c. tuæ. vt lite non contest.& d.§.in venditione. Et an habens bona poterit excommunicari, aliqui tenent quòd non in c.tuæ.præalleg.quòd est notandum, si est verum, sed Hosti.tenet contrarium, imò est in electione iudicis. Et Vide Bald.& Ioan.de Imo.in l.si filio. supra solu. matr.& eundem in c.2.de pign. Et vide text.in l.1.C.de repu.bono.possess.qui contra communem opinio.probat.

e Pom.¶ Non debet. vide alex.consil.158.in 2.vol. Et ista gl.repu.sing.alex.in l.à diuo Pio.§. in venditione.de re iud. Pro qua glo.& eius materia, vide Fel.in c.quòd ad consultationẽ, de re iudi.Pan.cons.42.in 2.vol.Rom.cons.120.& consi.241.

f Alex.¶ Quod satis placet. Et adde quòd idem tenet Bald.& Bart.in l.1.C.qui bon. cedere possunt, & Ang.in l.nemo carcerem. de exac.trib.lib.10.& Bald.in l.1.in fi.C. de iur.& fac. ign.& in l.ordo.vlt.col.C.de execu.rei iud.& Bald.in l.etiam.versi.sed nunquid.C.de execu.rei iud.& Bald.in Spe.de exec.sententiæ.in prin.& Imo.in c.Odoardus.de sol.Ab.in c. quòd ad consultationem.de re iud.Sal.in l.cum & filij.C.qui bon. ced. poss.& Imo.in l.a diuo.§.in venditione.de re iud.& Imo.& Rom.in l.si filio.la.2.solu.matr.aliter tenet. Vide Ang.Institu.de act.§.cum eo quoque. Et sic not.hic quòd de iure communi quis non potest in carcerem mitti, nisi quando non habet bona sufficientia. Et adde quòd in hac computatione debent excuti bona fideiussoris, tex.est sing.in l.si plures.§ præterea si quæratur.infrà de fideiuss.quem text.multum no.Bald.in l.mulier.C.de iure do.& adde quæ dixi in l.1.C.qui bon.cep.poss.& Bart.in l.cum eo.infrà ad l.Iuliam pecul.& adde Bald. in l. si filio, la 2.solu.mat.adde Bald.consi.40.cum seq.& 49.1.lib & pulchrum in eadem materia, eiusdem Bald.consil.384.2.libr.& per eundem, consi.217.& 237.4.li. Et an si habeat bona in alieno territorio, ita quod indemnitati creditoris possit prouidere, an sit relaxandus, consi.458.4.volu.Paul.de Castr.consi.29 & seq.Petr.de anch.consi.122.& Rom. consi. 320. vbi alleg.text. in l.si plures, per dom.alex.allegat.in apost.

§.Qui ob animi segnitiem. Remotus propter culpam, non est infamis. Idem in eo cui alius adiungitur.h.d. Quæro, quæ differentia est inter ista nomina. Glo. quòd quasi idem significant, & sic est inculcatio verborum, sed si quis diligenter inspiciat, diuersa important. Quæro an remotus ob latam culpam efficiatur infamis.glo.videtur tenere quòd non. idem no. in l. in actionibus.s̃. de in litem iur.& ibi dixi. Docto.tangunt in l.vlti.C.eod.titu.

LEX IIII.

1 *Causa in sententia inseri debet: & si non inseratur, sententia non vitiatur.*

2 *Causa in dubio non intelligitur famosa.*

3 *Tutor quando dicatur remotus ob culpam, vel ob dolum.*

4 *Accusatio suspecti tutoris habet similitudinem cum iudiciis vniuersalibus, & sic sufficit generaliter petere.*

Hæ, enim. [a] Remotus absque dolo, non est infamis, & si in sententia causa non exprimatur, non intelligitur ex causa famosa damnatus, seu remotus.h.d.† No. causam debere inseri in sentẽtia, si tñ nõ inseratur, non vitiatur. De quo ꝑ Dy.in l. qui Romæ.§.duo fratres.j.de verbo.ob.per Cyn.in l.properãdum §.illo.C.de iud.per cano.extrà de re iud.c.sicut. ¶ † Not. ꝙ in dubio nõ intelligitur causa famosa. Opp. sententia debet referri ad acta.l.fi.C.de sent.quæ sine cer.quant.& de excep.rei iud.l. ex testamento.& l.si quis ad exhibendum.& ibi no. Glo.dicit hic distinguendum,† Aut obiicitur culpa tantum, & obtinet quòd dicitur hic. Aut obiicitur dolus tantum, & ob illam causam videtur remotus, vt in contrario. Aut obiicitur culpa & dolus, & hunc casum non posuit gl.& tunc etiam videtur remotus ob culpam, vt no.in d.l.si quis ad exhibendum. facit l.si præses.& l.interpretatione.j.de pœ. Si autem nulla causa exprimebatur in libello, tũc etiã procedit hoc dictũ gl. [b] vt intelligatur remotus ob culpã tãtum, quòd no. ¶ Quæro ergo quomodo potest esse quòd nulla causa exprimeretur, cũ accusatio debeat solẽniter proponi.vt s̃.eo.l. j.§.j. Vel dicas ꝙ hic procedebat per inquisitionem, vt ibi dixi. Vel si dicas quòd per accusationem, tamen non est necesse quòd exprimatur causa quando dolus non obiicitur. habet.n.† similitudinem cum iudiciis vniuersalibus.& sic sufficit dicere, dico quòd male & non diligenter administrauerit negotia, vt hac l. sicut sufficit dicere in actione tutelæ, peto quòd reddas rationem administrationis tuæ tutelæ.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Hæ enim. Vide Compo.& Ioan.andr.in c.super eo.de elect.

b Pom.¶ Hoc dictum.glo. Vide Fely.in cap.penul.versicu.difficilius.de except.& ca.sicut, de re iudic.

1 *Sententiæ verba debent intelligi vt referantur ad petitionem.*

§ Si prætor. Idem est prohibere, gerere, & remouere.h.d. Opp.s̃.de administr.tut.l.iij.§.fi.& quòd not.s̃. titu.ij.l.iij. Soluit glo.& bene, hic prohibuit eum gerere qui accusabatur vt suspectus: ibi erat contentio quis deberet administrare. Et sic not.† quòd verba sententiæ debent intelligi quantũ possunt, vt referantur ad petitionem.

Administrare quis cogitur per iudicem, vt si male gerat, facilius remoueatur.

a §. **Qui nihil.** Opp. C. eo. l. ij. & iij. Sol. Tutor q nihil gessit, aut fecit cõtumaciter, & iussus à prætore potest remoueri, vt in contrariis, & de admi. tuto. l. fi. in prin. aut non contumaciter, & tunc aut scienter & dolosè, & potest remoueri 1 vt suspectus, vt in ɔtrariis, aliter secus, vt hic. Et ideò † cogitur aliquis 2 administrare per iudicem, vt facilius, si male gerat, possit remo- 3 ueri. l. j. in prin. ʃ. de admi. tuto. & per Cy. in l. ij. C. eod.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Qui nihil. Et ob quam culpam quis remoueatur, vide Barto. in l. quod Nerua, in pen. col. suprà depos. & adde quòd vbi tutor non accusat pro pupillo, vbi potest accusare, remouetur vt suspectus. gl. est & ibi Bald. in l. senatus. C. qui accu.

LEX V.

Suspectus. Satisdatio non impedit, quin si tutor male gerat, possit remoueri vt suspectus. h. d.

LEX VII.

1 *Consilio alterius si aliquis debet aliquid facere ex legis dispositione; illud necessario requirere & sequi debet.*

Impuberibus. Adulti pñt accusare tutorẽ de suspecto, cum consilio cõsanguineorum, secus in a pupillo. h. d. No. qñ aliquis † debet facere aliquid cum consilio 1 alterius ex dispositiõe legis, debet illud requirere & sequi, vt hic, & Insti. eo. §. impuberes. quod intellige vt dixi in repet. l. j. §. si plures. ʃ. de exercitoria actione.

ADDITIO.

a ¶ No. quando. Vide istum tex. not. alleg. per d. Ant. in c. cum olim. de arbitr. de quo vide quæ dixi in l. si conuenerit. de re iudic.

1 *Lata culpa non æquiparatur dolo ad infamandum sed ad remouendum.*

1 §. **Si fraus.** Tutor põt remoueri pp latã culpã. h. d. † No. ꝙ lata culpa equiparatur dolo: qđ intellige quantũ ad remouendũ, non quantũ ad infamandũ, vt dixi ʃ. eo. l. iij. §. fin.

Fuga an faciat quem suspectum.

§. **Præterea.** Ex sola contumacia quis suspectus efficitur, & vt suspectus remoueri põt. h. d. In text. ibi, careant. s. suarũ rerũ detentione, quæ transferuntur in pupillum, a vt ĵ. sequitur. ¶ Nota ꝙ propter fugã b † quis efficitur suspectus, b & ista suspicio sufficit ad condemnationem, qđ est verũ hoc casu, 1 vbi ipsa suspicio habetur pro delicto. Simile quando fuga ipsa habetur pro delicto, vt C. de desert. l. j. lib. xij aliàs secus. Facit ad prædicta C. de omn. agro deserto. l. locorum. lib. x. & in auth. de exhi. reis. §. si verò etiam quidam. col. v. & ibi per Iaco. de Bel. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. & ibi per Guil. & Cyn. & ĵ. ad Syllan. l. lege Cornelia. §. j. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Nota quòd propter. Et vide Bar. in l. quis sit fugitiuus. §. sicuti. de ædil. edic. & l. consiliarios. C. de offi. ass. ff. & in auth. de collat. in fi. & Say. in rep. l. admonendi. & ibi Lud. de iureiur. & quod no. in l. lege Cornelia. infrà ad syllan.

b Alex. ¶ Fugam. No. quòd fuga facit quem suspectum. De quo vide infrà de qõ. l. fi. & ibi Bar. & doct. in l. fi. C. de rap. virg. Bart. in l. lege Cornelia. infrà ad sylla. & ibi scripsi & Bar. in l. j. de reb. eor. & ibi habetur, quòd fuga post accusationem non facit reum suspectum. adde Bar. cons. 230. j. vol. & Oldr. consil. 65.

1 *Tutor contumax potest remoueri & quo ordine.*

§. **Item si quis.** Cadit sub præcedenti summario. Opp. dicitur hic, ꝙ raro, immo frequenter, vt ʃ. e. l. j. in princ. Sol. dicit Dy. postulatio suspecti frequens est, vt ibi: sed quòd hoc modo remoueatur, istud fit perraro: ita loquitur hic. a ¶ Vltimò no. istam legẽ, ꝙ quando tutor † est contumax, & non 1 cõparet, põt remoueri: ordo autem remotionis erit, b vt post cõtu b maciã iudex inquirat, an ipse latitet, & pp hoc eũ remoueat. Erit ergo necessaria noua citatio post contumaciã primã: & ideo Iac. c de Are. exponit sic diligẽter habita inquisitione super hoc, an latitet, an absens sit. Puto etiam ꝙ in ipsis citationib9 primis potest d iudex cõminari, ꝙ si non cõpareat, ipsum remouebit tanquã suspectũ: & tũc quia ad hoc vr esse citatus, non requiritur noua cita- e tio, arg. ʃ. de iudic. l. ad peremptorium. cum l. seq. & l. nonnunq. & ʃ. de admin. tut. l. tutor qui. §. idẽ solent. Facit C. qũo & qñ iudex. l. consentaneũ. & eodẽ modo intelligo qđ no. ʃ. e. l. iij. §. præterea. & sic qñ iudex incidenter cõperit tutorẽ fraudulẽter administrare, anteq̃ remoueat eum, super hoc dẽt citari, ad hoc vt possit facere suas defensiones: hoc enim debet fieri causa cognita, vt hic not. p gl. & sic dẽt intelligi quod no. per gl. C. de admi. tut. l. fi. in princ.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Vltimo no. Et hoc intellige quando perseuerat in contumacia. vide Bal. in l. præses. C. eod. in vers. perseuerauerint. & vide tex. sing. secundum Bart. in l. cessante. C. quom. & quando iudex.

b Alex. ¶ Remotionis erit. No. modum remouendi suspectum. adde Bar. in l. eum qui res. C. de proc. & vide de hoc Bar. in l. j. in princ. ff. si quis ius dicen. & quæ ibi dixi.

c Alex. ¶ Habita inquisitione. Vide in l. 3. §. si ad diem. de re mil. & ibi dixi.

d Alex. ¶ Comminari. Hoc in simili voluit Imol. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infe. licèt non faciat mentionem de Bar. hic.

e Alex. ¶ Noua citatio. Et hæc quæ dicit Bar. hic limitãt ea quæ no. ipse in l. 3. § si ad diem. de re milit. pro qua limitatione est tex. in c. 2. & ibi no. Io. And. & Anto. de But. extra de testib. cogen.

LEX VIII.

1 *Qualiter debeat conuinci ille qui per aliquem nuncium misit pecuniam, quæ est deperdita, vel ad debitum finem non peruenit.*

1 **Suspectum.** Si suspectus tutor dicitur ex moribus, non ex diuitiarum defectu. h. d. † Nota bene hanc legẽ: quia facit ad multa, maximè qñ quæritur, an alicui imputetur eo quod confidit de aliquo misso per eum, mittendo pecuniam, vel aliam rem. Non enim ex hoc solo potest conuinci, ꝙ ille pauper erat, sed ex moribus præcedentibus, hoc debet perpendi.

LEX IX.

1 *Tutor suspectus quando sit remouendus, vel ei dandus curator.*
2 *Libellus super accusatione suspecti quomodo formari possit.*
3 *Tutori de suspecto accusato quando sit ei interdicenda administratio.*

a **Si tutor.** Si tutor coniunctus per remotiorẽ infamaret, melius est sibi curatorem adiungi. h. d. Opp. ʃ. eod. l. j. §. ostendimus. vbi legitimus remouetur. gl. dicit, ꝙ istud est consiliũ non præceptum. Et hanc sol. approbat in l. contraria. Alio modo 1 soluit, † vt distinguatur an remouendus sit propter dolũ, & tunc cũ de hoc infamaretur, non remouetur, vt hic. Aut pp culpam, & tunc, qa ex hoc non infamatur, põt remoueri, vt in ɔtrario. Et istã tenet Dy. Puto sic dicendum, siquidẽ remouendus est, pp culpam põt remoueri, vt dictum est: si pp dolũ, tunc stat in arbitrio iudicis: quia siquidẽ reperit dolũ, & fraudẽ commissam in magna re, dẽt eũ remouere. Si verò esset modicus dolus, vel circa modicam rem, tunc dẽt curator adiungi, vt hic, & ʃ. eo. l. iij. §. tutor qui ad alimenta. & ĵ. de pœ. l. respiciendũ. §. furta domestica. Hoc. n. an remoueri debeat, arbitrio iudicis ponitur ʃ. eo. l. iiij. §. si tutor inimicus. Pro hoc facit ĵ. tit. j. l. propter litem. vbi distinguitur, an sit lis magna vel parua, quæ est inter tutorem & pupillum. Et ideò qñ for- 2 matur † libellus super accusatione suspecti ɔ aliquẽ tutorẽ cõsan b guineũ pupilli, si qđ [illegible] qs velit eũ redarguere de culpa, vel negligentia tñ, securè ɔcludat, ꝙ petit eũ remoueri. Si verò illi tutori dolũ impingeret, puto procedere: si sic cõcluderet, peto eũ remo 3 ueri, vel curatorẽ adiungi, ẽm qđ iudici videbitur. ¶ † Quæro, an c huic tutori ɔsanguineo statim, cũ postulatur suspectus, debeat interdici administratio? Et vr ꝙ sic, vt C. eo. l. eũ quẽ. Insti. eod. §. si qs autẽ. ĵ. de solut. l. ꝙ si forte. §. j. Sed illas leges intelligo in tutore, q venit remouendus: tunc enim pendente lite interdicitur administratio. Secus si remouendus non venit, vt not. extra. de offi. deleg. c. venerabili. Dixi in d. l. quod si forte. §. j. ĵ. de solut.

ADDITIONES.

a Alex. Si tutor. Bald. facit istam l. fin. in l. fi. C. de arb. tu. & omnino ibi vide. & hic in glo Quid in prælato, vel episcopo, quidam obseruant canones. Et quid quando confert beneficium indigno, vide Card. clem. j. de æta. & qual.

b Poma ¶ Siquidem. Vide Aret. Inst. eo. in princ. & Imo. consil. 68.

c Parif. ¶ Quæro an. Vide Compo. consil. 15. incip. quia paterna. circa fin.

LEX X.

1 *Suspectus tutor dicitur à die postulationis, & ei per iudicem interdicitur administratio. An talis interdictio fiat à die motæ litis.*
2 *Procurator in causa suspecti tutoris, quando interuenire possit.*
3 *Quis ex eodem facto consequi ur præmium & pœnam.*

Decreto. Post remotionẽ nõ spectat ad tutorẽ periculum tutelæ. h. d. Hic loquitur postquã quis est remo- 1 tus. gl. videtur intelligere, ꝙ à die postulationis est † quis suspectus, tunc enim ei interdicitur administratio, vt Instit. eo. §. si qs autẽ. qđ intellige fieri per iudicem, vt ibi, & C. e. l. eũ quẽ. ꝙ qñ fiat dixi C. eo. l. proxi. ¶ Not. tñ istã gl. diligenter, quæ innuit talem interdictionẽ fieri ab initio motæ litis, non expectata contestatione super cã suspecti, dũ dicit, ex eo ex quo cœpit causa suspecti mo- 2 ueri. ¶ † Quærit gl. vtrũ in causa suspecti possit interuenire procurator: Et respõdet ꝙ sic, licet regula sit, ꝙ in publicis iudiciis nõ interueniat procurator. Tu dicas, ꝙ si quidẽ procurator interuenit ex parte rei, aut accusatio fiebat ad remouendũ tantum, & tũc est causa ciuilis: merito potest interuenire procurator. l. non solũ. §. fi. ʃ. de proc. Si verò ageretur nõ solum ad remouendum, sed etiam ad puniendũ; tunc aduerte, an imponatur pœna relegationis, vel minor, & sic poterit interuenire procurator, aliàs non, l. seruũ quoq;. §. publicæ. ʃ. de proc. & l. pe. §. ad crimen. ĵ. de pub. iud. Si verò loquitur ex parte accusatoris, tũc nõ põt interuenire procurator, nisi agatur ciuiliter, ẽm ꝙ dr in actionibus popularibus. l. 3 licet. ʃ. de proc. ¶ Quod autẽ gl. dicit hic † istud esse publicũ iudicium, non est verum simpliciter, vt plenè examinaui in l. j. de pub. iudic. ¶ Vltimò hæc gl. colligit no. ꝙ ex eodem facto quis consequit pœnã & præmiũ. Remouetur. n. à tutela, qđ est pœna, & consequitur liberationẽ à periculo, quod est præmiũ. a Ad istud opponitur, ʃ. de neg. gest. l. siue hæreditaria. Dy. circa hoc distinguit hic quod ponit in c. ob gratiam. extra de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Distinguit. Et ad istum tex vide Bart. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. fin. de iureiuran.

LEX XI.

1 *Mulier agens in casu l. si constante. prosequitur iudicium cœptum mortuo marito, absque eo quòd incipiat contra hæredes causam.*
2 *Accusatio si pendente inquisitione superueniat, an debeat silere inquisitio.*

a **Post finitam.** Finita causa litis finitur instantia. hoc dicit. Istã legẽ intelligo quãdo accusabatur solùm ad remouendum, secus si ad puniendum: quia tunc remanet

ADDITIO.

Barb. ¶ Post finitam. Vide gl. in c. per tuas. el j. de simo. ad quod allegat istum text.

Pom. Adde quòd non est opus quòd iudex ferat sententiam, vt per doct. l. postquam liti. ff. de pact. nisi reus peteret, vt per gloss. l. cum fundum. §. si. ff. de vi & vi arma. vel nisi iudex ignoraret eam finitam, vt per Bald. c. dudum. 2. de elect.

net instantia propter pœnam.arg.l.vtique.s̃.de rei vẽd. & C.si reus vel accus.mor.fuer.l.fi.& si pend.appel.mors interue.l.iij. ¶ † Dy. inducit hanc legem ad quæstionem,mulier constante matrimonio cœpit agere contra maritum,dicens,eum vergere ad inopiã, ante finitam litem finitum est matrimonium, quæritur,an de nouo debeat causam incipere cõtra hæredes,an & possit persequi super prima instantia? Ad istud videtur argum.C.de rei vxor.act.l.j.§. videamus.& s̃.de his,qui no.infa.l.seruus.&de iud.l.tam ex contractibus.In contrarium facit lex ista dicit Dy. Primum puto verius, quia actio de dote intentabitur in isto iudicio.l. si constante. in prin.s̃.sol.matr.Actio ergo non variatur per mortẽ superuenientem,sed variatur qualitas.[a] Nã in primo iudicio debebat fieri condemnatio,non ad plenariam restitutionẽ,cùm dos deberet deseruire oneribus matrimonij.l.vbi.C.de iur.do. sed in sedo' casu agiẽ ad restitutionẽ plenariã,ergo agiẽ ex eisdẽ actis,vt s̃. de noxal.l.in delictis.§.si detracta.¶ Vltimò Dy.[b] inducit in arg.ad aliã q.† si pẽdẽte inquisitione superueniat accusatio,an dẽat silere inquisitio, de quo per eundẽ in c.actus legitimi,extrà de reg.iur.lib.vj.& in l. l.si maritus.§.j.de adult.& per Cy.in l.ea quidem. C.de accusation.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Qualitas. De qua materiã vide quæ dixi in l.si constante.§.si bona.sol.matr.

b Barb.¶ Vltimo Dy. Et vide quæ dixi in c.qualiter.2.de accusationib.

LEX XII.

Nihil. A seruis pupilli põt inquiri,& inuestigari de fraude tutoris.h.d. hanc l.intelligit glos. iudice principaliter inquirente de fraudibus tutoris,vt no.in l.iij.§.præterea.suprà eod.

§.Imperator. [a] Pater cogitur se obligare pro filio tutore si est necesse. h. d. iste §.quem tene mente. ¶ Quidam non habent hic istum §.sed in l.si quis inter tres. §.Imrator.j̃.eo.tit.j.sed communiter habetur.

ADDITIO.

a Ale.¶ Imperator.Ad intellectum huius tex.& l.iurisperitos.§.Imper.de excus. tutor. aduerte:quia Bar.in l.Lucius.suprà de admin.tut.& in l.si cum dotem.§. transgrediamur.soluto matrim.videtur velle quòd ista iura debeant intelligi:quòd pater teneretur consentire & cauere pro filio tutore datiuo indistinctè,secus si pro testamentario.dict.l.Lucius. Quidam tamen dicebant,quòd immo etiam nec in casu huius legis pater teneatur consentire,vel obligare,sed hic hoc erat propter fraudem suam, quod multum applaudit literæ.Limitat tamen istum tex, inquantum intelligitur prout Bart.intellexit. Nam fallit nisi filius accepisset tutelam talis viri,quòd redderet dedecus generi suo,argum. l.iij.§.si emancipatus.de contratab.&c.hic:quia tunc cessaret ratio fraudis,quæ erat hic in tex.ita videtur necessariò concludi,per ea quæ not.Barto.hic,& in d.§.trãsgrediamur. bene facit in argum.l.nepos proculo.de verborum signi.item posset limitari secundò, nisi iste filius habuisset tantum,& tot bona à patre,quòd ex illis bonis posset cauere pro tutela administranda,ne pater pro filio duplici onere grauetur.argum.l.Titia.§.qui inuita. de le.2.cum simi.ita videtur etiam necesse concludi debere,per not.per Barto.in d.§.transgrediamur. & tunc etiam videtur satis cessare animus fraudandi. Non obst. quòd tutela dicatur necessaria,matrimonium autem & receptio dotis,& consequens dicatur voluntaria, vt probatur in l.qui liberos.in princip.de rit.nupt.quia sicut etiam non debet esse pater impedimento matrimonio,vt d.l.qui liberos.qui esset si hæc non faceret,vt dicunt doctores , ita etiam non debet esse impedimento assumptioni tutelæ,vt hic,quod procederet,etiam si primo contraxisset matrimonium,postea peteretur quòd pater se obligaret : quia tunc etiam voluntaria diceretur perceptio dotis, etiam post matrimonium,cùm dependeat à contractu qui est voluntatis à principio,vt dicunt doctores in simi. l.si cum dotem. §. pater.sol.matr.ergo,&c. Vltimo casu videtur obstare l.qui liberos. quia pater tunc non esset impedimento matrimonio.Cogita.Adde quòd doctores communiter in l.si cum dotem. §.transgrediamur,solu.matri.dicunt,quòd si filius non posset matrimonium contrahere commodè,quòd pater cogitur se obligare pro dote restituenda: aliàs secus. Quæ ratio cessat in casu proposito per do. Alex.tamen contra facit:quia licet filia nubat absque dote,potest tamen petere dotem à patre,vt concludunt doct.in l.j.sol.matr. & Pau.de Castr. cons.135.& tamen cessat ratio:quia dos datur vt facilius maritum inueniat. Item contra facit quod consuluit Pau.de Cast.cons.176.quòd si filius qui patrem mẽte captum nubat, quòd bona patris sunt obligata,licèt non consenserit.Videtur posse dici,quòd si filius accepit condignam,ex quo de iure canonico, in matrimonio contrahendo non requiritur patris cõsensus,quòd eodem modo pater cogatur se obligare,si aliter socer non vult sibi soluere dotem,tum quia idem est in filia quæ nubit sine consensu patris , tum quia non cessat ratio impeditiua totaliter matrimonij,arg.no.in c.cessante.de appellat.

LIBER XXVII.

TITVLVS PRIMVS.

De excusationibus tutorum. *Rub.*

Continua rubricam istam,vt in glos.& per docto. & per Azo. videbitis continuationem in summa.

LEX PRIMA.

Herennius. Intellige quòd primo fuit Græca , & postea Latinè reddita. Item not.pro notario qui dicta testium scribit, quòd quando non potest transferre vulgarem in literalem sermonem, tunc ponat in vulgari:argumen.huius literæ.

Alia lectura.

Quærit gl Quid de marito & vxore? Glo. dicit quòd ipso iure nõ tenet datio.Cõtra hoc op.de l.marito. C.de procur.Sol.vt in gl.quia aliud in procuratore.Ratio diuersitatis ponitur in l.maritus.C.qui dare tut.poss.Illa ratio non est vera:quia illa rõ nõ est specialis in curatore. Dic ergo ꝙ rõ magis est in procuratore:quia citius finiẽ ex volũtate vxoris. Istam rationẽ reddit ibi Odofred.quam hic sequitur Dy.& Spec.in titul de procuratorib. & ibi tangitur vna bona quæst. licet breuiter per transennã:an possit maritus esse procurator in litem. hoc anno solui.

§.Non potest. Opp.de l.maritus.C.qui da.tuto.pos.Glo dicit,hæc absoluuntur ipso iure. ¶ Opp. C.de procur.l.maritus.Sol.gl.Sed quæ est ratio differentiæ? rationem ponit gl.in l.maritus.C.qui da.tut.pos.Vide ꝙ rõ quæ ibi ponitur,non est bona,quia eadem esset in procuratore. Et dic ꝙ ratio est:quia maiorem autoritatẽ habet tutor,quàm procurator, & hoc ponit ibi Cy. Et quæro qd in socero, an possit esse curator nurus suæ,certè non.& est casus in l.licet.C.de excus.tuto.

LEX II.

Excusantur Facit in arg.ad quæstionẽ,Aliquis impetrauit beneficium eo tempore,quo non habebat legitimã personã:quæstione pendente peruenitur ad ætatem legitimã:tunc inspicimus tẽpus,quo fuit electus.& h. d.hic Dy. & est casus extrà de præscrip.si eo tempore,libr.vj.& Petr. inducit ad illam quæstionem legem istam,ꝙ excep. superueniens pendente iudicio non perimit actionem.Sed ego reprehendi eum:argu.l.ij. j̃.de except.& text.iste non facit:quia actio superueniens non excludit actionem mandati,& vide quod ibi not.

§.Aetas autem. Quæro , vtrum ex his natalibus probatur.Et glo.dicit; ꝙ illæ probationes cum aliis faciunt plenam probationem. Et vide g'. in verb. legitimis,quæ incipit,testibus vel scriptis,&c.& dum dicit , quòd duæ præsumptiones cum aliis indiciis faciunt probationem plenam. Dic,ꝙ hoc est verũ in criminalibus,in ciuilibus duę præsumptiones non faciunt probationem,hæc verò quæstio,ꝙ duæ præsumptiones faciunt vnam probationem est vera,dicit Old. hic,si istæ præsumptiones sunt eiusdem generis.Et ꝙ hoc sit verũ,est gl.in §. fi.j̃.ead l.Et recordor ꝙ dabã tibi vnam doctrinam de eo , ꝙ quæ non prosunt singula,multa iuuant,Gl.quæ tractat Brocardicũ, alle.pro & contra.C.qui num.tu.l.j.sed solutio est,quandoque plura veniunt ad perfectionẽ vnius totius,vt in isto casu,& tunc quę nõ prosunt singula multa iuuant,siue sint eiusdem generis,siue diuersorum eiusdẽ generis:vt ĩ.§.amplius.j̃.ead.l.diuersorũ , vt in testamento:quia hæredes instituti,& exhæredati,&c.quę ibi requiruntur,& tunc quæ non prosunt singula multa iuuant , & idem sunt. Quædã sunt quæ veniunt ad perficiendũ diuersa tota:& tunc quę non prosunt singula nec multa iuuant:vt l.spadonẽ. §.qui rur. j̃.e. l.j.in fi.C.qui num.tut.Modo probãt:dico ꝙ totum quod quæriẽ, non quia aliud,nisi fides fiat iudici:vt l.quinquaginta. ff.de probat. Modo si ex pluribus diuersi generis colligitur vna fides , satis est: quia comparatio & scriptura faciunt fidem:vt in auth.& ꝯctus.C. de fid.instr.Sed pone,ꝙ duæ sunt prę́sumptiones,& Dy.ponit hic, & Cy.in l.vlt.C.de quæst.& verba quæ Dy.hic ponit reducamus in terminis,fama & vnus testis facient probationem , vel melius fama sola faciet semiplenam,vel indicium.Et gl.est in l.iij.§.eiusdem quoque principij.s̃.de testib.Alia gl.tangit in l.iiij. C. de probat.& videtur ibi dicere Cy.ꝙ fama non facit semiplenam probationẽ, sed facta coadiuuat.Et ita vr̃ dicere tex.in l.iij. §. eiusdẽ. s̃.de test.& gl.in c.j.extrà de appel.tenet quod facit semiplenã probationem, & Dy.dicit ꝙ est relinquendum arbitrio iudicis.Ego habui consu- lere[a] pro probandis annis studiorum:& dixi sic,licèt glos.variet, ego dico quòd potest esse ita vera fama,vt semiplenam probationem faciat.vt l.ij.§.item Labeo. s̃.de aqu. pluuia arcen.& facit l.siquidem.C.sol.matr.potest esse fama ita debilis , vt non induceret semiplenam probationem:vt l.iij.s̃.de testib.quia vnus dicit quòd sic,& alius ꝙ nũ,tantũ vnũ dixi,ꝙ publica cum iuramento syndici,credo ꝙ faciat ꝙ possit perueniri ad tormẽta:vt C.de diuor.authent.sed hodie.Et ista sunt magnæ vtilitatis & honoris.

ADDITIO.

a Thom.¶ Consulere.Et ita consuluit Bart.per ista iura in consil.191.incipiente domini debur.& ibi dixi in additionibus meis plenè,quod est duplicatum in consilio 218.incipiente,an facta.

Alia lectura.

§.Dicitur. Hic in text.ꝙ probaẽ per instrumentũ, nunquid ꝑ testes.d.gl.in vers.legitimis.dicit ꝙ sic.Adde ꝙ no.in l.ij.de fer.& no.in l.cum circa.C.si minor se maio.dix. Et videtur text.in l.omnes.C.de iis,qui ven.ætat.impetr.

§.Remittit. Vides ergo, ꝙ debent esse liberi tẽpore excusationis.Contra hoc videtur l.libello. j̃.eo.ad quod dico,sufficit,siue sint viui,siue viui fingantur. dic vt in glos.

§.Non solum. [a] Not.contra illos,qui verbum filij,proferent.Nam distinguendum est, an proferatur ab homine,aut à l.dicam in l.Gallus. §. instituens. infrà de liber.& posthum.

ADDITIO.

a ¶ Non solum. ad istam quæstionem vide iasonem in l.sciendum.§.fina. ff.qui satisdare cogan.post alexand.ibi,quĩ fuit in alia opinione contra communem.item quòd communis opinio sit,quod licèt aliqui moriantur,tamen excusetur,vide omnino ananiam consilio vltimo.

Alia lectura.

Tu habes hic cõiuncto §.proximo , ꝙ numerus liberorum debet esse tẽpore quo creatur,licèt filij moriantur postea,vel pendẽte excusatione. Et ideo tex.iste facit ad vtilẽ [a] quæstionem.

Scitis

ADDITIO.

a ¶ Ad vtilem. adde alex.in l.si cum dotem.§.si maritus.suprà solut.matr.

Scitis quòd numerus liberorum excusat à muneribus patrimonialibus, modo imposita est collecta: & postea filij moriuntur, videtur hic tex. quòd nihilominus excusatur: tamen responderi po test ad hunc tex. quòd tutela est onus indiuisibile: sed onus patrimoniale est diuisibile: & ideo si tempore collectæ secundo impositæ non reperiantur filij, non excusat. Io. And. ponit istam quæstionem a valde late in c. decet concessam. de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a ¶ Ponit istam quæstio. Vide quæ dixi in l. sciendum. §. possessor. qui satisds. cogan. in c. decet. in addit. de reg. iur. in vi & Bald. in l. 1. C. si aduers. delic. vide An. in l. muneribus. de his quib. vt indig. & vide Pet. Cy. & Bald. in l. generaliter. C. de episco. & cle. quæstione illa an cessante causa &c. vide plene quæ dixi in l. si cum dotem. §. si maritus. sol. mat. Sed puto Bart. bene dicere per l. cura. §. deficientium. de mune. & hono. per l. iis honoribus. §. pe. de vac. mune.

§. Amplius. Hic dicitur, quòd tunc habet locum quando minores non excesserunt minorē ętatē.

LEX III.

a Tria onera. a Vide glo. quæ incipit, tres onerosæ, &c. & facit ad q. quam formaui in l. si seruus. in §. quòd vero. infrà de furtis. de legatis qui fuerūt spoliati, an debeat restitui eis damnum. & dixi, Aut susceperunt voluntarie, aut inuiti &c. vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶ Tria onera. Vide Bart. infrà ad leg. Fal. l. qui fundum. §. cohæres. in fi.

LEX IIII.

a Diximus. a No. bene istam legem quæ notabilis est, & mēte tenenda.

ADDITIO.

a ¶ Diximus. Istum tex. cum sua glo. allegat Bart. in l. admonendi. suprà de iureiur.

LEX V.

a Tria onera. a Habes quod pr̄ tenetur tanquàm fideiussor filij. l. iij. infrà ad muni. ¶ Sed quæro an habebit beneficium vt conueniatur primo filius. Certe non dicit glo. Iac. de Are. dicit quòd est contra per l. libertus. §. j. infrà ad muni. & ll. quas allegat Iac. dicunt quòd prius excutiat filius. Sed videamus prius rationem. & ratio est in l. j. infrà ad muni. hoc præmisso iure: in istis minoribus facilius obligatur, vt l. ij. infrà ad muni. hoc præmisso glo. verum dicit: quia quædam est tutela, in qua solo cōsensu pater obligatur, scilicet in datiua, vt l. si filius. suprà de tut. & dicit verum Iac. de Are. quędam est tutela etiam qua non obligatur: nisi sciat & consentiat, vt in testamentaria. l. Lucius. suprà de admi. tu. & iō erit in hoc idem, quòd in alio fideiussore: sed de iure iste fideiussor non habebat beneficium: ideo nec pater. An autem hodie habeat istud beneficium? Dicerem quòd pater qui iubet & cō sentit quandoque negotium ad eum spectat principaliter, & non habet beneficium. l. ij. suprà quod iussu. sed si principaliter spectaret ad filium: tūc haberet beneficiū: arg. l. si pro parte. §. de in rē ver.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Tria onera. Vide Bart. in l. cum filius. in prin. infrà de verb. obli.

Alia lectura.

Quærit Gl. nūquid sit seruādus ordo executionis inter gerentē & patrē, & gl. vī. remittere, ista igitur gl. non declarat: ideo dic vt n̄o. in l. j. de filiofa. maio. Et quando pater pro eo tenebatur. Iac. de Are. & quæ sit ratio, dixi tibi iam hoc anno.

LEX VI.

a Si duas b habenti. In tex. ibi: ad aliā. quasi dicat, dico excusari in quarta. itē in tex. ibi, dab tis. s. tutelis. ¶ Quærit gl. ad quē recurritur. & dic vt gl. & Dy. subaudit, φ si essent isti iudices, vnus originarius, & alius incola: tūc præfertur originarius. l. libertus. §. præscriptio. ī. ad mun. & not. in l. ciues. C. de inco. ¶ Et quærit Iac. de Are. quid si non apparet? Dic vt in l. ij. §. quod diximus. s̄. si quis cautionibus Item Dyn. inducit etiam in arg. ad quæst. quam ponit in l. si duo. de lega. j. ī. Sed quid si legatus concessit beneficium duobus eadem die: dic vt extrà de rescrip. c. duabus. lib. vj.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si duas. Vide Bald. in l. si cum eo. §. 1. in fi. de iurisd. om. iud.
b Thom. ¶ Quærit gl. Vide Bald. in l. adoptatus. C. de adoptio.

Alia lectura.

Nota Istud principium pro aliis officialibus. Vide glo. hic, quæ incipit, si ordo. in fi. quam no. quo ad in aliis officialibus incompatibilibus. Dy. remittit ad id quod no. in l. ciues & incolæ. C. de incolis. lib. x. Tu adde ad illam legem, cum te. C. quę admo. mun. ciuil. inducan.

§. Grammatici. legatus, qui nuper transiuit in ciuitatē istam, dum erat Archiepisc. & Vice Papa in istis contractis, resecauit quòd inquisitores in ciuitate non possint habere nisi tot qui sint de familia sua, qui arma possunt portare, vt arg. huius l. Item habes hic, quòd duæ orationes solutæ hēnt vim copulatiuæ. Dicam infrà de leg. iij. l. re coniuncti. & l. si testis, vide gl. in verbo, vtranque doctrinam. & dicit & Old. no. quòd hoc nomen vterq;. est dictio significans quilibet: facit ad q. quando statutum dicit quòd ab vtraque parte debet habere. vide gl. expresse in Auth. de iud. §. ne autem.

a §. Est autem. a Not. istam l. ad illud φ habent Cano. in c. statutū. extrà de rescri. lib. vj. qui dicantur ciuitates magnæ & mediæ, vt hic: quia Cano. dicūt φ causa non pōt delegari &c. vt d. c. statutum: olim, nescio qualiter vocabāt antiqui ciuitatem: sed hodie secundū constitutionem extrauagan ciuitas illa dicitur quæ habet epm. & adhuc non vidi illam constitutionem. Item vides hic casum quòd ciuitas non potest dare immunitatem a collectis alicui: sed est verum in præiudicium maioris, siue superioris: sed in præiudicium sui bene potest, vt C. de decur. lib. x. & dixi in l. ij. ī. de iur. immun.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Est autem. Vide Bart. in l. bonorum, de bo. pos. tit. generali. & in l. idéque. de facio.

LEX VII.

a Sed & reprobari. a Tu vides hic, quòd ciuitates possunt concedere immunitates, & concessas auferre.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Sed & reprobari. Ad §. prin. adde d. An. allega. Bart. hic, dum quærit an Imperator approbatus possit reprobari. qui Anto. dicit, quod doctor legum potest reprobari, sicut medicus. l. vt gradatim. §. reprobari. de mun. & hon. & ibi fauore publico. h. d. & in c. de illis. el 1. &c. fi. extra de despon. impub.

§. Amplius. No. φ Perusinus tm̄ est dicere quantū ciuis Perusinus, vt dixi ī l. prouinciali. ī. de ver. sig. & facit tex. cū gl. hic ibi: Cum, &c. & gl. dicit ex cui, & tene mente.

☞ §. Romæ. Dicit Iac. de Are. φ ille, qui est in curia Romana dēt habere fructus sui beneficij, put si esset a in patria sua: quia Roma est cōis patria, vt hoc §. immunitatē. legum doc. an habeant a patrimonialibus. dic vt in l. medicos. C. de profe. & med. vide glo. ibi, quæ inci. de personalibus.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Immunitatem. Vide B[illegible] in l. 1. in fi. de verb. sign. & in l. unico. §. ex hoc edicto. de dam. infec. & Lud. Ro. in §. si vectigalibus. in [illegible]

LEX VIII.

a Athletæ. Vide glo. quæ inci. id est, nata. s. inimicitia &c. & fui īterrogatus de re ista, an possit fieri remissio ī vno absente. & dixi quod sunt verba statuti respicienda: quia aut dicit, si habuerit remissionem: tunc absenti potest fieri, vt hic, & Institu. de iniur. §. fi. Aut dicit statutum, quòd habeat pacē vel concordiā: & requirit φ pñsenti fiat, vel alteri, p eo recipienti legitime: cū pax a precor dicat, vt l. j. s̄. de pac. ¶ Quæro, quid si habeat facultatem mutandi testamentum, & non mutauit: an tunc videatur remittere. & vide gl. in verb. nisi postquam, ibi, sed post testamētum &c. Et pro hoc l. iij. C. de inof. test.

ADDITIO.

a Tho. ¶ inimicitia. Vide Bart. in l. ij. s̄. de adimen. lega. & in l. neque. §. fi. ī. de test. mi.

Alia lectura.

1 *Procurator licèt infamis non repellitur.*
2 *Inimicitia est causa excusationis.*
3 *Tutor excusatur quando quæstio de statu vel de bonis fit.*

Facit qd̄ no. in l. Fulcinius. §. qd aūt sit latitare, & §. Celsus. ī. ex quib. cau. in pos. eatur. & hic adde ad glo. quæ incipit, Latina est hæc lex. Vide glos. in fi. quæ concludit † quòd sicut procurator non expellitur, licèt infamis sit, ita nec tutor, hoc pbat tex. in l. j. §. sed est æquissimum. de postul. hoc etiam no. in l. j. C. de infamib. li. x. vbi etiam allegatur iste tex. Item habes hic † quòd inimicitia est causa excusationis, nisi præcesserit testamentum; quia inducitur quædam præsumptio contraria. ¶ † Vltimo no. hic quòd si sit quæstio de statu, vel de bonis, tunc excusatur. Dic verum, si calumniose non fiat. Vide quòd notatur in §. si vero aliter odiosus. in corp. de testibus.

LEX IX.

Paupertas. Qualiter probetur paupertas Iac. de Are. ponit hic: ego pono in l. si constante. & ibi plene scripsi &c. ¶ Quærit glo. an si pupillus sit ditior tutore. Et dic vt glo. Sed si tutor sit sufficiens, & fideiussores: tunc nihilominus potest tutor administrare. vt in l. mulier. s̄. de iure doti.

LEX X.

Sed & milites. Not. φ priuilegiatus contra priuilegiatum pari priuilegio, non vtitur priuilegio suo. Et glo. no. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & ibi dixi. & ibi no. per Cyn.

§. Nisi fortasis. No. quòd remotus a priuilegio, in dispositione iuris communis remanet, Sic ī. eo. l. administrantes. §. fi. & l. propter. §. vlt. & ī. de lib. & posthu. l. filius. §. filiusfa. miles. No. quòd in dispositione legis, nepotes non continentur appellatione filiorum. Simile in l. ij. §. hæc autem. versi. de constitutionibus. s̄. eo. ti.

§. Quandoque autem. Quæro si aliquis est tutor, & non stetit per totū tempus, an possit habere immunitatem, & dico quòd casus est hic, quòd non debet habere, nisi quartam partem temporis, quo steterit. Pro hoc ī. ea. l. in fi. ¶ Quæro, quid de vicerectore, an debet habere immunitatem, si stetit per tempus congruum, quemadmodum & rector? Et tex. est C. de digni ta. l. vlti. in fi. lib. xij. vbi & in dignitate ordinaria seruatur.

§. Sed ignominia missis. Tu vides hic quòd respectu pœnę remittitur tutelæ: ad quòd facit quod habetur ī l. decreto. s̄. de suspec. tut. & quod not. Dy. in c. quod ob gratiam, extra de reg. iur. lib. vj.

LEX XII.

a **Non solum.** a Autem qui ad. Inducit Iaco. de Are. quòd si nunciis soluitur pro numero milariorum, quod si non fecerint rectam viam, non debet eis pro tota via solui. h. d.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Non solum. Adde Bart. & Bald. in l. 1. in fi. §. si quis cau. & Bald. in c. 1. §. firmiter. de prohibi. feu. ali. per Frid.

§. Annus. No. istum. §. pro ambasiatoribus, & pro nunciis qui recta via debent pergere: vt hic, & in teste. &c. No. hic formam conclusionis, & tene mente, formam autem narrationis dicam in l. scire. ỹ. eod.

§. Et qui testamento. ¶ Opp. de l. pupillo. ỹ. de tu. & cu. da. ab his. Dicit glo. quod hic in testametario, ibi in datiuo. vide gl. quæ inc. simpliciter &c. Azo fuit in contraria opi. quòd etiam datiuus sit tutor omnium bonorum, vt curator, vbi potest. facit tunc l. j. suprà de tuto. & curat. dat. ab his. & ibi tenui opi. Azo, & dixi vobis in l. pupillo. ỹ. de tu. & cur. da. ab his. Bar.

§. Si libertus. Iste est bonus §. & dicit, quod donec est spes testamentarij, vel legitimi proximioris, cessat tutela legitima, & peruenitur ad datiuam. h. d. Et tene mente istum textum, & gl. hic. & non examino modo. Primò: quia dubito, ne pendeat de facto, & quod habeo dixi in l. j. §. si apud hostes. & l. ij. §. quæri potest. s. de leg. tu. Gl. tamen dicit hic duo. & ibi primũ est, & hic, licèt cõtrarium no. ỹ. de tut. & ra. dist. l. si tutor, & si duobus, & male, hic non sunt alia.

LEX XIII.

Idem Vlpianus scribit.

a **§. Sunt & alij.** a Hanc l. inducito ad q. committentis maleficiũ, qui efficitur clericus. Et Dy. hic, & Cy. in auth. causa quæ fit cum mona. C. de epi. & cle. & Guil. de Cu. in in l. pe. s. si ex noxa. causa agatur. & dixi isto anno in l. iij. ỹ. de pe. Itẽ allegatur b ad aliud, an sit necesse quòd dicat, non obstante tali lege &c. bene videtur quòd non: sed sufficiat si sit ex certa scientia principis. pro hoc l. quidam consulebant. in fi. ỹ. de re iudi.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Sunt & alij. Circa istam regulam vide Fel. in c. nonnulli. in prin. ver. fallit quarto. de rescrip. Item quòd princeps eligens indignum, vel aliàs cum inhabili, scientia disponens, videatur dispensare, vide ad Barto. in l. quidam consulebant. ff. de re iudica. post Ale. An autem sit necesse in rescripto exprimere illa verba, ex certa scientia, vide no. Fel. in c. cum inter, in prin. per multas col. de excep. Ias. in l. causas. C. de transa. vbi dicit, quòd nisi apponatur clausula, non obstante, non valet concessio facta contra sententiam: licèt de ea fieret mentio in supplicatione: licèt contrarium voluerit Alexan. consi. 72. vo. 2. & superest isto vltimo: vide late eundem Ias. in l. Pau. ff. de sta tu homi. aliquid per Fel. in c. super literis. in vij. regula. de rescrip.

b Thom. ¶ item allegatur. Vide Bald. in præl ud. feu. & in c. 1. per quos fiat inuesti.

Alia lectura.

a b **Vides.** a Hic. quòd tantũ valet certa scientia principis b, quantum super illo actu dispensatio eius, facit l. quidam consulebant. §. fi. de re iudi. Vltramontani faciũt de hoc magnum festum, in l. fi. C. si contra ius vel vtil. publ. Ad quòd etiam facit l. bonorum. C. de bo. pos.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Vides. Vide Ale. in l. quidam consulebant. ff. de re iu. Ro. sin. 791. & quid operetur clausula, ex certa scientia. Fel. c. cum inter. de excep. &c. nonnulli. in 4. fallen. de rescripis. & in eo. c. §. sunt & alij. ver. fallit septimo, & in c. ad audientiam. vers. fallit. e. ti. vide gl. Inst. de vulg. subst. vbi Ang. & doc. vide Fel. c. treugas. de treug. & pac. & Fel. in trac. fal. in fi. primi vol.

b ¶ Principis. Et no. quòd Pa. de Castr. in l. Centurio. 4. notab. de vulgari & pup. & in l. in testamento. C. de milit. testa. dicit. quòd Princeps in dubio nunquam videtur vti suprema potestate, sed iure communi. Et ita dicit velle Bald. in l. bonorum. C. qui admi. vbi allegat not. per Io. And, in c. dudum. de deci. Idem in terminis tenuit Inno. in c. innotuit. de electione. Idem Ang. in l. bene a Zenone. de quadri. præscr. & idem etiam notat Bald. in l. fi. in prin. C. de fructi. & lit. expens. per l. quanquam. C. ad leg. Falc. vbi etiam dicit quod priuilegium principis debet interpretari secundum ius commune, non de iure speciali Idem etiam voluit Bald. in c. 1. §. item sacramenta. de pac. iuram. fir. Subdit etiam Bart. & Bald. in in l. si testamẽto. C. de testa. quòd Papa non videtur velle facere contra ius commune: nisi apponat clausulam, non obstante lege. &c. Et ita clare, quod appareat de eius mẽte quòd intendat vti suprema voluntate. Et ita dicit debere intelligi: quod legitur & not. in Cle. quia contingit. in ver. apostolicæ sedis. et t. de relig. domi. Bene facit l. si quando. in prin. C. de inoffi. testamen. & præsumitur etiam princeps voluisse vti suprema voluntate, vbicunque in actu suo inserta est clausula, ex certa scientia, & gloss. not. in c. ad hæc. de rescr. & Clem. 2. in gloss. fi. eod. titu. Et est glo. in c. qui in aliquo. 71. dis. in gloss. 3. & alis gloss. est in c. præsenti. 54 dist. & de hoc vide Innoc. & Hosti. in c. veniens. de fil. presbyt. & videtur etiã gloss. in l. eos. in prin. in ver. decisam. quam ibi expresse ponderat Bald. C. de appellationibus. & probatur in l. quidam consulebant. in l. in hoc no. Bart. de re iud. secundum intellectum communem. ad quod vide no. per. gloss. magnam. & doc. in l. 2. C. si contra ius vel vtili. pub. per Barto. in extrauag. ad reprimendum, in ver. non obstantibus. per Bald. in l. fi. C. sententiam rescin. non pos. Prædicta limita secũdum pau. de Cast. no. in l. ex imperfecto. C. de testamen. per gloss. ibi in verbo, imperij. videlicet quod etiam si nulla clausula ex prædictis apponatur, tamen si actus sit talis, qui valere non possit ex potentia ordinaria, & hoc sciat princeps, quòd non potest valere, nisi ex plenitudine potestatis: quia tũc videbitur in dubio voluisse vti plenitudine potestatis, vt actus valeat. Adducit in simili tex. in l. secunda. infra de testamento mili. Idem voluit Pau. de Castr. in l. princeps. ff. de legi. per text. in l. pen. C. de donatio. inter virum. dum tex. dicit quod illa donatio valet, & tamen non apparet quòd fuit adiecta aliqua ex prædictis clausulis. & ibi illud Imperator præsumitur sciuisse: quia omnia iura habere dicitur in scrinio pectoris sui, iuribus vulgaribus. Et hoc puto verum, quanquam Bald. in d. c. 1. §. item sacramenta. dixerit. quòd si testator donat filio, nisi dicat regia potestate non valet, vt ibi alleg. l. bonorum. C. qui admit. quia respondeo quòd dicta lex bonorum, non probat eius dictum: bene. n. dicit. ille textus quod sufficit quod iudex sciat defectũ tutoris. Pro quo bene facit l. ista. & dicta l. quidam consulebant. de re iu. Sto igitur cum Pau. de Cas. qui etiam idem tenuit in consi. 414. inc. facto prædicto non intendo adulari. vol. 1. Et de hoc vide etiam Fulg. in d. l. ex imperfecto. qui videtur tenere contra Paulum, & nil boni allegat. Adde tamen quod dictum Bald. in d. §. item sacramenta. fuit originale Old. in suis consi. prout refert Roma. & sequitur in au then. ex testamento. de collatio. Et de clausula, ex certa scientia, vl. ra prædicta, vide Ang. in l. si constat. de appella. & quæ dixi ibi. vide Imo. & & Inno. in c. innotuit, de electio. & do. Abb. in c. ad hæc. de rescri. vbi dicitur, quòd Papa non potest vti plenitudine potestatis, nisi ex causa. Et ibi etiam quid si non constet de certa scientia. Et etiam tangitur an papa possit committere ex certa scientia causam suspecto sine potestate recusandi. Et vide de hac clausula & aliis late do. Ab. in e. nonnulli. de rescrip. ¶ Adde de clausula ex certa scientia, de plenitudine potestatis, Bald. consil. 195. 3. vol. Et vide eundem Bald. consil. 15. 2. vol. vbi refert Hostien. dicere, quòd Princeps petat vtendo suprema potestate in præiudicium alterius. & per Abb. consi. 24. 1. lib.

LEX XV.

Scire etiam oportet.

§. Qui autem. De citatione fienda ad domum, intellige in subsidium: vt dixi in l. ij. §. permittitur. s. de liberis agnoscendis.

§. Aliud autem Quoties ex verbis simpliciter intellectis resultat iniquitas, recedimus a verbis, & mentem a seruamus, h. d.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Et mentem. Vide Hosti. in sum. de clandest. despons. §. 1. vbi tit. ille habet locũ in sponsalibus, idque ex mente.

§. Consequens. Iste §. facit in arg. ad illud quod dicit l. properandum. §. j. an sententia quæ fertur post triennium, valeat: & quòd non, facit, & videtur pro hoc iste tex. vt ibi tangit Dy. & Old. qui plenius disputauit vnam q. & facit vnam distinctionem pulcherrimam, & si quis vult eam, accepiat de meo libro, & tangit hic etiam Iac. de Are.

§. Sufficit. Per istum tex. dicunt quidã quòd in casibus fortuitis probatur iuramento, Iac. de Are. dicit contrarium, & debet probari per legitimas probationes. l. ij. §. quod diximus. s. si quis cau. & in l. in exceptionibus. §. j. suprà de proba. & infrà de re mil. l. iii. §. si ad diem. & l. qui commeatus. eo. ti. & Spe. ponit istam q. in ti. de app. §. tunc breuiter. ver. quid ergo. & ibi tenet quòd secũdum qualitatem personarum debet esse. Gu. de Cu. ponit istam q. in l. ij. §. quod diximus. s. si quis cau. & dicit idẽ quod Spe. & vide quod ibi no. & tene mente.

Alia lectura.

Ibi. Iustitia. subaudit Iac. de Are. s. iuramẽto. Sed secũdum quod habeo scriptum, ipse intelligit, etiam si nõ fuit iuratum: quòd etiam tenet Gul. in l. j. §. fi. s. si quis cau. Spec. etiam tangit in tit. a de appel. §. nunc breuiter. §. quid ergo. & vide per Arch. c. j. extrà de dolo & contuma. lib. v. ego allego tex. iuris canonici, quem ipsi non allegant. in c. quia propter, extrà de elec. in fi.

ADDITIO.

a ¶ Tangit in tit. Vide Bart. & doc. in d. §. quod diximus. l. 2. si quis cautio.

§. Scire oportet. Not. contra eum, qui opponit exceptiones generales quod non sufficit si bi, nisi exprimat: vt hic, & extrà de excep. c. pastoralis.

a **§. Oportet a autem.** Iste est solennis §. & text. ibi: sub memorationibus, & dic, id est, depositionibus testium, qui in causa excusationis producuntur secundum Dy. & no. duo. s. quæ debent fieri a iudice sedente pro tribunali. Et ex gl. in verb. tribunali, in fi. vide eam quæ tria no. item no. quod dicit gl. collige vnum quod ista causa non potest delegari, quòd viua voce, vel per libellũ, &c. Et per ista dicũt omnes doc. quod exceptio ad libellum potest fieri viua voce sine scriptis, id est, quod non producatur in scriptis licèt in scriptis redigatur. & & hoc est verum, nisi sit talis exceptio, quæ in modũ actionis proponatur. l. vt perfectius. C. de an. exep. Itẽ fallit in exceptione non numeratæ dotis, & non numeratæ pecuniæ, in auth. hoc autem, &c. C. de non nu. pe. & propterea credo quòd exceptio compensationis debeat fieri in scriptis: quia succedit in locum actionis. ¶ Quæro, an iudex possit committere examinationem testium. Et de hoc est authentic. apud eloquentissimum. C. de fide instr. & glo. in authen. sed iudex. C. de epis. & cle. & in l. vnic. C. vt quæ de. aduo. & in Auth. vt defun. seu fune. cor. §. illud versi. sancimus. & in Authen. de resti. §. hæc omnia. & §. j. & de hoc de off. dele. c. j. in cle. & ponit Inno. in c. quoniam contra falsam. de proba.

ADDITIO.

a Oportet. Istum §. allegat Bar. fin. in l. 1. in xi. quæst. ff. de iurisd. omnium iud.
Poma. ¶ Vide Imol. consil. 112. versi. nec procuratoris & Lanfr. in rep. c. quoniam contra falsa. extra de proba.

Alia lectura.

1 *Examinatio testium an possit committi per iudicem coram quo vertitur quæstio.*
2 *Exceptio an sit in scriptis redigenda.*

1 **Ad gl.** Not. tria. secundũ hoc, ergo videt quod examinatio testium possit cõmitti per iudicẽ corã quo causa vi- † detur.

detur, vt alius testes examinet: licèt in causa criminali secus, vt in corpore de testib. §. quia vero. & in §. illud. in authen. de defun. seu fune. Est tamen aduertendum ad id quòd gloss. hic dicit, quòd fit apud alium, non coram iudice, quòd videtur contra auth. apud. C. de fide. instr. Intellige ergo quòd fit non coram iudice, subaudi. illius ciuitatis, licèt fiat coram iudice. s. alio, cui ille iudex cōmisit.

2 Secundo facit ad quæstionem † quòd excusatio potest opponi in scriptis, & sine causa, cū excusatio sit quædā exceptio. & q hoc sit verum, tenent Odof. & Cy. in auth. hanc autem quærelam. C. de non nu. pe. Est aduertendum quòd de necessitate oportet eam apud acta in scriptis redigi, vt probatur in c. quoniam contra falsam. extrà de probati. per gloss. & Inno. Ad hoc facit quod no. in auth. de iudici. §. pe. secundum vnam opinionem glo.

LEX XVII.

Spadonem quoque.

a §. Qui patri. a Nota casum huius §. nam & alibi habes, quòd qui procurauit officium, non potest postea aduersus id excusationem proponere. l. ex sententia. ff. de testamen. tutel.

ADDITIO.

a Patri. ¶ Qui patri. Pro limitatione reg. & affectata non prosunt, quæ alias prodessent. vi de Ias. in l. si vero. in prin. ff. qui satis. cog. ista tamen melius cadunt in si.

a §. Iam autem. An Iudæus a succedat consanguineo suo Christiano, & hic videtur quòd sic: cum succedat in tutela quæ defertur secundum successionem: vt l. j. & iij. suprà de leg. tut.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Iudæus. adde Nic. de Neapo. in alia lec. in prin. bar. in senatus. j. de reb. dub. Et vtrum vendicet sibi locum iste. §. hodie. dicit Bald. quòd non, facit tex. in c. ad hæc. de iud. propter nimiam conuersationem, quàm haberet iudæus tutor cum pupillo. & bar. in rub. de iusti. & iure. & ang. de are. insti. de exceptioni. § si

Alia lectura.

Nota Istum §. Op. quòd tutor debet iurare, vt no. in l. legitimos. in prin. de legi. tut. §. sed videmus quòd iurando per Euangelia, de facili peieraret: ergo videtur quòd non admittatur. Dic quòd non iurabit a per Euangelia, sed per formam traditam in c. & si Christus. de iureiur. extr. no. per Spec. in tit. de iura, calum.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quod non iurabit. Vide ias. in rub. de iusti. & iur. ver. contra bart. vbi dat intellectum ad hunc tex. vide bart. in simili in l. damni. ff. de damno infec. late in l. licet. C. de pac. & in rub de iustitia & iure.

a § Si ciuitatis a princeps. Istum §. allegabā ad consuetudinem, q si iudex sit contutor, dicit scire cū sit iudex princeps in ciuitate. arg. huius §.

ADDITIO.

a ¶ Si ciuitatis. istum tex. no. bart. in l. j. in si. ff. de iurisdic. om. iudi.

Alia lectura.

Nota Istum §. quem Oldr. solēniter alleg. in vna quæstio. quā disputauit. & vide Gui. in l. j. & quod ibi Vltramonta. no. suprà si cer. pet.

a §. Qui absolutus. Gl. assignat rationem: quia res inter alios acta &c. & secundum Dy. dicit, quòd circa eosdem. & dicit quod non probat, quando solo lōgo cursu temporis recipiunt mutationem, acta facta in vno iudicio non probant in alio, & hoc expediui in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iu. & ibi per Cyn. ¶ Sed quid si propter ætatem est excusatio, probatio facta de ætate minori non probat de ætate maiori autem semper probat: quia semper est maior. Et sic debet intelligi l. de ætate. §. de minori. & hoc dicit l. non tantum. infrà de curat.

ADDITIO.

a Thom. ¶ Res inter alios. in alia lectura Nicola. tangit quid de positionibus, cui adde eūdem in l. 1. in si. ff. de excep. & in l. si mater. in si. infra de re. du. & in l. qui duos. §. 1. eo. ti.

§. Si non extiterint. Intelligo propter magistratum. §. j. eo. tit.

Est autem. Vide in verb. iam &c. & dico quòd tex. facit contra gl. quæ est in l. paupertas. §. eo.

LEX XVIII.

Si quis inter tres.

§. Si quis creabitur. Ego allegaui vobis istū §. quòd pater pōt psentire filio recipiēti dotē se obligare, vt dixi vobis in §. trāsgrediamur. Sed est ne verū

a q tutor, qui nō est diues sicut pupillus a nō possit administrare? & dico istud, quòd si est datus ex inquisitione, & valde idoneus, non hēt fideiussorē: & tunc non potest solus administrare, sed cum adiuncto sic, vt hic. Si verò non habeat idoneas facultates, sed dedit idoneos fideiussores, tunc potest administrare sine adiuncto. l. j. C. de cura. furi. & l. de creationibus. C. de epis. aud. & tene mente istud. Et adde hic in gl. tua, in l. paupertas, &c. §. eo. ti.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Pupillus. Vide Bart. in l. si impuberi. §. de tuto. & curato. da. ab his.

Alia lectura.

Nota Istum casum, & gl. in verb. clementis, quomodo compellantur, & dic vt in gl. Et nota quòd alicui iurisdictio nem denegari, nihil est aliud dicere, quàm quod impune offenda

a tur, vt l. j. §. quod autem.

ADDITIO.

a Lex. ¶ Offendatur. aliqui codices habent, quàm quòd imperium offendatur. vtraque lectura stare potest. aduerte quoque quod bar. non adducit rub. posita est l. j. §. quòd autem puto quòd voluerit allegare tex. in §. ait prætor. quam gl. adducit hic: quia in discursu pādectatum non reperi aliquem §. quod autem, qui faciat ad rem.

LEX XIX.

Caius. Opp. de l. iurisperitos. §. vlti. j. eo. Sol. Iac. de Are. & Dy. Dicit Dyn. tu potes intelligere hic an cōfirmatus fuerit, & c. de confirmando tractatum: d. l. iurisperitos. in fi. j. eo. & Iaco. de Are. dicit aliquid, quia Aut confirmatur volens: non potest se excusare. Aut confirmatur inuitus: & potest se excusare. l. ipado nem. §. primo, suprà eodem tit.

LEX XX.

Non tantum. Hic videtur casus de q. qñ dicatur pupillus proximus pubertati. & videtur quòd quando est prope pubertatem per sex menses. & c. gl. nostræ dicūt aliter in l. j. j. de noua. & Inst. de inuti. stip. §. q dicimus. & l. pupillū. de reg. iu. & hic dicitur esse proximus quantum ad excusationem, & sic teneas istam legem in casu suo: & in aliis tene gl.

1 *Priuilegium paupertatis perditur diuitiis superuenientibus.*

2 *Prope dicitur esse id quod est prope sex menses.*

1 §. Eos qui. Hunc §. allegat Iac. de Are. q priuilegium † paupertatis perditur superueniētibus diuitiis. facit l. si. §. negotiatores. de iure immu. & l. his oneribus. §. sactio, de vacamune. ¶ Not. ex prin. huius legis q prope † dicit aliquid, quan

2 do est prope per sex menses. quicquid gl. no. in l. j. de nouationib.

LEX XXI.

a Bello amissis. a Ista est bona lex, & pulchra: & Dy. inducitur in arg. ad quæstionem, statuto cauetur, quod de equis debeat fieri emendatio stipendiariis in bello: & inuenit vnus equus q pcussus est in bello & moritur in ciuitate, an debeat emēdari: & vr q nō: vt hic in cōtrariū. vr. j. de incen. rui. & nau. l. j. §. ex incendio: & l. huic scripturæ. §. ad l. Aquil. & Dy. dicit quod statuta non debet extēdi: & ideo tunc intelligatur de his qui moriuntur in bello. Sed nescio quomodo ista lex faciat contra: q si ob illud vulnus moritur tūc, dr mortuus in bello, l. ait lex. & d. l. huic scripturæ. §. ad leg. Aquil. & arg. l. damni infecti stipulatio. §. emptor. ver. Sabani. j. de da. infe. Et quando tu accusares q talis occidit talem, semper ponas locum vulneris, non vbi exiuit anima: quia bellum & vulnus fuerunt causa proxima vt moreretur: secus si alia causa superuenit, quæ abstulerit illi vitam.

ADDITIO.

a Bello amissa. Vide Pet. de anch. alleg. Bart. hic consi. 181. subtiliter & plene.

Alia lectura.

1 *Statutum quòd equi in bello mortui emendentur, an comprehendet vulneratos in bello, & mortuos in recessu.*

1 Inducit. Dy. in arg. † ad quæstionem: si statutū huius ciuitatis dicat, equos in bello mortuos debere emendar. an debeant emēdari illi q fuerūt vulnerati in bello, & postea redeūtes decesserūt. Et vr q nō vt hic. In ptrariū determinat per l. j. §. ex incēdio. de incend. ruina. naufra. & l. ita vulneratus. ad l. Aquil. Ad hanc legem rñdet Old. in l. ista agitur de priuilegio dado p ius cōe, cū ius cōe velit immunitatē haberi pp numerum liberorū, eis viuentibus, vt l. j. §. j. §. eo. Sed p dispositionē iuris cōis proderit ēt mortuus: non ergo mirū, si lex non vult tūc extendere. Puto opinionē Cy. & Old. esse verā, non tñ fm eorū rationē, sed fm illud qd teneo, qd statuta non recipiūt interpretationem extensiuā, licet ptrarium in hoc teneat. Nā qd ibi mors trahit ad aliud tēpus hoc est per extensionem l. huic scripturæ. & l. ait lex. ad l. Aqi. qd verbum improprietatē denotat. facit l. ossa. §. fi. §. de religiosis. & l. naturaliter. in prin. de acq. pos. & ibi no. in prin. Sed statutum dicit in bello: Si ergo equus vulneratus, postea rediens est mortuus, istud est tñ de fictione, quæ fictio & interpretatio extensiua in statutis non habet locum, secundū eos, vt no. in l. j. de verb. sig.

LEX XXIIII.

a Propter litem. Ista est bona lex: & habuistis in l. huic lætæ. §. eo. qd qñ est quæstio status, q tūc excusatur a tutela. Et hic vides q si est causa omniū bonorum, vel maioris partis, excusatur: & sic æquiparatur causæ status. Op. C. qui da. tu. pos. auth. minoris. Azo dixit q est tutor, nisi ipse recu-

b set. Hug. dicit q nō est verum, q hodie sit tutor ab ipso iure. aut est, sed perdit debitum, vide glo. j. hic, quæ incipit, sed nec hodie, &c. quæ est vera. Istam opi. gl. videtur tenere Azo in l. pater, in prin. §. de proc. Alia gl. est in auth. minoris. & tamen se firmat, Ray. disputauit istam q. & determinauit secundū opi. Azo. & probat per tex. in auth. vt ij. qui obst. & c. vbi non imponitur alia pœna nisi quòd debitum admittatur. Si enim non esset tutor, nō incurreret illam pœnam: arg. l. ea quidem. C. de accusat.

ADDITIONES.

a Thom. ¶ Propter litem. Vide Bald. in l. parentes. Circa fi. C. de te.

b Thom. ¶ Quod non sit tutor. Vide gl. in c. 1. verb. substantiam. de re. spo. lib. 6. & ange. de are. allegat bart. hic in §. actionum. Insti. de acti.

Alia lectura.

Quærit hic gl. an ipso iure hodie tutor vel curator, q ē debitor vel creditor pupilli, nō sit tutor an vero dēat

se excusare:opi.gl.est vera,de qua no.in l.pr.de proc.& in auth. minoris.C.qui dare tu.poss.quam opi.tenet hic Iac.de Are.

§.Licet datus. Hic videtur casus expresse contra glo. nostram in l.non solum.§.j.s.eo.ti.

LEX XXXIII.

Iurisperitos. Quod non hēt limitatū tps,intelligitur perpetuum.h.d. Facio tibi vnam q. & scis,quòd quando quis conducit ad modicum tempus indeterminatum, vt mihi,placebit, quid videtur?Et ista facit in arg.quòd vbi nō est tēpus determinatum facit in perpetuum,a & tene mente.

ADDITIO.

a Thom.¶ In perpetuum. Vide Bald.in l.pe.C.si certum peta. & bald. in c.j.in fi.de feu. guardiæ.& bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi.de oper.no.& bald.in l.solent.§. non verò.de offi.procu.

§.Cum oriundus. Facit ad q.quam dixi me facturum in l.pupillo.de tut. & cura dat. Dy. a inducit ad q.quando sunt duo:vnus laicus,& tenetur legibus,alter clericus,qualiter conuenirentur.Et si est causa quæ potest diuidi,diuidetur:si non posset,erunt simul.Item facit ad q.quando aliquis facit aliquid aliud in confinio.& post Dy.qui ponit hic, vide extrà,de rescr.c.pastoralis.&c.cum contingat.

ADDITIO.

a Thom.¶ Dyn.Vide in simili bald.in l.2.C.vbi de crimi.agi opor.& vide bald.in l.1. & 2. C.de offi.consu.& bar.in l.præcipimus.C.de appellationibus.

Alia lectura.

1 *Prædium pupilli situm in vna ciuitate si vēditur,& ipse habeat alibi domiciliū, vtriusque iudicis decretum interuenire debet.*

1 Si venditur.† prædium situm in ciuitate ista,& pupillus habeat domicilium alibi, cōsilium est quòd decretum iudicis in cuius territorio sit prædium,& decretum iudicis originis interuenire debeant, inducitur l.si prædium. C.de præd.minorū.& Cy.in l.j.C. de cōtrahen. empt. Tu adde q.ad vnū bonum argumentum,quod est in c. pastoralis.de priui. extrà,per Inn.ibi no.glo.in § seq.in verb.ne decreto. incip. q. d. & signatam ibi suprà eo.l.Caius.& vide quod ibi no.ad quod allegant istum §. & l.siue.§.quia Plautianum.s.de lib. agnos. vide quod scripsi in l. magis puto.§.quæri potest.j.de reb.eorum.

LEX XXXIIII.

Si is qui tres. Primo ponit q.& soluit vsque ad ver.nec me mouet,vbi secunda,in qua ponit responsionem ad tacitam obiectionem,vsque ibi,idem euenire,&c.vbi tertia,in qua ponit prioris solutionis extensionem : vsque ibi: illa quoque.vbi vero est quarta,in qua ponit quasdam differētias inter tutelam:& illa durat vsque ad fi.

§.Eum qui. Iste tex.est vtilis propter l.ij.ad Tertu.ibi, penitus exigit.&c. Ratio huius §. est dolus & fraus ipsius tutoris,qui in eo præsumitur.

LEX XXXV.

Nesennius Istam l.in fi. cum l.seq. ego allegaui in l. quid ergo.j.de leg.j.cōtra distinctionem Axo. Vlterius no.quòd non præsumitur quis dare,nisi exprimat. C. de cad. tollen.§.ne aūt. & l.libertis quos.§.j.in fi.j.de addi.le.l.Labeo.j.de suppel.leg. ¶Vltimo.Iac.de Bel.tenet quòd ista lex sit correcta, & ponit in §.his omnibus.Auth.de hære.& Fal.Bart.

LEX XXXVII.

a Quid autem. a No.quòd remotus ab officio perdit salariū.& facit l.Meuia.j.de aur.& arg.leg.& dixi in l.diem functo.de offi.asses.aut in l.si ab vno.§.cum quidam. s.loc.& tene mente istud.

ADDITIO.

a Thom.¶ Quid autem.Vide bart.in l.post legatum.§.amittere.de his quib.vt indi.

LEX XXXIX.

1 Amicissimos. Nota istum casum , & tene eum mente, quod non recedat à te.

Alia lectura.

Glos. tamen videtur hic velle quòd quamuis tutela dicatur legitima , cura tamen non est legitima. Dyn.eam reprehendit,& remittit ad alia quæ melius dicit, in l.cum furiosum. C.de cur. furios. Illa bene potest loqui in curatore furiosi, & prodigi:habuistis in l.sed & milites.in §. iam vero.in glo.s. eo.& in l. ventri.s.de cura.& tuto.dat.ab his.vide quod addidi in l.mutum.j. de acqui.hær.

a §.Lucius Titius. a No. q beneficio,quod quis habet a me,contra me nō vtitur.Simile in l.si iudex circunuento.de mino.sed contra extraneum me inuito vtitur.l.si potest.in fi.de bono.poss.contra tab.& facit ad q.vxoris:an maritus miles vel doctor habeat necesse appellare eam dominā? Et certe non,quia maius habet beneficium.

ADDITIO.

a Thom.Lucius Titius. Vide bald. vnum verbum in q.vna. in l.id quod pauperibus.C.de epis.& cle.& vide omnino l.plane.eo.& ibi melius.Item an priuilegio concesso alicui castrę,vel generi posset vnus contra reliquum priuilegiatum vti,vide bald.s.eo.l.non tantum.§.Iliensibus.

LEX XL.

Qui testamento. Hic habes quòd quis proponit duas exceptiones contrarias,& facit contra Dy.in c.nullus pluribus. extra de reg.iur. libr.vj. & facit ad id quod dixi in libello appellationis,peto pronunciari nullam: & si qua est,&c.l.j.C.quando prouo.non est ne. & l. Camelia. j.de iure patro.& l.quædam.s.fam.erc.Item quando falsum apponitur in sentētia,dicam in l.si is ad quem j.de acq.hære.& dixi in l.si prætor.§.Marcellus.s.de iud.

Alia lectura.

1 *Falsa causa an vitiet decretum,in quo imploratur officium iudicis.*

a Insertio Falsæ causæ a reddit sententiam ipso iure nullam fauore minoris.h.d. Dy.Vel alter si omittitur causa vera in pronunciatione,& inseritur falsa, sententia non tenet fauore minoris.h.d.& est valde notabilis b lex ista,quam allego tibi in l.si is ad quem.de acq.hær.Sed certe hæc lex non probat istud summarium.Sed ideo nō valet:quia potest dici error expressus, cùm sit lata contra ius.l.ij.C.quando prouocare non est necesse: tu dic vt in d.l.si is ad quem,vt ibi dixi.¶ Quæro, an in decreto,in quo implorat officiū iudicis,†causa falsa habeat vitiare in quo nō requiritur tanta causæ cognitio,& videtur q nō valeat,probatur in l.cùm verò.§.subuentum.j.de fideicom.libert.& l.j.§.hæc verba. infrà ne vis fiat ei.probat text.cum glos.in l.& si præses.C. de prædiis minor.Nec obstat quod s. dictū est,quod dic, vt no.in d.l.& si præses.Ad primum facit l.Fulcinius.§. si quis.infrà ex quib. causis in poss.eatur.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Falsæ causæ.Vide Fel.c.sicut.de re iud.Card.consi.29.de peti.hæred.Pet. de ancha.consil.j.

b ¶ Valde notabilis.Et dubitauit hic Ray.Cy.& Bald.an causa nullitatis deseratur,& deserta reddatur pariter sicut appellationis.exemplum,si causa appellationis non fuit prosecuta intra annum,vel non fuit appellatum:quo casu redditur deserta , an idem sit in causa nullitatis:de hoc sunt op.de quo etiam per Bart.in l.si expressim.de appell. per Imo. in c. sæpe.de appe.per Bald.& Sal.in l.1.quando prou.& Bald.in c.sancimus. quo tem.mi.& in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.versi.13.quæro.ff.de pactis.& bald.in Spec.de appel. versi.statutū dicit.&in l.1.in prin.C.de senten.ex bre. rec. Gui. in l.suum. C.de iur.del ib. Petr. de anchar. in cle. j. de dolo & contum. Sal. in l. fi. §.illud.C. de tem. app. Aduerte tamen:quia quando nullitas sententiæ specialiter reseruaretur cognoscenda:tunc non potest appellari à sententia:quia effectus appellationis est rescindere ipsam sententiam à qua appellatur.l.1.ff.ad Turp.l.filius.§.fin.de bo.lib.l.si causa cognita.C.de transac. c.veniens.de iureiu.c.sæpe.de app.sed id quod non est,rescindi,vel suspendi non potest.l. nam & si sub conditione.de iniu.ru.& irri.test.c.ad dissoluendū.de despon.impu.ergo sententia nulla,quæ non dicitur esse sententia.l.4.§.condemnatum.de re iud.non potest propter appellationem rescindi,vel suspendi,vt declarat bart.in d.l.si expressim.in 3.q.& bal. in l.1.C.de senten.ex breui.reci.in prin.vide dicta in l.quædam mulier.ff.fam.ercis. Adde an app.deserta intelligatur deserta nullitas.ang.consi.266.

LEX XLII.

1 *Impeditus facto aduersarij prosequi excusationem, elapso tempore eam prosequitur.*

a 1 Si cum ipse. a Nota, quòd vbi quis † per aduersarium impeditur producere ad finem excusationem, & transacta sunt tempora, potest sine noua causa, seu instantia procedere ad executionem.& de ista lege b non meminerunt moderni in l.properandum.§.si quidem. C. de iudiciis.q. quam glo.facit, nunquid sentētia ibi lata post terminum sit ipso iure nulla, c Ray. eam allegat in l.scire oportet.§.consequens.s.eo.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Si cum ipse. Contrarium tenet Ro.consi.209.in 1.col.de quo scripsi ad bart. in l. 2.in vlt.col.ff.de re iudi.Item quod nominatio suspendat,vide Pan.in c.exhibita.de iud.& consi.64.vol.2.vide ad istam q.Ale.in l.j.C.de dilat.& alex.consi.72.vol. 4. in prin.

b ¶ Lege.Semper iste tex.cum præcedenti allegatur,quòd vbicunque vnus ex delegatis per subterfugia causam protelat , non currit instantia alteri: in quo culpa non est. Adde q hoc apte sentit gl.in c.venerabilis.in gl.magna,ibi dum gl.dicit propter subterfugia,&c. de iud.& per istum tex.dicunt Dy.& Cy.& Bald.hic,quòd si ex forma statuti omnis causa debet determinari intra tres menses,& aduersarius causa testium producēdorum,quos dicit habere in longinquis partibus,petat dilationem,quæ vltra tres menses extendatur, quòd non obstante stat.causa post tres menses erit decidenda.ad idem est tex. in l.petendæ.C.de tem.in inte.res.& ibi doc.& tex.in l.intra vtile.in prin.ff.de mi.& l. contra maiores.C.de inoffi.test.& l.si.in fi.C.de adul.vbi dicit Cy.no.quòd si causa debet impediri intra certum tempus,illud tempus nō currit impedito propter dilationem aduersarij.Idem tenet Bal.& sal.& no.Iac.But.& Bal.in auth.clericus.C.de epi.&cle. Vnde dicimus, q si statutus est terminus actori ad probandum & in termino actor positiones producat , & statur per reum quo minus positionibus respondeatur,non currit terminus actori statutus. vt no.gloss.in cle.sæpe.in verbo.post.de verb.sig.pro qua Bald.in l.1.C.de iur.cal.ponderat ibi esse tex.& no.etiam Bald.in l. fi.ff.de fer.& in l.quandiu.la3.de acq.hære. & hic & facit l.quinquennium.ff.de adul.& quod late prosequitur Io.and.in Spec.de dila.§.1. super versi. sed pone quod causa.sicut in simili idem videtur dicendum,quòd tempora appellationis non currant,quando stat per iudicem quòd causam non prosequitur,iuxta auth.ei qui,de temp.app.& quæ ibi dixi,vt no.glo.in auth.de app.§. ad hæc sancimus. & in l.1.§. dies.ff.quando app.sit.& in auth. vt spons.lag.§.hic quoque, & in gl.in l.sed & per prætorem in prin.ff.qui.ex cau.ma.& in l.si.& ibi mod.ff.de re iud. vel saltem quando facto iudicis expeditur causa non appellationis.debet pars restitui in integrum aduersus cursum fatalium,vt no.gl.in auth. si appellatione,& ibi Bart.C.de tem.app.& gl.in d.§.hoc quoque, & gl.& do.i d.auth.ei qui.& gl.& doc.in c.ex ratione,de app.& gl.in l.arbitrio.§.dolo.ff.de do.arch.post gl.2.q.2.c.anteriorum.& d.de Rot.suo consi.99.Sed an ista procedant, vide in d.auth.ei qui.adde Ro.consi.100.& consi.225.cum se.& consi.431.

c Pom.¶ Ipso iure nulla. Vide Pan.consi.16.in 1.col.2.vol.Baib.consi.67.2.vol.

LEX XLIIII.

Administrantes. Quæ est ratio, quòd comites militum habent excusationem? Resp. q sine eis agere nō possunt.idē in vxore militis,& tribuno,& medico:quæ tamen personæ non sunt de numero militum. de medico probat tex.in l.abesse.s.ex quibus causis maiores.

LEX XLVII.

Cum ex oratione. Allegaui istā legem: scitis quòd ille libertus, qui impetrauit ius aureorū annullorū non est verè liber,sed fictè:hic tamē vtitur eo dem iure quo ingenuus: quæro an statutum porrigatur ad casum qui

qui sub eo comprehenditur de fictione tantum, & secundum veritatem non comprehenditur,& hic videtur casus quod sic:tamẽ dixi contrarium per l.iij.§.hæc verba.s. de nego. gest. & scripsi in l.omnes populi.s.de iusti.& iur.

LEX XLVIII.

Titius filiis meis. Dictio quo ad, non inducit conditionem extinctiuam, sed magis dilationem,nisi aliud sit expressum.h.d.vsq; ad §.j. Et habes hic ꝙ dictio quo ad,ñ inducit conditionem extinctiuam, nisi aliud sit expressum.In contrarium est casus in l.iiij.s.de seruitut. cogitabis in hoc,& dicam vobis in materia de cond.& est casus in contrarium in l.in ambiguitatem.C.de vsuf.& dicam in l.j.ĵ.de conditio.& demon.Item no.ꝙ fallit ex tempore,contra l.nemo potest.s.de leg. j.dic vt ibi dixi.¶Vltimo Old.inducit l.istam in arg.ad q. promisisti per iuramentum non recedere ab ciuitate ista, & ego dedi tibi licentiam semel: an postea reincidas in pœnam obligationis. Et Old.dicit quòd sic,per istam l.& disputauit Old, sol. habeo hic in libro qui vult eam accipiat sibi.¶Vlterius nõ habemus hic in ciuitate ista statutum,ꝙ filia fœmina succedat quousque supersunt masculi:masculi sunt mortui:venit filia & vult succedere, an possit?Et ista lex facit ꝙ non:qa non cessat impedimẽtũ pp masculos mortuos.Nõ determino,sed dico in arg. ꝙ ista est profunda quæstio:tamen rogo vos,vt teneatis bene mente legem istam.

Alia lectura.

Ista lex est valde notabilis,& miror Inn.qui de hoc tractauit,nõ facere mentionẽ de hac lege,in eo quod no. per eum in c. cum bonæ.extr.de æta.& qualit.in medio.

§.Si tanta. Iac.de Arc. dum dicit,ne impossibile &c.Nota ꝙ famulus, vel vasallus non tenetur ad aliquid impossibile.

LEX XLIX.

a **Qui in collegio.** aFacit iste text.ꝙ qñ aliquibus hominibus collegij cõceditur immunitas aliqua,intelligitur eis esse concessa,qui per se artem exercent, nõ aliis.Facit l.semper.§.licet.ff.de iure immunitatis.

ADDITIO.

a Pom.¶Qui in collegio.Vide Ale.in l.diem functo ff.de offi.assessor.

De excusat.tutor.&c.

Lectura Nicolai de Neapoli.

SVPER Rubr.dic,& continua ad præcedentia sic.s.dixi qui,& a quibus tutores possint constitui: verum quia cõstituti excusantur interdum,ideo ponit hunc ti.& istam materiam,vide in practica in Spec.de tutore.§.si autem.ver.tutor autem.

LEX PRIMA.

1 *Iurisconsulti debent humiliter loqui.*
2 *Nobiles ad ignobilium obsequia coarctantur, ob penuriam personarum, & econtra.*
3 *Leges an fuerint prius in Græco, quàm in Latino,remissiue.*

Herennius Hanc l. diuide in tres partes.In prima ponit cõmẽdationẽ tractatus,quẽ de Græco in Lat. intẽdit trãsferre. In secũda ponit modũ quẽ ĩtẽdit seruare in ꝓsecutione translationis. In tertia aggreditur opus suũ. Secunda ibi, faciam.Tertia ibi,dicẽdũ.vsque ad §. non põt. h.d.Tutor vel curator liberto dari,nisi ĩ subsidium ingenuus prohibetur: datus autẽ se excusare dẽt, alias ad rationum redditionẽ se obligat,libert⁹ vero nõ potest se a dicto onerẽ excusare.Hoc dicit principium huius legis.Habes duas lect.secunda est vera ẽm Ray.& dicã in verb.ĩ Græcorũ.vbi expediã primam gl.Ibi,tibi.s.Agnatio dextro.Ibi,faciam no.†iurisconsultũ,hic humiliter locutũ.Ibi,ꝗ his.s. de excusatione tuto.& cur.Ibi,in Græcorum.gl.j.exponit duob. modis:secũdã tenet Dy.vt videbitis statim in apostilla sequenti, & eã sequiẽ tertia gl.Et gl.q̃ incipit,latina:& dictum est.s.in princ.vbi voce, id est, ex Græca lingua,in latinum,ẽm Dy.Ibi, verba, subaudi apponã & dicam in Græco.Ibi,Græcorũ,s.originaliũ,Ibi dicẽdũ, hic ĩcipias casum tu iuuenis.Ibi,curatores,neq; obstat de tutelis.l. patronus vt dicit se dixisse Ray,in gl.ibi.Sol.q̃d ibi in patrono,hic in alio. Ibi,penuria,†nota,ꝙ pp penuriã ꝑsonarũ nobiles ĩterdũ ad ignobiliũ obsequia coarctant:sic ecõtra ignobiles, & ĩfames ad dignitatũ obsequia pp penuriã ꝑsonarũ admittuntur,vt ĵ.de decurio.l. generaliter.§.spurios.& l.eos.& de mu.& hono l.honor.ẽm Iac.de Are.& de hoc hẽ per Pet.C.q.& aduer.quos.l.j.Ibi si autem dabiẽ.s. a ꝓside tutor,vel curator ingenuus libertino, cum potuit dari libertinus ex codẽ loco, ꝓpterea hunc ver. melius iunges.s. ver. libertinis pupillis.omisso ver.libertinis enim, quẽ leges post eum. Gl.op.duob.modis,& quærit de vna q. Primo opp.de l.cum ex oratione.ĵ.eo.& solue,vt in gl.Dic ꝙ ibi tanq̃ ingenui habebantur, vt.C.de iur.aur.annu.& ff.eo.ti.per totum.Item opp.†ꝙ gl.j. male dicit,ꝙ leges fuerunt trãslatæ ẽ Græco in latinũ.Sed ꝯ immo vr ꝙ nõ,vt Inst.de iure natu.§.& nõ inelegãter.Sol.in gl.De hoc vtrum leges fuerint in Latino prius,quã in Græco,dic,vt no.s.de ori.iur. l.ij.§.j.in princip.& per Ray.in constitut.dige.in princip.& plenius per gloss.in authent.de non alie.§.nos igitur,versicu.alienationis. Quærit gloss.quando iste ingenuus erit datus,nunquid erit tutor de facto,vel de iure? Respond.quòd de iure: quia dari potest sed habet se excusare,vt patet.ĵ.eod.l.cum ex oratione.secundũ Ray. Nam verum est ꝙ potest dari, sed excusationem habet. Nico. de Neapo.

1 *Administrationis ratio à tutore non exigitur tutela durante.*
Procurator etiam durante mandato cogitur reddere rationem.
2 *Tutor,an sit,dominus pupilli.*

Non potest. Ibi curator generalis, specialis sic, vt notat Specu.de curatore cap.vt autem. versicu. sed nunquid.Gloss.opponit tribus mod.Primo de l.amplissimi.& l.licèt.C.eodem.titul.Solu.vt in gloss. Secundo oppo. de interroga. actio.per totum.Item oppo.gloss.de l.maritus C. de procurat.Solu.gloss.& rationem assignat glos.in l.maritus.C.qui dare tuto.& Institu.eodem titu.§.fin.quia propter affectionem remittimus rationem isti curatori. Dic, sed certe eadem ratio habet locum in procuratore,quia mulier propter affectionem , sibi redditionem rationis remmitteret:quare dicunt aliqui ꝙ maius periculum est 1 in curatore & tutore,quàm sit in procuratore,quia a† tutore nõ potest exigi ratio tutela durante,vt ĵ.de tute.& ra.distra.l.nisi.& C. de administra.tuto.leg.rationes. a procuratore vero potest exigi quãdocunque,vt patet in l.qui proprio.§.fin.de procurat.Sed hæc ratio tangit tantum tutorem, cum a curatore possint exigi rationes cura durante,vt patet in l.ij.& l.rationes.C. de administr.tuto. Quare dicunt alij quòd ratio est,quia magis timet admittere cu2 ratorem suum,quàm timeat dominus procuratorem: quia † curator dominus est adulti.l.qui fundum.§. si tutor. ĵ. pro emptor.l. interdum.§.qui tutelam.de furt. dum illæ leges loquuntur in tutore,& non in curatore.de quo non inuenies,licèt pro hoc allegetur.ĵ.quòd vi aut clam.l.is qui in puteum.§.si tutoris.& in auth. vt ij qui obliga.se habere perhib. res minor. §.j. De tutore autem non est aliquod dubium:quia tutor non potest dari pupillæ,ita ꝙ sit maritus suus,quia non potest pupilla matrimonium contrahere:vt Institu.de nupt.in princip.& ideo dic,quòd ratio est: quia reuocatio procuratoris pẽdet ex mero, & libero arbitrio ipsius domini,vt institu.mandat.§.recte.Sed tutoris,vel curatoris officium non finitur nisi certis modis. vt institu. quibus modis tu.finitur, per totum. Quare,&c. licèt aliquando tutor reuocetur,reuocatur cum nota existimationis & fidei.s.titul. proxim. & sic scandalum orirctur in matrimonio , quod esse non debet,argum. C. ne fideiusso.do.den.l.ij.& hæc verba sunt Oldr.licèt Ray.atribuat sibi in d.l.maritus.de hoc etiam dixi Inst.eod.titul.§.fin. & de hoc habes in Spe.eodem.titul.dict.§.sed nunquid vir.Nic.Neap.

LEX II.

1 *Excusationis causa tutelæ non delegatur.*
2 *Excusandi quem à tutela cur requiruntur septuaginta anni, & tamen ad excusationem muneris publici vtilitate & autoritate,sufficiunt quinquaginta.*
3 *Septuagenarius excusatur à testimonio.*
4 *Aetas quomodo probetur legitime.*
5 *Mater in probanda ætate admittitur,licèt minus probet.*
6 *Plena probatio an fiat ex natalibus solis.*
Præsumptio in his quæ consonant veritati,siue naturæ,plene probat.
7 *Indicium quid sit.*
Testibus familiaribus pluribus deponentibus,sequitur plena probatio.
8 *Præsumptiones duæ quando faciant plenam probationem.*
9 *Fama & vnus testis faciunt plenam probationem.*
10 *Prælatus electus si erat xxiiij.anno & ante confirmationem causa pendente est effectus vigintiquinque,an possit confirmari.*

a **Excusantur.** aAetas septuaginta annorum,probata legitime,a tempore creationis perfectã tribuit excusationem a tutela,vel cura,vel testamentaria vel datiua, hoc 1 dicit.Ibi,excusatur,†quæ causa delegari nõ potest.ĵ.e.l.scire oportet.§.oportet.licèt productio testium possit delegari, vt ibi no. in glo.in verb.tribunal.& eã perpetuo teneas corde.Ibi, legitimis.s. aliis ab instr̃is.¶Gl.op,trib,mod.& q̃rit de quatuor q̃onib. Primo op.gl.de l.fi.C.qui ætat.lib.x.Et rñdet gl.¶†Sed q̃ro,quæ est rõ, ꝙ alias in excusatione muneris publici authoritate & vtilitate,sufficiũt lv.anni,vt d.l.fi. sed ad excusationem muneris publici authoritate,

ADDITIO

a Alex.Excusantur.In §.1.in gl.in ver.legitimis,semper alle.ista gl.ꝙ vbi concurrũt plures ꝓsumptiones opantur effectũ plenæ ꝓbationis.& istã gl.refert sin.Bal.in rub. C. de probat.adde gl.in c.cũ cãm.de ꝓbat.gl.in l.3.§.eiusdẽ.de testi,gl.in l.instrumẽta.C.de ꝓbat. gl.in c.accedens.el 2.vt lite nõ.cõtes.& in c.si dilectus.de suc.ab inte.gl.in c.illud.de præsum.gl.in c.cũ Bertol,de re iud.Bar.in l.1.§. idem Cornelio. de q. & in l. admonendi. de iureiu.& in l.spadonẽ.§.qui iura multa.ĵ.e.& in l.excipiũtur. ad Syl. & in l.indicia. C. de rei vend.& pulchre dicebat bal.in rub.de contro.inuesti. ꝙ iudex ex variis animi motibus,& diuersis suggestionibus partium,testiũ, & instrumẽtorũ, deuenit ad vnum conceptum finalẽ mentis non indigentẽ alio adminiculo.Pro quo adduco c.cũ ad sedẽ.de rest. spo.& in c.in nostra.& c.ꝑterea.de testi.& q̃d voluit idẽ bal.in l.sciãt.C.de ꝓbat. & in l.1. C.qui nu.tu.& in l.3.ad l.Iul.maie.& in d.c.cũ cãm.& plene per Pe.de Anch. cõs.265. alias 340.& per Abb.in d.l.instrumenta.& vide Bar.in d.l.admonendi.s.de iureiur.

se excusare: opi.gl.est vera, de qua no.in l.pr̃.de proc.& in auth. minoris.C.qui dare tu.pos.quam opi.tenet hic Iac.de Are.

§. Licet datus, Hic videtur casus expresse contra glo. nostram in l.non solum.§.j.s̃.eo.ti.

LEX XXXIII.

Iurisperitos. Quod non hẽt limitatũ tp̃s, intelligitur perpetuum.h.d. Facio tibi vnam q. & scis, quòd quando quis conducit ad modicum tempus indeterminatum, vt mihi, placebit, quid videtur? Et ista facit in arg. quòd vbi nõ est tẽpus determinatum facit in perpetuum,a & tene mente.

ADDITIO.

a Thom.¶ In perpetuum. Vide Bald.in l.pe.C.si certum peta. & bald. in c.j.in fi.de feu. guardiæ.& bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi.de oper.no.& bald.in l.solent.§. non verò.de offi.procu.

§. Cum oriundus. Facit ad q.quam dixi me facturum in l.pupillo.de tut. & cura dat. Dy. a inducit ad q.quando sunt duo: vnus laicus, & tenetur legibus, alter clericus, qualiter conuenirentur. Et si est causa quæ potest diuidi, diuidetur: si non posset, erunt simul. Item facit ad q.quando aliquis facit aliquid aliud in confinio.& post Dy.qui ponit hic, vide extrà, de rescr.c.pastoralis.&c.cum contingat.

ADDITIO.

a Thom.¶ Dyn. Vide in simili bald.in l.2.C.vbi de crimi.agi opor.& vide bald.in l.1. & 2. C.de offi.consu.& bar.in l.præcipimus.C.de appellationibus.

Alia lectura.

1 *Prædium pupilli situm in vna ciuitate si vẽditur, & ipse habeat alibi domiciliũ, vtriusque iudicis decretum interuenire debet.*

1 Si venditur. † prædium situm in ciuitate ista, & pupillus habeat domicilium alibi, cõsilium est quòd decretum iudicis in cuius territorio sit prædium, & decretum iudicis originis interuenire debeant, inducitur l.si prædium. C.de pred.minorũ.& Cy.in l.j.C. de cõtrahen. empt. Tu adde q.ad vnũ bonum argumentum, quod est in c. pastoralis. de priui. extrà, per Inn.ibi no.glo.in § seq.in verb.ne decreto. incip. q. d. & signatam ibi suprà eo.l.Caius.& vide quod ibi no.ad quod allegant istum §. & l.siue.§.quia Plautianum.s̃.de lib. agnos. vide quod scripsi in l. magis puto.§.quæri potest.j̃.de reb.eorum.

LEX XXXIIII.

Si is qui tres. Primo ponit q.& soluit vsque ad ver.nec me mouet, vbi secunda, in qua ponit responsionem ad tacitam obiectionem, vsque ibi, idem euenire, &c. vbi tertia, in qua ponit prioris solutionis extensionem: vsque ibi: illa quoque. vbi vero est quarta, in qua ponit quasdam differẽtias inter tutelam: & illa durat vsque ad fi.

§. Eum qui. Iste tex.est vtilis propter l.ij.ad Tertu.ibi, penitus exigit.&c. Ratio huius §. est dolus & fraus ipsius tutoris, qui in eo præsumitur.

LEX XXXV.

Nesennius Istam l.in fi. cum l.seq. ego allegaui in l. quid ergo.j̃.de leg.j.cõtra distinctionem Axo. Vlterius no.quòd non præsumitur quis dare, nisi exprimat. C. de cad. tollen.§.ne aũt.& l.libertis quos.§.j.in fi.j̃.de addi.le.l.Labeo.j̃.de suppel.leg. ¶Vltimo.Iac.de Bel.tenet quòd ista lex sit correcta, & ponit in §.his omnibus.Auth.de hære.& Fal.Bart.

LEX XXXVII.

a Quid autem. a No.quòd remotus ab officio perdit salariũ.& facit l.Meuia.j̃.de aur.& arg.leg.& dixi in l.diem functo.de offi.asses.aut in l.si ab vno.§.cum quidam. s̃.loc.& tene mente istud.

ADDITIO.

a Thom.¶ Quid autem.Vide bart.in l.post legatum.§.amittere.de his quib.vt indi.

LEX XXXIX.

Amicissimos. Nota istum casum, & tene cum mente, quod non recedat à te.

Alia lectura.

Glos. tamen videtur hic velle quòd quamuis tutela dicatur legitima, cura tamen non est legitima. Dyn.eam reprehendit, & remittit ad alia quæ melius dicit, in l.cum furiosum. C.de cur. furios. Illa bene potest loqui in curatore furiosi, & p̃digi: habuistis in l.sed & milites.in §. iam vero.in glo.s̃ eo.& in l. ventri.s̃.de cura.& tuto.dat.ab his.vide quod addidi in l.mutum.j̃. de acqui.hær.

a §Lucius Titius. a No. q̃ beneficio, quod quis habet a me, contra me nõ vtitur. Simile in l.si iudex circunuento.de mino.sed contra extraneum me inuito vtitur. l.si potest.in fi.de bono.poss.contra tab.& facit ad q.vxoris: an maritus miles vel doctor habeat necesse appellare eam dominã? Et certe non, quia maius habet beneficium.

ADDITIO.

a Thom.Lucius Titius. Vide bald. vnum verbum in q.vna. in l.id quod pauperibus.C.de epis.& cle.& vide omnino l.plane.eo.& ibi melius. Item an priuilegio concesso alicui casæ, vel generi posset vnus contra reliquum priuilegiatum vti, vide bald.s̃.eo.l.non tantum.§.Iliensibus.

LEX XL.

Qui testamento. Hic habes quòd quis proponit duas exceptiones contrarias, & facit contra Dy.in c.nullus pluribus. extra de reg.iur. libr.vj. & facit ad id quod dixi in libello appellationis, pẽto pronunciari nullam: & si qua est, &c.l.j.C.quando prouo.non est ne.& l. Camelia. j̃.de iure patro.& l.quædam.s̃.fam.erc. Item quando falsum apponitur in sentẽtia, dicam in l.si is ad quem j̃.de acq.hære.& dixi in l.si prætor.§.Marcellus.s̃.de iud.

Alia lectura.

1 *Falsa causa an vitiet decretum, in quo imploratur officium iudicis.*

a Insertio Falsæ causæ a reddit sententiam ipso iure nullam fauore minoris.h.d. Dy. Vel alter si omittitur causa vera in pronunciatione, & inseritur falsa, sententia non tenet fauore minoris.h.d.& est valde notabilis b lex ista, quam allego tibi in l.si is ad quem.de acq.hær. Sed certe hæc lex non probat istud summarium. Sed ideo nõ valet: quia potest dici error expressus, cùm sit lata contra ius.l.ij.C.quando prouocare non est necesse: tu dic vt in d.l.si is ad quem, vt ibi dixi.¶ Quæro, an in decreto, in quo implorat̃ officiũ iudicis, † causa falsa habeat vitiare in quo nõ requiritur tanta causæ cognitio, & videtur q̃ nõ valeat, probatur in l.cùm verò.§.subuentum.j̃.de fideicom.libert.& l.j.§.hæc verba. infrà ne vis fiat ei.probat text.cum glos.in l.& si præses.C. de prædiis minor. Nec obstat quod s̃. dictũ est, quod dic, vt no.in d.l.& si præses. Ad primum facit l.Fulcinius.§. si quis.infra ex quib. causis in poss.eatur.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Falsæ causæ. Vide Fel.c.sicut.de re iud.Card.consi.29.de peti.hæred.Pet. de ancha.consi.j.

b ¶ Valde notabilis. Et dubitauit hic Ray.Cy.& Bald.an causa nullitatis deseratur, & deserta reddatur pariter sicut appellationis.exemplum, si causa appellationis non fuit prosecuta intra annum, vel non fuit appellatum: quo casu redditur deserta, an idem sit in causa nullitatis: de hoc sunt op.de quo etiam per Bart.in l.si expressim.de appell. per Imo. in c. sæpe.de appe.per Bald.& Sal.in l.1.quando prou.& Bald.in c.sancimus. quo tem.mi.& in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.versi.13.quæro ff.de pactis.& bald.in Spec.de appel. versi.statutũ dicit.&in l.1.in prin.C.de senten.ex bre. rec. Gui. in l.suum. C.de iur.del ib. Petr. de anchar.in cle. j. de dolo & contum. Sal. in l. fi. §.illud.C. de tem. app. Aduerte tamen: quia quando nullitas sententiæ specialiter reseruaretur cognoscenda: tunc non potest appellari à sententia: quia effectus appellationis est rescindere ipsam sententiam à qua appellatur.l.1.ff.ad Turp.l.filius.§.fin.de bo.lib.l.si causa cognita.C.de transac. c.veniens.de iureiu.c.sæpe.de app.sed id quod non est, rescindi, vel suspendi non potest.l. nam & si sub conditione.de iniu.ru.& irri.test.c.ad dissoluendũ.de despon.impu.ergo sententia nulla, quæ non dicitur esse sententia.l.4.§.condemnatum.de re iud.non potest p̃pter appellationem rescindi, vel suspendi, vt declarat bart.in d.l.si expressim.in 3.q.& bal. in l.1.C.de senten.ex breui.reci.in prin.vide dicta in l.quædam mulier.ff.fam.ercis. Adde an app.deserta intelligatur deserta nullitas.ang.consi.266.

LEX XLII.

1 *Impeditus facto aduersarij prosequi excusationem, elapso tempore eam prosequitur.*

a Si cum ipse. a Nota, quòd vbi quis † per aduersarium impeditur producere ad finem excusationem, & transacta sunt tempora, potest sine noua causa, seu instantia p̃cedere ad executionem.& de ista lege b non meminerunt moderni in l.properandum.§.si quidem. C. de iudiciis.q. quam glo.facit, nunquid sentẽtia ibi lata post terminum sit ipso iure nulla, c Ray. eam allegat in l.scire oportet.§. consequens.s̃.eo.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Si cum ipse. Contrarium tenet Ro.consi.209.in 1.col.de quo scripsi ad bart. in l. 2.in vlt.col.ff.de re iudi. Item quod nominatio suspendat, vide Pan.in c.exhibita.de iud.& consi.64.vol.2.vide ad istam q.Ale.in l.j.C.de dilat.& alex.consi.72.vol. 4. in prin.

b ¶ Lege. Semper iste tex.cum præcedenti allegatur, quòd vbicunque vnus ex delegatis p̃ subterfugia causam protelat, non currit instantia alteri: in quo culpa non est. Adde q̃ hoc apte sentit gl.in c.venerabilis.in gl.magna, ibi dum gl.dicit propter subterfugia, &c. de iud.& per istum tex.dicunt Dy.& Cy.& Bald.hic, quòd si ex forma statuti omnis causa debet determinari intra tres menses, & aduersarius causa testium producẽdorum, quos dicit habere in longinquis partibus, petat dilationem, quæ vltra tres menses extendatur, quòd non obstante stat.causa post tres menses erit decidenda. ad idem est tex. in l.petendæ.C.de tem.in inte.res.& ibi doc.& tex.in l.intra vtile.in prin.ff.de mi.& l. contra maiores.C.de inoffi.test.& l.fi.in fi.C.de adul.vbi dicit Cy.no.quòd si causa debet impediri intra certum tempus, illud tempus nõ currit impedito propter dilationem aduersarij. Idem tenet Bal.& sal.& no.Iac.But.& Bal.in auth.clericus.C.de epi.& cle. Vnde dicimus, q̃ si statutus est terminus actori ad probandum & in termino actor positiones producat, & statur per reum quo minus positionibus respondeatur, non currit terminus actori statutus. vt no.gloss.in cle.sæpe.in verbo, post.de verb.sig.pro qua Bald.in l.1.C.de iur.cal.ponderat ibi esse tex.& no.etiam Bald.in l. fi.ff.de fer.& in l.quandiu.la 3.de acq.hære. & hic & facit l.quinquennium.ff.de adul.& quod late prosequitur Io.and.in Spec.de di a.§.1. super versi. sed pone quod causa, sicut in simili idem videtur dicendum, quòd tempora appellationis non currant, quando stat per iudicem quòd causam non prosequitur, iuxta auth.ei qui, de temp.app.& quæ ibi dixi, vt no.gl.in auth.de app.§. ad hæc sancimus.& in l.1.§. dies.ff.quando app.sit.& in auth.vt spons.lag.§.hic quoque, & in gl.in l.sed & per prætorem in prin.ff.qui.ex cau.ma.& in l.fi.& ibi mod.ff.de re iud.vel saltem quando facto iudicis expeditur causa non appellationis.debet pars restitui in integrum aduersus cursum fatalium, vt no.gl.in auth.si appellatione, & ibi Bart.C.de tem.app.& gl.in d.§.hoc quoque, & gl.& do.i d.auth.ei qui.& gl.& doc.in c.ex ratione, de app.& gl.in l.arbitrio.§.dolo.ff.de do.arch.post gl.2.q.2.c.anteriorum.& d.de Rot.suo consi.99. Sed an ista procedant, vide in d.auth.ei qui.adde Ro.consi.100.& consi.225.cum se.& consi.431.

c Pom.¶ Ipso iure nulla. Vide Pan.consi.16.in 1.col.2.vol.Barb.consi.67.2.vol.

LEX XLIIII.

Administrantes. Quæ est ratio, quòd comites militum habent excusationem? Resp. q̃a sine eis agere nõ possunt. idẽ in vxore militis, & tribuno, & medico: quæ tamen personæ non sunt de numero militum. de medico probat tex.in l.abesse.s̃.ex quibus causis maiores.

LEX XLVII.

Cum ex oratione. Allegaui istã legem: scitis quòd ille libertus, qui impetrauit ius aureorũ annullorũ non est verè liber, sed fictè: hic tamẽ vtitur eodem iure quo ingenuus: quæro an statutum porrigatur ad casum qui

qui sub eo comprehenditur de fictione tantum, & secundum veritatem non comprehenditur, & hic videtur casus quod sic: tamē dixi contrarium per l.iij.§.hæc verba.s. de nego. gest. & scripsi in l.omnes populi.s.de iusti.& iur.

LEX XLVIII.

Titius filiis meis. Dictio quo ad, non inducit conditionem extinctiuam, sed magis dilationem, nisi aliud sit expressum.h.d.vsq; ad §.j. Et habes hic ꝙ dictio quo ad, ñ inducit conditionem extinctiuam, nisi aliud sit expressum. In contrarium est casus in l.iiij.s.de seruitut. cogitabis in 1 hoc, & dicam vobis in materia de cond.& est casus in contrarium in l.in ambiguitatem.C.de vsuf.& dicam in l.j.j.de conditio.& demon. Item no.ꝙ fallit ex tempore, contra l.nemo potest.s.de leg. j.dic vt ibi dixi.¶Vltimo Old.inducit l.istam in arg.ad q. promisisti per iuramentum non recedere ab ciuitate ista, & ego dedi tibi licentiam semel: an postea reincidas in pœnam obligationis. Et Old.dicit quòd sic, per istam l.& disputauit Old, sol. habeo hic in libro qui vult eam accipiat sibi.¶Vlterius nō habemus hic in ciuitate ista statutum, ꝙ filia fœmina succedat quousque supersunt masculi: masculi sunt mortui: venit filia & vult succedere, an possit? Et ista lex facit ꝙ non: qa non cessat impedimētū pp masculos mortuos. Nō determino, sed dico in arg. ꝙ ista est profunda quæstio: tamen rogo vos, vt teneatis bene mente legem istam.

Alia lectura.

Ista lex est valde notabilis, & miror Inn.qui de hoc tractauit, nō facere mentionē de hac lege, in eo quod no. per eum in c. cum bonæ.extr.de æta.& qualit.in medio.

§.Si tanta. Iac.de Arc. dum dicit, ne impossibile &c. Nota ꝙ famulus, vel vasallus non tenetur ad aliquid impossibile.

LEX XLIX.

a **Qui in collegio.** a Facit iste text.ꝙ qñ aliquibus hominibus collegij cōceditur immunitas aliqua, intelligitur eis esse concessa, qui per se artem exercent, nō aliis. Facit l.semper.§.licet.ff.de iure immunitatis.

ADDITIO.

a Pom.¶Qui in collegio. Vide Ale.in l.diem functo ff.de offi.assessor.

De excusat.tutor.&c.

Lectura Nicolai de Neapoli.

SVPER Rubr.dic, & continua ad præcedentia sic.s.dixi qui, & a quibus tutores possint constitui: verum quia cōstituti excusantur interdum, ideo ponit hunc ti.& istam materiam, vide in practica in Spec.de tutore.§.si autem.ver.tutor autem.

LEX PRIMA.

1 *Iurisconsulti debent humiliter loqui.*
2 *Nobiles ad ignobilium obsequia coarctantur, ob penuriam personarum, & econtra.*
3 *Leges an fuerint prius in Græco, quàm in Latino, remissiue.*

Herennius Hanc l. diuide in tres partes. In prima ponit cōmēdationē tractatus, quē de Græco in Lat. intēdit trāsferre. In secūda ponit modū quē itēdit seruare in ꝓsecutione translationis. In tertia aggreditur opus suū. Secunda ibi, faciam. Tertia ibi, dicēdū.vsque ad §. non pōt, h.d. Tutor vel curator liberto dari, nisi ī subsidium ingenuus prohibetur: datus autē se excusare dēt, alias ad rationum redditionē se obligat, libert^9 vero nō potest se a dicto oneř excusare. Hoc dicit principium huius legis. Habes duas lect. secunda est vera ſm Ray.& dicā in verb.ī Græcorū, vbi ex pedia primam gl. Ibi, tibi.s. Agnatio dextro. Ibi, faciam 1 no.†iurisconsultū, hic humiliter locutū. Ibi, d his.s. de excusatione tuto.& cur. Ibi, in Græcorum.gl.j.exponit duob. modis: secūdā tenet Dy.vt videbitis statim in apostilla sequenti, & eā sequiř tertia gl. Et gl.q̃ incipit, latina: & dictum est.s.in princ.vbi voce, id est, ex Græca lingua, in latinum, ſm Dy. Ibi, verba, subaudi apponā & dicam in Græco. Ibi, Græcorū, s.originaliū. Ibi dicēdū, hic īcipias casum tu iuuenis. Ibi, curatores, neq; obstat de tutelis. l. patronus vt dicit se dixisse Ray, in gl.ibi. Sol.q̃d ibi in patrono, hic in alio. I-2 bi, penuria, †nota, ꝙ pp penuriā ꝑsonarū nobiles īterdū ad ignobiliū obsequia coarctāt: sic ecōtra ignobiles, & īfames ad dignitatū obsequia pp penuriā ꝑsonarū admittuntur, vt j.de decurio, l. generaliter.§.spurios.& l.eos.& de mu.& hono l.honor. ſm Iac.de Arc.& de hoc hř per Pet.C.q.& aduer.quos.l.j. Ibi si autem dabiř.s. a ꝑside tutor, vel curator ingenuus libertino, cum potuit dari libertinus ex eodē loco, ꝓpterea hunc ver. melius iunges.s. ver. libertinis pupillis.omisso ver.libertinis enim, quē leges post eum. Gl.op.duob.modis, & quærit de vna q. Primo opp. de l.cum ex oratione.j.eo.& solue, vt in gl. Dic ꝙ ibi tanq̃ ingenui habebantur, 3 vt.C.de iur.aur, annu.& ff.eo.ti.per totum. Item opp.†ꝙ gl.j. male dicit, ꝙ leges fuerunt trāslatæ è Græco in latinū. Sed ꝯ immo vř ꝙ nō, vt Inst.de iure natu.§.& nō inelegāter. Sol.in gl. De hoc vtrum leges fuerint in Latino prius, quā in Græco, dic, vt no.s.de ori.iur. l.ij.§.j.in princip.& per Ray.in constitut.dige.in princip.& plenius per gloss.in authent.de non alie.§.nos igitur, versicu.alienationis. Quærit gloss.quando iste ingenuus erit datus, nunquid erit tutor de facto, vel de iure? Respond.quòd de iure: quia dari potest sed habet se excusare, vt patet.j.eod.l.cum ex oratione.secundū Ray. Nam verum est ꝙ potest dari, sed excusationem habet. Nico.de Neapo.

1 *Administrationis ratio à tutore non exigitur tutela durante.*
Procurator etiam durante mandato cogitur reddere rationem.
2 *Tutor, an sit, dominus pupilli.*

Non potest. Ibi curator generalis, specialis sic, vt notat Specu.de curatore cap.vt autem. versicu. sed nunquid. Gloss.opponit tribus mod. Primo de l.amplissimi.& l.licèt.C.eodem.titul. Solu.vt in gloss. Secundo oppo. de interroga. actio.per totum. Item oppo.gloss.de l.maritus C. de procurat. Solu.gloss.& rationem assignat glos.in l.maritus.C.qui dare tuto.& Institu.eodem titu.§.fin.quia propter affectionem remittimus rationem isti curatori. Dic, sed certe eadem ratio habet locum in procuratore, quia mulier propter affectionem, sibi redditionem rationis remmitteret: quare dicunt aliqui ꝙ maius periculum est 1 in curatore & tutore, quàm sit in procuratore, quia a† tutore nō potest exigi ratio tutela durante, vt j.de tute.& ra.distra.l.nisi.& C. de administra.tuto.leg.rationes. a procuratore vero potest exigi quādocunque, vt patet in l.qui proprio.§.fin.de procurat. Sed hæc ratio tangit tantum tutorem, cum a curatore possint exigi rationes cura durante, vt patet in l.ij.& l.rationes.C. de administr.tuto. Quare dicunt alij quòd ratio est, quia magis timet admittere cu-2 ratorem suum, quàm timeat dominus procuratorem: quia †curator dominus est adulti.l.qui fundum.§. si tutor. j. pro emptor.l. interdum.§.qui tutelam.de furt. dum illæ leges loquuntur in tutore, & non in curatore, de quo non inuenies, licèt pro hoc allegetur.j.quòd vi aut clam, l.is qui in puteum.§.si tutoris.& in auth. vt ij qui obliga.se habere perhib. res minor.§.j. De tutore autem non est aliquod dubium: quia tutor non potest dari pupillæ, ita ꝙ sit maritus suus, quia non potest pupilla matrimonium contrahere: vt Institu.de nupt.in princip.& ideo dic, quòd ratio est: quia reuocatio procuratoris pēdet ex mero, & libero arbitrio ipsius domini, vt institu.mandat.§.recte. Sed tutoris, vel curatoris officium non finitur nisi certis modis. vt institu. quibus modis tu.finitur, per totum. Quare, &c. licèt aliquando tutor reuocetur, reuocatur cum nota existimationis & fidei.s.titul. proxim. & sic scandalum orirētur in matrimonio, quod esse non debet, argum. C. ne fideiusso.do.den.l.ij.& hæc verba sunt Oldr.licèt Ray.atribuat sibi in d.l.maritus.de hoc etiam dixi Inst.eod.titul.§.fin.& de hoc habes in Spe.eodem.titul.dict.§.sed nunquid vir. Nic.Neap.

LEX II.

1 *Excusationis causa tutelæ non delegatur.*
2 *Excusandi quem à tutela cur requiruntur septuaginta anni, & tamen ad excusationem muneris publici vtilitate & autoritate, sufficiunt quinquaginta.*
3 *Septuagenarius excusatur à testimonio.*
4 *Aetas quomodo probetur legitime.*
5 *Mater in probanda ætate admittitur, licèt minus probet.*
6 *Plena probatio an fiat ex natalibus solis.*
Præsumptio in his quæ consonant veritati, siue naturæ, plene probat.
7 *Indicium quid sit.*
Testibus familiaribus pluribus deponentibus, sequitur plena probatio.
8 *Præsumptiones duæ quando faciant plenam probationem.*
9 *Fama & vnus testis faciunt plenam probationem.*
10 *Prælatus electus si erat xxiiij.anno & ante confirmationem causa pendente est effectus vigintiquinque, an possit confirmari.*

a **Excusantur.** a Aetas septuaginta annorum, probata legitime, a tempore creationis perfectā tribuit excusationem a tutela, vel cura, vel testamentaria vel datiua, hoc 1 dicit. Ibi, excusantur.†quæ causa delegari nō potest.j.e.l.scire oportet.§.oportet.licèt productio testium possit delegari, vt ibi no. in glo.in verb.tribunal.& eā perpetuo teneas corde. Ibi, legitimis.s. aliis ab instřis.¶Gl.op.trib.mod.& q̃rit de quatuor q̃nib. Primo op.gl.de l.fi.C.qui ætat.lib.x. Et rñdet gl.¶†Sed q̃ro, quæ est rō, ꝙ alias in excusatione muneris publici authoritate & vtilitate, sufficiūt lv.anni, vt d.l.fi. sed ad excusationem muneris publici authoritate,

ADDITIO

a Alex. Excusantur. In §.1.in gl.in ver.legitimis, semper alle.ista gl.ꝙ vbi concurrūt plures ꝑsumptiones opantur effectū plenæ ꝓbationis.& istā gl.refert sin.Bal.in rub. C. de probat.adde gl.in c.cū cām.de ꝓbat.gl.in l.3.§.eiusdē.de testi, gl.in l.instrumēta.C.de ꝓbat. gl.in c.accedens.el 2.vt lite no.cōtes.& in c.si dilectus.de suc.ab inte.gl.in c.illud.de præsum.gl.in c.cū Bertol.de re iud.Bar.in l.1.§. idem Cornelio. de q. & in l. admonendi. de iureiu.& in l.spadonē.§.qui iura multa.j.e.& in l.excipiūtur. ad Syl. & in l.indicia. C. de rei vend.& pulchre dicebat bal.in rub.de contro.inuesti. ꝙ iudex ex variis animi motibus, & diuersis suggestionibus partium, testiū, & instrumētorū, deuenit ad vnum conceptum finalē mentis non indigentē alio adminiculo. Pro quo adduco c.cū ad sedē.de rest. spo.& in c in nostra.& c pterea.de testi.& q̃d voluit idē bal.in l.sciāt.C.de ꝓbat. & in l.1. C.qui nu.tu.& in l.3.ad l.Iul.maie.& in d.c.cū cām.& plene per Pe.de Anch.cōs.265. alias 240.& per Abb.in d.l.instrumenta.& vide Bar in d.l.admonendi.s.de iureiur.

titate & vtilitate priuati, requiritur septuaginta, vt hic dicit Pet. & Insti. eod. ti §. item maior. quia illi incumbit maius onus, quam isti.
3 Et inducit † Petr. in argu. leges quæ dicunt excusari senem a testimonio. l. inuiti. §. de testamē. ¶ Qualiter senex intelligatur? Et dic, quòd senex intelligatur ille qui est lxx. annorum, cum incumbit sibi onus paucum, scilicet in vno negocio, sicut in tutore. de hoc not. C. de his qui non imple. stipend. l. ij. lib. x. Sed gloss. circa hoc, qualiter quis dicatur senex, aliquantulum variat. De hoc aliqualiter tāgitur ĵ. & per Cyn. in l. si infanti. C. de iure deliber. & dicam ĵ. ad l. Falcidiam. in l. hæreditatum. Sed quo ad reddendum testimonium, quod requiratur ætas septuaginta annorum, sicut quo ad excusatiōnē, tu habes gl. in d. l. inuiti. ¶ Op. gl. de l. si nemo. in fi. Dic vt in l. ij. §. de test. tu. & l. iij. & gl. refert. ¶ Item op. de l. iij. §. qui pōt. pxi. Et rñdeo, vt in gl. Rōnē diuersitatis dixi Instit. qui dari tu. pos. §. ad certū. & dixi de Attil. tut. in prin. §. de tu. l. muto. §. j. ¶ Quærit gl. qñ inspicimus tempus aditæ hæreditatis? Et rñd. vt gl. dicit, & hæc gl. secundum Ray. est plana in necessario instituto, cū tunc ĵ. per aditionem, & mortem, nullum sit medium. l. si post mortem. inter le. j. Hugo dicit notanter, ꝙ tutoris datio ꝓcedit, si ponis ipsum factū hrđe post mortem sine aliquo medio, nō aliter ſm Dy. sed hoc nō potest eē qn sit aliqđ tps mediū, cū viuētis hrđitas adiri non possit, vt ĵ. de acq. hær. l. neminē. sed demū oportet, ꝙ adeant post mortē, & sic inter aditionē & mortē oportet ꝙ sit aliqđ
4 mediū, ēt q̄tū ad oculū. l. q filio. §. fi. ĵ. de hæ. inst. † Quærit glos. quæ pñt eē legitimæ ꝓbationes ī ætate? Et rñde, vt gl. Et no. ꝙ ætas pōt ꝓbari p testes & instrā, siēm gl. hētis, in l. ij. §. fœminas. ¶ C. de his q ve. æta. imp. & §. de probationib⁹. l. ēt mřis. & gl. no. ꝯriū. C. si minor se maior. dixe. in l. si alterius. q gl. est falsa, vt ibi p Ray. sed ipse Ray. tenet ꝯriū in l. fi. C. de his q ven. ætat. impe. & male, vt dixi in auth. qb. mo. na. effi. legi. §. j. de hoc ī Spe. de ꝓba. §. ꝓbare aūt. ver. nā qualitas. De hoc dicit Ray. se dixisse in l. cū te. de proba. & in l. si minorē. de in inte. rest. & dicit hic in tex. suo, de quo nihil ibi dicit, sed di
5 xit in d. l. si alteri⁹. ¶ † Itē q̄rit gl. nunqđ possit m̄ admitti p teste in ꝓbatione ætatis? Et rñdeo, vt in gl. Dic ꝙ verū est, tñ nō facit ꝓbationē, quā facit alius testis, vt no. in d. l. ēt mřis. Quærit gl. de qōne
6 vulgari. † vtrū ex istis natalibus fiat ꝓbatio plena. Gl. dicit qđ nō, Dic, & ſm hoc dicit, aut ex aliis, &c. non ponas disiunctiue, sed copulatiue, aut ꝓ &, vel dicas ꝙ ponat̄ ꝓpriē, vt ex solis natalibus fiat plena probatio. Et est rō, qa ꝓsumptio facit plenā ꝓbationē in his. q̄ sunt consona veritati, siue naturæ, vt no. §. de testi. l. iij. §. j. ſm Ia. đ Are. & ſm nām est, vt qñq; minor fit maior. l. iiij. C. de in integrum restōne. Et ſm Old. rñdeo ad gl. & sequitur in gl. qđ duę ꝓsumptiones faciunt plenā ꝓbationē cū aliis indiciis. ¶ Ad declarationem
7 huius gl. quā tot⁹ mūdus alleg. ego † q̄ro, qđ est indiciū. gl. in l. cum probatio. de ꝓbatio. tenet qđ indicium sit minus q̄ semiplena ꝓbatio. Gl. vř sentire ꝯriū. ĵ. de qōnibus. l. maritus. ꝯiūgēdo gl. l. j. de testibus. q̄ dicit qđ indiciū fit p testē familiarē: & ꝓsunt ista indicia adeō si essent plures testes fami liares deponentes, iudex sequēdo ipsorū dictū dēat ferre sñiam, ita ꝙ ex pluribus indiciis sequat̄ plena ꝓbatio, vt in gl. in l. iij. §. eiusdem. de testi. quā teneas corde: qa ñ inuenitur alibi. ſm Ray. in d. l. j. ¶ Viso qđ sit īdiciū, & qđ operēt̄ in-
8 dicia, videamus an gl. nřa sit vera, q̄ dicit † ꝙ duæ ꝓsumptiones nō inducunt plenā ꝓbationē, absq; aliis īdiciis. Dy. dicit ꝙ gl. est vera in criminalibus, in qb. iudex dēt hře maximū tpamētū, vt C. de ꝓbatio. l. sciāt. C. de pœn. l. q sñiam. ¶ In ciuilib. duæ semiplenæ ꝓbationes facerēt plenā sine indiciis, arg. eius qđ no. in l. iij. §. eiusdē. ver. sicut nō sp. de testibus. cū hoc concordat Bern. ex de test. c. veniēs. ¶ Cōtra opi. Dyn. op. de l. spadonē. §. qui iura. ĵ. eo. & de eo qđ no. C. q nu. tu. l. j. Duæ ergo semiplenæ probōnes diuersi gñis, non debēt facere probatiōē plenā, sicut duæ excusationes diuersis generis ñ faciūt vnā plenā. So. ſm Dy. ibi ē sp̄ale fauore pupillorū: vř dicas ꝙ duæ semiplenæ faciūt vnā plenā. Sed ista gl. nō dt, ꝙ absq; aliis indiciis nō faciūt. & sic nō discordat. Sed hoc nō est tueri Dy. qui dicit, ꝙ in ciuilibus sufficiunt tm̄ duæ semiplenæ. Dicit Ray. ꝙ in criminalibus Dy. bñ dicit, sed in ciuilib⁹ nō, & in ꝓbationibus diuersi gñis: ī ꝓbationib⁹ vero eiusdē gñis sec⁹, p §. q iura, ꝓalle. & §. fi. ĵ. eo. ibi no. Rō est: in siřibus facilior est trāsitus, & ꝯuentio. l. si vnus. §. pactus. de pac. & in l. in rē. §. itē q̄cūq;. de rei vend. & de accepti. l. an inutilis. §. acceptū. & qđ ibi no. ita dt Ray. se cōsuluisse ex fa
9 cto. s. qđ fama † & vnus testis facit vnā plenā ꝓbationē etiā ī ciuilib⁹. Et de hoc allegat ipse qđ no. & qđ ibi dixi. C. de probationib⁹. l. ꝓprietatis. & de qō. l. fi. & de iureiu. l. in bonæfidei. in qbus nō reperies vltra q̄ hic dixerat. De hoc habes ī Spe. de noto. crim. §. fama. & ver. fama. & ver. sequenti, licet Ray. dicat Dy. male loqui in ꝓbationib. diuersi gñis, tñ salua reuerētia, ꝓut refert Old. illa fuerūt verba Dy. s. ꝙ illud quod dixerat in ciuilibus sufficere duas semiplenas ꝓbationes, dēt intelligi in ꝓbationibus eiusdē gñis, secus in ꝓbationibus diuersorū generū, argumēto dicti §. q iura, & l. j. de vacatio. mu. qđ tñ dānat Oldr. & sic restat eē dānatā opinionē Ray. vnus. n. testis facit semiplenā ꝓbationē, vt no. ī l. iij. C. de reb. creditis. & ad hoc allegat l. Theopōpus. de dote pleg. & tñ ibi sunt duo testes, q̄ sunt ꝓbationes non solū eiusdē gñis, sed eiusdē speciei. ¶ Sed nō ꝓbat si sunt singulares in dictis eorū. vt no. gl. ī d. l. j. C. qui nu. tu. ꝓbatur per c. bonæ memoriæ. ex de elect. Non obstat gl. qa nō loquitur in semiplenis ꝓbationib⁹, sed de duab. ꝓsūptionibus, inter q̄s est magna dria, cū ꝓsūmptio sit qđ ꝓbabile: & cū ipsa ꝓbat̄ dēt plene ꝓbari, & ea plene ꝓbata ꝓbat aliqđ semiplene, vt est ī fama & fuga rei, & in aliis de qbus no. in d l. iij. de reb. cred. Sed semiplena ꝓbatio est qđ semiplene ꝓbās, cū sit qdam modus ꝓbandi. Et semiplena ꝓbatio est, vt vnus testis & scriptura priuata, & siřes: non aūt ꝓbat p aliqđ aliud extrinsecus a seipso. ſm Old. In semiplenis ergo ꝓbationibus nō posset ꝓcedere: qa autē nō essent singulares in dictis eorum, & tūc plene ꝓbarēt, vt l. vbi numerus. §. de testib. Si sūt singulares, repellunt̄ tanquā varij: vt vř dici in d. l. j. & sic ex quo requirim⁹ semiplenas ꝓbationes eiusdē gñis, in eis pōt ꝓcedere. Teneas tñ istā gl. mēte ꝑpetuo: qa eā allegat to
10 tus mūd⁹. ¶ † Vltimo ista lřa ꝓstat arg. ad qōnē de plato electo, qui tpe electionis erat 24. an. Et pēdēte cā fuit effectus 25. an. añ cōfirmationē, ꝙ nō dēat ꝯfirmari, cū dēat tps electionis inspici, & ī epo req̄rit̄ tps 35. an. vt C. de epi. & cle. l. nulli. & auth. præsbyteros. & ꝓ hoc facit §. numerū. ĵ. ea. l. facit l. debitor. in prin. ĵ. de le. ij. melius. ĵ. e. l. tutor petitus. in prin. & qđ ibi no. de hoc arg. habes p Ray. ĵ. ea. l. & ꝓ hoc allegat ipse l. optio. ĵ. de optio. le. & ex de ele. c. cū in cūctis, & hoc arg. eft hic ſm Iac. de Are. Sed ꝯ hāc determinationem facit l. si is q tres. ĵ. e. in prin. vbi si noīatus ad tutelam excusat̄ a prī. & postea intra tpa legitima, excusatio legitima desiit sibi cōpetere ex aliqua supueniēti cā, pinde esse, ac si nunquā ipsi ꝯpetiisset. Sol. Illud fauore pupillorū. Facit l. si duas. in prin. ĵ. e. & qđ ibi no. Ad hoc facit l. cū ex oratione. & l. plane. & l. si cū ipse. ĵ. eo. ti. Contra istam determinationem obstat l. milites. in fi. de re milita. Cogitabis ad istud contrarium: quia difficile. Nico. de Neapo.

1 *Filij capti ad hostibus, patribus non prosunt.*

§. Remittit. Perfectus numerus filiorū legitimorū & naturaliū superstitū, excusatione tutelæ ꝓstat, & in hoc ꝯputātur nepotes q supsunt ex pmortuis filiis: plurib⁹ tñ ex vno pře relictis loco illius cōputandis. h. d. vsq; ad §. amplius. Ibi in ꝓtāte, nec in d. l. tria onera. ĵ. e. vt ibi dicā. Gl. op. tribus modis. Primo op. de prin. Inst. e. ti. Et rñde, vt in gl. ¶ Item op. de §. sed hodie. Insti. de adop. Et rñde, vt in gl. ¶ Item op. de l. ij. C. qui nu. libe. lib. x.
1 Et rñde, vt in gl. ¶ † Ex quo nota vnū valde no. ꝙ filij capti ab hostibus, non possunt patri quærere, seu non prosunt patri, quē casum esset difficile reperire alibi, & est multum notabilis. Item op. de l. libello. ĵ. eo. responde, vt in gl. Nico. de Neap.

1 *Statuto stante, quòd pro quolibet lupo, quem quis capit, habeat decem, si cepit lupam prægnantem, vel cum catulis, an debeat habere decem pro quolibet.*

§. Qui autem. Iste §. est breuis, & nō eget summario: qa eū summaui §. Ibi reliqs ciuilib. Gl. exponit hāc literā duob. modis, & vtraq; bona. Op. gl. de l. ij. C. de in inte. rest. min. Et rñde, vt in gl. Quærit gl. qñ ꝓdesset is, q est in vētre, ꝙ habetur pinde, ac si eēt natus. Et rñde, vt in gl. Nec ob. ĵ. de li. & posth. l. si a primo. & de iniu. rup. & irri. test. l. iij. in prī. vbi tractatur de ꝯmodo eius, ꝙ est in ventre, tñ nō hř p nato: quia illud sp̄ale fauore alimētorū & testōrū, vt no. in gl. dictarū legū, q̄ sunt no. Vltimo iste §. facit ad q. no. p Gui. §. de sta. ho. l. q in vtero. s. ꝙ † si est positū bannū, ꝙ p quolibet lupo, quē qs cœperit dēt hře decē: ꝙ si aliquis capit lupam q̄ hēt lupos in vētre, qđ debeat hře tantum decē, quia qđ est in ventre, habetur pro nō nato, est verū quo ad cōmodum suum, non quātum ad commodū aliorū. Facit ad id quod dicam ĵ. de ope. liber. l. qui libertinus. §. pen.

1 *Appellatione liberorum, an contineantur nepotes.*
2 *Filij quatuor, an in prouinciis in quibus viget ius Italiæ, sufficiant ad excusationem, sicut in Italia.*

§. Non solum. Istū §. ēt summaui ibi, extēdit̄. ¶ † No. qđ appellatione liberorum continētur nepotes. Nec ob. §. de testa. tu. qđ si nepotes. & ĵ. eo. l. sed & milites. in prin. qa ibi loqtur in appellatione filiorum, quo casu refert vtrū ꝓferat̄ ab hoīe, vel a l. & dixi Instit. q da. tut. poss. §. qđ si nepotes. p Iac. de Are. & Pet. & dic, vt in d. l. qđ si nepotes. & in l. Gallus. ī prin. ¶ Quærit gl. de vno, qs numerus determinatus in filiis. Rñde vt
2 in gl. † Quæro, qđ in ꝓuinciis, in quibus viget ius Italiæ, nunquid sit idē qđ in Italia, ꝙ sufficiāt quatuor filij? Dic, ꝙ non. immo requiruntur quinq; sicut in prouinciis, vt Insti. de excu. tu. in princ. Nec obstat l. j. & l. fi. de cēs. qa ibi loquitur in tributis: sec⁹ in aliis, vt Inst. eo. ti. in prin. & per hoc credo falsam gl. q̄ est C. qui. nu. li. l. iij. lib. x. quæ dicit ꝙ tres filij excusant a muneribus personalibus, in prouinciis habētibus ius Italiæ, sicut in ipsa Italia, quod credo falsum per dictum prin. insti. de excusa. tu. & quòd ibi dixi.

ADDITIO.

Ale. ¶ Quærit gl. De hac q. vide doc. post Bar. in l. si cū dotē. §. si aūt in seuissimo. §. so. ma. & in effectu dicitur ꝙ si pater fuit excusatus a munerib. p numerum liberorum, iuxta l. semper. §. 1. & seq. §. de iure immu. ꝙ licet postea maior pars liberorū decesserit, & sic numerus liberorum superuiuentiū non sit completus, tñ durabit immunitas. Et istud in terminis tenet Io. And. in reg. decet in merc. quem multi sequuntur, quos vide in l. si cū dotē. §. si maritus. sol. mat. ꝓ hoc facit quod not. Bal. in l. 2. C. si aduer. delic. & quod no. Ang. in l. minoribus. ad fi. C. de his qui. vt indi. dum quærit de illa quæstione, an mulier minor non petens tutorē filio, priuetur hæreditate filij, iuxta l. sciāt. C. de legi. hære. & l. omnes. C. ad Ter. cum vul. si viuente filio minor effect⁹ sit maior. Nam certum est si minor erat, ꝙ sibi succurreretur, secūdum Bal. in auth. si captiui. ver. præterea priuilegium. de epi. & cl. & in l. 2. C. si aduer. delic. vnde dicit, ibi Ang. ꝙ vbicunque ætas est causa beneficij, cessante ætate cessat beneficium. all. l. Titia Seio. §. vsuras. de le. 2. & l. si tutor reipublicæ, supra & tut. & ra. distra. Et no. Bar. hic q. supra formatam deberet referre, & eam refert Io. And in dict. cap. decet. sed in meo deficit. Adde tamen contra Ioan. And. tex. apertum in l. cura. §. deficientium. de mune. & ho. cum aliis alleg. per me in apostilla posita in l. si cum dotem. §. si maritus.

si maritus.§.sol.mat.& hæc secũda opi.contra Io.And.in puncto iuris verior videtur quã-quam in iudicando,& consulendo autoritatem Io.And.sequi vellẽ.Ad alleg. per eundem Io.And.inquantum volebat,quòd priuilegium erat perpetuum,respondeo,quòd illud est verum.si iam effectum suum sortitum est,per l.fi.ff.vnde lib.& ita intelligatur dictum c. decet.Vel potest responderi,prout facit Dy.in d.c.decet.illud procedere quãdo adhuc su persunt reliquiæ priuilegij.p l.& vnus.§.seruus.ĩ.de quæst.Nõ ob.tex.ĩ l.1.C.qui nu.li.quia respondeo,quòd illa lex plures habet intellectus.Vnde tenendus est ille,qui iuribus concordat,eum iura iuribus concordare sit licitum.l.1.C.de inoffi.do.& in auth.de exhi.& in tro.reis.§.si.cum vulg.non obst.no.per Ang.in d.l.minorib. quia nos loquimur in his quæ habent tractum successiuum,vt puta in muneribus quæ diuersis temporibus imponũtur secundum exigentiam:ipse vero in ætate loquitur quæ habet tractum continuum, & ita ista q.in puncto iuris mihi videtur ardua.& ideo do.Bono.fecerunt statutum expressum super hoc:videlicet,quòd propter decrescentiam liberorum cessat priuilegium immunitatis,secus dicit statutum si vnus tantum moriatur:quia nihilominus durat priuilegium,Adde primæ parti huius apostillæ,dum loquitur de priuilegio concesso ob liberos procreatos Bald.in terminis consi.101.incip.verba domini.3.vol.Ad partem,dum loquitur de matre minore non petente tutorem.Adde Rom.in terminis consi.279.

1 *Exceptio dilatoria,quando possit opponi post litem contestatam.*

§.Numerum. Hunc §. summaui s.ea.l.ij. responso. In text.ibi,determinatum, &c. & hoc facit ad quæstionem quã ibi dixi.Ibi,auxiliantur.Nõ ob.de re iud.c. Abbate sane,lib.vj.& ibi notatur per Ioã. Mo.Contra hũc §.opponit, ꝙ dẽant tibi auxiliari filij nati post creationem,& si op.de l.ij.C.de cõsor.eiusdem litis.& de eo quod no.supra de procur.l. Pomponius.§.ratihabitionis.Sol.secundũ Ray.Aut † exceptio dilatoria supuenit post litis contestationem,& tunc aut facto aduersarij,& tunc potest post litẽ contestatã opponi,vt in contrariis.Aut absq; facto aduersarij superuenit,& non potest opponi,vt hic,& remittit ad id quod dixit in auth.præsente.C.de fideiuss.Et teneas mente ista verba ad id,quod dicunt,quòd exceptio superueniens, &c.

1 *Vlpianus,an fuerit nobilis ratione originis,vel scientiæ.*
2 *Quis propter scientiam efficitur nobilis.*
3 *Superlatiuum,& positiuum in eadem persona concurrunt.*

§.Amplius. Numer⁹ triũ tutelarum vľ curarũ simpliciũ ñ mistarum pupillorũ diuersũ pr̃imoniũ hñtiũ,ñ cõe prĩcipaľr,iustã excusandi facultatẽ pbet a quarta.h.d.Ibi, curas.s.tres inter tutelas & curas:qa hẽt duas curas vnã tutelá vel cõ.ibi,minorib.nec pprie ltĩmam ętatẽ hñtib.vel exñtib.p sex mẽses.l.nõ tñ.s.e.ti.fm Dy.Ibi,nobilis.† rõne sciẽtiæ,non rõne originis,fm Ray.q.dicit se dixisse.C.de postu.l.prouidendũ.Sed facit illa lex † ꝙ qs efficitur nobilis ex scientia,vel pp scientiã.Ad hoc facit optime qđ no.s.p soc.l.si societatẽ. Sed qcqd dicat do. Ray. dic ꝙ Vlpianus fuit nobilis ratione originis,habes.ĩ.de cẽsi.l.j. in prin.no.ꝙ hic appellat eum nobilẽ.& ĩ.e.dixim⁹ in fi. appellat eũ nobilissimũ.Ex quo no.† ꝙ superlatiuum & positiuum in eadem persona concurrunt.ĩ.de verbor.obliga.l.vbi autem non apparet.

LEX III.

1 *Fratres tres habentes commune patrimouium,debent habere vnum æstimum, si sit reale,si personale tria.*

Tria onera, Ista lex ꝯtinuať.Ibi,onera,interdũ vnũ onus sufficit,vt in l.si qs inter tres.ĩ.e.in prin.Ibi, tutelarũ delatarum oneris cã,vt ĩ.e.l.spadonem.§.si ciuitatis. vers. sed neq; fm Dy.sed ꝯ hoc multũ facit l.si quis tutor.s.de ritu nup. Dicã ĩ d.§.si ciuitatis.Ibi,excusationẽ,p hoc pt dici,ꝙ quarta noiatio ipso iure nõ valet:adeo,vt nõ teneatur tutor se excusare.Facit ad hoc.l.legitimos,s.de legi.tut.& hoc tenet gl.quæ incip. quartã, in prin.Sed meli⁹ no,in prin.gl.onera.Ibi,pupillorum,idem in diuersis eiusdem psonæ excusationib.¶ Gl.in §.ampli⁹.s.l.px.op. de l.j.C.q nu.tu.& de l.spadonem.§.q iura.ĩ.e.ti.Et rñde,vt ĩ gl.& dic plene,vt no.in d.l.j.facit qđ dixi ĩ principio huius legis.Itẽ op. gl. de l.j.C.q nu.tu.rñde,vt ĩ gl.& eo.mõ rñde ad l.si quis inter tres.§. fi.ĩ.e.tit.in gl.quæ incipit,separatio.Gl.dicit,sic ergo gñaľr dẽt dicere,grauari.¶ † Vltimo hæc l.tria onera,inducitur in arg. ad q. Tres erant fr̃es habitãtes ĩ eadẽ domo,impositũ est on⁹ p ciuitatẽ de æstimis,ꝙ debeãt hr̃e vnum æstimum tñ,si tenẽt pr̃imoniũ indiuisum:si diuisũ,qđ dẽant hr̃e tria,fm Ray.qđ est verũ in onere imposito ratione rerũ:secus in onere personali, vel imposito ratione personæ.quia tunc indistincte debent habere tria,vt C.de decu.l.licèt.lib.x.& quod ibi dixi,hic iunge.Nicol.de Neap.

LEX IIII.

1 *Iudicio pendente quando admittatur cumulatio.*

Diximus. Ad tertiã tutelam vel quartã vocat⁹ appellatõe interposita,& ea pẽdente ad aliã vocari nõ põt, sed terminus illius appellationis expectatur,& ĩ ea succũbẽs quartã repellit,eius ãt victoria illam admittit, nisi illa de iure fuerit recusata.h.d.Ibi promoueat.i.nominetur,Ibi,& tertiæ,& poterit se excusare a quarta pp tertiam a qua appellauit.Ibi, appellãtẽ,& sic non teneat interim excusatio ipso iure,ibi excusatione & appellatione interposita super ea.Ibi,recta ratione.hoc satis est bñ statutũ.Si.n.&c.Ibi,suscipiat.s.pendente appľone sup tertia.Ibi, extantẽ.i.postea existentẽ.Ibi,leges,quæ volũt ꝙ quis non subeat onus quatuor tutelarum.¶ Gl.op.quatuor modis.Primo opp.de §. qui aũt.Insti.eo.Et rñde,vt gl.Et quæ sit rõ, ꝙ a noĩatione tutelæ non põt appellari,sed a noĩationib.aliorũ plurimorum munerũ sic,vt l.j.§.si quis.ĩ.qñ appel.sit.no.p gl.C.de temp.appel.l.j.p Guil.in l.hi qui ad ciuilia.C.de appell.& dicã.ĩ.e.l.scire.in prin. ¶ Op.gl.de l.si quis inter tres.ĩ.e.Et rñde,vt in gl.¶ Op.ꝯ gl.nõ ipso iure, sed excusatione proposita.d.l.si quis inter tres,in prin.Solu.ibi, se excusat,quia nõ erat intẽt⁹ aliis,hic aliis erat intẽtus:qa hẽbat litigare in causa sup appel.interposita à tertia datione tutelę.Facit ad hoc l.iã tñ iud.sol.& s.de exerc.l.ne plures. ¶ Et ista inducunť † in ar. ad q.cõtra glo.quæ est in l.edita.C.de eden.quæ dicit ꝙ pendente iudicio admittiť cumulatio actionis,si talis est scđa petitio,vt lata sñia absolutoria ĩ j.nõ ob.exceptioni rei iudicatæ ĩ alia,aliàs secus esset per l.fundi.& l.fundũ.& l.sed si an.ĩ. de exceptioni.Nã vides hic,quòd lite finita super tertia tutela,tenet vocatio ad quartam, sed a pendẽte nõ.Et eadẽ demũ pñt fieri appľone pendente.q̃ pñt fieri in iudicio principali.l.postq̃.§.Impator.ĩ.vt legatorum noĩe caueatur,& no.& tene mente hoc gñale.Ray.ĩ recollectis dicit dixisse Dy.pp qđ reprehẽdit eum,& ad istũ tex.rñdet,qđ ibi.j. q. erat præiudicialis ad scđam:quia si in tertia retineť,excusať a quarta,vt hic in tex.& sic nõ solent siľ admitti,vt d.l.sed si añ. Secus si nullo mõ prima possit facere præiudicium scđę,d.l.fundi,& d.l.fundum. & d.l.sed si añ.Et hæc sunt verba Dy.licèt Ray.eum reprehendat p ea,vt ipse fatetur in additionib⁹ antiquis.Et de hoc habes plene p Dy.extrà,de reg.iur.c.nullus plurib.lib.vj. Et redeas ad gl.& gloss. op.de l.noĩationes.C.de appel.& recitat gl.quæ incipit,contra legẽ q̃.h.d.¶ Not.fi.vnius rei esse finẽ alteri⁹.& facit p gl.in l. inter litigãtes.s.de iud.fm Iac.de Are. Et aduerte: qa sup verbo tertiæ, habes quandam gl.quæ dicit,q.d.excuset me.Vides ꝙ mutat psonas,ne faciat te errare.& iõ melius diceret se,&c.Nico.de Nea.

§.Si pater. Tria onera tutelarum penes eosdẽ,q sunt in eadẽ ptãte,vel ipsum in ptãte habentẽ existentia, ab aliis tutelis excusant,nisi prima, vel earum altera accepta fuerit absque volũtate paterna.h.d.ibi,filius in ptãte.ibi,vexabitur de quarta tutela,vel cura.ibi,patri, de cuius voluntate habuit filius, aliàs secus,vt ĩ.l.proxi.ibi,domui,id est patrimonio. ibi. nobilissimus,dic vt s.e.l.ij.in fi.apparet quòd appellat eum nobilem.

LEX V.

1 *Onus vnum impositum vni domui qualiter intelligatur.*
2 *Onus impositum vni de domo,censetur omnibus impositum.*
3 *Pater pro munere per filium suscepto,an possit conueniri ante filium.*
4 *Pater qui obligatur pro filio penes rempub potest conueniri antequam filius.*

Tria onera. Continuať.ibi,sufficit.i.quo ad on⁹ vnius patrimonij excusantur. ibi,prodesse nec patri nec sibi.ibi,rescriptum est qa periculũ ad patrẽ nõ ptinet, fm Dy. ¶ Gl.in isto §.oppo.de l.proxi.Sol.vt gl.¶ † Quærit glo. qualiter intelligatur vnum onus impositũ vni domui?Et rñde vt in glo.& alleg.pro gl.Iac.de Are.in l.filio.ĩ.de leg.j.& l.j.ĩ.de mun.& hono. ¶ Inducitur ĩ arg.quòd † qñ vnus de domo sustinet onera,& omnes de domo vñr sustinere.l.tria onera. ¶ Gl.op.duob.modis, & quærit de duob.& primo opp.gl.de l.si filius,de tute. & responde, vt in gl.¶ Item op.gl.de l.spadonẽ.§.ciuitatis.ĩ.e.& rñde, vt in gl. Tertio quærit gl.& aduerte:quia est falsa:dicit ipsa,nũqd pater poterit statim cõueniri?& rñde,vt gl.Et habes ex ista gl.notare, † ꝙ pater q cõuenitur pro munere suscepto per filiũ,põt cõueniri antequã ipse filius.Gl.est falsa,per l.j.C.de decu.lib.x.& ꝙ ibi no. Sed potes dicere,quòd ibi loquitur,vbi pater tenebatur Reipublicæ, quo casu oportet,ꝙ conueniatur ante principalem, etiam de iure antiquo,& est speciale in patre vt ibi no.glo.ꝙ est falsum: quia idẽ est in quolibet intercedẽte penes Rempubl.vt l.iiij.in fi.de admi.re.ad ciui.perti.& ibi glo.hic autem loquitur vbi pater tenebatur priuato,& sic intercesserat penes priuatum inter quæ est differentia de iure isto,vt no.d.gl.ĩ.de admi.re.ad ciui.perti.l.iiij.& in l.filiusfa.eo.tit.& probatur in l.Mochis.ĩ.de iure fi.licèt gloss. no. contrarium,& male in l.Imperatores.§.item rescripserũt.ĩ.ad municip.Sed quicquid teneas,ista gl.remanet vera,cum hic pater nõ intercesserat penes Rẽpublicam,& ideo de iure antiquo poterat cõueniri tanquã fideiussor filij:qui videtur esse continuus.l. cũ filius.ĩ.de verb.obl.ergo potest conueniri antequàm principalis.l. non recte.C.de fideius.Et quare aliud olim in Republica, q̃ ĩ aliis, rõ no.in d.l.j.Et sic fm istam hẽs, † ꝙ pr̃ q obligatur p filio penes Rempub.nõ posset cõueniri anteq̃ filius,Iac.de Are.tenet ꝯrium in l.seruum.§.an filius.de verb.obl.& dixi in auth. de fideiusso. §. j. & videtur gl.C.de fideiuss.l.sicut.quam gl.teneas corde,& per hoc est falsa solutio And.de Pis.qui dicit ꝙ pater conueniebatur ex cõtractu filij tanquã tutor,& ideo poterat cõueniri. Nico.de Neap.

LEX VI.

1 *Iudex in ambiguis eligit.*
2 *Ordo quando attendatur,& eius omissio vitiet.*
3 *Vocatus à diuersis iudicibus ad diuersas tutelas,quã tutelam suscipere debeat.*
4 *Sortibus quando locus sit.*
5 *Testamenta duo quando reperiuntur ab eodem confecta,& ignoratur,quod fuerit prius,& quod posterius,neutrum valet.*
6 *Citatus ad duas tutelas pendente iudicio electionis,non potest ad aliam vocari.*
7 *Legatus,si duobus contulit præbendam, & nescitur cui primo fuerit concessa, an sit in potestate eius confirmare quem velit.*
8 *Rescriptum principis non sumit vires,nisi à die præsentationis.*
9 *Absolutio ab excommunicatione non prodest excommunicato,nisi ad eius notitiam peruenerit.*

Si duas. Hñti duas tutelas,si duæ deferantur diuersis tpibus, prior posteriori præfertur:si vero simul deferantur, erit illa delata,q̃ deferẽs declarauit,h.d.ibi,& si impator.q.d. benę dico eum excusari a quarta,& sic Imperator &c.& pp istam literã

q̃ sequit̃ etenim,&c.Et expone,& si,pro q̃uis,& hic incipit r̃nsio Dy.& gl.ibi,Imperatoris,ↄstituentis cũ tutorẽ.ibi,ad aliã, hoc verũ:vbi ↄstat de ordine:si aũt nõ cõstat,seq̃r,sin aũt,&c.Ibi, creatus, idest,in diuersis eiusdem p̃sonæ creationibus:vel dic. s. tutoribus. Et sic intelligas ĩ patre & filio,q erant ĩ p̃tãte,quorũ tutelæ sibi ꝓ-
1 sunt adinuicẽ.Ibi,eũ.s.creatũ. ¶ † Et no.ꝙ in ambiguis iudex eligit.Ad ꝙ facit ꝟ.de reg.iur.l.ĩ ambiguis. & de iure dotiũ.l.ĩ ambiguis,& de iur.fis.l.non puto.s̃m Iac.de Are. & facit qđ no. in Spe. de lega.§.nunc tractem᷒.ver.qđ si Papa.Gl.op.duobus modis.& q̃-
2 rit de vno,& inducit arg.Ad vnũ opponit gl.& nõ soluit.† ꝙ ordo nõ spectetur vt ꝟ.de sol.nec.n.Dyn.hic soluit.cuius verba recitabo in fi.solutionis.ꝟ.eo.l. Caius.concordat solutio q̃ ponit Cy. in d.l.nec.n.vno tãtum mẽbro addito.Et oĩbus solutionibus spretis sic dicas,ꝙ Aut loquit̃ de ordine quo ad seipsum, & tunc spectamus ordinẽ,quia inordinatum nihil &c.vt in auth.de hære.& Fal.§.inordinatum.Aut loquitur habito respectu ad aliud,& tunc distingue:qa aut q̃ritur nunq̃d ordo omissus vitiet rẽ de qua agit̃ & tunc aut est ordo necessitatis,& tunc ordo omissus vitiat. l.ij.§. prius.de vulga.& pup.& de hære.insti.l.si q̃s ita.Aut est simplex institutio ordinariæ voluntatis,& tũc non vitiat.ꝟ.de pecu.leg.l.qui dã.& Institut.de leg.§.ante hæredis.Aut est dubium, & tũc idem ꝙ nõ vitiat:quia cẽsetur tanq̃ simplex institutio,vt C.de test.l. ambiguitates.& l.p̃posteri.Aut q̃rimus an ex ordine resultet ius,& tũc aut dispõ legis vel hoĩs voluntas est certa,& ex ordine ius non resultat,neq; curamus de ordine.d.l.nec.n.& d.l.qui.dã.& d.§.ante.& l.cũ pr̃.& §.fidei tuæ.de leg.ij.& sic aut est incerta,& tunc ordinẽ sequimur,vt l.ĝnaliter. §.qđ ergo.ꝟ.de fideicõ.lib.& l.Gallus.§.j.ꝟ.de libe.& posth. & de hære. insti. l. qui soluendo.d.l.cum pr̃.§.a te.de le.ij.& de vsu.l.quoties.Modo habes solutionem oĩum, s̃m Dyn. Sed Dy. ponit ista vlti.verba. De hac solutione habes per Iac.de Are.in d. l. quoties. de vsu. & Ray. in d.l.nec enim,infra de solu.
3 ¶ Itẽ opp.gl.de l.si plures.ꝟ.de accu.Sed † opponit etiã de oĩbus legibus alleg.in gl.& r̃nde vt gl.& vbique gl.dicit ꝙ committitur sorti.Quod intellige vt in l.j.C.vti pos.in gl.magna.in fi. quod est no.¶ Quærit gl.pone quod tertia & iiij.tute.est data à diuersis iudicibus,quæ dicatur præferri?Et responde vt glo.quod intellige, iurisdictionis cuius vterque incola est,& originarius tantũ in alia. Sed si sit in vna originarius tantũ,& in alia incola,tunc declaratione facta à iudice incolatus,incola præfertur:vt no.gl. C. de incolis.l.ciues.li.x.facit l.libertus.§.præscrip.ꝟ.ad mun.secundum Ray. & sunt verba Dy.Sed certe gl.l.ciues.contradicit in casu,vbi defertur à iudicibus,vel incolatus vel originis:quia dicit esse in electione vocati ad munus,vel ad onus vt possit accipere quod munus velit,& Old.dicit debere ad superiorem recurri.Et forte istud est verũ,vt videatur sibi delata tutela,q̃ min᷒ on᷒ h̃et.ar.illi᷒ gl.Nõ obstat l.si duo.de re iud.qa forte ibi erat debitũ id,ꝙ ꝑtinebat̃ in s̃nia iudicis ad plus cõdẽnatus,& sic nõ dr̃ ꝑ aliã s̃niam debitor liberari,& ad superiorẽ recurrimus,arg.ꝟ.de regu.iur.l.id ꝙ nostrum. in fi.& arg.de interdic.& releg.l.relegatorum.Sed hic non erat obligatus ad aliquã tutelam ante,& iõ minus ĩtelligitur in vacatione muneris.Nec obstat ꝙ põt dicere hic esse speciale fauore pupillorum,vt intelligatur de minori tutela: qa idẽ fauor est in pupillo habente paruã tutelã,sicut in habẽte magnã,quasi par rõ,&c.s̃.de ritu nup.l.nõ solum.præterea gl.in l.ciues.loquitur in munere publico,ꝙ est introductum fauore Reipublicę,quę est magis fauorabilis,quàm pupillus.argum.eius ꝙ no.C.de temp.appel.l.j.De hoc aliqualiter tangit̃ per Dy.ꝟ.de leg.primo.l.qui duos,in prin. Et s̃m ea q̃ dixi non obstat l.iiij.in fi. de colle.illic.de qua Ray.op.& non soluit:qa s̃m ea,quæ dixi,concordat. Et de ista q̃stione no.Guil.C. de sacrosan.eccl.l.neminem.¶ † Vltimo dicit glo.ista lex facit ad
4 id ꝙ not.C.de edicto diui Adria.tol.l.fi.§.sinautem.& qđ inueniũtur duo testamenta,& nescitur qđ fuerit prius vel posterius, & recurrimus ad iudicẽ,& iudex confirmat quodcunq; vult.Sed hoc nõ est verũ:qa licèt gl.i d.l.non firmet pedes,tñ veritas est,ꝙ neuter est hæres,vt in glo.& melius ꝟ.de bonorum possessione s̃m tabu.l.j.in prin.& ibi dicã.¶ † Quæro ex glo.pone, ꝙ iudex nõ ele-
5 git q̃ tutelã suscipere h̃et citatus, vbi iudex vocauit eum ad duas, nunquid poterit pendẽte isto dubio vocari ad aliã?Dic ꝙ nõ, s̃m
6 Iac.de Are.s̃.eo.l.diximus.¶ † Quærit Mart.pone ꝙ legatus ↄcessit duobus eandẽ p̃bẽdã,nec apparet cui prius,vel posterius,an debeat esse electio legati,cui vult eã confirmare?De hoc habes casũ
7 s̃m eũ,extrà de resc.c.duobus.li.vj. ¶ † Vltimo p̃stat iste tex.arg. ꝙ mãdatum seu rescriptũ Principis accipiat vigorẽ à tẽpore p̃sentationis literarum.Facit ad hoc.C.de li.cau.l.iubemus.Facit l.si sp̃osus in prin.s̃.de dona.inter virum & vxorem.Facit l.qui absenti.in prin.ꝟ.de acqui.pos.Nec obstat C.de repu.l.licèt.vt no.gloss.in d.l.
8 qui absenti.Et sic præstat ar. † quòd si aliquis erat excommunicatus,fuit absolutus per Papam eo absente, quòd absolutio non prosit sibi,nisi absolutio perueniat ad notitiam suam.Et solet notari ĩ d.l.q absenti.& not.Ioã.Theutonicus.ij.q.v.c.j.Nic.de Neap.

1 *Ercisco,idem est quod diuido.*
2 *Imperator est dominus totius orbis.*
Rex Franciæ non subest Imperatori.
3 *Ciuitates maximæ,& minores,quæ dicantur,& nu.5.*
Professores doctrinarum in qualibet doctrina in ciuitate quot debeant esse.

4 *Statutum quod non possit accipi pro sentẽtiis interlocutoriis,nisi decem ab vtraque parte,an intelligatur à qualibet parte decem, an ab omnibus vna decẽ.*
5 *Ciuitas metropolitana dicitur quæ habet Archiepiscopum.*
6 *Quæ differentia sit inter forum causarum,& locum iudiciorum.*
7 *Impossibile dicitur quod concedi de iure non potest.*
8 *Ciuitates maximæ concedunt immunitatem in præiudicium sui,non tamen præiudicium publicum.*
9 *Princeps concedens immunitatem,an præiudicet sibi,an ciuitati.*
10 *Canonicus creatus à Papa in aliqua ecclesia vltra munerũ,in ea taxatũ an gaudeat priuilegio dictorum canonicorum.*

§.Grammatici.

a Grammatici,Rhetores,& Medici, & sophistæ,à tutelis excusantur s̃m modum ĩferius designatũ.ibi,Sophistæ,& Dialecti.ibi,q.s.medici,ibi, muneribus quæ sunt publica autoritate,& vtilitate,intelligas in per-
1 sonalib.ibi,& h̃rses,dic ab ercisco † qđ ẽ idẽ, ꝙ diuido. qđ patet. ꝟ.fam.erc.in ru.ibi,manifestum,vel manifestãdũ s̃m Dyn. ibi, vni-
2 uerso.No.† Principem Romanũ esse dñm toti᷒ orbis,& ita testat̃ in l. deprecatio.s̃.ad l.Rho.de iact.Nec ob.C.de sum. trin.l. cunctos. vbi vr̃ dicere ꝙ sunt alij non subiecti,& C.de eunuchis. l.fin.& qđ ibi no.qa ibi loq̃tur de facto. Nã de facto aliq̃ ꝓuinciæ ñ sunt sibi subiectæ, sed de iure oẽs sibi subiectæ sunt. Et ita dicit Petr.in d.l. cũctos.C.đ sum.tri.ꝙ credo verum,nisi ꝑ aliqđ tps sit secuta p̃scriptio,vt dixi plene post And.de Pisis(aliàs Iser.)in præambulis vsus feudorum,licèt ↄtiũ teneat doc.in l.cõpetit.ĩ fi.C.de p̃scr.tri.ann. Præterea,hoc ñ vr̃ verũ.Cũ.n.Francia ab eius dominio sit subtracta,& Rex Franciæ sit exẽpt᷒,vt habes inst.de pa.po.§.fi. Sed glo.s̃. no.in l.hac edictali. de pac.iura.fir.plene dic vt dixi in dictis præambulis q̃onibus,& vt dixi etiã in tit. de pat.po.inst. Credo.n.Regẽ Frãciæ subiectum esse Imperio. Nõ ob. l. in noĩe dñi.C.de offi. p̃fe.p̃t.Affri.qa illa facit pro me, vt dixi ĩ ti.de pat.pot.totus mũdus allegat illã l.ꝓ illa parte, sed veritas est in ↄtriũ. Dixi ĩ d.ti.ibi, minores.facit ꝟ.ad Orf.l.j.& ꝙ ibi no.ibi medicos,q curent pro ciuitate.ibi totidem:q doceãt ĩ ciuitate,ibi,&o.s.numero vij.medico-
3 rũ † & iiij.grãmaticorum:& subaudi decet vti &c.& ibi đclarat q̃ sũt maxĩæ ciuitates,& q̃ maiores & q̃ minores đ q̃b.s̃.facerat mẽtionẽ.ibi,tertio.s.numero q̃n q; medicorũ & triũ Sophistarũ,& repetere decet,vt minores,& ciuitates habẽtes forum causarũ,& locũ iudiciorũ dñr maiores.Habẽtes.n.metropolitanum dñr maximæ ciuitates:sed dñr minores quæ carẽt istis, ibi:licèt,s.ciuitates. ibi:muneribus.i.in fauorẽ soluẽtiũ munera:ꝙ redũdaret in lęsionẽ eorũ,si non possent viuere. Gl.op.duob.modis,& q̃rit de aliquibus q̃onibus.Primo op.de l.cuicunque:de instit. act. Et r̃nde, vt in gl.Scdo op.de l.parabolanos.C.de epi.& cle.Et r̃nde,vt in glos. Et no.quot noĩa h̃nt medici.¶ Quærit gl.quot debeãt esse in vtraq; doctrina,nũq̃d in grãmatica dẽant eẽ quatuor,& quatuor Sophistæ,an dẽant esse quatuor in vtraque?R̃ndeo,ꝙ quatuor in quali-
4 bet doctrina.Notetis † ex ista gl.arg. ꝓ statutis in quib᷒ cauetur ꝙ nõ possit percipi ꝓ sentẽtiis interlocutoriis ab vtraq; parte,nisi decẽ,an à qualibet debeat recipere decẽ,an ab oĩb᷒ vna decem tñ:Ista gl.p̃stat arg.ꝙ à qualibet debet recipere insolidum. Habetis de hoc in authẽ.de iud.§.ne aũt circa hoc labor. Facit id quod ibi dixi post Iacobũ de Bel.& no.bñ hanc gl.¶ Deinde q̃rit gl.q̃rit
5 q̃ dñr maximæ ciuitates?Et r̃nde,vt in gl.¶ † No.ex glo. ꝙ maximæ ciuitates vocantur Metropolitanę,q̃ habẽt Archiepiscopum. Metropolis.n.dr̃ quæ habeat archiepiscopũ,vt patet in auth.q̃uo oporteat epos,& in authẽ.de san.epis.Et, per hanc gl.damnat Iac. de Bel.gl.quæ est in authẽ.de defen.ciuit.§.& iudicare. dum vocat maiorẽ ciuitatem Florentiã.Et ita damnabat Cy. sequendo eum. Sed certe illud non est verũ q̃tũ ad ciuitatẽ Florẽtiæ:qa illa habet tñ episcopum,& nõ vocat eã maximã,sed vocat eã maiorem,qđ certum est esse: quia scio ꝙ ibi est forum,& ius dicitur.In eo ãt qđ dicit gl.de ciuitate Pistorij,quòd sit minor,glo. posset male dicere: qa nõ est verum,immo maior debet dici:quia est forum, & redditur iudicium.¶ Quærit gl.q̃ est differẽtia inter rhetores & sophistas.Et r̃nde,vt gl.¶ Quærit glo.q̃ vocatur ciuitas metropolitana.
6 Et r̃nde.vt in gl.¶ † Quærit glos.quæ est dr̃ia inter forũ causarũ, & locũ iudiciorũ?Et r̃nde, vt ĩ gl.quã teneas corde,s.ꝙ forũ dicatur,vbi cognoscitur de causis criminalib.locus aũt iudiciorũ de ciuilibus.¶ Quærit gl.qualiter est impossibile requirere?Et r̃nde,
7 vt ibi.Et no.ex hac:ꝙ impossibile dr̃ † ꝙ de iure fieri non põt,sed
8 de facto sic,& ↄcordat l.filius,& aliæ leges allegatæ ĩ gl.¶ † Quærit gl.nũquid maximæ ciuitates possint immunitates ↄcedere vltra istũ numerũ in p̃iudiciũ suum.Dicas ꝙ sic.Præiudicat.n.sibi cõcedenti,nõ tñ valet in p̃iudiciũ publicũ.ita intelligas hũc tex.facit ꝟ.de iure immuni l.hi q certa.habes glo.no.C.de decu.l.vaca-
9 tis.l.x.¶ † Quid.n.eẽ,si princeps cõcessit alicui immunitatẽ,an p̃iudicabit sibi,vel ciuitati.Dicam ꝟ.de leg.l.ab oĩbus.C.de exacto-
10 tri.l.actores.lib.x.Vltimo vers.† superinducitur ad q̃onem talem s̃m Iac.de Are.in aliqua ecclesia erat certus numerus canonicorũ taxatus:Papa vero concessit in alia ecclesia præbendam vltra numerum taxatum,nunquid talis gaudebit priuilegio Canonicorũ? Iste tex.optime prestat argu.quòd non.Nico.de Neapoli.

ADDITIO.

a Alex.Grammatici.Vtrum de esse ciuitatis sit quòd habeat episcopum,habetur per Ab.& Modes.in c.1.de offi.or.per Bart.in l.1.de metrop.lib.11.

§.Et

§ Et quidem phylosophos. Vere philosophātes excusatione consequuntur a tutela & cura. Secus si ficte, & idem in alijs priuilegijs per quę immunitas eis adiudicatur; vt legatione, militia, vel alio famulatu conceditur, & ab emptione specierum sacerdotij, gymnasij administratione sunt immunes, medicus vero semel approbatus poterit reprobari. hoc dicit.

LEX VII.

1 *Medicus causa legitima subsistente reprobatur.*
2 *Archiepiscopus Capuanus redeuntes de studio doctores examinabat, & si indigni erant reprobabat.*
3 *Doctor legū minor annis viginti quinque deceptus, in integrū non restituitur.*
4 *Officium legationis qui cogatur suscipere.*
5 *Gymnasium quid sit.*
6 *Dictio, alius, quando implicet.*
7 *Imperator nondum coronatus, an possit priuilegia concedere.*
8 *Electio sola ius tribuit.*
9 *Populus Romanus, qui semel Imperatorē approbauit, an possit illū reprobare.*

1 Sed & reprobari. Hęc lex continuatur ibi, reprobare medicum. s. causa legitima † subsistente, aliàs secus, vt j. de decret. ab ordi. faciē. l. quod semel. & no. in l. vt gradatim, §. reprobari. infra de mune. & hono. fm Dy. Item non obst. j. de decu. l. pen. in fi. & ibi not. ¶ † Et facit istud pro eo quod fuit semel factum in regno per Archiepiscopum Capuanum, oēs de istis partibus redeūtes voluit iterū examinari ī ciuitate Neapolitana; & q̄ plures reprobati fuerūt, & vellet Deus q̄ ita fieret nunc. ibi, constitutus. s. quot debeat eē in vnaquaq; ciuitate, & no. tex. q sequit. Item philosophātes. Facit iste tex. ad qōnē q̄ † habes per gl. C. de mune. patr. l. pfessio. lib. x. vbi dr̄ q̄ doctor legum minor 25. an. nō possit petere restō. in integrū si est decept⁹ in iure: qa pōt sibi dic, pfessio, & desiderium tuū inter se discrepāt. l. professio. C. de mu. pa. Et docto. formant istā qōnem alibi, non tñ allegāt istā gl. quæ tñ est notabilis satis. ibi, legatos. † Not. qđ speciale est in istis, vt n̄ cpellanē accipere legationis officiū, ergo in cŕiū est ius cōe, de compen. l. j. & ad munic. l. j. in fi. & sic alij compellent suscipere officiū legationis. Facit. l. munerū. §. legati. de mun. & hon. & l. iiij. §. ordine. de legationib. habes gl. ord. in l. si qs decurio. C. de decu. ¶ Gl. in §. & philosophos. opp. vno mō. de l. ij. §. q pueros. de vac. mun. & de l. poetę. C. de profess. & medicis. Et rn̄de, vt in gl. l. sed & reprobari. ¶ Gl. opp. quinque modis, & quærit de vna q. Opp. de §. semel. Insti. qui man. non pos. Et rn̄. vt in gol. Deinde opponi: de l. iudex. de re iud. rn̄de, vt in gl. Item opp. de l. si ab arbitro: q. sat. cog. Et rn̄de, vt in gl. Et vt melius soluas oīa cŕia, dic q̄ hic fuerat cā reprobationis, ibi nō, de hoc no. infra de decre. ab ord. fac. l. qđ semel. & plene per Dyn. ex. de reg. iur. c. qđ semel placuit. lib. vj. ¶ Op. de l. j. & ij. C. de qui. mun. lib. x. Responde, vt in gl. ¶ Oppo. de l. iij. §. tametsi. de arb. Dic, vt in glo. ¶ Quærit gl. qūo ibi monstrant se nō esse philosophos? Et rn̄de vt in gl. & ibi alle. l. pfessio. C. de mu. pa. ¶ † Querit gl. qđ est gymnasium? Et rn̄de, vt gl. dicit, vel expone, vt l. j. C. de na. lib. & de mu. & ho. l. sponte. in princ. ¶ Cōtra hūc tex. extra gl. opp. q̄ male apponat verbū, aliū, † cū de eius nā sit implicare ad præcedētia, vt j. de reb. dub. l. qdam relegatus. ergo implicat, q̄ esse militē sit famulatus, qđ est falsum, vt patet j. de mil. test. l. j. Soluit gl. in l. non solum. §. quærit. s. de pcu. q̄ hęc dictio aliū, nō implicat, qa simile habes ibi, crucifixus erat Christus, & alij duo latrones, vt no. in d. §. queritur. in Auth. vt de fun. seu fune. in princ. fm And. de Pisis. ¶ Ray. inducit † hunc tex. pro Imp. nō coronato, & nō dicit plus, videlicet, q̄ priuilegiū ab eo cessum valeat, & teneat, cū dicat hic tex. ingrediēs mox principatū, &c. De hac q. habes plene per Iac. de Are. in l. bñ a Zenone. C. de quad. presc. Ray. tenet qđ possit priuilegia concedere, quia hodie est deuoluta imperij electio ad manus sedis apost. extrā de re iud. c. ad apl'icæ. lib. vj. Ergo sicut ppl's Rom. olim elegit Imp. absque aliqua cfirmatione. vt s. de consti. prin. l. ita hodie Papa non eget cfirmatione. Gl. tenet cŕium ī d. l. bene a Zenone. Pro quo facit, q̄ electio nō tribuit ius electo. C. de iur. om. iud. l. priuatorum. nisi tñ quo ad hoc, vt reuocari non possit electio per eligentes, vt ī Auth. de colla. §. ad hæc. coll. ix. & ibi habes gl. & ibi dixi de hac mā. Et si vis tenere opi. Ray. potes rn̄dere ad cŕia: quia ibi loquitur in dignitatib. īferioribus, vbi electio nō tribuit ius quo ad oīa. † Sed hic, & ī supiori vers. ex sola electione ius tribuitur, vt patet in l. pe. in fi. C. de decu. li. x. & per ea quæ dicam in l. ex eo. j. de mili. test. & vide in Spe. de hac q. de rescri. pręsen. §. rōne aūt. vers. itē qđ obtentum. & per Arch. extrā de reg. iur. ad apl'cæ. lib. vj. ¶ † Vltimo tex. huius l. in prin. facit in arg. p gl. no. quā habes in vsi. feu. si de inue. inter do. & vas. lis ori. c. j. q̄ populus Ro. qui semel approbauit Imperatorē, posset eum reprobare, & degradare. Guil. ponit de hoc ff. de legi. l. non ambigitur. & dixi in d. c. j. Nic. de Neapo,

1 *Paduanus, & de Padua, idem est dicere.*
2 *Priuilegia specialia duo in aliquo seruantur propter magnam scientiam.*
3 *Capellani cardinalium qui stant Auenioni, possunt retinere beneficia sua.*
4 *Scholares existentes in studio, quam immunitatem habeant.*
5 *Doctores legum quare non excusantur, vbi non doceat.*
6 *Priuilegium concessum ciuitati, quando extendatur ad castra, vel villas.*

§. Amplius. Docens grammaticā, vel medicans ī ppria patria, habet excusationem ī illa: secus si doceat in patria aliena, nisi sit valde disciplinatus: qa tunc vbiq; docentes, & extra numerum, excusationē csequunē. Idē in philosophantib. in ciuitate Romana, & legū doctorib. siue cū salario, vel sine salario doceant. h. d. ibi, hre iuxta numerū positū. s. l. prox. §. j. ibi. Comaneus. i. de Comanea exponit gl. q̄ alle. dūs Signorel. 1 (aliàs, Bart.) q̄ † tñ est dicere Paduanus, quātū de Padua. qđ facit c̄ id, qđ no. Iac. de Are. C. de adop. l. j. De quo dixi in l. puincia les. de ver. sig. ibi. numerum traditū. s. l. pxi. §. j. ibi in aliena patria. 2 not. † q̄ rōne magnę scientię seruantur in aliquo duo priuilegia spālia. s. quod habeat priuilegia in patria aliena, & vltra numerum. Facit quod no. Insti. eo. §. itē Romæ. in fi. gl. ibi, patria. alleg, 3 hunc text. And. de Pisis † q̄ capellani cardinaliū, qui stāt Auenioni, possint retinere bñficia sua, cū quo ad clericos Auenio censeatur patria cōis. i. i, habe'unt, neq; in sua, neq; in aliena. Et vide qđ no. Inst. de excus. tut. §. item Rome. ibi remittūtur, qui sint isti, 4 no. Io. Mon. in proę. li. vj. ¶ † Quid in scholaribus studentibus in iure canonico? Ray. remittit ad id, qđ dicit Io. Mon. vbi qđ ipse notet ego nescio. Sed de hac q. habes glo. ordi. in l. j. & ij. C. qui ætate vel profes. qđ vsque ad xxv. an. habeant scholares immunitatem a munerib. personalib. Nā prout intelligit in gl. studium nihil operatur, vt excusentur ad tñ tps. Volo tñ te scire q̄ Guil. C. de sac. san. ecc. l. neminem, vr̄ intelligere aliter illas leges. q̄ intelligat eas gl. qa dicit studiū nihil operari quo ab immunitatē: qđ tñ est falsum, vt plene dixi in d. l. ij. & ibi videas. bene tñ verū est quod scholares existentes in studijs a tutelis, vel a cura excusari nō debent, cum istud sit munus patrimoniale, vt dixi plene in d. l. ij. ¶ Glo. opponit vno mō, & querit de quatuor. Opponitur de l. medicos. C. de profes. & medicis. Sol. vt in gl. & dic plene, vt no. in 5 d. l. medicos. & ibi dixi. ¶ † Quærit gl. quæ est rō quod legū doct. non excusantur, vbi nō docent? Et rn̄de, vt in gl. Et sic hac ratione attenta, doctores nostri sunt peioris cdicionis, q̄ medici, qui possunt licite legere vbiq;, sed legū doct. non excusantur, nisi legentes in ciuitate Romana, quia nō dnr docere verā sciētiā, sed adulterinam. Et sic not. c̄ studia Lōbardię, quę nō hn̄t priuilegia: quia in eis dr̄ doceri adulterina scientia. Dicit tñ Iac. de Are. q̄ si princeps sciuerit legi in dictis studijs, & tacuerit, q̄ videat tacite csensisse. l. de quib. s. de legib. & sic hodie per præscriptionē poterit legi in eis. ¶ Quærit gl. nunquid possit legi alibi q̄ in ciuitate Romana? Rn̄. & dic vt in gl. Facit qđ not. in proœ. Digest. §. hæc autem tria. Igitur subijcit glo. q̄ non possit legi extra ciuitatem veterē Bononiæ. i. extra Aposam. Nota ex ista gl. valde fm Si 6 gnorell. † quod priuilegium concessum ciuitati nō extenditur ad villas Aposas. q̄ tñ est, quantū est in illis villis Bononiæ, &c. Scias q̄ Iac. de Bel. format istam q. ī Auth. qui. mo. nat. effi. sui. §. si quis igitur. & disputauit ibi ctrariū. Allegat pro se l. si qn̄. C. de bonis vac. li. x. Allegat etiam pro se. l. j. §. cū vrbē. s. de off. prefe. vrb. Et pro hoc faciunt gl. no. s. de post. l. ex ea. & quod not. in d. §. si quis igitur. quæ dicunt q̄ consuetudo ciuitatis adstringit villā, vel restringit, ita q̄ collecta ciuitati imposita ad castra extenditur. Faci ēt pro Iac. de Bel. qđ no. Guil. s. de pig. act. l. si conuenerit. & s. de sta. ho. l. ingenuū. & quod no. docto. C. de iur. & fac. ign. l. pe. & Ray. in l. si finita. §. ex hoc edicto. de dā. infe. De quibus qq. dicā j. de leg. iij. l. prædijs. §. Titio. Dicebā ctrarium in d. §. si quis legitur arg. huius gl. Quod probabā tali rōne, Vrbs & ciuitas idem sunt, vt probatur ex l. si quis, & l. singulorum. C. de ędi. pri. & l. pręscriptio. C. de ope. pub. Sed certum est, q̄ appellatione vrbis non cōtinentur castra, vel villæ, vt j. de penu leg. l. nam quod liquide. §. fin. ergo nec appellatione ciuitatis. Non ob. quod potes dicere, qđ in priuilegijs fit larga interpretatio. ff. de consti. prin. l. pe. qa illud est verum, non tñ ctra legē. C. de inoff. test. l. si qn̄. Non est enim verisimile, quod velit Imperator mutare nām & significationem verborum, nisi hoc exprimat, per d. l. qn̄. Præterea ēt in legatis fit plena interpretatio. j. de regu. iur. l. in testamentis. & tñ legatum factū de eo quod est in vrbe, non extendit ad castra, vt in prealle. §. fi. ergo, &c. Non ob. d. l. si qn̄. de bon. vac. quia ibi fuerunt verba interposita. s. integro statu, donatam, &c. ergo, &c. Præterea Gui. aliter intelligit istam glo. in l. si qn̄. & ibi dixi. Non ob. l. j. §. cū vrbe. de offi. præfe. vrb. quia illa non est cōtra. Nam ponitur copula, &, ergo vr̄ innuere, & cōcludere, q̄ appellatione vrbis non ctinent ea, quæ sunt extra ciuitatē, cū copula, &, ponatur inter diuersa, vt C. per quas perso. nob. acq. l. fi. & no. s. de iur. & fac. ign. in rub. & habet inducere repetitionem præcedentiū, vt l. Seię. §. Caio. de fun. inst. & īstr. leg. Crederem distinguendum, q̄ aut diceret, priuilegium concedo ciuitati Paduanæ, & tunc extenditur ad continentia castra & ædificia. Aut dicit concedo ciuitati, non expresso nomine proprio, & tunc ciuitas intra muros habebit priuilegium. arg. l. nam quod liquidæ. in fi.

LEX VIII.

1 *Doctor doctoratus corruptela doctorum, non dicitur doctor, & caput doctoris honoratur bireto in signum certaminis loco coronæ.*

Athletæ. Athletę & pfides, & magistratus, dū sunt in magistratu, a tutelis, & curis quę sunt munera ciuilia excusentur. h. d. vsque ad §. dat remissionē. ibi, executionē. de quib. autem athletis intelligatur, statim sequetur, id qui, &c. ibi

facris, illi tñ fm Dyn. ibi, certaminibus, & cum assecuti sunt victoriam, & gloriã, aliàs non, C. de athletis. l. j. lib. x. fm Dy. Gl. op. duobus mod. Primo opp. de l. siue hæreditaria. ſ. de nego. gest. coniuncta l. ij. in fi. de his, q no. infa. Et responde, vt in glo. & intellige de certaminibus ad delectationem Principis, vt patet in d. l. j. Itẽ opp. de d. l. j. in prin. Et respon. vt in glo. & intelligas de illis, qui certant virtute propria, non corruptela aduersarij. Et per hoc di 1 cebam in d. l. j. fm do. Ant. † q effecti doctores per corruptionem doctorum non vnt doctores. Iste tex. alleg. in arg. p Iac. de Aret. q caput coronaĩ in signum honoris. Quod facit ad Biretũ, qđ ꝯuentuatis imponitur, qđ dẽt eis imponi tãq̃ vincẽtibus ĩ certamine, q videntur ter certasse, semel in examine priuato, semel in publico, & semel qñ ꝯuentuantur, vt dixi post do. And. de Pisis. in d. l. j.

1 *Tutela est munus publicum authoritate sed vtilitate priuatum.*
2 *Antiani, et alij officiales cõis, dũ sunt in officio, an teneãtur soluere gabellã.*

§. Gentium. Non hẽt summarium. ibi, quo ad. i. quousque. Glo. opp. duob. mod. & quærit de vno. 1 ¶ Op. Insti. e. in prin. Rñde, vt in gl. ¶ Et no. † quod tutela est munus pub. autoritate, sed vtilitate priuatum. Facit rõ glossæ ad ea, q dixi ſ. sol. matr. l. j. Gl. hic in ver. tutela. in verb. sed ciuile. opp. de l. fi. in prin. ĩ. de mu. & ho. Responde, vt in gl. Deinde opp. de l. tutoribus. §. fi. de adminiſt. tut. & responde, vt in gl. ¶ 2 † Vltimo iste tex. præstat arg. ad id, qđ no. gl. in l. honorem sustinẽti. de mu. & ho. q officiales cõmunis, dũ sunt ĩ officio, vt sunt Antiani ciuitatis non teneanĩ soluere gabellã. Contrariũ no. gl. C. de exac. trib. l. actores. lib. x. Guil. format hanc questionem in l. neminẽ. C. de sacrosan. eccles. Dic qđ onera ordinaria teneanĩ subire, cum nemo ab illis excusetur: extraordinaria subire non teneñ, p l. j. C. de va- 3 ca. mune. Quæ † autem sint ordinaria plene no. C. qđ superindi. in rubri. lib. x. C. de cad. tollen. l. j. & in d. l. actores.

1 *Tutori pupillus expensas facere non debet.*

§. Tutela Summaui cũ præcedentibus. Ibi, munus, quo ad vtilitatem principaliter. Ibi, ptinet, accipere. Vide q est ĩ. Ibi prouinciale. i. patrimoniale. Et dr̃ prouinciale ex eo: qa prouinciales sunt q soluunt tributa de patrimonijs eorũ. Gl. opp. Insti. de his qui sunt sui. vel ali. iu. §. pen. Et respõde vt ĩ gl. Facit pro eo q dixi. sol. ma. l. j. ¶ Op. de l. fi. ſ. de mu. & ho. Rñde, vt in gl. ¶ Quærit gl. qũo non pertinet hoc onus ad impensam? Et rñde vt in gl. ¶ Quæro abs te, vides q tutor nõ debet facere ex 1 pensam pupillo, quid econtra † nũquid pupillus debeat facere tutori expensas? Dicas breuiter q non, p l. pauptas. ĩ. eo. tit. qa si pupillus teneret facere expẽsas tutori, nõ esset iusta excusatio, q oporteat, laborare tutorem pp victũ suũ. Pro hoc facit Instit. eo. §. item propter paupertatem, & plene dixi. Insti. de tut. in princip.

1 *Modica iniuria videtur remissa.*
2 *Dictio, vel, ponitur exceptiue vel expositiue.*
3 *Accusatio maioris partis bonorum, an causet inimicitiam capitalem.*

§. Dat remissionem Primo ponit regulam, & exceptionem. Scdo ab exceptione inci p. vt patet in litera. Et vide pro intellectu huius §. ea quæ not. & quę dixi plene Insti. eo. §. item si propter inimicitias. ¶ Glo. quærit de quinque. Primo quærit ex cuius parte pueniat hæc culpa. Et respõde, vt in gl. Et idem sentit gl. sequẽs, q satis vr̃ æquum, & sequitur Pet. in d. §. item si propter. licèt aliter sentiat glo. ibi Quærit gl. quę est rõ diuersitatis a versi. nisi fm. Et rñde, vt in gl. 1 † Aduerte tñ q a gl. distinguit, Aut fuit magna inimicitia, vel offensa, vel fuit modica: quia magnã non vr̃ remittere, modicã sic: arg. ĩ. de adimẽ. leg. l. iij. in prin. & in fi. & l. iiij. ¶ Et habes etiam ex 2 gl. not. † q verbũ, vel, ponit exceptiue, aliàs ponitur expositiue. ¶ Quærit gl. qualiter pt testõr facere vt efficiaĩ debitor. Et rñde, 3 vt in gl. ¶ Deinde quæro, † pone q testõr accusauerat istum talis criminis, ex quo veniebat publicanda tertia pars bonorũ, vl' maior pars vt duæ partes: nunquid dicaĩ ista capitalis inimicitia ita vt possit se excusare a tutela filij? Quedã gl. dicit q accusatio maioris partis bonorum nõ ꝓhit inimicitiã capitalẽ. Ita tenet l. si tiqdẽ. in fi. ſ. qđ met. cau. Tu habes glo. cõtrariam in §. si vero dicatur odiosus. in Authen. de testi. col. vij. & C. de reis postu. l. j. lib. x. quę sunt vera p l. fi. C. de reuocan. dona. facit qđ not. gl. in sequenti §.

1 *Qualitas testis attenditur tempore quo deponit.*
2 *Reciproca testificatio, si habeo quæstionem de statu cum aliquo non valet.*

§. Amplius Ibi, vide. Et sic si aliquis faceret vel diceret se debitorem, vel creditorem pupilli ad hoc vt habeat excusationem ab opere, non propterea excusatur, sed demum si bona fide hoc facit, fm Iac. de Aretio. ¶ Opp glo. de §. item is. Instit. eod. Et responde vt in glo. Deinde iste §. facit arg. 1 † ad q. quam no. gl. in d. §. si vero dicatur odiosus. in Authen. de testibus. q si tpe, quo aliqs fert testimonium ꝯtra me erat inimicus meus, licèt tpe apturæ nõ inueniatur, tñ non valet dictũ: qa inspi- 2 cimus tps lati testimonij, sicut hic tps quo daĩ tutor. ¶ † Itẽ præstat arg. ad aliud, q si habeo qõnem cum aliquo de statu, q ille nõ potest ferre testimonium contra me, nec ego contra eum.

§. De rusticis. Ibi, humilibus. Et intelligo humilem in ista materia sicut in l. humilem. C. de incest. nup. arg. eius quòd no. Instit. de pub. iud. §. ij. cũ quo cõcordat Insti. de iniur. §. atrox. ¶ Gl. op. duobus modis, & quærit de vna quæstione. ¶ Opp. de l. certi iuris. de iudi. & de l. ij. C. de postula. Rñde, vt in gl. quia illę cõcordant. ¶ Opp. de §. similiter. Et respõde, vt in gl. ¶ Item opp. de l. si vni. aliàs incipit Pomponius. ĩ. de re iud. Glo. nõ soluit. Sed solue, q ibi iudex erat literatus, licèt in casu illo iam cæpta quæstione dubitaret de facto, & de iure qđ resultaret ex illo. Secus si esset omnino illiteratus, ita loquitur l. certi iuris. hic autem loquitur in tutore, in quo non exigitur q sit literatus, sed tãtum exigitur experiẽtia factorum. Sic dicimus in Potestate, vel Rectore, vt no. in d. l. certi. & si illam nõ habet, bene excusaretur. ¶ Quærit gl. nunquid in rustico, distinguemus vtrum sit sagax vel non? Et responde, vt in gloss.

LEX IX.

1 *Paupertas qualiter probetur.*
2 *Et qualiter quis dicatur impar oneri iniuncto remissiue.*

Paupertas Ibi, imparẽ, inopia intolerabili, vt not. C. de decur. l. ad subeunda. ſ. de mun. & hon. l. cura. §. inopes. fm Dy. Et aduerte: quia † fm Iac. de Are. illa lex destruxit glo. 1 positam in l. ij. & l. cũ de lege. de prob. Ideo dicas, & melius, vt no. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ſ. qa satisdare cog. Facit ad hoc ſ. de libe. agñ. l. fi. & paupertas probaĩ per famam: quia al'r probari ñ posset. arg. ſ. de flu. l. j. §. fluminum. fm Iac. de Are. Facit qđ no. C. mand. l. si pro ea. & in Auth. de æqua. do. §. illud, & plene dixi in rep. l. si cõstãte. qa hic Iac. de Are. loquitur imperfecte, quãtum ad ĩtellectum huius legis. ¶ Gl. opp. vno modo & quærit de vno. Primo opp. de pericu. tut. l. j. Et rñde, vt in gl. & ibi dixit glo. talem. s. subaudias pauperem, de quo loquitur hæc l. Facit ad hoc Instit. de excus. tut. §. sed & propter. ¶ Item opp. gl. de l. suspectum. ſ. tit. j. Sol. vt in 2 gl. & facit Insti. eo. §. sed & propter paupertatem. ¶ Quærit † glo. quis dicatur impar oneri iniuncto. Et responde vt in gl.

LEX X.

1 *Iuribus pluribus qui vti potest, vno cassato ex alio vocatur.*
2 *Priuilegio remoto remanet quis in iure communi.*
3 *Nepotes, an non continentur appellatione filiorum.*
4 *Miles tutor filiorum commilitonis est.*
5 *Presbyter non compellitur esse tutor filiorum compresbyteri.*
6 *Presbyter vsque ad quem gradum cogatur esse tutor agnatorum suorum remissiue.*

Sed & milites Ibi, honoris, quia fuerũt socij ĩ honore militiæ. ¶ Ibi, aduersus. † No. q qui pluribus iuribus põt vti, vno sublato ex alio vocatur. ¶ Itẽ not. † q re- 1 2 moto priuilegio remanet quis in iure cõmuni, vt ĩ. de adul. l. miles. §. sexaginta, & l. administrãtes. §. fi. & l. propter. §. fi. ĩ. cod. de vul. & pu. l. & sed si plures. §. filio. fm Iac. đ Are. facit C. đ adul. l. iure mariti. & l. auxiliũ ſ. de mi. facit l. quoties. ĩ. de reg. iu. Ibi, cum reliquis, su audi, qui non sunt nepotes. ¶ Gl. opp. vno mõ, & quærit de vna quæstione, & inducit arg. ad vnum. ¶ Opp. de l. j. §. idem Nummio. de. quæst. Glo. non soluit. Solu. vt ibi no. ¶ Ad alias leges, de qui ĩ. opp. respon. quia illud est propter delictum suum ex quo nõ debet cõsequi præmium. ¶ Quærit gl. quæ est honesta missio? Rñ. vt 3 in gl. ¶ Et inducit gl. in arg. † q appellatione filij, non cõtineãtur nepotes. Et est rõ: quia ista lex indulget contra ius, & ideo nõ extẽditur, fm Iac. de Are. ĩ. de ver. sig. l. liberorum. De quo plene dixi ſ. de lib. & posth. l. Gallus. §. instituẽs, habetis quãdam gl. a que est super verbo, fortior. Et ideo cum dixit, ex vna damnum, dicas, s. ĩ- 4 dicatur, † quia cogitur esse tutor filij commilitonis. Vel dicas, ex vna damnum, s. ex parte pupilli. & q sequitur in glo. ex alia parte, dicas, s. militis qui vitat laborem, quia non cogitur esse tutor nisi tãtum filiorum commilitonis: & sic causa commilitiæ est fortior 5 quã cã militiæ. Item tex. facit † pro eo quod no. Guil. C. de episc. & cler. authẽ. presbyteros, s. q presbyter debet esse tutor filiorũ cõpresbyteri sed Ray. ibi cõtra ad hoc rñ. q hic in militia seculari: ibi in militia spirituali. Facit authen. gazaros. C. de hære. Nam cũ tñ excipiantur agnati, vt patet in auth. presbyteros: ergo in alijs sec'. 6 ¶ Quæro † tñ abs te, vsque ad quem gradũ cõpellãtur esse tutores agnatorũ suorũ: Gui. in auth. præsbyteros. tenet, q vsque ad quartum gradum: diximus in Auth. de eccle. ti. & habes gl. ordinariam. Insti. de excu. tut. §. idem, & in milite.

ADDITIO.

a Quandam gl. Alleg. quòd priuilegiatus non vtitur contra priuilegiatum priuilegio suo, de quo est text. etiam in l. fin. §. exceptis. C. qui. po. in pig. ha. & l. non solũ. §. de vno. suprà de ritu nup.

1 *Filius militis dimissi sine ignominia, an habeat excusationem à tutela.*

§. Qui ignominiose Aliàs incipit, qui nimirum. Ibi, priuilegium. quia habẽtur pro nõ militãtibus: quia ignominiose missi sunt. Ibi, filii. quia hñt priuilegium in hoc, vt alij milites eis tutores dentur, quod priuilegiũ ĩ filiis istorũ militãtiũ ignominiose cessabit, & hoc vult tex. Gl. opp. vno modo, & quærit de vno. Primo oppo. de hac ead. l. §. sed ignominia. Sol. vt in glo. † Quærit gloss. nunquid filius militis 1 dimissi absque ignominia habeat excusationem a tutelis. Et respõde vt in gl. Vel dicas quòd aut filij habẽt patrem vnum in cuius potestate sunt, & tũc trãsit ad eos priuilegium vt in ꝯtrario arg. C. de episc. & cler. l. ij. in fi. Vel dicas, quòd etiam in viuente patre, Aut filius recipit tutelam patre non consentiente, & tunc ex persona patris non excusatur. Aut ex voluntate paterna, & tũc pater videbatur renũtiare priuilegio suo: & sic nulla causa excusatur, secundum

cũdum Ia.de Aret.dicit ipse,quod hoc debet intelligi de filiis illorũ,ignominiose missorum,vt dixi super tex.De hoc an priuilegiũ patris transit ad filios:habes per Gul.in d.l.ij.C.de epi.& cle.& dixi C.de profess.& med.l.magistros.lib.x.

§.Qui olim. Ibi,dati,& filij priuatorum. Ibi, obligabũtur, si excusationem competentem non proponant.Gl.op.vno modo de l.j.§.si autem.ĵ.eo.& responde vt in gl.

§.Quandoque autem. Ibi tempus, ad quod fuerunt assumpti: quia habẽt tũc excusationem perpetuam,vt dictum est.Ibi militiæ. licet fuerit assumptus in maius tempus viginti anno. ¶Quærit gl.de vno, quæ est rõ ꝙ non habent immunitatẽ, nisi intra quinque annos? Et rñde vt in gl.quod non vĩ verũ: quia haberet tunc maius tempus ille qui est absolutus intra quinque annos, quàm ille qui est absolutus post quinque annos intra octo, qui habet tantũ annũ, vt in versi.qui autem post.secundum And.de Pisis.Et hoc si tu habes in tex.sicut ipse habuit,videlicet,ꝙ si post quinquennium anni excusationem habet.

§.Qui autem inter. Supra dictum est de his qui militãt ex̃. ciuitatem Romanã. hic de his qui in ciuitate Romana,eam custodiendo de nocte.Ibi,militauerit toto tempore,quo fuerat electus,ſm Dy.Ibi,remissionẽ, etiam si compleuerit tp̃s,ad quod fuerat assumptus,ſm Dy.Ibi vacationem alicuius tpis.Ibi,creditur vt per hoc habeat excusationẽ.Ibi,legionarius,id est,qui legitime militauerit.Ibi,absolutus,s. cum milite.Ibi,tutor,s.alterius qui ĩ eadẽ regione militauit.¶Op. gl.vno modo,& quærit de vno.¶Opp. de §. plane. & responde vt in glo.Quærit gl.nunquid sit licitum Romæ morari ei,qui est remissus cum ignominia?Et responde vt in glo.

2 *Pater an nanciscatur curam legitimam filij puberis,sicut nanciscitur tutelã impuberis.*

§.Iam vero. Ibi,testantur,hoc:s.quod sequitur. In ver. sed ignominia, constitutionem corporalem. Ibi,tutelis.id est,a tutelis,quæ iunguntur in vrbe.Ibi,militauit,s.finito tempore militiæ ad quod fuit assumptus: per. n. perfectionẽ significat,l.ij.de adulte. §. perfecisse, & ĵ.de verb. sign. l. vrbana familia.§.pnoctare.¶Glo.op.quatuor modis,& quærit de vno. Primo oppo.ꝙ impuberi detur tutor,& non curator.vt s̃.de tutel. l.j. Rñdeo,vt in gl.q̃ incipit,ad litẽ:sic & pubes appellatur tam maior xiiij.annis.quàm xxv.maior,arg.de cur.furio.l.pen.&quod ibi no. facit.ĵ.e.l.nõ solum.§.si libertus.quod ibi not.Posses tamen rñdere ad ꝯrium glo.ꝙ curator posset dari impuberi,vt s̃.de tu.l. solet. Opp.gl.ad vers.sed ignominia.C.de his qui non imple.stipen.l.j.& responde vt in gl.Opp.gl.de l.siue hæreditaria,de neg. gest.& solue vt in gl.De hoc dicas vt habes per Dyn.s̃.de suspec. tu. l. decreto.& ibi.ĵ.dicam.Oppo.gl.de §.qui autem,s̃.ea.l. Et responde vt in gl.quæ incipit,hic no.vel dicas,& melius:ꝙ iste §.loquitur de eo q fuit electus vsque ad certũ tp̃s ad militiam,& completo tempore habet immunitatem perpetuam. Quod compleuit tp̃s, patet per verbum per,quod perfectionem significat,vt dixi super tex.Prima enim solu.gl.nõ procedit:quia nõ plus debet operari fictio,quàm veritas.ĵ.de lib.& posth.l.filio.s̃.si cer.pet.l.si filiꝰ. Sed qui sunt absentes,non consequuntur excusationem perpetuam ante viginti annos,vt in §.qui autẽ.ergo nec isti.Ad §.qui autẽ, rñdeas ꝙ ibi ĩn nocturnis,hic in diurnis,ſm ea quæ ibi ponit Dyn. Vel dicas & verius,quod ibi loquitur vbi ante tp̃s habuerat causariam missionem,hic ante tp̃s perfecerat.¶Quærit glo.quare pater non est legitimus tutor istius filij emancipati?Et rñde vt ĩ gl.Vĩ ergo quòd gl.non firmat pedes,vtrum pater† nanciscatur curã legitimã filij puberis,sicut nanciscitur tutelã impuberis:& gl.ĵ.e.l.amicissimos. §.Lucius.tenet ꝙnãciscatur curã ltimã.Contrariũ tenet gl.Inst.de fid.tutel.in prin.& de excusatione tutorum.in prin.& s̃. d tutor.b. & cur.da.ab his.l.vẽtri.& Insti.de cura.& illud verum,vt tenet Pet. in d.tit.de fidu.tut.& dicam de hoc in dic.§.Lucius.

§.Quæsitum. Ibi,& semel.s.tantum,ibi, quiescente. i.finita.ibi,rursus,quasi dicat fortificabit̃ priuilegium,vt ad nullam tutelam vocetur,ſm Iac.de Are. Ibi, quieuerunt.i.tutelas & administrationes deposuerunt.Ibi,auxiliantur, s.finita tutela.Ibi,habuerunt,& sunt finitæ,ibi, creatum esse si non ministrãuit,secundum Dy.vel ãliter si administrationem nõ suscepit:ibi,autem quod est dictum in tutela:ibi, emancipati.arg.ꝙ pr̃ non sit tutor sui filij emancipati,vt dixi.s̃.proxim.§.& l.amicissimos.ſm Iac.de Are.Iste enim tex.non potest bñ ad tutorem referri:quia tunc nõ esset legitimus tutor eius.Insti.de legi.pa. tu. ĩ prĩ. & no.ĵ.e.l.si quis inter tres.omnes gl.sunt expositæ, nisi q̃ q̃rit de duob.Quærit gl.nunquid cõpelluntur plures simul suscipere? Et rñde vt in gl.Secundo quærit,pone ꝙ suscepit vnam tutelã priuati,nunquid compellitur ad aliam?Responde vt in gl.

§.Primipilarij. Ibi,mortuus. & non erat in actu, secundum Dyn.ibi,primipilarius, mortui post reuersionẽ.Opp.gl.de l.officiales.C.de Episc. & cler.& rñe vt in gl.

LEX XI.

Si tribunus. Ibi,permilitauerit.expone vt s̃ eo.l.proxim.ĩ prin.Gloss.opponit vno modo de l. s.proxi, Solue vt in gl.

LEX XII.

1 *Baruerij qui debent habere tot pro milliari,si vadunt per circuitus vt via sit lõgior,tamen plus dari non debet quàm per rectam viam.*

Non solum. Ibi,fuerunt.No.ꝙ quicũque abest causã Reipubli.habet annum post reuersionem,vt ad tutelas nõ vocetur,vt hic,& Instit.eo.§.item qui Reipu.Ibi, deposuerunt:quia in militia habuerunt secundum Dyn.ibi,debent,No. ꝙ aliquid contra iniungendum proficit,quod non proficit cõtra iniunctum,vt hic.sic econtra,vt ĵ.eo.l.spadonẽ.§.j.ſm Iac. de Are. & ĵ.l.proxim.i i,rectam.Not.arg.†contra Baruerios & apparitores q accipiũt certum quid pro quolibet miliari, ꝙ si circumeant multum,& non vadant per viam rectam ſm quod debent, quòd non debent habere salarium pro via quam faciunt,sed pro ea quã facere debebant,secundum Iaco.de Aret.facit ad hoc C. de nauicul.l.fi.& s̃.si quis cau.l.ij.§.pen.

LEX XIII.

Idem Vlpianus scribit.

1 *Certa scientia principis in rescripto,an sufficiat absque clausula,non obstante.*
2 *Monachus effectus episcopus liberatur à monachatu.*
3 *Delinquens ante clericatum,an debeat conueniri coram iudice ecclesiastico.*
4 *Doctor vocatus à principe post collectam susceptam,licite illam retinet.*
5 *Ius principis in translatione domicilij excusat a tutela.*

§.Sunt & alij. Ibi transmigrare,tene mente istum tex. Gl. op.duob.mod.Primo opponit de l.pe. s̃.de iuris.om.iud. Sol.ibi transtulit proprio motu, hic ex concessione Imperatoris.Item op.de l.quidam relegatus.de reb.dub. & recitat glos.vsq; ad ver.idem sunt.nam vers.alij,habet implicare.vt d. l. quidam.Solue vt in gl.qa pluribus modis potest implicare, vt in glo. ¶Quærit gl.nunquid sit necessarium vtrunq; interuenire: & rñde,& bñ. Ex isto tex.no.ꝙ†si Princeps concedat aliquid ex certa scientia,licèt nõ dicat:non obstante lege:tamẽ sufficit. Tu habes per gl.in l.fi.C.si cõtra ius vel vtili.publi. Habes contrarium. C.de aquæduc.l.omnis seruitus.libr.xj.& ibi dixi. Item præstat† ista lex arg.scd̃m Guli.C.de epis.audi.l.si qui ex consensu, quod si aliqs erat monachus:& fuit translatus ad dignitatem episcopalem,ꝙ liberetur ab onere monachatus:quod est verum in onere,secus in honore,vt ĵ.ad municip.l.municeps.Item.inducitur in argu. †ad qõnem quotidianam:s.ꝙ delinquens factus clericus post delictũ, debeat conueniri coram iudice ecclesiastico. Nã vides hic,ꝙ trãslatio facta iussu Principis excusat a tutela iam suscepta.ad hoc facit de vacat.mun.l.prætor.ibi:vel si quis sacerdotium: &c. & in §. si post.& l.iis honoribus.§.auctis.eo.ti.& s̃.si quis cautio.l. qui aũt. & ĵ.eod.l.iurisperitos.& l.spadonem.Facit s̃. de arbit.l.non distinguemus.§.sacerdotio.Facit ad hoc ĵ.e.l.post susceptam,& s̃.de lib. agno.l.siue.§.qa Plaucianum.In contrarium facit l. cum q̃dã. s̃.de iurisd.om.iud.& de iud.l.si quis postea,& s̃.eo.l.ij.in prin.& ĵ.eo.l. tutor petitus.¶Dic ſm Dy.Aut est certum ꝙ ipse facit pp̃ d̃lictũ: & tũc nõ debet excusari:per l.hos accusare.in prin.ĵ.de acc.de bonis eor.l.fi.ĩ fi.l.j.& de adul.l.si maritus.§. legis Iuliæ. Aut est certũ, ꝙ nõ fecit ad euitãdũ crimẽ,& tũc debet excusari.Ita ĩtelligas primo allegata.Facit l.hos accusare.§.hoc bñficio. de accusa. Aut est dubium:& tunc aut ipse facit postquam incipit inquiri cõtra eum, per inquisitionem seu accusationem,& præsumitur fecisse ĩ fraudem.vt d.l.fi.de bonis eorum:Aut non erat accusatus qñ ipse se fecit clericum:& tũc nõ præsumitur fecisse in fraudẽ.dic.l.fi.De hac qõne habes p Canoni.in c.j.de obl.ad ratioci.& diuersæ fuerũt opiniones.Io.And.tenet,ꝙ siue sit criminalis,siue ciuilis,si sit ĩ personam districtio,cã debeat agi corã ecclesiastico iudice.Rõ: quia ẽt si ipse clericus vellet,nõ posset renũtiare priuilegio suo:adeo ꝙ capiẽs eum non excõicetur.Si vero sit ciuilis vel criminalis:& districtio nõ sit ĩ personam:tũc debeat agi coram seculari. Et hoc verum,nisi prius fuisset facta districtio in personam: qa carceratꝰ, & postea clericus factus:quia tũc nõ valeret,nec prodesset sibi aliqd:quia priuilegium clericatus pdest sibi in eum casum,in quo reperit eũ,&c.Et illam opinionẽ Io.And.intellexit esse verissimam. ¶Vltimo †allegatur in te text.quod si aliquis doc.post susceptam collectam fuerit vocatus a Principe,potest lecturam dimittere,& collectam retinere,& facit ꝙ no.p do.Ray.C.de cad.tol.l.j.§.ne ãt, ¶Quæro,ad † qd est necessarius iussus Principis in translatione domicilij,cum quilibet possit transferre domicilium proprio libito vt l.libertus.§.j.ĵ.ad mun.& l.assumptio.eo.tit.Dicit Iac. de Are.ꝙ iussus Principis est necessarius,vt habeat excusationem a tutela,alioquin periculum spectat ad eum.

LEX XV.

1 *Octo dicuntur pauca.*
2 *Appellari a datione tutelæ,cur non possit.*

Scire etiam oportet. Ibi autem.s.quod non habeat necesse prouocare a datione. Ibi,tutoribus,differunt tamẽ in octo: quæ habes no.ĩ l. j. de tut.& cur.da.ab his.&c.Et sic nota †ꝙ octo dñr pauca.Dicam in l.j.§.hoc autem.infra ad Silla.Ibi,auferentes:id est,approbantes,secundum Dyn.Glo.opponit tribus modis.Primo op.de §. qui autem. Instit. eo.Solue vt in glo.Item op.de l.j.§.si quis:& de l.nominationes..& l.veteranis.Solue vt ĩ gl.¶Quæro a te,† q̃ est rõ,ꝙ a datione tutelæ, vel

læ, vel cura nō pōt quis appellare. Old. reddit rōnem pulcherrimā, quæ est Guil. tutores qnq; sunt legitimi, & si diceremus tutores appellare posse a datione tutelæ, appellarēt à datione legis, quod non pōt fieri, vt in l. ante p. ÿ. de verb. sig. Præterea interdū tutores sunt testamentarij, & appellatio est, quæ corrigit primam sñiam. ÿ. de appell. l. j. Ergo si diceremus appellare a datione, sequeret ꝙ appellaretur a sententiis priuatorum. Si vero detur a iudice, est rō, vt facilius cōsulatur pupillis: qa proponet tutor excusationem coram illo, qui dedit contra tutorē, & sic facilius cōfirmabit. arg. C. q & aduersus quos. l. fi. Facit qđ no. in Auth. de test. §. quia vero. Quilibet. n. affirmat, vt illud qđ fecit, perficiatur. De hac ratione Old. tāgit Guil. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appell. vbi ponit illam rationem, quę videtur dicere totum econtra, vt probatur per gl. C. đ tēp. appella. l. j. & habes per doct. in d. l. hi qui. vbi plene dixi, & not. per Petr. Inst. eo. §. qui autem. Et licèt hæc ratio Oldra. sit satis bona, tamen plenius dixi in d. §. qui autem. Nicolaus.

§. Multa vero. Ibi, accedere, dicit glo. &c. Dic sic̄ habes Insti. quib. mo. ius pa. po. soluitur. §. præterea. Ibi, excusabitur, & excusationem proponet, prosequetur tñ ītra quatuor menses numerandos a die nominationis, & cognitionis. ÿ. ea. l. §. quinquaginta, ſm Iac. de Are. & Dy. Ibi, non fecerit excusationem intra quinquaginta dies. Ibi. qui aut en. in verb. cognoueris, hic facias, a. & in versi. extra hos, facias b. Ibi, hoc, s. dies datos pro quibuslibet xx. miliaribus. ibi, dati sunt. quasi dicat, non solum legitimis, & datiuis datur prædictum tempus, sed etiam testamentariis secundum Dyn. ¶ Quærit glos. de vno, a quo tempore incipiant isti dies. Solue vt in gloss.

1 *Si aliquis vocatur ad aliquod onus, debet sibi denuntiari.*
2 *Tutor qui fuit confirmatus, quando possit se excusare.*

§. Oportet. Ibi, manifestari. Not. ꝙ cū aliquis vocat ad aliqđ onus, debet illi denūtiari, vt hic, & C. de decu. lib. x. l. ij. ſm Iaco. de Are. Ibi, ad domum. No. † ꝙ hic ponitur alternatiue, igitur sufficit alterū tm̄, s. ꝙ citet ad domū. vel psonal'r. plene dixi de li. agno. l. j. in prin. Gl. op. de l. quidam relegat⁹. de reb. dub. Et rñde p gl. q̄ incipit, sic loqtur. Et ad istud ꝯriū rñdet in vers. extra hos. licèt istū vers. legerim in præcedenti §. dic, vt in gl. Item ad dictum versi. extra hos. opponit de l. Caius. ÿ. eo. tit. Solue vt in gl. No. ex ista gl. ꝙ ille q fuit cōfirmatus, pōt se excusare. ¶ † Contra hoc opponitur de l. iurisperitos. ÿ. e. Dic, ſm Iac. de Are. ꝙ, Aut fuit ɔfirmatus cōsentiēs. & nō potest postea se excusare: aut inuitus, & pōt, vt l. Nesennius. ÿ. eo. ſm Iac. de Aret. intelligas gl. quæ videtur inuicem cōtradicere. s̄. de confir. tuto. l. ij. & l. fi. & gl. huic cōtrariam habes. ÿ. in d. l. Caius. & in d. l. Nesennius.

1 *Dictio a, ponitur exclusiue.*
2 *Mens ser uata à verbis receditur, quando ex verbis simpliciter intellectis iniquitas resultat.*

§. Aliud. Ibi, si. n. No. in ver. † Ibi a, ꝙ dictio a, ponitur exclusiue, vt ÿ. dicā. Ibi cērum sexaginta. postpone literā, & dic rōnem esse cū sexaginta. Ibi, vult. † Not. ꝙ quotiescūque ex verbis simpl'r ītellectis resultat iniquitas, tūc a verbis recedimus & seruamus mētem. Ibi, vertices, dicit gl. & c. No. istā gl. Ibi, in viā, i. in dilationem datam occasione viæ: vel dic ī via. i. pro via, ſm Dy. Gl. opp. vno mō de l. pspexit. ÿ. qui & a quibus. Solu. hoc habet locum qñ est scripta mēs cōtra verba. ibi nō erat mēs scripta, vt habes C. de legi. l. nō dubiū. Vel solue, vt habes plene per doct. C. quæ sit longa consuetu. l. j. & vide ꝙ dixi post Pet. Instit. cod. §. qui autem. item de dictione a, vide. ꝙ not. Cyn. C. de nupt. l. a caligato.

1 *Sententia lata contra ius litigatoris, errore non expresso nō valet, fauore minoris ætatis.*
2 *Sñia quādo in primo iudicio fuit quæsitū de falso, an retractetur propter falsū.*
3 *Sententia lata post triennium non valet ipso iure.*
4 *Restitutio concessa post quadriennium quando non valeat ipso iure.*
5 *Statuto stante quòd potestas expediat omnes causas intra duos menses, sentētia postea lata, an sit nulla.*

§. Consequens. Ibi, ciuitatis, quæ non est subiecta iurisdictioni dātis, ſm Dy. & ſm expositionē gl. quæ est verior. Ibi, excusatus post legitimum tps. Ibi, dimissus, p sñiam. No. §. ita singularem, sicut est aliquis in mundo in materia sua. † & dicit ꝙ sñia lata cōtra ius litigatoris non expresso errore in sñia, nō valet ipso iure, sed hoc est fauore min. ætat. vt statim dicā. ¶ Gl. op. quatuor modis, & q̄rit de vno. Primo recitat q. qa melius recitatur hoc mō, iō quæro qualiter iste tutor fuit excusatus. Dic, vt in gl. ¶ Op. gl. de l. seruo inuito. §. cū ptor, ÿ. ad Treb. & istud ꝯrium respicit primā expositionē. Et rñde, vt gl. & sic secus in alia sñia q̄ in ista. Et rō est fauore mino. ætā. & hēs gl. C. si ex fal. alle. l. fi. & l. ij. C. si ex fal. inst. ¶ Itē op. gl. de l. fi. C. de fid. instr. Dic ꝙ istud ꝯriū respicit expositionē sequētē, vr̄ ꝙ obrepsit. Et rñde vt gl. Ita gl. est falsa † & nullus tāgit. Sētit. n. ꝙ si disputatū est đ falso ī primo iudicio, ꝙ nō posset postea sñia retractari Sed hoc est verū ī excusatione tutoris, & hēs gl. loquētē verius. C. si ex fal. alleg. l. ij. Et dictū gl. pcedit in aliis casib. Q đ etiā intelligas, ꝙ vbi fuit de falso q̄situ, ñ posset postea sñia retractari ī aliis casib. sed de falso bñ posset accusare, ſm gl. C. ad l. Aquil. l. ex morte. Vide ꝙ no. C. de adul. l. adulterij. & de ordine iud. l. pe. Redeo ad gl. q̄ vlterius op. ÿ. đ re iu. l. diuus. So. Aut q̄ris, qñ ista sñia sit lata & c. tūc istā gl. itellige ſm id ꝙ hēs no. in l. si ptor. §. Marcel. s̄. de iud. & vide ꝙ dicam ī l. suo. §. cū prætor. ÿ. ad Treb. ¶ Itē op. gl. đ l. seruo. §. cū ptor. ÿ. ad Treb. Sol. vt ī glo. & no. gl. Certe dic ꝙ hucusq; gl. fuit locuta bñ, tñ nō facit aliquid ad propositum, sed hoc ꝙ sequitur facit ad propositum, iste tex. facit pro opinionē posita in gl. C. de iu. l. properādum, in prin. vbi tenet, ꝙ † sñia lata post triennium nō valet ipso iure: q̄ gl. tenet ibi Ray, per istū tex. & s̄. de tu. & cura. da. ab his. l. Seiæ egressæ. & intelligit illam glo. vbi apparet error ex sententia: aliàs secus, vt ibi dicam. ¶ Item facit iste † text. ſm Dyn. pro eo qđ no. gl. in l. superuacuam. C. de temp. in integ. resti. videlicet ꝙ restitutio cōcessa post quadriēnium nō valet ipso iure, licèt aliqui dicerēt cōtrarium, tāquam esset lata contra ius litigatoris. C. quæ senten. sine appell. rescind. l. j. §. item cum ꝯ sacras. Dñi nō inuenietis istā gl. in l. superuacuā. ¶ Item præstat arg. ꝙ si Potestas † dēt ex forma statuti finire ītra duos menses causas, & si finiuerit postea. ꝙ sñia non valet ipso iure, quod no. in d. l. properādū. & facit ÿ. iud. sol. l. ij. Perit. n. instātia & sic dr̄ lis nō cōtest. sed si lis nō est cōtestata, nō potest sequi sententia, vt C. de sent. & interloc. om. iu. l. prolatam. Item, quia arguimus de tempore ad locū. vt ÿ. de mili. test. l. miles. & s̄. si cert. pet. l. vinum. sed si aliquid permittitur vno tēpore, vr̄ prohibitū sequēti tēpore, vt s̄. de iud. l. cū prætor. de statulibe. l. statuliberos. §. Stichus. cū ergo permittatur iudicare intra duos menses, vr̄ tacite prohibitum postea. & est perinde ac si esset prohibitum expresse, & non valeret sñia, vt s̄. de iud. l. iudiciū soluit. ergo, & c. In ɔtrarium facit C. vt oēs iud. tam ciui. quàm mil. in l. fi. in fi. & de ope. nou. nunc. l. j. ¶ Quare Ray. sequendo do. And. de Pisis sic dicit, ꝙ aut statuitur tēpus parti, aut iudici, aut actioni. Primo casu nō pōt fieri aliquid post tēpus, siue illud tempus sit certū quātū ad numerū, vt hinc ad duos mēses: siue quātum ad terminum, vt vsq; ad litē cōtest. vt s̄. đ iud. l. de qua re. & l. j. §. biduum. qñ appell. sit, & C. de iud. l. properādū, in prin. & de appell. auth. hodie, & C. de except. l. si quidem, sen. ten. rescin. nō posse. l. perēptorias. Scđo casu, Aut statuitur tempus iudici & iurisdictioni, aut iudici tm̄. Primo casu post tempus non pōt sñia ferri, vt l. ij. §. sed si iudex. & l. si iudex. s̄. de iud. & de arbi. l. nō distinguemus. §. ex compromisso. Aut est tempus statutum iudici tm̄, & tūc etiam post tempus sñia ferri pōt, ita itelligas casum l. fi. vt oēs iud. tam ciuiles, q̄ militares, & c. vt l. fi. de ædifi. pri. In tertio casu, & vltimo, aut præfinitio temporis tātum respicit substātiā actionis, vel instātiam iudicij. Primo casu nō pōt ferri siue duret instātia, siue nō, vt C. de dol. l fi. & de asses. l. j. & l. ij. §. fi. ne de statu defunc. Secūdo casu pōt sñia ferri post tempus, vñ oportebit fieri alia instātia de nouo, cum illa perierit, vt l. ij. ÿ. iud. sol. remāsit tamē actio, vt in auth. sed cū testōr. C. ad l. Fal. & in Auth. de hær. & Fal. §. illud quoque, & C. de nauf. l. ij. libr. xj. ſm Andr. de Pisis cuius verba ponit hic Ray. & in d. l. fin. vt omnes iud. tam ciu. q̄ mil. Facit qđ no. Spec. de iud. deleg. §. restat. versi. quid si in statuto.

1 *Iuramento an probetur casus fortuitus.*
2 *Ignorantia citationis an faciat, ne quis dicatur contumax, nu. 2.*

§. Sufficit. Ibi, ideoque: qa sic oportet excusationem ppoonere intra quinquagita dies ſm Dy. No. pulchrū tex. ibi, iustitia, id est, quod sit iustum ex naturali iustitia commēdatum. Et sic vr̄, ꝙ nō facit ista litera ad id, qđ † allegatur per quosdam, ꝙ probatio casus fortuiti fiat tm̄ per iuramentum: quia illud nō est verum, imò dēt illud vere probari. s̄. de prob. l. in exceptionibus. §. j. & ÿ. de re mil. l. iij. §. si ad diem, & l. qui commeatus, & s̄. si quis cau. l. ij. §. quod diximus. ſm Iac. de Aret. Guil. tenet cōtrariū. s̄. si quis caut. l. ij. §. si quis. Ray. nō firmat hic se in aliquo, sed audiui ipsum dicētem, ꝙ aut quis volebat se pp casum fortuitū excusare ab eo, ad quod tenebatur ex contractu, & non pōt, habes glo. C. de fide instrum. l. fi. Aut non tenebatur ex contractu, & tūc sufficit sacramētum. Dixi đ hoc. C. de nauf. l. fi. lib. xj. a Facit quod dixi post Iac. de Bel. in Auth. vt nulli iud. §. quia vero. Facit ſm Ray. quod no. Spec. de appell. & nunc breuiter. versi. quid ergo. §. quod no. Inn. extra de priuil. c. cum olim. & per Ioan. Mo. extra de elect. c. cupiētes. lib. vj. & per Arch. extra de dolo & contu. c. j. eo. lib. Facit quod not. lxxxij. distin. c. proposuisti. & xviij. dist. c. placuit. secundum Iac. de Aret. ¶ † Not. ꝙ si ille, qui dicitur citatus, iurauit ꝙ citatio non peruenit ad notitiam suam, ꝙ debeat credi iuramento suo, & non debeat procedi contra eum. Et dicam de hoc infra de reb. eorum. l. magis puto, & istud sit satis not.

ADDITIO.

a ¶ Lib. 11. Allegatur iste text. per Barto. in l. 2. C. de nauf. de quo vide Barto. & docto. in l. 4. § prætor. de dam. infect.

1 *Appellans ab omnibus grauaminibus illatis, nō potest prosequi nisi illa ad quorum impositionem non est elapsum decendium.*
2 *Præsens in iudicio respondendo libello quando protestatur quod non facit animo litem contestandi, iudex potest ei assignare terminum intra quem litem cōtestetur, aliter contra ipsum proceditur.*
3 *Iudex si statuit terminum ad respondendum libello, & in termino reus comparens petit dilationem ad exceptiones proponendas, aliter non respondendo cōdemnatur in expensis.*
4 *Litem qui contestatur saluis omnibus suis exceptionibus, non videtur exceptiones proponere.*
5 *Exceptiones proponens dilatorias, saluis aliis exceptionibus, non illæ tamen sunt saluæ, nisi eas expresserit, & sic exceptio nominatim debet proponi.*

§. Scire. Gl. nō facit hic §. sed ego facio, vt melius intelligatis. Ibi, remissionis, id est, excusationis, secūdum Cy. Ibi, nomi-

nominare, intellige hoc intra decem dies, aliàs post illud tempus non auditur. ibi, non nominauit, vide Io. Mo. extrà, de ele. c. quis lib. vj. & Arch. de rescrip. c. cum in multis. li. vj. Ibi continui, s. quo ad processum, non quo ad iudicium. Gl. op. tribus modis, & quærit de vno. Primo opponit de l. rescriptum. de his quæ vt indign. & recitat gl. quæ incipit, quo ad non nominatos, &c. Et sic no. secundum intellectum istum, † q aliquis appellauit ab omnibus grauaminib. illatis sibi per iudicem in aliqua cā, q nō possit ꝓsequi, nisi illa grauamina, ad quorū impositionem nō est elapsum decendiū id est, decē dies qui dantur ad appellandum, vt in authe. hodie. C. de ap. ar. huius tex. Redeo ad gl. quæ opponit de l. ꝫ maiores. C. de inof. test. Sol. vt in gl. Vel dic, q ibi dr̃ in actore qui plura auxilia contraria non pōt simul ꝓponere, vt in d. l. quod in hærede. §. eligere. de trib. ac. hic in reo qui pōt plures excusationes proponere ꝯrias simul, fm opi. Pet. Sed op. de l. pp litem. §. j. eod. tit. & dic vt ibi no. clarius. Item iste tex. alleg. in arg. † quòd si aliquis est p̄sens in iudicio, & non vult cōtestari litem, sed semper cum rn̄det ꝓtestatur, q non facit animo ꝯtestandi litem, q iudex pōt sibi tps præfinire intra quod litem cōtestet̄, alioquin ꝓcedit ꝯ eum tanquam contra contumacē: nō autem habebitur lis ꝓ cōtestata: quia paria sunt, non venire, vel venire, & nihil iustum ꝓponere, vt hic vides, & hæc fuit opin. Iac. de Aret. Guli. tenet opi. contrariā, de quo habes p Cyn. & gl. C. quomodo, & quando iu. auth. qui semel, & dixi. s. de vent. inspic. l. j. §. ex hoc rescripto, & hoc etiam tangit Iac. de Are. Item no. † ex isto tex. quòd si iudex dederit terminū reo ad respondendum libello intra decem dies, & ipse venit intra decem dies, & non respondet, sed petit dilationes ad exceptiones ꝓponendas debet condemnari in expensis: quia licèt venerit die statuta, tamen non facit id quod sibi iussum fuit. Facit, ad hoc de opt. leg. l. mancipiorum, secundum Ioan. & Cyn. Item allegatur † per Mar. de Fa. q si aliquis fuit contestatus litem saluis omnib. exceptionibus suis, q non videatur propterea exceptionem proposuisse. Item præstat arg. fm Old. † q si iudex statuit terminum partī, intra quem debeat proponere exceptiones dilatorias, ipse autē vna proposita, dicit aliis sibi saluis, propter hoc non remanēt sibi saluæ, nisi expresserit eas. De hoc not. extrà de except. c. pastoralis. & de prōba. c. quoniam ꝯ falsam. fm Oldr. in versi. quinquagintā. Gl. quærit de vno, quis tenetur probare, an sit verum, tutorem se ignorasse. & remittit ad l. quidam decedens, & l. sequentē. vbi habes casum quod pupillus tenetur probare, &c.

ADDITIO.

a ¶ Quod si iudex. Vide de hoc per doctor. in l. Titiæ textores. infrà de legatis primo.

1 *Excusatio tutoris, an sit in scriptis proponenda.*
2 *Causa excusationis tutoris non delegatur.*
3 *Receptio, & examinatio testium, quando committi possit.*
4 *Receptio iuramenti testium an delegetur.*
5 *Exceptio, fieri etiam sine scriptis potest.*
6 *Protestatio, an sit fienda in scriptis.*
7 *Positum causa exempli trahitur ad omne simile.*
8 *Sufficit vnam de pluribus legibus allegare.*

§. Oportet. Ibi, testari. quasi dicat, † non solum potest proponi viua voce, sed libello in scriptis. Et sic est arg. expressum quod est in arbitrio tutoris, fm Dyn. Gl. simpliciter tenet, quòd in scriptis. Inst. de excus. tuto. §. qui autem. & ibi dixi q illa debet intelligi fm istam. Ibi, tribunal, id est, iudice sedente pro tribunali: non autem coram delegato: quia causæ cognitionē requirit, ergo delegari non pōt, vt hic habes per gl. in fine. Et quod hic ꝓponit Dy. intelligas, qđ hic vult q̄rere legislator, nūqd excusatio dēat ꝓponi in scriptis, vel corā testib. & dicit q in scriptis, vel etiam sine scriptis coram testibus. hoc dicit. Istud principium exponitur fm Dyn. hic vbi quærit, nunquid possint depositiones testium demonstrari coram alio, quàm iudice sedente pro tribunali, ita quod possint subdelegari. Ibi, sub memorationibus, id est testium productionibus, seu depositionibus: qa in eis positæ sunt excusationes, vt s. dixi. ibi, libellos, id est scripturam, quæ excusationem continet. Gl. op. duobus modis. Primo op. de l. nec quicquam. §. j. de offi. proconsul. & lega. Solu. vt in glo. ¶ Not. ex ista gl. † q causa quæ non est delegabilis, vt est excusatio, vt hic, in fi. gl. potest delegari, vt examinatio, & receptio testium. † An autē in aliis causis criminalibus, & ciuilibus possit examinatio & receptio testium committi, dic vt in authentica, vt defun. seu fu. §. illud. de testibus. §. quoniam, & §. se. &c. & C. de fid. instr. auth. apud eloquentissimum. & s. de testi. l. iij. §. diuus. & §. sequenti. Sed quæro † an possit delegari receptio iuramenti testium. Tu habes gl. no. C. de testa. l. hac consultissima, in versi. depositiones, & vide quod notatur de arbi. l. non ex omnibus. & Arch. extra de testibus c. præsentium. lib. vj. Et circa cōmissionē examinationis, & receptionis testium, vide quod no. Inn. extrà, de re iudic. c. cum Bertoldus. & extrà, de test. c cum causam. Redeo ad gl. est & aliud, &c. quod non committi potest. item opp. gl. de l. excusare. infra. eo. & responde vt gl. Iste tex. allegatur pro singulari in mundo, secundum Andr. de Pisis. † qđ in electione rei est componere exceptionem in scriptis, vel sine scriptis. in hoc cōcordat etiā Dy. & Iac. de Are. in authen. hanc autē querelā. C. de nō nu. pe. Ad illum text. rn̄det, quod ibi excipiens proponebat intentionem suam, siue exceptionem per modum agendi. Volo te scire, q Iac. de Are. format istam qōnem Insti. de excu. tu. s. nūquid exceptio dēat proponi in scriptis, vel sine scriptis. Ipse ibi n̄ soluit qōnē, nec ēt Pet. qui recitat dcm̄ suum in auth. hāc aūt querelā, determinat, vt dixi superius. Tu habes gl. formātē illam quæstionē in l. ædiles. §. itē sciēdū. de ędil. edi. quæ tenet q possit sine scriptis: & hoc tenet gl. ff. de edē. l. j. in prin. quam tene cordi. Et hoc facit, q protestatio potest fieri sine scriptis. † Circa qđ fm And. de Pisis sic dicas, q Aut loqueris ī actore aut in reo. Si in actore, tunc debet fieri in scriptis. C. de anna. exc. l. vt perfectius. Et est rō, quia succedit in locū causæ principalis, in qua hēt necesse libellū in scriptis daī, vt in auth. offeratur. C. de lit. ꝯte. Ergo subrogatū dēt esse eius naturæ, vt s. si quis cau. l. si eū. § q iniuriarū. & de nauti. fœno. l. ij. Aut protestatur actor in tali causa, in qua non haberet necesse agere, & tūc pt sine scriptis, arguēdo a speciali. Sūt. n. casus speciales, in quibus scriptura requiritur, vt illi q no. in l. ꝯhitur. de pig. & C. de pac. l. pactū. sed iste nō est de illis, ergo, &c. Aut loqueris in reo, & tūc regul'r pōt cū scriptura, vl' sine scriptura, vt hic. fallit in auth. hanc autē quærelā. Et est rō, quia ibi releuatur saltē in vno, s. qđ nō tenet̄ ꝓpria ꝯfessione, non mirū ergo si grauat̄ in alio, vt debeat in scriptis proponere. argu. l. eū q. in prin. de iureiu. fm And. de Pisis. Ad auth. hanc aūt q̄relā. rn̄deo, vt dixi superius quòd ibi p modū agēdi. Ibi, de his. dic circa excusationē ꝓponendā. Ibi, subiecti, & non habet necesse se excusare, qa ipso iure nō datur. ibi, exempli grat. no. q illud † quod ꝯstituit̄ exēpli gratia, trahitur ad omne simile. Facit ad hoc. de dam. infe. l. damnum. & l. dāni īfecti stipula. l. ij. fm Old. & facit l. j. §. q vulg. ī. de vi, & vi ar. & l. actionū. §. in factū. de act. & obl. & ī. de cōd. & dem. l. si in diē. & Instit. de excep. §. hæc exēpli. Item no. quod † sufficit q subiiciatur tm̄ vnū exēplū: & sic facit, q de plurib. legib. sufficit allegarī vnā, vt hic, & ī. ad leg. Cornel. de fal. l. si quis obrepserit. fm Andr. de Pisis. ibi, suppositus: id est, quē ꝯstat nō esse suppositum, vl' superatū, alias si dubitaretur, haberet necesse ꝓponere excusationē, vt s. de iudi. l. si qs ex aliena. & s. si quis in ius voc. nō ierit. l. ij. fm Dy. ibi, īcola. s. illius ciuitatis, vn̄ ē ille, q creauit tutorē. ¶ Quærit gl. đ vna quæstione, dicit. n. ipsa, Pone, q administrauit ille, qui non est datus de iure, nunquid noceat, vel quid iuris sit? Responde, vt in gl.

LEX XVI.

Libertum. Recita gl. & dic, fallit in casu vt ī. hac ead. l. §. fi. fm Iac. de Are. ibi, patroni, id est, qui sunt liberti a quorum tutela se nō potest excusare libertus, fm Dy. ibi, nepotes. vide qđ dixi ī. de lib. & posthm. l. Gallus. §. qdam recte. fm And. de Pisis. Ibi, ordinem. igit̄ cōpellit̄ suscipere tutelam filiorum patroni & aliorum descēdētiū, nisi queat se excusare a tutela. scđm Dy. Gl. op. trib. modis. Et prio op. de l. licèt. §. paternos. ī. đ verb. sig. Solue vt in gl. dic, & est rō pp iuris præsumptionē quæ est in l. rescripto. vnde lib. & l. nam & si parentib. s. de inoff. test. Item oppo. glo. de l. cum oratione. ī. eo. Sol. vt ī gloss. Item oppo. glos. de l. nequaquam. ī. eod. Solue vt in gl. quam vide.

§. Si plures. Opp. gl. de l. nec sanatorum. C. eod. tit. Et respōde vt in gl. hanc solutionem tenet Dy. licèt gl. aliter notet in contrariis.

LEX XVII.

Spadonem. Quærit gl. de quo spadone hic loquitur. & respond. vt in gl. & sic siue sit ex accidenti siue naturaliter castratus.

§. Qui patri. Ibi, patri, scilicet pupillorum. Ibi, excusationis, concordat. s. de testa. tu. l. ex sententia. Et intelligas, q habeat excusationem a iure communi.

§. Scire oportet. Ibi, fuerit, s. in præteritum, sed ī præsēti administrationem deponit. Nō obstat versi. si autem. ī. e. Ibi, liberi, s. pupilli. Ibi, curam pp dignitatem senatoriā superuenientē fm Dy. ibi, erāt senatores, alij habēt senatoris. & ita habuit gl. Si hēs senatores. no. qđ pupilli pn̄t eē senatores. Op. gl. de l. athletæ. cum si. ī. eo. Sol. vt in gl. Scđo op. gl. de l. fi. C. de nup. & nō soluit. Dic, quod illud habet locū in matrimonio, q est indiuidua cōiunctio secundum And. de Pisis. Ad l. tutor. respondeas quod istud est speciale, vel ibi superuenit priuilegiū ad impetrationem ipsius, hic vero nō ad postulationem suam. Quærit gl. in verb. ordinis, nunquid intelligatur, quod isti sunt alicuius dignitatis. Soluit glo. & bene, q sic. Contra illam hic op. de l. in dādo. & l. & qui nō sunt. s. de tu. & cur. da. ab his. Sed ista intelligitur scđm illā, vt patet in d. l. & q non sunt. secundum And. de Pisis.

§. Neque. Ibi rationarios, magistri autem rationales regni habent excusationem a tutela, ex eo quod succedunt in locum senatorum, & habent administrationem, arg. s. eo. l. athletæ. §. dat remissionem.

Leges Digestorum, an fuerint factæ post aduentum Christi.

§. Iam autem. Ibi, non iudæorum, exponit gl. j. Christianorum. & sic secūdum istam expositionem † habes expresse, q leges Digestorū fuerunt factæ post aduentum Christi in virg. nem. Tu habes gl. ꝯriam in l. Titia. §. fi. ī. de au. & arg. l. & l. i. ff. de iust. & iu. & in rub. & ibi per Gul. Dicam in d. l. Titia. §. fi. ibi cultus, ipsorum iudæorum, vt patet ex versi. sine mo'estia, suprà posito. licèt glo. aliter intelligat, & male, vt patet per l. generaliter. §. si infrà, de cur. Respond. vt glo. Et sic videtur ist-

ista glo. sentire, ꝙ hic ponatur ius nouũ additum a cõpilatoribus non iurisc. qđ non est verum, licèt gl. ĩ. verum dicat, ꝙ aliud erat de iure antiquo, aliud de iure nouo quãtum in casu per gl. posito, quod tex. videtur dicere, sed aliter intelligitur vt suprà dixi.

§. Ratiocinatio. Expone, vt in gl. & facit, quod prìo quis debeat præstare introitum, ꝙ exitum. Facit ad hoc, ꝙ dixi. ĩ. de cõdi. & demon. l. quamuis. ibi, numerum. vnde sunt immunes a tutelis, ſm Dy. Tu verò dicas, ꝙ non computatur pro vna tutela, vt hic innuit tex. & bene.

§. Liberti. Ibi, hoc, s. ꝙ excusentur a tutelis aliorum, administratores rerum ipsorum senatorum.

An magistratus possit vindicare iniuriam male iudicantis.

§. Si ciuitatis. Ibi, fuerit, quia dedit malos tutores, vt patet. infrà de excu. tut. per totum. Ibi, tutelæ, s. per obligationem, ꝗ cõtraxit, quia malos tutores constituit. Ibi, sed neque. i. prædicti assimiliantur his, qui ob honorem, &c. aliàs autem in aliis nõ assimilantur, vt patet ex l. si quis tutor. s̃. de ritu nup. §. j. coniuncto ver. quemadmodum. hic in prin. & cogitabitis. Ibi, tutores, qui appellantur honorarij. l. quod si forte. de sol. Not. hic, quod magistratꝰ municipalis dr̃ Princeps. & allegatur, † ꝙ magistratus possit vindicare iniuriam male iudicantis. Et hoc intelligitur ex text. Et ideo dic, dicitur Princeps, vt vidistis, & Princeps potest esse iudex in propria causa, vt dixi. ĩ. de hær. inst. l. & hoc Tyberius. & ĩ. de his, quæ in test. delen. l. proxime. & Instit. de vul. substi tu. in fin. Glo. opp. de l. tria onera. & l. ij. s̃. eod. Glo. remittit ad id ꝙ not. ibi, & vide bene.

Conductor prædij fiscalis an excusetur à tutela.

§. Qui vectigalia. Opp. de l. j. ne tutor, vel curator vectigalia con. Sol. vt ibi. glo. dicit secus. Dic, quod tutor non potest conducere vectigalia, licèt qui cõduxit vectigalia possit dari tutor. Per istum tex. videtur opinio falsa, quam tenet Rayn. C. de excusa. tutorum. l. coloni. vbi tenet qđ conductor prædij, &c. † Not. & dic, Aut loqueris in conductore vectigalis ciuitatis, & tunc habet locum iste §. Aut loqueris in conductore vectigalis fiscalis, & habet locum dictum eius, vt ille excusetur: secus si conduceret prædium, vt probatur in isto tex. & d. l. coloni.

Singula quandoque quæ non prosunt, nec vnita iuuant.

§. Qui iura. Nota, † quæ non prosunt singula, neque vnita iuuant. Nec ob. s̃. eo. l. excusantur. & §. j. & §. pe. & l. neque natales. C. de probat. & l. rationes. eo. titu. quia ibi loquitur de pluribus imperfectis, quæ erant de eodem genere, & vnumquodque poterat per se sufficere, si fuisset perfectum: hic loquitur de pluribus imperfectis diuersi generis, & sic quæ non prosunt singula, nec vnita iuuant. Ita intelligatis istum. §. & C. qui nu. tut. l. vnica. Est ratio, quia in habentibus symbolum facilior est transitus. l. in rem. §. item quæcunque. de rei vind.

Immunitas generalis ad quæ extendatur.

§. Qui accepit. Gl. opponit, quod debeat habere excusationem, vt l. athletæ. §. tutela, suprà. e. Sol. vt glo. Dic ad illam, quòd non extenditur ad omnia, sed tantum ad personalia. Item ad realia extraordinaria, non ad realia ordinaria vt patet. C. de mu. patri. l. j. & ĩ. de mu. & hon. l. cui muneris. & de vac. mun. l. his honoribus. Et sic not. † secũdum Dy. quod generalis immunitas non prodesset ei ad munus publicum autoritate, & vtilitate, & personalitate: Itẽ ad realia ordinaria. Respõdeo ad gloss. quæ dicit, hic erat tantum vtilitate priuatum, dic quòd principaliter, sed secundario est vtilitate publicum, vt d. l. athletę. §. tutela.

Testificata in vna causa quando prosint in alia.

§. Qui absolutus. Ibi, alterius, & etiam eiusdem pupilli. & addc. quod not. ĩ. de vac. mu. l. j. §. j. No. in isto tex. † quod quis non potest vti depositionibus factis in vna causa, etiam in alia. Contra ꝙ oppo. de l. de ætate. de min. vbi lata sententia super ætate, facit ius super omnib. Sol. Intelligas hunc tex. in eo, quod potest mutari cursu temporis: secus in eo, quod cursu temporis mutari non posset puta, quia ꝓbauit se lxx. an. Certe sufficit sibi in alia causa. Ad hoc opp. de l. is apud quem. & ꝙ ibi no. C. de eden. Sol. Dicas, aut illud ꝙ est probatum semel, sequitur necessario verum in futurũ vel de natura, vel de præsumptione iuris, & tunc acta in vna cã prosunt in alia: puta, probaui me maiorem, vel probaui me dñm, & tunc hñt locum cõtraria. de arb. l. pen. de test. l. fi. Si vero nõ sequit̃, ꝙ sit verũ in futurum, id quod ꝓbauerat in ꝑteritum, tunc habet locũ, id qđ dicit §. noster. & ĩ. de vac. mune. l. ij. §. j. ſm Dy. in hoc cõcordãt oẽs. Et sic hẽt locũ inter easdem ꝑsonas: secus si ĩter diuersas. & ita potes intelligere hunc §. & l. is apud quem. Facit quod no. C. de lib. cau. l. iubemus. Et vide ꝑ Cyn. an acta in vna causa ꝓsint in alia. l. si vt proponis. C. quomodo, & qñ iudex. ibi, iura, & non habebat alias exceptiones.

Pauper præsumitur officium affectasse.

§. Est autem. Ibi, remissionis, & non potes se excusar̃. ibi, patrimonij. i. eius pupilli, qui hẽt modicũ patrimoniũ, ſm quosdam. Tu dicas qđ tutor modicũ patrimoniũ habebat, licèt Dy. sequatur primã expositionẽ. ibi, factus, & ꝑpeã eius administrationẽ ñ grauat̃. ibi affectasse vr̃, ita ꝙ ñ ꝓderit sibi ad excusationẽ. No. ſm eiꝰ † ĩtellectũ, ꝙ pauper tutor ꝓsumit̃ affectasse tutelã. Et sic si aliqs ĩueniat̃ ĩ officio, ꝓsumit̃ officiũ affectasse, a licèt illđ, ꝙ acqsiuit, non ꝓsumat̃ hr̃e ex officio, vt patet ĩ l. si đ functus. C. arb. tit. De quo plene dic, vt extrà. de postula. præla. c. j.

ADDITIO.

¶ Officium affectasse. Iste tex. allegatur per gl. in l. testium. in princ. in verb. egens. suprà de testa. in illa q. an testis propter paupertatem repellatur à testimonio, & dicendum est quod licèt sit pauper, si tamen non est vitiosus nec mendax, admittitur, quia non tam ex facultatibus. &c. vt dicit illa glo. & tex. in c. quo iure. 3. distin. dicit, pauperes, & diuites, vna terra supportat, 12. q. 1. c. clericus. & c. videntes. Ergo sufficit quod sit virtuosus. Facit quod habetur in c. si qui testium. de testi. Si enim habet artem, tunc clarum est, quod non reputatur pauper, si exinde posset viuere, gl. est in l. si quis argentum. de dona. Paupertas enim non est de genere malorum, sed facit homines fecundos, iuxta illud l. [illegible] i, Virorum paupertas fuit. Et multa de inopia habentur in l. si constante. solu. matri. Vide tamen Spe. cu. i titu. de teste. §. 2. versicu. item quod est pauper. vbi dicit, quod ex sola paupertate quis non repellitur: sed si cõcurrit vtilitas, & paupertas, forte sic, quia sunt duo vincula, quia pauper, & se sordescit. l. quisquis. in versicu. paupertate sordescant. C. ad l. Iul. maiest. & ꝙ habetur in cle. in plerisque. de ele. & quia vilis: & quis sit vilis, gl. ante pe. in l. ne quis. C. de dig. li. 12. dicit, ꝙ esse custodem portarum, aut liminum, & vendere sal, & cepas, & similia, est vile officium, & facit quod habetur in l. humilem. C. de incest. nup. & Bald. in c. sedes apost. de rescript.

LEX XVIII.

Si quis inter tres. Ibi, tutelas id est, tria onera tutelarum. ibi, in numerum trium tutelarum, vt excusetur a quarta. ¶ Quærit glos. qualiter habet iste tutelam filij sui? Et respond bene alleg. Insti. de leg. pa. tute. & suprà, de legi. tuto. l. tutela. §. fin.

Pauper cogitur etiam pignoribus captis recipere dotem pro filio, quem habet in potestate.

§. Si quis. Ver. Imperator. aliàs est lex, & ab isto versi. vsque ad fi. tu habes. s̃. de suspe. tut. l. fi. §. fin. de verbo ad verbum, & iõ ibi dicit gloss. quod fuit vitio scriptoris, & sic dicere potes hic. ibi, perseuerauerit, ergo pater faciebat hoc dolose, quia forte pupilli non inueniebant alium idoneum, & sic non est contra l. ij. ĩ. ad muni. aliàs non procederet quod hic dicitur, vt plene dixi suprà, solu. matri. l. si cum dotem. §. transgrediamur. Facit in arg. iste §. † ad q. quam dixi ibi, scilicet quod pater cogatur recipere dotem pro filio, quem habet in potestate. De hoc etiam habes per Dy. s̃. de suspec. tut. l. fi. plene dixi in §. transgrediamur. in tex. ibi, compellantur captis pignoribus, vel mulcta indicta, secundum Dy. & Gul. ¶ Quærit glos. qualiter debent compelli? Responde, vt gl. in §. ait prætor. vide gl. & quod ibi no.

LEX XIX.

Præbendam in ecclesia habens, tenetur sustinere onera ecclesiæ.

Tutor datus inutiliter, qui permisit se confirmari, non potest se excusare.

Caius. Ibi, excusare. hoc quod ponit hic Dy. habes per glo. de verbo ad verbum, & vide quod no. in l. libertum, suprà eodem, & quod tenet ibi gl. † quod vbi habet aliquis præbendã in aliqua ecclesia, tenetur sustinere onera ecclesiæ illius in qua præbendam habet, ibi, vocatur, s. tanquam curator. ibi, confirmatus, id est cum de eo confirmando tractatur, ita ponit glos. in l. Nesennius. ĩ. eodem. ¶ Opp. gl. de l. libertus. C. eod. Solue, vt gl. item opp. de l. spadonem. §. j. s̃. eodem. debet allegari l. scire oportet. §. j. Solue, vt gl. ¶ No. † quod si tutor, vel curator datus inutiliter permisit se confirmari, quod postea non potest se excusare, quod cõcordat glo. ĩ. eodem. l. Nesennius. Contrarium not. gl. in d. l. scire oportet. §. j. suprà, eodem & ibi optime dixi. ideo vide ibi.

LEX XX.

Dictio, prope, denotat interuallum per sex menses.

Et quãdo quis dicatur proximus pubertati.

Non tantum. Ibi, nam, & si verum est, qđ dixit. s̃. in genere, nunc dicit in specie. ibi prope, no. † ꝙ dictio prope, denotat ĩteruallũ sex mẽsium. Facit l. properandum. §. & si quidẽ. C. de iud. & per hoc Gul. de Cu. s̃. de iureiu. l. qui iurasse. in prin. reprobat gl. alibi positã, s. in l. j. in fi. de nouat. & de reg. iu. l. pupillum. & Inst. de obl. quæ ex delic. in §. pe. & de inut. stip. §. sed quod dicimus. † quæ dñt, ꝙ proximus pubertati dr̃ ille, q est in x. ann. cum dimidio. Nam vides ꝙ deberet dici in masculo, ꝙ proximus pubertati dr̃ ille, q est in decimo tertio anno, cum dimidio: ĩ fœmina quæ est in xj. cum dimidio. Dy. etiam sequit̃ opi. Gul. in l. j. in fi. ĩ. de noua. Ego sustineo gl. ex eo: quia glo. considerauit tꝑs quo pupillus ẽ doli capax, ad hoc vt possit obligari ex cõtractibꝰ, & delictis: in l. nr̃a considerauit quo ad finiendam tutelã. Facit in auth. vt exac. instã. do. §. fi. Alij ẽt saluant glo. rñ. ẽt ad istud, ꝙ dicit tex. ꝙ nõ tollit quin possit dici proximus pubertati, vt ille, qui est in x. anno cũ dimidio, s. vsque ad xiiij. semꝑ dicatur proximus pubertati. Quod enim pluris est, vtique tãti est, vt in l. pe. de in litem iuran. & sic denotat accidentiam facti, & non ministerium iuris. & opi. Gul. probatur extrà, de despon. impu. c. continebatur. & dixi in dic. §. fi. ibi dum dicit, cogitur prope pubertatem.

Immunitas aliquando conceditur propter nobilitatem.

Priuilegium concessum castro, an videatur concessum villis sibi subiectis, remissiue.

§. Iliensibus. Ibi nobilitatem, no. † quod aliquãdo ꝑꝑ nobilitatem conceditur immunitas, vt hic. ibi Romanæ. quia forte descenderunt a Romanis, vel alijs, a quib. Romani, &c. Et facit quod no. Ray. C. de iure dot. l. etiam. De quo dicam. ĩ. de leg. iij. l. prædiis. §. Titio. Sed nunquid si est concessum † priuilegium castro, videatur ɔcessum villis sibi subiectis. dic, vt dicam in d. §. Titio. Op. gl. de l. j. in fi. ad mun. Sol. vt in gl.

Facul-

Facultatibus auctis non tenet priuilegium paupertatis.

§.Eos. Ibi, in corporibus. s. approbatis. Ibi, immunitatē, a muneribus quæ sunt publica authoritate & vtilitate. & in hoc differt a ver. circa. Ibi, extraneorum. i. eorum, qui nō sunt de corpore fabrorum. Ibi adauctæ. No. † quòd priuilegium paupertatis non tenet adauctis facultatibus. Facit pro hoc j. de vac. mu. l. his honoribus. §. auctis. & de iure immunita. l. semper. §. negotiatores. & C. arb. tute. l. si defunctus. & j. de mun. & hono. l. cura. fm Iac. de Are. Ibi fuerint. & negotiatio non est aucta, alias excusaretur. vt l. semper. §. pe. j. de iur. immu. Sol. vt in gl. Item gl. opp. de l. semper. §. negotiatores, & §. pe. Sol. vt gl. & ita dixi super tex. Itē op. de l. spadonem. §. qui accepit. s. eo. sol. vt ibi, quia tutela est munus publicū authoritate, vt ibi notatur.

§.Non omnia. Innuit in pœnalib. quæ sunt publica auto. & vtilitate. Ibi, priuilegium: i. durante administratione concessum fuit priuilegium per habentem potestatem. Glo. opp. de l. semper. §. negotiatores, Solu. vt in gl.

§.Is qui. Gl. quærit quis dicatur fungi ædilitate, & respon. vt glos. Simile. s. de compen. l. ideo. & facit s. eo. l. mensores.

§.Sane. Ibi, vacare autē. i. excusationē hr̄e. Ibi, eos. i. habentes honores. Ibi, tutelæ nouæ, id est, n̄ veteris, fm Dy. Ibi, vacare, id est excusationem habeant. Ibi, notum est. i. simul honor iungitur, pp quē non impediatur tutelæ administratio, alias bene excusaretur. l. spadonem. §. si aūt. s. eod. & l. propter magistratus. & ibi no. Gl. opp. de l. spadonem. §. scire. s. eo. Solue vt in gl.

§.Domini. Ibi, nauium, id est, nauigantiū pro vtilitate publica, secundum Dyn. Glo. op. de l. hi qui. d vaca. mu. Solue vt in gl.

§.Inquilini. Ibi, a tutelis. s. extraneorum. Et vt intelligas gl. expone vno modo, inquilini. i. aduenæ morātes in castris non sunt ponendi ad tutelas eorum, qui non sunt de eo castro vbi habitāt: vel dic ꝙ inquilini castrorum sunt hi, qui erant deputati ab Imperat. ad tutelā alicuius castri, hi bñ impediūtur suscipere tutelam illorum, qui non sunt de illo loco, ad hoc, vt non impediātur ad custodiam, seu curam castri sibi deputatam & assignatam: licèt gl. hanc reprobet.

LEX XXI.

1 *Mulier potest abesse causa reipublicæ, idem pupillus.*
2 *Causa sapit naturam sui causantis.*
3 *Filij amissi in bello, quam excusationem præstent patri.*
4 *Statutū, quòd equi mortui in bello emendentur à communi, quod non habeat locū in vulneratis, & postea in domo mortuis.*

1 §.Bello amissi. Ista lex facit ad pulcherrimā qōnē, vt statim dicā. Ibi, sex⁹. No. † ꝙ mulier pōt abesse causa Reipublicæ, idem in pupillo pp verbum, vel ætatem, qđ statim sequitur. Facit ad hoc l. postliminium. in fi. j. de ca. Ibi, q fuerunt in acie interempti: non autem hi qui percussi fuerūt in acie, 2 & in domo mortui fuerunt. Ex quo no. † ꝙ cā causata sapit naturam sui causantis. Facit j. de fun. instr. l. si. In cōtrarium facit de aduoca. diuersi. iud. l. fori. Sed potest rñ. ad istum tex. ꝙ sit speciale fauore pupillorum, vt statim dicam in q. extra gl. Quærit glo. nūqd habeat locum in filiis in potestate, an in emancipatis? Rñ. vt in gl. 3 Quærit † glo. tu vides hic qđ filij amissi in bello prosunt patri ad excusationem, sed nunquid prosunt quo ad alia? Et rñ. & bñ, ꝙ sic, Subiicit gl. item prosunt mulieri quo ad hoc vt possit adoptare & 4 alleg. Instit. de adop. §. fœminæ. ¶ Ista lex inducitur † ad qōnē vulgarem, statutū est Bononiæ, quod equi mortui in bello debeant emendari stipendiariis, cōtingit ꝙ equus stipendiarij est vulneratus in bello, & postea mortuus in domo. Certe non debet emendari. Oportet enim ꝙ sit mortuus ī acie, ad hoc vt cōsequatur priuilegiū. In ꝯtrarium facit j. de icē. rui. nau. l. j. §. ex icēdio. & de dam. īf. l. dam. §. Sabini. & s. ad l. Aquil. l. huic scripturæ. & l. qui occiderit. §. in hac quoque actio. & l. ita. & l. inde Neratius. in fi. cum si. & hoc vr̄ verum de iure. Sed quia statuta ciuitatis non recipiunt interpretationem, dici posset, ꝙ nō debeāt emēdari. Nam, nō est de propria significatione voca[b]uli, vt illud cēseatur amissum, quod occasione alicuius rei est amissum, & hanc partem hic secutus fuit do. Dy. Vt er. de Bobio tenuit ꝯrium pro quodā dño de Sabaudia, qui erat tūc Potestas huius ciuitatis per iura præallegata. Ad l. istā posset rñ. ꝙ hic tractaē de priuilegio, in ꝯriis agitur de iure cōi, quod fortius est q̄ speciale ius, & iō magis extēditur, vt in authen. de ñ alie. §. qa vero verisimile. & ad Velle. l. antiquæ, vel dicit, ꝙ hic īductū est vnū speciale. s. ꝙ amissus ī bello ītelligatur viuere, ergo nō pōt induci aliud, vt cēseātur amissi, q sunt ꝑcussi, & in domo mortui, vt s. dē iu. dot. l. cū post. §. gener. & j. de cōd. & dēm. l. Titio. §. Titio genero. & C. d do. ꝓmis. l. j. Quæ rñsiones nō placēt mihi: quia idē inuenitur ī qōne nostra: qa nō dēt ei emēdari equ⁹ de iuř cōi, sed tñ ex forma statuti. R ñ. ad istū tex. fm An. d Pisis, s. ꝙ hic spāle fauore pupillorum, vt hēant plures q sint tutores eorū. Facit j. de no. ope. nū. l. nā Reipublicæ interest. Et hanc opi. tenet hic Ray. & hāc seqtur Dy. ī d. §. ex icēdio. licèt hic al'r, & eā sequitur. C. d silētiariis. l. fi. lib. xij. & ibi dixi. De h. d. Insti. de excu. tut. §. sed si in bello.

LEX XXII.

Illud. Ibi, vsitatissimum. No. ꝙ arguimus ex consuetudine. Facit infrā d spons. l. ij. Ibi, his, subaudi tutorib. & curatorib.

LEX XXIII.

Si pupillum. Ibi, patruus, deniq; tutor legitimus. Ibi, eo. suspecto, fm Dy. Ibi, a tutela. Et ratio est. j. l. proxi. in prin. Ibi, ita. id est, eo vt suspecto remoto. Ibi, expendere, cum autoritate alterius creati de nouo.

LEX XXIIII.

1 *Spoliatus omnibus bonis sicut non potest accusari, nisi bonis restitutis, ita spoliatus maiori parte bonorum.*

Propter. Ibi, litē, quę erat anteq̄ daretur tutor inter ipsum & pupillū. Ibi, parte eorum. facit pro eo quod dr̄ 1 extrà de resti. spol. c. frequens. lib. vj. s. quòd † sicut spoliatus oībus bonis nō pōt accusari anteq̄ restituatur, ita si sit spoliatus maiori parte bonorum. Et vide qđ notat Io. Mona. in d. c. frequēs. & de ele. c. j. & in auth. vt hi qui ob. §. sed & si qs. q est positus. C. qui. da. tut. pos. auth. minoris. Et responde vt gl. Dic ꝙ opin. Azo. hic tenet Dy. & hanc sequitur Ray. licèt gl. nō bñ firmet pedes in auth. minoris. & hoc tenuit in ista q. quā disputauit Bononiæ, qa §. sed & si quis. ī aut. vt hi qui ob. nō imponit aliam pœnam, nisi vt ꝑdat debitum. Ad hoc ēt facit l. ea quidā. C. si man. ita fue. Alij tenēt opi. Hug. & gl. in l. pater. s. de procu. quam sequitur Iaco. de Bel. ī d. authē. minoris. & in d. §. sed & si quis. vt ibi dixi, in ver. neq; tutor remanebit, &c. Et hanc sequitur Iaco. de Are. quę videtur vera per istum tex. Quærit glo. quid in quæstione statuti? responde vt in glos.

1 *Delegatus inter clericos non potest trahere clericos vltra duas dietas extra prouinciam, secus in prouincia.*
2 *Iudex an possit dare tutorem etiàm rebus extra suam prouinciā existentibus.*
3 *Iudex quod possit ferre sententiam etiam de rebus alibi existentibus.*

§.Qui se. Ibi. de quibusdam, propositis. Ibi, intra tpa. s. 50. dierum, a tempore cognitionis & confirmationis cōputandorū, vt s. eo. l. scire oportet. §. quinquaginta. secus si vltra tpa, & hoc tollit ꝯtrarium. Gl. ꝯ. hoc. opp. de l. scire. s. eo. Sol. vt in gl. Secunda solutio est verior. Item opp. de l. sed & si susceperit. s. de iudi. Sol. vt gl. & bñ. Seqtur §. licèt. Ibi, datus, intelligatur in dubio. Ibi, prouincia, tunc enim non excusatur, licèt sit vltra centisimum miliare. Et per hoc determinat Iacob. de Are. 1 in c. statutum. extrà de rescrip. lib vj. qui † dicit quòd vbi iudex est delegatus inter clericos, quòd non possit trahere clericos vltra duas dietas. Et debet istud intelligi extra prouinciam, in qua est delegatus Nam intra prouinciam poterit etiam vltra duas dietas trahi, vt hic, & ibi, & ideo verius solue, & dic, ꝙ redit ad prin. §. non autem refert se ad proximam expositionem. ibi, illarū, quarum administratione facta est excusatio, fm And. de Pisis. Ibi, eius. s. illius prouincię, vbi sunt bona fm Dyn. Ibi, datur. s. alius tutor. 2 ¶ † Gl. op. de l. non solum. §. & qui testamento. s. eo. Solue, vt gl. & videtur notare ibi totum ꝯtra quàm hic: videlicet quod hic in simpliciter dato distinguat, vtrū fuit datus a testatore, vel a iudice, vt primo casu habeat necesse se excusare: secundo casu non, nisi fuit datus ad Imperatore, vel eius iussū, licèt nō expresse determinetur patrimonium ad quod datur tantum in ea prouincia vnde est, tunc enim non haberet necesse se excusare, & ita loquitur ꝯriū. Facit quod no. s. de tu. l. qui habet. Pro ista gl. est de testam. tute. l. certarum, & l. seq. Et si teneres glo. tunc non facit ad id quod no. hic Iaco. de Are. qui istam gl. sequendo suppletad gl. ꝙ intelligiē 3 in iudice originis, vel domicilij. Et facit pro gl. † ꝙ iudex potest ferre sententiam etiam de reb. alibi existētib. vt de interro. act. l. fi. de præsc. longi tem. l. fi. item quia, ex quo committitur alicui personæ, & res etiam debet cōmitti. C. ne fideius. do. den. l. ij. & de pac. conuen. tam super do. l. fi. In contrarium facit supra de tut. & cur. dat. ab his. l. pupillo. & j. eo. l. iurisperitos. §. cum oriundus. de bon. auto. iud. possiden. l. cum vnus. §. is qui. Inducitur etiam quod no. ī d. l. non solum. §. & qui testamento. s. eo. vt dixi. Intelligit tñ Iaco. de Are. quòd non fecit mentionem patrimonij, vt hic patet in text. & glo. Sed vbi fecisset mentionem patrimonij, tunc esset secus, vt in contrario allegat. Et ita ēt posses distinguere gl. quę est in d. §. & qui testamento, ab ista l. Hanc etiam sequitur Ray. qui dicit esse valde not. Ad primum tñ satis obstat l. magis putō. §. illud. j. de reb. eorum. sed potest responderi, quod ibi loquitur ī decreto interposito super re, & potest fieri, sicut potest ferri sentētia ꝑ reb. existentib. alibi, vt d. §. is qui. & ibi not. sed tutor non videtur posse dari pro rebus alibi existentibus: quia quando iudex dat decretum administrationis, tutor videtur cōtrahere quādā actionē administrationis, quod non potest iudex in alia prouincia, vt d. §. is qui. Vel dic, ꝙ ibi non exprimitur, ꝙ prętor dederit eum tutorem rebus Italicis & prouincialibus, sed vtrunque forte iudex dederit, sicut fuit in d. §. cum oriundus. fm Andr. de Pis. ¶ Glo. oppo. Instit. eo. tit. §. datus. & Insti. qui da. tuto. poss. §. certe. Solu. vt in glo. Item oppono de l. cum iure. C. qui pet. tuto. ¶ Instit. de curator. §. interdum. Solue vt glo. vel dic speciale, vt in gl. in l. propter. Dic vt ibi not. in rubric.

LEX XXV.

Geometræ. A tutela, seu cura, terræ mēsores excusatio nem habent: sed secus in ꝓcuratore Pricipis durante eius officio est seruādum. h. d. Ibi Geometræ. i. mensuratores, fm Dy. Item est in eis, qui docent astrologiam, & musicam, & arithme-

& arithmeticam, vt no. gl. Insti. eo. §. item Romæ. In doctore legum, dic, vt ibi not. s. eo. l. sed, ꝙ reprobari. §. fin. ibi, Geometræ, dicit glo. vt fuit Baldonius, qui fuit magnus in illa arte.

LEX XXVI.

Propter. Ibi, respondi, subaudi: quia officium eorum non habebat impedire administrationem tutelæ, secundum Dynū. ¶ Glo. oppo. de l. athletæ. s. eo. Solue, vt glo. Item oppon. de l. ij. §. si quis municipales. supra si quis caut. Glo. non soluit. Sed dic, quod ibi excusatur a priuato onere, hic vero non excusat a publico onere pupillorum fauore. Vel dic, quod ibi erat iusta causa impedimenti, hic non est iusta causa administrationis recusandæ: quia nihilominus potest administrare, secundū Andr. de Pisis. Vel dic, quòd illud ibi vt excusetur a pœna, hic non excusatur a tutela, secundum Dynum.

§. Si in castris. Ibi, ab eo. s. ab alio non suo iudice. Ibi. excusationem, dic qđ improprie dicit excusationē: quia ipso iure non tenet, ſm Iac. de Are. & Dyn. Item oppo. de lege non tm̃. §. fi. s. eo. Solue, vt gl. ¶ Secundo oppo. de §. idē & in milite. Instit. eod. Solu. vt glo. ibi. §. pen. Dic tu, quod non valeat datio, vt hic sentit gl. in fi. si intelligas in milite dum esset in actu militiæ. l. an administratione. C. de legi. & l. militiæ. C. qui dar. tut. poss. Non obst. l. sed & milites. s. eo. quia ibi loquitur in veteranis, & sic milites nō essent tutores filiorum commilitionis sui, licèt glos. aliter sentiat, & male in principio sui, secundum Iac. de Are. Et ita intelligit gl. istum §. & dictum §. idem, & in milite. s. qđ loquatur in milite existente in actu militiæ.

LEX XXVII.

1 *Fideicommissariam præstans libertatem succedit liberto.*

Nequaquam. Gl. oppono de l. libertum. s. eod. Solue, vt in gl. Quærit gl. quare dicit, fere. Et solue vt ibi. l. is quoque. suprà de in ius vocan. statim sequitur in gl. seq. Quærit seq. glo. nunquid iste, qui præstat fideicommissariam libertatem, succedat liberto, Glo. respōdet quod sic. Et no. † ex ista

1 gl. quod ille, qui præstitit fideicommissariam libertatem succedit liberto. Pro hoc hēs tex. j. de suis, & legi. l. intestato. §. j. licèt glo. no. contrarium & malè, suprà de tuto. & cura. da. ab his. l. libertus. & l. pupillo. §. fina. in glo. ma. sed illæ glo. possunt habere bonum respectum, vt ibi dicam, & referunt se ad alia iura patro. nō ad successionem, vt ibi dicam.

LEX XXVIII.

1 *Legitimatio an fieri possit per procuratorem.*

a **Excusare.** a Gl. ponit casum sex modis, teneas ſm lec. quā sequitur Dy. Ibi, libellos. i. iudices dlegatos, q. d. ꝙ cognitio excusationis non possit delegari ſm Dy. posses etiam sequi primā lect. ſm Ray. Ad primā lect. op. vno modo, & ad sex tam duob. mod. & pro secunda lec. q̃ expediui in casu, & in tex. facit qđ no. j. de re. iu. l. oīa quæcunq;. Et hāc etiā lec. sequitur gl. s. eo. l. scire. §. oportet. in ver. tribunal. in fin. Venio ad tertiam lect. q̃ recita, vt gl. & alle. l. Paul⁹. Et hanc tertiā lec. tenet gl. C. de præd. mino. l. minorum. Contra q̃ op. gl. de l. ita aūt. §. gessisse. s. de admi. tut. Gl. non soluit. Ray. dicit, ꝙ ꝓ illud contrariū debemus hanc tertiā lec. dimittere: & si vis eam tenere. potes dicere qđ illud est ḡnale, istud speciale fauore pupillorū, secundū And. d Pisis. Præterea, q per aliū facit non vere videt facere ꝑ seipsum, sed interpretatiue, vt no. in l. j. §. deieciſſe de vi, & vi ar. Et licèt Ray. dicat, ꝙ ad istā tertiā lect. dēs iungere verba gl. ibi per ḡnalē, &c. aliàs nō intelligeres gl. Dic, ꝙ ista est vj. lect. & nō habes eā necesse iungere cum gl. ista, & tenendo istā tertiā lecturā facit † ad quæstionem

1 quam hēs ibi, no. per Cy. s. Quidā misit procuratorē ad Imperatorē Feder. vt restitueret natalib⁹ filiū suū naturalē, nunqd valeat illa tal' legitimatio: ille tex. facit quòd nō. Facit ad hoc. s. de adop. l. post mortem. §. fi. & l. sequ. & C. de his qui ven. æta. impetra. l. ij. in cōtrarium facit. j. de manumi. vind. l. etiam. §. absens. Et potest dici (ſm eū) ꝙ ex regula ḡnali quæ est in l. j. §. vsus. de procu. ꝙ possit fieri per procuratorem. Nā edictū de procuratorib. est prohibitorium, vt d. §. vs⁹. Sed istud nō vr̃ esse prohibitū, ergo, &c. ſm Cy. Et hāc q̄nē habes ꝑ Ray. in d. l. ij. qui sentit idē qđ Cy. per rōnes ab eo adductas ī mediū, licèt dicat Iac. Butr. tenere cōtrariū ꝑ d. l. post mortē, & l. seq. Ad quas rōnes rn̄. Ray. ꝙ ibi loqr̄ ī actu, ī quo requirit̄ probō ætatis, quæ nō pōt fieri, nisi per aspectum. l. minor xxv. an. adito præside, ex aspectu. s. de minor. hic in alio actu. Ista sol. est falsa: qa pōt probari ætas per testes & instr̄a. Vidisti s. eo. l. ij. in princ. & quod ibi dixi. Dictum tn̄ suum crederem verū. s. qđ legitimatio possit fieri per procuratorem. Nā legitimatio fit per matrimonium. auth. de incest. nup. §. dubitatū. & matrimoniū potest fieri per procuratorem. l. mulierem. s. de ritu nup. ergo, &c. Ad l. post mortem. respondeo ꝙ ibi loquitur in actu adoptionis, ꝑ quem efficitur filius ille, q est in totum alien⁹, & sic lex disponit ibi circa substantiam: quæstio nostra loquitur in legitimatione, in qua additur qualitas: qa de filio illegitimo efficitur legitimus, quod facilius lex concedit, argum. eius quod notatur in authē. vt liceat matri & auiæ. §. ad hoc aūt. & ibi gl. pulcherrima & notanda, quæ illud probat. Et facit qđ no. j. de leg. j. l. talis scriptura in fi. Contra quartam lect. op. gl. de l. scire oportet. §. oportet. s. eo. Et solue, vt gl. Contra sextam lecturā glo. op. de l. si duo. s. de administr. tut. Dic istud contrarium nō tangit primam lect. nec secundam, sed propter istud Ray. reprehendit istā lect. Item op. glo. de l. etiam. §. absens. ff. de manu. vind. Non ob. illa lex ſm verū intellectum: quia ibi loquitur in procuratore, hic secūdum verum intellectum loquitur in iudice delegato. & sic non obstat.

ADDITIO.

a ¶ Excusare. Vide quod per istam l. dixit bal. in l. fin. supra de fer. videlicet, an finita prima dilatione, secunda debeat dari. & vide l. mancipiorum, de opt. leg. & not. per bar. & alios in d. l. fin. & per doct. in c. vltra tertiam. de test. & Sal. in l. 1. C. de dila. facit l. & si post tres, supra si quis cautio. Et licèt bal. ibi dicat quod in contrarium facit l. fin. de anna. exceptio. & non respondet: tamen dicta præcedens opinio, in qua inclinare videtur, est verior, & probatur ex no. per glo. in l. 4. si quis in ius vocat. & ibi clarius bart. in versicu. sed contra hoc videtur, &c. & Mod. in c. 1. de dila. vbi ponunt, Pone quod quis citatur die feriata in fauorem hominum, vt compareat. Certè quamuis regulariter, quando est dubium an citatus teneatur comparere, teneatur comparere in dubio, & allegare causam propter quā non tenetur comparere. l. si quis ex aliena. ff. de iud. & multæ sint causæ quibus procedi potest tempore feriato. l. 1. & 2. ff. de fer. tamen citatio facta die feriata non valet, etiam parte non comparente, & nihil opponente, vt probatur in d. l. 2. in fin. nisi in citatione exprimatur specialiter causa, ex qua causa appareat quod in illa causa poterat procedi tempore feriato, vt not. glos. & doct. in dic. leg. 2. & sic satis est quod inspecta communi regula citatio non procedat nisi aliud exprimatur. Sed ita est quod communis regula est, quod secunda dilatio sine causa peti, & dari non debet, d. l. fin. ergo nisi exprimatur colorata causa propter quā dari debeat à iudice, non procedit petitio, nec ob. l. fin. C. de anna. excep. quia ibi libellus generalis respectu petentis habet suā substantialia. Nam quod in libello debeat exprimi, & specificari causa, hoc fuit inductum solum fauore rei, vt possit melius deliberare, an velit cedere, vel contendere. l. 1. & ibi no. de eden. nimirum si reo tacente, & nihil opponente procedit libellus, quasi videatur renunciare tacite suo fauori, vt dic. §. fin. Facit l. fin. C. de excep. & l. sed & si susceperit. in prin. de iu. Sed quod dilationes debeant amputari, & sine causa plus quàm semel non concedi, fuit inductum, ne aliàs per caliditatem quis sæpe dilationem peteret. l. 1. in fi. C. de dila. & l. 2. C. de temp. appella. & sic in casu nostro cessat ratio quæ est in casu d. l. fi. de anna. excep. Adde an in causis summariis sit danda quarta dilatio. Roman. consi. 225. cum sequen.

LEX XXIX.

Mensores. Ibi, frumentarios. i. illi q sunt deputati ad mēsurandum frumentum, secundum Dyn. qui tenet hanc expositionem. Gl. oppo. de l. his oneribus. §. corpus. j. de excu. mu. Et solue, vt glo. Quærit gl. qui sunt mensores. Et responde, vt glo.

LEX XXX.

Legatarius. Aduerte ad primum casum. Ibi, fideicommissariū. i. ex persona fideicommissarij, cui legatū erat restituendum. Ibi, consequitur, & postea restituit fideicommissario: nā penes se non remanet. Facit ad hoc l. si fidei meæ. j. de lega. iij. Ibi, similis. nō per oīa. sed solum vt legatum remaneat penes heredē: ergo legatū pertinet ad fideicōmissariū. sed hoc vltimo casu ad fiscū, vt sentit gl. & bn̄ qđ est verum in casu, vbi n̄ esset rogatus aliis restituere, aliàs crederē cōtrariū, arg. d. l. si fidei meæ. s. de le. iij. Opp. gl. de l. pe. C. de leg. Sol. vt gl. Itē op. de l. alia causa. C. de his qui. vt indig. ꝯiuncto j. rn̄so. & sol. vt gl. quia non ꝑ oīa idē. dixi, s. in tex. Quærit glo. quis dr̄ non obtinere, & solue, vt gl. ibi. §. meminisse. Sed pone, ꝙ ipse reportauit sententiam cōtrariam, & appellauit: appellatione pendente vult pœnitere, nunquid debet habere legatum? Dic quod sic. perinde, ac si pœniteret in principali. ſm gl. no. s. de inoffi. testa. l. Papin. §. meminisse. ergo &c.

LEX XXXI.

Tutor. Aduerte pulcherrimū casum. Ibi, priuilegiū. vt qui est factus de corpore fabrorum, q hnt excusationem, vt s. eod. l. non tātum. §. eos. vel impetrauit priuilegiū generale, vt in casibus, qui no. s. de mino. l. verū. §. ex facto, non habita mentione huius tutelæ. Secus si Imperator cōcessit priuilegiū contra hanc tutelam, & tunc excusaretur, vt l. qui aūt. s. si quis cau. & qđ ibi no. ſm Iac. de Are. Ibi, poterit, facit hoc prin. ad q̄nem, quā dixi. s. eo. l. ij. in prin. quā ibi vide. Op. de l. qui aūt. s. si quis cautio. Sol. dic vt ibi. & in §. si post. d. l. prætor. alleg. in gl. quod priuilegium fuit concessum ad illud: hic autē generaliter, secus si specialiter, vt s. eod. l. idem Vlpianus. §. sunt & alij, ſm And. de Pisis. Item opp. de l. spadonem. §. si autem. s. eo. Sol. ſm Ray. ibi fuit datum priuilegium absq; postulatione sui, hic secus ſm eū. Vel dic ꝙ hoc est spāle in illa dignitate. Facit. j. eod. l. Iurisperitos. s. de minor. l. verum. §. ex facto. Item op. de l. non tantū. §. vacare. s. eo. sed dic, ꝙ ibi non est contra, vt ibi exposui. Item op. de l. his onerib. §. auctis. de vaca. mu. Sol. vt gl. ibi, loquit̄ in priuilegio paupertatis, qđ est tpale, vt de mun. & hono. l. cura. Item opp. de l. prætor. §. si post. eod. titul. Sol. vt dixi in contrario de l. qui aut, ſm Dyn. vel dic ſm Old. ꝙ hic quæsiuit priuilegium propter incorporationē alicuius corporis, puta fabrorum, vt s. eo. l. non tantū. §. j. & §. eos qui. ij. rn̄so, ſm Oldr. Vel solue ſm ea quæ no. s. de iudi. l. si quis postea, secundū Dyn. Vel dic, ꝙ sicut ibi ex superuenienti causa tollit̄ beneficiū lite pendente, ita & hic debet tolli onus. Sed rō differentiæ est: quia ibi beneficium est concessum propter paupertatem: qua sublata debet bn̄ficium auferri, argu. s. eod. l. geometræ, secundo rn̄so, & l. athletæ. §. j. sed qđ hic tutor compellatur, non ex defectu priuilegij, sed ætatis fauore, quod faciebat ad tutelam compelli: quia adhuc non deficit, secundum Andream de Pisis, & ista est melior solutio.

§. Quæ tutoribus. Ibi, extraneis, sed heredes tenētur dare filio, cui testator ꝓdesse voluit, vt C. de leg. l. si legatarius, secundū Iac. de Aret. aliàs non esset dare responsum ad istā l. Nā aliter respon. non pōt. Ibi, filius. facit tex. iste ꝙ donatum a patre filio, videatur in dubio donatum non vt extraneo, sed ob meritum collatum. & hoc sentit gl. C. de colla. l. si donatione. in fi. Op. gl. de l. Nesennius. §. fi. j. eo. Solue, vt glo. Item opponit glo. de l. cum filius. §. non iure. infrà de leg. ij. Solue, vt in

vt in gl. Vltim. gl. inducit hūc tex. in ar. de dictione tanq̄, vt in gl. §. qui duos. de quo dic, vt ibi, & s. sol. mat. l. si vero. §. item quicquid:

§. Tutorem. Ibi, non oportet. scilicet in perpetuum. continua ad legem sequentem.

LEX XXXII.

1 *Tutor an possit accusari de suspecto per procuratorem.*
2 *Tutor suspectus non excusatur per procuratorem.*
3 *Suspecti tutoris in causa quare ad defendendum admittatur procurator, & non ad excusandum.*
4 *Tutorem debentes petere si sunt in exilio, an excusentur.*

Plane. Ibi, in exilium. s. perpetuum. vt hic patet. Ibi, contutorem, s. suspectum, & vide hunc tex. & intellige gl. duobus modis. Ibi, non potuit. postq̄ esset in exilio perpetuo, & ignoraret cōtutorem esse suspectum. Et vt intelligas difficultatem gl. secundum And. de Pisis, & intelligas istum text. in tutore qui erat exul, & ad tēpus, & ideo facilius eius ignorantia tolleratur, q̄ in alio qui non esset exul: quia melius pōt eum scire cōtutorem esse suspectum q̄ ille, qui est exul, vel procurator eius. Et quod dicit, text. non potuit, subaudi cōmode, vt s. de adminiſt. tut. l. decreto. §. fi. sm And. de Pisis. Apparet, h. d. ipse ex eo: quia ipse ibi tenet, q suspectus possit remoueri per procuratorem, vt ibi dicam. Glo. suprà l. tutor. §. tutorem. in verb. per tempus. oppo. de l. si quis sub conditione. §. j. de test. tute. Solue, vt in gl. Quærit gl. † an iste poterit accusare contutorē suum per procuratorem. Et r̄n̄de, vt glo. quæ dicit & vr̄ quod sic, & c. vel vt verius, & c. vt in gl. Et sic aduerte: quia ista pars est valde no. † Ex quo no. quod tutor suspectus nō pōt accusari per procuratorem. Rayn. dicit hanc quæstionē se habuisse ex facto Bononiæ, & tenuisse hanc partē. s. q quis ad accusandum nō admittitur per procuratorem in causa suspecti. Nō obst. quia non est capitalis: quia in eo vertitur rō famæ: quare, & c. per ea quæ no. per eū in l. pen. §. ad crimen. j. de pub. iud. ¶ † subjicit ipse, q fuit ab eo quęsitum de ratione diuersitatis, s. quare ad defendendum potest dari procurator in causa suspecti, & non ad accusandum. Ipse r̄n̄det p l. qui populari. j. de popular. act. sm eum, quæ optime facit. Gl. no. contrarium, q ad accusandum datur procurator, vt dic. l. non solum. in fin. s. de procura. secundum vnam lect. per Andr. de Pisis in l. decreto. s. de supecti. tut. Dicit glo. quod iste tex. debet aliter intelligi, s. q non erat tutor, imò mater, & c. Subiicit glo. hic ergo excusatur propter exilium. Not. ex ista gl. † quod si illi qui debent petere tutorem filio pupillo, vel petere ipsum remoueri tanquam suspectum, aliter repellantur ab hæreditate: q si sunt in exilio, excusantur ab vtraque petitione.

LEX XXXIII.

1 *Consiliarij debent sedere ad latus principis, non ad pedes.*
2 *Perpetuum dicitur non habens certum finem.*
3 *Delegatus si subdelegauit quam diu sibi placuerit, ad quem appelletur à sentētia lata à subdelegato.*
4 *Stylus curiæ tenendus est.*

Iurisperitos. Ibi, excusandos, s. in perpetuum: & ad hoc sequitur, q̄n & c. Ibi latus. not. q † consiliarij. dn̄t sedere circa latus principis, nō ad pedes. Facit l. fi. C. de inoffi. test. sm Ray. & dicit C. de dome. & prote. l. j. lib. xij. Sed Papæ consiliarij dn̄t sedere ad pedes, ar. eius, q ibi no. Et no. bene hunc tex. cum seq. ibi, hēret. no. † q illud quod non hēt certum finē, dicitur esse perpetuū. Pro hoc facit l. sufficit, s. de cond. indeb. quod facit ad quæstionem, quā statim dicā secūdū Iac. de Are. Querit gl. quare non habet finem certi loci vel temporis. Et solue, vt in gl. C. de decu. l. si quis. Vide quod ibi not. quia idem dicit gl. in ambasiatore. Finis huius † principij allegatur per Iac. de Are. ad quæstionē. Certum est, quod si delegatus à Papa committit alicui vices suas, & sic subdelegat, q si reseruauit sibi aliquid, appellatur ad eum, si nihil, apellatur ad Papam.[a] extrà. de offic. deleg. c. super quæstionum. Modo delegatus à Papa delegauit alicui, quandiu sibi placuerit, demum appellatur ab illo subdelegato, quæritur an debeat appellari ad Papam, an ad istum delegatum? Iste tex. facit quo ad Papam: quia cum non posuerit certum finem, videtur perpetuo cōmisisse, & in totum ex quo non reseruauit sibi sententiam. Nam, & hic si esset temporalis cum Imperatore, non haberet excusationem: sed si esset perpetuus, sic, vt d. l. tutor. §. fi. cum l. seq. suprà, eo. In dubio præsumitur quod stet perpetuo, vt hic. Pro hoc facit s. de iud. l. iudicium soluitur: & hoc tenet Iaco. de Aret. ex eo ne cōtingat absurdum, quod ille qui impetrauit iudicem delegatū, habeat iudicem quem vult, tam in causa principali, quàm in causa appellationis, licèt contrarium seruetur in curia, secundum Iac. de Aret. quod † debes tenere, cum debeamus tenere stylum curię, vt suprà de iudic. l. obseruandum. quod ibi no.

ADDITIO.

a ¶ Appellatur ad Papam. Vide quid in simili ponit Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de oper. nou. nunc.

1 *Compromissum si est factum in clericum, & laicum, si discordant in electione tertij, vterque iudex eligit.*
2 *Maleficium quando est commissum in confinio duarum ciuitatum, quis iudex cognoscit.*
3 *Potestas si non potest cognoscere de delictis commissis tempore sui prædecessoris, si aliquis fuit vulneratus illo tempore, & mortuus suo tempore, an poterit cognoscere.*
4 *Parochiarum existens in confinio duarum an censeatur parochianus vtriusque.*

§. Cum oriundus. Ibi, curator, qui habebat domicilium, rōnē incolatus. item erat in iurisdictione prouinciæ rōne originis, & etiam erat certus q erat vtriusque iurisdictionis, sm Dy. & fuit decretū præsidis necessariū ratione rerum quæ erant in prouincia, vt C. q pe. tu. l. j. Quod dic vt not. ibi, constitutus. Vide quod no. Gul. C. de sum. trini. l. j. & dicam infrà, de leg. iij. l. item legato. & vide quæ dixi j. de hær. insti. l. ex facto. & quod ibi not. ibi, suscepit. s. in prouincia, & Romæ. & in hoc dubitatur, vtrum videatur administrare curas duas, vel vnam, secundū Dy. & ad hoc sequitur rūsio legis. Gl. opp. de l. si certarum. §. iulianus. de mil. testa. Gl. non soluit, quare dic, q ibi loquit in milite, qui potest habere bona duplici iure, hic in pagano, in quo secus. Glo. quærit, ad quid fuit necessarium, vt sciamus an sint duæ curæ, vel non? Et r̄n̄de, vt gl. Item iste §. allegatur ad duas quæstiones. † Primo ad quæstionem talem, Duo fuerunt[a] electi arbitri, vnus clericus, & alter laicus, ipsi non concordāt inuicem, ita quod tertium dn̄t eligere, & si non eligunt, electio defertur iudici. l. item, & l. sicuti. s. de arbit. modo est in qōne vtrum iudex secularis, vel ecclesi. debet eligere? iste §. facit in arg. q vterque. itē facit arg. pone † q cōmissum est maleficium in ꝯfinio duarū ciuitatum, & dubitatur [b] in cui⁹ territorio sit cōmissum? iste §. facit in ar. q vterque iudex dēt cognoscere. Facit de lib. agn. l. si vero contra. §. quid ergo, & quor. leg. l. j. §. qa aūt. cum si. veruntamē debebit ille præferri coram quo lis est cōtestata. quia de eo. delicto eiusdē hoīs non dēt bis quæri, vt s. nau. caupo. stab. l. pe. & j. de accus. l. senatus. Facit s. de offi. cōsul. l. j. secūdū And. de Pisis. cōcor. Dy. i l. pupillus. §. j. j. de ver. ob. ¶ Item præstat ar. si statutū † est factū in ciuitate, q Potestas nō debeat cognoscere de maleficiis ꝑpetratis tpe Potestatis præcedentis, sed tantum de perpetratis tpe officij sui. Contingit q quidam fuit tpe vnius Potestatis vulneratus, & tēpore alterius est mortuus, q ratione dubij secundus Potestas possit cognoscere. De hoc habes per Dy. in l. vrbana familia. §. fi. j. de ver. sig. ¶ Item præstat ar. ad quæst. no. † per Dy. in l. adeo. §. insula. j. de acqui. rer. dom. q si aliquis est in confinio duarum parochiarum censetur parochianus vtriusq;. Sed de hac qōne dic, & melius, vt dixi. C. de agric. & cēsi. l. oēs. lib. xj. vbi de hoc in gl.

ADDITIONES.

a ¶ Duo fuerunt. Adde de hac quæstio. & dic vt per dom. Maria. Soc. in c. 1. versi. 15. declaratio. de foro compe. & in c. licet. eo. tit.

b ¶ Et dubitatur. Adde, & dic vt p. Fran. de Are. in c. fi. de for. compe. & late Maria. Soc. in c. postulasti. ver. circa septimam. eo. tit. vbi late, & ibi q cōiter seruatur, q vterque procedat, & vide aliquid per Nel. in trac. bannit. in 2. parte primi temporis. q. 8.

§. Qui Priuilegio. No. q contra fratrem, & c. Glo. op. de l. libertos. C. eo. tit. Solue, vt ī gl. Quærit gl. nunquid sit idem in patre? Et responde, vt in glo.

§. Patronus. Ibi, excusari. si aliq̄ excusationem habeat, secūdū Dy. ibi cōfirmētur, ergo ante interpositionem decreti præponenda est excusatio Dy. Gl. op. de l. Caius. ī prin. s. eo. & C. de test. tut. l. j. Sol, vt gl. Vel dic extra gl. quod aut confirmatur volens, & debet antè se excusare. Aut confirmatur inuitus, & tunc potest etiam antè se excusare, vt d. l. Caius. & j. eo. l. amicissimos. secundum Iac. de Aret. & s. eo. l. scire oportet. §. oportet.

LEX XXXIIII.

1 *Collegio si sint supernumerarij, mortuo vno de collegio, supernumerarius, qui primo inuenitur admittitur.*

Si is qui tres. Ista lex vsq; ad §. eum qui, diuiditur in quatuor partes. Primo ponitur thema, & qō, & solutio qōnis durat vsque ibi, nec me mouet. ibi ponit cuiusdā obiectionis remotio & durat vsque ibi, idē euenire. ibi ponit solōnis extēsio, & durat vsque ibi, illa quoq;: ibi ponitur quedā differentia inter tutelas, & durat vsq; ad §. & cū, qui pupillū. & br̄ hoc dicit. Ex duab. tutelis testamentariis, vel datiuis, tres tutelas habēti delatas ante excusationem ex tribus, vna finita statim tenetur ad aliā, quæ loco tertiæ subrogatur, a quinta verò quæ loco quartæ succedit intra tp̄s legitimū excusatur, ad alias gestionis periculum substinebit, postea vero ipse retinet. h. d. Ray. dicit quod istud principium est valde difficile, sed mihi videtur satis facile, vt videbitis. ibi, decretis iudicum, ibi potuit, per numerū triū tutelarum, quas habebat. ibi. excusari. s. a quarta. Ergo putauit, q tenuit datio. Et hoc dixi suprà. eo. l. tria onera. ibi pupillus. s. tribus antiquis vt statim sequitur. ibi decessit intra tp̄a dictæ excusationis cōpetentis a datione duarū tutelarū, aliàs non esset dubiū. Non ob. l. tutor petitus. in prin. vt dixi. s. eo. l. ij. in prin. ibi, statim. i. cum est finita illa tutela, quarta succedit in locū tertiæ, sm Dy. ibi, tutor. No. quod ipso iure est tutor etiam quartæ antequam excusetur, sm Iac. de Are. tamen expresse contradicit tex. Dic ergo, quod dictum Iacobi intelligatur in illis quorum datio tenet, licet possit rōne alicui⁹ priuilegij excusari: vnde nescio qd velit. ibi excusetur, hic posset legi versicu. nec me mouet. qui est j. ibi, potuit ergo. & hoc vadit ad quintam tutelam, quæ nunc est quarta. Hic posses continuare versi. illa quoque, ibi, nec me mouet. iste versi. redit ad tertiā tutelam, quæ ante erat quarta. ibi, ceterum respondet tacitæ obiectioni hoc modo, hic videtur quod tutela finita ꝑ mortē pupilli, dēat ad excusationem proficere, cū teneatur adhuc rationem reddere. item, qa ab ista administratione nō cessat. Ad hoc respōdet quod

ſupra erat finita,& non habebat periculum.Vł dic, & ita dictum eſt ſuprà quod iſta tutela quę ſuccedit in locum tertiæ excuſat:& quia tutela finita non prodeſt,videbatur cõtrariũ:quia neglecta computatur,ergo & finita:tñ ſecus eſt vt ſequitur.Ibi, tutela, ſubaudi,in cuius adminiſtratione eſt ceſſatum.Ibi,datus eſt vnus illorum quorum tutelam adminiſtrabat tutela finita.Ibi, adminiſtrare.Nõ.ob.C.de tẽp.app.l.ſi.§ illud.vt ibi per gl.ibi,illius,ſcilicet tertiæ.Ibi,datus non expectato ſpacio decem dierum.gl.op.infrà, de hac ea.l.§.fi.Solue,vt in gl.Iſte §.allegatur in argumentum † ad quæſtio.talem,In aliquo collegio erant ſupernumerarij, mortu⁹ eſt vnus de collegio,quod debeat admitti vt ſupernumerarius, qui primo loco inuenitur,& iſtam l.alleg. Hug.in ciuitate Bono. inter ſcholares & doctores:qui ſcholares volebant ponere quẽdam doctorem in collegio.Facit ad hoc ĵ.de fideiuſ.l. mortuo. & Inſti.de bon.poſſ.§.& cum de teſtis.& C.de proxi.ſac.ſcri.l. vnicuique.lib.xij.vbi de hoc dixi.C.de ſacroſan.eccl.l.non plures.

§.Eum. Scilicet tutorem habentem tres tutelas cui poſtea fuit data quarta,à qua non excuſatur,cum vna de tribus ſit finita per abſtentionem pupilli.Ibi,illa,id eſt, illius pupilli tutela qua abſtinuit ab hæreditate materna. Ibi,cæterum.vñ not. caſum.§.quia perfectiſſimus eſt. Ibi,crediderit.ſcilicet ad excuſationem tutelæ præferetur,ſecundum Dynum. Ibi,habendi ſunt: facit ad quæſt.quam dixi,ſupra eodem.l.tria onera.

LEX XXXV.

1 *Defuncti qui non ſeruat. præceptum,non debet habere commodum ab eo.*
2 *Executor datus in teſtamento,cui fuit factum relictum ſi non vult eſſe tutor,an perdat legatum.*
3 *Tutor datus in teſtamento ſi accipit legatum,compellitur eſſe tutor.*
4 *Feudum datum ſcholari reuerſo de ſtudio per Baronem quando poſſit reuocari, ſcholari exiſtente ignorante.*

Neſennius. Hoc principium diuidas in duas partes. Primo ponitur thema,in quo themate ponit aliam quæſtionem,circa præmiſſum thema.Secunda ibi,& quidẽ. Tertia ibi, & an aliquid. Item ſecunda pars diuiditur in tres partes.Secunda ibi,mater.Tertia ibi,vt quis.Ibi,mater. verſic. Ibi,excipit,ſcilicet,teſtamento.ibi,placuit,& remanebit iſtud legatũ penes grauatum cum onere,ſuprà eodem.l.tutor petitus.§.j.& infrà de fidei.libert.l.Thais.§.Seio.& ibi per Ray.Videte ad qõ. formatam in verſiculo,& quidem non rñdet hic,ſed reſpondet in l. ex his. eod.vt dicit gl.& bene.ibi,idem.verſi.qui determinat primam qõ.ſecundum Dy.ibi,ſimilis.modo reſpondet ad ſecundam quæſtio.ibi,tutores.quibus relinquit aliquid tutelæ contemplatione. ibi,recuſat.ſcilicet tutelam.ibi,debere.No.quod † qui non ſeruat præceptum defuncti,non debet habere commodum ab eo. Facit ſecũdum Iacob.de Are.in l.fi.C.de fideicõ.liber.ꝙ † ſi teſtator reliquit executori in teſtamento.& ille noluit eſſe executor,non cõpellit præciſe.vt ĵ.de lega.ij.l.j.& ibi dicam,& quòd debeat priuari legato.tñ intelligas ſm determinationem §.ſeq.& l.ſeq.quod eſt verũ,niſi expreſſe conſtaret contrarium de voluntate teſtãtis, vel niſi poſſet veriſimiliter præſumi de ipſa per l.tutor petitus.ſ. eod.¶ Quærit gl.qualiter intelligitur quod debeat ſe excuſare cõfirmatum.Et reſponde vt gl.& facit ad id qđ dixi poſt Iac. de Are. ſ.e.l.ſcire oportet.§.j.vbi eſt gl.cõtraria.Extra gl.quæro.pone,† tutor datus ex teſtamento accepit legatum,nũquid cõpellatur eſſe tutor.Videtur quod ſic per l.ſi cui.ĵ.de cond.& demõ,facit ĵ.de iure pa.l.iij.Quod compellatur, videtur caſus expreſſus in l.legatum.§.amittere.de his quib.vt indig.ſecũdum Dyn.Vltimo Gul.ſ. ſi certum pet.in l.cum quid.allega. † hunc textum. quod ſi Baro ſcholari redeunti à ſcholis,credens ipſum ſapiẽtem,dedit aliquid in feudum,ſi appareat poſtea ipſum eſſe ignarũ legum,quod poſſit eum priuare feudo,argumẽ.huius textus.& hoc haberet locũ vbi expreſſe dixiſſet,ꝙ verũ dederat illi feudũ, vt patrocinaretur pro eo,ſecus ſi non expreſſiſſet,vt per eum,quod not.

§.Non ſemper. Iſte § cum l. ſequenti non inuenitur alibi,ſm Dyn.Et aduerte quod in iſto §.ponitur vnũ quod determinat præcedẽtia ſm Dy.ibi, alioquin, id eſt,aliàs eſſet daturus vtrunque,id eſt,legatum ſiue tutelam.ibi, potuit.ſubtiliter conſiderãdo,& in dubio.ibi, poſtea,& ſic prius reliquit legatum,quàm cõſtituerit eum tutorem ſecundum Dy.

LEX XXXVI.

Sed hæc nimium. Ibi,exp̃ſſerit, vł ſit veriſiłe ex cõiectur is.facit l.tutor petitus.§.j.ſ.eo.

LEX XXXVII.

1 *Homini non poſſumus credere niſi id quod dicit.*

Ex his Apparret.Hæc lex continuatur.ibi,eum.ſ.legatariũ, qui non erat datus in teſtamento,ſed a prætore. ibi iudicium, ſcilicet excuſando ſe animo non perdendi legatum, ſm Dy. ibi,tutorem ſcilicet legatum. Et ibi poſſumus notare,ꝙ non poſſumus † credere homini,niſi id quod dicit.Facit ĵ.de ali. lega.l.libertus.§.pen.ſm Iacob.de Are. Facit. ĵ. de ſuperñ.l.j.C.de cad.tol.l.vnica.§.ſin autem ad deficientis.& l.ſi ſponſus.§.ſi quis rogatus.de dona.inter vi.& vxo.& ibi per Rayn.

LEX XXXVIII.

1 *Remotus ab officio ob culpam ſuam debet perdere ſalarium.*

Quid autem Hæc lex continuatur.ibi,excuſauerit. vide circa hoc quod not.ſuprà,de teſta. tutelam.ibi,cõueniri.ſ.vtili actione tutelæ,tutela finitã, ſecũdum Dy.ibi,excuſauit.i.excuſauerit,eo ip̃o ꝙ à tutela abſtinuit.ibi, a tutela.no.† ꝙ qñ aliquis remouetur ab officio [a] pp.culpã ſuã,ꝙ debet perdere ſalarium ſuũ,ſm Iac.de Are.& not.ſ.de of.aſſeſ.l.diem functo.facit.ĵ.de ali.le.l. Mela.§.ſi.& C. de coharta.l. ordinarium. lib.xi.& facit ſecũdũ Ray.quod no.per Ioan.Mon.extra de re iudi.cap.j.lib.vj.& per Arch.extra de reſcrip.c.quia no.ſuprà eod.lib.

ADDITIO.

a ¶Ab officio.adde bald.hic,& bald.ang.& Nicol.de Neapo.in l.iudices.C.de ann.& trib. lib.x.bar.in l.Mæuia.infrà de ann.leg.& amadeum de Caſtel.in trac.ſyndi.

LEX XXXIX.

1 *Legatum habere eſt honor.*
2 *Poteſt dari tutor pupillo ſubſtitutus.*

Amiciſſimos. No.pulchrum caſum.ibi, honore legati.no.† ꝙ honor eſt alicui hr̃e legatũ. Facit ad hoc ĵ.de bo.poſ.l.iij.ibi,honorem,&c. Et ſic facit contra id ꝙ dixi in Auth.vt cũ de appel.cog.§.aliud quoque. & qđ no.Ia. de Bel.in Auth.de triẽ.& ſemiſ. §.j. videlicet ꝙ ideo filius dẽt hr̃e quartam iure inſtitutionis,& non legati:quia honor eſt,inſtitutũ eſſe hæredẽ.Et hoc ẽt no.gl.ĵ.de leg.præſtan.l.filium.§. ſi legata.ꝙ tene cordi.Nã videas hic ẽt,quod honor eſt habere legatũ, & ſic non videtur bona ratio.Sed rñdeas ꝙ maior honor eſt eſſe inſtitutum hæredem,& ideo bene dicitur præfertur vt ĵ.vnde lib.l.ſcripto.cum ſi.ibi;ſed cùm proponatur.hic incipias caſum.ibi, ſubſtitutus.no.† ꝙ ſubſtitutus pupillo in teſtamento põt ſibi dari tutor, quod eſt no.ſm Iac.de Are.Et no.bñ hunc caſum:qa forte nõ repe ries alibi.Non obſtat.l.j.ĵ.ti.proxi.& C.vbi pup.edu.de.l.j.quia ibi a iudice,hic a teſtatore.Veruntamẽ ſubiicit Ray.quod ille pupillus non debet ali penes ſubſtitutum, vt habes ſ.de ventre inſpi.l.qui ventri.Teneas ergo mente,ꝙ ſubſtitut⁹ pupillo p̃t ſibi dari tutor, vt hic,patet.ibi eo caſu,ſ.qñ ſit loc⁹ ſubſtitutiõi pupillo mortuo in pupillari ætate,&c.No.ibi ꝙ ñ amittit tutelam,&c.de quo forte dixiſtis contrarium.Gl.opp.de l.tutor petitus.ſ.e.Solue vt in gl.

1 *Natura quod negat nemo feliciter audet.*
2 *Filius emancipatus prodeſt patri ad excuſationem contra ſeipſum,& num.5.*
3 *Pater licèt nanciſcatur tutelam filij ſui emancipati,non tamen curam.*
4 *Tutela legitima non eſt in bonis adulti.*
6 *Villa ſi debet emendare dãnum damnum paſſo,paſſus dãnum,ſi eſt de villa,tenetur etiam pro parte ſua.*
7 *Priuilegium qui habet propter aliquem,non debet vti contra illum.*
8 *Quilibet ſi debeat vocare vxorem ſuam dominam,miles tamen non debet vocare ſuam dominam.*

§.Lucius Titius. Iſte §.non inuenitur alibi,ſm Dy. ibi, cura.hoc intelligo,vt no.Inſtitut. eo. tit.in prin.ibi,facit.aduerſus quos eſt durum calcitrare.Vñ verſus, Quod natura † negat,nemo feliciter audet. poſſibile tamen eſt ſibi,vt ſuprà dictum eſt ſm Dy.Elicit.n.ex iſto §.ꝙ filius † emãcipatus proſit patri ad excuſationem ꝯ ſeipſum.Aliter videtur ſentire Iac.de Are.Nam ipſe vr̃ ſentire,ꝙ pater,&c.Glo.inducit † iſtũ tex. ad vnum.ꝙ licèt pater nãciſcatur tutelam filij ſui quem emãcipauit,non tñ curam,&c.vt in gl.opp.de §.j.in Auth. vt hi qui ob.&c. Sol.vt gl.Dic ꝙ gl.no.cõtra. Inſt. de ſidu.tut.in prin.de hoc plene dixi ſuprà,in j.gl.tñ not.† ꝙ tutela legitima nõ ſit in bonis adulti, vt ſ.de tut.& curato.da.ab his.l.ventri.§.j.vbi de hoc tangam. Vltimo † Iac.de Are.elicit ex iſto tex.ꝙ filius emãcipatus non connumeretur ĩ numero ꝯ ſeipſum,& ſic aliter no.quã intelligit gl.quæ incipit.ſ.ſe excuſare:licèt † ex arg. ꝙ poſtea elicit videat̃ ſentire, op.gl.& Dy.ꝙ arg.eſt tale,ꝙ vbi p̃ ſtatutũ villa damnum paſſo debeat emẽdare dannum,ꝙ ſi imponatur collecta pro emenda facienda,ꝙ dãnum paſſus,ſi eſt de illa villa,debeat cõferre cum eis, ad hoc optime facit ĵ.de le.j.l.ab omnib.§.ſi Titio.vbi de hoc diximus.In cõtrarium facit ĵ.de tut.& ra.diſt.l.Imperatores. ſm Iaco. de Are.† item põt ex iſto §.colligi ſm Ray.quod priuilegio,quod quis habet propter alium,nõ vtatur ꝯ eum.Nam pater priuilegio quod habet ꝑpter filios,ñ vtitur ꝯ eos.Et ſic vides ꝙ ſentit opin. Iac.de Are.ꝙ non poſſit ſe excuſare.Ad iſtud notab. facit ſ.de mino.l.ſi iudex circũuento.ꝯ alium autẽ,inuito illo,ex cuius perſona habet priuilegium,vti poteſt priuilegio,arg.ĵ.de contra tab.l.ſi poſt mortẽ.§.fi.facit C.de tempo.in integ.reſti.l.fi.Hoc etiã facit ad quãdã quæſt. quam audiui formari a dño Beccario de Papia milite:videlicet,pone ꝙ ſtatutũ ſit in ciuitate quod quilibet dẽt vocare vxorem ſuã † dominã,quæritur nũquid miles debeat vocar̃ vxorem ſuam dominã?iſte tex.ſm expoſitionẽ Dy.facit ꝙ ſic. In contrarium ſm expoſitionem dñi Iac.de Are. & certe optime facit iſte tex.& recordor quod allegaui illi iſtum tex.quod not.

LEX XL.

Qui teſtamento Decretũ iudicis iniuſtũ, ſeu nullũ tutorem teſtamentarium non excuſat:in adminiſtratione tamen ceſſante errore excuſatur, ſecus ſi id per fraudẽ & malitiã omittitur.h.d.ſecũdũ Ray.iſta eſt bona lex & practicabilis,& inducitur ad multa vt ſtatim videbitis.ibi,habere.& hoc erat verũ de facto,& erat legitima excuſatio de iure ſm Old.ibi,datum.gl.dicit ꝙ hic erat datus in teſtamento ſolẽni, vel etiam non ſolenni.Sed dic,quod tunc debeat confirmari.ſi tamen non excludit datum a iudice,cẽſetur datiuus,& nõ teſtamentarius,vt no.ſ.de adm.tuto.l.qui negociationem.§.teſtamento.&

C.de

C.de confir.tut.l.ſi vt proponis.ſm Dy.iſta opi.Dy.reprobatur ſm Ray.in l.neque.de ꝯfirm.tut.Dicam plene. C.de ꝯfir.tut.l.j. Sed an ille,q ē in teſtō inutili dat⁹ & ꝯfirmatus a iudice, ſit teſtārius, vel datiuus,dicā in d.l.j.Ibi,decreuit,& male.Ibi, ꝓnunciationis; quia falſam cauſam cōtineat ſententia,ſm Dy.Facit qđ no.in Spec.de ſent.§.qualiter.verſi.quid ſi iudex.&in Spe.de arb.§.ſequiť,ver.ſed nunquid amicabilis,ſecundum Ray.

1 *Excuſationes ſi allegantur duæ,vna iuſta,alia iniuſta,& lata ſit ſententia ex iniuſta,ſententia non valet.*
2 *Falſa cauſa adiecta in ſententia reddit eam ipſo iure nullam & quando non.*
3 *Fouens iniuſtam cauſam non obtinet,ſi in ſententia eſt erratum.*
4 *Facienti aliquid contra ius errore ſubuenitur.*
5 *Iudex an teneatur exprimere cauſam in ſententia.*
6 *Tutor dicit dationem nullam & ſi eſt aliqua,proponit excuſationem.*
7 *Libertas in appellatione,dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt,appello procedit.*

1 §.Item quæro. No.caſum †pulcherrimum ex quo not. ꝙ ſi fuerunt allegatæ duæ excuſationes, vna fuerit iuſta,&alia non,& iudex in ſentētia fuerit proſecutus iniuſtam:ꝙ ſententia non valeat.quod eſt notandum ¶Gl.op.de 2 l.j.§.biduum.ĵ.qñ appel.ſit.Et ſol.vt gl.ibi in §.fi.Et ſic no.† ꝙ falſa cauſa adiecta in ſnīa,reddit ſnīam ipſo iure nullā.ergo.&c. ¶ Cōtra ꝙ op.de l.ſeruo inuito.§.cum prætor.ĵ.ad Trebel. & l.diuus,ĵ. de re iudic.& de l.ſi is ad quem.ĵ.de acq.hære.quod ſententia lata per falſas allegationes valeat,ſed reſcindatur ope reſtitutionis. Old.dicit prout not.ex̃.de offi.ord.c.ex parte.& extrà,de renun.c. ī pñtia.refert ꝙ illa cā allegata in ſnīa,fuit falſa in facto,&ī iure.In ꝯrio,fuit falſa,in facto tm̃ vel in iure tm̃.Hic.n.pupillus non habebat patruū,& ſic fuit falſa de facto.Item fuit ltīma de iure:q̄a poſito qđ eſſet verū ꝙ pronunciauit iudex,ꝙ iſte haberet patruum,tamen tutela teſtamentaria nō excluderet a legitima,ſed ꝯ.s̃.de teſt. tute.l.ſi q̄s ſub ꝯdōne.ſed ſi eēt lata p falſas allegationes ꝯ pñtem, ſecus ſi ꝯ abſentē,arg.ĵ.de fal.l.ſi q̄s obrepſerit. Et ſm qđ ego intellexi hanc l.p Inn.poteſt intelligere in § ſemel.Inſti.q̄bus ex cau. ma.nō licet.Vel dic ad ſm ꝯrium de l.diuus,cū ſim.ꝙ hic fuit expſſus error in ſnīa,ibi non.Vel dic,ꝙ hic eſt ſpeciale fauore pupillorum,& ita intelligas.§.fi.Inſti.eo.Facit C.ſi ex fal.alleg.l.j.& ij, & tenet hoc Dy.& hoc habes p gl.in l.ſi is ad quē.de acq.hær., & poterit ſententia ſuſpendi p appellationem,vbi iudex tulit ſnīam per gratiam expreſſa falſa cauſa non ꝓbata.Sed ſi cauſa eſſet probata, tunc eſſet impoſſibile,quòd nō ſit ꝓbata etiā falſa,ſi cā erat falſa: & ſic ſententia valebit in aliis caſib. & reſcinditur per reſtitutionem,& ita intelligatur C.ſi ex fal.alleg.per totū.& l.diuus.infrà.de re iudic.Et tangit gl.in d.l.ſi is ad quem.ĵ.de acq.hær.ſm Oldr.vbi de hoc dicam. De iſta quarta tutela tu habes in Spe.de ſen.§.qm̃. ver.pe.& per Guil.de Cun.in l.ſi prætor.§.Marcellus.s̃.de iud. tangitur ĵ.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.cū prætor.Dicit tñ Iac.de Aret.ꝙ hoc ſit ſpeciale fauore pupillorum, vt ipſo iure nō teneantur.al. s̃.hoc eo.tit.l.ſcire oportet.§.ꝯñs.& ĵ.de exce.l.q̄ agnitis. ¶ Quæ- 3 rit gl.de qua vtili actione hic loquitur?Et rñ.vt gl.¶ Extra gl.† habes ex iſta l.notare,ꝙ etiam iſtā cām fouens non obtinet,ſi in ſnīa 4 ſit erratū.¶Item habes notare,ꝙ ſubueniť alicui,ſi illud,quod eſt 5 ꝯ ius,facit errore,non malitia.item ex iſto tex.pōt † optime colligi,ꝙ in ſnīa iudex non teneť exprimere cauſam. Nam ſi exprimat falſam,ſnīa eſt nulla:ſed ſi tulit ſimpl'r,tunc creditur tuliſſe ſnīam veram incerta cā.Habes plene p Ray.in l.qui Romæ.§.duo fratres. infrà,de verb.obli.& per And. de Piſis,de ſuſpe.tut.l.hæ.n.cāæ.ſubiicit tamen Ia.de Are.ꝙ interdum iudex debeat adiicere cām,quæ mouit eū ad ſnīam proferēdā.C.de iud.l.ꝓperandū.§.illo proculdubio.& s̃.de euic.l.ſed & ſi.ex vtriuſq;. Et ſi his caſib. iudex cauſam non expreſſerit in ſnīa,recurrimus ad eum, vt dicat cām quæ eum mouit ad ſnīam ferendam , cum nullus alius poſſit eam ſcire.Facit ad hoc C.ad l.Corneliam de fal.l.ſi quis decurio.infrà , de appel.l.ab executore.& de hoc ibi no. Facit ad hoc ꝙ no.de teſta. l.hr̃des palam.in prin.& C.de ſenten.ex bre.re.l.ij & crediť ſibi ſoli.Sic & aliàs creditur vni teſti. C. de ſer.fug.l. quicunque.ſm Io. 6 de Are.¶item no.ex l.iſta† ꝙ poteſt tutor dicere dationem nullā: & ſi eſt aliqua,proponere excuſationem,& ſic præſtat arg. ꝙ quis poſſit dicere iudicem nō ſuum;& ſi eſt ſuus recuſat eum tanq̃ ſu- 7 ſpectum.Facit s̃.eo.l.pp litē.§.j.ſm Iac.de Are.¶ Item præſtat†arg. ꝙ ille,ꝯ quem eſt lata ſnīa,poſſit dicere ſnīam nullam,& ſi qua ſit, appel.Pro hoc facit qđ no.Dy.ĵ.de leg.iij.l.cum filius.§.variis.& ſuprà,eo,l.ſcire oportet.in prin.& l.pp litē.§.j.ſm Iac. de Are. & hoc dictū eſt verū in reo,ſecus eſſet in actore,vt no. Dyn.in d.§.variis, Nā loquiť in reo:qđ patet:q̄a tutor excuſans ſe,fungitur vice rei: quia ipſe proponit plures exceptiones ēt ꝯrias, vt patet inſtit.eo. §.qui autē.& s̃.eo.l.ſcire oportet.De hoc habes per Rayn.C.quan. prouoc.non eſt neceſ.l.j.Inn.tenet indiſtinctè,ꝙ teneat talis appellatio,vt extrà de in integ.reſt.c.conſtitutus. & Spec.de ſen.§.iuxta. ver.ſed nunquid libellus.Et iſta opi. approbatur de conſuetudine, & habes per Vber.ff.de appel.l.j.Quærit Iac.de Are.nunquid in caſu l.noſtræ poterit iſte tutor ſe excuſare,& poſt d.ſententiā,etiam tranſactis quinquaginta dieb.cū habeat iuſtā cauſam,ipſe tenet ꝙ ſic.Nam ille,qui nō pōt ſe excuſare intra tp̃s,auditur poſt tempus, vt ĵ.eo.l.cum ipſe.Sol.iſta fuit iuſta ignorantia. Ergo videtur habere iuſtā cām.arg.s̃.de calum.l.annus. Et hoc caſu dř quærere de validitate ſnīæ,&nō currit cōtra ſe tp̃s in excuſatione propoſita, arg.C.de inof.teſt.l.ꝯ maiores.Pōt.n.vna via cognoſci ante aliam, illa quam ipſe elegerit,arg.infrà, de inoffi.teſta.l.Papini.§. ſi quis,

LEX XLI.

1 *Dictio per,denotat perfectionem.*
2 *Cautela apponenda in cōpromiſſo ad hoc,vt quis elapſo termino nō poſſit agere.*

Quinquaginta. Spatium quinquaginta dierū ad proponendas in iudicio excuſationes tutorib.& curatorib.eſt ſtatutum,ſed quatuor menſes cōtinui a die nominationis & ſcientiæ ad inſtantiam finiendam niſi proſequētes ꝯdicāt, aut facto aduerſarij ſint impediti.h.d.cum l.ſequē.ſm 1 Ray.Ibi,peragēdo.i.ad finem perducendo:quia † dictio per, not. perfectionem.l.vrbana familia.§.pernoctare.infrà.de ver.ſi. & l.ij. 2 in prin.de adult,quod facit †ad id quod no.per Guid.de Suz.ī d.l. ij. ¶ Bono.habebant q̄ōnem cum Mutin. quia viciſſim vna pars petebat ab alia xxx.milia florenor.factum fuit compromiſſum inter eos.Guid.de Suza,quia tunc erat Mutinæ,fecit poni in inſtrumento,ita fore de concordia partium , quod ſi Mutinēſes cauſas ſuas intra tres mēſes non egerint,cadant a cauſa,& ſi Bononienſes cauſas ſuas intra tres menſes non peregerint,ſimiliter cadāt a cauſa.Contingit,quod ambæ partes fuerunt litem cōteſtatæ intra tres mēſes poſt tres mēſes elapſos.Guid.oppoſuit,ꝙ Bononienſes nō poterant amplius petere:quis cauſas ſuas non finierunt intra tres mēſes,vt debebant facere propter verbum peregerint, in inſtrō poſitum,arg,huius l.& d.l.ij.Cōtra Bono.volebant opponere Mutinē.quod ipſi ñ poterāt agere.Ad quod ipſe rñ, ꝙ actio eorum erat ſalua:q̄a agere dř quis litem ꝯteſtādo.l.amplius.ĵ.rem ra.ha.& ita obtinuit cōtra Odof.Et teneas cordi:q̄a qñ facies aliq̃ cōcordiam,tu poteris facere iſtam fraudē,q̄ fecit Guid.de Suz.ibi nominationis,ſubaudi,& cognitionis.Opp.gl.& primo , opp.reducendo hūc tex,ad abſurdum,&recita glo.hic quæ incipit,ſed ſi iſti,&dic,vt gl.ſecūdū Azo.Facit ꝓ hoc s̃.eo.l.ſcire oportet,§.quinquaginta.ſecūdū Dy.gl.ſoluit aliis duob⁹ mod.ſed prima vera.Itē op.de auth.q̄a ſemel,C.q̄uo⁹ & qñ iud.Sol.vt glo.quia ſpāle eſt. Et op.de l.ꝓperādū.C.de iud Et dic,ꝙ ibi cā durat triēnio , hic quatuor menſibus tantummodo.Sed nō eſt verum qđ ſit ſpeciale.q̄a hic iſtud tempus eſt propoſitum iuri competenti parti,ibi propoſitum inſtantiæ.¶Quærit gl.a quo tempore currunt iſti quinquaginta dies?Et reſponde vt glo.

LEX XLII.

1 *Excuſationis ſi cā non finitur in tp̃e & ſtetit per iudicem an currat tp̃s,remiſſiue.*
2 *Cauſa ſi ex forma ſtatuti debet intra tres menſes terminari,ſi ponitur dilatio excedens illud tempus,tamen poterit poſt tempus terminari.*
3 *Actor impeditus in termino facto aduerſarij producere eius iura,poterit poſt terminum producere.*
4 *Contumax verus qui non appellat niſi iudice pro tribunali ſedente , ſi venit,& iudex recedit,an poterit appellare.*

Si cum ipſe. Iſta l.eſt bona,& quotidie allegatur:Ibi,ipſe, ſ.tutor petitus.Ibi contradictiones datæ per iudicem,quæ excedebāt quatuor menſes,ſm Iac.de Are.ibi, probari,Nec obſt.s̃.ex quib.cau.ma.l.ait prætor.§.fi.cum l.ſeq.quia iſta intelligitur ſm illam,argum.ĵ.de itin.actuque priua.l.j, vel ibi.tp̃e actionis,hic de tp̃e inſtantiæ, argu.eius qđ no. eod.titu.l.ſed & ſi prætorem,in prin.licèt gl.aliter no.s̃.de dolo.l.arbitrio.§.dolo.Et iſta gl.eſt ſatis no.quæ dicit, qđ etiam non ſtat per aduerſarium quo minus cauſa finiatur.In gl,ibi tempus,quia nihilominus etiā tp̃s currit,ſed ꝯtra eum datur reſtitutio. & hoc in cā principali, in cā appellationis datur actio de dolo.C.de iud,l. properandum. §.ſin autem.& in Auth.de ap.§.ad hæc.& in Auth. vt ſpōſ.lar.§.hoc 1 quoq; ſecūdū Ray.d/c iſta ꝯtraria ſunt Iac.de Are.† Sed pone ſtetit p iudicē quo min⁹ cā finireť iſto tp̃e,an currit iſtud tp̃s.De hoc plene dixi in d.§.ad hæc.ī Auth.de ap.tāgit Ray.in auth.ſi appellatione.C.de tp̃e ap.¶ Gl.q̄rit vtrū iſte tex.habeat locum vbi decretum eſt probatū ēt poſt iiij.menſes glo.dicit ꝙ ſic.Nec ob.C. d iudi.l.properādum.vbi ſemper finitur inſtantia lapſu triēnij, qualitercunq; labať:q̄a hic tranſcurſus tp̄is perimit ius actoris;ibi reſer 2 uat,&perpetuat.Et ſecūdum Old.iſta l.allegatur per Dy.in arg.†ꝙ ſi ſtatutum eſt in ciuitate,ꝙ oīs cauſas debeat decidi intra tres mēſes & aduerſarius petit dilationē , q̄ eſt vltra tres mēſes pp teſtes qui ſunt in longinq̄s partibus,qđ nō obſtāte ſtatuto,poſt tres mē- 3 ſes poſſit de cauſa cognoſci.† Et eo.modo determinat id, ꝙ ponit hic Ray.& Cyn.in l.ſi.C.de adult.ſ.quod ſi eſt ſtatutum ꝙ actor ꝓducat iura ſua intra mēſem,veluti ſi fuit impeditus pp dilationē datam aduerſario,quod ēt poſt poſſit producere.Item inducitur 4 in arg.Certum eſt† ꝙ vere contumax nō appellat,niſi veniat iudice ſedente pro.tribunali,vt s̃.de in integ.reſti.l.diuus. Quidam fuit contumax vere,& lata fuit ſnīa cōtra eum.Iſte venit ad banchum iudicis,& ſtatim cum vidit eū iudex,receſſit a bancho, nunquid audiatur poſtea appellans.Iſte tex. facit arg. ꝙ ſic:quia non ſtetit per eum.Facit s̃.de iud.l.nonnunquam.Quidam vero diſtinguunt,quod iudex receſſit ante veſperas & tūc debeat audiri:aut poſt veſperas,&tunc ſecus.arg.ſuprà.de orig.iur.l.ij.§.deinde cum eſſet neceſſarius.verſi. & quia magiſtratus veſpertinis temporibus.& quia in veſperis.& in Auth.de iu.§.ſedebunt. Tamen caſus huius quæſt,videtur in l.i.§.dies,infra quādo appel.ſit.& tangitur

ĵ.de appel.l.iij.Scias tñ,ꝙ hæc quæstio formatur male hic ꝑ Ray. in recollecta,&tu q habes eã videas audacter:qa ita est.& facit iste tex.ad quæstio not.in Spec.de lit.contesta.§.quando.versi.sed nunquid super.& in Spec.de test.§.j.versic.sed nunquid si testis.

LEX XLIII.

Post susceptam. Defectus visus,auditus,sermonis, ac intellectus, egestas intolerabilis, ac perpetua valetudo,ẽt susceptæ tutelæ excusationem tribuunt impedito.h.d.fm Ray.Ibi,põt.subaudi&sic remouetur,fm quosdam. & alleg.quod no.s̃.de tut.l.j.§.fi.glo.dicit quod non est verum,vt ibi dicam per l.compluria.eo.tit.&ad dic.glo.patebit rñsum ꝑ suppletionem q̃ ibi dabo.gl.op.de l.j.§.j.s̃.de tut.vbi vr̃, ꝙ cæcus non possit dari tutor.Et sol.vt gl.dicit.Sed posito , quod fuisset datus, tũc poterit se excusare,etiã post susceptam tutelam , vt not.ĵ.l.iij. C.si ex fal.alleg.quod teneas bene mẽte.Item opp.de l.frater.C.e. Sol.vt gl.Item opp.de l.nõ solum.§.si quis.s̃.eo.Sol.vt glo.Vel dic, quod hic tex.intelligitur fm illum,& nullum dãnabis.Item op.de l.idem Vlpian.scribit,sed in hoc habes bene eandem rñ. quã hẽs in præcedẽti ꝯrio.¶ Vltimo dicit hæc gl.qd̃ no.s̃.de min.l.verum, §.ex facto.dic vt ibi.Not.casus,vbi quis potest admittere tutelam iam acceptam,inter quos sunt isti. ¶ Vltimo ꝯ illud vr̃ dicere gl. ĵ.de reg.iu.l.vbi,s.ꝙ illæ infirmitates ñ impediũt tutelam iã acceptam:sed vt salues istã gl.dicas ꝙ istud est verũ, ita vt desinat esse tutor ipso iure,sed tãtum excusatur:ita loquitur hic,& potest esse verum,quod dixi super tex.super versi.potest.

§.Paupertas. Ibi,impar,& intolerabilis fm Dy.& gl.& l. paupertas.suprà,eo.titulo,vbi gl.

LEX XLIIII.

Administrantes. Procurator principis ẽt absque dignitatis collatione,ꝑfectique vigilum & annonæ,a tutelis,&curis ẽt susceptis,excusationis priuilegio non sunt abiecti.Assessores vero,seu milites in numero absẽtium,q cã Reip.absunt,a tutelis nouis excusanť,sed veteres nõ deponũt.h.d.fm Ray.ibi,tpe administrationis, dicit glo. &c. statim expediam eã per primum ꝯrium.Et ideo op.de l.athletæ.§.gentiũ. suprà,eo.ꝙ nõ debeant excusari.Et sol.vt gl.dicit,& fm hoc habetis in litera,delatæ.quem intellectum prosequitur gl.C.de excusa. mu.l.j.lib.x.& vide qd̃ ibi dixi post Andr. de Baru. aliàs est in tex. delata.& tũc est alius intellectus, scilicet,quod tempore administrationis excusetur a tutela,& cura delata illo tempore.

1 *Priuilegium datum alicui non extenditur ad eius collegam.*

§.Eorum. Ibi,profecturis,s.de proximo.Ibi,susceptã.secus in comite primipili principi'r. s̃. eo.l.nõ solum. §.fil'r.fm vnũ intell'm Ray.in addi.antiqs quærit rõnem diuersitatis,& ñ soluit.Tu dicas quod rõ est,qa offm̃ primipili est dignius, & sic eius collatio hẽt maius priuilegium : arg.de albo.scri l.fi.C. de bo.q̃ lib.l.cum multa.Op.de l.si duas.§.minores.s̃.eo. Sol.vt gl. Item op.de l.ꝑp magistratum.s̃.eo.Sol.vt gl.& sic incipere,& ꝑparare se ad iudiciũ sũt paria.facit ĵ.de pollicit.l.j.§.cepisse.Vel solue ꝯrium,ꝙ ibi ĩ ciuitate Romana , hic in castro,vel villa,vt in ꝯrio. no.Itẽ op.de §.itẽ q reipublicæ.Inst.eo.Et sol.vt gl.Et sic no.† ꝙ priuilegiũ datum alicui,nõ extẽditur ad ci⁹ collegã,& sic facit ꝯ id ꝙ dixi post la.de Are.s̃.eod.l.nõ solũ.§.q primipilũ.Itẽ op. de l.spadonem.§.si aũt.s̃.eo.Sol.vt gl.vt dũ dicit gl.hic arg.dic.s.vt non excusetur a tutela iã suscepta,sed excuseť a suscipienda. Itẽ op.de l.idẽ Vlpianus scribit.sed in hoc §.sunt & alij.s̃.eo.Et solue vt glo.&melius dic,vt no.in l.verum.§.ex facto.supra de minor.

1 *Pupillus potest esse de collegio.Item potest cõmittere tale quid propter quod potest deportari.*

2 *Presbyter non excusatur à tutela filiorum compresbyteri.*

§.Qui corporis. In collegio,seu corpore licito constituti excusantur ab extraneorum tutela,a collegarum vero filiorũq; eorũ nõ:& quidẽ collegarũ tutores intra centesimũ miliare coguntť esse,sed vlterius excusantur. vbique vero sunt ĩmunes,q spãli priuilegio sunt muniti.Ibi,collegarũ.† no.ꝙ pupillus de collegio põt esse,& sic aliàs pupillus põt ꝯmittere tale facinus ꝑp qd̃ deportaťť,vt s̃.de tut.l.si arrogati.secũdũ Iac.de Are.Ibi,filiorũ.facit qd no.ĵ.ad q.no.ꝑ Gui.C.de epis.& cler.l.presbyteros.de qua dixi s̃.eo.l.sed & miles.in prin.Vnde vide,ꝙ iste tex.facit† ꝙ licẽt regulariter presbyter excuseť a tutela, tamen a tutela filiorum compresbyteri nõ excusatur,de quo dic, vt dixi in l.sed & reprobari.§.amplius.suprà,eo. Continua l.seque.

LEX XLV.

1 *Priuilegium qui habet propter aliquem,non vtitur illo contra ipsum.*

Plane. Hæc lex continuatur cũ §.qui corporis. Quærit glo. qui sunt isti,quibus conceditur specialiter,vt non teneantur suscipere tutelam?Et rñ vt per gl.Vltimo.§.qui corporis, facit ad id † quod dixi s̃.e.l.amicissimos.§.fi. vbi qs habet priuilegium propter aliquẽ,quod non vtatur illo priuilegio contra ipsum,vt ibi dixi,quod tene cordi.

LEX XLVI.

Libertus. Senatoris libertus filiorum tutelam eius cũ alio administrãs,a tutelis aliorum excusationis priuilegium nõ sortitur.h.d.Ibi,administrans,i. cum alio.& sic non obst.ꝯrarium de l.ne senatorum.fm Ray.Gl.opp.de l.ne senatorũ, C.eo.tit.Sol.vt in gl.vel dic,quod illud qñ gerit negotia senatorum,facit l.libertus.s̃.de suspe.tut.secundum Iac.de Aretio.

LEX XLVII.

1 *Rusticus si emit partem iurisdictionis quam habebat vnus ex tribus fratribus in castro,non per hoc est exemptus à iurisdictione aliorum duorũ fratrum,quin si delinquat puniatur.*

Cum ex oratione. Ingenuus,vel libertus anullorum aureorum iure munitus excusare se põt à tutela,seu cura liberti,nisi etiam eodẽ iure sit tutus, illius ẽt tutelam vel curam prius excusatus suscipere cõpellitur. h.d.fm Ray.ibi,libertino,non habente ius anullorũ,alias secus esset,vt in vers.ergo.ibi,datus.s.tutor. ibi , poterit,facit ad hoc.l.j.§.j.ĵ.de va. mu.ibi,annũ.qui est cõis oĩum absentiarũ,vt s̃.e.l.nõ solũ.Ibi,dari, nõ obstãte ꝙ fuerit excusatus.Gl.fi.opponit de l.libertum.§.sed & si.s̃.eo.Sol.vt gl.& dic ꝙ istud priuilegium cõpetit liberto,sed iste ꝑdidit nomen liberti,ex quo impetrauit ius anullorũ aureorũ,& sic tacite priuilegio renũciare vr̃.facit đ iure anullorũ aureorum, l.ij.ĵ.de acq.hær.l.si duo.Nã cum amisit nomẽ,& effectũ nominis amisisse videtur.C.de fer.l.anullo.Allegať ista lex,† ꝙ rusticus,qui emit partem castri ab vno ex fratribus comitis cum omni suo iure,si committit maleficium,debeat comes cognoscere , sicut cognosceret,si ipse non vendidisset,& cõmisisset delictũ,non autem debeant cognoscere alij duo fratres non vendentes.Contrarium facit de iure aureorum anullorũ.l.j.§.pen.& s̃.de in ius vocan.l.sed & si hac l.§.fi.& l.per procuratorẽ.§.fi.ĵ.de acq.hære.& ita inuenitur in repetitio.Dyn.non tñ habet bonum intellectum,neque ad istam l.põt bñ adaptari.sed in lib.Oldr. reperitur Dy.aliter dixisse, & sic erãt tres fratres q habebant castrum cõe:& ibi habebãt rusticos suos,in quos habebãt iurisdictionem puniendi malefĩcia.Modo vnus istorum vendidit partẽ suam cuidã rustico,quæriť modo an iste rusticus emens,sit exemptus a iurisdictione aliorum duorum fratrũ,q nõ vendiderunt partes suas,&an ipse acquisiuerit iurisdictionem ꝯ alios rusticos,hæc est pulcherrima qõ , & tũc hæc l.facit optime ad istam qõnem,&Dyn.dicit,ꝙ iste nõ ẽt exẽptus a iurisdictione istorũ duorũ dñorũ,sed ĩ aliis rusticis bñ acquisiuit iurisdõnem:ar.eius ꝙ hic dr̃ in tex.& gl.quia impetrãs ius anullorum aureorũ hr̃ ingenuus quo ad ex̃neos,non quo ad dños.Facit ad hoc d.l.pe.de iure anullorũ aureorum.& l.fi.e.tit.& l.si is q.ĵ.de adulte.& ad Sil.l.si exhæredatus.cum l.seq.& videtur casus.ĵ.de iure patron.l.Caius & ita dicitur stare in istis terminis.

§.Et quamuis. Libertus senatoris ipsius procurator excusare potest se ab aliorum tutelis,nisi iure anullorum aureorum a principe sit donatus,hoc dicit.fm Ray. Ibi,patroni,scilicet senatoris patroni negotia.

LEX XLVIII.

1 *Compromissum si factum est,& dati fideiussores,& finito tempore prorogatur, fideiussores non tenentur. Quid in datione pignorum.2.*

Titius. Diuidas hanc l.in duas partes principales.in prima parte fuit excusatus.in secunda desiit esse tutor ipso iure.Secunda ibi,sed si ita.& br̃.h.d.Tutor testamentarius reipublicæ cã absens,veterem tutelam excusationis priuilegio circumscripto,assumere tenetur statim post reditum , administrationis prioris tpis conuentione cessante, nisi in dispositione testatoris expresse fuerit absolutus:tunc a posteriore tpis administratione, & absentiæ priuilegio se excusat post hæreditatis aditionem , seu euentum conditionis, quibus in testõ fuerit constitutus.h.d.Ray. ibi,quo ad,i.donec.Ibi interea.i.durante absentia causa reipublicę ibi,& ideo,dic pro tempore sequenti.ibi,tps.añ absentiam,& post tutelæ susceptionem.ibi,posse.ideo:quia prima tutela non fuit finita ipso iure per absentiã,sed per excusationem,secus si ex dispositione testantis expresse finita ipso iure fuerit , vt §.seq. facit l.qđ dr̃.ĵ.de test.mili.fm Ray. Sed adhuc non restat bene declarata rõ. ideo dic,quod rõ est:quia verbũ,quo ad,appositũ superius,habet in se reuolutionem tpis,vt hr̃ ꝑ Old.s̃.de suspe.tut.l.iij.§.queri põt. & aduerte,qa Ray.dicit se legisse Infortiatum quinq; annis anteq̃ intelligeret istã l.&dicit quod iste casus prim⁹ vr̃ esse ꝯrius §.sequ. de verbo ad verbum,& rñ.vt ibi dicã.¶ Gl.op.de l.tutor.§.si qs ab futurus.s̃.ti.j.l.si tutor.s̃.de tu.& ra.dist.Sol.vt gl.dic fm Dy. ꝙ aut est facta diuisio administrõnis tm̃,& cẽsetur vna tutela , ẽt finita administrõne prima,vt in prin.huius l.& l.iij.§.quæri põt.de suspe. tut.Aut nõ est facta diuisio administrõnis,sed substantiæ tutelæ,& tunc censentur plures.&ita loquitur §.sed si ita.ĵ.ea.le.¶In dubio vr̃ facta diuisio administrõnis,non substantiæ.s̃.de tuto.& cur.da. ab his.l.neq; ille.q̃rit gl.intra q̃tum tps dẽat excusari.Et rñ.vt glo.

1 ¶† Istud principium allegať ad q.aliq cõpromiserunt in aliquem vt ꝑferret sniã vsq; ad annũ,& dederũt fideiussores , vel pignora de parendo sniæ,& cũ finiret spatiũ anni,ipsi prorõgauerũt compromissum in alium annũ:q̃ritur vtrũ ipsi fideiussores,vel pignora teneantur.istud prin.præstat arg.ꝙ sic,qa vr̃ idem compromissum,sicut hic eadẽ tutela.Sed hoc facit ĵ.de preca.l.sed si manente.s̃.sol.ma.l.pe.§.mulier.& s̃ loc.l.item quęriť.§.impleto.in ꝯrium facit §.sed si ita.ĵ.ea.l.quasi videatur aliud compromissũ , sicut & ibi est alia tutela.Facit s̃.de administr.tuto.l.Lucius.§.Paulus. Casus tñ est ꝙ fideiussores nõ teneanť.s̃.de arb.l.Labeo.§.fi.& l.seq.In

2 † pignorib.distingue,quod aut erãt cõpromittentium,& teneneť

quasi

quasi ex tacito ɔsensu. Aut aliorum, & tenent, arg. dicti §. q ipleto. & d. l. Labeo. §. fi. verba hæc sunt Dy. licèt Ray. appropriet sibi illa verba. & vos hētis per Dyn. & Ray. in d. l. pe. §. mulier. s̃. sol. mat.

1 §. Sed si ita. Ibi. videmus, vtrum debeat prodesse, vel nō. & certum est q prodest, vt ibi per Dy. Ibi, ex ipso testō, i. ex verbis testōris. Ibi, tutor, cum ceperat abesse cā Reip. & dic vt ipso iure: sed in casu pcedenti p excusationem legis dispōne: vt s̃. eo. l. si is q tres. in prin. & iō ex eius dispōne statim trāsinit ti tutelam post reditū, fm Ray. ibi, pt: qa vr̃ noua delata, nō aūt vetꝰ ɔtinuata. Gl. op. Inst. de satis. tu. in prin. & s̃. eo. l. tutor. Sol. vt ī gl. Itē op. de l. quinquaginta. s̃. e. Sol. vt gl. Ex ista gl. no. & tene mēte, q exercere litē dr̃ ille, q litē inchoat. & ad hoc alle. eā Iac. de Aret.

§. Si a prætore Curator datus a iudice mēte capto, mu- to, seu ventri: se excusare potest pp ltīmū numerū. h. d. Ibi vētri, vide qđ no. s̃. de tut. & cur. l. vētri. & qđ ibi dicam. Gl. quærit pp quos liberos excusatur. Et responde, vt glo.

1 *Locus vbi contractus effectum dirigit, inspicitur in contractibus. Locus vbi fit testamentum in vltimis voluntatibus considerari debet.*

§. Romæ Tutores a magistratib. Romanis decreti, seu dati in testō Romæ ɔfecto, vel eius suburbiis, dñr in ipsa vrbe ɔstituti. h. d. fm Ray. Ibi, Romæ, in quo ɔsuetudo dictæ ciuitatis dēt spectari, fm Ia. de Are. & dixi p Ray. de vent. inspic. l. j. in fi. & p doc. C. de sum. trini. l. j. in fi. Ibi, datos. q pdest pp id qđ hēs In sti. de excu. tu. in prin. cū gl. de ver. sig. l. ij. Et solue vt gl. ¶ † Vltimo

a not. ex isto tex. q licet in ɔctib. ɔsideremus locū, in quē effectus ipsius ɔctus dirigitur, nō sic vbi ē facta scriptura, vt l. ɔxisse. de acti. & obli. tñ in vltima volūtate debet cōsiderari locus vbi est factū testm̃. Verba enim, ɔxerūt & gesserunt, ad vltimam volūtatē nō trahūtur. ȷ̃. de verb. sig. l. verba. Et per hoc patet responsum ad l. contraxisse. secundum And. de Pisis. & hoc teneas bene corde.

1 *Famulo nihil impossibile iniungi debet.*

§. Si tanta. Aduersa valetudine corporis seu mentis, super proprijs negotiis legitime impeditus, a tutela patroni, eiusque liberorū, đ iure cōi se poterit excusare. h. d. fm Ray.

1 Ibi, impossibile. No. arg. † hic, q nō dēt aliqđ impossibile iniungi famulis: quia ad illud nō tenētur, vt hic, & ȷ̃. de pœn. l. moris. & s̃. de neg. gest. l. si pupilli. in fin. fm Iac. de Are. & probatur ȷ̃. de oper. lib. l. eius artificij. & l. hæ operæ. §. interdum.

LEX XLIX.

1 *Comites & barones dum sunt in exercitu, non possunt conueniri nec eius officiales.*

2 *Qui sunt de numero solùm gaudent priuilegio.*

Qui in collegio. Pistores in collegio ltīmo numero ɔstituti, pistoriā p seipsos exercētes, a tutelis, & curis ēt collegarū vrbici excusari possūt, & etiā in loco vbi dati sunt, domicilium nō habētes, fm Ray. Ibi, exerceāt. Fa-

1 cit † iste tex. ad id, q comites & barones tpe quo sunt ī exercitu, ñ pñt ab aliquo conueniri nec ipsi, nec officiales eorū. Et no. q ita dmū habeāt priuilegiū, si ipsimet sunt ī exercitu, nō si alios ibi cō

2 stituunt eorum noīe. Ibi, numerū. ¶ † No. q illi tm̃ gaudeant priuilegio qui sunt de numero, vt hic, & s̃. eo. l. administrantes. §. j. C. de sacrosa. eccl. l. nō plures. Facit qđ no. in Authen. vt deter. sit nu. cle. in fi. & quod ibi dixi post Iac. de Bel in Authē. de refe. Ibi, datus a testatore: vt s̃. eo. l. non solum. §. & in testō. & dixi s̃. eo. l. ppter. §. licèt. ¶ Op. gl. de l. j. §. j. qđ cuiusq; vni. no. & ȷ̃. de collc. illici. l. j. qđ nō debeant habere priuilegia. solue, vt gl. ¶ Op ēt de l. ita aūt. §. gessisse. & de admi. tut. l. tres tutores. eodē tit. Glo. non soluit. & ideo dic, vt no. s̃. de proc. l. i. in fi. qđ illud regulare, istud speciale, fm Dyn. & plene p eundem Dy. in c. quod alicui. extra đ reg. iuris lib. vj. ¶ Op. de l. hæres absens. Sol. vt gl. Nicolaus.

TITVLVS SECVNDVS.

Vbi pupillus educari vel morari debeat, &c.

LEX PRIMA.

Solet prætor Per quem debet adiri Prætor. gl. hic dicit, a quocunque. quam no. facit quod no. infrà eodem, lege, ius alimentorum.

LEX II.

Officio iudicis Not. arg. m̃, dicit Iac. de Are. qđ si victor expendit in causa plus quàm đ iure debuit, ipse non debet recuperare.

LEX III.

Ius alimentorum.

§. Non amplius No. arg. qđ iudex pōt dicere, rñ. iuramento, aliàs te condemnabo.

LEX IIII.

a Qui filium a Hic habes q officiū iudicis p alimentis cōstituēdis nō solū hēt implorare, q eget alimētis: sed ēt debet implorari a quolibet eius ɔsanguineo. ¶ Item no. q frater tenet alimētare sororē pauperē. Et dixi in l. si quis a liberis. s̃. de lib. ag. Itē no. q q rōne consanguinitatis tenetur ad alimēta: tūc debet soluere mercedē magistro qui eum docet fm conditionē eius. Sed secus est in alimentis debitis in testō. l. legalis. ȷ̃. de ali. & cib. leg. Item facit ad qō. statuto ciuitatis dr̃ q filia fœmina si fuerit dotata, nō possit aliquid petere: modo pr̃ reliquit filiæ: an possit incōtinenti petere, vel cum nubit. Et iste text. facit q nō. In cōtrarium facit l. qui negotiationem. §. pe. s̃. de admi. tut. & ibi dicam. & dom. Ric. disputauit istam quæstio. & Cyn. ponit in l. sancimus. C. de nup.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Qui filium. Vide. Bal. in rub. C. de fide instr. & in authen. e. testō. C. de col.

Alia lectura.

Qui filium Adde ad hāc l. vnā notabilē q. q̃ ponit Iac. de Are. in l. alimēta. C. de neg. gest. & ibi reassumit Cy. de sororib. quæ dotantur. & postea remanēt cum fratrib.

LEX VI.

Si absens sit tutor. Vide l. si finita. §. Iulianus. ȷ̃. de dāno infec. q qñ per primū vel fm decretū nō pōt esse satis consultus: quia tunc sine litis cōtestatione peruenit ad diffinitiuam, vt hic. & simile in l. cum vero. §. subuentum. ȷ̃. de fideicommiss. libertatibus.

Lectura Nicolai de Neapoli.

¶ Ad euidētiam huius tit. pmitte qđ no. ȷ̃. eo. l. fi. in gl. magn. & hāc Rub. ɔtinua ad pcedēția: qa tn̄ educādo pupillū adeō ɔsistit administratio tutoris, vt pp cessationē vel mēdacium aliqñ remoueat, aliquādo puniatur, vt s̃. de admi. tut. l. tutor. §. idem solent. & s̃. de suspe. tu. l. iij. §. tutor. & l. impuberibus. §. fin. & s̃. eo. l. fi. & ideo post præcedentes tit. ponit istum, secundum Dyn.

LEX PRIMA.

Solet prætor Pupillus educari ac morari debet apud virum idoneū, eius propinquis parentib. ex conditione personæ, ac tpe. ptoris arbitrio eligēdum, excluso ipsius substituto, licèt in testō paterno expsse cōtrarium caueatur. h. d. fm Ray. Ibi, vbi. i. ī quo loco, & apud quam personam. Ibi, ī posthumis. de quib. nō curatur vbi aleretur. Ibi, pueris maiorib. triennio, vt no. ȷ̃. eo. l. fin. in fi. fm Ray. Ibi, nonnūquam. i. aliquando estimatur apud aliquem propīquum vel extraneum, si omnes propinqui sunt vt suspecti. arg. C. de fun. do. l. ij. in fi. secundum Dy. Ibi, educetur, & nō obst. l. amicissimos. in prin. s̃. tit. j. de ven. inspi. l. qui ventri. (vt ibi dixi per Ray.) Quærit gl. qualiter æstimabit præses istud. Rñ. vt glo. No. istum casum: quia forte dixisses contrarium.

1 *Testamentarius executor cogitur causa: iure recipere executionem non præcise.*

§. Quamuis. Liberti, parentes, cognati, vel pupillorum affines, educationē pcise suscipere a prætore cogūtur: extranei vero excusantur accipere hoc onus, sed priuātur legatis, ac hr̃ditatib. ī testō pr̃is pupilli sibi relictis, nisi aliàs fuerit relicturus. h. d. fm Ray. Ibi, coacturum, educationē suscipere, & sup hoc verbo đt gl. licèt ptor, &c. sup verbo, alimētare. in d. gl. dic, i. apud se pmittit educari pupillū. Ibi, placuit, denegari petitionem relictorū, fm Dy. ibi sciret, q nō psumitur, nisi exprimat. sed hoc minimū. fm Dy. ibi, denegabitur. Gl. all. l. qui talem. & vide qđ ibi no. circa istam mām. Ibi, statuit. prestat iste tex. arg. ad id † qđ

1 no. p Dy. ȷ̃. de leg. ij. l. j. s. q executor testamētarius nō compellitur recipere executionē pcise, sed ob causam sic, vt hic fm Ray. Et de hoc tetigi de leg. j. l. huiusmodi. in prin. & hēs plene. C. de epi. & cleri. l. nulli. in j. q. & dixi post Iac. de Bel. in Auth. de eccl. tit. §. si qs autem pro redemptione. & dixi in l. j. de leg. ij.

LEX II.

1 *Expensas qui obtulit in causa, non potest petere, quas fecit vltra quā facere deberet, ideo taxantur à iudice.*

2 *Expensæ faciendæ sunt secundum facultates.*

3 *Voluntas testatoris in quo non seruatur.*

a Officio. a Tutor a pupillo tutelæ actione ɔuētus, sumptus ī alimētis, ac disciplinis eius factos, ab illo, fm vires facultatis eius sibi poterit īputare, nō vltra, ēt si immoderata taxatio facta fuerit in testō, vel a ptore, h. d. ibi officiō mercenario cuilibet actioni bonæ fidei deseruienti, & ea finita, finitur, vt s̃. đ act. ēp. l. q p collusionē. §. fi. & depo. l. iiij. ibi, iudicis. Dicit glo. superior lex dixit, vbi, f. alendus sit. Sequitur in ea. gl. nunc ex cuius bonis, dic imo quātū expēdi debeat, vt no. & melius. ȷ̃. eod. l. fi. ibi, non est aditus: sed ē modus, f. arbitrio tutoris est determinatus. ibi facultatū. i. redituum, vt s̃. đ do. inter vir. & vxo. l. ex anno, & ȷ̃. l. px. & ad l. Fal.

1 l. diuus, s̃. de li. agn. l. si quis a liberis. §. de alimētis. Ex quo no. † arg. ɔ illū qui obtinuit in cā, vt nō possit petere expēsas, quas fecit vltra q̄ facere dēt, fm Ia. de Aret. ppea iudex taxat illas expēsas, vt patet in Auth. de iud. §. oportet, Et hēs de hoc gl. in l. gnl̃r. C. de episc.

2 & cle. q teneas cōdita mēte, ibi, hoc amplius, ver. ibi, sed si. not. † q p facultatib. tātum faciendi sumptus. Concordantiæ sunt in gl. in l. allegat. vnū text. qui optime, & clare dicit hoc, in Auth. vt deter. sit nu. cle. circa princ. Opp. glo. de l. si patris. C. de interd. ma. gl. non sol. sed

ADDITIO.

a ¶ Alex. Officio. Nota, quod ille qui obtinuit in causa non potest petere expensas quas fecit vltra quàm facere debebat.

sol. sed dic. q illud ĩ mẽio, in quo volũtas pr̃is dẽt seruari, vt C. de nup. l. si vt proponis. & s̃. de stat. ho. l. Paulus. aliàs incipit, cum qui. s̃m Dy. Aliàs s̃m And. de Pisis. dicas q in l. si pr̃is ẽ rlare, in l. nostra est casuale, & p̃pea s̃. ea. l. dicit tex. nonnunq̃ a patris voluntate, & c. q. d. i. aliquando. Vñ ibi ĩnuit. q tl'r fit ɔriũ. Facit s̃. de admi. tut. l. iij. §. quamuis. s̃m And. de Pisis. Et sic no. † casum, in quo non seruatur voluntas testatoris. Simile s̃. de adm. tut. quidam decedẽs. in prin. & §. fi. & j̃. de hr̃d. insti. l. paterfamilias. & ibi no. & l. quidã. in principio. glo. j. de hæred. inst.

LEX III.

1 *Iudex potest imponere pœnam mentienti.*
2 *Iudex an possit imponere pœnã litiganti, vt respõdeat positionib. & illã exigere.*
3 *Iudex quòd possit plures pro eodem facto cum causa mulctare.*
4 *Tutor repetit expensas à pupillo qui nihil habebat, si postea effectus est locupletior.*

Ius alimentorum. Prætor ad expensas & ad alimenta, siue instructionem minorũ cuiuscũque sexus, inspectis mãcipiis deputatis ad vsum eorum, mercedib. ab eis debitis eorũ ætate, vestibus atque tecto, s̃m vires p̃rimonij eorum, de quo sibi constat extra iudiciũ, vel per cognitionẽ iudiciariã inter tutorẽ & eũ q postulat alimẽta, decernit, habita tñ ab eodẽ tutore prius cõfectione, quò reditu annuo sint bona pupilli, & quãta est apud eundem eorũ pecunia ɔstituta. in hoc ab eo ponenda in vsuris centesimis, & pp ɔtumaciam seu mẽdaciũ punietur, s̃m Ray. Ibi, nõ vniuersum. No. pulchrũ text. & quotidie allegatur. Ibi, decernat. facit in Authent. de ɔsul. §. pe. ibi, suppl. dicit Dy. væ illi qui tulit hãc legem, & sic vr̃ quòd Dy. fuit multum liberalis licèt Ray. dicat, immo benedicatur. Ibi, decernũtur. facit j̃. de ali. & cib. leg. l. cum vnus. §. fi. j̃. ad l. Falc. l. hæreditatũ. Ibi, amplius, no. bene hũc tex. ibi, dabit optime. facit text. ad text. ĩ Authen. vt deter. sit nu. cle. ibi, exhibitione alimentis. No. q qñ maritus legat alimenta vxori suæ, ita debẽt dari quemadmodum dicit ista lex. Item hẽs ex isto tex. † q iudex põt imponere pęnam mentienti, vt s̃. cõminari. &c. Pro hoc facit in Auth. de tri. & semis. §. studiũ. & s̃. de adm. tu. l. tutor q repertorium. §. si vero factũ. C. d̃ sum. trin. in epist. inter claras, ɔcor. j̃. de fideic. lib. l. iiij. §. addici. s̃m Ia. de Are. Item p̃tat arg. † q iudex possit imponere pœnam litiganti, qui debet rñdere positionib. quod non, si falsum cõfiteatur, vl' dicat qd nõ debeat soluere centum, vel si non dicat verũ, quod habebit capitula pro cõfessis s̃m Iac. de Are. Sed tũc quæro an iudex poterit talem pœnã imponere, & eam exigere. iste text. facit q sic, ad hoc facit l. j. §. quid ergo. s̃. de vent. inspic. & s̃. si qs ius dicen. nõ obtẽ. l. j. in prin. In ɔriũ facit C. cõmi. vel epi. in rub. & l. j. Tu teneas q possit exigere. Non obst. C. commi. vel epi. quia ibi loqtur ĩ diffinitiua q exigit plenam causæ cognitionem, vt C. de iudi. l. iudices. hic ĩ ĩterlocutoria. † Tũc q̃ro, pone quod iudex dicit parti, Facias tale qd sub pœna cc. ccc. cccc. nũqd põt omnes pœnas exigere? s̃m Dyn. non, quia iudex non potest mulctare, nisi ter. C. de mõ mul. l. j. & l. eos. Facit quod no. Spe. de excep. §. secundo. versic. sed quid si iudex. & in tit. de contu. §. nunc dicamus. versi. sed pone. & in tit. de sen. §. j. ver. sed nunquid iudex. Ray. istam q̃õnẽ terminat. j̃. de leg. j. l. filiusf. §. diui. s. q hoc habeat locum, vbi p̃ceptum iudicis fuit cũ cã, alioquin si esset sine cã, nõ valeret. vt ibi dixit. ¶ Itẽ quæro † pone q tutor alit pupillum de suo proprio: quia pupill' nil habebat, postea p̃uenit ad pinguiorem fortunã, an poterit tutor a pupillo repetere? Iste tex. facit q nõ: quia expẽsæ debẽt fieri p̃ mõ primo nij. alioquin nõ repetuntur, vt s̃. eo. l. proxi. in prin. In ɔtrarium est veritas quod sic, tamen accipiendum est, si expediat pupillo ita tutelã administrari. vt j̃. de ɔ̃ritut. action. l. iij. §. q possit hoc cõsequi.

1 *Pupillus nunquid teneatur præstare alimenta tutori.*
2 *Oppositum in opposito idem operatur, quod propositum in proposito.*
3 *Alimenta relicta vxori debentur secundum facultatem redditum.*

§. Sed si egeni. [a]Tutor pupillos egẽtes de suo alere non tenetur, & si post alimentorũ decretũ, ad inopiam sunt deducti, debent alimenta decreta minui. Si vero ad pinguiorem fortunam peruenerint, sunt augenda. h. d. ibi, cõpellitur, sed nunquid econtra pupillus † debeat præstare alimenta tutori: dic vt no. s̃. de admi. tut. l. a tutorib. §. quemadmodum principalib. & no. Iac. de Are. j̃. tit. j. l. j. §. si pupillus. Facit qd̃ no. Ray. de suspe. tut. l. impuberib. §. fi. De hac q. dixi s̃. tit. j. l. paupertas. ibi, accesserit, no. q idem † operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, Simile. j̃. de le. iij. l. qui filiũ. & de ser. rust. præd. l. tria prædia. & j̃. de vulg. & pup. l. & si contra. & C. de sen. pas. l. fin. Hunc tex. alle. Iac. de Are. † q qñ relicta sunt alimẽta vxori, quòd iudex debet inquirere patrimonium, & eius reditus, & iuxta illud facere alimenta decerni.

ADDITIO.

a ¶ Sed si egeni. Et adde dictum Imo. & Pet. de Ancha. in c. quoniã contra, de consti. videlicet, quòd si iudex cognoscit quòd calumniose petis amplam dilationem, põt tibi statuere terminum ad probandum & cominari, quòd si interim non probaueris, non audieris.

LEX IIII.

1 *Pater hærede filio instituto, & dote filiæ relicta, si soror alimentur à fratre donec maritetur non compensat alimenta cum dote, sed de suo alit.*
2 *Frater tenetur alere fratrem inopem.*

Qui filium. Aduerte ad pulchrum casum, qui non inuenitur alibi, secũdum Ray. prout ipse dicit. C. de neg. ge. l. l. alimẽta. §. si quid autem. Cõcor. lat. l. cum vnus. §. fi. j̃. de ali. & cib. leg. s̃m intellectũ Hug. per quem determinabis istum text. Ibi instituerêtur. Dicit gl. & c. quare. h. d. statim videbitis in fi. gl. † No. ex istis legib. pulcherrimũ casum, q si pater filio hr̃de instituto in testõ reliqt filiæ dotem, fratres tenentur interim alere sororem de suo, nec põt sibi imputari in relicta dote.[a] De hoc per doc. in l. alimenta. C. de neg. gest. in vlt. q. & ibi per Ray. ¶ Gl. op. Insti. de exhær. libe. ĩ prin. Sol. vt gl. & ibi vbi dicit, exhær̃dauit eam, dic q sic, vt fecit j̃. de ali. & cib. leg. l. cũ vnus. §. fi. Di' ic glo. instituit eã in aliquo, aliàs non valeret. Sed si instituit eam in dote, an valeat? Dic vt plene no. de mino. l. denique. §. sed verum. s̃m Dyn. ¶ Item opp. de l. j. §. sexum. de postu. & recita gl. q̃ incipit, sic forte. Et solue vt dicit gl. Sed certe hodie nõ negat. §. sexũ, quin mulieres possint grammaticã addiscere, licèt dicat q nõ possint postulare. Vlti. † gl. alleg. istam l. q frater tenet alere fratrẽ inopem, & pp hãc glo. allegatur quotidie ista lex. Et de hoc dixi s̃. de lib. agn. l. si quis a liberis, in prin. Facit s̃. de admi. tut. l. tutor s̃m dignitatẽ. §. fi. Et q teneatur alere, tenet Odof. Nam si legitimus tenetur alere naturalem, vt in Authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si quis. multo forti' tenetur alere legitimum.

ADDITIO.

a ¶ Dote. Sed iuxta hoc quæri potest, an frater teneatur dotare sororem? ch̃um scio teneri, si non habeat vnde se dotet. gl. in l. cum plures. §. cuius tutor. ff. de adm. cu. Bar. & Bal. in auth. res quæ. C. commu. de leg.

LEX V.

Nouerca non cogitur stare cum priuignis.
Pendẽte iudicio retinẽdæ possessionis vel vti possidetis, an possessio sequestretur.

Si disceptetur. Controuersia de alendo pupillo, præsidis iudicio est dirimenda, illis exclusis, quos foret verisile eũ facere impudicum. h. d. s̃m Ray. Ibi, impuberis. Collige hic arg. † q nouercæ non coguntur stare cum priuignis. Sed non video qualiter colligatur istud ex hac l. Hic non sunt gl. Iste tex. allegatur per Dy. q pendẽte † iudicio retinẽdæ possessionis, vel vti possidetis, possessio dẽt sequestrari, vt hic. Nam vides q hic iudex potest statuere & debet, penes quem pupillus alatur, ita q nõ alatur penes suspectum. Pro hoc facit l. ij. §. si vero vtraque persona. de lib. exhi. quia ibi permittitur sequestratio p̃sonæ, ergo multo fortius rerum. C. de sacros. eccles. l. sancimus, & in hoc vr̃ residere Dy. ¶ Cõtrarium sentit Ray. in addi. antiqs. Certi. n. sunt casus ĩ quib. sequestratio est permissa. C. de prohi. se. l. j. & quod ibi no. & iste nõ est de illis, ergo, &c. Et hoc vltimum credo verum. Nam tũc demum debet fieri sequestratio in interdicto retinẽdæ possessionis, qñ vtraque pars probauit per dignos testes vt habes gl. no. C. vti possid. l. j. in glo. sed qualiter, quam teneas corde, quæ est vera, vbi nescimus quis ante prouocauerit ad iudiciũ. Alioquin cum ille fungatur vice actoris, & alius vice rei, alius habebit obtinere. l. qui accusare. C. de eden. & extra de proba. c. licèt, vbi hoc vide per Inno.

LEX VI.

Pupillus si renunciat bonorum poss. nõ tenet renunciatio, nisi fiat in præsentia affinium.
Pupillus quando ali debeat de bonis tutoris.
Criminalibus in causis vbi pœna venit imponenda à relegatione, potest perueniri ad diffinitiuam lite non contestata.
Pœna extraordinaria potest esse vsque ad pœnam capitis.

Si absens. Tutor absens voluntarie, cõtumax in alẽdo pupillum, hoc in iudicio requirẽtib. affinibus, amicis, vel cognatis eius, velut suspectus causa cognita remouebitur a prætore: vel eidem tutor generalis & perpetuus ab ipso adiũgat: necessario vero absens idoneus ĩ officio retinetur, speciali curatore ad p̃stationem alimẽtorum dũtaxat sibi adiũcto. h. d. s̃m Ray. Ibi, amicis. dc gl. vocãdos amicos, &c. & not. glo. & alle. l. ergo sciẽdum, ex quib. cau. ma. Dic melius vt no. ex quib. cau. ĩ posse. ca. l. hęc autem. §. j. quam gl. videas. ¶ Ad declarationem istius habes p Ray. C. de bon. au. iud. possid. l. cum proponas: quia ista gl. est falsa: quia hoc est spãle in casu isto. ¶ Item facit iste tex. pro hoc quod no. gl. de bon. poss. l. tutor. quam gl. † tene corde, q vbi pupillus renũciat bon. pos. nõ valet renũciatio, nisi fiat in præsentia affinium & cognatorum suorũ. quod teneas corde. Gl. op. de l. pe. C. de pa. pot. ¶ Aduerte q istæ op. totum tit. respiciunt. Et sol. vt glo in l. pe. Dic de hoc vt dixi de lib. ag. l. si quis a liberis. §. si mr̃. & hẽs per doct. C. d̃ neg. gest. l. alimẽta. ¶ Itẽ op. de l. j. & ĩ authẽ. ibi posita. C. de diuor. fact. apud quẽ sol. vt gl. &c. ¶ † Quærit gl. nũqd pupillus dẽt ali ex bonis tutoris? Et rñde vt glo. & alle. l. impuberib. s̃. tit. ij. & vide qd̃ ibi no. ¶ Et Dy. all. † istũ tex. q ibi tractat̃ d̃ tali crimine, ex quo venit ĩponẽda pœna relegõnis vel j̃. q etiã lite nõ ɔtest. ferat̃ s̃nia: dt ipse, & sic facit pro opin. q̃ habes no. d̃ hoc j̃. de pœn. l. ĩ seruorũ. ĩ gl. & ñ pl' dt ipse. Dic vt ibi. q nil hẽs no. d̃ hoc. Sed hẽs gl. no. j̃. de pęn. l. absentẽ. quæ est gl. no. valde, & mẽte tenẽda. & istã l. induces tal'r. tex. vr̃ dicere, qd tutor, q est absens, p̃t remoueri vt suspectus, & p̃t iudex eũ punire exordinarie. s̃. d. tute. l. ĩ cos. & d̃ off. p̃f. vrb. l. j. §. itẽ solẽt, & pęna extraordinaria iudicis ẽ vsq; ad relegationẽ, vl' j̃. & j̃. de effra. & expila. l. j. §. fi. ergo p3, q ĩ abñte p̃t ĩponi pęna relegationis, vt hoc ẽt lite ñ ɔtes. doc. C. d̃ acc. l. absẽtẽ, tenẽt ɔriũ: qa si ĩ ciuili ñ fert s̃nia lite ñ ɔtes. vt l. pperãdũ. C. d̃ iud. nec ĩ crĩnalib. cũ q̃libet pęna corp'is, &c. vt ĩ d. l. ĩ seruorũ. d̃ pę. & opi. illorũ seqt glo. valde

valde singularis,&no.C.de dig.l.quoties.li.xij.Rayn.C.quomodo & qn iudex.l.j.& in d.l.absente.tenet primã opin. qd possit fieri et lite nõ ɔte.Nec ob rõ doc.qđ nõ potest in ciuili fieri rõ:qa in ciuili hẽs remediũ missionis in possessionẽ,vt j.ex qb.cau.in pos.ca.p totũ,qđ remediũ ñ hẽs i criminali,vt Insti.de noxa.act.§.j. Itẽ non obst.qđ in criminalib.excedentib.relegationẽ non fertur sñia lite non ɔtesta.& hoc in diffinitiua.qa ibi accusator habet remedium aduocationis. C.de req.re.p totũ,qđ cessat in criminalib. in quib. cessat pœna relegationis, vt j.qđ est valde no.quicquid dicat lex ista,quam allegat Dy.non facit,quia hic loqtur de remotione tantum,non de impositione pœnæ. Præterea sumpto arg. prout est necessarium sumi ex isto tex.& intelligẽdo eum vt ipse intelligit, sequeretur qđ ẽt in criminalib.excedẽtib.relegationem,posset p cedi lite nõ cõtestata:quia † interdũ pœna extraordinaria potest 4 esse vsq; ad pœnam capitis,vt habes gl.not.Instit.de iniur.§.in summa.quam teneas corde,quæ an sit vera,dic vt ibi dixi.

TITVLVS TERTIVS.

a *De tutelis [a] & rõnib.distrah.&vtili curationis causa actione.*

ADDITIO.

a Paris.De tutelis.De materia reddendæ rationis per tutorem,vide Ro.consi.413. & adde quod super actione tutelæ non potest transigi,vide Rom.sing.45.incip.an super actioni.& consi.199.

LEX PRIMA.

a b In Omnibus. a Nota quod minor non potest donare b causa mortis. Item nota qđ plerunque fallit rubri.vt hic & l.si vt certo.§.j.s.commo. l.si tutelam.suprà.de tutelis.Et intellige istis personis exceptuatis decreto interueniente.& hic nota,& tene mente.

ADDITIONES.

a Thoma.¶ In omnibus.Vide Bal.in c.cum omnes.de constitu.alleg. text.istum. §. 1.pro sing.quod sicut pater filio impuberi testatur & codicillatur,ita potest bona sua causa mortis donare.

b Thom.¶ Non potest donare.Vide hic Nicol.de Neap.qui ponit rationem,& Bal.in repeti.l.1.C.de sacrosan.eccle.

Alia lectura.

1 *Verbum plerunque,consti:uit regulam.*

a 1 Nota. a Hic † qđ verbo,plerunque,cõstituit regula,vt ibi:plerunque,&c.ɔiuncta gl.ẽm Iac.de Arena. ¶ Quæro de qua culpa loqtur?Gl.vr dicere in §.suspect⁹.Insti.de suspe.tut. ꝙ de culpa lata,leui,& leuissima,sed de leuissima nõ ẽ verum,vt no.moderni in l.qcqd.C.de arb.tut,no.glo.sup ver.iudicio tutelæ,quę est valde no.& habet magnum effectum dum dicit,decreto, scilicet interueniente.Idem si non interuenit:vt l.qui filium.suprà,tit.j.

ADDITIO.

a ¶ Paris.¶ Nota.Colligitur ex isto tex.quod qui non potest testari non potest donare causa mor.limita vt per Bal.consi.166.ver.sed quæro,vol.1.&de ista reg.vide ad Bar.in l.tã is.in prin.ff.de donat.causa mor.& circa hanc materiam,an & quando pupillus possit donare causa mortis,vide Rom.consi.199.

§.Officio tutoris. In text.ibi,rõnes actus sui cõficerendum non solum ad calculum imponendum,sed quantum ad volumen chartarũ.l. cũ seruus.j. de ɔdit.& demon.& l.si ita fuerit.§.qõ.j.de ma.test. ẽm Iac.de Are. Quæro a istud reddere volumen,& rõnem - probet ne contra pupillum p 1 quodam tertio,pbat,vt l.Lucius.§.tutelæ.s.de admi.tut.ɔ tutorẽ p pupillo non est dubiũ:vt l.quædã.& quod ibi not.s.de edẽn.& l.ra 2 tiones.& l.instra.C.de prob.p tutore aũt contra pupillum,&tunc 3 quædã sunt q̃ dependent ex mera volũtate tutoris:& tunc faciũt fidẽ pro tutore:vt l.Nesennius.s.de neg.gest.& qa fecit aĩo repetendi:qdã vero sunt q̃ nõ depẽdent ex mera volũtate tutoris, sed ex facto:& tunc dicit Pe.vr̃,ꝙ ea quæ nõ pñt probari:vt quia emit 1 carnes,& similia parua:& tũc statur p eo.l.si quis pro redemptione.C.de do.h.d.Pet.in l.id qđ pauperib⁹.C.de ẽpi.&cle.& gl.est in l. diuus.j.si cui plusquam,&c.

ADDITIO.

a Thom.Volumen & rationem.Et an huic libro credatur,vide clarius hic Batt.in 2.lect. Bal.in rubr.C.de fi.instr.& Bar.in l.qui sub conditione. j.de condi.& demon. & Ang.de 2 Aret.alleg.Bar.instit.de actio,§.actionum.

Alia lectura.

a b Iac.de Are. a Intelligit,quod quilibet administrator b tenetur,si nõ facit rõnem:& non allegat aliquam legem expresse:inducitur l.finalis.j. de lib,leg.& l.si ita.de ma. test.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Iac.de Are. De pœna tutoris non conficientis lib.rõnum & inuentarium vide omnino Ro.consi.118.quod dispõ huius §.hẽat locũ ɡñaliter in omni administrõne,vide Ro. 3 consi.413.in prin.Nunquid aũt pater teneatur conficere inuentarium,vide Com.cons.188. a

b Paris.¶ Quilibet administrator. Vide Com.consi.41.incip.viso processu Ludouici.

§.De seruis. Rõnes seruorũ producunt in q.inter tutorẽ & pupillũ:& sup isto vos cogitabitis,& facit ad vnũ,& mihi vr̃ quod dixi vobis in l.admonẽdi. s. de iureiur. & in auth.ɔtus.C.de fide inst.quod rõnes tertij faciũt semiplenam pbationẽ,& ɔ eum faciunt plenam,& pro eo nullã.Et hic tex. facit ꝙ rõ tertij facit semiplenã pbationẽ.l.si diceres sem⁹ ẽ pars, quia seruus illius non est,ita pars cõis.

§.Si Pupillis. No.hunc §.in fi.quod viatica tutor habere debet. Cui adde quod no.in l. idemque.§. idem Labeo.suprà,mand.

§.Nunc tractemus. Ista mã in administrationibus tutorum priuatorum est bona, & vtilis,& tractatur hic,& in l.j.C.de transa.& ibi per Cyn.& solet dici in l.j.C.de tu.& vide quæ ibi tangit,& quæ ibi not.per eum.

§.Plane. Quærit gl.quid si nullus gessit?Gl.siue agatur vtili, siue directa,dicit idem,quod non fiat cessio. Hæc gl.in omnibus bene dicit.præter quàm in ver.si vero.Circa hoc vide Azonem in summa,de adm.tu.

§.Non tantum. Not.quod cessio actionis aliquando fit ante ɔdemnationem. Fallit in illa cessione,quæ post condemnationem fit.

§.In tutela. Dyn.j.de pub.l.ij.§.vnde q̃ritur,dicit sustinẽdo gl.an vnus modus agendi,&c.&c.& dictum Dy. pbat per istum tex.Scđo no.ꝙ vides hic,ꝙ actio furti nõ tollitur, & cõ.l.j.j.vi bo.rap.Rñ.doc.vnum rñsum valde no.ꝙ qñ duo delicta habẽt se vt genus & species,vnũ tollitur p aliud,quaten⁹ ɔcurrũt, vt ibi.Sed qñ sunt plura crimina,q̃ habent se vt excedentia & excessa vt hic,& tunc vnũ non tollit p aliud in eo,quod ɔcurrunt,vt hic , & dixi in l.j.§.dixerit.j.đ pub.& l.senatus.j.de acti.& Cy.refert & allegat istam l.in l.quicunque.in vj.q.C.de ser.fugit.

§.Hanc actonem. Hunc §.adde ad gl.rub.& ibi,dum allegat l.j.dic l.j.qa l.ij. nõ facit ad id.non autem ɔcludit ille tex.quod incõtinẽti illa actio nascatur.

LEX IIII.

Nisi finita. In fine huius legis vide quod no.in l. ambiguitatem,C.de vsufruct.versi.quid de diuisione rei ecclesiasticæ.

LEX V.

Si tutor. In c.si duob.vide gl.quæ incip.sic ergo.in fi.gl.dicas, dic vt no.per Cy.in l.iij.C.de test.tute.

LEX XX.

Alterius. Restõ indulta minori,parat viam in integ.resti.indulgendæ maiori.h.d.lrã,dũ dicit, alterius. Scđa est valde no.licèt non ɔgruat huic literæ,tñ in se est vera,vt probatur in l.si quid possessor.de petit.hæred.& l.si pupilli.§.fi.de nego.gest.Iac.de Are.

§.Non idcirco. No.qđ actionis cessio petitur fieri iure exceptionis.Dixi in l.si minori.s. de adm.tut.& l.si res obligata.infra.de leg.j.

LEX XXII.

Defensor. Nouatio necessaria nõ ĩpedit priuilegium tutelę.h.d.In bonis ipsius curatoris tñ obtinet istud qđ dicit,sed in bonis đfensoris ñ,&hic intellige hoc ẽm Ia.đ Aret.

LEX XXIIII.

Posthumo. No.istã l.ɔcor.l.cum pr̃.s.đ neg.ge.q̃ lex cũ gl. quadam quæ est i bi,facit ad id qđ habuistis in l.qui ventri.s.de vent.inspi.an competit hypothecaria.dic ɔriũ no.in l.si in fi.j.quæ in frau.cre.& ibi reprehenditur.

Lectura Nicolai de Neapoli.

1 *Quare tractetur sic de rat,dist.& de forma libelli in istã materia,& quando nascatur actio de rat.dist.remissiue.*

2 *Actio de rationibus distrahendis contra quem datur ,& quare sic appelletur.*

3 *Actio furti quando habeat locum,& quando actio tutelæ.*

Continua. Ad præcedentia sic. Quia ratione administrationis q̃ faciunt tutores,de quibus est dictum superius,obligãtur tribus diuersis actionibus,ideo ponit istã rub. 1 Quærit gl. † quare tractatur hic de actione tutelæ, responde vt gl. Dic specialiter in l.j.§.de rationibus. & l.seq. habes de hoc per Azo.in sum.huius tit. Et positiones & libellum formabis in ista materia,vt no.in Spec.de iudi.§.generalia. De eo autem quando nascatur actio de rationibus distrah.no.ĩfrà, eo,l.si tutor.& l.j.§.fi. 2 †Quærit gl.ɔtra quem actio datur de rationibus distrah. Respõ.vt gl.ibi.§.de rationibus distrah.Dic de hac actione vt plenius no.suprà,de adm.tut.l.tres tutores.Itẽ q̃rit gl.ɔtra quẽ datur ista actio tutelæ,de qua dicitur in fi.rub. Et respon.vt glo. Et vide circa istam materiam,vt habes per gl.insti.de Atti.tu.in fin. & quæ ibi dixi. Quærit Dy. quare appellatur ista actio de rationibus distrah. respõd.quod distrahere idem est ꝙ alienare,vel auertere a patrimonio,vt si tutor rem quam bona fide administrat,vel ad pupilli vtilitatem administrare debet,distraxit,&ad alium vsum conuertit, & tenetur hac actione , & ideo appellatur de rationibus distrah. 3 Quærit †Dy.a qñ habet locum actio de ra.dist quãdo tutelę,&qñ furti,ipse distinguit tres casus.Nam aliqñ ɔtrectat tutor tanq̃ tutor,& rõne administratiõis ad se pertinẽtis,& ad hoc ɔstat: qñq;ɔstat ꝙ contrectat mala fide tanq̃ extraneus.Qñ dubitat,qua mere ɔtrectat.

ADDITIO.

a Io.Fr.Ru.¶ Quærit Dy.Adde An.de ãre.in §.fi.inst.de Attil.tu.vbi refert hæc dicit Bar.super j.Infor.pars.

ɔtrectat.In primo casu tenetur solūmodo actione tutelæ,nō rōn. dist.nec fur.& ideo tenetur actione tutelæ: qa in ea venit damnū commissum dolo,vel lata culpa,vel leui ipsius tutoris, vt C.arb.tu.l. gcqd.& ꝭ.de reg.iu.l. ɔtus, & s.i.j.in prin. & in hoc casu actione furti non tenetur,qa datur ꝑ vero dolo tñ,vt no.ꝭ.de fur.l.in fur ti actione.& l.inter oēs.§.recte.Sꝺ in primo casu non ē dol⁹, nec culpa,sed bona fides,vnde nō tenetur de rōn.dist.quia in ea requi rit dolus ꝑsumptus,vel etiā perfidia,sed hic constat de bona fide. In secundo casu vbi fecit mala fide,& tanꝗ extraneus, tunc tenet trib.actio.Tenetur.n.actione tutelę rōne malæ administrōnis: qa venit culpa,vt dixi.Item tenetur actione de rōnib.dist.ꝗ competit ꝑꝑ ꝑsumptum dolū.Item actione furti,quæ competit ꝑꝑ verū dolum,vt d.l.i furti.ꝭ.eo.l.j.§.hanc actio.In tertio casu qñ dubitat,tūc dat ꝑpriā actionē de rōnib.dist.cū nesciam⁹ vtrum fecerit tanꝗ tu tor,vel tāꝗ extraneus:lex præsumit ꝙ ꝑ perfidiā ɔxit,& sic ꝑꝑ istā præsumptā perfidiā datur actio de rō.dist. Furti aūt actio nō competit:quia ista exigit verū dolū,vt dixi,& hic est pręsumptus, & in hoc casu reperit dñia inter furē extraneum,& tutorem. Nam fur extraneus magis punitur ꝗ tutor,ꝑꝑ velamen administrationis.Facit ad hoc l,tres tutores.§.j.de admi.tuto.secundum Dyn.

LEX PRIMA.

1 *Pupillus agit ad expensas contra tutorem factas in recuperanda re per ipsum donata,& alia damna.*
2 *Dictio plerunque,denotat regulam.*
3 *Affectionis ratione quis gerere potest quando eius interest.*
4 *Contractus quādo est nullus fauore alicuius,ille potest dicere contractū valere.*
5 *Disiunctiue posita duo singularia copulantur pluraliter.*
6 *Duo singularia disiunctiue posita copulantur pluraliter.*

IN omnibus. Tutor pupillo actione tutelæ directa,de gestis ac neglectis,ꝑꝑ dolum seu culpā leuem,ac de autoritate sibi præstita in dādo causa mortis,seu inter viuos, tenet reddere rōnem, licèt talis donō sit eidem tanꝗ testī factio interdicta,h.d.fm Rayn. Aduertatis bñ ad istā mām:qa est quotidiana,&de pane quęrēdo, fm ꝙ dicit Ray.Ibi,tutor.circa administrōnem.Et sic nō ob.l.neq;. ꝭ.de re.iu.& vide qꝺ ibi no.ibi,hoc iudicio,i.actiōe tutelæ,aliquādo directa,fm Dy.ibi,culpā latā,&leuē,vt in l.gcquid.C.arb.tu.Ibi, donōnem,quam fecit ꝑ tradōnem.Nā illo mō perficit, vt l.inter 1 mortis.ꝭ.de do.cā mor.& sic † pupillus facit expensas ad recuperandū ꝗ qb.agit ɔ tutorē,fm Ia.de Are.Itē agit ad alia dāna. vt l.fi. C.si tu.vel cu.ibi,teneat ad id qꝺ interest pupillo nō donasse.secundū Dy.ibi,ꝑmittēdę,&de volūtate pr̄is sui.fm Ray.ꝭ.de do.cā mor. l.tā is.& dixi.ꝭ.de test.l.qui in ꝑtāte.& hoc est multum pulchrū di 2 ctū.† Ibi,plerunq;,i.rl̄r.Fallit tñ qñq;.& hoc seqtur Dy.& sic no.ꝑ verbo plerunq;,qꝺ denotat,vt sint aliqui casus ɔrij a regula excepti.Facit supra,cōmod.l.si vt certo.§.cōmodum.& s.de tutel.l.tutela.& l.plerūq;.de reg.iu.fm Tho.de For. Et no.hūc tex.qui quotidie allegat ad hoc verbū : facit ɔ hos casus spālis.l.si intra diē.§. seruo.ꝭ.de ɔdit.& dem.fm Dy. In seq.§.sed nōnullos.Ibi, qb.sine. Ecce casus ꝑꝑ quos dixit s.plerunque.ibi,interueniēte,subau.maxime,quia idē,est sine eo.s.tit.j.l.ꝗ filiū.fm Dyn.Ibi.a lite sunt, nisi hr̄et dotē penes se,vt d.l.ꝗ filium,sed Ray. dicit ꝙ ista lex vr̄ dicere ɔriū,s.ꝙ ēt si habeat dotē soror, † nihilominus nō tenet eam 3 alere,vt dixi. Ibi officiū,no.ꝙ si interest alicui⁹ rōne affectionis, ꝙ pōt agere,facit s.mā.l.cum seruus,& hoc facit ad id qꝺ no.ꝭ de ver.ob.l.liber homo.de qua dixi Instit.de inutil.stip.§.alteri.gl.op. in Auth.vt hi qui ob.§.quod teneat iurare,&c. Sol.istud est de iu4 re nouo.quod dic vt gl.j.Querit gl.quę est rō,† ꝙ donatio cā mortis nō permittitur fieri a pupillo.Rñ.& bñ.vt l.diuus.ꝭ.de iur.codi. Fallit:qa filiusf.nō pōt testari etiā de volūtate paterna:sed pōt donare causa mortis de ɔsensu patris,vt l.tā is.ꝭ.de do.cā mortis. Sꝺ certe ista magis ęquiparat ɔctui inter viuos,vt no.gl.de dot.prælę. l.ij.§.fi.quare gl.bñ dicit,quia loquitur in vltima voluntate secūdū quosdā doc.sed tūc restabit ꝙ rō non erit bona:quia vult rōnem reddere,quare aliàs nō ꝑmittit pupillo donare cā mortis.¶ Item quærit gl.ad qꝺ tenetur substituto,vel legitimo,vel ipsi pupillo tutor,si donatio ista non valuit?Et rñ.vt gl.in l.fi.si tut.vel cu.Dic, ꝙ in electione pupilli est,vtrū velit vindicare,vel dicere donōnem 5 valere,& ꝑꝑ hoc ɔ tutorem agere ad interesse suum.† Nā quoties ɔctus est ipso iure nullus fauore alicuius,ille pōt dicere ɔctum valere.l.si tres.§.j.de iu.dot.& no.s.de dolo.l.& elegāter.in prin. Tenebitur tñ hoc casu pupillus cedere actionem tutori ɔ illū donatarium,arg.ꝭ.de reb.co.l.illicite.& s.de admi.tu.l.tutores qui.§.periculo.fm Ia.de Are.Gl.ꝗrit nunqd talis donatio valeret cum de6 creto,rñde vt gl.Extra gl.no.† pro plenitudine huius principij, ꝙ duo singularia disiunctiue posita copulantur pluraliter,vt hic,ibi, aut substitutum eius quærentes,&c.facit ꝭ.de acq.hær.l.pater.§.j.

§.Sed nonnullos. Tutor alimenta præstita de facultatib.pupilli valde amplis,duntaxat eius mr̄i,vel sorori egētib potest imputare decreto iudicis sibi,vl̄ ipsi⁹ substitutis,& ꝑ negligētiā istud omittēs eis tutelæ actione tenetur.Secus si munus eidē miserit nuptiale.h.d.ibi,diminuēdū,ēt ītter viuos Ibi,decreto,s.iudicis.Ibi,īteruenięte,i.dē sine eo,vt s.ti.j l.ꝗ filiū.ibi,sorori pupilli.ibi ei,i.eo mortuo.ibi,ꝗrētes.i.ꝑꝗrētes.

1 *Libro tutoris,vel alterius administratoris circa expensas,quando credatur.*
2 *Tutor vel quilibet administrator reddens rationes,tenetur etiam reddere librum, alias contra eum iuratur in litem.*
3 *Tutor quando teneatur ad exhibitionem librorum.*
4 *Tutore non edente rationes iuratur in litem contra eum.*

§.Officio. Tutor librum rōnū ɔficere & reddere pupillo tenetur,al's tutelę iudicio obligat.h.d.fm Rayn. ibi,conficere,&eius formā vide in Spe.de instr.edi. ver.porro.An 1 autē† sit credēdū libro rōnum in expēsis?Dic,aut expēsæ sūt magnæ,&tunc nō credit sibi.Aut sunt modieæ,& tūc credit ꝑ ea quę no.in Spe.in d.tit.§.qꝺ si tut.& per Rayn.in c.fi.§.in ɔputatione.de iu.deli.Debebit tñ hoc casu adhiberi sacrum tutoris,ar.ei⁹ qꝺ not. ꝭ.si cui plusquā ꝑ l.Fal.l.diuus.C.de do.l.si qs pro redēptione,ɔiuncta gl.ꝗ ē ꝭ.ꝺ fal.l.vxori.ꝗ ęqparat fideicōmissariū & tutorem.Nec ob.l.Lucius.§.tutelæ.s.de adm.tu.ibi vr̄ stari rōnib.tutoris in oīb. qa ibi ɔ eū sunt fm Ray.licet Pet.videatur sentire ɔriū. C. de epis. & cler.l.id qꝺ pauperib.ibi,de hoc per Ray.ibi,& pupillo. non solum quantū ad calculū imponendi,sed ēt ad reddendū ipsum volumē chartarū rōnis,ar.l.cū seruus.ꝭ.de cōd.& dem.fm Old. Et ꝑ 2 hoc facit.s.de adm.tu.l.Lucius §.tutelæ,&ita † est in quolibet administratore,ꝗ tenet reddere rōnes,vt dēat reddere ipm librū ranū dño.Facit ꝭ.de lib.leg.l.fi.§.īter cætera.& ꝭ.ꝺ ma. test.l.si ita fuerit.vbi vr̄ quasi tex.& si qdē nō reddit,tenebit ad interesse declarandū ꝑ iurm in litē.s.de admi.tut.l.tutor qui repertoriū. Et si petis rōnem a tutore,vel a ꝑcuratore tuo,ipse non tñ tenet hanc.s. rōnē reddere,sed ēt ipsū librū rōnū.i.volumē chartarū tenetur tibi restituere,alioquin iurat ɔ eū in litem.vt s.dixi.quod beue teneas mente.In hoc.s.ꝑ rōnib.nō factis. & non in exhibitis gl.op. ad totū tit.de eden,Et sol.vt gl.& not.gl.cui habetis similem in l.j. 3 C.de eden.& l.quædam.s.de eden.Vel dic clare † circa istam mām fm Dy.ꝙ aut rōnes petūtur exhiberi secūdario,vel īcidenter grā alicuius iudicij inchoati,& tūc siue ꝑcesserit ɔctus,cuius occasione cōfectæ sunt rōnes,pōt habere locū officium iudicis: quod locū habet vbi ēt actio ordinaria locum habet,cū non imploretur principl'r,sed īcidēter,vt s.de rei vin.l.nō solum. & de ædil.edic.l. ædiles.§.itē sciendū.& l.qꝺ si nolit.§.culpam.eo.tit.Facit qꝺ no.C. depositi.l.iij.& de iudic.l.j.Aut petuntur rōnes exhiberi principaliter:tūc aut ex illo ɔctu vel quasi ex quo petuntur edi rōnes,proditur aliqua actio ordinaria,& tunc agitur illa actione,vt hic,quæ descendit ex illo ɔctu vel quasi.l.quædā s.de eden. Aut non ꝑcessit ɔctus,& tūc imploratur offiñ iudicis,&nō exhibitis rōnib.agit ad īteresse actione in factū,vl̄ ꝑ offic.iud.petitur fieri ɔdēnatio ad interesse.l.si quis ex argētariis.§.ex hoc edicto.s.de edē. Ex quolibet enim edicto oritur actio in factū.Insti.de interd.§ fi.&no.Insti. de acti.§.alęi.quod est no.& ibi dixi. & no.s.nau.cau.sta.l.j.in fi.fm Dy.Et ꝑ hoc patet rñsum ad ɔriū.de l.quædam. & ad istum §.quia in istis ex ɔctu,vel quasi oritur actio ordinaria.Præterea ibi loqtur in argentario,in quo licèt interueniat mandatū,tñ actio ordinaria nō nascitur:qa mandatū nō fuit gratuitū,vt esse debet.s.manda.l.j.sed fit rōne publici officij,&sic in illo casu hēt locū solum iudicis offiñ.s.si mens.fal.mo.dixi.l.j:& ꝭ.de var.&extraor.cog.l.e.§.j. Et de hoc tenet Guil.in d.l.quædā.& C.de eden.l.edita.in prin. & teneas bene corde.¶ Item querit gl.&aduerte bene:quia est no.& singularis casus,nunquid ɔ tutorē non edentē rōnem iuretur in litē?Et rñde vt gl.& no.gl.quæ est valde not.& forte non reperies sibi similem,quæ dicit,ꝙ ɔ tutorē non edentē rōnem vel nō reddentē illā seu restituentē,iuratur in litē.Facit qꝺ dixi in text.ꝑ Iac. de Are.s.in ver.pupillo.vbi alleg.ad hoc l.tutor.qui repertoriū.in prin.Quib.legib.qdam rñdēt,ꝙ illæ leges loquūtur in inuētario. Pro gl.tñ facit s.man.l.dolus.& l.si procurator.§. dolo.eo.tit.& §. seq.vbi æqparatur inuentarium libro rōnum,& hāc gl.tenet Ray. per l.j.de in litē iuran.cum sua gl.& per l.aliàs.eo.tit. vbi de hoc ꝑ eum,& ita dicit ipse sibi consuluisse in ciuitate Florē..& hoc etiā tenet Iac.de Are.vt dixi s.in tex.

1 *Inuentarium & liber rationum æquiparantur.*
2 *Ratio conscripta à tertio facit aliqualem fidem.*

§.De seruis. Inuētarium,ac librum rationum pupillo exhibere tutore cessante,serui negotia gerētes possunt interrogari simpl'r,&cū tormētis,& sine:idem si fraus in scribendis rōnib.per tutores imputetur.h.d.fm Ray.Ibi, de seruis,s.pupilli.ibi interrogatiōes.s.sine tormētis.ibi,& qōnes.i.cum tormentis.ꝭ.de iniur.l.itē apud Labeonē.§.qōnem,fm Ray.ibi,rō- 1 nalia.No.hic † æquiparari inuentariū,& librum rōnum.quod facit pro eo quod dixi s.proxi.§.ibi.has rationes.No.ꝙ rō cōscripta 2 a tertio facit aliqualem fidem.† Quod facit pro eo ꝙ no. C.de cō e.fis.deb.lib.x.l fi.& ꝙ ibi dixi & facit pro eo quod not.s.de test.l. iij.§.eiusdem.

1 *Filius non compellitur dotare matrem si vult nubere.*

§.Præterea. Hunc §.posses cōtinuare ad §.sed nonnullos. s.eo.qa idem repetit,fm Dy.ibi, muneratio, facit qōnem quæ no.C.de præscri.lon.temp.l.si vineæ.& C.de in- 1 offi.do.l.j.videlicet ꝙ filius non cōpellatur † dotare matrē si vult nubere.Facit ad hoc.s.de adm.tu.l.tutor.fm distinctionem gl.Op. de l.cum plures.de adm.tu.Sol.vt gl.& dic quod ibi erat mun⁹ cōsuetum,hic vero nuptiale.

1 *Tutor expensas factas in lite bona f. de pro pupillo repetit.*
2 *Tutor remotus tanquã suspectus repetet expẽsas à pupillo factas vt defenderet.*
3 *Tutor pauper, an debeat ali à pupillo.*

§. Si pupilli. Ibi, notitiam, quia habebit notitiam rerum pupillorum, fm Dyn. Ibi, præstandi. hoc intelligitur qñ interest potius pupilli habere contutorẽ, quàm admitti eius excusationem, quam habebat pp paupertatem, fm Iac. 1 de Are. & sic non obst. l. paupertas. de excu. tut. Ibi,† sumptus factos fide bona a tutore in lite: secus si lis non esset iustè mota, argu. l. quoties. §. sicut. s. de admi. tu. fm Dy. Facit l. si bonam causam. C. de admi. tut. & idem erit, fm Ray. si fecit expensas in defendendo officiũ suum: quia dicebatur non iure datus vel suspectus. arg. 2 l. fi. C. de ord. cog. & l. j. C. de neg. gest. fm Ray. Tene mente,† q̃ si tutor esset remotus tanquã suspectus, & ipse facit multas expẽsas ad defendendum se in ista lite: quia fuit accusat⁹ de suspecto: qd possit ea repetere a pupillo. ibi, proficisci. hoc tamen dicit secundum determinationem glo. l. idem quæ. §. idem. s. mand. Vñ si esset quidam rusticus, & vellet ire eques, vel si esset alius, & esset prope, & vellet ire eques, istas expensas non debet soluere pupillus, vt ibi no. ¶ Quærit Dy. nunquid iste libertus debet ali ab isto 3 pupillo, etiam si non esset tutor? Et rñ. vt gl. Quærit idem† nũqd alius tutor quàm libertus debeat habere alimẽta, si egeat, a pupillo? ipse tenet q̃ sic, per l. in reb. §. possunt. s. cõmo. & per l. a tutorib. in fi. s. de adm. tu. De hac q. habes per gl. quæ alle. ad istum tex. De hoc j. dicam, vt dixi s. de excu. tut. l. paupertas. & p Pet. Instit. de tut. §. tutores. ergo, &c.

1 *Mandati vel ex stipulatu agere an possim si timens offendi, quẽ promisi iuuare, promisit satisfacere & restituere omnia damna quæ possum pati.*
2 *Tutor quare hẽt actionẽ vtilẽ cõtra tutorẽ, & nõ fideiussor cõtra fideiussorem.*
3 *Beneficiũ diuisionis an competat plurib. tutorib. & quid de beneficio cessionis.*

§. Nunc tractemus. Ibi, fideiussor & hoc si oẽs erãt soluẽdo, al's secus, vt sequitur, sed si, &c. In correis aũt hoc iure est secus: quia inter eos non diuidit, etiam si fuerint soluẽdo. l. si diuisa C. locat. & s. apparebit. fm Iac. de Are. licèt hodie sit secus, per auth. de duo. re. in prin. quæ est posita C. de duo. re. auth. hoc ita. ibi. ꝯueniri, videlicet quilibet pro quantitate, pro qua est soluendo in totum, fm Dy. ibi gestum, & ex cõi culpa fm Dy. In ver. plane, ibi, cõi. i. ab oĩb. tutorib. cõiter commisso, in §. plane. Ibi, quę res. i. improprium delictũ. Ibi damni. Facit ad qõ. quam no. gl. C. ad l. Iul. de vi pub. l. qñ multa. in 1 gl. f. capitalis. al's incipit corporalis. Nã ibi† quærit gl. pone q̃ aliquis volebat inuadere Titium, ipse venit ad me vt ego iuuarem eum, & promisit p stip'onem satisfacere & restituere oĩa dãna, q̃ ego possem pati pp illud delictũ, & ego fui ꝯtentus. mõ q̃rit, an ego possim actione mandati agere, vel ex stip'one, ad dandũ, qd fuero passus. Dic vt ibi no. & tene mẽte istã gl. ¶ Itẽ op. de l. vt fideiussor. j. de fideiu. Sol. vt in gl. ¶ Gl. op. de l. tutores. §. in eum. s. de admi. tu. Sol. vt in gl. qa illud in fideiussorib. istud in tutorib. Sed 2 tunc† q̃ro de rõne diuersitatis? Et gl. in l. vt fideiussor, assignat duplicem rõnẽ. Prima est: qa tutores accipiũt offiñ necessitate, fideiussores voluntate, & pp ea facilius subuenitur tutorib. argu. de procura. l. ꝓcurator q pro euictione. & quod ibi not. & s. q satis. cog. l. si fideiussor. §. fi. Et hęc rõ est falsa, qa duo rei obligant̃ ex volũtate, & tñ si vnus eorũ soluat, hab̃et actionẽ ꝯ alium sine cessione, vt j. de duo. re. l. j. & quod ibi no. Secundã rõnem assignat gl. quia fideiussor habet regressum ꝯ reum principalem, licèt nõ habeat regressum ꝯ fideiussorem, sed tut. vel magistratus non hẽt regressum ꝯ alium: & iõ vtilis actio ꝯceditur sibi ꝯ alium tutorẽ. Hæc rõ est falsa in vno casu. j. de magist. ꝯuen. l. q̃ si tutor. Sol. q̃ tutor tenetur rõne obl'onis ꝯtutoris, fideiussor vero rõne ꝓpriæ obl'onis, & ppea non haberet actionẽ ꝯtra aliũ fideiussorẽ. An. de Pisis tenet secundam rõnem, s. positã. Ad l. q̃ si tutor alle. p gl. rñdet, q̃ iura non ꝯsiderant casus singulares: sed referunt se ad ea, q̃ frequẽtius accidunt. alleg. l. nam ad ea. s. de leg. Hoc dictũ non est bonũ: qa vbicunq; habet locũ rõ debet habere locũ dictũ, & eꝯ. s. d legib. l. non oĩum. & qd ibi no. quare, &c. De hac rõne hr p gl. C. de transa. l. j. vbi ipsa tangit ꝓcedentes rões. Pe. reddit aliam rõnẽ: qa tutor gerit princip'r negotia ꝯtutoris, sed fideiussor nõ gerit princip'r negotium fideiussoris, sed negotium rei, & ppea nõ habet actionem ꝯ fideiussorem nisi cessam: qa inspicimus q̃ principal'r fit, non in ꝯ̃ntiam. s. de autho. tut. l. j. in prin. de aqua quot. & æsti. l. iij. §. aqua. Hanc rõnem tangit gl. s. de neg. gest. l. ex facto, fm Iac. de Are. & in d. l. si vt fideiussor. ¶ Quærit gl. qñ inspicimus vtrũ tutores sint soluendo, vel nõ? Et rñde vt gl. ¶ Quęrit glo. pone q̃ nullus gessit, ita q̃ alter eorum est ꝯdemnatus, nunquid erit idem quod in isto vltimo casu? Rñd. vt gl. ¶ Quærit gl. & aduerte, quia ista gl. est valde no. & oĩ die pòt ꝯtingere de facto. Pone q̃ tutores gesserunt dolo, nunquid habeant saltem beneficium 3 diuisionis. gl. rñdet distinguendo. & dic vt in ea. Ex qua no.† q̃ beneficium diuisionis ꝯcedit tutorib. dolosis, licèt bñficium cessionis non habeant. ¶ Pro Azo. facit l. ante p. j. de magist. ꝯue. hęc opi. tñ est falsa, vt no. in l. j. §. si plures. s. de adm. tu. fm Ray. aliter ipse dicit. C. d trã. l. j. vbi de hoc habes p gl. tñ ꝓ Azo, tenet gl. de cu. bo. dan. l. ij. §. fi. doc. C. de transl. j. tenent opi. gl. Nam licèt non ꝯcedatur in tex. beneficiũ cessionis, qd est maius, tñ ꝯcedit beneficium diuisionis, quod est minus. Nã diuisio petitur p exceptionẽ, & cessio petitur p actionẽ, & facilius cõceditur exceptio q̃ actio. l. j. §. quod autẽ ait. j. de superfi. & j. de actio. & obl. l. Arianus. Contra hoc op. de l. si cõtẽdat. j. de fideius. Br. dic fm Ray. qd Aut beneficiũ diuisionis petitur p modũ agẽdi, vt est in casu l. si cõtendat. j. d fideiu. & tũc sit vera opi. Azo. Aut p modũ excipiẽdi, & sit vera opi. gl. Vlti. circa istum §. distinguit Dy. qd aut ꝯueniuntur gerẽtes offiñ publicũ authoritate & vtilitate, aut gerẽtes publicũ authoritate, & vtilitate priuatũ. Primo casu, aut gesserũt omnes simul, & tenetur quilibet insolidum, & eis exclusis peruenitur ad nominationẽ. vt C. quo quis ord. ꝯue. l. fi. lib. xj. Aut gesserunt oẽs diuisim: & tunc aut erat facta diuisio a seipsis, aut a iudice. Prosequatis, vt plene no. istud. j. ad mun. l. Imperator. & C. de ꝯue. fisc. l. qñ. In sc̃do dic, vt hic habes no. p gl. & j. §. seq. & C. de trã. l. j. & Insti. de satisd. §. fi. & l. ij. C. de adm. tu. In tertio casu dic vt habes. s. mãd. in. l. creditor. §. duobus. & de procu. l. pluribus. quæ no.

1 *Tutelã non esse diuisam per aliquẽ, & esse diuisam à tutorib. inter se, paria sunt.*
2 *Tutor quando conuenitur pro neglectis, quando non ge. ens teneatur.*
3 *Inspicitur idem quod est in aptitudine, & non in actu.*

§. Vsque adeo. Glo. intelligit istum tex. duob. mo. Vno modo qd vnus tãtum administrauit. Et 1 ex† isto intellectu habes notare, quod illa sunt paria, tutelã nõ esse diuisam per aliquem, & eẽ diuisam a tutorib. inter se, fm opi. gl. Iac. de Are. tenet ꝯriũ, qa primo casu pòt ꝯueniri tã gerẽs, quã nõ gerẽs. Secundo casu pòt ꝯueniri nõ gerens: quia vr ꝯgessisse p collegã, alleg. l. tres tutores. §. nõ solum. s. de admi. tut. Pro ipso ẽt facit l. j. de ma. ꝯue. licèt gl. ma. post med. al'r intelligat illam. Secũdo intelligit gl. qñ oẽs gesserũt, tñ diuisa fuerit administrõ a tutore, vel a iudice, & ppea isto casu prius cõuenit̃ magr̃atus, q̃ tutor, &c. Dñi, iste secundus intellectus est falsus: quia qñ est diuisa a testõre vel iudice, prius ꝯuenitur magr̃atus, & ẽt in illis casib. Marcelli. vt s. de adm. tu. l. Lucius. §. cũ testõ. & sentit gl. mag. indistinctè, ibi, si vnus gessit. alius non, &c. fm Dy. licèt Ray. approp̃riet sibi. Teneas ergo primam positionẽ, qd vn⁹ tñ administrauit. Ibi, quod. n. &c. & aduerte q̃ iste vers. intell'r duo. mod. fm gl. vno mõ quod habes in tex. non, ita q̃ nõ superabundat: & iste fuit intellectus Ioã. Alio mõ, q̃ superabundat. & iste fuit intell's Bul. Marcellus dicebat pri⁹ cõueniri tutorem nõ gerẽtem quàm magr̃atum, cuius dcm̃ est verum in duob. casib. s. qñ pòt imputari tutori nõ gerenti, quod non facit eum suspectũ, vel q̃ satisdõnem nõ exigit a tutore administrãte. Imperator dicebat eꝯ. s. prius ꝯueniri magistratũ q̃ tutorem nõ gerẽtẽ. & eius dcm̃ sil'r est verum. Fallit tñ in duob. casib. in qb. prius ꝯuenitur nõ gerẽs quàm magr̃at⁹. Vnus ẽ qñ pòt facere suspectũ, & nõ facit. Alius est qñ potuisset sibi nõ gerenti imputari: qa nõ exegerit satisdõnẽ a gerẽte. Et sic patet, siue teneat intell'm Io. siue Bulg. quod idẽ ẽ intell's in effectu. Et sic licèt glo. ꝯtricet se, tñ in veritate isti intell's non differũt in effectu. ibi, cõtutor. s. q nõ administrauit, fm Dy. voluit ẽt in casib. istis nõ gerentem cõueniri tanq̃ magistratũ, fm vtrũq; intell'm. Glo. in ver. accipiendũ. opp. & habes gl. mag. plenius distinguentem, q̃ alia q̃ sit in corpore iuris. & no. bñ. Et op. de l. j. in prin. de magistr. con. & sol. vt gl. Modo accipio gl. ma. & op. de l. si tutor. d adm. tu. glo. sol. & distingue, vt p 2 eam. & dum alle. l. ij. C. de adm. tu.† Dic hoc esse verũ, si ꝯueniũt̃ p factis. Si vero de neglectis, tunc aut erãt ꝯnexa gestis, & tunc erit idẽ qd in gestis. Aut erãt separata, & tunc nõ gerẽs tenet̃ pariter cũ gerente. l. tutores qui post. in fi. s. de admi. tu. l. tres tutores. §. item, e. tit. Et ita intelligas istum tex. fm Dy. q multũ declarat istã mãm. Et vbi gl. alle. l. si duo. de ma. con. dic, si omnes sunt eiusdẽ generis, secus si diuersi. s. de admi. tu. l. Lucius. §. cũ testõ vbi de hoc dicam. Et vbi alle. l. Lucius. §. pe. dic. & p hoc est falsa prima gl. vt vbi dixi ibi quatuor casib. in aliis aũt casib. multo magis ꝯuenit̃. Item op. de l. j. de magistr. ꝯue. & recitat gl. ibi Instit. ad l. Aqui. §. his autem ver- 3 bis.† No. quòd inspicimus illud, quod est in aptitudine, & nõ id qd est in actu. & ad hoc quotidie alle. ista gl. hic etiam in d. §. his autem verbis, & j. de aqua quo. & æsti. l. iij. §. aqua. & Instit. de actio. §. ꝓiudiciales. & in proœ. Insti. in prin. & ibi dixi. Facit j. de aur. & arg. le. l. & si nõ sunt. §. quid ergo. & j. de ꝯdi. & dem. & l. hæc cõdõ. Teneas istam gl. mente, quia est satis plana in materia sua, & cũ ea adiũgas gl. q̃ est. C. de admi. tut. l. ij. & de transa. l. j. & Instit. de satisd. tut. §. j. & sic habetis plene istam materiam examinatam. Vlti. gl. alle. ꝓ cor. l. iij. de ꝯue. fisc. debit. & j. ad munici. l. Imperatores Ti. & Ant. dic vt in qualibet earũ plene no. quãtum est ĩ officio publico authoritate & vtilitate, & gl. similes quas allegaui superius, loquuntur ĩ officio publ. autoritate.

§. Hanc actionem. Glo. op. in verbo in hr̃dem. C. de hær. tu. per totum. Sol. vt gl. & hoc est verũ, vbi hr̃s tutoris ꝯuenitur ex eius psona. Sꝫ qd si ꝯuenitur ex ꝓpria psona, nunqd tenet̃ de leui culpa? Gl. dicit qd sic, in l. ꝓcurator. de neg. gest. gl. tenet ꝯriũ in l. cum ostendimus. §. j. de fidu. tut. vbi de hoc dicam. & no. bene istã gl. Item opp. de l. ex plurib. de admi. tut. Solue vt in ea.

§. Non tãtum. Ibi actiones, quatuor remedia habet hic tutor, s. diuisionis & cessionis, & vtilis actionis, & alterius ꝯuentionis prius fiendæ, fm Iac. de Aret. glo. in verb. post cõdẽnationem: op. d l. pemptorias. C. sent. resci. non pos. Sol. vt gl. & gl. inducit similia hic. quare dic q̃ est rõ pro ista gl. qa

exceptio tollit iniquitatem sniæ: & sic dr posse post sniam opponi, arg. eorum quæ no. in d. l. peremptorias. per Ray.

§. De rationibus. Ibi, de rationib. cuius regulam vide plenè per Dy. & Rof. in tit. de rõnib. distrahẽdis ƒm Ray. vide Dy. s̃. ea. rub. & ibi dixi vobis, vñ ista actio & similes trahunt originẽ. Ibi, tutores, videlicet tutores testamẽtarij & ex inquisitione dati, nõ tñ videntur teneri hac actione, cũ ista actio detur rõne perfidiæ præsumptæ, vt dixi s̃. eo. in rubr. sed in istis cessat pfidia, cũ fides eorum & idustria sint approbatæ: hoc tñ non est verum. per hunc §. ƒm Dy. quia probatio nõ tollit præsumptionem, vt s̃. qđ metus cã. l. nõ est verisimile. ibi, gerũt, i. gesserũt, cum ista actio nõ detur donec gerit. vt. j̃. e. l. fi. ƒm Dy. & no.

§. Considerandum. Ibi, actiones, de rationib. distra. q̃ datur in duplum. Ibi, intersit singulariter vltra cõe interesse. Ibi, æstimationem. dicit glo. sed qđ in actione furti, nunquid duplicetur pretium rei vel interesse? Dic vt no. C. de fur. l. si quis. §. j. & in l. furti, in principio.

1 *Actio de rationibus distrahendis, furti, tutelæ, quãdo adinuicem tollantur.*
2 *Actio tutelæ quare tollatur per actionem de rationibus distrahendis.*
3 *Actio furti, & actio de rationibus distrahendis, cum sint pœnales, quare non tollantur adinuicem.*
4 *Condictio furtiua quare & actio de rationibus distrahendis tollant se adinuicẽ.*

§. In tutela. Iste §. est aliquantulum difficilis per rõnes, quæ reddũtur in eo, vel j̃. se. iõ aduerte. Ibi, actum. & interesse solum præstitũ qđ venit in actione tutelæ. Ibi, nõ põt, dic ẽt quatenus est plus in ea. ibi, est. de qua est actum actione de rõnib. distra. Et est rõ: quia procedunt ex administrõne pfidiæ gesta, ƒm Iac. de Ra. & sic ex vna qualitate facti. ibi, hac actiõe, de rõ. distr. ibi, furti. hæc est rõ: qa diuersitas primæuæ originis facit videri diuersa, & ppñs ẽt oblĩones, etiã ex diuersis factis descẽdẽtes. ¶Glo. op. de l. iij. j̃. vi bo. rap. de l. q̃ seruum. in fi. de actio. & obl. Sol. vt gl. ibi, nam hæc dic de rõnib. distrah. & vbi dicit, illa, dic. s. furti. & ita expones gl. totam. In fi. gl. ibi & sic dic. licèt istæ actiones descendãt ex eodẽ facto, tñ oriunt̃ ex diuersis qualitatib. eiusdẽ facti. Nã iste tutor diuersis respectib. obligatur. Vno mõ vt tutor obligat̃. Alio mõ obligatur vt qlibet rẽ alienã suscipiens, tunc obligat̃ rõne furti, sicut dicimus in milite vẽdente arma, qui tenetur vt miles, & tenetur vt quilibet. l. quidã. de pœnis. Præterea ergo, quia habẽt diuersam originẽ, admittunt̃ istæ plures actiones ex diuersis qualitatib. eiusdẽ facti descẽdentes, sicut compatiuntur se vbi ex diuersis factis descẽdunt. vt j̃. de priua. delic. l. nũquã. Sciamus tñ, 1 †ꝙ Rof. in ista mã tenet in libellis suis super ista actione, ꝙ actio de rõnib. distrah. furti & tutelæ, tolluntur adinuicem in eo qđ ꝯcurrunt, sed in eo quod est plus in vna quàm in alia, nõ tolluntur, quod est falsum ƒm Old. & Dy. per hunc tex. ¶Quærit gl. nũquid possit agi ad pœnã, licèt fuerit actũ actione tutelæ? Et rñd. vt gl. & patet. j̃. l. proxi. & ibi videas. Rõnes istorum casuum ꝯsistũt multũ 2 in intellectu, & iõ aduertatis bene. † Et q̃ro primo de rõne quare actio tutelæ tollit̃ p actionẽ de rõnib. distrahen. & eꝯ. Text. vr̃ assignare rõnẽ: quia descẽdit ex obligatione. Contra opp. ƒm Dy. cuius verba sibi Ray. appropriat. Actio tutelæ descendit ex quasi ꝯtractu, illa đ rõnib. descẽdit ex maleficio. l. ex maleficiis. §. tutelæ. de actio. & obl. l. tres tutores. in prin. đ adm. tut. Sol. ƒm Dy. iõ cẽsetur vna obligatio: quia descẽdunt ex vna qualitate, s. ex intercessione 3 nõ dolosa, vt s̃. dixi. ¶Itẽ q̃ro, vñ †procedit istud mirabile, ꝙ actio furti, & actio de rõ. distr. q̃ sunt pœnales, nõ tollunt se adinuicẽ, ꝯ regulam oĩum legũ de mundo. Sed dic ꝙ rõ est: quia habẽt diuersam originẽ. Nam actio furti nascitur ex cõtrectatione dolosa, actio de rõnib. distr. nascitur ex nõ dolosa, & sic licèt idẽ sint in effectu, cẽsent̃ diuersa pp diuersas origines. Cõtra ꝙ op. de l. seq. §. qđ si furãdi. vbi dr̃, ꝙ ẽt ex dolosa cõtrectatione cõpetat actio de rõnib. distra. & sic habẽt ibi eadẽ orignẽ. Sol. ƒm Dy. nos debemus ĩspicere primæuam nãm actiõis de rõnib. distr. q̃ fuit ex ꝯtrectatione nõ dolosa, nõ secũdariã, vbi competit ex dolosa, facit s̃. de autho. tut. l. j. in prin. ¶†Quæro, q̃ ẽ rõ quare ꝯdõ furtiua & actio de 4 rõnib. distah. tollant se adinuicẽ, vt l. statim seq. Dic, rõ ẽ: qa postq̃ fuit actum ꝯdõne furtiua, nihilominus remanet actio furti. s̃. de ꝯdi. furti. l. ij. & sic est prouisum isti agẽti primo ad rem: qa hẽt de ꝯdõne furtiua. Itẽ ad pœnam: qa habet ex actione furti, nõ cõpetit sibi actio de rõn. distr. Sed hoc vr̃ falsum: qn ẽt p istam actionẽ, vbi est actum actione furti, deberet releuari ab actione de rõn. distr. q̃ restat sibi ad rem petẽdam. Ad qđ rñdeo, ꝙ ibi non tollitur qa actio de rõni. distr. remanet, & ad rem eo casu, non ad pœnam cõpetit. Cõtra ꝙ opp. de l. cẽtum Capuæ. s̃. eo. ꝙ cer. loco. quia vbi potest qs agere ad pœnã & ad rem & accipit rem solam, nihilominus agit ad pœnam: ita hic licèt agatur actione furti ad rem, deberet posse agi actione de rõni. distra. ad pœnam. Ad qđ respondet Dy. ꝙ illud onus. quod remanet ꝯ eum: qa potest agere actione furti ꝯ eum, tollit ꝯriũ. Ista omnia sunt verba Dy. licèt Ray. appropriet sibi ipsa in collectaneis. Item opp. ƒm Ray. ꝙ ꝯdõ furtiua nõ tollit pœnalem. l. ii. s̃. de ꝯdict. fur. & l. si pignore. §. cum furtis. Sol. ibi loquitur in fure extraneo, hic in tutore, cum quo mitius agitur, vt s̃. de admin. tut. l. tutores. Vel dic, ꝙ ista non est mere pœnalis, arg. d. l. ij. & ibi loquitur in merè pœnali. Facit s̃. nau. cau. l. licet. §. fi. Sol. p ea q̃ s̃. dixi p Dy. ꝙ istud est in actione furti, quæ remanet actori. Facit qđ no. Ray. j̃. de pub. l. j. §. vñ quæritur, in prima q. gl. Ego omisi ibi vnũ dicere, ad id. s. dicit gl. ꝙ actio tutelæ, & actio đ rõ. distr. &c. ꝙ Rof. tenet ꝯriũ, argu. j̃. vi bono. rapto. l. j. aliàs ij. dic ꝙ non est verũ: quia illud habet locum vbi sunt actiones diuersæ.

§. Hanc actionem. Ibi, personis, s. bonorum possessorib. & aliis succedẽtib. pupillo, ƒm Dy. & hanc gl. q̃ est inducta de iure ciuili, vt Institu. de perpetuis, & temp. actio. in prin. ƒm Ray. gl. opp. de §. hanc actionem, etiam in hrẽdes. s̃. hac eadẽ l. sol. vt in gl. Quærit gl. nũquid aliquo casu datur in hæredem, & solue, vt in gl. Dic, forte in illo simplr non dabatur cõtra hæredem cum habebat actionem tute. argu. s̃. de cal. l. hæc actio, secundum Iac. de Are.

LEX II.

1 *Animus fraudandi non præsumitur in tutore.*
2 *Culposus an teneatur actione rationum distrahendarum.*

Actione. Ibi, animo, expresse oportet ꝓbari: quia in† 1 dubio non præsumitur animus fraudandi in tutore. s̃. de admi. tuto. l. tres tutores. & ibi, no. ibi nõ tollet. alij habẽt sine. nõ, & male, ƒm Dyn. in §. sed & cõductio. ibi, hoc iudiciũ. s. de rõni. distr. gl. opp. de l. qui seruum. de actio. & obli. Sol. vt gl. & dic vt dixi. s̃. eo. l. j. §. in tutela. Quærit gl. nunquid habeat locum actio đ rõni. distr. vbi factum est aliquid nõ dolo. Et rñde vt gl. Ex† quã no. 2 ꝙ culposus tenetur ista actione. Sil'e no. s̃. eo. l. j. §. in tutela. in gl. vt sit, gl. tenet̃ ꝯriũ Inst. de auth. tuto. §. fi. sed gl. est falsa. vt ibi dixi per Petrum, teneas bene mente: quia Rayn. non facit mentionem.

LEX III.

Si tutelæ. Ista lex intelligitur duobus modis, & vterque est planus intellectus & vterque est in gl. Ibi, negotiorum gestorum. s. contrariam ƒm secundam lecturã, quã tenet Dy. Ibi, absit. aliàs absuturum sit, vel abesse videtur, p eo ꝙ est obligat⁹: & in secundo intellectu, p eo ꝙ gl. dicit & sic de aliis, suppleas, & dicas ƒm hoc, quod debet caueri a tutore, vel a ꝓcuratore, vel similibus. gl. expediui super tex.

LEX IIII.

1 *In obligatione in diem, quòd ante diem sit nata actio.*

Nisi finita. Ibi, agi, ex hoc princ. coniungendo ipsum cum glossis per quas allegabo, quarum vna est super 1 rub. alia est in l. si adhuc. j̃. eo. posset dici cauillando: †quia tunc dicatur nata actio qñ potest intentari, qđ tñ est falsum, vt patet ĩ obligatione in diem, & plene habes in l. eum qui calẽdis: §. fin. de ver. obl. Ista lex nõ obst. quia mala all. per gl. quia licèt non posset agi, nõ tamen sequitur ꝙ nõ sit nata actio: immo est nata actio, vt hic per Dy. Et de hoc plene vide per Azon. in l. tutor qui repertoriũ. s̃. de adm. tu. gl. tenet cõiter vbiq;, ꝙ ñ sit nata durante tutela. Quærit. gl. nunquid actione cõtraria tutelæ possit agi ante finitã tutelam? Et respon. vt gl.

§. Filium. Ibi, tenere, & insolidũ. gl. opp. de l. filiusfam. j̃. đ act. & obli. Et respõde vt gl. nõ autem tenetur ĩsolidũ. l. si filius. j̃. eo.

§. Si adhuc. Ibi, cõsumitur. gl. quærit quãdo habeat locum istud? Et responde vt gl.

1 *Curator impuberis durante administratione potest conueniri actione furti, & ex stipulatu rem pupilli saluam fore, non actione generali. Idem in curatore dato bonis.*

§. cum furiosi. Ibi, negotiorum gestorum. gñaliter p tota administratione. & no. C. de admini. tu. l. ij. ibi, in hac actione, s. negotiorum gestorum. gl. op. de l. rõnes. C. de admini. tut. Et iol. vt in gl. Dic, cõtrarium no. ƒm aliquos in l. cũ tut. j̃. eo. & ibi dicam. ¶Quærit gl. quæ est rõ diuersitatis? Et rñ. vt gl. dic, hæc rõ nõ vr̃ vera, nam curator impuberis põt statim cõueniri etiam administratione durante, & certum est tamen eius curam pubertate finiri, vt habes in l. nam & Seruius. §. qui negotia, đ neg. gest. Si illa gl. esset vera, crederem istam rõnem esse falsam. Et 1 sic† dico curatorem impuberis nõ posse cõueniri administratione durãte generali actione negotiorum gestorum, sed conueniri furti ex stipl'one rem pup. sal. fo. vt habetis in l. si adhuc. §. j. j̃. eo. Et sic rõ gl. restat vera, & ea rõne crederem curatorem datum bonis absentis, ꝙ fieri potest, vt statim dicam in l. si pupillus. §. si tu. j̃. eo. posse cõueniri qñcunque etiam durãte administratione, cum nesciamus quãdo administratio finiatur. ꝙ credo, & teneamus istud dicterium corde, ꝙ est no. ¶Cõtra istum §. oppo. de l. iij. §. nõ tantum. s̃. de suspecto tuto. vbi dicitur, curatorem furiosi posse accusari de suspecto, & tamẽ est ꝙ accusatio suspecti nõ cõpetit qñ tutor & curator pñt ꝯueniri alia actione, vt ea. l. §. quæri potest. Credo ꝙ §. nõ tamẽ, debet intelli'i ꝙ nõ habebat ꝯtutorem: qa cõuenit eum de facto, licèt de iure posset conueniri. & sic cõpetit actio suspecti, quæ competit plurib. personis, antequàm cõcedatur actio pro administratione. & tene mente.

LEX V.

Si tutor. Ibi, nõ reddat. Rñ. vt gl. vel dic plenius. s. vt reddat pecuniam depositam, vel cõmodatam, & sic eam petebat pupillus ab eo, ƒm Dyn. ¶Sed tunc obst. id ꝙ statim sequitur ĩ tex. ibi, condici posse, &c. Et est rõ: quia turpiter accepta, &c. vnde credo ꝙ intellectus Dy. non est bonus. Gl. alleg. p concor. l. fin. de cõdi. ob tur. cau. Dic vt ibi no. Sec⁹ est autẽ in actione ex stipulatu,

vel ex testo, d.l.fi.& rō ibi no.quæ rō nō placet mihi pp actionem ex testō, quæ hēt nām bonæ fidei.l.in minorum.C.in quib.cau. in integ.resti.non est necess. Posset esse ratio:quia magis frangit quis fidem, vbi contraxi cum eo, vel prædecessor meus, cum quo reputor eadem psona, vt ī auth.de iureiur. a mor.præ.in prin.quā vbi ɔ̄xit alius.& aduerte bene ad istud.Gl.quærit nunqd extinguatur actio nostra commodati propter actionem tutelę.Responde vt glo.dicit.Et vtilitas est in hoc:quia in ista obligatione sunt obligati fideiussores, vt l.quoties.§.j.s̄.de adminis.tuto.

LEX VI.

Si filius familias. Ibi, nomine, pro dolo, quę post emācipationem cōmisit, &c. No.ex hac l.quod fideiussio qua tenet pr̄ p filio, inducta per l.ij.s̄.ad municip.& C.de filiofam.& quemadm.pater.l.ij.lib.x.finitur cum filius effectus est sui iuris, quod est verum ſm Iac.de Are.qd ītelligas pro tpe sequenti, non precedenti, ſm istum text. Dicit Oldr. q illę leges non exprimūt q teneatur insolidum:sed iste tex.& in l.tria onera.& l.ij.s̄.de excu.tuto.melius in l.filiusf.s̄.de tutor.vbi pr̄ tenetur, sicut si ipse administrasset.& ideo forte aliàs tenetur de peculio. Sed tu habes casum j̄.e.l.si filius.& teneas mente.

LEX VII.

Si pupillus. Gl.oppo.de auth.vt hi qui ob.§.j.quam habes in auth.minoris.C. qui da.tuto.vel curato. possunt. Gloss.respondet quod repellitur. Dic immo non repellitur, sed debet sibi adiungi curator, vt patet in d. § j.& in §.sed si quis.e.tit.& no.s̄.de autho.tuto.l.j. Facit s̄.de excusatio.tutor.l. propter, ſm Dy.& Ray.& sic gl.est falsa ſm eos. Vel dic quod glo. habet respectum vbi pupilli successerūt anteq̄ haberēt tutorem, & sic tpe tutelæ delatæ inuenitur iam creditor ipsius tutoris. Vnde salua reuerentia eorum, gl.videtur mihi vera, & pōt saluari.

1 *Fideiussor capti an hostibus quando possit conueniri*
2 *Curator datur etiam bonis viuētis, quādo ignoratur ipsū viuū, an mortuum.*

§. Si tutor. Ibi fideiussores, accipe verbum, recte ɔueniunt, q est j̄. Ibi, curator.hic est casus pro eo q post Dy.dixi.j̄.vt le.no.ca.l.postq̄.videlicet, † q ibi ɔsulatur legatarijs p curatorem datū bonis captis ab hostib. Nec obst.illa l.postq̄, ad istam l.vbi dr̄, q fideiussores capti ab hostib. ɔueniri nō possunt ipso existente ī captiuitate:qa ibi oblo cepit pp ɔditionis euētum, eo tpe quo ille erat iam captus, & si non posset habere initium ɔ ipsum principalē non pōt habere ɔ fideiussores, vt j̄.de fideiussorib.l.fideiussor obligari.in prin.sed hęc obligatio erat cępta eo tpe quo erat captus in ciuitate, licèt postea eximatur de medio, & nihilominus fideiussores remanent obligati.arg.s̄.de admi.tuto.l.si sine hr̄de.in princ.Itē nō obst.l.hactenus.s̄.de ɔsti.pecu.vbi tpe quo ille est captus pt̄ ɔstitui ab alio:qa oblo ɔstituti nō est accessoria, sed principalis.arg.l.sed & si citeriores.s̄.de ɔst.& q i: i no.vn̄ ibi obligatio effectum sumpserat eo tpe quo capt⁹ erat in ciuitate, vt s̄.dixi in l.postq̄.& teneas bn̄ corde:quia ɔ̄rium est aliquātulum difficile.¶ Ibi, vel si qs.facit † ad id q no.s̄.de tute.l.muto.§.fi.C.ex q.cau.ma.l.ab hostib.in prin.q curator possit dari bonis ētiā viuentis. Et p hoc tenuit do.Bern.de Capua.in.q.Gregorij d Bon.q possit dari curator bonis suis, si ignorabat ipsum esse viuum vl̄ mortuū. Facit j̄.d mu.& hono.l.j.§.j.Ibi, ɔueniēt. Facit q no.j̄.rē pup.sal.for.l.n̄ quasi.§.si tutor.vbi gl.alle.istā l.Querit gl. nūqd ē verū istud, q dat̄ curator bonis istius capti? Et rn̄de vt gl.

LEX VIII.

Quamuis. Hæc l.continuatur cum præcedenti. Ibi, tutelam.dic alias tutela pristina posset integrari.& ita habet do.Dyn.

LEX IX.

Si tutor. Ibi, a' esse, & si reassumit tutelam.ibi, datus est.vide quòd no.s̄.de tute. l. item quæsitum. Et vide ad qd allegatur hæc l.in sui prin.s̄.de tu.& cura.da.ab his.l.tutor si petit⁹. quod etiā bonis tutoris absentis causa Reip.possit dari tutor. Itē per istum tex.videtur reprobari glo. q̄ est s̄.de tuto.& curat.da.ab his.l.curato.vt j̄.dicam.¶ Quærit glo.qua actione tutor ɔuenit? Et responde vt gl.alle.pro concor.l.iij.§.quæri.suprà. de susp.tut. & debet allegari §.si quis absuturus.Nico.de Neapo.

§. Si duobus. Iste casus est valde no.& non inuenitur alibi teneas corde.Ibi, reciderit.i. qui postea ad legitimam ętatem puenerit xxv.ann.ſm Dy.Ibi, Neratius ait. dic quia datiua cedit legitimæ ſm Dy.Quærit gl.qūo pōt esse q ibi fuerint sub eadem tutela, & postea cœperit tutor esse suus? Et rn̄de vt gl.quòd optime pōt fieri.& ibi gl.all.§.item maior.in ij. rn̄.Dic immo nec olim poterat aliqs tutor esse minor xxv.vt s̄. de test.tu.l.quæro.§.Lucius.& s̄. de excusat, tuto. l. non solum. §.si libertus.& sic prima solu.est verior ſm Dy.& omnes.Quærit gl.pone q ille q est agnatorum pximior, sit minor, ita q alius maior fuerit admissus, nunqd incipiente illo minore esse ętatis legitimæ, ille alius desinit eē tutor? gl.remittit ad no.in l.non solū. p quām gl.ibi positā colligitur expresse, q quæstio pposita n̄ pcedit:qā non admitteretur sequens agnatus, ex quo est alius pximior licèt sit minor:sed datur interim curator quousq; proximior agnatus fuerit maior, vt s̄.de legi.tu.l.j.§.si apud hostes.& d.l.nō solum.§.si libertus.& q ibi no.de excus.tu.Proximior enim semp est præferendus.de legi.tu.l.si plures.Quærit gl.pone q testator reliquit duos tutores in testō, & vnus fuit excusatus ad tēpus, ita quod in locū eius fuit datus alius, vel in locū defuncti est datus alius, nunqd decedente tutore testamentario desinat esse contutor, & admittat̄ legitim⁹? Rn̄de vt gl.Dicas, quod in primo casu, qn̄ est datus in locū excusati, legitimus nō admittitur: qa supsunt adhuc testamentarij tutores reliqui.Et sic est vera opi.Hug. Sed vbi est datus in locum defuncti, legitimus admittitur, & datiuus repellitur:qa nō sunt relicti testamētarij.l.si quis sub cōditione.de testa.tut.& hoc casu erit vera opi.Azo.Sed quidam alij hn̄t ɔ in apostilla Dy.& male.De hoc per Ray.C.e.l.si tutor.& in Spe. de tu.§.si vero.ver.sed pone.& §.nunc dicendum.ver.sed pone.

§. Si in testamento. Ibi, ex inquisitione; subaudi dat⁹ a iudice.Ibi, tutelæ, subaudi cōtra tutorē a iudice datum.Ibi, desinit, s.datus a iudice.exitēte cōditione testamētarij, ſm Dy.Vel dic quòd finito tpe desinat esse tutor, & hēt locum actio tutelæ, ſm Ray.Ibi, tutor.vt puta, qa est dat⁹ sub cōdōne, vel in diem, & postea vsque ad cōdōnē, vel ad diem, ſm Dy.ibi, conueniendus est, hoc nō vr̄ esse verum, cum datus vsque ad diem vel cōditionem malè gesserit, & postea nō remaneat tutor, cum ipse debeat remoueri vt suspectus: qa qui semel est malus, &c.s̄.de suspec.l.iij.§.q̄ri.& §.si curator.& nec nō dēt esse tutor, vt hic dr̄. Tu dicas q hic fuit testamētarius, & venit ex datione sequenti.ibi.curatorē, s.tutelæ actione pro sua administratione, ſm Dy.Opp.gl.de l.actus.de reg.iur.Sol.a iudice non pt̄, a testatore sic. Rationem diuersitatis dixi Insti.qui test.tut.§.ad certum diem.& dixi s̄.de tute.l.muto.§.si sub conditione.

1 *Tutore banni:o, & eius bonis confiscatis, quod tutela finiatur, & agi possit actio ne tutelæ.*
2 *Agnatus damnatus, & accusatus de suspecto tutela durante, nō cōuenitur actione tutelæ.*
3 *Dictio præter, ponitur exclusiue.*
4 *Actio tutelæ an nascatur tutela durante.*

§. Si tutori. Ibi cōfiscatus.ex cā damnationis ex qua sequitur ɔfiscatio bonorum. Et no.ex isto tex. † q si tutor relegetur, & ɔfiscantur bona eius, q sit finita tutela, & possit agi actione tutelæ. Ita potes intelligere l.ex sextāte. de except. rei iudi.ſm Iac.de Are.facit p hoc l.si sine hr̄de.§.fi.s̄.de adm. tu. ſm vnam lect.vbi tenet ɔtrarium. Dicas q aut bona eius fuerūt ɔfiscata pp bānum, & tūc tutela finiatur, & ita intelligātur prima dicta. Aut nō, & tūc nō ita intell'r ſm dictū l.si sine hr̄de.§.fi. s̄. de admi. tu.ſm Dy.¶ Quærit gl.qūo pōt ipse remanere tutor postq̄ fuit accūsat⁹ de suspecto? Et rn̄de vt gl.ibi l.eū.in fi.gl.No.ex ista gl. † qd vbi agnatus est accusatus tanq̄ suspectus, & ɔdemnatus de suspecto, & est adiunctus sibi curator, q pōt ɔueniri actione tutelæ nihilominus durāte tutela.Tex.ibi, cæteræ actiones præter. † No.qd dictio pter, ponitur exclusiue, de quo s̄.de pignor.actio.l.j. p doct. ſm Iac.de Are.plene p Cy.C.de agen.in reb.l.agētes. lib. xij. Cōtinua l.seq.ibi, quamuis.Rn̄.tacite.Gl.in §.cæteræ, quærit nunquid actio tutelæ sit nata interim? rn̄.vt gl.dicit. Et sic no. † q actio tutelæ nō nascitur durāte tutela.Idē tenet gl.C.p socio.l.tādiu.& no. s̄.de admin.tut.l.tutorem qui tutelā.qd ibi dixi.¶ Quærit gl. quid in actione de rōnib.dist.Et rn̄d. vt gl. Ex quo no. q actio de rationib.dist.nō nascitur durāte tutela.Glo.in l.proxi.& seq.quærit per quem poterit intentare istas actiones:& rn̄de vt gl.¶ Quærit glo. quare istæ actiones pereant morte tutoris.Et respon.vt gl.

LEX XI.

Si filius. Ibi, facere potest.ex edicto.s̄.quod cum.e.l.j.& ij.Ibi, actionem intra annum a die finitæ tutelæ inchoandum, & hoc sequitur, continua l.seq.

LEX XII.

Filius. Ibi, agere, id est, de peculio.Et aduerte ad glo. quæ ponit casum.ibi, ab eo, s.quod nō exegerit partem.Gl. op. de l.Pomponius, in negotiis.s̄.de neg.ge.Sol. vt in gl. & in l. tutores.vel dic melius, vt not.in l.si id quod.§.si filiusfa.suprà pro Soc. ¶ Quærit glo.q̄ est rō qd iste ann⁹, intra quē actio competit ɔtra patrem, non incipit nisi a tpe finitæ tutelæ. Et responde vt gl.

LEX XIII.

1 *Tutor post tutelam finitam non cōuenitur actione tutelæ pro rebus non connexis quas administrauit.*
2 *Actio tutelæ an d. tur vtilis vel directa pro connexis.*

Si tutor. Ibi, nō pōt, id ē qd gestū est post finitam tutelā. Nec obst.l.cū ostēdimus, in prin.de fideius.tut. & ibi dicā p Ray.ibi, pdia de pecunia pupilli, & eius noīe.ibi.cōputabitur. † qd illa q̄ sunt cōnexa, q̄ administrauit tutor post finitam tutelā, nō veniunt in actione tutelæ. Sed gl.dicit cōtra hunc casum.C.qn̄ ex fac.tu.l.pe.cum isto casu nō concor.gl. C. arbi.tu.l.tutor. Posses dicere q gl.q̄ est in l.pen.loquatur in cōnexis, & tūc gl. erit no. & dat multū notab.intellectum legis, nā † qd dr̄ q p cōnexis agitur actione tutelæ, est verū actione vtili, vt vr̄ innuere ista gl. Iste tamē tex.non bn̄ patitur istum intellectum:quia dicit, prædia compara uerit, &c.sic administratio fuit cōnexa. Præterea leges dn̄t simpl'r dari actionem tutelæ pro cōnexis.vt hic in princ. ergo debemus intelligere de actione dicta, arg.l.j.s̄.si ager vectig.in prin.& in fin. Præterea gl.dicit expresse q datur directa.j̄.titu.seq.l.iij.§. iudicio.

§.Si

§. Si vero. Ibi negotia.f.nō cōcessa.ibi,deuolui si vult adultus,& est sibi vtile.Et sic non obst.ver.si vero.s.& no.j.proxi.fm.Dy.Ibi,exigere.f.debitum.ibi,datus,volēs,nō inuitus,vt C.de execu.tuto.l.curator.& no.s.tit.ij.l.Caius.fm Ray.vr dic quod loquitur hic in liberto,qui si fuerit tutor nō potest se excusare a cura.vt.l.libertos,de excusa.tut.ibi,posse,pro tempore post finitam tutelam,& posteriori,si hoc expediat pupillo,nō alias,vt s.dixi.Glo.opp.de l.tutor.C.arbi.tut.& solu.vt gl.Item opp.de l.diuortio.§.cæterum.de neg.gest.Sol.vt glo.

LEX XIIII.

1 *Mora breuissimi temporis quando inducat discrepantiam in iure.*

Si post. Ibi,breuissimo.no.†quod mora breuissimi temporis inducit discrepātiam in iure.In cōtrarium facit l.si quis ita.de condi.& demon.Dic quod hic præiudicat quo ad impediēdum cōtinuationem, ibi vero præiudicat quo ad aliud. Ibi, gerere.etiam cōnexa fm gl.hic positam.licèt gl. notet contrarium. C. arbi.tut.l.tutor.& male,fm Ray.Gl.opp.de l.proxi.in prin.& recita primam gl.& dic.vt in ea.Item oppo.de l.statim.j.proxi.§.in fi.Sol, vt gl.& ibi dixi post Dyn.vide.& no.

LEX XV.

Si ex duobus. Ibi,alteri.nisi in excepto,vt in secūdo respon.huius.l.Nec obst.l.si pupillus.s.de administ.tutor.quia hic in tutoribus culposis.Et est ratio: quia illi habēt beneficium cessionis,vt j.videbitis.Et videas illam gl.d.l.si pupillus.quæ declarat istam legē.ibi,præcise.f. totum quod erat debitum.secūdum Dy.ibi,satisfacere,scilicet,vt alij liberētur,& vide quod no.de administra.tutor.l.qui tutor.§.fin.& C.de trāsf.l. nec ītētio.vide ibi no.gl.quod tutor,vel curator tenētur omnes vna actione & vna obligatione,nō pluribus.Gl.oppo.de l.si stipulatos, de fideiuss.Solu.gl.& dic de hoc vt dicam in d.l.si pupillus.quia istud est difficile contrarium.

LEX XVI.

Si adhuc cum. Ibi,tutore.id est, cuius officiū durat adhuc,secūdum Dy.gl.opp.de l. nō quasi, infra rem pupilli fal.fo.Et respon.vt gl.Item opp.de l. aduersus. C. de administratione tutorum.& l.actus.ff.eo.ti.Et respon.vt glo.& vide gl.sol.pluribus modis:sed prima solutio est vera.& dic vt no. in præall.l.aduersus.vide quod dixi s.eod.l.ij.§.fin.

LEX XVII.

1 *Abbas subministrat expensas monacho secum litiganti.*

Imperatores. Ibi,litis.facit pro hoc s.de postula.l. hi qui. secūdum Iac.de Are.ibi,subministrari. Ista lex præstat argu.†quod abbas nō tenetur ministrare expēsas monacho litigāti cōtra eū.De hoc no.gl.in l.si suspecta.in fi.de inoffi. test.vbi gl.tenet cōtrarium.Pro qua facit j.vt in pos.leg.l. penulti. Nec ob ista l.vt statim dicam in contrariorum solutione. Gl. opp. de l.si suspecta.§.fi.s.de inoffi.test.Dic quod illud est fauore alimētorum.Præterea ibi obtinuerat in prin. & sic ratione illius psumptionis,& rōne proximitatis debēt subministrari sumptus,quæ rationes hic cessant.Item opp.de l.fi.C.de ordi.cog.gl.nō soluit, sed dic quod ibi erat quæstio de bonis,de quibus debebat viuere ille agens,& iam vicerat in causa principali. vnde ex illis bonis debet habere sumptus,& victum:hic erat quæstio de quodā debito particulari,secundum Andre.de Pisis. Vel dic quod ibi erat quæstio status & bonorum omniū:nec habebat vnde se posset alere aliūde,hic vero sic,secundum Dynum:vel dic, quòd ibi erat præsumptio pro illo,qui petit sibi administrari sumptus ratione possessionis,vel quasi libertatis,vt ibi patet in litera.Quæ rationes hic cessant,& per ista patet respōsum ad legem istā in quæstione de monacho:quia monachus ante alebatur a monasterio, quia non habebat aliunde vnde se aleret.

LEX XVIII.

1 *Filius si se abstinuit ab hæreditate paterna,& aliquid habuit ab occisoribus patris, quando possit conueniri à creditoribus paternis.*

Cum tutor. Gl.ponit casum duob⁹ modis,sed teneas primam lecturam.Ibi,illa scilicet, actio negotiorum gestorum.Gl.Querit quæ actio datur pupillo,& quæ datur creditoribus. Et respon.vt prima gl.quæ est vera.¶Quærit gl. nūquid creditores habebūt pupillū obligatum, ex eo quod egit cōtra tutores actione tutelæ?Et respōd.vt glo. ibi,vt l.eum,arbi.tute. dic.Et hoc facit ad quæstionem†ibi nota.per doct. scilicet, quod 1 si filius abstinuit se ab hæreditate paterna,& aliquid acceperit ab occisoribus patris,quod non posset cōueniri a creditoribus propter illud quod accepit.De hac q.plenè dixi per Dy. in l.quæsitū. j.de sepul.vio.facit s.de acquiren.hæred.l.pro hærede.§.si quid.& §.Papinianus.Ray.in d.l.cum.dicit quod hoc habet locum vbi statutum diceret,quod occisores debeant contrahere pacem ab hæredibus offensi,tunc enim filius accipiēdo aliquid ab occisoribus, videtur hæreditatem adire,ergo,&c.

LEX XIX.

Si probatum. Qui pro nomine debitoris min⁹ idoneo ex re pupilli a tutore cōuēt⁹ ipsū absoluit, sequens ad probationē tenet.Hoc dicit fm Ray.¶Gl.op.de l.tutor. de admi.tut.Sol,vt ibi,no.& in l.qui nominib.Item opp.de l.si minoris.de admini.tutorum.Et responde vt in gl.& bene.

LEX XX.

Minor qui debet restitui debet allegare,& probare causam quare dēt restitui.

Alterius. Minoribus in integ.restitutis contra maiorē, sibi restituitur actio contra tertium minoris bñficio liberatū. h.d.fm primam lect.sed fm aliam dicit,quod minori plus soluenti restōnis priuilegio de iure speciali restitutio conceditur contra illū eius beneficio liberatum,in subsidium pp inopiam illius cui prædicta solutio facta fuit.h.d.fm Ray.fm secūdā lect.Vide gl. quæ ponit ibi casum & bene.ibi,minorem.No.quod†minor qui debet restitui, 1 debet allegare & probare cām propter quā petit restitutionē. Facit pro hoc.j.de ali.& cib.lega.l.Lucius.& de mino.l.quod si minor & s.de iureiu.l.nā & postea.§.si minor.fm Iac. de Are. Ibi subueniri. Dic,iste text.intelligitur duob.mod.vt in gl.in verb.ei f. principalem actionem restitutam,& restō.in integ.sibi factam.¶Gl.intelligit primo,quod ille adultus fact⁹ iam maior restituatur contra aliū curatorem.Alio modo,quod hæres minor curatoris mortui restituatur contra curatorē.q fuit cōdemnatus in maiori pecunia.Prim⁹ casus est verior:quia fm ītellectū nō patitur litera:veruntñ secūdus casus est verus per id quod alibi no.in simili,vt s.de pe.hær. l.si quid possessor,de neg.ge.l.si pupilli.§.j.secūdum Iac.de Aret.quod no.

Tutor quando habeat actionem vtilem contra tutorem sine successione.

§. Non idcirco. Cōuento curatore a minore nomine illius,contra quē potest in integ.rest. postulari, illius iuris beneficiū dēt cōcedi.h.d.fm Ray.Ibi,actio.i. bñficiū resti.in integ.quod restituit actionē.ibi,sunt.f. si exactio fuit facta, & hoc sequitur.ibi.iudicatum,si non soluerūt cōdemnationem.ibi, exceptionem proponēdam in causa appellationis fm glo. vel aduersus executionem sentētiæ.argu.s.eo.l.j. §. nō tantum,fm Ray. ibi,actionem.i.bñficium restit.in integ. quod restituit actionem tutelæ,aliàs vtilem.fm Ray.Gl.ponit casum per l.si minoris.s.de admini.tuto.Postea subiicit,& incipe cōstructionem,actio quæ, &c. vt in gl.dr.Et verbum,idcirco,pones post verbum redditur,& ita debes iungere,& ordinare istam literam,aliàs non posses eam intelligere.¶Gl.quærit†nūquid sine cessione habeat vtilem actionē? 1 Et respōde vt gl.& dum alleg.l.ij.dic,hoc nō est verū : quia ex persona pupilli nō potest soluere:quia statim ac soluit curator, sublata est actio cōtra tutorem,& sic pupillus iam factus maior ñ petit restitutionem in integ.contra tutorē,neque alius ei⁹ nomine. Itē ex sua persona nō potest agere:quia ipse nō vr soluisse pp tutorē debitū suū.l.in hoc iudicium.§.vniuersum.s. cōi diuidun. & s. mā. l.Papinianus.quod ibi no.pterea isti tutores videntur cōdemnati ob eorum dolū,& sic sine cessione nō dicūtur posse agere.l.si plures,de admi.tut.Idem etiam si ob negligentiam,vt d.l.ij.de contrario iu.tu.fm Andr.de Pisis.Nō obst.l.contraria.quia loquitur in collegis nō liberatis.Item nō obst.prin.l.nostræ,loquitur in eo, cōtra quē petitur restitutio in integ.fm Ray.Sed adhuc vr obstare, quia si iste curator est cōdēnat⁹ rōne proprij doli vel culpæ,nō dēt posse petere cessionē,vt l.j.§.nūc tractemus.s.e.in gl.quæ incipit,qui administrauerat. quare male dr hic quod possit fieri cessio fm And. de Pisis.Sol.ibi loquitur qñ plures cōueniuntur ratione partis culpæ.

LEX XXI.

1 *Reorum vno cōuento insolidū,an cessio cōtra aliū sit fiēda insolidū, an pro parte.*
2 *Cessio in tutoribus an fiat insolidum contra tutorem.*

Cum pupillus. Cessione actionis tutelæ a pupillo facta cōtra collegam tutori insolidum cōdēnato,secuta solōne debiti nō extinguitur actio.h.d.fm Ray.hæc l. hēt duas lect.prima vera.Ibi,pro parte.dic vt gl.Gl. inducit hanc l. in argu.†cōuento vno duorum correorum insolidum, debere fieri 1 cessio pro parte,& nō īsolidū.alle.s.de adm.tut.l.si plures. Dic vt ibi no.gl al'r distiguēdo.Sed cū ista solōne gl.concor.quod fiat cessio tñ pro pte sine aliqua distinctione,vt j.de sol.l.Modestin⁹.& d duob. reis, l.j.& has gl.tenet Dy.in d.l.si plures. Nā certū ēst, quod tutor cōdēnatus pt petere partē suā ab alio p act.negotiorū gest.vt d. §. nūc tractemus.in l.j.s.e.sed in duob.reis est idē:quia vnus hēt act.neg.gest. cōtra alium,vt l.j.C.de duob.re.ergo si hēt actionem si ipse soluisset,multo fortius exceptionē,vt j.de re.iur.l.inuitus.§.cui damus. & de suspi.l.j.§.quod autē.Distictio aūt quā fecit gl.īl.si plures, hēt locum ī fideiussorib.quorum vnus nō possit agere cōtra aliū,vt C.d fideiusso.l.cū alter,fm Dy.in l.si plures Dñi,etiam in fideiussorib.ñ potest distinctio hēre locum:quia si ipse cōueniretur, opponeret contra eum bñficiū cessionis,vt l.si pupillus.s.de admi.tut. & l. Stichū aut Pāphilum.§.si creditor.j.de sol.& ita poterit obtinere fideiussor,si agatur contra eum insolidū,sicut poterat contra creditorē,sed ipse nō pt sibi cedere actionē:quia est liberatus: ergo nec agere īsolidum. Nec ob.quòd posses dicere quod exceptio q obstat cedēti, ñ obstaret ei cui facta est cessio cā onerosa:quia illud est verū,nisi exceptio obstaret ei,cui facta est cessio,vt s.de do.exce.l.apud.§.si cū ītima. fm An.de Pisis.Circa hoc autē an dēat fieri cessio in correis insolidū, an nō:dic aut debitum insolidū ad cōuentum non spectabat,tunc actio nō debebit cedi in solidū:aut spectabat ad vtrunque,& tūc debet cedi pro parte vt s.ad Velleia.l.si mulier.§.j.& de in rem verso. l. si pro parte.§.j.& s.cōmo,l.vnde quæritur.& hoc in correis.In†tuto 2 rib.vero cum quæris,an cessio fiat insolidū? Dic quod aut est cōdemnatus contutor pp dolū suum,& tunc non fit cessio,vt l.si plures.

de admi.tu.& l.j.§.nunc tractemus.s.eo.Aut pp culpam collegæ.& tunc in solidum debebit sibi cedi.Aut pro communi culpa,& tunc pro parte.arg.d.l.si plures.& d.§.nunc tractemus.& l.si ab instituto. in fi.j.si quis omissa causa.quod tene corde, quia hoc anno repetam in l.si plures.

LEX XXII.

Defensor. Priuilegium tutelę pupillo competens non perimitur nouatione necessaria per sententiam condemnatoriam latam in tutoris præiudicium contingens.h.d. ibi,priuilegium..dicit glo.quod habeat personalem actionem tutelæ:vt l.pro offo.C.de admi.tu.& j.de priuil.cre.l.dabimus. ¶ Gl. op.de l.aliam.j.de noua.Sol.vt glo.De hoc habes plene in l.properandum.C.de iudi.Gl.quærit quem contractum facit iste administrator cum pupillo,& responde vt in gl.

LEX XXIII.

Conuento. Ibi,conuento,&non exacto:aliàs secus esset. vt s.eod.l.si ex duob.Ibi,curatorem negligentem in conuentione tutoris hæredis. Glo.opp.de l.alterius. §. fin. eo.sol.vt in glo.

LEX XXIIII.

Posthumo. Tutor datus posthumo eo non nato, vtili tantum nego.gesto.actione conuenitur.h.d.secundum Ray.glo.quærit quæ actio vtilis competit isti.Et responde vt gloss.

LEX XXV.

1 *Priuilegium quod habet pupillus,furiosus,vel minor in bonis tutorum & curatorum,an etiam habeat eius hæres.*

Non solum. In bonis tutorum,protutorum & curatorū minores ac furiosi iuris priuilegium consequuntur.h.d.secundum Ray.Ibi,datur.s.pupillo.Gl.opp.de l.ex pluribus.de admi.tu.Responde vt glo.dicit.Sed 1 † nunquid hæres suus pupilli habeat priuilegium?Gl.no.dicit,quod sic.in l.dabimus.de pri. credi.quæ gloss.est falsa per l. non solum.§.fi.de ritu nup.qui casus est pulcherrimus & singularis,licèt gl.in hoc titubet in d.l.ex pluribus.s.de admi.tuto.Gl.quærit quòd priuilegium est istud. Rñde vt glo.¶ Quærit gl. nunquid habeat tacitam hypothecam in bonis procuratoris?Rñde vt glo.quæ alleg.l.pro officio.Dic vt in d.l. dabimus.§.fi.& in l.seq.

TITVLVS QVARTVS.

De contraria,& vtili actione tutelæ.

LEX PRIMA.

Contrarium. No.actionē tutelę contrariā esse pretoriam,quòd alibi reuocatur in dubium.Quærit Dy.quomodo competat,& qualiter actiones contrariæ?Dic breuiter remittendo ad glo. in l.consensu.j.de actio.& obliga.quæ gl.alibi non reperitur.

§.An in hoc. Circa hoc vide quod no. Mode. in l. ij. C. senten.rescin.non pos.& in l.j.C.quādo ciui.acti.cri.præiudi.& per Inn.in c.cum dilectus.extra.de ordi.cog.

LEX III.

a **Quid ergo.**[a]

ADDITIO.

a Thom.¶ Quid ergo.Vide hic aliam lecturam,& adde Nicola.vbi.pupil.educa.deb.l.j. §.j.in fin.

§.Contrarium. Si pupillus non vult me liberare, tunc tria remedia sunt,quæ dic vt glo.& est tex.in l.j.C.de vsu.Ego do aliud remedium,quod verum est,quòd non possim agere ɔtraria tutelæ,vt liberent,vt hic,sed offim iudi. possum intentare:qa vbi habeo exceptionē:tūc offim iudi.possum intentare.vt l.Aurelius.§.cētum,j.de lib.leg.& l.si pcedat.j.de fideius.Et vide gl.q̄ incip.finito offo,& vide ꝙ auth. sacramenta.[a] hēt locū indistinctè,licèt tex.in ea loquat in contractu, & tene mētē.

ADDITIO.

a Thom.¶ Authen.sacramenta.Vide Bald.in rub.C.de pac.& vide hic clarius in secunda lect.& Bald in c.sacramenta,de pace iuramen.firman.& in l.pactū.in xv.q.de collationib. & in pen.q.& vide Imo.omnino in l.in concedendo,circa fin.ff.de aqua plu arcend.

Alia lectura.

Nunquid Hoc sit verum,qd si tutor fecit sibi fieri liberationem à pupillo interueniente sacramento, an valeat liberatio?Gl.dicit quod sic.Vide de hac q.vt no.d pa.iur. fir.§.item sacramenta,in gl.& vj.q.dubium erat:quia authen.sacramenta,loquitur in contractibus.prosequere plene,vt ibi.

§.Vsuras. Vos scitis per l.j.C.de anna.exce.quod filiofam. non currit præscriptio.Quid in his reb.in quib. pr non habet vsumfructum,filius non potest agere nisi consentiē te patre,vt in §.necessitate.sed currat ne filio presente?Dico quòd sic,si non impetrauit licentiam à patre:quia est quod sibi imputetur,vt hic:quia possim impetrare à iudice. vt patrem cogat consentire:vt l.ij.in fi.C.de an.exce.loquitur in his in quib pr erat legitimus administrator.Pro hoc do text.in Auth.de æqua.do. §. illud.vnde sumitur auth.quòd locum.C.de coll.do. Et ego do tibi tex.de hoc extra de elect.c.fin.

Lectura Nicolai de Neapoli.

Continua Istam Rub.quia s.dictum est de actione quę datur pupillo,nunc de actione quę est contraria: quæ datur tutori. Ad euidentiam actionum prætoriarum ponit hic Dy.quòd quandoque nomina contrahentium non sunt distincta,vt est videre in societate:quia quilibet vocatur socius, tūc nunquàm habebit locum actio cōtraria.Aut sunt nomina distincta,& tunc aut vnus contrahens nō accepit gratia alterius; & tūc non habet locum actio contraria,vt in emptione & ven.vt s. de actio.empt.l.ex empto.Aut vnus accepit gratia alterius,& tunc datur contraria,vt est videre hic & in mandato,& in similib.actio.& de hoc habes gloss.not.quæ non inuenitur alibi, secundum Dy.j. de act.& obl.l.consensu.quam glo.bene tene mente.

LEX PRIMA.

1 *Actioni tutelæ contraria est prætoria & est bonæ fidei.*
2 *Actiones ex quasi contractu sunt de iure ciuili.*
3 *Tutor contrahens cum pupillo quando obliget ipsum.*
4 *Tutor quas actiones habeat contra pupillum pro gestis per ipsum.*

Contrarium. Pupillus obligat tutori actione in rem suam.& pro expensis ab eo factis circa administrationem ipsius.Ibi, prætor.No.quòd actioni 1 † tutelæ contraria ē prætoria,& est bonæ fidei,licèt Dy.teneat contrarium.j.ti.j.in prin. Actio tamen tutelæ est de iure ciuili , vt Instit. de tut.in prin.& quod ibi no. Guil. in l. ex hoc iure. de iusti.& iur. & dixi in d.titu. de tut. Nam omnes 2 † quasi contractus sunt de iure ciuili,vt Insti.de obli. quæ ex quasi contractu nasc.Et sic glo.quæ dicit quòd spāle est in tutela,non bn̄ dicit,vt dixi in d.ti.Inst.de tut.in prin.ibi,proposuit, vide Rofr.in rub.huius ti.Et ibi ponit rationem quare ista est prætoria, & alia ciuilis.ibi,administrationem.i. ad impediendum in reb.quas administrat.Nam accedere ad administrationem compelluntur vt s.de admi.tu.l.j.in prin.secūdum Dy.ibi,quanquā dic, ꝙ ibi rñdet tacitę obiectioni,q̄ posset fieri, ꝙ ista actio nō habet locū cum pupillus nō possit obligari tutori sua authoritate,& pupillus sine tutore obligari nō potest.Et hoc sequitur Rof.fm Dy. ibi,obligentur,& sic vr̄,ꝙ sit spāle in actione tutelæ ɔria:quod nō vr̄ verum:qa idē vr̄ in actione directa.Nā si tutor 3 † emit rem pupilli palam & bona fide,obligatur pupill⁹ ciuiliter & naturaliter. l.tutor rerum.s.de admi.tut.Sed si facit clā & mala fide, non obligat ipsum pupillum,vt l.nō existimo.s.de admi.tu.& l.cum ipse.C. de ɔtr.emp.& l.si in emptione.§.fi.s.de ɔtrah.empt.Ita est etiam in actione tutelæ contraria.Nam ita demum tutor repetit sumptus, si fecit bona fide.vt j.e.l.iij.in prin.& in §.iudicio.Sol.secundū Dy. aut 4 † cōstat tutorē gessisse bona fide,vel mala fide: & tūc nullum est spāle in actione contraria.Aut dubitatur,& tunc aut pupillus ē locupletior,& nihil est etiā spāle,vt patet in l.iij.& l. pupillus,s. de auth.tut.Nam in vtroque casu pupillus tenetur in q̄titate in qua est pupillus locupletior.Sed si dubitatur an negotium fuerit male inchoatum,& tūc est speciale in ista actione. Pupillus.n.non teneretur aliis actionib.& tamē ista teneretur,vt l.si pupilli.in prin. de neg.gest.& j.eo.l.iij.§.sufficit,fm Dy.& facit quod dicam ibi post Guil.gl.quærit nunquid tenebitur etiam naturaliter hoc casu? Et respond.vt glo.ibi,in l.pupillus.s.de auth.tuto.de hoc dic,vt no.j. de regu.iur.l.pupillus nec velle.& j.de noua.l.j.C.de inu.stip.l.j.& l. si eius.in prin.j.ad Treb.vbi tetigi de hoc.

§.Hæc actio. Vide gl.j.quæ dicit,&c.Dic quasi velit dicere gloss.actio in genere, & non in specie. ibi,probandum,s.quòd habeat contrariam actionem neg.gest.secundum Dyn.ibi,finito officio,s.tutelę.ibi,actio contraria tutelę, secundum Dy.ibi.durat.dicit gloss.quòd officium.& dic,vt in glo. Et ista glo.ponit ibi casum in isto §.ibi, in ipsum procuratorem, vel curatorem:reddendo singula singulis. Gloss.oppon.de l.ij. C. de admini.tut.dic vt ibi.

§.Præterea. Ibi,cōueniatur,s.tutor secundū Dy.ibi sumptus.non obst.l.ex quib.s. de condi.inde. qa patet sol.p ea quę ibi datur exceptio sola,hic exceptio &actio.Ibi, potest.Sed an iste poterit opponere in modum exceptionis ,quādo agitur contra eum actione iudicati? Videtur quod non,ex quo fuit semel quæsitum de exceptione.argu.l.fi.C.de fid.instr.& j.de excep.rei iud.l.duobus.secundum Iac.de Are.&vide quod no. per Ray.C.sen.rescin.nō pos.l.peremptorias.ibi resarcire.ex quo fuit compensatio reprobata hac actione.

§.An in hoc iudicio. Ibi contrarium. per hoc videtur male dicere glos.in eo quod ipsa not.j.eo.l.quid ergo.§.iudicio.& dicam ibi, probandū, s.quod consequatur indemnitatem de eo, quod debebatur sibi ex contractu paterno.Dyn.

§.Hanc actionem. Ibi, actionem , scilicet contrariam.

LEX II.

Longe. Glo.quærit quare est,quòd datur magis contrariū iudicium tutelæ,vbi intentatur actio de rationib.distrahendis,quàm vbi non intentatur actio de rationibus distrahendis.& respon.vt in gl.

LEX III.

1 *Tutor quãdo repetat expensas factas pro pupillo in plus quàm habeat in facultatibus.*

1 Quid ergo. Notabñ hoc principiũ. Quæro, quomodo possit esse † ꝙ tutor expendit plus in rebus pupilli q̃ habeat pupillus ĩ facultatib. Dic quod põt esse: quia erat mota ipsi pupillo, qõ status, & sic diceret expensum vtiliter ẽt vltra bona & pr̃imonium pupilli: qa libertas est inestimabilis. ȷ̃. de reg. iu. l. libertas. & s̃. de iis q deie. vel effud. l. fi. ſm And. de Pisis. Vel dic, quod potest eẽ: quia tutor incipit negotium vtiliter, sed postea habuit malum effectum. Nam etiam tunc recuperat, vt in hac l. §. sufficit.

1 *Liberatio facta per pupillum tutori cum iuramento, an valeat.*
2 *Dispositio auth. sacramenta puberum an habeat locum in quasi contractibus.*
3 *Quòd habeat locum in liberationibus.*

§. Contrarium. Ibi, liberationẽ, s. gñalẽ. Ibi, liberetur, sed si pupillus nollet agere, tunc dabi-1 tur remediũ tutori † qđ tu habes. C. de vsuris pu. l. iiij. vbi habes de hoc bonam gl. Itẽ poterit implorare iudicis officiũ. l. si contẽdat. de fideiuſ. & l. Aurelius. de liber. leg. ſm Bald. Ibi, petit ꝑ actionem tute. contrariam. ibi, pecuniæ. pupillaris ſm Dy. ibi, fœnerare. sed non fœnerauit. Ibi soluit, s. ipse tutor de sua propria pecunia. Gl. opp. de l. eos. §. super. C. de vsur. Sol. vt in glo. Item opp. de l. eos. §. cæteros, Sol. vt gl. Gl. quærit. pone ꝙ tutor fecit sibi liberationẽ fieri à pupillo cum iuramento, nunqd valet [a] talis liberatio? Et aduerte ad istã gl. no. ꝙ totus mundus allegat eã. Et rñde, vt gl. ibi, in 2 auth. sacramẽta. dic, videtur tamẽ ſm verba illius auth. † ꝙ hoc nõ procedat: quia illa auth. loquitur in contractu, & contractus est propriè ille ex quo hincinde nascitur obligatio. l. Labeo. §. ꝯtum. ȷ̃. de verb. sig. sed hic nõ est contractus, sed distractus, ergo nõ dẽt ad illum trahi, cum illa auth. sit odiosa: quia priuat minorem restitutionis beneficio, quod est fauorabile, vt s̃. de mi. l. j. ergo nõ ẽ extendenda. l. cum quidã. ȷ̃. de libe. & posth. Dic ſm Dy. illa auth. habet hic locum: qa tractat̃ de liberatione alterius, & sic de actu fauorabili & sumus fauorabiles in liberatione, vt l. Arrianus, de act. 3 & obl. Præterea † quando quis liberat aliquem, ipse obligatur saltem naturaliter ad non petendum, ideo ratione illius naturalis obligationis potest dici quòd auth. sacramenta. vindicat sibi locũ. Facit s̃. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. & quod ibi no. secundũ Dy. Et de hoc habes per doc. & Ray. in d. auth. sacramenta. circa fi. & ibi per Rofre. De hoc etiam no. per doct. in l. si quis. de transac. & ibi vide.

ADDITIO.

a ¶ Nunquid valet. Vide ad idẽ quod ponit Bart. in simili in l. minor. ff. de mino. in prin. videlicet quando pupillus litigat per procuratorem constitutum cum iuramẽto: quia nõ potest petere in integ. rest. ratione iuramenti. Adde ꝙ Bal. consi. 176. 1. vol. tenuit, quòd procurator constitutus à minore cum iuramento non tenet, & inquantum Bart. dicit no. quòd totus mundus &c. vide pulchrum consi. Pet. de Anch. consi. 331.

1 *Tusci non tenent pecunias ociosas, Lombardi sic, vt illas habeant saluas pro dominis suis.*
2 *Præscriptio an currat contra filiumfam. in his rebus, in quibus potest agere cum patris authoritate, si non egit.*

1 §. Vsuras. Ibi, sterilis. Aduerte quia Tusci † optime practicant istum §. Nam ipsi nõ permittunt stare pecunias suas mortuas, Lombardi vero sic: qa illas hñt saluas pro dñis suis, aliàs dr̃ esse pecunia ociosa. vt s̃. de administr. tu. l. tutor qui. §. si post. Ibi, promatur, i. ostendatur. ¶ Gl. opp. de l. si per imprudentiam. s̃. de eui. So. vt in ea. † iste §. facit ad qõnẽ talẽ, Tu scis ꝙ dũ filiusfam. ẽ in ptãte paterna non currit ꝯ eum pscriptio. l. j. in fi. C. de an. exce. Mõ ponamus quod filiusfa. hẽat res aliquas in quibus pr̃ non habebat vsumfructũ, ꝑ qbus, non põt agere absq; ꝯsensu paterno, vt gl. no. s̃. comod. l. iij. §. si filio. q ẽ no. vt dixi ȷ̃. quãdo di. le. ce. l. si vsusfruct⁹. §. si ita. ¶ Quærit̃ nunqd eo casu currit sibi præscriptio, dũ ẽ in ptãte? Ray. dicit ꝑ hunc tex. ꝙ aut ipse reqsiuit patrẽ quod dẽret sibi pstare autoritatẽ in iudicio, & non potuit obtinere, & tũc dẽt excusari ita ꝙ nõ currit ꝯ eum pscriptio. Aut non petiit, & tũc currit. arg. tex. huius l. & Auth. de æqua. do. §. illud, vñ sumit̃ authẽ. qđ locum. C. de col. & ex̃. de ele. c. fi. ſm eũ. Sed hoc ñ [a] ꝓcedit: quia filius põt petere, vt pr̃ compellatur ad præstandum authoritatem, vt habes C. de bo. quæ lib. l. non solum. §. necessitate, quod non poterat facere hic tutor: quia non põt prætorem cõpellere. Hinc est quod Mar. Sil. simil̃r indistinctè tenet, ꝙ in eo casu præscriptio ꝯ filium currat. arg. s̃. ex qui. cau. ma. l. ait prætor. §. j.

ADDITIO.

a Parisi ¶ Procedit. Contrarium tenet Ioan. And. in addi. ad Spe. in ti. de empt. & vend. §. pen. ver. si procurator. facit quod dicit Bald. in l. 2. §. 1. ff. qui satisd. cog.

1 *Defensor voluntarius si succumbit causa, non repetit expensas.*

§. Sufficit. Ibi, diligenter. i. vtiliter sed non necessario: hẽt locum hoc in tutore: secus in alio gestore voluntario, vt no. in l. si pupilli. in prin. de neg. gest. secũdũ Dy. & ibi de 1 hoc per Guil. & per † hoc patet regulariter esse falsam glo. quæ in l. ex parte. in prin. s̃. fam. ercis. quæ non inuenit alibi. Et dicit illa glo. quod si aliquis cœpit me defendere in iudicio vtiliter, licèt reportauerit sentẽtiam contrariam, tamẽ potest repetere sumptus. Sed hoc est falsum: quia est gestor voluntarius. Pro hoc facit l. iam tamen. §. in hac. infrà iudi. solui. & C. man. l. etiam, & ibi. Pet. tenet illam gloss.

§. Iudicio. Ibi, ante tutelam. s. finitam. Ibi, post tutelam finitam. ¶ Gl. quærit vtrum distinguatur, an fuerit concessum vel non, vbi est expressum ante tutelam. Rñ. & bene, dic vt in ea. ¶ Secundo quærit quæ est ratio, quare magis est diuersum in hoc quàm in alio? Rñ. vt gl. dicit. Contra istam glo. videtur tex. s̃. e. l. j. §. an in hoc iudicio. Sed potes dicere, quòd ibi loquitur, vbi debitum descendit ex persona patris, hic ex persona illius pupilli. Vel dic, & melius, quod hic non exigit, immo expectauit ex eo quòd tutor erat, & non exegit à pupillo, vt dicitur in d. §. an in hoc.

LEX IIII.

1 *Prælatus qui expendit in administratione de suo, si remouetur ab administratione, repetit expensum.*

A tutela. Gl. opp. Inst. quib. mo. tut. fini. in prin. & de l. decreto. de suspe. tuto. Sol. vt gl. Item opp. gl. (de l. si tutor. §. pen. s̃. tit. j.) Ista l. allegatur per Dy. in argu. ad quæstionem ta-1 lem. † quòd si prælatus impendit aliquid de bonis suis, vel alius administrator, & postea remotus est ab administratione, nunquid possit repetere sumptus factos in illa administratione? Ista lex præstat arg. optimum quod sic. in contrarium facit in auth. qui res iam dictas. C. de sacrosan. eccl. secundum Dyn. Sol. ibi deliquit in eadem re & ideo non repetit: hic aliquid posuit in illa, & ideo repetit, arg. ȷ̃. de his quib. vt indig. l. rescriptum. & vt s̃. no.

LEX V.

Hæredem. Ibi, contrariam. Non obst. l. iij. §. fi. s̃. eo. vt ibi dixi per Dy. & in l. cum ostendimus. in prin. de fideiuſ. tut. Et aduerte, quia illa l. iij. §. fi. facit multum contra: sed dicam in d. l. cum ostendimus. de fideiuſ. tuto.

LEX VI.

Si tutor. Ibi, actionem, vt ei soluatur, vel cautio de indemnitate præstetur. l. si tutelæ. s̃. ti. j. secundum Ray. vel dic etiam vt liberetur, arg. l. si quis mandato. de neg. gest. Qualiter autem ista sententia liberationis mandetur executioni, dic vt d. l. si quis: qa captis pignorib. & c. ibi, vt patet, ibi, soluat̃ dũmodo sit finitum officiũ. s̃. e. l. j. §. finito. Glo. opp. de l. si pro ea. C. man. Sol. vt glo. ¶ Quærit glo. quæ est ratio diuersitatis inter fideiussorem & tutorem? Gl. remittit ad l. si quis mandato. s̃. de neg. gest. & allegatio quandoque ẽ corrupta: quia aliqui hic in gl. habent, mandati, sed dicere debet, de neg. gest.

TITVLVS QVINTVS.

De eo qui pro tutore, vel curatore negocia gessit.

LEX PRIMA.

Pro tutelæ actionem.

§. Si quis quasi. Glo. quærit an ista actio protutelæ concurrat cum actione neg. ge. Glo. dicit quòd non, vt notant Moderni in l. militiæ. C. qui da. tuto. pos. Est enim vera determinatio huius gloss. in vtili actione protutelæ: non autẽ in directa: Sic intelligitur quod no. in l. iij. §. hac actione. de neg. ge. ad hoc præstat arg. l. quẽadmodum. ad l. Aqui. & l. qui bona. §. si quis opus. ȷ̃. de dam. infec. quod no.

LEX III.

Quæro an is. [a] Facit ad q. an iudex qui ignorat se iudicẽ, & iudicat, an valeat. & Gul. de Cu. tangit in l. obseruare. s̃. de offõ proconſ. & tenet quòd nõ, per istam l. Inno. al̃r extrà, de offi. dele. ca. prudentia. Dicam forte in l. ex facto. §. j. quando ex fac. tu.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Quæro an is. Vide Bald. in l. filius. de fur. & Bart. & Bald. in l. multum interest. de condi. & dem. & Bald. in l. neque natales. C. de probat. & in l. 2. §. 1. de iud. & Bald. in d. l. 1. §. fi. ff. de procu.

Alia lectura.

NOTETIS Bene istam legem pro curatoribus, & etiã pro aliis.

Lectura Nicolai de Neapoli.

¶ Super ista rubr. dicit gloſ. quod procurator est vnum nomen. &c. & dic vt gloſſ. & dr̃iam inter istum ti. & seq. vide ibi super rub. & ibi dicam.

LEX PRIMA.

1 *Actio protutelæ quando habeat locum.*
2 *Actio protutelæ non est superuacua, sed vtilis & necessaria pupillo.*
3 *Actio protutelæ, & actio contraria tutelæ, sunt bonæ fidei.*

Pro tutelæ. Ibi, vtrunque, casum recitat gloſſ. dic. vt in ea. Sed contra hanc gloſſ. facit C. de test. tut. l. j. in fin. ij. responſo. & dic, quod ibi sponte gessit non tanquàm tutor, licèt sciret se non esse, secundũ An. de Pisis. Ibi, gessit, s. tanq̃ tutor. ibi pro tutore. vide quod no. Rofr. ĩ ti. si aliqs crederet se tutorẽ, & in tit. seq. ibi, tutor est, cũ nõ sit ĩ veritate. ibi, gesserit. i. administrauerit negotia pupilli, ſm Dy. ibi, iudicium. i. actionem ꝓtutelæ. ſm gl. & Dy. ¶ Gl. op. de §. si quis quasi. §.

quasi.j.eo.Sol.vt ibi. ¶Quærit gl.† qñ habebit locum actio ꝓtutelæ. Et rñde, vt gl. Et aduerte: quia ista gl. est aliquantulum obscura, ideo aduerte vbi gl. dicit, altero casu cum distinctione tutelæ. dic vt in tutore no. aut sciuit, & tenetur actione tutelæ. Si vero ignorauit, teneatur actione ꝓtutelæ. Et sic gl. refert se ad id qđ dixi s̃. subijcit gl. altero casu indistincte. Dic vt in eo, qui nō erat tutor. Redeo ad gl. q̃ dicit, &c. Bñ teneatis fcđam solonem, vt in glo. ¶Quærit gl. q̃ est actio q̃ dabit̃ ꝯ illũ q fingit se esse tutorẽ, cũ in veritate non sit? Et rñde, vt gl. in l.iiij.C. de testa.tu. Dic nec ob.l. ij.rñso, eo.ti. q̃a ibi sponte gessit: non tanq̃ tutor, sed vt alius: hic aũt gessit vt tutor, licèt sciret se non esse tutorem, fm Iac. de Aret. ¶Quærit gl. in verbo, fungit̃, q̃ actio dabit̃ ꝯ istũ gerentẽ tutelã. 2 Et rñde, vt gl. & bñ. ¶Contra istũ ti. opponit Dy. ꝙ ista † actio est supuacua: quia aut gerit vt tutor, cũ in veritate nō sit: aut scienter, & tenebitur actione neg. gest. Ad hoc rñdet Dy. ꝙ ista actio fuit inuenta fauore pupillorũ, ex quo ẽ magis priuilegiata q̃ actio neg. gest. Nam hẽt priuilegiũ inter reales & ꝑsonales, & priuilegiũ reale & ꝑsonale habes in tex. j̃. de priui. credi. l. dabimus. §.j. secus in act. neg. gest. vt patet e.ti. l. idem priuilegiũ. §.j. & l. si vẽtri. fm Dy. Dic immo in actione neg. ge. pupillus hẽt priuilegiũ in ꝑsonali. l. si negotium. e.ti. licèt in reali nō hẽat, vt ibi no. & l. si vẽtri. in prin. e.ti. & sic dicit And. de Pisis, ꝙ credidit fuisse errore scribẽtis additionem Dy. patet ergo ꝙ ista actio ĩducit vtilitatẽ, & priuilegiũ reale, sed ꝙ rōne priuilegij realis dicat ꝑtor, ipam eẽ necessariam, vt hac l. in prin. non est verisimile, iõ dicerẽ ipsam eẽ vtilẽ. Dicas ergo fm And. de Pisis, ꝙ necessaria dr̃ ex eo, ꝙ actio tutelæ respicit pricipr̃ ꝑsonam. C. de nup. l. ĩ copulandis. & Insti. q dar. tu. pos. §.j. & ꝑpea cessat actio neg. ges. q̃ respicit rerum administrationẽ. 3 de neg. ge. l.j. ¶Quærit ergo Dy.† nunqđ actio ꝓtutelę & ꝯria tutelæ de qua dictum ẽ s̃. ti. ꝓxi. sint bonæ fidei, vel stricti iuris? Et vr̃ ꝙ sint bonæ fidei: quia in actione stricti iuris ñ veniũt vsuræ absq; vinculo stipl̃onis, sed in actione bonæ fidei vsurę veniũt ex sola mora. l. quamuis. C. de vsuris. Sed in istis duab' actionib. vsurę veniunt ex mora, vt patet ĩ l. qđ ergo. §. ꝯriũ. s̃. ti.j. & j̃. hac ea. l. §. ĩ ꝓtutelæ. ergo sunt bonæ fidei. Io. tñ in arbore actionũ ponit istas actiones stricti iuris: & ꝓ Io. allegat Dy. q̃a nō inueniunt̃ enumeratæ inter actiones bonę fidei, q̃ sunt positę Inst. de acti. §. actionũ, ergo sunt stricti iuris, & ibi no. Oẽs enĩ actiones q nō ĩueniũtur bonę fidei, sunt stricti iuris, vt ibi no. ¶Ad ꝯrium rñdeas, qđ licèt vsurę veniãt, nõ tñ seq̃t̃, q sint bonę fidei. Nã ĩ actione ex testõ veniunt vsuræ ex mora. j̃. de le. ij. l. titia Scio. §. vsuras. & C. de vsufru. leg. ꝑ totum. & tñ ꝯstat ipsam eẽ stricti iuris, vt s̃. de in lit. iuran. l.j. & sic hẽnt nãm bonę fidei, licèt sint stricti iuris. Gl. opp. Insti. de act. §. actionũ. & tenet ꝙ ꝯria actio tutelę sit bonę fidei, & alle. rõnes suas. Pro ea allegabam: q̃a ęqualitas in iudicijs ẽ seruãda. C. de ꝓxi. sacr. scri. l. fi. li. xij. de vulg. & pupil. l. iam hoc iure. Cũ ergo actio tutelę sit bonę fidei, q̃ dat̃ pupillo, vt in gl. §. actionum. ergo & ꝯria. Et miror qualiter Dy. non alle. illam gl. quia est notanda.

§.Cum eo. Ibi protutore. i. tanquam tutor, cum in veritate non est, siue se ẽt dicit, siue si credat se esse tutorem. ibi, posse. & cõtraria protutelæ datur protutori in pupillum, & ante pubertatem. j̃. eo l. fi. & ibi no. ergo &c. facit s̃. tit.j. l.j. §. finito. Ibi, protutore. i. tanquam tutor, cum in veritate non esset, secundum Dyn. Ibi, deinde quasi. dicit gl. hic est expressiuum veritatis, dixi de hac dictione. s̃. sol. ma. l. si ante.

§.Si quis. Ibi, quasi, istud est deminutio veritatis. gl. opp. de eo. quod habuistis supra, hac lege, ver. ꝓinde. & hoc est difficile ꝯrium. Et sol. vt gl. vt patet ĩ vlti. sol. qñ dt ꝙ hic est speciale fauore pupillorum. dic ꝙ patet ex eo, q̃a supra, ibi in ver. proinde geruntur negotia impuberis, & est priuilegium in eo quod dixi supra. quia actio protutelæ est magis priuilegiata quã sit actio neg. ge. vt dixi tibi in prin. & vide qđ no. gl. circa hoc. s̃. de neg. ge. l. iij. §. hæc aũt actio. Ad hoc posses rñdere qđ ibi non erat priuilegium militiæ. Scias tñ quod gl. C. e. ti. l.j. quærit de ista ratione diuersitatis, & non rñdet. Gl. quærit quæ actio neg. ge. dabitur in casu vbi fuerunt administrata bona. Respondeo, vt in gl.

1 *Actio protutelæ quando concurrat cum actione neg. gestorum.*
2 *Auxilium vnum extraordinarium non excludit aliud.*

§.Si curator. Ibi, gesserit. s. tanquã curator, Ibi curator, & non tanq̃ tutor. Quærit glo. q̃ actio dabitur in primo casu ipsi curatori? Et rñ. vt gl. Quærit gl. vtrum actio ꝓ 1 tutelæ † ꝯcurrat cũ actione neg. ge. in casu vbi tutor ẽ ꝯpulsus administrare, cum vere tutor nõ eẽt. Et rñ. vt gl. & ibi alleg. l. iij. §. hac actione. de neg. ge. Dic & hoc verũ est. s. ꝙ nõ ꝯcurrat cũ actione directa, & ita potes intelligere. l. iij. §. hac actione. de neg. ge. sed cũ 2 vtili actione ꝓtutelæ bñ ꝯcurrit: q̃a vtilis † cum vtili nõ impediũt se ad inuicem, cũ ambę sint auxilia ex̃ordinaria, & vnũ nõ excludit aliud, vt l. de pecorib. C. ad l. Aquil. & l. quemadmodũ. §. magistratus. ff. ad l. Aquil. & no. gl. de dam. infe. l. q bona. §. si q̃s opus. fm Iaco. de Are. & habes per Pet. C. qui da. tu. poss. l. militiæ.

§.Protutelæ. Ibi, attigerit. i. non administrauerit. Ibi, gessit, & quędam neglexit. Gl. opp. de l. si pupilli. §. fi. de neg. ge. sol. vt gl. Circa hanc materiam vide quæ no. Guil. de cu. in d. l. si pupilli. §. fi.

LEX II.

Si is qui. Ibi, non. n. &c. omnino reddit rationem. Ibi, huius. s. protutoris. ibi, pupilli, quia contractus ipsius protutoris nõ tenet in præiudicium pupilli, sed in præiudicium ꝯtrahẽtis. Secus si rescinditur per se, vt j̃. tit.j. in prin. ibi, per Dy. Ibi, administratio. Nam tutore vẽdẽte legitime & solemniter nõ auditur pupillus circa restitutionem, sed vẽdente protutore audietur pupillus, vt hic patet. Item vbi contraxit tutor inspicimus, vtrum coniunctus sit pupillo necne, licèt in contrahente protutore sit secus, vt j̃. titu.j. l. pupilli. fm Dy. dic vt ibi. Opp. gloss. de l. bon. si dei. j̃. de acqui. re. do. Et sol. vt in gl. Item opp. glo. quod res pupilli vsucapiatur. l. apud Celsum. §. si quis non tutor. j̃. de exce. dol. Sol. vt glo. & bene. & gl. alle. pro concordan. l. qui neque. j̃. de reb. eo. dic vt ibi.

LEX III.

Sententia lata à iudice delegato qui ignorabat se delegatum, non valet.

Quæro. Ibi, tutor, tãquam verus tenetur actione tutelæ. Ibi, tutorem. i. vt verum tutorem, secũdum Dy. Ibi, scire. Facit j̃. de acqui. hæred. l. si is ad quem, secundum Iac. de Are. in fi. l. facit quod no. s̃. eo. l.j. in princ. & allegat̃ hæc lex per Guil. s̃. de 1 offi. procon. l. obseruare, in fi. ꝙ si iudex † delegatus ignorat se esse delegatum, & ferat sñiam, talis sñia nõ valet tãquam priuati: quia oportet ꝙ sciat se iudicem. arg. huius l. Quærit glo. quæ actio dabitur? Et responde vt in glo.

LEX IIII.

Qui protutore. Quærit glo. quam diligentiam teneatur præstare tutor? Et responde vt ĩ gl. & alleg. l. a tutoribus. in prin. & dic vt ibi.

LEX V.

Et qui. Quæritur quãdo dabitur illud iudicium contrarium? Responde, vt in glo.

TITVLVS SEXTVS.

Quod falso tutore authore gestum esse dicetur.

LEX PRIMA.

Vius edicti. Op. de l. Pedius. §. in seruum. Sol. Dyn. ꝙ hic erant duo tutores, quorum authoritas vnius sufficiebat. a lex ꝯria loquitur in duob. arbitris, quorũ quilibet ꝑ se nõ posset. Sed circa hoc quæro: duo erãt arbitri vel iudices delegati dati sub hac cõdõne. qđ si alter ñ posset esse arbiter, alter solus sufficiat, & ambo fuerunt iudices, vel arbitri: & ambo iudicauerunt, & vnus eorum nõ poterat esse: quia seruus vel excommunicatus, valet ne sñia? Et hic vr̃ casus ꝙ sic: Sed nõ est verum: quia hic loquitur qñ quilibet per se simplr̃ potest, siue alius possit, siue alius nõ possit, vt l. vlti. C. de autho. præstan. Sed duo iudices prædicti nõ possunt quilibet insolidum facere: nisi alter sit impeditus. Sed cum ipsi ferunt sentẽtiam, & non videtur quilibet insolidum facere, licèt alius sit impeditus, cum qui potest nõ credat se facere insolidum, ergo non valet quod factum est per ambos. l. quæro. s̃. ti.j. & ex. de offi. dele. c. prudẽtia. circa fi.

ADDITIO.

a Thoma. Sufficiebat. Hæc alleg. gl. in c. constitutus. de rescrip. & glo. 9. q. 1. nos in hominẽ. & Pet. de Anch. consi. 186. circa primum dubium.

1 *Vtitur an actus si vnius falsi, & alterius veri tutoris authoritate interueniat.*

§.Verba autem. a No.† quod si vnius falsi, & alteri' veri tutoris authoritas interueniat, ꝙ valet ille actus. Rõnẽ volũt reddere Canonistæ: q̃a actus administrationis est actus, q põt ꝑ vnum expediri, vt ĩ c. cum super. de offic. dele. & ꝑ Ioan. An. in c. vtile. de re. iu. lib. vi. secus in electione, vt ibi no. ꝑ c. Messana. extra de elect. Et rñdet ad l. Pedius. ff. de arbi. vt no. ꝑ gl. in d. c. vtile. voluerunt quidam dicere, quod iste §. intelligitur quando authoritas fuit interposita separatim: secus si simul. Tñ plus placet opinio Bernar. posita in d. c. cum super.

ADDITIO.

Poma. ¶ Verba autem. Vide Oldr. consi. 47.

a §.Idem pomponius scribit. Iste est sing. a §. & omnes aduocati sciũt eum, & inducitur in arg. ad q. qñ iudex ꝓnunciauit quem legitimum procuratorem qui nõ sit an valeat. Et dicunt quidam ꝙ sic, per hanc l. In ꝯrium vr̃ quod talis pronunciatio non præiudicat dño. l. cum non iusto. de coll. detegen. Ad istam l. respõdeo quod ad officiũ iudicis spectat dare tutorem, sed non procuratorem. Iaco. de Are. no. hic, & Cy. ponit in l. filius. C. de fur. in vlt. q.

ADDITIO.

a Thoma. Est singularis. Vide Bal. in l. filius, in fi. C. de fur. & Bal. qui alleg. hãc l. in l. 1. C. de testa. & Bar. in l. licite. s̃. de tutorib. & cura. & Abb. in c. post cessionem. in fi. extra de prob. & in c. edoceri. de rescrip. Bal. in c. super literis. eo. tit.

Alia lectura.

Gesta à procuratore pronunciat per præsidem an valeant.

1 a *Exceptio falsi tutoris ita potest quandocunque opponi, sicut falsi procuratoris.*

§.Inducitur.

§. Inducitur. [a] † iste §. per aliquos q si procurator pnunciet ur a præside, an valeant gesta p eum. Sed certe ipsi rñdet q loquit in tutore dato à iudice, qui hēt authoritatem & potestatem dandi tutorem, sed procuratorem non hēt ptātem dandi: quia debet dari a partib. vt l. j. §. de procu. Spe. tā git hoc in ti. de rescri. psen. §. j. in ver. vlt. & in ti. de syndico. §. j. Moderni, i l. licèt. C. de pcur. & nil addūt vlterius. vbi etiam per Iac. de Are. Inno. facit de isto §. mentionem extra de electione. c. nihil. licèt ibi innuat 2rium. no. C. de eo qui pro tu. neg. gessit. l. fi. vbi dr, q quamuis iudex pronunciauerit, nō valēt gesta p eum. iuncta gl. cum tex. q dicit quod a iudice. Sed rñdeo, quod ibi nō pnūciauit se ratum habiturū, immo simplr administrationē iniunxit, inter quæ est dria. Vel pōt rñderi q ibi iudex, q non habebat authoritatem, vel ptātem in tutorem approbauit eū. vt ibi gl. Idē hēs in plato, de quo ibi per Modernos. ¶ Item hēs ibi, † q exceptio falsi tutoris pōt opponi post litem 2test. ad exēplū falsi pcura. habui q. ex facto in ciuitate Lucana, quam hic disputaui. Quidam fuit 2dēnatus tanq̄ tutor alicuius, ex eo q negotia male gessit, nec fuit probatum in causa eum esse tutorem: agitur 2 tertium possessorem bonorum istius tutoris: ille opponit q ille tutor non erat: an illa scientia probet? dixi q non, licet iste §. videatur 2 facere.

ADDITIO.

a Inducitur. Vide Fel. in c. post cessionem. de proba. & Ale. consi. 103. 2. Vol.

LEX II.

Si id. No. qualiter dēt credi denunciationi. & habes per doc. in l. si fundum. C. de rei vind. & dixi in l. j. §. j. ī. de ope. no. nunc. & l. ait prætor. §. si quis particeps. ī. quę in frau. credi.

LEX III.

1 *Stante statuto, quod si quis steterit per x. annos quod nō possit petere executionē instrumenti quod tamen poterit petere per libellum.*

Plane. No. q qui beneficio edicti non vtitur, 2 eum non pōt excipi de beneficio edicti. Et inducit in arg. † ad q. dr in statuto ciuitatis. q possit instrm executioni mādari, saluo si steterit per quinq; annos: mō steti per x. annos: an possum petere libellum fm ius cōe? & vr q possim per hanc l. quia ego, q peto p libellū, nō vtor bñficio statuti p executione, & ideo nō pt de illo statuto 2 me excipi. In ciuitate ista mihi vr q practicet 2rium, nescio si sit propter alia verba in statuto alia forma apposita.

LEX V.

Interdum tamen. Ciuitas compulit me ad immutandum brigam: an ego ad hoc tenear? In l. ista est argmen. quod sic.

LEX VII.

1 *Debitor, cui iudex præcepit, vt solueret & soluere promisit quod videatur compulsus licèt soluat.*

Nouissime. [a] Nota, & signa tex. ibi, quid aūt si compulsus, & per istum tex. determinat [b] Cyn. vnam quæst. † C. quod metus causa. l. j. ij. quæstio. q quidam erat debitor cuiusdam, & iudex sibi præcepit vt solueret, & ille promisit soluere, deinde soluit, an videat 2pulsus soluisse? Certe sic vt hic.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Nouissime. Vide Are. in trac. maleficiorum, in verbo fama pub. versic. postquam aliquis. circa fin. vbi dicit confessionem factam metu tormentorum, vnicam & solam nō præiudicare. vide multa per dominum Hyp. de Marsi. in l. 1. not. 43. ff. de quæst. Ias. in l. 2. col. fi. versic. similiter paria sunt, C. de transac. & Per. de Ancha. consi. 48.

b Tho. ¶ Determinat. Vide Nico. de Neap. qui voluit quod compulsus à principe, vt emat rem alterius, quanquam in mala fide, præscribit. quod not. vt voluit Mat. Lauden. in tracta. de princip. quod est vtile, quando quis cogitur emere bona expulsorum. & vide Petr. de Anch. alleg. hic Bal. in consi. 104. ratione qua superius. & pro d. consi. facit quod no. Bar. in l. post legatum. §. is vero. de his qui. vt indig. & quod no. Abb. alleg. Innoc. in c. cum M. in gl. 2. in versi. perceperint. in fin. de constit. no. Ange. de Are. allegan. Bal. hic in trac. maleficiorum. in versic. fama publica præcedente. versicu. postquam aliquis.

Alia lectura.

1 *Index in loco torturæ potest facere spoliare hominem, & valet confessio.*

Istum tex. [a] Nota, ibi, dicit, quid enim. Facit † ad vnam q. quam habui ex facto Florentiæ de iudice, qui non torserat hominem, sed eū spoliari fecerat: & tūc ipse fuit 2fessus, & allegauit c. fi. qd met9 causa. concor. cum isto tex. fm Iaco. de Are. quod habet in simili in l. si quis mandato. ī. de nego. gest. vbi no. de forma huius 2demnationis. & illā l. facio notare valde: quia videtur concordare cum l. facere potest. ī. sol. mat. Ista gl. videtur innuere quando auhoritate falsi tutoris contraxit pupillus, & restituitur contrahens non tenetur pupillo ad sumptus litis.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Istum tex. Iste textus est singu. secundum Alexan. consi. 188. in v. volum. versi. ex præfatis. & vide Alex. ad quæstio. Bar. ī. consi. 47. 4. vol. & consi. sequenti in 1. colum. Cæpol. consi. 4. in 11. columna, secundo dubio.

LEX X.

Si falso tutore autore. Nota istam l. & tenebis mēte, q ex causa iustę ignorātiæ possum petere restitutionem in integrum, hoc dicit.

LEX XI.

Falsus. Dico quod ille, qui promisit vt tutor, vel procurator se obligare, probare debet se tutorem vel procuratorem: alioquin iure & æquitate eius promissione tenetur, & debet probare per l. j. & ij. C. cre. eui. pi. non debere, &c.

LEX XII.

Qui filiam. Aliàs est §. l. falsus, qui incipit, Iulianus tractat. Hic est casus vbi non lucratur fructus qui dicit minorem, &c. ¶ Item habes quod datur hic edictum 2tra legitimum administratorem: licèt non tutorem.

Lectura Nicolai de Neapol.

LEX PRIMA.

1 *Contractus factus à falso tutore, licet sit nullus ipso iure in præiudicium pupilli, an valeat tamen in præiudicium contrahentis.*

Hvius edicti. In tex. ibi, contrahentes, cum pupillo bona fide, aliàs secus: vt infrà eod. l. fin. secundum Dyn. & hoc dum dicit, contrahentes vel quasi, vt l. falsus. ī. eo. & in iudicio, vt l. defensor. ī. de tute. & ratio distra. & l. iij. §. idem scribit. in prin. ī. de pecu. fm Iac. de Are. & bene. In tex. ibi vel ad aliam religionem datus, certum est restitutionem dari furioso: quia furiosus qui authoritatem prębuit p nō tutore habetur, vt l. nec mandatē. §. j. ī. de tu. & cur. da. ab his. & tutor administrando id q est administrationis alterius, p tutore non habet, vt suprà de administra. tut. l. si duo. & l. vel in partes. In tex. ibi, nonne valebit quod gestum est. Rñd. q sic: quia vtile per innutile non debet vitiari, secūdum Dy. In gl. certe sic, ibi arg. 2. Sol. qa si alij sunt veri tutores, sufficeret vnus, vt l. & si plurib. ī. de autho. tu. & C. e. l. fi. & iō ei9 authoritas, q tutor nō est, nihil operatur. arg. l. si duob. §. hęres. de leg. j. Sed si duo essent arbitri non sufficeret per vnū pronunciari, vt eo. §. & ideo adiectio huius arbitri, q nō potest esse arbiter, cōpromissum reddit inutile. l. sed si ita. & l. Pedius. ī. de arbi. In tex. ibi, dabo in integ. rest. † Op. q 2ctus, vel quasi q a falso curatore celebrat, est ipso iure nullus, &c. l. si is q. ī. tit. j. & l. si plurib. ij. rñ. ī. de auth. tuto. & l. q neque. ī. de reb. eo. ergo superuacua esset restitutio ex hoc edicto l. in dubiū. C. de tut. & cur. q nō satisde. Rñ. q est verū, quia cōtractus est ipso iure nullus in præiudiciū pupilli, & non ipsi pupillo in integrum restitutio est necessaria, sed in præiudicium cōtrahētis iste cōtractus ē aliquis. l. Iulian9. §. si quis a pupillo. de acti. emp. l. nō eo minus. C. de pcur. aliàs si cōtraheret nō interueniēte alio q pupillo, sibi imputaretur, & iō restō illi nō est necessaria, fm Dyn.

LEX II.

1 *Denunciatio quando constituat denunciatum in mala fide.*

Si id. In gl. qm idē ē argu. 2tra. C. de rei vind. l. si fundum, q lex vr pbare totū oppositū. s. q denūciatio † 2stituat aliquē in mala fide. & cū illa l. si fundū. cōcord. l. qdā. §. pe. ī. de eden. & qd ibi no. & l. ait ptor. §. si qs particeps. ī. q in frau. cre. Et p ista facit, s. q denunciatio nō 2stituat quē in mala fide. ī. p emp. l. j. & l. si maior. de rescin. ven. pōt solui isto mō: qa ista lex & cōtraria, loquūtur qn credit denūciationi. Sed cōtra hoc vr instare gl. q est in d. l. si fundum. q facit hāc qōnē, si nō credidit, &c. tñ determinat, q i mala fide constituatur, & ideo dic q aut ille cui fit denūciatio, sciuit illū quē denunciauit habere ius denunciandi, & tūc vr in mala fide cōstitutus. ita loquitur l. si fundum. & gl. Aut sciuit illū non hēre ius denūciadi, & tūc nō vr in mala fide cōstitutus. & ita vr pbari in d. l. si maior. Aut est dubiū, & tunc dēt abstinere, aliàs malā fidē hēt l. virilis. §. adierit. de leg. præs. Sed cōtra hōc vr iste tex. vbi in dubio nō vr 2stitutus in mala fide, fm Dy. dicit Dy. Sol. vt ibi & l. si fundū. qa hic erat dolus tutoris q ppōderat culpæ illius q nō credidit denunciationi. l. item si obstetrix. ad l. Aquil. l. si putator. & l. qui foueas. eo. ti. Et p hanc solōnē vr restringi hæc lex q ista lex non habet locū, nisi quando agitur per contrahen. 2 tutorem. Nam si contrahens agit 2tra pupillum, non extinguitur dolus tutoris, vt ī. ea. l. j. §. idē Pomponius. & ideo dic & melius fm Dyn. q hic cōtrahens certabat de damno vitando, pupillus de lucro captando, in l. vero 2ria vterq; de dāno vitādo certabat, vnde deterior est 2ditio illius qui fuit in culpa, & qa nō credidit denunciationi, dēt sibi nocere 2tra illū q in nulla culpa fuit. De hoc vid. per Cy. in d. l. si fundū. Quæro hic, an si post cōtractū fiat denūciatio, 2stituat cōtrahētem in mala fide? De hoc est gl. q nō in l. j. ī. p emptore. facit gl. pro hoc in l. in concubinatu. ī. de concu. vbi dicit, q ab initio semper faciēda esset denūciatio, quod not. quia vtile est.

LEX V.

Interdum. In gl. restitutio. in fi. immo videtur valere p pbatione tutoris, ad hoc vt restitui n possit, & vr obstare l. j. §. idem Pomponius. ī. eo. tit. Sol. aliud est in compellendo litigantem, quo casu iudiciū in præiudicium pupilli nō valet, & iō litiganti, & reo restitutio conceditur. & aliud est legitimare personam tutoris, & valet in piudiciū pupilli, & restō denegat.

LEX VI.

Pupilli. Ibi, incertū cautionis. de incerto cautionis, vt infrà, ad Trebel. l. cogi. §. si pater. h. d. & non sunt alia.

TITVLVS

TITVLVS SEPTIMVS.

De fideiussoribus,& nominatoribus,& hæredibus tutorum & curatorum.

LEX PRIMA.

1 *Dolus an sit crimen.*

Qvamuis. Opi.gl.hic in verbo.explicari, quæ dicit in iudicio secus:reprehenditur cõiter,& specialiter per Dy.arg.l.j.§.fi.si pen.appel. Sed ad illam respodẽt quidam,quod ibi speciale in causa appellationis.quod non est verum nisi defendas ibi speciale:quia in causa appellationis est maius periculum, secundum Dyn, tamẽ tene hanc gloss.quàm no.¶ Not.etiam text.in fi.cum gloss.ex quib.ha-
1 bes an † dolus sit crimen.facit l.j.§.non tantum.s̃.deposi.& l. item s̃.de dolo.

LEX III.

Etiam. Nota istam l.pro opp.l.centum Capuæ, suprà de eo, quod certo loco.

LEX IIII.

1 *Fideiussor qui fuit præsens,& scriptus fideiussor pro condemnatione soluenda, si non contradixit, obligatur.*
Minor & respublica æquiparantur.

a b Cum ostendimus. [a] Hũc casum perpetuo tene mẽte.[b] Et dubium huius legis procedit:quia fideiussores non obligãtur, nisi per stipulationem, in qua debet primo præcedere interrogatio,& sequi responsio. Et
1 facit optime in argũ.ad quæstionem, quod † accusatus de alicuius falsi cri.si ab eo petatur fideiussor pro condemnatione soluenda,quod si fideiussor fuit præsens,& scriptus fideiussor, nec contradixit,quòd obligatur:quia respub. & minor æquiparantur: vt not.in l.Respublica.C.ex quib.cau.ma.& l.Respub.C.de iure Reipub.lib.x.& ibi melius.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Cum ostendimus. Declara & limita vt per Alex.in l.2.§.voluntatem. in fi.s̃.sol. ma.Adde circa materiam huius l.s.quod actus factus in iudicio sit fortior, quàm factus extrà iudicium. vide tamẽ Ias.in l.si conuenerit.ff.de iuri.om.iu.De intellectu huius l.ponunt late Alex.& Mod.in rub.ff.de verb.obl.& aliquid in l.1.in prin.eod.tit.Et de effectibus resultantibus ex præsentia iudicis,& de aliis,vide Ias.in l.pacta nouissima.C. de pact. Et an actus factus in iudicio sit maioris efficaciæ,quàm factus extrà iudicium, vide Ias. in l.siue apud acta.in 8.notab.C.de transactio.

b Alex.¶ Tene menti.Bart.in l.1.de ver.ob.inter casus in quib. enumerantur illi in quib. præsumitur stipulatio,si non apparet an verba interuenerint.& etiam glos. in l.his verbis. de adop. inter alios Barto.in d.loco enumerat casum istum singularem, per quem dicit quod patientia in iudicio habet vim stipulationis.Ita etiã intelligit l.fi.de prę.stip.& l.fi.§. 1.à quib.appellare non licèt,& in l.cum quis decedens.in prin.de le.3.& Bald.in repe.l.tale pactum.§.qui prouocauit.s̃.de pac. Benedictus de Plumb.& Pa.de Ca.l.sciendũ.de ver. obl.sed secundũ Dy.Bar.& Bald.hoc est spãle p.p fauorem pupilli.Idẽ tenuit Dy.in l.inuitus.in 1.col.de proc.& Ant.& Abb in c.nonne.de præsump. Sed certe solus fauor pupilli non videtur sufficere ad hoc,vt patientia inducat consensum,vt est tex.secundum vnũ intellectum quem ibi approbat Barto.in l.si filius.s̃.de tutelis.quicquid ibi dixerit gl.Et sic intelligo quòd requiritur vtrũq;.s.fauor pupilli,& color iudicij.Ita intellexit l.istã Raph.ĩ l.sciẽdum.de ver.ob.Bald.aũt in l.statutis in fi.C.de sen.ex bre.reci.& in l.siue apud acta. in 1.col.C.de trans.& l.filiusfa.§.inuitus,de proc.& in l.si fideiussor.in prin.qui satis.cog. & in l.2.§.voluntatem.sol.ma.intelligit quod in hoc §.operetur scriptura cum patientia. Nec reputo istud esse inconueniens quod vltra prædicta quæ dixi, requiratur scriptura: quoniã scriptura est de substantia eorum quæ fiunt in iudicio.l.emancipatione.& ibi no. C.de fide inst.& l.ne in arbitris.& ibi gl.parua.C.de arb.c. quoniam contra.de prob.dicebat Ro.in d.l.1.de verb.obl.& minus bñ.quod non putat ꝙ sit necesse quod illa scriptura fiat in iudicio,licèt tex.iste dicát passum esse illum fideiussorem se scribi:quia intelligitur ẽt extra iudicium.Et hoc non bñ dicit:q a appellatione actorũ intelligiẽ de scripturis in iudicio.Tex.est in l.acta.cũ gl de re iudi.& in l.2.in prin.cũ gl.ff.de cura.bo.da.& in l.1.cũ ibi no.de eden.& ibi intellexit quod hoc operẽ hic geminata patientia. quod nõ placet, quia tex.hic loquiẽ ĩ actu simultaneo,ĩ eo.in quo geminata patiẽtia habetur ꝓ simplici & vna.vt in simili no.gl.in l.4.in gl.fin.in fin.prin.s̃.de pi.act.& gl.in c.ab eo.in verb.instanter,de appe.in 6.& tex.in l.lecta.ver.dicebã.si cert.pet.Ex quo infertur an pactum nudum fcm̃ in iudicio vestiatur colore iudicij.In quo Bald.in rep.d.§. qui prouocauit, tenuit ꝙ non per tex.optimum in d.l.siue apud acta & sequitur hoc Ro.licèt debilib. rationib. conetur cauillare tex.in d.l.siue apud acta.limitauit hoc dem̃ Bald. in d.§. qui prouocauit, nõ procedere,vbi pcm̃ esset fcm̃ ad firmandum iudiciũ:quia tunc mandabitur executioni offõ iudicis,si in iudicio fcm̃ fuit.ita no.Ro.in auth.gñaliter.in ver.conscribit.C.de epi.& cle.& in l.cum pro quo,cum glo.de in ius voc.Quod pcm̃ tale vestiatur colore iudicij, induxit gl.no.in l.1.in gl pe.de interro.act.ponendo,quod cautio nuda sine causa si fcã sit in iudicio,eũdem hẽat effectũ,ac si facta esset cũ causa.Et de ratione vide per Cyn.in l.gñaliter,in 2 q.C.de non nu.pe.Ergo idem est dicendum in cõuentione nuda à stipulatione: qm̃ cautio nuda à cã,& cõuẽtio nuda à stipulatione,à pari ꝓcedũt. l.2.§.circa.de doli ex. c.c.si cautio.de fide inst.cogita pro trñsione.Pro hoc potest adduci l.sicut.C.de repud.hęr. & quod ibi Bald.per illũ tex.Facit ẽt l.pacta nouissima.C.de pac.dũ dicit,maximè si apud acta.&c.Et per hoc ẽt adducebat Ro.id,quod iuramentũ & iudicium æquiparantur.l.nã postea.§.si is qui tpali.de iureiu.sed pcm̃ vestitur iuramẽto.l.si quis maior.C.de trans.& do.Abb.in c.cum cõtingat.de iurei.ita etiã iudico.Sed illud est verũ in iuramẽto decisiuo litis,quãdo tẽdit ad lites dirimendas.l.1.& 2.de iurei.nõ aũt ĩ iuramẽto cõfirmatorio, seu obligatiuo.Item cõis opi.oĩum est,quod iuramẽtũ nõ decisiuũ non vestiat pcm̃,vt est de mente glo.& oĩum,& in l.1.C.de ope.lib.& Bald.in l.cum antea.C. de arb.qui ponderat illum tex.ibi,qui non bene facit.Bald.& Sal.in auth.sacramenta.C.si aduer.vend. Bal. in c.1.§.itẽ sacramenta.de pa.iura fir.& etiam Imo.in d.c.cum contingat.& est de mente Bart.in l.si quis pro eo.in 1.& 6. membro.j̃ de fideiuss.& etiam tex.in d. l. si quis maior. non bene se adaptant.quia tex.loquitur de actione antiqua.melius potuisset indici per Ro.dum tex.ibi dicit,pœna pactis inserta peti potest,& istud melius probat,si velles communem opin.tenere quæ tenetur. Et ad l.1.de oper.li.& ad iura in aliis locis suprà all.respon. quòd ibi stipulatio fuit interposita penes pactum: & sic vestitur pactum.l.si pacto quo pœnam.C. de pac.aliàs peti non posset. & vide dominum Car. de hac materia in cle.i.de procur.

a §.Fideiussores. Iste est no.casus,vbi patientia apud acta habet vim stipulationis.& Dyn.alleg.in l.j.j̃.à quib.appell.non licèt.in quadam sua apost.parua.& dixi vobis in l.j.in prin.j̃.de verb.obli.¶ Item no.quòd aliquis confirmat alium idoneum tantum,vt fideiussor eius.

ADDITIO.

a Tho. ¶ Vbi patientia.De intellectu istius l.vide Bald. & Mo. in l. j.in prin.de verb. si.& Bald.in l.2.C.de dec.lib.10.& Bald.in l.omnes.C.de epis.& cle.& auth.rogati.C.de testib. & Ang.in l.si vero.§.qui pro rei qualitate.in prin.ff.qui satis.co.& Bald.in l.si fideiussor, in prin.eo.tit.& Bart.in l.cum quis decedens.in prin.de leg.3.& glo.not.in cle. 1. in fi. extrà de procu.Bald.in l.fi.de præt.stip.& in l.fi.§ 1.j̃.qui.appe.non licèt.& Bald.in l.tale pactũ. §.qui prouocauit,de pact.Pa.de Cast.in l.sciendum.de verb.ob.Ant.& Abb.in c.nonne. de præsumpt.Bald.in l.status.in fi.C.de sent.ex bre.reci.& in l.siue apud.in 1.col.C.de transac. & in l.filius.§.inuitus.de procur.& in l.2.§.voluntate.sol.mat.& Ang.in l.si pater s̃.de adop.Bald.in l.hac consultissima.in prin.C.de testamen.

LEX VIII.

Hæres. ¶ Nota quòd instantia ex parte rei trẽsfertur ad hæredem.hoc dicit.

Lectura Nicolai de Neapoli.

LEX PRIMA.

1 *Officia quòd non transeant ad hæredes,& quando hæredes tutoris teneantur.*
2 *Dictio penes, significat possessionem.*

Qvamuis. In gl.in ver.nõ est.ibi,arg.s̃.dcm̃.& est tex.in l.plerunque tutela.s̃.de tu.& sic
1 facit secundum Dy.& Iac.de Aret. † quòd officia non transeunt ad hæredes,in gl.in ver.explicari. ibi,in iudicio secus,& ibi.s̃.de iudi.l.tam ex contractib.videtur idem in iudicio.j̃.si pen.appell.mors inter.l.j.§. fi. Sed potest responderi in fugiendo,ibi in causa appellationis,hic in causa principali.Tunc arguo sic, nam ibi parificatur tutor tutela finita,& ante redditas rationes.Sed tutor tutela finita & ante redditas rõnes tenetur ex eq cãm principalem:l.ita autem.§.post cõpletum.s̃.ď adm.tu.Igitur hr̃s tutoris tenetur,secundum Dy.Pro hac opi.facit l. tutor.j̃. de app. & l. iã ex 9ctib.quæ hic allegaẽ.Põt rñderi fm̃ Iac.de Are.ꝙ illa lex loqt̃ur in filio,q fm̃ hæc iura non hẽbat hr̃dẽ.l.antepe.s̃. ad Maced.& l.j.& ij.de castr.pecu.hic aũt loquitur ĩ eo q habebat hæredem.Igitur 9rium non obst.In tex.ibi,quòd penes.ita ꝙ ipse sibi
2 possideat.quia † verbũ penes,significat possessionem.l. penes. de verb.sig.& est ratio,qa tutor nõ teneẽ ex dolo & lata culpa ipsius. C.de hær. insti.& l. cum ostendimus.j̃.eo. secundũ Iacob. de Are.

LEX II.

Postulare. Quærit hic Dy.quæ poterat hic esse dubitatio huius l.Et dicit quòd potest esse ista,nã fideiussores non obligantur nisi per stipulationẽ,vt probatur in l.stip'o.§.satis acceptio.& l.j.§.verbis.j̃.de actio.& obli.& l.blandi.C. de fideius.sed in stipulatione non veniunt nisi ea que sunt in ipsa stipulatione,& ipsius cõceptione expressa.l.quod dicitur.j̃. de ver.ob. sed nihil erat expressum de vsuris,ergo videbatur fideiussorem ratione istarum vsurarum non teneri.Sed ad hoc respondet ipse,& dicit quòd fideiussor vr̃ acceptus in omnẽ causam in qua ẽ obligatus principalis,& sic etiã ad vsuras.l.ij.§.ij.de admi.re.ad ciui.perti.

LEX IIII.

Cum ostendimus. Quærit hic Dy.quare hæres tutoris pro nõ 9nexis teneẽ actione tutelæ,vt hr̃ in hac lege: tutor aũt pro non 9nexis,finita tutela tenetur neg.ge.l.si tutor post.s̃.de tu.& rat.dist.rõ est:quia pupillaris ætas recipit,seu admittit actionem tutelę mortuo tutore:pubertas vero tutelam finiens hanc actionem non patitur, nisi gratia connexitatis inducat hoc.sed Iac.de Are.dicit quòd finita tutela,si hæres tutoris nouam inchoat,ꝙ ipse non tenetur actione tutelæ,sed actione negotiorum gestõ.& hanc legem intelligit ipse quando iam inchoatam hæres perfecit.sed dem̃ Dy.& gl.dicit verum per tex.ibi,in arca tutoris pupilli pecuniam.In gl.ibi leuis culpa.Iac.de Are dicit quòd si hæres inchoata per tutorem implet, quòd ipse tenetur de dolo,& lata culpa,si sponte incepit aliud negotium pupilli gerere:quia si alia noua inchoet,ipse tenetur etiã de leui culpa,sicut quilibet.C.de neg.ge.l. curatoris. & intelligit hunc text,quãdo hæres iam inchoata per defunctum perficit. sed dic vt dixi in j.q.

1 *Præsentia fauore pupilli inducit consensum.*
2 *Qui scriptus est fideiussor pro inquisito,& nõ contradixit,& fuit præsens,quòd teneatur.*

§.Fideiussores. In tex.ibi,affirmatorum. No.qui dicebant idoneos esse tutores,& qui tacue-
1 runt,affirmare videnẽ nõ 9dicendo.Dy.no.ex isto §.in prin.† No. hic pñtiã inducere 9sensum,quod intelligit Iac.de Are. esse verũ fauore pupillorũ,& qd iste §.non intelligaẽ ex suos terminos.nã dicit si nõ essent oĩa,quæ sunt in isto §.tunc in pñtia nõ induceret 9sensum.hunc §.perpetuo tene mente,& dubiũ legis ꝓcedit: quia fideiussores nunq̃ obligãtur nisi p stipul'one,in qua debet primo

præcedere

pcedere iterrogatio,& seq rñsio. Et facit optime arg. ad q. † q si qs accusaẽ de aliquo crimine,& ab eo petat fideiussor de pdemnatione soluenda, q fideiussor fuit psens,& scriptus fideiussor nõ pdicit, q obligatur: quia respub.& minor æquiparantur, vt no. in l. respub. C. ex qb. cau. ma.& l. Rẽpub.& ibi meli⁹. C. de iur. Reipu.

TITVLVS OCTAVVS.

De magistratibus conueniendis, & hæredibus eorum.

LEX PRIMA.

IN ordinem. No. in isto prin. quod promittit rem saluam fore Reip. non pupilli. Et facit ad q. si aliquis promittit cõseruare indemnem istam ciuitatem, quod si vnus fuit derobatus, q ille non tenetur ex illa promissione illum conseruare indemnem, sed vl'r omnes de ciuitate tenentur. Item no. istud quod dicitur hic, præses tenetur,&c.& allego vobis l. quod maior. j. ad muni. quòd quando dicitur q decuriones sciunt, & maior pars videtur scire: hoc est verum in eo quod ad eorum officium spectat; secus si non spectat ad eorum officium, vt delinquendo, vel phendo: quia non tenentur, nisi sint præsentes, vt hic. Facit pro eo quod dicitur de represaliis concessis pp delictum ciuitatis, quod non tenetur nisi præsens in ciuitate,&c.

Alia lectura.

a **Contra hoc.** [a] Vl. quod maior. j. ad muni.& l. aliud. §. refertur. j. de reg. iu. vbi quo ad oes piudicat, si maior pars facit. Sol. Quædam sunt q̃ expediũtur per maiorem partem, quæ incumbunt ipsi vniuersitati necessario, sic loquitur d. §. refertur. Quædam sunt, quæ ipsi vniuersitati necessario non b incumbunt,& de his loquitur hic.& hoc placet Dy.[b] in d. §. refert.

ADDITIONES.

a ¶ Contra hoc. Ad istum tex. vide Bart. in l. 1. quod quisque iuris.

b ¶ Placet Dy. Vide de hoc omnino per Sali. in l. 1. C. de seditio.& per Cy. in l. si qs in tantam. C. vñ vi. per Bart. in l. aut facta. §. nonnunquàm. de pœn.& no. de sen. excom. in c. grauem.& vide omnino glo. in d. l. aut facta.& glo. in d. §. refertur.& gl. in l. sed si ex dolo. §. 1. de dolo.

Poma. ¶ Vide plene Barba. consi. 7. in 1. vol.

§. Si curatores, Signa gl. q̃ dicit, quòd iudex dẽt ingredi re de pditione testis, super versi. inimicitiæ. in l. iij. in prin. s. de test. q̃ dicit quòd ex officio suo.& gl. ĩ Authẽ. de testi. §. sancimus. super ver. officio. de hoc notat & bñ. Bart.

1 *Expensarum condemnatio, quæ dicitur spectare ad inuicem, debet intelligi si fuerit petitum.*

a 1 **§. Magistratibus.** [a] Inducit Dy. † quòd quãuis iudicis offõ quis fuerit de expẽsis pdenandus, tñ illud intelligitur si fuerit petitũ: vt hic. facit l. iiij. §. hoc aũt. de dam. infe. Qđ ergo dicimus iudicẽ teneri, si non pdẽnat in expẽsis. l. pperandũ. §. siue aũt. C. de iud.& l. fi. C. quando prouoc. non est necess. itell'r, si hoc à parte fuerit petitum expresse.& hoc tenet hic Dy. Itẽ qs debet magistratũ monere:& text. vl' hoc sentire dũ dicit, q munere mãdato non paruerũt,&c. q à superiori debet ad moneri: tu dic p. ista l. loqẽ fm iura antiqua, hodie magistrat⁹ municipales possunt dare tutores, vt Insti. de Attil. tu. §. nos autem.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Magistratibus. Vide Alex. consi. 19. in 1. vol. per Feli. c. cum olim. ver. quando autem de testib.& c. cum causam. eo. titu.

Alia lectura.

¶ Nota q istud offĩn iudicis habet tacitã pdõnem si petatur, vt l. iiij. §. hoc aũt. j. de dam. infe.& d. Old. facit vnam di. super hoc. habeo in libro, quicunq; vult tollat eã. ¶ Diuus Adria.& iste est bonus versi. ¶ Si magistratus ab initio.& iste est bonus casus. ¶ Probatio aũt, vide glo. quæ incip. qa. n.&c. Old. disputauit vnam q. quã habeo in libro, accipiatis si vultis. ¶ Exigere. Dyn. ponit vnam dist.& dixi ĩ l. non quasi. j. rẽ pu. sal. for. ¶ Vlterius vide tex. ibi, in pñtia,&c. Dñi hic est aduerbium,& dic. i. tẽpus. Item ibi, danda. dicatis. i. sine cessione, vt l. non quasi. j. rem pu. sal. fo. fm Dy. dictum, sed illa non probat, sed melius probat. l. iij. C. eo. tit.& ibi videatis.

§. Si inter magistratus. Iste §. allegatur in materia excussionis.

§. Priuilegium. Iste §. non reperitur alibi, fm Dy. Et rõ est hic: quia promptius subuenitur pupillo: magistratus vero non datur spãliter pp ipsum pupillum: sed pp vtilitatem publicam: ideo non ita p cũ promptius subuenitur.

LEX II.

Proponebatur. Ista lex non reperitur alibi, dũ dicit gl. in se periculum. i. in se omnem culpã, istud non est verum: quia magistratus tenetur ad instar tutoris, sed tutor non tenetur de leuissima. vt dixi in l. j. s. eo.

LEX VIII.

Magistratus. In isto ti. dictum est promiscue de satisdatione rem pupilli saluam fore, quæ præstatur magistratui.& quæ præstatur tutori. De dria eius & eius effectu, vide not. in l. iiij. §. si quis curator. ver. illud. j. rẽ pupil. sal. fore.

LEX IX.

An in magistratibus. Finẽ huius l. feci te notare ĩ l. cũ quidã, de vsur. dr̃ hic eadẽ in magistratus actio. sed quæ sit eadem, dicunt quidam. s. vtilis a tutelæ: dic & bñ. quod eadem. s. in genere nõ in specie.[a] Quod tenea vtili, potest eos mouere, q a gl. quas habuistis hoc anno, dicũt quòd cum magistratus dat tutorem, vl' gerere, alia tñ opi. est vera.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Non in specie. Idem voluit Bart. in l. vinũ. in 1. opposi. in 2. col. quam dat secũdum Iac. de Are. si cer. pet. sed relatiuum alij facit relationem ad idem in genere non in specie, vt dixi in d. l. vinum. in prin.

TITVLVS NONVS.

De reb. eor. qui sub tutela, vel cura sunt, sine decr. non alienan.

LEX PRIMA.

IMperatoris serui.

a **§. Præterea.** [a] Ibi, si testõ vel codicillis,&c. Inducit Iac. de Are. ad qõnẽ quod decreto opus nõ est, qñ testatores pcedunt licẽtiam alienãdi prædia executorib. maximè cum tutor & executor æquiparentur. c. fi. de test. lib. vj. licèt glo. sit p in l. quandiu. C. de dist. pign. de quo no. j. de alim.& cib. leg. l. alio.& l. iij. C. quãdo decreto opus nõ est.

ADDITIO.

a ¶ Præterea. ¶ Hunc tex.& similes. s. quòd permissu testatoris possint vendi, etiã sine decreto rei minoris, intelligit Bart. in l. qui Romæ. §. hæredes. in fi. ff. de verb. ob. si dicta alienatio fuisset vtilis pupillo: cum alioquin sola vtilitas de per se non sit sufficiens causa ad vendendum. l. si fundus. in prin. j. eo.

LEX III.

1 *Auctoritate rei iudicatæ an transferatur dominium.*

Sed si pecunia alterius.

§. Item quæri potest. Iste §. in ij. rñso allegaẽ p Iac. de Are. † quod pp authoritatẽ rei iudicatæ transfert dñium: ẽt si dñium sit possideris & nõ petẽtis. Ita dicit ipse in l. exceptio. vbi est vna gl. De hoc j. de excep. rei iud. gl. allegat hunc §. in l. iij. in gl. ma. in verb. tradita. s. de pub.& inducit Iac. an agendo rei vendicatione transferaẽ dñiũ. Et hic ẽ casus, cũ hic sit verbũ, petere, quod ad talem attinet, vt l. actio in personam. de actio.& obl. quid in personali? Iste articulus male declaraẽ, sicut alia qõ declarat per Modernos.& gl. dixi in l. Põponi⁹. de acq. pos. Moderni tangunt in l. ij. C. commu. vtriusq; iudic.&c.

§. Idemque erit. Nota casum quòd per sentẽtiam trãsfertur dominium.

LEX IIII.

Quod tamen. In tex. ibi, possidere, &c. declaraui in l. iij.& in l. fi. C. de met al. lib. xj.

Magis puto ex sententia.

LEX V.

§. Si pupillus. Tene mente istũ §.& credo q in l. si alienũ, s. so. ma. tetigi de mã huius §. Et induxi istũ §. in prima vice quãdo redij de Bononia in argũ. ad qõnem: quia quoddam monasterium liberauit quendam hominem suum sine solennitate,& Abbas sequens repetebat eum:& in examinatione processus non apparebat illũ fuisse hoĩem monasterij, fuit tamen in quasi possessione hominis, quod perinde est ac si fuisset iustissima, vt hic.

a **§. Si fundus.** [a] Hic probatur in secundo casu, quòd rei hæredis non transit ipso iurè dominium.

ADDITIO.

a ¶ Si fundus. Vide Fel. in c. 2. de constit. Roma. consi. 329.

a **§. Fundum.** [a] Istum §. allegaui tibi in l. seruum filij. infrà de legat. j.

ADDITIO.

a Alex. Fundum. Vide Fel. in cons. 9. qui vult q hoc casu tutor possit sine ptore renunciare huic legato relicto. Pro quo vide quod hẽs per Mod. in c. sua. de pœn. Sed ego in tex. habeo gl. interlinearem q̃ sentit contrariũ in §. fundũ. Pone tutores pupillorũ renunciasse iuri petendę legitimæ p pupillis, certe cũ talis renũciatio, q̃ facta sit in reb. q̃ seruãdo seruari poterant, valet sine debitis solennitatib. vt probatur hic p istum tex.& hoc per doc. maximè Dy.& Bald.& probatur in l. tutor.& ibi no. Bart. ff. de bo. poss.& Pet. de Anch.& Imo. in c. vt super. de reb. eccle. nõ alien.& Imo. in c. tua. de his q̃ fiũt à præla.& Bald. in l. contra iuris. §. 1. de pact.& Dy.& Iac. de Are. Bald. Ang.& Imo. in l. seruum filij. §. 1. de leg. 1. Itẽ probat iste tex. q vbicunque authoritas ĩ aliquo actu pstaẽ, cã pprie cognita, talis authoritas non validat actũ & alienationem. idẽ pbaẽ ĩ §. priori. ex tpis. n. breuitate presumiẽ q illa authoritas fuerit pstita causa nõ cognita. Ita consuluit Pet. de Anc. cons. 222. ĩ. ci. visis factis narratis,&c. facit l. si finita. §. si forte. ver. festinare. de dã. infe.& gl. c. iurisgentiũ. de re iud.& in dubio non præsumiẽ ĩteruenisse, nisi appareat.& habetur ĩ l. sciẽdũ de ver. obl. Adde quòd in terminis, in quib. consuluit Fed. consuluit & Roma. cons. 282.

a **§. Non passim.** [a] No. hic quòd aliud est concedi liberũ arbitriũ,& aliud arbitrium. hic est tex iuncto §. si æs. versi.& magis. ibi, prætor enim.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Non passim. No. quòd debet haberi cãæ cognitio. vt per Ias. in l. 2. C. de edend.

Alia lectura.

a **Nota** Formam[a] vẽditionis rei pupillaris qualiter debeat fieri, vt hic. Et opp. de l. à diuo Pio. § in venditione. j. de re iud. vbi dr̃ quòd postremo ad noĩa,&c.& hic dr̃ quòd prius. Sol. ibi loquitur de executione rei iudicatæ, quæ debet habere puram executionem. de hoc no. per Cy. in auth. hoc ius porrectum. in j. q. C. de sacrosan. eccl. ad ea quæ ibi notantur per eum.

ADDITIO.

a Tho. ¶ No. formam. Vide Bart. in l. uxor. j. de bon. pos.& in l. alio. j. de alim. lega.

Paris. Quod requiratur subhastatio in alienatione rerum minoris, & de quibusdam

aliis

aliis, vide Ro.cons.321. Item quòd iudex debeat interponere decretum cum causæ cognitione,& ideo si eadem die detineret curatorem pro alienatione fienda,& eodem instanti interponeret authoritatem, esset ipso iure nullus contractus,& ad habendum causæ cognitionem requiritur quòd aliter constet vel credatur assertioni notarij vel iudicis sic dicentis. Vide de istis Ias.in l.nec quicquàm.§.vbi decretum.ff.de offi.procons.& leg.de quo etiam aliquid ponit Fel.in l.sicut,de re iudi. Sed quòd in dubio præsumatur interuenisse causæ cognitio,de prædictis vide melius Ias.in l.2.in 3.no.vsque ad fi.ff.de offi.eius cui.vbi multa ponit circa alienationem rerum minoris,& multa alia in materia. Item quando eodem momento iudex interponit decretum in alienatione,& tunc decretus fuit tutor. Vide Ias.in l.sed & si hac.§.fi.in 1.not.ff.de in ius voc.in l.iudices,C. de iudi. Item an minor possit in testõ dare licentiam executori de alienando sine decreto, vide Ias.in l.si frater.C.qui test.fac.possunt..

Thom. ¶ De isto tex. Vide per Fel.in c.quæ in ecclesiarum, in 1.col.in fi.de constit. de iud.& quæ actio competit tunc minori, vide Pau. de Cast. in consi. 215. si non interest.in vlt.col.& vide Pau.de Cast.in l.actus.C.de ser.vbi videas omnino.& vb | ponit quòd hodie de consuetudine non conficiantur acta,nec seruatur iste tex.in consuetudine.& vide omnino Pau.de cast.in cons.225.

1 *Executor non potest vendere quancunque possessionem.*
2 *Legando quis possessiones videtur legare etiam res mobiles.*
3 *Decretum quando interponitur in alienatione rerum minoris,consanguinei debent requiri.*

§.Item prætor. Not.istum tex.propter glo.quæ est in l.iij.quando decreto opus non est quòd 1 † executor pôt vẽdere quãcunque possessionẽ.quæ glo.per hunc tex.reprobatur.Facit glo.in l.residuum.C.de distrac.pig.¶ 2 † Item not.quod quãdo aliquis legat possessiones videtur legare a & res mobiles.Facit l.vxorem.§.legauerat,ff.de le.iij ¶ 3 † Item no.quod hic dicit tex.quòd deberent requiri consanguinei vel amici: ideo tu qui interponis decretum,scias quid facere debeas.

ADDITIO.

a Alexan.¶ Videtur legare.Adde Bart.in d.§.legauerat.& Cyn.post Pet.& ibi etiam Bald. in l.fi.C.de compensatio.& Ray.in l.filij.§.fi.ff.ad municip.& Guli.de Cug.in repet.l.licet. in 1.col.C.de acqui.poss.vbi dicit quòd de proprio significatu non veniunt res mobiles. De quo vide quæ dixi in l.1.de acq.pos.

§.Illud Quæri potest.Vide in tex.ibi,valere,&c.& dic quòd nec obstat,C.eo.l.si prædium:quia potest authoritatem interponere.& ita videtur hic,& ibi plene nota.per Cy.

Alia lectura.

1 *Nuncio vel officiali iurato creditur.*
2 *In alienatione fundi prouincialis necessario requiritur decretum prætoris vrbis, & præsidis prouinciæ In alienatione fundi ecclesiastici requiritur decretum vtriusque iudicis.*
3 *Si res alicuius,qui fuit contumax,venditur, requiritur decretum iudicis coram quo fuit contumax,& quando iudicis sub cuius territorio est res.*

Nota quod super hoc debet ferri sententia interlocutoria. ¶ Item no.quòd huic renunciationi factæ per tutorẽ 1 debet credi: aliàs frustra diceretur. De † hac quæstione nunquid credatur nuncio,vide quod no.per Modernos in l. ea quidem.C. de accu. Facit l.j.§.fi.ff.de offi.præf.vrb.maximè, quia officiali iurato credit in eo,quod refert,& ad officiũ suum pertinet. Et ad hoc facit l.apparitores.C.de exac.trib.lib.x.& gl.in c.cum parati.extrà de app.& ibi alleg.istum text.facit tex. rotundus. in c.ad audientiam 2 extrà de præscriptio.¶ † No.etiam quòd hic videtur quod vrbis prætor interponat decretum super alienatione fundi prouincialis.Vr tex.in l.si prædium.C.de præd.mino. Moder not.in l.j.C. de contrah.emptio.& dicunt ibi quod sit necessarium vtriusque præsidis decretum.l.iurisperitos.§.cum oriundus.ff. de excu.tut.& ad hoc facit quod not.Inn.in alienatione prædij ecclesiastici : vbi dicitur expresse quod debet interuenire iudicis decretum,vt ipse di 3 cit in c.pastoralis.extrà de priui.¶ † Sed quando aliquis est contumax,& scit quod res sua venditur in casu permisso: an debeat, interuenire decretum iudicis,sub quo contumacia est commissa an illius sub cuius territorio est prædiũ? Et dic illius sub quo cõtumacia est cõmissa.l.j.& ij.& ibi tex.de bon.autho.iud.pos.hoc cũ agit personali,sed cũ agit reali,vide l.cũ vnus.§.fi.de bo.autho.iud.pos.

a §.ne tamen. a Iste est nota. casus an credatur nuncio,&c. & in tex.ibi viatorem,&c. no. bonum text. & quãdo credat nuncio, dixi in l.ea quidẽ. C. de accu.& ibi p doc.

ADDITIO.

a Tho.Ne tamen.Vide glo.4.q.2.cano.si testes.

a §. Si æs. a Hic est text.quòd cã cognita est, quando creditor instat,& petit sibi solui.Aut est vsurarium debitũ,& debet ei soluere:alias non.¶ No.tex.qui dicit, primo vendi nomina quàm de aliis bonis soluit cõtra ordinem executionis rei iud. in l.stipendia.C.de excu.rei iudica.Iac.de Are.

ADDITIO.

a Si æs.Vide Imo.consilio 98.& seq.in sexto dubio.

LEX VI.

Sed si forte. Et no.quod vbi non est communio, non potest esse diuisio & alia non habetis.

LEX VII.

1 *Ecclesia an possit diuidere,& minor permutare.*

a 1 Si pupillorum. a Quærit gl.quid in ecclesia † an possit diuisionem facere? Gl.dicit qd sic sicut conceditur in permutatione.vt in auth.item sibi inuicem.C.de sacros.ecc. Et q̃ est ratio differentiæ inter minorẽ & ecclesiam. Dico ꝙ ecclesia licèt habeatur loco minoris,& qd plus est,loco pupilli tñ ecclesia semper ẽ eiusdem status sed minor, licèt impediat eum minor ætas,tamen cum non sit impedimentum perpetuum, sicut esset in ecclesia, non esset inconueniens quod posset diuidere. Sed nunquid possit minor permutare? vide gl.in verb. neuter, quæ dicit,secus,&c.tamen tex.videtur dicere quod non: quia per mutatio est species alienationis, cum sit spãle in ecclesia. Pro quo facit ff.e.l.magis.§.si æs alienum,vbi allegatur apud prætorẽ quòd potius expedit re illa carere. Ad quod vide quod posuit Iac. de Are.qui refert in l.ij.C,si aduer.transa.

ADDITIO.

a Alex.¶ Si pupillorum. Vide Bart.in l.si conuenerit.ff.pro socio.vbi voluit quòd si pupillus haberet socium odiosum & maledicum,tunc bene possit prouocare ad diuisionem.

Alia lectura.

Istam. Legem tene mente & no. quòd duo pupilli habentes bona communia,non põt diuidere. Doct.nostri dicunt quod posset fieri, quando esset eis vtile. Et videbitis per Dy.in l. inter tutores.ff. de adm.tut. & per Cy.in l. iubemus.in prin.C.de sacrosan.eccl.

a §. Si pupillus. a Per istum §.dicit Dy.quòd si bona ecclesiæ sint legitimè obligata, ñc põt creditor vẽdere sine decreto.§.si ptor tutorib.ff.ead.l.¶ Quæro,& primo præmitto, dixit sic testator, permitto tibi vẽdere fundum pro tanto: non vendidit: sed dedit in solutum,an valeat? Vr quòd non,vt hic. In contrarium credo: quia datio in solutum est siñs venditioni. l. iij.ff.pro empt.ergo, &c. præterea videtur casus in simili in l.fin.ff. mand. Item facit secundus punctus ad q. quòd si episcopus dat licentiam vendendi rem mihi damnosam, male faciat episcopus sic concedere: quia debet specificare: sed si concedit pure, valet.

ADDITIO.

a Tho.¶ Si pupillus. Ad ver.quid ergo.ff.ea.l.vide gl.in l.dicere.ff de arbi.

§. Si prætor. Ia.de Are.inducit ar. ex isto §. quòd decretũ istud circa ea quæ permittuntur à iure, posset copulatiuè & alternatiuè proferri: secus in his quæ contra ius essent: quia tunc subalternatiuè non valet. Ad hoc ipse inducit istam gloss.in c.latores.extrà,de cle.excommuni. Nam si aliquis diceret, Condemno, vel absoluo, certum ẽ quod non valet.

LEX VIII.

Qui neque. Tene mente istam legem, quæ vtilis est ad practicam & theoricam,& signa eam.

LEX IX.

Quamuis. Decretũ antecessoris potest reuocare successor, h.d.& dixi in l.quod iussit.ff. de re iudi.

LEX X.

a Illicitè Exceptio quæ incipit competere venditori post contractum, transit ad emptorem. Et de ista materia dixi in l.cum vir.ff.de vsucap.

ADDITIO.

a Tho.¶ Illicite. Vide Ang.in l.etiam.§ fi.de pet.hæredit.

Alia lectura.

Ius Venditori quæsitum quantuncunque post vẽditionem ipsi emptori prodest hoc dicit.

LEX XIIII.

a Paulus a Respondit. Testamentum irritum probat voluntatem,h.d. Et alleg.istam legem,an ex testamento inutili debeatur legitima naturaliter,& dixi C.de iur. & fact.igno.in l.cum quis.& videatis quod ibi dixi.

ADDITIO.

a Tho.¶ Paulus. Vide Bald.in l.1.C.de sacrosan.eccl.

Alia lectura.

Per Testamentum quantumcunque irritum probatur voluntas testatoris, vt hic, & l. qui à patre, supra de confirmatio. tutorum.

Lectura Nicolai de Neapoli.

LEX PRIMA.

1 *Donatio propter nuptias fit à minore sine decreto.*
Alienatio rerum minoris fieri potest propter authoritatem rei iudicatæ.
Minor alienat cum iuramento.
2 *Alienatio rerum minoris, si interuenit decretum iudicis, an requirat etiam authoritatem tutoris, seu curatoris.*
3 *Pater quando est tutor filij impuberis, res non alienatur sine decreto.*
4 *Commissarius potest alienare res hæreditarias ex permissione testatoris.*
5 *Executor vel tutor pro satisfaciendo ære alieno, debet vendere rem hæreditariã deteriorem, non meliorem.*

1 IMperatoris. In glo.tunc etiam.ibi,de adm.tu. l.tutelam. Item etiam donatio † propter nuptias sine decreto fieri põt, vt C. si aduer. do.l.j. Item propter authoritatem rei iudicatæ alienatio fieri potest, vt l.sed si pecunia.§.j.& §.item quæri.ff.e. Item hodie potest fieri alienatio si iurant, vt in auth.sacramenta. C. si ad-2 uersus vẽ.& in glo. Innuit hic gl.† quòd non sufficit decretum, nisi fit etiam authoritas tu.cor.gl.in l.ob æs.hic alle.in gl.& in l.inter pupillos.ff.de auth.tu.& l.ij.C.de fideiu. mino. In p̃ñũ gl.est in l.si curatorẽ habẽs.C.de in integ.rest.min quæ. dicit ꝙdebet fieri citatio ipsi tutoris, aliàs si esset i ptãte ipsius nũquã res vẽderet. In gl.tũc ẽt sine qb.res puenerat ad pupillos, vt C. qñ decreto.op⁹ ñ 3 est.l.prædiũ.† Sed quæro si pater sit tutor filij impuberis, vtrũ possit res alienare sine decreto:& dic ꝙ nõ.l.si pupillorũ.§.si pater.ff. 4 e.tit. In tex.vltimo no.† ꝙ quis cõmissarius res hrditarias aliena-

re si possit, vt l. alio. ꝟ. de ali. & ciba. leg. tñ ex permissione testõris optime põt alienare. ꝑ hoc facit ꝟ. ea. l. §. si defunctus. l. si vero nõ remunerãdi. §. fi. s. mãd. secundũ Iac. de Aret. & de hoc sunt duę gl. vna ꝟ. de ali. & cib. le. l. j. alia in l. prædiũ. qñ decre. opus ñ est. Itẽ pro hac opi. qa gl. nr̃a æqparat tutorẽ & cõmissarium, l. tutela plerũq;, s. de tute. sed tutor q aliàs ñ poterat alienare põt ex pmissione testõris, ergo, &c. Sed † quæro an executor, vel tutor cui est pmissa alienandi facultas possit meliorẽ rẽ de hr̃ditate alienare, vel solũ rẽ deteriorẽ sufficientem ad illud æs alienum exsoluendũ, vna gl. est quæ dicit ꝙ meliorem rem, hæc est gl. in l. prædium. C. qñ decre. opus nõ est: sed illa gl. cõiter reprobat, & maximè pdic. meũ: qa quamuis quis habeat gñale mandatum, tñ bona fide gerere debet. vt l. creditor. §. Lucius. s. manda. sed iste q vendit meliorem, cũ deteriorem sufficeret vendere, non est bonæ fidei. rõ pro ista glo. vlt. videtur in l. quandiu. C. de dist. pign. quam no. quia quotidiana.

§. Si communis. In tex in prin. ibi, si communis an ipse minor vr̃ ecclesia si sibi expediat, possit prouocare alium ad diuisionẽ, vide per Cy. in l. iubemus. C. de sacrosc. ecc. In gl. in verbo, si defunctus, in prin. ibi, no. non specta ri ɔsuetudinẽ, sed ista nõ erat ɔsuetudo, sed quædã psũptio volũtatis: qa forte pupillo foret inutile, licet patri fuisset vtile. fm Dy.

LEX II.

1 *Minor quando obligetur ex obligatione legali.*
2 *Minor intrando monasterium, an statim transferat dominium vsuarum rerum in monasterium sine decreto.*
3 *Minor obligatur ex obligatione consuetudinaria, vel statutaria.*

Sed hic. In tex. ibi, saluum sit Quærit Dy. q̃ põt esse rõ diuersitatis, quare fiscus qui vendit rẽ minoris eo pacto, ꝙ esset sibi obligata donec pecunia solueretur, dicit ipse, quia qñ aliquis ɔhit cum fisco bona sunt fisco, obligata, aliud aũt est in priuato, & sic ex dicto Dy. & ex tex. legis nostræ, habetis † ꝙ minor ex obligatione legali obligat. Sed ɔ vr̃ obstare l. fi. C. de leg. tut. vbi tutoris bona sunt tacite obligata pupillo, & certe legalis est oblõ illa, qua bona tutoris tenentur ipsi pupillo. l. ꝑ officio. de adm. tut. cũ si. Sol. Ia. de Are. istud ɔriũ quod aliqñ tutor egredit ɔctũ sibi de iure permissum, & tũc ex oblõne legali bona minoris obligantur, ita loquit hic: aliqñ egreditur ɔctũ ñ sibi de iure pmissum, & tunc nõ obligantur, vt l. fi. C. de le. tu. Itẽ qa in casu nr̃o vsus est iur̃ cõi: quia fecit ꝙ quilibet faceret. In ɔria. l. secus per istã sol. vr̃ reprobari gl. l. item quia. s. de pact. ¶ † Quæro vtrum minor, intrando monasteriũ statim dñium rerũ suarum in monasteriũ trãsferat absq; decreto: vr̃ quod nõ, vt s. e. l. j. In ɔriũ determinat Ia. de Are. in l. j. s. de fun. do. & l. qdã, đ reb. dub. Itẽ facit theorica s. dicta: qa ex oblõne legali minor obligatur: ista est oblõ legalis, ergo, &c. Alij distinguunt inter pupillum & adultum, nam si pupillus intrat monasteriũ, dñium rerum suarum in monasterium non transfert, cum pupillus matrimoniũ carnale contrahere non possit, vt Inst. de nup. in prin. nec matrimonium spirituale. sed adultus matrimonium carnale contrahere potest, vt l. sciendum. s. de ri. nup. & l. in copulandis. C. de nup. ergo ẽ speciale. ¶ † Quæro, vtrum obligatione consuetudinaria, vel statutaria obligetur minor? dico sic. l. si sine hærede. §. Lucius. s. de adm. tu. & cu.

LEX III.

Sed si pecunia.

1 *Dominium an transferatur ex sententia.*
2 *Cautela, vt res prohibita alienari, alienetur.*

§. Item quæri. No. ex hoc §. qđ † ex sententia transfertur dominium. Iac. de Are. immo videtur qđ non. l. dedi. §. subtilius. s. de condi. ob cau. & l. si iussu. de fur. Sed potest dici, quòd ibi non fuit aliqua sententia: sed dicitur ibi, quòd trado tibi rem meam vt tuam, &c. hoc intellige. s. quòd ex sñia dñiũ trãsferat, si sequatur traditio. arg. l. ex sextãte. §. Latinus. ꝟ. de exec. rei iud. & vide quæ hñr in l. si statu libera. §. non solum. de statulib. & l. iiij. & ibi gl. s. de pub. Ex isto ver. potest colligi fraꝰ, vt res pupillaris & cuiuscunque † alterius prohibita alienari, possit alienari hoc mõ, subiiciendo aliquem qui rẽ petat, & ille qui non potest alienare patiat se succũbere. Itẽ intelligo istum §. secundũ Dy. qñ aliqs possidebat rẽ pup. & desinit possidere rẽ culpa, & non dolo. & nõ obst. l. qui restituere. ff. de rei vin. & l. si culpa. e. tit. & ibi not.

§. Si ius. In tex. ibi, restaurari debere, quatenus de facto exiuit de de bonis eius. h. d.

LEX IIII.

Quod tamen. In tex. ibi, possidere, quod declara, vt l. iij. & l. fi. C. de metal. lib. xj.

LEX V.

Magis puto ex sententia.

§. Si pupillus. In gl. iii. ibi, Item quid si rem alienam ibi, si enim, vt pupillaris existens venditur, in fi. gl. Pro hoc ꝟ. de verb. sig. l. bonorũ, & l. seruos. ꝟ. de leg. iij. Sed quæro, quid si pupillus habet possessionem solam, nunquid tutor poterit alienare. Respondeo sic, secundum Iac. de Are. cum de possessione nil dicatur in oratione. Item pro hoc facit: quia sine tutore possessio alienari non põt, ergo cũ tutore sic, vt ꝟ. de acqui. poss. l. j.

Sententia quãdo exequitur cõtra pupilli debet primo exeq ĩ nominibꝰ debitorũ.
2 *Commissarius quando potest alienare res hæreditarias, non debet prius incipere ab immobilibus quàm à nominibus debitorum.*
3 *Decretum iudicis debet præcedere venditionem rerum minorum.*
4 *Consanguinei pupilli requiruntur in alienationibus rerum pupilli.*

§. Non passim. In tex. ibi, vr̃ in nominib. no. ex hoc tex. arg. secundum Dy. ꝙ si † aliqua sentẽtia lata est ɔtra pupillũ, ita ꝙ oporteat sñiam executioni mandari, primo debet incipi a nominib. debitorum, antequã ad immobilia ꝑueniatur: aliud autẽ in maiorib. obseruatur. l. à diuo Pio. §. in venditione. ꝟ. de re iu. Sed hoc est speciale fauore pupilli: quia potius expedit pupillo bona habere, quàm nomina debitorũ: cum debitores facilè ad inopiam peruenire possint. Itẽ no. † fm Dy. ꝙ commissarij in casib. in quibus possunt alienare, non debent prius incipere ab immobilibus, quàm à nominibus debitorũ. Pro hoc facit l. Arist. & l. igitur. ꝟ. de iure deliberan. & de vent. in poss. mit. l. j. in tex. ibi, item requirat. Ibi si mõ vrgeat. Not. quod demum quando creditor vrget ad debitum vsurarum peruenit ad venditionẽ rerum pupillariũ ob æs alienum extraneum. Ex hoc §. not. † ꝙ decretum debet præcedere venditionẽ, aliàs venditio est ipso iure nulla: nisi principali beneficio cõfirmetur, vt l. ij. in fi. s. e. Item no. ex seq. §. in primis † igit, &c. ibi, requirat ergo cõsanguineos pupilli, quod quando fit alienatio rerũ pupillariũ consanguinei pupilli sunt vocandi. In gl. hoc non fit necessario, &c. adde alium casum & si aliunde pupillus ali non possit. vt C. de sacros. l. sancimus.

§. Illud. Quærit Iac. de Aret. an iudex ĩ cuius territorio sunt res istæ sitæ, possit interponere decretum, dicit ipse quod sic, per l. si prædiũ. C. de prædi. mino. sed ĩ tutela est secus. vt l. l. iurisperitos. §. cum oriundus. suprà de excu. tuto. Et de materia huius l. vide quod no. Moderni s. de tu. & cu. da. ab his. l. pupillo. & l. si prædium. s. alleg.

§. Ne tamen. In gl. an aũt viatori huic. ibi. C. de ac. l. ea q̃ dẽ. & vide quod no. ex̃ de ꝓbat. c. qñ ɔtra falsam. Et quid de iure illo, & qđ de referendariis, & qđ de inquisitorib. & quando sunt iurati, & qñ nõ, & quis sit effectus eorum, vide q̃ hñr extrà de accu. c. sicut, &c. cum parati. extrà de appella.

1 *Minor potest rem permutare cum alio.*
2 *Permutans rem suam videtur facere rem suam meliorem.*

§. Si æs alienum. Quærit hic † Iac. de Are. nunquid minor possit rem suam cum alio permutare. hic est arg. ꝙ no. ibi, vel alia comparare. In cõtrariũ, dicit ipse, est l. cũ ibi eã transactionem. s. de transac. quia ꝙ in eius fauorẽ introductum est, non debet ad eius læsionem inuentum videri, vt l. quod fauore. C. de legi. Et hoc si apparet euidenter meliorem cõditionem facere. Item facit, ꝙ † qui rem suam permutat, interdũ meliorem conditionem suam non facit. l. iubemus. C. de sacr. san. eccl. cap. vt super, extr. de reb. eccle. alie. vel non.

LEX VI.

Sed si forte. In tex. ibi, nulla. n. cõio. no. ꝙ vbi ñ ẽ cõio, nõ habet locum diuisio. Sed tamen interdum, lĩcèt sit perempta communio, agitur cõi diuid. vt l. si quis, cõi diuid.

§. Si pupillus. Per istum §. Dy. dicit, quòd si ecclesiæ bona legitimè sunt obligata, tunc potest ea creditor vendere sine decreto.

1 *Testator si promisit vendere fundum pro tanto, si non vendidit sed dedit in solutum, valet.*
2 *Episcopus concedendo licentiam vendenti rem minus dãnosam, male facit: quia debet specificare.*

§. Si prætor. Quæro, † in proximo dixit sic testõr, promitto tibi vendere fundum tanti: nõn vendidit, sed dedit in solutum, an valeat. Et videtur quod non, vt hic: contrarium credo, quòd datio in solutum est similis venditioni. l. litis. ꝟ. pro emp. ergo, &c. Præterea, casus est in simili in l. fi. s. manda. Itẽ facit secundum † pũctum ad q. quòd si episcopus dat licentiam vendenti rem minus damnosam, male facit episcopus sic concedendo: quia debet specificare: sed si concedit, valet.

LEX IX.

Quamuis. Factum antecessoris potest reuocare successor. h. d. No. quòd successor præsens, punit prędecessorem præcedentẽ de fraudulenta venditione, secundũ Dy.

LEX X.

Illicite. Exceptio quę incipit competere venditori post contractum, transit ad emptorem. h. d. De ista materia dixi in l. cum vir. ꝟ. de vsucap. cum venditionis ius post venditionem transeat ad successorem. Circa quòd dic, quòd ius agendi acquisitum post venditionem nõ transit sine venditoris cessione, vt hic, & l. quæsitum. §. si annua. ij. rñ. ꝟ. de pet. hæred. nisi cohæreat personæ vendentis, vt d. §. si annua. ij. rñ. non autem de iure quæsito ante venditionem. Et an, & quando transeat, & qualiter, vide per Dy. in l. flumen. §. adiicitur. infrà de dam. infe. & l. si tertius. §. si prius, de aqua plu. arc.

LEX III.

Si fundus. In §. quãquam. ibi, cum fructibus. No. quòd vbi tutor vendidit prædium sine decreto, pupillus non potest prędium vindicare cum fructibꝰ, nisi restituto precio, quod quidem pretium fuerit conuersum in eius vtilitatem, secũdum Iac. de Are. quod no.

TITVLVS DECIMVS.

De curatoribus, furioso & alijs, &c.

LEX PRIMA.

Lege xij tabularum. Vide in tex.ibi, quod si euenerit.hoc,si est certum,sin autem est dubium, tunc tandiu erit in cura, quandiu a iudice fuerit pronunciatum eum ad bonos mores reuersum, & ratio administrationis reddita: & sic secūdū Iac.de Are.¶ Quæro,an interdicatur a lege,vel ab hoīe furioso administratio,& habuistis tractatum in l.is cui.ff.de testa.& dixi ī l.is,cui.ff.d ver.ob.& gl.tenet ꝙ p iudicem.& vide circa ista mām.

Alia lectura.

¶Sed nunqd in alienatione ante interdictionē prodigo subueniat quoquomodo? Dic qd sic.Et ita adde istam gl.quā nullus allegat,in l.patri pro filio,circa fi.iuncta glo.cum text.ſ.de minor.

LEX II.

Sed & aliis. No.q sunt alij.& gl.enumerat.& vide eam in l.j.in fi.cum l.seq.ſ.de postu.& glo.bene alleg.

LEX V.

Curator.[a] Not.ꝙ si est aliqua ciuitas, quæ habet vnum qui fuisset senator, v.g.contra eum non debet veniri ad secundum decretum: & sic contra alias personas:sed debet dari curator bonis,vt hic per istam l.quod tene mente.

ADDITIO.

[a] Tho.¶ Curator.Vide Bal.in rub.C.de successio.edict.

Alia lectura.

¶Istam legē no.quā nemo allegat,nisi Dy.in quodā suo consilio.

LEX VII.

Consilio,& opera.

§.Cum dementis Contra exceptionem rei iudicatæ curatoris primo remoti datur heredi furiosi replicatio,pp s̄m curatorem,q cōdenari facit primū, & econtra:sed daī replicatio ipsi primo:quia fuit conuersa pecunia in vtilitatem dementis,q̄ pōt esse rō quare isto secundo loco ageret cum curatore primo remoto, cū ɔdemnatus fuerit ad pecuniam secundi curatoris.qd probat tex.ibi,ex cōdenatiōne, &c. vnde venit quod iste primus remotus vtatur exceptione rei iudicatæ,& hoc voluit dicere glo. quōd iste primus curator fuit in parte ɔdemnatus,in parte absolutus.vt tex.hic innuit.Iō sit veri⁹ quod excexptio rei iudicatæ cōpetat ipsi curatori remoto.Et si dicas qd non prodest condēnato soli.l.euidenter.de excep.rei iudic.& no.ī l.j.C.si plures vna sentē.Dico quòd æquè prodest sententia condemnato,& soluenti,ac absoluto:vt no.in l.ex morte.C.ad l.Aquil.& l.si quis cum totum.§.pe.de excep.rei iudi.

§.Quæsitum. Cum vni r̄ndetur,alteri vr̄ esse r̄nsum.h.d. Secundo.habes limitationem l.primæ.C.si vnus ex pluribus.& l.decreto.ſ.de admin.tu.s.quod tūc hēat administrationem īsolidū,q̄n alter n̄ ɔdicit.Itē īducit p Iac.de Aret.& Dy.ad qōnem si vnus ɔstituat,& alter positionē cōfitet,& alter negat,hoc verum sibi nocet.& ꝓbaī sic: q̄n aliqs obscure ꝓtulit, hr̄ perinde ac si ꝓtulisset id,qd sibi plus nocet.l.de ætate.§.qui tacuit.ſ.de interroga.act. Et ꝙ procurator repræsentet ꝑsonam domini.Ista q.fuit Odofr.antiqtus,& eam prosequtur in l.j.de confes.& ibi p Cy.& Nic.de mat.& vide qd no. per Io. And.in c.si duo.ex. de procu.lib.vj.& vide quod no.in q.j.in gl.quæ incipit admitti.

Alia Lectura.

¶ Iste est fin.§.& oēs iurisperiti alle.ipsum. ¶Opp.& vr̄ ꝙ ɔct⁹ nō sit iuris:gl.non sol.Opp.quia soluere est dare,& dare est iuris.l.vbi āt.in fi.ff.de verb.obl.ergo est iuris soluere,solue vt dixi tibi sup rub.ff.de sol.& l.si ita stipulatus.§.pn̄t.ff.de verb.ob. Vlterius dr[a] hic in tex.alienare:qd iuris? Gl.dicit idem:quia cū de amboh. interrogaui,& de vno rn̄.& de alio vr̄ idem r̄ndere. In ɔriū facit l.& si sine.§.sed ꝙ Papi.de mi.vbi de vno r̄ndendo, affirmatiuè,ī alio vr̄ negare:& clarius in c.nōne.extra de presum.br̄ quantum est proximum puto glo.dicere verum:vt apparet ex fi.illius §.Papinianus.[b] ¶ Vltimo iste §.inducitur in argu.fecisti duos procuratores in iudicio ad r̄ndendum positionib⁹.& vnus dixit,credit: alter vero dicit,non credit.& queritur quod iuris? Dicit Dy.ꝙ est hic ar.qd debet stari negāti.Et mihi vr̄ ꝙ Inn.teneat idem:quia hr̄ pro nō r̄nso:& sic ꝓceditur tanq̄ ɔ contumacem.Et ista r̄nsio obscura non valet.l.de ætate.§.qui tacuit.ſ.de inter.act.de hoc dicit Inn.extra de procu.in c.in nostra præsentia.circa prin.

ADDITIONES.

[a] Thom.¶ Vlterius dicitur.Vide tex.& glo.in c.prudentiam.in prin.de offi.deleg.& Ang.in auth.de hæredib.& Fal.§.hinc nobis.in fi.Pet.de anch.& Inn.in c.literas.in prin.de concess.præb.per illum tex vide gl.in simili contrà in c.postulast .. e reserI. & Bal.in l.const.C.in §.quibus.dum respondet ad l.cum taberna..m. §.idem qu. ei it.de pignoribus.& Barb.in Cle.ne Romani.§.eo tamen.de elect.& Bal.in d.l.& si sine.§.s. d quòd Papinianus.in prin.de minoribus.& Io.in l.eius qui.in fi.si certum pet.& abb.in c.si æternitatis.in l.no.de testa.& Bal.hic cum Bar.

[b] Thom.¶ Vltimo,Vide do.alleg.Bar.hic in c.si duo.de procur.in 6.post gl.

LEX IX.

Cuius bonis. No.istam l.& istud qd hic dr̄,ꝙ officium curatoris dati bonis,non transit ad hæredem.

LEX X.

Iulianus. Bona lex est,& inducitur in arg.ad q.de errore,an impediat translatum dominium,non prosequor.

LEX XII.

Ab agnato. Not.ꝙ curatores nō pn̄t minuere de bonis furiosi,nisi quaten⁹ administratio exegerit.

LEX XIII.

Sæpe ad alium. No.quòd curator furiosi,& prodigi est legitimus:& ꝙ in defectum perueniaī ad datiuum.Sed quid de muto,vel surdo,vel aliter impedito, an curator est legitimus vel datiuus?est datiuus,& tenet glo.C.de episc.aud l.de creationibus.ꝙ in illis duobus casibus sit legitimus: idem tenet Insti.de cu.§.j.Gl.videtur aliter dicere in l.j.in fi.cum l.seq.ſ.de postu.& videbitis ibi no.per gl.

LEX XV.

Et mulieri.[a] Vide quod not.Specul.in titul.de act.§.finiē.versicul.sed vtrum, & habetur in l. si quis cū sciret.ff.pro emptor.

ADDITIO.

[a] Ale.Lo.¶ Et mulieri.In scriptis exemplaribus non adducitur istud dictum Spe.quod adducit Bar.in l.lectura hic,minusque,in Spec.sub tit.alleg.quod ad rem facere comperi.

LEX XVI.

Si furiosi Notabilis est ista lex, & notabilis casus, tene mēte.

Lectura Nicolai de Neapoli.

LEX PRIMA.

1 *Substitutio facta pupillo,& furioso,an sit exemplaris,vel pupillaris, remissiue. & quid*

2 *Si curator datur minori & prodigo simul & non sit prodigus.*

Administratio an interdicatur prodigo à lege,vel ab homine.

3 *Furiosus,& prodigus an in delictis æquiparentur.*

Lege xij.tabularum. In l. curatorem.ei.s.si non habet.in ea glo. ibi,suprà de tute.l.qui habent.concor.l.i.C.eo.tit.Dyn. mouet istā q.&determinat in d.l. qui habent. Quid [1]† si pupillo furioso facta fuerit substō,an videatur facta pupillaris,an vero exemplaris.Et dic t quod pupillaris:cum videatur habere respectum ad ætatem, non autem ad furorem. Item an si datur curator minori & prodigo,& fit mentio in dicendo ꝙ datur ꝓdigo,an valeat decreti dispositio,vide p Dyn.& per Oldr.in d.l.qui habent.ſ.de tute.Item an si dicaī ꝙ daī maiori & ꝓdigo,qui n̄ est prodigus,vide plene p dn̄m meum in l.is cui.ff.de verb.obl.In gl. j.ibi,an hoc possit alienari,sec⁹ si esset notorium ipsum esse ꝓdigum.De quo plene per dn̄m meū ī d.l.is cu .ff.de verb.obl.In tex. ibi,furiosus sanitatē,hoc ē verum,q̄n est certū.Si aūt dubitaī:tūc tādiu erit in cura q̄diu a iudice erit ꝓnūciatū eū ad bonos mores reuersum,& rō administrationis sit reddita:& sic s̄m Iac.de Are. [2] ¶ Quæro † an interdicaī a lege,vl ab hoīe administratio furioso? Et habuisti tractatū in l.is cui.de ver.ob.Et gl.tenet ꝙ p iudicē.Et vide bn̄ circa istam mām sicut iudex īterdicit ei administrationē, ita ei concedit,vt l.nihil tam nāle.ff.de reg.iur.aliàs ꝑsumitur eū ꝓdigum esse,nisi per euidētissimas ꝓbationes ɔ istā p̄sumptionē ꝓbetur.l.non est verisi'e.in prin.ſ.quod met.cau.Iac.de Are.Et qa [3] hic n̄ta æquiparatio † furiosi & prodigi,vide an in delictis equiparentur.gl.l.siquis in tm̄.C.vnde vi.ibi, sexto quæro.& pōt induci casus ī l.Fulcinius.§.adeo,ff.ex quib.cau.in pos.ea.ꝙ non eqparēt, regulariter aūt in acquisitionib.& obligationib.non equiparantur. l.in negotijs.ff.de reg.iur.per ea quæ ibi habentur.quę no.

LEX II.

Sed & aliis. No.hic.q sunt alij.& gl.numerat.& vide eam.& i l.j.cum l.seq.ſ.de post.& glo.bene alleg.

LEX III.

Cum deliberant. Ibi;bonis a prætore curator.vel instantibus creditoribus, secundum Dy.alias non instantibus si sit notum iudici bona dissipari,vt l.ij. in prin.ff.de cu.bo,dan.quod no.

LEX IIII.

Curator. No.ꝙ si aliqua ciuitas habet vnū q fuisset senator vrbis,ꝙ ɔ eum non dēt veniri ad s̄m decretum. Secus contra alias personas,sed debet dari curator bonis, vt vendantur, per istam legem,quam tenę mente:quia non est alibi.

LEX VI.

Obseruare In tex.ibi,circa cognitionem, debet.n.adhibere medicos vel alios prudentes viros qui sciunt hoc secundum Iac.de Are.quod no.

LEX VII.

Consilio & opera.

§. Curator In tex.ibi, replicatio.tex.igitur vr̃ dicere, ꝙ res non reuertit:& sic est cõtra.s̃.ti.ꝓxi.l.si.fundus, §.j.sed dicit Dy.ꝙ hoc forte operatur interpositio decreti. Vel intellige hunc §.seq.quæ incip.s.remoto.Imo dicere potes, quòd in totum fuit condemnatus, & soluit, & habet exceptionem rei iudicatæ:quia tantum operatur condemnatio & solutio, quantum absolutio.l.si quis cum totum.§.pen.ff.de exceptione rei iudicatæ. & l.ex morte.C.ad leg.Aquil.quod not.

§. Cum dementis In vers.quæsitum in gl.inci.recte, ibi.ad exibendum.l.si res.imo dic, ꝙ expresse rñdit, & subijcit, eũ quoque, &c.In gl.ibi, cũ sit̃ de vtroque fuerat quæsitum. Sed ꝯ hoc vr̃ l.si ṗtor. s̃. de iud.& l.maritus. C.de ꝓc.vbi qđ in vno conceditˀ, in alio vr̃ esse prohibitũ.Ad sol. horũ ꝯriorum And.ĩ l.apud Celsum. §. apud Iulianũ.de do.excep. distinguit duo mẽbra:qa aliqñ interrogatio & rñsio ꝓferũtur ab hoĩe, aliqñ a lege.Primo casu, si vni respondetˀ, alij quæstioni non vr̃ esse respõsum, & ita loquitˀ l.si prætor.cũ concord. suis.Aliqñ a lege, & tunc si respõdit vni quæstioni, alteri vr̃ esse responsum, vt hic in tex.facit l.j.& de diuer.& tẽp.præscrip.& l.Aurelius.§. Sticho.de libe.lega. quia indefinita æquipollet vniuersali.l. si pluribus.j̃.de lega.ij.Sed si indistincte per legem vni quæstioni responderetur, videretur vniuersaliter esse responsum, nisi aliquid dimitteretur a lege.ergo, &c.Pro hac opin.facit l.apud Celsum. §. apud Iulianum.in fi.j̃.de do.excep.per Andr.de Pisis.quod not.

LIBER XXVIII.

TITVLVS PRIMVS.

De testamentis, & qui testamenta facere possint, & quemadmodum testam.fiant. Rub.

¶ Glo.Continuat rub.duobus modis.Primo ad proxima.s̃. dictum est de tutelis quę dãtur in testĩs, ideo hic ponitur de testamentis.Secundo sic Volumina Digestorũ sunt diuisa in septẽ partes, habuimus quatuor, hic incipit quinta:vt C. de vet.iu.enu.l.ij.§.Quintus.Quærit glo. quare Iurisconsultus incipit a diffinitione.dic, vt in ea, quæ clara est.

LEX PRIMA.

1 *Testamenti diffinitio facta per iurisconsultum est perfecta.*
2 *Diffinitio debet ponere substantialia rei diffinitæ.*
3 *Voluntas iusta quæ dicatur, & quot modis dicatur iusta.*
4 *Significatio propria potius sumitur ex diffinitione quàm ex allusione.*
5 *Testamentum in quo filius iniuste exhæredatur, an sit nullum ipso iure.*
6 *Negatiua postposita facit æquipollere suo contrario.*
7 *Testamentum conditum ante ingressum religionis quando confirmetur per ingressum, & professionem.*
8 *Testamentum proprie est quid intellectuale & incorporale.*
9 *Statutum, quod de quolibet testamento soluatur gabella, vna debet solui gabella, [illegible] mille scripturæ fierent.*

Testamentum a Hic ponitur diffinitio testamenti.Opp.† legatum est in iusta sententia volũtatis nostræ de eo quid quis post mortem suam fieri voluit.l.legatum.j̃.de le.ij. ergo legatum est testamentum:quia cui congruit diffinitio cõgruit diffinitum, l.j.§.j.s̃.de dolo.& l.omnis diffinitio.de reg.iur.Sed hoc est falsum. l.si idem.C.de condi.ergo ista diffinitio non est bona.Huius timore quidam dicunt, quòd debebat hic subaudiri de eo, s.vniuerso. Istud reprehendit gl.Nam testamentum est etiam si quis instituatur in re certa.l.j.§.si ex fundo, de hær.insti.Præterea põt esse fideicommissum vl̃e, vel donatio cau.mor.vl̃is & tamen non est testimentum, ideo dicit gl.vt cessent omnia contraria, subaudias cum institutione hæredis.Durum vr̃ quòd iurisconsul.nesciuit diffinire testamẽtum, & ꝙ ista diffinitio egeat subtili subauditione, ego di- diffinitionem perfectam b sine subauditione aliqua, & cessant contraria. Ideo pro ea declaranda sciendum est † quòd diffinitio dẽt ponere substantialia rei diffinitæ, & per hoc debet cõtinere genus sub quo res est diffinita, Item dẽt continere drias, vt per hoc appareat, quod differt ab aliis spẽbus contentis sub illo genere, vt patet in omnibus ll.in quib.diffinitio ponitur tãquam genus.Snĩa enim continet omnem cuiuscunque rei deliberatæ voluntatem.Iõ dr̃ snĩa iudicis.ti.de sententijs:quia sic deliberauit, & sic determinauit.Dr̃ snĩa legis.l.ex snĩa.s̃.de test.tu. Dr̃ snĩa hominis etiam si tacite appareat de sua voluntate.l.impuberib.§.preterea.de susp.tu.Dicitur snĩa, hoc est deliberatio, & dispõ testõris, vt hic:quia ponitur pro genere.Ponitur in diffinitione voluntatis:hic ponitur ad driam illius dispõnis, quę est enunciatiua non voluntaria, seu dispositiua, de quã plene dixi in l.ex hac scriptura. j̃.de do.Ponitur etiam in diffinitione, nostræ, hoc est, nostrorum qui sumus liberi & ciues Romani. Nam subditi alterius ṗtãti, vel non ciues non pñt facere testm̃, vt j̃.eo.l.iiij.& ibi not.& l.qui in ṗtãte, cum similib.Ponitur etiã in † diffinitione, iusta, & istud verbũ plurib.mod.sumitˀ hic.Vno mõ iusta hoc est solẽnis, ad driam non solẽnis volũtatis, quæ nõ dr̃ testm̃, vt.Insti.de hęr.q̃ ab intest. in prin.Itẽ, iusta, hoc ẽ lĩtima, & a iure ṗmissa, non improbata.Si.n. qs institueret non capacẽ, vel turpiter disponeret, nõ esset testm̃, l.quidam, de cõdi.inst.& l.Meuiꝰ.de cõdi.& dem.& C.de hær.instit.l.j.& hoc etiam dicit gl.Itẽ etiã dr̃ iusta.i.perfecta, c sicut dr̃ iusta ætas, hoc est ꝑfecta ætas, vt j̃.de leg.iij.l.cum filio.§.fi.Et ꝑ hoc ego dico, ꝙ iurisconsultus posuit hic diffinitioẽ perfectam, & de hæredis institutione intelligit.Nõ est.n.dispositio ꝑfecta, nisi hæres instituatˀ, cum nõ sit dispositũ in quẽ trãseant actiones, nec qs sit ille, q personam defuncti representet. Oẽs ergo aliæ volũtates quamtumcũq; de vniuerso dñr imperfectę, nec ꝑ se pñt subsistere, & sic non esset necessaria subauditio gl.Ponit etiã in diffinitione de eo quod qs post mortem suam fieri voluit, hoc qđ dr̃ post mortem suã, ponit ad drĩã dispõnũ inter viuos.Apparet ergo, ꝙ hæc diffinitio est bona, & perfecta.Opp.ꝙ aliter diffiniatur Insti. eo.in prin.vbi dr̃, quod testm̃ est testatio mẽtis.Sol.ibi ñ ponitˀ diffinitio, sed allusio seu deriuatio vocabuli, quæ non ponit substantiam rei.Et ista allusio cõprehẽdit codicillũ, q vere non est testm̃. l.si idem.C.de codi.Et ex hoc dico, ꝙ † si quæratˀ quæ sit propria significatio vocabuli, si allusio repugnat diffinitioni, propria significatio potius sumitur ex diffinitione, q̃ ex allusione, dixi.in l. cunctos ṗplos, in materia interprætationis.¶ † Quæro quid si in testõ filius immerito exhæredatur, an iustũ sit testm̃? Gl.dicit hic, ꝙ sic, nisi expugnaretur ꝑ querelã.q̃ no.qa si loqmur de iure isto, sine dubio gl.dicit verum, vt j̃.de vul.& pu.l.in substitutione.Sed d si loquimur s̃m iura noua, tũc si filius est pręteritꝰ, vl̃ exhæredatꝰ ĩ causa nõ inserta, vel inserta, sed non lĩtima tũc oẽs cõcordãt ipso iure testm̃ esse nullum.vt C.de lib.pręte.auth.ñ licet.& auth.ex cã. & ibi no.& s̃.de inoff.testa.l.nam, & ijs.§.j, & ibi no.Sed an interim posset dici aliquod, donec dicatˀ nullũ? dicã ĩ l.filio ṗterito.de iniusto testa.Si aũt ponimus ꝙ sit facta exhęredatio inserta cã lĩtima, nõ tñ vera, tunc sunt opi.qa Mar.dicit, ꝙ testm̃ est nullũ ipso iure, iõ non datˀ querela hodie, nisi tm̃ inter fratres, vt no.in d.auth. excã.& l.nam & ijs.de inoff.test.oẽs alię gl.tenuerũt ꝯriũ, vt dictis legib. & ita tenuerunt oẽs Mod.vsq; ad d.Iac.de Bel.qui tenebat opi.Mar.Nam in tex.ĩ corpe vnde sumitur.§.siue igitˀ.primo dicit qđ debẽt inseri causę legitimæ:secũdo, ꝙ debet ꝑ hr̃des ꝓbari.postea sequitur, qđ si prædicta obseruata nõ fuerint quantũ ad hr̃dis institutionem, euacuato testõ, &c.Est ergo hic † negatio postposita, quæ facit æquipollere suo contrario.l.lĩmos.§.an ergo, de legi.tu.& l.obligari.in prin.s̃.de aut.tu.Si ergo prædicta non obseruantˀ, est nullũ ipso iure, & sic si hr̃s nõ ꝓbat cãm esse verã, testm̃ est nullum, nec est opus querela.& ita etiã tenebat d.Ray.puto gl. dicere verũ, primo ꝑ tex in corpore, vbi dr̃, qñ cã dẽt ꝑ hr̃dẽ probari.Patet ergo qđ dẽt adiri hr̃ditas ad hoc, vt sit hr̃s:qa al̃r non posset probari ꝑ hr̃dẽ.Si ergo diceres testm̃ non valere, vel de eiꝰ virib.dubitari non posset adiri.l.sed si de sua.j̃.de acquir.hær.itẽ probo ꝑ §. si tales igitˀ cãs.in Auth.vt cum de appell.cog.vbi dr̃ ẽt testm̃ remanere ĩ sua firmitate:ergo apparet ꝙ antè erat validũ. Et hoc est qđ voluit dicere gl.in §.aliud quoq;c.in d. Auth.vt cum de appell.cog.vbi dicit, ꝙ dẽt irritari ꝑ q̃relam, aliàs qũo fiet? Vult dicere ante aditã hæred.ex hæredatus nõ põt conqueri.l.filiũ.§. sed cum exhęredatio.de ꝯtab.& sic est necesse ꝙ añ oĩa hæreditas adeatˀ.Ad text.qui dicit, si prædicta obseruata nõ fuerint quãtũ ad hęredis ĩstitutionẽ, euacuato testõ, &c.ĩtelligo, euacuato ipso iure, s.qñ cã non est inserta, vel inserta, & nõ legitima, vt euacuato per querelam.qñ cã legitima est inserta & non ꝓbata, & sic verbũ semel positum, diuersis modis sumitˀ.Probo ꝑ rõnẽ vrgẽtẽ, qñ lex dicit aliquid non valere ꝑꝑ aliquid omissum quod debebat fieri post dispositionẽ actam, illud non vitiat ipso iure.l.vniuersa.C.de preci.Imper.offeren.Sed si diceret non valere ꝑꝑ aliqd omissum quod tunc fieri debebat, tunc intelligitˀ non valere ipso iure.C.de legi.

ADDITIONES.

Alex.¶ Testamentum.De impugnatione testamentorum, vide per Spe.in ti.de instru.ędit. §.compendiosæ.& formam contractuum testamentorum, vide ibi.in §.seq.adde quod large appellatione testamenti venit codicillus, & etiam quælibet vltima voluntas, secundum gl.in l.2.C.com.de leg.

Alex.¶ Perfectã.adde l.1.cũ gl.s̃.de cap.dim.adde quod Pau.de Cast. sequitur diffinitionem iurisconsulti, quam dicit perfectissimam, & quod gl.bene dicit subaudiẽdo cum institutione hæredis, quia propter id ꝙ dicunt Bart.& Bal.dicit ipse.non potest discerni, testamentum à legato, vel fideicommisso.nam etiam legatum potest dici voluntatis nostræ iusta.i.perfecta sentẽtia habito respectu ad eam perfectionem quæ in eo requiritur, vt fiat coram quinque testibus:& sicut testamentum habito respectu ad illud quod requiritur in eo, quod fiat coram septem, & cum insti.hær.

Alex.¶ Id est perfecta.adde gl.in auth.de hær.& Fal.§.exhæredatos.quam ad hoc summe ponderat ibi Ange.qui voluit quod istud verbum iustum, adaptetur iustitiæ, & ordini iuris, aut statutorum, per quam gl.dicit ibi idem Ang. quòd si superior committit causam hoc modo, audias, & iustitiam facias, quod illa verba importent iustitiam partis, & iuris ordinem:facit l.1.iuncta rub.j̃.de iniust.test.& quod voluit hic Pau.& Mod. & quod ponunt Mod.in rub.extrà, de testa.quòd not.ad statura loquentia de possidentibus iusto titulo:quia oportet, quod ad talem titulum concurrat iustitia partis possidentis, & ordo iuris, aut statuti.Non enim possẽt possidentes præscribere, nisi haberent iustum titulũ secũdum quod requirit statutum.

Alex.¶ Exhæredatus.Quid si filius immerito exhæredatur, an incõtinenti nullum sit testamentum, vide Bal.in l.omnimodo in prin.in 2.q.C. de inoffi.testa.

Alex.¶ Primo dicit.Et pro materia videtur esse text. in l.si posthumus. §. fi. de libe. & posthu.intelligendo, vt ibi per Bar.adde quod Pa.de Cast. hic refert Bal. dixisse in auth non licet.C.de lib.prætet.vel exhæ.quòd si Imperator dixisset contrarium, quod propter non probationem causæ testamentum esset ipso iure nullum, quòd caruisset intellectu.

legi.l.nõ dubiũ.Si in pmissis nõ exprimatur cã,vel exprimat ñ legitima,cũ illud esset fiendũ tpe testamenti,itelligimus euacuato ipso iure.Si vero omittat pbatio p hęredẽ,cũ illud deberet fieri post factũ testm̃,imo post mortẽ testõris,debet intelligi euacuato,ñ ipso iure,sed oportet quod euacuet p q̃relã.¶Venio ad als glo. Et videtur ꝙ hic ñ sit bona grãmatica,trãsit.n.de pluralitate ad singularitatẽ,ꝯ l.Plautius.de aur,&ar.leg.Iac.de Arc.exponit qs.f.nũm, quasi velit dicere,ñ ẽ mala grãmatica,si post pluralitatẽ sequatur distribuitiuũ singularis numeri,& hoc ẽ verum.¶ q̃ro,dr̃ hic post mortẽ,de qua morte itelligitur?Dicit glo. ꝙ de nãli,ñ de ciuili,ꝙ puto verũ,nisi ciuilis haberet eundẽ effectũ omnimodo ac nãlis. p hoc dico,† ꝙ si aliqs fecit testm̃,& istituit aliquẽ hæredẽ,& monasteriũ,ꝙ igressurus erat,instituit i re certa.Si ponim⁹ ꝙ sit necesse institui.& postea ingrediat monasteriũ.[a] qđ p pmissionẽ q̃ est mors ciuilis.l.Deo nobis.in prin.C.de epis.& cle.testm̃ ñ ꝯfirmat. [b]Et ista quęstio tãgitur i auth.si qua mulier.C.de sac.san.eccl.& de mona.§.illud,& in Auth.de san.epi.§.si qua mulier.& in Spe.de sta. mona.§.j.ver.ij.Qđ puto verũ si ingredit religionẽ,q̃ pt hr̃e propriũ in cõi.ñ.n.tũc ęqparatur mors ciuilis nãli quo ad oĩa.Qđ apparet:qa põt succedere,d.l.Deo nobis.§.j.Itẽ pt q̃nque distribuere inter filios,d.Auth.si qua mulier.& forte pt reuocar testm̃ existẽs religiosus.l.sed & si mors.đ do.iter vir.& vxo.Sed si igrederet ordinẽ fratrũ minorũ,q nihil hr̃e pñt i pprio,vel cõi, tũc putarem testm̃ tale morte ciuili ꝯfirmari:qa i oĩb.est eiusdẽ effectus,đ ac naturalis,d.l Deo nobis.in pri.¶Quæro,vtrũ testm̃ possit alr diffiniri.Azo dicit qđ sic,& diffinit,Testm̃ ẽ q̃dam solennis ordinatio cũ institutione hr̃dis.Nõ curo de hac diffinitione:quia diffinitio iuriscõsulti ẽ perfectissima.¶Quæro vtrũ testm̃ sit aliqd corporale,vel icorporale.Rñdeo,ꝙ icorporale ẽ,& intellectuale, dicit gl. qđ apparet,† qa vnũ pt fieri in duob.codicib.l.vnũ.j.e.Cõtra hoc facit j.quemad.test.aper.in rubro,& nigr.C.de ædi.di. Adri.tol.l.fi. ad idẽ.j.de fal.l.Paul⁹.Rñ.pprie loquẽdo ẽ qd intellectuale,vt hic, & apparet ex diffinitione,q̃ dicit ꝙ testm̃ ẽ sñia voluntatis nr̃æ,licèt vulgo appellem⁹ testm̃ scripturã testi,vt in ꝯriis.Ex pdictis apparet,† ꝙ ẽt in statuto testm̃ ponit p sñia volũtatis nr̃æ q̃sq;,& sic p eo qđ est intellectuale.Exẽplũ,dicit statutum de quolibet testõ soluat tãta gabella.Certe si ex vno testõ fierẽt cẽtũ,aut mille scripturæ,vnũ testm̃ ẽ,& vna gabella dẽt solui:qa refert se ad testamẽtũ,put ẽ sñia volũtatis nr̃ę.Aliud est statutũ quo dr̃,ꝙ notarius de quolibet testõ scripto p eũ,accipiat tot,siue tm̃.Certe si mille vicibus scriberet, mille vicib.dr̃et sibi solui tm̃:qa refert se ad ipm corp⁹ scripturę testamenti,put ẽ qd corporale.hic nõ hẽmus alia.

ADDITIONES.

a Paris.¶Ingrediatur monasterium.Vide quæ habes ad Bar.in auth.si qua mulier. C. de episcop.& cleri.

b Ale.¶Non confirmatur.not.hic vtrum per ingressum monasterii confirmetur testamẽtum,vide per Fede.consi.260.

c Poma.Tunc putarem.Vide ale.consi.13.2.vol.

d Ale.¶Eiusdẽ effectus.no.de ingrediẽte ordinẽ fratrũ minorũ , an per talem ingressum censeatur mortuus,bñ facit quod no Bar.in l.1.§.quidam filium.de contratab.Et vtrum idem dicendum in mendicãtibus,& q sint illi,vide Bal.in auth.ingressi. in fi.de sac.san. ecc.Adde ꝙ Bal.dicit,vt refert pau.de Cast.hic.ꝙ mors ciuilis est multiplex, quædã pœnalitatis, vt si testator damnatus esset ad mortem,aliàs deportatus esset post testamentũ & ista non confirmat testamentum,sed irritat,vt j.e.l.eius qui. quædam casualis,vt cap. vitas,& ista nec irritat,nec confirmat sed adhuc pẽdet,vt l.nec nos.alle. in glo. Quædam meritoria,vt ingressus religionis,& ista aliquando confirmat, si ingreditur religionem fratrum minorum ,quo casu habetur omnino pro mortuo ;quia ista religio non potest habere nec in particulari,nec in communi:& sic idem operatur ꝙ mors vera. aliquãdo nec confirmat,nec infirmat,vt si ingrediatur religionem quæ habet in cõmuni. nam ẽt postea potest disponere de bonis suis,vt in auth.si qua mulier.C de sac. san. eccl. expectatur ergo mors naturalis.& monasteriũ interim tenebit bona.argu.l.status. §. Cornelio.j.de iur.fis.Si autem ingrediatur aliquam religionem prædicatorum , vel eremitarũ, licèt illi ex natura suæ professionis non possint habere in communi , habent tamen ex quibusdã priuilegiis apostolicis,vt no.Bal.in l.cum acutissimi.C.de fideicom. & in l. cum qõ.C.de leg.& sic videtur adhuc stare in pendenti.Et vide quod not.Cy. in l. Deo nobis. de epis.& cle.Et de fratribus prædicatoribus,& eremitanis,vide Bal.cons.70.& consi.120. & consi.421.circa fin.& an dicta monasteria habeantur loco filiorum,vol.2.an autem per ingressum monasterii testamentum confirmetur vel rumpatur,Ro. consi. 237. tenuit ꝙ rumpatur,& respondit ad fundamenta Barto.in auth.si qua mulier.ibi vide.& idẽ videtur tenere Bal.consi.284.3.vol.

e Ale.¶Soluatur,adde quòd no.an.& imo.in l.patris,& filii,de vul.& pup.& quod not.in simili in l.libellorum.§.sed si aliud de accu.& vide Bart.& Bal.in l.ordinarii.C.de rei ven. & Bal.in l.accusationis.C.de accu.

LEX II.

1 *Testamenti tempore requiritur sanitas mentis & non corporis.*

2 *Defectus in testatore superueniens post factum testamentum quando habet vitiare testamentum.*

3 *Quando dubitatur,an aliquis sit alienatus à mente,propter infirmitatem,recurrendum est ad medicos.*

4 *Ex actibus,& verbis præsumitur,an quis sit alienatus mente.*

In eo. †Tẽpore testamẽti reqrĩtur sanitas mẽtis,nec reqrit sanitas corporis.h.d.Facit C.e.l.Senium.& l.furiosum, & C.de trãs.l.sanũ.Et hinc insurgit,[a] ꝙ notarij sp ponũt in testĩs , talis sanus mẽte,& intellectu,licèt corpore lãguẽs.Opp. hic dr̃ inspici tp̃s,quo testamẽtũ fit.Contra imo tp̃s mortis,vt Initi.de her. qua.& diffe.§.in extneis.Dicit gl.illud i hr̃de,hoc i testõre.Contra: qa in testõ reqrit vtrũq; tp̃s.l.q ex liberis.§ testõ.j.de bo.pos. secũ. tab.Dy.dicit,sol.vt no.j.e.l.legẽ Cornel.i gl.q̃ icipit, agnatum. Tu dic,vt l.j.§.exigit.j.đ bo.pos.ꝯm tab.Si.n.† in testãte superuenit defectus absq; ei⁹ delicto:qa post factũ testamentũ est fact⁹ furiosus, mutus,surd⁹& similia,testm̃ ñ vitiat,vt i.e.l.qui i ptãte.§. j. sed si ex delicto suo superuenit,secus.vt j.e.l.eius qui.§.j.&no.in d.§.exigit.

†Quæro,qđ si dubitetur,an pp ifirmitatẽ sit alienatus mẽte?Cy.tagit in l.seniũ.C.e.& dicit reccurrẽdũ esse ad medicos [b] peritos in arte illa,arg.l.semel.s.đ re mil.lib xij.& l.j.đ ven.inspi. põt ẽt pbari per alios.†Nã ex actib.&verbis psumitur,an sit mẽte alienat⁹,vł nõ.l.ijs qui.§.j.s.de tuto.& cur.dat.ab his.& l.quidã.de condi. insti.

ADDITIONES.

a ¶Insurgit.adde de hac clausula late per d.ale.de imo.in consi.112,in 1.vol.

b ¶ Ad medicos.adde ale.referentem bar.hic in consi.141.in 1. vol.

LEX XIII.

1 *Patria potestas quando curetur in his quæ sunt publici iuris.*

2 *Pactum de faciendo quem hæredem etiam iuratum,non valet.*

3 *Solennitas testamenti non potest tolli pacto.*

4 *Solennitas testamenti an possit minui per statutum,remissiuè.*

5 *Pactum factum de instituendo incapacem,non valet.*

6 *Pacto partium non possunt substantialia contractus mutari,nec ea quæ respiciũt solennitatem actus.*

7 *Statuto an possit fieri quod non capax possit institui.*

Statuto an possit fieri quod spurius possit succedere.

Testamenti. Breuis est lex, & æget declaratione p positionem casus i terminis. Gl. primo exẽplificat in persona testis,secũdo in ipso testõ,tertio i psona hæredis instituti.Examinemus ista.Circa primũ de psona testantis,Gl.ponit duo exempla.Primũ in filio vel seruo,cui non põt pmittere facere testm̃ vel dñs vel pater.Debet.n.permitti a lege,cum sit publici iuris,nõ pacti priuatorum.Secũdo legit in obsidib.¶ Ad primũ op.† in his q̃ publici iuris sunt,ñ curat patria ptãs.l.filius.ff.de his q sunt sui vel alieni iuris.& l.nam qđ.in prin.j.ad Treb.Sol.Cy.[a] in l.senium.C.e.dicit ꝙ in his q̃ sunt publici iuris in quib.representatur psona publica,nõ curatur patria ptãs vt in ꝯriis.Põt.n.filiusfamilias esse iudex,esse tutor & similia:quia illud quod gerit,facit vt iudex & tutor,& sises:non vt priuatus. Sed testamenti facto licèt sit publici iuris, tñ fit vt a priuato,non vt a persona publica,& iõ in ea curatur patria ptãs.Vel alr.In his q̃ sunt publici iuris acq̃sitis exercendis,nõ curat patria ptãs:sed in his q̃ sunt publici iuris condendis curatur patria ptãs:quia lex quædã cõcedit homini q ẽ sui iuris,quæ ñ concedit filiofamilias,& pater non põt ea cõcedere: qa nõ est ius patris:sed publicũ,ita loquit hic.¶ Ad ꝯm de obsidibus,op.de l.si quis,in prin.§.miles.j.de leg.iij.& de test.mil.l. ex militari.vbi testamẽti factionẽ ꝯcedit alius quã princeps,vel lex. Rñ, ibi magis cõseruat testamenti factionẽ,quã de nouo cõcedat.Vel ibi facit iudex lege cõcedente aut permittẽte,& sic ipsa lex facere videt.¶ An aũt per statutũ possit ꝯcedi,vt possit facere testm̃ q de iure est intestabilis,dicã j.l.proxi.Secũdo exẽplificat gl.hãc. l.i ipso testõ.Et primo circa substantialia testi. secundo circa formã & solennitatẽ.Circa primũ not.† ꝙ tale pactũ promitto te facere hæredẽ,non valet,qđ intelligo ẽt si fuerit iuratũ:quia est ꝯ bonos mores,& aufert liberã testamenti factionẽ.l.stipulatio hoc mõ.j. de verbo.obl.& ibi plene dixi.Circa secundum no.† quòd ex pacto non potest tolli solennitas testamenti.† quæro, an per statutum [b] possit minui solennitas testamenti.Iac.de Are.dicit hic arg. not.quòd non valet consuetudo,vel statutum de minuendis solẽnitatibus testamenti,cum statutum sit quædam conuentio ciuiũ. Et istam q.disputauit ipse Iac.de Are.q̃ pono in repe.l. cunctos populos.C.de sum.tr.& fide cath.& dic vt ibi.Tertio principalit legitur in persona hęredis instituti,vt pactum † factum de instituendo non capacem,nullius sit momenti. Glo. opp.quia ex conuentione partium pt mutari ius publicũ,vt l.j.§.si conueniat.s.deposit. Gl.soluit,aliud in contractib.vt ibi,aliud in testamentis,vt hic. qđ est verum circa accidentalia contractus,secus circa † substantialia,vel vt l.pacta.s.de contrah.emp.j.de preca.l. cum precario. Idẽ in omnibus,q̃ respiciunt solennitatẽ actus.l.ius publicũ.s.de pac, dicam in l.nemo.j.de lega.j. ¶ † Quæro [c] an per statutum possit fieri,

ADDITIONES.

a Ale.¶ sol.Cy.Vide spec.in tit.de syndico.§.quid si pater.

b Pom.¶Statutum.Vide per petr.c.constitutus.x.dist.Fede.de sen.consi.275.& cõs.seq.barb. consi.34 2.vol.

c Barb.¶Quæro.Et tu põdera circa hũc passum:quia consului Florenntiæ mõ curiæ Asculi, & cũ essem profugus in Pauico in villis meis,venit cursor qui petit cõsiliũ: si statutum Asculi disponẽs posse relinqui spurio valebat.aduocatus allegauerat , & posuerat omnia iura.& duo magni Perusini consuluerũt:tamen tenebãt ñ tenere,sed adiuuabant causã ex alia via.Ego consului valere statutum.Et rñdi ad rationes iac.but.& Fed. de sen.q̃ cõsilia ponit Fede.in cõsi 178.& dicebã qđ illud statutum emanauerat pp publicũ bonũ. Ponderauit:quia vocabat spurios deficiẽtib.filiis masculis,legitimis, & nepotib.ex ejs, & fratre carnali dicti testãtis.Vide in illo cõs.& vide Bal.in l.1.C.đ natali.restituẽdis.& in l.1.C.de sum.tri.& fid.cath.& in l.2.C.de adop.& hic,in c.1.de consti.Io. cal.in titu. de const. in 3. cons.& in ti.qui fil.sint leg.consi.8.in c.1.de const.in 32.q.Sal.in l.1.C. de iur. aur.annu. Et respondi ad rationes io.de imo.hic,& dixi ꝙ ñ fuit sua sed Iac.But. vide ibi, quia faciet tibi honorem,& vide Lud.Ro.cons.142.De ista ratione vide Ioã.de imo.in cons. 144.& vide Bald.cons.15.vol 2.inci.in q.proposita.vbi consuluit quidam doctor ꝙ non tenet legitimatio facta ad petitionẽ patris filio legitimo nõ citato, & tenet ꝙ nõ teneat. Et vide Bal.in cõs.293.inc.factum sic pponit d,bar.& cons. seq. vol. 3. vbi dicit ꝙ licèt statutum dicat ꝙ nõ possit opponi aliqua exceptio,tñ poterit opponi exceptio inhabilitatis personæ,per istã legẽ,& vide bar.in cons.185.inc.Deodatus,Io.Sy.castri Sancti Viti, vbi limitat istã legem habere locũ quãdo est psona in qua fundat iudiciũ principaliter: secus si incidẽtet:& ita dicit esse limitãda oĩa iura dicẽtia requiri de persona añ litis cõtestationem, vide Bar.in cõs.113.[illegible] facto proposito vbi cõsuluit,si potest statutum restituere natalib. & habilitare ad succedẽdũ,& in cons.seq.inci viso pũcto super oĩb.pdictis, & vide lu.Ro. cõs.34.inc.licet filius naturalis,vbi dicit,quòd si ẽ legitimatus,dicit testm̃ patris nullum, & vide [illegible] Ca.cõs.235.vbi consuluit circa hãc qõ.& limitat,nisi dux,aut similes dispensarent cũ spurio iã nato,& respondet ad d.l.1.C.de na.restit.vide ibi,& vide Bal.in l.fi.C. de nat.li.[illegible] in repe.l.vectigalia.C.no.vect.Cal.in cõs.[illegible]

a fieri,an ille qui nō est capax de iure,possit institui? R̃ndeo,quidā non sunt capaces de iure,nec pōt institui pp condēnationem de his factam vt deportatus,& sil'es,& in his quædam pœna est irrogata eis fm i⁹ ciuile cōe,tunc statuta non p̄t dispēsare.l.j.§.de qua.s̃.de postu.Sed si pœna esset irrogata ex forma alicuius statuti,tūc sine dubio ipsa ciuitas posset dispensare:nemo.n.pōt legem facere,a qua non liceat recedere,vt l.si quis in prin.j̃.de le.iij. Aliqui sunt non capaces absq; aliquo suo delicto,vt spurii,tunc an p statutum possit fieri,q spurius possit succedere,fuit semel hic q.de

b facto multum ardua.Reperio q dn̄s Pet.de Cor.ᵇdisputauit hanc q.& determinat q per statutum nō pōt,p l.j.ff.de na.resti.Itē reperio q dn̄s Cy.p̄suluit,& determinauit idem p tex.in Auth.q.mo.na.effi.sui.§.vltima siquidem ibi,neq; habebit quoddā ad præsentem legem participium,sed in eadē ɔ̄stitutione dictū est s̃.de legitimatione,quæ fit p oblationem curiæ ciuitatis.ergo apparet expresse prohi itū,q p cōstitutiones ciuitatis nō possit legitimari

c vel effici capax.Istā q.ᶜ disputauit dn̄s Recup.de sc̄tō Miniato,& determinauit idē q nō pōt legitimari p statutum,nec valeat statutum quo cauet q succedat.qa ē ɔ̄ i⁹ diuinū quo caueī,Nō erit hr̄s filius ancillæ cū filio liberæ.xxiij.q.v.c.dicat aliquis.& xxxij.q.ij.c.non oīs,& xxxv.q.vij.c.quidē.Pro quo facit q ista pœna īponitur

d spurio a lege,ergo non p̄t tolli p statutum,ᵈ d.l.j.§.de q̃.s̃.de postu.

ADDITIONES.

a Alex.¶Possit fieri.Adde bal.in l.cunctos populos de sum.trini.qui tenet quod valeat statutum,maxime quando non superueniunt legitimi.adde.docto.in l.seius j̃.ad leg.Falc.& Bald.in l.1.C.de his quæ pœn.nom.in l.1.C.de iur.aur.annu.tenet quod statutum hoc non posit,quando sunt nati ex damnato coitu,aliàs,sic,& cum Bar.hic,concor.pet.de anchar.in cle.ne Romani.in princip.de elect.& bal.in l.1.§.ius naturale.de iusti.& iure,per dom.ant.in c.per venerabilem.qui fi.sint leg.Fed.consuluit,quod valet consi.263.alias 57.ista quæstio fuit de facto,&c,vide petr.de ancha.in c.canonum statuta.de constitu.

b Alex.¶Pet.de Cor.Vide bal.in hac q.& quæ ibi dixi.in l.cunctos populos.de sum.tri.in ver.quæro vtrum valeat statutum.Adde,q ciuitas non posit per statutum habilitare spurium,vt hic concludit bar.tenuit Fed.consi.276.& 277.quod sequens fuit iac.But.& subscriptum est eius nomine.Idem tenuit Bald.in facti contingentia,in ciuitate Mediolanensi,quod non posit.Plura fuerunt facta consilia,in causa ardua do.Barnabonis vicecomitis,qui habebat filium spurium.Fed.autem.& Iac.But.consuluerunt super statuto Perusino dictante quòd spurii posint a patribus institui & cum Bar.transit etiam pau.de Cast.hic,& consi.230.

c Poma.¶Istam quæstionem.Vide Alua.c.1.§.hoc autem.qui feu.da.possunt.

d Alex.¶Per statutum.Et quæ imponūtur per legem non possunt tolli per statutum,vide Bart.in l.rf mem.j̃.de pub.iud.

LEX IIII.

1 *Testator an fuerit habilis ad testandum,quæritur post litem contestatam.*
2 *Exceptio quando prius sit examinanda,quàm actoris intentio.*
3 *Ordo omissus quando vitiet iudicium.*
4 *Personæ quæ prohibeantur facere testamentum.*
5 *Statutum an possit facere,quod qui non est suæ potestatis,testetur.*
6 *Statutum an possit dispensare,quod prohibitus testari de iure communi propter defectum mentis,testari possit.*
7 *Statutum an dispensare possit quod cæcus,mutus,& surdus testari possint.*
8 *Intestabiles ratione pœnæ quando per statutum fieri possint vt sint testabiles.ex communicatus,quod possit facere testamentum.*

Si quæramus Primo quærendum est de p̄sona testantis ,ɔ̄ de solennitate testamenti,h.d.Pōt intelligi primo vt Iurisc̄ōsult⁹ loquatur alicui aduocato volēti inuestigare an testm̄ valeat intra,seu extra iudiciū. Scd̄o mō pōt intelligi,vt loquatur iudicib.vt si in aliqua cā aliquis testm̄ fecisse dicat,& p aduersariū opponatur,q nō potuerit facere testm̄,iudex ante

a oīa debet dare dilationē super hoc ad p̄bandū,vtrū ille possit facere testamētū,vel nō,& si hoc ɔ̄itabat,q testm̄ facere potuit,& tūc dabit terminū ad p̄bādum de testō,& ei⁹ solēnitate.h.d.Hæc lect.p̄batur expresse.C.de peti.hær.l.liber.sic dēt intelligi.j̃.de iur.

1 codi.l.quidam referūt.Op.ad hāc lect.† Ista exceptio est peremptoria,ergo dēt examinari post lit.cōte.l.peremptorias.C.sent.rescin.non pos.R̃ndeo ita ītelligo hic,& d.l.liber.q post li.ɔ̄te.hoc examinatur. Sed ɔ̄tra hoc,leges quæ dicūt ante oīa inquirendum de persona,intelliguntur ante lit.cōte.vt C.qui accusa.non pos.l.nō ignorat,& C.de procu.l.ita demū.& s̃.de procu.l.Pōponius.§.rati.Sol.Si quæramus de p̄sona eius in quē dēt suitētari iudicium,tūc quæritur de persona ante lit.cōtest.si de persona alterius,vt testōris,tūc post lit.cōt.hoc venit examinādū,vt hic:rn̄ ante alia,vt d.l.liber.ita vī gl.hic,& C.de edic.di.Adri.tol.l.iii.Scd̄m prædicta hēs,

2 † quod pri⁹ datur termin⁹ ᵇad p̄bandū super exceptione,quā sit

b probata intentio actoris.Contra.C.de p̄ba.l.exceptionē,&de exceptio.l.si quidē.Sol.illæ leges loquuntur qñ opponit aliqua exceptio iuris vel facti,quę nō pōt esse exceptio,nisi sit actio.Hic vero op.exceptio cuiusdā rei p̄iudicialis respiciēs p̄sonā, posito quod intentio actoris nō esset vera,tūc illa exceptio dēt prius examina

3 ri.vt dictis legib.ad idē facit.C.de adul.l.qñ Ale.¶Quæro.†quid

c ᶜsi iste ordo omittatur.ᵈ R̃n.nō vitiat iudiciū:qa nō est de substan

d tialib.q̄ ponūtur p gl.in l.piatā.C.de sen.Ad idē:qa licèt sup emergenti dēat p̄nūciari,tñ si omittatur,sn̄ia pp hoc nō dr̄ nulla.l.ait pretor.§.permittitur.s̃.de mino.Ad idē:qa ordo est regl'r,vt prius detur terminus actori quā reo.l.exceptionē.C.de p̄ba.tñ si vtriq; datur sn̄ valet,vt ī c.licèt.extrà de prob.& extrà de test.c.de testi.& Spe.in ti.de teste.§.nūc tractādū,in ver.sed si proponitur.¶ Venio

4 ad gl.& q̄ro,q̄ sint illæ p̄sonę†q̄ hn̄t testamenti factionē ī actiua significatiōe,hoc est,q̄ p̄nt facere testm̄:R̃ndet gl.q̄libet p̄sona quæ nō reperitur exp̄sse p̄hibita.Prohibitas p̄sonas enumerat gl.vide gl.& signa.Sed Iac.de Are.oēs istos casus reducit ad quinque.Qñque.n.q̄s prohibetur testari pp defectū suæ p̄tātis,vt filius,seruus,monachus,& obsides.Quādoq; pp defectum mentis,vt impubes,furiosus,mēte captus,& p̄digus.Quandoq; pp defectū sensualitatis,vt cœcus,surdus,& mutus.Qñq; rōne pœnalitatis,vt damnatus ad mortem,deportatus,dānatus de crimine,quo efficitur intestabilis,vel dānatus de crimine,quo post mortem p̄t actio īchoari.Quādoque rōne dubietatis,vt qa dubitatur de statu,vt j̃.eo.l.de statu.Circa primum de p̄hibitis rōne defectus suæ p̄tātis , quæro quid de ascriptitio?Dy.dicit,& bene q pōt testari inter certas personas,l.ij.C.in quib.cau.colo.&censi.lib.xj.& ibi no.ad idē in Spe.de instr.edit.§.cōpēdiosæ.ver. quid de ascriptitio.¶Quæro qd de hoīe alieno,vt sūt vasalli,qui in partib.istis vocantur hoīes alieni?R̃ndeo,vt in Spe.de feud.§.quoniam.vers.xix.¶ Quæro quid de aliis regularib.& canonicis,& simil.ib.?Respondeo idem ,eē quod in monachis,vt in auth.ingressi.¶Quæro,cir.eistam rl'am ,† an

5 possit dispensare statutum , vt qui non est suæ p̄tātis,possit facere testamentum.R̃n.quādoq; q̄s nō est suæ p̄tātis de iure canonico,& tūc sine dub.statutū nō pōt dispēsare,vt ex de ɔ̄sti.c.eccl'ia S.Marię.Quādoq; q̄s nō est suę p̄tātis de iur.gē.vt obsides,serui,&sil'es,& tūc idē;qa iura nālia nō p̄nt mutari per statuta,vt Insti.de iur.na.§.sed nālia.Quandoq; q̄s non est suæ p̄tātis de iur.ciui.vt filiusfa.& tūc puto,q circa hoc possit dispēsari per statutum , quod apparet primo ex rl'a vl'i.l.oēs ppl'i,de iust.& iu.Secūdo,qa p statutum pōt dari iurisdictio alicui,qui interponat authoritatē sup emācipationib.& sic p̄t disponere circa patriā p̄tātem..Seda rl'a est,q†q̄.dam

6 prohibenē testari pp defectū mētis,vt impubes,furiosus,mente

h captus,prodigus,&c.Circa istā,quæro,ʰan statutū ī possit dispēsare,vel nō:R̃n.in q̄busdā est defectus mētis veræ,vt in furioso,&

i mēte capto,& tunc nō pōt circa hoc dispēsare,cū in eo nō cadat illud qd̄ est substātiale testamēti.s.iudiciū,& sn̄ia voluntatis suæ,vt s̃.eo.l.j.In q̄busdā est defect⁹ mētis præsumptiue,vt in impube-

k re& p̄digoᵏcui est interdictum bonis,tūc qa ista præsumptio est de iur.ciu.statutum posset dispensare. Optime.n.valeret statutū,si diceretur q p̄ximus pubertati posset facere testamētū,vl' q interdictio facta bōis nō porrigaī ad testamētū .Pōt.n.tollere ea q̄ iuris ciui.sunt,vt dictū est.Tertia rl'a est,q q̄dā p̄hibēī testari pp

7 defectū sensualitatis,vt cœc⁹,mut⁹,& surdus,†an statutū poterit

l in hoc dispēsare?Dicerē q sic ī cœco.ˡqa testabilis,licèt cū maiori solēnitate,vt l.hac cōsultissima.C.q test.fac.pos.In muto,& sur-

m do puto q non,ᵐq Imperator videtur hoc expresse reseruasse,vt j̃.e.l.si inuitus.Sicut dicimus ī arrogatiōe,q̄ pōt fieri tātū authoritate principis,& in cōcedēda venia ætatis,&simili.Quarta rl'a est,

8 † q multi impediūē testari rōne pęnalitatis,vt dānati ad mortē,

n deportati,hr̄tici & sil's.Circa istā quæro,qd de excōmunicato?ⁿa Spec.

ADDITIONES.

a Alexā.¶Dilationum.Cui debet dari prius terminus ad probandum actori,vel reo.adde bar.in l.liber.C.de pet.hæred.

b ¶ Terminus.Vide Fel.in c.cæterū.versi.limita communem opinionē,de rescript.angel.aret.§.quē.Insti.de actio.

c Alex.Quæro quid.De hoc habetur per docto.in c.exhibita.de iud.bal in l.exceptionem.C.de prob.versi.reuoco in dubium,& vide quod not.Bar.in l.a procedente,de diatio.bal.in auth.generaliter.C.de epis.& cle.& in l.2.C.de ord.cogni.& quæ habes in l.quidam consulebat.de re iud.& de d.Bart.hic facit mentionem Bal.in l.prolatam.ver.quæro ergo quæ differentia.C.de sen.sed quid si terminus implicite statuitur tam pro declinatoriis quàm peremptoriis,Dic.quòd non valet,secundum Baldum in l.1.C.qui accu.& dicit Baldus in auth.contra cum rogatus.ad si.C.ad Treb.quod aliud quam omissio libelli ante litem contestatam non vitiet iudicium,alleg.no.per bar.hic.& in Spec.&c.Et ad dicta Bart.hic,adde Fran.de aret.in c.examinata.de iudi.

d Poma.¶Ordo omittatur.Sequitur aret.consi.107.cum seq.Fel.c.cæterum.ver.limita communem.de rescript.extra.

e Alex.¶Quæro circa.Et vide quæ not.bal.in auth.defuncto,in si.ad Tert.

f Alex.¶Respondeo.quandoque.Circa hanc quæstionem vide remissiones quas posui in l.senium.C.qui testa.face.poss.

g Barba.¶Secūda regula.Et vide Ang.in cōsi.318.inci.statutum q mulier.vbi consuluit,q valet statutum q vxor nō possit testari sine cōsensu propinquorum,vide ibi omnino.

h Poma.¶Istam quæro.Vide Alex.l.bonorum.C.qui admi.ad bo.Rom.cons.299.

i Alex.¶An statutum.an statutum posit inducere q impubes testetur.Et adde quæ dixi in l.si pater.C.qui testa.face.poss.& ang.hic tenet contra Bart.

k Alex.¶Et prodigo.An autem prodigus possit testari ad pias causas.Bald.in l.1.C.de sacr.san.eccl.in repe.tenuit quòd sic.contrarium tenuit ipse in d.l.in lect.& idem tenuit Ant.& imo.in c.quia ingredientibus.de test.& Abb.& Mod.in rub.extra eo.adde quòd Bald.consil.235.lib.1.consuluit prodigum inter liberos testari posse.& ibi videtur sentire,quòd alia legata facere possit,attēto quòd ista interdictio fit ne depauperetur,quæ ratio cessat in vltima voluntate.

l Alex.¶Sic in cæco.Expressius hoc voluit petr.de ancha.& Imo.in d.c.quia ingrediētibus,extra eo.vide quæ dixi in d.l.hac consultissima.

m Alex.¶Puto non.Cum barto.hic transit Petr.de ancha.& Imo.in c.2.extra eo.

n Alex.¶Quid de excommunicato?Vtrum excommunicatus posit testari,adde Inno.in c.veritatis.de dolo & contuma.& Bart.post Bal.in l.1.C.de sacr.san.eccle.in repe.Quid de tyrāno,dic quòd non potest testari,secundum Bal.in l.decernimus.in fi.de sac.san.eccle.Et ad Bar.hic,adde Bal.in l.1.C.de iur.& fac.ign.& late Bar.in consi.incip.existens.P.publice excommunicatus.Et quid de meretrice,vide Bal.in l.1.C.de condi.ob turp.cau.facit quod not.Cy.in l.2.eo.tit.& glo.in c.ex transmissa.de decimis.Et vide omnes prohibitos testari enumeratos per ab.extra eod.in rub.qui enumerat 18.Et vide in omnibus istis quæ dixi post Bar.in l.1.C.de sacr.san.eccle.de damnato vero ad perpetuos carceres,dicit Bald.in l.1.C.qui ad lib.petue.non possunt,quòd actiue & passiue sunt incapaces.Ad q vide j̃.eo.l.qui à latronibus.& Imo.expresse in l.si quis mihi bona.§.1.de acq.hær.Et de excomunicato,de quo hic per Bar.vide sin.Bal.in l.si.C.si à non compe.iud.in l.3.si pend.app.per Inno.de sen.excom.c.cum voluntate.adde,an valeat testamentum excommunicati publice,& an scriptura excommunicati faciat fidem,& an per absolutionem reconualescat:Fed.de Sen.consi.140.& consi.74.vbi concludit valere testamentum excommunicati.

Spe. tangit in d. §. compendiosæ. ver. quid de excommunicato? Iaco. de Bel. disputauit istam q. multum solenniter, & posuit in Auth. de sanctis. epi. §. omnibus. d. Io. And. posuit eā extrà de sen. excō. c. decernimus. lib. vj. & in antiqua gl. non determinabat, hodie in nouella determinat quòd possit facere testamentum. Pro hoc optime facit C. de hære. auth. credentes. & in corpore vnde sumitur, destat. & consue. contra liber. ecc. §. credentes. vbi non valet testamentum excommunicati propter suspicionem criminis hæresis: ergo aliàs excommunicatus potest facere testamētum. quod puto verum: Dic tamen plenius hodie, vt d. c. decernimus, per Ioan. And. Quæro de bannitis [b] nostri temporis. Dicam]. e. l. eius qui. in §. si cui. Quid de infame? Dicam]. eod. §. si cui, & in l. is cui. in §. si quis ob carmen. Alia reg. clara est, non oportet examinare.

ADDITIONES.

a Poma ¶ Testamentum. Vide bart. consi. 238. Fed. in repe. cap. si pater. de testa. libr. 6.

b Alex. ¶ De bannitis, an banniti nostri temporis possint testari, vide omnino bal. in l. seruo legato. §. fi. vide omn. no Imo. de leg. 1. & quæ no. bart. & quod ibi dixi in l. qui vltimo.]. de pœ. vide bald. in l. fi. C. si à non com. iud. & in l. 1. & de hære. institu. & in l. 3. C. si pend. app. & adde quòd ille, cuius bona sunt de iure ipso facto confiscata, non potest testari, bald. in auth. incestas. vbi est tex. C. de incest. nup.

LEX V.

Qua ætate. [a] Puberes possunt facere testamētum, & quātum ad hoc dies cœptus [b] habetur pro completo. h. d. Op. de l. iij. §. minorem,]. de min. Sol. vt ibi. quærit gloss. [c] quare citius potest testari fœmina quàm masculus? Dic, vt in gl. Quæro quid vult dicere rex. plus arbitror, &c. Glo. respōdet. tene secundam responsionem, ibi, vel dic tutius, &c. quam tenet Dy.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Qua ætate. Vide Cæp. in cautel. ex. ij. Ro. consi. 199. vbi vnum verbum de hoc.

b Ale. ¶ Dies cœptus. Quæro an vltima die pubertatis possit dari curator. Vide bald. in l. 2. C. quando prouo.

c Poma. ¶ Quærit glo. Vide alex. l. 1. §. hoc autem. ff. ad Treb.

LEX VI.

1 *Filiusfamilas quare patre permittente donat causa mortis, non tamen testatur.*

2 *Filiusfamilas in aduentitiis, etiam in quibus patri non quæritur vsusfructus, non potest testari, etiam patre permittente.*

3 *Filiusfamilias testatur in eligendo sibi sepulturam. Item de aduentitiis testatur ad pias causas.*

4 *Testamentum ad pias causas potest pendere ex alieno arbitrio.*

Qui in potestate. [a] † Filius familias non potest testari, ēt patre permittente. h. d. Op. C. qui test. fac. poss. l. pe. & fi. Sol. illud verum in castrensi: alias secus. Opp.]. de don. l. tā is. §. j. Sol. Donare potest cau. mor. patre permittēte, vt ibi, sed nō testari, vt hic. Sed q̄ est rō? Gl. dicit, ꝙ † testamenti factio est publici iuris vt l. iij.]. eo. Certe ista rō magis facit in cōtrariū: quia in his quæ sunt publici iuris patria potestas non curatur. l. nam quod.]. ad Treb. Dic ergo, ratio est: quia donatio causa mor. est magis contractus, quā vltima voluntas, vt no.]. de do. præle. l. ij. in prin. & vltima voluntas non debet pēdere ex alieno arbitrio. l. illa institutio.]. de hære. insti. contractus vero pōt in alterius arbitrio cōferri, ideo nō pōt filiusfamilias testari, etiam patre permittente, ne videatur pendere ex permissione patris. dixi in d. l. tā is. Doct. tangunt in l. senium. C. eo. Quærit glo. † an hodie in aduētitiis, in casibus in quibus patri non quæritur vsusfructus, filiusfamilias possit testari: videtur quòd sic, vt C. de bon. quæ lib. l. fi. §. filius autem familias. Gl. determinat contrarium hic. & l. j. §. in filij. [b]]. ad Treb. & expressum est in l. pe. C. q. test. fa. pos. & hoc tenet Dy. & Cy. ibi. Nō ob. §. filius. quia ibi non debet sumi argu. a contrario sensu: quia resultaret prauus [c] intellectus. In vno tamen casu reperio, ꝙ filius potest disponere, s. in eligēdo sepulturā sibi, vt in c. licet. de sepul. lib. vj. Possumus ēt probabiliter dicere quòd in illis aduentitiis, in quibus patri non quæritur vsusfructus, filiusfa. possit facere testamentum ad pias causas volente patre: ita videtur ꝓbare text. in d. c. licèt. in fi. a contrario sensu. [d] Ratio quare filius prohibetur testari volente patre est, ne testamentmm videatur pendere [e] ex alieno arbitrio, vt dictum est. Sed ista ratio non habet locum † in testamentis, quæ fiunt ad pias causas. Pōt. n. pendere ex alieno arbitrio, vt in c. cū tibi. extrà de testamentis. ergo, &c.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Qui in potestate. Vide quæ habes ad bart. in l. senium. C. qui test. face. pos.

b Ale. ¶ In fi ij. Alius tex. vltra §. in fi. j. solet allegari in auth. vt li. ma. & auiæ. §. 1. vbi videtur velle quòd in his rebus, in quibus patri non quæritur vsusfructus, filius possit quoquo modo vult disponere, vt licèt sit prouisio noua, tamen debet declarari per priores. l. sed & posteriores. de legi. facit l. sciendū, qui sat. cog. iuncta auth. offeratur C. de li. cont. & sic nō intelligitur de actu testandi: quia esset contra alia iura, vt contra l. pe. in fi. cum alijs vul. C. qui test. fac. pos. Et quod sit verum patet: quia ibi tex. dicit, cum erit perfectæ ætatis, quod verbum importat xxv. ano. l. fi. C. de his qui ve. ætā. impe. cum ibi no. sed in actu testandi non requiritur illa ætas.]. proxi. ergo &c.

c Alex. ¶ Prauus Vel potest dici quòd ille tex. loquitur quo ad alienationem inter viuos non quo ad testamentum, quia in eo filius dicta bona potest libere alienare, vt in auth. vt li. ma. & auiæ. in prin.

d Alex. ¶ Contratio sensu. Et de hac limitatione vide bart. idem tenentem in l. 1. in repet. C. de sac. san. eccl. & est communis conclusio. vt etiam per bald. hic, & per bald. & alios in l. senium. C. qui test. fac. pos. & per Fede. de Sen. in cons. 283. & 284. licèt Pau. aliter d. consi. alleg. & per Rom. in authen. similiter. C. ad l. Fal. & in l. fi. C. qui testa. fac. pos. vide quæ dixi in d. l. senium, & in d. l. pe. in fi. C. qui test. face. pos. & de vtroque articulo ibi tango. Et no. quòd variant doct. an requiratur consensus patris, quando filius testatur ad pias causas, & vide ibi bald. Item etiam fallit in filiis Galiorum, & Britonum secundum bald. in cap. 1. §. si duo fratres. in fi. de frat. de no. be. inue. & no. per gloss. in §. 1. Instit. de pa. pote. in prin. quæ dixit quòd tales filij non sunt in potestate, quam gloss. etiam sing. secutus est bald. c. 1. in titu. an ma. suc. mulie. in benefic. & etiam Rom. in l. fin. C. qui test. fac. pos. Item dicta communis conclusio item fallit in filiisfam. habentibus bona acquisita ex liberalitate imperiali. Ita est text. qui non est alibi in l. pen. C. de bo. quæ libe. secundum bald. vbi dicit, quòd non reperies alibi quod mulier possit habere priuilegium castrensis peculij, vt in illo tex. De reliquis ad istum articulum facientibus, me remitto ad d. l. senium cum ibi no. Non omitto etiam, quòd ang. in auth. de nup. §. venient. dicit hoc fallere in lucro dotis materna debito patri ex pacto, vel statuto: quia tali lucro priuatur pater, si transiuit ad secūda vota superstitibus filiis primi matrimonij, &c. vt ibi per eum. adde videndū ad hanc apostillam bart. hic, & Paul. de Castr. consi. 201.

e Alex. ¶ Videatur pendere. Contrarium tenet bart in rep. l. 1. in 3. q. C. de sacr. san. eccle. de quo vide late quæ dixi in l. 3. C. qui testa. fac. pos.

§. Surdus. Surdus & mutus nō possunt testari sine permissu principis, sed vitiū hoc superueniēs testamētum non rumpit. h. d. Opp. C. qui test. face. pos. l. discretis. Sol. vt in glo. Opp.]. de leg. 3. l. nutu. in prin. Sol. vt ibi dixi.

LEX VIII.

Eius. Testamentum factum, quando quis erat seruus hostiū, non valet. h. d. Opp. quòd retro fingitur in ciui ate fuisse. l. retro.]. d capti. Sol. illud verum quantum ad ea iura, quæ habebant tempora captiuitatis, vel quæ sunt illis accessoria, sed hic testamentum fuit factum tēpore captiuitatis, & sic fictio ad aliud non porrigitur, cum deficiat extremum a quo. ¶ Opp. d l. in libello. §. codicilli. de capti. Sol. ibi codicilli depēdent ex testō quòd fecit ante captiuitatem. ad hoc opp. d l. quidam.]. de iure cod. Sol. ibi in captiuitate decessit, hic ē reuersus.

1 *Testamentum damnati ad mortem non valet.*

2 *Banniti ad tantum tempus non perdunt testamenti factionem de iure communi, licèt secundum iura ciuitatis sic.*

3 *Relegatus potest facere testamentum, licèt sit infamis.*

§. Si cui. [a] Damnatio, qua perdit vita, libertas, vel ciuitas, īpedit testamentum fieri, rumpit iam factum: secus in damnatione, per quam fama tātum læditur. h. d. Opp. ꝙ bona illorum non publicentur, vt in auth. bona damnatorum. C. de bo. dāna. & in corpore vnde sumitur. Gl. dicit, quòd quantum ad publicationem, hodie ista lex corrigitur. Dy. vero dicit quòd illa auth. loquitur in his q post sententiā non debent superuenire, & sic tenet opi. Old. ibi no. quod plene examinaui in l. j.]. de bo. damna. tamen quicquid sit de hoc facit gl. quòd quantum ad testamenti factionem hæc iura non corriguntur, & bn̄: quia per istas pœnas saltem perduntur ea quæ iuris ciuilis sunt. l. quidam.]. de pœ. ergo testari non pōt. ¶ Quæro, quid † de illis [b] qui damnantur ad mortem hodie in ciuitatibus? R̄ndeo, testamentum eorum non valet: quia damnatus ad mortem statim efficitur seruus pœnæ, vt hic, & l. qui vltimo.]. de pœ. & ibi no. Nec ob. auth. sed hodie. C. de do. inter vir. & vxo. quia illa loquitur in damnatis qui viui remanent, vt in deportatis. Ita tenet Dy. & omnes. ¶ † Quæro an banniti nr̄i temporis possint testari? Quidam habent istam q. hic formatam per Dy. & distinguūt, Aut est deportatus ob crimen propter quod perdit bona: aut non, vt no. glo. Insti. quib. mod. ius patr. po. sol. §. relegati. Doc. tangunt in l. 1. C. de hære. insti. Ego disputaui [c] vnam q. quæ incipit, Lucanæ ciuitatis statuto, &c. Et ibi determinaui, quòd non potest facere testamentum secundum statuta & iura propria ciuitatis ꝓpriæ vn̄ ē bānitus, non autem perdit testamenti factionem de iure cōmuni, & dic plene, vt ibi. Et hoc tenet Iac. de Are. in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebel. ¶ † Vltimo no. ꝙ relegatus potest facere testamentum, licèt omnis relegatus sit infamis. l. cognitionū. §. minuitur.]. d var. & extraor. dicam]. e. l. is cui.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si cui. adde quæ scripsi post doct. in l. 2. C. qui testa. face. pos. vbi declaro plene quod ponit bart. hic.

b Parif. ¶ Quid de illis. Vide in materia bald. in l. 2. C. qui test. face. poss. vbi limitat hoc procedere quando pœna capitalis imponeretur de iure communi, secus si ex forma statuti. sed sal. in l. 1. C. de hære. insti. tenet contrarium. Vide ste. in §. fi. Instit. quibus non est permis. face. test.

c Alex. ¶ Non valet. sed vtrum quis post damnationem possit se obligare ad restitutionem male ablatorum, no. Bart. in l. qui soluendo, de hære. insti. Et ista limita multum sing. vt per Ang. & imo. in l. si quis mihi bona. §. 1. de acqui. hære. sed caue, quia videtur dari remedium, propter quod poterit testari, quòd appellet ipse, vel hæres eius. quo casu non censetur retro mortuus fuisse seruus pœnæ, etiam si iniusta fuisset appellatio: ita videtur velle Bal. in l. 1. C. ne ex delic. defun. per tex. no. in l. furti.]. de infa. Item fallit si sententia fuit nulla, vel fuit sententia interlocutoria, secundum Bald. ibidem. vide Bald. hic cum quo tenet Pet. de Anch. in cap. 1. de pœni. & re. & no. per Bart. & Bald. in l. C. si a non compet. iud. & dum dicit, quòd fallit si appelletur, vel decedat damnatus intra tempus appellandi, vide late Bald. in l. 2. si penden. appel. mors interue. & ibi sing. limitat ista, videlicet quòd si damnatus ad mortem sit damnatus extra ordinem ex forma statutorum, poterit testari. Adde, an damnatus ad mortem possit testari, & an de male ablatis. Bald. consilio 470. 2. vol. per Pau. de Cast. consi. 186. qui hic dicit esse menti tenendum vnum singulare dictum Bal. in l. 3. C. qui testa. face. pos. quòd authen. bona damnatorum, loquitur in illis qui condemnantur ad mortem de iure communi, ni autem ex forma statutorum duntaxat, vt fures. tunc bona ipsorum applicantur personis ibi enumeratis. sed secundū ordinem venientium ab intestato, qui dn̄t habere hæredes ab intestato, vnum dicit Oldr. in l. 1. C. de sac. san. eccle. quòd deportatus pro male ablatis legare potest. Et hoc refert, & sequitur Ro. consi. 164. & Io. and. etiam dicit in c. quanquam. de vsur.

¶ Ego disputaui. Contrarium tenet sal. in l. 1. C. de hære insti.

LEX IX.

Si quis post. Pendente processu capitali, non impeditur quis facere testamentum. h. d.

LEX X.

1 *Testari an potest, cui amputatæ sunt manus ob sententiam irrogantem infamiam.*

Qui manus. Qui non hēt manus, pt̄ testari. h. d. ¶ † Quæro, quid si alicui amputatæ sunt manus per snīam, quærit hic an possit testari? Et videtur ꝙ sic, vt hic: ꝙ est verū, nisi snīa esset ex tali causa, quæ irrogaret infamiam, quæ auferret testamenti factionem, vt dicam in l. is cui,]. eo. Spec. tangit [a] in ti. de instrumen. edi. §. compendiosæ. ver. quid de exoculatis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Spe. tangit. Vide Bal. in l. 1. C. de sac. eccl. & ibi dixi.

LEX XI.

1 *Obsides possunt facere testamentum.*

2 *Ciuitas vt det obsides alteri, vsurpatum est.*

Obsides. a Quæro de quib. obsidibus b intelligat̃ hic. Dic vt in gl. ¶ † Quæro quid de obsidib. datis ab vna ciuitate alteri ciuitati? Dicit Dy. quòd non amittunt testamenti factionem. l. si quis ingenuam. §. fi. de capti. & ĩ. eod. quia latronib. ¶ † Quæro, an hoc possit fieri, quòd dẽtur obsides ab vna ciuitate alteri? Gl. in l. ij. C. de patr. qui fi. distra. dicit ꝙ non, sed vsurpatũ est cõtrariũ, vt dicit Azo ĩ summa huius ti. circa ꝙ vide c. ex rescripto. extrà, de iureiur. & c. exposita ex̃ de arbi. & c. lator, ex̃, de pig.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Obsides. an episcopus possit dare obsidem vnum ex clericis sibi subiectis, & abbas monachum, vide Ro. sin. 516. incip. nunquid epis. Vide in materia obsidum late Fel. in c. ex rescripto de iureiu. are. in §. fin. quib. non est permis. fa. test. Institu.

Barb. ¶ Et idem dicas quòd alij principes habentes iura principũ pñt dare obsides: quia habent ius indicendi bellum, facit quòd no. Bart. in l. infamem. ff. de pu. iu. an autem possint dari ab inferiorib. gloss. hic in l. 2. vide alle. Et dic, quòd tunc non sunt proprie obsides: quia solus princeps potest immutare statum libertatis. l. 1. §. de qua. de posth. & hoc videtur voluisse Inn. in d. c. ex rescripto. qui dicit, vel dic. quòd obsides vocat papa, eos qui iurant quòd non recedent, quasi non sint proprie obsides. Si autem dantur, vt non recedant à loco, donec sit inter partes actum, tunc inter priuatos hoc fieri non potest, si non interuenit iuramentum: quia est quædam species seruitutis, vt no. in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obl. l. cum tale, de cond. & dem. Item quia est quidam carcer. & ad iura dicas ꝙ contradicunt q̃ narrant factũ, si interuenit iuramentũ potest benę detineri, per tex. in d. c. ex rescripto. Quid de monachis, & clericis, an possint dari obsides, dic quòd solus papa potest. c. cuncta per mundum. & c. per principalem. ix. q. 3. sic procedit gloss. in c. pridem. xxxiij. q. 8. an autem episcopus possit retinere monachos in cubicularios, vide glo. no 2. q. 7. c. cum pastoralis. & vide Mod. in d. c. ex rescripto. Quis autem teneatur facere obsidi expensas. Io. And. in d. c. ex rescripto. clare non decidit. Dominus Io. de Imo. ibi dicit, ꝙ si obses facit seruitia illi cui est datus, ille tenetur facere sibi expensas, alias secus argu. in l. si necessarias. in prin. ff. de pign. act. & sic seruatur de facto in obsidibus.

b Alex. ¶ Obsidib. Vide glo. in l. diuus. de iu. fi. & quæ scripsi sol. ma. in l. alia. §. eleganter. in illa q. Bart. an valeat pactum, quòd licitum sit creditori capere debitorem, &c.

LEX XII.

1 *Fictione legis Corneliæ testamentum factum ante captiuitatem confirmatur, licèt testator seruus decedat.*

Lege. Testatore decedente apud hostes, testamentum ante factum per legem Corneliam confirmatur. h. d. Primo ponit dictum. Secundo ponit duas illationes. Secunda ibi, quare. Nõ. fictionẽ legis Corneliæ: quia † fingitur in captiuitate mortuum prædecessisse præambula captiuitatis hora, & sic nunquam in ptãte hostium peruenisse. Facit. l. ĩ omnib. de capti. & l. lex Cor. de vul. & pu. ĩ. Et ex hoc sequitur quòd decedens seruus hẽt hæredẽ. ¶ Op. ad hoc de verb. sig. l. iij. in fi. C. cõmu. de succes. l. seruus. Sol. vt ibi. hoc. n. est propter fictionẽ legis Cor. ¶ Op. captus ab hostib. capite minuitur, ergo testamentũ irritat̃, nec cõfirmatur absque nouo iudicio. l. q ex libertis. §. testõ. d. secũ. tab. & Inst. qb. mod. test. ifir. §. non tñ. Solue, vt gl. Vel dic. hoc ꝯtingere pp fictionẽ legis Cor. ¶ Op. Insti. de hære. ab intest. §. interdum. Gl. sol. Vel dic secundum Dy. quòd ibi loquitur in casu contrario, quando filius redit ab hostibus post mortem patris, & sic non habet locum hæc fictio. hic vero pater decessit apud hostes. Vñ lex Cornelia fingit eum esse mortuum prima hora captiuitatis, & sic tempore quo filius erat suus. Opp. ĩ. de aeq. hære. l. necessariis. & institu. de hære. qua. & dif. §. sui. Sol. fateor quòd suus est, sed de iure prætorio habet beneficium abstinendi, vt in contrariis,

LEX XIII.

1 *Capti in bello indicto per præsides prouinciarum, vel legatos Papæ, an efficiantur serui.*

2 *Carceratus potest facere testamentum, & contrahere, etiam ad commoditatem detinentis, quando iuste detinetur.*

3 *Legatus existens apud hostes testatur secundum consuetudinem suæ ciuitatis, non hostium.*

Quia a latronibus. Capti a latronib⁹, & legati apud extraneos pñt facere testamẽtũ. h. d. ¶ Op. s. eo. l. eius qui. in prin. Sol. ibi, in capto ab hostibus qui efficitur seruus, hic a latrũculis qui remanet liber. Et hoc p̃t dubitari, a an isti † qui capiũtur in bello indicto p presides prouinciarũ, vel p legatos Papę efficiantur serui, & si qdẽ bellũ indicitur p Papã, vl̃ Principẽ, nõ est dubiũ ꝙ capti efficiant̃ serui. l. hostes. de capt. Si vero p inferiores, tunc vr̃ dicere Inn. in c. olim. extrà, de resti. spo. ꝙ non efficiuntur serui. Sed hoc videt̃ b ꝯ̃ quãdã constitutionẽ Henrici Imperatoris editã Pisis: ĩ qua declarauit ꝙ quicunq; rebellauerit Principi, vel eius officialib. sit hostis Imperij. ꝙ declara, vt dixi plene in d. l. hostes. ¶ Opp. de l. q in carcerem. s. ꝙ met. cau. Gl. dicit no. † ꝙ in carcere põt fieri testm̃, vt hic, non tñ ꝯ̃ctus cũ quolibet, vt in ꝯ̃rio. Dy. dicit & bñ, ꝙ idem est in ꝯ̃ctib. & testõ: qa sicut nõ põt ꝯtrahere ad vtilitatẽ eius, q detinet eũ in carcere, ita nec testari. Pro hoc facit C. si quis ali. te. prohi. l. j. & ij. sed ad vtilitatem aliorum, sicut p̃t testari, ita & cõtrahere, vt ibi. Et prædicta verã ĩ eo q in carcere detinet̃ iniuste, sed si detinetur iuste, tũc ẽt ad cõmodũ detinẽtis põt cõtrahere, & testari. l. non est verisimile. in prin. qđ met. cã. Ita tenet Iac. De Are. ĩ. de verb. sig. l. quinque. & do. Iac. Bu. in d. l. qui in carcerẽ. ¶ Opp. dr̃ hic, & liberi maneant, & sic innuit qđ õis liber possit testari. Sed contra filiusfa. est liber, ergo, &c. Itẽ damnati ĩ crimine capitali, si superuiuũt, hodie sunt liberi: & tamẽ non pñt facere testm̃, vt s. eo. l. qui in ptãte, & l. eius qui. §. j. Sol. gl. hoc itellige. qđ liberi remanẽt, & retinent, dominiũ bonorũ plene, subaudi, & õia q̃ sunt iuris ciuilis. Per hoc cessat contrarium de damnatis: quia nec dominium rerum, nec ea quæ sunt iuris retinent, vt dixi in d. l. eius qui. §. j. Opp. gl. de liberto, sed hæc oppositio nullius valoris est: quia verum est libertum posse facere testamentum. C. de bo. pos. cõtratab. l. liber. & ĩ. de bo. liber. per totum titulum. ¶ Quæro, qui sunt isti extranei. Dic vt in gl. † Quæro legatus c qui est in legatione apud hostes qualiter testabitur d videtur quòd secundum consuetudinem loci vbi fit testamentũ. l. si fundum, de euic. & C. quemadmodum testa. ape. l. ij. In contrarium: quia si illi sunt hostes populi Romani, & sic perdiderunt ea quæ iuris ciuilis sunt, nec pñt facere testamentum secundum consuetudinem ipsorum, cum testamẽti factio sit iuris ciuilis, vt ĩ. eo. l. iij. & hoc puto verũ. e Non obstat cõtrariũ: quia illud verũ quando fieret in solo Romano, vel in loco qui est subditus populo Romano, quia tunc debet facere secundum eorum consuetudinem, quia cõsuetudines, vel statuta illius loci sunt approbata à iure Romano. Sed quando fit apud alios extraneos, vt apud hostes, tunc non debet fieri secundum statuta illorum, sed secundum consuetudinem suæ ciuitatis. quia debent seruari iura nostra & solẽnitates nostræ per hanc legem, quòd tene mente.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Potest dubitari. Vide are. in §. fi. inst. quib. nõ est permis. vbi idem dicit quod Bar. hic, de consuetudine non seruatur, vide Bart. in l. hostes. hic alleg.

b Poma. ¶ Hoc videtur. Vide are. §. fi. qui, non est permis. facere testa.

c ¶ Quæro, legatus. Vide Ias. in l. ius autem ciuile. col. vlti. ff. de iustit. & iur.

d Alex. ¶ Testabitur. Adde Bald. in l. ius ciuile. de iustit. & iur. & vide quæ dixi in l. si non speciali. C. eo. & vide ibi aliam quæstionem similem, & ad Barr. in l. sed & si quis. ĩ. quemadmo. test. ape. & istud dictum sequitur simpliciter Ang. in d. l. de die. qui satisda. cog. & pollicetur se dicturum in l. si fundus. hic alleg.

e Poma. ¶ Puto verum. Vide Ias. in l. ius ciuile, in fi. ff. de iusti. & iur.

1 *Accusatus de crimine famoso, pendente iudicio est infamis de facto, nec admittitur ad dignitates.*

2 *Testamentum accusati in crimine læsæ maiestatis vel repetundarum, an valeat.*

3 *Ademptio bonorum, quando ob crimen tacite sequitur, si per iudicem fiat, durat causa eorum post mortem.*

4 *Ademptio bonorum venit tacite in consequentiam ad pœnam capitalem: quod si iudex expressit. cum publicatione bonorum, talis expressio nihil operetur.*

5 *Testamentum condemnati ad pœnam capitalem cum publicatione bonorum factum appellatione pendente, an valeat.*

6 *Bannitus appellatione pendente an possit interim offendi, remissiuè.*

§. si quis. a Valet testm̃ decedentis appellatione pendente. h. d. Opp. de l. eius qui. §. j. Sol. ibi non appellatum, hic sic. Vnde appellatio extinxit pronũciatũ. l. j. in fi. ad Turpi. Op. ĩ. ad mun. l. libertus. §. in quęstionibus. Dicit glo. illud ideo, quia ẽt infames de facto nõ admittunt̃ ad dignitates. l. ij. C. de dig. lib. xij. Et no. † ꝙ accusatus đ crimine famoso, pẽdente iudicio, dr̃ ĩfamis de facto. facit ĩ. de requi. reis. l. fi. Et ista est ratio quare pendente processu non admittitur ad dignitatem. l. reus. ĩ. de mune. & honor. & C. de reis postul. l. j. lib. x. Et põt dari alia solutio: quia ad nouos honores ibi aspirat, iura autem antiquitus habita retinet, vt hic. Op. ĩ. de accu. l. ex iudiciorum. Gl. dicit ꝙ hic dr̃, fallit in duob. casibus, s. si fuerit damnatus crimine læsæ maiestatis, vel repetundarum, vt ibi. & vide glo. quę inci. nisi sit. &c. Est ne verum ꝙ testm̃ non valeat. Certe non: sed intellige, ꝙ valeat ibi eo mortuo, sed secuta sñia postea, dr̃ quòd interim nõ valet. vt Insti. de hær. quę ab intesta. §. per contrarium. Probat̃ in l. donationes. in fi. ĩ. de dona. Opp. ĩ. ad l. Iul. pec. l. fi. Sol. Gl. dicit, sicut fallit in dictis duob. casibus, ita fallit in aliis septem, qui no. in d. l. ex iudiciorum. & in d. §. per contrarium. licèt quidam dicãt quòd fallit in dictis duob. casibus tñ, tamẽ primũ est verũ, vt no. in dictis duabus gl. Vlterius oppo. ĩ. de iniu. test. l. si qs filio exhæredato. §. eius q. Sol. fallit in his qui mortem sibi consciuerunt. vt ibi. & l. ij. C. qui test. fac. pos. & l. j. de bo. eo. qui mor. sibi consci. Alij dicunt ꝙ nõ est verum, ꝙ fallit, nisi in l. Iul. maiestatis. & qñ mortem sibi consciuit. Cõtrarium tenet gl. in d. §. per contrarium. & in l. donationes. in fi. de don. Op. C. si reus, vel accu. mor. fue. l. fi. & C. si pe. appel. mor. l. iij. Gl. hic d. intelligo, qñ bona fuerunt adẽpta expresse. Et vide istam glo. & alle. l. iij. C. si pẽden. appel. mors interue. & l. fi. si reus, vel accusator. mor. fue. Habes hic casum, quòd † in criminalibus, in quib. sequitur bonorũ ademptio tacite in capitali crimine, quòd si per iudicem fiat bonorum ademptio, durat causa eorum post mortem, & sic aliquid operatur, vt hic. Et istud est cõtra opi. Pet. Facit l. iiij. §. si cõdemnatus, & ꝙ ibi no. ĩ. de re iudi. Pro hac gl. contra Petr. vr̃ casus. ĩ. si penden. app. & c. l. j. Quid dicemus? Dico † ꝙ bonorũ adẽptio venit tacite in ꝯ̃nam ad pœnã capitalẽ. modo si quidã iudex expressit hoc modo Cũ publicatione bonorũ cõdemno, tũc nil operatur, arg. d. l. iij. & quod ibi no. Aut expressit aliter, s. condemno te, & tua bona adimo, & tunc dicit verũ ista glo. & ita loquitur d. l. j. si penden. appel. mors interue. † Vltimo glo. quæ est hic, q̃rit quid interim si penden. appel. & c. bona sunt expresse adempta? Gl. dicit quòd interim est in pendenti. Sed miror quòd super ista gl. scribentes nil dicunt. Domini, mihi non placet, primo. quia interim non est in pẽdẽti, immo pro certo interim valet. vt §. per cõtrarium. s. alleg. & d. l. donationes in fi. Plus dico quòd secuta sententia cõdemnatoria, testm̃ nõ irritatur, sed bona auferũtur. Probo, si

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si quis. Quid si pendet tempus datum ad appellandum, vide pau. de Castr. l. eius. §. 1. s. eo.

bo,si bene respicis,post sniam durat quæstio,verū est:iō cùm hæc snia circa bona defuncti nil disponat ipsum fuisse ītestabilem, nō præiudicat in hoc. Et hoc colligitur ex l.ij.C.si pend.app.vbi ab hę redib.auferuntur bona. Non obst.§.ꝑ cōtrariū.qa ibi eius memoria damnatur,qui fuit testat⁹:sed qñ post mortē nō remanet quæstio,qua cōdemnatur eius memoria,tūc testm̄ valet. Et istud est vtile scire ꝑp substitutiones pupillares,& dationes tutorum,& multa alia,quæ transeunt in fiscū publicatis bonis. Ita intelligo materiam. Quærit Dy.† an bannitus appellans possit interim offendi? 6 Et dicit ipse ꝙ nō,ꝑ hanc legem.& l.j.nil no.appel.pend. Sed quid si petiit se rebanniri per alia iura quam per viam appellationis,an possit interim offendi?dic,vt dixi in l.iij.§.si seruus.ī.de acq.pos.

LEX XIIII.

Qui in testamento domini. Ista lex ponit casum in terminis, & lex sequens ponit summarium eius.

LEX XV.

a De statu. [a]Quæro quid si aliquis dubitat an sit de ciuitate, vel comitatu,an possit testari?Et dic quod sic: qa hoc dēt intelligi de eo qui dubitat,& ī aliquo casu est intestabilis, de quo dubitat l.hæres institutus.in fi.cū l.seq. ī. de acqui.hæred. Quæro,quæ est differentia inter ignorantiam, errorem & dubitationem,Dic,vt gl.[b] similis glo.est in rub.s̄.de iur.& fac.ign. b

ADDITIONES.

a Paris.¶ De statu.Limita per Bal.in l.si quis filio.§.is qui.per illum.text.ff.de iniusto,rup. testam.

b ¶ Dic vt glo. Vide Bar.plene in l.admonendi,de iureiur.

LEX XVI.

1 *Nomina verbalia possunt intelligi actiue, & passiue,& vtroque mō proprie.*
Capitulans debet clare capitulare,ne verba testis contra eum interpretentur.
2 *Testis deponens quod Titius violenter cognouit Bertam non probat.*
3 *Quod quæritur ignoranti quæritur furioso.*

Filiusfamilias Qui non hēt testamenti factionem actiue absque sui delicto,pōt hr̄e testamēti 1 factionem passiue.h.d.¶† Not.ꝙ noīa verbalia pñt ītelligi actiue & passiue,& vtroq; mō proprie. Ad idē quod no.in l.ij.de duo. re. Et sic sis cautus in formādis libellis,&articulis,vt clare exprimas, ne si forte snia esset ambigua,dictum testis super ea interpretare- 2 tur cōtra te,vt extrà,de proba.c.in præsentia. Et facit ad q.† de teste deponente quod Bertam cognouit per vim. Certe istud est dubiū: an mulier vim intulerit,an vir,cum istud verbum vis vtrūque significet,& ideo nō probat,cum debeat de necessitate conclude- 3 re.h.d.in præsentia.¶ † Not.ꝙ illud qđ quæritur ignoranti, quæritur furioso.l.cum pater.§.surdo.ī.de leg.ij.Op.de l.si quis ita. de cōd.inst. Sol.fateor,ꝙ tunc demum quærit irreuocabiliter cùm agnouit,sed ignoranti q̄rit,licèt reuocabiliter, qa pōt repudiare.

LEX XVII.

In aduersa. Alienatus mente propter infirmitatem non pōt facere testamentum.h.d. Secus si esset infirmus corpore,licèt sanus mēte,vt suprà,eod.l.ij.quod dic,vt ibi,

LEX XVIII.

1 *Testamentum factum per hæreticum,vel per eum qui inciderit in crimen læsæ maiestatis ante delictum irritatur.*
2 *Prodigo manifesto non est interdicta administratio bonorum à lege.vide n.3.*

a Is cui. [a]Ista est bona lex. Interdictio facta bonis a iudice impedit testm̄ fieri,& testō testificari:sed iam factum non rūpit.h.d. Quæro exemplū de eo cui bonis interdicitur a lege. Qui- 1 dam ponunt in hæreticis †.C.de hær.& manicheis. vel in his qui inciderūt in legem Iuliam maiestatis.C.ad l.Iul.maie.in l.fi. quod gl.reprobat:qa illorum testm̄ antè factū nō irritatur,ergo nō loquitur de istis. Vñ gl.ponit ī eo,cui est interdictū bonis a iudice le gis authoritate. Ista est vera,sed huic aliqual'r obuiat,quia hic dr̄, ꝙ nō pōt esse testis,sed nō est cōtra:quia est expressum. Inst.c.§.te- 2 stes.¶† Quæro,vtrū si est ꝓdigus manifest⁹,videat interdictū sibi bonis a lege?Quidā dñt ꝙ sic:sed si sit dubiū,tunc ꝑ iudicē.ita sentit hic gl.q̄ no. Contrariū not.in l.is cui bonis.ī.de ver. ob.& ista sunt vera,vt dixi ī l.si qs cū sciret.ī.pro emp.& est tex.s̄.de admi.tu. l.tres tutores.in fi.¶ Quæro an id ꝙ dr in ꝓdigo,sit idē ī furioso. Rñ.ꝙ sic.& qtū ad hoc nulla ē dr̄ia īter eos. Gl.tn̄ hæc corrupta est vitio scriptoris. Vide eā,& in fi.dic,corrupta est,cū idem sit in vtroque,vt s̄.e.l.filiusf. Nec in hoc est dr̄ia inter furiosum & ꝓdigū.vt Inst.e.§.testes.& Insti.qb.nō est permis.facere testa.§.idē prodigus.

ADDITIO.

a ¶Is cui.Limita nisi testetur inter liberos,vt cōsulit Bal.cons.235.lib.1.de quo vide Rot. decis.757.in antiquis,de testa.
Poma. ¶ Istam legem reputat mirabilem Pau.in l.is cui.ff.de verbo.obl. & qualiter fiat istud interdictum,vide Alex.consi.182.inci.super eo de quo quæritur in 5.vol.Et an eo casu possit testari ad pias causas,adde Barb.consi.68.incip.Clementis in 1.parte. Limita tamen vt per Ro.sing.incip.iudex Bono.in vltima char.
Paris.¶ An prodigus possit testari ad pias causas,vide ad Bart.in l.is cui bonis. ff.de verbo.oblig.consi.323.incip.dominus Bianchi.

1 *An infamis possit testari.*

a §.Si quis ob carmen. [a]Quæro,an talis possit capere ex testamento?Dic,vt in gl. 1 ¶† Quæro an infamis ex alio crimīe possit facere testm̄?Videtur ꝙ nō:quia infamib.sunt interdicti act⁹ legitimi.l.ij.C.de digni.lib. xij.& extrà,de testi.c.licèt ex quadam,& ī c.infamib.extra de reg. iur.lib.vj.pro hoc ista lex,& auth.credētes.C.de hær. Contrariū dico,ꝙ regl'r pōt infamis facere testm̄.l.j. C. de secun.nup.& l.eius qui.§.fi.s̄.eo.qa regl'r infames pñt facere testm̄. l.eius. q.in fi.s̄.eo. in eo dū dicit de relegato q est infamis.l.cognitionem.§.minuit, ī.de variis & extraor.cog.probatur C.de secun.nup.l.j.fallit in casu huius legis & auth.credentes. Ad illud ꝙ sunt priuati actib.legitimis,rn̄deo,ꝙ non est verum de omnibus:quia non priuātur illis,qui respiciunt vtilitatem priuatam,vt Insti.de except.in fi.

ADDITIO.

a Alex.¶ Si quis ob carmen.Vtrum infamis possit testari,adde Bal.in l.fi.in fi.qui idem tenet.C.si à non comp.iud.& Bal.in l.1.C.de secun.nup.hic alleg.per Io.Andr.in reg.infamibus.de reg.iur.in 6.in mercuriali.

LEX XIX.

1 *Vsurarij testamentum præstita cautione an confirmetur.*
2 *Filiusfamilias potest eligere sepulturam.*

a Si filiusfamilias. [a]Testm̄ ꝙ ab initio non valet defectu testantis,impedimento cessante non confirmatur.h.d.hoc intelligo vt dixi in l.j.§.j.de leg.iij.& facit ad 1 q.de † vsurario qui fecit testamētum, & postea præstitit cautiōnem,vt testamentum nō cōfirmetur:de quo plene dicam in l.filio præterito.ī.de iniu.te. Simile in l.j.ī.de le.iij. Et vī iste tex. contra gl.Io.And.ī c.q̄q̄.extra de vsu.in vj,sed ipse limitauit istam suam gl, sed de hoc nolo dicere hic,dicā in d.l.filio præterito.& in l.vniuer 2 sa.C.de preci.imp.offe. Et istud † quod dr̄,[b] quod filius nō pōt facere testm̄, fallit in castrensi,vt vidistis s̄.eo.l.qui in ptāte. Fallit in b sepultura,quam sibi potest eligere.c.pe.extrà,de sepul.lib.vj. Et de ista materia vide Dy.in c.non firmatur.extrà,de reg.iu.lib.vj.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Si filius familias.limita hanc legem non habere locum vbi instituisset filium suum,qui postea antequam moriretur legitimetur. Nam tunc valebit institutio,vt est magis commu is opi.quam refero in l.Gallus.§.instituēs.& in § ille casus.post Imo.de libe. & posth.vbi etiam dicit circa hanc q.de vsurario,& vide quæ dixi post Bal.in l.1.C.de sacr, san.eccle.& quæ dixi post Bart.in d.l.Gallus.§.instituens.

b Poma.¶ Dicitur.Adde quod in filia quæ habet dotem.Alex.in cons.17.in 2.vol.

LEX XX.

1 *Legatarius quomodo possit esse testis in testamento.*
2 *Tutor quando possit esse testis pro pupillo.*
Tutor habetur loco domini,& iurat de calumnia.
3 *Si tutor constituit actorem,an tunc poterit esse testis in causa pro actore. vide ibi alia.*
Quid in Abbate constituente procuratorem cum capitulo.

a Qui testamento. [a]Hn̄s in ptāte testōris constitutus non pōt esse testis in testō,sec⁹ in legatario.item pater,& frater militis,in testō illius pñt adhiberi vt 1 testes.h.d.vsque ad §.quæcūq;.† Opp.ꝙ legatari⁹ nō possit esse testis:quia in re sua,&c.vt C.de testi.l.oībus. Dicit gl.hic, aduerte ꝙ adhibetur testis pro solēnitate magis q̄ pro veritate. Hæc rō non concludit:qa eadē esset in hr̄de.vñ soluit gl.inst.eo.§.legatariis. & dicit,ꝙ pōt esse testis ad cōmodum heredis,non ad cōmodū suū. Sed tūc hæc lex frustra nobis seruiret:quia de eo nullū est dubiū. b Vnde gl.[b] d.l.oībus.& s̄.de testi.l.nullus.& ī.de re.dub.l.si quis ita. dicit quod legatarius nō adhibet vt testis,an sit sibi legatū:qa tūc in causa principali adhiberetur,sed an talis sic fecerit testm̄,vnde 2 vr̄ de toto testō interrogatur,nō princip'r testificat pro se. †Op, ꝙ tutor non pōt esse testis ꝑ pupillo,l.fi.s̄.de testi. Gl.dicit,fateor ꝙ non erit testis pro pupillo,sed in causa alterius. Sed aduertēdū: qa hoc ꝙ tutor non possit esse testis ꝓ pupillo,vr̄ verū,cum tutor hēat loco dñi,fm Dy.l.q fundū.§.si tutor.ī.pro emp.& ī.qđ vi aut clam.l.is q:item,quia iurat de calūnia.l.ij.§. ꝙ obseruari.C.de iura, cal.dubitatur tn̄ quid fiet,si in testō pupillus est institutus.dñt qdā hoc ītelligēdū in pupillo exhæredato. Sed Iac.de Aret.dicit,quod possit esse testis pro pupillo,si ipse cām nō agit,Secus si ipse agitat cām:quia tūc nō pōt,ꝑ dictas rōnes,& ista est mēs istius tex.idē te 3 net Spec.in simili in ti.de teste.§.j.ver.sed nunqd tutor. † Quæro quid si tutor ꝯstituit actorē suo periculo fm formā l.decreto.s̄.de admi.tu.& C.de ꝓc.l.neq;.an tūc tutor poterit eē testis in ca.Io. ponit hāc q.in fi.ī c.si.ex.de testi.& erat olim extrauagās, hodie est in c.pñtiū.ex.de testi.li.vj.& ponit ī Abbate,q cōstituit ꝓcuratorē,& dicit ꝙ Abbas nō pōt esse testis, sec⁹ si Abbas cū cap'lo creauit,vl' capi'm cū ꝯsensu Abbatis vt d.c.pñtiū.& i.ca ex d testi. lib.vj.idē dico ī tutore,vt si dedit ipe actorē ꝙ nō pōt eē testis,sec⁹ si iudex eo volēte,vl' si ꝯtutor:tūc.n.posset eē testis,arg. hui⁹ litere.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Qui testamento. Vide quid dicat Alex.consi.5.inci.in causa inquisitionis, versi. non obstat si diceretis.in 1.vol.& idem in substituto,vt possit esse testis in testamēto,vt per Ang.consi.274. Item fallit quando in testamento ex forma statuti requiritur minor numerus,vt per Ioan.Fab.§.legatariis,Institu.de testa.

b Alex.¶ Vnde glo. Vide Bald.in d.l.si ita.& ibi dixi,qui aliam rationem assignat.& Bald. in l.fina.de fideicommiss.
Poma.¶ abbate. Vide Fel.in c.insuper.de testi.

c ¶ Secus. Vide Roman.consi.120.

a §.Per contrariū. [a]Dr̄ hic,ꝙ pr̄ pōt esse testis. Op.Instit.e.ver.sed si fili⁹.Gl.soluit hicantemissionē,ibi post,& rōnem assignat.Op.C.de testi.l.v.Gl.soluit ꝙ hoc ē spāle fauore militātis,sed in lege ꝯria dicit ꝙ non est testis filij, sed hr̄dis filij,ꝙ nō vr̄ bn̄ dictū:quia fm hoc posset esse testis post missionē,ꝙ ē ꝯ §.sed si fili⁹.Inst.e,tenc.gl.j.So.vt hic declarat.ī.§.pxi

ADDITIO.

a Alex.¶ per contrarium. Vide spe.in tit.de test.§.1.ver.pater autem vel filius.

Filiusfamilias quando possit esse testis pro patre, siue quæratur patri, siue non.
2 *Filius emancipatus non potest testificari pro patre, potest tamen scribere testamẽtum pro patre, & pro eo instrumentum conficere.*
3 *Pater an possit esse testis pro filio, etiam agente procuratorio nomine. Quid pro filio emancipato.*
4 *Mater non potest esse testis pro filio.*
5 *Socer pro genero, & econuerso an testificet, remissiue.*
6 *Frater potest esse testis, licèt de fide diminuatur.*
7 *Coniunctus pro coniuncto in criminalibus, quod non admittatur in testem.*
8 *Coniunctus inter æqualiter coniunctos testificatur.*
9 *Vir pro vxore quando testificetur, & econuerso, remissiue.*

§.Quæcunque. Hic §.difficilis est,& legitur in gl.duob. mod.principal'r.Primo,vt nõ referatur
ad proxime dicta ver.p ɔ̃riũ,sed ad p̃cedẽtiã,vbi filius ꝓhibetur eẽ
testis pr̃i.Secundo legit̃,ꝙ refert̃ ad ꝓxima.Secũdo ibi in glo, sed
quidã dñt referri ad ꝓxima,&c.Sicut fili⁹ nõ põt esse testis ĩ testõ
a pr̃is,ita nec in aliquo negotio,ꝑ ꝙ pr̃i aliqd acquirat̃.h. d.Secun-
dũ primam lecturã,qdã hñt hic in litera,prohibẽdis: quidã vero
perhibendis.Prout habetis in litera prohibendis .& potest oppo-
ni:quia hoc in loco tractat̃ de testimoniis ꝓhibẽdis. Sol.intellige
ꝓhibẽdis,vel nõ,& sic in aliquo casu permittit̃.s.cũ pr̃i nil q̃ritur,
aliquo casu ꝓhibendis.s.cũ pr̃i aliqd q̃ritur,& sic q̃libet litera est
admittẽda.Op.Insti.eo.§.sed si fili⁹.Sol.ibi loquit̃ in patre,q ñ põt
esse testis filio nõ distincto an quærat̃,vel nõ.hic in filio qui potest
esse testis in cã patris ẽm p̃dictã distinctionẽ,& sic facilius repelle-
ret̃ pr̃ pro filio q̃ filius ꝓ patre.Rõ est:quia plus diligit,ita dicit gl.
& bñ.Sed ad aliud oppo.qa s̃.ꝓxime dictũ est de patre testificante
pro filio,ergo eo casu loquit̃ iste §.Rñ.ad p̃cedẽtia refert̃, non ad
proxima.Sed qa vr̃ incõgruũ,ideo alij legũt secũdo mõ.s.ꝙ ad ꝓ-
xima referat̃.¶ Venio ad istã secũdã lect.& subdiuiditur ĩ tres par
tes.Secũda ibi,in gl.vel ẽm Io.Tertia ibi,sed hoc qđ dicit.Assumo
primam part.ẽm quã refert̃ proximũ casum nõ expressum in tex.
sed subauditũ.Nã s̃.dictum est,ꝙ pr̃ põt esse testis ꝓ filio militan-
te,ergo a ɔ̃rio sensu pro alio esse nõ potest.Et ad hoc refertur iste
versi.s.ꝙ dictũ est de ꝓhibẽdo testimonio patris ꝓ filio non mili-
tante,intelligitur in oĩbus causis,in qb⁹ patri aliqd q̃rit̃,vt ꝓhibea
tur patris testimoniũ.Op.s̃.ꝓxime dictũ est de testimonio patris,
circa filiũ ꝑmittẽdo,nõ ꝓhibẽdo.Sol.hic refertur ad casum subau
ditũ nõ expressum,secũdo opp.de eo ꝙ dr̃ hic,testimoniis eorum.
Sol.id est,ꝓ eis.Tertio op.ꝙ pr̃ indistincte nõ potest esse testis, si-
ue quæratur,siue nõ,vt Instit.e.§.sed si filius.Sol.ꝙ hic dr̃,ꝑ ꝙ acq
ratur.subaudi,maxime,ẽm Azo.sed Ioãni visum fuit incõgruũ,ꝙ
hic illud maxime subaudiat̃:ideo retẽta ista secũda lect.legit secũ
do mõ.s.quod hic intelligat̃,ꝑ ꝙ acqratur filio,& est talis casus, ꝙ
dictũ est s̃.de ꝓhibẽdo patrẽ testificari pro filio ñ militãte,intelli-
gas in oĩbus causis,in qbus filio aliqd acquireretur.Et qa gl.Io.est
obscure posita,ideo vide eã.Vel ẽm Ioan.subaudi,ipsi filio, nam si
ue negotiũ geratur ꝑ ꝙ acqratur ipsi filio,pr̃ nõ erit testis,vt ibi.er
go,&c.Dic ꝙ in isto §.quæcũq;.ẽm ꝙ modo posui casum , & id ꝙ
sequitur nõ est de casu huius §.dicit gl.siue per ꝙ quæratur pr̃i,fili⁹
testificabitur.&c.Dic,hoc vr̃ ɔ̃ id ꝙ dictũ est ꝑ gl.circa primã lect.
sed qualiter dẽat intelligi declarabo ĩ.Sequitur in gl.& sic pr̃ nũ-
quã admittitur ad testimoniũ filij,& ita nõ subaudit̃,maxime. Tu
dic,nõ vr̃ ꝙ ista regula colligatur ex textu,ẽm dictã positionẽ,im-
mo magis innuitur ɔ̃riũ.Nã si prohibetur testificari pr̃ qñ filio ac
qratur, ergo vr̃ ꝑmissũ qñ ñ acqratur,& sic aliquo casu põt esse te
stis.Nisi dicas substinẽdo hãc lectu.ꝙ qñ filio nil q̃ritur , nõ dr̃ te-
stificari filio,& ideo remanet vera regula,ꝙ nũquã filio testifica-
tur.ꝙ qual'r intelligatur inferius declarabo.¶Sed qa istæ lect. nõ
referuntur ad casum expressum,sed subauditũ,ideo alij legunt ter
tio mõ.s.ꝙ referatur ad casum expressum,hoc mõ.Dictũ est s̃. qđ
pr̃ põt testificari in testõ filij militãtis:nunc dr̃ qđ oĩa q̃ dicta sunt
suprà,habebũt locũ in oĩbus casibus,in quibus filio militãti aliqd
q̃ritur vt pr̃ possit ꝓ eo ferre testimoniũ h.d.Ista lec. ꝓcederet si
haberetis in tex.perhibendis,hoc est ꝑmittẽdis. tractat.n. de per-
mittẽdo testimonio.Sed quia gl.habuit in tex.prohibẽdis,nõ pla
cuit sibi ista lect.licèt substinẽdo possit dici ꝓhibẽdis.s.qbusdã ca-
sibus,& quibusdã nõ,tñ qa prima lectu.ẽm quã nõ refertur ad ꝓxi
ma,est clarior,ideo gl.tenet illam.Præterea ꝑ al's rõnes vltima le-
ctu.nõ vr̃ bona.Nam rõ quare pr̃ põt esse testis filio militanti est:
qa in testõ militis nõ requiritur testis.vt s̃.ꝓxime vidistis no.sed ĩ
1 ɔ̃ctibus sec⁹,& ideo ista lect.vltima nõ ꝓcedit.¶ † Pro declarãda
b igitur mã huius §.q̃ro,an filius possit esse testis patri.Rñdet gl.in
testõ nõ põt esse testis patri indistincte.In aliis distingue, Aut q̃ri-
tur aliqd patri,vel ipsi filio,& tunc nõ põt esse testis: Aut neutri
q̃ritur aliqd & tũc põt esse testis.ĩ prin.gl. Quæro , qd vult dicere
gl,in aliis negotiis,ex quib⁹ nec pr̃i nec filio q̃ritur?Si intelligas
de ɔ̃ctibus celebratis per patrẽ,non vr̃ bñ dictũ:qa ẽt ꝑ testm̃ pr̃is
nil q̃ritur patri.Itẽ vr̃ ɔ̃ l.parẽtes.C.de testib.vbi indistincte nõ põt
esse testis pr̃i.l.lege Iulia.s̃.de testi. Quid vult ergo dicere in aliis
negotiis,Iac.de Are.vt arbitror,intelligit sic,In aliis negotiis nõ
pertinẽtibus ad patrẽ,vt quia agit pr̃ procuratorio noĩe alterius,
& tũc distinguitur,aut pr̃i aliqd q̃ritur,& filius non põt esse testis,
sed si nihil quæritur,põt,vt hic.Sed si negotiũ est patris,& ad pa-
trẽ pertinẽs filius indistincte nõ põt esse testis,siue ꝑ illud aliquid
2 patri q̃ratur,siue nõ.l.parẽtes,& l.lege Iulia.s̃.alleg.¶ † Quæro,an
hoc sit verũ tã in filio in ptãte posito,q̃ in filio emancipato?Et vr̃
ꝙ nõ ꝓcedit in filio emancipato.l.impuberem.§.j.de fal.& l.de eo.
& hic loquitur,nisi de his filiis qui sunt in ptãte.Itẽ facit quod no.
Dy.in l.quod dicimus s̃.de auto.tuto.vbi dicit ꝙ filius emancipa
tus põt scribere testm̃ patris.Contrariũ credo verum,& ita no.gl.
in l.parẽtes.C.de testi.Præterea ꝓbatur:quia emãcipatus debet re
uerẽtiã patri.l.liberto.ĩ.de obseq.a lib.Ad ɔ̃riũ rñde,quia ibi loq-
tur in notario scribente,& aliud est scribere,& aliud est testimo-
niũ ferre,vt ĩ.eo.l.dñs.Rõ,notarius qñ scribit,adhibetur vt perso
na publica ad scribẽdũ volũtate vtriusq; partis,ideo cessat suspi-
cio.Nã ẽt si vtraque pars vellet ꝙ filius testificaretur,valeret testi-
moniũ eius.l.si quis testibus.C.de testi.Itẽ ꝑꝑ authoritatẽ publicã,
quã habet ab eo qui ɔcessit ei notariatus officiũ,vr̃ eius ꝑsona ap
probata in hoc.l.j.s̃.de offi.p̃fe.præt. testis vero testificatur vt pri-
3 uatus.¶ Sed quæro,† an pr̃ põt esse testis ꝓ filio? Gl. dicit ꝙ nul-
lo modo,& vide gl.circa prin.ibi itẽ ẽm hoc,&c.ad idẽ lect.Io. ibi
posita.Ex hoc sequitur ꝙ si filius est ꝓcurator alicuius,quod pr̃ in
illa cã nõ põt esse testis.Cũ.n.in filio habeatur illa distinctio,sit pr̃
ꝓcurator,vel nõ,vt dictũ est,& hic dr̃ ꝙ pr̃ indistincte non erit te-
stis,satis ɔcluditur ꝙ nõ põt eẽ testis in cã,in qua filius est ꝓcura-
tor,& hoc innuit lect.Ioã.non subaudiẽdo,maxime ad tex. Quid
dicemus?Quidã dñt ꝙ pr̃ nõ põt esse testis si de facto filij quæra-
tur:quia tũc nõ põt,arg.l.quæsitũ de in ius voc.& l.licèt.§.j.de ob-
seq.Sed qñ de facto filij nõ q̃ritur,licèt filius esset ꝓcurator ĩ cã,pr̃
potest esse testis,arg.ĩ.eo.l.ad testium.in prin.& s̃.de test.l.pr̃.Sic est
dr̃ia inter patrẽ & filium:quia filius potest esse testis in cã,q̃ pater
agit ꝓcuratorio noĩe alterius,siue q̃ratur de facto patri,siue non:
si tamẽ patri nihil q̃ratur,pr̃ nõ põt esse testis ꝓ filio,ẽt ĩ cã,quã a-
git ꝓcuratorio nomine,si tñ de facto filio quæratur,& sic dẽt ĩtel
ligi lect.Ioã.¶ Secundo quæro,an pater põt esse testis pro eman-
cipato. Videtur ꝙ sic, vt in l.impuberem.§.j.ĩ.de fal.Contrarium
credo per l.parentes.C.de testibus.Pro hoc s̃. proximo §. vbi nisi
filius militet in castrensi,pater nõ potest esse testis. Item quia post
emancipationẽ durat nihilominus affectio paterna.Item maior
est ratio in patre,quã in persona domestica,quæ repellitur.l.ij.C.
de testib.Ad contrariũ respondeo,quod loquitur in scribente,vt
4 dixi suprà. ¶ Quæro † quid in matre.[c] Glo.hic dicit,quod non
c potest esse testis pro filio,& istud est verum,vt d.l.parentes,nisi in
causa ætatis.l.pen.s̃.de proba.& l.etiã.eo.tit.quod dic vt ibi.nisi in
5 testamento militis,vt.s̃.proxi. ¶ † Quæro , an socer[d] possit esse
d testis genero,& ecõuerso?Dic vt no.gl.ĩ l.testis idoneus.suprà, de
6 test. ¶ † Quæro , quid in fratre,[e] an possit esse testis pro fratre.[f]
e Glo.in d.l.parentes.dicit quod sic, nisi sint in eiusdem potestate.
f In contrarium videtur glo.in l.lege Iulia.s̃. de testibus. Respon-
deo,in d.l.lege Iulia.quædam personæ prohibentur, quæ ratione
reuerentiæ non possunt esse testes, tunc in illis dicit verum illa
glo.scilicet quod non coguntur esse testes , immo nec possunt
esse testes,vt libertus pro patrono , & filius emancipatus pro pa-
tre,& similes. Sunt quædam personæ quæ non coguntur esse
testes contra alium ratione fauoris ei⁹ contra quẽ producuntur,
vt quia fratres non testificentur contra fratres,& similes, & tunc
non dicit verum illa gl.in d.l.lege Iulia. sed est verior glo. in d.l.
parentes,quia volens admittitur,nolens non cogitur , vt d.l.Iu-
lia.& est ratio,ne quod fauore introductum est,retorqueatur in
odiũ.vt C.de legi.l.quod fauore. ita dicebat Iac. Bu. fateor tamen
quod propter fraternitatem non facit omnino tantam fidem
quantam

ADDITIONES.

a Alex.¶ In aliquo.an filius possit esse testis patri,vel pater filio.Bal. in l.cum acutissimi.
de fideicom.dicit quod filij incestuosi non possunt esse testes in testamento patris.alleg.
ad hoc Spec.in tit.de instru.edi.§.compendiosæ.ver.& generaliter.
b ¶Pro declaranda.Corset.in singula.in verbo testis.Et Alex.consi.43. in vlti.col. in 4.vol.
& consi.5.in 1.vol.Barb.cons.45.vol.1.Ro.consi.186.
c Ale.¶ Quæro quid in matre. Adde quod vbi est quæstio status admittitur l.3.§.duæ.&
ibi Bar.ff.ad Carbo.adde quod in causa matrimoniali admittuntur ad testimonium pa-
rentes,vt in c.super eo.de test.& in c.videtur.qui ma.acc.pos.in c.cum in tua.de spon. &
in c.1.vt lite non contest.
d Pom.¶ Quæro,an socer.Vide Alex.consi.18.4.volu.
e Paris.¶ Quæro quid in fratre.Vide omnino Feli.in c.literas.de præsumpt,vbi etiam di-
cit,ꝙ in criminalibus ad defendendũ põt frater pro fratre testificari.&quod ad defendẽ-
dum admittatur domesticus pro domestico,vide Fely.in c.insuper.de testib. vide Alex.cõ
si.102.ad fin.versi.videamus.vol.v.Bar.in c.fi.de iureiuran.Are.consi.71.ad fin.alia vide ad
Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.
Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.
f Ale.¶ Pro fratre.An frater possit esse testis in causa fratris,dicit Bal.in l.qm̃ liberi. C. de
test.quod si fratres simul habitant,nunquam frater admittitur vt testis in causa fratris.Et
oĩa iura dicentia cõiunctum non admitti in testem,limita,& intellige vt per Bar.in l.non
solum.§.de vno.de ritu nup.& hic.sed Bal.in d.l.1.de epis.& cle.dixit quod saltem rõne fa
miliaritatis frater non admittitur in causa fratris si simul habitant, contrarium tenet in l.
fi.de proba.Sed quod frater admittatur,tenet Inno.in c.insinuante.de offic. deleg. latius
per Bal.in l.parentes.in prin.& ibi glo.C.de test.& ibi Bal.de omni transuersali. Et quid
in fratre naturali.per imo.in l.ex facto §.si quis rogatus,ad Treb.& vide Gail.de Cu. in l.
cui eorum.§.affinitates.de postu.vbi quid in vxore fratris,& vide omnino imo.in c. cum
oporteat.de accu.Et adde Bar.in l.admonẽdi,circa medium.de iureiur. Adde quod dicit
Bal.consi.285.4 volu.vbi allegat Bart.hic,& Inn.in c.insinuante.de offic.deleg.tenet quod
frater in causa fratris põt esse testis,& licèt non faciat tantam fidem quantã extraneus,vt
dicit Bart.hic ꝙ illud debet intelligi quando est solus,sed qñ habet cõtestem,quod tunc
suppletur eius dictum.
Pom.¶ Vide Lanfran.in repe.c.qm̃ contra.de proba.alex.consi.93.3.vol.barb.in consi. 45.
1.vol.vbi dicit quod in arduis testimoniũ fratris nil valet,& limita per alex. consi.64. in 1.
vol.vbi multa ponit in materia.

quantã faceret extraneus, sicut dr̃ de matre in d.l.etiam.§.de proba.¶Sed quæro, quid in causis criminalibus? Rñ.†tunc indistincte non admittitur coniunctus pro coniuncto intra illos gradus qui ponũtur in d.l.lege Iulia & hoc voluit tãgere gl.in l.parẽtes. C.de testi.ꝓbatur in sim.in l.lege Cornelia.ĩ.de iniuriis.facit ß.de iurisd.om.iu.l.qui iurisdictioni.Ratio:quia per iniuriam factam coniuncto videtur mihi fieri aliqua iniuria.Vnde tãquam in propria causa sum suspect⁹.l.lex Cornel.& vt ibi no.¶†Quæro,vtrũ coniunctus inter æqualiter coniunctos admittatur ẽt in criminali,vt vnus frater inter duos fratres?Rñ.quod sic:quia propter parem consanguinitatem cessat suspicio.l.non solum.§.j.ß.de ritu nup.& l.extraneo.§.j.ĩ.de qõ.& hoc probat C.de qõ.l.hoc quod placet.in fi.vbi seruus interrogatur inter duos dominos.Quæro,†quid de viro & vxore?Dic vt insti.eo.§.testes.Et vide circa prædicta in Spec.[c] de teste.§.j.vers.pater.& vers.seq.& gl.& Cy.C.de testi.l.parentes,vbi tamen de hoc longe plenius dixi.

ADDITIONES.

a Ale.¶Sed quæro,adde Bar.in d.l.lege Iuli.& ideo dicit Bal.in l.fi.versi. sed dubitatur. ibi, item in qualitate demonstratiua.in l.fin.C.de proba. quòd in causa criminali frater non admittitur pro fratre, sed in criminalibus requiritur quòd testis sit omni exceptione maior.adde ibi,filio emancipato.quòd pau.de Ca.tenet, quod filius emancipatus possit esse testis in testamento patris.tex.est ponderandus, quia qui dicit in potestate. non obstat gloss.in l.parentes. quia dicit Pau. illud intelligi quando filius vellet testificari pro patre in actibus inter viuos,quo casu repellitur propter affectionem,quam præsumitur habere,& non minorem,quam filius in potestate,sed hic non testificatur pro patre,sed pro hærede patris,licèt in facto patris.Et hoc dicit etiam esse de mente Baldi hic.

b Poma.¶In causis criminalibus.Vide are.cõsi.61.in 1.col.alex.consi.14.in v.vo.Vide Imo.vbi limitat hoc dictum Spec.in c.cum R.canonicus.de offi.deleg.

c Ale.¶In Spe.Adde quod no.Bal.ang.& imo.in l.si cum dotem.§.si maritus. sol. mat. & ꝙ dixi post Bar.in l.etiam.C.de testi.post gl. ibi. Quid autem in concubina, an ipsa etiam tanquam domestica persona repellatur,docto.videntur velle quòd sic,in l.sed & si quis rei capitalis.§.Illud.si quis cautio.per Bal.in l.2.C.de testib.& ibi quid de sponsa,& concubina.

1 *Mulier non potest esse testis in testamento.*
3 *Argumentum de iudiciis ad vltimas voluntates valet.*
3 *Hæreticus quibus casibus possit esse testis.*
4 *Mulier in codicillis potest esse testis.*

§.Eum qui. Qui non potest esse testis in iudicio,nõ põt esse testis in testõ.Itẽ†mulier nõ põt esse testis in testõ,in aliis potest nisi sit infamis.h.d.Dy.†No.ar.de iudiciis ad vltimas voluntates.Opp.de l.quoniã.C.de hæreti.dicit gl. fallit ibi,alij dñt,†ꝙ ibi non prohibetur testimonium ferre in iudicio de his quę facta sunt extra iudiciũ,sed de his q̃ facta sunt in iudicio sic:alij dicunt quod illa lex est hodie correcta; cum non possit hæreticus testari.l.j.in fi.C.de summa tri.¶†Quæro,an mulier[a] possit esse testis in codicillis?Gl.dicit[b] ꝙ sic,cũ non reperiatur prohibitum.l.fi.in fin.de codicillis,& quod hic dicitur de testamento debet intelligi stricte de eo cui congruat diffinitio testamenti posita in l.j.ß.co.

ADDITIONES.

a Poma.¶An mulier,adde,quod tamen mulier põt esse testis in testõ ad pias causas, secundũ ang.consi 23.Et alex.consi.103,in v.vol.adde ẽt,quod de iure canonico fœminæ pñt esse testes,secundum alex.consi.157.in 2.vol.quia testimonium maris, & fœminæ in iure diuino est æquale, secundum ang.consi.233.incip.punctus est,quædam domina Margarita.in casibus tamen in quibus fœminæ admittuntur,creditur magis masculis quàm fœminis.secundũ pan.in c.forus.in 1.notab.de verb.signi.bal.l.fi. C.de fide instru. quod limita vt non procedat quãdo vir deponit pro actore,mulier vero pro reo.g'o. c,clerici. lxxxi.dist.Itẽ no.quod fœminæ non pñt esse testes in causa feudali secundũ Bal.c.1.in fi. qui testes sint necess.Et circa istã qõnem Bart.vide etiam Fel.c.qm̃.in 1.col. de testi.

b Ale.¶Gl.dicit.Adde quòd mulier potest esse testis in testamento facto inter liberos, vt per gl.in auth.quod sine.de testa. & per Bar.in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. eodem titu.& quando mulier possit esse testis,vide no.in c.super eo.el.2.& in c,quoniam aliqua.& in c.tam literis.de testi.& quod no.in c.forus.de verbo.signifi.& adde quòd mulier non probat testamentum circa priuatam scripturam,tex.est no.& ibi Bal.in l.scripturas.C.qui pot.in pig.hab.Quid aũt ad pias causas, vide Bal. in l. 1. C. de sacrosan, eccle. Et an in ciuili mulier possit esse testis,vide Spe.in tit.de teste.§.1.ver.Item quod est mulier.& ibi tractat etiam quid in codicillis,& ibi,in versi.sed si qua. vide de iure Canonico,an in criminali admittatur.adde quòd bal.consi.282.lib.4.consuluit quòd mulier potest esse testis in codicillis,& in testamento ad pias causas tenuit pau.de Cast. consi.264. Quid autem si mulier sit testis inter filios naturales.Spec.tenuit idem quod in legitimis: & naturalibus,si non sint legitimi,in titu.de instr.edi.§.compendiosæ. ver. quid si pater. Bar.vero in l.si qua illustris.videtur tenere contrarium, & ita dicit fuisse consultum per quàm plures doctores Florentiæ:quia non hñt illam prærogatiuam quam habent legitimi,tamen ipse in l,fi.C.fam.ercis,aliter distinguit,& illam distinctionem sequitur pau. de Cast. hic.

a §.Seruus. [a]Seruus nõ põt esse testis in testõ.h.d.¶Op.ĩ.de reg.iu.l.quod attinet.Solue.vt gl.¶Quæro extra gl.quid si est dubium,an sit liber,vel non.Dic vt l.j.C.eod.

ADDITIO.

a Pom.¶Seruus.Quid autem in monacho & fratre minore.vide Card.cons.97.in 2.dubio. & cons.102.in 3.dub.

1 *Rustici in testamento an semper requiratur scriptura.*
2 *Testis debet testificari de eo,quo percipit sensu,& rationem reddere per aliquẽ sensum corporis.*
3 *Testis deponens aliquem dominum,vt probet,qualiter deponere debeat.*
4 *Testis deponens super negligentia villæ,non capientis malefactorem,qualiter deponere debeat.*

§.Et veteres. Testis debet expectare donec testamentũ perficiatur,& debet testificari de eo qđ sensu pcepit.h.d.¶Op.ad primũ de l.cũ antiqtas.C.e.So.fallit ibi pp necessitatẽ naturæ,vt ibi dr.Op.ĩ.l.proxi.in fi.prin.C.eo.l.hac consultissima.§.per nuncupationem.Sol.hic loquitur in testamentis in scriptis,vbi nõ est necesse ꝙ testes audiãt,vel sciant ꝙ scriptum est.Et dum dicit gl.nec intelligit: quia forte clausum producitur, contra loquuntur in testamento nuncupatiuo. Op.C.e.l.fi.Dicit gl.illud est verũ in rustico,in quo licèt testamẽtum fiat in scriptis, tamen notarius debet scire quid in eo cõtinetur.Et addit† gl. ꝙ in testamẽto rustici semper requiritur scriptura.Sed contrariũ not. ꝙ scriptura ibi non requiritur.Vnde intellige istam secundum illam:& de testamento rustici dic vt dixi ĩ.de codicil.l.conficiuntur. §.j.¶Vltimo no.[a] ꝙ† testis debet testificari de eo, quod percipit sensu.[b] vt hic,ibi,si vel sensu percipiat.Et sic rõ testis semp debet reddi per illud,quod ipse aliquo sensu corporis pcipit. Ad idem l. j.in princ.ß.de his quæ in test.delẽ.& in Auth.de hære.& fal.§.si vero absint.& C.de testib.l.testium.Et†ex h.d.Inn.& Spe.ꝙ si testis interrogatur,an talis sit dñs,& dicit quòd sic,& non fuit interrogatus de causa,an valeat.Et dicit quod non:quia dominium non potest sensu percipi,& sic iudicat testis nec deponit quod sensu pcipit.Sed quid habet dicere?Dic quod emit a tali,& quod audiuit eum haberi vt dominum. Et h.d.Innc.extrà de.testib.cũ causam, & in Specu.de test.§.nunc tractandũ.vers.offi.& vers.quid ergo si quis.Et hoc allegaui ad†quæstionem ex facto.Testes fuerunt testificati,quod tales fuerunt negligentes in capiendo malefactorem.Ego dixi,[c] quod non probant aliquid:quia negligentia non est quid positiuum quod sensu percipiatur,& ideo testis dicto mõ deponens nõ testificatur,sed iudicat:quia debet deponere quod rumor erat in tali loco,quod talis interfecerat talem,& ideo si voluissent homines currere,tunc potuissent capere malefactorem. Ex quo sequitur quod si non fecerunt, negligentiam cõmiserũt.

ADDITIONES.

a ¶Vltimo no.Vide Lanfran.in reperi.c.quoniam contra. de proba.Alex,consi.41.in 1.vo. & in l.1 in prin.ff.de ope.no.nun.Ias.in rub.ff.de iureiur.in 5.fallen.

b Alex.¶Percipit sensu.Testis debet deponere de eo quod percipit sensu. Sed quid si testis dicat,scio quia tetigi manibus,& res non erat tangibilis manu.Dic quod refertur ad actum congruum.ita tenet notanter Bart.in l.fi.per illum text.C.de perico.nomi.lib. 11.& sequitur Bald.in l.non omnium.C.de leg.de istis corporeis sensibus est bona gl.in l.quod meo.§.fi.de acqui.pos.& Insti.de gradi.§ fi.Ioan.And.in c.quorundam.de elect.in 6,debet sensus talis reddi per testem,qui magis conueniat rei,de qua agitur, vt no.per Inno. in c cum causam.de test.Bald.in l.solam.& in l.testium.C.de testi.& facit Bart.specialem tractatum de testibus,quem morte præuentus non perfecit,vt refert Bald in l. edita. ad fin. C.de eden.& illum compleuit Bald.in l.de quibus.suprà de legi.& in l.3.C.de leg. vbi plenissime discutit,per quem sensum testes debeant deponere de causa scientiæ,& etiam posuit in rub.C.si ex fal.instru.& in l.1.C.de confes.& in l.data.C.qui accu.per Bart.in l.de minore.§.tormenta,infrà de quæstio.in l.Labeo.de suppel.lega. barto.in l.pretia rerum.ad l. Fal. & in l.2. & in l.si quos. C.de rescin.vend. Sed an testis in re perceptibili visu,& auditu,debeat reddere rationem per vtrunque sensum,videtur quod sic per tex.&ibi no. per doc.in c.2.de consue.& licèt cautius esset si per vtrunque sensum deponeret,tamen sufficit si deponat per sensum visus:quia ille est generalis ad oẽs sensus,vt no.gl.3.q.9.c, testes.& per Cy.in d.l.testium.de quo etiam vide in d.c.cum causam. de testib. Et ad istud,& etiam ad illud quod supra dixi,secundum Bar.in l.fi.C.de peri.nomi.vide no. per an.& doc,in c.tam literis.de testa.& Spe.in tit.de teste.§.versi. j.item quod non prohibet, Cy.in l.testium.C.de test.& gl.3.qõ.9.c.testes.Are. in c. hoc videtur. 22. q. 5. & quod legitur,& no.in c.præterea.de testi.Et in materia qualiter deponant testes in causa scientiæ, vltra prædicta vide Bal.etiam in l.conuenticula.de epis.& cle.& quod no.ad prædicta Ro. in l.admonendi.in prin.de iureiu.Et adde Bar.in l.1.si cer.peta.Sufficit enim vt ibi dixit in se causam presumptiue concludere.Et adde quod not.per doct.maxime sali.in l.actor C. de proba.& dicit Bar.in l.2.C.quando fiscus,vel priua.quod modus deponendi ironice nõ est tutus in teste.Vide gl.ibi,& ad illud quòd supra dixi secundum Bar.si testis dicat,scio: quia tetigi manibus: vel dixit,quòd vidit rem quam audiuit,vide Bald.in d.l.solam. in 7. q.& in d.l.testium.C.de testi.in 2.q.& ibi etiam in 3.q.dixit,quòd testis qui dixit,scio quia percepi per sensum corporis, non valet. Ad idem, si dicat,scio quia tetigi,quia tactus est conformis ad omnes sensus corporis, nisi res esset proprie tangibilis, vt durum, vel molle.

c Pom.¶Ego dixi. Vide Ale.consi.104.4.vol.

LEX XXI.

1 *Dictio,palam,quomodo capiatur.*
2 *Notorium quid sit & quid manifestum.*
3 *Testamentum nuncupatiuum probatur per instrumentum in quo sunt scripti septem testes.*
4 *Instrumentum quod æquiualet duobus testibus,quomodo intelligatur.*
5 *Testamentum quando probetur per instrumentum confectum coram duobus vel tribus testibus continens quod Titius fecit testamentum coram septem testibus.*
6 *Testamentum quando probatur factum fuisse cum solennitate quomodo deponere debeant testes,vel instrumentum cantare.*
7 *Vni affirmanti,quando magis stetur quàm mille negantibus.*
8 *Testator si dicat,volo quod satisfiat omnibus contentis in tali schedula quam dedi tali, an valet,remissiuè.*
9 *Expressio hæredis licèt non fiat à testatore si tamen fit à notario,valet.*

Hæredes palam. †In testõ in scriptis hæredes debẽt scribi, in testamento nuncupatiuo debent palam nominari,vt testes exaudiant. h.d. Op.[a] & videtur, quod aliter sumat̃ palã.l.palam.C.de ritu nupt.Sol.fateor ꝙ aliter ibi,aliter hic. Ratio: quia ibi loquitur in actu qui habet causam successiuã,hic in actu qui habet causam momentaneã.Ex hoc colligitur differentia[b] inter manifestum,& notorium.Manifestũ est, qđ innotescit plurib.vt hic.Notoriũ[c] est illud,qđ est publicum & oĩb.patet,vt hic colligit̃,& gl.tangit in l.ciues.C.d.ap.facit C. qñ & qñ iudex.auth.qui semel.dũ facit dr̃iam inter edictum & vocẽ præco

ADDITIONES.

a Pom.¶Opp.Vide Bar.consi.46,in 1.volu.
b ¶D.fl-rentia.Vide Panor.consi.12.2.vol.Fel.c.tertio a loco.de proba.
c Alex.¶Notorium.Et an notorium possit transire circa negotiationem, vide not. per do. Auto.in c.vestra.de cohabi.cle.& mulier.

præconiã,& vr̃ sentire Spe.in titu.de notorio crimi.§.sequit̃ de manifesto in prin. Venio ad quæstiones,& assumo † primo q. positã in fi.gl.magnæ,an testm̃ nũcupatiuũ ᵃprobet̃ per instrm̃, in quo sunt scripti septem testes? ista quæstio fuit inter Ioã. & Azo. disputata in l.fi.C.de fideicõ.tamẽ vt dicam vtrinque quid sentiã. Et probatur primo: quia instrumentum publicum facit fidem,& probat.l.fi.C.arbi.tute.& l.cum precibus.C.de proba. In cõtrariũ: quia instrumentum æquiualet dicto duorum testium.l.in exercẽdis.C.de fide instr.sed testm̃ non põt probari per duos testes, ergo &c. Gl.hic,& vbiq; tenet opi.Io.de ꝯsuetudine.s. ꝙ per tale instrumẽtũ ꝓbet̃ testamentũ,de rigore iuris tenet opin.Azo. Dyn. vero dicit ꝙ opi.Ioan. est vera etiam de rigore: quia video quod in casib.in quib.quinq; testes requiruntur,tunc ille actus potest probari ꝑ publicum instrm̃,vt l.fi.& auth.ibi posita.C.si cert.pet. & pro hoc l.testiũ.C.de testi.Et pro hoc vide bitis no.in l.2.circa prin.j.quemadmodum test.ape. † Ad rõnem Azo.rñdeo aliter q̃ sit rñsum,vt tollã illud ꝙ dictum est in l.in exercendis.& fateor ꝙ instrm̃ æquiualet dicto duorũ testiũ: quã duo probantes contrariũ efficiũt,vt instr̃o nõ stet̃,etiã si mille essent ibi scripti,sed nullo probante contrariũ,tot testib.æquiualet instrm̃,quot ibi sunt scripti.ita sentit Inn.in c.cũ Ioã.extrà de fide instr.facit qđ dicam j.quemadmodum test.ape.l.j.in fi. ¶ Quæro,& redeo ad primam questionẽ gl.Pone † ꝙ in instr̃o publico facto corã duob.vel trib. testib.cõtinetur,ꝙ Titius fecit testm̃ corã septẽ testib.an ꝑ hoc testamentũ ꝓbetur. Quidã pro,quidã cõtra,vt in gl.quã vide quæ incipit,aliter ponit̃ ibi,& no.&c. Pro intelligentia hui⁹ qõnis est aduertendũ,an instrm̃ dicat ꝙ quis fecit testm̃ corã septem testib. & illi septẽ testes sunt noĩati,& scripti in instr̃o,& tunc esset eadẽ quæstio cũ præcedenti quã determinaui. Sed si isti septẽ testes in instr̃o non sunt scripti,tũc reincidim⁹ in q.q̃ gl.ponit in l.2.C.de bon.poss.ſm tab. Et est breuiter dicendũ,ꝙ si est contentio de voluntate & solẽnitate,ꝙ ꝑ tale instrm̃ non probet̃ ᵇtestm̃: qa tunc instrm̃ ęqualet tot testib.quot ibi sunt scripti. Sed duo sunt ascripti,ergo &c. sed si esset cõtentio de solẽnitate tm̃,vt quia ille cõtra quẽ litigatur,cõfitetur testm̃ sic factũ fuisse,tñ negat factũ cũ solẽnitate, tunc tale instrm̃ probat solẽnitatẽ,sicut posset probari solẽnitas ꝑ duos testes,vt no.in l.2.C.de bon.pos.ſm tab. Aduertẽdum tñ est: quia † qñ talis solẽnitas probatur per testes,vel per instrm̃,se debet referre ad dispõnem factã certo loco,& tpe,ita ꝙ illa de necessitate concludat: vel oportet constare,ꝙ semel tantũ ᶜilla dispositio facta fuit,aliàs posset intelligi de alia,& sic probatio non concluderet,vt extrà de fide instr.c.cũ Ioannes. Et sic intelligo opiniones Hugo.in l.2.C.de bon.poss.ſm tab. ¶ Quærit gl.an testm̃ in scriptis possit fieri sine legatis,& fideicõmissis? dic vt in gl.ᵈ Vltimo hæc lexᵉ facit ad duas quæstiones. Primo videtur tex.pro gl. † quæ est in l.diem proferre,§.si plures.s̃.de arb.s. ꝙ magis statur vni affirmanti q̃ mille negãtibus,vt hic dũ dicit,solẽnẽ numerum sufficit exaudire. vñ si mille dicerẽt,nos nõ audiuimus, nil ad propositum. Sed hoc intelligit Iac.de Are.& Old.esse verũ qñ testes deponunt,ꝙ eius,de quo quærit̃,nõ hñt cognitionẽ: qa dñt simpliciter se nescire. Et hoc mõ bene dicit illa gl.sed si asseᶠrunt contrarium eius ꝙ alii dñt,vt puta,nos fuimus presentes,& nõ potuissent dicere quin audiuissemus,tũc statur dicto maioris partis,secundum glo.l.ob carmẽ.s̃.de testa.l.j.§.j.s̃.de ventre inspi. ¶ † Secundo facit ad quæstionẽ,ᵍsi testator dixit volo,ꝙ satisfiat omnibus contentis in schedula q̃ dedi tali,an hæc dispositio valeat? Hic vr̃ ꝙ nõ: qua videtur debere eos palam nominare. Nõ dicã modo,dicã forte in l.si ita scripsero.j.de condi.& demon. Dixi.in l.quæstionem.C.de fideicõ. ¶ † Quæro quid si testatorʰ non nuncupat hæredes ꝓpria voce,sed notarius exprimit,an valeat? Iac.de Aret.vr̃ hic dicere ꝙ non valeat.gl.& doct.dñt contrariũ.l. iubemus.s̃.eo.& illud obseruatur. Facit j.de leg.3.l.Pamphilo.§.j.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Nuncupatiuum.an testamentum nuncupatiuum probetur per instrumentum, adde quod dixi post docto.in l.1.C.eod.

b Alex. ¶ non probetur.aduerte tamen: quia saltem videtur,quod semiplene probent,vt habes eleganter no.per Barto.in l.admonendi.de iureiur.vbi vult,qod duo testes probãtes testamentum,faciant semiplenam probationem,& vide omnino Cyn.& Bald. in l.fina.de fideiuss.

c pom. ¶ posset intelligi. Vide alexan.cons.105.2.vol.

d Alex. ¶ Vt in glo.idem sequitur Bald.in c.1.in fi.de contro.inter me & dominum, & refert etiam Cyn.in l.2.C.de erro.aduoc.& pro Barto.est gl.not reprobata tamen, in l.1. de itine.actuque priua. Et adde quòd in criminalibus fauore absolutionis magis statur duobus testibus negantibus,quàm duobus affirmantibus,glo.est sing.81.dist.clerici, secundũ Bal.in l.data.qui accusa, & vide de materia per imò. in l. inter pares.de re iudi. & adde Bald.in l.actor.C.de proba.& in l.cum hi.§.1.de transac.adde quod habetur in c.cum tua. de testi.item illa regula habet locum quando affirmatiua est probata,vt probatur in c.ad nostram.de prob.& ibi declarat petr.de anch.Et de hoc an plus credatur duobus affirmãtibus,quàm mille negantibus,vide etiam Bald.in l.1.C.de bon.poss. secundum tab. & inn. in c.super hoc.de temp.ord.in c.quid per nouale.de verb.sign.per Bartol. in l.1.in prin.de ven.inspi.

e pom. ¶ Hæc lex.ad hanc q.facit quod voluit alexan.consil.256.in 5.volumi. ias.in l. interpositas C.de transact.& de hac quæstio.vide alexand.consil.85.2.volu.& consi. 110. in 1. vol.

f Alex. ¶ præsentes.adde tu & nota modum probandi negatiuam. de quo etiam per Fran. de are.& in c.cum causam.extra de testib.& ibi plene per eum, & per Lanfran.in c. quoniam contra falsam.in prin.extra de proba.& vide etiam Barba.consi.3.in 2. vol.

g pom. ¶ Facit ad quæstionem. Vide Barto.in l.quem hæredi.ff.de reb.dub. & l.fina C. de fide commiss.

parisi. Vide late soci.in l.si ita scripsero.hic alleg.

h pom. ¶ si testator. Vide alex.consi. xij.in 1. & ij. col.in 1. vol. Ro. consilio.306.in ij.du.

i Alex. ¶ an valeat. Vide gl.& doct.ibi in d.l.iubemus. & Cy. ibi, pro quibus facit glo. in l. mulier,quæ secundum ang.& imò.ibi non est alibi.de verbor.oblig.licèt loquatur in stipulatione.facit l.asse toto.de hære.insti.l.institutio talis.de condi.insti.& l.si ita scripsero. cum ibi no.per Bar.de condi.& demonst.facit l.pamphilo.§.propositum. de leg.3.& ibi Bal.& quod dictum testium valet,tenet etiam Bal.in d.l.iubemus.& Spe.& ioan. and.in titu.de testa.§.1.versic.quid si is,vbi hoc tenet in testatore qui bonam memoriam & intellectum haberet,& ita refert plures antiquos tenuisse per d.§.propositum: & per l. nemo.ff.de hæred.inst.& dixit istam opi.sibi placere & sic opin.hæc videtur communis, cum qua concordat Bar.hic,& ange.clare in l.in fraudem.§.1.ff.de test.mil.& no.per doct. in c.cum tibi.de testa.pro ista opi.est optimus tex.in l.quoniam indignum, de testa. ibi, dum dicit,momenta verborum quæ forte semineci,&c.iuncta gl. in verbo, seminecis, quàm Ang.ibi dicit non esse alibi. & per illum tex. cum gl. dicit ang.ibi probari singulariter,quod semimortuus,sicut est ille qui habet linguam grossam, balbutientem, qui in extremis laborat,non impeditur condere testamentum,dũmodo sanã habeat mẽtem, pro quo etiam allegat dictam l.iubemus. Et ita etiam dicit an.& Moder.ibi. Et vide semel esse oppositum contra vnum testamentum,quòd non valeret,quia non propria voluntate testatoris,sed ad interrogationem notarij conditum fuit. de quo etiam ibi ponunt Bar.& docto.adde post apostillam,quòd idem tenuit Bald.consi.10.4.vol.si testor potest articulate loqui. Idẽ voluit Ro.cons.306.cum limita.secũdum ipsum.io.and.in addi.spe. in tit.de testa.§.in additio.quæ incipit.piscus,cui in persona vxoris accidit iste casus,&c. Nisi forsan aliquis de testatoris voluntate informatus vel forsan meditatus quid prudẽter illi agendum esset,fecerit scribi testamentum,secũdum quod ipse voluit,quo scripto notarius legit institutionem hæredis testatori,qui sic respõdit, tunc.n. hæc institutio cẽsetur inualida,eo quia iste modus testandi non est inuentus a iure, & sic superstitio improba est illud inuenire,vt de transactio.c.ij.versi.& quod non est.ij.q.5.c. consuluisti. Et inquantum Bar.hic tractat, an relicta in testamento possint in codicillis reuocari, vide oĩno Ro.consi.179.

1 *Solennitas eadem requiritur in mutando actum,vel illi addendo,quæ requiritur in constituendo.*

2 *Legata facta in testamento possunt in codicillis reuocari.*

3 *Testes quinque requiruntur in probãda reuocatione legati tacita ob inimicitiã, vel aliam causam.*

4 *Declaratoria in voluntate quot testes requiruntur.*

5 *Legatum in quantitate non expressa de dote,& ad viam reficiendam factum valet.*

6 *Iudex quando declarare possit eius sententiam.*

7 *Quando testes declarant eius dictum obscurum,quod nõ requiratur iuramẽtum.*

§. Si quid post.

ᵃIn mutando, vel addendo requiritur † eadem solennitas,quæ in constituẽdo secus in declarando.h.d.& est notabilis casus. Opp.& vr̃ ꝙ sine solẽnitate potest mutare.l.si ita sit scriptũ.j.đ leg.j. Sol. Ante testamẽtum ꝑfectũ potest vt ibi,post nõ,vt hic. Opponitur Inst.de adim. leg.§.j.vbi relicta in testamento pñt adimi in codicillis,& sic non requiritur tanta solẽnitas. Soluit Ioan.ꝙ hoc intelligit circa institutionẽ hæredis. Pla.intelligebat cõtrariũ quãdo relicta in codicillis primis adimebant̃ in codicillis secundis. Opi.Ioã.vr̃ verior, vt j.dicam. Vltimo op.de l.alumnæ.§.j.j.de adim. leg. Sol.vt glo. ¶ Quæro † vtrum legata relicta in testamento possint in codicillis reuocari. Pla.ꝙ nõ,per hanc l. Ioan.tenet contrariũ per multas rationes,maxime quia legata pñt reuocari tacita voluntate,ergo &c.ꝙ dic,vt in glo. Dy.vr̃ tenere opi.Placen. Quod.n.dr̃,ꝙ legatum põt reuocari volũtate tacita,intellige si illa volũtas plene & solenniter ꝓbet̃.ꝙ multum not. Requiritur.n.ſm Dy.numerus † quinque testiũ,vel septẽ ad probãdas inimicitias,per quas iudicatur tacita reuocatio,vel aliquid simile. Qđ dr̃ de expressa volũtate facta in codicillis,dicit Dy. Aut codicilli præcesserũt testamẽtum,& tunc per sequens testm̃ sunt reuocati,& de his nõ quæritur. Vel sunt confirmati,& procedit opi.Plac. Item si codicilli sequuntur: quia vñr tacite ꝯfirmati.l.ante tabulas.de iure codicillo. & ꝙ ibi no. Mihi vr̃ ꝙ inter Ioan.& Placen.fuit disputatio de casu legis. Nã non est dubiũ ꝙ relicta in testamento per voluntatẽ minus solennem pñt reuocari,vt ope exceptionis non debeantur.l. militis codicillis.§.veteranus.j.de test.mili. Sed dubium est,an possint reuocari ᵈvt ipso iure non debeantur. Et ad hoc tẽdit opi.Placẽ.videtur.n.ꝙ relicta in testamẽto nõ possint adimi ꝑ codicillos ipso iure,nisi sint expresse ꝯfirmati. Quod vr̃ tenere gl.in l.si ita sit ascriptũ.j.de legat.j. In eo ꝙ dicit ope exceptionis, ꝯriũ tenet gl. in l.fideicõmissum.C.de fideicõm. Et ista est vera: quia quantum ad legata codicill⁹ est solẽnis volũtas,vt Insti.de adi.leg.§.j. Quod ergo hic dicitur,ᵉOmnia ex integro facienda sunt,intelligas non oĩa quæ facta fuerunt,sed omnia quæ de necessitate fieri debuerũt ab initio,illa de necessitate dñt fieri in mutatione. Quid.n.si in primo testõ fuissent viginti testes, requirerentur ne tot in sequenti testamẽto per ꝙ mutatur prius? Certe nõ. Ita ad ademptionẽ legatorũ sufficit codicillus,q ab initio suffecisset ad dandũ legata. Opp.ad prædicta de l.hæreditas.C.de his qui. vt indig. Rñ.ibi hæreditas non adimitur,sed hæres indignus declaratur. † Venio ad seq.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ si quid post. Vide quod hic dicunt doct.vide Domini.in c.1. de sum. tri. lib. 6.& vide quæ dixi plene in rub.de fide instrum.& vide consil.Ludoui.Roman.45.incipi. super eo quod quæritur.vbi si iudex post latam sentẽtiam addit causam,vtrum faciat propter hoc nouam sententiam,decidit,vbi distinguendo vide ibi.

Poma. ¶ Ad istum textum vide Panormit.consi.67.2.vol.vbi declarat Feli.in c.fina. in vltima colum.de except.

b Alex. ¶ Post.Sed quid si post lectum testamentum vult rogare testes, quos non rogauit, vide not.in lege fina.in penult.colum.C.de fidei. & not. quod iste text.procedit etiam quando declaratio fieret ex interuallo.ita voluit Barto.in leg.petens, in 2. lect. C. de pactis,

c Pom. ¶ Quæro vtrum. Vide aliquid per Alex.consi.30.in 3.vol.

d Parisi. ¶ Reuocari. Vide Bar.& ias.in l.si ita scriptum.ff.de leg.1.

e Pom. ¶ Hic dicitur. Vide Bar.in l.1.§.sed & si filius fami.de leg.3.

a ad seq.gl.¶ Quæro. a in voluntate declaratoria b quot testes re-
b quirunt? Gl.dicit, ꝙ duo. Cōtrarium vr̄ notari ꝙ requiruntur quin
que.C. de codi.l.j.& ȷ̄. de bo. pos. ſm tab. l. qui ex liberis.§. testā.
c Dy.reducit ad ꝯcordiã, c ꝙ aut tractamus de confirmatione relicti inutilis,& hn̄t locū gl.ꝯrie. Tunc n.qui confirmat, vr̄ de nouo dare. l.asse. de hæred.insti.& l.lege obuenire.ȷ̄. de verb. signi. Vnde quæcunque solemnitas requirit̄ ab initio in dando, illa requiritur in tali confirmatione: sed si tractamus de declaratione relicti vtilis, tūc hn̄t locū gl.ꝯriæ. ꝙ pp defectum probationis possēt esse inutile, tūc sufficiunt duo testes: Nō.n.ab initio deficiebat ius, sed ꝓbatio.l.duo sunt Titij.de test.tu. ita dicit Dy. hoc ēt expresse dicit ista gl.cum distinguat, Aut fuit erratum in noīe,& tunc sufficiunt duo testes, ēt in voluntate declarāte: qa ab initio valebat. Aut fuit erratum in corpore, tūc requirit̄ solēnis numerus testiū: qa ab initio nō valebat. Et de errore corporis facit mentionē gl. de historia q̄ vulgaris est de Esau,& Iacob. Istud tenēt doc.ī l.ij.C.de codicil. declaro aliqualiter latius in l.q ex liberis.§. testamēto. ȷ̄.de bono.poss.ſm tabu. Sed ad prædicta opponitur de versi. sed, & si notā.ȷ̄.ea.l.Nam si quantitas nō est expressa, nō valet relictū.l.cū post. §.gener.de iur.do.& tn̄ sufficit declaratio corā duobus. testi. & sic volūtas inutilis sine solēnitate cōfirmatur. Rn̄.versi. sed, & si no-
5 tā, intelligo † qn̄ aliqs reliquit legatū nō exp̄ssa quātitate, eo casu quo legatum valet, vt pro dote, vl' ad viam reficiēdā.l. quidā in te-
6 stamento.ȷ̄.de le.ij.¶ † Quæro, an possit iudex d declarare sniam
d suā? Gl.dicit, hic est arg. quod sic.quod declara, vt plene dixi in l.ab
e executore.in prin.ȷ̄.de appel.¶ Vltimo iste §. e inducitur † ad qō-
7 nē, vos scitis ꝙ testes repetūt dictū suū, vt in corpore de testi. §.qa vero.& l.repe.ȷ̄.de qō. An requirat̄ nouum iurm̄ qn̄ iudex repetit
f testes, vt dictum eorum obscurū declarēt? Et hic est arg. qd non. f

ADDITIONES.

a Alex.¶ Quæro. Adde tex.& ibi per Bar.in l.nuptiæ.2.ʒ̄.de ritu nup. Et quid in re integrāda, vide Bar.in l.chyrographis, de admini.tuto. Et adde quæ no.Bar.in l.1.ad fin.de leg.3.& vide etiam Bar.in simili in l.2.in pri.de vulg.& pup.& ibi habes quomodo declaretur,& an ex dictis ante actum per testatorem, vel per actum.

b ¶ Declaratoria. Vide Alex.consi.98.4.vol. Feli.in c.pastoralis.de excep.alex.consi.100.4.vol. Barb.consi.19.in 2.vol.

c ¶ Ad concordiam. Illud quòd dicitur hic, ꝙ non requiritur illa solēnitas in declaratione actus quæ in confessione, limita, vt per Ioan.de ana.consi.84.post prin.

d ¶ An posit iudex. Vide Are.in l.Gallus.§.etiam si parente viuo ff.de lib. & posth. aliquid per Rom.consi.45.
Paris.¶ Circa istam materiam, ꝙ qui declarat, nihil de nouo inducit, vide Rom.consi. 65. col.1.vbi fortius dicit, quod ista declaratio trahitur retro, vide Rom.consi.482. vide omnino de materia declarationum Feli.in c.cum olim. de re iudi. & in c. licet cām.de proba. vbi ponit, an post terminū posit declarari probatio facta in termino. Et quòd iudex posit declarare suam sniam, secus in arbitratore. vide Com.consi.142.in prin. Nunquid autem quando testis declarat dictum suum requiratur citatio partis, vide Feli.in c.2.de testa.vide etiam Feli.in c.per tuas.ad fin.de testib.

e ¶ Iste §. Vide Barb.consi.18.in 1.vol. Feli.in c.per tuas.in vlt.col.de testib.

f Alex.¶ Quod non. Et idem tenet Bal.per illum tex.in authen.hoc sacramentum hodie. C. de iura.calum.& Bal.in l.fi.C.de testi.dicit tamen ibi Bal. quòd secus est, quando iterum examinaretur testis ad alium finem, quàm ad declarandum dictum ambiguum: quia tūc deberet iterū iurare, dato ꝙ sit examinatus super eo, super quo alias iuratus deposuerat. exemplum patet in casu dictæ l.fin .de testi. Et ad hoc allegat illum tex. pro quo etiam adde gl.in l.per hanc.in glo.fi.de tempo.appel.& ibi Baldus.in 8.q. Et facit tex. in c.frater nitatis in fi.de test. Et vide de hac materia quæ dixi in l. qui bona.§.si quis stipulaturus. de dam.infec.& de materia per Spec.in titu.de teste.§.1.in versi.item quòd testis.

1 *Testes in testamentis debent esse rogati,& vocati,& num.3.*
2 *Testes rogati in testamento debent esse specialiter ad hoc adhibiti.*
4 *Testamento si dicitur, rogatis,& non additur, ad hoc sufficit.*
5 *Si dicatur, talibus præsentibus,& non dicitur, rogatis, quod non præsumuntur rogati,& sic non valet.*
6 *Notarius an præsumatur rogatus.*

a
1 §. In testamentis. a In † testō debent eē testes rogati, hoc est, certiorati, quòd ad hoc sunt adhibiti.h.d.Op.de codi.l.fi.Sol.Aliud in codicillis, vt ibi, aliud in testamentis, vt hic.Op.de l.ad fidem.ʒ̄.de testib.Sol. Hic est de casibus, in quibus debēt esse testes rogati, licèt regul'r ꝯ, vt in auth.rogati.C.de testib.Quæro, qualiter † debent intelligi rogati? intellige ad hoc specialiter adhibiti, vt hic,& l.nullum.ʒ̄. de diuor. Vlte-
3 rius † no.ꝙ testes debent esse b vocati, & rogati ad hoc, ideo no-
b tarij scribūt, testibus ad hoc vocatis & rogatis. Sed quæro † qd si
4 dr̄ in testō, testibus rogatis, nec addit̄, ad hoc, an sufficiat? Puto
c ꝙ sic, c l.ij.§.homines.ȷ̄. vi bono. rap. vbi coadunati ad hoc indu-
d bio præsumuntur. Ad hoc facit ʒ̄.ad Mace.l.sed Iulianus. §. proin-
5 de. Dicam ȷ̄.de verbo.obliga.l.sciendum.Quæro.† quid si in testa-
e mento e dicit talibus præsentibus, nec fuit adiectum vocatis, vel rogatis, dicit Dy.quòd nō valet: qa nō p̄sumuntur rogati: quia est solēnitas extrinseca, quæ non præsumitur.l.quæcunque.in fi.ʒ̄.de publi.hoc tenet Cy.in l.hac consultissima.C.eo.& Spe. de teste.§.j. ver.sed quid in prædictis.& versi.sequen. Quidam tn̄ habent additiones Dy.in l.sciendum.de verb. obli. vbi videtur tenere contrarium, sed ꝙ hic dicitur, verius est, vt dixi in d.l.sciendū.† Sed quid in notario si non scribit in instrumento se fuisse rogatum? Quidam præsumunt eum fuisse rogatum, vt in Auth.de tabel.§. nos autem.& ibi no.Innoc. videtur tenere contrarium, extrà de fide instru.c.ij.& Spec.recitat eum, licèt non alleget in titu.de instru. edi.§.i.vers.& no. & determinauit contrarium per iura nostra, vt dixi plene in l.sciendum.ȷ̄.de verb.oblig.

ADDITIONES.

a Ro.¶ In testamentis. Ad. quòd sufficit quòd certioretur incontinenti pōst. Vide Bar.in l.

fi.C.de fideicom.Et amplia hoc dictum Bar.vt procedat etiā de iure canoni. in testamentis non conditis ad pias causas, ita alex.consi.70.in vlti.col.2. vol. Et ibi tangit quid si ad pias causas,& ꝙ etiam ad pias causas requiratur quòd sint rogati ore proprio, vide Bar, consi.31.1.vol.

b ¶ Debent esse. Vide Barb.consi.32.1.vol.alex.consi.117.2. vol.

c ¶ In testamento. Vide ale.consi.70.in vlti.col.2.vol.aret.consi.13.pro opi.Bar.hæc est communis, secundum ale.in d.consi.70.2.vol.aliquid consi.32.in 1.volu.Et nunquid si quis velit probare rogitum testium, possit probare per duos testes, vide alex.quòd sic l.2.C.de bono.poss.secundum tabu.

d Ale.¶ Puto ꝙ sic.adde tamen, ꝙ illud quod dicitur testes in testō debere esse rogatos, est verū in testō in scriptis, secus in nūcupatiuo.vt no.gl 4.q.ix.c.de his in gl. & plures.

e Pom.¶ Testamento. Vide eundem alex.consi.125.in 1.dub.

1 *Testamento an possit fieri contractus,& quilibet alius actus transiens in formam contractus.*

§. Vno. a Vno ꝯtextu dēt fieri testm̄.h.d.Opp.C.eo.l.casus.& l.cum antiquitas.Solu.fallit ibi pp necessitatem naturæ. Oppo.C.eo.l.testm̄. Sol. ibi abundans cautela non nocet. Quæro, qd si sint actus alieni a testamēto, vt puta, dicit dono, vel
b vendo tibi talem rem pro centum,& tu ꝓsentis, an valeat? b Gl.di-
c cit ꝙ sic.l.assignare.ȷ̄.de assigna.lib.No.ergo c quod in testamēto
d d pōt fieri † ꝯtus, & quilibet actus qui transit in formam ꝯtus.
Hoc tenet Dy.in c.quod semel placuit.extrà de reg. iur. lib. vj.&
e Cyn.in l.cum antiquitas.C.eod.tene mente e hanc glo.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Vno.Quid autem si in testō deficit solemnitas, vt numerus testium, an talis dispositio valebit in vim contractus, vide alex.in consi.154.ad fin.volu.2.item quòd contractus factus in testamento sit reuocabilis, vide pau.de Ca.consi.261.incip.primo videndum est, an in generalibus.item quòd possit probari per duos testes, vide iaso.in l.2. C. de bon.pos. secundum tabu.item an testimonium possit dici contractus, vide ias.in l.testm̄.col.1.C.de testam.item de materia, an in testō possit contractus celebrari, vide ias.in l.cum antiquitas.C.de testa.item quòd testm̄ numeretur inter contractus, est tex.in l.eandem. in prin. ff.de duob.re.& glo.in c.1.§.item sacramenta.in verb.super contractibus, circa medium. de pace iura.firman.in vsib.feud.& ias.in d.l.testamentum.

b Alex.¶ an valeat. Vide Bar.in l.si quis in prin.testamneti.de leg. 3.

c Barb.¶ No.ergo. Etiam videtur casus singu.& nouus in l.iam is. de dona. causa mor. & vide ang.in l.cum antiquitas.C.eod.& vide l.is consequēter.§.1. fami.ercis. & vide tex. in l.vxorem §.qui se.ȷ̄.de fal.l.ex sententia.ʒ̄ de testa.tut.Bar.in l.cum quis, §.codicillis, de lega 3.& vide Lap.in alleg.xiij.vbi pulchre loquitur, & vide Iudo.Rom.in l. stipulatio hoc modo.in prin.de verb.oblig.

d ¶ Testamento, Vide Roma, consi.171.incip.pro decisione.& consi.119.barb. consi, 12.1.vol. & consi.54.in 1.col.in 2.vol, anto.But.cō.21 Et quot testes requirātur ad probationē istius contractus: dic quòd duo tantū, secundum alex,& imo.in l.nemo potest.in 1.col.ff. de leg. 1.Cœpo.caute.lxxvij.in contrarium tamen videtur facere, quod isti contractus facti in testamento sapiunt naturam vltimarum voluntatum.l.1.§.si quis sub conditione. ff.vt lega, nomi. cauea.

e Ale.¶ Tene menti. Et hanc opi.tenuit Bar.in l.cum quis decedens.in §.codicillis.de leg. 3.Et hæc est opi.communis, quamuis aliud testari,& aliud contrahere sit, per tex.in l.verba contraxerunt.de verb signi.sed an reuocato testamento reuocetur cōtractus, vide Oldr. in consi.10.vbi dicit quod si cōtractus fuit purus, nō reuocatur, si conditionalis, sic. adde tamen tex.vbi vide vnam gl.in l.etiam si in querela.ff.de inoffi. testa. vbi est casus, quòd rupto testamento donatio causa mortis facta in eo non rumpitur. sed de ista materia vide bonum tex.in l.ex sententia.de testa.tute.& in l.post legatum.§.qui mortis.ff.de his quib. vt indig.& ꝙ not.Lap.allegatione xxvij.& adde quòd Bald.in l.auia.C. de iure dot.dicit no.per illum tex.quòd aditio hæreditatis, quæ est actus inter viuos, potest fieri in testamēto,& subdit, quod si testamentum illud postea reuocetur a testatore, nihilominus firma maneret illa aditio.& vide Roma.in consi.100.adde Oldra.consi.114. & Rom. 117. Bald. consilio.152.1.vol.

LEX XXII.

1 *Capitulari qualiter debeat cōtra testem in reprobando ipsum, quod tempore cōfecti instrumenti non potuit esse testis.*
2 *Testis non impeditur testificari ad probandum solemnitatem instrumenti, in quo erat descriptus per casum in ipsum superuenientem etiam facto suo.*
3 *Notarius condemnatus de falso, quod possit extrahere instrumenta, de quibus antea fuerat rogatus.*
4 *Testis conditio an inspiciatur tempore quo actus geritur, vel quo deponit.*
5 *Impubes quādo possit testificari, factus pubes de eo quod ante vidit i pup.ætate.*
6 *Secus potest testificari de eo quod ante vidit.*
7 *Impedimentum superueniens testi, inter iuramentum,& depositionem, quando impediat ipsum testificari.*

Ad testium

a §. Conditionem. Tpe testamenti inspicimus cuius ꝯdōnis sit testis.h.d.Opp.C. eo. l. j.Sol.ibi non erat idoneus tpe testamenti, sed putabatur ab oībus
1 idoneus.ideo sufficit.qd no. Nā † qn̄ excipis b ꝯ p̄sonam testis in
b instrō scripti, nō procedit exceptio tua, si dicis quod tpe confecti instrumenti erat infamis, vel seruus, vel aliqd tale: sed debes dice-
c re, c & sic habebatur,& reputabat̄ a cognoscentibus eū. Ita probat tex.in d.l.j.& no.in l cum lege.ȷ̄.eo.Opp.dr̄ hic quod si aliquid po-
2 stea acciderit, ei non nocet.† Cōtra pone ipsum effectū esse seruum, vel infamē, non poterit deponere in iudicio.l.qm̄ liberi.C. de testi. l.ij.§.duæ causæ.ȷ̄.ad Car. o.ergo testm̄ non poterit ꝓbari? gl.dicit, fateor ꝙ nō pōt deponere, tn̄ testm̄ remanet firmū. Sed certe modicum releuat testm̄ eē si nō possit probari.vn̄ in l.j. C.eo.gl.dicit, testm̄ ꝓbari p instrm̄ publicum inde ꝯfectū, tenēdo opi.Ioan.ꝙ testm̄ pōt ꝓbari p instrm̄, vt dixi ʒ̄.l.ꝓxi.in prin. Item, potest.

ADDITIONES.

a ¶ Opp.vide alex.consi.23.vers.præterea non sufficit.vol.2.
b Pom.¶ Nam quando excipis. Vide alex.consi.152.in versic.2.respon.in 5.vol.
c Ale.¶ Debes dicere.no.modum formandi exceptionem contra testes in testamento descriptos, facit quod no.Bal.in l.1.C.de sen.& in l.j.C.de testa.vbi per Bar.

pōt esse ꝙ aduersarius ꝯfitebatur testiū factū, vel forte testes erāt examinati antequam talis casus superuenisset. Sed Azo in summa, de test. ordi. in fi. dicit ꝙ qñ testis absque suo delicto nouo obuenit, ꝙ non pōt testificari, vt qa est detecta eius seruitus, ꝙ prius latebat, tunc nō impedit ferre testimonium. d. l. j. C. de testa. & ita limitat l. qm̄ liberi. C. de testi. Dyn. vero & Iaco. de Are vr̄ indistincte tenere. ꝙ qñ aliquis adhibet vt testis ad solēnitatē alicuius instrumenti, casus superueniens quātūcunq; suo delicto non impedit eū testificari. ita intelligunt hūc tex. qui generaliter loquit. Secus si adhibetur ad testificādū super alio facto sibi noto, ad qđ tñ non fuisset adhibitus, vt ad solēnitatē. ita loquit l. 3. §. duæ causæ. ꝟ. ad Carb. quod not. † Et sic facit, quòd notarius ꝯdēnatus falsi pōt perficere [a] instrā, de quibus ante fuerat rogatus. Non. n. debet delictū suum nocere aliis, qui eū ante adhibuerūt. Opp. ꝙ non inspiciatur † ꝯdō testis [b] tpe quo actus celebratur, sed tpe quo deponit. l. notionem. §. instrorum. de verb. sign. Sol. Hic loquitur qñ testis adhibetur ad solēnitatē actus, vt in testō, vel in alio instrō, sed ille §. loquitur qñ nō adhibetur ad solennitatē actus, sed al'r occurrit testem aliquid vidisse, vel audiuisse, & tunc inspicit tps quo deponit. Per h. d. † glo. ꝙ impubes factus pubes pōt testificari de eo qđ vidit in pupillari ætate, [c] nisi sit actus in quo requireretur quòd testes adhi' erentur ad solēnitatē, vt no. in d. l. notionē. §. instrorum. & in l. 1. §. j. ꝟ. de testi. hoc tamen intellige si tūc cū vidit, erat impubes talis ætatis, ꝙ poterat cognoscere ꝙ gerebatur, vt l. excipiunt. §. j. ꝟ. ad Sylla. & hoc tenebat Iac. But. & d. Ray. ¶ Quæro, † aliquis [d] vidit aliquid: postea est effectus cæcus, an possit reddere testimonium de eo ꝙ ante viderat? Certe sic, eadem rōne nisi sit effectus infamis, & hoc vr̄ sentire Spe. in tit. de teste. §. j. vers. sed nūquid factus pubes. Quæro, † quid si inter iurm & depositionē venit impedimentum: & dic, vt in Specu. [e] de teste. §. j. vers. sed quid si testis.

3 a 4 b 5 c 6 d 7

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Perficere. Adde Bar. in l. si quis ex argentariis. §. j. de eden.

b Paris. ¶ Conditio testis. An inspiciatur tempus quo deponitur, vide quæ habes in l. si quis testib. C. de testib. Ias. in l. j. C. de testa. Ale. cons. 24. ver. præterea non sufficit. vol. 2.

c Alex. ¶ Pupillari ætate. Vtrum pubes possit reddere testimonium de eo quod vidit in pupillari ætate, vide in Spec. de teste. in vers. sed nunquid. Et quæ ætas requiratur, vide 4. q. 2. in prin. & hæc iura limita non procedere ad pias causas, secundū Bald. in l. j. de sac. san. eccl. adde Rom. cons. 176.

d Barb. ¶ Quæro, aliquis. Et vide gl. in c. cum nobis. de præscri. & quæ ibi dixi, & vide Lud. Rom. in cons. 157.

e Alex. ¶ Vt in Spe. adde Io. and. in c. factum legitime. in mercu. & Pau. de Leazar. in commēto c. testimonium. de testi. & Bald. not. loquentem in c. 1. quot testes sint necessarij. in vsib. feud. Dixi in l. j. §. si seruus. de quæst.

1 *Sigillans alieno annulo id exprimere debet.*

§. Si ab ipso.

[a] Testis potest sigillare annulo testatoris, vel alterius. h. d. Spec. [b] dicit † quod qui alieno sigillo sigillat, de hoc debet facere expressam mentionem, vt in Spe. de proba. §. videndum. ver. & no. & ibi vide de fide sigilli per Gui. ꝟ. de procura. l. procurator. & per Cy. C. de epi. & cle. l. si qua per calumniam. & per Inno. de cle. peregr. c. j. tetigi in l. si publicanus. §. j. ꝟ. de pub.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si ab ipso. Vide Bal. in procemio Codicis, & quæ ibi dixi. Et adde ioan. Fab. in. instit. eod. §. possunt. qui tenet indistincte in testamento, quod possit alieno annulo signari, & de hoc non facta mentione: in aliis vero actibus tenet opin. Bar. dixi in l. si vnus. C. eod.

b Pom. ¶ Spec. Vide ioan. Fab. in §. possunt, insti. de testa. sali. & alex. in l. si vnus. C. eod. Alex. in rub. ff. solu. matr.

§. Si signa.

Si testator turbauit signa, non vr̄ signatum. h. d. Glo. intelligit illud ante perfectum testm̄, secus si post. Et lectura ista est vera. licet aliter no. in l. iij. §. non solum. ꝟ. de adi. leg. de quo per Cy. C. eod. l. nostram.

1 *Instrumentum an valeat in quo notarius non apposuit signum suum.*

2 *Apocha mercatorum non subscripta licèt sigillata, an valeat.*

§. Si quis [a] ex testibus.

Requiritur signatio, & subscriptio, & alterum sine altero non valet. h. d. No. arg. [b] † quòd si notarius [c] nō apposuit signū suum in instrō, ꝙ nō valet ſm Iac. de Are. pro hoc in Aut. de instr. cau. & fid. §. sed & si instrā. & de ꝯue. fisci debito. l. ij. & de assess. l. fi. Facit l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ꝟ. de ver. obli. sed putarem de hoc standum ꝯsuetudini, vt no. ī Auth. vt ꝑpo. no. Imp. in prin. [d] & in Spe. de instr. edi. §. nunc dicendum. vers. illud etiam. Vltimo no. † etiam argu. ꝙ in apocha mercatorum non sufficiat, si suo sigillo sigillauit, [e] nisi se subscripserit circa quod cogitabitis.

a b 1 c d 2 e

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Si quis. Et vide quæ remisi ad Bar. in 1. constitu. fforum. in prin.

b Pom. ¶ No. arg. Vide ale. in rub. ff. de no. ope. nun. vbi dicit, quod est communis.

c Alex. ¶ Quod si notarius. si notarius non apponit signum suum, vide Bar. in proœ. digestorum, & quod dixi in l. eos. in prin. ꝟ. de fal. & ideo dicitur ꝙ imbreuiaturæ non probēt: quia non est ibi subscriptio, & signum, vt no. iaco. de aret. in l. contractus. C. de fide instru. & facit quod dicitur hic, & extra de fide instru. in c. cum P. tabellio. & C. de tab. l. generali. quòd instrumentum debet habere suas proprietates.

d Pom. ¶ Vltimo no. Vide Bar. & ale. in l. quæ dotis. in vlt. col. ꝟ. sol. ma. Cat consi. 133.

e Ale. ¶ sigillo sigillauit. Et an sigillum probet, vide late no. per Bar. in l. si procurator. ff. de procu. per Gui. de Cu. & Bal. in l. si qua per calumniam. de epis. & cle. per spe. in tit. de proba §. fi. ver. decimo per literas sigillatas. per Cau. plene in c. post cessionem. de proba. & in c. 2. de fide instr. & ibi late per do. abb. & bal. in l. 1. ad fin. de procu. & Bal. post. gl. in l. pacta nouissima. C. de pac. & Bal. in extrauag. de pac Constan. in vet. sigillo. aliquid per barto. in l. t. §. si quis neget. ff. quemadmo. testa. ape. & bal. in rub. C. de fide instr. per imo. in l. si maritus. §. si voluntate. sol. ma. per an. in repe. l. sciendam. de verb. obli. & io. Fa. in §. pñt. insti. de test. & hanc q. bar. hic, tetigit bal. in l. bur. 2. C. de alie. non alie. sed bal. in proœ. fforum dicit, quod non sufficit sigillum absque subscriptione. & sic contrariatur bal. puto eorum dicta sic concordari debere, nec aliter colligi potest ex verbis eorum: nam aut apparet sigillum fuisse impressum, vtputa a Titio, & certe Titius per suam sigillationem bene vi detur consentire & approbare, si autem constat de sigillo, nec aliter constat quod ipse Titius sigillauerit, certe nisi appareat subscriptio vnà cum sigillo non videtur approbasse nec consensisse, & ita loquitur bar. in d. proœ. Digestorum. & vide bal. in l. bonæ fidei. de iureiur.

§. Signum.

Signari pōt annulo, vel sigillo, vel quouis alio signo. h. d. Istud quod dicit annulo, intellige pro eo quod sigillum communiter appellatur. vt no. in Spec. de instru. edi. §. instru. ver. item quod sigillum.

§. Posse.

Circa hoc quòd dicit de nocte. vide plene per doct. in l. non minorē. C. de transa. & l. moræ. ꝟ. de fer.

§. Signatas.

No. ꝙ signatæ tabulæ dr̄ si est signatū illud ꝙ eis adhæret. Op. de l. sed si alius. §. notauimus. quod vi aut clam. Solu. illud in fructibus quo ad illud interdictum, & quo ad eorum facilem separationem. Nam qui destinati sunt ad separationem, hñr pro separatis. Opp. ꝟ. pro soc. l. nam socius. Sol. hic in cohærentibus, ibi in separatis. quod no.

LEX XXIII.

1 *Apocha si vno die scribitur, alio sigillatur, & alio subscribitur, dies subscriptionis attenditur.*

Si testamentum.

[a] Si testm̄ restauretur, sufficiūt noua sigilla cum subscriptionib. primis. h. d. Op. ꝟ. l. proxi. §. si quis ex testib. vbi requiritur, ꝙ signēt & subscribant. Sol. ibi loquitur in testamento cui nunquam fuit facta subscriptio, hic in testamento quod semel fuit factum, & postea reficitur. Et sic not. quòd subscriptio trahitur ad tempus quo quis sigillat, & hoc forte glo. voluit dicere, quod facilius renascitur res, [b] quàm nascatur de nouo. Et not. id † quod dixi, & prodesse potest ad multa. Si enim quis scribit schedulam vel apodissam, & sigillat, postea alio die se subscribit, & dicit actum tali die, dicit ne verum? Certe sic. omnia enim referuntur ad istum actum qui vltimo geritur.

a b 1

ADDITIONES.

a Paris. ¶ si testamentum. Vide quæ habes ad bar. in l. fidei com. §. quoties. ff. de lega. 3. & anto. in consi. 17.

b Ale. ¶ Renascitur res. Et ideo dicit bal. in l. contractus. versi. quæro quid de die. C. de fide instru. quod si fit contractus quidam pacis, cuius dictatio durat per mensem, quòd in instrumento debet apponi dies conclusionis pacis, non dies contractus.

LEX XXIIII.

Vnum testamentum.

[a] Vnū testm̄ pōt publicarī ī plurib⁹ chartis. h. d. Ex hac l. patet ꝙ testm̄ est qđ intellectuale. vt no. ꝟ. eo. l. j. quod dic, vt ibi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Vnum testm̄. Facit ad pulchre no. p ang. & imo. in l. cū qui. in prin. de acq. hæ.

LEX XXV.

1 *§. Ex imperfecto in l. hac consultissima, quod non habeat locum in testamento imperfecto ratione voluntatis.*

2 *Voluntas perfecta dicitur, quādo testator habuit totā suā volūtatē pro declarata.*

3 *Instrumentum in protocollo si reperitur imperfectum, vel appareat quod notarius volebat plus subscribere, quod non faciat fidem.*

4 *Testator si scripsit totam eius voluntatem in schedula, non tamen eam publicauit valet inter liberos, non inter extraneos. Et an ex tali volūtate imperfecta debeantur legata & fideicommissa. & nu 5.*

6 *Si instituendi, non nominati in testamento erāt incapaces, testamentum non valet.*

Si quis [a] cum testamentum.

Ex testō non cōpleto nihil debetur. h. d. Op. & vr̄ quòd testm̄ valet in personis nominatis. C. eo. l. iubemus. Gl. dat plures solutiones. Vna est, ꝙ hic nō potuit plures noīare, ibi noluit. Istā tenet [b] Iac. de Are. qa ex eo quod noluit, vr̄ imponere finem testō sua volūtate, ar. l. qđ in rerum. §. ij. de le. j. Sed ista sol. [c] est vera in se vt patet ex fin. legis: tñ quantū ad l. contrariā nō vr̄ sufficiēs: qa ibi nolebat noīare alios, tñ solēnitatē nō seruauit. Secunda sol. est, hic omisit substātiā, ibi institutionē. Ista reprobat ibi in fin. Tertiā sol. dat ibi gl. ꝙ Dy. format hic: qa ibi cōstabat, ꝙ alios nolebat noīare. hāc sol. tenet Dy. Ista nullā rōnē vr̄ habere in se, vt statim videbitis. Vñ sol. vera est, ꝙ hic cœpit facere testm̄, & nō pfecit, vt dicit tex. In l. cōtraria cœpit. & pfecit: tñ in parte hæredum nō adhibuit debitam solēnitatem, vt hic. vñ nihil vr̄ fecisse qui partē indiuidui facit. l. furiosum. C. qui testa. face. pos. sed in l. iubemus, totum perfecit. hoc tenent. Mar. Sil. Iac. de Are. Iaco. de Ra. Iac. But. Cy. & omnes. Opp. de l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. eo. vbi valet testm̄ imperfectum inter liberos. Sol. dicunt quidam ꝙ ista dispō non erat inter liberos. Vel dicit glo. ibi expone, ex imperfecto. i. nō soleni. qđ no. Tenet ergo gl. † ꝙ §. ex imperfecto habet locū in testō imperfecto rōne solēnitatis omissæ, secus si sit imperfectum rōne volūtatis nō cōpletæ, vt hic, istam tenet: & probatur per d. l. furiosum. ibi dū dicit, pro nihilo. & tenemēt semper. & colligitur ex glo. ibi, vel expone. i. non soleni, &c. ¶ Quid aūt si imperfectum rōne pteritionis. Tangā. ꝟ. tit. j. l. si filius qui in ptāte. Op. de l. in testō. [d] ꝟ. de fideic. lib. Rñ. eo. modo: quia

a b c 1 d

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si quis. in glo. ibi, expone. adde gl. in l. fi. in ver. neque impletū. C. fam. ercis.

b Poma. ¶ istam tenet. Vide panor. c. 1. de succes. ab intest. bar. in l. fideicommissa. §. 1. de leg. 3. Ro. in repe. auth. similiter. in xviij. speciali. C. ad leg. Falcid.

c Barb. ¶ sed ista sol. Et vide io. Mo. in consi. 41. pro eo quod hic habetur.

d Poma. ¶ in test. Vide ibi per bar. qui tenet contrarium. Ro. in auth. similiter. C. ad l. Fal.

quia ibi in testō imperfecto rōne omissæ solēnitatis, hic vero rōne imperfectæ voluntatis erat imperfectum. † Quæro qñ dicatur voluntas, seu testamentū perfectū? R ñ. qñ omnis voluntas fuit declarata, & testtor habuit omnem volūtatē suam pro declarata, sicut dicimus in cōtractu, qñ habet pro perfecto, & absoluto, vt l. contractus. C. de fide inst. † Et per ista dico, [a] si reperitur instrm̄ seu protocolum notarij imperfectū, & appareat, ꝙ volebat plus scribere, ꝙ tale instrm̄ nullam fidē facit. [b] Exēplum reperit sic. Titius vēdidit talē fundum Seio precio centum, his pactis appositis, videlicet, nec reperitur plus. Certe nō facit fidem: quia ipse notarius non hēt tale instrm̄ pro completo & absoluto, vt hic. & l. gctus. C. de fide instr. & s. de legi. l. in ciuile. & hoc ibi not. Nec ob. quod dixi in l. Gallus. §. ij. j. tit. j. qñ in protocolo reperitur, &c. quia tunc cōstat quod notarius habuit illud protocolum pro cōpleto & absoluto, nec in protocolo volebat plus scribere, sed intelligebat sub illo, &c. cōia aliorum gtractuū. Itē nō obst. C. de test. l. errore: quia aliud est notariū errare, aliud testm̄ imperfectū dimittere. Quādo aūt aliqua particula instrumēti exēplatur, dic vt dixi j. de ope. no. nun. super rub. Quæro † quid si testtor [c] scripsit in schedula omnē volūtatem suā, nō tn̄ publicat eā coram testibus & notario, & moritur, an illud dicat perfectū testm̄? Et breuiter dico, ꝙ est pfectū [d] rōne voluntatis suæ declaratę in totū p scripturam, & ideo valet hodie inter liberos, sed dr̄ imperfectū rōne omissæ solēnitatis, & ideo extranei nihil poterunt petere. l. ex ea. j. eo. & l. fideicommi. §. j. j. de leg. iij. ¶ Quæro qd in legatis, † an legata debeantur ex tali voluntate imperfecta? Et gl. arguit ꝙ sic, postea determinat contrariū, ꝙ nec legata, nec fideicōmissā valeant. l. eā quā. C. de fideic. tex. est infra, eo. l. ex ea. & iō gl. distinguit tres casus vt in ea. §. Aut est voluntas pfecta, & non scripta, & loqtur l. fi. j. de codic. aut nec perfecta, nec scripta, & loquitur lex ista, aut est perfecta, & scripta, sed deest, hæres esto, & loquitur, l. errore. C. eo. Sed est quartus casus, qñ volūtas est scripta. & nō perfecta. & isto casu nō valet. arg. d. l. fideicommissa. §. j. j. de leg. iij. & j. e. l. ex ea. ¶ † Quæro, pone ꝙ illi instituendi nō nominati erāt non capaces, an vitiabitur tstm̄? Vr̄ quod non. l. si duob. §. j. j. de leg. j. Sed dicit glo. ꝙ hæc l. vr̄ velle gtrarium. & Dy. tenet ꝙ non valeat testm̄. arg. l. plane vbi transferre. j. de leg. j in prin. & l. legatum, in prin. de adim. lega. fm Dy. sed And. de Pisis dicit, ꝙ dictæ leges allegatę per Dy. cōcludūt quādo testator voluit aliū nominare, & adimere a primo, arg. l. & si transferam. de adi. leg. Sed quæstio gl. præsupponit quod nolebat alios noīare vt cohæredes primis, & ideo ēt si essent nominati, aliis primis accresceret, & ideo de tali omissione nō est curandum, secundū eum: qa indubitāter illis primo noīatis accresceret, vt §. in primo. & §. pro secūdo. de cad. toll. Sed vt procedat ista gl. dic, quod hi erant indigni, & fiscus auferebat ab eis, nō autem accrescebat primis. Sed quicquid ipse dicat, tu dic & tene gl. & Dy. simpliciter: qa ratio huius text. est quod testamentū non est perfectū, nec curat, an sint capaces vel non. ¶ Quæro quid si testm̄ est nullum ratione præteritionis vel. exhæredationis, an valeat inter filios, Dixi C. de testa. l. hac cōsultissima. §. si quis autem. Dicam, j. tit. j. l. si filius

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Per ista dico. Vide Ant. de But. consi. 11. Imo. consi. 91.

b Alex. ¶ Facit. Et de fide imbreuiaturæ vide aliquid quod dixi, s. eo l. ad testium. §. si quis, & hic adde Bart. in l. fideicōmissa. §. 1. de leg 3. & Bald. in l. fi. C. famil. ercisc. Et qualiter supplementionem recipiat imbreuiatura, vide Bald. in rub. C. de fide instrum. in versi. 3. quæritur & in l. contractus. in prin. eo. tit. & quæ dixi in l. si prius. de aqua plu. arcē. & cum Bart. hic transit etiam Bal. in d. l. contractus. in prin. & ad hoc vide imo. in l. 2. in prin. & in fi. de hæred. institu.

c Barb. Quæro quid si testator. No. de schedula testamēti, & vide Sal. in l. hac. consultissima. §. ex imperfecto. vbi tenet quod est imperfectum rone voluntatis & solennitatis. vide Bal. in auth. quod fine, de testa. vbi tenet contra. Vide hic Ioan. de Imo. & ego consulo nunc secundum opi. Bal. vide Iac. de Bel. in Auth. de testa. imperfe.

d Ale. ¶ Est perfectum. Vide quæ scripsi in l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. eo. & adde, quod alia est imperfectio solēnitatis seu formæ, & alia est imperfectio substantiæ, vt no. Inn. in c. quod sicut. in gl. magna. de elect. Quis autem dicatur ipse ordo solennitatis & substantiæ, & de eorum differentia, vide Bal. in l. prolatam. C. de senten. versi. quæro ergo quæ differentia. & in versi. quæro si statutum, & quod ibi Barto. & quod no. Bal. in l. si ex pretio. C. si cert. petā. & no. maxime per gl. in l. pacta. ff. de contrahen. emptio. & Bal in l. egi. in 1. col. de exceptio. rei iudic. & ibi habes quid est vera substantia & solennitas, & quę dicantur substantialia cōtractus, & vide Bal. in l. ad exactionem, ad fi. C. de dot. promis. & etiam vide quæ scripsi in l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nun.

LEX XXVI.

1 *Hæreticus quando possit testificari.*

2 *Infamis quando possit esse testis in testamento.*

3 *Exceptio contra testem infamem adscriptum in testamento, quomodo formetur, remissiue.*

[a] Cum lege. [a] Verbum intestabilis, importat ne quis possit facere testamentum, nec esse testis in testō, nec ei testimoniū dici. h. d. Opp. s. de hære. l. qm̄, † vbi hæretico, qui est intestabilis, dr̄ testimoniū. Sol. huius cōtrarij timore quidam dn̄t, quod male hic putauit. Alij dn̄t, quod eis testimoniū nō dicit, sed ridiculum est. Alij ꝙ in testō non dr̄ testimoniū, quia n̄ pn̄t illud facere, sed in allis sic, & ista est vera. Vel aliter, ꝙ nullo mō dicatur eis testimoniū nec extra testm̄, nec in testō, cum amiserint ciuitatem, vel libertatem: sed si quis tm̄ ciuitatē pdidit, & libertatē retinuit, pōt sibi dici testimoniū, [b] cum possit cōtrahere. l. quidam. j. de pœn. dicetur in l. deportato. j. de lega. iii. dicam etiam forte in d. l. qm̄. Opp. supra, eo. l. qui in testō. & l. si filius. Solu. verbum, intestabilis, tria importat: sed filius non dr̄ posse testari, vt in gl. † Vitimo quæritur, [c] an infamis possit esse testis in testamento? Et dicit gl. ꝙ sic, nisi sit ita infamis, quod cōstet apud oēs, vide gl. & signa ī fi. Et ista gl. dicit verū. [d] & pro ea habes casum. C. eo. l. j. Nec ob. suprà, eo. l. ad testium. §. j. quia ibi erat notorie infamis quo ad oēs, vt ibi dixi. † Qualiter debet formari exceptio contra testem infamē adscriptum in testamento, in c. præsentiū. extrà, de testi. lib. vj.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Cum lege. Et vide Bal. in l. 2. C. de senten. & interlocuto. omn. iud. ad quod allegat glo. istius legis.

b Ale. ¶ Dicit testimonium. bal. in l. 2. in 1. col. C. de sent. alle. gl. hic pro multum sing.

c Pom. ¶ Quæritur. Vide Fel. c. ad probandum. de re iud.

d Ale. ¶ Dicit verum. Et hanc gl. sequuntur communiter docto. sed Ange. & Sal. in l. 1. C. eod. tenent contrarium. & vide quæ ibi scripsi.

e Alex. ¶ In c. Vide Bal. in l. 1. in 1. col. C. eod.

LEX XXVII.

1 *Interroganti stulte, rustice respondendum est.*

2 *Testis quando præsumatur rogatus.*

3 *Tabellio quando computetur in numero testium.*

4 *Scriptor testamenti non requiritur quod rogetur.*

Domitius. [a] Scriptor testamenti non prohibet esse testis in testamento. h. d. † No. rn̄sionē rusticā ad interrogata. Cōtra: qa mite debet rn̄deri, vt C. de trāsa. l. vt rn̄sum. vide quod ibi dixi de hoc, & C. de impub. & aliis substi. l. precib. Dn̄t quidam, [b] ibi rn̄det Imperator [c] qui est totus nobilis, hic Iurisconsultus, qui pp scientiam erat inflatus, & superbus, forte erat quidā rusticus. Sed certe Imperator aliquando rustice rn̄det. l. mercalē. C. de cōdi. ob tur. cau. sed ibi merebatur talē rn̄sionē. Alij dn̄t, ꝙ hic rn̄debatur iuriscōsulto, cui verecundū erat facere quæstionem indubitabilem. Breuiter puto ꝙ male, & immortaliter fecit Celsus sic respōdēdo Labeoni, qui fuit magnus valde in scientia, vt no. in l. ij. §. post hunc. s. de orig. iur. Nam rn̄sionis suæ prima ps est vera: quia nō intelligebat qō. non. n. dubitabat Labeo, an ille, q esset adhibitus ad scribendū, possit adhiberi vt testis: quia ridicula esset qō: sed dubium eius erat, qñ ille, q fuit adhibitus ad scribēdū, & sic fuit rogatus, vt scriberet, sed nō fuit rogatus vt esset testis, an hoc sufficiat vt sit testis idoneus in testō, quasi ex hoc quod ipsum rogo, vt scribat, videar ipsum rogare, vt sit testis, & hoc voluit qō Labeonis. Quia ergo [d] Celsus nō respōdebat ad q. qro qd iuris? † Puto, ꝙ videbat testis rogatus. [e] Nam nō rogati dn̄r fortuiti, & transeūtes. Itē ille q est adhibitus ad cōfectionē testamēti, nō est necesse ꝙ dicat ipm esse adhibitum vt testē, sufficit. n. ꝙ sit adhibitus. l. hr̄des palā. §. pe. s. e. & in auth. rogati. C. de testi. Ad quod facit qd dr̄, ꝙ notarius psumitur rogat⁹, vt in Auth. de tabel. §. nos āt. Qd ergo dr̄, ꝙ testis nō psumit rogatus, intellige [f] nisi se subscriberet, vt hic. Ex subscriptiōe. n. apparet ꝙ nō fuit fortuit⁹, & transiēs: sed ꝙ fuit adhibit⁹ ad hoc. ¶ † Quæro an notarius [g] cōnumeretur in nūero testiū. gl. arg. ꝙ sic, primo p hāc l. & C. q test. fac. pos. l. hac cōsultissima. §. sed qa. In gtrarium facit in Auth. de instr. cau. & fi. §. sed si instrumēta. & in hoc residet, & dicit, in casib. prædictis est spāle. Dy. dicit, ꝙ vr̄ ꝙ iure non reperiat cautum quod tabellio cōputetur in numero testiū, nā hic nō, qa scribēs nō erat tabellio, nec ē necesse, vt in j. gl. nec in §. sed qa ibi nō erat tabellio, nec requiritur, sed numerus testiū solus. Non obst. in Auth. de instr. cau. & fide. §. oportet. vt ibi no. vnde ipse distinguit sic. Aut ad solennitatem requiritur certus numer⁹ testium, & tabellio. & tūc tabellio nō cōputatur ī numero testiū, vt in Auth. de instr. cau. & fide, §. sed si instrumēta. sed si probaret per testes, dicit ipse ꝙ credit, quod tabellio possit esse testis, vt alij: sed vbi sufficit ad solennitatem scripturæ cert⁹ numer⁹ testiū, nec reqrit tabellio, tunc cōputat tabellio in numero testium, vt hic. ita dicit Dy. Gl. format [h] hāc qōnē in l. hac consultissima. in verb. octauū. C. q testa. fac. pos. & ibi recitat opi. Badini antq doc. & glossatoris, quæ est vera & tenet ab oīb⁹, & per

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Domitius. Vtrum tabellio numeretur in numero testium, &c. Et tunc tabellio dicitur priuata persona in testificando, licet in conficiendo instrumentum publica sit persona, vt no. Inn. in c. nihil. de elect. legitur & no. in d. l. hac consultissima. adde quod dicit bal. in extrauag. de pac. constan. in ver. sicut, videlicet, quod rogatus tanquam tabellio non videtur esse rogatus tāquam testis. & dicit quod respectu suæ scripturæ est tanquam tabellio, sed si scriptura non est solennis, poterit recipi ad probationē negotii pro teste, non ad supplementum sui instrumenti, sed ad viuam vocem, tanquam testis vnius vicem gerens. Pro isto vide no. in d. l. hac consultissima. §. fi. & ibi vide no. per Cyn. Iac. But. & alios, secundum Bar. & bal. in rub. C. de fide instr. & in l. Lucius. §. si quis. de le. 2. adde, an tabellio cōnumeretur in numero testium, vide bal. consi. 345. 3. vol. & vide quod pulchre consului Pet. de ancha. in simili. in cons. 323.

b Barb. ¶ Dicunt quidam. Vide arch. in c. consilia 17. dist. qui dicit, quod consultatio est: qñ iudex dubitat, & consulit principem, nam responsio principis est consultatio.

c Poma. ¶ Imperator. Vide gl. licēt. C. de acquir. possess. bal. in l. 1. C. de suffra. Rom. sing. 694. facit glo. magna. c. 1. de maledi.

d Poma. ¶ Quia ergo. Vide alex. cons. 152. 2. vol.

e Alex. ¶ Testis rogatus. adde bar. in l. sciendum. in vlt. col. infrà de verbo. obli. & ibi vide quæ scripsi referendo limitationem.

f Alex. ¶ intellige. Hoc tamen intelligo vt eleganter dicit Bart. in l. sciendum. infra. de verb obl. & ibi dixi. & adde Ioan. and. in Spec. in c. de teste. §. 1. super versi. quid ergo si dicetur. in fi. & limita, vt per imo. hic, & bar. in d. l. sciendum. Et quid si duo notarii insolidum sunt rogati de vno actu, an vnus possit ponere alium pro teste, bal. ꝙ sic, in l. fi. §. 1. C. de iure delibe.

g Pom. ¶ an notarius. Quæ sit communis, ponit alex. cons. 152. in vlt. col. 2. volu. per alex. cons. 146. 2. vol. & cons. 132. in fi. eo. vbi declarat hanc quæstionem.

h Alex. ¶ Gl. format. Et facit quod no. per bar. in l. si consul. de adop. & adde bald. in auth. sed nouo. C. si cert. pet. & vide supra. not. per bar. in l. fi. C. de fideicom.

& per Dy.in distinctione illa:nã in oĩ instrõ publico requiritur tabellio,& solẽnis numerus testiũ, ad hoc vt instr̃m probet, vt d.§, sed si instra. Vnde si quis nitebatur probare per instr̃m, notarius non posset se inscribere vt testẽ,& notariũ:sed si nollet quis probare per instr̃m, sed per testes,tunc tabellio posset esse testis s̃m oẽs.Et aduerte quod dixi,quod licèt sit notarius rogatus tm̃ ad scribendũ,tñ põt esse testis,& habetur loco testis rogati,vt hac lege. ¶ Quærit glo.† an sit necesse quod scriptor rogetur?Et gl. dicit quod nõ.Et dicit veritatẽ:quia qui est rogatus ad scribendũ tm̃,non ad publicandum,non debet rogari:quia non facit fidem, sicut instrumentum:secus si ad publicandum.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Nitebatur.Vide Alex.consi.154.ad fin.vol.2.
Poma.¶ Vide Alex.consi.146.ver.an ad hoc obstat.in 2.volu.& consi.152.in vlti colum.2. volu.

b Alex.¶ Esse testis.Scilicet vnius,non duorum:quia intendunt probare actum per viuam vocem,non per scripturas.licèt glo.in Auth.de hære.& Fal.§.si vero absunt. quam allegat Bal.in auth.sed cum testator.C.ad l.Fal.dicat quod plus creditur tabellioni,quàm vni testi,sed solum illa glo.dicit,quod plus creditur tabellioni,quàm alii.

LEX XXVIII.

1 *Monachus,an possit esse tabellio & quid de aliis clericis.*
2 *Notarius potest scribere,& publicare eius testamentum.*
3 *Notarius potest scribere sibi instrumentum procurationis & valet præter quã in cautione de rato quia non potest à seipso stipulationem recipere.*

Seruus. Op.C.de tabu.l.generali.lib.x.So. gl.hic non scribit, vt notarius.Est.n.priuata scriptura, & ista scriptura sigillabitur,&postea aperietur,& publicabitur,s̃m qđ dicã ĩ. quẽ. ad.test.ape.l.ij. §.j. Et φ hic sit scriptura priuata apparet ex rõne, quam addit gl.cũ & ipse testator scribere posset.ita dicit gl.q̃ no. Pro declaratione istius gl.forma duas qõnes.Prima,qđ in monacho,vel alio sacerdote,cũ non possint esset notarij, habemus hodie tex.ex.de hære.c.officiũ.lib.vj,facit extra,ne clerici,vel mona. c.j.& Spe.idẽ qđ nõ p̃nt,in ti.de stat.mona.§.j.ver.xxvij.Sed dic s̃m iura antiqua,φ potest perficere,sed iura ista loquuntur in monachis.† Quid in aliis clericis, b vide in locis s̃.alleg.Secũda qõ, an notarius possit sua manu suum testm̃ scribere,†vel publicare.Ista gl.vr̃ velle φ nõ,sicut seruus non põt,ita nec ipse posset,& hoc voluit gl.hic.Ego credo,φ possit:qa non video quid repugnet,&per l.si consul.s̃.de adop.& per l.apud.ĩ.de manu.vindi.Sed si esset aliqua repugnantia,ipsemet nõ posset,vt qñ ipsemet notarius scribit instr̃m pcurationis bene valet:nisi in cautione de rato,in qua non põt a seipso stipulationẽ de rato † interponere: cum apud seipsum non posset se obligare.l.ij.de stipul.ser.sed probatio mandati bene probabitur per illam scripturam,l.licèt.§.si plures. melius in l.si procuratorem absentem.suprà,de procu.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Quam not. Vtrum tabellio possit facere instrumentum publicum contra se. vide tex.& Bar.in l.impuberem.in fi.ĩ.de fal. Et quod quis possit facere testm̃ suũ propria manu.probatur in l.2.C.de his qui sibi adseri.per Bar.in l.consul.de adop.

b Ale. ¶ Quid in aliis clericis.Verum sacerdotes & monachi p̃nt esse tabelliones.& licèt esse non possint,tamen instrumentum ab eis factũ valebit,vt no.Bar.in l. vniuersos. C.de decu.lib.x.dixi post Bar.in l.impuberem.de falsis.adde Bar.in l.1.§.huius studii.de iust.& iu.Adde quod legitur & no.in c.sicut.ne.cle.vel mo.& omnino.Bar.in consi.61.incip.filius fa.presbyter notarius.

c Alex.¶Procurationis.Idem in simili vult Ang.in l.sciendum.de verb.oblig.Et de hac materia,an per scripturam factam manu alicuius notarii possit probari negotium quod spectat ad ipsummet notariũ,vide per Guil.& Bal.in l.si cõsul.de adop.& Bar.in l.2.de stipu. seruo.per Ioan.And.in regula.cum quid de vna.de reg.iur.in vj.in mercu.Bal.in auth.cõtra qui propriam.de nõ num.pecu.Bar.in l.impuberem.de fal.& in l.1.in lec. C. de iis qui sibi ascri.& Bar.in l.ex sententia.s̃.de testam.tut.Adde an possit rogari de testamento in quo filius fratris est executor,Bal.consi.262.2.vol.& ad propositum de quo loquitur in apostil.vide Bal.consi.143.vol.

LEX XXIX.

Ex ea scriptura. a Ex scriptura non lecta,vel non publicata coram testibus nõ probatur testamentum.h.d.Simile habetis in l.fideicõmissa.§.j.de leg.iij. Dixi in l.si is qui.s̃.eod.

ADDITIO.

a ¶ Ex ea scriptura.Vide quod no.Bal.in l.contractus.de fide instru.

§.Ex his verbis. a Verba,si non valent iure testamenti, &c.important vt debeantur relicta venientibus ab intestato.h.d.& dic vt in gl. Quæro q̃ fuerunt ista verba?Dic vt in glo.Quæro an virtute istorũ verborum tota hæreditas veniat restituenda institutis,si testm̃ nõ valet? Gl.hic vr̃ dicere quod sic.quã no.De hoc est tex.ĩ.de testa.mili.l. quærebatur. ver. vtrum autem. Dixi plene hanc materiam infrà.de iure codicil.l.j.

ADDITIO.

a Pom.¶ Ex his verbis.Amplia etiam quando testamentum esset ruptum ex causa præteritionis.Alex.consi.16.incip.circa prin.in 1.volu.

LEX XXX.

1 *Testis qualiter se debeat subscribere testamento.*
2 *Quando pluribus committitur aliquid faciendum,non potest illud expediri per vnum de voluntate aliorum.*

Singulos. Hic ponitur forma qualiter testis debeat se subscribere.Primo.n.quilibet testis debet se subscribere per se.nec põt vnus alij ?mittere. Secundo debet subscribere nomen suum.Tertio debet subscribere se,& debet subscriptio continere nomen testatoris. Dicat ergo sic.† Ego talis dico & assero me esse adhibitum in testẽ in p̃nti testõ facto ptalẽ,ideo ppria manu me scripsi,& meo sigillo sigillaui,vt hic,& s̃.eo. l.ad testium.§.si ex reb No.† φ qñ pluribus ?mittitur aliquid faciendũ, non potest illud expediri p vnũ de voluntate aliorum.Idem no.s̃. de arbi.l.sicuti, Oppo.C.de test.l.fin.Dicit glo.ibi est speciale in testamẽto rustici.Vel verius ibi loquitur in testamento nuncupatiuo,hic de testamento in scriptis.

LEX XXXI.

1 *Verba enunciatiua quando probent in vltima voluntate.*

Eius bona. Verba prolata causa instantiæ non inducunt dispõnem.h.d.Opp.φ† verba futuri tp̃is in testamentis inducunt dispõnem.l.Pãphilo.§.propositũ.ĩ.de le.iij.So. ibi fuerunt verba prolata solẽniter accersitis & cõuocatis amicis. hic fuerunt prolata per modũ iactantiæ.Facit l.ρ̃sensu.de actio.& oblig.l.obligationum substantia.eod.tit.Quid si dicam,vellem mihi talẽ hæredẽ,adhibitis septem testibus: Vel dico φ vellem esse hæredem Titium:Dic vt l.fideicommissa.§.j.de lega.iij.

TITVLVS SECVNDVS.

De liberis & posthumis a hæredibus instituendis vel exhæredandis.

ADDITIO.

a ¶ De liberis & posthumis.Adde inquantum Alex.præmittit qui veniant appellatione liberorum,Bal.consi.218, lib.2.Card.cons.60.vbi ponit quod in statutis appellatione liberorum veniant posthumi post mortem testatoris nati,Et inquantum ponit quod legitimatus rumpat testm̃ sicut posthumus.adde Abb,consi.86.lib.j. Bal.consi.441.lib.4. Pe,de Anch.consi,283.Pau.de Ca.consi,221.Et an reuocetur donatio per natiuitatem filij legitimati.Bal.consi.69.voluit quod sic.

LEX PRIMA.

1 *Prænomen alicuius non est ponendũ in instrumento,si nomen est tale in quo non cadat dubitatio,& quæsit differentia inter nomen,prænomen,& agnomen.*

Quid sit. In l.j.& ij.ponitur quid sit nominatim exhæredare.No.quod b nõ est necesse † poni prænomẽ in instrõ alicuius,qđ intellige si erat nomẽ tale de quo nulla poterat esse dubitatio,vt in gallo præsso,aliàs secus.vt C.qui test.fac.pos.l.hac consultissima.& ibi no.suprà,de test.tu.l.duo sunt Titij.& l.hæredes palam,§.sed si notam.s̃. ti.j.Op.s̃.de transa.l.cũ hi.§.si ptor.Gl.nõ sol. Dic φ ibi d omittebatur aliquid in solẽnitatibus.hic nõ erat necesse,φ poneret nisi nomen tm̃,qñ ex illo redditur certa persona.Quero differentiam inter nomen,prænomẽ & cognomen.Dic vt in gl.hic,& C.de testa. l.si in nomine.& Insti.de leg.§.si quis,per glo.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Quid sit.Quãdo aliquid dicatur nominatim fieri,vide Abb.in c.cum lateranensi.ad fin.de præben.late Feli.in c.translato.col.1.& 2.de const.

b Poma.¶ No.quod.Vide Feli.in procemio decreta.Et nunquid in libello requiratur prænomen,vide Feli.c.cum accessissent.in prin.de consti.& c.si.in vlti.col.de exce. & in rub. de rescri.ver.scias.

Baro.¶ Et sic facit si statutum dicit,φ in instrumento debet poni nomen & cognomẽ cõtrahentium,aliàs sit nullũ.Bal.hic vult,quod nõ est omittendum licèt esset notorium, & vide.Ludo.Rom.in l.hac consultissima.

c Ale.¶ instrumento.Adde φ idẽ voluit Bar.in l.demõstratio in vij.q.ĩ.de condi.& demon. & in l.libellorum.de accusa.Bal.in l.certum.suprà.per Ioan.And.in addi.Spe. in tit. de instru.edi.§.breuiter.in addi.inci.dicit accur.Sed si persona non erat sing.voluit Bar. vbi suprà,φ exprimatur nomẽ cum duabus aliis demonstr.per d.l.hac consultissima.& l. forma.infrà,de censib.quod ipsemet Bar.intelligit in l.si in rem.s̃.de rei vendi. hoc esse verum,vbi probatum esset esse plures eiusdem nominis.Sed si non esset probatum, sufficiat expressio solius nominis proprii,per tex.in d.l.si in rem.& ibi tradit cautelam quam vide.idem tenet d.Ant.in c.2.de libel.obla.& vide Bar.consi.129.incip. Martinus baroncij venturæ,& vide Ro.consi.317.in fin.

d Poma.¶ Quod ibi.Vide Feli.in c.fi.ver.respondeo.de proba.& c.fi.de præsum.

LEX II.

1 *Nominatim,& specialiter dicitur testatorem prioris testamenti pœnituisse,cum reuocat omne aliud testamentum per eum factum.*
2 *Quando aliquid fit in palatio communis,palatium non confinari.*
3 *Indefinita in furiosis non æquipollet vniuersali.*

Nominatim. Qñ nomen appellatiuum cõgruit vni tm̃, æquiualet nomini pprio,secus si pluribus, h.d.Et est bonus casus,& notabi.facit † ad id φ dixi in l.si quis in prin.testamẽti.infra de leg.iij.§.quod si legator a reuocat oẽ aliud testm̃ factum per eum,& non fecerat nisi vnũ,testm̃ b φ dicitur de illo

ADDITIONES.

a Poma.¶Quod si testator.Quod Ang.non placet:quia ibi requiritur specialis reuocatio. sed ista non est specialis reuocatio,ergo,&c.& vide Dy.in rub.de reg.iur.vbi dicit,quod vbi est ratio inclusorum,indefinita æquipollet.Vide l.1.C.de libe.præte.licèt illa non allegetur.

b Ale.¶ Testamentum, adde quod Pau.de Ca.dicit ang.tenere contrarium.Idem tenent imo.& Raph.quia si opin Bar.esset vera,nunquam requireretur specialis clausula: quia nunquam potest procedere,nisi vnum testm̃ validetur.si enim mille fecisset,per vltimũ sunt sublata,vt insti.quib.mod.testa.infir.§.posteriore.si ergo postea fiat aliud cum mentione generali, non potest referri nisi ad illud. Præterea non potest plus operari ista mẽtio generalis quàm specialis.Sed si dixisset,velle illud valere non obstante testamento facto tali die,& in præsentia talium testm̃ hoc non sufficeret.nisi fieret mentio de clausula derogatoria,puta non obstante aliqua clausula derogatoria ibi contenta.per glo.no.in l.si mihi & tibi.infrà,de lega.1.vnæ incipit,expresse,de quo,latius per Fede. consi. 47.& 56.& 206.per Pau.de Ca.consi.363.per Ro.consi.285.& 292,per Ang.consi.313. per ang. etiam consi.365.incip.quædam domina Vana.per Bal.xxij.3.vol.& melius.consi. 178.4. vol. per Bar.consi.21.incip.vt dixit.

a illo nominatim & specialiter pœnituisse.[a] Itē facit [b] ad id quod di
b xi hoc anno in l. forma. de censi. vbi quæritur, si dicitur in palatio
2 potestatis, † ꝙ non debet aliter confinari. Dicā in l. demonstratio
falsa. de cond. & dem. Op. de l. si quis. ṡ. de testa. tu. Sol. ibi loquitur
3 de fauore, hic de odio. & sic vide † quòd in his quæ conti-
nent odium, indefinita non æquipollet vniuersali. Nam cum di-
co filium meum exhæredo, indefinita oratio est, vt plene dixi in
l. si plurib. ꝭ. de leg. ij.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Pœnituisse. Contrarium cōsuluit Pau. de Cast. consi. 363. & vide Bar. consi. 21.
b Alex. ¶ Item facit. Adde quod idem tenuit Bald. in d. l. demonstratio. & iurib. paulo ante alleg. Pro quo facit ꝙ licèt locus loci sit apponendus in instru. vt per Bar. in l. de pup. §. qui nunciatio. ꝭ. de ope. no. nun. & per Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de instr. edi. §. instrumentum. i. versi. quid si locus. tamen fallit quando ex serie facti apparet de loco loci, si fieret instrumentum de solutione facta thesaurario. vt per Gul. de Cu. & Bal. in l. comparationes. de fide instru. per tex. in l. j. C. de apo. pu. & quod locus loci etiam in testō, quando aliter claritas apparet, non vitiet non appositus. tenuit Bald. consi. 42. lib. 4.

LEX III.

1 *Ad declarationem, seu demonstrationem alicuius ita sufficit adiicere nomen matris sicut patris.*
2 *Et ista verba fur, latro, gladiator, verba iniuriosa sunt, licèt in genere proferantur. Item sunt verba iniuriosa, spurius nume. 3.*

Et si pepercerit. Adiectio mr̄is quem facit videri nominatim exhæredatum, & adiectio
1 conuicij exhæredationē nō vitiat. h. d. No. † ꝙ sufficit ad declara-
a tionē, seu demonstrationē alicuius adiicere nomē mr̄is [a] sicut pa
2 tris. Not. ꝙ verba † latro, gladiator, fur, &c. licèt proferantur in ge
nere, nec certam speciem maleficij contineant, tamen iniuriosa
b verba sunt, & sic facit pro statuto [b] puniente verba iniuriosa. Itē
3 no. † ꝙ ista verba, tu es spurius, natus ex adulterio & similia sunt
verba iniuriosa. Dixi in l. turpia. in princ. de leg. j. Dixi plene in l. apud Labeonem §. conuicium. ꝭ. de iniur. Op. ꝭ. ad Carb. l. j. §. idem
ait. Solue vt in glo. Item opp. de l. si posthumus. in fi. ꝭ. eo. Sol. intel
lige illam secundum iuram. item opp. ꝭ. de le. j. l. turpia. Sol. vt in gl.
sed ridiculum est, dic vt ibi, quia ista verba in exhæredatione non
sunt improbata, in legato vero sic, vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Matris. Adde secundum Bal. cautelam ad instituendum spurium, vt dicat instituo filiū talis mulieris, non dicat filium suum, ne ex inspectione testamenti reddatur institutio nulla. Nam qui vult dicere institutionem nullam, habet necesse probare quod ille fuerit filius testatoris. nam & hoc erit difficile, maxime si illa habeat maritum & sequitur Pau. de Cast. hic. Et cautelam instituendi spurium, vide per Roma. consil. 43. & Bald. consil. 131. 3. volum.
b ¶ Pro statuto. Adde quòd prædicta procedunt, etiam si vera sint verba prolata, vt si dico tibi, fur, cum in veritate sis, vt no. in l. cum qui nocentem. & ibi Bart. ꝭ. de iniur. per Cy. in l. si non conuicij. ꝭ. de iniu. cum quibus transit hic Ang. & Host. in sum. de iniur. §. contra quos. versi. sed quid si voces cucurbitam. Can. in c. accedens. de purg. can. And. de Iser. c. 1. §. præterea. in titu. quæ fu. pri. causa benefic. amit. Albe. de Ro. 2. parte statu. q. 14. & hanc materiam fere per tres col. examinat Old. consi. 53. inci. consueuit dubitari. & vide Bal. consi. 453. vol.

§. Pure. Op. C. de insti. & substi. l. si pr̄. sol. ibi erat institutus sub conditione, ideo pōt sub ꝯria cōditione exhæredari. Op. de l. j. §. sed & si incertum. ꝭ. de ven. in pos. mit. Sol. vt ibi
no. & ista est vera: quia ibi in nascituro, hic in iam nato. & ista solu.
probatur in l. cum posthumus. & l. posthumum. ꝭ. eod.

1 *Clausula posita de per se quando referatur ad omnia. & nume. 7.*
2 *Clausula posita inter vnum capitulum tantum ad illud refertur non ad aliud.*
3 *Capitulum vnum dicitur, quando circa idem disponit, ita quòd illæ dispositiones circa illud possunt simul concurrere.*
4 *Exhæredatio facta à certa persona, non tenet.*
5 *Exhæredatio facta hoc modo, quisquis mihi hæres erit, filium meum exhæredo, non tenet.*
6 *Expressio facta per alium modum quàm per eum, per quem tacite inest, quid operetur.*
7 *Clausula posita in principio, in fine, vel in medio inter plura capitula, refertur ad omnia, si aliqua ratio non sit quare magis ad vnum quàm ad aliud.*
8 *Exhæredationis necessaria.*
9 *Quando in lege, vel in statuto debeat dici §. vel versi.*
10 *Probatio contra præsumptionem resultantem ex testamento admittitur.*

§. Filius. Iste §. est subtilis, & not. & br̄. h. d. Cl'a posita inter vnū capl'm ad illud tm̄ refertur: sed posita inter plura capl'a, vel an̄ oīa, vel post oīa ad oīa referr̄. Item exhr̄datio facta
a certa persona, vel sub cōdōne, non valet. h. d. vsq; ad §. si ita. Dy. §.
diuidit: quia primo loquitur quando exhæredatio est facta inter
gradū. Secundo, quando a certa ꝑsona. Tertio quando post aditā
hæreditatem. Quarto, quando ante omnes gradus. Quinto, quan
do inter gradus. Sexto, quando post gradus & intra gradus. Secū-
da ibi, nisi forte. Tertia ibi quemadmodum. Quarta ibi, ante hære
redis. Quinta ibi, sed & inter. Sexta ibi, in eo. Et de repetitione ista
intellige: prout dixi in l. talis scriptura. ꝭ. de leg. j. s. quòd ad omnia
referatur nisi sit ratio quare plus ad vnū referatur, quàm ad aliud. l.
j. C. de lib. præte. & non intelligas quòd ea quæ sunt dicta in prece
dentibus intelligantur repetita in sequētibus, de quo dicam in l. li
cèt. ꝭ. de le. j. & an qualitas adiecta in c. porrigantur ad aliud. Sed
1 hic est aliud: quia hic est † clausula per se, an referatur ad omnia,
de quo dedi remissionem ad Spe. in titu. de instru. edi. §. nunc autē
videndum. ver. item excipe. vbi tractat de rescrip. & priui. ¶ Opp. ꝭ.
titu. j. l. pen. Sol. ad omnes gradus ibi non porrigitur, sed ad illum
2 circa quem est posita. ¶ Ex prin. huius §. no. † quòd clausula [a]
a posita inter vnum c. ad illud tantum refertur, non ad aliud. d. l. pen.
3 ꝭ. tit. j. Et † aduerte diligēter: qa vnū c. dr̄ qn̄ circa idē disponitur,
ita ꝙ illæ dispōnes circa illud pn̄t simul concurrere, vt plures in
stitutiōes hæredū in primo gradu. Sed qn̄ sunt plures institutio-
nes quæ nō pn̄t simul cōcurrere, sed vna in defectū alterius, tunc
dn̄r diuersa capitula, & diuersi gradus, vt instō, & substō. qđ facit
4 ad intellect. multorū. ¶ Venio ad ver. nisi. Ex quo no. † ꝙ non va
let exhr̄datio a certa persona facta. Qđ apparet: qa exhr̄datio est
priuatio ab hr̄ditate: ideo non dēt fieri a persona certa, sed ab ipsa
hr̄ditate. Quæro, quid si fiat simpl'r dicendo, filiū meum exhr̄do.
Rn̄. recte vr̄ exhr̄datus, vt gl. dicit. Pōt esse alia rō: quia exhr̄datus
a persona reperitur præteritus a gradu, ideo tanquam præteritus
rūpit testm̄, & in idem recidit cum prima. ¶ Venio ad tertiā parti
5 culā, ex qua no. † ꝙ exhr̄datio hæc, qsquis mihi hr̄s erit, filiū exhr̄
do, non valet: quia hæc verba, qsquis mihi hr̄s erit, faciunt condi-
tionē. l. ꝙ liberis. §. hæc verba. de vul. & pup. sed exhr̄datio dēt fieri
pure, vt ṡ. prox. §. ergo, &c. Est & alia rō, quia ante aditā hr̄ditatem
reperitur præteritus, ergo testm̄ est irritum, & ruptum, & hanc rō
nē innuit tex. Opp. ad illud expressio eorū quę tacite insunt, non
vitiat, l. iij. ꝭ. de leg. j. sed si tacite inest, vt exhæredatio assumat effe-
ctum adita hr̄ditate. l. filiū. §. sed cū exhr̄datio. ꝭ. de ꝯta. ergo &c. Gl.
6 rn̄det vno verbo, expressa nocēt, q̄ non sunt expressa, † nō nocēt,
vt in reg. iu. Dic ꝙ hic exprimit̄ ꝑ aliū modū, quā ꝑ eū, per quē ta-
cite inest, vt dicam plene in l. iij. ꝭ. de leg. j. ¶ Venio ad quartā parti
7 culā. ex † quo no. ꝙ cl'a posita i principio refertur ad oīa capl'a. Idē
si poneretur in fine, vel in medio inter plura capl'a, vt hic, & ṡ. eo.
l. j. Qđ intellige, si nō sit aliqua rō ꝑꝑ q̄ magis dēat referri ad vnū
capim, q̄ ad aliud, vt dicit tex. in d. l. j. C. eo. & hoc est verum in cl'a
aliqua, quæ ꝑ se subsistit, & pt̄ referri ad plura. Sed quando in vna
dispōne adiiceret̄ aliquid ꝑ modū cōditionis, vel alteri⁹ modifica
tionis, tunc an illud porrigatur ad alia capl'a dic vt dixi in l. licet. ꝭ.
de le. j. tetigi in l. talis scriptura. §. fi. eo. ti. Op. ṡ. eo. §. in prin. Sol. ibi
cl'a fuit apposita inter gradū, & sic inter vnū capl'm: hic vero post
oēm gradum, vel intra gradus, & sic loquuntur sequentia respon
8 sa. ¶ Vlterius gl. no. † quinque quæ sunt necessaria ad exhæreda-
9 tionem, quam vide, & signa. ¶ Vltimo ex hoc † §. potes collige-
re, quando in l. vel statuto debeat dici §. vel versi. vel litera grossa. Nam
ex hoc §. intelligitur, ꝙ dicatur vnū capitulū, vel plura. Sic. n. est ve
rum capitulū, tunc intra illud non est §. Dū incipit aliud tunc po-
test esse §. Inter vnum capitulum, possunt esse versiculi, vt in prin.
huius §. patet. Quæro an in dubio videatur facta esse exhæredatio
10 a persona? Et dic vt in gl. quod no. ¶ Quæro an † contra istam præ
sumptionem admittatur probatio in contrarium, glo. C. eod. l. j. te
net quòd non. doct. tenent contrarium per l. plane. §. sed si nō cor
pus. ꝭ. de leg. j. & l. in his. in prin. ꝭ. de cond. & dem. vbi non est ali-
b qua præsumptio in testō, contra quam [b] non admittitur probatio
in contrarium.

ADDITIONES.

a Clausula. Adde Bar. in l. prætor. §. eorumque differentia. ꝭ. vi bo. rap. in l. si idem cum eodem. de iur. om. iud. & per Can. in c. 2. requiris de app. melius. Ro. consi. 427.
b Contra quā. Adde ꝙ Ful. in l. i. C. de lib. præt. dicit hoc esse verū, nisi in 2. gradu essent institutæ eædē personæ quæ in primo, qm̄ tunc nihil prodesset probare contrarium.

1 *Quæsit ratio quòd quando posthumus est præteritus, vitiata institutione, testamentum non incipit à substitutione, sed quando est præteritus iam natus sic. Et quomodo intelligatur casus comprehensus in substitutione vulgari, s. si hæres non erit vt quia non potuit, nu. 2.*

a **§. Si ita testatus.** Si non valet instō testm̄ incipit à substitutione. h. d. Quæro exemplum. & dic vt in gol. 2. quando fuit inter gradum institutorū expresse. Opp. ꝭ.
tit. j. l. nā & si sub condōne §. fi. Sol. ibi in posthumo præterito, hic
1 in iam nato. Et est rō: † quia quando posthum⁹ fuit præteritus, ab
initio valuit institutio, & sic cepit subst. dependere ab ea merito
irritata in instōne propter natiuitatē, substitutio vitiat̄. Sed in fi-
lio iā nato nūq̄ valuit. & vide gl. quæ inci. iam natū. & tene mente
istā rōnem, quæ est rō tex. in l. cōtraria. & pro ea facit id qđ hēs in
l. si hō mortuus. & l. in illa stipl'one. ꝭ. de ver. ob. in sol. illarum dua
rū legū. Op. ad hanc solu. C. de cad. tol. l. j. §. pro secundo. vbi legata
pro nō scripta non debentur. Solu. doct. tāgunt ibi in §. pro secdo.
Nā hic loquitur ī substōne, quę pōt per se subsistere, & assumere
vires à seipsa, sed legata vel fideicōmissa nō pn̄t relinqui, nisi ali-
quid relinquatur ei qui grauatur. l. a beo. C. de fideicō. & l. plane. 2.
in fi. de leg. j. & per rationem prædictæ solutionis dr̄ ꝯriū, de leg.
l. in illa stipulatione. & l. si hō mortuus. ꝭ. de verbo. obl. & ibi dixi.
b Op. de l. non putauit. [b] §. j. ꝭ. de ꝯta. Sol. vt vbi dicet̄. Nā ibi loquit̄ in
emancipato præterito, cuius pr̄teritio ab initio nō rūpit testm̄, sm̄
2 ista iura, & iō est eadē rō, q̄ est in posthumo. ¶ Vltimo † hēs nota-
re

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Si ita testatus. Et sic non est de esse vul. substit. quòd primus gradus teneat: ratio quia vulgaris potest per se stare, licèt nominet duos casus. Facit d. l. cum proponas. & hoc intellige de substitutione tacita vulgari quæ inest pupillari. l. si quis cum. de vulg.
b ¶ Non putauit. Adde ꝙ Pau. de Cast. dicit intellectum Bar. esse verissimum ad d. l. non putauit. & dicit quod ista gl. facit ad q. si testator confiteatur in testamēto se teneri vxori in centū pro dote, quā ipse recepit ipsa præsente, & acceptāte, & mādat eam dotem sibi restitui, quòd si postea reuocetur testm̄, quòd a principio valuit vel efficiatur irritū, d. cōfessio non reuocetur, tanq̄ cōfessio cęperit habere dependentiā: quia illud non est verum, quia non requirebat confirmationem ꝑ additionē hereditatis, sic nec alius contractus cōtentus in testamento, vt donatio causa mortis vel inter viuos, imo cōfirmatur sola morte, vt no. C. fam. erc. l. filiæ, & l. post legatum. §. qui mortis. ꝭ. de his quib. vt indi. de qua quæst. vide Bal. cōsi. 154. 2. vol. & eo. vol. 180. & omnino vide Ro. cōs. 465. inci. consultatio hæc.

re vnum, tu scis, quòd substitutio vulgaris facta per verba, si hæres non erit, porrigitur ad duos casus. s. si hæres esse noluerit, vel non potuerit. C. de hær. insti. l. cum proponas. Quod dictum, si non potuerit, quomodo intelligitur? dic quòd quocunque modo non possit, siue ex parte testamenti sit vitium, vt hic, siue propter vitium personæ institutæ: quia spurius. l. j. C. de hære. insti. siue propter defectum personæ institutæ: quia non est natus institutus. l. fi. C. de insti. & substi. vel quia mortuus antequàm adeat. l. ab omnibus. §. cũ quidam. ĵ. de leg. j.

ADDITIO.

Barb. ¶ Dic quòd quocũque. Et ista impotẽtia verificatur de qualibet ĩpotẽtia, si institutio ẽt sit solẽnis, vt hic, & si nõ nascat. s̃. de vẽt. inspi. l. pe. idem si viuo testatore instituti moriant, vt d. §. pro secundo. de cad. tol. & si institutus non sit instituibilis: quia est spurius, quia tunc incipit testm̃ aggredi substitutus, & ad hoc alle. semper istum. §. bal.

LEX IIII.

Institutio posthumi simpliciter facta, comprehendit omnem posthumum secus si instituens se restringeret ad posthumum nasciturum ex vẽtre vxoris suæ, quæ prægnans est.

Et mandans hospitale construi in domibus suis, si illas alienet, & alias emat, tamen construi debet hospitale.

Placet. Institutio posthumi trahitur ad oẽm posthumũ, ẽt ex alia vxore natum. h. d. Op. quòd intelligat tm̃ de primo posthumo. l. boues. §. hoc sermone. ĵ. de verb. sig. & l. cum pr̃. §. hrẽditate. ĵ. de leg. ij. Sol. hoc spãle fauore institutionis & testamẽti cõseruandi, & in odium præteritionis. dicit glo. in eo quòd dicit spãle fauore testamenti cõseruandi, dicit bene, in eo qđ dicit fauore institutionis spãle, nõ dicit bñ. Nam idẽ in exhrẽdatione, vt glo. subdit l. ij. in fi. ĵ. ti. j. † Et aduerte, quòd hic dicit̃ simpl'r, locũ hẽt qñ appl'o posthumi simpl'r pfert̃, secus si se astringeret ad posthumũ nasciturũ ex tali sua vxore, tunc non porrigeretur ad alium, vel restringeret̃ ad certum tempus, vt filium ex ventre vxoris meę quæ prægnans est, non. n. porrigitur ad alios posthumos nascituros ex imprægnatione. l. filius. §. si quis. & l. commodissime. ĵ. eo. ¶ Vltimo hanc legem allegaui † pridie ĩ q. de fcõ. Quidã iussit fieri hospitale ĩ domib. suis, & illud hrẽdẽ instituit, postea superuiuens domos illas alienauit, & alias emit. Dico quòd licèt illa verba rl'r in domib. suis, referantur ad tempus testĩ. l. si ita. de aur. & argen. leg. tamen fauore institutionis & testĩ conseruandi referuntur ad domos postea emptas, per hanc legem.

ADDITIONES.

P. pau. P. ¶ Placet. Vide Alex. consi. 130. vol. 2. & consi. 9. vol. 1. & consi. 93. vol. 3.
Barb. ¶ Vnde hoc non approbat io. de Ana. & pe. de Imo. dñt. quòd hic non intelligit̃ de oĩ posthumo, sed de primo posthumo. Facit Insti. eo. §. posthumi. & l. 2. s̃. eo. ti. & vide gl. & docto. in c. quoniam abb. de offi. de leg. quomodo allegant istum text.
Poma. ¶ Vide quid per istum tex. dicat singula. 425. incip. quæsitum fuit. in fi.

¶ Natũ. adde secundũ Bal. quòd indefinita appellatio posthumi non cõprehendit nisi illum qui nascitur ex legitimo matr. ideo non comprehenderet naturalem tunc, siue vxoratus esset testator siue non.

Poma. ¶ Et aduerte. Vide alex. consi. 171. 2. vol.

Poma. ¶ Vltimo. Vide Bart. consi. 26. incip. testator in testamento.

¶ In quæstione. adde quòd cũ bart. trãseunt cõiter cæteri, & idẽ consuluit bart. suo consi. 26. incip. testator in testamento disposuit. & per hanc legem placet. in fi. dicit pau. de Cast. Io. and. referre in rubr. de testa. quòd quidam disputando tenuerunt. quòd si quis instituat ventrem vxoris suæ, quæ sit prægnans, quòd non solum videtur instituisse illum qui est in vtero, sed quemcunque aliũ postea nasciturum ex ea, vel alia vxore. Quod dictum Raph. nec ipsi Pau. placet per gl. q̃ est in l. seq. quasi testator videatur se astrinxisse ad filium qui est in vtero, quinimo dicit ipse quòd si testator dicat simpliciter, instituo posthumum mihi nasciturũ, si sciebat vxorem prægnantem, censetur solum censisse de illo qui nascet̃ ex illo partu: quia ista lex dẽt intelligi quãdo ignorabat vxoré prægnãtem: quia tũc nõ habuit respectũ magis ad vnũ quàm ad aliũ. Ale. alle. pro opi. io. an. quam dicit esse verissimã consi. Oldr. 212. vbi formaliter illam q. decidit: idem videtur sensisse Ang. consi. 51. inci. Simon notarius. Addo quod idem videtur sensisse quidam do. Io. de Amelia eius consi. 42. inter consi. bal. clarius consi. statim sequenti: quidam d. phil. de Peru. cui Bal. se subscripsit inter eadem cõs. vol. 3. nam dicit ipse idem est dicere, instituo ventrem, & instituo posthumum: venter. n. pro posthumo ponitur, l. cum quidã. §. quid dicitur. ĵ. de acq. hær. & l. vẽtre ĵ. de acq. hær. vñ si testõr dicit, instituo ventrẽ, idẽ est dicere, quòd posthumũ instituo. Si ergo dicit posthumũ instituo includitur quicqd filiorum natum erit qñcũque. alle. hanc l. vbi dicit esse casum cuilibet recte intuẽti, all. etiam not. in l. qui fili. ab. de le. 1. idem tenet bal. consi. 107. vbi alle. hanc l. 3. vol. Facit quòd Fede. consuluit consi. 42. quòd si testõr instituit, posthumum ex vxore prægnante, quòd si vxor pariat duos quod ambo cẽsentur instituti, p no. in l. qui filiabus. & per gl. in l. qui duos. s̃. de reb. du. dixit tamen Ang. præall. consi. quòd si testator dixisset, ventrem instituo si prægnans esset, quòd solũ ille qui est in vtero censetur institutus p p illud verbum, esset, & ita consuluit, cuius contrarium tenuit pau. de Cast. consi. 79. incip. Casus iste frequenter accidit. quia per illa verba, si prægnans esset, non censetur quòd testator dixerit ad finem si tunc non esset prægnans, licet impregnaretur ab eodem postea, venter non esset institutus: quia tunc diceretur elegisse viam ad impugnandum eius testm̃, vel iudicium, quod non est dicẽdũ. l. si miles qui destinauerat. ĵ. de testa. mil. sed illa dixisse censetur: quia de illa infirmitate credebat mori. & quod illud verbum, si prægnans esset, ẽt comprehendat alios posthumos, quàm illum qui erat in vtero, tenuit Bal. in d. consi. 107. dictus Io. de Ame. in d. cõsi. supra alle. & præcedenti tenuit ipse quòd etiam si testator dicat, instituo ventrem si prægnans fuerit quòd testator videtur se astrinxisse ad illum qui erat in vtero, tamen, vt dixi Bal. consuluit contrarium in dictis consi. & in consi. 359. li. 2. idem tenuit, vbi dicit quòd illa dictio, si, resoluitur in quando. i. quando prægnans esset. Et idem voluit Bal. consi. 407. in 2. vol. in fi. consi.

¶ Quidam iussit. No. mirabilem q. quòd per alienationẽ rei legatæ, quando similis redimitur, non videtur ademptum legatum, vide l. virũ. ĵ. de manu. testa. & sic facit quid no. in c. literas. de rescri. in cle. verum gratia includat beneficia tractata post gratiã in curia. Et qualiter intelligantur legata facta in tempus nuptiarum, vide tex. in l. sancimus. C. de nup. nã hẽt tẽpus limitatum. s. trienniũ post pubertatẽ. l. 2. §. ad filiorum. C. quando & qui. quart. pars. li. x. & istę leges non sunt alibi. Et vide Lu. Ro. in consi. 175. an testator possit disponerere quòd in suis domibus fiat monasterium. & vide Bar. in consi. 26. inci. testator in testamento disposuit ibi consuluit, si testator iussit in suis domibus fieri hospitale, postea illas vendidit, & alias emit, vide ibi.

LEX VI.

Sed est quæsitum. Qui impeditur generare propter accidens, non impeditur posthumũ instituere, secus si à natura. h. d. Opp. ĵ. eo. l. si quis posthumos. Solu. vt dixi in summario.

LEX VII.

Limitatio ad §. si quis autem, in l. hac consultissima C. de testam.

Intellectus ad l. si duobus §. si prius. de contratab.

Ex testamento vbi filius iam natus est præteritus, an sit possibile quòd hæreditas adeatur.

Si filius. Testm̃, ex quo impossibile est hrẽditatẽ adiri de iure ciuili, primũ testm̃ nõ rumpit. h. d. Op. & vr̃ quòd primũ rũpat̃. l. hac cõsultissima. §. si qs aũt. C. de testa. Sol. dñt † quidã quòd ista intelligitur secundum illã. s. quòd primum nõ rumpit̃, nisi qñ ĩ secundo instituti sũt veniẽtes ab intestato. Alij dñt quòd illa l. loquitur quando secũdum testamentũ est imperfectum ratione solennitatis omissæ, vt quia non fuit numerus testium: secus si fuit imperfectum ex cã præteritionis, vt hic: quia tũc non loquit̃ ille §. & in hoc residet gl. & bene, q̃ no. qa est optima limitatio ad illũ §. Contra hanc l. vr̃ text. l. si duob. §. si prius. ĵ. de contratab. sed † ibi dẽt intelligi de testõ imperfecto rõne solennitas in quo fuit præteritus filius emancipatus, & alij venientes ab intestato instituti. Nam cum filius emancipatus non rumpat ipso iure, apparet, quòd secundum, in quo sunt instituti venientes ab intestato, valet, & rũpit primũ, vt in d. §. si quis aũt. & illud secundum postea rũpitur per cõtab. petitas a filio emancipato præterito. & hic est verus intellectus illius §. Idẽ si testm̃ sit imperfectum rõne imperfectæ voluntatis, vt s̃. ti. j. l. si quis cũ testamentũ. & ibi no. Op. Inst. q. mo. test. infir. §. posteriore. Rñd. dicit gl. ibi possibile erat adiri hæreditatẽ ex secũdo testõ: hic non, iõ prius hic nõ vitiat̃. Op. ĵ. ti. j. l. posthumus. in prin. Sol. in posthumo p̃terito fuit impossibile adiri: quia eo nõ nato valet testamentũ, & iõ primum rumpit̃. † Op. Ex testõ vbi filius iã natus est præteritus, possibile est adiri, ipso approbante testamẽtũ. l. filio. ĵ. tit. j. Breuiter dicit Dy. quòd hic fuit filius morte p̃uẽtus iõ nõ fuit possibile. Sed istud nõ est aliquid dicere: quia nõ querimus an adierit, sed an adiri poterit. Sol. quod hic in testõ, quod de iure ciuili non valet, ideo nõ rumpit primũ, ibi valet de iure prętorio, & licèt valeat de iure p̃to. nõ tamẽ rũpit primũ, vt hic, & ibi. & gl. in l. cum in secundo. ĵ. ti. j. & l. si quis. §. j. ĵ. de vul. & pup. subst. Tu dic quòd nunq̃ est possibile adire hereditatẽ de iure ciuili. Nã filio approbante, poterit petere possessionem secundum tab. non adire. d. l. filio. & in l. j. de pe. hær. & l. certum. C. vnde legitimi.

CONCORDIA.

¶ Pro cõcordia. Aduerte quòd maxima dubitatio inter doc. est in l. si duob⁹. §. si prius. ff. de contratab. an dẽat intelligi in filio emãcipato, an in suo. Et quòd debeat intelligi in emancipato, vult Bar. hic ĩ hac l. si filius. in d. §. si prius. voluit quòd debeat poni casus in suo. Tu dic quòd duo fuerũt intell's, & Bart. in l. si filius, dicit, quòd est verior intell's quòd loquitur in emãcipato, licèt al's senserit cõrium in d. §. si prius. quasi se declarando, & ponendo veriorẽ intell'm, & se corrigẽdo si al's sẽserit cõriũ, qđ p̃t colligi p illa verba quib⁹ vtit̃, dũ dicit in hac. l. si filius. & hic est verus intell's ad illum §. a quo in iudicando nõ esset recedẽdũ. Nec p̃t dici cõrius, q. plures recitat intell's ad aliq̃ legẽ, & vnũ approbando secundum veritatem in iudicãdo, & esset potius se corrigere quàm cõriari, vel aliud loqui gratia disputationis, & aliud in iudicando s̃m veritatem. Adde ad materiam l. posthumo. C. de contratab. & l. filio præterito. ff. de iniu. rup.

ADDITIONES.

Paris. ¶ Si filius. Istam l. repetit Cõ. neo. Circa terribile cõtrarium quod formatur de l. si duobus. §. si prius. Ale. dat duas solutio. sed ego do vnum peregrinũ intellectum & dico §. si prius. nihil obstare, nec ibi dicitur quod per secundũ tollatur primũ vt præsupponũt oẽs. Et si dicis quõ, & ad quid datur contra tab. rñde quòd tex. ibi dicit, quòd si filius exhæredatus in primo, in secundo præteritus, quod demum potest petere contratabulas, quando remoto filio, scripti in secundo possent petere bonorum possessionem, & si essent potiores, nõ dico quia sunt venientes ab intestato, sed potiores, quia aliquo modo prius testamentum rumperetur, puta quia filius exhæredatus intentaret querelam, & obtineret. quod tunc petent contratab. quia remoto filio, instituti secundo haberent bonorum possessionem: vel si primum rumpatur, quia hæreditas non adeatur, quo casu erit idem, & sic antequam filius intentet querelam & rumpat testamentum non potest petere cõtratabulas, remoto filio instituto in primo, & hoc modo cessant obiecta.

Pom. ¶ Vide ad istũ tex. p Ale. in l. si pater. in vlt. col. versi. Itẽ adde. C. de instit. & substi. ¶ Si prius. Adde hic per alex. qui in alio non laborat.

LEX VIII.

Si a primo. Fili⁹ iã natus rũpit spẽ eius gradus a quo p̃teritus est ĩcõtinenti, posthumus vero statim cũ nascitur. h. d. Op. exhæredatio fcã a psona nõ valet. l. iij. §. fili⁹. s̃. e. sed hic fuit exhæredat⁹, a primo hærede, ergo. &c. So. ĩtelligas ñ eẽ exhęredãtũ a psona, sed a gradu, qđ in dubio p̃sumit̃. Et expone, a primo hærede. i. a primo gradu institutorũ. Op. quòd nõ est, nõ p̃t rũpi. l. nã & si sub cõdõne. §. post defectũ. ĵ. ti. j. sed substitutio pẽdente cõdõne nõ hẽt effectũ, ergo &c. So. qđ nõ est re, nec spe, nõ p̃ot rũpi, vt in cõrio: sed qđ est spe p̃t rũpi. l. iij. §. j. s̃. vsufr. queãd. ca. & ĵ. de vsufr. leg. l. Sẽpronius Attalus. sed substitutio est aliqd spe, ergo rũpi p̃t. Op. hic dicit̃ idẽ ĩ posthumo. Cõtra. ĵ. ti. j. l. posthum⁹ ĩ prin. So. ĩtellige posthumum natũ viuo p̃re, & decessisse eo mortuo, vt in glo. Op. quòd posthu. rũpat incontinẽti, sicut iã nat⁹: qa p nato hr̃. l. q. ĩ vtero. de sta. ho. Dicit gl. nõ hr̃ p nato fauore testĩ, sed non est necesse dicere, quòd anteq̃ nascat̃ nõ est ĩ p̃tãte p̃ris. l. fi. ĵ. de col. bono. ergo ñ p̃ot rũpere. Op. s̃. e. l. iij. in fi. vbi fit dr̃ia inter posthumũ, & iã natũ. So. qñ fit a primo exhæredatio, & a secũdo p̃teritio, non est dr̃ia ĩter iã natũ, est posthumum, vt hic: sed qñ præteritio fit a primo, exhæredatio a secundo, tunc est differentia, vt in contrario.

LEX IX.

An mulier sterilis gaudeat priuilegio dotis.

Si quis

Si quis posthumos. Nō pōt qs posthumū vt suū instituere, quē non licet hēre im pediēte nā, vel iure: secus si haberi potest licet cū difficultate. h. d. principium huius l. cū §. fi. Op. dr hic, posse institui posthumū, quē habere nō pōt. Cōtra. s. e. l. sed est qsitū. §. spadonē. & §. sed si castratus. Sol. gl. tripl'r. Vna est, nō pōt. s. de facili. Secundo mō intelligitur instituisse nepotem. &c. vt in gl. Tertio mō itelligit̃ ꝙ instituit posthumum, quē hēre pōt p adoptionē, & est magis no. qlibet tñ pōt esse bona. & vide gl. q incip. facile, &c. Opp. ad vlt. sol. de tex. q dicit, quos habere, &c. R ñd. gl. ꝙ quos, facit simplicem relationē, nō ad id de quo quærit̃. Op. ꝫ. de leg. ij. l. si ita qs. §. fi. & l. fideicōmissum. ꝫ. de ꝓ d. & demū, vbi appellatione filij ī dubio intelligitur de nāli. a Sol. gl. quòd illud iō est ne rumpatur testamentū. Et gl. bene dicit, quia illud testator vr̃ voluisse cū de alio posthumo cogitare non potuerit, cum nāl'r eum habere non poterat pp impedimentum accidentis, vt dictum est. Op. ꝫ. ea. l. §. fi. So. gl. hic loquit̃ quādo est impedimentum naturæ, ibi quādo est impedimentū iuris ciuilis. Tu dic hic, expectare qd alij desierit esse nupta, est turpe. ideo non expectandum, ar. l. inter stipulantem. §. sacram. ꝫ. de ver. ob. sed in fi. huius l. expectare quòd emancipetur, non est turpe. Op. ꝫ. eo. l. filius. §. fi. Sol. ibi instituit talem qui poterat nasci ex ea quæ ī euētu condōnis poterat esse vxor. ¶ Vltimo debetis scire† quòd istā l. induxi in arg, s. sol. mat. l. j. an mulier sterilis habeat priuilegiū dotis. Vide gl. quæ multum facit in verb. cōsuetudo s. gnalis, & illud quod ibi dixi. Et istud quod hic dr̃, est verum: quòd magis inspicitur nā q̃ aliquod impedimentum accidentale, vt quia ex aliquo accidenti non generat, secus si nā impediretur. l. sed est quæsitum, §. sed si castratus. s. e. & no. glo. in l. si serua. §. si spadoni. s. de iur. dot. Ita in proposito, si mulier esset ita arcta vt non posset concipere, tunc non haberet priuilegium. l. quæritur. §. mulierem ita arctam. de ædil. edic. vide gl. quæ incipit, vt suum. ibi, sed ibi tūc hodie corrigitur, &c. Ista est bona expositio: quia alienus potest institui, vt ꝫ. de leg. j. l. pen.

ADDITIO.

a ¶ De naturali. Adde Bald. per consi. 462. lib. 2. & hæc l. facit ad quæstio. de qua per Bar. in l. fi. s. de offi. procon. quòd si sit cōsuetudo quod oblationes, quæ fiunt in die dominico spectent ad Arch. & quæ fiunt in die gloriosæ virginis, spectent ad rectorem ecclesiæ, qđ debeat attendi dies dominicus, si vno, & eodem die fuerit solennitas virginis. de quo per Cy. & Imo. in l. qui solidum. de leg. 1. & ex verb. quos habere, infertunt Bald. & Im. quod si existens in sacris instituat posthumum, debet intelligi de adoptiuo, vel de vero etiam legitimando iuxta ea quæ habentur in c. per venerabilem. qui fil. sint legiti.

1 *Nepos emancipatus qui tempore mortis non tenuit primum locum, an patre exclusio morte, vel repudiatione habeat querelam ex persona sua.*

2 *Successorio edicto in querela inofficiosi testamenti an sit locus.*

3 *Qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi.*

1 **§. si filium.** Iste §. ē. subtilissimus & breuiter h. d. Filio † exhæredato, & querela excluso morte, vel repudiatione, nepos ex eo, qui tpe mortis, primum locum a nō tenuit, ꝑteritus testamentū nō rūpit, al's secus: sed institutis repudiātibus, pōt succedere vt legitimus. h. d. & quatuor dicta habet, vt euident' patet ex tex. ¶ Ad primum casum oppo. & vr̃ qđ nepos præteritus rumpat testm̃ ipso iure mortuo pr̃e. l. posthumorum. §. i. ꝫ. tit. j. Sol. ibi est mortuus pr̃ nepotis viuo auo, & sic nepos incipit tenere primum locum auo viuo, hic vero decessit si ius post mortē pr̃is. Op. qđ iste filius possit rumpere p q̃relā. l. si qs filium. & l. scim'. in fi. C. de inf. testa. Sol. non pōt rūpere dicēdo nullū tanquā suus: qa tpe mortis nō tenebat primū locū, vt hic: sed ex persona pr̃is poterit intētare q̃relā, & per cū rūpere, vt in lege ꝯtraria. ¶ Venio ad ver. diuersum. & opp. de ꝓcedēti rñ. Sol. hic filius exhæredatus erat apud hostes, & ibi decessit, vñ fingitur mortuus prima hora captiuitatis & sic viuo pr̃e, vñ tpe mortis nepos tenet primū locū, merito rumpit. ¶ Venio ad vers. qđ moriēte. Opp. dictio, moriēte, est participiū ꝑsentis tpis, & qs morit̃ viuēs. l. q duos. ꝫ. de man. test & hic dr̃ qđ auo moriente repudiauit, ꝯ l. si qñ. §. illud. C. de inof. test. Sol. intelligas hic per querelā repudiatā post mortem, & expone moriente, idest mortuo, vt in gl. Opp. quod ille nepos habet querelam ex persona sua. l. iij. §. si emancipatus. ꝫ. de bo. pos. ꝯ tab. Gl. nō soluit, immo asserit ꝙ ille nepos nō hēret q̃relam tanq̃ a patre repudiatā: & sic intrat illud difficile dubium. † verū in q̃rela inofficiosi testamēti sit locus successorio edicto. de quo in glo. in l. pr̃ filiū, de inoffi. testam. in l. si is. eo. tit. & per Dy. in c. non debet aliquis. extrā de reg. iur. lib. vj. per Cy. in l. quis filium. C. de inof. test. Veritas est quòd nepos habet quærelam ex persona sua, vt d. §. si emancipatus. & d. l. si is. non ex persona patris: quia repudiata fuit p eum. ita loquit̃ gl. Et si dicis, qūo præteritus hēt querelā? Gl. in ꝓallega. l. pater exponit, querelam. i. ꝯ tabulas. ego dico, quod stat proprie, declarabo in l. in suis. ꝫ. eo. ¶ Vltimo ad vers. sed & si hæres. opponitur ex præceden. vers. vbi requiritur quòd teneat primum locū tpe mortis. Sol. Verum est quantum ad rumpēdum: secus quantū ad ius succedendi ab intestato: quia tunc sufficit quod teneat primum locū eo tpe quo testamentum destituitur. Op. ad istud qđ ēt quo ad successionem dēt esse proximior tpe mortis, vt Institut. de hær. ab intest. §. ita demū. Sol. tex. Instit. de leg. agna. succes. §. proximus. & hic soluit ꝑiū. f. Aut qs decedit nullo ꝯdito testō, & req̃rit̃ qđ succedēs teneat primū locū tpe mortis. Aut decedit ꝯdito testō, & sufficit qđ teneat primū locū tpe quo testm̃ destituitur, vt hic: & est gl. no. in l. fi. ꝫ. de ꝯd. insti. Opp. adhunc textum, † qualitas adiecta verbo intelligit̃ fm tp̃s verbi. vt l. in delictis. §. si ex neus. s. de noxa. & l. Titius. de test. mil. sed verba l. duodecim tab. dicebant qđ succedebat ꝓximior si itestatus moritur, ergo oportet qđ sit ꝓximior cū moritur. Rñ. ista verba intestatus moritur, faciūt vnum ꝯpositū qđ non verificatur tunc cum moritur, sed tunc cum post mortem testamentum destituitur, ideo ad illud tempus refertur, & sufficit ꝙ illo tempore sit proximior. hoc vult dicere tex.

ADDITIO.

a ¶ Primum locum. Adde ꝙ ex hac l. infert Bal. fuisse consultum per nonnullos, ꝙ stante statuto, quod filia non succedat quandiu masculus superuixerit, & tpe mortis testatoris fil. us masculus istitutus viuebat & filia erat præterita, licèt postea decedat filius sine filiis masculis, quod tñ filia non rūpat testm̃. quia sicut est exclusa ab intestato, ita ex testō, vt infertur. Ista q. fuit de facto Perusii, tpe Bar. Collegium Sen. & Ray. de for. consuluerunt ꝙ non rumpat, prout. s. per istum tex & l. si quis filio exhæredato. infra. tit. 1. cōtrarium consuluit Bar. propter illud verbum, quādiu, vt etiam ponit in l. fi. ad Tre. & de qua qōne vide per Bar. consi. 94. inci. pater habens filium. & cōsi. incip. in nomine domini. proponitur per Bal. consi. 209. 2. lib. eo. vol. consi. 177. & ibi an transmittat ius suum ad filios, & plenius per Pe. de Anc. consi. 221. inci. hæc quæst.

LEX X.

1 *Si testator instituit filiam nascituram, & quæ matrimoniū cōtraheret in mille, filiā vero nascituram, & quæ religionē ingrederetur in ducenta, si contingat filiam nasci, & accipere habitum tertij ordinis hoc casu censetur præterita.*

a **Commodissime.** a Qui puidet in vno casu, in alio vr̃ omittere, sed ꝓuisio simplex porrigitur ad omnem casum. h. d. Op. C. eo. l. fi. Sol. gl. multis modis hic, & ibi, & istā puto verā: quia ibi testōr putabat se moriturū incontinenti: qa forte stabat in periculo mortis fm casus q ponuntur in l. iij. cū. l. seq. ꝫ. de do. cā mor. iō si nascatur eo viuo, nō vr̃ pręteritus: quia voluntatem hēbat instituendi eū, & hoc innuit tex. legis ꝯrię in fi. dū dicit, Ne pœnā patiatur ꝑteritionis, q̃ filios nō ꝑteriit. Op. C. de inoff. test. l. qm̃ in prioribus. vbi ꝯdō reiicitur, ergo remanet institutio pura. Sol. hic tex. not. sol. quia q̃dam est ꝯdō quæ apponitur instōni factæ de persona certa, & loquitur l. ꝯria. Quedā ē cōdō q̃ apponit̃ institutioni factæ de persona īcerta, & sic hēt non solū vim cōdōnis, sed demōst. Et tūc ea deficiente talis ꝑsona sub cōdōne nō vr̃ instituta vt hac l. in fi. Et per hoc dicebā in q. de † facto, b testor instituit filiā quæ sibi nascetur, & matrimoniū ꝯhet in in mille: filiā vero q̃ sibi nascetur, & monasteriū ingrediet̃ in qngentis. Contingit ꝙ mulier nata professa est religionē tertij ordinis sororū sancti Frācisci, & sic nec nubet, nec monasteriū īgreditur, dicebā ipsam ꝑteritā, & testm̃ ruptū, nec poterit ipsa instituta dici sub ꝯdōne, immo nullo mō est instituta, vt hic, & ita de facto obtinui. Opp. de l. si extrane'. s. de cōd. ob cām. Sol. vt dixi. s. sol. mat. & l. si cū dotē. in prin. Op. ꝫ. eo. l. filio. in fi. Gl. nō soluit. Dy. dicit ꝙ ibi dispositio fuit facta simpliciter. Op. Insti. pro soc. §. illud. Gl. non so. Dy. & Iac. de Are. dñt ꝙ ibi exprimebāt̃ talis casus in quo cōcludebatur omissus ex nā expressi. Dicā in l. Gallus. §. & quid si tm̃. ꝫ. eo. Opp. extra gl. de vulg. & pu. l. iā hoc iure. in prin. vbi dispositio facta in vnum casum porrigitur ad alium. Sol. vt ibi dicam, & in d. §. & quid si tantum.

ADDITIONES.

Patif. ¶ Commodissime. Circa istam materiam, quod casus omissus habeatur pro omisso Vide Alex. consi. 60. vol. 4 & consi. 130. in 1. col. & consi. 80. vol. 2. & consi. 46. eo. vol. Item, ꝙ vbi casus omissus ex aliqua coiectura potest haberi pro expresso, vide abb. cōs. 15. Quod autem omissus habeatur pro statuto omisso, vide Com. consi. 97. post prin & consi. 113 col. 1. & quod casus similis expresso non habeatur pro omisso, vide Com. consi. 143. inci. Titius & Sæius. vide Caccialup. in repe. l. qui se patris. ver. aliqui sunt sui. C. vnde libe.

Poma. ¶ Et vide Bal. in consi. 381. incip. quæstio subtilis est. ii. 3. vbi testatrix instituit posthumum sub conditione. & decidit per istum tex. quod est præteritus, vide ibi, quia pulcherrime loquitur. Vide ale. consi. 12. 4. vol. Fel. c. nonne. de præsum. Bar. consi. 16. in 1. vol. & consi. 20. eo. vol. & consi. 35. 1. vol. & consi 61. eo. vol. & consi. 10. in 2. vol. & consi. 23. in 2. vol. & consi. 30. eo. vol. & consi. 36. 2. vol. & 44 in 2. vol. Ro. consi. 20. consi. 147. & consi. 38. Imol. consi. 93. & consi. c. Card. consi. 3. & consi. 17. & consi. 22. Imo. consi. 120. & consi. 143. Card. consi. 66. & consi. 72. in primo dubio. vide etiam in materia huius l. Bal. in l. si. mater. C. de instit. & sub sti. quam sequitur Barb. consi. 52 in 3. vo. Alex. consi. 46. l. 2 & vide duas decisio. ad regulā huius l. per Ias. l. si extraneus. in 2. no. ff. de cond. ob cau. Vide Pau. consi. 7 5. in pen. col. alex. consi. 5 1. in 4. vol. Fel. in c. transiato. de consti. Et pro intellectu huius l. vide Caro. Ruy. in repe §. & quid si tantum. in l. opp. ff. de li. & posthu.

Poma. ¶ De facto. adde Bar. in l. si pater, ante finem. C. de instit. & substit. Vide Oldr. in simili consi. 143. vide Barto. consi. 27. in vl i. oppo. ias. l. quamuis. C. de impube.

c ¶ Tertij ordinis. adde in quantum alex. dicit, quod personæ professæ tertium ordinem sancti Francisci non dicuntur tel giosæ, quod idem tenet Rom. consi. 357. vbi dicit quòd mulier tertii ordinis potest succedere in feudo, in casibus in quibus aliās mulier succedit.

LEX XI.

Barto. audiuit bis infortiatum.

1 *Titulus pro hærede non habet locum in suis.*

2 *Verbum, familia, in iure, accipitur pro substantia.*

3 *Filius viuo patre improprie est dominus rerum patris.*

4 *Possessio non continuatur in filios sicut dominium.*

5 *Pater hodie non pot. occidere filium.*

6 *Ratio quare filius suus præteritus rumpit testamentum patris ipso iure.*

7 *Præteritio materna quare habeatur pro exhæreditione.*

8 *Successorium edictum in querela inofficiosi non habeat locum.*

9 *Suus præteritus dicit se... ... nullā, vel venit per contra tabulas, quando*

10 *est talis conditionis quod in eum continuatur dominium.*

In suis. In suos hæredes dr̃ ꝯtinuari dñiũ, nõ noua hr̃ditas obuenire, licèt possint exhr̃dari. Et sciatis † ꝙ audiui bis istum librum sine alia immistione, & nunquã audiui istã legem. & Ac. doc. & scrib. sicco pede eã transeunt: sed, vt mihi vr̃, nõ posset iste ti. bene stare sine ista lege. diuiditur. Primo, ponit vnum dictũ. Secundo, illud declarat. Tertio, illud ꝓbat ex cõi vsu loquendi. Quarto, cõcludit primũ effectum esse verũ. Quinto, ex prædictis ponit vnam illationẽ. Sexto, rñdet cuidã obiectioni. Scda ibi, qui etiam viuo. Tertia ibi, vñ etiã. Quarta ibi, ita &. Quinta ibi, hac ex causa. Sexta ibi, nec obst. ¶ Primum dictum est ꝙ in suos hr̃des dr̃ cõtinuari dñiũ, nõ noua hr̃ditas obuenire. Et hoc † dicto procedit ꝙ in suis hr̃dib. non hẽt locũ titulus pro hr̃de. l. nihil. C. pro hr̃de. iõ semper suis exñtib. hr̃dib. ad ꝓbationẽ præscriptionis alius titulus quærẽdus est. Scdm dictũ in quo probatur primũ est, ꝙ filij & cæteri sui, viuo pr̃e dñr quodãmõ dñi, cũ ergo efficiantur hr̃des, nõ pñt hẽre dñiũ nouũ, cũ ipsi añ hẽrẽt. Tertiũ dictũ probat illud qđ dictũ est s̃. eo. hoc mõ, † Familia accipitur in iure pro substantia. l. nam qđ. §. fi. j. ad Treb. & l. ꝓnũciatio. de ver. sig. sed in vsu loquendi, & etiã in iure dr̃ paterfam. & filiusf. Est ergo pater istius substantiæ dñs, & filius istius substantiæ dñs, & sic substãtia aliquid tribuit vtrique æqualiter, sed ꝑ hoc nomẽ pr̃, & filius discernitur, vt genitor a genito. Quartũ dictũ est ꝙ ex prædictis sequitur verũ esse dictũ ꝙ noua hr̃ditas non dr̃ obuenire filio, sed magis administratio libera, quã ante non hẽbat. Quintũ dictũ est, vt ponat illationem ex prædictis, ꝙ licèt filij nõ sint instituti, tñ ab intestato dñi sunt ex continuatione dñij. Sexto rñdet cuidã obiectioni hoc mõ: Si filius est dñs viuo pr̃e, ergo pater nõ põt eũ exhr̃dare, & sic contra totam istã materiã. Ad hoc rñdet, nõ est mirãdũ si pr̃i licet eum exhrdare, & priuare bonis: qa eum licebat etiam occidere. h. d. Op. quod duo nõ pñt esse dñi ĩsolidũ. l. si vt certo. §. si duob. vehiculũ. s̃. cõ. Sol. † dr̃ filius dñs improprie viuo pr̃e, vt patet ex tex. qui dicit, quodãmõ. Et hoc ẽ qđ dicit gl. qđ hoc dñiũ filii cõsistit in nudo & puro intellectu, q. d. magis est in imaginatiõe quadam. q̃ in veritate. Sil'r dicit gl. in viro & vxore, quia licèt vir dicat̃ dñs tñ vxor est dña. l. in reb. C. de iur. do. Sed ista æquiparatio nõ est vera: quia in vxore dr̃ re transire dñiũ, in filio dr̃ cõtinuari. vt hic. Op. j. de acq. r. pos. l. cum hr̃des. Gl. hic dicit, † ꝙ in filio vr̃ ꝯtinuari possessio, sicut dñiũ. Contrariũ est verũ vt not. in l. cũ miles. ex qui. cau. ma. Nõ ob. l. ij. §. filiũ. j. pro hær. qa fateor ꝙ nouꝰ titulus possessionis non vr̃ obuenire filio. l. nihil. C. pro hr̃de. tamẽ noua possessio, & noua apprehensio est necessaria. Op. Inst. de his qui sunt sui, vl' alie. iu. §. fi. Respõdeo, † olim licebat occidere, hodie nõ, & sic mitigata est ptãs pr̃is in ꝑsona & etiam ĩ bonis: qa hodie nõ licèt exhr̃dare absq; causa, olim simpl'r licebat vt hic. & l. iij. §. añ hr̃dis. s̃. e. ¶ † Quæro quæ est rõ ꝙ filius suus prẹteritus rũpit testm̃ ipso iure? Respõdeo ad hoc facta est ista lex: qa suo hr̃di nõ dr̃ hr̃ditas obuenire de nouo, sed dicit̃ ꝯtinuari, vt hic. Cũ ergo dñiũ ꝯtinuatur ĩ filiũ, nõ põt pater ĩ aliũ trasferre dñiũ, & aliũ heredẽ facere, nisi priuet f eũ vt hic. Et hoc dicit tex. in versi. hac ex causa: qa si non instituatur vel exheredet̃, dñs remanet. ¶ † Quæro, q̃ est rõ, ꝙ ꝑteritio m̃rna, hr̃ pro exheredatione? Rñ. qa cũ dominiũ a ꝑsona m̃ris ñ ꝯtinuet̃ ĩ filiũ, cũ nõ sit suꝰ, nõ ẽ necesse ꝙ exhæredet filiũ. i. ex̃ dominiũ ponat, sed si eũ ꝑtereat, facit ꝯ officiũ pietatis, iõ dat̃ q̃rela. ¶ Quæro, vtrũ † ĩ q̃rela ĩofficiosi testĩ hẽat locũ successoriũ edictũ? Gl. ĩ l. si qs posthumos. §. i. s̃. e. videt̃ dicere ꝙ nõ. Cõtrariũ no. in l. pater filiũ. de inoff. test. ꝑ l. si is. eo. ti. & hoc tenet Dy. in c. non dẽt aliqs. ex̃. de reg. iu. lib. vj. probat̃ ĩ l. iij. §. si emãcipatus filius. de ꝯtratab. ꝑ gl. & Cy. de inoff. test. l. si qs filiũ. ¶ Retẽta illa opi. opp. nepos q erat in ptãte, nõ fuit exheredatus, nec pro exheredato habitꝰ, ergo nõ habebit q̃relã, sed rũpit testm̃ ipso iure. l. nõ putauit. §. j. j. de ꝯtab. & l. si is. s̃. de inoff. test. & l. maximũ. C. de libe. præte. si ergo filius est exheredatus, nepote ex eo in ptãte retento præterito, filio excluso a q̃rela, ex successorio edicto nõ põt nepos venire ꝑ q̃relã, sed ꝑ ꝯtab. vel dicẽdo nullũ. Rñ. gl. in d. l. pater filiũ. s̃. de inoff. testa. huius timore exponit, q̃relã. i. ꝯtab. qđ cõiter oẽs sequũt̃. mihi ãt † displicet. Tũc. n. est verũ qđ suꝰ ꝑteritus dicit nullũ vel venit ꝑ ꝯtab. quando est talis cõdõnis, qđ in eũ cõtinuat̃ dominiũ: vt quia tenebat primũ locũ. Sed in q. proposita filius exheredatus ꝑcedebat nepotẽ, vnde in nepote nõ cõtinuabit̃ dominiũ illius, ergo nepotis ꝑteritio nõ facit testm̃ nullũ, sicut ꝑteritio m̃ris. Dẽt ergo venire ꝑ q̃relã in qua filius exheredatꝰ ꝑcedit eũ, sed filio excluso venit nepos simil'r ꝑ q̃relã. l. si qs filiũ. C. de inoff. test. vbi est casus. & l. pater filium. suprà, de inoff. testa. ita debet intelligi ista materia.

ADDITIONES.

Paris. ¶ In suis. Regula istius l. non procedit in filio, qui hodie succedit patri viuente adhuc auo, in cuius potestate sunt ambo, quia requiritur aditio, cum non sit suus, ex quo nõ est in eius potestate. vide Com. consil 88. circa fi. Item in repeti. suitatis multa ponit quidam Ascondius, in repe. l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. & ibi scripsit ad Bar. item adde in materia, ꝙ verbum suus hæres. licet secundum iuris intellectum importet hæredẽ in quo sit suitas, tamen in instrumento in quo sit mentio de hæredibus suis, intelligitur de extraneo etiam, vt per Anto. in cons. 23.

Paris. ¶ Primum dictũ. Ex isto primo dicto resultant multi effectus vtiles in practica, qui habentur per Ludo. Goza. in repe. l. qui se patris. ver. aliqui sunt sui & necessarii. C. vnde libe.

Poma. ¶ Vide And. Barb. cons. 49. in 1. vol.

Paris. ¶ Secundum dictum. Hic videtur, ꝙ si statutũ stet, quod nullus possit eligi ad officium, nisi habeat trecenta in bonis, ꝙ filius licet nihil habeat, tamen si habeat patrem qui habeat in bonis trecenta, quod poterit eligi ad officium, sequitur Com. consilio 131. incipit. duo fratres. post princip.

¶ Occidere. Adde quòd ex tex. in fi. infert. Ange. quòd stante statuto quòd bannitus possit impune occidi, poterit impune vulnerari, alleg. text. in l. nec in ea. ver. occidere. & ibi not. Barto. infrà de adul. text. in c. cui licet. de reg. iur. idem tenuit Cy. in l. 1. ad fi. C. quæ sit longa consue. & Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & in l. 1. ad fi. C. de priua. carc. vbi tenet quòd poterit in carcere priuato detineri. & dom. Anto. in c. fi. de consue. in materia extensionis tenuit, ꝙ quęlibet iniuria poterit ei fieri. & huic annectitur quod voluit Barto. in l. 3. § fi. j. de adi. leg. & in consi. 188. inci. statuto castri plebis, cauetur quòd quicunque &c. quòd stante statuto, quòd bannitus possit impune offendi, poterit occidi. per c. fi. de homi. in 6. Idẽ tenet Io. And. in add. ad Spe. in tit. de consti. §. 1. in fi. quia per contumaciam huius banniti, statutum voluit pœnam aggrauare, arg. l. capitalium. §. in exulib. j. de pœ. Bal. vero in suo pec. in ver. bãnitus. dixit quòd, aut erat bannitus propter causam, propter quam veniebat imponenda pœna mortis, & tunc possit occidi: aut non, & tunc quòd non licet iudici, non licet priuato. Et hanc sequuntur Ang. & Pau. de Castr. in l. eius. s̃. de ser. vrb. prædi. latius ibi vide. & per Ang. cons. 286. per Pau. de Cast. consi. 193. Bar. consi. 188. s̃. alle. & Bald. cons. 199. lib. 5.

¶ Possessio. Adde quòd contrarium etiam tenuit Bald. in l. fin. C. de edi. diui. Adria. tol. & in l. 1. C. de appel. & in auth. defuncto. C. ad Tert. & in c. 1. de controuer. inter mascu. & fœ. n. & in auth. ingressi, vbi ponit rationem per l. cum hæredes. j. de acquir. possess. & ibi Bald. & consi. 13. lib. 1.

¶ Nisi priuet. Adde quòd hanc rationem comprobat ang. per quinque motiua, quæ hic vide per alex. post ipsum. Item facit Bald. per sex motiua. Vñ ang. dicit quòd ratio reddi nõ potest, nisi quia hoc fuit introductum pro solennitate qua filius deberet a pr̃e exhæredari: vnde sicut in aliis solennitatibus non potest reddi ratio, vt puta cur magis septem, quã octo, vel sex testes requirantur in testamento, ita nec in isto. Et hanc tenet Pau. de Cast. hic, Raph. Cum. in l. si filius. s̃. e. & Ro. in l. 2. C. de bo. pos. contratab. Bald. vero dicit quòd ratio est: quia in patre est introductum pro solennitate, quòd suum hæredem instituat, vel exhæredet, ideo illa non seruata non tenet, sed cum in matre hoc non requiratur pro solennitate, ideo eo ipso quòd alium instituit potest ipsum exhæredare. Et cum hac ratione videtur transire alex.

Pom. ¶ Præteritio materna. Vide Pau. de Cast. in l. si filius qui in potestate. s̃. eod. & Christoph. por. Inst. de exhæred. lib. in 1. col.

LEX XII.

Natus dicitur, qui perfecte venit, vel viuus est extractus extra ventrem.

Viuus dicitur quis nasci, quando vocem emittit, vel apparet, quãdo nascitur, eũ esse viuum, licèt momento viuat.

Seminatus viuens & postea mortuus an rumpat testamentum.

Quod dicitur. Etiam qui exciso ventre extrahit̃ præteritus rumpit testamentum. h. d. ¶ Quæro quando dicitur natus? Responde. † quando perfectè venit, vel est extractus extra ventrẽ & viuus. Si. n. medietas corporis venit extrà ventrem & viuit vt sæpe contingit, nõ diceretur natus. text. est in l. pen. C. eod. ¶ † Quæro quando dicatur nasci viuus? Respondeo, quando natus vocem emittit, vel etiam non emittit, sed apparet eum esse viuum licèt momento. vt d. l. pen. C. eo. & ibi sentit gl. quod intellige si natus habet formã hominis, vt ibi. ¶ Quæro quid † si est seminatus viuens. & postea moritur, an rumpat testamentum? Idem est casus in d. l. pen. C. eo. Et istam quæstionem feci vni in priuato examine, & non bene respondit.

ADDITIONES.

¶ Extractus. adde an occidens existentem in vtero, puniatur vt homicida. Iac. de But. in l. fi. C. cõ. de suc. refert aliquos distinguere, aut erat animatus, aut non. Primo casu venit appellatione hominis, secundo casu non, per gloss. in l. diuus. de extraord. cri. & cum ipso trãsit ang. & Sal. Bald. vero hic dicit, quòd puniatur per l. cum inter veteres. de fideic. lib. dũ dicit, talem in vtero existentem sperare esse hominem, ergo interim non est hõ, & cum ipso trãsit pau. de Cast. Sed qualiter de iure communi puniatur, vide in l. si quis aliquid. §. qui abortionis, de pœ. & in c. sicut. 2. extra de ho. Facit etiam hæc lex ad illam quæstionẽ an extractus secto ventre dicatur natus, ad hoc vt sit locus substitutioni, vel ne? de qua quæstione per Sal. in l. fi. C. eo, & dicit Bald. ita consuluisse, sed non alleg. consilia sunt 113. & 107. 3. vol. & ibi dixit, quòd aduocati Lucani dubitabant super isto passu. Tamen ipse aliquibus rationibus veram esse eius opi. deducit, deinde alle. Odof. in d. l. anniculus amittitur. §. falsum est: in verbo, extractus, aliàs, exsectus. ita tenere in lec. quam ipse habere dicebat illi, cui dirigebat consilium. Subdendum est etiam quòd pau. de Cast. in l. pe. C. eo. dicit, quòd natus antequam tangat de septimo mense non rumpit testamentum: quia censetur viuere non posse. l. intestato. §. fi. j. de suis & le. quod est verum si constat eum viuere non posse ex alia causa, quam quòd sit natus tempore non debito: quia tunc rumpit, per d. l. penul. & idem tenet hic Raph. & sequitur alex. pro quibus dicit facere l. vxoris abortu. C. eod. Sed tu dic. quòd Bald. consi. 113. lib. 3. tenet quòd natus octauo mense, qui secundum physicos viuere non potest rumpit, per l. vxoris abortu. & l. quod certatum. eod. titu. Et de præbente poculum abortionis, vide Barba. consil. 23. 2. volum. & ibi quid, si abortus non sequatur.

LEX XIII.

Legitimandi habens potestatem adulterinos, item incestuosos, an poterit legitimare adulterinum & incestuosum simul.

Coniunctio aduersatiua operatur, quod vno casu existente non habet locum dispositio facta in alia.

Si ita scriptum. Prouisio facta in casibꝰ separatis porrigitur ad eosdem casus simul coniunctos. h. d. Opp. s̃. eo. l. commodissime. Sol. ibi prouidit in vno casu tantũ, hic prouidit in duob. casibus separatis, ideo si veniũt simul coniuncti ex præsumpta voluntate defuncti, dispositio trahitur ad illum casum. dicam in l. Gallus. §. & quid si tantum. j. eo. Et hoc † facit ad q. quam disputauit Bono. Ioan. Cal. dicens. Papa concessit legato vt possit legitimare filios natos ex incestuoso coitu, itẽ ex adulterino: contingit, quod quidam erat natus ex coitu adulterino, & incestuoso, & sic simul concurrebant in eo, quærebatur an legatus possit legitimare? hęc lex facit quod sic prima facie, sed si recte inspiciatur facit in contrarium. Dicit. n. quod secundum iuris rigorem prouisio facta in casib. separatis, non porrigitur regulariter ad eos simul coniunctos. Istam quæstionem examinaui in l. ij. in prin. de verb. obl. ¶ Vltimo no. j ex hac lege, quod quãdo quis vtitur istis coniunctionib. aduersatiuis, si vero, sin autem, quod si, sed si, & simil. tunc videtur velle quòd vno casu exñte nõ habeat locũ dispositio facta in alio, vt hic, quod facit ad multa. Dixi in l. in repetendis. j. de le. iij.

ADDITIO.

Poma. ¶ Si ita scriptum. Vide quæ circà hoc dicit alex. consi. 110. vol. 2.

In l. 2. Vide quæ posui post alex. quibus etiam adde Ioan. de ana. consi. 85.

1 *Duo, quando sunt quorum vnum non potest esse sine alio, vnum non poterit sine alio tolli.*
2 *Seruus si est institutus hæres cum libertate, quando possit hæreditas adimi.*
3 *Seruus quando habet cohæredem, hæreditas tunc relinqui potest sine libertate.*
4 *Testator si in testamento solenni instituit hæredem seruum, & postea admittat hæreditatem & libertatem quæ voluntas sit ista.*

1 §. Regula. Quando sunt duo † quorum vnum sine alio esse non potest, vnum non poterit sine alio tolli, sed sublatum virtute remanentis perdurat. h. d. Et iste est vnus malus §. pro Artistis & Theologis, an qualitas possit separari a substantia. Opp. & videtur quod libertas potest tolli a legato, & econtra. l. seruum filii. §. si idem seruus. ʃ. de le. j. & l. si seruus. ʃ. de adi. leg. Resp. quod ista. l. loquitur in his quorum vnum non potest consistere sine alio vt in hæreditate & libertate. Opp. de l. si certarum. §. si eod. ʃ. de test. milit. Sol. Fallit in milite, cuius testamentum non astringitur regulis iuris, vt ibi. Et ratio est: quia miles potest sine a hæreditate dare libertatem.[a] Vltimo opponitur, quòd voluntas testatoris est seruanda. l. in conditionibus, de conditio. & demon. 2 Respon. † ego intelligo nisi appareat testatorem aliud voluisse. Sed intellige quod ista voluntas sit solennis, aliàs adimi non posset sine libertate. Itē intellige hunc tex. quando est solus hæres, aliàs secus. & istud videtur probari in l. sed si in conditione. §. fi. ʃ. de hære. instit. hoc tenet Gui. in l. si vnus. §. pactus. s. de pact. Nec obstat l. ita tamen. ij. respon. ʃ. ad Treb. & l. si seruus. ʃ. de bo. auth. iu. pos. Pileus Modicensis dixit hanc l. intelligi, vbi euidens volūtas defuncti apparet. Quod intelligo. s. quòd adimendo vnum voluerit adimere vtrunque, arg. l. illud. & l. nec is. §. hæres. de acqui. hære. hoc autem intelligo si ista assumptio fiat in voluntate valida, vt di 3 xi plene in l. si iure. ʃ. de leg. iij. ¶ † Quæro quid si seruꝰ habeat cohæredem? Respondeo, tunc cessat ratio huius. §. Potest. n. tunc relinqui hæreditas sine libertate, & libertas sine hæreditate: quia aditione cohæredis confirmatur testamentum. l. sed & si conditione. §. fi. ʃ. de hære. instit. quod tenet Gui. in l. si plures. s. de pact. aliàs est 4 l. si vnus. §. pactus. eod. tit. ¶ † Quæro quomodo valebit[b] istud, facio te hæredem in testamento solenni, postea adimo libertatem & hæreditatem quæ est voluntas secunda? testamentum nō: quia non est hæredis institutio: codicilli non, quia in codicillis non potest directè adimi hæreditas, quid ergo erit? cogitabitis.[c]

ADDITIONES.

a Alex. Lo. ¶ Dare libertatem. Legendum puto, adimere, lib. Certum est n. vnumquemque idoneum siue militem, siue paganū dare posse libertatem seruo sine hæreditate, & si inspexeris gl. in d. §. si eod. hic alle. in prin. ita legendum iudicabis.
b Poma. ¶ Quomodo valebit Alex. consi. 104. in 2. vol.
c ¶ Cogitabitis. Adde quod Bar. in l. si iure. ʃ. de leg. 3. videtur velle quòd non sit sublatum primum, & istam opi. sequitur Bald. recte intuenti in d. l. sancimus. Pet. de Anc. & Imo. in c. cum esses. de testa. & consuluit Bald. consil. 430. lib. 3. inci. ad euidentiam & inquantum tangit alex. an legata ad pias causas debeantur hæreditate non adita, vide quæ posui in l. 1. C. de sacrosan. eccles.
Io. Fr. Ru. ¶ adde quod ista secunda voluntas, de qua hic per Bart. est nulla vt habes per Ias. post alex. & areti.

§. Testamentum. Exhæredatio, quæ per aditionem firmari non potest in vita exhæredati, ipso iure est nulla. h. d. ¶ Opp. ꝙ testm̄ valeat: quia filius fuit exhæredatus s̄m formam l. j. & ij. s. eo. Sol. gl. hoc ideo: quia exhæredatio non tenet, nisi adita hæreditate. Iac. de Are. dicit, ꝙ attenta ista ratione nunq̄ valeret testm̄, ī quo quis sub cōditione esset hæres institutus, & filius exhæredatus, ꝙ est ɔ̄ l. nā & si sub ɔdōne. in prin. ʃ. tit. j. Quare dicas ꝙ exhæredatio post mortē est frustratoria, qa impossibile est eam per aditionē cōfirmari filio viuo, secus si instō esset facta sub ɔdōne, quæ filio viuo posset existere. ¶ Op. de l. fi. ʃ. de ɔdi. inst. So. gl. & bene: qa hēbat ibi cohæredē, cuius aditione exhæredatio poterat ɔfirmari in vita. ¶ Op. instō facta ad tēpus vr̄ pura. l. hr̄ditas. ʃ. de hær. inst. glo. sol. ibi, in instōne facta ad tp̄s certū, hic de instōne facta ad tempus incertum. Vide in l. ab omnib. §. cum quidā. ʃ. de leg. j. & dicā in d. l. hæreditas. de hær. inst.

LEX XIIII.

1 *Posthumus hodie non exhæredatur.*
2 *Intestati causa trahit ad se causam testati.*

Si posthumus. Posthumus prҿteritꝰ rumpit spē eius gradus a quo est præteritus incontinēti cum nascitur, nec cōfirmatur gradus ille, licèt natus añ decedat, quàm ad eū gradum perueniat, & si rumpit̄ pars testamenti, totū rumpitur. h. d. vsque ad §. quod vulgo. Tres partes hēs. Secūda ibi, itaque Tertia ibi, nam & cum duob. ¶ Opp. ꝙ nō est rumpi non potest. l. nam & si sub conditione. §. post defectum. ʃ. tit. j. Sol. nō rumpitur gradus, sed spes eius. dixi s̄m Dy. in l. si a primo. s. eo. ¶ Op. ꝙ posthumus qui non sentit, exhæredari non possit. l. si qs in suo. C. de 1 inoff. test. Sol. hodie † nō potest exhr̄dari: quia in exhr̄datione regrit̄ cā: olim poterat. ¶ Op. ad s̄m respon. ꝙ dēt valere tertiꝰ gradus, ex quo posthumus est exhr̄datꝰ. l. iij. in fi. s. e. Sol. hic in posthumo pterito, ibi in iā nato. & rō ponitur ibi in gl. ¶ Op. ꝙ inter posthumum, & iā natum non sit dr̄ia. l. si a primo. s. eo. Sol. vt ibi dixi. ¶ Venio ad tertiū ver. & istū examinabo, & dicā rōnē eius in l. pe. ʃ. ti. j. hic vlti. gl. dicit, ꝙ hic posthumus excluditur, vt hr̄s institutus: sed admittitur, vt legitimus. Vel dic s̄m Dy. ꝙ hic tex. dicit, excluditur, intellige post mortem ipsius posthumi, sed si viueret, ad to2 tā hr̄ditatem admittetur. & sic nota † casum mirabilem, ꝙ cā intestati trahit ad se cām testati. Cōtra qd vr̄ l. j. §. si ex fundo. ʃ. de hær. isti. So. vt dicā ī l pen. ʃ. ti. j. rōne ibi videbitis, & vide d. gl. vltimā hic q̄ incipit, quatuor sunt, &c. & ita dicit Dy. ibi. dic, vt ibi. Op. si posthu. moritur, ergo testm̄ ɔfirmatur. l. posth. in prin. ʃ. ti. j. So. ibi loqr̄ qñ posthumus decessit viuo testatore, hic qñ post eius mortem.

1 *Cohæredis datio facit suum hæredem voluntarium,*
2 *Substituti vulgaris datio facit suum voluntarium.*

§. Quod vulgo. Filius institutus in primo gradu in totum vel in partem: licèt sit præteritus in secundo, testm̄ nō rumpit. h. d. Ratio huius. §. est: quia per secundū gradū, filio instituto in primo nulla fit iiuria, nō. n. admittitur nisi ipso volente, & hoc quando est institutus solus. Idem si admittitur pro parte: sufficit. n. quod pater eum instituat in legitima sua, vt sic non possit conqueri. Idē quando filius est institutus cum so1 cio. Et est ratio: quia testator dando cohæredem † filio, facit de suo voluntarium. l. apud Iulianum. §. Idem Iulianus. ʃ. ad Treb. dicā 2 ʃ. co. l. si filius. Item quando † substitutum vulgariter facit eum voluntarium, vt l. Papin. §. quarta. supra, de inofſi. test.

1 *Falsa causa circa filiationem vitiat exhæredationem ipso iure.*
2 *Falsa cā adiecta in exhæredatione, illā nō vitiat ipso iure, si nō respicit filiationē.*
3 *Assertio patris, quod non faciat filium non esse in possessione filiationis, nisi mulier contempserit Plautianum.*

§. Si quis ita. Exhr̄datione facta cum causa, q̄ respicit filiationem, si cā falsa pbetur, testm̄ rūpit. h. d. Volo ꝙ tu cogites circa vnum quod ego non cogitaui, nec hic, nec s. ti. j. & ista lex videt̄ casus p opi. Marti. ꝙ exhr̄datio facta ī serta falsa cā, facit testm̄ ipso iure nullum, qđ tñ reprobaui in l. j. s. de testa. 1 Sed rñd. † ꝙ falsa cā circa filiationē vitiat exhr̄dationē ipso iure. l. si pater. & l. nec apud. C. de here. inst. & ita loqtur hic. & dixi in l. de 2 mōstrō. §. qđ aūt. de ɔd. & dem. Secꝰ si † falsa cā aliud respiceret quā filiationem, vl' affinitatem. ¶ Op s̄m gl. dicitur hic, ꝙ pbat se filiū. Cōtra, non dēt admitti pbō, ꝙ fcā nihil releuat. sed hæc est hmōi: qa si pbetur filiꝰ, exhæredatio ē nulla, vt hic ī tex. Si nō ē filiꝰ simil'r est nulla. l. qdā cū filiū. de ver. ob. so. dicit Dy. meliꝰ ꝙ ista pbō fcā aliqd releuat. Nā si pbetur filius, succederet ab intestō: si nō eēt filius, succederēt alii licèt vtroq; casu exhæredatio est nulla. ¶ Opp. de l. iij. §. cāæ. ʃ. ad Car. So. illud verū ē quātū ad Carbonianam bo. pos. nō ad aliud. Opp. đ l. si instituta. §. j. s. de inof. test. Sol. vt ibi. Quæro cui incūbat hic onus pbādi, Credo ꝙ filio: quia verbū patris, ē 3 ɔ̄ eū, qđ tene mēti: hoc tamen nō placet Dy. qa † verbū pr̄is, nō facit filiū nō eē ī possessione filiationis, nisi mulier ɔtēpserit Plautianū. l. j. §. Iulianus. s. de lib. agno. & l. j. §. si quis ad Carbonia. tene ergo primam sol'o. Op. gl. Insti. q manumit. nō pos. §. semel. Sol. ibi nō est error: quia causa est vera, licèt iniusta, vt ibi notatur. Itē. ibi. l. si alij. Sol. ibi secundum intellec. Ray. Item ibi. §. j. dic, vt ibi.

LEX XVI.

Substō vulgaris facit de necessario volūtarium, & an impedit exñtiā sui hæredis.
Existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis non aditæ. In toto Infortiato non videtur Bartolo obscurior lex.

Si filius hæres.[a] Ista est valde difficilis lex. Qñ filio instituto datus est substitutus vulgaris, existētia sui hæredis nō operat̄ trāsmissionē hereditatis, aliàs secꝰ. h. d. s̄m verū intell'm. Et gl. nō videtur illud vidisse qđ est dubiū, & multū infrascat eā: tamen diuido secūdā illā diuisionē quā puto verā in duas partes. Primo loquitur qñ filius fuit institutus pure, dato sibi substituto nepote vulgariter. Scđo loqr̄, quādo filiꝰ institutus est sub ɔdōne ptātiua, q̄ nō pōt īpleri vltimo vitæ spū, nullo dato substituto. Secūda ibi, ꝙ si nemo. Itē secūda subdiuidit̄: qa primo ponit dictū, scđo exēplificat. Secūda ibi, sicut euenire. ¶ Pro declaratione legis, qro ī quo differt prin. a scđo rñ. Huius timore hoc prin. legit̄ tribus. mod. Primo, ꝙ hic filius fuit institutꝰ pure, in scđo rñ. sub cōdōne. & istā tenet Cy. ¶ Sed ad hoc opp. si fuit institutus pure, ergo statim fuit hr̄s suus, & necessarius, vt Inst. de hær. quali. & diffe. §. sui. & l. necessariis. ʃ. de acq. hær. Male ergo dicit tex. qui dicit nepotē esse heredem sui aui. Huius timore dñt qdā nepotē esse hr̄dē sui aui, nō directo, sed p mediā psonā pr̄is sui, & hoc tangit gl. q̄ incipit. auo ex testō, circa fi. qđ gl. nō tenet, & merito, quia tex. dicit nepotē suū hæredē tā pr̄i q̄ auo, sed s̄m hanc lect. non est suus heres, nisi patri tm̄. Vñ alij: recedūt ab hac lec. & dñt, ꝙ a prin. fuit institutus filius sub ptātiua ɔdōne, quæ pt impleri vltimo vitæ spū. in ij. rñ. fuit institutus sub ɔdōne, q̄ non pōt īpleri vltimo vitæ spū. Ista lect. pōt substineri, sed non est necessaria, vt ʃ. dicā. Tertij legunt totū eɔ̄, ꝙ ī prin. fuit institutus filius sub ɔdōne q̄ nō pt impleri vltimo vitæ spū, in ij. respōso, in ea q̄ pōt impleri. Ista lect. nō est vera. Nā fini nullo mō cōuenit, ꝙ loquatur de ea q̄ pōt impleri vltimo vitę spū. Nā tūc quādo iste morit̄, nō esset certū neminē ex testō hr̄dē fore, cū adhuc possit impleri ɔdō vsq: ad vltimum vitæ spūm, qđ est ɔ̄ tex. huius l. in ij. respōso. Itē nō cōgruit principio, ꝙ loquatur de ɔdōne quæ nō pōt impleri vltimo vitæ spū: qa tūc eo viuo certū esset ɔdōnem deficere, & nō posse impleri, & sic posset hære locū exñtia sui hęredis, & remaneret oppō prima. Præterea tex.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si filius hæres. Circa ea quæ sequuntur in ista l. quod datio vulgaris substitut tollit (uita em, vide duas limitationes Bald. quas refert Com. & d. Iaso. in l. 1. col. vl. C. si quis omiss. cau. testa.

tex. voluit solum facere istã drĩa, vtrũ filio fuerit datus substitutus vel non. Tene ergo primam. l. ꝙ filius fuit institut⁹ pure. Iõ aũt ipse non fuit suus hrs patris, qa pater sibi vulgariter † substituit, ꝓ qđ facit de necessario volũtariũ. l. Papin. §. quarta. de inof. test. & hic ē casus, quē declaraui in l. Iulia. ff. si qs omis. ca. test. Posses etiã intelligere totam istã legē in filio instituto sub ꝯdõne ptãtiua, q̃ nõ pt impleri vltimo vitæ spũ: sed in primo casu habuit substitutum, ĩ secudo nõ: iõ in primo casu nõ fuit suus hrs patris, ĩ secũdo sic. facit ad l. vlti. ff. de ꝯd. & insti. ¶ Ad id aũt ꝙ dixi ꝙ substõ vulgaris impedit exñtiã sui heredis, adic vt in l. si filius q patri. de vulg. & pup. & d. l. Iulianus. si qs omis. ca. test. Quæro quid dicit hic ĩ prin. si interim moriat, qd vult dicere, interim? Gl. rñdet añ aditã hereditatē. Et ista vera quã tenet Dy. & oẽs. Rõ: qa cũ haberet substitutũ vulgarē, requirebatur aditio, cũ tũc nõ sit suus, vt dixi. Alij exponũt, interim. i. viuo testõre, & male: qa si filius decessit intestat⁹ viuo patre, tũc fm ista tpa nõ hēret heredē. l. ij. de castren. pecu. Si vero filius decessit testatus, forte in castrẽsi peculio, tũc põt hre hrdē sed nõ suũ: qa tũc non hēt filiũ in ptãte, licet sit miles. l. filius a patre. ff. eo. & tex. hic dicit, vtrũq; suũ heredē futurũ. Vñ tertij dicũt interim. i. pendete ꝯdõne, vt gl. dicit. sed vt dixi, in prin. loquit quãdo filius fuit institutus pure, põt ẽt ĩtelligi quãdo fuit institutus sub ꝯdõne, vt s̃. dixi, & ꝓcederet hæc lect. ¶ Venio ad secũdã partē. dicit hic ipse filius ĩ testõ pre hrs existit: q̃ro de quo filio loquatur, an de nepote, an de filio primo? Quidã dñt ꝙ de nepote. & in hoc videt resistere gl. Sed ad hoc opp. quõ põt esse nepos suus hrs vtriq;, cũ pater eũ pcessit tpe mortis aui, vt Instit. de hrđ. q ab ĩtestõ. §. ita demum. Gl. dicit, ꝙ hic au⁹ decessit testat⁹, & sic sufficit ꝙ nepos sit ꝓximior tpe quo testm̃ destituitur, vt Instit. de leg. agna. suc. §. proximus. vidistis in l. si qs posthumos. §. si filium. in fine. Venio ad istud an sit verũ. op. † existẽtia sui heredis opat trãsmissionẽ hrditatis nõ aditę. l. hereditate. §. filius. ff. de cast. pecul. maxime in suos. l. j. C. de his qui ante ap. tab. Cũ ergo iste fuerit suus non põt auo heres esse directo: qa pr nepotis fuit suus. Præterea tex. certũ esse incipit. &c. Sed hoc est falsum: qa qcũq; heres filij ex psona filij defuncti pt hrditatē nõ agnitã agnoscere, vt d. l. j. ergo nõ esset certũ. vt dicit tex. imo est dubiũ: qa posset adire, vel repudiare si vellet. l. si qs filiũ. §. j. de acqr. hered. Itē hoc in ꝯdõne potestatiua, q̃ põt impleri vltimo vite momẽto, nõ põt ꝓcedere: quia nõ est certum interim donec viuat, sed post mortē. l. suus quoq;. de hære. insti. & l. fi. ff. de cõdit. instit. ¶ Ex hoc concludo ꝙ hæc lect. nõ ꝓcedit. Intellige ergo fm Iac. de Are. ꝙ in ver. ꝙ si nemo, fuit institutus sub ꝯdõne ptãtiua, q̃ vltimo vitæ spũ nõ potest impleri. Vide istã opi. p Azo. hic in fi. Et sic loquitur de filio primo q erat hrs patris. & nepos directe ē heres patri & auo, & hoc pmediã psonã patris sui, & hoc mõ ꝓcedit iste versi. Cogitabã si posset saluari sine ista diuinatione, ꝙ esset dubiũ, vtrum posthumus nasceretur, & sic rumpit testm̃, & sic existẽtia nihil opat. & hoc mõ non possum dicere p l. cũ qdam. §. ꝙ dicit. in fi. ff. de acqr. hæred. ¶ Sed tũc opp. de ver. sicut. sed dico ꝙ ver. sicut, ponitur exēplificatiue, nõ similitudinarie fm Iac. de Are. & fm lec. quã teneo. Vel dic ꝙ addit in ver. sicut, quãdo nepos nõ extabat. habes difficilem l. non video qualiter † possit transire, si scires audirem libẽter, & in toto Infortiato non videtur mihi obscurior lex.

ADDITIO.

a ¶ Sui hæredis. Vide Bal. consi. 55. lib. 2. & 270. l. 2. Pau. de Cast. consi. 252.

LEX XVIII.

Multi. a Exhæredatio fit quãdoq; pp bonũ. h. d. Quæro an ista sit correcta per Auth. de hæred. quæ ab intestato. §. illud. quæ vult ꝙ filius instituatur. Domini glo. tangit in l. cũ ex filio, circa prin. de vul. & pup. & videtur ꝙ hodie sit correcta. Alibi videt gl. tenere contrarium in l. sancimus. §. repletionem. & §. seq. C. de inof. test. tene gl. in l. cum ex filio. & ibi latius dicam.

ADDITIO.

a Pæna. ¶ Multi. quod ista l. sit correcta, vide Caro. Ruy. in §. & quid si tantum. ff. eo. tit. Paris. ¶ Multi. In casu huius legis si quis instituatur, filio exhæredato ad bonum finem, & postea grauetur restituere, non potest detrahere aliquam quartam, vt per do. Iaso. l. post mortem. C. de fideicom.

LEX XIX.

Cum quidam. Odia restringi, fauores ꝯuenit ampliari. h. d. Vide gl. quæ incipit nota fauorem. ibi exercitum. Dic vt no. per Dy. in c. odia. ex. de reg. iu. lib. vj. Quæ est rõ, ꝙ quãdo fili⁹ est exhæredat⁹ à certa parte non valet? Rñdeo. qa tũc in illa parte, in qua non sit exheredat⁹, ĩ eũ ꝯtinuat dñiũ, & sic decederet pro parte intestatus, quod non potest. l. ius nostrũ. ff. de reg. iu. & l. in suis. s̃. eo. secus si a dimidia eum exhæredaret, cum esset solam dimidiam ab intestato habiturus. tunc valeret: quia in alia non continuatur dominium, & sic cessaret rõ l. in suis. s̃. eod.

LEX XX.

Sub conditione. a Vt qs sit suus hæres pri reqrit, ꝙ nõ sit in ptãte alterius tpe mortis, & ꝯdõnis exñtis. h. d. ¶ Op. ad hoc ꝙ qs sit necessarius, sufficit quod sit in ptãte tpe mortis, in Insti. de hær. qual. & diff. §. sui. Dicit gl. hic de dit se ad arrogandũ in vita testoris, sed non est verũ: quia tũc esset adoptio, non arrogatio. Alij dicũt hic loqui in filio emãcipato, sed non est verũ: qa non desinit esse suus pp adoptionē, sed propter emancipationem. Dic ergo ꝙ requiritur ꝙ sit primus tpe mortis vt ibi, & ꝙ non sit in potestate alterius tpe exñtis cõdõnis, vt hic. Gl. soluit, & vide eam, quæ incipit. in vita testatoris. & gl. assignat aliam rationē, quam vide in ea. & §. alienus, quem glo. allegat. nihil facit, quia ibi loquitur in acquisitione hæreditatis, cui acquiritur: hic tractatur, an iste sit suus. ¶ Opp. s̃. ꝯ hanc legem de l. pater filio. de hæred. insti. vbi tantum inspicitur tps mortis. Rñdeo, ibi loquitur in seruo, hic in filio. Vnde est drĩa ꝙ si seruus alienatur, transit cũ sua causa, & dominus potest seruo legē imponere. l. seruus hac. l. ff. de manu. & l. j. & ij. C. quib. ad lib. procla. non licet. sed hic loquitur in filio: cui testator non potest imponere legem, vt hic. ¶ Op. de l. antepe. ff. de hære. insti. vbi in seruo inspicitur tempus conditionis, non mortis. Sol. ibi seruus mutauit statum ex dispositione legis (siue iudicis,) hic hominis volũtate mutauit. Sed ad id quod dixi, quando mutat statum ex dispositione hominis, oppo. de l. seruus. §. si. ff. de hære. insti. quam glo. allegat pro concordantia, sed dic vt ibi nota.

ADDITIO.

a ¶ Sub conditione. Induxit Bald. quòd monachus siue ex testamento, sine ab intestato, hæres non dicitur necessarius patri: quia cum sit in potestate Abbatis statum mutauit, & exiuit patriam potestatem, vt est glo. in l. si ex causa. §. Papinianus. s̃. de minoribus. idē tenet Ang. hic, subdens, quòd in consequentiam monachus non dicitur suus hæres patri: & ideo requiritur expressa aditio, adeo ꝙ etiã si decessit hæreditate non adita, monasterium ex potentia suitatis non succedit. Contrarium tamen, & immo iura suitatis retineat, & transmittat, tenuit Gui. de Cu. Ia. Bu. Bald. & expresse in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. per illam text. & Bald. in l. cum adoptiuis. C. de adop. Iac. Bu. & Bald. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. Bald. in l. apud hostes. ad fi. C. de suis & leg. idem in l. nepotes. de his qui sunt sui vel alie. iur. & fuit de mente Barto. in l. item in potestate. suprà eniquantum dicit, quòd existens in dignitate, vel monachus exiẽs patriam potestatem quòd hoc est verum in his in quib. non est sibi fauor: sed si esset eis fauor, adhuc in potestate patris iudicarentur. Non ob. quòd sit in potestate: quia respondetur vt per Bald. in auth. si qua mulier. & vide Ang. consi. 133. inci. in dei nomine, super primo puncto, & quòd ingrediens monasterium iura suitatis retineat & hæreditatem paternam non aditam transmittat, cõsuluit Bald. consil. 309. lib. 2. & Petr. de Anch. cons. 421. vbi dicit, quòd fit iniuria monacho, si non renouetur emphyteusis finata per lineam.

LEX XXI.

Si filium. Sufficit quòd a tempore natiuitatis filius se institutum reperiat. h. d. ¶ Opp. de l. posthuma. ff. eod. Sol. vt ibi. ¶ Quæro, de qua conditione loquatur? Gl. hic dicit ꝙ de potestatiua causali, vel mista. In eo quod dicit de potestatiua, non videtur verum: quia posthumus non potest implere conditionem antequam nascatur, nisi diceres de potestatiua dependente a potestate alterius non posthumi, & idem dic de mista: secundum quòd dicit de causa, procedit sine dubio: quia potest existere antequam posthumus nascatur. Et hanc tenet Dyn.

LEX XXIII.

1 *Veritas prævalet fictioni.*
2 *Redditus, id est retrodatus.*
3 *Aequitas naturalis inest in omni fictione.*
4 *Veritas, & fictio quando inuicem tendunt ad diuersa, fictio prævalet veritati.*
5 *Adoptio quid sit.*

Filio. a Quando veritas & fictio tendunt ad vnum finem, veritas prævalet b fictioni. hoc dicit. No. ex hac lege quòd † veritas prævalet fictioni. Secundo no. de significatione huius verbi redditus, † i. retrodatus. De hoc dixi s̃. sol. matr. in rub. Op. de l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de ꝯtab. Sol. ibi in extraneo exhæredato, qui fuit postea arrogatus, hic in filio. Rõ: quia in extraneo exhæredatio ab initio fuit inepta, sed in filio licèt emancipato, secus. Præterea extraneus adoptatus incipit esse nouus filius fictus, quod in filio emancipato non procedit, vt hic. Sed contra hoc op. ff. §. prox. sol. ibi in instõne, quæ ita congruit in persona extranei, sicut in persona filij. Ex hoc hēs intellectũ sequentis §. quē vide per te. Item opp. de l. si quis posthumos. §. si filium. s̃. eo. Dicebat do. Ray. quòd erat propter fictionem postliminij, ĩ qua ē æquitas nãlis. l. postliminium. ff. de cap. & postli. reuer. sed rediculũ est: † in oĩ fictione inest æquitas nãlis. dr ergo quòd † quando veritas, & fictio tẽdunt inuicē ad diuersa, tunc ꝓualet fictio. l. si quis posthumos. §. j. ver. diuersam. s̃. de cap. & postli. reuer. per totum. & tota iura loquentia de postliminio, & iura fictionum. Quid † est adoptio? Dic vt in gl. & no. eam, & est diffinitio Azo. in sum. de ado. & eam probat Guil. de Cun. in l. j. s̃. de adopt. dic vt ibi per eum.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Filio. Vide Com. consil. 17. Barto. in l. 1. §. hoc autem senatus. ff. ad Sylla.

b ¶ Veritas prævalet. Hæc lex ad plures infertur quæstiones. Primo quòd si sit statutum quòd pœna delicti commissi de nocte duplicetur, quòd nox intelligatur post sonum talis campanæ, quòd aliquis existens de longinquo non potens audire campanam delinquat, quòd non debeat puniri: quia veritas noctis prævalet fictioni, & ita vtique decidit Bald. in l. liberorum. s̃. de his qui no. infa. Bald. & Saly. in l. fi. C. de his quib. vt indig. de qua q. etiam per Iaco. But. qui illam disputauit in l. more. Ro. s̃. de fer. Pet. de Anch. in c. canonum statuta. de constit. in ver. istam q. disputauit Iac. de Bu. Facit secundo ad q. statuti, vel constitutionis dictantis, quicunque debellauerit tale castrum, de eo debeat inuestiri, & illud habeat in feudum, quòd si mutus, & surdus illud debellauerit, quòd illud debeat habere in feudũ, vt determinauerũt Gui. de Cu. Bald. & Sal. in l. cũ filiusfamilias viat cũ. s̃. si cer. pet. ar. l. si quis in grau. §. verum, versi. hi quoque, infrà ad Syll. facit 3. ad quæst. statuti dictantis, quòd bannitus possit impune occidi, & aliquis qui habet gratiam a principe, vel à iudice, non sit cancellatus, occidatur, occidens puniatur, cum adhuc sit imago scripturæ, & quia in pluribus locis traditur, authoritate consulentium, ero contentus. de quo per Pau. de Castr. consilio 34. & 123. per Ange. consilio 282. & per Bald. consil. 21. lib. 4.

LEX XXIIII.

Posthuma. Si tpe natiuitatis filia non reperitur legitime instituta, testamentum rumpitur. hoc dicit.

LEX XXV.

1 *Exprimens nomen speciei, videtur nominatim facere.*

2 *Renunciatio casuum fortuitorum non valet nisi expresse renuntietur.*
3 *Mandatum factum ad petendum restitutionem in integrum, quoties opus fuerit, non tenet.*
4 *Filiorum appellatione in exhæredatione, quando veniant posthumi.*

Titius. Qui exhrdat filios, vr̃ noĩatim exhrdare, nec videtur qs exhæredare filios quos ignorat se hēre. h.d. Op. Insti. de exhær. lib. in prin. & l. fi. C. eo. & l. j. §. eo. Sol. glo. ꝙ expresse, & noĩatim dicit̃ fieri, qñ filios exhæredat: secus si dicat liberos, &c. 1 vide gl. q inci. sec⁹ si dicat, &c. ¶ No. ergo, ꝙ † exprimit̃ nomē spēi videt̃ noĩatim facere: tetigi in l. turpia. §. fi. de leg. j. & hoc est vtile 2 scire ad multa, spāliter pp vnū. s. † ꝙ renūciatio casuū fortuitorū a non valet, nisi expresse renūciet̃. l. sed & si qs. § qsitū. §. si qs cau. & l. op⁹. §. locati. Sed qd si dicat, suscipio oēm casum fortuitū, &c. Gl. dicit ꝙ satis videt̃ exprimere. Et istā l. induco ad aliā q. Multi sunt casus in quib. reqrit̃ in procuratore spāle mandatū, vt not. in l. Pō-3 po. de proc. an sufficiat quòd † dicat ad petēdum restōnē in integrum quoties opus erit: an sit opportunū ꝙ dicat in tali causa? Et videt̃ ꝙ sufficiat si dicat, quoties opus. Cōtrariū videt̃ ĩ l. si qs mihi bona. §. iussum. j. de acqr. hæ. & hoc tenēt doc. & Cy. & alij. in l. j. C. etiā p pc. in inte. resti. pe. pos. Dicā in d. §. iussum. plenius in l. filius. 4 §. j. de dona ¶ Quæro. † qd si exhæredat filios, an & posthumum videat̃ exhæredare? Et videt̃ ꝙ sic. ita dicit gl. sed ɔ̃riū puto verū, nisi in aliqua pte testi faceret mētionē de posthumo. l. q filiab. j. de leg. j. Nō ob. lex. quā gl. all. qa ibi est fauor tutelæ. dixi ĩ d. l. q filiab.

ADDITIO.

a *Quæsitum. communis est conclusio, quam ponit gl. in d. §. quæsitum. vide quę ibi posui.*

1 *Promissio facta in vnum casum porrigitur ad alium, in quem testator similiter prouidisset, si de eo specialiter cogitasset.*
2 *Statutū quod pœnæ duplicētur de nocte, qualiter ĩtelligāt nox, & qualiter dies.*

a 1 §. Lucius. a Fauore testamenti, & pp ignorātiā testōris, natus hr̃ pro nō nato. h.d. Vel aliť fm gl. † prouisio facta in vnum casum porrigit̃ ad alium, in quē testōr siĩr prouidisset, si de eo cogitasset. h.d. & est no. casus. Op. de l. nomen filiarum. j de ver. sig. l. si qs filiab. de testa. tu. cum l. seq. vbi appellatione post 2 humi nō ptinet̃ iā nat⁹. Sol. vt in gl. Iste tex. facit ad q. vtrū mane aptet̃ dici vl' noctu? & videt̃ ꝙ diei, vt j. eo. ibi, albescēte die. qd dic, 3 vt dicit. l. aut facta. §. tps. j. de pœn. ¶ Vltimo iste tex. facit † ad q. dicit statutum ꝙ pœnæ duplicent̃ de nocte, nūquid si aliqd maleficiū dicit̃ factū fuisse de sero, vel dicit ꝙ fuit de mane tēpestiue, dicat̃ fieri de nocte? Recordor ꝙ dixi de hac q. ĩ plurib. locis sed breuiter do declarationē claram. Lex, hæc verba. j. de verb. sig. dicit ꝙ aut dies est, aut nox: mō, nox quid est? Dic, non est aliud, nisi priua-b tio lucis, & dies nō est aliud nisi positio lucis. b & istud probatur in c. consuluit. extra de offi. deleg. Mō ad propositum quando dicitur de sero, non est facta nox, sed fiunt tenebre. nō tamē est adhuc nox: hoc probo per l. qui duos. j. de manu. test. vbi viuens moritur. & videbitis in l. si quis filio. j. eo. Ita dico quādo dicitur mane, tunc cœlo albescēte est dies, vt hic, & l. 1. C. de cust. reo. quia cum nox recedit, est dies. Istam q. disputauit do. Pet. de Cernetis.

ADDITIONES.

a *Poma.* ¶ Lucius. Vide Bar. in l. si is qui pro emptore. in 4. q. prin. de vsuc. vide Ate. consi. vl. vide alex. consi. 130. & vide quæ de ista similitudine scripsi in l. tale pactū. §. fi. ff. de pa.

b ¶ Positio lucis. Cum Bar. transit. Bald. & pau. de Castr. hic, videtur tñ q dies dicat intelligi, vt dixit ipse Bar. in l. aut facta. §. tempus. j. de pœ. s. ꝙ dies est qñ sol est sup terrā. p tex. in c. perfodiēs. extra de ho. vbi fur diurnus dicitur, super quo cadit sol. sed nocturnus ecōtra. Nō obst. iste tex. quia aliqui hūt clarescēte die, aliqui albescēte, & potest intelligi de die naturali. iuxta no. p gl. in l. more Romano. ff. de fer. Non incōgrue subnectitur quæstio illa quòd si quis cōmisserit maleficium in die assumptionis Virginis gloriosæ, patiatur duplicē pœnā, & aliquis delinquat in nocte sequēti festū, an debeat puniri duplici pœna? & dicitur ꝙ aut dictū statutū est factū in honorem Virginis, & tūc illa dies finitur saltem in cōpletorio ipsius festi, vt patet ex nota. de sent. excom. lib. 6. in c. fi. §. adiicimus. & tūc nō debet intelligi in festo illius diei. Aut non fuit festum Virginis, & tunc non debet puniri duplici pœna, quia de propria significatione vocabuli maleficium commissum de nocte, non videtur de die. Namtūc dies est proprie cum sol est super terram, vt probatur de offi. deleg c. consuluit. Et hæc est determinatio Fed. de Sen. sed latius per eum consi. 44. & 256. Et an statutum possit inducere diem, vel noctem, vide Angel. consi. 194.

LEX XXXVI.

Filius. Filiusfamilias miles potest exhæredari, sicut paganus, hoc dicit.

LEX XXVII.

Posthumum. De hoc dic, vt l. prox. §. fi. & supra eod. l. placet, cum l. seq.

LEX XXVIII.

Filius a patre. Si exhæredatio facta in condōnis dfectū non potest cōfirmari aditione, testm̄ est nullū, & filius patri ab intestato succedit: secus si pōt cōfirmari. h.d. & istud est bonū principiū, & aliquantulum difficile. Et diuidit̃ in duas partes. Primo loquitur in instituto sub cōdōne potestatiua, seu casuali, nec hēt cohæredē vel substitutū. Scdo, qñ hēt cohrdē. Scda ibi, hærede aūt. Circa primā partē quæro, sub qua ɔdōne fuit institutus filius? Rñdeo fm gl. dnt quidam ꝙ fuit institutus sub cōdōne ptatiua, q non poterat ipleri vltimo vitæ spū. Alij dnt ꝙ fuit cōdō casualis. Prima lec. est vera in se, tamē oportet deponere qd nullū habuit substitutum, & lec. Dy. q hic inuit, qd habuit filius sa. substitutū, tūc nō procederet: qa si filius est exhæredat⁹ in defectū cōdōnis succederet substitutus. Idē si nō est exhęredatus: qa videt̃ per eū stetisse quare nō ipleuit arctādo se vsque ad vltimum vitæ spūm. l. suus. §. sed & si filio. de heredib. istitued. & de condit. insti. l. fin. post prin. Alia lec. est qd hic loquit̃ de ɔdōne casuali, & verior, & hoc sonat lr̃a sub cōdōne, que nō est in ei⁹ ptāte, &c. Sed tūc obstat C. de instō. & substō. l. si pater, & l. suus, in prin. j. de hæred. instituen. Sed rñdeo qd ibi habet substitutū, vel coherēdē, cui⁹ aditio ne poterat cōfirmari exhæredatio: hic secus. ¶ Sed tūc opp. cōfirmatio q fit p mortē non sufficit. l. si ita. §. fi. §. eo. Rñd. illud esse verū, qñ est impossibile adiri hæreditatē viuo filio: qa poterat cōdō eo viuo deficere, & tūc pōt cōfirmari p aditionem q fit post mortē. l. si quis posthumos. §. si filiū. §. eo. & dixi in d. l. si ita. §. fin. §. eo. tāgēt in l. Gallus. §. in oībus. j. e. opi. ergo Pet. q hic innuit, quod filius habuit substitutū, non pcedit. ¶ Venio ad secūdā partē, in qua gl. ponit casum vt hēs in ea. ¶ Op. gl. iste cohrs fuit institutus ad tps: & sic dicit̃ institutus pure. l. hæreditas. de hrd. instit. Sol. hic fuit institutus ad tps incertū, qd fieri pōt, ibi vero ad certū tps. Probatur in l. si ita. ĩ fin. §. eo. & j. de le. j. l. ab oībus. §. cū qdā. C. de hered. instit. l. ex neū. ¶ Secūdo opp. §. e. l. si ita. §. fi. vbi si hæreditas non pōt adiri ĩ vita filij, non sufficit ad confirmationē exhrdationis. Gl. ponēdo casum nititur soluere, ꝙ in articulo mortis pōt adiri, sed nō ē bona sol°. Cū. n. tex. dicat post mortē, requirit̃ ꝙ perfecte sit mortuus, & sic talis aditio non ɔfirmaret exhrdationē, vt in l. ɔ̃ria. Vn̄ gl. soluendo hic istud ɔ̃riū, legit istū vers. alio mō. s. ꝙ hic filius fuit institutus p parte sub ɔdōne, nec fuit ĩ eius defectū exhrdatus, & ei fuit dat⁹ cohæres post mortē, fm Azo. & differt a prima lect. qa fm primā filius fuit in defectū cōdōnis exhrdatus. Ista lect. posset esse vera, ponēdo ꝙ filius fuit institutus sub ɔdōne ptatiua, q non pōt impleri vltimo vitæ spū, quo casu nō est necessaria exhæredatio. l. su⁹. §. sed & si filio. j. de hære. insti. l. fin. sed si ponerem⁹ eū institutū sub ɔdōne casuali, nō valeret testm̄, nisi in eius defectū exhæredaretur. l. si pater. C. de instit. & l. suus quoq;. de hrd. instit. So. ergo glo. alio mō. ꝙ in l. si ita. filius inuenit se exhæredatū post mortem. hic eo viuo. Hæc lect. nō videt̃ pcedere, cū tex. hic dicat post a mortem, nisi sustinendo. hanc lect. poneres casum alio mō, fm Iac. de Are. s. ꝙ filius fuit institutus p parte sub ɔdōne casuali, & in eius defectū exhæredatus, & fuit sibi datus p vna parte cohrs pure, & pro alia parte alius cōhrs post mortē. certe valet testm̄: quia per adiectionē illius cohæredis dati pure, potest confirmari exhæredatio. h.d. & tunc expone tex. dum dicit tex. scripto, subaudi, sub conditione, & alio pare, qui statim adiuit. & dicit text. potest, vt habeat aliam partem in dictum tempus.

ADDITO.

a ¶ Post mortem. Bal. vt refert Pau. de Ca. volens sustinere gl. expenit post mortem. i. cū morietur, seu cū incipiet mori. sic potuit confirmari viuente filio: quia statim cum incipit mori, extat conditio institutionis hæredis. Sic econtra hēmus quod ista verba, moriente tali, exponuntur interdum post mortem, vt §. eo. l. si quis posthumos. §. si filium. vers. quod moriente. & hoc quia hic non tm̄ pater deliquit erga filium. sed ēt circa formam testādi quia dedit cohæredem vt exhæredatio cōfirmetur, vn̄ potius per errorē videtur illa verba dixisse, post mortem. Et hoc ipse Bal. inducit ad q. de testōribus relinquentibus vxores suas dominas, & vsufructuarias quousque vixerint, & post earum mortem instituunt aliū hæredem. Certe inspiciendo vim verborum, vxor non poterit habere vsumfructum ea viuente: quia est legataria, & legatum non valet nisi adeatur hæreditas, & hæres non potest adire ea viuente, & sic fraudatur intentio testatoris. Dixit ergo Bal. quod illa verba potius videtur apposita per errorē notarii: quia intentio testatoris est, quod ille sit hæres statim, non ad vsumfructum, nisi post mortem vxoris. Et dicit Pau. de Cast. habuisse de facto Bonon. quia instituens decesserat ante vxorem, & dubitabatur, an transmisisset hæreditatem ad suos hæredes, si fecit aliquos actus inducentes adicationem. & se remittit ad Io. And. & cum decisione Bal. videtur transire: quam etiam tenet ipse Bal. in l. id quod pauperibus, in 14. q. C. de epis. & cler. Bal. in l. extraneum. C. de hæred. instit. Contrarium tamen tenet Io. And. in tit. de pig. §. 1. ver. porro vsufructuarius. & Imol. hic, quæ opi. vltra actiones suas confirmatur per tex. cum gl. in l. qui filio. in princip. infrà, de hæt. inst. vbi testator legatum fecit seruo, & post mortem serui alium instituit. Dicit gl. non valere tale legatum: quia collatum post mortem legatarii, qui non potest transmittere. vnde Ang. ibi dicit in terminis qōnis, non valere relictum. idem Dyn. consi. incip. qō talis est, quidam cōdidit. idem tenet Pet. de Anch. & imol. in cap. fi. de pig. & Bñd. de Pium. in l. qui duos. de ma. testa. Rom. tamen consi. 72. videtur voluisse primā partem, vbi dicit, quod si vera esset opi. Io. And. sequeretur, ꝙ testator elegisset viam ad impugnandum testamentum. latius ibi vide Pau. de Cas. consi. 290. cum sequen.

§. Filius. Qui morte aui reincidit in ptāte pris, si añ reperitur institutus, testm̄ nō rūpitur. h.d. Primo ponitur. qō. Secūdo arguitur p vna parte. Tertio p alia parte, & determinatur quæstio. Quarto format̃ alia. q. & deciditur. Secūda ibi, nō adoptauit quidē. Tertia ibi. sed tn̄. Quarta ibi. sed si hrs. ¶ No. istum textū, in quo ponuntur sufficienter casus, ĩ quib⁹ filius post testm̄ rūpit testm̄. s. si de nouo nascitur, si de nouo adoptat̃, si subducto primo incipit tenere locū primi, & mortuo auo incipit tenere locū pris. & no. C. de posthu. hær. instit. sup rub. & tāgam. j. l. proxi. in prī. Opp. testm̄ militis non rumpitur præteritione filij. l. si cū vel in vtero. C. de testa. mili. Sol. hic. l. sicut certi. sol. tex. contrarium: quia loquitur in milite, qui militate desiit.

§. Si quis ex certa. Clarus est iste paragraphus, & ideo vide per te.

§. Si quis eo. Potest instituere posthumum ex ea, quæ tūnc sibi vxor esse non potest honesta, sed spes est quod esse possit. h.d.

LEX XXIX.

1 *Posthumus alienus ante legem istam non poterat hæres institui.*
2 *Posthumus dicitur proprie natus post mortem patris. & nu. 7.*
3 *Prouisio Galli habet locum in nepote nato post mortem patris & aui: Iuliani & Velleij, in nepote nato viuo auo.*
4 *Verbum potest, quando inducat necessitatem præcisam, & quando causatiuam.*
5 *Testamentum factum secundum consilium Galli an valeat.*
6 *Casus, in quo qui non est successurus ab intestato, præfertur ei, qui ĩ succedere potest in testamento.*

8 *Prouisio facta in vnũ casum porrigitur ad aliũ, in quẽ testõr potuisset prouidere.*
9 *Substitutio facta in vnum casum, quando porrigatur ad alium.*
10 *Quanto iuniores tanto perspicaciores.*
11 *Lex ista continuatur, & an sit necessaria continuatio.*
12 *Natus per duos dies, post decem menses est legitimus.*
Mulier potest parere in xij. vel xiij. mense, & erit legitimus secundum Gentilẽ.
13 *Mulier si post duos dies post mortem primi accipit secundum virum, & peperit in ix. mense, cuius erit partus.*
14 *Assimilatio in præsumenda filiatione quod non sit bona, quia ex cogitatione mulieris in conceptione contingit partum alteri assimilare.*

Gallus. Re & fama difficilis est hæc lex. gl. vlt. huius legis dicit ꝙ est difficilior aliqua, q̃ sit in corpe iuris, & magis pfecte suã mãm explicat. Et diuiditur tota principalr̃ ĩ tres partes ẜm Dyn. & oẽs. Primo ponitur ꝯsiliũ Galli, cũ reprehẽsionibus & suppletionibus Scæuolæ vsq; ad §. nũc de lege. Secũdo ponitur ꝓuisio legis Velleiæ in duobus capitibus, vsq; ad §. ille casus. Tertio ponitur ꝓuisio Iuliani in casu illo difficili vsq; ad fi. Et prima subdiuiditur in v. partes ẜm Dy. Primo ponitur ꝯsiliũ Galli vsq; ad §. qdã recte. Secũdo ponũt rephẽsiões & suppletiones Scæuolę, vsque ad ver. instituẽs. Tertio qdã breuis ordinatio testamẽti, vsq; ad §. si ei⁹. Quarto qdã dubitabilis. q. vsq; ad §. in oĩbus. Quinto & vlti. ponuntur qdã rl̃e gñales vsque ad §. nũc de lege. Gl. cõtinuat

1 hãc l. ad pcedẽtiã, ꝙ tãgã ĩ. in qõ. Ad euidẽtiã huius l. dẽs scire, † ꝙ de iure antiquo añ istã legẽ posthumus alienus nõ poterat hr̃s instituí. vt Instit. de bo. pos. in prin. & ĩ. ea. l. §. ille casus, & ibi videbitis. Sed Gallus Aquilius introduxit casum in quo posthumus alienus possit institui hr̃s, & ad hoc fuit necessaria ꝓuisio Galli. Secundo

2 debes scire † ꝙ posthumus ꝓprie est ille qui nascitur post mortẽ patris. Alij dñr improprie posthumi, vt no. C. de post. hær. instit. super rub. & dicam. ĩ. ¶ Hoc præmisso, venio ad casum in terminis in prin. cum posthumus alienus, id est qui primum locũ nõ tenet tẽpore testamẽti, non posset institui de iure antiquo, eueniebat vt nepotes, qui nascebantur ex filiis, inueniebant se præteritos, & te

a stamentũ rũpebãt, ideo fuit ᵃpetitũ ꝯsiliũ a Gallo Aqlio, qualr̃ super hoc posset ꝓuideri. ipse cũ esset Iurisc. & ꝓuisum non esset ẜm iura antiqua, induxit de nouo posthumos & nepotes posse insti

3 tui eo mõ quo ponitur hic in prin. Litera est clara. Itẽ scias vnũ, † ꝙ consiliũ Galli hẽt locum in nepote nato post mortem patris & aui: prouisio Velleij & Iuliani in casu difficili hẽt locũ in nepote

b nato viuo auo. ¶ Opp. dicitur hic posse, ᵇ & sic Gallus posuit in pãte non in necessitate. ꝯ l. posthumorum. §. j. ĩ. ti. j. Sol. gl. in verb. posse. & fatetur ꝯriũ, & supplet & necesse est ne rũpat testm̃. Doc. circa hanc gl. dicũt ꝙ non est necessitas præcisa, sed causatiua, & si

c vult ne testm̃ rũpatur, sic faciat. ¶ Extra gl. opp. ᶜ ꝙ verbũ põt, importat necessitatem pcisam. l. nemo põt. ĩ. de leg. j. & l. non põt. ĩ. de

4 fur. Rñd. †. qñq; verbũ põt, ponitur in dispõne negatiua, & tũc inducit necessitatẽ pcisam: quia priuat potẽtiã, vt in ꝯriis. ex. de reg. iur. cap. j. li. vj. & ibi p Io. An. Si vero ponitur affirmatiue in legib. rescriptis vel in ꝯtibus, nunq̃ repies qd importet necessitatẽ præcisam, sed causatiuã sic: facit l. si mandauero. §. fi. s̃. manda. & l. sæpe. s̃. de offic. pñdi. & hic est tex. In vltimis vero volũtatibus, video qd verbum põt, inducit necessitatem, vt no. gl. in d. l. sæpe, distinguẽdo, ad quem verba diriguntur. l. ptor. in prin. ĩ. de le. ij. & qd ibi no. Et hoc est verum, qñ verbũ põt, ponit ĩ orõne dispositiue per se principaliter. Sed si poneretur incidẽter p modũ ꝯdõnis, vl̃ cãæ, qd importat, dicã. ĩ. ti. j. l. j. vbi gl. tãgit. ¶ Scd̃o op. & videt ꝙ Gall⁹ dederit

5 malũ † ꝯsiliũ, nã nõ dicit filiũ instituẽdum, & sic testm̃ esset nullũ p teritione filij, vt ĩ. e. l. inter cætera. Gl. ĩ d. ver. posse, soluit quod Gallus habuit ꝓ ꝯstãti, ꝙ filius fuit institutus. Nec ob. ꝙ dicit, institui.

d qa expone. i. substitui: qa oĩs substõ, ᵈest instõ, vt ĩ glo. & l. cohrdi. §. cũ filię. ĩ. de vulg. & pup. & l. in rõne. §. qd vulgo. ĩ. ad l. Falc. & verũ

e dicit ista gl. qd ita sentit Gallus: puto ᵉ tñ ꝙ ẽt si filius esset insti-

f tut⁹ facto testõ, ẜm ꝯsiliũ Galli testm̃ valeret, ᶠ p l. si qs ita hr̃s insti-

g tuatur. ĩ. de hære. inst. vbi pmittit lex sic testari, si ille q successurus est ab intestato nolit esse hr̃s, talis sit hr̃s. Ita hic eadẽ rõne si filius meus me viuo moriet, & si nõ põt mihi hæres eẽ, nepos ex eo sit hr̃s: nulla. n. iniuria fit filio: & sic eius pteritione testm̃ nõ rũpitur.

h Et erit hic casus, hin quo ille, q † successur⁹ est ab intestato, pfertur

6 ei q succedere põt ex testõ. Fateor tñ ꝙ mẽs Galli fuit illa, quã gl. di

i cit. Sed ꝯ hoc op. ⁱde l. si ita. §. fi. ĩ. eo. Rñdeo, ibi fili⁹ erat exhæredatus, & sic ex tacita voluntate defuncti nõ veniebat ab intestõ, hic secus. Facit ĩ. de iur. codic. l. ꝯficiuntur. in prin. & §. j. Itẽ ꝯ pdicta facit ĩ. ea. l. §. in oĩbus. Sol. dico, ꝙ filius erat tacitẽ institutus, eo ꝙ testõr vult eum ab intestõ succedere, & pferri nepoti. d. l. ꝯficiuntur. ¶ Op. tertio ad l. dr̃ hic posthumos, nepotes, & c. Cõtra, isti nepotes nõ sunt posthumi. l. qd si nepotes. s̃. de test. tut. Rñ. ꝙ posthumi sunt vere vno respectu: qa post mortẽ pris, & aui nascuntur in casu isto, ẜm ꝯsiliũ Galli, sed alio respectu impropriẽ dñr posthumi: qa subducto pr̃e de medio, incipiũt tenere primũ locũ, vt s̃. l. pro-

k xi. §. j. Et ex hoc gl. ᵏcolligit ꝯtinuationẽ legis, sed hic reassumã ĩ.

7 in quæst. No. ergo ex hac gl. † ꝙ propriẽ posthumus est q nascitur post mortẽ, iõ dr̃ẽt posthum⁹, q̃si pōt humũ nat⁹, & oẽs alij dñr posthumi ĩpropriẽ. vt no. C. de posth. hær. inst. sup rub. & hic in gl. Et est vtile scire, si in statutis fieret mẽtio posthumi, cũ statuta debeant intelligi ẜm propriũ significatũ, ergo no. ¶ Opp. ꝙ posthumus, seu nepos natus in vita aui, nõ rumpat testm̃, vt ĩ. ea. l. §. nunc de lege. Gl. fatetur contrariũ, ꝙ nõ rumpit natus ĩ vita, si testm̃ fieret ẜm cõsilium legis Velleiæ. sed Gallus nõ prouidit in hoc. vide gl. q̃ incipit, ecce ꝯsiliũ. vsq; ibi, itẽ nota. ¶ Sed opp. ꝙ prouisio Galli sic fuerit sufficiens. Nam prouisio facta in vnum casum se extendit ad aliũ, vt ĩ substõne vulgari † ꝙ porrigit ad pupillarẽ, & ecõtra. l. iã hoc iure. de vulg. & pupill. & C. de imp. & aliis sub. l. hæreditatẽ. & l. quamuis. de insti. & sub. l. fi. ergo prouisio Galli facta in vnum casum porrigetur ad alium. Respõdeo, puto quòd prouisio legis

8 Velle. fuerit necessaria: † quòd. n. dicitur, prouisio facta in vnũ casum porrigitur ad alium, verũ est, si in illo testõr posset prouidere sed hic añ dispositionem legis Velle. testõr nõ poterat prouidere instituendo posthumum alienum, nisi in casu inducto per Gallũ solum: & in aliis casibus remanebat rl̃a antiqua, quòd posthumus alienus institui nõ poterat. videbitis ĩ. ea. l. §. ille casus. Præterea il-

9 lud ꝙ dicit, † ꝙ substõ facta in vnũ casum porrigit ad aliũ casum intellige ad aliũ casum qui sit nã substõnis, & respicit personã eius cui facta est substõ, non aũt si respiceret personã substituti. Si. n. est substitutus ille qui nascitur post mortem, non potest intelligi substitutus ille qui nascitur in vita. s̃. eo. l. commodissime. Quod intellige nisi testõr putasset se decessurum incõtinenti, vt dixi in d. l. cõmodissime. & probatur s̃. eo. l. Titius. §. Lucius. ¶ Opp. de l. fi. C. eo. Sol. Quidam fatentur per illam l. quòd prouisio Galli etiam porrigitur ad nepotes qui nascuntur in vita, sed non est verum, vt dixi: nam prouisio Galli est contra ius commune, & sic non porrigitur vltra casum, qui in ipsa exprimitur. l. precipimus. in fin. C. de appel. Item prouisio testatoris facta secundum consil. Galli non porrigitur ad casum quo posthumus nasceretur in vita, secũdum tempora Galli: quia illo tempore testator hoc nõ poterat: sed hodie cũ testator hoc possit, porrigitur ad eũ, qui in vita nascetur, si testõr putaret se decessurum incontinenti, secundũ qd s̃. proxi. dixi. Sed quãdo testõr esset sanus, & filius sanus, nec cogitatio poterat esse ꝙ filius moreretur, tantũ ad illã cãm porrigitur, nõ si in vita nasca

m tur. Opp. ꝙ Gallus ᵐ male dicit: quia Scæuola eũ reprehendit de superfluitate & insufficiẽtia. vt ĩ. §. quidam recte. & §. seq. Gl. fatetur

10 contrariũ, † ꝙ Scęuola reprehendit, & addit, hoc iõ: quia quãto iuniores, tãto pspicaciores. secũdum Paris. Opp. ꝙ talis nepos potuerit pteriri, vt Instit. de exhæ. lib. in fi. Solu. hic de nepote ex filio, ibi de nepote ex filia. Oppo. dicitur hic, ꝙ Gallus reprehenditur de superfluitate, & insufficiẽtia. Cõtra, cum ista sint repugnãtia, & sic nõ possunt esse simul. l. vbi repugnantia. ĩ. de reg. iur. Solu. sunt circa diuersa, non circa idem, nam in quibusdã dixit superflue, & in quibusdam insufficienter, vt ĩ. patebit. ¶ Venio ad quæst. Quæ

11 ro, † qualiter lex ista continuetur, & dic vt in glo. in verbo, pithumos. quæ vltimo cõcludit ꝙ non est necessaria legis ad legẽ continuatio.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Iõ fuit. No. de ver. potest. vt no. de dictione, tunc, quæ notat extremitatem temporis. de qua tractat hic Ang. de quo in c. præterea requisisti, & ibi in nouella de ap. & gl. in cle. cum eius quem. de concess. præb. & vide do. Pet. vbi puchre loquitur in c. sciscitatus. de rescript. vbi loquitur de verbo, potest. Vel dic de verbo, non debet, do. Card. in c. testimonium, de testa. Facit c. non potest. de re iudi.

b ¶ Oppo. dicitur hic posse. De natura huius verbi potest, vide Bart. in l. 1. & ti. 1. & in repe. l. l. si creditores. C. de pig. & in l. suus quoque. de hęr. insti. §. sed & si filio. Bald. in l. 2. C. quib. res iud. non no. & in l. 1. C. qui admitti. per cano. in c. sciscitatus. de rescri. per Pa. de Leazar. in c. potuit. de loc. vñ dicit bald. quòd vbi l. procedit dando formam vel regulam, inducit necessitatem, vt hac l. quod facit ad statutum, quòd ptãs possit inquirere de maleficiis aliquibus vt teneatur inquirere, aliàs puniatur de negligẽtia. Ad cuius corroborationem adducit Raph. quia iurisdictio importat necessitatem, alle. l. 1. cum ibi no. s̃. de iur. om. iud. Alex. conatur improbare bald. de statuto, tamen dicit, quòd authoritas bald. est magna cum Raph. Et de verbo potest, vide pau. de Cast. cons. 213.

c Pom. ¶ Extra gl. oppo. Adde alex. cons. 77. in prin. vol. 3. de isto verbo potest. Fel. in c. quãto, in prin. de præsum. & c. venerabilis. de excep. Barb. cons. 16. ver. 4. moueor. vol. 2. in 1. vol. & cons. 9. in 2. vol. & cons. 52. eo. vol. & cons. 56. eo. vol.

d Pom. ¶. Quia omnis substitutio. adde tex. l. j. cũ gl. C. de edi. diui Adria. tol. & l. 2. §. 1. ff. de bon. poss. secundum tab. vide alex. in rubr. de vulg. & pupilla.

e Pom. ¶ puto. Vide pe. de anch. cons. 136. Old. cons. 94. alex. cons. 16. aliàs cons. 108. 1. vol. & cons. 109 in 2. vol. & cons. 199. in 2. vol. vbi dicit communem opi. esse contra bart. hic.

f Bart. ¶ Tamen. pro quo videtur casus in l. cum testõ. ĩ. de hære. insti. l. cohæredi. §. fi. de vulg. & pupil. Item quia tunc filio non videtur inferri iniuria, arg. l. filius matrem. C. de inoffic. test. quia tacite filius videtur inuitatus. Facit in Auth. vt cum de ap. co. §. aliud. ibi, iniuriam abolere, sed hæc opi. non videtur vera: quia est contra casum in §. idem credendum. vers. nam & si filius. iuncto ver. ita sane. non violando literam, vbi si testator habet filium & nepotem. & vxorem nepotis prægnantem, filium instituit, & nepotem præteriit, & ita dicat, vbi vide. Secundus videtur casus in l. si quis eũ. §. fi. ff. de vul. & pupil. Tertio facit tex. ĩ. ea. l. §. ĩ omnibus. Quarto: quia illa verba cõditionalier ꝓlata nõ inducunt dispõnem de filio, arg. l. ex facto ẽt, de hære. inst. Nec obst. iste tex. quia debet intelligi quãdo filius fuit institutus. Nec obst. tex. in l. si quis ita loquitur in venientibus ab intestato. Itẽ, quia tunc peccat in forma. d. l. inter cætera, nec obst. l. filius matrem, quia loquitur in matre, cuius præteritio hẽtur pro exhæredatione, & adde ꝙ ista motiua sunt bald. hic, licet dominus meus illum non alle. & male, & bald. hic addit plura contraria.

g ¶ Valeret. Adde inquantum alex. dicit contra bart. esse communem, alle. pet. de anchar, consi. 136. dic etiam quod idem voluit Old. cons. 93.

h Barb. ¶ Casus. & vide quod not. in l. 1. ff. de vulg. & pupilla.

i Pom. ¶ Oppon. Vide Alex. cons 109. 2. vol.

K Barb. ¶ Hoc glo. Et not. sing. istam glo. quòd licet vnus tit. sit continuandus ad alium. l. 2. s̃. de statu. hom. tamen vna lex non est ad aliam continuanda, quòd intelligit de necessitate, nisi aliud appareat ex tenore ipsarum legum.

l Barb. ¶ Sed hic. Sed quare posthumus alienus nõ poterit institui, hoc non reperitur. tamen rõ põt eẽ, quia de futuris non est cogitandum. & hæc nõ est bona: quia lex cõsiderat fructus vẽturos. l. interdũ. ff. de verb. obl. Rõ pp euitãdam sinistrã suspicionẽ, q̃ hr̃i põt de matre. Itẽ quia non habetur affectio ad eũ qui non ẽ. l. Titius. ĩ. de obse. a liber. sed videtur quòd potest institui de iure isto. l. in tempus. ff. de hęr. inst. Respon. illa lex ꝓcedit nisi resistat initio, vt hic dicit Io.

m Barb. ¶ Gallus. Et dicit hic Bal. ꝙ si pater appellat filiũ, & est naturalis, ꝙ videtur illũ legitimare p illa verba, qd ipse itelligit verũ, si possibile erat ꝙ matrimoniũ posset cõtrahi tũc puta ꝙ mater naturalis ñ erat vxor alteri⁹: aliàs ñ, & all. Io. An. ĩ c. p tuas. & c. tãta q fil. sint leg. & dicit ꝙ alibi ñ repetitur hoc dictũ, & tu vide Anc. ĩ Aut. q. mo. na. ef. le. §. illud quoq;

tinuatio.ꝙ no.¶Quæro,an mensis quo qs moritur,debeat cõpu
a tari.[a] Et gl.tua dicit ꝙ sic, & bene. ¶ †Quæro qd si nepos natus
12 fuit p duos dies post decẽ mẽses,an dicatur legitimus?Et glo.di-
cit ꝙ sic.fm quosdã Phy.Et vide gl.istã in verbo,in decem mẽsib.
proximis,&c.Idẽ no.in §.fi.in Auth.de resti.& ea quæ parit. sed in
l.septimo.supra de sta.ho.gl.dicit cõtrariũ. Pro cuius declaratiõe
sciendum est,qđ triplex est tps perfectum partus.Primo est tps se
ptẽ mensium,& est partus legitimus.d.l.septimo.in l. intestato.in
fi.j̃.de suis,& legi.Scđo est tps nouem mensium,& in isto cõcor-
dant oẽs.Tertio est tps decẽ mẽsiũ,& in hoc etiam ꝯcordant oẽs,
sed in excessu gl.discordat.Dñs Cy.dũ scriberet super l. septimo.
de sta.ho.in ciuitate ista cõsuluit sup hoc magistrũ Gẽtilẽ,q r̃ndit
sibi per multa verba,& finalr̃ ꝯclusit,ꝙ ẽt post decẽ mẽses ꝑ pau-
cos dies põt esse ltĩmus partus:ponebat etiam aliud mirabile,ꝙ
iura nr̃a nõ admittunt, ꝙ in duodecim vel tredecim mẽsib. qñq;
ꝯtingit,sed raro,ꝙ mulier parit,sed hoc Physi. relinquendum est.
13 ¶Quæro,†pone[b] ꝙ mulier[c] post paucos dies post mortem pri
b mi mariti accipit fm virũ,& peperit in nono mense, ita ꝙ partus
c põt esse primi viri,põtẽt eẽ secũdi.Põt.n.parere in vij.& ix.& x.mẽ
se,cuius dr̃ iste partus?Quidam dñt distinguẽdum in cuius domo
nascit.l.si vicinis.C.de nup.& l.filiũ,s̃.de his q sunt sui, vl' alie. iur.
Alij dñt stãdũ testimonio mr̃is.l.etiã mr̃is, cũ gl. s̃. de proba.& l.
vxorẽ.j̃.de manu.test.Sed hoc nõ videtur bñ dictũ,qa mater põt
decipi.l.j.§.si mulier.de li.agn.& l.j.§.ꝑ calũniã.s̃.si mu.ven.no.Iac.
de Bel.disputauit,& posuit in l.de bo.pos.fm.ta.& dicit ipse,quòd
primo dẽt inscipi cui assimilať.ar.l.ꝙ si nolit.§. qui mancipia.s̃.de
ædil.edi.Si nõ apparet cui assimilať,inspici tum dẽt in cuius domo
nat⁹ ẽ.d.l.si vicinis.& d.l. filiũ. aliàs nulli⁹ filius diceretur , vt ar.l.
liberorũ.§.j.s̃.de his q not.infami.Sed hoc qđ dicit de assimilatio
ne nõ placet:qa ex cogitatione mulieris tpe conceptionis con-
tingit partũ alteri assimilari.l.quæret aliquis.& ibi no.de verb.sig.
& l.nõ sunt liberi.de sta. ho. Puto ergo ꝙ prius inspicienda sunt
signa conceptionis,quæ ponit Rofr.in libellis suis , per edictum,
si mu.vẽt.no.in pos.mit.Si ista signa non apparerent, tũc standum
esset consuetudini mulieris,in quanto tempore consueuit pare-
re.ar.l.nõ oẽs.§.a barbaris.infra de re mil,& l.vel vniuersorũ. s̃. de
ping.actio.& l.j.§.bestias.supra de postu,Sed si ista non apparent,
tunc esset committendum medicis,obstetricib.peritis in arte illa.
l.j.§.j. s̃. de ventre inspiciendo. Ex qualitate enim personæ po-
test medico persuaderi.Quòd si illud non apparet,recurrendum
d est ad illud quod frequentius[d] accidit.

ADDITIONES.

a Computari.adde secundum Ia.de are.& ang.quòd dies termini cõputatur in termino, nisi in perfectione termini esset adiecta dictio denotans separationem , puta, à,vel ab. l. ratio.§.fi.cũ gl.in ver.à brundusio,suprà de act.empt.& no. gl. in l. si ex duobus. in prin. vers.altero.j̃.de duob.reis.& gl.in cle.sicut,in vers.à die.de appel.Io.and. in addi. Spe. in ti.de appel.§.videndum.ver.pen.no.Cano.in c.frequens.de rest.spo.lib. 6.

b Barb.¶Quæro,pone.Tangit hic in gl.quæ inci.& hoc abundat.Bal.valde eleganter , an masculinum concipiat fœmininum , & dicit quòd melius de hoc tractauit Arch. quàm alius.17.q.4.c.si quis suadente.Et an illa interpretatio sit de proprio significato, vide gl. no.in l.1.ff.de verb.sign.& vide Bal.in l.quicunque.C.de ser.fugi.& Cyn. in l. quisquis. C. ad l.Iu.maiest.& Barto.in l.1.de verb.sig.& quod no. in c. significauit. de rescr. & quod no.in addi.ad bal.in d.l.quicunque,vbi omnino vide.& vide Bald.in l.si quis in tantam. C.vnde vi.vbi quæsiuit an per verbum,si quis,veniat fœmina,& refert quendam vicariũ fuisse condemnatum in syndicatu.vide omnino.

c Paris.¶Mulier.Mortuo viro si statim mulier efficiatur concubina alterius , & nascitur puer.intra nouem menses.quid iuris?vide Crem.sin. 127.

d Frequentius.Adde ꝙ cum opi.Bar.transit Nico.de Neap.& bal. hic. & in l.septimo men se.Imo.tamen dicit quòd in dubio possit iudicari filius secundi viri , per l. filium diffinimus,supra de his qui sunt sui,vel alie. iur. Nam ille iudicatur filius , qui nascitur intra tempus,intra quod potuisset nasci ex viro & vxore, sed ille est talis , ergo secundi , non primi filius iudicandus.addueit etiam quòd non vltimus, debuit cogitare casum posse euenire,quòd si pareret intra tempus prædictum,sibi imputare debet,arg.l.si quis domũ. supra loca.

1 *Testamenti verba in casu Galli qualiter concepta fuerunt.*
2 *Substitutio vulgaris quòd habeat locum instituto decedente in vita testatoris.*
3 *Substitutio facta de filio & nepote copulatiue, intelligitur ordine successiuo. Copulatiua resoluitur in desiunctiuam ratione necessitatis, vel ordinatæ charitatis,& numero 4.*
4 *Institutio facta de filio & nepote iam nato, an intelligatur quòd admittãtur ordine successiuo.*
5 *Differentia inter &,& cum.*
6 *Si est relictum Titio,& filijs Seij,quòd intelliguntur coniuncti.*
7 *Si Titius est substitutus,& eius filij,& hæredes,quòd ĩtelligitur ordine successiuo.*
8 *Si quis emit rem pro se,filijs,& nepotibus, vel alio titulo accepit, an intelligatur ordine successiuo.*
9 *Emphytheusis si accipiatur pro se & filijs,an transeat ad filios , licèt non sint hæredes.*
10 *Si testõr filiũ instituit, & aliũ substituit,an sit substõ vulgaris vel cõpendiosa.*
11 *Immunitas concessa patri,& filijs,an filij eam habebunt patre viuente.*
12 *Illa actio videtur intentata,quæ ex verbis libelli colligi potest.*
13 *Si duo sint statuta in eod.vol contraria,inspicitur vltimum statutum.*

a §. Quidam recte:[a] Hic primo ponitur reprehensio Scæuolæ contra Gallum de superfluitate,vsq; ad ver.idem credendũ.& ibi scđa pars , in qua ponit reprehẽsio de insufficientia circa numerũ personarũ , vsq; ad §. & qđ si tñ.& ibi tertia,in qua ponitur rephẽsio circa casus,vsque ad §.instituẽs.Legamus ꝑ partes,& ponamus clare casum in terminis,qa summariũ ꝯgrue nõ recipit:qa verba testamẽti hic cla-
b re nõ ponunt.¶ Quæro pro declaratione §. qualiter † verba testamenti concepta fuerunt?Gl.ponit v.modos,& quilibet est bonus.Primus modus est,ꝙ dicať sic,si quis mihi nepos post mortẽ meã nascetur,hæres esto.Hæc lectura applaudet literę:qa nõ facit mentionẽ de morte filij.Sed aduertendũ est, qa nisi prouisio Galli fuisset,tale testñ non valeret:qa institueretur posthum⁹ alien⁹, vt dixi in prin.l.in quo ergo reprehẽditur Gallus? Rñ.ꝙ postquã induxit posthumos nepotes posse institui , mõ instituẽdi nõ sunt necessaria tot verba Scđus modus est,ꝙ dicat,filiũ,& nepotẽ, qui
b ex eo mihi nascetur post mortẽ meã,heredes instituo.[b] Ista est bona ꝯceptio:tñ habet dubiũ,an filius & nepos videantur simul institui,vel ordine successiuo,de quo j̃. dicã. Tertius modus est, vt dicã sic,si filius hæres nõ erit,nepotẽ q ex eo nasceť substituo , &
2 ista est bona.†Ex qua not.[c] ꝙ substitutio vulga.hẽt locũ instituto
c decedente in vita testõris.Quartus modus est, vt si dicã, filiũ instituo,& nepotẽ substituo:& est bona,quã no.referť.n.ad casum,qui colligitur ex verbis Galli , sed ex verbis Galli colligiť substitutio
d vulgaris,si filius institutus viuo testõre morieť,&c.Et sic[d] apparet hic casus fm illã lec.ꝙ illa verba,Titiũ instituo , & Sempronium
e substituo,[e] inducũt substitutionẽ vulgarẽ: de quo dicã in materia substõnis vulgaris:& etiã in mã cõpendiosæ.¶Quintus mod⁹ est, vt dicã,filiũ & nepotẽ ex eo instituo:Nã nepos vr̃ institutus in ca
3 sum,q coll'r ex verbis Galli,qđ multũ no.f.ꝙ† instõ facta de filio & nepote copulatiuè,intell'r ordine successiuo: & sic copulatiua resoluitur in disiunctiuam,facit l.cũ pr̃.§.pe.j̃.de leg.ij. opp.nã copulatiuæ est,vt oẽs sil' vocẽtur.l.vnic.§.his ita.C.de cadu.tol. & l.si duob.j̃.de leg.j.Sol.hoc facit necessitas:qa testõr sic habeat necesse
4 facere,testñ rumpatur,vt in princ.l. Vel dic,ꝙ hoc facit ordinata
f charitas,vt ibi dicã.¶Quærit † gl.[f] pone[g] ꝙ quidam instituit filiũ
g & nepotẽ iam natũ,an admittantur ordine successiuo? glo.tenet ꝙ sic,p l.peto.§.fratre.j̃.de leg.ij.& l.cũ pr̃.§.pen.eo.tit.Et p hunc §. Iac.de Are.tenuit ꝯ̃rium.f.ꝙ quilibet sit hæres pro parte, p ll.all.in glo.pro scđa parte.Nõ ob.§.iste:qa sic dẽt intelligi de necessitate, aliàs instõ ñ valeret:qa posthum⁹ alien⁹ nõ põt institui , nisi in casu introducto ꝑ Gallũ.And.de Pisis tenebat opi. gl.ꝙ etiã nepotẽ iam natũ hẽt necesse instituere,ne testñ rumpatur,filio subducto de medio,arg.pro hoc.s̃.de vsur.l.si stipulatus.fm hoc r̃ndetur ad ꝯ̃rium.l.si mulieri.s̃.de vsuf.accre.qa loquiť in legato,in quo non erat necessitas:ad alias leges r̃ndeť,vt in gl.Nõ ob.l. peto. §.fratre. vbi loquiť in legato,tñ intell'r ordine successiuo : qa ibi personæ non fuerũt noĩatæ copulatiuè, sed fuit prolatũ verbũ familiæ;qđ hẽt illã significationẽ,vt admittantur ordine successiuo,l.fi.C.de verb.sign. Non ob.l.cũ pr̃.§.pen.j̃.de leg.ij. qa ibi testator vsus est
h verbis alternatiuis,nõ copulatiuis. Ego dicerẽ,[h] ꝙ etiã si testator non

ADDITIONES.

a Pom. Quidam recte.Et dixit Bal.hic,quòd si proponitur factum inepte,si tamen recte concluditur,tenet libellus secundum Inn.in c.examinata.de iu.quod alibi nõ reperitur, & dicit,si produco instrumentum legitimationis,videor me fateri spurium.l.2.C.de iu. annu.au.& not.glo.relata ad tex.quòd dicitur simpliciter fieri,quòd fit cum cõditione, si illa inest ex natura rei.& no.hic glo.quæ dicit,quòd nepos quærit patri,vt momento non stet penes eum,debet intelligi quantum ad commodum,non quantum ad irreparabilitatem successionis nomine,vt no.in l.frater.de cond.inde.in gl.2.mag.Et colligitur hic ar.per Cy.quòd nepos spurij non potest institui,sicut nec spurius, vt no.in glo.in l. fin.de nat.li.Nam si nepos potest institui ab auo,acquireret patri per hanc gl.Sed istud est prohibitũ.l.j.de nat.li.l.qui testamento.de proba.Dy.istud non determinat.Gof.tenet quòd non potest,propter vitium paternum,quod videtur transire etiam ad filium.l.fi.de nat.lib.ibi,vitium paternum.Hoc tenet Cy.in vlt.q.l.fi.de nat.li.vide hic Bal.& quæ no. plenissime,vbi omnino vide,quia collegi forte omnia dicta in ista materia in l.j.C.de hęred.inst.& fere omnes remissiones Bal,quæ fuerunt mihi notæ,& quæ not.Bal.in auth:licèt.& in l.fi.de nat.lib.& vide Lud.Ro.in cons.34.incip.visa facti serie.pro eo quod hic Bar.& alij dicunt.

Pom.¶Vide.Ale.cons.124.vers.fortius.in 5.vol.

b Barb.Instituo.Not.secundum Ang.quòd verbum instituo,ponitur pro substituo,& sic facit,si testator instituit vxorem in vita,& post mortem instituit Titium,intelligitur quòd substituit,de quo per Bal.in l.hæreditas ex die.ff.de hæred.insti.& Bal.hic.

c Barb.¶Ex qua no.Et sic no.secundũ Bal.quòd vnico verbo potest fieri institutio & substitutio.No.quòd aliud est recitare,aliud ponere,quod no.pro libellis.Et not.quòd plerunque ponimus in libellis,negamus:tamen in dubio tenemur stare.Et no.prædictum sing.quòd dicam post remissionem,& hoc parte acceptante quantũ faciunt pro ea,aliàs non.Nam poterit ex post facto reuocari.quod not.& vide quæ dixi in cap. Raynutius.de testam.pro ista quæstio.

Pom.¶Ex qua not.Vide Bar.cons.35 & 36.& 38.& 48 & 56.

d Pom.Et sic.vide Alex.l.recusare.§.Titius.in 2.not.ff.ad Tebellianum.

e ¶Substituo.Adde Io.de Ana.cons.46.& communiter docto.transeunt cum Barto.quòd dicatur substitutio vulgaris,in l.Lucius.de vulg.& pupil.pro qua opi.facit tex.in l.iam hoc iure.de vulga.&pupil.in versi.in vulgarem tantummodo casum,eo.tit.Et idem tenet Pau.de Cast.in l.fi.C.de hær.inst.Et quid si dixisset,Titium instituo , Sempronium sibi & mihi substituo,vide Rom.cons.480.

f Paris.¶Quærit glo.Vide Ang.cons.33.inci.quidam Ioan.& cons.seq.vide Matth.no.158. Quid autem in donatione?Vide Ro.cons.405.& vide circa istam materiam Com,cons. 106.per totum.Item,quòd admittãtur nepotes ordine successiuo,tanquam instituti vulgariter,vide Com.cons.118.

Barb.¶Et not.quòd ista glo.non reperitur alibi secundum Dy.& hic refert Bal.ꝙ si frater instituit sororem,& filios sororis,dic ꝙ isti succedunt in simul:quia frater non tenetur instituere sororem.§ j.in Auth.de hær.& Fal.Idem si instituo filium naturalem,& alios legitimos:quia filio naturali nulla debetur legitima,glo.sing.in l.j.ff.de contra.iud. tut.& Bal.ibi,vide eum,quia bene loquitur.

g Pom.¶pone. Vide Rom.sing.105.Et an idem in substituto,vide Rom.cons.77.Matth.not. 155.& Bar.cons.61.in 1.col.j.vol.

h ¶Ego dicerem. Vide Bal.cons.372.in fi.& melius cons.466.in prin.4.lib.Ang.cons.38.Io. de Anan.cons.alleg.40.

pom.¶Vide Bal.cons,462.in fi.& cons.445.in prin.in 4.vol.Ang.cons.28.Alex.cons.24.in 3.vol.& cons.13.in 3.vol.& cons.seq.& cons.103.4.vol.& cons.19.in 5.vol.& cons.63.2.vol. Barb.cons.15.2.vol.

nõ haberet hoc necesse facere,sed si illa copulatiua esset inter psonas,inter q̃s cadit affectio ordinata,itelligitur ordine successiuo sicut hic,pbatur,& ĩ l.gñali.de insti.& sub.idē de hær.ĩst.l.Lucius.Sicut.n.alternariua soluitur,ĩ piũctã,ita cadẽ rõne piuncta in disiũctã.Et appello ordinatã charitatẽ.qñ sic ab ĩtestato successuri erãt,vt hic patet.Sed p̃ pdicta facit.C.de imp.&aliis subst.l.fi.Gl.rñ.ꝙ ibi erãt penit⁹ exñei pater & fili⁹,& sic nõ erat charitas ordi

a nata, & hæc est vera sol.in se,sed nõ est necessaria ad istã l.& veri⁹ dicas,ꝙ vbi testator dixit vnã,i.simul cũ filiis suis,&c.& sic expressa fuit voluntas testatoris ꝙ simul succedant.Nõ obst.l.si mulieri:qa ibi dixit,mulieri cũ liberis:nos loquimur,qñ dixit mulie-

5 ri & liberis,† & sic facio dñã inter &,& cũ:Et si tu dicis hoc ẽ p̃ l. Titiæ.§.nihil.j̃.de leg.j.Rñdeo,quantũ ad ĩducẽdã piunctionẽ ñ ẽ dña inter &,&cũ,vt ibi:sed vtrũ ista piunctio ĩtelligat̃ simul,an ordine successiuo,est dña:qa cũ,denotat q̃dã simultatem,sed dictio &,põt esse magis ptinuatiua,nec requirit de necessitate pcursum vtriusq;,sed verificaturĩ quolibet copulatiuorũ.l.ea tñ.j̃.de lc.3. Hẽs ergo ex prædictis ꝙ siue testator dicat vnã cũ filiis,siue simul

b cũ filiis,siue Titio,cũ filiis admittentur æqual'r.Sed si dico,b Titio & filiis,tunc distinguendũ ẽ an inter eos cadat affectio ordinata, vel nõ:vt hac l.Sed p̃ hoc facit l.si q̃s Titio.ſm vnã lect.s̃.d vsuf.ac cres.Sol.ibi erãt penitus exñei,& sic nõ cadebat ĩter eos affectio

6 ordinata.¶† Quæro,q̃d si testator dicat relinquo Titio & filiis Seij:Rñdeo,intelliguntur piũctim ĩstituti.l.ĩterdũ.ĩ prin.j̃.de hæ. inst.ꝙ ergo hic dicit de ordine successiuo,hẽt locũ qñ relinqtur

c sibi & filiis eius.Quæro,q̃d si testator ꝑuertat ordinẽ,&dicat,Sciũ nepotẽ meũ,& Titium patrẽ ei⁹ instituo?Certe dico q̃d nil ad factũ:qa dẽt ĩtelligi ſm ordinẽ necessitatis,nõ put ẽ scriptũ.l.talẽ.ĩ

7 pri.j̃.de inst.¶†Quæro,q̃d si testatõr dicat ĩstituo talẽ,& ei⁹ filios, & hr̃des.Rñdeo,ex eo q̃d dicit hr̃des,apparet ꝙ post mortẽ illius intellexit,& sic ordine successiuo.An autẽ reqrat̃ ꝙ sit fili⁹,& hr̃s, vel sufficiat,ꝙ sit filius tñ,vl' hæres tñ.dicã j̃.ead.l.§.nũc de lege.

8 ¶†Quero,q̃d in p̃tib.⁺si aliq̃s emit rẽ p se,& filiis & nepotib.vl'

d alio titulo recipit,an intell'r ordinate:qa prio pr̃,deinde filij.Et q̃dã dñt,ꝙ ordinate,p ea q̃ no.in l.si nõ sortẽ.§.libert⁹.s̃.de pd.inde.

e Ego dico, ꝙ de hoc est gl.s̃.de pac.l.si tibi.§.si pactus.vbi dicitur, q̃d qñ pr̃ paciscit̃ filio,si aliud nõ apparet intell'r pacisci ei vt hæ-

f redi.Ex quo seqtur ꝙ ordine successiuo,cũ viu⁹ nõ hẽat hæredẽ. l.q superstitis.j̃.de ac.hę.hoc ẽt in filiis in ptãte. Probat̃ alia rõne, nã cũ pater acqrat ex sua puisiõe,est pfectitiũ:qa si filio q̃reretur p ipm filiũ acqreretur patri ẽt hodie.l.dñs seruo.de ver.ob.¶ Adũertẽdũ tñ ẽ ad vnũ ꝙ gl.dicit,si aliud nõ apparet,vt no.ĩ d.c.si pact⁹.iõ ẽ distinguẽdũ inter res:qa qñq; tale pactũ ĩterponetur sup reb⁹,q̃ de sui nã nõ trãseũt,nisi ad filios,& tũc videtur sti pulari filiis,vt filiis,nõ vt hæredib. & p hoc volo,q̃d post mortẽ pr̃is filij admittãt̃ oẽs p virilib⁹ portiõib.nõ p hæreditariis portionib.l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.& l.si q̃s operas.j̃.de ope.lib.Ex hoc sequit̃,

g

h ꝙ† ꝙ si pater recipit fũdũ in emphyteusim p se & filiis:licẽt filij

9 nõ sint hæredes,tñ æqualiter habebũt fundũ:qa emphyteusis nõ

i trãsit ad oẽs hæredes,sed solũ ad filios,vt in Auth.d nõ alie.§.emphyteusim:& Cy.tãgit in l.liberti libertæq;.C.d ope.li.Ego dixi in d.l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.ꝙ si tale pactũ apponit̃ sup reb.q̃ d sui nã trãseũt ad hæredes,vl' pacisci pr̃ filiis,vt heredib.& sic p virili nõ admittũtur,sed p hereditariis portionib.l.si tibi.§.si pact⁹.s̃.de pac.&ibi dixi.Itẽ ex hoc q̃d dico,filiũ ĩstituo,&nepotẽ substituo,

10 facit ad pulchrã †q̃õnẽ,q̃ fuit disputata Bononiæ,Filiũ institui,q̃ritur an ista substitutio sit vulgaris,vel cõpẽdiosa,vel q̃ est?Et fuit determinatũ Bononiæ ꝙ erat cõpẽdiosa,p l.pcib.C.de imp.Ray.ĩ tract.suo de nã substõnis,in fi.dicit ꝙ est vulgaris,& bene,&casus est hic, licẽt null⁹ alle.legẽ istã.Nã casus est hic ſm illã lec.ĩ gl.ibi, vl' sic,filiũ instituo,nepotẽ substituo,qa trahitur ad casũ substõnis Galli q̃ fuit vulgaris,vt s̃.in glo.ponitur de substitutione vulgari.

11 ¶†Quero,statutũk dat immunitatem à munerib.patri & filiis,

K vel imperator pcedit priuilegiũ patri & filiis,habebunt ne filij immunitatem viuo patre,vel post ei⁹ mortem?Et ea q̃ dicta sunt,faciunt ꝙ nõ in vita patris,sed post mortẽ.In p̃riũ est veritas,vt habeant viuente patre,vt j̃.de iur.immu.l.j.& 2.C.de iniur.l.fin.C.de epi.& cle.l.2.Ea.n.q̃ dicta sunt,debent intelligi in his q̃ non pñt simul,& semel esse pluriũ,vt dominia rerũ:sed immunitas,& priui

12 legiũ pñt esse simul,vt in p̃riis.Vltimo iste §.inducitur ad†arg.ꝙ in libello videatur intẽtata actio,q̃ ex verbis põt colligi,sicut hic in dubio videtur fcã instõ,q̃ colligi põt ex verbis Galli,de quo p

13 doc.in l.edita.C.de eden.dixi in l.2.C.de eden.¶†Dy.ẽt inducit

l istũ §.in arg.ad duo statuta p̃ria,in eodẽ volumine reperta,ꝙ in-

m spiciatur vltimum,ⁿsicut hic:licet pater & filius sint simul institu

n ti tamen inspiciatur ordo,de quo C.de testamen.tute.l.2.&ibi per Cy.dixi in l.omnes populi.de iust.& iur.

ADDITIONES.

a pom.¶Charitas ordinata.Sequitur ale.cons.64.in 3.vol.

b pom.¶Si dico.Vide Bar.cons.61.j.vol.

c ¶Conuertat.adde quòd melius probatur in l.quidam.infra de pœ.le.& hoc idem tenet bal.per no.per gl.in l.omnes.in gl.fi.C.de del.lib.x.dum dicit.caput & lingua videlicet amputentur,quem tex.dicit bal.non esse alibi.

d paris.¶Quid in contractibus.Vide omnino pet.& beredic.cons.5.

e pom.¶Ego dico.Vid.ale.4.vol.cons.107.vid.Rom.cons.35.cons.22.& vid.alexand.cons.1. volum.5.

f ¶Ex quo sequitur.adde quòd do.alex.in cons.26.col.fi.circa fi.in 5.vol.per hæc dicta bar. dicit quòd filij ad quos spectat feudum,non potuerũt agere ad dictum feudũ per eorum patrẽ alienatum,patre viuente,ex quo ordine successiuo intelligitur deferri.

g Barb.¶Et hoc.Et vid.Bal.in auth.si quas ruinas,aliàs in auth.si qua mulier.C.de sa.san eccl.

h Pom.¶Sequitur.Vide late Ale.cõs.44.in 1.vol.& cons.84.alias 80.eo.vo.& consi.9.2.vol. & consi.55.eo vol.& vide Bal.in l.2.C.de suis & leg.Alex.l.etiam.ver.ead.glo.ibi,sicut,& in ecclesiastica emphyteusi.ff.sol.mat.Rom.cons.35.

i ¶Emphyteusim.Idem tenuit Ro.cõs.22.& ale.cons.140.4.lib.quid ãt.si pater recepit p se,filiis masculis,& fœminis.Bar.in l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.de op.lib.dicit,quod pater admittatur,nisi sit statutũ exclusiuũ fœminarũ.idem tenet Io.de Imo.in c.potuit,ẽ loc.& Pet.de Anc.ĩ cle.2.de iurep.& vide Bal.ĩ l.liberti libertæq;.de ope.lib.Vbi ponit vnã limitationem.Sal.in l.2.C.de iur.emphy.Bart.consi.110.incip.qõ ista hẽt duo dubia.& cõs. 55.incip.dñs Amatus.Pe.de Anch.cõs.320.Pau.de Cast.cõsi.12.

k Barb.¶Quæro statutum.Videꝙ no.Bal.in l.si plures.C.de sacrosan.eccl.

Pom.¶Vide Rom.sin.68.

l Barb.¶Dyn.etiam inducit.Vide Bald.eleganter loquentem,in l.consciuntur.§.similes. infra de iur.cod.Cy.in l.2.de test.tut.

m ¶Duo statuta.Vide Bal.consi.61.3.vol.

n Pom.¶Insoiciatur vltimũ.Fallit,nisi primũ sit fauorabilius.Bal.c.cum olim.de consu.

1 *Nepotis appellatione non continetur pronepos.*

2 *Dictio,& cætera,inducit repetitionem omnium dictorum in præcedenti.*

3 *Si in protocolo reperitur instrumentum imperfectum cum dictione, & cætera, quid importet illa dictio & c.*

4 *Notarius qui sumit instrumentum ex protocolo abbreuiatum, an debeat illud extendere.*

Notarius errat qui dicit se rogatum de appellatione vel sententia,nisi primo totum sit scriptum.

5 *Dictio,& infra,quid importet.*

§.Idem credendum.

a Hic ponitur reprehensio Scæuolæ contra Gallũ,circa psonas.& diuitur in tres ptes,vsq; ad §.& q̃d si tñ.Primo loqtur qñ solus nepos viuit.Scdo qñ solus filius.Tertio qñ vterq;.Secũda ibi,sed & si viuo.Tertia ibi,non & si filius.In terminis casus est clarus.No.ergo reprehẽsiõnẽ Scæuolæ cõtra Gallũ de insufficiẽ-

1 tia circa psonã pnepotis.Scdo no.ꝙ †appl'one nepotis nõ cõtinetur pnepos.Si.n.contineretur,Gallus ñ reprehẽderet à Sceuola.hoc ãt qualiter dẽat intelligi,declarabo j̃.e.l.§.instituẽs.¶Ter-

2 tio no.de †hac dictiõe,&c.q̃ ĩducit repetitionẽ oĩum verborũ dictorũ in pcedẽti.Op.qa Sceuola incidit in vitiũ supfluitatis,d quo reprehẽdit Gallũ.Rñ.nõ incidit,sed recitat verba Galli,q.dicat,ẽt si teneres verba Galli, illa sunt insufficientia circa psonas.Scdo op.ad fi.dr̃ hic,ꝙ ita demũ pcedit,si nepos prius moriatur.Cõtra. cũ vterq; psumat̃ institutus,vt dictũ est in prin.legis,nihil ad ppositũ q̃s decedat prius,cũ vterq; se institutũ reperiat.Huius timore gl.legit duob.mo.Primo ꝙ hic q̃libet fuit institutus,& ꝙ hic dr̃, si prius nepos decederet,subaudi,maxime.Scdo ꝙ filius fuit instistitutus & nepos pteritus,tunc litera stat pprie:qa necesse ẽ nepotem prius mori.Sed dices tu,hoc est contra illud,q̃d dixi in prin. legis:dixi.n.testũ procedere,ẽt si filius erat institutus.Rñ.hic fili⁹ erat institutus,& nepos pteritus,& pnepos substitutus ipsi filio instituto.vñ nepos nõ erat institutus expresse,nec tacite ab intestato vocabatur,iõ ipse rũpit:sed in prin.filius quanq̃ nõ institutus, vocabatur ab ĩtestato,& nulla fiebat sibi iniuria per instõnẽ

b nepotis.Vltimo b iste §.c in eo ꝙ dicit,&c.inducitur ad q.si in p-

c tocolo reperitur instrumentũ pfectum,& in fi.notarius dicit,&c. quid illud importet?Cy.dicit.j̃.ea.l.§.nũc de lege.Spe.in ti.de ĩstr.

3 edi.§.ostenso.ver.q̃d si abbreuiatura.†Ego dico sic,ꝙ in protocolo hæc dictio &c.põt reperiri dupliciter.Vnũ est,&c.quòd scribitur breue,& ponitur in fine orationis indeterminate: quia non

d regitur ab alio verbo,vt dicitur hic in tex.&aliud est,&c.d quòd ponitur in oratione determinatiue,vt C.eo.auth.ex causa.& j̃.ad Tre.l.nã ꝙ.§.si quis compulsus.& l.is cui legatorũ.infra vt in pos. lega.De quo primo dixit Dy.quòd sub illo, &c.continentur illa quę sunt de nã cõtractus,hoc tñ nõ pbatur in l.sed dic ꝙ sub illo, &c.

ADDITIONES.

a Barb.¶Idem credendum.No. hic casum contra bart.& ea l.in prin.vbi dicit.quòd si instituit filium,sed si substituit nepotem,&c.Nam hic est casus,quòd licẽt substituat testator vulgariter,non intelligitur instituere illum cui substituit.Bal.alle.l. ex facto 1.l. cum in testamento.§.hæc verba.l.Lucius.& gl.pen.in l.si quis hæres.de hær.insti.& gl.l.l. cum tale.§.fi.ff.de cond.& demon.Tu alleg.tex.in l.si pater impuberes.j̃.de vulg.& pup.Et de ista dictione,&c.bal.all.l.item veniunt.§.petitam,de pet.hæ.& quod no.in l.licet.C.loca.& in l.chyrographis.s̃.de adm.tut.& text.in l.fi.& gl.in l.pe.C.de fideiuss.& vide c.significauit.de rescrip.&c.Rodulphus.eo.ti.& vide bald.in c.cum in iure.de offi.deleg.& vide c.significantibus.de offi.dele.& ibi Scribentes.

b Pari.¶Vltimo.Per illam dictionẽ,&c.importantur illa q̃ sunt ex consuetudine, vt intelligãtur scripta.Ita tenet are.consi.2.col.vlt.Itẽ vide aliqua in materia per do.Ias.in l.argentarius,in prin.in 2.no.ff.de edem.& Fel.in c.cum P.tabellio.de fid.instrum.

¶Adde ꝙ Ia.de are.in l.si ita quis,s̃.de euic.per illum tex.cũ l.seq.in vers.&c.dicit no. illũ tex.p abbreuiaturis notarii defuncti:quia solũ debẽt apponi in loco illius abbreuiaturæ,ea q̃ sunt de natura casuum expressorum.Et ita dicit tenere Dyn.hic.Idem tenet bal.& bal.in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit,de iureiur.subdit tamen Iac.de Are. in d.l.si ita quis.quòd consuetudo notarii est attendenda,prout facturus erat in similibus casibus.ar.l.qui semisse.s̃.de vsu.& l.vel vniuersorum.de pig.ac.& hoc tenẽt hic bal.bal. & Cyn.in authen.si quis in aliquo.in fi.Cod.de eden.Non obst.l.si ita quis.quia ibi dictio,&c.erat extense scripta.

c Pom.¶Iste §.De natura huius dictionis,vide bal.cons.133.& 168.in 3.volu.vbi dicit,quòd ista dictio,&c.includit naturalia & consueta.vide Ro.consi.344.in vltim.col.adde bal.& Baldus in l.hac consultissi.C.de testa.Barb.consul.32.in 1.vol.vbi dicit per istam dictionem, &c.præsumitur rogatus testium.vide Pan.c.cum P.tabellio.de fid.inst.& c. cum causam. de testi.Et vide aliquam ad ostillam in hoc.§.

d Barb.¶Et aliud est,&c.Et an vna litera possit poni pro vna dictione vide text.& Bald. in l.quoties.§.sed si maiorem.de hære.insti.& vid.Io.de Imo.in consi.86.vbi consuluit,notarius scripsit,iurauit,&c.quod videtur comprehendi quod iurauerit tactis scripturis ad sancta Dei euan.

&c.cõprehẽdit illud qđ deficit in illo sermone, ſm ꝯſuetudinẽ loquẽdi ᵃ ĩ illa mã, de qua loqmur, vel in ſimili. hoc ꝓbat hic, & in l. itẽ veniũt. §. petitã. ſ. de pet. hæ. ĩ. ea. l. §. nũc đ lege. nam ꝑ iſtud &c. cõprehẽdent verba teſtamẽti poſita per Gallũ, ſiue iſtituat filius, & ſubſtituat nepos, vt dixit Gallus, ſiue in ſimili inſtituat nepos & ſubſtituat pronepos, vt hic. Et ꝑ hoc dico, ꝙ ſi pceſſit inſtrm emptionis extẽſũ, & ſequat iſtrm locatiõis breuiatũ ꝑ hãc dictionẽ, &c. illę clauſulæ q̃ sũt cões ad iſtrm empõnis, & locationis, ĩtelligũt repetitæ ꝑ hãc dictionẽ, &c. sũt. n. ſil'es hi ꝯct⁹ l. j. & ij. ſ. loc. Sed hic ẽ aduertẽdũ, † an notari⁹ q ſumit inſtrm ex illa abbreuiatura dẽat extẽdere.ᵇ Spe. in d. §. oſtẽſo. ver. qđ ſi abbreuiatura. dicit ꝙ ſic. Ego dico,ᶜ ꝙ ſi qdẽ eſt ꝯctus, vel actus q debet celebrari in ſcriptis: & tũc nihil dẽt addi: totũ. n. extẽſũ dẽt pri⁹ ſcribi. l. ꝯct⁹. C. de fi. inſtr. Et iõ errãtᵈ notarij, q dñt ſe rogatos de appl'one vl' ſnĩa, niſi primo totũ ſit ſcriptũ. Quædam ſunt inſtra non celebrata in ſcriptis, ſed in ſcriptis redacta: & tũc dico, ꝙ per notariũ non dẽt extẽdi. qđ. n. ꝯtinet ſub illo, &c. eſt dubiũ, & eſt in æſtimatione iudicisᵉ ex pcedẽtib. & ſequẽtib. l. ſi ſeru⁹ pluriũ. §. fi. ĩ. de leg. j. l. volũtatis. C. de fid. & l. cũ pr. §. ĩperfecta. de le. ij. Dẽt ergo notari⁹ hẽre exẽplar ꝓut iacet, & ſic vtimur ꝙ notarius non extendat. Si vero in libro ꝓtocolorũ ꝓcederet inſtrm extẽſum, ad quod veriſimil'r dẽt referri illđ verbũ, &c. dẽt notẽri⁹ đ illo facere copiam. vr. n. illa pars eẽ cõis ſequen. ĩbreuiaturis: quia ad illã referatur, vt vr hic iſtđ, &c. referri ad prĩcipiũ vbi sũt illa verba extẽſa, merito facienda ẽ copia. l. ſi qs ex argẽtarijs. §. ſi initiũ. ſ. đ edẽ. ſi ẽ dubium qđ ĩportaretur ſub hoc, &c. expediret parti, ꝙ poſſet cõpelli ad reficiẽdũ iſtrm đ nouo, vt no. ĩ l. chyrographis. đ adm. tu. Eſt & ſm &c. qđ ſcribitur lõgũ, & hẽt in orõne verbũ vñ regat, tunc ſi illđ, &c, refertur ad aliqđ verbũ determinate, ad illud reducitur, & ſm illud determinatur. l. nã qđ. §. ſi qs cõpulſus. ĩ. ad Tre. & l. ita tñ. §. quoties. ad Treb. ſ. loc. l. itẽ q̃ritur exercitu. Si vero nõ hẽt certam ẽt limitationẽ,ᶠ tũc cõphẽdet oĩa q̃ ſunt de nã ꝯct⁹ vel rei ſup qua apponitur. l. cęterorũ. ĩ de ver. ſig. & l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. ſ. de iureiu. Pro hoc extrà, d. lib. ob. c. vl. ꝯiũcto c. exhibita. de iudi. Sed qđ ſi nõ dicit, &c. ſed dicit, & reliqua? Rñ. idẽ ẽ dicer, & reliqua, ꝙ &c. d. l. cæterorũ. de ver. ſig. ¶ Quæro, qđ † ſi dixit,ᵍ & ĩ. Rñ. ſignificatio huius eſt, ꝙ ſcribẽs intẽdit omittere aliqua quæ erãt in medio, & aſſumere aliquid ꝙ erat ĩ. l. ij. ſ. ad l. Aquil. Et patet quaſi in omnib. decretalibus, vñ nõ hẽt illã ſignificationem q̃ habet dictio, &c. quia per dictionem, &c. volo dicere illud quòd omitto: per dictionem, & ĩ. ſignifico illud quòd volo omittere.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Loquendi. Intellige de conſuetudine generali non autem particulari, vt per Ang. l. de die, in prin. qui ſatiſ. cog. & quanto tempore inducatur talis conſuetudo, vide are. conſi. 11. incip. procedendum eſt breuiter. in vlt. col.

b ¶ Extendere. Vide pau. de caſt. conſ. 1. vbi hoc explicat Bal. conſi. 62.

c Barb. ¶ Ego dico. Vide ſecundũ Bal. in c. 1. de cenſi. in 6. Vnũ no. mirabiliter ſecundũ Bald. quãdo notarius nõ ſcripſit inſtrm ipſe nõ põt extendere, ſecus ſi eſt ille qui ſcripſit: qa ipſe ſcit cõſciẽtiã ſuã, & an ſcriptura ſit de eſſe legis? Bal. remittit ad §. ex non ſcripto. Inſt. de iur. nat. gẽt. & ciuili. Bal. hic cõtradicit Bar. quia tex. loquitur in actu in ſcriptis, & nuncupatiuo, ergo ſp notarius poterit extendere dictionẽ, &c. quia ſemper hẽt interpretationẽ iuris. d. Io. ſequitur Bar. & dicit opi. ſuã probari in l. contractus. de fi. inſtr. in gl. in ver. inſtrumentis. & reſpondet ad iſtũ tex. quia loquitur Iuriſconſultus, Tu tene Bal. quia licèt ſit Iuriſ. tamen extẽdit ſecundum ius. ita notarius extẽdit ſecũdũ ius. Et arguit Bald. ad q. an notarius qui ſcripſit ſecũdũ teſtm, & appoſuit dictionẽ, &c. poterit apponere clauſulã derogatoriã. Cy. hic dicit, videtur ꝙ illã poterit extẽdere, ex quo eſt de ſubſtantia teſtamenti, vel recurrendũ eſt ad conſuetudinẽ tabellionis. Io. hic, hoc impugnat: quia ſecundũ teſtm dẽt ſpecialiter tollere primũ. l. ſi quis in principio teſtamẽti. de le. 3. & bñ facit, licèt nõ alleget, qđ no. ang. in l. 1. de li. & poſth. & tu tene. Bal. quia extendendo illam dictionẽ, &c. bñ ſpãliter tollitur primũ, vt res valeat: quia attendenda eſt conſuetudo. l. vel vniuerſorũ. ff. de pig. act. Secũdo inducitur ad aliã q. & per dictionem, &c. poterit poni præceptum guarentigiatum. Videtur ꝙ nõ, quia hoc eſt accidentale, & non de ſubſtantia cõtractus, tamẽ dicit recurrendum ad conſuetudinem notarii per d. l. vel vniuerſorũ. ꝙ intelliguntur qñ conſuetudo eſt vniformis. l. medico. §. fi. de annu. le. l. ſi mater. ne de ſta. defun. l. item Mela. §. 1, de ali. le. vbi ſtandum eſt vltimæ conſuetudini. & ibi habes tex. in quot vicibus verificetur dictio, ſolitus. Tu vide de hoc Bart. in l. 1. C. quomodo & quãdo iud. Bal. in c. 1. qui feu. da poſſ.

d Pom. ¶ Ideo errant. Vide Cep. cau. excii. in c. no. quod ea quæ celebrantur in ſcriptis.

e Pom. ¶ Iudicis. Vide Pau. de Caſt. conſi. 2.

f Pom. ¶ Limitationẽ. Adde tñ ꝙ nõ cõphẽdit ea, nec ſupplet que ſunt de ſubſtantia, vt per Bal. c. cũ in iure peritus. de of. dele. de quo aliquid per ang. l. quicquid. dum loquitur de appellatione ab interlocutoria. ff. de verb. ob. Et de iſta dictione, &c. vide ale. conſ. 37 3. vol. Old. cõſi. 139. l. fi. 8. q. ant. de prato veter. inter conſ. ale. & conſ. 40. col. fi. 4. vol. & conſi. 88. ad fi. eo. vo. & præp. in c. ſacroſancta. in princ. 22. diſti. aliquid in fi. per Fel. in c. cum M. Fer. de conſti. & in c. 2. de præſcrip. Barb. conſi. 22. 1. vol. & conſi. 56. eo. vol. Rom. conſi. 343. Imo. conſi. 35. Card. conſi. 134. 1. col.

g Pariſ. ¶ Si dixit. Vide concor. per Corſ. in c. grandi. de ſup. neg. præl.

1 *Prouiſio facta in vno caſu porrigitur ad alios ſibi ſimiles, & quando, nu. 3.*
2 *Subſtitutio vulgaris facta in vnũ caſum, porrigitur ad omnes ſibi ſimiles.*
4 *Emancipatio quando facit locum ſubſtitutioni vulgari.*
5 *Suus hæres non deſinit per ſubſtitutionem vulgarem, ſed de neceſſario fit voluntarius.*
6 *Subſtitutio vulgaris tacita non facit de neceſſario voluntaria.*
7 *Titu. de coniungendis cum emancipato liberis, an ſit correctus, & ſic ſit ſublata differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis.*
8 *Pater ſi filium emancipatum inſtituit, & nepotem ex eo in poteſtate retentum præterijt, an teſtamentum ſit nullum, vel poſſit dici nullum, vel rumpi per contra tabulas per nepotem.*
9 *Filius emancipatus ſi readoptetur per patrem, an noceat nepoti.*
10 *Filius deportatus ſi reſtituatur, an noceat nepoti.*
11 *Reſtitutus non recuperat locum quem inuenit plenum.*
12 *Reſtitutio facta à principe non aufert ius alterius.*
13 *Reſtitutus non recuperat bona in alium alienata.*
14 *Legitimatus poſt mortem patris, an auferat bona illis qui ſucceſſerunt ab inteſtato, & an legitimatio trahatur retro.*
16 *Nepoti præterito ex filio emancipato inſtituto poteſt ſubſtitui pupillariter, licèt non ſit inſtitutus.*

§. Et quid ſi tantum.

ᵃIſte eſt ſubtilis §. & eſt tertia pars, in qua à Scæuola repræhenditur Gall⁹ de inſufficiẽtia circa caſus, & ꝓſeqtur vſq; ad §. qđ ſi is. Prouiſio † facta in vno caſu porrigiturᵇ ad alios ſibi ſil'es. h. d. Caſus in terminis eſt clarus. ¶ No. diligẽterᶜ ꝙ † ſubſtõ vulgaris ꝯcepta in vnũ caſum porrigit ad oẽs ſibi ſil'es: facit C. de inſt. & ſub. l. fi. Op. ꝙ male dixerim hic poni reprehenſionẽ ꝯ Gallũ circa caſus, ĩmo ẽ reprehẽſio ꝯ Scæuolam. Ipſe. n. poſuit caſum đ nepote & ꝓnepote, non Gallus. Hui⁹ timore gl. j. hic legit iſtũ §. trib. modis. Pria lec. eſt, ꝙ hic ponãtur tres oppoſitiones ꝯ Scęuolã non ꝯ Gallũ, & ſic fatetur ꝯriũ, & hæc fuit opinio Pilei, q̃ gl. nõ tenet, & merito: qa nõ eſt verſil'e ꝙ Scæuola ſeipſum incõtinẽti rephẽderit, ſeu correxerit, vt l. nõ ad ea. ĩ. de ꝯdi. & dem. Vñ legit ſcđo mõ, ꝙ hæc fuit reprehẽſio Scæuolę ꝯ Gallũ, ſed ad ꝯriũ nõ rñdet. Tertia lec. eſt, ꝙ hic fuit reprehẽſio ꝯ oĩa ſ. dicta, vbi de morte fit metio, & ſic ꝯ Gallũ, & ꝯ Scæuolã, & iſta eſt vera. Nec obſtat ſi dicis, ꝙ ſm hoc Scæuola reprehendit ſeipſum: qa nõ eſt verũ. Dixit. n. Gallus, deficit in ꝑſona, vt dixi, ſed poſito ꝙ ꝑſonas ꝑfecte enumeraſſet, vt ego ſuppleui, tñ deficit in caſib. qa non enumerauit oẽs caſus, & hic Scęuola ſupplet. Opp. ꝙ per ꝓuiſionem factãᵈ in vnũ caſum, alius vr omiſſus, nõ aũt vr in alio ꝓuiſum. l. cõmodiſſime, ſ. e. ꝯriũ hic dr ergo &c. huius timore gl. ſcđa magna legit hunc §. duob. mod. Primo, vt fateamur ꝯtrariũ. ſ. ꝙ ꝓuiſio facta in vnum caſum nõ extenditur ad aliũ, ſed ꝙ teſtator põt, ſi vult, ĩ iſtis aliis caſib. ꝓuidere, ſicut in caſu mortis, & h. d. iſta lex ſm hãc lec. Glo. non tenet iſtã. Nã in pcedẽti §. Iuriſcõſult⁹ dicit, qđ teſtõr hoc exprimat, hic vero dicit qđ hic caſus admittuntur ex interpretatione legis Velleiæ, nec eſt neceſſe qđ teſtõr exprimat, & iſta ẽ vera: ꝓuiſio. n. facta in vnum caſum extenditur ad alium ſibi ſil'em, quia nõ refert quid ex æquipollentib. fiat. l. mulier. in prin. ĩ. ad Treb. & l. ſi mr. C. de inſt. & ſubſt. Ad ꝯrium reſpondeo ꝙ non porrigatur ad alium caſum. ſ. diſſimilem. ita dicit glo. & bñ. ¶ Contra hoc op. fortiter, iſti caſus fuerunt expſſi ꝑ modũ ꝯdõnis. ſ. ſi morietur, &c. Sed ꝯdões debent impleri in forma ſpecifica non per ſil'e. l. qui hæredi. in prin. & l. Mæuius. de ꝯdi. & dem. nõ ergo porrigitur ad caſum ſil'em. Pet. circa hoc notanter dicit, Quędam eſt ꝯdõ. neceſſaria ad ipſum actum. Quędam eſt cõdõ neceſſaria ad effectũ act⁹. Quædam eſt ꝯdõ voluntaria. In primis duob. caſib. ꝓcedit, ꝙ non refert quid ex æquipolentib. fiat. Exemplum in condõne neceſſaria ad ipſum actum in §. nro, ad hoc vt ſubſtitutio vulgaris habeat locumᶠ eſt neceſſe, ꝙ inſtitutus non ſit hrs. Si ergo exprimit vn⁹ caſus, per quem non poteſt eſſe hrs, porrigitur ad alium ſimilem. Exemplum de ſcđo. ſ. de cõdõne neceſſaria ad effectum actus, ſi relinquitur filio ſ. ad hoc vt ipe effectual'r habeat, requiritur ꝙ efficiatur ſui iuris, ſi exprimitur vnus caſus, per quem ſui iuris efficiatur, porrigatur ad alium ſibi ſimilem. l. ſi mr: & l. ſi mulier. pręallegata. Sed quãdo opponitur cõdõ volũtaria, tunc dẽt impleri ĩ forma ſpecifica. l. q hæredi. & l. Mæuius. ſ. allegata. Rõ: quia in primis teſtõr cogitauit de effectu: in hac vltima cogitauit de forma tantum: quia voluntariæ appoſuit. His † pmiſſisᵍ ꝑ declaratione mãę, quæritur vtrum prouiſio facta in vnum caſum porrigatur ad aliũ, & vtrum ſit verũ hoc gñale, non refert qđ ex æqpollentibus fiat. Dic, Aut ꝓuiſio facta ſit in vnum caſum per modum diſpõnis, aut per

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Et quid ſi tantum. Vide Are. conſ. 270. & conſ. 157. Ale. conſ. 188. vol. 5. 1. artic. Panor. conſ. 87. per totum.

b pom. ¶ porrigitur. Vide Ale. conſ. 2. ver. non obſtat. vol. j.

c ¶ No. deligenter. Et no. quòd hic dicit Bald. reſpondendo ad l. fi. C de decur. lib. x. quòd vbi fit mentio de precio, intelligitur venditio. al. glo. in l. apud Celſum. §. ſed cum legitima. de doli excep. & l. etiam ſi cum dotem. C. de iur. do. & l. illicitas. de offic. præſi. & in l. fin. præal. & paruitas precij facit præſumi donationem. l. 1. ff. de ſuperfi. & vide Bal. in l. cũ quidam. C. de verb. ſig. vbi dicit quòd ſi quis dicit, lego libros, quos habeo paduæ, ſiue peruſij quòd omnes videntur legati. Idem dicit in venditione, vt omnes videantur venditi, niſi ex qualitate precij aliud appareat, gl. eſt ſing ſecundum eum in l. j. §. quòd autem. ff. de ſuperfic. vbi omnino vide Ang. & ad dictum Bart. hic adde tu Alexan. de Imo. in cõſ. 4. in 2. vol.

d pariſ. ¶ prouiſionem factam. Limita vt per Bar. in l. j. C. de cond. ob. cauſ.

e ¶ Ad alium. Adde pet. de Anch. conſ. 558. & inquantum Ale. refert q. Ioa. And. in ti. de ſecun. nup. vide Bal. conſ. 402. li. 4. Manfr. in quantum etiam tangit, ſi ſtipulatus ſum à te decem, cum Titius, &c. pet. de Anch. in cle. 2. de pœn. & remi. refert Pileum diſputando determinaſſe quòd poſſum per gl. in tit. de ca. dim. in prin. in verbo, commutatio. Inſti. quã gl. ál. Bal. in tit. de pa. Conſt. in gl. in verſ. diuina vocati, & in l. 2. C. qui ad lib. prou. nõ poſ. adde quòd hic idem tenuit Bal. conſ. 6. 2. vol. vbi conſuluit, quòd per ſubſtitutionem factã ſi ſine liberis deceſſerit inſtitutus, admittitur ſubſtitutus ſi inſtitutus occidatur. An autẽ in reſcriptis caſus omiſſus comprehendatur ſub expreſſo, Bal. concludit quòd non. per c. ſuſpectum. de reſ. in 6. Quid autem in priuilegiis & beneficiis, vidè Io. And. in c. licèt. de tranſla. epi. & in c. olim. de verb. ſign. Quid in l. iuris municipalis? vide Imo. hic Bald. in l. illam C. de colat. per Cauſã maxime Ant. de Butr. in c. fin. de conſu. per petr. de anch. conſ. 93, vbi conſuluit quòd ſi ſtatutum transfert in maritum lucrum fructuum bonorũ paraphernalium, & ſimiliter transfert lucrum rerum dotalium, quia eſt eadem, & maior ratio, & ibi etiam quando fictio inducitur à ſtatuto, an debeat extendi, & an ſtatutũ poſſit inducere fictionem, vide Bal. conſ. 151. 3. vol. Et an ſtatutum extẽdatur de caſu vero ad fictum, vide do. Card. conſ. 60.

f pariſ. ¶ Habeat locum. Limita iſtud in quo dicitur quod ſubſtituto vulgaris fcã in vno caſu trahitur ad alium, vt per Com. conſ. 121. ſcripſi ad Bar. in l. j. ff. de vul. & pup.

g. ¶ His præmiſſis. Vide omnino pet. de anch. conſ. 357.
pom. ¶ Vide Fel. in c. translato. de conſti.

p modū ɔdōnis. Primo casu,aut ex virtute expressi cas⁹ omissus pōt intelligi,& ad aliū porrigit̃ vt inst.pro soc. §.illud.dixi vobis in l.cōmodissimè.s̃.eo.soluēdo contrariū. Aut ex virtute expressi non pōt intelligi,tūc aut illud pōt cōstare de volūtate disponētis, volētis porrigi ad alium casum omissum,& ad illum porrigit̃.l.Titius.§.j.j̃.eo.ti.& l.fi.C.eo.fm intellectū quē dedi in l.commodissimè.s̃.eo.Aut de mēte nō pōt cōstare,& tūc aut casus fuit penitus omissus.Aut fuerunt expressi duo casus,q obuenerūt ɔiuncti. Primo casu,aut casus omissus est sil'is expresso,& hēt eundē effectū, & ad illū extēditur.l.fi.in fi.s̃.mand.Secūdo casu,qñ fuerūt expressi duo casus,q obuenerūt ɔiūnctim,tūc aut loqmur in mã, in qua dēt fieri interpretatio plena,vt in testamētis: & ad illud porrigit̃. l.si ita.in prin.s̃.eo.& ibi dixi.Aut loqmur in mã nō fauorabili , in qua non dēt fieri plena interpretatio, & ad illud porrigitur. l.vim passam.§.præscriptione.j̃.de adul.& colligitur ex tex.in d.l.si ita.s̃.eo.Fallit fauore vitādæ ɔrietatis.l.ii.in prin.cū sua gl.j̃.de ver.obli. & ibi dixi.Si vero ,puisio fit in vnū casum p modū ɔdōnis , & tūc aut casus omissus est dissimilis expresso,& ad illū nō porrigitur.l.si cū dotē.in prin.s̃.sol.ma.& l.si ita qs.§.j.j̃.de le.ij.& l.fi.C.de his q ve.æta.impe.& l.commodissimè.s̃.e.Aut casus omissus est sil'is expresso,& tūc aut loquimur in ɔdōne necessaria ex parte actus, vel ex parte effectus;& tūc ad illud porrigitur,nec refert qd ex æquipollētib.fiat,vt hic,& l.mulier.in prin.ad Tre.& l.si mr̃. C.de insti. & sub cum sil'ib.si verò loqmur de ɔdōne volūtaria,tūc debet impleri in forma specifica,nec porrigitur ĩ aliū casū nō expressum. l.q hr̃di.& l.Mæuius.in prin.de ɔd.& dem.¶ Op.ad istud vltimum de hac l.in prin.vbi prouisio fcā de nepote,si nascitur post mortē nō porrigitur ad casū quo nascitur in vita,&tñ est necessaria ɔdō, quæ ex necessitate dēt apponi,vt in prin.huius l. Quòd autem nō subintelligatur,patet,qa Gall⁹ suppletur p Velleiū. Rñ.φ iō ñ subintell'r:qa eēt ɔ̃ legē,cū posthum⁹ alien⁹ nō poterat īstitui fm hec tpa,hodie vero cū posset institui, posset eē φ subintell'r vt dixi in princ.legis.¶ Item ad idem op.de l.cōmodissime.s̃.e.Rñ.ibi instituebatur posthum⁹,q pōt institui simpl'r.vñ ista adiectio,quæ fuit adiecta,voluntarie adiicitur,vt ibi patet.Vel dic,φ ibi exprimitur vna ɔdō,q̃ nō porrigitur ad aliū casum dissil'ē. Lōge.n.dissil'is cas⁹ est nasci ī vita,vl' post mortē. ¶Redeo ad gl.dr̃ hic filiū subductū de medio p emācipationē ñ succedere.ɔ̃.l.sed cū ,p̃ rono.§.j.de bo.

a pos.Sol.non succedit de iure ciuili, vt hic: sed de iure ,p̃torio a sic, ita dicit gl.vt in ɔ̃rio.Ad istud op.fortiter, si nos intelligim⁹ hic filiū institutū ex testō,ita succedit emācipatus sicut su⁹: nā quilibet extrane⁹ succedit de iu.ci.Preterea hic vr̃ cas⁹†mirabilis φ emāci

4 patio faciat locū substōni vulgari,φ ē ɔ̃ casū inst.de he.inst.§.si vero.Rñ.ista substō,d qua loqtur lex ista nō ē tm̃ ĩ hr̃ditate,quātū in suitate,hoc ē in tenēdo locū primū sui hr̃dis:statim.n.cū fili⁹ emācipat̃,desinit esse su⁹,& nepos īcipit tenere primū locū,merito loc⁹ ē substōni,vt hic:sed si eēt substitut⁹ exne⁹,tūc p emācipationē nō excluderetur fili⁹,nec admitteret̃ substitut⁹ vulgariter,vt in ɔ̃-

5 rio.¶†Sed ɔ̃,dato substituto vulgari,exñtia sui hr̃dis nihil opatur. l.si fili⁹ hr̃s.s̃.e.& no.in l.Papi.§.quarta.de inof.test. ergo statim cū nepos sit substitut⁹,filius desinit eē suus, & nepos admittitur. Rñ. p substōnē fili⁹ desinit esse suus,si vult. Vel al'r,& subtili⁹,hic substituitur filio in vnū casū.s.si viuo testōre moriet̃. Et sic nō ponitur ĩ ptāte sua vtrū velit eē hr̃s,vel nō,vñ p substōnē nō desinit exñtia

b sui hr̃dis. Sed ɔ̃ id op.licèt substō ɔcipiat̃ ĩ vnū casū, ɔtinet tamen alios cas⁹ sibi sil'es,vt hoc §.siue ergo nō sit hr̃s, qa noluit , siue qa

6 nō possit,vr̃ sibi dat⁹ substitut⁹. Rñ.†esto φ hic sit substō vulgaris,tñ tacita nō facit necessario voluntariū,sed solū expressa, & in casū expressum:quod patet,quia licet filius sit substitus pupill'r, in qua substōne ɔtinetur tacita vulgaris:tamē exñtia sui hr̃dis opat̃ vt p ipsā ɔfirmētur tabulæ pupillares.l.si pupill⁹.d acq.her.& l.pr̃.d pri

7 ui.credi.dixi in d.l.si fili⁹ q patri.Redeo†ad gl.Op.& videtur φ emācipatio nihil operur hodie,vt ĩ Auth.d hær.ab intes.in prin.&

c §.nullā.Gl.dicit,no.istū.§.nō corrigi, qa ɔ̃riū loqtur quādo nullū est fcm̃ testm̃:sed testō fcō remanet dr̃ia emācipatiōis,&p̃rie ptātis.Huic ɔcor.gl.ĩ auth.ex cã.C.d li.pte.& ĩ l.si emācipati.C.d col. & Azo in summa illi⁹ ti.al's ĩ l.si fili⁹.s̃.de min.Idē dicit Ro.in ti.de bo.pos.ɔ̃ tab.In ɔ̃riū sunt oēs gl.q̃ dn̄t,φ ti.d ɔiun.cū emāci.lib.est correctus.l.j.in prin.j̃.de ɔiun.cū emā.li.& l.si proponas.de inoffi. test.& in aūth.in successiōne.C.de suis,& leg.& in Auth.de hære.

d quę ab intest.§.j.j̃.e.l.vlt.¶Ad declarationē ,p̃tis dubij pone quæ

8 stionem quæ†de facto fuit hic.pater filiū emācipatū instituit,ne potē ex eo in ptāte retētū præteriit,an testm̃ valeat,vel possit dici nullū,vel rūpi p cōtratab.p nepotē.Gl.ordi.hic,vt videtis,tenet φ sit nullū.pro quo facit tex.in corpe de hære.quæ ab intesta.Loquitur.n.tm̃ cū emācipatus filius ɔtendit cū descendētib.vel ascē

e dentib.ab auo,nō à se.Istū tamē casum,quādo cōtēdit cū descēdentib.à se,nō reperies in isto tit.φ ergo nō mutatur,quare stare prohibetur? Contrariū tenui,& teneo:qa in ,p̃posito ista gl.male dicit,& φ testamentū sit aliquid,& nō possit rūpi;dico de hoc esse casum de iure.C.de leg.hære.l.meminimus.§.j.vbi dicit filiū emancipatum succedere ad similitudinem suorum.Si ergo quan

f tū ad successionē ,p̃dit ius sui hæredis,nepos nō admittitur.Præterea tex.in corpore,in d.§.nullam.dicit expresse nullā esse differentiam emācipationis &patriæ potestatis,ēt quocūq; mō succedatur,nō est ergo curādum,siue sit factū testm̃.siue nō. Præterea

posito,φ conqueretur tm̃ ab intestato,,p̃bo idē qñ vnū beneficiū datur cōtēplatione alterius,si vnū tollitur & aliud.l.filio.§.matri.

g de adi.leg.sed causa quare datur querela,vel cōtratab.vel ius dicēdi nullū,est qa filio fit iniuria si exhr̃datur,vel præteritur. & sibi nō relinquit lt̃ima sua.l.Papi.§.quarta.s̃.de inoff. testa. sed ille nepos ab intestō nihil dēt hr̄e,fm oēs, ergo per præteritionē sibi nulla fit iniuria,ergo nō pōt dicere nullum.vt s̃. eo.l.si posthu-

h mus.§.vulgo.Præterea ille,qui decedit intestatus,vr̃ relinquere venietib.ab instō.l.cōficiuntur,de iure cod. Si igit̃ testōr relinqt expresse illud φ vr̃ tacite relinquere decedēs intestatus ex dispōne legis,nō vr̃ in quo sit culpādus, & sic q̃tum ad propositū non teneo istā gl.¶Ad gl.ɔ̃rias respondeo,nec eas dãno.Nã fateor,φ eo casu quo emācipatus pōt rūpere,rūpit eo mō quo rūpebatur olim.Ita intellige gl.ĩ auth.ex cã,& l.si emācipati.cū si.Sed qdam sunt q olim poterāt rūpe,hodie nō pn̄t,vt nepos ex filio emācipato,vt dixi.Sed si pn̄t rūpere,in mō rūpēdi ñ est aliqd immutatū,vt in d.l.& gl.Sed an ti.de cōiun.cū emā.li.sit correct⁹,dicā in l.

9 j.j̃.de ɔiu.cū emā li.¶Redeo nūc ad gl.†Quæro si iste fili⁹ emācipatus readoptetur,an noceat nepoti?Gl.dicit φ non,vt l.j.§.si quis filiū.j̃.si ta.te.nul.exta.Sed cōtra hoc vr̃.l.nō putauit.§.si quis emācipatū.j̃.de ɔta.& l.filios.s̃.eo.Dy.dicit,ītellige gl.qñ fili⁹ readoptat simpl'r:secus si readoptet̃ in locū patris illius nepotis.ita no.in d.§.si qs filiū.fm Dy.Sed ɔ̃ hoc videtur l.filio.in prin.s̃.eo.Sol.in filio exhr̃dato,in quo nō est curandū qñ̄o readoptet̃, vt ibi patet. sed in filio instituto bñ est dr̃ia,vt hic.Rō:qa exhr̃datus quocūq; iure exclusus est:institutus vero nisi veniat suus , tal'r vt præcedat

10 nepotē,nō excludit nepotē.¶Redeo ad gl.Quæro.† quid si fili⁹ adoptatus restituatur,an noceat nepoti?Gl.φ sic,vt j̃.de ɔta.l.j.§. fi.nisi restō post mortem aui fieret,vt in gl. Duo dicit ista gl. Primo,φ restō deportati facta in vita aui nocet nepoti. Sed ɔtra id φ s̃.proxime dictū est de arrogatione,quæ est quædā restō , vt s̃. eo.l.filio.in princ.Rñ.restō est in p̃stinū statum repositio.l.quòd si minor.§.restō.s̃.de min.& l.j.C.de sen.pas.& sic vr̃ restitutus in locū p̃ris,merito nepotē excludit , sed arrogatio nō est directa re-

11 stō.Sed ɔ̃ hoc†vr̃.j̃.ad muni.l.ordīe.& qd no.ĩ l.qd ergo.§. pœna grauior.in gl.j.in fi.s̃.de his qui no.infa. & j̃.de fal.l.falsi.§.ordine. vbi restitut⁹ nō recuperat locū quē īuenit plenū.Rñ.hoc est verū, nisi ille qui occupat locū succedat in locū primi, & eius personā representet,vt erat hic.sed ĩ ɔ̃rijs tenebat̃ locū deportati suo iure. Sed dictū est φ restō post mortē aui,nō ,p̃iudicat nepoti , q iā est

i hr̃s.Ex quo no.i φ in interest.facta a principe non aufert ius alterius.Et sic dēs limitare l.j,ij.& iij.C.de sen.pas.quæ dn̄t, φ restitut⁹ recuperat bona,intellige,q̃ nō sunt ĩ aliū translata , facit l.& si fine.§.sed φ Papi.s̃.de min.& C.de repu.hær.l.fi.& facit l.quòd si minor.§.Scæuola.s̃.de mi.Cōtra istā gl.op.Dy.de l.si quis filio exhr̃dato.§.sed & si pr̃.j̃.ti.j.Sol.ibi loqt̃ in fictione postliminij quæ retrotrahit̃, & fingit quē nūq̃ esse captū,sed restō non fingit retro

K ideo non aufert ius alterius,ita dicit Dy.¶Induco in argumen.k ad

ADDITIONES.

a ¶De iure prætorio.Raph.Cu.dicit,φ si filius succedat de iure prætorio per contratab.,p̃uisio Galli in casu isto erit delusoria:quia secuta post restm̃ filii emancipatione,vocatur nepos,qui incipit tenere primum locū,& per cōsequēs deficit filij cōditio instituti.l.3.& l.quandiu.j̃.de acquir.hær.ergo remanebit vt præteritus,& per cōtratab.rūpet testm̃.Rñdet ipse ad hanc subtilitatē,dicens φ verū erit testm̃ rūpi per contratab. tamen prouisio huius.§.erit vtilis nepoti,quia filius anno excludetur a bonorum possessione contratab. iuxta l.1.§.largius,de succe.edic.ideo excluso eo venit secundū prouisionem huius §.& si dicis,habebit nepos,habebit etiam filius,cui nepos acquirit si erat in ptāte. Respondet pau.de Cast.φ nepos poterit differre īmixtionē donec sit sui iuris, aliàs fatetur cōtrariū.

b Pom.¶Hæredis.Vide Alex.consil.4.2.vol.& in l.si.C.de insti.& substi.

c ¶Corrigi.inquantum Alex.relata q.Bar.hic.ς.quod stante statuto, φ extantibus masculis fœmina ab intestato non succedat,an fœmina præterita hoc casu rumpat,& facit duos casus.Aut instituti sunt extranei aut venientes ab intestato , vt hic per eum. Adde quòd Ro.consil.3.simpliciter tenet filiam prædicto casu non posse rumpere testm̃ , & idem tenet Bal.consil.232.lib.1.& vide late Pau.de Cast. consil. 367. Inquantum etiam Alex. reprehendit Saly.ex eo quòd consuluit,quòd stante statuto,quòd masculi ab intestato fœminas excludant.si fœminæ sit minus legitima datum in dotem,seu relictum, quòd possit agere ad supplementum legitimæ,non obstante quòd vsa fuerit esse contenta sibi relicto.Tu dic quòd idem consuluit Bal.consi. 449.3. vol. & consi. statim seq. quod est consi.Sal.qui refert ita fuisse pronunciatū in audientia do.Card.Albanensis fratris Vrbani quinti episcopi Paduæ.Et idem tenet Card.consi.80.An autem stante prædicto statuto,quod ab intestato non succedat,si pater facit testamentum non solenne, filia possit aliquid dicere,vide Bal.alle.consi. 234.

d Barb.¶Ad declarationē.Et pro gl.ista vide aliam in l. filiæ. & in l.si emancipati. C. de colla.& in auth.ex causa.C.de lib.præter.& in l.filius.ff.de mino.in contrarium sunt gl. in l.1.de coniug.cum emancip.lib.& l.certum.C.vnde cogna.& in rub. C.de succes.edi.& l.si vt proponis.ff.de inoff.testa.& mediam viā eligit gl.in §.exhæredatos.in Auth. de hæræ.& Falc.quæ est sing.quam no.

e ¶Tamen casum.Vide Mates.in tract.ab intestato 1.col.vbi tenet contra Bart.hic.

f ¶Ad successionem.Vide quid per hoc dicat Alexan.in l.qui se patris.C.vnde iibe.

g Querela.Vide Alex.consi.68.col.fi.4. vol.

h Barb.¶Præterea ille qui.Et vide Bald.hic su e q. filia dotata ab intestato non succedit superstitibus agnatis,an si factum est testamentum poterit dicere testamentum nullū.& vide Bal.in l.maximum vitium.Item tangit q.quam tetigi in l.2. C. de liber. & posthum ibi dedi remissiones ad Bald.

i Barb.¶Ex quo no.Vide quæ notaui ad bart.de sen.pas.

¶Vide Fel.in c.inter quatuor,de ma.& obe.in c. quæ in ecclesiarum. de const. and. de l.fer.in c.1.de vasal.decre.ætatis.

K Barb.¶Induco in arg.Tangit hic Bal.an idem sit in bannito quod in deportato, &all.gl. in §.relegati.Inst.quib.mod.ius pat.pot.sol. & eam reprobat. Tu vide Io. and. in addi Spec.in ti.de cēs.act.§.1.& hic Bal.dicit quod Bannitus habetur pro confesso si est acta. probatio,alleg.gl.fin.in l.rura.C.de omni agro deser.lib.10.& concludit , quod Bannitus perdit ius municipale,non ius ciuile.

13 ad † qōnē a aliquis est bannitus, b bonis publicatis, & restitutus in
a totũ, recuperat ne bona? Bř per istam gl. habes quòd bona recu-
b perat, nisi in alium sint translata, quia tunc non recuperat bona,
vt hic, & sic habes determinationē L. & ali. C. de sen. pas. per quę
c recuperet bona. ¶ Induco. c † ad q̄stionē d solēnem, Aliquis filius
14 naturalis, vel spurius fuit legitimatus post mortem patris, an au-
d ferantur bona aliis qui successerunt ab intestato? Certe si esset le-
gitimatus in vita patris, nō est dubiũ quòd præferatur alijs, sed
post mortem esset dubium. Sed videtur quòd dēt recuperare bo-
na, sicut posthumus qui nascitur post mortē. l. si quis posthumos.
s̃. e. & l. cum quidam. §. quod dicitur, d. acq. hæ. Vnde videtur pinde
esse ac si esset reuers⁹ ab hostib. l. si quis filio exhr̃dato. §. sed si pr̃.
e j. ti. j. In contrarium videtur e ista gl. quia legitimatio est quędam
restitutio natalibus antiquis, quibus oēs liberi & legitimi nasce-
bantur, vt in Auth. quib. mo. nat. ef. sui. §. & si quidem. & §. illud. sed
hęreditas alteri quęsita per restitutionem non tollitur, vt hic in
f gl. ergo, &c. ¶ Pro declaratione f huius est videndum, g an legiti-
g matio trahatur retro. h Et videtur quòd sic: quia medio tempore
h fingitur non fuisse spurium, nec illegitimum. l. si. infra de na. rest.
& sic determinauerunt quidam. Mihi videtur quòd posito, quòd
retrahatur, tamen ius quęsitum alteri non tollit, sicut fictio post
liminij non tollit iura alteri q̄sita per vsucapionē, vel p̄scriptionē:
nisi per beneficium restitutionis tollatur. l. j. §. j. suprà ex quib. cau.
maio. hęreditatem verò receperat: quia donec pendet, an aliquis
reuertatur ab hostib. alius non potest adire. l. nec nos. C. de cap. vñ
reuersus reperit bona sua vacantia. Sed tenendo opi. aliorum. s.
quod per legitimationem factam post mortem possit recupera-
re bona, quomodo respondetur ad inconueniens quod seque-
retur, quòd illtĩmi facerent se post mortem patris ltĩmari, & au-
i ferunt bona aliis. Respond. ad hoc est videndum, i vtrum quan-
do aliquis ltĩmatur, alij quorum interest, sint citandi. Respond.
qñque pater facit legitimari filium in vita sua, & tunc alij nō sunt
citandi: quia hoc principaliter tangit patrem, qui potest dispone-
re de bonis suis quomodo vult. l. cum adoptio, suprà de adop.
K Quandoque ipse filius k petit se ltĩmari, & tunc si pater hoc di-
sposuisset in testõ, ꝙ voluisset ltĩmare filiũ, tũc filius sine alterius
requi

ADDITIONES.

a ¶ Ad qōnē, Vide Fel. in c. q̄ in ecclesiarum. de const. vbi tractat de sequentibus qōnib. ¶ Vide Fely. in c. inter monasterium. de ma. & obed.

b ¶ Exbannitus. adde an bãnitus restitutus recuperet bona medio tempore alienata, quod voluit Bal. consi. 221. lib. 4.

c Pom. ¶ Induco. adde anch. cõs. 428. primũ q̄situm. in prin. ver. sed p̄supposito. Et an legitimatio auferat ius filii cui ex stipulatione erat ius quæsitum, vide Anc. cons. 147.

d Barb. ¶ ad quæstionem. Vide Bald. in l. 2. C. de iur. & fact. ignoran.

e Pom. ¶ In contrariũ videtur. Et inducitur ad q. ista gl. si quis est relegatus, & bona sunt cõfiscata, & vnũ de castris suis fiscus cõcedit alteri, postea illum restituit, an veniat castrũ? Dicant dedit castrum illi pp merita sua, & tunc non restituitur ad illud: aut nō pp merita sua, & tunc restituitur ad illud. Item si pars bonorum homicidæ debeat dari hæredibus occisi & postea rebanniatur homicida, non aufertur pars bonorum ad hæredibus. Item si ciuitas restituit bannitum non potest illum restituere ad bona applicata hæredibus. Et fuit de facto tempore Cy. Facit l. toties. de pollici.

f Pom. ¶ pro declaratione. Vide pau. cõsi. 88. 1. vo. aliq d p Fel. ĩ c. q̄ in ecclesiarum. de const.

g Paris ¶ Est videndum. Limita non procedere quantum ad voluntatem testatoris interpretandum, vt per ale. in l. Lucius. ff. de vulga. & pup. & an legitimatio trahatur retro, vide late per ale. consi. 5. vol. 7.

h ¶ Trahatur retro. Pau. de Ca. dicit bar. non declarare plene hunc articulum. vnde ipse dicit quod si fiat legitimatio in vita patris, & ad eius postulationem, si non habet alios filios legitimos, procedat dictum Bart. indistincte, licèt habeat agnatos: quia pater poterat illis auferre bona extraneum instituendo, ergo eo. mõ filium legitimando. Si autem habeat filios legitimos, tunc si de illis non fuit facta mentio in genere, vel in specie, non valuit legitimatio, tanquam surreptitia: quia non solet fieri, nisi in defectum legitimorum filiorum, vt in auth. quibus mo. na. effi. sui. §. generaliter autem. & §. si quis igitur, vn- i de creditur quod princeps non legitimasset si sciuisset subesse legitimos. Si autem fuit facta mentio, tunc si fuit dictum, quod non fiat eis præiudicium, valet legitimatio: tamen ille non succedit cum legitimis ab intestato: pater tamen potest sibi in testõ relinquere, dummodo legitimam filiorum legitimorum non minuat, ita dicit ipse intelligere, quod no. Io. And. in tit. de succes. ab intest. vbi refert quæstionem disputatam. Si autem dixi quòd non fiat eius præiudicium, tunc poterit succedere etiam ab intestato: & hoc in legitimatione Principis: sed in illa quæ fit per matrimonium subsequens, videtur quòd per eam possit minui etiam legitima aliorum filiorum, per illum §. generaliter autem. quia pater recipiendo nouam vxorem, & procreando ex ea filios, potest præiudicium facere primis liberis in diminuendo legitimam. Ex his pater secundum ipsum quid iuris in qōne, quã tractat Io. An. in merc. in c. sine culpa, de legitimato per subsequens matrimoniũ an recuperet ius primogenituræ quòd erat penes alium filium lĩmum, qui tamē fuerat secundo loco natus, & videtur ꝙ sic p p̄dicta: ipse determinat contrariũ: dicit tamen se dubitare. facit cõtra eum gl. hic posita, quia legitimatio quæ fit per subsequens matrimoniũ, fit viuēte testõre, vel eo, de cuius hęreditate agitur, & sic tempore quo eius primogenituræ non erat q̄sitũ perfecte scđo genito. Videtur ergo ꝙ si scđo genitus incepisset tenere primum locũ, & postea natus sit legitimus, & naturalis, qui primo loco sit legitimatus, qui primo loco natus fuerat non legitimus, ipsum deiicit sicut glo. hic dicit de deportato restituto qui deiicit nepotem qui inceperat tenere primum locum, si restituatur testatore viuente, & dicit Pa. quod non. Vide quomodo possit respondere huic glo. pro opi. Io. An. dicit ipse, facit: quia in iure primogenituræ non videtur ꝙ pater possit in præiudicium filij disponere, sicut nec de feu. vt in c. 1. de succes. Sed eius di[illegible] non vi- k detur verum, vt patet in pluribus locis sacræ scripturæ. Reg 3. c. 1. vbi Dauid præposuit Salomonem minorem filio maiori. Genesi. 49. vbi Rubem fuit primogenitus Israel, & cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita per patrem eius filiis Iudæ. & non est reputatus in primogenitum. Item certum est, quod ea quæ filio patre viuente quęruntur, ea filiis retinet post mortem patris, et si paternam repudiet hæreditatem. C. de secun. nup. l. si quis prioris. sed certũ est quòd si mortuo patre rege primogenitus repudiaret hæreditatem patris, mox regnum deuolueretur ad secundogenitum, arg. l. 1. §. assignare, & l. 3. §. 1. cum duabus leg. sequent. ff. de assi. lib. & in Auth. an agna. vel fil. secu. de succes. edic. l. 1. §. qui semel. & multa quę causa breuitatis omitto, al. Old. cons. 194. inc. eleganter.

quib. oñditur filium iure primogeniturę priuari posse. Tamen pro opi. Io. An. vide Io. de Ligna, consi. 15. 2. lib. inter consilia Bal. vbi refert illam q. Io. An. Ad rē redeamus. Si vero legitimatio fiat post mortem patris si quidem pater mandauit fieri, idem est per omnia, ac si in vita ipse fecisset. Sed si non mandauit, tunc cum ius succedendi, & adeundi sit delatum alteri, si non fiat de eo mentio in genere vel in specie, non valet: quia non est credendum quòd princeps voluerit illis ius quæsitum auferre, & dicit non curare hoc casu, an sint alij filij lĩmi naturales, an non, sed alij consanguinei, vel agnati: & in hoc differt iste casus à præcedenti, in quo de agnatis non est facienda mentio, hic sic: quia iã quæsitũ erat eis ius succedendi, quod sine ipsorum voluntate auferri non debebat. l. id quòd nostrum. de re. iu. nec est curandum an illi adiuissent hæreditatē necne, & hoc videtur tenere Hosten. in summa, qui filij sint leg. & Bald. in proœm. C. licet in l. Deo nobis. distinguat. Aut hæreditas erat adita, aut non. Si vero sit facta mentio: quia legitimauit non obstante quòd aliis sit delatum ius succedēdi, vt dicit se vidisse in aliquibus legitimatis, tunc bene est distinguendum, an hæreditas sit adita: quia dicit quòd legitimatio nō valet in præiudicium illius qui adiuit: quia cum sibi sit acquisitum dominium, licèt per viam iuris ciuilis, tamen quia est de iure gentium, vel ex hoc iure, potest sibi auferri per principem sine causa concernente publicam vtilitatem vt plene no. si contra ius vel vti. publi. l. fi. si vero hæreditas nō sit addita, tunc licet esset delatũ ius succedēdi, & illud est mere de iure ciuili, princeps potest auferre, iuxta no. per Inno. in c. quæ in ecclesiarum, extra de constitu. & ita dicit se intelligere Ioan. And. in tit. de succes. ab intest. & ita aliàs se consuluisse. Huic quæstioni & distinctioni, dicit facere illã quæstionē Bal. in l. Deo nobis. de fratre minore, cui deueniebat hæreditas patris, & quia non erat capax, deuenit ad proximiores, an ipso effecto episcopo, & capace possit hæreditas auferri proximioribus, & Bald. ibi distinguit. aut hæreditas erat adita aut nõ, an filius inscio patre possit se facere legitimare. Pet. de Anch. cons. 242 tenuit, quòd non, licet pater illum etiam instituisset in testamento. Arge. vero cons. 87. in capitu. fructius. tenuit legitimationem valere ratificante postea patre, de quo per Bald. cons. 16. 2. libr. An autem absens possit legitimari, Bald. videtur tenere quòd non, cons. 461. 4. volum. Tamen dicit, passus est dubios. cons. 131. 3. libro aliter loquitur, de quo per Arg. cons. 71. incip. [illegible] plene per Barba. cons. 35. & ibi, an infans possit legitimari: de quo etiam per hunc alleg. consilio suprà. An autem in legitimatione, quàm facit pater, sint citandi alij filij, vel agnati, vide Bald. consi. 81. & 173. & cons. 307. 1. vol. vbi dicit quód si in priuilegio legitimati dicatur, dũmodo legitimi fiendi non præiudicent filiis legitimis, & hæredibus quin ipsi æquis portionibus vnà cum legitimandis succedant, quòd nec ex testamento poterit legitimatus capere plus quàm legitimi & naturales. alle. textum in §. & quoniam. in Authenti. quibus modis na. effic. sui, quòd dicit not. & per eundem cons. 86. & 488. 2. volum. Et ibi quòd quando pater disposuit in testamento, vel aliquod signum demonstrat, quòd possit se facere legitimari post mortem, & cons. 295. 3. volum. & cons. 55. 2. lib. plene per Pau. de Castro cons. 223. & consilio 225. & sequent. & ibi an requiratur clausula specialis, per Abba. cons. 83. 1 libro & per Pau. de Cast. consilio 230. per Fed. cons. 57. Quid operetur clausula, quòd non fiat præiudicium venientibus ab intestato, vide per Petr. de Anch. cons. 152. & per Pau. de Castr. alleg. cons. 225. per Ang. cons. 265. De legitimatione facta per subsequens matrimonium, per eundem Ange. cons. 49. per Baldum cons. 330. j. lib. & cons. 218. & 492. 4. libr. Et ibi an talis legitimatus excludat substitutum, si substitutus fuerit aliquis, si decederet sine liberis ex legitimo matrimonio procreatis. De legitimatione autem quæ fit post mortem patris, vide inter consilia Bald. cons. 13. 2. volum. quod. iam consilium do. Argentini. cui cons. se subscripserunt duo alij doc. Et ibi quid si habens priuilegium legitimandi viuente, & mortuo testatore, citatis, & non citatis his quorum interest, & consilio sequent. quòd est do Barto. Sal. & cons. sequent. quòd fuit d. Ioan. de Lig. vbi refert Barto. Orig. hanc quæstionem disputasse, an legitimatio retrotrahatur, & tenuisse quòd non. Idem Tancre. in quæst. 9. vide etiam consilium statim sequens Bald. vbi hæc sunt verba, dico & consulendo assero, sicut dixi in lectura mea super l. Gallus, dictam legitimationem quo ad vim succedendi in hæreditate non iacente, sed adita, nullam videtur habere, facit cap. quamuis. de rescrip. in 6. ar. do. Dyn. non valet vnam musca[m]. Idem tenuit cons. 55. & cons. 100. ij. libr. & refert verba Dyn. & Barto. idē idem videntur velle pręfati doc. licèt non ita clare. Cal. cons. 4. qui fil. sint leg. Item Pau. de Castr. cons. 227. subdens hoc verum, nisi expresse appareret Imperatorem contrarium velle. An autem in legitimatione sufficiat clausula generalis, quãdo filius legitimatur ad preces patris, vide Anch. cons. 337. Et quid si fuerit data potestas alicui legitimandi cum clausula, non obstante quacunque lege, an ipse possit postea legitimare cum clausula speciali. Et de latissima potestate Imperatoris legitimandi, vide Anch. cons. 305. Et an Imperat. legitimatio valeat in terris eccl. & econtra, vide eundem Anch. cons. 321. & Abb. cons. 84. Pau. de Castr. alleg. cons. per Bald. cons. 38. 2. volum. An autem qualitas illegitimatis non expressa vitietur legitima, vide Bald. cons. 406. libr. j. & 295. ij. libr. & cons. 66. 3. volum. per Old. cons. 247. & per Roma. cons. 193. Quod tamen suprà conclusum est quòd post ius acquisitũ venientibus ab intestato, nō pōt quis legitimari post mortē patris limita singulariter, nisi filij sic legitimati essent nati in figura matrimonii, & maritali affectu sola lege Canonica prohibēte. Nã hoc casu mortuo patre, & matrimonio dissoluto, Papa pōt legitimare filios taliter natos contra legem Canonicam, & auferre fructum venientibus ab intestato propter illam figuram, & affectum matrimonij quæ multum operatur. l. iij suprà de do. inter vir. & vxo. & c. plerunque. extrà eod. titu & c. nuper. de big. & potest Papa sine iniuria alicuius, tollere constitutionem Canonicam prohibitiuam matrimonij, quæ erat causa defectus successionis, & reducere ad terminos iuris ciuilis, quo iure matrimonia nõ erãt ita arctata. Institut. de nupt. per totum: ita consuluit Petr. de Anch. cons. 410. incip. in Christi nomine, viso diligenter.

Paris. ¶ Est videndum. De materia huius citationis, an & quando requiratur in priuilegiis, & in rescriptis, vide Fel. in capitu. cum olim. de re iudic. vide etiam Benedic. de Pet. cons. ij. vers. vide vnum singu. quòd quando legitimatur substitutus non sit necessaria citatio, vide Cor. cons. 168. per totum: requiritur tamen consensus patris, vel sufficit, quòd ratificet. Cor. cons. 116. post princip. incipien. Inn. tertius, & de materia, an possit filius legitimari post mortē patris. & an legitimatio p̄iudicet illis qb⁹ est ius q̄sitũ. & alia ĩ materia, vide per Bar. cõs. 15. & seq. vol. j. Ale. post Pa. de Ca. in l. iij. ff. de test. Itē an requiratur citatio illorũ quibus præiudicat legitimatio, & quid si ad aliquem debet peruenire aliquid ex conuentione, & fieret præiudicium ex legitimatione, an requiratur quòd in legitimatione fiat mentio specialis, vide Cor. cons. 268. & quando expresse iuri tertij derogatur, vide omnino Pau. de Castr. cons. ccxvij. aliàs ccxxvij. incip. super primo dubio. Et an requiratur citatio eorum de quorum præiudicio agitur, puta quando Princeps contra aliquem rescribit vel disponit, vide omnino ad Barto. in l. item si verberatum. ff. de rei vendi. Item ad concludendam voluntatem principis fuisse velle legitimare in præiudicium tertij & sic stantibus filiis legitimis, requiratur specialis & expressa mentio, vide Anton. consilio ij. incip. visis literis, concludit tamen ibi quòd sufficiat fieri mentionem in supplicatione, vel in alio ad quod princeps habeat rationem. item illud contrarium Pau. de Castro ccxvij. sequitur Iaso. in leg. si quando. in princip. C. vnde vi. Ad hoc quòd non requiritur citatio, quando constat principem velle legitimare in præiudicium aliquorum, vide omnino Alexand. cons. ij. volum. j. Item licèt non requiratur citatio in legitimatione quæ fieret quoad quædam, vide Soc. in l. falsa. §. j. ad fin. ff. de condit. & demonstr.

k Barb. ¶ Quandoque ipse filius. Et de ista legitimatione, vide Bal. in proœm. C. & in l. cunctos populos. & in l. nam ita diuus. de ado. & l. cum acutiss. C. de fideicom. vbi dicit, quòd si filij excludunt fœminas in succedendo non extenditur ad filios postea legitimatos, & vide quæ no. Ioan. And. de primogenitis Regni. in c. si pro te, & c. quamuis de rescript. in 6. & ibi in recollectis meis notaui. & vide Bald. in l. ij. C. de iu. & fac. ign. vtrum præiudicet venientibus ab intestato. l. nam ita diuus. ff. de adop. do. Bened. de Plum. bi. in l. ij. ff. de iure aur. annul. petr. de Anch. Dominicus de sancto Gemi. in c. quamuis. de rescrip. l. b vj. Ioan. Andr. in c. sine culpa. De regu. iur. in vj. Ioan. Andr. in q. filius. Io. in tit. qui fi[lii] sint legi. & vide do. petr. in cons. clxvj. Bald. in l. quoties. C. de hæred. instit. & in l. ij. C de fein.

requiſitiõe põt illã lĩmatione petere,auth.itẽ ſine C.de natu.li. & in corpore vñ ſumitur.Qñdoq; pr̃ nihil ꝓ filio diſpoſuit in teſtõ,& tũc ĩ p̃iudiciũ eorũ,q̃ b.iã ius q̃ſitũ eſt,nõ poſſet lĩmari illis irreq̃ſitis:ĩmo plus ꝙ reqrĩ conſenſus eorũ.l.pe.ĩ.de nata.reſtit. a poſſet tñ Princeps ſi vellet,ẽt eis irreq̃ſitis.l.2.in fi.ĩ.de nata.reſt. 15 ¶Quæro †an iſti caſus q ponũtur in iſto §.ptineant ad Gallũ,vel ad Velleiũ.Rñdeĩ,ꝙ ad ſñiam legis Velleiæ ĩnuit tex.& gl.dicit ꝙ ptinent ad ſentẽtiã Galli & Velleij,& iſtud eſt verũ.Gallus.n.ꝓuidit de his q efficiebãtur ſui poſt mortẽ teſtatoris,& iſto reſpectu ptinent ad eũ.Velleius ꝓuidit de oĩb.caſib.p quos primus de medio ſubducitur.& iſto reſpũ ptinẽt ad Velleiũ.¶Vltimo ex his q̃ ſ̃.dixi in mã ſubſtitutiõis pupillaris induco vnũ caſum nouũ.Regula eſt,ꝙ pupillo nõ põt ſubſtitui,niſi ſit inſtitutus,vel exhr̃dat⁹. 16 l.2.circa prin.ĩ.de vul.& pup.†Sed ex p̃dictis do caſum ꝙ p̃t fieri. Pone emancipatum inſtitui,nepotẽ ex eo in poteſtate retentum p̃terij,& ſibi p̃terito ſubſtitui pupill̃r.Dico ꝙ valet teſtm̃,& ſubſtitutio:q̃a nihil eſt ꝙ repugnet,cum talis nepos non debeat inſtitui,vt dictum eſt.Dicam in materia ſubſtitutionis pupillaris.

ADDITIO.

a Pom.Princeps.Vide Ale.conſ.87.in 2.vol.in fi.Cal.conſ.40.cum ſeq.in tit.qui filij ſint legi.Corſe.in reperto.in verbo,legitima.Barb.conſ.27.1.vol.vide etiam Ale.conſ.2.1.vol.& conſ.15 eo.vol.Pan.conſ.543.vlti.col.1.vol.Fed.conſ.14.Pau.de Ca.in l.fi.C.ſi contra ius vel vti.pub.Ale.conſ.pe.5.vol.Fel.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.Barb.conſ.42 1.vol.aliqua per Fel.in c.cum olim.de re iu.Bar.conſ.49.in 2.vol.& cõſ.58.2.vol.& conſ.61.eo.vol. Ro.in materia conſ 114.

1 *Nepos ex filio ſpurio põt inſtitui per auum,& q̃uo,ad hoc vt teſtamentũ valeat.*
2 *Perſona patris non nocet filio.*
3 *Inſtitui aliquem contemplatione alterius intelligitur dupliciter.*

a **§.Quid ſi is.** aHic ponitur noua reprehenſio cõtra Gallũ circa caſum.caſus in terĩs patet p ſe & declarabitur ex ſequẽtib.Dic tex.redierit.ſubaudi moriatur ipſe filius. ¶Op.& vr̃ qd̃ iſte caſus ꝑtineat ad legẽ Velleiam:q̃a tex.dicit,illis viuis.Sed qñ nepos naſcit̃ viuis vtriſque.ſ.auo,& patre,prouidit lex Velleia,vt ĩ.ea.l.§.nunc de lege.Huius timore gl.tripliciter exponit ſuper verbo deinde,Tenet tertiã expoſitionẽ,vt exponas, b illis viuis.i.illo viuo,b & ſic ptinet ad ꝯſilium Galli,ſm duas p̃ias lec.ptinet ad primũ caput legis Velleiæ,ꝙ ẽ ꝯtra tex.q dicit,nam c hic cas⁹ ad leg.Velleiã ñ ptinet.Tñ gl.vl.circa fi.vr̃ tenere p̃cedẽtes,ꝙ vr̃ ꝯtra tex.vt dixi ſm gl.q̃ ẽ ĩ.ea.l.§.ſi eius,d̃terminat ꝙ quicquid dr̃ à principio vſque ad §.nũc d̃ lege,ptinet ad cõſiliũ Galli, vñ tenet dictã tertiã expõnẽ.¶Duæ p̃iæ gl.poſitæ ĩ hoc §.tendũt ad põnẽ caſus,iõ non recito.¶Quæro an iſte caſus q ponit̃ hic ſit interp̃tatio & ſuppletio ad ſñiam Galli,vl̃ ſit caſus ſil̃is exp̃ſſo?Gl. dicit ꝙ ẽ ſil̃is exp̃ſſo,ſicut dictũ ẽ in p̃cedẽti §.& illã tene.¶Vltimo Dyn.ſuper hac lege dicit not.arg.ad qõnẽ de nepote ex filio ſpurio.dñs An.de Piſis dicit neſcio vñ Dy.voluit trahẽ iſtud argu. Ego dico ꝙ Dy.voluit dicere,ſicut filio ſubducto de medio põt inſtitui nepos.& ita nepos ex filio ſpurio q nunq̃ vr̃ fuiſſe in medio.¶Et ꝓ huius declaratione:q̃a hic §.loquitur,qñ eſt dubium 1 an filius ſit in medio hoc eſt,an reuertatur ab hoſtib⁹?Pono† q.q̃ d ex facto habui.Quidam.habebat d filium ſpuriũ,& ex eo nepotẽ, e e quem filiũ ſpuriũ fecit legitimari à quodam Comite,dubitabat̃ an illa legitimatio valeret,pp quædã quæ ad præſens omitto.Pro f pter illud dubiũ quæſiuit à me qualiter poſſet teſtari.Dixi f quòd teſtaretur ſic,talem meũ filiũ mihi hr̃dẽ inſtituo,& ſi ipſe capere nõ poſſet ex aliqua cã,tunc inſtituo hr̃dẽ talẽ nepotẽ meũ ex eo, ita ꝙ ad patrem eius nihil poſſit ptinere ẽt ex cã vſusfruct⁹,& ita ille fecit teſtm̃.Si legitimatio valeret,nõ ẽ dubiũ ꝙ teſtm̃ valet,& filius eſt hr̃s.Si legitimatio non valeret,dico nihilomin⁹ ꝙ teſtm̃ valet,& iſtã formã ponit tex.in l.1.C.de hære.inſti.non ergo vitiat̃ teſtm̃ rõne formæ.Solum ergo remanet dubium,an nepos ex filio ſpurio ſic inſtitui poſſit,ꝙ q̃rit Dy.hic plus dicit.Gl.q̃rit idẽ in l.fi. C.d̃ nã.lib.In nepote.n.ex filio nãli ex tex.ibi.ĩ nepote vero ex ſpurio q̃rit gl.ibidẽ,& gl.antiqua ibi nõ rñdebat:poſtea fuit facta additio Fran.Accurſ.qui dicit idem in nepote ex ſpurio,qd̃ poſſit inſtitui.Cy.refert Odo.dixiſſe nepotẽ non poſſe inſtitui,ſed non eſt verum,vt patet in lec.Odof.ĩmo relinq̃t ſub dubio.Rofr.diſputauit hanc qõnẽ,& determinauit ſic,Aut iſte nepos eſt magnus, & adultus,ita ꝙ p̃nt eẽ aliqua merita apud auũ,& ſic vr̃ ipſius ꝯtẽplatione inſtitutus,& valet inſtitutio.Aut erat infans & paru⁹,& tũc vr̃ contẽplatione patris ſui.Non.n.aliter eum notum habebat.l.ſi plures.§.in arrogato.de vulgari & pupillari.& l.ſi forte.de Caſtrẽ. pecu.Cum ergo contemplatione filij ſpurij facta videatur inſtitutio,nõ valet,& ſic vr̃ inſtitutus filius ſpurius p mediã pſonã.l.j.C.d̃ nãli.liber.Spe.in tit.de ſucceſ.ab inteſtato.§.j.ponit diſputationẽ Rofr.Iac.de Bel.diſputauit iſtã qõnẽ in ciuitate iſta,& eam ponit in l.j.C.de nat.libe.& ſoluit contrariũ,& determinauit ꝙ talis nepos põt indiſtincte inſtitui,per l.fi.C.de natu.libe.& nõ ꝓhibetur niſi filius ſpurius inſtitui,& nõ reperitur ꝓhibitũ de alio.Facit qd̃ notat gl.in Auth.quib.mo.natu.effi.ſui.§.fi.Pro hoc,q̃a filius ſpurius põt à fratre accipere.l.ſi is qui.ĩ.de vul.& pup.¶Ego reduxi iſtam q.ad tres caſus.Primo qñ conſtat ꝙ nepotẽ nõ inſtituit contemplatione vt in teſtõ facto ſm formã q̃ ſ̃.poſui.Scd̃o,qñ cõſtat ꝙ inſtituit nepotẽ cõtẽplatione filij.Tertio,qñ ẽ dubiũ.¶Primo caſu valeret inſtitutio ſine dubio.Probo,defectus patris ita demũ nocet filio in his q̃ ex pſona patris deſcẽdũt,nõ in his q̃ fili⁹ aliũde haberet.l.3.de interdi.& relega,ſed hic nepos ſuccedit auo ex pſona ſua ex inſtitutione facta de ſe,nõ ex perſona patris ſui, er- 2 go,&c.Præterea†filius deportatus non põt capere,ſicut ſpurius, & tñ nõ nocet nepoti.vt ſ̃.ꝓxi.§.& l.j.§.pen.de ꝯtrat.Præterea pater hæreticus nõ nocet filio orthodoxo & fideli ex eo nato.l.cognouimus.C.de hære.& auth. idem de Neſtorianis. eod. Præterea,culpa patris per quam eſt exhæredatus non nocet nepoti.l. iij.§.ſi emãncipatus.de contratab.& C.de inof.teſt.l.ſi quis filium, & per Dy.in c.non debet aliquis.extrà de reg.iur. lib. vj.& dixi in l.in ſuis,ſuprà eod.Præterea macula patris non nocet filio in his quæ per filium patri nõ acquiruntur.l.diui fratres.& l.qui cõtra.ĩ, de iure pa.& l.queritur.ĩ.de bo,libe.ſed in caſu propoſito per hũc nepotem non quæritur patri, vt patet ex verbis teſtatoris: ergo macula patris ſibi non nocet.Præterea quando teſtator expreſſe loquitur non poteſt videri fraudẽ cõmittere.l.ſi quis locuplex.ĩ. de manumiſ.teſt.ſed in propoſito teſtator expreſſe dixit,quòd nolebat ad filiũ aliquid pertinere,ergo,&c.Et per hoc rñdetur ad rationẽ Rof.q dicit,ꝙ vr̃ inſtitutus cõtemplatione patris : quia vbi merita non præceſſerunt,apparet ꝙ nõ eſt inſtitutus contempla- 3 tione patris,vt dixi.Vel aliter†aliquẽ inſtitui contemplatione alterius,poteſt intelligi dupliciter. Primo , vt alteri acquiratur , & ſic illa eſt proxima cauſa inſtitutionis.l.ſed ſi plures. §. in arrogato.ĩ.de vul.& pup.Secundo mõ põt intelligi cõtẽplatiõe alterius, hoc ẽ,quòd alius ſit occaſio remota,vt ſi pp te habui notitiã cum amico tuo,& ei ſum effectus amicus,& illum inſtituo, certe licèt tu fueris cã remota amicitiæ,& per cõſequẽs inſtitutionis,tñ propter hoc tibi nõ aquiritur.l.ſociũ qui,in fi.ſ̃.pro ſocio. Ita in ꝓpoſito filius ſpuri⁹ eſt cauſa remota inſtitutionis nepotis, nõ ꝙ per hoc ſibi filio aliquid acquiratur.Præterea cõtra Rof.eſt,ꝙ in inſtitutione non requiritur notitia hr̃dis ſcripti.l. extraneus. C. de hæredi.inſti.licèt ergo hẽat notũ,& dilectũ nepotẽ ꝓpter filium, nihil ad ꝓpoſitum,q̃a etiã incognitus poſſet inſtitui.Cõclude ergo qd̃ iſte nepos dẽt hr̃e hereditatẽ.& ita fuit cõſultũ per oẽs magnos doc.iſtarũ partiũ.ſ.per dñm Iac. But.& per dominũ Ray. de Forli.quib.fuit miſſa qõ decidenda.& ita fuit iudicatum.Secũdus g caſus,g qñ cõſtat qd̃ cõtemplatione filij ſpurij nepotẽ inſtituit,vt illi acquiratur,& tũc certũ eſt ꝙ nõ valet.l.j.C. de natu. li. Tertius caſus eſt qñ dubitatur.Quicq̃d dicat Rof.credo,qd̃ nepos intelligat̃ inſtitut⁹ noĩe ſui,nõ patris.Primo p regulã ꝙ q̃s nõ p̃ſumitur delinquere. l. merito. ſ̃.ꝓ ſocio.Scd̃o per tex,in l.fi. in prin. ĩ, de h his quæ vt indig.¶Sed quæro,h quid ſi inſtituit nepotem ſimpliciter,nec dixit ꝙ ad patrẽ ſpurium non perueniat aliquid, an inſtitutio vitietur ſaltem in vſufructu , qui acquiritur patri per filium quem habet in poteſtate?Videtur quod vitietur per glo. in l.j.in fi.ſupra de auto.tuto.& per gl.in l.impuberem.§. j.ĩ. de falſis. determinaui in l.j.ſ̃.de auto.tut.Sed animus meus incli. ad iſtud, quòd ex eo quod vſusfructus nõ poteſt quæri patri directo, nec per obliquum.l.quod condõnis.ĩ.de dona.cau.mortis.& l.ſi is, infra de vulg.& pupil.quod remanet apud nepotem inſtitutum qui hẽt proprietatẽ:dicam forte in l.j.in fi.ſupra de autoritate tutorũ.

ADDITIONES.

a Barb.¶Quid ſi is.Et no.ꝙ intereſt Reipub.ne teſtamenta rũpãtur.& eſt melior tex.quam ſit in iure nec alibi ita bñ reperitur,ſecundum bal.hic.Et no.hic ſecundum eum ꝙ interpretatio ponitur ꝓ ſuppletione,vide gl.in l.1.ff.de origi.iur.quã bar.& alij non allegant ĩ l.oẽs populi.de iu.& iur.Qñq; ꝓ declaratiõe l.1.§.quamuis. de vent.inſpic.vide eũ hic.

b ¶Id eſt illo viuo,adde vltra ale.ꝙ voluit Rota deci.492.quæ eſt in tit. de reſcrip. quòd licet literæ executoriales loquãtur de executorib.tñ vni poteſt fieri commiſſio.Facit quod voluit do.Ca.cõſ.clv.quod ſi apparet ſubſcriptio mercatoris qui dicat,Titius & ſocii,nõ per hoc dicetur falſa:licèt vnũ tm̃ habeat ſocium.Et facit idem quòd voluit cõſ.9. quod ſtante ſtatuto,qd̃ habẽs plures filios poſſit certo mõ teſtari,qd̃ ſi quis hẽt vnũ filium , & vxorẽ p̃gnantẽ dicatur habere plures filios:tñ contra facit quod voluit Old.cõſ.162. quod ſi teſtator ſubſtituat poſthumũ inſtitutis ſororibus,ꝙ ſi vnus ſolus naſcetur,& moriatur, ꝙ ſorores nõ admittentur.An aũt verbum ſingularis num. verificetur in plurali, vide Pet. de Anc.conſi.31.& Ro,ſing.361.abb.conſi.62.inc.quidam Ray.Et inquantum ale. tangit, an ſtatutum puniens committentem maleficium,comprehendat mandãtem , vide pulchre bal.conſi.62.3.libr.ſuper ſtatuto Medio.quo cauetur,quod homicida capite puniatur,ita vt ſtatim moriatur,an habeat locum in mandante.

c ¶Tñ gl.Vide Fede.conſi.57.Bar,conſ.115.ant.de but.conſi.33.in 2.dubio,

d Barb.Quidã habebat.ad iſtud an ſint citandi,vide bal.in l.nã ita diuus. de adop. Io.and. in tit.de ſuc.ab inteſta.in fi,do.ant.in c.per venerabilem.qui filii ſint legi.bal.in l.2. C.de iur.& fac.ign.do.pe,in c.1,de ſuc.ab inteſt.& vide Inn.in c.niſi cum pridem.§.pe.de renũcia.& vide ant.poſt Ho.in c.veniens,de fi.præsbyte.vbi dicit, quòd in diſpenſatione non requiritur citatio patris,pondera bene,quia poteſt ſumi cautela,vt legitimetur per viam diſpenſationis,&c.vide de hac materia quod no.bal.in l.cum quis. & in l. communium. C.de na.li.& in l.fi,C.que in frau.pa.& in l.j.C.de iur.au.annu,& in l, quãquam. C, de fideic.& in l.reſcripta.C.de preci.impe.offe.& in l.Deo nobis.C de epi.& cle.in conſ. inci. verba Cæſaris ita dicũt,vbi decidit,quod ſi filius ſe immiſcuerat ſucceſſioni ſibi naturaliter debitæ,quod comes non poteſt lĩmando preiudicare filio ; ſecus ſi ſe non immiſcuerat.Nam dicit conſiderandum in ſuo ius deliberandi,l, cum antiquiorib. C. de iure delib.& ius tranſmittendi.l.apud hoſtes.C.de ſuis,& legi.& idem conſuluit Bald. in ſuo conſ.de p̃tate principis,& idẽ voluit in l.p̃sby.ad fi C.de ſacroſ.ecc.& idem ſentit.in l.1. C.de iur.au.annu.ꝙ ĩ d.l.nam ita diu⁹,& vide que remiſi ad Bal,in proœ.Cod.eis.

e ¶Ex eo nepotem.Vide late alex.conſi 74.& Ben.de Peru.conſi.2.

f ¶Dixi Bal.conſi.31.3.li.laudat conſi.Bar,& ſubdit,quòd illa verba,cũ capere non poterit, operantur,vt pr̃ conſentire videatur principi qñq; illum legitimanti.Quid autem econtra , an nepos ſpurius ex filio legitimo poſſit inſtitui,Fede.conſi.57.tenet quòd ſic : licèt Ale hoc alleget quo ad nepotem legitimũ ex ſpuria.Bal.tñ conſi.406. libr. 3. videtur tenere ꝙ nõ,& hoc clare tenet cõſ.67.5.lib.ne detur filio peccandi materia. limita tamen niſi inſtituatur ab auo propter merita,& merita probentur.

g Pom.¶Secundus caſus.Vide ale.in conſi.8.3.vol.

h Pom.¶Sed quæro.Vide Ale.in l.qui in aliena.§.interdum.in glo I. in verbo , faciet hæredem.in fi.de atqu.hære.

1 *Suus nõ natus poteſt inſtitui ſub conditione,quæ tamen inſtõnem nõ ſuſpẽdat.*
2 *Nepotis appellatione non continetur nepos.*

3 *Filij appellatione non continetur nepos.*
4 *Auiæ appellatione venit proauia.*

a **§. Instituens.** Hic incipit tertia ps huius primæ partis, in qua ponitur breuis ordinatio testamenti vsque ad. §. si eius. Et primo ponitur ordinatio testamēti gñalis quo ad oēs casus, & spāliter quo ad psonas. Secundo breuis ordinatio quo ad casus, & quo ad personas, fm intellům primæ glo. secūda ibi, atque etiam. Casus in terminis est clarus. ¶Op. & vr ꝙ suus nō possit institui sub condõne. l. suus quoq; in princ. ȷ. de hr̄dib. insti. Sol. non pōt institui sub cōdõne, quæ hēt suspendere instõnē, ista aūt cōdō hic nō suspēdit. Vel† ibi loquit in suo iā nato, q nō pōt institui sub cōdõne, nascitutus tñ pōt institui sub cōdõne, si tamē post natiuitatē eius instō nō suspendat, vt s. e. l. cū posthumus. & l. posthuma. sed hic post natiuitatem eius non suspēditur, ergo, &c. ¶Opp. hæc instō nō valet: quia hr̄s non noīatur. l. quoties. §. heredes. ȷ. de hær. insti. & l. iubemus. C. de testa. Sol. licēt hic non noīetur, tñ demōstrauit aliquo certo signo. s. qui suus nascetur. & hoc sufficit, d. l. quoties. §. hr̄des. Op. ꝙ maledicat Scæuola. Nam ipse primo casu incidit in vitiū de quo reprehēdit Gallum: quia in primo exemplo hic insufficiēter loqtur quo ad psonas, dixit. n. de nepote tñ. Dicit Dy. Sol. patet. Hoc vult dicere ꝙ ex certa scia dixit, volebat. n. loq gñal'r quo ad personas. Qd patet: qa postea declarauit in scdo casu, & posuit ordinationē gñalem quo ad personas & casus. Ex hoc colligunt doctores nr̄i, & Anto. de Butr. & Ray. post eū, ꝙ appl'one nepotis non ꝯtinetur pronepos: nisi exprimatur, & hoc videtur tenere hic gl. in fi. sui, dū dicit, ꝙ prima refertur ad nepotes tm̄, ꝑ hoc vr̄ casus. s. ea. l. §. idem credēdū. Itē colligūt ex hac lege tota, ꝙ appl'one filij nō cōtinetur nepos, et in dispō nib. fauorabilib. Qd patet, qa filio instituto, nepos qui succederet rūperet testamētū, nisi et ipse esset institut⁹, vt patet in pri. l. vsq; ad. §. nūc de lege. ¶Circa primū† dico ꝯriū ꝙ appl'one nepotis cōtineť pronepos vel abnepos, & siles, nā vere qlibet est nepos, & solū additur ꝑpositio, vt discernať primus a scdo, & ab anteriori. l. cui eorū. §. pe. s. de postulan. vbi tex. decl'at, & ȷ. de verb. sig. l. nurus. & l. soceri. & l. gñi. & hic est casus nostro in §. recte intelligendo. Vñ diuido sic. ¶Primo ponitur breuis ordinatio testī gñalis, quo ad casus, tñ poterat esse dubium vtrū esset gñalis quo ad psonas. Scdo illud dubium determinat dicēs, prædictā instõnē esse gñalē quo ad casus, tñ poterat esse dubiū vtrū possit esse gñalis quo ad psonas, pinde ac si vsus esset qbusdam verbis gñalib. quæ dubitatione hñt, & hāc lect. vr̄ tenere scda gl. parua. Scda ibi, atq; etiam. pone casum an ista verba comprehēdāt oēs casus, & psonas, & sic nō est nouus casus, sed expō prædictorū. Nō ob. s. ea. l. §. idem credēdum. qa ibi dixit nepotē q ex eo filio nascetur, merito nō cōprehēdit ꝑnepotē, quia nō nascetur ex eo filio immediate, hic vero instituit ꝑnepotē simpl'r. ꝓbať s. l. ꝓxima. §. si qs ex certa. Rn. ad † aliud qd dr̄ an appl'one filij ꝯtineať nepos. Et dico ꝙ nō, vt s. de testa. tu. l. qd si nepotes. & l. si quis ita. §. j. e. ti. & ibi no. ꝑ gl. Et quare appl'one nepotis ꝯtineť ꝑnepos? Dico quod vnū ꝯtineť ī alio ꝑp identitatem noīs, licēt cū quadā adiectione, & illa nota adiicit cā denotādi ordinē. Pro ista hēs argm̄ in l. in suis. s. eo. Et pro hoc gl. in simil. l. illa verba, optimus. §. pueri. ff. de ver. sign. Sed filius, & nepos sunt noīa prorsus extranea, & inde est ꝙ dr̄ s. de test. tu. l. quid si nepotes, aliter. n. filij, al'r nepotes appellatur. Ad fm dictum eorū ꝙ hac lege ꝓbatur, ꝙ nepos non ꝯtinetur appl'one filij, dico ꝙ ipsi dñt acerbiꝰ mēdaciū, quā vnq̄ dixerint hoīes: qa ista lex nō probat aliqd, an appl'one filij cōtineatur nepos, tūc. n. hēt locū quādo simpl'r profertur filius, nō respectu certæ psonæ filij, sed ista lex loquit quādo fili⁹ fuit institutus noīatim, vt si dico, istū filiū meū, qa tūc nō est dubiū ꝙ ad aliū nō extēdiť, vt not. gl. in l. si qs ita. §. j. s. de testa. tu examinaui plene in l. liberorū. ȷ. de ver. sign. Mō ad proposită a capite legis vsq; in fi. nō noīat certā ꝑsonam fili, nec simpl'r ponitur, & sic nō ꝯtineť nepos, sed qñ simpl'r ꝑferť filius, non dico hic, qa esset vna lectio. ¶ Dicem⁹ in lege. quid si nepotes. s. de test. tu ¶ An appl'one † auiæ ꝯtineatur pro auia? Dico propter idētitatem noīs ꝙ sic, per ll. quas allegaui s. in identitate noīs, quas no.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Instituens. Dicit hic bald. quod oīa iura loquentia in mente capto, habent locum in furioso ꝙ bene no. pro intellectu l. humanitatis. C. de imp. & l. ex fcō. C. de vul. & pup.

b Pom. Sub conditione. adde inquantum Alex. hic dicit, quod spurius potest institui si legitimabitur quod idem voluit Bal. prox. alle. consi. 406. Et inquantum institui possint spurii, vide Bal. consi. 380. in fi. 4. lib. Et an succedant matri, eo. lib. consi. 248. Et an spurius possit legitimari ad dandum vocem, vel ad præsentandum ad ius patronatus, per eundem consi. 323. eod. lib.

Pom. ¶Colligunt. Vide Alex. consi. 1. vo. 1.

d Nepos. adde, an appellatione filii comprehendatur nepos, Bal. cons. 170. 1. lib. & consi. 2. 3. lib. & consi. 86. 4. lib. & consi. 219. 2. lib. Ang. consi. 83. Old. cons. 169. pau. de Cast. consi. 170. & seq. And. sic. consi. 46. 68. 2. lib. Cal. consil. 12. Io. de ana. consi. 28. Rom. consi. 129. & consi. 438.

e Barb. ¶Circa primum. Et vide ang. ad q. an auth. matri & auiæ. habeat locum in proauia. & vide hic bal. an appellatione filiorum veniant nepotes. & vide hic etiam eund. Bal. an pater teneatur reddere filio rationem administrationis.

f Pom. ¶Dico contrarium. Videatur idem bar. in l. librorum, de verb. sign.

g Proauia. Adde inquantum Alex. hic concludit ꝙ appellatione auiæ venit proauia, & an appellatione patrui veniat patruus magnus bal. consi. 5. vol. 5.

1 *Noli plus sapere, quam sapere oporteat.*
2 *Quando habetur determinatio l. nō est necesse quærere vlterius vnde processit.*
3 *Prouisio Galli non habet locum in eo, qui nascitur post mortem vtriusque. filii & patris, & avi.*

4 *Fictio an possit fingere, quod est impossibile de natura.*
5 *Ius Galli appellatur ius antiquum.*
Regula Catoniana non habet locum ad leges nouas.
Actionem competere, quando certum est, sed ignoratur quæ, actor non cogitur exprimere.
Quando qualibet pars dubitationis tendit ad eundem finem non est curandum de illa dubitatione.

§. si eius. Hic incipit quarta pars primæ patris, in qua ponuntur q̄ dubitabiles qõnes vsque ad §. in omnibus, & primo legam vsq; ad §. formā. Primo ponit vnā qõnē. Scdo aliam. Tertio determinationē. Scda ibi, ꝙ quęrendū. Tertia ibi. sed cum testm̄. In termīs casus ē clar⁹, & patebit ex sequētib. ¶†No. ad illd, noli pl⁹ sape q̄ oportet sape, de renū. c. j. lib. vj. ¶†Not. postq̄ habemus determinationē. l. nō est necesse quærere vlterius vnde processit. ¶Opp. quod talis nepos non rūpat testm̄, etiam preteritus. l. si quis filio exhr̄dato. in prin. ȷ. titu. j. & l. si quis posthumos. §. j. s. eo. Sol. breuiter, iste posthumus si non esset exhr̄datus, rumperet testm̄, vt hic, de nepote capto ab hostib. redeunte: secus si ibi decederet. Itē hic decessit prius filius quā nepos, & sic tpe mortis reperitur tenere locū primi. l. si quis filio exhr̄daro: secus si filius erat in medio. ¶Op. dicitur hic in fi. ꝙ excluditur, & nō rūpit. Cōtra: quia pōt rūpere testm̄ nō adeūdo de iure prætorio. Glo. fateť ꝙ nō rūpit ex cā præteritionis, sed pōt rūpere non adeūdo, vt in prin. gl. mag. ¶Nos hēm⁹ hic duas gl. magnas. Pro declaratione, primo reuoco in dubium de intell'u versi. ꝙ quærendū. Rñ. quidā legūt sic, ꝙ mortuo filio remansit nepos, & testōr instituit pronepotem ex eo, qui natus est apud hostes viuo patre, & proauo, & reuersus est mortuo vtroque, & sic ꝙ s. dixi de filio, & nepote dicit de nepote, & pronepote, & ista est vera, & clara lec. Alij, vt Pi. & Io. hñt in tex. nepotem: vel si hñt pronepotē, dñt ꝙ dictio pro, abūdat, & ponunt nepotē institutū mortuo iam filio, vt in gl. Ista lec. non placet: qa si filius esset mortuus, nepos ex eo nascitur⁹ esset posthumus suus tpe testī, & sic posset institui fm l. xij. tab. nec esset quærēdū vtrū pertineret ad cōsiliū Galli vel Vellei. ¶Venio ad scdam gl. magn. & reuoco in dubiū qõnē factā in tex. quę non soluiť, quo iure testm̄ illud sustineať, an ꝑ Gallū, vel per Velleium? Sol. gl. primo arguit ꝙ nō hēt locū ꝓuisio Galli. Scdo ꝙ non hēt locū prouisio Vellei. Tertio q vtrūq; ius locū hēat. Quarto ponit opi. & determinat. Quinto rñdet ad argumēta facta in ꝯrium. Secunda ibi, Itē Vell. cessat. Tertia ibi, Sed econtra videtur in vtroq;. Quarta ibi. Sol. quidā dñt. Quinta ibi, Itē nec ob. ¶Examinemus ergo particulatim. Prima pars est clara, solū est necesse, vt examinemus illud argm̄ ꝙ inc. Itē ius postliminij, &c. ꝙ sic declaro. Lex Corne. fingit captum esse mortuū in præambula hora captiuitatis. l. lex Corne. ȷ. de vulg. & pup. l. lege Conelia. s. de testa. Cum ergo fingatur mortu⁹ statim cū capiť, ergo statim cū capiť fingitur natus: qa al'r nō pōt mori, & sic nō ꝯtinet ad Gallū. Et ex hac† parte hēs, qa ꝓuisio Galli nō hēt locū nisi in eo q nascitur post mortē vtriusq;. Venio ad scdam partem, & ista est clara. Ex hac parte hēs in quib. casib. loquitur lex Velleia, ꝙ Dy. reprehendit in scdo dicto, & qual'r intelligatur dicā ȷ. ea. l. §. nūc de lege. ¶Venio ad tertiam partē, quæ sur clara est, & iō vide per te. Venio ad quartā partē quā vide, & no. & oīa quæ ponūtur vsq: ad §. nūc de lege. pertinēt ad consiliū Galli Ex quo patet qd multæ opi. positæ in precedenti gl. & etiā in sequēti nō sunt veræ. Itē ibi, vbi dicit pater mortuus est viuente auo. & sequitur, & hoc pñti die nepos mortuus est vere, hoc in qbusdā libris deficit, & bñ: qa nihil est dicere, melius diceret, & hoc pñti nepos nat⁹ est vere, licēt ficte pōt dici nō natus, cū sit apud hostes. Itē ibi, dum dicit. Itē & prout hēs nepotē habet locum Gallus, eo inspecto quod nascitur post mortem testantis nepos, &c. Istud procedit fm opi. Io. & Pi. quā s. in precedēti gl. reprobaui: qa tunc talis posthumus pōt institui fm l. xij. tab. nec erit necessaria ꝓuisio Galli. Prætereadicit Dy. ꝙ Gallus prouidit in eo qui fecit testamētū viuo filio, sed fm hūc casū testamentū esset factū post mortē filij, & nō hēret locū ꝓuisio Galli. nō est ergo bona ista litera qd hēmus in tex. nepotē. ¶Venio ad quintā partē, & rñdeo, primo ad primum, ꝙ licēt vere viuo auo sit natus, tñ illud nō inspiciatur. qa tūc erat apud hostes, & sic seruus, & sic pro nihilo reputať. l. attinet. ȷ. de regu. iur. inspiciť ergo tēpus quo post mortē rediit, & sic ꝯtinet ad Gallum. Sed huic op. fm argumētū, ꝙ ꝓbat filiū fingi natū prima hora captiuitatis, ꝑ l. Cornelia sicut fingitur mortu⁹. Ad qd rñdetur no. vere fictio nō pōt fingere illud qd impo'le est de natura: l. si pater, ī fi. s. de adop. & l. q ad certū. s. loca. sed impl'e est eū q erat in vētre esse natū ante, ergo nō fingiť ꝑ l. Cornelia, sed ille q erat nat⁹ bene pōt fingi mortuus.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Item ibi. & hic no. secundū bar. ꝙ potestas ciuilis & naturalis æquiparātur: not. ꝙ non recte factum dicitur, quod nullo mō est factum, qm̄ ad nihilum iudex procedens dicitur non recte procedere. Vnde dicitur grauare partem in omittendo.

b De natura. inducitur ad q. si auus concubinam habeat, ex qua habuit filium naturalem ex ea, mortuo filio, ducat in vxorē. ꝙ filii legitimi, & naturales nati ex filio naturali, non legitimantur per tale subsequens matrimonium, vt possint succedere ipsi auo ab intestato perinde ac si nati fuissent ex legitimo, & naturali patre: quia hoc est impossibile ex quo eorum pater mortuus est, quod possit fingi legitimatus. & ita decidunt Gul. de Cu, & Bald. in l. benignus. de legibus. & adducunt text. in l. qui libertinus. §. posthu. ȷ. de ope. lib. & idem tenet Ant. but. in c. per venerabilem. qui fil. sint legi.

suus: qa erat possibile. hoc vult dicere glo. vide eã. Hoc aũt,† an si a sco possit fingere impone, & quãr dixi in l. si is qui pro emptor. 1 de vsucapio. ¶ Procedo in glo. Nos loquimur in capto ab hostib. redeunte, si rediit habet locum fictio postliminij, vt sp fingat fuisse in ciuitate, ergo fingitur nat⁹ viuo patre & auo, & sic nõ habet locũ Gallus. Sol. dicit gl. in nato apud hostes reuerso hẽt locũ fi- b ctio postliminij qñ rediit cum patre vel matre, aliàs secus: sed hic cum neutro rediit, ergo &c. Sed istud nõ est verũ in eo q tpe quo fuit captus, erat in vẽtre cõceptus, sed in eo q apud hostes fuit cõceptus, & natus. l. j. C. de capti. & s. ex quib. causis. ma. l. ab hostib. §. non minus, & ibi no. & probatur hoc. §. & sic vr̃ nõ spectare ad cõsilium Galli. ¶ Vñ gl. rñdet aliter, ꝺm veritatẽ incipit eẽ suus post mortẽ qñ rediit, & ꝺm hanc ptinẽt ad Gallũ, ꝙ sufficit ad confirmatione testi: non ergo debemus inspicere fictionẽ, vt s. e. l. filio. Vel dicas ꝙ si pr̃, & auus mortuus ẽ tpe quo reuertitur, nõ fingit in eorũ prãte fuisse tpe quo viuebant: qa extrema fictionis nõ reperiuntur habilia. l. si is q pro emptore. & l. sciẽdũ, & l. deniq;. s. ex qui. cau. ma. vbi dixi, sed fingit nasci su⁹ post mortem. ¶ Sequit in gl. Itẽ pt eẽe ꝙ vel decessit post mortem pr̃is, & aui, &c. Sed illud decessit, dic vacat, & dic natus sit, aliàs ẽ nihil dicer. Sed ꝫ pdicta c opponitur. Cõsiliũ Galli hẽt locũ in eo q nascit post mortẽ intra decẽ menses: sed possibile est ꝙ rediit ille ab hostib. post mortẽ p plures annos, & sic non ptinebit ad cõsiliũ Galli. So. ptinebit ad ꝯsiliũ Galli suppletũ p Sceuolã s. in §. instituens, ĩ oĩ casu, quo nat⁹ 5 post mortẽ efficeret suus. ¶ Vltimo gl. notat ex isto §. quod † ius Galli appellatur ius antiquũ. lex Velleia appellat i⁹ nouũ. Et facit ad intellectum l. fi. j. de regula Catoniana. q nõ hẽt locũ ad leges nouas. Itẽ ad intellectũ l. j. s. de condi. ex leg. q hẽt locũ in lege noua. Facit ẽt iste §. ad qõnẽ, in plurib. partib. iuris reperitur casus in a quo certũ est actionẽ cõpetere, sed dubitatur q. Certè eo casu nõ cogitur actor exprimere. Sufficit. n. liquer iudici quod competat actio, vt hic. Et pro hoc est regula, quando quælibet pars dubitationis tendit ad eundem finem, non est curandum de illa dubitatione. l. ꝙ si dubitet. j. de ac. hær. & ibi dixi. & l. de statu. s. tit. j.

ADDITIO.

¶ Actionem. Inquantũ hic tãgit hic, an procedat libellus alternatiuus, adde Pau. de Cast. cons. 392. An autem valeat sententia hoc mõ concepta condemno te ad rem, & si non extat ad æstõnem, vide Ro. cons. 281. inci. in re præsenti breuis ero.

1 *Legitimatio potest impetrari per procuratorem.*
2 *Compaternitas non contrahitur per procuratorem.*

§. Forsitan.

Hic ponuntur aliç dubitabiles qst. Et prima loquitur in pronepote nato post mortẽ nepotis, aui & pꝛaui sui, vsque ibi, ergo: ibi in pronepote nato apud hostes viuo patre. qui tamen rediit post mortẽ patris & proaui. vsque ibi, atque ibi, de eo, qui adoptatus est existẽs apud hostes, qui post mortem omnium reuertitur, vsque ad §. in oĩb. Ex qua diuisione habes verum casum huius §. In j. parte gl. ponit casum clar, quẽ vide. In scda dicit tex. & si aľs deest dictio si, & tũc litera ẽ plana, aľs est dictio, & si, tunc expone & si, p certe, cũ sp vna cõiũctio possit poni p alia qñ expedit. l. eas causas. & ibi no. de cõd. & dem. ¶ Venio ad primam partẽ: qdã hẽt in tex. mortuo pr̃e, deinde auo nascat, & hæc ẽ bona lr̃a. ꝺm q posui casum & diuisi lr̃am. Alij hñt is qui viuo patre, deinde auo nascat, &c. Et tunc iste §. dẽt diuidi in duas patres. scda ibi, atque si ex eo, & in tota prima parte poneret iste casus, quẽ dixi poni in d. ver. ergo, & si pnepos. nec ibi cẽt nonus casus, sed cõclusio ad primũ casũ. Op. ꝙ iste casus nõ ptineat ad Gallum. Rñ. dicunt qdã ptinere ad legẽ Vel. ꝙ est ꝫ id qd determinatum est s. proxi. §. in gl. mag. qa qcquid dr̃ vsque ad §. nũc de lege. ptinet ad Gallũ. Dico ergo ꝙ versi. ergo. dẽat ĩtelligi de pꝛnepote nato viuo patre apud hostes reuerso post mortem oĩum, ad similitudinem Galli. & ista posset sustineri. Opp. ad §. istum, & vr̃ ꝙ iste pꝛnepos nõ possit succedere: qa nepos pr̃ eius non fuit institutus. Sol. Intellige, ꝙ nepos decessit prius q fili⁹, vt dixi inversi. num si & filius. s. eo. & sic non tenuit locũ pr̃is sui vel aui. ¶ Op. qd iste pronepos non posset succedere: quia nepos pr̃ eius fuit pteritus. Sol. Intelligo istũ pteritum decessisse anteq filius, vt s. eo. §. idem credendum. vers. nã & si filius. & ibi declarauit iste tex. op. hic dicitur adoptatus succedit. Contra variata cõdõne instituti variatur stõ, vt l. si alienum. §. ĩ exneis. j. de hær. inst. Sol. ibi variat cõdõ isti ĩuti de capace in non capacẽ, hic de capace vni⁹ cõdõnis ĩ capacẽ alterius cõdõnis. Sed ꝫ hoc op. s. eã. l. §. & qd si tm̃. vbi si fili⁹ emãcipatur, istõ vitiat. So. ibi, iõ qa substitutus erat suus, & sic fuit ibi fcã substõ ĩ suitate magis q ĩ hr̃ditate, vt ibi dixi. ¶ Op. ꝺm Dyn. qa in exneo variatio tpis non nocet. l. sed si cõdõni. §. solemus. de hær. inst. Sol. ibi contingit variatio in tpe medio q nõ nocet, hic in ea quæ cõtingit tpe mortis, vel aditæ hereditatis. ¶ Op. ego tenui ꝙ 3 iste fuit adoptatus existẽs apud hostes. Cõtra, absẽs adoptari nõ pt. l. post mortẽ in fi. s. de adop. Sol. dicas ꝙ fuit adoptatus hic p rescriptum principis hoc expresse concedentis. Qua. n. rõne potest fieri legatũ rei q est apud hostes. l. id qd. j. de lega. j. eadẽ rõne põt fieri adoptio principe permittente. Pro hoc C. de emanc. libe. l. iubemus. ¶ Quero iuxta prædicta Dñs Imperator concessit mihi pridie Pisis dum ibi legationis officio fungerer pro cõi Perusij, ꝙ possim ego meique descendẽtes quos contingeret esse legũ doctores, ltimare scholares auditorij nr̃i quos contingeret eẽ illegitime natos ex quocunque cõplexu nefario vel illicito. Quæro 3 vtrũ † pr̃ talis scholaris possit a me peter p pcuratorẽ vt filiũ suũ ltimẽ: & sic qrit, an hoc possit fieri ĩ absentia pr̃is, & idẽ quæro ꝺ filio. Et vr̃ ꝙ non, d. l. iubem⁹. C. ꝺ emãci. libe. & l. post mortem, in fin. s. de adopt. & C. de his qui ve. ẽtã. imp. l. oẽs. Pro hoc C. de vin. lib. & ap. con. l. nec mulierem. Cõtrarium credo ꝙ tã ex parte pr̃is q ex parte filij põt fieri per procuratorẽ.[b] Primo per regulã. l. i. §. vsus. s. ꝺ pc. Secundo p aliã rĩam rescriptũ põt impetrari a quocũq;, & nõ refert a quo. l. vniuersis. C. de pci. imper. offe. sed lex dicit, ꝙ ista legitimatio fit per impetrationẽ priuilegij, seu rescripti factã ꝺm illam formam, vt in Auth. q. mo. na. effi. legi. §. si igit licẽtia. in gl. q incipit qd quaľr fieri dẽt &c. colla. vj. Idẽ probatur p auth. itẽ sine. C. de nat. lib. vbi sufficit ꝙ fili⁹ ostẽdat volũtatem pr̃is, nec est necesse ꝙ pr̃ sit pñs. Item ex parte filij nõ requirit ꝙ sit pñs, sed sufficit ꝙ ratum hẽat, vt ĩ Auth. q. mo. nat. effi. sui. §. si qs igit nãlis. & §. gñaľr. coll. vij. Ad ꝯria rñdeo. Non obstat l. iubemus. & l. post mortẽ. & l. nec mulierẽ. qa in ltĩatiõe pr̃ nihil disponit, sed principi vel hñti authoritatẽ ab eo disponendi consentit, nõ. n. ipse pr̃ ltimat, sed principis authoritas. Leges contrariæ loquunt, qñ pr̃ ipse disposuit, licẽt authoritate iudicis, vt in eis: qa pr̃ emãcipat, vel absoluit filiũ, & iudex autoratur.[c] Itẽ pr̃ adoptat. Itẽ dñs manumittit. Et pdicta cũ nõ sint in administratione pr̃imonij, non pñt fieri p pcuratorẽ, vt gl. in l. nec mulierẽ. s. alleg. Ad l. oẽs. C. de iis. qui ve. ætã. ĩpe. rñ. ꝙ ibi reqrit pñtia psonæ ad cognitionẽ, q sine ea fieri ñ pt, sed hic nõ reqritur ad cognitionẽ, seu ad executionẽ, ergo pt fieri in absentia pr̃is. l. seruũ quoq;. §. publice. s. ꝺ pcur. Ex hoc põt † colligi[d] determinatio illi⁹ q an filiatio spũalis seu con 2 pr̃nitatis possit ꝯhi p pcuratorem. Et vr̃ ꝙ nõ: qa ipse pr̃ spũalis aliquid disponit, & aliqd agit: non simpľr cõsentit, ergo vr̃ ꝙ requiratur præsentia sua. l. post mortẽ. in fi. s. suprà. de adop. & ita dñt Can.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quæro vtrũ. Et vide Bar. in l. post mortẽ. §. fi. de adoptioni. & vide hic Bal. & vtrũ compaternitas possit contrahi per procuratorem, vide hic Bar. & Io. An. ĩ c. potest quis. de reg. iu. lib. vi. in mer. vbi tenet quod nõ, arg. in c. 1. de cog. spi. lib. 6. & in cap. non plures, de consec. dist. iiii, & d. An. & d. Card. in c. veniens. de cog. spi. bal. & bar. in l. post mortem. ff. de adop. & in l. nec muliere. C. de vind. libert. vide bal. in l. si quis alumnam. C. de nup. & in l. j. § ne autem. C. de cad. tolle. & hic, Ang. Io. an. de imo.

b Pom. ¶ procuratorem, an legitimari possit quis per procuratorem, & an procedat arg. a legitimatione ad emãcipationem, vide late and. sic. cons. 35 2. lib.

Io. Fr. Ru. ¶ adde ꝙ determinationem Bar. quòd legitimatio possit fieri per procuratorem, tamen ex parte patris quàm filii legitimandi sequuntur omnes hic, & est communis opi. vt hic per alex. & do. Iaso.

c Pom. ¶ Iudex autoratur. An ista authoritas possit delegari, vide alex. in l. Imperium. ff. de iurisdi. om. iudic.

d Pom. ¶ põt colligi. Vide Ro. sing. 54. Fed. cõs. 15. Fel. in c. licẽt ex quadã. de testib.

1 *Filius emãcipatus præteritus vtrũ dicat testũ nullũ, vel veniat p cõtra tabulas.*
2 *Exhæredatio emancipati facta sine causa non valet.*
3 *Exhæredatio nepotis vel pronepotis quando sit necessaria.*

§. In omnibus.

[a] Hæc est quinta, & vltima pars hui⁹ pr̃iæ partis: in qua ponuntur tres regulæ gñales circa consilium Galli, & est clara. ¶ Opp. hoc ꝙ dicitur, ꝙ dẽt institui filius, est contra ꝯsiliũ Galli, q de institutione filij non facit mentionẽ. Sol. Glo. in prin. legis dicit, ꝙ Gallus posuit p constanti ꝙ filius institueretur. Ego dixi vobis, ꝙ dẽt institui exp̃sse vel tacite. Exhr̃dari aũt non põt: qa exheredaret post mortẽ suã, vt hic. ¶ Opp. j. e. §. in fi. gl. soluit ꝙ verbũ dũtaxat, tollit cõtrarium: quia loquit ꝺ filio primi gradus. ¶ Op. & videtur † ꝙ fili⁹ pterit⁹ ñ rũpit 1 ipso iure, sed venit ꝯtrata. vt C. e. l. maximum. & j. ꝺ contrata. per totum & j. e. l. fi. Sol. gl. ibi ĩ emãcipato pterito: hic in suo. ¶ Op. ẽt b ꝙ emancipatus pterit⁹ rũpit ipso iure, vt C. eo. auth. non licet. & ĩ corpe, vt cũ ꝺ app. cogn. § aliud. Hui⁹ timore gl. variãt. Nã † quidã 2 dñt ꝙ in pteritione filij emancipati nihil est imutatum, vt no. C. e. auth. ex cã. & l. maximũ. & l. si fili⁹. s. ꝺ mino. Et hic & alibi gl. tenet cõtrarium in Auth. de hære. & Fal. §. exhæredatos. vbi dr̃ ꝙ i emãcipato dẽt ĩsteri cã, aľs testũ eẽt nullum ipso iure. Idẽ tenebat Azo ĩ sum. ꝺ ĩoff. testa. §. effectus. & in tit. de lib. pte. §. ẽ aũt effectus. idem tenet Dy. in distin. magna q ponit ĩ fi. hui⁹ legis. Cy. ĩ auth ex causa. Hoc puto verũ, ꝙ si cã ĩ emãcipati exhr̃datione nõ ponat, ipso iure sit nullum: qa tex. ĩ corpe, vt cũ ꝺ ap. cog loquit tã ĩ filio suo, q in emancipato. ¶ Opp. dr̃ hic, ꝙ exhæredatio filij non valet post mortẽ, cõtra, quia non exhr̃dat post mortẽ, sed simpľr. Sol. ista exhæredatio nõ põt fieri simpľr: qa cũ institutio de nepote fiat, si nascitur post mortem filij, non põt p aditionẽ eius cõfirmari exhæredatio, si nascit filio viuo, ergo nõ valet. l. si ita. in fi. s. eo. Op. ꝙ in filio q est apud hostes sit necessaria exhæredatio. l. si qs filio exhr̃dato. §. sed & si pater, j. ti. j. sol. illud est verũ si rediret, sed hic nõ rediit. Op. ꝙ ẽt nepos & pꝛnepos dẽt exhæredari. j. ti. j. l. posthumorũ. Sol. 3 † ĩspecto pñti statu, ꝙ alius pcedit eos, nec ẽ necesse ꝙ exhæreder, ita loquitur hic. Sed inspecto eo ꝙ euenire potest. s. ꝙ fili⁹ primi gradus añ decedat, & sequẽs incipiat tenere locum primi ẽ necessãria exhæredatio, vt ĩ ꝯrio ꝗ bat. s. ca. l. §. idẽ credẽdũ. ver. nam si & fili⁹.

ADDITIONES.

a Bar. ¶ In omnibus. Et not. hic secundum Bal. quòd in iure rũpendi, nõ hẽt locũ successorium edictum, vide eundem in l. si quis posthumos, s. eod.

b Pom. ¶ Quod emancipatus. Vide alex. cons. 142. 2. vol. & est communis illa glo. in auth. de hæred. & Falci. §. exhæredatos. vt per alex. consi. 160. 2. vol.

1 *Relatiuum, & antecedens non reguntur ab vno, & eodem verbo.*
2 *Dictio, nam & si, sumitur pro certe.*
3 *Prouisio huius legis non est necessaria in muliere testante.*

4 Præteritio matris hodie debet habere cām,alias teſtamentũ eſſet ipſo iure nullũ.
5 Nepos per legitimationem poteſt effici ſuus poſt mortem filij.
6 Modus legitimādi per principē erat cognitus de iure digeſtorũ,ſed alij modi nō.

a §.Nunc de lege. Hic incipit ſecũda pars pincipalis legis,& conſueuit reputari difficilis,& durat vſq; ad §.ille caſus.diuiditur in tres ꝑtes principales. Primo ꝯtinuat ſe,& ponit mentē vtriuſq; capitis legis Velle.Scđo declarat primũ caput.Tertio declarat ſcḿ.Scđa ibi,videt̃.Tertia ibi,ēt ſi parēte.Et ſcđa ſubdiuidit̃ ĩ qnq; ꝑticulas.Primo ponit mētē capitis legis Vell.Scđo illud declarat ponendo exēpla. Tertio rñdet qd addat lex Velle.ad illud qđ erat ꝓuisũ ꝑ l.xij.tab. Quarto ꝓbat dictũ ꝑ eā.ſ.mētē Velleij eē verā,ꝑ rōnē.Quĩto ꝓbat eē verā ꝑ verba l. Velle.Scđa ibi,Et rogo.Tertia ibi,vt nō ſolũ.Quarta ibi, qd n.Quinta ibi,nā,& ſi ita.Ad tex.in ver.Et rogo ſi filiũ. glo.in verb. naſcatur dat duas lecturas,tene primā ꝓ vera.In tex.ibi,vt nō ſolũ, forma caſum,dicit Iuriſc.videtur ꝙ lex Velleia fuit inutiliter lata, qa ꝑ legē xij.tab.ille q naſcit̃ ſu⁹ pōt ĩſtitui.Adde hoc rñdet Iuriſc. ꝑ legē xij.tab.pōt inſtitui poſthum⁹ qui eēt ſuus,ſi tꝑe teſtĩ naſceretur:hic aũt addit l. Velle.vt ſi mortuo filio, vel viuo filio naſcit̃ poſthumus mortuo p̃re,filius inſtitui poſſit. In tex.ibi,non ſit qđ poterat fieri ꝑ legem xij.tab.Itē ibi,viuo p̃re.ſ.ſui p̃ris,q quo ad eũ eſt auus.Dicit tex.ſi naſcatur,ſ.nepos inſtitutus ĩ vita filij,tũc tñ cũ naſcitur,erat mortuus filius,ſcḿ vnā lect.& hoc nō licebat añ legē Velle.qa tꝑe teſtĩ nō erat naſciturus inſtitut⁹ ſu⁹.Ibi,qđ.n.&c. forã caſũ.Addit l.Velle.ꝙ qui nō ē ſuus tꝑe teſtĩ poſſit inſtitui. ¶ Circa primũ quero,in qbus ꝓuidit l.Velle.Gl.dicit optime,vt p; in ea. Alia gl.s̃.eo.§.ſi ei⁹.in gl.ſuꝑ verb.ꝓnepotem.tenet ꝙ ēt primũ caput l. Velle.hēat locũ, etiā ſi nepos naſcit̃ viuo p̃re & auo,ꝙ Dyn. ibi rephendit,& etiā ſcđa gl.magna illius §.ĩ verb. excludat̃,ĩ prin. illud nō tenet,ſed ꝯcordat huic gl.illa aũt opin. ꝓceſſit ex quadā opi.Azo.& Hug.q̃ recitabo in verſi.vt non ſolũ,quę dicebat,ꝙ in primo capite l.Velle.ꝯtinet̃ mēs ſecũdi capitis,qđ nō ē verũ, vt ĩ. dicā.Itē aduertēdum ē,ꝙ primũ mēbrũ primi capitis.l. Velle. quo cauet̃,ꝙ nepos naſciturus poſſit inſtitui filio tunc mortuo,nō fuit neceſſarium,hoc.n.erat ꝓuiſum ꝑ l.xij.tab.cũ tꝑe teſtĩ talis nepos naſcitur⁹ erat ſuus,vt Inſti.de leg.§.poſth.& de bo.poſ.in prin.¶ Venio ad tertiam partē,& prima eius ꝑticula clara eſt.Venio ad verſi.Et rogo,hic ſuper verb.naſcatur,eſt duplex lect.tene primam q̃ ē clara.Venio ad glo.& differt prima a ſecũda:quia ſcḿ primā loqt̃ de filio,& de nepote,ſcḿ aliā loqtur in filio & ꝓnepote. Op.hic ñ dicitur qđ filius fuit inſtitutus,ergo teſtm̃ eſt nullũ.Sol.ſꝑ.p̃ſupponas eſſe filiũ inſtituēdũ ſcḿ gl.ꝙ ĩtell'r,vt dixi s̃.ea.l.ĩ prin.¶ Venio 1 ad verſi.vt nō ſolũ.Et op.ꝙ hic eſt mala grāmatica,† ꝙ relatiuũ,& añs reguntur ab eodē verbo,ꝯ̃ l.Plautius.de au.& arg.leg.Huius timore dicit gl. ꝙ hic ñ dēt eſſe dictio,q:vl' ſi hēs,q,ſubaudit gl. vnũ aliud verbũ,& ſic relatiuũ,& añs ab eodē verbo ñ regũtur,vt ĩ gl. ¶ Scđo op.ſcḿ hoc,primum caput l. Velle.ꝯtinet duo.ſ.qñ nepos inſtituitur,& naſcitur filio emācipato iā mortuo.Itē qñ ĩſtituit̃ eo viuo,& naſcitur filio mortuo,& ſic deberēt dici tria capita l.Velle. Huius timore dicit Azo ꝙ primum caput legis Velleię ꝯtinet vnũ caſũ exp̃eſſũ,ſ.quādo teſtm̃ fit filio iā mortuo,& iſtud ꝑ ĩterp̃tationē extēdit̃ ad caſũ qñ teſtm̃ fit filio viuo. Vide glo.Hāc opi.poſuit Azo in ſũma de lib.p̃te.q̃ opinio nō eſt vera,nam ſi reſpicis tex.in ver.nā,& ſi ita,vbi ponũtur verba legis Velliæ,expreſſe ꝑmittit̃ ꝙ poſſit inſtitui oĩs q futur⁹ erat ſuus:nō ergo reqrebatur ꝙ naſciturus ſuus eſſet tꝑe teſtĩ.Et hoc declaratur in prin.huius §.& in hoc verſi.Si.n.lex Velle.de nouo principaliter hoc induxiſſet, de nihilo nobis ſeruiſſet,nā ꝑ l.xij.tab.licebat talē poſthumũ inſtitui q tꝑe teſtĩ naſcitur⁹ erat ſu⁹.Duo ergo ꝯtinet,nec ꝑ hoc debēt dici duo capita:qa ſub eadem ꝯceptione verborũ illa duo cōplectitur,vt p; in verſi.nā & ſi ita.¶ Op.& vr̃ ꝙ ille tex.ſibiipſi ꝯ̃dicat:nā primo dicit de eo,q naſciturus eſſet ſuus:poſtea dicit, ꝙ loqt̃ de nepote q naſcitur viuo p̃re,ſed ſi viuo p̃re naſcit̃ ſuus,ergo ñ ꝑtinet ad legē Velle.Huius timore hic tex.legitur diuerſimode. Primo vt exponatur,viuo p̃re,ſ.ſui p̃ris,q eſt auus quo ad eũ.& iſta ē vera q̃ tenui legēdo lr̃am.Alij,vt Azo & Hugo,exponunt,viuo p̃re,ſ.ipſius nepotis,& hoc ponit gl.magna hic poſita,& ſequēs gl.paruula ſuper verbo,p̃re.& alia gl.magna ĩ verſi.nā.& ſi.Et ad ꝯ̃riũ ꝙ fit,ergo iuriſconſultus eſt ſibi ꝯ̃rius.Abſit fateri.nā in primo capite contitur ſcḿ caput in ſnĩa , & ſic facit hic mentionem de ſcđo capite l. Vell.& ſcḿ opi.iſtā ibi,ēt ſi parēte,ñ erit §.Hęc opi.reprobat̃ ꝑ Dy. qa ſi primũ caput ꝯtineret ſcḿ,fruſtra ſcḿ fuiſſet factũ,& ſic Velle. rephēderet̃ de ſuperfluitate.Pręterea hęc lec.nō procedit ſine violētia:loquitur.n.hic tex.de eo q naſciturus eſt ſuus.Ideo tene primam ꝙ ibi,ēt ſi parēte,ſit §.& exponatur ibi ſcḿ caput legis Velle. ¶ Venio ad verſi.qd.n.&c.In quo ſic forma caſũ. Quæro qd mouit Velle.ad hoc ſtatuēdũ?Rñdetur,ꝙ ſcḿ l.xij.tab. debebat inſpici tēpus teſtĩ vtrũ poſthumus q inſtituebatur naſciturus erat ſuus,ꝙ Velle.viſũ ē nō eſſe æquũ.Ad qd.n.dēt inſpici tp̃s teſtĩ,cum ſufficit inſpici tp̃s quo naſcitur,h.d.¶ Sed op.in hr̃dis inſtōne dēt inſpici tp̃s teſtĩ.l.ſi alienum.§. in extraneis. ĩ.de hr̃d.inſti.Sol.ibi in inſtōne pura,iſtud eſt verum:in inſtōne ꝯdōnali,iſtud nō eſt neceſſe,vt ĩ.de reg.Cat.l.pe.Vel aliter,fateor ꝙ dēt inſpici regularit̃ tp̃s teſtĩ & quia illud inſpiciēdo,teſtm̃ non valebat , quia poſthumus alienus non poterat inſtitui,iō prouidit Velle.vt hoc caſu poſthumus alienus poſſit inſtitui,& ſic vtroque tꝑe,& inſpecto teſtō valet,li-2 cèt varie t̃ ꝯdō poſthumi inſtituti.¶ Venio ad verſ.nā † & ſi ita, ibi b expone,nā,& ſi,pro certe.Opp.hic dr̃,oĩs viril.ſexus[b].Cōtra.qa ēt poſthuma rũperet teſtm̃.l.poſth.s̃.eo.iō Gallus in prouiſione ſua fecit mētionē de nepote & nepte:& vt hac l.in prin. Sol.gl. rñdet expone,oĩs virilis ſexus,faciēs teſtm̃, & ſic illa verba referũtur ad 3 teſtm̃ non ad inſtitutũ.In muliere†.n.nō eſt neceſſaria ꝓuiſio huius legis:qa huius p̃teritio pro exhr̃datione hr̃,vt Inſt.de exhær.li. §.mr̃.Vel expone oĩs virilis ſex⁹.i.oĩs natus ex virili ſexu. Op. C.e. auth.licet.& ĩ corpore,vt cũ de ap.cog.§.aliud quoq; capitulũ.Sol. 4 fateor † ꝙ hodie ĩ p̃teritione mr̃is eſt ĩmutatũ,ꝙ ĩ ea dēt inſeri cā, al'r teſtm̃ ipſo iure eſt nullũ.Hoc t3 Dy.in diſt.magna,q̃ ponit ſu-5 per iſta lege.Sũ expeditus de gl.Quero vtrũ † per lĩtĩmationē aliqs nepos poſſit effici ſuus poſt mortem filij?Rñ.ꝙ ſic.C. de ado.l. cũ in adoptiuis.§.ſi vero.verſi.& ad eũ ſolũ.Facit C.đ nat.lib.auth.itē ſine.vbi mortuo p̃re pōt filius lĩtĩmari,eadē rōne nepos ex filio. ¶ Sed q̃ro,quare Scæuola q oēs caſus ꝓuidit, nō fecit mētionē đ caſu lĩtĩmationis,Rñ.ꝙ iſte caſus nō poterat ꝯtingere,niſi principe mediante,& ſic vr̃ quodāmodo impoſſibile.l.apud Iulianũ, in fi.al's eſt ſub lege,idē Iulianus ĩ.de leg.j. iō de hoc mētionē nō fe-6 cit lex.l.nam ad ea.s̃.de legib.Fateor † tñ ꝙ iſte mod⁹ lĩtĩmandi per principē erat cognitus iſto tꝑe.l.q in ꝓuincia.§.j. de ritu nup.Alij modi legitimādi ñ erāt cogniti,ſed ſunt introducti ꝑ iura Cod.in tit.đ na.li.& in Auth.qb.mo.na.effi.ſui.& ĩ Auth. qb. na. effi.le.De qbus cũ nō eſſent cogniti iſto tꝑe,ſi Scæuola mētionē non fecit, ſibi imputādũ nō eſt.¶ Quod hic dr̃ ēt inducit̃ ꝑ Dy.in arg.ad imbreuiaturā repertam in ꝓtocolo , ꝙ plene declaraui s̃.ea.l.§.idem credendum.dic vt ibi:quia ample,& diffuſe declaratum inuenies.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Nunc.Et no.ſecũdum Bal.ꝙ dictio nũc,reſpicit p̃teritũ tēpus,p̃ſens & futurũ ſecundũ Dy.in l.ſi vt certo.§.nũc vidēdũ.s̃.cōmo.l.ſi cũ dotē.§.trāſgrediamur.ſol.mat. Dictio tunc,reſpicit extremitatē tꝑis,vt s̃.ea.l.in prin.& l.in ſubſtitutione.de vul.& pupi.l.4. ĩ.de cond.& dem.& ſi componantur ad inuicem,vide hic Bal.verſ.Dy.not..primo.

b ¶ Virilis ſexus.Adde Pau.de Caſt.dicit ſin.gl.vbi ſunt expoſita iſta verba eſſe menti tenenda,pro eo ꝙ ſi aliquis accipiat emphyteuſim pro ſe,& ſuis deſcēdētib.per virilē ſexũ, ꝙ nō ſolũ maſculi deſcēdētes ex maſculis,ſed ēt fœminæ deſcendentes ab his maſculis cōprehenduntur.Idē ſi dicat,pro ſe,& deſcēdētib.virilis ſexus.Sec⁹ ſi dixiſſet ꝓ ſe, & ſuis deſcēdētib.maſculis:quia nō venirēt fœminæ deſcēdētes ex maſculis.An autem ſub illis verbis,pro ſe,& deſcēdētib.maſculis comprehēdatur filius ex fœmina,& ſic nepos. Spe.in tit.de loc.§.nunc vero aliqua.verſi.146.tenet ꝙ non:quia illud verbũ maſculis, dēt intelligi de deſcēdētib.ex maſculis.Et facit ratio:quia mater ſua non admitteretur ſi viueret, quia non maſculus,multo minus deberet admitti nepos ex ea,ne ſit melioris condōnis quā mater eius quæ p̃cedit in gradu,arg.l.ſi viua matre.circa medium.C.de bo.ma.vbi dicitur quod melioris condōnis non dēt eſſe nepos,quā filius vel filia. Hoc idem videtur tenere Bal.in l.1.C.de cond.inſer.in 1.col.Io.And.ĩ addi.Spe.in tit.de teſt.ſuper rub.dum refert diſput.per Rich.Malum.Et ꝓ hac gl.hoc dicit do.Alex.ſe ſolitum allegare tex. in l. lege.12.tab.verſi.hmōi itaque.C.de legi.hær.& §.item vetuſtas.Inſti.de hære.quæ ab inteſt.& l.2.§.1.ĩ.de ſuis & legi.iuncto §.cæterum.Inſti.de legi.agna.ſucc.per quæ iura dicit ipſe apte ꝓbari,ꝙ nepos ex filia non dicitur deſcēdēs,vel coniunctus ꝑ virilem ſexũ,& quod neptis ex filio dicatur agnata non cognata ſtricte accipiendo,eſt tex. in d.l.2.& iō dicit ſe conſuluiſſe ſuper teſtō,in quo diſpoſuerat teſtator,quòd ſua hæreditas deueniret de vno in aliũ per lineā maſculinā,quod ſi filius deceſſerat relicta ſolum fœmina , ꝙ illa fœmina admitteretur, dicit tamen quod cōtrariũ fuit conſultum. Ad prædicta qualiter maſculina generatio intelligatur,& an maſculi ex fœminis præferantur fœminis deſcendētibus, vide per Flo.inter conſi.d.Pet.de Anch. 460.& qualiter illa verba, deſcendendo de vno in alium intelligantur,vide Bald.conſil.386.2.volum.

1 Illud quod comprehenditur ex verbis l. non interpretatur,ſed declaratur.
2 Filius naturalis præteritus non rumpit teſtamentum,ſiue baſtardus.
3 Idem eſt hæres,quod dominus.
4 Conceſſio facta Titio,& ſuis hæredibus,quomodo intelligatur.
5 Teſtōr,ſi inſtituto filio ſubſtituat,quod ſi deceſſerit ſine filijs deueniat ĩ Titiũ,& eius hæredes,an hæredes Titij extranei admittantur.
6 Teſtator ſi ſubſtituit Titiũ,& eius filios hæredes , quo modo intelligatur.
Copula poſita inter duo adiectiua non reſpectu vnius ſubſtantiæ,quod nō requiratur concurſus copulatorum.
7 Appellōne hæredis qñ venit hr̃s extrane⁹,an ĩtelligat̃ đ primo,an vero ĩ ĩfinitũ.

a §.Etiam ſi parente. Quidā dñt ꝙ hic non dēt eſſe §. Alij faciũt iſtũ §.& bñ,vt in præcedētib.dixi,& incipit hic tertia pars ſecũdæ ꝑtis in qua Iuriſc. ꝓſequitur ſcḿ caput l.Velle.vſq; ad §.ille caſus.Et diuidit̃ ĩ duas ꝑtes principales.Primo declarat intell'm̃ ſecũdi capitis l.Velleiæ. Secũdo illud extēdit ad nouũ caſum.Scđa in §. videndum. Proſequor modo iſtam primā partē q̃ ſubdiuiditur in quatuor partes.Primo ponitur mens l.Velle. Scđo illā declarat ꝑ exēpla.Tertio cōmendat legē,& ponit eius verba declarādo ad quos caſus porrigatur. Quarto tollit vnā dubitationē circa p̃miſſa.Scđa ibi,& ita interp̃tandũ.Tertia ibi,& bene.Quarta ibi,nec ſolum.¶ Opp.ꝙ hic caſus fuerit ꝓuiſus.s̃.ꝓxi.§.ibi,& ſi viuo patre,&c.Sol.qdā fatentur, ꝙ reprobaui,& ibi dēt exponi,viuo patre,ſ.ſui p̃ris.Op.ad ſecundā 1 partem dr̃ hic,ita interp̃tandũ.Cōtra † qa illud cōprehenditur ex verbis legis,non ergo ē neceſſaria interpretatio.Sol.hic ſumitur interpretatio,i.declaratio.Sil'e in l.j.§.qui operas.ĩ.ad Ter. & s̃.de orig.iur.l.j.¶ Opp.ĩ.eo.§.ille caſus.Sol.hic in nepote, qui tꝑe teſtĩ erat natus: ibi non. Vltimo opp.s̃.ea.l.in prin.vbi nō eſt neceſſe ꝙ ſit inſtitutus,vel exhęredatus.Sol.vt dixi in §.idē credēdũ.ĩ fi. Pro declaratione quæro,quid de prole deſcendente ex filio naturali vel Spurio,an ipſe vel geniti eius debeāt inſtitui,& ſi non ſint, an 2 in aliquo rumpatur teſtm̃.Et † dico,dñi,ꝙ licèt in aliquo ab inteſtato ſuccedāt,vt ĩ auth.licet.C.de natu.lib.tamen facto teſtō aliquid

ADDITIO.

a Pom.¶ Etiam ſi parente.Vide ad iſtum tex.Alex.conſi.97.5.vol.conſi.163.col.fi. eo. vol.

qđ pétere non pñt,vt eſt glo.no.in l.j.in prin.in l. naturale. ĵ.de ꝯ-tab.Venio ad verſi.& bñ.Op.viuẽs nõ hẽt hæredem.l.j. s̃.de hære. vel actio.ven.& l.j.ĵ.ꝑ hærede.ergo aliquo viuo,qs nõ põt deſine re eſſe ſuus hr̃s.Rñ.filij ſui dñr ſui hr̃des,ẽt in vita pr̃is ſui,ſic in vita pr̃is dñi.l.in ſuis.s̃.eo.Idem † enim eſt hr̃s,ꝙ dñs.Dr̃.n.ab hęrus, ꝙ eſt dñs,facit.ĵ.đ hær.inſti.l.his verbis.in prin.¶ Quęro,ergo † ꝯceditur[a] aliqđ Titio,& ſuis hr̃dibus,vtrũ iſta verba,ſuis hr̃dib[9] debeant intelligi de filiis tm̃?ꝙ vr̃,ꝑ caſum huius legis,vbi dr̃,ſi quis ex ſuis hęredibus,ꝙ ad eos tm̃,q tenẽt primũ locũ,refertur. In ꝯ̃triũ vr̃,qa ẽt hr̃des quoſlibet extraneos alterius appellamus ſuos hr̃des.C.de leg.l.in annalibus.de verb.ſig.l.ſciendum. Circa ꝙ dic, qñq; illa verba,ſuis hr̃dibus,referũtur ad tp̃s vitæ eius de quo loquimur.& tunc ſemꝑ intell'r de illis liberis , q tenent primũ locũ.vt hic,nã in vita nõ hẽt qs hr̃dẽ,vt dictum eſt. Qñq; illa verba referuntur poſt mortẽ eiuſdẽ de quo loquimur,&tũc qñq; illa verba ꝓferunt̃ circa illud qđ de ſui nã non tranſit niſi ad filios,vt in feudo,&tũc debet intelligi ſuos hr̃des.i.filios,[c] vt x.collat.de ſucceſ. feu.c.j.& no.in l.ex facto.§.fi.ĵ.ad Treb.& ꝑ Dyn.in l.in ꝯuentionalibus.de verb.obl.licèt Pet.& Iac.de Rau.aliter dicant , & male,in quadam q.quã Cy.ponit in l.liberti libertæq;.C.de oper.lib.Si vero illa verba referunt̃ ad rẽ q̃ de ſui nã tranſire p̃t ad quoſlibet hæredes,tũc qñque illa verba exprimunt̃ a recipiẽte, qñq; a concedente.Primo caſu [d] intell'r ẽt de hr̃dibus extraneis.l. ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.de verb.ob.Facit s̃.đ ꝓba.l.ſi pactũ.cũ ſi.Scđo caſu,-qñque a ꝯcedente,vt puta teſtõr,vel alius ꝯcedẽs, tũc ſiqdẽ intelligendo vniuerſaliter de hr̃dibus,reſultaret iniqtas,& ꝯ̃ mentẽ ꝯcedentis, & tunc aſſumim[9],hr̃dibus,i.liberis.l.ex facto. §.fi.ad Treb.Si vero illa iniquitas [f] non reſultaret,ſtat proprie,vt oẽs hæredes ꝯprehẽdantur,ẽt extranei.l.in annalibus.C.de leg.& d.l.ſciẽdũ.đ verb.ſig. Sed dices,ꝙ l.in annalibus,eſt ꝯ̃ hãc diſtinctionẽ,nã ibi loqr̃ in legato annuo,ꝙ de ſui natura nõ tranſit ad hr̃dẽ,ergo deberet intelligi đ hr̃dib.i.filiis.Rñ.verba mea dñt,aut illa verba ꝓferunt̃ ſuper re de ſui nã tranſmiſſibili ad hr̃des,vel non,in l.in annalibus,res q̃ legatur,vel quãtitas,de ſui natura erat trãſmiſſibilis ad hr̃des, ſed traſmiſſionẽ impediebat ꝯdõ,q̃ eſt in legato annuo , nõ nã rei legatæ.Vere ergo ꝓfert̃ ſuꝑ re de ſui natura trãſmiſſibili ad hr̃des: Quęro iuxta † prædicta,[h] teſtator inſtituit filium hoc modo,& ei ſubſtituit,ſi deceſſerit ſine liberis,deueniat ad Titiũ,& eius hr̃des. Quęro vtrũ hæredes hæredis extranei [i] dicti Titij admittãt̃ ad fideicõmiſſum.Videt̃ ꝙ ſic,d.l.ĩ annalibus.C.đ leg.In ꝯ̃triũ vr̃ ꝙ dẽat intelligi de filiis:qa al's reſultaret iniqtas,& ꝯ̃ mẽtẽ teſtõris. Sicuti.n.ꝑdilexit filiũ viuũ Titij,ita hr̃des filij ꝑdilexit vltra hr̃des Titij, maxime ſi ꝯtingeret hęredes filij eſſe de agnatione teſtõris,hæredes Titij eſſe extraneos,ꝙ nõ eſt ꝑ̄ſumendũ teſtõrem voluiſſe.arg. ĵ.de ꝯd.& dem.l.Publius,in fi. & ideo hoc caſu intell'r ſubſtitutus Titius,& eius hær edes,ſ.filij.Et ita vr̃ ſentire Richard.Mal.ĩ quadã ſua diſpõne¶Et ex hoc apparet [k] ſol.queſt.q̃ faciebã s̃.e.§.quidã rectè.† ꝙ ſi teſtõr dicit,ſubſtituo Titiũ,&eius filios,& hęredes, ſm rigorẽ verborũ,deberet intelligi,filios tm̃,vel hæredes tm̃.Nã &,copulatiua [l] cadit inter duo adiectiua,ſeu inter duas qualitates, nec hẽt reſpectũ vnius ſubſtãtiæ,ergo,&c.l.ea tm̃ adiectio. ĵ.de le. iij.hoc tamẽ eſt verũ,[m] niſi reſultaret ſenſus incõgruus, & ꝯ̃ mẽtẽ teſtõris,vt dixi.¶ † Quæro iſtis caſibus in quib[9] dixi cõprehẽdi hæredes ex̃neos,an intelligat̃ de primo hærede tm̃,an de oĩb.in infinitũ.Quidã dñt aut dixi,tibi tuoq; hęredi,& ĩtelligit̃ de pr̃io.l.antiquitas.C.đ vſuf.Aut dixi tibi tuiſq; hæred.& intelligũt̃ oẽs.l.ſciendũ.de verb.ſig.hæc diſtinctio vr̃ ꝯ̃ l.ſi pluribus.ĵ.de leg.ij.& ĵ. de le. iij.l.ſi plures.vbi nõ eſt dr̃ia,vtrũ nomẽ hæredis proferat̃ in ſingulari aut in plurali.Dic ergo,aut hæc appl'o adiicitur circa rẽ , q̃ de ſui nã ad hr̃dẽ nõ trãſit,& tũc de primo intell'r , d.l.antiquitas: aut ſuꝑ re de ſui nã trãſitoria ad hæredes,& oẽs ꝯphẽdũt̃ , niſi in caſibus l.ſciẽdũ,de verb.ſig.& C.de leg.l.in annalibus. intelligẽdo eã, dixi.s̃.Sed ꝯ̃ ꝑdicta[n] facit s̃.de vſufructu accre.l.ſi qs Titio.Sđ intelligo,ꝙ ibi đ mẽte teſtãtis apparebat.Facit qđ dicam in l.ex facto. §.fi.ad Treb.Quæro circa iſtã partẽ , quia iſta verba ſunt defectiua, ſi qs ex ſuis hæredib.ſuus eẽ deſierit,qũo dicebat̃ vltra ĩ l.Velleia, Dy.ſupplet,ſi qs ex ſuis hæredibus ſuus eſſe deſierit, ſuccedẽtes in loco ſuorũ inſtituti,teſtamentũ non rumpunt,vt ĵ.§.videndũ.Vel dic,ſi quis ex ſuis hæredibus eſſe deſierit , nec ob id minus ratũ ſit teſtm̃ ꝙ in locum primi ſuccedit,vt probatur ĵ.ea.l.§.ille caſus.Venio ad verſ.non ſolum,& videtur , ꝙ non ſit neceſſe ꝙ primus inſtituatur vel exhæredetur,vt dixi s̃.ead.l.in prin. Sol. vt dixi ſuprà, ead.l.§.idem credendum.verſic.nam & ſi filius.& §.in omnibus.

CONCORDIA.

☞ Aduerte ꝙ Bar.in hoc §.etiam ſi parente,inuoluitur vitio contrarietatis ſecundum aliquos. Sed pro ſol. vide concordantiã quam poſui in margi.ad l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi.ff.de ope.lib.

ADDITIONES.

a ¶ Conceditur.Vide Alex.conſi.23.1.col.2.vol.& conſi.9.eo.vol.& conſi. 36.3. vol, conſi. 90.& conſi. 107.ad fin.volu.4.& conſ.20.in prin.in 5.vol.& Fely.in c.in præſentia. de probat.Imo.conſi.21.

b ¶ Ex ſuis hæredibus.Vide Fel.in c.in præſentia.de proba.

c ¶ Ideſt filios.Adde inquantum Alex.limitat,ſi dictum ſit ad quoſcũque:quia tunc etiã extranei comprehenduntur,ꝙ idem voluit Bar.conſ.80.inci.Vanutius.1.lib. vbi dicit , ꝙ vigore illorum verborum non comprehendentur perſonæ incapaces.i. vel natura vel moribus.ibi vide,quia eſt pulchrum conſi.

d ¶ Primo caſu.Adde tu ad hũc caſum,& vide Ale.in conſ.9.2.vol.&ibi ponit concordan.

e Pom.¶ Secundo caſu Faciunt quæ no.Fel.in c.2.de excep.dum alleg.Bar.hic.

f Pom.¶ Illa iniquitas.Vide Alex.conſ.9.2.vol.& conſ.56.2.vol.

g Pariſ.¶ Eſt contra.aduerte:quia Barr.hic non opponit de l. ſtipulatio iſta. §.ſi quis ita.s̃. alle.quæ loquitur de ſtipulatione vſufructus:& ſic de re quæ de ſui natura non eſt tranſitoria ex natura rei,ſ.vſusfructus,& ideo aduerte : quia Bart.in vlt.q. alleg.l.antiquitas.C. de vſufructu.quæ loquitur in eo caſu in quo loquitur §.ſi quis ita. dicit quòd appellatio hæredis adiicitur circa rem,quæ de ſui natura non eſt traaſitoria ad hæredes,& ſic videtur ſibiipſi contrariari.

h Pom.¶ Iuxta prædicta.Vide alex.conſ.3.2.vol.pau.de Caſt.cõſ.35.Rom.conſ.56.Fel.in c. 2.ver.fallit quarto,de reſcrip.

i ¶ Extranei.Adde quòd Spe.in tit.de teſt.§.in primis.verſi.fi.dicit,quòd ſemper in teſtamẽtis verbum hæredes,debet referri ad deſcendentes.paulus vero de Ca.hic dicit , quod licet ſit magna authoritas Spe.quòd ſibi videtur econtrario dicendum:quia largior interpræ̃tatio fit in teſtamentis quàm in contractibus:ſubdit tamen quòd iſte articulus eſt dubius,quòd non auderet cõſulere pro hæredibus extraneis,licet ſignificatus verborum importet:quia non eſt veriſimile quòd teſtator de illis ſenſerit.Et ex his verbis colligere potes,quòd Alex.non bene refer pau.de Caſt.niſi diuerſa eſſet lect.ſua,nec ẽt bene ſentit:qa opſ.Spe. ſequitur Bald.conſ.402.incip.proponitur quòd Manfre.4.li.conſ. 151.incip.verba teſtĩ.1.lib.& conſ.225.4.lib.incip.viſo teſtõ.Io.ibi vult quòd ſi teſtor faciat teſtamentum in quo inſtituat vxorem,& alium hæredem,& vtrunque ipſorum pro æquali portione,cũ hac conditione quòd poſt mortem ipſorum dicta hæreditas deueniat,& deuenire debeat ad Titium,& eius hæredes pro duabus partibus:pro alia vero ad Caium , contingatque Titium viuis inſtitutis decedere,nullis relictis deſcendentibus,ſed ſorore tantum:eueniet etiã caſus quòd aliter inſtitutor decedat,quòd ſoror d.Titij in nullo ſuccedet : quia illud verbum,& eius hæredes,intelligitur de deſcendentibus Titij,non autem de ſorore , nec extraneo,quia ita ſe habet communis vſus loquendi.de quo vide etiam Ang.conſ.265.& late conſ.110.pau. de Caſt.conſ.190. vbi dat intellectum ad q. Rich. Malumb.de qua hic per Bart.Bald.conſ.94.ſuper his punctis.in fi.4.lib.

k Pom.¶ Et hoc apparet.Vide alex.conſ.3.vol.2.

l ¶ Nam &,copulatiua. Adde ang.hic,& alex.conſ.9. col.1.in verſi.tertio confirmatur in 2.vol.& vide in d.conſi.verſi.& pro hoc facit.& cum Bar.concor.Bal. in cap.1.de natu.ſucceſ.feu.

m Poma.¶ Tamen eſt verum.Vide alex.conſ.2.aliàs x.3.vol.

n Pariſ.¶ Sed contra prædicta. Cogita quomodo dicatur conſtare de mente, niſi propter copulam quæ pariter admittit vocatos.l.reos.§.cum in tabulis,ff.de duob.reis.& ſic limitatur d.l.antiquitas,hoc caſu non procedere.vel melius dic , quòd ibi erant contenti de dimidia,& ſic opus erat diuiſione in vita,non autẽ,vt tranſeat ad hæredes poſt mortem, idem conſtabat de mente.

---

1 *Liberorum appellatione proprie veniunt nepotes,cæteri dicuntur poſteriores.*

2 *Spes habetur pro veritate,& quomodo.*

3 *Statutum,quòd qui rẽ immobilẽ vẽdiderit forẽſi,vel vẽdenti cõſenſerit,habet locũ in habente actionem ad illã rem,eam vendẽtem vel vẽdẽti conſentiente.*

4 *Interpretatio extenſiua non habet locum in ſtatutis.*

§ Videndum. Hic Scæuola ſm caput legis Vell. extendit ad nouum caſum,& eſt tex.clarus.Dicit tex.nõ rumpat.& certe nõ rũpit,ꝑ rõnes q̃ ſequũtur.Dicit tex. ſignificaret tp̃s,ſ.in quo incipiat eſſe ſuus,ergo nec nos debemus diſtinguere. Dixit tex.ꝙ licèt,i.licitũ eſt ,'& iſta verba omitte hic, & lege in fin.§.¶ Opp.ꝯ̃ Scæuolã de ſuperfluitate:quia in verbis l. Velle.oẽs caſus cõprehẽduntur,vt s̃.ꝓxi.§.Male ergo dicit Scęuola,ꝙ iſte caſus captiuitatis fit ex interpretatione.Sol.in l.Velle. ꝯtinentur oẽs caſus qñ qs deſiit eſſe ſuus ſine ſpe reaſſumẽdi illũ gradũ:ſed in capto eſt ſpes reaſſumẽdi. Op.hic,ꝙ ſint ſuperflua verba, dũ dicit,liberi eius & cæteris,qa appl'one liberorũ,oẽs ꝯtinentur, vt s̃.ea.l.§.inſtituẽs.& de teſta.tute.l.qđ ſi nepotes.Sol.hic appl'o liberorũ [a] ſtricte accipitur ꝑ filiis.Vel aliter,appl'o liberorũ † ꝓprie porrigit̃ ad nepotes,cæteri appellãtur poſteriores , vt ĵ.đ gradib. l.iuriſconſultus.§.parẽtes.Op.s̃.ea.l.ſi ei[9].Sol.ibi de nato apud hoſtes,hic de nato in ciuitate.¶ Op.ſi ille filius moritur poſt mortẽ, ſequens nõ incipit eſſe ſuus.l.ſi qs poſthumos.§.j.s̃.e.& l. ſi quis filio exhæredato,in prin.ĵ.tit.Sol.vere moritur poſt mortem,ſed ꝑ fictionem legis Corneliæ fingitur ꝑ̄mortuus in vita,iõ nepos dicitur ſuccedere ĩ locũ ſui.Cõtra hoc facit,quod no,s̃. ea l.§. quod ſi tm̃,in fi.gl.magnę.Sol.ibi loqtur de reſtituto poſt mortem:ſecus in eo q per fictionem ſuccedit:vt ibi dixi.¶ Op.ꝙ iſte §.nõ ſit neceſſari[9]:pertinet.n.hic caſus ad l.xij.tab.vel ad primũ caput l.Velle. Nã tempore teſtĩ tenebat primũ locum iſte nepos,ergo ſm caput l.Velle.ñ hẽt locũ.Sol.fateor ꝙ tenebat primũ locum tempore teſtĩ,ſed tamen erat ſpes ꝙ filius q erat apud hoſtes reuerteretur & iſte nepos tũc nõ eẽt ſu[9],& ita ſpes † hr̃ ꝑ veritate,ac ꝑinde ſi iſte nepos tũc temporis nõ fuiſſet ſuus.Huius rõ ẽ:qa hic ſpes importat eundẽ effectũ quẽ veritas:qa nepos q remãſit ĩ ciuitate,donec filius ẽ apud hoſtes,nõ põt ſe immiſcere hæreditati.l.pe.ĵ.đ ſuis & legitimis,& l.nec nos.C.đ captiuis,merito pertinet ad ſm caput l. Velleiæ ꝑ ĩterp̃tationẽ & extẽſionẽ Scæuolæ.¶ Iſta induco in ar. † ad q.[b] ſtatuto hui[9] ciuitatis cauetur vt q rẽ ſuã immobilẽ vẽdiderit forẽſi,vel vẽdenti ꝯſenſerit,puniatur certa pœna.Pone ꝙ ego habebã actionẽ perſonalẽ ad rem,vel debebat mihi reſtitui ꝑ fideicõmiſſum.Ego ꝯſenſi alicui vẽdenti eo caſu quo poterã impedire,vel ex forma iuris vel ſtatuti,an puniar?Vr̃ ꝙ nõ : qa vere res nõ eſt mea , licèt ſpes ſubſit vt ſit mea.l.ſtatuliberis a cæteris.ĵ.de ſtatuli.In ꝯ̃triũ:quia ꝑ illã ſpẽ poterat ĩpedire,ſicut ſi eſſet mea vere,ergo ſpes & veritas ĩportãt eundem effectũ.cas[9] videtur ĩ l.pę. ĵ.q.ad lib.ꝓcla.ñ licet.Rñ.† ꝙ dr̃ ſpẽ hẽri ꝑ veritate,ex ĩterpretatione extẽſiua,vt hic:ibi per interp̃tationẽ induci,ſed iſta interp̃tatio nõ hẽt locũ ĩ ſtatutis,ergo,&c.Dixi ĩ l.oẽs ppl'i.s̃.đ iuſt.&iu.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Appellatio liberorum.Hic ſequitur quòd in ſtatutis ĩ quibus verba ſunt proprie intelligenda,appellatio liberorum non extenditur in infinitum.ad quòd vide Bart.in l.liberorum.col.fi.ff.de verb.ſign.

b Pom.¶ In arg.ad q.Vide in ſimili Barb.in rub.de reb.ecc.non alie.Pau.de Caſt.conſ.253.& conſ.283.Rom.conſ.167.Bart.in trac.de gabel.in 3.parte.8.partis princi.

1 *Liberorum appellatione proprie veniunt nepotes,cæteri dicuntur poſteriores.*

2 *Spes habetur pro veritate,& quomodo.*

3 *Teſtes deponentes,vnus in domo,alius iuxta domum,an ſint contrarij,& reducantur ad concordiam.*

a §. Ille casus. a Diuidit̃ in duas partes. Primo ponit̃ ꝓuisio Iuliani in casu difficili. Scđo, qō Scæuolæ circa ꝯsiliū Iul. Scđa ibi, q̃rimus tñ. Itē prima subdiuiditur in tres. Primo, ponitur dubitatio Iuliani. Scđo, rō dubitationis. Tertio decisio. Secunda ibi, nō. n. Tertia ibi, Iuliano. Dicit tex. decedat, dubitatur an talis nepos rūpat, vel succedat? vr̃ ꝙ rumpat. Nō. n ptinet ad primum, vel ſm caput legis Velleiæ. Dicit tex. nō. n. Ista pars subdiuiditur in tres. Primo p̄mittit qūo ille casus ñ ptinet ad primū, vel ſm caput legis Velle. Secundo illud clarius declarat. Tertio facit vnā rōnē ꝯcludentē testm̃ rūpi. Secūda ibi, deniq;. Tertia ibi, ꝓcedere porro. Dicit tex. tpe quo nascatur, & iō nō hēt locū primū caput l. Velle. Et dicit tex. iā natus erit tpe testī, sed iste nō erat natus tpe testī, ergo nō ptinet ad secūdū caput. ¶ Op. ꝙ ille casus sit superfluus: quia ꝓuisum erat p l. Velle. in primo capite, in versi. vt ñ solum. ibi, & si viuo p̄re, &c. Sol. expone, viuo p̄re, s. p̄ris sui, hoc ē & sic nihil faciat ad §. istū, vt ibi dixi. ¶ Op. dicit̃ in versi. deniq;, ibi, ꝙ non pmittit institui. Cōtra s̃. ea. l. §. ēt si. Huius timore sunt in gl. in verbo. non pmittit institui, quatuor expositiones. Prima, ꝙ nō pmittit institui. s. natos, sed nascituros. Secunda, ꝙ ñ pmittit exp̄sse, sed tacite. Tertia, ꝙ non pmittit, sed cogit si nō vult testm̃ rūpi. Quarta, & ista est vera, & vide gl. ibi. Pro cuius decl'one scias ꝙ nepotē iā natū ex filio viuo possum substituere filio de iure cōmuni p l. xij. tab. qa non est posthumus, sed iā natus, vñ lex Velleia, nō ꝓuidit circa ꝓuisionem instōnis, sed declarauit ꝙ ex eo ꝙ nepos incipit eē suus, & incipit h̄re aliam ꝯdōnē quàm h̄ret tpe testī, testm̃ nō rūpatur, vñ ſm caput legis Velleiæ, ñ ptinet ad hūc casū. ¶ Op. Insti. de bo. pos. in prin. Sol. hic dicitur ꝙ posthum⁹ alienus nullo

b iure possit institui, b s. ciuili, sed de iure prętorio poterat, vt ī ꝯrio. ¶ Op. ĩ. de leg. j. l. pe. Gl. soluit ibi, ꝙ posthumus alienus non poterat institui de iure antiquissimo, sed đ iure nouo, etiam digestorū sic: qđ vr̃ ꝯ ver. ꝓcedere, porro. Ideo ꝓ huius declaratione scias, qđ ſm legem duodecim tab. poterat institui posthumus qui erat futurus suus, si nascerer̃ tpe testī, vt Insti. de leg. §. posthumo, & de bon. possessio. in prin. Posthumus vero alienus, hoc est, qui non nasceretur suus, si nasceretur tēpore testī, nō poterat institui. Rō: quia de iure legis xij. tab. non admittebatur ad successionē nisi suus, vt Instit. de hære. quæ ab inte. §. emancipati. sed ille posthumus alienus, non erat suus, ergo, &c. & istā puto rationem quare posthumus alienus non poterat institui, vt Insti. de leg §. posthumo. licèt ille tex. loquatur in legato. Superuenit Gallus, & prouidit ꝙ posthumus, q non erat suus tpe mortis, sed nasceretur suus post mortē, possit institui, vt hac l. in prin. Ita loquitur l. pe. s̃. de leg. j. q fuit casus suppletus, & extensus a Scęuola, vt s̃. vidistis. Superuenit pręterea lex Velleia, & ꝓuidit, ꝙ possit institui posthumus alienus tēpore testī, qui tamē nascitur suus, & in vita testatoris, & quia hoc non sufficiebat, introductum est ſm caput, vt ille q est natus tpe testī, possit iure cōmuni institui, qui succedendo in locū primi non rumpit. Superuenit consilium Iul. in casu difficili, ꝙ possit institui posthumus alienus tēpore testī, qui nō nascitur suus, tamē postea succedendo in locum primi, suus efficitur, vt in hoc §. Superuenerunt postea prætores, & viderunt quòd hoc erat iniquū ꝙ posthumus alienus non possit institui, ideo prouiderunt ꝙ si instituatur, admittatur p bo. pos. de iure prætorio, vt Insti. de bo. pos. in prin. Superuenerunt postea Imperatores, & viderunt ꝙ edictū prætoris erat æquum, ideo circa hoc fecerunt ꝯstitutiones per quas omnis posthumus alienus possit institui: licèt nunquā efficiatur suus, quas constitutiones non habemus, sed earum mens recitatur. Insti. de leg. §. posthumo. & de bo. poss. in prin. Ex prædictis apparet, ꝙ quædam gl. quæ est s̃. ea. l, §. si eius. quæ dicit ꝙ prouisio Iulia. hēt locum quādo quis fecit testm̃ filio mortuo, male dicit. Opp. hic dr̃ ꝙ Iuli. hic coniunxit duo capita legis Velle. Contra non videtur bona coniunctio: quia in eis multa sunt diuersa quantum ad casum ꝓpositū: quia ī primo casu loquitur qñ nascitur post mortē filij, ꝙ hic nō est: ſm caput loquirur qñ quis natus est tpe testī, ꝙ hic ñ est. Rñ. fateor ꝙ ista duo capita nō sufficerent, vt magistrali interpretatione ille casus posset decidi, sed Iulia. erat iurisconsultus, vnde authoritate quam habebat condendi legem hoc introduxit fauore testī conseruandi, Et quia eadem est ratio isto casu quę in p̄cedentibus, cū tempus testamenti inspici non debeat, vt s̃. ea. l. §. nunc de lege. versi. quid enim. Dices tu, si eadem est rō, ergo in interpretatione magistrali potuisset ille casus decidi. l. non pñt. s̃, de

1 legi. Rñ. extendere † leges ex identitate rationis non possumus, qñ per hoc induceretur legum correctio, non. n. vna p aliam tollitur, nisi quatenus exprimetur. l. præcipimus. in fin. C. de ap. sed ex hac extensione veniretur ꝯ legem xij. tab. ideo fuit necessaria ꝓuisio Iuliani in casu isto. No. ex hac lege c pro doctoribus, qui arguūt

d ex coniunctione duarum, vel trium legū. d ¶ Op. ꝙ iste casus pertinet ad primum caput legis Velle. Nam iste nepos nascit̃ in p̄tāte ergo nascitur suus. respon. non sequitur: qa non est suus, quando alius eum pręcedit, vt Insti. de hæredū qua. & diffe. §. sui. ¶ Vltimo

e vos e videtis hic, ꝙ dictio in, ponitur ꝓ valde. † Pro declaratione

2 dic ꝙ dictio in, quādoq; reperitur cōposita cū alia dictione, qñque simplex non composita. Primo casu quando componitur cum verbo, sum, es, est, vt insum, ines, inest, & tunc significat quandam intrinsecitatem. vt ĩ. si certum pet l. lecta. §. dicebā. ibi pœna incontinēti apposita inesse videtur. Si vero componitur cū alio verbo, tunc qñdoque in, ponitur pro valde, vt hic, cum simil. Quandoq; ponitur in, pro non, vt C. de testa. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. & Auth. de hære. & Falc. §. inordinatum. & hoc, ſm qđ magis potest materiæ propositæ adaptari. Facit etiā secunda ꝯsti. Cod. de Iusti. Cod. cōfir. §. sed cum sit necessarium. ibi, indefenso, &c. vbi gl. Secundo casu, quando dictio in, reperitur simplex, non composita, & tunc aut adiicitur nomini significanti locum aut tēpus, aut neutrum illorum. Primo casu aut adiicitur ablatiuo, & significat intus in loco. l. j. §. in publico flumine. ĩ. de flu. Si adiicitur accusatiuo, significat extra locum, vt ĩ. arb. fur. cæs. l. j. §. j. vbi exponitur in, i. supra, vel iuxta. Fallit ratione euitandæ cōtrarietatis. l. si statuta. ĩ. de iniur. ¶ Et istud f facit in arg. ad q. † Vnus testis dicit ꝙ fuit in domo, alius iuxta domum: an isti testes probent? videtur ꝙ sic: quia testes reducuntur ad concordiam, ne sint contrarij, vt extrà de testib. c. cum tu. dixi in l. in insulam. §. j. s̃. sol. matr. exponatur ergo in domo, id est, iuxta domum. d. l. si statuta. Dicunt tamen Canonistæ, vt Ber. & Inn. ꝙ illa concordia tunc debet fieri quādo testes sunt pares: secus si ex aliqua parte sunt plures: quia tūc debet stari, vt extrà, de offi. deleg. c. cum continger, & ibi per Inn. Secundo casu, quando adiicitur nomini significanti tēpus, tunc aut adiicitur ablatiuo, & debet intra tempus intelligi. l. j. §. quibus. ĩ. de success. edic. & l. si ita fuerit libertas. ĩ. de manu. testa. & tetigi in l. si cui legetur. ĩ. de leg. j. tantum est dicere in anno, quātum intra annum. Si verò ponitur cū accusatiuo. significat post tēpus. s. annos proximos. l. si in annos. & l. non putabam. ĩ. de cond. & dem. dixi plenè in l. si cui legetur. ĩ. de leg. j. vt ibi. Tertio casu quādo adiicitur nomini, & non significat locum neque tempus, & tunc aut adiicitur accusatiuo, & ponitur pro contra. l. non dubium. C. de legib. & C. de episc. & cler. l. raptores. C. de hæreti. l. Manicheos. & de tribut. l. quod in hæredem. in princ. & omnes leges, quæ dicunt actiones dari in hæredem. Si verò adiicitur ablatiuo, tunc significat materiam de qua agitur, vt quando dicitur, in pecuniariis causis. &c. l. in pecuniariis. s̃. de fer. & l. videamus. §. in Fauiana. s̃. de vsur. & Inst. de act. §. bonæfidei. cum multis similibus. & hoc de vera & propria significatione. Quandoque tamē reperitur improprie poni. Nam quandoque ponitur in, pro aut. l. si stipulatus fuerit decem in melle. ĩ. de sol. secūdum vnam lect. Quandoque in, ponitur pro cum. l. naturalis. §. in hac. s̃. de præscrip. verb. & ibi glos. Quādoque in, ponitur pro ad, vt in l. cum antea. in fi. C. de arbit. & de his non potest dari certa doctrina: quia istæ coniunctiones, & præpositiones sæpe ponuntur vna pro alia quando expedit, vt no. in l. eas causas. infrà, de condit. & demonstr.

§. Quæremus.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ille casus. Et no. ex isto tex. secundū dñm meum, ꝙ vbi quis non est vtiliter institutus habetur pro præterito, & sic facit secūdū Ang. ꝙ si statuto valeat testm̃ cū quinque testibus, & si quis instituit filium, vel substituit nepotem bānitum, ꝙ cū iste bannitus perdiderit iura ciuitatis p p bannū, quod nō valet institutio facta de ipso nepote, & sic poterit venire ab intestato, & non præstabit legata ēt hodie, per auth. ex causa, quia illa loquitur quando quis est præteritus. Quæ ratio cessat in casu isto. Sed contra Ang. facit quia si non recte est institutus, habetur pro præterito, vt hic: ergo, &c. Item quia bona sunt publicata, & tunc non potest venire ad talem successionem cum sit de iure ciuili, & in ciuitate videtur perdidisse successionem: aut bona non sunt publicata, & tunc nō debet dici perdidisse ius succedendi.

b Pom. ¶ Institui. Adde inquantum Alex. ponit, an bannitus vel rebellis possit vti beneficio statuti ciuitatis a qua est bannitus. Pau. de Cast. cons. 32. Bal. consi. 63. Et inquantum tangitur etiam an cautio præstita per vsurarium manifestum post testamētum faciat reconualescere testm̃, adde quòd Bal. late consi. 338. 4. lib. tenet testm̃ recōualescere, non solum si post testamentum præstitit cautionē, sed ēt si post mortem ab hæredibus præstita sit, de mandato, vel voluntate vsurarij defuncti. Et inquantum ēt dicit, quod faciens testamentum tēpore quo non sit vsurarius, testm̃ irritatur, si deinde efficiatur, adde ꝙ idem voluit Fed. consi. 7. Si tamen vsurarius solenni præstita cautione de restituendis vsuris, illas non restituat, & multo tempore viuat post testamentum, secundū nque faciat testamentum, valeat nihilominus secundum, vt voluit Cal. consi. 3. de vsuris. Inquantum etiā Alex. ponit, quod si sit statutum speciale quod in causis a centū libris, talis sit iudex. & in causis pupillorum alius sit iudex, cōtingatque causa pupilli de centū libris agitari, quod debeat præferri iudex pupilli non quātitatis, Adde quod si sit statutū quòd de causis mortis coram capitaneo, potestas non possit se intromittere, & præcessit citatio non legitima coram capitaneo, an potestas poterit cognoscere, vide Ro. quod sic, consi. 412.

c Barb. ¶ Not. ex hac lege. Et sic facit ad materiā c. veniens, extrà de testibus, quod si vnus probet super veritate, & duo super fama, quod dicta eorum simul iuncta probant, vide Bar. in l. admonendi. s̃. de iureiur, Item facit, quod si duo testes probant de consanguinitate, & duo de copula, probatur incestus. facit 3. q. 9. c. testes.

d ¶ Legum. Adde quod Inno. intelligit in materia exorbitanti, alias necessaria sit prouisio superioris. Et inquantū Alex. ponit de testibus, quorum vnus dicit de veritate & fama, alius de fama tantum, quod concludenter probent, secundum ipsum, vide quod voluit Ange, consi. 3.

e Barb. ¶ Vltimo vos. De significatione huius dictionis in, vide plene Lud. Roma. in consi 361. & vide c. 3. de consue. & ibi do. Card. & alios, & eundem in c. nobis. de iurepat. & dixi in d. c. 3.

Barb. Adde vltra Alex. Old. consi. 49. vbi de quamplurimis aliis dictionibus, & quando testes reducendi sunt ad concordiam, vide Pet. de anch. cons. 386. & 390. & 187.

f Barb. ¶ Et istud facit. Bal. dicit hoc procedere quando est posita dictio in, importās meū, iuxta illud, in campo meo, &c. & tangit hic incidenter Bal. Quandoque dictio in, adiicitur personæ, vt statutum puniat facientem iniuriam in personā, vt comprehendat scindentē vestes iniuriose. Nam videtur quòd sic, per id quod habetur in l. sed est qōnis. ĩ. de iniur. & ibi Bar. Inn. in c. nuper. de sent. excom. vbi ponit an rapiens equum, super quo erat clericus insidens, sit excōicatus, vt si iniecisset violenter manum in clericū, facit quod no. in l. illicitatio. §. quod illicite, de pub. Et tangit hic etiam Bal. an factum in ostio dicatur factum in domo, vel extra: & dicit quod partim videtur factum in domo, partim extra. Tu vide eundem in l. 1. suprà, sol. ma. & Bar. in l. 1. §. 1. suprà, de do.

Pom. ¶ Hanc q. Bar. limita, vt per alex. in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verb. obl. & consi. 144. 2. vol. & an concordentur ad hoc vt probent, vel ad hoc vt euitetur falsum, vide alex. cons. 116. & cons. 133. 1. vol. & cons. 23. 2. vol. & quid in vno teste. Bar. in l. si eos. ad fi. ff. de falsis. Vide Fel. in c. cum tu. in 4. colū. de testi. & vide tres alias significationes huius dictionis, vt per Rom. cons. 276.

§. Quæremus. Hic Scæuola ponit vnam q. circa consilium Iuliani, & est casus clarus. ¶ Opp. iste casus videtur \~q casum §.& quid si tantum.s.ea.l.vbi per emancipationem desinit suus posse esse hæres ex testamento. Rñ.ibi habebat substitutum in suitate,hic non. ¶ Op. de l.si alienum.§. in extraneis. j.de hæred.instit. Sol.ibi facta ẽ æstimatio de capace in non capacem,hic vero facta est mutatio de capace ĩ non capacem alterius cõdõnis.dixi s.ea.l.§.forsitan.Vltimo gl.ᵃdicit quod ista est difficilior lex quæ sit in toto corpore iuris, & suam mãm melius explicat,& ego declaraui vobis melius \~q vnquam fuit declarata:distinctionem magnam Dy.quã ponit nõ refero:quia modicæ vtilitatis est,& postquàm ille Gallus fuit, nunquam sic cantauit,vt hoc anno fecit.

ADDITIO.

a Barb.¶Vltimo glo. Extra glo.hic tex. inducitur in arg.de coadunatione capitum legũ: Inducitur etiam per Bal.post Cy. ad l.si statutum,dicit,in personalibus tantum talis sit iudex,& in realibus tantum alius sit iudex,quod si contingit quæstio mista,poterunt se iudices coadunare,& simul de ipsis cognoscere,arg.huius tex. Dicit tamen quod videtur esse locus præuentioni,ar.l 1.de offi.consu.& l.pe.s.de iur.om.iudi.sed ita loquitur quando iurisdictio competebat pluribus,non solum vni,ideo videtur quod debent simul coadunari,vel debeant adire superiorem,vt prouideat huic casui,arg.l.commodissime.s.de libe.& posthu.licèt Bal.transeat cum Dy.

LEX XXX.

Inter cætera.ᵃFilio in potestate præterito,testm̃ est ipso iure nullum.ᵇh.d. In p̃teritione filij emancipati qđ iuris,vidistis s.eo.l.Gallus.§.in oĩbus.Itẽ an hæc lex quo ad legata sit hodie immutata per auth. ex causa,dicã.j.tit.j.l.filio.

ADDITIONES.

a Barb.¶Inter cætera.Not.quod præteritus dicitur,qui non est institutus, nec exhæredatus:& sic de iure isto non sufficit habere per fideicõ.tenet hic Bal.& Ang.& d.meus, sed in contrarium tenet gl.in l.sancimus.§.cum autem.C.de inoff. testa. sed in contrarium facit ratio secundum Bal.quo honorabilior est institutio.Item est casus licèt ipse non alleget in l.ita tamen.§.qui rogatus.infrà,ad Treb.Sed in contrarium pro glo. videtur casus in l.Papinianus.§.si quis mortis.suprà,de inoff.test. Responde, vt hic per do. meum. Item est casus in l.ex asse.infrà,ad leg.Falci. vide per eum.

Pom.¶Hanc legem limita,vt per Franc.Cre.sing.12.

b ¶Nullum.Etiam si non dicat nullum,vt tenet pau.de Cast.con.302.

LEX XXXI.

Cum apud. Filius apud hostes præteritus non rumpit testamentum,si non redit.h.d.Hoc intellige,vt s.eo.l.Gallus.§.in omnibus.

LEX XXXII.

Si filio.ᵃAb intestato,suus & emancipatus succedunt æqualiter,h.d,Vel aliter.Ex hæredatus non hẽt ɔtratab.bñficio alterius præteriti.h.d.Hæc lex legit̃ duob.modis.Primo ꝙ loquitur in duobus filijs,& tunc est plana.Secundo,ꝙ loqt̃ur ĩ filio emancipato, & nepote ex eo in potestate retento,qui veniẽt per edictũ de ɔiungen.cũ emancipa,li.eius,quod edictũ est hodie correctũ,vt hic dicit gl.sed cõtrarias gl.habemus, vt dixi in l.Gallus. §.& qđ si tm̃.s.eo.dicã latius in l.j.de ɔiungen.cũ emãci.li.& dr̃ per Cyn.C.de suis,& legi.auth.in successione. Dicit gl.ibi.§. sed & si exhæredatꝰ.De quo dic vt dixi j.de suppel.leg.l.Labeo.&per Dyn. extrà,de reg.iur.c.ꝙ aliqui.lib.vj.

ADDITIO.

a Pom.¶Si filio.pondera istum tex.in verb.nihil per Barb.consi.44.vol.1. & in c.prudentiam in prin.per illum tex.de offi. deleg.

TITVLVS III.

a De iniusto,ᵃ rupto,& irrito testamento.

ADDITIO.

a Patis.¶De iniusto.Circa materiam dicendi nullum,vide d.Franc.consi.49.

DICTVM est supra de testamentis,verum,quia testamentum quandoque efficitur iniustum,ideo additur hic hæc rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Dictio potest,an importet necessitatem.*

2 *Primum testamentum non rumpitur per secundum,licèt sit possibile adire hæreditatem ex eo,per restitutionem factam à principe.*

a Testamentum.ᵃGl.diuidit hanc l. in quinque particulas,sicut ponit quinque modos nullitatis.Diuidit,& melius in tres, secundũ qđ tribus tangit rub.quia primo de iniusto.secundo de rupto,tertio de irrito testõ.Secunda ibi,aut rumpitur.Tertia ibi, aut irritum.Et circa primum ponit duos casus,circa secundum alios duos,circa tertium vnum tãtum:&sic põt sustineri gl.\~q dicit ꝙ ponit qnq; modos rũpendi.Opp.ꝙ male facit Iurisconsultus ibi ponendo duos casus,quia institutio,vel exhrđatio est de solẽnitate &necessaria,vt s.tit.j.l.inter cætera.glo.fatetur ɔrium. Et tu dic ꝙ hic sunt duo casus circa iniustũ testm̃,& differunt in hoc: qa primus respicit solẽnitates cões,\~q in quolibet testõ requiruntur.Secundus casus respicit solennitates,quæ qñq; nõ requiruntur, vt ĩ eo qui non hẽt liberos.¶Op.hic dr̃ ꝙ solennitates debent seruari.Contra.C.de formu.l.j.Gl.nõ soluit.Dy.dicit ꝙ hic loqtur de solennitate necessaria,ibi de frustratoria,& simulata.¶ Op.de l.codicillis,§.ii.j.de leg.ij.Sol.ibi non valet vt testm̃,sed vt codicillus, qa fuit ibi sufficiens solennitas quo ad codicillos.¶ Op.ad fm̃ ꝙ præteritione non rũp atur.l.j.j.de ɔtab.Sol.hic in p̃teritione sui,ibi in p̃teritione emancipati,ꝙ p auth.mutatur in hoc:qa cã dẽt inseri, vt dixi in l.Gallus.§.in omnibꝰ.s.ti.j.¶Op.ꝙ testm̃ fm nõ tollat primũ,sed vtrunq; valeat.l.qrebatur.de testa.mili. Sol.hic in pagano, ibi in milite,q põt dicere duob.conditis testis. ¶Opp.de l.si filius qui in ptãte.s.tit.j. Sol.ibi in secundo testõ nõ potuit adiri hrđitas de iure ciuili,vt ibi dixi.Dicã in l.cũ in secũdo.Op.j.eo.l.iij.ver.sed & si sit ante.Solue ꝙ tex.hic dicit,& ex quo hrs existere poterit,debet intelligi.i.possibile erit.ita fuit in l.contraria,aliquo casu possibile hrđitatẽ adiri.Nota ergo,ꝙ hæc dictio põt,intelligit̃.i.possibile est. ¶ Opp.ꝙ 1 † dictio põt,importat necessitatẽ,vt s.ti.j.l.Gallus.in prin.Sol.ibi dictio põt,ᵇ ponitur in orone principaliter pp se, tunc quid importet, dic vt ibi.Hic ponitur incidẽter pp aliud. Quo casu intelligitur,põt,i.possibile est.Sed \~q vr̃ quòd hæc dictio põt, requirat cũ potentia actum.l.ij.§.si quis sic acceperit,de stã. libe.Pro sol.scias ꝙ dictio põt,tria importat. Primum est possibilitas naturæ.Secundum est potẽtia. Tertiũ est actus.Hoc præmisso dic aut verbũ potest,in oratione positũ non refertur ad actũ certę p̃sonæ,& tunc significat possibilitatem naturæ,vt hic. Dicit.n.tex. ex testõ ex quo põt adiri hæreditas,nec curat per quem. Qñq; refertur ad actũ certæ personæ,& tunc aut ille actus cũ explicatur ɔtinet cõmodum certæ p̃sonæ,aut non.Primo casu,aut ille ad quẽ refertur ex hac potentia vult agere,& requirit̃ potentia:vult alius eũ cõuenire,& intelligitur,ꝙ habeat potentiã,& cõmoditatẽ deducendi ad actũ.l.nepos Proculo.j.de ver.sign. Secundo casu qñ actus explicandus nõ respicit commoditatẽ certæ p̃sonæ,tũc reqrit̃ potẽtia deducendi ad actũ illius p̃sonæ,nec requirit̃ potẽtia cũ actu.l.iter illã.j.de verb.sig.Fallit qñ apponeret̃ dictio postq̃: quia tũc requireret̃ potentia cum actu:fm lect.quã posui in d.l.inter illam:(Quæro qđ si est possibile adiri per restitutionẽ in integrũ, an dr̃ posse fieri?breuiter de hoc tu habes vnam l. valde sing. in l. iij.post prin.in §.j.& ij.j.de fideic.liber.vbi dicit, ꝙ non dr̃ posse fieri quod p restõnem ĩ integrum fieri põt.Et sic vide ad qđ vadit qđ interim dicũt posse,ad quod vadit hæreditas,quæ donec est locus successioni ĩ testõ,non põt adiri ab intestato:qa si ille ẽ \~q in testõ esse debet hrs,restitui põt,ergo,&c.)Cõtra p̃dictã opi.de l. ꝙ Seruius.de ɔd.ob cau.Sol.hicᶜ loqtur qđ importat dictio põt, positã ĩcidenter pp aliud affirmatiue:ibi vere loqtur qđ importat dictio põt negatiue.hoc est qñ deficit illa potentia,& sic est materia per se,\~q dicã in l.suus quoq;.§.pe.de hære.insti. Scias ẽt ꝙ hæc dictio põt,hẽt quãdã virtutem extensiuã.l.si ita qs testõ.in prin.j.de le.ij. 2 † Quæro,qđ si ex testõ est possibile adire hrđitatẽ per restitutionẽ factam a principe.Rñ.primũ non rumperetur pp hanc possibilitatem.vt arg.l.iij.in prin.& §.j.& ij.j.de fideicom.lib. ¶ Op.de l.cum quidam.j.de his quibus,vt indig.Sol.ibi poterat adiri hrđitas licèt essent indigni.l.ex facto.§.Iulianus.j. de vul.& pup. ¶ Vltimo op. Inst.quibus modis test.infir.§.alio.Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Testamentũ.Vide do.meũ in l.qui hoc anno.j.de ver.ob.vbi reprobat Bart.hic.

b Alex.¶ Dictio potest.Adde quod no.Bart.in l.creditores.in 1.col.C.de pig.in repe.de intellectu huius verbi,& per glo.in versi.non potest.c.t.de reg.iu.in 6.& ibi de verb.non potest.vide bald.in l.1.C. qui adm. & de verbo. potest,vide no. Bald.in l. 2.in 1.colo.C.quib.res iu.non no.in 19.op.& in auth.Item siue.C. de na.li.& no. Bald.in d. l. Gallus,in prin.s. de lib.& posthum.& quæ no.Bart.in l.suus.§.sed & si filio.de hære.instit.& quot modis accipi potest verbum potest, vide Paulum de Leaza.in commento c. potuit,in prin.de locato.

c Barb.¶ Sol.hic.No.de verbo potest.& vide l.si ita quis.de leg. 2.& ibi Bart.& Bal.& vide Bart.in l.si ita.ff.de au.& arg.leg.Bart.in l.Gallus.in prin.s.de lib.& posthu.

LEX II.

1 *Primũ testamentũ an rumpitur,si in codicillis sint instituti veniẽtes ab intestato.*

Tunc autem. Ista lex determinat, ꝙ s.dixerat de testõ rupto per aliud testm̃.¶Opp.hic dr̃ de venientibus ab intestato scriptis in voluntate imperfecta,inducta p Iustinianũ.l.hac consultissima.§.si quis aũt.C.de testa.Sol.hoc fuit additum a compilatoribus,non iuris.Simile in l.si duob.§.si prius. j.de contratab.Opp.de l.sancimus.C.de testa.Sol.ibi sunt plura.s. testamentum imperfectum,& concursus temporis.¶ Quæro qđ si in testamento imperfecto apponatur clausula cassans,& irritãs, &c.Rñ vt dixi in l.si iure.j.de le.iij.¶ 1 † Quæro quid si in codicillis sint instituti veniẽtes ab intestato,an primum testamentũ rumpatur:Rñ.quòd sic.& per hanc l.& per d.§.si quis autem.ᵃ Sed dices, illæ leges loquuntur quando voluit testari,sed non seruauit solẽnitatem:sed in q.proposita expressit quòd voluit codicillari.Rñ. ex quo a lege permittitur in voluntate imperfecta institui veniẽtes ab intestato,videtur permitti eadem ratione in codicillis.l.militis codicillis,coniuncta.l.j.& l.miles.de test.mil.&l. j.j. de codic. ¶ Quæro quid si testamentum in quo sunt instituti venientes ab intestato,est nullum ex causa præteritionis?dic,vt dixi in l.si filius qui in potestate.s.tit.j.

ADDTIO.

a ¶ Si quis autem.Vide de hac not.in l.hac consultissima.§.si quis autem.C.de testa.

LEX III.

Posthumus proprie est qui natus est post mortem patris.

Posthumi. Posthumi sunt nominatim exhæredandi, & posthumi nominantur,qui post humum nascuntur.

1 scuntur, vel q post testm̃ agnascũtur. h.d. No. q † posthumi a pprie
2 sunt q nati sunt post mortẽ. Alij im pprie dñr posthumi, vt hic patet, & gl. dicit, dixi in l. Gallus. in prin. s. tit. j. Modos aũt qbus quis dicatur posthumus, habuistis, in l. filius a pr̃e. §. j. s. tit. j. & not. C. de posthu. hære. insti. super rub. ¶ Opp. q primũ testm̃ nõ tollat p s̃m ruptũ. vt s. l. px. Sol. hic est ruptum agnatione posthumi, & sic possibile fuit hæreditatem adiri, in l. pria nullo modo fuit possibile.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Posthumi. Vide Alex. cons. 112. vol. 1.

§. Nominatim.

De re quę nõ hẽt nomẽ pprĩũ dr̃ noiatim disponi, si sub nomine sui generis nominetur. h.d. No. q fauore testi ɔseruandi trahitur ad iam natũ vbi dicitur, posthumus exhæres esto, vt hic, & s. titu. j. l. placet.

1 *Quod non est re nec spe, tolli non potest.*
2 *Sublato vno tollitur illud quod ex eo dependet, non autem tollitur quod per se subsistit.*
3 *Illud quod est spe habetur perinde ac si esset re.*

§. Licet autem.

Posthumus rũpit eum gradũ, vel spem eius gradus, a quo reperitur ṗterit⁹, & q dependet ex eo: q aũt ñ ɔsistit re nec spe, rũpi ñ pt. h.d. cũ duab. ll. seq. ¶ In l. nã, & sub ɔdõne. † No. qđ nõ est re, nec spe, tolli non põt. No. † q sublato vno tollit illud q ex eo depẽdet, non aũt tollit illud q p se subsistit. Op. j. eo. l. nam & si sub ɔdõne. in fi. Sol. ibi subauditur, maxime. Azo legit alio modo, sed quilibet est bonus casus s̃m Dy. Op. pendẽte ɔdõne primus gradus nullus est, ergo secundus nõ potest ab eo depẽdere, & sic non rũpitur. l. iii. in fi. s. tit. j & l. j. §. si venter. j. de ventre in poss. mit. Rñdeo pendente ɔdõne primus gradus nõ dr̃ subsistere, sed spe, & pp illud q est spe, dr̃ secũdus gradus dependere ex eo. Facit † l. cum vero, ĩ prin. de fideic. lib. vbi illud quod ẽ spe, hr̃ perinde ac si esset re. Rõ huius est, vt dixi s. tit. j. l. Gallus, §. videndum. qa hic spes hẽt eundẽ effectum sicut si esset re. Nã ita impeditur substitutus adire pendente condõne instõnis, sicut si esset instõ pura, & hr̃s deliberaret. Facit j. quibus ad libertatẽ pclamare nõ licet. l. pe. & j. de acq. hær. l. quandiu. ¶ Op. d ver. post defectũ. ad prin. l. Sol. hic ñ ɔsistebat testm̃ nec re nec spe: ĩ prin. legis ɔsistebat spe: (Sed. q est rõ, q spes rũpitur sicut veritas, ex eo qđ dixi in l. Gallus. §. vidẽdũ. s. tit. j. potes hr̃e rñsionẽ, quia spes importat eũdem effectũ quẽ importat veritas, & iõ idẽ iuris est qđ de eo, quod esset ĩ veritate, vt l. pe. j. quib. ad lib. puen. nõ licet, & sicuti p instõnem purã impediretur ab intestato: ita quãdiu est spes, vt ɔdõ existat, vt l. quandiu. j. de acq. hære.) ¶ Vltimo gl. quæ hic signat vnum contrarium, & non soluit. Dicit gloss. contra s. vsufru. quemadmodum caue. l. iij. §. j. Sol. vt no. gl. j. de reg. iu. l. non potest videri desiisse. Alia contraria solue, vt in qualibet earum no.

LEX VI.

1 *Suus tempore mortis esse requiritur, ad hoc vt quis admittatur ad rumpendum.*
2 *Nepos conceptus post mortem aui, nihil attinet auo & non põt ei succedere.*

Si quis filio.

Nepos pteritus ita demũ rũpit testamẽtũ, si tpe mortis aui eũ filius nõ pcedit vere, vel ficte, sed ab intestato succedit, vt suus tpe quo testamẽtũ destituit, pximus reperit, si ĩ vita aui fuit ɔcept⁹. h.d. vsq; ad §. siue aũt. ¶ † Not. istũ tex. q ad hoc vt quis admittat ad rũpẽdũ, reqrit q sit suus tpe mortis: ad hoc, vt succedat ab intestato, sufficit q repiat pximior tpe quo testamentũ destituit. Simile s. tit. j. l. si quis posthumos. §. j. ¶ † Scdo no. nepotẽ ɔceptũ post mortẽ aui nihil attinere auo & auo nõ posse succedere. Qđ intelligit ex psona sua. l. j. §. si quis pximior. vñ cogna. Sed ex psona pr̃is sui, si ei fuisset delata hereditas, posset succedere pr̃i p æquitatem tituli, de his q ante aper. tab. Ita tenet Dy. in distinctione magna quam ponit in l. Gallus. in fi. & Cy. ponit in d. l. de his q ante aper. tab. & l. si qs filium. de inoff. test. & l. q se patris. C. vnde liberi. hoc etiam limito alio modo: qa non habebitur vt nepos quo ad aui successionem, quo ad alios secus, vt l. Paulus. j. de bo. lib.

§. Siue autem.

Nepos apud hostes siue in ciuitate conceptus, si præteritus reperitur, testamentum rumpit, nisi posthumus sit institutus vel exhæredatus. h.d.

1 *Sententia quando trahat se cum executionem,*

§. Irritum.

Eius q pdit ciuitatẽ vl' libertatẽ, vl' vitã p sñiam, testamẽtũ rũpit: Fallit ĩ milite, si ei p sñiam a iudice reseruet. h.d. vsq; ad §. eius q. † No. q sñia trahit secũ executionẽ. Statim. n. cũ quis dãnat ad mortẽ, efficit seruus pœnę, antequã moriat. Ita dñt Canonistæ ĩ sñia excõmunicationis, de quo no. ĩ l. fi. C. si a nõ ɔpe. iud. & in c. pastoralis. ex. de appe. ¶ Quero an istud hodie sit correctũ. Glo. dicit q sic, qđ nõ est verũ in his qui statim debent mori. Nã in eis nihil est immutatũ, vt no. ĩ auth. sed hodie nemo. C. do de. inter virũ & vxo. & l. qui vltimo. j. de poe. Dixi in l. eius. §. j. s. de testa. Dicitur hic in vers. qua rõne, q si miles voluit valere primũ testamentũ, primũ testamentũ valet. ¶ Quero, qđ si nõ declarauit, licèt hic Iurisconsultus nõ determinet, tamen credo q eo quòd permissum est sibi testari, quòd si nihil dicit, testamẽtum est validum, & nunquam reprobatur. Nam casus qui sequitur non potest operari vt tollatur testamentum, vt dicam j. eo. l. pen.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Irritum. Facit, quòd si dãnatus est quis de crimine capitali, efficitur inæstimabilis, licèt euaserit postea periculum. Quid aũt in bannitis nostri tpis, vide Bal. & ang. & d. io. hic. & gl. Bar. & quæ ibi dixi in l. & militibus. j. de test. mili. Vide etiam Bar. infra. e. l. §. quatenus. Et hic tex. facit ad q. Papa concedit Epo, quod possit testari de fructibus ecclesiæ, vtrum & intelligatur de pceptis ante licẽtiã? Iste textus facit, quod sic. Idẽ voluit Pau. de Cast. in l. hæc condõ fil. §. si se legatũ. infrà, de condi. & dem. Adde q Pau. de Cast. hic inducit hunc tex. ad q. vasalli vel emphyteutæ vendentis sine consensu dñi, & deinde denunciantis, q si dñs dederit licẽtiã, q videatur remissa pœna p hunc tex. tñ in cõtrarũ ipse decidit, si dñs erat ignotans illius vẽditionis, quia non est verisimile, si sciuisset, pœnã remisisset. Facilius. n. remittit pœnam cõmittendam quã cõmissam, & ita dicit repetisse quosdam vltramõtanos p istũ tex. facit secũdũ ipsum l. si vero non remunerãdi. §. si post creditã. suprà, manda. Item dicit facere q si princips cõcedit alicui, vt possit facere molẽdinũ in flumine publico, si hẽt iã factum posset illud retinere absque distinctione, sciuerit vel ignorauerit: quia non agitur de eius præiudicio. Non ob. §. si post creditam, quia propter naturam mandati non potest trahi præterita, sed futura. Item dicit facere quod iudex possit reseruare notario quem condemnat de falso, vt possit conficere instrumentum, de quo in l. & militibus. C. de testa. mili.

Pom. ¶ Ad istum §. irritum. Vide Pau. de Cast. in l. & militibus. C. de testa. militis.

1 *Bona militis qui non habet successorem ab intestato debentur legioni.*
Bona clerici deueniunt ad ecclesiam, consanguineis clerici deficientibus.
Bona artificis non habentis successorem debentur eius collegio.
2 *Occidere seipsum vt videatur fortis, non est virtus.*

§. Eius qui.

Si damnatio suspenditur per rescriptionem Principi factã, testm̃ non rũpit, et sit reus decedat, nisi cõscius se occiderit. h.d. ¶ † No. q bona militis, q nõ hẽt successorẽ ab intestato, debentur legioni, in qua militabat. & sic argumentũ q deficientibus consanguineis clerici bona deueniãt ad ecclesiam. C. de epis. & cle. l. si qs presbyter. Itẽ facit, a q si artifex alicuius artis moriatur, deficientibus omnib. prius admittatur collegium b illius artis quàm fiscus. Facit C. de hr̃. decu. per totum tit. ¶ Quæro, dicitur hic † q qdã philosophi se occiderũt ia ctationis causã. Dicit gl. vt fecit Empedocles. In quo ɔsistit c illa iactatio? Respõdeo cũ vltimũ terribiliũ sit mors vt ostendãt se fortes, & de nulla re timere, ideo se occidũt: sed iste act⁹ nõ est viri fortis, qa ad hoc, vt fortitudo sit virtus, requiritur vt tendat ad debitũ finem, q hic non est.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Item facit. Limita vt per iaf. in l. 1. C. vnde vir. & vxor.
b Alex. ¶ Admittatur collegium. No. quod si cerdo, vel faber decedit non relictis agnatis, vel cognatis, quod succedat collegiũ cerdonum, vel fabrorũ, & sic de simílib. Quod limita, vt in auth. præterea. C. vnde vir & vxor. & indistincte hic volunt doct. praeferendam vxorem siue diuitẽ, siue inopẽ. Et quid si clericus decedat non extãtibus propinquis, dic vt habetur in c. 2. de success. ab intestato. & in c. presbyter. de pec. cleri. & per do. Io. hic. & adde quod no. gl. & Bar. in l. quo tutela. de reg. iur. Adde q pau. de cast. dicit, quod hic §. est ar. quod stante statuto, q potestas in fine officii per mẽsem nõ possit aliquẽ absoluere a processu criminali: quod possit absolũendum prõnũciare, quia aliud est absoluere, aliud absoluendum pronunciare, vt no. in l. 2. C si aduer. lib. & tale statutum est rationabile: quia officiales in fine officii faciliter absoluunt, vt captent beneuolentiam. Gl. est in l. meminerint. secu ndum Bal. C. vnde vi.
c Alex. ¶ in quo consistit. Et ista quomodo probetur, vide hic per Bal.

1 *Appellatio à diffinitiua licèt non recipiatur, tamen executio differtur.*

§. Hi autem.

a Testm̃ damnatorum nõ rumpitur si est appellatum, siue appellatio fuerit recepta, siue non b nisi cũ per appellationem executio nõ differtur. h.d. Not. q qñ appellatur a diffinitiua: licèt per iudicẽ appellatio † non recipiatur, tñ executio differri debet. Scdo no. c casum in quo prius iudex punit, deinde rescribit Principi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Hi autem. Vide quod per istũ tex. dicat Bar. in l. 1. ff. de offi. eius. & iste tex. pcedit et in delegato. Et vide quid per istũ tex. dicat Fel in c. 1. de consti. & in c. ex parte. e. ti.
b Alex. ¶ Siue nõ. No. q licèt appellatio per iudicẽ aquo nõ recipiatur, nihilominus executio dẽt differri per illum, vt ẽt dicit no. Bar. in l. 1. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & facit l. prouinciarũ. C. de fer. Et ad id q hic habetur, vide gl. & q ibi p Moder. in l. Patonius. §. rei perduellionis, de acq. hæred. & Bal. in l. addictos. C. de epi. aud. Nam licèt gl. in d. §. rei perduellionis, videatur velle, quod in crimine læsæ maiestatis possit appellari, ille tñ tex. facit in contrariũ. ad idem est tex. in l. constitutionis. infrã, de app. item crimen hæresis, simoniæ, & læsæ maiestatis æquiparãtur, iuxta no. p gl. fin. in ver. criminis. in c. 1. de testib. in 6. & in gl. l. nullus. C ad l. iul. maie. sed in crimine hæresis non appellatur, c. vt inquisitionis. de hæret. in 6. Et pro hoc est text. secundum vnã expositionẽ arch. in c. fœlicis. de pœ. in 6. ibi refert io and. post archi. quod est speciale in crimine læsæ maiestatis, quod non appelletur: & si hoc reperitur in aliquibus minoribus criminalibus. l. constõnes. ff. de appel. ergo fortius in isto. Vide Mode. in d. l. constitutiones. adde quod Bald. dicit, quod si iudex faceret executionem in causa criminali, deberet puniri eadem pœna qua puniuit condemnatum, et si cõdẽnatus erat vere criminosus: quia saltẽ habebat iustã defensionẽ pẽdẽte appellatione: alleg. tex. in l. lex. ad legẽ iul. reper. vbi iudex punitur vniformiter si puniat innocentem, vel etiam nocentem habentem iustam defensionem, quod dicit
c Pau. de Cast. perpetuo menti tenendum.
Pom. ¶ Secundo no. adde tex. in l. pen. ff. de sica. & vide alex. post Bart. in l. 1. ff. de offi. eius. & extẽde vt per Bal. in c. 1. ad fi. in tit. qualiter iura. debe. vasallus. do. fidelit.

1 *Bannum cassari qui petit aliter quàm ex appellatione, an possit interim offendi.*

§. Quod si quis.

Sẽtẽtia nulla testi factionem non tollit, hoc dicit. Vel aliter. Sñia quæ est irritanda alio modo quàm per appellationem, vt quia sit ipso iure nulla, interim testi factionem tollit. h.d. ¶ Op. & videtur quod sententia teneat. l. moris. §. iste fere sunt pœnæ. j. de pœnis. Sol. intelligas q hic fuit expressus error in sententia, vt ibi plene dixi. ¶ † Vltimo Dyn. in l. iij. §. si seruus. j. de acq. pos. format qõnẽ, an ille qui petit bannũ cassari ex alia causa quàm ex causa appellationis, possit interim offendi? Et dicit ipse q sic. In contrarium allego istum tex. dic vt ibi.

1 *Restitutio principis, & postliminium æquiparantur.*
2 *Restitutio non retrotrahitur sicut postliminium.*
3 *Testamentum restituti, an reconualescit ipso iure.*
Miles damnatus videtur persistere in eadem voluntate per eum confecta.

§. Quatenus.

Reuersi ab hostibus, restituti p Principem, testamenta cõualescunt. h.d No. dicit. Ia. de Are. † q restõ Principis, & postliminiũ æqparant. Ad qđ op. de l. Gallus. §. & qđ si tñ, in fi. gl. s. tit. j. & ibi per Dyn. Sol. equiparantur quantum

quantũ ad ꝯfirmationẽ teſtamẽti,vel valeat ex nunc,ſ.à die teſtõ. nis:non aũt retrotrahitur teſtõ,ſicut poſtliminiũ,vt dixi.Et ꝓbat c in gl.in l.fi.C.de ſnĩam pa.¶ Quæro,hic dr̃ † ꝙ teſtm̃ recõualeſcat, an hoc fiat ipſo iure:vel ſit opus ꝙ de nouo declaret ſe velle? Gl. dicit ꝙ ipſo iure.l.j.§.exigit.ĵ.de bo.poſſ.ſm̃ tab. Cõtrariũ vr̃ in l. qui ex liberis.§.teſtõ.e.ti.& ĵ.de le.iij.l.j.§.Sꝺ ſi filiuſf. Facit qꝺ no. Inſt.qb.mo.teſt.infir.§.nõ tñ.& in hoc vr̃ reſidere Dy. Contrariũ credo,nã in reuerſo ab hoſtib.non ẽ dubiũ ꝙ teſtm̃ ꝯualeſcat ipſo iure ꝑ fictionẽ poſtliminij,ergo eadẽ rõne idẽ ẽ dicẽdũ in teſtõ ne q̃ ei æqparat,vt hic.Præterea dicit tex.conualeſcet,&ſic innuit ꝙ ipſo iure abſq; aliquo hoĩs facto.Ad ꝯriũ rñ.qñq; aliqs mutat ſtatũ volẽs,vt qa dat ſe ad arrogandũ.tũc ſi recupet primũ ſtatũ, teſtm̃ non recõualeſcit ſine noua volũtate,vt i ꝯriis.Qñq; qs mutat ſtatũ inuitus,tũc ſi illũ recuperat, reconualeſcit teſtm̃ abſque noua volũtate,vt hic.Rõ:qa qñ inuitus mutat ſtatũ,non vr̃ mutare voluntatẽ,ſecus ſi volẽs.l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.ĵ.de leg.iij.& l.rẽ legatã.ĵ.de adimen.le.Et per hoc apparet ſolutio qõnis,q̃ vltimo feci.ſ.ea.l.irritũ,ſ.qꝺ miles † dãnatus videtur periſtere in ea.voluntate,licèt expreſſe non cõfirmet:quia inuitus mutauit ſtatum.

§. filii. Mutatione ſtatus in melius teſtamentum non rumpitur.h.d.

LEX VII.

Nam ſi miles. Rupto primo gradu q valet iure ſpeciali,ſecundus q dependet ex eo,nõ rumpit.h.d.Op.ſ.e.l.nã & ſi ſub condõne & qꝺ no.in l.iij.in fi.ſ.ti.j.Sol.hic primus gradus tenuit de iure ſpãli tm̃,ibi de iure cõi.iſtã reſponſionem ponunt doctores in auth.ex cauſa.in quinta opp.& ego dixi in ij.oppoſi.C.de lib.pret.

LEX VIII.

Certum. Agnatione filij ciuilis, rumpitur teſtamentum.hoc dicit.

§. Filia. Præteritione filij,vel nepotis emãcipati, teſtamẽtũ ñ rũpit.h.d.Tex.dicit teſtm̃ ñ rũpit,ſ.ſi ꝑtereant, & hoc ipſo iure,ꝑ ꝯtab.ſecus.¶ Quæro qꝺ vult dicere tex.vna emãcipatiõe.Dic vt in gl.¶ Quæro de quo nepote loquat hic.Rñ.loqt de nepote ex filio:nepos enim ex filia nõ eſt hic in poteſtate, ideo non requiritur emancipatio,vel exhæredatio.

LEX IX.

Si pater. Per reuerſionẽ teſtõris ab hoſtibus,vel filij inſtituti,teſtamentum non rumpitur.h.d.

LEX X.

Si bene. Per ſecundas tabulas vacuas,primæ non rumpuntur.h.d.

LEX XI.

1 *Poſthumus ſi naſcitur,& viuo teſtatore moritur,teſtamẽtũ in quo erat præteritus reconualeſcit.*

2 *Teſtamentum in quo filius natus,eſt præteritus,ſi viuo teſtatore moriatur,recõualeſcit,ſi in eo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato.*

3 *Poſthumus quare præteritus viuo teſtatore moriens non rumpit teſtamentum, ſed moriens mortuo teſtatore ſic.*

4 *Statum mutans,& illum recuperans,an faciat teſtamentum reconualeſcere abſque nouæ voluntatis iudicio.*

5 *Teſtamentum quando reconualeſcit,an hæreditas poſſit adiri de iure ciuili, an ſit neceſſaria bonorum poſſeſſio.*

6 *Teſtamento ex iniuſto,præteritione iam nati,& per eius mortem confirmato, an poſſit adiri hæreditas,vel debet peti bonorum poſſeſſio.*

7 *Teſtamentum ſi irritum reconualeſcit, petitur bonorum poſſeſſio.*

a b Poſthumus. a Teſtm̃ ruptũ b poſthumi agnatione,eo decedẽte viuo teſtõre,recõualeſcit de iure ꝑtorio.Idẽ ſi filius iã natus ꝑterit⁹ viuo teſtatore decedat,vel impedimẽtũ capitis deminutionis tpe mortis ceſſauerit.h.d.& ẽ no.l.

1 ¶ † Not.ꝙ ſi poſthumus naſcit,& viuo teſtatore morit, teſtm̃ in quo eſt ꝑteritus,reconualeſcat.Item vbi filius natus eſt ꝑteritus, & viuo teſtatore decedat,&venientes ab inteſtato ſunt inſtituti, qꝺ reconualeſcit. ¶ Opp.C.de poſthu.hære.inſti.l.j.Sol.ibi poſt 2 mortẽ defũcti poſthumus deceſſit,hic in vita.Rõ:† qa qñ deceſſit viuo teſtatore:teſtator poſtea ꝑſumitur decedere durãte eadẽ volũtate,pp qꝺ teſtm̃ reconualeſcit,q̃ ꝑſumptio nõ põt adeſſe, ſi poſthumus ſuperuixit pr̃i,quia tũc patris volũtas erat iniuſta tpe mortis.Op.ĵ.eo.l.q vxorẽ.Sol.ibi deceſſit poſt mortẽ fictam,&ſic rõ eſt eadẽ,ſicut qñ deceſſit poſt mortẽ verã,&hoc qꝺ dico de decedente poſthumo poſt mortẽ,intelligo qñ deceſſit in tali ætate vt teſtamẽtũ poſt mortẽ approbare nõ poſſit.Si.n.poſſet approbare & approbaret,eſſet idẽ qꝺ ĩ filio iã nato.de quo.ĵ.dicã, & plenius in l.filio ꝑterito.ĵ.eo.Opp.Inſti.de exhr̃d.lib.in prin.vbi dicit qꝺ teſtm̃ nõ recõualeſcit filio decedẽte in vita teſtatoris. Sol.hic dicit gl.qꝺ ibi loquitur in filio iã nato ꝑterito, hic in poſthumo. Et rõnem differẽtiæ collige ex d.gl.ibi,quia,ſ.ab initio. Sed contra hanc ſolutionẽ videtur caſus in hac l.verſi.idẽ & circa.vbi loqtur de teſtõ iniuſto,qui verſi.de neceſſitate intelligitur de teſtõ iniuſto,ratione præteritionis iam nati.Nã ſi eſſet iniuſtum rõne ſolẽnitatis omiſſæ,tũc talis defectus ceſſare nõ poſſet niſi de nouo fieret.l.hæredes palam.§.j.de teſta.Huius timore glo.vr̃ tenere quod verſi.idem& circa.loquitur de filio iam nato præterito qui deceſſit poſt mortẽ teſtatoris,&teſtamẽtum nõ dixit nullum, vel forte ꝯfirmauit ſm̃ l.filio præterito.ĵ.e.vt hic patet in gl. paruula, ſup verbo,iniuſtũ.Alia eſt gl.ſup verbo,data.Innuit ergo gl. c † ꝙ 3 filio iã nato ꝑterito decedẽte in vita teſtatoris , teſtm̃ non reconualeſcit,ſed eo mortuo ſic.Idem no.in l.ſi hr̃ditas.§.q filiũ.ſ.de teſta.tut.& ĵ.de don.l.ad eum.§.Lucius.& ĵ.de reg.iu.l.oĩa fere. Hoc non vr̃ verũ.nã tota iſta lex vr̃ loq impedimẽto ceſſante in vita teſtatoris,alias nõ bene ſequeret,Idem,& circa,&c.Præterea,ꝯ hoc ẽ glo.in l.fi.de reg.Cat.Vñ dico ſic:in poſthumo ꝑterito defuncto viuo teſtatore nõ eſt dubiũ ꝙ recoualeſcit de iure pretorio,vt hic in prin.In filio vero iã nato viuo teſtatore ꝑterito: ſi qdẽ in teſtõ ſũt inſtituti venientes ab inteſtato poſt filiũ,vel cũ ipſo filio: tũc teſtm̃ ꝯfirmatur de iure ꝑtorio,hic eſt caſus,hic ita intelligit lex finalis,de reg.Cat.Si vero alij eſſent inſtituti:tunc eo mortuo in vita teſtatoris ñ ꝯfirmaret teſtm̃,vt Inſti.de exhr̃.liberorum,in prin. & ita loquuntur gl.ꝑ hac parte allegatæ.Sed ſi deceſſit poſt mortẽ teſtatoris quid iuris ſit,dicã in lege,filio ꝑterito ĵ.e.ad ꝑdictã diſtinctionẽ an ſint inſtituti veniẽtes ab inteſtato,vel nõ,facit C. de teſta.l.hac ꝯſultiſſima.§.ſi qs aũt.& l.ſi duobus.§.ſi prius.ĵ. de ꝯtab. d & tex.hic probat expreſſe.Vado ad inducendum d me,vt vadam ad 4 commentum dñi Bart.de Saxofe.¶ † Opp.ad id quod dicit,irritũ, ꝙ intelligit gl.capitis deminutione,vt ſi ille defectus ceſſet, & teſtator primũ ſtatũ recuperet,teſtm̃ recõualeſcat de iure ꝑtorio, vt Inſti.qb.mod.teſt.infir.§.non tamẽ.& tex innuit ꝙ hoc eſt verũ, demũ ſi ſunt inſtituti venientes ab inteſtato.Contra:immo etiam ſi ſunt inſtituti extranei teſtamẽtũ recõualeſcit,vt ſ.eo.l.ſi qs filio exhæredato.§.quatenus.ꝑut loqtur de reſtitutione. Huius timore iſta verba,ſi bo.poſſeſſio data fuerit,intelliguntur pluribus modis:Primo,ꝙ intelligũtur de bon.poſſ.ꝯtab.quę datur filio præterito,tñ eã noluit,& ſecundũ hoc exponit,ſi, pro quãuis,&illa verba referũtur tantũ ad id qꝺ dixit,inſtitutũ:nõ ad id qꝺ dixit tritũ. Et hæc lect.ponit in gl.ſup verbo,data.in prin.& qa vr̃ ꝯ mentem iſtius legis,ꝙ verba,ſi bo.poſſeſſio &c.ad iſtũ caſum tantũ referantur,ideo alij dñt ꝙ referũtur ad vtrũq;. Ad ꝯrium rñdet.ꝙ ſubaudietur hic,maxime:q.d.idẽ ſi eſſent extranei inſtituti.Iſtud vr̃ deterius,ſ.ꝙ hic ſubaudiatur,maxime:nã hic Iuriſconſultus nõ poſuit verba ſine miniſterio.Dic ergo,quãdoq; qs mutat ſtatũ ſine ſui volũtate,tũc ſi eũ recuperat,teſtm̃ recõualeſcit, abſq; nouæ voluntatis iudicio,vt d.§.quaten⁹.& ibi dixi. Qñq; qs mutat ſtatutũ ſua volũtate,tũc ſi eũ recuperat,teſtamentũ nõ recõualeſcit abſq; nouæ volũtatis iudicio.l.q ex liberis.§.teſtõ.de ſecũd. tab. & Inſtit. q mo.teſta.infir.§.nõ tñ.ꝙ fallit ſi in teſtõ eſſent ſcripti venientes ab inteſtato,tũc.n.abſq; nouę volũtatis iudicio ꝯfirmat:caſus eſt hic. ꝙ eſt notandũ.¶ Opp.dicit hic ꝙ legata valeant.ꝯ de l. ſi qs teſtamentũ.ĵ.de le.ij.Sol.ibi teſtamẽtũ nullo modo valebat de iure ꝑtorio.¶ Op.extra gl.de lec.q̃ tenui in verb.Idẽ & circa. in l.ſi filius q in poteſtate.ſ.tit.j.Sol.ibi ꝑcedebat teſtamẽtũ validũ de iure ciuili, ideo ſubſequẽs teſtamẽtum non potuit confirmari: hic vero intelligitur quando nullum aliud teſtamentum præcedebat.ita intelligit gl. in l.ſi quis eum.in fi.ĵ.de vulg. & pup. tetigi in l. contraria: tãgã in l.cũ in ſecundo.ĵ eo.Domini,credo,ꝙ iſtud nõ ſit verum in caſu legis noſtræ:quia in ſecundo teſtõ ſunt ſcripti venientes ab inteſtato,& ſic primum rumpitur.l.ſi duob.§.ſi prius.ĵ.de ꝯtratab.ſed lex contraria loquitur quando venientes ab inteſtato 5 non erant inſtituti.& iſta eſt vera.¶ † Quæro.dicit hic ꝙ teſtamẽtũ recõualeſcit,an ex hoc poſſit adiri hęreditas ꝺ iure ciuili,vel an ſit neceſſaria bo. poſſeſſio ſm̃ tab.de iure prætorio:qꝺ eſt vtile ſcire.Nã aditio hæreditatis põt fieri ꝑpetuo,& vbiq;,bonorũ poſſeſſio intra annũ,& corã iudice tãtũ,vt C.qui admit.ad bo.poſſ.l. fi.& vr̃ ꝙ vtrunque poſſit fieri,ſ.petitio bo.poſſ.ſm̃ tab. per hunc text. ibi,bo.poſſ.ſm̃ tabulas accipere hr̃s ſcriptus poteſt. Etiam videtur quòd poſſit adire de iure ciuili,per id ꝙ ſubdit in text. hęreditatẽque obtinebit,vt Imperator nr̃ ſereniſſimus,& diuus Adrianus reſcripſerũt,& ſic vr̃ ꝙ ẽ de iure ciuili ex reſcripto Imperatoris.Cõiter oẽs tenẽt,ꝙ hic eſt caſus in quo bo.poſſ.ſm̃ tab.eſt neceſſaria.

te

ADDITIONES.

a Pom.¶ Poſthumus.Limita hunc text.vt per Ang.in l.filio pręterito.ĵ.eo.per Iaſ.in l.Gallus.in prin.ſ.de lib.& poſthu.Et de intellectu huius tex.vide Barb.in repet.c.Ray.de teſta. Item limita vt per Rom.ſing.110.& extende,vt per Iaſ.in l.2.C.de bo.poſſ.ſecundum tab. & ibi vide Lance.vide tamen iſtud;vt per Bald.in l. qui vxorem.ĵ. eo. vide ad iſtum tex. Alex.in l.ſi pater vltim.col.verſi.item adde.C.de inſti.& ſubſti.Et vide aliũ caſum in quo teſtamentum reconualeſcit per Franc.Cre.ſing.59.

Pariſ. ¶ Iſtam legem limita viuo teſtatore ciuiliter,ſecus ſi naturaliter tantum,vt per Rom.ſing.110.per tex.in l.qui vxorem.ĵ.eo.

b Alex.¶ Ruptum.Quid in aliqua alia diſpõne quam vltima voluntate,vide Bart.in l.Titia Seio.§.Imperator.de leg.2.Et de intellectu huius legis,vide etiam Bald.in l.fi.in verſi. primo quæro.C.vnde leg.& ad verſi.Idem & circa.adde tex.id l.etiam.§.libertus.ĵ.de bonis liber.licèt iſte tex.hic communiter reputetur ſing.

c Alex.¶ Innuit ergo gl.Contra hanc opi.videtur caſus in l.1.§.ſed ſi filiusfa.de le.3.

d ¶ Vado ad inducendum.Aduerte,quia ex iſtis verbis videtur quòd hæc nõ ſit lectu.Bar. Et forte fuit Ray.de Forli.

Alex.Loſ.¶ Quicquid hallucinando dicat iſte,ſentio cũ Tho. Diplo.quòd hæc lectu.ſit Bart.quia in libro Pau.de Caſt.ſecundum eum habetur,vadam ad conuentũ domini Bartol.de Saxoferrato.Præterea, video in hac lect.Bart.quæ alibi dixit in pluribus locis.pręſertim in prin.2.col.ad l.ſi quis filio.§.quatenus.ſ.eod.vbi ea verba ponuntur.Annotauit etiam in aliis locis Bart.ſe remittere ad dicta per eum in hac lege.Et quod plus eſt , non facio vim ſuper iſtis verbis:quia in ſcriptis,& vetutiſſimis exemplaribus non hñr , ſed dato millies quòd haberentur,lectura hæc optime correſponder ſtylo Bart.ex quo vno fortè ſumunt argumentum doc.ad dignoſcendum quòd non ſint Bart.ſcripta vt apud Iaſ. conſpici poteſt,l.quidam cum filiumfa.ĵ.de verb.obl.ad fi.

tenet gl. in l. certum. C. vñ leg. idem Azo in summa. idem in gl. in l. q vxorē. j. eo. & l. si quis. de vulg. & pup. & s. de peti. hrd. l. j. idē no. Roff. in ti. de bo. poss. fm tab. Dy. idem in l. Gallus. i dist. magna: idē Cyn. in d. l. certum. Ad hunc tex. rñdeo, q bo. pos. dat ex rescripto Principis: qa princeps scribit vt detur bo. poss. & sic obtineat here ditas, & hæc erit bon. poss. extraordinaria, de qua loqtur tit. j. vt ex legi. & senatuscon bo. poss. detur. Et pdicta vera testō rupto agnatione posthumi, postea ɔfirmato p mortem posthumi, viuo testatore. ¶ † Quero qd de testō iniuncto p præteritionē iā nati, & per eius morte confirmato, fm lect. quā tenui in versi. idē circa, an sit necessaria bo. poss. vel possit adiri de iure ciuili? Vr quòd possit adiri de iure ciuili, quādo sunt scripti vénientes ab intesta, l. hac ɔsultissima. §. si qs aūt. C. de testa. sed ibi loquitur in testō imperfecto rōne solennitatis omissæ: secus si rōne pteritionis. l. si filius qui in ptāte. s. tit. j. Dic ergo, q hic hēt necesse venire per bo. poss. fm tab. dicā clarius in l. filio. j. eo. ¶ Quæro † circa id q dixit, irritum, an sit necessaria bo. poss. fm tab. Gl. in d. l. certum. C. vnde legi. & Cy. idem Roffr. videntur tenere, q sit necessaria hoc casu bo. poss. fm tab. d. §. nō tamen. Insti. quib. mod. test. infir. & d. l. q ex liberis. §. de testō. de fm tab. Sed ɔ hoc vr s. eo. l. si quis filio exhæredato. §. quatenus. Sol. ibi in primo casu testm̄ ɔfirmatur p fictionē postliminij vel legis Corneliæ, q est de iure ciuili. Scdo casu ɔfirmatur p restitutionē factam a principe quæ est silr de iure ciuili. Vnde ibi dari pōt hæreditas de iure ciuili, hic vero fuit factum irritū testm̄ capitis deminutionē qa se dedit ad arrogandū, & recuperauit statum suum p mortē patris adoptiui, vel per emācipationē absq; aliquo principis facto, ideo testm̄ recōualescit de iure prætorio: & sic est necessaria bo. pos. fm tab. Item quero quid si fuit factum testamentum sine scriptis? Rñ. tunc est necessaria bon. poss. secundum nuncupationem, l. ij. C. de bonorum poss. secundum tab.

1 *Testamentū primum quādo confirmatur per secundum, omnia quæ ibi sunt scripta quæ possunt valere sine hæredis institutione, sunt confirmata, & illa quæ hæredis institutionem requirunt, trahuntur ad fideicommissum.*

2 *Clausula, si non valet iure testamenti, an trahatur ad hæredis institutionem.*

3 *Primū quando confirmat per secundū, agitur ex confirmante, non ex confirmato.*

§. Si paganus. Testamentum primū ɔfirmatū p fm valet iure codicillorum, h. d. ¶ Opp. & vr quòd primum valeat iure directo, quasi tpe quo ɔfirmauit primū illud fecisse videatur, l. si qs filio exhrdato. §. qua rōne. s. eo. & sic videtur instituti duo, ille q est institutus in primo, & ille q est institutus in scdo solenni testō. Sol. dic q hic loqr in pagano, q vr facere testm̄ eo modo quo potest, nec potest decedere duobus conditis testamentis. Item in isto secundo fuit heres scriptus, in primo non fuit noiatus, fm qd reqrit in l. hrdes palā. s. de testa. & l. iubemus. C. de testa. ¶ † No. ergo ex pdictis, qd si testamētū primū ɔfirmatū per fm, oīa q ibi sunt scripta, q pnt valere sine hrdis institutione sunt ɔfirmata: illa q hæredis institutionem reqrunt, trahunt ad fideicōmissum, vt hic. ¶ † No. ēt quod in hoc fideicōmisso venit heredis institutio, & sic facit ad illā questionē, vtrū illa clausula, si nō valet iure testamēti, valeat iure codicillorū, trahat ad hrdis institutionē, dixi in l. j. de iure codicil. dicam i l. codicillis. §. fi. de leg. ij. † ¶ Quero, ex quo testamento ageretur, an ex confirmato, an ex ɔfirmante. Dicit Dy. q ex confirmante. l. si quis priore. j. ad Trebellia.

LEX XIII.

Posthumorum Filio sublato de medio, nepos tenet locum sui, & testm̄ rumpit, si nō reperitur institutus, vel exhæredatus. h. d. Op. & videt q talis nepos nō rumpit testamentū, l. si qs exhæredato, in prin. s. eo. Solu. ibi superuixit post mortē testatoris, hic non. Op. de ea. l. §. sed & si pr. Sol. ibi pr superuixit existens apud hostes. Opp. de l. pr filiū. s. de inoff. test. vbi ille q assūpsit primū locū post mortē testatoris rūpit testamētū. Gl. dicit aliud in ascēdente, aliud in descendēte, vt hic. Vel dic q ibi tenebāt eundē gradū, a licet essent diuersi ordinis: qa vnus erat de ascendētibus, alius vero de descēdētibus. Iste est difficilis locus & reintrat in illam questionem, an successoriū edictū habeat locū in qrelā, de quo dixi in l. suis. s. titu. j. Tū quantum ad ppositū dico q in d. l. pr filiū. pr qui incipit tenere primū locū post mortē filij, non dicit nullū, nec venit p ɔtab. sed venit p querelam: qa eius pteritio p exhæredatione habetur. Et idē in nepote si filius fuisset exhæredatus, l. si qs filiū. C. de inoff. testa. Dixi in l. in suis. s. titu. j. & plenius in d. l. pater filium. Quæro, an hæc lex sit correcta eo casu quo filius de medio subducitur per emancipationem. Dic, vt dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum. s. de lib. & posthu.

ADDITIO.

a ¶ Gradum. Vide Bald. & Bart. in d. l. si quis filium. C. de inoffi. testa.

LEX XIIII.

Si ita. Legitur duobus modis. Primo si exhæredaui masculū, & natus est masculus non rūpit testamentū. Item si ex hæredaui fœminam, & nata est fœmina, & sic diuersimode intelligitur. Secundo modo legitur, q testator exhæredauit per hec verba, si filius masculus natus, nata ve sit, tūc ve, accipitur pro & vtriusque natis testamentū nō rumpitur. Opp. gl. de l. iij. §. j. s. tit. j. Solue vt in gl. Opp. de l. j. §. quare. j. de vent. in poss. mit. Solu. vt in glo.

LEX XV.

Qui vxorem. Statim cū posthumus nascit ēt patre viuo apud hostes testm̄ rūpitur nec recō ualescit filio interim decedēte. h. d. Op. s. e. l. si quis filio exhrdato. §. irritū. Cum n. semel est ruptū p captiuitatē, vt ibi, ergo amplius semel rūpi nō pōt. l. nā q si. §. post defectū. s. eo. Sol. pp spē postliminij, & fictionē q sperabatur dr ɔfirmari. l. si qs filio exhæredato. §. quatenus. s. eo. ideo qa in spe ɔsistebat, rūpit posthumi natiuitate. Opp. cū posthumus decedit viuo testatore, testm̄ ɔfirmat iure pretorio. vt s. eo. l. posthumus. in prin. Solu. hic decessit filius post captiuitatē patris, & sic post fictā mortē, & ideo quia non vr patrē potuisse velle, ideo nō ɔfirmatur. Itē non pōt ɔfirmari istud testamentū: quia non posset hæreditas adiri, l. nec nos. C. de capt.

LEX XVI.

1 *Conditio impossibilis si adijciatur in secundo testamento, an primum rumpatur.*

Cum in secundo. Per fm testm̄, in quo hrs est institutus pure vel sub cōdōne primū rumpit, nisi ɔdō sit talis, p q fm testm̄ reddat nullū. h. d. Primo ponit dictū. Secundo latius explicat materiā. Secunda ibi, multū. Itē secunda subdiuidit, vt cuidēter patet ex lrā. ¶ Op. ex testō quo filius iā natus est pteritus, possibile est hrditatem adiri. j. eo. l. pxima: tm̄ p illud testm̄ primū non tollitur, l. si filius q in ptāte. s. tit. j. Male ergo hic dicit testm̄ primū tolli p fm, ex quo hrs pōt existere. Gl. sol. no. hoc verū, qn ex scdo potest adiri hrditas de iure ciuili, secus si de iure ptorio: tm̄ pōt bonorū possessio peti, vt in ɔriis: q gl. vide & signa. Itē no. in l. si qs eū. j. de vulg. & pup. qd doc. tenēt, qualiter aūt intelligatur, dicam statim in l. fi. ¶ Op. de l. si Mæuia. j. ti. ij. Sol. vt in gl. & dicā in ɔrio. ¶ Op. de l. si ita qs. j. de leg. ij. Sol. ibi est verbū, pōt, qd licēt sit psentis tpis, tamen est extēsiuū vt ibi patet. ¶ Op. de l. cū tale. §. pe. j. de ɔdi. & dem. Sol. ibi erat ɔdō de futuro, licēt implicaret aliqd de psenci, vt ibi dicā. Et gl. hic circa finem dicit aliqua verba, q sūt corrupte scripta. & adde cū alleg. l. cū tale. §. fi. vult dicere. §. pe. ¶ Dicit gl. ibi, ñ ad ea. hæc gl. ē corrupta vsq; ad finē. & dēt dicere, non de ea, q implicat ɔditionē q p parte est de pñti, p parte est de futuro. Old. ¶ Venio † ad vltimū versi. Quæro, si cōdō impossibilis adiiciatur in scdo testō, an primū rumpatur? Io. And. dicit q sic. Alii ɔ, & hoc put habetis in gl. Vel dic primū non rumpi, q est vera lra. Si. n. diceret, vel dic rumpi, nō esset noua opinio a pcedenti, sed idē diceret. ¶ Videam⁹ ergo q sit vera opinio: Ia. de Are tз vltimā, s. q primū nō rūpat. quia testm̄, in quo qs istituit sub ɔdōne impossibili, valet, vt ex eo tm̄ de iure ptorio possit peti bonorum poss. l. fact a. §. si in danda. j. ad Treb. & sic primū ñ rūpit, vt no. s. ea. l. fm Io. & sic reprehendit Ia. ex dictis suis. Puto opi. Io. esse veram, s. q primū rūpatur. ¶ Pro cu ius declaratione scias q qdam est ɔdō impossibilis q reijcitur de iure ciuili: qdam q reiicitur de iure ptorio. l. ɔditiones. j. de cond. insti. Eo casu quo reiicitur ɔditio a ptore, tūc tātū solū pt peti bō. possessio, dic. §. si in danda. Sed qn ɔdō reiicitur a iure ciuili, non video qd repugnet quin de iure ciuili possit adiri hrditas. Et isto casu indubitāter est vera opi. Io. fm qd primum tollit per fm: qa ex secundo potest adiri hrditas de iure ciuili. Item in eo casu quo conditio reiicitur de iure ptorio, & sic non potest adiri hrditas de iure ciuili, sed est necessaria bonorum possessio, adhuc opinio Io. est vera, nec contradicit ei, quod dicitur. s. ea. l. in secunda gl. Nā qnq;, id pp qd testm̄ ɔfirmatur de iure ptorio superuenit a post mortē testōris, & tūc pp illud primū non rūpit. Rō: qa primū erat iā morte cōfirmatū, ita loquitur l. si filius q i ptāte. s. tit. j. cōiuncta l. filio. j. eo. Speratur. n. ɔfirmari testm̄ p approbōnē filij post mortē. Q nq; id, qd est cā cōfirmādi testm̄ de iure ptorio supuenit viuo testōre, tūc p tale testm̄ tollitur primū, vt hac l. in fi. fm opi. Io. Probo p rōnē, si p bonorū possessionē ɔtab. q est de iure ptorio, & ɔ volūtatē defuncti, aufert hrditas hrdi scripto, multo magis p bon. pos. fm tab. q licēt sit de iure ptorio, est tm̄ de volūtate defuncti. & fm hoc gl. in l. si quis eum, in fi, de vulg. & pup. non est vsqequaqu e vera. & ibi dicam.

ADDITIO.

¶ Superuenit. Adde Bart. in l. a. in. vlt. q. princ. in versi. vlterius quæro, quid si filius non post test. de vulg. & pupil. substit.

LEX XVII.

1 *Testō rupto ex causa præteritionis, isto iure non debentur legata, nec libertas, an sit secus de iure authenticorum, & an conseruentur per auth ex cā nu. 4.*

2 *Ius dicendi nullum, an sit iudicium per se separatum petitione hæreditatis.*

3 *Filius præteritus potest approbare testamentum, ita quod de æquitate valeat.*

4 *Dispositio auth. ex causa quando habeat locum, & nu. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.*

5 *Exhæredatio potest tripliciter sumi.*

6 *Præteritio matris, aliquando habetur pro exhæredatione inualida.*

7 *Circunscribere, est dolo aliquem decipere.*

15 *Statutum quod testamenta mandentur executioni sicut sniæ, habet locum quando legata petuntur etiam ex testamento rupto.*

16 *Clausula codicillaris, si non valet iure testamenti, quid operetur.*

17 *Extranei quando sunt scripti hæredes, quam partem auocat præteritus.*

18 *Testamentum quo iure irritetur ex causa præteritionis, vel exhæredationis.*

Filius præteritus petit contratabulas.

Exhæredatus cū causa per querelam inofficiosi, & sine causa, dicit testam̄ nullū.

19 *Differentia inter suum, præteritum, & emancipatum.*

20 *Testamentum quo iure irritatur in præterito a matre, vel eius linea.*

21 *Ascendentes quādo sint præteriti, vel exhæredati, quo iure testam̄ irritatur.*

a Filio præterito. [a] Ista est solennis lex, & eius materia multū incognita, sed breuiter hoc intendit. Filio præterito relicta in testō nō debent, nisi filius ius suū omiserit. h. d. Primo loqt qñ filius pteritus nō omisit ius suum. Secundo, qñ omisit. Scđa ibi, ꝙ si bonis. ¶ Ex prima parte no. † ꝙ rupto testō ex cā pteritiōis, nō debent legata, nec fideicōmissa, nec libertates. Vñ circa hoc primū notabile habemus examinare, ꝙ in hoc sit immutatum ꝑ auth. ex cā. C. de lib. præt. ¶ Scđo no. modū, quo agit filius pteritus q vult dicere testm̄ nullū. Nā petit hrditatē ab institutis, vt ibi, si pteritus a fratrib. partem hrditatis auocauerit. Et sic vr, ꝙ † ius dicendi nullū, nō sit iudiciū ꝑ se separatū a petitione hrditatis. Ad hoc, qđ no. C. de ordi. iud. l. j. Circa istud notabile habemus examinare, s. qualiter rumpat testamētū ex cā pteritionis, vel exhrdationis, ꝑ quē modū, & qđ ī hoc sit immutatū. & hoc circa primā partē. ¶ Ex secunda parte no. † [b] ꝙ filius pterit⁹ ita pōt approbare testamētū vt de æqtate valeat. & ista ē mā ꝓpria, & singularis hic, q̃ examinabimus, & sic habebimus tres materias. ¶ Opp. ad primum, de leg. præstan. l. j. Sol. ibi in filio emācipato præterito, q de iure ciuili nō admittebat ad rumpendum, vnde cū ptor eos admittat ꝑ bo. poss. contratab. & sic grauat legatarios, sua æquitate ꝯseruat legata certis personis per illū titulū: hic vero loquimur in filio suo pterito. Sed ꝯ hoc op. de l. si duo. de leg. præstan. Sol. ibi qñ filius præteritus non dixit nullū, sed venit per contratab. Vnde alius filius institutus pstat legata ꝑm distinctionem illius legis. ¶ Secūdo opp. C. de lib. præte. auth. ex cā. Gl. dicit hic, † ꝙ hæc l. corrigitur hodie. Nam rupto testō ex causa præteritionis, vel exhæredationis debentur legata & fideicōmissa, & libertates. ¶ Istud quod dicit de auth. ex causa, venit examinandū ꝑ multas qōnes. Primo, vtrū rupto testō præteritione filij iam nati, legata, &c. cōfirmētur per auth. ex causa. Et dicit gl. quod sic, & oēs leges antiquæ huic similes corriguntur. Pro hoc facit: quia auth. ex causa, loquitur generaliter, & in corpore vnde sumitur. §. si tales igitur: vbi tractat de testō facto a filio, q pteriit, vel exhæredauit parentes, similiter generaliter loquitur. Et gl. tenet hanc opi. hic, & in l. vxorem. de manumis. testa. in vlt. gl. & in d. §. si tales. & in l. j. C. de codi. in ver. literas. & in omnibus glo. quas ibi allegabo, cum loquar de præteritione posthumi. Præterea, eadē est ratio in præteritione, q̃ est in exhæredatione. Nam sicut ex cā pteritionis irrium fit testm̄ ipso iure, ita ex cā exhæredationis, cā non inserta. Sed omnes alij sunt in contraria opinione, ꝙ hæc lex non corrigitur. & qđ auth. ex cā. non habeat locū in præteritione facta a patre: sed dēt intelligi in præteritione materna, quæ habet ꝓ exhæredatione. ita tenet glo. in Auth. vt cum de app. cogno. §. aliud quoq; capitulum. Idē Azo in summa, de lib. præt. Dyn. in distinctione magna, q̃ ponit in l. Gallus, non dicit iura antiqua in hoc corrigi. Dñs Iac. But. in cursu lectionis videbatur idē tenere. & hoc probat in corpore vnde sumit dicta auth. §. siue igitur oēs. ibi, si aūt hæc obseruata non fuerit, nullis exhęredatis liberis, &c. vbi de præteritis nullā mentionē facit, & iura antiqua non intelliguntur corrigi ꝑ noua, nisi quatenus exprimitur, l. pcipimus. in fi. C. de ap. Præterea, ius nouum vr introductū in fauorē filij, sed hic nullus est fauor filij, immo est odium: quia tenebat ad legata, ad q̃ ante non tenebat, ergo, &c. Quod aūt sit in fauorē filij. probat in versi. si aūt, ibi, ne liberti falsis accusatiōibus ꝯdēnent, &c. & hoc tenebat Pe. Sed Cy. fuit ī ꝯria opinione, non tñ rñdet ad dictas rōnes factas in ꝯriū, nec eas ponit. ¶ Dico ꝙ locus dubi⁹ ē ꝑꝑ opinionem tantorum virorū, & hic locus & alij, quos tangā in hac mā, egente delaratione imperiali. Credo tñ ꝓ declaratione istius qōnis sic dicendū, † exhæredatio pōt tripliciter sic assumi. [c] Vno modo stricte, & tunc exhæredatio est ab hrditate exclusio, expresse & solenniter facta. Ita loquitur tit. de lib. præt. & s. titu. ꝓxi. Reqritur n. ꝙ sit facta exhæredatio nominatim, & qđ interueniant alia quę ponūtur in l. iij. §. filius. s. tit. j. Alio modo assumit exhrdatio large, & tunc exhæredatio ē ab hrditate exclusio facta tacitę, vel expsse ꝑm voluntatē testōris & hoc casu nomē exhrdatio, comprehēdit pteritionem factā a testatore sciente se filiū habere. Probatur in l. si patronus. ij. in prin. de bonis lib. & l. Pau. §. fi. eo. ti. & l. sicut certi. & l. si cū vel in vtero. C. de testa. militis. Ille. n. q̃ dat suā hæreditatē alteri, & de filio mentionē nō facit, exhæredat eū tacite. Et si diceres, dictæ leges loquuntur in milite, in quo est spāle, ꝙ præteritio habeatur pro exhęredatione. Rñ. qđ est speciale in hoc ꝙ exhęredatio pdicta tacita valeat, sicut exhæredatio q̃ expresse facta est a pagano. In pagano vero talis tacita exhæredatio nō valeret, sed secūdū mētem testōris vterq; tacite exhæredat. Tertio modo dr exhęredatio largissime, omnis ab hrditate exclusio, & hoc ꝯprehendit pteritionem factā a testatore sciēte vel ignorāte se filiū habere: qa præteritio facta ꝓ exhæredatione est, l. si instituta. in fi. cum l. seq. s. de inof. test. Et si dicas, ibi spāle ī matre, cui⁹ pteritio ꝓ exhrdatione habet. Rñdeo. † ꝯcedo, ꝙ ꝓ exhæredatione valida hr, ita ꝙ opus est querela, sed in aliquo hr ꝓ exhęredatione inualida tm̄: qa licèt verba excludant talē filium ab hęreditate, tñ mens testatoris nō fuit ista: ergo est triplex exhęredatio. Vna largissima, quādo ex verbis testōris excludit, non tñ ex mente testōris tacita, vel expręssā. Scđa larga, vt quādo non excluditur expresse ꝑm verba, sed tacite ꝑm mētem. Tertio sumit stricte, & ꝓprie, vt quādo ab hæreditate excludit expręsse ꝑm verba testatoris, & ꝑm volūtatem. Nūc ad ꝓpositum dico authē. ex cā. hre locum in exhęredatione largo mō sumpta, non dico largissime, q̃ exhæredatio ꝯprehendit pteritionem factā a sciente, nō ab ignorante. Et sic distinguo, Aut fili⁹ ē præteritus a testōre sciente se filium hre, & habet locū auth. ex cā. & corrigit hic lex. Si vero præteritio fiat testōre ignorante, & tūc iura antiqua remanēt incorrecta, [d] & legata nō debent. Et hāc distinctionem probo, primo in corpore vñ sumitur d. auth. ex cā. ver. sinautem hæc obseruata nō fuerit. ibi. n. annectit cām, ne liberi falsis accusationib. ꝯdemnent, &c. Quæ verba referūtur ad filium præteritū vel exhæredatū inserta aliqua cā, licèt ñ vera, & sic testōre sciente. Deinde seqtur alia rō, ne circunscriptionē aliquā ī parētū substantiis patiant, &c. Circūscribere, † ē per dolū aliquē decipere, l. j. s. de ī integrū restitutione, & ibi not. De necessitate ergo referrur ad pręteritionē factā a testōre sciente: qa si ignorasset, nullā fuisse circumscriptionē, possemus opponere, & sic rōnes legis ñ adaptarētur. Ex rationibus ergo illis apparet quod verbū exhęredatio, ꝯprehendit præteritionem factā a sciente. Hoc ēt probatur in §. si tales igitur. & in ver. sinautem hæc obseruata nō fuerint vbi gñaliter loquitur, nec de exhæredatione, vel pteritione facit mentionē. Hoc etiā ꝓbatur in §. & hęqdem. q ibi sequitur, vbi tex. dicit & hę qdē exhæredationis, aut præteritionis pœnę, q̃tū ad ingratitudinem &c. Et sic loqtur de pręteritione. & in sequenti §. hæc autē disposuimus. dr, Sola. n. est nostræ serenitatis intētio, a parentibus, & liberis iniuriā præteritionis & exhæredationis auferre, & sic loquitur ēt de pręteritione, sic est verisimile Imperatorem intellexisse in pcedentibus §§. Ex prædictis apparet rñsio ad illas leges, quas allegaui ī ꝯriū, s. quod in corpore nō fit mētio de pteritione, fit. n. mētio expresse, vt s. dixi, & etiā tacite, qa verbum, exhęredatus, ꝯtinet talē pteritionē factam a sciēte, merito in hoc ius antiquū corrigitur. Nō obst. qđ dicitur, ꝙ ius introductū est fauore filiorū: qa fauor filij est in hoc ꝙ in exhęreditatione dēt inseri cā, sed fauor testātis ē, quod testamentū nō irritatur ī totū, sed remanet validū quo ad alia capitula, vt ꝓbatur ī corpore vñ sumitur d. auth. vbi text. in d. §. hæc autem disposuimus, dicit, hoc aūt disposuimus vt & parentes & filios a testōrum iniuria liberos reddam⁹. Et sequitur in eo. §. Vnde & constat ad vtriusque partis vtilitatem atque cautelam præsentē legem fuisse prolatā. Et sic patet in fauorē vtriusque dicta iura fuisse introducta, & ꝑm hunc modum gl. q̃ dicūt iura antiqua fore correcta, dicūt verum. Sed si acciperes exhæredationem largissime, vt comprehendat præteritionem factā etiam ab ignorante, iura antiqua non corrigerentur. Nam text. in corpore intelligitur præteritione facta a sciente, vt ostendi. Præterea probo, sicut hodie rupto testō ex causa præteritionis conseruantur

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Filio præterito. Vide Bart. in cons. 91. incip. in q. vertente in curia domini capitanei. Pro intellectu huius legis, & pro ea vide Lud. in cons. 24. incip. postmodum autem instante. vbi disputauit quòd institutus possit dicere testamētum nullum, in quo alter filius est præteritus. vide Bald. in l. 1. C. de suis & legi. vbi reprehendit Bart. hic. ¶ Amplia istam legem vt per Pau. de Castr. in l. si. C. de bon. pos. secundum tabu. & limita multis modis vt per Rom. sing. 452. & seq.

Paris. ¶ Nota quod filius non potest approbare in damnum alterius, vt per Bart. in l. 2. ff. de vulg. & pup. & circa materiam iuris dicendi nullum, vide Are. in consi. 49. & an ius dicendi nullum transeat in fiscum quando bona filij publicantur mortuo patre, & quid si viuo eo, vide quæ habes ad bart. in l. tutoris. C. ad legem Iuliam de vi. Item quod non tollatur istud ius dicendi nullum per triginta annos, vide Antonium cons. 25. & qualiter securatur etiam quando succedit ab intestato, & quando testamentum fuit nullum, & hæres scriptus alienauit quando possidebat vt hæres. Item quanto tempore duret ius dicendi nullū, vide Anto. cons. 67 circa. fi. quē sequitur bart. in hac l. Item istam l. limitauit Bal. in l. sicuti certi. C. de testa. milit. vbi vide Ias. in l. 1. & 2. col. Item an ius dicendi nullū trāsmittat hæreditatem ex potentia suitatis, vide ias. in l. si infanti. C. de iure delib. dicentem istam esse quæstionem nouam, & nullibi tactam, & concludit quòd non contra Bald. vide etiam eum in l. cum mota. C. de transac. Item an filius infamis præteritus, possit testamentum dicere nullum, vide Pau. de Cast. in l. in Arenam, C. de inoff. testa. dicentem quòd non: contrarium ibi tenuit do. Ias. in 2. no.

b Pom. ¶ Ex secunda parte not. Vide multa similia per Card cons. 55. in 1. & 2. co. & limita vt per Pau. de Cast. hic, quē refert & sequitur alex. cons. 73. incip. pōderatis, in vlt. col. 3. vol.

c Alex. ¶ Assumi. No. quotuplex sit exhęrediatio. Adde Bald. in repeti. l. in suis. s. tit. 1.

d Alex. ¶ Remanent incorrecta. Si exhęredatio vel pręteritio fuit facta ab ignorante, an habeat locum auth. ex causa. adde Bald. in l. in suis in repe. s. tit. 1.

seruātur cætera capitula, ita olī ꝯseruabat̃ totū testm̄ militis ñ obstāte ꝑteritione, sed ī milite adhibetur alia distinctio, vtrū aliquē ꝑterierit scienter, vel ignoranter, l. si certi. & l. si cū vel in vtero. C. de test. mili. Et isto casu ē vera opi. illorū, q d̄nt iura antiqua non corrigi.

8 ¶Scdo ē † vidēdū an auth. ex cā, h̄eat locū reputo testō ex cā ꝑteritionis posthumi. Quidā d̄nt qđ sic, & ꝑ hoc corrigit̃ l. j. C. de posthumis hæ. inst. & j̃. de leg. ij. l. si qs testō, & đ fideicō. lib. l. si pr̄. in prin. Et hæc fuit opi. Plac. & ꝓbat̃: q̄a illa auth. loquitur gn̄al'r, ergo &c. Preterea licèt lex & iura antiqua loquātur in posthumo, id est, parificat posthumum, & iā natum, l. maximū. in fi. C. de lib. ꝑte. tn̄ in iā nato determinatū ē s̃. ꝙ corrigantur, ergo &c. Præterea sicut olim rupto testō ꝑ ꝯtab. debebantur legata certis ꝑsonis, ita hodie debēt̃ oībus: sed ī filio de iure antiquo non fiebat distinctio īter posthumū & iā natū, l. j. ī prin. de leg. ꝑstā. bo. pos. ꝯ tab. petita, ꝯiūcta l. j. j̃. đ ꝯtab. ergo. &c. Alij d̄nt, & dr̃ ꝙ fuit opi. Azo. vt scripta antiqua referūt, qđ iura antiqua in hoc nō corrigāt̃, sed illa eadē, loquūtur in posthumo ꝑterito. auth. ex cā, loqtur in iā nato, qđ fundatur pluribus rōnibus. Primo quia in corpore nō fit mētio de posthumo. ergo &c. Præterea qn̄ qs natus est ꝑterit⁹, testm̄ est statim irritū quātū ad instōnem, & legata nūq̄ cœperūt pēdere ex institutione. Sed qn̄ est ꝑteritus posthumus, tūc ab initio valuit testm̄, & legata ab eo depēdere cœperunt, merito rupta instōne vitiātur legata, l. nā, & si. §. fi. s̃. e. & no. ī l. iij. §. fi. s̃. ti. j. & Ia. de Are. & do. Cy. tenēt primā opi. s. qđ leges ꝯriæ, & similes corrigūt̃ in hoc, & alle. ꝓ se gl. ī l. gn̄al'r. §. ex testō. j̃. de fideicō. lib. Ego allego pl'es al's gl. s. ī l. bona. §. fi. j̃. de cap. & l. si pr̄. ī prin. j̃. de fideicommissa. liberta. & l. j. s̃. đ testa. tut. & l. si qs testō. j̃. đ leg. ij. de cod. l. j. Et audiui Ray. tenētē hāc opiōnē. Sed do. Ia. Bu. cum legeret auth. ex cā, me audiēte, tenuit ꝯriū ꝑ istā rōnem: q̄a auth. ex cā, loqt̃ ī ꝑteritione facta ex cā, q̄ nō cadit in posthumū. l. si qs in suo. §. legis. C. de inof. test. ergo, &c. ¶Ego dico distingue eo modo quo s̃. Aut ꝑteritio posthumi est facta ab eo q sciebat se h̄r̃e vxorē ꝑgnātē, & ē vera opinio prima, qđ iura antiqua sunt correcta, qđ ꝓbat̃ ex corpore, vt s̃. dixi. & licet ibi ñ fiat mētio de posthumo, tn̄ loqtur gn̄al'r de qualibet ꝑteritione. Aut ꝑteritio facta est ab eo q ignorabat se h̄r̃e vxorē ꝑgnātē, & iura antiqua non corrigūtur: q̄a tex. in corpore de hoc loqtur, vt s̃. ostendi. Hoc ꝓbatur in simili in l. sicut. & l. si cū vel in vtero. C. de testa. mil. & l. q iure militari. j̃. de testa. mil. Præterea certū est ꝙ donatio īter viuos nitit̃ maiori firmitate q̄ legata, certū ē qđ donatio inter viuos ꝑꝑ supueniētes liberos, de q̄bus testōr non cogitauit, reuocat̃. C. de reuoc. don. l. si vnq̄, ergo multo magis legata. facit l. tale pactum. §. fi. de pac. Præterea, hoc ꝑsuadet æquitas. Pone aliquē non habētē filios fecisse magna legata ꝯsanguineis & ecclesijs, quē nō est verisimile facere voluisse si de filijs cogitasset, nō. n. ex̄ neos ꝑtulisset soboli suæ, l. cū au⁹. j̃. de ꝯdi. & dem. & l. cū acutissimi. C. de fideic. Et eodē mō si h̄ēret aliquos tpe testī, postea supuenissent alij de q̄bus nō cogitauit, nō est verisimile ꝙ tot legata reliq̄sset, l. pe. in fi. j̃. de iur. codic. Et sic vno casu est vera opi. Azo. & eū sequentiū: alio casu Placen. & sequaciū. Rn̄deam⁹ ad quasdam rōnes quas feci ꝓ Plac. ī quātū ꝯcludūt ꝯtra Azo. spāliter ad illā rōnē, quā feci de ti. de leg. ꝑstād. Dico. n. ꝙ ibi nulla est dr̄ia inter posthumum & iā natū, & īter ꝑteritionē factā sciēter seu ignorāter, ergo &c. Ratio. ideo. n. cōseruat ꝑtor legata ꝑ illū titulū: q̄a facit iniuriam legatarijs dādo ꝯtratab. eis, q nō vocabant̃ de iure ciuili. Quæ rō locū h̄ēt siue ꝯ tabulas det̃ iam nato, siue posthumo, siue ꝑterito sciēter vel ignorāter, hic ꝯseruantur legata ad tuēdā volūtatē defuncti, q̄ volūtas cessat qn̄ ꝑteritio est facta ab ignorāte. Rn̄deo ad rōnes factas ab Azo. ꝯ Plac. non obstat quod dicit Ia. Bu. s. quod auth. ex cā. loqtur ī ꝑteritione facta ex cā, q̄ nō cadit in posthumo, qđ puto falsū. Nā vt dixi loqtur gn̄al'r in oī ꝑteritione facta sciēter, ꝑ quā fili⁹ circūscribitur. Et tex. q dicit ex cā ꝑteritionis, &c. expone. i. ex ipsa præteritione & sic transitiue legitur. Simile in l. j. C. de cōdō. indebi. Vel dic ꝙ verba posita in auth. ex cā, sunt verba Guarnerij, in corpore aliter iacēt. Sed ꝯ opinionem quam pono tā in iā nato, q̄ in posthumo. Op. de l. fi. j̃. de hæredib⁹ instituē. vbi qn̄ ꝑteritio est facta ab ignorāte, institutio vitiat̃, & legata firma remanent. Sol. ibi loqtur qn̄ ꝑteritus est aliquis, cui⁹ ꝑteritio testm̄ non rūpebat, sed institutio rūpit̃ ob defectū cāæ quā testōr eādē adesse putabat, q̄ cā respiciebat institutionē solā nō legatū, merito legata firma rēmanēt: q̄a in eis nō defectus voluntatis: sed in præsenti q̄ōne secus, vt dixi. ¶Cōtra hoc etiam fortiter op. de l. cū mater. s̃. de inof. testa. vbi dr̃ ꝙ dēat distingui totū ecōtra ad id qđ dixi s̃. Aut ꝑteritio est facta a sciēte, & sic re & consilio & tunc legata nō debebātur: Aut ab ignorāte, & tūc debebant̃, ꝙ ita vr̃ tenere gl. ibi posita. Rn̄deo ꝙ opi. gl. nō est vera, ꝑ rōnes quas dixi s̃. vnde teneas opi. Azo. ibi positā, qđ dictū in prin. legis corrigatur ꝑ id qđ seqtur, & tunc facit ꝓ illa opinione q̄ teneo, qđ satis placet. Vel dic ꝙ qn̄ mater præterijt filiū, quē non credebat se h̄r̃e, & aliū īstituit, fili⁹ h̄ēt duplicē viā, ꝙ dicat institutionē nullā ꝑꝑ defectū causæ: q̄a mater instituit extraneum: q̄a putabat se ñ habere filiū, & t nc institutio vitiat̃, nō legata, vt l. fi. C. de her. insti. Aut vult irritare institutionē tāq̄ præteritus, & venire per querelā, olim vel hodie dicendo nullum ipso iure, & tunc legata totaliter. nō valeōūt. Ita loquitur finis dictæ. l. cū mater. & qđ s̃. dixi.

9 ¶†Tertio est videndum, vtrū illa auth. habeat locū in præteritione quasi posthumi, hoc est, eius q subducto primo de medio incipit tenere locum sui ꝑ legē velleiā, vtrū si ꝑ ꝑteritionē talis posthumi testm̄ rūpatur, illa auth. locū h̄ēat. Gl. s̃. de test. tute. l. 2. tenet qđ sic. In ꝯriū vr̃ ꝙ talis posthumus non fuit ꝑ machinationē preteritus. Nā testōr ideo eū non instituit: q̄a alius eū ꝑcedebat: & sic licite facit, ita tenet glo. Ad ꝯriū rn̄deo ꝙ hæc machinatio vr̃: q̄a non est vsus ꝯsi. legis velleiæ. s̃. ti. j. l. Gallus. §. nunc de lege. & s̃. eo. l. posthumorū. Sicut. n. ille q h̄ēt vxorē ꝑgnantē, & ventrē non instituit, ita q h̄ēt nepotē, & de eo mētionē nō facit, s̄m ꝯsiliū legis Velleiæ, circunscribit eū, saltē re ipsa. Huic opi. ꝯsonat volūtas defuncti. Si. n. filiū suū grauauerat legatis, multo magis est ꝑsumen-

10 dum ꝙ grauasset nepotē, q erat in vltiori gradu. ¶† Quarto est vidēdum vtrū authentica ex cā, h̄eat locū rupto testa. ꝑ ꝯtab. ꝑterito filio emancipato? Glo. in l. j. C. de bo. pos. ꝯtab. tenet ꝙ sic: idē. s̃. de vsuf. l. si ex̄ neo. Pro hoc facit: q̄a sublata est hodie dr̄ia emancipationis & patriæ ꝑtātis. Alibi gl. videtur tenere ꝯriū, & sic ī ꝑteritiōe emācipati nihil mutatur, vt no. ī l. si fili⁹ s̃. de mino. Pro quo facit: q̄a tunc est sublata dr̄ia emācipationis & patriæ ꝑtātis, quando nullū est factū testm̄, s̄m gl. vt no. l. Gallus. §. & qđ si tm̄. s̃. ti. j. & in l. si emancipati. C. de colla. & dic. auth. ex cā. Iac. de Are. licèt sit de illis, q tenent ꝙ in filio suo ꝑterito iura antiqua nō sint correcta, tn̄ in filio emancipato tenet ꝙ iura antiqua corrigāt̃. Nā tex. in corpore vt cū de app. cogno. §. causas. ver. si quēlibet ex prædictis, loquit̃ de liberis q p̄nt ab intestato succedere. Sed quātum ad successionem ab intestato nulla est dr̄ia emancipationis & patriæ ꝑtātis, vt in Auth. de hær. ab intesta. §. nullam vero volumus, ergo &c. Pro hoc addidit ipse rōnē: q̄a est fauor filij emancipati. Dicit n. ipso iure nullum, nec necesse h̄ēt venire ꝑ ꝯta. & stare sub dubio litis. De hoc vtrum dicat nullū, vel veniat ꝑ ꝯtab. dixi s̃. ti. j. l. Gall⁹. §. in oībus. & dicā j̃. Tn̄ illā opi. puto verā, si ponimus illā præteritionē factam à sciēte se filiū habere, secus si ab ignorāte. Et sic intelligo gl. dictæ l. j. C. de bono. pos. ꝯtab. Non ob. ꝑdictis. j̃. de leg. 3. l. 2. quia loquitur de legatis relictis à ꝑterito, quæ nō valēt: hic de legatis quæ legātur ab ītestato, quæ ꝯseruātur rupto testō ex cā ꝑ-

11 teritionis, vt dixi in d. l. 2. ¶†Quinto est videndum vtrū authē. ex cā, habeat locum testō rescisso ꝑ querelā ꝓpositā à filio exhæredato, vel pro exhæredato habito. In hoc sunt multæ opi. Nam Mart. dicebat ꝙ hodie non h̄ēt locū querela, & sic non ꝓcedit quæstio, & legata remanent firma ꝑ dictā auth. cuius opin. reprobaui in l. j. s̃. de testa. Alij dicunt, ꝙ habet locū querela etiā hodie, licèt de iure antiquo testō rescisso ꝑ querelā, legata nō debeantur, hodie tn̄ debētur per auth. ex cā. de hoc tenet glo. in ver. nō valeāt. in fin. in l. Papinianus. §. si ex cā. s̃. de inoffi. test. & l. nā & his. §. j. e. ti. & l. iure nostro. §. fina. s̃. de testa. tu. & j̃. de le. 2. l. cum filius. in princ. in ver. placuit. Tertij dicunt, & ista fuit opinio Azo. in summa, quòd aut est testamentum nullum ipso iure, quod est qn̄ causa non est inserta in exhæredatione, vt j̃. dicam, & tunc h̄ēt locū auth. ex causa. Aut causa fuit inserta, & tunc q̄a oportet testamētū irritari ꝑ querelā s̄m cōem opi. legata, &c. irritātur, & iura antiqua nō corrigūtur. Hoc ꝓbat ꝑ rationē: q̄a qn̄ testm̄ est nullū, legata nō h̄ēnt depēdētiā ab īstitutiōe. Sed qn̄ est aliqđ, sed irritatur ꝑ querelā sec⁹, vt dr̃ in simili in l. nā & si sub cōditione. §. fi. s̃. e. & in l. 3. in fin. de libe. & posth. Quarti, vt Hugo tenent istā opi. tn̄ ratio eius displacuit. Nā ī eo qđ dicit, qn̄ testamētū, est nullū, legata valēt, ē ꝯ l. is q ī ꝑtāte. in prin. de leg. ꝑstan. In eo quod dr̃ ꝙ qn̄ testm̄ irritat̃ ꝑ querelā, legata irritātur, ꝑꝑ depēdentiam, est ꝯ l. nam similes. s̃. eo. Sustinendo opin. Azo. dic ꝙ l. is q in ꝑtāte, non obst. loquit̃. n. s̄m iura antiqua, s̄m quæ legata nō poterant valere à se, nisi ex testō adiretur hæreditas, hodie secus in casu auth. vt j̃. dicā. Non obstat l. nam si miles: quia ibi testamētū ab initio valuit iure spāli, nō cōi, vt ibi dixi, & sic rō Azonis adhuc durat. Hugo tn̄ assignat aliā rationē: q̄a ibi testator q īseruit causam, deliq̄t in duob⁹, s. in exhæredādo, & in inserēdo falsam causam. Sed quādo cām nō īseruit, delinquit ī vno tātū, ideo min⁹ punitur, & sic quo ad īstitutionē tātū testamētū irritetur. Ista nō reprobat̃ ꝑ doctor. Quid. n. si inseruit causam verā & per hæredē nō ꝓbatur? Certe ī nullo deliquit, & in totum testamētū irritat̃ s̄m oēs. Vnde fuit quinta opinio Ia. de Are. q tenet hāc opinio, ꝑ aliā rationē, s. qđ tex. in auth. ex causa, dicit irritū est testamētū. ī corpore vero vnde sumit̃, dicit euacuato, & sic ītelligitur qn̄ est irritū ipso iure. Ista opinio nō placet. nā verbū irritū, nō est in corpore, sed in vno §. dicit, euacuato testō, &c. in alio dicit, rescisso. & gl. intelligit ibi, euacuato, s. ꝑ sn̄iam, & sic agebatur querela. Quod patet: quia isti ablatiui absoluti resoluuntur in cōditionem. l. à testatore. de condi. & demon. Quod ergo dicit, euacuato testō, i. si testamētū euacuet̃, & hoc declarat ī alio §. vbi dicit rescisso. Dēs ergo scire qđ auth. ex cā, sumitur ex duob⁹ §§. in vno loqt̃ qn̄ pr̄ ꝑteriit filiū, in alio qn̄ filius ꝑteriit patrē, & in vno dicit euacuato, & in alio dicit rescisso, vt dictum est. Vnde fuit facta sexta opinio quorundam, q tenēt prædictā opinio, & addunt rationem, quia qn̄ testm̄ irritatur tāq̄ demētis, & sic legata nō d̄ntur. l. Titia. s̃. đ inof. test. & in hāc opinio. videbat̃ īclinare domi. Iac. Bu. dū legeret dictā legē Papinian⁹. §. si ex cā. Postea qn̄ audiui eum legentem authentica, ex cā. nihil firmauit, iō ista ratio nō placet. Nā licèt olim testm̄ irritaret̃ ꝑ querelā quasi colore dementiæ l. hoc colore, de inof. testa. tn̄ ille color hodie non q̄ritur, sed irritatur in totum hodie ꝑ querelam. Ita dicit ipse ꝙ colligitur in corpore

vñ sumitur d.auth.quasi cã inserta nõ fuerit vera. Non. n.põt dici demẽs q exhæredauit filiũ ex iusta causa,quã putabat veram,licèt postea nõ reperiebatur vera.vel nõ approbaret: & hoc tenet Iac. de Are.in alia materia sup alio puncto. Vnde fuit septima opinio Dy.q tenet totũ ecõtra a præcedẽti opin. dicit.n. Aut cã legitima est inserta,& p hæredẽ nõ probata,& hẽt locũ auth.ex causa. Aut causa non est inserta in exhæredatione, & tunc testm̃ irritatur in totum,dicit ipse qđ colligit in corpore vnde sumitur d.auth.Cynus scribit in d.auth.& audiui ipsum dicentem,dũ eam legeret,ꝙ pluries respexit in corpore,& nesciuit illud colligere. Dicebat ẽt ꝙ multos interrogauerat,q dicebant idem. s.ꝙ nesciebãt hoc colligere ex corpore.Mihi vr̃ ꝙ Dyn.hoc colligit ex altero de duobus locis.primo ex §.siue igitur.versic.sinautẽ hæc obseruata non fuerint.ibi, ne liberi falsis accusationibus condemnentur, &c. Nam tũc dr̃ falsa accusatio,qñ causa ingratitudinis inseritur,quæ vera non probatur.Vel ipse colligit ex §. hęc aũt disposuimus. in ver.in aliquo aũt negotio disceptantes,&c.vbi hoc vr̃ expresè dicere,si bñ inspiciatur.Ista opinio non placet.Nam licèt sit vna rõ in corpore,ne liberi falsis accusationibus condẽnẽtur,quæ competit exhæredatis causa inserta:statim tñ ibi annectitur alia,vel ne aliquã circumscriptionem in parentũ substantiis patiantur, &c.q̃ ratio congruit exhæredatis sine cã,& etiam præteritis a sciẽte,vt s̃.dixi.Præterea tex.dicit,sinautẽ hæc obseruata non fuerint,& sic loquitur generaliter,siue non fuit obseruatũ illud quod præcepit de insertione causę,siue nõ fuit obseruatũ illud qđ præcepit in aliquo de probatione causæ.Non obstat tex.in d. vers. in aliquo aũt negotio,&c.Nã ibi imperator sic ꝓnunciauit quod repetit tantũ esse falsum dolo,& machinatione quorundam extraneorũ,vt dicit tex.ibi,& talem quidẽ scripturã,qa dolo eam & machinatione quorundã cõpositam fuisse cõperimus,&c.Vnde magis hoc pronunciauit ex cã falsitatis,q̃ ꝑteritionis vel exhr̃dationis.Præterea, licèt tex.hoc ibi dicat exp̃sse,tñ ibi fuit ꝓnũciatio principis anteq̃ fuerit facta cõstitutio,vñ sumit auth.ex cã.Vñ sic ꝓnũciauit Imperator s̃m iura antiqua,quæ pronũciatio esset hodie iniusta s̃m illã ↄstõnẽ.Teneo ergo op.gl.simpl'r:qa rupto testõ simpl'r p q̃relã, vel alio quocunque mõ ex cã exhæredationis,legata & fideicommissa remanẽt firma.p auth.ex cã.qa semp est facta sciẽte testatore,& sic bñ hẽt locũ rõ tex.vt dr̃ in p̃cedentibus dubiis. Hoc tenet gl.in quinque locis quæ s̃.allegaui. ¶ Sed ꝯ p̃dicta op. ex testõ, ex quo nõ aditur hr̃ditas non possunt deberi legata,l.si nemo.de testa.tut.& de reg.iur.l.si nemo.Rñ.ꝯria loquuntur qñ testm̃ nõ irritatur ex cã p̃teritionis vel exhæredationis facta à sciente.Rõ põt esse:quia qñ ex aliqua cã hr̃ditas non aditur,vadit ad alios p̃ter spẽ.& volũtatẽ testõris,vnde eos testõr grauare nõ cogitauit. sed qñ irritatur ex cã p̃teritionis,vel exheredationis facta sciẽter,tũc testõr cogitauit grauare eũ quẽ exhæredauit,vel præteriit scienter in quãtũ poterat.Si enim eũ priuabat tota hr̃ditate,q̃ sibi debebat,multo magis p̃sumit lex ꝙ voluit grauare eũ legatis.ideo

12 legata cõseruantur.¶†Sexto est videndum,dr̃ in d.auth.ꝙ testm̃ rũpitur quãtũ ad hr̃dis instõnem,& cætera firma ꝑmanent,quæro qđ ꝯtinetur appellatione cæterorũ?Rñ.substõnes directæ, per quas nõ succeditur defuncto,sed pupillo,vel forte filio mẽte captõ.qđ dic,vt dixi in l.j §.fi.de vulg.& pup.vbi gl.& Dy.tãgũt.Item fideicommissa vniuersalia,legata,fideicõmissa particularia,tutelę dationes,vt expresse dicitur in corpore vñ dicta auth.sumitur.Ex quo apparet,ꝙ nõ est vera op Dy.quã ipse pouit in l.j.de vulg.& pup.dũ dicit,ꝙ ea q̃ nõ possunt relinq nisi in testõ,non remanent valida p illã auth.Nã tutelæ datio non põt relinq nisi in testõ.l.j. s̃.de testa.tu.& tñ remanet valida.Item ex hoc dico,qđ cõstõ executoris remanet firma eadẽ rõne sicut tutoris.Itẽ illud qđ est relictũ in vim modi,remanet firmũ,cũ vim legati obtineat,l.si.C de his quæ sub mõ.Item ea q̃ sunt relicta in vim cõditionis,remanẽt in eodẽ statu,in quo erant ante,per d.auth.An aũt id,qđ debebat dari hr̃di instituto cã cõdõnis implẽdę,debeat dari filio præterito vel exhæredato apud quem remanet hereditas?Dic vt colligi-

a tur ex l.si cui.s̃.de condi.ind.& l.qđ cõdõnis.de dona.cã mor.& l. qui hr̃di.§.j.de cond.& dem.Itẽ si erat grauatus hr̃s sub cõdõne si decesserit sine liberis,an filius præteritus,ad quẽ vadit hæreditas, intelligatur grauatus sub cõdõne,si decesserit sine liberis ipse,vel cum decesserit hæres scriptus.Dic,vt dixi i l.peculiũ.§.fi.j̃.de leg. 2.Itẽ an instõ.de re certa ꝯseruetur,dic vt dixi in l.ex facto.de hæ.

13 instituen.† Itẽ si aliquid erat relictũ filio exheredato,vel p̃terito q rũpit testm̃,an illud cõseruetur,dixi i l.maximũ.C.de li.præ.Cy. ponit in auth.ex cã.Marti.Sil.disputauit.& tenuit ꝙ ei nõ detur,vt Cy.refert,quã opi.ego teneo p rõnes ibi adductas.Pro hoc induco casum.j̃.si qs omis.cau.testa.l.si non solus.§.j.vbi legata q̃ non cõseruãtur ex edicto,si qs omis.cã test.non cõseruẽtur ei ꝙ visus est testm̃ impugnare,expressus vr̃.j̃.de leg.ꝑstand.l.si filius,& istud

14 puto verũ.¶ Septimo est videndum quã actione petuntur legata & fideicommissa ex isto testõ rupto ex cã p̃teritionis vel exhæredationis.Quidam dñt actione ex testõ.Alij dñt cõdõne ex lege illa,& ista fuit opin.Hugo.quæ corrigitur in auth.ex cã.in vlti.gl. Cy.tenet eã,qđ ꝓbatur,qa qñ illud qđ ꝑ se est inutile ꝯfirmat,agit ex confirmãte nõ ex ꝯfirmato,l.posthumus.§.fi.s̃.e.& j̃.ad Treb. l.si qs priore.j̃.đ hær.de insti.l.ex asse.hoc tenebat Pe.& Dy.Alij dicũt quod agitur actione ex testõ,qđ tenet Iac.de Are.& Iac.Bu.&

hoc puto verissimum.Nã tex.in corpore vnde sumitur ista auth. dicit tanq̃ in hoc non rescissum obtineat testm̃,& sic apparet ꝙ ipsum testm̃ sit validũ quo ad legata,vt sic non nascat cõdictio ex lege pp testm̃,sed ex ipso testõ roborato lege.l.lege obuenire hæreditatem.de ver.sig.& s̃.de pac.l.legitima.vbi dicit quando contractus lege roboratur,oritur actio ex ipso contractu.Pro hoc vr̃

15 casus expresse in l.fi.de hæredib.instituen.¶†Et ex his colligitur determinatio q̃onis.Dicit statutum quod testamentum mandet executioni,sicut diffinitiua sñia.Mõ petuntur legata ex testõ rupto ex causa præteritionis vel exhr̃dationis.Si quidem peterẽtur ↄdictione ex lege,non haberet locum statutum quod dicit quòd testã mandentur executioni, &c. Si peterentur actione ex testõ, tũc haberet locum statutum , quod dicit, quòd testã mandentur executioni,&c.Et ita fuit determinatũ per d.Thadeũ de Pepu.tũc

16 doc.Bono.¶†Vltimo esset videndum quod si testm̃ remanet validum quo ad legata,si in testõ esset apposita ista clausula, si non valet iure testi,valeat iure codicillorũ,an dicta clausula tũc operet aliquid,qđ gl.tangit,& doc.in d.auth.ex causa,& vr̃ quod nõ,quia valet iure testi quo ad aliqđ.Sed dic,vt dixi.j̃. de iure codicil. l.j.

17 Veniamus† Ad secũdam partẽ.Dr̃, si præteritis fratribus partem hæreditatis auocauit, quæro qđ si extranei essent scripti?gl.dicit idem , per eandem rõnem: quia testm̃ est nullũ licèt sit argm̃ ꝯ.s̃.e.l.posthumus.ver.idem & circa. sed secundum intellectũ,quẽ ibi dedi non est contra.Sed circa gl. est videndũ,quomodo extraneis institutis potest esse idem. Nam hic auocauit a fratrib.partem,ab extraneis deberet auocare totũ, quando in totum succedit.Sol.intelligas hic extraneis,i.fratribus

18 filiis emancipatis,al's fateor quod totum auocaret. ¶ † Quæro quo iure testm̃ irritet ex causa præteritionis,vel exhæredationis? Rñdeo,hic circa hoc sunt opiniones:qa quidam dñt hodie non habere locũ quærelã,qđ reprobaui.s̃ de test.l.j. Alij dñt,qđ in præteritione paterna nihil innouatur, qđ reprobaui s̃. ea l. ¶ Vnde oĩbus omissis in hoc articulo secundum opi. q̃ teneo,distinguo vobis per tres casus.Primo qñ quærit de descendẽtibus, præteritis,vel exhæredatis.Scdõ,qñ q̃rit de ascendẽtibus. Tertio,qñ de

b collateralibus.¶ Circa primũ b dic,Aut fuit p̃teritus,vel exhæredatus a patre,vel eius linea,aut ab auo paterno,vel similibus , aut a matre,vel eius linea.Primo casu aut erat filius in p̃tãte,aut emãcipatus.Si in p̃tãte,& tũc si est p̃teritus,testm̃ ẽ nullũ ipso iure, & põt petere ꝯtab.vt l.maximũ vitiũ. de lib. præt. qđ intellige si tenebat primum locũ,vt l.Gallus.§.& qđ si tm̃.s̃. ti.j. Si vero fuit ex-

c hæredatus,& tũc aut est inserta causa legitima, c & oportet cum venire

ADDITIONES.

a Ale.¶Vt colligitur. Istam opi. ẽt tenet gl.in l.maximum.C.de libe.præt.in ver.totius substantiæ.in fi.& ideo Oldr.bar.& ang.in d.l.maximum vitium,dñt quòd iniquum esset qđ exhæredatus admitteretur ad quærelã defuncti eius iudicium impugnando, & quòd legatum ex eo testõ consequatur , eius iudicium quo ad legatum approbando,arg.ff.de inoff.test.l.si pars.§.fi.& l.vlt.in prin.& l.filium.§.omnibus.de leg.præs.quã opi. ẽt sequitur Bar.in auth ex cã.& bal.C.de lib.præte.& bart.in l.pe.C.de fideic.sed Ang. tenet contrariũ in §.fi.ad fi.in Auth.vt cũ de app.cog.Sed magis cõis opi.est cum bart. Sed quidam alii dicebant,quod aut talis filius incepit à petitione legati,& videtur testamentũ approbare,& sic postea non poterit ipsum impugnare. Aut incepit ab impugnatione, & tunc redditur indignus legato.l.Papinianus.§.meminisse de inof.test. vnde ista duo non possunt simul stare,quod filius irritet testm̃,& deducat rem ad causam intestati,& quòd possit petere legatum virtute dictæ auth.ex causa.Et hoc videtur sentire Ful.in d.l. maximũ vitium.Sed Pau.ibi dicit,ꝙ non videt quomodo istud procedat.Nam non est verũ ꝙ petendo legatum videatur testm̃ approbare,cũ non habeat necesse hoc facere,imo ẽt testõ non valente legata valent,& tunc demum petendo legatum,approbare videtur testm̃,qñ ipsum legatum aliter cõsequi, vel ꝓsequi nõ põt,nisi testõ apꝓbato & valido. vt erat de iure veteri:& q vult vnũ,vult aliud,sine quo illud hr̃i nõ põt.l.illud.de acq.hæred.l.2.ff.de iu.om.iud.hic aũt cũ nõ sit necesse approbare,licèt impugnet,per hoc non redditur indignus legato,postquam lex reddidit legata valida,etiam testamento expugnato. Vnde verior sibi videtur prima opi.gl.posita in d.l.maximum.contra Bart.ibi & hic.

b Barb.¶Circa primũ.Vide eundem in auth.ex cã.& l.conuenticula.C.de epis. & cle. & in auth.ex testõ C.ad Ter.Sal.in d.auth.ex causa.& in auth. presbyteros. C. de epis. & cle. quo ad filium clericum.Iac.But.in d.auth. præsbyteros. Ang. in auth.vt cum de appel. cog.§.siue igitur.& in l.j.ff.de inof.test.& per d.Abb.in c.quia nos, de testa. vbi alleg. casum quod testm̃ filii familias clerici,non subiacet querelæ.Et alleg.etiam bar. in auth. si qua mulier.C.de sacrosan.eccl.vide quæ ibi dixi in d.c.quia nos.

c Alex.¶Causa legitima.Legitimæ causæ enumerantur in §. causas. auth. vt cum de appel.cog.pro cuius §.intellectu considera , quòd ille tex. enumerat inter alias causas iustas exhæredationis illã,videlicet si quis parentibus suis manus intulerit , & postea subdit, si grauem & inhonestam iniuriam eis intulerit. quia attento quòd in primis fecit mentionem ille tex.de filio inferente manus in patrem,& postea pro alia causa enumerat,si grauẽ & inhonestam iniuriam intulerit,&c.quòd sufficit verbalem iniuriam grauẽ & inhonestam inferri.Ita dicit Io.and.in c.fi.de donatio.quem alii sequuntur in intellectu di.c.fi.dum litera dicit,si forte in eum impias manus iniecerit , aut sibi atroces iniurias,&c.Nam illa verba debent secundũ Io.and.& alios ibi exemplificari in graui iniuria verbali,nõ aũt in actu vulnerandi,vel fustibus cedendi : qa hæc comprehendebãtur sub illis verbis,impias manus iniecerit.Et per hæc est responsum ad c.cum illorũ.de sent. exc.adde legem p̃tor.§.atrocẽ.cũ §.sequenti.& duab.ll.seq.ff.de iniur.& l.sed si hac.§.prętor.de in ius vocan.& ibi no.Guil.de Cu.& ang.vbi ponunt quæ dicatur grauis, vel grauissima iniuria,& per Host.in sum.de senten. excom. §. quis possit ab hac.ver. Sed & dicunt quidam,ibi,sed quam dices grauem vel enormem iniuriam.& per bart.in l. non solum.§.si mandato.ff.de iniur.& Bal.in l.si magnum.C.qui accus.& and.de Iser.in cap.1. §. similiter. in tit.quib.mod.feu.amit.& spec.in tit. de legato. §. nunc dicamus. ver. quod etiam dixi.vbi dixit,quòd præter homicidium & membri mutilationem committitur iudicantis arbitrio,qui dicatur grauiter offendi,vt est etiam dictum inn.in d.c.cum illorum,ergo probatur in d.§.causas. iuncta decisione Io. and.in d. c. fi. quòd etiam si non interuenerit actualis percussio,põt dici grauis iniuria.Si ergo potest grauis verificari tex. in d.§.causas in verbali iniuria,sine dubio ista iniuria verbalis sufficere dẽr,puta quando diceret filius patri,proditor,quòd esset dignus decapitari. Nam quod censetur esse graue vel leue ex qualitate pœnæ,l.2.ff.de pub.iudi.l.auxilium.ff.de minor.& no.gl. in l.ad ea.ff de reg.iur.& bar.in d.l.non solũ.§.si mandato,de iniur.& in l.leuia.ff.de accu. & dixit no. ang. in d.l.leuia.quòd si communis opi.est in regione aliquod delictũ esse leue, vt est Florentiæ percutere cũ pugno reputabitur leue,& pari rõne econtra si reputabitur graue cẽsebitur graue.bñ facit hic.ẽt ipse nõ alleget l.saccularii.§.sunt. quædã. ff. de extra

or.cri.vbi delicta debent puniri secundũ morẽ prouinciarum. Et est melior tex. qui sit in iure, secundũ Bal.in l.2.in fi.C.de noxal.& ideo vtile esset semper probari, ꝙ cõmuni opinione regionis talis iniuria dicta in personã patris reputatur grauis,& inhonesta. Et ꝙ talis iniuria.s.dicendo, proditor, ꝙ meretur decapitari, sit inhonesta, patet in l.turpia.in princip.cum ibi not.de leg.j. Dicitur etiam grauis iniuria ex eo, ꝙ prædictum crimen iniuriarum cõmissum fuisset in foro, vel theatro, vt in §.atrox.inst.de iniu.& l.sed & quæstionis.ff.eo.tit. Et esset etiam sufficiens causa exhæredationis, quod cum viris veneficis & maleficis conuersaretur filius,& ab eis didicerit venena facere,& ea fecerit, vt in d.§.causas.ibi, dum dicit, si cum maleficis vt maleficus versatur. Nam venena mala cõficere est quid flagitiosum,& de genere prohibitorũ,& punibile, l.quod sæpe.§.veneni.in ver.flagitiosè.ff.de contrah.emp.l.capitalium.§.venenarij.cum glo.ff.de pœn. & sit cautus aduocatus: quia oportet capitulare & probare de veneno malo. Bona enim quædam medicamenta sunt.l.qui venenum.de verb.sig.& d.l.quod sæpe.§.veneni. alias dictum testis non concluderet, nec probaret.c.in præsentia.de proba.l.neque natales. C.eod.tit. Quinimo etiam ꝙ causæ essent similes illis causis, quę sunt expressæ in d.§.causas.aut eandem seu maiorem rationem habentes, sufficerent ad exhæredationem: signanter decidit Guil.in auth.non licet.C.de lib.præt.allegat tex.in c.j.§.porro.cum seq.tit.quæ fuer.prima causa benef.amit. Hoc idem fuit de mente Bal.in l.solo.C.de lib.cau.dum per illum tex.in d.c.j.dicit æquiparari, filium posse exhæredari,& vasallum posse priuari feudo. Vnde sicut in priuando vasallum fit extensio ex identitate rationis ad alias causas, vt ibi, ita videtur fieri posse in exhæredatione filij. Bene facit gl.in l.fi.C.de reuoc.dona.quam ibi reputat singul.Salyc.qui vult, quòd etiam ex alia causa ingratitudinis non specificata in d.l.fi. possit reuocari donatio, dummodo illa alia causa sit similis.

venire p querelã inof.test.& si qdẽ cã probabitur, oĩno repellit, vt in auth.de hæred.& falc.§.exhrdatos.aliàs testm̃ rescinderetur quo ad institutionẽ tm̃, vt s̃.dixi. Si verò causa non fuit inserta, & tũc pt dicere nullũ, vt in auth.vt cũ de app.cog.§.aliud. Vnde causæ insertio est hodie de substãtia, vt no.s̃.de test.l.j. Si verò quæris de filio emãcipato,[a] & tũc aut fuit exhæredatus, tunc idẽ ꝙ in filio in ptãte, vt s̃.dixi: qa aut cũ causa, aut sine cã.[b] Si fuit preteritus sine causa, & tunc idẽ qd in filio in ptãte constituto: qa aut dicit nullũ, & põt venire p ꝯtab. Aut 19 † fuit pteritus cã adiecta, & in hoc differt emãcipatus à suo. Suus.n.dicit nullũ, & põt venire p ꝯtab. vt dixi: emãcipatus verò hẽt necesse venire p ꝯtab.vt dixi in auth. de hær.& Fal.§.exhæredatos.& ibi gl. ¶ 20 † Secundo casu, qñ præteritio fit à matre, vel eius linea, & tunc nulla est drĩa inter interpretationẽ & exhæredationẽ, cũ eius præteritio pro exhæredatione sit. Aut est pteritus vel exhrdatus cũ causa, & oportet eũ venire p quærelam, vt inst.de exhęred.lib.§.mater. Aut sine causa: aut dicit nullũ: qa testm̃ deficit in suis substãtialib. cũ causæ insertio sit de substantialib. vt s̃.dixi. Et hoc in filio iã nato. In posthumo verò nõ põt inseri causa.l.si quis in suo.§.legis.C.de inof.test.& sic semper dicit nullũ. Cõtra pdicta facit, C.de inof.test.l.si maritus tuus. vbi si pteritio fit sine cã, hẽt locũ quærela. Sol. ibi loquitur in exhæredatione, vt ibi dicit gl. Quod patet: qa ibi dicit competere querelã, q̃ cũ iure dicendi nullũ nõ cõpeteret.l.maximũ.C.de lib. præt.& inst.de inof.test.§.tã autẽ. Ex pdictis ergo vides, ꝙ qñ p iura antiqua testm̃ rũpebat ipso iure, p iura noua nihil imutat. Sed qñ filius hẽt necesse venire p querelã, vel ꝯtab. tũc ẽ hodie additũ in fauorẽ filiorũ, ꝙ p patrẽ inferat cã legitima, al's testm̃ ẽ nullũ. Et pdicta quãtũ ad modũ rũpendi, & quantũ ad pstationem legatorũ, dic vt s̃. dixi. ¶ 21 † Circa fm principale. s. qñ quærimus de ascẽdẽtib. præteritis, vel exhrdatis, dic aut loquimur de matre, vl' eius linea, aut de patre & eius linea. Primo casu, aut ptereũtur vel exhæredant sine causa, & testm̃ est nullũ: qa deficit in substãtialib. vt s̃.dixi. Aut cũ cã, & tunc siue ptereantur, siue exhæredent, idem est: qa sp hẽnt necesse intentare querelã, cũ talis pteritio pro exhæredatiõe habeat, vt inst.de exhær.lib.§.mater. Et licet ibi loquatur in descẽdẽtib. pteritis, idẽ in ascẽdẽtib. C.de inof.testa.l.cũ filiũ.& s̃.de inof.test.l.j. Si verò q̃ritur de patre, vel eius linea, & tũc aut pater vel auus est præteritus, vel exhæredatus à filio emancipato, aut à filio in ptãte ꝯstituto. Primo casu, aut sine causa, & testm̃ est nullum: qa deficit in substãtialib. vt s̃.dixi. Aut cũ cã, & tũc aut est pteritus, & hẽt ꝯtab. vt j̃. si à parent.quis fuer.manu.l.j. Aut est exhæredatus, & hẽt querelam l.j.C.de inof.test.& l.pr̃ filiũ.ff.e.cum simil. Si verò est præteritus à filio in ptãte constituto, & tũc aut testatur in castrensi vel quasi, & non potest, & sic testm̃ est ipso iure nullum defectu psonæ testãtis, vt s̃.de test.l.q in ptãte.& C. q test.face.pos.l.pen. 22 † Si verò testat in castrensi, vel quasi, qd põt, gl. variant: nã quandoque dicunt, ꝙ tale testm̃ nullo iudicio põt retractari. ita no.i auth.ex causa.& C.de inof.test.l.de inofficioso. & s̃.de inof.test.l.j. Q̃ñdoque dicũt gl. ꝙ testm̃ non rumpitur, sed agit ad legitimã, ꝓdictione ex lege, vt no.C. de episc.& cler. auth. presbyteros.& eo.tit.l.cũ lege.& in auth.de sanctis.episc.§.presbyteros. Quandoq; gl. dicunt, ꝙ iura antiqua corrigũtur in hoc: qa hodie testamentum filij super castrensi vel quasi, subiacet querelæ, vt not.C.de inof.testa.l.si.& C.ad Tert.auth.ex testõ.& s̃.de inoffi.testam.l.Papinianus.j̃.si à paren.quis fuer.manum.in rubr. Et hanc opi. tenet Ia.de Arc.qd mihi placet. Probatur in corpore vnde sumitur auth.ex causa.nam [a] tex loquitur in filiofamilias in casu in quo potest testari, sed non põt nisi in castrẽsi vel quasi, ergo in illo loquitur.[b] Dic ergo, aut filius in potestate preterit, vel exhę[c]redat patrem sine causa, & testm̃ est nullũ ipso iure: quia deficit in substantialib. vt s̃.dixi. Aut cum causa, & tunc aut preterit,[d] & dicit nullũ. Aut exhæredat, & est locus querelæ, vt s̃.dixi in filio prę[e]terito. ¶ 23 † Circa tertium principale.s. ꝙ qñ quærimus de collateralibus, tunc aut de fratre, & sorore, aut de vlterioribus. Primo casu, aut de vterinis tantũ, & nullo modo admittuntur. C. de inof[f]fic.testamen.l.fratres.in princip. Aut de consanguineo, vel vtrinque coniunctis, & tunc siue sint præteriti, siue exheredati, semper veniunt per querelam, duobus concurrentibus, scilicet ꝙ turpis persona sit instituta, & ꝙ causæ ingratitudinis cessent, quæ ponũtur in corpore de nup.§.ingratitudinem, & probatur in d.l.fratres.C.de inoffi.testam. ¶ Quæro ex prædictis, vides ꝙ testm̃ irritatur vel per querelam, vel p ꝯtab.vel p iùs dicendi nullũ. Practicã querelæ habuimus s̃.tit.de inof.test. Practicam bo.possessionis p contratabulas habuimus in ti.de bo.possessione ꝯtab.& dixi in l.3.§.si causa cognita.de bon.pos. ¶ De iure vero dicendi nullum nõ habemus specialem titulum. ¶ 24 † Quæro ergo qual'r ꝓponat, Iurisconsultus hic innuit aperte qd nõ sit necesse facere mentionẽ de nullitate testamenti, sed simpliciter, puta hæreditatem ab intestato, & excipietur de testõ, replicabitur de nullitate, vt hic, dũ dicit, si præteritus à fratribus partẽ auocauit, &c. vide text. expressum. C.de ordi.iud.l.j.& hæc est bona practica. Cũ aũt ipso iure sit nullum, non est necesse ꝙ à iudice postuletur.[c] l.quæ sub ditione.in fi.de cond.inst.posset tñ si quis vellet principaliter petere quod testm̃ pronuncietur nullũ, & hoc fieret officio iudicis, vt dixi plene in d.l.quæ sub conditione.in fine, dic vt ibi.

[d] Veniamus ad tertiam partẽ. Hic dr̃, qd si filius præteritus nõ vult dicere nullũ, ꝙ testm̃ ꝯfirmatur. Op. in hõc testõ sunt instituti alij fratres, & sic venientes ab intestato, siue ergo præteritus approbet testm̃, siue non, ista volũtas dẽt confirmari.l.hac consultissima.§.si quis ex imperfecto.& §.si quis autem.C.de testa. Sol. ibi loquit in testõ imperfecto ratione solẽnitatis, hic in testõ imperfecto ratione præteritionis. Facit quod no.s̃.tit.j.l.si filius q in potestate.& l.si quis posthumos.§.si filium. quod dic, vt dixi j̃.de ꝯtabu.l.si duobus.§.si prius. ¶ 25 † Scdo opp. in Auth. vt cũ de appel.cog.[e]§.siue igitur, vbi dicit, ꝙ si hæc obseruata nõ fuerint, liberi æqua lance vocentur, & quando loquitur[f] de liberis, dicit, ꝙ hrditas veniat ad venientes ab intestato. Ex hoc apparet, ꝙ filio præterito testm̃ rũpitur, & lex procedit vltra disponendo de hæreditate. Vnde approbatio filij pteriti nihil vr̃ ꝙ possit operari ꝯ dispositionem legis. Propter hoc 26 † Ia.de Bel. dicit hodie istam l. habere locum liberis extãtibus: quia lex ꝓuidit eis. Sed puto ꝯrium. Nam ti. vt cũ de appel.cognoscitur, non venit ad impugnandũ testamẽtũ principaliter, sed ad adiuuãdũ in quãtum põt. Dico ergo ꝙ illa auth. limitatur per illam l.s. ꝙ ex causa pręteritionis vel exhæredationis testamẽtũ irritatur, nisi fuerit approbatũ per legem istã, vt s̃.de leg.l.sed & posterioris, & qui satisda. cogan.l.sciendũ.cõiuncta auth.offeratur.C.de lit.cõte. istud communiter tenent gl.& colligitur ex glossis quas ibi allegabo. ¶ Op. Inst.de exhæ.lib.in prin. Sol. ꝙ ibi dr̃, testamẽtũ nõ valet, in quo filius est præteritus, verum est si velit testm̃ dicere nullũ, nõ si semp taceat, vt hic & vide istã gl.& signa.quæ incipit, vel deponẽs, &c. 27 † ibi non si semper taceat, &c. innuit ista gl. ꝙ filius declarat intẽtionem suã, si vult dicere testamẽtũ nullũ, cũ interim est aliquod expressius gl.C.de bo.pos.cõtratab.l.2.facit qd no.s̃.de testibus.l.j.& hanc gl. tenet Cy. in l.Gallus in dist.ma. Mod. dicunt cõtra per casum si tab.test.nul.exta.l.j.in fi.s̃.ti.j.l.fi. In quibus dr̃ ꝙ vno filio præterito, alij filij statim possunt venire ab ĩtestato, ergo interim testamentũ non est aliquod, qa quandiu est locus testariæ successioni, cessat ab intestato, &c. hoc refert Cy.C.de posth.hære.instit. l.2. Tenent ergo isti ꝙ requiratur ꝙ filius pterit' approbet expresse, nec sufficiat si taceat. 28 † Ego dico sic, Q̃nque filius approbat expresse, & tunc non est dubium quin testamẽtũ cõfirmet, vt hac l. Approbare aũt expsse, est facere aliquẽ actũ, p quẽ inducat abstinẽtia ab hrditate paterna, vt tex. hic expresse dicit, qd si se à bonis patris abstineat, &c. Q̃ñq; fili' approbat testamẽtũ tacite, vt quia facit aliquem actũ, q nõ posset procedere nisi testamẽtũ valeret, vt petẽdo ꝯtabulas. Nõ enim põt testamẽtũ rescindi p ꝯtabu.nisi psupponatur valere, & tũc vr̃ illud approbare tanq̃ testamentum sic factũ, nõ tanq̃ bene factum. Sic dicimus in dño appellãte à sententia falsi procuratoris.l.3.§.falsus.j̃.rẽ ratã habe. Et hoc, qd dico de filio probatur j̃.de cõtratab.l.is qui in potestate.& l.si duo. Facit quod no.C.de bo.pos.contratab.l.secunda.& C.de libe.pręt. l.maximum. Idẽ si legatũ ex testõ acceptaret vel aliquid simile faceret.l.fi.§.si legatario hr̃s.s̃.de inoffi.testa. Q̃ñq; filius nõ approbat expresse nec tacite per aliquem actum, sed solum tacet, & tũc an per taciturnitatem inducatur approbatio testamenti, sunt op.i. vt dixi. Dico, si quidem filius tacet, tamen facit aliquem actum per quem inducitur aditio vel immistio in hæreditate paterna, tunc expresse videtur dicere nullum, vt hic, dum dicit, si partem hæreditatis

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Et tunc aut. adde quod no. gl.& Bald.in l.Gallus.§.in omnibus.s̃.ti.j.adde no.per Bal.in l.fi.in antep.col.in vers.2.quæro.C.vnde legi.& ibi bar.

b Ale. ¶ Sine causa. adde Bal.in repe.l.in suis s̃.ti.j.

c Alex. ¶ Postuletur. Facit quod no.Bal.in l.fi.C.si ma.fac.adde l.suus.s̃.de rep.hær.secũdum verum intellectum.

d Paris. ¶ Veniamus De veritate huius articuli, an testamentum sit nullum, filio non dicente nullum, vide Ias.in l posthumo.vbi alex.no.7.§.de bon.pos.

e Foma. ¶ appe.cog. Vide alex.in l.posthumo.vers.subsequenter quærit de difficili q.C.de bon.poss.contratab.quam prætor liberis pollicetur.& in l.si quis posthumus.§.si filium. suprà titu.j.

f Alex. ¶ Quando loquitur. No.op.Iac.de Belu.quæ facit ad not.per bal.in l.non putauit.§.fi.de contratab.& hic per Imo.& not.quòd præteritus à milite ignorante non potest approbare testamentum, hoc reputat mirabile bald.in l.si cum vel in vtero.C.de testa.mili.vbi dicit hoc esse nouum, idem fortius in pagano, vt ibi dixi.

hereditatis auocauerit.Idem puto si bona hæreditaria possederit eadem rõne.Preterea,hic dixit,si bonis patris se abstinuit,&c.sed quando se immiscuit[a] secus.Si vero nullum talem actum fecerit, tunc si quidem taceret tanto tempore,quod præscribatur iuri adeundi,vel immiscendi de iure ciuili intra triginta annos,non esset dubium:quia paria sunt,quem excludi repudiatione,vel tempore.l.secunda.§.expectandi.infrà de bono.poss.secundum tabulas.Si vero tanto tempore non taceat,tunc gloss.videtur velle ꝙ si præteritus taceat per annum,ex tali testõ debetur bono.possessio secundum tabulas.text.est & gl.de Carb.edi.l.si impubes.§.fina.ibi,aut non accepisset. Alias habet contratab.vel ab intestato bon.poss.secundum tabulas,& ita intelligit ibi gloss.quod videtur rationi consonum.¶Nam ex hoc testõ sic approbato, datur bonorum possessio secundum tabulas,non autem aditur hæreditas de iure ciuili,vt ĩ.dicam,sed prætor tacentem per annũ habet pro omittẽte,merito succedit edictum prætoris,vt det bonorum pos.secundũ tabulas.¶Contra hoc videtur.C.de iure deliberandi.l.scimus.[b] vbi ille qui repudiat bonorũ pos.de iure prætorio,non prohibetur succedere de iure ciuili ab intestato.Quidam istam gl.reprobant,sed si vis eã sustinere,non tamen est contra:quia ibi loquitur quãdo aliquis repudiat de iure prætorio ex testõ,nec est aliquis qui possit ex testõ succedere,hic vero est aliquis qui potest succedere ex testõ,vt d.l.si impubes.§.fi.¶Opp.C.de posth.hær.inst.l.2.Gl.dicit,ibi in posthumo,hic in iã nato.Hæc nõ vr̃ bona,quia facilius cõfirmatur testamẽtũ ruptũ natiuitate vel agnatione,quàm ruptũ præteritione filij iam nati,vt s̃.eod.l.posthumus.in prin.Dic ergo ꝙ in l.contraria impubes decessit in tali statu,in quo nihil intelligebat:vnde non potest sibi imputari approbatio,vel reprobatio.Sic debet ĩtelligi quod no.s̃.eo.l.qui vxorem.¶Opp. testamentum non potest pendere ex alterius voluntate,l.illa institutio.de hær.inst.ergo non potest pẽdere ex voluntate filij.Sol.non potest conferri in alterius voluntatem à testatore,vt ibi,sed à lege sic,vt hic.

29 ¶†Venio ad quæstiones,& circa istam partem quæro primo,vtrum ex isto testõ sic approbato possit adiri hæreditas de iure ciuili,vel sit necesse quod petatur bon.possessio secundum tabulas de iure prætorio. Quædã gl.tenent ꝙ de iure prætorio,vt s̃.l.proxima,in secunda gl.& ĩ.de ꝯta.l.quod vulgo.C.de contratab.l.secunda,& s̃.de petitio.hær.l.j.vbi gl.firmat.In contrariũ quod possit adiri[c] de iure ciuili,innuit gl.ĩ.de leg.præstan.l.si duo,in glo.paruula dũ dicit,sed adiuit vel bon.poss.petiit,& C.de institu.& substitu.l.si pater.quod patet:gloss.in l.certũ.C.vnde legiti.ponit omnes casus,in quibus hodie est necessaria bon.possessio secũdũ tabulas,nec ponit istud Dy.in distinctio.magna,quam ponit in l.Gallus.dicit,quod hoc testamẽtum valet de æquitate,nec declarat pretoria,vel ciuili.Sed in quadam sua disputatione determinauit quòd æquitate prætoria,per rationẽ positã in gl.s̃.l.proxima.Idẽ tenet Roffr.de bo.pos.ſm tab.idẽ Cy.in l.certum.C.vnde legitimi.Et istud videtur verum per rõnẽ positam.l.proxima:quia si hoc testamẽtũ valeret de iure ciuili,primũ rũperetur,quod est cõtra l.si filius in potestate.s̃.ti.j.quod no.quia cũ sit necesse succedi de iure prætorio,est necesse quod cognoscatur bo.pos.corã iudice intra annum,vel cẽtũ dies,l.si.C.q admit.ad bo.pos.

30 ¶†Quæro,quid si testamẽtũ nõ hẽt solemnẽ numerum testium,an possit approbari per veniẽtes ab intestato? Dico quod non,vt C.de testa.l.nõ dubiũ.Ratio,tũc enim approbatio filij valet,qñ testamẽtũ rũpitur eius fauore,quia præterit⁹,vt hic.Sed solẽnitas non est inducta fauore instituti,sed iure publico,vt dixi in l.nemo põt.ĩ.de leg.j.Ideo approbando non põt validari testamẽtũ.

31 ¶†Quæro,quid si testamẽtũ hẽt solẽnitatis defectũ,tamẽ ĩ eo sunt instituti veniẽtes ab intestato,sed ꝯtra talẽ defectum succurritur per legem,hac consultissima.§.si quis autẽ.C.de testamẽt. item est ibi defectus præteritionis,an poterit approbari?Respondeo sic,vt d.l.si duobus.§.prius.ĩ.de contratabu.

32 ¶†Quæro,hic loquitur ĩ filio præterito,quid in aliis liberis præteritis? Rñ.idem,vt ĩ.de leg.præstan.l.is qui in potestate,& in l.si duo.C.de libe.præt.l.maximũ.

33 ¶†Quæro,quid in patre præterito approbante,an testamẽtũ recõualescat ęquitate hui⁹ legis?Iste passus non poterat esse cognitus isto iure:cum à patre pręteritus non dicebat nullum,sed veniebat per contratab.hodie vero dixit nullum,vt dixi in distinctione præcedẽtis patris.Vnde credo per æquitatem huius legis testamẽtũ cõfirmari eadem ratione,nihil tamẽ reperio expressum.

34 ¶†Quæro,si filius præterit⁹ nõ vult dicere nullum,an filij beneficio pręteriti possint dicerẽ nullũ,sicut dicimus in ꝯtab.l.si post mortẽ.in fin.ĩ.de ꝯtratabu.dic,vt ibi dixi.

35 ¶†Vltimo quæro,[d] vsurarius[e] fecit testamẽtũ:anteq̃ faceret,vel in ipso testõ,nõ præstitit cautionẽ de restituendo vsuras,ſm formã c.quanq̃.de vsu.lib.6.postea p̃stitit illã cautionẽ,an testamẽtũ recõualescit.Io.And.cũ glossauit sextũ librũ,dixit ꝙ sic,postea vidẽs ꝙ multi reprobãt opi.suam per l.j.§.sed filiusfamilias.ĩ.de leg.3.& s̃.de test.l.si filiusfam.quando glossauit Clementinã in c.j.de sepulturis,dicit ꝙ testamẽtũ recõualescit quo ad sepulturã,& ita intellexit dictũ suũ in d.c.quãquã.de vsu.li.6.dñs Nicol.de Matarel.anteq̃ fierẽt istæ glo.disputauit hanc q.& determinauit ꝙ testamẽtũ recõualescat,vt tollãt oĩa ꝯria,dixit sic,Qñq; testm̃ ab initio non valet:quia ille,q facit intestabilis,& ex postfacto reconualescit,l.j.§.sed si filiusfa.ĩ.de leg.iij.& de test.l.si filius.Qñque testm̃ non valet ab initio pp defectum hæredis instituti,vt quia est intestabilis passiue,& tunc idẽ,qđ dic.l.si alienũ.§.in extraneis.de hær.insti.Qñq; deficit ab initio rõne solennitatis, & tunc idem ꝙ nõ recõualescit. Vno.n. ꝯtextu debent adhiberi solennitates, vt C.de testa.l.cũ antiquitas.& s̃.de testam. l. hr̃des palam.in fine. Et quartus casus in quo testamẽtũ non deficit pp defectũ ꝑsonæ testãtis hr̃dis institutii,vel solẽnitas,sed deficit ꝑ creditores, qui fraudantur,vt qñ ille,qui nõ est soluendo,instituit seruos,tũc tale testamentũ potuit reconualescere,si postea incipit esse soluẽdo, vt C.de necessaro seruis hr̃d. inst.l.j.& ĩ.de hr̃d.inst.l.qui soluẽdo non erat duos Appolonios &c.Nunc ad ꝓpositũ,c. quanq̃, extrà, de vsur.li.vj.nõ facit vsurariũ intestabilem,sed ꝓhibet ꝑsonis interesse tali testõ,dum dicit,nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit.Itẽ ꝑstatio cautionis non est de solennitate testamenti,quòd patet:quia potest præstari cautio ante testamentum per plures dies,vt d.c.quanquam:si enim esset de solẽnitatibus deberet fieri vno contextu,vt dictum est. Determinat ergo quod dictum testamentum confirmetur cautione postea præstita.Simile C.de præci.Impe.offeren.l.vniuersa.Pro hoc optime facit æquitas illius legis,suprà lege proxima,in prin.& hic reperitur quod postea Io.An.posuit in nouella super sexto,in d.c.quanquã.

ADDITIONES.

a Pom.¶Immiscuit.Vide panor.consi.3.in 1,dub.in fi.in 2.vol,Ant.de But.consi. 26.& consi. 68.

b Alex.¶Scimus.Not.singu.limitationem ad l.suum, C. de iur. delibe. sed Docto. omnes sunt hic contra Bar.Saly.tamen in l.1.in 3.quæst.C.de posthu.hæred.instit.videtur tenere id quod dicit Bartolus hic,& male.Fulg.Floren.& Mo.in dicta lege suum,per illum tex. tenent contra Bar.& idem Bal.contra Bart.tenet in l.certum,in versi.est & sexto.C. vnde cogna.vbi omnino vide,& idem Bal.in lege 1.C,de suis & legitimis,& in l.posthumo, in 1.col,C.de contratabu.& hic adde bal.in lege secunda C.de posthu.hæred.institu.& in d. l.si impubes.

c Alex.¶Possit adiri.An testamentum approbatum per filium præteritum, sit aliquid de iure ciuili vel prætorio,vide bald.in l.posthumo.in 2.q.C.de contratab.& etiam in 2.3.& 4.quæst.& in repe.l.in suis.dixi in d.l.posthumo.

d Alex.¶Vltimo quæro.No. hanc quæst.de vsurario.vide latissime ad hoc not.per Ang. in dispu.sua incip. Astensis miles.& quòd no. Baldus in lege prima C. de sacrosan. eccle.in repet.& Baldus in lege vniuersa.in prin.C.de preci.Impe.offe.hic alle.& quòd non confirmetur,testamentum,consuluit Franc.de Rãpo in consi.incip.Albericus quondam Hugonis.& ita refert ibi vidisse bis consi.Io.de Ligna.& approbatum per Ioan.Cal.quòd nõ confirmetur & ibi refert Franc.de Rampo se hanc eandem partem tenere in lect.& difficultatem hanc dicit consistere ex intellectu d.capit.quanquam,vbi colligitur quòd talis præstatio cautionis ante testamentum est de substantia & solennitate in materia præambula,alias testamentũ est nullũ ipso iure,sicut in iis quæ dicimus de solennitate sententiæ,quorum præposteratio vitiat secundũ ea quæ habentur in l.prolatam.C.de senten.Itẽ in d.c.quanquam.ratio principalis fuit odium, sed in legibus hic allegatis in contrariũ, vt hic,erat fauor filiorum vel alterius.Vtrum autem hæredes vsurarii satisfaciendo faciant reconualescere testamentum,certum est quòd non.Ita dicit Bald. in l. si hæreditas. C.de testa,manu.& quod sufficit ante mortem præstari cautionem,tenet Bald.in l.fi.in 2. col.C.si à non cõp.iudic.Et de dicta cautione ad d.c.quanquam,vide not. Bal. in l. pe. in ver.sed dubitatur.ibi ponit quæsita de quibus hic per Bart.de execu.rei iud. per Baldũ in l.posthumo,C.de contratabu.& ibi quid si post testamentum,& cautionem fecit vsuras.Sed an valeat statutum quòd vsurarius possit aliter testari,Bal.quòd non, in l.consulta.C.de testa.Et ad prædicta vide Ange.& imo.in d.l.qui soluendo non erat.ĩ. de hæred. instit.Imo.in l.Gallus.§.ille casus.de lib.& posthu.per Bald. in l. si arrogator. de adop. & quod no.Bal.in l.humanitatis.in vlti.col.C.de impu.& hic adde Bal.in l.4.C.vnde leg. & in l.Gallus.§.etiam suprà ti.1.Et quid si tempore testamenti non erat vsurarius,effectus est vsurarius,ponit Bal.in d.l.Gallus.§.etiam,suprà ti.primo.& in l.1.§.sed si filius familias. de leg.3.vbi etiam de quæstione,de qua hic per Bal.in l.ex libera.C. de suis.& legit.& per Mod.in c.quia in omnibus.de vsur.de ista etiam quæst.vide Roma. in d.l. posthumo. & Pau.de cast.consi.339.Adde videndum ad prædicta de vsurarij cautione .quæ consuluit Baldus consi.334.4.vol.& eiusdem Bald. consi. per Gaspa. de Cal. subscrip. 1. vol. consi.25.

e Poma.¶Vsurarius.Vide ad hoc Fel.in c.significauerunt.ver.vlterius,de testibus,per Barb. consi.12.1.vol.Archid.consi.4.

LEX XVIII.

Si quis hæres. Si extraneus institutus incipiat esse suus institutio non vitiatur. h. d. ¶Op. gl.ĩ. d, contratab.l.non putauit.§.si emancipatũ.Sol. aliud in exhæredatione,quæ est res inepta in extraneo.l. quidam cum filium, infra de verb.obli.Aliud in institutione,quę est res apta in extraneo, vt hic dixi in l.si filio.§.fi.suprà tit.j.

LEX XIX.

1 *Causa testati quando non trahit ad se causam intestati, illud potest esse verum si testator non prohibuisset.*

2 *Testator potest prohibere ius accrescẽdi tacite vel expresse secũdum vnam lect.*

3 *Clausula,instituo Titium in certa re,& prohibeo quòd plus petere vel habere possit,quid operetur.*

4 *Testamentum quãdo rumpitur per querelam inofficiosi,non rumpitur vltra quàm iudex voluerit.*

5 *Regula,si vinco vincẽtem te,quomodo fieri põt,vt habeat locum, vide remissiue.*

Si ego.[a] Causa testati non trahit ad se causam intestati, si testator prohibuit,secus si nõ ꝓhibuit.h.d.Deinde,Primo loquitur qñ testator duos instituit,& cuilibet extraneũ substituit.Scđo,qñ eos inuicẽ substituit.Tertio,circa primum casum docet qualiter posset adiri hæreditas.Secũda ibi,sed si ego.Tertia ibi,in prima.¶Pro declaratione tex.q̃ro rõnẽ istorũ casuum.Gl. dicit in primo casu testm̃ rumpitur in totũ:quia reperitur persona substituti a quo posthumus est præteritus.In secundo casu nõ rumpitur.

ADDITIO.

a Barb.¶Si ego.Et vide bar.consi.77.in cip.Faciolus grandi.vbi allegat istum tex. quod p[illegible] test testãt prohibere ius accrescendi.

rumpit:quia non reperitur persona,a qua nō sit exhæredatus posthumus.Hæc ratio colligit ex gl.paruula,super verb.puto.Hæc ratio nō placet.Dy.dicit cū exheredatio nō possit fieri a persona, sed a gradu,vt s.ti.j.l.iij.§.filius.Dicit ergo Dy.ꝙ ratio est: quia in scđo casu nō reperit alius substitutus qui me ꝯiunctū repellat, in prīo sic.& sic hoc casu aliā partē hēt iure accrescēdi,nō iure substōnis.Illud dictū declaro,qn̄ testator dedit substitutū extraneū vr̄ ꝓhibuisse ius accrescēdi inter institutū & substitutū,cū substitus pferatur.C. de fideicō. authē.hoc amplius,& j. de bo. pos. sm tab.l.ij.§.si duo.no.in l.qui patri. j.de acq. hr̄d. merito vno mortuo,vel repudiāte,alius hr̄s nō hēt ius accrescēdi.& pp ꝓbationē testatoris tacitā substitut⁹ ēt nō hēt,qa eius gradus rūpitur, & qa testator non pōt decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus cū totū testm̄ est ruptū,& hæc ratio est primæ partis,vt s. ti.j.l. si posthumus.ver.nā & cū duob⁹. Sed qn̄ sunt instituti plures & inuicē substituti, per substōnē testōr noluit tollere ius accrescēdi.Nō.n.voluit tollere ius cohr̄dū:imo voluit augere,& sic hēnt vtrunq; ius,vt j.de acq.hær.l.si quis hr̄s.& ibi not. C. de impub.& alijs subst.l.testō,& ibi no.Portio ergo vni⁹ deficiēs trāsit ad aliū per ius accrescēdi.& ista est rō scdæ partis.In tertia parte rō patet. nō.n.vnus pōt adire ꝯ aliū:qa sic adiret cum dubitat de viribus testamenti,ꝯ l.sed & si de sua.j.de acq.hær. ¶ †His pmissis op. extra gl.cā testati trahit ad se causam intestati,vt l.j.§.si ex fundo.j.tit.ij. Sol.illud verū nisi testōr ꝓhibuisset,qd hic fecisse vr̄ dādo substitutū,vt dixi.Idē si aliàs ꝓhibuisset expsse.l.quoties.§.si duo. j. tit. ij.Et sic hēs† ex pdictis,qd testōr pōt ꝓhibere ius accrescedi tacite vel expsse.concordat l.dn̄s.§.j.s.de vsufruct.sm vnā lecturam. ¶ †Et prædicta faciūt ad intelligēda verba illa ī testamētis. s. instituo illū in certa re,& qđ pl⁹ petere,vel hr̄e non possit. de quo dicā in d.l.quoties.§.si duo. Sed ꝯ pdicta opponitur fortiter d l. qdā testō.j.de vul.& pu.vbi substōne deficiēte redit portio ad cohr̄des iure accrescēdi:Rn̄deo substitutio qn̄ vitiat alio mō quā ex causa pteritionis loquit ꝯriū.Sed qn̄ vitiatur ex causa præteritionis,tūc ꝓcedit l.ista,ideo.n.pteritus rūpit, vt sibi locū faciat.l.nā & si sub ꝯdōne.ī fi.s.eo.nō aūt rūpit, vt ad alios trāscendat. ¶ Nūc redeo ad gl.Op.ad prin.ꝙ videat exhr̄datus ab oībus gradibus.l.iij.§.fili⁹. s.ti.j.Sol.vt in prin.gl.Op.scđo ꝙ substitutus nō vocet nisi ambobus iustitutis exclusis.C.de impu.& alijs sub.l. pe. Sol. ibi fuit [a] facta substō vtriq;,hic singulis. ¶ †Op.ꝙ pōt decedere ꝓ parte testatus,& ꝓ parte intestatus.l.circa.de inof.test.Sol.hic qn̄ testm̄ rumpit natiuitate posthumi:qa ideo rūpit,vt sibi locū faciat,vt dixi,& sic in totū.ibi ī qn̄ rūpit p querelā,& sic facto iudicis,ideo nō rūpit vltra quam iudex voluerit.hoc tangit in pe.gl.in l.antiqui.s. si pars hære.pe.Opp.ꝙ admitit institutus,†nā si vinco vincentē te, vincā te.Sed īstitutus vincit posthumum, q est exhr̄datus,& posthumus vincit substitutū,ergo institutus vincit etiam substitutum, adeo ꝙ ex eius persona testm̄ non rumpatur.l. de accessionibus. de diuer.& temp. præsc. Solue, dicit glo. quod fallit illa reg. Dic de hoc vt ibi dixi.& Cy.in auth.licèt.C.de nat.lib.Op. de iur.codi. l.sed cum ea.Solue,dicunt quidam quod hic loquitur quando instituti sunt extranei,ibi quando filij & fratres.Istam solu.nec improbo,nec approbo,dic vt ibi dicam.

ADDITIO.

a Ale.¶Sol.ibi fuit.Et ibi dixi de hoc contrario,vbi gl.& Docto.laborant:& istam sol.quam ponit hic bar.ponit glo.in l.cōtraria.& est prima sol.quā dat ibi glo.& istā seqt ibi bar.& est cōmunis solu.hic.& ibi:sed Iac.de are.ibi.dicit,quòd ista sol.diuinat istam legem,ideo tenet sol.quam dat ibi gl.videlicet quod ibi loquitur quando instituti sunt filii,quibus est facta substitutio,quo casu si euenit conditio substitutionis in persona vnius de mente testatoris,non videtur esse quod substitutus admittatur,vt præferatur fratri superstiti,sed potius præferatur frater superstes illi substituto. l. cum acutissimi. C. de fideiussoribus. l.cum auus.infra de condit.& demonst.l.Lucius.infra de hæredibus instituendis.vlti.hic loquitur in extraneis,quasi velit quod speciale sit in filiis.Sed ista sol.non est vera, quia pp dictionem vterque positam in illo textu,ita debet habere locum in extraneis sicut & in filiis.Tertiam solu.posuit ang.in l.hæredes mei.§.cum ita,infra.ad Trebe. s. quòd hic loquitur in vulgari substitutione in q̄ua non requiritur quòd vterque decedat.l.cum quidam C.de impu.loquitur de pupillari.Sed hæc solu.non est vera, quia si hic facta fuisset vulgaris per signum collectiuum vterque,prout ibi certe requireretur quod decederet vterque institutus.prout ibi,quoniam non videtur posse assignari ratio diuersitatis inter vulgarem,& pupillarem quando essent factæ per signum collectiuum vterque. Præterea hic tex.in ver sed si ego.qui versi.obstat illi legi,loquitur in reciproca non in vulgari. & p ꝯsequēs forte posset dici,quod aliud est in reciproca substōne de qua hic,quæ nō pōt fieri per dictionem vterque:quoniam substitutio reciproca fit de ipsomet hæredibus institutis.quia dicitur,& vos inuicem substituo,& non potest apponi dictio vterque,quia si vterque decederet,nullus remaneret substitutus:lex contraria loquitur de pupillari,quæ fieri pōt per verbum,vterque:quia in pupillari tertius datur substitutus illis duob. impuberibus filiis institutis,quia dicitur,& si vterque filius pupillus in pupil.ætate decesserit,Sēpronius hæres esto.addo tamen quòd potest dici quòd principium huius legis obstat illi l.pe.inquantum hic in prin.vult quod possit euenire casus substitutionis, quamuis in persona illius.s.Titii eueniat conditio substitutionis vulgaris tantum, & non in persona alterius.Et isto modo intelligendo remanet dubium,cui quomodo respondetur nisi dicatur quòd hic ver.sed si ego.venit continuatiue ad prin.huius legis,& ponit tm̄ casum substitutionis reciprocæ,& de casu institutionis non facit mentionem in versic. sed si ego:quasi velit quòd illa substitutio reciproca continetur cum eodem casu: & sic hic ponuntur duo casus,ad primum casum inquantum loquitur de vulgari, hic videtur velle tex.quòd possit conditio substitutionis euenire in persona vnius.Est tamen difficilis respōsio,sed in secundo casu in versi.sed si ego,de facili tollitur, id est,quòd loquitur in reciproca,vt supra dixi.

LEX XX.

Lucius. Testamentum incisum a testatore non sanæ mentis non rumpitur.h.d.

TITVLVS QVARTVS.

De ijs a quæ in testamento delentur.

ADDITIO.

a Pom.¶De iis.Quid dicatur cancellatum,vide Bar.in l.nihil interest.ff.de adi.leg.

LEX PRIMA.

1 Legi intelligitur prospici oculis quæ scripta sunt.
2 Testis debet deponere de sensu corporis,non de eo quod intellectu percipit.
3 Statutum quòd instrumenta mandentur executioni sicut sententia, an habeat locum in instrumento dotis continente tacitam stipulationem.

Quæ in testamento. [a] Primò ponit vnum dictū. Secundo exponit quodlibet verbū illius dicti per multas particulas. Secunda ibi,legi autem.Hæc secūda pars subdiuiditur in multas particulas,vt infrà videbitis.In versic.legi.Hic exponit verbum legi†Et no.ꝙ legi [b] intelligitur [c] perspici oculis quæ scripta sunt:& sic apparet ꝙ sententia non dicitur [d] lecta secundum formam l.ij.C.de sent.ex breui. recit. nisi quis scripturam oculis perspiceret. ¶ †Secundo not. [e] de eo quod dixi in l.qui testō.§.fi. de testam. ꝙ testis debet deponere de sensu corporis, non de eo quod intellectu percipit. Pro hoc optime facit iste text. ibi, non intelligi,sed oculis perspici. ¶ Tertio no. [f] ꝙ statutū est hic,ꝙ instrumenta publica mandentur executioni,sicut sententiæ:modo quędam mulier habebat instrumentum,quo vir fuerat confessus se habuisse dotem,& de ea fecerat quittationem:nunc solu.matr. petebat executionem instrumenti contra virum, ex vigore tacitæ stipul.de restituendo præsumptæ,ex l.j.C.de rei vxo.act.Ista lex facit contra eam:quia illa tacita stipulatio non potest esse legitimè scripta in instrumento, sed intelligitur authoritate legis, & ideo tunc non [g] mandaretur executioni illud instrumentū, [h] secundum legis dispositionem.in contrarium facit [i] l.si duo patroni.§.Marcel.suprà de iureiur.

ADDITIONES.

a ¶Quæ in testamento.Vide Fel.in c.ex literis.in pen.& vlt.col.de fid.instr.
b Barb.¶Legi.Et sequuntur istam partem.Bal.hic,Ang.& Io.de Imo.Tu vide quæ remisi ad Bal.in l.ad probationem.C.de prob.& in l.1.in prin.C.de rei.vx.act.& in l.iurisgentiū. §.quod fere.ff.de pac.& vide dom.Ant.& ibi dixi in c.3.de constit.& quæ dixi in rep.l.cū acutissimi.C.de fideicom.
c Pom.¶Intelligitur.Vide Ale.cons.112.ver.non ob.id quòd.5.vol.& Fel.in c.translato.de constit.& in proœ.decre.in 6.col.
d ¶Non dicitur.Vide Bal.in l.fin.de sen.ex breui.recit.
e Pom.¶Secundo no.Vide Barb.cons.102.4.vol.insertum inter consilia.Alex.in 4.vol.vide Fel.in c.2.de prob.Barb.cons.46.in 6.col.j.vol.Fely.in c.sicut.de re iud.Roma. cons.176.
f Pom.¶Tertio not.Vide Bar.cons.46.j.vol.
Paris.¶Vide Fe in c.translato.de consti.& Ias.in §.fuerat.in glo.in verbo,transtulerimus. Insti.de act.Bar.in rep.l.cum acutissimi.C.de fideic.quòd quid dicatur tenor testamenti, & quid non dicatur corporaliter descriptum,sed ex iuris intellectu resultet,vide Pau.de Cast.post Bal.in l.ad probationem.C.de prob.& Ale.in l.iurisgentium.§.quod fere.ff.de pac.qui tenent contra.Bar.hic,quòd instrumētum habeat executionem paratam,etiam circa ea quæ resultant ex eo facile.Et ex prædictis potest inferri q, si aliquis promisit factum,& non fecit,an possit petere interesse,de quo nihil in instrumento sit dictum:ex pdictis colligit quod sic.Ita in terminis,quod executiue possit peti īteresse tenet do.Lau. in tract.instr.guarent.in 10.quæst.j.par.prin.& ista videtur verior opi.attento quòd contra Bar.hic tenetur,cum non sit diuersa ratio inter decisionem Bar.& obligationem ad interesse:quia illa tacite prouenit à legis dispositione & mente contrahitur sicut stricta stipulatio.de qua hic per Bar.& in l.si stipulatus.ff.de verb.ob.& in l.si quis ab alio.§.si. ff.de re iud.&opinionē Ant.de Bu.reprobat Fel.in c.translato.& licèt multa alleg.pro eo, aduerte tamen ad Bar.hic,& per Are.in §.fuerat,in prin.insti.de act.& adde quod opin. Bald. in d.l.ad probationem,tenetur,& de veritate prædictorum vide Fe.in c.2.ver.Septimo intellige,extra de proba.in c.humanum genus.j.distinct.item opin.communem de de qua suprà quod ea quæ tacite veniunt ex instrumento habeant executionem paratā, tenet Barb.in rep.ru.C.qui admi.contra tenet Soc.in l.cum quid.in 9.not.ff.si certum petatur.
g Alex.Los.¶Tunc non.Abradi debet hæc negatiua non,vel si velis habere, intelligas ibi, secundum legis,s.municipalis dispositionem,vt mentem Bart.serues: vel ante verbum secundum ponas nisi,vt codices aliqui habent.
h Ale.¶instrumentum.Contrarium tenuit Bal.in l.ad probationem.C.de prob.& in l.j.in prin.C.de rei vxo.act.vide Ang.in l.reos §.cum in tabulis.de duob.re.& Mod.in l.iurisgentiū §.quod fere.s de pac.& in l.j.in gl.sup.ver.sp.in ver.tacite apposita.s.so.mat.& q̄ ibi no.ad Bart.hic optime facit quod dixit do. Ant.in c.translato.de constit.& dixi post Bart.in l.j.in fi.j.de leg.2.& vide no.per Bar.& ibi dixi in l.j j.ti.j & in terminis,Bal.in l. ad probationē.& in l.vbi adhuc.de iur.do.& vide quod no.Bal.in l.generaliter.ad fi.de sacrosan.ecc.Et ad idem facit quòd no.Bal.in l.legem.in prin.C.loca.& in terminis Bal.in d.l.j.§.& vt plenius.C.de rei vxor.act.Adde quod opinio Bal.in l.ad probationem.sequutus est Rom.cons.147.
i Pom.¶In cōtrarium facit.Vide Bal.in l.ad probationem.C.de prob.in l.vnica.§.& vt plenius.C.de rei vxo.acti.& in l.iurisgentium.§.quod fere,ff.de pac.bal.in l.vbi adhuc.C.de iure do Ant.de but.in c.trāslato.de consti.Are.in §.fuerat.instit.de actio.ale.in d.§.quod fere.Pan.in c.cum olim.in 2.no.de cen.bar.in d.c.translato.ibi.Fe.de constit. Cæp.in cau.115.barb.in repe.l.cum acutissimi.C.de fideic.

1 Inductum,cancellatum,& perditum quid differant.

§. Sed volentibus. In isto §.exponitur verbū, inconsulto delata. ¶ †Quæro,quæ est dr̄ia inter inductum,cancellatum & perditum.Dic,vt no.in l.si qs libertatem.s.de pet.hær.in gl.super ver.inducatur.& C.de sol.l.inductum.& j.lege proxim.in prin.

1 Verba notarij scribentis ea,quæ scripta sunt,& addita mea propria manu scripsi,& addi di quid operentur Et an si sunt plures subscriptiones,& notarius dixerit simpliciter,quæ subscripta sunt,&c.an consulto præsumātur subscripta.nu.2.

§. Sed ideo. [a] Hic format vnam q.circa pmissa. ¶ Not.istū [b] ver.ad ea q̄ notarij apponunt tota die in fine īstrumētorū,s.ea q̄ scripta sunt & addita mea ꝓpria manu scripsi, & ad

ADDITIONES.

a Barb.¶Et ideo.Et do.abb.in cons.x.vbi pulchre loquitur.
b Pom.¶Vide ias.in l.si vnus.in vlt.col.C.de testa. Fel.c.ex literis.vers.5.declaratio.extra de fide instru.
c Pom.¶Not.istum.Vide præposit.in c.in memoriam.19 distinct.pan.c [illegible] lio 10.j.solum.

a &addidi:quia per hoc tollitur suspicio instrumenti.verūtamen: quia illa scriptura non refertur nisi ad ea,quæ cōsulto sunt suprà scripta,vt hic,bene facit notarius ponere quod suprà scriptū est.s. in tali,vel in tali parte:si esset suprascriptio in vna parte tñ,nō esset necesse:quia ad illam tantum referretur,vt l.2.de lib.& posth.

2 ¶†Quæro,quid si apparent plures subscriptiones,& notarius dixerit simpliciter,quæ suprascripta sunt,an omnia præsumātur suprascripta,cōsulto.Rñ.sic,nisi fauore libertatis,vt j.l.proxi.in fin.

ADDITIO.

a Alex.¶Tollitur suspicio.adde omnino Bal.in l.diuus.§.item senatus.j.de fal.& bar.in l.vnus.C.de testa.& in l.fi.§.1.post princ.de edi.diui.& no.pulchre bal.in l.in fraudem.§.ficut.j.de test.mi.cum his quæ ibi dixi,& quod no.Bar.in l.1.in fi.&,qđ ibi dixi j.de sec.tab.& dixi in l.si vnus post Bar.& vide de eo,quod dixi in d.l.in fraudem.Cano.& maxime abb.in c.ex literis.de fide inst.& ibi etiam do.anto.

§.Sed si legi. Hic format aliam q.circa præmissa.

a §.Sed consulto. Hic facit vnam q.circa id quod ꝓxime dixerat.a ¶ Op.de præceden.resp.Sol. quando aliquid deletur,ita quod post deletionem legi nō potest aut hoc fit ante consumationem testamenti,tunc est presumptio quod si testator voluisset deleri iterum fecisset rescribi, vt in præceden.responso. Sed quando post consummationem testamenti,tunc habet locum distinctio huius §.aut est deletum consulto,aut inconsulto.

ADDITIO.

a ¶Dixerat.Ad istum tex.vide quæ dixit and.& Im.in c.translato.de const.

§.Et si quidem. Hic īcipit exponere verbum positum in prin.legis,ibi consulto.

§.Si vero. Hic exponit id quod in prin.dictum est,ibi. Id vero quod non iussu.

1 *Hæreditas an semel data ipso iure possit adimi per deletionem.Et si quis habuit instrumentum quod perdidit,vel est deletum,licèt possit petere debitum per modum libelli,non tamen potest petere executionem instrumenti vigore alicuius statuti tribuentis instrumenti executionem paratam nu.2.*

§.Et hæreditatis. Iste vers.refertur ad totum dictum. Not.casū ſm gl.aliquis īstitutus,seu substitutus cancellauit ipsemet,certe ipse perdet ius suū ſm gl.in ver.q ꝯcidit.Idē in eo q falsificat acta,vt ꝑdat cām.l.in fraudē.§.neque instrumēta.ff.de iur.fisc.Itē quid si mittāt acta ad ꝯsultorē,aliqua pars dissigillat & aperit,quam pœnam patiaē.Casus est extra de off.deleg.c.cum olim.2.vbi dicitur quod patitur istā pœnā,qđ ꝯ illa acta nihil ammodo possit opponere.Hæc additio est noua.

1 ¶†Opponitur,quod hereditas semel data non potest adimi ipso a iure:a per declarationem.l.hæreditas palam.§.1.s.de testa. Dicit gl.qđ hic dēt exponi,nō videtur data.s.efficaciter.Tu dic qđ si ante perfectionem testamenti deletur,non videē data,vt hic.Si post aut deleuit,vt decederet intestatus,& ipso iure tollitur, & applicatur venientibus ab intestato,vt j.l.proxi.aut deleuit,quia hæredes reputauit indignos,& non tolluntur ipso iure, sed hæredes sunt,& fiscus ab eis auocat,vt j.eo.l.pe.Non ob.l.hæredes palam.§.1.quia ibi deuenit ad actū verbi,& sic requiritur solennitas:hic deuenit ad actum facti.Pro hac opi.facit quod no.doc.C.de testa.l.nostram.l.hrditas.C.de his quæ vt indig. ¶† Vltimo gl.dicit,ꝙ

2 ex tali testō licèt possit adiri hæreditas de iure ciuili,nō tñ pōt peti bon.pos.secundum tab.vt in gl.Per hoc patet quòd aliquis ha-

b buit testamentum,quod postea perdidit,b vel postea est deletum, ꝙ licet debitum peti per modū libelli,non tamen potest peti executio instrumenti ex forma statuti,de quo dixi.s.

ADDITIONES.

a Ale.¶Ipso iure.Adde no.in l.in facto.§.fiscus,de cōdit.& demon.& in l.ꝯostram.C.de testamen.

b Ale.¶Perdidit.Vide pa.de Ca.in l.nostram.C.de testa.& Adde Bar.in rep.l.3.C.de pign.& quæ dixi in l.fi.super gl.in ver.depositionibus.de edi.diui Adrian.

LEX II.

1 *Condemnatis pluribus,si vnus soluit,illius tantum nomen debet cancellari.*

2 *Condemnatio si tota cancelletur vno soluente ex pluribus condemnatis,remanet tamen valida in personis aliorum.*

3 *Cancellare est quod fit per transuersum in modum crucis.*

Inducere est per medium ducere.

a Cancellauerat. a In dubio cancellantio restringitur ad rōnem ipsi cācellationi adiectam.h.d.

1 ¶†No.ꝙ qñ plures b sunt condemnati in vna condemnatione,&

b vnus soluit,illius tantū nomen debet cācellari.c ¶†Secūdo no.d

c quod si tota ꝯdemnatio cancelletur vno soluente, nihilominꝰ

2 condemnatio remaneret valida in persona aliorum. Restringi-

d tur.n.cancellatio ad causam cancellationis,vt hic,quod tene mēte.¶Vidi in vna condemnatione esse plures condēnatos,& quia duo soluerunt ꝯdēnationē,totum cācellauit,nec aduertit de vno quia nō soluit,an possit fieri in nō soluēte executio?Certe sic:qa cācellatio ad illos duos tantum referē.Vide gl.quæ incipit,sed nō soluitur,&c. Quidā dicunt qđ soluit ibi in ambiguo.Sed veritas est in ꝯrium:qa hic loquiē qñ est dubiū,sed qñ est certū,loqtur l.

e proxi.& ibi soluetur.¶Quero quæ sit dña e inter inductum,& cā-

3 cellatum. †Et dico ꝙ proprie cancellare est per transuersum in modum crucis delere,&c.Inducere est per mediū ducere,sicut ꝓbatur ꝑ gl.in l.si quis libertatē.in gl.super verbo,inducaē.s.de peti.hæredi.& in l.inductū.C.de sol.¶Opp.s.l.ꝓxima.Sol.in gl.quę distinguit tres casus.& in eo quod dicit in dubio, idē in l.nostram.C.de testa.Sed Cyn.ibi.& Dyn.hoc reprobant, quia nemo est indignus,nisi appareat.l.cū pater.§.rogo ita.j.de lega.ij.¶ Opponitur infra l.ꝓxima.Solutio,ibi non cancellauit omnes tabulas.

ADDITIONES.

a Paris.¶Cancellauerat.Quid si in actis reperiatur instrumentum cancellatum, vide Bald.& Mo.in l.acta.per illū tex.ff.de re iud.bal.in l.emancipatione.C.de fide instr.in l.si vnus.in fi.C.de testa.& quòd cancellatio actorum dicatur crimen falsi.& qualiter puniatur,vide Io.de ana.consi.xij.de qua q.scripsi ad Bar.in l.in fraudem.§.quoties.ff.de iure fisc.Itē de materia cancellationis,an vitiet quando est facta de voluntate testatoris.aliàs secus,vide Ias.in l.si vnus.col.1.& 2.C.de testa.Item quòd si testator facit testamentum, & notarius fuit de eo rogatus coram testibus,postea testator accipiat originale de manu notarii,& apostillat,& dedit notario,an notarius poterit illud authenticare, si non fuit rogatus post illas interlineaturas & apostillas,vide late Io.de ana.consilio.xxviij in 1.dub.quòd non:vbi etiam vide de materia rasuræ instrumenti,habes per Bertachi.in verb.radens.

b Pom.¶Quando plures.Vide bal.in l.emancipatione.C.de fi.instr.

c Ale.¶Cancellari.Vide bar.in l.acta in fi.prin.de re iud.quod no.bal.in l.si vt proponis.1.ad fi.C.quomodo,& quando iud.quid importet cancellatio banni,vide bal.in l.generali.C.de sen.pas.

d Pom.¶Secundo not.Vide Cæp.consi.7.

e Poma.¶Sit differentia.Vnum ponitur pro alio,vt per Io.de ana.consi.11.in prin.

LEX III.

1 *Magni domini non recognoscentes superiorem possunt esse iudices in causa propria.*

2 *Iudex non debet habere cōsiliū cum aduocatis,vt sibi credatur,sed collationē sic.*

3 *Aduocatus non potest cogi vt consultet in causa,in qua est aduocatus.*

a Proxime. a No.ꝙ imperator est iudex b in cā imperij,& cā

b fisci.Ad idem j.ti.j.l.& hoc Tiberius.ita dicunt

c c doct.†ꝙ magni iudices & ciuitates quæ non recognoscunt su-

1 periorem,sunt iudices in causis propriis,de quo per Cyn.ne quis in sua cau.l.j.& per Inn.extrà de ele.c.nostri.& de iud.c.cū venis-

2 sent.No.ergo gl.hic super verbo remotis,†ꝙ iudex nō debet ha-

d bere cōsilium cum aduocatis litis.& quòd imponit finem dictis eorum quando sibi videtur,quod intellige consilium,vt eis credatur.l.prætor.de iurisdi.om.iudi.& l.fi.de testi.Sed collationem bene pōt habere cum eis,non vt eis credaē,nisi quatenus ipsi vi-

3 debitur.Credo tamen quòd †aduocatus non possit cogi vt consulat in causa in qua aduocatus est,sed alij cogi possunt, vt C.de aduo.diuer.iud.l.sancimus.& quod no.C.de proxi.sacro scrinio.l.ij.

ADDITIONES.

a Pom.¶Proxime.Limita vt per Old.consi.124.incip.quod remissio,seqtur ale.cōsi.1.vol.5

b ¶Est iudex.Sicut potest pro se iudicare,ita potest pro se scripturam, & probationem reprobare,secundum Bal.in l.exemplo in fi.C.de proba.

c Poma.¶Ita dicunt.Vide Fel.in c.cum non liceat.de præscri.

d Ale.¶Habere consilium.De hoc habetur per bart.in l.est receptum.de iur.om.iudi.vide bal.in l.2.in fi.de sen.quæ sine cer.quan.& adde Bal.in l.placet.C.de sacrosa.eccle.& Bar.in d.l.2.& Imo.in l.si paterfami.in notab.j.tit.1.

a §.Nomen. a No.ꝙ si fauore libertatis est quid inductum, in dubio qđ inductū ē ꝓsumatur inconsulte. ergo in ꝯriū est ius cōe.Et ꝙ dicitur in libertate,idem puto in re-

a lictis ad pias causas b eadem ratione,quod est multum not.

ADDITIONES.

a Barb.¶Nomen.Et pondera:quia fauorabilior est persona q̃ res,& fauorabilior est libertas quàm pium relictum.Hoc probo per tex.in l.1.gradu.ff.quæ in frau.cre.vbi dicitur,quod valet legatum libertatis, non legatum alimentorum,qui tex.destruit dictū bar.hic,& omnium:& adducit,quod libertas diminuit legitimam filiorū.l.Papinianus.§.4.& §.quoniam autem quarta.ff.de inoff.test.sed relicta pia non diminuuntur.c.quicunque.17.q.4.& quia libertas facit quem de nihilo aliquid,sed legatum pium non facit de nihilo aliquid.Item iurislator istud non expressit.arg.l.1.§.fi.C.de ca.tol.Si opponitur quod preferatur?Respondeo non est expressum.Et vide ang.in rep.d.l.eam quam,vbi dicit, quòd magis est pia libertas.dixi in Ioannina.Io.and.in l.si ita stipulatus essem abs te.tenuit cōtrarium,quòd lex loquens de libertate extenditur ad pia relicta, sed nihil allegat. Ego autem ibi tenui contra,tamen vide ibi doc: & ex hoc videtur, quod non bene sumant doct.c.ex literis.de proba.qui loquitur in libertate,& ipsi extendunt ad causam fauorabilem,& vide Lud.Rom.in consi.198.

¶Ad hunc §.adde bar.in l.si vnus.C.de testa.

Pom.¶Vide ale.consi.11.1.vol.

b Alex.¶Pias causas.Et sic dispositio facta fauore libertatis,dicitur esse dispositio ad piam causam,vt hic.Facit tex.in l.1.§.fin.autem in ratione pietatis.C.de commu.si ser.manumis.& quæ per illū tex.dixi in l.captatorias.C.de test.milit.circa contrarium.l.fideicommissa.infrà de fideicom.liber.& Bal.hoc tenet in d.l.1.§.fi.& bar.in l.si vnus.C.de testa.& in l.Titio vsusfructus.§.1.de cond.& demon.& Bald.in l.2.de fideicon.liber.& in l.pe.eo.tit.& in l.si iure.C.de testa.manu.& in l.1.in prin.C.de cad.tol.& ibi dixit expresse Bal.in vltima col.quod libertas & ecclesia æquiparantur & bal.in l.1.C.de sacrosan.eccl.in repet.in 3.quæst.5.partis prin.dicit,quòd legatum libertatis est pium, per dictam l.fideicommissaria.vide in d.l.captatorias.

Pom.¶Ad hunc locum Bar.Vide aliqua similia per alex.in l.Centurio.ver.10.ff.de vulg.per Rom.consi.235.Matesi.no.113.

LEX IIII.

1 *Cancellatione instrumenti facta per notarium in bastardello, non præiudicatur instrumento extenso in libro.*

2 *Creditor quòd reddat debitori instrumentum debiti cancellatum,licèt non cancellatur in libro notarij,sufficit.*

Pluribus. Si de eodē facta sunt plura istrā,vnius cācellatio alterius vires non tollit,nisi de mēte cōstet.h.d.

1 a Notarius scripsit instrm̄ †primo in bastardello paruulo, a deinde illud

ADDITIO.

a ¶Bastardello paruulo.No.bene,& adde quod bastardellus nullam fidem facit,secundum Bal.in rub.C.de fi.instru.in ver.tertio quæritur,& ibi vide, an notarius possit cancellare protocolum,reddito instrumēto,& ꝓ instrumentū cancellatū ꝓbet olim obligationē & satisfactionē,ponit et Bar.in l.acta.de re iu.Et ad Bar.hic adde Bal.in l.nostram.C.de testa.

illud extense posuit in libro suo,& in bastardello cācellauit. Certe ista cancellatio non noceret instrō scripto in libro. Pro hoc facit: quia cancellatio limitatur secundum causas cancellationis, vt supra eo.l. cancellauerat, sed causa cancellationis scdm morē notariorum est, vt ideo cancellet in bastardello: quia complete missum est in libro, igitur, &c. Secundo facit † si creditor reddat debitori instrumentum cancellatum, licèt in libro notarij appareat instrumentum non cancellatum: quia mens fuit a ꝙ a toto debito recedatur. l. si chyrographum. de proba. per cancellationē vnius videtur totum instrumentum cancellatum: quia talis fuit mens Iurisconsul. vt hac l. ij. responso.

ADDITIO.

a ¶ Mens fuit. Vide no. in l. qui tabulas. ff. de fur. & quod ibi dixi. & quod no. Bar. in auth. cassa. C. de sacrosan. eccl. Et hoc sequitur bal. in l. nostram. C de testa: & bart. in l. Labeo. ed §. supra de pac. & ibi dixi.

TITVLVS QVINTVS.

De hæredibus instituendis.

LEX PRIMA.

1 *Impersonalitas quando vitiat dispositionem.*
2 *Notarius si dicit, rogatus scripsi, intelligitur, scilicet à partibus.*

QVi testator. op. C. de test. l. hac consultissima. So. ista est superfluitas quæ nō vitiat. Item op. C. de consti. pecu. auth. si quando. Sol. † impersonalitas ex pte eius qui obligatur, vitiat dispositionē, vt ibi: ex parte eius cui obligatio quæritur, vel qui disponit ad sui commodum, non vitiat, vt hic, & l. stiplo ista. §. si quis ita. de ver. ob. Subintelligitur. n. persona loquētis: iō cū testatōr dicit, Titius hrs esto, intelligitur, s. mihi. †. Et per hoc credo, a quod si notarius dicat rogatus scripsi, debet intelligi, scilicet a patribus, vel a testatore.

ADDITIO.

a Pom. ¶ per hoc credo. Vide pau. de Cast. consi. ij. vide quæ in simili ponit Fel. in c. sicut. de re iudic.

a §. Si ex fundo. a Opp. C. de hær. insti. l. quoties. Sol. ibi erat alius hæres institutus vniuersaliter, hic non. Quæro quid si testator dixit, Titium instituo in fundo, & quòd plus petere non possit. Dicam s̄. eo. l. quoties. §. si duo.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si ex fundo. Ad istum tex. vide ale. consi. 68. in 2. dubio. 2. volu. Fede. consi. cxxxj. Barb. consi. cxv. & consi. clxxij. & quæ scripsi post Bar. in l. quoties. §. si duo. & §. fin. infra eodem.

1 *Duæ negationes licèt faciant affirmationem, tres tamen faciunt orationem negatiuam.*
2 *Condemnatio expensarum an videatur facta, si iudex in sententia dixit, Titium institno, absoluo, & victum victori in expensis, taxatione nobis reseruata.*

a §. Si n autem. a Quæro an vitietur testm̄ si dicat, Lucius Pla. ꝙ sic, per l. errore. C. de testa. & exponebat in, ꝓ valde. Gl. contra, † quia sunt tres negationes, & licèt duæ faciant vnam affirmationem. l. duobus. ff. de ver. sig. tamen tres faciunt orationem negatiuam. Facit l. j. de cadaue. punito. & per Cy. C. de ser. fug. l. j. Ista lex facit ad q. Iudex † in sentētia dixit, Titiū absoluo, & in expēsis victū victori, nobis & successoribus taxatione reseruata. Quærebatur vtrum videatur facta condemnatio expēsarum, quia deficit verbum condemno, nec videtur repetitū ex præcedentib. Et videtur quòd non. C. de sen. l. præses. In contrariū b facit hæc lex maxime in fi. sui, licèt. n. non sit verbum condēno, c tamen debet subintelligi. Nec ob. quòd sententia debet ferri in scriptis, quia etiam hic loquitur in testō, quod fit in scriptis, & hoc puto verum, licèt contrarium fuerit iudicatum.

CONCORDIA.

☞ ¶ Exponebat. Pro concordia aduerte si iudex in snīa condēnatoria vel absolutoria dicat, victū victori in expensis, & ñ subiiceat, condemno. Bar. in l. præses. C. de sen. & interlo. om. iudi. tenet, ꝙ non valet snīa. Contrarium tenet in hac l. ij. §. si nautem. secundū Ias. in §. curare. Inst. de act. Tu dic salua reuerentia tanti doct. ñ est contrarius, immo in d. l. præses, tenet conclusionem verissimam, ꝙ est nulla. Sed arguit ꝯ de l. verbum volo. C. de fideic. & soluit, ꝙ aliud est in vltimis voluntatibus, & aliud in snīa, vbi verba stricte intelliguntur, nec subaudiri debent. In hoc vero, §. si nautem idem tenet, quia simplr opponit dctā l. præses. & similiter ita soluit: bene verū est ꝙ prima facie videtur sibi cōtrarius, sed postea finaliter concludit, vt in d. l. præses. licèt per alia verba, non tñ multum discrepantia ab illis, de quib. in d. l. præses. Sed in effectu idem dicit. Et dato ꝙ intelligeretur cōtrarius, adhuc posset saluari. Quia aut non constat de mente iudicis; & procedat prima opinio: Aut constat de mente per alia verba: & tunc procedat secunda opi. Istam solutionem sensit Alex. in l. errore. C. de testa. Quicquid dicat in hoc §. si nautem. dicens ꝙ licèt prima opi. sit verior, tamen secunda est æquior, quam conatur sustinere vt ibi per eum.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Sin autem. Et vide gl. in c. 1. de vita & ho. ele. vbi supplet verbum, statuimus. gl. in c. vt vniusquisque. de pec. cle. supplet verbum, statuimus. Gl. in c. quanos. de appel. c. 1. de præben. c. 1. de rapt. super verbo placuit. c. 1. de iud super verbo placuit. & facit c. 1. de prob. vbi deficit verbum accipiamus, & vide quæ ibi remisi.

Pom. ¶ Vide Fel. in c. ad audientiam. in 3. fal. de rescr. Barb. consi. 5. 1. vol.

b Pom. ¶ In contrarium. Vide Fel. in c. illa. de elec. Ias. in l. errore. C. de testa. aliquid per Bal. cons. 5. j. vol. Rom. in simili cons. 170.

c ¶ Debet subintelligi. Et istud facit vtrum contractus in scriptis recipiat suppletionē facti de quo habetur per Bal. in l. contractus, ad fi. C. de fid. inst. vbi dicit quòd non alle. no. in ea. P. Tabellio. de fid. instr. vide tamen hic no. per Bar. in l. j. s̄. tit. j. in prin. & ibi Bald. & hic ètiam Bal. in l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. & quod no. Inn. in c. dudum. de reb. eccl. non alie. Bar. tenet contrarium eius quod hic, in l. præses. C. de sent. & illa sua opi. est de iure verior, licèt ista sit æquior. & si velles eam tenere, potest dici quòd sententia super expensis de se est interlocutoria, & sic de veritate in sui prolatione non requirit tantum solēnitatē, quantam diffinitiua, cum possit etiam sine scriptis proferri, dummodo reducatur ad scripturam, vt no. in l. 2. ff. de appel. & sic in casu prædicto præsumatur plus actum, & minus, vel nihil scriptum, vt hic diximus. Item quia ita fauere debemus, vt res potius valeat, quàm pereat. l. quoties. de verb. oblig. Et de hoc hic vide per Imo. sustinentem vtranque opinio.

LEX II.

Circa. Defectus conditionis de præterito, vel de præsenti vitiat institutionem: sed si de futuro, purificat, si ex facto testatoris dependet. h. d. secundum Dyn. Opp. de l. clemens. in fi. ff. a eod. Sol. vt ibi. Opp. de l. qui hæredi. ff. de cond. & demon. Sol. hic loquitur in condirione de futuro, quæ dependet ex voluntate testatoris, vnde testator non inserēdo causam, videtur pœnituisse: ibi, quando conditio dependet ex facto alterius, vel ex fortuna. Ita dicit Dy. hic, & not. glos. in l. si quis ita scripserit hæredem. ff. e. Opp. de l. Stichum qui meus erit. de leg. j. in eo, ꝙ ibi dicitur de relatiuo quis, vel qui. Sol. vt ibi. Oppo. de l. si Mæuia. ff. eo. Sol. ibi est conditio negatoria, quæ nunquam fuit nec esse potuit, ideo eius defectus vitiat: hic autem fuit cōditio de præterito, quæ esse potuit.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Qui hæredi. Vide Ale. in l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. j. & in l. pe. C. de insti. & substitu.

LEX III.

Seruus alienus.

§. Si seruum. In institutione videtur adiecta cōditio, quæ adiicitur libertati. h. d. Op. de l. diuus Pius. ff. de ma. te. Sol. vt ibi. Op. de l. quidam. C. de nec. ser. sol. vt glo. & ibi plenè.

§. Si quis ita. De adiectione alterius alteri potest adiici conditio. hoc dicit.

§. Qui fideicommissam. Licèt ius institutionis non mutetur, tñ qualitas acquisitionis mutari potest. h. d. ¶ Et oppo. de l. si seruum. §. si quis. ff. de acqui. hær. Sol. Potest desinere esse hæres si vult quo ad effectum, vt ibi: tamen semper remanet hæres nomine, vt hic, & l. ei qui soluendo. ff. eod. ¶ Opp. quòd hæres ante non potuerit dare libertatem. l. vnum ex familia. in princ. ff. de leg. ij. & l. sed & si ante. ad Trebellia. Glos. non soluit. Dic quòd ideò hic potest dare libertatem antè, quia nemini præiudicaret: ibi verò non potest restituere hæreditatem antè, quia alij præiudicaret, vt no. in l. post mortem. C. de fideic. & l. filiusfamilias. §. diui Seuerus. ff. de leg. j. & l. cum pater. §. à filia. de leg. ij.

Aperturæ. Legitur in glos. multis modis, & satis clarè. Et varietas lect. est propter ꝯrium. l. sub ꝯditione. s̄. de lib. & posth. Vide gl. per text. iuxta fi. ibi, quòd filius impubes, &c. quidam habent in litera impubes, sed vult dicere pubes. Dicit glo. ſm distin. casuum, qui sequuntur, erit vel non erit necessarius fratris impuberis, sed patri indistinctè erit necessarius, ergo, &c. ¶ Pro declaratione istarum lect. distingue: Quandoque quis dat se ipsi testatori in arrogationem, quandoque extraneo. ¶ Primo casu, aut ante testamentū, aut post testm̄. Primo casu, aut reperitur in arrogatione tempore mortis patris, & erit suus hæres patri. Sed si quæratur an sit suus hæres impuberi, cui est substitutus, distingue: Aut reperitur sui iuris tempore mortis impuberis, & erit suus: aut reperitur in arrogatione alterius, & non erit suus. Si verò tempore mortis testatoris non reperitur in potestate, nemini erit suus, vt hic, ſm scdam lect. & l. sub cōditione. de lib. & posthu. Secundo casu, quando post testm̄ se dedit ad arrogandum: tunc si reperitur in arrogatione tempore mortis, efficitur suus. Vtrum autem sit suus impuberi. distingue eo modo quo s̄. dictū est, & s̄. de lib. & posth. l. filio. §. fi & l. si quis hęres. de iniust. test. & tractatur hic in 3. lec. Secūdo casu prin. qñ quis dat se in arrogationē extraneo, tunc aut tpe quo cedit dies substitutionis pupillaris, reperitur sui iuris, vel non, vt s̄. dictum, est, & probatur hic in vlt. lectu.

LEX IIII.

1 *Testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, an irritetur.*
2 *Emancipatus institutus sub conditione casuali quare non habet contratabulam, sed sub conditione pendente, dicit testamentum nullum.*
3 *Filius potest institui sub conditione potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu.*
4 *Dictio etiam, est implicatiua.*
5 *Hæreditas an possit statim adiri per cohæredem, quando filius est institutus sub conditione potestatiua.*
6 *Testamentum in quo filius est institutus sub conditione mista, est nullum.*
7 *Conditio qualibet hodie apposita in institutione filij reiicitur.*
8 *Testamentum, in quo filius fuerit institutus in re, quæ non extat, est nullum.*
9 *Filius si instituitur in re, quæ extabat tempore testamenti, sed euincitur, an testamentum sit nullum.*

10 *Filius institutus in certa quantitate potest dicere nolle quantitatem, sed velle de bonis testatoris, & tantum quantum est valor ipsius quantitatis.*

a **Suus quoque.** Suus hæres potest sub omni cõditione institui, filius vero sub potestatiua tantum, cui si non paruerit ab hæreditate excluditur, & cohæres statim põt adire, nõ expectato ꝙ impleat conditionẽ. h.d. Primo ponit dictũ. Secundo excipit à dicto. Tertio format vnã q. circa præmissa. Quarto illationẽ. Secunda ibi, sed excipiendus. Tertia ibi, sed vtrum. Quarta ibi, & iõ. ¶Op. ꝙ suus nõ possit institui sub omni conditione, vt C. de instit. & substi. l. si pater. Sol. intelligas hoc de suo, hoc est de eo, qui potest esse suus, vt nepos & similes. Ita intelligitur prima gl. hic posita. dicam ĩ. l. pxi. §. j. ¶Secundo opp. 1 ꝙ † filius possit institui sub conditione casuali, d. l. si pr̃. de insti. & substitu. Sol. verum est si in defectum ꝯdõnis exhæredat, vt ibi: secus si simpl'r, vt hic. Et est ratio, quia si cõditio deficit, semper fuit exhæredatus: si vero extiterit, semper fuit institut⁹. Et est ratio, qa retrotrahitur. l. hr̃s. de acqui. hær. Sed si non esset exhæredatus in defectum conditionis aliquo casu posset se reperire præteritum, scilicet deficiente conditione, & sic testm̃ esset nullum. ¶ Tertio opp. de l. 3. §. si sub ea. ĩ. de ꝯtab. Sol. ibi in filio emancipato qui potest institui sub omni conditione, hic in suo. ¶Sed quę est † ratio, 2 ꝙ filius suus interim dicit nullum, & emancipatus non hẽt ꝯta. s. pendente conditione? Cyn. in d. l. si pater, quærit, & nõ soluit. Dic ꝙ ratio est, quia pendente conditione filius suus habet bo. poss. ƒm tab. d. l. 3. §. si sub ea cõditione, & de ꝯtab. merito prætor denegat ibi ꝯtab. sed filius emancipatus non poterat aliter venire p̃ ꝯtab. ergo, &c. sed filius suus dicit nullum ipso iure, nec hẽt necesse petere à prætore. Vnde prætor non potest denegare ei beneficiũ, quod habet à lege, illud vero, quòd hẽt à prætore potest denegare. ¶† Op. quãdo filius instituitur sub cõditione potestatiua, quæ 3 nõ põt impleri vltimo vitæ spiritu, vr̃ ꝙ debeat exhæredari ne inueniat se præteritum in vltimo vitæ spiritu, & sic testm̃ esset nullũ. l. inter cætera. de lib. & posth. Huius timore dicuntur quidã cũ dẽre exhæredari. In ꝯrium est veritas. l. si libertus. §. existimo. ĩ. de bon. libe. Nec ob. ꝙ reperiatur præteritus: qui hoc facto suo contingit ꝙ ante vltimum vitæ spiritũ debuit implere. Eamus ad cõmentũ d. Pau. de Neapo. ¶Reintro ad gl. & opp. & vr̃ ꝙ si instituatur sub ꝯdõne casuali, non irritum fit testm̃. Nã in legitima vr̃ istitutus pure subducto grauamine. l. qm̃ in prioribus.[b] C. de inoffi. test. Glo. b fatetur ꝯtrarium & sic dicit hanc l. esse correctam. Iac. de Raue. & Guil. tenent ꝯriũ, & ideo dicunt, ꝙ quandoque institutioni adiicitur ꝯditio, q̃ facit testm̃ subiacere querelæ, & tũc illa reiicitur. Ita loquitur l. qm̃ in prio rib⁹. C. de inoff. test. vt puta, qñ ꝯdõ erat potestatiua, & p̃ eã filius institutus nimis grauabatur. Q ñq; adiicitur conditio, quæ reddit testm̃ nullum, vt conditio casualis, & tunc nihil immutatur de illo iure: non enim esset fauor filij, ꝙ aliquid c mutaret; immo esset odiũ. Ego [c] teneo istã gl. & pluries [d] tenui ꝯriũ d consulendo, & est tex. in l. scimus. §. cũ aũt. C. de inoff. test. vbi aliquis fuit rogatus restituere filio suo post mortem suam, s. ipsius rogati. Constat, quod ista est conditio casualis. Poterat. n. filius de e cedere ante substitutũ, & sic dies [e] fideicommissi nõ cederet, & tamen illa dies, vel conditio subducitur. Dominus Ray. de Forli misit de Padua vsq; ad Ciuitatem istã, rñdendo mihi ad illã l. qd ibi filius non erat institutus, ideo nihil ad propositum. Rñ. ƒm ista tempora quocunque relicti titulo fili⁹ hẽret legitimã, excludebatur à rumpendo. l. omnimodo. in prin. C. de inoffi. test. & in Auth. de trien. & semis. §. j. ideo nihil ad propositum, an esset institutus, vel non: solũ hic est aduerrendũ, vtrũ adiectio ꝯdõnis casualis sit reiicienda, vel nõ. Scdo rñdebat quod ille §. est correctus, per auth. ex cã. & in corpore vnde sumitur. Rñ. licèt gl. hoc ibi non teneat, tamẽ posito qd sit verũ, corrigitur in hoc quod filius debet hr̃e iure institutionis, nec sufficeret relinqui alio titulo: in eo aũt qd dicit ꝯdõnẽ casualẽ remouendã ab eo, quod relinquitur filio, nullã immutationẽ patitur. Est ergo ibi casus p̃ gl. nostra. Op. dictio ẽt, 4 † implicat idem in ꝯrio. l. quenticula. C. de epis. & cle. l. ẽt. ĩ. de leg. j. C. si tuto. vel cur. interue. l. etiam, sed hic dicitur, etiã si cõditioni non paruerit, submotũ esse, & sic innuit etiam si paruerit, esse submotum. Huius ꝯrij timore gl. legit tribus modis. Primo ꝙ abundat dictio etiã, & est clara. Scdo ꝙ est verũ, ꝙ innuit idẽ in ꝯrio, tamen intellige si paruerit esse submorũ, s. à testõ rumpendo. Et ƒm prædicta oportet ponere, quod filius habebat cohæredẽ, cui⁹ adiitione testamẽtũ cõfirmat, ẽt si nõ pareat cõdõni. Põt ẽt intelligi, quãdo fili⁹ est institut⁹, siue paruerit cõditioni, testamẽtũ est validũ, siue nõ paruerit, tamẽ adhuc testm̃ dr̃ validũ, quo ad p̃stationẽ legatorũ, ad q̃ tenetur, quasi volũtarie omiserit ex cã testi, & adiuerit ab intest. per tit. si quis omis. caus. test. & hoc innuit sequens 5 glo. dũ alle. l. illius tit. Venio ad ver. & ideo. Dicitur hic, ꝙ † potest statim adire, nec tenetur expectare ꝯdõnis euentum. Cõtra, cum dubitatur de viribus testamenti, non potest hæreditas adiri. l. sed & si de sua. ĩ. de acqui. her. sed hic est dubiũ, an pater decedat testatus vel non, ergo, &c. vt s. tit. 2. l. pe. Huius timore sunt hic tres lec. prima ꝙ vers. cum & si patrem, mutat casum, & loqtur quãdo fili⁹ est institutus sub ꝯdõne casuali vel mista. Tunc. n. extraneus institutus cohæres statim põt adire filio approbante testm̃, per l. filio. s. tit. s. sed certe ibi nõ adit de iure ciuili, sed de iure prætorio petẽ bon. poss. Scdo modo intelligitur iste ver. cũ & si patrẽ. hoc mõ. si antecedens prædictũ esset verum. ergo dubitaretur de viribus testi, & tunc sequeret ista conclusio, ꝙ expectari deberet. & ista est bona lect. Tertia lect. est, vt loquatur qñ filius non habuit cohæredẽ, tũc addit gl. ibi, vel dic faceret qñ non habuit cohæredem vel substitutum, & hæc est tertia lect. Dicit deinde gl. & dic expectare dẽt filius, vt possit succedere ab intestato. Dicit gl. vsque ad finẽ vitæ ipsius, quando non põt impleri vltimo vitæ spiritu. Quidã hñt in gl. testõr, sed dẽt esse, vacat. Dicit gl. vel post mortem, qñ 6 põt impleri vltimo vitæ spiritu. ¶† Quæro, qd si filius est institutus sub conditione mista. Gl. super verbo, constat, ponit opi. verũ: est, quòd testm̃ est nullũ ƒm ista tẽpora, eo ipso quòd filius instituitur sub cõdõne, q̃ nõ est in ptãte. l. si pater. C. de insti. & substitu. 7 ¶† Quæro, qd si erat institutus sub cõdõne potestatiua, tñ morte præuentus non potuit implere? Rñd. satis est, quòd ꝯditio verisimiliter fuit potestatiua, vt ĩ. ea. l. §. sed & si filio. hodie vero, vt dixi, oẽ grauamen subducitur. l. qm̃. & l. omnimodo. & l. scimus. §. cũ aũt. C. de inoff. test. & si fuerit ei relictũ minus legitima, illud suppletur, vt dictis legib. Hodie vero debet habere iure istitutionis, 8 vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. aliud quoq; capitulũ. ¶† Quæro, f qd si pr̃ instituit filium in aliqua re,[f] quæ non extabat? Exemplũ, instituo filium meum in eo, quod mihi dẽt Sẽpronius, cum Sempronius in veritate nihil deberet. Rñd. testm̃ est nullum, quia in nihilo est institutus. l. si sic. §. j. de leg. j. coniuncta l. omnimodo. C. 9 de inoffi. test. ita sentit gl. in l. iij. §. sed verum. in fi. s̃. de mi. ¶† Item q̃ro, quid si instituatur in re testi, sed postea euincitur, vel esse desijt? Respond. in re, quæ postea euincitur habemus casum in l. scimus. §. j. de inoffi. test. ibi Guil. addit rõnem. Res. n. aliena in illo casu relinquitur a patre filio. Aut ergo pater sciebat, & valet legatum. Aut ignorabat, & idem, cum relinquitur coniunctæ personæ. l. cum rem alienam. C. de lega. Sed posset esse tertius casus, s. quod testator credebat rẽ esse suam, & voluit hæredẽ institutum vniuersaliter non teneri de euictione: tñ l. scimus, indistinctè dicit testm̃ esse validum & filio deberi legitimam, qa ab initio relictũ erat aliquid. Et per hoc apparet rñsum ad id quod g quærebatur de re q̃ esse desijt. ¶Quæro, si filio [g] † relinquitur iu- 10 re institutionis certa quãtitas, & filius dicat se nolle illam quantitatem, sed dicat se velle quantum est valor ipsius in bonis defuncti, an audiatur? Guil. in d. l. scimus. determinat quod sic. per. §. repletionem. in Auth. de trien. & se. §. j. colla. iij. dum tñ non possit dicere se velle tantam partem in qualibet re, sed debet habere in aliqua re arbitrio boni viri. C. quan. & q. quar. pars debe. l. ij. & l. nõ amplius. §. fi. cũ l. sequen. ĩ. de legat. j. ¶ Alia circa materiã legis nostræ dic, vt l. si pr̃. C. de inst. & substi. per gl. & doctores.

CONCORDIA.

☞ ¶Aduerte, quòd Bar. in hac l. suus quoque, allegatur contrarius. Tu dic pro saluatione Bart. vt in concordantia, quam posui ad l. si pater. C. de institu. & substitut.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Suus quoque. An dictio dandi aliquid sit potestatiua, vide Bar. in l. testõ. 2. ff. de condi. & demon. vbi etiam si deficiat talis conditio casu, an deficiat institutio filii. Item ꝙ filius non possit institui sub conditione potestatiua negatiue, quia reputatur difficilis, vide Soc. in l. iulianus. in 2. no. ff. de cond. & dem. Item si filius instituatur sub conditione, quam filius non teneatur obseruare, quia turpis, non valet testamentum. vt per Soc. in l. dubitamus. in princ. ff. de cond. & demon.

b ¶Qm̃ in prioribus. Adde Bar. in l. si pater, de instit. & substit. sub condi. fac. & ibi dixi.

c Barb. ¶Ego teneo istam gl. Tu pondera: quia ista gl. non dicit illud quòd Bart. hic dicit, immo dicit contra, & ita eam intelligunt doc. hic, nec gl. in d. l. si pater. dicit contra, & contra bar. tenent omnes doc. antiqui, & moderni. contra tenet Franc. de Ram. in d. l. si pater. & ibi Raph. Ful. & ibi Bal. & Ang. & Bal. hic, & ang. in consi. 117. & bald. in d. l. quoniam in prioribus. & d. §. cum autem. Io. de Imo. transit cum Bar. in l. fi. infra de cõdi. insti. Ego consului contra Bar. sed pau. de Cast. in. d. l. si pater. tenet contra pro Bar. sed dicit opi. Bar. meliorem. & vide Bar. in consi 13. inci. factum super quo erant exhibita consilia. in 1. dub. quomodo alle. §. porro hic positum, & vtrum testamentum sit validum vide in 2. dub. quia disputat. d. l. si pater.

d ¶ Et pluries. Adde quòd ipse contrarium consuluit consi. 13. incip. ex facto proposito. & Ang. consi. 120. inci. do. antonia quondam Blasij. & gl. hanc secutus est ipse Bald. in l. si pater. C. de insti. & substi. & ibi Sal. & Io. de Imo. hic, sed melius hunc articulum explicat in l. fi ĩ. de condi. insti. in ver. circa casuale. Idem voluit Pau. de Cast. in d. l. si pater. vbi dicit ꝙ totus mundus seruat opi. Bart. & nullus respondet bene ad §. cum autem. quia per eius opi. conseruantur testamenta, per contrarium subuertuntur. Eandem opi. tenuit ang. consi. 96. incip. Viuia de Monte. & bal. consi. 29. 2. vo.

Paris. ¶Contrarium dicit se tenere Com. consi. 129. aliàs 127. & contrarium tenet Ant. de But. consi. 67. circa med.

e Pom. ¶Et sic dies. Vide Anto. consi. 68.

f ¶Aliqua re. Vide Bal. in d. l. scimus. in prin. circa fi.

Barb. ¶Adde Bal. consi. xij. 3. volu.

g ¶Quæro, si filio. Et vide de ista q. an possit detrahere quartam in re, & non in quãtitate. Bal. hic, qui aliter loquitur. & vide Bal. in l. scimus. C. de inof. testa. vbi dicit quòd potest capere in re mediocri. Sal. ibi tenet contra Guil. & barto per l. scimus. §. 1. vbi dicitur, vel pecunias. & in versi. in quantitate, & per id, quod habetur in Auth. de trien. & semis. §. 1. ver. quantitate. Et an possit detrahere in vna, vel pluribus rebus vide Bal. in l. quartam. ff. ad l. falc. & in l. 2. C. quando & qui. quartæ pars debe. Ang. in l. 1. C. ad l. fal. & in l. 2. §. pe. C. communia de lega. & in consi. quòd remisi ad Bar. & vide pet. in c. Ray. de testa. Bal. in l. filium quem. C. fam. erci. & in l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eo. Old. in cõsi. ccxxviij. Ray. in auth. res quæ. C. com. de lega in lege iubemus. ad Treb. & alios in Auth. de test. & ea quæ par. in prin. in gloss. & per alios in lege non amplius. §. finali, ff. de leg. 1.

Pom. ¶Vide bal. cõsi. 457. in 2. vol. Anc. cõsi. 127. Pan. in c. Ray. de test. Aret. cõsi. 17. in 7. dub. pau. de Cast. consi. 17. & consi. 132. Fabia. in repe. auth. nouissima. C. de inoff. test. Alex. & Mod. in l. non amplius. in §. fi. ff. de leg. 1. & in consi. 12. in 1. col. in 5. vol. & Rom. in cõsi. 175. & plene per Alex. in l. Marcellus. §. res quæ. in vlt. col. ver. quid autem in legitima. ff. ad Treb.

Paris. ¶Vide Ias. in l. scimus antea. in prin. in 1. no. C. de inof. test. Dec. in consilio 81. versi. 7. quæritur.

a §. Puto. a Conditio dicitur potestatiua, vel non, secundum id, quod frequenter accidit: hoc dicit. ¶ Quæro, quæ est ista generalis distinctio? Respondeo illa, quæ frequentius accidit, vt in gloss.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Puto. Vide Alex. consi. 114. in 4. vol.

1 *Substitutus filio instituto sub conditione potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu, an possit admitti in vita statuēdo terminum filio, intra quem impleat conditionem.*

2 *Desinere posse quis quando dicatur.*

3 *Conditio si in sententia vel statuto ponitur quòd quis pro tali delicto condēnetur in centum, & si soluere non potuit, amputetur sibi pes, quando dicatur illa cō pleta.*

§. Sed & si filio. Sub conditione potestatiua quę potest impleri vltimo vitę spiritu, viuo filio ñ admittitur substitutus, nisi in ea dies fuerit adiectus: secus si in vltimo vitæ spiritu impleri no potest. h. d. cū principio l. seq. ¶ Op. ex. gl. de l. filius a patre. s̄. de libe. & posthu. Sol. vt ibi dixi. ¶ Opponitur 1 secundo, † qd̄ licèt conditio potestatiua possit impleri vltimo vitæ spiritu, tamen substitutus potest admitti in vita. Nam statuetur certum tempus hæredi, intra quod si non implet, habeatur pro defecta. l. si quis instituatur. §. j. j̄. eo. Vltramontani fatentur contrarium. Cy. ponit in l. si pater. C. de instit. & substi. quod videtur contra istum text. vbi dicit substitutū nō posse admitti in vita filij propter quod dico quo ad petitionē substituti, vel sequentium in gradu non potest statui certus terminus filio, vt hic: sed ad petitionē creditorum sic, vt in contrario facit l. j. §. sane. j̄. de success. edic.

2 ¶ Vides ergo † ex hac l. quòd illud quod pōt quis, nō dicitur desinere posse, nisi cū moritur. habeo ergo hic tractare quando dicatur desinere posse: qualiter autē posse dicitur dixi in lege Gallus. ī prin. & l. j. de iniusto testam. Ad quā declarationem est sciendum, quod posse desinit quis multis modis. Quandoq; ex persona eius qui debet facere. Quādoq; ex tēpore, in quo debet fieri. Qn̄q; ex materia, ex qua debet fieri. Qn̄q; ex psona eius, in quā debet impleri. ¶ Primo si desinit quis posse ex persona eius qui debet facere, & tunc procedat distinctio huius legis. Aut est conditio potestatiua, quæ potest impleri vltimo vitæ spiritu: & non desinit posse in vita, sed demum post mortē. Aut non pōt impleri vltimo vitæ spiritu, & desinit posse in vita, sed tunc cū est in articulo mortis: & sic in hac lege nō consideratur aliud, per quod desinat posse, nisi persona quæ debet impleri. ¶ Secundo desinit posse quādoq; ex tpe, in quod debet impleri. Si enim est limitatum tempus certum ab hoīe, vel a lege, illo elapso desinit posse fieri. ¶ Quando limitatur ab hoīe, est expressum. j̄. eo. l. sed si conditioni. in prin. & de verb. ob. l. illa, cum similib. An autem tēpus possit apponi a iudice, dixi s̄. in precedēti contrario. An autē a lege limitatur tempus, aduerte, quandoq; conditio potestatiua adiicit̄ in vltima voluntate: a qn̄q; in dispōne inter viuos. ¶ Primo casu, a aut adiicit̄ institutioni hæredis, & nullū tempus habet limitatū, vt hic. Ideo expectatur tēpus mortis, nisi per iudicem aliud statuatur, vt dixi. Aut adiicitur legato, & tunc habet tempus limitatum intra qd̄ impleatur cum primum potest, alias est defecta conditio. vt l. hæc conditio, de cō dit. & demonst. Et istam drīā inter institutionem & legatū, ponit gl. in l. si quis instituatur. j̄. eo. & ibi dicā. In contractib' vero inter viuos, dic qn̄q; incipit a pcedenti dispōne, & tūc intelligitur tēp' limitatum, si illud non fecerit, quo ad constituatur in mora faciē di: si non habet præcedentem dispōnem, intelligitur quo ad desierit posse fieri. vt l. ita stipulatus. de verb. obliga. ¶ Iuxta prædib cta quæro, quid si b † in sn̄ia iudicis, vel in statuto dicatur, ꝙ con3 demnetur pp tale delictū in centum, & si soluere non potuerit, vl' non soluerit, amputetur sibi pes, qn̄ dicatur illa conditio completa, si soluere non potuerit, vtrum adaptabimus leges quæ loquuntur de vlti. voluntate, an leges quæ loquuntur de contractib. Cogitabitis. Ad prædicta facit extra de rescri. c. scisciitatus, vbi illa clausula, si talis adesse non poterit, intelligitur. s. tunc cum causa agitatur, & sic habes tēpus limitatū a lege. ¶ Tertio dixi quòd posse desinit ex mā ex qua debet aliquid fieri. Iuxta quod est aduertendū, qd̄ qn̄doq; materia, ex qua debet aliquid fieri in dispositione sumitur stricte. Exēplū in l. quod Seruius. s̄. de condict. ob cau. vbi debet intelligi ꝙ nō potest repeti, donec matrimonium potest contrahi ex eisdē spōsalibus. ecce materia stricta, & sic mutatione cōtingente hoc est illis spōsalibus dissolutis desinit posse fieri, & datur repetitio. Casus est in l. stipulationem. & l. seq. quæ incipit, & licèt. s̄. de iur. do. Quandoque sumitur large, vt quo ad Titius contraxerit matrimonium, & tunc desinit posse fieri cum spes nuptiarum defecerit, vt in auth. cui relictum. C. de indi. vidu. & in corpore vnde sumitur. Si vero mā ex qua esset generalissima, vt si decē dederit in genere, tunc ex parte materie non poterit desinere posse, quia genus perire non potest. l. incendium. C. si cer. pe. & in l. in ratione. ij. §. incertæ. j̄. ad l. Fal. ¶ Quarto dixi, ꝙ desinit posse fieri ex persona, in qua dēt impleri, vt si decem Titio dederis. licèt. n. ex parte tua non possit deficere in vita nec ex parte materiæ: quia in genere, tamē ex parte Titij potest deficere, quia potest ante mori. vt l. cum ita. de condit. & demon. & s̄. §. proxi. Ista ergo lex solum respexit, an desinat posse fieri ex parte eius. qui debet facere.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Primo casu. Vide Bald. no. in l. si pater. in 5. quæst. C. de instit. & subst.

b Ale. ¶ Quid si, &c. Vide in fi. quod no. Bar. in l. cētesimis. §. fi. de verb. oblig. & mihi videtur quod hoc decidat Bald. in l. non solum. §. morte. de ope. nou. nun. & ibi Imol. & Bal. & hoc decidit, & intelligit illud non posse arbitrio iudicis. Aliter ipse videtur loqui in l. quicunque. C. de ser. fug. & adde Bar. in l. acceptam. in vlti. col. C. de vsu. & in l. quod Seruius. ff. de cōdict. ob cau. An autem dicatur posse soluere, si habeat fideiussorem pro eo promittentē, adeo quòd sit relaxandus, vide quod no. Bar. in l. nemo dubitat, per illum tex. infrà. de reg. iur. & in l. 1. j̄. de cust. reo. l. statu liberos. la. 1. §. si quis sic accepit. vbi tex. no. infrà, de stat. lib. & in l. item liberatur. §. 1. ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. & hic adde Ang. & Imo. in l. 1. §. fi. de iniu. rup. test. Bar. in l. 1. alias fi. in fi. de pe. leg. & vide Bal. in l. 1. in 7. q. C. de inst. & subst. Quid si statutum, vel sn̄ia dicat, quod si soluere non poterit intra mensem, &c. & constat ante mensem quòd de suo nihil habet, vide Bald. in l. si quis id quod. §. in seruos. suprà, de iurisd. omn. iud.

LEX VI.

Sed & si in conditione.

§. Nepotes. Liberi sequentis gradus post filium possunt sub omni condōne institui. h. d. ¶ Quæro an lex ītelligat̄ si tpe, quo fit testm̄ fili' pcedat nepotē, an, et si nepos teneat primū locū, Gl. tenet, ꝙ loquitur ī nepote, quē fili' pcedit. tex. s̄. l. pxi. ī prin. videt̄ facere drīā inter filiū, & nepotem. Azo. in sum. de instit. & substi. tenet idē ꝙ hæc gl. & Cyn. in l. si pater. eo. tit. tenet idē. In contrariū videtur j̄. de suis, & legiti. l. j. §. sciendū. & ibi hoc tenet gl. idem tenet in l. iij. §. si sub ea. de contratab. coniuncta l. illud. §. j. eo. titu. illæ leges multū vrgent, tn̄ quod hoc dicit gl. est æquius, & doc. tenent, & ideo vos teneatis.

§. Solemus. Incapacitas medij tpis institutionē nō vitiat. h. d. Hoc intelligo, quādo pdit ciuitatem tantum, nō libertatem: secus si etiam libertatem, vt quia damnatus in metallum. l. intercidit. j̄. de condit, & demonstr. & ibi dicam.

a §. Seruus. a Exemplum est præcedentis summarij. ¶ Opp. ꝙ institutio videtur: quia deuenit ad eum casum a quo non potest incipere. l. quia ratio. de condit. instit. Sol. tene vltimam solutionem Ioan. quæ est vera.

ADDITIO.

Poma. ¶ Seruus. Vide quid dicat per istum text. in l. si constāte. §. 1. ff. soluto matrimonio.

§. Si seruū. Si seruus cum libertate institutus redimatur in vita testatoris, efficitur necessarius, secus post mortem. h. d. ¶ Op. de comuni ser. ma. l. j. Sol. hodie aliud esset. Circa quod distingue vt in glo.

1 *Clausula, cassans, & irritans, quando operetur.*

§. Sed si sit cum Si seruus cū libertate instituat̄, libertatē recipit a seipso, ideo a seipso adimi non potest. h. d. ¶ Quæro, qd̄ est hoc dicere, ꝙ libertatē habet a seipso. Rn̄. hoc est, ꝙ libertatis datio ꝯfirmatur aditione sui ipsius, nec spectat aditionē alterius. Posset etiā dici ꝙ libertas non est hæreditaria. iō non dr̄ eā capere a testatore. Sed hoc nō placet vsquequaq;: qa licèt libertas non sit ꝑprie in hr̄ditate, nec in bonis testatoris, est tamen occasionaliter: quia potest testator dare libertatē: sicut vsusfructus formalis non est in bonis dn̄i, tn̄ non pōt cōstitui alteri. Sed quæro qd̄ est hoc dictum, ꝙ a se adimi non pōt, sicut se sibi legari nō pōt. Rn̄deo, adēptio requirit confirmationē p aditionē hr̄ditatis sicut legatū, Sed si diceremus istam adēptionē valere, non posset adimi hr̄ditas: qa seruus nō pōt esse hr̄s sine libertate, ideo adēptio valere non potest. l. si ita. § . vlt. de lib. & posth. Et ex hoc debet intelligi, qd̄ hic seruus erat institutus solus sine cohr̄de, aliàs aditione cohr̄dis posset ꝯfirmari adēptio, & valeret, vt C. de communi ser. ma. l. fi. & ita intelligit hic gl. ¶ Et 1 istud † inducebā ad illā clausulā, q̄ in testō ponitur, cassans, & irritās oē aliud testm̄, &c. qa oportet ꝙ illa clausula ꝯfirmetur aditione ex illo testō. Vnde si non pōt adiri, illa clausula nihil operat̄, & dicā in l. si iure. j̄. de leg. iij. ¶ Opp. hæredi non pōt legari a seipso. l. legatū. §. j. j̄. de leg. j. ergo nec libertas pōt dari ipsi a seipso. gl. hic in fin. dicit aliud in legato: quia hr̄ditas, & legatum se inuicē non cōpatiuntur: aliud in libertate. Et si q̄reretur, quare hoc rn̄det gl. ꝙ libertas non est res hr̄ditaria. Declaro: qa si hēt hr̄ditatē, habet oīa q̄ sunt hr̄ditatis, iō legari nō pōt sibi illud quod iā habet, nec pōt obligari ipse sibimet. sed libertas nō est in hæreditate, iō nō repugnat, quod ego relinquam tibi hereditatē & libertatem, cū libertas sit in dominio occasionaliter. Opp. de lege senatus. §. fin. de lega. j. Soluc, ibi non habebat a seipso.

LEX VII.

Si seruus. In j. parte primo glo. ponit casū. Secundo dubitatur quis fuit ille hæres qui seruum alienauit post mortem. Glo. dicit, ille qui esset hæres si conditio deficeret. hoc non placet, quia pēdente cōditione, & sic quādiu est spes institutionis, alius substitutus vel ab intestato veniēs, venire non potest. l. quandiu. de acquir. hæred. & communia de suc. l. anteq̄. Vnde gl. subdit hic, ꝙ fuit cohæres. Istud intellige in cohærede qui interim est hæres insolidū, qui erat coniunctus re tantum, vt no. in l. ij. s̄. si pars hæred. pe. Dixi in l. plane. §. si coniuncti. j̄. de leg. j. alias alienare non posset.

LEX VIII.

Duo socij. Si hereditatis delata a duob. dn̄is, dies simul cedit, seruus vtrique necessarius erit, hoc dicit.

LEX IX.

Quoties. Lex tota principaliter diuidiť in duas partes. Primo tractat de forma istitutionis. Secūdo de istitutionis effectu. Secunda in §.hǽdes iuris,&c. Prima subdiuiditur: quia primo poniť qñ fuit certū in corpore. Secūdo qñ in quātitate. Tertio qñ in ipsa institutione. Quarto qñ est certū in oppositione psonæ extrinsecæ. Quinto qñ dubitať de icertitudine institutionis. Secūda ibi, sed si nō ī corpe. Tertia ibi, tātundem. Quarta ibi, sed si cū primū. Quinta ibi, si qs nomen. Error in corpore vitiat institutionem, & legatum. h.d. Opp. si appello fratrem meū, qui non est, non vitiatur dispositio, vt ĵ.eo.l.nemo.§.qui frater. glo. hic distinguit, & bene, quam signa. Dixi in l.demonstratio, de condit. & demonstr.

1 *Error scripturæ quomodo probatur.*
2 *Dictum prævalet scripto, etiam quando ille qui dicit est idem qui scribit.*
3 *Error præsumitur, & non falsum, quando reperitur aliud scriptum à notario quàm fuerit dictum à partibus.*
4 *Notæ significatiuæ numeri positæ in instrumento, quando instrumentum vitient.*

§. Sed si non in Error in quātitate continua, vel discreta dispositionem non vitiat: & qđ est dictū, prævalet ei quod est scriptū. hoc dicit. De quantitate continua loquitur vsque ad versi. sed & si quis ꝑ centū, vt puta tertia, [a] quarta, & quinta, & similia. De quātitate discreta loquitur versic. sed & si qs pro centū. quia omnis numerus est quātitas discreta. [2] ¶† Nota ex principio huius §. quō probatur error scripturæ, scilicet si aliter fuit dictum, aliter reperiatur scriptū. [b] ¶Secundo not. [2] † quòd etiam quando idem est ille qui dicit, & ille q scribit, dictū [c] prævalet scripto, quod nota. ¶Tertio lex ponit optimum † argu[3]mentū ad excusatiōnē notarij: vt si vnum fuerit dictum per contrahentes, vel per ipsum notarium, dum verba contractus ponebantur, & aliter reperiatur scriptum nō præsumať factū falso, sed [d] errore, nisi ex aliis circunstantiis aliud appareat. ¶ Vltimo no. [e] ꝙ† illæ notæ significatiuę numeri positę in instrō īstrm nō vitiāt. [4] Cōtra hoc tñ vř. ĵ. de bon. poss. l. si cum patrono. §. fi. C. de testa. authē. ꝙ sine. & in corpe vñ sumiť. & in j. ꝯstit. fforū. §. pe. & in ij. cōsti. Cod. circa fi. & de ve. iu enu. l ij. §. pe. Rñ. quædā sunt notę quę non sunt ī vsu, vt q̄dam literæ ꝯglutinatę simul, qbus vtunť quidā notarij ꝑ eorū signis, sicut faciūt amātes q portāt quasdā lřas, in qbus ꝯtineť nomē dñæ, q̄ non possunt legi, nisi a sciētibus: & illę literæ [f] nihil ꝓbāt, l. sed cū patrono, ī fi. de bon. pos. Quædā sūt literæ, & notæ q̄ sunt ī cōmuni, vt v. ꝑ qnq;, & x. ꝑ decē, & similes, & hæ lřæ probāt, vt hoc §. Fallit in casibus, ī quibus lex specialiter disponit vt scribať extense, & nō per figuras literarum, vt in legib. s̄. in con[g]trarium allegatis. Notas autem significantes numerum, ponit Hug. sub litera D, quibusdam tamen ex illis signis non vtimur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quarta, & quinta. Adde no. per Bal. & Imo. post Bar. in l. qui quartā. in prin. ĵ. de le. 1. vbi omnino vide, & Bart. in auth. quod sine. C. de testa. & l. sed cum patrono. ff. de bo. poss. & in 1. constit. fforum, vbi dicitur, quod ibi libri debent scribi per literas extensas, non per signa. Quod autem scribitur hic, fallit in casu d. auth. quod sine, & fallit in libris iuris ciuilis, & in const. t. decre. secūdum Bar. in d. auth. ꝙ sine. & Nicola. de Neap. in l. Lucius. de administ. tuto. & in l. Licinius Locusta. de lega. 2. & Bar. ibi.
Poma. ¶Limi. vt per Alex. cons. 86. in 4. volum.

b Poma. ¶ Nota. Vide Are. cons. 47. in 2. volu. in 3. not. vide Aret. consi. 41. text. in l. quod ad hibitus, in fi. C. de his qui sibi ascri. Barb. in repe. rub. ff. de fid. instr. & ad probationem erroris, vide Ale. consi. 88. 3. vol. Cæp. consi. 21. Barb. con. 29. 1. volu.

c Barb. ¶ Tertio. No pro excusatione notariorum. Vide Bar. in l. 2. de fal. Est enim regulare quòd vbi est tolerabilis error, præsumitur potius error quam malitia. Vide Bal. in l. 1. C. de his qui sibi ascri. in testa. vt potius præsumatur quod non probet, quā vt dicat falsum. Bal. in §. quibus. in 1. constit. Codi. & adde quod no. Bal. in l. 2. C. qui accu. non pos. & in rub. C. de contrahend. emp. in 19. q. & vide doc. in c. vni. de syndico. & C. cōia de leg. l. 2. & Cyn. in l. si quis decurio. C. de fal. Tancre. in 8. rubr. in x. quæst. in fin. vbi dicit quod si notarius omisit scribere protocolum in totum, vel in partem, vel omisit ibi scribere substantialia, vel solennia, quòd præsumitur ex simplicitate potius, quàm dolo. Et adde bonum tex. in c. ad audientiam. de præsumptio. quod notarius præsumitur diligenter fecisse officium suum, nisi contrarium probetur. Et vide Bald. in l. captatorias. C. de testa. mil. vbi consuluit de notario, quòd quando aliquid addit in scriptura, dicit se fecisse de consi. talis. Vide eundem, vbi pulchre loquitur in l. errore. C. de testa. in l. si frater tuus. C. de fideicōm. Et vide quod no. doc. in c. vnico de synd. Adde quod no. Inno. in c. fraternitatis. de hæreti. quod si notarius committit falsitatem in aliqua parte, vitiatur instrumentum. siue hoc faciat scienter, siue ignoranter: quia non debet ponere in instrumēto nisi illud ꝙ vidit, vel nouit, & in hoc non potest cadere ignorantia. 3. q. 9. ca. hortamur. Cogita si ista sunt contraria. idem in teste. Et adde quod no. Bal. in l. nolumus. C. de test. & in l. iubemꝰ, eo. tit. & in l. eam quam. C. de fideicom. vbi ponit regulam, quod quādo aliquid vitiatur rōne erroris, non extenditur. vide ibi, & adde Bal. in l. fi. C. de cano. larg. li. x. vide Bal. in rub. C. de fid. inst. & in l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. ign. & in l. Imperator. ff. de sta. hom. & vide consi. Io. de Imo. 31. ad excusationem notarii de falso. & vide Bar. consi. 208. incip. ex facto proposito. vbi loquitur de errore notarii. & si posiit, & quomodo, corrigere. & vide Barto. in consilio 99. incip. ioan. notarius. vbi pulchre loquitur de notario falsario.

d Alex. ¶Sed errore. Vide concordantias infrà. §. proxi. in apost. & sic not. hic optimam legem ad excusationem notariorum & tene menti singulariter, quod notarius in dubio præsumitur errasse, non falsum commisisse. & adde quæ dixi post bart. in l. si quis obrepserit. infrà, de fal. & vide ang. in l. inter eos, de re iud. & in l. iurisgentium. §. quod fere. de pac. & adde bar. & Doc. in d. auth. quod sine. bal. in l. verbum volo. C. de fideicom. & ibi an syllaba possit pro dictione poni. & adde ang. in l. Lucius. in princ. ff. de test. mi. Quid in errore indictionis an possit corrigi per notarium? Exemplum, notarius in originali, & sic in protocolo non apposuit indictionem, sed in extensione instrumenti sic, an possit corrigi. Certe sic, quod probo. Nam in publico instrumento continentur duo: vnum ꝙ spectat ad notarium, vt anni domini, indictio, dies, & aliæ solennitates: secūdū est substātia cōtractus. Si. n. est erratū in eo ꝙ vitiat īstrumētū, vt quia deficit indictio, vt ī auth. vt præpona. no. impe. in princ. & in auth. quib. mo. nat. effi. le. in §. quantum. & in c. inter dilectos. de fid. instru. & glo. in l. generali. C. de tab. lib. 11. poterit corrigi ille error, ne scribentis error noceat partibus. l. si quis in nomine. & l. errore. C. de testam. & hoc si constat de errore. Sed si erratum est, & non constat in quo, vt quia fuit omissus dies, & sic fuit erratum, isto casu notario dicenti, se recordari, debet credi: quia officiali creditur in officio sibi commisso. l. si quis decurio C. de fal. l. magis puto. §. ne tamen. ff. de reb. eo. & procedit hoc quando est erratum omittendo. Sed cum est erratum: quia posuit vnum diem, vel mensem, cum deberet ponere alium, isto casu non poterit se corrigere, nisi de errore constet per testes, vel aliis mod. l. quicquid astringendæ. de verbor. oblig. & hoc, quia functus est officio suo sicut iudex, vt l. iudex posteaquàm. de re iud. & sicut testes, & si indictio est posita in instrumento & est erratum, non vitiat instrumentum, vt in hoc §. Et licèt præsumatur dolus in annis domini quando in eis erratur: quia communiter omnes sciunt annos domini, ideo culpa lata, vel dolus est eos ignorare. l. late. ff. de verb. sign. sed indictio nescitur ab omnibus, ideo probabilius præsumitur error in indictione. Facit ad hoc gloss. in l. si quis in fundi vocabulo. de le. 1. & in l. pe. de reb. dubiis. Ita formaliter dicit Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iur. quicquid dicat gloss. in c. inter dilectos. de fid. instrum. & dicit Bart. in d. l. si librarius. quòd si solennitas non fuit scripta nec seruata in instrumento, punitur notarius vt falsarius. Secus si fuit seruata, licèt non fuit scripta. Et sic per prædicta patet, quòd error in indictione est tolerabilis & excusabilis, vt hic per Dyn. & Bart. & facit in simili quod voluit Innocen. in c. qualiter. el 2. de accu. in gloss. vbi dicitur, quòd testis magis debet recordari de personis, & loco, quàm de die. Nam error testis in tempore excusabilis est, vt voluit. Archid. 3. quæstio. 9. c. nihilominus. & Bald. in l. presbyteri. C. de epi & cler. Error tamen in annis domini non est tolerabilis, secūdum Bald. in d. l. si librarius. sed Guil. de Cu. & Bal. in l. Imperator. de sta. hom. dixit quòd post instrumentū publicatū, & postquàm est data copia parti, non potest tabellio suum errorem corrigere, arg. eius quod dicimus de teste. & habetur in Spe. de instr. edi. §. postremo. vers. sed nūquid. quamuis Bar. in d. l. si librarius. indistincte velit quòd potest notarius corrigere errorem suum circa indictionem. Alij dicunt quòd error qui iuris præsumptione corrigitur, vt error indictionis, semper per notarium corrigi potest: secus si non corrigitur iuris præsumptione, quia tunc esset notarius sibi contrarius. Item quia æquiparatur testi, sed testis authoritate iudicis, facta prius fide de veritate, potest corrigere, igitur, &c. Sed ego in hoc distinguo sic, Aut tabellio non restituit instrumentum partibus, & potest tunc illud corrigere, & aptare vt vult. l. si quis decurio. C. de fal. Aut restituit instrumentum in publicam formam, & tunc aut vult corrigere eo modo quo corrigit lex, & potest, quia habet iuris præsumptionem pro se, aut circa aliud, circa quod lex non præsumitur, & tunc non potest: tamen dicit ibi Bald. quòd addere potest quod per errorem omisisset, sicut testis. arg. eorum quæ no. in Auth. de test. §. quia vero. Errorem autem partis tabellio corrigere non potest. l. ambiguitatis. C. de test. l. illa institutio. ĵ. eo. & ibi dicit, quòd potest addere quæ per errorem omisit. Sed consuluit Dy. cons. 34. quòd omissio indictionis vitiat instrumentum, sed error in computatione non vitiat, ex eo, quia error in computatione est aliud quàm omissio indictionis. & ideo dicebat idem Bald. in d. l. Imperator. quòd si notarius vult corrigere errorem, puta circa indictionem, valet instrumentum, quia indictionis error non nocet: quia trahitur ad computationem certi temporis. i. mensis; & diei, ergo notarius potest illum corrigere: quia idem facit ipse quòd lex, & dicit Bald. quòd opi. Dyn. est verior, quia maior est defectus omissionis, quàm commissio erroris. l. Titius. l. Gallus. §. in omnibus. de liber. & posthu. & licèt Bald. ibi ita dicat, tamen contrarium dixit in d. l. Imperator. s. quòd notarius potest addere instrumento illud quod omisit, & idem Bald. in ru. C. de fi. instr. in ver. sed pone quòd tabellio in imbreuiatura. quem vide omnino. vbi distinguit in ista materia, prout s. sed idem Bald. in l proponebatur. ff. de iudic. dixit circa istum passum quòd aut notarius vult emendare errorem non mutata substantia actus, & potest. l. actorum verba. ff. de re iu. sed si mutando substantiam, & tunc aut nondum redegit contractum in publicam formam, & potest: quia ipse est talis, ad cuius fidem recurritur. l. si quis decurio. C. de fal. dummodo non mutet substantiam: per id quod habetur in l. Sempronius. de le. 2. Si autem iam eum redegit in publicam formam. & eum tradidit partibus. & tunc si error est manifestus: quia instrumentum caret indictione, vel quia discordat indictio cum annis domini, tunc potest emendare: quia non censetur in effectu tradidisse, ex quo ita manifeste illud imperfectum tradidit. Si autem error non est sic patens, vt quia forte dixit die tertio, & debuit dicere die secūdo, & tūc secus. Sequitur hic Imo. & per cōsequens male consuluit Dy. sequitur Card. in d. c. inter dilectos, in ver. sed contra. in 3. quæst. vbi dicit, quòd error indictionis est error notarij, ideo non vitiat, cum possit corrigi. & alle. & sequitur Bart. in d. l. si librarius. Idem voluit Imo. in c. ex literis, de fid. instr. & facit quod voluit Bart. in l. fi. ff. de tab. exhiben. & si quis opponeret de eo quòd voluit Bald. in l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. ign. vbi voluit quòd si notarius omittit solennitatem incumbentē officio suo, punitur de falso. Respon. quòd loquitur quando fuit omissa in instrumēto, & protocolo, nos loquimur quando in protocolo, quòd potest eam supplere in instrumento. Item Bald. ibi loquitur quando omisit solennitatem in testib, & in indictione, vel annis domini, & sic non loquitur quando omisit indictionem duntaxat. Et istam partem etiam sequitur Imo. in l. actorum. de re iudi. dum remittit se ad Barto. in d. l. si librarius. & Pe. de An. in d. c. inter dilectos. facit quod voluit Ioan. And. in data li. 6. & quod no. Spe. in tit. de instr. edi. §. instrumentum. ver. sed nunquid confecto. & ibi Ioan. And. & quod voluit Archidia. 35. quæstio. 9. §. 1. vbi voluit, quòd notarius potest suum errorem corrigere, & sic illa est communis opi. quòd potest notarius corrigere suum errorem, circa solennitatem incunbentem suo officio commissam. Et facit quod voluit Ant. in l. error. C. de test. vbi all. Barto. in d. l. si librarius. & alle. Bald. in suis apost in d. l. Imperator. vbi dicit ꝙ si constat quòd est erratum, & in quo, tūc potest corrigere: quia nō habet quis iustam causam contradicendi. Aut est erratum: quia discordat indictio ab annis, & tūc aut vult corrigere illum errorem ante redditum instrumentum partibus & potest: quia lex ad plenum confidit de tabellione. l. si quis decurio. de fal. Aut potest, & tunc secus, quia notarius functus est officio suo. l. iudex posteaquam. de re iudi. sed alibi Bald. dixit aut substantia, & vis, est in tempore, vt in hypothecaria, & tunc non possit corrigi nisi probato errore. Aut nō est vis in tempore, nisi quo ad solennitatem instrumenti, & tunc potest, quia aptare instrumentum ita quòd valeat de iure pertinet ad officium tabellionis, vt no. in c. fraternitatis. de hæreti. Et si non adaptauit aptare debet, vt no. in simili in l. serui electione, de leg. j. Nō ob. d. l. Iudex posteaquàm, quia ibi loquitur in sententia. vide Bald. in d. c. inter dilectos. vbi alle. cons. Dy. contra gl. ibi. vbi quærit quid si notarius dixit in instrumēto de indictione, & nō scribit de qua indictione, sed dimisit spatiū vacuū causa postea scribēdi, de qua indictione, vtrū vitietur instrumentū, vide ibi, & per doc. in l. si quis ex argētariis. §. si initiū. in repe. de edē. Et ad ꝓdicta facit qđ voluit Bar. in l. Gallus. §. idē credendū. de lib. & posth. dū tractat de verbo, &c. an possit aliquid addi, & extēdi, vide ibi. Et ad id qđ dicit Bar. hic per illum tex. quòd non præsumitur quòd notarius scripserit falsum. adde quod dixit Bald. in l. 2. C. de fal. vbi dicit, quod si notarius erat persona fide digna, quis non admittitur ad dicendum instrumentum falsum, & Tancr. de Corneto in sua compendiosa in 8. rub. quæstio. x. dixit quod si notarius omisit scribere protocolum in totum, vel in partē, vel substantialia, vel solēnia, quod potius præsumitur quod per simplicitatem quā per dolum & malitiam hoc fecerit. cap. ad audientiam. de præscri. vbi habetur quod præsumitur quòd notarius fideliter, & diligenter exercuerit officium, & facit quod voluit Bald. in l. ptima. C. communia de lega. vbi dicit, quòd si in instrumento dicitur quòd omnes consiliarij vniuersitatis interfuerunt in illo actu, & re vera certi consiliarij exempti non interfuerunt, quod videtur notarius scripsisse falsum, ideo non est mirandum si Cy. dixit in l. transigere. C. de transact. quòd per maculam falsitatis homo venit ad nihilum inter homines, ideo falsitas non debet præsumi faciliter, immo difficulter. & videtur probari in c. accedens. de accu. Satis. n. dicitur esse probatum pro instrumento, statim quòd producitur, ideo debet contrarium probari, arg. eius quòd voluit gloss. in l. si tutor. C. de peri. tu. & gl. in l. 1. C. de test. mili. & ī l. super. C. qui mi. pos. vel non. lib. 12. & in l. si creditor. C. de pig. act. & gloss. in l. in testamento. C. de testa. mil. & in l. 3. C de peti. hære. & in l. 1. de erro. aduo. & in c. præposuisti. 82. dist. in c. super eo. de test. cog. & in c. sicut. el 2. de iureiur. & in c. pe. de exce. & in c. 3. de ꝓscri. & in c. 1. quod me. ca. & ī c. illud de ꝓsumpt. & in c. ad falsariorū, de

crim.

erim.fal.& gloss.in l.1.C.de fide instrum.& iur.hast. fis.libr. 10. & in dubio præualet quæ fauet instrumento,vt est casus sing.in l. Iulianus. de manu.ita etiam præualet præsumptio,quæ fauet instrumento,arg.illius legis.quæ ad hoc est elegans.Tale.n. præsumitur instrumentum,quale apparet in prima sui figura.Vide quæ dixi post Bald. in l. compara tiones.C.de fide instr.& dicit Bald.in l.satis aperte.C.de fal.quòd quidam notarius fuit cõ demnatus de falso:quia in instrumento addiderat pœnas,& contra illam opi.Dyn.facit ratio:quia potentius est delictum in committendo,quàm in omittendo,vt est glo. fin. iuncto tex.& dixi in l.auxilium.de mino.sed video quod error si exprimatur, & committatur a notario est tolerabilior.& potest corrigi,vt hic per Bart.in d.l.si librarius:ergo multo magis si omittatur indictio:quia est error consistens in omittendo.Et istud dictum solet allegari quòd si notarius in testamento vel in instrumento aliquid omittit,vel scribit aliter quàm contrahentes dixerint,potius præsumitur per errorem illud facere, vt euitet pœnã falsi ipse notarius,quã falsum fabricate.Ad idem facit dictum Spec.in tit. de instru. edi.§.restat.circa fi. & in §.seq.per Ioan.And.& Ant.de But.in c. cum contra.de pig. Facit gloss.in l.eius qui in pronuncia.in vers.defuncti.& ibi Bart.C.si cer.pet.vbi si notarius dicit in instrumento,Tirius filius,& hæres Sempronij:qui Sempronius sit mortuus, ne notarius videatur apposuisse falsum in instrumento,debet subaudiri verbum quondam,hoc est,filius quondam Sempronij.

e Paris.¶ Vltimo.Sequitur Com.consi.41.& consi.135.inci.ad primum. col.1. ad fi. & per to. vbi multa dicit ad excusationem notarij,vt non possit inquiri de falso,& idem Com.consi.142.incip.San.Pet.post prin.vide late Fel.in c.ex literis.extrà de fide instru.

f Alexand.¶ Nihil probant.Facit quòd habetur in l.2.§.pen.C.de vete.iur.enu. Bald.tamẽ hic limitauit istud dicendum.& in d.auth.quòd sine,de testam.vt procedat solum in testamento in scriptis.Secus in nuncupatiuo redacto ad scripturam per notas vsitatas, quia licèt ex tali scriptura non assumatur probatio,tamen valet testamentum ex se, sicut valeret si nulla scriptura esset confecta.Et sequitur Imo,in hoc §.facit quod voluit idem Bald. in d.auth.quòd sine.dum dicit satis esse,si vsitato modo scribatur.Item quia consuetudini est standum.d.l.sed cum patrono.§.fi.& Angel,hic.

g Pom. Notas autem.Vide de hoc per doct.in auth.quòd sine.C.de testam.Alexand. consil.294.incip.videtur prima consideratione.in 2.volum.

1 *Destinatum fieri quando non fit, intelligitur per errorem omissum, & quando vitiat.*

2 *Error probatur,quãdo in tractatu de faciendo actum,aliquid exprimitur,postea aliud est factum.*

§.Tantundem. Error in conditione, quam quis destinauit inserere,institionẽ viciat.h. d.in versi.sed & si condõnem.si habes lrãm,nollet, dicas quòd mutat casum,nã contrariũ loquitur qñ volẽs addere conditionẽ nõ addidit,hic quãdo nolens addere,addidit.¶ Opp.C.de insti.& subst. l.pen.j.d lega.ij.l.cũ pr.§.fi.Gl.dat plures solu. Primum, ꝙ nõ hr ꝓ instituto ſm ꝙ destinauit. Alij dicũt ꝙ ibi destinauit tantũ in aĩo, hic expsse.Dy.dicit,ꝙ erit institutus nõ purè,nec ſm quod scriptũ est,sed ſm qđ testõr destinauit. Tu dicas,† qñq; qs destinauit adijcere cõdõnem,& hoc expressit:qñ autem venit ad actũ perficiendi testm̃,& per errorem illud omisit:tunc instõ viciatur,de hoc est casus hic.Simile in cõtractibus inter viuos.l.ita stipulatus.in prin. ibi dixi.j.de verbo.obli.Quandoque testator non expressit se appositurum cõditionem:tũc cũ institutionem faceret,licèt postea tunc si omittatur,dispositio non viciatur.l.pen.C.de insti.& sub.& l.cũ pr.§.fi.j.de leg.ij.& l.ij.s.eod.Rõ apparet:qa ĩ prĩo casu destinauit facere dispositionẽ,& institutionem cõditionalem,quod non fecit postea,& sic errauit in substantia institutionis.l.j.§.si quis simpliciter.j.de verb.oblig.In secundo casu non destinauit facere institutionem conditionalem,& sic in substantia institutionis non errauit,sed in ver. idem tractat.teneo opi. Dy. quòd intelligitur substitutio secundũ quod testatot dicit,non secundum quod notarius scripsit.Non.n.errauit testator,sed scribẽs,& error scribentis non viciat testamẽtum in aliquo,vt C.de testa.l.errore.¶† Vltimo no.[a] singulariter, quòd error probatur [b] quando in tractatu de faciendo testamentum vel contractum aliquid exprimitur,postea aliud est factum.Nam intelligitur per errorem,vt hic de eo q destinauit conditionem inserere,quod de necessitate intelligitur ante cum de testamento faciendo tractauit:postea sequitur,& nõ addidit.s.tunc cum testamentum faciebat. Idem probatur j.proxi.§.quod intellige,vt dixi in l.si quis in fundi vocabulo. j. de leg. j.plenius in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.j.de verb.obl.

ADDITIONES.

a Pom,¶ Vltimo no,Vide Aret.in l.ita stipulatus,3.notabili.ff.de verbo.obliga.

b Alex.¶ Error probatur.No.qualiter probetur error:quia si primo tractatum est, vt res sic agatur,& postea aliter actum est præsumitur error.Facit l.si finita,in prin,cum ibi no. maxime per Imo.de dam.infec.Et dixit post Bart.in l.ita stipulatus.de verb.obli,& scripsi in l.Item.§.fi.de pact.& omnino vide gloss.no.& ibi Bart.in l.cum proponebatur. de leg. 2.quam alle.pro no.in l.si librarius.ad fi.de reg.iur.ad intellectum eius quòd hic no.Bar. & ibi,an sit verum,vide Imo.in d.l.cum proponeretur.

§.Sed si cum primum. Persona institutioni adiecta per errorem, hæres nõ erit.h.d.No.quod dixi in præcedendi §. quòd si in tractatu vnum sit declaratum,& aliud postea factum,præsumitur per errorem,& non simulatè factum.

§.Si quis nomen. Sufficit hæredem demonstrari aliter quàm nomine proprio.h.d.

a §.Si quis tamen ita [a] dixerit. Sufficit personas eẽ certas,licèt distributio portionum ex futuro euentu dependeat.hoc dicit,

ADDTIO.

a Si quis tamen ita.Adde ꝙ Pau.de Cas.refert quòd Bal.hic per gl.in verbo hęres,& dicit quòd si accusetur,vel inquiratur aliquis quòd occiderit hominem ignotum,cuius nomẽ ignoratur,& quis esset & vnde procedat accusatio,dummodo de corpore occisi sit certũ: quia sufficit certitudo ista,quòd maleficium sit cõmissum.Et dicit Pau.habuisse de facto Bono & quòd iudices Potestatis allegabant dicta Bald.

§.Hæredes. Hic incipit secunda pars princ.quę tractat de institutionis effectu,& per institutionẽ succeditur in ius defuncti,& plures in dubio intelligunt̃ æqualiter instituti.hoc dicit.

1 *Institutus in fundo & prohibitus plus petere non posse,nullo alio hærede instituto,non est hæres insolidum.*

2 *Testator potest prohiberre ius accrescendi.*

3 *Testator si instituto hærede in re certa alium vniuersalem hæredem quem putabat viuere instituit qui erat mortuus,vel decessit ante quàm adiret, institutus in re certa habebit totum.*

4 *Quod si in casu prædicto adiecit illa verba,quod plus petere non possit.*

5 *Clausula quod plus petere non possit.adiecta in institutione,quid operetur.*

§.Si duo. Plures instituti in re certa diuidũt inter se hrditatem æqualiter,nisi testator manifestissime aliud voluit.h.d.Principium huius §.declarabo.j.l.pxi.finẽ vero nõ.dũ dicit,si mõ voluntas patrisfamilias manifestissime non refragat̃: Ex quo dico quod si testator instituit † te hæredem in fundo,& adiecit ꝙ plus de bonis suis petere non possis,ꝙ licèt non sit ali' hrs institutus in testõ,tñ nõ eris insolidũ institutus:qa volũtas testatoris tibi manifestissimè refragat̃, vt hic, sed reduceret̃ res ad causam intestati.[a] Quod probo primo per hunc tex.secundo ꝑ rationem: quia qñ ex verbis testatoris colligitur perplexitas,seu repugnantia,institutio vitiatur.l.Titius.de conditio.inst. sed hic est huiusmodi.Voluit.n.ipsum esse hæredem in fundo,& nõ habere plus,quod est impossibile nullo alio existente hrde,quia ius nostrum non patitur,&c.l.ius nostrum.de reg.iur. Præterea,sicut institutio facta in fundo præsumitur facta in toto, ita seruo instituto simpliciter,præsumitur institutus cum libertate.l.quidã cũ. §.j.de necess.seruis hære.inst. Sed si testator expressit cõtrarium, quod eum institueret sine libertate,non erit liber.infrà ead.l.no. in §.fi.Insti.de hæredib.insti.in princ.& vitiabitur instõ.l.quia rõ. j.de condi.insti.Ita in proposito qñ adijcit, quod plus petere nõ possit,non vr̃ institutus in totum,& instõ vitiabit̃, ꝓbatur ẽt ꝑ l. pe.s.de iniu.test.& de lib.& posth.l.si posthumus.versi.nam & cũ duobus.Nam ibi testator [b] dando substitutũ in parte, vr̃ prohibere ius accrescendi,& rupta illa substitutione rumpit̃ testm̃ in toto tum,vt dixi in d.l.pen. Pro † hoc facit:quia testator põt prohibere ius accrescendi, vt no.in[c] d.l. dominus fructuario.s. de vsufruct. coniuncta glo.fi.ĩ vna solutione.¶ Restat rñdere ad ea quæ possunt allegari in contrarium.¶ Et primo ꝯtra hoc vr̃ casus.j.eo.l.si quis ita hrs institutus fuerit, excepto fundo, vbi exceptio nihil operatur,ita & illa verba,& plus petere non possit, nihil debent operari.Et ad istum tex.põt rñderi,vt sit sensus,quod duo instituti sint heredes æquis partibus,nisi volũtas testatoris manifestissime refragetur:quia tunc qñ voluntas testatoris refragatur essent hæredes ex disparibus partibus,non autem quod res deducatur ad casum intestati.Rñdeo,primo iste intellectus non valet: Nam in distributione partium non est necessaria manifestissima voluntas defuncti.Sufficit enim qualitercũque de mẽte appareat,etiã si in testamẽto aliter sit scriptũ.s.ea.l.§.j.sed hic requiritur manifestissima voluntas defuncti,ad hoc vt res reducatur ad causam intestati.& hoc etiam est probatũ suprà aliis rationibus. Ad l.si quis ita,rñdeo,ibi dicit,qđ sit hæres excepto fundo. q.d.omnia alia tibi do,excepto fundo,quem non do:quæ verba important, vt expressa concessio defuncti nõ habeatur,qđ aũt nõ accrescit sibi, hoc non ꝓhibuit testator manifeste. Vel dic, ibi præcessit instõ simplex,& sequitur illud excepto fundo, quod continet ad emptionẽ fundi.Sed sibiipsi a seipso adimi non potest,vt s.eo.l.sed& si conditioni.in fin.ergo,&c.sed in q. proposita nunq dedit nisi rem certam,& prohibuit eum plus petere,vel habere.¶ Secundo ob.dictæ determinationi,quod nemo potest facere vt leges non habeant locum in suo testõ.l.nemo potest.infrà,de le.j. Rñ.quædam sunt,quæ dependent ex voluntate defuncti expressa,vel præsumpta,& in his,q̃ põt facere testator,qđ vult exprimendo suam voluntatẽ,vt s.probatũ est in iure accresc.& in libertate,quæ tacite sequitur seruum institutũ.Et probatur.j.de condi.& demõ.l.in conditi.in prin.§.j.vbi leges,quæ dicunt,quod cõdõ, quæ tacite inest,nihil operatur,ꝓcedunt,nisi de voluntate defuncti aliud appareat.Hoc ẽt probatur in hoc §.& ita loquitur l.ex nostra.Sed in solẽnitatib.& in aliis,quæ non dependent ex voluntate defuncti nemo potest facere vt leges non habeãt locum in suo testõ.Tertio obst.ꝙ dicta verba,& plus petere non possit,&c.vñr adiecta fauore ĩstituti,ergo alio instituto nõ existẽte nihil opantur.l.peto,ĩ princ.j.d leg.ij.Rñdeo,qõ ꝓposita loquitur solũ qñ instituit vnũ in re

ADDITIONES.

Ale.¶ intestati.Et hanc etiam sñiam quod illo casu successio reducatur ad causã intestati firmat per istum tex.Fran.Tig.in consi.suo inci.Iac.alle.etiã d.l.pe.de iniu.test.& l.si posthu.hic alle.& habetur per Bar.in consi.inci.Mattheo Grati.

b Pom.Nam ibi testõr. Et circa intellectum huius §.vide Bar.in cons. 178. incip.Matth. Grat.de prohib.iur.accresc. Et vide bal.consi.118.incip.Iac. Maneti.de Peru. vbi loquitur de isto iure accre.probi.testatore.& in consi.inci.Nel.& in consi.incip.Mat.& ang.in consi.inci.nemo ad præsens dubium,in vlt.col.& vide bal.in l.quoties.C.de hæred.instit.& in l.1.C.quando non pe.par.vbi concordat opi.Sal.in d.l.quoties.sequitur Dyn.& tpat,quod teneatur restituere venientib.ab intestato.Io.de imo.in l.1.§.si ex fundo. suprà,eo. reprobat opi.ang.& sequitur opi.Dy.damnata opi.bar.hic.idem etiam tenet Lud. Ro.in d.l.1 quando non pe.par.& sequitur simpliciter opin.Dyn & nunc pendet de facto.

c Parif.¶ Potest prohibere.Vide ang.consi.91.& consi.315.vide Pau.de Cast.consi.202.are in §.hæreditas.in fi.inst. de hæred.insti.post Ioan.Fab.

in re certa, & alium vniuersalē hǣdem non facit, tūc.n. illa verba, plus petere non possit, &c. vñr adiecta fauore venientis ab intest. d.l. peto. in prin. ver. idem dicemus. Sinautē alium hæredem instituisset, qui defecisset, quid iuris sit, dicam in sequentibus quæst.

3 ¶† Quæro si testor a instituit quendam in fundo, nec adiecit φ a plus petere non possit, alium instituit vniuersaliter, qui tēpore testamenti erat mortuus, licèt testōr crederet eum viuere, vel decesb sit anteq̃ adiret, an ille institutus b in fundo, sit hr̃s insolidum? Vr̃ φ non, quia alio instituto vniuersaliter hr̃ loco legatarij. l. quoties. C. eo. & no. s̃. e. l. j. §. si ex fundo. Præterea licèt sit mortuus, tñ quia testōr putabat eum viuere, debet hr̃i perinde ac si viueret. l. quo loco. §. j. ȷ̃. eo. Contrariū credo, quod ille habeat totum iure accresc. nam licèt testōr dederit alium hæredem vniuersalē, non est manifestissima voluntas eius, vt plus petere non possit, si portio illius deficiat, ergo habebit, arg. l. si miles. de test. mil. & l. ex militari. §. fi. cū l. seq. eo. tit. Et hoc tenet Gul. de Cu. s̃. de condi. inde. l. seruo. ¶ Sed contra prædicta facit s̃. de iniu. test. l. pe. vbi nō fuit manifestissima testōris voluntas. Solum.n. prohibet accrescere dando substitutum, sicut hic dando cohæredē. tñ ibi ñ accrescit, sed totum reducitur ad causam intestati. Rñ. ibi substō rūpitur ex causa præteritionis, & voluntas legis est manifestissima, iō posthumus rumpit, vt sibi locū faciat, & sibi rē deducat ad causam intestati. l. nam & si. ī fi. s̃. de iniust. test. dixi in d.l. pe. ¶ Sed quæro,

4 † quid si testator adiecisset, quod talis institutus ex fundo plus petere, vel hr̃e non possit, an hoc casu hr̃ de instituto deficiente sibi crescit. Rñ. d. verba, φ plˀ petere, vl̃ hr̃e nō possit, videntur referri. s. rebus sic se habentibus, prout testator disposuit, arg. l. quod Seruius. s̃. de cōd. ob causa. & l. fi. §. idem quęsitum. s. de cōdi. inde. Vide l. Paulo Callimacho. §. j. ȷ̃. de le. iij. Sed si hr̃dis instō deficeret, tunc dicta verba nō videntur operari, l. Paulo Callimacho. §. j.

5 ¶ Et ideo † est aduertēdū, quia quādoq; in institutione ex re certa testator adiecit dicta verba, & φ plus petere, vel hr̃e non possit, & nullum aliū fecit hæredē vl̃em, & tunc sine dubio vr̃ dixisse illa verba fauore venientium ab intesta. vt dictū est, & sic res reducetur ad cām intestati. Quandoq; testator prouidet sibi instituēdo hæredem vl̃r, de eo, qui s̃m cogitationem defuncti in oēm casū poterat esse hr̃s, vt instituendo hoīem iam natum, & tunc fauore c instituti illa verba dicta videātur, c d.l. peto. in prin. ȷ̃. de leg. ij. & intelligerentur sic, plus petere, vel hr̃e non possit instituto adeūte, d.l. Paulo Callimacho. §. j. Quandoq; testōr sibi prouidit de aliquo, qui etiam s̃m cogitationē suā hr̃s esse nō poterat esse, nisi in vno casu tm̃, vt qa instituit ventrem vxoris suæ si prægnās erat, & si ad lucē peruenerit, & eo casu quo prægnās nō esset, & ad lucē nō ꝑuenerit, nihil disposuit, tūc dicta verba dn̄r dicta fauore instituti si erit, si non erit, fauore veniētiū ab intes. d.l. peto. ī prin. ver. idē dicemus, maxime qñ testōr subiungit, φ vult voluntatē suā valere etiam iure codicillorū, & sic etiā prouidit venientib. ab ītesta.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si testator. Vide Alex. consi. 162. in vlti. col. 2. volu. & quæ posui post Bart. in l. 1. §. si ex fundo. suprà, eo. Barb. consi. 2. col. 1. 1. volu.

b ¶ An ille institutus. De hac materia vide plene per Ange. in consi. suis, videlicèt in consi. suo 309. Et hanc conclu. tenet Sal. in l. quoties. C. eo. & Imo. §. si ex fundo. suprà. eo. in rep. quam ponit infrà, eo. in fi. tit. & iō dixit Sal. in l. scimus. in prin. C. de inof. test. quod testator non poterit prohibere petitionem supplementi legitimæ: & de hoc dico, quod est tex. in §. cæterum. in Auth. vt cum de app. cog. Et an possit ius accresc. prohiberi, vide aliquid per Bal. in l. 1. C. quando non per. par. & plene ibi in 19. q. Et an prohibitus à iure accresc. videatur esse prohibitus à successione intestati, vide Bal. post gl. in l. 1. C. de testa. mil. & Ange. ibi ponit materiam, de qua hic, an testator possit prohibere ius accresc. Et per Bal. in l. quoties. C. e. cir. primam col. vbi limitat in casu d. §. cæterum. no. per Bart. in d. consi. inci. Mattheo. & ang. in consi. 144. cum quo concordat Sal. in l. quoties. C. eo. Sed Imo. eum reprehendit in d. §. si ex fundo. & in c. Rayn. & vide Bal. in l. si quis ita institutatur, si legitimus. infrà, eo. & Fede. de Sen. in consi. 131. & no. per sal. in l. 1. C. quando non per. par. in 8. q. & etiam per ang. in l. 1. C. de test. mi. & per imo. in c. 1. de testa. & per Bal. in repe. l. in suis. cir. vlt. char. de liber. & posth. & vide Bal. in repe. c. si pater. de testa. in 6. & vide per Imo. plene in c. Rayn. de testa. & per sal. in l. quoties. in 3 q. C. e. per imo. in repe. d. §. si ex fundo. in fi. adde pulchre Ro. cons. 81. Et an testator possit prohibere ius accresc. vide Bald. cons. 73. lib. 5.

c Alex. ¶ Dicta videantur. Imo. in repet. §. si ex fundo. quam ponit. infrà, e. in fi. tenet contrarium. Adde quid si institutus in re certa, quod plus, &c. dato hærede vniuersali, cui hæredi iniunctum fuit onus capellæ faciendæ, & si non faceret, priuetur hæreditate, an illa hæreditas accrescat ipsi instituto in re certa, an vero deueniat ad venientes ab intestato, an vero applicabitur capellæ. Bald. cons. 426. lib. 3.

1 *Dicto postea, de necessitate non inducit interuallum.*

§. Si quis ita.

Dictio postea, non impedit diē hæreditatis, & libertatis simul cedere. h.d. ¶ † No. φ a dictio postea, non significat de necessitate interuallum tēporis. Et sic facit ad q. no. per Dy. s̃. sol. mat. l. fructus. Et possumus dicere quod hic non est necesse quod detrahatur dictio, postea. Nam est quidā ordo tpis, & quidā ordo naturæ. ordo tēporis patet, de ordine naturæ do exēplū, vt primo est ignis, postea calor, non ordine tpis, sed naturæ. Ita in proposito, primo seruus, postea liber, postea hæres non ordine tpis, sed ordine naturę, quia primū persona debet esse habilis, q̃ sit hæres. l. si quæramus. s̃. de test. & de iu. cod. l. quidā referunt. Qd ergo iurisc. dicit, φ detrahatur postea, s. quo ad ordinem tēporis, quia simul, & semel tēpore cedit vtrunque, sed s̃m ordinem naturæ, siue intellectus, præcedit libertas.

ADDITIO.

a Pom. ¶ No. quòd. Vide quid ex hoc infert Old. cons. 45.

§. Si seruus.

¶ Primo ponit quæstionem. Secūdo determinat duas alias q. Tertio reassumit primam, Secunda ibi, & quidē. Tertia ibi, sed & si pure. ¶ Opp. C. de necess. ser. l. quidam cum. Solu. ibi loquitur quādo nullam mētionem fecit de libertate, hic sic. ¶ Vlterius dicitur hic, φ quando est alienatus vel manumissus, potest esse hæres. Contra. ȷ̃. de acquir. hære. l. placet. & l. cum proponas. in prin. C. eo. Sol. Quidā dn̄t φ eum hæredē existere, loquitur quando fuit manumissus, vel dicit, aliū esse hæredē ꝑ ipsum seruū. Dic tertio qd̃ hr̃s est iussu noui dn̄i, & ista est vera. & vide gl. hic, quæ inci. voluntarium ibi, vel dic etiam nō manumissus, &c. Doct. dn̄t contrarium in l. cum proponas. C. eo. sed dāno eos per istū text. vt plene scripsi in l. cum filio. ȷ̃. de leg. j.

LEX X.

Si alterius.

Plures instituti ex diuersis rebus, admittuntur æqualiter, vt instituti. h.d. Hoc intellige quantum ad hæreditatem, sed in fundo habebunt partes nominatas. l. ex facto. la grāde. ȷ̃. eod. Et ita oportet intelligi. s̃. l. proxi. ¶ Oppo. ȷ̃. l. proxi. Solue, vt glo. ibi.

LEX XI.

1 *Copula, quæ cadit inter diuersas orationes, non inducit coniunctionem.*

Titius.

Coniuncta ex re certa hñr pro vno, quo ad diuisionem hæreditatis faciendam cum alio instituto. h.d. Opp. ȷ̃. l. ꝓxi. Sol. istud propter cōiunctionē duorū in eadem re, vt not. s̃. l. prox. Vlterius scias, φ Vltramontani videētur dicere, quòd testator hic apposuit copulam dicendo, Titius fundi Corneliani hæres esto, & duo Titij illius insulæ hæredes sunto, quòd quilibet habet tertiam, quia omnes essent coniuncti verbis. Ita dicit Cy. in l. fi. C. de impub. & aliis substitu. in prima oppo. quod non est verū.

1 † Nam copula, quæ cadit inter diuersas orationes, non inducit cōiunctionem verbalem, vt s̃. quib. mod. vsufruct. ami. l. sicut in annos. §. ij. & dicam ȷ̃. eod. l. item quod Sabinus. Dixi plene in l. re coniuncti. ȷ̃. de leg. iij.

LEX XII.

Si in æqualibus.

Etiam in distributione partium vltimum dictum præualet. h.d.

LEX XIII.

1 *De dictione, æque, & æquis portionibus.*

2 *Coniuncti per nomen collectiuum sunt plus coniuncti, quàm illi, qui coniunguntur per copulam.*

Interdum.

1 Dictio, † æque, facit vt coniuncti cum disiunctis æqualiter admittantur. h.d. No. diligenter de virtute huius dictionis, æque, & æquis portionibus. ¶ Secundo no. † quòd coniuncti per nomen collectiuum, sunt plus coniuncti, quàm illi qui coniunguntur per copulam in eadem oratione. Nam hic primus, & fratris filij in eadem oratione per copulā sunt coniuncti, tamen quia illi filij sunt coniuncti per nomen collectiuum, habentur loco vnius, nisi esset dictio, ęque.

1 *Res est diuisibilus in infinitas partes.*

2 *Res in dubio intelligitur diuidi in duodecim partes.*

3 *Qui petit duas partes in dubio intelligitur de duodecim, nisi dicat totius.*

4 *Quilibet fundus diuiditur in duodecim partes, sicut hæreditas.*

§. Paterfam.

a Nota † φ res est diuisibilis b in infinitas partes, c vt ibi, quod voluerit. Ad idem. l. si cui. de ser. Item no. quòd d res in dubio intelligitur diuidi in duodecim partes. Et per hoc sis cautus in libello & sententiis. Si. n. petis † duas partes, dicas de tribus rei totius. Si. n. peteres simplciter duas partes, indubio intelligitur duas partes. s. de duodecim, vt hic nisi aliud appareat. † Et si dicis hic loquitur in hæreditate. Certe eod. modo quilibet † fundus diuiditur. l. quoties. §. si duo. s̃. eo. & & C. de leg. l. cum quæstio. Sed si diceres, peto duas tertias, vel duas quartas, illud est indubitale, vt ȷ̃. eadem l. §. fin.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Paterfam. Et no. modum petendi: quia si dico duas partes, non intelligitur de duab. tertiis, sed contra istud dictum Barto. est tex. in c. indemnitatibus. §. si vero. de elect. lib. 6. vbi duæ partes intelliguntur respectu totius. & ibi Petr. alleg. illum tex. contra Bart. & vide ibi. & etiam Dominicum. & idem etiam tenet Petr. in c. extirpandæ. de præben. sed Ioan. de imo. ibi soluit Bart. hic. & vide Abb. & Petr. in c. cum omnes. de consti. & vide quæ dixi in l. 1. de acqui. hæred. in gloss. 2. & vide Barto. in l. plures. ff. de dam. infect. vide ibi Lud. vbi alleg. Bart. hic. & transit cum Barto. hic, & vide Ange. in l. si rem. ff. de rei vendic. & in l. etiam. ff. de vsufruc. & vide cons. Ioan. de imo. in cons. 150. & 152. & 153. vbi sunt plura consilia quando statutum dicit, lucretur tertiam partem de eis. an intelligatur residui, vel totius integri, vide ibi: quia sunt plura cons. & Ioan. de imo. ibi videtur consulere contrarium.

b Pom. ¶ Quod res est diuisibilis. Vide Fed. cons. 188. incip. casus talis Cors. sing.

c Alex. ¶ infinitas partes. adde Bald. in l. codicillis. §. 1. de vsufruc. leg. & adde quòd legitur, & no. in l. cum quæstio. C. de leg. ange. contra, in l. defuncta, de vsufruct.

d Poma ¶ Item no. quòd. adde aret. in l. plane. in fi. de leg. j.

§. Denique.

Hic primo loquitur quando testator legauit vni partem, & alteri partem. Secundo, quando vni totum, & alteri partem. Tertio quando vni totum, & alteri totum. Quarto quando pluribus totum, & alteri partem. Secunda ibi, sed si excesserit. Tertia ibi, sed si duos. Quarta ibi, sed & si duos. Oppo. ad ver. sed si excesserit. de l. cum quæstio. C. de leg. Multa dicuntur pro solutione huius contrarij. Veritas est, φ hoc debet intelligi, quod hic constat quòd testator voluit trāsire ad dipōdium. Quod apparet, si testator dixisset Titium instituo in duodecim vnciis, in aliis sex instituo Semproniū. Ex hoc quòd dixit in aliis, apparet quòd voluit ad dipōdium transire, licèt hic in tex. non declaret. Distingue ergo. Quādoq; testōr relinquit, vni partē, & alteri partem intra assem, & loquitur hic §. in prin. Qñq; relinquit

relinquit vni totum,& alteri totū,& non est dubiū ꝙ concurrunt, vt hac l.§.sed si duos. Quādoque relinquit vni totum,& alteri partem,& tunc,aut constat quòd illud quod dabatur secundo,voluit adimere primo,& stamus certo. Aut non constat quòd voluit adimere,& ita loquitur ver.sed & si. Aut est dubium,& tunc est distinguendum. Aut primo relinquit partem,& postea totum. Aut primo totum,secundo partem,vt no.in l.cum quæstio.C.de leg. Facit quod dicam j.ad Treb.l.Marcellus.& l.qui quadringenta.& vide glos.quæ incipit ex asse institutos,&c.Dicit gloss.no.quantum ad substantiam rei hæreditariæ,quia in qualibet vncia erit tātum de substantia hæreditatis,quantum de primo,licèt habeat paucio res vncias.

LEX XIIII.

Si quis hæredes ita. Opp.s.de l.proxi. vbi illa verba, tertia, quarta, & similia significant modum portionum,non ordinem. Rń.hoc propter præcedentia verba.s.prima,& secunda,quæ sunt mere significatiua ordinis.Secus si illa verba non essent apposita,sed alia,nam tunc essent modificatiua,vt s.l.proxi.in fine.

LEX XV.

1 *Relatiuum quis,vel qui, quando faciat veram relationem,non simplicem.*

Iulianus. Relatiuum quis,vel qui in dubio facit veram relationem,nō simplicē.h.d.Not.ꝙ dixi in summario. facit l.triplici. de ver.sig. ¶ Opp.† quod faciat simplicem relationem,non veram.l.dñm.C.de iniu.l.iij.C.de neg.gest.Rń. de sui natura facit veram,vt hic,sed vbi resultaret iniquitas,debet intelligi quòd faciat simplicem relationem,vt in contrariis:& in sacra scriptura,mulier damnauit,quę saluauit,quòd no.quia facit ad saluādum,[a] dicta testiū.[b] Vltimo gl.super verbo,quindecim partes.in fi. gl.ibi,quòd cum cuilibet ex primis reliquerit minus, secundo plus.quòd hæc lex hodie non est correcta.vt no.per glos.in d.l.cū quæstio.C.de lega.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Ad saluadum.Et hoc sequitur Ro.in l.1.in prin.s.de ope.noui.nuncia.
b Poma.¶ Dicta testium.Vide alex.cons.122.verb.preterea vol.ij.Roma.cons.30.

LEX XVII.

Item quod, Sabinus. Hic īcipit tractare aliam materiam, quando aliquis est institutus sine parte.

1 *Coniunctio,quæ cadit inter orationes,non inducit coniunctionem realem.*

§. vnde idem, Iste versi. est magni ponderis Casus est, qđ quosdā instituit ex vndecim vnciis,& duos sine partibus,illam vnciā habebunt illi,qui sunt scripti sine partib⁹,& si vnus ex eis repudiat semiunciā,omnib.accrescit. h. d. Op. ꝙ ille solus sine parte scriptus ad illam semiunciam vacātem admittatur.l.j.§.si vero quidam ex hæredibus.C.de cad.tol. Sol.dicit glo.intelligas quòd hic duo instituti sine partibus non erant verbis coniuncti. Ponendum est ergo quòd quilibet erat institutus in diuersis orationibus.Sed cōtra hoc oppo.de l.si ita quis hæredes.j.eo.Glo.soluit optime.Sed oppo.licèt isti non sint coniuncti verbis, vt dictum est, sunt tamen coniuncti re, quia ad vnam portionem vocantur.Glos.dicit,fateor quòd sunt coniuncti re inter se,& etiam sunt re coniuncti cum aliis institutis in vndecim,& sic omnes admittuntur,vt hic in fi.glo.quam vide. Istud quòd alij sint coniuncti re,est manifestissimè falsum.nam distō partium facit cessare coniunctionem realem.l.re coniuncti.infra de le.iij.sed hic primis distinctim assignauit vndecim vncias.Alij instituti sine partibus vocantur ad vnciam vacantem, & sic nō sunt re coniuncti.Pet.in d.§.si vero quidam.dicit,quòd hic non erant coniuncti re,sed omnes verbis:& intelligebat quod inter institutionem factam de illis,qui sunt instituti in vndecim vnciis,& institutionem factam sine partibus est copula,ex qua resultaret coniunctio verbalis,quod est falsum manifestissime:nam † coniunctio, quæ cadit inter orationes,non inducit coniunctionem verbalem, vt supra quib.mod.vsufru.amit.l.sicut in annos.§.j.C.de cad.toll.l.j.§.his ita.versi.hæc ita tam varie.ibi, propter vnitatem sermonis.&c.j. de leg.ij.l.Mæuio.in princi.&ibi dixi.vnde igitur est hoc quod omnibus accrescit?Respond.debemus intelligere quòd hic non sunt coniuncti verbis,vt dixi.Item non sunt coniuncti re cum primis institutis in vndecim vnciis,vt dixi,nec inter se.Licèt.n. vocentur ad eandem vnciam,hoc non sufficit ad inducendam coniunctionem realem,sed ita demum dicuntur re coniuncti,quando ad eādem portionem vocantur insolidum ex expressa dispositione defuncti.l.j.in fi.& l.ij.cum sua gloss.& l.inde Neratius.in princ.s.de vsufruc.acc.Sed isti non vocantur ex expressa voluntate defuncti, quia eos instituit sine partibus,& sic non sunt re, nec verbis coniuncti,quantum ad ius accrescendi,& hoc vult dicere text.si bene aduertatur:sed quia portio hæreditatis deficiens accrescit institutis,iō accrescit omnibus.Hoc vult dicere tex.dum dicit,quantum ad ius accrescendi accrescit omnibus.

a §. Sed si [a] No.ꝙ ille cui relinquuntur reliqua,si nihil reperitur,nihil habebit.& sic est finis pro hoc mane.

ADDITIO.

a Pom.¶ Sed si.Vide Car.consilio 68. ¶ No.istum tex.in ver.aliter, atque si ita scripsisset, & in versic. ex reliqua parte:quia concordat cum tex.in l.11.de hære.instit.& cum l. similes.la 2.ff.de testa.mili.De verbo residuum, aliquid dixi in d.l.2.& vidi de hoc verbo,residuum,aliàs dubitari super vno rescripto impetrato a summo pontifice, per quendam priorem cuiusdam monasterij,quòd possit testari de fructibus &c. cum aliàs sine tali impetratione non posset,& aliquid dixi post Bald. in l.fi.§.cum autem C.de bo.quæ lib.in rectore ecclesiæ.Nam in rescripto continebatur quòd concessa fuit gratia sacerdoti,seu priori quod possit testari,in qua dicebatur,prout tibi placuerit ordinare.& disponere,ac super hoc testamentum facere, & concedere libere,& licite valeas,plenam, & liberam concedemus facultatem:volumus autem quod in dispensatione bonorum dicti prioratus,& aliorum beneficiorum iuxta quantitatē residui,erga ipsum prioratū & alias ecclesias,à quibus illam percepisti,te liberalem exhibeas,prout conscientia tibi dictauerit,& animæ saluti videris expedire.Stat dubium nunc propter illud verbum,residui,pro quota parte Papa concessit quod testaretur iste Prior,& residuum relinqueret ecclesiis a quibus percepit,prout conscientia dictauerit,& animæ saluti viderit expedire,quoniam quo ad ista verba inferiora,Papa voluit dicere quod residuum bonorum quod perceperit ab ecclesiis,relinquat eis secundum quòd ab eis percepit:quia voluit Papa quod illud quod percepit ab vna ecclesia,illi ecclesiæ relinquat.Istud important ista verba inferiora,& sic apparet quod licèt Papa concedat plenam,& liberam facultatem testandi de bonis quæsitis intuitu beneficiorum,tamen restrinxit illam liberam facultatem in residuo, ideo est aduertendum quod erit illud residuum.nam cum ista gratia sit præiudicialis ecclesiis,a quibus percepit bona,& ad instantiam sui emanauit dicta concessio:ideo ista gratia restringi debet inquantum potest,vt euitetur præiudicium tertij.cap.super eo. de offi.del.c.quamuis.de rescri.in 6.l.2.§.si quis a principe.& §.merito.ff.ne quis in lo. pub. & in l.nec auus.C.de eman.liber.& c.licet in corrigendis.de offi. ordi. & sic licet beneficia principum sint late,& latissime interpretanda.l.beneficium.ff de consti.princ.c. cum dilecti.de dona.cap.visis.16.q.2.tamen illud est verum quando agitur de præiudicio ipsius concedentis,vt dictis iuribus:sed quando agitur de præiudicio tertii,tunc secus:quia non est de intentione concedentis præiudicare tertio,nisi quatenus est expressum in gratia,seu priuilegio,& cum ad impetrationem istius Prioris dicta gratia fuerit concessa,sequitur quod in dubio debet fieri interpretatio contra ipsum Priorem impetrantem. c. contra eum.de reg.iur.in 6.& l.veteribus.de pact.l.quicquid astringendæ.de verbo.obli. Licèt.n.in dicto rescripto dicatur,& de quibuscunque bonis,tam ratione dicti prioratus, quàm ratione aliorum beneficiorum tuorum,quæ in præsenti obtines, tamen Papa non concessit quod de omnibus illis bonis possit testari,sed duntaxat voluit declarare de quibus bonis possit testari:quia cum habebat bona quæsita ex pluribus beneficiis, Papa indulsit ei,quod de bonis quibuscunque,tam prioratus quàm aliorum beneficiorum. Hoc apparet ex verbis inferioribus dum dixit,iuxta quantitatem residui,vnde voluit quod residuum dictorum bonorum testetur erga prioratum, & beneficia: & sic non concessit quod possit vni,vel pluribus relinquere omnia bona quæ acquisiuit ex dictis beneficiis, vt iam fecit dictus Prior instituendo conuentum in quo erat Prior, quoniam residuum debuit disponere,& distribuere aliis ecclesiis,a quibus bona percepit. Ergo non potuit testari de omnibus bonis instituendo dictum monasterium. Vnde videtur velle quod illud verbum, residuum,importat lucrum quod dictus Prior acquisiuit de dictis.ecclesiis,vt sic in illis distribuere,& relinquere debeat,vel saltem dimidiam omnium bonorum,Et de hoc tex.valde solennis in l.2.C.de hæredibus instit.in versi.nam residui commemoratio etiam totum admittit.vbi si testator instituit incapacem in certa portione, & alterum hæredem instituit in residuo,ille institutus in residuo videtur institutus in totum patrimonium defuncti:quia propria significatio illius verbi residuum,vel verbi,reliqua,importat totum patrimonium defuncti.facit quod habetur in l.quamquam C. de test.militis.& l.amissi.in princ.ff.de fideiusso.& l.ei qui.ff.de dona.cau.mort.& l. cæterorum.ff.de verbo.significatio.tex.hic,& quæ in simili dixi in dic.l.2.& sic ista verba adaptantur ad totum.Si ergo non apparet pro quota parte papa voluerit istum posse testari de bonis ecclesiarum,videtur quod totum,quod ex dictis ecclesiis fuerit perceptum,veniat reseruandum ipsis ecclesiis.& quòd remaneamus in dispositione iuris communis.l. si extraneus.ff.de cond.ob cau.l.si cum dotem.in prin.soluto matrimonio, cum si. & illa verba,de quibuscunque bonis,non intelliguntur, quod omnia bona possit relinquere. Vnde non intelliguntur de generibus singulorum.sed de singulis generum. Isto modo loquendi vtitur glo. in l.j.in versi.omnib.C communia.de legat.& in c.nam concupiscentiam.de constit.& sic papa voluit quod possit testari de bonis cuiuscunque beneficii,sed non de bonis omnibus omnium suorum beneficiorum.Vide alias rationes ad hunc casum,licèt non ad materiam quas posui in d.l.demonstratio.de cond.& demon.ergo,licèt dicat de quibuscunque bonis,&c.tamen restringitur ad ecclesias,in quibus fuit beneficiatus,& sic non de omnibus bonis dicti prioratus. Et si dicatur,residuum importat medietatem totius,vt voluit glo.coniuncto tex.in l.si residuum.C.de distra.pign.vbi dicitur residuum debiti si paratus est soluere,& gl.in ver.residuum exponit,idest, partem, quo casu appellatione partis venit residuum,idest,medium totius,vt probatur in l.nomē filiarū.§.portionis.ff.de verbo.signifi.restringatur per adiunctū,quia dicatur aliqua,quia tūc importat minus dimidia,vt est gl.valde singularis in cle.1.de for. compe. Adde de hoc verbo residuum,quòd ipse consuluit cons.26.4.vol.

LEX XVIII.

Quæsitum est. Institutus sine parte habebit quod de est ad diponendium.hoc dicit.

LEX XIX.

Ex facto etiam. Verba enunciatiua conditionaliter prolata non inducunt dispositionē. hoc dic.Dixi plene in l.ex hac scriptura.j.de dona. Hic est duplex litera.Vna,quem non instituerit.Alia, quem instituerat, & sunt verba testantis & secūdū istā posui summariū.Ad hāc opp.de l.ex hac scriptura j.de donatio.Sol.ibi verba enunciatiua proferebāt principaliter propter se,hic incidenter pp aliud:qa conditionaliter.¶ Secundo debes scire,ꝙ hæc lex legit̃ duob.modis. Quidā formant q.an Seius q dicebatur institutus admittat̃? Rńdebat ꝙ non,& fm istam posui summariū.Alij ponunt,quod fiat q.in substituto,& iam reprobat gl.immo dicit substitutum admitti.ad hoc oppo.Conditio de præterito falsa vitiat institutionem l.j.s.eodē: ergo hæc substitutio non debet valere.Sol. dic quòd hæc condō erat de futuro.s. si hęres non erit, licèt implicet aliquid præteritum.s.quod eum instituerat.Simile in l.cum tale §.pen.de conditio.& demōstr.Ad idem opp.quod illa verba,si hrs non erit, debeant intelligi de eo qui pōt esse,& non vult esse.l.pr̃ Seuerinā.in princ.de conditio.& demon,sed hic ille,qui dicebatur institutus, non pōt admitti,ergo nec substitutus.Sol.vt dixi in contrario.

LEX XX.

Quod loco.

§. Si iam mortuo. Verba testatoris debent intelligi perinde,ac si esset illud ꝙ testator putauit,hoc dicit,pulcher casus est.No.ergo per glo. in l.seruo.de condi. inde.Et no.istud quòd dicit glo. qđ verba debent intelligi prout testator putauit, dixi in l.quoties.§. si duo.s.eo.

LEX XXI.

Trebatius. Opp. hic dicitur quod erit liber & hæres, contra. j. de vulg. & pup. l. qui liberis. §. sub cōditione. So. vt glo. Vel dic, ꝙ ista conditio dependet ex facto testatoris, vñ non faciēdo vr̃ pœnituisse: hāc l. cũ seq. ꝓsequeř vt hēs ĩ gl.

LEX XXII.

1 *Bon. poss. quæ datur pendente conditione, tribuit illam administrat. quam habet curator bonorum.*

Si quis instituatur. Est difficilis lex, & diuiditur in duas partes principales. Primo ponit, quid pōt facere hæres institutus in diem certum vel incertum. Secundo quid potest facere iudex. Secunda ibi, sed si bonorum possessionem. Missus in possessionem pendente conditione potest omnia facere quæ curator datus posset, hoc dicit secundũ vnam lectu. Oppo. bonorum poss. quæ petitur pendente conditione non tribuit ius, seu effectum. l. ij. §. si sub conditione. infrà de bonor. poss. secundum tab. Si tribuit ius, vel iuris effectum, ergo interim a non potest alienare. Gl. dicit quod illud, quod permittit alienare, refertur ad eum, qui institutus est in diem certum, & sic habetur, vt pure institutus, sed hoc est contra mentem legis quę de vtroque pariter loquitur. Dic ergo secundum Iaco. de Aret. & melius ꝙ bono. poss. interim non tribuit ius. s. ius residens in personam hæredis, sed interim potest alienare, vt curator datus bonis: & hoc puto verum per l. j. C. đ iure delib. Sed cōtra hoc facit tex. qui dicit, distrahere tanquam hæres, & eodem modo potest a creditore conueniri secundum eundem Iacob. de Aret.

1 ¶ † No. etiam diligenter, quod bon. poss. quæ datur pendente conditione tribuit administrationem illam, quæ competit curatori bonorum. Oppo. quilibet potest vendere rem alienam. l. rem alienam. de contrahen. emp. Sol. potest alienare, & dominium transferre, vt hic: quod non est in alio alienante rem alienam. Vlterius oppon. quòd verè vendat rem alienam. l. ij. §. si sub conditione. infrà, de bo. poss. secundũ tab. Sol. ibi in oēm euentum habiturus erat filius, hic non erat hæres habiturus in oēm euentum.

ADDTIO.

a Alc. ¶ Interim. An heres institutus sub conditione possit interim pendente conditione petere bonorum possessionem secundum tabulas, & an faciat ius, vide Cy. in l. filiis matrē. C. de inoffi. testam. & ibi ad eum se remittit Bal.

1 *Iudex citans aliquem ad hoc, vt sciat, an velit esse hæres, debet ei dare tantum tempus quantum habet ad petendum bonorum possessionem.*

2 *Instituto sub conditione potestatiua, potest non solum statui tempus, vt impleat conditionem, sed etiam intra quod adeatur hæreditas.*

§. Sed si bonorum. Hic loquitur quid hēat facere iudex aliquo instituto sub conditione, & subdiuiditur: quia primo loquitur de instituto sub conditione potestatiua. Secundo de instituto sub conditione casuali. Secunda ibi, item si conditioni. Si institutus differt conditionē potestatiuā implere, ei ad hoc per iudicem terminus statueř, hoc dicit. Oppo. & vr̃ ꝙ non sit necesse ꝙ iudex statuat tempus: quia lex statuit ꝙ impleat, q̃ primum pōt. l. hæc conditio. de conditio. & dem. gl. soluit notabil'r, ibi in legato, hic in instōne hæredis. rō est: quia in institutione heredis est maius periculum, iō hæres nō est ita grauandus. & hanc tenet Pet. & Cy. C. de insti. & subst. l. j. dixi in l. suus quoq;. §. fi. s̃. eo. Quęro quid vult dicere tex. quòd prætor imitetur edictum suum. gl. dicit ꝙ non habem⁹, sed credo ꝙ habemus. Nam extraneis ad petendum bono. poss. prætor indulget centum dies, descendentibus annum: de illo edicto loquitur hic, ꝙ ꝑtor dēt imitari statuendo tm̃ temporis, quantũ ꝑ illud edictum statuiř, & nō minus: ꝙ no. multũ ꝓbař in l. ij. j. đ iure đliberā. & l. j. §. largius. de succe. edic. ꝙ est mente tenendum: quia assessores in hoc multum errāt statuendo minus tp̃s ad deliberandũ, an

1 velit adiř, vel non. Et sic no. † ꝙ si iudex fecit aliquē citari, vt sciat. si vult esse hr̃s vl' non, dēt dare tm̃ tp̃is, quātũ dař ad petēdā bono. poss. Et non pōt min⁹ tp̃s statuere, vt legib. ꝑalleg. & ꝑ hoc mille ꝓcessus deuastabunř. ¶ Quæro qđ erit elapso termino dato a iudice? Rñ. videbitur defecta ꝯdō, vt hic. Nec est loc⁹ illi distinctiōi, q̃ fit in l. q̄diu institut⁹. j. de acq̄rē. hr̃d. Nō. n. pōt vidři hic hr̃s adire, cum nōdum erat purificata instō. Simile in l. si seruus. j. đ bon.

2 autor. iud. poss. ¶ Vltimo no. † ꝙ instituto sub ꝯdōne potestatiua, non solũ pōt statui tp̃s, vt impleat cōdōnē: sed ēt pōt statui tēpus intra qđ adeat hr̃ditas, vt hic dicit tex. quod ꝓ tanto est aduertendum: quia statuitur tēpus eo tempore quo non potest facere, quia potest facere vt possit implere conditionem, ideo hoc fit.

ADDITIO.

a Roma. ¶ Vult dicere. Vide Alex. consi. 4. vo. l. 2.

1 *Proclamatio an sufficiat generalis quando creditores volunt agere contra bona hæreditaria, & non reperitur hæres.*

a **§. Idem si conditioni.** a Primo ponit vnum dubiũ. Secundo vnam quest. circa illud. Secunda ibi, sed si sub conditione. Pēdēte cōdōne casuali iudex statuet terminum, intra quē si nō petiř bono. poss. vel hr̃ditas adeat, creditores in possessionem mittenř, curator bonis constituetur. h. d. No. qđ debeat facere creditores pēdēte cōdōne institutiōis. ¶ Quæro, † q̄n creditores volunt agere ꝯ bona hr̃ditar. cũ

1 non reperiař heres, an sufficiat gñalis proclamatio, b si quis velit

b esse hr̃s, compareat, &c. fm̃ formā l. si eo tempore. de remis. pig. aut est necesse quòd citeř aliqui nominatim? Respon. nominatim citari debere illos, qui primum gradũ obtinēt, & ad quos hæreditas pertineret: & innuit hoc tota lex, quæ vult citari institutum sub conditione. Pro hoc j. de suc. edi. l. j. §. j & §. largius. & expressius in l. j. §. pe. de ventr. inspiciēdo. ¶ Quæro, quid vult dicere tex. nisi intra certum tempus hæreditas obtigerit, intellige per bonorum possessionem secũdum tab. & sic possit hr̃s a creditoribus cōueniri, tanquam curator datus bonis, vt hac l. in princip. secũdum Iaco. de Are. & quòd sequitur, aditáque fuerit, intellige pōst existentem conditionem. ¶ Quæro dicit tex. & interim, &c. De quo tempore intelligitur istud interim? Respon. potest intelligi inter primam dilationem datam hẽredi. l. ait pretor. de iure deli. Vel pōtest intelligi interim, idest, postquam creditores in possessionem fuerint, antequam hæreditas adeatur, argu. l. si diu. infrà quibus ex cau. in pos. eat.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Item si conditioni. Vide ale. cons. 137. inci. in causa, & lite vertente inter Lancelotum. vol. ij. & cons. 107. vol. v. & Roma. cons. 410. col. 1. qui idem tenet. Item vide quòd in præiudiciũ eius qui est in possessione, non sufficit generalis citatio, vide alex. cons. 8. col. j. vol. ij. Item de ista citatione generali, vide multa per Barb. cons. 8. vol. j. Item quando sufficit ista citatio generalis, vide Fely. in c. exhibita. in ij. fal. de iud.

b Alex. ¶ Proclamatio valida est citatio per edictum generale in loco publico, & potest ꝑ hanc citationem fundari iudicium. ita sentit Barto. hic, qui semper allegatur. Item etiam dicit Bart. in l. fi. in prin. C. de iu. delib. & in l. 1. C. de iure dot. imp. & in l. si eo tempore. C. de remis. pigno. Iaco. Butr. & Bal. in auth. si omnes. C. si mi. ab hæred. se ab. & Bal. in l. quinquaginta. ff. de excus. tuto. & in l. præscriptione. C. si contra ius. & l. ij. C. de testa. & Inno. in cap. fi. qui ma. ac. poss. & in capit. humilis. & in cap. inter quatuor. de maio. & obed. Abb. in c. fi. de vi. & ho. cler. Card. in cap. dilectus. de exce. præla. Imo. in c. Albericus, de testa. Roman. cons. quòd incipit, pro plena discussione. Do. de sancto Ge. in c. fi. de elec. in 6. Barto. in extrauaganti, ad reprimendum. in ver. per edictum. Bald. hic vbi dicit se vidisse cassari multos processus. Barto. in l. iiij. ff. de bo. autor. iud. pos. Ange. in trac. de inuentario. & adde circa quæst. Bar. hic. quia dixit Inno. in cap. fi. qui matr. acc. poss. quòd vbi est certus hæres, ille citandus est. Idem voluit Ioan. and. in cap. fi. de ele. in 6. aliàs autem, secundum qđ etiam dixit Barto. hic, non esset satisfactum per generalem citationem. l. si diu, & ibi ange. ff. quib. ex cau. in poss. eatur: tamen fuerunt citati hi, quos tangit prima causa successionis, valet iuxta illud quod decidit tex. in l. 1. §. denunciari. ff. de ven. inspi. & ibi vide, & ideò aduocati non dirigunt libellum in genere contra volentē esse hæredem alicuius defuncti, sed faciunt sigillatim requiri illos quos proxima causa successionis tangit, & cum cōparent in iudicio, faciunt eos interrogari si volunt esse hæredes talis defuncti, vt hic per ang. post Bald. Adde, an sufficiat generale proclama. Bald. consi. 312. lib. 11. & per abba. consi. 62. lib. 1.

1 *Quando per curatorem bonis datum possint vendi res tempore perituræ.*

§. Si sub conditione. Diuiditur in duas partes. Primo format vnam quæst. circa prædicta, & eam determinat. Secundo circa suam determinationem tollit vnam dubitationem. Secunda ibi, & ideo. In prima

1 parte sic pono casum. Dictum † est. s̃. quòd per curatorem venduntur quæ sunt tempore peritura, quæro an per curatorem possint vendi res non perituræ, vt satisfiat creditoribus? Rñ. quòd sic, si est graue æs alienum, vt quia debetur sub pœna, vel quia debetur Reipublicæ, quæ tota die molestiam affert, sicut dicimus in curatore dato ventri.

1 *Aeger & impeditus, an teneantur mittere procuratorem.*

2 *Et an eum agitur contra bona defuncti, modo de quo hic, per secundum decretum dandus sit curator, qui vendat.*

§. Et ideo. Iste versi. legitur hic in gl. quæ incipit. s. ꝑtor, tribus modis. De primis duobus nō curo. Assumo tertiũ ibi, vel melius secundũ quā gl. fm̃ h. d. Aduersus facta per talem curatorē non restituitur pupillus, sed absens, vel aliter impeditus. h. d. Op. s̃. de minor. l. in integrũ. Sol. gl. pupillus nō restituitur, vt ibi, sed absentes, & impediti sic vt hic, & l. j. in fi. s̃. quib. ex cau. ma. & l. in possessionem. §. cum dr̃. ex quib. cau. in poss. eat. & fm̃ hāc lect. posui summarium. Ista nō placet mihi: q̄a d. l. in integrũ, đ qua glo. facit mentionē, loquiř in pupillo, q nō restituiř de eo ꝙ factũ est añ aditā hr̃ditatē, cum interim tũc nō fiebat ꝯtra pupillũ, sed ꝯ hr̃ditatē, q̃ interim repræsentat personam defuncti maioris, & eadē rōne vr̃ quod non deberet subueniri absentibus vel impedito, de eo qđ sibi añ aditam hr̃ditatē fieret, & leges hic allegatæ in gl. loquuntur de eo ꝙ fit in bonis eorum absentiũ, vel aliter impeditorũ. ¶ Secundo mō legiř alibi in gl. j. quib. ex cau. in poss. eat. l. si diu, fm̃ quam pone sic casum, Dr̃ s̃. ꝙ fit venditio vt satisfiat creditoribus, sed vr̃ quòd debeat differri & expectari. Ad hoc rñdet Iurisconsul. & dicit ꝙ illud ꝙ dr̃ de dilatione, est verũ in illis qui sũt absentes ex cā iusta, vel iusta cā impediti, sed §. ꝑcedēs loquitur in præsentibus, qui detractant petere bono. poss. h. d. ¶ Tertio mō legit Iac. de Are. hoc mō. Dictũ est s̃. quòd bona venduntur ꝑ curatorē datũ bonis. Cōtra, imo vr̃ ꝙ per ipsos creditores dēt fieri venditio bonorũ. l. Fulcinius. §. j. j. qui. ex cau. in posses. eat. Respon. per creditores pōt fieri venditio contra debitorē latitantem, sed q̄n debitor non latitat, sed est absens, vel legitime impeditus, tunc fit venditio ꝑ procuratorem cā cognita. h. d. ¶ Quæro quid vult di-

1 cere tex. sine dilatione. dic vt in gl. Quæro vtrum † æger & impeditus teneatur mittere procuratorē? gl. vr̃ dicere quòd sic, vel patitur missiōnē, vel venditionē. Quod dicit de mittendo procuratorem, dic plene per Cy. C. de test. mi. l. j. dixi in l. j. de di. & tēp. præscri. & dicit, patiř venditionem, intellige ꝑ curatorē datũ bonis. l. in possessione. §. fi. j. ex quib. cau. in posses. eat. Pōt quarto mō le-

2 gi. Dictũ est s̃. ꝙ curator pōt vendere, quæro vtrũ eo tp̃e quo curator vendit, erit necessariũ decretũ iudicis, vel posset sine decreto vendere? Rñ. Iurisconsultus in primis dictis s̃. est necesse qđ sit

causæ

causæ cognitio,& decretum iudicis, vt in pupillo & aliis absentib.& ista lect.probat in l.ait prætor.& l.j.de iure delib. Vltimo tenemente.† quòd quando contra bona defuncti agitur per secundũ decretum,hoc modo debet interponi,quòd detur curator bonis qui vendat,[a].vt hac l.patet,

ADDITIO.

a Alexand. ¶ Qui vendat. Vide Bald.idem tenentem in l.fina.in princip. C. de manu.testam.& vide quæ dixi post Bald.in l.si plures.s. de curat.bo.dan.& idem tenet no. Barto. in l.si bona.C.de bo.autor.iu.poss.secus in 1.decre.& adde Bald.in rub. C. de success. edi. in vlti.col.& nota. per angel.& Imo.in l.ad diem.de verbor.obliga.& per Bald.in rub. C. de success.edict.

LEX XXIIII.

Titius. Not. quòd substitutio vulgaris fit verbis affirmatiuis. & dic vt dixi in l.j.de vulgar.& pupill. Secundo no.ꝙ eod. modo fit substitutio in legatis, sicut in hæreditate, vt hic,& l.vt hæredibus.de leg.ij.

LEX XXVII.

Si te solum. Si prima institutio est plena, secunda in eo. testamento facta nihil operatur,& idem vbi sub pluribus conditionibus disiunctiue relinquitur.h.d.Opp.ꝙ vltima institutio debet valere.l.non ad ea.j.de cond.& demon.Dicit glos.& not.aliud in institutionib.in quibus præualet institutio plenior,vt hic, aliud in legatis,in quibus præualet vltima voluntas.Oppo.j.eod.l.si quis ita scripserit.Sol.dicit glo.ibi habebat co heredem,hic non. Tu dic quòd ibi loquitur qn pro parte pure,& pro parte sub conditione: hic quando primo purè, secundo sub conditione.¶ Op.de l.si hæredi plures.de cond.insti.sol.glo. intelligit hanc conditionem esse positam separatim, non copulatiue.

LEX XXVIII.

Si ita quis. Varietas ordinis institutionem non vitiat.hoc dicit,

LEX XXIX.

1 *Verbum quod reperitur in præterito,& in futuro subiunctiui in vltimis voluntatibus,intelligitur in futuro.*
2 *Testator si legauit cuilibet filiæ,quæ vidua fuerit,cẽtum,an ad legatũ admittantur quæ erant viduæ tẽpore testamenti,vel quæ postea contingerit viduari.*
3 *Dictio quisque,& dictio omnis,an differant,& quid de dictione quilibet.*
4 *Dictio quisquam,est idem,quod quilibet:quia est distributiua.*
5 *Dictio quisquis,est distributiua.*
6 *Nomina collectiua,& distributiua quæ.*
7 *Relatiuum quis vel qui,quando ponatur distributiuè.*
8 *Plures si intrant castrum,an omnes debeant habere præmium.*
9 *Si statim quòd quicunque acceperit vexillum Florentinorum habeat centum, si duo insimul acceperunt, nec apparet quis primo,simul habebunt centum.*
10 *Distributiua particularia quæ sunt.*

Hoc articulo. [a]Nomen quisq; propriè est collectiuum, sed fauore institutionis vt distributiuum assumitur.h.d.Diuiditur in tres partes.Primo ponit verborũ propriam signifi.Secundo dicit mentẽ seruandã.Tertio ponit qualis mẽs in dubio præsumitur.Secunda ibi,in quo puto.Tertia ibi,sed humanus.Et est aduertẽdum ꝙ quidã hñt hic,quisq;,& ista est bona litera. Alij hñt hic qsquis,& ista nõ est bona, quia dictio quisquis est vere distributiua,vt j.dicã.Opp.& vr̃ ꝙ hæc instõ non valeat.l.j.j.de his quæ pro non scrip.Dicit gl.ꝙ hæc verba, habuerit scriptũ,&c.cõferunt in preteritũ,ibi in futurum,&iõ ibi nõ valet, qa cõferuntur in alienũ arbitriũ.Cõtra,verbũ habuerit, reperitur in præterito,& in futuro subiunctiui,sed in vltimis volũtatib. tale verbũ,qd reperitur in præterito,& in futuro,dẽt intelligi in futuro.l.si ita legatũ cẽt & l.solemus.de cõd.& dem. Sol. dẽt intelligi in futuro nisi dispõ vitiaret, vt hic, arg.l. quoties.de verb.obl. Dices tu,hoc est contra l.j.in fi.de his quæ pro nõ scrip.Sol.ibi subaudit p gl.scriptum habuerit.s.i tabulis quas faciet,& sic de necessitate ad futurũ refertur.Et ista sunt[b] vtilia[c] ad qõnem.† Testatõr legauit cuilibet suæ filiæ quæ vidua fuerit centũ:quærit an ad legatũ admittentur illæ quæ viduæ erant tpe testamenti,an illæ quas postea contigerit viduari. Certe ex prædictis patet ꝙ in dubio in vltimis voluntatib.verbum fuerit,dẽt intelligi in futuro subiũctiui.¶ Opp.dr̃ hic,ꝙ si vnˢ scripsit, erit hæres. Contra.C.de impub. &aliis substi.l.quãuis.Sol.glo.ꝙ ibi inequalitas tollit cõtrariũ,vel dic ꝙ illæ leges,nihil ad propositum.Non.n.dicitur ibi ꝙ si conditio in psona vnius veniat in psona alterius non substitutus admittat.Vel dic,quod ibi fuit oratio copulatiuẽ cõcepta,& sic requirit concursus vtriusq;,hic fuit dictio quisq;,quæ assumit distributiuè. Opp.C.de impub.& aliis subst.l.cum qdã.Sol.vt in gl.Vel dic ꝙ fauore filiorũ illam ĩterpretationem admittit.Sed certe idẽ esset in quolibet,vnde cessat rõ gl.l.hæredes mei.§.cum ita.j.ad Trebe.& ideo solue:quia ibi fuit vsus testõr verbo mere collectiuo,hic vero ꝙ similitudinem habet cum distributiuo.¶ Quærit glo.an iste solus habebit totã hæreditatem. Dic,vt ibi gl.Præterea quærit gl. quid si vterq; scripsit heredẽ?Similiter dic vt in glos.¶ Opp.& vr̃ † ꝙ differãt quisq;,& oĩs.l.si pluribus.in prin.j.de le.ij.Sol.ibi loquitur ĩ distributiuo,quilibet,qd differt a dictiõe,oĩs.Et differũt in hoc,nã quilibet,attribuit cuilibet insolidum, omnis, attribuit simul,& collectiue.l.si plurib.in princ.s. de leg.j.& pro hoc.l.non distinguemus.§.cum in plures.s.de arbit.Qd intellige verũ,si profeter in plurari,[e] vt oẽs hoĩes ferunt lapidem.Sed si in singulari vt oĩs homo fert lapidem,tũc est distributiuum sicut quilibet, vt no.s.de statu.ho.l.iij.& est casus infrà de iur.fisci.l.Moschis,ibi no. ¶ Opp.de l.si creditores,& quod ibi no.C.de pact.Rñ.ibi† loquitur in dictiõe quisquam,quæ est idem ꝙ quilibet: hic in dictione quisque,quæ est idem ꝙ oĩs.¶ Opp.de l.qui liberis.§.hæc verba.j.de vul.& pup.Sol.ibi† loquitur in dictione quisquis, quæ est distributiua,vt ibi,& l.si.C.de impub. & aliis substi.hic loquitur in dictione quisque,quæ est collectiua,vt hic, & l.si necessarias.§.si annua.s.de pig.act.Et aduerte ne qdam gl.quæ est in d.§.si annua, te decipiat:quia gl.vr̃ ibi dicere in dictione,quisquis, quæ non est verum:quia text.dicit quasque,sic in collectiuo quisq;.¶ Opp.de l.si necessarias.§.si annua.vbi stat in propria significatione collectiui.Sol.Hic fauore institutionis trahitur ad propriam significationem:secus si tractaretur de odio,vt ibi.¶ Vt igitur ista materia † liqueat,scias,ꝙ quædam sunt noĩa collectiua,[f] quædã distributiua.Collectiua,vt oĩs,quisque,oĩs est collectiuũ,d.l.nõ distinguemus.§.cum plures.&no.in l.si pluribus.ĩfrã,de leg.ij.& hæc dictio quisque,etiã est collectiuũ ſm propriã significationẽ: tñ vbi tractatur de fauore institutionis sumitur impropriè, ne pereat,vt hic.Sed quare magis sumitur impropriè dictio quisq;, quàm dictio oĩs:Rñ.hoc est propter vicinitatem quam hẽt cum dictione quisquis,& cũ dictione quisquã,& cũ aliis distributiuis. Distributiuorum vero quædã sunt distributiua simplicia,quædã duplicia. Simplicia sunt[g] vt quilibet,quisquã.Quare appellãtur simplicia? Rñ,quia vnũ verbũ tñ requirunt,& rẽ cuilibet attribuunt insolidum.Hoc est verũ nisi natura rei repugnaret,vt si dicerem quilibet vestrum mihi hæres esto: nam non possunt esse insolidum, argu.huius l.in fi.Item est natura istorũ distributiuorũ, vt requiratur concursus omniũ ad quos referunt,alias esset falsa oratio, d.l.non distinguemus.§.cum in plures,&l.si creditores.C.de pact. & no.in d.l.si pluribˢ.j.de leg.ij.Quædam sunt distributiua duplicia,vt quisque,si quis,quicunque.Ista semper requirunt duo verba,vt probant iura quæ j.allegabo.Item ista attribuunt[h] rem cuilibet insolidum,sicut præcedentia.l.q filiabus.§.j.j.de leg.j. tamen in hoc differunt:quia non requirunt concursum omnium sicut præcedentia,sed verificãtur in vno,vel etiam in oĩbus,vt pbatur expresse in distributiuo si quis.d.l.si necessarias.§. si annua,in fi.§. probatur in distributiuo quisquis.l.qui liberis.§. hæc verba præalleg.&l.ex duobus.§.j.j titu.j.Probatur in dictione quicunq;,[i] in l.edicto.in prin.& l.ait diuus.in prin.j.de iure fisc.Quid volo dicere?Dictio quisquis,& quicunque verificantur in vno,& in omnibus,vt si dico,quisquis vestrum audit,&c. si vnˢ audit,verificatur: item si omnes adiunt,verificatur. ¶ Sed opp.de l. ab omnibus,in prin.de leg. j. & l.si quis in fundi vocabulo.§.fin.eod. tit. Rñ.ista verba distributiua duplicia, si actum primi verbi insolidum non distribuunt,nec actum secundi,vt dictis legibus:secus si primi verbi actum distribuant insolidum,tunc enim distribuunt actum secundi insolidum.l.qui filiabus.in fi.de lega.j.¶ Item habemus † relatiuum,quis vel qui, quod aliquando ponitur distributiuè, vt quando antecedens est terminus communis, & tunc quis vel qui,quando ponitur distributiuè,attribuit insolidum, & vnum requirit & non plura.l.si fuerit.j.de rebus dubiis.hoc est verum, nisi de mẽte disponentis aliud appareret.l.ex duob.in princip. de vulgar.& pupil.& l.qui duos.de rebus dub.Nam, quia in hæreditate vltimi decedentis deberet reperiri hæreditas primi, ideo in ambobus morientibus verificatur ista oratio ex præsumpta voluntate defuncti.¶ † Venio ad quæst.de pluribus[k] intrantibus castrũ simul,quam Dyn.format[l] in l.qui filiabus.§.j.infrà. de le. j.& Iaco.

ADDITIONES,

a Pom.¶Hoc articulo.Vide Alexandrum.cons.175.in 5.volum.

b Bar.¶ Et ista sunt.Et vide Bal.in l.fin.C.de sent.quæ sine certa quantit.& ibi remisi, & vide l.si iam facta.j.de conditio.& demonstratio.& ibi remisi.& vide Bal.in c.cõstitutus, de rescriptis.& ibi dixi.

c Pom.Vtilia.Vide Fely.in c.ad hæc.de rescript.Aretin.in l.3.§.ex pluribus.1. col. de acquir possess.Et cum Bar.hic tenet Aret.Instit.de leg.in prin.& dicit se vidisse de facto,vide Ias.in l.quo minus.21.q. ff.de flu.vbi dicit quod hæc decisio Bart.communiter reprehenditur.Et contra Barr.hic est communis opi.secundum Ias.in d.§.ex pluribus. in gl. in versi.7susceperit.in l.3.ff.de acquir.poss.

d Alex.¶ an ad legatum.Vide etiam notata per Imo.l.si ita legatum.s.de condit.& demõ. & ibi videtur tenere cõtra Bart.hic,& vide l.si iam facta.de condi.&dem.& quod in simili, notat Bald.in l.fin.in fi.C. de sent quæ sine certa quant. text.in l.solemus.cum ibi not. de condi.& demonst.

e ¶In plurali.adde eundem Barto.in l.Moschis.j.de iure fisc.&Sol.in l.quidam relegatus. §.si tibi.j.de reb.dub.

f Pom.¶Nomina collectiua.Vide Fel.in c.capitulum sanctæ crucis,in prin.de rescr.

g poma.¶Simplicia sunt.Vide Cæpo.cons.14.

h Alex.¶attribuunt.De hoc dixi post imo.in d.l.qui filiabus.

i pom.¶ Quicunque.Vide aliquid per Ro.cons.31.in prin.Bar.consi.fin.

k pom.De pluribus.ad hanc q.& sequentem,vide imo.in clem & si principales,de rescri. areti.in l.1. §. item acquirimus. ff.de acquiren possessio Baldum in proœmio Digestorum.§.itaque.alex.in l.qui filiabus.§.1 col.2.de leg.1.panormit.cons.59.in 2.volum.

l Alexand.¶ Dy.format.Et ad hanc quæstionem vide not.per ang.& imo.in l.cum qui nouissimus.infrà,ad Trebel.& in l.qui filiabus.de leg.1.adde quod not.Barto. in l. si necessarias.§.si annua.de pignor.actio.& in hac quæst.doct.variãt, vt plene not. per imo.in d.l. qui filiabus.item facit ad q.quod si ante statuto quod primogenitus succedat in regno, si duo simul nascantur, ambo succedant.de qua per Ioan.andr. in addi. Spec.in titu. de feud.in addi.magna.& per Barto.in authen.in testamento.C.de collat.in l.in quibus.C. de secund.nupt.& in l.ex duobus.de vulga.& pupilla.& quod not.in l.cum inter. C. de fideicommiss.liber.& Baldum in l.ex hoc iure,in quinta quæstione.de iustitia & iure.

Iacob. de Aret. in §. quia qđ primũ, in pœmio digestorum, an oẽs debeāt habere præmiũ. Et in ista q. habes cõsiderare ꝑ ꝙ verba loquitur, vt si dicat, q̃squis, vel q̃cũq; primo ingressus fuerit, hēat cẽtũ, & certe si oẽs simul ingrediantur, videtur oẽs primi. vt ĩ prima constit. digestorũ. §. discipuli. & iõ, quia actus primi verbi cõpetit cuilibet ĩ solidũ, quilibet habebit cẽtũ in solidũ. l. q filiab⁹. §. j. ǰ. de legat. j. & istud non esset dubiũ, si præmiũ consisteret in re, q̃ pluribus posset dari insolidum, vt quantitas: sed si pluribus non posset dari insolidum, vt talis equus, tunc facerent partes per concursum. Si vero fuit statutum per distributiuum factum quis, vel qui, vt quia dixi, quis vel qui primo intrauerit, tunc ex propria significatione nullus debet habere. l. si fuerit. ǰ. de rebus du. sed ex mente disponentis est aliàs. l. semper. §. negociatores. ǰ. de iure immu. & C. de pala. l. fin. libro xij. Et ita sentit Iacob. de Are. in j. constit. Digest. ¶ Sed iuxta hoc[a] quæro † in ciuitate Pisa, tempore conflictus ciuitatis Lucanę, quo tempore ibi actu legebam, factum fuit statutũ, [b]vt quicunque acceperit vexillum Florentinorum habeat centum, duo acceperunt, nec apparebat quis primo, & dom. Franc. Tigr. erat de senioribus, & scripsit mihi, & ego respondi quod ista quæstio non est similis præcedenti. Nã plures possunt ingredi castrum, & verum est in quemlibet eorum ingressum esse insolidum, sed actus capiendi vexillum non competit cuilibet in solidum, sed pluribus simul: & ista verba, quicunque ceperit vexillum, debent intelligi in prima captura.[c] l. boues. §. hoc sermone. infrà, de verbo. signifi. & sicut debent attribui omnibus vt in pluribus portantibus trabem. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, in fin. & sic debebunt illi duo habere totum simul, non quilibet insolidum, arg. d. l. iiij. ǰ. de legat. j. & hoc de distributiuis vniuersalib. ¶ Sunt ẽt quædam distributiua particularia, vt alter, vterq;, & similia, & dictio vterq;, distribuit inter duos, sicut dictio quilibet. Nã requirit concursum vtriusque, & cuilibet rem attribuit insolidum, vt no. Authen. de iudic. §. hoc autem. colum. vj. eo. tit. §. ne aũt. & s̃. de excu. tut. l. si quis duas. §. est aũt. Pro hoc est tex. in l. cũ quidã. C. de impu. & aliis substi. & prædicta vera ſm propriã, & veram significationem. Q̃nq; ĩproprie sumitur, s. ꝓ altero. l. rescripto. §. si pacto. s̃. de pac. & l. fi. §. sinautẽ. C. de bonis q̃ libe. De dictiõe alter, & de dictione vter, dic quod istæ verificant[d] in altero tm̃. Et differẽtia in his collige ꝑ ea q̃ no. ǰ. de leg. j. l. si ex toto. §. j. & s̃. de feriis. l. j. in fi. & l. vter ex fratrib. ǰ. de condi. insti. & s̃. e. l. Titius. De dictiõe vtrolibet, dic, vt l. arbor. §. de vestibulo. s̃. cõi diuidun. De plurib. aliis possumus dicere, vt de quantuncunque, &c. dicemus in l. Balista. infrà, ad Treb. & de multis videbimus. ǰ. de conditio. & demon.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Sed iuxta hoc. Et pro quæst. vide Dy. Cyn. & albe. in l. qui filiab. §. 1. infrà, de lega. 1. Iacob. de aret. in §. nos autem. in 1. consti. Digestorum. ant. & ioan. de imo. in cle. si principalis. de rescriptis. Pet. & ioan. de imol. in capit. indicam te. testamentis. Bal. in 1. consti. Digestorum, vbi pulchre loquitur & in l. si duobus. §. 1. ff. de quemadmod. testamen. aperian. Barto. l. 1. §. item acquirimus. ff. de acquiren. possess. Baldum hic, & ioan. de imo.

b Ale. ¶ Vnum statutum. De quo per imo. in l. qui filiabus. §. 1. infrà. de legatis primo.

c Poma. ¶ in prima captura. Vide Felin. in capitu. 2. de treuga & pace. alex. cons. 16. col. 1. iiii. vol. & in l. diuortio. §. ob donationes. sol. matri.

d ale. ¶ istæ verificantur. adde ꝙ habetur in l. ancillæ. C. de fur. & quod dictio vter, attribuat actum verbi cuilibet insolidum, est tex. & ibi Bal. in l. si apud. C. de appe. & de dictione neuter. vide glo. cum tex. in l. pe. ff. rem ratam hab. & de dictione vterque, vide gl. in l. creditor. §. duobus. ff. mã. & gl. in l. fi. in fin. §. sinautem, ad fi. & ibi omnino Bal. C. de bonis quæ libe. glo. & Bal. in dicta l. rescripto. §. si pacto, de pact.

LEX XXXII.

1 *Testamentum quod fiat ad consilium sapientis, quando fieri possit.*
2 *Substantia relicti nõ potest in arbitriũ alterius cõferri, sed dictatio scripturæ sic.*
3 *Sapiens secundum consilium cuius testamentum fieri debet, quid poterit facere, & quæ verba addere.*
4 *Testator si dixit, relinquo filiæ cẽtum, sapiẽs nõ poterit addere iure institutiõis.*
5 *Verbum relinquo adiectum vniuersitati, trahitur ad institutionem, secus si rei particulari.*
6 *Sapiens in legatis verba testatoris implicita explicare potest.*
7 *Contractus quando ad consilium sapientis fit, quid operetur hæc clausula, & quæ poterit sapiens addere.*
8 *Notarius qui habet conficere instrumentum secundum dictamen sapientis, sub quo die debet ponere dictamen, an confecti instrumenti, an dictaminis.*
9 *Substantia contractus non confertur in arbitrium tertij incerti, sed illud quod est de natura, & qualitate contractus.*
10 *Compromitti an possit, vt arbitramentum feratur ad consilium sapientis.*
11 *Institutio pauperum Christi quos Titius eliget, valet.*
12 *Facta modo institutione electione pendente, eligere debens conuenitur.*
13 *Primum testamentum quando processit cum clausula derogatoria, an sapiens poterit addere secundo, non obstante tali testamento.*

a **Illa institutio.** [a]Vltima voluntas non dẽt ex alieno arbitrio pendere. h. d. Op. de l. fideicommissaria. ǰ. de fideicõmiss. lib. Sol. vt in gl. circa fi. Op. de l. j. in prin. ǰ. de leg. ij. Sol. vt ibi videbitis. ¶ † Quæro quidã fecit testm̃[b] & dixit, ꝙ vult ꝙ ad sensũ sapientis fiat. Gl. distinguit, aut substãtia relicti confert ĩ ꝑsonã sapiẽtis, & nõ valet: sec⁹ si nõ substantia relicti, vt gl. dicit. No. ergo ꝙ substantia relicti nõ põt ĩ alteri⁹ arbitriũ conferri: sed dictatio scripturæ sic. Et Iac. đ Are. † procedit vltra gl. q̃rendo qđ poterit iste sapiens facere? & dicit ꝙ si ꝓcesserit testm̃, in quo fuerunt verba derogatoria, poterit sapiens addere nõ obstante illo testõ, in quo talia verba, &c. Item si relinquit[c] filiæ, poterit addere sapiens iure institutionis, cum sit de solennitate, & aliàs non valeat. Non dicebat plus Iacob. de Are. Rich. Mal. disputauit hãc quæstio.[d] qñ relinquit filiæ centũ ad sensum sapientis, an possit addere iure institutionis? Et pro opinio. Iaco. arguit quòd sic, quia verbum relinquo, trahitur ad institutionem. l. his verbis. in princip. infrà eo. & in Authen. de hæredi. & Falc. §. si vero nulla. & sic sapiẽs nihil addit, sed declarat quid verba cõtineant. & quid testator voluerit apparet, quia voluit quod de iure valeret. Prętera video quòd lex quandoque subintelligit sic institutionem, vt l. iij. C. de inofficio. testament. & l. fi. ǰ. eo. titu. si hoc facit lex, ergo debet facere hõ. Præterea si aliud diceres, ista verba nihil operarẽtur, vt l. si quando. ǰ. de legat. j. Item in dubio debemus interpretati, vt res magis valeat quàm pereat. In contrarium[e] quòd sapiens non possit supplere facit: Nam illa institutio non potest valere, quæ non est verbis scripta, vel a testatore expressa. l. iubemus. C. de testam. sed testator non expressit istam institutionẽ, ergo non potest valere. Præterea aut dicis istam institutionem in testamento expressam, & dicis falsum: quia lecto testamento ibi non reperitur. l. vxorem. ǰ. de manu. testa. & l. fideiussores magistratuum. ǰ. đ fideiussor. l. Titiæ textores. ǰ. de leg. j. & l. fi. C. de iureiurand. Sed dices, non reperitur in testamẽto per se, sed per relationẽ ad aliud. l. asse. & l. si quis. ǰ. eo. titu. & l. institutio. ǰ. de condit. instit. sed hoc nõ potes dicere: quia verum est quod potest contineri in testamẽto per relationem ad aliud, scilicet explicandum per ipsum testatorem. Item ad explicatum iam. l. hoc articulo. infrà eo. sed per relationem fiendam ad aliud de futuro ex voluntate alterius non potest. l. si quis ita. ǰ. eod. s̃. l. prima. ǰ. de his quæ pro non script. ¶ Item si diceres, videtur contineri testamento. quia sic dicere, arbitrio talis intelligitur arbitrio boni viri, per l. primam, infra de legatis ij. non potes illud dicere: quia secundum hoc, lex quæ est in Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque. frustra esset: quia semper intelligeretur. ¶ Concludo ergo quod sapiens vigore talis arbitrij non possit supplere. Respon. † ad illud, quòd continetur in testamento[f] per verbum relinquo, quòd verum quando refertur ad vniuersitatem: sed quando ad rem certam refertur, nũquam trahitur ad institutionem, l. nam quod, l. cogi. §. & generaliter. infrà. ad Treb. & ibi hoc tenet Dy. & ibi dicam. & l. omne verbum. C. communia de leg. Ex hoc concludo quòd sapiens hoc non posset facere. Quid dicemus? Dico dominum Ray. dicere veritatem, quando in testamento est aliquis defectus, propter quem testamentum est ipso iure nullum: quia non potest testator testamentum mutare, nisi ex integro omnia solenniter fiant. l. hęredes. §. sed & si notam. s̃. de testa. Si ergo ipsemet testator non potest

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Illa institutio. Adde Panor. in c. 1. de iureiurand. vbi per Moder.
Paris. ¶ Limita & declara vt per Soci. in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstra.

b Paris. ¶ Fecit testamentum. Vide in ista materia Feli. in c. ex literis. colum. 1. de fid instrum.

c Alex. ¶ Si relinquit. Ex hoc habetur ille magnus articulus vtrum verbum, relinquo, quod est obliquum, trahatur ad directam institutionem, hoc est, vt perinde sit, ac si dixisset, instituo, & sic an & quando sufficiat dicere in testamento per alia verba quàm per verbum instituo, hoc est, vtrum possit dicere talem hæredem relinquo: communis est conclusio quod sic, ex quo si dicit talem hæredem relinquo, censetur esse hæres super vniuersitate bonorum: Secus si dixisset talem hæredem relinquo super tali re. De quo vide not. per eundem in l. his verbis. infrà eod. vide gloss. in authentic. de hære. & Fal. in §. si vero nullus. in vers. relicta. per Dyn. Barto. & Imol. in l. cognitio princ. in ver. generaliter ad Trebel. & vide tex. & Bar. in l. diuus. & ibi Bal. infrà de testamen. mil. & bal. & Sali. in l. quoniam indignum. C. de testam. & tex. in §. aliud quoque capitulum. iuncto. §. cæterum. in authen. vt cum de appe. cog. & Barto. in l. centurio. in fin. de vulg. & pupil. & gloss. in capitu. si pater. de testam. in 6. quam sequitur ibi Bald. & eam sequitur Ioa. Andr. ant. de Butrio, & Imol. in cap. Raynutius, de testamen. & Salic. in l. quoties. & ibi modernio. de hæred. instituen. & in authentic. nouissima. de inoffi. test. & Bald. in l. ij. C. de bonorum possession. secundum tabu. & Iacob. de aret. & Petr. & Bald. in l. quoties. & Tholosa. vt refert Bald. in l. fin. C. famili. ercíscun. & Cardi. in d. cap. Raynutius. Adde de verbo relinquo, ancha. consilio 153. pau. de Castr. consilio. 117. incipien. in Dei nomine, in casu præsenti. ang. consilio 88. inpien. petrus. de vrbe, & pau. de Castr. consi. 367. per alexand. consilio 80. 11. volu. Cardina. consi. 60.

d Alex. ¶ Disputauit hanc quæstio. De ista quæst. habetur per Bald. in l. captatorias. C. de test. mil. & in l. humanitatis. in 4. oppo. C. de imp. Imo. in rep. l. 1 §. si ex fundo. quam ponit in fin. huius tit. Reliqua dic, vt hic per Imo. & vide Barto. in fi. Et quid ista verba operentur, ad sensum sapientis, adde quod dicunt doc. ar. istius tex. & eorum quæ hic nota. & in d. l. ex ea parte, infrà de verbor. oblig. quod poterit consulere pœnam apponendam in instrumentum. ita dicunt in l. pacto. argum. illius tex. s̃. de transanc. & vide quod not. doct. in proœ. C. in §. quibus. vbi tangitur an sapiens mutare poterit substantiam contractus, & ad ea quæ dixi de pœna, vide quæ scripsi in l. si prius. §. recte. de aqua plu. arcen. & Bald. in l. sancimus. C. de verbo. sign. Et quid possit facere notarius qui habet arbitrium conficiendi instrumentum ad sensum sapientis, vide Bald. in l. Imperator. s̃. de sta. ho. & dicit Bal. in l. contractus, de fid. instrum. quod talis sapiens potest supplere non in facti sciẽtia. & tale consilium non excusat notarium, nisi in his quæ sunt de apicibus iuris, non in his quæ in facti sciẽtia, secundũ eũ, & hic adde not. per Bal. in penul. l. de excepti. rei iudi. & dum dicit hic Barto. quòd potest apponere clausulas consuetas: adde Bald. in rub. de reuo. his quæ in frau. cre. vltim. colum. vbi dicit, quòd supplere in facto non potest, secundum eundem Bald. in l. humanitatis. C. de impub. Item non potest aliquid addere in contractibus, qui celebrantur verbis, vel requirunt scripturam, secundum ang. & Imol. in l. quicquid astringendæ. de verbor. obligat. & Sali. in d. l. captatorias. Adde plene Ioan. andr. in add. Spec. in titu. de instru. edi. §. instrumentum. ver. quid si cum contrahentibus. & opin. Iaco. de aret. quod sapiens possit addere iure institutionis, tenet Card. consilio 60. vbi vide de verbo, relinquo. Et quid si pater dicat, pro sua benedictione, volo quòd habeat centum.

e Barb. ¶ In contrarium. Et vide bald. in l. humanitatis. C. de impub. & in l. captatorias. C. de testamen. mili. & ange. hic. & Salic. in d. l. captatorias. Et vide petr. & Ioan. de imo. in capit. cum tibi, de testamen. & ibi dixi.

f Pom. ¶ Quod continetur in testamento. Vide Card. consi. 60. col. 5.

potest,quo posset sapiens? Prædicta sunt vera in institutione hæredum. ¶ Quæro † quid in legatis? Credo si potest apparere de mente testatoris,q̃ ex dicto sapiẽtis illa verba implicita possunt explicari,arg.pro hoc l.j.ꝟ.de lega.ij.& eius q̃d statim dicã in contractibus.& arg.huius glo. ¶ Quæro † quid operentur dicta verba in contractibus.Et glos.in l.si mandato Titij.ſ.manda.videtur dicere,q̃ possit sapiẽs declarare ea quæ sunt iuris,vt puta,ea quæ sunt de natura contractus.Itẽ pro hoc facit,quia istud de iure debet intelligi,vt no.in l.inter stipulantem.in prin.ſ.de ver.oblig.& l.emptorem.in fi.ſ.de act.emp.& ſ.de vsur.l.si stipulatus. Item potest supplere vigore arbitrij ea,quæ sunt de consuetudine ponenda.l.ex ea parte.ꝟ.de verb.obl.vbi est tex.& glo.secundũ vnã lecturam.& l.q̃ si nolit.§.quia assidua.ſ.de ædil.edic.& l.si prius. §.j.ꝟ.de aqua plu.arcen.per Spec.in tit.de empt.& vend.§.sciendum. vers. sed quid si in instrumento. ¶ Sed quæro † iuxta præmissa,notarius habet in mandatis conficere instrumentum secundũ arbitrium sapientis,debet ne ponere sub eo die & cõsule, sub quo est factũ testamentũ illud,vel sub eodem die & consule sub quo dicit sapiens? Ego in facto valde arduo dixi,si sapiẽs vult mutare verba, potest sub eodem die notarius ponere,l.vt lege actorũ.ꝟ.de re iudi.sed si sapiẽs vellet ambiguum declarare, vel aliquid addere in his quæ põt, debet notarius scribere sub die,in quo dicit sapiens. [a] l.hæredes palã.§.sed si notã.cũ gl.ſ.de testa.vbi declaratio quæ fit, debet per duos testes probari, sicut dicimus in quolibet arbitratore,vt contrahimus societatem arbitrio Neruæ: nam fit arbitramentum sub illo die.l.si societatem.§.arbitrorũ.ſ.pro soc. Sed dices tu,omnia ista nõ valent,qñ in arbitriũ tertij incerti cõfertur, vt l.si merces.in princi.ſ.loc.& glo.tangit in l. si mandato Titij. ſ. mand.Sol.illud † q̃d est de substantia contractus non potest conferri in arbitrium tertij incerti,vt d.l.si merces.sed illud quod est de natura & qualitate contractus bene potest cõmitti etiã in arbitriũ contrahentis.l.hæc venditio.de contrahen.empt.& l.ex ea parte.in prin.ꝟ.de verb.obl. ¶ Quæro † vtrũ possit in aliquos compromitti, [b] vt ferant tantum sententiam ex consilio sapientis, & gl.dicit q̃ sic,vt in Spec.de arb.§.sequitur. versi. sed quid dicatur. Declaraui istam quæstionẽ in repe.l.j.§.si plures.ſ.de exerc. ¶ Vltimo quæro si in testamentis quæ fiunt tota die, dicitur,instituo pauperes Christi, quos talis eliget, nonne est contra istam l. illa institutio? Cyn.in l.captatorias.C.de testa.mil.dicit,tunc valet institutio:quia non substantia institutionis cõfertur in alterius arbitrium,sed personæ electio. Allegat ad hoc l.fideicõmissa.in fi.ꝟ. de fidei.lib.sed hic vr̃ electio p̃sonæ collata in personã tertij,sicut in q.illa.Credo q̃ illa institutio valeat,vt ipse dicit: q̃a cõmittitur electio certi gñis,& certũ genus instituitur.s.pauperum. Et ratio est:quia sunt oẽs instituti illo nõ eligẽte.l.si quis Titio.& l.cũ quidã.ꝟ.de leg.ij.sed in casu legis nostræ, si instituo quod Titius voluerit,ipso nõ eligẽte,nõ eẽt aliquis institutus. ¶ Quæro † q̃d si dicat q̃s,instituo pauperes Christi,quos talis elegerit. Quęro q̃ gubernatur interim anteq̃ elegerit pauperes? Rñ. ille fideicõmissarius habebitur loco hr̃dis,per l.si q̃s ad declinandã. coniuncta l.nulli. C.de episc.& cle.& hoc tenet Rof.in tit.de act. ex testõ. & in Spe. de instr.edi.§.nũc verò aliqua.Dixi plenè in q.q̃ disputaui.q̃ incipit,filiũ adultũ testõr instituit. Quæro,† an illud q̃d dixit ſ.la.de Are.s.q̃ si præcessit volũtas derogatoria,sapiẽs [c] poterit addere, nõ obstãte tali testõ,sit verũ? Rñ.non: nam qñ præcessit voluntas derogatoria,oportet q̃ in sequẽtibus testatorẽ illius specialiter pœniteat.l.si quis in principio testamenti.ꝟ.de lega.iij.Sed dicere q̃ testm̃ dictetur ex cõsilio sapientis,non est illius voluntatis specialiter pœnitere,immo generaliter,& sub nube,&c. Pro quo facit quod dictum est ſ.quod institutio debet specialiter exprimi.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Dicta verba. Vide Alex.in d.l.2.§.in fideiussorem.ff.qui satisd.cog.

b Paris. ¶ Compromitti. Vide Ang.cons.272.inci.primus punctus, an valeat cõpromissum.

c Io.Fr.Ru. ¶ Sapiens. Adde bal.hic,& Imo.& Fulg.in l sancimus. C.de testa. Raph. Cuma. in l.si quis in principio testamenti.infrà,de leg.3.& Soc.in l.si mihi & tibi eadem. §.in legatis.in vlt.col.infrà, de leg.j.

§. Is qui.

Captus ab hostibus, & seruus eius potest institui propter spem postliminij.h.d.

LEX XXXIII.

1 *Si institutus habet cohæredem institutum sub conditione, an interim institutus purè sit hæres insolidum.*

[a] Si quis ita scripserit. Non expectatur conditio, cuius nihil operatur euentus.h.d. ¶ Opp.infrà,quando di.leg.ced.l.huiusmodi.Vide gl.quæ incipit, nisi in conditionali, ibi, huiusmodi,&c.dic vt ibi, & per Cyn.C. de insti.& substi.l.si pater. in vj.q. Quærit gl.† quid si habet cohæredem institutum sub conditione,an interim sit hæres insolidum? Glos.remittit ad notata in l.secunda,suprà,si pars hær.pe.& vide glo.quæ incipit, quid ergo si alius.& Dy. hic tenet opi.Io. per vnam rationem:quia qui semel est hæres,non potest desinere esse hæres.l.ei qui soluendo,in fin.infrà,eod.Hęc ratio non habet locum in legatis,& ideo illæ leges quæ loquũtur in legatis, non vrgent.Et ita tenui vobis in l.plane.§.si coniunctim.ꝟ.de le.j.tetigi in l.si marito.§.si pater.ſ.solu.mat.Ad illud q̃ dicit Dyn. qui semel est hæres,&c.Respon.q̃d incontinenti nõ dicitur hæres,sed pendet ex euentu conditionis : quia si conditio deficit, semper dicetur insolidum fuisse hæres; si extiterit, non: not.in l.quędam.ꝟ.de reb.dub.l.qui res.ꝟ.de solu.interim tamen totam hæreditatem vindicabit, sed an erit hæres insolidum, pendebit ex euentu conditionis,vt dixi.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si quis ita scripserit. Vide quid inferat ex isto tex.Ol.cons.22.& seq. Adde Bal.in l.extraneum.C.eod titu.

LEX XXXIIII.

1 *Institui hæres ad diem incertum quis quando possit.*

2 *Monasterium si instituatur hæres post mortem alicuius,an statim erit hæres.*

3 *Diuersitatis ratio inter diem certum,incertum, & conditionem.*

4 *Institutus si aliquis est in semisse vsque ad Pascha, alius in eodem semisse post Pascha,alius in alio semisse simpliciter,an talis institutio valeat.*

5 *Institutio facta de aliquo vsque ad Pascha,& quod nullo modo vlterius possit esse hæres,non tenet.*

Hæreditas ex die. Op.de l.miles ita,& l.in fraudem. infra.de test.mil.So.ibi speciale in milite.Op.de l.qui filio,& l.in tempus.infrà.eod.& l.filius a patre, ĩ prin.suprà.de liber.& posthumis.vbi expectatur dies.Sol.hic loquitur de die certo: † sed in diem certum potest hæres institui.l. ab omnibus.§.cum quidam.ꝟ.de le.j.not.in l.si ita.§.fin.ſ.de lib.& posthu.in contrarijs loquitur de die incerta. ¶ Opp.ad istud de l.ex facto. [a] in prin.ad Treb.Sol.fateor q̃d potest institui quis ad diem incertum,hoc est,vt ex eo die incipiat esse hæres,nõ autẽ potest institui, vt ex tunc desinat esse hæres directo, sed per fideicommissum sic.d.l.ex facto.& l.filius familias.§.vt quis hæredẽ, infrà.de lega.j.& l.miles.infrà.de testa.mili. Opp.C. eod.l. extraneum.vbi etiam quando est dies incertus,subducitur vitium tẽporis de medio.Sol. Ibi fuit [b] dies incertus mortis instituti,& sic certum est ipso viuente diem cedere.non ergo expectatur [c] dies. Quod suprà,dixi de die incerta, intellige mortis tertij, ita quod est

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ex facto. Vide ale.cons.91.in 2.vol.

b Ale. ¶ Sol.ibi fuit.Et no.hic per bar.vide bal.& doct.in l.extraneum.C.eo.in q.de vxore vsufructuaria in vita.vide no.per bal.in l.id q̃ pauperibus,de epis.& cleri.

c Ale. ¶ Expectatur. Et ideo per hanc legem,& l.ex facto ꝟ.proxi.& etiam per alias leges, & rationes ꝟ.scriptas potest decidi dubium tale. Pone,testator reliquit vxorem vsufructuariam,& Titium extraneum instituit in re certa,& vniuersaliter in omnibus aliis bonis instituit post mortem vxoris vsufructuariæ,filios Sempronij nascituros,si contigerit eum filios habere.s.masculos legitimos,& naturales,vtrum valeat tale legatum vsufructus,& vtrum confirmetur ex aditione hæredis instituti in re certa.s. Titij?& videtur q̃ tale legatum vsufruct.non valeat:primo quia dies talis legati non cedit,nisi à die aditæ hæreditatis.l.vni.§.in nouissimo.C.de cad.tol.& l.j §.j.quando dies vsusfruct.lega.ced. sed in casu nostro institutio vniuersalis hæredis fuit collata post mortem vsufructuariæ, & sic tempore quo est finitus vsusfru.quia morte vsufructuariæ finitur.§.finitur.Insti.de vsufr.& etiam sub cõditione.s.si contingat post mortem vsufr.sempronium habere filios legitimos,& naturales,eos instituit:ergo videtur q̃ tunc legatum debet reddi nullum,vt videtur voluisse Dy.in cons.incip.in Christi nomine,qõ talis est,quidam condidit testamentum,in quo vxorem suam dominam,&c Ita etiam sensit Io.And.in addi.spe.in titu. de pigno.§.fi.in addi.inci.sed vsusfructus,&c.& Ang.in l.qui filio.in prin.ꝟ.eo.per illum tex.vbi si filium exhæredo,alio hærede instituto pro medietate bonorum,si filio exhæredato lego seruum,quem post mortem filij instituo hæredem pro alia medietate,iõ ibi valet legatum:quia confirmatur per aditionem cohæredis:si enim ibi intelligeretur q̃ non fuisset datus cohæres qui adiuisset, nõ valeret legatum serui. Idem voluit Pe.de an. in c.fi.de pig. Idem Bene.de Plumb.in l.qui duos.§.j.ff.de manu.test.quia legata non debentur,nisi hæreditate adita.l.eam quam.C.de fideicomm.& l.si nemo.ſ.de testa.tut.& certum est quòd illi hæredes vniuersales.s.filij sempronij,non possunt adire hæreditatẽ nisi post mortem vsufructuariæ,& non ante.l.si quis instituatur hæres in diem.ſ.eo.& l. in tempus.ꝟ.eod.ergo cum tale legatum videatur esse collatum in tempus mortis vsufructuariæ,& sic perinde sit,acsi testator dixisset vxori,lego vsumfructum omnium bonorũ cum ipsa morietur,videtur esse nullius momenti.l.Titio cum morietur, de vsuf.nec habet obstare quòd fuerit institutus Titius in re certa:quia ille habetur loco legatarij,vt hic,& in l.quoties.C.eod. Igitur eius aditione non potest confirmari legatum vsusfructus,& hanc opi.quòd non valeat legatum vsusfructus,videtur expresse firmare imo.in l.filius à patre.in prin.ff.de lib.& posthu.& in c.fi.de pign.alij vero vt Bal.in d.l.filius à patre.in prin.& Bald.ang.& Raph.in l.hæreditas ex die.suprà eo.& bald.in l.si seruus.§.j.de vulg.& pupi.tenebant legatum in casu nostro valere,& reiici illam dilationem adiectam in institutione hæredis vniuersalis.s.illorum filiorum sempronij.mouetur per tex.in d.l. filius à patre,in princ.& per alia allegata ibi per eos. Hic tamen est aliud per quòd dici debet,valere legatum vsusfructus,quia fuit institutus hæres in re certa.s.Titius,per id quod dicit Bart.hic,& ꝟ.dicam.& ideo Bald.& sal.in l.extraneum.C.de hæred.institu.dicunt quod hæres vniuersalis cum non possit in q.nostra ante mortem vxoris adire, & per consequens cum non sit hæres,legatum vsusfructus poterit eius vxor accipere,cum possessio bonorum vacet,argu.eorum quæ no.in l.non dubium.C.de legib.& l.Titia cũ testõ.§.j.de leg.2.sicut si esset legatarius executor testamenti.l.fistulas.§.fundum, de con trahen.emptio.& adueniente postea die,hæreditas retro fingatur adita.l.mulier.§ si quis hæreditarium.suprà de condi.instit.vel secundum eum possit officium iudicis super hoc implorare,argu.l.hæreditas.in fi.ff.de peri.hære.& l.Quintus.§.j.ff.de ann.lega.& idem videtur tenere bald.in l.id quod pauperibus.in 14.q.C.de episcopis & cleri.& ang.in l.miles ita hæredem,in prin.infrà de testa.mil. Item per aliam rationem legatum non vitiatur.s.si interim pendente conditione,agnosceretur bonorum possessio per hæredem,iuxta l.2.§.si sub conditione.infrà de bo.pos.secũdum tab.& d.l.si quis instituatur,& ibi hoc etiam videtur velle Bald.& ang.& Pau.in d.l.filios à patre.& plenius in cons.389.inci.in Christi nomine,visis dubiis,& in cõ.præcedenti tenet valere legatũ & in d. cons.concludit hoc esse verum,etiam si per hæredem illum non adeatur hæreditas:quia de mente testatoris videtur fuisse quòd legatum debeatur etiam hæreditate non adita,postquam instituit hæredem post mortem vxoris,& potest testator disponere legata valere,etiã hæreditate nõn adita.vt per Bar.in l.nemo potest.de leg.j.& l.j.in principio.ff.si quis omis. causa testamẽ.& in l.eam quam.C.de fideicomm.cũ similibus.per §.si vero.expressim.in auth.de hæred.& Falcid.quæ opinio videtur æqua,& consona voluntati testatoris,tamen in casu nostro debet valere legatum,quia fuit alius institutus in re certa,vt fuit de mente ioan.and.in addi.suprà allega.si bene inspiciatur:quia per aditionem instituti in re certa confirmatur testamentum,siue hæres vniuersalis postea adeat,siue non,cũ talis institutus in re certa,habeat ius accrescendi.l.j.§.si ex fundo.ſ.eod.ita tenet bar.hic.& bart.in l.quoties.C.eo.& ibi etiam Sal.& ang.& anto.in c.Raynutius.extra de testa. Non.n.requiritur quòd omnes hæredes adeant,vt testamentum confirmetur.l.si nemo.de testamen. tut.l.si legato.§.fi.& l.testõ liber esse iussus.de manu.testam.si ergo institutus in re certa habet ius accrescendi illo vniuersali hærede repudiante,quo casu habetur ac si hære-

dem non habuisset.l.2.§.sed si fiat.j.ad Tertu.l.vnica.§ pe.C.de caduci.tollen.sequitur quòd testamentum confirmatur per eius aditionem.Item:quia talis institutus in re cer ta,videtur institutus sub tacita conditione,quæ non suspendit transmissionem.l.cõditio nes extrinsecus.& l.aliquando.de conditio.& demon.& non trasmitteret si non haberet ius accrescendi.Sed ita est quòd accrescit,vt hic,ergo confirmatur testamentum in tantum ꝙ transmitteret ad suos hæredes talis institutus in re certa decedens, & antequam sit aperta via iuris accrescendi.l.si ex pluribus.de suis,& legi.& ita sum solitus consulendo tenere,& legendo.s.ꝙ per aditionem factam ab instituto in re certa,dato sibi cohęrede vniuersali confirmetur testamentum ,licèt nonnulli teneant ꝙ non confirmetur.Sed ad ea quæ ipsi dicunt,patet rñsio ex his quæ proxime dicta sunt,& d l.filius à patre,loquitur solum,quando erat institutus vnus post mortem vxoris,cui legatus erat vsusfructus.Dixi in d.l.filius à patre.Adde quòd quando vxori legatus esset vsusfructus,& post aliquis eius hæres institutus,quod tamen ei debetur,vt s̃.clare ostendit.& consuluit Ro. cons.71.vbi dicit ꝙ si vera esset opin.Io.And.sequeretur quod elegisset sibi viam ad impugnandum testamentum.

2 est dubium,an institutus decedat ante,vel nõ.Et per hoc† audiui aliquos doc.dicentes,ꝙ si ecclesia vel monasteriũ aliqđ instituatur post mortem alicuius,statim erit hæres:quia monasterium vel ecclesia nũquàm moritur,[a] & sic certum erit diem cederę, quod mihi non placet:quia præsumptio est ꝙ monasteriũ intra xxx.annos capite minuetur, vel forte extinguetur.l.hæreditatem:versi. sic denique,ad l.Fal.Opp.de l.actus legitimi.j̃.de reg.iur.vbi nulla fit mentio institutionis?Resp.ꝙ ibi deficit,suppletur per istam legem.¶†Quæro, quæ est diuersitatis ratio inter diem certum,& incertum,seu conditionem?Rñd.fm Dyn.ꝙ conditio,vel dies incertus,quãtuncunque existens retrotrahitur.l.ꝙ dicitur,de testa. mil.& sic videť ille semp decessisse testatus.Secus in die certa quæ retro non trahitur,& sic videtur quis decedere pro parte testatus & pro parte intestatus,ita dicit Dyn.in c.actus legitimi.de regu. iur.libr.6.Iac.de Aret.assignat aliam rationem. Nam natura diei certæ est,vt non suspendat iuris effectum,sed executionem.l.cedere diem.de verb.signifi.sed natura conditionis est,vt suspendat totum effectum iuris,vt ibidem.Si ergo diceres institutum in diẽ certam non posse adire,tunc dies operatur contra suam naturã, sed conditio operatur suum effectum, & aditionem impedit.

b ¶ Iuxta prædicta[b] quæro,aliquis†est institut⁹ ex semisse vsque ad 4 pascha,alius in eodem semisse est institutus post pascha,alius in eo semisse simpliciter,an valebit institutio? Certe secundum rationem Dyn.sic: quia non reperitur pro parte temporis testatus, & pro parte intestatus,& sic cessat ratio legis,& sic tempus non subduceretur de medio:ꝙ tenet Gul.in l.extraneum.C.eo.sed fm rationem Iaco.de Are.vitium temporis subduceretur de medio: & sic quilibet videtur institutus pure,vt hac l.ꝙ puto verius. Pro hoc l.filius à patre.2.responso.cum sua gloss.s̃.de lib.& posthum.

5 ¶ Quæro† quid si testator[d] dixit,instituo Titium hæredem meũ vsque ad pascha,& quòd nullo modo possit vlterius hæres esse, tunc dico quòd institutio vitiatur[e] in totum:quia continet in se repugnantiam,sicut in hærede instituto in re certa:cum fuit dictum ꝙ plus petere non possit,vt dixi in l.quoties.§.si duos.s̃.eod. argu.d.l.miles ita.in prin.j̃.de testa.milit.

ADDITIONES.

a Alex.¶Mori.An monasterium dicatur posse mori.adde quòd in hoc dubio omnes doct. tenent hic contra Bar.& vide ꝙ no.Bal.post Bar.in l.j.in vlt.col.C.de sacrosf.eccl.in lectura.ꝙ no.Bal.in l.id ꝙ pauperib.in illa q.mag.C.de episc.& cleri.& Bal.in l.post mortem. de fideicom.& Bal.& Ang.hic.Bal.in d.l.extraneum.C.eod.vbi tenet contra Bar.hic.Imo. tamen hic tenet cum Bar.per l.pater.§.Tuscu'anus.de le.2.vbi legatum factum templo, non debetur si erit dissolutum,ergo debet expectari si dissoluitur.
Pom.¶Vide Alex.in l.pactum quod dotali.in vltima col.C.de pactis.

b Pom.¶Iuxta prædicta.Vide Ale.cons.160.primo vol.

c Ale.¶Dyn.sic.Idem tenet Sali.in d.l.extraneum.& Bene .de Plum,in l.libertas.de manu. test.alleg.glo.iuncto tex.in l.miles ita.in prin.in verb.hæreditas.j̃.de testa.mili.Bal.in l. extraneum.tenet contra Bart.hic.s.quod vsque ad pascha vnus erit hæres directo,post pascha alius erit hæres per fideicommissum.Idem tenet Bal,in l.miles ita,in prin.j̃.de testa.mil.& Bald.& Ange.& Imo.in d.l. filius à patre.in princ.& Pa.in l.certi,de mil.testamen.

d Pom.¶Si testator.De veritate huius dicti,& similium,vide Pau.de Ca.cons.202.

e ¶Vitiatur.Docto.omnes alleg,in præcedenti apostilla tenẽt contra Bar.hic,veritas pendet ab illo articulo an testator prohibere possit ius accrescẽdi.de quo in l.quoties.C.eodem.Adde Paulum de Ca.cons.202.qui etiam in facto consuluit contra Barto.

LEX XXXV.

1 *Institutus in re certa non habetur loco legatarij,nec vere est hæres,sed est tertia species de per se participans de vtroque.*

Institutus in re certa habet ius accrescendi,& potest capere rem sua auctoritate.

3 *Institutus in re certa decedens agnitionem illam transmittit,sicut legatarius.*

4 *Institutio de re certa rupto testamento,quando confirmetur per auth.ex causa.*

5 *Testamentum an confirmetur,instituto in re certa illud agnoscendo.*

6 *Remedium l.fi.C.de edicto di.Adr.tol.competit instiuuto in re certa.*

7 *Relegatus,seu confinatus,an habeat domicilium vbi confinatur.*

8 *Pater relegãs filium in certo loco,per hoc non incidit in ti.de priua.carceribus.*

a Ex facto.[a] Institutio plurium ex rebus certis valet,& sunt hæredes æqualiter,& res illas tanq̃ prælegatas accipiũt.Item ibi diciť esse res,vbi perpetuo debet esse, non vbi est ad tempus.h.d. Tota ista l.diuiditur in v.quia primo ponitur thema,& quæstio vsque ibi,dicebam.Secundo declarat quasdam dubitationes pertinentes ad mãm quæstionis propositæ, vsque ibi, cum hæc ita sint, vbi determinat vnam q.quæ colligitur ex themate.Ibi,rerum autem,ponitur quædam conferentia ad terminationem alterius quæstionis,quæ ex themate colligitur,& in tex.expressa fuit.Ibi,quæ res.In proposito, illam q.determinat vsque ad fi.¶Not.ꝙ institutio valet ex rebus certis,& dicuntur esse b æqualiter instituti. ¶ Item not,[b] quòd ibi res dicitur esset vbi perpetuo debet esse.¶Opp.†ꝙ institutus in re certa hř loco legatarij,vt l.quoties.[c] C.eo.Soluit gl.ibi erat alius institut⁹ vľr,hic nõ, Vel dic quòd hæres institutus in re certa verè est hæres, sed habetur loco legatarij quo ad hoc,ne conueniatur actionibus hæreditariis,hæc est secunda glo.¶Et no.ꝙ illam appropriant sibi Vltramontani,& ẽt tenet Iac.de Are.& Cy.in d.l.quoties, probat sic.Institutus ex re certa hẽt ius accrescendi.l.j.§.si ex fundo.& l. quoties.§.si duo.s̃.eo.si non esset ius accresc.l.si nemo.de test,tut, & l.si nemo.de reg.iur.Et hoc est quod voluerunt iura noua,ꝙ filius hẽret iure institutionis,qa verè est hęres quo ad oĩa,præterq̃ quo ad actiones.Ita dicũt ipsi.Sed gl.in l.si qs priore.ad Treb.dicit,ꝙ hř loco hæredis quo ad excludendam querelã tantũ, quo ad alia loco legatarij. Hugo etiã vř dicere idem. ¶ Examinemus nos,& primo dico ꝙ opi.Vltramontanorũ,q̃ tangiť in gl. nõ est vera.Dñt ẽt ꝙ sunt hęredes quo ad oĩa pręter q̃ quo ad actiones, qđ falsum est:qa hřs non detrahit Falc.à cohærede de eo , qđ capit iure hæreditario.l.in singulis.ad l.Falc.sed hic detrahitur ex institutione ex re certa,ergo nõ hř quo ad oĩa vt hæres, vt hic,& l. quoties.C.fa.ercis.Præterea,si tu dicis,ꝙ sint hæredes, quæro pro qua parte?Si dicis ꝙ pro nulla,certũ est hoc impossibile: sed si dicis pro aliqua, etiã hoc est impossibile , & statim do oppositum, cùm alius sit institutus in solidũ,ergo iste in nihilum, & respectu huius rei nulla est pars hæreditatis,cũ hæreditas sit ius , vt hic dř in tex.qa nulla pars ascripta est &c.Vñ Mar.Sili.& Iac.But.sequẽs eum dicit,aut institutus est filius ex re certa , & tunc est vera opi. Vltramõtanorũ,& dř loco hæredis,vt in §. aliud quoq; capitulũ. in auth.vt cũ de app.cog.Extraneus verò loco legatarij.l.quoties. d C.eo.Rõ.qa filius hẽt illã rem loco legitmæ,[d] hoc est, tertiæ , vel quartæ,& si deficiť,supplet sibi:ergo vř institutus in quarta,merito hř loco hęredis.Istud displicet mihi plus.Nam legitima filij est quota bonorum deducto ære alieno & funeris impensa. l. Papinianus.§.quarta.s̃.de inof.testa.sed quota bonorũ ære alieno deducto,nõ est pars hæreditatis.l.non amplius.§.fin. infrà,de leg.j.& l.si qs seruũ.§.fi.cũ l.seq.j̃.de le.ij.ergo non hř loco hæredis. Quid ergo dicemus?Rñ.hæres institutus ex re certa , nõ est hæres vľis, nec ẽ legatarius,sed vna tertia spẽs per se,qua vocať hæres ex re certa,quæ partim capit de natura instituti vľr, partim de nã legatarij:sicut dicimus in grãmatica de participio,qđ partẽ noĩs, partẽ verbi recipit.Recipit.n.hoc institut⁹ ex re certa,ab istituto vľi, 2 ꝙ†habeat ius accres.& puto,[e] ꝙ sua auctoritate põt accipere rẽ, e in qua institutus est,sicut hæres vľis hæreditatẽ . & p ista voluit lex filiũ institui ẽt ex re certa,vt d.§.aliud quoq; capitulũ. A legatariis verò accipit ꝙ nõ teneť creditorib. ꝙ p Falci.defalcetur, vt hic.¶Ex prędictis infero † ad determinationem quarundã quæ- 3 stionum.Primo vtrũ[f] hæres institutus in re certa decedẽs añ agni f tionẽ illius rei illã trãsmittat.Vř ꝙ nõ.C.de iur.delib. l.qm sororem.vbi tex.dicit,si aliquid hřditatis fuisset relictũ, dico ꝙ res ipsa transmittitur,sicut trãsmittitur legatariùs,quia quo ad rẽ talis institutio sapit naturã legati:sed illos effectus, quos capit ab institutione vľi.s.ꝙ hẽat i⁹ accres.illud nõ agnitũ nõ trãsmittiť:qa est aliqđ hæreditatis, g i.iure hæreditario etiã, per† auth.ex cã.rup. g test.ex cã præteritionis vel exhřdationis rũpunť instõnes , cæte- 4 ra aũt firma permanẽt,an institutio facta ex re certa rem anet firma? Rñ.inquantũ sapit naturã legati,remanet firma,[i] inquãtũ sa- h pit ab instõne vľi, vitiatur,vt ex prędictis patet.[h] ¶Eodem modo quæro,certum est ꝙ vno ex institutis adeunte,totũ testm̃ confirmatur.l.si nemo.suprà,de testa.tut.& infrà,de manu. testa. l. testamento.& l.si legato seruo.in fi.eo.tit.An hærede instituto †ex re 5 certa agnoscente institutionem,testm̃ confirmetur?Respon.sic: quia vno adeunte confirmatum est:quia amrnodo siue alij repudient,

ADDITIONES.

a Paris.¶Ex facto.Vide Com.cons.108.col.j.Item quid si relinquantur alicui bona immobilia,an dicatur vniuersale relictum.vide Com.cons.131.incip.filius à patre,in prin.quando autem dicatur vniuersale relictum,vide ad Bar.in l.si quis seruum.§.fi.ff.de leg.2.vbi etiam habes,quid si relinquatur vsusfruct.omnium bonorum.

b Pom.¶Item no.Vide Barb.cons.14.in 2.vol.Ant.de But.cons.9.

c Alex.¶L.quoties.Et ibi vide de illa materia,quia tota ista l.cum suis q. examinatur ibi.

d Pom.¶ loco legitimæ.Vide ang.are.in §.actionem.instit.de act.

e Pom.¶ Et puto. Vide alex.in l.nemo potest. ver.quæritur hic,per Bar.de leg.j.& l.quoties.C.eo.tit.& cons.62.ver.nec etiam,in 2.vol.

f Alex.¶Primo vtrum.Istam q.etiam tangit Bar.in l.quoties.C.eo.& not.alleg. istam l.quoniam sororem.de qua q.habetur ibi per doct.& hic per Ang.& Imo.in l. j. §. si ex fundo. s̃.eo.& imo.in c.Raynutius.super 2.gl.extra de testa.& Sal.in d.l.quoties.tenet,quòd rem illam particularem non transmittit intra annum datum ad deliberandum,per l.cum antiquioribus.C.de iure delib.nisi esset filius ille institutus in re certa:quia ex potentia suitatis trãsmittit,& loquitur Saly.postquam repudiauerit vniuersalis hæres,licèt imo. hic, & in d.§.si ex fundo.& d.c.Raynutius,infideliter referat istam opi.Bal.

g Alex.¶Hæreditatis.Et in hoc cum Bar.tenet io.and.in spec.in tit.de testa. §. in primis. & Cy.Franc.Tig.Bar.Gui.ange.Sal.& Pau.in l.quoties.& Bal & ang.in d.§.si ex fundo. & Bar.in l.quoties.§.si duo.suprà eod.& Bald.in cap.si pater,de testam.in 6.& imo.in d.cap. Raynutius super gl.sed contrarium tenet Nic.de Mata.iac.burr.Ray. Bald.& Francis.de Rampo.in d.l.quoties.& bald.in l.quidam elogio.in vlt.col.C.de iur.delib. vbi videtur facere differentiam,an filius sit institutus in re certa,vt tunc transmittat illam spem obuenturam iuris accres.residui hæreditatis relictæ hæredi vniuersali , qui decessit intra annũ deliberandi hæreditate adhuc per illum institutum vniuersaliter non adita : aut extraneus,& tunc secus,vt ibi per eum.Addo etiam quòd ang.& imo.in l.filius.qui patri, de vulg.& pup.tenent idem quod ipsi tenent,in d.§.si ex fundo.s.idem quod bart.hic.

h Alex.¶ Prædictis patet.idem tenet imo.in d.§.si ex fundo.in repet.& vide not.per bald in auth.ex causa.C.de lib.præter.

dient,ſiue agnoſcant,teſtū validum eſt: quia vni adeunti totum accreſceret,ſed hic eadem ratio eſt in inſtituto ex re certa, ergo, &c.niſi eſſet dictū,ꝙ plus petere non poſſit,vt dixi in l.quoties.§. ſi dup.b.ſ.eo.¶†Quæro,etiam hæredibus inſtitutis datur remedium l.vlt.C.de edict.diui Adr.tol. ¶ Quæro an hæredibus inſtitutis ex re certa competat illud remedium? Gloſ. videtur dicere quòd non:quia quantum eſt in re,habetur loco legatariorū, ſed legatario non datur beneficiū illius l.ergo,&c. Contrariū fortè eſt verius.Nā inſtitutus [a] ex re certa nō expectat aditionē aliorū de neceſſitate,imo agnitione ſua totum teſtū confirmatur, vt ſ. dixi,ergo videtur quòd illi competit beneficiū legis:quia quantum ad hoc loco hæredis eſt. ¶Opp.de l.hæredes.§.j.ſ.fami.erciſ. Sol.ibi,in diuerſis vniuerſitatibus,quæ conſtituunt diuerſa patrimonia.¶Opp.de l.Neſennius.j.ad l.falc.Sol.vt ibi dicam. ¶ Vltimo,ver.proinde ſi ſeruus.inducitur ad duas q. Primò vtrū † relegatus ſeu confinatus,videatur habere domicilium ibi,vbi confinatus eſt?Et hic videtur caſus,ꝙ nō.De quo dic,vt in l.eius qui.in fi.j.ad municip.Secundo † facit ſi pater relegat filium ex certo loco,[b] quòd ex hoc non incidat in tit.de priua.carce. per hunc verſi.& per l.iij.§.ſi eum.de lib.hom.exhib.Cy.in l.j.C.de priua. carce.

ADDITIONES.

a Alex.¶Nam inſtitutus.Et idem tenet Bar.in d.l.quoties.aliter tamen loquitur Bart.in d l.fi.C.de edi.diui Adr.Ang.& Saly.in d.l.quoties.tranſeunt cum gl.hic,& Imo.hic in d.c., Raynu.ſuper 2.gl. & Ang.in l.fi.de edi.diui Adr.

b Alex.¶Ex certo loco.Aduertendum eſt,quia ibi eſt not.text.ad vnam quæſt. videlicet, pone,aliquis habet maiorem partem fortunarum ſuarum,& bonorum ciuilium in ciuitate Lucana,& ibi habitat.Et in ciuitate Romana habet mercantias,pecunias,& alias res mobiles,an debeant iudicari bona ſita in territorio ciuitatis Romanæ , adeo quòd ſtatutum ciuitatis Lucanæ diſponens circa res in teſtando , vel aliter in contrahendo, vel obligando , in eis ſibi locum non vendicet,ſecundum doctrinam Barto.in l.cunctos populos.& ſcripſi poſt Bald.C.de ſum.Trin.breuiter concludo per iſtum text. & per l. ſi ita legatum.de leg.3.& l.debitor.ſuprà,de pigno.cum ſimil.quæ iura alleg. gloſ.hic. in quibus patet,quòd mobilia,quæ ſunt in loco ad tempus, non cenſentur eſſe res illius loci, ſed ea,quæ ibi ſunt perpetuo manſura,vt res immobiles cēſentur eſſe illius loci vbi ſunt, & pecuniæ,& alia bona,quæ eſſent extra ciuitatem Romanam : ſi tamen eſſent reuerſuræ ad ciuitatem Romanam,vt ibi ſtent, cenſentur eſſe de bonis ciuitatis Romanæ: ergo ſi ciuis Lucanus per decennium & vltra domicilium habuerit in ciuitate Lucana, & ibi haberet maiorem partem fortunarum ſuarum , præſumitur habuiſſe animum ibi perpetuo manendi cum eadem parte fortunarum ſuarum quas ibi habebat. Ita not.Saſic.in l.ſecunda.in fi.C.de iuriſdict.omn.iud.per l.ciues. C de incol.libro decimo.& l.2. eodem tit. Et ad hoc bene facit quod not.Pet.Cyn.Bald.& Ange. hic, vbi dicunt , quòd res,quas quis ſecum habet,vtatur in certo loco,cenſetur illius loci,& ideo dicunt,quòd ſi ſcholaris, forenſis infirmus exiſtens in ciuitate Bononiæ, relinquat Titio bona quæ habet Bononiæ,videtur reliquiſſe libros,quos ibi habebat cauſa ſtudendi in loco illo,argum. d. l.debitor.& facit id quod habetur in l.ſi non inducta. C. in quibus cau. pign.tacitè contraha.& licet Imo.hic dubitet de hoc,quando conſtabat,quòd bona non debebant Bonon.manere,ſed debebant ad alium locum transferri,vt ibi perpetuo eſſent , tamen dicit,quòd ibi caſus videtur,quem dicit eſſe ſingularem ad hoc,videlicet,quòd mobilia cenſentur eſſe de territorio loci vbi reperiuntur,& ideo fiſco illius loci confiſcantur.Et illud videtur verius,quàm id quod ponit Bal.in l.mercatores.C.de com.& merc. Et dato,quòd etiam teneremus deciſ.Bal.in d.l.mercatores.tamen mihi non obſtat quo ad propoſitum noſtrum:quia Bald.in dicta l. mercatores. vult quòd mobilia perſonam concernant,& non locum vbi ſita ſunt.Nam ſi etiam volumus attendere locum vbi erat perſona teſtatoris,adhuc habemus intentum.Et idem dico de actis , ſeu nominibus debitorum,quia ſi in ciuitate Rom.celebrati ſunt contractus,ex quibus creata ſunt illa nomina debitorum,& tunc dicendum eſt,quòd cenſentur de bonis illius loci , vt eſt caſus in l.Titium & Mæuium.§.tutores.de admi.tut.Idem ſi alibi celebratus eſſet contractus, & ſolutio eſſet collata in ciuitate Romana.l.quoties.ff.de ſolu. Pro confirmatione prædictorum facit,quòd actiones dicuntur cohærere perſonæ creditoris , & illam comitantur.l.quis ergo caſus.de pecu.l.tertia.& ibi not.ff.pro ſocio.& in notabili quæſt. declarat Bal.in l.prima.ff.de ſtatu hominum.& vbi quis habet duo domicilia, vnum ratione originis,& aliud ratione incolatus,ſemper conſideramus potius locum incolatus in his,in quibus perſona eſt in conſideratione,vt patet ex gloſ.valde notabili in capit.ſtatutum.§. cùm verò.verſicu.vnam dictam.& ibi notant doctores,de reſcript. in ſexto. fortificantur prædicta:quia quando actiones dantur ad quid mobile,iudicatur de eis,prout de re mobili,vt no.gl.in auth.de non alienand.§.j. verſicu.connumeranda.& ibi clarius declarat Ange.& no.Dyn.& Bart.in l.& poteſt.ff.de aut.tuto.& gl.in l.j.& ibi not.Bar. C.ſi aduerſ. tranſact.& Bart.in l.momentum.de verb.ſign.Ioan.and.& Spec.in tit.de fruct. & intereſ. §.j.ſuper verſic.ſed quid ſi debeo.& Ange.in l.j §.fuit quæſitum.ad Treb.ergo ſicut dixi quòd res mobiles cenſentur eſſe de territorio illius loci,in quo ſitæ ſunt,ita eſt dicēdum de actionibus quæ dantur ad res mobiles.Iſtud etiam firmat Lappus allega. 91. incip.in nomine Domini.amen.Caſus eſt talis,videlicet,quidam Nic.&c.in fi. De quo facit mentionem Ro.in l.ſi conſtante.§.fi.ſol.matr.Nam concludit Lappus , quòd ſi in variis locis defunctus habet bona,&c.vt ibi per eum.Adde quæ plenius ipſe conſuluit , vbi de verbo ad verbum eſt hæc apoſtilla,conſi.19.lib.j.

LEX XXXVI.

Si quis ita. Defectus conditionis , quæ pendet ex facto teſtatoris,inſtitutionem non vitiat.h.d. Opp. ſ. de iniuſt.rup.& & irri.teſta.l.cū in ſecūdo.ſol.hic in cōditione de futuro,quæ pendet ex facto teſtatoris.Rationem dixi ſuprà, eo.l.ij. Gl.diſtinguit hic,quam vide per te.Vltimo vide gl.ibi,item no.dicit gl.& conditio non eſt:quia habetur pro pura,cùm teſtatorem pœnituiſſe videatur , vt ſ. eod. l.ij. & ibi de hoc diſtinguitur per Dyn.glo dicit in l.qui plures.de vſufruct.leg.ſed ibi ſcriptura erat imperfecta circa perſonas,quæ à iure non ſupplentur, hic circa portiones quæ à iure ſupplentur.vt ſ.eo.l.itē ꝙ Sabinus.ſm Dyn.

LEX XXXVII.

Cum in teſtamento. Non admittitur concurſus inſtituti & ſubſtituti,h.d.Op. quòd non valeat inſtitutio:quia filius non fuit inſtitutus.gloſ.ſol uit,intelligo filium hic inſtitutum,quod dic,vt dixi in l.Galius.in prin.ſ.de lib.& poſth.ſed contra hoc facit l.ſi quis cum.in fi.infrà tit.j.ſecundum vnam lecturam,ſed illam non teneo.

§.Hæc verba. Copula vltimo loco poſita , etiam inter præcedentes ſolutè poſitos, videtur appoſita.h.d.Prout eſt copula ibi, & Caius,quidam habent ſin copula.& tunc.h.d.ſoluta reſoluitur in coniūctam.Facit ſ.de ex cu.tut.l.ſi duas.§.2.l.cum de lanionis.§.quidam.infrà de fundo inſtru.Dixi de materia huius §.in l.re coniuncti.j.de leg.3.

§.Qui tres. Indefinita non comprehendit eum, de quo ſpecialiter eſt prouiſum.h.d.

LEX XXXVIII.

Qui filio. Poſt mortem legatarij pōt ſeruus legat⁹ hr̄s inſtitui.h.d.Opp.de l.hereditas.ſ.eo.Sol.ibi fuit hęres inſtitut⁹ ex die certa, quæ ſubducitur,hic ex incerta,vt ibi dixi. Quærit gl.vtrum poſt mortem legatarij conſiſtat legatum,ſi ſolus ſeruus ſit hæres inſtitutus?Et dicit glo.ꝙ non.Aduerte in primo caſu legis,quando filius eſt exhæredatus.q.non procedit:qa ſi ſolus ſeruus eſt hr̄s inſtitutus poſt mortem filij, reperietur fili⁹ exhæredatus poſt mortem,ergo teſtamentum eſt nullum,l.ſuus quoque.§.ſed & ſi filio.ſ.eo.& l.ſi ita.in fi.de libe.& poſthu. In ſecundo caſu quando ſeruus eſt legatus extraneo,& inſtitutus ſol⁹ poſt mortem,procedit q.ſi ponis ipſum inſtitutum cum libertate,aliàs non procedit ſm hæc tempora,vt Inſtit.eo.in prin.

Codicilli non rumpuntur rupto teſtamento quando ſunt ab inteſtato confirmati.

Codicillis relicta,an requirant confirmationem per aditionem hæreditatis ab inteſtato.

§.ſeruus. Conditio tacite hæred.adiecta non poteſt codicillis adimi.h.d.Et rō huius eſt:quia ſi poſſet adimi in codicillis,videretur hæreditas directò data ī codicillis,ꝙ nō pōt eſſe.¶ Quæro, vtrum iſte ſeruus fuerit inſtitutus ſol⁹,vel habuit cohæredem?Glo.j.dicit quòd ſolus,& bene,ratio:quia ſi haberet cohæredem poſſent codicilli confirmari per aditionem cohæredis,& per conſequens deberetur libertas vigore codicillorum, & intra Calendas,& ſic poſſet eſſe hæres.¶ Quæro,dicitur hic,ꝙ erit liber ex codicillis,an erit hæres?Dicit Hugo ꝙ ſic,ſ.voluntarius.Sed cōtra hoc opponit de l.quidā cum teſtamētū. C. de ſeruis hær.inſt.vbi eo ipſo quod inſtituit,videtur relinquere libertatem,& erit ſuus & neceſſarius.ſol.illud cū teſtator nihil de libertate diſpoſuit:hic ſecus,vt no.hic,& ſ.eo.l.quoties.§.fi.& Inſt.eo. tit.in prin.Sed tunc opp.cum certum ſit eum hæredem futurum in omnem caſum,ad quid expectatur conditio,cōtra l.ſi quis ita ſcripſerit.ſ.eo.Rn̄.ad hoc vt ſciatur an ſit voluntarius vel neceſſarius:iſta lectura Hugo. pōt ꝓcedere ſi ponimus ſeruum habuiſſe cohæredem,vt ſ.dixi.Sed ſi ponimus eum ſolum inſtitutum,non procedit,aliàs ſequeretur ꝙ hæreditas poſſet dari directò in codicillis.Teneamus ergo ꝙ ex codicillis illis liber erit tantum,& nō hæres,ſm Io.Sed contra hoc opp.ſi non aditur hæreditas,relicta non valent.l.ſi nemo.de teſta.tu.& C de fideicomm.l.eam quam. Quidam dn̄t ꝙ habebat cohæredem,ſed ſ.reprehendi ſm Io.Dicendum eſt ergo†ꝙ hic codicilli fuerunt confirmati ab inteſt.& ſecundum hoc non obſt.l.j.[a] C.de codicil.quæ dicit.quod rupto teſtō rumpuntur codicilli:quia illud eſt verum, niſi codicilli ſint ab inteſtato cōfirmati.¶†Quæro,vtrū[b] relicta in codicillis requirant confirmationem per aditionem hæreditatis ab inteſtato? Glo.hic tenet[c] ꝙ ſic,[d] & de hoc eſt tex.j.de fideic.lib.l.2.& Inſtit.de eo cui liber.cauſa bo.addic.circa medium.& C.de man.teſt.l.fin. circa prin.

ADDITIONES.

a Alex.¶L.prima.Et ibi dixi.

b Pom.¶Quæro vtrum.Et vide quod habetur in l.ſi quis cum nullum.§.j.& ibi Bart.infrà de iure codic.

c Pom.¶Gl.hic tenet.Hanc gl.reputat ſing.Bal.in auth.ex cauſa.in 2.op.C.de liber.præte. Et de hac q.vide Alex.l.3.de leg.j.bar.in l.fi.in j.col.C.de petitio.hære.& in l.ſi quis cum nullum.§.fi.ff.de iure codici.

d Alex. ¶Quod ſic.adde quòd idem tenet ang.in d.l.j ſ.de iniuſt.teſta.Not.ergo quod ad hoc vt debeantur legata,vel fideicōmiſſa ab inteſtato,requiritur aditio hæreditatis per aliquem,qui poſſit eſſe hæres de iure ciuili,vel prætorio,ſicut requiritur, ad hoc vt veniant ex teſtamento.l.ſi nemo.ſuprà de teſtam.tut.& prædicta ſine dubio procedūt quādo nullus etiam fiſcus apprehendere voluit bona defuncti,ſed datus eſt curator bonis, qui debet ſatisfacere creditoribus,l.j.C.de curato.bonis dand. quid autē ſi fiſcus agnouit bona illa tanquam vacantia,& ſatisfacit creditoribus , & ſupereſt tantum quòd poteſt ſatisfieri legatariis, quòd fiſcus teneatur ad legata relicta ab inteſtato,per text.in d.l.filiusfamilias.§.j.de leg.j.Sed contrarium credo videlicet quod fiſcus non teneatur ad legata,nec etiam ad libertates,per l.4.§.ſi bona.de fideicommiſſ.liber.& l.quòd diuo.infrà de manu.teſta.Nec obſtat d.l.filiusfami.quia eam intellige quando fuit nominatim grauatus fiſcus.Prædicta fallunt.in relictis ad pias cauſas,de quo per barto.& docto.in l.j. C.de ſacroſanct.eccleſi.& ad barto.hic adde Cyn.Iac.butr.& bald,in d.l.ſi nemo.de teſta.tut.& idem bald.in l.fin.in j.column.C.de petitio.hæred.bald.in l.fina.in princ.de teſtam.& in l.eam quam.C.de fideicommiſſ. Dixi aliquid in leg.hæc verba.de leg.j.in j. not.b.

§.Si quis. Iſte eſt ſubtilis §.& h.d.Sublata cā viuo teſtatore ꝑ quam conditio vni rei adiecta,alteri repetita intelligatur,ceſſat repetitio conditione pendente: ſecus ſi eſſet iam defecta.h.d. ¶Op.de ſecundo reſponſo ad primum.Reſpōdet gl. quòd in primo caſu alienando,videtur eū pœnituiſſe conditionis. Sed contra hoc opp.ſ.prox.§.vbi in voluntate imperfecta non vr̄ teſtator pęnitere conditionis tacite adiectæ hæreditati. Rn̄.hic teſtator nihil diſpoſuit circa conditionem,ſed ſolum circa perſonam ſerui alienandi,vel manumittendi: ſed ipſa lex diſpoſuit circa conditionem.Nā cauſa quare conditio ineſt hæreditati,eſt neceſſitas:quia non pōt eſſe hæres ſine libertate,l.cum ſeruus.j.ti.2. quæ cauſa neceſſitatis deficit viuo teſtatore,& per cōſequens vr̄ inſtō pura. Sed in præcedenti §.non poterat cauſa deficere viuo teſtōre:quia libertatem dedit in codicillis.Et prædicta ſunt multum

tum notabilia, scitis enim ꝙ si institutio est conditionalis, omnia legata tacite habent illam conditionem.l.si Titio.§.fin.ȷ̃. quando dies legati cedit.& l.dies.§.si.eo.ti.Pone ergo ꝙ institutio hæredis est vitiata pendente ꝯditione viuo testatore ex causa præteritionis, vel exhæredationis.l.nam,& si.s̃.de iniust.testa. Nam, & legata debebuntur pure ꝑ auth.ex causa:Nam vitiata causa, quare intelligebatur repetitio cōdōnis, repetitio vitiatur.¶ Ad ſm dictum op.hic dicitur, ꝙ si alienat post conditionis defectum, non restauratur īstitutio. Contra, si viuo testatore cessat defectus ꝑꝑ quem non valet testamentum, testamentū recōualescit.l.posthumus.in prin.de iniusto testam.Sol.hic defectus superuenit voluntate testatoris, poterat instituere pure si volebat, qui defectus si cessat, non reconualescit testamētum, nisi appareat nouæ voluntatis indicium.l.qui liberis.§.testō.ȷ̃.de secū.tab.sed hic nullū indicium nouæ voluntatis apparet, ergo,&c.

§.Cum venditor. Quicquid post venditionem venditori accrescit, mediāte seruo vēdito, restituitur emptori, vel eius hæredi.hoc dicit.

LEX XL.

1 *Propter repugnantiā iuris cōmunis admittitur cōcursus instituti, & substituti.*
2 *Testō si fuit institutus liber, quem testōr credebat seruū, cui hæreditas quæritur.*
3 *Instituto aliquo vt patrefami.qui erat filiusfamilias, cui acquiratur hæreditas, & sic an sit idem in filiofamilias, quod in seruo.*
4 *Hæres institutus trasmittendo facit alium hæredem.*

1 Si pater familias. Propter repugnātiam†iuris cōmunis admittitur concursus īstituti & substituti.h.d.De hac materia habemus tres leges.s.istam,& C.eo. l.cum proponas.& Insti.de vulg.& pup.substitu.in fin. ¶ Quærit glo.quid de alio semisse.& dic vt in gl.Oppo.s̃. eod.l.cum ī testō. in prin.vbi non admittitur institutus & substitutus propter repugnantiam iurium & rationum.Solue, ista est decisio per hunc modum magis ex volūtate Principis quàm ex subtilitate rationum. Opp.C.eod.l.cum proponas.Sol.ibi loquitur in casu certi, hic in 2 casu dubij.¶Quæro†econtra quid si instituit liberum quem putabat seruum.Gloss.Instit.de vulga.& pup.substi.in fin.dicit quòd quærit sibi.Iac.de Aret.dicit, ꝙ idem est ꝙ in casu huius legis fiat diuisio per illum modum:quia eadem est ratio.Voluit quòd aliū faceret hæredem, nisi conditionem mutaret, sed hic nōn est mutata conditio, ergo,&c.Teneo gl.per l.liber homo.de acquir.rer. dominio.Pro hoc quia si sciuisset eum liberum, multo magis instituisset eum:argumen.l. Barbarius, de offic. ꝑto.quę ratio cessat 3 in casu huius legis.¶Quæro,†instituit quendam vt patremfamilias.qui sit filiusfa.an sit idem quòd in casu huius l.Iac.de Are.dicit aliud in filiis, aliud in seruo.Ratio:quia in filio remanet nomē hæredis, licèt hæreditas transeat ad patrem.l.cum filio.ȷ̃.de lega. j.sed in casu nostro secus est, sed illud reprehendi in d.l.cum filio. Sed habemus glo.quę dicit idem in filio quod in seruo.l.si quis filium.de acquirend.hær.& ibi ēt tetigi.¶Vltimo not.[a] diligentissime naturam substitutionis vulgaris, quæ est, si hæres nō erit, vel alium hæredem nō fecerit.Ex quo in materia substitutionis vul4 garis elicio multas conclusiones, ꝙ hæres†institutus, ad quē ius deliberandi transit, præferetur substituto vulgari:qa licèt institutus hæres non fuerit, tamen alium hæredem fecit.In contrarium tū facit tex.hic, qui dicit, vel mutata conditione.Sed respondeo, ꝙ satis mutatur cōditio per mortē.Vel melius, hic dixit Iuriscon sultus exprimendo illud, de quo minus videbatur inesse:quia posset dubitari si efficitur de libero seruus, an voluerit testator exclu di substitutum per dominum,& declarat Iuriscōsultus ꝙ sic, mul to magis, si nulla mutatio conditionis euenit.

ADDITIO.

a Pom.¶Vltimo no.Vide alex.cons.4.in 2.vol.

LEX XLI.

1 *Iudex in causa propria est quilibet non recognoscens superiorem.*

a 1 Et hoc[a] Tyberius. No.ꝙ in cā ꝑpria Princeps est iudex.Idem†dico in quolibet, qui b non recognoscit superiorem.[b] Simile in l.prox.de his quę in test. delen.& ibi dixi.per doct.in l.j.C.ne quis in sua causa.

ADDITIONES.

a Paris.¶Et hoc.intellige quo ad suos subditos, non quo ad alios:item quod potest, sed de bona honestate se submittit, vt per ias.in l.est receptum.ff.de iurisdi.om iud.

b Alex.¶Superiorem.ad quod vide no.per bar.in l.est receptum.ff.de iurisd.om.iud.

LEX XLII.

1 *Testamentum vsurarij an reconualescat per cautionem per eum tempore testamenti præstitam.*
2 *Tempus mortis, non tempus aperturæ tabularum inspicitur, vt testamētum reconualescat.*
3 *Mater excludit tacitam substitutionem, si ipsa viuit tempore quo de viribus institutionis incipit agi.*

Qui soluendo. Defectus extrinsecus si tpe aperturæ tabularum cessat, testm̄ reconualescit. 1 h.d.iste casus mirabilis.Concordat s̃.eo.l.pignori.Et hic facit†ꝙ a si vsurarius tempore testamenti non præstitit cautionem, sed eā præstat postea ante mortē, testamentū reconualescit, per hāc legē.Dixi in l.filio præterito, in vltima parte.s̃.de iniust.testamen.& 2 ibi declaraui.¶Oppo.†ꝙ inspiciatur tempus mortis, nō tēpus aperturæ tabularum, vt C.de cad.tol.§.cum triplici.& §.in nouissimo.Sol.gl.hoc ideo:qa ſm hæc iura nō poterat adiri hr̄ditas, nisi apertis tabulis, qđ non placet:quia in suo, & necessario secūdum hæc tpa inspiciebatur tēpus mortis, vt l.si post mortem. in princ. & l.quæsitum.in prin.ȷ̃.de leg.i.Voluit ergo dicere hæc lex, quòd inspici debet tēpus quo incipit agi de viribus institutionis,& tūc si non est nisi vnus seruus, de necessitate dicitur quòd ille est primus.De viribus autem institutionis tunc agitur, quando tabulæ 3 aperiuntur, ergo illud tempus inspicitur.Facit † qđ dicunt doct. in simili.C.de insti.& substit.l.fin.in fi.vbi mater excludit tacitam substitutionem, si ipsa viuit eo tempore, quo de viribus institutionis incipit agi.¶Op.de l.si ita fuerit.de reb.dub. Sol.hic incertitudo erat reducta ad certitudinem.¶Opp.de reg.Cato.Sol.glo. dic vt notatur in l.pen.infrà, de reg.Cato.

ADDITIO.

a Alex.¶Si vsurarius. Ad istam legem adde quod incidenter dixi in l. imperium. in apostilla magna, de iurisdict.omn.iudic.& pro intellectu huius legis aliqua ponit Bald.in l. eam quam.C.de fideicom.

LEX XLIIII.

1 *Ex facto vnius quando alius possit hæreditate priuari.*
2 *Voluntas illicita testatoris non seruatur.*
3 *Extraneus institutus potest exhæredari.*
4 *Testator si aliquem hæredem instituat, & eum sub conditione exhæredet, valet exhæredatio.*
5 *Testamēto si in eodē in quo Titium institui, vel in alio ipsum purè exhæredo, quòd non valet exhæredatio.*
6 *Testator si instituit Titium hæredem, & si molestauerit vxorem, priuetur hæreditate, si molestat eam debitè, non priuatur hæreditate directò.*
7 *Dictum si sit quòd hæres priuetur hæreditate, nec adiecit ad quem perueniat, cui hæreditas restitui debeat?*

Pater familias. Ex facto alterius alius exhæredari non debet. h.d. Habeo istā ꝑ difficili.¶Op. quòd alter qui adiuit non tenetur ad implendam conditionē in totum.l.cū tale.in fi.& l.pen.ȷ̃, de cond.& dem. Sol.ibi, in cōditione, quæ potest diuidi, hic in ea, quæ non potest diuidi. Opp. ꝙ facto vnius alius potest †priuari hæreditate.l.cancellauerat.s̃.titu.j. 1 Sol.ſm glos.ibi peruenit ad actum facti cancellando testm̄, hic ad actum verbi: quod diligenter nota. Ad quod facit quod not. doct.in l.nostram.C.de testam.¶Op.quòd voluntas testatoris debet seruari, vt l.in conditionibus.de cond.& dem. sed hic per vnū 2 voluit priuari omnes, ergo,&c.Sol.hic†est volūtas illicita.¶Op. extra glo.ȷ̃.de manu.test.l.si ita fuerit.vbi potest vnus priuari propter alium non implentem conditionem.Solu.dic ꝙ hic hæreditas fuit data purè, ademptio fuit facta sub conditione, quòd non potest fieri ex facto alterius:ibi, ipsa datio fuit facta sub conditione, quòd non potest fieri ex facto alterius:ibi, ipsa datio fuit facta sub conditione, vnde propter vnū non implentem, potest testator alteri non dare, non autem potest data adimere. Vel dicas, ꝙ b ibi loquitur in legatis, bhic in institut. ¶Opp.quòd exhæredatio sit res inepta in extraneo.l.quidam cum filium.de ver. oblig. Sol. 3 In extraneo †non instituto procedit contrarium, sed extraneus institutus potest exhæredari, vt hic, & no.per gl. in l.si certarum. 4 §.si eo.ȷ̃.de testam.mil.¶Quæro, si testator†aliquem hæredē instituit,& eum sub conditione exhæredauit in eodem testamento, vtrum exhæredatio valeat?Et videtur quòd non: quia exhæredatio sumit effectum per aditionem hæredis, vt l.filium. §.sed cum exhæredatio.ȷ̃.de contrabul.sed per aditionem hæreditatis non posset confirmari exhæredatio sua: quia est repugnantia,& alius non est qui adeat, ergo exhæredatio est nulla. Contrarium puto: nam qui exhæredat sub conditione, in contrarium conditionem instituere videtur.l.aliquando.de conditio. & demonstr. Ista ergo exhæredatio videtur adiicere conditionem institutioni, quod potest fieri in eodem testamento. Nec obstat, quòd exhæredatio debet confirmari per aditionem : quia illud est in ex5 hæredatione filij.¶Quæro, pone†quòd Titium institutū in alia voluntate facta coram septem testibus exhæredo, vel in ipso eac dē voluntate exhæredo simpliciter, an valeat talis exhæredatio? Dico ꝙ nō, si fit à pagano, secus si fit à milite, vt ȷ̃.de testa.mili. l.si d certarum.§.si eodem.ſm cōmunē literā.Probo per rationē. Hęres institutus capit hæreditatē à seipso, ergo nō potest sibi adimi à seipso.l.sed & si conditionem.§.fin.s̃.eod. Secus ergo esset si haberet cohæredem, vt ibi not.Ad idem: quia institutus extraneus non potest exhæredari sine iusta causa, vt hic, sed si exhæredat simpliciter, nulla adiecta causa, non valet: & hoc sub dubio. 6 Prædicta † vera, si exhæredatio confertur ante tempus hæreditatis quæsitæ.Sed quid si confertur post tēpus hæreditatis quæsitę, vt

ADDITIONES.

a Alex.¶Non debet.Ista lex est singularis secundum Bal.in l.j.in j.oppo.de his quæ pœnomi.& per illum tex.infert ibi ad plures not.quæstiones.

b Alex.¶In legatis.Ray.hic contra:quia non habet rationem,& ita ex facto tertij in hæreditate, sicut in legato potest quis excludi à iure acquirendi, vt l. si quis Sempronium. ȷ̃.eo.tit, vnde approbauit primam solutionem,& vide Bal.in l.j.in v. oppos. & in vij.q.C. de his quæ pœ.nomi.& Bened.de Plumb.in d.l.si ita.

c Alex.¶An valeat.tetigit Pau.de hac q.in l.hæreditas.C.de his quib.vt indign. & videtur tenere Bar.in l.Seius & Augerius.ad leg.Falc.Ang.& Imo.hic.

d Alex.¶Rationē.Talis enim impositio pœnæ per testatorē fieri pōt, l.j.C.de his quæ pœnomine.

nomine.insti.de leg.§.fi.l.j.§.item si ita.ad legem Falcid.& in proposito ponit Bald.in d.l.vxorem.§.hæres.de leg.3.& per Bald.in authen.cui relictum.C.de indict.vidui.tollen.& in d.l.j.C.de his quæ pœnæ no.& est bonus tex.cum glo.& ibi Bart.in l.Lucius.§.tres hæredes.ad Trebel.& ibi probatur,quòd statim ꝙ controuersiam mouet,dicitur molestari,vide ibi.sufficit enim sola petitio,vt dicatur molestari:ad hoc allegat quod no.glos.in c.constitutus.de relig.dom.in versi.iuxta ratam.per quam dicit ibi not.Ant.quòd vbi in libello,ad hoc vt possim petere rem mihi restitui,requiritur rescissio contractus,vel ꝙ pars recessit à contractu,sufficit in libello rem petere,quasi tacite videatur peti etiam rescissio contractus.Vnde si minor petit rem,quam vendidit,sibi restitui,procedit libellus,licèt non petatur contractus rescissio:quia petito cõsequenti,etiam præambulum ad illud videtur petitum.l.illud.de acq.hæred.Et si petatur hæreditas restitui,postea appareat in iudicio testamentum querelandũ,ꝙ super illo libello potest ferri sententia,secundum Ant.vbi s.Et sic vult,ꝙ etiã si non esset in hoc iudicio expressè petitum declarari talem cecidisse à legato,vel ab hæreditate,sufficiat libellus,in quo petitur condemnari ad rei restitutionem.Bene facit quod no.gl.in l.qui de inofficioso.& ibi Doc.s.de inof.test.vbi habetur,ꝙ sufficiat in vno eodémque libello filium exhæredatum intentare petitionem hæreditatis,& querelam inofficiosi ad rescindendum testamentum,absque eo ꝙ in alio iudicio prius fuerit petitum rescindi testamentum.Ad idem facit quod not.Bar.in l.quæ sub conditione.§.fi.ff.de cond.insti.& Bal.in l.quod tempore.C.de testam.mil.cum simi.Adde ꝙ molestia etiam dicitur fieri agendo in iudicio,vt est tex.in auth.de fideiuss.in princ.in ver.molestiis.& l.j.in verb.molestari.C.de nundin.& ibi Bald.& Nico.de Mat.& no.Bar.in l.amplius.j.rem ratam haberi.Ant.de But.in c.vigilanti.de præscri.& vide per Alex.cons.49.& 160.& 52.2.vol.per Paũ.de Cast.consi.191.Et ad q.singu.hic Bar.vide Bal.cons.336.3.vol.quomodo intelligat,quòd hæredes non debeant quouis modo molestare vxorem cui legatur,vide pulchrè per Bar.consi.12.j.vol.

vt puta,talem instituo,& si vxorem meã molestia affecerit in tali relicto,priuetꝛ hrẽditate.Certe istud priuari[a] hrẽditate,põt fieri iusta causa,non ex iniusta.l.vxorem.§.hrs.j.de lega.3.& ibi dixi.Sed ista est iusta causa,si eam molestet indebitè.Dico tñ,quòd nõ priuatur hæreditate directò:quia qui semel est hæres,nunquam potest desinere esse hæres.l.ei qui soluendo.j.eod.& l.miles ita.de testa.mil.& l.nemo potest.j.de leg.j.& sic valet in hoc vt teneatur illã hæreditatem restituere per fideicõmissum.d.l.vxorẽ.§.hæres. 7 ¶Sed tunc quæro,† si testator dicit,ꝙ priuetur hrẽditate,nec adiecit ad quem perueniat,cui debeat restitui?Rñ.personis noĩatis in auth.hoc amplius.qa testator nõ dicit ad quẽ deueniat:sed dicit,sit priuatus hæreditate mea:sed arbitror non esse bene dictũ,ꝙ his restituatur:qa ibi loquitur qñ qs priuatur à lege ex voluntate testatoris.Dic breuiter,venit ad substitutos si habet,sin autem ad venientes ab intest.tex.est not.in auth.de nup.§.præfatæ.& ibi per Iacob.de Belui.in corpore vnde sumitur.auth.cui relictum.C.de indic.vidui.Dixi plenè in d.§.hæres.

ADDITIO.

a Pom.¶Istud priuari.Vide Alex.cons.22.in prin.in 2.vol.cons.57.j.col.eod.vol.2.

LEX XLV.

Si Mævia. Conditio,quæ de præterito fuit impossibilis,reiicitur.h.d.Videbitis in l.multa.cum si.infrà,de cond.& demon.Dixi plenè in l.j.de cond.insti.

LEX XLVI.

1 *Offendere dicitur,qui alium iniustè ad turbationem inducit.*
2 *Institutus vt det monacho,vel alteri religioso,qua actione conueniatur.*

Quidam cum filium fa. Hic ẽ singularis & quotidianus casus.[a]Ex testõ non põt ꝯueniri,qa à defuncto grauatus nõ probaꝛ,sed ꝯuenitur ex mãdato qd suscepisse,pbaꝛ.h.d.No.tex.ibi,cũ pris offensam vertur,hoc est,patris turbationẽ.Offensa † ergo dr̃,quicquid aliũ ad turbationem iniustè adducit,qđ examina,vt dixi in l.licitatio.§.quod illicitè.j.de publ.No.qñ aliquis instituit † aliquẽ secularẽ,vt det alicui monacho,vel fratri,ꝙ cõtra talẽ institutum põt agi actione mandati,vt hic,qđ est verũ,si fuit adhibitus ab ipso monacho.Secus si fuit adhibitus ab ipso testatore,tũc videtur,quòd monachus põt agere actione neg.gest.qa vr̃ gessisse negotia sua:posset etiam agere ex testamento:quia tacitam fidem assumpsit de restituendo,vt l.fi.C.de fideic.secundum vnam lect.

ADDITIO.

a Alex.¶Quotidianus casus.Et per istum tex.dicit sing.Barto.in rubr.C.quæ in frau.cred.in fin.quòd restituens hæreditatem ex contractu,non retinet quartam:& de intellectu istus legis vide Bar.in l.filius.in princ.de verb.ob.& hanc l.etiam no.alleg.in l.nemo potest.de legatis primo.

LEX XLVII.

1 *Dictio immo,quando stet correctiuè,vel copulatiuè.*
2 *Testis si dicat,fuit sic,immo sic,statur vltimo dicto.*

Si ita scriptum sit. Dictio immo,ponitur correctiuè.h.d.Opp.de prima constit.Codi.§.quibus.Gl.dicit aliter ponitur ibi,aliter ponitur hic.Tu pro hui⁹ declar.dic,† Quandoq; dictio immo,ponitur cum copula &,vel etiã,& tũc habet primã vim copulatiuè,nec ponitur correctiuè,vt d.§.quibus.& l.iurisgentium.§.quinimmo.s.de pact.ſm vnam lect.Quandoque dictio immo ponitur simpliciter,& tunc si profertur ab homine,ponitur correctiuè,vt hic.& l.Stichus.j.de manumis.testa.Qñdoq; profertur à lege,& tunc siquidẽ ponitur inter incompatibilia,ponitur correctiuè.l.si vehenda.in prin.& §.j.suprà,ad l.Rhod.de iac.& in omnib.legibus in quibus reperitur immo.Aut reperitur inter compatibilia,& tunc siquidẽ in præcedenti est eadẽ ratio,vel maior,habet vim alternatiuè.l.iubemus.§.œconomus.C.de sac.san.eccl.al's ponitur correctiuè,vt hic.Op.j.de cond.& demonst.l.non ad ea.Glos.non soluit.Dic,ꝙ ibi non erant verba correctiua,sed alterius volũtatis tantum dispositionem continẽtia,ſm Dy.¶Vltimo hæc lex inducitur in argum 2 ad q.† ꝙ si testis interrogatus dicat,sic fuit,immo sic.ꝙ stetur vltimo dicto,quasi se correxerit,non autem habetur pro vacillatione,vt hic,& Spec.ponit in tit.de teste.

§. Quidam testamento. Op.C.de leg.l.cum quæstio.Solu.hic constat ꝙ testator voluit trãsire ad dipondium.¶Op.Inst.eo.§.si plures.Solue eodem modo,& distingue,vt dixi plene ĩ l.interdum.§.fi.s.eo.Op.de l.qui non militabat.j.eo.Solue eodem modo.

§. In testamento. Qui primo relinquit vncias postea partes,intelligitur partes facere de residuo.h.d.¶Quæro quid mouet Iurîscon.ad hanc interpretationem,cum idem sit dicere pars,quòd vncia,vt s.eo.l.interdum.§.paterfa.& l.quoties.§.si duo.& ideo hic videtur ꝙ prim⁹ debeat habere duas vnc.institutus ex vna parte vnam vnciam,& sic tota hæreditas videtur diuidenda in minorem numerum vnciarum,q̃ sit as.d.l.interdum.§.pr̃.vers.denique.s.e.Rñ.ex eo quòd variauit testator modum loquendi,primo enim assignauit vncias,secundo assignauit partes,colligit Iurisconsul.ꝙ partes fecerit de residuo,quasi intellexerit,ꝙ alia sit assignatio partis,quã vnciæ:sed si omnibus assignasset per eadem verba,siue partes dixisset,siue vncias,idem esset.Et sic debet intelligi,ꝙ dixi in d.l.interdũ.§.pater.s.quod vna pars intelligatur de duodecim,nisi ex mente proferẽtis aliud appareat.

LEX XLVIII.

1 *Verbum relinquo quando alius non est hæres institutus,trahitur ad instõnem.*
2 *Testamentum in quo masculus fuit hæres institutus,& filiæ relicta fuerunt centum,non valet.*

a His verbis.[a] Quærit † glo.[b]quid si dicam reliquo tibi bona?Rñ.quod illa verba trahuntur ad instõnẽ,si alius hæres non esset scriptus in testõ.Vide glo.in Auth.de hære.& fal.§.si vero nulla.super verb.relictis.[c]¶Quæro,quid si testator[d] † masculum instituit,item filiæ centum reliquit,an testamentum valeat?Videtur quòd non:quia non fuit dictum iure institutionis,vel in his hæredem instituo,& verbum relinquo,nõ trahitur[e] ad institutionem,quando alius est hæres vniuersaliter institutus,vt hic no.[f]In ꝯrium[g]facit:nam quando nullus alius est institutus,verbum relinquo,trahitur ad instõnẽ,ne testm̃ pereat:eadẽ rõne qñ illud verbũ additur[h]relicto facto filiæ,debet intelligi iure in

ADDITIONES.

a Paris.¶His verbis.Vide ang.cons.13.incip.Iacobus.

b Pom.¶Quærit gl.Vide alex.cons.150.2.vol.& in l.nam ꝙ.§.non omnis.ff.ad Tre.

c Alex.¶Verbo relictis.Et illam gl.pro sing.alleg.Imo.in l.nam ꝙ.§.non omnis.in j.vol.ad Treb.adde tex.& ibi no.Bar.in l.diuus.j.de test.mil.& in l.quoniam indignam.& ibi Sal.C.de testa.& de hoc vide in d.§.non omnis.

d Paris.¶Si testator.Circa hanc q.Bar.vide ant.in c.Raynutius.de testam.vbi vult quod si pater relinquat filiæ dotem,quòd trahatur ad institutionem,tanquam sit adiunctum vniuersitati,quia dos est ius vniuersale,per Bar.in rub.so.mat.vbi doctores omnes,quem sequitur alex.cons.17.ad fi vol.3.& cons.105.vol.4.Item quòd dicitur de verbo relinquo,nõ est in verbo dimisit,quia adiectum certæ portioni non trahitur ad institutionem,etiam in filio.Vide Cum.cons.129.inci.Visa copia testamenti,in prin.Limita tamen,vt per eundem Com.cons.64.nisi præcessit institutio particularis de filia,postea subdatur verbum haberet,vel simile,in alia oratione non perfecta,quia tunc propter præcedens verbum instituo,& ne testamentum reddatur nullum,intellige verbum sequens,habeat,scilicet,iure institutionis.Item circa istum articu.quando pater reliquit filiæ centum,an videatur reliquisse iure instit.disput.Alex.in disp.incip.Sigismundus.in 6.dub.Item si testator relinquat filiæ centum pro sua legitima,an videatur relictum iure instituti.vide ale.cõs.71.vol.2.Item si relinquat vsumfr omnium bonorum,quòd non dicatur quid vniuersale,adeo,vt verbum relinquo,trahatur ad instõnem,vide ant.cons.15.ante finem.& Petr.sub rub.de const.& no.pro hoc vltim.quod dicit Pau.de Ca.cons.181.incip.in causa quæ vertitur.

e Alex.¶Non trahitur.an,& quando verbum relinquo,trahatur ad institutionem,adde plene Barto.in l.centurio.de vul.& pup.Quid autem de verbo,assigno.dic.idem,quòd de verbo relinquo.Gl.est sing.in l.quoties.C.fam.erc.quam ita alleg.Imo.in l.j.§.si ex fundo,in fi.s.eo.in repe.quam ponit.j.eo.ti.in fi.ti.& ponit Bal.in l.3.C.com.de leg.& Imo.in d.l.centurio.& no.quòd verbum relinquo,vel aliud verbum commune adiectum vniuersitati relictorum,non trahitur ad institutionem hæredis,sed ad codicillos,vt actus valeat,qui alias non valeret,secundum Bal.no.in l.& in epistola.in antepen.q.C.de fideicõ.De qua materia vide quę dixi in l.j.de le.j.in prin.vbi dixi,quid de verbo lego,quòd etiã est verbum commune.

f Alex.¶Vt hic no.De ista q.vide per Mod.in l.inter cætera.de lib.& posthu.& per Bal.in l.quoties.C.de hær.insti.

g Ale.¶In contrarium.Et hoc tenent quidam,quos refert hic Bal.vt intelligatur iure institutionis relinquere,pro quibus est gl.in l.quoties.C.fam.erc.& sentit Bal.in l.captatorias.C.de test.mil.& Io.and.in c si pater.de testa.in 6.Idem tenet Bal.in l.si adulta.C.de hæreact.quòd si pater relinquit filio,& prohibet ne plus de suis bonis petat,quod videtur relinquere iure insti.& alle.l.debitor.j.ad Treb.Item alibi dicit quod si pater dicit relinquo legitimam,videtur relinquere iure institutionis,per l.humanitatis.C.de impu.Item puto quod si testator dixit,relinquo centum filiæ,& postea dixit,volo eã esse tacitam,& contentam pro omni sua falcidia,legitima,& Treb.vt communiter fit in testamentis,ꝙ propter hoc videtur relinquere iure institutionis.Et videtur casus de hoc C.de hær.insti.in l.quoties.vbi verbum relinquo,de se non significat institutionem.Et hoc habuit de facto Raph.Cu.Adde quod idem consuluit Bart.in cons.151.inci.Marcilius,& seq.quod est Fran.Tig.contrarium consuluit quidam alter tunc temporis,consilio immediate sequẽti,inter eadem consilia.Idem voluit ang.quod non sufficiat,cons.98.incip.Pet.de vrbe.& ang.secutus est Ale.Clarissime,licèt hic contrarium teneat cons.70.Primam opi.videtur sequi Pau.de Ca.cons.199.& bal.cons.10.4.vol.& Pau.de Ca.cons.315.Et adde ꝙ si testator dicat,relinquo omnia bona mea,facit ipsum hæredem,cons.337.lib.j.& idem si dicat pono omnia bona in manu tua,& vide cons.30.Car.vbi ponit an valeat testamentum si dicat,lego centum pro sua benedictione.

h Alex.¶Verbum additur.Vide melius,quàm alibi de præcedenti quæst.l.fi.C.fam.erci.& Bal.in auth.vnde si parens.C.de inof.test.vbi dicit per gl.ibi positam,super verbo Falcidiæ,quod si testator dixit,relinquo centum filiis meis pro falcidia,ꝙ etiã si non dixisset,iure institutionis valet testamẽtũ,quod dictũ Sal.ibi limitat nisi fecisset aliũ hæredẽ vniuersalem,quia tunc verbum,relinquo,non trahitur ad instõnem.Sed gl.in auth.nouissima.de inoff.test.dicit quod in testõ inter liberos non est necesse,quod legitima relinquatur iure institutionis,quam gl.& Doct.sequuntur,sed Bald.in l.maximum vitium.in vlt.

col de

col.de liber.præter,dicit vnum ſingulare,videlicet quòd ſi per ſtatutum eſt aucta legitima,ſufficit quòd relinquatur quoquo relicti titulo,ſed Bar.in l.j.§.ſciẽdũ.ĩ.de ſuis,& leg. dicit vnum pulchrum,videlicet quòd ſi filia maritata,quæ de iure non ſuccedit,non eſt inſtituta,non dicit teſtamentum nullum,facit quod no.Dyn.in l.plane.de leg.j.& quod habetur in l.qui repudiantis.de inoffi.teſt.

re inſtõnis,ne teſtm̃ ſit nullum.In ꝯrium eſt veritas. Nã verbũ relinquo,adiectum certæ quantitati,vel rei nunq̃ trahitur ad inſtõnem.l.cogi.§.& gñaliter.ĩ.Ad Treb.& ibi per Dy.pro hoc in corpore,vt cum de app.cog.§.aliud.ꝯiuncto §.cæterum.in c.ti,vbi expreſſe videtur quòd non ſufficit relinquere,niſi iure inſtõnis relinquatur,& hoc tenet Ric.Mal.in diſpu.q̃ retuli in l.illa iſtitutio. in princ.s̃.eo.Sed quando verbum relinquo additur vniuerſitati bonorum,procedit diſtinctio huius legis.

a b **§.Illa inſtitutio.** [a]Verba maledictionis vniuerſalia inſtitutionem nõ vitiant.[b] hoc dicit.Quod dic,vt l.turpia.in prin.ĩ.de lega.j.

ADDITIONES.

a Pariſ.Illa inſtitutio.Quid ſi parer maledicat filio,quia eum verberauit,an habeatur pro exhæredato,licèt aliud non dixerit,vide Iaſ.quòd ſic,in l.pater tuus.C.de hære.inſt.& in auth.non licèt.C.de lib.præte.in prin.tenet cõtrarium in l.ſi quis in fundi vocabulo,ver. iuxta iſtum tex.de leg.j.vbi dicit quod ſi conſtituo Titium aſinum meum ad agendum, videtur conſtitutus procurator;vide etiam ibi Alex.& Soc.

b Alex.Non vitiant.Ad iſtum §.vide Bar.in l.legatum.ĩ.de leg.j.

§.Interdum. Seruus adulterij accuſatus à domino,non poteſt inſtitui,hoc dicit.

§.Si in patre. Falſa demonſtratio non vitiat inſtitutionẽ, ſi de perſona inſtituti cõſtat.h.d. Quod dic, vt dicam in l.demonſtratio.in prin.de cond.& dem.

LEX XLIX.

1 *Inſtitutio facta de monacho,cũ hoc quod nihil acquiritur monaſterio,non valet.*
2 *Perplexitas in teſtamentis diſſoluitur ex præſumpta mente teſtatoris.*

Si alienum. Inutilis eſt inſtõ ſerui alieni cũ libertate,nec tractu tpis confirmatur.h.d. Op.de l.ſed ſi ꝯditioni.§.ſi ſeruum.s̃.eo.vbi valet inſtitutio ſi poſtea redimatur ſeruus.Sol.ibi in ſeruo cõi,hic in prorſus alieno.Opp.de l.quoties.§. ſeruus cum libertate.s̃.eod.dicit glo.ſecus in ſeruo proprio,quã in alieno,quòd Dyn.exponit,poſtea alienato. Nam ſi alienatur, nihilominus erit heres ex teſtõ,in quo erat inſtitutus,nam ab initio inſtõ valuit,& ſi alienetur,iuſſu dñi põt adiri.Oppo.de libe.& poſthu.l.filio.in fin.vbi valet inſtitutio ex̃nei qui poſtea arrogat̃. Rñ.ibi in ex̃neo inſtõ ab initio valuit,hic ſeruus alienus non potuit inſtitui cum libertate.¶Iſtud principium facit ad qõ.Aliquis 1 †inſtituit monachum hæredẽ,ita tñ vt nihil iuris acquirat̃ monaſterio,vel abbati,quæro an inſtõ valeat?Hic vr̃ eſſe caſus quòd nõ valuit.Sicut.n.ſeruo alieno non põt relinqui cum libertate,imo ſi relinquitur eſt inutile,ita non põt relinqui monacho,ꝙ nõ acquiratur monaſterio.auth. ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.Præterea iſta verba cõtinent in ſe repugnantiam,quòd monachus ſit hæres,& ꝙ monaſterio nõ quæratur,ergo inſtõ vitiatur,l.ſi Titius.ĩ.de cõdi.inſt.& iſtud videretur de rigore eius.Aequiꝰ tñ eſſet ꝙ iſta per2plexitas diſſolueretur ſm voluntatem teſtatoris, † ſicut alibi lex diſponit perplexitatem diſſolui ex præſumpta mente defuncti.l. qui quadraginta,in prin.ad leg.Falc.& ſic ſenſus illorum verborũ, quòd monaſterio non quæratur,& hoc eſt quòd patiatur monachum hr̃e conniuentib.oculis,ſicut patitur dñs ſeruum.l.4.de manumiſ.teſt.& quod ei Abbas quæſtionem non faciat. Dic,vt not. in l.Lucius.§.tres hæredes.ĩ.ad Trebellianum.

1 *Capacitas,quo tempore inſpiciatur in hæredibus inſtitutis.*

a **§.In extraneis** [a]In extraneis hæredib.requiritur capacitas tpe teſtamenti & mortis,& aditæ hæ b reditatis,[b]media vero tpa non nocent h.d.Concordat.l.ſed ſi con 1 ditioni §.ſolemus.s̃.eo.tit.& ĩ.l.proxima.Op.†ꝙ tantum tempus mortis inſpiciatur,vt in Inſt.de hęr.quali.& diffe.§.ſui.Gloſ.hic ſe inuoluit,finaliter concludit aduertendum eſſe,Aut loquimur in ſuo hærede,aut in extraneis.Item Aut ſucceditur ex teſtõ,aut ab ab inteſtato.In hærede ſuo,vel ſuo & neceſſario,ſiquidem nititur ſuccedere ex teſtõ,inſpiciuntur duo tpa.ſ.tp̃s teſtamenti,vt cõſtiterit inſtitutio,vt l.proxima.§.interdũ.Item tẽpus mortis.d.§.ſui, ſed tp̃s aditionis nõ inſpicit̃:qa tp̃s mortis & aditionis eſt idẽ in ſuo,vel in ſuo & neceſſario.Hoc quod dicit gl.ꝙ tp̃s teſti inſpicit̃, eſt verũ quãtum ad hoc,vt ſciamus an ſuccedit:ſed q̃tum ad hoc, vt ſciamus,an ſit ſuus,vel voluntarius,erit aliud,vt ĩ.dicã.ſm.glo. Hoc qđ dicit quod tempus mortis & aditionis eſt idẽ,probatur in l.ſi poſt motem.in prin.de leg.2.& l.Iulianus noſter.ĩ.de condi. & dem.& ibi not.In contrarium facit l.nã nec emancipatus.ĩ.de leg.j.Dixi plene in l.vlti.ĩ.de condõ.inſtit. Poſtq̃ vero conſtat ꝙ põt ſuccedere,ſi quæratur,an ſit ſuus,vel neceſſariꝰ,tp̃s mortis inſpicit̃.d.§.ſui.Inſt.de hęr.quali.& differen.Hoc tamẽ eſt verũ in inſtituto pure,ſecus in inſtituto ſub condõne:quia tunc etiã inſpicitur tp̃s exiſtentis condõnis.l.ſub conditione.s̃.de lib.& poſthu. Quod intellige vt ibi dixi.ſ.ꝙ illud verũ in ſuo tãtũ:ſed in ſuo,& neceſſario,puta in ſeruo,inſpicit̃ tp̃s mortis ſiue pure,ſiue ſub cõdõne ſit inſtitutus,niſi libertatem accepit à l.vel à prætore,vt ĩ. eo.l.pater filio,& dixi in d.l.ſub conditione.de lib.& poſthum.Cõtra hoc,facit prin.huiꝰ l.Sol.ibi ab initio inſtitutio non valuit.Itẽ aduertendum eſt quod hic dicitur tempus mortis inſpici,vt ſciamus an ſit ſuus,dẽt intelligi quod ſufficit tpe mortis eſſe in poteſtate,quod dico ꝑ tãto:quia poſito qđ tpe mortis nõ teneret primum locũ in ſucceſſione,ſi poſtea incipit tenere,vt nepos ſubducto patre de medio,tñ ſuus erit.l.ſi quis filio exhr̃dato.in princ.s̃. de iniu.teſt.Prædicta vera qñ quis nititur ſuccedere ex teſtõ,ſed ſi ab inteſtato ſuccedit̃,inſpicitur tp̃s mortis,ita dicit gl.Tu dic,ſi teſtator deceſſit nullo cõdito teſtõ,tp̃s mortis inſpicitur, alias inſpicitur tp̃s,quo teſtamentum deſtituitur,l.ſi quis poſthumos.§. pen.de lib.& poſth.& Inſtit.de hæred.quæ ab inteſt.§.ita.& Inſti.de leg.agn.ſucceſ.§.proximus.& d.l.ſi quis filio exhæredato,in prin. Et hoc quo ad inſtitutionem:quo ad legata non.ita dicit glo.vt l. interuenit.ĩ.de leg.præſta.bon.poſ.peti. Quod intellige vt dicam in l.j.de reg.Cato.& l.ſi cognatis.de reb.dub.¶Opp.de le.ij. l.non oportet.Sol.vt ibi. ¶Op.ĩ.eo.l.in tp̃s.Sol.ibi fuit inſtitutio conditionalis,hic pura.¶Op.ĩ.de acq.hær.l.ſi ſeruus.dicit glo.ex benignitate receptum eſt,tu dic vt ibi. ¶Op.s̃.de ſtatu hom.l.& ſeruorum.§.ingenui.& C.de hære.auth.idem de Neſtorianis.Glo.dicit, ſpãlia ſunt.Dic ꝙ in prima eſt fauor libertatis, in ſecunda fauor fidei.¶Item facit contra iſtam legẽ ĩ.de vſuca.l.cũ vir. Sol.vt ibi.

ADDITIONES.

a Pom.in extraneis.Vide quid per iſtum text.dicat Imo.conſil.9.

b Alex.¶Aditæ hæreditatis, Quo tempore inſpiciatur habilitas:& ad iſta vide not.per Baldum in l. prima.C.de his qui ad lib.& Bald.not.in l.Deo nobis.in vlt.quæſt.C.de epiſcop.& cler.& etiam ad intellectum huius §.vide doct.& maximè Imol.in l.ij.in prin. de vul.& pup.& per illũ tex.dicit Bar.in conſ.inci.quidam deceſſit inteſtatus,ſuperſtite,&c. quod ſi ſtatutum dicat,quòd filia dotata non ſuccedat,ſi non dicat vlterius, intelligitur de ea quæ propter dotem erat iam facta inſucceſſibilis tempore mortis defuncti, de cuius hæreditate agitur, & per conſequens ſtatutum intelligit de filia dotata tempore mortis patris,vel illius de cuius ſucceſſione agitur.ad idem facit §.extraneis.inſt.de hæred.qua.& differ.idem eſt de mente Bal.in l.ſi plures.infrà de cond.inſtit.in verſic. iuxta prædicta formatur talis quæſtio.

LEX L.

Seruum. Hæc lex in principio ſui cõprehenditur ſub præcedenti ſummario.h.d.Media tẽpora non nocẽt.

§.Si in non faciendo. Impoſſibilis conditio ab inſtitutione reiicit̃. h.d. Gl.ponit exemplum,ſi digito cælum non tetigeris. Certè iſta cõditio non eſt poſſibilis,ſed neceſſaria.Pone,ego inſtituo te ſub hac cõditione,ſi non morieris, vel ſi per annum non comederis. Et de hac impoſſibilitate dicam plenè in l.j.ĩ.de cond.inſtitu.

§.Hæreditas. Hic Iuriſconſultus ponit omnia nomina vnciarum.

LEX LI.

Talem. Oppo.de l.quia ratio.de cond.inſtit. Sol.hic fuit data libertas,primò purè,ſecundò ſub conditione:valet ergo prima,tanquam plenior,l.quod traditum.de cond.& demonſt.ſecundum Dyn.

1 *Suus,ſua,ſuum,non ſolum dominium,ſed ius quoddam ſignificat.*

a **§.Si quis ita.** Suus eſſe dicitur,in quo quis ius patronatus retinet.[a] h.d.No.†ꝙ hoc pronomen,ſuus, 1 ſua,ſuum,non ſignificat ſolũ dominiũ,ſed ius aliquod.Simile in l.ſeruus.& l.nuper.ĩ.de leg.3.& ſic in vulgari appellamus vaſallos, homines noſtros:quia ius aliquod in eis habemus,licèt ſint liberi.Oppo.de conditio.inſtitut.l.ſeruus.Gl.dicit ſol.vt ibi, nam hic fuit data primò purè,ſecũdò ſub ꝯdõne. Op.de l. qui cõcubinã.§. ſi Stichus.ĩ.de leg.3.Sol.glo.ibi nõ dixit,ſi meus erit:ſed ſi erit in poteſtate mea.Vel dic legem illã ſm iſtã intelligi, vt diſtinguatur inter manumiſſionem & alienationem:& hanc vltimam tene.

ADDITIO.

a Alex.¶Retinet.Et ad iſtum text.vide l.ſi in diem.§.j.de cond.& demon.& vide Bar.poſt glo.in l.Stichum qui meus erit.d.leg.j.

LEX LII.

Seruus. In ſeruo hæreditario inſpicitur conditio defuncti. hoc dicit.

LEX LIII.

Lucius. Si teſtator expleto aſſe alios hæredes inſtituit,videtur eos in alio poſſe reuocare, non primis ſubſtituere.hoc dicit.

LEX LIIII.

Pater filio. Vt primum teſtm̃ tollatur per ſm,ſufficit eſſe poſſibile vt ex ſecundo adeatur hæreditas. Itẽ ſeruus ſubſtitutus pupillo,eſt ei neceſſarius,ſi ſuus reperitur tempore mortis patris pupilli.h.d.Not.ꝙ in ſeruo ſufficit ꝙ ſit ſuus tẽpore mortis teſtatoris,licèt reperiatur alienatus tẽpore exiſtentis conditionis.Dixi in l.ſi alienum.§.j.s̃.eod.in text. ibi,iuſſit, iure pupillaris ſubſtitutionis. Ibi,vendidit, poſtquã hæreditati paternæ ſe immiſcuit.ibi,peruenerit, & ſic expirauit ſubſtitutio pupillaris.Dyn.¶Oppo.ad primũ dictum de l.ſi filius qui in poteſtate. s̃.de lib.& poſthu. Solue,vt not.in l.cum in ſecundo.s̃.de iniuſto teſtam.¶Oppo.ad ſm dictum ĩ.tit.j.l.fi.in fi. Solue vt in gloſ.quia non eſt hæres interim neceſſarius incommutabiliter, vel voluntarius:ſed exiſtente conditione poterit eſſe voluntarius. ¶ Opp. quòd non poſſit eſſe hæres pupillo, qui non reperitur ſuus tempore mortis pupilli.l.ſeruum meum.in princ.& l.talem.§.j.s̃. eod. titu.Solue,ſufficit quòd ſit ſuus tempore mortis teſtatoris, licèt non pupilli.Dixi in l.ſi alienum.§.in extraneis.ſuprà eod.

LEX LV.

Si is qui ſoluendo. Illius ſerui inſtitutio præualet, qui fraudandorum creditorum cauſa inſtitutus non reperitur,hoc dicit.

LEX LVI.

1 *Regula, quòd quis non possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, quomodo procedat.*
2 *Testamentum in quo testator dixit, volo valere, si decessero post sexagesimum annum, valet.*
3 *Testator derogat regulæ Catonianæ.*
4 *Testamentum in quo quis est institutus, si testator ex illa infirmitate decesserit, irritatur testatore reconualescente.*

Potest quis. Pōt quis facere testm̄ sub cōdōne, si intra certū tp̄s decesserit. h.d. Not. † q̄ regula quæ dicit, q̄ quis nō pōt decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, est vera de tp̄e q̄d habet excurrere post mortē testatoris. Nā in tp̄e, q̄d decurrit in vita, pōt quis facere, vt si intra certū tp̄s decedit, decedat testatus, si post illud decedat intestatus: & sic, vel pro toto tp̄e q̄ excurrit post mortem, erit testatus, vel pro toto intestatus. Quærit gl. quid ecōtra: si testator dixit, † volo valere, si decessero post annum sexagesimū, an valeat? Et arguit pro, & contra, veritas est quòd valet. Nec obst. regula Catoniana: quia nō habet locum in institutione conditionali. vt l. pen. de regula Catoniana, Et addit gl. rationē: quia testator per suam voluntatem potest derogare regulæ Catonianæ, quod no. tetigi in l. cætera. j. de leg. j. ¶ Quæro dixit † testator, instituo talem meum hæredem, & volo testamentum meū valere, si de hac infirmitate decessero, an ipso reconualescente testamētum irritetur: Certè sic, per hāc legem. Fallit l. alumne. §. fi. j. de adi. lega. secundum Iac. de Arc. Et pro hoc optime. j. de don. cau. mor. l. iij. & l. senatus. §. mortis. eo. ti.

ADDITIO.

a Alexand. ¶ §. fi. j. Et ibi vide contrarium, quod vult bald. per illum tex. in l. fi. C. de posthum. hæred. institu.

LEX LVII.

Si is qui soluendo. Substitutus liber præfertur instituto seruo, si per eius libertatem creditores fraudentur. h.d.

LEX LVIII.

Nemo. Pronomen hic, hæc, hoc, est demonstratiuū rei præsentis ad oculū. h.d. De significatione huius pronominis dixi in l. Mæuius. §. j. j. de lega. ij. Idem habes in l. si stipulatus fuero. de verb. obl. & in l. j. in prin. de ope. no. nunc. & ibi dixi.

1 *Probatur quod quis sciuerit suum fratrem per publicam vocem.*

a §. Qui frater. Op. de l. si pr. & l. nec apud. C. de hær. instit. vbi institutus tanq̄ frater, q nō est, nō valet. Sol. distingue notabiliter. vt in glos. Aut sciebat eum fratrem, aut ignorabat, aut dubitabat: & in dubio præsumitur scire b eum fratrem, cū sic nominat: q̄a non præsumitur quis dicere q̄ mēte non cogitauit. l. Labeo. de suppel. leg. Sed quæro † quō probatur q̄ ipse sciuerat eū suum fratrem? R̄n. si publicè erat notum, vel publica fama erat in vicinia, iuxta ea quæ dixi in l. is potest. de acq. hær.

ADDITIONES.

Pom. ¶ Qui frater. Vide Roman. consil. 670.
a b Alexand. ¶ Præsumitur scire. ad istum §. vide bart. in l. demonstratio. de cond. & demonstratio. & habetur in l. falsa. in princip. eod. tit. & quod not. in l. non audis. & in l. neque natales. C. de prob. & per Can. in c. ex parte. de resti. spol. & in cap. illud. de præsump. & in l. neque. per bart. & bald. de test.

LEX LIX.

Liber homo. Si liber homo adiit vt seruus, iussu alterius, non valet aditio, hoc dicit. Dic plene in l. liber homo. in princ. infrà, de acquir. rer. dom. & l. qui in aliena. in prin. de acq. hæred.

§. Si quis ita. Potest relinqui portio hæreditatis, per respectum ad portionem alterius rei, hoc dicit.

1 *Copula &, posita inter duas orationes non inducit coniunctionem verbalem.*

§. Titius. Duo coniuncti habent vnū semissem, vnus disiunctus hēt aliū. h.d. ¶ Op. j. de lega. ij. l. Lucius. § Lucius. vbi quilibet admittitur in virilem. So. gl. not. q̄ geminatio illorum verborum, hr̄s esto, tollit cōtrarium. Videtur sentire glos. illud quod aliàs dixi, † q̄ copula &, quæ cadit inter duas orationes, non inducit coniunctionē verbalē, sed illa, quæ cadit inter personas in eadē oratione positas, quod est verū: probatur in l. j. C. de cad. tol. & l. sicut in annos. §. j. qui. mo. vsusfr. amit. Dixi in l. re coniūcti. j. de leg. iij. Ad contrariū tn̄ de §. Lucius. dic vt ibi. ¶ Oppo. de l. fi. j. resp. C. de impub. & ali. subst. Dicit gl. intellige illam secundum istam. Tu dic, q̄ ibi propter naturam verbi distributiui, quisquis, quilibet, videtur singulariter nominatus, vt ibi not.

Cum quis. Portio deficiens eius qui nemini erat coniunctus, accrescit omnibus, hoc dicit.

§. Si hæres. Media tempora non nocent. hoc dicit. Hoc intelligo quando passus est mediam capitis deminutionem, secus si maximam: quia tunc restitutus videtur alius homo. l. intercedit. de cond. & demon. quæ lex est glos. huius §. & l. sed si conditioni. §. solemus. suprà, eod.

§. Titius ex semisse. Institutus ex parte purè, & ex parte sub conditione, si habet coheredem, adeundo ex pura, pro parte cōditionalis instōnis est hæres conditione pendente: sed ea existente in totum, fine noua aditione, & decedens interim non trāsmittit, h.d. cū §. seq. ¶ Op. q̄ etiam ex medietate quadrātis sibi relicti sub cōditione, sit hr̄s, vt j. prox. Sol. fateor q̄ hoc suppletur per §. seq. ¶ Op. de l. si solus. j. de acq. hær. vbi q adiit ex instōne pura, est ex cōditionali hr̄s. Sol. Illud est verum q̄nq̄: quia vtraque pars est sibi delata. ¶ Op. ad §. si ita, vbi dicitur, quod statim est hæres pro parte. Cōtra, imo nō est hr̄s: quia non existit cōditio, & cōditione pendente non pōt esse hæres. d. l. si solus. j. de acquir. hær. Sol. non habebat ibi coheredē, hic sic. ¶ Quærit gl. in verb. in pendenti. quis cōueniretur interim pro illo sextante, qui est in pendenti? Dicit gl. q̄ quilibet, ac si nihil esset in pendenti. Tu hoc declara vt l. qui fundum. §. si tu ex parte. ad leg. Falc. Cætera dic, vt in gl. quæ sunt clara.

§. Si attilicinus. Qui adit hæreditatem hæredis defuncti ex parte, si suam propriam instōnem omittit, eius portio pro parte sibi accrescit, si habet cohæredem, aliàs in solidum, h.d. Dr̄ hic q̄ statim ex semisse est hr̄s, quæro quo iure? Glo. hic super verbo, ex semisse, rn̄. vide eam, & adde in fi. dū dicit gl. est in suspenso, hoc est falsum: quia tex. non dicit, quod Seius adiret hæreditatem Attilicini, imo repudiauit. Secundo: quia si adiisset, non haberet nisi trientem ex persona Titij, cū ipse Titius adiisset, vt patet in litera, & sic ius accrescendi nō habet locū, l. j. §. pen. s. de vsuf. accresc. Ideo dicendum est q̄ hæc fuit additio Ceruoti. Ita dicebat Oldr. Vel dic, q̄ errauit in nomine personarum, vt si velit dicere, q̄ trientē habet Seius ex sua institutione, quā de eo fecit Titius: quia adiuit hæreditatem Attilicini, & medietatem trientis ipsius Seij, qui repudiauit, hēt iure accrescendi, alius medius triens est in suspenso: ita not. gl. Item vide aliam glo. paruulā, quæ dicit, Titio testōre, supple, imo hærede Attilicini testatoris.

LEX LX.

Qui soluendo. Seruus primo loco institutus ab eo qui non est soluēdo, est heres necessarius. hoc dicit.

LEX LXI.

1 *Verba enunciatiua emissa propter se in actu odioso inducunt dispositionem.*
2 *Verba, quoniam te contentam ex dote esse volui, an inducant dispositionem etiā quo ad dotem.*
3 *Verba enunciatiua emissa per modum causæ quantum ad dominium non inducunt dispositionem, sed quantum ad actionem personalem, vel exceptionem sic.*

Qui volebat. Verba enunciatiua quæ erant in actu odioso dispositionem inducunt. h.d. Opp. s. eo. l. ex facto etiam agitatū. Sol. ibi fuerunt † verba enunciatiua emissa conditionaliter propter aliud, hic sunt verba enunciatiua emissa principaliter propter se. Dixit. n. testōr, te aūt filiā ideo exhæredaui, ista sunt verba emissa propter se, quæ inducūt dispōnem. Et subiunxit, q̄m cōtentam te esse dote volui. Ista. n. sunt verba enunciatiua pp̄ aliud emissa p̄ modum causæ, q̄ an inducant dispōnem, dicam statim. ¶ † Quæro an ex istis verbis, quoniam te cōtētā ex dote esse volui, inducatur dispō? R̄n. aut quæris vtrum ex hoc videatur filiam exhæredare, & gl. innuit q̄ sic: quia dicēdo hæc verba, vī facere alienā à sua hr̄ditate, q̄d est exhr̄dare. l. 2. C. de lib. præter. q̄ gl. intellige, q̄ ista verba cum aliis præcedentib. inducūt exhr̄dationem: quia etiam sola verba præcedentia sufficient, vt dixi. Ista autem sola exhæredationem non inducerent: quia sunt verba enunciatiua emissa p̄pter aliud, & sic nō sufficerent ad exhr̄dationē, cum non inducerent nec sufficerent ad institutionem, d. l. ex facto. Secundo est videndum † an inducāt dispositionem quo ad dotem? R̄n. ista verba enūciatiua emissa per modum causæ nō inducunt dispositionem quantum ad ius dominij, l. emptor. §. fin. s. de rei vindi. sed quantum ad actionem personalem, & etiam exceptionem, inducūt dispositonem. j. de do. except. l. fi. §. j. j. de col. dot. l. pe. & not. s. sol. mat. l. si socer. §. Lucius. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Opp. Vide aliquid per aret. conf. 60. in princ.
b Alc. ¶ Respon. Et quid in statuto dicente quòd filia sit dote cōtenta paterna, an videatur filiam exhæredare, vide bal. in l. fi. [illegible] C. de dotis promis. vbi alleg. istum tex.

LEX LXII

a In tempus. Potest quis institui ī tp̄s quo capere poterit. h.d. Op. de l. si alienum. §. i. s. eo. Sol. ibi institutus fuit simpliciter, hic ad incertū diem. ¶ Oppo. de l. hæreditas. s. eod. Sol. ibi fuit dies certus, hic incertus. Rationem dixi ibi. Op. j. de reg. Cato. in l. j. sol. glo. hic testator non voluit regulam illam habere locum, quod apparet: quia instituit in die incerta, & testator potest prohibere regulam Cato. vt not. s. eod. l. potest quis, & hic. ¶ Quærit. Dyn. quæ est ratio, rn̄. q̄ vbi est dies certa, reperitur pro parte temporis testatus, & pro parte ītestatus, ideo subducit diem de medio: sed vbi est conditio vel dies incerta, tunc videtur semper testatus, quia existēte cōditiōe trahitur retro ad tp̄s mortis. Hic dubito quō hic procedat si tp̄e mortis erat nō capax, impossibile est q̄ retrotrahatur, & fingatur capax, vt dicit gl. in fi. l. 2. C. de inof. dona. vt l. itaque. C. de don. inter vir. & vxo. & si non fingitur

ADDITIONES.

a Paris. ¶ In tempus. pro regula quòd paria sunt aliqua fieri tempore habili, vel inhabili, & differri in tempus habile, vel inhabile, vide bar. & ale. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat.
Pom. ¶ Declara hanc legem vt per bar. in l. j. §. 2. ff. de ope. no. nun.
b Alex. ¶ Opp. Limita istam legem, vt per bart. in l. si constante. §. quoties, & in l. alias. §. eleganter. so. matrimo.

gitur retro hæres esse, ergo videtur pro parte ipsius esse testatus, & pro parte non. Quid dicemus? cogitabitis in gl. hoc. vide gl. quę incipit, licet non sit ibi, sed hic testatus. Opp. ĵ. de reg. Cat. l. j. sol. vt gl. & tene mente eam, aliam gl. habuisti s. e. l. patet quam videbitis, & tene mente.)

§. Quoties. Vitiatur institutio propter incertitudinē personæ, hoc dicit.

LEX LXIII.

Hæredes. Portio coniuncti deficiens accrescit coniunctis disiuncti omnibus, hoc dicit.

LEX LXIIII.

a Eius. [a]Potest institui seruus eius cui post mortem testoris nascetur. h. d. Op. posthumus alienus nō pōt institui fm ista tpa, vt Insti. de bon. pos. in prin. & quod not. in l. Gallus. in prin. & in §. ille casus. s. de libe. & posthu. ergo nec seruus posthumi, vt ĵ. eo. l. nō minus. Sol. Intellige de seruo illius posthumi, quin potest b institui ex prouisione Galli, legis Velleiæ, & Iuliani. Vel dicas, [b]licèt non possit institui posthumus alienus, tamen pōt institui seruus eius, fm ea quæ dixi in simili, in l. si seruus eius. de acqui. hære.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Eius. Contrarium tenet Ias. in l. si mihi, & tibi. §. regula. per illū tex. de lega. j. alex. in l. Gallus. in princip. 1. colum. ff. de liber. & posthum. Ias. in d. l. Gallus. §. quid si qui. & ibi late aret.

b Pari. ¶ Vel dicas. Ista decisio bar. confunditur per tex. in l. si mihi & tibi. §. regula. vbi ias. vers. 2. principaliter. ff. de leg. j.

LEX LXV.

1 *Verbis illis, committo Abbati tali vt det centum fratribus minoribus, an videatur institutus Abbas.*

2 *Verbis illis, iubeo bona mea distribui inter pauperes Christi per Titium, an videatur Titius institutus.*

1 Hæreditas. Non vr̄ quis eū instituere, quē legādo grauauit. h. d. ¶ Quærit Dy. pone † φ testator dixit, Committo tali Abbati, vt det centū fratrib. minorib. φ p hoc Ab- a bas non videtur institutus, [a]vt hac l. secundum Dy. Sed pone φ te- 2 stōr iussit bona † sua distribui inter pauperes Christi per Titium an per hoc Titius videatur institutus? Rn̄. Ex istis verbis ꝑprie lo- b quendo nō vr̄ [b]hr̄s institutus esse executor, vt hic, sed hr̄ loco hr̄- c dis vt agat & vt conueniatur actionib. hæreditariis. l. si quis ad declinādū. C. de epis. & cler. sed ibi loquitur in executore legitimo. Idem igitur in testamentario. l. nulli. eo. ti. & hoc tenet Roff. in ti. de act. ex testamento. & Spec. in ti. de inst. edit. §. nunc vero aliqua. d Inno. & alij Moderni Canonistæ [d]in c. cum tibi. extrà de testa. Ego dixi in q. quam disputaui quæ incipit, filium adultum testator instituit.

ADDITIONES.

a Ale. Institutus. Adde no. per Bar. in l. si sic. de leg. 3. omnino Bar. in l. alio. in j. col. de ali. leg. & quod no. Bar in l. quidam cum filium. s. eod.

b Alex. ¶ Non videtur. Et sic no. quòd licèt grauentur executores distribuere in pauperes certa bona, nō videntur per hoc pauperes instituti, sed si grauati fuissent vniuersam hæreditatem distribuere, posset dici quòd censentur instituti, seu quòd tenent locum hæredum, per id quòd legitur & no. in l. his verbis. in prin. s. eo. & in §. si vero nulla. de hær. & Falcid. in auth. & hic per Bal. & Imo. & Bar. in l. centurio. in vers. sed quid si testator sub stituit aliquem sub compendio directo, in certa portione de vulg. & pupilla. & est de mēte Bal. in l. j. C. ad leg. Fal. & in l. j. ff. de testa. & in l. præcib. ver. sequens q. C. de impub. & ali. subst. & Bar. in disputa. inci. filium adultum, alias incipit, Titium filium adultum, Inno. in c. cum tibi. de testa. & ad dicta Bart. hic, adde Alex. de Imo. in cons. 4. versicu. præsuppo sito.

c Pom. ¶ Loco hæredis. Vide Bar. in l. centurio. 24. speciali. ff. de vulg. & pupil. Alex. cons. 98. in fi. 2. vol.

d Alex. ¶ Moderni Canonistę. Adde Bar. in l. si quis Titio. de leg. 2. & Bar. in auth. licet. C. de nat. lib. & in d. l. si quis ad declinandum. & in d. l. centurio & Bal. in d. l. j. C. ad leg. Falcid. & quid si decedat talis executor ante distributionem, an hæreditas efficiatur caduca, vide Ange. quòd non, in d. l. centurio. vbi refert Ioan. and. in Spec. in tit. de instru. edi. & hic adde Bal. in l. j. s. de testam.

LEX LXVI.

Si Ita quis. Coniūctus re tātū, & cōiūctus verbis tātum, ad portionem vacātem pariter admittuntur. h. d. ¶ Quero quæ est ratio huius l. Rn̄ Titius est institutus insolidum in vna orōne, vnde aliis institutis est re coniunctus: Caius & Mæuius ex æquis partib. instituti sunt inuicem cōiuncti verbis tātum: quia positi in vna oratione, cōiuncti re nō sunt inuicē, pp diuisionem portionum. quia dixit ęquis partib. i. re coniuncti. ĵ. de leg. 3. sed cū primo instituto sunt re cōiūcti. Restat φ quātū ad istū, cuius portio deficit, sunt duo, quorū vnus est ꝯiunctus re tātū, alter verbis tātū, & sic statuitur φ pariter admittūt. Et sic est casus illius q̄onis difficilis, quæ ponitur in l. re coniuncti. ĵ. de lega. 3. in glo. ¶ Quero, quid vult dicere tex. in fi. ibi non tā coniunxisse q̄ celerius dixisse videatur. rn̄. omissis expositionibus glo. φ vult dicere, non tā cōiunxisse. s. videtur eos realiter dico secundo institutos: quia non sunt re cōiūcti, quam celerius dixisse, i. in vna oratione eos posuisse, propter quod sunt verbis tantum coniuncti.

LEX LXVII.

Si Ita scriptum. Institutio plenior prævalet. h. d. Opp. ĵ. de condit. & dem. l. non ad ea. Sol. ibi in legato, hic in hæreditate, vt dicit gl. in l. si solum. s. eod.

LEX LXVIII.

Si quis Sempronium. Instō non pōt cōferri in alterius, volūtatē expressam, sed velatā sic. h. d. Ro. huiꝰ est [illegible] exprimit velatum, nō exprimitur per [illegible] modū. per quē tacitè inest. Nā si dicit instituo te, si Titius voluerit [illegible] confertur in liberā voluntatē Titij: [illegible] dicit instituo te si Titius voluerit ascendere Capitoliū, nō ɔfertur ī liberā volūtatē Titij: qa forte non poterat ascendere. Itē si dicat, a si Titius capitoliū nō ascenderit, nō confertur in liberā voluntatē: quia forte necesse hēt ascendere Capitoliū propter alia facta sua. Itē in secundo casu huius legis illa conditio, si hæreditas adita fuerit, exprimitur per alium modum quàm tacitè insit, vt dixi in l. & si perceperit. §. filius. s. de lib. & posth. plenius in l. hæc verba. ĵ. de leg. j.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si dicat. Vide Fel. & Bal. in l. in vendendo. C. de contrah. empt. Ange. & Imol. in l. centesimis. §. fin. ff. de verb. oblig.

LEX LXIX.

1 *Illa verba, si volet, in institutione posita, faciunt de necessario voluntarium.*

2 *Substitutio vulgaris facit institutum de necessario voluntarium.*

Cornelius. Expressio eorum quæ tacitè insunt nihil operatur, si exprimant prout insunt, secus si alio 1 modo. h. d. No. ex † fine legis, φ per ista verba, si volet testator, facit de necessario voluntarium. Simile in l. iam dubitari. ĵ. eo. facit 2 ad hoc quod dixi, † φ substitutio vulgaris facit de necessario voluntarium, vt no. in l. Papinianus. §. quarta. de inof. testa. & in l. si filius hæres. de lib. & posth. & l. Iulianus. si quis omis. cau. testa.

LEX LXX.

1 *Institutio facta de pauperibus eligendis per guardianū fratrū minorū, an valeat.*

Captatorias. Concordat l. captatoriæ. ĵ. de leg. j. l. captatorias. C. de testa. mil. quod dic, vt. ĵ. dicam.

1 † Quæro testator a instituit pauperes eligendos p guardianum a fratrum minorū, an valeat? Dy. φ sic in l. captatoriæ. ĵ. de lega. j. qa non cōfertur substātia institutionis in tertium, sed certarū personarum electio cōmittitur. Idem tenet Cy. in l. captatorias. C. de testam. mil. & est casus, qui facit istā distinctionem in l. fideicōmissaria libertas. in fi. de fideicom. lib. Hoc est verum, præterquā in relictis ad pias causas: quia valet institutio captatoria, & legata captatoria, vt in c. cum tibi. de testam. & ibi per Innocen.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Quæro testator. Quomodo possit aliquid committi dicto vnius, vide quę scripsi in l. Theopompus. ff. de dot. præleg.

LEX LXXI.

1 *Sicut quis non potest astringi ad instituendum metu pœnæ, ita nec spe præmij.*

Ille autem. Notabilis casus est, & est ratio casus alterius legis: quia sicut metu pœnæ, quis non potest a astringi ad instituendum [a]alium. l. stipulatio hoc modo. ĵ. de verb. obl. ita quis nō pōt astringi ad institutionē spe præmij, & sic not. 1 φ † sicut quis nō pōt astringi ad instituēdum alium metu pœnæ, ita non potest astringi spe lucri. Oppo. s. eod. l. si quis Sempronium. vbi si non conferatur in alterius voluntatem expressè, valet. Sol. illa conditio non inuitabat quem ad instituendum alium spe lucri, hic secus. Item. oppo. de l. Titio. §. j. de cond. & demonst. Sol. ibi in matrimonio, licèt sit causa spiritalis, non prohibetur simonia, b vt ibi dixi: sed hic loquitur in institutione, in qua est prohibitū [b] quem astringi spe præmij: sicut metu pœnæ. Et hoc facit ad quæstiones, quas ibi dixi de monacho.

ADDITIONES.

a Alexand. ¶ ad instituendum. Hanc legem allegat pro not. Bal. in l. j. in 8. q. C. de his quæ pœn. no. & in auth. nisi. ad Treb.

b Alex. ¶ Est prohibitum, adde Bar. in l. cum donationis. C. de transac. & quod not. B ar. in l. vxor. §. hæres. de leg. 3. facit quod not. bald. in rubr. C. de sponsalib.

LEX LXXII.

1 *Id, quod est in læsionē vnius introductū, nō debet in fauorem alterius redundare.*

2 *Si personæ de quibus in auth. hoc amplius. C. de fideic. nolunt hæreditatem, qua quis est priuatus an reuertatur ad illum qui fuit priuatus.*

Si quis solidum. [a]No. tex. [b]ibi, legi enim, &c. Et no. † φ b id quod ad læsionem vnius est intro- 1 ductum, non debet in eius fauorem inuentū videri. ¶ Et hāc legē alleg. pro casu ad quæstionem, quam facit gl. alibi. Nam non habemus in auth. hoc amplius. C. de fideicom. & in corpore vnde sumitur, quòd qui non implet voluntatem defuncti intra annum, priuatur hæreditate ipso iure, & transit ad personas ibi numera- 2 tas: quærit glos. † quid si illæ personæ repudiarint hæreditatem, an reuertatur ad illum institutum, qui non impleuit voluntatem c defuncti? Dic quòd non. [c]Nam quòd in eius læsionem est introductum, non debet in eius commodum redundare: vt no. in corpo. de hær. & falc. §. si verò nullus, pro qua gl. vr̄ casus hic, qd no.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si quis insolidum. Vide Ias. in rub. ff. de iusti. & iure.

b Alexand. ¶ No. tex. Vide etiam de hoc glos. & doct. in l. si seruus plurium. §. si hæreditatis. de leg. j. & per illam legem potest etiam determinari quæstio glos. in verb. testamento. in l. j. C. de secun. nupt.

c Alex. ¶ Quod non. Istud dictum limitat Petr. de Anchar. in c. intelleximus. de iudic. argu. illius tex. videlicet, quòd non reuertitur talis hæreditas ad institutum. Fallit vbi talis hæreditas esset damnosa: quia tunc in odium eius qui non adimpleuit intra annum cogetur hæreditatem damnosam aliis, ad quos transiret, repudiatis, acceptare, quod notant & sequuntur Moderni ibi in princ. aduerte: quia ista lex loquitur in naturali. Sed quid in spurio: Bald. in l. eam quam. C. de fideicommis. sentit quòd sic. & dicit hanc legem esse singularem, & ibi vide omnino Bald.

LEX LXXIII.

1 *Conditio adiecta institutioni, quando videatur adiecta substitutioni, & ad substitutum trãsfeat.*

2 *Substitutio est fauorabilior quam legatum.*

Sub conditione. Conditio adiecta institutioni, non videtur repetita in substitutione. h. d.

a ne: h.d. Opp.& vr † q ad substitutum transeat cum eodẽ onere.
1 C.de cad.tol.§.p scdo.giuncto §.ne autẽ.vbi sp transit cũ onere.
Gl.j.dicit q hoc est verum in ɔdõne casuali,secus in pt̃atiua,vel
b mista,vt in ɔriis.Item tenet Cy. in §.p secũdo, & Pet.ibidẽ.Ista
sol.est ɔ casũ legis ẽm intellm gl.in l.q ɔdõ.j̃.de ɔd.& dem.put
gl.ponit casum de dãdis decẽ,& ideo Cyn.in l.ɔria dicit,distin-
gue,Aut erat ɔdõ,quæ alteri emolumentũ afferebat,& vr repe-
tita:aut nõ,& non vr̃ repetita.Hæc sol.est ɔ casum d.l. quæ ɔdõ,
Tu dic,aliud in institutionib.& substõnib.quæ sunt fauorabilio
res,vt ponit sequẽs gl.¶Itẽ op.de l.q liberis.§.hæc verba.de vul.
& pup.& l.licèt.j̃.de leg.j.dicit gl.q ɔdõ nõ vr repetita in substõ
ne,quæ aliam ɔdõnem adiicit:qa oĩs substõ est conditionalis in
stitutio.l.pe.j̃.de leg.ij.licèt secus in legatis, & aliis portionib.
2 Item † substitutiones sunt fauorabiliores,quod tene mente.Vi
de gl.sup verbo,pure.Item vide in eadem gl.ibi, fauorabiliores.
ergo & substitutiones, quæ sunt conditionales institutiones.
¶Item opp.de l.cum pater.§.ab instituto.j̃.de lega.ij.solue,vt ibi.

ADDITIONES.

a Alex.¶ In substitutione.Item hanc legem,& similes intellige,vt no.per Bart.in l.si le gatariis.vt lega.seu fideicom.nomi.cauea.
b Alex.¶ Tenet Cy.Sed Bart.in d.§.pro secundo,tenet contra Cyn.& sic Barto. est sibi contrarius.

LEX LXXIIII.

a **Si quis ita.** a de hoc dic plene vt ĩ l.quoties.§.si duo.s̃.eo. tit.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex.¶ Si quis ita.Et dixit in ista l.Bald.quod sequitur ang.& imo.hic, quòd si testõr multa legata,& fideicommissa relinquit,& postea instituit vniuersalem hęredem dicẽ do,instituo prçterquam in legatis,& fideicommissis s̃.relictis,quòd nihilominus dicta legata,& fideicommissa comprehenduntur in institutione vniuersali per istum text. Ad de quòd idem dicit Pau.de Cast.in l.cog.§.inde quæritur.ad Treb.vbi inquit, quòd si testõr post facta legata particularia dicat,In omnib.autem suis bonis instituit Titium vniuersalem hæredem,instõ vniuersalis etiam videtur facta in illis reb.particulariter relictis:quia illæ non detrahuntur de iure.i.de vniuersitate hæreditatis,per illum tex. Nam cum testõr faciendo institutionem vniuersalem censeatur voluisse quòd per eã confirmentur legata,& per hæredem præstentur, censetur voluisse quòd sit hæres in omnib.bonis,etiam legatis:Et per prædicta decidi potest quod dixit in l.si quando in prin.circa finem magnæ apostillæ.C.de inoffi.test.vtrum si data est licentia patri insti-tuendi filium spurium in rescripto,& priuilegio legitimationis liberæ,& quomodo si bi placuerit,possit priuare filios legitimos & naturales a legitima quam debet habere a iure.Dicebam quòd non,per ibi no.Bñ faciunt etiam prædicta, quoniam quamuis pater instituat filium legitimum vniuersalem spurium hæredem in omnib.bonis , & iurib.suis,& filios legitimos,& naturales instituat in tanto,quod eis sufficit ad legiti-mam quam debent habere,quòd nihilominus non dicetur adhuc isto casu filius spu-rius in omnib.bonis institutus,per prædicta.

LEX LXXVI.

Seruus. Dixit tex.allegari põt a marito donationẽ reuocã ti,alias secus:quia talis donõ cõfirmat̃ morte,l.do nationes,de donatio.inter vir.& vxor.secundum Iac.de Are.

LEX LXXVII.

a **Asse toto.** a Agitur ex scriptura declarata nõ ex scriptura declarãte.h.d.Vl'al'r.In vna scriptura vr̃ ɔtine-
b ri id qđ ɔtinet̃ in alia,ad q̃ refert̃. b h.d.No.id qđ dixi in sũmario. Ad qđ facit l.istõ.j̃.ti.ij.& l.si ita scripsero.đ ɔd.& de. & ibi notat̃.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Asse toto.De materia huius l.habetur late per Bald.in l.petens. C. de pact.Et quando agatur ex confirmato,vel confirmante,vide Bart.in l.eos.in fin.princ.C.de ap pellationi.& allegatur ista lex quòd cre litur testi deponenti per relationem ad aliud. Nam si testis in hoc iudicio deposuit,secundum quòd deposuit , alio iudicio agitato cum alio,& plus non specificat nisi quia refert se ad aliud iudicium, probat. Concor-dat text.in l.si ita scripsero.de condit.& demonst.& l.qui ex liberis.§.testamento.de fe. tab.& not.Bart.in l.eos.de fal.& Bald.in l.gesta.C de re iu.& per eum in l.iusiurandi,& in l.fi.C.de testi.Petr.de anch.in cle.testib.de testi.ant.Bur.in c.cum tua.de testi.& di-xit Bart.in d.l.eos.quod testis qui deposuit pro vtraque parte in eadem cã non est in-teger testis.De quo per doc.in d.c.cum causam quæ inter archiepiscopum.de testib.& Petr.de ancha.in d.cle.testibus.de testibus.

Paris.¶ Quod relatum sit in referente , quid si relatiuum sit nullum , vide Ro.consi. 254.vbi per hanc regulam dicit quòd si aliquis producat aliquam scripturam referen tem aliam,non dicitur perfecte producere nisi producat relatum,vt per Ro.consi.305. incip.Ita lex,vide ang.in additionib.ab Bar.in l.3.C.de bonis vac.lib.10.vide multa per Fel.in c.inter cæteras,col.1.de re iud.Item circa istam regulam vide quid cõsuluit Bar. consi.2.incip.visis literis,per totum:vide alex.in l.1.in fi.ff de.iud. Item quòd si quis se referat ad aliquam scripturam dicendo quòd omnia ibi dicta habeantur pro expressis de verbo ad verbum prout continetur,perinde sit ac si nominatim,& singulariter om-nia essent expressa,propter illud de verbo ad verbũ,vide Alex.consi.6.vol.4.& scribit in auth.si quis in aliquo.C.de eden.& addit ibi ad Bar.& Fely.in c.humanũ genus.1.dist.
b Alex.¶ Refertur.Et sic confines appositi in primo instrumento intelliguntur appositi in secundo,quando secundum instrumentum se refert ad primum, arg.istius text. Ad idem facit l.institutio talis.de hære.instituen.l.si ita scripsero. de cond.& dem.l.ait prætor.j̃.de re iud.adde tu secũdum are. in l.scire debemus.j̃.de verb.obli.quòd adeo relatum est in referente,quòd omnis qualitas dispositionis relatę,censetur repetita in dispositione referente.Et ibi dicit quòd dictio relatiua refert substantiam & qualitatẽ, per l.si cui.§.1.j̃.de leg.1.alle.Bart.in extrauaganti ad reprimendum.in verbo,prout,& in l.edita.C.de edendo,& vide etiam de hoc,in secundo notabili.

LEX LXXVIII.

Qui non militabat. No q.illud qđ qs accipit iu-re actionis,cõputat in quar-tam iure exceptionis doli,vt hic,& l.Nesennius.& l.filio.j̃.ad l. Falcid.dixi in l.in quartam.eodem tit.

§.Lucio. No.tex.ibi, modum,&c. No.ergo hũc tex.ad id qđ dixi l.interdũ.s̃.eo.q duæ partes intelligunt̃ duæ de duodecim ptib.totius hr̃ditatis nisi ex aliquo adiuncto appareat testõrẽ aliud sensisse.facit l.si ita scriptũ.§.ĩ testõ. s̃. eo.

§.filiis. Not.tex.ibi,nominatim,De materia huius §. vidistis in l.interdum.§.sed si duo.s̃.eo.&no.plene l.cũ quæ-stio.C.de leg.

LEX LXXX.

Quod si meuius. Habes hũc tex.in l.ij.supra,eo.titu.

LEX LXXXI.

Clemens patronus.

1 *Relatiuum,quis vel qui,inducit conditionem.*
2 *Relatiuum quantitatis,vel qualitatis inducit conditionem.*

§.Si ita scripserit. Op.& vr̃ q renouata ɔdõne valeat instõ,arg.s̃.eo.l.ij.Sol Hic fuit ɔdõ de pterito,s.si recitasset,& sic cõcordat cũ l.ɔria. Sed si ĩtelligas q sit de futuro,vt dicit gl.ĩtelligas,q instõ ẽ inanis,s.tãq ɔdõna
1 lis,sed valet tãq pura. Allegaui l.hanc † in materia ɔdõnis, vbi dixi,q relatiuũ quis,vel qui inducit conditionem. Quid in rela
2 tiuis quantitatis † vel qualitatis. Et dixi q sic per hanc legem.

LEX LXXXII.

Si quis ita Hæres instituatur. Ex volũtate defuncti pri⁹ est locus successioni ab intestato,q̃ ex testõ.h.d. Dy. Op.& vr̃ q nõ pñt primo succedere veniẽtes ab ĩtestõ,l.anteq̃.C.cõ.de suc-cess.l.q̃diu.j̃.de acq.hær.Sol.dñt qdã q veniẽt ex testõ.Tu dic, q hoc est verũ pp defuncti voluntatẽ.Et p hãc l.dixi in l.Gallus.q testñ ĩ quo dico,q si filius morietr̃ me viuo,nepos sit hr̃s nõ in-stituto filio,aliter valet.Itẽ no.q substõ vulgaris nõ psupponit đ necessitate instõnẽ,licèt gl.aliud videat̃ velle.j̃.tit.j.l.j.hic enim substituitur vulgariter legitimo , tamen non est institutus,nec venit ex testamento,vt dicam infrà,tit.j.in l.j.

ADDITIO.

a Alex.¶Si quis ita.Et est singularis hæc tex.secũdũ Bal.in l.fi.C.de testa.q testator po-test disponere,quod tutela legitima præferatur testamentariæ.Et ad hanc legem vide Bal.in d.l.antequam.C communia de successionibus.

LEX LXXXIII.

Si non lex. Qñ plures leges concurrunt ad vnũ effectũ si cessat vna remanet virtus alterius.

LEX LXXXIIII.

Si seruo. Seruus cui testator de necessitate debet libertatẽ non potest eius necessarius fieri.h.d.No.text.ibi quid enim,&c.vsque ibi,idem erit.&c.

LEX LXXXV.

1 *Disiunctiua quando accipiatur pro coniuncta.*
2 *Testator si dicat filium hæredem instituo,& si decesserit sine liberis deueniat in talem,an filij superstites videantur substituti.*

Lucius. a Si in qualibet parte alternatiuę mens testõris nõ verificatur, disiunctiua accipitur pro ɔiuncta.h.d.
b & est singularis lex,& non habet nisi vnã propriã concor. b No. tex.ibi,filiũ ex tẽ natũ de quo dicã j̃.de leg.ij.l.si ita qs in testõ.& ibi p Dy.ibi rñ.hic apparet rñsio secũdæ qõnis.Ibi,igit̃.hic rñ.ad primã dicit tex.relictis.& sic requirit̃ vtrunq;.s.defectus ɔdõnis,
c & defectus liberorũ,vt substitutio vindicet sibi locũ. Tene mẽ-
1 te casum huius l.Et sic habes † q disiuncta accipitur pro coniun cta:quia mens testatoris non verificatur in vtraq; parte disiun-ctiuę.Concordat optime l.gñaliter.C.de insti.& substi. Facit l.si is q ducenta.§.pe.j̃.de reb.dub.¶ Opp.de ɔd.inst.l. si hæredi plu res.vbi in alternatiua sufficit alterã partẽ existere.Sol.hic verisi militer mens testatoris non verificat̃ in qualibet parte disiũcti
d uæ.Rõ:qa nõ est verisimile,q testõr præferat d liberũ fratri suo
e vel filiis fratris.& idẽ no.C.eo.l.gñaliter.¶ Quæro,testõr dicit,
2 † filiũ hr̃dẽ instituo,& si decesserit sine liberis,deueniat ad talẽ, an filij superstites sint substituti,& veniat ex testõ.Effect⁹ est ma gnus:qa si veniũt ex testõ reuocãt alienationes factas,aliàs nõ.
f Dicit hic gl.q veniũt f ab ĩtestato,quam signa,& tene eã mẽte.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Lucius.Vide ad istum tex.Ale.consi. 53. vol.Pan.consi.40.1. vol.in 1.dubio.
b Alex.¶ Propriam concord.Concordat d.l.generaliter,& ibi Bald.C.de institut.& sub-stit.in prin.& l.si is qui ducenta.§.vtrum.& ibi Bar.de rebus dub.Ita limitatur l.si hæ-redi plures.de conditio. institu.vbi si plures conditiones alternatiuæ sunt positæ & di-siunctiuæ,sufficit vnam impleri.Fallit in istis casibus,scilicet quãdo inter plures condi-tiones esset adiecta vna,quæ diceret,si decesserit sine liberis,vt clarius probatur in d.l. generaliter.in prin.Adde consi.189 & Old.consi.21.in fin.
c Alex.¶ Vendicet sibi locum.Vide tamen dubitari:quãdo ipse frater substitutus dece-dit antequam eueniret casus substitutionis , i.antequam decederet filius testatoris hæ-res institutus,vtrum ius substõnis transmittatur ad nepotes istius substituti.Exẽplũ.Lu cius instituit Titium filiũ suum,& si Titius decederet sine filiis legitimis,& naturalib. substituit Sempronium fratrem testatoris,& filios Sempronij in dimidia bonorum,& in alia dimidia substituit alium fratrem testatoris,nomine Caiũ,& filios Caij.Decesse runt Caius,& Sempronius substituti ante Titium institutum ex isto Caio, non extant filij,sed nepotes ex filiis,vtrum ex quo testator voluit filios Caij præferri Sempronio, & filiis Sempronij pro medietate bonorum videatur ẽt velle præferri nepotes Caij,Fi-liis sempronij,vt sic appellatione filiorũ Caij cõtineantur & nepotes Caij.Et videtur in casu isto prima consideratione dicẽdũ quod nõ:qa ius substõnis,qđ residebat ĩ psona Caij nõ trãsmittitur de iure ad hæredẽ,si decedat substitut⁹,anteq̃ eueniat casus substõ nis,prout in casu nostro.l.si ex pluribus.de suis & leg.l.qui liberis.§.hæc verba.de vul.& pu.& maxime:quia in testõ nulla fuit facta mẽtio de nepote,ideo non debet cõprehẽ di appellatione filiorum.l.q si nepotes.de test.tu.Inst.q da.tu.pos.§. fin.& in l.Gallus.in prin.iũcto §.Quid si is qui filiũ,ver.vt instituẽs.de lib.& posth.& no.Cy.& And. de Pi-sis in l.liberorũ.de ver.sig.vt ibi refert Bar.& idẽ videtur tenere Bal.& Imo.in d.vers.in stituens.& respon.ad tex.istum q videt̃ facere ĩ cõtrariũ videlicet q hic cõprehẽdũtur nepotes appellatione filiorũ ne aliàs extraneus substitutus ɔferãtur agnato defuncti,q

nō videtur esse de mēte testatoris.l.cum acutissimi.C.de fidei.l.gñaliter.§.cũ aũt. C.de inst.& subst.Idem videtur tenuisse Fran.Accu.vt refert Bal.in d.l.Gallus.§.ille casus.vbi inquit,quod Fran.accur.consultus super tali qõne incip.quidam,&c. vt ibi per eũ, qui dum dicit,quod aut dispõ ista sit ab ascendentib.& cõtinetur nepos,secus si ab alio.Facit ratio d.l.cum acutissimi.Sed in casu nostro ista dispositio fuit facta ab ascendentib.dictorum nepotum,s.a patruo magno,ergo,&c.Item qa secũdũ cõem vsum loquẽdi appellatione filiorum non comprehẽduntur nepotes,vt in d.§.fi.Insti.qui da.tu.poss. & no.Ia.Bu.in 1.constit. Digestorum,vt refert Ant. in prin.decre.in 1.colum.& Bal.in repe.l.in suis.in fi.de lib.& posth.qui præualet.l.liberorum.§.quod tamen.de leg.3.l.cũ delanionis.§.asinam.de fun.instr.Sed ad ista responderi potest.Et primo non obst.d.l.si ex plurib.quia fateor quod si nepotes vellent venire tanquam hæredes Caij aui , non amitterentur,sed tanquam censeantur vocati expresse a testatore,sic,prout infrà, probabo.non obstat d.l.quod si nepotes,quia respondeo vt per Bart.in d.l.liberorũ.&ant. in c.quibusdam.de pœn.& Pet.de Anc.in c.1.de baptis.quod ideo ibi tutor datus filiis non videtur datus nepotibus:quia licèt illa prouisio ex parte filij contineret fauorẽ,tñ ex parte tutoris, qui datur inuitus,cõtinet onus,& licèt datio tutoris non extendatur ad nepotes,hoc est eis leue præiudicium : quia prouidebitur eis de tutore legitimo, vel datiuo.Istam sol.etiam sentit gl.in l.iusta.de verb.sign.Non obst.d.l.Gallus.in prin. &in d.ver.vt instituẽs: quia secundũ bar.ibi illa lex loquitur,qñ filius fuit institutus nominatim,vt quia dixi,Instituo Titium filium meum,tunc non est dubium quod nõ cõtinetur nepos.l.si quis ita.& ibi no.ff.de test.tut.quinimo ille text. potius facit pro opinio.quod appellatione filij contineatur nepos,dum ibi probatur quod appellatione nepotis,venit etiam pronepos secundũ vnum intellectum quẽ ibi sequitur Bart. nõ obst. opin.Pet.& and.de Pi.& Imo.quia non sunt veræ,vt infrà ostenditur, & dato q̄ essent veræ,tamen quantum ad casum nostrum,vt j.ostẽdam.inferunt,q̄ immo appellatione filij contineatur nepos.Non obst.cõis vsus loquendi:quia respondeo primo ex his,quę dicit egregie Bal.in l.1.ad fi.C.de legitimis hære.vbi dicit , quod de cõi vsu loquendi, vulgares appellãt nepotem illũ,qui est filius fratris.Vnde secundũ bal. sermones prolatos in vulgari,debemus interpretari secundũ cõem vsum loquendi,sed sermones prolatos in literali,debemus interpretari secũdũ artẽ literarum,vel secũdũ grossum modũ loquendi literaliter,non autem secundũ cõem vsum loquendi.vt not.per Cyn.in l.si cũ ante.C.de do.ante nup.Bene facit quod not.bar.in l.si quis filiabus.de testa.tute.& in l. si quid earum.in prin.de leg.3.& in d.l.liberorum.in vlti.col. idem est de mente Bal.in c.1.in prin.de succes.feu.Præterea,quia talis cõis vsus loquendi est facti,& potest esse quod in aliquib.locis viget,& in aliquib.non,de omnib.autem locis non poterit notitia haberi.Accur.in d.§.fi.Inst.qui da.tu.poss.dicit,quod ita se habet cõis vsus loquendi: Nam & eorum,quæ facti alieni,& remoti sunt,quilibet præsumitur habere ignorantiam.c.1.de consti.in 6.c.cum in tua,qui ma.accus.pos.Præterea , si ita esset,quod pro constanti præsupponendum esset,vbique vigere cõem vsum loquendi , frustra Bar. & doct.suprà,in d.l.liberorum.& alij in l.maximum vitium.C.de libe.præt. cum infinitis concord.disputarent,an statuta,& alij actus,ac dispositiones facientes mentionem de filiis comprehenderent nepotes,cum certum esset quod non,cum recipiant interpretationem a cõi vsu loquendi.l.Labeo.& ibi bar.de suppel.lega.& d.§.quod tamen. & c.ex literis.de spon.& d.§.asinam.& tamen Bar.in d.l.liberorum.habuit memoriam de tali communi vsu loquendi,vt ibi per eum in fi.1.col.ideo comprobo contrariam sententiam,Primo,per l.nostram in ver. filium. iuncto ver.eius liberos. Non obst. responsio quam ad istam l.dedit Bal.in d.versi.vt instituens.quia ideo hic nepotes excludunt substitutum:quia eadem ratione,qua testator hic prætulit extraneis substitutis fratrem testatoris,& eius filios,eadem ratione videtur voluisse præferre nepotes:sed ita est in proposito,quia testator in dimidia prætulit Caium,& filios eius , ipsi Sempronio , & filiis Sempronij:eadem ratione,videtur prætulisse nepotes Caij.Et hæc responsio probatur in l.cum acutissimi. præalle.& ibi expresse gl.2.quæ dicit , quod qua ratione testator prætulit filium fideicommissario,ea.ratione videtur prætulisse alios descendentes ex filio;& illud esset verum,etiam si fideicommissarius vel substitutus esset etiam de descendentib.testatoris,& pariter coniunctus,sicut in proposito nostro:quia adhuc etiam locum hẽt id quod habetur in d.l.cum acutissimi.gl.est quæ subtiliter hoc probat in l. 1.C.de don.causa mor.quam ad hoc inducit,& reputat sing.imo. & Rom. in l.si cui.ff. de do.causa mor.& idem no.iac.Bu.in l.3.C.de inof.test.& bal.in d.l.cũ acutissimi.&est casus,licet ipsi non allegent,in l.cũ auus.ff.de cond.& dem.Vnde in proposito, dato q̄ per exclusionem nepotum ius veniret consolidandum in filios Sempronij,quia erat frater testatoris,tamen ea.ratione qua prætulit testator Caium in dimidia , & eius filios, ipsi Sempronio,&filiis eius;ea.ratione videtur prætulisse nepotes Caij. Et sic responsio Bal.potius facit pro ista parte inducendo eam,&fortificando,vt suprà.Bene facit quod statim dicam,secundum Pet.& And.de Pisis.nec ad hoc obst.si diceretur, testator bene prætulit in dimidia Caium,& eius filios masculos,per quos conseruatur agnatio,& familia,ergo non dicunt venire nepotes.l.pronunciatio.&l.familiæ.ff.de ver. sig.inst.de leg.agna.succes.in prin.ergo,&c.quia respondeo,quod ex quo testator prætulit Caium & eius filios,per ea verba testator videtur sensisse non solum de masculis,sed etiam de fœminis,vt est casus in l.qui filiabus.ff.de lega.1.& in l.si quis ita dederit.ff.de test.tu.& in l.quisquis mihi.de ver.sig.Si enim voluisset non compræhendi fœminas , dixisset filios masculos.l.vnica.§.sinautẽ ad deficientis.C.de cadu.tol.c.ad audientiam.de deci. istud idem videtur tenere quo ad propositum nostrum,Pet.& and.de Pis.vt refert Cy. & Bal.in d.ver.vt instituens.volentes quod vbi ab hoĩe fit mentio de filio,semper comprehendatur nepos,quando aliàs sequeretur quid inhumanum. per l. vxorem. §. concubinæ.de lega.3.& l.liberorum.ver.sed & Papinianus. de verb. sign. sed non est dubium quod inhumanum esset,hanc inæqualitatem seruari inter descendentes fratrum dicti testatoris pariter substitutorum.Nam dixit tex.in l.fi.C.quor.bo.quod lex naturæ defert successionem agnatis,& in dubio de mente testõris esse præsumitur,quod inter succedentes suos sibi pariter cõiunctos,æqualitas oĩno seruetur,vt probatur in l.fi. C. cõia vtriusque iud.iniquum ergo esset,si per talem interpretationem auferretur nepotib.successio,quam lex naturę alibi deferre consueuit, & in dubio testator videtur secundum iuris dispositionem voluisse testari,& secundum quod de iure successio ab intestato deferebatur inter hæredes suos,vt not.Bart.in l.hęredes mei.§.cum ita. ff. ad Treb.& probatur in d.l.Gallus.§.quidam recte,secundum vnam lec.de lib. & posthu. no.Bar.in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.de ope.lib.sed de iure pariter admittũtur nepotes, siue neptes cum filiis dicti Sempronij : quia succedunt nepotes , & neptes in locum patris sui,qui erant pares in gradu cum filiis Sempronij.l.1.§.sed si quis.ff.de suis & legiti.instit.de hære.quæ ab intesta.§.cum filius.& in authen.post fratres.C. de leg. hære. ergo &c.Præterea,istam opi.quod indistincte testator vocando per modum dispositionis filios, videatur etiam comprehendere nepotes,tenuit Bar.in d.l.liberorum,& in d. versi.vt instituens.Et pro hoc etiam all.c.filij.& l.iusta.ff.de ver.sig.& c.2.cum gl. de ver. sig.vbi appellatione filij dicuntur nepotes contineri : ergo cur non est dicendum hoc habere locum in vltimis volũtatib.in quib.lata sit interpretatio.l.in testĩs. de reg.iur.in c.cum dilecti.de do.& cum Bar.concordat formaliter Ant.in d.c.in quibusdam. Et pet. de Anc.in cle.1.de Bapti.& imo.hic in fi.1.colu.fortius dixit ipse in d.ver.vt instituens. tenendo opin.quod appellatione filij in testĩs non comprehendatur nepos,tamẽ illud fallit quando dispõ facta filio non est collata in tempus præsens ,sed in futurum euentum,in quem verisimiliter erat dubium,an tunc extaret filius,an vero nepos , vel alij inferiores.Nam tunc verisimile est testatorem late accepisse verbum filius , præsertim cum verisimiliter par affectio debeat præsumi fuisse testõris,ergo nepotes sic extarent filiis mortuis.Et ita dicit se intelligere hoc casu l.nostrã.Et ex hoc infert quid si testõr instituit fratrẽ suũ,&si decederet sine filiis,substituit filios Sẽpronij,filiis decedẽtib.ante casum substitutionis eueniẽtẽ:& sic ibi in spẽ decidit qõnẽ nostrã.an tñ statutũ comprehendat nepotẽ.videtur in terminis bal.decidere q̄ sic,in l.in quib.C.de secũ.nup.& alij in variis locis.Tñ fallit qñ nepos nõ repsentaret personam patris sui:nepos em nũ q̄ repsentat personã patris sui,nisi qñ venit ad successionẽ aui,vel patrui,vt in authẽ.de hære.quæ ab intest.§.huiusmodi vero priuilegium. & in d.authen. post fratres. & ibi Bart.statutum,n. debet interpretari,vt quantominus fieri possit, lædat ius commune,

vt per doc.in terminis nostris,maximè Imo.in l.si vero.§.de viro.solu.mat. cum si.Adde quod consuluit in pulchro casu Bald.cons.238.vol.1.quod si testator instituat filias in certa quantitate,& fratrem hæredem vniuersalem, & si decederet sine liberis masculis substituat filias proprias ipse testator,& earum filios,& contingat fratrem decedere cum nepote ex fœmina,& simpliciter filias decedere cum nepote ex filio.contingat , quod nepos ex filia institutus non excludit nepotem ex filiab. testatoris , licèt testator prædilexit fratrem, & eius liberos filiabus propriis , incipit quidam nobilis. Item vide quod consuluit Rom.cons.144.quod si testator instituat aliquem , & si decederet sine filiis,quod substituit hospitale,quod nepos ex filia excludit substitutum. Item vide quod consuluit Ia.Butr.cons.264.inter consilia Baldi. volum. 4. quod si testator instituit filium,& ei substituit,si decederet in pupillari ætate Titium , & filios eius,& si moriatur Titius,secundo eius filij,relictis nepotib.Titij,deinde moriatur pupillus,quod nepotes admittentur:& vide Oldradum cons.269.& Pau.de Cast. cons.36. vbi an opi.huius gloss.sit vera quam dicit singularem Pet.de Anch.cons.136.incipiente ponderandum,& illam etiam sequitur Ioannes de anch.cons.68.

b Alexand. ¶ Præferat.Late vide concord.in l.ex facto.§.ex facto.ad Trebellianum:& habes text.& casum in l.1.C.de pactis.quam l.not.facit text. notabilis. in l.qui filium in prin.infrà ad Trebellianum. & ad intellectum huius gloss. & text.vide Barto.in l. si cum dotem.in prin.suprà sol. matr.& late per imo.in l.filiusfamilias.§.cum quis. de leg.1.& quod no.Cy.& Iac.de aret.Bald.angel.& imo.hic , qui omnes sequuntur istam gloss.hic,videlicet quod testator magis videtur diligere filios,quàm nepotes,& quod not.Petr.de Anchar.in consilio 126.& Bart.in l.sed & si sic.infrà de lega.3.Et hanc glos. sequitur etiam imo.in l.ex facto.ff.ad Trebellianum.in §.ex facto. facit quod voluit Bartol.in l.centurio. de vulgar.& pupill. Et hanc gloss.sequitur Bald.in l.cunctos populos.C.de sum.trin.& pet.de anchar.in capit.si pater.de testamentis in vj.in xij. nota. reputat eam singularem Bald.in l.cum acutissimi.in vltim.colum.C.de fideicom.& refert petr. de Anchar.in d.capit.si pater.quod Bald.dicebat,quod ita etiam tenebat iacob.de aret.& Cyn.in l.1.C.de conditio.inser. adde ipsum alexand. consilio 108.primo libro,& plenius per eundem consilio 185. vbi arguit ad partes.2. volumine per Oldra. consilio 141.incipient.thema tale est.G.Leuionem.per paulum de Castr.consilio 38. & 7.& 236.& sequen.per Baldum consilio 186.incipien. in Christi nomine. dubitatur. tertio volumine.& petr.de anch.consilio 73.incipien. in Christi nomine. contra philipporum ibi aliter loquitur quàm in consilio allegat.per domi.alexand. consilio 126. incip. in Christi nomine,ponderandum est principaliter,per Barb.consi.27.1.lib.

c Paris. ¶. Quæro testator. Vide alexand.consilio 105.& 108.in j.volumine.& in consilio 185.consilio 186.volumine secundo.vide latè de materia Barb.in repetitione l.cum acutissimi.C.de fideicomm.Limita communem sententiam,vt per alexand. cons.lxiiij.ad finem.volum.5 vide omnino Socin.in l.cùm auus.C.de conditionib.& demonst. in vlt. charta.& quòd non intelligantur vocati nepotes,vide Com.cons.48. circa finem.& melius consi.121.& similiter quando sunt instituti duo fratres , & si ambo moriantur sine filiis,superstes succedat sibi ab intestato, quòd sit reseruata legitima successio, non autem censeantur filij substituti,vide eundem comen.consi.123.post princip.& quæ habes in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebellianum.& quod in istis verbis,& si filius moriatur sine filiis,non capiatur argumentum à contrario sensu,vide dominum ias.in l.j.C.de pact.& in l.prima.ff.de officio eius.item stante statuto,quòd vxore decedente in matrimonio sine liberis, maritus habeat & lucretur dotem , an censeantur filij vocati,vide pau.de cast.cons.237.incip.domina andrea.& in cons.cccxxxvj. alleg.l.si cum dotem.in princip.ff.soluto matrimo.item quòd opin.glos.hic communis, vide iasonem in l. legatis.C.de legibus.vbi limitat post ange.non procedere in legatis:vide eundem iason. in l.prima. C.de pact.& Ioan.de anan.consilio 68. item quando filij positi in conditione essent grauati,dicuntur substituti.vide Socin.in l.cum filio. ff.de leg.j.Barto. in l.centurio.de vulg.& pup.& eundem cons.25.incipien.Franc.in prima colum. & com. consilio 2.in secundo dubio.& in cons. 13. incip. Titius instituit. vbi est pulcher casus: vide latè corse.in repet.in verb.substituo.

d Poma. ¶ Veniunt. De isto articulo an liberi tacitè sint vocati ab intestato , an verò ex testamento.adde quòd opinio glo.est communis,sic,quòd veniant ab intestato,de qua vide Alexandrum consi.108.j.volum.Et melius,quàm alibi.& consi.182.in 2.volumine. & consi.196.eodem volumine.& consi.66.eodem volumine.& consi.353.in 4. volumi. Ioan.de Ana.cons.8.Fulg.38.Rap.cre.consi.25.vbi limitat de qua limitatione vide per Barto.in l.centurio.1.colum.de vulg.Et vide Ant.consi.136. vbi limitat communem opi.vide Pau.de castr.cons.78.Aret.in tract.suo de testa.in gloss. in verbo,si decesserit sine liberis.in 1.colum.vbi dicit se plures consuluisse.& vide plura consilia docto.pro ista parte,quòd filij sint vocati ex testamento.per Barbat.consilio 17.aliàs 27. per Philip. Corn.in l.1.C.de condi.inset.vbi refert multos docto.consuluisse,& collegium , contra communem.Et post multa dicit istam glos.teneri.Et vide latissime Barb.in repe.l.cum acutissimi.C.de fideicom.Rom.in l.si cum dotem in prin.ff.solu.mat. Vide plenissime Anch.& Bald.in repe.c. Raynutius.de testam.per Alexand.in l.j.in fin. C. de pact. vbi per Lancel.qui colligit infinita consi.ad hoc.Et vide Alexand.consi.24.4.volu.& consi. 54.in 4.volum.Pau.de castr.consi.136.& sequen.Alexand.consi.109.in 2.volum.& consi. 22.in 3.volum.& consi.32.eo.3.volum.cuma.consi.13.vbi limitat.Oldr.consi.21.ad & consi.94.in 4.volum.& consi.41.ad fi.Bart.consi.14.inserto in consi. Alexand.in 4. volum.in fi.vbi transit cum gl.Alex.consi.55.in 4.vol.& consi.103.e.vol. consi.8.ver.non obstat. 1.uol.Barb.consi 121.& consi.230.Barb.consi .13.1.vol.& consi.14.1.uol.& consi.58.2.vol. & consi.55.in 2.vol.Rom.consi.148.

LEX LXXXVI.

1 *Contrarium velle est nolle,non velle est medium inter velle & nolle.*
2 *Conditionis ex implemento quando quis videatur adire.*
3 *Filius institutus si volet,potest repudiare ante impletam conditionem.*

a Iam dubitari. a Seruus potest institui sub conditione, si voluerit,nec eget exhæredatione in conditionis defectum,& per eam efficitur voluntarius : & adimplẽdo conditionem videtur hæreditatem adire.h.d.Et diuiditur in duas partes.Primo dicit institutionis substantia.Secundo de acquisitione hæreditatis. Secunda ibi non ab re. No.quod dixi in summario. Item no. † quod contrarium quantum ad velle,est nolle:non autem eius contrarium est non velle , vt habes hic: quia non velle,est medium inter velle & nolle. Probatur in l. filij.§.j.ad Tert.& l.qui se patris.C.vnde liber.& l.fin. C. de iur.& fac.ignor.& probatur in simili, in l.j.§. sciẽtiam. de tribu. & facit quod no.in l.aliquando.infrà de condit. & demõ. & dixi in l. si ita legatum.§.illi,si volet.infrà de leg.j. ¶ Opp. † ad hanc l.dicitur hic.quòd implendo conditionem videtur adire. Contra in l.j.§.de condi. ob cau.& l. si quis b ita. de cond. insti. Dicunt quidam,

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Iam dubitari.Ad intellectum huius l.vide Socin. in l.serui electione. in princip..de lega.1 .

b Alex. ¶ L.si quis.Et ibi omnino vide Bart.& glo.

quidam, ibi in extraneo, hic in suo. Gl. reprobat per l. eũ bonis. ff. de acq. hær. vbi a ctus, qui in extraneo inducit aditionẽ, in suo inducit immistionem. Quare gl. soluit, [a] Aut implet [b] conditionẽ eo animo vt sit heres, & tunc est hæres. Aut eo animo vt purificet conditionem, vt non sit hæres, & tunc non est heres. l. Antistius. de acq. hære. Aut dubitatur, & tunc dicit Dy. aut conditio consistit in voluntatis expressione, & tunc implendo videť adire, vt hic. Aut consistit in facto extrinseco, vt si decẽ dederit vel capitolium ascenderit, & tunc implere vř eo animo, vt purificet aditionem, non vt sit hæres. l. j. §. j. de cõd. ob cau. & l. si quis ita. ff. tit. 2. & l. ĩ cõditionib. §. j. ff. de cond. & dem. & ibi hoc tangit gl. dicit Gui. in l. j. §. j. s. de cõd. ob cau. ꝙ et qñ cõditio consistit in facto extrinseco, debemus inspicere cõiecturas, an multo tpe deliberauit, & tunc videtur implere eo animo, vt sit hæres, alias non, & nihil alleg. sed pro ipso facit l. sed & si alio. §. j. ff. ad Treb. & l. omnes. eo. tit. ¶ Quærit gl. an filius † potest repudiare, qui fuit institutus, si volet? Et vř ꝙ non: quia antequam impleat conditionem, non põt repudiare, nec post impletam: quia hæres est, vt hic, & l. necessarijs. de acq. hær. tamen dicit gl. & benę qđ potest repudiare ante impletam. l. is qui hæres. §. j. de acq. hæred.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Glo. soluit. Et vide Bar. ff. eo. t. j. & l. filius qui patri. & vide s. eo. l. Cornelius.
b Pom. ¶ Aut implet. Adde quod ista sol. gl. est cõis secũdũ alex. in l. 1. § j. ff. de cõd. ob cau.

LEX LXXXVIII.

Ei qui. Qui semel est hæres, in perpetuum non potest desinere esse hæres, hoc dicit. Fallit in casibus notatis in l. in substitutione, ff. tit. j.

LEX LXXXIX.

Si socius. Hęc lex ponit tres casus in quib. seruus cõmunis ęquiparatur seruo proprio. Et gl. ponit casum.

LEX XC.

Testamento. Lex ista est singularis cũ sua gl. & est determinatio plurium legum in hac materia. Non sufficit mortis tempore quem fuisse seruũ, si ante cõditionis euentum libertatem à l. consequitur, hoc dicit. ¶ Opp. de l. 4. §. qui fideicommissam, s. eod. & l. pater filio. s. eod. vbi sufficit quem esse seruum tempore testamenti, vt sit necessarius. Sol. illud verum quando consequitur libertatem ab homine: secus si à l. vt hic. Vide gl. quæ incipit, bene valet, in fine.

LEX XCI.

Imperatorem. Opp. de l. ex hoc edicto, §. hæredẽ. de aliena. iud. mutan. cau. fac. ibi quis põt instituere aliquem hæredẽ, nec incidit in pœnã illius edicti. Gl. dicit speciale ibi: quia plus sibi cauere debet. Sic ff. de iur. fis. l. res. §. lites. & Insti. qui. mod. test. infir. §. fi.

LEX XCII.

1 *Rumor, & publica fama in ciuitate præstant iustam causam credendi.*
2 *Falsa causa quando vitiet institutionem.*
3 *Præfationes probant causam finalem dispositionis.*
4 *Falsa causa expressa, & inserta in testamento vitiat dispositionem ipso iure.*
5 *Ratio quare falsa causa vitiat institutionem, & non legata.*
6 *Casus in quo legata valeant, vitiata institutione.*
7 *Cautela ad excusandum accusantem aliquem de falso, & non probantem.*
8 *Fama excusat à præsumptione doli, item à pœna.*

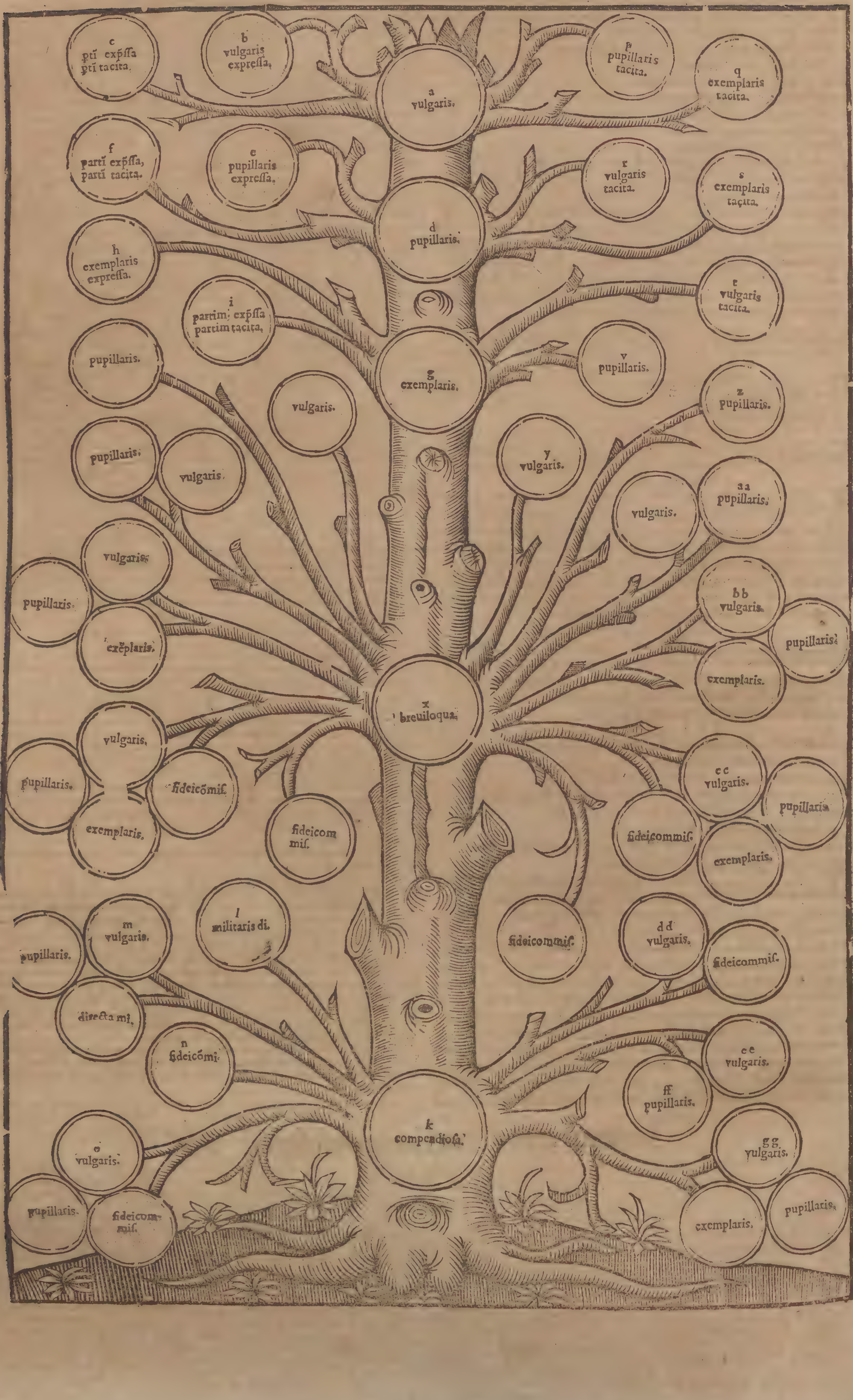
Tactumelus. [a] Hęc ẽ singu. lex. nec alibi reperiť. Falsa cã vitiat institutionem, legata tñ firma ꝑmanẽt, [b] hoc dicit. No. † ꝙ rumor, & publica fama quæ ẽ in ciuitate est iusta causa [d] credendi aliquid vt hic, ibi, rumore perlato, &c. dicitur hic ꝙ testamentum, &c. Contra, falsa † causa non vitiat institutionem. l. cum tale. §. falsam. de conditio. & demonstratio. Sol verum est, nisi probetur testõrem alias institutũ non fuisse, vt ibi dicitur: sed ex hac prefatione: quia hæredes [e] quos volui, &c. præsumitur testatorem aliter relictum non fuisse. Vide gl. quæ incipit, id est, causa ibi in fi. ibi, probať enim hic. &c. qđ tene mente: quia quotidie de facto cõtingit. † Et sic habes quod ipsæ prefationes probant causam finalem dispositionis, quod tene mente. Et ista est melior [f] lex, quæ sit de hoc. Op. de l. si instituta. §. fi. de inoffi. testam. vbi falsa causa non vitiat. Sol. Falsa causa non fuit ibi apposita licet putans falsam causam esse verã testamentum mutauit. Et † sic habes [g] ex hac lege, & lege contraria, ꝙ falsa causa incerta & expressa in testamẽto vitiat dispositionem ipso iure, sed si non fuit inserta, sed tacite in corde retenta, non vitiat ipso iure: quod tene mente. ¶ Quæro, quæ est rõ cur falsa causa vitiat institutionem, & non legata. Ex vna sol'one præcedẽti habes vnam rõnem, quia illa cã nõ fuit inserta legato, sed institutioni, ideo institutionẽ tñ vitiat, vt hic ibi: licet modus in institutionib. contineret, &c. Sed si esset adiecta institutioni, & legatis: & tunc instõ & legata vitiarentur, & hoc si legata essent magna quę non esset verisimile testatorem relicturũ si ipsum viuere sciuisset. Et ita dixi dum tractaui materiã cãe, in l. demonstratio. §. j. de condition. & demon. ¶ Item not. casum † singularẽ quod legata valent vitiata institutione, vt hic: not. gl. in l. eam q̃. C. de fideicom. & ff. titu. j. l. j. ¶ Item not. [h] istam legem quę facit ad questionẽ notab. per quã potes multos à miseria liberare. pone enim ꝙ statutum dicat, ꝙ si aliquis accusat aliquem falsi, vel falsam accusationem instituit si non probat puniatur, &c. Modo † aliquis accusat falsi, nõ tamen ꝓbat, queritur nunquid sit remedium, quod de falso ñ puniať, & hic vř: ꝙ sic. Debes enim articulare ꝙ de hoc erat rumor, & fama, ideo hoc fecisti, & sic excusaberis, vt hic. Excusat enim à præsumptione doli. l. miles. §. mulier. de adulte. Habet etiam excusare a pœna, vt ibi, & l. 2. quis ordo in bon. poss. ser. quam legem alleg. Ia. de Are. Est & alius modus quod quis articulet, quod hoc fecit: quia audiuit à personis fide dignis. l. qui cum maior. §. si patri. ff. de bo. lib. facit l. mater. C. de calumniat. secus si non à fide dignis. l. athal. ff. de falsis. ¶ Itẽ habet excusare eũ si probet quòd de hoc erat publica vox, & fama. d. l. miles. ¶ Item habet ipsum excusare si hoc accepit ab inimicis & consanguineis. l. tutorem. de his quæ, vt indignis. & facit ff. de bo. libe. l. Paulus. §. quæro. Hic non sunt alia quæ ad rem faciant.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Pactuleius. Limita, vt per Ro. sig. 254.
Paris. ¶ Istud dicit de legatis, limita, vt per Bar. in l. demonstratio falsa. §. quòd autem. ad fi. ff. de cond. & demon. Ro. sig. 255. incip. item limita l. fin. Item de materia huius l. vide Soc. in l. conditionibus. ff. de cond. & demon.
b Alex. ¶ Permanẽt. adde bar. in l. demonstratio. §. j. de con. & dem. & ibi omnino vide quę dixi ad hic notata.
Pom. ¶ No. quid. Vide Ale. cons. 115. in vlti. col. 4. volu.
c Ale. ¶ Iusta causa. Vide bal. in l. ea qui dem. C. de accusatio.
d Pom. ¶ Hæredes. Vide alex. cons. 54. in 4. vol. & cons. 19. in ij. volu. Ro. consi. 19. consi. 54. & consi. 65. in fi. Pau. consi. 30. in 2. vol. & cons. 62. in vlti. col. in 2. volu. & consi. 85. prima col. eo. vo. consi. 111. eo. vol. Cæpol. consilio quinto, & consilio septimo, in vlti. col. & consi. 13. in primo dubio, Bal. in l. j. C. de edi. diui Adriani toll. Barb. consi. quarto, alias 94. in primo vol. & consi. decimo, eod. volum. & consi. 13. vol. 2. & cons. 16. eod. vol. & cons. 19. in prima col. eo. volumi. & consi. 21. eo. vol. & consi. quarto, eod. vol. & consi. 44. eo. volum. & consi. decimo, in secundo vol. & consi. 16. in secundo vol. & consi. 19. eo. vo & consil. seq. in prima col. e. vol. & consi. vigesimo secundo. & consi. trigesimo. in secundo vol. & consi. 44. in 2. vo. & consi. 56. in ij. vol. & con. 59. in ij. vol. Ro. con. 90. & consi. 180. & 418. Inno. cons. 128 & consi. 138. Cardi. consi. 132. in prima col. & consi. 140. & cons. 47.
f Pom. ¶ Melior. amplia vt per Ang. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obl. Et vide circa hoc, dictum Alex. consi. 7. in 2. vol. Vide concor. ad istam regulam, per barb. consi. 10. 2. vo.
g Ale. ¶ Et sic habes. adde not. bal. de iustiniano C. componendo, in §. quibus, & bar. in l. cum hi. in prin. de transac. & Car. & inno, in c. pen. in fin. de cleri. coniuga. per bal. in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. fac.
Pom. ¶ Vide Ioan. de Ana. consi. incip. visis, & ponderatis. post prin. & quæ habes ad Bar. in l. j. ff. ad Mace.
h Pom. ¶ Item no. Vide Cępol. cons. 17.
i Pom. ¶ Pone enim. Et semper alleg. hæc doc. Bar. post Raymon. hic in ista l. fi. per istum tex. ad hoc videlicet, quòd fama, seu rumor, inducit iustam causam credulitatis quamuis etiam fama nõ esset vera. Facit l. cum quidam. §. quod dicitur. de acq. hæred. Si enim rumor inducit iustam causam credulitatis per istum tex. multo magis hoc erit in fama, quia rumor minor est quàm fama, quia est particularis assertio ex incerto authore ex sola suspicione proueniens, nec requiritur quod ab omnibus, vel maiori parte communiter, & publice dicatur, vt no. Spec. in ti. de noto. crimi. §. nunc de rumore, & Ray. & imo. hic in prin. & Bal. in l. ea quidem. in prima col. de accu. & in rub. C. de proba. in j. col. & Io. Cal. & alij post eum. in c. vestra. de coha. cle. & gl. 1. & ibi doc. in c. super. eo. de eo qui cog. consanguineam vxor. suę. & dixit propter hoc bar. in l. verum. ff. de fur. quòd sufficit probari prædicta, vt quis presumatur habuisse iustam causam accusandi, vt euitet pœnam, & vide bar. in l. cum quidam. §. quod dicitur. de acq. hær.
Paris. ¶ Quæ inducant iustam credulitatem, vide late Fely. in c. cum contingat. de rescri. in l. Titio fundus. ff. de con. & demon. & in l. Barbarius. ff. de offi. prætor. & de communi opi. ꝙ aliquid sit, quod non est, vide bar. & alios. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæred.

Sequitur arbor & declaratio substitutionum.

Arbor substitutionum.

DECLARATIO ARBORIS
Præcedentis substitutionum.

a VVlgaris substitutio est secunda institutio directa, quæ a quolibet, & cuilibet fieri pōt, & nihil habebit specialitatis. Imo Lanf. de Oria. in l. Centurio. ff. de vul. & pup. Ias. in l. j. illo tit. ¶ Et dr̄ vulgaris, quia vulgo omnib. potest fieri. gl. in c. Raynutius. de testa. Gl. Instit. de vul. subst. in prin. de quo late per Barto. in d. l. j. post Gul. de Cun. Et habet v. effectus, quos expedit Barto. in d. l. j. & ibi Alex. & Iaco. Primus, in homine sui iuris intellr̄, si hæres non eris, vel alium hæredem non feceris. l. cum proponas. C. de hære. inst. §. fi. Insti. de vul. Secundus, quòd testamentum potest assumere vires ab ipsa vulgari substitutione. l. iij. §. fin. ff. de lib. & posth. Tertius, quòd vulgaris expressa continet pup. tacitam. l. iam hoc iure. ff. eo. Quartus quòd per vulg. succeditur testatori. Inst. de vul. in prin. Quintus q̄ vulgaris facit de suo & necessario, voluntariū. l. si filius hæres. de lib. & posth. & durat hæc vsq; ad aditionē hęred & ea adita expirat. l. post aditā. C. de impu. gl. in d. c. Ray. & in §. qua rōne. Insti. de pup. subst. & de eius specieb. vide ī cellul. suis.

b ¶ Vulgaris expressa dicitur tripliciter. Primo, in genere, vt sunt illæ quæ comprehenduntur in breuiloqua, vel compēdiosa. Gl. in l. Lucius. ff. e. & in l. testō. C. de test. mil. in l. precibus. C. de impu. & ibi doctor. Alia est expressa in specie, vt est illa, quæ exprimit speciem substitutionis, vt si hæres nō eris, talis sit: sed potest illud esse, quia noluerit, vel non potuerit. l. cum proponas. C. de hær. insti. & nullus horum casuum singularium hic exprimitur. ideo dicitur expressa in specie, & non singlr̄. Alia dicitur expressa singulariter, quæ exprimit casum singularem in quo comitatur, videlicet si hæres esse nolueris, talis sit, facta tn̄ in casu impotentię trahiť ad casum nolentię, & econtra. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. limita tamen quinque modis, de quibus per Alexan. in d. l. j.

c ¶ Vulgaris partim expressa, & partim tacita, duob. modis. s. quo ad verba, vt sunt illæ quæ comprehenduntur in breuiloqua, & cōpendiosa. Nam respectu verborum generalium dn̄r expresse, respectu vero verborum specialium dn̄r tacite. Gl. in l. in testamēto. C. de test. mil. quæ appellat eas factas & expressas. & ita concor. gl. in l. precib. C. eo. & in l. Lucius. ff. e. quæ dn̄t eas expressas. & glo. in §. qua ratione. Inst. de pup. quæ dicit eas tacitas. Alia est quo ad casus, vt si hæres esse nolis, quia iste casus nolentiæ comprehendit & trahiť ad casum impotentię. l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de lib. & posth. qa paria sunt nolle, & nō posse. l. j. §. vsus. ff. de proc. Facit tex. ī l. fi. C. de īst. & subst. sub cōdi. fact. & sic quō ad casū exp̄sū appellať expressa, quo ad tacitū tacita. Bar. in d. l. j. & ibi Alex. Ias. & scribētes.

d ¶ Pupillaris, moribus introductum est, vt pr̄ filiis suis in ptāte cōstitutis, minoribus xiiij. annis, possit testari, pupillariter substituendo. l. ij. de vul. in prin. & Inst. e. in prin. dum tamen concurrant octo quæ sunt necessaria quo ad hoc, vt pupillaris possit fieri filio. de quib. per tex. glo. & Barto. in d. l. ij. & in l. in testamento. C. de mil. test. Hæc finitur pubertate, & aliis modis, de quibus per gl. magistram. & ibi tex. & doc in l. in pup. ff. eo. facit §. masculo. Inst. de pup. ¶ Habet plures effectus. Primus, videlicet quod pupillaris expressa continet vulg. tacitam in d. l. iam hoc iure. Secūdus, quod p eam succeditur pupillo. Insti. de pupil. in prin. Tertius, quod pup. subst. expressa excludit matrem, & quoscunque veniētes ab intest. l. Papin §. sed nec impub. de inoffi. test. & l. præcibus. & l. si testō. C. de impub. cum per eam succedať ex testamento. l. iij. ff. de acq. hær. Quartus quia quos pater potest sibi necessarios facere, & filio suo. d. l. ij. §. prius. in fi. Bar. & omnes ibidem.

e ¶ Pupillaris expressa dr̄ illa, q̄ fit verbis expressis, vt si hæres ṅis, & moriaris in pupillari ætate, talis sit, &c. Tacita vero est illa, quæ continetur in vulgari expressa. Bart. in d. l. ij. Et quāuis gl. in §. qua ratione. Insti. eo. dicat, q̄ ista fit verbis affirmatiuis, vulgaris. vero negatiuis, nihil est: qa imo oīs substō directa, siue sit expressa, siue tacita, habito respectu ad eū cui fit substō, fit verbis negatiuis, siue priuatiuis, vt si non sis hr̄s, vel si moriaris in pup. æta. & c. respectu vero illius qui substituitur, affirmatiuis, vt talis sit, de quo late Barto. & post eum scribentes, in d. l. ij. Lanfran. in d. l. Centurio.

f ¶ Pupillaris partim tacita & partim expressa quo ad verba, ē illa quæ comprehenditur in breuiloqua & compendiosa, vt in vulg. dixi. Quo ad casus vero, in casu l. si pupillus. ff. de acquir. hær. & l. paterfam. de priui. cre. Bar. in d. l. ij. versi. & secundum hoc.

g Exemplaris, iō dicitur, quia fuit facta ad exemplum pup. substi. l. ex facto, ff. e. l. humanitatis. C. e. & Inst. e. in §. qua ratione. quia sicut pup. fit pupillo qui sibi prouiderę non potest per testamentū, ita exemplaris furioso, prodigo, surdo, & muto, qui sibi prouidere etiam non pn̄t per testamentum. Differt tamen hæc a pup. in cā efficiēte: quia pup. fuit introducta morib. vt s. dixi: exēplaris vero l. principis. d. l. humanitatis. & requirūť quatuor, de qb. per Ias. in d. l. humanitatis. ad hoc, vt possit fieri. Primo qd̄ qui eā facit sit ascēdens, vt pr̄, vel mr̄. d. l. humanitatis. Secūdo, quod ille, cui fit, perpetuo morbo laboret. Tertio, quòd tali filio relinquatur legitima. Quarto, quod si talis mente captus habeat liberos saltem vn⁹ ex eis substituatur. Ias. in d. l. humanitatis. de mā cui⁹ Bar. Bal. Alex. & Ias. in d. l. ex facto. ff. eo. & de eius speciebus vide in cellulis.

h ¶ Exemplaris expressa ē illa, q̄ fit verbis expressis, vt si decedas in furore, talis sit hæres. Tacita vero est illa, quæ cōtinetur in vulgari, vel pup. expressa. doc. in d. l. ex facto. & in d. l. humanitatis.

i ¶ Exemplaris partim tacita, & partim expressa quo ad verba, est illa, q̄ ɔphendiť in breuiloqua vel ɔpendiosa, quo ad casus vero est, si fiat isto mō, si filius meus decedat furiosus, talis sit hæres: si cesset furor, remaneat tamen ꝓdigalitas, vel surditas, ad istos casus trahitur. Bar. ī d. l. ex facto. & sic in casu furoris exp̄ssō est expressa, in casu vero surditatis tacito est tacita, & casus expressus trahitur ad alios casus tacitos. d. l. Gallus. §. & quid si tātū. ff. de lib. & posth.

k ¶ Compendiosa dicitur, quæ sub compendio verborum plures substōnes, seu plura tpa cōplectitur, & fit per hoc aduerbiū, q̄ncū que. Gl. in l. verbis ciuilib. ff. eo. & in d. c. Ray. & in c. si pater. de test. li. vj. videlicet hoc modo, q̄ncūque filius meus decesserit, talis sit hæres. Vel pōt fieri sine illo aduerbio, q̄ncunque, vt q̄n testator vno certo tpe cōplectitur plures ętates. tex. in l. Centurio. ff. eo: & ibi scribētes. Et dicit Bar. ibidem, q̄ ipsa compēdiosa a pagano facta, non est species substōnis per se, sed est q̄dā adiectio, qd̄ intelge. i. q̄dā modus inducēdi alias substōnes, sub noua forma verborū respectu cuius pōt dici spēs per se, siue fiat a pagano, siue a milite. Are. in rub. ff. eo. & gl. j. in l. verbis ciuilib. ff. e. Ias. ita declarat in d. l. Centurio. ff. e. sed quando fit a milite, tūc est spēs substōnis ꝑ se, & hoc est quod voluit glo. in d. rub. & Ias. in d. l. verbis ciuilibus.

l ¶ Compendiosa, quādo facta est a milite maiorib. per verba mere directa, vtroque tempore comprehendit militarem, semper erit directa militaris, in qua veniunt tantum bona defuncti. l. Centurio. ff. eo. & ibi glo. scrib. facit l. milites etiam. ff. de te. mi.

m ¶ Si autem compendiosa fit à milite per verba directa suo filio pupillo in potestate constituto, vtroq; tempore erit directa. Nā intra tempora pubertatis valebit, vt vulgaris, & pupil. post vero erit directa militaris. l. præcib. C. de impu. s̄m intellectū verū Fulg. quamuis gl. ibi dicat quod si mater sit in medio, obliquatur, & idē gl. in d. l. Centurio, & d. c. si pater. male tamen, quia mater nullum habebat in hoc priuilegium. Bar. in d. l. Centurio, & ibi Alex. & Ias. Idem Ias. in d. l. precibus, quia illud s̄m scribentes haberet locum, quando fieret per verba communia.

n ¶ Vbi autem compendiosa fit per verba mere obliqua, vt per verbum, rogo, reddas, restituas, & per alia ministerium alterius exigentia ad transmissionem hæreditatis, de quib. per Bar. & Lanfr. in d. l. Centurio. ff. eo. tunc est semper fideicommissaria, siue fiat a milite. Scribētes in s̄. dictis locis. de qua tractatur ff. & C. ad Treb. & inst. de fideicom. hære.

o ¶ Sed si cōpendiosa fiat a pagano, per verba cōia suo filio pupillo in ptāte existenti, valet vtroq; tpe tanq̄ fideicōmissaria. Bar. & Bal. in d. l. Centurio. & idē ī l. ex trib. C. de inof. test. Ang. cons. cxxv. inci. hoc ē testm̄. Quā opi. sequuntur gl. in d. l. Cēturio. in d. l. ꝓcib. in d. c. Ray. & §. fi. Inst. eo. in d. l. ex trib. Contrarium teneas, qd̄ immo intra tpa pup. ætatis valeat tanq̄ vul. & pup. iure directo. Post vero pup. æta. efficiatur fideicōmissaria, & istud sequitur glo. in §. qua ratione. Insti. de pup. & in c. si pater. de testa. lib. vj. sequitur Cy. post multos antiquos in d. l. precibus, & ibi Saly. Fulg. Pau. & Ale. Et hanc opi. indubitatam dicit dictus Alex. in d. l. Centurio & ibi post cum Iason, reprobando glo. contrarias.

p ¶ Et no. q̄ in mā substōnis cōpendiosæ versať triplex spēs verborū. Nā q̄dā sunt verba directa, q̄dam cōia, & q̄dā obliqua. Directa sunt illa q̄ donotāt ius competerę ipso iure, & q̄ importāt tale ius, ex quo possit adiri hæreditas de iure ciuili, vel bo. possessio peti de iure præto. Lanfr. in l. Centurio. ff. eo. & Bal. in l. fi. C. de sac. eccl. & sunt hæc īstituo, vt toto tit. ff. de hær. inst. Idem de verbo hr̄s esto. l. fi. C. de hr̄. inst. & l. j. in fi. ff. illo tit. Idem in verb. dn̄s esto. l. his verbis. ff. de hæ. inst. Idem in verbo, moriať. c. si pr̄. de test. lib. vj. & verbū, assigno, ē directū. l. j. ff. de assignan. lib. c. ij. de off. ord. idem dic in verb. adiudico, ver. accrescat. est enim directum. l. qui patri. ff. de acq. hære. & in l. vnica. C. quando non peten. par. pet. accre. Idem in verb. concedo, & detraho. Lanfran. in d. l. Centurio.

¶ Cōia vero sunt illa, q̄ extant in significatione directi, & obliqui, vt est verbū, ꝑmaneat. l. si cum ante. C. de do. ante nup. & tex. in l. ille pactum. §. fi. & ibi gl. & Bar. ff. de pact. & Bal. in l. j. C. de pact. inter empto. & vend. & Bal. in d. l. fi. C. de sac. san. ecc. Fulg. in ɔsi. xlj. Idem dic in verbo, redeat. l. si duobus. ff. de test. mil. Idē dic ī verbo pertinere, s̄m Bar. in d. l. Cēturio. cū quo trāseūt Io. de Lign. & Bal. ī c. si pr̄. de testa. li. vj. Pro quo facit, qd̄ habet gl. no. in l. si q̄s intentione ambigua. ff. de iud. qd̄ verbū ptinere, ē cōe, ad petitoriū, & posses. & ibi seq̄tur Bar. facit ēt gl. j. ī l. cū mr̄. ff. de iof. test. q̄ dicit q̄ verbū ptinere, ē latū. Idē gl. in c. dilectos. de fi. inst. q̄ dicit q̄ verbum, ptinere, ē tā latū, qd̄ p id cēseť oē ius in iudiciū deductū, vndecunq; debeať, & illā reputat sing. Ang. in ɔsi. ccxcvj. incip. visis attestationib. & c. Ex quo tn̄ vide gl. in c. fi. de ele. li. vj. q̄ vr̄ similis. Dic etiā q̄ verbū, deuoluať, ē cōe. Lanfr. in d. l. Centurio. Itē verbū deueniať, est cōe. Bal. in d. l. fi. & de isto verbo sunt duo tex. vnus in l. pe. ff. de

sol.alius esti ꝯsti.in vsi.feu.Idē dic de verbo,hēat.Ang.in §.extrā neo.Inst.đ pup.vide tñ tex.q vř dicere,qđ sit obliquũ in l.q ꝯcubi nã.§.j.de leg.iij.ibi Bar.de verbo,succedat.vide Lanfr.& Iac.in d.l. Centurio.Et not.ꝙ nullũ est verbũ,tã cõe,quin ꝑ adiectionē verbi eo ipso efficiat directũ,Lanfr.vbi s.¶ Obliqua verò verba sunt illa,q̃ exigũt factũ alterius,vt est verbũ restituat.l.cohrdi.§.cum fi liæ.ff.de vulg.Idē in verbo, detur.l.fundi Trebatiani.ff.de vsufruc. leg.¶ Idem in verbo,reddat,& in aliis,de qbus ꝑ docto.in d.l.Cēturio,& in d.l.fi.C.de sac.san.ecc.

p ¶Pupillaris tacita regl'r cõtinet in vulgari expssa,qñ ipsa vulgar. facta ē ꝑ patrē pupillo in ꝑtãte ꝯstituto,& hoc siue mř sit in medio,siue non.Gl.i l.ꝑcib.C.de imp.& in verbo,oĩmõ,& tex.in l.fi. C.de insti.& subst.sub ꝯd.fa.&ibi gl.&gl.in §.qua ratione.Inst.đ pupil.doc.Vltramõ.in c.Ray.de test.Et ita teneas,licèt gl.aliter voluerit in l.Centurio.ff.e.q̃ reprobat Ias.& alij in l.ꝑcib.s.all.Qđ tñ limita verum,nisi vulgaris eēt facta simul maiori,& pupillo,quia tũc ꝑp imparitatē non ꝯtineret in ea pup.tacita.l.q̃uis.C.de impube.& aliis subst.limitat ēt nisi ꝯstaret đ volũtate pr̃is nolentis pup. tacitã in vulgari ꝯphēdi.l.iã hoc iure.§.fi.in verb.si voluntas parē tis non refragaret.ff.eo.& in d.l.q̃uis.C.de impu.in verb.simõ nõ ꝯria.&c.Limitat tertio si pr̃ facit vulg.&pup.suo filio,ꝓuidendo ei in oēm casũ,qa tũc expssũ facit cessare tacitũ,l.cã ex filio. ff.e. Quarto limita qñ vulgaris eēt facta ꝑ dictionē taxatiuã,tãtũmodo.Ias.in l.iã hoc iure.aduerte tñ,qa ista pup.tacita nõ admittit ꝯ matrē.Gl.in l.ꝑcib.all.seq̃t illam Bar. & oēs in l.j.ff.e.in tertio sub stõ.vulg.esse.nec ēt ꝯ patrē pupilli,& alias ꝑsonas, de quib⁹ ꝑ Bar. in d.l.ij.Cũ opi.Bar.transeũt indifferēter Mod.& maxime Ale. in d.l.Cēturio.& Alb.de Rof.in rep.istius rub.Saly.& Pau.in d.l.fi. C. de insti.& substi.Opi.Bar.ꝯprobat Are.duplici fundamento,qa in mã exorbitãti qñ est fauorabilis,ꝓut est ista,fit extensio de ꝑsona ad ꝑsonã,qñ ꝯcurrit eadē tacita voluntas,ēt in stipl'one, q̃ est stricti iuris.l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.& ꝓ ea parte est tex.in l.generaliter.in prin.C.de secun.nup.

q ¶Exemplaris tacita ꝯprehendit in vulgari expressa furioso facta, tpe,quo fiebat vulgaris,erat furiosus,arg.l.si ꝑdia.ff.de reb.e. sec⁹ si eo tpe,quo fiebat non erat furiosus ille,cui fiebat,quia casũ ad uersãq; fortunã,&c.l.inter stipulantē.§.sacrã.de ver.obl.ꝑ Bar.in l. facto.ff.eo.Ita tenuit Old.Laud.vt refert Alb.in repe.rub.ff. eo.

r ¶In pupillari expssa ꝯtinet vulgaris tacita.l. iã hoc iure.ff. eo.l.in testõ.C.de mil.test.gl.in §.qua rõne. Insti.eo.q̃ excludit matrē pupilli,& oēs veniētes ab intest.Gl.in l.fi.C.de insti.& substi.sub ꝯd. fac.& ibi scribentes oēs approbãtes eam, qđ tñ limita ſm Bar.in mře defuncti,qa sicut per pup.tacitam non excluditur mř pupilli, ita nec ꝑ vulgarem tacitam mater testatoris , Bar.in l.ij.in prin.ff. eo.versi.vlterius quæro.

s ¶Exemplaris tacita ꝯtinet in pupillari expssa,qñ ipsa pupillaris fit furioso.Bar.in l.ex facto.ff.e.quia ĩ hñtibus symbolũ facilior ē trãsitus.l.in rē.§.item q̃cũq;.ff.đ rei vin.l.itē si acceptolatũ.ff.de acceptil.l.iij.§.fi.de bo.pos.& ita Guil.de Cu.& Ray.dũ tñ pup.non fuerit facta cũ limitatione tpis,qa tunc vltra tps ñ excluderet.l. si ita qs.ff.eo.&sicut pupillaris tacita nõ excludit matrem, nec alias ꝑsonas,de qbus ꝑ Bar.in d.l.ij.ita nec ēt exēplaris tacita a paritate rõnis.Bar.in d.l.ex facto.nisi appareat dē voluntate ꝯria defuncti.gl. d.l.ꝑcib.& tex.in d.l.iã hoc iure.& aduerte,qa illa voluntas ꝓbabit ꝑ duos testes,vel ꝑ ꝯiecturas.Bar.in d.l.ij.in prin.Bal.Ang. Saly.& Pau.in d.l.precibus.Saly.& Ias.in l.quamuis.C.de impub.

t ¶An tacita vulgaris ꝯtineat in exēplari expressa.Credo.ꝙ sic eo mõ quo in pupillari,qñ testõr instituit furiosum,qa vbi est eadē rõ,idem ius dēt statui.l.illud.ff.ad l.Aql.& l.a Titio.ff.de ver.ob.de quo ꝑ scribentes in d.l.ex facto.ff.eo. & in § qua rõne.inst.eo.illa rõne,qa vbi duæ sunt cãæ,naturalis,& accidentalis,semper naturalis prævalet,vt s.dixi per l.qui habent.ff.de tutel.

v ¶Exemplaris substõ,qñ fit pupillo ꝑ patrē intra tpa pup.æta.si pupillus erat in ꝑtãte,valet vt pupillaris,post vero vt exēplaris,quia vbi ꝯcurrũt duæ causæ,nãlis & accidētalis, sp prævalet naturalis. l.qui hñt.ff.de tut.post vero pupillarē ætatem erit exemplaris, dũ tñ non fuerit facta cũ limitatiõe tpis,d.l.si ita q̃s.Bar.in l.ex facto. ff.eo.& post eum scribentes.

x ¶Breuiloqua duplici noīe nuncupat,vno.s.reciproca.vt l.iã hoc iure.§.qđ ius.ff.eo.alio breuiloqua,de quo ē tex.in l.cum ĩ testõ.§. hæc verba.ff.de hære.insti.&non fit nisi ex plurib.ꝑsonis,duab.vel trib⁹ paris, vel disparis numeri.declarat Bar.in d.l.Lucius.ff.e. Et appellatur reciproca ꝑp mutuã & alternatiuã repetitionē substõnis,q̃ in vnaquaque ꝑsona facere testõr intell'r.Ias.in l.testõ. C.de mil.test.aliæ tñ vni ꝑsonæ,&fit ꝑ hæc verba.Titium & Seiũ hrdes instituo,& eos inuicem substituo.l.Luci⁹.& l.cohrdi.§.qui discretas.ff.eo.l.j.& ij.C.eo.vel ꝑ hæc.Lucium & Titiũ hr̃des instituo,& vter eorũ viuat hr̃s esto.l.Titius & Sei⁹.cum l.seq.ff.de hr̃.insti.l.si fundum sub condõne.§.his verbis.ff.de leg.j.Vel isto mõ.Titiũ,& Seium instituo,&substituo.l.si pr̃ filio impuberi.ſm vnã lect.ff.eo. continet plures in se substõnes,aliqñ duas,aliqñ quatuor,de quo plene in singulis cellulis ex ipsa descendentib.

y ¶Breuiloqua duas solum ꝯphendit,qñ fit duobus maioribus,vel duob⁹ ĩparib.s.vni puberi,&alteri ĩpuberi,vel vni existenti in ꝑtãte,& alteri nõ existēti,qa tunc breuiloqua cõphēdit solũ illã substõnem,q̃ põt æqualiter ambobus fieri.l.iã hoc iure.§.sed si alter. ff.eo.& l.ij.C.eo.Lanfr.in d.l.Centurio.& l.ĩ testõ.C.de test.mili.& de veritate huius plene Bart.& Ias.post eũ in l.Lucius.ff.eo.& idē Ias.in l.in testamento.C.de testa.mil.Lanfran.in d.l.Centurio.

z ¶Duæ comprehuntur in breuiloqua,quando fit duobus impuberib.exhr̃datis,arg.§.non solũ. Insti.de pup.substõ.quia cũ pater nihil talibus relinquat,nõ potest eis substituere vulgariter,cum ꝑ vulgarem succedat testõri,& per pup.pupillo.Insti.eo.in prin. Pupillariter vero nedum potest substitui instituto,quinimo exhæredato.l.j.in fi.ff.e.& d.§.non solum.quare breuiloqua duob.exhæredatis facta,duas dicitur pup.continere,vt declarant Bar.Ale.Pau. & Ias.in d.l.Lucius.ff.e.& late Bart.in d.l.j.

aa ¶Quatuor dñt iura in breuiloqua cõprehēdi,quãdo fit duob⁹ pupillis in ꝑtãte constitutis.l. Lucius.ver.aliter. & l.iam hoc iure. §.j.ff.eo.Sequitur Lanfr.in d.l.Centurio.Bart.& doct.in d.l.Lucius. & in d.l.iam hoc iure.

bb ¶Sex continentur in breuiloqua,quando fit duobus pupillis mente captis,videlicet duę vulgares si non adeatur hęreditas,duę vero pup.si decesserint in pupillari ætate:exemplares etiam duas, si moriantur post pupillarem ætatem in furore. Theorice tradit hoc Barto.in d.l.Lucius & Lanf.in d.l.Centurio.Posset etiam dici quod breuiloqua continet sex alias,si fiat per hæc verba,pupillos meos duos sanæ mentis hæredes instituo , & eos inuicem substituo,si decesserint in pupillari ætate,vel quandocunque,videlicet duas vulgares,duas pupillares,& duas fideicommissarias,de quo Bart.& Lanfr.in locis quibus s.

cc ¶Breuiloqua autem substitutio licèt de se non comprehendat fideicommissarias,sed sp directas,fallit si ei adiungatur compendiosa,& fiat hoc modo duobus pupillis furiosis:vos instituo,& in inuicem substituo,siue moriamini in pupillari ætate,vel aliàs quãdocunque,quia tunc in eo comprehenduntur octo substitutiones,s.duæ vulgares,duæ pupillares,duæ exemplares , & duæ fideicommissariæ.Bart.in d.l.Lucius.& Lanfr.in d.l. Centurio.Ias.in l. in testõ.C.de mil.testa.Idem si pater dixerit,substituo vos inuicem vulgariter,pupillariter,exemplariter, vel per fideicommissum.de quo tex.melior de iure in l.recusare.§.Titius.ff.ad Treb.Alex.in d. l.Lucius.circa fi.Istæ duæ fideicommissariæ continentur solum in breuiloqua,quãdo facta est duobus in codicillis,argu.l. Scæuola. ff.ad Treb.arg.gl.in l.verbis ciuilibus.ff.eo.& gl.in l.j.ff.de iure codic.Bart.in d.l.Lucius.& ibi Alex.& Ias.

dd ¶Compendiosa si fiat a pagano maiori per verba communia, cum adiectione tēporis importati per distributiuã,quãdocunq;, vel per aliam dictionem distributionem temporis significantē , a principio valet,tanquã vulgaris,adita vero hæreditate erit fideicommissaria.Bart.in d.l.Centurio.ff.eo.ver.secundo oppono.

ee Vbi autem compendiosa fit per verba mere directa a pagano filio pupillo in ꝑtãte constituto,intra tempora pupillaris æta. valet vt vulgaris,& pup.postea nullo iure.l.verbis ciuilib.ff.eo. in verb. frustra.§.extraneo.Insti.e.est tex.fortis in l.si seruus legatus.§.si ser uus alienus.ff.de leg.j.& gl.in l.Scæuola.ff.ad Treb.in §. qua ratione.Insti.eo.in c.Raynutius.de testa.in c.si pr̃.e.tit.libr. vj. reprobata gl.ij.in §.fi.Insti.de pupillari substi.quę sub dubio voluit contrariũ. Bald.in d.l.Centurio.& ibi Mod.licèt circa istam materiam Bar.in l.ex trib.C.de inoffi.testa.& in d.l.Centurio.sæpe variauerit.

ff ¶Aliquando substitutio compendiosa fit duobus pupillis furiosis per verba mere directa,& tunc cõtinet tres substitutiones, s.vulgarem vsque ad aditionem hæreditatis , pupillarem vsque ad quatuordecim annos,post vero vsque ad tempus sanę mentis exemplarem.Bart.in d.l.Centurio.& ibi Lanfr.& omnes.

FINIS DECLARATIONIS SVBSTITVTIONVM.

TITVLVS SEPTIMVS.

De vulgari,[a] & pupillari substitutione.

ADDITIO.

a Paris.¶ De vulgari.Quod substitutio dicatur secunda institutio,vide Anto.cons.86.ad finem.Item de materia vulgaris substitutionis vide in tract.substitutionis,in prima parte.

1 *Gradus substitutionum sunt quinque.*
2 *Substitutio fideicommissaria est duplex.*

a Dictum est. Supra[a] de institutis in primo gradu,mõ sequitur videre de his,qui sunt instituti in secundo gradu.Verũ quia hoc fit per substõnē vulgarē & pup. ideo post ꝑcedentē tit.ponitur iste.Op.ad istã continuationē vbi dixi,se quit videre de institutione in secũdo gradu.Contra quia substitutio fit qñq; in tertio gradu,l.j.in prin.hoc ti. & in l.si posthumus. ij.rñso.

ADDITIO.

a ¶ Dictum est suprà.Vide Bart.in cons.36.incip.factum,super quo dantur consilia, vtrum possit filius substitui in legitima per fideicommissum.& vide Bart.in cons. incip. ex facto proposito.vbi alleg.gloss.Iac.de Aret.& Ray.hic.licèt aliter dicat Dyn.& vide Old.in cons. 20.& in consilio seq.& vide Petr.in cons.32.& in consilio 45.quando substitutio est vulgaris,vide ibi.

ij.rũſo.ſ.de libe.& poſth.& ſic male dicebã φ hic tractat de ſecundo gradu tantum. Solu.intellige omnem inſtitutionem poſt primam eſſe ſecundum gradum. Pro declaratione. † Quæro quot ſunt gradus ſubſtitutionum? Glo.dicit quinque directe,vt vulgaris.& de hac dicemus hodie in l.j.Item pupillaris,de qua dicemus in l.ij.Tertia ẽ exemplaris,de qua dicemus ĩ.e.l. ex facto, Quarta eſt breuiloqua,de qua dicemus ĩ.e.l.Lucius.Quinta ẽ compendioſa,de qua dicemus ĩ.e.l.cẽturio.Et † ẽ alia ſubſtitutio.ſ.fideicommiſſaria.Et illa eſt duplex,vt dicit gloſſ.Inſt.de pup.ſubſti.§. fi. quare gloſſ.dicit quòd eſt duplex?Dic quia fit in parte, vel in toto. Itẽ quia quandoque fit verbis mere obliquis, quandoque verbis directis,quæ obliquantur. Quandoque verbis communibus. Et habes iſtius ſubſtitutionis materiam.ĩ.ad Treb.per totum. tangã quatenus incidenter occurret in materia compendioſæ ſubſtitutionis.in l.Centurio.

LEX PRIMA

1 *Bonorum poſſeſſor venit appellatione hæredis largo modo.*
2 *Ordo intellectus,& non ordo ſcripturæ attenditur in ſubſtitutione.*
3 *Subſtitutio vulgaris facta adulto,vel extraneo eſt ſimplex.*
4 *Poſitionibus debet reſponderi ſimpliciter negando,vel affirmando, alias habeatur pro confeſſo,ſi reſpondens negat ſe habuiſſe pecuniam, & ſi apparuerit habuiſſe quod expendit in negotiis domini, non dicitur reſpondiſſe,&c.*
5 *Subſtitutio vulgaris ſic dicitur,quia a quolibet,& cuilibet fieri poteſt: & quare ſic dicatur,latius ibidem.*
6 *Quotuplex ſit ſubſtitutio vulgaris.*
7 *Vulgaris expreſſa,quæ dicatur.& num.9.&10.*
Expreſſum quot modis dicatur.
8 *Subſtĩõ breuiloqua,& compendioſa,complectitur ſubſtĩões expreſſas vulgares.*
11 *Subſtitutio vulgaris tacita,quæ dicatur.*
12 *Subſtitutio vulgaris partim tacita,& partim expreſſa,quæ dicatur.*
13 *Subſtitutio ſi hæres non erit,quot caſus comprehendat.*
14 *Subſtitutio vulgaris facta in caſu,ſi hæres non erit, porrigitur ad caſum ſi eſſe non poterit.*
15 *Subſtitutio facta in vnum tempus non porrigitur ad aliud.*
16 *Subſtitutio vulgaris qualiter,& quibus verbis fiat.*
Inſtitutio neceſſario præcedere debet ſubſtitutionem vulgarem.
17 *Subſtitutio vulgaris poteſt cõcipi per verba priuatiua, vel per verba negatiua.*
18 *Vulgaris ſubſtitutio habet quinque effectus.*
19 *Subſtitutio vulgaris non ceſſat interim,quando eſt ſpes,quod inſtitutus, qui repudiauit,veniat per reſtitutionem in integ.*
20 *Inſtitutus ſi decedat ante aditam hæreditatem , & tranſmiſit ius deliberandi, quod ius præfertur ſubſtituto.*
21 *Monachus ſi eſt ſubſtitutus,& non vult adire,monaſterium poterit adire,& eſt æquior opinio.*
22 *Filio inſtituto repudiante quis admittatur,an pater,an ſubſtitutus.*
23 *Filio,vel monacho inſtituto mortuo ante aditam hæreditatem,an ſit locus ſubſtitutioni,vel veniet pater.*
24 *Filius quando hæreditatem non aditam tranſmittat ad patrem.*
25 *Quando ille,qui repudiauit hæreditatem habet ſubſtitutum vulgarem, & fideicommiſſarium,& fideicommiſſarius petit inſtitutum cogi ad adeundum,quis præferatur,an ſubſtitutus,an fideicommiſſarius.*
26 *Subſtitutus ſi eſt dignus , nec adiit hæreditatẽ fiſcus admittitur ad hæreditatem excluſo ſubſtituto.*
27 *Inſtitutus,& ſubſtitutus quibus caſibus concurrant.*
28 *Subſtitutionis vulgaris,ſecundus effectus,& an teſtamentum poſſit vires accipere a ſecundo gradu.*
29 *Inſtitutus quando in primo gradu poteſt eſſe hæres,ſed non eodem modo quo defunctus voluit,an ipſe inſtitutus admittatur,vel ſubſtitutus vulgaris.*
30 *Teſtamentum poteſt vires aſſumere à tacita ſubſtitutione vulgari.num.32.*
31 *Tacita vulgaris per aditionem hæreditatis factam per pupillum non confirmat.*
32 *Pupillus,cui facta fuit ſubſtitutio pupillaris,ſi deceſſerit viuo patre, an ſubſtitutus admittatur ex ea tacita vulgari.*
33 *Subſtitutio pupillaris ſi eſt facta ventri,& venter non naſcitur , an ſubſtitutus admittatur ex tacita vulgari.*
34 *Subſtitutionis vulgaris,tertius effectus,& quando expreſſa vulgaris contineat tacitam pupillarem.*
35 *Pupillaris tacita an contineat̃ in expreſſa vulgari, quando mater eſt in medio.*
36 *Vulgaris expreſſa facta in vnum caſum,ita quod contineat tacitam in alium caſum,continet etiam tacitam pupillarem.*
37 *Subſtitutio vulgaris expreſſa facta furioſo,an contineat tacitam exemplarem.*
38 *Quartus effectus ſubſtit.vulg.per quam ſucceditur teſtatori,non ei cui facta eſt.*
39 *Subſtitutioni ex vulgari expreſſa continente tacitam pupillarem cui ſuccedatur, an pupillo an teſtatori.*
40 *Subſtitutio vulg.tacita contẽta in pupillari expreſſa an trahitur ad bona pupilli.*
41 *Vulgaris tacita an habeat locum quando mater eſt in medio.*
42 *Aditio,quæ fit ex tacita vulgari,an confirmet expreſſam pupillarem.*
43 *Subſtitutio vulgaris partim tacita,partim expreſſa, an admittatur contra matrem in caſum tacitum.*
44 *Prælegata an veniant in ſubſtitutione vulgari.*
45 *Subſtitutionis vulgaris quintus effectus eſt,quod facit de ſuo voluntarium.*
46 *Subſtitutio vulgaris quomodo,& per quem extinguatur.*
47 *Aditione primi hæredis extinguntur omnes gradus ſubſtitutionum.*
48 *Aditione vnius ex pluribus hæredibus inſtitutis,quando extinguatur ſubſtitutio facta omnibus.*
49 *Hæres inſtitutus ſi adiuit,ſed eſt reſtitutus vt abſtineat , tunc ſubſtitutus vulgariter admittitur,&c.*
50 *Sui hæredis exiſtentia quando impediat ſubſtitutum vulgarem.*
51 *Filius ſi non poteſt adire de iure ciuili,ſed de iure prætorio, vt in caſibus no.in l. fi.C.vnde legi.vel ſi filius fuit a primo gradu præteritus, a ſecundo exhæredatus,& approbauit primum gradum,ita quod ex eo poteſt petere ſecundũ tab.an ſubſtitutus admittatur,qui venit de iure ciui.*
52 *Subſtitutus excluditur quãdo,q põt venire de iure ciuili,venit per ſecũdum tab.*
53 *Inſtitutus quando repudiauit bonorum poſſ.ſecundum tab.& vult venire de iure ciuili,ſubſtitutus etiam excluditur.*
54 *Inſtitutus ſi ſub conditione noluit parere conditioni,ſubſtitutus admittitur.*
55 *Pater ſi emãcipauit filiũ,cui fecerat ſubſt.pup.tacita vulg.ĩ ea cõtẽta extinguit.*
56 *Vulgaris tacita cõpræhẽſa ĩ expſſa pupillari,an expiret pupillo effecto pubere.*
57 *Subſtĩõ pup facta adulto,vel extraneo,quod continet tacitam vulgarem.*

Aeredes. Iſta lex diuiditur principaliter in tres partes. Primo ponit diuiſionẽ vnã inter iſtitutos, & ſubſtitutos:vſque ibi.hæredis ſubſtõ.ibi ſm membrũ ſubſtitutionis diuidit̃.Ex qua ſubdiuiſione apparet dña inter ſubitõ. vul. & pupillarẽ vſq; ibi,ſubſtituere. Ibi tertio incipit tractare mãm ſubſtitutionis pupillaris , iõ vſq; ad §.ſubſtituere,legemus hoc mane, & tractabimus mãm vulgaris.¶Oppo. quod inſtituti primo gradu nõ ſunt hæredes,vt Inſtitut.de bonorum poſſeſſio.§.quos autẽ.Solu. ĩtellige de inſtitutis in teſtõ valido de iure ciuili.Vel dico,†quod appellatione hereditatis large ſumendo cõtinent̃ bonorũ poſſeſſio.l.hæreditatis appellatiõe.de verborũ ſignificatio.& l.j.§.bonorũ.ĩ.ad Trebellia. ¶Scdo oppon.φ inſtituti in ſecundo gradu, ſunt inſtituti,nõ ſubſtituti,vt ĩ.l.pxi.§.ſed ſi quis ita.Sol. Intellige hoc de ſcdo gradu,ɔſiderato † ordine intellectus,nõ ordine ſcripturæ,vt ſ.tit.j.l.ſi quis ita hæres inſtituat̃.& l.talẽ.in prin.& l.quo loco.¶Tertio ad tertiã partẽ opp.φ nulla ſubſtõ ſit ſimplex,cum vulgaris ɔtineat pupillarem,& pupillaris vulgarẽ.l.iam hoc iure. ĩ.eo.Sol.hic vr̃ ſimplex,inſpecta ſola figura verborũ,ſed lex contraria loquitur inſpecto tacito ĩtellectu.Et hæc vera qñ ſubſtõ fit pupillo,ſecus ſi † adulto,vel extraneo fieret:quia tũc eſt ſimplex omnino.Ita hic vr̃ ſentire Dy.& bene.ſup ſecunda parte gl.&iſtiꝰ legis.¶Quarto oppo.φ ſubſtõ pupillaris hic non concipit̃ bene. Dicit.n.mihi hæres eſto. Sed per pupillarẽ ſuccedit̃ pupillo non teſtanti ergo nõ dẽt dici,mihi hæres eſto,ſed filio mẽo hr̃s eſto. Dicit gl.hoc dictũ nihil releuat.Facit iſta gl.no.ad id qd dicam in l.ſi ita.§.primo.de ſecund.tab.¶Expeditus de contrariis,binducebã ſemel iſtũ textum ad qõnem.¶Dicebat†ſtatutũ φ qs poſitionibus ſimpliciter teneat̃ reſpondere confirmando,vel negando, alias habeatur pro cõfeſſo.Modo ɔtingit,φ qdam reſpondendo dicit,nego me habuiſſe pecuniã,ſi apparuerit me habuiſſe , dico me expendiſſe in negotiis dñi.Ego dixi qd habebat̃ p cõfeſſo: in tali rñſione,quia illa eſt ſimplex rñſio,q̃ fit ſine aliqua replica,& cõfert̃ in vnũ caſum tm̃.Sed qñ cõfert̃ in duos caſus,nõ eſt rñſio ſimplex ſed duplex,vt hic,& l.coiri ſ.p ſoc.& C.de fideic.l. eam q̃. ĩ.de verb.obl.l.inter ſtipulãtẽ.ĩ prin.ibi.ſimplex,&c. & l.j. §. ſi quis ſimpl'r.eo.tit.Tñ aduerte,φ ſi aliqs rñdet ſimpl'r ſm verba, licèt illa verba habeant duplicẽ intellectum,tñ dicetur ſimplex reſponſio,vt patet per ea quæ dixi ſuprà,in tertio contrario per Dyn. ¶Veniamus ad mãm vulg.ſubſtõnis,& tractemus hoc ordine.Primo q̃ro,quare dr̃ vulgaris.Scdo,quotuplex ſit vulgaris. Tertio, qualiter & quib.verbis fiat.Quarto,quis ſit effectus vulg.ſubſtitutionis.Quinto & vltimo quæ impediunt , & extingunt effectum vulgaris

ADDITIONES.

a Pariſ.¶ Opp.Ad excludendam pupillarem ſubſtit.vide Cæp.cau.30.

b pom.¶ De contrariis.Vide Math.no.37.Et de iſta diſt.vide Bal.in l.1.§.huius.ff.de iuſt.& iur.Alexan. conſi.77.4.vol.Fel.in rub.de ſum.tri.& fide cath.

c ¶ Pro confeſſo.adde quod idem tenet ipſe Bar.in l.1.§.ſi quis ſimpliciter.de verbo.obligat.& no.Bar.in l.ſi.per illum tex. ver.ſimpliciter.C.de dot.promiſ Bald. & Saly.in l.inteſtato.de ſuis,& legi.Bene facit quod no.glo.in clemen.ſæpe.de verb.ſignific.&text.in ca.1.& quod ibi no.archidiac.extra de feriis.Bal.in l.iubemus.C. de appellatio. vbi dicit φ reus negans ſe occidiſſe,& ſi occidit,quod id fecit ad ſui defenſionem,quod non admittitur,quia non dicitur ſimpliciter reſpondere.idem dicit ang.in d.§.ſi quis ſimpliciter. & Bal.in l.ſi quidem.C.de except.& in l.1.C.de confeſ.pau.de Caſt.tamen in l.1.§.ſi quis ſimpliciter.in terminis de quibus ibi per Bartolum reprehendit ipſum Bar.quia prima negatio fuit pura,& vtilis,ſecunda ergo inutilis non debet illam vitiare,quia vtile per inutile,&c.l.ſancimus.C.de don.ita dicit expreſſe voluiſſe bar.in l.de ætate.§.nihil.de inter.actio. Et ita dicit tenere Raph.Cuma.ibi.alle.bar.& ita ſe conſuluiſſe dicit Pau.de Caſt.alex.in apoſtil.ibi in dicto §.nihil.nititur improbare bar.&ita dicit tenuiſſe Bonon.&aliter loquitur,quam hic,ibi vide , præſuppoſita communi ſententia vera , illam limita ſecundum bal.in l.iuſiurãdum.&ad pecunias.§.nõ ſemper.per illum tex.ſuprà,de iureiu.in l.j in prin. C.de ædil.act.niſi ex cauſa iudici videretur admittendam reſponſionem duplicem,quod ad duo eſt menti tenendum.Primo,quia poſitio eſſet captioſa,adeo quod ſimpliciter reſpondendo faciliter caderes in aliquem.Secundo,quia ſicut dicimus,quod licèt alias reſpondens poſitionibus,teneatur abſente aduocato,&non inſtructus reſpondere.vt no.bar. in l.ſi poſtulauerit.§.quæſtioni.infrà,de adulter.tamen fallit,niſi reſpondens eſſet idiota, vt quia ruſticus,quia poteſt inſtrui,& præſente aduocato reſpondere,vt ſignanter voluit Hoſt.in ca.paſtoralis,de iudi.& Spe.in tit.de poſ.§.ſeptimo.ver. 17 & in § 3. ver. ſed patronus.ita in propoſito ſi reſpondens erit ruſticus,vel idiota hæc erit ſufficiens cauſa propter quam iudex poſſit reſponſionẽ duplicẽ admittere.Et ſtãte ſtatuto prædicto,qualiter quis dicatur ſimpliciter reſpondere,confiteri,vel negare,vide baldum conſilio 230.3. vol.Et de confitente delictum cum aliqua qualitate, per eundem bal. ſecundo volum. conſi.245.

a vulgaris substitutionis. ¶ Ad primum respondeo, dicitur † vulgaris, quia a quoli-
5 bet, & cuilibet fieri pōt. ita dicit Azo in summa. C. eo. & insti. de
vul. substi. super rub. & per Azo. ibi in summa. Dñt quidā: quia quilibet h
scit vti istis verbis, si hrs non erit, &c. istā refert Cy. C. eo. l. precibus. i
Certe secundum hoc fideicōmissaria pōt dici vulgaris: quia in ea oia pdi-
cta cōtinent, quia pōt fieri a quolibet & cuilibet, & quilibet scit vti il-
lis verbis. vñ Guil. de Cun. dicit quod quinque modis pōt dici vulga-
ris. Primo, pōt dici vulgaris. i. quia oib. p3, vt ǰ. de fur. l. vulgaris. &
in l. in ratione. §. qđ vulgo. ǰ. ad l. Fal. & l. filiusfamilias §. secundum vulga-
rem. ǰ. de leg. j. Et isto modo pōt dici vulgaris substitutio, quia oibus
patet, & quia cuilibet, & a quolibet pōt fieri. Scđo, exponitur vulga-
ris. i. directa, vt s̃. ti. j. l. qdā cum filiū. Isto modo pōt ēt dici vulgaris,
quia directa est, & secundum hoc fideicōmissariæ non cōpetit hoc nomē,
Tertio mō vr̃ vulgaris. i. approbata. l. si seruus nauē. ǰ. de furtis, & k
hoc mō ēt pōt dici substō vulgariter approbata. Quarto modo l
dicitur vulgaris, quia fit cōsuetis verbis vulgarib⁹, l. iij. ǰ. rē ra. hab.
Quinto modo dr̃ vulgaris. s. expssa. l. libertates. ǰ. de fideic. lib. ita
dr̃ hic vulgaris, quia expssa a iure, & quñq; a testōre. Alio modo dicit
vulgaris. i. quę nihil hēt specialitatis. l. edicto. §. extat. ǰ. de iu. fis. sed
6 ista substō ē hmōi, ergo, &c. ¶ Scđo † Principaliter quæro quotu
plex est substō vulg. Gl. & Dy. dñt, quod duplex, s. expressa & tacita. &
dicit gl. Insti. de pup. substi. §. qua rōne. ī gl. mag. qđ illæ substōnes,
quæ continent in breuiloqua, nō sunt tacitæ: alibi dicit quod substō
quæ cōtinentur in breuiloqua, sunt oēs expressæ: ita no. ǰ. eo. l. Lu
cius. Iac. de Are. dicit aliter, qđ substō vulgaris alia ē tacita, alia ē
expressa, & tacita, alia psumpta, &c. vt refert Cy. in l. præcibus. do.
Ray. & Gui. de Cu. vtuntur aliis verbis, q̃ recitare ñ curo. Tu omis
sis oibus dicas, quod vulgaris substōnis tres sunt species, alia expres-
sa, alia tacita, alia partim expressa partim tacita. & quilibet p se reci-
b pit subdiuisiones. ¶ Videamus † ergo de prima, q̃ dicat vulgaris
7 expssa. ¶ Ad qđ sciendum est, quod expressum dr̃ trib. modis. Primo
c modo expressum dr̃, illud. qđ in genere dr̃. l. fi. in fin. & qđ ibi not.
C. quod cū eo. secundum vnam opi. Secundo modo dr̃ expressum, qđ spā
liter exprimitur, vt ǰ. ad l. Corne. de fal. l. j. §. inter filiū. & d. l. fi. C. qđ
cum eo secundum aliā opinio. ¶ Tertio modo dr̃ expressum, qđ singu-
lariter, & proprio nomine exprimitur. l. quod in rerum. §. fin. ǰ. de
8 leg. j. & ibi gl. paruula. His † præmissis dico qđ substitutio breuilo
d qua & compendiosa cōplectit substitutiones expressas. s. in gene
re. Ita loquit gl. ǰ. eo. l. Lucius. & C. de test. mil. l. in testō. & ita intel
ligitur qđ no. glo. C. de impu. & aliis substi. l. precibus. in gl. fi. & qđ
no. Azo in summa illius ti. in fi. Nā verba sunt generalia, & cōphen-
dentia substōnes. Sed si acciperes expressum specialiter, vel singu
lariter, tūc non cōphēderet expssas substōnes, sed tacitas. ita lo-
quitur Insti. eo. ti. §. qua rōne. in gl. mag. & qđ no. C. de impube. &
aliis substi. l. precibus. in gl. pe. & quod sentit gl. in l. fi. C. de insti. &
substi. & qđ no. ǰ. eo. l. iā hoc iure. in gl. quæ incip. substit. tacite. &
pbatur ēt ibi in ver. qđ ius. Ita debet intelligi gl. mag. eo. tit. C. eo-
e dem. l. precibus. Et sic vides quod diuersis respectib⁹ pōt dici expressa
& tacita, expressa in genere, tacita in specie.
9 ¶ Est & † alia substō expressa spāliter, seu quo ad speciē, vt si dico
si hrs nō sit talis, talis sit hrs, vt hic, & Insti. eodem in prin. Ista est
expressa spāliter in specie, quia speciem substitutionis compre-
hēdit, sed nō expressa singulariter. nō. n. exprimit aliqs singularis
casus, in quē substitutio cōmittat, dicit. n. hrs nō erit. &c. Et istud,
quod non sit hæres, pōt esse: quia non vult, vel quia non potest, l.
cum proponas. C. de hæredib. instituend. Item quem non posse
esse hæredē, pōt esse, vel propter mortem, vel propter aliud impe
dimentum iuris, vel facti, vnde nō pōt dici expressa singulariter,
10 licēt gl. vbique appellet eam expressam. ¶ Est & alia † expressa vul
garis singulariter, vt quando casus substōnis singulariter exprimi
tur, vt si posthumus non nascetur me viuo, l. fi. C. de insti. & substi.
vel si dico, si filius meus me viuo morietur. l. Gallus. in prin. suprà,
de lib. & posthu. vel si hæres institutus capere non poterit. C. de
hæredib. insti. l. ij. & hoc modo quædam pōt dici expssa in genere,
sed non in specie, quedā pōt esse expressa in specie, sed nō singula
f riter, vt s̃. dixi. ¶ Scđo est † videndum † de tacita vulgari. Circa qđ
11 sciendum est, quod quædam est tacita vno respectu, quæ alio re-
spectu pōt dici expressa, vt modo dixi, quædam est omnino taci-
ta, vt illa, quæ continetur in expressa pupillari, vt ǰ. eo. l. iam hoc iu-
re. & l. quamuis. C. eodem. illa nullo modo est expressa, nec ex vi
verborum intelligitur, sed ex legis potestate, ex præsumpta men-
te defuncti, d. l. iam hoc iure.
12 ¶ † Tertio videamus de ea q̃ ē partim tacita, partim expssa, & hoc
contingit duob. modis. Primo: quia partim tacita quo ad casus, secū
do quo ad verba, & istud secundum declarabo in pxima qōne principa-
13 li. † Ad declarationē primæ, quæro, ista substitutio. si hæres non
erit, quot casus cōprehendit? Dico duos, scilicet si hæres non vo-
luerit esse, vel quia non potuerit, & illud non posse, contingit plu-
ribus modis, vt dixi. Probatur in l. cum proponas. C. de hære. insti.
qđ non est verū, nam quādo substitutus est in potestate instituti,
tūnc nō videtur sibi permissum repudiare ex institutione, & esse
hæres ex substitutione. vt ǰ. l. si quis omis. cau. test. l. Iulianus. & ibi
no. quia secundum hoc illa verba, si hæres non erit, intelliguntur
id est, esse non poterit.
g ¶ Hoc pmisso † quæro, nunquid substitutio facta in vnum ca-
14 sum, s. si hæres noluerit esse, porrigatur ad alium casū, s. si esse non
potuerit, vel eq̃? Vr̃ qđ non, vt l. pater Seuerinā. de cond. & dem. ibi.
& ibi vr̃ casus. & l. commodissime. de lib. & posth. l. si cum dotem. ī
prin. sol. matr. cum si. Cōtrarium h est veritas, & est casus in l. Gal
lus. §. & quid si tantum. vbi expresse dicitur, quòd substitutio se-
cundum consilium Galli in vnum casum, porrigetur ad alium ca-
sum. Ad idē, quia paria sunt nolle & nō posse, l. j. §. visus. s̃. de proc. fa
cit lex mulier. ǰ. ad Treb. Nō obstat lex pater Seuerinā. vt ibi dixi.
Ad alias leges respondeo, vt dixi in §. & quid si tantum. & hoc te-
15 net Gul. & Ray. & bene. tamen † substitutio facta in vnum tem-
pus, non porrigitur ad aliud, vt ǰ. eo. l. si ita. & quod dicam in l. si ma
ter. §. j. ǰ. eo. ¶ Ex his manifeste habes, quod illa substitutio est par-
tim expressa partim tacita quo ad casus, quia in quibusdam casi-
16 bus expressa, in quibusdam tacita. ¶ † Tertio principaliter quæ-
k ro, qualiter, & quibus verbis fiat substitutio? Et primo quæro,
an sit necesse, quòd institutio hæredis præcedat? Gl. & Dy. in iij.
gloss. huius l. vñr velle, quòd de necessitate debet præcedere insti
tutio. Ego fateor hoc esse verum communiter, sed possibile est fie
ri substitutionem vulgarem non præcedente institutione. vt si di
co, si legitimus hæres noluerit esse, talis sit hæres, vt s̃. ti. j. l. si quis
ita hæres īstituatur. Facit l. cum in testō. in prin. eo. tit. intelligen-
do prout iacet. licèt gloss. subaudiat institutionem, quod non est
necesse, vt ibi dixi. Ad idem l. Gallus. in prin. & ibi dixi licèt videa
tur dicere, quòd tacite videtur legitimum instituere, vt ǰ. de iure
codic. l. conficiuntur. & vide quod no. in d. l. si quis ita hæres insti-
tuatur. & sic tacitè præcedit institutio, quòd satis placet, pro hoc
videtur casus. ǰ. eo. l. cohæredi. §. si. secundum vnam lec. quod tene
mente. ¶ Vlterius quæro quibus verbis fiat substitutio vulgaris?
gloss. instit. eod. §. qua ratione. in gl. mag. dicit, quod expressa fit verbis
negatiuis, tacita fit verbis affirmatiuis, vt s̃. tit. j. l. Titius. cū l. seq. &
ǰ. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. & l. fi. C. de hær. insti. Azo in summa.
C. eod. videtur dicere, quod in d. §. hæc verba. & in d. §. fin. C. de
hæred. insti. sunt vulgares expressæ. Et ita tenet Dyn. & ita refert
Cyn. in l.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Ad primum. Et vide Card. in c. Raynutius. de testa. vbi dicit non esse curandum de nomine. Contrarium ibi dixi, & vide quæ ibi dico, quia reprehendo istud dictum quòd hic dicitur per Barto.

b Pom. ¶ Videamus. Vide Fely. in c. translato. de consti. Barb. c. Ray. de test. Fely. c. ad aures. in prin. de rescr. Bart. l. 4. §. quæsitum. ff. si quis cau.

Paris. ¶ Quomodo dicatur quid expressum. vide Romanum, cons. 271. ad fin. & Felyn. late in c. translato. de constitu. & vide quæ habes ad Barto. in l. fi. § omnium. C. de admi. tuto. & an illud, quod venit ex mente, dicatur expressum, vide Fely. in c. humanum genus. j. distin. Item quod non dicatur expressum, nisi quòd in verbis videri potest, vide Ias. in l. sicut certi. C. de testamen. mil. & in l. actione. in secundo notabil. C. de transact.

c ¶ Expressum. Adde ad hanc suam theoricam ad quam semper recurritur, quod ipse voluit in l. fi. C. si contra ius, vel vtil. publi. & in l. si quis in principio testamenti. de legat. 3. & in l. fi. s̃. si quis in ius vocatus non ierit & glo. bona in c. inquisitores. in verb. expresse. de hæretic. in sexto. Alio etiam modo dicitur quid expressum.

d Pom. ¶ His præmissis. Vide Bart. in l. centurio. in 1. col. ǰ. eo. Alex. consi. 12. in 3. vol. & cōs 122. & cons. 123. in 1. col. 4. vol.

e Barb. ¶ Et sic vides. Et vide quæ dixi in quodā consilio in materia l. si quis in principio testamenti. de lega. 3. & plane dico in cap. cum esses. de testamen. & vide Bald. in l. humanum. C. de legib. & pau. de Castr. in cons. 54. & Barto. in l. 1. ad finem. ff. si quis in ius vocat. non ierit. & in l. generaliter. C. de non numerata pecun. Bald. in l. edita. C. de eden. & vide Barto. in l. Centurio. infrà eo. vbi Ioan. de Imo. in c. Raynu. de testamen. & vide quæ dixi.

f Paris. ¶ Secundo est. Et limita, vt per Baldum in l. precibus. vbi Iason. C. de impube. & aliis substitut.

g Pom. ¶ Hoc præmisso. Vide Alexandrum consilio 172. & quid dicat Raynut. Fulgo. in quæstione de hospitali substituto, in l. si. C. de institut. & substit. vide Rom. consi. 56. incip. in causa propositæ consultationis. limita per Alexan. cons. 1. in 1. vol. & vide Fed. de Sen. cons. 42.

¶ Paris. Quando substitutio dicitur facta in casum conditionis extrinsecæ nō trahitur ad casum conditionis deficientis, vt quando conditio est omnino extrinseca, aliàs secus, vt per Cō. cons. 121. incip. Gerar. ante fin. vbi vide omnino, & vide Ias. in l. cum proponas. C. de hęred. inst.

h Barb. ¶ Contrarium. Et de hoc vide Barto. in l. pater Seuerinam, præalle. & in l. fina. C. de instit. & substit. & in l. ex facto. la 1. de hære. instit. Io. de Imo. in c. Ray. de test. vbi plene dixi, & vide barto. in l. si mater. §. j. de vulg. & pupilla. bald. in l. cum proponas. de hęred. instituen.

i ¶ Est casus. Adde pro opi. barto. bon. tex. in l. fi. secundum vnam lectu. de insti. & substit. sub condi. fact. quem tex. ibi ponderant barto. Ang. & Gul. de Cun. in repet. l. precibus. in quæst. prin. & etiam Ray. in tract. suo substitutionum in materia vulga. bald. in l. cum proponas. C. de hæred. instit. & ant. de but. in c. Rayn. in materia vulgaris. de test pau. de Castr. cons. 236. quam tamen conclusionem limita, vt ibi per eum, & quando per talem extensionem resultaret absurdum, quia melioris conditionis esset extraneus, qui minus dilectus præsumitur, quàm institutus, qui forte est de descendentibus testatoris, quòd tunc non sit fienda extensio ad casum omissum. Item limita, nisi tractaretur de excludendo personā magis dilectam testatori, quam sit ipse substitutus, ita voluit Pet. de anch. cons. 358. inci. in Christi nomine, ex serie testamenti. Item limita talem extensionem non fieri, quando de sui natura nō comprehenderetur casus similis concepti. s. si non nascetur institutus. Nā non comprehendit casum, si nasceretur, secundum ang. cons. 93. in fi. & ali. no. gl. in l. mater. §. 1. in fi. eo. tit. & hoc dicit esse notatu dignum.

k ¶ Tertio principaliter quæro. adde de his, quæ alexand. remitit ad l. Gallus. videnda sunt etiam quæ ibi posuit.

Pom. Et primo, Vide Barb. ca. Raynutius.

l ¶ Vlterius. Quid si testator dicat, filium, & nepotem hæredes instituo, an nepos dicatur vulgariter substitutus filio? Vide pau. de Castr. in l. Gallus. §. 1. & ibi alexan. Quid autem si testator dicat, Titium hęredem instituo, & si hæres non erit, rogo vt restituat hæreditatem Caio, Gu. de Cu. in l. precibus. dicit, quòd licèt prima facie videatur posse dici, quod sit vulgaris, per l. ille a quo. §. fi. de testa. ǰ. ad Trebe. tamen concludit eam esse fidei com. per l. cohæredi. §. cum filiæ. ǰ. eo. & illa verba, si hæres non erit intelliguntur voluntariè, quia tunc cogi poterit, vt restituat & adeat, per l. debitor. ǰ. ad Treb. quòd alexan. putat verum, si testator dixerit, rogo vt restituat p fideicom. Nam alias vulgaris esset. per no. p Bart. in l. quærebatur. de test. mil. & p bal. in l. humanitatis. C. eo. in ver. mirabilem

Cy. in l. precibus. & Gul. de Cu. & Ray. de Forli. dicunt circa hoc eius verba multũ inuoluta, nec vera, nec veritati ꝓxima, ideo nõ 17 curo referre. † Dic ergo sic, quod omnis directa substitutio siue sit tacita, siue expressa, hẽt duo extrema, vnũ, ꝙ refertur ad eum cui fit substitutio, siue tacita siue expressa, aliud, quod refertur ad eum qui substituit. Primũ semp est negatiuũ, siue priuatiuum, & istud nunꝗ fallit, siue istud extremum exprimatur semp negatiue, siue priuatiue exprimatur, siue tacite, subintelligatur. Aliud extremum semp est affirmatiuũ, seu positiuũ, siue tacite, siue expſſe. In vulgari hoc patet, in pupillari ẽt patet, vt si filius hr̃s erit, & intra pup. ęta. decesſ. Titi⁹ sit hr̃s. Nam illa verba, si erit hr̃s, ꝗ sũt positiua, nõ sũt verba substõnis, vt patet, quia põt fieri exhr̃datio, vt hac l. in fi. & illa verba, si intra pup. ętat. decesserit, sunt priuatiua, quia idẽ est decedere, & nõ viuere. Illa verba, Titius hr̃s esto, ꝗ referuntur ad eum, qui substituitur, semper sunt affirmatiua. Nunc ad ꝓpositum, tacita vulgaris, quæ ꝯtinetur sub expressa pupillari nullis verbis fit a testatore expſſis: sed a iure tacite subintelligitur per affirmatiua verba & negatiua, eo modo quod dixit: Item substitutio tacita, de qua loquitur l. Titius. cũ l. seq. s̃. tit. j. intelligitur ꝑp quedã verba affirmatiua a testatore prolata, tñ semper subintelligiẽ affirmatiue, & negatiue, ſm ea, quæ s̃. dixi. Item substitutio, de qua loquitur l. q liberis. §. hæc verba. ĩ. eo. in illa exprimuntur verba, quæ referũtur ad substitutũ, vel substitutos, merito illa sunt affirmatiua sed verba quæ debẽt referri ad eum, cui fit substitutio, fuerunt omissa, & tacite subintelliguntur, si impubes decesserit, &c. & sit priuatiue, vt dixi: ideo Gl. quæ dicit quod illa substitutio ẽ tacita, bene dicit respectu verborum, quæ debẽt referri ad eum, cui fit substitutio. & Az. & Dy. qui dicũt quod ibi est expressa, bñ dicũt respectu verborũ, quæ dẽnt referri ad substitutos, credo tñ qđ ibi non est vulgaris expressa, sed pupillaris, vt ibi dicam. Itẽ substitutio, de qua loquiẽ l. fi. C. de hæred. institu. est expressa quo ad verba, quæ debent referri ad eum q substituit. Et sic intelligunt Azo, & Dy. & est tacita quo ad verba, quę dẽnt referri ad eum, cui fit substitutio, sed gl. ĩ. e. in l. verbis. appellat illã substitutionẽ dubiã, & bñ, qa ibi illa verba non proprie sonant in vulgarem: quia per eam s. vulgarem succediẽ defuncto, vt Insti. eo. circa prin. sed ibi testõr dixit, Semproni⁹ plotij heres esto, cum Plotium instituisset. Magis. n. sunt apta ad pupillarem, ꝑ quã succeditur pupillo, & ideo dicitur dubia, & lex interpretatur eã vulgarem, & sic his duobus casib. substitutio partim est expressa partim tacita, quo ad verba. Idem possumus dicere de reciproca, nam ibi non exprimuntur nisi verba, quæ referuntur ad substitutos.

18 ¶ Quarto principaliter † quero, qs sit effectus vulgaris substitutionis? Rñd. quinque sunt principl'r. ¶ Primus, in homine sui iuris intelligitur, si hr̃s non erit, vel non mutata conditione alium hæredem non fecerit, sed in homine alieni iuris intelligitur, si ipse hr̃s nõ erit, vl' mutata ꝯditione aliũ heredẽ nõ fecerit, e vt s̃. tit. j. l. si pr̃ familias Titium. & Insti. de vulg. substit. in fin. & C. de hæred. insti. l. cũ ꝓponas. Secundus effectus est, ꝙ testñ potest assumere vires ab ipso secundo gradu. l. iij. in fi. s̃. de lib. & posth. Tertius est, ꝙ ista vulgaris expressa ꝯtinet tacitã pup. vt ĩ. eo. l. iam hoc iure. Quartus est, quod per eam succediẽ defuncto, nõ ei cui facta est substitutio. vt Insti. eo. in prin. Quintus effectus est ꝙ vulgaris substitutio facit de suo & necessario volũtariũ. l. si filius heres. s̃. de lib. & posth. ita no. in l. Papinia. §. quarta. ff. de inoff. testa. De quolibet istorũ effectuũ videamus per ordinẽ. Et primus effectus est, si hæres non erit, vel aliũ heredẽ non fecerit, ꝙ admittitur substitutus, vt dictis legib. & hoc est in testõre sciente, sed in ignorante dic, vt l. si paterfamilias. cũ l. seq. s̃. tit. j. Item ꝙ dicit, si hæres non erit, &c. intellige, & desijt esse posse, qa est exclusus repudiatione, vel alio modo, aliàs donec est spes institutionis cessat b substitutio. l. quandiu. de acq. hær.

19 ¶ Sed circa hoc † dubitaẽ, qđ si est spes, ꝙ institutus, q repudiauit, veniat per rest. in integ. an interim a cessabit substitutio? Dico ꝙ non. l. si sine. §. sed qđ Papin. s̃. de min. quod dico quandiu est spes instõnis, &c. intelligiẽ si est spes de iure cõi, secus si de iure speciali. l. 4. §. j. ĩ. de fideic. lib. Pro hoc vide 20 qđ no. in l. 2. §. expectandi. ĩ. de sec. tabu. ¶ Item dubitatur, † qđ si b institutus decessit ante aditã hr̃ditatẽ, tñ ad hr̃dem trãsmittit ius c deliberãdi, qs ꝑfertur, an hr̃s hr̃dis, an substitutus? Dico ꝙ hæres hæredis præfertur, qa licèt institutus hæres nõ fuerit hæres, tñ facit aliũ hæredẽ: quia ex eius persona alius hæres adiit: & sic cessat substitutio. d. l. si paterfamilias. Pro hoc vr̃ casus in l. j. C. de his, qui ante aper. tab. & ibi ita hoc exponebat Ric. cum ibi dicit text. aliosq; &c. Et ipse exponebat, alios. s. substitutos, vel ꝯiunctos. Pro hoc vr̃ tex. ĩ. de acq. hæ. l. si quis filiusfam. ij. rñsũ bene illud respõsum ad legis principiũ ꝯtinuabis. Pro hoc vr̃ glo. in l. sed & si pro dote. §. pe. ĩ. de leg. pst. & ibi tetigi Hic dẽt ergo expectare, ꝙ heres hæredis repudiet, vel alio mõ excludatur. ¶ Itẽ põt dubitari, qa seruo instituto nolente adire, licèt dñs velit, locus est substituto. e 21 l. cũ proponas. C. de hær. insti. ¶ Quæro, † qđ si est institut⁹ monach⁹, q nõ vult adire? Iac. de Aret. & Ric. dñt idẽ qđ in seruo. l. Deo nobis. C. de epi. & cler. Et idẽ in Spe. in tit. de stat. mon. §. j. vers. viij. queriẽ. Alij dñt, ꝙ licèt monach⁹ recuset adire, nihilominus poterit adire monasteriũ, sicut pr̃, filio recusante, d l. fi. §. sin autem in secunda C. de bo. ꝗ lib. & hoc tenet Arch. 18. q. 1. & Io. Andr. tangit, extra, de prob. c. in ꝑsentia. & ista vr̃ æquior opin. & sic subiectio monachalis sit magis subiectio filialis, ꝗ seruilis. Quod apparet, quia seruus põt vendi, monachus nõ, sicut nec filius. l. j. C. de pat. q fil. distr. Itẽ monasteriũ cogitur alere monachũ, sicut pr̃ filiũ, nõ 22 autẽ dñs seruum, quia põt eum habere ꝓ derelicto. † Sed dicetis vos, adhuc restat dubium, an filio repudiante ꝑferatur substitutus vel pater? Gl. 3. in d. l. cum non solum. §. j. tenet patrem ꝑferri. & ibi Cy. Gui. de Suz. tenet ꝯrium. quia testatoris voluntas est seruãda. §. disponat. in Auth. de nu. Guil. de Cu. idem, quia expressa prouisio testõris dẽt tollere ꝓuisionem l. vt ĩ. e. l. cũ ex filio. §. j. & l. ex facto. §. item Ray. tenet gl. per tex. illius l. qui dicit, ꝙ repudiatio filij nõ dẽt nocere patri, quia pater & filius censentur vna persona. l. fi. C. de imp. Ego idem teneo, ꝙ pater ꝑferatur, primo per d. l. cũ nõ solum. §. similiq; mõ. ibi. n. dixit tex. perinde ac si ipse pater ab initio fuisset institutus. Præterea, ego dixi ꝙ subst. vulg. intelligitur si hæres non erit, vel alium hæredẽ non fecerit, d. l. si pater. cum si. s̃. ti. j. Sed hic filius ministerio suo fecit hæredẽ patrem, & pater ex iure filij adiit, & sic cessat substõ. d. l. si pater. cum si. s̃. ti. j. Et ꝑ hoc rñdetur ad omnia ꝯria, quia fateor ꝙ ꝓuisio testatoris tollit ꝓuisionem legis, s. in eum casum quo testõr disposuit, s. si hæres nõ erit, vel alium hæredem non instituerit, sed hic fecit alium hæredem, ergo, &c. Item dico in monasterio, ꝙ ꝑferatur substituto, quia fe23 cit monachus aliũ hæredẽ. ¶ † Quæro quid si monachus, vel fili⁹ decesserit ante aditam hæreditatẽ, an sit locus substõni, vel veniet pater? Ray. ꝯiũgebat hos duos casus filio repudiãte, vel mortuo ante aditam hæreditatẽ, & dicebat idem vtroq; casu, sed Ric. Mal. dicebat secus filio mortuo, vt refert Cy. in l. e. cũ non solũ. §. j. C. de bon. quę lib. & hoc puto verũ. Primo per l. si infanti. C. de iu. delib. vbi filio mortuo ante aditionem quæritur patri, ita demũ si fuit infans, secus si fuit maior. ibi, ergo est tex. cũ gl. nostrę quæ24 stionis. † Præterea, per filium non trãsmittitur ad aliorum patrẽ hæreditas non adita, nisi suorum ascendẽtium, ſm gl. l. j. C. de his qui ante apert. tab. & l. 2. C. ad Orfi. licèt teneant quidam ꝯrium in hoc, vt ibi no. Si ergo est speciale in hæreditate ascẽdẽtiũ, ergo 25 in ꝯriũ est ius cõe, ſm alios esset minus dubiũ, vt ibi no. ¶ † Item dubitatur, qđ si ille, q repudiauit hẽt substitutum vulgarem, & aliũ hẽt per fideicommissum, fideicommissarius petit illũ repudiãtẽ cogi adire. l. nam quod. §. si quis cõpulsus. ĩ. ad Treb. modo substitutus vulgariter vult hr̃ditatem iure substitutionis vulgaris, & fideicommissarius vult eã iure fideicommissi, ꝗritur qs preferatur? Et videtur ꝙ fideicõmissarius. l. nõ iustã. C. ad Treb. & l. facta. §. Iulian⁹. ĩ. ad Treb. vbi hoc videtur expressum. In ꝯriũ videtur casus in l. si patroni. §. fi. ſm primã casus positionẽ. e. ti. Dico sic. Aut fidei commissum nõ est repetitũ à substituto tacite, vel expſſe, & tunc ꝑfertur substitutus vulgariter. d. §. fi. Aut est repetitũ, & ꝑferẽ fidei cõmissarius. d. l. nõ iustã. & d. §. Iulianus, sed quia ille §. Iulianus ali26 quãtulũ videtur obstare huic dicto: ideo dic, vt i[?]. ¶ † Quæro, qđ si hæres institutus est indignus, e nec adiit hæreditatẽ, an veniat fiscus, vel substitutus? Rñ. fiscus repulso substituto, vt ĩ. ad Sylla. l. si sequens. in prin. Facit ĩ. de bon. libe. l. in seruitutẽ. §. ei qui. Rõ, qa licèt ipse institutus non sit hæres, tñ facit hæredem fiscum, ergo substitutus repelliẽ. l. si pater. sæpius præal. s̃. tit. j. Hinc est, ꝙ fiscus tenetur ad legata & fideicommissa, ẽt hereditate non adita ꝑ hæredem, vt not. in gl. traditur in l. eã quã. C. de fidei. & l. recusare. §. si fisco.

ADDITIONES.

a ¶ Dico quòd non. Quid si institutus, qui repudiauit, potest venire ad reuocandum absten sionem per aliud remedium, quam per beneficium rest. in integ. veluti per remediũ l. fin. C. de rep. hær. an isto casu poterit admitti substitutus. Bal. & Ang. firmant ꝙ sic in l. quandiu. la j. ĩ. de acq hær. alleg Ale. vltra eos tex. & gl. expressam in l. si quis suus. ĩ. de iur. delib. Et idem videtur tenere Pa. de Ca. in d. l. quandiu. licèt in d. l. si quis suus, ipse & Raph. teneant contra Bar. & Pau. in d. l. si.

b ¶ Transmittit. Ang. hic tenuit contrarium, ꝙ imo non transmittat. Sed opi. Bar. videtur verior, quam ipsemet tenuit in l. cum proponas. C. de hær. inst. & ibi Fr. Tig. Bal. & Pa. de Ca. & Bart. & Imo. in d. l. si pater. hic alle. Bal. in l. cum antiquiorib. & in l. quidam elogio. C. de iu. delib. & in l. apud hostes. C. de suis & le. & in l. papinianus. §. quarta. de inoff. test. Ang. in l. sed si plures. §. j ĩ. eo. Pau. de Ca. in l. quandiu. la j. ĩ. de acq. hær. Imo. in c. Raynutius. in materia vulgaris. de test.

c Barb. ¶ Dico ꝙ. Contrarium tenet hic Ang. per l. si paterfa. hic alleg. Ad quam responde ꝙ si illud quod ibi dicitur est in actu voluntario, multo magis hic in actu necessario. Itẽ per l. si quis filiũfa. hic alle. quia ibi per dationẽ vulg. nõ impeditur institutus. Resp. quia ibi potest loqui in actu voluntario, s. quando testõr dixit, si voluerit, & mortu⁹ sit añ illã condõnem, quod admittitur substitutus, & excludũtur hæredes instituti. Et pro isto dicto vide Bar. in d. l. si pater. ĩ. de hær. inst. sequitur Bal. in l. cum antiquiorib. C. de iu. delib. & l. j. C. de hær. inst. & in d. l. cum proponas. eo. ti. Io. de Imo. in c. Ray. de test. & vide quæ ibi dixi omnino, quia plura noua dixi in d. l. si pater. hoc non sequitur Bar. sed dat nouã opi. sed Bened. de Plum. in com. l. 3. de iur. delib. sequitur Bar. sed Ang. in d. l. cum proponas. & in d. l. si pater. & in d. l. cum antiquiorib. & hic tenet contra Bar. & subdit in d. l. cum antiquioribus, quod tenet contra barto.

d ¶ Recusante. ang. cons. 91. & cons. 133. bal. cons. 309. lib. 2. vbi clare tenet ꝙ monasterium inuito monacho, vel monacha, possit adire hæreditatem, & inquantum alexan. relinquit considerandum an relictum monacho à patre, videatur relictum rõne sanguinis, potius quam intuitu monasterij, dic ꝙ bal. cons. 282. lib. 4. dicit quod relictum religioso, qui habere potest proprium, potius videtur relictum ratione sanguinis, quàm monasterij. Si vero proprium habere non potest, videtur relictum potius monasterio.

e ¶ Indignus, adde quòd ang. tenuit contrarium, quia fiscus non veniat tanquam hæres indigni, sed tanquam successor vniuersalis ad bona vacantia. d. l. recusare. item quia qua rõne venientes ab intest. ad hæreditatem istius indigni repudiantis, non possunt excludere substitutum vulgarem, ita nec fiscus, imo vero dicit, quòd aut adiuit ille indignus, & tũc clarum est substitutum excludi. l. post aditam. C. de impub. aut non adiuit. & & tunc iura præsumunt eum in fraudem fisci noluisse adire, vt no. gl. in d. §. si fisco. & bar. in d. l. si sequens. Hanc opi. tenet Guil. de Cu. in d. l. precibus. & ibi bal. & imo. in c. Ray. de test. vide ang. cons. 205. Sed quid si testator instituat filium, & substituat, quod quouis modo capax esse non posset Titius, & contingat quod filius sit condẽnatus, vel rebellis, an veniat substitutus, vide ancb. cons. 286.

a fisco.ff.ad Treb.l.cum filio.j.ad Syl.¶Itē q̄ro ᵃ an aliquo casu institutus.& substitutus veniant simul? Docto.cōiter dicunt ꝙ sic,
27 †& in l.si pater.s.tit.j.& Inst.eo.§.fi. Ego do ᵇ alium casum quan-
b do patrono fuit datus institutus & in aliqua re propria grauatus: quia tunc ipse hēbit debitam portionem,vt institutus,& residuā hēbit substitutus,si ipse nōvult iudiciū defuncti implere.l.si libertus patrono.ver.qđ ergo.j.de bo.lib.Et sic ꝯcurrunt institutus,& substitutus.¶Item do tertiū casum ī filio instituto,& grauato,eo mō quo dixi in prono,ꝑ eandē legē,qa est rō. ¶ Sumus expediti
28 de primo effectu,& q̄stionib.emergentib.circa illū.Scđus † effectus est,ꝙ testm̄ pōt assumere effectū ab illo scđo gradu,l.3.in fin.s.de lib.& posth.Circa hoc dic br̄.Q n̄q; primus gradus non hēt effectum ꝑꝑ defectū ꝯtingentē ex parte instituētis.Q n̄q; ꝑꝑ defectū ꝯtingētē ex parte instituti.¶Primo casu,aut ille defectus fuit præteritionis,vel exhæredationis,& tunc distingue,vt no.in d.l.3.§.fi.s.de lib.& posth.& s.de iniust.test.l.nā & si sub cōdōne.§.fin. Ratio,quia ideo p̄teritus,vel exhæredatus rūpit,vt faciat locum sibi,nō alteri, ꝑ hoc l.pe.s.de iniu.test.& quod ibi dixi vobis.Aut fuit alius defectus in primo gradu,qui cessat in scđo,& tunc indistincte pōt à secundo gradu incipere,vt s.de iniu.test.l.nam & miles,& s.tit.j.l.si quis soluendo.Secūdo casu,qn̄ est defectus ex parte instituti,tunc indistincte potest à scđo gradu incipere.si primꝰ nolit esse hæres.s.ti.j.l.iam dubitari.& C.de hær.inst.l.cū ꝓponas,cū si.siue primus sit exclusus tpe.j.de acq.hęr.l.quandiu.siue sit ex
c clusus morte.ᶜ C.de ca.tol.§.pro secundo.ibid.vel substitutus,&c.& ibi no.& j.de fideicom.lib.l.Thais.§.Splendoforus.siue sit exclusus deportatione,vel alia dānatione,vt s.de lib.& posth.l.Gallus.§.& quid si tm̄.& de bo.lib.l.si necē.§.j.siue excludatur rōne alterius incapacitatis,forte:qa nō est natus ex legitimo mr̄io,quia spurius.l.2.C.de hær.inst.Et prædicta vera in vulgari expressa,sed
29 in tacita.j.dicam.¶† Vlterius q̄ro,ᵈ quid si institutus in primo
d gradu pōt esse hr̄s,sed non eodē mō quo defunctus voluit,quia fuit institutus suus,vel necessarius,sed in tpe mortis reperit̄ emācipatus,vel manumissus,an admittetur institutus,vel substitutus? hoc est meum dubium.Et dic,aut ista vulgaris substō fuit facta ex necessitate,vt qn̄ nepos substituitur filio,& tūc substitutus præferatur.l.Gallus.§.& qđ si tm̄.ibi,emancipatus esset,&c.Vr̄.n.substitutus in illum casum si filius desiit esse suus,vt ibi patet,& hoc ꝭm ista tpa,ꝭm hodierna iura forte aliud esset,vt dixi ī d.§.& qđ si tm̄. Si vero substitutio fuit facta ex volūtate,tunc præfertur institutꝰ nō attenta illa status mutatione.de l.Gallus.§.fi.& Insti.de hær.insti.§.seruus autem.versi.si vero.& est expressum s.tit.j.l.si pr̄fa.Titiū.Videatur.n.substituere in eū casum si hæres nō erit quoquo
30 mō.¶†Vlterius q̄ro an testm̄ ᵉ possit vires assumere à tacita vul-
e gari,an vero requiratur aditio in primo gradu?Gl.dicit,quod nō pōt incipere à secundis tabulis ex tacita vulgari,sed requiritur aditio ex institutione. l.apud Iulianū. ad Treb.& ita sentit gl.Idem Dy.per illū §.& l.Ita tn̄.§.à pr̄e.e.ti.& qa vitiato exp̄ssovitiat tacitū.l.3.§.qui hēt.s.de ser.rust.p̄.Idem vr̄ sentire Cy.in l.p̄cib.& idem d. Ray.Gui.de Cu.tenet ꝯriū,qa tacita vulg.sumit effectū in casum hæreditatis nō aditæ,vt j.eo.l.iam hoc iure.ergo est impossibile,ꝙ in casu hæreditatis aditæ assūmat effectum.argu.l.si ancillam.j.pro suo.Præterea,per aditionē hæreditatis debet finiri tacita vulgaris.l.post aditam.C.eo.ergo ab eo casu non pōt inchoari.l. Titio cum morietur.de vsufruc.& de vsufruct.lega.l.vsumfructum
31 cum moriar.Istæ rationes†concludunt,ꝙ tacita vulgaris per aditionem ipsius pupilli non potest confirmari,quod concedo.Sed gl.& Dy.dicunt contrarium de aditione cohæredis, tamen Oldr. tenet idem quod Guil.quia ꝭm hoc sequeretur ꝙ si testator solū pupillum instituit,qui decederet hæreditate non adita testm̄ rūperetur,quia nullus posset esse hæres,nec ex tacita vulgari,quod est ꝯ mentem l.iam hoc iure.§.fi.j.e.Ita dicebat Old.sed certe tūc quando pupillus solus est institutus,existentia sui hæredis confirmat tabulas pup.vt dicam j.l.prox.in materia pup.substi.ideo te-
32 stamentum non rumperetur.Quid ergo dicemus? † Rn̄.ꝙ licèt pupillaris requirat aditionem hæred.tn̄ vulgaris tacita,quæ cōtinetur sub ea hoc non requirit,sed pōt ab ea incipere. Probo per
f l.neque enim.ᶠ§.fi.de mil.test & dico ibi esse casum.Nam ibi sub expressa fideicō.continetur vulgaris tacita,tamē licèt fideicō.requirat aditionem hæreditatis,& ab ea testm̄ nō possit assumere vires.l.ille à quo.§.si de testō.j.ad Trebel.tn̄ illa tacita vulgaris non requirit aditionē,vt ibi patet:Nec dicat aliquis,ibi spālc est,quia fateor ꝙ ibi est speciale ī hoc ꝙ fideicō.trahatur ad directā, quod non reperitur alibi,præterq̄ in casu illius l.sed ꝙ illa tacita vulgaris confirmet testm̄ ex se, in hoc nō est spāle,sed ius cōe,vt ibi patet in tex.& hoc videtur tenere gl.j.eo.l.lex Cornelia.s.de ventr.insp.l.pe.dicam j.prox.q.Non ob.quod vitiato expresso vitiatur,&c.illud est verum qn̄ tacitū habet se ad expressum,vt accessoriū,sed secus si vtrunque pariter est principale.l.si fideiussorib.ī prin.& ibi dixi.j.de leg.j. Non ob.§.idem Iulianus.quia ibi requiritur aditio ad confirmandas tab.pupillares,quod apparet,quia tex.fecit mentionem de secundis tabu. Nec ob.si dicas,quod hoc non est verum cum pupillus hoc iure nihil haberet,vt ibi dicit gloss. ergo debet intelligi de tacita vulgari. Rn̄.ibi forte habebat bona materna,vel alia bona,quæ post mortem patris acquisiuerat. Non ob.§.à patre:quia ibi loquitur in pupillari. ¶ Vlterius q̄ro,pupillus cui est facta substi.pup.decessit viuo patre,an substitutus pōt succedere ex tacita vulgari? Gl.quod sic. j.e.in le.lex Cornelia,super verbo non existimo.& in verb.duodecim,& in gl.fi.& j.eo.l. si pater captus. idem tenet Gui.de Cu.quæ gl.vr̄ tenere id quod s.tenui,ꝙ testm̄ potest assumere vires a tacita vulgari.Dy.ꝯ.per l.qđ si filius.j.de ca.ibi,nihil est,&c.quasi diceret, nec de pupillari, nec de tacita vulgari.& idem vr̄ sentire gl.in d.l.qđ si filius.in ver.possit.& Cy.in l.precib. C.eo.tit. Alij autem distingunt aliter,aut pupillus habet cohęredem cuius aditione confirmat̄ tacita vulgaris.& loquitur prima opi.aut non hēt cohæredem,& loquitur opi.Dy.Sed certe prout dixi s.illud qđ tacita vulgaris cōfirmatur aditione non est necesse dicere, quare dico ꝙ oēs dn̄t bene diuersis tn̄ casibus loquūtur. Vnde distingue. Aut filius moritur ciuiliter viuo patre, vt quia capitur ab hostibus, vel post mortem patris moritur naturaliter, & tūc substitutus pōt succedere ex tacita vulgari, vt j.eo.l.lex Cornelia.& ibi no.Rō quia patre viuo adhuc durat spes subst.pup.vnde non est, quid imputetur patri cur testm̄ non mutauit. Aut filius viuo patre decessit nāliter,& tunc si quidem pr̄ statim decessit post , ita ꝙ non habuit tp̄s mutandi testm̄:& idem, quia substitutus venit ex tacita vulgari ex pręsumpta volūtate defuncti,quia eū instituisset si sciuisset,& d.l.pater captus.cum sua gl.j.eo.Si vero pr̄ deces-
g sit post ex interuallo, ᵍ ita quod habuit potentiā mutandi testm̄. tunc substitutus nō admittitur,ita loquit̄ d.l.quod si filius.& opi.
h do.Dy.ʰ nam cum potuit sibi prouidere,& non prouidit , lex non subuenit sibi,nec pōt dici,quòd non cogitauit de hoc , quia filiū mortuum vidit,hoc probatur.j.de mil.test.l.tractabat̄,& arg.l.iiij.
33 C.de inof.test. ¶† Vlterius quæro,quid si substitutio ⁱ pupillaris
i facta est ventri & venter non nascitur,an substitutus admittatur ex tacita vulgari? Tex.& gl.quod sic.s.de ven.insp.l.pe.Facit C.de instit.& substi.l.fi.vbi vulgaris expressa facta,si posthumus non nascit̄ ꝯtinet tacitā pup.eo nato,ergo idē ecōuerso.Alij vero dicunt ꝯ,nisi sit cohęres , cuiꝰ aditione cōfirmatur illa tacita pupillaris,quod nō placet,vt dixi s.quia aditio nō requirit̄.Dico ergo sic,aut spes natiuitatis posthumi deficit post mortē testatoris,vl' ante per modicum tp̄s,& substitutus admittitur ex tacita vulgari. d.l.pe.Aut deficit multo tpe post testm̄,vel ante mortem testatoris,& tunc secus.per ea quæ s.dixi. ¶ Sumus expediti de secundo
k effectu.Tertius ᵏ effectus† est,quod illa vulgaris expressa ꝯtinet
34 tacitā pup.vt j.eo.l.iam hoc iure.qđ est verū nisi testōr dixerit contrarium

ADDITIONES.

a ¶Quæro. Adde eundem Bar.in l.gerit.circa med.infrà de acqui. hære.doct. in l.hæres instituta. C.eo.Bar.in l.vnica.C.quando non pet.pat.per Bar.vbi quærit an filius,qui habet substitutum vulgarem,possit attenta legitima,residuum repudiare.de quo vide Ancha.consi.313.

b Pom.¶Ego do.Vide Ale.consi.75.incip.visis diligenter.in 1.volu.Are.consi.160.incip.longa est disputatio:Pan.c.Ray.de testa.in fi.Bar.in l.gerit.& ibi Ale.in apostil.ff.de acqui.hær.Adde etiam alium casum,in quo substitutus concurrit cum instituto.l.fin. in prin. vbi gl.& doct.maxime Ias.C.de insti.& substit.Ale.in l.hæres instituta.C.de impu. Pau.& Mod.in l.quia poterat.in 1.col.ff.ad Trebel.

c ¶Morte.Adde Pau.de Cast.consi.168.

d Pom.¶Vlterius quæro.Vide Alex.consi.1.volu.1.Old.consi.20.alias 200.Alex. in §.idem Iulianus.hic alleg.in 3.notab.

e Barb.¶An testamentum.Ang.hoc idem tenet,s.quòd incipit à tacita vulgari in voce,nō ex eo,quia facta expressione pupilli,verisimile est,quod si testator cogitasset pupillum repudiare,voluisset substitutum similiter venire.Et respondet ad §.idem Iulianus. quia ibi cohæredes pupilli erant ipsi pupillo substituti,nam tunc tacita substitutio intelligatur ex eo,quia cohæredes,arg.l.si Titio,& Mæuio.§.Iulianus.de leg.2.l.quia tacita.s.tit.1.ideo in illa pupillari expressa,non intelligitur tacita vulgaris. Sed adde quòd ista responsio non videtur bona,quia illa substitutio intelligitur respectu iuris accrescendi. Vnde cessante iure accresc.cessat illa substitutio, sed vulgaris non venit ex iure accrescendi,ergo,&c. Et responde aliter ad d.§.Iulianus,quod ideo non potest habere locum tacita vulgaris quia non erat sublata existentia suitatis,quo ad transmissionem, per dationem cohæredis extranei.l.3.C.de iur.delibe.& ideo prius necessarium fuit scire,quis esset hæres pupilli in quem facta erat transmissio vigore suitatis, & sic necessarium fuit adiri ex pupillari.

f ¶L.neque enim.Adde solennem tex.secundum Ale.in l.antoninus.j.de fideicom. lib.& opi.Bar.Sequitur Imo.hic referens ang.hoc in voce ita tenuisse,quia facta expressione pupillaris verisimile est quod si testator cogitasset pupillum repudiare, voluisset similiter substitutum admitti. Idem confirmatur per l.si pater filium. infrà, eod. intelligendo quòd ibi tractet de tacita vulgari,prout ibi tenet Iac.de are.& magis communiter alij. idem tenet Bal.in l.fi.C.de insti.& substi.sub condi.fact.& ibi ad hoc ponderat. gl. fi.idē Bal.in l.quidam elogio.C.de iur.delib.& in l.tractabatur.infrà,de mil.test.& l.vnic.§.pro secundo.C.de cad.tol.idem tenuit Ol.consi.20.qui similiter respondet ad §.idem iulianus.vt hic facit Bar.licèt imo.hanc sol.dicat continere diuinationem.

g parisi.¶Ex interuallo.idem tenet Bar.in l.lex Cornelia.j.eo.& are.ibi in fi.adducit contra Bar.tex.in auth.vt fact.no.consti.§. pe.& tenendo contra Bar.non ob.l. tractabatur. quia ibi est priuilegium,& spāle fauore libertatis,quòd priuilegium non inducitur, nisi subsit ratio,quæ esset qn̄ testator tm̄ supuixit,qđ potuit sibi ꝓuidere similiter.in l.3. C. de inoffi.test.ibi erat priuilegium,vt modo mater videatur instituisse illū, quem non instituit,sed in casu nostro est ius cōe,ꝙ sub pupillari contineatur tacita vulg.& ideo nō est imputādū testōri ꝓterea facilius tollitur priuilegiū,q̄ ius cōe.iurib.vulg.& ita loqtur tex.in d.auc.:d illud ꝙ dn̄t ꝙ si testator tm̄ supuixit,ꝙ potuit sibi ꝓuidere,si nō prouidit est ei imputandum,vide pro corroboratione,quæ habes ad Bar.in d.l.tractabatur.

h ¶Opi.d.Dy.adde ꝙ illā sequitur pa.de Ca.cōsi.148.cū modificatione.de qua hic per Bar.& similiter opi.Cy.sequitur Fed.consi.246.de quo vide Bal. consi.40.vbi refert Fran.de Rampo.li.4.& consi.114.lib.3.& consi.107.395.& seq.& consi.464.lib.2.

i pom.¶Si Substitutio.Vide Ray.in repe.l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.de lib.& posth.

k ¶Tertius.adde videndum anc.consi.56.& Ro.consi.134.& alius est casus,quando vulgaris expressa est facta cum dictione taxatiua,ꝑ l.iam hoc iure. in ver. in vulg. tantummō casum.j.eo.& hoc tenuit Sal.in l.precib.in 1.col.C.eo.Ful.in l.quamuis.C.eo.& in l.ii.C.de insti.& substi.sub condi.fact.pau.de Cast.in l.iam hoc iure.

parisi.¶Quando esset statutum ꝙ verba testamenti intelligantur ad literā prout iacent expressa vulg.non continet tacitam pupillarem.vide Barb.consi.39.vol.2.

ꝯriū expresse vel tacite. Expresse probat ĵ.e.l.iam hoc iure.in fi.& C.eo.l.q̄uis. Tacite vt in breuiloqua facta disparibus.d.l.iam hoc iure.cū si. Itē qn̄ in vtrunq; casum expresse prouidit, vt ĵ.e.l.cū ex 35 filio §.j.cū gl.in ver.& alius. ¶† Quæro, qd si mater est in medio, an tunc in vulgari ꝯtineat̄ tacita pupillaris? Glos.in l.precib.dicit, ꝙ ꝯtinetur, sed nō cum effectu. Alia gl.dicit ꝯriū, ꝙ nō ꝯtinetur, vt 36 ĵ.e.l.Cēturio.& ibi de hoc dicā. ¶† Itē q̄ro, qd si vulgaris fuit facta in vnū casum ꝙ ꝯtineat vulgarē tacitā in aliū casum, f̄m ea, q̄ dixi s̄.an tūc tacita pup.vulg.ꝯtineat? Casus est ꝙ sic. C.de instit.& 37 subst.l.fi.f̄m lect.gl. ¶† Quæro an vulgaris expressa facta filio furioso, vel mēte capto, ꝯtineat tacitā exēplarē? dicā ĵ.eo.l.ex facto. 38 in materia substōnis exēplaris? Quartus effectus † est, quia ꝑ eam succeditur defuncto, nō ei, cui substō est facta. inst.e.in prin. ¶ Ex-39 ta hoc q̄ro, † qd de vulgari expressa, q̄ in se ꝯtinet tacitā pup. an ꝑ eā succedit̄ pupillo, ita ꝙ trahatur ad bona pupilli. Dy. ꝙ sic, ꝑ p̄uicinitatē q̄ hēt cū pupillari. Et iō dicit ꝙ est casus ĵ.eo.l.ij.§.sed & si ita.& exponit tex.ibi, ꝙ ei.s.filio. vt ad proximū fiat relatio. Et idē Ray. Sed Cy. hoc reliquit sub dubio. Gul.de Cu. & Mar.Sil.ꝯ: quia ꝑ vul.subst.succedit̄ defuncto, ꝑ pupillarē pupillo, vt inst.e.in prin. & ar.l.Sextiliā.ĵ.de leg.3. Ego dico ꝙ Iac.de Are. in hoc passu sentit veritatē.s.ꝙ ꝑ vulgarē succeditur solūmodo defuncto, & hoc eo tp̄e quo pupillus repudiat, sed ꝑ pup.tacitā in ea comprehensam succeditur pupillo tūc, cū pupillus in pupillari ætate decedit, & sic habebit locū vtraq; substō, nec.n.est de necessitate pup.substit. ꝙ filius sit hæres.l.si pupillus.ĵ.de acq.hæred. ꝑ quā legem hoc probatur. Et ita dēt intelligi opi.Iac.de Aret.q̄ opi.ꝑ scripta male recitatur. Nō ob.d.l.sed si ita.qa dēt exponi.i.ei.s.patri. vel si expo-40 nis ei.s.filio, intellige ex pupillari tacita. ¶† Itē quæro. an tacita vulgaris, ꝯtēta in pupillari expressa trahatur ad bona pupilli? Dy. ꝙ sic, & ē cas⁹ f̄m vnā lec.ĵ.ad l.fal.l.q fundū. §.cohr̄s. Cōtrariū tenet gl.in fi.C.de inst.& subst. Ray.dicit, Aut est substitut⁹ cohr̄s, & hēt locū dictū Dy. aut alius, & hēt locū dictū gl. Ridiculū est, quare dico, ꝙ eo tp̄e quo se abstinet pupillus, succeditur ex tacita vulgari: sed eo tp̄e quo moritur, succeditur ex expressa pupillari, vt s̄.dixi in prox.q. Nunq̄.n.reperitur ꝙ ꝑ vulgarē succedit̄ pupillo, & sic ꝯtingeret, ꝙ simul & semel decederet pupillus, & ēt pr̄, per qd̄ excluderet̄ a bonis paternis, dicerē substitutū venire ex pupil. ad bona pupilli, ex vulgari ad bona patris: nam illa substō cōtinet vtrunq; casum copulatiue, vt siue eueniat vterque casus, siue alter, sufficiat, vt ĵ.eo.l.iā hoc iure. Non ob.d.§.cohæres.qa teneo alias a lec.ibi positas, vł intellige f̄m prædicta. ¶ Vlterius quæro vtrū ta-41 cita vulgaris hēt † locū, qn̄ mr̄ est in medio? Gl. ꝙ sic: qa ꝑ eā nō succeditur pupillo, sed defuncto, vt no.in l.fi.C.de inst.& substi. Et hoc puto verū de matre pupilli, sed si viueret mr̄ testōris, tūc tacita vulgaris non hēret locū ꝯ matrē testatoris, eadem rōne qua 42 tacita pupil.ꝯ matrem pupilli nō admittit̄. ¶† Quarto q̄ro, vtrū per aditionē, q̄ fit ex tacita vulgari confirmet̄ expressa pupillaris? 43 dicā ĵ.eo.l.ꝑxi. Quinto, q̄ro † quid de vulgari partim expressa, par b tim tacita, an admittat̄ ꝯ matrem in casum tacitū. Dico [b] ꝙ est casus ꝙ non.in l.fi.C.de insti.& substi. Intelligo aliter, quā gl.intelligat, & aduerte ꝙ est verus intellectus. Nam dicere primo ꝙ ibi est casus ꝙ tacita pup.nō admittat̄ ꝯ matrem nō est bn̄ dictū, nā hoc esse verum est iuris certi & aperti, l.precib.C.eo.ti.sed in d.l.vlt.dr̄ ꝙ de illo casu nō erat ꝯtentio inter Vlpianum & Papinianū, ergo nō est dicēdum, ꝙ ipsi dubitassent de eo qd̄ est ius apertū & clarū: c quare pono [c] ibi casum al'r, s.ꝙ testator instituit vxorem ex ꝑte, & ventrē ex ꝑte, & vētri, si nō nasceret̄, substituit quēdam vulgariter, & sic expressit vnum casum. Contingit ꝙ posthumus natus decessit hr̄ditate nō adita, nec existētia sui hr̄dis ibi operat̄ aditionem, qa hēt cohr̄dē ex̄neū, l.apud Iulianū.§.idē Iulianus.ĵ.ad Treb. q̄rit̄ vtrum substitutus admittat̄ ex substōne vulgari tacita ī hūc casum, an mr̄? Et ibi rn̄det̄, quia licet ibi tractet̄ de successione viri, tn̄ excludit substitutū ex p̄sumpta volūtate defuncti, quin ipsam matrē instituit ꝑ parte, & qa testator plus diligit matrē ꝑꝑ filios. l.cum qs.C.de nat.lib.& iō est verisile, qd̄ velit hr̄ditatē luctuosā ipsius defuncti ad eā pertinere, & substitutū excludi, nisi mr̄ prior decedat, qa tunc admittit̄ substitut⁹, vt hic est casus sing. in l.illā. Al's āt tacita vulg.admittit̄ ꝯ matrem impuberis, qa de eius īpu-44 beris successione nō tractat̄, vt dixi s̄.ꝑx.q. ¶† Quæro an ꝑlegata veniāt in vulgari substōne, De hoc dic, vt in l.qui filiab.§.fi.cū l. seq.de leg.j.& l.q̄situm.§.duobus.eo.ti.& l.miles.§.pro parte.de le. 45 ij.& in qualibet ipsarum dixi. ¶† Quintus effectus est, quod vulgaris substitutio facit de suo voluntarium.l.si filius hære.s̄.de libe.& posthu. Dic vt ibi dixi, & l.si filius qui patri.ĵ.eo. 46 Quinto. prin.q̄ro † q̄ īpediāt, & q̄ extinguāt effectū vulg.substi. Lex dicit ꝙ post aditā hæred.extinguit vulg.subst.l.post aditā.C. eo. Nec ob.C.de fideic.auth.hoc amplius, & ibi no.C.e.l.post adi-47 tā.& ꝑ Azo.in sum.e.ti.§.expirat. ¶† Sed circa hoc insurgūt dubia. ¶ Primo, qd si feci tres vel quatuor gradus substōnū an oēs expirēt per aditionē primi? Certe sic, vt ĵ.ti.j.l.cū in testō.ĵ.eo.l.si 48 mr̄.§.fi. ¶† Itē q̄ro, vtrū aditione vni⁹ ex hr̄dib. extinguat̄ substō facta oībus? Br̄ dico sic. Aut substō fuit facta pluri. copulatiue, vł ꝯiūctim, aut instituit duos, Titiū & Seiū, & dicit, si Titius, & Sei⁹ hr̄des nō erūt, talē substituo. vel dixit, Si neq; Titi⁹ neq; Sei⁹, &c. vel si ꝑdicti, &c. tūc vno adeūte extinguit̄ substō, qa eius substōnis ꝯdō deficit, cū reqrat neutrū hr̄dē esse, vt ĵ.e.l.quidā testō.& C.eo.l.q̄uis.cū gl.2. Si vero fuerit facta substō separatim, tūc vno d adeunte [d] expirat substō quo ad seipsum, nō quo ad alios nō adeūtes, vt s̄.de iniust.test.l.pe.& ĵ.eo.l.ex duob.§.filium.& l.cū ex filio. §.fi.& l.cohæredi.§.cohæredes. Ad hoc faciūt oīa iura, q̄ dn̄t substitutum p̄ferri ꝯiuncto, vt C.de ca.tol.§.ꝑ secūdo, & ĵ.de secū.tab.l. æquissimū.§.si duo.& C.de fideic.auth.hoc amplius, & no.in glo. 49 fi.in l.q patri.ĵ.de acq.hær. ¶† Itē dubitatur, qd si adiuit hr̄s & aduersus aditionem restitutus est, vt abstineat, an admittat̄ substitut⁹ vulgariter? Certe sic, l.& si sine.§.sed ꝙ Papinianus.s̄.de min.& l.ex contractu.ĵ.de re iud.& ĵ.eo.l.2.§.interuallū.f̄m vnā lec.& no.C. e.l.post aditam. Sed hoc casu si substitutus adeat de iure ciuili, an vero hēat petere ꝑ f̄m tab.ꝙ vr̄, qa cum primus remaneat de iure ci.d.§.sed quod Papinianus.& l.ei qui soluēdo.s̄.ti.j.alius eo iure hæres esse nō pōt, l.qd̄ ꝯ.§.vni.ĵ.de re iu.& l.hr̄ditate.§.pr̄.ĵ.de cast. pe. Et hoc vīr seq Vltramōt.& Cy.sequendo eos.C. vñ libe.l.q se patris, & vr̄ casus in l.2.§.interdum.in fi.ĵ.e.ibi, vt p̄ter vtiles actiones, &c.f̄m vnā lec. Veritas est ꝙ pōt de iure p̄to.vt ibi. Idem ēt de iure ci.l.j.§.si quis adita.ĵ.ad Tert.vbi est casus, & no.de suc.edi.l.fi. Nec ob.ꝙ alius remanet de iure ciuili, quia est verum directe, sed substitutus erit heres vł'r. Sił'e in eo, cui hr̄ditas restituit̄ per Tre. 50 & hæc pl'ies dixi. ¶ Dubitat̄ ēt, an † exn̄tia sui hr̄dis impediat substitutum vulgarē? Br̄ dic, aut substō est facta ex necessitate, vt ex ꝯsilio Galli, vel legis Velleiæ, & tūc existentia sui hr̄dis excludit substitutum. Nā facta est substō sub ꝯdōne, si suus hæres eē desinat. d. l.Gallus.in prin.& hoc sentit gl.ĵ.e.l.si mr̄.§.j. Facit qd̄ dixi s̄.circa f̄m effectū, ver. Vlterius q̄ro, qd si institutus. ¶ Si vero vulga.substō est facta volūtarie, tūc si qdē ē vulg.exp̄ssa, existentia sui hr̄dis non pōt hr̄e locū.l.si filius hr̄s.s̄.de li.& post.& ibi dixi, & dicā ĵ.e. l.si filius, q patri. Si vero loquaris de vulgari tacita, dico ꝙ eā non extinguit existentia sui hr̄dis, qd̄ patet, qa existentia sui hr̄dis cōfirmat tab.pup.in quibus ꝯstat ꝙ ꝯtinet̄ tacita vulgaris.l.si filius q patri.ĵ.eo.de acq.hær.l.filius, & l.si pupillus.tunc dico ꝙ nō īpedit 51 illa tacita vulgaris per leges all.s̄.& ꝑ ea q̄ dixi s̄.ꝑxi.q. ¶† Vlteri⁹ q̄ro, qd si filius non pōt adire de iu.ci.sed solū de iu.p̄to.in casib. no.in l.fi.vñ leg. Vel pone, filius fuit in j.gradu p̄teritus, & secūdo exhæredatus, approbauit j.gradū, ita ꝙ ex eo p̄t petere f̄m tabu.l. filio.s̄.de iniu.test.an substitutus admittatur, q venit de iure ciuili? Vr̄ ꝙ sic, sicut institutus in scdo testō, qd̄ est validū tm̄ de iure p̄to. non admittit̄ si p̄cedit aliud testm̄ validū de iure ci.l.cū in scdo. s̄.de iniu.te.& ĵ.eo.l.si qs eū.§.j.ita & hic p̄fert̄ substitutus, qui pōt venire de iure ciuili: ecōtra vr̄ qd̄ p̄feratur institutus. Nam substō fuit concepta in casu, si hæres non erit, sed hæredis appl'one ꝯtinetur bo.possessor, vt ĵ.ad Tre.l.j.§.bonorum, & l.hereditatis.ĵ.de ver.si. So. Dico, quandoque ius petendæ bon.pos. incipit habere originem viuo testōre, hoc est ꝙ testm̄ viuo testōre de iure p̄to. valebat, vt qn̄ cōdō turpis remittitur à p̄tore.l.facta.§.si sub cōdōne.ĵ.ad Treb.& in posthumo, q moritur viuo testōre.l.posthum⁹. in prin.s̄.de iniu.test.tunc institutus præfertur substituto, arg.ĵ.de cond.& d.l.in cōdōnib.§.si patronus.vbi videtur casus quod cōdō si patronus hæres non erit, deficit p̄ non per ꝯta.& sic de iu.p̄to. Præterea, si ille, q venit per contratab.præfertur ei, qui potest adire de iu.ciui.vt ĵ.de contratab.per totū, multo magis iste, qui hēt f̄m tab.cum iste veniat ex voluntate defuncti, ille contra voluntatē. Si autem ius petendæ bon. pos.incip.habere originē post mortem testatoris, vt filio præterito approbante testamentum, tūc dicerem substitutum præferendū, per d.l.cū in secūdo.gl.sua, inver. potuerit, q̄ intelligo solum eo casu, cum filius post mortē approbat testm̄, vt patet de l.quam gl.alle. Rō, quia approbatio talis nō pōt tollere ius quæsitum substituto tempore mortis, & quia illud tp̄s inspicitur, l.si alienum.§.in extraneis.s̄.tit.j. Non ob.quod no. 52 in l.si quis cum.§.j.ĵ.eo. quia illa gl.est falsa, vt ibi dixi. ¶† Quæro quid si is, qui potest venire de iure ciuili, vult venire f̄m tab.an repellatur substitutus? Certe casus est eū repelli. C.de iu. delib.l.pu-53 berum. ¶† Item, quæro quid si hæres institutus repudiauit bon. pos.f̄m tab.& tunc vult venire de iure ci.substitutus vero dicit, ꝙ sibi fecit locum repudiando, quid iuris? Gl.in l.suum hæredem.C. de iure deli.videtur dicere substitutum admitti, sed doc.reprehē-54 dunt ibi illam gl.dic, vt ibi per eos. Quæro † quid si institutus noluit parere conditioni, sub qua est institutus. Certe tunc non est dubium, qd̄ substitutus admittit̄.l.2.C.de inst.& sub. Vlterius q̄ro, e [e] quid si pr̄ † emancipauit filiū cui fecit substō.pup.an tacita vulg. 55 in ea cōtēta extinguat̄, Gul.ꝙ sic, in l.cohæredi.§.cū filiæ.ĵ.e. Sed certe

ADDITIONES.

a Vlterius. Adde ꝙ cum Bar.hic transit Ang.in d.l.si sæpius alle. Imo.in c.Ray.in materia vulgaris. Alij vero de his mentionem non faciunt.

b Pom. ¶ Dico. Vide Alex.in l.apud Iulianum.in 3.no.ff.ad Treb.

c Po. ¶ Pono. Adde ꝙ iste intellectus nō videtur bonus, quia innuit ꝙ datio cohæredis extranei tollit existentiam suitatis contra casum l.3.de iur.del. vbi idem bar.contrari ūtenet, & l.si filius, qui patri.nō ob.quia tunc illa l.esset superflua.nam in l.precib.fuit datus cohæres pupillo: secus in d.l.fi.quo casu erat magnum dubium.

d Pom. ¶ Vno adeunte. Limita vt per bal.in c.si pater.vers.quæro vnum pro declaratione.de test.lib.6.vt non procedat quando esset substituta pia cā, vel pauperes Christi.

e ¶ Quæro. Adde dum bar.dicit, ꝙ l.qui hēbat, nihil facit pro opi.Dy. voluit moueri bart. quia cum ibi facta fuerit pup.filiæ, nedum cum ad pubertatē peruenit filia, expirat pup. per l.in pupillari.ĵ.eo. verum etiā de vulgari tacita erat aliquo modo tractādū, quia ibi fuerat filia exhæredata, nec ob.ꝙ ibi respectu filij impuberis instituti, cui facta erat pupi. expressa, dēt tacitam vulg.continere, quia adhuc non facit ille tex.pro Dy.quia ibi impubes adiuit, & sic vul.expiret.& licèt bar.in d.l.qui habebat, videatur sentire, ꝙ illa lex probet opi.Dy.tamen secundum Mo.ibi non probat, difficilis tamen est illa lex.

certe ibi de vulgari nihil dī.Ray.idem quia illa ɔdō,si ĩ ptāte tpe mortis ꝑmanserit,q̃ est in pup.sicut vitiat pupillarem,ita ꝑ eius defectū vitiatur et tacita vulg.ar.ĩ.de ɔdi.& de.l.mulieri,& Titio. Item qa circa vtrūque dēt vniformiter oparī.l.si legatarius.ĩ fi.ĩ. de leg.3.Ego credo hoc esse verū,qa ex quo pupillarem sua spōte annullauit,imputet sibi cur circa vulgarem sibi nō ꝓuidit.l.tractabatur.s.d test.milit.ad qđ facit qđ dixi s.circa ẜm effectū.ad idē.ĩ. de adi.leg.l.rē legatā.& l.si seruo cū libertate.& s.quęad.ser.ami. l.si stillicidij.licēt sit ar.ɔ.s.de ser.vrb.præd.l.si domus,sed ibi vtraque seruitus erat ꝑ se expresse ɔfirmata,hic vna substō erat expssa alia subintellecta à iure ex præsumpta voluntate defuncti,quæ ꝑsumptio,q̄n emancipat,& ĩ vulgarē nō ꝓuidit,vt s.dixi.¶ † Quęro qđ si ille,cui est facta pup.expressa,efficitur pubes,an extinguatur tacita vulg.sicut expressa pup.Gl.ĩ.eo l.lex Cornelia.in fi.ĩ gl. super verb.ad agnatum,tenet ꝙ nō extinguatur,Dy.Iac.Are.Gul. de Cu.& do.Ray.ɔ ꝑ l.q hēbat.ĩ.e.sed illa nihil facit.Itē ꝑ l.si Titio pecunia.§.fi.& l.se.ĩ.de le.j.sed certe si rōnem illius l.ɔsideretis nihil facit,quia ibi ideo,quia post tpa pubertatis legitimi nō h̄nt ex dispōne defuncti,qa si voluisset testōr non potuisset ꝓuidere in bonis pupilli,sed hic si voluisset vulgariter substituere,potuisset. Et hāc opi.videtur tenere gl.Inst.eo.§.qua rōne.in gl.ma.sed illud potest referri ad pup.tantū.Mihi vr̄ sic dicendū.Aut fuit facta pupillaris cū limitatione certi tpis,vt intra pup.æta.&c.tunc expirat vtraque,s.pup.&tacita vulg.Qđ appareat,qa volūtas defuncti fuit nō ꝓuidendi vltra illud tp̄s,vt ĩ.e.l.si ita qs,& l.si q plures liberos. in prin.& hoc casu loquūtur Dy.& alij.Aut fuit facta sine tpis ꝑfinitione,vt quia dixi,qsqs mihi h̄s erit,filio meo hæres esto.Vel fuit facta in tp̄s longius,si filius meus deces.intra xxv.an.talis h̄s esto,tunc licēt finiatur pup.adueniēte pubertate,l.in pupillari.& l.centurio.ĩ.e.tñ durabit vulgaris,ar.i.fi.C.de hær.Inst.& quia apparet ꝙ voluntas defuncti fuit hæc.Pro hoc,quia si ab initio fuit pup.substō facta minori,vel ex̄neo,[a] cōtinetur vulgaris,vt ĩ.dicā. 57 ¶ † Quæro,ergo,qđ si fiat pup.maiori,vel ex̄neo,an cōtineat tacitam vul.Gul ꝙ sic:qa vitiato expresso nō vitiatur tacitū.l.j.§.j.s. g.mo.pig.vel hyp.sol.& qa peccatū est in mā,ergo valet,vt valere pōt.l.si vnus.§.si accepti latio.s.de pac.& qđ no.in le.an inutilis.de accep.Ray.ɔ ꝑ gl.Inst.eo.§.extraneo.Sed certe ista gl.est falsa,&ipse idē reprehendit in mā compēdiosæ,vt dicimus.Tene ergo d. Gul.per l.si fideiussor.ĩ.de le.j.&ꝑ l.fi.C.de hær.inst.& ibi est casus. Nam illa verba,Sempronius Plotij hæres esto,sunt verba pupi.expresse,quia alium ibi non facit hæredē,&tñ lex resoluit in tacitā vulgarem,& ista sunt circa mām vulgaris tacite,& expresse.

ADDITIO.

a ¶ Vel extraneo.Vide Bal.cons.140.li.j.& cons.114.li.3.

confirmet tabulas pupillares,vt ĩ.l.proxima.§.plane.eadem rōne ɔfirmantur per auth.ex cā.Preterea tex.in auth.ex cā.& in corpore vñ sumitur,dicit cætera firma permanent. Sed applōne ceterorum,continētur tabulę pupillares,vt ĩ.eo.l.q plures liberos.§. fi.& l.nam.§.si qs cōpulsus.Ad Treb.& ibi est casus.& hoc tenent Iac.de Are.& Old.& omnes. De substōne vero fideicommissaria an ɔseruetur per auth.ex cā,dic,vt dixi[c] ĩ.ad Trebel.l.ita tñ.§.quoties. ¶ Quæro,an possit substitui filio[d] præterito. Glo.hic dicit quod non.Iac.de Are.dicit verum,nisi filius præteritus approbet testm̄.per l.filio præterito.de iniusto testa.& dicam ĩ.l.proxima. ¶ Quæro,† an filio possit substitui in legitima[e] per fideicommissum?Gl.quod non.C.de inof.test.l.q̄n in prioribus.Contrarium notatur,in l.ex tribus.eo.ti.& ibi Cy. recitat consilium Dy.quod quidam ponunt super illa l.dic breuiter; Aut tale fideicommissum iniungitur filio,& non tenet,l.cū patronus.ĩ.de le.ij.& ĩ.eod.l.cohæredi.§.cum filiæ. Aut tale fideicommissum iniungitur venientibus ab intestato, & succedentibus ipsi pupillo,& valet, vt s.de le.j.l.si Titio.§.fi. Ratio,quia venientes ab intestato non habent ex necessitate: quia poterat testator substituere alium pupillariter, & eos priuare: sed filius habet ex necessitate,ita consuluit Dyn. Et sic sumus expediti de isto §.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Glo.quæ est.Immo per glo.superiorem posset dici contrarium.Nam dicit,quòd filio præterito nihil valebit in testamento,etiam secundum hanc legem: ergo præsupponit quòd secundum ius Authen.substitutio non confirmatur.Respon.ꝙ gl.non loquitur de pupillari substitutione,sed tantum de testamento.& no.ꝙ si nulla præcessit institutio, non confirmatur:secus si præcessit,licet inualida. Non obst. quia tunc inualidum operatur:quia si congruit legi bene potest.Item non obst.si dicatur vulgaris tacita,non confirmatur per auth.ex causa.sed in pupillari inest,ergo,&c.Responde quòd illa vulgaris quæ ex parte defuncti,secus de illa quæ ex parte pupillaris. Vide Alex.cons.45. in vlt. dub.in 2.vol.incip.abunde.

b ¶ Conseruatur. Adde esse intelligendum vbi alius filius est præteritus , quomodo ille, cui facta est substitutio.Et cum hac glo.transeunt Iac.de Aret.& Oldra. in auth. ex causa. Ray. Bald.Imol.Pau.de Cast.hic,ange.& Fulg.in auth.ex causa.bald.& ang. in l. papinianus.§.sed nec impuberis.suprà,de inoffic.testam.vbi refert ita consuluisse imol.in l.filio. de iniust.testam.& bart.cons.incip.ex facto proposito.de quo per ang.cons.150. & 90. & 211.vide etiam per bal.cons.113.3.vol.& per Rom.cons.181.& latè quæ posui in authent. ex causa.

c ¶ Vt dixi.Vide quæ posui in auth.ex causa.in ver.quicquid.de substit.

d Barb. ¶ Filio.adde quòd etiam filius potest grauari in legitima , si pater promittat alicui omnia bona sua post mortem ex titulo oneroso.Nam legitima debetur post æs alienum;sed omnia bona patris tunc sunt æs alienum,ergo filij legitima priuantur,quod est nota dignum.Batt.in l.hæreditarium.ff.de bo.auth.iud.possid.

e ¶ In legitima. Vide Bald.consil.255.lib.3. sed quid si legitima sit aucta per statutum,an illo augmento poterit grauari,vide Cald.cons.32.de testam.

1 *Exhæredato quando possit substitui.*
2 *Auth ex causa,non habet locum in testamento,in quo nulla est facta institutio.*
3 *Substitutio pupillaris conseruatur per auth.ex causa.*
Datio tutelæ conseruatur per auth.ex causa.
Substitutio fideicommissaria an conseruetur per d.auth.ex causa.
4 *Filio quando possit substitui per fideicommissum in legitima.*

§.Substituere. Hic Iurisc.incipit tractare mām pupil. subst.Et diuiditur iste.§.ĩ tres par.Primo dicit cui pōt fieri substō pupi.Scđo quis pōt substituere pupillariter.Tertio qualiter dēat fieri subst.pup.Secunda ibi,& tam eum. Tertia ibi substituere.Examinemus istum §.& op.† vr̄ ꝙ exhæredato nō possumus substituere vt ĩ.e.l.cohæredi.§.cum filiæ.Dicit gl.hic in substitutione directa ibi in fideicommissaria. Ratio,qa per directā qs efficit hæres pupillo,& si est,ꝓuisio qua decedit testatus,vt ĩ.eo.l.prox.& Inst.eo.§.igitur,sed in fideicommissaria vr̄ grauari à patre:quia ab ipso patre vr̄ relictū.l.vnum ex familia.in prin.ĩ.de leg.2.Cum ergo sit onus,nō potest ei imponi,cui nihil relinquitur,ẜm Dy.& bene.¶ Secundo opp.ĩ.l.prox.§.quisquis.& l.miles ita.in fin.de testa.milit.Sol.fallit in milite.Tertio opp.s.ti. j.l.fin.Solu.ibi speciale.Vlterius op.de lib.præt.auth.ex causa.sumpta ex corpore,vt cum de app.cog.§.si tales igitur,vbi testamentum valet,licēt non valeat institutio,ꝙ contra istum text.Gl.quæ est[a] hic huius timore dicit,quòd ibi loquitur quando propter solam præteritionem testamentum est nullum,sed hic quando sub stituit sine institutione,notetis istā gl.† Vult igitur ista gl.ꝙ auth. ex causa,non habeat locum q̄n quis fecit testamentum nemine hærede instituto: secus si instituit aliquem hæredem,& filiū præteriit,quod no.vt dicit gl.quia illud est ius nouum,hoc vetus,qua si dicat,in casu illius auth.corrigitur ista lex.ꝙ no.& sic secūdum vtranque solutionem † gl.ista tenet quòd pupillaris substitutio conseruatur per authē.ex causa.quæ dicit,cætera namque firma permanent.Dyn.contra dicens quòd illa authē.loquitur tantum in his quæ sine instōne hæredis valere p̄nt,vt legata & fideicommissa,quæ possunt ab intestato relinqui,ꝙ nō est in pupillari substōne,vt hic,& ĩ.l.proxima,ita dicit Dy.Alij vero reprobant Dy. ꝙ etiam tutelæ datio cōseruatur,[b] vt no.in l.iure nro.§.fi.de test. tute.& tñ in codicillis non p̄nt dari tutelæ,nisi codicilli sint confirmati testō.C.de testa.tu.l.2.Cy.in authē.ex causa.hoc relinquit sub dubio.Teneo gl.his positam:qa tex.in corpore vñ sumit,expsse dicit,quòd tutelæ remanent firmæ:qa est fauor filij,ita est fauor in hac substōne.Præterea edictū si quis omissa cā testamenti,

LEX II.

1 *Pupillaris substitutio quo iure introducta sit.*
2 *Pupillari in substitutione quæ requirantur.*
3 *Substitutio pupillaris,quibus liberis fiat.*
4 *Pupillaris substitutio facta extraneo,an trahatur ad fideicommissum.*
5 *Stante statuto quòd minor xxv.an.non possit testari,pater tali filio non potest pupillariter substituere,& an exemplariter remissiuè.*
6 *Substitutio pupillaris facta puberi,an trahatur ad fideicommissum.*
7 *Filio emācipato nō potest pupillariter substitui in successione ex testamento.*
8 *Substitutio pupillaris cui fit quo tempore requiratur illum esse in potestate.*
9 *Substitutio pupillaris facta ab extraneo quando mutetur in vulgarem.*
10 *Substō facta filio naturali valet,si legitimatur post mortē patris per prīcipē.&c.*
11 *Substō pupillaris facta nō existēti in potestate,an trahatur ad fideicommissariam.*
12 *Quare requiratur,quòd ille cui est facta substitutio pupillaris efficiatur sui iuris post mortem patris.*
13 *Impuberi militi alterius potestatem recasuro potest substitui pupillariter, nisi testator esset miles.*
14 *Substitutio pupillaris an vitiatur, si ille cui est facta, desierit esse in potestate ante mortem testatoris.*
15 *Substitutio pupillaris quòd non extinguatur, quando pupillus exijt potestatem patris per dignitatem.*
16 *Substitutio pupillaris si euanescat per emancipationem , iura fideicommissi non remanent firma.*
17 *Fili° q̄n liberat à patria ptāte per ingressū religionis,an extinguatur pupillaris.*
18 *Substitutio pupillaris facta à patre in testamento minus solenni valet , quando alter filius est substitutus,secus si extraneus.*
19 *Impuberi exhæredato potest pupillariter substitui.*
Impubes doli capax potest exhæredari.
20 *Filio præterito qui non romperet testamentum concurrentibus alijs requisitis in substitutione pupillari,potest pupillariter substitui.*
21 *Filio præterito approbante testamentum,substitutio pupillaris ei facta tenet.*
22 *Dicta supra de filio exhæredato , an habeant locum siue bona siue mala mente sit exhæredatus.*
23 *Pater qui est turpis persona non potest substituere filio pupillo.*
24 *Aditio hæreditatis an requiratur,vt valeat substitutio pupillaris.*
25 *Aditione facta ex tacita vulgari confirmantur tabulæ pupillares.*
26 *Substitutio pupillaris duplex.*
27 *Pupillaris substitutio quibus verbis fiat.*
28 *Testator si dixit,si filius meus hæres erit,& intra pupillarem ætatem decesserit,talis sit substitutus,si abstinuit,& decessit intra pupillarem ætatem,substitutus admittitur ex pupillari.*
29 *Primus effectus pupillaris substitutionis est,quod contineat tacitam vulgarem: Secundus effectus est quod per eam succeditur pupillo.*
30 *Substitutio pupillaris,an trahatur ad omnia bona impuberis.*

31 *Tertius effectus pupillaris est ꝙ expressa excludit matrẽ, & alios ascendentes (præteritos.*
32 *Tacita pupillaris quando excludat matrem.*
33 *Substitutio pupillaris partim tacita, & partĩ expressa quãdo excludat matrẽ.*
34 *Auus si fecit substitutionem vulgarẽ nepoti in potestate retento ex filio emãcipato, an tacita pupillaris excludat illum patrem emancipatum.*
35 *Tacita pupillaris an excludat auiam.*
36 *Tacita pupillaris an excludat fratrem pupillæ.*
37 *Ex pluribus rationibus sufficit vnam subesse.*
38 *Tacita pupillaris excludit matrem quando probatur testatorem ita voluisse.*
39 *Testes quot requirantur ad probandum voluntatem defuncti, quod voluit matrem excludi per tacitam pupillarem.*
Voluntas declaratoria testatoris probatur per duos testes.
40 *Voluntas defuncti ꝙ mater excludatur per tacitam pupillarem, ex quatuor causis præsumitur.*
41 *Testator si reliquit aliquid matri pupilli, & iussit eam esse contentã, & quod plus non possit petere de bonis suis, an tunc mater excludatur ex tacita voluntate testatoris à tacita pupillari.*
42 *Mater, cui fuit relictum à testatore donec vitã vidualẽ seruauerit, an sicut ꝑ trãsitũ ad secũda vota priuat̃ relicto, ita etiã excludatur à tacita pupillari.*
43 *Conditio personæ matris est sufficiens causa excludendi à tacita pupillari.*
44 *Mater excluditur per tacitam etiã pupillarẽ, ex cõditione personæ substituti.*
45 *Mater defuncti substituta vulgariter pupillo, ex tacita pupillari excludit matrem pupilli.*
46 *Pupillaris substitutionis, quintus effectus est, quod pater facit filium hæredẽ suum, & necessarium, quod est vtile: quia talis existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis pupilli non aditæ.*

a **Moribus.** a In hac lege Iuriscõsultus dicit quo iure est introducta substitutio pupillaris, & qs possit substituere pupillariter, & quibus, & vsque ad quod tp̃s, qualiter, & quando effectũ habet pupillaris substitutio. Primo quatuor expediũtur permistim vsq; ad versi. quisquis. Quintũ vsque ad ver. adeo. Sextũ vsq; ad ver. interdũ. & tm̃ de tex. legemus. Vide text. ibi, ita. n. vbi nouus casus ponit̃: dictã mãm pupillaris substitutionis per qõnes principales & accessorias examinabo. ¶ Primo, quo iure fuit ĩtroducta substõ pupillaris. ¶ Scd̃o quot rq̃rũt̃ vt locũ hẽat. ¶ Tertio quotuplex sit. ¶ Quarto, qb⁹ verbis sit. ¶ Quinto qs sit eius effect⁹. ¶ Sexto, & vltimo, qual'r finiat̃. Ex qb⁹ omnibus apparebit intellectus pñtis legis, & gl. ipsi⁹, & toti⁹ materiæ.

1 QVAERO primo quo iure fuit introducta substitutio pupillaris. Tex. hic dicit, minoribus. & idem Inst. e. §. j. gl. exponit, i. d est iure Lacedemoniorum, vt Institut. de iure natura. §. ex non scripto. hoc ideo dicit, nec forte putares hoc esse de iure gẽtiũ: quia hoc esset contra l. lege obuenire. infra de verbor. sign. & s̃. de testa. l. iij. Fuit ergo à iure ciuili nõ scripto illius ciuitatis introducta. ¶ Sed cũ hodie sit in scriptis redactum, & à iure ciuili Romanorum approbatum, põt dici à iure ciuili, sicut j̃. de acqu. hære. l. morte. ſm Dy. b Certe fateor b hoc iure esse introductum, vt dixi tñ adhuc deberet dici ius ɔsuetudinarium, licèt sit in scriptis redactũ, qm̃ scriptura nõ inducit: sed ꝙ pri⁹ erat inductũ in scripturã deducit, vt per eã ꝓbet̃, l. cũ res. C. de ꝓb. & s̃. de pign. l. ɔtrahit̃. c Idẽ dicemus in vsib. feudorũ, c qa adhuc ɔsuetudines appellantur licèt sint in scriptis redactæ, & hoc no. per Cy. in l. j. C. de leg.

2 SECVNDO q̃ro, quot reqrãt̃ † vt hẽat locũ hæc substõ. Gl. põnit hic qnq;. sed ex tex. colligũt̃ alia tria, & sic, sũt octo, Primo qđ sit de liberis, vt hic dicit tex. liberis. Scd̃o, qđ sint ĩpuberes, vt hic dicit tex. ĩpuberib⁹. Tertio qđ sint in ptãte, vt in vers. qđ sic erit. Quarto, qđ sui iuris morte testõris efficiãt̃, vt ĩ versi. plane posthumus. Quinto, qđ nõ desinerint esse in ptãte añ mortẽ testõris, vt j̃. eo. l. cohr̃di. §. cũ filiæ. ita dicit gl. Sexto, ꝙ sibi pr̃ faciat testm̃, vt j̃. ver. qsqs aũt ĩpuberi testm̃. Septimo, ꝙ ĩpubes sit institut⁹, vl' exhr̃dat⁹, vt ĩ ver. sed si eos. Octauo, ꝙ pr̃is adeatur hr̃ditas, vt hic d in ver. adeo, hæc oĩa examinem⁹ ordin. ¶ Dixi ꝙ reqrit̃ d vt sit ex 3 liberis, q̃ro de qbus liberis? † Rñ. Aut q̃ris liberis legitimis & nãlib⁹, & põt substitui, vt hic. & Insti. eo. in prin & C. eo. l. testõ. cũ simi. Aut de legitimis tm̃, & idẽ, l. si arrogator. s̃. de adop. & l. sed si plures. §. in arrogato. j̃. eo. & hic in versi. sed si ex̃neũ. ꝙ tñ in filio adoptiuo hodie nõ ꝓcedit, eo casu quo in ptãtẽ nõ trãsit, vt Inst. de ado. §. j. & C. de adop. l. cũ in adoptiuis. & no. hic in gl. Aut q̃ris de filiis nãlib⁹ tm̃, & eis nõ põt substitui pupillariter, cũ nõ sint ĩ ptãte, vt Inst. de pat. potesta. §. j. & tex. j̃. e. l. Lucius. ꝙ ibi nota. in gl. ij. Itẽ hẽt locũ ĩ liberis primi gradus, & vlterioris natis, & nascituris. vt hic in tex. ¶ † Quæro qđ si fiat ex̃neo, an trahat̃ ad fideicõ 4 missum? Dicã j̃. e. l. verbis. & hoc de primo. ¶ Scd̃o dixi, qđ reqrit̃ 5 qđ sit ĩpubes: pone † qđ statuto ciuitatis cauet̃, vt minor vigintiquinq; annis ñ possit testari, an pr̃ huic filio possit pupill'r substituere? Vr̃ ꝙ sic: qa qñ ꝓp ętatẽ filius ĩpediebat̃ testari, pr̃ poterat filio substituere, ergo, &c. Inst. e. §. j. In ɔ̃riũ, e qa qñ aliter q ꝓp pupillarẽ ætatẽ filius impediebat̃ testari, pr̃ nõ poterat filio substituere, vt j̃. e. l. ex facto. Ideo ẽt fuit introducta substitutio exẽplaris d. l. ex facto. & C. eod. l. humanitatis. q̃ tñ alia est a pupillari. Quid dicemus? Dico ꝙ pr̃ nõ põt ei testari pupillariter. Nã in pupillo est ratio deficiẽtis ætatis, vt qa nõ põt hr̃e filios, sed tñ minor vigintiqnq; annis poterit habere filios, iõ magis æqparant̃ furioso, q̃ pupillo, merito ei non potest substitui pupillariter virtute huius legis. Sed an ei possit substitui exẽplariter per d. l. humanitatis. dico ꝙ illud statutum, prohibens testari, inducit quandam bonorũ interdictionem specialẽ: quia interdicit testari. argu. j̃. de castren. pecu. l. ex castrensi. circa principiũ. & ideo reincidit in illã qõnẽ, an ꝓdigo, cui est bonis interdictũ exẽplariter substitui possit qđ dicam j̃. e. l. ex facto. & qđ ibi determinabo. Idẽ intelligo esse de-

6 terminatum. ¶ † Quæro quid si fiat hæc substitutio pupillaris puberi, an trahatur ad fideicõmissum: Dicã. j̃. eo. l. verbis ciuilibus.

7 ¶ † Tertio dixi, requiri ꝙ sit in ptãte. ¶ Quæro vtrum hoc sit correctũ ꝑ Auth. de hære. q̃ ab intesta. vbi dr̃ esse sublatã dñia emancipationis, & patrię ptãtis. ¶ Oẽs doctores dñt ꝙ nõ: qa ĩ successione ex testõ nihil ẽ ĩmutatũ, vt not. ĩ l. Gall⁹. §. & qđ si tm̃. s̃. de liber. & posthum. & de liberis p̃terit. auth. ex cã. & de collation. l. si emancipati. cum similib. & sicut mr̃ olim nõ poterat substituere pupillariter, vt j̃. e. l. si mr̃, ita nec hodie. Rõ: qa nõ habet filium ĩ ptãte.

8 ¶ † Quæro quo tp̃e dẽt esse in ptãte ille, cui fit ista substõ? Rñ. nõ reqrit̃ ꝙ sit in ptãte tempore facti testamẽti, sed sufficit qđ sit tp̃e mortis, vt hac l. §. sed si ex̃neũ. ¶ Sed ɔ̃ hoc opponit̃, qđ reqrit̃ habilitas tribus tẽporibus, s. testamẽti, mortis, & aditæ hr̃ditatis. l. si f alienũ. §. in ex̃neis. s̃. ti. j. Sed si ille, f cui fit substitutio, nõ erat in ptãte tẽpore facti testamẽti, ñ valuit ergo nec ɔfirmat̃, licèt sit in ptãte tẽpore mortis, dicit gl. qđ ẽ verũ: qa reqrũt̃ tria tẽpora q̃tũ ad capacitatẽ hr̃dis, semꝑ fuit hic capax, licèt fiat ex volũtario necessarius, vt s̃. ti. j. l. iij. §. fi. hoc dicit gl. Videte, Ista sol. respicit personã impuberis instituti, cui⁹ institutio ab initio valuit, sed erat volũtarius, nũc ꝓp aditionem efficit̃ necessarius. Sed de ꝑsona sub- g stituti, cuius substitutio ab initio ñ valuit, ista gl. g nihil vr̃ dicere. Sed certe gl. habuit bonũ intellectũ. Nã talis substitutio facta ex̃neo initio valuit vt vulgaris substitutio, ꝓp mutationẽ ɔtingẽtẽ tẽpore mortis assumit aliam naturam, & valet vt pupillaris, & sic immutatur quędam qualitas sicut in d. l. iij. §. fi. s̃. tit. j. mutatur qualitas: quia efficitur ex voluntario necessarius. hoc vult dicere ista gl. Si ergo poneres ꝙ talis substitutio ab initio nullo modo valeret postea non confirmaretur, vt dicto §. in extraneis. & l. quæ 9 ab initio. de regu. iur. ¶ † No. ergo ex hac solutio. quia habes tex. quod pupillaris substitutio facta extraneo mutatur in vulgarem quando ab initio valuit vt vulgaris, vt dixi de hoc suprà, eo. l. j. in

10 tractatu vulgaris substitutionis in vlt. quæst. ¶ † Item quęro quid si aliquis filius naturalis tantum natalibus restituitur post mortem patris, per principem vel comitem habentem autoritatem; an valeat pupillaris substitutio ei facta? Dico ꝙ sic, quod probo: quia legitimatus per principem nihil differt a legitimo, & nãli, & legitimatus videt̃ restitutus primis natalibus, in corpore, quib. mod. nat. effi. sui. §. illud. & ibi expresse. h. d. item talis legitimatio seu restitutio facta natalibus, retrotrahitur, ac si semper fuisset legitimus, vt j̃. de na. resti. l. fi. Dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum. Sicut ergo filio post mortem patris reuertente ab hostibus, valet institutio & substitutio sibi facta: quia fingitur retro fuisse in potestate, & in ciuitate. l. illa. §. j. s̃. ti. j. & j̃. e. l. lex Cornelia. j̃. de capti. l. pr̃. §. fi. & l. sequen. ita in ꝓposito. Quod autem filius possit legitimari post mortẽ patris, est casus in auth. itẽ sine. C. de na. li. & in

11 corpore vñ sumit̃. ¶ Quæro qđ si pupillaris h fiat ei, q non est in h potestate, an trahat̃ ad fideicõmissum? Dicã j̃. e. l. verbis. ¶ Quar-

12 to reqrit̃ † ꝙ efficiat̃ sui iuris post mortẽ pr̃is, ita ꝙ in ptãtẽ alteri⁹ nõ incidat, q̃ro q̃ est rõ, Rñ. rõ est, qa pr̃ põt facere testm̃ filio, qui

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Moribus. Circa hanc materiam vide Cæpo. cau. cxxx. & adde quod si fieret pupillaris substõ sub ista condõne, si in pupillari ætate decesserit sine liberis licèt videatur impossibilis in pupillo, quia non potest habere filios: ideo videretur intelligendũ in pupillari ætate, id est ad xxv. annũ. l. cum filio. ff. de leg. 3. contrarium tamen decidit Com. consi. 125. vide quæ scripsi in l. in pupillari. ad fi. j̃. eo. & in l. Centurio. ad Bar. Item de materia pupillaris vide multa per bal. in tractatu substitutio. in secunda parte. Item an substitutus pupillaris, eueniente casu substitutionis, possit reuocare alienata per pupillum, & tutorem, vide quæ scripsi ad Bar. in l. fi. §. si autem. C. commu. de le.

b Barb. ¶ Certe fateor. Sic no. quod de esse consuetudinis non requiritur quod redigatur in scriptis, vt hic per Bal. & Ang.

c Pom. ¶ In vsibus feudorum. Quæ sit vtilitas, an remaneat consuetudo, an vero assumat sibi nomen iuris, potest intelligi per Barto. in l. viros. C. de diuer. offi. lib. 12. & per Ang. Aret. in fi. eo. tit.

d Barb. ¶ Dixi quod requiritur. Et aduerte, quia Ray. dicebat. quod istud cõtrariũ loq̃tur in institutionibus, hic in substitutionibus, ergo. Sed certe ista responsio non reddit rõnẽ diuersitatis, licèt faciat casus diuersos. Bal. vero dicebat quod cũ substitutio sit condõnalis institutio, & regula Catoniana, non habet locum in cõdõnali institutione, ergo. Sed ista responsio ẽ cõtra ℈, in extraneis. l. si alienum. s̃. tit. 1. vbi tria tẽpora inspiciũtur in cõditionali instõne, nec valet regul. Barto. quia si non valet dispositio in expresso, nec debet valere in tacito. Tu responde, quod aut requiritur de capacitate, aut incapacitate, & habet locũ contrariũ, sed vbi quæritur de alio, tũc sufficiat quod absit tẽpore mortis ex quo a principio actus non fuit oĩno nullus, quia valuit vt legatum. Et vide Bartolum in consi. incip. And. condidit testamentum. & est in ordine x. Quid si pater instituto filio, substituit filios filiorum, quid operentur illa verba.

e ¶ In contrariũ. Adde quod idẽ tenet Nicolaus de Neap. hic, & Rapha. Cuma. Im. in capitu. Raynutius. Bal. in l. de quibus. suprà. de legib. Bal. Insti. de vulga. subst. in prin.

f Barb ¶ Sed si ille. Fran. de Rampo. dicit hic, quod aliquis instituit impuberem extraneũ, & post testamentũ eũ adoptat, deinde substituit pupillariter, quia erat in ptãte substituẽtis. Sed ista rñsio violat literam: item quia tunc non videtur dubitationem aliquam continere, contra l. quod Labeo. infrà. ad Carboni.

g Pom. ¶ Ista glo. Vide & declara vt per Angelum. insti. eo. versi. tertio quæritur. & versi. quarto quæritur. Alex. in l. precibus. in gl. in verbo. casum. eod. tit.

h Pom. ¶ pupillaris. Adde videndum Bal. consilio 140. lib. 1. Cald. consilio 11 de testam.

ppẽtatẽ testari nõ põt, vt Insti. e. §. j. Sed hoc posito ꝙ nõ esset defectus ætatis, tñ testari non posset, quia reperitur in potestate alteri⁹, & iõ in tali non posset qs facere testm̃. Idẽ dicerẽ si pupillus alia rõne esset intestabilis, q̃ rõne ætatis, qa pr̃ non posset ei facere testm̃, & hoc tangit vlti. quæst. ¶ Sed pone, † ꝙ instituo militẽ impuberẽ in alterius potestatem recasurum, an potero ei pupillariter substituere. Constat enim ꝙ impubes põt esse miles, l. fi. C. de testam. mili. Et vr̃ ꝙ sic: qa solũ pp̃ ætatis defectũ impeditur testari. Nam miles ẽt filiusfamilias testari põt de castrensi peculio, &c. tñ credo, ꝙ nõ valeat talis substõ: qa p hoc fieret iniuria ei, in cuius ptãtẽ recasurus est: qa auferret ei ptãtẽ substituẽdi m iliti pupillr̃. Hoc verũ, nisi ipse testõr esset miles, argu. ꝑ hoc exp̃ssum. j̃. de testamen. milita. l. cum filiusfamilias, & l. impuberi. de administra. tut. Pro hoc facit hæc lex q̃ gñalr̃ dicit, ꝙ filio, qui est recasurus in alterius ptãtẽ nõ p̃t substitui. ¶ † Quinto dixi ꝙ reqrit̃ vt nõ desierit esse in ptãte, vt. j̃. e. l. cohr̃di. §. cũ filiæ. ¶ Item si alij dareẽ in adoptionẽ eadẽ rõne, sec⁹ si exeat, sed spes est ꝙ reincidat p fictionẽ, vt in capto ab hostib⁹. vt j̃. e. l. lex Cornelia. & l. pr̃. de capti. ¶ † Quero qd si exeat de ptãte p dignitatẽ. Dicit gl. & bñ, ꝙ pupillaris substõ nõ extinguit: qa oĩa iura nãlia, & legitima remanẽt firma, vt in Auth. ꝯstõ q̃ de dignita. §. illud quoq;. sed ꝙ possit substitui pupillr̃, est de iure legitimo, ergo &c. ¶ † Proterea q̃ro cũ pupillaris substõ irriteẽ p emãcipationem, an remaneat valida iure fideicõmissi? Dico ꝙ non: quia semel valuit iure directo, vt j̃. eo. l. verbis ciuilibus. ¶ Itẽ q̃ro qd † si filius exeat de ptãte per religionis ingressum. Dicã j̃. in vl. q̃õ. in prin. & hoc de quinto. ¶ Sexto dixi requiri vt pr̃ faciat testm̃ sibi, hoc fallit ĩ milite, vt hic in versi. quisquis. & l. miles ita. §. fi. de milit. testamen. Itẽ dẽt facere testm̃ primo sibi, vt j̃. eadem l. §. prius, & ibi dicam. Sed q̃ro, † qd si † testm̃ minus solenne fuit patris, an valeat substõ pupillaris? Vr̃ ꝙ sic: qa continet fauorẽ liberorum, vt sic filius decedat testatus, vt dictũ ẽ, & ꝓbat̃ in l. si pupill⁹. j̃. d acq. hær. ergo debet valere. l. hac cõsultissima. §. ex imp̃fecto. C. d̃ test. & hoc putarẽ verũ, si aliqs de liberis esset substitut⁹, ᶜsed si exᵗne⁹ esset substitut⁹ incideret in illam q̃onem, an datio tutoris valeat facta à patre filio ĩperfecto testõ, de qua in d. §. ex imperfecto, & vt dr̃ in l. qa patre. d̃ ꝯfirmã. tut. finaliter puto ñ valere. Sicut. n. ipse pupill⁹ ñ posset exᵗneũ instituere ĩ testõ imperfecto, ita nec pr̃, p ea q̃ dixi s̃. circa illũ versic. quarto reqrit̃, & p tex. i. d. §. ex imperfecto. q̃ dicit, ꝙ quo ad exᵗneos hr̃ ꝓ nullo, & hoc de sexto. ¶ Septimo dixi, reqri ꝙ sit impubes ĩstitut⁹ vel exhr̃dat⁹. Rõ: qa aliàs testm̃ esset nullũ. vt hic in §. sed si eos. ¶ Quæro qd si testm̃ rumpat̃ p ꝯtabulas. Dicã j̃. e. l. is q̃ ꝯtabulas. ¶ Quæro, qd si testm̃ rũpat̃ p q̃relã. Dic an in totũ vel in p̃te, vt §. sed nec impuberis. l. Papin. de inof. testa. & hic no. in gl. ¶ † Quæro, an id qd̃ dr̃ de exheredatione, sit hodie correctũ? qd vr̃, qa impubes non põt cõmittere cãm ingratitudinis. l. si q̃s in suo. §. legis. C. de ino. test. qd̃ est verũ in impubere, q est doli capax, aliàs secus, vt no. Insti. eo. §. nõ solũ. & hoc tenet Guli. & Old. ¶ † Quæro qd si sit talis p̃teritus, q ñ rũperet testm̃, cũ in eo oĩa alia ꝯcurrunt q̃ reqrunt̃ in pupillari substõne, Certe ꝙ ei poterit substitui pupillariter, nec requirit̃ instõ vel exhr̃datio. Exẽplũ in nepote ex filio emancipato in ptãte retẽto fm iura hodierna, vt plene dixi in l. Gallus. §. & qd si tm̃. s̃. de li. & posth. & sic vr̃ nouus casus quo potuit pupillr̃ substitui ei, qui non est institut⁹ vel exhr̃datus, vt plene ibi dixi. ¶ Itẽ q̃ro, an rupto testõ, ᵈ ex cã p̃teritionis ꝯseruet̃ pupillaris substõ, p auth. ex causa. dixi s̃. ᵉ l. p̃xima. ¶ Itẽ q̃ro, qd si fili⁹ † p̃teritus approbat testm̃, an valeat pupillaris substõ ei facta, Iac. de Aret. dicit ꝙ sic, vt dixi s̃. l. p̃x. per l. filio p̃terito. s̃. de iniusto testam. Hoc ĩtelligo verũ si pupill⁹ ap̃bat tutore autore. l. si ad pupilũ. de authoritate tutor. ¶ Itẽ † q̃ro an id ꝙ dr̃ de filio exhr̃dato, habeat locũ, siue bona siue mala mẽte exhr̃detur, l. multi. s̃. de li. & posth. Gu. de Cug. ꝙ sic: qa lex non distinguit, ergo, &c. l. nõ distinguemus. de arbit. & l. de pretio. de publica. Pro hoc l. cum quidam. C. de leg. & l. ab exheredato. j̃. de leg. j. & l. in rõne. §. fi. ad legẽ Falcidiã. q̃ videtur loqui in exheredato mala mente, cũ ei testõr nihil reliquerit. & tñ p̃t ei substituere. ᶠ Sed dices tu, q̃uo iudiciũ vel testm̃ pupilli cõmittit̃ patri, q eum exhr̃dat mala mente, & sic est sibi inimicus, vñ dẽt reiici iudiciũ patris, sicut arbitri vel iudicis, l. non distinguemus §. cum quidã. ᵍ s. de arbi. & C. si qua prædi. po. l. j. Respon. lex tm̃ de patre confidit, quod non credit, ꝙ filio faciat aliquid nisi ꝓ bono ideo ad petitionem patris filius incarceratur. l. si filius tuus. C. de pa. po. cum nullus amor vincat paternum. C. de cu. fur. l. fi. & l. isti quidẽ, quod met. cau. Dixi tñ ꝓ veritate, qd si p̃ esset adeo turpis persona, vt ei non cõmitteret̃ administratio bonorum filij viuentis, l. fi. C. de senten. pas. & s̃. sol. mat. l. si cũ dotẽ. §. eo. aũt tpe. ꝙ tunc non p̃t pupillr̃ substituere, & multo magis cũ ibi sit maius periculum, facit s̃. vbi pup. educa. deb. l. j. & l. vtilitatẽ. de ꝯfir. tu. qd tene mẽte. ¶ † Octauo, requirit̃ vt sit adita hæreditas, vt valeat substõ pupillaris, vt hic in ver. adeo. Itẽ p edictum, si quis omi. causa testa. vt in ver. plane. fallit in milite, vt l. miles ita. §. fi. de mili. testamen. Item fallit vbi exñtia sui hr̃dis ꝯfirmat tabulas pupillares, l. pr̃. in prin. j̃. de priuil. cred. quam gl. hic alleg. ꝓ ꝯria, & hoc plene examinabo j̃. e. l. si filius q patri. ¶ Quæro, † an aditiõe facta ex tacita vulgari confirmentur tabulæ pupillares? Rñ. si quidem solus pupillus fuit hæres institutus, existentia sui hr̃dis confirmat tabulas pupillares vt dictum est, ideo non est necesse confirmari per aditionem ex tacita vulgari, tenẽdo illam opi. quam tenui s̃. l. proxi. Sed si hẽt cohæredẽ, q ñ repudiat, tũc nõ video qd̃ repugnet quin ꝯfirmẽt̃ p aditionẽ ex tacita vulgari, fm ea q̃ dixi s̃. l. proxi. ĩ quæst. illa, an à tacita vulgari possit ĩcipere testm̃, qd plene dixi.

26 TERTIO principaliter quæro quotuplex † est substitutio pupillaris? Rñ. duplex, alia tacita, alia expressa. Expressa est, quæ fit verbis expressis, tacita, quę fit verbis tacitis seu à iure subintellectis. ꝙ dic vt dixi s̃. in tractatu vulgaris substõnis. De vno posset dubitari, an reperitur pupillaris partim tacita, partim expressa, sicut dixi in vulgari? Rñ. si quæris, an reperitur partim expressa partim tacita, quo ad casus, dico ꝙ nõ possit reperiri: qa hoc solum in vnum casum confertur, s. si intra pupillarem ætatem decesserit, ideo alium casum non potest comprehendere: qa nullus alius casus est. Nã si in parte substituat: in alia parte vr̃ voluisse substõnẽ non valere. l. si ita qs. j̃. eo. Prædicta vera nisi in casu, quem dicam forte j̃. proxi. quæst. Si vero quæratur an reperiat̃ partim expressa quo ad verba dico ꝙ sic, eodẽ mõ quo dixi in vulgari, per easdem leges, & hoc de tertia quæstio.

27 QVARTO † principlr̃ q̃ritur quib. verbis fiat substõ pupillaris? Rñdeo, verba q̃ referuntur ad eum q substituitur sp̃ sunt affirmatiua; illa quæ referuntur ad eũ, cui substituitur sp̃ sunt negatiua seu priuatiua, s. si decesserit intra pupillarem ætatẽ, &c. ꝓut dixi s̃. circa vulgarem substitutionem. Sed ꝯ hoc põt opponi, qa in pupillari substõne dicit, si hæres erit, & intra pupillarẽ ætatẽ decesserit, &c. & illa verba, si hr̃s erit, sunt affirmatiua siue positiua: vt s̃. l. p̃xima, in prin. Rñdeo, illa verba si hr̃s erit, non sunt de substãtia pupillaris. patet, qa p̃t filio exhæredato fieri, & q̃nq; filio p̃terito, vt s̃. vidistis. Itẽ ꝓbatur expresse. C. eod. l. si in testõ. & j̃. eo. l. q libertis. §. hæc verba. & l. cohæredi. §. fi. & l. qui duos. & l. pr̃familias. & l. penul. j̃. eo. ti. & j̃. eo. l. sed & si qs. ¶ Sed quæro, qd **28** † si illa verbaᵇ apponuntur. quia dicit testator, si filius meus hr̃s ʰ erit, & intra pupillarẽ ætatẽ decesserit, talis sit hæres. & filius nõ fuit hr̃s, qa abstinuit, sed intra pupillarem ætatem decessit, an veⁱ niat substitutus ex pupillari? Dico ꝙ sic. ˡl. si pupillus. j̃. de acq. hær. & l. pater. ĩ prin. j̃. de priui. credit. Et fm hoc erit casus, in quo pupillaris substõ est partim expressa partim tacita, quo ad casus expressa, si hæres erit, & intra pupillarem ætatem: tacita, si hæres nõ erit, vel intra pupillarem ætatem, &c. j̃. eo. l. iam hoc iure.

29 QVINTO principlr̃ † quærit̃ᵏ quis sit effectus pupillaris substõnis? Respõ. primus effectus est ꝙ pupillaris cõtinet tacitã vulgarẽ. l. iã hoc iure. in prin. j̃. eo. qd est verũ nisi testõr ꝯriũ senserit expresse vel tacite, vt dixi s̃. circa vulgarẽ. ¶ Secũdus effectus est, qd p eã succedit̃ pupillo, vt Insti. eo. circa pricipiũ. ¶ Quæro **30** ergo † vtrũ trahat̃ ad oĩa bona ĩpuberis pupillaris substõ? Dic aut

ADDITIONES.

a Hoc verum. Adde hoc verum quod poterit substituere quo ad bona, quæ conferret ipse auus miles, & non traheretur dicta substitutio, ad alia bona. l. cum filius. de mil. test. & faciat eo. tit. l. miles ita. §. exhæredato. Et per h. d. Ang. quòd cum filius miles substituit filio suo pupillariter, si talis filius recasurus sit in ptãtẽ aui, tenebit substitutio solũ quo ad bona testantis, & non quo ad alia, per dictum §. exhæredato, & sic poterit esse casus, quod reperiatur pupillus decedere pro parte testatus & pro parte intestatus, si forte auus nullum alium dedit substitutum, & primo mortuus sit frater ipsius filij cui facta est substitutio, secundo auus, & tertio ipse cui facta est substitutio, & hoc propter priuilegium militis testantis, quòd est no. dignum.

b Pom. ¶ Sed quæro. Vide Alex. l. precibus. versicu. quid autem. C. eod. Soci. l. prim. in quarta quæstione 2. effectus, supra eod.

c ¶ Substitutus. Adde fortificando opi. Bar. vltra Ale. nam pater potest facere hæredes necessarios filios, quos ipse filius non posset. l. sed si plures. §. quos possumus. j̃. e. & pater ista potest, quæ concernunt ipsam successionem ratione cuius substitutio pupillaris dicitur testamentum filij, fortius debet posse substituere in testamento minus solenni, cũ hoc concernat simpliciter ordinationem, ratione cuius dicitur testamentum patris, vt l. patris, & filij, Insti. eo. Item facit, quia substõ pupillaris est pars, & sequela testamẽti paterni. c. si pater. de testa. in 6. Vnde nõ debet alia solẽnitas requiri quam in ipso paterno. aliàs turpis eẽt pars, quæ suo non congrueret vniuerso. Itẽ testm̃ patris ẽ principale in substõne accessoria, l. ex pupillari. j̃. e. ergo dẽt sequi naturã sui principalis, & sicut in illo sufficiunt duo testes, similiter in substõne pupillari, arg. l. si ego. §. qd̃ tamen per allu uionem. s̃. de publicia. Et vt meis detur audacia scriptis, hæc fuerũt verba Pa. de Cast. consi. 353. vbi dicit nõ eẽ ĩ iudicãdo, nec cõsulẽdo à s̃nia Bar. recedendũ. Sed an stãte statuto, quod mater transiens ad secunda vota nõ succedat filiis nisi ab eis fuerit hæres instituta, si mater quæ pupillariter fuit substituta filio transiuerit ad secunda vota, debeat succedere tanquam instituta à filio, ex quo, quo ad successionem est testamentum filij, Bal. voluit quod sic, con. 441. lib. 1.

d Conseruaretur. Vide Pau. de Cast. in d. auth. ex causa. Bal. consi. 113. 3. vol. Rom. consi. 181. Bal. consi. 407. 2. vol. in fi.

e Barb. ¶ Item quæro. Contrarium tenet hic Ang. tu tene opi. Bart.

f Barb. ¶ Sed dices. Et & hoc p̃t cõtingere pp̃ rigorẽ ptãtis patriæ, per l. ĩ suis. de li. & posth.

g Bar. ¶ Respõd. Ang. hic tenet cõtrariũ: qa oĩa indistĩncte loquũtur, ergo indistĩncte intelligi dẽt, & qa si mala mente exhæredet, p̃t substituere pupillariter, & ad l. si cũ dotẽ. §. eo. aũt tpe. respondet, quod facit ꝓ eo: qa ibi nõ interdicitur patri turpis, & inqnatę vitæ petitio dotis, seu eius administrõ, qa si viueret põt cõsumere. Sed ĩ casu nostro cessat iste timor: quia mortuo patre admittitur substitutus, ergo. &c. Tu potes dicere ꝙ aut patri est interdicta bonis, & tũc non potest, qui & ipse impeditur testari, & sic procedat opi. bar. Aut nõ fuit interdictum: quia non tam turpis vitæ, & tũc procedit opi. Io. And. quia si non impeditur testari pro seipso, nec pro filio, quod bene not.

h Paris. ¶ Et illa verba. Vide consi. 16. inci. Ioannes quidam vitalis. in prin.

i ¶ Dico ꝙ sic. Adde ꝙ idem tenuit ang. §. fi. j̃. eo. l. & imo. hic, & in c. Ray. in materia pupillaris: & ꝓ hoc adducit imo. qa illa verba nõ videtur apposita ad limitãdũ: sed qa forte abominatur aliũ casũ nominare. s. ap̃tarię: vt l. quis. vers. ꝙ abominor. C. eo. vel forte, quia mortis cogitatione turbatus vlterius nõ potuit cogitare: arg. l. hac consult ssimæ. § at cum huma. C. qui test. fa. poss. Et hanc opi. firmat bal. insti. de vulg. subst. in prin.

k Paris. ¶ Principaliter quęritur. Vide multa mirabilia per Bulg. in sua disputa.

aut quis substituit filio adoptiuo,& dic,vt l.si arrogator.ṡ.de ado. a & ĵ.e.l.sed si plures.§.in arrogato.aut filio legitimo & naturali,& tunc aut fuit paganus,& trahitur ad omnia bona pupilli vndecunque quæsita, l.sed si plures.§.ad substitutos.ĵ.eo.Aut fuit miles,& tunc potest ad certa bona trahi, & ad certa non ex militis voluntate,d.§.ad substitutos. Si vero substitutio fieret filio naturali tm̄, non legitimo, non valeret, quoniam eum non habet in potestate.vt hac l.in prin.& vt ṡ.vidistis.¶Tertius effectus est,quia†pupillaris expressa excludit matrem,b & alios ascendentes præteritos,quos ipse filius preterire nō pōt:l.Papinianus.§.sed nec impuberis.ṡ.de inof.test.& C.e.l.precibus.& l.Lucius.ĵ.e.Sed circa hoc insurgūt dubia.Primo dubitatur,an hoc sit verum hodie.De hoc sunt tres opi.Ia.de Are.& Mar.Sil.dicunt,quod mater hodie non excluditur per l.humanitatis.C.e.vbi exemplaris,q̄ est introducta ad exēplū pupillaris,matrē nō excludit.¶Scd̄o,quia olim pr̄ matrem precedebat in filij successione,l.2.§.obiicit.ĵ.ad Tertul.eadē rōe substitutus ab eodem:sed hodie secus,vt in auth.defuncto.C. ad Tertul.&sic leges antiquę sunt correctę.Secunda opinio est,ꝙ etiam sit hodie idem quod olim , quia euitanda est legum correctio.Et hoc tenent Dy.Ia.de Arc.& Cy.C.e.l.humanitatis.Idem tenet Bartolutius de Patris,& inducebat l.cum quidam.q̄ sequitur post l.humanitatis.C.e.ti.q̄ lex pmittit frēm fratri substitui,nō aūt præcepit & tñ ꝯstat ꝙ frater hodie succederet ab intestato cū parē te sicut mater percipit,vt d.auth.defuncto.Tertia fuit opi.Guil.de Cug.qa dicit ꝙ mr̄ hodie,debet habere lĩmam ꝯdõem ex lege, ꝑ aut.presbyteros.C.de epi.& cler.licet per multa verba dicat.¶Videte,nō curo de istis opinionib.quia præcedens opinio,ꝙ istæ leges nō sint correctæ est vera:itē canonizata c in c.si pater.in fi.ext. de testa.lib. 6.quæ est lex nouissima. Non obstat l.humanitatis.qa ibi loquitur in exemplari,quæ differt à pupillari,vt dicam.ĵ.e.l.ex facto.Non obstat rō allegata per doc.istos:qa prælatio in successione non est causa substōnis,sed prima potestas:alias sequeretur quod ēt mr̄ de iure antiquo posset substituere,qñ ē sola,qm̄ ipsa mr̄ succedit.Itē hodie posset pr̄ instituere solū in dimidia, qd est absurdum.Vlteri⁹ quærit,†qd de pupillari tacita,an tacita pupillaris excludat matrē:Rñ.gl.oēs tenent,ꝙ nō,l.vlt.C.de inst.& substit.& l.precib.C.e.ti.Predicta vera in tacita pupillari subintellecta iure.l.iam hoc iure.in prin.ĵ.e.ti.& sic nullo mō fuit expressa. Sed si nos loquimur de tacita pupillari speciał'r , quæ expressa est verbis gñalib.vt illa q̄ ꝯtinet in reciproca, vel alia q̄ continetur in cōpendiosa,dicemus ĵ.e.l.centurio.& ĵ.e.l.Lucius. vbi est alia materia.†Vlteri⁹ q̄ro d qd de pupillari partim tacita,partim expssa,vtrū matrē excludat:Rñ.si qdē est partim expssa,partim tacita,quo e ad verba matrē excludit.Rō:qa ex verbis testōris ista substō ꝯprehenditur,sicut dicimus in ea quæ in reciproca ptinet,vt ĵ.e.l. Lucius.Sed si nos queramus de ea,quæ partim est expressa,partim tacita quo ad casus,vt ṡ.dixi,dico idem.Si enim testator voluit matrē excludi in vnum casum.s.si filius hæres erit,&intra pupillarem ętatē decesserit,eadē rōne ex coniecturata mente defuncti,voluit eam excludi si hæres non erit,& intra pupillarem ętatem decesserit, vt ĵ. diceť cū tractabitur de ꝯiecturata volūtate defuncti circa f tacitā substōnem.¶Sed circa hoc dubitatur,tacita pupillaris†nō excludit matrem:sed an excludat prēm:V.g.Auus fecit substōem vulgarem nepoti in potestate retento ex filio emancipato,an tacita g pupillaris excludat patrem illum emancipatum , Videtur ꝙ sic,quia de matre lex tantum loquitur,l.precibus.C.e. ergo nō refert ad patrē,l.si vero.§.de viro.ṡ.so.ma.Et hoc quia leges quæ loquuntur de mulierib.non extenduntur ad mares.l. pen.& ibi no. ĵ.vt in pos.leg.in contrarium vr̄ & est veritas.Quæ enim est ratio h ꝙ tacita pupillaris nō excludit matrem. Ratio potest esse duplex. Vna quod per vulgarem succeditur testatori defuncto,per pupillarem succeditur ipsi pupillo,vt insti.eo.circa principium.licèt ergo testator prætulerit extraneum matri pupilli in substōne ipsius testatoris, non est tamen verisimile quod voluit præferri extraneum in substōne ipsius pupilli,& matrem excludere à luctuosa substōne filij pupilli,vt C.de inst.& subst.l.fi. vbi probatur prædicta ratio. Alia ratio h est ꝙ mater præterita ab ipso filio impubere haberet querelam,sed nunc quandoq; pater facit filio testamētum,excluditur à querela,d.l.Papinianus.§. sed nec impuberis.de inof.testa.Vnde noluit lex per suam interpretationem excludere matrem à querela,si testōr eā nō excludit expresse.Sed istę rōnes hñt locum ĭ patre,sicut in matre,l.furiosæ.ṡ.de cur.fur. ergo,&c. Quinimo est maior rō in patre,q̄ filius est testatoris,& sic non est verisimile alienam sobolem suæ voluisse præferri,&c.l. cum acutissimi.C.de fideic.& l.generaliter.de inst.& subst.&l.cum auus.ĵ. de cond.& demonst.Non obstat l.si vero.§.de viro.quia verum est ꝙ lex non debet extendi ad alios casus, etiam eandem rationem habentes,quando lex est ꝯ ius cōmune,vt dixi in d.§.de viro. Sed i istud i ꝙ tacita pupillaris non excludit matrem,non est ꝯ ius cōe, vt dixi, qñ aliud statutū in contrarium non reperimus.nō obst.l. pen.ĵ.vt in pos.leg.quia ibi est diuersa ratio inter mares & fœminas.¶†Vlterius quæro an tacita pupillaris excludat auiam:Videtur ꝙ sic,quia de matre hic loquitur,ergo,&c. vt d.§.de viro. Pro hoc facit l.patri.& l.sic eueniet.ĵ.de adult.In contrarium vr̄,& ista est veritas,qd̄ tacita pupillaris nō excludit auiā:qa matre mortua, auia assumit sibi locum matris.l.nepotes.& l.vbi. C.de suis & legiti.Item quia par est priuilegium matris & auiæ in tutela.C.quādo mulier tut.offi.fungi pot.in corpore,vt l.ma.& auiæ.in princ. Pro hoc ĵ.ad Tertul.l.2.§.si mater.coniuncto vers.quid si nepotibus,vbi apparet ꝙ constō que loquitur de matre,habet locum in auia,quæ tutores nepotibus nō petiit.Ad argumentum contrarium patet responsio ex his quæ dixi ṡ.& hoc tenet Gul.de Cug. & dominus Ray.& hoc puto verum.k l†Vlterius quæro an tacita pupillaris excludat fratrem m pupilli:Videtur ꝙ sic,quia de matre lex tantum loquitur,ergo,&c.vt in dicto §.de viro. Præterea est eadem ratio in fratre,quæ est in matre,quoniam frater nō habet querelam,nisi prætereatur ab alio fratre instituta turpi persona,vt l.fratres.C.de inoffi.test.Quid dicemus:Gul.de Cugn.tenet contrarium ex presumpta voluntate defuncti,quæ est,vt voluerit filium suum præferri cuilibet exñeo.argu.l.cum acutissimi. C.de fideicommi.& de institutio.& substō.l.generaliter,& l.cum auus. de condōnibus, & demonstration.dominus Ray.dicit:ꝙ idem in fratre vtrinque coniuncto, sed si est frater coniunctus ex vno latere tantū,tunc secus dicit:quia non est eadem rō quæ est in matre:quia mater ei prefertur in successione,vt in auth.defuncto.C. Ad Tertulli.Videte primo dictum Gul.de Cug.quia intelligo qñ exñeus fuit substitutus vulgariter pupillo in fauorē filij testōris, & fratris pupilli,cui forte multa legata & fideicōmissa relinquit, nec eum voluit grauare oneribus hæreditariis:aliàs ponēdo simpliciter exñeum esse substitutum vulgariter pupillo,eadem rōne qua pater exclusit filium suū à successione ipsius patris.l.scripto. in fi.vnde liberi.videtur ipsum exclusisse à successione pupilli,vt ĵ.dicam,in fine qō.Item dictum domi.Ray.qui dicit quod hoc habet locum in fratre vtrinque coniuncto , secus si ab altero tantū parēte intelligo,s.matre tñ.Nā si esset tñ ex patre, adhuc stat rō Gul.l.cum acutissimi.C.de fidei.cum si.Nec obst.si dicis quod nō est eadem rō q̄ in matre,imo est eadem rō quæ in matre,s.vna ex rōnibus,s.præsumpta voluntas defuncti,†& ex pluribus rōnibus sufficit vnam subesse.l.si ventri.§.in bonis.ĵ.de priuileg.credito.& Inst.de nu.§.affinitatis,& l.liberorum.ṡ.de his qui notantur infamia.cū suis gl.Ista autem præcedens rō ꝑt intelligi qñ ipse idē frater est substitutus vulgariter:quia tūc ipse idē succederet ex tacita pupillari,nec tractam⁹ an ipse excluderetur à seipso,& iō dixi qd tacita pupillaris nō excludit matrē,& quosdā alios.†Quæro,qd si ꝓbeť ꝙ testōr voluit matrē excludere vigore tacitæ pupillaris: m gl.rñ.ꝙ mr̄ excludiť m ꝑ legē in testō.in fi.C.de testō militis.Hoc no.gl.in l.precibus.super verbo omnimodo.C.e.& bene dicit.Ad idem facit lex iam hoc iure.infrà cod. Sed dices,si voluntas defuncti probatur,ergo non est tacita pupillaris , sed est pupillaris expressa.Respon.non est verum,immo nullam mentionem facit de pupillari,& tamen de præsumpta voluntate potest aliquibus legitimis coniecturis constare , vt infrà declarabo per exempla.

ADDITIONES.

a Barb.¶Aut filio.Et ratio est secundum Ang quod sicut institutus in re certa trahit ad se vniuersum:vt in d.§.si ex fundo,ita hic.

b ¶Excludit matrem.Adde quod opi.Bar.optime probatur in l.sed si plures.§.ad substitutos.ĵ.eo.& ibi Bál.& Imo.prædicta contendunt esse vera,etiam quo ad bona quæ obuenissent ex pupillo ex linea materna,& circa hoc vide quæ no.Bal.in d.l.precibus,in versic.pone ergo,& in l.humanitatis.C.eodem,& in repe.d.c.si pater.& idem tenuit Bald. conſ.111.1.vol.

c ¶Canonizata.Vide per Bal.conſ.219.lib.j.inci.Petrus Amandi.& ibi de exemplari.quando excludit matrem & quando pupillaris est omnino tacita,& substitutus sit pater testatoris,vel pauperes Christi,an excludunt matrem,& tene ꝙ sic.

d Paris.¶Vlterius quæro.Vide Io.de ana.conſ.66.

e ¶Partim expressa.Vide Io.de ana.conſ.66.

f ¶Sed circa hoc. In contrarium fortiter facit:quia si auus cum excludit patrem à prima hæreditate per vulgarem factam nepoti,ita videtur quòd mens sua fuerat multo fortius excludere ipsum ab ipsa hæreditate impuberis,potes dicere,hoc debet limitari quando extraneus fuit substitutus vulgariter:quia fuerat multum grauatus , prout in simili tangitur in quæstione illa , an tacita pupillaris excludat fratrem pupilli. Vel dic secundo, quòd non est eadem ratio in portione delata nepoti per auum , & in hæreditate ipsius nepotis.

g ¶An tacita.Vide Bald conſ.177.& 184.2.vol.per ang.conſ.97.

h ¶Excludat patrem.Adde quòd opin.bart.sequitur Guil.de Cun.in l.precibus. in materia vulgaris,qui solus limitat non procedere quando pater impuberis fuisset ab vno mala mente exhæredatus,allegat in arg.§.exhæredatos.in auth.de hæred.& Fa.c.& l.si patronus.§.si quis non mala mente.infrà,de bon.lib.& hanc modificationem sequitur Salic.in d.l.testamento.& cum opinione Bar.tenuit etiam Pau.de Cast.in l.fi.C.de insti.& subst.

i Pom.¶alia ratio.No.quòd Bar.hic tenet,quòd tacita pupillaris non excludit fratrē. contrarium tenet Iaco.Butr.in d.l.precibus.C.eo.quia non est eadē ratio in matre & fratre: quia matri debetur legitima,non autem fratri,& ista placet domino meo.

k Barb.¶Sed istud.Contra hanc theoricam facit c.constitutionem.de regula.in vj.& vide dominum meum in d.§.de viro.

l ¶Et hoc puto verum.adde quòd idem tenuit Gul.de cu.in d.l.precibus.& Rayn.in tract. substitutionum,in materia pupillaris.ang.in l.precibus.& ibi Sal.& Imol. in dict. c.Ray.

m ¶Excludat fratrem, Adde quòd Imol.hic refert iac.butr.in l.precibus.indistinctè tenuisse fratrem excludi,ex eo, quia non est eadem ratio in fratre cùm matri debeatur legitima in bonis filij,sed non fratri in bonis fratris,ideo statuta in matre nō trahuntur ad fratrem.l.fi.C.de interd.matr.& tenet imol.hic.& in d.c.Ray.idem tenet Raph.cum. in l.hoc iure.ĵ.eod.Salic.in l.fi.C.de inst.& subst.transit cum Bart.Alex.dixit,quòd fortasse verior est opinio,quòd iste frater impuberis,quando est de descendentibus testatoris, debeat non obstante tacita pupillari,excludere substitutum,iisdem rationibus , quibus in proximis duabus quæstionibus præcedentibus excluditur per auiam , & patrem substitutus. Nec obst.quòd qua ratione fuit exclusus ab hæreditate paterna,& eadem ab hæreditate fratris:quia non præsupponimus filium hic fuisse exhæredatum,nec exclusum,seu ei relictum fuisse quod debeatur.Nec præsumendum est testatorem voluisse præponere sobolem extraneam propriæ,per rationem generalem,d.l.cum acutissimi.

n ¶Excluditur.adde Bart.idem tenentem in d.l.fin.C.de instit.& subst.vbi dicit , quòd ille tex.hoc probat,licèt glos.in l.precibus,non fuerit de illo tex.recordata. Idem tenuit bal. in l.Centurio.ĵ.eo.vbi dicit Cy.ita tenere in l.ex testamento.C.de testa.milit.& vide Bal. conſ.208.j.volum.

39 pla ¶ † Quæro ergo reuoco in dubium, quot testes b requirūtur a ad probandum istā voluntatē defuncti? Videte, determinatio isti⁹ b qōnis pendet ex quadam dubietate. Quidam enim dicunt, ꝙ q̄n mater est in medio vulgaris expressa non continet eam, & hoc videtur sentire gl. C. eod. l. precibus. Alij dicunt ꝙ vulgaris expressa bene contineat tacitam pupillarem, sed ꝯ matrem non habet effectum, & ista est vera, vt examinabo ȷ̃. eo. l. Centurio, vbi gl. tangit. Sed si hoc est, ꝙ contineatur tacita pupillaris, licèt nō habeat effectum ꝯ matrē, ista ꝓbatio fit ad declarationē huius volūtatis. s. huius tacitæ pupillaris cōtētę in expressa vulgari, & probatio declaratoria pt̃ fieri per duos testes, l. heredes palam. §. sed & si notā, s̃. de test. & ibi per gl. & Dy. Sed si teneremus aliā opinionem, s. ꝙ non continetur, tunc ista probatio fieret ad inductionem nouæ volūtatis, non ad declarationē, iō requruntur septem testes, per ea quæ no. in d. §. sed & si notā. Teneas præcedentē opinionē, per ea

40 q no. in l. Centurio. ¶ † Quæro ex quibus præsumatur ista voluntas c defuncti, ꝙ voluerit matrē excludi ꝑ tacitam pupillarē? R̄n. ex quatuor pricipal'r. Primo ex his q̄ testōr dixit ex̄ testm̄. Scdo ex his q̄ dixit in testō. Tertio ex cōdōne matris & similium ꝑsonarum, de qbus excludendis tractatur. Quarto ex conditione ꝑsonæ ei⁹ q est substitutus. ¶ Videamus de quolibet. Dixi, primo ex his quæ d testator dixit ex̄ testm̄ d quid enim si ante dixerit, si filius moriet̄ nōllē ꝙ mater eius haberet vnū obolū, vel similia verba? Certe vr̄ sufficere, argumen. ad hoc s̃. tit. j. l. quoties. §. j. & ꝙ ibi no. Ad idē ȷ̃. de leg. j. l. si quis in fundi vocabulo. Pro hoc l. Titia. §. idem rn̄. ȷ̃.

41 de ver. ob. cū suis simili. ¶ Secundo pōt † apparere ex verbis positis in testō. Quid. n. si testōr matri pupilli reliquit aliquid, & iussit eā esse ꝯtentam, vt plus de bonis suis petere non posset? In h. d. Gul. si quidem illa verba fuerunt adiecta legato relicto ab ipso pupillo, tunc matri non præiudicatur in successione quæ venit post mortem pupilli, vt l. Paulo Callimacho. §. j. ȷ̃. de leg. 3. sed si illa verba essent adiecta in aliquo legato relicto à substituto pupilli, tūc secus. Præsumitur. n. ꝙ voluit substitutum matri præferre, l. peto. in princ. de leg. 2. Pro hoc facit l. fideicommissa. §. si quis ita. ȷ̃. de leg. 3. & quod ibi dixi vobis, quod puto verū. ¶ Sed quid si e testa- f tor † reliquit vxori suæ aliquid, donec vitam vidualem seruauerit,

42 & ipsa transiuit ad secunda vota, an ex præsumpta voluntate defuncti, sicut per transitum ad secunda vota ab ipso relicto priuatur, ita excludatur à tacita pupillari? Videte, pro futuris annis illud fideicommissum, vt legatum annuū pt̃ deberi substituto pupilli, sicut ab ipso pupillo, l. si fundum sub cōditione. §. si pater. ȷ̃. de leg. j. & l. non solum. §. liberatio. ȷ̃. de liber. lega. & ideo sicut per transitum ad secunda vota testator voluit eā eo relicto priuari, etiā in persona substituti seu alterius hæredis pupilli per cursum, & successionem temporis, eadem ratione præsumitur ꝙ voluerit eam per transitum ad secunda vota excludi à tacita pupillari. ¶ Tertio

43 potest probari † ex conditione personæ matris, & consimilium personarum, de quibus excludendis tractatur, vt ecce, quid si mr̄ erat inimica testatoris: quia forte habuerat commerciū cum vno scholari, vel scriptore, & sic multum eum offenderat. Certe præsumam eum voluisse ipsam excludi à tacita pupillari, l. 3. in fi. & le. ex parte ȷ̃. de adimen. lega. & l. si inimicitiæ, ȷ̃. de his quę vt indig. Et hoc etiam tenet Gul. ¶ Item quid si mater non est capax hæreditatis pupilli: quia tutorem pupillo non petiit. Certe perinde est ac si non esset mr̄, vt l. 2. in fi. ȷ̃. ad Tertullia. & l. j. §. pe. ȷ̃. de ꝯtab. & ibi dixi. Idem esse dicendum, si post mortē testatoris aliquid inho g nestum fecisset, vt no. in l. fideicommissum. C. de fideicommis. &

44 l. sororem. C. de his q̄ vt indig. ¶ Quarto dixi, † quod ꝓbatur h ex h condōne personæ substituti. Pone. n. quod frater pupilli filius testatoris, est ipsi pupillo substitutus vulgariter, certe tacita pupillaris excludit matrem: quia præsumptio est qd testator voluit filiū suum vxori præferri, argum. l. cum acutissimi. cum similib. C. de i fideicommi. Et hoc videtur sentire gl. in l. precibus. i C. eo. circa fi. vltimæ gl. hoc ēt vr̄ sentire Azo in summa eo. ti. Et hoc videt̄ sentire Iac. de Rauen. & plures alij in l. fi. C. de institutionib. & substitutionibus. quod multum mihi videt̄ consonū volūtati defuncti. Facit ad hoc l. peto. §. fi. ȷ̃. de lega. secundo. Facit ēt l. Lucius. s̃. tit. j. & l. gn̄al'r. C. de institutionib. Prædicta vera in fratre pupilli. secus in fratre testatoris patruo pupilli, fm̄ Gul. de Cu. l. 3. 2. responso. ȷ̃.

45 de le. præstan. ¶ Sed qd † de matre k defuncti. Quid si mater defun k cti est substituta vulgariter pupillo? Dicit Gul. per Cu. idem ꝙ in filio pari rōne, qm̄ ab intestato pariter succederet pupillo, sicut filius testatoris pupilli frater, vt in auth. defuncto. Item qa est de parentibus, arg d. l. 3. post prin. de leg. præstand. ita dicit Gul. quod sa

46 tis placet. Quintus effectus † pupillaris substitutionis est, ꝙ pater facit filio hæredem suum, & necessarium, quē. s. facit sibi, vt ȷ̃. ea. l. §. prius. in fi. & l. sed si plures. §. quos possum. ȷ̃. eo. ꝙ tene mētē. Est tamē vtile scire. Nā puto qd exītia sui hæredis in illo pupill'r substituto operet̄ trāsmissionē hæreditatis pupilli nō aditæ, sicut h̄ditatis paternæ eadē ratione, vt dicemus ȷ̃. eo. l. si filius qui patri. VLTIMO principaliter est vidēdū, qual'r finiat̄ substō pupillaris. Istam materiam ponit glo. tua in l. in pupillari. ȷ̃. eo. ibi dicam.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quæro ergo. Vide Alex. cons. 100. in 2. col. 4. vol. & sic probatio testamenti nulliter valet inter liberos, vt per bar. in l. fi. C. fam. erciscun.

b ¶ Testes. adde ꝙ cum bar. concordat bal. in l. precibus. in 5. qōne. C. e. vbi etiā tangit ang. & Sal. in l. quamuis, C. eo. per bar. & Imo. in c. Ray. de testam. & in d. l. in testamento.

c Pom ¶ Ex quibus præsumatur. Vide de omnibus istis coniecturis ale. cons. 91. in 4. vol. & cons. 100. aliàs 10. in 4. vol, Ant. de Butr. cons. 54 ale. in l. precibus, in gl. in verbo, omnimodo, C. eo. vbi ponit aliam coniecturam contra limitationem ang. ibi, s. quando esset substituta pia causa, Et hoc communiter tenetur secundum Io. Bap. ibi, & ita tenet ale. in cons. 38. in 1. vol. & cons. 56, in 2. vol. & cons. 12. & cons. 92. in 3. vol, quam limitat Are. cons. 155. licèt doct. indistincte teneant illam coniecturam ang. vide tamen Corn. ibi tenentem contrarium, & opinio, ang. tenuit bar. cons. penult.

d ¶ Extra testamentum. Adde ꝙ bal, in l. precibus dicit quod sic, si dicta verba protulerit, post conditum testamentum, per l. hæredes palam, in prin. & in §. si quis post, s̃. de testa. Idem Imo. ī d. c. Ray. faciēs mētionē de verbis bal. in l. ꝑcib. Adde qd voluit. Old. cons. 197.

e ¶ Sed quid. Adde quod cum bar. hic transit bal. in d. l. precib. & ibi ang. & Sal. & dicit bal. in d. l. precib quod si testator dixerit quod volebat matrem impuberis habere decem, si non nuberet, & nubat, nedum legato, sed hæreditate pupilli priuabitur, quia si noluit eam habere legatum si nuberet, multo fortius nec vniuersam hæreditatem, vt ibi latius per eum, & pulchre per bal. cons. 218. s̃. all. 1. vol. vbi dicit quomodo apparet quod testator voluerit matrem excludi.

f Pom. ¶ Si testator. Vide ale. cons. 12. in 2. vol.

g ¶ Inhonestam. Adde quod forte verum est dicere, quod non excludatur ex testatoris voluntate: quoniam illa est iam finita per mortem, l. 3. s̃. loca. & l. si ita legatum, §. illi si volet. de le. 1. sed bene poterit auferri ab illa, tanquam ab indigna, & applicari fisco, per ea quæ habentur in l. sororem, in gl. C. de his qui. vt indig. & in l. hæreditas, eo. tit. & hoc tenuit Fran. de Ramp. in l. post aditam, & in l. precibus, C. eo. vt refert, & sequitur Imo. hic, & Imo. in c. Ray. all. no. per Bar in l. 1. de his quib. vt indig. & idem quod Imo. sentit Bal. in d. l. precibus, & cum opi. Imol. transit ale.

h Pom. ¶ Quod probatur. Vide Bar. consi. 23.

i ¶ Gl. in l. ꝑcibus. Vide q̄ ibi posui, & inquātū Alex. hic dicit, ꝙ apparet, quod testator voluerit excludere matrem, cum substituit pauperes Christi. Vide Cal. consi. 17. de testa.

k Pom. ¶ Quid de matre. Vide Alex. in l. precibus, in vlt. col. C. eo. titu.

Paris. ¶ Sequitur anto. de Butr. consi. 3. prope fin.

1 Fideicommissum, vel relictum a substituto exhæredati quando valeat.

2 Institutus quando adiuit hæreditatem, & eam post repudiauit, post restitutionem in integrum substitutus vulgaris poterit adire de iure ciuili.

§. Interdum. Institutus cogitur adire pp̄ fideicōmissum debitum in secundis tabulis. Itē aditio facta ex vi restōnis in integrū firmat tabulas pupillares. h. d. Et diuidit in duas partes, & q̄libet pars habet duas lect. In prima parte tene scdam lec. in scda pte tene lec. primā. No. tex. improbum esse, &c. Secunda pars ibi, ergo, &c. ¶ Opp. ad prin. §. & vr̄ † qd fideicommissum, vel relictū a substituto exh̄dati nō valet. l. coh̄rdi. §. cū filiæ. in fi. ȷ̃. eo. l. plane. ij. circa prin. ȷ̃. de leg. j. Rn̄. fateor ꝯrium, nisi substitutus exh̄dati sit īstitutus ab ipso testōre. l. ī rōne. §. fi. ȷ̃. ad le. Fal. & l. q fundum. §. q filios. e. ti. Habuistis ī l. fi. in prin. ȷ̃. de leg. iij. & iō posui hic casum, qd fuit substitutus exh̄dato ille q fuit institutus a patre, q̄ est secunda lect. posita in glo. licèt prima lect. sit falsa. vt ex prædictis apparet. Vide gl. q̄ incipit. Titius. ibi, idē si eundem, &c. Hic incipit secunda lect. q̄ est vera, sed præcedēs est falsa. Vel vt cessent oīa ꝯria, possumus ponere casum qd filius non fuit exh̄datus, sed fuit institutus dato sibi coh̄rde ex̄neo. Vnde existētia sui h̄dis nihil operat̄. hinc oportet ꝙ hæres cogat̄ adire pp̄ tabulas pupillares & fideicōmissum relictū in eis. Et hæc est tertia lect. posita hic in gl. ¶ Itē opp. & vr̄ ꝙ quis sit sollicitus de h̄ditate viuentis: vt in auth. ꝯ cum rogatus, C. ad Treb. & l. cū Archemidoram. C. vt in poss. leg. dn̄t qdam, illud ꝓcedit ex voluntate testātis, sed certe hoc non procederet ex voluntate: quare dic, ibi agitur de h̄ditate testatoris mortui. sed hic de hæreditate pupilli viuentis fm̄ Dy. & Iac. de Are. & Old. ¶ Venio ad fm̄ versiculum, dr̄ hic qd fuit restitutus adeundæ h̄ditatis cā, quæro ad quid fuit restitutus? Dn̄t qdam qd fuit restitutus, vt adeat, & sic confirmantur tabulæ pupillares. Alij dn̄t, qd fuit restitutus, vt abstineat, vel repudiet, & fm̄ hoc cōfirmatur vulgaris substō, vt substitutus vulgariter possit adire. Ista lect. licèt sit in se vera, vt s̃. de mino. l. & si fine. §. sed qd Papinianus, tn̄ q̄tū ad nostrū §. non est vera: quia hic dicit, secundis tabulis, & sic loq̄t de tabulis: sed substō vulgaris est primę tabulę testatoris, licèt sit secūd⁹ grad⁹ tenēdo scdam lect. ¶ Opp. de l. & si sine. §. sed quod Papinianus. s̃. de minori. Sol. dicit gl. hoc verū in liberto substituto, in seruo aūt distingue, vt ibi, & plene. ¶ Vltimo §. iste vr̄ casus † vnius qōnis, aliquis adiuit hæreditatē, & repudiauit per restōnem in integrum, quæro vtrum substitutus vulgariter possit adire de iure ciuili, vel an habeat necesse petere fm̄ tabulas? Et vr̄ ꝙ habeat necesse petere fm̄ tab. qa primus remanet hæres de iure ciuili. l. ei soluēdo. suprà tit. j. ergo secundus eodem iure hæres esse non potest, & sic habet necesse venire de iure ꝓprio. Et hoc vr̄ sentire Vltramontani. & Cy. sequendo eos in l. qui se patris. C. vnde liberi. pro hoc vr̄ esse casus in §. isto, ibi dum dicit prętor, &c. Contrarium est verum: quia etiam de iure ciuili potest adire. l. j. §. si quis adita. & ibi dixi ȷ̃. ad Tertul. Tetigi in l. j. s̃. eod. in tractatu vulgaris substitutionis. Ad hunc tex. respondeo: quia fateor quod potest petere fm̄ tabulas, non tamen per hoc prohibetur adire de iure ciuili. ad contraria responde, vt dixi in d. §. si quis adita, & s̃. eod. l. j.

1 Ordinis conuersio, quando vitiat substitutionem.

2 Conuersio ordinis quare non vitiat substitutionem factam filio instituto, & tamen factam exhæredato sic.

3 Libellus, peto cogi, & compelli, & ad prædicta condemnari an valeat.

4 Ordo quando attendatur, & primo circa producendam aliquam rem in esse.

5 Ordo omissus quando habeat vitiare.

6 Ordo temporis quando attendatur, vt inducat prælationem in tempore.

7 Ordo scripturæ vel locutionis quando inspiciatur, vt ex eo aliquid præsumatur.

§. Prius. Si aliquis substituat filio exh̄dato dēt pri⁹ h̄dē scribere, alias substō vitiatur, sed si substituat filio īstituto, ordo

to, ordo nō attenditur. h. d. vsque ad fi. ¶ No. tex. ibi vsq; adeo. † dr̄ hic, ꝙ cōuersio ordinis vitiat substōnē, ꝯ. j. pxi. §. Dicūt qdā ꝙ iste §. p sequentē corrigit. Certe non est verisimile qd statim iurisconsultus se corrigat. l. nō ad ea. ꝟ. de ꝓd. & dē. Alij dicunt, hic de rigore, ibi de æquitate. Certe est idem dicere qd corrigere. Quare gl. dicit, hic loquit̄ qn̄ substō sit filio exhrdato, ibi qn̄ filio instituto. Quidā doc. Vltramōtani dicentes, qd nō videt rōnē huius gl. dn̄t, aut substō fit diuersis temporib. & hēt locū ēt iste §. Aut fit eodē tpe, & eodē ꝯtextu, & tūc hēt locū sequēs §. & hoc tenet Pet. & vr̄ hoc tenere gl. in l. si qs eum. §. j. ꝟ. e. Certe inquantū dicit qn̄ testm̄ fit diuersis tēporib. dēt seruari ille ordo, dicit verum: sed inquātū dicit qd hic §. nō hēt locum qn̄ fieret eodē tpe, male dicit. Primo ꝯ gl. j. huius §. scdo ꝯ tex. dicit. n. scriptura, in singulari numero, & sic innuit ꝙ erat eadem scriptura eodē tpe facta, nō diuersis: & ꝟ. dicit, vnū testm̄, & sic vno tpe factū. Teneamus ergo solonem glo.

2 ¶ Quæro, † q̄ est rō diuersitatis, vtrū substō fiat exhrdato, vel instituto? Dicūt quidā: qa qn̄ pr̄ exhrdat, filio non facit qd dēt, & iō dēt plus astringi. Sed nihil est dicere: qa forte facit ꝙ dēt exhrdādo filiū ex iusta causa, quare puto esse rōnē, qn̄ pr̄ instituit filium, & ei substituit, siue ꝓcedat substō, siue sequatur, fm̄ ordinem scripturę sp̄ sequitur substō, & ꝓcedit instō, fm̄ ordinem intellectus, vt ꝟ. proxi. §. ideo satisfactum est rescripto Imperatoris qd requirit instōnem præcedere, sed qn̄ filius fuit exhrdatus, non pōt dici qd instō precedat fm̄ ordinem intellectus: ideo substō vitiatur: qa est omissus ordo.

3 ¶ Et hoc facit ad † qōnem, Dico in libello peto eū cogi, & compelli, & ad ꝓdicta condemnari. Vr̄ ꝙ talis libellus non procedit, quia primo petit executionē, quā sn̄iam. Certe immo procedit: qa fm̄ ordinē intellectus primo petit sn̄iam quā executionē, vt hic, & l. tale. ꝯ. tit. j.

4 Vlterius op. † dr̄ hic [a] ordo dēt attendi, ꝯ in l. ambiguitates, & l. præposteri. C. de testa. & l. nec. n. de sol. l. quidam. ꝟ. de pecu. leg. & Insti. de leg. §. ante hæredis. Gl. dicit, quòd ad alia non curatur ordo, vt in ꝯriis. Sed certe ista solutio n̄ habet intellm̄. Alij, vt Dyn. in l. nec. n. de solu. dicunt aut apparet de mente disponentis, & non curatur de ordine, vt in contrariis. aut nō constat de mente testantis, & tūc ordo debet attēdi. l. quoties. de vsufr. sed per hoc nō est responsum ad hanc legē: quia hic apparet de mente, & tn̄ ordo attenditur. Alij vt Cy. in l. præposteri. C. de testa. dn̄t aliter, & imperfecte. Quare puto sic dicendum, ꝙ triplex est ordo. Primus ipsius rei, quo aliqua res in esse producitur. Exemplum in sn̄ia, quæ dēt fieri precedēte libello, & litis cōtestatione. Item testm̄ debet hr̄e certum numerum testium, & instōnem hrdum, & similia, & ꝙ præcedat instō, & substō sequatur, vt hic. Secundus ordo est temporum vnius rei ad aliam rem: quia vna in tempore præcedit aliam. Tertius ordo est scripturæ, seu locutionis. Circa primum constat quòd quælibet res debet habere in se ordinem productionis, vt in Auth. de hær. & Fal. §. inordinatum.

5 ¶ † Sed dubitatur [b] an ordo omissus hēat vitiare vel nō. Circa quod dic, Aut est ordo necessitatis, aut volūtatis, aut dubitatur. Primo casu, omissio ordinis vitiat. C. de sent. l. prolatam. & de her. actio. l. vt debitum, in presenti §. modo id quod dico vitiat. Dic quandoque ipso quādoque facto iudicis. l. j. & ibi no. C. de appel. Secūdo casu qn̄ est voluntatis, tunc omissio non vitiat. l. præposteri. C. de testa. & Inst. de le. §. ante heredis. Tertio casu qn̄ dubitatur, tunc aut omissio talis ordinis est magni præiudicij, tunc vr̄ ordo necessarius, & omissus vitiat. l. cum hi. §. si prætor. de transac. Aut est modici præiudicij, & videtur ordo voluntatis, & omissus non vitiat. l. j. in fi. ꝯ. de vent. inspi. ¶ Et istud pertinet scire ad multa. Pone in inuentario omittitur ponere signum crucis, [c] puto ꝙ nō vitiatur confectio inuētarij; qa cū talis ordo importat modicū præiudicium, vr̄ ordo voluntarius, non necessarius, ideo omissus nō vitiat. l. j. in fi. & ibi dixi de ventr. inspi. Secus si omitteretur citatio creditoris, quæ est magni præiudicij. l. cum hi. §. si prætor. de transac.

6 ¶ Circa fm̄ † quæritur, an ordo temporis sit spectandus, vt inducat prælationem de iure. Dic, aut quærimus de honorib. aut alijs iuribus. Primo casu, aut quærimus de ordinandis, & tunc non inspicitur ordo in temporib. vt preferatē antiquior, sed dignior. l. honores. in prin. de decu. & in Auth. de monachis. §. ordinatione. C. de decu. l. ad subeunda. lib. x. cum similib. Fateor tamen quod in ipsius ordinandi persona inspicitur ordo, vt gradatim ascendat. l. vt gradatim. de mun. & hon. in prin. & l. honor. §. gerendum. eo. ti. Fallit vbi esset aliter specialiter prouisum. l. primicerius. C. de of. pręfec. vrb. & de aduo. diuer. iudic. l. petitionē. Aut quęrimus de iā ordinatis inuicem præferendis, & ordo temporis inspicitur. l. j. infrà de albo scriben. & C. de consul. l. j. lib. xij. Aut quærimus de aliis iuribus realibus, vel personalibus, & tunc plene distingue per glo. ita dicit Dy. in l. priuilegia de priui. credi. & l. cum vnus. de bo. aut. iudic. pos. & l. si finita. §. si plures. de dam. infec. & in qualibet earum dixi, per Dy. in c. qui prior. extrà, de reg. iur. lib. vj.

7 ¶ † Circa tertium, [d] scilicet circa ordinem [e] scripturæ, vel locutionis, quæritur, vtrum debeamus spectare, vt ex eo aliquid præsumamus. In hoc dic, aut mens disponentis est certa, & non curamus de ordine, vt l. nec enim. infrà de sol. & l. cum pater. §. fidei tuæ. infrà de leg. ij. l. quidam. de pecu. leg. Aut est dubium, [f] & inspicimus ordinem. l. generaliter. §. quid ergo. infrà de fideicom. lib. & de vsufru. l. quoties. in princip. cum simil. & ita loquitur prima constitutio C. circa finem, quia si ex die & consule apparet de prioritate, vel posterioritate stamus certo, aliàs in dubio, lex quæ est prius posita, primo videtur facta, & sic videtur quod ordinem scripturæ attendimus, ex eo aliquid præsumamus.

ADDITIONES.

a Parif. Dicitur hic, an & quando ordo scripturæ sit attendendus, vide late Fel. in c. cum dilecta. in verbo, ordo scripturæ. cum seq. de rescrip.

b Pom. ¶ Sed dubitatur. Vide Fel. in c. cum causa. de re iud. Rom. cons. 212.

c ¶ Signum crucis. Adde quod idem tenent Bal. & Ang. in l. fi. §. 1. C. de iure delib. & Bal. in §. quibus. in 1. const. Cod. Ang. in §. si vero non implens, in Authen. de hære. & fal. & Ang. in l. 1. §. hæc stipulatio. infrà, si cui plus quàm per leg. fal. & ibi refert quod Oldra. & Host. in c. Ray. de testa. contrarium tenuerunt per d. l. fin. in princip. iuncto tex. in §. & si præfatam, cum gl. in versi. solidauerunt, & hoc dicit Ang. in d. §. hæc stipulatio, esse tutius. allegat Io. And. in addi. Spe. in tit. de consti. §. fi, in addi. inci. licèt dubitetur. alias incipit cum quidam, vbi firmiter tenet opi. Host. per quam dicit, ita se consuluisse. & idem tenuit Ray. in d. l. fi. §. 1. per d. §. & si præfatam, cum glo. & per tex in §. sancimus. in authen. de hęre. & Fal. in ver. modum. Sal. in d. l. fin. §. sin autem dubius, alleg. gl. in authen. de testi. §. licere. in verbo. venerabile. Idem tenuit Fran. de Ramp. in d. l. fi. vt hic refert Imol. quia dicit quod faciliter opi. Bart. potest sustineri, hoc vide per eum. Et quod omissio signi crucis non vitiet, tenuit Bal. consi. 25. 4. vol. & consi. 331. 3. vol. quod autem sit de substantia, videtur voluisse Abb. cons. 73. 2. vol. vbi enumerat requisita in inuentario.

d Pom. ¶ Circa tertium. Vide Pau. consi. 85. 1. vol.

e ¶ Ordinem. an, & quando attenditur ordo. vide per gl. in c. cum dilecta. de rescr. & in c. pen. de purgat. cano. per Ia. de Bel. in l. quoties. de vsufr. per Dyn. angel. & Imol. in l. nec enim. infrà, de sol. per Oldr. & Bal. in l. ambiguitates. C. de testa. & Bal. in l. si duas, de exc. tut. per Ia. But. & Bal. in authen. hoc amplius. C. de fideicom. per imol. in l. si communis seruus. infrà. de stipu. seruo. & in l. cum testamento. §. 1. suprà, de hær. insti. vbi ponit vnum singulare verbum Cy. scilicet quod vbi alias plura instrumenta reperiuntur in eadem charta facta eodem die, primo scriptum intelligitur, primo confectum, de quo no. Bar. & Bal. in proemio Cod. circa fi. per illum tex. & Bal. in l. de rebus. C. de dona. ante nup. tamen vbi reperiuntur plura instrumēta successiue facta, semper fingitur illud præcessisse, quod facit actum in vltimo instrumento fore validum. secundum Cyn. & sequaces in d. §. 1. aliquid per Bald. consi. 338. 4. volum.

f Parif. ¶ aut est dubium. adde Bal. in §. quibus. versi. 7. in 1. const. C. & Fel. late in c. cum dilecta. de rescrip.

§. Sed si quis. Hunc §. summaui cum præcedenti, & diuiditur in tres partes. In prima parte fecit primo substōnem pupillarem. In secunda parte fecit substitutionem vulgarem, deinde instituit, & extitit conditio vulgaris. In tertia substituit eodem modo, tn̄ defecit conditio vulgaris, & extitit conditio pupillaris. Secunda ibi, sed & si ita. Tertia ibi, sed & si filius. In tex. in fi. ibi, impuberis. sed hic non incipit a testamento impuberis secundum ordinē intellectus: licèt ordo scripturę, seu ordo locutionis aliud inducat. Opp. ad hunc §. ꝯ. prox. §. Sol. vt ibi dixi, & facit ad q. mirabilem, vtrum vulgaris expressa quæ continet tacitam pupillarem in se, trahatur ad bona impuberis. Dy. dicit ꝙ sic: allegat pro casu hunc §. ver. sed & si ita. ibi. Sæius ei hæres erit, &c. Et exponit Dyn. ei scilicet impuberi, vt ad proxima fiat relatio. Sed Gul. de Cun. contradicit, quia per vulgarem succeditur defuncto, non pupillo. Ad hunc §. respondet exponendo ei, scilicet testatori. Hunc passum examinaui suprà. s. prox. in tractatu vulgaris. Potest etiam quæri, an tacita vulgaris contenta in expressa pupillari trahatur ad bona impuberis? Dicit Dy. esse casum in l. qui fundum. §. cohæres. ꝟ. ad leg. Falc. Examinaui ꝯ. e. l. j. in tractatu vulgaris, & ideo non insisto in hoc.

LEX III.

Cum filio. Qui est hæres defuncto per mediam personā alterius, non admittitur ex substitutione facta per hæc verba, quisquis mihi hæres erit, hoc dicit. Opp. ꝟ. eo. l. si in testamento. So. vt ibi videbitis. ¶ Quæro, dicitur & dominus non potest esse hæres, ex vigore illius substitutionis, quid in seruo, qui fecit hæredem? Do. Iac. de Are. dicit ꝙ seruus non poterit esse hæres: quia nullo tempore fuit hæres, licèt secus in filio. l. cū filio. infrà, de lega. j. quod tenet Cyn. in l. cum proponas. C. de hæredib. instit. Puto quod non bene dicat, immo puto, quod idem in filio & seruo. l. qui liberis. §. hæc verba. ꝟ. eodem. & dixi plene in l. cum filio. ideo puto quod ipse seruus vel filius poterit esse hæres, qui nudum nomen hæredis retinet. Facit ꝟ. eodem. l. ex facto. §. Iulius longinus. & l. in substitutione.

LEX IIII.

1 *Prouisio facta in vnum casum quando inducat remotionem in alio.*

2 *Substitutio facta in vnum casum an porrigatur ad alium.*

a Iam hoc iure. Ista est multum pulchra & notabilis lex, & breuiter. h. d. vsque ad ver. qd ius. Substitutio

ADDITIO.

a Pom. ¶ Iam hoc iure. Limita, vt per Bar. in l. Gallus. in prin. & ibi alex. §. quidam recte & l. in test. C de testa. mi. Pau. consi. 55.

b Parif. ¶ Vide multa per Bulg. in sua disputatione, quid autem si fieret substitutio duobus, quorum alter esset pubes, & diceretur, si in pupillari ætate decesserit, vt postea quandoque eos substituo, an comprehendatur pupillaris in persona impuberis. vide ias. in l. in testamento. C. de testa. mili. quid si substitueretur duobus impuberibus in pt āte, & alter emācipaͬretur, an in persona ipsius expiret substō, vide omnino ias. in d. l. in testamēto. in vlt. col. item quando apparet de mente testatoris, quod voluit vtrunque cōpręhēdi in persona pupilli, quod comprehendatur. Vide io. de ana. cons. 639. col. vlti. q. fi. in pr in. Vide pro declaratione huius regulæ Corn. consi. 16. vbi limitat circa materiam huius regulæ. Dubitatur, quid si pater instituto filio, & extraneo, substituit illis post mortem, an in persona filij intelligatur si sine filiis decesserit, quæ non potest intelligi in extraneo. Vide Soci. in l. hæredes mei. §. cum ita. ꝟ. ad Trebel. item ad decimam regu. vide quæ habes ad hęc in l. si quis. C. de impu. & quæ decidit Mathesil. no. 27. incipien. no. quod si pro misso.

stitutio facta impuberi vulgariter, continet tacitam pupillarē, & 1 facta pupillariter continet vulgarem tacitam. h. d. Op. quod † sui sio facta in vnum casum inducat in alio remotionem, l. commodissime. §. de libe. & posth. & l. si cum dotē. in prin. §. sol. ma. Cy. format hoc contrarium in l. precibus. C. eo. & finaliter nihil dicit. Nam dicit, quod est fauore pupilli. Ista nō est vera sol. quia fauor pupilli est φ vulgaris contineat pupillarem: sed φ pupillaris contineat vulgarem, est fauore testatoris, quoniam per eam testatori a succeditur, vt Inst. eo. circa princi. Possumus dicere a sic, Substitutio de necessitate debet habere conditionem propriam, ideo si testator substituit in vnum casum, illam conditionem de necessitate posuit, ideo non videtur excludere alium casum: præsumit ergo lex quòd si de alio casu cogitasset, eodem modo substituisset. Contraria loquuntur in substōne, vel alia dispositione, quæ de necessitate nullam conditionē hēt: circa hoc tamen distingue vt dixi in l. Gallus. §. & quid si tm̄. ff. de li. & posth. ¶ Opp. infrà, eo. l. cum ex filio impuberi. Inst. eo. §. ij. Rn̄. ibi vulgaris non continet pupillarem: quia apparet de mente testatoris, qui in vtrunque ca 2 sum specialiter prouidit, sed tamen hic fuit secus. ¶ † Quæro vtrum substitutio facta in vnum casum porrigatur ad alium? Respon. sic. l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthu. Plene dixi in tractatu vulgaris substitutionis vbi vide.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Possumus dicere. Et sic vbi ex coniecturis apparet de contraria voluntate testantis, nedum admitteretur mater ad hæreditatem pupilli, cui facta fuit expressa vulgaris, sed etiam quilibet alius veniens ab intestato, quod est no. secundum Bar. & Bald. hic dat duas solutiones, quod ibi casus fuit omissus a testatore non a lege supplente, vt hic. vel ibi fuit defectus solennitatis, hic voluntatis. Sed melior est solutio Bart. & vide Oldr. in consi. 20. & consi. sequen.

1 *Substitutiones quæ continentur in reciproca, an sint tacitæ vel expressæ.*

a §. Quod ius. Breuiloqua facta duobus impuberibus, in vtriusque persona vulgarem, & pupillarum continet. h. d. Nota, quod hic dicit breuiloqua: quia debet dici reciproca, licèt per doct. appelletur breuiloqua, cuius materiā examinabimus infrà eodem. l. Lucius. ¶ Circa istum §. formatur 1 vna q̄stio, † vtrum substitutiones, quæ continentur in reciproca, sint tacitæ vel expressę. Et quod sint tacitæ, videtur tex. hic cū gl. quæ incipit, substitutionis tacitæ, contrarium nota. īfrà, eod. l. Lucius & ibi examinabo. Veritas est quod non est tacita eo modo quo §. dixi de pupillari contenta in vulgari, & econtra: quia suprà fuit tacita omnino nullo modo verbis comprehensa, hic vero est expressa generaliter, tacita tamen specialiter. quia verbis specialiter, non expressa, vt plene declaraui §. eo. l. j. in tractatu vulgaris. Ad hunc tex. qui dicit, quod ius. respō. & expone, quod ius. s. vt vna conceptio substōnis plures ꝯprehendat diuersimode. & eodem mō pōt sustineri gl. q̄ dicit qd ius. s. substitutionis tacitæ, vt ītelligas tacitæ scilicet specialiter, sed expressæ generaliter. vnde non est tacita eo mō quo dixi suprà. ¶ Quæro circa istam lec. an substitutio reciproca possit fieri per alia verba, quā per ista, vos inuicem, &c. Et tex. habuistis φ sic, in l. cum in testō. §. hæc verba. §. titu. prox. & facit l. Lucius. cum l. sequen. eodem titu.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quæro ius. Et no. quod iste tex. inquantum dicit de reciproca, est singularis: nā breuiloqua est nomen magistrale inuentum a doctoribus.

1 *Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet intelligi æqualiter vt determinet.*

2 *Verbum substituo, est commune.*

3 *Substitutus pluribus impuberibus, quando tertius est, non inuicē substitutis communi verbo, intelligitur substitutus in eū casum, qui pōt conuenire vtrique.*

a §. Sed si alter. a Substitutio breuiloqua facta personis disparibus, ad eum casum porrigitur, qui b vtriq; ꝯuenit. h. d. ¶ No. b tex. ibi, incongruū, φ † q̄n vna determi-1 natio refertur ad duo determinabilia, dēt ītelligi prout ea potest determinare, qualiter hic, & l. hæreditatem. & l. quamuis. C. eo. ti. & de test. mil. l. in testamento. Facit quod habuistis in l. si legata-2 rius. §. fi. infrà. de leg. iij. No. secundo, φ † verbū, substituo, est cōe, vt hic, dū dicit, communi verbo, &c. & hoc tenet gl. in l. precibus. C. e. sed tn̄ hic tex. nihil facit: quia dicit cōi verbo, q̄a cōiter refertur ad duos, non autē dr̄ cōe illo respectu: q̄a potest esse directum, & fideicōmissarium. ¶ Quæro quid si fiat ista substitutio duobus impuberibus, quorum vnus prius efficiatur pubes quàm alius, & sic ad imparitatem deueniatur: Videbitis ifrà, eo. l. Lucius. ¶ Item quæro quid si fiat tribus, quorum duo erant impuberes, tertius erat pubes, vtrum in persona duorum contineantur quatuor sub-3 stitutiones? Dicam in l. Lucius. j. eod. ¶ † Item quæro, quid si non fiat substitutio inuicem inter eos, sed quidam tertius substituatur eis communi verbo? Certe idem, quia intelligitur substitutus in eum casum qui potest conuenire vtrique. l. quamuis. C. eod. Materiam istam declarabo infrà, eo. l. Lucius.

ADDITIONES.

a Bar. ¶ Sed si alter. bal. tamen dixit quod vtroque respectu potest dici commune: cum litera simpliciter appellet illud commune, fatetur tn̄ φ hic non probatur φ sit commune sed re vera hic erit casus pro gl. in l. precibus, quæ vult quod sit commune, facit quod ista lex indistincte loquitur. l. precibus, cum simil.

b Pom. ¶ Nor. De ista regula vide ale. in l. in testamento, hic alleg. vbi limitat. Vide Pau. de Cast. in l. fi. per illum tex. C. de sen. & interl. om. iud. Vide Bar. ad hanc regulam consi. 4. Barb. consi. 27. in 1. vol. & consi. 64. 1. vol. & consi. 17. in 2. volu. & consi. 34. 1. volum. & cōs. 44. eod. volu. 2.

1 *Substitutio vulgaris facta separatim pluribus etiam disparibus, an contineat tacitam pupillarem.*

2 *Pluralis locutio quando geminat duas singularitates.*

§. Hoc itaque casu. Substitutio vulgaris, seu pupillaris, separatim pluribus facta, ad vtrunque casum porrigitur, licèt sint personæ dispares: & vbi verba sunt clara, nō admittitur qō volūtatis. h. d. vsq; ad fi. fm opi. gl. 1 quā puto verā. ¶ Quæro, dr̄, † φ si vulgariter vnus substituit vtrique separatim, q̄n sunt dispares, relinquitur qō voluntatis vtrum talis vulgaris cōtinet pupillarem, quid iuris tunc? In gl. sunt opi. vna φ non cōtineat. Alia opi. est φ sic, & istā opi. tenet gl. Sed doct. Vltramontani, & Iac. de Ra. tenet opi. primam, & hoc ponit Cy. in l. quāuis. & ibi not. C. eo. in gl. super verbo, decessit. & l. in testō. in vlt. q. C. de test. milit. Sed Ia. de Are. tenet opi. gl. & nihil allegat. Videte, Ratio quæ mouet Vltramontanos est ista, Pluralis locutio geminat suas singularitates. l. falsa. §. fina. j. de condi. & demon. Si ergo dixit, eos inuicem substituo, perinde est acsi diceret, primum substituo secundo, & secundum substituo primo. Vnde inter illas duas conceptiones, non debet esse differentia: sed puto contrarium, & teneo opi. gl. Nam propter vnionem sermonis, vn̄r quodammō in vnum corpus & in vnam qualitatem redacti. C. de cadu. tol. §. his ita definitis. versic. hæc ita tā varie. cum dcm̄ in vno, debeat intelligi in alio. l. mulieri, & Titio. de condi. & demon. & l. Seiæ. §. Caio. j. de fund. inst. Sed quando substōnes sunt separatę, tunc de qualibet conceptione separatim iudicatur, nec infertur de vna ad aliam. l. pater filiam. §. fin. ad leg. Falc. & l. fi. §. de iniust. test. 2 Non ob. quòd dicunt quòd † pluralitas geminat duas singularitates, vt plene dixi in l. falsa in fi. j. de condi. & demon. & in l. hoc articulo. de hære. insti.

LEX V.

1 *Hæreditaria in portione, imputatur quod quis habet iure accrescendi.*

2 *Substituti per hæc verba, quisquis mihi hæres erit, vocantur per nomina appellatiua, & pro hæreditariis portionibus.*

3 *Accrescendi iure quod quis habet dicit potius habere ex dispositione legis, quàm testatoris.*

a Si in testamento. a Substitutus per verba mihi hæres erit, ad substitutionem pro hęreditaria portione vocatur, in qua computatur id quod habet iu-1 re accrescendi. ¶ No. ergo † quod in portione hæreditaria computatur id quod habet iure accrescendi quod est notandum. Op. videtur quod isti vocantur in viriles portiones. l. nonnūquam. j. ad Treb. So. ibi fuerunt expressa propria nomina, hic appellatiua. Sed contra hoc opp. de l. vlt. C. eod. vbi videtur, quòd quilibet ad-2 mittatur in virilem. Sol. fateor quòd † per hæc verba, quisquis mihi hęres erit, quilibet videtur nominatus, adeo quod inuicem nō videntur coniuncti, vt dicam j. eo. l. si pater. cum per nomina appellatiua videantur nominati, iō vocantur pro hæreditariis portionibus. Item dicitur, quod hēt ab alio per ius accrescendi, computat in suam portionem. Contra. §. eod. l. cum filio. & argum. j. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. Respō. ibi loquitur quādo partem habuit non immediate a defuncto, sed per mediam personam hæredis: sed hic habuit a defuncto immediate per legem. vt tex. dicit. ¶ Ex 3 hoc notantur duo. † Primo, quod id quod qs habet per ius accrescendi: dicitur magis habere per legem, quàm ex dispōne defuncti directa, vt hic dicitur in tex. cum sua gl. quem incipit ex parte. Sed contra, si hoc est verum, tunc est contra. j. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. vbi ille qui non venit iudicio testatoris, non debet admitti. Responde hoc habet per legem mediante iudicio testatoris, sed non directo. l. lege obuenire. j. de verb. sig. Simile in l. generaliter. §. si qs alienum, vel seruum. j. de fideic. libe. Et intelligas quòd hic decreuit portio alterius, vt quia repudiauit, vel alio mō totū capere nō poterat, vt q̄a erat n̄alis. vt j. eo. l. prox. ¶ Vltimo no. hic arg. ad qōnem, testator habens quatuor filios, duos filios ex vno matrimonio, duos ex alio, vnus erat pupillus, cui fecerat substitutionē pupillarē per hæc verba, quisquis mihi hr̄s erit, vel per similia verba: Cōtigit quòd vnus ex filiis primi matrimonij decessit, & ei successit frater vtrinque coniunctus, modo decessit pupillus, cui facta est substitutio, ille filius primi matrimonij volebat admitti ad substitutionem pro portione sua & fratris cui successit ab intestato, per hanc legem. Certe hæc lex nihil facit: quia loquitur hic quando habuit a lege immediate, & non fuit transitum ad personā alterius, & sic habuit a lege mediante iudicio testatoris, sed in q. nostra facit transitum ad personam fratris. Probatur j. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. & §. eo. l. cum filio.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si in testamento. Vide Aret. & Iason. in l. si mihi, & tibi. in prin. de lega. 1.

LEX VI.

1 *Filius naturalis vel spurius, licèt prohibetur succedere patri, non tamen prohibetur succedere fratri suo pupillo, etiam ex iudicio patris per substitutionem pupillarem.*

2 *Seruus non potest succedere ex substitutione vulgari.*

3 *Spurius potest institui ab instituto a patre ipsius spurij.*

4 *Spurius non potest emere ab eo cui pater ipsius spurij vendidit.*

Si is qui ex bonis. Si filius n̄alis substituatur pupillo ī bonis testatoris, non pōt succedere vltra statutā portionem, sed in bonis pupilli insolidū pōt succedere. h. d.

re,h.d.¶ Ad euidētiā, scias quod filius nālis nō potest succedere patri,nisi in vna vncia,extantib.legitimis.l.ij.C.de na.lib. †¶ Nor. ex hac lege mirabili,qđ licèt nālis,vel spurius ꝓhibeatur succedere pr̄i,tñ non ꝓhibetur fratri suo pupillo succedere, ēt ex iudicio pr̄is.Casus ē hic de filio nāli.De spurio vide gl.ī Auth.qb. mo. na.effi.sui.§.fi.coll.vij.Opp.de l.qđ condōnis.ꝭ.de do.cau.mor. Gl. soluit hic,ideo ne decedat pro parte testatus,& pro parte intestatus.Ridiculū est.Tu dic,ibi illud ꝙ causa condōnis implendæ capere t, succedit in locum bonorum testatoris:ideo sicut de bonis testatoris non potest capere,ita nec causa condōnis implendæ: sed hic loquitur de eo qđ capitur ex substōne pupillari de bonis pupilli,qđ ē omnino ex bona testōris.¶ Op.de d.Auth.quib.mo.na. effi.sui.§.fi.Sol.† ibi dr̄,qđ spurius ex substōne vulgari non potest admitti.Rō:quia ꝑ vulgarē defuncto succeditur, vt Instit.de pup. subst.in prin.sed hic est ex pupillari,&pōt admitti quaten⁹ succeditur in bonis pupilli.Quæro,id qđ non poterat naturalis filius capere,cui defertur?Rñde,vt no.gl.in l.j.secūdo resp. C. de secū.nup. & ꝭ.de reg.iur.l.ius nostrū.¶ Secūdo † quæro vtrum ille qui est institutus a pr̄e spurij,possit instituere filiū spuriū testōris premortui.Hic vr̄ ꝙ sic in bonis propriis, non in bonis habitis a defuncto.Sed certe hæc lex nihil facit:quia hæc loquit̄ qñ nālis,vel spurius vocaret̄ ex dispōne testōris, sed quæstio nr̄a loquit̄ qñ vocat̄ ex dispōne hæredis,Ideo cessat oīs fraudis suspicio.l.edicto.§. sed hæredē.ꝭ.de ali.iu.mu.cau.fact.& sic puto ꝙ instō valeat. Tertio quæro,vtrū † spurius possit emere ab eo,cui vendidit pr̄ eius.gl. ī l.qui testm̄.ꝭ.de prob.vr̄ dicere qđ sic,& cessat suspicio.Ia.de Bel. disputauit contrarium,& bñ,quia eo ipso,quòd spurius reperitur possidere bona paterna,præsumuntur alienationes factæ in fraudem,& allegat l.j.C.de nat.lib.quæ bene facit,& facit l.iij.in fi.eo.ti. & l.j.& ij.C.de repu.hær.& ꝭ.de acq.hær.l.si ij qui bonis.facilius ergo præsumitur fraus in contractib.quàm in vltimis voluntatib. d.§.si heredem,præalle.ꝭ.proxima q.Vltimo pro materia huius legis facit,quod dixi in l.fi.C.de his quæ vt indig.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Ad euidentiam.Imo.in vnam vnciam per d.l.2.sed forte errauit hic Batt.per authen.licèt.C.de na.lib.& vide Barto.in cons.incip.Cæcus de spoleto,ad quod egregie alle. istam legem,& est in ordine 214.Batt.in cons.118.incip.dictus filius qui vere natus est ex concubina.Vide alex.in l.cogi.§.ei qui solidum.in vlti.col.ff.ad Trebel.

b Paris.¶ Ex hac l.Vide vltra alex.Com.sic.cons.119.circa fi.

c Barb.¶ Quæro id quod Bald.hic vult,quòd pupillus decedat intestatus, quo ad bona paterna,&c.quæ opin.est melior,quàm glo.in d.l.ius nostrum,per l.1.& 2.ꝭ. de natu.liber.ꝗ voluit quod habeatur pro non relicto, sed eo casu veniunt venientes ab intestato,ergo non obst.l.1.C.de secun.nup.cum simi.nam ibi erat proprium delictum, hic autem non erat indignus sub delicto,& hoc puto verum,nisi apponatur, quòd fuit rogatus de restituendo filio,per l.non intelligitur.ꝭ.de iur.fis.

d ¶ Secundo quæro.Vide Imol.cons.71.& alex.cons.51.in vlt.col.2.volu.

e ¶ Valeat.Adde quod Bald.& Imol.sequitur opin.Barto.& limitant non procedere quando pater spurius expresse grauasset institutum de restituendo spurio,vel nisi appareat institutum tacite accommodasse fidem defuncto restituendo spurio,iuxta ea quæ habentur in l.non intelligitur.§.1.ꝭ.de iur.fis.& in l.Lucius §.in testamento.de leg.1.vel secundum Ioan.de imol.nisi appareat istum a patre institutum fuisse passum semper post mortem testatoris bona patris possidere.arg.l.sicut.§.superuacuum,quib.mob.pig.vel hyp.so. Pau.de Castr.transit simpliciter cum Batt.pro quo alleg.l. eum qui tacitam. in prin.ꝭ. de his qui.vt indig.Bald.consuluit quòd frater possit fratrem spurium instituere indistincte. consi.5.1.vol.

f Pom.¶ Tertio quæro vtrum.Et sic multo fortius si ipse filius a patre emisset,sed gloss. sing.in d.l.qui testamentum, tenet contrarium,quia facilius præsumitur fraus in vlt. voluntate,& sic in dubio vult quòd non præsumatur fraus nisi appareat de tacita accommodatione,quod intellige verum nisi passus fuisset post mortem testatoris dictū filium possidere dicta bona.l.sicut.§.superuacuum.ꝭ.qui.mod.pig.vel hyp.sol.Bald.vero dicit, quod a patre non potest ex vlt.voluntate institui vltra legitimam portionem, neque ex titulo inter viuos,neque ex tit.lucratiuo:puta donationis:secus ex titulo onoroso,puta venditionis.& sic intelligit gloss.in d.l.qui testamentum.Sed inquantùm dicit de spurio,quod posset capere ex titulo oneroso,aperte est tex.in d.l.1.C.de na.lib,vbi fit mentio de titulo emptionis:& maxime hoc procedit,quando prætium confessat, nam quando suspicatur de fraude,tunc facilius præsumitur,cum emanat confessio.Item nec etiam videtur bene dictum,quod poterit capere ab extraneo de bonis paternis ex titulo inter viuos, quod est contra text.d.l.1.vbi prohibetur per mediam personam.

g ¶ In fraudem.Vide Federi.cons.57.Bald.cons.251.& pro opin.Batt.facit quod consuluit Franc.de Ramp.cons.25.3.li.Cal.de testa.quod si rogatus tacite de restituendo spurio moriens dicat filio suo qualiter fuit rogatus restituere,& similiter ille filius moriens confiteatur, quòd ista confessio prosit fisco propter fraudes,& inquantum Alex. hic refert Pau.de Cast.notabiliter dicere,quod executor potest in proprios filios spurios distribuere,si sunt pauperes. Adde Bald.cons.75.3.lib.& quod voluit per.de Anc.cons.437.sed Calde.cons.31.tenuit quòd filiis pauperib.executor distribuere non possit. cons. vero 39.eo. tit.de testa.tenet quod possit,si sint summe pauperes.

h Pom.¶ Ergo præsumitur.Vide alex.cons.51.in vlti.col.2.volu.

LEX VII.

1 *Substitutio quæ semel valuit iure directo,an obliquetur isto casu,vt trahatur ad fideicommissum.*
2 *Substitutio fideicommissaria,an trahatur ad directam.*
3 *Substitutio quæ nunquam valuit iure directo,an valeat iure fideicommissi.*
4 *Verba directa in codicillis,an trahantur ad fideicommissum.*
5 *Verbum volo,est directum vel obliquum ratione adiuncti.*
6 *Substitutio pupillaris facta a patre,trahitur ad fideicommissum.*
7 *Pupillaris substitutio facta maiori non valet iure fideicommissi.*
8 *Verba vnius substitutionis directæ trahuntur ad aliam substitutionem directā.*

Verbis ciuilibus.Compendiosa facta a pagano per verba directa non valet vltra tempora pubertatis.Itē qui nō admittitur vt substitutus, non admittitur vt ꝯiunctus.h.d. Ista est notabilis lex,& valde mente tenēda. ¶ Op.ad prin.de l. Centurio. ꝭ.eo.vbi cōpendiosa potest fieri verbis directis,vltra tempora pubertatis.Sol.verum est in milite,secus in pagano,vt hic,nam in compendiosæ dicemus in l.centurio.¶ Ad secundā partē op.dicit̄ hic qui non admittitur,vt substitutus,non admittitur vt ꝯiunctus:gl. ponit ꝙ si substō fuit facta per illa verba,si intra xxv. ann. decesserit,&sic substitutio fuit sub die,& sic remota die debet admitti vt cōiunctus.l.hæreditas.ꝭ.tit.j.Respon.lex cōtraria loqtur quādo fuit sub simplici die institutus,hic vero fuit institutus sub conditione limitata tēpore,hoc est,si filius decesserit intra xxv.ann.nō ergo fuit dies simpliciter,sed conditio limitata tēpore.¶ † Quæro vtrū substō quæ valuit semel iure directo, obliquetur aliquo casu,vt trahatur ad fideicommissum.Hic vr̄ tex.ꝙ non. in prin.& in l.in pupillari.ꝭ.e.Fallit fauore mr̄is.C.eo.ti.l.precib⁹. Hoc qualiter intelligatur dicemus in l.Centurio.¶ † Quæro econtra vtrū substō fideicommissaria, seu obliqua trahatur ad directam?Gl. quæ est hic dicit,quòd non.Et vr̄ ꝙ hoc colligitur ex lege ista,sed non colligitur,nisi dicas colligitur in prin.e conuerso,vt sicut directa ad obliqua nō trahitur,ita obliqua nō trahitur ad directā. Vel dic,ꝙ colligitur ex ij.respon.sicut substō non trahit̄ ad instōnem,ita & obliqua non trahitur ad directā.Sed ꝯ hoc hēmus clare in l.Anto.ꝭ.de fideic.lib.ſm Iac.de Arc.& videbitis in l.neque. n.§.fi.cum l.seq.ꝭ.de test.mil ¶ Quæro,† qđ si instō, vel substō, (non curo) facta ꝑ verba directa,nullo tp̄e potuit valere iure directo,an valeat iure fideicō.Gl.quę est hic, simpl'r dicit ꝙ sic,siue ab initio nō potuit valere rōne volūtatis in qua fit,q̄a fit in codicillis,vel rōne personæ testantis,vel eius cū quo qs testatur.l.Scęuola.ad Tre.& l.ex facto.eo.tit.& hoc si nihil est aliud quod impediat,sed quo casu potuit valere iure directo,non trahitur ad fideicōmissum. Vide gl.quæ incipit scilicet testōris, & ipsam not. & tene mēte.¶ † Pro declarōne huius gl,q̄ro vtrū verba directa in codicillis trahantur ad fideicōmissum?Gl.ꝙ sic per l. Scæuola, ꝭ.ad Treb.& vr̄ tex.in l.illud.§.tractari.ꝭ.de iure codi.& l.cū quis decedēs.§.Seiū.ꝭ.de le.iij.Ia.de Arc.dicit ꝯriū,dicens ꝙ hoc nulla l.reperitur.& dicit ꝙ in d.l.illud.fuerūt verba obliqua.s.verbū, volo,qđ est obliquū.secus si esset verbū mere directū,q̄a tunc nunq̄ obliquatur,vt hac gl.Sed Old.ipsam reprehendit,& ab omnibus damnatur,per l.Scæuola.quæ dicit ꝙ ex benignitate illa verba trahūtur ad fideicōmissum:si enim esset verbū obliquū traheret̄ de rigore ad fideicōmissum.Præterea verbū volo,est directum.l.qm̄ īdignū.C.de testa.† Præterea, vt dixi pluries,verbū volo, non est directū,vel obliquum ꝑ se,nisi rōne adiūcti,vt dixi in l.apud Aufidiū.ff.de opt.leg.Sed pro Iac.de Arc.facit gl.quæ est in l.Imperator.infrà,de manu.test.sed illa gl.nō omnino bene dicit,sed debet intelligi ſm prædicta.Vlterius gl.dicit,quod si ꝑꝑ dōnem personæ non valet,trahitur ad fideicōmissum.¶ Quæro mr̄ fecit † pupillarē substōnem filio,vtrū valet iure fideicōmissi?Per istā gl.viditur ꝙ sic,quia ꝑꝑ dōnē p̄sonæ nūq̄ potuit valere iure directo. qm̄ mr̄ non pōt substituere directo pupillariter:quia nō habet filiū in pr̄ate.ꝭ.eo.l.ij.ꝭ.eo.l.si mater. Contrarium no.gl.Instit. eo. §. extraneo.ꝗ gl.quidam tenēt,sed cōiter omnes tenent gl.hic positam.Et ad illam quæ dicit,quod nullo iure valet,dicunt iure.s. directo,sed iure fideicōmissi sic,vt hac gl.sic in quolibet extraneo substituente,vt ꝭ. de leg.j.l.filius.§.vt quis hæredem.& l.ex facto. in prin.ꝭ.ad Treb.¶ † Sed quæro,ponamus quod substitutio pupillaris

ADDITIONES.

a ¶ Quod non.Adde quod istud limitā: Bal.& ang.vt refert & sequitur Pau.de Cast.nisi in testamēto sit apposita clausula codicillaris,quæ apta est trahere directam ad fideicom.l. quærebatur. de testa.mil.Idem sequitur Imol.hic,& Ful.in l.precibus. vbi refert se cōsuluisse,alleg.tex.in l.frater tuus.C.de fideicom.no.gl.in §.masculo.Insti.de pup.substi.Idem tenuit Imo.& ang.in l.in pupillari.infrà,eo.& hoc etiam voluit Bar.in l.1.in 16. q. de iure codic.tenuit Mathe.no.168.& Bal.consi.113.3.vol.

b Pom.¶ Quæro econtra.Vide alex.cons.1.in 3.vol.

c Bar.¶ Quæro quid.Et per id quod dicitur in codicillis singulariter,& eleganter dixit hic Bal.& sequitur Ang.quod si in testō posita sit clausula codicillaris,quod post tp̄a pubertatis fit digressio ad voluntatem codicillarem,ex quo non p̄t valere iure directo,& iure testamenti,obliquabitur post tp̄a pubertatis,& valebit,vt fideicō. siue fuit facta per verba directa,siue cōia,etiam dato quod ab ipso principio voluerit quod in pupillarē ætatē valeat iure directo,&intellige quādo clausula est apposita hoc mō;si nō valet,vel valebit,est tex.& no.in l.1,de iure codicil.& tene menti:quia considerata forma testamentorum, in quibus consueuit apponi dicta clausula codicillaris,cessabunt appositiones.

d Paris.¶ Si institutio.Vide pau.de Cast.cons.182.
Pom.¶ Si institutio.Vide alex.l.centurio.infrà,eo.

e ¶ L.Sceuola,Vide Pau.de Cast.cons.351. Et inquantum Bar.dicit,quod verbum volo,nō sit directum,vide quod voluit Cardi.consi.60.

f Pom.¶ præterea.Vide Bal.in l.illud.§ tractari.ff.de iure codi.

g Bar.¶ Quæro mater. Et no.hoc de matre:quia quotidianū est,ꝙ si mater substituit impuberi quādocūque decesserit,valebit sp vt fideicō.et filio moriēte ī pupillari ætate.Et adde inquantum hic dicitur quod substitutio facta impuberi per viam directam nihil valet, limita,nisi fuerit concepta sic,quandocunque decesserit tanis sit ei hæres.Nam tunc valebit iure fideicommissi:quia a principio non valet iure directo.

h ¶ Quod sic.adde quod hāc gl.sequūtur Bal.ang.Imol.Pau.de Cast.Mar.Sal. Cyn. Guil. de Cug.in l.precibus.C.eo.Idem Sal.ibi,& Ang.in d.l.centurio.Ant.& Card. Flor. in d.c. Ray.& ibi Ino.in materia pupill.& Ia.Butr.Bal.in l.ex tribus.C.de inoffi.test.Bal. in l.extraneum.C.de hæred.insti.contrarium tenuerunt aliqui,quorum motiua non refero.Vide hic per Ale.quia gl.hic secutus fuit Bal.consulendo,cons.n 43. vol. vbi dicit autoritatem gl. hic Dy. & Ray. Guil.Bar.confirmari rōne naturali : quia non debet imperitia mulieris,quæ nescit quid sit pupillaris substō.vel vulgaris,officere veræ,& reali intentioni ipsius.arg.l.codicillis.§.fi.de le.2.& C.de testa.l.quoniam indignum.Nam& ipse iudex debet interpretari,ex pr̄ate sibi concessa a lege,vltimam voluntatem ita quod valeat.& non pereat,vt C.de fideicom.l.voluntas.& l.fi.de manu.testa.Crudelis.n.est interpretatio quæ fit ad subuertenda iudicia defunctorum,& a iure,& veritatis dispōne penitus aliena. vnde,& si verba fideicommissi deficiunt,tamen eum sermonem pro fideicō.debemus accipere.arg.ff.de le.2.l.vnum ex familia §.item Imperator Marcus. Et idem tenet Calde. consi.11.de testa.De substitutione facta pupillo extraneo,vide Bal.consi.140.1.vol.

i Pom.¶ Ponamus.Vide Pa.consi.31.in 1.col.2.vol.

pillaris est facta maiori, vtrũ valeat iure fideicõmissi? Per istam gl. vř qđ sic: quia ppe defectũ personæ nũq̃ potuit valere iure directo. a Contrarium dñt a oẽs doct. Nã cũ substĩ pupillaris dẽat finiri ad ueniente pubertate, ita quod vltra non durat, ergo a pubertate non dẽt incipere, vt ĩ. de vsufr. leg. l. vsumfructũ, cum moriar. Ad hoc facit l. si Titio. §. fi. cum l. seq. ĩ. de leg. j. hoc tenet do. Ray. & Gul. de Cug. & oẽs. quod satis placet. Contra oĩa pdicta vř, ꝙ talis substĩ nullo casu possit valere, ꝑ defectũ personæ, iure fideicõmissi. Nam ab initio põt valere iure directo, vt vulgaris, q̃ põt fieri a quolibet, & cuilibet, ergo, &c. Rñ. vt dicam in mã cõpendiosæ, in mã illa, vtrũ cõpẽdiosa cõtineat vulgarẽ. ¶ † Vltimo quæro b vos hẽtis hic vtrũ verba directa trahantur ad fideicõmissum, vel eᵒ. Sed quæro vtrum verba vnius substitutionis directæ trahantur ad aliam substitutionẽ directã? Gl. notanter dicit, ꝙ sic, ꝙ verba dubia directa trahuntur ad vulgarem directam. allegat l. fi. C. de hære. insti. vbi verba sonabant in pupillarem, quia dicit Sempronius Plotij hæres esto, & sic videbatur facere hæredem hæredis: tamen interpretatur ibi Imperator esse vulgarem, sic verba vnius substitutionis trahuntur ad aliam, vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Bar. ¶ Contrarium dñt. Nã hoc dictũ videtur pcedere si testator putabat eũ impuberẽ, qđ ẽ, qa condõ ĩpossibilis, quã testator putauit possibilem, vitiat actũ. l. seruo manumisso. de cond. indeb. Secus forte si fciebat, eũ illa condõ in pubere facto, iã sit impossibilis, facit l. si mihi Meuia. & l. 1. ſ. tit. 1. de verb. obl. d. l. Titio cũ moriar. quia ibi nõ cõferretur dispõ in tps impossibile euenire, immo euenire poterat, quia cõferebatur in tps mortis futuræ, sed in casu nostro cõferebatur dispõ ĩ tps ĩpossibile euenire, tũnc psonæ cui substitutio fiebat.

b Pom. ¶ Vltimo quæro. Vltimo dixit hic Ang. quòd qñ substituitur vxori post mortem, quæ erat instituta ad vitam, quod hic talis substĩ nullo tpe valet iure directo, sed trahatur ad fideicommissum. Tu recurre ad l. filius a patre. supra, de liber. & posthum.

LEX VIII.

1 *Distributiuum quisquis, habet in se conditionem.*
2 *Substitutio an sit conditionalis institutio.*
3 *Nullum quod sit per omnia idem dicitur simile.*

a Quilibetis. a Clarum est principiũ huius legis, ideo non summo eã, eo qđ est q̃da diuisio, iõ seipsam summat. No. tex. ibi, cui similis, &c. No. † de distributiuo quisquis: q̃a hẽt in se cõdõnẽ, vt dixi in l. hoc articulo. ĩ. tit. j. & plenissime in l. j. infrà, de cõd. & demõ. ¶ † Op. qđ nulla substĩtutio sit pura, cũ oĩs substĩ sit cõditionalis institutio. l. cohẽdi. §. cohæres. ĩ. e. & l. in rõne. §. si filio. ad l. Fal. Sol. vt in gl. Opp. dř hic, quod id qđ est idem, sit simile, contra l. quod Nerua. & quod ibi no. ſ. depo. Rñ. † nullum quod sit per omnia idem, dicitur simile, vt ibi: hic vero idem quo ad effectum, tamen diuersum quo ad verba, illo respectu dicuntur similia, alio respectu sunt diuersa.

ADDITIO.

Pom. ¶ Qui liberis Vide Alex. consi. 37. in 3. vol.

1 *Hæres defuncto, non ex eius iudicio, non admittitur ad substitutionem factam per hæc verba, quisquis mihi hæres erit, & similia.*
2 *Hæres hæredis quando dicatur hæres testatoris.*
3 *Ista verba, quisquis mihi hæres erit, sit hæres filio meo impuberi, quam substitutionem contineat.*
4 *Seruus est eodem modo hæres nomine, sicut filius.*
5 *Cõpromissum factũ in aliquem sub nomine dignitatis non transit ad successorẽ.*
6 *Executor testĩ datus sub noĩe dignitatis, eo mortuo, successor erit executor.*
7 *Instituti, vel substituti in secundo gradu, veniunt, per hæc verba, quisquis mihi hæres erit, vel quos mihi hæredes institui.*
8 *Testator si substituit per verba si talis decesserit, substituo hæredes meos infrascriptos, demum instituit pauperes eligendos per aliquem, an illi pauperes admittantur ex substitutione illa.*
9 *Verbum, instituo, trahitur ad substitutionem directam.*

a §. Hæc verba, a Qui est hæres medio personæ alterius, nõ admittitur p substõnẽ factã p hæc verba, q̃squis mihi hæres erit. h. d. Vel aliter. Qui † est hr̃s defuncto non ex eius iudicio, nõ admittiť ad substõnẽ factã per hæc verba, quisquis mihi hr̃s erit. h. d. Et est no. tex. ibi, quia nõ ex iudicio veniunt, &c Similis tex. est ĩ. vt leg. no. ca. l. j. § nõ solũ. Nã si esset hr̃s hr̃dis ex dispõne defuncti: puta ex pupillari substõne, admittitur vigore dictorũ verborũ. Rõ: qa habet affectiõnẽ defuncti. casus c est ĩ. e. l. pater fa. in prin. ¶ Opp. ſ. de in rẽ vers. l. iii. §. sed & si errauerit. vbi nõ refert, qñ p obliquũ, vel per directum aliquid fiat, vt patet. Sol. hic aliud: qa ꝯsideratur affectio testõris, quæ in eo qui est hr̃s p obliquũ, nõ cadit. ¶ Vlteriᵒ opp. dř hic, neq; hæredis hæres. e ꝯ in l. qui patri. ĩ. de acqui. hære. dic vt ibi dicã. Vlterius opp. vt ĩ. de codi. l. si quis cũ testm. vbi nõ curatur q̃uo sit hr̃s. Sol. ibi nullus erat institutus, vnde in eis ista verba nihil poterãt opari: hic vero sic, vel aliter, ibi volebat quosdã grauare, hic volebat eos honorare, qa honor nõ cadit in eũ, ad quẽ testõr nullam habet affectionem. Prima solutio magis placet: qa illã tenebat Dy. Itẽ op. ſ. de donatio. inter vir. & vxo. l. si donare. §. j. Gl. non soluit: sed dic, qđ ibi vltimus noĩatᵒ occupat locũ primi quo ad effectũ donãtis, hic vero hæres hæredis, nõ ingredit locũ primi quo ad effectum testantis. ¶ † Extra glo. quæro, q̃ substõnẽ contineant illa verba, f q̃sqs mihi hr̃s erit, sit hr̃s impuberi filio meo. Dñt quidam qđ expressam vulgarem. Ita tenet Azo in sum. huius ti. & Dy. in trac. suo de substitutionib. Gl. vero dicit, ꝙ hic ꝯtinentur expressa pupillaris & tacita vulgaris, ita no. Insti. eo. in distinctione magna. ita tenet Iac. de Rauen. & Cy. in l. precibus. Hoc ẽt tenui vobis. ſ. e. l. j. in tractatu vulgari, in quæstione, quibus verbis ꝯcipiatur. Nã cũ hic substituatur pupillo: qa dicit filio impuberi hæres esto, patet qđ est expressa pupillaris ꝯtinens in se tacitam vulgarẽ, vt dixi. ¶ † Vlterius hanc legẽ induco cõtra Iac. de Are. & Pet. qui dñt quod filius est hr̃s nomine, sed seruus nõ, vt dñt in l. cũ proponas. C. de hære. insti. Sed dico contrarium: qa eodem modo est hæres dñs per seruum, sicut pater per filium, vt dicam plane in l. cum filio. ĩ. de leg. j. ¶ † Vltimo b hanc legem induco ad quæstionẽ, in qua semper dubitaui. c Vos hẽtis qđ si delegatio ẽ facta alicui sub nomine dignitatis, trãsit ad successorem in dignitate, in c. qm̃ Ab. ex. de offi. deleg. & no. ſ. de iurisd. om. iud. l. & quia. & l. tale pactũ. in fi. de pactis. Modo pone cõpromissum est factũ in aliquẽ d Ab. sub nomine dignitatis, an trãseat ad successorẽ in dignitate? Vř quòd sic, per pdicta iura. In ꝯtrariũ vř casus hic. Nam licèt sub nomine appellatiuo hic sit facta substõ, quisquis mihi hr̃s erit: tñ nõ trãsit in eos in quos nõ cadit effectus, licèt succedant in nomẽ appellatiuũ, vt hic. Ita in q̃õne ista. Vnde sicut cõpromissum non transit ad hr̃dẽ. l. idẽ proferre. §. j. ſ. de arb. sic nec ad successorẽ ĩ dignitate, vt hic. Et hoc tenet Inn. in simili in c. fi. ex. de offi. dele. Nec obst. quod dicimus de delegatione facta sub nomine dignitatis: qa illud verũ qñ aliqua iurisdictio cõmittiť. Sed q̃õ nr̃a loquitur, qñ cõmittitur aliquod exercitiũ, seu aliquis actᵒ, vt cõpromissum, & similia, vt no. p Inn. ĩ d. c. fi. extra de offi. dele. ¶ † Et hæc multũ faciunt ꝯ ea q̃ dixi, in l. quidã relegatus. ĩ. de rebus dubiis. & ꝯ id quod fit quotidie. Dicit testõr. e facio meũ executorem Priorẽ talis hospitalis. Nã ŝm pdicta, vt ꝙ succedens hospitali, non sit executor: nec in illo officio succedat, quod est ꝯtra cõem obseruatiã, & ꝯtra ea q̃ dixi in d. l. quidam relegatus. Sed dic, qñ testõr dat executorẽ in vltima voluntate, dat eũ in locum executoris legitimi, hoc est, ĩ locũ episcopi, q̃ est legitimus executor. l. nulli. & l. si q̃s ad declinandũ. C. de epis. & cle. Sicut ergo illa executio defertur sub noĩe dignitatis, ita hic defertur in locũ lẽtimi, vnde magis de dignitate, quã de psona vř sensisse. Sed si vellemus, qđ ista lex nihil obsit, dic qđ lex ista loqẽ qñ sunt aliq substituti sub nomine appellatiuo per testõrẽ impositio & introducto, qa ipse eos hr̃des instituit. Sed si esset aliud nomẽ appellatiuũ nõ introductũ per testõrẽ, nõ curarẽ an esset primus, vel secundus, vt dixi ĩ solutione contrarij. l. si q̃s cũ testm̃. de iure codic. Puto tñ ea quę dixi de arbitro & arbitratore esse vera, f per ea q̃ notanť per Inno. in d. c. vlt. extra de offi. deleg. Non hẽtis hic alia, nisi qđ recitabo hic aliquas q̃õnes, quas omisi ſ. ¶ † Et quæro

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Hæc verba. Vide quid per istum tex. dicat Old. cons. 16. inci. thema tale est. refert & sequitur Ray. §. & quid si tantum.

b ¶ Vltimo. Adde quod cum Bart. transit Bald. in l. fin. §. sed & si quis. C. communia de leg. & in l. si. in 18. q. C. de hæred. instit. & in c. 1. de inuesti. in ma. facta & in auth. si tamen. C. de tempo. appella. Pau. de Cast. hic etiam transit cum Barto. limitando illud verum. Quando habebant notam personam illius, aliàs censeantur habuisse respectum ad dignitatem, & transibit, arg. l. qui habebat. infrà de reb. dub. & dicit quod tempore quo studebat, ista quæstio venit ad manus Baldi de quodam compromisso facto in Regem Franciæ. Limita tamen in casibus in quibus dicitur commissionem factam sub nomine dignitatis, transire in successorem in dignitate, vbi successor haberet dignitatem nomine proprio, non alieno. Ita probatur in l. quod principi, coniuncta l. si Augustæ. de leg. 2. & ibi no. Bart. Et hanc limitationem tenet Ang. post Cy. in l. si quis Imperatorẽ. C. qui test. fac. poss. Bal. in l. hac consultissima. cod. titu. reprobat gloss. in cle. & si principalis. de rescriptis, quæ contrarium sentiebat. Item limita, nisi existens in dignitate esset coniunctus ei, qui sibi committit, vel aliter appareret de aliqua præsumptione affectionis. Imo hic. & Ang. per no. per gloss. in capitu. 2. de testibus. Alias fallentias vide per Ioan. Andr. in addi. ad Spec. in titu. de iudic. delega. §. restat, circa principium. vbi quærit quid si habenti duas dignitates duo successerunt in dictis dignitatibus. & ibi etiam quid si commissa sit causa episcopo Bonon. & ante, cognitionem causæ ecclesia Bononiensis sit facta Archiepiscopalis an possit procedere talis episcopus. De quo etiam per eundem in addi. in Spec. tit. de instrumentorum edi. §. nunc vero aliqua [illegible] ver. quid erit in prælato, & per eundem in capi. [illegible] ni. & c. priuilegium. de reg. iur. lib. 6. & in c. quamuis. de offi. dele. in 6. per Pau. de [illegible] dispu. incip. Papa rescribit episcopo. An autem commissio facta episcopo Bononiensi extendatur ad locum tenentẽ. Gu. de Cu. in l. & si ptor. ſ. de offi. eius cui mandata est iurisdi. & o. concludit quod non per illum tex. [illegible] dicit putare se dixisse in l. morte. ſ. de iurisd. om. iud. & adde quod limitationem pau. de Cas. ſ. in princ. voluit Bald. in causa illius compromissi facti in Regem Franciæ, eius cons. 417. 1. vol. incip. In Christi nomine ego puto. Ad quæstionem vero an commissio facta episcopo expiret ipso facto Archiepiscopo. Old. dicit quod dignitas non tollitur, sed mutatur. eius cons. 159.

c ¶ Dubitaui. Vide Lanfran. in trac. de arb. versi. solet. Fely. c. præsentata. in princ. de testib. & c. cum ex officij. de præscrip. Vide quid dicat Bald in l. fi. C. de contrahen. emp. Barb. l. si stipulatus. ff. de verb. obli. gl. c. 2. de testamentis in 6.

d Parif. ¶ In aliquem. Vide Fel. in c. potestatem. in princ. extra de rescrip. & in c. quoniam Abbas. extra de offi. deleg.

e Barb. ¶ Dicit testator. Ad illud quod tangitur hic de executore vltimæ voluntatis, scilicet quod transeat, non tamen assignat bonam rationem, quia illud est nomen non introductum a testatore, secus in casu huius §. Hęc ratio non placet, quia concluderet in quod minus est prouisum: nempe quod executores locum tenent successoris, lex deputat sub nomine dignitatis, quia dat episcopum loci. l. nulli. præalle. Sed certe potius econtra: quia lex prouidet in defectum dati a testatore. in authen. licèt. de episc. & cle. Bald. vero dicit hic, quòd spẽle fauore vltimæ voluntatis, vt videatur commissa tanquam bono viro. tu potes dicere quòd ratio colligitur ex glo. pen. in c. 2. de test. in 6. videlicet quia illud ministerium est tale, quòd videtur committi respũ dignitatis, vel religionis, pro qua præsumitur, non autem respectu affectionis certæ personæ, & iõ secus eẽt, si deputans talem executorem eẽt consanguineus ipsius deputati, quia tunc non transiret in successores, vt voluit gloss. præal. & vide cons. Bart. 254. inci. dominus Cato. ad quod allegauit istum §. hęc verba, quandoque testator dicit quisquis vel qualiter.

f ¶ Pom. Inno. in dicto. Et hanc solutionẽ posuit ibi Inno. Tu dic quòd quando committitur iurisdictio, fit respectu personæ, & peritiæ præsumptæ, quam præsumitur habere successor in dignitate, facit c. statutum. de rescrip. in 6. sed nudum ministerium committitur respectu affectionis, quod contingit maxime in compromissis. Et facit l. mandatum distrahendorum. ſ. mandati. l. cuius bonis. ſ. de curato. furios.

q̄ro vtrum substĩõ facta p hæc verba, quisquis mihi hr̃s erit, vel p hæc verba, eos quos mihi hr̃des institui, vtrũ admittantur illi q̃ sunt instituti in scdo gradu, vt substitutivulgar̃r, & pupillar̃r alteri filio? Rñ. sic quia ex iudicio testõris veniunt, vt d. §. hæc verba. ¶ † Quæro, quid si testõr substituit per hæc verba, si talis decesserit, substituto hæredes meos infrascriptos, demum postea in testõ instituit paupes eligẽdos & nominandos p aliquẽ, vtrũ illi paupes admittant ex substĩõne illa? Rñ. & aduerte pp illam adiectionẽ, infrascriptos. Nã scripti dñr illi q pñt legi, non q pñt intelligi, vt pbat in l. j. circa pricip. s̃. de his q̃ in testa. delen. Pauperes sunt electi nõ pñt legi in testõ, licèt ex testõ ɔprehendant. Ego dicerẽ sic. Si quidẽ testõr nullos facit hæredes quos noiatim scripserit institutos, vel substitutos, tunc de necessitate oportet ĩtelligi de his pauperib⁹, q̃m alij non sunt scripti, & sic ɔstat testõrem de his sensisse. l. ij. s̃. de lib. & posth. Facit ad hoc j̃. de aur. & argen. leg. l. pediculis. §. item cũ quæreret. Si vero alios hr̃des nominatim in testõ scripserit, ad illos referturi illa substõ, quoniã sunt scripti, & vere sunt j̃. scripti. & in dubio debemus stare propriẽ significationi. l. non aliter. j̃. de leg. iij. & l. j. §. si is qui nauẽ. de exer. Sed quando substitutio esset facta per verba, quisquis mihi hr̃s erit, vel eos, quos mihi hr̃des institui, quia similia verba, tunc in casu isto venirẽt pauperes sic electi: quia veniunt ex iudicio testoris. Probatur ĩ l. vnum ex familia. j̃. de lega. ij. quod tene mente. Ideo respice multũ verba testamenti, qualiter sint concepta. † Vltimo no. quod verbum, instituo trahitur ad substitutionẽ directã. De quo dicemus j̃. eod. l. Centurio.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quæro quid si testator. Vide Alexand. consi. 73. ver. premissis. in 5. volu. & idem alexand. & Moder. in l. fina. C. de hęre. insti. & l. si quis. §. si. ff. de acquiren. hęre. Vide quid per istam legem dicant Moder. l. cum filio. in gloss. prima. infra de lega. primo.

§. Partes. Opp. C. eod. l. fi. Solue, vt dicam infrà, eo. l. proxima.

LEX IX.

Si pater. Disiunctus in vnam dimidiã, & plures coniuncti in aliã dimidiam, pro hereditariis portionibus ad substõnem vocantur. h. d. Opp. ad hanc legẽ de l. Lucius. §. Lucius. s̃. de le. ij. vbi dr̃ quòd oẽs vocãtur in viriles. Dicit gl. solue vt ibi. Alij vero dñt aliter. vt no. s̃. tit. j. l. liber hõ. §. Titius. vbi dicitur q̃ geminatio verborum illud inducit. Sed solutio ista nõ est bona. Nã hic nõ fuerunt verba geminata, siue orõnes geminatę, sed fuerũt oẽs nominati, vna & eadẽ orõne. Alij, vt Iac. de Rauen. dñt p ibi pp relatiuum, quis, vñr singl̃r nominati. Illa solutio approbatur per Cy. C. e. l. vlt. sed in veritate est ɔ̃ istum tex. q̃a hic ponit relatiuũ, quos, & vr̃ ɔ̃ gl. & no. in l. siue a certis. j̃. de duob. reis vbi relatiuum quis, vel qui, nõ inducit q̃ plures videãtur singl̃r noĩati. Quid dicemus? Certe teneo solu. gl. pósitæ in l. Lucius. ad quam gl. se remittit. Nã ex eo quòd testõr vetuit alienari extra familiam, prẽsumitur q̃ voluerit cuique dare virilem, vt ibi not. ¶ Vlterius opp. de l. fi. C. eo. tit. Istud ɔ̃riũ est valde difficile. Gl. hic. & ibi, multas solutiones ponit, q̃ omnes deminutionem continent. Sed veritas est, q̃ ibi est substitutus per hanc dictionem distributiuã quisquis, vnde quilibet vr̃ nominatus, merito quilibet videtur substitutus in virilem. Hic vero substituitur per relatiuũ quos, quod est magis collectiuum & vnitiuum, q̃ distributiuũ. Dicit. n. quos sibi q̃ non est distributiuũ, sed magis vnitiuum & collectiuũ. Nam collectiuũ est, cũ reperitur in plurali numero & ad plures nominatos refertur. Et hæc solu. patet ex significatione verborũ. Et hæc est vera, quam sequuntur doc. Vltramõtani. Et audiui a quodam antiquo doctore q̃ Mar. de Fano. interrogatus de solutione huius contrarij, sic respondit. Sed contra illam Sol. op. si per distributiuũ videtur quilibet nominatus, ergo in virilem quilibet admittitur, non pro hr̃ditaria portione, qd est contra casum. s̃. l. proxi. in fi. & l. si in testõ. s̃. eo. Resp. quilibet vr̃ nominatus nomine appellatiuo, & ideo inter se in portionibus, quæ eos tangunt habebunt portiones hæreditarias, sed quantum ad extraneum habebunt viriles. Nec ob. l. fi. C. eo. quæ videtur velle, quòd etiam habeant inter se viriles, & illud ideo quia etiam in hæreditate habuerunt viriles, aliàs esset contra. s̃. l. proxi. in fi. & s̃. eod. l. si in testamento. ¶ Vltimo glo. oppo. de l. j. C. eod. sed illa conuenit, & non discordat.

LEX X.

Sed si plures. a Spes substitutionis pupillaris ad hæredẽ non transit, b hoc dicit. ¶ Oppo. de l. qui liberis. §. hæc verba. s̃. eod. dic vt ibi. In tex. obierint soli, id est, pupillo. Idẽ de spe substitutionis reciprocæ. l. Lucius. §. fi. j̃. eod. Opp. de l. qui patri. j̃. de acqui. hær. Solue, vt ibi dicam, & no. bene istum tex. quia quotidianus est, Bart.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Sed si plures. Vide vnum casum sing. in quo substitutio transmittitur per Fely. in c. r. col. r. ad fi. de ium. tri.

b Transit. Vide pau. de Cast. cons. 159.

1 *Sui hæredis existentia operatur transmissionem hæreditatis paternę, & fraternæ.*

2 *Pater, qui fecit de filio suo necessario voluntarium, poterit facere necessarium filio suo.*

Abstinendi beneficium quod habet filius in hæreditate paterna, an habeat etiã in fraterna.

§. Quos possum. Iste est bonus §. & habuistis in l. ij. §. prius. suprà, eo. † No. q̃ sicut existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis paternæ, vt dicam j̃. eo. l. si filius qui patri, & plenissime in l. ex militari. infrà. de testa. mili. ita operatur transmissionem fraternæ hæreditatis ex pupillari, quod no. multum, vt hic est casus. ¶ † Quæro quid si pater fecerit sibi de filio suo, & necessario voluntarium, vt puta, quia dedit sibi substitutum vulgariter, per l. si filius hæres. de lib. & posth. An poterit facere necessarium filio suo? Et dic quòd sic, vt hic, quia sufficit potestas eius, ideo nõ requiritur quod faciat. ¶ † Quæro vtrum beneficium abstinendi, quod habet filius in hæreditate paterna, habeat locum in hæreditate fraterna: & dico quod sic. l. si filius qui patri. j̃. eo.

ADDITIO.

a Bar. ¶ Fraternæ. Adde quod Imo. h. d. etiam esse no. & Salice. idem tenet in l. testamento. C. eod. for ius voluit ang. in l. quoniam sororem. C. de iure delibe. & in l. qui duos. infrà, eo. & l. ventre. infrà, de acquiren. hære. & Imol. ibi in vit. char. angel. & imol. in l. Pautonius. eo. tit. imol. & pau. de Cast. in d. l. qui duos. videlicet quod idem etiam, scilicet quo ad transmissionem hæreditatis paternæ delatæ impuberi, in casu d. l. qui duos. videlicet, quando testator habens duos filios impuberes dixit, quod si ambo decederent impuberes, Titium substituebat, quia tunc mortuo vno ex impuberibus hæreditate paterna non adita non veniet statim Titius, sed alius frater impubes iure transmissionis sibi factæ ex potentia suitatis: quia tunc dicitur superesse persona quæ ex præsumpta mente testantis habet excludere substitutum. ad idem alleg. l. qui duos. de reb. dub. quod singulariter dicit alexand. ad ampliationem huius §. latius hic vide per eum.

a §. Filio impuberi. a Substitutus pupillariter non potest hæreditatem pupilli separare a pñna, si est adita per pupillũ. Item nisi adeatur ex paterna, non potest ex pupillari adiri. h. d. cum seq. & est no. tex. ibi, non potest. ibi rñdet. & not. Ibi, iuncta. n. In tex. ibi habere possum, sine paterna. Nam aut filius adiuerat hæreditatem patris, & non conceditur separatio personaliter, vt s̃. proxi. §. aut non adiuit, & tunc per me, non pñt confirmari tabulæ pupillares, quia repudiaui, & sic non defertur ex his hæreditas, vt j̃. proxi. §. sed antequam aliquid recitem, vide prius. §. seq.

ADDITIO.

a Bar. ¶ Filio impuberi, allegatur iste §. quod adita hæreditate per filium, censetur vnum patrimonium hæreditas patris & filij. Et not. quod coniunctorum debet fieri separatio vniformis, quod est vtile secundum ang. in eo qui impetrauit ecclesiam, quæ alteri erat vnita, & non potest illam vnitatem possidere. facit cap. super eo. de præben. in 6. licet non alleget. item quod datio cohæredis impedit suitatem, quo ad confirmationem tabularũ pupillarium. l. apud iulia. §. idem iulianus. infrà, ad Treb. & infrà, eo. l. si filius qui patri. non autem impedit effectum suitatis, quo ad effectum transmissionis hæreditatis non agnitæ. l. 3. C. de iur. delib.

1 *Substitutus an in casu huius legis possit petere restitutionem ex persona pupilli, vt se abstineat ab hæreditate paterna.*

2 *Sui hæredis existentia dato cohærede extraneo non confirmat tabulas pupillares.*

3 *Per aditionem hæredis instituti in re certa, confirmantur tabulæ pupillares alio hærede vniuersali non reperto.*

§. Si ex asse. Extraneus solus institutus repudiando hæreditatem paternã, non põt agnoscere pupillarem. h. d. In tex. ibi, institutus extraneus, secus si esset suus. j̃. eo. l. si filius qui patri. Oppo. ad §. filio. suprà. quod possit separari hæreditas patris & filij. l. si filius qui patri. s̃. eo. So. ibi filius adiuit, & per beneficiũ restitutionis abstinuit: hic nullo modo, vt hic fm vnam lecturam. † Sed dubitatur, an in hoc casu istius legis substitutus possit petere restitutionem ex persona pupilli, vt se abstineat a paterna. Videtur quod sic, per l. non solũ. suprà, de in integ. resti. Sed contra hoc videtur per hãc legem, vbi habet necesse vtranq; habere, vel neutram. Sed responde quod haberet necesse habere, ipso iure, nisi restitutionem imploret. ¶ Opp. de l. si filius qui patri. infrà, eo. vbi potest habere vnam sine alia. Sol. ibi vterque erat suus & necessarius: quia duo fratres: vnde existentia sui hæredis licet vterque repudiaret confirmat tabulas pupillares: hic vero vnus erat extraneus, ideo ipso & pupillo repudiante secus; quia existentia sui hæredis † non habet locum vbi cohæredem extraneum habet. l. apud Iulia. §. idem Iulianus. infrà, ad Treb. & dicam in l. si filius qui patri. infrà, eo. No. ibi adita fuerit hæreditas, & c. ga effecta est vna hæreditas. ¶ Vltimo vide gl. quæ incipit, immo cõtra. ibi, sed argu. contra l. liberum. sed vbi vnũ nõ dependet ab alio, nec est pars eius, sicut in diuersis legatis seruatur. l. sed duob. j̃. de le. ij. Dyn. ¶ Oppo. ad hunc §. si ex asse. de l. apud iulia. §. idem Iulianus. infra, ad Treb. Sol. hic dicit, ex asse, & sic nullũ habet cohæredem, cuius aditione possent tabulæ pupillares confirmari: sed ibi sic. Dy. ¶ † Quæro, quid si hæres esset ex asse, tamen in testamẽto est quidam hæres in re certa, an per eius aditionem confirmẽtur tabulæ pupillares, Dico quod sic, quia cum non reperiatur alius hæres vl̃is, iste institutus ex re certa erit vniuersalis hæres. l. j. §. si ex fundo. suprà, ti. j. & plene dixi ĩ l. ex facto. eo. tit. Sed aduerte quod in institutione in re certa, non fuerunt apposita illa verba, & plus de bonis meis petere non possit, quia tunc non habetur loco vniuersalis hæredis, sed testamẽtũ vitiaretur, vt dixi in l.

quoties.§.ti.j.& l.pen.§.de iniu.testa.¶Op.de l.si filius qui patri.ĵ. eo.Sol.hic fuit institutus extraneus,idemque substitutus,ibi suus. ¶Opp.de l.pater.de priuil.cred.Sol.hic quãdo fili⁹ est exhæredatus,cui facta est substõ:secus si se abstinet,cum est istitutus,qa tũc exñtia sui hæredis confirmat tabulas pupillares.Ista materia ponitur in gl.in l.quidam elogio.C. de iur. delib.& per Dy. in distinctione magna.infrà,de acq.hær.vide gl.q̃ icipit,id est,ad hoc,&c. Ibi.l.quod vulgo.Sol.quo ad confirmationem eorum quæ ex testamẽto dependent,requiritur aditio,vt hic,cum si.& l.patronus. ĵ.de bon.libe.sed quo ad mutationem prioris voluntatis sufficit posse adiri,licèt non adeat,vt in contrario.

§. Ad substitutos. Substitutio pupillaris porrigitur ad oĩa bona patris & filij,nisi ex testamẽto militis aliter specialiter disponentis.h.d.¶Dr̃ hic,ad substitutos pupillares,quæro an hoc sit verum,siue quis succedat ex tacita pupillari,siue expressa?Dy.dicit ꝙ sic , primo loquitur hęc lex generaliter.Secundo:quia est eadẽ ratio,ne decedat pupillus ꝓ parte testatus,& ꝓ parte nõ.Quæro quare aliud est in milite?re spõ.quia miles põt decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus,& idem potest facere in testõ pupilli,prædicta vera in filio legitimo.Quid in arrogato?Dic vt dicam infrà, proximo §.

1 *Posito vno inconuenienti,sequitur aliud.*
2 *Donatum ambasiatoribus,an sit ipsorum.*
3 *Datum filio patris contemplatione,est peculij profectitij.*
4 *Donata vxori a consanguineis viri,an sint vxoris,vel hæredum viri.*

§. In arrogato. [a] Pater legitimus tñ põt substituere filio pupillariter,solum in his quæ ab eo ꝓfecta sunt.h.d.No.tex.ibi vt puta arrogatoris,&c.ẽm hoc ꝯtingit,ꝙ pupillus decedat pro parte testatus,& ꝓ parte non.ꝯ l.ius nostrũ. ĵ.de re.iur.R̃n.posito † vno incõuenienti sequitur aliud incõueniens,vnũ incõueniens est ꝙ quis habet duos patres,vnũ nãlem & legitimũ,aliũ legitimũ tñ.Et eadem ratione sequitur aliud incõueniẽs,ꝙ pupillus põt decedere ꝓ parte testatus & ꝓ pte intestatus,& cũ duobus testamentis,quorum vnũ est factũ a patre nãli,aliud a legitimo.ꝙ dic,vt l.si arrogator.§.de adop. ¶ † Vltimo gl. adducit hanc l.ꝯ ambasiatores [b] Mediolan.de quo in l.qui ꝓprio. §.procurator vt in cæteris.suprà,de procu.& dixi in l.si vero.§.itẽ quicquid.ff.sol.mat.¶ † Vltimo nota[c] in fi.huius §.quod quicqd fili⁹ habet beneficio patris,[d] seu eius occasione,dr̃ profectitiũ,vt hic,cum si.alleg.in gl.& no.in l.cũ oportet.in prin. de bonis quæ lib.Ego limito hoc dictũ[e] sic,ꝙ filius habet beneficio patris,intelligo ꝙ beneficium patris sit causa proxima, vel sit causa remota, immediata tamẽ.Sicut,verbi gratia,reperis filiũ meũ ĩ hostio, & das illi aliquid,quod nõ dares nisi propter me, vnde ego sum causa proxima,vel sum causa remota non multũ,quasi immediata:qa das ei qa est puer:nõ tñ dares, pręterquã cõtẽplatione mei. Secus si ego pater essem causa remota:quia propter patrẽ meum habui notitiã cũ quodã dño , tñ dedi operã vt dñs ille diligeret me plus q̃ patrẽ meum:certe illud quod daretur mihi ab illo dño non habet profectitiũ,sed aduentitiũ.Hanc differẽtiã ponit tex. no.in l.socium qui.§.j.§.pro socio.¶[f]Ex hoc habes colligere multa,pone quod aliquis duxit vxorẽ,& fiunt xenia vxori: contingit ꝙ dissoluitur matrimonium,quæro cuius debent esse illæ res donatæ?Resp.si quidem donatio est facta a cõsanguineis ex parte viri,† illa dona fuerunt facta contẽplatione viri,vnde de bonis viri videtur profectitium,vt hic,cũ dicit arrogatoris amicus , vel cognatus.Videntur enim magis facta marito q̃ vxori. [g] Sed in aliis xeniis factis a ꝯsanguineis vxoris vñr facta contemplatione vxoris.Et ita hoc anno ex facto consulij in q.cuiusdam dominæ.

ADDITIONES.

a ¶In arrogato.Vide alex.consi.179.in 5.vol.

b ¶Ambasiatores.Adde quod Bal.in terminis contra commune Genuæ suo consil.57.1. vol.Bar.sequutus est,& Iac.de are.

c Poma. ¶ Vltimo.not. Quando dicatur aliquid factum contemplatione alicuius,vide Rom.consi.314.in 1.dubio.& quæ dicat in materia Francis. Cre. singul.62.aliàs 822.vide Imo.consi.139.& consi.140.ad finem.

d ¶Beneficio patris.adde quod hoc non attenditur ad agnoscendum quid debeat in legitima filij computari,secundum Bart.& Pau.de Castr.in d.l.cum oportet. per tex. in d.l. scimus.§.repletionem,tamen Alex.dicit se consuluisse contrarium,primo per l.omnimodo.§.fi.in verbo occasione.C. de inoffic. test. & ibi ita dicitur expresse tenere Guil. de Cug.Ray.& Cyn.idem voluit Bart.in consi.incip.Gilibertus.& in consil. inc. pater dedit dotem,idem dicit tenere imo.ang.& Sal.in d.l. omnimodo.§.fi.Ang.cons.36.Pau de Cast. consil.118.incip.Cornelia.Non obstat §.repletionem.quia ibi a casu, non patris contemplatione obuenit,tamen dicit pro opi.Bar.facere tex.in l.quoniam nouella.a nemine põderatum,in verbo,ex substantia.C.de inoff.test.attento quod dictio ex, denotat causam immediatam.l.1.§.ex incendio.suprà,de incen.rui.& nau.Cui obiectioni responderi potest,quod iste tex.in l.quoniam nouella.suppletur per l.omnimodo.§.finali.

e Paris.¶ Hoc dictum.Vide Are.consi.6.& circa istum tex.& dicta per Bart.vide omnino per Com.consi.73.per totum,maxime in vlt.col.

f Pom.¶ Habes colligere.ad hoc vide plures limitationes per campeg.l.vt liberis. versic. colligit hic ang.C.de col.& ibi vide alex.& Moder.vide etiam ant.de But.consil.39.Rom. consilio 172.

g ¶ Quam vxori.adde quod Bald.hæc sunt verba super secundo puncto.dicit Bar. quod donamenta facta mulieri per consanguineos viri remanẽt viro,sed si per consanguineos mulieris debent restitui hæredibus mulieris.ff.de vulg.& pup.substi.l. sed si plures.§.in arrogato.per Bart.Sed verius est,quod cum donatio sit perfecta, & ius quæsitum,mulier transmiserit ad suos hæredes.C.de donat.ante nup.l.si mater vestra.hæc est eius Bald.de terminatio,consi.215.4.lib.

§. Nemo. Si aliquis sibiipsi substituatur,non valet,nisi substitutio commodum adferat .Istum §. examinaui plene.ĵ.eo.l.fin.In tex.ibi.sine causæ mutatione,idest sine oblatione commodi ex substitutione prouenientis.

LEX XI.

Si is qui hæres. Capacitas,seu incapacitas substituti,vel instituti tempore mortis pupilli inspicitur.h.d.In tex.ibi,cum filius decessit.licèt non esset capax tempore mortis patris impuberis. Itẽ ibi,passus, subaudi: quia tempore quo decessit pater,erat capax.Dyn. ¶ Opp.ꝙ quis debeat esse capax tribus temporibus.l.si alienum.§.in extraneis.§.ti.j.So.hoc verum quando quis est hæres institutus ipsi testatori,sed quando qs est institut⁹ pupillo,inspicitur tẽpus mortis pupilli.Vnde fateor ꝙ requiritur vt sit capax tempore testamẽti,& mortis pupilli,& aditæ hęreditatis,media vero tempora nõ nocent.l.sed si cõditioni. §.solemus.§.ti.j.¶Vltimo scias,ꝙ quidam legunt alio modo hunc finem,quòd substitutus fuerat grauatus sub aliqua pœna,quã lect. gloss.reprobat:quia dicit,quòd de iure isto non poterat pœna imponi.Sed certe ista ratio non valet,quia immo poterat secundum ista iura pœna imponi , vt dixi in l.j.& ij.de his quæ pœnæ nom.& no.in l.multa.infrà,de condit.& demon. Sed non placet illa lect. quia non congruit literæ.

LEX XII.

1 *Abstinendi beneficium est introductum in fauorem filiorum,non in odium.*
2 *Adiuit si quis,& posta restituitur, vt abstineat, tabulæ pupillares remanent firmæ.*
3 *Hæres nomine remanet,qui adiuit,licèt sit restitutus vt abstineat.*
4 *Sui hæredis existentia dato cohærede extraneo quid operetur.*
5 *Sui hæredis existentia de iure ciuili quando habeat locum.*
6 *Abstinendi beneficium introductum a prætore, quando eneruet existentiam sui hæredis.*
7 *Sui hæredis existentia non confirmat legata.*
8 *Statuto stante quòd banniti non possint reuerti ad ciuitatem intra decem annos nisi habuerint pacem ab hæredibus occisi,an poterint habere pacem a filio occisi,qui abstinuit ab hæreditate paterna.*

Si filius qui patri. [a] Existentia sui hæredis opatr̃ ꝯfirmationẽ tabularũ pupillarium ad ꝯmodũ filij abstinentis.h.d.ista est solẽnissima lex.Et diuidit̃ in tres partes principales. Primo ponit dictum. Scdo r̃ndet duab.obiectionib.ꝯdictum.Tertio ponit q̃dã illationẽ ex ꝓdictis.Scda ibi, istius. Tertia ibi,itaque legata.¶ Ad euidẽtiã dẽs scire ꝙ lex nr̃a in prima parte sui hẽt diuersas lect.quia casus variant̃ sex modis respectu ei⁹ cui fcã ẽ substõ.¶Hoc premisso pono casũ sic,quod qdã filiũ maiorem hr̃dẽ instituit,& filiũ pupillũ exhr̃dauit,vel eũ instituit,sed se abstinuit ab hr̃dítate pr̃na:morit̃ pupillus ĩ pupillari ętate,frater maior institut⁹ vult hæreditatem pr̃nã repudiare, & pupillarem amplecti:qa ipsi pupillo substitutus est pupill'r,quæro an possit?R̃nd.Iurisc.ꝙ põt.Vel sic,Pone casũ simpl'r, quod instituit vnũ maiorẽ suum filium, & alteri filio substituit,de illo cui fcã est substõ nihil dr̃ qd fuerit factũ:moritur pr̃,& filius cui facta est substõ:filius substitutus vult adire hr̃ditatem fratris,& repudiare hr̃ditatẽ pr̃is,an põt?Et r̃ndẽ,ꝙ sic. Vide literam vsque ad versi.istius. ¶In tex.ibi,fratris,hic non fit mentio de instõne ĩpuberis fratris. vñ dic ꝙ hic impubes fuit exhr̃datus, ẽm Ia.de Ra. vel institutus, sed repudiauit ẽm opin.positã in glo. ¶In tex.extitit iuris ciuilis authoritate,nõ per imistionẽ,vel aditionẽ.Gl.tãgit hic.& Dy.addit sic.dẽt bñficio ꝓtoris.In ver.istius,scda pars.Pone,obiicitur ad istã decisionẽ,nõ põt substitutus separare bona pr̃na a bonis pupillaribus,vt s.e.l.sed si plures.§.ij.& C.de iur.deli.l.qdam elogio.sed hic ꝓmittitur separatio,quare male r̃ndet Iurisc.& iustius facit ꝓtor admittere separationẽ,quàm facere ꝯriũ:iustius.n.est id inter frẽs,q̃ seruare ꝯriũ:maximè qa frater alteri fratri ab intestõ succedit. ¶ In tex.concesserit. Assume ibi præsertim, vsq; ibi itaq; ,& postea reuertere ad vers.etenim ius dicẽtis,& tũc pone casũ.Scdo op.ꝙ testm̃ pupillare non põt valere,si ex pr̃no nõ adit̃ hr̃ditas,supra ponit̃ ex pr̃no non eẽ aditã hr̃ditatẽ, ergo pupillare testm̃ nõ põt valere,maxime de iure ꝓtorio ẽm qd filius hẽt bñficiũ abstinẽdi,nec est hęres ipso iure.Ad qd̃ r̃ndet iurisc.dicẽs bñficiũ abstinẽdi est a ꝓtore introductũ ĩ fauorẽ filiorũ,ne inuiti obligarent̃ oneribꝰ hereditariis,sed ĩ his q̃ ĩ eorũ ꝯmodũ exñtia sui hæredis opar̃et̃,voluit ꝓtor eos remanere.Iõ aũt in casu illo exñtia sui hęredis opat̃:qa ad ipsius filij substituti ꝯmodum ꝑtinet.h.d.¶ Vide literã ibi etenim ius dicẽtis,&c.i.ꝓtoris , q ꝯcessit filiis ĩ ꝑtãte manẽtib⁹ bñficiũ abstinẽdi.Et no.hũc tex.q est valde mẽte memori defigendus.¶ In vers.itaq;.Iurisc.ponit illationẽ ex dicto , pone casum.Ego video,ꝙ põt repudiare paternã & adire pupillarẽ,q̃ro qualiter debent̃ legata,& qualiter imponitur ratio legis Fal.R̃n.Iurisconsf. quòd legata debent̃ ex secũdis tabulis, rõ legis Falcidiæ imponit̃ 1 respectu bonorũ impuberis,nõ respectũ bonorũ patris.¶† Not. ergo ex hac lege,ꝙ beneficiũ abstinendi est introductũ in fauorẽ filiorum nõ in eorum odium.Nunc opp.ex testamẽto,ex quo nõ aditur hæreditas,non potest succedi pupillo,seu non potest habere locum substõ pupillaris, vt ĵ.eod.l.ij.§. adeo, & l.sed si plures.§. si ex asse.Sed secũdũ quod posuit casum,hęreditas nõ fuit adita ex paterno,

ADDITIO.

a Pom.¶ Si filius qui patri.pro intellectu huius legis vide aliqua per Raynutium in rep.l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liberis & posthum.

a paterno, ergo, &c. Huius timore a variatur lec. tribus mo. in fratre substituto pupill. Primo, qa hic frater adiuit, sed per beneficiũ re stõnis se abstinuit. Et hoc vult dicere tex. ibi, prĩs hr̃ditatem repudiet, dico p̃ restõnem in integrũ. Ista ergo aditio cõfirmat tabulas pupillares, fm̃ istã lec. q̃ lec. ponit̃ in fi. primę gl. ibi, vel dic q̃ repudiet, &c. Scdm hanc lec. hẽs casum. ¶ † No. q̃ si aliqs adiuit, & postea restituitur vt abstineat, remanẽt firmæ tabulæ pupillares. Sed ɔ̃ hoc expsse ẽ in l. nec nouũ. s̃. de ɔd. inde. vbi aditio restõne secuta nihil opat̃. R̃n. sustinẽdo hãc lec. put possum⁹ restõne secuta, aditio pcedens nihil opat̃, in his ĩ quib. hr̃ditas adita deminuitur. ita loqtur lex ɔ̃ria, fallit fauore libertatis in l. si mulier. s̃. de mino. & eo. ti. l. interdum. Not. fm̃ hoc, in hac lege tractat̃ de his quę nullã hr̃ditatis deminutionem respiciũt, fm̃ hoc, hẽs in hac lege vnũ valde singulare in ver. enim ius dicentis, &c. † q̃ cũ ille q adiuit, est restitutus, remanet hr̃s noĩe. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. s̃. de mino, illud ipsum esse hr̃dem noĩe, hẽt effectũ in oĩbus, in quibus ɔmodum suũ versat̃, & hr̃ditas p hoc nõ minuit̃: fm̃ hãc lec. & per ɔsequens remanẽt firmæ dationes tutelæ, & similia, p quæ hr̃ditas nõ minuit̃. Verum: qa ista lec. aliquãtulũ ɔtinet diuinationẽ, iõ alij dñt q̃ isti fratres hẽbant cohr̃dem, cuius aditione ɔfirmatę sunt tabulæ pupillares, Hæc lec. ponit̃ in secunda gl. ibi, itẽ pone. Ista lec. est clarissima. l. apud Iulianum. §. idẽ Iulianus. ȷ̃. ad Tre. & l. q̃situm. de acqui. hær. sed tũc sequẽtes vers. non essent necessarij. s. vers. istius, & vers. etenim, &c. ¶ Quare alij legunt tertio modo. Fateor q̃ nullus adiuit, tñ existentia sui hr̃dis, istius filij repudiãtis b ɔfirmat tabulas pupillares, b iõ ex eis potest succedere, licẽt omittat pr̃nam. Hæc lec. ẽ vera, & nihil ɔtinet diuinationis, & ponit ipsam gl. j. in prin. & ipsã tenet Dy. ȷ̃. de acq. hr̃. ĩ distin. magna: & Cy. in l. qdã elogio. C. de iure deli. & ibi gl. non firmat, licẽt tangat. Et ipsam tenet Ia. de Are. & p̃batur in l. filius q. se. de acq. hær. & l. Iul. e. ti. & ȷ̃. de priui. cre. l. pr̃. ¶ Secundo op. substitutus non põt separare bona pr̃na a bonis pupilli, vt s̃. e. l. sed si plures. §. filios. & l. qdã elogio. C. de iure deli. Huius ɔ̃rij timore hęc lec. huius legis, in eo fratre impubere, cui est facta substitutio, variatur tribus mod. Primo, quòd hoc sit speciale in fratre substituto. hæc lec. primo ponitur in prin. gl. quę incipit, contra. s̃. l. sed si plures, &c. & qd glo. dicit: C. de leg. l. cum quæstio debet dicere l. quidam elogio. C. de iure delib. & ponitur etiam hæc lect. in ista gl. ibi, vel adiuit, &c. Ista lect. si tu poneres impuberem hæreditatem adiuisse, non esset bona. Nam iam iuncta hæreditas esse cepisset. l. sed si plures. §. filio. s̃. eo. iõ non potest fieri separatio. l. j. & ij. ȷ̃. de acq. hær. propter quod alij legunt alio modo, seu eodem, licẽt limitent & dicant, concedo contrarium, & dico quòd frater, cui facta est substitutio repudiauit similiter. Nam frater qui est substitutus repudiauit sine dubio, vt dicit tex. Hanc lec. ponit glo. secunda in prin. huius legis. Ista lect. est vera: & fm̃ hãc lec. ponit̃ q̃ vterq; frater fuit institutus, 4 & vterque repudiauit. ¶ † Sed tunc oppono, quando filio datur cohæres, existentia sui hęredis nihil operatur, vt l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ȷ̃. ad Treb. sed hic fuerunt duo filij, & sic filius repudians habuit cohæredem, ergo existentia sui heredis nihil operatur. Sol. sustinendo hanc lect. pro vera, ego limitaui semper dictum Dy. qui dicit quòd quando filius habet cohæredem, existentia sui hæredis nihil operatur. Intelligo verum quando habet cohæredem extraneum, secus si fratrem suum, vt hic, & ȷ̃. de stip. ser. l. liber homo. §. j. & s̃. l. sed si plures. §. quos possum. Ratio est: quia dando cohæredem extraneum videtur testator discedere a legis dispositione prouidẽdo de cohærede extraneo, vt dicit Dy. in materia substitutionum. & Cy. recitat in l. precibus, C. eod. Sed quando habet fratrem suum, tunc a legis dispositione non videtur recedere. ¶ Sed quæro quid si pater dedit filium emancipatum cohæredem, vtrum per hoc videatur testator recedere a legis dispositione? Cogitabitis. ¶ Contra hoc op. C. de iu. delib. l. si fratris. vbi tex. dicit, quòd existentia sui hæredis operatur transmissionem, cum filius habeat cohæredem extraneum: aliàs dixi, & dico quòd datio cohæredis extranei, facit existentiam sui hæredis nihil operari circa ea quæ pendẽt ex testamẽto, sed circa ea, quæ veniunt extrinsecus, vt circa transmissionem, tunc datio cohæredis non impedit existentiam sui hæredis operari, vt ibi, & sic in duobus limito dictum Dyn. sed ista lec. licẽt sit vera in se, tamen continet aliquam diuinationem. Ideo Iac. de Are. recedit ab ista lect. & ponit hunc fratrem, cui est datus substitutus, exhæredatum: & sic cum sit exhæredatus, hæreditas nunquam fuit iuncta, & sic potest frater impubes substitutus hæreditatem paternam repudiare, & pupillarem amplecti. ¶ Venio ad vltimam partem, dicitur hic quòd legata debentur a substituto impuberis. Contra, a substituto exhæredati non possunt deberi legata. l. plane. ij. de leg. j. & l. ab exhæredati, eod. titu. & l. penul. C. de leg. & l. qui fundum. §. qui filios. ȷ̃. ad l. Falc. Sol. a substituto exhæredati non debentur legata, nisi ipse substitutus fuisset ab ipso testatore institutus. l. in ratione. §. fina. ad l. Falc. hic fuit institutus, sed repudiauit, ergo &c. Vel pone, quòd vterque fuit institutus, secundum ea quæ suprà dixi.

5 ¶ Item † quæro, tu dicis quòd existentia sui hæredis operatur in fauorem filiorum. Contra, immo operatur in damnum: quia debentur legata ex tabulis pupillaribus, vt hic. So. existẽtia sui hæredis operatur in sui fauorẽ, vt possit succedere ex tabulis pupillaribus, vt hic: & hoc est cõmodum filij, & posset esse: qa succedendo ab intestato haberent pupilli matrem vel alios cohæredes, sed ex successione tabularum pupillariũ haberent integrũ: vel est sibi cõmodũ, & qa sic voluit, inducitur ɔfirmatio legatorũ, & sic c non est eius odiũ, immo qa sic voluit. ¶ His expeditis c examinemus aliqua dubia. Primo, de exñtia sui hæredis de iure ciuili qñ hẽt locũ, posito q̃ ius ɔ̃toriũ abstinendi non esset introductũ. Secundo, an bñficium abstinendi de iure prætorio hẽat locum, vt eneruet vires exñtiæ sui hæredis. ¶ Ad primum dico, q̃ si quidẽ filius in ɔ̃tãte habet substitutum vulgarem d expresse, exñtia sui hæd redis nihil operatur. l. filius heres. s̃. de lib. & posth. & no. in l. Papi. §. quarta de inof. test. in secunda gl. magna. Rõ: qa dando substitutum vulgarem vr̃ eũ facere hr̃dẽ, si vult. Hãc rõnẽ ponit Iurisconsl. in l. j. §. si pponatur. ȷ̃. si quis omis. cau. testa. Item, si testator eũ ĩstituit sub hac cõdõne, si volueris, exñtia sui hæredis nihil operatur, vt habuistis in l. Cor. & l. iam dubitari. in fi. s̃. tit. proximo, & ĩfrà, ti. e proxi. l. verba. Sed quid e si eum instituit sub ɔdõne ɔ̃tãtiua, vt si decem dederit, an faciat de necessario voluntariũ, tex. habetis q̃ nõ, in l. in ɔditionib. ȷ̃. de cõd. & dem. Itẽ si dat sibi testator cohæredẽ exñeũ, exñtia sui hæredis nihil operatur in his, quæ pẽdẽt ex isto testõ. l. apud Iulianũ. §. idem Iulian. ȷ̃. ad Treb. secus in his quæ veniũt extrinsecus. l. iij. C. de iur. deli. & ibi dixi, al's extra hos casus existẽtia sui hæredis sp̃ operatur de iure ciuili, Insti. de hære. qua. & diffe. §. sui. & Insti. de hære. quæ ab intest. §. sui. & ȷ̃. de bo. li. l. & si ex 6 modica. §. si filius. cũ si. ¶ † Item q̃ro, an bñficiũ abstinẽdi introductum a pretore eneruet vires exñtiæ sui hæredis? R̃n. qñ filius expresse se immiscet hr̃ditati paternæ, tunc bñficiũ ɔ̃toris nihil operatur, vt p̃batur p hunc tex. ibi, non sponte susceptis liberare. Qñ ergo spõte adiit, ɔ̃tor non se immiscet. facit l. cũ bonis. ȷ̃. de acq. hær. & C. si vt se ab hæred. absti. l. j. & l. ij. s̃. de condic. fur. Qñque filius tacet, qa se non immiscet, nec repudiauit, & tũc qdã sunt q̃ respiciũt damnum, & onus ipsius filij, vt q̃ creditorib. hæreditariis teneatur, & tũc bñficiũ ɔ̃toris operat̃ vt eneruet vires exñtiæ sui hæredis, vt hic, ibi, non spõte susceptis, &c. & C. si vt se ab hær. absti. l. j. & d. l. cum bonis. de acq. hær. & l. necessariis. eo. tit. Quędam sunt, in quib. exñtia sui hr̃dis operatur commodũ & vtilitatẽ filij, vtputa ɔfirmationẽ tabularũ pupillariũ. Itẽ cõfirmat dationẽ tutelæ, vt l. si nemo. s̃. de testa. tut. & C. eo. l. ij. & ibi per Cy. & probatur per rõnẽ illius legis, qa ɔtinet filij cõmodũ, nõ incommodũ. Item vt operetur transmissionẽ hr̃ditatis non aditæ ad quoscunque. l. apud hostes. & ibi per doc. C. de suis & legi. & dicã hũc passum. ȷ̃. de test. mil. l. ex militari. in fi. cum l. seq. & in omnib. aliis casib. similib. in quib. filij commodum ĩspicitur. sic in casu legis nostræ illud est commodum filij instituti. Item commodum filij cui est facta substõ: qa decedit testatus, & tunc bñficiũ abstinẽdi nõ impedit effectũ exñtiæ sui hr̃dis: qa hoc ñ fuit ppositũ pretoris, vt hic, & l. si pup. de acq. hær. & l. filius. & l. pater. de priui. cre. & ita tenẽt doc. vt dixi s̃. Quædam sunt, in quib. exñtia sui hr̃dis nõ operatur ɔmodũ nec incommodum filij. Verbi gratia qd legata debeantur ex testõ paterno. Item libertas ex testõ cõpetat. Nã nõ 7 curat filius q̃ venientes ab intestato teneantur. Glo. † quę est ȷ̃. ad Sal. l. j. §. idem Scæuola. vr̃ tenere q̃ exñtia sui hæredis cõfirmat legata. tex. habuistis in cõtrariũ. ȷ̃. vt in posses. le. l. j. & p̃bat̃ in d. l. & si f ex modica. §. si filius. de bo. lib. Prædicta fallunt f primo, fauore libertatis, l. sciendum. ȷ̃. de ma. test, & l. cũ quasi. §. sed & si quis. ȷ̃. de fideic. liber. Itẽ fallit in l. ita tñ. §. si pater, ȷ̃. ad Trebel. & rationem ibi dixi. ¶ Ex istis concludo ad vnũ per qd lex nostra remanebit quasi

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Huius timore. Et hanc lect. confirmat Argentinus, sed Bal. reprehendit, quia nõ confirmantur tabulæ in vers. dum dicit, non sponte susceptis. Item quia non videtur vera in se, quia restitutio in integrum aduersus repudiationem validat tabulas pupillares, ita econtra tabularum pupillarium validitas per aditionem, debet inualidari restitutione concessa aduersus aditionem, per locum a contrario, arg. l. & si contra. infra eo. Ang. hic dicit opinio, Bar. posse procedere in casu huius legis, vbi filius in potestate erit institutus, quo casu licẽt restitutio fiat aduersus immistionem, seu agnitionem hæreditatis, tamen remanet suitas, sicut si a principio repudiasset, sed opin. Bal. procedit, quando extraneus est institutus, quia cum tunc restitutio reponat in integrum statum, perinde habetur ac si ab initio fuisset repudiata. Sed certe opinio Barto. posset defensari, quia si semel tabulæ pupillares fuerunt confirmatæ, remanent validæ.

b ¶ Pupillares. Adde quod idem tenet Pet. de ancha. cons. 25. vbi dicit quod sola existentia suitatis confirmat tabulas pupillares, & omnia quæ sunt ad commodum filiorum suorũ.

c Pom. ¶ Expeditis. Vide Paul. cons. 40. alias 90. in 1. dub. in 2. vol. Alex. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ver. iuxta prædicta quærit. ff. ad Trebel.

d Io. Fr. Ru. ¶ Vulgarem. adde quod cõis opinio est cum Bart. quod per dationem substituti vulgaris, tollitur existentia suitatis, vt late examinando firmat Alex. in l. si filius. suprà de libe. & posthu. vbi limitat 11. modis. & in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. infra ad Trebellianum.

e Pom. ¶ Sed quid. De rõne diuersitatis inter istas duas condõnes potestatiuas, vide Aret. in repet. in l. si fratris, C. de iur. deliber. vide Pau. de Cast. contra Bart. in d. l. in conditionibus. hic alleg.

f Pom. ¶ prædicta fallunt. Et ratio est in d. §. si pater. quia ibi filius inuitus potest cogi se immiscere. Hoc limitat ang. si filius institutus viuit, cum tunc posset compelli vt fideicommissum restituat, idem si decessit post moram immiscendi se hæreditati. l. nõ iustam, C. ad Trebel. secus si ante moram decessit; quia tunc non confirmantur, quia illa confirmatio est odiosa, adde hoc verum si filius repudiasset, sed si tacuisset, cum tunc transmittat ad quemcunque extraneum, Bar. in l. ventre. de acq. hæred. idem videtur in hærede, quod in filio. Glo. in l. eam quam. de fideicom. & sic secundum Angel. in legatis ad pias causas ipsorum fauore: quia libertati æquiparantur, facit quod not. Bar. in l. proxima. de his quæ in testa. delen. & sic quando filius in ɔ̃tãte est institutus; cessat disputatio, an hæreditate non adita, debeantur legata pia, vt l. 1. C. de sacrosan. eccle. quia saltem isto casu debentur.

quasi declarata. Pone filiũ exhẽdatũ, aliũ filiũ institutũ, extraneũ instituto substitutũ, institutus abstinuit, poterit ne substitutus ex secundis tabulis succedere? Dico ꝙ nõ: quia exñtia sui hẽdis operatur cõfirmationẽ tabularũ pupillariũ in cõmodũ ipsius filij ab stinẽtis, siue ipse filius, q̃ se abstinuit, fuerit substitutᵘ, siue ei facta fuerit substõ. Sed qa ista cessant in quæst. proposita, exñtia sui hæredis non põt hẽre effectũ: qa tũc operat bñficiũ abstinẽdi. Et est etiã tertius casus, qñ filius se expresse abstinuit ab hẽditate pr̃na, an tũc operet bñficiũ abstinendi? R̃ñ. ꝙ tũc bñficiũ abstinẽdi operatur, & eneruat vires exñtiæ sui hẽdis. Fallit pp filij delictum. l. si seruũ. §. prætor ait. ĵ. de acq. hære. Ratio, quia ex eo quod expresse se abstinuit, eius exñtia sui hẽdis operaretur esse sibi damnũ: quia quicquid fit ꝯtra volũtatem filij, dicitur esse eius damnũ, vt Insti. de actio. §. præterea. & hoc circa ista, quæ non respiciunt ipsam hẽditatem, a qua expresse se abstinuit: sed circa alia extrinsecus, vt circa substõnem pupillarẽ, vel dationem tutoris, tũc exñtia sui hẽredis operatur, vt hic, & l. filius. ĵ. de acq. hær. & aliis legib. allega. suprà. Cõtra hoc videtur. ĵ. de leg. j. l. nã nec emancipatus. vbi post quã quis se abstinuit, exñtia sui hẽredis nõ operatur, ẽt in his q̃ cõ modũ filij respiciunt, vt ibi, cõiunctã l. præcedenti. Sol. Ibi ad hoc vt legatũ obtineat, testator voluit ꝙ hẽditatẽ retineret. Vnde sensit ibi testator de retentione hẽditatis de facto, non de existentia sui hæredis, quæ consistit in iure. l. & si ex modica. §. si filius. de bonis liber. merito exñtia sui hẽdis nihil operatur. ¶ Quæro de tali a quæstione. † dicit statutũ huius ciuitatis, quod bãniti nõ possunt 8 reuerti in ciuitatẽ intra decẽ annos, nisi inierint pacẽ cum hæredibus occisi: mõ filius occisi se abstinuit ab hæreditate pr̃na, an poterit facere pacẽ illi bãnito, & sic ꝙ possit reuerti. Breuiter ẽm theoricã pcedentẽ nõ est dubiũ mqd fauor filij est ꝙ occisor patris eiᵘ possit, vel nõ possit reuerti ẽm voluntatẽ filij. insti. de act. §. præterea, & facere pacẽ de illa offensa, seu de illa iniuria non est qd hæreditarium, sed extra hæreditatẽ. l. p̃ hærede. §. fi. ĵ. de acq. hær. & l. pen. s̃. de sepul. viola. Vnde cũ non sit quid hæreditarium, & sit fa- b uor filij, concluditur i ꝙ existentia sui hæredis remanet, & sic põt contrahere pacem tanquam suus hæres institutus testamento. Plura alia essent quærenda, quæ nunc causa breuitatis omitto.

ADDITIONES.

a pom. ¶ De tali questione. Vide aliqua per Ray. in rep. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum.

b Io. Fr. Ru. ¶ Concluditur. adde quod decisi. Bar. doc. sequuntur cõiter. vt hic alex. & iaso. in fi. licèt aret. solus contrarium teneat, & vltra mod. hic vide Nellum in trac. de bannitis, in 3. parte. 2. tempo. q. 35. adde etiam alex. & iaso. in l. pro hærede. §. fi. ĵ. de acqui. hæred. Et ibi iaso ponderat vnam contrarietatem Bar. Circa istam decisionem, cuius contrarium videtur velle in l. 4. §. Cato. in vlt. col. ĵ. de verbo. oblig. in vna ratione, quam facit, ponderando mentem huius statuti.

LEX XIIII.

1 *Pupillaris substitutio quibus modis finiatur.*
2 *Quomodo ratione personæ testantis, seu testamenti.*
3 *Ex persona substituti.*
4 *Ex persona pupilli, & quomodo.*
5 *Quando pupillus fuit passus maximam capitis diminutionem an substitutio pupillaris euanescat.*
6 *Substitutio pupillaris extinguitur deportatione, non tamen fideicommissaria.*
7 *Substitutio pupillaris quando extinguatur pupillo effecto religioso.*
8 *Si impubes habeat filiũ intra tempora pubertatis substitutio pupillaris finitur.*

In pupillari. Ista lex est adeò breuis vt nõ indigeat summario. ¶ Dicit hic, ꝙ finitur pupillaris aduenientẽ pubertate. Quæro vtrũ finiat oĩno, ita ꝙ nõ contineat fideicõ. R̃ñ. Dy. ꝙ sic. l. verbis. s̃. e. Op. ĵ. de ꝯd. & dẽ. l. p̃ Seuerinã. §. condõ. nũ verba. Gl. nõ soluit, iõ soluit Dy. ibi exñtia sui hẽdis cõsiderat, q̃ hic interuenire nõ p̃t. Sed certe ego nõ intelligo hãc sol. Nam ita p̃t interuenire hic noua ꝯsiderõ, vt post tpa pubertatis valeat iure fideic. sicut ibi. Quare dic, ꝙ ibi licet vno tpe sumat ꝓprie verbũ tutela, alio tpe improprie, tamẽ sp tẽdũt ad eundũ effectũ. s. ad ꝓuisionẽ filij, vt hẽat tutorẽ, & curatorẽ: hic vero si post tpa pubertatis valeret fideicõmissum tẽderet ad ꝯ̃riũ effectũ. Nam pupillaris substõ est ꝓuisio filij, sed fideicõmissum est odium filio, vt di xi vobis in l. j. circa prin. s̃. ti. j. & iõ non variat significatio de vno esse ad aliud ꝯ̃rium: sed de vno eẽ ad aliud eẽ simile, tendens ad effectũ, bene põt variare. Videbit ĵ. l. ꝓx. & s̃. ti. l. iiij. §. q̃ fideicõmis- 1 sam. ¶ † Hoc p̃misso q̃ro qualr̃ finiatur substõ pupillaris? Glo. q̃ est hic, dicit ꝙ finitur sex modis. Vide gl. & signa eam. Addit Dyn. quosdam casus, sed non curo. nec Ray. plus dicit quã ista gl. Tu vero plenius dicas sic, substõ pupilaris quãdoq; deficit ĩ ipso initio: qa deficit aliqd de substãtialib. dixi in l. ij. ĩ prin. s̃. eo. quãdoq; deficit ex post facto, & ista est mã ñra. & hoc cõtingit trib. vl' quatuor modis. Primo, ex psona testantis, seu testamẽti. Secũdo, ex psona substituti. Tertio, ex persona eius, cui est facta substõ. Quarto, ex 2 ipsa substõne. Aduerte per ordinem. Primo dixi, † ꝙ deficit rõne personæ testantis, seu testamẽti, vt puta si testator fuit deportatᵘ, vnde irritatur eius testm̃. l. si q̃s filio. §. irritum. s̃. de iniust. testa. vel si fecerit aliud testm̃, vt ĵ. e. l. si quis eũ in fi. Item si testm̃ sit ruptũ agnatione posthumi. l. si p̃r filiũ. ĵ. eo. Et hoc tamen itellige olim, hodie vero remanẽt tabulæ pupillares, per auth. ex causa, vt dixi in l. j. §. fi. s̃. eo. tit. itẽ si hæreditas nõ adeatur. l. ij. §. adeò. s̃. eo. quod intellige nisi sustineatur per adiectum si quis omissa cau. testa. vt ibidem, vel nisi existentia sui hæredis operetur confirmationem, l. si filius qui patri. s̃. e. Idem rupto testõ per querelam in totũ. l. Papinian. §. sed neque impuberis. s̃. de inoffi. testa. quod similiter intellige secundum opin. illorum qui dicunt quod hodie remanẽt firma legata, &c. per auth. ex causa. Hinc tabulæ pupillares firmæ 3 remanent, per ea quæ dixi, in l. j. in fi. s̃. eo. ¶ † Secundo modo irritatur ex persona substituti, vt puta si non reperitur capax tẽpore mortis pupilli. l. si is qui hæres. s̃. eo. quòd intellige si non est in totum capax. Si vero est capax pro parte, & pro parte non dic 4 vt l. si is qui ex bonis. s̃. eo. tit. ¶ † Tertio modo irritatur ex ꝑsona pupilli cui est facta substõ, hoc cõtingit multis modis. Primo aduenientẽ pubertate, vt hic. ¶ Quæro vtrũ sufficit vltimũ annũ tetigisse, an sit necesse ꝙ sit cõpletus. Br̃ possent allegari iura pro, & ꝯtra, per ea q̃ ponuntur in l. iij. §. minorẽ. s̃. de minor. Veritas est ꝙ eo tpe, quo pupillus incipit posse testari, eo tpe & momẽto desiit substõ pupillaris. Quod ꝓbatur, nam substõ pupillaris fit in prouisionẽ filij, qui ꝓpter ætatẽ sibi ꝓuidere nõ põt, vt s̃. eo. l. ij. in prin. & Insti. eo. circa prin. Cum ergo incipit posse testari deficit substõ pupillaris. Quæ autem tpe hoc sit, hẽtis in l. qua ætate. s̃. de test. per quã legem hoc declarat. Secũdo deficit si testator aliã impuberis ætatẽ taxat, vt ĵ. eo. l. si ita q̃s. Tertio deficit capitis deminutione, etiã minima, vt s̃. de adop. l. nec. §. eorũ. Sed ad id aduerte qñ licèt desinat ipso iure substõ, tamen in effectu remanet valida: quia debetur hereditas ex stipꝉone illis qui succederẽt ex substõne, si ado 5 ptio facta nõ eẽt. l. non. n. aliter. & l. is verbis. s̃. de adop. ¶ † Iuxta hoc quæro extra gl. qd si pupillus fuit passus maximam capitis de minutionẽ, quia deportatus vel seruus pœnæ effectus. P̃nt. n. illę pœnæ cadere in pupillũ doli capacem. l. si arrogati. s̃. de tutel. & l. impuberẽ. ĵ. de fur. & de falsis. l. impuberẽ. qd erit tunc? R̃ñd. ꝙ vitiãtur tabulæ pupillares. Nam remota minori ætate pupillus esset in tali statu in quo posset facere testm̃, ideo sibi facere p̃r non poterit, sicut quando est talis pupillus qui reincideret in alterius p̃tãtẽ, vt s̃. eo. l. j. in prin & hoc tenet Gul de Cug. & bñ. ¶ Sed contra hoc opp. qa qñ dat in arrogationẽ filius, saltẽ effectus substõnis pupillaris remanet, quare non ergo hic ita? R̃ñ. ꝙ arrogatio fit in fauorẽ filij, vt d. l. nec ei. s̃. de adop. Iõ, nõ tollit effectum substõnis, qd est filr̃ ad fauorem filij, sed deportatio fit in dãnũ filij, & pp eiᵘ delictũ, merito tollit ea quæ sunt in eius fauorẽ, qñ ad hoc fit. Et iõ cũ ea pdat, quæ sunt iuris ciuilis, ẽt hoc perdit, vt hẽdẽ habere 6 non possit. ¶ † Sed contra hanc determinationem opp. ꝙ substõ deportatione non tollatur. l. ex facto. §. ex facto. ad Treb. & l. Statius. §. Cornelio. de iure fisci. Sol. ibi loquitur in substõne fideicõmissaria, q̃ erat ad onus filij, & in commodũ aliorũ. ideo deportatio ipsius grauati non põt extinguere id qd spectat ad commodũ aliorum, sed hæc substõ pupillaris est ad ipsius deportati commo 7 dũ, iõ extinguitur. ¶ † Quæro qd si pupillus efficiẽ religiosus an finiet pupillaris substõ? Dices tu, Tu videris p̃supponere impoᵉ. Nã pupillus non põt obligari religioni. c. ij. ex̃. de rl'a. Dicit Gul. intellige ꝙ parentes obligauerunt eũ religioni. l. Lucius. §. pen. ĵ. ad muni. & C. de mu. nõ conti. inter patrem, & filium. l. j. & l. lib. x. vel fuit factum ex dispõne, vel dispensatione Papæ. l. quidam consulebant. de re iudi. Isto casu dixit ipse, finietur substõ, quia efficitur in testabilis filius, etiam remoto impedimẽto ætatis, vt auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & dixi s̃. proxi. qõ. Nec ob. ꝙ dicit de filio dato in arrogationẽ, vbi effectus non extinguit, quia arrogatio nõ est impedimentum perpetuum, sed põt solui facilè. s. emancipatione, vel arrogatione & morte. In quantum Gul. dicit de filio effecto religioso ex dispensatione Papæ, dicit verum: de filio tradito a parentibus religioni, non puto verum. Nam decretales dicunt quòd pupillus traditᵘ religioni, nõ esset perpetuo traditus, sed p̃t pœnitere quousq; ad annos quatuordecim puenerit, vt in c. ij. & in c. cum virũ, ex̃. de regula. tenet tamẽ interim ingressus, vt ibi, & ideo putarem idẽ dicendũ ꝙ in filio dato in arrogationẽ, vt extinguatur. s. non totaliter: qd putarem maximè verũ, qñ a sola matre post mortẽ patris traditur monasterio, quod potest fieri. d. c. ij. ex̃. de reg. per Inn. ne sit in matris p̃tãte extinguere substitutionẽ a paternam. ¶ Item finitur substitutio pupillaris emancipatione pu 8 pilli, si ante mortem patris fuit pupillus emancipatus. l. cohære- b di. §. cũ filiæ. ĵ. eo. Circa hoc a † quæro b quid si impubes habuerit filium

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Circa hoc. Vide Imol. Pau. & Alexan. in l. humanitatis. in gloss. in verbo cessat. C de impub.

b ¶ Quæro. Adde quòd cum hac decisione Bart. transit Nicol. de Neap. Bald. Raph. & imo hic, quam tamen Ang. limitat non procedere, si abstinens non fuisset masculus, qui consueuit sumere vindictam, vt no. glo. in c. 1. §. hoc autem notandum. qui feu. da. poss. & cum Ang. transit Imo. addens illud verum extãte masculo, sicut si fœmina extaret absque masculo, an autem illa gloss. sit vera, alexand. dicit videndum ang. cons. 22. tu dic quòd est 288. stante tamen statuto de quo hic per Bart. dicunt Cyn. & Bald. in l. eum qui. C. ar. tu. quòd si filius fecerit pacem cum occisore, quòd ex hoc videtur eius hæreditatem adiuisse, hoc idem tenet Bart. in l. pro hærede. de acquiren. hære. in lect. antiquis. sed quid si sit statutũ quòd stantibus masculis fœmina non succedat, an masculus dicatur esse suus, etiam quo ad petitionem filiæ sibi accrescentem ex statuto, adeò quòd illam non aditam, transmittat ad quoscunque. Pau. de Castr. in l. 1. de acquir. hære. refert Bald. consuluisse quòd sic: quia statutum facit eam haberi pro mortua. Nam masculus in totum efficitur suus, quod est notandum, de qua quæstio per Rom. in l. ventre. eo. tit. per Cyn. ang. & Salic. in l. 1. C. ad leg. Iul. de adul. per ang. consi. 79. incip. Maria de bastardis. ex vltimo scriptis hic per alex. vide dom. Card. consl. 80.

Pari. ¶ Bart. hic decidit pulchrum casum, & ideo vide Com. cons. 125. vide etiam Pau. de Cast. cons. 113. qui videtur contrariari.

a filium intra tempora pubertatis? Dices tu hoc eſt impoſſibile. a Sed certe reperitur ꝙ mater cõcepit in xj.anno,& peperit añ. xij. annũ cõpletũ,licèt mirabilis huiuſmodi part⁹ ĩueniat̃, & raròcõtingat.ar.l.ſi maior.C.de legi.hære.l.Et hoc ẽ ꝙ dicit q̃dã decretalis de ĩpuberib.quorũ malitia ſupplet ętatẽ,vt extra de deſpõ.ĩpu.c.de illis.Breuiter cum hoc ſit poſſibile,dico ꝙ pupillaris ſubſtõ finiet̃ natiuitate filij,vt l.ex facto.in prin.ȷ̃.eo.Item deficit ſubſtõ pupillaris ex defectu ipſius ſubſtõnis, vt ſi eſt facta ſubſtitutio ſub conditione extrinſeca,quæ deficit,vt s̃.eo.l.qui liberis.in princ.

ADDITIO.

a ¶Impoſſibile.adde quod gl.xx.q.1.c.quod intra.dicit puerum nouem annorũ ingrauidaſſe nutricem. Hiero. epiſtola 85.ad Ditamum.refert,quod Salomon,& ancha.in 11.ætatis anno liberos procrearunt. Hoſtien.etiam dicit vidiſſe,non ſolum fœminas,ſed maſculos tamen pupillari ætate generare.& cum deciſione bartol.tranſit ang.hic,idem bal.in l.precib.& de impub.& aliis ſubſt. idem Gul.de Cug.ibi dicens,quod alias ſequeretur ꝙ inducta in fauorem odium operaretur,contra l.quod fauore.C.de legib.& bal.in l.humanitatis. & ibi Fulgo.C.eo.& bal in l.ex facto.in princ.& in l.nec.n.s̃.de adop.vbi limitat iſtud dictum eſſe verum quando impubes ſuſciperet filios legitimos ,& naturales, ſecus ſi naturales vel ſpurios:quia tunc non expirat pupillaris,ſed fideicommiſſaria ſic. allegat l.generaliter.§ cum autem.C.de inſtitu.& ſubſti.ſed melius allegaſſet l.ex facto. §.ſi quis rogatus.infrà,ad Trebel.

LEX XV.

1 *Subſtitutio compendioſa directis verbis facta intra tempora pubertatis, trahitur ad bona patris & filij,poſt ad bona patris.*
2 *Compendioſa in ſubſtitutione poſt tempora pubertatis,veniunt fructus.*
3 *Subſtitutio directa in aliam directam mutatur,non in fideicommiſſariam.*
4 *Subſtitutio pupil.comprehenſa in compendioſa,eſt tacita ſpecialiter,expreſſa tamen generaliter,& excludit matrem.*
5 *Subſtitutio tacita pupil.comprehenſa in expreſſa vulgari, non excludit matrem. Tacita pupilla.continetur in expreſſa vulgari,quando mater eſt in medio, licèt contra matrem non habeat effectum.*
6 *Mater ſi repudiat hæreditatem filij ab inteſtato, alij ab inteſtato venientes non ſuccedunt,ſed ſubſtitutus ex tacita pupillari ſuccedit.*
7 *Subſtitutio compendioſa poſt tempora pubertatis obliquatur fauore matris.*
8 *Effectus qui reſultant,cum ſubſtitutio compendioſa poſt tempora pubertatis obliquatur.*
9 *Subſtitutio compendioſa quid ſit.*
10 *Subſtitutio compendioſa dicitur,quia ſub compendio verborum plures ſubſtitutiones complectitur.*
11 *Subſtitutio compendioſa facta à milite,eſt propriè ſubſtitutio: facta à Pagano, eſt adiectio. Stante ſtatuto quòd filia fœminæ teneantur ſtantibus maſculis obſeruare diſpoſita à teſtatore,tunc etiam paganus poteſt ſubſtituere directo compendioſæ fœminæ.*
12 *Effectus ſubſtitutionis compendioſæ factæ à milite.*
13 *Effectus compendioſæ ſubſtitutionis in pagano.*
14 *Subſtitutio compendioſa facta per verba merè directa,vt quandocunque deceſſerit,vel intra 25.annos,talis ſit hæres,an obliquetur.*
15 *Verba directa & ciuilia.*
16 *Verba directa,non ciuilia.*
17 *Subſtitutio facta quandocunque quis deceſſerit,talis ſit hæres,quæ ſit.*
18 *Subſtitutio compendioſa facta alicui directo in certa portione,vel in certa re,an valeat iure directo intra tempora pubertatis.*
19 *Subſtitutio facta per hæc verba,quandocunque ſine liberis deceſſerit,lego Titio bona mea,intra tempora pubertatis non valebit iure directo. Verbum lego,licèt ſit directum,tamen propriè non trahitur ad inſtitutionem.*
20 *Subſtitutio compendioſa facta per verba merè obliqua, omni tempore eſt fideicommiſſaria,& non excludit matrem. Reſtituo eſt verbum obliquum.*
21 *Subſtitutio facta hoc modo,quandocunque filius meus deceſſerit ſine liberis,volo quòd bona mea dentur vel diſtribuantur inter pauperes Chriſti per meos fideicommiſſarios,non erit fideicommiſſaria intra tempora pubertatis ſed valebit iure directo. Verbum accipiat,relatum ad vniuerſitatem bonorum trahitur ad directam pupillarem. Fideicommiſſarij conſtituti in teſtamento,nullis alijs datis hæredibus, habentur loco hæredum.*
22 *Tacita pupillaris quæ colligitur ex præſumpta voluntate defuncti, excludit matrem.*
23 *Subſtitutio facta per hæc verba,ſi filius meus deceſſerit ſine liberis,tunc bona mea dentur pauperibus,nec dicatur per quem,omni tempore erit fideicommiſſaria. Epiſcopus,quando pauperes ſunt inſtituti,quando habeatur loco hæredis.*
24 *Teſtator ſi dixit,volo,quòd bona mea vendantur,& pretium eorum detur pauperibus per fideicommiſſarios meos, intra tempora pubertatis valebit iure directo.*
25 *Teſtator quando dixit,volo quòd bona mea vendantur,& pretium detur paupe. quorum electio fiat per fideicommiſſ. meos, an talis ſubſtitutio ſit pupillaris intra tempus pubertatis.*
26 *Subſtitutio compendioſa facta per verbum commune ſubſtituo, an omni tempore ſit fideicommiſſaria, vel intra tempora pubertatis valeat iure directo, & poſtea fideicommiſſaria.*
27 *Ex quibus cognoſcatur quòd ſit directa.*
28 *Actiones non veniunt appel.bonorum mobilium, & immobilium.*
29 *Filij teſtatoris quando ſunt ſubſtituti pupillo per fideicommiſſum, matrem excludunt ex præſumpta mente teſtatoris.*
30 *Verbum quod poteſt ſe habere ad plura tempora,in dubio comprehendit futurũ.*
31 *Teſtator ſi dicit,ſubſtituo tali filio meo impuberi ſi deceſſerit ſine liberis, quando videatur ætatem limitaſſe.*
32 *Subſtitutio compendioſa facta per verbum commune an contineat vulgarem.§.ſi inſtitutus non erit hæres & quando fideicommiſſariam.*
33 *Subſtitutio compendioſa facta per verbum commune in re certa quando valeat.*
34 *Verbum commune adiectum certæ rei,vel quantitati,nunquam trahitur ad inſtitutionem.*
35 *Teſtator ſi inſtituit filiam in certa quantitate & ſi decedat ſine liberis in pupillari ætate,vel poſtea quandocunque,voluit quòd dicta quantitas veniat in talem, non continet pupillarem.*
36 *Subſtitutio compendioſa facta per verbum commune in certa portione ſub nomine quotæ trahitur ad directam.*
37 *Teſtator ſi dixit,ſi filius meus deceſſerit ſine liberis,bona mea deueniant ad talem,an hæc ſubſtitutio valeat in filiis filiorum.*
38 *Subſtitutio compendioſa facta per plura verba,videlicet vnum directum,aliud obliquum,vel commune,quomodo iudicabitur.*
40 *Verbum directum quando in ſubſtitutione appoſitum poteſt ſe habere per modũ diſpoſitionis,& demonſtrationis in dubio intelligitur demonſtratiuè.*
41 *Subſtitutio qualis ſit,quando in diuerſis perſonis ſubſtitutis opponuntur diuerſa verba,ſ.directa,communia,& obliqua. Verbum commune adiectum certæ portioni alio vniuerſali hærede inſtituto, nõ trahitur ad inſtitutionem,alias ſecus.*
42 *Teſtator ſi inſtitutione reliquit certa legata ſingularia, demum dixit,reſiduum bonorum meorum volo ad talem peruenire,ſubſtitutio non alteratur.*
43 *Verbum directum eſt quod de ſui natura hoc importat,vt ille cui relinquitur ſua manu accipiat,nec in alterius factum trahitur. Verbum,hæres eſto,eſt directum.*
44 *Volo quòd talem hæredem recipias,importat fideicommiſſum:item illud,Rogo vt talem hæredem facias.*
45 *Verba obliqua ſunt illa,quæ ſonãt,vt quis accipiat de manu alterius, & ſic factum alterius quaſi teſtantis requiritur.*
46 *Verba communia dicuntur,quæ poſſunt habere vtrinque ſignificationem , vel quod quis de manu ſua accipiat,vel de manu alterius.*
47 *Verbum,ſubſtituo,quæ non ſit directum ſicut inſtituo.*
48 *Verbum,perueniat,eſt verbum commune.*
49 *Verbum,pertineat,eſt verbum commune.*
50 *Verbum,habeat,eſt commune.*
51 *Remaneat,eſt commune.Idem verbum redeat.*
52 *Verbum,ſuccedat eſt commune.*
53 *Reuertatur,eſt commune.*
54 *Deuoluatur,eſt verbum commune.*
55 *Verbum,accreſcat,eſt verbum obliquum.*
56 *Verbum,moriatur,eſt commune de iure gentium.*

a Centurio. aIn iſta lege tractabo materiam ſubſtitutionis compendioſæ pleniſſime.Et eſt lex iſta famoſa vtilis & pulchra.Et diuiditur in duas partes. Primo loquitur de filiis decedentibus intra pupillarem ætatem.Secundo de decedentibus poſt eam.Secundã ibi,poſt eam autem,& breuiter.h.d.Subſtitutio compendioſa facta à milite impuberi,intra tẽpus pubertatis trahitur ad omnia bona patris & filij,poſtea vero ſolum ad 1 bona patris cum fructibus ex priuilegio ſpãli.h.d.†Not.ꝙ ſubſtõ compendioſa directis verbis factã intra tẽpora pubertatis trahit̃ ad omnia bona patris & filij:poſt tempora pubertatis valet quã- 2 tum ad bona patris.¶†No.ꝙ in ſubſtõne compendioſa poſt tpa pubertatis veniunt fructus.Op.de l.s̃.proxi.& l.verbis ciuilib.vbi ex poſt facto non variatur ſubitõ,ſed hic variatur:quia primo va- 3 let pupillaris,demum aliter.Sol.†directa non mutat̃ in fideicommiſſariam,vt in contrariis,ſed vna directa in aliam directã ſic,vt hic:& ſic de voluntario hærede fit neceſſari⁹.l.3.§.qui fideicommiſſam.s̃.ti.j.Ratio:quia in habentibus ſymbolum, &c.l.3.in fi.cũ l.ſeq.de bon.poſſ.& l.ſi acceptolatũ.ȷ̃.de accepti.& l.in rem.§.quẽcunque.de rei vindi.Ita vna directa in aliam directam,non aũt in fideicommiſſariam,quæ eſt ſibi oppoſita.Op.dicit̃ hic,ꝙ veniunt omnia bona patris,& filij.Contra.s̃.eo.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ſol.ibi in filio arrogato,hic in naturali.Opp.ꝙ in filio naturali non veniunt omnia bona.l.miles ita.§.exhæredato.de mili.teſta. vbi non poteſt ſubſtõ valere iure pupillaris directæ.Sol.hic loquitur in filio in poteſtate.Op.de l.fi.C.de inſt.& ſubſt.& l.precib.C.e. vbi ex tacita pupillari non ſucceditur impuberi,nec veniunt bona eius.Solu.ſecundum glo.hic,quia ibi qñ mr̃ eſt in medio,quo caſu in expreſſa vulgari non ꝯtinet̃ tacita pupillaris, hic verò nõ erat mater in medio,merito ibi nõ veniũt bona impuberis:qa ibi nulla eſt pupillaris expreſſa,vel tacita,ita vr̃ tenere glo.hic quam- 3 no.¶Iſta gl.†præſupponit duo.Primum,ꝙ ſubſtõ pupillaris comprehenſa in cõpendioſa fit tacita.Illud etiã vr̃ probari p̃ tex.& gl. mag.in

ADDITIO.

a ¶Centurio. Adde inquantum.Alc.hic ponit an milites hodierni temporis gaudeant priuilegio militum antiquorum.ꝙ Bal.conſ.227.3.lib.tenet ꝙ poſſint donare concubinis,& per conſequens non gaudeant priuilegio.Sed Ro.conſ.506.tenuit ꝙ gaudeant priuilegio Imperatoris.Adde Pau.de Caſt.conſ.297.vbi de duce Mediolani,quẽ dicit tenere locum Imperatoris in dominio ſuo,& Ioan.de Anan.conſ.81.
Pom.¶De materia huius legis vide aret.conſ.45.per totum.
Pariſ.¶Circa materiam ſubſtitutionis compendioſæ,vide [illegible] per Bal.in tracta.ſubſti. in vlti.parte,& quæ habes ad Bart.in l.precib.C.de impub.item ꝙ fideicommiſſum non dicatur proprie ſubſtitutio.Vide inf.in rub.inſti.de ſubſt.

mag.in d.l.precib.Ego dixi,[a] & dico circa hoc,ꝙ eſt tacita ſpecialiter,tñ expreſſa pōt dici gñaliter,quia ſub hac gñalitate verborũ comprehenditur pupillaris,& excludit mr̃em iſta pupillaris comprehenſa in compendioſa.d.l.precib.& patet,in c.j.de teſta.lib.vj. Et in hoc† differt à tacita pupillari quæ cōtinetur ĩ expreſſa vulgari,quę nō intelligitur nec ſpecialr̃,nec gñaliter,ſed à iure intelligitur,vt ſ.eo.l.j.dixi:& illa mater nō excludit ſm̃ dictã determinationẽ.ſ.e.in l.2.in materia pupillaris ſubſtõnis.Secdm eſt,ꝙ vulgaris expreſſa qñ mater eſt in medio,nō continet pupillarẽ tacitam,ſed gl.in d.l.fi.& d.l.precib.dicit contrarium ꝙ etiã tũc continet tacitam pupillarem,quæ tñ nō hẽt effectũ contra matrẽ,&ſic habetis gl.contrarias.Pet.vt refert Cy.in d.l.precib.in ſecũdo cōtrario,vr̃ tenere ꝙ non cōtineatur tũc tacita pupillaris,qñ mr̃ eſt in medio,& ſic tenet iſtã gl.licèt de ea non faciat mentionem,& probat ſic:quia tñ valet tacitũ quãtũ expreſſum.l.cũ quid,ſi cert.pet.ſed expreſſum excluderet matrem,ergo,&c Præterea expreſſio eorum quæ tacite inſunt,ſi exprimatur,&c.l.3.ĵ.de le.j.&ideo non operatur,ſi exprimatur.Cōtra Pet.arguo ſic.Subſtitutio quę ab initio nō cōprehendit pupillarẽ, ex poſt facto nō cōprehendit eã.l.quæ ab initio.de reg.iur.Item quia tp̃s teſtamenti dẽt ĩſpici.l.ſi ita.ĵ.de aur.& arg.leg.vt ibi dixi,& tenẽt docto.in materia reciprocæ,vt dixi in l.Lucius.ĵ.eo.Hoc præmiſſo,lex dicit ꝙ licèt mater ſit in medio tp̃e quo fit teſtm̃ vel tempore mortis teſtãtis, ſi decedat mater,poſtea aũt pupillus,tacitã pupillarẽ vulgaris cōplectitur,& ex ea ſucceditur pupillo.l.fi.C.de inſt.& ſubſt.Si igitur non pōt dici ꝙ ex poſt facto non pōt cōprehendi,ergo ab initio cōprehendit eã,licèt ſine effectu ſit,pp̃ matrem.Vñ puto contrarias gl.dicere verũ.Ex hoc ſequitur[b] magna vtilitas,† ꝙ ſi mater repudiat hæreditatẽ filij ab inteſtato,non venirent alij venientes ab inteſtato ſed ſubſtitutus ex ſubſtõne tacitæ pupillaris, quæ in vulgari inveritate cōtinetur,licèt cōtra matrẽ nō habeat effectũ. Nec eſt curandum,vtrũ mr̃ morte vel repudiatione excludat̃,arg.l.2.§.ſed ſi ſint ſui.& §.ſeq.ĵ.ad Tert.& iſtam opi.puto veram.Non obſt.ratio Pet.ſ.ꝙ tñ valet tacitum,quantũ expreſſum:quia illud non eſt verũ ſemp,vt patet in filio,qui dẽt noĩatim exhr̃dari,nō præteriri ſilẽtio:& ſic debet mater priuari hæreditate filij per expreſſam ſubſtõnem,non per tacitã,niſi tacita eſſet probata,vt dixi in materia ſubſtõnis pupillaris.Non obſt.illa rō:quia expreſſio eorũ quæ tacite inſunt,nihil operat̃.ſ.in his quæ inſunt de neceſſitate,ſed voluntate ſecus.l.talis.ĵ.de leg.j.& dixi in l.3.eo.titu.Ita hic tacita pupillaris ꝯtinet̃ de volũtate,nō de neceſſitate.¶ †Oppo.ad ſcdam partem de l.precib.vbi ſubſtõ compẽdioſa poſt tp̃a pubertatis fit fideicommiſſaria,hic cōtra.Sol.Pileus fatetur ꝯ̃riũ ſed falſum eſt per glo.hic:quia miles etiã poſt tp̃a pubertatis pōt ſubſtituere maiori,vt l.miles ita,& l.milites etiam his.de teſt.mil. Probo extra gl.ꝙ ſit falſum:quia in ſubſtõne fideicōmiſſaria non veniunt fructus percepti tẽpore mortis[c] teſtõris.l.iubemus.C.ad Treb.ſed hic veniunt fructus,vt in fi.legis patet:ergo non loqtur in fideicommiſſaria,ſed in cōpẽdioſa. Ad l.precib.rñdet gl.ꝙ ibi pp̃ mortẽ quæ eſt ĩ medio obliquatur,ſicut fauore mr̃is tacita nō hẽt effectũ,vt dixi ſ̃.Effectus vero† obliquatus poſt tp̃a pubertatis eſt magnus,vt hic:propter fructus & legitimam,quæ non veniunt in reſtõne.l.cohæredi.§ cum filiæ.ĵ eo.pp̃ beneficium diui Adria.& multa alia Nam in directa hr̃s,ſuo iure pōt adire,ſed fideicommiſſarius oportet ꝙ petat de manu hr̃dis,vt hic,& d l.precib.Sed licèt hoc teneant doct.& in ſe ſit bñ dictũ, tñ quãtũ ad legẽ nr̃am non placet:quia ſi mr̃ eſt in medio,non obliquaretur,vt hic.Non obſt.l precib.qa ibi facta fuit ſubſtitutio per verbũ cōe. ſ.ſubſtituo,& tũc obliquat̃ poſt tp̃a pubertatis,& intra tp̃a pubertatis valuit iure directo,ſed hic ſubſtituit̃ directo.vt hic dr̃:ergo & miles poſt tp̃a pubertatis directo pōt ſubſtituere.l.miles ita,& l.milites.de teſtam.mil.¶ Op.de l.verbis.ſ̃ eo.Sol.hic in milite ex ſpeciali priuilegio,ibi in pagano.¶ Op.de l.Scæuola.ĵ.ad Trebel.Solu.ibi in codicillis,ideo ad fideicōmiſſum trahitur,vt ibi patet,& illi codicilli fuerunt facti à priuato. Nam miles etiam in codicillis poſſet ſubſtituere directo.l.militis codicillis.in prin.de teſt.mil.Op.ꝙ fructus medij tp̃is non reſtituantur.l.iubemus.C.ad Trebel.d.l.in fideicommiſſariam.ĵ.ad Trebel.Sol.ibi reſtõne,quæ fit per fideicommiſſum,hic in ſubſtitutione compendioſa directa, in qua veniunt fructus,nō omnes,ſed illi qui ſunt percepti,& reperiuntur in hæreditate,vt hic dicit tex.not.

VENIAMVS Ad mãm compẽdioſæ,q̃ alta multum eſt & ſubtilis,& male tractata,& magis cōis q̃ aliqua alia.Et primo quæro quid ſit ſubſtõ compendioſa.Scdo,quare dicatur compendioſa. Tertio de eius effectu.¶ †Ad primum dico,ꝙ ſm̃ ꝙ eſt de mente Azo.in ſumma,& aliorum illa eſt cōpendioſa,quę ſub cōditione mortis,vel alia multa complectitur tẽpora.Qd dico ſub cōditione mortis,apparet per exemplũ poſitũ hic,& in l.precib.ait.n.ſi filius meus deceſſerit.Quod dico,vel alia intellige etiam ſi eſſet appoſita aliqua conditio,vt puta,ſi aliquid fecerit,eadem eſſet ſubſtitutio.Quod dico,multa complectitur tempora.ſ.tempora pubertatis,vel pupillaris,vel aliud:hoc autem fit,vel tempore limitato vt quia dixit,ſi intra 25.an.deceſſerit,vt hic:vel tempore non limitato,vt quia dicit quandocunque deceſſerit,vt l.præalleg.

SECVNDO Quæro quare dicatur compẽdioſa:†Rñ.qa ſub compendio verborũ plures ſubſtões cōplectitur, ſeu pl'a tp̃a,& iſtud nomen fuit introductum ab Imperatore.d.l.precib.facit ad hoc l.Mæuius.§.duorum,ĵ.de leg.ij.ibi orationis cōpendio.†Sed an iſta compendioſa ſit p̃ ſe ſubſtõ,an vero quædã adiectio.Veritas[d] eſt,ꝙ ſi iſta ſubſtõ fiat a pagano,tunc eſt magis adiectio quã directa:quia in ea plures directę ꝯtinent̃.ſ.vulgaris,& pupillaris,& exẽplaris,& alia fideicōmiſſaria:ſed ſi fiat a milite,q pōt etiam poſt tp̃a pubertatis ſubſtituere iure directo,tũc nouã ſubſtõnẽ in ſe cōtinet,ideo eſt vera ſubſtõ,ita voluit Dy.in tractatu ſubſtõnũ.ita voluit gl.ſ.ead.l.& hoc procedit de iure cōi. Sed in quibuſdã ciuitatib.ſunt etiam ſtatuta,ſm̃ quæ etiã pagani poſſunt ſubſtituere directo poſt tp̃a pubertatis.Dicit.n.ſtatutum ciuitatis huius,ꝙ filiæ fœminæ cogantur obſeruare omnia a teſtõte diſpoſita ſtantib.maſculis.Et ideo ex forma hui' ſtatuti,[e] vel ſimilis,poteſt ſubſtitui directo filiæ fœminę.& ſic iſta ſubſtõ p̃t fieri a pagano directo,vt hic in fœmina nō extãtib.maſculis,& hoc credo verum.

TERTIO Quæro de effectu[f] ſubſtõnis cōpendioſæ.Iſtam qõnẽ examinemus p̃ qõnes.¶ †Primo,quis ſit effectus cōpendioſę ſubſtõnis in milite.Rñ.Aut a milite fit per verba mere directa,& tunc loquitur lex nr̃a.Aut p̃ verba cōia,& tunc ſi mater eſt in medio poſt tp̃a pubertatis obliquatur.l.precib.aliàs valeret ſp̃ iure directo,p̃ hanc legẽ,& l.precib.Aut fit p̃ verba obliqua,& tũc ſp̃ eſt fideicommiſſaria.l.cohr̃di.§.cũ filię.ĵ.eo.& hoc verũ,cōtra opin.Pilei.& hoc in milite.Idem forte in pagano q poſſet ſubſtituere directo poſt tempora pubertatis,vt ſ.dixi ex forma ſtatuti.¶† Secundo quæro,quis ſit effectus compẽdioſæ ſubſtõnis in pagano. Rñ.ſm̃ gl.noſtram,Aut fit talis cōpendioſa per verba mere directa,& tũc intra tp̃s pubertatis valet pupillaris, poſt, nullo modo. l.verbis.& l.in pupillari.ſ̃.eo.Aut fit per verba mere obliqua,& tunc eſt fideicōmiſſaria.d.§.cũ filiæ.Aut fit p̃ verba cõia, vt p̃ verbum,ſubſtituo,& tunc ſunt gl.cōtrariæ:quia gl.pen.in l.precib.dicit,ꝙ ſemper eſt fideicōmiſſaria,ſed gl.Inſti.eo.§.qua rõne.in gl.magna,dicit quod intra tp̃s pubertatis valet iure directo,nos ĵ.de hoc dicemus. Aſſumo per tres qõnes principales & ſic hẽt tria mẽbra. Primo quæro[g] † quis ſit effectus cōpendioſæ,qñ fit p̃ verba mere directa,vt qñcũq; deceſſerit,vel ſi ĩtra 25.an.deceſſerit, talis ſit hæres.Gl.vt dixi,dñt ꝙ poſt tp̃a pubertatis nullo mō valet,[h] ſed ante ſic.l.verbis.& l.in pupillaris.ſ̃.eo.& hoc tenet gl.hic & in l.precib.& Inſti.eo.d.§.qua ratione in gl.magna,& Azo in ſumma.Iac.de Bel.Dy.& oẽs,& Barto.in c.Rayn.extra de teſta.& Inno.& Ioan.Andr.[i] in c.j.de teſta.lib.vj.in gl.antiqua, Superuenit hodie Ioã.An.in c.j.de teſta.ſuper nouella,qui tenet quod intra pupillarem ætatẽ valet iure directo,poſtea iure fideicōmiſſi. De primo eſt caſus,dicit ipſe in d.c.j.de teſta.lib.vj.& de ſecundo, dicit ipſe ꝙ eſt caſus in c.Ray.vbi dr̃,qđ poſt tp̃a pubertatis valet iure fideicommiſſi.Itẽ dicit ipſe,ꝙ de iure ciuili eſt caſus ĩ l.precibus.Nam ibi nulla ſpecialitas ponit̃ in milite licèt fuerit ſic de facto,qđ nitit̃ velle p̃bare p̃ mltas rōnes,vt patet ibi.dicit ẽt,ꝙ qõ iſta fuit diſputata p̃ vltramontanos,& vltimo Bononiæ p̃ d.Bart.de Patris,q dicebat ꝙ hæc opi.eſt multũ cōgrua volũtati defuncti,licèt contrariũ teneret.Si igit̃ eſt volũtas teſtõris,dicit ipſe,ergo &c.l.in condõnibus.de cond.& dem.Non ob.l.in pupillari,& l.verbis.ſ̃.eo.dixit ipſe: quia vbi volebat ſubſtituere pupillariter tñ,& p̃ errorẽ maius tp̃s expreſſit,vel aliter.ꝙ in d.l.verbis. vbi dicit,fruſtra.ſ.quantum ad inſtõnem directã,valebit tñ iure fideicommiſſi,iſte eſt in fine eius effectus.Neſcio,quid dicã,tñ forte vtraq; opin.poſſet ſuſtineri.Nã mihi[k] vr̃,ꝙ verba directa quantum ad pñs tp̃s reperiantur duplicis gñis.Quędã ſunt† directa & ciuilia,hoc eſt a iure ciuili introducta,vt verbum,hr̃s eſto,vt l.lege obuenire.ĵ.de verb.ſig.Scitis.n.ꝙ deportatus non pōt eſſe hæres:

ADDITIONES.

a ¶ Ego dixi.Iſta eſt communis opin.vt dixit Alex.conſ.147.in fi.in 3.vol.

b ¶ Pom.Ex hoc ſequitur.Si ſubſtitutus pro iure accreſcendi capiat vniuerſum.Vide Ludouic.Rom.in conſ.56.alleg.Bar.hic:pro iſtis dictis per Bar.vide abb.in conſ.127.& vide Bar.conſ.241.incip.pater filio.vbi diſputat de gloſ.in §.qua ratione. inſtit.de vulga. vide ibi de verb.ſuccedat.& de verb.deueniat.

c Pom.¶ Tempore mortis.adde quod ange.dicit,quòd putat lecturam Bar.corruptã:quia illi fructus non veniunt vt fructus,ſed vt reliquum patrimonium, & filio poſſunt dari in ſupplementum legitimæ,de quo vltra alex.vide pau.de Caſt.conſil.156. Et quòd filio legitima in fructibus aſſignari non poſſit,conſuluit Pet.de anchar.conſ.127.& Rom.conſ,437.ſic nec filius patri vel matri,vt voluit Bald.conſ.171.4.lib.inquantum alex. hic ponit quòd ius patronatus tranſit ad hæredem extraneum,vide Feder.conſ.111. & melius per dom.Card.conſ.cxxij.Roma.conſ.368.& inquantum dicit, quòd iura ſepulchrorum tranſeunt ad hæredes extraneos,dic quòd contrarium tenet Io.de ana,conſ.lxxxvj.pet.de anchara.conſilio cxij.

d ¶ Veritas.An ſubſtitutio compendioſa ſit ſpecies ſubſtitutionis de per ſe, vel adiectio, vide Soc.in rub.ſuprà,eod.tit.in vlt.colum.& quibus verbis facta comprehendatur, vide eundem conſ.77.incip.in præſenti.col.j.& in conſ.144.incip.diligenter.in princ.

e ¶ Ex forma ſtatuti. Adde quòd cum Bart.concordat anto.de butr.in c.Raynutius. bald. in repet.c.ſi pater.

f Pom.¶ De effectu.Vide pau.de Caſt.poſt bart.in l.precib.C.eod.tit. Pariſ.Vide Com.conſ.cxxj.incip.Gerardus.per totum.

g ¶ Primo quæro.Vide Lance.in l.precibus. vbi multis modis limitat.C.eo.tit.Et iſta opi.j.gloſ.eſt communis ſecundum alex.hic,& imol.in d.c.Raynutius.

h ¶ Valet,adde ꝙ hanc tenet Oldr.conſ.125.de quo vide pau.de Caſt.conſil.cxxiij.

i And.¶ adde quòd pet.de anc.conſi.xvj.ſecutus quendam Hug.Guarumbert.tenet,quòd ſubſtitutio compendioſa facta per verba directa mere ciuilia, obliquetur poſt pubertatem,maxime ſi ſit clauſula,ſi ſine liberis,vbi autem eſt clauſula codicillaris,illa tollit omnes dubitationes,vt ibi idem ipſe concludit.& vide Cald.conſ.ix.de teſtam.

k Pom. ¶ Nam mihi.adde quod iſta diſtinctio reprobatur per aret. conſil, 155.incip.perluſorium eſt.& vide abb.cap.Raynutius.extra de teſtam.

res: quia nō habet ea que sunt iuris ciuilis. Item prætor nō potest facere hæredem, sed bonorum possessorem, & similes. Et idē de a verbo instituo, l. j. & per totum s. tit. j. Et isto modo accipiendo [a] si substitutio est facta per verba directa ciuilia, si semel valuit iure directo, nunquam trahitur ad fideicommissum, l. verbis. s. eo. & no. ibi ciuilibus, &c. Ita etiam no. in l. pupillaris. s. eod. Quedam 16 † sunt verba directa non ciuilia, hoc est, quæ diriguntur ad substitutum, vt ipse manu sua capiat, non ab alio, l. eam quam. C. de fideicom. in glo. super verbo directis. Exemplum in verbo acci- b piat,[b] & in verbo, capiat. & in verbo, moriatur. c. j. de test. lib. vj. & ideo ista verba sunt magis congrua, & communia omnibus gentibus & animalibus. Et isto secundo modo accipiendo dico qd opinio Ioan. Andr. est vera. Probo hoc. Illud dictum, talis accipiet, vel cum talis morietur, & similia verba possunt intelligi, ꝙ quis acipiet iure directo, vt hæres, & possent intelligi vt quis, vt legatarius accipiat, sua tñ autoritate, l. Titia. §. j. de le. ij. Et sic ista verba de iu. ciu. nō hñt ꝓprium significatū, qm̄ verba iuris ciuilis nō sunt, & iō in dubio intelligerentur secūdum ꝙ casus eueniet, ꝙ si pupillus morietur intra pupillarem ętatem lex interpretatur substōnē directā. si postea moriaẽ interpretaẽ fideicōmissariā. Si c mile hēs[c] in verbo qđ pōt reperiri in præterito & futuro. Nā lex illud interpretatur secundum accidentia facti: quia si in præterito occurreret, in eo interpretabitur, & ita ecōtra, l. iij. de adim. leg. & l. hæc cōditio. §. fi. de condi. & dem. Et per hoc patet rñsio ad cōtrarium quod dicit, ꝙ substitutio directa nunquam obliquatur: concedo, sed ista nunquam fuit directa si post pupillarē ætad tem decesserit: quia hoc sciebat lex illū primo moriturū,[d] l. cum quidam. §. suum hæredem. de acqui. her. & ideo lex semp fuit certa, & si pupillus decessisset in pupillari ætate, esset directa, quia certa erat lex. Sed quādo sunt verba directa ciuilia, illud verbum habet in se proprium significatū, iure directo sit hæres, & ideo ibi non est necessaria interpretatio: quia sic voluisse defunctum cōstat, ideo post tempora pubertatis non obliquatur, & ita dico hoc forte voluit sentire Ioannes Andreas in fine glo. suę nouellæ, vbi facit differentiam inter directā directo, & inter directam 17 non directo. ¶ † Quid si testator[e] sic substituit[f] quandocunque e decesserit sine liberis, talis sit hæres. Gl. in l. precibus. dicit, qđ om f ni tēpore est fideicommissaria: quia dicit, sine liberis. Idem Inno. g in c. Ray. extra de test. Dy. & alij dicunt[g] istam opi. esse falsam, vt hic, & contra casum huius legis: quia hic fuerūt apposita illa verba, sine liberis, & tamē valet iure cōmuni intra tēpora pubertatis, nec etiam illa verba hñt inducere fideicōmissariā substōnem. nam congruūt pupillari ætati. Constat. n. pupillū decedere sine liberis. Iac. de Bel. nitur tenere gloss. quasi illa verba, sine liberis, videanẽ ad maiorem referri, qui pōt decedere sine liberis, l. j. de suis & legi. & dicit ad hāc legem, quod hic est speciale priuilegio militis, & nō obst. ꝙ hic dicat iure cōi. quia priuilegium est in militę quod intra pubertatis tēpora valeret iure cōi, & trahitur ad oīa bona patris & filij. Et ista sunt verba eius quæ non hñt iuris saporem, & sunt ꝯtra c. j. extr. de test. lib. vj. & est casus in hac lege. Non obst. si dicatur, non dr̄ decedere sine liberis, nisi ille qui eos habere pōt: quia est falsum in his legibus, & alia est significatio illius participij intestatus, & similium, de quibus in l. j. de suis & legiti. & alia istorum. Vel aliter. Licèt id qđ ibi dr̄ sit ex rigida significatione verborum, tamē de cōi vsu aliud est, vt ibi, & l. librorū. §. qđ tñ Cassius. j. de le. iij. l. Labeo. de supp. lega. & l. cum delanionis. §. 18 asinam: de fun. instr. ¶ † Quid si testōr substituit aliquē[h] cōpēdioh se directo in certa portione, vel in certa re, an valeat iure directo intra tpa pubertatis, fm̄ ea quę dicta sunt? Respond. si quidem substituit per verba directa & ciuilia, vt heres esto, vel instituo, & tunc sufficit ac si super vniuerso esset substitutus, l. cohēdi. §. fi. j. eod. secundum vnam lect. & argu. s. tit. j. l. j. §. si ex fundo. Si verò substituit per verba directa non ciuilia, vt accipiat talem rem, vel tale podere sit talis, & similia, si filius meus quādocunque decesserit sine liberis: & isto casu nō trahitur ad directā substitutionem: quia in relictis singularibus nulla est differētia, vtrū apponantur verba directa & obliqua, l. oē verbū. C. commu. de leg. & instit. de sing. reb. per fideic. reli. circa prin. nisi adiiciatur expresse illa verba, talis sit hæres: quia tunc locus d. §. si ex fundo. Sed quid si ista verba adiiciantur certæ portioni quotæ? dicam in q. prin. quā fa- 19 ciam de hac substitutione per verba cōia. ¶ † Sed quid si testator i compendiose[i] substituit ꝑ hæc verba, quādocunq; sine liberis decesserit, lego tibi bona mea, vr̄ ꝙ ista verba sint directa, & sic intra tēpora pubertatis trahanẽ ad directā pupillarē. Nam verbū lego, trahitur ad institutionē hæredis, vt l. verbis legis. de verb. sig. & l. filium. §. si legata coniuncta l. j. in prin. de leg. præst. In contrarium videtur l. mulier. §. fi. j. ad Treb. & hoc puto verū. Et per hoc apparebit respōsio ad ꝯria: licèt. n. ex largissima significatione verbū lego trahaẽ ad instōnem, tñ fm̄ cōem vsum nō trahitur, & est species distincta ab actu hr̄dis, d. l. verbis. cui cōi vsui stare debemus, k vt dictū est. Fateor tñ ꝙ verbū, lego,[k] est verbū directū in dubio. l. Lucio. j. de lega. ij. & non dico, ꝙ sit directum quo ad hæredem, sed directum quo ad ipsum legatarium. Ideo dicas, quædam sunt verba directa, quæ habent à iure tacitā significationē, vt trahatur ad institutionē, vt verbū instituo, & verbū, hr̄s esto. Quædā habēt significationē separatā à iure, vt verbū lego. Quædā non habent specialem significationem, vt verbum accipiat, & verbū moria- 20 tur, & verbum sit talis, vt ex prędictis apparet. ¶ † Secūda qō est, qñ ista compendiosa substō fit per verba mere obliqua, & isto casu fm̄ omnes ista substitutio est omni tempore fideicommissaria, & matrem non excludit, & non veniunt bona pupilli, & Falcidia non detrahitur. l. cohæredi. §. cum filiæ. j. eo. Sunt autē verba obliqua, vt restituo. d. §. cum filiæ, sunt & alia, l. fundi Trebatiā. de vsuf. 21 leg. & j. dicam. † Sed quid si testator dixit, quandocunque[l] filius l meus decesserit sine liberis, volo quod bona dētur, vel distribuātur inter pauperes Christi per meos fideicōmissarios, an ista sub m stitutio sit fideicommissaria[m] intra tempora pubertatis? Videtur ꝙ omni tempore sit fideicommissaria, cum verba dentur, & distribuantur, sint mere obliqua, per d. l. fundi. Contrarium est verum. Nam in his verbis s. prox narratis subintelligitur tale verbū quādocunque sine liberis decesserit. s. quod tunc fideicommissarij accipiant manu sua, & dent. l. alio. in fi. gl. j. de ali. & cib. leg. & l. denique. §. interdum. de pec. l. & dicitur expresse in §. si quis autem pro n redemptione, in Auth. de eccl. ti. Sed istud verbum[n] subintellectū. s. accipiat, si refertur ad vniuersitatem bonorum, trahitur ad directam pupillarem, vt s. probatur in d. c. j. de testam. & in prin. s. titu. j. ergo, &c. Pro hoc videtur esse tex. in c. cum tibi. extra de testam. vbi dicitur, quod quando non est alius hæres, isti fideicommissarij hñt loco[o] hæredum. Hoc autem tenet Roff. in titu. de actio. ex testō. ver. item quid erit, quod sæpe contingit. & Spec. in §. nūc vero aliqua. versic. item pone ꝙ quis. de instru. edi. & Inno. in d. c. cū o tibi. Sicut ergo qñ testōr nullum alium facit heredem, ita quādo testōr filio suo impuberi nullum alium facit hęredem, videtur facere hæredes dictos fideicōmissarios. Sed dices tu. Si mater[p] est in p medio, videtur quod ista interpretatio non debeat admitti: quia sicut tacita pupillaris non admittitur contra matrem, l. precibus. ita neque admittitur cōtra matrem illa tacita interpretatio, quæ testōr videatur apposuisse illa verba, siue verbum, accipiat. Respō q deo,[q] ꝙ contra matrem non admittitur tacita pupillaris, de qua testator non cogitauit, sed ius præsumit si de hoc cogitasset, tunc non admittitur vt tacita, quæ continetur in vulgari, l. precib. sed 22 tacita, † quæ ex præsumpta voluntate defuncti colligitur,[r] ex ali r quibus coniecturis, vel verbis testōris, ista bene excludit matrimonium, l. precibus. in glo. super verbo omnimodo, & in l. in te- 23 stō. in fin. C. de testa. mil. sed ista est huiusmodi, ergo, &c. ¶ † Sed quid

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Accipiēdo Istud limita nisi in testamento esset apposita clausula codicillaris, quæ communiter solet apponi. Ita Bal. in l. verbis ciuilibus. suprà eod. tit. sequitur Com, consilio 2. ad fin.

b Paris. ¶ Accipiat. De isto verbo vide Com. cons. 130. vbi declarat Barto. in isto verbo esse contrarium, vt j. in 2. q. in prin.

c Pom. ¶ Similes habes. Vide Aret. l. 3. §. ex pluribus. in 2. col. de acq. pos.

d Paris. ¶ Primo moriturum. In hoc Bart. reprehenditur hic per Iason. & alexand. consilio xvij. in fine. contrarium tenuit ipsemet in leg. cum quidam. §. suum. ff. de acquirenda hæreditate.

e ¶ Quid si testator. Adde quòd communis videtur opi. Dy. Ray. Bar. Bal. & Ang. & Moder. quod illa verba nihil operentur, de quo per Pau. de Cast. cons. 246. incip. homo accursuli. per Bald. cons. 201. in fi. 2. volum. & cons. 183. 2. volum. & cons. 255. 3. vol. in fin. cons. & cons. 153. j. volum. & consilio 263. 2. volum. per Oldr. cons. 99. Petr. de Anch. cons. xxvj. per ange. cons. 97.

f Paris. ¶ Sic substituit. Ista conditio, si sine liberis decesserit. cadit etiam in pupillum, & ideo si testator diceret, si filius meus decederet in pupillari ætate sine liberis, non debet intelligi de pupillari ætate, vide omnino Com. cons. 225. incip. proponitur quòd Bartholomeus, per totum, sed videtur contrarium voluisse Pau. in scrip. ad Bar. in l. in pupillari. j. eo. vbi Ias. hic.

g Pom. ¶ Et alij dicunt. Pro ista opinio. consuluit Raphael Cuman. consilio 101. incipit proponitur.

h Poma. ¶ Substituit. Vide alex. cons. 45. j. vol. Rom. cons. 200.

i Poma. ¶ Compendiosæ. Vide alex. cons. ix. in j. vol. vbi ponit aliquid de superioribus, & vide Mod. l. j ff. de leg. j.

k ¶ verbum lego. adde vltra alex. de hoc verbo bal. cons. 111. Card. cons. 60.

l Pom. ¶ Quandocunque. Vide plures opiniones de ista quæstione per barb. c. cum tibi. de testam.

Alexand. consilio clxij. in 2. volum. & cons. 12. in 3. volum. pau. consilio lix. in j. dubio. in j. volum. pau. de Cast. l. si quis ad declinandam de episc. & cleric. Barto. cōsilio 3. & cons. 55.

Paris. ¶ Vide pau. de Ca. cons. lix.

m ¶ Sit fideicommissaria. adde quòd ista Bal. consuluit, quòd sit fideicommissaria, eius cōs. 432. inci. in Christi nomine, factum sic se habet. 3. lib. & cons. cccclxvij. j. vol. & cons. 232. eo. vol. opi. bar. sequitur ange. hic, & pau. de Cast. in l. precib. bar. in l. si quis ad declinandam. de epi. & cle. & l. fundi Trebatiani. de vsuf. leg. & cons. inci. bar. roseli. & cons. incip. Vanutius fecit testamentum. in lectu, alex. alleg. pau. de Cast. cons. lxxxviij. ibi non loquitur de hoc, sed cons. clxxxix. nec ibi loquitur de hoc primo casu, nisi referendo, sed de secundo de quo hic in vers. sed quid si consuluit. idem alex. cons. 12. 3. vol. limitandum esse dictum barto. nisi testator dixisset, bona distribuantur pro anima mei testatoris: quia tunc bona pupilli non possunt prodesse animæ testatoris. cap. non putanda. j. q. j. non erit directa substitutio. ita consuluit pet. de ancha. consilio 8. incip. in Dei nomine difficultas quæstionis, &c. & in opin. prima persistit bald. consilio cclxxxvj. 2. vol. abb. cons. lix. libr. j. sequitur opi. bar. etiam si diceret, bona mea dentur & distribuantur. de quo vide Gal. cōs. 27. de test. bal. cōs. lxxxvj. lib. 5. vbi voluit quòd substitutio facta pupillo, si decesserit sine liberis, quod totum distribuatur, excludat matrem, cum sit relictum, cum hoc quòd plus petere non possit.

n Paris. ¶ Sed istud verbum. in contrarium vide Com. cons. 130. qui ponderat bar. sibi contrarium in hac l.

o Pom. ¶ Loco hæredum. Vide concord. per alexand. cons. 4. in 2. volum. & cons. lxxxviij. in fine. 3. volum.

p paris. ¶ Si mater. Vide de hac q. Com. cons. 130. inci. io. qui refert bal. contrarium tenuisse & dubitat quam partem eligat, tandem consuluit contra.

q poma. ¶ Respondeo. Contrarium no. tenere bar. in 3. q. in ea. l. quam contrarietatem detegit aret. hic, & ang. cons. lxxxvij. pa. de Ca. cons. 25. aret. cons. 155.

r poma. ¶ Colligitur. Vide alex. cons. 134. vers. & ponderanda. in 3. vol.

a quid si testõr dixerit, si filius meus decesserit sine liberis, tunc bona mea dẽtur pauperib. nec dixit p quos? Vr q idẽ: quia episcopus est executor legitimus: quia habet eãdem ptãtem, quam haberent fideicõmissarij noĩati. l. nulli. & l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cle. & sic eps tenebit locũ hæredũ. vt dictis legibus. Sed contrariũ credo, q ista substõ sit fideicõmissaria omni tempore: quia facta sit per verba mere obliqua. §. cũ filiæ. Nec ob. quod eps est legitimus executor, & tenet locum hæredum: quia eps tenet locum pauperum, & si quidem pauperes sunt instituti, tũc eps tenet locum hęredũ, d. l. si quis ad declinandam. Si vero pauperib. est legatũ, vel fideicommissum relictũ, tunc locũ hæredũ eps non tenet, sed põt intentare actionem pro hoc legato, nec pñt illa verba intelligi in persona epi, q accipiat manu propria ex præsumpta voluntate defuncti, vt dixi s. in pxima quæstio. quia illa executio pertinet ad epm mere ex iuris dispositione, etiã ɔtra voluntatem defuncti, & etiam si dixerit contrariũ, d. §. si quis aũt. de eccl. tit. ideo nõ tenet locũ hæredũ, sed solũ actiones intentabit, q cõpetunt ipsis pauperib.

24 ¶ Quid si testõr † dixit volo q bona mea vendantur, & pretiũ eorũ detur pauperibus per fideicõmissarios meos, an hæc erit directa intra tpa pubertatis? Vr q non, nam testõr præcipit duo, vnum vt bona vendãtur, & in hoc non adiecit per quem: postea præcipit q pretiũ inter pauperes per suos fideicõmissarios distribuatur. Cũ ergo primus actus debeat fieri p hęredem vel epm ex legis dispositione, vr q sint fideicommis. quia de manu alterius pretiũ fideicõmissarij capiunt. Credo tamen cõtrarium: quia illa verba vltimo posita determinant verbũ, detur, & verbum vendantur. l. mulieri, & Titio. de conditio. & demon.

25 ¶ † Quid si testõr dixit, volo q bona mea vẽdantur, & pretiũ distribuatur inter pauperes, quorũ electio fiat p meos fideicõmissarios, an illa sit pupillaris intra tps pubertatis, quasi illa verba p meos fideicommissarios, ad oĩa præcedentia referantur, an vero [illegible] electio pertineat ad fideicõmissarios, & distributio & venditio [illegible] eat dispositioni iuris cõis sine distributione executo[illegible] vltimum puto verũ: quia qualitas quę adiicitur determi[illegible] verbo per relatiuum, respicit solũ suũ antecedens. l. à filio. in fi. de lib. leg. Modo cũ verba dicant, quorũ electio pertineat, seu fiat per meos fideicõmissarios, intelligitur quorũ, s. pauperũ. Vnde ad id tñ refertur per meos fideicommissarios. pro hoc l. filiũ. & quod ibi no. j. quando dies leg. ced. & fm hoc ista erit fideicommissaria. Idem puto si diceret, bona mea vendãtur, & pretiũ distribuat inter pauperes eligẽdos per meos fideicommissarios, quia illa verba, per meos fideicommissarios, referũtur ad participium solũ, eligendos: & participium resoluitur in verb. & relatiuum, vt eligendos. i. qui eligentur, vt suprà dixi. Prædicta vera, nisi ex aliis verbis, infra, vel supra in testamento positis appareat testõrem aliud sensisse. ¶ Quæro quid si talis distributio non percipiatur de bonis oĩbus, sed de certa portione, infra dicam.

26 ¶ † Tertio quæro, quando substitutio cõpendiosa est facta per verbũ cõe, & per verbum substituo, quod est cõe, l. precibus, an intra tempora pubertatis valeat iure directo, postea ad fideicommissum trahatur, vel sit omni tempore fideicõmissaria? Respõdeo, si quidẽ ista substitutio est facta cũ tẽporis distinctione, vt quia dicit, si decesserit intra pupillarem etatem, vel postea qñcunq; talem substituo, &c. tunc fm oẽs intra tempora pubertatis erit directa pupillaris, postea fideicommissaria, hoc tenet gl. pen. in l. precib. circa fi. & oẽs b indubitanter illud tenẽt. Qñq; fit sine tpis distinctione, & in hoc sunt opi. quia gl. pen. in l. precib. & hic, tenet quod omni tempore sit fideicommissaria. b Idẽ Azo in summa §. compendiosa. ver. si aũt testõr. Idem Iac. de But. & gl. in c. Ray. extra de testam. & Ioan. And. in gl. antiqua, in d. c. si pater. de testa. lib. 6. Idem Ray. & Mar. Sil. & quasi maior pars Legistarum, & etiã Odof. Alia gl. Insti. eo. in fi. magnæ gl. tenet contrariũ, quam tenet Iac. de Aret. cũ distinctione tñ, & Cy. in l. precib. & Io. And. hodie in c. j. de testib. lib. vj. ¶ Arguamus circa hõc. Primo videamus pro ista parte, quod valeat iure directo c intra tempora pubertatis, postea iure fideicõmissi. Illud quod regitur, & determinatur fm cursum tẽporis, variatur variato tpe, l. pretia rerũ §. nõnulla. ad l. Fal. & l. Titia Seio. §. vsuras. j. de leg. 2. C. de vsuf. l. pen. Ita in proposito ista substitutio quæ diuersa tpa respicit, cum respiciat tpa pupillaris ætatis, valet, vt pupillaris, demum vt fideicommissaria. ¶ Præterea pro hoc l. Põp. lib. 27. in negotiis. de neg. gest. pro hoc lex pater Seuerinã. §. cõditionum. de cõd. & dem. & hic videt tex. in l. precibus. C. eo. Pro hoc videtur hodie casus expressus in c. j. extra de testa. libr. 6. Pro alia opin. quod omni tpe sit fideicommissaria pbatur sic, Ista substõ est vna pro omni tpe, ergo verbum substituo, ad plura tpa relatum dẽt illa determinare vniformiter, sicut dicimus in personis. l. quis, & l. hæreditatem. C. eo. & l. iã hoc iure. s. e. & est licita argumentatio de tpe ad personas. l. vel singulis. & l. seq. j. eod. ergo, &c. Sed ista non potest esse nisi omni tpe sit fideicommissaria, ergo, &c. Præterea, non dẽt esse diuisio voluntatis, l. eũ qui. in fi. de his quæ, vt indig. sed si ab initio esset directa, & postea efficeret fideicõmissaria, fieret voluntatis diuisio, ergo, &c. ¶ Tertio facit pro hoc lex diẽ proferre. §. inde quęritur. s. de arbit. vbi dispositio dẽt esse cõiter & vniformiter. ¶ Præterea vna & eadẽ res nõ dẽt diuerso iure cẽseri. l. eum qui ædes. ff. de vsuc. ista sunt argu. Dyn. Gul. & oĩum, & hanc opi. sequitur Ray. ¶ Tertia fuit opin. Iac. de Are. qui vr distinguere inter istas opi. vt dicamus sic. Qñque ista substõ compendiosa fit sine aliqua tpis distributione, vt si filius meus sine liberis decesserit, talem substituo, & tunc posset esse vera opi. gl. in l. precib. & eam sequẽtium. Qñq; opponitur ĩ hac substõne distributio in tpe, vt cum dicit, qñcunq; decesserit talẽ substituo. & isto casu dixit verã esse opi. aliarũ glo. Nã fm oẽs est verũ, quod qñ fit distinctio tẽporũ, intra pupillarẽ ætatẽ erit pupillaris: postea erit fideicõmissaria, vt dictũ est s. sed per distributiuũ qñcunq;, fit distributio tpis. l. sicut in annos. in prin. qb. mo. vsuf. amit. ergo, &c. ¶ Præterea, illud operat dispõ vl'is in vniuerso, qđ particularis in singulari, l. si chor⁹. j. de le. iij. & l. oẽs. C. de præscr. xxx. vel xl. ann. Et hoc vult tenere Cy. in l. precib. & probat sic: Sermo q dirigitur ad personã dẽt intelligi fm cõditionẽ psonæ, l. plenum. §. æquitij. de vsu. & hab. & sic per illa verba relata ad filiũ, ĩtra tpa pubertatis, erit pupillaris, postea erit fideicommissaria, & dicit sic consuluisse. Et ita tolli vñr rõnes Dy. & Gul. qui dñt q vna substõ non dẽt diuerso iure cẽseri: qa fm prædicta sunt plures. Ista opin. non videtur mihi vera: quia sine distributione vr quod intra pupillarem ætatẽ sit directa, postea fideicõmissaria, vt d. c. si pater. extra de test. lib. vj. qm fm iura nostra distributio in tpe nõ inducit pluralitatem nisi fiat enumeratio tẽporũ. l. si Stichum. §. stipulatio. de verb. obl. vbi dr, singulis annis. cõiũcta l. plurib. eo. ti. & quod in qualibet earum per Dy. dr. ¶ Itẽ nõ vr q possint dici plures dispositiones ex pluralitate effectuum: qa aut morietur intra pupillarem ætatẽ, aut postea, & sic vnũ erit sicut ĩ dispõne alternatiua. l. cum illud. qñdies leg. ced. qđ not. in l. si ex toto. §. j. j. de leg. j. & ita loquitur in tali actu, q semel possit accidere. ¶ Nõ ob. d. l. sicut in annos. quia ibi ponit distributiuum in tpe, in tali actu q põt pluries existere. Vñ opi. Iac. de Are. mihi non placet. ¶ Quid dicemus? dubito: tñ dico in quæstione nr̃a, q debemus primo aduertere si ex talib⁹ verbis p testõrem appositis possum⁹ cõiectura cõsequi, q voluit intra tpa pubertatis iure directo valere, qđ contingit sæpe.

27 ¶ † Quid. n. si dicit testõr, qđ substitutus capiat sua authoritate? Hoc vr iure directo dicere. l. Titia. §. j. fm primam lec. j. de le. ij. Vel qđ si ĩ pcedẽtib. verbũ illud cõe accepit pro directo? Certe, & in sequẽtib. accipiam pro directo, d l. si ser-

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quid si testator. Quando dicitur, si filius decedat, bona mea vendantur, & distribuantur inter pauperes, vide Bart. in cons. 56. incip. Bar. fecit. & ibi vide quando relinquitur vxor domina, & massaria. Et an relicta ad pias causas trahantur, bald. contra bart. tenet in l. precibus. C. de impub. & ibi Sal. & Bald. in commento c. si pater. de testam. in vj. Card. in c. cum tibi. eo. tit. & ibi Io. de Imo. & hic, & Bart. in quæst. filium adultum. Vide quæ dixi in d. cum tibi. eod. tit. & superioribus annis consului Ferrariæ contra Bar. sic occurrit Fauentiæ, & quidam sapiens consuluit pro Bart qui allegauit ca. si pater. de testa. lib. 6. & non aliud. Pro certo illud c. loquitur quando instituit pauperes, & sic non obstat, vide Bart. in l. fundi Trebatiani. de vsufru. leg. vbi quatuor vicibus dicit se consuluisse, vt hic voluit ego consului contra, & vide Bart. in l. precib. C. de impub. vbi consuluit Veronæ contra Bar. & vide Card. in c. Ray. vbi tenuit contra Bar. Paduæ. Io. de imol. respondet ad motiua Bar. in suo consi. Salic. in d. l. precib. sequitur Bal. & vide bald. in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. vbi tenet contra Bar. & in l. ex tribus. C. de inoffi. testam. & vide bar. consi. cix. incip. erat Minoraldus de Castro. vbi testator dicit, si nullus filiorum decesserit sine liberis, quæ substitutio sit ista, vide ibi, & vide bar. in consi. 115. incip. quæst proposita, viso puncto. vbi loquitur de verbo succedat, & vide bart. in consi. 37. incip. quidam. & idem Bartolus in consilio tertio. incipien. Titius condidit. vbi pulcherrimè loquitur.

b ¶ Fideicommissaria. Adde quòd hanc tenet Oldrad. consil. 99. Angel. consil. 125. vbi dicit fratrem suum Bald. sic consuluisse, non facta distinctione, an mater sit in medio vel ne, sed solum nisi ex coniecturis apparere potest, quòd directè voluit testator substituere, de quo infrà, & commune opinionem antiquorum tenet bald. consilio 250. in consulendo. tertio lib. & eod. lib. 255. etiam si substituti essent pauperes, & consi. 469. libr. 2. vbi plenè, tamen dicit, non decido hoc casu: quia erant substituti fratres testatoris, & vxori erant facta prælegata. & cons. 285. lib. j. Ang. consi. 13. Bart. consi. 54. inci. Ang. Mariæ. & consilio 22. incip. homo Accursius. eandem opinionem tenet Ioan. de Ana. cum mater est in medio. consi. 79.

c ¶ Iuri directo. Adde quòd hanc opin. videtur tenere Card. consi. 39. & 91. Oldrad. sibi ipsi contrarius consi. 125. Alex. consi. 12. Pau. de Cast. consi. 256. nisi testator se restrinxisset ad bona sua tantum: quia tunc vult, quòd omni tempore sit fideicommiss. & primam opin. etiam tenet consi. 349. Rom. consi. 130.

Poma. ¶ Idem tenet Alex. consi. 171. in 3. vol. Aret. consi. 155. incip. parendo iuri. Imo. & Fulgos. in l. precibus. C. eod. tit. vbi Fulgos. dicit, quòd in iudicando, & consulendo tenet istã opin. & Sal. in l. ex tribus. C. de inoffic. testam. Bar. l. si quis ita, per illum text. ff. de vsufruc. Pau. de Cast. consi. 100. incip. sub anno millesimo. Alex. in consi. 2. incip. attentis verbis testamenti. in 3. vol. Christoph. de Castil. in dispu. incip. Scæuola pater habens, &c. vbi dicit quòd aliàs de facto obtinuit in collegio Mediolani. & vide Bart. in l. si arrogator. in vlti. char. ff. de adop. Istam partem etiam sequitur Card. consi. 60. Oldr. consi. 125. Contrarium tenet idem Oldr. consi. xcix. aliàs xciiij. Bal. consi. 469. in 2. volu. & consi. 250. in 4. Adde etiam quod scripsi ad Bart. in d. l. precibus.

d ¶ Pro directo. Ang. alleg. consi. 125. in hoc, & in eo quod dicit totam, & integram, approbat opin. Bar. licet Alex. aliter referat in lect. & idem tenet Bart. consi. 55. incip. pater habens. Cùm autem testator dicit, liberè bona mea deuenire, quòd debeat censeri substitutio directa, voluit Roma. consi. 130. & cum dicit, sine diminutione. voluit Io. de Ana. consi. 86. & dum dicit, quòd capiat propria authoritate, voluit Bald consil. 217. lib. j. & cum dicit, totum residuum, & omnia bona sua, voluit quidam doctor in consil. Bal. 278. libr. 4. sed in eo quod bart. dicit omnia bona mea. Ang. alleg. cons. reprehendit barto. & omnes quibus ibi per eum. licèt bald. alleg. consi. 217. approbare videatur doctrinam barto. Vbi autem testator diceret, pleno iure, Ange. stat cum bart. inquantum dicit notandum, quòd verbis bart. hic, & consi. per eum alleg. colligitur, quòd illa verba, totam & integram testator videtur prohibuisse Trebellianicam, aperies oculos: quia inuolutè loquitur. Nam per illa verba. totam integram pleno iure, non censetur prohibita Trebellianica, nisi addatur, & sine aliqua diminutione. Ita concludit Ro. per tex. loquentes consi. lxxv. lxxix. & ccxxxix. vbi dicit bis obtinuisse Flo. id voluit Paul. de Castr. rectè intuenti, licèt non ita clarè, eius consi. 150. & consi. 114. vbi etiam dicit vidisse consultum per egregios viros. & consi. 246. & vbique alleg. Oldrad. alibi Paul. de Cast. patrem legum appellat, & in dictis consil. maximè 150. dicit, quòd hic vult bartol. vt ibi per eum videre potes. & in auth. sed cum testator.

l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. j. Itē quid si testōr dixit liberè accipiat,[a] q.d. accipiat manu sua. Non.n. vr̄ deuenire libere qñ sua authoritate nō pōt accipere. & sic pōt per alium impediri, vt ff. de vi & vi arma. l. vim facit. in fi. Facit quod dicam ff. de leg. ij. l. Meuius. §. in fundo. in fi. Vel quid si testōr dixit, qñcunque filius meus decesserit, volo hæreditatem meā totā & integrā[b] ad talē puenire, quia tunc hoc non pōt esse, nisi ex vigore pupillaris directe: quia alias subtraheret legitimam & Trebellianicā, & iō erit directa, ar. l. in testō, in fi. C. de testa. mil. Vel quid si dicit, oīa bona mea[c] volo peruenire ad talem, qa eo ipso ꝙ dicit, oīa nihil excipit, l. Iuli. in prin. ff. de lega. iij. Vel si dicit, perueniat sine aliqua deminutione,[d] tūc excluderet matrem: qa est pupillaris tacita ex volūtate probata, l. precib. in gl. super verbo, oīmodo. Secus si dicat, peruenire volo oīa bona mea mobilia & immobilia,[e] & non dicat, iura & a-

28 ctiones, quia tunc vr̄ institutus in certis bonis: quia † actiones ñ sunt bona mobilia vel immobilia. l. quam Tuberonis. §. fi. s. de pecu. & Iac. de Are. in l. mouentium. de verb. sign. & Spec. in §. j. ver. ij. quæritur. de fruc. & īteresse. & l. a diuo Pio. §. si sup reb. de re iu. Qñq; aliquod illorum verborum nō apponit̄ i testō, sed loquit̄ simpl'r testōr. Illo casu, cum volūtas testōris est dubia, nec de eius voluntate apparet, dico ꝙ debemus inspicere,[f] si quidem mr̄ est in medio, & tūc interpretor pro mr̄e,[g] tanq̄ in benigniorē partem, & erit in oī tpe fideicommissaria, vt diximus in l. qui duos. de reb. dub. & qđ no. in hac gl. & d. l. precib. Et hoc casu intelligo opin. oīum, q dn̄t hanc substōnem esse fideicōmissariā oī tpe, s. qñ ma-

29 ter est in medio. † Qđ intelligo nisi sint substituti filij testōris prædicti, q ex præsumpta volūtate defuncti matrem excludūt, vt no. per gl. in l. precib. C. eo. in vlti. gl. & dicemus in l. Lucius. ff. eo. vbi gl. dicit: Facit qđ doc. dn̄t in l. fi. C. de inst. & substi. Dices tu hoc est cōtra l. precib. vbi primo est directa, postea fideicommissaria, & est mr̄ in medio. Sol. ibi est spāle in testō militis qui pōt substituere directo oī tpe, & hēt priuilegiū, ꝙ lex dicit eā obliquam, & mr̄ est in medio: sed si esset paganus, tūc esset oī tpe fideicōmissaria mr̄e existente in medio, vt s. cōtra prædicta vr̄ c. j. de test. lib. vj. vbi mr̄ est in medio, & tñ valet iure directo intra tpa pubertatis. Sol. verum est, ꝙ ibi fit ista substō p verbū directum, vt ibi not. in gl. parua sup verbo, filiæ. Sed ista lex loquit̄ qñ fit per verbum cōe, & tūc pōt interpretari ꝙ per manus alterius accipiat. Sed qñ est verbum directū, in quo est verisimile qđ a seipso accipiat, ista interpretatio non cadit. In oīb⁹ tñ casib. in quib. tacita pupillaris admittit̄ cōtra matrem ex præsumpta voluntate defuncti, idē dicerem probatis præsumptionib. prædictis. Qđ de mr̄e dixi intelligo etiam si esset in medio aliqua illarū personarū, cōtra quā dixi nō admitti tacitam pupillarē, vt dixi in materia tacitæ pupillaris. Si vero neq; mr̄ neq; aliqua istarum psonarū esset in medio, tūc saluo meliori consilio, vel iudicio, cui in hoc & in alijs assentior, dico ꝙ si decesserit in pupillari ætate, erit pupillaris directa,

30 postea aūt fideicōmissaria. Hoc probo p rōnē, quā adduxi s. † qa verbum, qđ pōt se habere ad pl'a tpa iudicat̄ in dubio esse prolatū ab initio, vt oñdat futuros euentus. l. iij. in prin. ff. de adimen. leg. & l. hæc cōditio. ff. de cōdi. & demon. & l. sed Iulianus. §. proinde. s. ad Macedo. & l. qui res. post prin. de solu. Aut ergo iste filius decessit in pupillari ætate, & vr̄ hoc verbum prolatū, ac si dixisset testōr, si in pupillari ætate decesserit. Si vero postea decedat, vr̄ prolatum in fideicōmissaria, & sic vr̄ ista substō vniformis: qa lex quæ semp certa est de euētu. l. cum quidā. §. suū. ff. de acqui. here. facit istam substōnē ab initio pupillarem, ex postfacto fideicōmissariam, & ideo nō variat̄ ex tpe, sed est vniformis, & in vnū casum potest committi. Et per hoc patet responsio ad contraria. Dices tu, per hoc non respondetur ad rationes dictæ leg. iam hoc iure, quia verbū substituo, relatū ad plures personas, intelligit̄ vt vniformiter illas respiciat, ergo idem in tpe. Sed nō est verum: quia substō breuiloqua relata ad plures personas, pōt in diuersis casibus cōmitti. Quid.n. si vnus repudiaret hr̄ditatem? Certe alter succederet ex vulgari, posset tñ ille idem decedere intra pupillarē ætatē, & sic est opus de pupillari tractare. Et sic hēs diuersos effectus diuersis temporibus cōcurrentes, sed hæc semp vniformis, & hēt eūdem effectū, ergo, &c. ¶ Itē quæro iuxta prædicta, dixi qđ si hæc substō fiat cum tpis distinctione intra pupillarē ætatē, con-

31 tinet pupillarem substōnē absq; dubio. ¶ Sed quid † si dixi, substituo tali filio meo īpuberi, si decesserit sine liberis, vtrum p hoc verbū videat̄ īpuberi ætatē limitasse,[h] vt vlteri⁹ hæc substō ñ extendatur. Io. And. dicit ꝙ nō. Nam illud verbū, impuberi, vr̄ adiectum causa demōstrationis, vt d. c. si pater. extra de testa. lib. vj. vt ipse etiam no. & alle. dictū c. Ray. vbi dicit tex. Tu vero dicas sic.[i] Aut illud verbum impuberi, adijcitur verbo, dispositiuo, vt filio meo impuberi, talem substituo, si decesserit sine liberis, & tunc est verum hoc quod dicit Ioan. And. l. Mela. in princ. de ali. & cib. leg. Si verò ponitur & respicit verbum executiuū, vt si filius me⁹ decesserit, filio meo impuberi succedat talis, vel bona mea deueniant ad talem: quia illud verbū deueniant, & succedāt, sunt verba executiua, licèt demonstrationis causa sint adiecta, & tunc requirit̄ qđ sit impubes. cū illi succedat̄, arg. ad hoc in l. ij. de au. & arg. leg. & in l. in delictis. §. si extraneus. de nox. & l. Titius. de mil. testa & quod dixi in l. ex facto. in prin. circa cōtrariū. ff. eo. Fallit si ponatur aliquod verbū, propter qđ appareat testōrē aliud sensisse, vtputa, sine liberis: quia tunc vr̄ voluisse extendi ad substōnem post tpa pubertatis. Et ità pōt intelligi c. Ray. quia licèt decederet sine liberis nō decederet impubes de necessitate, & tñ postea intelligitur vt illud verbum, impuberi, sit appositum cā demōstra-

32 tionis. ¶ Quæro, † vtrū substō cōpendiosa[k] facta per verbū cōe contineat vulgarē, s. si institutus nō erit hæres. Rñdeo, Aut illa cōpendiosa cōtinet pupillarē: qđ qñ sit, apparet ex prædictis, & cōtinetur vulgaris, vt s. eod. l. iam hoc iure. in princip. aut non continet pupillarem, vtputa, quia facta filio maiori, vel emācipato, vel alij, vt patet ex prædictis, & tunc si illa compēdiosa esset facta per verbum mere obliquū, nō cōtineret vulgaris, imo illa substō obliqua euanescit instituto non adeunte. l. ille à quo. §. si de testō. ff. ad Treb. Sed si esset facta p verbum cōe tūc continet vulgarem[l] fm Ia. de Aret. vt dicit Cy. in l. precib. & Ray. tenet hoc, quod puto verum. Nā verborū significatio hoc infert. Dicit.n. si filius meus decesserit sine liberis, vel qñcunque: quia intelligitur siue decedat in vita testātis, siue non,[m] siue añ testm̄, siue post. l. 3. in fin. de adi. leg. & l. hæc conditio. §. fi. de cond. & dem. Sed dictis casib. sine dubio dicta substō non pōt verificari, nisi p vulgarē. ¶ Contra hoc vr̄ l. hæredes mei. §. cū ita. ad Treb. vbi facta p verbū cōe pueniat, semper videtur fideicommissaria. Sol. illud post aditam hæreditatem est verum. ¶ Scđo op. ad prædicta, & videtur quod hæc substō compendiosa non contineat nisi vulgarem tantum, & nullo modo trahitur ad fideicommissariam. l. iam hoc iure. in prin. s. e. Nam ibi dicitur quod breuiloqua facta per verbum substituo cōtinet tantummodo vulgarem, ergo idem in compendiosa. Sol. intelligas sic, si quidem substō compendiosa est facta per adiectionem tpis importati per distributiuum, quandocunque, tunc sine dubio continet fideicommissariam post aditam hæreditatem, & pupillarem quandocunque, vt s. dixi. Idem si non est apposita dictio, quandocunque, sed alia dictio, quæ de natura sui tpis tractū significat, vt si decesserit sine liberis, licèt non dicat, qñcūque: qa tunc requiritur tractus temporis, vt appareat vtrum decedat sine liberis, tunc continet fideicommissariam, d. l. hæredes mei, & d. c. j. de test. lib. 6. facit l. precib. Sed si dixerit testōr filio meo[n] talem substituo, nullo adiecto, quod requirat tractum temporis, tūc illa substitutio non esset compendiosa, sed vulgaris tantum[o] vel pupillaris, si esset facta filio impuberi. l. Gallus. §. j. fm vnam casus positionem. de lib. & posthum. approbatur in l. iam hoc iure. §. j. s. eo.

33 ¶ † Quæro vlterius, quid si substō compendiosa fuit in re certa per verbum cōe,[p] facta, vtputa si filius meus decesserit sine liberis, ei substituo Titium in tali fundo, vel talis fundus pueniat ad talē.

34 † Dico qđ verbū cōe adiectū certę rei, vel quantitati, nūq̄ trahit̄ ad instōnē. l. cogi. §. & gñal'r. ff. ad Treb. hoc tenet d. Dy. ibi, p aliud

35 quoq; c. ꝯiuncto §. ceterū. in Auth. vt cū de appel. cogno. † Et hoc not,

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Accipiat. Vide ant. cons. 53 & omnino ang. in l. iulianus. §. idē iulianus. de rei vendi. & de verbo, pleno iure, & similibus, & an inducant sub se directam. vide latè Fel. in c. auditis. de rescript.

Poma. ¶ Quæ dicitur libere fieri, vide alex. cōs. 6. aliàs 96. ad fi. adde ad idem tex. & quod ibi no. Pan. super verbo, libere. c. de multa. in j. col de præben. & quod not. Bart. c. quæ in ecclesiarum. de constit. & ibi anto. in 4. no. de consti. dicentem, quòd dictio libere, importat vt quis faciat pactum sine alterius consensu, & requisitione. idem importat, vt quis faciat pactum sine alterius diminutione, & contradictione, &c. licèt Raph. Comen. non recordatus de Barto. hic, teneat contrarium cons. 105. incip. in benedicto filio. si testator dixerit quòd bona sua libere reuertantur ad talem, quòd tamen propter hoc ille non habebit licentiam apprehendendi illa bona, propria authorit. de verbo libere, vide Barba. cons. 3. in j. vol. & cons. 11. in 2. Ro. cons. 130. & idem quod dixi s. de verbo libere, & de verbo, pleno iure, & de verbo, omnino, vide Fel. in c. auditis. de præscr. Et quid de verbo, plenarie, vide Barb. cons. 2. 2. volum. & ad hoc vide etiam Barb. cons. 1j. eo. ij. volum. Et quid de verbo plenissimum, vide Barb. cons. 28. volum. ij. Et de verbo, plene, vide Roma. consilio 239.

b Poma. ¶ Et integram. Vide de ista clausula, tota & integra. alex. cons. 141. & cons. 5. in 3. vol. & cons. 98. in fi. in 4. vol Fel. c. auditis. de præscrip. Barb. cons. 24. j. vol. & cons. seq. Ro. cons. 75. & cons. 79. & de verbo, totam, vide Card. cons. 133.

c Poma. ¶ Omnia bona mea. Vide Bart. cons. 43.

d Poma. ¶ Diminutione, De isto verbo, vide Fel. in c. auditis. de præscr.

e ¶ Mobilia & immobilia. adde Bal. cons. 212.

f Parif. ¶ Inspicere. Circa istam q. vide ant. de but. cons. 53. inci. quædam mulier. & quæ habes ad bar. in materia ista in l. precibus C. de impub.

g Poma. ¶ pro matre. idem tenet ant. de but. cons. 32. inc. dubitatio qōnis huius. io. de anch. cons. 79. incip. casus sic se habet, vbi appellat cōem istam opinio. licèt fallat.

h ¶ Limitasse. Vide bal. cons. 106. lib. 3. & ad dicta bart. hic, adde alexā. de imo. in cons. 20. versi. nec prædictis. in 2. vol.

i ¶ Dicas sic. Vide Alex. cons. 20. 2. vol. & l. 2. s. eo. & l. iam hoc iure. ver. item not. ex ea. l. s. eo. & l. Gallus. §. quidam recte. Vide etiam Alex. cons. j. j. vol. Et pro ista opi. Bar. faciunt quæ vult Bal. in l. precib. in vlt. col. C. eo. & ibi Alex.

k ¶ Compendiosa. Vide An. cons. 220. ad fi. incip. quidam Bar. & cons. seq.

l ¶ Continet vulgarem. Vide per eundem in cons. incip. Rich. in l. quandiu. de aeq. hær. Et an vulgaris, quæ continetur in compendiosa, habeat locum si hæres moriatur viuo testatore, vide Bal. cons. 93. 4. vol. Et quod substitutio compendiosa facta per verbum commune, contineat vulgarem, tenuit Ang. cons. 253. in fi.

m Poma. ¶ Siue non. Vide Alex. cons. 152. in prin. in 2. vol. inci. circa primum.

n Parif. ¶ Filio meo. Idem si diceret, vos inuicem substituo, vide Ang. cōs. 183. inci. testator. de Veron. & cons. 144. inci. quidam Nic. idem sentit Bar. hic, dum opponit de l. idem iuris, quæ loquitur de reciproca.

o Poma. ¶ Vulgaris tantum. Adde ꝙ ita tenet Imo. c. Ray. in materia pupi. subst. de test. Pau. de Cast. l. fi. C. de hær. inst. Ale. l. Gal. §. j. ff. de lib. & posth. Contrariū tamen tenet Bal. l. humanitatis. C. eo. in vlti. char. vers. 2. requiritur, & l. precib. in vlt. char. C. eo. de veritate tamē vide Ias. in l. 2. in vlt. q. s. eo. vide etiam Alex. cons. 22. 3. vol. & l. recusare. §. Titius. in 2. no. ff. ad Treb. & Pau. de Ca. d. l. precibus.

p Poma. ¶ Verbum commune. Vide Alex. cons. 12. in 3. vol. & cons. 25 in fi. in 1. vol. Roma. cons. 58. Bar. cons. 35. Roma. cons. 134. 2. dubio, & cons. 200. alex. l. nam quod. §. non omnia. in 3. not. ad Trebe.

a not.ad q. si testõr instituit filiam in certa quãtitate,& si decedat sine liberis ĩ pupillari ætate,vel postea quãdocũq;,volo qđ dicta quãtitas veniat ad talem,quia tunc non cõtinet pupillarem:quia est facta in certa quantitate ꝑ verbũ cõe.Ideq; dicerẽ si istud verbum est directũ,qa nõ est ciuile directũ,&ideo nõ trahit̃ ad instõnẽ,vt s̃.dixi.¶ 36 † Quæro vlterius,quid si hæc substitutio ꝑ verbũ cõe fiat in certa portione,sub noĩe quotę,an trahatur ad directã? Rñ.si quidẽ totã hęreditatem diuisit ꝑ quotas in plres psonas,tũc est ꝑinde,ac si vnũ tm̃ in totũ substituisset.Nã assignatio portionum,licèt nõ apponat̃,hr̃s esto,vim habet institutionis.l.j.§.diuꝰ aũt Pius.s̃.ti.j.Si naũt vnam tm̃ portionẽ alteri assignasset,& aliis nullam substõnẽ fecisset,tunc ad instõnem nõ trahit̃.Hoc ꝓbatur p l.cum aũt.j̃.de leg.2.Hoc etiam probatur ꝑ rõnẽ,verbũ cõe trahitur ad instõnẽ,qñ nullꝰ alius est vniuersalis hr̃s in testõ.l.his verbis.in prin.& ibi no.s̃.ti.j.sed hic alius hr̃s est,s.institutus,& hæres eius post mortẽ suã,ergo,&c.Hũc autẽ substitutũ nõ vr̃ testõr voluisse esse hr̃dẽ ꝑ illud verbũ cõe,ideo quia sibi in totũ nõ assignauit,arg.d.l.cum aũt,& ibi dicã.¶ 37 † Quæro vlterius,quid si testator b dixit,si filius meus decesserit sine liberis,vel eius filij filiis,bona mea deueniant ad talẽ,an hæc substõ valeat in filiis filiorũ.Ista c quæstio fuit de facto. Richardus dixit quod nõ:quia cum testõr nihil eius reliquerat,sed ab intestato,nõ ex testõ successerũt pñi,quod no.est.s̃.ti.j.l.Lucius,ergo eos grauare nõ potuit pater.l.sed & si sic.§.j.& ibi vobis tetigi.j̃.de l.3.Iaco.de Bel.grium dicit.Vos aũt dicatis sic,Aut fideicommissum relinquitur ab ipso filio primo ĩstituto,licèt sub duplici cõdõne alternatiua,vtputa si decesserit sine liberis,vel eorũ filij sine liberis,& tũc valet:qa ille grauatur,q honorat̃,licèt ĩ psona hr̃dis istiꝰ primi filij existat ista cõdõ. l.cohæredi.§.cũ filiæ.j̃.e.ti.& j̃.de cõd.& dem.l.legatũ sub conditione.Si vero relinqtur noĩatim ab ipsis filiis filiorũ nõ honoratis,tunc nõ valeret per dictã l.sed & si sic.§.j.& hoc tenebant Ri- d chard.& Ray.Cogitauit qđ possumus sustinere,qđ etiã hoc casu valeret fideicommissum.Rñ.ad legẽ,sed & si sic,& nego ꝙ ibi filij filiorum non habeant ex dispositione testõris primi.Nã ex quo ipsos filios filiorũ grauauerit,videt̃ eis reliquisse.l.deniq;.§.interdũ.de pec.leg.qđ no.in l.ã filio.in fi.j.gl.j̃.de ali.&cib.leg.Pro hoc induco tex.optime facientem.j̃.de ope.lib.l.si ita stip̃lo.in princ. Non ob.l.Lucius,præal.& qđ ibi no.quia illud verũ,qñ ipsis filiis filiorũ nullum grauamen impositum est,aliàs secus,vt dixi s̃.Mõ e dubitatur cui illud onus sit adiectum,vel filio instituto primo, vel eius filiis:Respondeo,tenendo primã opinionẽ,quod fideicommissum ab eis relictũ in dubio non valeret,quia in dubio debemus dicere ab eo relictum à quo valeret,vt res potius valeat q̃ pereat,vt l.quoties.de reb.dub.ꝓbatur in l.si seruus legatus.§.qui Margaritam.j̃.de leg.j.& l.fi.C.ad Treb.Sed tenendo secundã opinionẽ quã tenui s̃.quod vtrisq; posset relinq.dic vt colligitur ex his quæ dixi in l.qui duos.j̃.eo.ex his quæ ibi not.per gl.¶ 38 † Vlterius quæro.s̃.expediui qñ relictũ est per verbũ mere directum, f vel commune,vel mere obliquũ,sed quid si apponuntur duo ex g his verbis. Dic qñq; qs apposuit illa in persona vnius,qa dixit, si filius meus decesserit sine liberis,talẽ sibi substituo,&eũ sibi hęredẽ facio,vel bona mea ad talẽ perueniant,&in his eũ hæredem instituo,& similia,& isto casu perinde iudicabo,ac si tota instõ esset facta per verba mere directa:quia istud verbum commune,& ambiguum declaratur ratione adiuncti,argu.l.si seruus plurium. in fi.j̃.de leg.j.& l.nec adiecit.cum l.seq.s̃.ꝓ soc.vel melius verbũ directum stabit in sua significatione,verbũ cõe trahit fideicommissum,vt sic aliquid operetur adiectio dictorum verborũ:&tũc erit in electione substituti,vel capere ex directa,vel ex fideicommissaria.l.si quis seruo.j̃.de manu.testam.& l.recusare.§.Titius.ad Trebellianum.Idẽ testator dixit post factam substõnem,volẽs dictam substitutionem valere vulgariter & pupillariter,& per fideicommissum,quia tũc esset electio substituti,vt dictum est. Idẽ in quæstione quam vidi,dicit testõr si filius meus decesserit sine liberis.Titiũ instituo,& substituo. Nã cũ verbũ instituo sit directũ,vt s̃.eo.l.j.in prin.& l.si pater filio.& l j.in prin.s̃.titu.j.valet vtroque iure.Ad hoc facit l.pen.de ventre inspiciendo.Idẽ putarẽ si testõr vtitur duplici verbo,vt per verbum cõe,& aliud obliquum,vt dicendo sic:si filius meus decesserit sine liberis,volo bona mea deuenire ad Titium iure substitutionis,& fideicommissi:quia substitutio est verbum cõe,& fideicõmissum obliquum,qđ debet intelligi vt sit vtrunq;,& sic erit electio substituti,vt probat text.in l.re- 39 cusare.§.Titius.ad Treb.& dic.l.si quis seruo.præal. ¶ † Quæro h iuxta prædicta, quid si verbum directum in substõne appositũ, põt se habere per modum dispositionis,& demõstrationis, vt cũ dixit testõr,si talis filius meus decesserit sine filiis,tunc ei substituo Titium.j̃.scriptũ meũ hæredẽ,quẽ postea j̃.hæredẽ scripsit. Nã illa verba meum hæredẽ,possunt intelligi eodem & vtroque mo quo dixi s̃.Quid in dubio? Dico ꝙ in dubio dẽt intelligi de- 40 monstratiue.l.fi.§.Titia.de li.leg.¶ † Quæro vlterius,qđ si in psonis diuersorum apponãtur prædicta verba diuersa.Ista est terribilis qõ.Ad hoc præsupponatis vnam regulam,primo ꝙ verbũ cõe adiectum certæ portioni nõ trahitur ad instõnem,vbi esset alius vniuersalis hr̃s in testõ,alias secus,vt no.in l.his verbis.in prin.s̃.ti.j.& in Auth.de hære.& Fal.§.si vero nulla.in gl.super verbo,relictis.Hoc præmisso,qñque testõr vnũ substituit directo per verba directa,& ciuilia simpliciter,alium per verba cõia in certa portione, tunc substitutus simpliciter erit substitutus directo, substitutus per verba cõia erit oneratus fideicõmisso,per rationem prædictã: quia non põt trahi ad substitutionem, cum alius sit institutus vr̃.Qñq; vnum instituit directo in certa portione, alium per verba cõia in residua portione,& tunc fateor ꝙ põt trahi ad directam factã per verbũ cõe:quia in ea portione in qua adiicit̃,nullus alius reperit̃ hr̃s institutus,ergo,&c. Et per ea quæ dixi,qñq; testõr vnum substituit in certa portione per verba directa,& ciuilia:quia verba directa,nõ tm̃ ciuilia, quãtum est in proposito,modicum differunt a cõibus.Alium vero substituit ꝑ verba mere obliqua in alia portione,tunc substitutus ꝑ directũ capit iure directo tm̃.l.cohæredi.§.fi.j̃.eo.Alius erit fideicommissarius in portione 41 partis ei relictę.¶ Qñq; † vnũ substituit in certa portione ꝑ verbũ cõe,alium per verbũ mere obliquũ,& tunc puto ꝙ tota ista substitutio debeat censeri fideicõmissaria:quia gl.nostra,& oẽs qui dñt ꝙ verbum cõe trahitur ad directũ,dñt verũ,qñ additur vniuersitati bonorum,& alius nõ est hæres,d.l.his verbis.s̃.de hęred.insti. non autem additur oĩbus.Sicut ergo illa portio est relicta ꝑ fideicommissum expresse,ita istud verbum dubiũ & obscurũ interpretatur fideicommissum, d.l.si seruus.in fi.& quia cõstat testõrẽ voluisse eius primi hr̃dis remanere, eo quod post mortẽ suam reliquit fideicommissum,nec reliquit ab eo q erat substitutus in certa portione ꝑ verbum cõe. Qñq; apponũt̃ in personã diuersorũ verba cõia, quos substituit in certis portionib.diuidendo hæreditatem inter eos,tũc sine dub.trahit̃ ad instõnem:qa diuisio hæreditatis ꝑ partes,licèt adijciatur,hr̃s esto,ad institutionem trahit̃.l. 42 j.§.diuus.s̃.ti.j.¶ † Quæro quid si in institutione testator reliquit certa legata singularia, demum dixit residuũ bonorũ meorũ volo ad talem peruenire.Rñ.propter illa legata substõ vr̃ facta per verbum residuũ,&c,non alterat,sed remanet in suis viribus,ac si esset hr̃s institutus.l.ij.C.de hr̃di.insti.¶ Vltimo est vidẽdum,dixi s̃.ꝙ quædam sunt verba directa,quædã obliqua, & quædã ẽt cõia. Videre habemus de his & quibusdã alijs,de quorum natura dubi- i tat̃.Et primo videamus regulas. Dico † ꝙ verbum directũ est il- 43 lud,ꝙ de sui natura hoc importat vt ille,cui relinquit̃,de sua manu,accipiat,nec in alterius factum trahit̃,vt probat̃ in l.eã quã.in gl.sup verbo,directis.C.de fideic.& in l.oẽ verbũ.C.com.de leg. k Hoc est qđ dico,ꝙ verbum,hr̃s esto, est verbũ directũ,vt dicit l gl.in l.precib.& s̃.ti.j.l.j.& ꝑ totum hũc ti.quia ipse testõr facit,nõ disponit,vt alius faciat in totum ; ꝙ si disponat vt alius faciat,vt volo

ADDITIONES.

a ¶ Ad q. Adde quod hic sequitur Pau.de Cast.cons.78.

b Paris.¶ Si testator. Vide omnino Com.cons.25.incip. Franc.instituit. col.j.& consi. 118. testator instituit.per totum,& quòd intelligatur grauatus hæres,quando quis post mortem grauatur,vide Com.cons.141.col.j.ad fi.vide ad Bar.aliquid per Bolog.in add.ad Io. de Ana.consi.41.ad fin. Item quòd in dubio onus censetur iniunctum hæredi, quando relinquitur post mortem,vide Iac.in l.si arrogator.ff.de adopt.& in l.ex tribut. C. de in offic.testam. Alex.cons.13.col.vlt.vol.3. Item ad dictum Bar.hic vide Cur.consi.42. Item quando quid iniungitur post mortem censeatur iniunctum primo instituto, vide Bart. cons.13.Mat.not.162.Com.cons.30.col.vlt.Bart.in l.cohæredi §.cum filiæ.j̃.eo.Are.cons. 155.relatum per Ias.vbi suprà.Are.in l.j.§.fi.s̃.eod.& pro opinione Bar.in l.qui duos.quod censeatur potius iniunctum hæredis hæredi,vide Alex.cons.64. volu.v. Adde tamen ꝙ præcedens opinio videtur verior,& communis,vt dicunt Alex.& Ias.vbi s̃.sed ista communis procedit planè,nisi onus sit iniunctum fideicommissario, quid autem si vtroque modo valeret:tunc videtur potius iniunctum instituto,per tex.in l.codicillis. ff. de vsufr. leg.vbi videtur ita velle Bar.& alexand.in l.cohæredi. §.cum filiæ.infrà,eodem. vbi Ias. sed bart.in ista quæstione sentit contra eum,alleg.l.qui duos.& aduerte quòd ias.hic reprehendit bart.

c Paris. ¶ De facto. Vide Socy. in l.cum filio.ff.de leg.j.& in repet.l.cum ciuis.ff.de cond. & demon.& alex.in multis consi.quæ habes ad Bar.in l.Lucius.suprà,de hæred.instit. & latè Curt.cons.42.

d ¶ Cogitaui.imo.hic,& in c.Raynutius.Bald.in l.vnica.§.pro secundo. C.de cad.tol.Pau. de Cast.consi.236.

Poma.¶ Hanc opin.sequitur bart.& aret.hic.ang.§.fi.instit.de pupi.substitu.anch.c.si pater.de testam.lib.vj.In contrarium idem tenuit bart.consi.incip.And.fecit testamentum. bald.etiam sibi contrarius l.ab eo.C.de fideicom.anch.etiam sibi contrarius cons.xxxvj. alex.hic,& cons.xcj.in j.vol.& cons.cv.eodem vol.& cons.lxvj.in 2.vol.& cons.85.eodem vol.& 24 in 3.vol.& cons.55.in 4.vol.Com.consi.25.

e Poma. ¶ Modo dubitatur. Vide alex.in cons.lxvj.in fi.in 2.vol.

f Barb.¶ Vlterius.Et not.casum in quo substitutus potest venire ex directa vel fideicommissaria substitutione.idem voluit bart.in d.§.Titius.vbi alle.l.si quis seruo. ff.de manumiss.testam.Gul.in l.precibus.C.de impub.& aliis sub.Ang.in d.§.Titius.dicit illum text. esse meliorem de iure,quando dicitur vulgariter & pupillariter,& per fideicommissum. & etiam alleg.l.fin.C.de codic.& dicit Pau.de Cast.in d.§. Titius.quòd ille text. semper allegatur ad hoc:quia notarij debent dicere,substituit vulgariter,& per fideicõmissum. Bar.in d.l.precib.alleg.dictum §.Titius.Bal.in repet.l.in suis.in ver.vj.quæritur. ff.de lib. & posthum.Et facit quod dicit bald.l.iam hoc iure.§.fin.ff.de vulg. & pupi. quòd notarij apponunt ista verba,& ignorant quid importent.Facit quod voluit bart.in l.j. ij. quæst. ff.de iure codic.si dicatur valere iure testamenti,& iure codicillorum, erit in electione hæredis an veniat iure testamenti,an iure fideicommiss. alleg.dict.l.fin. C.de codicillis, & dict.§.Titius.idem dicit bartol.in dict.l.fina.C.de codicil.in quæst.13. bart.in d.l.si Titio fundum.ff.de vsufr.leg.Cy.in d.l.precib.in tract.compendiosæ. versic.quid si testator dicat filium impuberem.Ioan.de imo.hic in princ.vlt.char.vbi dicit,quòd si testator voluit facere plures substitutiones in diuersis casibus.idem voluit in cap.Raynutius.ad fi. de testa.idem voluit in d.§.Titius.ibi etiam Raph.Cuma.

g ¶ Duo ex his verbis. Vide Oldra.consi.125 incip.in præsupposito casu.& bald.cons.134.2. vol.& consi.367.in fi.j.vol.& cons.55.2.vol.

h Paris.¶ Iuxta prædicta. Vide Ale.cons.20.incip.viso processu,circa med.vol.2.

i Poma. ¶ Videamus regulas. Vide Alex.in cons.x.in j.vol.

k Poma. ¶ Hæres. Vide de isto verbo Pan.consi.32.in j.col.2.vol.Alex.l.ex facto.in princ. ff.ad Treb.vbi etiam ponit in verbo instituo.Et ad cognoscendum quæ verba sint directa,vel obliqua,vel communia,vide Fel.in c.in præsentia.j col.de probat.

l ¶ Hæres esto. Adde Bal.cons.140.j.vol.& ibi de verbo restituas.

44 volo † ꝙ talem heredẽ recipias, tũc erit fideicõmiſſum. l. pr̃ filiũ. §. fi. ĩ. de le. iij. & l. Lucius. §. fi. eo. ti. Item ſi dicat. rogo vt Titiũ hr̃dẽ facias: qa eſſet fideicommiſſaria. l. ex facto. in prin. ĩ. ad Treb. & l. filiusfa. §. vt quis hr̃dẽ. ĩ. de leg. j. veruntñ inter verba directa quædã ſunt verba directa & ciuilia, quædam nõ ciuilia, ſed directa & cõia
45 iuriſgen. vt s̃. dixi, & hoc de directis. Quędã ſũt † verba obliqua, a
a & ſunt illa, quæ ſonant vt quis capiat̃ per manus alterius, & ſic factum alterius quã teſtãtis requirit̃, vt probat̃ in verbo, reſtituãtur. l. cohæredi. §. cum filiæ. ĩ. eo. & quaſi ꝑ totũ ti. ad Treb. hoc probatur in verbo, dari. l. fundi Trebatiani, iũcta ibi gl. j. de vſufr. leg. Itẽ in verbo, reddatur. l. cum quidã vxori. ĩ. de leg. ij. & l. verbum reddẽ
46 di. de verb. ſig. Quædam ſunt verba † cõia, b vt ea quæ pñt habere
b vtranq; ſignificationem, vel ꝙ qs de manu ſua accipiat, vel de ma
47 nu alterius, vt ponit exẽplũ gl. ſed quare † verbũ ſubſtituo, nõ eſt verbum directũ ſicut inſtituo? Dic, qa eſt verbũ magis gñale: quia quocunq; mõ qs in alterius loco ponatur dr̃ ſubſtitutus, adeo ꝙ ĩ legato ſingulari. l. Titius & Seius, vter. cum duab. legi. ſeq. s̃. ti. j. & C. de cad. tol. §. in j. & §. pro ſcđo, ſed non eſt ita in verbo inſtituo.
c ¶ Mõ his regulis præmiſſis c dubitatur de qbuſdã alijs. Et primo
d de verbo, d ꝑueniat, e an ſit † directũ vel cõe, vel obliquũ. Et ꝙ ſit
e obliquũ, vr̃ caſus in l. fideicõmiſſa. §. hæc verba. ĩ. de le. iij. & l. cum
48 hr̃des mei. §. cũ ita. ad Treb. & l. hr̃dib. §. fi. eo. ti. ¶ In ꝯtrarium ꝙ ſit directum. hẽs in l. ij. §. ꝑueniſſe. de hr̃d. vel act. vẽ. & l. hr̃des mei, in prin. ad Treb. & oẽs leges quæ loquuntur de ſubſtõne facta ꝑ verba, qcqđ ad eum ꝑuenerit. l. cũ virũ. C. de fideic. & l. Baliſta. cum l. ſeq. ĩ. ad Treb. & hoc vr̃ tenere Inn. in c. Ray. ſuper verbo, deueni-
f rẽt. extra de teſta. Ego dico f quod eſt cõe. ¶ Primo ex prædictis apparet: quia in obliquo & in directo reperitur, ergo eſt cõe. Hoc ẽt apparet ex rl'a præcedẽti: quia ſiue de manu alteri⁹, ſiue de manu
49 mea directo habeat, dr̃ peruenire directo. Scđo † dubitat̃ de verbo pertineat, & vr̃ ꝙ ſit obliquũ. d. l. fideicõmiſſa. §. ſi filio. ĩ. de le. iij. & l. j. de pact. inter emp. & vendi. vbi exponitur, ꝑtineret. i. reſtitueretur. & in l. Lucius ij. §. filiã. ĩ. de leg. ij. & ibi Dy. in ꝯtrariũ ꝙ ſit directa, & trahatur ad inſtõnem hr̃dis. l. licèt. C. de pac. ¶ Ex prædictis dico ꝙ eſt verbum cõe. l. verbũ illud, ꝑtinere. de ver. ſig. ¶ Nec ob. §. filiã. vbi interpretat̃ fideicõmiſſum in dub. quia illud in relicto ſingulari, vbi verba cõia nunq̃ ad inſtõnem trahunt̃: nec etiã
50 verba ciuilia directa. l. oẽ verbũ. C. cõia de leg. & dixi s̃. ¶ † Ter-
g tio dubitat̃ de verbo, habeat, g qđ vr̃ directum: qa hr̃e eſt ius dñij, vel poſſeſſionis nõ aũt dr̃ habere q hẽt per fictionem. l. ſtipulatio iſta. §. habere. de verb. obl. & l. habere. de verb. ſig. ſed in fideicommiſſo quis dẽt petere ab alio, ergo, &c. & hoc vr̃ ſentire Azo in ſumma de hær. inſt. poſt prin. ¶ In cõtrarium qđ ſit obliquũ, d. l. fideicommiſſa. §. ſi filio. ĩ. de leg. iij. Ex prædictis ſatis poſſumus inferre ꝙ ſit cõe. Pro hoc facit rl'a p̃cedens: qa ſiue a me, ſiue ab a-
51 lio habeã, hẽre dicor. ¶ † Quarto dubitat̃ de verbo, remaneat,
h vtrũ ſit cõe. Et vr̃ ꝙ ſic: qa intelligit hẽat, h & ſi nõ hẽat, reſtituat, l. ſi cũ ante. C. de do. an. nup. & l. prætor. in princ. & qđ ibi no. ſuper verb. remaneat. ĩ. de col. bo. Idẽ in verb. redeat, vt puto, licèt alibi
52 videat̃ accipi pro directo. l. ſi duob. ĩ. de mil. teſt. ¶ † Quinto du-
i bitatur de verb. ſuccedat, i & vr̃ ꝙ ſit verbum directũ, vt in rub. & l. j. & ij. C. com. de ſuc. & plurib. alijs legib. & l. ſi abducta. C. de furt. & l. ſi in perſonã. C. de fideic. & l. q̃q̃. ad l. Falc. cũ ſi. Contrariũ cre-
k do, k ꝙ ſit verbũ cõe. l. nõ tantũ. in prin. ĩ. de fideic. lib. & l. reſtituta. §. fi. cũ l. ſeq. ĩ. ad Treb. vbi dr̃, ꝙ ex Trebellianica eſt ſucceſſio.
l Pro hoc vr̃ caſus in c. Ray extra de teſta. ¶ Sexto dubitat̃ l de ver.
53 † reuertat̃, qđ vr̃ obliquũ. l. iij. de pac. inter emp. & vend. Sed credo ꝙ ſit idẽ ꝙ s̃. dixi in ver. pertineat. Et pro hoc eſt glo. not. ĩ. de
54 do. l. j. in fi. gl. magnæ. & facit l. Lucius. §. tres hr̃des. ad Treb. ¶ † Se
m ptimo dubitat̃ m de verb. deuoluatur, n & vr̃ ꝙ ſit directũ. l. de emã
n cipatis. C. de leg. hær. & l. Lucius. ij. reſp. ĩ. e. & C. de iur. deli. l. ſi infanti. ſuper ver. deuoluta. Dixi ꝙ eſt cõe. l. ij. & qđ ibi not. de ali. &
55 cib. leg. & qđ ibi dixi. ¶ † Octauo quæro, qđ de verb. accreſcat. & vr̃ ꝙ ſit obliquũ. l. codicillis. de vſufr. leg. In ꝯ̃rium, ꝙ ſit directum. C. qñ non pet. par. in rubro & nigro. & §. his ita. C. de cad. tol. & eſt verbũ aptũ ad ꝯprehẽdendũ bona impuberis. l. qui patri. in prin. de acq. hær. & hoc puto verum: non enim aptatur, vt qs capiat de manu alterius. Nõ ob. l. codicillis. qa ibi in codicillis, vbi ſi eſſent verba directa, traherentur ad fidecõmiſſum. l. Scæuola. ad Trebel.
56 ¶ Nono quæritur † de ver. moriatur. o tex. & gl. eſt in c. ſi pater. de
o teſta. lib. vj. qđ verbũ directũ. q. d. ibi moriatur talis. i. directo ad ta-
p lẽ peruenıat. puto p tñ ꝙ verbũ hoc & præcedẽs, & cætera verba ſimilia, niſi illa duo. ſ. hæres eſto, & inſtituo, nõ ſunt ciuilia, ſed ma
q gis cõmunia iure gentium. ¶ Vltimo habemus q videre qualiter hęc ſubſtitutio finiatur. Et dixi vobis, ꝙ quãdoque iſta ſubſtitutio continet vulgarem, quandoq; pupillarem, quandoq; alias, dic, vt s̃. dixi de materia vulgaris, pupillaris, & aliarũ ſubſtõnum. De ſubſtitutione de qua loquitur lex Scæuola. ad Treb. dicemus ibi.

CONCORDIA.

¶ Pleniſſimè pro concordia aduerte, ꝙ mortis teſtatoris tẽpore ☞ fructus percepti, ſunt reſtituẽdi fideicommiſſario per grauatum reſtituere. &c. ita Bartol. in l. fideicõmiſſariam. in fi. prin. ff. ad Trebel. & firmatur iſta opi. doct. ſecundũ intellectũ Ang. & ſequaciũ, in l. ita tamen. in prin. eo. tit. contrarius allegatur ſm Ange. & ambos Imo. in hac l. Centurio. ver. opp. ad ſecundã partem. Soluunt ipſi vno ore, ꝙ Barto. eſt vitio ſcribentis corruptus, ſed non placet ſol. per l. iubemus. C. ad Treb. quam allega. ideo aliter ſolue ꝙ ſecunda opi. loquitur, quando grauatus reſtituere erat de filiis in poteſtate, quo caſu fructus nõ ſunt reſtituẽdi, vt in illo caſu ſing. d. l. iubemus. Et eſt ratio, quia filius in poteſtate inſtitutus incontinenti efficitur hæres ſine immiſtione. l. in ſuis, cum ibi no. ff. de libe. & poſthum. ideo iſti fructus nunquam fuerunt effecti hæreditatis, cum inter mortem & exiſtẽtiam filij non ſit dare mediũ. §. qui autem. Inſti. de hæred. quæ ab inteſta. quod ſic non eſt in extraneo hærede.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quædam ſunt verba obliqua. Et de verbo, ſuccedat, vide Lud. Rom. in conſ. 184. & vide Bal. in l. fi. C. de ſac. ſan. eccl. & vide Bar. in conſ. inci. homo Accurſuli. de verbo, deueniat, & materia huius l.

Poma. ¶ Vide Ale. conſ. 12. in 1. col. 3. vol. Et quid de verbo, capiat, vide Ro. conſ. 200.

b Poma. ¶ Verba communia. Vide Ant. de Bur. de iſto verbo. ſubſtituo, conſ. 76. viſo pũcto, vide Bal. per illum tex. l. mulier § fi. ĩ ti. 1. & l. 1. in prin. s̃. eo. Et ibi not. Imo. Ang. & Mod. & eſt bonus tex. l. ſi quis mihi bona. § fi. ver. id quod, & ibi Bal. ĩ. de acq. hær. & in l. Gallus. in gl. in ver. neceſſe eſt. Bar. & Imo. in l. qui liberis. s̃. eo. & vide Oldr. conſ. 197. & conſ. 68. in prin. in 4. volum. Pan. conſ. 32. in 1. colum. 2. volum. vbi etiam ponit de verbo, hæres eſto Et de iſto verbo ſubſtituo. vide Rom. conſilio 58. in j. dubio. Barto. conſilio 232. aliàs 234.

c ¶ Subſtituo. Vide Bal. conſ. 55. 2. vol.

d Pariſ. ¶ Regulis præmiſſis. Vide Io. de Ana. & conſ. 46.

e ¶ De verbo. Vide Ro. conſ. 133. vbi dicit ꝙ Imo. in c. Ray. voluit ꝙ ſit verbum directum.

f Poma. ¶ Perueniat. Vide Alex. conſ. 56. 2. vol. & conſ. 162. eo. vol. & conſ. 173. eo. volu. conſ. 36. in 3. vol. limita, vt per Aret. & vide bonum tex. l. hæreditas. C. de hær. inſt. Alex. l. precibus. ad fi. gl. in ver. ſecundum cauſam. vbi ipſe ponderat eſſe glo. pro hoc. Et quid de verbo, adueniat, vide Alex. conſ. 57. in j. col. in 2. vol. Et de verbo, peruenire, vide Ale. conſ. 161. 2. vol. Et ꝙ verbum, deueniat, ſit verbum commune, dic ꝙ eſt communis opin. Pan. conſ. 32. in j. col. 2. vol. Alex. conſ. 57. in j. colum. & per eundem Alex. conſ. 180. in j. col. 2. volum. Et ꝙ verbum, perueniat, ſit verbum commũne, tenet etiam idẽ Bar. l. Lucius. in 2. q. prin. ĩ. eo. Bal. in l. iam hoc iure. s̃. eo. & c. ſi pater. C. de teſt. Alex. d. conſ. 57. incip. perſpecti. in 2. vol & conſ. 162. 3. volum. incip. circa primum dubium. & conſ. 171. incip. viſo proceſſu. & conſ. 126. in 3. volum. incip. viſo themate ſuper quo dubitare contingit. Limita tamẽ hoc non procedere, quando verbum perueniat, adiungeretur verbo, eo ipſo: quia tũc importaret directam ſubſtitutionem. Ita Bald. l. fin. in j. colum. de ſac. ſan. ecc. alle. Aret. in c. eum qui. de præben. libr. vj. & in c. j. de ſepul. eod. lib. facit glo. in c. quam ſit, in glo. in ver. eueniet. de elect. lib. vj. & gl. in cle. j. in ver. eo ipſo. de vita & ho. cler. Io. Andr. in c. quia ſæpe. de præb. lib. vj. Secundo limita non procedere quando apponeretur clauſula, pleno iure. C. de ſac. ſan. ecc. l. fi. Ang. conſ. 125. incip. hoc teſtamento. Pet. in vlti. colum. in l. Iulianus. s̃. de rei vend. Et Are. Adde tex. in l. ſi poſt miſſionem. in verſic. plena legata. ff. ad l. Fal. & in l. diuortio. in princip. iuxta glo. in verſicu. plena. ff. de nego. geſt. Tertio limita quando adiungeretur verbo, libere. Ita ſentit Bart. ſuprà in 2. quæſtione prin. Item quòd ſi teſtator dixit libere, & ibi eius dicta multum faciunt pro iſtis tribus limitationibus: quia etiã poſſent adaptari ad alia verba communia. Vide etiam ad hoc Roman. conſilio 112. & conſilio 20.

g Pariſ ¶ Ego dico. De hoc eſt tex. in l. hæreditatis. C. de hær. inſt. ſequitur Com. conſi. 123. incip. loquens de verbo, conueniat. Idem tenet Bald. in l. fin. C. de ſacroſan. ecc. Ange. in l. precibus. eo. tit. idem eſt in verbo, deueniat. ſecundum tex. in l. pe. ff. de ſo. & in l. 2. & ibi Ang. C. de bo. quæ lib. conſilio 13. inci. Iacobus habens vnum filium. Et de iſto verbo, perueniat, vide Barto. conſilio 21. & cõſilio 35. aliàs 25. ad finem, & conſilio 161. vbi ponit de verbo, deueniat.

h Pariſ. ¶ Habeat. Sic Bar. dixit ꝙ verbum directum iunctum rei certæ non trahatur ad inſtitutionem, dicit contra l. j. §. ſi ex fundo. ff. de hære. inſt. & contradicit ſibimet. maxime in prin. q. & ideo credo ꝙ Bar. ſit corruptus, & tamen poteſt ſaluari, vt ſi eſt datus cohæres vniuerſalis, iuxta l. quoties. C. de hær. inſt. ſed iſta ſo. non eſt bona: quia in §. ſi ex fundo, non erat datus alius cohæres vniuerſalis, & ideo ſi facta fuiſſet ibi diſpoſitio per verbum, inſtituo, illi liberati fuiſſent hæredes in totum. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ĩ. eo. ideo credo quòd ſit corruptus.

i ¶ Succedat. Vide Bal. conſ. 469. 2. vol. & conſ. 178. eod. lib. & per eundem conſi. 138. & 193. 4. volum.

Poma. ¶ Vide Alex. conſ. 58. in prin. in 3. volum. Barto. conſ. 13. barb. conſ. 32. in 2. vol. Rom. conſ. 185.

k Poma. ¶ Contrarium credo. Idem tenet Pau. de Ca. conſ. 133. contrarium tenet Sig. de Homo. conſ. lxj. vide Ang. conſ. xxxj. in j col.

l barb. ¶ Sexto dubitatur. Et facit c. in præſentia. de proba. in verbo, deuoluerentur.

Pariſ. ¶ Vide Com. conſ. 144. in 2. dub. qui idem tenet.

m Pariſ. ¶ Septimo dubitatur. Vide Fel. in c. in præſentia. in prin. de proba.

n ¶ Deuoluatur. Adde tu Aret. in c. in præſentia. in j. notab. de proba. Dom. in c. ſi pater. de teſt. in vj. in gl. in ver. filij. Ang. & imo. in l. Lucius. ĩ. eo. tit.

o ¶ Moriatur. adde bal. conſ. 40. 4. vol. Et de iſtis verbis communibus, & directis, vide ioan. And. in d. c. ſi pater. in nouella per bald. in l. fi. C. de ſacr. ſan. ecc. per ang. in l. precibus. per Oldr. conſ. 125. per bar. conſ. incip. pater filio impuberi, & conſ. incip. quidam de aſſiſio. & conſ. inci. in q. propoſita.

p Poma. ¶ Puto. Vide bar. conſ. 24. Roma. conſ. 15. in fi.

q Pariſ. ¶ Vltimo habemus. Quid de verbo, hæreditatem. idem eſt quod hæredem eſſe, vt per Com. conſ. 2. inci. proponitur. in 3. dubio. quid de verbo, accipiat, vide Com. conſ. 13. in [illegible] one. in princip.

LEX XVI.

Si quis eum. Si ſeruus legatus ſubſtituatur pupillo, euaneſcit legatum in conditionis euẽtum. h. d. Hic dicitur in his teſtamẽtis, & ſic innuit ꝙ patris & filij ſunt plura teſtamenta. Sed contra de l. patris, & filij. ĩ. eo. Sol. vt in l. cõtraria dicã. Vlterius op. Inſt. de adim. leg. ꝑ totũ, vbi dicitur ꝙ non refert an codicilli ſint confirmati, vel non. Sol. dr̃ hic, confirmatis, ſubaudi, maxime. Dicitur hic, legato adempto, quæro an videatur incontinenti, an expectetur euentus cõdõnis ſubſtõnis: dicit gl. incontinenti. vide gl. quæ incip. ſub conditione, &c. glo. precedens dicit contrarium & bene, ꝙ expectatur euentus cõditionis, Caſus eſt in l. ſi ſeruus cõis. in fi. ĩ. eod. & l. ſi poſt mortem. in fi. de leg. j. ſecundum Iacobum de Aretio.

1 *Teſtamentum quis quando poſſit facere ſibi, & filiis diuerſis horis.*

2 *Verba iſta (ſi filius viuo ſe ſuccedat, cuius ſint, an teſtatoris, an legislatoris.*

Teſtator ſi inſtituit extraneum ſub conditione, & filius ſe viuo morietur, videtur primo inſtituere filium ſuum.

3 *Filius iam natus ſi præteritus decedat viuo teſtatore, tamen teſtamentum non confirmatur.*

4 *Filius poſthumus ſi eſt præteritus in ſecundo teſtamento, qui natus viuo teſtatore decedat, an rumpatur primum teſtamentum.*

5 Poſthum

5 *Posthumo præterito nato,& mortuo viuo testatore,necessario deuenitur ad secundum tabulam.*

6 *Testamentum primum non tollitur per secundum,si ex eo non potest hæreditas adiri de iure ciuili.*

§.si suo. Rupto testõ pr̃no,rumpitur pupillare,& remanente paterno,remanet pupillare.h.d. Text.ibi instituat.& dic & filium iã natũ p̃tereat.Aduertatis,op.duob.mod.dr̃ hic,† ꝙ põt qs facere testm̃ sibi,& filiis diuersis horis.¶ Contra,imo dẽt fieri vno contextu.l.heredes palã.§.fi.de test.& l.cũ antiqtas.C.de testa.R̃n.hic qdã ꝙ dr̃ hic alia hora.s.cõtinuata,& sic sit factum si ne interuallo vno contextu.Tu dic,q̃nq;est vnum testm̃ oĩ respectu,& tũc dẽt fieri vno ꝯtextu,d.l.hæredes palã.in fi.Q n̄q; est vnũ testm̃,vno respectu,sed alio respectu dñr pl'a testamenta,vt in casu ꝓposito,vt videbitis ĩ.eo.l.pr̃is,& filij.& tunc pñt fieri vno ꝯtextu.Item pñt fieri diuersis horis,in qualibet tñ ꝑ se,tũc adhibitis legitimis testib.vt hic dr̃.¶Quero vtrũ sit dr̃ia à quo ĩcipiat,vtrũ à pr̃no,vel à testõ pupillari?Gl.dicit ꝙ sic:qa qñ fit diuersis horis, dẽt incipi à paterno,aliàs pupillare nõ valeret.Si.n.fieret vna hora,& vno ꝯtextu,tũc dic,vt dixi in l.2.§.prius aũt.s̃.e.† Procedo vlterius dicit̃ hic,si viuo se fili⁹ decedat:& quæro an ista verba,si viuo se,&c.fuerint verba testõris facientis instõnẽ sub illa cõdõne, an vero sint verba legis recitãtis factum.Gl.dicit vtrãque lecturã posse esse veram,sed j.opi.posita in gl.ꝙ ista verba sint testõris,nõ placet,ᵃ qa ꝑm hoc testm̃ nõ esset irritum,& fili⁹ nõ esset p̃teritus. Nã quia ex̃neum instituit sub cõdõne,si filius se viuo moriet̃:primo videt̃ ĩstituere suũ filiũ.l.si qs ita hæres.s̃.ti.j.& ẽ casus ꝑm vnã lecturã.ĩ l.cohæredi.§.fi.ĩ.eo.& s̃.de libe.& posth.l.Gallus.in prin. subaudiendo,licèt gl.al'r teneat.& tex.s̃.ti.j.l.cum in testõ.in prin. ñ cauillando tex.Pro hac opi.præstat argm̃ optimũ.l.si ita stipl'o.ĩ prin.de oper.lib.quare tene scdam lecturã positã hic.qa ista sunt verba legis,& exponamus si.i.quãuis,vt dicit gl.ꝑm quam lect.habes,ꝙ† filius iã natus præteritus,licèt viuo testõre decedat,tamẽ testm̃ nõ ꝯfirmat̃.De hoc tamẽ plene hẽtis in l.posthum⁹.in prin. s̃.de iniu.testa.¶Iuxta legẽ nr̃am q̃rit † gl.hic in verb.si viuo:sed quid si præteritus est filius posthumus,q natus viuo testõre decedit,an rũpit̃ superi⁹ testamẽtũ?Gl.ꝙ nõ:qa ꝑm testamẽtũ cõfirmatur tãtũ de iure p̃torio,vt possit peti bo.pos.ꝑm tab.d.l.posthum⁹. in prin.de iniu.test.& iõ primũ nõ rũpit̃:quia ad hoc vt primũ rũpatur ꝑ ꝑm,reqritur,ꝙ ex scdo potuerit adiri hęreditas d iur.ciui. l.cũ in scdo.de iniu.test.ꝓbatur in l.si fili⁹ q ĩ potestate.s̃.de libe.& posth.vide gl.quæ incipit sub hac ꝯdõne.Gl.ista male dicit in casu in quo loquitur.Nã ex scdo testõ,in quo posthumus est præteritus,possibile fuit hæreditatẽ adiri de iure ciuili,vtputa nõ nato posth.ideo primũ rũpitur.l.j.& 2.s̃.de iniust.test.& est ꝯ istã gl.casus in l.posthumi. §.sed & si sit añ.s̃.de iniu.test.& sic gl.male dicit, ꝙ potuerit adiri hæreditas de iure ciuili.Rõnes autẽ positæ in gl. concludunt veritatẽ in filio iã nato pręterito,vt ꝓbatur ꝑ casum l.si filius q in ptãte.s̃.de lib.& posth.¶Sed quæro,quid si ꝑm testamentum est tale,ex quo necesse sit peti bon.poss.ꝑm tab.ex alia tamen cã quam propter causam præteritionis,vt quia fuit aliquis institutus sub conditione impossibili,quam prætor remittit, vel ex alia cã.De his dicatis vt dixi in l.cũ in secundo.s̃.de iniu.test.tetigi in materia vulgaris substõnis.Tene mente istã gl.ad duo.Primo† ꝙ posthumo præterito & mortuo viuo testõre,de necessitate deuenitur ad ꝑm tab.l.posthumus.in prin.de iniu.test.Scdo no. † ꝙ ad hoc vt primũ tollatur per ꝑm est necesse ꝙ hæreditas possit adiri.de iu.ci.hoc examinaui in l.cum in scdo.s̃.de iniu.testam.

ADDITIO.

a ¶ Non placet.Adde secundum Bal.quod propter aliud videtur ꝙ ista lectura non sit bona:quia ista videtur quædam vulgaris substitutio facta filio,sed quando filius est substitutus in primo gradu potest præteriri,arg.vt s̃.de libe.& posthu.l.si posthumus.§.quòd vulg.Sol.dic contrarium procedere quando in eod.testamento substõ esset facta,sed hic fuit facta diuerso tempore.Vnde magis dicitur secundum testamentum,quam substitutio vulgaris,ideo vitiatur ex præteritione,ex quo infert vltra Bal.quod qui fecit testamẽtum primum,in quo Titium hæredẽ instituit,& postea ex interuallo aliud faciat in quo instituat Sempronium sub conditione,si Titius eo viuo moriatur,quod primũ testamentum statim est ruptum per secundum:quia duo testamenta non possunt simul stare diuersis temporibus facta ab eodem,& nihilominus institutus in secundo nõ poterit esse hæres,nisi Titius viuo testatore decesserit,cũ sit institutus sub ista conditione,sed si hoc secundum haberet vim substitutionis vulgaris,per ipsam non tolleretur instõ prima,& sic Titius posset esse hæres si non decederet viuente testatore:quod dicit esse perpetuo menti tenendum:quia extraneus casus,& possit de facili contingere.

LEX XVIII.

Substituti. Videtis ꝙ posthumo filio substitui potest,vide gl.¶Ad hoc opponi.gl.& non sol.vide eã quæ incipit,dic natum,ibi,sed arg.cõtra,&c.sed hic certificat̃ ex postfacto,ibi non,ꝙ not.ĩ.ead.l.si pater filium.

LEX XVIII.

Si seruus. Istud principiũ ponit tres casus satis faciles,ideo non summo.Dicitur hic,offerẽs,ꝯtra imo requiritur consignatio & depositio,vt C.de cõi seruo manu.l.j.Dicunt quidã speciale in seruo substituto.Veritas est,vt ꝙ hic deficit,ibi suppleatur,vt dicatur offerens & deponens,& consignans.Materiam huius legis habetis plene expeditam per gl.in l.sed & si sub conditione.§.fi.s̃.ti.j.ideo hic non insisto.Videatis ergo per vos.

§.Si Titio. Hic habetis casum contra vnam gl.quam habuistis s̃.eod.l.si quis eum.in princi. Dicitur in l.seq.idem est,& si post mortem,&c.quæro an debeat expectari tempus mortis legatarij.Respõ.non.Casus est in l.si post mortẽ. §.fina.ĩ.de lega.j.sed debet expectari euentus conditionis substitutionis,sed tempus mortis non:quia certum est vẽturum,& cætera.

LEX XX.

1 *Pater si testatur sibi in scriptis,& filio per nuncupationem,an dicantur plura testamenta,vel vnum.*

Dictio sed,posita cum copula &,ponit diuersitatem in facto,& identitatem in iure,secus si sine copula.

2 *Pater quando testatur pro se,& filio,quo ad quid habetur vt duo testamenta, & quo ad quid vt vnum.*

3 *Testamenta si in vna charta reperiuntur plura,adhibitis eisdem testibus,an valeant ista testamenta.*

Pater & filii. Testm̃ patris,& testm̃ filij quo ad quid hñr pro vno,quo ad quid pro diuersis.h.d. Ver. sed & si pr̃,hic ponit̃ qñ hñr pro diuersis. ¶Opp.& vr̃ ꝙ de iure prætorio hñr tanquã diuersa testamenta.l.si ita. §.fi.de bo.pos.ꝑm tab.Sol.ibi loquitur qñ pr̃ fecit sibi testm̃ in scriptis,filio ꝑ nũcupationẽ,hic ecõuerso,quo casu testamenta hñr ꝓ diuersis:& sic cõcordat cũ fine,non aũt ꝯcordat cũ casu principij,quæ aũt sit diuersitas.ĩ.dicam.Item dr̃ hic ꝙ sufficit esse signatas tabulas pr̃is,licèt nõ filij.cõtra.s̃.eo.l.si qs eũ.§.fi.vbi requirit̃ eadẽ solemnitas in testõ filij, quæ fuit in testõ pr̃is, & dẽt reiterari in testõ filij. Sol. tabulæ pr̃is & filij fiunt vno cõtextu, vna solẽnitas sufficit,ita loquitur hic,& qđ dr̃ in tex.& si tabulæ filij resignatę sint,exponit̃ ꝑ gl.duob.mod.Primo.i.apertæ & nõ signatæ:& intelligatis non signatæ.s.separatæ,sed sunt iunctæ testõ pr̃no,adeo qđ signa impressa in testõ pr̃no,vñr impressa in pupillari. Ita dẽs intelligere hanc legẽ,vt l.ad testiũ.§.fi.s̃.de test.Alio mõ exponit̃ ꝑ gl.i.aptę corã honestis ꝑsonis.l.ij.quemadmodũ testa.aper.& tũc intellige ꝙ ab initio fuerunt signatæ.ita debetis intelligere hãc materiam. 1 ¶ Quæro † circa hanc legẽ ĩ ver.fi.vñ pr̃ fecit testm̃ sibi ĩ scriptis, & filio ꝑ nũcupationem,an dicant̃ pl'a testamẽta,vel vnũ tm̃?Quidã dñt vnum,etiã illo vltimo casu,& hoc patet ex prin.hui⁹ l. Alij dñt,& ista est veritas,ꝙ tũc vñr duo testamenta. ᵃ hoc apparet ex text.qui dicit,sed & si.& sic est dictio aduersatiua,q̃ dictio sed, qñ ponit̃ cũ copula &,denotat diuersitatẽ in facto,& idẽtitatẽ in iure,& sic hic in fi.denotat qđ hæc sunt diuersa testamenta quo ad diuersas solẽnitates,sed vnum quo ad vnũ iuris effectũ. Vide gl. quę ĩcipit,ꝑ hoc vr̃ ꝙ sint,ibi assimilatur. Sil'e de hac dictiõe sed, hẽtis s̃.ne qs eũ q ĩ i⁹ voc.est vi exim.l.ij.& l.sed & si lege.in prin. ꝑm vnam lec.s̃.de pet.hære.Sed,si poneret̃ dictio sed,sine copula, vl'alia aduersatiua sine copula,tunc denotat diuersitatẽ in facto, & in iure,vt tangit gl.in l.hoc amplius. §.de his aũt,super verb. ãt. de dam.infe.& vr̃ mihi ꝙ tãgatur ꝑ gl.in l.q vsumfr.ĩ.de verb.obl. 2 Quæro,† quo ad qd hñr vt duo testamenta , & quo ad qd hñr vt vnũ.Et vide gl.q̃ incip.per hoc.vers.ego vnũ,&c. Pro declaratiõe istius q.debetis scire,ꝙ in testõ sunt plura considerãda,videlicet, ꝑsona testãtis,solẽnitas testĩ,valor, seu effectus testĩ , vltimo acquisitio hr̃ditatis ex testõ procedẽs. Ad primũ dico,ꝙ si consideramus ꝑsonã testãtis,ꝙ sunt vnũ:qa vnus & idem facit vtrumque testamentũ,vt s̃.eo.l.j.in prin.¶Secũdò,si cõsideremus solẽnitatẽ testĩ,dico,ꝙ pñt haberi vt vnũ,si fiant vno cõtextu, & vna solennitate.Item possunt haberi vt diuersa,si fiant diuersis horis,& diuersis solennitatibus,vt dixi s̃.in l.si quis cum.in fi.s̃.eo. Si consideramus factum.s.valorem,seu effectum testamenti, quædã sunt, quæ testamentũ in totũ euacuãt,vt præteritio filij , querela in totum proposita & obtenta,& hæreditas nullo modo adita, & similia.Et istis casibus,quãdo non valet paternũ, non valet pupillare, & censetur vt vnum.s̃.eo.l.si quis eum.in fi.& de inofñ.test.l.Papinianus.§.sed neq; impuberis.& l.ij.§.adeo.s̃.e.tit.Quædã sunt,quę testamentũ expugnãt quo ad querelam non in totũ,vt bon.pos. contra tab.quæ expugnat tantum de iure prætorio. Item querela pro parte proposita & obtẽta. Et istis casib. testamentũ pupillare censetur diuersum a paterno.l.& si contra.ĩ.eo. & l.Papinia. §.sed nec impuberis.de inof.testa. Si cõsideramus hr̃ditatis acquisitionem procedentẽ ex testõ: tunc dico, ꝙ posito, ꝙ testamentũ primum

ADDITIO.

a ¶ Duo testamenta. Adde cum Bart.tenent Bald.Angel.& Imo.& Rayn.in lectu.ordinaria:& scias quòd Pau.de Cast.dicit,quòd non videt quomodo possit procedere iste intellectus:quia oportet violare literam,vt patet in verb.resignare.per glos. Vnde ipse intelligit quòd paternum fuit factum prius adhibitis suis signaculis,& postea pupillare, cũ aliis signaculis de per se,demum fuerunt remota signacula pupillaris adiecta , & sic verbum resignare,exponitur,id est,remouere,& sic erit sensus quòd paternum valet, nec pupillare vitiatur:quia patris signa sufficiunt,etiam si diuersa hora factum sit pupillare,& iuxta hoc dicebat,quòd quando pupillaris substitutio vno contextu facta est cum paterno , & testes simpliciter attestentur se fuisse adhibitos ad paternum , intelligentur adhibiti ad pupillare,per istum text.dum dicit,signa patris sufficiunt:& dicit,quòd nullus doctor hic tangit,quod dictum videtur sequi Alex.sed intellectum reprobat ad hanc legem : quia de propria significatione vocabuli idem sit resignare,quod aperire.l.si testamẽtum. cum glos.suprà,de testam.Item quia iste intellectus est contra text.in l.si quis eum.§.fi.suprà eod.vbi in pupillari diuersa hora requiritur eadem solennitas,quæ in paterno:ergo sicut primum vitiaretur si amouerentur signacula ante aperturam testamenti,ita in pupillari, dicit tamen posse procedere opin.Pau.quãdo pupillare & paternum,vno & eodem tempore absque interuallo condita essent,& quolibet de per se essent apposita signacula,& sigilla septem testium.quia tunc licet testator amoueat apposita in pupillari, nihilominus vtrunque testamentum firmum manet,ex his quæ adhibita sunt in paterno.

mum sit confirmatum vera aditione, vel pp existentiam sui hære dis, tunc vt diuersa testaměta cēsent: qa qs pōt agnoscere hæreditatē pupillarē & repudiare paternam. l. quæsitū. de acq. hære. & l. si filius qui patri. s. eod. & dixi in l. sed si plures. §. si ex asse. s. cod. quod non contingeret, si diuersæ partes hæreditatis paternæ essent delatæ. ¶ Nā non posset qs vnam amplecti, & aliam repudiare. l. si so lus. de acq. hær. & l. q iam elogio & ibi plene not. C. de iur. delibe.

a ¶ Vltimo q̃ro, † pone ꝙ in eadē charta sunt scripta plura testamenta adhibitis eisdē testib. vtrū valeāt ista testamenta, vř ꝙ non: qa speciale est in testō patris & filij vt sufficiat vna solennitas, ergo in aliis plures solennitates reqrunť. Incontrarium vř: quia ista solennitas vř quodlibet testm̃ per se respicere in illa charta, & sic quodlibet testm̃ habet per se suā solēnitatē. l. si qs ex argentariis. §. si initium. s. de eden. Quid dicemus? Bř dico ꝙ omnia testaměta valent p d. §. si initium. & l. scire debemus. j. de verb. obli. & l. Titia. §. fi. eo. tit. & l. pluribus, in prin. eo. tit. Non obst. lex ista, quia sufficit hic vna solennitas adhibita ab eodem homine. In quæstione vero nostra, quot sunt homines testantes, tot fuerunt homines q ad hibuerūt suos testes, licèt đ hoc vna scriptura fuerit facta, vł licèt hoc dixerit vno ꝯuocio vel vna voce, ar. de hoc j. de duob. re. l. iiij.

ADDITIO.

a ¶ Vltimo. Adde quòd decisionem Bart. hic intelligit bald. veram indubitanter, quando notarius dixisset in instrumento quòd oēs isti testes erant adhibiti in omnibus testamētis in eadem charta scriptis, tamen idem dicit si notarius hoc non exprimat, quòd dicit esse notandum pro ampliatione d. §. si initium, loquentis in die: quia procedit etiam in adhibitione testium. & cum eo transeunt alii, & idem videtur dicendum de loco apposito in principio scripturæ, quia censetur repetitus in sequentibus partibus. ita Bald. & Sal. in l. eo quòd a multis. C. si cer. pet. & de istis vide Bald. in rub. de fid. instrum. Ang. in l. Lucius. j. de mil. test. Bald. consi. 177. lib. 3. præmissis tribus statutis in quantum Alex. tangit an sententia super expensis sit diffinitiua, vel interlocutoria, vide Roma. consi. 458. Et an lata possit mutari, vide per eundem cons. 252.

LEX XXI.

1 *Substitutio facta in vnum casum, habet locum in alio casu à testatore omisso, nisi testatoris voluntas repugnet.*

Si ita quis. Substitutio pupillaris facta ad tempus post tēpꝰ vř prohibita. h. d. ¶ Oppo. substō facta in vno 1 † casu, habet locum in alio casu testōre omisso. l. iā hoc iure. s. eo. & l. Gallus. §. & quid si tm̃. s. de lib. & posth. sed hic dř ꝯtra. Rň. hoc a est verū ª nisi testōris voluntas repugnet tacite vel expresse. l. iam hoc iure. s. eo. & l. quamuis. C. eo. sed hic vř repugnare, & apparet tacita voluntas in ꝯ̃rium, quia testōr se restringens ad certū tempus videtur post tempus prohibere. l. statuliberum. §. Stichū. j. de lega. ij. & l. Imperator. s. de post. & hoc est quod dicit text. hic. n. in hunc casum substitutus videtur. Opp. de l. fi. C. de posth. hære. insti. Sol. vt no. in l. commodissime. de lib. & posth. ¶ Opp. de l. si extrab neus. s. de ꝯd. ob cau. Sol.ᵇ illa concordat. Nam ibi casus omissus remanet ī dispositione iuris communis. ita hic casus omissus. s. post x. ann. remanet dispositioni iuris cōmunis. ¶ Itē opp. s. de sup. leg. l. legata. in prin. & l. quæsitum. §. fi. de fundo instr. vbi dř quod per specialem prouisionem non derogatur prouisioni generali. Sol. hic fuit tantum specialis prouisio, & nulla generalis prouisio præcessit, ideo stamus soli prouisioni speciali.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Hoc est verum. Contra hanc doctri. vide batto. in l. Gallus. §. & quid si tantum. dum no. illum tex. s. de libe. & posth.

b Poma. ¶ Sol. Hanc sol. sequitur Pau. de Cast. & Alex. in l. in testaměto. in fi. C. de impube.

LEX XXII.

Is qui. Opp. de l. & si contra. j. eo. Sol. ibi successit ex pupillari alius quam ille qui petit contratab. Nam propter cōtratab. non expugnantur tabulæ pupillares, vt ibi, sed ille qui contratab. petit est indignus substitutione. ¶ Quero vtrum hoc sit verum, siue iste obtineat, siue succumbat. Dic vt in glo.

LEX XXIII.

1 *Substitutio breuiloqua non transit ad hæredes.*

2 *Substitutio breuiloqua, an in omnem casum comprehendat directam & fideicōmissariam.*

Qui plures, Spes substitutionis breuiloquę ad hřdes nō transit, & in dubio p nomina appellatiua facta interpretař, & ideo illi solū q sunt hæredes vocantur pro hæreditariis portionibus. h. d. cum l. seq. No. tex. ibi, qn̄ inuicē in omnē causam. Et no. text. ibi q dicit, qui heredes extiterint, & sic p nomina appellatiua. ¶ Op. de l. si ex pluribus. de suis & legit. Rň. ibi 1 loquitur de iure accrescendi, quod transit ad hæredem, hic † vero in substōne breuiloqua, quæ ad hřdem non transit. vt hic, & l. Lucius. §. fi. j. eo. & vidistis simile ī l. qui liberis. §. hæc verba. l. sed si plures. in prin. s. eo. ¶ Opp. de l. si tu ex parte. j. de acq. hær. vbi ēt ille q non est hřs, vř ꝙ admittatur ad substōnē. Sol. ibi fuit facta substō p nomina ꝓpria, hic vero fuit facta p appellatiua, qd in dubio pręsumitur, vt hic tex. in simi. no. dicit. ¶ Vltimo ex hac l. no. † dn̄t q 2 dā, ꝙ hæc substō breuiloqua in oēm casum cōprehendit directā & fideicommissariam substōnē, vt hic dicit tex. ibi, qn̄ inuicē in oēm casum, &c. Sed Dy. exponit. i. in oēm euentū ꝓuenientem ex substōne directa, non per fideic. Hoc examinaui. in l. Lucius. j. eo.

LEX XXIIII.

Si plures. Opp. j. ad Treb. l. nonnunquam. & l. quoties. Rň. hæc per illā determinari dēt vt succedant p hřditariis portionibus, nisi fuissent expressa propria nomina, vel fuerint iussi dare aliqd ex quo præsumať ꝙ testator voluerit cos hřc viriles, vt gl. dicit, & bene. In dubio autem videtur facta hæc substitutio per nomina appellatiua, vt hic, in fi.

LEX XXV.

Pater si instituit filios, & eis substituit Titiū, vř substituisse vltimo morienti.

Si pater impuberes. Extraneus post mortē omniū filiorū in dubiū substituitꝰ vř, h. d. ¶ Quæro qualř fuerūt formata verba testī in hac lege. Quidā dn̄t qd př dixit, filios meos inuicē substituo, & hoc prout quidā habent in tex. substituerit. Alij dn̄t quod dixit, inuicē instituo, & hoc prout habent instituerit, sed nō curo: quia si dico, inuicem instituo, ista verba ꝯtinēt instōnē, & substōnē, vt l. qui liberis. §. hęc 1 verba s. eo. ¶ † Secundo quero, quid si pater simpliciter instituit filios, & substituit Titiū? Rň. semper vltimo morieti vř substituisse. l. pe. C. eo. tit. qd plene examinaui in l. hřdes mei. §. cum ita. j. ad Treb. ¶ Dř hic in duos gradus. Contra, immo tres, quia instō filiorum, & substō inuicē, & substō tertij. Gl. soluit duob. mod. Tene secundam vt exponatur institutionis, id est, substōnis, & gradus institutionis non connumeretur.

LEX XXVI.

1 *Testamentum potest incipere à substitutione vulgari expresse.*

2 *Vulgaris tacita, vt confirmetur non requiritur aditio ex testamento paterno.*

Si pater filium. Substō vulgaris hēt locū ēt in instituto, viuo testōre defuncto. h. d. fm glo. (licèt Iac. de Ra. dicat aľr) Est difficilis & subtilis tex. ¶ Op. C. de posth. hæred. insti. l. fi. Rň. vt no. in l. cōmodissime. s. de lib. & posth. ¶ Scđo opp. qd substitutus non pōt admitti: qa incertus, & innominatus. l. quoties. in prin. s. de hære. insti. Dicit gl. qd hic fuit demonstratus certa demonstrōne, q̃ hēt vim proprij nominis, quia omnino per natiuitatē est certificādus. Tertio opp. ꝙ substitutus non admittať, nā instituto mortuo viuo testōre, substō dēt expirare: qa non pōt adiri hřditas ex instōne paterna. l. ij. §. adeo. & l. sed si plures. §. si ex asse. s. eo. Sol. illud verum in pupillari substōne: hic loqtur de vulgari. Dicit. n. si filius mihi nascetur post mortē filij 1 mei, & sic est vulgaris expressa, † à qua testm̃ pōt incipere, vt hic, & s. de lib. & posth. l. Gallus. & quasi p totā legē. C. de cad. tol. §. p scđo, & l. Thais. §. Splendophorꝰ. de fideic. lib. Ita dicit gl. & Dy. Iō in gl. huius legis exponit, s. pri viuenti, & sic fuit vulgaris expressa, sed quia text. nō dicit viuēti, ideo Iac. de Ra. dicit ꝙ ista lēct. ꝯtinet diuinationem, & ideo legit alio modo, & fm eius lecturā. h. d. Tacita vulgaris non expirat pupillo viuo testōre defuncto si supest substitutus. h. d. Iac. de Ra. In tex. substituerit, s. pupillariter, & fm hāc lect. op. Tacita vulgaris requirit aditionē hřditatis ex testō paterno. l. apud Iulianū. §. idē Iulianus. j. ad Treb. hic ex paterno non pōt adiri: quia pupillus institutus decessit viuo testōre. Dicit Ia. de Ra. illa regula fallit, qn̄ frater est substitutus impuberi, vt hic. Facit l. si filius. s. eo. & tangiť p Cy. C. eo. l. pe. Ego † aūt dico indistin 2 ctè, ꝙ ad ꝯfirmationē tacitæ vulgaris non requiriť aditio ex testō paterno. Sed si pupillus moritur viuēte testatore an extinguatur tacita vulgaris? Distinxi. s. eod. l. j. in tractatu vulgaris, & tangam j. eo. l. lex Cornelia. in hoc tamen not. opi. Iac. de Ra.

LEX XXVII.

Si Titius. Bonus casus est. Quod dicit hic, in vtranq; partē, a intelligas in partem Titij iure substōnis: in partē cohřdis iure accrescendi, si repudiauit cohæres. Sed si poneremus cohæredē adiuisse, & Titium repudiasse partem, tunc admitteret Sempronius in parte mTitij tm̃. l. ij. §. si duo. j. de secun. tab.

CONCORDIA.

☞ ¶ Si Titius. Pro cōcord. aduerte nūqd vltimo substitutus in casu l. cohřdi. in prin. hoc eo. tit. admittatur ad portionē primi instituti ex substōne vulgari, an vero per ius accrescendi: & Bar. determinat fm Dyn. ꝙ non venit ex substōne vulgari, sed per ius accrescendi. in d. l. cohřdi, in prin. Contrariū alleg. p Alex. in hac l. si Titius. Tu dic, Bar. se refert ad dicta per eū ī hac l. si Titius. vel posset cōcordari, vt p Pau. de Cast. q limitat. &c. & de hoc ēt p Alex. ꝯsi. j.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ro. ¶ iure substitutionis. adde Bar. sibi cōtrarium in l. cohæredi. in prin. infrà eod. vbi tenet quod vtranque habebit iure substitutionis, & hæc est communis opin. secundū alex. hic, qui dicit bart. se correxisse in d. l. cohæredi, & vide de hoc alex. plene in consi. 1. in 1. vol.

LEX XXVIII.

1 *Substitutus pupillo qui decessit viuo testōre, an possit venire ex tacita vulgari*

2 *Testamentum accipit vires à tacita, vulgari, nec requirit aditionem.*

3 *Tacita vulgaris an possit habere locum mortuo pupillo, viuo testatore.*

Lex Cornelia. Fictio legis Corneliæ sicut testm̃ cōfirmat paternum, ita & pupillare, si pupillus post mortē testōris vere, vel ficte in pupillari ætate decesserit. h. d. cū l. seq. Et ꝓcedit hoc ordine. Primo ponit vnū dictū. Scđo illationē. Scđa ibi, q̃ pp. Itē ista scđa subdiuidit in quatuor partes. Primo loquiť qn̄ ĩpubes post mortē testōris decessit vere in ciuitate. Scđo, qn̄ ficte. Tertio, qn̄ ante mortē testōris filius decessit vere, vel ficte. Quarto, qn̄ añ mortē testōris filiꝰ decessit ficte, post mortē vere. Scđa ibi, sed si př. Tertia ibi, si vero viuo. Quarta ibi, quare. ¶ Dř hic in ver. sed si pater. ꝙ ex l. Cornelia veniunt substituti.

ADDITIO.

a Poma. ¶ lex Cornelia. Vide bald. in c. in præsentia. extra de probat o

uti. Contra. j. de capti. & postli. reuer. l. pater. in fin. vbi dicit ꝙ veniũt de iure prętorio: Gl. dicit ꝙ veniũt eadem l. ex suppletione prętoris, vide gl. q̃ incipit, non ex verbis. & sic habes casum ſm Iac. de Are. & gl. ꝙ venit substitutus de iure ciuili & prætorio. ¶ Opp. gl. ponamus ꝙ pater capitur, deinde filius, tertio pr̃ morit in captiuitate, deinde filius moritur in captiuitate, & sic qlibet psumit mortuus præambula hora captiuitatis: ergo primo pr̃, deinde filius, & sic substitutus dēt admitti vt hic: sed j. l. pxima innuere vr̃ ꝯriũ, ergo, &c. Rñdet gl. q̃ incipit, non est verbis. ibi, sed rñde, &c. Ista sol. est vera, & verissima, sed rõ solutionis ponitur in l. pxi. Nã rõ est: quia si filius decedit patre mortuo ficte, filius esse hr̃s patri nõ potuit. l. nec nos. C. de capti. nec fuit suus hr̃s, nec per immistionẽ, & sic testm̃ paternũ est nullius momẽti, & substõ nõ hẽt locũ. vide gl. j. l. pxima, quæ incipit, ex vulgari. Et hæc sunt vera. Sed si ponimus impuberem non habere cohæredẽ cuius aditione cõfirmẽtur tabulæ pupillares, tunc bene põt succedere ipsi pupillo, licèt non traherentur ad bona pupilli defuncti. de quo dic plene. j. de ca. l. pater. & ibi gl. Sed si filius viuo patre esset captus, non admittitur substitutus ex substõne pupillari, vt hic. ¶ 1 † Sed quæro, vtrum ad bona defuncti posset venire ex tacita vulgari? Tres gl. dicunt ꝙ sic. Videatis eas. Vna est sup verbo, non existimo. & incipit, ad hoc, &c. ibi, vel saltem ex tacita. Alia incipit, & hoc intelligo, &c. ibi, vel saltem tacita. Alia est j. l. pxi. & incipit ex vulgari, & ibi vel tacita. ¶ 2 Item † habes ẽt ꝙ testm̃ põt sumere vires a tacita vulgari, a nec requirit aditionẽ ex testõ paterno. Nam nõ ponit hunc filiũ habere cohæredem, immo magis ꝯrium innuitur. Et patet in ratione gl. l. proxi. q̃ incipit, ex vulgari. Contrarium, tex. & gl. habetis in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. j. ad Treb. & Dy. tenet illã gl. Ratio quæ mouet Dyn. est: qa filio decedente in vita patris extinguit pupillaris, quæ est principalis: ergo, & tacita vulgaris, quæ est accessoria. l. iij. §. qui habet. s. de serui. vrba. præd. & text. est. ĩfrà, ad Trebe. l. apud Iulia. §. idem Iulianus. Fallit ſm Iac. de Aret. quando frater est institutus. l. si pater. s. eo. Guil. de Cu. dicit, ꝙ tacita vulgaris non reqrit aditionẽ hæreditatis, & sic testm̃ sumere põt vires a tacita vulgari sicut ab expressa: & est ratio ſm eum: quia non põt incipere dispositio ab eo casu a quo debet extingui. l. Titio cũ morietur. s. de vsufructu. Sed substõ vulgaris extinguit per aditionem, l. post aditam. C. e. ergo ab ea non incipit. Sed rñdeo ꝙ extinguitur vulgaris per aditionem eius, cui facta est substõ. Sed doctores qui tenent ꝙ requiratur aditio, intelligunt de aditione cohæredis non eius cui facta est substitutio. Et ita dicit Rayn. & est tex. in l. apud Iulia. §. idem Iulianus. ĩfrà ad Treb. Old. dicit ꝙ testm̃ põt assumere vires a tacita vulgari, aliàs sequeret absurdum. Nam pone, ꝙ vnus filius tm̃ est institutus, cui facta est substõ pupillaris. si filius nõ adibit, tunc nunq̃ substitutus admitteret ex tacita vulgari, qđ est ꝯ tex. l. iã hoc iure. s. eo. Sed rñdeo. si vnus filius tm̃ est institutus. tunc existentia sui hæredis cõfirmaret tabulas pupillares. l. si filius qui patri. s. eo. & l. paterfam. s. de priul. cred. Sed pone ꝙ existentia sui hr̃dis nihil operet, vt si filius decessit capto pr̃e ab hostibus, tũc bene sequitur absurdũ, qđ dicit Old. Et br̃ ego teneo istas tres gl. reprobata opi. Gul. Old. gl. & Dy. in l. apud Iuli. §. idem Iulianus. j. ad Treb. Et dico, ꝙ est casus in l. neque. n. §. fi. ĩfrà, de test. mili. vbi vulgaris tacita ꝯphensa in fideic. non requirit aditionem hr̃ditatis. Vnde ab illa tacita vulgari, põt testm̃ assumere vires. Nã licèt fideicõmissum requirat aditionem, tñ tacita vulgaris cõprehensa sub fideicõmissaria nõ reqrit aditionem. Dices tu ꝙ ibi est spãle. Rñ. ꝙ ibi est speciale, vt fideicommissaria trahatur ad directa, sed ꝙ illa directa possit a se sumere vires, postq̃ ad illam trahitur fideicõmissaria: nullũ est speciale. idẽ est casus in l. pe. in fi. s. de vent. inspi. nihil subaudiẽdo. Non obst. l. apud Iulianũ. §. idẽ iulianus. j. ad Treb. qa ibi reqrit aditio ad ꝯfirmandas tabulas pupillares, non ad ꝯfirmãdã tacitã vulgarẽ. Et si dicis qñ hoc fit cũ pupillus nihil hẽat? Rñdeo, qs tibi reuelauit? Nã pupill⁹ potuit multa quærere post mortẽ testõris. l. sed si plures. §. ad substitutos. s. eo. Non obst. rõ tua, q̃ est ꝙ rupto principali, rũpitur accessoriũ; quia substõ vulgaris tacita non est accessoriũ, immo est quid tacitũ æquè principale. l. si fideiussor. in prin. de leg. j. Quare credo salua meliori deliberatiõe, ꝙ tacita vulgaris non reqrat aditionẽ, immo testm̃ ab ipsa tacita vulgari põt assumere vires. ¶ 3 Quæro † mortuo pupillo testõre viuo, an tacita vulgaris possit habere locũ: Iste tres gl. dñt ꝙ sic, Dy. ꝯ, & dicit ꝙ est casus in l. quod si fili⁹. j. de capt. & postli. reuersis, & sic dicit esse determinatum ex eo ꝙ ibi dicitur, nihil ẽ, &c. Et sic nec ex pupillari, nec ex tacita vulgari. Alij doct. superuenientes dñt. Aut pupillus habet cohæredem, ex cuius aditione tabulæ secũdæ confirmantur, & habẽt locũ iste gl. alias habet locũ opi. Dy. Ego dico ꝙ hoc est ridiculũ. Sed dico, ꝙ istæ gl. & Dy. dicunt verum: quia qñq; pupillus decessit ficte viuo testõre, vnde spes pupillaris substõnis nõ deficit omnino viuo testõre, & tunc tacita vulgaris hẽt locũ. Et ita loquunt istæ duæ gl. in l. lex Cornelia. Qñq; filius vere decessit viuo testõre, & tũc qñq; pr̃ nõ habuit tẽpus ꝓuidẽdi sibi, & mutãdi testm̃: qa statim decessit post filiũ, & tũc habet locũ tacita vulgaris. l. si pr̃. j. proxime, & hic gl. Qñq; pater habuit tps ꝓuidendi, & mutãdi. & nõ fecit, tũc lex psumit ꝙ testõr voluerit ꝙ substitutus pupillariter succederet. & ita loqtur d. l. ꝙ si filius. j. de capti. & postli. & hãc distinctionẽ hẽs ĩ l. tractabat. j. de testa. mili. & ꝓbatur in simili in l. iij. C. de inof. testa.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Item habes. Vide Pau. de Cast. in l. præcibus in vlti. col. versi. sed aduerte ad vnũ. C. eo. Pro cuius opi. dicit Cor. consuluisse cum collegio Perusino. Vide etiam Alex. consi. 17. in 3. vol.

LEX XXX.

1 *Substituto ex præsumpta voluntate defuncti coniunctus præfertur.*
2 *Dictio neque, est copulatiua.*
3 *Testator si substituit duobus per fideicommissum simpliciter, videtur cuilibet per se simpliciter substituere.*
4 *Testator si dixit. (si tales decesserint, volo quod omnia bona mea deueniãt in tales, videtur vocare substitutos, cum ambo instituti decesserunt.*
5 *Coniunctus ex voluntate defuncti, sicut præfertur substituto, ita etiam veniens ab intestato.*

1 Quidam testamento. Ex præsumpta † voluntate defuncti ꝯiũctus pferetur substituto, h. d. Opp. dr̃ hic ꝙ ꝯiunctus præfert substituto. Contra, immo ꝯiuncto substitutus. in auth. hoc ampli⁹. C. de fideicom. & j. de bo. pos. ſm tab. l. ij. §. si duo. & no. in l. qui patri. j. de acq. hær. Sol. Iurisconsultus rñdet, ꝙ hoc est pp voluntatẽ præsumptam defuncti, q̃ voluntas apparet hic ex duobus. Primo qa substitutus voluit admitti in plures q̃ in xij. vncias. ergo apparet ꝙ voluit eos admitti, cũ tota hæreditas vacasset, qm̃ in eos totam hr̃ditatẽ distribuit. 2 Item hoc apparet ex alio, s. ex hac dictione, † neque, q̃ est dictio copulatiua, & sic requirit vtrunq; nõ fieri, vt j. de verb. obli. l. si qs ita stipulatus. & facit quod dixi in l. si is qui ducẽta. §. cum ita. j. de reb. dub. & hoc tene mente ad multa. Ex hoc habes, ꝙ ex præsumpta voluntate defuncti coniunctus substituto præfertur. Et 3 per hoc potest limitari vnũ dictũ. † substituit testator duobus per fideicommissũ simpliciter. Certe cuilibet vr̃ substituere simpliciter per se, vt j. de leg. ij. l. fi. §. filiũ. & j. ad Trebellianũ. l. Lucius. §. Caio. a Sed quid si testõr [a] † dixisset, si tales decesserint, volo ꝙ omnia 4 bona mea deueniãt in tales, & tũc vr̃ velle substitutos vocare, cũ b ambo instituti decesserint, argumento huius legis. [b] Idem putarẽ si esset aliqua alia psumptio q̃ hic ponat, vt si esset psumptio ꝯiũctionis, vt qa erant filij instituti. Vnde velle videtur coniunctum præferri substituto, ſm ea quæ plene dixi in l. hr̃des mei. §. cum ita. 5 ad Treb. Vltimo no. † ꝙ sicut ex voluntate defuncti ꝯiunctus substituto pferẽt: ita qñq; veniens ab intestato præfertur substituto ex psumpta voluntate defuncti. l. si qs ita hr̃s instituat. de here. instit.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Sed quid si testõr. Vide Ro. sing. 107. pau. cons. 105. in 2. vol. an. de But. cons. 32. Paris. ¶ Vide omnino Com. cons. 34. incip. Iesu Christe, visis consiliis per totum. Io. de ana. consilio 22. & pau. de Cast. in l. hæredes mei. §. cum ita. in prin. ff. ad Treb. Respondet Bartõ. hic.

b ¶ Arg. huius l. Adde secundum alex. quòd contrarium tenet Ange. & Imo. Rapha. pau. de Castr. & ipse alleg. qui dicit se contra Barto. sæpius consuluisse, quia opi. Barto. est contra tex. in l. heredes mei. §. cum ita. j. ad Treb. in versi. omnem hæreditatem. Non obst. iste tex. quia loquitur in substitutione vulgari, quæ concipitur ante aditam hæreditatem, & ideo cum tunc habeat locum ius accrescendi, testator censetur voluisse illud reseruare. Non sic in fideicommissis quod concipitur post aditam hereditatem. Tu tamen dic quòd pau. de Castr. consilio 226. dicit quòd aliàs dubitauit de his quæ hic dicit Barto. maxime quã do esset aliqua præsumptio: quia in l. pe. C. de imp. & ali. sub. tenet contrarium: verum, quia quod Barto. hic dicit, idem firmat in d. l. hæredes mei. §. cum ita. dicit tamen non videri sibi tutum recedere à Barto. hic. & ibi, & id quod dixit in d. l. pe. dixit per inaduertentiã, ex quo non facit mentionem de d. §. cum ita. Et vide quæ ibi posui, quibus etiam adde Io. de ana. cons. 22.

LEX XXXI.

1 *Dictio tunc, denotat extremitatem temporis.*
2 *Hæres qui semel fuit, an possit desinere esse hæres.*

a In substitutione. [a] Sufficit quẽ semel hæredem extitisse, nisi testõr eũ hr̃dẽ esse tpe mortis requirat, qđ ex dictione tũc, præsumitur. h. d. In text. ibi, esset referenda, subaudi, vt oportet Caiũ tẽpore mortis impuberis hæredẽ esse, ad hoc vt substitutum excludat, non autem sufficit aliquo tẽ 1 pore fuisse, secundũ Dyn. Opp. de prin. ad fi. Sol. Dictio tũc, tollit contrariũ quæ extremitatem tẽporis significat. l. iiij. in fin. de ꝯd. & dem. & de testam. tut. l. pe. Secundo opp. & vr̃ ꝙ nullo mo possit esse locus substitutioni, rupto testõ per querelã. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. de inof. test. Sol. hic testamentum fuit ruptum 2 pro parte, ibi in totũ. ¶ † Item opp. qui semel fuit hæres, nunquã potest desinere esse hæres. l. ait prætor. §. sed quod Papinianus. de mino. & l. ei qui soluendo. s. tit. j. Dic vt in glo.

ADDITIO.

a Rom. ¶ in substitutione. ad istum tex. vide alex. cons. 43. in fi. in 3. vol. Paris. ¶ Item oppo. Quod quis non possit desinere esse hæres, habet locum etiam quoniam ex conuentione partium, & ex sententia arbitratoris cui fuit data licentia annullandi testamentum quis efficitur hæres, vt per Com. cons. 141. col. 1.

LEX XXXII.

Qui complures. Ex psumpta voluntate defuncti plures ꝯiuncti vocant in viriles respectu vni⁹ adiuncti, sed inter se in hr̃ditarias portiones h. d. & est singularis casus. Op. & vr̃ ꝙ oẽs ꝯiuncti admittat in vnã dimidiã, & Titius in aliã dimidiã, vt s. ti. j. l. Titius fundi. & s. e. l. si pr̃ filio. Quidã dñt ꝙ hic ñ ꝯiũxit eos, sed eos instituerat separatim nominãdo, diuinare est. Tu dicas ꝙ hoc ꝯtingit pp duo. Primo, qa illos ꝯiunctos instituerat ex disparibus portionibus. Vnde sicut eos in instõne separauerat, ita vr̃ separasse in substõne. Scdo, qa in hac substõne expssit, dixit. n. ꝓ portionib. hr̃ditariis, sed in ꝯriis ista duo non interuenerunt, immo eos vno sermone instituit, vnde eos in substitutione

stõne ñ vr̃ separare. Itẽ op. C. eo. l. fi. §. j. vbi vr̃ ꝙ inter se vocentur in viriles. Rñ. ibi fuerunt substituti per distributiuũ quisquis, & ita ex facto contigit quod in substitutione partes viriles habuerunt, vt dixi in d. l. si pater. s̃. eo. & l. si in testamento. s̃. eo.

LEX XXXII.

1 *Substitutio facta in tempus an dicatur facta in diem vel conditionem.*

2 *Mater non potest substituere filio pupillariter.*

a **Si mater.** a Mater põt instituere filium in tp̃s pubertatis, & ei substituere vulgariter. h. d. & ista ẽ difficilis lex, tam in principio, q̃ in fi. Opp. ꝙ tale testm̃ nõ valet, qa filius interim reperitur pteritus, ergo testm̃ est nullũ ƒm iura hodierna, vt ĩ Auth. vt cum de app. cog. §. illud quoq;, & in auth. nouissima. C. de inof. testa. Dicit † gl. hic in verb. cũ erit, ꝙ filius fuit institutus ad tp̃s, vnde tẽpore subducto de medio remanet instõ pura. Istã glo. Iac. de Aret. reprehẽdit, dicẽs ꝙ hoc nõ ẽ verũ, imo ꝙ hæc substõ a est ꝯdõnalis, cum erit ann. xiiij. l. si cui. §. hoc aũt legatũ. ȷ̃. de leg. j. & b l. si Titio. ȷ̃. qñ di. leg. ce. sed instõ põt ꝑferri in ꝯdõnẽ, vel in diẽ incertũ. vt s̃. tit. j. l. si in tp̃s & ȷ̃. tit. j. l. fi. ꝑ totũ. & no. in l. hr̃ditas. s̃. ti. j. gl. tñ vr̃ voluisse euadere hoc, & dicit ꝙ hæc verba faciunt diẽ regulr̃, nisi aliud testõrem sensisse appareat. l. si ita scriptũ. de manu. testa. Videte, an ista verba faciãt diẽ vel ꝯdõnẽ, dixi in d. l. si cui. ȷ̃. de leg. j. Tñ in proposito dico, ꝙ ex qualitate ꝑsonæ. s. qa filius ꝑsumitur ꝙ voluit testõr potius facere diẽ q̃ ꝯdõnẽ. l. Seius Saturninus. ȷ̃. ad Treb. & de vsur. l. fideicõmissi. §. cũ Pollidius. vel tenẽdo opi. Ia. de Are. ꝙ faciãt ꝯdõnẽ ista verba, dic ꝙ ista ꝯdõ fuit adiecta ĩ fauorẽ filij, vt qa habebat patrẽ vitæ turpis, de cuius morib⁹ mr̃ suspicabatur. l. filiis matrẽ. C. de inoffi. testa. & isto casu ista substõ põt valere, vt dicã ȷ̃. eo. l. cũ ex filio. in prin. Et ex hoc patet quę erat rõ dubitãdi. ĩ l. nr̃a. Nã erat, ꝙ filius interim videbat̃ preteritus, & videbat̃ posse venire ꝑ querelã ƒm ista tp̃a, vel dicere nullũ hodie. Rõ vero dubitãdi quę ponit̃ in fi. gl. ẽ nulla, qm̃ substõ vulgaris põt fieri & ꝑferri in casum in quẽ instõ nõ valeret. l. Gallus. ꝑ totã legẽ. s̃. de lib. & posth. & l. si pr̃ filium. s̃. eo. tit. & l. iij. in fi. de lib. & posth.

2 ¶ † Quæro vtrũ mr̃ possit substituere filio pupillariter, vr̃ ꝙ sic, qa tex. dicit, tabulis pupillarib. Contrariũ est veritas: quia mr̃ ñ hẽt filium in p̃tate, ergo nõ põt substituere pupillariter, vt s̃. eo. l. ij. in prin. Nõ obstat hæc lex, qa loqr̃ in vulgari. & ita dicit quædam gl. hodie aũt qualr̃ ꝓcedat ista substõ facta ĩ tp̃s, dicã ȷ̃. e. l. cũ ex filio.

CONCORDIA.

¶ Filiũ. Pro ꝯcordia, Aduerte quòd mr̃ potest ĩstuere filiũ sub cõditione casuali, quia illa cõditio hodie subducitur de medio, & reperitur pure institutus. Ita Bart. in l. si pater. C. de insti. & substi. sub codi. fa. contrarium ƒm Alex. vbi s̃. col. fi. tenuit Bart. in hac l. si mater, quòd valet testamẽtũ ƒm casũm huius l. eo quia institutus sub illa conditione casuali a matre, videtur in defectum conditionis præteritus, quæ præteritio in matre habetur pro exhæredatione. Insti. de exhæ. libe. §. mater. secus de iure nouissimo, vbi oportet ꝙ sit expressa institutio vel exhæredatio, cum vna ex illis xiiij. causis, de quibus in §. aliud quoque. ĩ Auth. vt cum de appe. cog. Ita Alex. vbi refert Ang. in l. reprehendenda. C. eod. tit. aliter posset dici, & melius quòd Barto. de directo non est sibi cõtrarius: quia alio casu loquitur in hac l. si mater, & parum fuit consideratus Barto. cuius opi. hic est vera, & est ratio: quia ꝑ contrariũ conditionis euẽtum fuit hic, non dico exhæredatus, sed institutus. quo casu etiã in patre valeret talis institutio. Nam si mater dixit, instituo filium meum quando erit xij. annorum, nonne post xiiij. annos est institutus? Et hoc toleratur propter fauorem filij, in cuius fauorẽ fuit facta talis substitutio, forte ꝓpter patrẽ suspectũ de dilapidatione, & sic quandam singularitatem denotat hic Bart. & doct. sequũtur, quasi non sit dispositio conditionalis ex proxime dicta ratione, vt declarant ibi doct. ex mente matris expressa.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si mater. Vide quæ ponit alex. in l. si pater. ad fi. C. de insti. & subst.

1 *Filius quando superuixit patri, & repudiauit, & nepos etiam repudiauit, an admittetur tertius substitutus.*

2 *Existentia sui hæredis non impedit substitutionem vulgarem nisi quando substitutio esset facta secundum consilium Galli. vel legis Velleiæ.*

3 *Substõ vulgaris facta in vnũ casum, quando porrigat ad aliũ casum nõ expressum.*

§. Si filius. Iste est subtilis §. Si institutus est hæres, euanescit substõ vulgaris prima, & omnis posterior. h. d.

1 ¶ Quærit gl. in verb. excludi. † pone quòd filius superuixit patri & repudiauit, & ẽt nepos repudiauit, an admitteret̃ eius substitutus? Gl. ꝙ nõ: quia substõ Titij fuit facta, si filius viuo testõre decessit, & ille nõ decessit viuo testõre. Itẽ dicit gl. ꝙ verba superiora, si hr̃s ñ erit, debẽt intelligi cũ possit esse hr̃s. ita dicit gl. Ista gl. hẽt

2 duos passus. Primus passus gl. † est, an existentia sui hæredis impediat substõnem vulgarẽ. Gl. arguendo vr̃ dicere ꝙ sic: videte, regulariter veritas est in ꝯ̃rium, vt s̃. ea. l. ij. §. interdũ, in fi. & l. & si sine. §. sed qd̃ Papinianus. s̃. de min. Rõ apparet in prõptu, nã ex eo qd̃ hẽt qs substitutũ vulgarẽ, cessat existentia sui hæredis. l. Papinianus. §. quarta. & ibi no. s̃. de inof. test. & l. si filius hr̃s. s̃. de lib. & posth. sed posito ꝙ existentia sui hæredis nõ cessaret, sed hẽret locũ, tũc idẽ esset, vt s̃. dixi. Prędicta vera regulr̃, & cõiter. Sec qñ substõ vulgaris est facta ƒm ꝯsilium Galli, vel legis Velleiæ, tũc exñtia sui hr̃dis impedit substitutũ vulgarẽ, & hoc casu loqr̃ gl. nr̃a & bñ. Rõ: qa magis vr̃ nepos substitutus in suitate, quàm in hr̃ditate. s̃. de lib. & posth. l. Gallus. §. & quid si tm̃. ꝓut loquit̃ in filio emãcipa a to. Probatur etiam in §. nũc de lege. d. l. Gallus. & iõ statim cũ primus est suus, cessat substõ: qa est facta in suitate, & hoc casu loqr̃ bene ista gl. ¶ Venio ad determinationẽ qõnis si filius superuiuit patri, licẽt repudiet, nepos ex substõne non admittit̃: qa substitutũ impedit existentia sui hæredis. Et verũ dicit gl. sed ista rõ nõ vr̃ ꝯcludere in tertio extraneo substituto, de quo loquit̃ tex. & qõ. gl. Nã ille non põt dici substitutus in suitate, qa nõ est de liberis, sed magis in hæreditate vr̃ substitutus. Huius timore gl. dicit, iõ nepos nõ admittit̃: qa verba ista, hr̃s nõ erit, debẽt intelligi, cum esse possit. Sed hoc casu nepos non põt esse hr̃s, ergo &c. Videte, ꝓ ista gl. facit l. pr̃ Seuerinã. in prin. de ꝯdi. & dem. ¶ Contra istã gl. videmini hr̃e tex. in l. cũ ꝓponas. C. de hære. insti. vbi verba, si hr̃s nõ erit, debẽt intelligi, vel qa nõ possit; ꝓp qd̃ qdã reprobant istã gl. Mihi vr̃ ꝙ ista gl. dicat veritatem b hõc casu. Primo: quia si aliud diceremus, sequeretur ꝙ ille substitutus terti⁹ ꝑferret̃ nepoti in hr̃ditate ꝯ̃ defuncti volũtatem ꝑsumptã, vt C. de fideic. l. cum acutissimi. & l. cũ auus. ȷ̃. de ꝯdi. & dem. Qd̃ aũt nepoti ꝑferretur substitut⁹ ĩ hr̃ditate, rñditur sic. Iste nepos ex substõne nõ põt succedere, dictũ est in qõne nr̃a. Itẽ nec ab intestato posset succedere, donec est locus successioni ex testõ. l. quandiu. de reg. iu. & l. quandiu. ȷ̃. de acq. hę. & l. antequam. C. ꝯmu. de suc. Si ergo iste substitutus tertius posset succedere ex primo testõ, ille nepos repelleretur, ideo dẽnt intelligi ista verba, si hr̃s erit. s. cũ possit ex testõ succedere, ne illud absurdũ sequatur. Contra hoc opp. fortissime, substõ vulgaris facta in vnũ casum porrigitur ad aliũ casum non expssum. l. Gallus. §. & qd si tm̃. s̃. de lib. & posth. dixi. s̃. e. d. l. Si igitur ista substõ est facta in vnũ casum tm̃. s. si hr̃s eẽ nõ possit, refertur ad aliũ casum. s. si hr̃s esse nolit, & ecõuerso: Rñ. & dicõ, ꝙ porrigitur ad aliũ casum, nisi volũtas testõris repugnaret tacitẽ vr̃ ex ꝑsse, vt s̃. eo. l. iã hoc iure. & ȷ̃. eo. l. cum ex filio. §. sed hic repugnat ꝓp incõueniẽs, qd̃ s̃. dixi. & iõ si poneremus alium casũ. s. ꝙ nepos nõ possit esse hr̃s, incõueniẽs illud cessaret, vt qa ille nepos mortu⁹ antequã filius repudiaret, tũc crederẽ substitutũ admittẽdũ, qa eorũ verborũ significatio hoc patitur, d. l. cũ ꝓponas. C. de hęre. insti. Itẽ nullũ est aliud inconueniẽs, ꝓp qd̃ de volũtate defuncti aliud pręsumatur. ¶ Cõtra illud qd̃ dixi vltimo, op. licẽt substõ facta in vnũ casum porrigatur in aliũ, vbi nõ repugnat volũtas defuncti, tñ vno tp̃e facta substõ ad aliud tp̃s non porrigit̃. l. si ita qs. s̃. eo. sed in casu legis & ꝓpositæ qõnis, fuit facta substõ, si me viuo filius moriatur, & sic fuit collata in tp̃s vitæ: ergo si decederet post, dẽt cessare substõ. Rñ. illud tp̃s fuit appositũ in substõne facta filio de nepote, & non fuit adiectum in substõne facta nepoti de extraneo, nec ẽt dẽt ĩtelligi repetitũ, vt s̃. tit. j. l. sub cõdõne, merito ergo extraneus admittitur in casu quo. s̃. dixi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Mihi videtur. Vide Alex. consi. 1. in 1. vol.

b Io. Fr. Ru. ¶ Veritatem. Adde circa istam q. gl. & saluationem Bar. plene no. per ale. are. & ias. hic.

LEX XXVIIII.

Ex duobus. Supremus vel vltimus est, post quem nemo sequitur. h. d. ¶ Opp. de l. eũ q. ȷ̃. ad Treb. Sol. vt ibi. & dixi in l. qui duos. in prin. ȷ̃. de reb. dub. Item hic dr̃, ꝙ sunt duo vltimi. Contra, istud relatiuum, quis vel quando, ponitur distributiue, vt ponitur hic, requitur ꝙ in vno tm̃ verificetur existẽtia cõdõnis, nõ in plurib. l. si fuerit. ȷ̃. de reb. dub. sed hic dr̃, ꝙ ĩ plurib. verificatur Sol. hoc est ex præsumpta volũtate defuncti, ꝙ voluit in hæreditate vltimi reperiri hæreditatem primi. l. qui duos. infra de reb. dub. Dixi in l. hoc articulo. C. de hære. insti.

1 *De his verbis, quisquis mihi hæres erit, & qualiter important tantum, quantum repetitio ab intestato.*

§. Filium. Hæres ex substõne vulgari admittitur ad substõnem impuberi factã per hæc verba, quisquis mihi hæres erit, &c. h. d. ¶ Ad hãc l. opp. ille qui nõ est hæres directo, immediate defuncto, nõ admittitur ad substõnem, ꝑ hęc verba, vt s̃. eo. l. qui liberis. §. hæc verba. Dicit gl. not. hoc est ideo, qa dictio, qsquis, plures reqrit, & ideo si nõ cõprehẽderet substitutũ nõ verificaretur dictio qsquis: sed in l. ꝯ̃ria erant plures instituti ad quos referet̃. Dy. repræhẽdit istã gl. qa verbũ qsqs, põt referri ad vnũ. l. si ĩ testõ. §. j. ȷ̃. si qs omis. cau. test. Dicit ergo Dy. ꝙ quotquot eẽnt institutĩ, tñ admittetur substitut⁹ vulgariter. Rõ: qa ex iudicio defuncti succedit. Pro ꝓbatur ĩ d. l. q liberis. §. hæc verba. Et ita vr̃ velle Dy. & eius rõ mihi plus placet, q̃ rõ gl. tñ gl. dicit veritatẽ, inquãtũ dicit, ꝙ distributiuũ, qsqs, reqrit ad minus duos. Pro † cuius euiden-

1 tia dẽs scire, ꝙ dictio qsquis, importat in se ꝯdõnẽ. l. q liberis. in prin. s̃. eo. Vñ exñtia ꝯdõnis bñ põt verificari in vno casu tm̃. d. l. si intestõ. §. j. ȷ̃. si qs omis. cau. testa. s̃ principalis locutio, & orõ de necessitate debet eẽ de plurib. vt hic ꝓbatur ĩ d. l. q liberis. ĩ prĩ. §. hæc verba. Si ponerem⁹ vnũ scholarẽ tm̃ eẽ ĩ scholis, & diceremus, quisquis prius exibit scholas, &c. esset impropria locutio, quia distributiuum, seu partitiuum requirit plura, vt hic patet ad sensum. Sed ponamus quod intestamento dixerit testator, quisquis mihi hæres erit, det illi decem, an per hæc verba comprehendantur venientes ab intestato? Gl. hic videtur velle ꝙ sic. Quidã reprehendũt hãc gl. dicẽtes ꝙ l. si qs cum testm̃ nullũ. ȷ̃. de iur. codi. loqtur vbi nullũ est factũ testm̃, & sic nulli hr̃des sunt nominati, & sic

d e necessitate intelligitur de venientibus ab intestato. Sed factū esset testm̄, & hæredes noīati, tūc gl. non bene diceret. Sed ego puto gl. bene dicere in vtroque casu, quia quando fit substō pupillaris est prouisio, ideo in eū qui nō est nominatus in testō, nō cadit affectio. d. §. hæc verba. & arg. qd no. in l. qui filiab. §. j. ff. de lega. j. Sed qñ relinquūtur legata p hæc verba, qsqs mihi hæres erit, &c. respectu hæredum ptinet onus. Si ergo testōr voluit grauare hr̄des quos noīauerit, & dilexerit, multomagis vr̄ grauare veniētes ab intestato, & substitutos quos minus dilexerit. l. Publius. §. Titia. de cōdi. & demon. & sic gl. bene dicit. Ex hoc habes notare, ꝙ idē importāt verba, qsqs mihi hæres erit, qd̄ importaret repetitio ab intestato. Contra hoc dictū facit l. si plures. ff. de leg. iij. vbi dicitur, ꝙ idem est dicere: hr̄s meus dato: vel quisqs mihi hæres erit. Rñ. illa similitudo, quæ ibi ponitur, est vera similitudo quātum ad scriptos in testamento, non quo ad omnia.

§. Etiam si contra. Rupto testō p ꝯtabulas, nō rumpitur substō pupillaris, nec legata a substituto. h. d. ¶ Opp. rupto testō rumpuntur tabulæ pupillares. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. de inof. testa. Sol. ibi, qñ rumpitur p querelā, & tūc tollitur testm̄ ipso iure, qa est de iure ciuili, sed ꝯtab. est de iure ptorio. Vnde sicut prætor non pōt facere quē hr̄dē ipso iure, ita nō pōt facere desinere ipso iure. Posses tu dicere, Cū p ꝯtab. tollit testamētū paternū ī effectu, quare ēt tabulæ pupillares nō rūpunt in effectu? Rñ. tabulę pupillares ꝯtinēt ꝓuisionē filij: qa decedit testat⁹, & ea q̄ ꝯtinēt ꝓuisionē liberorū reseruant p tit. de leg. pstan. ideo substō pupillaris remanet. Ista est rō doct. & bona. Cōtra istā rōnem op. qa qd dr̄, ꝙ ea q̄ sunt in prouisionē filij, reseruātur p tit. de lega. præst. est verū de filiis non intentantib. ꝯtab. l. filiū. §. oībus. de leg. pstan. Sed dic fm̄ casum gl. ponit ꝙ filius ꝯtab. intētat, ergo, &c. Quid dicemus? Rñ. illa l. filiū. §. oībus. loqtur in ꝯmodis pecuniariis, in qbus ipse filius pōt disponere p se, vel cū authoritate tutoris vel curatoris, vnde petendo ꝯtab. pdit illud in quo pōt disponere. Sed istud ē testamētū pupillare, circa qd pupillus existens in pupillari ætate nihil pōt disponere, nec tutoris authoritas ad hoc se extendit. Vnde ꝯtab. petendo non poterit testamētū pupillare irritari. Vltimo qrit gl. q̄ est dr̄ia inter querelam, & bon. poss. contratab. & dic, vt in glo.

LEX XXXV.

1 *Legata ītestō cōtratab. an a substituto deant hr̄dib. vel prout à pupillo debetur.*
2 *Vxore relict i domina, & vsufructuaria, mortuo filio in pupillari ætate, substitutus pupillo, vxori præstat integrum vsumfructum.*
3 *Propositum in proposito ita operatur, quod operatur oppositum in opposito.*
4 *Contrariorum quando eadem est disciplina.*
5 *Quod hic dicitur, an habeat locum in filio exhæredato.*
Exhæredatus, an habeat contratab. beneficio præteriti.
Dispositio huius legis, quòd non habeat locum in filio præterito.
Testamētū qñ rūpitur ipso iure per cōtratabulas substitutio pupillaris rumpitur.

Et si contra. Ista l. reputatur difficilis, & hēt tres ptes. Prima durat vsq; ad versi. sic & crescere. Secunda vsque ad ver. his ꝯñs. Tertia vsq; ad fi. & fm̄ ꝙ tex. hēt tres partes, ita gl. magna q̄ est hic, q̄ ponit casum, hēt tres partes, ꝓut ponit casum. Quarto & vltimo gl. format quasdā qōnes circa legē. Videamus gl. magnā ibi, sic augeť, &c. & ibi ponitur secunda pars. 1 Op. ad prin. † fm̄ casum gl. habes ꝙ substitut⁹ teneť oībus pstare legata, cū pupillus nō teneatur nisi ꝯiunctis psonis, & nō vltra. l. q fundū. §. qui filiū. ff. ad leg. Fal. & l. filiū. in prin. de leg. pstan. Ista. n. legata, de quib⁹ loqtur hic, debētur ex psona impuberis, ergo nō in plus substitutus teneť. Et ideo Iac. de Are. & Old. dn̄t, ꝙ gl. nō posuit bene casum: debuit ergo poni sic. Si legata pstātur oībus forte minuerant Falcidiā, p q̄ legata minuunť. Sed qa filius nō pstat extraneis, sed solū parētibus: ideo legata debētur in plus: qa Falcidia nō detrahitur, cū non pstātur tot legata, arg. ff. de leg. pstā. l. filiū. §. fi. Et ideo habetis hic in tex. ꝓpterea, nō pterea: vel si habetis pterea, exponatur. i. ꝓpea, fm̄ Iac. de Are. & fm̄ hoc in tm̄ teneť substitutus, inquātū tenebatur pupill⁹ in his q̄ a pupillo sunt relicta. Credo Ia. de Are. dicere veritatē. Nā legata siue ab initio, siue ex post facto fiāt inutilia, minuūt Falcidiā. l. non est dubiū. cū l. seq. ff. ad l. Fal. Tū tenēdo opi. gl. no. istud prin. quia vr̄ casus illius qōnis, 2 † si testator relinquit vxorē suā dn̄am, & vsufructuariā fm̄ ꝯsuetudinē dēt habere alimenta tm̄ liberis īstitutis, vt no. C. si secū. nup. mu. & in auth. ibi posita. Dico ꝙ si filius fuit institutus, & extrane⁹ sibi pupillariter substitutus & pupillus hr̄s factus decesserit, substi- a tut⁹ dēt dare vsumfructū integrū, licèt filius alimēta tātum. Crescit. n. legatū in psona substituti, vt hic fm̄ casum gl. Qd intelligo vt plene examinaui in l. Titia cū testō. §. Titia cū nuberet. ff. de leg. ij. ¶ Venio ad secūdā partē legis, ibi, sic & accrescere. & vide secūdā partē gl. ibi sic augeť, &c. gl. hic ponit casū satis bene. Sed opp. ꝙ ipse pupillus tenetur ad prestāda legata oībus. l. fi. §. j. ff. de leg. iij. Sol. debētur legata pupillo ꝓ vncia, q̄ hēt ex volūtate defuncti oībus, ꝓ vnciis vero accrescētibus debentur legata tantum coniunctis psonis: & ita hic, & ibi loqť. & eodemmodo debebit substitutus legata relicta a pupillo, legata vero relicta a substituto oībus debētur. l. filiū. §. oībus. de leg. pstan. Rō: qa substitutus totum hēt ex iudicio defuncti, ideo in totum debentur omnibus. ¶ Venio 3 ad tertiā particulā. quæ incipit, his † ꝯñs. Allegať ad hoc ꝙ ita operať ꝓpositū in ꝓposito, qd oppositū in opposito. h. d. No. tex. ibi vt queadmodum, vide d. gl. magnā. ibi econtra decrescit. & c. q̄ est tertia pars d. gl. Quarta pars īcipit ibi, in exhr̄dato, &c. Oppo. ꝯtra secundā lect. gl. hic dr̄ ꝙ nō debētur legata, nisi ꝯiūctis psonis. Cōtra, immo oībus, & ꝓ semisse, qa totum semissem hēt ex iudicio defuncti: ergo, &c. sicut s. dixi de substituto. s. de inst. Ideo quidam reprehendūt hanc gl. Sed veritas est ꝙ bene dicit, nisi filius adiuisset, & omisisset ꝯtab. l. is qui. §. sed si vnus. ff. de leg. prestan. & de bo. 4 poss. ꝯtab. l. si ex duobus. §. j. Dicitur hic † ꝙ ꝯtriorum eadē est disciplina. ꝯ de l. si qs negotia. s. de neg. gest. & l. q proprio. §. ꝓcurator. & versi. vsq; adeo. & §. itē quærit. de ꝓcu. Sol. vt no. per gl. in regula iuris, fm̄ nām, & p Dy. ī c. q sentit ꝯmodū. de reg. iu. li. vj. ¶ Quæro vtrū hoc, qd hic dr̄, possit hr̄e locū in filio exhæredato. Gl. dicit & bene, ꝙ non, vt in ea habes, tum qa exhæredatus nō habet contratab. l. nō putauit. ī prin. ff. de ꝯtab. tn̄ qa ab eius substituto legari nō posset. l. plane. ff. de leg. j. & l. q fundum. §. q filios. ff. ad l. Falci. 5 Sed an † exheredatus possit habere ꝯtab. beneficio pteriti? Quidā ꝙ sic, & ideo dn̄t ꝙ hic bene pt poni casus in filio exheredato. Sed certe hoc est falsum: qa est ꝯ casū. l. si post mortē. §. exheredari. de 6 ꝯtab. ¶ Quæro † vtrū possit poni casus ī filio pterito. Gl. ꝙ nō, qa ab eius substituto nō potest relinq. l. cū qdā. C. de leg. licēt sibi pōt dari ꝯtab. Puto ꝙ gl. dicit veritatē, ꝙ suus ēt petēdo ꝯtab. non præ- 7 stat legata, vt l. is qui. in prin. de leg. pstan. ¶ Vltimo † ex l. ex duobus. §. fi. s. eo. format quæstionē, qñ per ꝯtab. rūpiť testm̄ ipso iure fm̄ gl. vt dixi in l. illud. in prin. ff. de ꝯtab. & no. in l. vt liberis. ī prin. C. de colla. vtrū tunc tabulæ pupillares tollenť. Certe sic: quia magis propter hæreditatem non aditam, quàm propter contratab. rumpitur testamentum, ideo substitutio pupillaris rumpitur. l. ij. §. ideo. s. eo. Itē in prin. huius l. si contra, reprobaui opi. Iac. de Are. & hoc videtur tenere glo. paruula.

ADDITIO.

a Integrum. Adde Bald. conf. 415. libr. 3. Bal. conf. 320. & 419. lib. 1. Pau. de Cast. cōf. 379. vnum notabiliter voluit. pet. de Anchar. consilio 229. quòd vxor relicta vsufructuaria instituta matre testatoris, non plus habeat, quàm si esset institutus filius. & an substituto extraneo, & pupillo moriente, mater debeat habere integrum vsumfructum. vide Roma. consilio 406.

LEX XXXVI.

Potest. Hæc lex continuatur cum lege infra proxima, quam vide.

LEX XXXVII.

a Vel singulis. a No. ꝙ si testōr vltimo morieti substituit, nō videtur filios inuicē substituere. Cōtra hoc videť tex. in l. Titia Seio. §. Seia. ff. de leg. ij. Dicit gl. Sol. vt ibi, & dic ꝙ nō est: qa vltimo substituit, sed qa ꝓhibuit alienari fundū iō vr̄ fideicommissū inuicē datū, hic videť dicere, ꝙ hoc ideo ē: qa directo ipsi filio substituit, ñ aūt rogauit alteri restituere p fideicommissū: qa si hoc fuisset, videreť inuicē substituere. Videte, puto ꝙ Dy. voluit hoc dicere, hic nouissimo substitui simpl'r: ibi vero substituit nouissimo in toto fundo, ideo voluit totū fundū ad nouissimū pertinere: ita in ꝓposito, si rogasset nouissimū restituere hr̄ditatē totā, videť ꝙ tota hęreditas ad nouissimū perueniat. l. denique. §. interdū. de pecu. leg. & idem si directo esset facta subst̄ō in tota hæreditate. ¶ Item Opp. de l. si pater impuberi. s. eo. Solu. ibi fuit facta substitutio reciproca inuicem, hic non.

ADDITIO.

a ¶ Vel singulis. Vide Alex. consi. 11. in 3. vol. & consi. 103. in 3. vol. & vide quid dicat Fel. consilio 42.

LEX XXXVIII.

1 *Valet argumentū de personis ad tēpus, sicut de tēpore ad res. Et de tēpe ad locū.*

Qui plures. Potest quis omnibus liberis substituere, vel parti eorum aut nulli, aut ad tempus totum pupillaris ætatis, vel ad partem eius. h. d. vide gl. in verb. ergo & ad 1 breue: &c. Ex hoc tex. no. Iurisconsultū † argumentari de personis ad tempus, sicut s. de in lit. iur. l. videamus §. pe. sic etiam de tempore ad res. ff. de mili. testa. l. miles ita. §. quia diximus. sic etiam de tempore ad locum. l. quoties in diem. de verb. obli. & l. vinum. s. si cer. pe. & l. res. de tritica.

a Et si a patre. Aditione facta coacto ex Trebelliano senat. ꝯfirmanť tabulæ pupillares. a h. d. Ad hāc l. op. dicitur hic ꝙ fuit institut⁹ filius. Contra, qa tabulæ pupillares remanent validę p existentiā sui heredis, licèt repudiet. l. si filius q patri. s. eo. & l. si pupillus. ff. de acq. hær. ergo nō est q̄rendū vtrū cōfirmenť p aditionē coactā. Gl. fateť, ꝙ filius fuit institut⁹ ex eo ꝙ hic dr̄, a patre: nā eo ipso ꝙ posuit patrē, ergo seqť, ꝙ filius fuit institutus. Itē fatentur gl ꝙ p existētiā sui hæredis testm̄ erat validū, sed p aditionē ꝯfirmať plus, quasi ex quodā ꝯctu, q ꝯhit p aditionē, vt hic dicit tex. ꝯfirmentur. q. d. prius fuerūt validę, sed fortius ꝯfirmanť. Secundū hanc lect. dēs intelligere, ꝙ filio fuit datus substitutus vnus vulgariter, & alius pupillariter fuit substitutus, & in fideicōmisso veniūt bona pr̄is tm̄ deducta legitima & Trebellianica. l. coheredi. §. cū filię. ff. eo. sed in pupillari veniunt oīa bona mr̄is, & filij. l. sed si plures. §. ad substitutos. s. e. Hæc lec. nō applaudet literę, qa tex. loquitur de instituto ī testō, & sic de iure ciuili nō erat validum

ADDITIO.

a ¶ Tabulæ pupillares. Dicit hic Bald. vt refert pau. de Cast. quòd non est tex. in mundo qui melius probet quòd licet per auth. ex causa, conseruantur legata, & fideicommissa, ita conseruantur substitutiones pupillares, quæ sunt pars testamenti sicut legata.

dum testm̄,nec existētia sui hæredis confirmauit ipsum. Quare Ia. de Are. intelligit, ꝙ filius fuit exhæredatus,& extraneus institutus: & ꝙ dr̄,institutus,dicit.s.extraneus, & filius exhr̄datus. Sed hæc lect. non placet,quia tex.dicit,a patre,vt gl.dicit,& bene. Quare dic fm̄ Dy.ꝙ filius habuit cohæredē extraneū,& sic existētia sui hæredis nihil operatur.l.sed si plures.§.filio.s̄.eo.& l.apud Iulianū.§.idem Iulianus.ff.ad Treb.& ita dēs intelligere. ¶ Quæro fm̄ hāc lectu. a quo fuit relictum fideicōmissū,vtrū a pupillo vel ab eius substituto?Dic ꝙ vtrūq; pōt pcedere,dū tn̄ dicas eo casu quo fuit a substituto non posse cogi,nisi mortuo pupillo.l.ij.§.interdum.s̄.eod.

ADDITIO.

a ¶ Ita debes intelligere.adde quòd pau.de Cast.reprobat propter verbum destituo: quia tunc multominus esset destitutum testamentum per repudiationem filij, cum subsit cohæres,per cuius aditionem potest confirmari.Vnde tenendo quòd loquatur in filio plus placet quòd non haberet cohæredem.ad contraria respondet quòd ista coactio non erat necessaria,tamen fuit vtilis,quia releuatur substitutus ab onere probandi suitatem, post quam expresse adiuit,alias haberet necesse probare patriam potestatem quod erit difficile.Subiungit postea quòd sibi plus placet lect.Iac.de Aret.

LEX XXXIX.

1 *Legata facta filio emancipato in diem transmittuntur per eum ad suos hæredes: hodie non.*

2 *Hæc lex,an hodie sit correcta per l. quoniam in prioribus.C.de inoffi.testa.*

3 *Filio emancipato,vt minus legitima portione relinqui possit, & testamentum non sit nullum,consilium.*

4 *Filio non sufficit relinqui iure fideicommissi vniuersalis,vt iure institutionis videatur habere.*

5 *Ille,cui legatur dimidia hæreditatis,an teneatur ad onera legatorum, debitorū, & creditorum remissiue.*

6 *Quando quis in suam tutelam dicatur venire.*

Cum ex filio. Filio emancipato,nō potest pupillariter substitui,sed potest eius instō omitti,& p fideicommissum sibi in tēpus pubertatis relinqui, quod importabit tantundem quantū substō pupillaris.h.d.¶ Opp.ꝙ istud sit malum consilium:nam ille qui nō erat in potestate, poterat venire per ꝯtab.& testm̄ rumpere,& dimidiā auocare.l.ita tn̄.§.qui rogatus.ff.ad Trebel.Sol ibi loquitur in filio maiori:hic loqtur in impubere,q nō pōt hoc casu venire per ꝯtab.qm̄ in sui ꝓuisione vr̄ hoc fecisse testator:quia sicut in pupillari est ꝓuisio filij,ita legatū hoc modo relictū,& præteritio hoc modo facta,succedit in locū pupillaris substōnis,quæ nō potest fieri ei q vere est in ptāte, ideo filius p ꝯtab.nō potest ꝯqueri:quia magis est sibi ꝓuisum q̄ ꝯrium, alias Iurisconsulti vanū dedissent ꝯsiliū.Ad hāc sol.op.†si hæc fuit 1 ꝓuisio filij,ergo ista adiecto,cū ad suā tutelā venisset,facit diē nō ꝯdōnem,ideo filius emancipatus transmitteret legatum ad suos hr̄des,non aūt succederet filius impubes q est in ptāte.l.si ita.§.Pegasus.ff.de leg.ij.& l.in fideicommissi.§.cū Pollidius.s̄.de vsu.& l. Seius Saturninus.ff.ad Treb.& l.ex his.C.qn̄ di.leg.ce.Rn̄.licèt sit in fauorē filij,nō tn̄ facit ꝯdōnē ex volūtate defuncti qui instituit, & legatum hoc modo fecit in locum pupillaris substōnis, vt dixi. 2 ¶ † Itē op.ꝙ hæc lex hodie nō pcedat,& est ꝯ l. qn̄ in prioribus. C.de inoff.test.vbi & oē tp̄s,& oē grauamen subducit̄ de medio:ergo saltē legitima vr̄ esse relicta.Gl.vr̄ pcedere,ꝙ hæc l.in hoc hodie corrigat̄.Iac.de Arc.C.de inof.test.l.filiis matrē.vr̄ velle sustinere istud ꝯsilium,ꝙ non sit correctum.Dicit.n.ꝙ illa l.qn̄ in prioribus.vult ꝙ oē grauamē subducat̄,sed ista dilatio non est grauamē, ergo &c.gl.in d.l.qn̄.id nō firmat,sed in l.si pater puellæ.co.ti.tenet idē ꝙ hic.Ego aūt dico a sic,si qdē est certū ꝙ dilatio talis sit a grauamen filij,tūc sine dubio subducit̄.d.l.qn̄ in priorib.Si vero ē certū ꝙ est commodum,vt qa mr̄ dubitans de morib.patris appo suit dilationē,tūc nō subducit̄,d.l filiis matrē.Sed si ē dubiū,tūc puto ꝙ de medio subducat̄ hæc dilatio.l.si pr̄ puellæ.cū sua glo.C.de inof.testa.& Insti.de aut.tut.§.neque.& qd ibi no.Modo ad ꝓpositū,ista instō,& legatū succedit in locū pupillaris substōnis,quę est b ꝓuisio filij,& eius vtilitatē ᵇ ꝯtinet.Vnde dico hāc l. p iura C.non correctā.Et hoc ē ꝙ cōsiliū illorū quatuor Iurisconsultorū voluit. ¶ Opp.ī Auth.de trien.& semisse.§.ꝓhibemus,& in Auth. vt cum de appel.cogn.§.aliud quoque.vbi filius dēt habere iure instōnis, nec sufficit hr̄e quoquo relicti titulo,sublata dr̄ia emancipationis & patriæ ptāris.Sol. Fateor ꝙ hodie istud ꝯsiliū est correctum. & testm̄ hoc modo factū est ipso iure nullum. Nā pteritio dēt fieri ex causis certis q̄ sunt nominatę in Auth.vt cū de appel.cogn.§. causa.& inter illas causas non est,nisi forsan diceremus ꝙ ibi sūt nominatæ cāæ ingratitudinis:de causis vero quæ ꝯtinēt dilationē & ꝓuisionē,nulla fit ibi mentio,& hoc satis placet: & fm̄ hoc ista lex non esset hodie correcta.Nā iste filius est pteritus ex iusta cā suæ ꝓuisionis,vn̄ sicut olim non poterat habere bo.poss.ꝯtab. ita hodie nō pōt habere ꝯtab.nullū aūt non pōt dicere testm̄, qn̄ est pteritus ex iusta cā.vt no.in Auth.de hær.& Fal.§.exhæredatos. & fm̄ hoc nō erit correcta l.multi.s̄.de libe.& posthu.tamē vt ista 3 euitemus qn̄ ille casus eueniret darē talem ꝯsiliū,ꝙ illū† filiū emācipatum institueret in quinq; solidis,& residuū sibi legaret in tēpus pubertatis fm̄ ꝯsilium illorū quatuor sapientū,tunc enim nullum testm̄ non posset dicere,quia institutus.Item non posset agere ad supplementum,quia ius agendi ad supplementum succedit loco querelæ.l.si quis filium.in fi.& l.omnimodo.C.de inof.testam. Vnde sicut querela non potest intentari,vt hic no.ita non potest agi 4 ad supplementum.¶ † Quæro vtrum sufficiat ꝙ filio relinquatur aliqd iure fideicōmissi vniuersalis, vt iure īstōnis videat̄ habere, Gl.in l.scimus.§.cū aūt.C.de inof.test.vr̄ dicere,ꝙ sic. Ego autem dico contrarium per l.ita tamen.§.qui rogatus.ff.ad Trebel. Fallit in casu huius l.vbi talis modus relinquendi succedit in locum pupillaris substōnis. 5 ¶ † Quærit gl.magna in fi.an ille,cui legatur dimidia hæreditatis teneatur ad onera debitorum, creditorum & legatorum?Et gl.dicit ꝙ sic, & est casus in l.si quis seruum.§.fi. cum l.seq.ff.de lega.ij.licèt faciat arg.contra l.mulier.§.fi.ff.ad Trebe.dic vt ibi. 6 ¶† Quæro,hic dicitur cum in suam tutelam venisset,qualiter ītelligatur.Quidam vsq; ad xxv.ann.alij vsq; ad xiiij. & hæc vera:quia hæc prouisio succedit in locū pupillaris substōnis,quæ pupillaris substitutio non potest fieri,nisi vsque ad xiiij. annum.ergo dic,ꝙ de xiiij.annis intelligitur,argum.pro hoc īfra de lega.iij.l.cum filio.

ADDITIONES.

a poma.¶ Ego autem dico.Vide Are.consi.19.

b ¶ Vtilitatem.pau.de Cast.dicit ꝙ iure isto sibi videtur,ꝙ consilium istorū nō fuerit bonum:quia si bene consideres,non est verum quod fiat ad commodum istius emancipati, sed ad commodum fratris sui,vt dimidia emancipati integraliter maneret penes fratrē, si emancipatus moriatur in pupillari ætate.Vnde quid ad emācipatum de fauore fratris sui postquam ipse iniuriam recipit tam in dilatione, quia interim nihil habet, quàm in transmissione,quia nihil transmittit.Præterea dicit ipse de quo alimentabitur, interim si non habet alia bona,& restitutio non veniet sibi fienda, nisi post pupillarem ætatem, vnde videtur dicendum quod ipse habeat contratabulas,per l.ita tamen.§.qui rogatus. alle.per Bar. & subdit ipse qualiter iure isto consilium dari potuit huic testatori,non video,nec certe hodie,quia licèt Trebellianica prohiberi possit,non tamen legitima tolli.

a §.Filio ª Expressum facit cessare tacitū.h.d.Vide hic casum expressum ī quo expressa vulgaris non ꝯtinet tacitā pupillarem,& econuerso,& hoc propter expressam prouisionē.

ADDITIO.

a pom. ¶ Filio.vide pau.de Cast.in l.testamento.C.de impuberum.

§.Quidam. Ius accrescendi trāsit ad illū,ad quē trāsit portio iure substōnis.h.d. ¶ Op.ille substitutus non erat illi īstituto ꝯiūctus,ergo portio nō dēt ei accrescere.Dicit gl.Fateor ꝙ non erat ꝯiūct⁹ ei,sꝫ erat ei ꝯiūct⁹ ille qui fuit substitut⁹.Gl.ista dicit verū,si illi qui remāserūt hr̄des,erāt ꝯiuncti illi.Sed si poneremus oēs disiūctos,ista inuestigatio gl.non esset necessaria,cū inter hr̄des,& disiunctos,esset locus iuri accrescēdi.l. hæredes sine partibus.s̄.tit.j.& l.j.§.his ita.C.de cad.tol.

LEX XL.

Casu cognita. Substitutus impuberi,qui se postea dedit ad arrogandum, habet vtiles actiones, si postea impubes decedit.h.d.De materia huius l.dic vt l.si arrogator.s̄.de adop.

LEX XLI.

Cohæredi Ista est bona lex. Substitutus ei, q est substitutus cohæredi suo,vtroq; defuncto vocatur in vtriusq; portionē.h.d.¶ Quæro quo iure isto habebit vtrāq; portionē. Quidā dn̄t ꝙ vnā partē habebit iure substōnis, aliā iure accrescēdi.vt hic.Quidā dn̄t,& hn̄t hic apostilatū per Dyn. & ego 3 hoc secutus dixi idem.s̄.eod.l.si Titius cohæredi, tex.tn̄ in d.l.si Titius. vr̄ dicere quod iure substitutionis habet partē vtranque: dicit enim in vtranque partem substitutum esse.

ADDITIO.

a Io.Fr.Ru.¶ Si Titius.adde gl.ex.hic,qui dicit Bart.tenere contrarium in d.l.si Titius.vbi vide.

§.Ex his. Hic tex.dicit,vel alij,& sic innuit, ꝙ pr̄ qui per filiū,& dn̄s qui per seruum acquisiuit, admittatur. Cōtra,in l.q liberis.§.hæc verba.s̄.eo.Sol.vt in gl.ꝙ filius, vel seruus remāsit ī ptāte alterius.Vel aliter,pr̄ qui p filium, vel dn̄s qui p seruū acquisiuit,non admittitur:qa nec hoc vr̄,sed ille filius vel seruus admittit̄ semp,licèt alteri acquisiuerit. Sufficit.n. ꝙ semel fuerit hæres,licèt alteri acqsiuerit.l.in substitutione.s̄.eo.& quod dixi in l.qui liberis.§.hæc verba.& l.cum ex filio.s̄.eo.

§.Cum filiæ. Iste §.ponit sex notabiles casus,vt patet ad literam.No.ex primo casu huius §.ꝙ pupillaris substitutio euanescit,eo cui est facta, sui iuris effecto ante mortem testatoris.Quod intellige si aliter,q̄ per dignitatem fiat sui iuris,vt plene examinaui s̄.eo.l.ij.

1 *Substitutio facta intra tempora pubertatis per verba mere obliqua non trahitur ad directam.*

Verbum restituere,est mere obliquum.

2 *Fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso filio impubere instituto, licèt relinquatur post mortem.*

3 *Legitima impuberis de illo fideicōmisso quod detrahitur sicut Trebellianica.*

§.Quod si hæredem. Hic est secundus casus huius §.Not.tex.ibi vt ab impubere,&c.Qui est valde no.tex.† Et est notandum ex hoc versi. 1 j.ꝙ substō facta intra tēpora pubertatis, per verba mere obliqua non trahatur ad directam.Mere.n.obliquū fuit verbū restituere: secus vero si fuit verbum cōmune,vt no.in l.pcibus C.eo.¶ † Se- 2 cundo no.& perpetuo tene mēte,ꝙ ī dubio fideicōmissum videtur relictū ab ipso filio īstituto impubere,licèt relinquatur post mortem suam,vt hic dicit tex.ibi,vt ab impubere,&c. Hoc ideo quia si fideicommissum esset datum nominatim ab hærede impuberis,veniret in fideicommissum legitima filij.l.si Titio.§.fin. cum l.sequent.infrà,de lega. j. Sed si fuit grauatus ipse pupillus non

non venit legitima in grauamine, vt no. per Dy. s. eo. l. j. & per Cy.
3 in l. ex tribus. C. de inoffi. testa. & hoc tene mēte. ¶ Tertio no. † ꝙ legitimus impuberis de illo fideicōmisso detrahit Falcidiam, seu Trebellianicam. Certe hodie ēt legitimā de iure naturæ, ſm opi. Canon. ī c. Raynutius, &c. Raynaldus. ex. de testa. de qua tangitur in gl. in l. Papinianus. §. meminisse. s. de inof. test. & l. quāquam. C. ad leg. Fal. & in Auth. de her. & Fal. §. si quis aūt. & l. j. j. si cui plusquā per leg. Fal. & in l. in ratione. §. quod vulg. j. ad l. Fal.

§. Nec aliud. No. quod substitutio, quæ fit per verba me re obliqua non extenditur vltra tempora pubertatis: veruntamen quidam ex isto versi. notant, ꝙ si fieret vltra tempus pubertatis per verba directa, ꝙ valeret, quod gl. reprehendit, vt dixi in l. Centurio. s. eo.

1 *Legatarius singularis non detrahit Falcidiam.*
2 *Legatarius certæ rei licèt rogetur restituere vniuersaliter occasione talis legati, non trahit Falcidiam, nec Trebellianicam.*
3 *Filia instituta in certa quantitate, & rogata restituere si decesserit sine liberis, detrahit falcidiam, & Trebellianicam.*

§. Quæ ita. Hunc §. not. & declara, vt j. de codicil. l. ij. in prin. in ver. per fideicōmissum. Oppo. de l. sed si plures. §. ad substitutos. s. eo. Sol. ibi in directa, hic in fideicommissaria, in qua bona filij non veniunt qd no. sed remanēt apud successorē filij. ¶ In versic. & ideo est no. ver. Opp. ꝙ ēt si sint legata a filio exhr̄dato, nō valet fideicōmissum. l. cū qdā. C. de legi. sol. intelligo ibi in fideicommisso relicto a substituto exhæredati, ꝙnō valeat, ēt si sit legatum exhr̄dato: hic ab ipso exhr̄dato. Opp. de l. q fundū. §. fi. & in l. in rōne. in fi. ad l. Fal. Sol. valet si substitutus fuit
1 ab eo institutus, vt plene dixi in l. qui fundū. §. qui filios. No. ꝙ † legatarius singularis non detrahit Falcidiam. ꝙ dic, vt in l. lex Falci
2 dia. §. nunquam. j. ad leg. Fal. ¶ No. † ꝙ legatarius certæ rei, licèt rogeē restituere occasione ipsi⁹ legati nō detrahit Falcidiam seu Trebellianicam, qd not. qa hic fuit relictū legatū, & fuit rogata d
3 restituēda hr̄ditate, vt ibi intra modū hr̄ditatis natū, &c. qd † facit si pr̄ instituit filiā in certa quātitate, & eā grauauit de restituendo simplr̄ bona sua, si decederet sine liberis. Aduocati cōiter dn̄t, ꝙ dēt detrahi Falcidia, & Trebellianica, qd verum esset si esset grauata vr̄ occasione illius portionis: & quia est instituta in certa quantitate, eius contemplatione potest grauari, vt hic.

a §. Qui discretas. a Substō breuiloqua vocat prius in instōne cōiunctos postea disiunctos. h. d. Et eū valde no. casus. & ipsum inducā ad aliqua, dū tractabo materiam breuiloquæ substitutionis, in l. Lucius. j. eo.

ADDITIO.

a ¶ Qui discretas. Vide pau. de cast. consi. 158.

a §. Qui patrem. a Substō breuiloqua non refert ad eos, qbus spāliter ē substitutū. h. d. No. text. ibi pp spāle. &c. Opp. de l. fin. j. ad Treb. vbi porrigiē ad eos qbus est spāliter substitutū. Sol. ibi pp illa verba, illi vl' illis, q cū sint pluralis numeri, non pn̄t verificari, nisi referant ad eos, qbus est specialiter prouisum, vt dixi. Item opp. eodem modo, ꝙ per specialē prouisionem a generali non est recessum. l. j. §. j. de ope. no. nun. Sol. vt dixi in l. quæsitum. §. fi. de fun. instru.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Qui patrem. Et vide Bar. in consi. 5. incip. andreas Marti. ad quod alleg. istū tex.

§. Cohæres. Legata in secūdis tabulis relicta cōtribuunt cū relictis a substituto. h. d. & tractat materiā contributiōis Op. ꝙ ista ꝯtributio n̄ fiat. l. in rōne. §. qd vulgo. & §. qūtum. j. ad l. Fal. Solu. hic loquiē, qn̄ relicta a se legata ī institutione cū relictis a se in substitutione ꝯtribuūtur. Sed an relicta a pupillo cōtribuantur cum relictis a se? Dic vt ibi plene dixi, & l. qui fundum. §. cohæres. j. ad leg. Fal.

a §. Non videri. a Hic est no. §. & legiē duob. mo. & vterq; est pulcher casus, & ſm primam lect. h. d. Substitutus in partē admittit in totū, si nō reperiat alius. h. d. Sed ſm aliam lect. h. d. Substō facta filio si impubes decesserit, valet. licèt vere instō nō pcedat, quia pcedere fingiē. h. d. Et est not. casus. Contra hanc secundā lect. q̄ puto verā. opp. qa filius dēt esse institutus, vel exhr̄datus, vel pro instituto, vel exhr̄dato habitus. Si. n. poneremus extraneū institutū in solidū, tunc filius esset pteritus, & testm̄ nō valeret, sed qn̄ nullū alium institutum in testō habet, videtur filiū īstituere, vel videtur velle eum habere ab intestato. l. si quis ita hæres. s. tit. j. & si non esset hæres habitus, tunc veniat substitutus. Et ita pōt hic intelligi, licèt gl. videtur velle ꝯriū. s. e. l. si quis eum. §. fi. & l. in testamento. s. eo. l. Gall⁹. in prin. supra, de libe. & posthu. & ita ibi dixi.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Non videri. Vide alex. consi. 303. incip. circa primum dubium. Et intellige istum tex. quando substitutio fuit facta per verba directa, secus si per verba comunia. ita Rom. consi. 58. in prin. & consi. 200. incip. quia Valerianus testator. alex. in l. 2. in prin. supra, eo. tit. & in 5. q. Bar. in l. Centurio. supra, eo.

LEX XLII.

1 *Legata ad hoc, vt dicantur relicta à substituto impuberi, quomodo debeant concipi verba.*
2 *Legata, and cātur relicta ab hærede, vel à fideicommissario, in fideicommissaria substitutione.*

a Qui duos. a Si duo impuberes simul decesserunt substitutus succedit vtriq; coram ex pupillari directa, alias vltimo tm̄, in cuius hæreditate reperiet hr̄ditatē primi, tanquam bona aliunde q̄sita. h. d. ¶ No. ergo qd dixi in summario. s. ꝙ si simul decedūt, vtriq; succedit ex pupillari directa. Habuistis s. eo. l. ex duobus. & in l. q duos. in prin. j. de reb. dub. sed si diuersis tēporibus decedūt, succeditur tm̄ vltimo ex pupillari directa, sed in hr̄ditate vltimi inueniē hr̄ditas primi. Habuistis in l. vel singulis. s. eo. & l. pr̄ filiā. §. fin. j. ad l. Fal. dicam in l. q duos. j. de reb. dub. Opp. qa ſm hoc vr̄ qd decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. ꝯ l. ius nostrum. j. de reg. iu. Sol. in totū decedit testatus vltimus filius, sed primus decedit in totū intestatus, & sic non obst. ꝯrium. Item opp. qd in hæreditate secūdi non reperiatur hereditas primi, si non fuit adita. l. qm̄ sororē. C. de iure delib. & ī §. in nouissimo. C. de cad. tol. Sol. dico qd secundus adiuit hr̄ditatē primi, & competit sibi ius deliberandi, vel ius petendi restōnem in integrū qd trāsmittit ad substitutum, vt dixi ī l. q duos. s. alleg. ¶ Op. qd rōne Falcidiæ ꝯputentur oīa bona defuncti, q̄ tpe testī habebat. l. in rōne. in prin. ad leg. Falc. & §. qd vulgo. Rn̄. hic dicit gl. ꝙ bona alterius impuberis in his nō ꝯputantur, quia in his nō fuit institutus. hoc est satis bene dictum. Vel dic, fateor ꝯriū, qd debēt inspici bona, quæ quis habebat tpe mortis testatoris: sed ille pupillus cui est facta substō n̄ habuit tpe mortis testatoris, nisi suā partem, sed aliā habuit ex post facto ideo in Falcidia non ꝯputatur. l. in rōne. §. qd vulgo. s. alleg. ¶ Item dicit hic qd legata a substituto ad irritū recidūt. Quæro, an ille versi. referatur ad primū casum, vel ad fin. gl. dicit qd pōt referri ad vtrunq;, sed inquātum dicit referri ad primū casum, male dicit: qa in primo casu succeditur ex pupillari directa vtriq;, & sic legata ex persona vtriusque debentur, cū vterq; decedat testatus. l. pr̄ filiā. §. fi. j. ad l. Fal. & in hoc Dy. reprehēdit gl. & be
1 ne. ¶ † Vltimo quæro, b qualiter fuerunt concepta verba qn̄ lega
b ta fuerunt a substituto relicta. Dicit gl. qd dicit, si talis intra pupillarem ætatē decesserit, lego tibi centū, qd tene mente: & sic nō di
c cit, lego a substituto, sed simplr̄ dicit, lego tibi centū, & tn̄ glo. dicit qd ex istis verbis vr̄ relictū a substituto. Contra hoc vr̄ tex. s. l. pxi. §. cum filiæ. versi. qd si hr̄dē. Sol. Possumus dicere qd ibi verba fuerunt plata ad ipsum impuberē, qm̄ ipsum impuberē grauauit sed hic simplr̄ fuerūt prolata. Vnde cū referant post mortem, vr̄ relinqui a substituto, arg. l. codicillis. in prin. de vsufr. leg. Et hoc
2 puto verū in substōne directa. In substōne † vero fideicommissaria, an videantur legata relicta ab hærede, vel fideicommissario, dic plene, vt dixi in l. Marcel. j. ad Trebel. & hoc tene mente, qa est vtile, quia quando legata relinquuntur a substituto venit legitima, secus quando ab impubere.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Qui duos. Vide quid dicat Rom. consi. 19. in 1. no. vide aret. consi. 104. alexand. cons. 175. versic. bene fateor.
b Pom ¶ Vltimo quæro. Vide concor. per alex. cons. 12. in vlti. col. in 3. vol. aret. consi. 166. alias 156. Matth. not. 164. alex. in l. Centurio. s eo. tit. alex. cons. 12. in 2. vol. Commen. cons. 4. in 2. col. barb. cons. 145. vol.
c Paris. ¶ Videtur tex. an idem sit in grauato restituere per fideicommissum, vt ipse videatur grauatus, vel hæres suus, & quid si esset facta substitutio fideicommissaria, si ambo decederent sine filiis, vide quæ scripsi ad Bar. in l. Centurio. in 3. quæst. prin. in vlti. q. s eod. & in l. hæredes mei. §. cum ita. j. ad Trebel. & effectus est magnus propter legitimam, vt dicit Bar. hic. & ad dicta hic, vide Bolog. in addi. ad consilia Ioa. de ana. cons. 42. ad fin.

LEX XLIII.

1 *Substitutio exemplaris ad hoc, vt fieri possit, an sufficiat mutum semel extitisse, licèt postea desinat, & sic de similibus qualitatibus.*
2 *Beneficium quomodo dicatur intelligi, ne contineat iniquitatem.*
3 *Filios naturales tantum habens, fecit ipsos ltīmari vt ei succederent si postea cæpit vxorem, & habuit filios ltīmos per hoc nō prohibent succedere legitimati.*
4 *Substitutio exemplaris quare sic dicatur.*
5 *Substitutio exemplaris in quibus conueniat cum substitutione pupil. in causa producente.*
6 *Exemplari in substitutione, an requirātur, quæ requiruntur in substitutione pupillari.*
7 *Filio naturali potest substitui exemplariter, non tamen spurio.*
8 *Patri furioso non potest substitui exemplariter per filium.*
9 *Substitutio exemplaris fit maiori.*
10 *Filio impuberi mente capto, vel furioso, an possit exemplariter substitui, & quā do erit pupillaris.*
11 *Exemplari in substōne requiritur quod filius sit in potestate, sicut in pupillari.*
12 *Mater quæ transit ad secunda vota non potest filio mente capto, vel furioso exē plariter substituere, alias secus.*
13 *Substitutio exemplaris facta per matrem ante transitum ad secunda vota, ipsa transeunte, euanescit.*
14 *Exemplaria in substitutione etiam sicut in pupillari requiritur, quòd ille cui fit substitutio non sit recasurus in potestatem.*
15 *Furioso qui ante furorem esset condemnatus de crimine, ex quo efficeretur intestabilis, non pot substitui exemplariter.*
16 *Dementia tēpore mortis requiritur ad hoc vt substitutio exēplaris fieri nō possit.*
17 *Exemplaria in substitutione requiritur quòd pater faciat testamentum, sicut in pupillari.*
18 *Filio etiam exhæredato, non potest exemplariter substitui licèt sic in pupillari.*
19 *Ratio quare filio exhæredato exemplariter substitui non potest, pupillo sic.*
20 *Substitutio exemplaria fieri potest etiam quando furiosus, vel similes substituti sunt in minori quantitate.*
21 *Exēplaria in substitutione, an requirat quod testamētū adeatur sicut in pupillari.*
22 *Bonorum possessio secundum tabu. quæ datur furioso, licèt non sit iuris, tamen confirmat substitutionem exemplariam.*

23 Exemplaris

Ex facto. Hic tractatur materia substitutionis exemplaris, q̄ dicam hic. Substitutio exemplaris expirat impedimento cessante, vel liberis posteà susceptis. h. d. Et diuiditur ĩ quatuor partes principales. Primo. n. ponitur thema, & qō. Secundo ponuntur quaedam praeambula ad determinationem qōnis. Tertio ponit̄ determinatio questionis. Quarto determinat quaestionē dependentem ex praemissis. Secūda ibi, respondi beneficia. Tertia ibi, igitur ēt agnatione. Quarta ibi, nec interest. vsq; ad §. itē quero. In tex. ibi, rumpatur testm̄. i. praedicta substō pupillaris, quę est testm̄ filij muti. Secūda pars principalis diuidit̄ in quatuor partes, vel quinq;. Primo praemittit vnum ad sui excusationem. Secundo, dicit talem substōnem euanescere impedimento cessante, qđ probat ex verbis rescripti. Tertio, illud probat per similitudinē impuberis. Quarto, illud probat p similitudinem furiosi. Quinto probat hoc p reductionē ad absurdū. Secunda ibi, verū. Tertia ibi, vt quemadmodum. Quarta ibi, nam, & si furioso. Quinta ibi, etenim iniquū. ¶ In versi. verū, pono casum sic. Supra dixit, quòd Princeps dēt adiri, sed qđ si non possumus? Rñdet, qđ si ille mutus desineret esse mutus, substō extingueretur, qa cessaret impedimē tū: quia verba rescripti loquunt̄ de muto: ergo donec durat mut⁹, non cessat substō, sed postea sic: & sic pone casum, & ita rñdet. Et antequā veniat ad rñsionē in versi. vt quēadmodū Iurisconsultus probat p similitudinē, & est clarus casus in versi. nā & si furioso, & versi. seq. ¶ No. tex. ibi, auferret enim. In ver. igit̄ etiā agnatione. instat qrens, qđ ergo dicetis in qōne proposita? Rñdet Iurisconsultus natiuitate filij rūpi substōnem, & pbat sic. Ista sūt paria, quem sibi hr̄dem facere p testm̄, vel sibi a iure fieri: sed si ipse sibi fecisset p testamentū, talis substō extingueret̄, vt s̄. probatū est: ergo nunc cū nascit̄ sibi filius q a lege efficitur suus haeres. In versic. nec. n. hic pbat per aliam rōnem, dicens q verba rescripti, vel testī nō debēt referri ad casum, non cogitatum: sed pater vel princeps non videt̄ cogitare exhaeredare eum qui postea nascetur. d. d. ¶ Opp. ad primā partē. Frustra a principe impetratur quod a iure cōi conceditr. l. j. C. de thesau. lib. x. & l. j. ff. ad munici. & ff. titu. j. l. quae sub pdōne. in fi. sed de iure cōi qs potest substituere filiis sic impeditis. l. humanitatis. C. eo. ergo & c. Rñ. iure antiquo nō poterat qs substituere filio puberi directo quantūcunq; impedito testari, nisi hoc impetraret a principe, vt hic. hodie vero factū est ius cōe, p d. l. humanitatis. & Instit. de pup. substit. §. qua rōne. Igitur ista substō, q̄ introducta est ad similitudinē pupillaris, vocatur exēplaris. Quidā tñ dñt qđ muto nō pōt substitui sine rescripto Principis. & l. humanitatis loquitur ĩ mēte capto, & nō aliter impedito, qđ nō placet, vt ff. dicā.

a ¶ Ad scdam partē opp. qđ Princeps nō debeat interpretari, sed sēper de iure debēt interpretari p̄ eū pro quo profertur. l. veterib. s. de pac. Sol. aliud in pactis vt ibi: aliud in beneficio, vt hic. Scdo

1 oppo.† dr̄ hic, vt muto substituere ei liceret, vr̄ intelligi debere

b donec durat ᵇ mutitas. Contra, immò quod talis qualitas & similes qualitates apponant̄ cā demonstrationis, & sufficit tales qualitates semel extitisse, licèt postea desinant. s. eo. l. in substitutione, & ff. de alimen. & ciba. leg. l. Mela. in prin. Solu. istae qualitates appositae in oratione significāt regul'r secundū tps verbi, ad cuius determinationē veniunt. Aut ergo istę qualitates determināt verbū, p qđ significatur ipse actus disponēdi: aut determināt verbū p qđ significat̄ tps a quo dispō nō sumit effectū, aut determinant quod-

c dā aliud verbū separatum ab his. Primo casu, ᶜ sufficit regul'r illas qualitates adesse tempore quo fit dispō, licèt postea desinat. l. Mela. in prin. ff. de alim. & ciba. leg. & ibi dicit testator, relinquo alimenta puero, vel puellae, nam illa adiectio, puero, vel puellae, determinat verbū relinquo. Sufficit ergo qđ tpe quo relinquitur. i. tpe testī, sit puer vel puella, hoc ēt pbat de au. & arg. leg. l. iij. ibi. n. legauit, quę vxoris causa parata sunt quod est verbū p̄sentis tēporis, qđ significat tps testī, ideo sufficit tpe testī esse. Fallit in l. nostra. Ratio: quia sequerentur absurditates q̄ ponūtur in tex. ideo requiritur quod qualitas duret vsque ad tps quo substō sumat effectum. Secūdo casu requirit̄, quod illae qualitates adsint illo tpe quo dispō substōnis sumat effectum. l. ij. ff. de aur. leg. ibi. n. legauit quae vxoris cā erant parata, qđ est verbū futuri tēporis, vnde cū illa qualitas vxoris veniat ad determinationem illius verbi: erant, qđ ē verbū futuri tpis, & significat tps mortis, ĩ quo dispositio sumit effectū, & ideo requirit̄ qđ tpe mortis sit vxor. Ad idem ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis aūt, vbi verba illa, si decesserit sine liberis, debēt intelligi sine liberis superuiuētibus tpe quo decedit: qa illa verba, sine liberis determinauit verbū decesserit. Ad idē s̄. de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Facit ff. de testa. mil. l. Titius, q̄ mul

d tum probat de presenti distinctione. Tertio casu ᵈ q̄ñ determinat quoddā aliud verbū separatū ab his, tunc sufficit illā qualitatē semel existere, licèt desinat. Hoc probatur in l. in substōne. s̄. e. ibi. n. dixit, qsquis mihi haeres erit, impuberi filio meo haeres esto. Nā verbū erit, non respicit tps quo testator facit testm̄, nec tps quo moritur sed respicit quo tpe morit̄ testator, vñ sufficit qđ semel fuerit hr̄s, q trahitur ad tēpus mortis. l. hr̄s qnq;. de acq. haere. & l. hr̄dibus. ff. ad Treb. facit l. Titius. ff. de testa. mili. Et qđ dixi in verbo, idem dico in participio. Nā qualitates q̄ veniūt ad determinationem participij, debēt adesse tpe importato p participiū. d. l. Ti-

2 tius. de testa. milit. & hoc est vtile scire ad infinitas qō. Dr̄ hic † q beneficium nō dēt intelligi vt iniquitatē ptineat. Cōtra de l. p̄spe

e xit. ff. qui & a quib. vbi beneficium principis continet iniquitatem. Rñ. debet intelligi ita q nō ptineat iniquitatē, p quā aliqs dānificetur, vt hic. Sed si amitteretur p hoc lucrū aliquod, rescriptū principis p hoc non restringeret̄, vt ibi. ¶ Vltimo haec lex ĩducit̄

f p Dy. ᶠ ad qō. † aliqs hn̄s filios nāles tm̄, fecit eos lẽtimari, vt pos-

3 sint ei succedere, deinde duxit vxorem, & hēt filios legitimos ex ea: qrit̄ an tales filij legitimati possint succedere vnà cū filiis legitimis? Dy. tenet p & c̄. Multa possent dici, tñ p hāc l. solet dici, q ñ, qa cā cessat, q̄ erat q nō habebat filios legitimos, iō dēt cessare effect⁹ legitimationis ipsius p hanc l. Ita dicit Dy. Ray. dicebat p̄riū, qa res cæpta, pfecta & consummata, licèt perueniat ad eū casum, a quo nō pōt incipere, tñ nō vitiat̄, vt no. p Dy. ĩ c. factū legitime. de reg. iu. lib. vj. & de verb. obli. l. si sub vna. §. si quis viam. Ad hoc rñdet qđ substō ante mortē filij nō erat perfecta, sed legitimatio sic. Sd ad dictū Dy. posset rñderi, qa licèt legitimatio esset pfecta, tñ actus succedēdi de quo qrit̄, erat in pendēti, & non pfirmatus, sicut substō: tñ in hac secunda opi. magis starē q̄ primae, qa in prima legitimatio est perfecta, sed actus succedēdi, de quo qrit̄, est ac

g cessorius ad legitimationē. Praeterea, pbo. aliter: Aut ponis filios esse legitimos per subsequēs mr̄ium, & succedūt cum legitimo. l. antepe. & pe. C. de natu. lib. Aut dicimus eos esse legitimatos per rescriptū Principis, & idem, qa tex. in corpore, quib. mod. nat. ef. fi. leg. §. illud. in fi. dicit, quod legitimati per rescriptū habentur per oīa perinde ac legitimati per mr̄ium: sed si ponimus legitimatos

h per dationem curiae, forte procederet ʰ dictum Dyn.

4 Veniamus. Ad materiā substōnis exēplaris. † Primo q̄ro quare sic vocetur ista substō? Docto. dñt qđ est introducta ad exēplū pupillaris, vt hic & C. eo. l. humanitatis. & Inst. eo. §. qua rōne. Sed p̄ hoc op. Nam exemplar dr̄ illud, vnde sumitur: sumptū dr̄ exēplatū. l. j. §. si quis in duob. de bo. pos. fm tabu. & l. ij. de fide instru. & ideo magis debēt dici exemplata quàm exemplaria. Guliel. dicit, q ista est magistralis locutio, de qua non est curandum. Vel aliter dic t, lex p̄ria loqt̄ qñ vna scriptura est ab alia exemplata, sicut ista: hic loquitur qñ res vna ad exēplum alterius fit: non quod sit eadem, & tunc, quia vtraq; est principalis vocare eam potes exemplariam, & exemplatam, ad libitum,

Secundo

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Ad secundam partem. Vide Feli. in c. 3. de excep.

a Pom. ¶ Donec ducat. Vide Ias. in l. si quis haeredem. ff. de insti. & substi.

c Poma. ¶ Primo casu. Vide panor. consi. 26. 2. vol. 2. dub & consi. 92. in fin. & consi. seq. vide etiam panor. consi. 1. vol. & consi. 117. in vlti. dub. in 2. vol. Caepo. consi. 58. 1. col. Bar. consi. 30. & consi. 74. & consi. 117.

d Parif. ¶ Tertio casu. Vide Com. consi. 154. in 3. dub.

e ¶ L. prospexit. adde quod eadem sol. ponit Bal. in l. adigere. §. quamuis. de iure patro. cū quo alij doct. communiter transire videntur.

f parif. ¶ Inducitur per Dyn. Vide ias. in l. tale pactum. §. fi. in 4. not. ff. de pact.

g parif. ¶ probo. Respondet vt per ias. hic. versi. sed quaero de quibus liberis. in fi. quaestio. alex. & ias. hic.

h poma. ¶ Vide alex. consi. 87. & sequ. v. volum.

¶ Forte procederet. Bal. hic tenet quod nullo modo infringatur legitimatio. idem tenet in l. eam quam. C. de fideicom. Cy. in l. si vnquam. de reuo. dona. pro quo alleg. tex. in l. 2. infra. de iti. actuque priua. & l. pen. de natu. lib. & Raynutius in d. l. si vnquam. idem tenet per c. decet. de reg. iu. in 6. idem facit Saly. in d. l. vnquam. Et cum opi. istorum transit alex. opi. autem Dy. sequitur Guil. de Cu. in l. 1. C. de natu. libe. quam sequitur Io. An. in tit. de succes. ab intest. §. 1. versi. sed ex facto. in addi. Spec. idem consuluit Oldr. consi. 257. inc. quidam tex. Bal. sequitur primam op. p consi. 171. 1. vol. & Ro. late consi. 194. vbi ad vtranque partem arguit, & soluit.

Secundo Quæro,qa iſta ſubſtitutio eſt introducta ad exē plũ pupillaris,videamus in quibus ꝯueniant & diſcōueniant ad inuicem,ex quo habebimus materiã.Propter qđ quinque principal'r examinemus.Primo qualiter conueniant in cã ꝓducente.Scđo qualiter in materia producibili, hoc eſt verũ: oĩa quæ requirũtur ad pupillarē,requirant̄ ad exemplariam.Tertio,qualiter in modo ꝓducendi cōueniãt,hoc eſt,vtrũ ſubſtō exēplaris poſſit fieri tacite vel expreſſe,ſicut pupillaris.Quarto,qualiter in effectu ꝓducitur,hoc ē vtrũ oēs effectus hēt quos habet pupillaris.Quinto,vtrũ ĩ productionis materia,hoc eſt vtrum eiſdē modis finiat̄ exēplaris ſicut pupillaris.¶ 5 †Ad primum,vtrũ ꝯueniant iſtæ ſubſtōnes cã producente,Docto.dñt,quod ſic, quia ſicut pupillaris fuit inducta,qa pupillus nō potuit ſibi ꝓuidere ꝑ teſtm̃,& ita exēplaris:qa mēte captus,& ſimiles non pñt ſibi ꝓuidere per teſtm̃.l.humanitatis.C.e.& Inſti.eo.§.qua ratione.Tu dic latius,Aut q̃ris nũquid cōueniant in cauſa efficiente,& dico ꝙ ñ, quia pupillaris fuit introducta moribus.l.ij.s̃.e.exēplaris lege,vel ꝯſuetudine Principis.l.humanitatis. Aut quærit̄,vtrũ cōueniant in cã finali, & tũc ꝯueniũt in cã finali,in genere,qa vtraq; ſubſtō fuit introducta ad prouidēdũ ei,qui ſibi prouidere non pōt.Sed ſi cōſideras cãm finalē in ſpecie,tũc nō ꝯueniũt:qa pupillaris ſubſtō fuit introducta ad prouidēdum ei,qui propter ætatē non potuit teſtari,iſta non.l.humanitatis.& d.§.qua ratione.vt hic.

6 Quæro,†In ſecundo caſu.ſ.an ꝯueniant in materia producibili,hoc eſt,vtrũ in ipſa ſubſtōne requirantur illa octo,de quibus dixi in l.ij.in prin.s̃.e.¶ Dic primo quod in pupillari requiritur quod ſit de liberis,an hic reqratur?Dic ꝙ ſic,patet a hic,& in d.l.humanitatis.¶ Sed quæro de quibus liberis [a] loqtur b hic.Aut quærimus de legitimis & naturalibus,[b] & tunc ꝯueniunt vt hic,& d.l.humanitatis,aut de legitimis tm̃,& idē.l.ſi arrogator. s̃.de adoptio.& l.ſed ſi plures.§.in arrogato.s̃.eo. Cum ergo non 7 reperiamus diſcordiam,ſtabimus ſimilitudine.Aut †quærim⁹ de naturalibus tm̃,& in hoc diſconueniũt:quia iſtis & ſimilibus nō poteſt ſubſtitui pupillariter,cũ non ſint in ptãte.l.ij.eo.tit. ſed iſta bene pōt fieri eis,qa ĩ ea non requirit̄ patria poteſtas,vt j̃.dicam. Aut loqueris de liberis ſpuriis,& in hoc conueniunt: qa nō ſunt nominandi filij,vt in auth.ex complexu.C.de ince.nup.& in auth. qb.mo.natu.effi.ſui.§.fi.ideo nec pupillaris, nec exēplaris pōt eis 8 fieri.¶ Sed quæro,†an patri furioſo poſſit ſubſtitui ꝑ filiũ exēplariter.Vr̄ qđ ſic.l.his qui.s̃.de tut.&cur.da.ab his.Doc.ꝯ,qa hic cum ſi.tm̃ dr̄ de liberis.l.ſi vero.§.de viro.s̃ ſo.mat.Præterea in pupillari nō eſt inuentum qđ filius ſubſtituat pr̄i,ergo nec iſta q̃ inducitur ad eius exēplũ.Non obſt.d.l.his qui,qa aliud in adminiſtrōne bonorũ quæ fit in vita aliud in ſubſtōne,quæ fit in teſtō. l. Aurelio.§.Caius.de lib.leg.& qđ no.in l.j.§.fuit q̃ſitũ.j̃. ad Treb.Præterea plus iuris hēt pr̄ in adminiſtratione bonorũ filij, q̃ ecōuerſo, 9 vt not.in d.l.his qui,ergo &c.¶ Scđo †q̃ro,reqrit̄ in pupillari qđ filius ſit impubes,an hoc reqratur in iſta ſubſtōne?Dic ꝙ non,vt hic patet,&in l.humanitatis.C.eo.q̃ loquitur in his filiis,q poſsēt 10 ſuſcipere filios,& hic expreſſe dr̄ puberē,ergo &c.Sed†q̃ro iuxta hoc,qdã habuit filiũ impuberē,& mēte captum, vel furioſum, vtrum exēplariter poſſit ſubſtitui.Doct.ꝙ non,qa cũ in eo ſit duplex defectus,præualet nãlis,ideo fiet ſubſtō pupillaris.arg. l. qui hñt.s̃.de tute.ꝑ quam legē hoc tenet Dy.& Iac.de Ray.Sed Gul.dicit aliter,& melius.Aut filius furioſus impubes non eſt in ptãte, & tunc pōt ei exēplariter ſubſtitui,cũ pupillariter nō poſſit,ꝑꝑ defectum ptãtis.Aut eſt in ptãte,& tunc ſi fiat exēplaris,intra tēpora c pubertatis valet iure pupillaris,[c] arg.d.l.qui hñt.poſtea valebit iure exēplaris,arg.d.l.Centurio.s̃.eo.Quod intellige ſi fuerit facta exēplaris,ſine limitatione tēporis,vt j̃.dicã.Sed opp.ꝙ ſubſtō, q̃ aſſumit vnũ effectũ,non trãſit in aliũ.l.verbis.& l.in pupillari.s̃.e. Sol.ibi ſubſtō,q̃ incipit valere iure directo,non trãſit fideicōmiſſum,ſed vna directa in aliam directã bene tranſit.l.iij. §. qui fidei- 11 cōmiſſam.s̃.tit.j.& l.Centurio.s̃.eo.¶ Tertio†quæritur.ĩ pupillari ſubſtōne reqritur ꝙ pupillus ſit ĩ ptãte,an ita hic.Rñ.ꝙ non:qa in l.humanitatis.C.eo.ꝑmittitur parētibus vtriuſq; ſexus.Sed q̃ eſt rō diuerſitatis ĩter pupillarē,& exēplariã?Gul.& Cy.cũ eo vñr dicere qđ ſit rō:qa ſubſtō pupillaris eſt ĩtroducta ſm rigorē iuris ciuilis:qa pupill⁹ ex tali rigore ĩpedit teſtari,ergo ei non pōt ſubſtitui,niſi ab eo q hēt in ptãte,& patria ptãs eſt de iure ciuili.l.nam& ciuiũ,de his q ſunt ſui,vel alie.iur.Et qa pr̄ vna ꝑſona ꝓſumit̄ cum filio de iure ciuili.§.ei qui.Inſt.de inuti.ſtip.ſed filius furioſus non impedit̄ teſtari ꝑꝑ ĩpedimētũ iuris ciuilis, ſed magis ꝑꝑ quoddã infortuniũ,&ex quadã humanitate ꝓuidet ei.Et h.d.tex.in d.l.humanitatis.ſed iſta humanitas cadit proprie in matre & patre.l.furioſæ matris.de cura.fur.Sed iſta rō non eſt vrgēs multũ,qa ēt pupillus impedit̄ ꝑꝑ defectũ intellectus,ſicut furioſus.Ray.dicit, qđ vbi maius periculũ vertit̄,ibi cautius ē agēdũ.Sed maius periculũ eſt ĩ furioſo,qa pōt eſſe furioſus perpetuo:iō largius ei ꝓuidet̄,vt tã mr̄,q̃ pater,poſſit ei facere teſtm̃.Iſta rō nō vrget,qa ꝑpetuo intelligitur i.dũ viuit.l.j.s̃.ꝓ ſoc.Sed ſi pupill⁹ decederet in pupillari ætate,ĩ perpetuũ fuit ĩpedit⁹,ita furioſus decedēs in furore.Vel dic ꝙ in pupillari ſubſtōne dant̄ magis largæ ptãtes,qa qſqs pōt ſubſtitui,nō ſic in exēplari.d.l.humanitatis,ſed quia iſta nō ē tãtæ 12 ptãtis,ergo,&c.Sed truffa eſt,iō tutius eſt rñdere per l.nō oĩum.s̃. d de legi.licèt iſtę perſuaſiones ſint bonæ.¶ Quęro †vtrũ mater q̃ tranſiuit ad ſecunda vota poſſit filio exēplariter ſubſtituere?Dico ꝙ non,qa ſubſtō eſt introducta cã humanitatis,q̃ humanitas ceſſat in matre.l.lex q̃ tutores.C.de admi.tuto.Hoc patet etiam, quia pupillus nō debet educari apud eam,quæ ad ſecunda vota tranſit l.j.C.vbi pupi.edu.deb.Præterea iſti matri nō concedit̄,vt tutela,vt in auth.ſacrm̃.C.qñ mu.tu.offic.fun.po.Si ergo in vita nō ꝯcedit, 13 multo minus in morte.¶ Quid †ſi mater fecit teſtm̃ in quo primo exēplariter ſubſtituit,poſtea ad ſecunda vota trãſiuit? Puto ꝙ euaneſcit ſubſtō,qa reqritur qđ tpe quo morit̄,adſint illa q̃ in ſubſtōne reqruntur.l.cohæredi.§.cũ filiæ.s̃.eo. ¶ Quarto, requirit̄ in ſubſtōne pupillari,qđ ꝑ mortem teſtãtis pupill⁹ fiat ſui iuris,vtrũ idē in furioſo?Rñ.qualitercũq; fiat,ſiue ꝑ mortē teſtãtis, ſiue alio modo,nō curo:qa in hac ſubſtōne nō reqrit̄ vt qs hēat eũ in ptã- 14 te,vt s̃.dixi,¶ Quinto †reqrit̄ in pupillari ſubſtōne qđ nō ſit recaſurus in ptãte,vtrũ hic idē ſit?Puto quod ſic:qa ſolũ hoc caſu ē introductũ,vt quis poſſit alteri teſtari, cũ ĩpedit̄ ꝑꝑ dementiã,vel ſimilē caſum.Si vero ꝑꝑ alium defectũ,vt puta patriæ ptãtis & ſimiles,nō poſſet:qa non poſſet ꝑ ſe impedimēto ceſſante, nec ꝑ aliũ. 15 l.neq; ꝑ ſe.C.de hære.inſti.Et †per iſtã rōnem dicit Gul. qđ ſi furioſus añ furorē eſſet ꝯdēnatus de crimine,ex quo efficeret̄ inteſtabilis:tũc non poſſet ſibi ſubſtitui exēplariter,vt qa hæreticus.l. Manichæos.C.de hr̄ti.vel qa deportat⁹.l.ſi qs. §. irritum.s̃. de iniu. 16 rup.& irri.teſta.¶ Quæro,† qñ requiratur qđ qs patiat̄ demētiã, vel ſimilē caſum,vt ei poſſit fieri talis ſubſtō?Rñ.non tēpore teſtĩ, ſed mortis.l.ij.§.ſed ſi ex neum.s̃.eo.Cũ.n.nō reperiatur diſcordantia,remanet ſimilitudo in hoc inter pupillarē & exēplariã.¶ Sex- 17 to,†requiritur in pupillari quod pr̄ ſibi faciat teſtm̃, an hoc ſit in exemplaria.Rñ.ſic.Nam cũ teſtm̃ patris ſit principale,iſta ſubſtō q̃ eſt teſtm̃ filij,vt hac l.eſt acceſſoriũ,ideo oportet qđ confirmet̄ a ſuo principali,vt j̃.l.ꝓxi.Præterea hoc ꝓbatur in l.humanitatis.C. eo.requirit quod qs illi filio ſaltē relinquat legitimã,ergo ſibi dēt teſtari:licèt hoc fallat in milite.l.miles ita.in fi.de teſta.mil. ¶ Se- 18 ptimo,†in pupillari reqrit̄ qđ filius ſit inſtitutus, vel exhæredatus,an idem in exemplaria.Rñ.in quod dixi inſtitutus,concordat: in eo quod dixi exhæredatus, quia poteſt ſubſtitui pupillo,certe diſcordat. Nam in l.humanitatis.dicitur qđ de neceſſitate debet̄ 19 ſibi legitima. ¶ Quæro † quæ eſt rō diuerſitatis.Rñ.dñt Docto. quod pupillaris ſubſtō introducta ē ſm iuris rigorem, occaſione patriæ ptãtis q̃ durat ſiue filius ſit inſtitutus, ſiue exhęredatus,ſed exemplaria eſt introducta ex quadam humanitate,q̃ ceſat cũ fili⁹ exhæredatur.ita dicit Gul. Alij,vt Ray.dicunt quod pōt eſſe, quia pupillaris fit impuberi,qui pōt eſſe doli capax,& ꝯmittere cauſas ingratitudinis.Facit qđ no.Inſti.eo.§.nō ſolum. hoc eſt ridiculũ: qa poterat eſſe qđ furioſus ꝯmiſerit cauſam ĩgratitudinis ante furorē.[e] Tene ergo rōnē præcedētem.Vel ſolue: qa nō omniũ,&c. e l.nō omniũ.s̃.de legi.qa rōnes vrgētes nō pñt aſſignari. ¶ Quæro 20 † qđ ſi furioſus [f] & ſimiles ſunt inſtituti in minori,q̃ in legitima. f Rñ.pōt fieri ſubſtō iſta.Cũ.n.poſſent agere ad ſupplementũ.l.omg nimodo.C.de inof.teſta.perinde eſt,acſi eſſent in legitima inſtitu- 21 ti.¶ † Octauo quæritur,in pupillari reqritur aditio hr̄ditatis, an idē in exemplaria.Vr̄ quod nō,nã furioſus nō pōt adire,nec curator pro eo.l.fi.§.ſin autē ex alia.C.de cur.fur.ergo,&c.Tu dicas,aut eſt inſtitutus ſolus furioſus a pr̄e,in cuius ptãte erat,& tunc exiſtētia ſui hæredis confirmat tabulas exēplares.arg.l.fi.§.fi. C.de cura. fur.non cauillando tex.& arg.eorũ q̃ dixi in pupillari ſubſtōne.s̃ eo.l.ſi filius q patri.Si aũt non erat in ptãte,qa tractat̄ de teſtō materno,vel qa habebat cohæredem extraneũ,ita quod exiſtētia ſui hr̄dis non pōt confirmari,tunc requirit̄ aditio cohæredis .l.apud h Iulia.§.idē Iulianus.j̃.ad Treb.Vel debet [h] ſibi dari curator,q petit 22 bo.poſ.ſecũdum tab.ꝓ furioſo,quę bo.poſ.licèt nō ſit iuris,† ſm opin.poſitã in d.l.fi.§.fi.de cura.fur.& dixi in l.j.de bo.poſ.quę fur. infa.&c.tñ confirmat iſtas tabulas exemplares, quia ſicut confirmat fidei

ADDITIONES.

a Poma.¶ De quibus liberis.Vide alex.conſ.4.in 4.dub.in 4.vol.

b ¶ Naturalibus.Ange.& imo.hic tenent quòd nullo modo naturalibus exemplariter poſſit ſubſtitui.Idem Bal.in l.2.in fi.C.de hære.inſti.& cum opi.horum tranſit alex.licèt Bal. in l.humanitatis,teneat,quòd ſubſtitui poſſit.

c ¶ Valet iure pupillaris.Idem tenet imo.hic.& in c.Raynutius. Bald.in d.l. humanitatis. d.alex.hic,de quo vide Sali.in d.l.humanitatis.

d ¶ Quæro vtrum mater.Idem quod Bart.tenet Ange.hic ſubdens etiam ſecus eſſe in patre tranſeunte ad ſecunda vota,quia non priuatur adminiſtratione bonorum filij.l.fi. C. de bo.ma.l.generaliter.C.de ſecun.nup.Raph.Cu.tranſit cum Bart.& Bald.in d.l.humanitatis.Contrarium tenet Imo.hic,&c.Raynutius.Salic.in d.l. humanitatis.tamen alex.ſtat cum opi.ang.quia ſicut pater,qui diſſipat bona,& eſt ſuſpecta perſona non poteſt pupillariter ſubſtituere,vt voluit Barto.in l.2.s̃.eo.eodem modo dicendum ſit in matre ſuſpecta, & ſimiliter tranſit cum Barto.eo caſu quo feciſſet teſtamentum, deinde tranſiſſet ad ſecunda vota.

e ¶ Ante furorem.Ex hoc infert Imo.ad quæſtio.quòd ſi quis commiſit delictum ante furorem,& poſtea ſuperuenit furor, quòd poteſt puniri.Pro quo alleg.l.fin.§.ſed cum antiquitas.C.de cur.fur.tamen aliter ipſe concludit,& quia ſua concluſio eſt dubia, non refero,ſed quod finaliter dicit,quòd ſi proceſſus eſt expeditus ante furorē,quòd puniri poſſit, ſi vero proceſſus non eſt expeditus ante furorem,non poſſit expediri.Et ita concludit Bal. in d.l.humanitatis,quia cum eo non poteſt lis conteſtari,& ſic non poterit ferri ſententia. & in hoc reſidet Alex.

f Pom.¶ Quid ſi furioſus.Vide Ale.in l.humanitatis.verſi.quid autem.C.de impube.

g ¶ Minori.ang.Saly.Pau.de Caſt.in d.l.humanitatis,tranſeunt cum Bar.cum quibus tranſit Alex.

h ¶ Vel debet.Hanc tenet Pet.de anch.conſ.7.etiam ſi pauperes eſſent ſubſtituti,quia nō veniunt ex mente teſtantis,ſed ex fomento iuris poſitiui.latius ibi vide.

mat fideicommissa vniuersalia, ita istas tabulas exemplares.l.cũ hæres instituta.ꝟ.ad Treb.quæ lex est singularis ad hoc, ad quod facit l.nam quod.§.si quis compulsus.ꝟ.ad Trebel.& l.qui plures.§.fi.s̄.eo.Et hanc quæstionem non tetigerunt doct.

Tertio Principal'r quæro, vtrũ substõ exemplaris ɔueniat in mõ ꝓcedẽdi cum pupillari,& in hoc examinabunt̃ tria:primo vtrum sicut pupillaris producit̃ in esse & expressa & tacita:ita & exemplaris.Scdo, qbus ꝑsonis possit substitui exẽplariter.Tertio ꝙ personæ pñt substitui.¶ Venio ad primum, certum est qđ expressa exemplaris põt fieri, sicut hic,& d.l.humanitatis.in d.§.qua rõne. Insti.eo.Sed de tacita dubitatur.¶ Quæro er-

23 go, vtrũ † in vulgari expressa facta furioso ɔtineat̃ tacita exẽplaris? Gul.qđ nõ.& idẽ Ray.qa casum aduersamq; fortunam, &c.l. inter stipulantem.§.facta.ꝟ.de verb.obli.¶ Preterea, duo specialia non dẽnt ɔcurrere circa idẽ.l.cũ post.§.gener.& qđ ibi no.s̄.de iure dot.& l.ij.C.de do.promis.Sed cũ vulgaris expressa cõtineat tacitam pupillarẽ,& hoc est speciale, nõ debemus dicere ꝙ ɔtineat aliud spãle.s.tacitam exẽplariã.Credo ꝙ debemus dicere sic, si tpe quo fit substitutio vulgaris, ille nõ erat furiosus, nõ ɔtinet tacitã exẽplariã:quia casũ, aduersamq; fortunã,&c.Ita intelligunt doct. Sed si illo tpe erat furiosus, credo qđ cõtineat̃ tacita exemplaris, arg.l.qui neq;.& l.si predia.s̄.de reb.eo.Nec obst, tunc ista rõ: quia casum aduersamq; fortunam,&c.Quia ibi de casu futuro, hic de

24 casu iam imminenti.Itẽ non obst.† ꝙ dñt, qđ specialia,&c.Quia illud verũ, qñ duo specialia hñt originem ex eodẽ fonte: sed hic qñ ex duobus:qa vno modo ꝑp ætatem, alio mõ ꝑp furorẽ:vnde bñ pñt ɔcurrere.l.singularia.s̄.si cer.pet.Preterea, nunquã ista duo specialia pñt cõcurrere, qa donec hẽt locũ pupillaris, cessat exemplaris, p l.qui hñt.s̄.de tute.Concludo ergo, ꝙ ɔtineat tacitã exẽ-

25 plariam sicut tacitã pupillarẽ.¶ † Quæro vtrũ in expressa pupillari ɔtineatur tacita exẽplaria? Gul.& Ray.qđ sic, qa in habẽtibus symbolũ facilior est trãsitus, vt l.in rem.§.itẽ ꝗcunq;.s̄.de rei ven.& l.acceptolatum.ꝟ.de accep.& l.iij.§.fi.ꝟ.de bon.poss. Ego vero dico sic.Aut pupillaris substõ est facta limitatione tpis,& tunc si põt valere iure pupillaris,& post tpa pubertatis, expirat omnis effectus huius substõnis, arg.l.si ita quis.s̄.e.Et hoc tetigi in materia vulgaris.Aut est facta talis substõ sine tpis limitatione, vt quia dixi, talis hr̃s esto, tunc si esset facta filio impuberi ɔstituto in potestate:valet intra tempora pubertatis iure pupillaris, postea valet iure exemplariæ substõnis, arg.l.Cẽturio.s̄.e.sed si intra tẽpora pubertatis non possit valere vt pupillaris, valet eo mõ quo pt,& sic iure exemplaris, arg.l.Gallus.s̄.de lib.& posth.¶ Sed circa hoc

26 † quæro nunqđ sit reperire tacitam exẽplariã probatã? Certe sic,

27 vt hic,& l.in testõ.in fi.C.de test mili.¶ † Quæro vtrũ sit reperire expressam exẽplariã general'r,& tacitã spãliter.Dicã ꝟ.l.Luci⁹.

28 in mã breuiloquæ substõnis.¶ † Quæro vtrũ sit reperire exemplariam, partim tacitã, partim expressam, vt dr̃ in pupillari,& tetigi in vulgari? Rñ.anteꝗ veniã ad hanc q.oportet me determinare aliam.Et quæro, pone ꝙ aliquis non est mente captus, sed sur-

a dus & mutus, ꝗ qui impeditur testari.l.discretis.C.qui testam.face.poss.vel prodigus, an istis possit substitui exemplariter.Cy.refert, ꝙ Iac.de Are.dicit ꝙ non:quia l.humanitatis.C.eo.loquit̃ solũ in mẽte capto:ergo nõ hẽt locũ in aliis.l.si verò.§.de viro.s̄.sol.mat. Et sic in casu hui⁹ l.dẽret impetrari hodie à principe, sicut olim. Gu.de Cu.distinguit inter mutũ & surdũ ex vna parte,& prodigũ ex alia.Primo casu põt substitui exemplariter, qa eadem est ratio in furioso & demente.s.ꝑp casum: ergo legis prouisio extẽdit se ad casum similẽ.l.Gallus.§.& qđ si tantũ.s̄.de lib.& posth.& not.in l.ꝗ ꝑp necessitatẽ.de reg.iur.in prodigo verò dic: ꝙ nõ põt substitui:qa in illũ casum ipse incidit sua culpa & delicto, ex quo dẽt se qui pœna,& nõ dẽt hr̃e ꝑmiũ.l.siue hr̃ditaria.de neg.gest. Itẽ ĩputet sibi quare se posuit in necessitatẽ.l.si fideiussor.§.si necessaria.s̄.qui satisd.cog.& l.ij.si quis cau.Ray.in hoc vltimo tenet contra Gul.& bene.Dicit.n.ꝙ pdigo põt substitui exẽplariter. Pro hoc facit l.j.C.de cur.fur.Nõ obst.qđ dicit Gul.p l.siue hr̃ditaria, quia prodigalitas est tale vitiũ propter qđ dẽat imponi pœna circa factionẽ testi.l.j.§.exigit.ꝟ.de bo.pos.ſm tab.& qđ ibi not.Præterea, ꝑp tale vitiũ à lege sibi prouidet̃ in vita, dãdo sibi curatorẽ: eadẽ rõne dẽt sibi ꝓuideri in morte, vt alius ei possit testari. A quo.n.procedit ꝓdigalitas, nisi ex quadã dementia?& sic vidistis qb.substitui possit exẽplariter.¶ Quæro ergo vtrũ reperiatur exemplaris, partim expressa, partim tacita? Dicit testõr, si filius meus decesserit in furore, talis sit hr̃s, cessauit furor, sed remansit prodigus, vel surd⁹, vel mutus:vtrũ ad istos casus nõ expressos, porrigat̃ substõ? Rñ.sic:qa sicut vulgaris expressa ɔtinet tacitã pupillarẽ,& tacitã

b exemplarẽ:& sicut vulgaris facta in vnũ casum, porrigit̃ ad aliũ, ita hic eadem rõne.l.Gallus.§.& qđ si tm̃.s̄.de lib.& posth.& l.iam hoc iure.s̄.eo.& l.fi.C.de Inst.& substi.facit quod dixi s̄.e.l.j.in mã vulgaris.¶ Quæro, quis possit substitui exemplariter in substõne pupillari.Quęcunq;.n.possum facere hęredem mihi, possum ẽt facere hr̃dem pupillo.l.sed si plures.§.quos possum.s̄.eo.nunquid idem possum in exẽplaria? Rñ.nõ, quia debeo substituere de liberis si sint, vel de fratrib.l.humanitatis.C.eo.tit.Quæro ꝗ sit rõ huius drĩæ? Rñ.substõ pupillaris est introducta ſm iuris ciuilis rigorem, rõne patriæ ptãtis, ꝗ durat ẽt si ex̃neus substituat̃, vt s̄.dixi.

29 † Sed exemplaris fit ex quadã humanitate,& pietate, ꝗ pietas vr̃ cessare in substituendo ex̃neos, cũ furiosus haberet filios, vel fratres.Hæc est rõ Gul.ꝗ est satis bona. Possent assignari aliæ ratio-

30 nes, de qbus nõ curo.¶ Iuxta hoc † ꝗro vtrũ mr̃ possit ꝑteriri in tabulis exẽplaribus? Iac.de Aret.& Mar.Sil.dixerunt quod nõ:sed mater dẽt substitui.Et p hoc dicebat l.ꝑcibus esse correctã, ꝗ dicit

b qđ mater põt ꝑteriri ᵇ expsse in tabulis pupillarib⁹:qđ reꝓbaui.s̄.intractatu pupillaris substõnis.Dico ẽt qđ ĩ casu legis nostræ nõ dñt verũ, vt tenet gl.Inst.e.§.qua rõne.vbi dicit, ꝙ duas personas tm̃ hẽt necesse t testõr substituere exẽplarit̃ filiis mẽte captis.Pri-

c mo filios, itẽ si non hẽt filios, tũc fratres mentecapti, al's põt substituere quoscũq; vult:& hoc tenuit Nico.Mat.in quadam dispu-

31 tatione,& idẽ Gul.de Cu.† Itẽ dicit ꝙ pater dẽt substituere vnũ ex filiis, vel fratrem.¶ Quæro, vtrũ possit vnũ ex filiis, vel fratrem mentecapti substituere,& alios præterire, vel exhæredare, sine cã legitima? Gl.in l.humanitatis.C.eo.dicit ꝙ nõ,& quod dr̃.in l.humanitatis, quod dẽt vnũ ex filiis substituere, subaudit glo.& alios exhæredare, vel ꝑterire ex cã legitima.Richa.Mal.reprehendit illam gl.Nã istud est testm̃ aui, hoc est patris furiosi, à quo talis nepos non debebit institui, vel exhæredari, vñ tanꝗ ꝯ testm̃ furiosi non debet ɔqueri, vt in simili dicet̃ in §.sed neq; impuberis.l.Papinianus.s̄.de inoffi.test.& hoc videt̃ ꝓbari ꝑ princ.l.humanitatis.C.eo.dũ dicit, querela nulla,&c.Puto ꝙ gl.bñ dicit, cum determinatione ꝗ dici.Nã qđ dicit d.l.humanitatis, quod vnũ ex filiis dẽt substituere, cõcedo:tñ alios instituere ex re certa, vel exhęredare ex iusta cã dẽt.Nam si furiosus est, dẽt facere id ꝙ faceret si eẽt sanæ mẽtis.Itẽ qđ dicit nulla querela,&c.intelligo qñ exhr̃datio ẽ ex iusta cã.Itẽ qđ dicit Ray.per §.sed neq; impuberis, non hẽt locum hic, qa hic loqtur in exẽplari, ꝗ ĩducitur ex quadã humanitate, quæ cessat qñ qs exhæredat̃ ex nõ iusta cã:qa nõ est testatus ex officio pietatis qui exhæredat.l.j.& 2.s̄.de inof.testa.¶ Item quod

32 dixi, quod † pater dẽt substituere vnũ ex fratrib⁹, ꝗro de quo fratre dẽt intelligi? Dicit Gul.de Cu.de vtrinque ɔiunctis:ꝙ patet, qa d.l.humanitatis, loqtur de his ꝗ admittũtur ad querelam, sed fratres cõiũcti ex vno parẽte tantũ nõ admittũtur ad querelam.l.fratres.C.de inoff.testam.ergo,&c. Alij vt Ray.dicũt, ꝙ aut substõ fit à patre,& dẽnt substitui fratres cõsanguinei, vel vtrinq; cõiũcti: aut fit à matre,& dẽnt substitui vterini, vel vtrinq; cõiũcti.Et ad l.humanitatis.C.eo.& ad l.fratres.C.de inof.testa.rñdet, ꝙ non pt rũpi p querelam à fratribus vterinis respectu fratris furiosi, qbus fit substõ, sed respectu matris ꝗ facit substõnẽ sic, vt l.Papinianus.§.sed neque impuberis.s̄.de inof.testa.vnde parens qui facit substõnẽ, in se non hẽt humanitatem, talem fratrem nõ substituens.

33 ¶ † Quæro vtrũ pater vel mater possint substituere seipsos. Dic ꝙ non:arg.l.fi.s̄.de off.præto.& l.Præses.de offi.preto.Præterea, vt tabulæ exẽplares valeant, requiritur aditio ex testõ principali, vt s̄.dixi, sed in vita sua non põt adiri hæreditas ex testamẽto ipsius testatoris.l.qui superstitis.de acq.hær. Pro hoc, quia legis ꝓuisio quæ permittit parentem substituere filio, non intelligitur de seipso, arg.s̄.manda.l.si mandauero.§.si tibi.

34 Quarto Principaliter quæro qualiter † hæc substitutio exemplaris ɔueniat & disconueniat effectu cum pupillari? Et prim⁹ effectus substõnis pupillaris expresse est, ꝙ cõtinet in se tacitam vulgarem, quæro, an idem sit in exemplari? Puto ꝙ sic per l.iam hoc iure.C.eo.Cum.n.in hoc nõ reperiatur disconuenientia, erit in hoc similis pupillari, maxime quia est eadem rõ.Secundus effect⁹ pupillaris substõnis est, vt trahatur ad omnia

d bona patris & filij vndecũque quæsita, quæro, an sit idẽ in exemplaria? Dic ꝙ aut est facta filio legitimo & nãli,& tunc trahitur ad omnia bona, sicut pupillaris.l.sed si plures.§.ad substitutos.s̄.eod.& in hac l.prout dr̃ testm̃ filij esse.C.eo.l.humanitatis.Si vero est facta filio arrogato, tunc idẽ, qa trahitur ad bona arrogatoris tm̃, ad exemplũ pupillaris.l.si arrogator.s̄.de adop.& s̄.ea.l.sed si plures.§.arrogato.Posset etiã hic ꝗri, qđ in exemplari, ꝗ continet tacitam vulgarem,& quid in vulgari ꝗ continet tacitam exẽplariã? Certe in omnibus dicerem idem ꝙ dixi circa substõnẽ pupillarẽ.

35 ¶ Vlterius † quæro vtrum substõ exemplaris excludat matrem sicut pupillaris? Breuiter dico, quòd tacita exemplaris non excludit matrem, sicut non excluderet eam tacita pupillaris.leg.precibus.

ADDITIONES.

a Mutus. Alex.dicit ꝙ magis cõis opin.est illa Bar.hic, cum quo concordat Bal.in l.humanitatis.Et h.d.Alex.probari in d.l.humanitatis, vbi Imperator large mente captum comprehendit pro quocunque insipiente, adeo quòd in terminis cõsuluit Bal.cons.257.1.vol. vbi vide plura ad hanc materiam & ibi qualiter expressa pupi.

b ¶ Præteriti. Adde io.Fab.inst.eo.§.qua rõne,& Pau.de Cast.in l.humanitatis.Et imo.in c. Raynutius,& ꝙ cum Bar.est magis communis opin.vt dicit Alex.

c ¶ Tunc fratres. Et per h.d.Pau.de Cast.in l.humanitatis, ꝙ fuit magna cõtentio:quia cuidam mente capto habẽti sororem fuit facta substõ de extraneo,& dicebatur ꝙ illa erat exemplaris, quæ debebat excludere matrem etiam à legitima filij, sicut pupillaris, contrarium dicit se consuluisse, quia non erat substituta soror.

d ¶ Quæro an sit. Adde Pet.de Anch.idem volentem cons.7.s̄.alleg.vbi consuluit cum in testamento quodam essent hæc verba.s.post mortem vero filiæ suæ mente captæ, voluit & iussit omnia bona sua mobilia,& immobilia distribui p dictos suos fideicõmissarios, vbi melius, vt videbitur pro anima ipsius testatoris, ꝙ non dicitur exemplaris directa comprehensa in compendiosa per illa verba post mortem vero,&c.quia testatrix voluit distribui bona pro anima sua. Vnde bona mente captæ non prodessent animæ ipsius testatricis.c.non putanda.s̄.q.j.latiùs ibi vide, quia respondet bar.in l.Centurio.de substitutione pauperum.

cibus.C.eod.Et ex hoc dico ratione paritatis,omnes illas personas q̃ ꝑ tacitã pupillarem nõ excluduntur,vt dixi in tractatu pupillaris substõnis,ꝑ illas rões puto non excludi ꝑ tacitã exẽplariã,ꝑ eadẽ rõnẽ.Et ex oĩbus causis ex qbus põt ꝑsumpta voluntas probari ꝙ voluerit excludi matrẽ,& similes ꝑsonas ꝑ tacitã pupillarẽ,ex eisdẽ causis puto posse ꝓbari in tacita exẽplaria,ꝑ easdẽ rõnes,& leges.De exẽplari vero expssa,an matrẽ excludat dixi in ꝑcedentibus.¶Vltimo qro,pone†quod filio furioso est facta exẽplaris substõ à patre & matre,qs pfert?Iac.de Are.Mar.Sil.Dyn.& Cy.dñt substitutũ à patre præferri.arg.l.fi.C.de cur.fur.&.l.nec ea.ĩ.ad leg.Iuliam de adulte.& l.ij.C.si ꝯ matr.volun.tu.dat.sit.Gul.de Cu.distinguit,aut pr̃ erat vilis ꝑsona,& tunc pfertur substitutus à matre.ff.de lib.exhi.l.3.&.l.sed si vnius.§.filio.ĩ.de iniu.facit s̃.sol.mat.l.sicum dotem.§.eo aũt tpe.Aut non erat vilis ꝑsona sed honesta,& tũc pfert substitutus à patre,substituto à matre, & capit oĩa bona.arg.l.2.§.obiicitur.ĩ.ad Tertul.sed bona matris debebit restituere ꝑ fideicommissum substituto à matre,argu.eius qđ no.s̃.eo.l.verbis ciuilibus,&.l.filiusfamilias.§.vt qs hr̃dẽ.ĩ.de lega.j.& l.Scæuola.ĩ.ad Treb.Sed certe istæ leges parum faciunt,qa loquũtur in casu prsus diuerso.¶Sed ꝑ hac opi.facit gl.in l.arrogator.s̃.de adop.Do.Ray.dicebat aliter.Aut pr̃ erat vilis persona,& tũc dicit idẽ qđ Gul.qa præfertur substitutus à matre,aliàs vero substitutus à pr̃e hẽbit bona pr̃na,substitut⁹ à mr̃e bona mr̃na,sir̃ de iure directo,& sic decedit ille mente captus cũ duob.testamtis.arg.eius qđ dicimus de filio arrogato.in l.si arrogator.s̃.de adop.Nã ibi,diuersitas parẽtũ q pñt pupillr̃ substituere,facit quẽ cũ duob.testamentis decedere.Ita in ꝓposito pluralitas parẽtũ,qui pñt facere hanc substõnẽ facit eũ decedere cũ plurib.testamentis:istæ distinctiones Ray.&Gul.nõ placent.Primo in eo†qđ ꝑsupponũt ꝙ si pr̃ erat vilis ꝑsona,põt substituere filio,credo hoc nõ esse verum.Sicut.n.tali patri denegatur administratio in vita.l.fi.C.đ sen ten.pas.& l.si cum dotem.§.eo aũt tpe.s̃.sol.mat.cũ simi.Ita dẽt ei denegari facultas disponẽdi post mortẽ de bonis suis eadẽ rõne.Illi.n.cui est interdictũ bonis pp ꝓdigalitatẽ,est interdictũ in vita & in morte:vt l.is cui bonis.s̃.de testa.Præterea,illa distinctio est insufficiens.Dicit.n.substitutus à patre habebit bona paterna:substitutus à matre habebit bona materna.Sed qa possibile est quod filius non hẽbit bona paterna,nec materna,ergo,&c.Reperio qđ Nicolaus Mata.disputauit hanc qõ.& determinauit, & dixit sic, Aut substõ est facta à pr̃e filio,quẽ habet in ꝑtãte,& tunc substitut⁹ pr̃e pfert,cũ ibi cõcurrat ius ꝓpriũ patriæ potestatis,& ẽt illud ius humanitatis,& pietatis,vt probat hac l.ex facto.& arg.l.humanitatis.C.eo.& arg.eorũ q̃ dixi s̃.de pupil.substi.& hoc est verum, quod talis substitut⁹ pfertur in bonis pr̃nis,& in bonis vndecunque q̃sitis pterq̃ à mr̃e,bona vero mr̃na habebit à matre substitutus q substitutus est quadã humanitate.arg.eius qđ dicimus in filio arrogato,l.si arrogator.s̃.de adopt.arg.eius quod dicimus de tutore in l.mr̃.C.de testa.tut.& l.mulier.& l.si patronus.s̃.de cōfirmand.tut. Si vero ista substõ fuit facta filio,quẽ qs nõ habebat in ꝑtãte,hoc casu sunt paris ꝯdõnis substitutus à patre,&substitut⁹ à matre:quia quilibet est substitut⁹ ex quadã humanitate,& iõ substitutus à patre hẽbit bona pr̃na,& substitutus à mr̃e habebit bona mr̃na tãq̃ hr̃des vniuersales huius filij furiosi.Bona ergo aduẽtitia habita aliunde diuiduntur inter se sicut dicim⁹ in simili.s̃.ti.j.l.ex facto,& sm̃ hoc diuersitas parentũ operatur,vt qs cũ duob.testis̃ decedat,& hæc opinio,& distinctio plus placet.¶†Quero si auus dedit vnũ substitutũ,&mater aliũ,qđ iuris:Dñt qdã,aut hẽbat eũ ĩ ꝑtãte,& pfertur substitut⁹ ab auo,vt l.j.s̃.eo.Aut nõ hẽbat eũ in ꝑtãte.&pfertur substitut⁹ à matre:qa mai⁹ ẽ ius matris & maioris potẽtiæ & maior est pietas circa eũ,arg.auth.defuncto.C.ad Ter.& ita dicit Ray.Sed ego dico idẽ ꝙ in pcedẽti qõ.dixi,ꝑ easdẽ rõnes.Nec obstat ꝙ mater hẽt poteti⁹ i⁹ circa eũ,qa ex eo actu successiõis,facultas substõnis nõ attẽditur.Nã filio furioso,q hẽt liberos qui oẽs alios successores excludunt põt fieri ista substõ.

Margin numbers: a, 36, 37, 38, 39, 40, b

Quinto.†Principalr̃ qro qualr̃ ista substõ finiat,vtrũ ĩ hoc cõcordet cũ pupillari?Rñ.si testm̃ deficiat ex ꝑsona testãtis,vl' aliter ex defectu testi,vel qa rũpitur ꝑ q̃relã,vl' pp hęreditatẽ nõ aditã:in oĩbus istis ista exẽplaris finitur,sicut pupillaris,vt patet in pcedentibus ꝑ easdẽ rões.¶Itẽ sicut pupillaris deficit qñq; ex defectu substituti,vel ex defectu ipsius substõnis,vel cõdõnis ipsi substõni adiectæ:ita & exẽplaris ꝑ easdẽ rões,& leges quas dixi s̃.eo.l.in pupillari.¶Sunt tñ duo casus examinãdi q in hac lege ponũt.Primo qđ exẽplaris deficit ĩpedimento cessante.Scđo desinit ꝓcreatis filiis,vt hĩc.Tertio est videdũ an desinat hæc substõ ex defectu eius cui facta est substõ.¶Ad Primũ dicitur hic,quod hęc substõ finiat ĩpedimẽto cessante,bona vero mater na hẽbit substitut⁹ à matre.†Quæro,qđ si furiosus factus sit sanę mẽtis,& postea reincidit in furorẽ,an remaneat firma substõ?Videtur ꝙ sic,l.pe.C.de cura.furio.Sed Gul.circa hoc distinguit.Aut furor cessauit in vita patris testãtis,& ĩ vita reuersus est,& tũc reconualescit substõ.Aut furor fuit reuersus post mortẽ testãtis,& non recõualescit,arg.l.posthumus.in prin.de iniusto rupt.& irri.testa.coniuncta l.2.C.de posth.hær.insti.Et idem tenebat Ray.Sed hoc nõ vr̃ verũ,primo ꝑ tex.in l.humanitatis.C.e.vbi vr̃,ꝙ cessante furore cessat substõ.No.quod dicit cessat,non dicit extinguitur.Et driã est inter cessare,& extinguere,l.inter stipulantem.§.sacrã.& qđ Dy.ibi no.ĩ.de ver.obl.Item distinctio quã ipsi faciũt,aut furor est reuersus in vita testãtis,&c.nõ vr̃ vera,nã l.posthumus.de iniusto testa.& l.ij.C.de posth.here.insti.q̃ faciunt distinctionem,an posthumus moriat in vita testõris,an post mortẽ,loquunt in testõ qđ qs sibiipsi facit: sed ĩ testõ qđ qs fecit alteri vt filio pupillo vel furioso,nõ attẽdit vtrum impedimentũ cessauerit in vita testõris,vel non,sed an cessauerit in vita eius cui facta est substõ,vt in vita pupilli,vel furiosi.ita not. in l.si arrogator.in prin.s̃.de adopt.in prin.primę gl.magnæ.Dico ergo,qđ cessante furore,cessat substõ exẽplaris,&nõ extinguit,& furore reuertente incipit hr̃e vires,cũ nunq̃ fuerit extincta.†Fateor tñ qđ si illo medio tpe quo erat in dilucido interuallo,furiosus sibi testm̃ fecisset,tabulę pupillares essent oĩno extinctæ,ꝑ textũ huius legis.¶Nõ.n.dẽt auferri testi factio hoĩ sanę mẽtis.Et ex hoc†dicerem aliud,qđ si fili⁹ furiosus fecisset testm̃ ante furorẽ,eo effecto furioso non põt substitui a pr̃e vel a mr̃e,& simil. Sufficit.n.ꝙ sibi fecit testm̃,& testĩ factio nõ dẽt sibi auferri ꝑ hãc legẽ. Sed ista lex vr̃ ei aliquãtulũ ꝯdicere:qđ s̃.dixi.s.qđ cessante furore cessat substõ,quia hic vr̃ dicere qđ extinguat oĩno. Rñdeo hæc lex hoc innuit,sed l.humanitatis.C.e.q̃ est ꝯstõ noua,non vtit his verbis,q̃ sunt hic posita. Vñ ex substõne q̃ fieret ꝑ l.humanitatis.starẽ illi legi,sed ex substõne q̃ fieret ex rescripto starẽ huic legi.Vl' alr̃ dic,posito qđ nõ esset vera illa rõ q̃ ego facio ex dictione,cessat:tñ remanet vera illa rõ quã facio ꝑ gl.s̃.de adopt.l.si arrogator.ꝑ quã idẽ tenerẽ.¶ Scđo ẽ videdũ,†hic dr̃.qđ liberis ꝓcreatis extinguit hæc substõ:hoc vr̃ ꝯ l.humanitatis.C.e.vbi dr̃,ꝙ ẽt si hẽt liberos,ꝑt substituere filios furiosi. Si ergo iam nati non impediũt hãc substõnẽ:ergo eadẽ rõne, vel maiori nasciturí nõ extingunt substõnẽ iã factã,l.pr̃e furioso.s̃.de his q sunt sui vel alie.iu. Solo, fateor qđ si de filijs nascituris in exẽplari substõne esset facta mẽtio sm̃ qđ s̃. dixi dẽre fieri de filijs iã natis, qđ substõ exẽplaris ꝑ natiuitatem filiorũ nõ extinguit,& sic hæc lex determinat ꝑ l.humanitatis.¶†Itẽ qđ si furioso nascit filius quẽ in ꝑtãte nõ hẽbat, an ꝑ hoc extinguat exẽplaris substõ. Si ꝯsideras hũc textũ,vr̃ qđ non:qa iste text⁹ reqrit qđ ille q nascit sit su⁹ hr̃s:in ꝯriũ dico,nã qñ lex,vl' hõ facit mẽtionẽ de filijs furiosi,vel mente capti,dẽt intelligi de his quos hr̃e põt,licèt tales ꝑsonę mr̃imoniũ ꝯhere nõ possint,cũ cõsensum nõ hẽant:rõ dẽt intelligi de filijs nãlibus,l.hęredibus.§.fi.ĩ.ad Treb.Sed si esset facta hæc substõ muto q possęt postea ducere vxorem,vt hac lege dr̃,& l.mutus.s̃.de iure dotiũ.vl' ꝓdigo,q forte hẽt ꝯsensum quo ad mr̃imoniũ, hoc casu de quibus liberis dẽt intelligi debemus recurrere forte ad distinctionem gl.ĩ l.gñalr̃.§.cum aũt.C.de insti.& subst.& plenissime dixi ĩ l.ex facto.§.si qs rogat⁹.ĩ.ad Treb.Ad hũc tex.q vr̃ requirere qđ sit suus,dic ꝙ hic duæ rões ponunt, vna hẽt locũ tãtũ qñ nascitur suus:sed alia rõ quæ est,ꝙ nõ est verisimile Imperatorẽ de hoc cogitasse,hẽt locũ in filiis nãlibus:de duabus rõnibus sufficit vnam adesse.l.si ventri.§.in bonis.de priui.cred.& in §.affinitatis. inst.de nup.& l.liberorum.§.notanter.s̃.de his,qui not.infa. ¶†Vltimo est videndũ,an ex defectu eius cui est facta substõ exẽplaris finiatur?Rñ.ꝙ sic.Si enim prodigus cui facta esset substõ,commisisset delictũ pp qđ esset deportatus,vel seruus pœnæ effectus,cũ dicamus prodigum obligari ex delicto,vt no.per doct.in l.si qs in tantam.C.vñ vi.& scripsi in l.si is cui bonis.ĩ.de ver.obli. Vel si ponimus furiosum habuisse dilucida interualla,& delictũ cõmisisse,vl' religiosum esse factũ,ꝑ qđ efficit intestabilis:tũc dicerẽ extingui,arg.eorũ quæ dixi in mã pupillaris substõnis.s̃.eo.l.in pupillari.

Margin numbers: 41, 42, 43, 44, 45

CONCORDIA.

¶Ex facto.Pro ꝯcordia aduerte,ꝙ absolutè põt substituere exẽplariter hodie pr̃ filio mente capto,sed ponam⁹ ꝙ filius mẽte captus hẽat plures filios,põt vnũ substituere,& alios exhr̃dare. Ita Bar.hic in hac l.ex facto.versi.itẽ dicit ꝙ pr̃.ꝯriũ allegat ꝑ Alex.in l.humanitatis.in fi.gl.fi.C.de imp.& al.subst.& ibi cæteri docto. ꝯ gl.ibi,qñ indistinctè põt vnũ ex filiis mẽte captis substituere, & non potuerũt alij ꝯqueri de testõ aui,qa nõ tenebatur eos substituere:qm̃ ꝑcedebat eos pr̃ eorũ in,suitate.l.Gallus. §.in omnibus.ff.de lib.& posth.iõ nõ reddit testm̃ nullũ.Tu dic,nõ dixit Bart.ꝙ illa sua sit opinio,sed bñ dicit ꝙ ita tenẽt doct.vel alr̃ dic,ꝙ Bar.in d.l.humanitatis,dẽt intelligi,prout declarat in hac l.ex facto,vel verius dic,ꝙ Bar.in d.l.humanitatis,ponit qõnẽ, an tacẽdo alios, vno substituto,testamentũ sit nullũ,quæ quæstio est valde aliena ab illa,de qua in hac l.cùm loquitur solùm hic, an possit exhæredare alios cum causa,vel sine causa:& dicit quòd non.

ADDITIONES.

a ¶Vltimo,idem tenet Pau.de Cast.in l.humanitatis.ioan.Fab.in §.qua ratione. instit. eo. ang.in d.l.humanitatis.imol.in c.Rayn.& est communis opi.& idem quod bar.hic tenuit bald.in suprà alleg.consil.26.j.vol.

b ¶Cessante furore.adde ꝙ cum bart.hic transeunt ant.de but.& imol.in c.Ray.& Sal.& ang.in l.humanitatis.Raph.hic.De materia huius l.vide per Alex.consil.25.j.vol.

§.Item quæro. a Species temporis derogat generi temporis.h.d.

ADDITIO.

a Itẽ quæro.Inducitur per Bar.ad q.ꝙ si alicui cõcedit redditus vnius rei vsq; ad quãtitatẽ x.aureorũ,alij vsque ad 100.in eadẽ re,& cõtingat ꝙ redditus sint vsque ad x. aure.& vltra,primus admittetur vsque ad x.secundus in residuo,nec cõcurrent. itẽ facit secũdũ Pau.de Ca.ꝙ si baro cõcedit monasterio sylvã,retẽto sibi vsu venãdi,ꝙ nihilominus monasteriũ poterit venari,attento ꝙ sylua põt conuenire vsui vtriusque insolidum. alle. in argumen.l.Lucio.ĩ.de aqua quot.& æsti.& vide bart.ad l.si miles.q.in l.in concedendo.

de

de aqua plu. arcen. alias quæstiones vide hic per Bal.
Poma. ¶ Ad istum tex. Vide Ro. consi. 56. incipi. in casu propositæ consultationis.

§. Lucius. Rupta institutione, tunc testamentum incipit a substitutione. h. d.

a §. Iulius. a Qui semel ē hrs, licèt ei vt indigno auferat hrdi tas, vel ipso iure desinat esse hrs, vocat ex substone b per hęc verba, qsqs mihi hrs erit. h. d. vsq; ad finem. ¶ Nota tex. ibi nec desinet, &c. Opp. de l. in substone. s. eo. Sol. Primus casus illius legis cōcordat: in scdo casu discordat, sed illud est pp dictio nem tunc, ibi positā, vt ibi dixi. Vlterius oppo. de l. intercedit. ī. de condi. & demō. vbi ille q est effectus seruus, licèt postea efficiatur liber, non admittit, quasi videat alius homo. Sol. vt dixi in l. si cognatis. ī. de reb. dub, & plenius dixi in l. j. §. fin. cum l. seq. ī. de ꝯtab. ¶ Vltimo vide glo. quæ icipit sic. s. de act. emp. ibi. sed ꝯ. ī. de acq. hær. l. si totam. Solue, ibi in iure accrescēdi qd accrescit portioni, hic in iure substonis qd respicit psonā. Itē vide ibi. s. de senat. l. q indignis. Sed ibi indignitas reddebat quē inhabilē ad oēs honores, hic vero ad vnā hrditatē tm in qua deliqt. ¶ Vlterius op. ex gl. de l. is q ꝯ. s. eo. vbi ille q deliqt circa testm paternū excluditur a pupillari. Sol. ibi delictū cōmissum fuit circa ipsum testm, quod vtranq; hrditatē respicit: hic vero fuit commissum delictū circa ipsam hæreditatem paternam, non circa ipsum testamentum.

ADDITIONES.

a pom. ¶ Iulius. Vide vnum verbū pan in c. Raynaldus. de testa. & quid ex isto textu refert Old. consi. 16. in 2. quæstione.

b ¶ Vocatur ex substitutione. Ex hoc §. inferunt Bal. & Ang cū quibus videtur transire Alex. φ si quis eēt ig- essus religionē mēdicantium, postea esset effectus abbas alicuius monasterij capacis bonorum, quod poterit admitti, & substitui in pupillari, de qua hic.

LEX XLIIII.

1 *Principale per accessorium non confirmatur.*
2 *Pactum principale an vestiatur à pacto pœnali.*

a 1 Ex pupillari. a Principale † p accessorium nō cōfirmat. h. d. ¶ Quæro dr hic, neq; ex parte, q̄ro q̄n est ruptum ꝑ parte? Rn̄. per querelam, quæ pōt pro parte rūpere. l. circa. s. de inoffi. test. tn̄ remanet validum pupillare. ¶ Itē, quęro exemplum in totum? Rn̄deo, si principale est ruptum in totū p ꝯtab. remanet validum testm̄ pupillare. l. ex duobus. in fi. s. e. tn̄ per aditionem factā ex pupillari non ꝯfirmatur testm̄ paternum, & le gata debentur ex pupillari, non ex paterno. vt dixi s. eo. l. & si ꝯ. Video φ principale testm̄ non confirmatur per pupillare, quęro an testm̄ possit confirmari, per aditionem factā ex tacita vulgari comprehensa in expressa pupillari. Dixi in materia vulgaris 2 substitutionis. ¶ Vltimo no. quòd † dixi in casu. Per hoc dicunt doc. quod pactum principale non pōt vestiri a pacto pœnali qd est accessorium: de quo dic per doct. in l. petens. C. de pactis.

ADDITIO.

a pom. ¶ Ex pupillari. Vide ad reg. huius legis quod executiua nunquā ampliat gratiam' clem. 1. ad fi. & ibi panorm. de præben. & ibi per alios. vide Ro. consi. 497. inci. in casu, in quo quæritur. col. vlt. Bal. in c. causam quæ. in vlt. char. de offic. deleg. ant. consi. 29. inci. visis puncto, & quæsitis. imo. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli Cald. consi. 17. in tit. de concess. præben. aliàs est Cald. pau. de Cas. consi. 326. no. abb. in c. cum nostris. de concess. præb. Vide Card. consi. 25. in tit. de præb. Adde quod dicit Ale. in l. more. ff. de iurisd. omn. iud. dum loquitur de Papa dicente, auctoritate nostra.

LEX XLV.

1 *Tacita pupillaris non excludit matrem, nisi quando alius filius testatoris esset substitutus, vel ex aliquibus præsumptionibus apparet.*
2 *Substitutio breuiloqua non est substitutio per se, sed quædam adiectio.*
3 *Substitutio hic quare dicatur reciproca, vel breuiloqua.*
4 *Substitutio breuiloqua seu reciproca quibus verbis fiat.*
5 *Substituti breuiloqua quos effectus faciat, & quot substitutiones contineat.*
6 *Substitutio breuiloqua an contineat substitutiones impares.*
7 *Substō breuiloqua continet substōnes expressas generaliter, specialiter tacitas.*
8 *Testator habens tres filios, vnum puberem, & duos impuberes, eos inuicem substituit, an inter filios impuberes contineatur pupillaris.*
9 *Filios impuberes habēns plures, vnū vnius anni, aliū xij an & eos inuicē substituit, an maiore excedente pubertatem pupillaris euanescat in persona minoris.*
10 *Impuberibus duobus institutis, & inuicem substitutis, si vnum emancipauit, an substitutio euanescat in persona alterius in potestate retenti.*
11 *Declaratio fit sine noua solennitate.*
12 *Impuberibus duobus, vno emancipato, & alio in potestate instituto, & inuicē substitutis, emancipatum adoptauit, an pupillaris substitutio contineatur.*
13 *Impuberes duos habens, vnum instituit, alium exhæredat, & eos inuicem substituit, an contineatur vulgaris in persona substituti.*
14 *Dictio si, apposita rei quæ est de præsenti, & certa, resoluitur in quia.*
15 *Filios duos habens, vnum impuberē, alium puberem & furiosum, eos instituo, & inuicē substituo, an contineatur in persona vnius vulgaris, alterius exemplaris.*
16 *Testator si duos filios furiosos instituit, & eos ad inuicem substituit, vtrum contineatur vulgaris & exemplaris.*
17 *Inæqualitas portionis, an impediat substōnes pupillares contētas in breuiloqua.*
18 *Testator si plures filias instituit ex certis rebus, vel quantitatibus, & demum filij masculi sunt vniuersaliter instituti, postea dixit, omnes filios meos inuicem substituo, an filiæ prædictæ videantur cum masculis inuicem substitutæ.*
19 *Filios impuberes si duos instituo, dico si quis eorum non erit hæres, eos inuicem substituo, an in ista breuiloqua contineatur pupillaris.*
20 *Substō breuiloqua facta per hæc verba, vos inuicē substituo, an cōtineat fideicō.*
21 *Filiis quatuor institutis & inuicem substitutis ex duabus vxoribus, altero ipsorum repudiante admittatur frater vtrinque coniunctus.*
22 *Instituti duo & inuicem substituti, an possint omittere iure institutionis, & accipere iure accrescendi.*

a Lucius. Substō breuiloqua facta psonis imparibus, ꝯtinet tm̄ vulgarē, si personis paribus cōtinet ēt pupillarē q̄ matrē excludit, h. d. vsq; ad §. Pau. Ista est facilis in tex. Hic tractabimus materiam substōnis breuiloquæ. ¶ In tex. ibi ad matrem, s. ab intestato. Notabilia colligatis per vos vt patet ex summario. ¶ Opp. dr̄ hic quod nālem filiū hrdē instituit. Contra, talis filius nālis nō pōt habere nisi vnciā, l. 2. C. de nāli. liber. Sol. hic loquit ƒm iura antiqua, sed aliud hodie. ita dicit glo. Hæc solo vr̄ ꝯ leg. si is qui ex bonis. s. eo. & est ꝯ gl. ibi positā. Sol. possumus rn̄dere, qd licèt gl. exēplificet istā legē per iura noua: tn̄ de iure antiquo nō erat in filio expressum. Vel dic sic, filius nālis non fuit institutus nisi in vncia, & de iure antiquo poterat eū instituere in totū, q̄n non erāt alij filij legitimi: hodie vero est limitatū hoc, q̄n supest mr̄, vel coniunx defuncti. auth. licèt. C. de nāli. liber. ¶ Scdo opp. 1 † ad ƒm rn̄sum huius legis, tacita pupillaris non excludit matrē. C. eo. leg. pcibus, & l. fin. C. de insti. & substi. Glo. dat duas solones. Vna est, fateor qd ista substō ꝯtenta in reciproca ē tacita, & quod dr̄ tacita pupillaris non excludit matrē, est verū nisi q̄n est substitutus alius filius testatoris. Ita no. hic, & in d. l. precibus. in vlt. glo. C. eo. & qdam eā tenēt in d. l. fi. C. de inst. & subst. sub cōdōne facta. q̄ solo mihi nō placet quantū ad legē nostrā. Nā tacita pupillaris excludit matrē ꝓbata voluntate defuncti ex legitimis p̄sumptionibus, vt dixi s. eod. l. 2. & no. C. e. l. precibus. in versi. omnimodo. sed p̄sumptio est, φ pr̄ voluerit alium filium preferri suæ vxori. l. cum auus. de condi. & demon. & l. cum acutissimi. C. de fideicōmis. Alij dicunt, φ hæc substō cōtinet pupillares expressas, & nō tacitas: de quo dicā in tractatu breuiloquæ, ad quā tractandā accedamus. 2 ¶ † Ad euidentiā huius substōnis dētis scire, qd hæc substō non b est ꝓpriè substō per se, sed est qdā adiectio substōnis: sicut dicim⁹ in simili in actione de peculio, institoria & tributoria, l. 1. §. cui cōgruit. s. de pecul. Nam ista substō continet vulgares, pupillares, & exemplarias, vt ī. dicam, & sic est nomen accidentale, non substātiale, & ista substō in tex. vocatur reciproca, l. iam hoc iure, s. eod. sed per docto. vocatur breuiloqua, vt hic videtur, & in l. precibus. C. eo & Inst. eo. qua ratione. in gl. magna.

CIRCA hanc substōnē quæro tria principaliter. Primo quare dicatur reciproca, seu breuiloqua. Secūdo principalr̄ quibus verbis fiat. Tertio principlr̄ quis sit ei⁹ effectus. ¶ † Venio ad primū, 3 & dico quod vocatur reciproca. s. eo. l. iam hoc iure, quasi repetita, quia de vno in alium repetitur, ƒm Hug. Dicitur autem breuiloqua: quia breuibus verbis fit, vt hic notatur in glo.

4 SECVNDO † Principalr̄ q̄ro, qbus verbis fiat hæc substō? Rn̄. per hæc verba, vos inuicem substituo, vt hac lege, & l. iam hoc iure, & l. q plures. & l. cohæredi. §. qui discreras, & §. qui patrem. s. eo. & C. eo. l. hæreditatem, & l. in testō. C. de testa. mili. Itē fit his verbis, vter eorum viuet, l. Titius & Seius. cū l. seq. s. tit. j. & ī. de leg. j. l. si fundum sub ꝯdōne. §. his verbis. ¶ Item si per hæc verba vos inuicem substituo: vel inuicem instituti, & substituti sunto, vt probatur in l. cum in testō. §. hæc verba. s. ti. j. & s. eo. l. si pr̄ impuberes. ƒm vnam lecturam gl. ¶ Item fit per verbū deueniat, seu perueniat, vt vos hæredes meos instituo, & si quis eorum decesserit, volo bona mea ad alium deuenire, seu peruenire. Ita dicit Gul. Ray. dicit hanc esse fideicommissariam, per legem fideicommissa. §. hęc ver c ba. ī. de leg. 3. Ego dico c idem quod Gul. vt p oīa sit idē in verbo, peruenire, quod in verbo, substituo. Vtrunque enim est verbū cōmune, vt dixi in l. Centurio. Et hæc est regula. Illa dicitur breuiloqua seu reciproca, quando in vna cōceptione verborum plures hincinde instituuntur & substituuntur, vt ex prædictis patet.

5 TERTIO † Principlr̄ q̄ro de effectu huius substitutionis bred uiloquæ. ¶ Circa d quod primo dicit Gul. quod ista substō cōtinet duas vulgares tantum quandoque, vt q̄n fit duabus personis imparibus, quātum vni non potest substitui pupillariter, vt hic, & s. eo. l. iam hoc iure. §. j. & C. eod. l. hæreditatē. C. de testa. mili. l. in testō. Sed l. in testō, facit forte dubium de hac materia. Nā hæc substitutio breuiloqua fit ibi à milite, qui etiam post aditam hæreditatem potest substituere extraneo directo, l. Centurio. s. eo. & tamen ibi non videtur substituisse, put potest, nisi probetur. Glo. ibi soluit

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Lucius. Licèt regulariter substō reciproca contineat fideicōmissariam, istud procedit quando appareet de voluntate testatoris. Vide Franc. consi. 37. ¶ Item de materia breuiloquæ, vide mul a per Bal. in tract. substit. in prima parte. limita regulā istius legis per Ang. consi. 124. incip. quidam Nicolaus. quæ limitatio nō videtur procedere q̄n do substō fieret separatis, puta puberem substituo impuberi, & impuberē puberi, sed vbi fit vna cōceptione, vos inuicem substituo, tunc male pupillaris continetur. ita format Paulus hic, licèt Angelus non faciat mentionem, quia militat reg. l. iam hoc iure, quia vna determinatio respiciens plures determinationes, &c. & æqualitas debet seruari in effectu, & in verbis. Et vide Bar. in consi. 115. incip. in quæstione proposita.

b ¶ Sed est quædam. imo. dicit quod est species de per se, quia nō potest fieri nisi pluribus, aliæ autem vni. idem tenet Bal. in l. præcibus. & Rom. in l. in testamento. C. de testa. milit. Raph. quem Alex. sequitur dicit quod quo ad formam dicitur species substitution s de per se, non autem quo ad effectum.

c ¶ Ego dico. Adde quod opi sua secundum Ale. probatur in tex. l. hæredes mei. §. cum ita, ad Trebellianum. & l. hæredibus. §. fi. eo. ti. & in l si ita fuerit. de leg. 3. & ita tenet Bal. in l fi. C. de sacros. eccl. & Bar. in consi. incip. pater filio impuberi.

d Paris. ¶ Circa. Quomodo debeat hic intelligi, vide Com. consi. 16. per totum. maxime circa medium, vsque ad fin.

soluit istud ꝯrium duobus modis. Primo: qa ibi ideo requirit̃ ꝓbatio ab eo qui hoc dicit, qa ꝯ eũ erat aliqua ꝑsumptio, sed illud ẽ diuinare. Alij dicunt ꝙ ꝓbat̃ eo ipso ꝙ nõ ꝓbatur ꝯriũ. Ista est ꝯ illum tex. Tu dic, & melius, qa ista substõ q̃ fit à milite post aditam hæreditatẽ cuilibet ex neo, fit ex speciali priuilegio militũ: ideo ista breuiloqua in dubio nõ ꝯtinet substõnes q̃ ex priuilegio speciali pñt fieri, nisi volũtas ꝓbetur: secus de his q̃ iure cõi possunt fieri. Ita loquitur materia nostra. Q̃nq; ista substitutio ꝯtinet duas pupillares tm̃, vt qñ fit duobus impuberibus exhr̃datis, argu. Inst. de pupil. substi. §. non solũ. Q̃nq; ꝯtinet duas fideicõmissarias tm̃, vt qñ fieret in codicillis. l. Scæuola. ꝟ. ad Trebellianũ. Q̃nq; ꝯtinet quatuor, duas vulgares: & duas pupillares, vt qñ fieret duobus ĩpuberibus institutis & in ptãte constitutis, vt hic, scđo rñso, & d. l. iã hoc iure. š. eo. Q̃nq; ꝯtinet sex, vt si dico, filios meos impuberes instituo, & eos inuicẽ substituo si decesserint in pupillari ætate, vel quãdocũq;. Nã hæc ꝯtinet duas vulgares, si nõ adeat̃ hæreditas: & duas pupillares, si decesserit ĩ pupillari ætate: & duas fidei cõmissarias, si decesserit postea. ¶ Itẽ põt esse ꝙ ꝯtinet octo, vt si qs hẽret duos filios impuberes mente captos, & eos institueret, vel substitueret ꝑ hęc verba, si decesserit ĩ pupillari ætate, vel post, in dementia, vel al's qñcunq; inuicẽ substituo. Nã tũc ꝯtinet duas vulgares, & duas pupillares, & duas exẽplarias, & duas fideicõmissarias, & sic octo. Fateor tñ si dictis duob. filiis dementib' substitueret simpl'r ꝑ hæc verba, vos inuicẽ substituo, ꝯtinerẽtur sex directæ, duę vulgares, & duę pupil. & duæ exẽplariæ. Ista sunt vera, qñ hæc substõ breuiloqua fieret duob. tm̃: sed si fieret plurib', puta tribus, vel quatuor, vel octo pupillis, tunc numerus substõnũ ascẽderet multũ. Posset. n. ꝯtinere octo vulgares, octo pupillares, sic de similibus, & si plures filij essent, numerus multiplicaretur plus: & hoc patet ad sensum.

6 ¶ † Sed quæro qñ hæc substõ fit duobus, dixi qđ continet duas, vel quatuor, vel sex, &c. Sed an possit substõnes imparis numeri continere, vt tres, q̃nq; vel septẽ. Nõ video, ꝙ possit cẽ nisi ex ꝓbata voluntate, vt puta, si inuicẽ substituit duos filios, quorũ vn' erat impubes, & ꝓbetur volũtas, & voluit impuberi pupill'r substituere, argu. l. in testõ. in fin. C. de testa. milit.

7 ¶ † Scđo q̃ro vtrũ hæc substõ ꝯtineat substõnes expssas, vel tacitas. Gl. hic, & Inst. eo. tenet qđ continet expssas, & idẽ Azo in summa, qđ apparet, qa matrẽ excludit, q̃ per tacitam nõ excludit̃. Alibi gl. in l. pcibus, tenet ꝙ sint tacitæ, hoc vr̃ ꝓbari ꝑ tex. in l. iã hoc iure. vers. qđ ius. š. e. & ibi gl. q̃ incipit, s. tacitæ. ¶ Quid dices? Gul. circa hoc dicit verba sua, & Ray. alia verba. & dicit, est tacita quo ad verba: sed expssa quo ad effectũ, qa excludit matrẽ. Br̃ dico ꝙ ista substõ ꝯtinet substõnes expssas gñal'r, & ita dẽnt ĩtelligi gl. q̃ dñt ꝙ sint expssæ: & isto respectu põt dici tacita special'r, vt dixi. š. eo. l. j. in tractatu vulgaris substõnis. Et si dicat̃, tacita substõ non excludit matrẽ: Rñdeo, tacita substõ nullo modo expssa non excludit matrẽ: sed ista substõ est tacita special'r, sed expssa gñal'r,
a & ideo matrem excludit: & ita dẽtis intelligere. ¶ Quæro, pone
8 † ꝙ testator hẽbat tres filios, vnũ puberẽ, & duos impuberes, &
b eos inuicẽ substituit. certũ est qđ vulgaris ꝯtinet̃ in psona oĩum.
c Sed dubitat̃, an inter filios impuberes ꝯtineatur pupillaris. ¶ Vr̃ qđ non, pp immistionẽ maioris, l. j. § itẽ q̃ritur. de aqua quotid. & æstiua. Gul. de Cu. tenet ꝯriũ. arg. š. e. l. cohæredi. §. qui patrẽ. arg. ꝓ hoc. l. j. §. fin. ꝟ. de colla. bon. & l. ptor. §. Iulianus. eo. ti. ꝑ quas leges dicit ipse, qđ vr̃ qđ ista q̃o dẽat determinari. Istud idẽ tenet Ray. qa dispositio relata ad psonas dẽt ĩtelligi fm cõdõnẽ psonæ ad q̃ refertur. l. si qs filio. §. irritũ. de iniusto testõ. & l. ex militari. de mil. testa. Non ob. d. §. itẽ q̃rit̃, qa ibi erat ius inseparabile: hic sec'. arg. d. l. j. §. Trebatius. de aqua quotidiana, & æstiua. ꝙ no. ꝑ Dy. in c. vtile. ex. de reg. iur. li. 6. Istud dictũ non placet mihi. Primo ꝑ ratione. Rõ. n. q̃ mouet legislatorem in lege iã hoc iure, š. e. est ne verbum istud substõ, qđ respicit impuberes, respiciat eos difformiter, sed eadem ratio est si vnus de decẽ esset maior, sicut si vnus de duobus, ergo, &c. Præterea nõ est verisimile, ꝙ testator voluerit vnũ filium impuberem ꝑferri in successione alteri' impuberis: sed potius est verisimile qđ voluerit alios filios ꝯcurrere in successione pcedentis, vt fuaret inter eos ius legitimarũ hæreditatũ. l. vel singulis. š. eo. maxime ne inequalitas ĩmineat ĩter frẽs. arg. l. illud. in fi. C. de collat. Nõ obst. l. cohr̃di. §. q discretas. š. e. qa ibi pp vnionem quã fecit in instõne, ꝑsumit̃ defuncti volũtas ĩ substõne: sed in q̃one nostra nõ ꝑsumitur hoc. Si. n. impuberes ponerẽtur in instõne cõiuncti, & illo maior disiũctus, fateter ꝯriũ, alias secus. Nõ ob §. qui patrẽ: qa ibi nulla interuenit specialis ꝓuisõ. Non ob l. j. §. fin. de colla. bon. & l. prætor. §. Iulianus. eo. tit. quia ibi ratio quæ mouit legislatorem, hẽt locũ, siue sint duo, siue plures permixtim, prout ibi dr̃: vt emãcipatus conferat suo, non aũt emancipato nullam fecit iniuriã: sed in q̃one nostra pp immistionem alterius cessat rõ q̃ mouit legislatorem, vt š. dixi. Nõ obstat, quod dixi quod verba dẽnt intelligi fm ꝯdõnem personæ ad quam referuntur, vt š. dixi; quia, verum est: dum tñ vniformiter referantur, non aũt difformiter.

9 ¶ † Sed pone habeo plures filios impuberes,
d vnus hẽt vnum annum, alius hẽt xij. annos, eos ĩuicẽ substituo, & ille qui xij. annos hẽt, efficit̃ cito pubes, ita quod in eius persona expirat pupillaris substitutio, vtrum expirabit in persona alterius qui remansit impubes? Vr̃ ꝙ sic, quia res deuenit ad eum casum à quo incipere non põt, ergo, &c. l. Vranius. §. sed cũ duo. ꝟ. de fideiussor. ¶ Præterea pupillaris substõ põt fieri in tempus breuius pubertate, l. si ita qs. & l. ex facto. §. itẽ q̃ro. š. e. & hęc facta videnẽ in tp̃s breuius pubertate, ita quod omnino sit æqualitas, argumento l. illud. in fi. C. de collatio. Gul. de Cu. & Dy. sup hac lege tenent contrariũ: qa inæqualitas q̃ ĩcipit ab initio ex postfacto superueniens, non infringit dispõnes. l. eandem. ꝟ. de duob. reis. Pro hoc inducit Gul. fortiter. ꝟ. ad Carb. l. iij. §. ibidem. & hoc vr̃ velle gl. nr̃a. Sed do. Ray. dicit aliter. Aut illa inæqualitas superuenit testatore viuo, & sic ante dispõnẽ cõsumatã, & sic vitiat, qđ finitur substõ: secus si post mortem, arg. ꝟ. de verb. obli. l. si sub vna. §. si qs viam. & l. pluribus. §. & si placeat, & c. ti. & qđ ibi no. & ꝑ Dy. ĩ c. factũ legitime. ex. de reg. iu. lib. vj. Hoc dictũ nõ placet mihi. Nam licèt in persona vnius supuenerit pubertas, ñ ẽ hic casus in quo impediret pupillarẽ substõnẽ in psona alterius: sed est casus in quo facit presumi testõrẽ nõ voluisse in dubio, si ab initio interfuisset. Mõ in ꝓposito, casus q facit ab initio (presumi) volũtatem cessare, si supuenerit ex post facto non inducit ꝑsumptionem ꝙ cessauerit voluntas, si ꝑter volũtatem defuncti supuenerit, l. fideicõmissa. §. si rem. ꝟ. de leg. iij. & l. rẽ legatã. de adimen. lega. Mõ ista pubertas superuenit a nã, non dispõne defuncti, ergo, &c. Præterea ista substõ intelligit̃ ab initio in persona vtriusq; sub hac forma, si quis eorum impubes decesserit, vt hic in scđo rñso Nõ aũt ĩtelligitur limitare, si qs intra tot annos decesserit, & hoc est de mẽte
10 huius legis si quis bene inspiciat. ¶ † Quæro vlteri', duos filios
e impuberes instituo, & eos inuicem substituo, demũ vnum ex eis emancipo, ita qđ pupillaris substõ finiat̃ in eius psona, an finiat̃ in psona alterius retẽti in ptãte? Vr̃ qđ non, arg. l. si post mortem. §. j. de ꝯtab. & l. eãdem. §. j. ꝟ. de duob. reis. vbi inæqualitas q̃ supuenit ex postfacto, non ĩpedit. Gul. de Cu. tenet ꝯriũ. Nã cũ mutatio fit in vno, vr̃ fieri in alio, eadem rõne, arg. C. de diuer. rescr. l. j. & ĩ Auth. vt licèt mr̃i, & auiæ. §. ad hoc. ¶ Pro hoc facit tex. optimus in l. alteri. de adi. lega. hoc idem tenet do. Ray. allegat legẽ eiusdẽ. & l. plerũq;. de ędi. edi. Ego, vt dixi vobis, puto hoc esse verum, qñ ista emancipatio fuit facta de volũtate testõris ꝓprie: sed si ex aliqua cã fuisset coactus emancipare, tunc esset aliud, argu. l. rẽ legatam. de adi. lega. & l. fideicõmissa. §. si rẽ. ꝟ. de leg. iij. Nõ ob. l. eãdẽ. §. j. de duob. re. qa illa inęqualitas supuenit ex postfacto, de voluntate ꝯtrahẽtiũ, cum dispositio iã eẽt pfecta & ꝯsumata: sed hoc testm̃ seu substõ non erat cõfirmata, qa cõfirmatur morte. Sed ꝯ pdictã opi. certum est ꝙ illa substõ pupillaris cõtinet̃ ab initio ĩ breuiloqua, qũo ergo põt testõr reuocare eam sine noua solẽnitate? Rñ. illud ꝙ continet̃ in breuiloqua, est q̃dã declaratio huius gñali-
11 litatis: sed † declaratio põt fieri sine noua solẽnitate, l. hr̃des palã.
12 §. sed & si notã. š. de test. ergo, &c. ¶ † Quæro qđ ecõtra, si ab ini-
f tio fuit facta inæqualitas, sed superuenit postea æqualitas: pone, instituit qs duos impuberes, vnũ in ptãte, aliũ emãcipatũ, & eos inuicem substituit, postea emancipatũ adoptauit, nunquid pupillaris substõ continebit̃? Vr̃ ꝙ sic, qa cessat ratio inęqualitatis impediens, ergo, &c. l. adigere. §. quãuis. de iure patr. Pro hoc facit l. qui soluendo non erat. š. ti. j. Ad idẽ l. si res aliena. in fi. ꝟ. ad Treb. Pro hoc vr̃ casus in l. ij. post prin. š. e. Cõtrarium determinãt doc. qa dispõ inutilis ab initio, nõ ꝯfirmatur ex post facto, l. pe. de reg. iu. & l. j. §. sed si filius. ꝟ. de leg. iij. ad idem l. si ita. de auro & arg. le. & idem tenebat do. Ray. qđ puto verũ. Nã certũ ẽ, ꝙ hic ab initio nõ cõtinebat̃ pupillaris, ex post facto, ergo licèt defunctus voluerit comprehẽdi nõ pt̃ fieri sine noua volũtate, l. hr̃des palã. §. sed & si notam. de testa. Nõ ob. l. ij. post prin. š e. qa ibi testõr substituit pupill'r expresse, vñ cõstat ꝙ voluntas testõris fuit ab initio ꝙ eẽt pupillaris, licèt non posset: ꝯfirmat̃ ergo cessante ĩpedimẽto: qa fuit voluntas, & durat: sed hic ab initio cessauit voluntas pp inæqua-
13 litatẽ. ¶ Sed pone, hẽo † duos filios impuberes, vnũ ĩstituo, aliũ exhæredo, & eos ĩuicẽ substituo: certũ ẽ ꝙ ꝯtinet̃ pupillaris, q̃ põt fieri in psona vtriusq;: sed an contineat̃ vulgaris ĩ psona substituti? Vr̃ ꝙ non, pp inęqualitatẽ, cũ vulgaris nõ possit fieri exhr̃dato. Gul. de Cug. tenet ꝯriũ. Nã vulgaris põt fieri cuilibet. Et iõ nõ pt̃ fieri exhr̃dato: qa non fuit institutus: vñ est hic defectus materię, non

ADDITIONES.

a ¶ Quæro. vide Bald. consil. 203. & in fin. seq. 2. vol. & Pau. de Cast. cons. 254. vbi substitutio facta fuerat personis imparibus, & pubes erat extraneus, tamen Pau. videtur simpliciter tenere quòd sit vulgaris in personis omnium, cuius contrarium voluit Bal. in l. in testamento, C. de testa. mil. & ibi & hic Alex. alle. pro opi. Bar. consi. Ray. & Saly. incipiens testator, tamen opi. Bar. secutus est Ang. cons. 306. incip. testator de Verona. vbi ita dicit testator, nuisse legendo. Sed quid si testator instituit hæredem propriam matrem, & filium pro æquali portione, & dicit, & si aliquis prædictorum Io. & Fran. hæredum decesserit quandocunque sine filiis legitimis: volo quòd vnus succedat alteri, alter alteri, & sic ipsos institutos & posthumos ad inuicem decedentibus sine filiis substituo, cõtingatque filium in pupillari ætate decedere, relicta matre, & auia prædicta instituta: an vigore dictæ substitutionis exclusa sit mater, eo quia pupillaris quæ continetur in reciproca sit expressa: dicit Ant. quòd mater non excluditur, quia reciproca facta personis disparibus continet tacitam pupillarem, quæ matrem non excludit. Ita consuluit eius consil. 151. incip. dictus punctus iudicio meo est arduus.

b Poma. ¶ Pone. Vide Com. cons. 16.

c Paris. ¶ Inter filios. Vide Ang. consil. 183.

d ¶ Sed pone. Opi. Bart. hic tenet Bald. post Alb. de Cre. & in l. in testamento. C. de testam. milit. & ibi Saly. & Pau. de Cast. hic.

e Quæro vlterius. Cum Bar. transit Pau. de Cast. hic. Sal. & Lud. Roman. in l. in testamento. aliqui tamen contrà, tamen verior est opin. quam etiam sequitur Alex.

f ¶ Quæro quid econtra. idem voluit Ang. Imol. hic, Bald. Angel. Sal. & Ludo. in l. in testamento. & Imol. in c. Raynutius.

non aut est defectus potētiæ testātis, sed defectus materiæ minus impedit, l. si vnus. §. si acceptilatio. ff. de pac. & l. an inutilis. de acceptil. Idē tenebat Ray. & dicebat, quod vulgaris ɔcipit per verba, si hrs non erit. sed ista verba non sunt exhrdationi ɔria, ergo, &c. Mihi a vr quod sola pupillaris ɔtineat, siue esset defectus in potētia, siue in mā, semp verbū qd respicit plura, dēt illa vniformiter determinare, l. si legatarius. in fi. ff. de leg. iij. Pro hoc facit l. in testō. C. de testa. mili. vbi nō sufficit adesse potentiā, nisi adsit de iure cōi. Præterea vt s. fuit determinatū p Gul. tenēdo opi. suā qn qs priuatur potentia facto suo: qa emācipat aliquē, cessat presumptio pupillaris substitutionis: ita hic, si exhrdādo priuo me potētia faciēdi vulgarē substōnē, cessat ista psumptio. Rn. ad rōnē Rayn. dicit ipse, substō ɔcipit in casu, si hrs nō erit, q verba nō sunt ɔria exhrdationi. Videte, immo sunt ɔria & diuersa. Nā in psona instituti ista verba, si hrs non erit, faciūt ɔdōnē: sed in psona exhrdati faciūt cām si pro 14 qa. †Nā dictio si, qn apponit rei, quæ est de pñti & certa, resoluit b in qa, l. iij. & ibi no. ff. de le. j. l. j. de ɔd. & dem. ¶ Pone b habeo duos 15 filios, vnū †impuberē, aliū puberē, sed furiosum, & eos instituo, an inuicē substituo. Certū est, quod in persona vtriusq; ɔtinet vulgaris: sed an ɔtineat in psona vnius pupillaris, & in persona alterius exēplaris? Gul. de Cug. tenet quod non, qd puto verū. Nā multæ sunt drīæ & imparitates inter pupillarē & exemplarē. Istud ergo verbū substituo, nō respiceret vniformiter illas personas. ɔ l. iā hoc 16 iure. s. e. ¶ †Sed iuxta hoc quero, qa si duo erāt filij furiosi, & testōr instituit eos, & ad inuicē substituit, vtrū ɔtineatur vulgaris, & c exēplaris? Vr quod sic, ad similitudinē pupillaris. In ɔriū vr substō q fit iure spāli, non ɔtinet in breuiloqua, nisi exprimat. l. in test. C. de test. mil. sed exēplaris fit ex quadā humanitate, & sic de iure spāli. l. humanitatis. C. e. ergo, &c. Cōtrariū puto, quod ɔtineat, ad exemplū pupillaris hodie: qa illa substō pt fieri de iure cōi a quolibet testatore hñte filios furiosos, p l. humanitatis. C. e. sed hic loquit fm tpa antiqua, fm quæ ista exēplaris substō n poterat fieri, nisi de iu- 17 re spāli, vt l. ex facto. s. eo. tūc putarē secus. ¶ †Quæro vtrū inæqualitas portionis impediat substōnes pupillares cōtentas in breuiloqua. Certè nō. p l. q plures. s. e. cū l. seq. & hoc et pbat. Nā inæqualitas tpis non ipedit istā substōnē ɔtineri, ergo nec inæqualid tas rerū. arg. l. miles. §. qa diximus. ff. de testa. mil. Sed quæro d circa 18 hoc de pulchra q. †prædicta sunt vera, qn est inæqualitas rerū, hoc est, portionū: qa plures vncias hēt vn⁹, quā ali⁹. Sed pone, plures filiæ sunt institutæ ex certis reb⁹, vel quātitatib⁹, & demū filij masculi sunt vniuersaliter instituti: postea dicit, oēs filios meos inuicē substituo, vtrū filiæ pdictæ videant cū masculis substitutæ e inuicē? Rn. nō. ¶ Nā hrs ex re certa, non est ppriè hæres simplr loquendo, sed habet loco legatarij, vel est tertiū gen⁹ p se, qa vocatur hrs singularis, vt no. s. ti. j. l. ex facto. in prin. & ista substō vr facta in portionib. hæreditariis. l. q plures. s. eo. sed illæ n habēt portionē, ergo, &c. Præterea f hoc probatur in l. cohæredi. §. q discre- f tas. s. e. vbi quos testōr ɔiūxit in istōne, vr & ɔiūgere in substōne: sed instituti ex re certa, n hēnt ius accrescēdi cū istitutis. l. j. §. si ex 19 fundo. s. tit. j. ergo, &c. ¶ †Pone qd instituo g duos impuberes: & g dico, si qs eorū n erit heres, eos inuicē substituo, vtrū in ista breuiloqua ɔtineatur pupillaris? Et videtur quod nō rōne breuiloquæ: qa talis substō fuit collata in casum expssum, si hæres n erit: vn ɔtinetur tacita pupillaris sub expressa vulgari, l. iā hoc iure. s. e. & dicet h merè tacita, h & non excludit matrē: sed si esset merè breuiloqua, 20 excluderet matrē. ¶ † Quæro vtrū substitutio breuiloqua facta p hec verba, vos inuicē substituo, ɔtineat fideicommissariā. Videt i quod sic, l. plures. s. e. ibi, in oēm cām, &c. l. Scæuola. ad Treb. Dy. ɔ: i qa cuicūq; fit ista substitutio, ab initio valet iure vulgaris directæ, ergo ex postfacto non obliquat, vt l. verbis. s. eo. Non ob. l. Scæuola: qa substitutio illa fuit facta in codicillis, merito trahitur ad fideicommissariā: licèt aliter intellexerit Iac. de Are. vt dixi in l. verbis. & l. Scæuola. Sed non placet hæc rō, qa licet ɔtineat vulgaris ab initio ante aditā hereditatē: tn post aditā pt trahi ad fideicommissariā vt dixim⁹ i l. Cēturio. s. e. tn determinatio est vera, p l. iā hoc iure. s. e. ibi, in vulgarē tātūmodo, &c. & ibi no. Non ob. l. q plures. qa illa verba dicūt, in oēm casum, & in oēm euentū prouenicns ex directa substitutione. Non obst. qd dicimus in mā compēdiosæ: k quia ibi aliud. s. qa testator multa tēpora in substitutione adiecit, dicēdo, quādocunq; decesserit, hoc hic non fecit. Et de hoc dixi in materia compendiosæ. ¶ † Quæro, qdā habens duos fi- 21 lios l de prima vxore, duos ex secunda instituit, & inuicem substi- l tuit, vnus repudiauit, vtrū admittatur ille solus, q est vtrinq; coniunctus? Quod videtur, qa legis ɔiunctio æquiparatur ɔiunctioni hoīs. arg. l. testamēto. s. de hæred. inst. sed ɔiunctus ab hoīe præfertur in breuiloqua disiuncto, vt l. cohæredi. §. q discretas. s. e. ergo, &c. Non obst. d. l. cohæredi. §. q patrē. p quā videtur quod ista substitutio specialiter facta, debeat aliquid operari vltra ius commune, argum. l. si quando. ff. de lega. j. quia illud ideo: quia testator sic expressit specialiter. ¶ Præterea illa substitutio aliquid operatur, & aliud est venire ius substitutionis, & aliud iure accrescendi, & ita habent quidam in d. §. qui discretas. per Dyn. Alij in d. l. iam hoc iure. & dicunt, quòd iure institutionis debet intelligi: quia secundum voluntatem testatoris veniunt, d. l. qui liberis. §. hæc verba. s. eo. sed pater parem affectionē habet in omnibus, ergo, &c. Rayn. fuit primò cum Dyn. postea contra: & dicit quòd cōtra Dynum facit l. fi. ff. ad Trebellianum. Præterea dicit ipse, ratio Dy. non est vera p legem re ɔiūcti. de leg. 3. iuncta l. & Proculo. ff. de leg. 2. quia m fortior est cōiunctio hoīs quā legis. Ego dico ɔ Dy. m quia isti fratres nullo mō sunt cōiuncti coniunctione legali. Nā in hac materia, coniunctos accipimus tali coniunctione, quæ inducat ius accrescendi. l. cohæredi. §. qui discretas. s. eo. sed isti fratres sunt cōiuncti cōiunctione sanguinis, ideo non iure accrescendi, vt dixi 22 in tertia qōne de ɔiunctione legali, l. re ɔiūcti. ff. de leg. 3. ¶ †Quæro ponamus duo sunt instituti, & inuicem substituti, an possint omittere iure instōnis, & accipere iure accrescendi? Gl. tangit in l. nec is. §. hæres. de acq. hær. & ibi dixi. & l. si is qui hæres. eo. tit.

ADDITIONES.

a ¶ Mihi videtur. cum Bar. transit Imo. in d. c. Raynutius. & Alex. hic.

b ¶ Pone. Contrarium eius quod hic tenet Bar. imo. hic, & in d. c. Raynutius. cui respondetur per Alex. qui transit cum Bar.

c ¶ Duo furiosi. idem quod hic Bar. tenet imo. in d. c. Raynutius. alij non tangunt.

d Pom. ¶ Sed quæro. Vide Alex. cons. 66. j. col. 2. vol.

e ¶ Rn. non. idem tenent imo. hic & Ang. cum limita. quæ per imo. & Ale. reprobatur. Hanc tamen decisionem bar. secundum Ale. limita, vt per ipsum bar. in l. fi. ff. ad Treb. & in cōs. inci. Ang. Mariæ. & pet. de Anch. in cons. 64. & pau. de Cast. in l. cohæredi. §. qui discretas. s. eo. l. si duo tantum masculi essent substituti, & vna fœminina in re certa, dixerit substituo superuenientes, si vnus eorum decesserit sine liberis. Tunc. n. intelligitur substitutus, non solum masculus, sed fœmina: quia illa pluralitas non poterat verificari in solo masculo, vt d. l. fi. Sed quid si institutis hæredibus duobus masculis vniuersaliter, & duabus fœminis in certa quantitate, testator subdat, & si omnes filij mei decesserint sine liberis, substituo fraternitatem. An etiam de fœminis intellexisse videatur: vide pa. de Cast. cons. 348. tenentem quod non.

f Pom. ¶ præterea. Vide barb. cons. 35. 1. vol.

g Pom. ¶ Quod instituo. Vide alex. in l. precibus. C. eo. ti.

h ¶ Et dicetur mere tacita. adde secundum alex. quod communiter reprobatur ab aliis.

i ¶ Dyn. contra. Limita, vt hic per alex. & vide pau. de Cast. cons. 355.

k Paris. ¶ Compendiosæ. Vide ad hoc ang. cons. 244. inci. quidam Nicolaus, & cons. 183. inci. testator de Verona. vide alex. s. in l. Gallus. §. quidam recte. s. de lib. & posthu. & vide aliquid per Com. cons. 16. incip. ioannes quondam Vitalis. post prin.

l Poma. ¶ Duos filios. Vide Comen. cons. 16.

m ¶ Ego dico cōtra Dy. adde quod idē vult bal. & Nic. de Nea. i l. iā hoc iure. s. e. & in §. qui discretas, & in §. qui patrem, & in l. cohæredi. s. e. idem bal. in l. j. & ibi pa. de Ca. s. e. pro quo facit secundum ale. quia ista substō est subrogata loco iuris accrescendi. d. §. qui discretas, sed in iure accrescendi oēs pariter admittuntur, vt l. si Titio vsusfructus. s. de vsufru. IO. F R R V. ¶ adde quod opin. bar. est communiter approbata vt hic per ias. in vlt. col. quē omnino vide.

§. Paulus. Spes substitutionis reciprocæ ad hæredem non transit. h. d. Concordat l. qui liberis. §. hæc verba. & l. qui plures hæredes. in prin. s. eo. ti. ¶ Opp. de l. si ex pluribus. ff. de leg. hæred. Sol. ibi in iure accrescendi. hic, in spe substitutionis. ¶ Op. de l. qui patri. ff. de acq. hæ. Sol. vt ibi. ¶ Op. de l. cohæredi. s. eo. Sol. vt dicam in l. qui habebat. ff. eodem.

LEX XLVI.

1 *Conditio hæc si mihi hæres erit, videtur existere, si aliquis est hæres hæredis ex dispositione defuncti.*

2 *Libellus in quo quis petit rem, vt hæres Titij procedit licèt sit hæres hæredis.*

Paterfamilias. No. & pulchra lex est. Pupillaris expressa, ēt q non ɔtinet vulgarē tacitā trahit ad bona patris & filij. h. d. Vel sic, hæc†cōditio si mihi hæres erit, 1 videtur existere si aliquis est hæres ex dipositiōe defuncti. h. d. Et istud est no. summarium. Vel dic, ibi, sibi, s. vulgariter. Prima pars summarij pbatur ibi, sibi, & sic est vulgaris. Et ex eo quod dicit filio, fuit pupillaris. l. cum ex filio. §. fi. s. e. sed non est multum curandū. l. sed si plures. §. filio. s. e. vbi cœperunt bona patris, & filij eē vnita. ¶ Op. ad fm summariū, qa p pupillarē substōnē succeditur pupillo tm, vt Inst. eo. in prin. Sol. illud verbum mihi, nihil operatur. l. si ita. §. qui filio. ff. de secun. tab. Vel dic quod nō est hæres defuncti directo, sed p mediā personā filij, & sic hrs hæredis est hrs testatoris, l. fi. C. de hær. insti. ¶ Sed ɔ de l. qui liberis. §. hæc verba. s. eo. vbi nō sufficit, quod sit hæres p mediam personam filij, & sic hæres heredis. Sol. hoc non debet attendi, s. an sit hæres ex iudicio defuncti, vel legis dispositione: sed hic ex iudicio defuncti est hæres, & sic est verificata conditio. Ex vigore. n. illorum verborum, quisquis mihi, &c. substō vulgaris comprehendit, vt s. eo. l. ex duobus. in prin. & ɔtinet pupillarem vt hic. Facit ad q. aliquis†est hrs, hæredis Ti- 2 tij, & petit hæreditatem, nec dicit in libello vt hrdis hrs, sed vt heres Titij: sed postea probatur hæres p mediam psonā. Dico, quod valet libellus: quia ɔditio dēt intelligi ad literā. l. Mæuius. de ɔdi. & demon. multo magis dēt intelligi fm mētē proferētis. l. si quis in tentione. s. de iudi. tangitur per Cyn. in l. fi. C. de hær. inst.

LEX XLVII.

1 *Spes substitutionis vulgaris transit ad hæredes.*

2 *Spes substitutionis pupillaris ex præsumpta voluntate defuncti, transit ad hæredes.*

3 *Verba ista, si filia mea decedat antequam nuberet, qualiter intelligantur.*

4 *Vulgaris tacita comprehensa in expressa pupillari, expirat pubertate adueniente.*

Qui habebat. a Spes substōnis pupillaris non transit ad hæredē pupillariter substitutū. h. d. difficilis, & subtilis est hæc lex, iudicio meo. ¶ †Op. quod spes substitutiōis 1 pupillaris transeat ad aliū substitutū. l. cohrdi. in prin. s. eo. Sol. gl. verū est, quod trāsit ad substitutūvulgariter, vt ibi: non pupillr, vt hic. Et ideo intellige qd hic impubes decessit iā factus hæres. Ita dicit gl. super ver. ipubes. Dy. dubitat de hac solone. Vr. n. dicere, i hoc non

ADDITIO.

a ¶ Qui hēbat. Vide bal. cons. 234. 3. lib. & cons. 317. inci. quidam fuit substitutus. eo. 3. lib. Pom. ¶ Vide alex. cons. j. j. volumine.

nõ video rõnē inter vnā substõnē,& aliā,& ideo dicit ꝙ in ꝯrio partē hēbit iure accrescendi,partē vero hēbit iure cohrdis:sed ñ placet,qa ambas partes hēt iure substõnis,l.si Titius.§.eo.& dixi in d.l.cohrdi.in prin.ideo tene sol.gl.nſæ:qa ibi loqtur in vulgari:hic in pupillari,cuius ꝯdõ nõ existit:qa ista filia decessit pubes, vt ex textu apparet,& ex gl.2.vñ ista mr̃,& soror non pñt venire ex vulgari,neq; ex pupillari,merito ad eos transit spes substõnis. ¶Opp.certum est qđ substitutio pupillaris,qua ista filia est substituta filio,est cõdõnalis instõ.l.in rõne.§.si filio.ad l. Falc.sed instõ ꝯdõnalis,vel legatū ꝯdõnale,trāsit ad substitutū primo legatario decedente.l.vnica.§.fin aūt aliqđ sub ꝯdõne. C.de cad.tol.& expſsum in l.quādiu institutus,de acq.hær.Sol.glo.fi.& bñ,& no.bñ,ꝙ isti,q erāt vltimo substituti,erant pupill'r sũ bstituti.s.filiæ,si impubes decesserit,sed ista filia decessit pubes,merito ꝯdõ scdæ substõnis deficit,iõ isti substituti non pñt admitti ad bona pupilli,arg.l. 2 coheredi.§.q patrē.§.e.& sic innuit ista gl.†ꝙ si decessisset ista filia in pupillari ætate,ita ꝙ mr̃,& soror ex substõne successissent,spes substõnis pupillaris ad hæredē trāsisset,qđ placet ex præsumpta voluntate defuncti:qa voluit istos substitutos succedere filiæ,in cui⁹ hæreditate voluit inuenire hæreditatē primi,l.ex duob.ī pri. §.e.& no.in l.qui duos.de reb.dub.& fm hoc illi q ponūt hic casū qđ spes substõnis pupill'r substituti nõ trāsit ad hr̃des,nõ bñ dñt, 3 qa immo trāsit,vt hic īnuit gl.¶Quæro de vna q.†Ista verba,si filia mea decedat anteq̃ nuberet,qualiter intelligāt. Gl.j.dicit,i.nubilis eēt.Sed ꝯ hāc expositionē videtur l.sancim⁹.§.si quis nuptiarū.C.de nup.vbi intell'r,i.antequā nuptiarū solēnitas,siue festiuitas celebretur.So.illa loquitur ī dubio,sed hic dēt intelligi,vt gl. dicit:Nā hic filiæ exhæredatæ nõ pt substitui,nisi pupill'r & directo.l.j.in fi.& l.cohæredi.§.cū filiæ.§.eo.Si ergo al'r ītelligat,esset intell's absõn⁹,l.quoties.& l.in ambiguo.de reb.dub.si aūt posset vtroq; mõ valere,staremus d.l.sancim⁹.¶Quæro vltimo,tu dicis, qđ spes substõnis trāsit ad substitutū vulgariter,l.cohrdi.& l.si Titius.§.e.mõ hic mr̃,& soror fuerūt pupill'r substitutæ,q̃ continet vulgarē tacitā,quare ex tacita nõ veniūt?Rñ.qñ qs substituitur filio exhrdato,talis substõ nõ pt ꝯtinere vulgarē substõnē.Ista non placet,quia licèt ista filia esset exhrdata à primo gradu,tñ à scdo nõ:qa erat substituta vulgariter & pupillariter:& sic pt in tertio gradu,vt §.tit.j.l.pr.iõ dic ꝙ hic filius aduertat,iõ prima substõ ex 4 pirauerat,vt dixi §.in primo ꝯrio.Vel aliter,†vulgaris tacita contenta in expressa pupillari expirat adueniente pubertate , vt dixi in l.j.§.eo.in mã vulgaris substõnis.Cum ergo ista filia adoleuerit expirat ista substitutio pupil.sub qua substituta erat.

LEX XLVIII.

Seruum. Difficilis ē tota hæc lex,& br̃ h.d.¶Aditio hr̃ditatis extinguit spē substõnis vulgaris in portionē adeūtis tantūmõ.h.d.istud principiū. ¶ Opp.quādiu locus est instituto,nõ est locus substituto,sed hic est institutus,ergo,&c.l. quandiu.de acq.hær.Sol.hic locus est substituto in portione sua tñ,nõ eius cuius aditio fuit facta,& ideo illa portio non vadit ad substitutū.¶Opponitur,ꝙ ista portio vadit ad ꝯiūctū,nõ ad substitutū,l.seruus cõis ab extero.ꝟ.de acq.hær.Sol.ibi nullus erat substitutus,hic sic.¶Opp.de l.si pater.§.ti.j.& Inst.eo.§.fi.vbi intelligūtur ista verba,si hæres non erit,vel aliū hr̃dē non fecerit,sed hic fecit,ergo,&c.So.gl.qđ hic fecit in portione sua,cui⁹ iussu adiuit nõ aliorū:qa seruus repræsentat psonā duorū dñorū.¶Oppo.ex gl.qđ iste substitutus vulgariter nõ dēat admitti,nisi vtroq; non adeūte,& altero nõ agnoscente,l.quis.C.e.& l.qdā testõ.§.e.Sol. ista verba,si hæres nõ erit,relata ad seruū cõem,intelligūtur separatim & disiūctim.Hoc pbatur in l.&Proculo.ꝟ.de leg.2.& l.q hæredi.§.si duorū seruo.de cond.& demon.merito cuiuscūque portio vacet,substitutus admittitur.In cõtrario fuit facta substitutio duobus cõiunctim & copulatiue,ideo requiritur ꝙ neuter sit hęres.Ita debetis intelligere istam difficilem materiam.

§.Titius. Multum difficilis §.est.Quoties substõ est plenior quā instõ,pualet substõ.h.d.hēt quatuor partes. Primo ponitur thema,& qõ.Scdo rõcinat circa qõnem,ponēdo quatuor casus.Tertio reassumit qõnē,& eā determinat. Quarto ponit nouam q.& eā soluit.Scda ibi,& qdem.Tertia ibi,fm hæc. Quarta,ibi,qđ ergo.Dic in tex.ibi,in hac qõne,i.in hoc themate examinando p modū qõnis.¶Opp.ad primū dū dicit,in hac qõne,dēt dicere,in his qõnibus,cū plures sint.Dic vt supra apostilla ui fm Iac.de Aret.¶Item opp.ad fm,ꝙ substõ afferat ꝯmodum.l.j. §.si pponatur.ꝟ.si quis omis.cau.testa.So.qdā ꝙ nullius momēti est.s.nullius vtilitatis:qa posset adire ex substõne,& omittere ex instõne.Alij,ꝙ ista fm illam,& bñ.l.si te solū.§.j.§.ti.j.& l.sed si plures.§.fi.§.e.¶ Oppo.Dr̃ hic,qđ si substõ sit pura,& instõ non valet. Contra,vt hic,& d.l.sed si plures.§.fi.§.e.So.licèt sit pura,tñ affert aliquā vtilitatē,& hoc sufficit ꝙ possit aliquā vtilitatem afferre.[a] ¶Opp.dr̃ hic,ꝙ qs fuerat substitutus pure.Sed ꝯ qa nulla substõ ē pura,l.cohæredi.§.cohrs.§.c.& l.in rõne.§.si filio.ad l.Falc.So.gl. & bñ.Sic vr̃ in l.q liberis.in prin.§.eo.¶Op.dr̃ hic,q institut⁹ fuit sub ꝯdõne,substitutus pure.Sed ꝯ,qa ista substõ pura hēt in se cõdõnē ꝯtrariam.l.si post mortē.§.fin.ꝟ.de leg.j.& l.pecuniā.§.si cer. pet.Gl.dicit,ꝙ ista est cõdõ tacita,q̃ pprie nõ est ꝯdõ.l.condõnes extrinsecus.de ꝯdi.& dem.Sed non placet:qa ista ꝯdõ ex testõ pcedit.l.aliqñ.de ꝯdi.& dem.dixi in d.l.ꝯdõnes.Sol.ꝯriū,ꝙ signaui vobis,loquitur in legatis:sed in hac substõne est aliud,qa in ea inest de necessitate ꝯdõ ꝯria ei,q̃ī substõne est apposita,& illæ ꝯdões q̃ insunt de necessitate,nõ propriè suspēdunt.l.3.ꝟ.de leg.j.¶ Op. ꝙ ista ꝯdõ nõ dēat expectari,cū oĩno nõ sit ꝯditio extitura,l.si qs ita scripserit.§.tit.j.Sol.hic in nulla parte instõ erat pura,& iõ expectatur ꝯdõ,qa posset interim mori.l.hmõi.ꝟ.de lega.j.ibi verò erat in aliqua parte pura.¶Opp.extra gl.dr̃ hic,ꝙ ꝯdõ instõnis existēs facit valere substõnē sicut si ab initio fuissent duæ puræ.opp. de l.verbis.in fi.ꝟ.ad l.Falc.vbi dispositio quæ ab initio valuit,per euentū ꝯdõnis nõ irritať.Sol.illud in legato , in quo adueniente ꝯdõne nõ trahiť retro,l.Sepronius Attalus.de vsufr.leg.& istud est in diē,nõ in ꝯdõnē.l.j.ꝟ.si qs omis.cau.testa.& ideo trahitur retro.l.qđ dr̃.de test.mil.& iõ duę sunt puræ.¶Opp.ad tertiū,dr̃ hic ꝙ libertas pualet legato.ꝯ de l.seruum filij.§.si idē.ꝟ.de leg.j.Solu. intelligo hic in dubio,& qñ libertas põt valere,aliàs secus, vt in ꝯrio.¶Op.hic dr̃ ꝙ iste seruus ex primo gradu nõ potest esse hæres:quia sibi sic non fuit libertas relicta.Contra in l.pen.C.de ne. ser.hær.inst.Sol.fateor ꝙ hodie ex primo gradu posset esse liber, & hæres:quia statim ꝙ hæres instituitur,videtur quòd sit liber,nisi contrarium appareat:& ita dēt intelligi gl.magna in fin.fm iura noua,aliàs diceret male,& ꝯ nunc tex.q dicit,ꝙ ex prima institutione non potest esse hæres.¶Item opp.quòd per libertatem datam in substitutione legatum non reuocetur simpliciter , sed debeat expectari euentus,l.fi.C.de ne.se.hæred.insti.Glo.parua quæ est hic,videtur fateri ꝯrium,per legē ꝯriam, licet illa l. contraria non videatur mutare aliquid de iure antiquo,sed ponit casum, q ponitur in l.si seruus cõis.in fi.§.eo.Dic ꝙ ibi loquitur quādo est substitutus pupillo,hic sibiipsi vulgariter, quæ nõ habet tractum tēporis.Sufficit ergo ꝙ velit esse hęres.Sed si substitutio facta de seipso,esset facta sub aliqua ꝯditione , tūc debet expectari euētus conditionis.Dicitur hic,vnus gradus:contra,immo plures.s.institutionis & substitutionis.Gl.soluit,ꝙ vnus est gradus:expone.s.validus , vel aliter. i. vna persona quæ est substituta & instituta, vel vnus gradus .s.substitutionis.Tene quam vis,non curo.Venio ad 4.partē,circa quā op.& ꝙ ista inuestigatio,an Titius hr̃s adiuerit, vel non,sit necessaria:quia etiā si adiuit substitutus , erit liber hæres,siue testator voluerit præferre legatum libertati,vel contra, propter illam perplexitatem:quia ille nõ potest iubere antequā sit dñs,ita non potest iubere antequā adeat.¶Op.de l.sed si plures §.fi.§.eod. Sol.hic affert commodum:quia substitutio secunda est cum libertate. ¶Op.ꝙ perplexitas vitiet.l.si Titius.ꝟ.tit.j.l.j.Sol.de conditione impossibili ratione perplexitatis , dicam. ꝟ.titu.j.l.j. ¶Vlterius distingue , vt glos. magna, quæ incip.in dubio.super verbo,præualere.

§.Si pupillus. Dic ibi vniuersum,id est nūquid vniuersus eius status ex euentu conditionis pendeat. Dy. ¶Quærit glo.nunquid ab hæreditate emptoris potest abstinere.Quod dic.l.iij.§.qui fideicõmissam.§.tit.j.Et isti⁹ §.materiam examinaui suprà in l.paterfamilias.in fin.

TITVLVS SEPTIMVS.

De conditionibus institu.

LEX PRIMA.

1 *Relictum sub conditione necessaria habente præcedētem conditionem turpem,non debetur.*
2 *Impossibilitatis quatuor sunt species.*
3 *Impossibilitas naturæ quando vitiet testamentum.*
4 *Impossibilitas naturæ quando vitiet contractum.*
5 *Impossibilitas de iure quando vitiet dispositionem.*
Impossibile de iure dicitur quod est contra bonos mores.
6 *Impossibilitas ratione perplexitatis,quando habeat vitiare.*
7 *Impossibilitas de facto quando habeat vitiare dispositionem.*
8 *Conditionis impossibilis in locum quando aliquid debeat impleri.*
9 *Relictum si est fratribus pro missis cantandis,licèt ciuitas sit interdicta , debet aliud honestum in locum missarum fieri.*
10 *Conditio si est pro parte possibilis,& pro parte impossibilis, impletur possibilis, alia reijcitur.*
11 *Institutus sub conditione impossibili,an possit adire hæreditatem de iure ciuili, vel petere bonorum possessionem de iure prætorio.*
12 *Filius institutus sub conditione impossibili.potest testamentum approbare.*
13 *Conditio impossibilis in persona tertij non vitiat dispositionem.*
14 *Matrimonium contractum sub conditione impossibili.an valeat.*

SVb impossibili. Hæc lex habet duas lectu. quæ consistunt sub illis verbis,vel alio modo,vt dicit ibi gl.in d.verb.alio modo.& vtraque est vera,teneatis quam vultis , & secundum vtranque pone casum.Op.aInst.de leg.§.fi.& C.de his , quæ pœ.nom.l.j.vbi est idē tex.Dicit gl.in verb.nõ vitiari. hic ꝯdõ fuit apposita grauato,fm Azo.firmat gl.C.de iis quæ pœ.no.l.j.& inst. de

ADDITIO.

a Paris.¶Op.Vide in materia aliqua per Soc.in l.obtinuit.ff.de cond.& dem. Item quòd in filio non reijcitur conditio turpis,sed vitietur institutio,vide Soc.in l.non dubitamus. in prin.ff.de cond.& dem.Item sicut conditio est impossibilis,idem sit in modo. ibi Soc.in princ.ponderat,& circa fin.dicit quædam alia de modo impossibili.

leg.in d.§.fi.ÿ.de cõd.& dem.sup rub.& l.obtinuit.eo.& Dyn.in c. nemo põt.extrà,de reg.iur.li.vj.Vltramontani dñt veritatē,quòd istud ꝯriũ nõ meruit signari.Nã si respiciamus legē ꝯriã,ibi non fuit relictũ sub ĩpossibili ꝯdõne necessaria.dixit.n.testõr, iubeo ꝙ hr̃s interficiat p̃rem suũ,& si nõ ĩterfecerit,det centũ pœnæ noĩe Titio,vides ergo:qđ Titius dẽt hr̃e centũ sub ꝯdõne, si hr̃s patrē nõ interfecerit,sed filiũ interficere p̃rem est impossibile de iure: ergo nõ interficere est necessariũ,& sic relictũ fuit sub ꝯdõne necessaria. Dices tu,ergo debeẽ sicut relictũ sub conditione necessaria:qa ꝓ pura hr̃.l.si pupillus.§.q sub ꝯdõne.ÿ.de noua.Rñ. †debeẽ nisi hẽat p̃cedentē ꝯdõnē turpē.l.si mortu⁹.ÿ.de verb.obli.l.in ista stipulatione, si calẽdis.e.tit.Et hanc opi.tenet gl.hic, ibi, non fuit impossibilitas,&c.Illa ergo distinctio cõtra, si adiiciaẽ honorato vel grauato ē falsa,qa lege nõ ꝓbaẽ, & est casus in l. si mihi & tibi. §.si qs seruos.ÿ.de leg.j.vbi ꝯdõ adiiciẽ grauato,& valet dispositio. ¶Prætereà hæc lex,& l.ꝯdõnes.ÿ.e.& l.obtinuit.ÿ.de con.& dem. loquunẽ g̃naliter, & nõ dicũt an,vel cui sit adiecta ꝯditio impossibilis:oĩs.n.ꝯdõ quæ adiiciẽ instõni,vr̃ adiecta in legatis & relictis in illo testõ.l.si dies.in fi.qñ dies leg.ced. Sed si cẽt vera talis opinio,sequereẽ ꝙ nullũ legatũ relictũ in testõ illo, in quo qs est institutus sub ꝯdõne impossibili valeret.Alia ē opi. Io. in d.l.j.de iis quæ pœ.no.ꝙ hęc l.cõcordat cũ illa lege ꝯria,& est ꝯ tex.in l.vnica.C.de iis q̃ pœ.no.in fi.ibi,sine vllo dãno,&c.His præmissis[a] veniam⁹ ad mãm ꝯdõnis ĩpossibilis & † reperiem⁹ quatuor species[b] impossibilitatis. Quędã est impossibilitas de nã,q̃dã de iure,quędã ē rõne ꝑplexitatis,& quædã ĩpossibilitas de facto. Examinem⁹ quãlibet ꝑ se.¶Primo de impossibilitate naturæ.[c] †Opp.ꝙ impossibilitas oĩno vitiat testm̃.l.si stipuler.de ver.ob.& l.apud Iulianũ. §.fi.ÿ.de leg. j.Rñ.ibi impossibilitas adiicitur ꝑ modũ dispositionis,iõ nõ valet ipso iure:hic ꝑ modũ ꝯdõnis. Ad hoc opponiẽ de l.si mihi & tibi.§.si qs seruos.ÿ.de le.j.vbi adiicitur ꝑ modũ dispõnis,& nõ vitiat.Sol.impossibilitas nõ erat in eo qđ erat substãtiale in dispõne,sed in quodã accidẽti,vt in die,seu dilatione: iõ vitiatur,& non vitiat,& ibi dixi.¶Itē op.Cõdõ de præterito nõ vera est impossibilis.l.verũ. ÿ.de reg.iur. sed ꝯdõ de p̃terito nõ vera vitiat dispõnē.l.cũ in scđo.de iniust.test.& l.ij.de hæred.instit.& ÿ. eo.l.instõ talis.§.fi.cũ si.Rñ.hic loquitur in ꝯdõne impossibili de futuro,ibi de p̃terito.Rõ.qa talis ꝯdõ est magis causa finalis, quã conditio.l.demõstrãtio.§.j.ÿ.de cõd.& dem.& qđ ibi dixi.¶Cõtra hanc sol.opp.de l.Mæuia.s̃.de hær.inst.Gl.ibi dicit,ꝙ ibi loqtur de ꝯdõne nugatoria:sed qd vult dicere nugatoria? Rñdeo, cõdõ de p̃terito,q̃ est mõ impossibilis,& de p̃terito fuit impossibilis est nugatoria,& nõ vitiat:sed illud quod s̃ dixi.loquiẽ in ꝯdõne de p̃terito, q̃ licet nunc sit impossibilis, tamē de p̃terito fuit possibilis, ¶Ad hoc opponiẽ,& vr̃ ꝙ ꝯdõ impossibilis vitiet dispõnē, vt ÿ.đ ver.ob.l.impossibilis.Rñ.impossibilis ꝯdõ vitiat ꝯctum,vt ibi, nõ vltimas volũtates,vt hic.Et rõ sit fauor vltimæ voluntatis.l.in testamẽtis.de re.iu.Sed ꝯ hoc de ꝯctu,op.ꝙ in ꝯctib⁹ impossibilitas ñ vitiat.l.insulã.s̃.loc.Sol.ibi ĩpossibilitas erat circa aliqđ accidẽs, vt plenè dixi in d.l.si mihi & tibi.§.si qs seruos.de le.j. ¶ Ex p̃dictis põt distingui circa impossibilitatē naturæ. Aut ĩpossibilitas adiicitur in vltimis volũtatibus,aut in ꝯctib⁹. Primo casu,aut ꝑ modũ dispõnis,aut ꝑ modũ ꝯdõnis.Si ꝑ modũ dispõnis, aut est impossibilitas circa id,qđ est substãtiale ĩ dispõne,aut circa aliqđ accidẽs. Si per modũ ꝯdõnis,& tunc aut de præterito,aut de futuro. Si de p̃terito,& tũc aut est impossibilis nunc,& fuit impossibilis de p̃terito,& ñ vitiat.Aut de pręterito fuit ĩpossibilis, & de futuro nõ, & tunc vitiat,,vt hic:saluo eo qđ dico circa impossibilitatē iuris. 4 Si † in ꝯctibus,aut ꝑ modũ ꝯdõnis,& vitiat.Aut ꝑ modũ dispõnis, & tũc aut circa id qđ est principale in dispõne, & vitiat. l. si stipuler.ÿ.de ver.ob.Aut circa accidẽs,vt circa diem,& tunc distingue, aut in ꝯctibus bonæ fidei,aut stricti iuris vt plenè dixi in d.l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.ÿ.de leg.i.& probaẽ in l.insulã.s̃.loca.Ego dixi,ꝙ impossibilitas vitiat ꝯctũ. Cõtra in l.si militē.C.de cõd.ob cãm.Sol.hic danẽ plures sol'onęs. Prima,aliud in ꝯctibus noĩatis, &c. Br̃ Dy.ponit vnã sol'onē, impossibilis ꝯdõ vitiat omnē ꝯctũ de mundo,siue bonæ fidei,&c.sed nõ impedit oriri ꝯdõnē ob causam,quæ non oriẽ ad p̃ficiendũ ꝯctũ, ꝓut agiẽ, sed ad resoluendũ ipsum extra id qđ agiẽ.l.si is.§.fi.s̃.cõmod. Ita loquitur l. si militē. 5 C.de cond.ob causam. ¶ †Venio ad impossibilitatē iuris, & opponitur,instõ q̃ in alteri⁹ volũtatē ꝯferẽ, est impossibilis de iure, tñ si fiat,ĩstõ vitiaẽ.l.illa ĩstõ.& l.si qs Sẽproniũ. & l.captatorias.s̃. de hæred.inst.Sol'o,ꝯdõ ꝓpriè impossibilis de iure est illa,quę est cõtra bonos mores,sed ista instõ quæ cõferẽ in alterius arbitriũ, nõ est impossibilis de iure,sed lex ei nõ assistit. Simile in l.stipul'o ista.§.alteri.ÿ.de ver.obl.& qđ ibi not.in l.pacta quę ꝯtra.C.de pac. Vel si volum⁹ dicere, ꝙ sit cõtra ius,dicamus ꝙ ideo ibi vitiat:qa talis ꝯdõ facit cessare solennitatē testĩ,cũ volũtatē defuncti instõ talis nõ hẽt,& ideo vitiat instõnē.¶Itē opponitur ꝙ ꝯdõ impossibilis de iure,dẽat impleri de facto,vt ÿ.eo.l.mulier. & l.Mæuius. ÿ.de cond.& dem.Sol.Si cõditio quæ est de iure impossibilis, impleatur de facto,& nihil facit cõtra bonos mores, debet impleri de facto,vt hic,& ÿ.eo.l.ꝯditio. Simile dicit Dy.in l.quidã cũ filiũ. de verb.oblig.¶Item oppo.de l.seruo manumisso.de condi.inde. vbi condõ de iure impossibilis vitiat legatum.Gl.ibi soluit, conditio impossibilis nõ vitiat, si testõr sciebat eã impossibilem:sed si credebat possibilem:& erat impossibilis,tũc vitiat,qđ tene mẽte:arg.s̃.de hær.instituendis.l.quo loco,§.j.Hæc sol.vr̃ ꝯtra casum l.ab omnib⁹.§.i.ÿ.de leg.j.vbi dicit,qđ licèt testõr putauit cõdõnē possibilem,q̃ erat impossibilis,tñ nõ vitiat.Sol'o,illa condõ,de tabulis reddẽdis,respicit vnũ finalē effectũ,s.liberationē:& ideo licèt sit impossibilis ꝑ vnum modũ,sufficit ꝙ sit possibilis per aliũ modũ æqpollentē:sicut dicimus in l.mulier.in prin.ad Treb.& l. si ita,qñ dies leg.ced.& l.2.C.de inst.& substi.in aliis aũt condõnibus q̃ ad vnũ finalē effectũ ꝓponũtur,esset secus.Hoc ꝓbatur:qa cõditio dẽt impleri in forma specifica,nec dẽt impleri æquipollenter,vt dixi in l.Gallus.§.& qd si tm̃.s̃.de lib.& posthu.¶ Opp.de l.filius.ÿ.e.vbi cõditio impossibilis vitiat institutionem. Gl.soluit duob.mod.Primo qđ ibi vitiatur testm̃ ad cõmodũ ĩstituti,q erat successurus ab intestõ:& vitiatur instõ,vt succedat ab intestato,& legata nõ soluat.Alio,qđ est ibi speciale in filio,q nõ põt institui, nisi sub conditione potestatiua,& ideo illa institutio peccauit in forma,& ista est vera.Et per hoc apparet qđ præcedens sol'o non est vera,qa illa lex in aliis venientibus ab intestato nõ ꝓcederet. l.si libertas sub conditione.ÿ.de bo.lib.Item nõ hẽret locũ in filio emancipato, vel instituto à matre.l.reprehendenda.C.de institu. & substi. ¶ Expeditus de impossibilitate iuris,quia in omnibus casibus in quibus impossibilitas naturæ vitiat: in omnibus illis impossibilitas iuris vitiat:sed in illis in quibus impossibilitas naturæ non vitiat,an impossibilitas iuris vitiet,distingue ex prædictis per te. 6 ¶†Veniamus ad impossibilitatem ratione perplexitatis:& opponitur ꝙ impossibilitas vitiet.ÿ.e.l.si Titius. Sol.ibi est impossibilitas ratiõe ꝑplexitatis:hic naturę,vel iuris.Et ratio est, qa imputet sibi testator,qui induxerit ꝑplexitatem,& cõditionē inseruit ipsemet,vt ibi no.Itē opp.qđ impossibilitas rõne ꝑplexitatis non vitiat,vt ÿ.e.l.si quis ita,ĩ prin.Sol.ibi ꝑplexitas p̃t de iure dissolui,de facto secus,vt ibi patet.Itē opp.ꝙ impossibilitas ratione ꝑplexitatis non vitiat,qa si non p̃t dissolui de iure,dẽt dissolui de facto.l.si Titius,de verb.obl.vbi lite contesta.de facto quis soluit ꝑplexitatē.Sol.ille q implet ꝯdõnē de facto,& dissoluit perplexitatem,implet eã sibi,& ad sui cõmodũ:ideo talis dissolutio admittitur.simile ÿ.eo.l.mulier.§.j.sed si impleas de facto,& fieret ad alterius cõmodũ,s.non implẽtis, tunc talis dissolutio ꝑplexitatis nõ admittereẽ.Hic est casus in l.si Titius.ÿ.eo.ti.& ꝓbatur in d.l.si Titius in exẽplo negatiuo.Op.ꝙ ista ꝑplexitas nõ vitiat dispõnē. l.qui quadringenta.in prin.ÿ.ad l.Falc.Sol.ibi ꝑplexitas ex verbis, vel ex dispõne defuncti non contingit,sed ex quodã accidenti facta æstimatione p̃rimonij,& ideo non vitiat,sed dissoluitur ꝑplexitas ꝓut possibile est s̃m voluntatem defuncti:sed qđ supra dixi hẽt locũ in ꝑplexitate,q̃ ꝓcessit ex verbis,& ex dispõne defuncti. Item opp.de l.vlt.§.Titius.versi.quid ergo s̃.ti.ꝓxi.vbi perplexitas non vitiat dispõnem.Sol.l.si Titius.ÿ.eo.loquitur qñ preplexitas cadit inter res dignas pari fauore,tũc dispositio vitiatur.Sed si cadit inter res quarum vna est digna maiori fauore,præfertur fauorabilior.arg.l.inter pares.de re iud.Et ex prædictis distingue per te. 7 ¶†Venio ad impossibilitatem de facto, & opp.quod impossibilitas vitiat dispositionem,vel legatum.l.legatum.l.cum hęres.§. j.ÿ.de statulib.Gl.quæ est ibi,& in §.impossibilis,Inst.de hæred.institu.soluit ibi de impossibilitate de facto,q̃ est magis difficultas, quàm impossibilitas:& ideo qa est possibilis,licèt difficilis.dispõnem vitiat,vt ibi.De tali impossibilitate de facto, quæ dr̃ difficultas,dic vt dixi in l.continuus.§.illud.de verbor.obl.¶ Vos videtis 8 ꝙ conditio impossibilis dispõnē non vitiat,quæro † an in locũ illius debeat aliud impleri?Rñ.qñq; testator adiecit conditionem impossibilem ad nullũ finē honestũ,vt si cœlũ digito tetigeris:& tũc nõ debet aliud impleri,vt hic,& ÿ.eo.l.cõdõnes.& l.obtinuit. de cond.& demon.Qñq; adiecit conditionē impossibilem ad aliquē honestũ finē,& tũc dẽt impleri ille honestus finis ꝓut ē possibile,vt ÿ.de vsufru.leg.l.legatum.& ÿ.de admi.rer.ad ciui.p̃ti.l.le 9 gatum.†Et per hoc, si testator relinquit cẽtum fratribus p̃dicato[d] ribus pro sacrarum celebratione liturgiarum, ciuitas est interdicta,ita ꝙ missa nõ põt cani,tũc dẽt aliud honestũ fieri ĩ locũ illi⁹ 10 honesti finis.¶†Quæro,qd si cõdõ est pro parte possibilis,& ꝓ parte nõ?Rñ quaten⁹ est possibilis ĩpletur,quaten⁹ est impossibilis reiicitur.l.q dotē.de dote p̃leg.facit l.pen.ÿ.de cõd.& demon. 11 ¶†Quæro,an ĩstitutus sub cõdõne impossibili possit adire hæreditatē de iure ciuili,vt habeat necesse petere bon.pos.de iure p̃to. Ia.de Are.dicit simpl'r,ꝙ habeat necesse petere bon.pos.de iure p̃torio,vt ipse no.in l.cũ ĩ scđo.s̃.de iniu.test.& l.si qs eum.s̃.tit.proxi.& ꝓbatur ꝑ tex.l.facta.§.si dando.ÿ.ad Treb.Quid dicemus?Rñ. q̃dam cõdõnes impossibiles remittuntur à iure ciuili:q̃dã à iure p̃torio. Primo casu,põt adiri de iure ciuili,vt hac lege,& Inst.du hær.inst.§.impossibilis,& l.cõdõnes.ÿ.e.ti. Quædam remittuntur

de

ADDITIO.

a Poma.¶His præmissis.Vide Aret.in §.impossibilis.insti.de hær.inst.Anch.in regula,nemo potest.de reg.iur.in 6.

b IO.FR.R V.¶Species.Adde ad istam speciem gl.meliorem de iure in §.possibilis.insti. de hær.inst & ibi late Ang.de are.& bal.& imo.hic.

c ¶De præterito.impossibilitas conditionis quomodo vitiet si est de præsenti,vide Soc.in l.multa.§.fi.ff.de cond.& demon.

d Barb.¶Et per hoc.Et Vide quæ no.in rub.quo tempo.miles.& ad bal.in l.j.C.de iis quæ pœ.no.

de iure ꝑtorio: & tūc nō pōt adiri de iure ciuili, sed recurritur ad bonorum possessionē ſm tabulas: iō ꝗa ius ciuile illā ꝯdōnē non remittit, ita loquit̄ §. si dādę. & ita loqt̄ l. j. §. ad eos. ȷ̄. ad l. Fal. Cōtra hoc facit l. si libertus. in prin. ȷ̄. de bon. lib. vbi ꝯdō reiicitur à ꝑtore. & tñ ē hr̄s de iure ciui. Sol. oportet intelligere hrdē esse, i. bon. 12 possessorē, nō aūt de iure ciuili. ¶† Itē q̄ro, dictū est ꝙ si filius institutus est sub ꝯdōne impossibili, nō valet testm̄, sed an filius ꝑt testm̄ approbare? Dico ꝙ sic. l. filio. s̄. de iniusto testa. & est casus 13 recte intelligendo, ȷ̄. e. l. si qs testō. ¶ Quærit gl. qd si ꝯditio impossibilis in ꝑsonā tertij apponit̄? Dicit quod nō vitiat. l. si Mæuia. s̄. d hær. inst. & hoc propter generalitatem. l. obtinuit. ȷ̄. de cōdi. & de- 14 mon. ¶† Quærit gl. an matrimonium factum sub cōditione impossibili valeat? Et videtur ꝙ sic: quia est fauorabile, sicut institutio: sed tu dic de hoc vt in c. fi. extrà, de condi. apposi.

LEX II.

1 *Commune an proprie meum sit: & an alienato vsufructu, res sit mea: & quid si est alienata proprietas, nu. 2.*

Si testamento. Conditio, si meus erit, verificat̄ in proprietate tm̄ toti⁹, vel partis: nisi ꝯtraria a voluntas appareat. h. d. ¶ Oppo. dr̄ hic qd cōe† est, meum est: im- 1 mo qd cōe est, meū nō est, l. quintus. ȷ̄. de aur. & arg. leg. Gl. hic, in verb. non defecisse ꝯditionē. in fi. dicit in dubio non dici, nisi totum sit meum, qđ tene mente. Sed ista gl. est ꝯ text. sup quo est signata, ibi, nisi euidentissimis, vbi dr̄, meū est qđ cōe est, nisi ꝓbetur ꝯrium. Vnde gl. dicit, in l. id qđ nr̄um. ȷ̄. de reg. iu. quod cōe est, dr̄ meū ficte, non vere. Tu dic vt dixi plene in l. serui electione. §. j. ȷ̄. 2 de leg. j. ¶ Dr̄ hic, & si † alienaui vsumfructū, adhuc dicit̄ res mea. Sed q̄ro, qd econtra si alienaui ꝓprietatem? Dicit Gl. quod idem videtur l. 4. de vsufr. Sed dicit finaliter ꝯ l. j. §. j. ȷ̄. ad Sylla. & adde ȷ̄. ad l. Fal. l. statuliber. Nō ob. l. 5. quia vsufructus, licèt sit pars dn̄ij, tñ finitur morte testatoris: ideo de eo nō sensit testōr. Quæro qd si manumisit, ita ꝙ tm̄ iuspatronatus retinuit? Casum habuistis. s̄. tit. 2. l. talem. §. j. ¶ Item quærit glo. quid, qñ testator voluit ꝙ esset suus in totū, quis erit tunc hæres? Dicit gl. Distingue vt habuistis in l. sed si conditioni. §. si seruum. communem, s̄. tit. 2.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Opp. & dicitur. Et vide ꝙ de hoc eleganter tangit bar. in l. j. C. qui testa. fac. pos.

1 *Pluralitas vna geminat plures singularitates.*
2 *Ista propositio, duo, & tria sūt quinq;, & duo, & duo, & tria sūt septē verificatur.* *Duo & tria licèt componant quinque, tamen non sunt quinque.*
3 *Statutum, quòd bannitus in centum impune offendatur, non comprehendit bānitum in duobus bannis, videlicet vno in quinquaginta, & alio in sexaginta.*

1 **§. Sed si duo.** Vna† pluralitas geminat plures singularitates. h. d. Contra hoc opp. C. de impu. & ali. sub. l. quāuis. & l. pen. Ego examinaui plene in l. falsa. §. fi. ȷ̄. de ꝯdi. 2 & demon. tetigi s̄. ti. 2. l. hoc articulo. vbi gl. tangit. ¶† Vltimo gl. inducit hūc tex. in arg. ad qō. an ista propō possit verificari, duo & tria sunt quinque: vel duo, & duo, & tria, sunt septem. Gl. dicit, ꝙ sic: quia duo sunt de numero quinque. Item tria sunt de numero quinque. Itē duo, & duo sunt de numero septē, & sic verificatur. Vide Gl. per teipsum de hoc. ȷ̄. de verb. obl. l. quoties. scias tamen ꝙ licèt ex duobus, & tribus cōponatur quinque, tamē duo, & tria non sunt quinque. l. vbi fideiussor. ȷ̄. de sol. & ibi no. ꝙ facit ad quæ a stionem. ¶† Dicit statutū, quod bannitus à centum libris suprà 3 possit impune offendi. Certe si habet duo banna, vnum in quinquaginta, aliud in sexaginta, non est bannitus in centum, vt dixi in d. l. vbi fideiussor. & ibi vide quod tene mente.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quod facit ad q̄onem. Contrarium videtur tenere bar. in l. manumissionem. s̄. de iusti. & iu. vide ias. in l. si idem cum eod. in prin. ff. de iuris. om. iud.

b Pom. ¶ Dicit statutum. Et videas omnino gl. sing. in l. vbi fideiussor. de solu.

LEX III.

1 *Conditio vt habeatur pro impleta, an sufficiat sola oblatio vel requiratur depositio, & consignatio.*
2 *Legatarius an sit ille, in quem iussus est quis implere conditionem.*
3 *Cōditio si habet diem, puta si domum ædificaueris, an si ille in cuius solo debet fieri, impedit, conditio habeatur pro impleta.*

Si ita hæres. Conditio potestatiua habetur pro impleta, si stat ꝑ eū in cuius personā dēt impleri. h. d. 1 & hēt vnā bonā gl. ¶† Et q̄ro primo, vtrū sufficiat oblatio sola, vel requiratur depositio & consignatio, ad hoc, vt ꝯdō habeatur pro impleta. gl. dicit, si qđē fit præsenti, tunc sufficit sola oblatio. l. statuliberos. §. Stichus. de statulib. Aut fit absenti, & tunc dēt fieri depositio & consignatio, & l. cū hæres. eo. ti. Dyn. & Iac. de Ra. dicunt qđ requiritur depositio & ꝯsignatio, ēt qñ fit ꝑsenti, per rōnem: quia qñcunq; fit oblatio ad cōsequendā actionē, requiritur depositio & cōsignatio. l. j. C. de cōi ser. manu. & no. s̄. tit. j. l. si seruus cōis. Tu dic ꝙ qñ oblatio fit ad implementum ꝯditionis, & fit ei, qui ex implemento cōditionis nihil de suo perdit, & ad nihil obligatur implenti cōdōnem, tunc sufficit sola oblatio, l. statuliberos. §. Stichus, ȷ̄. de statuli. & ibi gloss. & est casus expressus in l. vlt. C. de condi. inser. Sed qñ oblatio fieret, nō solū causa implendi ꝯditionem tm̄: sed causa soluendi pretiū, vel vt ille, in cuius ꝑsona impletur, ad aliquid oblige̊, tūc req̄ritur dispositio & consignatio. l. j. C. de cōi ser. man. & quod not. in l. si seruus. s̄. ti. proxi. & probatur in l. antepe. C. de pac. inter emp. ¶ Scdo quæro, † vtrum iste, in quem est iussus implere ꝯdōnē, sit legatarius? Et gl. dicit ꝙ non, per l. si quis sub ꝯdone. ȷ̄. si quis omis. cau. testa. & econtra, ꝙ sic. l. fideicommissa. §. cū esset. ȷ̄. de leg. ij. Sed ad d. §. cū esset, dicit gl. solue vt ibi in l. in ratione. §. tametsi. ad l. falc. Nam ibi loquitur qñ conditio apponitur ei, quē testator potuit prægrauare. Sed tu dices, nonne testator potuit istū hæredem grauare? Sol. illud implementum dēt impleri antequā sit hæres, sic anteq̄ posset grauari: & ideo nō pōt dici legatū, vel fideicommissum. ¶† Quæro qd 3 si ista ꝯditio hēt diē, vtputa, si domū ædificaueris: & ille in cuius solo dēt ædificari impedit, an statim hæres liberatur, vel dēt expectare diem? Dic in legatis & dispositionib. quæ diē recipiūt, fateor ꝙ expectatur dies. l. in stipulatione. §. j. ȷ̄. de verb. obl. Fallit fauore libertatis, vt l. statuliber. §. fi. ȷ̄. de statulib. sed hæredis institutio non recipit diem. l. hr̄ditas. s̄. tit. ij. & si conditio nō hr̄ pro impleta, sola dies remanet, ergo nō expectat̄. Et de hoc dixi in l. hoc iure. & l. in illa. ȷ̄. de verb. obli. & dixi in l. ita stipulatus. in iij. q. principio. circa fi. eo. tit. vbi plenè dixi, & distinxi circa fi. dic vt ibi.

CONCORDIA.

¶ Si ita hæres. Aduerte quòd in hac l. si ita hæres. Bart. accusatur ☞ vitio contradictionis: sed pro saluatione Bart. vide concordiam quam posui ad l. cui fundus. ff. de cond. & demonst.

LEX IIII.

Si quis ita. Nota hanc l. Quærit gl. vtrū statim cōtracta societate ille sit hr̄s, an dēat expectari cursus xvj. ann. Azo tenuit ꝙ nō dēat expectari. Gl. tenuit ꝯrium: ꝗa nō fuit appositū tm̄, si ꝯtraxerit societatē: sed si permanserit, vnde debet expectari cursus tp̄is. Ego dico quòd si tempus esset adiectū tm̄ contractui, vt instituo vos, si contraxeritis societatem in bonis meis vsq; ad sexdecim annos, & tunc celebrato contractu remanet solū tp̄s, ed de hr̄ditate subducit̄, vt no. s̄. l. prox. ergo, &c. Sed si esset adiectū non solùm contractui, sed persistentiæ ipsius contractus, tunc est cōditio: vnde cursus tp̄is debet expectari. ¶ Item quæro q̄uo pōt impleri ista conditio perseuerantiæ? Nā dicit textus, permanserint, &c. illud vr̄ impossibile ꝙ permanserint socij, antequam sint hæredes. Rn̄. oportet intelligere ꝙ permanserint in illa societate rei futuræ, & prodest: ꝗa possunt interim petere ſm tabul. l. ij. §. si sub condōne. de sec. tab. & l. si quis instituat̄. s̄. titu. ij. & ideo oīa gerent & tractabunt tanquā hæredes: & hoc prout legitur, ꝙ defunctus non contraxerit societatem. Alij dicunt huius timore, ꝙ ipse defunctus societatem contraxerit, vt dicit gl. j. quod non placet, per rationem quæ dicitur hic in textu.

1 *Conditio, si nō alienauerit, respuitur, si nō est persona cuius fauore sit prohibita.*

§. Idem Iulianus. Hic §. tractat de Mutiana cautione. Op. ꝙ hic nō habet locū cautio Mutiana: quia ista conditio potest impleri in vita hr̄dis. l. cū tale. §. j. ȷ̄. de cond. & dem. Sol. expectare mortem esset triste, ideo nō expectatur. d. l. cum tale. §. j. & l. Mutianæ. eod. tit. ¶ Item dr̄ hic, ꝙ conditio est impossibilis: quia non est cui caueatur. Contrà, quia sunt saltem venientes ab intestato, quibus debet caueri. l. is cui. ȷ̄. de cond. & demon. & expressē de venientibus ab intestato ponitur in auth. cui relictū. C. de ind. vid. & in corpore vnde sumitur. Sol. Dicunt quidam, quòd hic non erant venientes ab intestato. Vel 1 dic, ista† conditio, si non alienauerit, respuitur facilè, si nō est persona, cuius fauore sit prohibita. l. filiusfamil. §. diui. ȷ̄. de legat. j. sed secus in aliis conditionibus negatiuis. ita dixi in d. l. is cui. infrà, de cond. & demonst.

LEX V.

1 *Copulatiua requirit vtranque partem esse veram.*

Si hæredi. a Ad veritatem copulatiuæ requiritur vtrāque partē esse verā: sed ad veritatē disiūctiuæ, sufficit alterā partē esse verā. h. d. ¶ Op. & vr̄ ꝙ qñ plures conditiones apponuntur, debet pareri vltimæ, non cuilibet. l. quod traditum est. cum l. seq. de cond. & dem. Sol. verbū disiunctim, pōt capi dupliciter, videlicet per alternatiuā aut, & vel, & sic loquitur hic. Alio modo disiunctim, i. separatim, & tunc est parendū vltimæ, vt ibi. ¶ Itē opp. s̄. tit. ij. l. Lucius. vbi disiuncta accipitur pro cōiuncta. Sol. ibi 1 speciale, & rationē ibi videbitis. Item opp. ꝙ † ad veritatē copulatiuæ non requiritur vtrunq;, sed alterū sufficit. l. j. s̄. de his q̄ not. infa. & l. j. ȷ̄. ad l. Pomp. de parric. Veritas est, quòd qñ duæ orationes ponuntur copulatiuè, non principaliter, sed respectiuè ad aliud, tunc requiritur concursus vtriusq;, vt hic. Sed qñ plures orationes nō copulātur respectiuè ad aliud, sed quælibet principaliter, tunc copulatiua ponitur magis causa ordinis, quàm coniunctionis, ideo non requiritur concursus vtriusque, vt legibus contrariis, & probo per text. l. ea tamen adiectio. ȷ̄. de legat. iij. & hoc plenè dixi in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ȷ̄. de rebus dubiis.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si hæredi. Limita reg. huius l. quando apparet secus de voluntate testatoris: vide Alex. cons. cx. vol. iij. vbi latè, & Fel. in c. ij. in verbo, copula. de rescrip. vsque ad versic. leges. & quòd in alternatiuis sufficiat alteram partem esse veram, vide eundem Fely. in ca. inter cæteras. in vlt. col. de rescri. de prima reg. vide Ias. in l. j. in j. char. ff. de iust. & iur. & vide Ange. consil. 14. & cons. 32. inci. in Dei nomine. & per Soc. post Bar. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. vltra Bald. hic, vide Fely. in c. 2. de rescrip. Alex. cons. 28. vol. 5. Cur. consi. 17. & consi. 54. circa med. Barb. cons. 44. vol. 2. io. de Ana. in c. fi. de vsur. Roma. ¶ Et vide Lud. Roma. in cons. 129.

Pom. ¶ De materia vide per ias. post bar. & alios in l. j. ff. de iust. & iur. Et si ista regula sit vera, tamen potius inspicienda est mens, quàm natura copulæ. ita bald. in c. 2. de rescrip.

LEX VI.

Si quis ita. Impossibilitas reiicitur ab instõne,h.d. Quærit gloss.vtrum saltem monumentum debeat impleri:Glo.quod sic,quasi duo sint præcepta.l.Celsus.§.j.ꝭ.de arbit. l.hæc scriptura.§.j.de condi.& dem.& probatur in l. insulam. §.j.ꝭ. loc.& l.si mihi & tibi.§.si quis seruos.ÿ.de lega.j.

LEX VII.

1 *Iuramentum de non separando matrimonium, etiam ratione consanguinitatis, non valet.*

2 *Stante statuto,quòd qui declinauerit iurisdictionem potestatis,possit offendi, non includitur clericus.*

a **Si qui sub conditione.** a Dicitur hic quòd in ipsa exactione hr̃ exceptio.Cõtra non est necessaria exceptio:quia alteri per alterum non quæritur actio.l.stipl'o ista.§.alteri.ÿ.de ver.obl.Dñt quidam, quod ideo legatario datur actio:qa hæredis stipulantis interest: Sed est absurdũ & ridiculum quia tunc quæreret̃ ipsi stipulanti,non alij, vt dicit glo. quare dic quòd stipulatus non fuit capax. vide gl. quæ inci.siue promiserit.Op.C.de euic.l.pe.sed ibi stipl'o duple interponitur ex nã b & consuetudine cõtractus,secus hic præsumitur mala fides,ibi non.¶ Vltimo gl.inducit hanc legem c contra eos qui copulant aliquos in matrimonium , & iurant quod neuter separabit iure consanguinitatis, quod hoc iuramentum non valebit.¶ Item facit ad statuta d quæ generaliter hñr quando aliquid mandatur,quod non porrigitur ad illicita. Exemplum. dicit † statútum,quicũque declarauerit iurisdictionem Potestatis possit offendi,certe hoc intelligetur de clerico declinante. Facit quod dicitur in l.j.§.quæ onerandæ.quarum rerum actio non datur.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Si quis sub conditione.Inquantum solet allegari gl.in hac l.quod clausula insolita augmentat institutionẽ,vide quæ accumulat Ias.in l.testamentum.in vlti.no. C. de testa.& late Fely.in c.ex parte.in verbo stilus curiæ.de rescrip.

b Pom. ¶ Ex natura.Vide Fel.in c.2.versi.stylus curiæ.de rescrip.& in c.tertio loco,in fi. de prob.in c.causam quæ,col.fi.de testi.Barb.cons.1.1.vol.Bald.aliàs Bart.in l.quicunque. C.de apo.pub.lib.11.Barb.cons.47.1.vol.& cons.51.eo.vol.& cons.7.in 2.vol.& cons.53.in 2. vol.& cons.59.eo.vol.& cons.65.eo.vol.

c Paris.¶ Hanc l.Vide Bald.in tit.de pac.constan.in verbo fin ita. in vsibus Feud.& in alio casu in c.1.de duob.fratr.a cap.inuest.

d Pom.¶ Facit ad statuta.Hoc dictum sequitur Alexan.cons.33.in fi.in 5.vol.& vide remissiue,per Batt.cons.12.eo.vol.& cons.38.Et pro ista doctrina facit tex.in c.1.de iureiu.lib.5. & vide Fel.in c.ecclesia S.Mariæ.de constit.vbi etiam per Barba.Vide alexand.cons.123. vol.4.Cæpo.cons.15.Barb.cõ. 7.colum.1.& cons.24.eo.volum .& cons.47.1.volum. & cons. 6.in 2.vol.& cons.13.vol.2.& cons.44.aliàs 48.col.vltim.eo.vol.2.& cons.25.eo.vol.& cons. 56.eo.volum.& cons.63.Vide ant.de But.cons.19.& cons.36.1.colu.& 67. & 74. Rom. cons. 91.& cons.102.ad fi.& cons.219.Imo.cons.82.&Car.23.ad fi.& cons.44.ad fi.cons.16.& cons. 120.& 144.1.col.

LEX VIII.

1 *Statutum inferiorum , quod fit in fraudem appellationis ad superiorem , an valeat.numero 2.*

c **Quæ sub conditione.** Iusiurandi cõdõ heredi vel legatario, vel fideicommissario,vel mortis cã donatario opposita,remittitur,siue sola,siue cõiunctim siue disiunctim cum alia fuerit apposita,h.d.vsq; ad §.quoties.¶ Op.dr̃ hic quod remittitur talis cõdõ.Sed cõtra.ÿ.ea l.§.quoties.Sol.quantum ad iur̃m remittit̃. sed quod venit in iur̃o,debet impleri.arg.ÿ.de cõd.& dem.l.hæc scriptura.¶ Op.de l. si cum patruo.C.cõ.vtri.iud.& l.si cum debitore.ꝭ.de iureiu.Dicit glo.ibi in contractib.hic in vltimis voluntatib.Hoc reprobatur per l. pactũ. ꝭ.de pact.Dat̃ alia solutio,ibi in iur̃o de preterito,hic in iur̃o de futuro quod nõ licet iurare. ¶ Item opp.de l.si qs libertatẽ. a de manumiss.testa.Sol.ibi spãle fauore libertatis,vt seruus,qui nõ potest implere cõdõnem de faciendo,vel dando iuret.¶ Itẽ opp.de l.municipib.de cond.& dem.Sol.ibi in iur̃o de præterito,hic in iur̃o de futuro. ¶ Opp.de l.Antistius.ÿ.de acqui.hære. Sol.ibi iuramento de preterito,hic de futuro.& ideo dic,quod istud de præterito nõ põt impleri al'r,quam iurãdo,vt dicit gl.& bene.Præterea . in iur̃o de futuro est maius periculũ de periurio.Item sepius deierat̃ in iuramento de futuro.¶ Extra glo.opp.† & vr̃ qđ iuret̃ de futuro.l. si quis maior.C.de trans.& l.pñti.§.sane.C.de his q ad eccl.conf.& in Auth.iusiu.quod præstatur.per totũ.vbi præstatur iur̃m de futuro. Istas contrarietates soluit Pet.in l.si cum patruo.C.com.vtri. iud.& ibi refert Cy.& Gul.in l.illicitas.§.ne potentiores.ꝭ.de offi. præs.in illa questione,an in securitate debeat iurare.& in l.si qs cũ debitore.ꝭ.de iureiur.dicit sic,Iur̃m,quod est de futuro,& sup eo, qđ est voluntas,non dẽt interponi.Ita loquit̃ hic,qa implere conditionẽ,est voluntatis,& nõ necessitatis.l.si quis sub cõditionis.ÿ. si qs omiss.cau.testa.& ita dẽt intelligi gl.q̃ est in l.ne in arbitris. C. de arb.sed si est super eo,qđ est necessitatis,tunc sec⁹, vt in contrario. Item leges q̃ dñt ꝙ sufficit cautio iuratoria.Itẽ aduerte , qa in his q̃ relinquuntur sub modo,nõ est prohibitũ iur̃m,quia illud est in obligatione,l.fi.C.de his quæ sub mõ. De iuramento probatur in auth.cui relictũ.C.de ind.viduita.¶ † Vltimo hæc lex in versi.sed si sub iusiurandi.facit ad quæstionem,certum est quod statutum inferiorum,qđ fit in fraudẽ appellationis quæ interponit̃ ad superiorẽ nõ valet,vt extra de iureiur. c.venientes. b ¶ Vnde consules,& præsules consueuerãt de hoc habere cõstitutiones prouinciales.Modo pone casum,quòd ciuitas,quæ causas appellationis non habuit , statuit vt quilibet,qui diceret se grauatũ,posset petere cõsiliũ sapiẽtis,quo a grauamine liberet̃,nec possit appellare. Certe hoc videt̃ in fraudem appellationis,arg.huius §.cum sua gl.

ADDITIONES.

a Paris.¶ L.Si quis libertatem.V.de Soc.in l.dubitamus.ff.de cond.& demon.

b Alex.¶ Venientes.De quo Vide Bald.in 1.consti,Codic.& quæ ibi dixi in §.quib.in vlt. col.& ibi etiam vide,an valeat statutum quod singularis persona non possit appellare.

§.Quoties. Licèt iusiurandum remittatur,tñ dandũ, vel faciendum est quod sub illo iuramento præcipiebatur.¶ Item cõditio potestatiua.vel modus,habent̃ pro impletis,si non stetit per eũ,h.d.No.tex.in fi.ibi,implenda est. n. &c. Opp.& videt̃ quod non habeatur pro impleta, imo habeatur pro defecta,vt ꝭ.ad l.Aquil.l.inde Neratius.§ idẽ Iulian⁹.Sol.ibi condõ deficit facto tertij,hic autem casu fortuito deficit cõdõ.Sed tunc opp.de l.legatum.C.de cõd.inser.vbi si deficit cõditio,deficit relictum.Sol.ibi in conditione mista:hic autem in potestatiua. Nam seruus non potest libertatem recusare.l.si.C.de manu.testa. Et rationem & distinctionem huius materiæ dic,vt no.glo.in l.in testamento.infrã,de cõd.& dem.& ibi est optima gl.vbi plene dixi.

1 *Contractus,sententia,vel testamentum quando est nullum,an possit peti a iudice principaliter declarari nullum. Et quo iure possit peti declarari nullum. numero 2.*

§.De hoc iureiurando. Quod a iure remittitur non est necesse remitti à iudice.Itẽ tacita cõdõ non impedit transmissionẽ,h.d. Et nõ. hunc tex.q est no.& mẽte tenẽdus.&hic dicã quædã,quæ nũq vobis dixi.No.quæ dixi vobis in summario.¶ Op.& vr̃ qđ alia condõ insit,quia dare,vl' facere tenebat̃,qđ ptinebat sub iur̃o.ꝭ.§.quoties.& sic vr̃ qđ a die mortis non cedit dies legati.Solu.hic testtor expressit solũ a condõnem de iureiurãdo,quę est remissa a iure:sed illa q̃ de dando vel faciẽdo,subintell'r a iure,& iõ nõ impedit trãsmissionẽ.Dyn.vr̃ velle contrariũ qđ imo trãsmissio impeditur:& hunc tex.intelligit Dy.qđ dies legati cedat postq̃ impleuit cõdõnem de dãdo,vel faciẽdo,& ad hoc puto Cyn. esse motũ per d.§. quoties.vbi impeditur legatarius habere actionẽ , anteq̃ impleat condõnẽ.Ego puto gl.dicere veritatem,& est casus in l.si post diẽ. in ver.sed si ca.ÿ quãdo di.leg.ce.¶ Nec ob.d.§.quoties. vbi dicit actiones hr̃ditarias nõ hẽbit,qa fateor qđ non cedit dies, quo ad natiuitatem actiõis,qa tacita cõdõ natiuitatẽ impedit,sicut expressa sed trãsmissionẽ nõ impedit,l.itẽ qa.ꝭ.de pact.& hoc mõ potest rñderi ad l.si qs libertatẽ.ÿ.de man.testa. ¶ † Ego dixi vobis pluries,& nũq̃ declaraui,qñ cõtus,sñia,vel testm̃ est nullũ,vtrum possim petere hoc a iudice declari nullũ , & quo iure possum petere. Et qđ non possit fieri,vr̃ casus hic.Et s̃m hoc dices tu,qual'r poterit cognoscere de nullitate,si non possum petere? Rñd. incidenter agã petitione hr̃ditatis,& sic excipies de testõ,dicã testm̃ nullum.l.j.C.de ord.iud.vel agã actiõe prima,sed si excipiat̃ ex sñia,replicabo de nullitate.In cõrium est gl.in l.j.in gl.super verbo,qõnis.ÿ. quæ sen.sine appel.rescin.Quid dicem⁹?Breuiter teneo qđ principaliter possit agi de nullitate,& hoc probãt iura,quæ allegabo. ÿ.in qõ.quo iure possit peti.Non ob.iste tex.quia fateor quod nõ est necesse:sed possum,si volo.Nec ob.hic text. qui dicit nec per singulos remittendũ,qa fateor ꝙ non est remittendũ, si pronuntiatur remissum.¶ † Sed quæro quo iure possum petere quod annulletur,vel cassetur,quatenus de facto processit?Inn. extra de offi.iud.c.vlti.dicit ꝙ iudicis officio. gl.tangit in l. si dolo. C.de rescind.vend.Ego dico qñque contractus est nullus ex partiũ conuentione,siue irritat̃ ipso iure,& tunc põt pronunciari nullus, & cassari quatenus reipsa processit , actione ex eodem contractu, l.ex empto.§.is qui vina.ꝭ.de act.emp.Si vero cõtractus est nullus, non ex partium conuentione,sed ex alia causa:tunc si quidẽ dolo partis fuit nullus,petitur rescindi actione de dolo.l. & eleganter. in prin.ꝭ.de do.Sed gl.in l.si dolo.C.de rescin. vend. non bene se firmat. Si vero non fuit nullus dolo partium,sed alio defectu,tũc petitur rescindi officio iudicis.l.& si is.C.de præd.mi.& ita intelligo primam opi.positam in l.si dolo.C.de rescin.ven. Si vero non est contractus,sed loquimur de testõ,vel sñia,quæ est nulla, tunc petitur declarari nulla,& cassari quatenus ipso facto processit,officio iudicis.l.j.§.j.cum sua gl.ꝭ.de fer.Et per illã l.intelligit Inn.per off.iud.in c.fi.extra de off.iud.& probatur in l.certa.C. qñ prouo. non est necess.Ita intelligo l.j.§.j.ÿ.quæ senten. sine app. rescind. cum sua gl.& pro hoc l.chyrographis.§.j.ꝭ.de admini. tuto.& ibi gloss.Vide ergo quod ius dicendi nullum,est iudicis officium.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Expressit solum.istud dictum Bar.exclamat Socy.in l.3.in 2.lib.ff.de leg.1.

b Barb.¶ Sed quæro.Et vide Pet.in c.2.de pact.vbi alleg.istam doctrinam.

Pom.¶ Vide Roma.consi 90.incip.viso.

c Alex.¶ Non bene se firmat.Et ad hanc materiam vide quæ dixi in l.si expressim. de ap.

LEX X.

1 *Scriptura videtur continere id,quod in alia,ad quam refertur,continetur,*

2 *Eligere quis videatur,si dicatur,eligimus illum quem Titius nominabit.*

3 *An de hoc fient duo instrumenta.*

4 *Institutio an possit fieri vno verbo.*

5 *Procuratorem si constituo illum,quem Titius nominabit,& Titius sit inhabilis an valeat.*

1 **Institutio talis.** Vna † scriptura vr̃ cõtinere id quod cõtinetur in alia,ad quam illa refertur, h. d.Simile habuistis in l.asse toto.ꝭ.de hære.insti.¶ Opp.gl.de l.quidam referunt.infrã,de iure codic.Dicit Dy.ibi fuit mutata condi-

2 tio personæ, hic non. ¶ Itē hæc lex † inducitur in argu. ad questio. nos eligimus illū quē Titius noīabit, quis videtur eligere? Dicit gl. quod nos non, sed ille q nominabit. l. item eorum. §. si decuriones. s̄. quod cuiusq; vniuer. no. vide glo. in verbo, data esset. quæ inci. sic. j̄. de condit. & demon. ibi. §. si decuriones. Ille §. facit in cōtrarium cum sua gl. quod nos videmur eligere. s. per alium. Vnde habes aduertere ad verba. Quandoque dicimus eligimus illum, quem Titius nominabit, tunc nos eligemus, & ille fungetur officio nominandi, vt hac gl. Quandoque damus Titio potestatem eligendi, & tūc videmur eligere ficte per alium. d. l. item eorū. §. si
3 decuriones. s̄. quod cuiusq; vniuer. ¶ † Quæro, vtrum de hoc debeat fieri vnum instrumentum tātum, vel duo. primum nos eligimus illum, quem Titius nominabit, aliud quando Titius nominabit. Dico q duo debēt fieri de iure, sed consuetudo aliud obser
4 uat, vt dixi in l. hæredes palam. §. sed si notam. s̄. de testa. ¶ † Itē inducitur hæc lex ad quæstio. vtrum instō possit fieri vno nudo ver
5 bo? de quo dixi in l. j. s̄. de hær. insti. ¶ † Item inducitur ad qōnem, vtrū possum cōstituere procuratorem illū quē noīabit Titius, & Titius est inhabilis ad constituendū procuratorē. Cy. format hāc qōnem in l. qd qs. C. de procurator. & Ioan. And. in c. religiosus. de proc. in cle. & hæc lex, facit qđ possit, licèt Titius sit inhabilis.

§. Si quis ita. Not. quòd conditio de præterito non est propria locutio, sed impropria, dixi plene in l. j. infrà de conditionibus & demonstrationibus.

LEX XI.

Si quis in testamento. Hanc legem existimo difficilem. ¶ Op. quod filius non potest institui sub tali conditione. l. si pater. C. de inst. & substi. s̄. de hær. instit. l. suus quoque. Sol. hic erat emancipatus. Vel dic quod erat suus, sed in defectum cōdōnis exhrdatus, vt dicit gl. j. Vel dic q ista conditio habetur pro non adiecta, vt j̄. dicetur. ¶ Opp. qđ ista cōditio sit turpis, vnde filius nō habebat necesse adoptare illum. l. vxorem. §. hæres. j̄. de leg. iij. gl. ij. soluit plurib. modis, & vltimo dat vnā solu. fatetur contrariū, ibi & quod dicit parato filio, subaudit maxime. Vnde siue filius sit paratus adoptare, siue nō ipse filius est hæres, quasi impleta sit cōditio: hoc non videt̃ verū: qa quod aliqs aliquem adoptare cogatur metu pœnę, est prohibitum, vt ibi: nam agebatur de priuādo hrdē hrditate post aditionē: qđ apparet: quia illud onus adoptandi aliquē fuit sibi iniunctum, non in modū ɔdōnis, sed alterius grauaminis, vnde est turpe, sicut matrimonium non debet fieri metu pœnæ. l. fin. C. de sponsa. sed quod spe lucri quis inuitetur ad adoptādum aliquē, nō vr̃ turpe: sicut non vr̃ turpe quod quis inuitetur ad matrimoniū spe lucri. l. Titia. §. j. j̄. de condi. & dem. Quid dicemus, possum dicere q gl. dicit male, & hoc qđ dixi, sit vera sol. contrarij. Tenēdo hāc gl. possumus dicere spe lucri aliquē inuitare ad adoptandum non esse turpe, sed hæreditas patris nō est proprie lucrū, & pdere eā, dr̃ dānū. l. fi. C. de codic. vel quasi dānum, vt no. in l. ij. C. de iur. & fac. igno. Vnde videtur metu pœnę inuitatus. Timore huius contrarij non est necesse q filius sit paratus adoptare. Vnde subaudi maxime, vt dicit hic d. gl. ij. Sed timore alterius contrarij est necesse quod paratus sit adoptare, ideo non potest subaudiri, maxime, vt statim dicam. Sed hodie non est iusta causa exhæredandi: qa non est de casib. numeratis in Auth. vt cū de appel. cog. §. cās. ¶ Secundo op. q conditio turpis adiecta filio instituto, facit testm̄ ipso iure nullum, vt j̄. eodem. l. filius. ergo non erit hæres, quasi conditione impleta: imo testm̄ erit ipso iure nullū. Sol. dico q hic loquitur in filio emancipato, vt dixi in primo contrario, vel dic prout loquitur in suo, quia illud maxime, qđ dicit gl. nō est subaudiendū, qa filio parato implere cōdōnē testm̄ est aliquod, vt hic. Non obst. l. filius. quia est nullū: sed qđ si filius est paratus implere cōdōnē, testm̄ cōfirmatur per l. filios. s̄. de iniu test. & hic est casus, aliàs esset nullū, vt l. cōtraria, sed admitteret̃ vt filius ad implendū condōnem turpē. Rñdeo coactè adoptare est turpe: sed adoptare sponte, non est turpe, & ideo impleta ɔditione, hæres est, vt hac l.

LEX XII.

Verba. Gl. signat arg. ɔ̄rium, de ma. testa. l. si quis locuples, in fi. vbi apponēs cōditionem vr̃ velle expsse illi implecri. Sol. hic expresse cōmisit eius arbitrio velle adimpleri, vel non dum tex. dicit, si nolit, &c. fm̄ Dyn. Item sunt arg. contraria, de vsuris. l. si stipulatus. de leg. j. & l. si quando. in prin. Sol. ibi, verba pñt aliquid operari, hic non, quia tacitè inerant. l. iij. infrà, de leg. j.

LEX XIII.

1 *Legatum quomodo dicatur acquiri.*

Et qui ita. Implementum conditionis non inducit aditionem, vel legati acquisitionē irreuocabilem. h. d. ¶ Dicitur hic quod legatū acquiritur impleta conditione. Contra, imo morte testatoris acquirit̃ recta via statim. l. Titio. īfrā, de
1 fur. & l. cum pater. §. surdo. j̄. de leg. ij. Solu. in legatis † quædam est acquisitio ficta, & ista est a tempore mortis. d. l. a Titio. j̄. de fur. Quædam est acquisitio vera, sed reuocabilis, & ista est a tempore aditæ hæreditatis. l. si tibi homo. §. cum seruus, & l. seruum filij. §. j. de le. j. Quædam est acquisitio irreuocabilis & ista est a tempore agnitionis, vt hac l. Item op. q quis implendo cōditionem, videatur adire hæreditatem, l. iam dubitari. in fi. s̄. de hær. insti. Sol. vt ibi no. & l. j §. sed si parēdi. s̄. de cōdi. ob cau. Et not. bene hanc legem.

LEX XV.

Filius. Condō turpis adiecta in instōne filij, vitiat testm̄. Item non dicimur posse, quod honeste non possumus. h. d. ¶ Op. de l. j. s̄. e. ti. vbi condō impossibilis nō vitiat, sed vitiatur. Sol. speciale in filio. Itē op. de l. si libertus sub condōne. j̄. de bo. lib. Sol. aliud in liberto, vt ibi: aliud in filio, vt hic. rationem dixi s̄. eo. l. j.

LEX XVI.

a Si titius. [a] Impossibilitas rōne perplexitatis vitiat instōnē. h. d. ¶ Op. s̄. eo. l. j. & l. cōditiones. vbi cōditio īpossibilitatis reiicitur. Sol. hic in conditione impossibili ratione perplexitatis: ibi autem loquitur de impossibilitate naturæ, vel iuris. Dic, vt s̄. eo. l. j. ¶ Op. q perplexitas non vitiat. l. si Titius. j̄. de verb. obli. Sol. ibi est perplexitas quæ pt̄ dissolui: hic aūt est pplexitas indissolubilis, & ideo vitiat instōnem. ¶ Quærit gl. ponamus instōnem factā negatiue, si Sæius hæres non erit, Titius hæres esto: & si Titius hrs non erit, Seius hrs esto. Gl. dicit quod expectabitur alteri' repudiatio, hoc non est verū: qa nō posset repudiare, cum nondū sit delata, l. is qui hrs. j̄. de acq. hær. Sed veritas est, quod institutio non vitiatur: quia adeundo ipso facto sibi implet conditionem, & facit deficere alteri, vt s̄. eo. l. j. vel quod altero decidente, alter hæres erit. & ita glo. bene dicit. Sed opp. & videtur quod sufficiat cōditionem impleri ipso facto. d. l. si Titius. & l. mulier. j̄. eo. Sol. vt plene dixi s̄. eod. l. j.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si Titius. Quid si testator relictis multis legatis, institueret Titium, & diceret quod Titius non posse: esse suus hæres, nisi prius adimpleret omnia contenta in testamento, certe per hoc testamentum non vitiatur. Ita in specie concludit Old. consi. 208. incip. Titius venit ad mortem. in 2. & 3. q. & ita tenet in addit. Specu. in titu. de instrumentorum edi. §. cum vero in versi. l. in addit. magna.

LEX XVII.

Si plures. Quæro, hic dicitur, plures institutiones, vtrū istę plures institutiones debeant intelligi esse factæ intuitu diuersarum personarū, vel de eadē? Gl. ponit primo quòd de diuersis psonis: scdo q de eadē. Nā si de diuersis, posito qđ condō extaret in persona vnius, adhuc debet expectari cōditio in psona alterius, qui diceretur esse coniunctus in eadē parte. l. cohæredi. §. cohrs. s̄. titu. j. & l. plane. §. si coniunctum. j̄. de leg. j. & ita dicit Dy. Itē tenendo scdam lec. opp. quod vltima conditio spectetur. l. sub diuersis. & l. quod traditum. cum l. seq. j̄. de condi. & dem. Sol. aliud in hæreditatibus. vt hic, & l. si te solum. de hære. insti. aliud in legatis, vt ibi. ¶ Quærit glo. de vna quæst. & vide glo. quæ inci. in spē. & adde in fi. ibi in prin. & §. j. & l. liber hō. §. si ita scriptū co. ti.

LEX XVIII.

Cum seruus. Conditio adiecta in instōne, videtur in legato repetita. h. d. Opp. de l. seruo alieno. §. si ab impubere. & l. si quis a filio. j̄. de le. j. & l. fi. de fideic. lib. Sol. cōditio, quæ vitiaret legatum non vr̃ repetita: sed illa quæ non vitiaret legatū sic, vt hic: quod declara vt dixi in l. licèt. j̄. de leg. j. & articulum istum declaraui in l. auia. §. j. j̄. de cond. & dem. ¶ Quæro, de quo seruo loquit̃ hæc lex? Gl. hic dat tres sol. Prima, quod erat seruus proprius testōris, & ista lec. est verissima. & pone quòd seruus hēbat cohrdem, aliàs ille seruus nō posset habere libertatē nec legatum, nullo exñte hærede, vt gl. sequēs dicit. Et ista est vera lect. alij dicunt q erat seruus alienus: sed ista lectura est falsa, quia seruo alieno non potest directo dari libertas, l. seruo tuo. C. de manu mis. testa. & s̄. tit. ij. l. si alienum. Alij dn̄t, qđ loquit̃ de seruo testōris tpe testamenti, & alienato viuo testōre. Ista lectura est vera, quia p alienationem ē recessum a libertate, & remanet firmum legatū & substitutio, vt s̄. ti. ij. l. q filio. §. si quis seruū. & oportet te intelligere qđ habeat cohæredem, aliàs nihil valeret. Sed prima magis placet, quia nullā continet diuinationē. ¶ Dicitur hic, quod in legato potest videri conditionem repetitā. Quæro, quæ est ista condō quæ in legato vr̃ repetita? Gl. hic, in verb. cōditionē, videtur dicere de conditione adiecta institutioni. s. si Titius fuerit cōsul. Alia gl. super vrbo, nō extiterit, dixit contrariū. Nā dicit, quod deficit conditio instōnis, si illa intelligeretur in legato repetita, legatum nō deberet̃, de alia ergo ɔdōne intellexit: Huius ɔtrarij timore. Iac. de Arc. dicit super hoc text. repetitam condōnē statutæ libertatis, vt j̄. de condi. & dē. l. auia. istud dictū vr̃ falsum, quia tex. dicit, qđ libertas fuit data pure, & sic non est statuliber, vt j̄. de statulib. l. ij. Quid dicemus? Breuiter dico q condō adiecta instōni vr̃ repetita, & hoc probat tex. l. auia. & hæc gl. super verb. nō extiterit, male dicit: sed intelligo, non extiterit, quia nolit esse hrs. Sed tu dices qūo, cū seruus sit necessarius? ergo nō potest repudiare? Rñ prout tu intelligis de seruo alienato a testatore est clarum: qa est voluntarius: sed fm̄ primam lect. dicit gl. q p hęc verba dat sibi licētiam abstinendi, & facit de necessario voluntariū. l. verba. s̄. eo. l. Cornelius. s̄. de hær. insti. Pone ergo casum sic, Dn̄s reliquit seruo libertatem pure, & eum hrdem instituit pro parte sub condōne, si Titius consul factus fuerit, dato sibi cohrde: & adiecit, & si hæres esse noluerit, vel si hæres non extiterit, lego sibi cētum. & oīa sunt plana. Ad argumenta contraria, quæ ponūtur in gl. vlti. dic vt colligitur ex his quæ dixi in l. licèt. j̄. de le. j. Sequentem l. vide per te ipsum.

LEX XX.

Mulier. Istā legem habuistis examinatam in l. Mutianæ. j̄. de cōd. & dem. & breuiter h. d. Cōdō de non petendo in vltimis voluntatib. per acceptilationem impletur. Idem si alio

modo

mō de iure peti non pōt,h.d. ¶ Op.& vr̄ ꝙ ipso iure vir non pōt petere,sol.mat.l.ij.§.solu.matr.Gl.intelligit,ꝙ fecit vir pactū de do te lucranda.Vel dic quòd etiam sol.matr.potest petere, q̄a habet actionem,licèt obstet exceptione,& petēdo repellitur ab hæredi tate.Itē videtur ꝙ non sufficiat acceptilatio, sed sit necessaria cau tio Mutiana,vtl.Mutianæ.ꝟ.de condi.& dem.Sol.q̄nque hæc ver ba,si neque petiisset,referuntur ad ius,vt nō petas de iure,& tunc impletur per acceptilationem:quia ammodo non potest petere, vt hic:& ita loquitur vltimum verbum d.l.Mutianæ.ꝟ.de condi.& dem.Quandoque referuntur ad factum,vt non petas de iure, vel de facto,& tunc sufficit acceptilatio.d.l.Mutianæ.prout loquitur de Mutiana. Sed in dubio ista verba referuntur ad ius in vltimis voluntatibus l.licèt.ꝟ.vt le.no.ca. & l.auia.in fi.ꝟ.de condit.& demon.Secus in contractibus,quia intellgitur de facto, & promittē do non petere nō impletur conditio, l.vbi pactum.C.de transa.& no.in l.siue apđ acta.e.ti.& l.j.cir.fi.glo.mag.C.de pac.& dixi in d.l. Mutianæ.

1 *Conditionem impleri de facto quando sufficiat.*

a §. Si quis hæreditarium. a Si cōditio nō pōt impleri de iure,sufficit qđ impleatur de facto.h.d.Vides hic,ꝙ non est dictio si,& tñ est cōdi tio.Alleg.l.j.de condi.& dem.Op.† qđ non sufficiat impleri cōditionē de facto.l.hæc conditio.&.de cōdi.& dem.& in l.j.in fi.§.qđ quisquis iur.& l.eadē.C.si manci.ita fuer.alie.Sol. non sufficit impleri de facto,si de iure potest impleri.aliàs secus,vt hic.Hanc materiam tractant doct. in d.l. ea quidem.& Dy.in l.quidā cū filiū.ꝟ. de verb.obl.dixi plene in l.continuus.§.cum quis. eo. ¶ Op.ꝙ ista conditio tanquam impossibilis reiicitur,vt §.eo.tit.l.j.solue vt ibi.

ADDITIO.

a Pom.¶ Si quis hæreditarium.Intellige secundum Alexan.in l.2.§.ex his.col.fina.de verbo.obliga.& vide Barto.cons.6.

a §. Si quis te. a Substitutus est proprie institutus, vel substitutio est proprie institutio.h.d.

ADDITIO.

a Pom.¶ Si quis te.Vide Ray.in Gallus.§.& quid si tantum.de libe.& posthum.

LEX XXI.

Seruus. Not.rationem huius l.q̄a est no.¶ Op.de l.talem.in prin.§.ti.ij.Sol.ibi fuit data libertas bis.Primo pure, secundo sub conditione:ideo valet ex prima datione. ¶ Item op. hereditas non potest dari in diem,vel sub conditione.l.hereditas. §.tit.ij.Solu.hæreditas sola non potest dari in diem,vel sub conditione:sed cum libertate sic.

LEX XXIII.

1 *Conditio quando non stat per hæredem quod impleatur,habetur pro impleta nisi voluntas defuncti repugnet.*

Vter ex fratribus. Cū trib.legib.sequenti. ¶ Oppo. cōdō mista,si impeditur per casū dispositio deficit.l.in testō.de cōd.& dem.l.legatum.de cōd.insert. Sol.hic erat institutio pura, sed diuersarum portionū condōnalis.ꝟ.proxi.¶ Op.si vnus fratrū ducit ꝯsobrinam in vxorem,matrimoniū est illicitū,& sic cōdō est turpis,vt extra de consanguinitate,& affi.c.nō dēt.Sol.de iure Canonico m̄rimoniū tale est prohibitū,sed ſm has leges est permissum.Quæro qđ si vnus de fratrib. duxit illā,& alius erat paratus ducere,& illa noluit, qualiter diuidantur ipsa bona:Gl.dicit,ille qui ducit habebit dodrantem, alter quadrantē,quia certū erat ꝙ duob.nubere non poterat.Vide gl.q̄ 1 inci.quid si alteri,&c.† Istud ꝙ dicit lex,q̄ñ cōdō non stat per me habet̄ pro impleta,est verū,nisi voluntas defuncti repugnet volū a tati aliorum.Sed hic repugnat voluntas defuncti,a quia permittē do ꝙ nubat vni,videtur prohibere,quòd alteri nubat.Et sic habes ꝙ leges,quæ dicunt,ꝙ conditio non stat per hæredem habetur ꝑ impleta,est verum,nisi voluntas defuncti repugnet.Ita vidistis in l.in conditionib.in prin.ꝟ.de condi.& demōstra.Et hoc idem not. per gl.ꝟ.de verbo.obl.in l.in executione.§.si.

ADDITIO.

a Paris.¶ Voluntas defuncti.Quandò voluntas defuncti dicatur repugnare.vide Com.cōs. 38.ad med.& Barto.in alleg.l.in conditionibus.vide Ias.in l.3.versi.defendendo Barto. de lega.1.vbi ponit intellectum.

LEX XXVII.

1 *Præsumit̄ furiosus,ex qualitate sermōis & qualiter talis suspicio submouebit̄.*
2 *Cautela quòd notarius scribat in testamento causam, quando testator apponit conditionem inhumanam vel fatuam.*
3 *Quid velit dicere textus dicens in memoriam humanæ conditionis.*
4 *Dominus an ex possessione quis præsumatur.*
5 *Fama,an sufficiat ad probationem dominij.*

a Quidam in suo. a Conditio quę cōtinet inhumanitatē respuitur: & ex sermonib. incongruis præsumitur quis non sanæ mentis,nisi probet̄ cōtrariū.h.d. 1 No.† ꝙ ex qualitate sermonis q̄s ꝓsumit̄ furiosus.Si.l.e de tuto.& cura.da.ab his.l.is q̄.§.j.& habuistis i l.apud Iul.in fi.ꝟ.de leg.j.¶Op. dr̄ hic ꝙ iste qui talē ꝯdōnē apposuit,præsumitur furiosus. Contra.ꝟ.de cōd.& dem.l.Mæuius.Dicit glo.hic,spāle fauore humanæ religionis.Vel dic,vt ibi dixi.¶ Quęro,quō pt ista suspicio submo b ueri,& probari b ꝙ sit sanæ mētis,vt ex his verbis non præsumatur furiosus?R̄nđ.hoc magis consistit in facto,quā in iure: vt q̄a erat iocularis,q cā ludēdi talia testamenta faciebat,vel faciebat cā humanitatis,& reductus est ad magnā ꝯtritionem. & suū corpus de 2 spiciebat:vnde cōsulo,† ꝙ notarius cām inserat in testō,q̄ñ talia 3 scribuntur.†Itē quero quid vult dicere tex.in memoriā humanę cōdōnis.R̄ñ.duob.mod.quia hō fuerat de terra creatus:& ideo in terra sepelitur,& in terrā reuertit̄.Vel dic ꝙ ille,q tradit eum terc ræ,facit in memoriam cōditionis humanæ.¶ Vltimo gl.c inducit ad quæstionem hic ex sermonibus stultis,præsumit̄ stultus,seu fu 4 riosus.Dicit gl.†ꝙ eodem mō præsumitur dn̄s,si vtatur possessione,licèt non vere sit dn̄s.qđ tene mente.Sed gl.alibi dicit contrariū,vt no.in l.ij.C.de prob.& l.cū res.eo.tit.vbi dicit,qđ ex possessione quis non ꝓsumit̄ dn̄s.Sed Iac.de Aret.distinguit plene. Sed d ego dico, & sum alibi solit9 distinguere,si quæratur,vtrū dum q̄s possidebat tanquam dn̄s,præsumat̄ dn̄s.Distingue,Aut dn̄ium deducitur in iudiciū ꝑ modū actionis aut ꝑ modū exceptionis.Primo casu,aut principaliter intētatur,vt in rei vindic.in qua principaliter venit dn̄ium:aut incidenter,quia est talis actus,in quo venit dn̄ium incidenter. Primo casu dn̄ium dēt probari directo e de e iure gen.vel ciuili.l.in rē.§. de rei vind.& l.ita vt sit fur.§.cō.& ibi no.C.de non nu.pec.l.j.& qđ ibi no.Fallit q̄ñ agit̄ cōtra cum q violenter accipit,vt l.si q̄s emptionis.ver.sed hæc sup illis. C. de præ f scrip.xxx.an.Scđo casu q̄ñ dn̄ium f in iudiciū inducitur incidēter, & tunc aut q̄s ad ꝓbationē dn̄ij inducit possessionē de p̄nti,& præ g sumitur dn̄s.gita hic intelligit gl.& expresse not.in l.sicut.§.sed si quæratur.C.si ser.vin.& tex.cū gl.§.fam.ercis.l.j. & facit qđ not.ꝑ Cy.C.quæ sit long.consue.l.ij.in iij.q.prin.in fi.ij.q.Nec obst.suprà ad l.Aquil.l.item Mela.§.pen.vbi dn̄iū venit in iudicio incidēter, & tamē bonefidei possessor nō habet̄ pro dn̄o:q̄a ibi ꝯstabat ꝯriū. s.eū non esse dn̄m:& sic prædicta intelligo nisi cōtrariū appareat. Aut ad probationē dominij induciт̄ possessio de ꝑterito.& isto casu possessio nō facit quē ꝓsumi dominū.h.& quæ nōdū sunt.§.qđ dr̄.§.de pig.& no.ꝑ gl.in l.ij.C.de prob.Facit qđ solet dici per doc. in l.cū res.C.e.ti.& qđ solet notari,ꝑ doc.Inst.de act.§.item Seruiana.Si vero dominiū deducit̄ in iudiciū ꝑ modū exceptiōis,& tūc aut pōst fundatā intētionē actoris,& nō ꝓsumit̄ dominū.C.đ ꝓb. l.siue possidetis.Aut ante ītētionē actoris fundatā,& tunc præsumit̄ dominus.l.ob maritorū.& ibi gl.C.ne vxor ꝑ ma. & l.j.cū ibi no.C.de priui.fis.Facit ꝟ.de sol.l.Titia.& ibi tetigi.Ad ꝑdicta ēt facit C.de agric.& cēs.l.litib.lib.xj.Et sic dēt intelligi qđ not.ī d.l.cū 5 res.C.de prob.& l.iiij.eo.ti. Facit † ad hoc quædā gl.quæ videtur velle,ꝙ etiam fama quādoque sufficit ad probationē dominij, vt no.in d.l.iiij.C.de prob.& l.at qui natura.§.cum me.§.de neg.gest

ADDITIONES.

a Pom.¶ Quidam in suo.Vide Cy.per Cor.fin.in ver.pactum non oportet.
b Pom.¶ Probari.Vide Lanfr.In rep.c.quoniam contra falsam,de proba.Alex.in l.furiosum.C.qui test.fac.pos.Fel.in c.auditis.de præscr.& vide Ias.in d.l.furiosum.
c Paris.¶ Vltimo gl.Vide Alex.in l.si cum dotem.§.si maritus.no.7.ff.sol.matr.
d Pom.Sed ego dico.Vide Bal.in l.non hoc.in vlt.col.C.vnde legi.Bart. in l.sicuti.§.sed si quæratur.ff.si ser.vend.Felyn.in c.cum Bertol.de re iud.Bal.in l.non ignorat. C.qui acc. non poss.intellige ex præsumptione dominium,per Alex.consi.94. Et qualiter probetur possessio,vide Barb.cons.81.vol.4.& vide circa dicta Bar.hic Alexand.cons.10.Felyn.in c.illud.in 3.no.de præsum.Bar.cons.27.1.vol.& seq.& 41.in 2.vol.& cons.6.vide quæ posui ad Bar.in l.Titia.ff.de solutio.
e ¶Probari directo.Et vide circa hāc materiam Abba.in c.cum ad sedem.de rest.spol.& glo.dicit in d.c.allegās Inn.in c.illud.de præsc.videlicet,quod si testes deponerent quod quis a tanto tempore citra,possedit talem rem pro sua,& tanquam suam, quòd non propter hoc probatur dominium,de quo etiam dixi in l.cum res.C.de proba.
f Paris.¶ Quando dn̄ium.Vide Fran.cons.153.col.1.aduerte circa illud quod dicit Bar.hic, quod ex possessione præsumitur dominiū,quando incidēter deducitur.ꝙ nō solum procedit in mera possessione,sed etiam in ficta,vide Cō.cons. 150.inci.Quiuis.ante fi.adde ꝙ licèt dominium præsumatur esse penes me:tamen opus est ꝙ allegem,secundum Bal. in l.2.C.de exec.rei iu.vide Ias.in l.non hoc,col.vlt.C.vnde legit.vide in materia ab. in c.ad sedem.extra de rest.spo.vide omnino.Bal.cons.452.vol.3.sed puto quod dictum Bal.non possit procedere,nisi quando constaret rē fuisse in nullius bonis,& eo mō procedunt ea quæ ponit Bar.in l.rem quæ nobis.ff.de acq.pos.quam forte allegare voluit alex. dum al le.Bar.in l.si duo.ad §.ff.vti possi.quod,quando ex possessione præsumitur dominium, vt est papiæ,tunc ex possessione de præterito præsumitur dominium, & rei vendicatione probaret eius intentionem,probando solum possessionem.Ita pract.pap.in for.c.acto.in ver.pro sua,col.1.
g Alex. ¶ præsumitur dominus. Vide in l.apud Trebatium.§.neque,& ibi dixi de aqua plu.arc.

§.Hæredi quem testamento. Sed quæro an sine effectu cogitauit? Gl. dubitat.veritas est,quod sine effectu cogitauit.vt Azo dicit in l.diui.ꝟ.de iure codic.& Instit.de codic.§.penul.

LEX XXVIII.

1 *Filius institutus sub conditione,quæ non potest vltimo vitæ spiritu impleri non debet in eius defectum exhæredari.*
2 *Proximior vt quis dicatur,quod tempus inspiciatur.*
3 *Filius an possit post mortem exhæredari.*
4 *Nepotes quando admittuntur in actu moriendi,an acquirant patri ipsorum.*
5 *Medium virum inter mortem & aditionem in suo sit dare.*
6 *Institutio facta de filio,si intrauerit in monasterium,an valeat.*

Si filius. Filio instituto sub condōne potestatiua, quæ non pōt impleri vltimo vitæ spiritu, decedēte antequā impleat cōdōnē,fit locus substituto,vel venientib.ab intestato ipso viuo:secꝰ si sub ea cōdōne,quæ vltimo vitæ spiritu pōt impleri:q̄a tunc ipo mortuo admittūt̄.h.d.Et diuidit̄,Primo ponit thema & q̄onē.Scđo,q̄onem auget ponēdo dubiū bimēbre.Tertio, r̄ndet primo dub.& illud ꝓbat p̄ sīe. Quarto,r̄ndet scđo dubio. Quinto,ponit vnū casum similē primæ r̄nsioni.Scđa ibi,cū non sufficit.Tertia ibi,nā in prior.Quarta ibi,altera vero. Quinta ibi queadmodū.& ista ē valde difficilis lex.¶ In tex.h̄rs erit.l.institutus.Ibi,substituent̄.s.vulgariter:& si fili9 decedat anteꝗ pareat conditioni.

ditioni quærit̃ an nepos admittat̃ eo mortuo,vl'eo viuo.Itẽ tex. ibi, queẽadmodum nepotes viuo filio,& in actu mortis exñte admittuntur ad hr̃ditatẽ aui in primo casu,vt hic,& ita hæc dictio, queẽadmodũ.non ad proxima sed præcedẽtia referr̃,ſm Dy.¶ Dr̃ hic nepotes admitti filio viuo,condõne defecta. ¶ Op.filius illo casu reperitur prẹterit⁹,& sic testamẽtũ est nullũ.l.cõmodissime. s̃.de libe.& posth.& l.pe.eo.ti.Dñt quidam† ꝙ filius institutus sub ꝯdõne,quæ non põt impleri vltimo vitæ spũ,dẽt in eius defectũ exhr̃dari: hoc est contra casum l.si libertus.§.existimo.de bo.lib.&no.ꝑ doc.in l.si pater.C.eo.ti.Ad ꝯ̃riũ rñde,ꝙ imputet sibi filius q ꝯdõnẽ non impleuit.l.suus quoq;.de hær.insti.¶ Dr̃ hic,ꝙ legatũ cedit eo moriente,& trãsit ad hr̃dẽ.Contra ĩ l.miles.§.ꝑ parte. ĩ.de le.ij.Sol.vt ibi dicã.& facit ad hoc qđ habuistis in l.vlt.ĩ.quando di.le.ced.& l.ab oĩbus.§.cũ quidã.de le.j.¶ Itẽ dr̃ hic in ver.altera.ꝙ nepotes erant ltĩmi,†ꝯtra ille est ltĩm⁹,q est ꝓximior tẽpore mortis.§.cum aũt.Inst.de hær.quæ ab intest.sed hic nepotes non erãt ltĩmi tpe mortis.Gl.rñdet,quãdo qs đcedit nullo ꝯdito testõ, tũc inspicit̃ qs ẽ ꝓximior tpe mortis.Sed si decedat ꝯdito testõ, tũc ille ꝓximior dr̃,q est ꝓximior tpe quo testm̃ destituit̃, vt hic no.& probatur.Inst.de le.agna.suc.§.ꝓximus.& habuistis in l.si qs posthumos.§.si filiũ.s̃.de lib.& posth.S; primũ mẽbrũ qñ đcedit intestat⁹ intellige ꝙ ille intell'r ꝓximus,q est ꝓximior tpe mortis,vel cũ hr̃ditas defert̃,vt si aliqs decessit relicta vxore prẹgnante,inspicit̃ qs est ꝓximior tpe quo partus nascitur abortiu⁹,vt ĩ.đ suis & legi.l.in testõ.§.pe.& l.itẽ.§.j.ꝙ maxime est verum hodie,vt Inst.de leg.agn.suc.§.placebat.¶†Op.dicit̃ hic,ꝙ valet exhr̃datio, quãdo hr̃s ẽ institut⁹,cũ filius moriet̃.Cõtra hoc est expressum in l.si ita.§.fi.s̃.de lib.& posth.Huius ꝯ̃rij timore iste ver.quemadmodũ legit̃ trib.mo.principal'r.Primo,quod text.nõ dicat testamẽtũ valere,imo ꝙ nõ valeat:& hoc casu testm̃ destituit̃.i.non valet,& sic referr̃ ad ꝓximũ.& sicut s̃.destituit̃,sic hic,licèt non eodẽ mo, nec eodẽ tpe,vt in gl.¶ Alia lec.principalis est,ꝙ valet testamẽtũ. Ad ꝯ̃riũ rñdet gl.ꝙ hic habet aliũ cohr̃dẽ exñeũ pure institutũ cui⁹ aditione poterat ꝯfirmari exhr̃datio,& fuit ꝯfirmata:sed ĩ lege ꝯ̃ria nõ hẽbat cohr̃dẽ.Hæc sol.est vera ĩ se,licèt ꝯtineat diuinationẽ.Sed eã substinendo ĩstat̃ ſm hoc.Qũo testm̃ destituit̃, vt innuitur in litera,queẽadmodũ &c.Gl.rñdet,destituit̃.i.irreuocabil'r firmat̃ morte filij,qa mõ nõ hẽt locũ querela.Vel dic destituit̃. i. annullat̃ viuo filio,& querela intentata,vel tãgit̃ in fi. gl. Alij dñt in l.ꝯ̃ria dr̃,ꝙ filius nõ põt exhẹredari post mortẽ,hoc ẽ verũ,si filius instituat sub ꝯdõne casuali,secus si sub ptãtiua, & in eius defectũ exhæredat̃:qa tũc p̃t exhr̃dari post mortẽ,vide gl.j.ibi,vl' dic &c.Ista sol.est falsa:qa ẽ ꝯtra tex.l.su⁹ quoq;.§.sed & si filio.s̃.de hẹr. inst.vbi tex.dicit,qđ fili⁹ nõ põt exhæredari in defectũ ꝯdõnis mistẹ,vel ptãtiuæ:quare dic ꝙ ver.queẽadmodũ refertur ad primum casũ,nõ ad ꝓximũ,,ſm Dy.& cessat ꝯ̃rium.s.ꝙ si fili⁹ exhr̃detur,& ali⁹ instituit̃ cũ fili⁹ moriet̃,nõ dico post mortẽ,tũc valet exhæredatio,qa filio viuẽte,& in actu mortis exñte,ille põt adire,nec vitiatur testm̃ in vita.Nec ob.lex si ita.qa ibi i post mortẽ filij fuit ali⁹ institut⁹,hic,cũ morietur,ſm Iac.de Are.Et ex hoc habes tria mẽbra:qa quãdoq; qs exhr̃dat̃,& ali⁹ instituit̃ post mortẽ ei⁹:& tunc aut hẽt cohæredẽ,& tũc valet,vt hic,ſm sc̃dam lec.Aut nõ hẽt cohæredẽ,& tũc nõ valet.l.si ita.in fi.Aut fili⁹ exhr̃dat̃,& alius ĩstituit̃ cũ filius morietur:nõ dico post mortẽ,& tũc valet exhẹredatio,& viuo filio & in actu moriendi exñte,admittitur hæres institutus post mortem vero ñ posset adire,vt hic dr̃.¶ Sed quero,si† admittũtur nepotes,cũ est in actu moriẽdi,an quærãt ipsi filij patri eorũ,& sic post ex ꝑsona eius habeãt,an vero ipsi nepotes habeant iure suo.Gl.arguit pro & ꝯtra.Vide gl.quæ inci.substitutos.ibi sed an,&c.Ia.de Are.tenet ꝙ nepotes ĩ actu moriendi nõ quẹrũt patri. per l.fi.in fi.C.de bo.q̃ lib.allegatã in gl.Ego puto ꝯ̃riũ.Ad qđ.n.esset facta disputatio ĩ hac lege,an viuo filio,vel eo mortuo nepotes admittãtur,quare puto ꝙ q̃ratur filio,& ex ꝑsona filij habeãt. Rñd.ad l.fi.in fi.C.de bo.quæ lib.qa dico,ibi loquitur in vsufructu q nullus est,cũ incõtinenti recedere speratur,ꝙ esset in eo q incõtinenti dẽt mori:hic loquitur ĩ ꝓprietate q̃ affert vtilitatem ei,q incõtinenti dẽt mori,qa trãsmisit ad hr̃des suos.Hoc ꝓbat tex.in l.ij.in fi.& l.seq.ĩ.qñ di.le.ced.Sed tũc instatur,filiusfa.nõ põt acquirere hæreditatẽ,nisi iussu pr̃is.l.si qs mihi bona.§.iussum.ĩ.de acq. hær.sed pater dũ ẽ in actu moriẽdi nõ põt iubere,ergo nõ eẽt possibile ꝙ his nepotib.quæratur hẹreditas in vita filij?Rñ.dico ꝙ nepos est su⁹ hæres aui,nec reqritur iuss⁹.Et fili⁹ efficitur hr̃s pr̃i suo ꝑ mediã ꝑsonã nepotis,velit,nolit:& est necessari⁹ hr̃s.l.fili⁹ pr̃oni.ĩ.de bo.lib.& ĩ.de acq.hær.l.q in aliena.§.interdũ.¶ Et si tu dices,an ꝑ se vel ꝑ aliũ fili⁹ fuerit hæres,id qd ꝓdest?Rñd.ad multa. ¶ Et ſm hoc b† q̃ro vtrum inter mortẽ & adõnẽ in suo hr̃de sit dare mediũ:Istã qõnem format Dy.in l.nã nec emãcipat⁹.ĩ.de le.j.& gl.sunt ꝯ̃riæ.Nã in l.si alienũ.§.in extraneis.de hær.inst.dicit quod nõ est dare mediũ,ꝯ̃riũ notatur in l.Iul.ĩ.de acqui.hær.& hic vr̃ casus qđ inter mortem,& aditionẽ in suo hr̃de,est mediũ.Nã hic nepos est hr̃s su⁹ patri,nõ statĩ,sed qñ pr̃ moriet̃. Itẽ vr̃ tex.ad Syll.l. j.§.si pater.& ibi tetigi.In ꝯ̃riũ vr̃ text.in l.si post mortẽ.ĩ.de le.j.& l.quæsitũ.§.pñti.eo.ti.Aduerte,habes distinguere quatuor casus. Aut quæris de successiõe ex testõ,aut ab ĩtestato.Primo casu, aut fili⁹ est institutus pure,& inter mortem & aditionem nõ est dare medium,ita loquitur gl.in l.si alienũ.& tex.in l.si post mortem.§.j. & l.quæsitũ.§.pñti.ĩ.de le.j.& ĩ.si quis omis.cã testa.l.j.§.qui sunt in ptãte.& alia glo.ĩ.ad leg.Falc.l.si creditor.Aut est institutus sub cõdõne,& põt esse mediũ inter mortem & aditionem.l.in condõnibus.ĩ.de cõd.& dem.& hic.Sed si loqueris de successione ab intestato,tũc,aut nullum est ꝯditũ testm̃, & nõ est dare medium.§.sui. Institut.de hær.qual.& diffe.qđ intellige.s.qđ non est medium,qn sit hr̃s in certa ꝑte,sed in alia parte põt esse mediũ.Pone quod decessit vxore prẹgnãte.Anteq̃.n.partus sit ĩ ventre formatus,filius iã natus non est hr̃s,nisi ꝓ quarta,qa tres pñt creari. Aut est iam creat⁹ partus:ita quodãmodo ꝑ naturã pl'es creari nõ pñt,& tunc est hr̃s,ſm veritatẽ:qa si vnus est conceptus,ille est hr̃s ꝓ dimidia. l.cũ qdem.§.suũ.de acq.hær.Vnde in illa parte est mediũ illud tp̃s, qđ pendet an partus format̃.Item si post cõceptũ moriat̃ partus in vẽtre,erit hr̃s in totũ:& sic fuit mediũ in illa parte.Idẽ si fuerũt duo fratres,quorũ vnus postea abstinuit,& hoc verũ de iure cõi, sed ꝑ rescriptũ posset post mortem effici suus.vt dixi in l. Gallus. §.& qđ si tm̃.s̃.de libe.& posth.& ibi tangitur ꝑ gl.Aut aliqd est testm̃,& tunc põt esse mediũ,ꝙ ille est suus hæres, q est proximior tpe quo testm̃ destituit̃,vt hic,& l.si fili⁹ q pr̃i.s̃.tit.proxi.& hoc habito respectu ad ius ciuile:sed ſm ius prætoriũ,ſm qđ filius potest abstinere,non est dubium,qa non est dare mediũ.l.nã nec emancipat⁹.ĩ.de le.j.Et hũc respectũ certe habuit gl.in l.Iul.noster. ĩ. de condi.& demõ.tñ secuta aditione videt̃ a tpe mortis fuisse hæres, postquam non abstinuit.l.j.§. q sunt in potestate.si quis omis.cau. test.Et prædicta vera, si quærat de medio temporis:sed de medio ꝑsonæ,secus etiã ꝙ qs esset suus ꝑ mediã ꝑsonam alterius.ĩ.de acquir.hær.l.si qs in aliena.§.interdum.† Sed quæro pr̃ instituit filiũ sub cõdõne,si monasteriũ intrauerit,an põt institui sub tali conditione.Et videtur quòd sic,quia est potestatiua,& sic valet,vt hic.& l.suus quoq;.Dy.tenet ꝯtrarium, qa non sufficit qđ sit ptãtiua solũ sed oportet qđ sit facilis,vt hic,& l.suus quoque.secus si sit difficilis.l.hæc condõ.ĩ.de cõdi.& dem.l.ij.eo.ti.Et quod ingredi monasterium sit difficile,allegat Dy.in Auth.de monachis.§.j.coll.j.

ADDITIONES.

a IO. FR. RV. ¶ Proximior.Adde Bart.in l.qui se patris.col. 1.C.vnde libe.

b Paris.¶ Et secundum hoc.Vide quæ habes ad Barto.in rub.ff.de cur.bon.dan.

TITVLVS OCTAVVS.

De iure deliberandi.

LEX PRIMA

Seruo non datur tempus ad deliberandum,licet possit nolle adire.

Patri & filio simul datur tempus ad deliberandum.

Monachus institutus æquiparatur seruo in tempore ad deliberandum.

SI seruus. Opp. † & videtur quod seruus debeat habere tempus ad deliberandum: quia ipse non potest adire.l.cum proponas.C.de hẹre.instit. Sol.seruus non potest adire,nec repudiare.Adire non nisi præcedat iussus.l.si quis mihi bona.§.iussum.ĩ.de acquir.hære. Item repudiare non potest.l.j.§.per seruum.ĩ.de suc.edi.sed potest nolle adire,sed propter hoc non datur tempus ad deliberandum. ¶ † Quæro quid in filiofamilias?Credo quòd debet dari patri & filio simul,quia neuter sine altero potest repudiare.l.is qui hẹres. §.fi.& l.seq.ĩ.titu.ij.sed aliud in seruo, quia dominus solus potest repudiare.l.j.§.per seruum.ĩ.de suc.edi.dixi in l.legatum.ĩ.de leg.j. ¶ † Quæro,quid in monacho instituto vel succedente ab intestato,cui æquiparabimus,seruo vel filio?Effectus est magnus, quia si filius repudiat,nihilominus pater potest adire,l.fi.§.vbi autẽ puerilis.C.de bon.quæ lib.secus in seruo.De hoc scribo in mã vulgaris substitutionis:tamen in hoc puto quod æquiparetur seruo,cũ non sit spes,quod sibi facto sui iuris possit quæri.

Tempus vbi non datur certum,est arbitrarium.

Hæredi,& non legatario datur tempus ad deliberandum.

Fideicommissarius vniuersalis habet tempus ad deliberandum.

Fideicommissarius vniuersalis potest facere inuentarium ex persona sua.

Tempus quantum detur citato ad respondendum,an velit esse hæres.

Iudex si dat secundam dilationem causa non cognita , factum in ea quando teneat.

§. Ait prætor. a Not.† text.hic dum dicit,tempus &c.ꝙ vbi tempus nõ adiicitur certũ, relinquit̃ arbitrio iudicis.¶ † Quæro,cui datur tempus ad deliberandum. Dicit

ADDITIONES.

a Pom.¶ Ait prætor.ad istum tex.vide alex.cons. 17.in 1.col.in 4. vol. & adde multos casus,in quibus statur arbitrio iudicis,vt per Barba. cons. 20.in 3. volu. Item statur arbitrio iudicis an aliquid sit antiquum,vel vetus.Ita Ioan.Cald.in c.quoniã contra.de proba.item statur arbitrio iudicis an amicus possit testari pro amico.Ita Sal.in l.eos.C. de test. adde Barba.consi.51.1.volum.item statur arbitrio iudicis, an aliqui dicantur vicini. alexand.in l.4.§.si tam vicinum.ff.de dam.inf.item statur arbitrio iudicis,an iniuria sit grauis,vel leuis,secundum Bald.in authen.si testis.C.de test.item statur iudicis arbitrio an constitutio sit rationabilis,vel non,vt dicit gloss.in c.1.de constit.adde etiam alienum casum per Bar. in l.si constante.ff.sol.mat.& tale arbitrium imponitur secundum quòd in simili esset consuetum,vt dicit glo.in l.quid ergo.§.pœna grauior,vbi Bart.ff.de his qui no.infa.& tale arbitrium in pœnis extenditur vsque ad mortem,secundum gl.in §.in summa.insti.de iniuriis de qua glo.vide late Fel.in c.in literis.de consti.

b Alexand.¶ Arbitrio iudicis.Et vide abba.in c.nonnulli.de rescript.vbi la non dispositis a iure committitur arbitrio iudicis.

Dicit gl. φ hære di nõ legatario, cũ dãnum non contineat. l. si hæreditatẽ. §. mand.† Quid in fideicommissario vl'is? Ex rõne gl. vr̃ φ dẽat habere tp̃s ad deliberãdũ: qa commodũ & incõmodũ hẽt, vt habetis Insti. de fideic. hær. §. si quis. ¶ † Et ex hoc concluditur ad qõnem vtrũ fideicõmissarius vl'is possit ex sua p̃sona inuentariũ facere. Et dixi φ sic, quia inuentariũ fit ad hoc vt cesset deliberatio. l. fi. §. ij. C. de iure delib. sed deliberatio cadit nõ solũ in hr̃dẽ, sed ẽt in fideicommissariũ, ergo, &c. Ita dixi l. in rõne. §. quod vulgo. ad l. Falc. & Spec. de instr. edi. §. dicto. vers. quid si hr̃s non fecit. ¶ Quæro, tota a die citãtur hæredes instituti, vel venientes ab intestõ, & iudex statuit terminũ, intra quẽ dẽant r̃ndere an velint eẽ hr̃des, vel nõ, q̃tum tp̃s b dẽt dari? Habes c in prox. l. itaq;. tex. no. φ dẽt dari ad min⁹ tp̃s cẽtũ dierũ, & expressius ĩ l. j. §. Largi⁹, ꝗ suc. edi. Et ex hoc reprobaui gl. s̃. ꝗ hæ. inst. l. si qs ĩstituat. §. j. Sed hoc examinat lati⁹ p gl. j̃. de acq. hær. l. q̃diu. & ibi dicã. ¶ † Itẽ q̃ro hic, φ scda dilatio dẽt dari cã cognita. Hoc facit ad mãm l. ĩ pecuniariis. s̃. de fer. Sed q̃rit gl. si iudex dedit dilationem sine cãæ cognitione, vtrũ sit ipso iure nullum qđ sub illa dil'one factum sit, vel valeat, sed an nulleẽ per appell'onem ab interlocutoria de iure canonico, vel p appellationẽ a diffinitiua de iure ciuili. R̃n. vt dixi in l. ij. de re iud.

ADDITIONES.

a Poma. Quæro tota. Vide Ias. in rub. de suc. edi.

b ¶ Quantum tempus. Adde tu quòd Bald. post Iac. But. in rub. C. de suc. edi. & idem Bal. & pau. de Castr. hic tenent quod illud tempus erit arbitrarium, & hanc opin. dicit Alex. de Imo. magis communem in cons. suo 2. in 2. volum.

c Parif. ¶ Habes. Vide Ro. cons. 493. quid autem si iudex breuiauit tempus, an possit? vide Ias. in rub. C. de suc. edic. & de veritate eius quod dicit barto. quod ad minus debeãt dari centum dies. vide Ias. in l. curatoris. C. de iure delibe. & in d. Rubr.

LEX V.

1 *Creditoribus hæreditariis per hæredem fit copia instrumentorum ad fundandã replicationem, & sic actori eduntur per reum instrumenta ad fundandam replicationem.*

2 *Remedium vt edantur instrumenta hæredi per creditores. s. vt fiat proclama.*

3 *Notarius dẽt dare copiam instrumenti, in quo habeo obligatum nomen debitoris.*

Aristo scribit. Op. φ quis nõ debeat edere instrumenta aduersario. l. is ad apud quem. C. de edendo. & l. j. & l. q accusare. eo. ti. l. sed hic cogitur qs edere instrumenta creditorib.† Solu. dicit glo. hic loquiẽ ante aditã hr̃ditatẽ, quo casu fit copia creditorib. hr̃ditariis. Sed post aditionẽ non fit copia, qa creditores incipiũt hahere aduersariũ, & hoc non ad fundandã intentionẽ, sed ad fundandam replicationem sic. l. fin. C. de eden. licèt ibi de hoc sint opiniones, & est casus in l. pe. §. fi. ad legẽ Fal. ¶ † Quæro, hic fit copia instrumentorum hæredi, de quib. instrumentis loquitur? R̃n. de hr̃ditariis. l. Aristo. de acquir. hære. vel etiam de instrumentis existẽtibus penes creditores hæreditarios, secundũ quosdã, vt gl. dicit qđ fiet sic, qa iudex faciet proclamari qđ quicunq; habet instrumẽta hr̃ditaria, vel dẽt aliqua hẽre ab hæreditate, ostendat intra talẽ diem, aliàs sibi præiudicat, vt text. in l. j. §. cũ dicitur. j̃. si cui plus quam per l. falc. Facit optime j̃. de acqui. hær. l. Aristo. vltimo hęc l. expręstat † vnum, videlicet ego creditor habeo obligata omnia bona mei debitoris, & volo quod notari⁹ det mihi instrumẽtum, in quo continetẽ nomen debitoris mei. Dico qđ debet dare copiam vt hic, & l. fi. j̃. de bon. auth. iud. possi.

§. Si minor. In tex. ibi, sine pręiudicio, s. aditionis, ideo pręsumendum est. φ per hoc non vr̃ adire, secundum Dyn. φ pendẽte dilatione permittiẽ hæredi vendere res hæreditarias. Contra. j̃. eo. l. ait pretor. vbi videtur speciale in pupillo, non in maiore, quòd venditio impediatur. Solue. vt ibi dicam.

LEX VII.

1 *Alienare qui non potest quando poterit actiones exercere.*

2 *Deliberans adire, quando possit pendente deliberatione ad adeundum alienare.*

Ait prætor. No. tex. ibi, absurdũ, &c. dr̃ hic quod ille qui non põt alienare, non põt actiones exercere. Contra (procurator non põt alienare: & tñ actionẽ põt exercere.) l. procurator tutorum. s̃. de procu. Sol.† fateor in eo q nõ põt alienare suo noĩe: sed in eo q non põt alienare noĩe alterius, non sequitur, ergo non põt actiones intẽtare noĩe illius: qa põt habere mandatũ ad agendũ, nõ ad alienandum: ad qđ facit text. & gl. in l. eius est nolle. j̃. de re. iur. Itẽ op. de l. Aristo. §. si maior. s̃. eo. vbi indistincte in persona cuiuslibet deliberantis non admittitur alienatio, nisi causa cognita. Solu. a ibi loquiẽ ĩ magna hr̃ditate, hic ĩ parua. Præterea, hic põt deminui causa vescẽdi pupillũ, ibi non ita dicit gl. Tu † autem aduerte qualiter istę leges procedant, qa si maior deliberet de adeunda hr̃ditate, ipse deliberans nõ põt alienare deliberatione pẽdente, nisi causa cognita. l. Aristo. §. j. s̃. eo. Sed si esset datus curator bonis, ipse, vel alius, tunc põt alienare ex cã sine decreto iudicis res tp̃e perituras, l. si qs instituatur. §. fi. & l. seq. s̃. de hęr. inst. Sed si pupillus deliberat, etiã curator dat⁹ bonis non posset alienare aliquas res etiam tp̃e perituras, nisi cã cognita. Et idẽ puto in qualibet persona infirma, nisi cã cognita, hic est casus in l. si qs instituatẽ. §. fi. s̃. de hær. insti. & idem hic dicit prætor deminui vetabo. & sic loquitur impersonaliter a quocũque: sed in l. Aristo. §. si maior, loquitur personaliter. s. de persona eius qui deliberat.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Sol. Hanc sol. sequitur pau. in c. edocti, ver. non obstat. de rescrip.

LEX VIII.

1 *Minor potest restitui de eo quòd gessit intra quadriennium quod datur ad restitutionem, & est singulare.*

2 *Substitutus vel legitimus adeundo hæreditatem non excludit suum ab hæreditate paterna.*

3 *Dispositio huius l. quod habeat locum etiam in nepote.*

4 *An hæc l. habeat locum in filio emancipato.*

5 *Filius qui repudiauit hæreditatem maternam, an possit pœnitere.*

6 *Tacuit qui semper, intra quantum tempus possit adire.*

7 *Ille, qui repudiauit, volens adire, quando audiatur, in perpetuum, siue suus, siue extraneus.*

8 *Si quis dixit, volo repudiare, vel quod hæreditas sibi non expedit, quando inducatur repudiatio.*

9 *Repudiatio an inducatur dicendo nolo adire.*

10 *Repudiare an videatur ille, cui est statutum certum tempus ad adeundum, vel repudiandum, & nihil facit.*

Si quis suus. No. notabilẽ legem, & mẽte tenendã, & cõcordat lex fi. C. de repudian. hæredi. Opp. de illa l. fi. C. de repu. hæred. Hic dicitur, quod permittiẽ aditio post repudiationem. Cõtra, imo intra trienniũ vt lege cõtraria. Sol. intellige illã f̃m istam, vt possit adire intra triẽniũ cõputandũ a tp̃e repudiationis si fuit maior: vel intra trienniũ cõputandum a tp̃e vtilis anni, si fuit minor. Et sic est casus singularis† φ põt restitui minor in eo quod gessit intra quadriẽniũ, qđ datẽ ad restõnem, φ est ibi sp̃ale: sed rl'r contra. l. doli mali. §. diuersũ. j̃. de nouat. Itẽ op. de l. ij. C. de iu. & fac. ign. vbi post repudiationem nõ p̃t adire. Quidã dñt, φ ibi tacẽdo, hic expresse repudiãdo Alij dñt ecõtra: vide gl. ibi. Vel† verius, ibi substitut⁹, vel legitimus, q adiit: vnde filius excluditur ab hr̃ditate materna, vt j̃. ad Tertul. l. filij. §. j. suũ aũt hæredẽ adeũdo ab hæreditate paterna nõ excluderet intra dicta tp̃a: ita loquitur, hic, f̃m Iac. de Are. & f̃m hoc, hic loq̃tur de hr̃ditate paterna, ibi de hr̃ditate materna, & hæc est vera solutio. ¶ † Quæro ergo & reuoco in dubiũ, vtrũ hoc habeat locum in quolibet suo tã in filio q̃ in nepote. Dic, vt l. fi. de repu. hæ. quæ loquiẽ tñ ꝗ hæreditate paterna, sed ista lex loquitur in quolibet suo. Et sic intelligo, & ita sentit gl. in l. nonnũquã. j̃. de colla. bon. & l. iusta interpretatione. circa fi. j̃. de verb. sign. vbi p̃ris appellatio intelligitur de auo: sic d. l. fin. quæ loquiẽ de hæreditate paterna, intelligã de auita. ¶ † Quæro qđ de emancipato. Gl. hic, & in l. fi. C. de repu. hære. dicit idem φ in suo, p l. nonnunq̃. j̃. de colla. bon. Sed l. nonnunq̃, non loquiẽ de repudiãte, sed de volẽte cõferre. Est ergo dicẽdũ de filio emancipato, φ dicã de filio repudiãte hr̃ditatẽ maternã, vt p̃batur exp̃sse. C. de iur. & fac. ign. l. ij. & iij. & ibi no. & dixi in d. l. nonnunq̃. licèt qdã dicãt idem in filio emãcipato, φ in suo, p l. pro hr̃de. §. Pap. de acq. hær. q̃ lex modicũ facit, vt. ibi videbitis. ¶ Quid in hr̃ditate † mr̃na, vtrũ possit pœnitere si repudiauit, Gl. φ sic. in l. fi. de repu. hæ. per l. filij. §. j. ad Tert. Aduerte l filij. §. j. non loquitur in repudiãte, sed ĩ eo q dicit, nolo adire. Nã ille q delibe rat põt dicere, nolo adire: iõ non p̃sumiẽ repudiare dicẽdo, nolo esse hæres, nisi sit elapsus ann⁹ postq̃ dixisset, d. l. filij. §. j. sed si repudiasset, nunq̃ postea posset adire, d. l. ij. & iij. C. de iur. & fac. ign. & l. sicut. C. de repud. hære. Circa quod dic, vt dixi in l. filij. §. j. ad Tert. ¶ † Quæro, intra q̃tum tp̃s a posset adire ille, q sp̃ tacuit, R̃nd. vsq; ad triginta an. si viuit, sed si decessit, intra annũ, trãsmittit ius deliberandi: al'as sec⁹. l. qm̃ sororẽ. & ibi no. & l. cũ antiqorib. C. de iu. deli. De cuius iuris deli. trãsmissiõe plene dicã j̃. de re. du. l. q duos. in prin. ¶ † Sed q̃ro vtrũ ille q repudiauit exp̃sse audiaẽ in p̃petuũ volẽs adire in suo. dic vt hic, & l. fi. C. de rep hær. In extraneo, si est maior, nõ audiẽ. l. sicut. C. de rep. hæ. sed beneficio fideicõmissi põt cogi. l. nam qđ. §. fi. ad Treb. Si vero ẽ minor, tũc dẽt audiri, nisi bona sint alienata a substituto. l. φ si minor. §. Scæuola. s̃. de min. & ibi gl. ¶ † Quæro, quid si aliqs dixit, volo repudiaẽ, vl' dixit hr̃ditatẽ sibi non expedire. Dic, aut hoc ipse dixit post tp̃s datum sibi ad deliberandum, & tũc ista verba ĩducũt repudiationẽ. l. sed & si alio. b §. j. & l. oẽs q. j̃. ad Treb. Aut hoc dixit añ petitã deliberationem, & tunc ista verba cũ cursu triũ mẽsiũ inducũt repudiationẽ, tex. est no. & sin. in l. j. §. similique mõ. cũ sua gl. C. e. ti. ¶ † Sed qđ c si dixit, nolo adire, Dico qđ in illo q dicit, nolle se adire cum cursu anni, inducitur repudiatio. l. si filij. §. j. ad Tert. & ita tenet Cy. in l. ij. C. de iur. & fac. igno. licèt Pet. ibi al'r dicat. Facit qđ no. C. vñ. lib. l. qui se p̃ris. vbi vr̃ qđ idẽ sit dicere, nego me eẽ hr̃dẽ, & nolo esse hr̃s. Et est rõ dr̃iæ inter hæc, & ea q dixi ĩ p̃cedẽti qõne: qa hæc verba sũt abnegatiua voluntatis deficiẽtis, nec ponũt voluntatẽ ad aliqd tẽdeẽ, vt si dico nolo eẽ hr̃s: ñ tñ dico qđ hẽam aĩum repudiandi, s magis differendi, vt no. in d. l. ij. C. de iu. & fac. ign. Idẽ si nego me hæredẽ, vt not. in l. q se p̃ris. Sed in qõne p̃cedẽti verba ponũt aliq̃ volũtatẽ adesse, cũ dicit volo repudiare hr̃ditatẽ, vl' dixit sibi non expediẽ hęreditatẽ, vel similia: & iõ, vl' induciẽ repudiatio statim, vel induciẽ cũ cursu minoris tp̃is. Eadem rõne ista verba volo adire, vl' puto mihi hr̃ditatẽ expedire, si p̃ferentẽ post tp̃s datum ad deliberãdũ, inducerẽt aditionẽ. d. l. oẽs q. ad Treb. aliàs post lapsum spatium

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quantum tempus. Sequitur Are. consi. 150. in fi.

b Pom. ¶ Sed, & si alio. Vide per alex. in l. quia poterat. in prin. eo. tit.

c Pom. ¶ Sed quid. Et vide per Ang. & dñm meum in d. l. si quis instituatur. s̃. de hæ. insti. IO. FR. RV. Contrarietas. Bar. no. in ver. sed quid si dixit nolo adire. Nam vult in l. 2. C. de iur. & fac. ign. quod per ista verba nolo adire, non inducatur repudiatio sed cum cursu anni. Contrarium not. in d. l. filij mater, & ibi alex. in apostill. not. hanc contrarietatem, & ias. in d. l. 2. vbi plene examinat istum articulum.

spatium triū mensiū.d.§.similiq; mō:qa dicta verba ponūt aliquā voluntatē. Et ista sunt vtilia,& singularia.¶ † Sed quid si prætor[a] statuit certum tps intra qđ debeat adire vel repudiare,& nihil facit. Dic qñq; illud tps statuitur ei,qui est institut⁹ sub ɔditione potestatiua:vel mista:& tunc elapso tpe habet̃ ꝓ repudiāte: sed pro adeūte non pōt haberi,cū ɔdō nō sit impleta.l.si qs instituat̃.s.de hær.inst.& in l.si seru⁹.ȷ̄.de bo.auth.iu.pos.Q ñque illud tps statuit̃ ei,q est institut⁹ pure,& tūc aut statuit ad petitionē filij exhr̄dati, q vult intētare querelam,& dic,vt in l.scimus.§.fi. C.de inof.testa. Qñq; statuit̃ ad petitionem creditoris,& tūc elapso tpe habet̃ pro adita.l.fi.§.sed qa qdā.& §.seq.C.e. Aut statuitur ad petitionē substituti,& tunc elapso tpe hr̄ ꝓ repudiata.l.q̄diu.& ibi not.ȷ̄. de acq.hæ.Et sic ista lex non corrigit:licèt gl.dicat eā corrigi ī d.l.fi.§.sed qa qdā.& male ibi doc.reprehēdūt ipsam.Ego dixi ꝙ ista verba hr̄ditatē non expedire,vel nolle adire,nō inducūt repudiationē,nisi cū cursu certi tpis,vt s̄.dixi:hoc verū,nisi sit cōpuls⁹ adire, vel patitur se cōpelli,tūc q̄tū ad suū dānū hr̄ pro repudiāte,& sic non pōt adire.l.nā qđ.§.si quis cōpulsus.& l.ita tñ.§.si patronus.ȷ̄. ad Treb.& ibi dixi,& habetur in l.gñaliter. C.de institu.& substi.

ADDITIO.

a pom.¶ Si prætor.Et vide per Angel.& dominum meum in d.l.si quis instituatur. suprà, de hæred.institu.

LEX XI.

Qui filium. De hac materia vidistis plene in l. ex facto. §.si quis rogatus.ad Trebellian.& in l. generaliter.C.de institu.& substitu.

LIBER XXIX.

TITVLVS SEPTIMVS.

De militari testamento.[a]

ADDITIO.

a parif.¶ De militari testamento.Nunquid in testamento militis requiratur rogatio testiū, vide Roman.consil.206.

QVAERIT Dyn.super hac rubrica,quot sunt militis priuilegia,quæ latius tractantur in l.neque.§.j.infrà,eod.titu.

LEX PRIMA

1 *Statuto stante quod in maleficiis possit perueniri ad condemnationem non obstante vlla iuris solennitate, dummodo de maleficio constet, quod si testes sunt examinati in die Veneris sancti,quod poterit perueniri ad condemnationem. Clausula,non obstante vlla iuris solennitate,quid importet.*

2 *Militis testantis,in probanda voluntate,debet testis in iudicio examinari iuris solennitate seruata.*

Militibus. Opp.quod miles debeat testari iure cōi,vt C.eo.l.pe.Huius contrarij timore gl.soluit distinguendo tres casus. Vide gl.quæ incip.a solennitate.Et istam legem induxi semel ad pulchram qōnē. Cauetur[a] statuto † ciuitatis Assisij,ꝙ in maleficiis possit perueniri ad condēnationem non obstante vlla iuris solennitate, dūmō cōstet de maleficio:mō testes fuerunt examinati die Veneris sc̄ti, q̄ritur an possit perueniri ad condēnationē,ego sum imaginatus quid vult dicere,nō obstante iuris solēnitate.Et rn̄deo ꝙ tantum est dicere,quantū,ad prima iura naturalia redeamus.Probo hoc. De iure nāli oēs liberi nascebant̃, & postea supuenerunt bella & concupiscētiæ,& inde sequuta sunt mr̄imonia:& qdā sunt legitimi,& qdā non,qdā liberi,& qdā serui,vt in Auth.qb.mo.nā. effi. legi.§.liceat,mō qñ Impator restituit natalib.restituit ad pristinū ius,nō obstāte iuris obseruatiōe,d.§.liceat.& in Auth.quib.mod. nā.effic.sui.§.illud.Mō in proposito cum dicitur,nō obstāte iuris obseruatione,tātū est dicere quātū redeamus ad pristina iura nālia,sed de iure nāli in ore duorum,vel triū stat oē verbū,vt ī c.nouit.extra,de iud.Itē solēnitas feriarū est de iur.ciui.nō nāli.l.oēs.ij. & l.ac⁹.C.de fer.quæ pōt p legē tolli,etiā si esset in honorem Dei inducta.l.ꝓuinciarū præsides.C.de fer.& ibi dixi.Item iurm̄ est iuris ciui.l.iuris iurandi.C.de testib.dūmō parti defensio nō auferat̃: qa defensio est de iure nāli.l.vt vim.de iusti.& iur.& in c.pasto. extra de re iu.in cle. Et hoc probatur in tex. vbi milites pn̄t testari qualitercūq; volūt:quia remissa est iuris solēnitas,dēt tñ duob.testib.probari ad idē.C.fami.erci.l.fi.Sed an † qñ isti testes examinabuntur in iudicio req̄rit̃ iuris solennitas? R̄ ñ.sic.l.Lucius.ȷ̄. eo.ibi legitimis probationib.Nā in eo qđ venit expediēdum per ipsum militē est remissa solēnitas,vt hic.Sed in eo quod venit expediēdum per iudicē,vel per hæredē,secus,vt ȷ̄.eo.l.in fraudem. §. fina.

ADDITIO.

a pom.¶ Cauetur.Et vide Bar.in consi.suo 182.incip.Quæstio est talis, vtrum statutum, vbi disputat,si statutum aufert solennitatem,vtrum intelligatur de ea quæ est ad esse,an de ea quæ est ad bene esse.

LEX III.

1 *Contrahere qui potest tanquam tutor,& tanquam priuata persona,si contrahit simpliciter,quomodo videtur contrahere.*

2 *Qui poterat,vt arbiter,& arbitrator procedere si elegit viam arbitri,an possit redire ad aliam viam remissiue.*

Similes. [a] Illud qđ ex nr̄a voluntate depēdet intelligimur facere oī iure quo melius facere possumus. h.d. Not.text.ibi,neq;.n.&c.Sed quid in contractib.vbi † quis pōt contrahere,tanquam tutor,& tanquā priuata ꝑsona,& contraxit simpliciter?De hac quæstione dicam in l.post mortem.§.j.quando ex fac.tu. Dy. † inducit hāc legem ad quæstionem compromissi.in Titiū tanquā in arbitrum & arbitratorē,& elegit viā arbitri, an possit redire ad aliam viam? Dixi in l.si dominium.ȷ̄. de furtis.& Spec.ponit in ti.de arbi.§.sequitur. versi quid si compromissum.

ADDITIO.

a Poma.¶ Si miles.Circa hunc text.vide Fel.in c.ex officij.de præscript.Bart. consi.58. in 2. vol.panor.consil.103.2.volum.

LEX VII.

Qui iure. [a] Idem intelligo in auth.ex causa, qđ illa auth. ñ habet locum vbi testator facit legata magna,& non cogitat de filiis,vel ignorat vxorem prægnantem. Probatur ȷ̄.eodem.l.milites.§.miles.& probatur in authen.ex causa.C.de libe.præteri.& s̄.de iniusto,rup.& irri.testa.l.filio præterito.

ADDITIO.

a Parif.¶ Qui iure.Ad declarationem huius l.no.quod opus est quod constet de ista generali voluntate secundum Ange.in auth.ex causa.C.de lib. præteri. Item & Ro.in l. sicut certi.C.de test.mil.Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obl.in l.tres fratres. ff. de pac.& probat iste tex.si ponderatur.
Pom.¶ Vide Cor.sin.in verbo substitutio,incip.vbicunque.

LEX XI.

1 *Sermo intelligitur secundum conditionem personæ ad quam dirigitur.num.3.*

2 *Iudex ex causa potest reseruare notario condemnato de falso,vt possit instrumēta facere.*

Ex militari. [a] Sermo † dēt intelligi secundum cōdōnem personæ,ad quā dirigit̃.h.d.No.tex.ibi nā eū. Opp.qđ condemnatus criminis capitalis non possit facere testamentū.l.si quis filio exhæredato.§.irritum.s̄.de iniust.testa.Sol.intellige hoc iudice,vel principe permittēte in sn̄ia.l.si quis in prin. testamenti.§.miles.ȷ̄.de leg.iij.& ȷ̄.de vetera.& mi.suc.l.j.& no.in l. & militibus.C.eo.Facit ad quæstionem,an iudex possit reseruare notario condemnato de falso, vt possit facere instr̄m.Et † videtur ꝙ sic.Doctores dicunt,qđ causa cognita potest,aliàs nō.l.non pōt.ȷ̄.de furtis.& l.diuus.ȷ̄.de iniu.& ibi videtur casus,& Cy.ponit in l.& militib.C.eo.Opp.de l.si qñ.C.de inoffi.testa. vbi dēt facere de iure communi.Sol.hoc ideo,qa si cū milite loquebatur intelligitur qđ facit de iure militari.Nā sermo † dēt intelligi sm̄ ɔdōnē personæ,ad quam dirigitur,vt hic,& l.plenū.§.equitij.s̄. de vsu & habi.& per Dyn.in c.ea quæ a iure cōi. extra de regu.iur.lib. vj.

ADDITIO.

a Pom.¶ Ex militari.Vide Barba.consil.2.in 2.volum.

1 *Hæreditas patris non adita a filio suo existente in potestate transmittitur ad quemlibet successorem.*

2 *Differentia inter extraneum, & suum quo ad transmissionem hæreditatis non aditæ.*

3 *Hæres filij repudiantis propter existentiam suitatis , an possit adire quod filius hæres repudiauit remissiue.*

§. Si filiusfamilias. Cum l. seq. vsque ad §. deportati. Quæro an hæreditas † pr̄is non adita a filio suo existente in potestate,transmittat̃ ad quēlibet successorē,vel non? Glo.dicit ꝙ transmittat̃ ad suos,vt hic not. & dicit tex.l.j.C.de his q añ apertas tab.p l.apud hostes.C.de suis & leg.& vr̄ casus,& ibi.& idem tenet in l.ij.C.ad Orfician.ad extraneos non,vt no.glo.in l.si infanti.C.de iure deliberandi.idē sentit in l.si fratris.eo.ti.Hoc dictū videt̃ contra casum legis nostræ:& l.hæreditate.§.filius.ȷ̄.de Castrens.pecul.& l.qui duos.§.cum in bello ȷ̄. de reb.dub.& l.Lucius.ȷ̄.de iure fisci.& l.apđ hostes.de suis & leg. In quib.legib.vr̄ expressum ꝙ transmittitur ad quemlibet:quare Mart.Syl.& Iac.de Bel.dn̄t gl.esse veram,nisi filius impediatur adire iusta ignorantia,vel alio iusto impedimento,tunc.n. ad quoscunq; transmittitur.Nā oēs leges allegatæ in gl.vidētur loqui vbi filius impedit̃ adire propter iustum impedimentum. Ita tenet in Auth.de triē.& semis.§.j.Alij doctores tenēt indistinctè qđ transmittitur ad quoscunq; p præallegatas leges.Et hanc opi.tenet Iac. de Are.& Pet.& Vltramō.& Richar.Malumb.Pet.in l.apud hostes. & Ray.de Forli.& idem Ray.de Mōte Vbiano tenuit cōsulendo. Hāc opi.puto esse verā,& sæpius sic ex facto consului,& ista distinctio iusti impedimenti non placet,per l.liber hō.§.fi.ȷ̄.de stipu. seruo,vbi est tex,quod ēt ille errauit in iure:tñ existentia hęredis sui, hr̄ditatis paternæ acquisitionem operatur.Et probo hac rōne,beneficium abstinendi fuit introductū in fauorē filiorū,vt nō teneātur creditorib.non in odiū suū,sed si hæreditas nō adita nō transmittitur,& sic priuaretur transmissione,quā habebat de iure antiquo,iā illud bn̄ficiū esset in eius odium inductū , qđ esse nō dēt.l. si filius q patri.s̄.de vulg.& pup.& l.apud.hostes.C.de suis & legit. vbi dr̄ sua,&c.Dices tu,hoc posset esse odiū filij. Quid.n.si hr̄ditas filij soluēdo nō esset?Dico ꝙ nō est odium,qa sicut filius viuēs hēbat ptātem abstinendi,vl̄ immiscendi,ita trāsmittit , vt ȷ̄. ti.j.l.si qs filiū.§.j.& ibi no.Contra hanc opi.facit ȷ̄.ad Tert.l.ij.§.si qs ex liberis.vbi vr̄ casus.sed tene secdam lec.positā ī gl.& facit ɔ̄.C.de iure deli.l.si infanti.vbi dicit,oēs hr̄ditates ītelligas.s.extraneorū, & eodē mo.C.de cad.tol.l.j.§.in nouissimo.vbi dicit, hæreditates nō aditas nō trāsmitti,intelligas.s.exneorū.Item cōtra hoc facit l.j.C. de his

de his q ante aper.tabu.vbi ex spāli bñficio transmittitur hr̃ditas, &tñ loquitur de paterna. Sol. illa lex loquitur de hr̃ditate ascēden tiū,& etiā eorū q in ptāte non hn̄t:& inquātū loquitur de pr̃is hæreditate,q hēt eū in ptāte, illa lex nullū inducit spāle. Itē facit con tra prædicta.l.cum antiquioribus.C.de iur.delib.vbi vr̃ dici idē in 2 filio qđ in ex̃neo,quod decedēs trāsmittit ius deliberādi.† Sed tu dic,si filio est statutum certum tps ad deliberādū, & decedit interim est idē in suo,ꝙ in ex̃neo:sed si nullū tps est statutū,tunc remanet differētia inter suum & extraneū,qa suus ad quoscunq; & qñ 3 cunque transmittit sed extraneus intra annum tantum.† Itē quæ a ro,cum filius [a] repudians remanet hæres, vtrum existentia sui hæredis operatur.vt hæres filij possit adire illud, quod ipse filius repudiauit.text.quòd non.in l.j. C.de his qui ante aper. tabu. Istam materiam latius tractabo ĵ.ad Tertul.l.ij.§.si quis ex liberis.

ADDITIO.

a Pom.¶ Quæro cum filius.Vide Iason.in l.qui patris.C.vnde lib.

LEX XIIII.

1 *Clausula, non obstante iuris solennitate, operatur quod videtur res reducta ad primum ius naturale, i. gentium.*
2 *Ius gentium duplex est, & cadit in seruo.*
3 *Priuilegia militum in testando circa formam, & solennitatem testamenti sunt nouem.*
4 *Priuilegia in testamentis militum circa personam testantis.*
5 *Priuilegia concernentia personam instituti.*
6 *Priuilegia militis circa substantiam dispositionis.*

Neque enim. Ad euidentiā no.ꝙ circa testm̄ sunt multæ solennitates. Quedam circa formā testi,& ipsum testm̄. Quædam circa psonā testātis. Quædā circa psonā instituti, seu legatarij. Quædam circa substātiā dispōnis. Et circa quolibet illorū vr̃ dispensatū p illa verba posita.s̃.eo.l.j.§.testentur qūo velint. Sed hic loquit̃ de solennitate, quæ est circa personā instituti,qui dēt eē capax trib.tpibus.l.si alienum.§.in ex̃neis.de hære.inst.¶ Op.de ver.sed si seruum.ad ver. deportati. Nā in j.ver. dr̃ ꝙ non capax pōt institui, in seq.nō.Gl.sup verbo & fere,dicit ꝙ verbū, fere, tollit ǝ̃riū.Gl.bñ soluit,sed non p hęc verba: sed soluit p illa verba posita s̃.e.l.j.p quæ militib.oīs solēnitas iuris est remissa,vr̃ concessum ꝙ pñt institui oēs,q sunt capaces ex iur.gen. Sed si nō sunt capaces ex iur.gen.nec ex iure ciui.tūc non pñt institui.
1 Et hoc tene mente † qa facit ad aliud qđ dñt statuta. Non obstāte iuris solennitate,quæ verba intelligunt,qa redit̃ ad primū ius naturale,vt dixi s̃.eo.l.j.& intelligas nāle.i.de iur.gen. Et ius gentium 2 est † duplex.[a] Primum qđ fuit eo ipso qđ gētes fuerūt,nō cōe cū a brutis,vt ꝙ promissa soluatur. Et istud ius gentiū,adhuc est in seruis:qa nāliter obligātur. Quoddā est ius gētium,quo oēs gentes vtuntur,introductū vsu gentiū.l.j.in fi.s̃.de iust.& iure. Et istud ius nō cadit in seruo,qa p ius gentiū est introducta seruitus,quę impedit hoc,l.manumissiones.s̃.de iust.& iur.& ideo illa verba,remissa oī iuris solennitate,reducuntur ad ius gentiū. Non.n. ad primum tantū ꝙ fuit eo ipso qđ gentes fuerūt,sed etiā ad id qđ fuit introductū ex vsu gentiū. Vñ id qđ non cadit in seruū,nō vr̃ remissum vt hic.¶ Vltimo videamus priuilegia militū. Dy.enumerat s̃.eod. b sup.rub. Tu vero [b] latius,& melius dic qđ in testō sunt ǝsiderāda 3 quatuor priuilegia militū. Primo ipsa forma,& † solēnitas testi, Et circa hanc vr̃ dispēsatum in nouem. Primo ī numero testiū. Scđo qa non requirunt̃ rogati ƀm distin.positā.s̃.eo.l.j. Tertio quod nō tenet̃ filium instituere, vel exhr̃dare, dū tñ faciat scienter:vt s̃.eo.l. qui iure.& l.militis.§.miles.& C.eo.l.si cū vel in vtero.& l.sicut certi. Quarto quia agnatione sui heredis,vel per legē Velleiā nō rūpitur,licet sit præteritus.ĵ eo.l.idē. Quinto,qa potest instituere ī codicillis.l.militis codicillis.in prin.ĵ.eo. Sexto quia facilius testm̄ ǝfirmat̃.l.in fraudem.§.j.& l.militis.§.veteran⁹. Septimo, qa in substōne pupillari nō requiritur ꝙ sibi fiat testm̄.l.miles ita.in fi.ĵ.eo. Octauo,ꝙ ad ǝfirmationem tabularū pupillariū nō reqrit̃ aditio. d.l.miles ita.in fi. Nono,qa pōt decedere cū duob. testamētis,vt ĵ. eo.l.quærebatur. Et circa oīa ista dispensatum vr̃ per illa verba po 4 sita s̃.eod.l.j.§.faciunt testm̄ qūo velint.† Secundo est cōsiderāda persona testātis circa quā videt̃ dispēsatū. Primo in dānato de crimine capitali.l.ex militari.s̃.eo. Scđo,in dubitāte de statu suo,s̃.e.l. ex militari.§.si miles. Tertio,in muto,& surdo,vt s̃.eo. l. iure militari. In eo vero q est seru⁹ hostium,vel q est pupillus non est dispēsatum,vt s̃.e.l.facere,& C.eo.l.fi. Rñdeo. Rō est: qa impedimentū seruitutis est iuris gentiū. Itē impedimentū discretionis, ꝙ est in pupillo sil'r est iuris gentium. Vnde ad hoc non porrigitur dispen 5 satio,quæ inducit̃ p verba posita s̃.eo.tit.l.j. ¶ † Tertio est considerandā psona instituti, seu legatarij. Et hic est aduertēdum. Quādoque quis est impeditus iure cōi propter defunctum iuris gentiū,vt qa seruus,& tunc in hoc non videt̃ dispensatū cū milite,vt ĵ.ea.l.§.sed si seruū.& qđ s̃.dixi. Aut propter impedimentū iuris ciuilis:& tūc aut si esset dispensatū,tolleret̃ ius alterius.& nō intelligit̃ dispēsatū,vt ĵ.eo.l.in fraudem.in prin.&l.dotalē.ꝙ not.ad ea q ibi dixi. Aut non tolleretur ius alterius,& tunc intelligit̃ dispensatum in tribus. Primo,qa pōt institui ille, qui aliàs nō potest, hoc §.deportati. Secundo, quia sufficit ꝙ sit capax tpe mortis. vt hoc eo.§. Tertio,quia fauore militis est constitutū ꝙ non possit relinquere mulieri,in quā cadit turpis suspicio.l.miles ita.§. mulier.ĵ.

e. Sed hoc non est vigore illorū verborū positorū.s̃.eo.l.j. sed ex 6 rescripto diui Adri.d.§.mulier. Quarto, debemus cōsiderare † ipsam dispōnis substātiā. Aut qs est prohibitus disponere, ne auferat ius alterius,& tunc hæc prohibitio durat etiam in milite,vt ĵ. eo.l.cum filius.&d.l.miles ita.§.mulier. Aut ius alterius nō aufert, tunc aut iō est prohibita dispō,quia ǝtra edicta prætoris,vel ǝ̃ bonos mores,& non vr̃ dispēsatū.l.si a milite.§.edictū.ĵ.eo. Aut alia rōne est prohibita dispō in priuato,& tūc vr̃ dispēsatū in septem. Primo,quia miles pōt instituere ex re certa,& sic decedere ꝓ parte testatus,& ꝓ parte nō,vt ĵ.eo.l.miles ita,ī prin. Scđo,qa sufficit qđ institutus sit capax tpe mortis,vt hic,ver.& gñaliter. Itē potest instituere in diē ex die,vt ĵ.eo.l.miles ita.in prin. Tertio,qa potest extraneo substituere directo,vt s̃.eo.l.miles ēt.&.de vulg.& pup.l. cēturio. Quarto qa obliqua trahit̃ ad directā,vt ĵ.ea.l.§.fi.& l.seq. Quinto,quia verba enūciatiua emissa pp aliud inducūt dispōnē. C.eo.l.ex his. Sexto,qa emācipato substituit directo,vt ĵ.eod.l.miles.§.exhæredato,sed illud est idem cum tertio. Septimo, quia potest hæredem grauare,vltra dodrantem.l.si certarum.§.fina.cum l. seq.infrà,eodem.& C.ad legem Falcidiam.l.in testamento.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Ius gentium est duplex. De veritate huius doctrinæ, vide Ias.in l. 1.in prin. glo. magnæ.ff.de acquir.possess.

b IO. FR. R V. ¶ Tu vero.adde Bald.in l.milites.C. eo.tit.vbi formaliter recitat doct. Barto.hic,& illā sequitur inferendo ad plures quæstiones Ange.de are.in §.penul.institu. eod.titu.

1 *Hæreditate non adita fideicommissum debetur homini libero.*
2 *Paganorum in testamento, quando conseruetur libertas, hærede decedente, hæreditate non adita.*
3 *Institutus si decedat testatore sciente, & non habente tempus ad prouidendum, conseruatur libertas, & hæreditas.*
4 *Vulgaris tacita comprehensa in expressa pupillari, non requirit aditionem.*
5 *Vulgaris tacita vtrum expiret, si pupillus decedit, cui pupillariter fuit substitutus.*

§.Cum miles. Fauore militis,& fauore libertatis,& institutionis, fideic. libertas trahit ad directā.h.d.¶ Op.& vr̃ ꝙ istud sit de iure cōi pp defectū instituti, cum hr̃ditas fideicōmissario nihilominus dēatur.l.pen.§.cū autē.C.ad Treb.Gl.in l.seq.in verb.subueniēdū.quæ inci.ex testō.fatet̃ ǝ̃riū, qñ fideicōmissarius hō esset liber,in quē actiones possent transi 1 re,vide gl.& id qđ dicit gl.est falsum,† quia hr̃ditate ñ adita fideicōmissum nō debetur libero hoī.l. ille a quo.§.si testō.ĵ.ad Treb. Non ob.l.pe.§.cū aūt.C.ad Treb.quia ibi decessit post aditā hæreditatē,licèt sine hęrede decesserit,hr̃s institutus ītelligit̃. Et hāc opi. tenēt oēs doc.Iac.de Are.Iac.de Rau.Ray.& oēs Mod.¶ Item op a ponitur,[a] dr̃ ꝙ in testīs paganorum ǝseruat̃ libertas. Contra l.An 2 toninus.ĵ.de fideic.lib.Sol.† in testō militis,siue decedat viuo testōre & sciēte,siue nō,cōseruat̃ libertas & hr̃ditas. Sed in testō paganorū,si decedat testōre sciente & tps ad deliberandum, siue ad prouidendū habēte,cōseruatur libertas tm̄,non hr̃ditas.l.Antoninus præal. Sed si decessit ipso ignorāte,tunc conseruat̃ libertas& 3 hr̃ditas,vt hic.¶ † Sed q̄ro qđ si decedit institutus testōre sciente,sed non habēte tps ad prouidēdū an cōseruent̃ libertas & hr̃ditas⁹ Dico ꝙ sic.l.tres tutores.de administ.tu.& l.athletæ.§. dat remissionem.s̃.de excec.tutorum.facit optime C.de inofſi. testa.l.iij. 4 ¶ † Vltimo per istā legē ego dico,ꝙ tacita vulgaris quæ ǝtinet̃ in expressa pupilari,non reqrit aditionē,vt hic inducendo sic, sicut. n.tacita vulgaris quæ ǝtinetur in fideicōmissaria,nō requirit aditionem,vt hic:ita nec tacita vulgaris,quæ ǝtinet̃ in expressa pupil 5 lari,vt dixi in l.j.s̃.de vul.& pup.¶ Item induco hāc legē † ad aliud, ꝙ si decessit pupillus,cui pupillariter qs est substitut⁹, vtrum expiret tacita vulgaris. Dixi in l.j.sed dico,ꝙ dēt distingui, sicut distinguit̃ in l.ista,aut decedit institutus testōre sciēte, & ad prouidendum tps habente,aut non,vt hac lege distinguitur,qđ tene mēti.

ADDITIO.

a Parif.¶ Item op. Dicitur quod ad corroborationem,quando testator habuit tempus ad prouidendum,& non prouidit,sit ei imputandum,vide ad Bar.in l.3.C.de inof.test.

LEX XVI.

In fraudem. Istud principium declarabo infrà, proximo §.sicut ibi dico plene.

1 *Solennitas eadem requiritur in destructione testamenti quæ in constructione.*
2 *Resigillans testamentum cancellatum, quando in dubio videatur facere causa renouandi.*
3 *Sigillando quando quis videatur approbare.*
4 *Notarius si cancellauit instrumentum, & postea dicit quod errore fecit, instrumentum probat.*

§.Sicut. No.tex.ibi ideo cum miles induxisset. ¶ † Quæro 1 quæ solennitas requirat̃ in testamēti destructione? Rū.ea quæ requiritur destructione eiusdē,vt hic cōiuncta l.j.s̃.eo. 2 ¶ Quæro quid si in dubio resigillat † quis testamentū cancellatū, an in dubio faciat causa renouādi? gl.ꝙ nō,sed magis ne legatur, vide gl.quæ incipit,q̄ causam,& hanc opi.tenet do.Old. Sed quidam doct.cōtra Dyn. Multum facit cōtra.ĵ.eo.l.tribunus.§.si.cum concordātiis ibi positis.vbi sigillando qs videtur approbare iā factum. Ego dico sic,duo sunt actus,aperire testm̄,& resigillare. Siquidem quis aperit testm̄ incidendo tabulas,non incidendo vnū tantum & cancellando seu inducēdo testamēti, tunc ex hoc actu

præsumitur mutatio voluntatis,& licèt postea resigillet,nõ vr̃ facere,vt approbet,sed magis ne legatur, vt hic. Et ideo cum miles induxisset,& sic non solum aperuit,sed etiam induxit.i. cancellauit.l.inductum.C.de sol.& l.si quis libertatẽ.§.fi.de peti.hære. Sed qñ simpliciter aperuit,sed non induxit,vel cancellauit, post resigillando vr̃ magis aperuisse causa reuidendi,& ideo per sigillum 3 videtur confirmare.l.tribunus.§.fi.¶ † Item quæro, vtrũ sigillando quis videatur approbare.Dic,vt no.infrà.eo.l.Tribunus.§.fi.& a dixi s̃.sol.mat.l.quæ dotis.¶ Vltimo induco ad quæstionem, no- 4 tarius cancellauit † instrm̃,& post scripsit notari⁹, ꝙ istud instrm̃ per errorẽ cãcellauerat,an illud instrm̃ probet? Dic ꝙ est tex.hic vbi miles aperuit & cancellauit , & nihilominus si voluit valere, valuit,facit qđ dixi in l. cancellauerat.s̃.de his quæ in test. delen.

CONCORDIA.

¶ Sicut.Pro ꝯcordia,aduerte,ꝙ notarius,qui aliquid omittit in instrõ per eum rogato,& ponit in margine,& attestatur quòd est sua additio,& ꝙ per errorem omisit post publicatum instrm̃ , nõ pôt errorem suũ corrigere.Intellige qñ in substãtialib⁹ ꝯtractus, & prout intelligit Bar.in sua distinct.in l.si librarius.ff.de regu. iu. in l.Imperator.la j.circa fi.ff.de stat.ho. ꝯtra tamen tenere allegat in l.cancellauerat.ff.de his q̃ in testa.delen.& in hac l.in fraudem. §.sicut.hic,vt innuit Alex.in l.si vnus.C.de testa. Tu hic seruando Bar.alia est qõ,an notarius possit corrigere errorem suũ, de qua in prima opi. Et ista materia etiam tradit̃ p doct.in l.errore. C.de test.in d.l.si librarius.alia est quæstio,an apostillæ appositæ per notarium faciãt fidẽ,quasi sine die,& consule:& sic alio tpe , factæ, quam tpe contractus,& ista loquitur sc̃da opin.ꝙ non valeãt.Adde Pan.c.cum venerabilis.de reli.do.in fi.cũ cõcordãti.ibid. Adde tñ in d.l.cancellauerat,illa cãcellatio facta per notariũ valet,licèt non trahatur ad oẽs:quia de absolutione cõstat forte alio instro. l.fi.C.de sen.ex bre.reci.quia requiritur scriptura, &c. non tã habetur respectus ad cancellationem,quã ad sñiam absolutionis:in aliis aũt additionib.non credet̃,vt s̃.i prima opi. Aliud tñ est quærere de istis apostillis quæ fidẽ nõ faciũt,qñ fiunt alio tpe, vt s̃.& aliud est quærere an possit notarius corrigere errorẽ suum,quod omissum vel alteratum fuit factũ tempore contractus, & sic cum die & consule,& corã testibus,adde ad hoc Pau.de Cast.consi. 56.

ADDITIO.

a Barba.¶ Vltimo induco.Sed contra hoc facit text.in l.1.versi.& ideo.ff.de his quæ in testa.delen.vide omnino Bal.in l.si vnus.& in l.pen.C.de testa.vbi non stat cum dicto Bar. hic.Abbas in c cum venerabilis.de reg.dom.stat cum dicto Bar.hic.

§. Si quis. Priuilegium militis non tollit delictum scribentis.h.d.Et est ratio,quia priuilegium militis conceditur solum circa ea,quæ veniunt expedienda ipso milite.

1 *Regula generalis non comprehendit specialia.*

§. Bonorum. Quæro quid velint dicere ista verba,quia gñalis est ista determinatio. Dicit glo.vt non sit vlla exceptio.Ex qua no.Dyn.ꝙ regula gñalis cõprehendit oẽs casus priuilegiatos.Hoc mihi non placet,qa regula † gñalis non cõprehẽdit specialia,vt no.Dy.super rub.de reg.iu.lib. vj. & j̃.de reg.iu.l.j.& ibi gl.Sed est rõ legis,quia priuilegium militis non egreditur psonã militis,& ea quæ ab ipso milite testãte sunt expedienda respicit,vt hic:sed petitio bonorũ poss. respicit psonã hæredis,& ideo priuilegium militis non tollit negligentiã hæredis,vt hic, & ideo priuilegiũ militis nõ tollit delictũ scribẽtis.

LEX XVII.

1 *Priuilegium militis non tollit priuilegium mulieris.*

Ciuitas si concessit Byliam quibusdam sapientibus prouidendi , & ordinandi, quomodocunque velint, quod ex ista generali concessione nõ videtur potestas auferendi ius tertio quæsitum.

2 *Fundus dotalis si legatur debetur æstimatio.*

Alienatio fundi dotalis quomodo dicatur prohibita,& cuius respectu.

a 1 Dotalem. Quæro quæ est ratio huius l.?Rñ.quia † priuilegium militis nõ debet tollere priuilegiũ mulieris,ita dicit gl.vide eã,& l.quam alieg.s.l.fi.in princ.s̃.ex quibus causis maio. Sic videbitis not.ifrà,l.proxima.§.j.& hoc est not.ad qõnem in qua consului.Concessit ciuitas quibusdam sapientibus Bayliam & potestatem prouidendi,& ordinandi super adunantia,quomodocunque velint,& melius possint,& hñt potestatem quam habet adunãtia gñalis,an possint auferre ius alterius?Et videtur quod possint gñaliter.l.venditor.§.si cõstat.s̃. cõm. prædio. & l.Antiochensium.§.j.de priuilegiis credito.& l.Lucius.j̃.ad municip.& de vendi.rerum quæ ad ciui.perti.l.j.lib.xj. Sed cõtra vnã personã singularem non pñt.l.si priuatus. j̃. qui & a quib.& l.toties.§.j.de polli.Et dubium qõnis est an ex illa gñali concessione transeat potestas illa,ita ꝙ si illi sapientes volunt,possint auferre ius quæsitum alteri?Dic ꝙ ius non venit in gñali concessione , vt 2 hic,cõiuncta l.j.s̃.eo.¶ † Quæro vtrum si legatur fundus dotalis, debeatur æstimatio?Gl.dicit ꝙ non:quia huius rei dotalis non est b cõmercium,qđ tene mente.Et idẽ gl.tenet b in l.si prædiũ.C.de iure dot.& ibi Cy.hoc tangit.Iac.de Aret.tenet ꝯtrariũ hic , & dicit ꝙ non est verũ ꝙ fundi dotalis cõmerciũ sit prohibitũ.i.ipsa venditio,sed prohibita est alienatio:& iõ dicit Iac.de Are.ꝙ debetur æstimatio.l.si quis inquilinos.in prin.ifrà,de lega.j.& l.cætera.§.si duob.eo.tit.Ego examinaui in l.cum lex.de fideiussori.& dixi qđ respectu mulieris est prohibitus contractus,& obligatio , & dñij trãslatio.Et ita no.in l.si prædium.C.de iure dot.& ibi per doc. sed respectu aliorum communiter tenet obligatio, & venditor emptori obligatur, & fideiussor accedit, sed dominium non transit, vt dixi in l.cum lex.j̃.de fideiussoribus.& sic hoc casu debeatur æstimatio.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Dotalem.Vide Aret.cons.147.

b Pom ¶ Glo.tenet.Ista est communis secundum Alex.in l.apud Iulianum.§.fi. de leg. j.

LEX XVIII.

Si certarum. Ibi,certarum,aliàs cæterarum, & tunc stat propriè:aliàs certarum, & tunc subaudi,tãtum,& mobilium,aliàs instituisset simpliciter aliquos in certis,& vnum in cæteris reb. &c.& sic ille esset hæres a vniuersalis,& alij habentur loco legatarij.l.quoties.C.de hæred.institu.

ADDITIO.

a Pom.¶ Ille esset hæres.Vide Alexand.in l.cogi.§.sed & si miles.col.fi.ff.ad Trebel. versicu.vltimo.hæc lex inducitur ad q.Vide etiam per Alex.cons.58.1.col.4. volum. & cons. 122.eod.volum.

§. Iulianus. Opp.glo.j̃.eo.l.si duob.Sol.vt ibi.Item opp.de l.si sub conditione.quib.mod. vsufr.ami. Sol. ibi sunt hæreditates duorum,hic vnius. Item opp.s̃.ea.l. in princ. Sol.hic sunt diuersa patrimonia,& ideo sunt diuersi hæredes.ibi vnum tantum.Oppo.de l.ex facto.s̃.de hæred.institu.Sol.ibi in pagano,qui non habet nisi vnum patrimonium:hic in milite, qui habet patrimonia,& ideo fit ista separatio.

1 *Hæres institutus a pagano,quando possit in eodem testamento exhæredari.*

§. Si eodem. In hoc §.semper dubitaui,dicitur hic,prout est in litera.No.quòd paganus illum quẽ hæredẽ instituit nõ potest exhæredare in eodẽ testõ. Contra fm̃ illã literã,in qua dicit,nõ.Sol.fm̃ illã literã negatiuam casus ponitur duob.mod. Primo instituit seruũ cum libertate,& ademit sine libertate,& tunc procedit sine scrupulo:qa miles hoc pôt,paganus nõ.l.si ita.§.rña.s̃.de lib.& posth. Sed alio mõ intelligitur in libero instituto,& tunc dicit glo.ꝙ rõ est , qa exhæredatio est res inepta in exneo.l.quidã cũ filium.j̃.de verb.obl. Sed pp hoc non intelligitur solutũ contrariũ alterius literę.Itẽ exhæredatio est res inepta in extraneo,sed in hr̃de instituto est res apta.l.paterfa.testõ.s̃. 1 de hær.insti.Ego dico † prout hẽs literã negatiuã,qđ nullus liber hõ pôt exhæredari sine iusta causa.Hic est casus in l. paterfamilias testõ.de hær.insti.l.vxorem.§. hæres.j̃. de leg.iij. Et est ratio,quia cum hr̃ditas debetur hr̃di instituto a seipso nõ pôt adimi.l.sed si. conditioni.§.fi.s̃.de hære.insti.Sed prout habes literã affirmatiuã. s.possit,siue nõ:tunc intelligit̃ ꝙ possit fieri ex cã legitima ingratitudinis.l.paterfamil. testõ. s̃. de hær. instit. & l.vxorẽ.§.hæres.j̃.de leg.iij.Vel dic,quòd non potest adimi directè,sed per fidecommissum.d.l.vxorem.§.hæres.& dixi in d. l. paterfamilias testamento.

§. Si miles. Hic §.cum l.sequ. concordant cum l.si post missionem.j̃.ad leg.Fal.& cum l.sequen.

LEX XIX.

1 *Deminutio quæ fit de legatis,duplex est.*

2 *Legata vltra vires patrimonij,an sint indebita de iure gentium,& ciuili.*

3 *Si legatus sibi reseruauit præbendam vacaturam remissiue.*

4 *Statuta si duo contraria reperiãtur in eodem volumine, secundum derogat primo licet sint eodem tempore confirmata.*

Si vero composita.

1 §. Quid ergo. Glo.ponit casum. Volo † ꝙ notes vnũ. Quędam est deminuito quę fit d legatis qa vires pr̃monij non sufficiunt.Quædam est deminutio, quę fit p leg.Fal.Primũ probatur hic,& l.si post missionẽ.& l.in quantita. te.in fi.ad leg.Falc.Modo aduerte legata non debentur vltra vires 2 patrimonij.Sed quæro,† an sint indebita iure naturali. hoc est gẽtium,& ciuili,& hic est casus quòd sic:& ideo nõ videtur dispensatum per verba l.j.s̃.eod.& vt dixi s̃.eod.l.neque enim.§.j.Sed deminutio,quæ fit per leg. Falc.non facit legata esse indebita iure gent.sed iure ciuili,& ideo in testamento militis habet locum prima deminutio , sed secunda non , vt dixi in l.j. j̃.ad l. Fal. Gl. † in- 3 ducit hanc l.ad quæstionem de legato qui reseruauit sibi præbendam vacaturam.Et de hac q.est facta decretalis extra de offi. delega.c.præsenti.libr.vj.& habetur per Dyn.in c.j.in vltim.quæstio.de 4 reg.iur.lib.vj.† Vlti.hæc lex inducitur ad q. Vos videtis quòd licèt testamentum,& etiam codicilli confirmentur eodem tempore mortis,tamen ordo compositionis inspicitur. Et sic inducitur ad q.de duobus statutis contrariis in eodem volumine repertis, vt secundũ deroget primo,licèt sint eodem tempore confirmata. De hoc no.Cy.in l.ij.C.de testa.tut.& per Dy.in l.tutores.s̃.de testa.tut.& ego scripsi in repet.l.omnes populi.de iusti.& iu.

LEX XX.

1 *Verba obliqua trahuntur ad directam expressa dispositione defuncti.*

Item fauore libertatis.

2 *Verba directa ex dispositione defuncti trahuntur ad fideicommissum.Item ex ratione l.*

3 *Testator si dixit,volo quod post mortem meam restituatur tali,substituens eum vulgariter & pupillariter,erunt duæ directæ.*

4 *Incontinenti dicitur fieri quod fit semel,quando fit vnum post aliud.*

5 *Testes deponentes vidisse aliquid per simulam.j.vnus post alium,dicuntur contestes,& probant.*

Quærebatur.

[a] Quærebatur. [a]Hec lex est valde not.& mēte tenēda,& Iurisconſ.in hoc tit. ꝓcedit hoc ordine: qa a principio tituli vſq; ad l.ſi certū, ponit expoſitionē illorum verborum,teſtent quō velint,poſitorū ſ.e.l.j.ſed in l.ſi certarū. cę pit formare q.circa mām,& hic ponitur vna qō.† No.quod verba obliqua, trahuntur ad directā ex expreſſa diſpōne defuncti, vt hic.Itē qńq; fauore libertatis trahuntur ad directā.ſ.eo.l.neq;.cū l.ſeq.Itē not.† ꝙ qńq; ex diſpōne defuncti verba directa trahunt ad fideicōmiſſū.Item qńq; ex diſpōne l.vt vidiſtis in l.verbis ciuilib.ſ.de vul.& pup.† Itē quæro,[b] ſi teſtōr dixit volo ꝙ poſt mortē meā reſtituatur tali,ſubſtituens eū vulgariter,vel pupillariter, erit ne directa? Et vr̄ ꝙ non:qa verbū reſtituo,eſt fideicommiſſariū.l.cohrdi.§.cū filiæ.de vul.& pup.Sed tñ ꝯriū eſt verū:quia teſtōr voluit verbū fideicommiſſariū trahi ad directū,& potuit,vt hic.& ecōuerſo eſſet idē.¶† Vlti.no.[c] gl.q̄ inci.al's ſemel.q̄ dicit, qđ illud quod fit in ꝯtinenti vnū poſt aliud,dr̄ fieri ſimul. Quod facit ad qōnē.† Plures teſtes[d] dixerunt,quod viderunt tale quid per rimulam,vnus poſt aliū,queritur mō an probent? Et vr̄ ꝙ nō ſunt ꝯteſtes.Contrariū eſt verū, quia quod fit in cōtinenti vnum poſt aliud,dicitur fieri ſimul,& ſic ſunt conteſtes, vt hac gl Idem no.in l.antiqui.ſi pars her. & l.hæredes palam.in fi.de teſt.ſ.& no. per Iac.de Are.& Cyn.in l.teſtium.C.de teſtib.& ibi vide Bart.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Quærebatur. Vide quid dicat Bar.conſi.12.
b poma.¶ Item quæro. Vide Alex.in l.j.in princ.ff.de vulga.
c pariſ.¶ Vltimo not.idem tenet Cy.& Sal.in l.hac conſultiſſima.in fi.prin.C.de teſtam.& Bald.in l.teſtamentum.C.de teſtam.& imol.in l.ſi pater.& in l.ſi is qui.§.j.ff.de vulga & pup.& Ang.hic in fine.
d Io.Fr.Ru.plures teſtes. Adde quòd iſtam deciſionem tenent ange.imo.& alex.l.ſi quis.§.j.ff.de vulg.& pupi.& ibi vide plures concor.per alex.

§. Si quis a milite

De hoc not. vt plene dixi in l. licet.ȷ̄.de leg.j.

LEX XXI.

Tribunus militum.

§. Cum aliquis

De hac materia dic, vt dixi ſ.eodem.l.in fraudem.§.j.

LEX XXII.

1 *A verbis ſtatuti non receditur.*
2 *Tribunus militum non habet priuilegium militis,niſi ſit miles.*
3 *Exempta eccleſia.ſunt empti presbyteri,monachi,& perpetuo obligati.*
Prior laicus hoſpitalis exempti,in his quæ reſpiciūt perſonam nō eſt exemptus.

Quod conſtitutum

No. hanc l.quę ſolet allegari in materia ſtatutorū. † ꝙ nō receditur a verbis ſtatuti. Querit gl.qđ ſi eſt tribunus & miles,an habeat iſtud priuilegiū finito officio? Dicit ꝙ ſic,qa cū miles habeat illud priuilegiū,ergo & ipſe,cū ſit miles. Et ſic no.† ꝙ tribunus militū non habet priuilegiū militis,niſi ipſe ſit miles, qđ tene mente. Et induco hoc ad q.[a] Nam Canoniſtæ dicunt,ꝙ† eccleſia exempta,vidētur exempti presbyteri, monachi, & perpetuo obligati:vt in c.per exēptionē. extrà,de priui. lib.6. Modo quidā eſt prior cuiuſdam hoſpitalis,qđ eſt exēptum,an ille prior eſt exēptus,[b] Ego conſului ſic. Prior hoſpitalis poteſt eſſe laicus, vt in c. ij.extra de reli.do.in cle. Modo ꝙ dicit exempta eccleſia, videtur exemptus prælatus,intelligo de prælato qui ſit de corpore eccleſiæ:ſed ſi eſſet laicus, tunc in his quæ reſpiciunt ſuam perſonam non eſt exemptus,nec gaudet priuilegio,vt habetis hic, & ita dixit,quod not.bene,quia quotidie practicatur.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Ad quæſtionem. Vide panor.& Mod.in c.nullus iudicium.de for.comp. Bal.in auth.hoc ius porrectum.C.de ſacroſ.eccl.& contrariū tenet in c.quiſquis.13.q.4. in verbo eccleſiaſt.cis.vide etiam Anto.de But.conſi.40.incip.nullam dubita. refert Fel in c.de quarta.de præſc.& pro opi.Bar.conſuluit Are.conſ.94.& vide Bar.conſ.15.j.vol.
b ¶ An ille prior eſt exemptus. Adde tu,& vide ad hæc dicta Bar. Fel. in proœm. Gregor. ve ſic [illegible] dicta.

LEX XXV.

1 *Stāte ſtatuto quod cōtra inſtrumētū,vel ſniam nō poſſint opponi,niſi certæ exceptiones,tamē poterit opponi,quod īſtrumētū nō ſit inſtrumētū,vel ſētētia.*
2 *Villa ſi vigore ſtatuti teneatur reſarcire damnum derobato,debet prius conſtare ipſum eſſe derobatum.*
3 *Verbum relinquo,an trahatur ad inſtitutionem.*
4 *Ratio quia audiui,in teſte eſt bona,in his quæ præcipiuntur ſenſu auditus.*
5 *Teſtes dicentes audiuiſſe Titium inſtituiſſe Seium hæredem,non probant niſi dicant ſe adhibitos,& rogatos.*

Diuus Traianus.

Hæc eſt bona lect. Opp.ꝙ teſtes rogati non requirantur,vt ȷ̄.eo. l.Lucius.Sol.vt no.plenè ſ.ea.l.vbi plenè gl.diſtinguit, & not.C.eod.l. milites.¶ Secundo no.[a] ex hac l.multa. Primo,dicit[b] ſtatutum, ꝙ contra† inſtrumentum publicū nō poſſint opponi, niſi duæ, vel tres exceptiones,vel ꝯſententiam iudicis non poſſit opponi,niſi vna exceptio. Modo ego volo probare inſtr̄m nō eſſe inſtr̄m,vel ſniam non eſſe ſniam, queritur,an poſſim opponere? Certè ſic.[c] quia prius dēt ꝯſtare ſniam eſſe,vt hic. Facit l.4.§.condēnatum.de re iud. Et hoc diſputando determinauit Nic.de Mata. de Mutina. ¶ Item ſunt ſtatuta †ꝑ totā Italiā,ꝙ ſi aliquis fuit derobatus, villa teneatur reſtituere damnum derobato,& ſtetur eius iuramento. Certè hoc debet intelligi, ꝙ prius debeat conſtare ipſum eſſe derobatum,& poſt ſtabitur eius iur̄o de æſtimatione dāni,vt hic. Et pro hoc facit l.ſi cū exceptione.§.in hac.ſ.quod me.cau.¶† Itē no.hic ꝙ verbum relinquo,trahitur ad inſtitutionem. De quo di xi in l.his verbis.ſ.de her.inſt.† Item no.ꝙ in his,quę auditu percipiuntur,ſufficiens eſt ratio teſtis,ſi dixit,ego audiui, vt hic,ibi ſe audiuiſſe.&c. De hoc per doc.in l.teſtiū.C.de teſtib.& p Iac.de Are. in l.2.§.idem Labeo.de aqua plu.arcen.¶ Vlt.no.[e] † ꝙ ſi teſtes dicunt ſe audiuiſſe Titium inſtituiſſe talem hæredem,& non dicūt ſe adhibitos & rogatos,ad hoc,nihil probant,vt hic,ibi alioquin, &c. Et hoc tene mente quando habes probare teſtamentum per teſtes,& ſis cautus in formando articulos.

ADDITIONES.

a Secundo not. Vide Alex.conſ.9.col.2.
b ¶ Primo dicit. Adde tu ad hæc dicta Bal.in l.j.C.de erro.aduoc & eundem Bar.in l.j.§.& parui.ȷ̄.quod vi aut clam.& Ale.de Imo.conſ.3.3.vol.
c Pom.¶ Certe ſic. Vide remiſſiue per Alex.conſ.34.inci.viſo themate.in prin.1.vol.Bart.in l.non putauit.§.non quæuis.ff.de contratab.adde concor.per Ale.conſ.3.in 3.vol.conſ.55. eo.vol. Et vide quid per iſtum tex.dicat Bald.in l.qui accuſare.C.de eden.& circa hoc dictum Bar. Vide Alex.conſ.66.& conſ.6.vol.2.vide etiam Alex.conſ.176.in vlt.col.2.volu. Fel.in c.quoniam contra.de proba.
d Poma.¶ Sunt ſtatuta. Vide Iaſ.in l.de quib.ff.de legib.
e Poma.¶ Vltimo no. Vide Pau.de Ca.in l.hac conſultiſſima.in prin.C.de teſtam.

LEX XXVI.

1 *Qualitas iuncta verbo vel participio debet intelligi ſecūdum tempus verbi vel participij.*
2 *Dominus ſi tenetur pro delicto commiſſo à famulo,non tenetur pro delicto cōmiſſo antequam eſſet famulus:ſecus ſi dixit pro delicto famuli.*

Titius.

† Qualitas iuncta verbo,vel participio debet intelligi ſm̄ tempus verbi vel participij.h.d.ſolennis lex. Et not.tex.ibi,conſtitutionib.enim,& dicit ſtatutum ꝙ dn̄s tenetur pro delicto commiſſo à famulo ſuo. ¶ Quæro[a] † an teneatur dn̄s pro delicto commiſſo anteq̄ eſſet famulus? Certe nō,qa oportet ꝙ ſit famulus tpe delicti commiſſi,vt hic,& expreſſe in l.in delictis §.ſi extraneus.ſ.de noxa.& glo.ibi allegat concordantias,& facit l.ſi tutoris.in fi.ſ.quod iuſſu. Sed ſi dicit,ꝙ dn̄s tenetur pro delicto famuli,tunc iſte tex.innuit ꝙ tenetur pro delicto ante commiſſo,vt hic:quia dicit,non militum teſtamenta ſed à militib.facta. Cogita in hoc,quia eſt valde vtile. Vide cira hoc ſ.de vulg.& pup.l.ex facto.in prin.

ADDITIO.

a Pome.¶ An teneatur. Vide Ro.conſ.15.& conſ.11. Alex.in l.ſi.ff.ne quis eum qui.

LEX XXVIII.

Centurio.

No.ꝙ qui annullat teſtamentum,nō ſolū annullat teſtamentum,ſed etiam omnia ſcripta in teſtamento.h.d.

LEX XXIX.

Cum filiusfamilias.

Not.text.ibi, quia hæreditati,&c. Concordat ſ.eod.l.in fraudem.in princ.& l.dotalem.

LEX XXX.

Si a milite ſcriptus hæres.

§. Aedictum.

No.hunc §.qui eſt gl.illius verbi quō,ꝙ eſt poſitum ſ.eod.l.j.quia verba illius arbitrij ꝙ datur militib.ſ.eo.l.j.non extenduntur ad turpe.

1 *Patri emancipati,& aliis aſcendentibus non habentibus filium in poteſtate,debetur quarta in bonis filij.*
2 *Teſtamentum factum circa peculium caſtrenſe ſubiacet,querelæ,& contratabulatur.*

§. Patri eius.

Quæro quæ† ſit pars debita patri emancipati,ſm̄ iſta tpa? Dicit gl.ꝙ eſt tertia. Vide gloſ. quæ incipit,quæ eſt tertia. Idem not.in l. Paconius,circa prin.ſi[a] par.quis fue.ma. Contrarium no.in Auth.de trien.& ſemiſ.§.i.& in authē.nouiſſima.C.de inoff.teſt.vbi quærit gl.an pars quarta,quæ debetur patri augeatur per auth.nouiſſima. Quid dicemus:[b] forte ꝙ patri manumiſſori debetur tertia,ita loquitur iſta gl.& gloſ. concordans. Sed aliis aſcēdentib.vt ex linea materna?vel alij aſcēdenti,qui nunq̄ habuit eum in ptāte nec eum manumiſit,tūc debetur quarta,vt in gl.ꝯriis. Item dicitur hic contratab.non habet locum in teſtō militis.¶ Sed quæro,† quid in quærela? Dicit glo. idem l.ſi.C.de inof.teſt.vide gl.quæ incipit,vt ȷ̄.poſita.in l.nam in bonis. Et ſic tenet ꝙ teſtamentum factum circa caſtrenſe peculiū non ſubiacet querelæ nec contratab. Idem no.in l.ſi.C.de inof.teſta. Contrarium no.in l.cum lege.C.de epiſ.& cle.& eo.tit.authē. presb.& in corpore vnde ſumitur,de ſanct.epiſ.§.presby.vbi dicit ꝙ petitur legitima condōne ex lege. Alibi gl dicit,ꝙ ſubiacet hodie querelæ,& contratab.vt no.in auth.in teſtō.C.ad Tertu.& l.ſi. C.de inof.teſt.& ȷ̄.ſi à pat.quis fue.ma.ſuper rub.& ibi de hoc dixi & tenet Ia.de Are.& Cy.in auth.ex cā.C.de lib.præt. Ego tenui idē per text.in corpore,vt cum de appe.cog.vnde ſumitur in auth.ex cā.& auth.in teſtō.vbi dicitur,ꝙ teſtm̄ filij reſcinditur patre præterito. Et ſic intelligitur in caſu quo filius poteſt teſtari: ſed filius non poteſt niſi in caſtrenſi,vel quaſi ergo in caſtrenſi,vel quaſi debet intelligi:& ſic hodie ſubiacet querelæ.

ADDITIONES.

a ¶ Augeatur. Et ꝙ hodie ſit aucta. Adde Ale.de Imo.in conſ.140.in fi.in j.vol.& Fab.de ſancto Fab.in auth.nouiſſima.ȷ̄.alle.ver.2.quæro.
b Poma.¶ Quid dicemus. Vide Rom.conſ.185.

LEE XXXIIII.

Si filiusfamilias. Hęc lex duos casus ponit per pulcherrimam rationem. Et vnus casus est qñ posthumus natus est, milite existente in militia. Secundus, quādo nascitur post militiam.

LEX XXXV.

Eius militis.

a **§. Si militia.** [a] Facilius tollitur quod valet iure speciali, quā quod valet iure communi. h.d. & no. tex. ibi, alioquin, &c.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Militia. Limita, vt per iaf. in l. postquam liti, C. de pac. poma. adde rationem per Lanfr. in l.2. §. j. in fi. ff. de iud. & est gl. in c. si super gratia. de offic. deleg. lib. 6. & in c. fi. xvj. q. 4.

LEX XXXVII.

1 *Dictio ad, ponitur pro iuxta.*

2 *Filium si pupillum testator instituit, & eidem pupillariter substituit extraneum, & in codicillis illam substitutionem reuocauit, & pupillo pupillariter substituit sorores, illæ sorores excludent extraneum primo substitutum.*

1 **Militis codicillis.** Nota gl. j. q̄ dicit, ad testm̄. i. iuxta testm̄. † Et sic dictio ad, ponitur pro iuxta: & eo. mō. l. quidam Iberus. ff. de serui. vrba. prædio. & l. item apud Labeonem. §. conuicium. j̃. de iniur. & ibi per Iaco. de Areti. 2 & tene mente hanc l. nam † per ipsam ꝯsului in ciuitate ista in vna a q. nam dicit l. j. s̃. e. ꝙ milites quoquo mō [a] sint testati valet testm̄, & hæc dicit, si fecit codicillos, hæreditas debetur iure directo. Modo quidam instituit filium pupillū, & ei pupillariter substituit quēdam extraneum, post in codicillis illā pupillarem substitutionem reuocauit, & substituit ei sorores illius pupilli, euenit casus illius pupillaris substitutionis. Dicit substitutus pupillariter, quòd in codicillis non potuit reuocari substitutio iure directo, sed iure fideicommissi. Et sic volebat succedere de iure directo, & restituere aliis substitutis retenta quarta. Et sic tenebāt omnes doct. Ego b dico [b] ꝙ ille extraneus in totum repellatur: quia quādo in prima voluntate est institutus extraneus, & in sequenti voluntate non solenni sunt instituti venientes ab intestato, tunc prima voluntas solennis tollitur per secundam non solennem. l. hac ꝯsultissima. §. si quis aūt. C. de test. & l. 2. s̃. de iniust. test. Sed mihi respōdebatur ꝙ ille §. si quis aūt. loquebatur quādo testator nō restrinxit se ad certum genus testandi. Ego respondi per istam legem. Nam sicut ibi in d. §. si quis aūt. permittitur non solenniter testari: ita hic militi permittitur non solenniter testari, & tamē miles restrinxit se ad certum genus testandi. s. quia voluit codicillari, & ex illo priuilegio in codicillis dare hæreditatem directo, vt hic, & ita fuit obtentum.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Quoquo modo. Vide circa istam quæstionem omnino Rom. conf. 274.

b Poma. Ego dico. Vide alex. conf. 146. 3. volu. arc. in l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & in auth. hoc inter liberos. C. de test. iaf. in l. hac consultissima. §. si quis autem. alex. C. de test. Roma. conf. 179. in 2. dubio.

§. Miles. Oppo. s̃. eod. l. quærebatur. Sol. vt ibi, & videbitis s̃. ead. l. in fi.

§. Miles. Not. ex hoc §. ꝙ auth. ex cā, quæ dixit, ex cā præteritionis, vel exhæredationis, &c. habet locum vbi testator præteriit filium scienter, secus si ignoranter, quia tunc legata non debentur, vt hoc §. & l. si cum vel in vtero. C. eod. titu.

1 *Interuenientes ab intestato, sufficit quoquo voluntatis iudicio disponere.*

2 *Et si producatur testamentum inter liberos corrosum, taliter, quòd non appareāt nisi duo testes, an valeat testamentum.*

a **§. Veteranus.** [a] Not. solennem §. & not. tex. ibi, cuius exceptionis vires, &c. quæro quid volunt dicere ista verba. Respon. doli exceptio semper nititur æquitate, vt j̃. de doli excep. l. qui æquitate. Vnde si legatarius petit, repellitur exceptione, quia non habet voluntatem defuncti. Si vero legatarius possidet, & hæres institutus petit, similiter repellitur hæres exceptione quæ procedit ex ea æquitate, quia petit quasi nō hēat voluntatem defuncti: & ideo in pari causa potior est cōditio possidentis. ¶ Oppo. ꝙ etiam institutio non valebit. l. hæreditas. C. de his quæ vt indig. Sol. vt ibi per doct. no. in l. nostram. C. de testa. Et 1 † crederem [b] ꝙ si aliquis diceret ista verba hodie coram quinque b testibus, & in illo testō non essent extranei scripti, sed veniētes ab c intestato, [c] primum tolletur, [d] quia sufficit quoquo voluntatis iud dicio, & c. l. 2. de iniust. testa. & l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testa. & hoc tene mente, & semper respice quis sit institutus 2 in testō. Nā semel † ego habui ex facto. Producebatur quoddā testamentum scriptum & publicatum, in quo erant scripti filij testatoris, & rogati per fideicommissum restituere: quod testamētum erat corrosum adeo, vt nō apparerēt nisi duo testes, dicebatur ꝙ testamentū non valebat. Sed certe dixi quod valebat per §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testa.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Veteranus. De intellectu huius l. vide Alex. conf. 60. vo. 2. & in l. nemo. de le. j.

b Poma. ¶ Et crederem. Vide Alex. conf. 104. inci. vt paucis vtar. 2. vol. Bar. conf. 66. aliàs 40. in 2. volum.

c Parif. ¶ Venientes ab intestato. Vide Alex. conf. 140. col. j. vol. 2. & conf. 30. vol. 3. plene per imo. & ale. in l. si ita. §. regula. ff. de lib. & posth. & in l. si ita scriptum. ff. de leg. j. Bart. conf. 38. inci. Pau Hugotius.

d ¶ Primum tolletur. De hoc dicto feci mentionem in l. si iure. de leg. 3.

a **§. Miles.** [a] Quæro, si miles facit fm testm̄, an videatur velle reuocare ipso iure primum, vel an videatur vtrunq; valere? Gl. in l. quærebatur. j̃. eo. dicit, ꝙ in dubio valet vtrunque. Sed ibi tex. illius l. facit ꝯrium, iste tex. facit pro gl. s̃. ea. l. in prin. & §. j. quid dicemus? Dic si quidem primum testm̄ expresse vult remanere, non est dubium, vt d. l. quærebatur. Si autem nihil dicit, & tunc aut fecit fm testm̄ super omnib. bonis, & videtur primum tunc reuocare, vt hic, & d. l. querebatur. Sin autem fecit super parte bonorum, tunc in dubio videtur velle vtrunq; valere, vt s̃. e. l. j. in prin. & §. j. ita dicunt docto.

ADDITIO.

a ¶ Miles. ad istum tex. vide alex. in confi. 105. in 4. volum.

LEX XXXVIII.

Si duobus. Istam materiam examinat glo. plene in l. j. C. eodem titu.

LEX XXXIX.

Quod dicitur. No. ergo ꝙ in institutionib. existēs conditio, trahit retro, vt hic, & no. per Dy. in c. j. de reg. iu. lib. vj. secus in lega. l. j. §. j. ad Syl. & ibi videbitis.

LEX XLI.

2 *Instrumenta confecta à notario suo, an valeant.*

2 *Testamentum militis non valet, si non est perfectum.*

Lucius. No. istud verbum, notario suo, &c. quod est valde no. An illæ notę probent, dixi in l. quoties. §. sed a si non in corpore. s̃. de hęr. inst. Io. Andr. [a] disputat vnam quæstio1 nem † an istrm̄ factum a notario suo valeat. Et videtur casus ꝙ valeat, & pōt allegari pro, & ꝯ: sed magis videtur qđ sic, & hic erat dubium, quia erat scriptum notis, & non literis extensis. Hāc q. ponit Io. And. in mercurialibus suis, in tit. de reg. iur. non recordor sub qua litera. Item illud quod dicitur, legitimis proba2 tionib. not. vt dixi s̃. in l. j. in fi. Item no. ꝙ † etiam testm̄ militis non valet, si non est perfectum. facit j̃. de leg. iij. l. fideicommissa. §. j. & s̃. de testa. l. si is qui.

ADDITIO.

a Poma. Ioan. Andr. Vide Alexandrum in l. si pater. & in l. filius. §. sequens. ff. de falsis. in apostillis.

LEX XLII.

1 *Argumentum de re ad tempus, & de persona ad res valet.*

a **Miles ita.** §. Et quia diximus. [a] ¶ Ibi, & in bonorum, &c. 1 no. † ꝙ licitum est [b] arguere de reb. ad tempus, b vt hic: & idem de personis ad res. l. qui plures liberos. s̃. de vulg. & pup. Idem de tempore ad locum. l. vnum. s̃. si cert. pet. & l. ĩ hac. s̃. de triti. & l. quoties. de verb. ob. Item colligere rationem ex hac lege, quare quis non potest decedere pro parte temporis testat⁹, & pro parte non, ita nec tempore, Dixi in l. hæreditas ex die. s̃. de hæred. insti.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Et quia diximus. Contra reg. quòd valet argumentum de re ad tempus: op. nam substitutio facta in vnum casum, cōprehendit omnes casus, qui possunt illi cōuenire, gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthum. in l. fi. C. de insti. & subst. & tamē substitutio facta in vno tempore, non extenditur ad aliud. l. si ita quis. ff. de vulg. & pup. Bar. & alij in l. si iure. §. fi. eod. tit. secundo facit, quia lex ex præsenti præsumit in præteritum, vnde ille qui soluit tribus vltimis annis, præsumitur semper retro soluisse. l. quicunque. C. de apoc. publ. lib. x. non idem est circa rem, quia non idem facit pars rei circa rem, vt probat text. in d. l. quicunque. quem solus Bald. ponderat ad hoc.

Pom. ¶ Quod licitum est. Vide Iaf. in l. diuortio. §. si fundum. ff. sol. matr. Cæp. conf. 7.

1 *Miles non potest relinquere mulieri, de qua est turpis suspicio.*

2 *Concubinæ an possit relinquere miles.*

3 *Priuatus potest donare, & legare concubinæ, & mulieri, de qua est turpis suspicio.*

4 *Clericus non potest legare concubinæ.*

5 *Legatum factum mulieri quam quis retinebat in vxorem, quam tamen pro vxore habere non poterat, quando valeat.*

a **§. Mulier.** [a] Not. notabilē §. ꝙ miles † non pōt relinquere 1 mulieri de qua est turpis suspicio, & idem habetur in l. mulierem. j̃. de his quæ vt indig. & l. ij. C. de don. inter vir. 2 & vxo. ¶ † Sed quæro quid in concubina: vtrum miles possit relinquere? Gul. videtur velle, ꝙ non, vt no. in l. affectiones. j̃. de do3 nat. & vide ea quæ ibi dixi. ¶ † Quæro, quid in priuato [b] q donat, b vel legat alicui mulieri concubinæ, vel alij, in qua est suspicio? Dicit gl. quòd valet, & allegat l. affectionis. j̃. de dona. & l. donationes in concubinā. eo. tit. sed in legato est expressum. in l. qui concubinam. de leg. 3. & l. item legato. §. parui. cod. tit. Sed quid in clec rico [c] qui † retinet concubinam, & ei legatum relinquit? Rich. 4 Malumb. dicit, ꝙ non potest, vt hic. & l. mulierem. de his quæ vt indign. Nam sicut miles secularis militiæ non potest, ita miles cælestis militiæ non potest. Et pro hoc alleg. glos. l. miles. de re iu. &c

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Mulier. Et vide Bar. in l. mulierem. infrà, de his quib. vt indi. & quod no. in l. affectionis. j̃. de don. & in l. miles. infrà, de re iud. Vide Bald. in l. mercalem. C. de condit. ob turpem cauf. quid in aduoca. cogita.

b Parif. ¶ Quæro quid in priuato? Vide ad Bart. in rubr. de concubin. & inferius in versic. quid in clerico. Vide Ioan. de Anà. confi. 91.

c Barb. ¶ Sed quid in clerico. Vide Ioan. Andr. in cap. de his. de sepul. & Flor. in clém. j. de cler. ægrot.

* Poma. ¶ Vide Alexand. in l. Centurio. de vulg. & Felin. in cap. cum ex officij. in principio. de præscript.

iu.& ibi idem dixi. Quæro, quid in † ea, quam quis retinet tanquam vxorem, quam in vxorem hře non põt rõne consanguinitatis, vel alia rõne, an põt sibi relinquere legatum? Veritas est ista, aut mulier ignorat matrimoniũ non consistere, sed credit illud valere, tunc valet. ĵ. de leg. j. l. fi. & ĵ. de his quę vt indi. Aut mulier sciebat matrimonium non consistere, & tunc in eius persona legatum non potest consistere. l. vxori maritus. infrà, de vsufr. lega. Aut dubitatur vtrũ sciuerit, vel non, & in dubio presumitur ignorantia. l. fi. ĵ. de leg. j. Item potest intelligi ignorantia vel scientia ex his quę no. in l. fin. de ritu. nup.

LEX XLIII.

1 *Electione sola quis non efficitur miles.*
2 *Imperator non efficitur, nisi suscepta infula.*
3 *Miles non habet dignitatem.*
4 *Doctor dicitur illustris, & legens per viginti annos efficitur Comes.*
5 *Inuestituram qui est iussus recipere, videtur consequi dignitatem.*
6 *Electione ex sola quando quis consequatur dignitatem.*
7 *Scriptus in matricula militum, vel scholarium, si non est miles, vel scholaris, nõ habet priuilegia.*
8 *Scholaris non perdit priuilegium, nisi steterit per quinque annos.*

a Ex eo tempore. a Non a tempore electionis, sed ex eo tempore quo scriptus est in matricula militum, incipit quis priuilegio militari vti. h. d. Gl. dat tres concordantias, vt hic. † Habes, ꝙ ex sola electione b non est quis miles, nec aliquam dignitatem consequitur ex electione sola, vt in Aut. de adminiſt. §. fi. nec efficitur sui iuris, vt in Auth. constit. quæ de digni. §. j. ¶ † Item nec Imperator efficitur Imperator, nisi suscepta infula. l. bene à Zenone. C. de quad. præscri. ¶ † Quæro vtrum miles habeat dignitatem. c Respon. non. l. pen. C. qui non pos. mil. lib. xij. & de eques. dig. l. j. in glo. eo. libr. Et sic ista similia nihil habent cõe cum milite, quia prædicti sunt in dignitate. ¶ Item adducit glo. simile in magistro, intellige aliarũ artium. ¶ Sed quid in doctore, d Dic, vt solet notari in j. const. Digesti veteris, vbi doctor † appellatur illustris: sed si legerit per xx. ann. consequitur dignitatem comitiuam. ¶ Itẽ dicit gl. simile in pictore. Opp. ĵ. l. prox. vbi anteq̃ sit scriptus in matricula gaudet priuilegio militari. Dicit gl. qđ hęc lex suppletur ꝑ illã. Vide gl. q̃ dicit, iussus cingi: & sic † ex quo inuestiturã quis est iussus recipere, vř ꝯsequi dignitatẽ & inuestiturã. Vide ꝑ Dyn. in c. j. de reg. iu. lib. vj. & habemus in feud. qđ sit inuestitura. ¶ † Item opp. e dř hic, ꝙ per electionẽ qs non ꝯsequitur dignitatẽ. Contra in §. filiꝰ. Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. & l. fi. C. de decur. Sol. ibi loquitur in casib. specialib. in quib. ex sola electione cũ acceptatione secuta qs cõsequit̃ dignitatem: sed hic loquit̃ in dignitatib. minorib. in quib. electus quis non põt cõsequi dignitatem, vt no. in d. Auth. de admi. §. illud, col. j. & in Auth. cõstit. q̃ de dign. §. j. & in auth. sed episcopalis dignitas. C. de epi. & cle. q̃ inde sumitur. & facit, ꝙ no. de ꝯsul. l. fi. lib. xij. & dixi in prin. l. Publius. ĵ. de condi. & dem. Contra hoc op. in Auth. de defens. ciuita. §. j. vbi ex sola electione quis ꝯsequit̃ dignitatẽ. Et ita intelligit gl. illum tex. in l. priuatorum. C. de iur. om. iu. Sed illa gl. non intelligit illum tex. bñ: quia ibi dř, ex sola electione, f cũ administratione, etiam ante cõfirmationem. consequitur dignitatem. Ratio est propter periculum, ne officium interim vacaret, & ita dicũt Canonistę, quia in ecclesijs valde remotis ab ecclesia Romana, statim electus facta electione põt administrare ante ꝯfirmationem, vt in c. ne pro defectu. extra de elect. Et eod. mõ defensor põt ante ꝯfirmationem administrare, sed non habet dignitatem oĩmodã, qa põt remoueri, si nõ est dignus. Sed ꝯ hoc facit hæc lex, vbi non sufficit electio cũ administrõne, nisi sit scriptus in numero. ¶ Sed rñdeo hęc lex loquitur in muneribus in quib. non est dignitas, sed prędicta loquunt̃ in officiis vbi est dignitas. ¶ Op. de bo. pos. ex test. mil. l. j. in fi. Sol. vt ibi dicã. ¶ Item opp. de l. qui mittuntur. §. antep. & pe. s̃. ex quib. ca. ma. So. donec est in itinere, hř loco absentis cã Reipubli. non tñ est miles. ¶ Item vř ꝙ sufficiat, ꝙ sit in numero, sed oportet, ꝙ habeat stigmata. l. stigmata. C. de fabric. lib. xj. Solu. Dic, ꝙ ẽt requiritur quòd habeat stigmata, & alia, quæ not. in l. pen. ex quib. cau. ma. ¶ Dř hic ꝙ ille, qui † est scriptus in matricula militũ, habet priuilegia militum. Et scholaris qui est scriptus in matricula scholarium, habet priuilegia scholariũ. ¶ Sed quæro. quid si esset scriptus, & non est miles, vel non est scholaris? Resp. nõ habet priuilegiũ. l. scriniarios. C. e. & l. qui sub prætextu. C. de sacros. eccle. & l. si duas. §. decet. s̃. de excus. tut. ¶ † Sed quæro an sufficiat g scholarẽ probare, se anno intrasse & studuisse, si nõ studet, an verò perdat priuilegium ex eo, quia non exercuit ministerium per vnum annum? Resp. non perdit priuilegium, nisi steterit per quinque annos. de primicer. l. fi. lib. 12. C. de domest. & protect. l. iij. lib. xij. Non sunt hic alia dicenda ad præsens. Tene mente.

CONCORDIA.

¶ Ex eo. Pro concor. aduerte, ꝙ dignitas est gradus doctoratus. Ita probat Bar. in l. j. C. de no. C. ꝯp. in l. fi. C. de iud. ꝯrius tamẽ allegat Pan. in c. clerici officia. de vi. & hone. cler. & in hac l. ex eo. tu dic, quòd Bar. corruptè allegatur, eo quia affirmatiuã tenet vbique, & sine dubitatione in doctore, licet etiã se remittat, sed in militibus suprà dicit, non habere dignitatem. Adde Panor. idẽ tenentem eandem contrarietatem in c. proposuisti, de prob. col. fin. vbi concordat dato ꝙ esset sibi contrarius, adde eundem Pan. in c. clerici. de iud. Adde Bar. in l. omnes. C. de decurio. lib. x.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Tempore. Circa reg. l. pe. & fi. & generaliter, quia actus de proximo faciendus habetur pro facto, vide Fel. in c. eam te, de rescr. nunquid licentiatus veniat appellatione doctoris, vide Fel. in d. c. eam te. col. j. & in proœm. Greg. circa tamen regu. quam colligit Bar. ꝙ immo sunt multi casus in quib. factum de recenti habeatur pro facto, vide Fe. in. in c. cum adeo. de rescrip. in contrarium vide ꝙ dicit Bal. in l. si mundum. per illum text. C. de fur. ꝙ denominantur ab eo ꝙ est, non ꝙ erit; & ideo si quis interficiat electum in episc. non dicitur interfecisse episcopũm, refert Ias. in l. j. §. qui mandatã. in prin. ff. de off. eius. item multos casus in quibus destinatus ad aliquid, non propterea dicetur illud habere, nec illis priuilegiis vti, vide ias. in l. 2. C. de inoff. testa.

b ¶ Ex sola electione. Vide Pan. cons. 47. 1. vol. & Præpo. in c. 3. 53. dist. imo. in cle. j. §. porro. v. q. de iureiuran.

c Poma. ¶ Miles habeat dignitatem. Vide ias. in l. pen. j. col. C. de pact. Ale. in l. diem functo. ff. de offic. asses. Abb. in l. milites. C. loc. Bar. in l. j. C. de digni. lib. xij. Ange. in proœm. inst. in j. colum.

d Alex. in doctore. An doctoratus sit dignitas. Vide Abb. in c. cleric. de iud.

e Poma. ¶ item op. Vide Are. in c. omnipotens. col. j. de accusa.

g Poma. An sufficiat. Vide Ale. cons. 54. vol. 3. Et an debeat iterum soluere, si faciat iterum se scribere in matricula elapsis quinque annis, vide Rom. singu. 232. Barto. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. in tractat. de teste. in ver. aliquam. Bald. in authent. habita. C. ne filius pro patre. facit quod not. bald. in authent. dos data. C. de don. ante nupt. vide Rom. singu. 278.

LEX XLIIII.

a Filius. a Habetur pro facto, quod de proximo est fiendum h. d.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Filius. Adde Fel. in c. eam te. de rescr. Ias. vbi multa ponit in l. admonẽdi. in 2. lect. in gl. in verb. tu ex isto intellectu. ff. de iniur. & gl. bar. are. & Ias. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. Faciunt ea quæ ponit idem ias. in l. naturaliter. §. nihil commune, in j. membro, primæ combinationis.

TITVLVS SECVNDVS.

De acquirenda hæreditate.

1 *Hæreditas quid sit.*
2 *Hæreditas est introducta de iure ciuili.*
3 *Hæres in foro conscientiæ non tenetur ad debita vltra vires hæreditarias.*
4 *Differentia inter hæreditatem, & bona vacantia.*
5 *Hæreditas qualiter acquiratur.*
6 *Aliud est hæreditas, aliud ius acquirendi, aliud ipse actus acquirendi.*

Iurisconsultus In l. j. de orig. iu. admonet nos non incipere sine aliqua præfatione, & memini anno præterito ĩ lectu. Digesti veteris assumpsisse authoritatem. Pulchra sum & decora, &c. Nunc assumo istam. Nigra sum, sed formosa filia Ierusalem, ideo dilexit me Rex, & introduxit in cubiculum suum. In quib. verbis, &c. ¶ Glo. continuat rub. Dictum est. s̃. de iur. deli. dic vt ĩ ea. ¶ † Quæro, quid sit hereditas? Resp. Iuriscõ. Pau. dicit, hæreditas nihil aliud est quam successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit. l. nihil. de verb. sig. Examinemus hoc, illud verbum successio, non videtur procedere. Aut intelligis de iure succedendi, & hoc est falsum. Nam ius succedẽdi habet quis antequam adeat, quod patet: quia transmittit quis antequã adeat ad quoscunque. l. cum antiquiorib. C. de iur. del. Si ergo hereditas est ius succedẽdi, ergo quis habet hæreditatem antequam adeat, quod continet in se repugnantiam: & est ꝯ tex. l. pretia rerum. ĵ. ad l. Fal. Aut intelligis de ipsa successione, & tunc antequam succedatur non est successio, & sic non esset hæreditas antequam adeat, quod est falsum. Aut intelligis de ipso actu succedendi, & ille nõ est hæreditas, sed est quidam actus animi & facti. l. pro hærede. §. j. ĵ. eo. Aut intelligis post ipsam successionem, & tunc non est hereditas, quia postquam quis adiuit, desiit hæreditas esse, & cõfunditur cum patrimonio heredis. l. sed si plures. §. filio. devol. & pup. & l. fi. in fi. C. de inof. test. & no. in l. j. §. veteres. a de acq. pos. & vbicunque post aditam hæreditatem appellatur hereditas, impropria locutio est, vt ibi no. Rñ. neutro dictorum modorum intelľr facta diffinitio. Nam prædicta se referunt solum ad successionẽ hominis, diffinitio loquitur de successione iuris. Mortuo. n. testatore b succedit quoddam ius, quod vocat̃ hæreditas, & personã defuncti continet in omnib. iurib. quæ defunctus habuit. l. hæreditas in multis. ĵ. de acq. rer. do. & l. mortuo. ĵ. de fideius. & illud est ius qđ appellatur hæreditas. l. j. §. fi. ĵ. de rer. diuisio. Illud est ius quod per aditionem acquirimus. Et iste est verus intell's illius. l. licet gl. ibi, & ĵ. de bo. pos. l. j. §. hæreditas, videatur asr intelligere. ¶ Secundo quæro † quo iure est introducta hřditas? videt̃ ꝙ iure gẽtiũ. Nam oẽs gẽtes isto iure vtũtur, trãsmittũt. n. hæreditates suas ad posteros. Et hoc hẽmꝰ ĩ veteri testõ in plurib. locis. In ꝯriũ, ꝙ sit de iure ci. Romanorũ tñ est tex. in decretis dist. j. c. ius quæsitum. Facit de ver. sig. l. lege obuenire. & l. tutela. in prin. de cap. dem. & quod no. C. eo. l. 3. & ĵ. C. de acq. poss. l. j. Et hoc apparet, quia deportati, qui nõ sunt capaces eorũ, q̃ sunt iuris ci. nõ sunt capaces hæreditatis. l. j. C. de hær. inst. & istud est verũ, ꝙ hęreditas dicto modo sumpta.

s.ius

ADDITIONES.

a Poma ¶ Veteres. Vide ibi per Alex. & ibi per Are. in prin.

b Poma. ¶ Testatore. Vide Alex. cons. 163 in 2. vol. Et quo iure sint inuenta testamenta, vide barb. in rubr. de test. col. j.

ſ.ius quoddam,quod ſuccedit in omnib.bonis,quæ defunctus ha a buit,eſt ſolum ciuium Romanorum,& nullius gentis alterius.

a ¶Et ex hoc ſequitur deciſio a vnius qõnis q̃ Decretiſtæ,& Theo-
3 logi formant,†vtrum in foro conſcientiæ b hæres teneatur ad de
b bita vltra vires hæreditatis?Rñ.quod non:quia in foro conſciẽtiæ non aſſumitur iſto modo quo ſumitur de iure ci.iõ non tenẽtur.niſi quatenus patiuntur hæreditatis facultates.Ita tenet Hoſt. in ſum.tit.de teſt.§.pen.ver.quid ſi bona.&ita tenet Io.An.de vſur.
c c.quanq̃.lib.6.in nou.Idẽ tenent Theologi,c vt vidi in multis ſen-
4 tentiis eorum.¶Et ex hoc†apparet aliud,quæ eſt dr̃ia inter hære
d ditatem,& bona vacantia.d Rñ.quia ſi ſuccedit in vniuerſum ius, &c.tenetur vltra vires hæreditatis.Sed quãdo qs capit hoc noĩe tanquam bona vacantia,nõ dicitur in hæreditate ſuccedere.l.ergo quandiu.§.eadem conſtitutio.de fideic.libe.cum gl.ibi poſita, & ideo non tenetur vltra vires hæreditatis.l.j.§.an bona.& l.non
5 poſſunt.de iure fiſci.¶†Tertio quæro,e qualiter hæreditas acqui b
e rat̃.Rñ.duob.mo.Aut facto hominis,aut ipſo iure.Si facto hoĩs, c hoc eſt dupliciter,vel de iure ci.vel de iure prætorio.De iure ciu. & hoc vel per aditionem,& habemus iſtum titu.& de hoc loquitur rub.dum dicit,de acq.hær.Vel per reſtõnem Trebellianicam, & habemus tit.ad Treb.vel per bon.poſ.inductã à iure ci.& habemus tit.vt ex leg.vel ſenatuſ.bon.poſſ.detur.¶Ex pdictis ergo ha-
6 bes,†aliud eſt hæreditas,aliud ius acquirendi,aliud ipſe actus acquirẽdi.¶Scd̃o mõ acquiritur ipſo iure,vt in ſuo hr̃de,&neceſſario,vel in neceſſario tm̃,ſed quia hæres ſuus & neceſſarius habet à prætore beneficium abſtinẽdi ad hoc,vt in effectu dicatur hr̃s, eſt neceſſe ꝙ illam acquiſitionem à iure introductã acquirat,hoc eſt approbet,quod fit per immiſtionem.Et de hoc loquitur rub. cum ſubdit,& de admittenda hæreditate,vt hẽs per d,ſed ꝑut hẽs ſine d,debet intelligi.i.ꝑerdenda,ſeu repudianda.Tractat.n.hic titulus tã de acquiſitione,q̃ de repudiatione hæreditatis.¶ Pro declaranda mã huius tit.quatuor intendo principaliter examinare. Primo de iure ſeu ptãte acquirendi hæreditatem,quod dicam in l.is poteſt.j̃.eo.vbi gl.ponit.Secundo de ipſo actu acquirendi hæreditatẽ.ꝙ Iuriſcon.examinat in l.pro hærede.per totã legẽ.j̃.eo. Ego tractabo in l.gerit.j̃.eo.Tertio,vtrũ hẽreditas nõ adita tranſmittatur,ꝙ tractabo ĩ l.vẽtre.j̃.e.Quarto,vtrũ hr̃ditas poſſit pro parte hr̃i,& pro parte repudiari,&in hoc paſſu gl.extendit ſe multum in l.quidã elogio.C.de iure delib.q od Dy.tractat in l.j.j̃.eo. tamen quia illa materia fundatur ex multis legib.huius tit.vt pri⁹ videatis leges tractabo eam in l.fi.j̃.eo.vide glo.

ADDITIONES.

a Barb.¶Ex hoc ſequitur deciſio.Et vide hic Moderniores,& Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccl. Ang.in l.j.§.hæc ſtip.ff.ſi cui plus.no.doct.in c.1.de ſol. & in capitul.quæ in eccleſiarum. de conſt.in c.Rayna.de teſt.Facit pro Bar.quia inductum eſt in pœnam,vt hæres nõ conficiens teneatur vltra vires hæreditarias;quia tranſgreditur legem,vt in §.ſi vero non ſecerit,in Auth.de hær.& Falc.Sed in foro conſciẽtiæ quis non tenetur ad pœnas c.fraternitas.12.q.2.Item quia lex fundat ſe ſuper præſumptione , quod hæres ſurripuerit,vt d. §.ſi vero.Sed iſta præſumptio ceſſat de iure cano.vt no.Bal.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſ. eccl.alle.beatum Thom.in l.cum quis.C.de iur.& fact.ign.& vide Lu.Ro.in auth.ſimiliter.eo.ti.ad fi.vbi late diſputat.

b Ale.¶Foro conſcientiæ.Vtrum in foro conſcientiæ hæres teneatur vltra vires hæreditarias,vide de hoc Fel.in conſ.21.vbi late diſputat,an hæres poſſit conueniri vltra vires hæreditarias in foro conſcientiæ,non confecto inuentario,de quo etiam vide no.per Bart. in l.gerit.j̃.e.& Io.An.in c.2.de vſur.in 6.& vide Bal.in l.fi.in prin.de iur.deli.& in l.muto. j̃.eo.& in l.filium quem habentem.ff.fam.erc.& An.de But.in c.tua nos.de vſur.& Ang. in l.in teſtamento.la 2.C.de teſt.mil.in l.j.§.hæc ſtipulatio.ſi cui plus quàm per l.Fal.Pet. de Anc.in c.poſſeſſor.de reg.iu.in 6.

c ¶ Theologi.Adde ꝙ Pau.dicit ſe ſemper dubitaſſe de hoc dicto Bar.ꝙ hæres non conficiens inuentarium non teneatur in foro conſcientiæ quia lex cõſcientiæ obligat ad omne illud,ad quod obligat lex poſitiua,quando facta eſt ab habẽte poteſtatẽ,vt dñt Theologi,& etiam bar.in l.ſi quis pro eo.de fideiuſ.& in alia materia in l.vectigalia.j̃.de pu. & etiam adducit gl. in c.literis.de reſc.Ad hoc tamen reſpond.ꝙ alle.per Pa.non loquũtur in foro conſcientiæ,ſed ciuili.An autem de iure Can.teneatur vltra vires hæreditarias non conficiens inuentarium?bal.in l.fi.C.de iure delib.tenuit ꝙ idem ſit quod de iure ciui.Et idem voluit ang.vt refert Imo.in l.j.§.hæc ſtipulatio.j̃.ſi cui plus quam per l. Fal.bal.tamen hic dicit ꝙ in terris eccleſiæ ſeruatur ius Cano.ꝙ quis non tenetur.alle. Io.an.in c.q̃q̃.de vſur.& idem voluit an.in l.in teſtõ.la 2.de teſt.mil.Quæ opi.poteſt ſaluari ſecundum ang.in d.§.hæc ſtipulatio.in eo qui non ceſſit commodo,vt eſt in executore qui tenet locum hæredis,qui non fecit inuentariũ,vt no.bar.in l.Centurio.s̃.de vul. & pup.Item poteſt ſaluari in eis qui ſuccedant illis,qui non tenentur in plus quam facere poſſint,in l.ſunt quidam,de re iud.Et licèt tale beneficium nõ tranſeat ad hæredes,vt l.quia tale.ſol.mat.tamen iſto caſu ne deteriores ſint hæredes,quam defuncti,non tenebuntur.Et circa prædicta abb.conſ.73.in 2.par.conſ.tenuit ꝙ in foro conſcientiæ non teneatur,quia confitenti creditur in omnib.cũ ibi non tractetur,niſi de præiudicio ſuo,vt c.ſignificaſti.de homici.&c.ſi quis ſuadente.17.q.4.In foro autem iudiciali eccleſiaſtico tenetur,non conficiens inuentarium vltra vires hæreditarias , etiam ſi ſit clericus.& dicit quòd gl.quam ſequitur io.an.in c.j.de teſt,tenuit ꝙ etiam eccleſia teneatur,quod ipſe ſequitur,ſed in omnib.aliis procedat,& ꝙ leges loquentes de inuentario.habeant locum de iure cano.dicit videri in c.Ray.in fi.de teſt.& ibi dicit ꝙ ita communiter tenent doct. latius ibi:quia nullam facit diſtinctionem.

d alex.bona vacantia.de quo alquid dixi in l.ex facto.§.fi.ad Treb.

e Poma.¶ Tertio quæro.Vide ale.conſ.87.

LEX I.

1 Adeundo partem quis acquirit totum:& ſi dicit,partem adeo,partem repudio, & ſi partem repudiat,partem defert.
Iuri adeundi,& iuri accreſcendi renunciari poteſt.
2 Ius accreſcendi non eſt perſonæ,ſed portionis.
3 Repudians partem,an videatur alias partes repudiare.
4 Ratio quare aditio partis trahit ad ſe totum,non autem repudiatio.
5 Legatum an poſſit pro parte adiri,& pro parte repudiari.
6 Si volens mihi donare poſuit ante me magnam quantitatem florenorum,& accepi partem,an poſtea poſſim agere ad totum.
7 Ille cui aliquid defertur ex l. diſpoſitione non poteſt pro parte agnoſcere.

QVi totam.a Aditione partis,totum quod põt acquiritur,ſiue ſimul , ſiue diſcretis partib.hæreditas deferatur.h.d.cũ l.ſeq. Diuide. Prima pars loquitur quando hæreditas fuit delata per partes pluribus , ſed per repudiationem deuentum eſt ad vnum, & hoc ſecundum primam gloſ.quæ in j.l.ponit caſum per l.teſtamento. C.de impu.& ali.ſubſti.Secundo, quando hæreditas ꝑ partes fuit delata vni. Secunda pars eſt in lege ſecunda.Vel aliter & melius. Primo,loquitur quando hæreditas tota fuit delata vni ſine diſtinctione partium. Secundo, vni per diſtinctionem partium. Et iſta eſt ſecunda lectura gloſ.q̃ eſt verior, & magis applaudet literæ. ¶ Ad euidentiam ſcias quòd naturaliter,& de iure eſt, vt vnam rem quis non poſſit tenere in manibus pro parte,exiſtẽte vnitate.l.vulgaris. in prin.j̃.de fur.& l.an pars.infrà,pro derelicto.Sed diuidendo vnitatem,& frangendo rem , poſſet partem abijcere, & partem tenere, vt dictis legibus. Hoc præmiſſo.b pono caſum in terminis,alicui eſt c delata hẽreditas in totum,quæro an poſſit pro parte agnoſcere,& pro parte non ? Reſpond. Iuriſconſultus quòd non.Non enim poteſt eam ſcindere,& ſcindendo partem habere.vide text.¶Sequitur l.ſed & ſi quis.Sed quæro quid ſi teſtator eã diuiſit,&ſcindit ꝑ patres, & relinquit partes vni,vtrum poſſit quaſdam partes adire,& quaſdã repudiare? Et dicit ꝙ non. h.d.vide literam.Rõ in j.l.eſt,qa hr̃ditas nõ eſt hr̃dis anteq̃ adeat, iõ non põt eam ſcindere.Rõ in hac ij.l.eſt,qa lex multũ ꝑ incõuenien̄ti hẽt, ꝙ illa pſona q̃ rep̃ſentata eſt in hr̃ditate , rep̃ſentet̃ pro parte tm̃,& ꝑ parte nõ:& iõ legiſlator introduxit ꝙ ꝑ aditionem partis:inq̃tũ põt adiri per adeũtẽ vr̃ eẽ aditũ in totũ,vt hic,& in l. ſi ex aſſe.& l.ſi ſolus.in prin.j̃.eo.¶Op.j̃.e.l.ſi ſolus. ver.item ſi ſeruus.So.Dicit gl.hic qñ deferũtur plures partes vni ꝑ ſe,ibi qñ per alium.Illud eſt verũ,ũ primo qs adijt partẽ ſibi delatã ꝑ ſe,tũc nõ acq̃rit partem delatã ꝑ ſeruũ vel filiũ.Rõ:qa nõ põt ipſe ſolus ſua volũtate acquirere , ſed req̃rit̃ ꝯſenſus ſerui,vel filij,q põt nõ ꝯſẽtire.l.cum ꝑponas. C.de hæ.inſti.& l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.j̃.e. Sed ſi primo ſibi acquireret partem ſibi delatam per ſeruum, ſeruo adeunte ex iuſſu ſuo,tunc ſtatim acq̃reret̃ ſibi altera pars ſibi delata,qa põt ſua voluntate ſibi acquirere.l.ſi ego.j̃.e.Itẽ qñ ſunt plures partes mihi delatẽ ꝑ me,aditione vnius acq̃ro totũ ſi poſ ſum,ſi non poſſum ſecus,vt ſi eſſem inſtitutus ĩ pte pure,& in pte ſub ꝯdõne.l.ſi te ſolum.j̃.de hær.inſt. Remanet ergo firma reſ̃a,q̃
1 dedi in ſũmando.ſ.ꝙ ꝑ aditionẽ †partis totũ acq̃rit̃,ꝙ põt,ſiue ſimul,ſiue ſeparatim deferat̃.¶ Quæro vtrũ adeundo partẽ,acquirã totum.Gl.dicit ꝙ ſic, vt j̃.e.l.ſi ex aſſe.& intelligit gl.et ſi ſtatim dicã,partẽ adeo,partem repudio.Et ꝙ ſic intelligat,patet ex eo ꝙ poſtea q̃rit,qd ſi partẽ differat.Ia.de Are.iſto caſu dubitabat:quia iſta verba videntur ꝯtinere repugnãtiã,& ſic actus vitiat̃.l.vbi repugnantia.j̃.de reg.iur. Puto ꝙ gl.verum dicat,nec ꝯtineat repugnantiã, vt patebit.ex j̃.dicendis ſtatim. Dico ergo qđ q̃nq̃; hr̃s adiit partem,& vtrũ plus deferat̃ ſibi ignorat.& dic.l.ex ſemiſſe.j̃. eo.Q̃nq̃; ſcit plures partes ſibi deferri, & tũc ſi quidẽ vnã partẽ adijt,& de alia nihil dicit,eſt hæres in totum,ꝙ põt.l.ſi ex aſſe.j̃.eo. Si vero adijt vnam partẽ,& al's partes repudiauit,tũc ſil'r eſt hr̃s in totum,vt hic ſm gl.Probo,qa poſito ꝙ repudiatio valeret in partib.repudiatis, tñ ꝑ ius accreſcendi in totũ ſuccederet nec ꝯtinet repugnãtiam , ſi repudio ex inſtõne,& volo ex iure accreſc.l.ſi tu
2 ex parte,in fi.j̃.e.& no.in l.nec is.j̃.e.Sed ſi poneres†ꝙ renunciauit iuri adeũdi,& iuri accreſcendi,adhuc dico idẽ,ꝙ eſt hr̃s in totum.Ius.n.accreſ.nõ eſt perſonẽ,ſed portionis.l.ſi Titio.§.j.s̃.de vſufr.& l.ſi totam.j̃.eo.& ſic pſona ei iuri renũciare nõ põt.Et hoc eſt ꝙ dr̃,ꝙ res accreſcit inuitis.C.de ca.tol.l.vni.§.his ita.Item dico,ꝙ ſi ipſe diceret,adeo iſtam partẽ,ita tñ ꝙ mihi ex hoc nõ obueniat alia pars aliquo mõ ſeu iure,nõ valeret,per l.j.s̃.ſi vſufruc. peta.§.j.Sed ſi dicta verba ꝑferret ꝯdõnal'r dicẽdo adeo illam partem,ſi per hãc alia mihi ñ accreſcit aliquo iure,tũc aditio ñ valet. & hoc caſu eẽt vera opi.Iac.de Are.qa eſt facta ſub ꝯdõne de pñti,q̃ deficit.l.cum ad p̃ſens.ſi cer.pe.ad idẽ l.actus legitimi.j̃.de re.
3 iu.¶†Secũdo q̃ro,qd ſi partem repudiat vtrũ videat̃ al's partes repudiare.Gl.ſentit ꝙ nõ,& probatur in l.ſi ſolus.ĩ prin.j̃.eo.immo repudiatio ptis nihil valet.Sed ꝯ,q vult vnum,vult aliud,ſine quo illud eſſe non poteſt.l.nec is.§.j.& l.illud.j̃. eo. ergo repudiando partẽ videt̃ repudiare oẽs al's,ſine quarum repudiatione illam repudiare non poſſum. Pro hoc in l.ſi quis vi.§.dr̃ia.de acq.poſ.& quod ibi not.ꝑ Dy.& alios ſup gl.ſ.habẽdo ꝑ derelicto dñiũ,videor relinquere poſſeſſionem,ſine qua dñiũ ꝑ derelicto hr̃i non p̃t.Rñ.ſi vno iure repudiaui,tñ poſſum illam partẽ alio iure hr̃e.ſ. ꝑ ius accreſcendi,& tũc iõ dr̃ illa repudiatio nullius effectus:vel poſſũ dicere vt gl.hic vr̃ ſentire,ꝙ illa regula,qñ qs vult vnũ &c.
loquitur

ADDITIONES.

a Pariſ.¶ Qui totam. Extende reg.huius l.non ſolum in portione delata a teſtatore, ſed etiam in portione delata a lege,vt per Alex.conſi.20.inci.viſo proceſſu.vol.1.

b Poma.¶Hoc præmiſſo.Idem Alex.conſi.xx.1.vol.

c Poma.¶Alicui eſt.Vide Bat.in conſi.ſuo 26.incip.factum ſuper quo dantur conſilia.vbi dicit.ꝙ iuri adeundi non præſcribitur,ſi quis immiſcuit ſe hæreditati paternæ,quod videtur facere in habitando domum paternã.ad hoc alleg.l.1.C.de repu.hæ.& dicit Barto quod habitando ſoror cũ fratre,ꝙ non currit ſibi præſcriptio peti.hęred.quia videtur poſſidere cum fratre,& poſſidenti non currit præſcriptio.l.pe.C.de ſer.fug.& vide Bart. in conſi.ſuo 129.inci.quidam habuit vxorem.

loquitur quando quis vult aliquid acquirendo, secus si repudiando. Ad quod facit quod no. in l. si quis. §. domina. per gl. licet alia opi. teneatur ibi coiter.

a ¶ Quæro quæ est ratio † quod aditio partis trahit ad se totum, non autem repudiatio partis. Gl. dicit quod aditio est fauorabilior, & est satis bona ratio: tamen assigno meliorem. Istud quod est aliquid positiue, recipit augmentum, sed illud quod nihil est, non potest augmentum recipere. l. adeo. §. quod si toto. ff. de acq. re. do. & quod no. in l. j. s. de iudi. Modo ad propositum adire hæreditatem pro parte, est aliquid acquirere, & ponit aliquid in persona acquirentis, ideo trahit ad se aliud, vt dictum est: repudiatio vero nihil ponit in repudiante, immo priuat: ideo non trahit ad se totum. ¶ Quærit gl. quid si partem repudiat, & aliarum aditionem differat: Dic vt in gl. ¶ Quærit gl. quid in legato. † Dic vt in gl. & est tertia gl. illa l. j. ponit duas regulas, & vnam exceptionem a qualibet regula. Dicit gl. in legato vnius rei est idem, quia non potest acquiri pro parte & pro parte repudiari, & verum dicit. Ratio patet: quia stante vnitate non potest fieri diuisio. Nam non potest diuidere legatarius dispositionem testatoris. Dicit gl. fallit in hærede legatarij. l. legatarius. ff. de leg. j. & est bona exceptio: Ratio: quia inter hæredes, per l. xij. tab. est diuisum ius legati. l. j. C. si cer. pet. merito potest hæres pro parte agnoscere, & pro parte repudiare, nec est in legato illa inconuenientia, quæ est in hæreditate: quia non repræsentaret personam in totum: quia in legatis hoc non cadit. Sequitur in d. glo. alia regula. s. si plura legata sunt, potest vnum amplecti, & aliud repudiari. Ista est bona regula. cessat. n. in his ratio, quæ est in hæreditate. quando per plures partes defertur. Ponit gl. exceptionem, nisi onus esset iniunctum vni legato, alteri non. l. sed duob. ff. de le. ij. Bona exceptio est: quia est eadem ratio, quæ est in hæreditate. s. vt illud onus in totum subeatur. ¶ Quæro extra glo. quidam voluit tibi † donare, & posuit ante te magnam quantitatem florenorum, dicens se donare tibi totum, & tu accepisti partem, & postea pœnitet te: & dicis quod agnoscendo partem, videris agnoscere totum, & sic vis petere totum. Ille ex aduerso dicit, quod non potes pro parte acceptare, & ideo vult a te repetere quod accepisti, quæritur, quid iuris? Et videtur dicendum idem quod in legato, quia legatum est donum. l. legatum. ff. de leg. ij. Contrarium puto. s. quod pro illa parte quam acceptauit, valeat: pro alia non possit aliquid dici. §. si stipulanti. ff. de ver. ob. & ar. l. sancimus. C. de don. ¶ Non obst. quod de legato, quia legatum est quædam dispositio perfecta ab ipso testatore, & sic eo mortuo quæsitum est ipsi legatario dominium, vel saltem obligatio. Non ergo potest repudiare pro parte illud. l. an pars. ff. pro derelicto, sed donum est contractus, qui non perficitur, nisi consensu duorum, tamen antequam consentiam possum impedire, vt non perficiatur nisi in certa parte, cum ex hoc donans non lædatur, nec donatarius. l. j. §. si stipulanti. ff. de ver. ob. ¶ Quæro quid si aliquid † deferatur alicui ex legis dispositione, non iure hæreditario, an potero pro parte agnoscere? Certe non. l. hæredes scripti. C. de omni agro deser. lib. vj. ¶ Ex prædictis potes distinguere, cum aliquid defertur alicui, aut a testatore, aut a lege. Si a testatore, aut iure legati, aut iure institutionis.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quæ est ratio. Vide Bal. in simi. in l. r. in 4. q. C. de lib. præte. vbi per Alex.

b ¶ perfecta. Adde ibi quod cum eo concordat Inno. & Rap. Bal. & pau. de Cast. qui dicit hoc dictum vtile, subtile & singulare, secundum Bal.

LEX II.

a Quandiu. a Seipsam summat. ¶ Quærit glos. intra quantum tempus potest institutus adire: Dic vt in gl. ¶ Opp. de l. si pr. de hæ. insti. Sol. gl. hæc regula fallit in casib. qui ponuntur in gl. Certe in casu d. l. si pr. verum est quod fallit, in alijs vero non, vt in eis videbitis. ¶ Aduerte b tamen, quod ista lex debet intelligi quandiu primus potest adire de iure coi. Si enim potest adire per restitutionem, tunc substitutus non expectabitur, siue sit restitutio quæ concedatur per prætorem viuentem. l. ergo. §. j. de fideicom. liber. siue concedatur ipso iure. l. si. de repu. hær. & quod not. in l. ij. C. de iur. & fac. igno. & l. si quis suus. de iure delib. Alia dicenda super hac regula videbitis ff. eo. l. quandiu.

ADDITIONES.

a pom. ¶ Quandiu. amplia istum tex. procedere non solum quando quis est certus deviribus testamenti, sed etiam quando dubitatur. tex. est in l. j. & ibi pet. Ioan. bapt. & Lance. C. de bono. poss. secundum tab.

b poma. ¶ Aduerte. Adde Abb. in l. j. ff. de vulg.

LEX III.

Nolle. Hæc regula formatur hic negatiue, in l. is potest. ff. e. ponitur affirmatiue, quam repetam ibi, & ibi examinabo hanc regulam.

LEX IIII.

1 *Mutus, & surdus reguntur cosilio curatoris, & quæ possint gerere sine curatore.*

2 *Notarius qualiter scribere debet aditionem factam per mutum.*

Notarius non debet necesse scribere omnia verba, & actus contrahentium, sed sufficit quod scribat effectum iuris.

3 *Testibus qualiter probetur mutum voluisse adire hæreditatem.*

Consanguinei, & domestici muti præsumuntur scire actus, & consuetudines eius.

Mutum. Seipsam summat. Rationem huius l. assignat glo. Not. secundum glo. quod non sufficit voluntas sola in aditione, nisi declaretur per actum. Quidam Moderni contra, vt refert Cyn. in l. potuit. C. eo. dicam in l. gerit. infrà. eo. ¶ Quærit glo. vtrum mutus & surdus, possint iubere alium adire. Dic vt in glo. & bene. ¶ Oppo. extra gl. a Mutus † & surdus reguntur consilio curatoris. l. j. in fi. cum l. sequen. de posthum. & infrà, de cur. furio. in rubr. & in l. j. in fin. de muneribus & honoribus. ergo non possunt adire sua sponte, vt ff. proxi. §. Sol. quidam sunt qui propter hoc impedimentum efficiuntur non capaces intellectus, & isti per se non possunt facere sine curatore, sicut pupillus non potest sine tutoris authoritate. Quidam impedimento non obstante intelligunt, & isti possint omnia gerere. l. discretis. C. qui test. fac. pos. & l. j. de bon. pos. fur. comp. Tex. est qui facit hanc distinctionem in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebel. qui text. est singularis ad hoc. ¶ † Quæro, aditione facta per mutum qualiter scribat c notarius? Respondeo si notarius per se intelligit mutum nutu, secure d potest scribere, qualiter talis mutus nutu adiuit hæreditatem. l. nutu. ff. de l. 3. Non. n. habet necesse notarius scribere omnia verba, & omnes actus contrahentium, sufficit enim si scribat effectum iuris. Nam sufficit quod scribat, talis fideiussit pro tali. l. sciendum. ff. de verbo. ob. licet ad istud multa verba requirantur. Si vero per se non intelligit, e adhibeat aliquem vicinum vel consanguineum qui intelligat, & scribat in instrumento qualiter iste notarius certificatus per talem suum consanguineum, tanquam per interpretem, vidit dictum talem scientem signa & nutus per quæ hæreditatem adire volebat. l. j. in fi. ff. de verbo. obl. Sed qualiter f hoc † probaretur per testes? & hoc est maius dubium, cum ipsi debeant deponere de eo quod viderunt, non de effectu quem ipsi iudicant. l. qui testõ. in fi. s. de test. & l. j. in prin. de his quæ in testa. delen. & l. testium. C. de test. Respondeo si quidem testes essent consanguinei, vel aliàs domestici, sufficeret deponere simpliciter se vidisse talem mutum facientem signa, & actus, per quæ & quos significabat se velle adire hæreditatem. Tales. n. personæ præsumuntur scire actus & consuetudines muti, & ipsum intelligunt. l. octaui. ff. vnde cogna. & C. de in integr. rest. l. de tutela. Si autem essent extranei, tunc debent deponere nominatim de signis hoc modo. Vidi talem mutum digito ostendere domum & res hæreditarias, & postea stringere brachia ad se, propter quod intelligimus eum velle illas res ad se pertinere. Esset n. vtile, & quandoque necessarium, vt circa hæc adhiberentur alij testes consanguinei & domestici, qui dicerent quod consuetudo muti esset hæc, quod talia signa vellent hoc significare.

CONCORDIA.

¶ Mutum. Pro concordia. Aduerte quod mutus & surdus, qui aliquid intelligunt, possunt adire hæreditatem. Ita Bar. in hac l. mutum, & in l. mutus. ff. de bo. pos. fur. infan. Sed contrarium alle. per Alex. ibidem in l. j. in prin. ff. de ver. obl. vbi videtur Bart. dicere, quod non possunt verbo stipulari, sed per epistolam. Item dicit quod æquiparantur pupillo, sed pupillus sine tutore nihil agit, igitur, &c. tu dic quod Bar. idem dicit vbique, & idem concludit, dum vbique alle. probari distinctionem suam, in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Treb. quam alle. pro sing. ad hoc. Non obst. quod non possit stipulari, quia respondetur quod omnia potest mutus, intellige cum congruentia recti sermonis. s. in quib. exigitur animus. Non enim fuit adeò stupidus Bart. vt voluerit mutum posse loqui. Et debet intelligi cum authoritate tutoris, vel curatoris, vt probat ille tex. quem alleg.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Extra glo. Vide Alex. & Aret. in l. j. ff. de ver. ob. in prin. Barb. cons. 59. 2. vol.

b Ale. ¶ Omnia gerere. adde Bar. qui tenet contrarium in l. j. in prin. de ver. & vide ibi omnino quæ dixi.

c Ale. ¶ Qualiter scribat. De hoc vide per bar. in l. nutu. de leg. 3. & per ang. in l. item quia. s. de pac. & per bal. in l. si pater naturalis. s. de ado. & in l. mutus. in prin. s. de procu. per ang. in l. ex facto in prin. de vul. & pup. & per bal in l. discretis. s. C. qui test. fac. pos. & vide quæ dixi in l. j. in prin. de verb. ob.

d ¶ Secure. adde quòd bal. hic impugnat bar. quia quemadmodum requiritur, quando testis deponit quòd deponat per vnum ex quinque sensib. corporeis, quod sensu exprimitur. l. qui testõ. §. fi. s. de test. l. testamentum. ver. sub presentia. C. de test. §. si vero absunt. in auth. de hæ. & fal. ita debet esse in tabellione, & sicut testis debet deponere, vt s. e. modo tabellio debet conficere instrumentum altero ex duob. sensib. s. visu, vel auditu, vt no. gl. in §. oportet. in versi. si aliàs. in auth. de inst. cau. & fide. & no. Ioã. and. in add. Spe. in ti. de inst. edi. in auth. sed nouo iu. C. si cer. pet. Et quod hoc sit veritas, tenet Ioã. and. in tit. de inst. edic. §. restat. sub qua for.

e Poma. ¶ Non intelligit. Vide ang. in l. item quia. in prin. ff. de pac.

f Poma. ¶ Sed qualiter. Vide Fel. in c. cum causam. de testib.

1 *Mulier, & alij qui propter imbecillitatem prohibentur obligari ex forma statutorum, an possint hæreditatem adire.*

§. Eum cui lege. Opp. C. de hær. l. Manichæos. Dicit gl. intellige de eo cui interdicitur bonis à iudice pp prodigalitatem. l. j. s. de cur. fur. secus si propter delictum interdicatur à lege, vt in contrario. Idem dico † si alicui interdicitur administratio à lege vel à statuto, non pp delictum: sed pp imbecillitatem consilij. vt sunt statuta coiter per Italiam, quæ dicunt, quod mulieres non possunt obligari a sine consensu consanguineorum, tunc. n. poterit adire hæreditatem vt hic, non simpliciter, sed cum solennitate statutorum, vt dicam statim, & probatur in l. more. ff. eo. ¶ Op. de l. furiosi. ff. de reg. iu. Sol. Prodigi nulla voluntas est. s. in alienando, vt ibi: sed in acquirendo sic, vt hic dum tamen interueniat authoritas curatoris. l. cum quædam mulier. C. de admi. tu. ita dicit gl. & bene. ¶ Opp. ad hoc, si hic tractat de acquirendo, ergo non requiritur curatoris authoritas. l. is cui. ff. de verbo. obl. Gl. non soluit. Iac. de Are. dicit, & bene, si esset acquisitio simplex quæ non posset esse damnosa, procederent contraria: sed acquisitio hæreditatis posset esse damnosa, ergo requiritur curatoris authoritas, vt insti. de aut. tu. §. neque.

ADDITIO.

a ¶ Obligari. adde quod coiter transeunt doc. cum bar. & ange. hic, & in conf. vlti. dicit, quod si in hæreditate non sunt creditores, nec legatarij, quod sine solennitate statuti poterit adire. Et ita dicit in di. conf. decidisse bo. in d. l. more. Idem tenet hic Pau. de Cast. qui similiter dicit se consuluisse. Si autem statutum dicat quod non possit contrahere sine præsentia, &c. bar. in d. l. more. tenuit, quod non potest adire. idem hic tenet pa. de Ca. qui dicit quod vidit seruari de facto cum sit fauorabile. Idem tenet Ro. hic, cõtrarium tenet hic bal ang. imo. & ipse bar. in l. apud iulia. §. fin. ex quib. cau. in poss. ea. & abb. in c. qua fronte. de appel.

LEX VI.

1 Filiusfamilias sicut voto non obligatur, an obligetur aditione hæreditatis.
Filiusfam. secundum tempora digestorum agnoscendo bono.pos. non obligatur, nec in restitutione trebellianica.
2 Aditionem hæreditatis quare debet præcedere iussus, & in bon.pos. & Trebellianica restitutione sufficit ratihabitio sequens.
3 Filiusfam. hodie potest hæreditatem repudiare sine iussu patris.
4 Filiusfam quos actus consistentes in voluntate possit fieri, absque iussu vel authoritate patris.
5 Actio non oritur ex ratihabitione, sed ex neg.gest.

Qui in aliena. Hr̃ditatem quocunque mō delatā filius adeundo, nōn obligat patrē, nisi p̄cedat iussus, sed in bonorum possessiōe sufficit si ratihabitio subsequatur. h.d. ¶Op.C.de bonis quę lib.l.fi.dicit gl.hodie adeundo filius sine iussu p̄ris obligat se, vt ibi: olim nō obligat se.l.fi.ȷ̃.quis ord. ¶Op.filius ex oī cā ᵃobligat̃, in bo.pos.ser.nec etiam patrē, vt hic. ¶Op.filius ex oī cā obligat̃, præterq̃ in mutuo & voto.l.filius.de act.& ob.quare † ergo non obligat̃ adeundo, Rñ.votum dr̃ quasi volitum, filiusfa ergo non obligatur voto, hoc est simplici voluntate, ᵇsed hęreditatis aditio consistit in voluntate simplici declarata per aliquem actum, vt s̃. l.proxi.in prin.& l.ꝓ hęred.in prin.ȷ̃.e.iō nō obligat̃, qa ꝯtinet̃ sub illa exceptione præterq̃ in voto, & in agnitione bon.pos.eodem mō dr̃ quis obligari voto magis solennizato: qa oportet ꝙ illud votū fiat corā iudice, & ꝑ iudicē approbetur decernēdo olim, hodie sufficit agnitio sola.l.fi.C.qui admit.ad bon.poss.ideo filiusfa. non obligatur agnoscendo bon.pos.ſm ista tpa.Idē in Treb.restōne Nam licèt hæres restituat hęreditatem mihi, tñ cū creditorib. & legatariis, ego nihil facio: sed ex hoc solo ꝙ accepto restōnē hæreditatis obligor.l.j.§.j.ȷ̃.ad Treb. ¶† Sed q̄ro q̄ est rō, ꝙ in aditione hæreditatis debet præcedere iussus, in bonorum possessione, & Treb.restitutione, sufficit ratihabitio sequens, vt hic, & l.seruo inuito.in prin.ȷ̃.ad Treb.Rñ.gl.tangit in l.j.C.qui admit.ad bo.pos.Tu dic clarius, aditio hæreditatis est de iure ciuili mere.Nam de iure gen.vel diuino non reperitur, ꝙ quis nuda voluntate obligaretur, nisi Deo, sed hic nuda voluntate obligatur, ergo est mere iuris ciuilis, vt dixi in rub.s̃.eo.sed de iure ciuili est patria potestas.l.nam ciuium.s̃.de his qui sunt sui vel alie.iu. Secundum ergo ius ciuile filius non est potestatis suæ, ergo nō dicitur habere voluntatem seu potestatem, nisi pater permittat: merito ergo oportet quod præcedat iussus patris, seu permissio.l si quis.§.iussum.ȷ̃.eo.quia ratihabitio non sufficit, cum nihil reperiat factum: cum nulla videatur voluntas, ergo ratum hr̃e non potest, sed in bono.pos.nō consideratur adeo subtilitas iuris ciuilis.Prętor enim vocat ad hæreditatē inspecta naturali causa, nec curat vtrū sit agnatus, vel cognatus, emancipatus, vel suus, ideo videtur aliquid factum naturaliter, merito pōt ratum haberi, vt dicit gl.in l.j.qui admit.ad bon.pos. eodem modo in Trebellianica restitutione, gero aliquod negotium cum hærede restituente, & cum eo ago saltē tacite, vt satisfaciam creditorib.& legatariis, licèt absentib.Licèt enim de iure ciuili mero ante senatus.Treb.illis absentib.nō obligaretur, quia alteri stipulari, &c.tamen obligatur naturaliter, l.stipulatio ista.§.alteri.ȷ̃.de verb.oblig.ergo fuerit aliquid actum merito potest ratum haberi: sed aditio hæreditatis in sola voluntate consistit, vt dixi. † Quæro nunquid ᶜfilius possit repudiare hæreditatem absque iussu patris? Hodie constat ꝙ sic.l.cum nō solum. C.de bon.quæ lib.ſm tempora harum legum non.l.is pōt.& l.is qui hæres.in fi.ȷ̃.eo.sed ibi non dicit̃ ꝙ iussus debet præcedere, licèt requiratur voluntas. Sed hoc probatur in l.Iulianus.ȷ̃.de le.j. vbi optio q̄ est actus consistens in simplici voluntate non potest fieri per filium, nisi præcedente iussu, & optio aliquid repudiationis continet.Nam optando vnū repudio cæteros.Dices tu.Ista videntur ꝯ legem.Nam ratihabitio consistit in simplici voluntate, nec requiritur partis præsentia.l.Pomponius scribit.de neg.gest. tamen filiusfamilias, pōt ratū habere sine iussu etiam patris.l.2.in fine.s̃.solut.mat.& l.si sine.§.fi.ȷ̃.rem rat.hab.Pro cuius declaratione scias † ꝙ istorum actuum consistentium in libera voluntate, quidam sunt magnæ authoritatis, vt testamentū, & codicilli, per quæ sola voluntate disponamus in alios, & ista non possunt fieri per filiumfam.etiam patre volente, vel iubente.l.qui in potestate. ff.de test.Quidam sunt actus etiam solennes, sed non tantum, vt aditio hæreditatis, per quam etiam quis obligatur his qui nihil sciunt de hoc, & obligat sibi alios qui erant ante obligati, & iste actus non pōt celebrari, nisi præcedat iussus, vt hic, & d.§.iussum. Sed in bon.pos.& Treb.restitutione, sufficit ratihabitio per rationem quā dixi. ¶Quidam sunt actus per quos quis obligat se tm̃, vt vouendo se Deo, & in istis sufficit sequens authoritas, nec requiritur: ꝙ præcedat iussus.l.si quis rem.§.voto.de pollicit.Quidā sunt actus qui consistunt in voluntate, ꝑ quos quis nec aliū obligat sibi, nec se alteri, sed ꝑ illum actū ex alio actu ꝯtingit obligatio & ratihabitio. † Non enim oritur actio ex ratihabitione ſm veram opin.sed ex negotio gesto, quod ad nos trahitur per ratihabitionem.l.si pupilli.§.item quæritur.de neg.ge.& ibi dicit tex. & in isto actu nō requiritur authoritas, nec cōsensus p̄ris.Probatur per simile, Pupillus non obligatur sine authoritate tutoris, tamen potest implere conditionem per quam purificatur actus vnde obligatur.l.in conditionibus.ȷ̃.de condi.& demon.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Omni causa. Vide solutionem datam per barto. quæ communiter reprobatur, vt per alex.hic post alios, qui aliam rationem assignat, quam ias.impugnat in d.l.j.in prin. C.qui admit.& ipse assignat aliam.
b Alex. ¶ Simplici voluntate. Hanc rationem barto.reprehendit pau.de Cast. in l.mutuū. suprà, eod.de quo vide omnino quæ dixi in l.j.in j.col.C.qui admi.post Modern.
c ¶ Quæro nunquid. Ista est communis opi.secundū alex.in l.si quis mihi bona.§.iussum. in princ.eod.tit.

1 Præsumuntur omnia solenniter acta ex diuturnitate temporis.
Aditio ex cursu temporis x.annor.non inducitur, sed præsumitur quod præcessit.
2 Practica in probanda aditione filij, quod allegetur quod præcessit iussus patris, & sequuta est aditio.
3 Bono poss.præsumitur solenniter agnita ex cursu x.anno.
4 Ex actu, qui non potest fieri citra ius, & nomen hæredis, facto a patre consentiente filio, præsumitur aditio facta.
5 Præsumitur seruitus constituta ex patientia x.an si allegetur, licèt habeat causam discontinuam.

§. sed & si non adierit. ᵃEx † diuturnitate tp̄is pręsumuntur oīa solenniter acta.h.d.Not.ipsum ᵇ summarium.Vñ scire debes † ꝙ ex cursu lōgi tp̄is non inducitur aditio, sed p̄sumitur quod p̄cessit: iō tex.dicit credendum est adiuisse, &c.Simile in l.cum de in rem ver.s̃.de vsur.Et ex hoc habes practicā. Debes.n.allegare, ꝙ præcessit iussus patris, & secuta est aditio filij. Et ad hoc probandum potes facere positiones, ꝙ pr̃ possedit d.bona ꝑ xx.an.filio p̄nte & patiente. ¶Quæro † quid in bo.pos.vtrū eodē mō præsumat̃ solemniter agnitio bon.tex.hic loquitur in aditione, dicit.n.tex.sed & si ñ adierit.& ꝙ in bo.pos.nō procedat, patet, qa illa debet agnosci, vl' ratificari intra annū ad summū.l.bonorū.ȷ̃.rē ra.hab.sed hic requiritur cursus x.ann.ergo, &c.Et hoc tenet Iac. de Bel.sed gl.C.qui admit.ad bo.pos.l.j.super ver. ratam.intell'it idē in bon.pos.& all. hanc l.qđ tenent ibi doc.Mod.& bñ ꝑ ea, q̄ dixi.Nam patientia tanti tp̄is non inducit actum, sed facit p̄sumi, vt retro ipso initio sunt oīa solenniter acta, & sic intra tp̄s. ¶† Quæro qđ si appareat vnus actus tm̃, qui non hēt fieri citra ius, & nomen hr̃dis, vt ȷ̃.eo.l.ꝙ hr̃de.in vno die factus a patre, cōsentiēte filio exp̄sse adeūte? Aduerte, non dico ꝙ p̄cesserit iussus principl'r de adeūdo, sed quod actus factus est a p̄re ꝯsentiente filio, ex quo deberet induci aditio, si sui iuris eēt.Rñ.ex illo solo actu p̄sumuntur oīa solēniter acta, sicut hic cursu tp̄is cum patientia, tex.est, & gl.no.in fi.in l.ij.C.de dot.ꝓmis.Nam ibi dr̃, ꝙ illud ꝙ opat̃ p̄statio per longū tp̄s.l.cū de ī rē verso.idem operatur ꝓmissio per vnā horā facta ꝓ tanto tp̄e.Vltimo ꝑ istū ver.substineo gl.ᶜnostras, ꝯ dicta oīum Mod. † Nam dicit gl.ꝙ ex patientia x.an.p̄sumitur seruitus ꝯstituta, si alleget̃, licèt habeat cām discōtinuam.l.cū de in rē verso.s̃.de vsu.& l.j.in fin.ȷ̃.de aqua plu.ar.& l.seruitutes.de serui.qđ reprehenduntur Vltramon.Nam l.cū de in rē ver.loquitur in faciente.s.in soluente.qō gl.loquitur in patiente, in quo est minor pręsumptio. Ita tenebant Ia.Bu.& Ray.de Fo.& hoc tenet Cy.in l.si certis annis.C.de pac. Ego dico hoc esse contra casum huius ver.& l.si filius. C.de pet.hære.Facit quod no.in l.pe.C.commu. diui.dixi in l.j.in fi.de aqua plu.arc.Dixi in repet.d.l.cum de in rem verso.

ADDITIONES.

a alex. ¶ Sed & si non adierit. Vide bal.in l.3.de fideic.adde quòd pro opin.bart.facit l.quicunque.C.de apo.pub.lib.x.communiter per scriben.approbatur in l.j.C.qui admit. pom. ¶ Vide quæ in proposito not.bart.in rep.rub.de fide instr.cui adde Fel.in c.sicut.de re iud.Vide barb.cons.78.aliàs 79.& multa pulchra per ias.in l.j.C.qui admit. aret. consi. 36.incip.casus talis est.alex.cons.79.incip.quis sit iudex.j.vol.& cons.cij.inci. super j.dub. in j.vol.& cons.9.incip.an bona.3.vol.& consi.j.incipien.ponderatis his.in 4.vol. & cons. 12.eod.vol.& cons.105.eod.vol.aret.cons.37.incip.factum super quo.& cons.cij. An.Barb.
b ¶ No.ipsum.Et vide Bar.cons.cxxix.incip.quidam habuit vxorem.
Paris. ¶ Adde quòd eodem modo ex longo tempore præsumitur repudiatio, si sciens patiatur alium possidere hæreditatem: vide Com.cons.24 post princ.vide multa per Ias.in l. si certis annis.ver.ex communi sol.C.de pact.vide nouum intellectum per Lud. Goza.in rep.l.qui se patris.ver.non obstant allegata in contrarium.C.vnde liberi.
c Alex. ¶ Sustineo gl.Bal.& anch.hic, tenent contra bart.& adde bal.in l.j. C. qui admitti. adde quòd Raph.Cum.cum quo concordat Rom.distinguit, quòd aut appatet istum, qui itinerabat per fundum longo tempore me patiente itinerasse, tanquam volens vti seruitute, & tunc procedat opi.Bar.hic, aut itinerauit, non tanquam vtens seruitute.& tunc licèt per longum tempus itinerauit, non tamen potest allegare seruitutem, quia actus non debet operari circa id quod non fuit executum.alleg.l.j.§.Iulianus.el j.infrà, de itinere actuque priua.& dicit alex.quòd hæc concordia fuit Cy.in d.l.si certis annis. pro quo facere dicit, quod no.bart.in vlt.col.in l.cum de in rem verso.suprà, de vsur.

1 Mandatum de aliquid faciendo si præcedit, & tu facias, licet non exprimas nomine mandantis, illius tamen mandato facere videris.

§. Si is qui. Qui iussu alterius adiit, præsumit̃ solū iubenti quærere velle, si iussum credat valere: secus si sciat inualidu, vel sine iussu adiit.h.d.Tres partes hēt, vt in glo.Pone casum ſm vl.lec.gl.& verā.aliàs examinabo ȷ̃.Op.de j.rñ.ad tertiū.Dn̄t qdā, principiū loquitur in errāte, finis ī dubitāte, ꝙ gl.reprehēdit, & bñ, per l.fi.C.de ꝯd.ind.Alij dicūt, ꝙ principiū loquit̃ in errāte in facto: finis in errante in iure. Ista casus positio non est vera: qa error iuris, vel facti, q̄tū ad hoc non vr̃ attendendus.l.j.in prin.ȷ̃.de leg.3 Præterea ignorātia facti supina, & ignorātia iuris idē est.l.regula.de iur.& fac.ig.Ideo gl.dicit tertio mō, & bene. Ex qua distingue, vt habes tex.& gl.aut ille q dubitat, erat in iure vel in facto: vt si filiusfa.adiit p̄cedēte iussu, & tūc in dubio nō vr̃ velle quærere sibi, nisi aliud appareat, vt in prin. Aut scit illū iussum reuocatū tacitè vel expresse, & vr̃ velle quærere sibi, vt in ij.rñ.& sic

non

nõ ꝓcederet ſm rñ.ſi poneremus filiũ ignorare mortẽ pr̃is: præſumeret.n.adire ex p̃cedẽte iuſſu. Aut adiit nullo p̃cedente iuſſu, & vr̃ velle per ſe, vt in iiȷ.rñ. ¶†Ex hoc rñ.no.diligenter.ꝙ ſi p̃cedet mandatũ alicuius, de aliquo faciendo & tu facias poſtea, licèt nõ exprimas facere te noĩe illius, tñ p̃ſumiť ꝙ noĩe illius feceris, vt hic, & l.q ſeruum.ſ.de interro.act.& qđ no.in l.ſi pupilli.§.j.in glo mag.de neg.geſt.qđ eſt verũ q̃tum ad mãdantẽ, qa ipſe hẽt actionẽ mãdati ꝯ facientẽ, & faciens cõtra eũ, nõ ꝯtra illũ cũ quo ꝯhiť, niſi hoc ſciuerit.l.ſed Iulian⁹.§.j.ſ.ad Mac.ij.rñ.¶ Quero q̃ eſt rõ huius glo. Dic vt ſtatim dicã legendo eam. Dico ꝙ rõ eſt, qa ſciebat iuſſum reuocatũ: vñ non p̃ſumitur facere ex neceſſitate iuſſus. Vide gl.per te, dicit gl.ſufficit ſemel fuiſſe vtile. Non eſt bona rõ: quia ſi aliquo tpe fuit vtile magis deberet impediri q̃ri adeunti. Dicit glo.rõne iuſſus, quod nihil eſt ſm Iac.de Are. quia actio ꝙ iuſſu, oritur ex iuſſu p̃cedẽti, ſecuto ꝯtractu vel quaſi, & ſi moriatur iubẽs re integra, iuſſus reuocať ad inſtar mãdati.

ADDITIONES.

a Alex.¶Mortem patris. Et hic debent eſſe. Not.contra infideles procuratores: de quo vide Bar.in d.l.qui ſeruum.de interrog.act. Vide de hac materia in l.poſt dotalem.ſol.mat. Et vide omnino quæ dixi in l.j.§.nunciatio.de oper.no.nunc.& vide quæ not. in l.ſi ventri.in fi.ff.de priui.cred. Quid ſi delictum poſt mandatum feciſti. vide Ange.de Aret. in tract.malefic.in ver.Sempronium mandatorem.adde quòd Pau.de Caſt.in eo,quòd Bar. dicit,ſi præcedat mandatum de aliquid faciendo,& poſtea facias,licèt non exprimas,nomine mandantis,quòd tamen præſumitur,quòd nomine illius feceris.Alleg.pro hoc caſum in l.ſi ita quis.§.Seia.de verb.oblig.& in l.res mandato.de acquir.rer.do. & dicit no. quòd hoc caſu,quando tempore emptionis non dixit, quòd nomine mandatarij emebat,quòd ſibi acquiritur dominium,& per actionẽ mandati tenetur transferre in mandantem.Si verò emiſſet nomine mandantis,recta via dominium cum poſſeſſione acquiretur mandanti,vt l.per procuratorem.C.de acquir.poſſeſ. & vide omnino text. & quod ibi not.Bar.ad propoſitum in l.is qui.§.ſi ab ignoto.verſ.quòd ſi is.infrà,de manu. Ioan. Andr.in addit.in tit.de procur.in princip.

b Poma.¶ Diligenter. Vide Alex.conſi.25.in vlt.col.ſecundo vol.Iaſ.in §.ſequens. inſtitu. de action.Fel.in cap.cum M.Ferrar.de conſtit.Ange.conſi.97.j.vo.& conſi.58. in princ.j. volum.Rom.conſi.91.& conſ.94.

1 *Nepos filij exhæredati quando dicatur ſuus auo.*
2 *Nepos quod habet ab auo, dicitur aduentitium.*
3 *Filius an faciat hæredem patrem.*
4 *Hæres Titij ab inteſtato, qui fuit hæres Seij ex teſtamento, an dicatur hæres ex teſtamento, vel ab inteſtato.*

§. Interdum. ᵃSi filius in p̃tãte, eſt alicui hr̃s neceſſarius: facit patrẽ neceſſariũ hr̃dẽ: ſecus ſi fuit voluntarius.h.d.in ver.ſed ſi qs. Pone caſum ſm vlt.lect.gl.al's examinabo.ſ.Opp. ᵇꝙ nepos nõ eſt ſuus donec pr̃ præcedat, vt Inſti.de hæ.qual.& dif.§.ſui. ſed hic p̃cedit eum, ergo, &c. Dicit gl.hic erat exhr̃dat⁹, vñ hr̃ pro mortuo. Op.ꝙ ſi hr̃eť ꝓ mortuo non põt ſibi acquirere filius. Rñ.hr̃ pro mortuo quo ad qđ, & quo ad quid nõ. Op.ex̃ gl.†ꝙ ẽt exhr̃datus nõ hr̃ ꝓ mortuo, vt nepos dicatur eſſe ſuus: qđ patet: qa põt p̃teriri.l.ſi qs poſthumos.§.ſi filium.ĩ prin.de lib.& poſt. & l.ſi quis filio exhr̃dato.de iniuſt. teſt.in prin.Sol.in ſucceſſione, ꝯtra vel p̃ter volũtatem aui, nepos filij exhr̃dati non dr̃ ſuus: ſed in ſucceſſione ſm volũtatẽ dr̃ ſuus. Rõ quare viuente filio nepos nõ dr̃ ſuus, eſt: quia p̃cedit eũ pr̃, nec p̃t dici quodãmõ dñs bonorũ aui, cũ exhr̃datio ſumat effectũ poſt mortẽ.l.filiũ.§.ſed cũ exhr̃datio.ĩ.de ꝯtab.vñ auus non hẽt neceſſe inſtituere, vel exhr̃dare eũ. Sed qñ pr̃ inſtituit eũ, dr̃ ſuus neceſſarius, qa erat in p̃tãte.¶Op.& reintro gl.qđ nõ q̃rať pr̃i quo ad ꝓprietatem.l.fi.C.de bon.q̃ lib. Dicit gl.verum eſt hodie, cũ aduẽtitia nõ q̃rant. No. iſtam glo.ᶜ† ꝙ illud ꝙ nepos hẽt ab auo, dr̃ aduentitiũ ᵈreſpectu pr̃is, qđ dic, vt dicam in l.dedit dotẽ.de colla.bo.tangemus in l.q̃ſitũ.in prin ĩ.de le.j.¶Venio ad ver.ſed ſi qs.reuoco in dubium intellr̃m huius ver. Gl.legit quatuor mod. Primo in aliquo qui ſit inſtitutus ab aliquo ex̃neo. Dicit Dy.iſtum caſũ nõ ꝓcedere: qa nõ hẽt dubium: & intelligit inſtitutũ ab ex̃neo quo ad ſe inſtitutũ, & extraneũ quo ad filiũ arrogantẽ, vt ab vltimo ver.differat. Alij legũt ꝙ aliqs fuit inſtitutus hr̃s a pr̃e ſuo, ĩ cuius p̃tãte erat. Hæc lec. nõ ẽ vera, qa ꝯ tex.ibi, mortis tpe, &c. Tertij legunt, vt ĩ gl.quã lec. gl.repræhẽdit, & bñ. Vide gl.q̃ ſubdit ꝙ filius nõ poſſet bñ adoptari. Certe põt filius q nõ eſt in p̃tãte.l.q liberatus. & l.ſi pr̃ filium.ſ.de adopt.¶ Vlti.gl.ponit vnum caſũ verũ, q eſt clarus, & poſui legẽdo lr̃am. Aduerte, principium huius lr̃ę facit ad vnũ, † vtrũ filius faciat hr̃dem pr̃em. Vr̃ tex.qđ ſic, ibi patrem enim ſuum, &c. Dicam in l.cum filio.ĩ.de leg.j.ſm rñſum facit ad aliud, vos videtis ꝙ quis efficitur talis heres per alium, qualis eſt ille per quẽ efficitur, †quod facit ad q.gl.in l.iij.in prin.de pe.hære.ſi ſũ hæres Titij ab inteſtato, qui fuit hæres Seij ex teſtamento, vtrum dicatur hæres ex teſtamento. Et determinat eo modo quo prius ꝓ quo l.nec intereſt.ſ.de fideicom.peti.here,

ADDITIONES.

a Pom.¶Interdum. Item alia eſt limitatio, vt ſi filius ſit inſtitutus ſub conditione, qua eueniente, ſiue impleta, cum impleri poſſit ſine iuſſu fiat aditio. hic eſt text.not. in l. conditionibus pupillus.in ver.ſi.de cond.& dem. Et hunc text.inducit Cyn.& Dy. & nouiſſime Bald.quòd qui non eſt miles, non poteſt alium creare militem, & qui non eſt doctor, non poteſt alium doctorem creare. Et vide not.per Bart.in l.j.C.de dignit. libro duodecimo.& ibi dicit, an ille, qui non eſt miles, ſed Baro, poſſit alium creare militem. & adde Angel.& Imol.in l.apud eum.de manu.tit.generali.vbi quærit, an Imperator poſſit creare doctorem, abſque alio doctore.

Pom.¶ Vide Iaſ.in l.qui ſe patris.j.col.C.vnde liberi.

Pariſ.¶ Vide de hoc §.Iaſ.in l.nepotem.C.de inoffic.teſtam.& nouum intellectum, quem ponit Gozadin.in repetit.l.qui ſe patris.verſic.non obſtant in contrarium alleg. C.vnde liberi.

b ¶ Oppo. Vide Alex.in l.emancipati.C.de col.

Pariſ. ¶ No.iſtam glo. Vide Alex.conſ.8.col.3.volum.3.

d ¶ Aduentitium. Ex diſpoſitione aui teſtantis, dicuntur bona aduẽtitia.no.& idem tenet gl.parua, quam ibi tenet Bar.& Ange.in l.quæſitum de l.j. Et hoc intelligit verum Ime. quando filius eſt exhæredatus, ſecus ſi eſſet inſtitutus per l.quintus.§.fi.de ann.leg. Sed ſuum dictum forte non eſt verum, quia eſt contra gl.in l.Gallus.§.quidam recte.de libe.& poſth.dicentem ꝙ ſi pater cum filio, à patre, id eſt, ab auo inſtituatur, quod obuenit ipſi filio.ſ.nepoti.& ſibi non quæritur, & ſic profectitium non dicitur, ſed aduentitium. Et iſtud teneas, niſi expreſſe cõtemplatione filij nepoti obueniret, vt loquitur l.dedit.de col. bon.per quam ſe fundat Bar tenendo contra iſtam gl. Idem non obſtat d.l.quintus.§.fin. quia ille tex.loquitur in caſu ſatis diuerſo. Bar.in auth.ex teſtamento.C.de ſecun.nup.tenet quòd in dubio dicatur profectitium, adde Ang.conſ.78.inci.Ioan.Phili.& Barb.conſ.41.2.libro.

e Poma.¶Aduerte. Vide Bal.in l.multum.C.ſi quis alte.vel ſibi. Alex conſ.103.4.vol.

1 *Proteſtatio præcedens contraria actui ſequenti, facit vt actus ſequens nihil operetur.*
2 *Proteſtatio præcedens impedit actum ſequentem, in conſiſtentib.in noſtra voluntate.*
3 *Proteſtatio ad hoc vt impediat actum fiendum, quando requirat partis præſentiam.*
4 *Cauſa quando requiratur in proteſtatione.*
5 *Proteſtatio per actum ſequentem contrarium proteſtationi, quando tollatur.*
6 *Timens quis ne cogatur cõtrahere cautela eſt Dyn.quod clam proteſtetur, quod ſi faciat non facit voluntarie, & an talis cautela ſit bona.*

§ Celſus. ᵃProteſtatio† præcedens actui ſequenti cõtraria, facit vt ſubſequẽs actus nihil o͞patur.ᵇh.d.ſm Dy.¶†No.ꝙ in his quæ conſiſtunt in nr̃a pura voluntate, ꝓteſtõ p̃cedens impedit actum ſequentem.† No.ꝙ in dictis caſib.quãdo fit ꝓteſtõ non requiritur ꝑtis p̃ñtia, vel ꝙ ei innoteſcat, vt hic, in gl. dum dicit, clã. Sed ſi eſſet celebrandus actus qui penderet ex volũtate mea, & alterius, & tunc ꝓteſtõ debet innoteſcere parti, aliàs nihil valeret.l.ſi.§.item ſi p̃dixerit.ff.naut.cau.ſta.& l.ſi fideiuſſor.ĩ prin.ſ.man.& l.actione.§.renuntiare.ſ.pro ſoc.& l.j.in prin.de lib. agno.tangitur per doc.in l.pacta nouiſſima.C.de pac.† Not.ꝙ in proteſtatione non requiritur cã, quod in caſib.p̃dictis intellige.l.in eo quòd in nr̃a voluntate ſola cõſiſtit, vt hic.ſufficit.n.pro rõne voluntas.l.quia poterat.ad Trebe.alias requireretur cã.l.ſi hominem, ſuprà mãd.& l.j.C.debi.vend pig.impe.non poſ.¶† Not. ꝙ per actum ᵈ ſequentem contrariũ proteſtõni nõ videor à ꝓteſtõne recedere, ᵉvt hic. Rõ, quia ille ſequẽs actus pendebat à mea ſimplici voluntate, quę voluntas præſumitur abeſſe pp ꝓteſtõnẽ: ſecus ſi actus ſequens pendebat ex voluntate mea, & alterius.l.cũ in plures.§.locator horrei.ſ.loc.&c.ſolicitudinem.ex.de appe. Sicut.n.propoſitum meum in mente retentũ nõ nocet ꝯhenti mecũ.l.ſi repetendi.C.de cond.ob cau.ita nec talis proteſtõ facta clã, quæ ei non innoteſcit. Et aduerte ad illud quod dico, quod talis proteſt.facit præſumi volũtatem abeſſe, intellr̃ de actu qui ſtatim ſequitur poſtea, ſecus ſi ex interuallo magno, arg.l.per retentionem.C.de vſu.& ideo ad hoc vt hoc eſſet, eſt neceſſe ꝙ ꝓteſtõ largior fieret ᶠper me, veluti ſi alicui facerem aliquem actũ, per quẽ induceretur aditio, ex nunc, proteſtor me nõ facere aĩo adeundi. His præmiſſis venio ad gl.& op.quod aditio valet, ſed reſcinditur per actionem, qđ metus cã.l.ſi mulier.§.ſi metu.ſ.qđ me.cã. Gloſſ. ponit plures ſol.illa eſt vera ſol'o, ꝙ hic nõ adiuit. Quod apparet ex proteſtatione per q̃ præſumitur voluntatẽ abfuiſſe. Et hoc vult dicere

ADDITIONES.

a Alex.¶ Celſus. Vide no.in l.Pomponius.& in l.Neſennius, de neg.geſt.& limitatur hoc eſſe verum in actibus procedentibus à voluntate mea: tamen ſecus ſi à voluntate mea, & alterius.l.j.§.item ſi prædixerit, nau.cau.ſta.

Pom.¶ Vide Fel.in c.cum.M.Ferrarienſis.in j.char.de conſti.

b ¶ Operetur. Aduerte quod Bar.all.cõtradicere in hoc §.fi.his quæ dicit in l.pacta nouiſſima.C.de pac. Sed pro ſaluatione Bar.vide conco.poſitam ad l.pcã.nouiſſima.C.de pac.

c Pom.¶ Not.ꝙ. Vide Bar.in l.non ſolum.§.morte.ff.de oper.noui nuncia,

d Pom.No ꝙ per actum. Vide Alex.conſ.7.in 4.vol.Rom.conſ.178.Aret.& Ale.in l.ſi ſtipulatus in prin.ff.de verb.ob.

e Alex.¶ Recedere. Ang.ponit vnum dictum valde no.alle.Inno.in c.perlatum.quod me.ca.& in c.cauſa matrimonij.de off.dele.vbi dixit ꝙ ſi metus adfuit tempore contractus à Tyranno illatus, poſtea trado rem ex interuallo, an videatur ſubeſſe metus. Et dicit ꝙ ſic, quia non videtur purgatus metus, poſtquam ſuberat eadem cauſa timendi. Et ibi alle. idem in proteſtatione, & refert. Pone ꝙ quidam fuit tortus nullis præcedentib.indiciis: poſtea notarius ex interuallo ſcribit, quod ſponte confeſſus fuit reus, an dicatur falſum ſcribere? & dicit quòd ſic, quia cum iudex poſſit iterum torquere, & ſic ſubeſſe eadẽ cauſa timoris, non eſt verum illum ſponte confeſſum, immo metu tormentorũ videtur confeſſus, ideo officiales practicant ꝙ aliqui notarij non adſint in tortura. Si vero præceſſit tortura præcedentib.indiciis legitimis, tunc ſi ex interuallo confiteatur, dicitur ſponte facta, & operatur aliquid. De hoc vide Bar.in l.j.§.vlti.& ibi dixi de q̃õni.& Bal.in c.j.§.iniuria.de pac.iur.fir.Iac.Bu.Bald.& Ang.in l.2.C.quod me.cã. Bal.in l.j.C.ne ex deli.defun. Vide Imo.in d.l.j.§.vlti.de qõ.& videtur probari ibi doct.Ang.& ibi etiam vide Bar. vt refert imo.in d.l.1.fuit dictum Gandini in ſuo tractatu malefi.in ca.de tormentis ſub rubr.vtrum confeſſio facta ab eo.qui tortus eſt nullis præcedentibus indiciis valeat. Et iſtud dictum ſequitur Sal.in l.2.C.de cuſt.reo.idem Pet.de Anch.in clem.j.de homi.idẽ Ang.in tract.de qõ.& idem voluit Pet.de Anch.in conſ.23.inci.in Chriſti nomine, Viſa inquiſitione. Vbi dicit vnum aliud, videlicet, ꝙ ſi appareť illum fuiſſe iniuſte carceratum, & poſtea confeſſum, non dicitur, nec dici poteſt, confeſſio legitima, nec ex ea condemnandus eſt.alle.le.nouiſſime, & quod ibi voluit Bald.ff.quod fal.tut.auto. Bene facit l.qui in carcerem.ff.quod met.cauſa, & quod ibi Bar. Contrariam opi.voluit Bal.in l.vnica.C.de cõfeſ.& etiam idem tenuit Pe.de Leaza.in commento c.grauis.ad fi.de depoſi.& prædicta opi.Ang.communis eſt. Ego adduco l.maritus.cum gl.quam ibi no.Bar.de qõ.& Bal.& Ro.in conſ.168.ſequitur opi.Ang.& facit mentionem de contrarietate Bal.& ad prædicta vide gl.in l.vt debitum.& ibi no.Bal.C.de hær.actio.

f ¶ Largior fieret. Contrarium tenet Bal.in l.pacta nouiſſima.C.de pact.per l.ſi ita ſcriptũ.& ibi Ang.de leg.j.ſed Imo.in d.§.morte.& c.cum M.Ferrarienſis.de conſtitu.dicit ꝙ obſtare videtur text.in d.l.ſi ita ſcriptum, & ad illum reſpon.melius facit text.in l.ſi quis in prin.teſtamenti.de lega.3.Bar.in d.l.pacta nouiſſima.facit quandam diſtinctionem. Cum opinio.Bart.concord.And.in d.c.cum M.Ferrarienſis.de conſtitu.& ibi imo.& imo.in d.§.morte.& imo.in l.quoties.§.ſed ſi cum.de hær.inſt.& Pau.de Ca.in d.§.locator horrei vbi ponit vnam diſtinctionem, quàm reprobat in leg.pacta nouiſſima, prçallegata.& d.§.morte,

dicere gl.dū dicit,hic fallit,ibi nō.¶Op.ꝙ metus verborū non sit iustus metus.Sol.eo.mō quo.s̃.quia hic non adiuit,nā si adiuisset, metus non fuisset iustus.¶ Op.C.eo.l.cum aliquis.Sol.dicit gl.ibi per iudicem cogitur,sicut j̃.ad Tre.l.nam quod.§.si quis compulsus.Aduerte ꝙ quando actus pēdet ex mera voluntate,tūc est verum ꝙ protestatio impedit actum sequentem:sed quando qs potest cogi adire velit nolit,& iuste cogit,tūc protestatio præcedēs nihil operatur.Op.j̃.si quis omis.cau.test.l.j.Dic vt in gl.Rō solonis est:quia dn̄s potest iuste compellere.Vnde quantum ad dn̄m, aditio non stat in libera ptāte serui,& sic nihil releuat ꝓtestō:sed quantum ad extraneum,vel ad p̄rem sic.Op.de l.si p̄re.de rit.nup. gl.non soluit.Dy.dicit ꝙ ibi loquitur de coactione reuerentiali. ꝙ nihil videtur,ꝙ etiam coactio reuerentialis inducit rescissionē actus.l.j.§.q̄ onerandæ.quarum rerum act.non da.Dic ergo,ꝙ ibi non erat actus qui pendebat ex nuda voluntate facientis.Itē nulla p̄cessit protestatio.Item reperitur a in quibusdā additionib.Dy. ꝙ per hanc l.cōsuluit,† ꝙ si aliquis timebat ne cogeretur ab alio contrahere,consilium est,ꝙ protestetur clam.quod si facit, non facit voluntarie.Hoc consilium non est bonū:b quia hæc l.loquitur in his quæ pendent ex voluntate contrahentis tantum:sed si postea celebratur contractus cum alio,nihil operaretur,c vt dixi, nec per hanc præstationem probaretur metus.l.metum.C.quod metus causa.Et de materia protestationis,dixi in l.non solum.§.si. de oper.nou.nunciat.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Item reperitur.Et vide Ang.in l.mora.s̃.de vsu.vbi tenet istam theoricam,& ibi refert quendam egregium virum sic decidisse per istum tex.qui secūdum eum est sing. & vide eum in d.l.Mora.& adde ad Moder.hic.

b Alex.¶ Non est bonum.Sed Bald.& Imo.hic sustinent dictum Dy.nisi subesset eadē causa timoris.alleg.no.per Inno.in c.j.quod metus cau.& in c.causa matrimonij.de offi.dele.& no.Bar.in l.si ob turpem.C.de cond.ob tur.cau.& in l.2.quod met.cau.Istud dictum non puto verum,quia aut in veritate probatur de iusto metu tyranni,& iste metus est sufficiens ad rescindendum contractum absque protestatione, aut non probatur de iusto metu,sed solum de protestatione clausula facta:& tunc ista non est sufficiens ad rescindendum contractum dependentem à voluntate duorum.Pau.de Cast.sentit istud quod dixi,& vult conari saluare Bald.& sua saluatio nihil valet,attento ꝙ in actibus deponentibus à voluntate duorum,nihil valet protestatio:& sic nō facit abesse consensum.l.actione.§.renunciare.pro socio.l.j.de libe.agno,dicit tamen Pau.quòd tunc protestatio facit abesse consensum,quando quis metu tyranni non audebat protestari,alleg.no.per Bald. in l.clari.C.de fideicom.& in l.2.C.de his qui per me.iudi.non ap.Et sic bene concedo ꝙ ista limitatio procederet,quando iuste timeretur tyrannus, & clausula protestaretur,& no.quòd gl.hic probat,quādo actus est metu factus,non est opus protestatione,vt actus dicatur nullus.De quo vide Raph.hic,qui dicit quòd immo est necessaria.& alle.Bal.in rub.C.si quis ali.test.prohi.sed voluit eum alle.in tract.schismatis,vbi tenet quòd est necessaria protestatio.Sed Rapha.dicit quòd non requiritur protestatio,quando actus consistit in faciēdo,secus si in omittēdo,& sic loquitur c.si iustus metus.de appe.& d.l.2.C.de his qui per me.iudi.quia alias sequeretur,quòd nunquam foret succursum meticuloso, qui metu tyranni vendidit nisi protestaretur.Et an requiratur protestatio , quando non facio actum metu , vel aliquo impedimento, tetigi in reportatis in leg.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.de ope.no.nun.inquantum tenui contra Bar.in l,2.ff.si quis cautio.

c Poma.¶ Nihil operaretur.Vide clarius practicam Papien.in forma libelli,quo opponitur contra iudicem suspectum.in gl.ver.protestando.ver.& per hoc patet. Vide Bar.consilio 42.j.volum.

LEX VII.

Si quis filium familias. Vulgaris substitutio expirat, si p institutū alteri hæreditas acquiratur.h.d.Op.ꝙ sit locus substōni,cū filius nō sit hæres:sed patrem hæredē facit.l.prox.§.interdum.Sol.vt substitutus excludatur sufficit ꝙ institutus sit hæres,vel alius eius ministerio vt hic,& l.si pater.s̃.de hær.inst.¶ Quærit gl.an hoc sit verum,siue testōr sciebat,siue ignorabat eum filium fam.Dicit glo.si ignorabat,habet locum distinctio d.l.si pater.& hanc gl.tenet Ia.de Are. Pet.tenet contrarium,vt refert Cy.in l.cum proponas.C.de hær. inst.Dicam in l.cum filio.j̃.de leg.j.tene mente hanc glo.ꝙ distinctio l.si pater.de hær.inst.quæ loquitur de ignorante quē seruum habet locum in ignorante quem filiumfamilias.

1 *Leges disponentes hæreditatem non agnitam transmitti,intelliguntur vt ille in quem transmittitur possit adire,vel repudiare.*

2 *Filius si decedit sciens se necessarium,etiam transmittit beneficium abstinendi.*

3 *Filius quando possit se ab hæreditate paterna abstinere,& auitam habere.*

§.Si filius. a Suus hæreditatem patris non agnitā trāsmittit cū bn̄ficio abstinendi.h.d.†Not.ꝙ omnes leges, quæ dicunt hæreditatem non agnitā transmitti, debent intelligi vt ille in quē trāsmittitur possit adire,vel repudiare,īmiscere,vel abstinere sicut defunctus poterat,vt hic,& not.in l.j.C.de his qui ante aper.tab.¶ † Quæro,quid si decessit sciens se necessariū.gl. rn̄.idem,nisi se īmiscuerit:tunc enim nō haberet bn̄ficiū abstinēdi hæres,sicut nec defunctus,vt j̃.prox.§.Pro hac facit tex.in l.cū antiquiorib.C.eod.vbi dicitur illud fuisse rn̄.per Pau.Iurisc.cuius est hæc lex:& s̄m hoc hic debetis habere gl.quæ dicit idem si non ignorauerit.alias gl.est sine non,& male,quia non esset diuersus casus ab eo qui ponitur in litera.¶†Quærit gl quid si velit abstinere à paterna hæreditate & habere auitam,an possit? Gloss.dicit ꝙ sic.b Ista glo.diceret verum tenendo illam opi.ꝙ hæreditas patris non agnita non transmittatur ad extraneos,quòd tenet gl.in l.si infanti.C.eo.Sed tenēdo illam opi.veriorem,ꝙ hæreditas p̄ris per suum transmittatur ad quoscunque,hęc gl.non procedit.Nā si nepos abstineret se ab hæreditate paterna,illa hr̄ditas vadit ad alium,& ille alius pōt adire auitā,cum filius decedēs illā trāsmiserit ad quoscunque,& hoc bn̄ tāgitur in l.q se patris.C.vnde lib.& ibi per Cy.in ver.ista exēpla reprobat.dicta vero l.qui se patris,dēt intelligi, q̄n filius ab hæreditate paterna erat penitus exclusus: vnde eam nō poterat transmittere. Hoc aūt, an hæreditas patris non agnita transmittatur,dicemus plene in l.ventre.j̃.eo.

ADDITIONES.

a Alex.¶Si filius.Vide hunc text.alle.per bar.ad not.q.in l.is potest.infrà,eod.

b Ale.¶Glos.dicit quòd sic.Bal.in l.qui se patris.vnde lib.tenet idem gl.ista,sed reprehenditur:de quo vide quæ ibi dixi.

1 *Hæres hæredis,an sit hæres testatoris.*

2 *Hæredis appellatione an comprehendatur extraneus.*

3 *Hæredum appellatio an porrigatur in infinitum ad quoslibet successores,an intelligatur de primo tantum.*

4 *Libellus,dico me hæredem Titij,procedit,licèt sim hęres hæredis Titij.*

§.In omni. a Hæreditatē agnitā p defunctū nō pōt hęres eius repudiare.h.d.† Not.ꝙ q est hr̄s hr̄dis testōris est hæres.Gl.dicit,ꝙ hęc rl'a fallit in casibus.Pro cuius declaratione debetis scire ꝙ circa hoc occurrunt duo dubia:† Et primo an appellatio hr̄dis porrigatur tm̄ ad filios,an ad quoscunque ex̄neos;De quo in l.ex facto.j̃.ad Trebe.Diximus in l.Gallus.§.nunc de lege.s̃.de lib.& posth.Secundo dubitaē † an appll'o hęredū porrigatur in infinitum ad quoslibet successores , an vero intelligatur de primo tm̄. De hoc ēt diximus in d.§.nunc de lege.in pupillari tn̄ substōne facta p hęc verba,quisquis mihi hęres sit,erit hæres filio meo,non intell'r esse hæres defuncti,nisi q ei est heres ex dispōne sua.l.qui liberis.§.hæc verba.de vul.& pup.& l.sciendū.de ver..sig. Quæro, † si sum hæres Titij per mediā personam alterius,an ego habeā necesse hoc in libello exprimere:an sufficiat si dicam simpliciter me hæredem Titij? Doc.in l.fin.C.de hær.insti.dicunt ꝙ nō est necesse,quod est verum.alleg. pro hoc casum l.paterfamilias.de vulg.& pupil.

ADDITIO.

a Alex.¶In omni.Vide hunc tex.alleg.per Bar.in l.is potest.in pe.q.j̃.eo. & inducitur hoc ad quæstionem per Rom.de qua per Bald.in l.fi.de hær.insti.& bar.cons.incip.And.Mar. testator grauauit hæredem ad construendā capellam sub pœna,an transeat ad hæredem hæredis,facta tamē distinctione an sub nomine proprio,an appellatiuo , & an præceptū de non alienando aliquam rem transeat ad hæredē hæredis:de quo per Batt. in l.Lucius. §.Semproniæ.de leg.iij.vbi distinguit.vide etiam no.per Bar.& Imo.in l.filiusfam.§.diui. de leg.j.& Bal.in l.ij.C.qui ad lib.procla.non poss.per Sal.in l.voluntas.C.de fideicom.

LEX VIII.

1 *Statuto stāte quod mulier non possit contrahere,an poterit hæreditatem adire?*

More. Qui non pōt se obligare,non pōt adire.h.d.Hæc lex in mō legendi aliquā varietatē hēt,tn̄ oēs lecturę tēdunt ad idē.Secūdū primā,primo ponit vnū dictū.Secūdo aliud sil'e. Tertio mō pōt legi,& melius. Primo , ponit vnā rl'am gn̄alē.Secūdo infert ad speciē,& sic posui summariū, & s̄m hāc lect. quā posui,ē casus qōnis de statuto ꝓhibēte mulierē obligari a sine

ADDITIO.

a Patis.¶Mulierem obligari.Vide latè Com.cons.176.incip.statuto papien.per totum.vbi etiam ponit,an habeat locum in aditione hæreditatis,de quo vide latè Ias.in l.barbarius. ff.de offic.præ.& alex.cons.76.vol.v.ang.cons.317.& an habeat locum in donatione causa mortis.vide Soc.cōs.172.ver.quinta difficultas.vol.2.quid si mulier contrahat vtiliter, sed sine consensu agnati,an contractus valebit?vide barb.in c.edoceri. not. 64. extrà, de rescri.alex.hic,& bal.in l.neque.de contrahenda stipu. an tunc habeat locum , si mulier contrahat cum agnato:vide barb.cons.43.not.xxvj.ad fin.vol.j.vt possit præstare consensum in eius fauorem.vide barb.in c.possessiones.not.8.extrà,de reb.eccles. non alienan. & abb.in c.sicut nostris.not.v.extrà,de iureiur.quid si non interuenit consensus,sed mulier iurauit seruare contractum,an valebit?vide Corn.cons.18.in litera l.vo.3. Soc. consi. lxvj.vers.secundo prin.vo.j.& in cons.239.vers.confirmantur præmissa.& cons.279.col.j. ver.quibus præsuppositis.volum.3.quid si mulier contrahat cum consensu agnati, qui est de ordine sancti Fran.an valebit contractus:vide barb.in c.pro debilitate.not.lxiij.extrà, de offic.deleg.an ex lapsu decem annorum præsumatur talis solennitas interuenisse.vide Ias.in l.si certis annis.vers.non facit. C.de pact.& an habeat locum quando mulier obliget se pro dote alicuius mulieris.vide Dec.cons.32.in j.col.& an habeat locum quando mulier contraheret nomine alieno,vide Ias.in l.exigendi.ver.tollit aliud simile.C.de curat.& an requiratur consensus proximioris,vel remotioris agnati.Vide Ias.in l.suggestioni.ver.per eundem text.C.de verb.sig.quid si donet ad pias causas,an habeat locum statutum:vide abb.in c.relatum.not.171.extrà,de test. quid si consensus agnati requisitus à statuto in contractu,adhibeatur post contractum,an valebit:vide Hypp. Marsi.in l. quæstionis habendæ.not.34.ff.de quæst.& latè Alex.in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquir.hæred.an statutum habeat locum in muliere donante extra territorium,vide are. cons.54.an sufficiat si agnatus sciat,licèt non consentiat.vide Rom.sing.788.an habeat locum quando mulier contraheret cum patre,nullo alio præsente: vide alex.consi.cvj.in fi.vol.j.& ij.Soc.in l.frater à fratre.not.27.ff.de condi.indeb.& Ias.in l.præses. versic.ego vltra omnes.C.de transac.an habeat locum in procuratore mulieris:vide alex. cons.189. per totum.vol.7.& an habeat locum in sororibus tertij ordinis.vide Bal.cons.60.volu.5. an possit promittere dotem sine consensu agnati.vide bald.in tract.de dote.an istud habeat locum in contractu in quo aliquid veniret quærendum agnato : vide ang.cons.143. an militet dispositio statuti,si mulier quietet maritum in fructibus bonorum paraphernalium:vide Rom.cons.393.in j.col.an huic statuto possit renunciari:vide Barto.consi.12. not.4.primo volum.& in cap.nonnulli.not.24.de rescript.& an intelligatur de vero consensu,an per taciturnitatem,vide Felinum in cap.insinuatum.vbi multa ponit, extrà, de simonia.intellige tamen de obligationibus principaliter introductis,non in consequentiam,nec ex dispositione l.nec in matrimonio,vt per Soc.consi.80.not.23.& 25.volumine 4.an mulier,quæ non seruat solennitatem statuti,sit saltem obligata in foro cōscientiæ, vide Iasonem in l.post diuisionem.col.fin.ad fin.C.de iuris & facti ignorant. an isti qui debent consentire,debeant habere causæ cognitionem, an contractus sit vtilis:vide Bartolum in l.sed si hæc.§.ait prætor.ff.de in ius vocan.Paul.de Cast.cons.91 . Fel.in capitu. ecclesia.de constit.& si apparet de euidenti læsione,non sufficeret talis præsentia, etiam si interuenisset causæ cognitio,vt per pau.de Cast.cons.176.aretin.in cons.27. aduerte tamen ꝙ licèt cōtractus alias factus nō valeret,& dn̄ium rei remaneret penes mulierē: tamen quia istud est de iure speciali si res periret,periret emptori,& nō dn̄o , vt per ias.in l.j.C.de iur.emphy.& mulier sola potest allegare contractum nullū,quando non est seruata forma statuti:vt per aret.cons.77.vide etiam Bar.in simili cons.154. & latè Felin. in c.dilectus filius.el 2.versic.tertio fallit.de rescript.non autem alius, vt per pau. de Castr. cons.119.volum.2. & mulier ipsa debet requirere consensum ius dicentis,licèt statutum dicat, possit.vt per Bald.in l.Gallus.in prima oppos. ff. de liber.& posthum. vbi doctores

de hoc

de hoc statuto multa dicunt. Item quòd tale statutum non procedat in hæreditate opulēta, vide Ang. consil. vltim. sub no. 317. Item pro opi. Bart. hic, contra communem, vide Are. in §. hæres. Inst. de ob. quæ ex quasi. Ro. consi. 12. in fi. & Ias. in l. siue apud acta. C. de transact. Item quòd tale statutum non habeat locum, quando facit actum sibi vtilem. vide Soc. in l. conditionib. in prin. ff. de condit. & dem. vbi sequitur Ro. cons. 316. de quo habes ad Barto. in l. cum. 2. §. eam transactionem. ff. de transactio.

ne consensu consanguineorum, vt non possit hæreditatem adire sine consensu eorum. Sed quæro,ᵃ quid † si statutum dicit quòd mulier non possit contrahere sine consensu consanguineorum, an possit adire hæreditatem? Et vr̄ quòd sic, q̄a adire nō est ꝯhere, sed quasi ꝯhere. l. apud Iulianū. in fi. ex quib. ca. in pos. ea. & l. ex maleficiis. §. hr̄s. de act. & obl. In ꝯriūᵇ vr̄, quia ꝑ ꝯc̄tu accipit oīs oblīo, l. oēm. §. de iud. ¶ Quæro, hic loquitur de pupillo, quid de adulto? videbitis in l. impuberib. in fi. ī. eo. ¶ Quæro, quando pupillus est suus, vtrum habeat beneficium abstinendi? dic vt in glo.

CONCORDIA.

☞ ¶ More. Pro concordia. Aduerte quod Bar. alle. per doc. vitio ꝯdictionis inuolutus, prout sentit Ias. in §. omnium. Inst. de ac. circa illud, videlicet: an in ciuitate vbi statuto cauetur quòd mulier nō possit contrahere sine consensu suorū propinquorum, possit mulier adire hæreditatē. & Bart. in l. apud Iulianū. §. fi. ff. quib. ex cau. in pos. eat. tenuit aperte ꝙ sic, q̄a adire non est ꝓprie contrahere, vt ꝓbatur in d. §. fi. & in l. ex maleficiis. §. hr̄s. ff. de acti. & obl. sed statuta debent capi in propria significatione, ergo &c. ꝯriū tamen alle. in hac l. more, referunt doct. in l. multum. hoc tit. Et intellige si statutū loquitur de contractu. Secus si de obligatione. de quo ꝑ Rapha. in hac l. more. Tu dic ꝙ Bart. non est sibi ꝯrius, quia verior est opi. quam tenet in d. §. fi. Nec ob. ꝙ hic dicit in hac l. more. eo quia hic non firmat pedem, immo gr̄a disputationis arguit ꝑ vtraque parte. Vt ergo euitetur ꝯrietas, quę est vitanda inquantum fieri p̄t. l. vnica. C. de inoff. do, cum si. est dicendum, quòd Bart. potius istud dixerit gratia disputationis, quàm quòd mutauerit opi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Sed quæro. Vide Ro. cons. 115. aliàs 116. Ias. in l. Barbarius. ff. de offi. præt. vbi tenet quòd istud procedat, etiam in contractu. & vide Ang. Aret. in §. hæres. hic alle. Ro. consi. 12. & cons. 207. Pan. in c. qua fronte. de appel.

b ¶ In contrarium. Contrarium tenet ang. hic. Et idem Bart. in l. apud Iulianum. §. fi. quib. ex cau. in pos. ea. & in l. Labeo. §. contractus. de verbo. sig. Vide quæ dixi s̄. in l. mutum. vbi alle. abb. in c. qua fronte. de appel. Adde quòd istud in simili decidit Bald. in l. contractus. de fide instr. Idem Bald. in l. si donationis. quod metus ca. & in l. siue apud acta. in 1. col. C. de trans. vbi statutum loquens in contractu, non habet locum in liberatione. Vnde male videtur loqui Bald. in rub. de pac. & melius locutus est Barto. & post eum ang. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. Bene facit decisio imol. in l. stipulationum aliḡ. de verbor. obli. vbi dicit quòd statutum loquens de contractu, non habet locum in stipulatione, quia non est proprie contractus. Et vide Bald. in l. pactum quod dotali. in vltim. col. C. de colla. tamen est verior Barto. opi. & ipsemet Bald. tenuit contrarium in d. l. siue apud acta. videatis no. per Bar. in l. 3. §. contrariū. s̄. de cōtrario iudicio tut. & in l. tres fratres, de pac. & in l. iurisgentium. in prin. in 1. col. eo. tit. Saly. in l. 1. C. de pac. & ad materiam videndus est Bald. in l. 1. in prin. de contrario iudi. tut. vbi dicit quòd stante statuto, quod mulier non possit se obligare sine consensu propinquorum, non habebit locum, si mulieris negotia administrauerit aliquis, & mulier est effecta locupletior ex ea, iō dicit Rapha. quod stante dicto statuto, non intelligitur de obligatione qua quis est locupletior effectus. l. 3. s̄. cōmodati. & l. pupillus. de autho. tut. idem etiam quod non intelligitur de obligatione, quæ ex quasi delicto nascitur. & vide in materia ang. in l. cum in vna. §. tutor pupillo. de appe. Adde quæ consuluit Rom. cons. 453. scilicet quod stante statuto quod minor non possit se obligare sine certa solennitate, quod si se obligauerit vtiliter absque illa solennitate ꝙ valet contractus, & quod ipse consuluit consi. 414. s. quod mulier prohibita se obligare sine consensu suorum consanguineorum, poterit maritum liberare de fructib. rerum paraphernalium, quia per hoc non efficitur pauperior.

§. Impubes. Seipsum summat. Opp. extra gl. adeūdo quis obligatur. l. supra proxi. sed pr̄ia p̄tās nō est sufficiens ad obligandum, l. fi. §. j. de verb. obl. ergo. &c. Sol. in illis casib. in quib. filius tantū obligatur, authoritas patris nō est sufficiēs, vt in ꝯrio. Sed vbi agitur de quærēda hr̄ditate quę pr̄i debeat, quę rit in totum, secundum illa t̄pa: vel hodie quo ad vsumfructum, & sic pr̄ est legitimus administrator, tunc patria potestas sufficit, vt hic. & l. si infanti. C. de iure delib. Declaraui in d. l. si. §. j.

LEX IX.

1 Scire qualiter dicamus, & scire cadit in pupillum.
2 Tutor solus non adit pro pupillo.
3 Hæc lex habet locum in pupillo proximo infantiæ.
4 Furiosus an possit adire vel curator pro eo remissiue.

Pupillus. Pupillus potest cū tutoris authoritate hæreditatē adire. h. d. Primo declaremus tex. q̄d vult dicere, vt cām acquirendæ hæreditatis nō intelligat. R̄n. id est, nō intelligit vtrum ab intestato, vel ex testō sibi tanquā volūtario, aut necessario, deferat̄ hæreditas. Ista enim debet scire heres, l. is p̄ot. & l. is q putat. ī. e. ¶ † Quæro quid vult dicere tex. neq; enim scire, neq; discernere talis ętas p̄ot? R̄nd. sicut in iudicio primo fit examinatio, postea iudicat̄, ita ī intell'u nostro primo examinatio, post examinationē iudicat intell's. Ista examinatio dicit̄ discernere, isti⁹ nō est capax pupillus. Itē scire dicimur id q̄d per cām cognoscimus, & per hāc examinationē factā cū nobis, vel cū alio, l. i bonorū, de bo. pos. istud scire nō h̄et pupillus. Et hoc vult text. cum dicit, neq; scire, neq; discernere p̄t. Quæro q̄d vult dicere, nō magis q̄ furiosus. R̄n. illud scire, q̄d procedit ab illa examinatione q̄ s̄. dixi, sicut nec cadit ī furiosū, ita nec in pupillū: s; vnū scire sūptū magis largo mō cadit in pupillū, q̄d nō cadit ī furiosū, Scit. n. ꝙ bonū ē h̄re, aliqd, & malū nō h̄re: & q̄dā multa vl'ia q̄ habent̄ sine examinatione, & iō pupill⁹ nāl'r obligat̄. q̄ in furioso non cadūt. ¶ † Itē intelli ge hāc l. in pupillo q̄ non est ꝓxim⁹ pubertati, sed īfantię, q̄d īnuit tex. dū dicit, si fari possit, al'as si eēt ꝓxim⁹ pubertati posset scire & cognoscere. Est. n. doli capax, vt in l. j. §. an in pupillū. s̄. depo. & de nou. l. j. ī fi. Quæro q̄d ī īfante. Dic vt in gl. † Quero vtrū tutor sol⁹ possit adire ꝑ pupillo? gl. dicit q̄d nō, & b̄n. C. de iu. delib. l. potuit. ¶ † Quæro vtrū furiosus p̄ot adire h̄rditatē, vel curator ꝑ eo. Dicet̄ ī. de bo. pos. infan. de la. l. j. † Quæro vtrū curator sufficiat. s. pupillo ad adeundā h̄rditatem, Dic vt in l. cum in vna. §. tutor. de ap. † Quærit gl. an sol⁹ tutor possit petere bo. pos. Et dicit ꝙ sic, l. tutor. de bo. pos. cōcor. gl. in l. impuberi. s̄. de tu. & cu. da. ab his, & in d. l. potuit. C. de iu. de. Cōtrariū no. C. q̄ adm. ad bo. pos. l. bonorum. vbi dicit idem in bo. pos. ꝙ in h̄rditate. s; hāc gl. cū si. t; Dy. & oēs.

LEX XI.

Impuberibus.ᵃ Hæc lex seipsam summat. & glo. legit eā adeò rectè, vt nō egeat suppletione. Ponit. n. vnā opin. Plac. quā reprobat, postea ponit veritatem ex qua collige b̄r sic. Aut loq̄mur de impubere, aut de adulto. Primo casu, aut se nō immiscuit, & sine dubio p̄ot se abstinere. Aut se immiscuit, & tūc aut sine tutore, & idē. Aut cū tutore, & non p̄ot se abstinere, nisi ꝑ restōnē. Aut loquimur in adulto, & tunc, aut non habebat curatorē, & ita loq̄tur hæc lex, q̄a ita demū p̄ot se abstinere si nō immiscuit: sed si se immiscuit non p̄ot se abstinere nisi ꝑ restōnē. Aut h̄et curatorē, & tūc distingue, vt in pupillo in prin. dicitur, quia aut cum eius authoritate, aut non.

ADDITIO.

a ¶ Impuberibus. Ang. dicit, quòd gl. hic inepte loquitur, tn̄ dicit quod Bon. oēs maiores 25. ann. appellantur puberes, & dicit Rapha. quod nescit an de facto ita dicatur Bon. immo dicit, ꝙ p̄ot gl. excusari, vt in puero centum ann. Alle. l. pueri. de verb. sig. & tex. 2. q. 7. præ alleg. ca. Paulus, vbi allegat puerū centū annorū maledictum. Quis dicatur puer paruus, vide l. fi. & ibi Bal. C. de infan. expo. Et quis dicatur puer, iuuenis, adolescens &c. vide Cy. in l. si infan. C. de iure deli. & Ang. in l. quidam ita, ad Treb. & in l. non aliter. §. 1. de leg. 3. vbi bonus tex. & Bal. in l. 1. C. de emen. propin.

LEX XII.

Ei qui se. Suus qui se non īmiscuit p̄ot abstinere beneficio edicti prætoris sine aditione iudicis. h. d. Hanc legem declarabo ī. eo. l. necessariis.

LEX XIII.

1 *Bonorum possessio quando possit peti pendente conditione.*
2 *Conditio potestatiua in persona hæredis potest esse duplex, & quæ suspendat aditionem & repudiationem.*
3 *Repudiatio facta pendente conditione non valet: postea conditione existente poterit hæreditas adiri.*

Is qui hæres.ᵃ Illa repudiatione amittitur, q̄ p̄ot adiri, sec⁹ si adiri non poterit. h. d. ¶ Opp. ꝙ illa determinatio, hoc ita verū ē, nō sit necessaria: q̄a īducebatur ī verbo delata. s̄. posito, l. delata. de ver. si. Sol. vt in j. gl. Op. ꝙ possit repudiare. ī. de cura. bo. dā. l. j. & l. in pluriū. ī. e. Sol. gl. ibi corā iudice, s; extra iudiciū secus, vt hic. Idē no. in legib. ꝯriis. Op. de l. nec is. §. j. ī. e. Sol. gl. pl. illud. ī. e. ¶ Op. de l. j. C. de pac. Sol. per pactū p̄ot q̄s se obligare, & renunciare h̄rditati delatæ sibi sub ꝯdōne, nō simpliciᵇ renūciatione, rōnē ponit ibi gl. Op. ī. de bon. poss. s̄m tab. l. ij. §. si sub cōdōne. Dicit gl. † aliud in bon. pos. q̄ in h̄rditate. Tu vero dicas clarius. Pendente ꝯdōne p̄ot peti bo. pos. s̄m tabu. q̄ nō tribuit ius, & eodem mō p̄ot illa bo. pos. repudiari: sed bo. pos. quæ tribuit ius n̄ p̄ot peti pendente ꝯdōne, neq; repudiari, & sic est idē q̄d in hæreditate. Opp. & intro gl. iij. s̄. de cōd. inst. l. j. Sol. intelligas hic, qualis ꝯdō, q̄ tn̄ nō sit talis q̄ h̄retur ꝑ non apposita, & īpleta, sed sit talis q̄ suspēdat dispōnē. Op. ꝙ ꝯdō q̄ cōsistit ī arbitrio h̄rdis nō suspēdit adōnē, l. verba. de ꝯd. inst. ergo nec repudiationem, vt si in alterius volūtatē ꝯferat̄. ipso iure nō valeat instō. l. illa instō. de hære. inst. Sol. † ꝯdō p̄tātiua in ꝑsona h̄rdis p̄ot esse duplex. Vno mō expsse, si volēt, & ista ī h̄rde extraneo nihil operat̄, in suo operat̄: q̄a facit de suo voluntariū, tn̄ adōnē non suspendit, ergo nec repudiationē, & hoc mō non loq̄t̄ hæc lex. Scdo modo p̄ot ꝯferri in voluntatē eius velatā, vt si decē dederit, & simil. & tunc aditionē suspendit: & idē in extraneo. l. si q̄s Sēpronium. de hær. insti. & l. nonnūq̄. de ꝯd. & dem. dicit glo. ꝙ si apponitur in voluntatē alterius ꝑ hæc verba, si arbitrabitur, non per verba volet, quod semꝑ est pura. l. j. de leg. ij. hoc non est verum: q̄a q̄n apponimus per si facit ꝯdōnē, d. l. j. de leg. ij. vbi videbitis. † Quero repudō facta pēdēte ꝯdōne nō valet, an postea existēte ꝯdōne poterit adire? Certe sic, l. nec is. in fi. ī. eo. Ad hāc legē facit l. sed & si de sua cōdōne. ī. eo. (Et ꝯ facit l. si quis sub conditione. ī. si quis omiss. causa.)

ADDITIONES.

a ¶ Is qui hæres. No. secundum Pau. de Cast. dicētem hic in fi. prin. versi. & si arbitrium probari, ꝙ si quis fuerit institutus sub condōne potestatiua, & ea pendente dixerit nolle conditionem implere non videtur ꝑ hoc repudiare, & sic poterit postea adire. l. nec is. §. 1. ī. eo. & ibi Bar. & sic est tex. optimus pro eo de quo dubitauit Rapha. in l. suus quoque. §. sed & si filio. de hære. institu.

b ¶ Non simplici. Non valet renūciatio iuri de futuro, dicebat tamē Rapha. hic no. se putare ꝙ cū iuramento valet talis renūciatio. alle. Bar. in l. is p̄ot. ī. eo. tn̄ Bar. ibi nō dicit hoc, sed hoc confirmo, q̄a dicimus ꝙ iuramētū h̄et vim clausulæ, si non valet, &c. l. cū pater. §. filius matrē de leg. 2. sed si fieret ꝑsenti talis renūciatio, valeret ī vim pacti, ergo, &c. idē videmus ī simili q̄ōne mota ꝑ Pet. de anch. in c. q̄uis. de pac. in 6. an filia renunciā. futurę successioni patre absente, secundū formā, d. c. q̄uis, an valeat, & dn̄t doct. ꝑ d. l. 1. C. de pac. non valere, & maxime Pet. de ancha. tamen ex quo allegat illam l. 1. vbi pactum fuit inter fiēs factum, videtur de mēte eorū esse intelligere ꝙ saltē fuerunt aliqui p̄tes qui illam renunciationem acceperant, quamuis pater abesset, & per consequens non valuit, quia inducebatur votum captandæ mortis, sed in casu nostro non erat præsens ille, per quem inducebatur tale votum, & sic illa decisio non obstabit. Facit etiam ꝑ dicto Rapha. quia iuramētū quoties potest sine interitu salutis æternæ seruari, seruādum est. c. si vero, & c. cū contingat. de iureiur. item facit, quia per iuramētū absenti ius quæritur, secundū glo. sing. in c. quoties cordis. 1. q. 7. quam alleg. Bar. in rub. C. res inter alios acta. in l. pactum quod dotali. C.

dotali.C.de coll.& ego dixi in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de ver.obl.si ergo ius quæri tur absenti,ac si fuisset præsens,valet illa renunciatio,tanquam pactū liberatoriū,per l.1. C.de pact.cum ibi no.teneatis menti,quia non memini me legisse istud dictum alibi.

§.Si quis. Qui non potest adire propter dubitationem,seu inhabilitatem,seu ꝯditionis euentum,non potest repudiare.h.d.

1 *Pater non potest repudiare hæreditatem,in qua filius fuit institutus contemplatione ipsius sine consensu filij.*
2 *Pater potest cogere filium,vt repudiet.*
3 *Repudiatio tacita quæ fit per cursum temporis facta per filiū præiudicat patri.*
4 *Repudiatio patris si non valet,an præiudicet ipsi patri,licet non filio.*
5 *Dispositio huius l an habeat locum in hæreditate aduentitia.*
6 *Tacita repudiatio filij in hæreditate aduentitia nocet patri.*
7 *Hæreditas matris olim patri quærebatur pleno iure.*
8 *Repudiatio patris in quo noceat filio.*
9 *Dominus hæreditatem seruo delatam repudiat,& quæ sit ratio.*
10 *Legatum vel fideicommissum relictū filio,vel seruo quando pater,vel dominus repudiare possit.*
11 *Iussus patris in repudiatione fienda per filium debet præcedere.*
12 *Filio coacto per patrem repudiare subueniretur post mortem patris.*

§.Neque filius. Seipsum summat.Quæro nunquid iste §.habeat locum in hæreditate patris ꝓfectitia,vt si filius fuit institutus ꝯtemplatione patris.Glo.dicit ꝙ sic,ꝙ sine dubio est verum:q̄a tūc fili⁹ nō pōt repudiare sine ꝯsensu pr̄is.Sed an pr̄ posset 1 † repudiare sine ꝯsensu filij,ē dubiū.Et vr̄ ꝙ sic, profectitia quærūtur pr̄i pleno iure.l.cū oportet. C. de bo. quæ lib.ergo si pr̄ repudiet,non nocet filio.Et sic rō hui⁹ l.cessat, quæ ē,ne alter alteri noceat,& hoc quidam tenet.Probo fortiori rōne,q̄n filius instituit̄ ꝯtēplatione pr̄is,ēt si adeat fact⁹ sui iuris, cogetur pr̄i restituere,vt l.adō.in fi.j.e.&l.liber hō.de acq.re.do.& a l.quidā cū filiū.de hære.inst.¶ Contrariū teneo,nam pr̄ tūc non pōt adire sine filio.l.si quis mihi bona.§.iussum.j.eo.ergo nec pōt repudiare,l.is potest.j.eo.Fateor tñ,q̄d tunc pōt cogere filium,vt repudiet.arg.l.idemq;.ver.si cui mādauero.s.manda. vbi hoc optime probatur. Et hoc verū in repudiatione exp̄ssa:in repudiatio 2 ne † vero tacita quæ fit curriculo tp̄is statuti a lege cōi,vel municipali,vel forte a iudice,p̄iudicaretur pr̄i.l.fi.j.quis or.in bo. poss. ser.& q̄d no.in l.ij.C.de repu.bo.pos.Et in istis ꝓfectitijs p̄iura nova nihil est īmutatū hodie,vt no.in d.l.fi. j. quis or.in bo.pos.ser. 3 † Si tñ tp̄s statueret̄ a iudice,tunc non posset hodie statui filio,nisi pr̄e cōsentiēte iudici.l.cū nō solū.§.necessitate.C.de bo.quæ libe. 4 ¶ † Sed q̄ro,l3 repudiatio pr̄is non valeat,an p̄iudicet ipsi pr̄i,l3 b non filio?Gl.dicit ꝙ sic.l.ij.§.denique.s.sol.ma.Iac.de Are. dicit & bñ,ꝙ illa loq̄tur in pacto,nō repudōne simplici,per no.in hac l.in 5 prin.¶ † Quæro,an hæc lex hēat locū in hr̄ditate aduētitia.Gl.dicit ꝙ sic sp̄aliter hodie vbi apud filiū dēt remanere ꝓprietas, verū est ꝙ olim & hodie nō poterat filius repudiando nocere pr̄i, c nec pr̄ filio,vt hic,& sic repudiatio non valebat.Hodie vero est īmutatū ꝙ repudiatio valet q̄tū ad repudiātē,&alteri remanet plenū ius adeūdi.l.fi.§.vbi aūt.C.de bo.q̄ lib.&hoc est verū in repudia 6 tione exp̄ssa.¶ † Sed q̄d dicemus de tacita.Doc.in l.j.C.q admit.ad bo.po.dn̄t,q̄d sicut exp̄ssa repudiatio filij non nocet patri,ita nec tacita.Alij dn̄t ꝯriū,q̄d puto verū,q̄a d.l.cū non solū.loq̄t in repudiatione exp̄ssa.ergo ī tacita,licēt sit eadē rō,tñ iura antiqua non sunt correcta.l.p̄cipimus.ī fi.C.de app.Præterea moriēte filio,pater priuatur hr̄ditate sibi a filio delata,nisi filius esset infans.l.si in fantis.C. de iu.delib.eo. mō adueniente hoc casu vt filius negligat,pater priuat̄ hr̄ditate,nisi forte fili⁹ malitiose negligeret, tūc enim illa diceret̄ repudiatio,vt j.e.l.recusari,& hēret locū d.l.cum 7 nō solū. ¶ † Quæro nunq̄d hr̄ditas m̄rna olim q̄rebāt̄ p filiū pr̄i pleno iure,an apud filiū remaneret proprietas.Gl.hoc tangit plenius hic,& alibi aliquantulū.in l.ij.C.de repu.bo.pos.alibi non tāgit̄,ꝙ recorder.Quidā dicebāt,ꝙ olim filio remanebat ꝓprietas, q̄d gl.rep̄hēdit,q̄a hoc primo fuit introductum p Cōstantinū in l.j.C.de bo.ma.Ric.Mal.tractat hic hanc q.& nō facit de his mentionē gl.Cy.recitat eā in l.j.C.q admit.ad bo.pos.& tenet ꝙ de iure antiquo hr̄ditas m̄ris non acq̄rebāt̄ pr̄i pleno iure, p l.filius.in prin.de inof.test.& ibi dicebat ipse esse casum.Contrarium est veritas,& sic est vera gl.hic posita,casus est in l.filiusf. j. eo. & l.si filius meus.j.tit.ij.Ad d.l.filius.Rñ.ꝙ quoddā est ius q̄rēdū , & illud non q̄rit̄ pr̄i p filiū ēt de iure antiquo:q̄d apparet,q̄a ius adeūdi residet in p̄sona filij,& nō trāsit in p̄sonā pr̄is,multo minus ius ꝙ est p̄paratoriū illius iuris q̄rēdi,vt q̄rela inofficiosi,q̄ parat ius adeūdi:sed adōne secuta,ius prosequendi.s.actio,seu hr̄ditatis petitio, sed ius retinēdi,q̄ritur pr̄i in ꝯtinēti.l.placet.j.eo.& l.s.all.Diceres 8 † tu,si ī effectu aditione secuta,q̄ritur pr̄i,q̄d nocet filio si pr̄ repudiat?Rñ.ꝙ si filius hēt sp̄ē si efficiat̄ sui iuris anteq̄ adeat,vt q̄ratur sibi,sicut seruo,s.si anteq̄ adeat,manumitatur. Inst. de hær.insti.§. alienus.Ita dicit gl.hoc ꝓbatur in l.retinēte.C.de iu.deli.¶ † Quæ d ro q̄d in seruo,an hæreditatē seruo delatā dn̄s possit repudiare? Glo.dicit hic ꝙ sic,& ita tenet in l.legatū seruo.j.de leg.j.Sed quæ est rō.Cy.inuoluit se multū in d.l.retinēte.non video legem quæ hoc dicat,ꝙ hr̄ditatē delatā seruo dn̄s repudiet,& in ꝯriū hēt rōnē:q̄a dn̄s nō pōt adire.l.cū ꝓponas.C.de hær.insti.ergo nec repudiare.l.is pōt.j.eo.Non ob.l.j.§.per seruū.alleg.hic in gl.quia ibi lo q̄tur ī bo.po.⁊ nō in hr̄ditate q̄ facilius ꝯfert.Cōcedit enim ꝯdone pendente.l.ij.§.si sub condōne.de bo.pos.f̄m tab.& ideo facilè ꝯceditur dn̄o p̄tas repudiandi , pr̄i aūt hoc non ꝯceditur.l.ij. C.de repud.bo.po.Rō,q̄a filius expectat effici sui iuris per emācipationē, vel p mortem sui pr̄is.l.scripto.j.vnde lib. & l.nam & si parentib. de inof.test.Seruus aūt non expectat libertatem,nisi ex voluntate dn̄i,vnde mortem eius expectaret,ꝙ esset absurdum , q̄a casū aduersamque fortunā,&c.l.inter stipulātē.§.sacrā.j.de ver.ob.& iō si poneremus illū seruum esse statuliberū, forte dn̄s non posset re- 10 pudiare bo.pos.sicut nec in filio.¶ † Quæro q̄d in legato vel fideicōmisso relicto filio,vl̄ seruo?Rñ.secundū ista iura,si legatū erat purū statim dies eius cedit,& quærit̄ vel pr̄i vel dn̄o.l.q̄ legata. de reg.iu.iō pr̄,vel dn̄s posset repudiare.l.legatū seruo. j. de leg.j. Sed si esset relictū sub condōne.non pōt repudiare: Ita intelligit glo.C.de fideicom.l.ex repudiatione.hodie in filio est immutatū. vt in aduentitiis quæratur sibi quo ad proprietatem,&pr̄ non præ 11 iudicet ei.¶ † Quæro,dr̄ hic possunt repudiare,an debeat præ e cedere ius sicut in aditione.Dico quòd sic.l.Iulianus.de lega.j.dixi in prin.s.eo.¶ Item quæro , quid si pr̄ coegit filium ad repudiandum vna secum? Rñdeo subueniretur sibi post mortem patris.l. apud Celsum.§.si.de doli exceptione.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Contrarium.Idem tenet Bart.in l.1.C.qui admit.
b ¶ Sed quæro licèt.Contrarium tenet Alexand.in l.legatum.ff.de leg.1.per tex.in l.seruo inuito.in prin.ff.ad Trebel.
c ¶ Filius.Adde Bart.in l.is potest.in 5.col.j.eo.
d ¶ Quæro quid.Vide late imol.in l.legatum.de leg.t. Quid in monacho.Cyn. in l. Deo nobis.C.de epis.& cler.& Bald.in l.1.C.qui admit.ix.q.& Barto. in l.tutor. in fi.de bo.pos. Bald.in l.eam quam.C.de fideicom.& Cano.in c.in præsentia.de proba.
e ¶ Simul possunt.Et facit ad statutum,quòd filius sine licentia patris non possit se obligare,quia satis dicitur licentiam præcedere si simul se obligant.Adde tex.in l.cum pater. §. libertis. de leg.2.ver.alioquin.quem ad hoc ibi ponderat Barto.in l.Titius.s.qui. mod. pig.vel hyp.sol.per illum text.quem alleg.Barto.in d.§.libertis, & Bart.ibi sequitur doct. & Bald.idem in l.fi.C.ad Maced.& in l.filius,eo.tit.in fin.& in Spec. in addi.in tit. de reo. Io.And.in reg.qui tacet. de reg.iu.Bal.in l.exceptionem,de excep.& ibi dubitat,an sufficiat patrem fideiubere pro filio in contractu,ad hoc vt videatur patris consensus interuenisse,tamen per d.l.Titius.in prin.s.quib.mod.pig.vel hyp.so.videtur quòd satis appareat de consensu patris,& sic contractus teneat,quod tene menti.adde an,& quando pater & filius se obligant in instrumento,pater dicatur consentire,Bal.in addi.Spec.in tit.de accu.

LEX XV.

1 *Quid sit dicere,plus in opinione,quàm in veritate.*
2 *Error in causa acquirendi impedit aditionem.*
3 *Veritas quando inspicitur magis,quàm opinio.*
4 *Hæres necessarius qui credit se voluntarium quando adire possit.*
5 *Cautela in redigendo in scriptis immixtionem filij hæreditatis paternæ.*
6 *Gessisse pro hærede quando aliquis apparet,& non apparet,vtrum putaret se voluntarium vel necessarium,tunc videtur adiisse.*

Is qui putat. Error,an sit necessarius,vel nō,impedit repu 1 diationē,vel adōnem.h.d.¶ † Quæro , quid vult dicere plus ī opi.quam in veritate,rn̄deo,adō ꝯsistit in aīo solo,vt l.p herede.§.j.j.eo.ergo ī ea d; magis īspici opi.q̄ ē ī aīo,q̄ veritas.Sd̄ hæc opi.erat erronea,ergo vitiat̄ repudiatio.Op.ex glo.ꝙ 2 † iste error nō vitiet adōnē,vt s.e.l.qui in aliena.§.si is. ver. nā eū. Sol.hic q̄s errabat,an fuisset filiusf.defuncti , de cui⁹ hr̄ditate agea bat,& sic errabat in cā acq̄rendi. Si.n.erat filiusf.acq̄sitio erat sibi facta ipso iure,si non erat,dēbat sibi q̄ri p voluntatē.In l.ꝯria errabat in hoc,an cēt filiusf.alicui⁹ viuētis , & sic cert⁹ erat de cā adeūdi:sed errabat ī hoc,an alteri acq̄reretur vel sibi:q error nō impedit adōnē,vt ibi.Sol⁹.n.error cāæ acq̄sitionis,impedit adōnē, vt j. 3 eo.l.si is ad quē.Rō,q̄a īpedit voluntatē,vt j.videbitis.Opp.gl.† ꝙ b magis inspicit̄ veritas,q̄ opi.vt l.fi.j.de cri.expi.hær.& l.ij.§.si a pupillo.j.pro emp.cū si:Gl.nō soluit.Dic,ꝙ hic loq̄t in adōne quę ꝯsistit in solo aīo,vbi magis inspicitur opi.ibi in his,q̄ solo aīo nō ꝯsistūt,ita sentit gl.in l.hr̄s.j.eo.Et ita soluit Dy.j.eo.l.si q̄s exneus.§. 4 j.& hoc vr̄ hic dicere tex.vt s.dixi.¶ † Quærit glo.text hic loquit̄ c q̄n in veritate erat voluntarius,& putabat se necessariū,q̄d eꝯ:eAlique fuerūt opi.inter glossa.Ad extremū determinat glo.q̄d declaro,si q̄dē ē necessarius tm̄,vt seru⁹ sine dubio n̄ p̄t adire volūtarie: q̄a velit nolit ē hr̄s:nec h; bñficiū abstinendi. Si vero ē fili⁹,& necessarius tūc p bñficium abstinendi p̄t dubitari,q̄a voluntarius de iure p̄torio.Gl.tñ idē dicit,& bñ.Declaro,error talis īpedit volūtatē,ergo impedit adōnē q̄ ꝯsistit ī volūtate.Q d̄ īpedit volūtatē,p3 si puto me voluntariū,cū sim suus,ergo habeo volūtatē acq̄rēdi d de nouo,nō aūt habeo volūtatē īmiscēdi me,q̄d est approbare acq̄sitionē mihi factā a iure,vt dixi sup rubricā.Cū ergo acquisitio nē ipsā ego ignorē,nō t; aditio.Eodem mō si repudio,habeo animū ne acq̄rat mihi de nouo,nō aūt habeo volūtatē abiiciēdi acq̄sitionē mihi factā a iure,ideo vitiatur acq̄sitio & repudiatio.Vide 5 Gl.& no.eā bñ.† Et in hoc dēs eē cautus q̄n redigit in scriptis īmistio alicuius filiifamilias,vt dicas,talis sciēs p̄rem defunctū , & se eē suū heredē,ei⁹ hæreditati se īmiscuit.nō idē si diceret,eā adiuit, vel ꝓ hr̄de gessit,cū ꝓponat̄,sciēs se suū hr̄dē.Si vero diceret sciēs hr̄ditatē p̄ris sibi delatā,tūc non valebit aditio:q̄a eū delata ē, adiri p̄t.l.delata.j.de ver.si.no.s. e.l.is q̄ hr̄s.ī prin.sed hr̄ditatē p̄ris q̄s non.

ADDITIONES.

a ¶ Acq̄rēdi.Solus error cāæ acq̄sitionis vitiat hæreditatē.Et adde Bar.ī l.vētre ī 1.op.j.e
b Ponit.¶ Quod magis.Vide per Præposi.in c.de veritate.
c ¶ Quid ergo.Vide de Bald.in l.potest.C.de iure delib.vbi tenet contra Bart.
d Al x.Los. Cum ergo.Codices quidam habent orationem istam hoc modo , cum acquisitionem ego ignorem tendam,an per immistionem,an per aditionem,merito non tenet immistio,vel aditio,& eodem modo,&c.

non poteſt adire,ſ; acquiſitionem factam immiſcendo poteſt approbare.Prædicta vera niſi ſequeretur aliquod verbum per quod apparet eum ſciuiſſe ſe ſuum hæredem , vt ſi diceret,adiuit,& im-6 miſcuit,cum immiſcere ſit proprie ſuorum.†Sed quid ſi apparet, quòd aliquid pro hærede geſſerit,vtrum autem putaret ſe voluntarium,vel neceſſarium,nihil apparet.Certe cum hoc conſiſtat in iure non præſumitur ignorantia l.leges.C.de legi.niſi probaretur per modũ quem dixi in l.non fatetur. ỹ.de cõfeſ.Et quæ dixi in aditione,idem intelligas in repudiatione.

LEX XVII.

a Nec is. a Qui dubitat de virib. teſtamenti non poteſt adire: & dcm̃ alterius non impedit eum qui certus eſt. h.d.¶ Opp.extra glo.Lis quæ mouetur in aliquem de virib. teſtamenti,facit rem dubiam.l.ſcriptus.ỹ.ad Carbo.cùm teſtamentum dicatur falſum,non poteſt eſſe certus de virib.teſtamenti.Rñ.concedo quòd facit rem dubiam in omnib quæ non conſiſtunt in facto proprio eius ciuilis mouetur,ſecus ſi ipſe fuit præſens in teſtamento,vel dicatur quòd ipſe fecit falſum teſtamentum: tãgam in l.is poteſt.ỹ.eo.& probatur in l.cum falſum.ỹ.e.

ADDITIO.

a ¶ Nec is.No.ſecundum Bald.quòd vbi negatiua cadit directo in ſenſum teſtis,poteſt de ea deponere,quamuis non ſit coarctata loco,& tempore , & ſic limitatur c.bonæ.el 1.de elec.& l.actor.C.de prob.vbi habetur quòd negatiua niſi ſit coarctata, nõ poteſt probari. Ex quo inferebat Bald.pone Titium non fuiſſe præſentem,quando Caius mutuauit Sempronio cẽtum.Nam Titius poterit probare ſe non fuiſſe præſentem.Et idem voluit ang. & Imo.hic.Allegant no.in l.1.C.de error.aduo.& in l.Pantonius.§. rei perduellionis.ỹ.eo. & Ioan.And.in d.c.bonæ.el 1.tamen illud non videtur verum indiſtincte,quia vt ipſi dicunt videtur contra ea quæ voluit Bart.in l.1.de auth.tut.Bald.& Ang.in l.hæredes palam. de teſta.& in l.1.ad fi.C.de ſecun.tab.& Bald.& Saly.in l.teſtium.C.de teſt.vbi dicunt,ſi teſtes dñt quòd aliquis fuit præſens,&c.Adde ibi.ver.qui dubitat,quid ſi inſtitutus in primo & ſecundo teſtamento,& dubitat,an ſecundum valeat,& cum proteſtatione adeat,eo mõ quo melius poteſt ex primo,vel ex ſecundo, & deinde moriatur,an illam hæreditatem tranſmittat,vide Pet.de Anch.conſ.204.& conſ.357.

Pariſ.¶ No.quòd licèt ille qui dubitat de virib.teſtamenti,nõ poſſit adire hæreditatem poteſt tamen petere ſe mitti in poſſeſſionem ex beneficio l.fi.C.de edi.diui Adria.tollen. vt per Roma conſil.235.

1 *Repudiatione vnius iuris:quando videatur repudiatum aliud.*
2 *Succeſſionem de iure ciuili quis amplecti poteſt,de iure prætorio.*
3 *Inſtitut⁹ ſi repudiat vno iure,& vult venire alio,quãdo ei præferatũ ſubſtitutus.*
4 *Qui poteſt venire per ſubſtitutionem,& per ius accreſcendi,an poſſit vno iure amplecti,& alio repudiare,remiſſiue.*

a 1 §.Hæres inſtitutus. a† Repudiatione vnius iuris nõ vr̃ repudiatũ aliud, niſi repudiatum non potuit ſine illo repudiari.h.d.Ex prin.no.gl.quod dixi in 2 ſummario:& induxit ad duas quæſtiones.Primo quòd poteſt amplecti ſucceſſionem de iure ci.& repudiare de iure prætorio.vt C. 3 eo.l.puberem. ¶† Quid ſi b inſtitutus hẽt ſubſtitutum,& repu- b diat vno iure,& vult venire alio,an ei præferatur ſubſtitutus?Gl. in l.ſuum.C.eo.dicit quod ſic.Doct.ibi contra.Tu dic quandocunque repudiatio refertur ad ipſam hæreditatẽ,& tunc vr̃ repudiare oẽ ius quærendi illam hæreditatem,l.ſi duo.ver.idem Iulianus. & l.duob.§.ſi quis iurauerit.de iureiur.Quandoq; referũ ad ius adeũdi,vt puta repudiat aditionem de iure ci.& reſeruat de iure prætorio,vel contra,tũc dico quòd adhuc ipſe præfertur ſubſtituto , qa quandiu poteſt inſtitutus ſuccedere,ſubſtitutus non admittitur. l. quandiu.s̃.eo.& generaliter loquiũ d.l.q̃diu.quæ dicit,q̃diu potes admitti,nec diſtinguit quo iure,ſufficit ergo ꝙ aliquo iure admitti poſſit ex teſtõ.Sed ſi diceret ſe nolle acquirere hęreditatem ſimpliciter,tunc videtur in totum repudiare:ſicut econtra quando dicit ſe velle acquirere,videtur velle acquirere oĩ iure,d.l.puberem. 3 †Item inducit gl.quòd ſi aliquis poteſt venire per ſubſtõnem, & per ius accreſcendi poteſt repudiare vno iure,& alio amplecti.Dicam in l.ſi tu ex parte.ỹ.eo.& dixi in l.re coniuncti.ỹ.de leg.iij.

ADDITIONES.

a ¶ Hæres inſtitutus.Adde Bald.no.in rub.qui admit.in 6.q.
b Poma.¶ Quid ſi.Hoc ſequitur Bald.in rub.C.qui admit.in 6.q.Arc.in §.ſeptima.Inſt. de bon.poſſ.facit Arc.conſ.91.in vlt.col.

LEX XVIII.

1 *Cognito qui poteſt adire , cognoſcitur qui poteſt repudiare.*
2 *Adire quis,& quando poteſt.*
3 *Ius adeundi hæreditatem dicitur tribus modis.*
4 *Vouentes regulam fratrum minorum ſunt incapaces hæreditatum.*
5 *Societas ſi contrahitur de hæreditate futura non intelligitur communicari ipſa ſpes,ſed hæreditas ſubconditione ſi obuenerit.*
6 *Ius adeundi quod habet conſanguineus,an ſit aliquod ius,vel aliqua res per ſe.*
7 *Ius ſuccedendi de iure canonico tollitur pacto cum iuramento.*
8 *Ius ſuccedendi liberorum eſt aliquod ius per ſe ſeparatum a iure filiationis.*
9 *Ius ſuccedendi ex teſtamento alicui viuenti,nõ eſt ius,nec ſpes a iure approbata.*
10 *Subſtitutus pupillo,mortuo teſtatore,non dicitur aliquod ius ſuccedendi habere, vel ſpem aliquam,ita quod dicitur ius.*
11 *Statutum,quod quicunque habet inſtrumentum teſtĩ,vel codicillorum alicuius rei valoris dẽcẽ librarũ, vel ſupra debeat illud inſinuare intra ſex mẽſes non cõprehendit ſubſtitutũ pupillariter,viuente pupillo,ſed per fideicõmiſſum ſic.*
Subſtitutus per fideicommiſſum hẽt ius ſuccedendi,& ſpem ſeparatam per ſe.
12 *Ius adeundi reſpectu certæ hæreditatis iam exiſtentis,quia mortuus eſt ille de cuius hæreditate agitur,quando ſit aliquod ius ſeparatum per ſe,& quando dicatur ius adeundi,& quando deliberandi, & adeundi & deliberandi ſimul.*
13 *Seruus & monachus ſi decedat ante aditam hæreditatem,nec dominus nec Abbas poterit adire.*
14 *Ius adeundi hæreditatem,eſt ius quærendi.*

15 *Probõ cui incumbat,ſi contra adeuntẽ opponit quod eſt ſeruus,filiusfa.vel minor.*
Teſtatorem fuiſſe mortuum qualiter probare debet adire debens.
16 *Teſtatorem mortuum,quod hæres ſciat quomodo probetur.*
17 *Infirmus vel abſens a ciuitate qui eſt non præſumitur ſcire illud de quo eſt publica fama in ciuitate.*
18 *Scientia in præteritum non præſumitur.*
19 *Hæres quõ debeat ſcire teſtamẽtũ factũ,& ſe inſtitutum,ad hoc,vt poſſit adire.*
20 *Hæres q credidit teſtamẽtũ factũ,& ſe inſtitutũ,& teſtatorẽ mortuũ,& ita erat cõis opinio,& adiuit,ſi poſtea ſuperuenit fama in contrariũ,an aditio teneat.*
21 *Hæredem ſciuiſſe,ſe pure inſtitutum,qualiter probetur.*
22 *Teſtatorem potuiſſe teſtari qualiter probetur.*
23 *Famæ duæ contrariæ,ſi probantur,& opinio hæredis cum vna concordat , quæ fama præferatur vt quis dicatur teſtari potuiſſe.*
24 *Hæres adire nolens quõ debeat eſſe certus quod nullus eum præcedat.*
25 *Hæres adire debens debet eſſe certus:an ex teſtamento,vel ab inteſtato hæreditas ad eum pertineat.*
26 *Diſcuſſione probatur quem non feciſſe teſtamentum.*
Per diſcuſſionem probatur quem non eſſe ſoluendo.
Item an aliquis ſit præſens.
27 *Hæres extraneus in dubio præſumitur habere ſcientiam teſtamenti.*
28 *Hæres adire volens debet eſſe certus,an ſit neceſſarius,vel voluntarius.*
29 *Si Titio fuit delata hæreditas Sempronij,qui Titio ſucceſſit,& dico quod credo quod Titius fuit hæres Sempronij,& eius hæreditatem adiuit,quod ſi probare nõ poſſum ex nunc,adeo ex iure deliberandi,vel adeundi mihi trãſmiſſo per Titium,an valeat aditio,vbi quod putat aditionem nullam.*
30 *Hæres debet ſcire quando adit ex qua parte ſit hæres.*
31 *Filius vel ſeruus quãdo adit iuſſu patris vel domini , ipſe & non pater debet de prædictis eſſe certus.*
32 *Pupillus ſi adit cũ authoritate tutoris, tutor ipſe dẽt habere ſcientiã pdictorũ.*

a Is poteſt. aBreuis eſt,& quantum pro textu non eget ſummario,ſed ſummabo tex.cum gl.& oĩb.quæ dicturus ſum.Qui habet ius adeundi principaliter,& per ſe,non impe-1 ditum ad ſui vtilitatẽ,is repudiare põt.aľr non.h.d. ¶† No.ꝙ tũc cognoſcimus qui põt repudiare,qñ cognoſcimus qui põt adire. 2 ¶†Quæro quis eſt qui põt adire,& quãdo põt adire?Glo.hic ponit ſex quæ requirunũ in pſona hęredis volẽtis adire,quorum ſi quid deeſt,adire non poteſt.Et hoc declarat Gl.in prin.vſque ibi, item ſcire debet.Item ad hoc,vt ſciamus quando adire poteſt,ponit quinque,quæ debent interuenire: quorum ſi quod deeſt adire non poteſt.& hoc proſequitur glo.vſque ibi,ſed regula huius l.Vide glo.per te quæ eſt clara.¶Ad ea quæ dicuntur hic per gl. opp.Immo dicitur poſſe qs adire qñ ea non ꝯcurrunt,qa ſolũ ſi ſit liber homo,& capax hæreditatis diciũ poſſe adire.l.in tp̃s.ð hæredib.inſtit.& l.ſi ita ſcriptum.ỹ.de leg.ij.quod no.Inſti.de leg.§.legari.Item ex teſtõ poſſe adire dicitur etiam viuo teſtatore.s̃.de iniuſto teſtõ.l.j.Pro declaratione horum debetis ſcire , ꝙ nos habemus in hoc tit.duas regulas.Vnam negatiuam.ſ.non poteſt repudiare qui non poteſt adire.l.nolle adire.s̃.eo.Aliam affirmatiuã.ſ. 3 is poteſt repudiare q põt adire.† Et vt intelligamus eſt ſciendum, quod poſſe adire hæreditatem,ſeu ius adeundi hęreditatem diciũ trib.mo.Primo gñaľr & ſimpľr, & non reſpectu alicuius hæreditatis præſentis,vel ſeparatæ:ita loquiũ l.in tp̃s , & l.ſi ita ſcriptum. præalleg.& oẽs ll.q̃ dñt aliquem poſſe adire eo ipſo , ꝙ eſt capax iuris adeundi:& illud ius non eſt aliquod ius præciſum,& ſeparatum a libertate quã qs habet,quæ libertas eſt naturalis facultas, &c.l.libertas.de ſtatu hom.Sicut.n.ille q ẽ domin⁹ rei nõ diciũ hr̃e ius vſusfructus,quaſi illud ius ſit aliquid ſeparatũ a dñio.l.vti frui. in prin.s̃.ſi vſusfructus petaũ.ſed ideo vtiũ , qa dñs:ita poſſet iſtud capere,non eſt ſeparatum a libertate:ſed ideo quis põt capere,qa liber,& qñ qs efficiũ non capax,tunc diciũ ſtatus eius deminui.l.cognitionũ.in fi.de var.& extraor.cog.Et hoc vult dicere titulus de capitis deminutione,hoc eſt de deminutione ſtatus.Hoc probatur in l.ſi in metallum.de his quæ ꝑ non ſcriptis,& Inſti.de lega.§. legari.& in oĩb.caſib.ibi notatis,& iſto poſſe ſic ſumpto, optime procedit regula negatiua,qui non poteſt adire,hoc eſt ille q non eſt capax,ille non poteſt repudiare.l.nolle adire.s̃.eo.¶Sed regula affirmatiua non procedit.Qui enim habet iſtud poſſe,non habet iſtud repudiare.Quod patet,quia nõ põt qs adimere a ſe libertatem,niſi patiendo ſe vendi ad precium participãdũ,& ita etiam non poteſt adimere illud ius adeundi,quod eſt idẽ cum libertate. 4 †Fallit in his qui vouerunt regulam fratrũ minorum,quæ eſt ĩ altiſſima paupertate fundata qui efficiuntur hæreditatũ penitus incapaces,vt in capi. exiui de paradiſo.de ver. ſign.in cle. qd plenè b tractaui in libello minoricarũ. ¶†Sed ꝯ pdicta obiicitur.Socie-5 tas põt ꝯhi hęreditatis incertę.l.iij.§.de illo.ꝓ ſocio.Ergo interim eſt aliqua ſpes.Si enim non eſſet aliqd,non poſſet deduci in ꝯctu. l.nec emptio.de ꝯh.emp.Rñ.ibi ipſa ſpes non cõicatur,nec in ſocietate ponitur:ſed cõicanda venit ipſa hæreditas obueniens.l. actione.§.diximus.s̃.ꝓ ſoc.Si.n.cõicareũ ipſa ſpes æquè poſſet adire vnus ſocius ac alius,cum ius adeundi ſit cõe,quod eſſet contra legem

ADDITIONES.

a Poma.¶Is poteſt.Vide Alex.in l.is qui.§.fi.in prin.ſuprà,eod. in ver. non obſtat regula. Pariſ.¶Ad reg.huius vide Fel.in c.cum inferior,de ma.& obe.& in c.non poteſt .de re iu.
b ¶Minoricarum.Propterea Bar.in l.ſi metallum.ỹ.de his quæ pro nõ ſcrip.dixit,quod ſi fratres minores inſtituantur hæredes,quod hæreditas vadit ad venientes ab inteſtato, non ad ipſum.

legē illā. Sed posse adire, seu ius adeundi, est respectu certæ hæreditatis non futuræ, vt hic, vel ab intestato, vel ex testō. Si ab intestato, vel est potestas adeundi descendentium, vel aliorū. Assumo illud fm membrum, & hic quæro, † vtrum ius adeūdi quod habet consanguineus sit aliquod ius, vel res aliqua per se? Et videt̄ quod sic, nam mater quæ non petiit tutorē filio, perdit ius succedendi. l.ij.§.si mater.ꝟ.ad Tertul.& l. oēm.C. ad Tertul. ergo est tale aliquod ius, qa, nō est, pdi nō pōt. l.decem qđ.de verb.obli. Præterea, quis habet spem succedendi alteri. l.iij §.ii qs quasi.ſ. de condict. ob cām, sed spes est aliquid. l.spem.C.de don. ergo.&c. Veritas est quod nihil est præcisum, & separatum a iure agnationis, & cognationis, sicut vsusfructus causalis non est aliquod ius separatū a dn̄io. text. est in l. ius autē agnationis.ſ. de pac.& l.iura sanguinis. de reg.iur. Probatur post emācipationē.§.j.de lib.leg.& sic patronus q h̄et ius succedendi liberto, non habet aliquod ius separatū a iure patronatus. l.fi.de lib.agnoscen. Ex prædictis apparet, quod in tali iure succedendi procedit regula negatiua.s.q nō habet ius, non pōt repudiare. Regula affirmatiua huius legis non procedit, qa qui habet illud ius succedendi, non pōt illud repudiare. d.l.ius autem agnationis.& d.l.iura sanguinis, & hoc est verū, ꝙ non potest repudiare simplici repudiatione, † sed per pactū cū iuramento potest de iure canonico, extra de pactis.c. quamuis.lib.vj. licèt de iure ciuili sec⁹. l.pactum.C.de coll.& l.nō dubiū.C.de leg. Ius vero succedendi qđ ꝯpetit patrono, pōt tolli eodē mō quo ius prōnatus. l.ij.& iij.C.de iure patr. Non obst. l.ij §.si mr̄.ꝟ.ad Tert quia fateor ꝙ succedendi ius pōt adimi ab illo iure agnationis vel cognationis: sicut vsusfructus a dn̄io, sed donec durat, non est aliqđ ius separatum ab illo iure agnationis. Nec obst. qđ est spes aliqua, vt in d.§.si quis quasi qa fateor ꝙ pōt esse spes, hoc est, actus voluntatis sperantis, tñ nō est spes a iure approbata, ita ꝙ dicat̄ ius esse aliquod, imo penitus reprobat̄, in morte m alterius sperare. l.fin. C.de pactis. ¶ † Est & aliud posse succedere, [b] seu ius succedēdi liberorū, & istud est ius aliqđ per se separatū [c] a iure filiationis, qđ ꝓbatur.ſ.de adop. l.nec ei.§.præterea. vbi dr̄, qđ filij habēt spē succedendi parentib.& istud a iure approbatū, pp votū parentum.s.scripto.ꝟ.vnde liberi. Qđ apparet, qa mortuo filio primi gradus, nepotes succedunt in illud, quia ius p̄ris sumūt.ꝟ.de suis & legitimis. l.j.§.suos.& l.Gallus.p totū, de lib.& posthu.& in Auth.de hæredi. quæ ab intestato.§.j. Si succedunt in illud: ergo est aliquod separatum a iure filiationis, cū in illo nō succedat. Extinguit̄.n.cū p sona, & in illo iure ꝓcedit rl̄a negatiua, qa q nō h̄et illud ius, nō pōt illud repudiare: non aūt ꝓcedit rl̄a affirmatiua, qa nō pōt filius renunciare iuri succedēdi, d.l.pactū.C.de collationib. licèt ɔ̄riū fuit fcm̄ ī veteri testō de Esau, q vēdidit fratri suo Iacob ius primogenituræ. Est ergo aliqđ ius a iure filiationis distinctū, & ꝓbat̄ in decretis, non recordor vbi. † Est aliud.s.p̄tās succedendi ex testō alicui viuenti & illud sl̄r non est ius aliqđ, nec spes approbata a iure: qa qs nō pōt petere aperiri tabulas viuētis, qđ posset si aliquod ius haberet. l.ij.§.si dubitet̄.ꝟ.tit.j.& nō dēt esse sollicitus de hereditate viuentis. l.ij.§.interdū.ſ.de vul.& pup. Non est ergo aliud, nisi q̄dam possibilitas succedendi sic cogitata, vel imaginata. l.j.de iniusto testō, vbi gl. in verbo, alio testō. exponit, potuit.i. possibile fuit. ¶ † Sed circa hoc qro, [e] an substitut⁹ pupillo mortuo testōre dicat̄ h̄re ius succedendi, vel spē aliquā a iure approbatā, ita vt ius dicat̄. Rñ. qđ non. Solū.n. [f] in statulibero fauore libertatis est introductū, vt viuēte pupillo, dicat̄ h̄re spē. l.ij.& l.ī tabulis.ſ. de statulib. in alio substituto non ē.d.l.ij.§.iterdū.de vul.& pup. Et hoc dixi iā pluries, in ciuitate ista statutū, q̄ncūq; h₃ instrm̄ testī, vel codicillorū alicui⁹ rei, valoris x.librarū, vel ſ. dēt illud ꝓducere aīo insinuandi intra sex mēses alias nō valeret, nec audiet̄. Certe ille, q est substitutus pupillo pupillr̄, viuo pupillo nō tenet̄ insinuare, qa non h̄et ius nec spē aliquā, q̄ cēseat̄ alicuius æstimōnis, nec dēret cē solicitus de h̄ditate viuētis. Pro hoc optime facit tex. in l.post emācipationē.de lib.leg. Sed si eēt substitut⁹ p fideicōmissum, tūc aliud diceremus. Habet.n. interim spē: qđ p₃: qa pōt petere cautionē, vt toto tit. vt leg. noīe caueat̄, & nō certat de h̄ditate viuētis s₃ iā mortui, vt C.ad Treb. auth. nisi rogati. ergo h̄et aliqđ ius qđ pōt esse æstōnis x.librar.& vltra. Prædicta vera: qđ non est ius aliqđ.s.principl̄r: & p se. sed bñ pōt dici ius aliqđ, hoc ē: qualitas aliqua inhærēs instōni factæ de illo substituto. Qđ apparet: qa si institutus adiit p̄rnā, nō pōt repudiare pupillarē. l. qđ a elogio. C. eo. Itē in vēdōne h̄ditatis p̄rnæ, pōt venire h̄ditas pupillaris. l.ij. §.illud.de h̄d.vēd.& sic accessorie, vt ibi no. Itera trāsmittit̄ ad h̄dē in casu cū ipsa h̄ditate. l.q p̄ri.ꝟ.eo. His pmissis, ad ꝓpositum dico, qđ in ista p̄tāte succedēdi ꝓcedit rl̄a negatiua: qa q nō h̄et, nō pōt eā repudiare. Affirmatiua aūt nō ꝓcedit, qa viuo testōre non pōt repudiari h̄ditas, vt ꝟ.l. ꝓxima. ¶ † Tertiū posse principale ē, posse adire h̄ditatē, vel ius adeūdi respectu certæ h̄rditatis iā existētis, qa mortuus est ille de cuius h̄ditate agitur.& hoc tripliciter. Primo qñ hæreditas nō eēt delata, vt qa institutus est sub ꝯdōne, & cōdō pendet. Certe illud ius est aliqđ & spes aliqua iure approbata. Qđ apparet, qa pōt peti bonorū poss. s̄m tabulas. Et qđ ista spes sit aliqua res, est tex.ſ.de hæ. vel actione vendita. l.nomina. facit l.spē.C.de don. ipsa tñ spes hoc casu nō pōt ced.... ...mittit̄. Cōtra hoc vr̄, qđ illud, qđ est spes, nō sit aliqua res, vt l.nec emptio.de ꝯh.emp. Sol. p te. Scdo, mō dr̄ qs h̄re posse ius adeundi h̄ditatē, qñ hereditas est delata: sed obstat aliqđ impedimētū, vel circa personā, vel circa casus q ponunt̄ in gl.& illud posse, est ius aliqđ. Qđ apparet, qa ei p̄scribit̄. l.licet.e.ti. non obstāte ignorātia. l.fi.in fi.de p̄scriptio.longi tp̄is.& de præsc. xxx ann. l.sicut.& l. oēs. Itē q̄nque trāsmittit̄, vt in casib. q no. in l.ventre.ꝟ.e. Sed videamus istud qđ ius est? Rñ. si qdem impedimentum est animi, qa furiosus vel infans, vel alr̄ ignorans testm̄, vel mortē testōris, vel h̄ditatē sibi delatā, tūc appellatur adeūdi, nō dico ius deliberādi, qa deliberare nō potest ille q ignorat. l.cū antiquiorib.C.eo. sed si est aliqđ impedimentum subsistente scientia, vt si est filiusfamilias, vel pupillus, vel eius tutor, tunc dr̄ etiā ius delib. Qđ apparet, qa tales deliberare p̄nt. l.q in aliena.§.is q putabat. ver. nā eū.ſ. eo.& l.multū.de ꝯd.& dem. Dixi plene in l.q duos.de reb.dub. facit C.q admit. ad bo.pos. l.j.& qs ord. in bo.pos. ser. l.fi. Et istud dicitur ius delib.& adeundi simul, s.qa ius delib. præsupponit ius adeundi. l.cum antiquiorib. in ij.gl. parua: sed ius adeundi potest esse sine iure delib.c. vt ſ.dixi. Sed op. si illud est ius aliqđ, ergo seruus acqrit dn̄o, vt l.acquiritur.de acq.re.do. Nō ergo ē necesse: ꝙ p̄cedat iussus. Rñ. ius [g] acqrendi p filiū, vel seruū, nō quæritur p̄ri, vel dn̄o: qa sic eēt acquisitū anteq̄ adiret, ɔ̄ l.p̄tia rerum.ꝟ.ad l.Fal. sed ius ꝓsequendi actionem iā quæsitā vel quæsitā retinēdi, acquiritur.& d.l. acquiritur.& l.placet.ꝟ.eo. dixi ī l.is qui.§.fi.ſ.eo. Ex hoc patet, † ꝙ si seruus decedit ante aditā hereditatē, dn̄s nō pōt adire. l.inde Nerati⁹. §.j.ſ.ad l.Acquil. Et idē dico in monacho si decedat anteq̄ adeat, Abbas nō pōt adire eā rōne. Nunc ad propositū in illo iure ꝓcedit regula negatiua, qui non h̄et illud posse adire, nō potest repudiare: non autem procedit regula affirmatiua vt qui habet illud posse, licèt impeditus possit repudiare, vt hic & l.prox. in prin.& l.is q hæres. in prin. Tertio modo dicitur posse adire, vel h̄re ius adeundi, nullo mō impeditus, & istud appellatur similiter ius delib. & adeundi, l.cum antiquiorib. in ij.gl.& in illo iure ꝓcedit regula negatiua, sed, qui non pōt adire sine aliquo impedimento, non pōt repudiare. l.nolle.ſ.eo. procedit regula affirmatiua posita hic, sed, ille, q pōt adire sine aliquo impedimento, pōt repudiare. ¶ Illa ergo regula sic limitata, reintro glo.& op. ad e.m. Tutor potest adire h̄ditatem infanti delatam absque aliquo impedimēto. l.si īfanti.C.e.& tñ non pōt repudiare. l.tutor.ꝟ.de bo.pos. ergo regula non est vera Rñ. dicit gl. fallit. Tu dic, hæc regula procedit in eo q potest adire ꝓ se & ad sui vtilitatem, secus in eo, qui adiit pro alio. Ita no. in l.eius est nolle.ꝟ de reg.iur. tangitur in gl. in d.l.si infanti. Op. seruus repudiare non pōt, tñ pōt nolle adire. l.iij.in fi.C.de hæ. insti. Dicit gl. ibi fallit. Certe nō fallit. quia seruus non pōt adire, licèt possit adire. Sed dubiū facit qđ dr̄ de dn̄o q potest repudiare, licèt non possit adire. Sed dic vt dixi in l.qui h̄s. in fi.ſ.eo. Op. bon. pos. decretalē quis pōt acqrere, non tñ pōt repudiare. l.j.§ decretalis.de suc.edic. Gl. dicit, ibi fallit. Tu dic, quoddam est ius quærendi, & tunc tractamus de repudiatione, ita loquitur hic, hoc est de non acquisitione, vel de abdicatione potestatis quærēdi: sed bonorū possessio decretalis est ius quæsitum: vnde ibi cadit repudiatio, qa bene pōt quæri vtrum possit relinqui, & h̄ri pro derelicto, non an possit repudiari, qa iam quæsitum est, ergo, &c. l.sicut.C. de repu.hær. Et † ꝓ hoc illud ius adeundi hereditatē est ius quærēdi, & ius quærendi nō quæritur alteri, vt ſ.dixi de filio, & seruo, & monacho, ideo dn̄t iura quod rl̄r h̄ditas nō adita nō trāsmittit̄. l. j.§.nouissimo.de ca.tol.& l.vnica, de his q ante ap.tab. ¶ Expediti de theorica huius l. veniamus ad quædā ex quib. apparebit practica huius l.& primo hic ponuntur impedimenta q̄dam circa p̄sonā quædam circa alias qualitates q̄ interuenire dēt. ¶ Videamus [h] qualiter hæc probentur. Circa personā facilè vr̄. Primo.n. rēqrit̄ ꝙ sit liber hō. Certe † ei, q dicit eū nō liberū, incūbit onus ꝓbandi, si est in possessione libertatis, aliàs secus. l.mouēor.C. de ser.expor. Et e.modo in eo quod dicitur de filiof. l. circa.ſ. de prob.& quod no. in l.Titia.ſ.solu.mat. Item quod dicitur, quòd debet esse compos mentis, & ille debet probare, qui dicit non compotem mentis. l. nec codicillos. C. de codi. Idem quod dicitur, maior xxv.ann.dic, vt dixi in l.de ætate.suprà de min. ¶ Venio ad alias qualitates, in quibus est aliqua difficultas, primo dicit gloss. debet scire testatorem mortuum, vt l. proxim. hoc importat, duo scilicet quod vere sit mortuus. item quod hæres sciat. Primum qualiter probetur, tangit gl. in l.sed & si de sua ꝟ.eo.& ꝟ.titu.j.l.ij.§. si dubitetur.& ibi dicam. Secūdum, scilicet † quòd h̄s sciat, examinemus. Et sciendum est, ꝙ illud scire, nō debet intelligi de vera scientia quæ

ADDITIONES.

a ¶ Eodem mō. Et no. quòd Bart. in l.fratres.C.de inof.test. dixit, quòd facilius tollitur ius patronatus, quam ius sanguinis, vt l.ius agnationis iuncta l.fi.C.de bo.quæ liberis.

b Parif. ¶ Posse succedere. Vide Com.consi.9 a. ante fi. & quæ Barto. hic tenet, & in l.post emancipationem.ff.de lib.leg. istud tamen ius succedendi, non est de substantia filiationis. vt per Com.consi.18 ante fi.

c Poma. ¶ Separatum. Vide circa hæc vnum verbū Alex.cons.4. ponit Pau.de Cast.hic.

d ¶ Succedendi. Credo quòd sic.c.qm̄ periculosū.7.q.1.qđ alle.Bal. in l.cū antiqor.b.C.e.

e Poma. ¶ Hoc quæro. An substitutus teneatur insinuari facere testamentum viuo pupillo, & quid in fideicommissario, vide Bald. in l.testamenta.C.de testa.& in l.fin.C.quib.res iu.non noc. Ang.& Ioan.de Imo. in l.facta.§.si quis bonorum.ꝟ.ad Treb.

f Poma. ¶ Solum.n. Vide alex.consil.135.ver.& quòd nullus. in 1.vol. contrarium videtur vel le in l.qui Romæ.§.duo fratres. in 1.sol. primi contrarij.ff.de ver.obl.

g ¶ Respondeo, ius.Circa hoc considera verba Bart. in l.qui autem.§. si seruum.ꝟ.quæ in fraud.cred. Et vide not per Bald.ꝟ.prox.

h Poma. ¶ Videamus qualiter. Vide Ias. in l.si prius.de nou.oper.nun.alex. in l. emancipati, in 12.no.C.de col.

tia quæ percipitur per sensum, sicut dicimus de teste. l.testium.de test.& l.qui testã.§.fi.s̃.de testam.& l.j.in princ.de his quæ in testamen.delen. Sed intelligitur,de scientia,hoc est,de vehementi opinio.l.cũ quidam.§.qđ dr̃.j̃.eo.& no.in l.si quis extraneus.j̃.eo.§.fi. Facit quod no.in gl.in l.ij.§.Idem Labeo.de aqua plu.arcen. Nunc

a videamus qualiter hęc sciẽtia probetur.ᵃad quod aduertendũ est, quia aliquando ille q dicitur hr̃s negat se sciuisse defunctum testã rẽ ad hoc,vt euitet onera hr̃ditaria,& alius vult ꝓbare ipsũ sciuisse,& tunc si quidem dixit facere expresse aliquid vt hr̃s,videtur ꝯfessus illum mortuum sciuisse,quia viuentis nulla est hr̃ditas.l.j.s̃. de hær.vend.& l.j.§.ꝓ hr̃de,nec põt venire ꝯ̃ suam confessionẽ nisi de errore doceat.l.gñalr̃.C.de non nu.pecu.Sed posses dicere. Ista confessio nõ debet p̃iudicare,nisi quantũ ad illos q p̃ntes fuerunt.l.fi.s̃.de interrog.actio.Rñ.ꝙ non est illud verũ,qa in casu illo aditio p̃iudicat quo ad oẽs,etiã si fiat tacite faciendo id,qđ non põt fieri citra ius & nomen heredis.l.ꝙ hr̃de.j̃.eo.Non obst.l.fi.s̃. de interro.act.qa debet intelligi in eo qui hr̃s esse non poterat,vt

b ibi no.Q̃nq; ille,q hr̃s dr̃,ᵇhæc nõ expssit ꝙ faceret vt hr̃s, s3 alio mõ res hr̃ditarias administrauit,ita qđ si sciret mortuum, videret adiuisse,in casu isto.si ꝓbetur qđ sit ꝯsanguineus eius q dr̃ mortuˀ,

c scire p̃sumitur.l.octaui.j̃.vñ cog.& l.de tutela.ᶜC.de in integ. rest. mi.nisi forte ipse ex aduerso ad excludendũ talẽ presumptionẽ ꝓbet abñtiã suam,vel aliqd aliud ꝑ qđ tollat̃ illa p̃sumptio.l.filiũ.de his q sunt sui vel alien.iur.& ex,qui ma.acc.poss.c.cũ ĩ tua.Si vero nõ est consanguineus,sed ꝓbet ꝙ sit vicinus, tunc debet ꝓbare ꝙ fama esset in vicinia,& p̃sumeret̃ sciã, vt no.in l.si tutor. C. de peri.tuto.sed si non esset vicinus,sed eẽt eiusdẽ ciuitatis,dẽt probari fama in ciuitate & præsumitur sciã eius.l.rľa.§.j.& l.nec supina. de iur.& fact.ign.& facit C.de remiss.pign.l.si eo tẽpore.& d.l.si tutor. & d.c.cũ in tua.nisi ipse ex aduerso ad tollendã istã p̃sumptionem ꝓbaret absentiã,vel infirmitatem.d.c.cũ in tua.qđ not.diligenter,

17 † qa illud quod dr̃,ꝙ p̃sumit̃ qs scire illud de quo ẽ publica fama in ciuitate,intelľr de sano nõ de infirmo,p̃sente non de absente.

d Aliqñ ille qui dr̃ hr̃s nõ est ꝯsanguineus.ᵈnec vicinˀ,nec est ciuis eiusdẽ ciuitatis,tũc non presumit̃ p̃ñtia,& tunc nec ꝑ ꝯñs sciã,nisi aliis modis ꝓbet̃.Nã si presumit̃ esse ĩ ciuitate vñ est,nisi ipse ꝓbet absentiã,vt dcm̃ est,de necessitate presumitur ꝙ nõ est in alia ciuitate.l.optimã.C.de ꝯ̃h.& ꝯmit.stip. Aliqñ ipse hr̃s dicit se sciuisse, & alius ad excludendum eũ ab hr̃ditate,dicit ipsum nesciuisse: & tunc,aut ille hr̃s dixit tunc,& nunc dixit aliquẽ mortuũ,& ẽ p̃sumptio ꝙ vere sciuerit ex eo qđ dixerit.Nemo.n.vr̃ dixisse quòd mẽte nõ cogitauit.l.Labeo.de suppel.lega.Est.n.ei credẽdũ his quæ in mente sua ꝯsistunt,vt no.Insti.de actio.§.alie.nisi ex aduerso ad excludẽdum illã p̃sumptionẽ sciæ,ꝓbet̃ ꝯriũ,qđ põt fieri,ꝓbando ꝙ fuerit mortuus tali loco,& tpe:& ꝙ tunc hr̃s erat in tali loco qđ ad eiˀ notitiã peruenire non potuisset.d.l.optimã.vel probãdo qđ ꝑ alios cõiter viuere putabatur:sic opinio hr̃dis, q̃ colľr ex dicto suo,non fuit mota iustis rõnib.qđ sufficit ad impediendam aditio

18 nẽ.l.cum qdã.§.qđ dr̃.j̃.eo.¶ † Sed pone qđ qdã se sciuisse in p̃teritũ nõ dixit,sed simpľr bona adiuit,& mõ scire dicit,non sufficit, puta,si ius adeũdi eẽt sibi delatũ p ius deliberãdi,qđ durat anno.l. cũ antiquiorib.C.eo.& annus eẽt elapsus,certe nõ p̃sumitur sciã ĩ p̃teritũ,per rľam l.verius.s̃.de ꝓbõ.&c.p̃sumitur.de reg.iu.lib.vj.qđ intellige nisi ꝓbaretur aliqd,ꝑ qđ sciã p̃sumat̃:vt puta,qa erat ꝯsanguineus,vel vicinus,vel ciuis,& erat fama in vicinia, vel in ciuitate,vt ex prædictis patet.Et eodẽ mõ qñ tractat̃ de ꝓbãda sciã alicuius hoĩs iã defuncti ꝑ ius deliberãdi,quod sciẽs transmittit,ꝓbari.n.dẽt ꝑ ꝯiecturas p̃dictas,q̃ ꝯiecturę p̃nt tolli per alios modos p̃dictos.Sit ergo cautus aduocatˀ ꝓponere probõnes ꝯcludẽtes ꝓ parte sua.Sũ expeditus de primo.¶ Scđo dicit glo.qđ dẽt scire sibi delatam,quia pure institutus est,vel est purificata instõ,vt in gl.

19 ¶ † Circa hoc est aduertẽdũ qđ primo p̃supponit testm̃ eẽ factũ, & illud dẽt scire,& non intelligas qđ interfuerit testõ,vel viderit fieri,vel legerit:sed sufficit qđ ei sit dcm̃,vel scriptũ literis amicorũ.l.de ætate.§.fi.s̃.de interr.act.vel qđ de hoc sit cõmunis opi.& ꝑ supradicta apparet qđ hereditas põt adiri clausis tabu.l.j.§.cũ igit̃. de cad.toll.& l.j.ĩ fi.de iur.& fac.ign.& l.j.§.j.j̃.de bo.pos.secundum tab.sed si ex aduerso ꝓbaretur cõis opi.& fama, qđ testm̃ nõ esset fcm̃,tũc hr̃s non posset adire,licèt esset in ꝯria opi. sed secus si eẽt certus p̃suũ fcm̃,vt qa interfuisset,vel hr̃et testm̃ publicũ.vt ꝓbat̃ j̃.e.l.cũ falsum.& s̃.l.ꝓx.in prin.& ibi no.& j̃.e l.cũ qdã.§.fi.Itẽ si hr̃ di moueret̃ q̃o de testõ,per hoc diceret reddi dubius,adeo vt non possit adire,nisi sit certus p̃fectè.d.l.cum falsum.j̃.eo.expssius in d.

20 l.scriptus.j̃.ad Carb.¶ † Pro declõne huius q̃onis,& p̃cedẽtiũ & ẽt sequentiũ,moueo vnũ dubiũ,pone qđ hr̃s credidit ab initio testm̃ esse factum,& se institutũ,& defunctum mortuũ & ea erat cõmunis opi.& fama,& veritas,vnde ipse potuit adire,& adiuit:postea superuenit fama in contrarium , quid erit de illa aditione? Videtur quod sit nulla, nam sequens fama tollit primam.l.ij.§.ij. in prin.j̃.quis ord. in bo.poss.ser. Contra dico. Nam postquam quis effectus est hæres.opi.communis contraria, illud non perimit,nec extinguitur.l.cum quidam.§.suis.j̃.eod. Licèt.n.conmu-

e nis opi.impediat aditionem, ᵉnon tamen potest extinguere aditionem factam,vt ibi patet.& in hoc etiam debet esse cautus aduocatus,vt articuli concludant famam tali tempore, quod sufficiat

21 ad intentionem suam.Posito ergo † quod constet testamentũ fa ctũ,debet scire vtrum pure,vel sub ꝯdõne sit institutus.Ponamus ergo qđ in veritate sit institutus pure,sed an hr̃s hoc sciuerit, dubitatur,qualiter ꝓbet̃?Dic aut hr̃s fuit certificatus de testõ:qa ĩter fuit vel vidit,vel recitari fecit,tũc non põt dubitari quin sciuerit id qđ est.vt j̃.tit.j.ꝑ totũ.Aut hr̃s fuit certificatˀ ex opi.multorum & fama,vel ex literis amicorũ,& tunc aut illorum opi.vel assertio habebat se simpliciter quod talis erat institutus, vtrum pure , vel sub ꝯdõne,nihil dicebãt,& tunc præsumẽdũ est qđ pure crediderit.l.j.j̃.de cõdi.& dem.& ideo poterit adire qa eius opi.cũ veritate cõcordat.l.cum qdã.§.quod dr̃.j̃.eo.Aut opi.vel assertio,ex qua hr̃s fuit certificatus habebat secũ dubitationẽ,vt qa dicebant, fecit testm̃,& instituit talẽ,nescimus vtrũ pure,vel sub. condõne,& tunc hæres non põt esse certus,nisi interfuerit.l.cum falsum.j̃.eo. & s̃.l.ꝓxi.in prin.Si vero dubitat̃ qualiter fuit certificatus,& tunc in dubio hr̃s p̃sumitur scire q̃ in testõ ꝯtinet̃.l.cũ hrs.de lib.leg.& l. qdã ita.§.si qs filium.ad Treb.facit s̃.de transa.l.non est ferendus. Examinaui in l.q Romæ.§.duo fratres.j̃.de verb.obl. Sed si poneremus heredẽ in veritate institutũ sub ꝯdõne,tunc si ꝯdõ nõ extitisset,absque dubio aditio nõ valeret,vt iurib.vulgarib.Sed si poneremus ꝯdõnem extitisse,sed dubitatur an hr̃s sciuerit extitisse, tunc põt esse ꝯdõ ꝯstituta in talẽ euentũ vt hæres p̃sumatur scire, puta mortẽ consanguinei,vel vicini,vel aliquẽ euẽtũ alicuius fa

f ctũ,de quo fama erat in ciuitate,ᶠvt ex p̃dictis patet. Sed si prædictæ p̃sumptiones cessarẽt,restat rľa qđ præsumitur ignorantia d.l. verius.& d.c.p̃sumitur.An aũt dicta ignorãtia vitiet adõnẽ:aduerte,qđ si hr̃s sciuerit ꝯdõnẽ adiectam vitiat̃ aditio.Si vero credit se pure institutum,licet fuerit sub ꝯdõne purificata,adõ valet.d.l.sed

22 & si de sua. in fi.& l.si qs extraneˀ.§.fi.j̃.e.& ibi ꝑ Dy.¶ † Tertio,re-

g qritur,dicit glo.g qđ sit certus qđ testõr poterit testari,al's dubitat̃ de virib.testi,vt l.hr̃s.§.fi.j̃. e. Certe hoc qđ potuerit testari, facilè scitur,si nõ h3 aliquas ex illis ꝯdõnib.q ponunt̃ in l.si q̃ramus.đ testa.s3 si q vellet ꝓbare hr̃dẽ de hoc dubitasse ad excludẽdũ eũ ab hr̃ditate,tũc hoc difficile.Iõ aduerte,aut qs vult hoc ꝓbare ꝑ verba hr̃dis adeũtis,vel ꝑ facta extrinseca.Primo casu,si qdem verba hr̃dis,expsse hñt se ad dubitõnem,vt qa dixit,nescio si potuerit facere testm̃,vel non:quia ignoro,vtrũ fuit pupillus,vel adultus,an p̃r eiˀ decesserit añ eũ,vel nõ,tũc ẽ ꝓbata dubitatio.Est.n.actˀ mẽtis,qui ꝓbat̃ ꝑ verba.l.Labeo.de suppel.lega.& qđ no.Insti.de act.§. aliæ.Sed si verba hr̃dis oñderẽt qđ aĩus magis inclinabat ad vnam partẽ quã ad aliã,tũc secus esset.V.g.dicebat hr̃s,credebã qđ pater decesserit añ eũ,vel qđ eẽt adultˀ,quia sic audiui a tali:nec tñ posset eẽ bñ certus,tũc nõ nocet talis incertitudo,cũ hẽat vehementẽ opi.in ea parte,q̃ sufficit,vt no.ĩ l.si quis extraneˀ.ĩ fi.j̃.e.Si vero ꝓbaret dubitõnẽ hr̃dis ꝑ alia extrinseca,tũc si cõis opin.seu fama erat id qđ hr̃s adeũdo asseruit,tũc assertio heredis nihil releuat.l. cũ quidã.§.qđ dr̃.j̃.eo.nisi hr̃s doceret se certũ ꝑ sesũ corporis,vt

23 j̃.eo.l.cũ falsũ.& qđ s̃.dixi.¶ † Sed q̃ro,qđ si circa id,ꝓbẽtur duæ famæ ꝯriæ.& opi.heredis ꝯcordabat cũ illa q̃ magis faciebat ꝓ eis, stãdũ est illi famæ q̃ ꝓcedit ab hoĩb.magis dignioribus.l. cũ qdã.§. qđ dr̃,si puteť.ver.qđ ergo si ipsa.j̃.e.vbi mulier l3 neget, si obstetrices affirmãt,stat̃ earũ dicto,& si eẽt fama equalis,putarem satis dubitari ex hoc eẽ ꝓbatã dubitõnẽ:quia aĩum suũ nõ põt inclina

24 re magis ad vnã rẽ,q̃ ad aliã.¶ † Quarto dicit glo.reqrit qđ sciat qđ nullus eũ p̃cedat,alias dubitaret de virib.testi.l.cũ qdã.§.j.j̃.eo. Hoc ꝙ aliquis eũ præcedat potest cadere in dubitationem altero de trib.mo.primo si forte defunctˀ habebat quendam filium, qui absens erat,& de eius vita,vel morte dubitatur, tũc qualiter quis posset certificari ꝙ nemo eum præcedat, apparet ex his quæ dicẽtur j̃. Qualiter possit probari vita,vel mors alicuius dicitur in l. ij.§.si dubitetur.j̃.tit.j.Secũdo põt hoc cõtingere,quia ẽ aliquis p̃sens,qui dicit se filium,alius negat,quia forte dicit suppositũ eũ, vel ex alio natũ,quod qualiter deducat̃ certitudinẽ,non est nr̃a materia,sed l.j.C.ad leg.Cor.de fal.& l.scriptus.ad Car.l.filium. de his qui sunt sui vel alie.iur.Tertio modo potest ꝯtingere,quia est q̃dam mulier,q̃ dicit prægnãs,quæ paritura est posthumũ anterio rẽ ĩ gradu De hoc si dubitat̃,vel qualiter certificetur,traditur doctrina a Iurisicon.in l.cũ quidã.§.j.j̃.eo.Quod dic bř,aut mulier asserit se prægnantẽ esse vel non esse,& per neminẽ ꝯ̃ dr̃,tunc eius dicto

ADDITIONES.

a ¶Scientia probetur.De quo ẽt per gl.in l.ventre.j̃.eod.in ver.sciant sic , & in l.2.§.quod obseruari,accipitur credere pro scire,& æstimare,& ibi vide Bar.in prin.& quod ibi post eum dixi.C.de iur.cal.

b Poma.¶Dicitur. Vide are.per illum tex.in l.2 §.si.ff.solu.mat.vide Rom.consi. 403.

c ¶L.de tutela.De intellectu eorum,quæ hic dixit Bar.vide quæ dixi in l. Titius. §. 1.post Bar.de lib.& posthu.

d Parii.¶ Non est consanguineus.Vide Com consi 3.Item quo ea quæ publice fiunt,præsumantur sciri ab aliquo.vide Ioan.de ana.consi.6 ad fi.

d Impediat aditionem.Sed certe,vt mihi videtur.d.§ suis,nõ ꝓbat opi.Bar.qñ quis suus est institutus,tunc non attenditur quo ad acquisitionẽ hæreditatis,scientia hæredis,seu cõis opin.Immo l.ipsa quæ semper est certa,est illa quæ suo defert hæreditatem nullo facto hæredis interueniente,vt d.§.suum.& l.illud.s̃.si pars hær.pet.sed opi.Bar.melius probatur in l.cum falsum.j̃.eo.iuncta l.2.C.de edi.diui.& no.gl.secundum vnã sol.in d.l.cũ falsum & ibi Bar.expresse.& pro Bar.hic faciunt oĩa iura dicentia, quod aliqũa impediunt facienda,quæ non impediunt iam facta.l.patre furioso.cum si.de his qui sunt sui.

f Paris.¶ In ciuitate.Vide Com.consi.77.ver.ad tertium.& Fel.late in c.cum contingat.in vlt.char.de rescript.de fama & de rumore quo præsumatur,vide quæ habes ad Bar.in l. qui tutor petitus.C.de periculo tuto.

f ¶Dicit glo.Vide Roma.consi.43.

dicto credetur,d.l.cũ qdã.§.qđ dr̃,si putet.ĩ.eo.& l.j.s̃.de ventr.in spi.Si vero cōis opi.obstetricũ vel dñarũ q̃ cũ ea versantur, se habeat in ɔ̃riũ,tunc standũ est illi opi.Sed si opi.sunt diversæ, dic vt

25 dixi.s̃.¶†Quinto,dicit gl.ꝙ scire debeat qua ex cã ad eum pertineat,vel ex testõ.a vel ab intestato,vt ĩ.eo.l.si is ad quem. Hoc ꝙ dicit ex testõ,facilè scitur fm ea,quæ dixi s̃.Sed hoc qđ dicit ab intestato,illa est mere negatiua.s.ꝙ testm̃ non fecit, qualiter ergo hoc scire poterit.Rñ.ex opi.cõi,quantum cũ veritate ɔcordat,vt d.§.qđ dicit.Si vero cõis opi.est ꝙ testm̃ nõ fecerit,eo ipso ꝙ hoc allego.s.testm̃ nõ fcm̃,ꝓbata est intẽtio mea.nisi per aduertarium

26 aliud ꝓbet.l.cum ꝓbõ.& ibi no.s̃.de proba.Sed†si opi.ẽ ꝙ fecerit testm̃,tñ non reperit̃,tũc ad hoc vt possit veniri ad adõnẽ,ɔsulerẽ fieri diligenter inquisitionẽ authoritate iudicis.s.ꝙ interrogarẽtur oẽs notarij,b & habentes protocolla notariorũ mortuorum, interrogarentur ɔsanguinei & vicini.& presbyteri.qb.ɔ̃fitebatur & sil'es personæ,& si non reperiret̃ apud illos,tũc dicat̃ ꝓ vero testm̃ nõ esse fcm̃.Si deducitur ĩ verũ,ꝑ discussionẽ quẽ nõ esse soluendo,in Auth.de fideiu.§.j.C.de pig.auth.hoc si debitor. Sicut ẽt per discussionẽ deducit̃ in notitiã,an aliqs sit præsens.l.cũ qdã.§.fi.l.seq.ĩ.de leg.ij.& l.hoc iure.de verb.oblig.sic etiam per diligentem inquisitionem certificamur an res extet, vel sit deperdita.c l.iij.§.Nerua fili.de acq.pos. In dubio aũt si de hoc nihil est dcm̃, si qdẽ est hæres suus,nõ est ꝓsumẽdũ ꝙ sciuerit testm̃,qa põt esse hæres ex testõ ẽt ignorãs.l.si seruus testõ.ĩ.de stip.ser.& l.ɔ̃situm. de acq.rer.do.& l.eius qui in ꝓuincia.s̃.si cer.pet.& l.extraneũ. C. de hær.insti.& ĩ §.fi.Inst.eo.tit.nec videt̃ de nouo acqrere,sed sibi videtur dñiũ ɔtinuare,& iõ ĩ eis nõ hẽt locũ tit.ꝓ hærede.l.ij.C.ꝓ

27 hær.& ĩ l.in suis.de lib.& posth.†Sed si eẽt hæres extrane⁹ ꝓsumit̃ scire in dubio,nisi per ɔiecturas ɔ̃ ꝓbet̃.d.l.cũ hæres.de lib.leg.& l. quidã ita.§.si qs filiũ.ad Treb.& l.nõ est ferendus.de transa.Gl. nõ

28 ponit hic plura. ¶†Sexto dico,ꝙ requirit̃ vt sciat vtrũ sit hæres voluntarius,vel suus,& si in hoc erraret,vitiaretur aditio.l.is qui

29 putat,& l.sequ.s̃.eo.¶†Circa hoc moueo vnũ dubiũ,Titio fuit delata hæreditas Sempronij, cui Titio ego successi, & feci fieri vnum instrm̃ huius tenoris,dico ꝙ ego credo Titium fuisse heredem Sẽpronij,& eius hæreditatẽ adiuisse, ꝙ si hoc ꝓbare nõ possum ex nũc ego adeo ex iure deliberandi,& adeundi mihi transmisso ꝑ ipsum Titiũ,q̃ro an valeat talis aditio? Et videt̃ ꝙ ñ.Si.n. Titius adiuit hæreditatẽ Sẽpronij,nec possum repudiare.l.si quis filiũ.§.fi.s̃.eo.Sed si ipse nõ adiuit,sed trãsmisit in me ius deliberãdi & adeundi.ego possum eam adire,& repudiare sicut ipse poterat.l.si quis filiũ.§.j.s̃.eo.& sic est error in hoc,vtrum sim necessarius vel volũtarius,ergo aditio nulla.In ɔ̃rium facit.Nã ille q̃ est hæres hr̃dis dr̃ esse hæres ex cã prima,qua defuncto succedit.l.iij. & ibi no.s̃.de peti.hær.& dixi s̃.eo.l.qui aliena.§.interdũ.Præterea nõ videt̃ verũ,ꝙ ĩ aliquo casu ego sim hr̃s necessarius,nisi ex quadam necessitate cõsequẽtiæ,videlicet si volo esse hæres Titij,tũc habeo de necessitate hæreditatẽ Sempronij,si eã adiuit:hoc prĩcipaliter pendet ex voluntate mea,sicut cũ adeo partẽ, ex necessitate habeo illã ꝑtem adire,nec ꝑ hoc dicor necessarius,qa a mea voluntate causatur.Cũ.n.ego vtroq; casu sim volũtarius,vr̃ ꝙ nõ impediatur adõ.Hoc tñ relinquo sub dubio,quia đ facto pẽdet:&

30 puto adõnẽ nullã,ꝑ l.eũ q̃ duob.in fi.ĩ.eo.¶ †Septimo,reqrit̃ ꝙ sciat ꝓ qua parte sit hæres.Circa qđ distingue,vt no.ĩ.eo.l.si quis extraneus.§.j.& l.ex semisse.ꝑdicta vera,qñ quis ꝑ se solũ põt adi-

31 re.Sed † qñ filius vel seruus adit iussu pr̃is,vel dñi ĩ cuius ꝑsona reqritur qđ cadat sciẽtia ꝑdictorũ?Rñ.in ꝑsona filij,vel serui.l.cũ

32 qdã.§.pen.ĩ.eo.¶†Sed q̃ro qñ adit pupillus cũ authoritate tutoris,vel tutor cũ cõsensu pupilli.in cuius ꝑsona reqrit̃ ꝙ cadat sciẽtia ꝑdictorum?Rñ.sufficit ꝙ hoc sciat tutor.Hoc notabiliter voluit dicere tex.in l.pupillus.s̃.eo.vbi dicitur ꝙ pupill⁹ nõ põt scire cãm suæ adõnis,& tñ fauorabiliter ei ꝑstatur ꝙ possit adire cũ authoritate tutoris.Non habetis hic alia,& hæc sufficiant.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Ex testamento.Adde quod si cõis opi.non probatur,& sit in dubio,vide Roma. & ibi per Mod.in l.si emancipati.in 3.no.C.de colla.& ibi per Alex. in 3.no. ibi per Lud. Com.consi.4.

b ¶Omnes notarii.Vide quid per hoc dicat alex.in l.1.C.qui admi.

c Poma.¶Inquisitionem.Vide Fel.in c.fi.2.no.de prob.

LEX XIX.

Qui hæreditatem. Non est longum tempus, quo fuit mihi allatus vnus processus in quo dicebatur,quod mater talis erat mortua. Item quod talis fuit mater. Item quod talis fuit filia. Item ꝙ talis se gerebat pro hærede,non tamen fuit positum, quod ista sciuerit matrem esse mortuam.Certe nihil valet,quia non potest se gerere pro hærede quin sciat matrem mortuam esse,& hoc tene mente.

LEX XX.

1 *Pro hærede,quid sit dicere,& qualiter hoc verbum accipiatur.*

2 *Quando quis dicatur aliquid facere causa custodiæ,vel vt hæres.*

3 *In his quæ consistunt in animo statur dicto meo.*

4 *Protestatus si qs fuit quod aliquid faciebat tãquã negotiorũ gestor hæreditatis, & postea fecit quædã tãquã hæres,an videatur a prima protestatione recessũ.*

5 *Animus solus quando obliget me hæreditati.*

6 *Ea quæ consistunt in animo sunt facti.*

a Pro hærede. a Vr̃ qđ in ꝑcedentib. & spãliter in l.is põt.& in l.seq.dicit Iurisc.de iure seu ꝑtãte adeundi:hic dicit de ipso aditionis actu.Et mãm huius l. explicabo ĩ l.gerit.ĩ.eo.& br̃ h.d.Qui facit aliquid tanq̃ hr̃s onerib.hæreditariis est obligatus,sec⁹ si alio aĩo faciat:qđ apparere põt,vel ex pro

1 testõne,vel ex facti qualitate.h.d.vsque ad §.si qd rñ. ¶†Quæro qd est dicere ꝓ hr̃de.Dñt qdam,i.ꝓ dño,vt Inst.de hær.qual.& diff. §.pen.& intellige pro dño,s.ex cã hr̃ditaria. Posset enim dicere se dñm ex alia cã & non esse hr̃s,vt ĩ.dũ dicit,sed quasi alio iure dñs &c.Qual'r hoc verbũ,ꝓ hr̃de,accipiatur,dic vt in l.ri'r.s̃.de pet.he.

2 & ĩ.ꝓ hr̃de,sup ru.¶ †Et gl.nr̃a querit de vno,pone ꝙ ꝓtestõ,nõ fuit facta,qd in dubio ꝓsumet̃,an vr̃ cã custodiæ, vl'vt heres? Hic sunt gl.diuersæ,sic fuerunt dicta diuersa diuersorũ doc.& Hug. dicit,ꝙ non est necessaria,sed cã tollendæ dubitationis fit.Azo dicit qđ est necessaria,al's ꝓsumitur hr̃s,& h.d.gl.parua alia glo. q̃ est in prin.seq.§.dicit & melius ꝙ in dubio ex qualitate ꝑsonarum,& ex gestis ꝓsumitur,&c.Et vide istã gl.q̃ incipit,ibi,i.aliqđ.&c. Melius ergo,&c.Ideo Ia.de Are.videns ꝙ ista gl.relinquit adhuc ĩcertum, dicit ꝙ quædã sunt,q̃ non ꝑñt geri citra ius,& nomẽ hr̃dis,& tunc sine dubio ꝓsumitur hr̃s.ĩ.ea.l.§.Papinianus.Quædã sunt determinatæ q̃ ꝑñt fieri ab herede,& non vt hærede,& tũc dicit standũ esse in casu isto iuro hr̃dis.in l.in ambiguis.ĩ.de reg.iur.allego † ibi

3 bonã gl.ad hoc Inst.de act.§.alie.in gl.ma.vbi dicit,ꝙ in his quẽ in aĩo ɔ̃sistunt,stat̃ dicto meo. Et ad ꝑdicta facit, qđ videbitis ĩ.e.l.si pupillus.§.j. Dubitari tñ posset circa ꝑdicta,si eẽt mortuus ille qui hoc fecit,& hr̃s dicit eũ adiuisse,qual'r scit̃ aĩus defuncti,q ab hr̃de nõ potest declarari.l. Pomponius scribit.§.fi.s̃.de rei vin.& l.inter stipulatẽ.§.si Stichũ.ĩ.de verb.obl.Ideo de necessitate oportet nos redire ad doctrinã Az.ꝙ ex qualitate rerũ,& personarũ presumã an fecerit cã adeundi,vel non,vt qa hr̃ditas erat opulenta, & tunc cã adeundi,vel si non erat opulẽta,& tũc non aĩo adeũdi,vel quia erat ꝑsona pia,vñ ex qualitate rerum & ꝑsonarũ ꝓsumemus.l.vni-

4 ca.C.si qs Imperatori maled.¶† Quero,aliqs est protestatus,& iã vidi illud ꝙ aliqs fuit protestatus ꝙ ea q̃ faciebat,faciebat tanq̃ gestor negotiorũ hæreditariorum,& postea fecit qdã tanq̃ hr̃s,an videat̃ a prima protestõne recessum?Dicam ĩ.ea.l.§.pen. ¶ Quæro,

5 vtrũ b aĩus solus obliget me hæreditati,vt qa sto in camera mea,& apud me dico,ego volo eẽ hr̃s,an sim?Et gl.in l.mutum.s̃.e.dicit,ꝙ oportet ꝙ sit aĩus,qui pfectionẽ decl'at.Gl.tangit in l.potuit.C.eo. & ibi ꝑ doc. Veritas est quod loquit̃ gl.qa si q̃ris quo ad veritatem

c an sim hr̃s? tunc sufficit c sol⁹ aĩus: sed quantũ ad ꝓbõnẽ,oportet ꝙ sit fcm̃,vt aĩus ꝓbetur.Et ista est veritas, tñ in foro conscientiæ forte teneret̃ hr̃s ille,qui hẽt aĩum talẽ,sed non vltra vires heredi-

6 tarias,vt dixi in rub.¶† Quarto an ea q̃ ɔ̃sistũt in aĩo,sint facti?Et tex.hic videt̃ ꝙ nõ.Contrariũ videt̃ in l.bonæ fidei.§.j.ĩ.de acq.re. do.Non obst.hic tex.qa intell'r,nõ tã facti.s.alterius extrinseci,sed voluntas est fcm̃ ẽt,vt dixi in l.si is qui pro emptore,& nescio si de hoc est quæstio in phylosophia,s.an nolle sit potentia.

ADDITIONES.

a ¶Pro hærede.Dum Bart.hic secundum vnam lec.antiquam,ponit vnum casum,in quo filius potest detrahere legitimam de bonis patris,& alia dimittere.vide Bart.in l.quia poterat.ĩ.ad Treb.& dixi,in l.gerit.ĩ.eod.& Barto.in l.1.in 4.quæstio.princ.s̃. de vulga.& pupil.

Paris.¶ Ex quib.cãis.maritus,vel filij præsumuntur adire hæreditatem vxoris,vide Com. cons.199.& Barto.in l.si ex anno.ff.de do.inter vir.& vxor. Item limita quòd faciens actũ quem non potest geri citra ius,& nomen hæredis:dicitur adire hæreditatem, vt non procedat in muliere & rustico,secundum ale.in l.is qui putat in fi.s̃.eo.Item quòd filius consumendo de fructib.defuncti,dicatur adire hæreditatem,vide Cæp.caut.24.Item ad iudicandum hæredem adire hæreditatem,vide Cæp.cau.224.Item si quis duplici iure possit possidere rem,vno licito,alio illicito,& licitum inducatur aditio hæreditatis,quòd præsumatur adita hereditas.Vide Ro.consi.247.vide & in materia pau.de Ca.consi.4.item quid si reperiatur in possessione feudi paterni,an per hoc dicatur se immiscuisse hæreditati paternæ,vide Bald.in c.1.in tit.an agna.vel defunc.req.hę.feu.rer.pos.

b ¶ Quęro vtrum.Dum ponit Bart.hic in lec.antiqua,an creditores possint poni in possessione vnius vasallagij.vide Bald.in l.libertus.in fi.de ope.liber.

c Pom.¶ Sufficit.Adde quod in foro conscientiæ per Bart.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.

Filius institutus ab intestato succedens põt habere legitimã & aliud repudiare.

§.Seruos hæreditarios. Vidi semel quẽdã filiũ q̃ possidebat bona ꝓ dote mr̃is suæ,& ꝓ sua legitima q̃rebatur qd iuris? Et tetigi ĩ l.si libert⁹

1 ꝑ̃ono.ĩ.de bo.li.Et† dico ꝙ in vno casu tm̃ ꝑt filius institutus,ab intestõ succedens hr̃e ltimã, & aliud repudiare. Casus est iste.s.pr̃ instituit filiũ,& grauauit ipm̃ de aliqua re ꝓpria ipsi⁹ filij, & ei dedit vulgariter substitutũ,tũc ꝑt velle ltimã,& repudiare aliud,&ad substitutũ relinquere.l.si libertus ꝑ̃ono.ĩ.de bo.li.al's ɔ̃ ꝑt habere, qa non põt ꝓ parte hereditatẽ hr̃e,&ꝓ parte nolle.l.j.& ij.& l.ti ex

a asse.s̃.eo.quia si habet legitimam a vt hæres,oportet ꝙ habeat totam hæreditatem postquam habet partem vt dictis legib.notatur.

ADDITIO.

a Poma.¶ Habet legitimam. De quo vide alex.consi.142.in 2.vol.& in l.quia poterat. ad Treb & vide quæ scripsi ad Bart.in l.gerit.ĩ.eod.

1 *Operæ quæ transeant ad hæredes.*

2 *Nomen,hæres, in his quæ ad hæredem extraneum non transeunt, intelligitur de filio.*

3 *Homines ciuitatis possunt capi ob delictum ciuitatis,si superioris copia haberi non potest.*

§.Si quid tamen. In his q̃ non transeũt ad heredes extraneos,nomen heredis intell'r de filio,& iõ si illũ actũ facit vt hr̃s, onerib.hereditariis nõ obligat̃.h.d.fm intellm̃ quẽ habuit hic Iuriscõsultus,licèt gl.aliter intelligat.

1 ¶ Opp.qđ † operæ trãseũt ad hr̃des extraneos.l.a duob.& l.cũ patronus.§.j.de ope.lib.Solu. intellige hic de operis incertis quę ad hæred[...]

hr̄des nō transeunt nō de certis, vt in ꝯrio. Itē non intelligas de obsequiis lib. q̄ nō ꝑsunt hr̄di. Fateor qd̄ iste §. dēt ītelligi de his q̄ ad hr̄des nō trāseunt, qa text. dicit: sed qualr̄ intelligat̄. ego discrepo a Moder. in l. si nō sortē. §. libertus. s̄. de ꝯdi. indeb. ¶ Op. a & intro gl. mag. q facit aliqd quasi hr̄s,[a] licèt id, quod facit non sit hr̄ditariū, tn̄ hoc casu onerat̄ onerib. hr̄ditariis, vt j̄. l. pxi. §. j. & ī l. gerit. j̄. eo. hic dr̄ ꝯ, quare male. Hui⁹ timore qdā habēt hic lr̄am affirmatiuā, & cācellāt eā, & sic ꝯcor. Scdm̄ hoc no. casum, qd̄ q̄nq; plus dat̄ creditorib. q̄ hr̄di ex̄neo. Rōnē ponit glo. nr̄a ī prin. Ista lr̄a nō hr̄ cōiter, ideo nō placet, nec p̄t sustineri, vt statim dicā. Alij habēt literā negatiuā, tūc ꝓcedit ꝯrium. Sed d. gl. r̄ndet, qd̄ hic dēt exponi, quasi hr̄s. i. quasi non exhr̄dat⁹. Ista expositio destruit tex. Istud dcm̄ vr̄ ꝯ casum in l. si qs nō quasi. j̄. eo. 4

2 Dico ego † qd̄ tex. stat ꝓpric. Ad ꝯriū r̄ndeo, ī his q̄ ad hr̄dē ex neū nō transeunt, hoc nomē, hr̄s, intellr̄ de filio. text. est de alie. feu. c. j. Vn̄ filius petēdo vt hr̄s, id qd̄ nō trāsit ad hr̄dē extraneū, intellr̄ petere. s. vt filius, ītelligēdo verba s̄m mām in qua ponūtur. l. si vno. s̄. loca. iō non obligat̄ onerib. hr̄ditariis. & sic intelligit Iuriscōsultus Papinianus, vt apparet j̄. §. ꝑx. ī fi. vbi dat rl̄am, rē ꝑ hr̄de gerere dr̄, q faciat qd̄ citra nomē hr̄dis, & ius facere n̄ p̄t. Requirit̄ ergo ius & nomē hr̄dis: sed si est aliqd, qd̄ pōt facere hr̄dis noīe, licèt nō iure, non vr̄ gerere ꝑ hr̄de. Hic est casus, vbi intelligit̄ hr̄s. i. fili⁹. ¶ Quæro qūo intellr̄ tex. q dicit, quòd operarū petitio ꝯpetit creditorib. Quidā ītelligūt de creditorib. filij: qdā de creditorib. pr̄is, s̄m diuersas lec. sed s̄m lec. q̄ teneo, intellige de creditorib. filij q habet operas, licèt nō sit hr̄s patris. 5 6

b ¶ Sed tunc opponit̄[b] quod illæ operæ incertę nō debentur alij q̄ patrono. l. si nō sortē. §. libertus. s̄. de ꝯd. inde. Soluit gl. no. † qd̄ 3 hoc sit pp necessitatē & inopiā. Hoc allegaui in mā represaliarū in j. q̄ōne, qd̄ sicut pp necessitatē pōt creditor capere p̄sonā liberā, in quam habet ius debitoris, vt puta, libertum suum, vt sibi operet̄: ita pp delictū cōitatis nō reddētis ius, si superioris copia haberi non pōt, p̄nt capi homines illius ciuitatis, ī quos ciuitas hēt ius. Dices tu lectura tua contradicit huic literæ, prout litera est affirmatiua. R̄n. illa litera non est bona, vel dic, si habes illam literam, quod petit tāquam hæres ex testō, vel aliquid aliud adiicit, per quod apparet quòd protulit illud nomen hæres, non tantum pro filio, sed pro hæredis nomine & iure.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Hæres. Intelligitur de filio. Vide Roma. consi. penul. in 2. dubio.
b Sed tunc opponitur. item vide istam tex. alle. per Batto. in l. si stipulatus fuerim illud aut illud. in prin. de ver. ob. & vide quod scripsi in l. ex plurib. supra, de admi. tu.

1 *Recipiens pecuniam a dante, causa conditionis implendæ, quando videatur se pro hærede gerere, & nu. 5.*
2 *Nomen hæredis quis dicatur habere tantum, quis effectum tantum, & quis effectum, & nomen.*
3 *Nomen hæredis quis est, qui habet, & non effectum quo ad omnia.*
4 *Suus de iure ciuili est hæres nomine, & effectu, licèt secus de iure prætorio.*
6 *Protestationem qui facit, quòd non intelligit gerere pro hærede, si postea facit actum contrarium protestationi, videtur ab illa recedere.*
7 *Suus, qui habet cohæredem, non desinit esse suus.*
8 *Beneficium l. fi. C. de repudia. hæredit. an habeat locum in emancipato.*

a **§. Papinianus.**[a] Iuriscōsultus summat hic in fi. ibi, itaque tūc. &c. ¶ Opp. gl. q semel repudiauit, iterū adire non pōt. l. sicut. C. de rep. her. Sol. ibi in extraneo, hic ī suo. ¶ Op. j̄. eo. l. si seruū. §. fi. Sol. vt in gl. ¶ Op. s̄. de mino. l. iij. §. Scio. Gl. nō soluit hic, sed j̄. soluit in ꝓximo §. in vltima glo.
1 dic vt ibi. ¶ Oppo. q̄ ista distinctio nō sit bona. Nā † q̄n testator iubet dari pecuniā, in dubio ītelligit̄ dari vt hr̄di. l. q pecuniā. de stat. lib. ergo non pōt accipi citra ius & nomē hr̄dis. Distingue, Aut testator iussit dari pecuniam hæredi, aut nominatim filio, aut simpliciter: si hr̄di, tūc indistinctè accipiēdō vr̄ gerere ꝑ hr̄de: si filio distingue, vt in tex. Aut habebat cohr̄dē aut nō. Si habebat cohæredē, aut adiuit, aut non: si adiuit hēt locū distinctio tex. secus si nō adiuisset. Aut simplr̄, & tunc perinde est, acsi iussisset dari hr̄di, vt d. l. q pecuniā. ¶ Dr̄ hic, ius, & nomē hr̄dis. Quæ
2 ro, † qs est, q hēt nomē tn̄, & qs est, q habet effectū tn̄, & qs nomen & effectū? Gl. dicit, & est clara. Tu dic pleni⁹ in primo membro, hr̄e nomen hæredis intelligit̄ q̄nq;. i. filius, licèt non sit hæres, vt dixi s̄. ꝓximo §. Q̄nq; intelligit̄ habere nomē heredis, qui est hæres de iure ciuili, licet nō de iure p̄torio. vt in filio, q se abstinuit. Itē in eo, q adiuit, & p̄ restōnem abstinuit. l. & si sine. §. sed qd̄ Papinianus. s̄. de min. & l. ei q soluendo. s̄. de hæred. insti. Q̄nque qs intelligit̄ heres nomine, & non re, vt filius, q acq̄siuit hęreditatē patri. l. cū filio. j̄. de leg. i. licèt apud eū non remaneant actiones vtiles, nec directæ, sed solū nomen hæredis, vt d. l. cū fi-
3 lio. In † his vero q habent effectū tn̄, vel nomē & effectū: gl. ponit exēpla clara. Addo quartū membrū, qa sunt qdā q h̄ntnomē hæredis, & non effectū quo ad omnia, sed quo ad aliqua, vt ille a quo aufertur hr̄ditas, vt ab indigno. l. ex facto. §. fin. de vulg. & pupil. Idem in eo qui restituit hæreditatem ex Trebel. quia quędam apud eum remanent, vt j̄. ad Trebe. l. quia perinde. Vt ergo quis videatur gerere pro hærede, requiruntur illa duo copulatiue, vt non possit fieri citra ius & nomē hæredis. Si. n. posset fieri ex nomine tn̄, non videretur gerere pro hærede, vt s̄. proxi.

§. Si vero posset fieri ex effectu tn̄ non ex nomine, non videtur se gerere pro hærede. Exemplū tn̄ inuenire est difficile, pone tn̄ in eo q ex substōne directa & fideicōmissaria succedit, & sic est hæres re & noīe, & pōt succedere ex fideicōmisso. l. recusare. §. Titius. j̄. ad Treb. tūc si faceret aliquē actū hereditariū in reb. hereditariis de necessitate, tūc nō ītelligit̄ facere vt hæres, sed vt fideicōmissarius, si illo iure fieri posset. l. restituta. ī prin. j̄. ad Trebel. ¶ Op. ꝯ ꝑdicta, libertates ꝯfirmant̄ ex sola existētia sui hr̄dis, sine adōne siue īmistiōne. l. sciēdū. de manu. testa. & l. cū quasi. §. sed & si qs. de fideicō. lib. ergo hic filius solus institutus poterat accipere hāc pecuniā ex solo noīe hereditario sine immistione, ergo nō videt̄ se ꝑ hærede gerere. Sol. † de iure ciuili su⁹ est hæres noīe & effectu, licèt de iure p̄torio secus. Et ideo accipiēdo simplr̄ videt̄ se īmiscere, qa sine nomine & effectu saltē de iure ciuili non ꝓcedit. ¶ No. ergo istā distinctionem, quod † aliud est posse facere nomine tn̄, hoc est, vt filius, & non vr̄ adire, vt s̄. ꝑxi. §. aliud effectu tn̄, hoc est vt hæres de iure ciuili: aliud posse facere noīe & effectu. Tūc enim accipiendo ex volūtate defuncti vr̄ se immiscere, vt hic. Rō, qa licèt quo ad libertates operetur existentia sui hr̄dis, nō tn̄ operat̄ quo ad alia relicta. l. j. in fi. vt in pos. leg. Vnde accipiendo aliqd qd̄ sibi debet̄ sub vi ꝯdōnis, vr̄ se immiscere. Vltimo ex isto §. colligo tria extra gl. & no. Primo † qd̄ si qs fecit ꝓtestationē quod nō intelligit se gerere ꝑ hærede, si postea fecit actū protestationi ꝯriū vr̄ ab illa recedere. Qd̄ habes hic in filio, q se abstinuit, & postea fecit actū cū alio ꝯhēdo, vel solōnē recipiendo, vt hic pater: secus si sua pura voluntate adiret. l. q in aliena. §. fi. s̄. eo. & nisi diceret se prioris protestationis pœnituisse. l. si quis in principio testi. j̄. de leg. iij. ¶ † Scdo no. quod suus, qui habet cohæredem, non desinit esse suus, q̄ ꝑ apparet, qa adhuc pōt abstensionem suam reuocare, quod nō posset, si nō esset suus. Nec obstat l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. j̄. ad Treb. vbi dato cohr̄de nō operatur existentia sui hæredis: qa illud est verum in his quæ pēdēt ex testō: secus in aliis. l. si filius q patri. s̄. de vulg. & pupi. sed hoc an possit suam abstētionē reuocare, necne, non pendet ex testō. ¶ Vltimo † quidam inducunt hunc §. qd̄ b̄nficiū. l. fin. C. de repu. hær. habeat locū in filio emācipato, vt illud debeat ꝯsequi iure p̄torio, qd̄ non emācipatus ꝯseqtur iure ciuili, & Cy. alleg. ibi hunc tex. dic vt ibi. Et ego dicam ibi in l. nonnunquam. de colla. bono. Et hic sit finis. 7 8

ADDITIO.

a Poma. ¶ Papinianus. Et vide Bar. in consi. 207. incip. in quæstione inter Franciscum, vbi allega. istum text. quod pater tenens fundum dotalem pro suis infantibus, post mortem matris videatur adire hæreditatem, vide ibi.
Pom. ¶ Extende vt procedat etiam in sesuo abstinente se, ita quod gerendo aliquem actum, qui citra ius, & nomen hæredis fieri non possit, dicitur eo ipso se immiscere. Ita Bar. in l. frater a fratre. ff. de condi. indeb.

1 *Filius faciens pacē de morte patris, & accipiens pecuniam an videatur adire.*

a **§. Si sepulchri violati.**[a] Qui agit actione p̄sonali ꝯpetēti ad vindictā ꝑ hr̄ditaria, īmiscere se nō vr̄. h. d. Prosequaris vt ī gl. ¶ Op. q̄ actio furti n̄ ꝯpetit ad solā vindictā. vt s̄. ꝑx. §. Sol. gl. q̄ aliud ī furto, qd̄ n̄ ꝯpetit ad vindictā, sed pp rē familiarem. l. p̄tor ædixit. j̄. de iniur. & l. cū emancipati. §. emancipatus filius. j̄. de colla. bon. Sed op. de l. iij. §. Scio. s̄. de min. Gl. r̄n. & bene. ¶ Dy. inducit ad q̄ōnem.
1 † Quæro, filius f. fecit pacē[b] de morte patris & inde accepit pecuniā, an ex hoc videat̄ adire hr̄ditatē, Dyn. dicit q̄ nō, qa illā pecuniā accepit non vt hr̄ditariam, sed vt pactū in vindictā, vt hic, & l. q̄situ. j̄. de sepul. vio. & l. eū q. C. arb. tut. vbi Cyn. & l. si vero. §. hæc aut. s̄. de his q deiecc. vel effud. Ego ponā in l. pen. s̄. de sepul. vio. Alij dn̄t q̄ aut dicit statutū q̄ qs debeat hr̄e pacē ab hæredib⁹ interfecti, & tūc vr̄ fili⁹ faciēdo pacē ꝑ hærede se gerere, qa citra nomē hæredis nō pōt facere, vt s̄. §. proxi. Aut dicit statutū, a filijs interfecti, & tunc dicit verū Dy. Sed pone q̄ statutū dicat q̄ habeat pacē ab heredib⁹ patris tn̄, dico q̄ existētia sui hr̄dis operatur vt illud possit, licèt se abstinuerit, quia est extra hæreditatem, vt dixi in l. si filius. supra de vulg. & pupil. & ibi tetigi.

ADDITIONES.

a ¶ Si sepulchri violati. Aliter legit Bar. hunc §. in lec. antiqua, adde quod licèt alius recipiat lucrum, quod sibi debet reseruari a patre, vel matre transeunte ad secunda vota, tamen non efficitur hæres. l. generaliter. §. in his. C. de secun. nup.
b Pom. ¶ Filius fa. fecit pacem. vide Fely. in c. pœnitentia. de proba.

LEX XX.

1 *Mentiens alicui cum aditione honore suo non est quin dicat verbū iniuriosum.*

a **Si quis extraneus.**[a] Animus delinquēdi ē ꝯrius aīo adeundi. h. d. Gl. dicit ī ex̄neo, secus in suo. Dy. dicit, † q̄ hæc lex ꝯ illos q dn̄t, tu mētiris saluo honore tuo, qa verbū iniuriosum ꝑcedēs declarat qd̄ non hēt voluntatem saluandi illi honorem. l. si non conuitij. C. de iniur. §. Interdum.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si quis extraneus. Et vide Bar. in l. quæ omnia. ff. de proc. & doc. in c. quanto. de iurei. & vide Bar. in consi. 111. incip. q̄ritur, & in dubiū reuocatur, vbi dicit q̄ videre nostrum est duplex. all. gl. in hac l. si quis. ¶ De quo vide quæ dixi post Bal. in l. si. supra, quod quisque iur.
Pari. ¶ De veritate protestationis, & eorum quæ Bar. hic dicit, vide Ias. in l. illud. col. 1. ff. quod quisque. iur.
poma. ¶ Vide Fel. in c. 1. col. fi. de cōtrat. Alex. l. turpia. ff. de leg. 1. Ro. sing. 513. alias 514.

§. Interdum. Si quasi hřs rē hřditariā attingat adire vř, si fuerit ei delata. h.d. Gl. format ar. ꝯ. & nō soluit, & vide eam in ver. non hæreditaria. in fi. ibi l. fi. & dic sol. hic in aditione hæreditatis quæ fit in solo animo, quod non est in furto. l. inficiando. in prin. infrà de fur.

1 *Ignorantia conditionis euentus quando impediat aditionem.*

§. Si quis partem. Errorī quota nō impedit aditionē, nec ignorātia condōnis hřdis. ¶ Opp. ad primū dictū. j. eo. de l. ex semisse. Gl. dat plures sol. sume illā. Aut erat hmōi ꝓpositi, ꝙ ꝑ quacunq; pte institutus esset, volebat esse hřs, & valet adō. Aut erat hmōi ꝓpositi ꝙ volebat eē hřs ī maiori pte, & vitiat adō. Aut erat dubiū, & tūc si erat institutus ī maiori pte (ꝗ putabat, valet adō: si in minori, ꝓsumit voluisse.) Primū mēbrū ꝓbat hic, scđm in l. ex semisse, tertiū, in l. si qs mihi bona. §. qđ si ex pte. j. eo. ¶ Opp. ad fm de ꝯd. & dem. l. ij. & l. multū. Gl. dat plures sol. quælibet pōt esse bona: tñ vltima est notabilior. Nā qdā ē ignorātia, ꝑ quā aīus ita reddit icert⁹ vt ad nullā partē applicet. Quædā est ignorātia. i. nescientia quadā incertitudine: tñ animus vehementer applicat ad vnā partē, ista ignorātia nō impedit aditionē. Ita loqtur hic. Hęc solu. est vera, a ꝓbat in l. cū qdā. §. qđ dr. j. e. Soluit Cy. a quarto mō. Qñq; qs scit se institutū sub ꝯdōne ꝗ ignorat extitisse, & tūc nō pōt adire, vt l. ꝯria. Sed si putat se institutū pure, & ipse erat institutus sub ꝯdōne ꝗ ꝯdō extiterat, licèt ignoret, nō impedit adō. ita loqtur hic. Pro quo facit l. sed & si de sua. §. fi. j. eo. & ēt ista solō est ī se vera.

1 ¶ Reassumo † igit oīa sic. Qñ qs ignorat ꝯdōnē extitisse, aut erat ꝯdō iuris, aut ꝯdō facti. Primo casu talis error nō impedit. l. multū. j. de ꝯd. & dem. Dicit gl. qđ itellige, si ꝑ talē errorē nō errabatur in cā acqrendi: sciebat. n. esse suū, vel volūtariū: qa si ī hoc erraret, nō valet aditio, l. is q putat. & l. seq. s. eo. sed ꝑ illū errabat in ꝑsona cui debebat acquiri. l. q in aliena. §. si is q putabat. versi. nā cū. s. eo. Ita loqt d. l. multū. Si erat ꝯdō facti, & tūc aut fuit institutus ꝑ pte pure, & ꝑ pte sub ꝯdōne, tūc talis ignorātia nō īpedit, vt hac l. in fi. & hic in scđa solōne. Aut erat institutus in totū sub ꝯdōne, & tūc hēbat vehemētē opinionē ꝙ ꝯdō extiterat, licèt verū ignoret aut simplr ignorabat. Primo casu non impedit adō, vt hic in vltima solu. gl. arg. l. cū qdā. §. qđ dr. j. eo. Si vero simplr ignorabat, aut sciebat se institutū sub ꝯdōne, & nō pōt adire, d. l. multū, aut credebat se īstitutū pure, & tūc pōt adire vt hic, scđm Dyn. & probatur in l. hæres institutus. infrà, eo.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Cy. Vide Perusi. in c. neque. in 9. distin. Fely. in c. 1. in vltim col. de excep.

LEX XXII.

1 *Error in causa acquirendi quando impediat aditionem hæreditatis.*
2 *Sententia lata ex falsa causa a iudice, an valeat.*
3 *Decretum interpositum ex falsa causa est nullum.*

a **Si is ad quem.** a Error in cā acqsitionis impedit aditionē. h.d. Et hæc est magistralis lex. Antequā intrem gl. † qro rōnē huius legis? Rñ. hřditatis adō ꝯsistit in animo, & volūtate: sed error in cā acquirēdi impedit voluntatē, ergo impedit aditionē. Diceres tu. Error in cā non impedit animū volentis acquirere, vt in toto tit. de ꝯdi. indeb. Rñ. in acquisitione dñij non est cā ꝓxima acqsitionis cā solutionis, sed traditio cū voluntate tradētis, l. traditionibus. C. de pac. ideo vbicūq; error cāæ impediret voluntatē tradentis, impeditur translatio dñij, vt cū trado rē meam vt tuā. l. iij. §. subtilius. s. de ꝯdi. ob cau. Dixi in l. eius q in prouincia. s. si cer. pet. Sed hic causa proxima acquisitionis est voluntas mea, & illa est causa ex qua mihi defertur, merito si in illa erratur acquisitio impeditur. Opp. glo. s. l. ꝓxi. in fi. Et soluit optime. ¶ † Vltima gl. inducit ad qōnem ꝙ si iudex fert sñiam ex cā falsa, non valet b sñia ī effectu, licèt motus veris ꝓbōnib. potuisset idem ꝓferre & valeret. l. iij. C. si ex fal. instru. ita dicit gl. Examinemus illud in eo quod dicit, ꝙ non valet sñia cum effectu, innuit sñiam valere ipso iure, tñ posset rescindi ope appellationis vel restōnis, vel alia. ¶ Pro cuius declōne allegata a iudice: qñq; ex falsa cā a iudice in mente retenta. ¶ Si primo modo, tūc aut fuit allegata falsa cā circa substātialia iudiciorū: qa dicit litem contestatā, cum non esset, & similia, & tunc sñia ē nulla ipso iure, l. si qs obrepserit. de fals. Aut fuit allegata falsa cā circa iustitiā partis, vt qa dixit pactū factum, vel solutionem, & similia: & tunc aut sñia est lata ꝯ minorē, & tunc est ipso iure nulla, vt C. si tutor ex fal. alleg. l. j. Aut ꝯ maiorē, & tunc aut illa allegatio fuit facta dolo partis aut absq; dolo. Primo casu si sñia fuit lata ꝯ absentē, est ipso iure nulla, si ꝯ ꝑsentē, est aliqua, c sed per restitutionem rescindit, l. si prætor. §. Marcel. c s. de iudi. Si vero absq; dolo, tunc sñia est aliqua, sed ope exceptionis rescinditur. & istis duob. vltimis casibus loqt tit. C. si ex fal. instru. & l. diuus. j. de re iudic. Et sic potest intelligi ista gl. prædicta vera in 3 sñia: secus in decreto, † quia illud interpositum ex falsa cā respectu agentis est ipso iure nullum, l. cū vero. §. subuentū. de fidei. li. & l. j. §. hæc verba. ne vis fiat ei. qđ declara vt dixi in l. iuste. j. de acq. pos. ¶ Scđo casu qñ. s. falsa cā fuit a iudice in sñia expssa, tūc aut fuit falsa in facto & iure, vel in iure tm, & sententia est ipso d iure nulla, d quia cōtinet expressum errorem. l. qui in testō. s. de excu. tuto. & C. qñ ꝓuoc. ñ est neces. l. ij. & j. de appe. l. si expressū, aut fuit falsa in facto tm, nō ī iure, vt puta ū dixi, qa reprim⁹ talē soluisse & iō eū absoluim⁹, quis de solone nō appareat ī actis, tūc sñia valet, sed ꝑ applōnē rescindit, l. ꝑses. j. de re iud. & ita pt intelligi ista gl. Sed aduerte, qa si ex alia cā iudex potuisset idē iudicare, ex alia cā per iudicē appellōnis ꝯfirmabit, l. fi. s. qđ cū eo. Dices tu, si deberet ꝯfirmari, male dixisset ista glo. ꝗ dicit ꝙ non valet in effectu. Rñ. ꝙ bene dicit hic d. gl. vltima, in verb. nō acqret. nō. n. valet in effectu, nec agetur ex sñia illa: sed ex noua ꝯfirmāte ex noua cā, vt no. in l. fur. in prin. de his q no. infa. & l. eos. C. de app. Et pt eē magnus effect⁹. Quid. n. si iudex ꝯdēnauit quēdam ex cā q infamat, iudex appellōnis reprobata illa cā, ꝯfirmat sentētiam ex alia cā, quæ nō infamat? Certe nō dicemus sñiam primā in effectu valere. ¶ Tertio casu. s. quando iudex falsam causam in mente retinuit, vt quia corruptus precibus, vel pecunia, an sententia valeat? Dixi in §. cum prætor. l. seruo inuito. ad Trebel. & an nunc competit restituto, vide vt ibi no.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si is ad quem. Intellige vt per Ancha. consi. 203. incip. ex themate prædicto, versi. in contrarium facit.

b ¶ Non valet. An valeat sententia lata ex falsa causa, adde Bart. in l. pe. s. de iuf. & iu. & late Ang. & Im. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. ob. & per Mo. in l. 1. §. biduum. quando appellandum sit. vbi omnino vide in 1. char. quid āt si sententia sit lata ex causa partim vera, & partim falsa, vide quod no. glo. in l. si non sortem. §. si centum. de condictione indebiti. & Innoc. in c. in pñtia. de renun. de quo plene habetur post Bart. in d. §. duo fratres. vbi etiam no. quid cum sententia est lata ex vna causa vera, & alia falsa? Et de materia habetur per Imol. in l. diuus. de re iu. & in l. seruo inuito. §. cum Prætor, ad Trebel. & not. Inno. & doct. omnes. in c. dilectus. de rescri. & vtrum istis casibus quibus transit sententia in rem iudicatam possit ipsa postea retractari. vide omnino per doct. maxime per Ant. & Card. in ca. ab excommunicato. de rescri. & ibi est quid sit falsa causa notoria, & quid si iudex dicit maxime & tali, &c. & alia ibi vide. Et quādo sententia ex falsa causa lata est, vide Bald. in l. 1. in fin. C. si ex fal. instr. adde quæ dixit Bald. in l. generaliter. §. 1. C. de reb. cred. videlicet quòd quando iudex emendat errorem primi iudicis, debet ponere causam. Et quando requiratur causa in sententia. vide Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior. & in l. Lucius. de his qui no. infam. qui dicit, quòd iudex debet apponere, quòd non obstante quòd sit probatum, absoluit: & adde duos casus in l. præses. j. de sent. in quibus requiritur causa in sententia: idem dicas quòd requiritur in sententia absolutoria ab obseruantia iudicij, aliàs non valet. secundum Anto. in c. examinata. de iud. per id quod no. ibi, & in c. sicut, de re iudi. allegat tex. in Authen. de iudi. §. oportet. coll. 6. & quod no. Io. And. in c. finem. de dolo, & cont. de quo ibi late per imo. & est tex. & ibi Bart. in l. 1. j. si men. fal. mo. dixerit. & Spec. in tit. de expil. §. 1. versi. tu dic. Tu vide Bart. in l. scire. de tut. & cur. da. ab his. & vide quod not. inno. in c. 1. de depo. & quando dicatur falsa causa, vide Bald. in l. 1. C. de cond. indeb. & quando requiratur causa, vide etiam per Bart. in l. quod ait. §. ignominiæ. de his qui no. infa. & in sententia huiusmodi, & in omni alia, vigore contumaciæ, requiritur causa, vt no. Bald. in l. pe. C. de fidei. lib. & in auth. qui semel. in 1. col. quomodo & quando iudex. & no. quòd doct. in c. ex parte. de concef. præb. per id quod dicit ibi Host. per illum text. dñt, quòd si iudex fert sententiam exprimendo causam non concludentem, sententia est nulla, licèt ex alia causa possit iustificari. Et ideo dixit ibi Abbas Sic. quòd quando vis exprimere aliquam causam, dicas, maxime, quoniam videris motus aliis causis & cum quis exprimit plures causas, quarum vna facit alia non, sententia sustinetur per causam vrgentem, vt est tex. no. in c. per tuas. el 1. qui filij sint legitimi. & quod sing. no. inn. in c. in præsentia. de renun. vbi si iudex expressit dans causas, vnam contra ius commune, aliam contra ius litigatoris, valet sententia. ita dixit do. Abb. in d. c. ex parte. & illud dictum inno. referunt Mod. in l. 1. §. biduum, quando appel. sit. Facit quod no. Bald. in l. fal. C. si ex fal. instr. in versi. si sententia sit lata ex falsis attestationibus, & vere.

c Alex. ¶ Marcellus. Et de intellectu huius §. Marcell. vide quæ ibi dixi.

d Alex. ¶ Nulla. Adde inn. c. quoniam contra. de proba. qui idem tenet quod Bart. hic istud dictum tamen non videtur verum, vt per imo. in d. §. duo fratres. & etiam reprobat imo. in l. ex diuerso. §. fi. sol. ma. & vide quod habetur in l. cum prolatis. de re iud. & adde inn. in c. prudentiam. de offic. deleg. & adde quod no. imo. in l. seruo inuito. §. cum Prætor. ad Treb. & imo. hic videtur tenere contrariū. Adde quod ipse not. in c. in pñtia. de renun. & vide Bald. in l. 1. C. de erro. cal. qui refert inn. ī d. c. ī pñtia. & dicit ꝙ valet sententia si iudex dicit, quia est probatum, iō te condemno, licèt non sit probatum. illud idem refert in l. præscriptionem. C. si contra ius. & in l. non dubium. C. de legi. Si autem iudex dicat, quia probasti per seruos tuos, iō te absoluo: quia hic sententia lata est per probationes a iure reprobatas, non requiritur appellatio. ita dicit Bald. in l. liberorum. C. de testib. alle. io. and. in d. c. quoniam contra falsam. Et istis adde Bald. in l. 1. C. de indi. vidu. tol. & in l. 2. in prin. C. de re iudi. & quid si vna causa est vera, alia falsa, vide Bal. in d. §. ignominiæ. & Mod. in d. §. biduum. & prædictis adde quæ dixi post Bart. d. §. si iudicio. & ad no. hic, vide Imo. in l. præses. de re iud. & in d. §. duo fratres. & ibi Ang. & vide Bald. qui tenet contra Bart. in l. 1. de condi. inde.

LEX XXIII.

1 *Mulier debet cerificari cum renunciat Velleiano.*

In repudianda. Dixi ī l. qui Romæ. §. duo fratres. j. de verb. obl. qđ hereditatem, vel legatū qs non pōt, vel nō vř remittere, nisi sit certus de iure suo, & inspectis & cognitis verbis testī, vt s. de trāsa. l. de his, &c. Facit † ꝙ 1 mulier dēt certificari qñ renūciat Velleiano, l. fi. §. pen. s. ad Velleianum, dixi in l. doli excep. j. de noua. non habetis hic alia.

LEX XXIIII.

Fuit quæstionis. Si quis accepit pecuniam vel ꝓmissionē, vt repudiet, non vř adire, alias si hæreditatem adeat, videtur pro hærede gerere. h.d.

LEX XXV.

Si quis mihi bona. Seru⁹ bona fide possessus, si adit iussu possessoris, ñ acqrit ei. h.d. Op. j. eo. l. aditio. §. & qđ a quibusdā. Glo. dicit, ibi loquit ī libero hoīe bona fide possesso, hic in seruo. & assignat bonā rōnē. Op. s. de vsuf. l. si serui. & l. seq. Soluit gl. ꝙ dñs dēt iubere, sed dēt restituere possessori, si ꝯtēplatione fuit institutus. Iac. de Ray. dicit ꝙ l. aditio. j. eo. & l. si serui. quæ dñt, ꝙ bonæfidei possessor nō pt iubere, intelligunt si eius ꝯtēplatione nō fuit institutus, alias posset iubere cā euitādi circuitū. l. dñs testō. de ꝯd. inde. & l. si patroni. §. quod si prior. j. ad Treb. Hoc non placet mihi, primo, ꝑ tex. l. seruus dotalis. s. solu. ma. vbi mulier nō potest iubere, licèt eius contemplatione

contēplatione sit institutus seruus dotalis, nisi hēat dñiū. Scđo p rōnem. Seruus non dr̄ hr̄e voluntatē sine iussu dñi, l. qui aliena. in prin. s̄. eo. & j̄. e. l. §. iussū. & iō actū aditionis, vel aliū ꝑsistētē in simplici volūtate nō pōt facere, & iussus possessoris nō est ad hoc validus, vt dixi j̄. Nec ob qđ dicitur de circuitu, ga verū est, ꝙ euitat circuitus. s. necessarius: sed hic est necessarius. Sed tūc quærit, quo 3 iure cogeē dñs à fructuario, vel possessore. Glo. in d. l. si serui. s̄. de 4 vsufr. dicit, ꝙ officio iudicis, sicut in Treb. resti. l. qa poterat. j̄. ad Treb. & sic ī casu nr̄o. Et istud puto verum qcqd dicat Iac. de Are. ꝗdicit, ꝙ intelligit ꝙ non possit adire iussu fructuarij, vl' possessoris, qñ ei' ꝯtemplatione nō ē īstitut', al's recta via iuberet possessor & vsufructuarius. l. si patroni. versi. qđ si prior. j̄. ad Treb. & l. dñs testō. s̄. de ꝯdi. ideb. Sed puto opi. gl. esse veriorē, quia reqrit ī iubente qđ sit dñs, l. seruus dotalis. s̄. sol. mat. & ista tene mente.

1 *Hæreditas opulenta quæ dicatur.*
2 *An idem sit in deportato, quod in damnato ad mortem, ad hoc vt non sit capax.*
3 *Deportato relictum, an habeatur pro non scripto, & sic veniat ad venientes ab intestato, vel auferatur ab eo tanquam ab indigno, & applicetur fisco.*
4 *Damnatus ad bestias, vel ad gladium hodie efficitur seruus pœnæ.*
5 *Hodie nihil est immutatum de seruo pœnæ, in is quæ post sñiam reseruantur.*
6 *Quod dicitur in hæreditate hēt locū in legato, præterquam in legatis alimētorū.*

§. Seruus.

Seruus vniuersitatis iussu rectoris, seruus fisci c iussu ꝓcuratoris adeunt hr̄ditatem, seru' pœnæ d est incapax. h. d. primum & ꝭm rñsum. declara vt in glo. ¶ 1 † Quæ e est hereditas opulenta? Et dic vt glo. & signa eam quæ īcipit opu- f lētam, vt suprà, &c. Et tene mente eam. ¶ 2 † Quæro in versi. si quis 5 plane. an sit idem in deportato, quod in dānatoad mortē? Gl. dicit ꝙ idem, ꝗtū ad hoc vt non sit capax, l. j. C. de hære. insti. hoc est verum in se, sed in d. l. j. de hoc dubitat. Dicā in l. si deportati seruo. j̄. de leg. iij. Sed quid in deportato? Et dicit gl. ꝙ aliter. & dic vt gl. g Sed est verum ꝙ in deportato est aliud, s. quod retinet libertatem.

3 ¶ Sed & an illud, qđ relinquitur deportato, sit pro non scripto, & sic veniat ad venientes ab intestato. vel auferatur ab eo tanquā h ab indigno. & applicatur fisco? Tangit per Cyn. & doct. in l. j. C. de hered. insti. tangam in l. j̄ deportati. j̄. de leg. iij. Glos. hic, in verb. 4 damnatus. dicit, ꝙ hodie nemo bene natus efficitur seruus, † qđ non est verum in damnato ad gladium, & ab bestias, quia illi efficiūtur serui pœnę, quia moriuntur. auth. sed hodie. C. de don. inter vir. & vxo. & l. qui vltimo. j̄. de pœnis. & dixi ī l. ei' q. s̄. de testa.

5 ¶ Quæro, † an quod dr̄ de seruo pœnæ, hodie sit correctū? Glo. dicit, ꝙ sic. Tu dic, ꝙ nō est hodie aliquid innouatum in his quæ post sñiam reseruant, l. qui vltimo, j̄. de pœnis. & auth. sed hodie. 6 C. de donatio. inter vir. & vxor. Dixi in l. eius quī. de testa. ¶ Quæ- 6 ro, an qđ dr̄ † in hæreditate, sit idē in legato? Glo. dicit ꝙ sic, & bñ, nisi in legatis alimētorum. Quærit gl. an idē sit si primo fuit dānatus & postea institutus? Et dic vt in glo. Et quid ī legatis, & dic vt gl. & bene dicit. Sed in legatis debet intelligi qñ quis esset in metallum damnatus ante mortem defuncti, hic non sunt alia.

1 *Iussus quare præcedere, autoritas sequi, debeat.*
2 *Quid sit bodie immutatum in profectitijs, & quid in aduentitijs.*
3 *Tutoris authoritas debet sequi statim, non ex interuallo.*
4 *Iussus non requiritur sex casibus.*
5 *Iussus quando in aliquo actu interuenire debet, in aliquo mandatum, in aliquo autoritas, & in alio consensus, quomodo interuenire debeant.*
6 *Iussus superueniens post aditionem, an valeat.*
7 *Filius, vel seruus an possit iussui non parere.*
8 *Consensus patris, qui interuenire dē: in iudicio, an possit interuenire postea &c.*

a §. Iussum.

a Iussus dēt ꝓcedere, autoritas sequi, h. d. Primo recitat dictum antiquorū. Scđo circa illud for- 1 mat plures qōnes. Scđa ibi. sed vtrum, vsq; ad fi. ¶ † Quęro q̄ est rō isti' drīę. Vr̄ enim ꝙ tutoris autoritas dēat ꝓcedere. Nam pupillus non obligatur voto, sicut nec filiusfa. l. si quis rem. §. voto de pollici. ergo eadem rōne autoritas debet pręcedere in vno sicut in alio. Certe si iste Caius Cassius, qui hoc scribit, fuisset Imperator, dicerem ꝙ sic sibi placuit: sed fuit Iuriscōsult', vt de orig. iur. ī l. ij. vnde motus fuit rōne. Rō esse pōt, quia potestas patris in filiū est maior. hēbat enim ptātem vitę necisq;, l. in suis. s̄. de lib. & posth. Vnde filij nulla est voluntas, & sic nō pōt approbari ꝑ sequentem ꝯsensum, vt dixi j̄. l. q ī aliena. s̄. eo. potestas tñ tutoris est minor. Pupilli enim dr̄ aliquis esse consensus quod apparet, quia nāliter obligatur. ideo ꝑ tutorem potest validari quod factū est: quia est b aliquid. Opp. C. e. l. filio. Sol. ibi præcedit voluntas filij adeuntis, sed committentis patri ꝙ adeat, & sic patrem quodammodo cōstituit procuratorem. Si pater postea gerit se ꝓ hærede, satisfactū est postea iuri. Præcessit enim voluntas patris ex eo quod præcessit mandatum, & secuta est aditio filij per patrem adeuntē. Et si dicas, ꝭm hoc vr̄ adita hæreditas per procuratorem, hoc conceditur. Cum enim filius nō possit adire nuda volūtate, cessat ratio, quam ponit l. ꝓ ꝓcuratorē. j̄. eo. Et si diceres, ergo pr̄ substitueret duplicem ꝑsonā iubētis. & eius cui iubeē. Cōcedo hoc, nec est inconueniens, diuersis respectibus. l. si ꝯsul. de ado. & l. ij. de offi. præ- 2 toris. ¶ His præmissis venio ad gl. † & opp. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. vbi aūt. Sol. de iure antiquo obtinet hæc lex in aduentitijs & ꝓfectitijs: hodie in aduentitijs non est necesse ꝙ ꝓcedat iussus. Ita dicit hic gl. i. & alia gl. quæ est super verbo ꝓcedere. & no. in l. qui in aliena. s. e. Aduerte tñ ꝙ in ꝓfectitijs nihil est hodie immutatum, vt no. in l. fi. j̄. quis ord. in bon. poss. ser. in aduentitiis vero est immutatum quando pater discordat cum filio, l. fi. C. de bo. quæ lib. Gl. etiam tenet. quod etiam ibi nulla est discordia, quod fili' pōt adire ignorante patre. Rō, quia pōt eo ꝯdicente. ita no. C. qui admi. ad bo. pos. l. j. ¶ Opp. hic dicitur, ꝙ autoritas tutoris dēt sequi. Contra. s̄. de auto. tu. l. obligari. §. tutor. † veritas est ꝙ hic tutoris 3 autoritas pōt sequi statim, vt hic non ex interuallo, vt ibi. ¶ † Venio ad tertiam gl. & opp. ꝙ iussus non requiratur. l. v. de cast. pecu. 4 So. dicit gl. ꝙ fallit in multis casibus. Primus casus in d. l. v. de cast. pecu. ideo quia habetur loco patrisf. ꝗtum ad cast. pec. l. 2. ad Mace. Scđus est casus in l. qui ī aliena. §. interdū. s̄. e. Certe ibi nō fallit quia hic loquitur de aditione quæ fit per hominem, ibi de ea quæ interdum fit per legem, ideo iussus non est necessarius. Terti' est. j̄. eo. l. cū hæres. certe ibi bene fallit, quia pater erat furiosus, & iubere non poterat si esset absens, quid iuris sit videbitis j̄. e. l. cum quidam. in prin. Quartus casus in l. qui in aliena. §. sed & si nō adierit. Certe ibi nō fallit, sed præsumitur iussus interuenisse, licèt nō doceatur, vt ibi dixi. Quintus casus est in l. si filius. C. de pe. hæ. Sed certe ibi non fallit sed præsumitur ius interuenisse, vt dicitur s̄. ꝓximo casu. sextus casus est hodie in aduentitiis, hoc declaraui s̄. ¶ Opp. ꝙ sufficiat ꝙ sequatur ratihabitio. l. fi. C. ad Maced. Sol. hic spāle. in iussu quod præcedit, quod no. & bñ. d ¶ No. e quod dicit f spāle in iussu, non dicit spāle in hæreditate. Et sic † aduerte, quod 5 quandoque lex disponit ꝙ interueniat iussus seu mandatū, & tūc debet ꝓcedere sp mandatum, vt hic, & l. si vero non remunerandi. §. si post creditam. s̄. manda. Quandoque lex disponit ꝙ interueniat authoritas alicuius, tunc debet interuenire ipso negotio, ante, vel post statim: vt hic, & l. obligari. §. tutor. s̄. de autor. tut. cum si. Quandoque lex disponit ꝙ interueniat consensus, seu voluntas alicuius, & tunc sufficit siue ꝓcedat siue sequatur g incontinenti, vel ex interuallo, ꝭm dist. d. l. fi. C. ad Maced. & de hoc per Inno. & Io. An. de reb. eccl. non alie. c. j. lib. 6. & per Dy. in c. ratum. & ca p. ratihabitio. de reg. iu. lib. 6. Rō. horum est h significatio verborū: nō. n. posset dici aliquid fieri iussu, vel mādato meo, nisi ꝓcedat authoritas. Hoc. n. importat, vt in ipso negotio quis sit autor. Si consensus vero & voluntas quandoque intercedat, recte dicitur consensu meo, & voluntate mea factum: & ideo si dispō diceret, ꝙ aliqd dēat fieri de licentia, vel præcepto, vel permissione alicuius, sufficeret ꝙ interueniret post, cum ista importent idem qđ mandatū, vel iussus, vt liquet intuenti. ¶ Venio ad glo. super verbo, posse. & op. Inst. de auto. tut. §. tutor. So. Aliud in autoritate, & aliud ī iussu. 6 ¶ Item op. s̄. de auto. tu. l. obligari. §. fi. Solue vt in gl. ¶ † Quero ergo vtrum ius superueniens statim postea valeat? Dyn. dicit ꝙ sic, & male, quia tunc non differet ab autoritate tutorum, quod est ꝯ hunc tex. Aduerte tamen ꝙ iussus, vel ratihabitio sequens non validat aditionem ꝓcedentem, sed si postea sequeretur aliquis actus sufficiens ad aditionem valeret, vt j̄. ea. l. vers. sed quid si mādauit, & ibi no. ¶ Quærit gl. i † nunquid filius, vel seruus possit huic ius- 7 sui non parere? Dicit glo. ꝙ sic, s. de facto: posset. n. contradicere, & velle obire mortem antequam adire, l. 3. C. de hæred. institu. Sed de iure non potest contradicere, & potest iure patriæ potestatis vel dominicæ cogi ad adeundum, l. j. §. j. infrà si quis omis. cau. test. & l. cum

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Iussum. de iussu, mandato, & scripto. vide Bar. in l. sæpe. ff. de offi. præsi. Fely. in c. nonnulli. §. sunt & alij in tertia amplia. de rescript.
Paris. ¶ Si pater consentiat filio facienti aliquem actum super rebus hæreditariis, ꝙ præsumatur iubere ꝙ adeat, vide Cō. cons. 115. post prin. Item de materia quando dicatur autoritas, vel consensus alicuius interuenire in aliquo actu, & an, & quando post vel ante: vide ad Bar. in l. obligari. §. tutor. ff. de autor. tutor.

b Alex. ¶ Opp. C. eo. Adde Bar. in l. gerit. j̄. eo.

c Alex. ¶ Speciale. Vide bal. in l. executore. de execu. rei iud.

d Ale. Et bene. Adde quæ dixi secundum Are. in l. bonorum. rem ra. ha.

e Pom. ¶ No. Vide Alex. cons. 50. in prin. & cons. 54. in 6. vol.

f Barb. ¶ No. quod dicit. Et vide hic bart. & in l. si autem. ff. de aqua plu. arcen. & bald. in l. quæcūque. & in l. fi. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. & l. j. C. qui admit. & in rub. C. de exer. & in c. fin. de feu. sine cul. non amit. & ant. in c. cum consuetudinis, vbi plene. de consue. & in c. cum in veteri. de elec. Ioan. Andr. in addi. Spec. in titu. de his quæ fi. à præl. Sal. in l. fi. C. ad Mace. & vide Bal. qui pulchre loquitur in l. si pater. C. de sponsa. & vide quæ notaui in d. c fi. de feu. sine cul. non amit.

g Alex. ¶ Siue sequatur. Hoc verum si actus subsistebat aliàs non. c. auditis. de elec. & faciūt quæ dixi in l. obseruare. de offi. procōs. licèt in contrarium faciat tex. cum ibi no. in l. per fundum. de ser. rust. prædio. & vide quod no. in c. edoceri, de rescri. quæ autem sit ratio diuersitatis inter autoritatem, & decretū, vide bal. in l. cum ipse. C. de contrahen. emp. quid de conscientia, vel licentia, vide hic Im. & vide in hac materia singulare dictum Bart. in l. si autem plures. de aq. plu. arc. & per Ioa. And. in c. cum veteri. de elec. & no. per Bald. in rub. C. de exer. Et differentiam inter consensum, & ratihabitionem, vide per Bal. in l. fin. C. ad Maced. & de autoritate siue decreto, vide Bal. in l. 2. C. de ser. reipu. manu. & de omnibus latius in l. fi. §. necessitate. de bo. quæ lib. Et ad materiam vide no. per Inno. in c. cū consuetudinis. extra. de consuetu. Sed quid de consilio? dic ꝙ semper debet præcedere, vt no. gl. in l. sæpe. de ver. sign. quam ad hoc allegat Bald. in c. 2. de feu. sine cul. non amit. Vide in l. j. C. qui admit. & adde quod no. Io. mona. in c. dudum, de reb. eccl. non alie. in 6. in gl. magna de consensu, dic aut actus, siue consensus est nullus ipso iure, & tunc debet in ipso negotio interuenire. l. j. in fi. de autor. tut. aut actus valet, tamē infringi potest per exceptionem, & tunc sufficit ratificatio. l. fi. C. ad Maced. De Decreto, dic ꝙ causa iam cognita potest interponi ante, & post, quia prætor potest permittere futuram venditionem, & retro factam corroborare per decretum, consultius tamen est facere eodem contextu. Et adde quod no. Inn. in c. dudum. s̄. all. & facit quod no. in l. ait prætor. §. permittitur. s̄. de mino. in gl. sed cur secus, quam gl. ponderat Bal. in d. c. 2. & idem voluit bar. per gl. ibi, in l. vt iusiurandi, in fi. prin. de ope. lib. & differentiam inter consensum, decretum, licentiam, & autoritatem, vide Inn. in c. dudum, de reb. eccl. non alie. & bal. in l. si quādo. §. j. de inoff. test. Bal. latissime. in l. j. in vlt. col. qui admit.

h Pom. ¶ Ratio horum est, vide Fel. in c. cum nuncius. col. fin. de test.

i Alex. ¶ Quærit gl. an filius sicut seruus possit cogi adire, & quod in patre putatiuo, vide bal. in l. j. C. qui adm. & vide no. bal. in l. fi. in fi. prin. in ver. quæro fili' meus de bo. quæ lib

& l.cum aliquis.C.de iure deli.& qđ no.in l.qui in aliena.§.si s̄.eo. ¶ Inducit Gul. hunc §. vtrū ꝯsensus patris qui dēt interuenire in iudicio, per l.cū non solū.§.necessitate.C.de bo.q̄ lib.possit interuenire postea? Hic text.facit ꝙ non,dicit glo.certe nihil facit:hic enim requirit iussus,ibi cōsensus.Sed tñ verū est ꝙ ibi nō pōt fieri qui cōsensus p aliā rōnē,qa iudiciū peccat i aliis sūbstātialib.suis non in consensu solo,vt ibi no.¶ Inducitur iste §.per Dy. vtrum ille consensus,de quo loquitur.C.de bo.quæ lib.l.fi.§.necessitate. possit præstari per nuncium vel epistolam,& dicit ꝙ sic.arg.huius §.quod puto verum per tex.l.honores.in fi.de decur.

ADDITIONES.

a Ale.¶ in iudicio.Vide quæ dixi in l.si cum dotem.§.eo autem.so.mat.& ita etiam determinat Iac.de Bel.& ang.referendo eum in l.si cum dotem.§.si pater.so.matr.& vide latius per Pe.& Bal.in auth.causa quæ fit cum monacho.C.de epis.& cler.per Bar.in l.j.C. de decu.lib.10.& in l.filius.de dona.& in §.necessitate.præal.

b Pom.¶ per Dy.Vide pau.de Cast.conf.148.

1 *Mandatum speciale vbi requiritur debet esse certum respectu rei.*
Procurator constitutus ad petendum restitutionem in integrum,non tenet constitutio,nisi dicatur in qua causa,vel in qua re.

2 *Si procuratorem constituo ad agendum,& defendendum,& de calumnia iurandū, & beneficium restitutionis petendum, & non dico in qua causa nec cū quo, an valeat,& quando dicatur generale mandatum,& quando speciale.*

3 *Pater an possit generaliter permittere filio quod possit stare in iudicio.*

§.Sed vtrum.

a Iussus debet special'r interponi respectu hæreditatis,licèt p iubētem dubitetur de cā acquisitionis.h.d.¶ Op.ꝙ sufficiat gn̄ale mandatū,l.ꝓcurator cui libera.s̄.de ꝓc.& l.si duo.de admin.tu.So.illud gn̄ale:hic & in b aliis casib.est spāle.ita dicit gl.& bn̄.Aduerte tamē diligenter ꝙ 1 vbi requiritur spāle mandatum,debet esse certum respectu rei,vt hic.Vnde dicunt doct.ꝙ si facerē te procuratorem ad petendum restōnē in integrum,& non dicerē in qua cā,vel in qua re,ꝙ non valet per istum text.Ita refert Cy.C.etiā p pro.cau.in inte.resti.agi poss.l.j.Contra hoc videtur l.filiusf.§.j.j̄.de dona.vbi sufficit,ꝙ pr̄ cōsentiat filio,ꝙ donet cā mortis,licèt nō exprimat rē nec personam,tamen illud dicitur spāle mandatum.So.dic vt ibi plene examinaui.¶ Quæro,an sufficiat sic dicere facio te meum procuratorem ad agendum & defendendum,de calumnia iurandū,& bn̄ficium restōnis petendum,& non dico in qua cā,vel in qua re,vel cum quo,an vero sit necesse,vt dicā ad iurandum de calumnia in cā cū tali,vel ad petendū bn̄ficium restōnis cū tali,& in qua cā,& Pet.& Cy.C.et p ꝓcu.cau.in inte.rest.agi pos.dicunt,ꝙ dēt dici in qua cā hēt speciale mādatū,& cū qua ꝑsona.Sed ꝯ hoc est hic tex. in l.Titius.de lib.& post.vbi si exhr̄do filios meos oēs,qđ videor nominatim dicere,quid dicem? Dn̄i,est hic pulcher loc⁹,& quotidianus.Br̄,ego dicerem sic,salua semper meliori deliberatione, ꝙ si mandatum est gn̄ale quo ad cās,& quo ad personas,ad petēdum restōnē in integrū ꝯ oēs personas:credo ꝙ nō sufficiat,per illas leges,nec fit speciale mandatū:sed si est speciale quo ad ꝑsonas,& gn̄ale quo ad cās,vt de iurando de calumnia, &c.tunc credo ꝙ fit speciale mandatum quo ad illā ꝑsonā nominatā, vt j̄.ea. l.in ver.plane.& ꝓ hoc dicit l.filiusf.vbi si non nominētur plures ꝑsonæ,vel vna,vel plures nomine collectiuo,sufficit,& est speciale per d.l.filiusf.¶ Op.gl.ꝙ ista incertitudo vitiet aditionem,l.nec is.& l.si is.s̄.eo.Sol.aditionem impedit talis incertitudo,vt ibi nō c iussum,vt hic.¶ Quæro vtrū c pr̄ possit gn̄al'r filio permittere 3 vt intersit in iudicio: Quidam dn̄t,qđ nō,ꝑistum tex. Sed magis facit in ꝯtrium,qa hoc est spāle,ergo ius cōe est in ꝯriū.Br̄ mihi videtur quod decisio illa pēdeat ex opinionib.q̄ sunt in §.necessitate.l.cum non solū.de bo.q̄ libe.Aut.n.dicitur,ꝙ requiritur cōsensus in signū repudiationis,& fateor ꝙ non posset cōsentire gn̄aliter:qa qui repudiat,dēt esse certus,l in repudiāda.s̄.eo.Aut teneas aliam opi.ꝙ requiratur consens' s indistincte ad perficiēdam personam filij,quæ est imperfecta,vt ibi no.s̄m aliam opi.Azo.& tūc possit pater consentire generaliter,quia non reperitur ꝙ specialiter debeat,pro hoc glo.l.si longius.in prin.s̄.de iudic.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Sed vtrum.Quid in bonorum possessione.vide no.in l.3.§.acquirere.j̄.de bo.poss.
b ¶ Aduertere tamen.vide bar.in l.qui bona.§.si alieno.in j.q.de dam.infe.& ibi dixi.
c Ale.¶ Quæro vtrum.adde bal.in l.filiusfam.in fine.de dona.& an sufficiat generalis licentia de donando causa mortis,vel de testādo vide bar.in l.tam is.de donat.causa mortis, & quod ibi dixi post bar.in §.j.

§.Sed quid si mandauit,

a Iussus itelligitur quocunque mō,& p q̄cunque verba,per quæ voluntatem patris apparet præcessisse.h.d.

¶ Antequam intrem gl.quæro rōnem primi dicti? R̄n̄.suus efficitur hæres,per legem,quæ lex est certa:ideo eius ignorantia non impedit existentiā sui hæredis,vt hic.& l.illud. si pars hæred peta.

b ¶ Opp.b qui petit bono.poss.videtur adire,l.puberem.C eo.ergo qui mandat pet.bo.pos.videtur mandare,vt adeatur:& sequēs aditio postea nihil operatur.Respon.gl.ibi in eo qui potest adire,filius vero adire non potest nuda voluntate.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Sed quid si mandauit.Vide Bar.in l.j.de ope.no.nun.
b pom.¶ Op.vide Felin c.cum nuncius.col.fi.de test.

1 *Debitor videtur interpellatus,& in mora constitutus,si creditor dicit indigeo pecunia illa,quam mihi debes.*

2 *Dominus dixit famulo,vade & nunquā redeas domū,nisi ego sentiam aliquid de illo negotio,si famulus interficit illū,quod dominus tenetur de homicidio.*

Ratihabitio in delictis operatur mandatum ad sequentem actum.

§.Pater.

Inducit hic §.p Petr.ad q.Pone,creditor dicit debitori suo,ego indigeo pecunia illa quā mihi debes vel similia verba:vtrum ex his verbis videaē debitor interpellatus,vel ꝯstitutus in mora.§.iste facit ꝙ sic.¶ Contra tenet Pet. & refert Cy.in l.minorum.C.in qb.cau.in inte.rest.non est necess. Nam verba enunciatiua in ꝯtib.non inducūt dispōnē,dicit ipse. Contrarium dico,nam hic loquitur in actibus inter viuos:nō in vltima voluntate,& bn̄:tn̄ ista verba dispositionem inducūt,& ꝓ hoc l.etiam hoc modo.& l.& eo modo.de le.j.Nec pōt dicere ꝙ ista sunt verba enunciatiua:quia si hoc esset cum ꝓferant̄ de futuro,in dictis legib non inducerent dispōnem in vltima voluntate,l.Titia.in prin.de leg.ij.dic ergo ꝙ sunt verba dispositiua. Perinde est ergo ac si diceret,mihi redde.Facit ad q.a qdam nobilis de Florentia dixit famulo suo cui illata fuerat quædam iniuria, nunquā redeas domum si ego non sentiam aliquid de illo negotio.ille famulus iuit,& interfecit iniuriantem: qrit̄ an dn̄s videat̄ mandasse.Hic vr̄ casus ꝙ sic,& ita fuit ibi obseruatum,& amputatum fuit illi militi caput tpe domini Francis.de Eugubio. Et nota multum istos casus maxime illum,ꝙ ratihabitio operatur mādatum ad sequentem actum,& nota id quod dixi in summario.

ADDITIO,

a alex.¶ Facit ad q.Et vide batt.in q.statuto ciuitatis perusinæ. vbi tangit, si hic proponit occidere,& alio occidit,secundum quam legem puniatur.adde tex.in c.ex literis.in vers. qui respondit.quem ibi ponderat pet.de anch.de exces.prælat. & idem tenet pet.de anc. in cons.117.aliás 256.& plus dico,quòd si dominus dixisset, facias quod audiā nouum, expressè iubendo quòd non interficiat,tenetur mandati.Casus est in cap.fin. de hom. in vj.& not.bald.in l.non ideo minus.in xvj.q.C.de accus. ad hoc quod not. batt.in l.iij. de adim.leg.sed caue,quòd dominus mandando seruo quòd faciat vindictam, debet intelligi de iusta,& licita vindicta,videlicet de accusando.l.j.cum glos j. C. de his quibus vt indig.& ibi per paul.de Cast.& limitat dictum bar.vt per bar.in l.si literas. in fin. C.man. adde proximè dictis quæ voluit bal.cons.92.vol.3.incip.Betonus de Decono.
Poma.¶ Vide Rom.sing.255.faciunt quæ not.bal.in l.ob hæc verba. de his qui not. info. & quid de ratihabitione,vide ang.are.in tract.malefic. in ver. Sempronium mandatorē. & circa istud vide omnino Ias.in l.ff.j.de ser.fug.vbi ponit septem limitationes.& alexan. cons.xcv.col.j.& seq.4.vol.Fel.in c.afferte.col.fin.de præsump.
paris.¶ pro ista decisione vide Rom.singul.66.incip.tu scis.adde tex. in ca.ex literis. de exces.præl.vbi per verba,ne malū remaneat impunitum , censetur sibi mandasse quòd faciat vindictam.

§.Si coram,

Pater potest iussum,limitare,vel in numero, vel in quota:quam limitationē nō licèt egredi,si p eum ꝯditio fieret deterior:secus si melior.h.d.Ver.idemq; intelligas,ꝙ dēt distingui vtrum fiat conditio patris melior deterior s̄m ꝓcedentia.¶ Quærit gl.quid si adiuit sine præsentia Titij,an valeat? Dic vt in gl.& dixi in l.Titium & Mæuium.in prin.s̄. de administr.tut.& in l.j.§.si plures.de exerci.

§.Sed si mandauit,

Iussus respectu paternæ hr̄dita tis non porrigitur ad pupillarem.Secus si simpliciter iussit respectu testamenti.h.d.

§.Sed si postea.

Nuda pœnitentia iubentis reuocatur iussus.Item mutatione status eius, cui iubetur.h.d.Op.gl.de l.in diē.de aq.plu.arc. Sol.ibi vertit̄ damnū mandatarij,hic non.s̄m Dy.Vel dic,hic in his,quæ nuda volūtate fiunt cum alio non contrahendo,ibi secus.

LEX XXVI.

Si ego.

Qui vult portionem sibi delatam p alium,vult suam. h.d.Hanc l.prosequere vt in gl.Non habeo hic alia vobis ad præsens recitanda.Oppo.dr̄ hic,ꝙ debet specialiter iubere:contra,quia vr̄ ꝙ valeat tantum generale quo ad omnia, quantum speciale quo ad specialia,l.si duo.s̄.de admini.tut.Soluit gl.ꝙ fallit hic.Et vos scitis quod multa sunt in quibus requiritur speciale mandatum,vt no.in l. Pomponius.in princ.s̄.de procu.& in l.per procuratorem.j̄.eodem.

LEX XXIII.

Aristo existimat.

Rationes defuncti peti possunt vt videatur causa deliberationis, & ex hoc non videtur adiri.h.d.cum l.seq.& quærit gl.quo iure petantur istæ rationes:Et dicit glo. ꝙ officio iudi.& bene.

LEX XXX.

Cum quidam.

Nō.dicit gl.ꝙ absentibus Reipublicæ cā æquè subuenitur in lucro ac i dāno, Item ꝙ restituit̄ pr̄,licèt ipse nō sit institut⁹,sed filius eius,&c.Op. ꝙ iste,qui erat de ꝓuincia,non erat absens cā Reipub.l.cum qui vectigalis. j̄.de verb.signi.Sol.intellige quod restituatur ex illa clausula,si qua mihi iusta cā videbitur: vel ponit̄ Reipub. causa improprie,& tene quod vis.¶ Quærit gl.quod si filius erat absēs & pater præsens,& sic non potuit adire. Et dubium est: quia ex persona filij non subuenitur patri, l.iij.§.sed an hoc.s̄.de mino. vbi gl.determinat ꝯ.Sed an dicat verū illa gl.examinabo in l.Pan nonius.j̄.e.ti.vbi vr̄ casus,& illa est notabilis lex,& mente tenēda.

1 *Legitimus,vel consanguineus,an possit esse idem.*
2 *Putari dicitur,quod iusta ratione putatur.*
3 *Fama excusat quem a dolo.Accusans aliquem de eo, quod erat publica vox & fama excusatur,si delictum non probatur.*
4 *Syndicus denuncians,motus non iustis rationibus,potest puniri.*
5 *Communem opinionem ad faciendum quot requirantur.*
6 *In dependētibus a facto meo,debeo attendere veritatem non cōmunem opionē.*
7 *Syndicus seipsum denunciare non tenetur,si vere scit se non deliquisse,licet sit fama quod ipse deliquerit.*

§.Quod

§. Quod dicitur[a] proximus. ¶ Primo ponit regulā antiquorum bimēbrē. Scđo examinat primū mēbrū. Tertio fm. Secūda ibi nō solū. Tertia ibi, qđ si ipse. Vēter qui paritur[9] ē posthumum q alijs anteferē, impedit sequētes adire, siue sit plenus vēter, siue putet: sec[9] si vere est vacuus, & sic opinio adeūtis est cōis. h.d. Sequitur versi. & nō solū. Hæc scđa pars subdiuiditur. Primo dicit regulā hře locū siue ex testō, siue ab intestato succedatur. Scđo, siue vēter paritur[9] sit suū, siue nōdū, tñ alijs pferatur. Tertio siue succedat de iure ciuili, siue đ iure ptorio. Quarto ɔcludit ad prædicta ponēdo rōnē. Quinto, exponit verbū, putat. Scđa ibi, & ĩ eo. Tertio ibi, ideq;. Quarta ibi, siue igit. Quinta ibi, qđ dř, si putet, Seqt versi. qđ si ipse, &c. Iuriscōsultus hic exponit fm mēbrum regulę, & hæc pars subdiuidit in tres. ¶ Primo dicit q scire, dř ille, q scit iustis rōnibus motus, vt puta fm opi. multorum: secus si iniustis. Scđo dicit, q opinio q nō conuenit cū veritate nō sufficit. Tertio dicit, q qñ aliqs certus est p sensum ꝓpriū, cōis opinio non curat. Scđa ibi, quid ergo si pgnās. Tertia ibi, sed & si ipa. ¶ Oppo. ad primam ptē. s. si pars hęr. pe. l. antiq. So. ibi exneus erat institutus vna cū posthumo, vel posthum[9] erat exhæredatus, hic posthum[9] erat pteritus, vñ natus rumpebat testm̃, vel succedebat ab intestato, vñ dēbat pferri. Opp. ɔ̃ hoc, qa ēt qñ est exhęredatus, testm̃ rūpet p q̃relam. Sol. q̃rela nō rūpit testm̃ ipso iure sed facto hoīs, iō nō impeditur aditio, vt no. in l. antiq. ¶ Op. j. ea. l. §. suum. Sol. ibi loqt in suo, cui posthumus anteponit. Rōnem ibi videbitis, & ibi dicam. ¶ Opp. dř hic q venter ēt nō suus in possessionem mittat. Contra. j. de ven. in poss. mit. l. j. §. j. Huius Timore sunt hic duę gl. Vna sup verb. ɔsanguineum. q̃ dicit q ibi loquitur de vētre, q est suus quo ad defunctum, legitimus vero, vel ɔsanguineus quo ad alium qui superest. Hæc lec. nō placet, qa fm hoc in illo ver. nihil adderetur ad regulam antiquorū, Alia gl. est super ver. edictalē, q̃ dicit q ibi dū dicitur, ventrē mitti in possessionē, mutet casum, & redeat ad suum. Tu dic fm Dy. & Iac. de Are. q venter ēt nō suus mittitur in poss. nō ex edicto de vent. in posses. mit. quod succedit loco edicti de ɔtab. sed ex aliis partibus. Sicut enim natus mittitur in pos. per vñ legitimi, vel p vñ cognati, vel fm tab. ita venter mittit in poss. l. fi. & l. vbicūq;. de ven. in pos. mit. ¶ † Quero vtrum legitimus vel ɔsanguineus[b] possit eē idem? Rñ. fm gl. & bñ, q sic. Declaro, si accipias ɔsanguineū ꝓ cognato, nō est dubiū. Quicunq;. n. est legitimus. i. agnatus, ille est cognatus, l. inter agnatos. j. vñ legiti. Si vero accipias ɔsanguineū ꝓ fratre ex parte patris. l. j. §. ɔsanguineos. de suis & legi. in Auth. de ɔsan. & vte. fra. tunc idē quia frr, & fr inuicē sunt legitimi & ɔsanguinei. Sciendum tñ est q cōis modus loquēdi[c] ɔsanguineum appellat, ēt quocūq; mō sanguine ɔiunctū. ita ponit extra, de ɔsan. & aff. ita ponit Azo in summa de suis & legi. ¶ † Primo ex l. nřa singulř notare debetis exponē istius verbi, putet. Nam putari, dř quantū ad iuris effectū, qđ iusta rōne putat, vt hic in vers. qd si ipse. ¶ Iusta āt rō, si illud dicatur ab eo, de cui[9] facto agit, vt hic ĩ vers. qđ si putet. nisi dictum ipsi[9] hēat opi. cōem ɔ̃riā, vt hic in ver. qd ergo si pgnās. Item, Iusta rō credēdi est cōis opi. vt hic in vers. qd si ipse. ¶ † Et facit ad multa vt fama excuset quem a dolo, & sic facit, q si accusaui aliquem maleficij, eius erat publica fama q non possum puniri tanquam faciens falsam accusationem, vel denūciationē, qđ millies est hic obtētū.[d] Facit ēt, q † syndicus q aliquo mō denūciat, non motus iustis rōnibus, possit puniri. ¶ † Sed q̃ro, dř hic, fm multorum opinionē quod đ bent esse isti: Gl. in l. iij. §. ideoq; diuus. s. de testib. dicit q minor pars populi dēt esse in illa opin. sed in l. j. C. de testa. & l. si arbiter. s. de pba. vř dicere q oīum dēat esse opi. Tho. đ Piperato antiqu[9] doctor Bono. dicebat, q in hoc aduertēdū erat negotiū, de quo tractatur. Si. n. est negotiū magnū, vt de morte Regis, vł vnius nobilis: reqrat fama totius ciuitatis in negotio nō ita notabili sufficiat fama vicinię. nihil alle. tñ dictū eius placet mihi multū. Et h. d. gl. hic q̃ incipit, multorū opinio q hoc scire pñt. Sufficit ergo fama inter vicinos, & ɔsanguineos, qđ plene dico in l. de minore. §. plurium quoq;. j. de quæstionibus. ¶ † Vltimo no. q qñ cōis opi. est de aliquo quod pēdeat ex facto meo debeo attendere factum meū & veritatē, nō cōem opi. vt hic in vers. sed & si ipsa, & facit ad multa. Et facit ad quest. ¶ † Sindicus dēt denunciare oīa maleficia de qbus est fama: fama est q ipse syndicus deliquit, posito hoc q alias tenetur se denuntiare, tamen non tenetur si ipse vere scit q delictum non commisit, argu. huius versi.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quod dicitur. Hunc tex. in fi. vide no. alle. per Bar. in l. eius. in fi. infrā, eo. si cer. pe.

b Parif. ¶ Consanguineus. De significatione verbi consanguineus, vide peruf. in cap. postremo. de appel. barb. in rep. l. cum acutissimi. de fideicom. alex. & aret. hic. pau. de Castr. cons. 418. incip. quod ista materia. col. j.

c Alex. ¶ Modus loquendi. Not. quis dicatur consanguineus. bal. tamen dicit quod nisi de tali vsu loquendi doceatur, non est recedendum à ciuili verborum significatione: & ita refert per. de anc. in c. canonum statuta. de constit. in verf. quære vlterius, de verb. consanguinei. & dicit Bald. in l. fi. de verb. sig. quod nomine consanguineorum, non venit mater, & auia. & vide bald. c. si pater. de testam. in vj.

d Alex. ¶ Obtentum. Vide ad idem Barto. in l. fi. ff. de hære. inst. per illum tex. & vide quod habetur in c. inquisitiones. §. quæsiuit. de ac. & Bar. per illū tex. in verf. multis. l. si mulier. ad Treb. vide ang. de are. in tract. malef. in ver. necnon ad querelam ministralis.

Io. Fr. Ru. ¶ adde aret. hic declarantem istud dictū bar. & Fel. in c. sicut olim. de accus.

1 *Lex semper est certa de eo quod est, non de eo quod est incertum.*

2 *Vēter quādo est institutus, & filius datus cohæres, pro qua parte erit hæres filius.*

§. Suum hæredem.[a] Lex † semp est certa de eo qđ est, ideo ĩcertitudo hominis nō vitiat aditionem quę per legem inducitur, h. d. Gl. continuat hūc §. supra dixit de extraneo, nunc de suo. Antequam intrem gl. q̃ro rōnē primi dicti? Rñ. suus efficitur hæres per legem: quæ lex certa est: ideo eius ignorantia non impedit existētiā sui hæredis. vt hic, & d. l. illud. si pars hær. pe. Quero quid vult dicere[b] tex. q post certum tps filius est hæres pro dimidia? Rñ. lex certa est de omni eo, de quo potest esse certus homo, nō de eo, de quo solus Deus est certus: iō nec lex est certa, donec pendet de euētu futuro: quia illud scit solus Deus, & de hoc lex est incerta. ¶ Nūc ad propositū, ante quadraginta dies post conceptionem incertum est vtrū generetur vnus, vel plures, & ideo nō pt dici hæres ꝓ dimidia, qa lex ipsa ignorabat, post quadraginta dies. partus est cōceptus, & iō si vnus est in vtero, est hæres ꝓ dimidia, qa licèt nos ignoremus, lex hoc scit, & est certa, qa in rerum nā est: iō filius viuens est hrs ꝓ dimidia. hoc ꝓbatur hic, & l. vētre. j. e. Op. & est fortis opi. & vř q sit hæres ꝓ quarta parte pbat sñia Pōponij, l. antiq. s. si pars hær. pe. & l. sed & si restituatur. §. fi. de iud. Gl. sol. sñia Pōpo. q̃ ponitur hic, reprobatur ibi, & hoc multi tenent. † Tu dicas, qñq; q̃ris ꝓ quota parte fili[9] sit hæres in veritate, & hēt locū distinctio hui[9] legis: qa anteq̃ sit certum in rerū nā quot ɔcipi pñt, nō diceret hrs pro dimidia, sed ꝓ quarta, d. l. antiqui: sed postq̃ in rerū nā est, certū est q est vnus partus, qui est hæres pro dimidia, vt hic. Sed si q̃ris ꝓ quota sit hæres, vt admittatur ad petendum, tunc est hæres pro quarta. d. l. antiqui. Licèt. n. lex sit certa, nō est cert[9] de hoc iudex, ideo admittat ꝓ quarta, de l. antiqui.[c] q̃ loquitur respectu petitionis qđ patet, qa est posita in tit. si pars hær. pe. Hic vero attenditur ipsa veritas ꝓ quota parte sit hæres, non pro quota parte admittatur ad petendum. Quod patet, quia si vnus extraneus est institutus vnà cum posthumo, & adiuit pro parte sua statim cum in rerum natura certum est mulierem non esse prægnantem, licèt ipse ignoret, sibi accrescit: quia illa acquisitio fit per legem ipso ĩuito & ignorante, vt j. l. prox. & d. l. illud. Et q accrescat inuito, probatur in l. si quis hæres. j. eo. ¶ Vltimo gl. summat istam mām per vnam distinctionem, vide eam, & adde vt dicā. Dicit gl. q præualet, vt hic. Tu dic, q Iulianus loquitur quo ad positionem. Pomponi. quo ad veritatem. Tu dic quod s. dixi. Dicit gl. ibi. & dicam in quarta, quod est verum de iure antiquo, quo emancipatus non erat cognitus, sed hodie admittitur de iure ciuili, l. meminimus. C. de legit. hær. & in Auth. de hær. quæ ab intest. §. j. Et puto q admittatur non in quarta tantum, sed eo modo quo suus, l. meminimus: ibi, ad similitudinem suorum, &c. Dicit gl. finalis hic, in verb. dimidia, etiam præterito posthumo, quod non est verum, si aliquis est in vtero, quia dubitat de virib. testi, l. ventre. j. e. & l. illud. in fi. de contra tab. Secus si nullus esset in ventre, vt dictis legib. dicit glo. vel exhæredatur. Et hoc quod de exhæredato dicitur, hodie corrigitur, quia posthumus nō potest cōmittere causam ingratitudinis, ideo exhæredari non potest, l. si quis in suo. §. legis. C. de inoffi. test. coniūcto §. causas. in Auth. vt cum de appe. cog.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Suum hæredem. Vide ad istum §. Ant. de But. cons. 79. inci. ad quæsita ex themate, per totum. quod not.

b Pom. ¶ vult dicere. Videre. Are. cons. 155.

c Pom. ¶ Antiqui. Circa hęc vide ale. in l. j. in j. col. 4. no. ff. de leg. 2.

§. Scientia. Adeuntis scīa inspicitur filij, vel serui, non patris, vel dñi iubētis. h. d. Gl. arguit ɔ̃ &c. Dic ibi inspicitur factū vtriusq;. s. mandantis & mandatarij. Sed dic q sol[9] filius est hæres, & solus adit, & ideo ei[9] inspicitur sciētia vel ignorantia: sed in ɔtractū mādatum fuit iniustū, & ideo inspicitur sciētia mandatis, ne suum maleficium remaneat impunitū. Dy. Quæro, quid in tutore & pupillo? Respon. inspicitur scientia tutoris, l. si pupillus. j. eo. & dixi in l. is potest. in fi. s. eod.

§. Si certus. Qui est certus p seipsum, nō redditur dubius per litem. h. d. Secus si non esset certus per seipsum, sed per aliorū opinionem, l. cū falsum. j. e. hic nō sunt alia.

LEX XXXI.

Hæredi. Portio deficiens accrescit ēt ignoranti eā defectā. h. d. Rō huius legis ē, qa acquisitio q̃ fit p ius accrescendi, fit à lege. l. si quis hrs. j. e. & ideo nō reqrit sciētia, vt hic.

LEX XXXII.

Hæres.[a] Ignorātia mortis, vel existentię ɔdōnis, & dubiū an testator fuerit sui iuris, ipedit aditionem: licèt ĩ omnem partem dubij testm̃ validū esset. h. d. Rō. primi dicti est clara. Venio ad fm. & op. j. eo. l. sed & si de sua. §. h. Gl. hic, & ibi multum insistit in sol'one hui[9] ɔ̃rij. Quidam dicunt, q hic putabat se pure institutum, qd est ɔ̃ tex. q dicit, q ignorabat hoc. Dic ergo q ignorabat hoc, vtrum pure, vel sub ɔdōne esset institutus, & sic dubitabat: ibi vero putabat se institutum pure, & erat institutus sub ɔdōne, q̃ erat purificata, vel putabat se esse institutū sub ɔdōne q̃ erat purificata, & purificatā nesciebat: vel erat institutus pure, vñ veritas cum opinione ɔcurrit, hic vero erat in dubio. ¶ Venio adver. sed & si de cōdōne. Rō. patet ex tex. qa dubitat de virib. testamēti. ¶ Op. de l. 2. §. si sub conditione. j. pro emp. Sol. gl. aliud in acquisitione

ADDITIO.

a Paris. ¶ Hæres. Vide omnino Angelum cons. 182. inci. Berta habens viuum.

sitione aliarum rerum, quam hæreditariarum. ita dicit glos. quasi dicat quod acquisitio hæreditatis consistit in solo animo. Dixi idem vobis in l. si quis extraneus. s. eo. §. j. vide hanc gl. & nota eam Op. gl. de edic. diui Adri. tol l. 2. Solue vt in gl.

LEX XXXIII.

1 *Ius adeundi est separatum ab ipsa aditione.*
2 *Processus tenet, si reperitur in actis, quod lis fuerit contestata, etiam si non reperitur quomodo.*
3 *Citatus si habet duas domos, & in vna habitat tempore æstatis, in altera tempore hyemis, & nuncius referat se citasse ad domum, citatio tenet.*

a Quod si dubitetur. No. † Ex hac lege quod illud est ius adeundi quod est separatum ab ipsa aditione. Dixi in l. his pt. s. e. Sed o per istu † tex. determino qone. Reperitur in actis quod lis ptest. nec dr per negationem, vel cofessione, an valeat? Spe. in ti. de lit. ptest. videtur dicere quod non. Nec ob. l. sciendum. j. de ver. ob. quia stipl'o fit vniformiter, litis contest. pot fieri difformiter, s. per cofessione, vel negatione: ergo ex hoc verb. lis contestata est, non possum aliquid præsumere. Ego dico quod pcessus tenet, licèt fuerit dubium an lis esset contestata per negationem, vel cofessione, qa sufficit quocuq; modo fiat, & valet pcessus arg. huius legis. Sed si qris an deam interpretari quod sit fca p negatione, vel cofessione, dico quod neutro istorum modoru, sed stamus in dubio ei, quod sufficit ad valorem processus. Dixi in l. sciendum. b j. de verb. ob. ¶ Item induco † ad aliud citatio debet fieri ad domum habitationis. l. j. §. j. s. de lib. agn. & pp istud Ioa. An. in c. cam. in cle. de elec. tenet quod si quis habet duas domos, sed in vna habitat in hyeme, & in alia in æstate, quod in vtraque potest fieri citatio. d Quid ergo, si nuncius retulit se citasse in domo, nec expressit in qua? Puto citationem valere, quia in quacunque fiat ius citandi est. arg. huius legis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quod si dubitetur. Et pro intellectu clariori huius l. vide bart. in l. ventre. in cop. j. eo. & bart. in l. Gallus. §. si eius. in fi. de libe. & posth. alleg. istum text. ad q. quod si certum est me habere actionem, & non constet de qua, non cogor in libello exprimere nomen actionis.
b Ale. ¶ L. sciendum. In pen. q. & ibi vide quæ dixi.
c Ale. ¶ ad domum. adde bar. in l. 4. §. prætor. de dam. infe.
d Ale. ¶ Fieri citatio. Videtur tamen bar. hic cotradicere his quæ dixit in l. 4. §. prætor ait. de dam. infe. nisi intelligas dictum bar. hic secundum no. per gl. in cle. causam. in ver. communiter. de elec. & tibi feci mentionem de hoc dicto in d. l. 4. §. prætor. de dam. inf. Io. Fr. Ru. ¶ adde cum bar. bald. Mod. hic refert, & Cano. in dict. cle. causam, vt hic refert, & sequitur alexand.

LEX XXXIIII.

1 *Iudex si ignorat se iudicem, an valeant acta per eum.*

a Sed si de sua. a Error in codone personæ adeuntis, aditionem no impedit: quia per hoc de causa aditionis nq dubitatur. h. d. Opponitur quod pr psumatur superuenire, & sic de codone sua quis no dubitat. So. gl. iustis præsumptionib. mouebatur ad credendum prium. Vide gl. & no. ea. & hoc examinabo. j. queadm. test. ape l. 2. §. si dubitetur. ¶ Op. s. l. is qui putat. & l. seq. Soluit. gl. & bn. Sed tu dic, hic dubitabat vtrum esset filiusf. s. alterius quam illius de cuius hæreditate agit: ibi an esset fili9 eius, de cuius hæreditate agitur: & sic dubitabat, an esset suus vel voluntarius, vt ibi dixi. 1 † Facit hæc lex, si aliquis est iudex, & ignorat se esse iudicem, an valeant acta per eu? Dixi in l. multum. de cond. & demon. & in l. quæro. de eo qui pro tu. facit l. 2. §. j. de iudi.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Sed si de sua. pro declaratione huius l. & l. præcedentis, vide bart. in l. is potest. s. eode m.

1 *In instituto sub coditione potestatiua, duplex scientia requiritur, vt possit adire. Conditione in casuali sufficit vna scientia.*

§. Sed & si. Institutus pure, qui putat se institutum sub conditione, ea purificata non impeditur adire. h. d. pro declaratione huius literæ quæro, an facilius hic admittatur in casu secundo, quàm in primo? Gloss. aliquantulum se inuoluit. 1 † Dic quando conditio est potestatiua, ad hoc quod quis possit adire requiritur duplex scientia, vna tempore quo implet, l. 2. j. de cod. & demon. alia tempore quo hæreditas aditur, vt sciat eam impletam. Quando conditio est casualis sufficit vna scientia, vt quod sciat eam impletam esse, licèt ignorauerit tempus impletionis, l. 2. præallegata. & l. multum. eo. ti. de cond. & demon. & ideo hic dicitur, facilius, &c. ¶ Op. s. eo. l. heres institutus. soluit gl. & bene, & dic vt ibi dixi in contrario.

LEX XXXV.

Si quis hæres. Ei q adiuit parte, alia sibi delata accrescit inuito. ¶ Op. ad prin. de l. si solus. in fin. j. e. ti. Gl. soluit. ¶ Quærit gl. & istam qone no. vtru ille posset repudiare ex iure substonis, & habere iure accrescendi? Quidam dicut quod pt. Gl. determinat priu p istu tex. q dicit quod ex ca substonis accrescit eo inuito. Contrarium huius no. in l. testo. C. de impu. & aliis substi. Item p istam gl. facit l. nec is. §. j. & quod ibi no. s. e. & l. recusare. §. Titius. j. ad Treb. Dyn. rndet ad istas duas, qa ibi erant duo iura adinuicem no copatietia. s. ca test. & intestati, l. nec is §. j. s. e. vel iure directo, & iure fideicommissi, d. §. Titius, sed istæ duæ causæ ppatiuntur se inuicē. Ita dicit Dy. Old. dicebat aliter. s. quod in l. recusare. §. Titius. erant duę cāę, & vtraq; ex dispōne defuncti. Vn pt ab vna recedere, & aliam amplecti. Sed hic vna ex dispōne defuncti, s. ius substōnis, & alia ex dispōne legis, s. ius accrescendi, & ideo non licet recedere a dispositione defuncti, & amplecti dispōnē legis. Sed p hoc facit d. l. nec is. §. j. Sol. ibi bene est vna ex dispositione defuncti, s. ex testamento: alia ex dispositione legis, s. ab intestato: sed ibi totum ex vno iure, hic vero pro parte ex dipositiōe legis, pro parte ex dispositione defuncti, qd no admittitur, & ita tenet a hic glo. veritas est ista. a Aut quis incipit ab aditione partis, & alia partem habebit iure substitutionis inuitus, hic est casus, & glo. hic antequam aliquid adeat potest vnam partem repudiare, & aliam adire, & tunc partem repudiatam habebit iure accrescedi, hoc probatur in l. si tu ex parte. in prin. infrà. eod. & ita loquitur gl. in l. testamento. & d. l. nec is. §. j. ¶ Ad secundum responsum qro de intellectu ipsius quod prosequere, vt in gl.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Veritas est ista. adde quod istud Imol. sequitur in c. Raynutius. in materia breuiloquæ in fine. de testam.

§. Si exclusus. Acquisitione partis non acquiritur alia eo iure quo deficit, nec debet acquiri per alium, nisi noua aditio interueniat. h. d.

LEX XXXVI.

Si ex sua. Op. s. eo. l. si ego. Sol. non acquiritur patroni iure instonis, sed accrescendi: ita intelligit gl. & bene. Facit j. de leg. ij. l. si mihi pure. Ronem istius legis vidistis in l. j. & ij. s. e. Cum. n. portio, quæ mihi acquiritur per alium, non possit acquiri nuda voluntate, ideo sine iussu non acquiritur.

LEX XXXVII.

a Hæres. a Op. de her. insti. l. si te solum ex pte. Gl. dicit, intellige hoc de herede vl'i q est vnus, vl' no succedit in oē, sed in vniuersum, sic. ¶ Oppo. de his q ad hrdē no trāseūt, vt vsusfructus, & similia. Sol. expone, oē ius. s. ius transmissibile. ¶ Ex gl. opp. de legatis, q recta via trāseunt in legatarium. Sol. expone. i. in omne ius, s. quod in aliud non sit translatum, vt j. de fur. l. a Titio.

ADDITIO.

a alex. ¶ Hæres. adde quod hæres quãdoque plus iuris habet, quàm defunctus & potest etiam opponere exceptionem ex persona propria, quæ non competebat defuncto, vt no. in l. Iulius, soluto matrimonio. & per hoc limitatur regula in omnibus. §. non debeo. de reg. iur.

LEX XXXVIII.

Fictio, quæ est idem quod præsumptio iuris & de iure, non patitur probationem in contrarium.

a Si duo. a Qui vult vna parte, vl' velle altera accrescentem. h. d. ¶ Op. j. eo. l. cum hereditate. So. ibi alter non abstib nuerat, vel si abstinuerat, alter ignorabat. ¶ Op. b in damno, iuris error excusat. l. regula. de iu. & fac. ign. So. gl. hic damnum habuit c originem a lucro: vn fingit scire, c vt in glo. & no. ipsam bene ibi, vel dic, &c. Ro est, qa qui accedit ad lucrum, an oia de suis iurib. diligenter inquirit, l. qui in alterius, de re. iu. Et no. † quod glo. dicit 1 vel dic, fingitur, & sic fictio, quę est idem quod præsumptio iuris, & de iure, vt probatur in l. fi. s. quod met. cau. & si non admittitur probatio in contrarium, & sic tene gl. quam no. quod autem sit fictio, apparet ex verbo quod est in tex. videtur, qd fictionem significat, vt dixi plene in l. si is qui pro emptore. de vsuca.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si duo. Vide quid dicat Præpos. in c. quo iure. 8. dist.
Paris. ¶ si duo. Vide ias. in l. contra iuris. §. fi. in j. not. ff. de pac. & in l. vnic. col. vlt. C. quand. non pet. par. barb cons. 4. col. fi. vol. j.
b Pom. ¶ Opp. Vide aret. cons. 18. in prin. in verb. & tunc vide bart. cons. 198.
c Ale. ¶ Fingitur scire. Vide ad hoc l. non amplius. §. j. cum glo. infrà, de leg. j. cum aliis quę alleg. in l. 2. §. si qui satisd. cog. & no. quod dans pecuniā vt beneficiū vel prębendā cōsequat, dicitur titulo lucratiuo habere. ita not. bar. in l. si is. infrà, si quis omis. cau. testam.

LEX XXXIX.

a Quandiu. a Opp. de l. si quis ita. de hæred. instit. Sol. glo. ibi fallit. ¶ Opp. j. vnde lib. l. vlt. Sol. glo. ibi non poterat adiri ex testamento, qa cōdō defecerat. Opp. quandiu pot dari ptab. no pot hre fm tab. l. æquissimum. §. j. de sec. tab. & de ptab. l. illud. §. fi. Sol. vt in gl. Sed tu dicas quod bon. poss. contra tab. dat filio emancipato de iure prætorio eo casu, quòd si esset suus, diceret nullum, sicut si esset præteritus. l. j. in prin. j. de ptab. quod ergo facit ius dicendi nullu de iure ciuili, facit bonorum pos. ptab. respectu iuris prætorij: sed donec pot testm dici nullum, non pot adiri hæreditas. l. cum quidam. §. quod dr. s. e. ita donec pot peti ptabunon datur fm tabulas, qa respectu iuris prætorij dubitatur de viribus testamenti. Sed qa respectu iuris ciuilis non dubitatur de virib. testamenti. ideo interim posset adiri hæreditas de iure ciuili, & licet gl. dicat forte, tamen indubitanter veru est. l. illud. & l. si ex duob. de contra tab. & l. is qui in potestate. §. j. j. de leg. præstan.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quandiu. Quandoque tamen causa intestati præualet causæ testati. l. hac consultissima. §. fi. & ibi hoc not. C. de testam. in 2. not.

LEX XL.

Quæsitum. Qui repudiat paterna potest adire pupillarē hæreditatē, si hēt cohæredē, alias secus. h. d. Quæro dr in tex. incidere eum in edictu, qd est istud edictu in qd incidit? Gl. in ver. in edictum. rn. duob. mod. Primu improbat. Secudu substinet. Certe illud vr p mentē literę, q dicit quod no pot hre pupillarem. Dicendu est ergo, quod edictum dicebat, si quis repudiat paternam, pupillarem habere non potest. Quæro rationem dicti Marcelli. Dic vt in gl. & dixi ponendo casum. Gl. remittit ad nota. in l. quidam. elogio. C. eodem. & dicam in l. fin. j. eod.

LEX

LEX XLI.

1 *Existentia sui hæredis operatur confirmationem tabularum pupillarium ad cõmodum abstinentis.*

Filius. Existentia sui hæredis cõfirmat tabulas pupillares in cõmodũ filij abstinentis.h.d.& no. Opp.s.eo.l.proxi. Sol.qdam dicunt hic habebat cohæredem qui adiuit,qđ est diuinare.Vel dic,ꝙ hic speciale in filio abstinente. Dicit gl.hæc est a vera.Videamus rationem gl. quam ponit, & non bonam. Sed 1 ratio est.†quia existentia sui hæredis operatur confirmationem tabularum pupillarium in commodum abstinentis,vt hic est casus,vt probo.De iure ciuili filius est hæres suus & necessarius: de iure prætorio in fauorem filij fuit introductum,vt si vellet,posset abstinere,ne creditorib.paternis teneatur,vt ỹ.eod.l.necessarijs, & Institu.de hæred.quali.& diffe.§.sui.Cum ergo ius prętorium sit introductum in fauorem filij,ideo in eo casu quo noceret ei, illud ius prætorium nihil operatur.l.quod fauore.C.de legib.& l.nulla.ff.de legi.merito in sui filij abstinentis commodum existentia sui hæredis operatur,vt confirmet tabulas pupillares.& h. d.l.si filius qui patri.de vulg.& pupil.& si bene intelligas, idem esse in commodum filij,cui est facta substitutio,vt ỹ.l.proxi.

ADDITIO.

a Alex.¶ Rationem glo. Adde ꝙ Argentinus in l.si filius qui patri.de vulg.& pup.per istã glo. concludit,quod per existentiam sui hæredis non confirmabuntur tabulę pupillares, vbi mater impuberis esset in medio.quam conclusionem ibi reprehendi post Imo.

LEX XLII.

1 *Existentia sui hæredis quæ remanet post restitutionem in integrum, confirmat tabulas pupillares,& tutelas,non legata.*

2 *Existẽtia sui hæredis dato cohærede extraneo,nõ confirmat tabulas pupillares.*

3 *Vulgaris tacita cõprehẽsa in expressa pupillari nõ trahitur ad bona impuberis.*

Si pupillus. Existentia sui hr̃dis confirmat tabulas pupillares in commodum filij cui facta est substõ. h.d.Primo ponit dictũ Iuliani,qđ continet regulam & exceptionem.Secundo reprehensionẽ Marcelli,circa exceptionẽ.Tertio consilium Marcelli,si opi.Iul.esset vera.Quarto declarationẽ reprehensionis.Secũda ibi,q̃ sñia.Tertia ibi,alioqui.Quarta ibi,sed quod in fratre.¶ Op.si pupillus abstinuit,& sic nõ aditur hr̃ditas ex testõ paterno,non valet pupillare testm̃,l.ij.§.adeo.s̃.de vulg.& pup.& l.q̃situ.in fi.s̃.eo.Quidã dñt,ꝙ habuit aliũ cohæredem qui adiuit,& est diuinare.Alij dñt ꝙ filius primo adiuit, & per restõ-1 nem fuit abstentus.†No.ꝙ ista exñtia sui hæredis,q̃ remanet post restõnẽ in inte.confirmat tabulas pupillares,eadem rõne & tutelas.Secus in legatis,l.j.§.fi.cum l.se.ỹ.vt in posse.leg.& huic ꝯcordat l.si filius qui patri.de vul.& pup. Habes vnam lec.q̃ licèt in se sit vera,tñ diuinationem ꝯtinet.Alij dicũt, ꝙ se abstinuit ab initio, sed existentia sui hr̃dis ꝯfirmat tab.pupil. Ista est vera per rõnem q̃ dixi s̃.l.prox.Est.n.in cõmodum filij,cui facta est substõ, vt licèt se abstinuit,valeant tabulæ pupillares,vt hic dr̃ in text. Ideo bñficiũ abstinendi quantũ ad hoc nihil operatur,legata tñ q̃ debẽtur exneis,& alia q̃ in commodum filij nõ ꝑtinerent,nõ cõfirmaret,l.j. in fi.prin.vt in pos.leg.Fallit in libertate,l.cũ quasi.§.sed & si quis. de fideicom.li. ¶Opp.ex.gl.ỹ.ad Tre.l.apud Iulianũ.§.idem Iulia-2 nus.Sol.Dy.† ibi pupillus hẽbat cohr̃dem exneum,ideo existentia sui hr̃dis nõ ꝯfirmat tabulas pupillares,hic nullum cohr̃dem habebat.Ad idem facit l.pr̃.ỹ.de priuil.cred. ¶ Op.& nunc sum in gl.magna.de l.si filius.de vulg.& pup.vbi ẽt frater non tenet creditorib.paternis.Hic dantur duę solutiones tñ ad idem tendunt: qa veritas est ꝙ suus hęres est necessarius,frater tñ eam repudiare potest beneficio edicti prætoris ꝯcedentis bñficium abstinen-3 di,dicta l.si filius.† Vltimo dicunt qdam ꝙ hic est casus,ꝙ tacita a vulgaris cõprehensa in expressa pupillari,trahitur ad bona impuberis.Hic enim pupillus se abstinuit, & sic hẽt locum vulgaris, & sic trahitur ad bona impuberis,vt hic: cõtrariũ dixi in l.ij. §.sed si quis ita.de vulg.& pu,quia fateor ꝙ ex vulgari succeditur defuncto,sed ex pupillari succeditur pupillo,vt ibi dixi.

ADDITIO.

a alex.¶ Dicunt quidam.Vide Bar.in l.i.in 4.quest.prin.4 effectu.de vul.& pup.

§.Si in societate. Qui pseuerat inchoatᵒ in vita pr̃is, se videtur immiscere: secus si noua inchoentur.h.d.Opp.ꝙ debeat dici totum eꝫ.Nam inchoatũ dicitur,qđ habeat necesse perfici.s̃.pro soc.l.hæres socij.ergo facit ex necessitate precedẽtis actus.vnde non vr̃ adire.l.iiij.§.Scio. s̃.de mino. Sed si noua inchoet, facit voluntarie, vr̃ ergo adire. Br̃ intellige,ꝙ hic fuit ꝯcta societas viuo patre,eorum q̃ ꝑueniebant ex questu,nulla re paterna posita in societate. Vnde si filius post mortem patris perfecit cæpta & administrauit res paternas merito videtur adire.Et intelligas quod illa q̃ fecit,non erant ita connexa, quin derelinqui possent, aliàs non videtur adire, per rõnem quam s̃.dixi. probatur in l. si tutor post pubertatem.s̃.de tut.& rat.dist.l.tutorem.de admini.tut. Sed qñ de nouo aliud q̃rit bona patris nõ attingit, ideo videtur se nõ immiscere:ita loquitur hic.Sed si poneres in societate coeunda posita esset res patris tunc siue noua siue vetera filius faceret circa illas res,videtur se immiscere,quia bona patris administrat.

§.Si seruum. Qui manumittit seruũ paternũ,vr̃ se immiscere.Secus si seruũ castrẽsis peculij.h.d.cum §. seq.Op.de primo §.ad seq.Soluit gl.duob.mo. Dic vt in ea.Rõ est quia manumittit seruũ propriũ,nõ paternũ,ita dicit Dy.& bene.

§ Proponebatur. Op.s̃.proxi.§.dicit hic gl.abstinuerat,&c. Ista non est bona per l.pro hærede.§.Papin.s̃.eo.Sol.verum est quod manumisit seruum proprium hic,sed s̃.manumisit paternum:& illam teneatis.

LEX XLIII.

Hæres. Per seruum hæreditarium non potest queri aliquid quod sit hæreditatis.h.d.& hæc lex declaratur,vt in gl.& dixi plene in l.j.§.veteres.de acq.pos.Quæro quæ est rõ huiᵒ legis?Gl.dat plures sol.& est prima verissima.Nam quia seruus hęreditarius antequam adeat non est hæres,& sic sibi nihil ꝑt quærere,postquam est adita,non est hæreditarius.Et ista est veritas.

ADDITIO.

a ¶ Hæres.Et dum gl.hic,& in d.§.veteres,dicit ꝙ seruus hæreditarius post aditam hæreditatem non dicitur hæreditarius,sed hęres,inducitur hic per Raph.Cu.ad quest.statuto cauetur ꝙ mulier maritata extra territorium non succedat in patrimonio.& hęreditate territorij,& mulier primo adiit hęreditatem,postea se maritat extra territorium,poterit omnia retinere.Et idem voluit Bal.in l.si à matre.in fine.C.de suis & legi.& per istas gl. dicit Raph.ꝙ sustentatur libellus,si post aditam hęreditatem dico,peto talem rem hęreditatis,quia verba impropriantur.l.si olei.C.loc. secus si fideicommissarius diceret peto talem rem,vt hęreditariam,quia iam adiuit,vt hic refert Rom.& adde Rom.post glo.in l.2.s̃.de fideicom.hęr.pe.& vide aliquid per Rom.in d.§.veteres.Adde tamen ꝙ hęreditas adita,etiam appellatur hęreditas.l.fina.§.finautem in secunda,& ibi bald.C.de bon. quę lib.

LEX XLIIII.

Facta à prælato qui postea est remotus,tenent.

Facta à prælato qui fuit pronunciatus non esse prælatus,an teneant.

Quoties. Gesta per pupillum bona fide habentur rata eo per restõnẽ abstento.h.d.†No.ꝙ facta à prælato, qui postea remotus est,valent.Sed quid de factis à ꝓlato,qui postea pronuntiatus est non esse prælatus?Gl.tãgit in l.3.C.in quib. cau.in integ.restit.non est necess.& l.iusiurandum quod ex conuẽtione.§.pe.s̃.de iureiu.& facit s̃.de of.præt.l.Barbarius,& quod ibi no.l.2.C.de sen.& plene per Inn.extra de elect.c.nihil.

LEX XLV.

Seruus dotalis institutus,cui restituat hæreditatem,an viro,an vxori.

Aditio. a Aditio hæreditatis nõ est opa,iõ requiritur iussus dñi,h.d.Gl.diuidit dicẽs,ꝙ primo ponit dictũ qđ ꝓbat trib.rõnib.Vel s̃m Dy.Primo ponit regulã.Secundo tres illationes ex regula.Tertio rñdet cuidam obiectioni q̃ posset fieri ad ꝯria.Secunda ibi,idcirco. Tertia ibi,& qđ dicit tex.seruiebat.Dy. dicit,ꝙ opera dicitur,offĩn diurnum.l.j.de ope.li.sed aditio hæreditatis in solo aĩo ꝯsistit.Dy.op.de l.dotalem.s̃.sol.mat. Dicit Dy. 1 aut†fuit institutus cõtemplatione vxoris,& debet restitui vxori: aut contemplatione viri,& dẽt remanere apud virum lege ꝯtria, aut dubitatur,& præsumitur,ꝙ cõtemplatione ipsius serui,& sic dẽt restitui vxori,vt hic.Itẽ ꝯ.s̃.e.l.si quis mihi bona.§.j.Sol.vt ibi.

ADDITIO.

a Pom.¶ Aditio.Verbum propterea,hic positum,limita vt per bar.in l.j.§.veteres.in fi.ff de acq.poss.

LEX XLVI.

1 *Certus quis debet esse de facto suo.*

2 *Dubietas superueniens post aditionem eam non vitiat.*

3 *Dubitans de viribus testamenti,quia dicitur falsum si decedit interim,transmittit hæreditatem non aditam.*

4 *Interrogato de facto suo,non datur tempus ad deliberandum.*

Cum falsum. Quæstio falsi non impedit aditionẽ eius, qui suo facto ẽ certus de viribus testĩ.No. 1 † ꝙ quis debet esse certᵒ de facto suo.¶Ad hoc op.de l.sed & me putem.in prin.s̃.de cond.ind.Sol.ibi certat de damno vitando,iõ ꝓsumitur ignorãtia:hic vero de lucro.Ad idem qđ no.in l.si duo. s̃.eo.facit qđ no.in l.cũ de indebito.§.j.de prob.Op. a C.de edi.diui Adri.tol.l.2.Sol.glo.& not.valde,quia ibi iam adiuerat,cum qõ 2 falsi fuit mota.No.diligenter pro eo qđ † dixi in l.is põt.s̃.eod.ꝙ dubietas superueniens post aditionem,nõ vitiat aditionem,quæ antequã fieret,vitiaret eam.Vel dic ꝙ hic in petitorio,ibi in possessorio.Hæc est vera quo ad illam.¶ Quæro quid si alio mõ de virib.testamenti dubitatur?Gl.dicit idem,qđ intelligas,ꝙ sit certus per suum sensum non per opinionẽ. Dixi in l.cum quidam.§. 3 fi.& l.nec is.in prin.s̃.eo.† Vlterius scias,ꝙ hoc casu decedens interim transmittit hæreditatem non aditam.Videbitis in l.ventre. 4 ỹ.eod Facit in arg.† ꝙ quando alicui fit positio vel interrogatio de facto suo.non datur tp̃s ad deliberandum, quia de hoc debet esse certᵒ.Et facit pro hoc gl.in l.si res obligata.ỹ.de leg.j.& quod no.in c.iuris ignorantia.extra de reg.iur.lib.6.per Dy.

ADDITIO.

a Pom ¶Opp.Vide Cor.cons.1?

LEX XLVII.

Mandatum sicut finitur morte,ita furore superueniente.

Qui seruum. Iussus reuocatur furore superueniente.h. 1 d.†No.sicut morte finitur mandatum,ita furore superueniente.Op.gl.de l.2.§.voluntatem.sol.matr.& l.patre furioso.s̃.de his qui sunt sui vel alie.Certe non ꝯdicunt.Nam in §.voluntatem.si sanæ mentis esset,non posset ꝯtradicere:in le. patre furioso,non sufficit voluntatẽ cessare,immo requiritur expressus dissensus,vt de diuor.per totũ.furiosus autem non dissentit,quia voluntatem non hẽt,ergo potius concordat cũ ista.Dy. Sol.aliter,ꝙ ꝯria loquuntur in retinẽdo:hic loquitur in acquirẽdo de nouo,præcedens solutio est vera.Hic non sunt alia.

LEX XLVIII.

a **Si quis alicui.** a Furor superueniens non reuocat ea quæ sunt perfecta vigore mandati, sed impedit perficienda. h.d. Op. de l. per procuratorem. ĵ. eo. Sol. hic mādauit vt filio, vel seruo, ibi vt procuratori. Vel hic in bonorum possessione, ibi in aditione hæreditatis. Vtraque istarū est bona sol'o. Opp. de cond. inde. l. si indebitam. Sol. gl. ibi mandatum nō fuit reuocatum tacite, vel expresse. Addit Dy. nec reuocari poterat, quia mādatum fuit obligatorium. Pro quo l. Papinia. s̄. de pub. quæro, per quem debet rata haberi ista petitio bonorum. Dic vt in glo.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si quis alicui. Adde Bal. in l. fi. in prin. C. de admi. tut. & Bar. in l. non solum. §. mortæ. de oper. no. nun.

LEX XLIX.

a **Pupillum.** a Tutor qui nō gerit, sed q gerere pōt, autorari pt, hoc dicit. Prosequere & examina vt in glo.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Pupillum. Vide gl. in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. si tutor. de iureiu.

LEX L.

1 *Mandatum factum à tutore reuocatur per mortem ipsius, & nu. 4.*
2 *Tutor iubet per epistolam.*
3 *Compromissum factum à prælato, an extinguatur eius morte.*
4 *Mandatum factum à prælato reuocatur in orte ipsius.*
5 *Pupillus vel capitulum si cum autoritate tutoris, vel Abbatis facit procuratorem, an reuocatur morte tutoris, vel Abbatis.*

1 2 **Si per epistolam.** Morte † tutoris reuocatur mandatum factum ab eo. h.d. † Not. duo habes. Primo, ꝙ tutor potest iubere per epistolā. Secundo, ꝙ hic iussus reuocatur morte tutoris. Op. ad primum, ꝙ tutor debeat esse presens in ipso negotio, l. obligari. §. tutor. de auto. tut. So. ibi, quādo requiritur autoritas, hic quando requiritur iussus. Dixi in l. si a quis mihi bona. §. iussum. s̄. eo. Oppo. ꝙ tutor a non possit iubere, l. potuit. C. eo. Sol. gl. ꝙ hic loquitur in tutore infantis, aliàs requireretur ipsius voluntas. ¶ Hæc lex notabiliter facit, quòd cōpro3 missum factum à prælato extinguitur eius † morte. De quo in Spe. de arb. §. finitur. ver. quid si prælatus. Tangitur per Gul. in l. nō 4 distinguemus. §. si domini. s̄. de arbitris. ¶ † Facit etiam quòd mandatum factum per prælatum extinguitur morte prælati, de quo est hodie casus, extra de procu. c. fi. in cle. & ibi glo. tangit, quid de arbitro. contra hoc facit l. si quis e mancipiis. §. si impubes. de inst. Solu. ibi loquitur in mandato institoris, ꝙ nō reuocatur morte. Gul. de Cu. dicit prædicta vera, quādo prælatus solus iubet vel mādat: sed quid si prælatus cum c. constituit procuratorem, vel tutor b cum pupillo, l. neque. C. de procu. Et videtur idem b ꝙ solus prælatus possit reuocare, & ꝙ eius morte finiatur: quia cum requiratur voluntas vtriusque, statim cū altera voluntas desinit esse, mandatum est nullum. Et hoc videtur tenere Inn. in ca. presentiū. de test. lib. 6. circa prin. quæ olim erat extrauagans, hodie incipit presen5 tium. de test. lib. 6. Et prædicta vera, † quando vterque eorum mādauit. Sed quid si pupillus facit procuratorem cum autoritate tutoris, vel capitulum cum autoritate Abbatis, & sic Abbas ipse nō facit, dubitabile est.

ADDITIONES.

a alex. ¶ Op. ꝙ tutor. an mandatum prelati extinguatur morte eius. adde Bal. in l. mandatū, & ibi etiam, an finiatur mandatum antianorum finito officio. C. mandati. adde an mādatum factum nuncio curiæ per iudicem re integra finiatur, tex. est ꝙ non, in auth. vt nulli iud. Bar. in l. fundi, de acq. poss. & hoc no. quia quotidianum.
b alex. ¶ Videtur idem. adde bart. in l. actor. ĵ. te ratā ha. & in l. ambitiosa. de decret. ab ord. fac. & in l. 2. in fi. de ope le.

LEX LI.

a b **Eum qui.** Si dubitatur de virib. testī, non pt adiri b hæreditas. h.d. Querit gl. si apparent duo testamenta cō fecta eadem die, nec apparet quod prius, & quod posterius? Gl. remittit ad l. fin. C. de edi. di. Adrian. tol. Dic vt in l. j. §. j. de bonorum possessione secundum tab. vbi gl. ponit.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Eum qui. Limita vt per Anch. cons. 204. ver. non ob. de acq. her. l. eum qui. Et pro declaratione, vide Ale. & Are. in l. qui Romæ. §. duo fratres in 5. q. ad Bar. de ver. ob.
b Ale. ¶ adiri. De ista materia dixi post Bar. ibi, non omittas videre gl. no. in c. duobus. de rescrip. in 6. vbi iuncto tex. videtur velle ꝙ si duo testamenta sunt facta vno, & eodē die ꝙ præsumitur pro illo testō, in quo est institutus proximior. Si autē sunt æquales in gradu instituti, in dictis testamentis, præsumitur ꝙ illud quod est primo præsentatum sit primo, & confectum, & ita etiam ibi intelligit illam glo. Ioan. and. in nouel. Et de materia vide etiam late Pet. de anch. & doct. in d. c. duobus. vbi dicitur, quòd etiam præsumitur pro possessore. & Cy. in l. fi. C. de edi. di. refert Iac. & Bald. idem tenuisse, & c Batto. Brix. in quæst. suis dominicalibus. quæst. 56. quæ incipit: cum duæ mulieres in fine. adde ꝙ Pa. de Cast. refert ange. vidisse ad duam quæstio. de duob. testamentis factis diuersis temporib. à diuersis notariis, & diuersis tenoribus, & eadem persona erat instituta, & dedisse consilium quòd ex vltimo deberet adire hæreditatem, & non applicando animum plus ad vnum quam ad aliud, & ita fuisse obtentum. De quo vide Pet. de anch. consi. 357. & 253.

1 *Argumentum à contrario sensu habet locum in mandatis.*
2 *Explorasse ille dicitur quando aliquid ei persuadetur ab his qui scire debent nec tanta certitudo requiritur sicut in testibus.*
3 *Papa si mandat aliqui quòd prouideat tali de tali beneficio si reperitur idoneus, & prouideatur non acta inquisitione, an prouisio teneat.*

§. Filiusfamilias. §. iste legitur duob. modis. Primo, vt sit §. ibi, filius acceptus. Secundo, vt 1 nō sit ibi §. s̄m primam lect. h.d. Etiā † in mādatis habet locū argu. à ɔ̄rio sensu. s̄m aliā leg. h.d. Nō valet aditio, si non est seruata forma iussus. No. diligēter, † ꝙ qñ cōmittit̄ alicui aliqd qd dēat̄ ex 2 plorar̄, explorasse dr̄, qñ ab his qui hoc scire dēnt, aliqd esse persuadet̄. Pro hoc. s̄. de reb. eor. l. magis puto. §. nō passim. ĵ. ex quib. cau. in pos. eat. l. hæc aūt. §. j. de verb. ob. l. hoc iure. & l. ait prætor. §. fin. s̄. ex quib. cau. ma. Et sic non est necesse quod ad hoc qd exploretur dicatur ꝙ quis habeat tantam certitudinē, q̄ta requiritur in testib. qui debent de necessitate pbare. p hoc l. cum qdā. §. qd dr̄ 3 s̄. eo. & qd dixi in l. is pōt. s̄. eo. ¶ † Et inducitur in argu. ad q. Papa mandat alicui vt pvideat tali de tali bñficio, si reperiat̄ idoneus, a a ille pvidet nō facta inquisitione de idoneitate, an valeat? b Et hic b videt̄ casus ꝙ nō. Sed Inn. determinat ɔ̄ id. Io. And. tenet idē ex̄ de offi. deleg. c. j. in cle. Et ratio eorum est, ꝙ illa verba magis sunt modi, quam conditionis, cum illa conditio tacite inerat: & ideo expressa nihil operatur. l. muto. §. hanc autem. ĵ. de tute. Ad hunc text. respon. ꝙ in hæreditate, illa conditio non inest tacite, prout est in bñficio conferendo, & ideo aliquid operatur, & tene mēte.

ADDITIONES.

a ¶ Idoneus. Sed qñ Papa mandat ad instantiam alicuius, ꝙ se informet de aliquo, & si reperitur esse, vt fuit narratum, sic faciat, talis commissarius non potest procedere ad executionem, nisi seruata forma, & habita diligenti inquisitione super his de quibus Papa voluit, quòd se informaret, & debent vocari duo qui possent ex hoc lædi, arg. l. fin. C. si per vim, vel alio modo, & no. in cle. vnica. de offi. deleg. & per Fede. de Se. consi. 80. & per Old. consi. 42. vbi dicit quòd si Papa mandat quòd de idoneitate personæ solenniter inquiratur, & si eum idoneum reperierit, prouideat, quòd habeat necesse ante suam prouisionem inquirere, arg. l. cum hi. §. si prætor. s̄. de transac. & l. magis puto. §. si æs alienū. de re. eo. & hoc propter formam mandati, quæ est seruanda. c. cum dilecta. & de rescri. vn de subdit Pau. de Cast. hic, licèt Old. non alleget, quòd cautela est quòd commissarius pnunciet, & declaret se informationem habuisse, & ita reperisse, & quòd de hoc appareat acta notarij, alias non staretur simplicibus verbis eius, arg. c. quoniam contra falsam. de proba. & quod notat gl. in Cle. cum ei quem. de concess. præbend.
b Alex. ¶ An valeat. Vide Bal. in l. 2. C. quando prouo. non.

a **§. Sed & si quis** a Hæreditatis aditio non recipit conditionem. h.d. Facit l. actus legitimi. de reg. iur. Ratio quia cōsistit in voluntate, quæ voluntas firma nō est, si conditio opponatur.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Sed & si quis. Vide Bar. in l. & si conditionꝰ supr à. de autho. tut.

LEX LII.

Cum hæres Si pater est furiosus, filiꝰ pōt adire, & sibi q̄reret sine iussu. h.d. a & hic est singularis a casus. Opp. s̄. e. l. si quis mihi bona. §. iussum. Sol. Fallit hic pp patris furorem. Opp. quod filius non possit manumittere, quia patri acquirit. l. placet. ĵ. e. Sol. quidam ꝙ hic manumittit, vt curator qd gl. reprehēdit d. l. seruum. ĵ. de manu. Vnde alij dicunt ꝙ hic manumittit ex priuilegio patris, tñ seruus est. Sed ex sol. vr̄ ɔ̄ literam q̄ dicit ꝙ habeatur pinde ac si paterfa. adiuisset. Dic ergo ꝙ hic ē casus specialis in quo filius non acquirit pr̄i. Ad idē l. Imperator. ĵ. ad Treb. Op. ad hoc de l. Antistius. §. fi. ĵ. e. Sol. ibi filius iussu curatoris patris adiuit, & ideo acquiritur patri: hic secus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Hoc dicit. Vide Bar. in d. l. placet. ĵ. eod.

§. Qui ex parte. Nō expectat̄ ɔ̄dō cuius euētus nihil operat̄. d.h. Op. ĵ. l. pxi. Sol. vt ibi. gl. signat hic qdā ɔ̄ria, & nō soluit, tolle sol'ones. Dicit gl. l. pecuniam ad has duas rñ. vt no. in d. l. si pupillus. Dicit Dy. ad l. hmōi. dic, ꝙ ibi exceptio pt īpedire trāsmissionem. & iō expectatio aliqd operat̄ hic non. ad l. i illa stipl'one si calendis. rñ. ibi expectatio affert debitori cōmodū dilationis: hic expectare nihil operatur, Nō ob. l. aliqñ. s̄. ad Velle. qa ibi reprobatur tota obl'onis substātia. l. si mulier contra senatusconsultum Velle. §. fi. eo. tit. ad Velle. s̄m Dy.

LEX LIII.

a **Qui ex duobus.** a Et hr̄di heredis acquiritur p parte portio in cōdōnis euentū. h.d. Contra immo statim pertinuit ad ipsum adeūtem, vt s̄. l. proxi. in fi. hoc est forte ɔ̄rium. Sol. dicunt quidam, vt Roge. & Azo. ꝙ hic in partem conditionalē habuit substitutum. Vide gl. hoc non vr̄ verum: quia instituto hærede decedente ante ɔ̄dōnis euentum, ad hæredem eius de illa portione nihil pertinet, et ɔ̄dōne existēte. l. fin. in prin. de vulg. & pup. & l. liber hō. §. si ita. ij. rñso. s̄. de hære. insti. nisi dicas, substitutum repudiasse, vel expresse dcm̄ fuisset p testatorem, ꝙ nō admitteret, nisi in ɔ̄dōnis defectū. vñ ipsi Roge. & Azo dixerunt al'r, videlicet ꝙ hic dēbat coniunctum. Hæc non vr̄ bona, qa dimidia illius partis delatę sub condōne statim esset sui adeuntis, alia dimidia nō transierit ad hr̄dem, primo hærede b mortuo, añ existētiam ɔ̄dōnis, d. l. liber hō. §. si ita. Vnde Rog. subaudit maxime, & hæc est bona lec. b vel clarius, ɔ̄dōne purificata, statim hēt totum iure accresc. sed aliam partē existēte ɔ̄dōne hēt iure instōnis, & si dicas, qūo instō ɔ̄ditionalis transit ad hæredem? c Rñ. speciale c est hic institutione patris quando nō hēt substitutū, vel ɔ̄iunctum. Transit. n. ad hæredē sicut ius accrescendi. Itē tenet sequens gl. quam tene mente, & dicam ĵ. eo. l. qui patri.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Qui ex duob. Istum tex. h c facit sing. Bal. & Ange. & Imo. & est limitatio ad §. & quid si tantum. ... Gallus. s̄. de liber. & posthu. & l. fi. de insti. & substit.
b Bona lectu. Vide Pau. de Castr. hic.
c Pomp. ¶ speciale. Vide per Rom. consi. 21. 1. vol.

§. Qui semel. Portio deficiens accrescit cohæredi inuito. h.d. Opp. de l. cum hereditate. ĵ. eod. tit. Sol. intelligas, nisi vellet dimittere.

LEX LIIII.

1 *Statutum loquens de dominio alicuius rei, non habet locũ in hærede, qui fuit dominus ficte hæreditatis.*
2 *Et an fictio semper locum habeat.*

Hæres. Hęreditatis aditio retrotrahitur ad tempus mortis. h.d. Quęro, vtrum hoc sit ſm veritatẽ, vel ſm fictio-
1 nem. Gl. dicit, ꝙ ſm fictionem, & bene. Et ſm hoc † si statutũ loquitur de dño alicuius rei, nõ haberet locũ in hr̃de qui fuit dominus ficte hęreditatis iacentis. Tex. est cum gl. in l. iij. §. hæc verba. ſ. de
2 neg. gest. ¶ † Quæro vtrum hæc fictio semper habeat locum? Gl. dicit ꝙ non, ita dicit reg. oĩa ferre. ĩ. de reg. iur. & alle. hic aliquos casus. Dic, quidam sunt casus in quibus requiritur veritas, & tũc illa fictio non attendit̃, d. l. iij. §. hæc verba. sic loquitur l. hæreditariæ. ĩ. de fur. & totus tit. de cri. expil. hære. cum. n. furtum sit contrectatio rei alienæ, &c. Requirit̃ ꝙ res sit aliena in veritate, ꝙ nõ est in hr̃ditate iacente, &c. Nã rei suæ nemo furtũ facit. Q̃nq; licèt illa fictio sufficeret, tñ nõ põt hr̃e locũ, nã vt hęc locũ hẽat, requirũt̃ duo extrema habilia, sicut in qualibet fictione trãslatiua, l. sciendũ. & l. deniq;. ſ. ex quib. cau. ma. & l. huic scripturę. ſ. ad legem Aquil. & l. quoties. ĩ. de noua. l. eũ qui. §. fi. de verb. obli. ita sunt q̃dã q̃ extinguũt̃ morte defuncti, ideo cum ñ reperiãt̃ tpe aditionis, nõ possunt ad hæredem pertinere, quia vltimum extremum deficit, vt not. in l. hæres in omne. ſ. eo. Quędam non erant tempore mortis, nec potuerunt inchoari iacente hæreditate, vt acquisitio vsusfructus. l. vsusfructus, de stipul. ser. & l. vsucapio. & l. fin. & l. ceptam. de vsuc. Et in istis similiter hęc fictio non habet locum, & ad ista reducuntur omnes casus positi in glo.

LEX LV.

1 *Possum per alium, quod non possum per me.*
2 *Hæres quis possit hæreditatẽ aditã repudiare, ne portio deficiens sibi accrescat.*
3 *Abstensione vnius cohęredum quando possit ille, qui adiuit, ex toto recedere.*
4 *Aditio defertur conditione ex lege ista.*
5 *Hæredi datur conditio huius legis.*
6 *Filia quæ adiuit pro parte cõtingente hæreditatẽ matris, si decessit relicto filio ex viro suo, an alia portione deficiente, filius ipse possit ex persona matris repudiare, & habere ex persona sua, vt auum maternum excludat.*
7 *Dispositio huius l. quod habeat locum etiam si hæres inuentarium non cõficeret.*
8 *Si non sunt creditores, sed legatarij, an habeat hæres beneficium huius l.*
9 *Creditores si non sunt, nec legatarij in hæreditate, sed aliæ implicationes quæ requirunt laborem animi, & personæ, an hæres habeat electionem.*

a **Cum hæreditate.** a Propter vnũ abstinentẽ, p̃t alius qui adierat, a toto recedere, nisi creditores eum ꝓ pte abstinẽtis, voluerint molestare. Idẽ de hr̃de eius. h.d. cum l. seq. & ẽ valde sing. tex. Dicit tex. eius portione, tũc ille q adiuit nõ poterit a toto recedere: qa, &c. vt seqtur in tex. Ibi cum dicit, dẽnt, dic vt ipsum cui accreuit, nõ ꝯueniãt vltra vires illius portionis. Ibi cum dicit tex. dent̃. hr̃s ergo est in totũ, nõ tñ tenetur ꝓ illa portione vltra vires illius portionis. ¶ No. qđ possũ
1 per aliũ, qđ nõ possum ꝑ me. Op. † gl. sed nõ soluit. Dic ergo ibi. l. in seruitute. sed hoc accidit hic ꝑꝑ inopinatũ casũ, q̃ rõ i i cessat. Ibi cum dicit gl. l. pen. immo ẽ l. antep. & ꝯcor. qđ intellige vt ibi in gl. Ad l. si certarũ. §. j. dic ꝙ ꝯcor. vel est ſpãle in milite. Et de hoc ꝑ Dy. extra, de re. iur. in c. de alicui nõ licèt. li. vj. vbi de hoc ꝑ eum. ¶ Venio ad ij. partẽ, & primo reuo o in dubiũ, intell'm text. quem gl. legit duob. mod. secũdã lect. tenẽt doc. ꝑ l. si minor. ĩ. e. q̃ lec. placet in effectu ꝑ l. antep. ĩ. ad Treb. & ꝑ d. l. si certarũ. §. j. ſ. tit. j. tñ qa expõ facit magnã violentiã lr̃æ. iõ expone tex. vt dixi legẽdo lr̃am, & recedit in eũdẽ effectũ. Op. quis nõ p̃t decedere ꝓ parte testatus, & ꝓ parte intestatus. l. ius nostrũ. ĩ. de reg. iu. So. vt dixi
2 legendo literã. ¶ † Op. de l. q ex duab. in fi. ſ. eo. Soluũt qdã, aliud in extraneo repudiãt, aliud in suo. Ita tangit̃ hic, & ibi, Ioan. dicit idẽ in suo, & in extraneo. vt hic ĩ j. gl. & ẽt ĩ gl. magna. qđ tenet gl. C. eo. l. qdã elogio. Rõ, qa ꝑ bñficiũ abstinendi hẽt suus idẽ quod emancipatus. l. nam nec emancipatus ĩ. de leg. j. & l. pro hr̃de. §. Papinia. ſ. eo. Opp. ſ. eo. l. si duo. Sol. ibi vnus primo repudiauerat, alius postea adiuit, hic primo adiuit, & sequuta est postea repudiatio, & sic inopinatus casus postea euenit, Oppo. ꝙ hæc electio non tribuat̃ ei. l. si minor. ĩ. e. Sol. ibi fuit abstẽtus per restõnẽ in integ. cum iam adiuerat, hic vero nunq adiuerat. Opp. ad hanc sol. de l. añpe. ad Treb. So. ibi in fideicommissario, qui sentit cõmodũ aditæ hæreditatis, iõ eius abstensione aggrauat̃ ĩ hoc, ꝙ aut totũ retineat, vel a toto recedat. Sol. p̃cedens loquit̃ ĩ hærede q se abstinet per rest nẽ: nõ debet igit̃ nocere alteri cohæredi, q
3 vult sua portione eẽ ꝯtentus. ¶ Et sic reassumo: † Aut quis primo adiuit, demum sequuta ẽ repudiatio alterius, aut repudiatio p̃cedit aditionem. Primo casu, aut repudiatio sequuta est ipso iure, aut bñficio p̃toris viui restituẽtis: si ipso iure, loqt̃ hæc lex: si bñficio p̃toris viui: aut loqt̃ ĩ cohęrede, aut in fideicõmissario. Scđo casu. s. qñ repudiatio p̃cessit aditionem: aut ille, qui postea adiuit, hoc sciebat, & loquit̃ l. si duos. ſ. eo. aut ignorabat, & hẽt locum
4 hæc lex, eadem rõne. ¶ Quæro primo, † quo iure deferat̃ hæc ꝯdõ? Rñ. ꝙ cõdõne ex l. cũ. n. hic inducat̃ aliqd in fauorem alterius, ꝓducit actionem & exceptionẽ. l. statuas. de acqren. re. do. possumus ẽt dicere ꝙ hic expediat̃ officio iudicis, d. l. si certarum. §. j. circa fi. ibi dum dicit, cõpellẽdũ eẽ. &c. Sed certe ali⁹ est casus ab isto vnde mihi plus placet, ꝙ oriatur condõ ex hac l. & etiã exceptio,
5 vt statim dicam. ¶ † Quæro cui datur ista cõdõ? Rñ. hæredi, in cuius fauorem facta est hæc lex. l. fideicõmissa. §. interdum. ĩ. de leg. 3. ergo agit hæres ꝯ creditores, & eos facit euocari, vt detur ipsi ptãs a toto recedendi portionem obuenientem: tũc si creditores impedire nolunt. pñt dicere se cõtentos eẽ eius portione, & pro residuo non tenetur vltra vires huius portionis: vel si volunt, deferunt illi electionem recedendi à toto, vel deferendi pro toto. Nisi. n. per creditores deferatur electio, non potest hæres hoc facere, vt hac l. ibi, quia non potest hæres exonerari, nisi deferatur cõdõ, posses ibi intelligere, ꝙ hæc electio deferatur ipso iure, nisi creditores dicant se velle esse contentos eius portione, & tunc erit illa practica, quis hæres expectabit vt creditores eum citent, & ipse hæres excipiet, ꝙ ꝑꝑ portionem accrescentem vult à toto recedere, creditores replicabunt ꝙ sunt cõtenti, vt rñdeat ꝓ portione sua, ꝓ alia non teneatur vltra vires hæreditatis. Itẽ aduerte ꝙ hic nõ ꝑmittit̃ hoc hæredi, nisi ꝑꝑ creditores: & sic si nulli eẽnt creditores hæc electio non committeret̃ hæredi. si. n. creditores sint, & nolunt molestare, non datur sibi illa electio, multo minus vbi nulli creditores sunt, quia nec volunt, nec possunt molestare.
6 Et hoc dixi in quæst. ex facto. † filia adiuit hæreditatem mr̃is pro pte sibi contingente, & sic ꝓ illa pte acquisiuit vsumfructũ patri suo: decessit remanente filio ex viro suo, alia portio deficit, nunc filius volebat totam repudiare, vt sic non hẽret eã ex ꝑsona mr̃is, sed posset habere ex persona sua, & per hoc excluderet auũ mr̃nũ ab vsufr. Certe nõ p̃t. Nam iste au⁹ nõ ẽ creditor hæreditarius. Nõ enim dẽbat hr̃e à matre, sed à filia sua: & iõ cum null⁹ sit creditor
7 hæreditarius, hęredi nõ defertur hęc electio, vt hic. ¶ Quęro † an hæc l. hẽat locũ hodie, si hæres inuentariũ nõ conficeret. Puto ꝙ sic. Nã ꝑꝑ omissionẽ inuentarij nõ grauatur, nisi in hoc ꝙ teneat̃ insolidũ, & ꝙ nõ possit vti bñficio Falcidiæ, ꝙ aũt ꝑdat bñficiũ huius legis nõ reperitur expressum, vt in corpore. de hære. & Fal. §. si
8 vero nõ defecerint. ¶ † Quæro, qđ si creditores non sunt, sed legatarij? Videt̃ qđ hẽat locũ hæc lex: qa quo ad ipsum hæredẽ legatarij sunt creditores. l. j. C. de bon. auth. iud. pos. In ꝯriũ, qa ſm hæc tpa qs legatariis nõ tenebat̃ vltra vires hæreditarias, vt l. j. §. pe. ĩ. ad Treb. & C. de leg. l. si vniuersæ, cũ ergo nõ p̃stabãt aliquod on⁹, ista lex nõ prouidebat: hodie forte secus: nã cũ teneantur insolidũ, & vltra vires hæreditarias, posset dici, hanc legem locũ habere: nisi diceres ꝙ insolidũ tenetur ꝑꝑ delictũ suũ, quia inuẽtariũ nõ fecit, ergo, &c. Sed posses rñdere, qa hoc delictũ nõ respexit portionẽ alterius, ergo nõ dẽt amittere bñficiũ huius legis, quod est prout
9 illa l. rescriptũ. ĩ. de iis quæ, vt indig. ¶ † Quæro, quid si non sunt nec creditores nec legatarij, sed sunt in hæreditate aliæ implicationes, q̃ forte requirũt laborẽ animi & personæ? Puto ꝙ ꝑꝑ hoc nõ deferatur ei hæc electio. Solũ. n. ꝑꝑ creditores defertur, vt hic patet. Et not. in ista l. cũ hęreditate, ꝙ quis qs hẽat cohęredẽ, tamẽ su⁹ heres dicitur, vt ibi, siue suo, siue extraneo. Nec ob. ĩ. ad Treb. l. apud Iulia. j. §. idẽ Iulian⁹, qa verũ est ꝙ desinit esse su⁹ hæres quantũ ad ea, q̃ ex testõ pendent. Sed illud ꝙ possit abstinere vel nõ, nõ pẽdet ex testamẽto. Ad hoc l. pro hærede. §. Papinianus. ſ. eo, facit l. ex parte. ĩ. eod. dixi in l. si filius. de vulgari & pup. substi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Cum hæreditate. Et hanc l. tã in extraneo, quam in suo limitat Bar. in l. in testõ. C. de impub. per l. si tu ex parte. ĩ. e. & an ista habeat locum in eo qui est institutus, & pupillo substitutus, Bar. est sibi contrarius in l. fi. ĩ. eo. & in l. j. §. his ita. de cad. tol.
Ic. F. Re. ¶ Adde pro limitatione huius l. alex. post Bar. in l. testõ. C. de impub. & aliis substit. & Pau. de Cast. hic, qui limitat tribus modis, cui adde aret. hic.

LEX LVI.

1 *Creditorum intentio cõtra filium, an sit fundata, nisi filius probet se abstinuisse.*

a **Necessariis.** Suus hẽt à p̃tore bñficium abstinẽdi si se solẽniter nõ immiscuit: sed si se solemniter immiscuit, tunc secus nisi restituatur vt minor: necessarius vero his
1 nullo mõ abstinere se põt. h.d. ¶ † Quæro vtrũ fundata sit intenb tio creditorum ꝯ filiũ, nisi fili⁹ ꝓbet se abstinuisse? Quidam dicũt ꝙ sic, Gl. hic ꝯ. & in l. j. C. si vt se ab hær. absti. & ibi Moderni vacillant. Veritas est ista, ꝙ vtraque opinio p̃t substineri. Nam filius, de iure

ADDITIONES.

a ¶ Necessariis. si filius ergo hæres. an sit fundata intentio creditoris contra filium statim adde casum secundum Bal. in c. j. in prin. an agna. vel fil. & ibi est tex. sing. secundum Bal. beneficiũ abstinendi est de iure ciui. De quo vide Bal. in l. si paterna. C. quæ in frau. cred. & vide Bal in l. j. de his qui ante ap. ta. Et quòd sit de iure ciui. tenuit Bal. in l. apud hostes. ĩ. de suis & leg. Pro hoc etiam facit l. j ſ. si vt se ab hær. abst. & l. defunctus. C. de leg. hær. vbi tractatur de beneficio abstinendi sumpto de iuris ciuilis prouisione, & ex hoc resultaret maxima vtilitas, cum duraret 30. an. aliàs autem durat anno. sed tamen videtur ꝙ sit de iure prætorio per legem istam, & quia tex. d. l. fi. alle. per bar. in d. l. j. de his qui ante aper. tab. non loquitur de beneficio abstinendi, sed de beneficio inuẽtarij, quod datur etiã extraneis hęredib. vt ibi patet in d. l. j. & d. l. defunctis, recitauit dispositionem iuris p̃torij, tamen p̃t dici ꝙ duret 30. an. quia filius vtitur beneficio abstinendi, dum cõuenitur à creditorib. hæreditariis per viam exceptionis. & sic erit perpetuum. l. pure. §. fi. de excep. do. Vide bal. in c. j. in prin. an ag. vel filij, & in l. j. & in 4. q. C. quando non pe. par. & in l. qui se patris. C. vnde li. & ꝙ sit de iure ciuili, videtur probari in l. j. in prin. ĩ. de colla. do. sed ꝙ sit de iure prætorio, ondo, nam ius ciuile bene p̃t facere quem esse hæredem, auth. hoc amplius. C. de fideicom. & no. in l. in substõne. ff. de vul. & pup. & ius prætorium non, l. & si sine. §. sed ꝙ Papin. de min. Vnde si esset de iure ciuili, sequeretur ꝙ filio abstinente, nũquã ex potentia suitatis confirmarentur tabulæ pupillares, & alij effectus suitatis non resultarent: qui idem operantur, ꝙ aditio hæreditatis, contra l. filius qui se paterna, & l. si pupill⁹. ſ. eo. l. & si filius qui patri. de vulga. & pup. pro hoc etiam facit §. sed his permisit prætor. Inst. de hæred. quali. & diffe.
Paris. ¶ an beneficium abstinendi sit de iu. prætorio. vel de iure ciuili, vid. Ias. in l. j. C. quãdo nõ pe. par. & ĩ. i. ver. q̃ vtrũ fundata sit, circa hoc ẽt vid. q̃ hẽs ĩ l. j. C. si vt se ab hr̃. abst.
b Pom. ¶ Quæro vtrum. Vid. alexan. cons. 137. in princ. & alexan. in l. non hoc. C. vnde legi.

iure ciuili est hæres noie & effectu, vt hic, & in §. sui. Inst. de hære. quali. & diffe. & ꝑ. tit. 2. l. j. s. qui sunt in ptãte, & ꝑ. de ꝯdi. & demon. in l. ꝯdõnis, & l. 2. s. de ꝯdit. furt. C. de cura. furio. l. fi. §. fin. §. j. s. eod. l. morte. scdo rñso. & ideo creditorib. tenet, & illo onere nõ eximi, tur filius, nisi vellet se abstinere, vt hic dicit tex. & in d. §. sui. Oportet ergo ꝙ filij voluntas declaretur. l. si ita legatū. §. illi si volet. ꝑ. de leg. j. Et hoc modo ꝓcedit opinio antiquorū. Sed pone ꝙ creditor egit ꝯ filiū, & fili⁹ in nulla pte iudicij fecit aliquẽ actū ꝑ quẽ videat se immiscere, vel forte fuit cõtumax, & sic de eius voluntate nihil apparet, poterit ne ꝯdẽnari, quasi creditorū intentio sit fundata? Vr ꝙ sic, per ea q̃ dicta sunt, qa tenet, nisi appareat voluntas ꝯria. Cõtrariū est verū. Sicut enī ille, q obligatus ē purè, & obl'atio illa sperat nouari ī ꝯdõnis euẽtū nõ pt interim ꝯueniri. l. pecuniā. si cer. peta. ita iste filius, licèt sit obligat⁹: qa speratur tolli ista obligatio in cõdõnis euẽtū. Sed si voluerit abstinere, interim ꝯueniri nõ põt, nec hẽt necesse hoc opponere, qa ius inducit hoc, quia id quod est verū à iure inductū, nõ est necesse exprimi ꝑ hoĩe, & hic est casus per l. j. C. si se ab hær. abst. ibi fides veritatis verborū adminicula non desiderat, & idem in l. ei q. s. e. facit s. l. q̃ sub ꝯdõne. ī fi. de ꝯd. inst. Et hoc mõ vera est opi. gl. q̃ dicit, ꝙ interim nõ est hrs quantū ad cõmodū, vel incõmodū: qa nõ pt vt hrs ꝯueniri. Et eo. mõ ꝓcedit sequẽs opi, posita hic in gl. dū dicit tenetur. i. teneri vr prima facie: qa vere tenet licèt nõ effectualiter, vt dixi. Dices tu, gl. ista q̃ dicit eū nõ esse hærede q̃tū ad cõmodū, ꝯdicit ei, qd dixi in l. si pupillus. s. eo. & ꝯ tex. in l. si filius q pri. de vul. & pup. Rñ. qd dã est cõmodū ex ipsa hæreditate ꝓueniẽs, qd nõ põt ab incõmõ separari, vt debita & credita hæreditaria, & in istū ꝓcedit qd dicit gl. Quædam sunt cõmoda, nõ ex ipsa hæreditate, vt ꝯfirmẽtur tabulæ pupillares, & tutelæ dationes, & in istis operatur existentia sui hæredis, et post abstensionẽ, vt in ꝯriis. Opp. de l. cum quasi. §. sed & si quis. de fideicom. lib. Sol. ibi spãle in libertate. Et de hac exñtia sui hæredis dixi in l. si filius qui patri. de vulg. & pup. substi. Opp. de l. ait Prætor. §. non solum. s. de min. Sol. vt in glo.

LEX LVIII.

Ex parte hæres. Seruus licèt habeat cohæredẽ extraneū, pro sua parte est necessarius, nisi sub condõne fuerit institutus, h. d. No. quod in summario dixi. Simile in suo & necessario. Dixi s. eodem. l. cum hæreditate.

LEX LIX.

1 *Ius substõnis pupillaris etiam hæreditate adita non transmittitur ad hæredes.*
2 *Ius accrescendi simplex non habet locum in diuersis hæreditatibus, sed quando est vnitum cum pupillari substitutione, sic.*
3 *Ius accrescendi vnitum cum pupillari substitutione, habet locum etiam post aditam hæreditatem.*
Ius substitutionis præfertur iuri accrescendi.
4 *Dispositio huius l. an habeat locum, siue adiuit pupillus, siue non.*

Qui patri hæres. Non est alibi ista lex quæ est noua & singularis, & non hẽt parẽ nec ꝯcordantem, h. d. Ius accrescendi transit ad hæredẽ, & si est vnitū cū pupillari substõne, trahit ad eã, vt hẽat locū post aditã hrditatem, & trahatur ad bona īpuberi. h. d. Et primo ponit dictū. Secũdo declarat illud hre locū ī hærede heredis. Secũda, ibi, quod sic. ¶ Quero ante oĩa, qd vult dicere tex. ibi, nã si ipsum, &c. Rñ. hrditatis prnæ aditio obligat hæredẽ, vt cogatur hre pupillarẽ: sed obl'ones trãseunt ī hæredes. ergo hæredes hæredis hre cogũtur. Op. s. e. l. quæsitū. §. fi. Sol. ibi nõ adiuit paternã. Opp. de l. si fili⁹ q pri. in prin. s. de vul. & pup. Sol. vt ibi. ¶ Venio ad gl. magnam, & op. † ius substitutionis pupillaris non trãsmittitur ad heredes. l. qui liberis. § fi. de vulg. & pup & l. sed si plures. in prin. eo. ti. So. dicit Roge. huic fuit proprium nomen substituti expressum, ibi appellatiuū. Gl nõ dãnat hanc solu. tamen hæc est falsa, primo, quia contra tex. in l. qui hẽbat. s. de vul. & pup. secundo ꝯ rõnem, magis. n. nõ trãsmittitur quod relictū est, sub noĩe appellatiuo hæredis, q̃ sub noĩe, ꝓprio. l. cū ita. de cõd. & demõ. Vñ gl. secundo mõ, quod hic nõ venit per ius substõnis, sed ꝑ ius accrescẽdi, & hæc vera, vt statim dicã. Tertij dñt, ꝙ hic loquitur qñ pupill⁹ adiuit. in ꝯrio secus. Innuit, quod indistinctè qñ pupillus adiuit, vt tũc ius substõnis trãsmittetur ad hæredẽ, qd est ꝯ casum d. l. q hẽbat. s. de vulg & pup. & ꝯ l. j. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Tene ergo præcedentẽ sol. ꝙ hic venit per ius accrescendi, vt ꝓbat tex. ibi, accrescendi iure, &c. Sed ex. glos.
2 oppo. † Ius accrescendi, non hẽt locū in diuersis hæreditatibus, si ue deferat ex diuersis testis, siue ex vno. l. si sub cõdõne. s. qb. mod. vsusfr. amit. & l. si duob. s. tit. j. & l. 2. C. de testa. mil. & quod ibi not. Rñ. verū est iure accrescẽdi simplici, vt in ꝯriis. Sed si est vnitū cū pupillari substõne trahitur ad eã, vt porrigat ad bona impuberis. Hic est casus singularis. Pro hoc facit l. qui ex duab. in prin. s. eod.
a cū gl. & in l. 2. C. de test. mil. & quod ibi not. in vlt. sol. [a] Item ꝯ ius ac
3 crescendi non habet locum post † aditam hæreditatẽ in proprietate. l. j. in fi. s. de vsufr. accres. Sed hic filius adiuit hereditatẽ paternã: ergo nõ hẽt locū. Rñ. illud in iure accrescẽdi simplici, sed si ē vnitū cū substõne pupillari, trahit ad eã, vt hẽat locū et post aditã hæreditatẽ, & hoc est singulare hic. Quod ergo dicimus, ius accrescendi transit ad hæredes, hoc est de iure cõi. l. hæc scriptura. §. fin. de cõd. & demõ. & l. si ex plurib. de suis & leg. & l. j. §. his ita. de cad. tol. sed ꝙ trahatur ad bona impuberis, & quod habeat locū post aditã hæreditatẽ, est hic singulare, ꝓpt vnionẽ quã hẽt cū substõne pupillari. Dicit tñ glo. & bñ, qd istud est verum, cū alij iure substõnis admitti non possunt, quia non erant, vel erant exclusi. Nam si esset ius substõnis, ꝓfertur iuri accrescendi, allegat gl. de hered. &
b Fal. §. si vero. de vulg. & pup. l. qui hẽbat. melius ꝓbat in l. ij. § si duo. ꝑ. de bon. poss. fm tab. [b] Opp. de l. si ex plurib. in fi. de suis & legit. Sol. gl. ibi in vulg. hic in pup. Certe hic non loquitur in specie substitutionis pupillaris tãtū, vt dixi: immo etiam in iure accrescendi. Alij quod hic suus fuit substitutus ibi extraneus. Nec hoc placet. nam tex. dicit hic, ꝙ substitutum obligat aditio, non quod suus fuerit. Alij dicũt: quod hic erat substitutus q adiuit in parte in qua erat institutus, sed ibi substitutus non erat institutus. Sed ista sol. non est bona. Primo quia ꝯ tex. l. j. scdo ꝯ l. sed si plures. de vulg. & pup. vbi hrs institutus nõ transmittit ius pupillaris substõnis. Dic ergo ꝙ ibi in iure substõnis, hic in iure accrescendi quod transmittitur, & sic ꝯcordat cum lege illa. Opp. de l. toties. ꝑ. e. Sol.
4 vt ibi. ¶ † Quære an hæc lex locum hẽat, siue pupillus adiuit, siue non? Gl. in fi. dicit, nõ curandū de hoc. Contrariū no. & in l. toties. ꝑ. eo. & C. de cad. tol. §. sin aũt aliquid sub ꝯdõne, & illud videt verius. Si. n. pupillus non adiuisset paternã hrditatem, ius accrescendi nõ eẽt vnitum cū pupillari substõne, immo diuersa respicerẽt, qa ius accrescendi hæreditatem prnã respicit, ius substõnis hrditatem pupillarem. Sed tunc instat, qa rõ tex. est vniformis siue pupillus adiuit, siue non: cū. n. substitutus adiuit prnã ē obligatus habere pupillarem, siue pupill⁹ adiuit siue nõ, & ita loquit prima gl. hic posita, & bñ: ergo ista obligatio ad hæredẽ transit. Rñ. qñ substõ non esset vnita cū iure accrescendi, non transiret ad hrdẽ, qa est personalis obligatio. Sed qñ est vnita cū iure accrescendi, tũc transit ad hæredem, quia ius accrescendi non extinguitur cum persona: & hoc est quod dicit tex. hic coniungi eam paternæ hæreditati: & ex hoc quod ponimus hic pupillum adiuisse, apparet ꝙ non potest succedi ex vulgari tacita vel expressa.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Vltima sol. Pro hac sol. facit quod in simili dicit Bart. in l. 3. §. Cato. in iij. oppos. principio vbi alleg. istam l. de verb. oblig.

b Ale. ¶ Secundum tab. Et in l. 3. de iniust. testam. ij. resp. not. Bar. in l. re coniuncti. versicu. sed circa hoc moueo tale dubium. de leg. 3.

LEX LX.

Filium. Institutus q adit ab intestato vr repudiare ex testõ, & facit locū substituto, h. d. Opp. qd non sit necesse, qd ꝓbetur qd fuit sanæ mẽtis cū ꝓsumat, nisi ꝓbet ꝯriū. l. ne codicillos, C. de codicil. Sol. gl. qd ꝓbat eo ipso, ꝯrium non probatur. Opp. de l. nec is. §. hæres. s. eo. & l. mr. de inoffi. testa. Sol. gl. hic sciebat sibi hæreditatem esse aditam, alias secus, vt in cõtrarijs. Ista est vera, & si dicas, immò ignorabat, quia putabat patrẽ dementem fuisse, vt dr in tex. Rñ. præsumptio est quod sciuerit veritatem, eo quod filius. l. octaui. vñ cogn. Vñ illis suis verbis quibus dixit patrem dementem non creditur: sed si vere erraret in facto, credens eū dementẽ fuisse, tunc repudiasse non vr, vt in ꝯtrarijs. Alij dicunt, ꝙ hic errabat in iure, quæ solutio non est vera: per tex. qui dicit, tanquam pater demens fuerit, vnde expresse loquitur ꝙ in facto errabat, non in iure. Quid autem si in iure errabat, dicã in l. Clodius. ꝑ. eo. Non habetis hic alia.

LEX LXI.

Si minor. [a] Portio abstinentis se per restitutionem non accrescit cohæredi inuito. h. d. Opp. s. eo. l. cum hæreditate. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si minor. Not. casum notabilem, in quo portio hæreditatis non accrescit cohæredi. Et vide alium in l. hæreditatem. suprà, eod, adde alium, nisi testator præposuisset dictionem taxatiuam, quia tunc non accrescit, vt eleganter probatur in l. Lucius. §. qui habebat, infrà, ad Trebel. licèt aliqui allegent tex. in l. ij. C. de testam. mili. qui text. non bene probat, adde alium, quando suus qui habet cohæredem, abstinuit: quia tunc non accrescit cohæredi, quoad poterit suam abstensionem reuocare, vt singulariter volunt Moder. in l. fi. C. de repud. hæred. & facit tex. in §. Papin. in l. pro hæred. suprà, eo. licèt aliqui Modern. ibi contradicant.
Pom. ¶ Limita vt per Lanfranc. in l. j. in princ. C. quando non pet. par. & ibi per Ias. in vlt. col. & per alex. in l. j. §. ij. in fi. ff. de oper. no. nunc.

LEX LXII.

Antistius. Qui implet conditionem, non videtur adire, nisi expressè hoc animo fecerit. h. d. Opp. de l. iam dubitari. de hæred. insti. Sol. distingue, vt ibi, & l. j. §. sed si paterfamilias. de cond. ob caus. & l. ei qui ita. de cond. institu. Opporendi. suprà, de cond. ob cau. & l. ei qui ita. de cond. institu. Oppo. quòd non valeat ista conditio si iurauerit. l. quæ sub conditione. de cond. instit. Sol. vt gl. quia ibi iuramento futuro, hic de præterito. Et de hoc habuistis in d. l. ei qui ita. suprà, de cõd. inst. Quærit Dyn. an ille qui agit querela, in effectu videatur esse hæres, eo ipso ꝙ obtinet. Gl. format istam q. in l. quemadmodum. s. de inoffi. test. dicam in l. cùm quidam. infrà, de bono. possess.

§. Si seruus. Si dominus serui mutatur, nouus iussus requiritur. h. d.

a **§. In libro.** Furiosus non acquirit voluntate sua, sed voluntate legis, vel alterius, nisi iussu curatoris. Opp. de l. cum hæres institutus. s. eod. Sol. si filius adit sua sponte, sine iussu curatoris, acquirit sibi non patri, si cum iussu curatoris, tunc acquirit patri, vt hic, tene mente.

ADDITIO.

a In libro, intellige vt per Ias. in l. infantis. in fi. C. qui admit.

LEX LXIII.

Seruus duorum. Seruus plurium potest partem vni acquirere,& partem sibi,si fuerit manumissus.hoc dicit.Oppo.quod adeundo partem videtur adire totum ab initio.l.j.& ij.§.eod.Sol.Iurisconsul.soluit in l.cũ solus seruus,infra eod.

LEX LXIIII.

Si seruus. Seruus pluriũ pt oĩbus necessari⁹ hæres existere.h.d.Opp.seruus cõmunis nõ pt institui hæres necessarius ab vno ex dominis.l.sed si conditioni.§.si seruũ cõem.§.de hrd.insti.& Insti.de dona.§.fi.So.sm iura Digestorum debetis intelligere,quòd omnes dñi simul decesserunt.l.duo socij.de hęred.instit.vel omnium hæreditas peruenit ad vnum:hodie autem procedit sine dubio , quod potest seruus communis institui ab vno ex sociis l.j.C.de com.ser.manumis.

LEX LXVI.

Seruus communis. Ex cõiunctione legati, in hęreditate loc⁹ est iuri accresce.h.d.Et est no.lex in legato proprietatis, dic esse secus in vsufructu.Item in gl. vide eam,& vide quod dicã in l.prox.Opp.de l.& Proculo.§.de leg.ij.vbi non est locus iuri accrescendi.Sol.ibi in legato proprietatis,hic in hæreditate.Et est ratio,ne quis decedat pro parte testatus , quod in legatis cessat:& vide quod per me not.in d.l.& Proculo.Sed contra hoc opp.l.j.§.j.de vsufru. accres.So.illud est verum in vsufru.aliud in legato proprietatis. tene mente istam glo.& not.& signa eam.

LEX LXVII.

1 *Hæres institutus insolidum,an si decedat intra annum transmittat ius deliberandi ad plures hæredes,an poterunt adire separatim.*

Cum solus seruus. Seruus plurium põt separatim adire pp separationẽ quę a lege inducitur,licèt non a testatore.h.d.Per hoc apparet solutũ contrariũ quod feci in l.seruus duorũ.§. ¶† Quæro hæres institutus insolidũ decessit intra annum,& transmisit ius deliberandi ad plures hæredes,vtrum hẽbunt necesse omnes adire simul an poterit quilibet separatim?Dic ꝙ quilibet separatim,vt hic, licèt.n.in persona morientis id ius non esset diuisum,tamen in ꝑsona hæredis per legem diuiditur,sicut cætera iura hæreditaria:& poterunt separatim adire vtilitatis causa,ne alterius festinantia alteri noceat,vt hic.& l.legatarius. in princip. §. de legat.j.& aliis postea repudiantibus,vel exclusis,erit locus iuri accrescendi in hæreditate,vt suprà eodem.l.proxim.

LEX LXVIII.

1 *Gradui præcedenti quandiu est locus,non venitur ad sequentem, & numer.3.*
2 *Hæreditas habetur pro repudiata,transacto tempore.*
4 *Institutus,& substitutus quando concurrant.*
5 *Adire quando videatur,qui non adiuit intra terminum,vel repudiauit.*
Contumacia semper interpretatur in id,quod contumaci est deterius,aduersario vtilius.
6 *Practicam huius l.& quantum tempus statuere debet iudex.*
7 *Tempus hæredi ad adeundum,qui possunt petere vt statuatur.*
8 *Substituto statuitur terminus stante tempore instituti, qui incipit finito tempore instituti.*
Dilatione pendente potest dari a iudice alia dilatio,quæ incipiat illa finita.
9 *Electi si fuerunt tres Potestates vnius terræ,vnus post alium,si secundus decedat deliberante primo tertius admittitur.*
10 *Testator si filio instituto pupillariter substituit Titium, & quandocunque Titius decesserit sine liberis substituit ei Semproniũ,Titio prædefuncto,deinde pupillo,Sempronius admittitur ex substitutione pupillari.*

a **Quandiu institutus.** Sequentes in gradu nõ admittũtur nisi primis exclusis,ideo primis statuitur tempus ad adeũdum,vltra quod nõ audiuntur.h.d.¶† No quod quandiu est locus gradui pręcedenti nõ venitur ab sequentem.¶Itẽ no.† ꝙ transacto tempore hrditas habetur pro repudiata. ¶ Op.de l.fi. extra de vul.& pup.Sol.vt ibi,quia ibi est locus in portione repudiata.¶ Op.de l.fi quis ita.§.de hered.instit.nõ est cõtra,vt ibi patet.¶ Op.de l.& si fine.§.sed quod Papinianus.§.de minor.† Sol.glos.no.quandiu institutus potest admitti iure communi,non est locus substituto:secus si iure speciali per restitutionem, vt ibi. Idem si restitutio concederetur ipso iure sine remedio pretoris viui.l.fi.C.de rep.hæ.& ibi not.¶ † Opp.& videtur ꝙ institutus & substitutus cõcurrant.l.si paterfam. Titium.§.de hrd. instit. & Instit.de vul. & pup.substit.§.fi.in fi.Fallit ibi propter repugnantiam iuris & rationis. & est idem casus in l.cum proponas.C.de hæred.insti.& est alius casus in l.si libertus patrono.§.de bon.liber.Et põt addi tertius,vt id,qd dicitur in patrono,idẽ dicatur in filio,& dixi in l.pro hærede.§.Papinianus.§.eo.¶ Venio ad vltimam gloss.ᵇ & oppo.† qui non adiuit intra terminum nisi repudiet, videtur adire, vt C.eo.l.fin.§.si autem hoc.& §. si quis autem temerario.Sol.hæc lex hodie corrigitur per istam,sm Azo.& Hugo. Alij dicunt,& ista est vera & notabilis,ꝙ in illa statuitur terminus ad instantiã creditorũ:hic substituti,qd perpetuo tene mente.Istã tenent doct.ibi,& bene.Ratio, qa cõtumacia semper interpretatur in id quod contumaci est deterius,& aduersario vtilius.l.de ætate.§ qui tacuit.§.de inter.actio.Vnde quãdo statuit terminus ad instantiam creditorum,interest creditorum vt habeatur pro adeunte,vt habeant quę conueniant.Sed qñ statuitur ad instantiam substituti,interest eius ꝙ habetur pro repudiãte , vt sic possit adire,ita loquitur hic,& hoc verissimũ in hærede instituto pure.Sed si sub cõdõne potestatiua esset institutus,& ei eẽt statutus terminus ad cõditionẽ implẽdã & ad adeundũ,nec adimpleuit,nõ habetur pro adeunte,qa nõ potest,cum non sit impleta cõditio.l.si quis instituatur,in prin.de hær.insti.& in l.§i seruus.de bonis autho.iudicis possid.vt dixi in l.si qs suus.de iure delib.Itẽ hæc vera in hærede,q põt adire de iure ciuili:sed in eo, qui non põt aliter succedere,nisi ꝑtratab.secus,qa ibi requirit expressio verborũ corã iudice,vt C.q admi.ad bo.poss.l.fi.Item ex eo † qđ dicit ad instantiã creditorũ,&c.& intelligas practicã huius legis,ꝙ hoc habet facere iudex ad petitionem eius,cuius interest.Et aduerte,qa vr̃ ꝙ iudex nõ possit statuere minorem terminũ centũ dierũ.l.j.& ij.§.de iure deli.& ibi , de hoc dr̃.In casu tñ sufficiũt tres mẽses.l.fi.§.j.de iure delib.¶† Quæro q sunt isti qui possunt hoc petere,vt tps statuat,Rñ.substituti, creditores, filius q sperat mouere questionẽ inofficiosi,vt hic in gl.magna. ¶† Quæro quõ statuit hic terminus substituto,Rñ.gl.ꝙ terminus substituti incipit finito tpe instituti.Vide gl.& no.ꝙ licèt dicatur.C.de dila.l.siue pars,quod pendente dilatione officiũ iudicis conquiescat,interim tñ poterit dari dilatio, ᵈ quæ incipit post illã finitã,qđ not.Dy.† istũ vers.is aũt.inducit ad qõnem.Si tres fuerunt electi potestates vnius terræ vnus post alium:& secundus decedat deliberante primo,ꝙ admittatur tertius. argu.§.de condi.& demon.l.pater.ita dicit ipse.Hanc qõnẽ tangit Cy.in l.post.aditã.C.de impub.& aliis substit.facit quod dicã in l.cũ sub hac.§.de cond.& demon.¶† Quæro iuxta prædicta,ᶠ testator filium hæredem instituit,& ei pupillariter substituit Titium, quãdocũq; decesserit Titius sine liberis,ei substituit Sẽproniũ:cõtingit ꝙ Titius ante pupillũ mortuus est,demũ morit pupillus,quæro an Sempronius ei possit succedere ex vigore pupillaris substitutionis?Et hic est casus quod sic,quod clarius apparebit respõdẽdo ꝯriis.Cõtra ꝑdicta facit l.si mr̃.§.j.de vul.& pup.&ibi not.sed responde,vt ibi.Itẽ facit ꝯ:qa Sẽproni⁹ substitutus fuit Titio,non pupillo,sed rñsio apparet per hanc legẽ, quia gradu primo substitutionis perẽpto,admittitur sequens:item facit ꝯ,iste substitutus fuit Titio,qui erat extrane⁹,ergo in ei⁹ ꝑsona fuit substitutio fideicõmissaria,& sic pupillus nõ põt succedere directo.Rñd.iste substitutus fuit cõpẽdiose,quę ꝯtinet vulgarẽ,vt dixi in l.Cẽturio.Videtur ergo dictus Titius pupillariter substitutus,& si Titius hæres nõ erit.Semproniũ substituo, & vr̃ secundus gradus substitutionis.l.pater.de vul.& pupil.q secundus gradus,quo ad Titiũ est vulgaris, quo ad pupillũ est pupillaris.Sed si prima fuisset directa pupillaris,secunda mere fideicõmissaria,tunc secunda nõ posset habere locum,nisi ex substitutione adeatur hæreditas l.apud Iulianum.§.idem Iulianus.ad Treb.& l.itẽ tñ.§.qui suspectam.eod.tit.Sed si prima esset mere fideicommissaria,& secunda idem,tunc licèt primum fideicommissum deficiat,remanet apud hæredem cum onere suo , & sic debetur secundo.l.j.§ pro secundo.C.de cadu.tol.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Quandiu institutus.Et vide Bar.in consi.209.alle.istam l.§.is autem. vide ibi oĩno,quod pulchre loquitur. Et vide quod nota.Angel.hic , & Bald.de termino dato ad probandum,vide eum l.si quando.& ibi dedi remissiones.C.de inoffi. testa.

b Alex.¶ Vltimam gl.adde Bald.in d.l.fin.§.finaũt hoc aliquis.C.de iure deli.& ibi bar.& bald.in rub.C.de suc.edi.in 1.col.& omnino vide no.per Imol.in l.si quis instituatur.suprà,de hæred.instit.Et ad dictum Bar.hic de contumacia,vide Pau.de Ca.hic,& Bal.in l.deberi.C.de fideicom.liber.vbi quod quælibet leuis causa excusat contumaciã, & pro not ponit Francis.de ater.in l.2.C de succes.edic & idem quod tenet bar.hic,ponit gl.& bar.infrà,in l.quæ dotis,suprà,solu.ma.& ibi Pau.de Cast.& ale.

c Pom.¶ Ratio quia.Idem tenet bart.in l. quæ dotis.in 1.col. versi.si vero est acces.ff. soluto matrim.

d ¶ Dari dilatio. Vtrum pendente dilatione,possit alia dilatio dari,vide bar.in l.2.in vlti.dicto.infrà,de re iudi.

e ¶ Quæro.bart.consuluit super hoc consi.incip.quidam nomine Titius habens filium &c. Adde quod Paul.de Ca.etiam illam sequitur,dicit bal.hanc decisionem valde commendare.Idem facit ang qui dicit se consuluisse Florentiæ,& Pau.de Cast. se consuluisse Vicentiæ.de quo vide eius consi.351.

f Pom ¶ Prædicta. Vide Pau.de Cast.consi.356.pro ista opinio. est tex.secundũ Ias.ibi in l.si Titius.ff.de vulg.& pupil.ita etiam tenet iac.vbi dicit se sæpe de facto consuluisse,in l.fi.in 2.q.princip.bar ff.de vulg.contrarium tenet Old.consi.177.incip.testator.in vlt.suo testã,vide Ray.in repe.l.Gallus.§.&quid si tantum.ff.de libe.& posthu.vers.4.quæro.Et ad istam q.vi.le bar.consi.incip.quidam,& alex.consi.4.in 1.vol.Vide etiam alex.consi.1.in 1.vol.vbi limi.

Paris.¶ Vide paul.de Ca.consi.353.& alex.late consi.1.vol.1.

LEX LXIX

In plurium. Siue succedat de iure ciuili,siue de iure pretorio,scripti præcedunt legitimos,etiam si conditio sit adiecta,& interim non potest repudiari nisi coram iudice.h.d.¶ Opp.gl.ad fi.legis.de l.is potest.& l.is qui.§.j.§.eo.Solu.hic coram iudice repudiauit.ita notat hic,& in contrariis,& in l.i.de cura.bon.dan.Vel dicit,quod hic extiterat conditio,prima solu.est magis notabilis.

LEX LXX.

Si seruum. Seruum alienum ab hostibus redemptũ põt quis sibi necessarium hæredẽ facere,sed domino primo æstimatio debetur: hoc dicit. hic est glo.quæ ponit qualiter iste redemptus teneatur,cui & ad quid.

§.Si quis hac lege. Pōt qs pro parte tēporis esse ne cessarius, & pro parte voluntarius.h.d.Vide pro hoc quod no.in l.iij.§.pen.ī.de hæred.instit.

1 *Verba quando sunt scripta in personam, non extenduntur ad fieri faciētē, secus si sunt scripta in rem.*

2 *Dictio quid, verificatur in qualibet particula.*

§.Prætor ait. Qui amouet aliqd ex hrđitate anq̄ abstineat, mala fide, pdit bñficiū abstinēdi, sec⁹ si post abstēsionem.h.d.vsq; ad fi.& primo ponunt̄ verba edicti: Scđo Iurisc.ponit casum in edicto.Tertia incipit expōnē. Scđa ibi, si qs su⁹. Tertia ibi, nō dixit. Per hoc qđ dixit, si qs su⁹, apparet expō illorū verborū, eū eā ve, positorū in edicto.Nā sumit eū.s. suū, vt hic vides. Vide tex.dū dicit, nō dixit, Prætor hic exponit a verba edicti, factū erit, &c. Not. ex hoc vers.† qđ qñ verba sunt 1 scripta ī psonā; vt si quis occiderit, si qs percusserit, si qs furatus fuerit, & similia, nō porrigūtur fm ppriā signationē, ad eū q fieri fecit: sed qñ verba sūt scripta ī rē, hoc ē gnaliter, seu impsonaliter: vt si hoc factū fuerit, & similia, nō dicit per quē, & tūc ex ppria signatione porrigūtur ad fieri faciētē, de quo p Ia.de Are.ī l.aut q aľr.in fi.ī.qđ vi aut clā.& l.hæc verba.ī.de adu.Dixi plene ī l.nō solū.§.si mādato.& §.Procul⁹.ī.de iniu. Dicit tex. ait ptor. 2 hic exponit verbū, ex hrđitate.† No.φ dictio qđ, verificat̄ ī qualibet particula rei, iō gl.q ē ī l.j.§.j.de ope.no.nū.dū tex.dicit, qđ opis, exponit, qđ.i.φ: qa pfectū opus reqritur, q.d.qđ verificat̄ in qualibet particula. Tex.dicit hic amouisse, hic exponit verbū amoueret̄.Op.gl.& vr̄ φ talis error nō excuset eū.l.eū q.§.si iniuria.de iniur.& l.j.s.de legi.Dy.dicit, dic vt no.in d.l.eū q.in fi.Vel dic tu, spāle hic ī aditione hrđitatis, q̄ ɔsistit in solo aīo.l.p hrđe. §.j.fm Dy.Tu dicas, φ in d.l.eū q.aīus erat delinquēdi, & ideo punit̄ si aliū offendit, quā crediderit: hic vero non erat aīus delinquēdi. Ad d.l.j.de legi.dic, φ posito φ illa ignorātia dēt puniri: hic tñ nō dēt puniri tanta pœna vt perdat bñficium abstinendi.

ADDITIO.

a Ale.¶ Nota. Vide omnino Bal.in c.1.de benefic.fra.quod facit ad not.per Bar.in l.inter stipulantem.§.sacrā.de ver.obli.Adde tu videndū Bal.cons.52.lib.4.vbi consuluit super statutis Mediolani.quibus cauetur: vno φ nullus corporaliter puniat̄ nisi lege minicipali caueatur: altero vero cauetur φ homicida capite puniatur, ita statim φ moriatur: an vigore huius statuti mādās homicidiū puniatur? Bal.dicto cōsi.determinat, φ nō puniatur, & đ decisione Bar.vide Pa.đ Ca.hic & Cy.ī l.si p aliū.s.ne qs eū q̄ ī i⁹, vocat⁹ ē vi exi. Paris.¶ Vide Alex.consi.65.not.17.vol.4. Item non habet locum in eo qui occidit ad sui defensionem, nec in furioso, vt per alex.consi.144.no.6.vol.2.

§.Hæc verba. ¶ No.ex hoc §. φ illæ leges q̄ pp delictū priuāt aliquē a liquo bñficio obtinēdo, nō hñt locū post bñficiū iā obtētū, qđ pt ad multa facere. Opponi.de l.fi.C.de repu.hære. Sol.fateor, φ sponte qui semel abstinuit, potest redire ad hrđitatē: sed delinquēdo nō videtur ad eā redire. Facit l.si quis extraneus.suprà, eo.& ibi vide rationem.

LEX LXXI.

1 *Dilatione data decem dierum si ille cui data est dilatio, expedit prima die, iudex potest procedere quia finita causa dilationis, est finita dilatio.*

a 1 Si quis hæres. Finita cā dilationis, finit̄ dilatio.h.d. Et est bona lex, per quā dixi† iā pluries facto si iudex dat alicui terminū triū dierū ad rñdēdū pōnibus & ille rñdet primo die φ ammō iudicis officiū pt pcedere sicut si illa dilatio eēt finita, nec illū vltimū diē expectare dēt, vt hic, & l.a filia.§.fi.ad Tre.Op.de l.ī illa stipľone, si calēdis.& l.insulam.ī.de ver.obli.& s.si qs cau.l.si eū.§.j.Sol.hic loqt̄ in hrđitatibus, in qbus dies sola nō impedit aditionē. Et vide gl.dic ad alia ɔ̄ria sequitur in sequēti contrario. Pro hoc vide gl.in l.iij.s. de condi.instit.dicit gl.in d.l.insulam, sed in illis non erat finita causa dilationis omnino, vt ibi patet, sicut in sequenti contrario.

ADDITIO.

a ¶ Si quis hæres. Not.ergo φ citatus ad certā diē cōparere: φ etiā voluit Raph. in l.stipulatio ista.§.inter certam.& ibi dixi remissiue de ver.obli.& ēt ad Bar.hic, adde quod no.Bar.in l.qui ante calēdas.de ver.obli.& in l.quādiu.s.eo.& in l.2.ī.de re iud. Sed φ si aliquis est citatus, & constat eum comparere nō posse, an interim manus iudicis sint ligatæ. Dixit inn.quod sic. Fallit in electione, vbi impeditus non expectatur, vt in c.cū īter vniuersas, & ibi per eum.de electio.& idem dicit Bal. in oībus publicis actibus, qđ est in electione ne propter paucorum absentiā, publica vacillet vtilitas.l.2. C.de decu.lib.x.ita dicit Bal.in c.1.de mil.vas.qui cōt.est.in ver.pone aliquis est citatus, &c. dixit tñ Host.& io.And.in nou.in c.irrefragabili.de of.or.vt refert Bal.in d.c.1.φ qñ statutus est alicui terminus ad se corrigēdū & certū ē φ non vult se corrigere, φ nō dēt expectari. Et ad pdicta faciūt quæ no.doc.in c.ab excōicato, de res.Bar.& Bal.ī l.siue pars.de dila. Pom.¶ Ad istam l.vide ale.in l.nemo potest.ff.de le.1.& in l.1.C.de iur. deli.adde quod Pau.de Cast.infert hāc legē ad duas quæst. maxime ad statutum Florentinū, dictās qđ appellari dēat intra x.dies: & postea hēat 60.dies ad prosequendam appellationē, φ si quis primo die appellauerit, quod statim incipiunt currere 60. dies, nec expectari dēt lapsus x.dierum, ar.huius l.dicit tamen φ aliqui cōsuluerūt cōtrariū.itē inducit ad aliā quæst.quod si marit⁹ relinquit vxori vsumfru.toto tpe vitæ suæ, dūmō vidua steterit, & post mortem reliquit alteri, & mulier se maritauerit, quod ille alter substitutus dēt statim venire, nec expectare mortē mulieris.per hāc l.& per id quod ponit ioan. And.in Spe.in tit.de secun.nup.super rub. Non obst, quia dixit post mortem mulieris, quia censetur se retulisse ad casum quo mulier non nupserit. Sed si cogitasset quod debuisset nubere, eo modo substituisset in illum casum, cum in ambobus finiatur vsusfructus & si expressit vnū casum, veniat alius.arg.l.mulier.infrà, ad Treb non ob.etiā l.Publius.§.1.de condi.& demon.quia ibi expectatio temporis potest esse proficua, ei cui fuit post legatum. At hic mulieri non potest esse proficua, sed hæredi tantum.

LEX LXXII.

1 *Filius tenendo feudum vel emphyteusim an videatur hæres.*

Si quis non quasi. Quod qs facit vt filius, non vt hæres non inducit immistionē. hoc dicit. Puto ēt, quod si dixit, quasi hæres simpľr, φ intelligat̄, vt filius, fm ea quæ habuistis in l.p hærede.§.si quid tñ.s.eo. & in l.si 1 patroni.in prin.ī.ad Tre. Et faciunt ista,† an filius videatur hæres tenendo feuda, & emphyteusim. Et hic videtur quod non sunt hæreditaria, vt dixi in l.patroni.in prin.s.allega.

LEX LXXII.

1 *Filius petēdo iuramētum fidelitatis, nō videtur se immiscere, nec etiam petēdo possessiones emphyteuticas, quæ ex forma pactorū debent venire ad filios.*

1 Qui putat se. Condō dādi implet̄, si datur plus, secus si minus.h.d. Inducit Dy. legē pcedēte,† qđ filius petēdo iuramentū fidelitatis, nō vr̄ se immiscere, cū illud ptineat ad filios, vt filios, nō vt hrđes. Idē dico si peteret possessiones emphyteuticas, q̄ ex forma pactorū dēnt venire ad filios, vt ad filios. De quo p Dy.in l.si patro.in prin.ad Tre.dixi in l.vt iurisiu.§.si liber.de ope.lib.Op.de l.cui fundus. in prin.ī.de ɔdi.& dem.Sol.ibi erat adiecta ɔdō plurib.hic vni.¶ Oppo.l.si qs extraneus.§.sciendum.s.eo.Sol.ibi est causa prorsus diuersa.

§.Qui bona fide. Liber putās se seruum iussu alterius adeundo, non obligatur: secus si sua sponte.hoc dicit cum §.sequen.qui incip.de eod.

§.De eo. Op.s.pxi.§.Sol.habuistis in l.q in aliena.§.ij.s.e. Et si qdē ille, q adiuit, fuit eius ppositi, vt oīmō vellet eē hrs, si vľ sibi, vľ alij acqrat, adeūdo efficit̄ hrs. Sed si dubitat̄ an voluerit eē hrs, & tūc aut adit iussu alteri⁹, & nō psumit̄ acqrere sibi, vt s.pxi.§.aut sine iussu adit, & tūc vr̄ velle eē hrs, & sibi acquirere, & hoc idē vidistis in fi. in d.l.q in aliena.§.ij.s.eo.

LEX LXXIII.

Ex semisse. Qui adiuit ex pte minori cū deferret̄ hrđitas p maiori, nō obligabit̄, si eius erat ppositi.h.d.¶ Op.l.ex asse.s.e.So.gl.ibi sciuit se institutum in totum. hic ignorat.¶ Op.l.si quis mihi bona.§.qđ si ex pte.s.e.So.gl. ibi in iubente.hic ī adeūte. Hoc nō placet. Dy.qa q̄tū ad hoc, iubēs dēt eē certus.l.pr̄.in prin.ī.e.Vñ solue, vt sequēs ɔ̄riū.¶ Opp.de l.si qs exne⁹.§.sciēdū.s.e.& l.illud.s.si pars hære.pe. Dic aut sciebat se institutū ī pte maiori, & ē hrs ī totū.l.j.& l.ij & l.si ex asse.s.eo.aut ignorabat, & tūc aut erat eius oīno propositi, vt vellet oīno esse hrs p quacūque pte, & tūc hrs erit sine dubio. Aut erat eius ppositi, vt vellet eē hrs p maiori, & nō erit, vt hic. Aut dubitabat, & tūc aut ē sibi vtile φ sit hrs p maiori, & ex hoc fit ei⁹ ɔdō melior: & psumit̄ φ voluerit eē hrs in totū. Aut ex hoc fit deterior eius ɔdō, & tūc secus.l.si qs mihi bona.§.qđ si ex parte s.eo. Aut dubitat̄ vtrū sit ei vtile, aut nō, & tūc intelligo φ erit hrs p maiori parte, si voluerit esse hrs, aľs secus, vt d.§.quod si ex parte.

LEX LXXV.

1 *Gerundiū si respicit verbum vel participiū futuri temporis, inducit conditionem: secus si præsentis temporis, quia magis venit ad modificationem.*

Si tu ex parte. Quocūq; iure adit̄ portio alia q̄ pt acqri sine noua aditiōe acqrit̄. Itē q ex instōne repudiat ptē, pt in alia pte ex substōne succedere, & repudiatā iure accrescēdi hēbit.h.d.& ē fortis lex. Diuide, Primo ponit vnā q̄st.qñ qs adiuit ex substōne, & postea extat ɔdō instōnis, & ad illā rñdet. Scđo qñ repudiauit ex instōne, & postea vult adire ex substōne & ad illā nō rñdet. Tertio rñdet cuidā q̄oni, p quā apparet sol.pcedētis. Scđa ibi. Itē si tu. Tertia ibi, rñdi, nō dubito. Dicit tex.omiserit aditionē, deinde repudiauit Titius cohrs, cui fuisti substitutus, & adiuit alius cohrs. Dy.dicit, φ tex. Titianæ ptis, determinat verbū, substōne, q.d. adeūdo ex substōne ptis Titianæ, hoc est, ex substōne facta in pte Titij. Dicit tex. partē, an tuæ partis Titio cohrđi iure accrescēdi delatā: Rñ.qđ sic, vt patet ex sequentibus. Dicit tex. vindicare, hoc est dicere, in potestate mea est, habere ex substitutione, & repudiare ex institutione, & ecōtra. Dyn. ¶ Pro declaratione legis reuoco in dubium casum in j.parte legis, quem glo. legit duob.mod. Primo in duobus institutis.s.quod Seius in duabus vnciis sub conditione, & Titius pure in decem, & Seius Titio substitutus, & hoc in j.glos. Istam tenet gl.quæ mihi nō placet. Nā si essent tantū duo instituti, statim cū Seius adiuit ex substōne, esset hrs in totū, nec expectaret̄ ɔdōnis euētus.l.cū hrs.in fi.s.e. Sed tex.hic innuit ɔdōnē expectādā, a ergo, &c. Nisi substinēdo diceremus, vt dixi ī l.q ex duobus. in prin.s.eo. Vñ alij antiqui legabāt, in tribus institutis.& hæc lec. ponit̄ in glo.super verbo ad me.quā vide. Istud placet, φ essent tres īstituti, & tūc est necesse qđ expectetur ɔdōnis euētus, saltē pro dimidia.l.liber hō.§.si ita.s.de hrđ.insti. Tñ tenēdo hāc lect. placet, vt exponamus tex. vt fiat mutatio psonarū.s.ad me.i.ad te, & mihi.i.tibi. Tñ ab illa lec.gl.recedit dicēs, φ ille casus est in §.pxi.sed nō est verū. Ille.n.differt ab isto, qa ibi primo repudiauit partē suā, postea adiuit ex substōne: hic primo ex substōne adiuit. ¶ Venio ad fm casum, & hic §.variat̄ duo.mo. Primo qđ essent duo instituti, φ gl.nō placet, & merito, qa tūc hēret totū ille adiens ex substōne. Dic ergo, φ erāt tres instituti, vt appostillaui legēdo literā.¶ Sed q̄ro, qđ iuris de hac quæst.cū nō rñdeat̄ ad eā: Rñ rñsio colligit̄ ex sequēti rñso, qa licet repudiauit partē suā, tñ adeūdo ex substōne hēbit iure accrescendi partē illius partis: vel totā, si duo essent instituti.¶ Op.ad prin.in l.si solus.ī.eo.

ADDITIO.

a ¶ Expectandam. Barto.alleg.contrarius in l.fina.ī.eod.ideo vide quæ scripsi in l.quidam elog.o.C.eod.

eo.Sol.illa lex istã,& similes gloss. ¶ Op.l.sicut.C.de repud.hæred.vbi q semel repudiauit,non põt iterũ adire.Sol.fateor eo.iure,sed alio iure sic,vt hic,& l.fi.§.j.de vul.& pup. ¶ Venio ad tertiã,& vlt.partẽ,& dr hic,ꝙ possũ vnã instõnẽ adire,& aliã repudiare.¶ Opp.de l.qdã elogio.C.eo.& s.eo.l.ij. Sol.aditione partis qs hẽt totũ,nisi prius repudiauerit aliã partẽ,tunc.n.adeũdo aliã partẽ,de parte repudiata non habet,nisi quatenus ei accrescit,ita loquit hic.Sed ꝯ hoc est ĩ ptãte sua habere iure accrescẽdi,vel iure instõnis.ꝯ l.si qs hrs.in prin.s.eo.So.ibi dixi. Et ꝓbat per hãc legẽ quod si qs incipit ab aditione partis aliam partem eo iure quo sibi delata est in testõ.cogit hẽre,vt hac lege ĩ prin. etiã inuitus.d.l.si quis hrs.Sed si quis incipit a repudiatione, postea adeundo partem poterit illã hẽre iure accrescẽdi.Et hoc est quod in fine hic dr,ꝙ ꝑt habere,vel ex iure instõnis vel iure accrescendi.¶ Vltimo not.† quod gerũdium,si respicit verbum vel participiũ futuri tẽporis inducit a ꝯdõnem,vt hic,ibi,quin ex substõne adeũdo,&c.& gl.exponit,adeũdo.i.si adiueris. Sed si gerundium respicit verbũ,vel participiũ pñtis temporis,tunc non induceret condõnem, sed magis veniret ad mortificationem,seu qualificationem actus,vt j.de vi & vi arma.l.vim facit.

ADDITIO.

a ¶ inducit.Vide quod dixi in l.prima.de offic.consu.Vide Ba.in l.a.C.de ser.fugiti. in l.siue possidetis.C.de proba.& quod no.Bald.in l.solennibus.de fide inst. Quid in supino?vide glo.in l.Mænia.sol.matrimo.Et de gerundio,adde no.per Bart.in l.1.ad fin. de condi.& demon.in extranea ad reprimendum.in versicu. ne ex eorum.& Bald.in l.id quod pauperibus.de episco.& cler. Et dicit quòd importat causam finalem.& vide Bald.in l.si ex cau.in 5.quæstio.de non nume.pecu.& Bald.in l.falsus.C.de fur.& Salicet.idem sing.dicit in l.1.de his qui latro.occult.

LEX LXVI.

1 *Consequenti posito sequitur positio antecedentis,in his quæ pendent ex nostra mera voluntate.*

1 Illud. Qui vult consequens,vult & antecedens.h.d. Vel sic, Ad positionẽ † consequentis,sequitur positio antecedentis.h.d.Ista l.procedit in his,quę pendẽt ex nostra mera voluntate:in aliis vero nõ procederet:vt puta,si ego produco sententiã,sequitur ne de necessitate,ergo præcesserunt acta? Certe a nõ,a nisi ꝓbet.l.ꝓlatã.C.de sent.Itẽ si ꝓbo,ꝙ aliqs est ordinatus sacerdos,seqt ne de necessitate,ergo alij ordines ꝑcesserũt:Certe nõ,vt c.ij.ex.de cle.peregri.& ibi per Inn. Huic legi cõcor.l. ad rẽ.& l.ad legatũ.s.de proc.Cætera omnia dic,vt in glo.& bñ. Opp.gl.de l.itẽ apud Labeo.§.si quis.Sol.illæ causæ se compatiũtur.l.nunquam.de priuatis deli.istæ nõ.l.quandiu.s.secundũ Dy.

ADDITIO.

a Alex.¶ Certe non.limita nisi præcessisset decennium,secundum Mod.in l.qui in aliena.in prin.s.eo.facit l.sciendum,cum materia,de verb.obl. Vide Bart.in l.à diuo.§. in védõne.vers.quæro ergo si reperiũtur,de re iud.Adde qd not.Inn.ĩ c.super his.de acc. & in c.innotuit.de eo qui fur.or.susce.adde secundũ Pau.de Cas.ꝙ ille qui vult vnũ,censetur & velle aliud,sine quo illud esset inutile,vt C.de fidei.l.quãuis.& l.fi.s.de diuor.

LEX LXXVII.

1 *Adire an videatur, si quis plusquam pro parte sua dominium interposuerit.*

a Duo fratres. a Visus rerũ cõiũ,aditionẽ hrditatis socij nõ inducit,nisi quis vltra fecerit quã ex necessitate cõionis facere teneretur.h.d.& not.ipsam in casu 1 suo.¶ Quæro,†quõ cognoscat,vtrũ qs plusꝙ ꝓ pte sua dñatione ĩterposuerit,vt ex hoc videat adire:Rñ.qdã,vtputa,alienãdo b insolidũ tũc vr adire,vt hic ꝯm quosdã.Tu dic b qdã sunt q ꝓ parte expediri nõ possũt,& tũc de necessitate cõionis,qs hẽt necesse illud facere ĩsolidũ,& eo casu nõ vr adire,nisi ei9 animi fuerit,vt hic ꝓbat,& in l.si cũ vno.s.si ex nox.cau.aga.& l.si cões, & de nego. gest.& famil.ercis.l.hrdes.§.si vn9.Quædã sunt quæ pñt expediri ꝓ parte.vt exigere a debitore cõi, & illa si faceret insolidũ ĩduceret aditionẽ,qa ĩ plus pte sua dñiũ interponit.ita loqt hic,& dictę leges ꝓbãt.¶ Quero,ista lex loqt qñ frater dicit ex illo actu noluisse se adire hrditatem qd eꝯ si ipse,vel hæres eius affirmat se ex illo actu voluisse adire,& aduersarius negat, quid iuris:Dicam in l.gerit.j.eod.tit.Oppo.glo.l.merito.pro soc.dic, ꝙ illa concordat,vt in his quæ pñt fieri insolidum iure cõionis, sic facta esse intelligantur:alias secus,vt patet in iam dictis.

ADDITIONES.

a ¶ Duo fratres. Per hanc legem Pau.de Castr.secundum ang,Rich.& Bald.quòd si sint duo fratres habẽtes domũ cõmunem,& vnus se absentet,& alter inhabitat totam domũ,& reuertatur ille qui se absentauit, quòd non potest petere pensionem partis suæ,licèt per plures annos steterit absens,quia non potuit habitare pro parte,cum esset communis:& hoc etiã probatur hic,quia quando est actus,qui non potest geri in partem vnius quin geratur in partem alterius,nõ inducit aditionẽ,vt intelligũt hic docto.

b Pom.¶ Tu dic. Vide Fel.in c.1.de probat.

LEX LXXVIII.

1 *Casus in quibus etiam secundum ista tẽpora,per filium non quærebatur patri.*

2 *Patri quæ per filiũ acquirũtur,primo acquirũtur filio,postea per ipsum patri.*

a Placet. a Quæ nobis acquiruntur per eos, q sunt in ptãte nr̃a mometo nõ resident penes eos.h.d.vnũ dicit ista lex.s.qd dixi ĩ summario.Aliud ꝓsupponit.s.ꝙ qcquid acqrit fili9,acqrit patri:& tñ hæc lex principaliter ñ dicit,ꝯm Dy.sed ꝓbat ĩ l.j.j.si qs a par.fuer.ma.Et ad illud ꝓpe accedũt oĩa ꝯria hic signata.¶Opp.de l.si id qd dñs.s.de ꝯdit.indeb.Sol.gl.ibi in naturali obligõne,hic in ciuili acqsitione. Dy.hoc reprobat,qa ibi naturalis obligõ qrit per filiũ patri.l.frater a fratre.s.de ꝯdit.indeb.Sed attende,quia glo.ibi inter illa facit drĩam. Nã naturalis obligõ nõ ita patri acquirit,quin remaneat ẽt apud filiũ, sed in ciuili acquisitione,in hoc nihil apud filiũ remanet per hãc legẽ, ita dicit gl.ĩ d.l.frater a fratre, sed hoc ibi reprobo.Nam naturalis obligõ facilius trãsfertur,quã ciuilis.l.si ei9.ad Treb.So.ergo ꝙ ꝑriũ loqt in obligõne naturali,qa ipse dñs tenet seruo,vel pr filio,q sibi non qrit.ne sibiipsi obligari videat.h.d.Dy.hic,& gl. in d.l.si frater a fratre.& idem Dy.in l.si qs pro eo.§.j.j.de fideius. ¶Opp.j.de sol.l.q hoiem.§.qdã.Gl.hic,& ibi inuoluit se in isto contrario.Veritas est,ꝙ filius est hæres,& ꝙ actiones confunduntur,& sic ad patrẽ transfertur hrditas,ꝓut est apud filiũ,vt l. ꝯria:sed hoc totũ expediat vno instãti,ita ꝙ momento nõ remaneat apud filiũ.ita loquit hic tex.Op.de leg.j.l.cũ filio. Gl.dicit sol.vt ibi,qa apud filiũ remanet nudũ nomẽ hrdis,absq; aliquo iure.Op.l.qui hæredi.in prin.j.de condit.& demõ.Sol.glo.ibi,vt scripto non vt hæredi.Dy.dicit, ibi loquitur in his q sunt facti, hic iuris.Mihi vr,ꝙ qlibet solo veritatẽ cõtineat,& idẽ.nã ibi loquitur in cuius persona debeat impleri ꝯditio,ꝙ est facti,in quo inspicit solũ ꝑsona eius q est hrs scriptus,licèt hrditatis effectus non resideat in eo:hic loquitur quo ad alios effectus iuris hrditarij,in quibus non inspicimus personã filij , quia apud eum nihil remanebat ꝯm ista iura. ¶ Opp.C.de vsufruc.l.fi.in fi.Gl.sol. hic,sed quia locus est difficilis,omitto.Examino.n.plene in l.si filio.j.de condit.& demon.Oppo.†vltimo ꝙ non omnia q filius 1 quærit,patri querat.l.cum hæres.in prin.s.eo.sol.fateor ꝯm ista tẽpora,ꝙ hoc fallit in multis casibus:nam extra causam castrensem filius non acquirebat patri qñq;.Primo,qñ qrebat illicite.l. qd seruus.de acqui.pos. Secundo in dote.l.ij.§.quod si in patris. sol.ma.l.Põponius Philadelphus.famil.ercis.ideo fuit factus tit. de collat.dotis.etiam de iure antiquo.Itẽ in casu.l.cum hæres.s. eo.& l.Imperator.& l.cogi.§.si pr.ad Treb. ꝯm intellectum Iac. de Aret.Hodie vero filius querit sibi ex omni causa aduentitia, 2 per tit.C.de bon.quæ libe.¶Quæro cui † prius queratur,vel filio,vel patri? Non est dubium ꝙ filio, & ex persona filij patri.l. qui liberis.§.hæc verba.s.de vulg.& pup.& idem in seruo, vt ibi. Et illud vr,ꝙ in vno instãti trãseat ad patrẽ,& est magis notabile quã aliud ,vt ver.gra,qñ ĩtras ad camerã obscurã cum cãdela,qd est prius,vel qd prius secedat obscuritas,& postea lumẽ veniat: vel eꝯ,qñ exijt tũc lumen & remanet obscuritas qd est prius:& vidi quendã doc.qui disputauit,& hoc adducit in disputatione.

ADDITIO.

a Ale.¶ Placet.Et hãc l.limita in filiis Francigenarũ,qui nõ sunt in patria ptãte secũdũ gl.Instit.de pa.po.in § ius autẽ,dixi in l.fi.C.de inof.test.Secundo limita, nisi pater esset furiosus.tex.est sing.in l.cũ hæres.j.eo.licèt aliqui contra.Tertio limita,nisi statutũ disponeret ꝙ filij nõ sint ĩ ptã e patris.Tex.est no.in l.patre furioso.ibi,ius patriç ptãtis moribus receptũ est,& c.s.de his qui sunt sui vel alie.iu.Quarto limita nisi filius acquireret possessionẽ ab Impatore.l.cũ multa.C.de bo.quæ li.Quinto limita nisi statutum dictaret ꝙ bãnitus nõ posset acquirere in terra bãnietis:quia tũc nõ acquiritur patri ꝑ filium.l.3.C.de hæred.inst.Sexto limita nisi esset filij Iudæorũ qui assumpsissent sanctũ baptisma quia tunc non quæritur patri.tex.est no.28.q.1.c.Iudæorum.item in casu.l.Imper.infrà,ad Tre.dic vt ibi dixi.

Pom.¶ Intellige per Bar.in l.frater a fratre.in vlti.col.ff.de condi.indeb.& vide Bar.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.§.1.limita,vt per Bal.in l.fin.ff.de condit.inst.scilicet quando filius acquireret patri existenti in vltimo vitæ spiritu.

Paris.¶ An regula huius l.procedat ĩ illicitis,vt in ludo,& vsuris,vide tex.& ibi ale.post cæteros in l.quod seruus.ff.de acq.pos.limita,vt per Bal.ĩ l.fi.ff.de condi.inst.vt nõ hẽat locum in patre cõstituto in arti.mor.ꝑ tex.in l.fi.C.de bo.quæ lib.vide Are.consi.161. inci.in præsenti consultatione videndum est.vide Mod.in l.quoniam indignum.C.de test.Item limita reg.huius legis non procedere in acquisitione reuocabili , secundum Bal.in l.fi.suprà.de cond.insti.circa regu.huius l.vide Com.consi. 88.in prin. Item pro clara intelligentia huius reg.& quid de iure antiquo,& quid de iure nouo. Vide ale.in l.possessio quoque.ff.de acq.pos.Item si testõr vellet acquirere patri ipso iure,nõ acquireretur,vt per Soc.in l.cum filio.ff.de leg.1.

LEX LXXIX.

Si solus In ijs q acqrere põt qs ꝑ se,aditione partis totũ q̃rit:secus in iis q qs põt qrere per aliũ.h.d.Et est lex magistralis,& glossat multũ sufficiẽter istũ titulũ.Rõnẽ horũ casuũ videamus.Qñ qs est institutus insolidũ sine distinctione partiũ adeũdo ꝓ parte,totũ acqrit:qa nõ põt scindere.l.j.s.e.Sed qñ institutus est ex pluribus partibus,& in nulla hẽt substitutũ,tũc idẽ vt hic.Nã illa diuisio partiũ facta a testõre, nõ dicit hrditatẽ diuidere,cum oĩa referant respectu vnius.Sed magis demõstratiue fit:sicut fundus,q diuidit gratia vberioris culturæ,tñ idẽ fundus remanet.l.Caius.§.fi.de leg.ij.Sicut videmus in illa mensura q vocat cãna,in qua sunt signa diuisionis nõ tñ diuidũt vnitatẽ ipsius:sed qñ in aliqua parte hẽt substitutũ,tũc qa hẽtur respect9 ad diuersas ꝑsonas,testõr vr diuidere:tñ agnitione ptis, totũ agnoscit,illa rõne,ne stet in pẽdẽti ꝑsona representata, vt dixi in l.j.§.ij.s.e.In secũda pte legis rõ ẽ: qa assignatione ptis nõ acqrit totũ,qa nõ põt.Nõ.n.pedet a volũtate iubẽtis tm̃,vl adeũtis tm̃. Quero tãgit hic ĩ vlt.gl.& ꝓbatur j.l.pxi. ¶ Ex ꝑdictis possum9 soluere vnũ dubiũ.hic loquit qñ seruus est institutus ex pte sub ꝯdõne.qd si ex pluribus partibus eẽt institutus pure seruus.Certe si vnus est dñs,nõ vr ꝙ possit ꝓ pte tm̃ adire:qa nõ põt diuidere,cũ testõr nõ diuiserit,referendo ptes ad vnam ꝑsonã tm̃:nec lex diuidit,qñ est vnus dñs,sed qñ plures.l. cũ solus seruus.s.eo. ¶Venio ad gl.& opp.de l.liber.hõ.§.fi.s.de hrd.insti. Gl. non sol. hic ĩ j.gl.sed j.in vlt.gl.qa ibi hrditas deferẽ mihi per aliũ ex noua dispõne.s.qa hrdi primo successi.Op.s.eo.l.si tu ex pte.in fin. Sol.vt ibi.Op.de l.cũ hrditate.s.eo.Sol.ibi deferũtur mihi plures ptes diuerso iure.s.vna ex dispõne defuncti,alia ex dispõne lega li.i.ex iure accrescẽdi:hic vno iure deferũtur plures ex dispõne defuncti tm̃.Vltimo gl.summat hic istã materiã,& gl.& doct.in l.quidam elogio.C.eo.licèt non plene dicam in l.fin.j. eodem.

LEX LXXX.

Toties vt detur. Ius substõnis nõ trãsmittitur ad hę redẽ.h.d.Op.s̃.eo.l.qui patri. So.ibi transfertur ius accrescendi non ius substõnis: tñ illud ius habet hic, vt trahatur ad bona impuberis, quod intellige vt dixi, in totũ vel in partem. Item illa lex debet intelligi, qñ pupillus adiuit, & sic cœpit esse iuncta hæreditas defuncti & pupilli, alias secus.

LEX LXXXI.

1 *Intellectus ad l.si deportati in principio, infrà de leg.iij.*

Si seruus eius. Ista est sing.lex, & difficilis, & difficile est eã defendere a ꝯriis. Cũ seruus non capacis in totum, vel in partem instituitur contẽplatione ipsius serui, ſm tps aditæ hr̃ditatis inspicitur.h.d. Hæc lex hẽt duas lec. Primo loquit̃ in seruo eius qui est oĩno nõ capax, & ita vr̃ intelligere gl.hic & Dyn.qui dicit, in prima parte pone exemplũ in spurio, in secunda in filio naturali. Constat aũt ꝙ spurius est simpliciter nõ capax. Quod apparet, quia si est institutus, venit simpliciter ad venientes ab intestato.l.j.C.de na.lib. & l. Lucius.§.j. j̃.de leg.j. & ibi dicã. Secundo intelligitur in seruo eius, qui licèt capiat ipso iure, tamen nõ in effectu, qa aufertur ab eo vt ab indigno. Et ita sentit, gl.in l.ꝑxi.& Iac.de Aret. pono ergo casum simpliciter, & in ꝯriis examinabo. Op.reg.iur.l.qd ab initio. & l.pen.& j̃.si quis ali.testa.ꝓhi.l.j.§.j.Gl.dicit, hoc ex benignitate, de rigore secus. Cõtra, imo vr̃ ꝙ si instõ nõ valet tpe testamẽti, nullo mõ fit valida.l.si alienũ.§.si in extraneis.de hære. insti. Sed in seruo inspicitur capacitas, vl̃ nõ, ex persona dñi.l.nõ minus.s̃. de hære.insti.hic dñs erat non capax, ergo, &c.Gl.hic intelligit ꝙ oẽs illæ leges loquuntur de rigore, hic de benignitate. Certe hoc nõ exprimit hic Iuriscõs.Iac.de Are.dicit, ꝙ hic fuit institutus seruus eius q scribi poterat, licèt ab eo auferat tanq̃ ab indigno, vñ sp valuit institutio. Istud aũt vtrũ ei auferat̃, vel nõ, recipit mutationẽ. Secus si ab initio institui non potuisset.d.l. quod ab initio.& l.Manicheos.C.de hære.q̃ lec.vera est in se. Facit j̃. de iure fis.l.nõ intelligitur.qñ aũt. Hẽs ergo, ꝙ si seruus mutauit dñm, nõ ꝑditur hr̃ditas, eo qd primus dñs erat indignus, nisi seruus eẽt institutus ꝯtemplatione ipsius dñi indigni, & sic in fraudẽ: vel nisi fuit manumissus, vel alienatus in fraudẽ, ita põt intelligi illa lex, cui intellectui consonat glo.[a] aj̃.ꝑxi.tñ nõ ꝯuenit lr̃æ q̃ dicit simpliciter capere nõ põt. Intellige ergo in seruo nõ capaci simpliciter, & ita intelligit Dy. & gl.vt dixi. Itẽ intellige, ꝙ seruus hic fuit institutus ꝯtẽplatione ipsius serui: nec ob.ꝯtraria q̃ loquuntur qñ seruus est institutus ꝯtẽplatione dñi, vel simpliciter, quo casu videt̃ habitus esse respectus ad dñm, [b] l.cũ aliqs. §.si aũt.C.eo.iõ tunc dr̃ fieri fraus, merito tũc inspicit̃ capacitas, vel ĩcapacitas ex ꝑsona dñi. Sed qñ ĩstituitur ex ꝑsona sui, debet inspici tps hr̃ditatis aditæ, tunc.n.dr̃ fieri in fraudẽ, ita loquitur hic. 1 † Et per hoc hẽs intellm̃ l.si deportati.in prin.de le.iij. Nam si est deportatus, nullo mõ est capax, ſm verã opinio.l.j.C.de hr̃d. institu.& l.si necesse.§.si deportatus.de bo.lib. & l.j.in fi.de contratab.& not.s̃.eod.l.si quis mihi bona.§.j. tamen seruus deportati hẽt aliqd plus capacitatis, si ipsius ꝯtẽplatione relinquitur, vt hic. Ideo si dies legati cedit durante deportatione, acquiritur fisco, cũ deportato nõ possit acquiri. Secus si relinqueretur cõtemplatione deportati, vel simpliciter, per hanc legem.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Consonat glo.adde no.per doc.in l.si mibi & tibi, de leg.j.

b Alex. ¶ ad dominum. Pro hoc etiam facit glo.in l.item quod.§.fi.s̃.de hære.insti.& nota per glo.& Bar.infrà, l.proxi.per Bar.in l.fi.C.de vsufr. Et cum hac responsione transeunt simpliciter Imol.& Pau.de Cas.in l.si mihi & tibi.§.reg.de leg.1 Vel potest responderi secundũ Iac.de Are.& Bal.ad istum tex.& ad d.l.si deportati.quod ibi, & hic dominus erat saltem capax nomine, licèt non effectu. Et sic his casibus licèt consideretur persona domini, bene valebit, secus in d.§.regula cum aliis alle. in contrarium, quia in illis non est capax, nec nomine, nec effectu. Exemplum patet in furioso, qui non potest aliquid capere a patre suo, vt no.in auth.quib.mo.na.eff.sui.in fin.alia fuit so.quam dat Pau.de Cas.in d.§.regu.in lect. Bo.videlicet quod d.l.si deportati, non ob.ad d.§.regu. quia ideo ibi legatum relictum seruo deportati valet, & applicatur fisco, quia in illo seruo fiscus habet spem ea ratione, quia post mortem deportati, bona ipsius acquisita post deportationem debent peruenire ad fiscum.l.2.cum ibi no.de bo.pos.& not. glo. in l.si tibi mandauero.§.is cuius.ff.man.iõ rõ spei quam habet fiscus in illius deportati bonis acquiritur istud tale legatum sibi, sicut alibi videmus in l.verum. §.si seruo.suprà, pro so.hoc tamen non placet, quia illa rõ illius spei quã hẽt fiscus in bonis illius deportati, nõ debet esse sufficiens causa, vt acquiratur aliquid ipsi seruo: immo deberemus potius dicere ꝙ istud legatũ deberet stare ĩ suspenso quousq; seruus applicaretur fisco. l.si tibi hõ.§.cũ seruus.j.de leg.1.Nõ ob.tex.in d.l.verũ.§.si seruo, alle.ꝑ eũ: quia ibi ille socius hẽbat dñiũ de pñti, nimirum si rõne illius dominij de pñti poterat totũ acquiri, veriores sunt primæ sol.No.tamẽ illud quod dicitur, ꝙ deportatus, ẽ saltẽ nomine capax, ꝓ cõi opin.est in l.1.C.de hær.insti.ꝙ non dicatur deportatus, nec nomine capax, nec effectu, & ille so.primæ multum pendent ab hac.

LEX XXII.

1 *Portio accrescit portioni non personæ.*
2 *Substõnis ius cohæret personæ, non portioni, quia non transmittitur ad hæredẽ.*
3 *Ius accrescendi respicit rem, non personam, & transit ad hæredes.*

Si totam. [a] Portio 1 † accrescit portioni nõ personæ, iõ q ꝑdit portionẽ, ꝑdit ius accrescendi licèt nomẽ hæredis retineat.h.d.& est bona lex. Opp.[b] l.ex facto.§.fi. suprà, de vulg.& pup.Sol. 2 † ius substõnis cohæret personæ, nõ portioni. Quod apparet, quia non transmittitur ad hæredem.l. toties. s̃.eod.& ideo licèt ab eo auferatur hereditas tãquã ab ĩdigno, remanet tamen nomen hæredis in persona sua, ideo potest succedere ex substitutione quę non transit in fiscũ, licèt transeat portio. Sed hic loquitur in iure accrescendi, quod respicit rem, nõ personam.l.si Titio.s̃.de vsufru. Patet, quia transit ad hæredem. l.qui patri.s̃.eo.& l.si ex pluribus.de suis & legi.& l.j.§. his ita. C. de cadu.tollen.merito transit ad fiscum, ad quem transit portio. ¶ Vltimo habes hic gloss.fina.quæ dicit nota.ꝙ hic est non capax, & non datur, &c. Aduerte quia ista glo.intelligit legem pręcedentẽ, maxime in ij.respon. vbi loquitur in indigno. Item aduerte quid velit dicere glos.hic loquitur in non capaci: & non datur.s. ipsi non capaci, sed datur fisco. Aufertur.n.ab hærede instituto, qui erat capax.tñ est indignus propter delictum, quia assumpsit tacitam fidem de restituendo non capaci, sed si ipsi non capaci directo esset relictum, tunc non daretur fisco, sed veniret ad venientes ab intestato.l.j.C.de na.liber.& l.j.C.de hęred. instituen.secundum veram opin.& l.non intelligitur.circa princip.& §.j.infrà de iure fisc.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si totam.ad materiam huius l.vide aliqua per Fede.cons.26 & cons.27.

b Paris.Opp.loquimur in iure accrescendi, quod respicit rem, quod si hæres vendat hęreditatem, an ius accrescendi competat emptori, & vide Ias.in l.secunda.ver.extra glo. C.de pact.

LEX LXXXIII.

1 *Proximior agnatus decedens pendente dubio, an posthumus nascitur, licèt sciat testatorem defunctum, ius deliberandi ad hæredem non transmittit.*
2 *Lex semper est certa de eo, quod est certum in natura.*
3 *Filius in potestate hæreditatem paternam non agnitam transmittit ad quoscunque hæredes.*
4 *Medium est inter mortem & aditionem in suo.*
5 *Sciens hæreditatẽ sibi delatam, si decedat ea non adita, quando illã trãsmittit.*
6 *Dubitationem qui propter aliquã adire non potest & in omnem euentũ futurum hæredem se cognoscit, interim decedens, transmittit hæreditatem.*
7 *Filius si ignorat patrem fecisse testamentum, siue suus, siue emancipatus, & decedat, hodie transmittit hæreditatem.*
8 *Intestato veniens quando propter aliquid non potest adire, & in omnem euentum cognoscit se futurum hæredem, si decedat, trãsmittit hæreditatem.*
9 *Impeditus adire facto alterius, hæreditatem non aditã, decedẽs transmittit.*
10 *Metu pœnæ legalis quando quis tantum impeditur adire, interim decedens transmittit.*
11 *Statuto stante quòd forensis nõ possit aliquo titulo acquirere bona sub pœna, nisi fuerit allibratus, an forensis proximior agnatus defuncti, qui venit ad ciuitatem vt faceret se allibrari, & postea adire, & antequam prædicta faceret est mortuus, istam hæreditatem transmittat.*
12 *Suus hæres de iure ciuili hæreditatem non aditam, vel non agnitam transmittit ad quemcunque successorem, & nu.20.*
13 *Beneficium abstinendi, quia introductum in fauorem filiorum, vbi non vertitur fauor nihil operatur.*
14 *Filius sciens, & habilis ad adeundum, an transmittat tantummodo ad suos, & nu.17.vbi quod ad quosque.*
15 *Suus, infans, vel furiosus, an trãsmittat hæreditatem paternam, etiam ad matrem, & nu.18.vbi quòd sic.*
16 *Filius, qui nõ solũ est hæres legitimus, sed sunt alij liberi cohæredes, si decedit, an portionẽ trãsmittat ad patrem, vel matrem, an ad cohæredes. & nu.19.*
21 *Existentia sui hæredis quando cessat ab aliquam causam, & puta, quia hẽt substitutum vulgarem, tunc suus non transmittit hæreditatem non aditam.*
22 *Filius qui repudiauit hæreditatem paternam, illam non transmittit.*
23 *Filius hæreditatem maternam non agnitam non transmittit.*
24 *Filius emãcipatus hodie hæreditatẽ paternã nõ agnitam trãsmittit sicut suus.*
25 *Hæreditate ascendentis non agnita, nec repudiata, quoties quis decedit, illam transmittit ad descendentes, etiam si non sit suus.*
26 *Infans debens hæreditatem cuiuscunque non agnitam, sed delatam, transmittit ad suos alios descendentes, etiam si sit emancipatus.*
27 *Ascendentes infantis hodie iure hæreditario petunt hæreditatem infanti delatam, licèt non agnitam.*
28 *Filio infanti, cui delata fuit hære ditas, decedenti, superstite patre, & matre, vel auo paterno & materno, quis succedet, vbi quòd vterque.*
29 *Emancipatus, qui substituit filio infanti pupillariter extraneum, si decessit relicto filio, & auo paterno ipsius filij, & infans decedat delata eidem hæreditate extranei non agnita, quis succedat isto casu.*
30 *Sciens hæreditatem sibi delatam si decedit ea non cognita, nec repudiata, intra annum ad quoscunque ius deliberandi, & adeundi transmittit.*

Ventre. [a] Ex testõ nõ põt esse hæres, qui de eius virib. dubitat, nisi sit suus, & in se verũ sit testm̃. valore, aliàs secus, & qui ĩ oẽm euẽtũ futurũ se hr̃dẽ cognoscit, interim hr̃ditatẽ decedẽs trãsmittit, h.d. Primo ponit vnũ dictũ. Secũdo ostẽdit qũo in ꝑdictis differt suus ab emãcipato vel exñeo. Tertio ostẽdit ex ꝑdictis ĩsurgere vnũ inꝯueniẽs. Quarto, cõtra illud incõueniẽs dat remediũ. Secũda ibi, sed si vacuo. Tertia ibi, ergo si vẽtre. Quarta ibi. & ideo. ¶ Pone casum ĩ terminis, filiũ emancipatũ, vel exñeũ quis instituit, ventrem vxoris præteriit, quæritur vtrũ institutus possit adire hæreditatẽ ex testõ? Rñ. ꝙ non, quandiu pendet, an posthumus nascatur, & sic, an testm̃ rũpatur.h.d. Ratio huius est, qa dubitatur de virib.testamẽti, &c.l. l.sed & si de sua, suprà eod. Assignat glo.aliam rationẽ, quia instituti

ADDITIO.

a Paris. ¶ Ventre. Circa materiam transmittendi hæreditatem non aditam, vide Barto. in l.vnica.§.in nouissimo.C.de cad.tol.& multa in ista materia vide per Ias. post alios in l.emancipata, per totum. C.qui admitti, & addita ad Bart.in d.§.in nouissimo.

tuti expectant preteritos.l.ij.§.expectãdi.ff.de bon. pos.secundã tab.qd hic nõ examino.dic vt ibi.¶ In secũda parte.s.in ver. sed si vacuo,sic pone casum.Quæritur an idem esset si filius in potestate esset institutus,& venter præteritus:Et respondeo,si in veritate venter esset vacuus,licèt non crederetur filius in potestate,statim esset suus hæres,& decedens transmittit: emãcipatus vero non est suus hæres,nec adire põt,donec vxor putatur prægnãs.h.d. Sic ergo si vẽter est vacuus differt suus ab emãcipato: ergo a ꝯtrario innuit,ꝙ si venter est plenus,nec suus,nec emancipatus interim est hæres.¶ In iij.parte ibi,ergo si ventre,sic pone casum.ex eo ꝙ dictũ est s.a cõntrario sensu,ꝙ vbi suus, ventre pleno interim nõ est heres,sequitur illud ꝙ si filius interim decederet,nihil ad hæredes transmitti quia nõ est hrs suus per legẽ,nec aditionẽ.Inquantum ergo videtur,ꝙ decedens nihil transmittat.Iuriscõsultus fatetur, ꝙ sequeretur illud inconueniens.Sequitur quarta pars ibi & ideo.& illam diuide in tres. Primo dat remedium contra inconueniens. Secundo ponit rationem.Tertio istud extendit.Secunda ibi,quia siue.Tertia ibi, eademque ratio.Prima particula legitur duobus modis, vt colligitur ex gl.primo,vt quod dicit decreto intelligitur, id est,per bon.posses.contra tab.& ita intelligitur glo.super illo verbo, secundum illam sic pone casum.¶ Quæro,qd remedium est ꝯ dictum inconueniens? Respo.remediũ est ꝙ ille filius qui decedit,transmittit ad hæredẽ suum ius petẽdi bo.pos.ꝯtab.& ex decreto iudicis interponendo super bo.pos.filio,& hrdi eius succurritur.h.d.Hæc lec.probat in l.illud.in fin.cum l. seq.ff. de bon. pos.ꝯ tab.Tenendo istam lec.dicas,ꝙ si quidẽ hæres filij vult venire ꝯ tab.pendente dubio, an nascatur posthumus põt.Idẽ si post posthumũ natũ,sed si posthumus non esset natus, & certũ eet ipsum non nasciturũ,tunc venire ꝑ ꝯtab. qa certũ est testamentum non rumpi,sed ꝑ fm tabulas ita debet intelligi alternatiua posita in d.l.illud.in fi.cũ l.seq.vt ibi scripsi. licèt glo.aliter sentiat.Secũdo mõ legitur,ꝙ hic loquiẽ de decreto pñtis legis. Dicit ergo Iurisconsultus,ꝙ est succurrendũ ꝯtra ꝑdictũ inconueniẽs filio decreto & autoritate pñtis legis,vt decedẽs ille hrditatẽ, licèt non qsitã,ipso iure,vel per aditionẽ trãsmittat.h.d. Hoc sentit gl.cum dicit,ex hac lege not.hrditatem non agnitã transmitti.Idẽ no.in l.scriptus.ff.de Carbon. edict. & ista lectura placet:sumus enim in materia de acqui.hæreditate de iure ciuili:& lex in dubio debet intelligi fm subiectam materiã, in qua posita est lex.l.Imperator.de in diẽ addict.& not.in l.fin.in prin. in versi.posse repeti.s.de condict.indeb. Sequitur, quia siue frater instat qrens q est æquitas,quæ mouet nos ad statuendũ hoc cõtra regulam iuris cõmunis:Rñ.quia siue posthumus nascaẽ, siue nõ,heres futurus erat,ergo æquum est ꝙ decedẽs transmittat.Sequitur versi.eadẽq; rõ facit,&c.instat qrens eritne idem in emãcipato? Rñ.ꝙ sic:quia eadẽ est ratio.h. d.Notabilia collige ex summario,& ex casu in terminis. Op. ad primũ,q in oẽm euentũ futurus est hrs,nõ impediẽ adire.l.ꝙ si dubitet.s.eo. Sed emancipatus est huiusmodi,vt in fi.huius legis, ergo adire põt, cuius ꝯriũ dicitur hic.Sol.l.ꝙ si dubitet,loquiẽ qñ nõ dubitatur in causa acquisitionis,sciebat.n.ibi defunctũ decessisse testatum sed dubitatur an in ciuitate,vel apud hostes & sic erat causa certa,quia ex testõ succedebat, hic vero erat incertus [a] de causa. s. an ex testõ,an ab intestato,ergo adire non potest,licèt in oẽm cãm futurus sit hrs vt hic,& l.si is ad quẽ.s.e.Ex ista prima parte no.† ꝙ ꝓximior agnatus decedẽs,pendente dubio, an posthumus nascaẽ licèt sciat testõrem defunctũ,ius deliberãdi ad hrdẽ non trãsmittit,per l.cũ antiquioribus.C.eo.Nã sibi hrditas interim nõ est delata,vt hic dr in tex. rotũdo:ergo nõ põt scire sibi delatã.Probaẽ,qa nõ dr delata hrditas q nõ põt adiri.ff.de verb. sig.l.delata,& sic ꝯsului. [b]¶ Ad secũdã partẽ hic op.dr hic ꝯrio, ꝙ vẽtre pleno filius in ptãte,interim nõ est hrs:ꝯ s.e.l.cũ qdã.§. suũ.Rñ.dixi † ibi,lex sp est certa de omni eo,de quo est certũ in nã,& iõ si vẽter est vacuus, licèt apud nos dubiteẽ,lex est certa, & facit filium in ptãte suũ hrdẽ,vt hic & in ꝯrio.Sed lex non est certa de eo qd nõ est certũ ĩ nã nãta,sed solũmõ est certũ apud Deũ,& iõ si venter est plenus,põt esse ꝙ nascaẽ viuus, & ꝙ non nascaẽ,hoc soli Deo liquet,non aũt est certũ in nã nãta,& iõ lex non est certa,nec filiũ facit suũ hrdẽ,vt hic:& hoc no.dicit tex. vt d.§.suũ.ibi nã per naturã humanæ ꝯdõnis,&c.q.d.lex est certa de eo qd est certũ ĩ nã,nõ de eo qd est super nãm certũ,vt Deo. ex illa parte no.† casum expressũ,qd filius in ptãte hrditatẽ pñnã nõ agnitã trãsmittit ad quoscũq; hrdes.Nõ.n.loquiẽ de filio se immiscente,qa nõ poterat ꝑp incertitudinẽ.Cũ.n. extraneus non possit adire,vt hic dr,ergo nec suus immiscere, vt l.cũ bonis.ff.e.Itẽ tex.iste dicit hrs fuisse intelligiẽ.q.d.lex facit eũ hrdẽ, & licèt decesserit,hrs fuisse vr,vt transmittat.Nec põt dicere qd hic sit casus spãlis, ꝙ hæc lex solũ spãle inducit eo casu quo filius non intelligiẽ a iure hrs fuisse.s.qñ vẽter erat plenus, vt patet ex sequenti parte,vt s.dixi.¶ Ex ꝑdictis † ẽt patet,ꝙ aliqñ inter mortẽ & aditionẽ in filio suo est mediũ,vt qñ vẽter erat plenus,vt plene dixi ĩ l.fi.s.de ꝯdi.insti.¶ Venio ad tertiũ,& ad quartũ simul, & op.nõ debet esse melioris † ꝯdõnis, q est in casu dubij,q.qui est in casu certi.l.ordinata.§.fi. de lib. cã.l. Iulia.in prin. de ꝯdi.ind.& l.j.in prin.ff.de leg.iij.sed ille q eet sciẽs hrditatẽ sibi deferri,& ea nõ adita decederet,nõ trãsmitteret.l.j.§.in nouissimo.C.de cad.tol.ergo nec iste dubitans.Sol.si ꝯstaret ꝙ sciuisset,& nõ adiuisset,sed adire neglexisset,tũc decedẽs non trãsmitteret per rõnẽ ꝑdictã:sed lex pũmit ꝙ si fuisset certus adiuisset, sed ꝑp illud impedimẽtũ nõ potuisset,ita intelligit gl.C.de test. mil.l.j.in fi.magnæ gl.dũ alle.l.j.§.fi.s.si mulier ven. noĩe, vbi est idẽ casus cum isto,vt statim dicã.¶ Opp.s.si muli.ven.no. l.j.§. fi. Sol.dicit gl.ꝙ ibi in extraneo,hic in filio,ꝙ est ꝯ l.scriptus hrs.ff. ad Carb.q in extraneo loqtur.Dic ergo,ꝙ hic,& in l.scriptus.ꝯ eũ qui impediuit me adire,ponẽdo me in dubõne,non poterit hẽri regressus,qa nõ fecit dolose,vel non est soluendo: secus si possit ꝯ illũ haberi regressus,vt si mulier calũniose dixit se prægnantem,& esset soluendo, vt in ꝯrio ꝑ quo faciẽ s.de eo ꝑ quẽ fac.erit.l.fi.ff.de leg.j.l.planc.ij.§.j.ad l.Aql. l.inde Neratius.§.j.ꝙ no.in l.in testõ.ij.ff.de ꝯdi.& dem.¶ Venio ad mãm,quã glo. hic tractat,in verb.relinquere nihil.& ponit vnam regulam negatiuã,q est,ꝙ hrditas non adita nõ trãsmittiẽ,vt C.eo.l.iij. & l. qñ. & de cad.tol.l.j.§.in nouissimo.& ab ista regula accipit gl. multos casus,q in veritate nõ sunt casus sing.sed magis sunt regulæ exceptiuæ,nõ ita vl'es,vt regula a qua excipiuntur. vt ff. patebit. Primꝰ ergo casus in quo fallit regula,est hic,dicit gl.ex quo † talis regula colligiẽ.Qui ꝑp aliq dubitationẽ adire nõ pt, & ĩ oẽm euẽtũ futurũ se hrdem cognoscit,interim decedẽs trãsmittit,ꝙ hæc rl'a dẽat sumi,ꝑbo ex fine huius l.vbi Iuriscon. extendit ad oẽm casum,vbi est eadẽ rõ. Quare dicit,ꝙ se cognoscit futurũ hrdem in oẽm casum? Rñdeo,qa si ignoret,ꝑp aliã cãm impediretẽ q ꝑp dubitationẽ,& sic decedẽs nõ trãsmitteret.l.ꝙ posthumos.ff.ad Syl.¶ Quero,† qd si filius ignorat,an pr fecerit testm, vel nõ:Rñdeo,in filio suo nõ est dubiũ,qa interim est hæres: qa cũ sit certũ in rerũ nã, lex facit eũ hrdẽ,vt hic.& l.ex militari.§. fi.cũ l.seq.de mili.test.& l.eius q in ꝓuincia,in fi.si cer.pe. cum si. Imo filio emancipato fm ista tpa decedens nõ trãsmittit,qa nesciebat in oẽm euentũ se futurũ hrdẽ.Poterat.n. esse ꝙ testator sibi aliquid reliquerat quoquo relicti titulo, ꝙ sufficiebat. [d] l. oĩmõ.C.de inof.test.& Auth.de trien.& se.§.j.sed hodie cũ dẽat sibi relinqui iure instõnis,cognoscit se in oẽm euẽtũ futurũ hæredẽ,licèt nõ inquantũ,siue decedat testatus,siue intestatus,iõ d[e]cedẽs transmitteret,per rl'am huius legis.¶ † Quero,qd de alio veniẽte ab intestato?Rñ.idẽ si in oẽm euẽtũ futurũ se hrdem cognoscit.Exẽplũ proximior agnatꝰ reperitur institutꝰ in testõ,ꝙ testm dfalso ab alio fabricatũ,& sic nõ põt adire.l.cũ falsum.s. eo.tñ siue sit testm siue nõ,cognoscit se futurũ hrdẽ, & interim decedens transmittit ꝑ rl'am huius l.facit ff.de bo.lib.l.si filius. §. fi.Secundus casus positus in gl.est ff.ad Carb. l. scriptus. ex quo talẽ formo rl'am.Quoties quis † facto alterius impediẽ adire,decedẽs hrditatẽ non aditã trãsmittit, [e] vt ibi.& l.si filius.in fi.ff.de bo.lib.& sic est idẽ casus cum isto,licèt ibi glo.ponat ꝑ diuerso. Quod intellige,nisi ꝯ istud impedimẽtũ posset hre regressum.l. j.ĩ fi.s.si mulier ven.no.& s.dixi.Facit s.qd met. cau.l. si mulier. §.fi.Tertius casus [f] positus in gl.est ff.ad Syl.l.iij. §.eleganter. & l. q posthumos.Ex quo talis datur rl'a.Quoties † qs timore pœnæ legalis tm impeditur adire,interim decedens transmittit,vt ibi. Impediebaẽ.n.ꝑp timorẽ pœnæ Senatusc.Syl.Et ꝑp hoc dicebã in q.ex facto,statutũ est hic ꝙ nullꝰ alienigena possit aliquo titulo in territorio huius ciuitatis aliqua bona acquirere sub certa pœna,nisi primo se facit allibrari.Contingit ꝙ mortuo quodã pusino,qdã extraneꝰ eiꝰ ꝓximior ꝯsanguineꝰ venit ĩ hac ciuitate vt faceret se allibrari,& postea adiret, anteq posset hoc expedire, ipse est mortuus.Dicebã,ꝙ istã hrditatẽ nõ aditã trãsmittit, qa timore penæ statuti distulit adire ꝑ rl'am ꝑdictã.Facit,qa ꝑparabat se.l.quẽadmodũ.de inof.test.istos tres casus ponit hic gl.de iure ffoꝝ.Alios casus quos ponit,ꝑbat ꝑ iura Cõd.& iõ nõ attendẽdo ordinẽ gl.assumã illas leges fm qd fuerũt priores, vel posteriores.Quartus casus in quo fallit dicta rl'a,est.C. de suis & legi. l.apud hostes.de quo casu sunt multæ cõtentiones. Quidã.n.assumunt inde talẽ rl'ã.Hæreditas ascendentis,ẽt ñ adita,trãsmittitur ad descẽdentes, qd tenet gl.ibi,dũ dicit, speciale in matre, idẽ no.ĩ l.j.C.de his q ante aper.tab.& in l.ij.C.ad Orfi.Ista regula est ꝯ l.ij.§.si qs ex liberis.ff.ad Ter.ꝯtra l.si infanti. C. de iure deli. in eo ꝙ dicit,ꝙ speciale est in infante vt trãsmittatur ad patrem vel

Margin: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11; a b c d e f g

ADDITIONES.

a Ale.¶ Incertus.solus error causæ acquisitionis vitiat hæreditatem . Et adde Bar.in l.is qui putat.supra.eo.vbi ponit rationem huius legis.

b ¶Consului.adde quod idẽ format arc.hic in 3.no.& Bar.soc.in cõs. 199.inci.circa præmissam.vbi allegat Bar.hic,& dicit,quod ita cõiter teaent doc.idẽ tenet alex.in l.cum antiquioribus,in fi.& Iaso.in l.1.C.qui admit.

c Ale.¶ non trãsmittitur.hæreditas nõ adita nõ trãsmittitur.adde duas no.fallẽtias,quas posui post Bar.in d.l.quoniam sororem.C.de iur.deli.& no.per salic.in l.apud hostes.C. de suis & legiti.liber.

d a'e.¶ Quod sufficiebat.Bar.hic videtur male loqui,primo quia secũdũ ista iura Digestorũ filio erat relinquẽdũ iure instõnis.l.inter cætera,& ibi late dixi s.de lib.& posth. quod ẽt hẽbit locũ in filio emãcipato,vt l.ita tamẽ.§.qui rogatus,ad Treb.& in l.si filius. s.de minor.Itẽ secundũ tpa Codicis,secũdũ quæ sufficiebat relinqui filio titulo legati vel fideicõmissi,idẽ erat ĩ filio emãcipato,& in ptãte,vt patet in d.l.omnimõ.& in auth.de trien.& semi.§.1 quæ iura loquuntur in omnibus his,quibus competit querela.

e ale.¶ Transmittit.Et adde not.qõ.formatã per Bal.in l.filius matrẽ C. de inofn. testa.

f Pom.¶ Tertius casus. Vide Oldr.consi. 108.ad fin.

g ale.¶ Timorem pœnæ. Vide hic ang.& Rom.in l.si.quis in graui.§.elegãter.ff.ad Sill.

vel ad aliũ ascendentẽ ꝑ lineã pr̃nã, oẽs aũt hr̃ditates non agnitas non transmittit. Alij dicunt, ꝙ in d.l. apud hostes. ideo fuit, quia sciuit filius horã captiuitatis, qua fingitur pr̃ mortuus, & sic talẽ colligũt r̃lam. Qui scit mortẽ fictã, licèt ignoret verã interim decedẽs trãsmittit. Hoc est ꝯ casum.l.nec nos.C.de ca.Vñ alij dñt, ꝙ ibi ẽ rõ, qa erat su⁹ hr̃s, ꝙ ego teneo. Ex quo talẽ r̃lã 12 verissimã colligo. Suus † hr̃s de iure ciuili hr̃ditatẽ nõ aditã, vel a agnitã trãsmittit ad quẽcũq; successorẽ. Hic est casus ĩ d.l.apud hostes.ibi dũ ita dicit, in l.ij.C.de iure deli.nõ violãdo literã. Et hoc erat de iure antiquo ffor ũ, tex.est hic ĩ secũda parte, vt s̃.dixi.& in l.ex militari.§.fi.cũ l.se.de test.mil.j̃. de reb.dub.l.q duos. §.cũ ĩ bello.&§.fi.de sti.ser.l.liber hõ.§.fi.de iure fisci.in l.Lucius. de cast.pec.l.hr̃ditate.§.fili⁹.Hoc ꝓbat̃ ꝑ rõnẽ. Inspecto mero iure ciuili anteq̃ fili⁹ hr̃et bñficiũ abstinẽdi nõ est dubiũ ꝙ trãsmittebat. Dubiũ facit hodie bñficiũ abstinẽdi cõcessũ filio, ꝑ qđ ęq parat̃ quodãmõ ex̃neo.l.nã nec emãcipatus.j̃.de le.j.sed bñficiũ 13 †abstinẽdi fuit ĩtroductũ ĩ fauorẽ filiorũ.l.necessariis.s̃.e.Insti. de hær.quali.& dif.§.sui.& vbicũq; nõ est fauor filij, bñficiũ nihil opat̃.l.si filius q pr̃i.s̃.de vul.& pup.& ꝑ r̃lam, ꝙ fauore introductũ est, &c.l.ꝙ fauore.C.de legi. Sed si illud bñficiũ ĩpediret transmissionẽ, eẽt detrimẽtũ filij, ergo nihil opat̃. Sed si dicas nõ est detrimẽtũ, qa forte hr̃ditas est dãnosa. Rñ. immo detrimẽtũ est simpl̃r, qa si est dãnosa, hr̃s eius poterit abstinere, sicut ipse poterat ante imistionẽ.l.si qs filiũ.§.j.s̃.eo. Interest ergo filij trãsmittere illud ius adeundi cũ bñficio abstinẽdi, sicut ipse hẽbat. Propter hoc.n.forte hẽbit hr̃dẽ nõ habitur⁹ alias, ar.l.si pupill⁹.ĩ prĩ. s̃.e. Et hoc ẽ qđ dixit tex.expr̃sse in l.fi.§.j.C.de cu.fur.licèt glo.ibi vellet destruere illum tex. Dicit.n.tex.ꝙ iure antiquo nulla erat dubiõ, ꝙ fili⁹ su⁹ hr̃ditatẽ pr̃nã trãsmittat ad quoscũq;, cũ bñficiũ abstinẽdi sit introductũ ad sui ꝯmodũ. Not.gl.ibi dicit, licèt postea ĩferat aliud.s.ꝙ nõ trãsmittat, & male, & illud coĩter tenent oẽs mod. Cy.in d.l.apud hostes. Rich.& Ray.& Collegiũ huius ciuitatis semel ꝯsuluit hic, inter quos fuit Ray.de mõte Vbiano vir recolẽdæ memoriæ. ¶ Sed do.Iac.de Bel. disputauit hic super hoc vnã qõnẽ, & circa hoc posuit quatuor r̃las in effectu, tres negatiuas, & vnã affirmatiuã, quas referam vobis ad literã, vt vi- 14 deamus an ꝓcedãt. ¶ Prima r̃la † eius est talis. Quoties suus hr̃s liberũ hẽt arbitriũ se immiscẽdi: qa sciẽs, habilis ætatis, & cõpos mẽtis, nec hẽt impedimẽtũ iuris, vel facti, r̃l̃r nõ trãsmittit hr̃ditatẽ ẽt pr̃nã ad matrẽ, vel ad ex̃neũ: sed ad liberos, vel ad patrem si est auita: vel ex̃nei, si est infans: vel ad ex̃neos, si eã recusauerit. l.j.§.in nouissimo.C.de cad.tol.& l.si infanti.C. de iure deli.& s̃. eo.l.q in aliena.§.interdũ.& l.si qs filiũ.§.j.& l.ei q. ¶ Secunda ei⁹ r̃la est. Quoties su⁹ hr̃s hẽt impedimentũ accidentis, vel ignorãtiæ, vel alterius impotẽtiæ iuris vel facti, eo casu trãsmittit ẽt nõ agnitã, & ignorãs, & ad quẽlibet extraneũ.l.hr̃ditatem.§.filius.j̃. de ca.pe.& l.qui duos.§.cũ in bello.& §.fi.j̃.de reb.dub. & l. apud 15 hostes.C.de suis & legit. ¶ Tertia r̃la † eius est. Quoties su⁹ hr̃s hẽt impedimentũ nãle, qa infans vel furiosus eo casu nõ transmittit hr̃ditatẽ pr̃nã, ẽt ad matrẽ.l.ij.§.si quis ex liberis.j̃.ad Tertul.vbi est casus ſm eũ, & C.de cu.fu.l.fi.§.tali.& §.finaũt in furore.C.de iu.deli.l.si infanti.§.si vero.& ibi no.in gl. ¶ Quarta r̃la 16 eius est. † Quoties filius nõ est solus legitimus heres, sed sunt alij liberi, q cũ eo ad hr̃ditatẽ admittuntur, eo casu, nec pr̃, nec infantis mater ex Tertu.vocatur, sed hr̃ditas quæcũq; transfert ad fratres & cohr̃des, exclusis ascẽdentibus. Casus est apert⁹ ſm eũ in l.ij.§.si quis ex liberis.versi.sed si non sit solus. j̃. ad Tertu. & C.ad Orfic.l.ij. Ista sunt verba eius ad literã, q̃ examinemus, & inquãtũ in dictis verbis ꝯtinetur, hr̃ditatẽ paternã nõ aditã trãsmitti, ꝯcordat cũ r̃la, q̃ s̃.posui: i aliis discordat, nec dicit bñ &c. 17 ideo videamus ꝑ ordinẽ. ¶ Prima † r̃la, q̃ dicit filiũ sciẽtẽ, & habilem ad adeundũ, nõ transmittere nisi ad suos, non est vera. primo per l.cum antiquioribus.C.de iure delib.in prin.vbi dr̃, filiũ deliberãtẽ, posse & in suã posteritatẽ deliberationẽ trãsmittere, & ꝓ ẽt: q.d.nõ solũ ad extraneos, sed etiã ad suos trãsmittit deliberationem. Dicetis vos, hic nõ est san⁹ intellectus, qm̃ arguis ꝺ minore ad maius affirmatiue. Sed r̃ndeo, in hr̃des suos videbat, ꝙ nõ trãsmitteret deliberationem, seu ius deliberandi, sed cũ faceret necessariũ, arg.s̃.eo.l.qui in aliena.§.interdũ.sed extraneũ non poterat facere necessariũ. Ponit ergo ibi pro constanti, ꝙ in extraneũ, transmittit ius deliberandi, sicut etiam in suam posteritatem. Præterea sciã est cã trãsmissionis, & adiauat ius transmittendi.l.cũ antiquioribus.sed ſm eundem Iac.ignorans transmittit, vt in secũda sua regula: ergo multo magis sciens. Præterea ratio transmissionis est, quia suus hæres est.d.l.apud hostes. & hac lege cũ simil. Sed illa rõ hẽt vniformiter locũ, tã in sciente, quàm in ignorante, ergo apparet ꝙ prima r̃la dñi Iacobi nõ est vera. Exceptiones, quas ipse ponit a dicta regula, faciunt pro me, quia concordant similiter regulę meæ, ideo illas non examino. ¶ Se- 18 cũda regula Iac.similiter ꝯcordat cũ meą. ¶ † Tertia regula, q̃ dicit ꝙ impeditus impedimento naturæ, vt qa infans, vel furiosus, nõ trãsmittit pr̃nã, sil̃r nõ est vera ĩ infante. Probo per casũ l.Lucius.j̃.de iu.fisci.licet quidã diuinãdõ dicãt, ꝙ ibi fuit adita hr̃ditas, ita ꝙ infans trãsmittit. Probat̃ j̃.de reb.dub. l. q duos.§. b cũ in bello. b Sed ipsi r̃ndẽt, ꝙ ibi fuit infans impeditus ꝑ ignorãtiã, & ꝑ mortẽ subito secutã, & sic fuit impedimẽtũ aliud, q̃ nãę.

Sed male dñt, qa si verũ esset ꝙ ĩpedimẽtũ ĩfantię ĩpediret trãsmissionẽ, posito ꝙ ꝯcurrãt plura alia impedimenta, q̃ nõ haberẽt impedire, inspiceremus illud vnũ impedimẽtũ infantiæ qđ nocet.l.ꝙ posthumos.ad Syl. Preterea si diceres, ꝙ infantia cum ignorãtia simul, facit qđ sit loc⁹ trãsmissioni: ergo infans sp̃ trãsmittit, cũ sp̃ ignoret.l.j.C.de fal.mone. Id aũt ꝙ dicit de furio- c so, est ꝯ tex.nõ violãdo eũ, ĩ l.fi.§.j.C.de cur.fur. Nõ ob. c ad Ter. l.ij.§.si qs ex liberis.q̃ ipse alleg.ꝓ casu, qa ille §.facit ꝓ ista opinione ſm vnã lectio.ibi positã, & bñ, q̃ ipse allegat ꝓ casu. Nã ibi q̃rit̃, vtrũ filius q decessit ante agnitã hr̃ditatẽ pr̃is, noceat mr̃i pr̃is sui? Rñ. ꝙ si nõ nascit̃ suus patri, ꝙ matri pr̃is nõ obst.ergo a ꝯrio sensu, si nasceret̃ suus, matri pr̃is obstaret, & ipse hr̃ditatẽ illã trãsmitteret ad suos hr̃des, qa suus. Et si dicas, quõ põt eẽ, qđ nõ nascit̃ suus pr̃i suo? Rñ. ꝙ erat ꝯcept⁹ anteq̃ pr̃ emanciparet̃, vñ natus nõ est sui iuris, sed ĩ ptãte aui, ſm gl.ibi positã, & bñ, ita tenẽt docto.in d.l.apud hostes.C.de suis & legi. Nõ ob.l. vlti.C. de cur.fu.§.tali. & l.ij.§.si qs ex liberis. j̃. ad Tert. quos ipse allegat, qa illi tex.loquunt̃ in hr̃ditate mr̃na, & ex̃neorũ. Nã pr̃nã fu- 19 riosus trãsmittit, vt ea.l.§.fi. ¶ Quarta r̃la † dicti do.Iac.sil̃r nõ est vera. Nã l.ij.C.ad Orfi.loqt̃ in hr̃ditate mr̃na, & sic filius nõ est suus hr̃s. Nõ obst.j̃.ad Tert.l.ij.§.si qs ex liberis.ver.sed si non sit solus, qa ibi sil̃r loquit̃ in filio, qa nõ erat in ptãte patris, vt patet d in casu quẽ posui mõ in d.§.si qs ex liberis. Cõcludit̃ d ergo, ꝙ filius siue sciẽs, siue ignorãs, siue impeditus adire, siue nõ impeditus, hr̃ditatẽ pr̃nã nõ agnitã trãsmittit, si ei suus hr̃s est de iure ciuili, ꝑ leges s̃.alleg.potissime ꝑ l.liber hõ.§.j.de stip.ser.q̃ dicit, ꝙ filia sua etiã errãs in iure, hr̃ditatẽ patris nõ agnitã trãsmittit, & sic tollit illã distinctionẽ, an habuerit iustã cãm ignorãdi vl̃ nõ. Nõ ob.l.si infanti.C.de iur. deli.ex qua principal̃r fundãt se, qui tenẽt ꝯtrariũ. Nã ibi dr̃: oẽs hæreditates filio delatas, nec agnitas nõ trãsmitti ꝑinde ac si delatæ nõ essent: qa loquit̃ in hr̃ditatib. in qbus est necessaria aditio, seu agnitio, ꝙ idẽ est, vt patet in litera, dũ dicit, nõ agnitã. In hæreditate aũt paterna nõ est necessa- e ria agnitio: qa lex facit eũ heredẽ, ꝯ si ipse nõ abdicat eã a se.l. necessariis.s̃.co.merito trãsmittit. Nõ ob.l.cũ antiquiorib.C.e.quę vr̃ ponere, ꝙ de iure antiquo erat spãle in filio, qui trãsmittebat ius deliberãdi ad suos, qa ibi est dictio, &, ꝓ ẽt, vt s̃.dixi. Nõ ob.l. j.§.in nouissimo.C.de cad.tol.qa ibi simpl̃r loquitur in hæredita- 20 te, q̃ egeret aditione. Prędicta vera, † qñ fili⁹ ĩ ptãte ꝑ legẽ efficit̃ suus hr̃s patris: secus si aliqua cã ex̃ntia sui hæredis cessaret, forte qa haberet substitutũ vulgarem, tũc.n.nõ transmitteret nisi agnitã, qa cessat rõ, qđ probatur in l.si filius hr̃s.de lib.& posth.& hoc vbi eo casu quo nõ efficeretur suus, nõ trãsmitteret ad heredes, nisi ex spãli ꝓuidẽt ia huius l. Dixi plene circa hũc passum in 21 l.si filius q patri.s̃.de vul.& pup. Itẽ prædicta vera † nisi filius ipse hæreditatẽ paternã repudiauerit: tũc.n.non transmittit. l.j.C. de 22 his qui añ aper.tab.nec † plus ꝯmodi trãsmittit ad hæredẽ suũ, q̃ ipse habiturus esset, & quia hoc casu ꝑp illã abstensionẽ cessat 23 illa ratio, qua dicebatur suus hr̃s. ¶ Circa ꝓdicta † quero qđ de f hæreditate materna, vtrũ nõ agnita trãsmittatur? Vr̃ ꝙ sic.l.pe. C.de suis & legi.vbi dicitur, ꝙ filius succedit matri ipso iure. Sed intellige.s.si adeatur ab homine, sicut dicimus in ꝯpensatione. Nõ.n.trãsmittitur nõ agnita, per tex.in l.ij.C.ad Orficia.& per re- 24 gulã d.§.in nouissimo. ¶ † Quero, an hodie emãcipatus heredi- g tatẽ patris nõ agnitã trãsmittat, sicut suus. Videt̃ ꝙ sic. C.de leg. hære.l.meminimus.vbi dicit̃ ꝙ emãcipatus succedit ad similitudinẽ suorũ, sed ĩ suis nõ est dubiũ, vt dictũ est: ergo &c.ꝑ hoc, qa sublata

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quemcunque successorem. Et adde Barto. idem volentem in l.3. & in l.si infanti.de iu.delibe.& pro Barto.ẽ bo.tex.& ibi Bart.in l.1.§.ibi.de coll.bo.vbi dicitur,* secus tamen eẽ in bo.pos.contrata. Et de hoc plenissime habetur per Bal.in rep.l. in suis. de lib.& posth.aduerte tamen quòd Bald.multum no.in l.qui se patris.C.vnde lib.vult quòd si decessit auus, & postea filius, qui hæreditatẽ patris repudiauit, quòd nepos non potest dici suus auo. Nam non tenebat primum locum tempore mortis aui, & sic non erat suus, & necessarius. Quod si aui nepos decedat hæreditate non adita, illã non transmittit ad omnes, sed solum ad descendentes, per l.1.C.de his qui an. aper.tab. Et de materia.vide etiam Bald.in l.si filius hæres.de lib.& post.in vlti.col.vbi lex tenet opi. Bar. & subaudit, quòd vbi lex defert aditionem, ibi habet locum transmissio hæreditatis non aditæ. Et quid in suo qui non erat necessarius, & de materia etiam habetur per bal. in d.l.apud hostes.C.de suis & legiti.

b ¶ In bello. Sed certe §.ille non facit pro Barto.quia loquitur in filio pubere, in pupillo.n.non posset habere locum, per d.l.qui duos.§.fi. Et ita tenet bar.in d.§.cum in bello.& in d.l.apud hostes.

c Alex. ¶ Non ob. Vide bald.in l.1.in fin.C.de his qui ante aper.tab.& no.quòd non transmittitur hæreditas fratris impuberis, qui est pupillariter substitutus.vt per Barto.in l.sed si plures.§.quos possum.ff.de vulg.& pup.cum concor. de quibus ibi.

d Pom. ¶ Concluditur. Ista opi.est communis, vt dixit alex.cons.83.in 1.col.2.vol.

e Alex. ¶ Hæredem. Pro hoc facit tex.in l.1.§.qui sunt in potestate.in verbo statim. j̃.si quis omis.cau.testam.

f Alex. ¶ Quæro, an hæreditas materna non adita transmittatur ad quoscunque, adde Bart.in d.l.1.adde Bald.cons.63.2.vol.& 313.1.volu.

g Alex. ¶ Quæro an hodie.an emancipatus hodie transmittat hæreditatem non agnitam ad quoscunque, idem videtur tenere bart.in l.si ex causa.§.Papinianus.de min. alleg.l.meminimus.C.de suis & legi.hære. Itẽ ad hoc vide quod dixit Bart.in l. Gallus.§.& quid si tantum.s̃.de libe.& posthu.& vide quæ dixi in auth.si qua mulier. post bart. C.de sac.san.eccl.adde Bald.in authen.in successione.C. de suis & legi. & ang. in d. §.& quid si tantum. Et de hoc est casus in d.l.si fratris.C.de iure delibe.ita tenet expresse Bart.ibi, & cald.in l.licèt.eod.titu.& ang.in l.si emancipati.in fi.C.de colla.& ibi cum eo transit Pau.& Mod.& Pau.in d.§.& quid si tantum.& ang.in l.sicut certi.C. de testa. mil.l.illud.ff.si pars hære.pet. Fulg.& Pau.de Cast.in authen.ex causa. de libe.præte. & Imo.in l.iam dubitari de here.insti.& in l.cum quidam.§.suum.s̃ eo.& etiam hic.*

sublata est hodie dria emācipationis,& patriæ ptātis. vt ī Auth. c de hære.q̄ ab intesta.§.nullā.Et no.q ibi dicit tex.nullā vero volumus eē drīā,&c.Cogitabitis.¶Quint⁹ casus, q hic poniť ī gl. est.C.d his q añ aper.tab.l.j.ex quo talē regulā colligo. Quoties
25 †qs decedit,hrditate ascēdētis ñ agnita,nec repudiata,illā trāsmittit ad su os descēdētes,ēt si non sol⁹, vt ibi patet,& illud est nouū q introducit illa lex,videlicet q nō su⁹ trāsmittat. sad descēdētē ex se tm̄:qm̄ de iure antiquo su⁹ trāsmittebat nō solū ad suos,sed ēt ad quēlibet exneū,vt dixi s̄.Materiā hui⁹ l.examina, vt ibi p doc.¶Sext⁹ casus,q poniť ī gl.est C.de iur. deli.l.si infan-
26 ti:ex quo talē collige regulā.Quoties†qs infans decedit,hrditatē cuiuscūq; ñ agnitā,sed delatā trāsmittit ad patrē,vl' ad suos alios ascēdētes p lineā paternā,ēt si in ei⁹ ptāte nō fuisset: pinde ac si adita fuisset,vt ibi patet.Sed circa hoc dubiū, q̄ro quō pt esse,vt filius īfans nō fuerit ī ptāte pris?Rñ.vel qa fuit emācipatus p rescriptū principis.l.fi.C.de emā.vel qa natus erat ex filio emācipato pmortuo,remanēte auo:vel qa ρceptus & nat⁹ añ emāci
27 pationē pris.¶†Quero,quo iure ascēdētes hāc hrditatē petāt? Rñ.olim occupabāt iure peculij,hodie vero hrditario iure,vt
a no.d.l.si īfanti.¶Quero filius infans,cui†delata fuit hrditas,de
28 cessit supstite prē,& mrē,vel auo prno,& mrno,illa hrditate nō agnita,q̄riť vtrū succedit pr,seu auus prnus tm̄.Q d vr,qa ipse solus hēt bñficiū illi⁹ l.si infanti.nō mr,seu au⁹ mrnus.In ρriū q succedat vterq; fm formā auth.defuncto. C.ad Tert. Nā pri nō dat illud bñficiū simplr,sed ficta cā:q pinde est,ac si p infante fuisset adita. Facit ergo ēt pr seu auus prnus, si vult vt illa hrditas hēat p adita:sed si sic eēt, vocareť vterq;, s.pr & mr, vl' auus prnus,& mrnus,vt d.auth.defuncto.ergo,&c.Bñficio ergo pris, vl' aui paterni,vocať ad successionē mr, vel auus mrnus. Sic ī fili⁹,si post
29 mortē.§.fi.ī.de ρta.cū simili.& qd ibi dixi.¶Quero,fili⁹ † emācipatus substituit filio suo infanti pupillr exneū,decessit relicto filio suo & auo prno ipsius filij,& ille filius infans decessit hrditate cuiusdā exnei sibi delata,&nō agnita.Ad illā certū est substitutū nō vocari,qa nō hēt bñficiū d.l.si infanti.an voceť auus prnus?Dico q nō,nā d.l.si infanti.pvidet pri, vel auo in eū casum tm̄,ī quo excludiť ab illa hrditate pp hrditatē nō aditā : sed hic auus excludiť a successione pp substitutū Nā si hrdita s esset adita,esset substituti.l.sed si plures.§.ad substitutos. de vul. & pupil. ¶Septim⁹ casus est.C.de iure delib.l.cū antiquiorib⁹. ex quo ta
30 lē collige regulā.Quoties† qs sciēs hrditatē sibi delatā decedit ea nō agnita,vel repudiata ītra annū,ad quoscūq; ius deliberādi & adeūdi trāsmittit,vt ibi.Circa quod multas nouas & pulchras q̄ō.feci in l.q duos.ī prin.ī.de reb.du.dic vt ibi. ¶Octauus casus est fm gl.C.de instit.& substi.l.si.Sed certe iste cas⁹ nullam nouitatē ρtinet,qa ibi filius suus hæreditatē paternā non agnitā transmittit ad matrē, que transmittereť ad quemcunq;.Plures casus nō ponūť in gl.& pdicta vera in trāsmissione hæreditatis nō aditæ,quæ fit ipso iure:& est quædam transmissio,quæ fit petita in integrum restitutione, de qua dicam in l. Pannonius.in prin.s̄.eo.Dixi in d.l.qui duos.in prin.ī.de reb.dub.

ADDITIO.

a Alex.¶Quæro.Hanc q̄ō.indecisam relinquit Bart.in d.l.si infanti. C. de iure delibe. vide ibi.Bald.& Cy.in l.2.C.ad Orfi.pau.de Ca.in d.l.si infanti.post Bald.ibi , tenet opi. Bart.hic licēt Nic.de Mata.ibi contra.itē bart.tenet ang.& Imo.hic , qui eum limitat.

LEX LXXXIIII.

Si metus. Aditio facta metu,rescinditur.h.d. Opp.s̄. eo.l. qui aliena.§.fi.dic vt ibi.

LEX LXXXV.

1 *Restitutio quomodo hæredi absentis detur.*
2 *Hæredi minoris decedentis,hæreditate non adita an detur restitutio.*

a **Pantonius.** Impeditus adire pp iustā absentiā si decedat,interim ius petēdi restitutionē ad adeūdū suo hrdi relinquit.h.d.multū notabiliter. Primo poniť ρtō principis ρtinēs aliqd ρ̄ ius cōe.Secūdo poniť dictū Metiani ρtinēs ius cōe.Secūda ibi,Metianus.Opp.tps petēdi bon.poss.est vtile:ergo nō currit absenti.Gl.dicit,vt no.C.de resti.mili.l.j.Certe illa op. ñ obstat huic legi,qa hic nō dr,qd fuerit exclusus tpe, sed morte:sed obstat ad d.l.j.ideo rñde , vt ibi notabilr no. Opp. secūdo,si lęsio nō fuit ρpleta ī absentia,nō datur restitutio.l. qd tpe.C.de resti.mili.Dicit glo.solue vt ibi.Istū passum examinant
1 doc.ī l.j.de resti.mil.ī iiij.q.& dñt sic,† Qñq; absens ab hrditate, vel bonorū possessione excludiť tpis cursu, tunc hrs pōt petere restōnē ex psona defuncti sine dubio:qa etiā ipsi defuncto cōpetebat,vt in d.l.j.C.de de resti.mili. Qñq; absens excludiť morte, & tūc si hrs vult petere restōnē,nō potest stricto iure,sed benignitate Principis.Cōtrariū statuiť ī absēte cā Reipublicę vt hic ī prin.Aut vult impetrare restōnē nō ex psona defuncti tm̄, sed ex cā gñali,si qua mihi iusta cā esse videbiť,tūc pt.Totū.n. hoc factū.s.absentia,& mors secuta,faciunt vnā cām iustā petēdi restōnē in integrū. Et hoc hēt locū tā in absente cā Reipublicę,q in quocūq; absente nō culpabili vel nō doloso.Et hoc vult dicere hic Metianus,dū dicit de absente cā legationis,& sic pp cām Reipublicę:postea subdit de filio,q hrditatē m is,&c.Et sic loqť de quocūq; absente,deinde subdit sine respū eius distinctionis.
2 q.d.nō curo si fuerit pfecta lęsio ī vita vel ī morte:sed totū hoc
b facit vnā iustā cām,vt dixi.¶Quæro † pone, q aliqs minor decessit hrditate nō adita,vtrū hrs eius poterit petere restōnē,vr q nō de iure cōi,qa minor nō fuit absens,nec ex constitutione Principis,qa loquiť solū in absente causa Reipub. in ρriū vr dictū Metiani,qui dixit,vt hoc totū.s.minor ętas cū morte ρcedat restōnē ex cā gñali.Et hoc tenet Iac.de Are.& dicit q est casus in l.qui duos.in prin.ī.de reb.du.& ibi examinat,&idē tenet Ia. de But.in l.j.de re mili.Idē Io.And.extra de proba.c.ī pñtia. licēt Iac.de Bel.videatur tenere ρtrariū in quadam sua disputatione, quā ponit in Auth.de trien.& semis.ī prin. ¶Vltimo Dy.quærit hic,vtrū hęres possit hre ratū gestū nomine defuncti ? Et vr q non per hanc l.Dic vt plene per eum in c.ratum. de reg. iur.lib. vj.dixi in l.bonorum.& l.si cui.ī.rem rat. haberi.

ADDITIONES.

poma.¶pantonius.Limita,vt per alex.consi.161.volu.2.& vide Alex.in materia consi. 20.incip.Viso processu,in vlti.col.1.vol.Ale.consi.158.in 2. vol.& consi. 167. eod. vol.& consi.20.in vlti.col.1.volu.

Barb. ¶pet.de Ancha.tenet contra Bar.in consi.347.ale.Bal.in l.si infanti. vbi dicit esse casum contra Bar.C.de iure delib.

paris.¶an beneficium competens minori circa aditionem hæreditatis , transmittatur ad hæredes,vide late Franc.consi.161.& Com.consi.129.incip.nobilis Domina , in vlti. col.vbi late circa intellectum huius l.

pom.¶Quæro pone. Vide ale.consi.161.& Bar.consi.32.ad fin. & consi.173.

Ale.¶Vtrum hæres. Vide Bar.in l.si infanti.C. de iure delibe.

ale.¶Tenere contrarium.Quod sequitur Bal.in d.l.si infanti, ibi secundo pono , & ibi Iaco.de Butr.& Bar.

1 *Hæreditas illi⁹,qui dubitatur an fuerit culpabilis in crim.l.æ.maiest.adiri pōt.*
2 *Negatiua coarctata loco,& tēpore,cadit in veram scientiā,& sic probabilis.*
3 *Dies delicti,si in accusatione ponatur,& non probetur,reus absoluitur.*
4 *Accusator potest cogi ad petitionem rei diem inserere.*
5 *Crimē læsæ maiestatis añ sñiā quādo liquet,delinquēs pōt hre hæredē interim,*
6 *Patrem non esse culpabilem,quando possit liquere filio.*

§. Rei. Eius,q ē suspectus de crimine læse maiestatis,īterim pt adiri hereditas.h.d.¶Op.C.ad l.Iul.ma.l.pe.& fi.So.
1 nō pnt alienari titulo sing.sed adeūdo pnt acqri.†Quæro,qd si dubitať,an pr ei⁹ fuerit culpabilis?Gl.vr innuere q nō possit adire.In ρriū,qa pēdēte ρdēnatione pt hre hrdē,vt Insti.de hrd.q̄ ab inte.§.p ρriū.& l.q a latronib⁹.§.fi.s̄.de test.& iō īterim adire potierit.Sed posito,q reqrať certitudo,quō poterit eē cert⁹?Quidā dñt,p opi.multorū.vt s̄.e.l.cū qdā.§.q dr.Alij q p factū suū,q est verū,si lis erat inchoata.l.cū falsū.s̄.e.Sed tūc q̄ro,quō pōt esse certus q pr nō deliquit,cū sit mera negatiua? Gl. dicit no. vi-
2 de,& no.eā.¶†No.q negatiua pp coarctationē loci,vl' tpis,ca
a dit in rectā sciam alterius.¶No. ex hac gl.†q si aliqs in accusa-
3 tione apposuerit diē,licēt nō teneret,q si illū nō pbat dēt succūbere,vt hic,& l.hēbat.ī prin.de isti.Si.n.nō eēt necesse pbare diē
4 insertā,filio nō posset liquere de inocētia pris.Dico ēt†q īterdū ad petitionē rei pt accusator cogi diē isserere.l.j.C.q acc.non pos.& no.in l.si q re⁹.de pub.iud.& ibi dixi.Dr hic, si sibi liqt,&c. Cōtra si nō liqt hēt hrdē īterim,vt Inst.de here.q̄ ab ite.§.p ρriū,
5 ī.de dona.l.dōne.ī fi.ī qb⁹ legi.dr,q anteq pferať sñia,pōt hre hrdē,& dubito ī hoc ρrio,pp ea verba q̄ dixi ī l.q a latronib.s̄.de testa.postremo teneo ρ̄,qa īterī hēt hrdē,&hic dū dicit,liquet, subaudi,maxime,& siue ρmiserit malū, īterim pt hre hrdē siue nō ρmiserit.Et sic ī vtroq; casu possit hre,merito pōt adire.l.qd si dubitet.s̄.e.tn̄ si ρmisit malū,auferť ab eo ,vt ab idigno. & §.per ρriū loqť ī suo,qa vt hrs exne⁹ pt adire,vt ī.l.pxi.& l.donatiões.
6 ī fi.loquitur indistincte. ¶Quæro,quō†pōt liquere filio patrē
c nō esse culpabile,Et videtur nō posse liquere,cū sit de facto alieno.l.cū falsum.s̄.e.Gl.rñdet.qd pōt liquere,quia malū est coarctatum loco,vel tempore,& tunc potest liquere an fecerit , vel non.Et vide gl.quæ incipit,non dicit quod possit alienare.

ADDITIONES.

a Pom.¶No.quod negatiua. Vide alex.consi.94. volu.
b ¶no.adde bal.qui ad hoc alleg.gl.in l.1.actor.C. de proba.& in l.2.ad fi.C.de secun.tab. & Bal.in l.qui aceu late disputat hoc,& vide imo.in l. si cum nulla. de re iudi.
c Pom.¶Liquere.adde bar.in simili.l.cum quidam.supra de bon. poss.

§. Pro hærede. Vltimā voluntatem condendo,potest quis hæreditatem adire.concor.l.si auia.C.eo.no.in l.cogi.§.sed si miles.ad Trebel.

LEX LXXXVI.

a **Cum bonis.** Ille actus,q ī extraneo īducit aditionē,in suo Inducit immistionem.h.d. Sed signa hanc regulam,& teneas illam bene mente,quia erit vtilis tibi.

ADDITIO.

a ¶Cum bonis.Et hæc l.allegatur in l.1.supra,de condi.ob causam.cū concor. in q.vtrū implendo conditionem quis adire videatur.

po.¶Vide quid pistū tex.dicat bar.in l.q Romæ.§.duo fratres. in 3.q̄ō ff. de ver. obl.

§. Pupillus. Minore restituto,restituuntur actiones confusæ.h.d. De restitutione actionū , videbitis in l.propter veneni.§.neptis.ī.ad Sylla.

LEX LXXXVII.

1 *Hæreditas animo aditur,licēt nihil hæreditarium attingatur.*
2 *Possidere rem vt hæreditariam,est in actu,quo probatur aditio*
3 *Possessio rei in hereditate dicitur esse,non tamen vere.*
4 *In consistentibus in animo,magis opinio quam veritas inspicitur.*
5 *Animus solus an sufficiat ad adeundum.*
6 *Animo solo,& voluntate quis non obligatur nisi Deo.*
7 *Conscientiæ in foro quis adeundo non obligatur vltra vires hæreditarias.*

 8 *Adire*

8 *Adire quid ſit,quid repudiare,quid immiſcere,& quid abſtinere,*
9 *Animus volentis adire qualiter declaretur.*
10 *Animus adeundi,an declaretur per verba ſuſpenſiua.*
11 *Voto quis non obligatur niſi verba ſolenniter,& deliberate emittantur.*
12 *Aditio non inducitur per iſta verba,iſta hæreditas mihi non diſplicet.*
Medium quoddam eſt inter placere,& diſplicere.
13 *Aditio inducitur,ſi conuocatis pluribus amicis,& teſtibus quis dixerit,ſitis teſtes quod ego volo adire talem hæreditatem.*
14 *Verba enunciatiua propter ſe quando inducant aditionem.*
Confeſſus ſi aliquis eſt ſe eſſe hæredem Titij,quando inducatur aditio.
15 *Verba enunciatiua emiſſa propter aliud,quando probent animum adeundi.*
Si aliquis vt hæres Titij ſcribit alicui,an per hoc videtur hæreditatem adijſſe.
16 *Aditio hæreditatis,an inducatur,ſi aliquis dixit , magna fortuna fuit quod talis hæreditas obuenit mihi.*
17 *Aditio,per verba dubia quando inducatur,puta,placet mihi, vel bene volo, vel bene contentor.*
18 *Animus adeundi quando probetur per ſcripturam.*
19 *Voluntas ſeu animus adeundi quando probetur perfecte.*
20 *Facere aliquid tanquam hæres , & non hæres,qui poteſt vno modo licite,& alio illicite,quando videatur adire.*
21 *Facere qui pōt aliquid vtroq; mō.ſ.noīe ſuo,ēt vt hæres,quo noīe dicat̃ feciſſe.*
22 *Poſſidere qui dicit domum pro ſua legitima,an releuetur ne videatur adire.*
23 *Subſtitutum vulgarem qui habet,& eſt grauatus legatis,poteſt habere legitimam,& omittere hæreditatem.*
24 *Qui pōt facere actū vtroq; mō.ſ.noīe ſuo,& alieno,quādo dicatur licite adire.*
25 *Eleemoſynam dans de rebus,& bonis defuncti,quando videatur adire.*
26 *Maritus cui hæreditas vxoris erat delata pro ſe , & filijs,pannos vxoris dat pauperibus,an videatur adiiſſe.*
27 *Facere quando quis poteſt actum nomine ſuo,& vt hæres licite , ſed vtroque modo nomine meo,& alieno,quando videatur aditio facta.*
Voluntas adeuntis quando probetur per non factum.
28 *Debitor in diem,qui ſucceſſit creditori,ſi non ſoluat alijs, qui ſuccederent ipſo repudiante,dicitur adijſſe.*
29 *Animus adeundi qualiter probetur in eo,qui adit ex iure alieno.*
30 *Iure alieno quando quis adit pro ſe tantū,per illos actus , per quos induceretur aditio ſi ex ſuo iure,vel perſona adire per eoſdem inducitur aditio.*
31 *Adit iure ſuo ſi aliqs p alio tm̄,& ad vtilitatē alienā.ex qbus videat̃ adire.*
32 *Succedens defuncto credens ipſum defunctum adiuiſſe hæreditatem ſibi delatam ſi ad cautelam dixit intra annū,ſi non apparet defunctū adiuiſſe,ex iure deliberandi adeo,vel aliquid agit ex quo induceretur aditio , an dicatur inducta ſi poſtea conſtet de non aditione defuncti.*
33 *Adit quando quis ex perſona aliena,& pro alio,quando dicatur adire.*
34 *Tutor ſi in inuentario dicit,quod credit in hæreditate eſſe talem,& talem rem, quæ fuerunt de hæreditate talis,inducitur aditio.*
35 *Infanti ſi competat ius adeundi , per ius deliberandi ad eum tranſmiſſum ex perſona alterius,an tutor poterit adire.*
Fictiones duæ habentes originem ex diuerſis poterunt concurrere.
36 *Quādo aliquis nō adit,ſed adeūti authoratur,ex quibus videatur aditio facta.*
Tutor in præſtanda authoritate,an neceſſe habeat loqui.

Gerit.[a] †Hæreditas aīo aditur,licèt nihil hæreditariū attingat̃.h.d.Diuidit̃ in tres partes.Primo ponit dictū. Secūdo illud limitat,& ꝓbat per exēplū de re nō hr̄ditaria, in qua defunctus ius habebat.Tertio per exēplū de nō hæreditaria, in qua nullū ius habebat.Secunda ibi,vnde,& ſi domū. Tertia ibi, idemq;.No.primo ſummariū.Secūdo no.†ꝙ poſſidere rē vt hęreditariā,eſt actus quo probat̃ aditio.¶Tertio no.†ꝙ in hęreditate dr̄ eſſe qualiſqualis poſſeſſio rei pignoratæ, ibi cuius, &c. Opp.ad vltimū de l.qui a ſeruo.de actio.& oblig.Sol.defunctus donec viuit,rem pignoratā ſibi traditam poſſidet vere.l.qui pignoris.& l.j.§.per ſeruū.ĩ.de acqui.poſſeſ.ſed eo mortuo hæres non poſſidet vere.l.j.§. Scæuola. ſi teſta. lib.eſſe iuſſus. ideo tex. hic dicit qualiſqualis.Nō ob.l.q a ſeruo.Nō enim dr̄ ibi,ꝙ hęres poſſidebat,ſed ꝙ alius īcipit ab hęreditate poſſidere p̄cario, & ſic hæreditas tribuit alij qualitatē poſſidenti p ſeruū, nō ꝙ poſſideat.Qd̄ apparet,qa alius pōt poſſidere ciuil'r,& nāliter a me, & tn̄ nullo mō ego poſſideo.l.& hēt.§.eū qui.ĩ.de p̄ca. ¶Secundo opp.s̃.eo.l.ꝓ hærede.§.ſi qd tn̄.Gl.dicit,ſolue vt ibi dixi,qa nomē hęredis ibi accipit̃ ꝓ filio,& ſic geſſit ibi ꝓ hęrede,hoc eſt,ꝓ filio,nō ꝓprie vt hęres.Op.Dy.[b] ex gl.de l.ij.§. ſi ſub ꝯdōne.ĩ.ꝓ emptore.vbi inſpicit̃ magis veritas q̃ opin.Sol.habuiſtis in l.hr̄s inſtitutus.in prin.s̃.eo.p gl.† qa in his q̃ ꝯſiſtūt in aīo,vt eſt aditio hr̄ditatis,inſpicit̃ magis opinio,q̃ veritas,vt hic. cū ſimil. ibi ī alijs reb.q̃ in ſolo aīo nō ꝯſiſtūt.Et hoc inducit Dy.ī arg.ad qō. de eo qui ꝑcuſſit clericū,quē putabat laicū,an ſit excōicatus.de quo gl.in l.ſi ignorās qs.loca.& dixi in l. itē apud Labeonē. §.ſi qs virgines.ĩ.de iniu.nō eſt noſtra mā. ¶Modo venio ad mām legis,† & quæro primo,vtrū ſolus animus ſufficiat ad adeundū hæreditatē,gl.in l.pro hærede.in prin.in ver. quam animi.s̃. eo. dicit,ꝙ ſic.Alij dn̄t,ꝙ requirit̃ animus,& actus.l. mutū. in prin. s̃.eo.& Inſtit.de hære.quali.& diffe.§.fi.C. eo.l. potuit. hic vero gl.al'r loqt̃.ſ.ꝙ ſufficiat aīus qualitercūq; declarat⁹ .vide gl. Hæc gl.dicit veritatē,& declarat oēs al's leges,q̃ dn̄t,ꝙ ſufficiat ſolus aīus,ītellige.ſ.declarat⁹,& aliæ gl.q̃ dn̄t,ꝙ requirit̃ aīus & actus, hoc eſt,aliqd p qd̄ aīus declaret,quodcūq; ſit illud,ſiue factū,ſiue nō factū,ſiue dictū,ſiue ſcriptū,qd hoc ſit verū ꝓbat̃ p tex.ī l. hr̄de.§.j.s̃.e.Probo p rōnē.Solo † aīo,& ſola volūtate nō obligat̃ qs niſi Deo.l.ſi qs rē.§.voto.de pollici.Hoc tenent Roff.& Hoſt. ī ſumma de voto,& S.Tho.ī ſcd̄a ij. q.98.Et hoc ꝯcludit̃,†qd̄ in foro ꝯſcięe[c] qs nō obligat̃ adeūdo vltra vires hr̄ditarias, qa cum fiat volūtate nuda,nō poſſum obligare me alteri,niſi quatenus ad me ꝑuenit.dixi s̃.e.ſup rub. ¶Quia ergo ad aditionē hr̄ditatis reqrit̃,vt aīus declaret,q̃ro q̃ ſunt illa p q̃ talis aīus declarat̃? Et antequā ad hoc veniā,primo vidēdū eſt qd ſit adire,& qd īmiſcere,& qd repudiare,& qd abſtinere,qbus expeditis videm⁹ ea, qbus aīus ad hoc declaratur.Et vt ſcias anteq̃ qs adeat, requirit̃ potētia adeūdi,ſeu ius adeūdi.de hoc feci vnā repetitionē ī l.is p̄t.§.e.Poſita ergo oī potētia adeūdi dico,adire hr̄ditatē† eſt potētia adeūdi nō īpedita p actū volūtatis declaratū ī eſſe deducere.Eꝯ,repudiare,eſt potētia repudiādi nō impedita p actū volūtatis declaratū,& a ſe abdicare hr̄ditatē,vt ꝓbat̃ hic,& l.ꝓ hr̄de.ī prin.§.j.s̃.e.& Inſti.de hr̄d. quali.& diffe.§.fin. Immiſcere qd̄ eſt ſuorū,eſt hr̄ditatē iure acqſitā, p actū volūtatis declaratū acceptare,vel agnoſcere.Abſtinere eſt hr̄ditatē iure acquiſitā p actū volūtatis declaratū a ſe abdicare.illud probat̃ in l.s̃.ꝓxi.¶His viſis †videam⁹ qual'r ſit illa declaratio volūtatis.Ad qd̄ ſciēdū ē,ꝙ Iuriſcōſulti hoc certis regulis nō tradiderūt,ſed poſuerūt quoſdā caſus indubitabiles,videlicet,ꝙ tūc iſte animus adeūdi declarat̃,qn̄ qs facit actū q citra ius,& nomē hr̄dis fieri nō pōt. l.ꝓ hr̄de.§.Papinianus.verſ.itaq;.s̃.e.Qn̄ vero eſt actus , q pōt ſe hr̄e ad aditionē , & nō aditionē dixerūt inſpiciēdū quo aīo fecit.l. pro hr̄d.§.j.s̃.e.Quod aūt eēt in dubio, nō declarauerūt iuriſcōſulti. Nr̄i doc.vt Azo,& cōiter alij,vt apparet,tradiderūt ſup hoc talē doctrinā,videlicet,ꝙ hoc pp̄dendū eēt ex qualitate hr̄dū, & pſonarū earū,& ex q̃litate actuū,& rerū quas attingerēt, vt qn̄q; hēat qs neceſſe ꝓbare ſe nō feciſſe[d] aīo adeūdi,qn̄q; ꝓbet̃ ab aduerſario,ita no. ipſe s̃.e.l.ꝓ hr̄de.§. ſeruos.Iac. de Are. addidit in hoc eē ſtandū iur̄o hr̄dis,cū in ſolo aīo ꝯſtat,arg.l.ꝓ hr̄de.§.ſeruos.s̃.e.l.ī ambiguis.ĩ.de reg.iur.Pro hoc induco gl.Inſti.de act. §.aliæ.ecce qcqd doc.nr̄i dixerūt ī illa mā.¶Sed qa illa doctrina eſt multū generalis,& obſcura,ideo ītendo hic tractare p qnq; qō.prīcipales,& duas poſtea acceſſorias. Primo,qual'r aīus hic declaret̃,p verba.Scd̄o qual'r declaret̃ p ſcripturā.Tertio,qual'r declaret̃ p fcā.Quarto,qual'r delaret̃ p non facta.Quinto, qual'r paīum,qn̄ qs adit iure alieno,vl' ꝓprio.¶Circa primū ſciēdū ē, ꝙ q̃dā ſunt verba diſpoſitiua aditionis nullā ambiguitatē habētia,vt ſi qs dicat,gero me ꝓ hr̄de.l.ꝓ hr̄de.s̃.eo. vel agnoſco iſtā hr̄ditatē,vt hic:vl' dicat apprehēdo,vel aſſumo mihi,vl' accipio hr̄ditate hāc.l.apud Aufidiū.de opt. l. & p illa verba inducit̃ aditio ſine dubio.Sed circa hoc dubitat̃ de q̃tuor. Primo vtrū hæc aditio,& aīus,declarat̃ p verba diſpoſitiua ſuſpēſiua. Scd̄o, vtrū p verba enūciatiua de hoc principal'r pp ſe.Tertio,vtrū p verba enūciatiua[e] pp aliud.Quarto,qd iuris qn̄ verba ſūt dubia.¶Ad primū †de verbo ſuſpēſiuo,vt ſi dico,volo adire,vtrū ex hoc inducat̃ aditio,Gl.in hoc dicit ꝙ nō,in l.ſerui electione. in prin.ĩ. de le.j.In ꝯriū vr̄ caſus in l.iā dubitari.in fi.de hære.inſti.& ĩ.e. l.ꝓcuratorē.Rn̄.ꝙ p hęc verba inducit̃ aditio,ſi certitudinarie,& deliberate dixit,ſe velle adire,ſiue hoc ꝓbet̃ ex p̄cedētibus, ſiue ex inſtātibus,ſiue ex ſequētib⁹,al's ſi nō apparet ꝙ deliberate dixit nō inducit̃ aditio.Primū ꝓbat̃ ex p̄cedētib.ſi fuit dat⁹ terminus ad deliberādū,& poſtea rn̄det,ſe velle adire , inducit̃ aditio. l.ſed & ſi alio.j.rn̄.& l.oēs.ĩ.ad Treb.Ex inſtātib.tpe quo illa verba ꝓferūtur deliberatio ꝓbat̃[f] ſi dicit ſe velle eē hr̄dē,vel ſe velle hr̄e hr̄ditatē.d.l.iā dubitari. in fin.& l.Apud Aufidiū. de opt.leg. Aliud eſt.n.dicere , volo adire ,[g] & aliud, volo eſſe hr̄s,vel volo hr̄ditatē, vt d.iura probāt.Itē ſi dixit,pro certo volo adire hęreditatem. Itē ſi interrogatus[h] ab alio an vellet eſſe hr̄s, rn̄dit ꝙ ſic,nā hoc verbū volo,qn̄ ꝓfert̃ rn̄dēdo alteri,intelligit̃ deliberate volo.l.in vēdentis.C.de ꝯhen.emp.plus dicit lex,ſi dicerem, vis eſſe hr̄s,vel vis adire hr̄ditatē?tu rn̄des,cur nō,deliberate videris rn̄diſſe.l.j.§.ij.de verb. obl.Idē ſi conſtituit procuratorē ad hoc

ADDITIONES.

a Alex.¶ Gerit.an hæreditas poſſit adiri vltimo vitæ ſpiritu gloſ.tenuit quòd non,in l. j. quando dies leg.ced.
Pariſ ¶ Nunquid poſſidens aliquas res hæreditarias, quas credebat non eſſe hæreditarias,dicatur adiuiſſe,vide ang.conſ.346.incip.ſtatuto Florentino cauetur. item quòd agens tanquam hæres,etiam quòd ſit minor,quod cum authoritate curatoris dicatur adire, vide Pau.de Ca.conſ.214.& are.conſ.136.in prin.item adde quòd ſi in hæreditate eſſent magnæ poſſeſſiones,& illi cui eſt delata hæreditas , accipiat quid minimum, puta annulum,quòd non dicatur adita hæreditas,vt per alexand.& Salic.in l. non hoc vnde legit.ſed in contrarium videtur tenere Bald.in l.cum ita.C.de dona.ante nup.vbi dicit quòd vna camiſia data pauperibus inducit aditionem , quid autem ſi eſſent res communes,vide ang.conſ.166.incip. Duo fuerunt fratres,alia vide ad Bart.in l.pro hærede.ſuprà,eod.
b ¶ Opp.Dy.Vide Card.conſ.36.in 1.col.
c Alex.¶ Foro conſcientiæ.Vide Bart.& alios pleniſſime in rub.s̃.eod.& ſequitur Bald. in l.filium.famil. ercis.alleg.c.parochiano.de ſepultu.& cap. quanquam.de vſur.in 6.& Bald.in l.fi.in fin.prin.de iure delibe.
d Alex.¶ Non feciſſe.Hoc ſequitur in his terminis Bald.in l.qui accuſare. C. de eden.
e Alex.¶ Verba enunciatiua.De verbis enunciatiuis habes hic,adde quæ no. Bart.in l. ſi quis ſuus.de iure deliber.
f Alex.¶ Probatur.Idem puto quòd iſto caſu inducatur repudiatio , ſi dicat nolo adire, l.vt filij mater.ad Tertul. ſecundum Iac. Butr. quem retulit Bald.in l. qui ſe patris.C. vnde liber.
g Pom.¶ Volo adire. Vide alex.in l.qui ſe patris.C.vnde liber.
h Alex.¶ Interrogatus.Adde Bal.in l.cunctos populos.C.de ſum.trini.& in l.1.de cōſu.

hoc.l.p procuratorem.ỹ.eo.Non.n.posset cõstituere procuratorem,nisi deliberate vellet.Ex sequentib.vero probat̃.s.si post dicta verba prolata,currerent tres menses. C.eo.l.fi.§.similiq; mõ. vbi est casus singu.Et licèt ibi loquat̃ in repudiatione.tñ idem est in aditione.Eisdem.n.rõis procedũt.Insti.de hære.qual.& diff.§.sicut autem.& C.de repu.hære.l.sicut.ꝙ dixi,si illa verba non proferuntur deliberate, nõ inducũt aditionẽ.probat̃ in gl.d.l.serui electione.Si.n.dico indeliberate volo adire,hoc sonat,hic est primus motus volũtatis meæ ad adeũdũ,non ꝙ deliberate velim.

11 ¶ Ad † hoc facit quod Canonistæ dñt de voto,ꝙ verba nisi solẽniter & deliberate emissa,non inducũt votum, extra de voto.c.ij.&

12 ỹ.de act.& ob.l.oblõnũ substãtia.§.fi.¶ Sed quæro,† quid si dixi, ista hæreditas nõ mihi displicet.Vr̃ ꝙ inducatur aditio.l.cũ antea. circa prin.C.de arb.Sed nõ puto,Nõ.n.sequitur,nõ displicet,ergo placet,qa est quoddam mediũ inter displicere,& placere,vt probat̃ in l.j.§.si is q nauẽ.de exerc.& de tri.l.j.§.sciã.& qđ no.in l.qui se pris.C.vñ lib.Non obst.d.l.cum antea.qa ibi loquitur in actu, n

13 quo sufficit hoc verbũ,non displicere.¶ † Quæro,qđ si ɔuocatis amicis,& plurib.testib.quis dixerit.Estote testes,ꝙ ego volo adire illam hæreditatẽ.Rñ.ex ista solẽnitate actus,qa cõuocatis amicis,põt præsumi ꝙ dixerit deliberate,& inducitur aditio.Et hic põt esse intells l.Pãphilo.§ propositum.ỹ.de leg.iij.licèt alio mõ

14 intellexerim in d.l.serui electione.ỹ.de le.j. ¶ Circa fm † .s.qualiter probetur per verba enunciatiua pp se,vt si aliqs cõfessus est se esse heredem Titij,vr̃ ꝙ hęc cõfessio nõ inducit aditionẽ. Non.n. obligat me,nisi illi,quo pñte ɔfiteor.l.fi.š.de interro.actio. Veritas est,vt no.ibi.Aut illa verba proferunt̃ ab eo qui potest adire,& inducitur aditio seu probatio volũtatis adeũtis p hãc l.cũ simili: qa pro hærede se gerit:sed si proferuntur ab eo q nõ põt esse hr̃s, non præiudicat,nisi quo ad pñtes huic confessioni,vt hic. ¶ Cir-

15 ca tertiũ † .s.qual'r ista volũtas probet̃ p verba enunciatiua emissa pp aliud,pone ꝙ ego scribo tibi salutãdo,talis hæres tali pone salutẽ,& similia,an ex hoc probetur volũtas,vr̃ ꝙ nõ.l.epistola.in prin.š.de pac.C.de testa.mil.l.ex his verbis.In cõtrarium facit ista c l.& š.l.pro hærede.§.j.quæ dñt,quod qñ aliquis facit aliqđ,vt hr̃s, inducitur aditio.Rñ.qñq; verba enũciatiua pp aliud proferuntur cõditionaliter,vt promitto tibi si hr̃s sum,& tũc nõ inducitur aditio. Primo,quia talis actus cõdõnem nõ recipit.l.cũ qui.in fi.š.eo. d l.actus legitimi.de reg.iur.Scđo qa ista verba proferuntur dubitatiue,& in aditione hereditatis requiritur animus certus,nõ dubitatiuus.l.is q hr̃s.§.j.& l.si is ad quem.& l.hr̃s institutus. š.eo.Si vero ista verba enũciatiua proferuntur p modũ causæ,vt hoc facio, qa hr̃s sum,sine dubio inducũt probationem volũtatis.l.emptor. in fi.de rei vind.& ỹ.de col.dot.l.pe.Si vero proferũtur demõstratiue,vt in casu proposito,si ego tanq̃ heres talis,te saluto,& similia,tũc idem,vt hac l.& l.Panno.in fi.l.pro hr̃de.§.j.& l.si qs extraneus.§.j.š eo.¶ Nõ obst.l.epistola.quia ibi verba erant enunciatiua facti alieni.Non obst.l.ex verbis,C.de testa.mili.quia ibi erant verba enũciatiua facti alieni,ꝙ poterat aliter esse inductum q̃ in

16 volũtate proferẽtis cõsistat,hic secus.¶ Sed pone,† ꝙ aliquis dixit ex euentu & fortuna talis hæreditas obuenit mihi,vtrum ex hoc inducatur aditio?Rñ.verba enunciatiue inducũt probationem volũtatis eius ꝙ enũciant,& eius ꝙ importãt,non vltra.Aut ergo verba enũciatiua cõtinẽt hoc totũ,ꝙ ego sum heres,& tũc inducũt probationẽ volũtatis ei⁹.vt dictũ est.Sed si verba enunciatiua cõtinẽt hoc totũ ꝙ mihi obuenit,tũc non inducũt declarationẽ voluntatis,ꝙ sim hr̃s,qa põt esse ꝙ est mihi fortuna,quia possum adire,licèt nõ adeam:non ergo ĩducũt ꝓbationẽ aditionis,qa extenderent̃ verba vltra suum significatũ.l.Titia.§.Caius.ỹ. de leg.ij.Sed si dicerem,magna fortuna est mihi ꝙ sum hr̃s,tunc

17 probaret̃ aius,vt ex prędictis patet. ¶ Venio † ad quartũ,qñ verba sunt dubia,exẽplum,Aliquis dixit mihi,talis hr̃ditas tibi obuenit ego rñdi,bene placet mihi,vel bene volo,vel contentor,ista verba sunt dubia.Si.n.referant̃ ad hr̃ditatẽ,hoc est dicere bene placet mihi hæreditas,vñ volo hæreditatem,induceret̃ aditio,vt patet ex iã dictis.Si referant̃ ad hoc totũ,bene placet mihi,ꝙ obuenit hæreditas,nõ ĩduceret̃ aditio.Illo casu dico,ꝙ stabit̃ interpretationi dicẽtis,fm Iac.de Aret.vt š.dixi circa prin.probatur in l.si quis intẽ ione.de iud.& quod no.Insti.de act.§.aliæ & si ipse mortuus esset,puto standum declarationi hr̃dis sui,q eius volũtatẽ melius nouit.l.si qs a filio §.si quis plures.ỹ.de leg.j.Ex hac.n.declaratione alius nõ dãnificat̃ perdendo suum,licèt forte dãnificet̃ perdendo lucrũ,sed hoc nõ impedit hæredem declarare,vt ibi dixi.

a ¶ Circa fm principale,† .s.qualiter hic anim⁹ probetur p scriptu-

18 ram,dico oĩbus idẽ qđ š.dixi circa prædicta.Non.n.figura literarum obligat,sed cõsensus q ꝑtinet̃ in eis.l.nõ figura.de actio.& ob.duo tñ aduertẽda sunt.Primo qa qñ sit in scriptis,præsumitur facilius factum deliberatè,q̃ qñ simpliciter proferr̃.l.ij.C.de sent. ex breui.reci.Secũdo aduerte ꝙ scriptura licèt esset inualida,quo ad id ad qđ fit principl'r,puta si filiusf.in testõ se diceret adire vel aliquid in eo disponeret p quod ĩduceretur aditio:vel si in testõ non esset solẽnis numerus testiũ,tñ aditio probaret̃,quia imperfecta volũtas probat volũtatem.l.fi.de reb.eo.l.in testõ.ff.de fidei-

19 cõ.lib.& l.j.& ij.C.de fideicom.¶ † Circa tertiũ principale.s.qual'r hæc volũtas probet̃ p facta,sciendum est ꝙ quędã sunt facta præparatoria ad aliquid,quædam sunt quæ principaliter fiunt pp se,

b Circa primũ dico quod quædam sunt præparatoria,ad aditionẽ necessaria,& per illa non inducitur aditio.Exẽplum si aliquis implet conditionem,qui ante impletam non potest adire.l.j.§.sed si parendi.de cond.ob cau.& š.eo.l.Antisti⁹.Vel si aliquis agat querela,qui antea adire non potest,& tunc nõ inducitur aditio.l.quẽadmodum.& ibi gl.de inoff.test.Idem si petit sibi exhiberi tabulas vt instruatur de virib.hæreditariis,qñ antequam habeat animũ certum,non potest adire.l.Aristo.cum l.seq.š.eod.Quædam sunt præparatoria non necessaria,vt puta,si accuso testũ falsum.Si.n. sum certus de hoc non est mihi ne adeam prohibitum.l.cum falsum.š.eo.tunc per tale præparatorium nõ necessarium inducitur aditio.l.cum quidam.ỹ.de bo.pos.& ibi dixi.Idem si aliquis dicat testũ nullum.l.suus.cũ gl.in ver.asseuerans.C.de repu.hær.Et prędicta vera in his quæ sunt præparatoria ad aditionẽ hæreditatis, sed si fieret aliquis actus præparatorius ad petitionem hereditatis,vt puta si facerem formari libellum,volens contra te agere petitione hæreditatis,vel põnerem,quod ĩterrogeris,an possideas pro hærede:quia intẽdo te conuenire petitione hæreditatis,& similia,omnia ista inducerent probationem voluntatis adeuntis.l. quẽadmodũ.de inoff.test.Scđo dixi,qđ sunt quædã facta quę fiũt principaliter pp se.Et hic aduerte,qa quædã sunt certa,quæ non inducunt aditionẽ.l.pro hærede.in fi.š.eo.Quædã sunt certa,quæ inducunt aditionem:quia citra ius,& nomẽ hæredis fieri nõ pñt, & de his non dubitatur.l.pro hærede.§.Papinianus.š.e.Quædam sunt quæ per aliquẽ pñt fieri tãquã pro hr̃de,& etiam alio modo de his dubitatur,in his hñt locũ verba Azonis quæ š.in prin.retuli ꝓpẽdẽdũ esse ex qualitate rei ꝓsonarũ & factorũ,& ideo ad examinãdũ formo quatuor dubia. Primo,qñ idẽ factũ põt quis facere vt hæres,& non hæres:tamen vno modo licite,alio mõ illicite. Secũdo,qñ idẽ factũ põt quis facere vtroque mõ licite,& vtroq; modo noĩe suo.Tertio,vtroq; modo illicite,tñ vno modo noĩe suo,alio modo noĩe alieno.Quarto,quando vtroq; modo noĩe

20 alieno & suo.¶ † Assumo primũ c qđ est facile.Si.n.apparet ꝙ voluit facere eo mõ quo illicite põt,nõ induceret aditionẽ.l.si quis extraneus.in prin.š.eo.si est dubiũ,in dubio nõ præsumitur ꝙ voluit delinquere,vnde interpretamur in illã partẽ.l.merito.š.pro soc.& hoc est ꝙ dicit̃ in l.pro hr̃de.§.Papinian⁹.š.eo.qđ nõ põt fieri citra ius & nomen hr̃dis.s.licite,tũc istud præsumitur.Ad fm d

21 † qñ põt fieri vtroque mõ noĩe suo.Exemplũ,habitauit filius in domo paterna,põt esse ꝙ habitauit vt hæres,& qđ habitauit ibi filius tanquã in re sibi obligata pro dote mr̃is suæ,vel pro alia causa,vt puta,quia erat dom⁹ emphyteutica,quę debebatur sibi vigore ĩstrumẽti emphyteutici, licèt nõ esset heres vr̃ ꝙ debeat intelligi in dubio,ꝙ fecerit eo modo quo est dñs,vt C.cre.euic.pig.nõ debe.l.j.& l.si quis domũ.§.pe.š.loca.In ɔtriũ e ꝙ videat̃ fecisse eo mõ quo sibi vtilius est.l.j.cũ l.seq.ỹ.de solu.Rñ.aut illũ actũ poterat facere,vt dñs,& nõ vt hæres,& nõ præsumit̃ aditio.l.si pupill⁹. §.j.š.eod.in exẽplo posito de emphyteusi,arg.l.si patroni.in prin. ad Treb.& l.pro hærede.§.si quid tñ.š.e.fm intellectũ quẽ dedi.Si vero nõ poterat facere vt dñs,nisi esset hr̃s:exẽplũ,si vẽdidit simpliciter rẽ hereditariã sibi obligatã,vel locauit,tunc quia ille act⁹. est celebratus cũ alio,videt̃ fecisse hoc vt dñs,nisi aliud expresserit.d.l.j.C.cre.euic.pig.non deb.l.si qs domũ.§.pe.š.loca.Sed si ille f actus non celebratur cũ alio, g puta si ipse stetit in domo hæreditaria,quod põt intelligi,vt dñs,vel iure pignoris,vel cã custodiæ, & similia,& ex hoc qũo intelligat̃,nemo decipitur,qa cũ nemine ɔtrahit.Et itelligo tũc ipsum possedisse ex cã,quæ erat sibi vtilior,& qđ diligẽs parerfa fecisset,vt d.l.j.de sol.Quid.n.si erat hæreditas hoĩs locupletis fm cõem opi.Certe aditionẽ ꝓsumã.Sed si cõmunis opi.se hęret qđ hæreditas erat dãnosa,ꝓsumã aliud.arg. d.l.j.de sol.& istud voluerũt dicere verba Azo.Si dubitatur,recurritur ad declãtionẽ ipsi⁹ hæredis,fm pdicta,fm Iac.de Are. ¶ Sed

22 q̃ro,† qđ si aliqs dixit, h se possidere illã domũ pro sua legitima, an p hoc releuet̃ ne videat̃ adire? Rñ.legitima saltẽ hodie habet̃ iure hæreditario,& de hæreditate nõ põt quis partẽ habere,quin habeat

ADDITIONES.

a Alex.¶ Circa secundum.Statur declarationi hęredis,de voluntate defuncti,vt not.plene per Bar.in l.inter stipulantem.§.j.de verb.ob.

b Alex.¶ Circa primum.Et dicit not.Bald.in §.j.in 4.q.C.qui admit.quòd qui possidet,in dubio præsumitur adire,nisi negatiuam probet,vt ibi declaratur per eum,quod no.vide tamen no.per eum in l non hoc.vnde cogna.

c Alex.¶ Assumo primum.adde quòd possidendo bona hæreditaria per 10.annos,inducitur hæreditatis aditio.Tex.est in l.filius.C.de pe.hær.& de hac materia habetur per Bal.in l.potuit.C.de iure delib.& in l.non hoc.C.vnde cogna.in j.col.adde Bal.cons.247.4.volu. vbi dicit quòd per descriptionem bonorum in catastro adit hæreditatem,mandãdo hæredi suo,quòd soluat legata testatoris,cui ipse succedere debebat,& quòd voluit idẽ Bal. cons.407.& 411.eo.vol.vbi an transigendo cum legatariis,& possidendo,dicatur adire,& quod idem Bal.voluit cons.434.eod.volu.

d Paris.¶ ad secundum.Circa hæc,an credatur filio asserenti se possedisse ratione dotis maternæ,vide alex.cons.32.vol.3.vide Pau.de Ca.& alios in l.j.C.de repu.hær.

e Pom.¶ In contrarium.Vide alex.cons.81.in 3.vol.& cons.33.eo.vol.& cons.89.4.vol.Card. cons.37.in j.& 2.vol.

f Alex.¶ Supra loca.aliquid dixi in d.l.non hoc,vnde cogna.

g Alex.¶ Cum alio.Vtrum per habitationem domus hęreditatem videatur quis adire,adde Bal.post glo.in l.j.C.si vt se ab hær.abst.& in l.non hoc.in j.col.C.vnde cogna.& in l.j. C.de repu.hær.

h Pom.¶ Si aliquis.Vide Panor.c.Raynu.prope fi.apparatus de test. Pa.de cast.l.hæres instituti.C.de imp.vide Soc.in l.in 4.ff.de vul.pup pan.cons.3.j.dub.j.vo.& vide quæ scripsi ad hoc.š.in l.pro hærede.§.seruos hæreditarios.in fi.eod.tit late per.de anch.cons.263.incip.ex sola.

a habeat totam^a quæ sibi defertur.l.j.& 2.& l.si solus.s.e.in† vno ta
23 men casu reperio ꝙ pōt retinere legitimā,^b& hæreditatem omit
b tere,s.si hēt substitutum vulgarē,& est grauatus legati.l.si libertus
24 patrono.de bon.lib.¶Ad tertiū qn † ille actus pōt fieri vtroque
mō licite,tamē vno mō nomine suo,alio mō noīe alieno:& illud
pōt duob.mod.intelligi.Primo,noīe alieno,hoc est,ad vtilitatem
alienam,suo tn̄ noīe,hoc est nō aīo repetendi,ſm istū modū ītel
ligendi possunt hr̄e locū dicta verba Azonis.s.hoc esse perpendē
dum ex qualitate rerum & personarum,&c.vt dicamus sic,quædā
sunt,in quib.cā pietatis facilè cadit,vt sepelire defunctū,hāc cām
faceret vicinus vicino.Itē pascere familiam maxime si essent pue
ri paruuli,& expensa erit modica,facere custodiri domum. Hæc.
n.omnia ex pietate faceret vicin⁹ vicino,& tūc ex his actib.nō p̄-
sumitur aditio,nisi ꝓbetur aliud.l.at si qs.§.pleriq;.de relig.Quæ-
dam sunt in quib.non est hæc præsumptio ita facilis,nec præsum
ptio aditiōis,vt puta de iumētis curā habuit,fructus recollligi fe-
cit & reponi,& his similia,quib.loquitur l.pro hærede.§.seruus.s.
e.& tūc si quidē ipse viuit,qui fecit,standū est interpretationi ei⁹
cum iurō,vt dicit Iac.de Aret.aliàs staretur interpretationi hr̄dis
eius vt dixi.Quædam sunt,in quibus nullo mō talis cadit præsum
ptio,vt si vēdit rē hæreditariā nō periturā,si vadit ad habitādū in
domo cū familia & supellectili,vel illā domū possidere se dixit,in
istis animus adeundi præsumitur nisi contra probetur.C.de repu.
hær.l.j.& 2.s.eo.l.pro hærede.§.fi.& hac l.& s.eo.l.si quis mihi bo-
na.§.sed quid si mādauit.ibi quid si vt rem hæreditariā distrahat.
Nec obst.C.de iure delibe.l.j.vt ibi no.Secūdo mō hæc verba pn̄t
intelligi noīe suo & alieno,hoc gerēdo negotiū alterius ad quē
spectaret,& tūc in dubio nomine alieno nō intelligit.l.& magis.
de solu.& quia in actu persona extrinsecus nō subintelligitur.l.si
25 ita stipulatus.§.Chrysogonus.de verb.ob.¶Sed quæro,† qd si de
dit aliquas eleemosynas pro defuncto de reb.& bonis defuncti,
an ex hoc adiisse videatur? R n̄.quædam sunt eleemosynæ necessa
riæ,vt conseruetur honor defuncti ſm consuetudinē ciuitatis,vt
in mittendo pecuniam in cādelis cereis tp̄e funeris,ſm diuersas
consuetudines,tunc ex hoc nō videtur aditio.Vn̄r.n.expensæ fu
neris,vt l.si quis.§.funeris.& §.hæc actio.de relig.& sump.fu.Si ve
ro talis eleemosyna non erat necessaria de necessitate,tūc in du-
bio præsumitur aditio.l.in debitum.C.de cōd.indeb.Nō.n.pōt qs
licite largiri de alieno.l.si pignore.§.j.j.de fur.& ideo ille actus nō
26 dicitur fieri citra ius & nomē hæredis.¶† Quæro,qd si maritus,
cui delata erat pro se & filiis,hæreditas vxoris,dedit pānos vxoris
pauperib.an ex hoc inducatur aditio? R n̄.quidam sunt panni pre
tiosi & festiui,& illi sunt viri.Vnde ex hoc nō præsumitur aditio,
quia vir fecit de suo,nisi vxor reliquisset in testō? tunc.n.soluen-
do legata vr̄ adire d.l.indebitū.Si vero erant pāni quotidiani,tūc
illi sunt vxoris.l.si vsusfru.§.j.ad leg.Falc.& tūc videtur dedisse pā-
nos vxoris vt induceretur aditio,ne aliàs videatur de alieno largi
ri,vt dictū est s.De hoc,cuius sint pāni,dicā plene in d.l.in his.§.j.
27 j.so.mat.¶Ad quartum.s.qn̄ † possum facere vtroque modo lici
te,sed vtroque modo nomine meo & alieno,exemplum:Delata
est mihi hæreditas fratris mei,cum quo habebam bona cōia,quę
post mortem administraui.Possum.n.facere,vt hæres,& etiam si
nō facio vt hæres,facio nomine meo & alieno,qa pro iure meo.
Et dic,aut negotium quod geritur,poterat expediri pro parte,&
ille gessit in totum,indúcitur præsumptio aditionis:quia plus sua
parte dominationem interponit.l.si duo fratres.s.eo.sed si nō po
terat expediri pro parte,& facit totum,tunc si quidem ipse negat
se fecisse animo adeundi,non præsumitur aditio.d.l.duo fratres.
Fit.n.ex necessitate cōmunionis.l.hæredes.§.idē iuris.fami.ercis.
Sed si ipse,vel hæres eius diceret se fecisse animo adeūdi,starem
interpretationi suæ,per ea,quæ dicta sunt,ſm Iac.de Aret.& s.de-
claraui.& maxime si hæreditas est locuples,nam quando de acq-
rendo tractatur,non approbatur sic acceptare.l.si absentis,& ibi
28 no.C.si cert.pet.& l.quo.n.§.j.& ibi no.j.rē ratam habe.¶† Venio
c ad quartum ^c principale.s.vtrum illa voluntas adeuntis probetur
per non factum.R n̄d.quod sic.Primo per rationem. Repudiatio
hæreditatis inducitur seu probatur per non factum.l.recusari.j.
eo.ſm intellectum Iac.de Are.ergo aditio:quia eisdē regulis pro-
cedit,vt Inst.de hær.qual.& diffe.§.fi.C.de repu.hær.l.sicut.& hoc
est indubitāter verum.Exemplum ad petitionem creditorum est
assignatus terminus hæredi ad adeundum,vel repudiandum,ītra
terminum nihil facit.Certe illud nō facere,facit præsumi aditio-
nem.C.eod.l.fin.§.fin autem hoc.& §.si quis autē temerario.& no.
s.eo.in gl.fi.l.quandiu.& ibi dixi.Aliud exemplum pone,Debitor
in diem,& sub pœna,successit creditori suo intra diem debitum
non soluit aliis,qui succederent ipso repudiāte.Certe ex hoc nō
d facto præsumitur aditio.^d Probo,si aditio non præsumitur,ergo
iste fuisset in mora. Esse in mora est delictum.l.quid te.s.si cert.
pet.& leg.qui sine.de regu.iur.ergo debemus præsumere aditio-
nem,per quam in delictum non incidit.le.merito.pro socio.vt s.
dixi.Secūdo compensatio fit ipso iure,si tamen opponatur ab ho
mine,& dicit lex,quod eo casu pro quo compensatione non fa-
cta quis incideret in pœnam,præsumitur facta ipso iure.l.si con-
stat.C.de compensa.& ibi not.& in l.si quid à fideiussore.suprà,de
compensa.Ita aditio fit ipso iure,hærede tamen volente. Si ergo
ipso volente incideret in pœnam, in dubio est præsumendum
ꝙ voluerit.

ADDITIONES.

a Alex.¶Habeat totam.Adde in hoc articulo Bar.in l.quia poterat.ad Trebel.vbi dicit,
quòd hæres non potest repudiare hæreditatem,& petere legitimam. Videatis etiam de
hoc arti.Bald.& Cy.Raynūtium,& Salyc.Ang.& Mod.in l.3.C.de impub.& Bal.in l.vnic.
in vers.ad j.q C.quan.non pet.par.& etiam Bartol.in l.j.de vulg.& pup.in 4.q.princip.in
vers.item quæro,an aliquo casu.&c.& Bar.in l.pro hærede.§.seruos.in nonnullis lecturis
antiq.ff.de acq hæred.& Ang.in cons.81.incip.in Christi nomine subtiliter. Potissima ra-
tio est,quia legitima debetur hodie iure hæreditario,& per aliam rationem,quæ colli-
gitur ex verbis Barto.dum alleg.l.iam dubitari.& l.suus quoque.Sed ad istam secundam
rationem facilius est responsum.Nam licet olim filius posset institui sub conditione po
testatiua,tamen secundum magis communes conclusiones hodie illud est correctum,
quantum est respectu legitimæ,per l.quoniam in priorib.& ibi plenè per scribentes.C.
de inoffic.testam.& l.suus quoque.de hær.instit.& in l.si pater.C.de instit.& subst.& la-
tissimè per Imol.in l.fi.de cond.instit.plus dicunt Cy & alij præalleg.l.3.referendo quæst.
ad terminos illius l.3.prout ipsi faciunt,& etiam alij scribentes in locis præal.quod istud
habet locum,etiam si iste institutus haberet substitutum vulgarem,quia propter hoc li-
cet habet substitutum vulgarem,non poterit partem hæreditatis acceptare,& partem
repudiare.arg.l.ex asse,de acq.hær. Et prædictam conclusionem videtur etiam firmare
Bald.in l.3.la j.suprà eo.& l.scimus.in prin.in 5.q.C.de inoffic.testam.& l.Papinianus.§.4.
ff.de inof.testa.quæ conclusio limitatur per doct.in illis locis.nisi filius institutus,& ha-
bens substitutū vulgarem fuisset grauatus onere legatorum & fideicommissariorū,adeò
quòd illis solutis non remaneret sibi integra legitima,vel esset grauatus filius in aliqua
sua re propria.tex.est qui reputatur aureus in l.si libertus patrono.ver.quid ergo.de bo.
lib.Nam ibi patronus fuerat institutus vniuersaliter hæres,&c.& expressè,Pau.de Castr.
in d.l.iij.intelligit illam limitationem,quam dixi procedere quando huiusmodi legatū
erat tale,& tantū,quòd saluo quinto non poterit apud filium remanere legitima. Dico
quòd ille tex.in d.l.si libertus.in princi.iuncto vers.quid ergo.probat,quòd quando ha-
beret substitutum vulgarem,& esset grauatus de dando rem propriam ipsius filij,vt exo
neret se.tex.ille vult,quòd possit repudiare retenta legitima.Cum prædicta conclusione,
& limitatione transit Pau.de Cast.in cons.55.incip.in Christi nomine,visis actis,&c.idem
etiam tenuit Ang.in l.si pater.C.de inst.& subst.& Pau.de Cast.in l.j.suprà eod. sed Sali.in
l.quoniam in prioribus.circa vlt.col.de inof.test.tenet contra dictā limitationē.Nā dicit
ipse,quòd illud quod dicitur in d.l.si libertus.nō haberet locū in filio,quia filius nō pos
set vllo casu repudiare hæreditatem,& consequi legitimā,dato,quòd haberet substitutū
vulgarem,& esset grauatus onere legatorū,quod probat ipse,quia tex.in d.l.si libertus.
loquitur in patrono cui non debetur legitima iure institutionis,seu iure hæreditario.
Tex.est,licèt ipse eum non alleget in l.si fine.§.excluditur.& ibi not.gl.& Bar.ff.de iur.
patr.sed filio debetur legitima iure institutionis,& iure hæreditario,meritò videtur,ꝙ
aliud sit in filio,quàm in patrono.Item,quòd sit differentia inter patronum & filium,alle
gat gl.in l.1.C.de contratab.lib.tamen per hoc non recedo à limitatione suprà data,
quia videtur in filio militare ratio propter quam se fundat tex.in d.l.si libertus patrono.
versi.quid ergo.Nam tex.ibi se fundat in eo quod fuit datus patrono substitutus vulga
ris,& fuerat grauatus patronus onere legatorum,quæ ratio multo magis militat in fi-
lio,cui magis est debita legitima,vt per gl.in l.si quis legatum.in fi.ff.de fal.Nam si ve
rum esset id,quod Sal.dicit sequeretur quod etiam quando patronus nullum substitutū
vulgarem haberet,nec esset grauatus onere legatorum,posset repudiare hæreditatē de-
ducta legitima,quod est contra dictam l.si libertus patrono,in fi.iuncto ver.quid ergo.
Adde etiam quod cum opi.Sal.concordat Pet.de Anch.in consi.302.incip.ex sola substi-
tutione vulgari respōdens ad illum tex.d.l.si libertus patrono,quod ibi,ideo illud erat,
quia non erat inuentum beneficium l.omnimodo.C.de inof.test.& declarat Bar.in l.ex
cusatus.ff.si quis omis.cau.testa.ideo videtur quod non haberet locum d.l.si libertus pa
trono,& per consequens nullo modo posset patronus,& pari ratione filius hæreditatem
repudiare,& petere legitimam,seu supplementum legitimæ. Sed certe non videtur qđ
beneficium,de quo in d.l.omnimodo.& in d.§.sed nostra.habeat omnino derogare pro
uisioni positæ.in d.l.si libertus,quæ hoc casu.s.quando patronus erat vniuersaliter hęres
institutus,quòd datur sibi substitutus,non loquitur in casu illo,& per consequens non
debet illa iura corrigere,d.l.si libertus patrono.in casu omisso.l.præcipimus.cum vulga
rib.C.de appel.Adde etiam quod Ro.in l.vnica.C.quando non pe.par.& in l.1.suprà,eo.
dicit quòd inquantum Bar.in d.l.quia poterat,& dum Doct.concludunt quòd filius re-
gulariter repudiare potest hæreditatem,& petere legitimam,videtur falsum,secundum
eum,quod dicit probari inconuincibili ratione.Mouetur ipse,nā filius dicitur post mor
tem patris,creditor in legitima,licèt in vita patris non,l.1.§.si impuberi.de colla.bo.l.2.
C.de iis qui ante aper.tab.& in Auth.de hære.& Fal.§.1.cum seq.vbi hæreditas patris di
citur debita filio,sed ita est quod creditor potest repudiare hæreditatem debitoris sui,
& consequi quod sibi debebatur à debitore suo.l.vt debitum.cū ibi no.C.de hære.actio.
Ergo idem dicendum est in filio.s.vt possit legitimam consequi,& repudiare hæredita-
tem:pro hoc facit secundum eum,quia legitima dicitur quota bonorum,& non quota
hæreditatis.l.Papinianus.§.quarta.de inof.testa.& not.Bar.in l.ex facto.la grāde.de hær.
inst.ergo nō videtur quod hoc casu possit filius prohiberi petere legitimam,& repudia
re hæreditatem,sed ad arg.ipsis potest responderi quod filius non dicitur proprie,& ve-
re creditor,adeo quòd non comparatur creditori,de quo loquitur tex.in d.l.vt debitum.
Probatur sic,nam etiam patronus dicitur creditor esse quartæ sibi debitæ,vt l.si patro-
nus.in prin.ff.de dona.quo arg.vtitur Cyn.in auth.res quæ,ad fi.cō.de leg.ad probandū
ꝙ etiā filius dicitur creditor in legitima:tamen nos videmus quod patronus dicitur cre
ditor large,vt dixi,non tamē pōt repudiare hæreditatē & petere quartā,nisi quādo est in
stitutus,& datus est substitutus vulgaris cū onere legatorū,vt probatur in d.l.si libertus
patrono.iuncto versi.qd ergo.Præterea si verū esset ꝙ filius diceretur creditor in hære-
ditate paterna,ꝑ d.l.vnicā.C.de iis qui ante aper.tab,sequeretur,ꝙ filius non posset insti
tui saltem iure Digestorū sub cōdōne potestatiua,quod est cōtra l.iā dubitari.& l.suus
quoque.de hære.insti.est verū quod Roma.in dictis locis relinquit cogitādū.Adde etiā
ꝙ cū opin.Bar.& sequaciū in d.l.quia poterat,transit Abb.in c.Raynu.de test.& ibi dicit
ꝙ illud quod dicit Bar.in l.quia poterat.ad Treb.videlicet,qđ filius non possit repudia-
re hæreditatem,& velle legitimam,procedit quādo pater decessisset intestatus:quia non
poterit etiam tūc repudiare hæreditatē,& velle legitimā.Allegā.l.si ex fundo.de hære.
inst.qui tex.loquitur quādo cōditū esset testamētū.Vnde in casu isto,videlicet quando
pater decessisset intestatus puto passum esse dubium,& nullus in terminis ita clare po-
nit,sicut Abb.nam ꝙ iste casus sit dubius:quando ab intestato pater,qm̄ illo casu debe-
tur legitima filio,vt quota bonorū.d.§.quarta.& sic nō debetur iure intestationis,cum
præsupponatur testatorē decessisse intestatū,tamen sustinēdo opinionē Abb.pōt pro eo
induci tex.in l.si libertus patrono,attēto ꝙ tex.ille loquitur in patrono,cui nō debetur
legitima iure institutionis,& tn̄ tex.ibi non vult ꝙ patronus possit repudiare hæredita-
tē,& consequi legitimam,nisi in casu speciali,versic. quid ergo.Iuxta prædicta dubitat
Bal.in d.l.3.C.de insti.& substi.Quid si filius cui data erat hæreditas,dixit repudio hæ-
reditatem salua mihi legitima,an videatur adiuisse,& sic in totum per ius accrescēdi,an
sit exclusus? Et cōcludit notab.Bal.quem sequitur Pau.de Cast.& Fulg.ꝙ habebitur pro
adeunte,non pro repudiante,sicut in simili dicit glo.no.in l.1.in glo.fin.de acquir.hær.
Adde ꝙ Bal.consi.23.1.vol.voluit ꝙ filia hęres instituta non possit hęreditatem repudia-
re,& petere dotem quando dos non est promissa patre viuente.

b Alex.¶Retinere legitimam.Adde Bar.s.eo.l.pro hęrede.§.1.& in l.quia poterat,ad Tre.
& quę ibi habes.Adde ꝙ per solutionē factā creditorib.inducatur aditio hęreditatis,vt
voluit no.Bar.per illū tex.in l.1.C.de iure delib.Adde quod per transactionem factam
cum creditoribus,inducitur aditio hęreditatis,vt consuluit Bal.cōsi.407.4.volu.& me-
lius cons.14.& 111.vol.1.& ibi per quos actus inducatur aditio.

c Ba b ¶Venio ad quartum.Et no.pro quęstio.in qua Bart.fecit disputationem,debitor
in diem.& vide quę dixi in consi.apud Veronam.& vide Bar.in consi.207.incip.in q.ve-
tente inter Franciscum ex vna parte.vbi loquitur de patre possidente bona vxoris dela
ta filio infanti,vide Bar.in consi.126.inci.quidam habuit vxorem.

d ¶Præsumitur aditio.Bald.tenet contrarium.in l.si certis annis.de pact.

a ꝙ voluerit.¶ Tertio probo: per casum in l.si peculiũ.§.sicut aũt. de pecu.leg.quæ inducitur sic.Sicut hr̃ditas aditur solo aĩo qualitercũq; probato ita peculium adimitur seruo,animo dñi ꝑ quæcũq; indicia probato.l.non statim.ff.de pec.Sed si dñs est debitor serui,& ei differt illud soluere,in dubio adducit animum adimendi peculium.d.§.sicut aũt.ita hic probat aĩus adeuntis.& hoc verũ si ipse qui soluere distulit, vł hr̃s ei⁹.h.d.finaũt ipse negaret se adiuisse,& alius ex hoc vellet eũ cõuincere ꝙ adiuerit, puto qđ non b sufficeret.barg.qđ no.in l.siue possidetis.C.de prob.& l.qui iurasse.§.si pr̃.de iureiu.& ita dixi in qõne, quã disputaui de hoc.Et prędicta sunt multum necessaria,& sępe occurrẽtia,maxime in herec dib.dñarum,in quib.vt plurimum nõ est nisi nomẽ dotis earũ.& filij debitores illi succedunt,vt ex hac cessatione inducatur aditio.Itẽ si pr̃ cessauerit soluere intra tp̃s debitum si filij succedẽtes 29 erãt infantes,vt ĩ.dicã.¶ Venio ad quintum principale,†s.qualr probetur animus iste in eo q adit iure alieno.Et circa hoc quero d quatuor.Primum qđ iuris,qñ qs adit iure alieno ꝑ se tñ.Scđo qđ iuris,qñ quis adit iure suo pro alio tñ:& ad vtilitatẽ alienam, Tertio qđ iuris,qñ quis adit ex iure alieno & pro alio. Quarto, 30 qđ de eo qui nõ adit,sed adeũti authoratur.¶ Ad primũ,†qñ qs adit iure alieno,pro se tñ:exemplum in eo ad quẽ trãsit ius deliberãdi & adeũdi hereditatẽ defuncti, delatã in oĩbus casib.q no. in l.ventre.ff.eo.Rñ.ꝑ oẽs illos actus,ꝑ quos induceretur aditio, si ex suo iure,vel ex sua ꝑsona adiret,ꝑ eosdẽ induceretur qñ adit iure alieno ꝑ se tñ:quia in oĩb⁹ loco illius substituit̃,vt eidẽ per 31 oĩa tribuatur.l.si qs filiũ.ij.rñ.ff.eo.¶†Iuxta p̃dicta q̃ro quidã credebat defunctũ cui successit,adiuisse hr̃ditatẽ sibi a defuncto delatam:tñ ad cautelã dixit,si non apparet defunctum adiuisse ex iure deliberãdi ad me trãsmisso,intra annum ego adeo.Vel pono, qđ verba nõ dixit,sed intra annũ tale quid fecit,ex quo induceretur aditio, si ꝑ certo crederet sibi ius deliberãdi & adeũdi esse delatum,an ex hoc inducatur aditio,& si postea de defuncti aditione nõ cõstat,an videatur adijsse.Et vr̃ ꝙ nõ,qa ille qui putat se necessariũ,cum sit voluntarius,vł in hoc dubitat,nõ põt adire.l.is qui putat.& l.se.ff.eo.Sed iste putans defunctũ adiuisse,erat illi eius hæreditatẽ defunctus adiuit necessarius,nec potuit hr̃ditatẽ eius nõ hr̃e.l.si quis filiũ.in fi.ff.eo. sed ꝑ ius deliberãdi est voluntarius,ergo,&c.Præterea,qa hr̃ditatis aditio nõ recipit condõnẽ.l. si is ad quẽ.l.hr̃s institutus.& l.eũ qui.§.fi.ff.cod.l.actus legitimi.de reg.iuris.sed ille adit sub cõdõne,si primus non adiuit,ergo,&c. ¶ Præterea de hoc vr̃ gl.in simili in l.iij.in prin.de acq. poss.vbi animus retinẽdi possessionẽ nõ inducit acquisitionẽ de nouo si e prius qs nõ possidebat,fm illã gl.In ꝯtrariũ,& illud puto verum, facit,nã necessitas causatiua nõ tollit volũtatẽ,nec est ei ꝯtraria, imo conformis:vñ si aliqs vult adire hr̃ditatẽ,ꝯñr vult oĩa onera ipsius hæreditatis.l.si duo.ff.eo.ita in proposito,q vult hr̃ditatem proximi defuncti,& adit eã spõte,vr̃ velle aliã hr̃ditatem, q̃ credit defunctum adiuisse.Et per hoc cessat rõ prima,qa loquitur in eo q putat se necessariũ necessitate precisa,velit nolit,hic vero necessitate cãtiua,Preterea,licèt error ĩ cã acq̃sitiõis videatur vitiare adõnẽ,tñ hoc verũ,qñ qs errat circa factũ.Sđ si fcm̃ est clarũ,errat aũt,vel dubitat quo iure sibi deferatur,talis error nõ impedit aditionem.Exẽplũ pone,putabã me nõ posse succedere de iure ciuili,sed solũ per bonorũ possessionis petitionem,certe hr̃s ero iure ciuili.l.puberem.C.eo.facit quod not.in l.nec is.§.j.ff.eo. Ad hoc optime facit tex.in l.Gallus.§.si eius.versi.sed cum testiñ. ff.de lib.& posth.Sed in proposito factũ est certũ: quia eo iure, & ex ea causa succeditur illi,primo defuncto ꝑ fm hæredẽ,sicut suc cedebatur ꝑ primũ:siue primus adiuerit,siue non.l.3.ff.de pet.hæred.Sol.hic est error iuris,hoc est,vtrũ sufficiat aditio vna.f.hæreditatis vltimi defuncti,an requiratur aditio noua.Ad idẽ,si aliquis scit hæreditatem sibi delatam,dubitat aũt an possit adire per se,vel iussu alterius,impeditur aditio.l.qui in aliena.§.si is qui.ff.e. & l.multę.de cond.& dem.ergo,&c.Præterea,id qđ dr̃, qđ hæreditatis aditio nõ recipit ꝯdõnem, debet intelligi de tali ꝯdõne quæ suspendat animũ adeuntis,sed si nõ suspendit aĩum, sed in omnẽ euentũ vult hr̃ditatẽ,tunc nõ impeditur aditio,qđ apparet in eo, qui est certus in quota parte hr̃s sit institutus. Nã si dicit se velle esse hæredẽ,siue in toto,siue in parte heres sit institutus,nõ impeditur aditio.l.si quis extraneus.§.si qs partẽ.ff.eo. & l.ex semisse.& ibi not.ita in proposito,iste vult esse heres,siue defunctus adiuit, siue nõ.Preterea aĩus retinẽdi possessionẽ, inducit acquisitionẽ possessionis de nouo,si prius nõ habeatur possessio.l.q ob pactionẽ.& l.seruus.& l.qđ vulgo.ĩ.pro emptore.reprobata glo.quę est in l.3.in prin.de acq.pos.& ibi dixi.Ex qb.concludo istũ esse hære 32 dem.¶†Ad fm quãdo quis adit iure suo pro alio tñ, & ad alienam vtilitatem,exẽplum in filiofa.qui adit & acquirit patri, etiã hodie in profectitiis:aliud exemplum in monacho,qui adeundo acquirit monasterio,in quo requiritur iussus Abb.sicut in filio iussus patris,vt no.in Spec.de statu mona.§.j,versi.viij hic qualiter iussus debeat interuenire,& quæ verba sunt ad hoc apta,habui. ítis in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.eo.& si iussus iste nõ apparet, sed solum appareat filium possedisse consentiente patre,vel patrem patiẽte filio,vł Monachũ patiẽte Abbate,vel ecõtra,vtrum præsumantur omnia fuisse acta solẽniter. Dixi ff.eo.l.q in aliena. 33 versi.sed & si nõ adierit.¶†Ad Tertiũ,qñ qs adit ex persona alie na,& pro alio.Exẽplum in tutore:qui adit pro infante:& idẽ in patre,q adit pro filio infante,tũc dico qđ in oĩbus,& per oẽm actũ, ꝑ quẽ aliquis diceretur ꝑ se adire,per illũ eundẽ actũ pro infante præsumitur aditio,& sicut ꝑ nõ factũ præsumitur adeuntis anim⁹ pro se,ita pro infante,vt l.si infanti.C.eo.& pro hoc tex.optimus 34 in l.sed si dãnũ.aliàs est l.peculium.§.j.& 2.ĩ.de pec.¶†Iuxta hoc quæro,pone quod tutor inuentario suo facto de bonis infantis, dicit,item credit esse in bonis dicti ĩfantis talem,& talem rẽ,quæ fuerunt de tali hæreditate,vtrum ex hoc inducatur aditio.Rñ.qđ sic,quia in hæreditatis aditione hoc sufficit,quod quis credit rẽ esse hæreditariam,licèt non sit,vt hac l.& l.si quis extraneus.ff.eo. 35 facit optime,l.etiam hoc modo,& l.& eo mõ.ĩ.de leg.j.¶† Item quæro,iuxta hoc,pone quod infanti competebat ius adeundi hereditatem per ius deliberandi,ad eum transmissum ex persona alterius,an tutor adire poterit?Videtur quod non,quia concurrerent circa idem duæ fictiones,nam tutor representat personã infantis,infans personam eius cuius hæres est,ex quo habet ius adeundi,& sic impeditur aditio per ea quæ no.in l.j.C.de dotis promis.& l.cum post.§.gener.de iure do.Contra puto,quia istæ fictiones hñt originem ex diuersis,ergo possunt cõcurrere,vt l.singularia.ff.si cer.pet.& l.si seruus cõis Mæuii.in prin.de stip.ser.& hoc puto verum.Et de concursu duarum fictionum dixi in l.si is q pro 26 emptore.in vlt.q.de vsuc.¶†Ad quartum.s.qñ aliquis non adiit, sed adeunti authoratur:exemplum in pupillo qui nõ potest adire sine tutoris authoritate,nec tutor sine pupillo.l.potuit.C.de iure delib.& l.pupillus.ff.eod.Et circa hoc qualis scientia in pupillo & tutore requiratur in eis,quę ad aditionem necessaria sunt,dixi in d.l.pupillus,& l.is põt.ff.eo.Pone ergo qđ oĩa concurrunt quæ requiruntur,vt possit adire,dubitatur de actu aditionis, & leges præ dictæ dñt ꝙ requiritur tutoris authoritas.Vnde illa qõ residet in hoc,an in præstãda authoritate requiratur qđ tutor loquatur, de quo ꝑ gl.in l.3.ff.de autho.tuto.& ibi de hoc sunt opin.& glos.vr̃ residere in hoc ꝙ sit necesse tutorem loqui.ꝯtra sentit.ĩ.de re.iur. f l.vbi non voce.Sed primũ vr̃ verius ꝙ apparet,quia mutus non põt interponere authoritatẽ.l.j.§.mutus.de tute. sed hoc erit necesse probari,ꝙ pupillus aliquẽ actũ fecerit mãdante tutore,laudante,vel approbante ꝑverba:nec sufficeret si pupillus patiẽte tutore domũ hæreditariã ĩhabitauerit,vel aliàs res tenuerit,qa verba requiruntur.Si tñ diu teneret tutor,vel pupillus,presumo omnia solenniter acta d.l.qui in aliena.vers.sed & si non adierit.ff.eo.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Vide Alex.l.non hoc.C.vnde legi.in vlt.col.vbi sequitur Bar.hic.
b Alex.¶ Tertio probo.Contrarium tenuit Bal.in l.pen.so.matr.
c Pom.¶ Puto ꝙ non sufficeret,Vide Alex.cons.20.in vlti.col.3.vol.
d Paris.¶ Vt plurimum.Vide late Aret.cons.161.& seq.vide Bart.cons.4.in fi.vol.j.
Alex.¶ Quatuor.Vide Bal.in l.non hoc.vnde cogn.& in l.dos à patre.so.ma.& in l.cũ antiquiorib.de iure delib.& in l.si certis annis.C.de pac.& in l.j.qui admi.& in l.in his.§.seruis.so.mat.& Vide Bar.in q.quæ inci.debitor in diem.Imo.hic tenet opi.Bart.& vide Sal.in l.2.C.de per.hær.cum d.l.cum antiquioribus.
e ¶ Puto verum.Bal.in l.potuit.de iure delibe.tenet contra Bar.in 8.quæstio.& adde quòd si filius recipit lucrum,quòd sibi debetur de successione à patre,vel matre transeunte ad secunda vota,non dicitur adire.l.generaliter.§.in his,& in authen.hæres.C.de secun.nup. Quid autem si filius facit pacem de morte defuncti,vide Barto.in l.pro hærede.§.fi.ff.e. Item licèt filius teneat feudum,vel emphyteusim paternam,tamen non dicitur adire,vt no.bar.in d.§.in his.Item ꝙ si quis semel onus subiit,vel acceptauit,non potest amplius repudiare hæreditatem delatam sibi intuitu illius oneris,tex.est not.in l.j.C.de natu.lib. & ibi Bar.& bal.Quid si quis post tempus petendæ bon.pos.illam petiit,an videatur adire,Bal.quod sic.in l.puberem.per illum tex.C.eo,
f ¶ Videtur verius.De hoc plene habetur per ang.in cons.227.facit quod not.bal.in l.si patruus communia vtriusq & in l.si infanti.C.de iure delibe.

LEX LXXXVIII.

Si pupillus se. Restitutio pupilli prodest fideiussori.h.d. ¶ Opp.gl.C.de fideiuss.mi.l.j.& 2.Dic vt in gl.hic,in contrario.& in l.si minor.de procur.

LEX LXXXIX.

1 *Hæreditas quare per procuratorem adiri non potest.*
2 *Procuratoris constitutione facta ad adeundum,quis dicitur adire.*
3 *Priuilegium mutatur mutatione personæ.*
4 *Res publica vel ecclesia,si transit ad priuatum,perdit priuilegium.*

a Per procuratorem. 1 †Hæreditas non potest adiri per procuratorẽ,& mutatione personæ desinit peculiũ esse castrense.h.d.Opp.de l.j.ff.de offi. b procons.Cæsa.So.ibi speciale.Op.ĩ.de bo.pos.l.4.§.acquirere.C. manda.l.si maritus:dicit gl.aliud in bon.pos.petenda, vt ibi,aliud in additione hæreditatis,vt hic.Rõ,qa bo.pos.non consistit in solo animo,debet enim peti coram iudice.l.fin.C.qui admit.ad bo. pos.sed hæreditatis aditio consistit in solo animo. Vnde eo ipso ꝙ mando,videor adire,vnde nil restat fieri per procuratorẽ.hæc est vera. Item per meam voluntatem de eo fieri hæres,non per voluntatem alienã,hæc sol.est verissima,licèt non teneatur à quibusdam,vt ĩ.dicam.¶ Opp.ĩ.ad Treb.l.qui ita.§.j.Sol.gl.eo.modo: secus in restõne Treb.quæ non consistit solo animo,vt ibi.Rog. vero ad omnia prædicta dixit, quòd per specialem procuratorem

ADDITIONES

a alex.¶ Per procuratorem.Quid in repudiatione hæreditatis,vide bart.in l.recusare.ĩ.ad Treb.in prin.& in l.2.de offi.procon.Cæsar.
b Alex.¶ Op.ĩ de bo.pos.adde bar.in l.3.§.acquirere.de bo.pos.de quib.omnibus vide bar. in l.qui in aliena.in prin.ff.e.& legitur,& no.in l.si maritus.C.mand.& ibi per gl.an in petenda bon.pos.requiratur speciale mandatum.Imo.hic tenet contra illam gl.& ad istius regulæ limitationem vide bar in l.filio.C.de iure delibe.

a rem potest adiri hæreditas,[a] vt in contrariis, non per generalem, vt hic, argum. ff. de minorib. l. illud. §. si talis. Gl. hoc reprehēdit per regulam l. si duo. de admini. tut. Secundo per rationem. Si enim potest haberi rata petitio eius qui nullum habet mandatum, mul tomagis valet ab eo facta qui habet generale. Ita gl. hic. Alij glos. legunt tertio modo & dicunt etiam per procuratorem generalē posse adiri, & ista l. secundum eos non intelligitur in procuratore ad adeundum, sed in eo qui est institutus pro alio, vnde adeundo non facit alium hæredem, sed debet ei restitui. l. quidam cum filium. ff. de hær. inst. Certe extranea lec. est ista, quia text. loquitur de procuratore adeundi, vnde gl. tenet primā sol. ꝙ nec per specialem, nec per generalem possum adire. Gl. addit. nisi forte in casu quando suspendi voluntatem meam in voluntatem procuratoris, licèt Hug. hoc non placuerit. ¶ Pro huius declaratione examinemus rationes gl. ¶ Prima ratio est, quia mādato videtur adire. Illa ratio non videtur bona: non. n. cōcludit in procuratore generali. Item non concludit in eo, qui incertus est de viribus hæreditatis, & sic dicit procuratori, vade, & inquiras de viribus heredi tariis, & adeas si eam reperias idoneam. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit, & l. eum qui. §. j. ff. eo. & hoc est ꝙ in fi. gl. dicitur voluntatem domini suspendi. propter quæ Vltramon. dicunt hæreditatem posse adiri per procuratorem, & Cy. refert in l. j. C. qui admit. ad bo. pos. in primo contrario, Veritas est ergo, ꝙ prima ratio gl. non concludit, nisi in procuratore speciali, est quando voluntas domini est certa & clara. Alia tamen ratio gl. est vniuersalis ad omnia alia. Dicit gl. ratio est, quia per meam voluntatem, & animum debeo fieri hæres non per alienum, quod verissimū est. Declaro, ea. quæ cohærent personæ nostræ, non possunt explicari per alium. l. j. §. ne autem. C. de cad. tol. sed voluntas mea est huiusmodi, ergo, &c. Sed diceres, in quolibet contractu requiritur voluntas, & tamen potest explicari per alium. Respon. in contractu requiritur voluntas, tamē volūtas vnius non perficit contractum, sed duæ voluntates collatæ simul, vel duorum consensus in vnum collati, perficiunt cōtractum. l. j. ff. de pact. ideo pōt fieri per alium, vt voluntas mei absentis conferatur cum tua per meū nuncium vel epistolam. l. consensu. ff. de act. & obl. l. j. in fi. ff. de cōtrah. emp. Sed illud, ꝙ consistit in mea libera volūtate, nullo modo pōt per alium explicari, nisi per me, & ideo si reperitur casus ꝙ hæreditatis aditio in mea voluntate libera non consisteret, vt in filiof. qui licèt vellet, non potest, nisi pater iubeat, tunc possit adire hæreditatem per procuratorem. Casus est in l. fi. C. eo. Et eadem ratione, pupillus, qui non potest adire nisi authoritate tutoris, poterit creare procuratorem ad adeundum. Facit l. j. ff. qui pet. tut. & ibi no. procurator vero generalis in hoc non sufficit. Primo, quia in eo casu cessat voluntas domini, cum requiratur speciale mandatum. l. quis mihi bona. §. iussum. ff. eo. Præterea,[b] procurator nō
b posset facere id ꝙ nō posset facere dominus proter impedimentum iuris. l. minor. §. fi. de proc. Sed dominus, qui ignorat hæreditatem sibi delatam, propter impedimentum iuris adire non pōt, ergo nec procurator, &c. Item si poneres dominum scire, tamen propter dubium, an hæreditas sit soluendo vel non, suspendit voluntatem suam, & tunc non potest fieri aditio: quia act⁹ aditionis requirit voluntatem liberam, non coactā, seu cōditionatam. l. eū qui. in fi. ff. e. l. actus. de reg. iu. Sed ille, q dicit, si est soluendo, adeas, aliàs nō hēt voluntatē cōditionatā seu coactā, merito posset seq
c aditio. Pro hoc, quia est speciale in Cæsare,[c] vt possit adire p pro-
2 curatorē. l. j. de off. ꝓcon. Cæsa. ergo in ꝯriū ius est cōc. † Vltimo diligenter aduerte, ꝙ licèt per procuratorē non possit adiri hæreditas, nec per aliquem actū q a procuratore fiat, tñ cōstitutio procuratoris dr̄ esse aditio hereditatis, vt hic expresse dicit gl. ¶ In 2.
3 parte legis dicit Dy. no. † ꝙ mutatione personæ, mutatur priuilegium. Et sic facit, ꝙ si res publica, vel ecclesia transit ad priuatum, perdit priuilegiū, & efficit̄ vsucapibilis. Facit C. de inof. test. l. vlti.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Hæreditas. an per generalem procurato. possit adiri, vide abbatem, & Cano. c. accedens. circa fi. de præbend. an per procuratorem possit adiri hæreditas, vel agnosci bo. pos. & an requiratur speciale mandatum, vide Barto. in rub. C. qui admit. vide in materia Ias. in l. j. in 4. & in 6. no. & l. 2. ff. de offi. procon. Cæsa.

b Barb. ¶ Preterea. Et an sufficiat procurator generalis, vide hic Modern. & licèt sint in contraria opi. ego allego gl. sing. alibi, secundum Bart. concordantem opin. vide remissiones quas eis hic dedi.

c ¶ Speciale in Cęsare. Vide tamen Cy. in l. j. in fi. j. oppo. C. qui admit. & Bald. in rub. C. qui admit. adde plene per Barb. cons. 18. j. lib. Et inducitur ad quęstio. de qua vt refert Pau. de Cast. consuluit Old quòd si filia renunciauit hęreditati paternę, & bona perueniant ad masculum, & masculus deinde moriatur, quòd filia non prohibetur succedere ab intesto, quia illa bona non sunt paterna, sed fraterna.

LEX XC.

a **Si is qui bonis.** [a] Abstensio facta mala fide non prodest, presumitur si omnia bona patris emerit vel per interpositam personam mercat⁹ fuerit. h. d. fm verū intellectū, & est no. lex. ¶ Op. delictum filii post abstētionē cōmissum,
b non obligat[b] eū. l. si seruum. §. fi. ff. eo. Sol glo. intellige ꝙ mercatus est ante abstentionē, vide gl. Illud est contra tex. ibi, qui bonis paternis se abstinuit. Vnde Dy. volēs sustinere gl. exponit abstinuit. i. abstinere proposuit: aliàs non procedit qd glo. dicit. Sed an bene dicat non dico. ita dicit Dy. hic. Alij, vt Iac. de Are. & Vltramon. dicunt manifeste gl. non bene dicere, qa est cōtra istū tex. Ad cōtrarium rñdeo. ꝙ in d. l. si seruū. §. fi. constat ꝙ vere se abstinuit, hic se abstinuit manifeste in fraudem: qd presumitur ex duob. quorum quodlibet ꝑ se sufficeret. Primo, qa oīa bona mercatus est. l. oēs. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & l. qui testīn. de proba. Secundo, qa mercatus est per interpositā personā, vt ff. de auto. tut. l. pupillus. § sed si per interpositam. ¶ Opp. C. de repud. hæred. l. ij. glo. hic soluit, & bene: & sentit id qd præcedentes doct. s. ibi mercatus est res certas, hic omnia bona. Item hic in fraudem ibi, bona fide. & hoc videtur velle text. Vnde in ista materia distingue plenè, vt ibi per doct. Et hanc materiā induco fortiter in materia l. post cōtractū. de dona. vbi antequam quis maleficiū committere vellet, alienauit, postea commisit maleficium, an videtur fecisse in fraudem.

ADDITIONES.

a ¶ Si is qui bonis. Et est sing. casus limitans l. 2. C. de repud. hær. & est argu. si quis timet aduersam fortunam, & donet omnia bona sua alicui non nocet creditorib. quia in fraudem videtur facere, secundum Bal. Item si quis donet bona sua, postea cōmittit delictū, debent confiscari. facit quod no. Bal. in l. post contractum. de don. Item facit si quis timet conueniri petitione hæreditatis, capiat titulū à non habente, quod non prodest sibi, imo poterit cōueniri petitione hæreditatis, ideo faciat aduocatus secundū Ang. ꝙ articulet, ꝙ transferens nullum habeat titulum. Et vide Ang. in l. 2. C. de repu. hære. vbi singulariter dixit, ꝙ si quis alienat meliorem rem quam habet, præsumitur in fraudem facere. alleg. casum sing. in l. summa cum ratione. ff. de pec. licèt ille tex. non bene probet. Adde eundem in l. fi. ff. de stip. ser. & in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup.

b ¶ Non obligat. Supple onerib. hæreditatis, tamē si adita foret hæreditas, & sic abstēsio præsumitur fraudulenta, quando per abstensionem apparet de fraude aliqua, puta quia hæres qui se abstinuit, subtrahit aliquā rē ab hęreditate, & per talē subtractionē apparet, ꝙ habuit animum possidendi res hæreditarias. Vide quæ dixi in l. 3. C. de repud. hæred.

LEX XCI.

Filiusfam. Nō valet aditio facta iussu p̄ris, a nepote qui est in potestate aui. h. d. Hoc est de iure veteri: hodie vero secus, & sic hodie non requiritur iussus, l. si quis mihi bona. §. iussum. Scias etiam ꝙ hic est casus, quo de iure antiquo hr̄ditas materna non acquiritur ei, in cuius potestate quis est, licèt quidam de hoc dubitauerint. ff. e. l. is qui heres. §. fi. & ibi dixit.

LEX XCII.

Pater. In mandantē requiritur certitudo causæ. h. d. Non tñ requiritur tanta certitudo, quanta in adeunte. l. si quis mihi bona. §. iussum. & §. sequen. & l. eum qui. §. j. ff. eod.

§. Mutus. Iussus potest geri nutu, & literis. h. d. Intellige in muto qui habet intellectum perfectum, aliàs per procuratorem possit iubere. l. Antistius. in fi. ff. eod.

LEX XCIII.

1 *Pacto non potest renunciari successioni viuentis, secus de iure Canonico: quia pactum de non succedendo firmatur iuramento.*

2 *Filia si iurat se non reuersuram ad bona patris, vtrum hoc præiudicet filijs natis ex ea.*

3 *Pactum factum per filiam, ꝙ filij ex ea non succedant, non valet, licèt contrarium in aliquibus locis de consuetudine admittatur.*

4 *Filia si dixit se esse dote contentam, & promisit non venire ad successionem, nec ipsa, nec filii, an valeat, & iuramento firmetur.*

5 *Alienatio facta de fundo dotali per mulierem, firmatur iuramento, quo ad ipsam mulierem.*

Qui superstitis. Non nocet nobis repudiatio facta de
a bonis viuentis,[a] h. d. Glo. dicit, idem si dubitetur, & bene. Opp. C. de bo. lib. l. fi. Sol. gl. ibi tacite, qd pōt,
b non expresse, vt hic. Aduerte[b] ne erres, ius succedendi ibi nō erat aliud, quàm iuspatronatus. Vñ si iuspatronatus remittitur, in consequētiam remittitur ius succedēdi. Dixi in l. is pt. ff. e. sed ius succedendi, ꝙ habetur iure sanguinis, nec tacite nec expresse pōt renuntiari. l. iure sanguinis. ff. de re iud. & l. ius aūt agnatiōis. de pac. nisi delinquendo. vt ff. dicā. Opp. ff. de do. l. quidā. § fi. Sol. ibi delin
1 quēdo, a lege priuatur, nō ipse renunciat. ¶ Quæro, † vtrū per pactū posset renunciari successioni viuentis: Gl. dicit qd non, etiā si iuretur. Vide gl. Et qd dicit de iuramēto, nō ꝓcedit d iure Cano. cui in hoc est standū, c. quis. de pac. lib. vj. qd verū est in pacto de non succedendo. Sed pactū de succedēdo est ꝯtra bonos mores. l. fi. C. de pac. ideo nō validaretur iuramēto, etiā d iure Cano. c. nō obligatorum. de re. iur. lib. vj. scripsi plene in l. stipulatio hoc mō.
2 ff. de verb. obl. ¶ † Quæro fm ꝓdicta,[d] valet pactum iuramento firmatum de iure Cano. quo quis promitit nō succedere. qd si fi-
d lia promisit, & iurauit se nō reuersuram ad bona patris, vtrū hoc præiudicet filijs natis ex ea? gl. tangit in l. pactum. C. de col. Aduerte, si quidem nepos ex filia veniret ad successionē cū alijs nepotibus aui, tunc pactum matris noceret sibi sine dubio, qa mater pacta est de se, filius autem veniret suo iure. Si aūt veniret ad successionem cum patruis seu auunculis, tūc ipse nō pōt venire, nisi succedat in locum m̄ris, sed mater fuit exclusa ꝑ suum pactū, ergo & filius. Rñ. ad ꝯrium hic, ꝙ filius succedat in locū m̄ris, seu patris, quantum

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Viuētis. Idē dicas de hæreditate eius, de cuius morte dubitatur, secūdū Bal. in l. 5. C. de pac. & ibi vide no. per Bar. quando dicatur pacisci de hr̄ditate viuentis, & qñ ꝓhibit.

b Alex. ¶ Aduerte. Adde Bart. post alios in d. l. pactum. C. de collat. & facit quod no. Bart. in l. j. §. si sit. de colla. dot. & quod not. per Saly. in d. l. pactum dotali.

c Barb. ¶ Quæro secundum. Et vide Bar. in l. in quartā. ff. ad leg. Falc. vbi not. decidit istam quæst. Et vide Bald. in l. pactum dotali. C. de col. vbi aliter loquitur, & vide Ioan. de Imo. hic, vbi tenet cum Bart. hic. vide ang. in d. l. in quartam. Ego consulo nunc Fauentiæ. Et pondera bene inquantum Bart. alleg. d. cap. quamuis. quia sentit, quòd licet filia dicat se contentam amplius non venire ad bona patris, non nocet filiis.

d Pom. ¶ Secundum prædicta. Adde ango. cons. 302. Aret. cons. 157. & consi. 154.

quantum ad successionem aui, non habet a matre, sed ex dispo b sitione legis: ergo mater suo facto non potuit auferre filio.l.si ar rogator.§.de adop. Sed † quid si poneres hoc expresse dictum esse in pacto, ꝙ filij ex ea non succedant, hoc etiam tangit gl. a in d.l.pactum.C.de col. Veritas est, ꝙ de iure non valeret? de consuetudine in aliquibus locis admittitur, vt x.col.đ filijs na.ex matrimonio ad morga. contrac.c.j.& si de feu.defun.con.sit.c.j.§.filij.¶ † Item vide, quædam mulier iurauit se esse dote cōtentam, & promisit non venire ad successionem, nec ipsa, nec filij: deinde illa mulier decessit ante quàm pater, relictis filijs hæredib. nunquid possint venire filij ad successionem, qui sunt nepotes. Et de isto est casus, Decretalis, quia obligatio, quæ venit ex iuramento, ex parte iurantis est in personam, vt si ego iuro, non ligo hęredem iurando: sed ex parte eius cui iuratur est in rem, & transit ad hęredem.c.veritatis.extra de iureiuran.ergo isti nepotes possunt venire. Præterea, creditis vos, ꝙ iuramentum confirmatiuū confirmet illud pactum? Certe non, quia pactum est nullum. Sed quia iuramentum est seruandum: ideo metu iuramenti seruatur pactum, c.cum contingat.extra de iureiurando. ¶ † Sed pone, ꝙ alienatio prohibita est, vt de fundo dotali, si mulier facit, firmatur iuramento, sed an tunc transferat dominium? Credo quod non, quia d.c.quamuis.dicit, ꝙ non pōt venire contra, & sic mulier nō venit cōtra, sed Decretalis nō dicit ꝙ dn̄ium transferatur, adeo ꝙ ab alio non possit vindicari: sed ab ipsa muliere non posset, quia non pōt venire contra. Ille est magn⁹ effectus, & no. istud qđ multum placuit, qn̄ primo occurrit mihi & tene bene mente.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Tangit gl. De quo vide Bart. in l.j.§.si pater.de coniung.cum emanc.lib. & Bald. in l.pactum.in 2.q.de col. Adde inquantum Bar.distinguit in 2.quæsito.quod Bal.in l.pactum.C.de col.dicit indistinctè ꝙ non nocet, quia iuramentum est personale ex parte iurantis, vt not.Innoc.in c.veritatis.de iureiu.sed in l.fi.C.de pac.distinguit, aut filia decessit in vita patris, & repudiatio eius, & iuramentum non nocet filiis eius, quoniam habentur pro non natis. Nam etiam si non repudiasset, nec iurasset, fuisset filia exclusa per mortē, nec fuisset sibi delata hæreditas, & illud iuramentum habet conditionem tacitam, si contingat hæreditatem sibi deferri, aliàs non esset necessaria repudiatio. Postquā ergo non extitit conditio, euanuit repudiatio. Sed si superuixit patri, tunc statim illo mortuo defertur hæreditas patris sibi, & illo instāti succedit virtus repudiationis, & illam excludit ab eo, & tota accrescit illi masculo, non autem transit ad filios filiæ. Et quod ita optime probat lex quoties.ĵ.de nouat.§.fi.l.si Stichum.§.si ita.in fi.& sic filiis non nocet iuramentū matris, sed potius superexistentia eius, propter quam hæreditas fuit illi delata, tanquam præcedenti in gradu, non autem filiis eius, & exclusio, quæ postea subsequitur ex dicta repudiatione cum iuramento, non prodest filiis ad quos non transmittitur ius repudiatum.l.si quis filium.de inof.test.sed prodest cohæredibus filiæ quibus accrescit, vt C.quā. non pet.par.l.vnic.& hoc, si extant alij, qui successuri essent cum ista filia, si non repudiasset, vt fratres, vel filij fratrum, sed si non extaret aliquis ex illis, sed alij agnati vlteriores in gradu, tunc illa repudiatio non nocebit filiis, etiam si mater superuixit patri, cū non deuoluatur ad cohęredē per ius accrescendi, sed ad sequentes in gradu per successorium edictum, vt inst.de suc.cog.§.placebat. Sed filij eius reperiūtur in priori gradu inter subsequentes, ergo illi admittuntur per successorium edictum, quia superest qui eos excludat, sicut si mater vere repudiasset post mortem patris, quæ sola fuerat successura si non repudiasset, quinimo si repudiasset, vt filia, etiam ipsamet hoc casu tanquam proximior agnata admitteretur, vt l.j.§.videndum.de suc.edic. Secus si simpliciter, vt ibi not.doct. Et hanc distinctionem Bald. Pau.de Cast.hic latius comprobat, quem vide eius cons.311.

LEX XCIIII.

1 *An filia, quæ passa est fratres possidere hęreditatem, & si quid voluit ab eis petijt, licèt non sunt lapsi 30. anni. sic videatur repudiare.*

a Recusari. a Vide ibi tex. ibi, iudicio voluntatis. &c. Addit Iac.de Aret. vt rem hæreditariam perire permittēdo, cum eam possit saluam facere. arg.l.ij.C.de infan.expo. No. hanc aditionem. Tetigi hanc l.in l.gerit.suprà eodem. Vlterius 1. illa lex præbet arg. † & est quasi casus ad illud, qđ si filia fœmina passa est fratres possidere hæreditatem, & si aliquid voluit, ab eis petijt, quia licèt ab aditione hr̄ditatis non recedat nisi xxx.ann. tn̄ si illud in iudicio voluntatis apparet, & noluit recupare, nō video quare nō videat recusasse, vt hic. & arg.l.Procula.s̄.de proba.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Recusati. No.gl.hic. Iac.de Aret. quòd qui permittit rem hęreditariam deperdi, videtur repudiare hæreditatem. Et inducit hunc tex. Bar. licet in lect. non dicat, secundū ang. quòd si soror permittit hæreditatem paternam possideri diu per fratres, & cū egeret aliquo, petebat ab eis, videtur repudiare ius succedendi, non ex cursu temporis, sed tacite, per l.Procula.suprà, de probat. Quod intellige si non errauit in iure, vt l. Clodius. infrà.eod. Secus dicit, si diu vixit, & cum fratribus nihil habuit cōmune. per l.licet. C.eo. inducitur per Bal.post Cy. ad sustentationem, si dicatur, quòd contrahit matrimonium cum Bertha per verba de præsenti, cùm matrimonium non fiat per verba, sed per consensum, intelligitur quòd contraxit per verba declarantia consensum. ¶ Allegat Bal. hic not. quòd est recurrendum ad testes de intentione, quia verba prolata sufficiunt allegari, &c. ipse in c.j. vna additione parua, de conten. inter me, & domi.

Parif. ¶ Si aliquis patiatur quòd per alium possideatur hæreditas longo tempore, præsumitur repudiatio, vt per Corn.cons.29.incip. quidam quintus.

LEX XCV.

a Qui se pupillum. a Error adeūtis in ætate propria, non impedit aditionem.h.d. Rō est, quia talis error voluntatem non impedit. Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Qui se pupillum. Et inducitur per bald. ad quæst. de eo qui duxit in vxorem eam quam putabat alteri nuptam, vt non incidat in pœnam, quia attenditur veritas, sed debet agere pœnitentiam. vide ioan. Andr. in c.1.de voto.lib.6. Et an percutiens laicum, quem putabat clericum, incidat in excommunicationem. vide Fed.de Sen.in consi.13. sed si putabat laicum, & erat clericus, vide l.si ignorans.& ibi glo.loc.& vide c.si vero.& c.contingit.& c.in audientia.de senten.excommu.

LEX XCVI.

1 *Error quando impediat repudiationem.*

2 *Ignorantia quando quis perdat lucrum.*

a Clodius. a Qui adit ex posteriori testamento inualido, per iuris errorem, videtur ex primo repudiare fin

Papinianum, sed Pau. contra.h.d. Op. b contra Papi.s̄.de inoffi.test. 1 l.mater. Sol. † fateor ꝙ Papi. male dixit, & ꝙ male pronunciauit, & ꝙ Pau. bene dixit. Istud est verissimum, si intelligimus istum errasse in facto, per d.l.mater. Sed si ponimus eum errasse in iure, tunc adhuc dubium est. Nam gl. in l.filium.s̄.eo. videtur tenere ꝙ eo casu Papin. diceret bene. Dy. remittit ad no. in.l.quæ fideicōmissum. ĵ.de leg.2. vbi gl. distinguit, aut tractatur de petēdo debito, aut de acquirendo lucro. Alij distinguunt, quādo erat in iure, aut potuit peritiores consulere, aut non, l.in bonorum.ĵ.de bon.poss.tu dicas, c quandoque tractamus vtrum † per ignorantiā iuris quis perdat lucrum quod poterat acquirere: quandoque vtrum perdat 2 illud quod erat iam acquisitum. Primo casu, aut quæris vtrum illud lucrum perdat voluntate, hoc est repudiatione pręsumpta, & tunc vno casu tantum perditur, scilicet, quando quis extraneus vult vti contrariis modis, ex eadem scriptura, vt si primo petiit vt ex testamēto, nunc ex codicillis, vel econtra.l.fin.C.de codi. Sed si ex diuersis scripturis, vel dispositionib. veniret, non induceretur repudiatio.l.legitimam.s̄.de peti.hær. Ratio, quia talis error impedit voluntatem, per ꝯn̄s impedit repudiationem. Hoc est quod hic dicebat Pau.& bene reprobata opi. Papi. sicut dubitans de viribus testamenti errando in iure vel facto, non potest adire hæreditatem.l.si is apud quē, & l.hæres institutus, & hoc propter impedimentum voluntatis. Ita ille error impediret repudiationem. l.4.& l.is potest.s̄.e. Contra hoc tamen facit l.si patronus.in prin. ĵ.de his quæ in frau.cre. Rn̄. quòd illud est responsum Papi.& ibi patet præcedens error eo modo quo hic. Vel sustinendo dicas, quòd ibi perditur actio reuocatoria, competēs patrono, quæ cū contra ius ciuile detur facilius perditur. l.in honorariis.§.sed cum d rescissa.de act.& obl. Quandoque quæritur d vtrum quis per errorem iuris perdat lucrum non dico repudiatione vera, vel præsumpta, sed ex alia iuris dispōne, & tunc aut lex priuat aliquem propter aliquid, quod cadit in delictum, vt matrem non petētem tu- e torem filio e iuris error non excusat.l.fi.C.qui pet.tut. Ratio pa- f tet f ibi in tex. Aut priuatur propter aliud, quòd cadit in delictum vt quia intra tempus bonorum possessionem non petiit, tunc distinguitur aut potuit consulere peritiores se, aut nō, vt dicam in d.l.in bonorum. Nec posset dici quòd ibi est tacita repudiatio, nō petendo intra tempus: quia dico quòd illud non procedit ex tacita repudiatione, sed ex legis dispositione. Quid.n. si ille intra tempus protestaretur se velle repudiare? Certe eodē modo concluderetur. Vel si intelligeres ex repudiatione: intellige facta à iure: nō præsumpta ex aliqua voluntate. Secundo casu quando quæris, an quis priuetur lucro iam acquisito, ꝙ tamen repudiare potest, vt in legato per errorem iuris. Et dic quòd non, secundum Papi.l.quæ fideicommissum.ĵ.de le.2. quæ est respon. Papi. Et ideo si hic esset filius suus hæres, cui hæreditas patris est ipso iure quæsita, licèt si vult potest se abstinere.l.necessariis.s̄.eo. tunc per ignorātiam iuris non videtur repudiare, etiam secundum Papi. quia est eadem ratio quæ in legato.d.l.quæ fideicommissum. quæ in filio emancipato, vel sui iuris existente non procederet, sed haberet locū pręcedens distinctio.l.2.C.de iur.& fact.igno. Ad gl.l.filium.s̄.e.dico quod non dicit verum, & in l.illa, filius sciebat ius & factū, & hoc tenet gl.2. Et si diceret, quod putaret patrem dementem, non creditur ei, quia scire præsumitur, vt ibi dixi. ¶ Quæro, & reuoco in dubium, vtrum hic fuerit bene pronunciatum. Respon. si iudex mouit se per responsum Papi. male iudicauit. Sed si alia ratione, g g potuit bene iudicare.f.si Clodius hæres ante aditam.hæreditatē decessisset. Hoc sentit glo. vltima hic, bene.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Clodius. Adde quid si in casu huius l.in testamento inualido sit apposita clausula codicillaris, vide Anch.cons.358.ver.licèt ergo pro vero præsupposito.

b Pom. ¶ Op. Non inducitur repudiatio. vide Are.§.duo fratres.de verb.obl.

c Barb. ¶ Tu dicas. Et no. ꝙ hic dicit Ange. ꝙ eo ipso ꝙ hæres decedit, & non potuit consulere peritiores ad petendum restitutionem in integ. transmittit hæreditatem, ꝙ bene no.& vide Lud.Rom.in cons.112.pro his quæ hic dn̄t, & vide Lud.Ro.in cons.339.vbi loquitur quando actus fuit exercitus ex capite inhabili, & potuit exerceri ex capite habili. vide quæ pulchre alleg.& vide quod not.Bar.in l.fin.C.de codi.

d Poma. ¶ Quandoque quæritur. Vide Rom.cons.125.

e ¶ Tutorem filio. Adde ꝙ Pau.de Cast.hic dicit se consuluisse ꝙ illud est verum, si potuit consulere peritiores, aliàs secus, vt quia esset in locis rusticanis, & tamen diligenter bona administrasset, licèt non petierit tutorem: quia solum errauit in iure positiuo, non aūt naturali, vel quasi, dixit ipsam excusandam ab illo rigore iuris, & ꝙ ista est veritas, sicut Deus est.

f Ale. ¶ Ratio patet. Et adde ꝙ iuris ignorantia excusat à pœnis doli, non latæ culpæ.l.bene.de præscript.30.ann.& no.Ang.in l.sicut.ad fin.de præscrip.30.anno. dolus, & lata culpa non æquiparantur in delictis, quando tractaretur de perditione famæ, & personæ, & l.in lege Cornelia.de sica. In hæreditate tamen acquisita non nocet error iuris: gl. est no in l.quæ fideicommissum.de leg.2.sed in d.l.fi.ver.si quis vero, videtur probari quòd error iuris noceat. Nam ibi dicit tex. lucra non capere, & debita amittere. si enim debitum amittit, tractat de damno vitando, si lucra capit, tractat de lucro captādo. Quę distinctio sit in ignorante ignorantia iuris, & l.error.de iur.& fac.igno. non in errante in facto.l.j. de iuris & fac.ign.& tamen ibi si per ignorantiam iuris eligit venire iure directo, credēs de iure posse venire ad hęreditatem tanquam directo hęres ex testamento, & non poterat nisi ex codicillis, & per fideicommissum, in hoc casu. & in d.l.fi. sibi imputet Nocet.n. sibi illa iuris ignorantia, vt non possit postea hęreditatem sibi delatam iure fideicōmissi petere. Fallit in ascendentibus ibi enumeratis in d.vers.si quis vero, qui elegerunt venire iure directo, & succubuerunt, quamuis per ignorantiam iuris excusentur, & postea venire possunt iure fideicommissi, tanquam hęredes ex codicillis, i.per fideicommissum. Adde ad hanc l.quod consuluit Bal.in terminis, cons.344.j.vol.

g Pom. ¶ Alia ratione. Adde quid si in scientia expressisset duas causas, quarum vna est vera, altera falsa, vide Alc. in l.qui Romę.§.duo fratres.ff.de verb.obl.& Alc.in l.impossibilis.ff.de verb.obliga.

LEX XCVII.

a Quæ neptis. a Post abstensionem cohæredum alius se implicans vniuersæ hæreditati, vniuersis oneribus tenetur.h.d.Not.ꝙ post abstensionem cohæredum immiscendo se omnibus bonis,perdit quis beneficium l.cum hæreditate,& l.si minor.s̃.eo.Non habetis hic alia recitanda.

ADDITIO.

a Barb.¶ Quæ neptis.Ex ista l,no.ꝙ auia tenetur dotare neptem,ꝙ an sit verum,cogita,& vide tex.in l.dotem dedit.j̃.de colla,bono.& hic Mod.& Moder.in l.j.s̃.so.mat.Item no. hic ꝙ est casus similis in l,si minor.s̃.eo.ꝙ habet locum ius accrescendi , quando portio deficit ope exceptionis.& no,quia ang.eleganter dixit hic,ꝙ obligatio contracta per hæredem respectu rerum hæreditariarum,transit cum suo onere,& sic limitat l.j.§.si hæres.j̃.ad Treb.secus si non respectu rerũ,vt est tex.not.in l.fi.§.fi.s̃.de cõtrahen.emptio. tamen Ias.& Raph.hic contra tenent.

LEX XCVIII.

1 *Vniuersæ hæreditatis si alicui deferuntur plures portiones ex dispositione defuncti,an si habet vnam,cogatur habere omnes.*

2 *Plures portiones si deferuntur alicui quædam ex dispositione defuncti,quædam ex dispositione legis,an quis cogatur habere totum.*

3 *Plures hæreditates vnius quando deferuntur alicui ex dispositione vnius,quando possit vnam amplecti,& aliam repudiare.*

4 *Hæreditates vnius si plures deferuntur ex dispositione diuersorum vni,tunc potest vnam amplecti,& aliam repudiare.*

5 *Hæreditates quando plures diuersorum,ex diuersorum dispositione vnam potest amplecti,& aliam repudiare.*

6 *Hæreditates quando plures diuersorum ex dispositione vnius tantũ,quando vna possit adiri,& alia repudiari.*

7 *Paternam,quando quis potest adire & repudiare pupillarem,vel adire pupillarẽ, & repudiare paternam.*

8 *Tertius modus,quomodo potest contingere quod hæreditas diuersorum defertur ex dispositione vnius.*

Aristo. In eũ qui post abstensionem vni⁹ oĩa bona vindicat, danturactiones integrę.h.d. Quęro in quo differat hæc lex à præcedenti?R͞n.in precedenti fuerũt abstenti per restõnẽ in integrum,hic vero vnus se abstinuit ꝑ bñficium abstinendi concessum à prætore mortuo.Item in prǽcedẽti dicitur,quod tenetur ad vniuersa onera passiue,hic vero potest intelligi,ꝙ ad eũ transeant omnes actiones actiue.¶ Op.s̃.eo.l.cũ hæreditate.Sol. hic volebat vti beneficio illius legis,ibi nõ volebat.Contra imo qui habet vnam portionem,cogitur hr̃e omnes alias inuitus.l.quidam elogio.C.eo.l.j.& l.si solus.s̃.eo.Sol.ibi quando pl'es portiones deferuntur ex dispõne defuncti:hic quãdo vna ex dispõne defuncti,alia ex dispõne legis,s.per ius accrescendi. Circa quod gl. posuit summam suam in l.quidam elogio.C.e.& ibi Cy.& Dy.posuit in l.j.s̃.eo.Ego,vt tibi materia ista liqueat,reseruaui eã hic.Ergo,vt eã plene habeas,distingue plenissime quatuor casus.¶ Primo,quando deferuntur vni plures portiones vnius hæreditatis ex dispõne defuncti.¶ Scd̃o,quando deferuntur plures portiões quædam ex dispõne testõris,quædam ex dispõne legis, vt per ius accrescendi.Tertio,qñ deferũtur plures hæreditates.¶ Quarto, 1 qñ pl'a legata.Circa primũ dic,†aut quis erat circa quotã seu quotas sibi delatas,qa putat de maiori,vel minori quã sit,&distingue vt no.s̃.eo.l.ex semisse.&l.si qs ex̃neus.§.si qs ptẽ.Aut est certus de portione seu portionibus sibi delatis,& tunc aut totũ relinquit vno nomine,aut distinctis partib.Primo casu,aut relinquitur libero,aut seruo.Si libero,tũc aut adiit ipse,aut hæres eius.Si ipse,tũc aditione partis totũ vr̃ adire,nec põt scindere vnitatẽ relicti l.j.& l.si ex asse.s̃.eodẽ.Si vero adeunt hæredes eius,forte ex iure deliberandi ad eos trãsmisso,tũc si sunt pl'es,pñt pro parte adire,arg. l.legatarius.in prin.j̃.de leg.j.& per rõnem positam.s̃.eo.l.cũ sol⁹ seruus,vt ibi dixi.Si vero relinquitur seruo,tũc aut est seru⁹ vni⁹, &non potest scindendo adire pro parte.s̃.eo.l.j.& quia cessat rõ l.cum solus seruus.s̃.eo.Aut est seruus plurium & põt adire pro parte,vt s̃.eo.l.seruus duorũ, & l.seruus cõis.& l.seq.¶ Scd̃o casu, qñ pl'es ptes deferuntur distinctis partib.tũc aut deferũtur mihi oẽs per me,aut oẽs ꝑ aliũ,aut q̃dã ꝑ me,q̃dã ꝑ aliũ.¶ Primo casu, aut oẽs deferũtur mihi eodẽ iure,puta instõnis,aut diuerso.s.q̃dã iure instõnis,& q̃dã iure substõnis.Si primo modo,aut oẽs pure, & vnius aditione videor adire totũ etiam si aliquẽ habeã substitutum,vel cõiunctũ.l.2.& l.si solus.s̃.eo.l.quidam elogio.C.eo.Siue ro quædã pure,& quædam sub cõdõne,tũc aut nõ hẽt substitutũ seu cõiunctũ;& tunc aditione vnius hẽt totũ.l.cũ hr̃s.§.fi.s̃.eo.& l.si quis ita.de hær.inst.Aut in patre condõnali habet substitutum & tũc adeũdo nõ erit hæres,nisi ꝓ patre pure relicta,& d.l.cũ hr̃s. §.fi.tamẽ existẽte ꝯdõne erit etiã in alia parte,sine noua aditione. l.si tu ex parte.in prin.s̃.eo.& erit hæres eo mõ quo testõr disposuit,nec posset vnã partẽ hr̃e iure instõnis,aliã iure accrescendi, vt no.in l.si quis hr̃s.in prin,s̃.eo.etiã si inciperet à repudiatione. Nec ob.l.si tu ex parte.in fi.s̃.eo.qa ibi duæ ptes deferuntur diuerso iure.s.instõnis,& substonis.Rõnẽ.j̃.dicã.Si vero in pte ꝯdõnali non habet substitutũ,sed cõiunctũ,tũc adeũdo partẽ pure relictã est hæres etiã in illa parte ptis cõdõnal'r relictæ quã habitur⁹ est in oẽm euẽtũ.s.in eo qđ sibi accresceret ꝯdõne deficiente,in reliquo expectatur cõdõ.l.liber hõ.§.si ita.de hær.inst. Scd̃o casu,qñ deferuntur diuerso iure.s.quædam iure instõnis,& quædam iure substõnis,tunc aut primo adiuit ex instõne,& tunc aduenietẽ cõditione substõnis,eã habebit absque noua aditione,eod.mõ quo testõr disposuit,l.si tu ex parte.s̃.eod.in prin.Si vero primo repudiauit ptẽ suam,tũc postea ptẽ aduenietẽ substitut° poterit adire, cum & eã repiet iure accrescẽdi ptẽ ptis suę.l.si tu ex pte.j̃.eo.ĩ fi. Et si dicit,quæ est rõ dr̃iæ inter hũc casum & præcedẽtem,qñ ambæ deferebanr̃ ex instõne,tñ vna pure,alia sub condõne?R͞n.istæ portiones delatæ diuerso iure ab initio fuerunt delatæ duob.& sic vnus poterat agnoscere,alius repudiare,ita iste q vicem duorum sustinet,si a repudiatione incipit,vt dictũ est.Scd̃o casu principali qñ plures portiones deferunr̃ mihi ꝑ aliũ, vt puta ꝑ filium vel ꝑ seruum,& tunc aut oẽs pure,& non põt vnã partẽ tm̃ adire. Rõnem posui ĩ l.si solus.s̃.eod.Si vero aliqua pure,aliqua sub cõditione,tunc põt vna adiri,& si cõdõ extiterit,nõ haberet aliã sine noua aditione,d.l.si solus.§.item si seruus,ver.ego quidẽ.s̃.eo. ¶Tertio casu principali,qñ quædã deferunr̃ mihi ꝑ me,quædam ꝑ aliũ,tũc aut vna obuenit mihi ꝑ me,alia ꝑ alium,cuius hr̃s sum, & tunc dic,vt l.liber hõ.§.si Attilicinus.s̃.de hær.instit.Aut vna obuenit mihi ꝑ me, alia ꝑ alium,s.ꝑ filiũ,vel seruũ,vel aliũ,& tũc distingue:aut primo agnosco partẽ mihi obuenientẽ ꝑ alium, & partem delatam mihi statim habeo sine noua aditione.l.si ego.j̃. eo. Aut primo adiui partem meã,& illã nõ acquiro sine nouo iussu,vt s̃.eo.l.si tu ex parte,s̃.eo.& hoc de primo. ¶ Circa s̃m†qñ 2 quædã portio defertur ex dispõne defuncti,quædam ex dispositione legis,s.per ius accrescendi.tunc aut ille,cui obuenit,immiscuit se oĩbus,& tenetur in totum,nec põt separare,vt hic, & s̃.l. prox.Aut non immiscuit se oĩbus:sed vult petere suam sine alia, & tunc distingue. Aut primo adiuit, postea portio deficit, aut ecõuerso, vt plene distinxi in l.cum hr̃ditate.s̃.eo.¶Circa tertiũ.s. qñ vni pl'es hr̃ditates deferunr̃,est aduertendum diligẽter ꝑ quinque mẽbra.Primo,qñ deferuntur plures hæreditates vnius,ex dispositione vnius. Scd̃o,qñ plures hr̃ditates diuersorũ ex dispõne diuersorum.Tertio,qñ plures hr̃ditates diuersorũ ex dispõne vnius ex illis.Quarto,qñ plures hr̃ditates diuersorũ ex dispõne vnius ex illis.Quinto,qñ plures hr̃ditates diuersorũ ex dispõne alteri⁹ ab eis.†Circa primum qñ deferunr̃ pl'es hr̃ditates vnius ex dispõne 3 vni⁹.Exẽplũ in milite q hẽt duplex patrimoniũ si instituerit vnum ꝑ se in Castrẽsi.& illũ ꝑ se in eodem testõ,vel alio in paganicis,si adiret vnã,nõ cogeret hr̃e aliam,sicut si diuersi essent instituti,nisi cũ distinctione quę no.s̃.ti.j.l.si duob.& C.de testa.mi.l.ij.cũ.n. ius accrescẽdi cohæreat portioni,nõ ꝑsonæ, vt s̃.eo.l.si totam.& l.si Titio.§.j.si de vsuf.& inter illas portiones nõ sit ius accrescendi, apparet ꝙ vnã põt amplecti,& aliam repudiare s̃m dist.illarum legũ,& quia qñ duo iura cõcurrũt in ꝑsona vnius,iudicar̃ ac si cõcurrerẽt ĩ ꝑsona diuersorũ.l.tutorem.de his q̃ vt ĩdig.†Circa s̃m 4 est sciendũ qñ pl'es hæreditates vni⁹ deferũr̃ ex dispõne diuersorum:exẽplũ,fili⁹ arrogatus hẽt substitutũ a pr̃e nãli in bonis,& in hr̃ditate sua ꝓpria,& idem substitutũ hẽt a pr̃e arrogãte in bonis arrogãtis: quilibet.n.capit iure directo ꝑꝑ diuersitatẽ partium & patrimoniorum,s̃m verã opi.not.in l.si arrogator.s̃.de adop.tũc dico qđ põt vnam amplecti,aliã repudiare.Tũc.n.sunt duo testã. & ex eis nõ hẽt locum ius accrescẽdi,vt s̃.quib.mod.vsusf.ami.l. si sub cõdõne.†Circa tertiũ qñ plures hr̃ditates diuersorũ defe- 5 runr̃ ex dispõne diuersorũ,vt hic:nullũ est dubiũ qđ nõ hẽt locũ ius accrescẽdi,argu.d.l.si sub cõdõne.& no.ꝑ gl.in d.l.quidã elo- 6 gio.† Circa quartũ,qñ pl'es hr̃ditates diuersorũ deferunr̃ ex dispositione vnius tm̃ ex illis:hoc põt ꝯtingere duob.mod. Primo, si aliqs cui erat delata vna hr̃ditas,ĩtra tp̃s deliberãdi decedẽs,me fecit hr̃dẽ:certe ex iuris dispõne possum adire hr̃ditatẽ suã, & alterius:hoc casu possum adire hr̃ditatẽ testõris, & aliã repudiare, sicut ipse poterat.l.si qs filiũ.§.si filius.s̃.e.nõ aũt possum aliã amplecti,& testõris hr̃ditatẽ repudiare,qm̃ ille ꝑꝑ istã testõri obuenit.Sed si testõr iã adiuisset,nõ possum vnã amplecti,& aliã repudiare,vt d.l.si qs filiũ.in fi.& de hær.inst.l.liber hõ. §.fi.† Secundo 7 modo hoc põt ꝯtingere,qñ relinquitur alicui hr̃ditas paterna & a pupillaris,& in hoc articulo Dy. multũ plene & perfecte distinxit.In memoriã ergo excellẽtiæ suæ eius verba quasi ad lr̃am referã,& modica quæ per me addenr̃,manifestè lector ꝑpendet.Facit.n.duo mẽbra principalia.Aut.n.qs primo adiit pr̃nã,& vult repudiare pupillarẽ,aut vult repudiare pr̃nã,& adire pupillarẽ,vt C. e.l.quidã elogio.& l.qui pr̃i.j.resp.s̃.e.adeo vt si decesserit substitutus viuẽte ĩpubere,nihilominus hr̃ditas ĩpuberis defer̃ hęredib. substituti.& nõ iure sui stõnis:qa tale ius nõ trãsit ad hr̃des, vt s̃. e.l.toties.& j̃.de su.& le.l.si ex plurib.sed iure accrescendi. d.l. qui pr̃i.ij.resp.s̃m Dy.sed quæ est rõ Dy.non dicit. Dic, quos possum mihi facere necessarios , possum filio meo. l. sed si plures.§.quos possum.s̃.de vul.& pup. Sed si aliquis agnouit partem hęreditatis meæ , reliqua sibi inuito accrescit, b & in hoc quodammodo est necessarius,

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Secundo modo. Et not.quòd hic dicit ang.quòd si hæreditas venit ex dispositione statuti,& sic non potest pro parte acceptari,& pro parte repudiari,vt in tex.fin.l.4. C.de omni agr.deser.lib.x.& vide ang.l.j.& ij.s̃.eo.& hic Modet. licet ille text. loquatur ex dispositione hominis,si bene consideretur,& vide Mod.in l.ventre.s̃.eod. qui volunt, quòd si hæreditas defertur suo ex statuto,illa non transmittitur vigore suitatis , & licèt hæreditas non transmittatur,tamen transmittitur illa,quæ defertur ex statuto,dummodo sit certa pars.Ita volunt Mod.in l,cum antiquioribus.C.de iur.delib.

b Inuito accrescit.Contrarius in hoc fuit Barto. in l.testamento.C.de imp.& contra Bar. hic.adde Ang.in l.si is qui.quæ continuatur cum l,cum hæreditate.supra,eod.

necessarius,vt s̄.eod.l.si qs hr̄s institutus.ita etiā in hr̄ditate pupilli.Et iō isti duo casus in vnū iūgunt in l. quidā elogio.C.eod.sed si obueniente pupillari,vellet repudiare pr̄nā,ne illam hr̄et s̄m formā l.cum hr̄ditate.s̄ eo.forte posset.facit l.si certarū.§.Iulianus.s̄.tit.j.Et qđ Dy.dicit de transmissione iuris accre.ad hr̄des intellige vt dixi in d.l.qui pr̄i.s̄.eo.¶ Redeo ad verba Dy.Si nō vult repudiare paternam,hr̄eq; pupillarem,distingue sex casus.Primo,qn̄ fuit institutus a patre solus impubes.Scđo,qn̄ solus alius extraneus,q nō erat in ptāte instituētis,& idem erat pupillo substitutꝰ,& impubes exhr̄datus.Tertio,qn̄ solus alius filius,qui erat in ptāte instituētis,est institutꝰ,& īpuberi exhr̄dato substitutus.Quarto,qn̄ impubes erat institutus vnà cū alio nō substituto.Quinto,qn̄ īpubes vnà cum alio substituto est īstitutꝰ.Sexto,qn̄ substitutꝰ est institutꝰ vnà cum filio,& impubere exhr̄dato substitutꝰ.¶Primo casu aut impubes se immiscuit,& nullo mō se abstinuit,& substitutꝰ nō pt separare hr̄ditatem impuberis ab hr̄ditate pr̄is,vt s̄.de vul.& pu.l.sed si pl'es.§.filio.s̄m Dy.hoc est verum,ꝙ nō pt se parare adeundo,sed postq̄ adiuit,poterit impetrare restōnem vt

a abstineat,s̄m ꝙ poterat ipse pupillꝰ.l.nō solum.de ī integ.rest.Postea dicit Dy.aut impubes adiuit,vel se immiscuit,& postea per restōnē se abstinuit,& tūc poterit substitutus hr̄e pup. sine paterna. Nam cū tabulę pupillares sint cōfirmatę ꝑ aditionē,nō infirmanť ꝑ abstinētiā restōne cōcessa vt s̄.de vul.& pu.l.ij.§.interdum.ver.

b ergo etiam si minor.ᵇ s̄m verū intellm̄,vt s̄ de mi.l.& si sine.§.sed qđ Papinianus.& ita intelligiť per aliquos l.si pupillus.s̄.eo. Aut nullo mō adiuit,vl' se immiscuit,sed ab initio se abstinuit,& tunc poterit substitutus hr̄e pupillarem sine pr̄na,& tūc creditorib.impuberis tm̄,& nō patris teneť.Ita dēt intelligi.l.si pupillus.s̄.eo.nihil diuinādo Dy.illud verum,vt ibi dixi.& hoc operareť existētia sui hr̄dis incōmodum pupilli,cui facta est substō,vt decedat testatus.Sed ꝯtra hoc vr̄ ꝙ hr̄ditas paterna & pupillaris hn̄r sicut plures portiones vnius hr̄ditatis.l.quidam elogio.C.eo.tit.& tunc si quis primo hēat partem ex instōne cogiť hr̄e ex substōne:& econuerso.l.si tu ex parte.s̄.eo.ergo sicut si adit paternam,cogitur hr̄e pupillarem,vt dictū est,ita si primo adit pupillarē,cogitur hr̄e paternā.Ista est fortis rō,in tm̄ vt iurisconsultus Iulianus hoc diceret in d.l.si pupillus.& arbitror pro certo,ꝙ hæc fuerit rō quæ mouebat eum,cū reprehēdiť ibi a Marcello.Rn̄.ad dictā rōne,nā illud,ꝙ q hēt pr̄nam cogať hr̄e pupillarē,est in fauorē pupilli, vt decedat testatꝰ,iō trahit ad se pupillarem,tanq̄ ad partē hr̄ditatis pr̄næ:sed qn̄ hoc esset cōtra vtilitatem pupilli,tūc nō procederet dicta æquiparatio.Ita est in proposito,vbi dr̄ in tex.repugnat.n.vtilitati pu.vt ibi dixi in tex.Redeo ad verba Dy.¶ Scđo casu,qn̄ solus ex̄neus institutus est a patre,& impuberi filio exhr̄dato substitutus nō pōt hr̄e pupillarem sine pr̄na,quia ad hoc vt ꝯfirmēť tabulæ pupillares,oportet adire hr̄ditatem.Ita intelligitur l.sed si plures.§.si ex asse.de vul.& pu.& s̄.eo.l.quæsitum.& ad Treb.l.ita tn̄.§.q suspectā.Dy.sed si poneremus istū institutū esse minorem,posset minor adire paternam,& petere restōnē,& essent cōfirmatæ tabulæ pupillares,& sic hēret pupillarem sine paterna. Redeo ad verba Dy. Tertio casu,qn̄ solus alius filius in ptāte existēs est institutus,& impuberi filio exhr̄dato substitutus,& tū c aut se immiscuit pr̄næ,& nullo mō abstinuit & habet vtrāq; sicut ex̄neus. Aut se imīscuit,& post immistionē se abstinuit ꝑ restōnem,& tūc qa tabulæ pupillares remanēt firmę,poterit hr̄e pupillarem sine paterna,vt vr̄ loqui prima facie l.si filius qui patri.s̄.de vul.& pu. Aut ab initio se abstinuit,& nullo mō se immiscuit,& ille casus nō est oīno expeditus s̄m gl.quæ est in d.l.quidā elogio.Nā quidā dn̄t ꝙ poterit hr̄e pupillarem sinē paterna,ꝑ l.cū quasi.§ sed & si.de fideic.lib.Alij dn̄t,ꝙ illud est spāle fauore libertatis,& iō dn̄t substitutum nō posse hr̄e pupillarē sine pr̄na,cū tabulæ pupillares nō sint cōfirmatæ eo ꝙ non est adita hr̄ditas pr̄is.l.ij.§.adeo.s̄.de vul.& pu.Tu vero audacter dicas,tenēdo primam opi.ꝙ poterit hr̄e pupillarem solam.Nā sola exn̄tia sui hr̄dis,absq; aliqua immistione seu adōne,confirmat substōnem pupillarē,& fideicōmissa vl'ia,quę ad ꝯfirmōnē,adōnem,seu immistionē requiruntur,vt j̄.

1 ad Treb l.ita tn̄.§.si pr̄.Ita dēt intelligi nec est opus diuinare.s̄.e.

2 l.filius q se.& l.si filius qui pr̄i.de vul.& pu.Et hoc patet ibi dum dicit oneribꝰ nō spōte susceptis,&c.Si.n.poneres immistionem prę

3 cessisse,nō inuitus necessitate iuris ciuilis,sed sua immistione vo

4 lūtaria obligatus esset,& hoc qn̄ solꝰ suus hr̄s est.Sed si cum alio,

5 sola exn̄tia sui hr̄dis nō inducit cōfirmōnē tabularū pupillarium,

6 nec fideic.j̄.ad Treb.l.apud Iulianum.§.idē Iulianꝰ.Et pōt esse rō,

6 qa cum testōr sibi prouidet instituēdo plures quorū vnius adōne poterāt oīa ꝯfirmari,non curauit Iuriscōsultus prouidere,& hēt eos ꝓ confirmatis,vt C.de pac.cōue.l.fi.j̄.de precario.l.& hēt.§.cū quis.Per hoc patet in quo versetꝰ priuilegiū sui hr̄dis in l.si filiꝰ.de vul.& pu.quia extraneꝰ insolidum institutus,& exhr̄dato substitutus.repudiata paterna nūq̄ cōsequitur pup.vt in d.§.si ex asse,Secꝰ in suo insolidum instituto ꝑ exn̄tiā sui hr̄dis.Ita dicit Dy.ꝙ multum placet,& rōnē dixi in d.l.filius.j̄.eod.& d.l.si filius q pr̄i.s̄.de vul.& pu.Qđ intellige,nisi talis filius,ex cuius exn̄tia dēnt ꝯfirmari tabulæ pu.hr̄et substitutum vulgarē ꝙ ꝑ se examinaui in d.l.si filius q patri.Redeo ad verba Dy.Quarto casu,qn̄ erat institutꝰ īpubes cū alio nō substituto,si impubes solus,vel impubes,& cohr̄s adiuerint paternam, nō pōt substitutus hēre pupillarē sine paterna,argu.d.l.sed si plures.§.filio.Sed si adiuit cohæres solus,& non pupillus,cum per eius aditionem confirmatum sit testm̄ impuberis,poterit hr̄e pupillarem sine paterna,vt d.l.ita tamē.§.qui suspectam,si nec impubes,nec cohæres adiuit,non valet pupillaris:& ideo ex eo non defertur hæreditas,vt prædicto §.si ex asse.& l.2.§.adeo.de vul.& pup.& ad Treb.l.apud Iulianū.§.j.secūdum Dy.Quod intellige nisi cohæres esset suus,tunc exn̄tia sui hæredis operatur confirmōnē,vt dixi in d.l.si filius qui patri.Redeo ad verba.Dy.Quinto casu,qn̄ institutus est impubes vnà cū alio substituto,nō potest habere pupillarem sine paterna,quia aut adiuit solus impubes,& nō potest separari,quia bona sunt immista:aut nullus adiuit,& non valet testm̄ impuberis.l.ita tn̄.§.qui suspectā.ad Treb.&l.sed si plures.§.filio.de vul.& pu.¶Quid ergo si adiuit solus impubes paternam,vel solus cohæres,& ꝑ restōnem abstinuit.Ex prædictis patet responsio s̄m Dyn.Prædicta intellige,nisi cohæres impuberis esset frater eius,& in ptāte testōris. Tunc.n.vtroque ab initio abstinente valerent tabulæ pu.per exn̄tiam sui hæredis,vt dixi in d.l.filius qui patri.Redeo ad verba Dy.Sexto casu,quando substitutus vnà.i.cum alio filio est institutus,dico qđ si adierit cohæres paternam,potest substitutus habere hæreditatem impuberis exhæredati sine paterna,aliàs non posset,quia nō

8 valēt tabulæ pu.l.quæsitum.s̄.eo.Hic finiūt verba Dy.¶ † Tertio modo potest contingere,ꝙ diuersorū hæreditates deferūtur mihi ex dispōne vnius,puta,si sim substitutus pluribus filiis impuberibus,an possim vnam amplecti,& aliā repudiare.Dic,si adeo paternam & cogor hēre omnes pu.l.quidam elogio.C.si illam non adeo,& sine illius aditione valent pupillares ꝙ quando sit,patet ex prædictis,tunc possum vnam amplecti,aliam omittere.Esset.n.contra vtilitatem impuberis,quia forte metu vnius,nullius hęreditatem quis acquireret,d.l.si pupillus.s̄.eod.ideo vna aliam ad se non trahit,vt dixi.Præterea ex testamentis diuersorū non est ius accrescendi.l.si sub conditione.quib.mod.vsufr.amit.Circa quartum qn̄ relinquuntur plura legata,dic vt j̄.de leg.2.l.2.cum legib.seq.Et hoc pro declaratione huius subtilis materiæ.

CONCORDIA.

☞¶ Aristo.Pro cōcordia,aduerte ꝙ inter alios doc.Bart.Cæp.quærit an dispō l.cū hæreditate.ff.hoc eo.ti.habeat locū in eo,qui est institutus,& pupillo substitutus,& Barto.in l.testō.C.de impu.& al.sub.in so.contrarij illius l.vbi Alex.vr̄ tenere ꝙ nō,& dicit illā l.procedere solū in instōne simplici.Secꝰ si fuerit pupillariter substitutus,quasi tunc nō dicatur decedere pro parte testatus,& pro parte intestatus.Et sic nō obst.l.ius nr̄m.ff.de reg.iur.l.cum hæreditate,cum si.Sed ꝯtra videtur sentire s̄m ꝑdictos doc.in hac l.fi.ver.scđo casu,qn̄ deferuntur diuerso iure.Tu dic,si bene inspiciať Bart.nō cōtradicit eo quia in vario casu loquitur,primo in d.l.in testō.verū,dicit,qa aliud est instō simplex & aliud pupillaris substō,quia institutꝰ succedit testāti,substitutꝰ pupillaris succedit pupillo,cuiꝰ dr̄ esse testm̄.l.ex tribꝰ.de inof.test.& l.2.per Bar.& doct.ff.de vul.& pu.& vbicunq; tractatur materia pupil.subst.nimirū si cesset dispositio d.l.ius nostrum.cū sim.Sed in hac l.fi.Bar.non loquitur in hoc casu,sed loquitur qn̄ in vna aditione sufficiebat hæredi habere vtranque,& est casus in l.si tu ex parte.hoc eo.ti.quā alleg.Bar.Notanda sunt prædicta ad ea quę habentur in l.vnica.§.is ita.C.de cad.tol.& in l.quidam elogio.C.de iure delib.

ADDITIONES.

a Barb.¶L.non solum.Vide Bar.pro intellectu istius legis,non solum in l.paterfamilias.ff.de priui.cred.vbi sibi contradicit,& gl.fin.in illa lege circa medium glos.mag.in versicu,melius.& vide Bar.in l.testamento.C.de impub.vbi sibi contradicit.

b ¶ Ver.ergo etiam si minor.Certe ille vers.loquitur in alio casu.Vnde dic,quòd dictum Bart.probatur in l.si filius qui patri secundum vnam lect.quam tenet ibi Barto.& ibi de hoc dixi s̄.de vul.& pupi.

TITVLVS TERTIVS.

Quemadmodum testamenta aperiantur,inspiciantur & describantur.

LEX PRIMA.

1. *Testamentum petitur aperiri officio iudicis.*
2. *Hoc edictum habet locū quando quis confitetur se habere tabulas,nec assignat causam,quare non debet exibere.*
3. *Quo ordine imploratur hoc officium iudicis.*
4. *Quando constat quod habet tabulas,sed nō dicit se nolle exhibere,quo iure procedatur,& quæ causæ cognitio requiratur.*
5. *Quænam probatio requiratur in hac summaria cognitione.*
6. *Iuramentum calumniæ in hoc edicto præstatur per procuratorem.*
7. *Hoc edictum pro quibus vltimis voluntatibus habeat locum.*

OMnibus. Primo ponit mentem edict.Secundo,rōnem.Tertio inci.exponere. Secunda ibi,ratio.Tertia ibi,si quis.Dicit tex.quicunque & quorum interest,& verisimile est ꝙ animo calumniandi non postulent. Dy.¶Duo hēmus videre primum,quo ordine perueniatur ad aperiēdū testamentū,& istud dicā hic.Secūdū,postquā ad hoc debet deueniri,qualiter aperiať & īspiciať,& describať,& de hoc dicā ī §.fi.

1 ¶ † Circa primū quæro,quo iure petatur testm̄ apriri ex hoc edicto?Rn̄.offi.iud.vt patet ex tex.dū dicit,facturū se prætor pollicetur,vt j̄.eo.l.cum ab initio.C.eo.l.2.not.ad circulum arboris actionum.& Io.in arbore nō fecit circulū huic edicto,oñdens ꝙ ex eo nō oriebať actio.¶ † Scđo quæro,qn̄ hoc edictum habeat locū?

2 Breuiter,

Breuiter, quãdo quis cõfitet se hře tabulas nec assignat cãm quare non debeat exhibere, & sic non contendit, vt ĵ. eo. l. 2. §. fi. & ĵ. de ta exhi. l. j. §. j. Si n. negaret se hře, vel diceret se nõ dẽre exhibere, hẽret locum interdictum de tab. exh. vt d. ll. ¶ † Tertio quęro, quo ordine implorabitur hoc officium? R ñ. añ oĩa fiẽt interrogationes, vtrum hẽat tabulas, vel non, & si dixit se hẽre, vtrum contendit se exhibere, vel non, arg. l. vbicunque. a s̃. de interr. act. ita dicit Iac. de Are. Item Ro. in libello super ti. de tab. exhi ¶ † Quarto quæro, si constat ꝙ habeat tabulas tunc, & non dicit nolle se exhibere, quo ordine procedetur? Dicit gl. quæ est hic super verb. alieno. s. ꝙ non procedat in forma iudicij, sicut dicimus ĩ bo. pos. vide hanc gl. Certe in bo. pos. non est necesse ꝙ citetur pars, l. 3. §. acquirere. & quod ibi not. ĵ. de bono. pos. qũo ergo hoc ꝓcedat. ¶ Prætererea tex. ĵ. in l. prox. §. si dubitetur. dicit ꝙ dẽt fieri cognita cã, ergo pte citata. l. in cãæ. §. cã cognita. s̃. de min. Ad hoc vt istud edictum hẽat locũ, requiritur ꝙ qs non dicat se nolle exhibere. Iõ aduertendum, quandoque ille à quo petitur exhiberi, confitetur se dẽre exhibere, tunc fit sibi pręceptum, iuxta l. si debitori. s̃. de iud. & non fit in forma iudicij, vt ibi patet. Et hoc n. õ potest intelligi illa gl. Quandoque hoc modo non confitetur, sed dicit, Dñe Iudex, bñ habeo testm̃, sed dubito vtrũ testõr viuat, vel sit mortuus vel istius intersit, illo casu etiam habebit locum edictum. Non. n. dicit se nolle exhibere, vel non dẽre, sed an debeat, dubitat. Ita loquitur ĵ. l. prox. §. si dubitetur. tũc adhibetur summaria cognitio, vt d. §. si dubitet. Et si peterẽtur tabulæ aperiri, tunc non esset necesse aliam partẽ citari, sed si peterẽtur tabulæ publicari, vel tradi parti, tunc deberet pars quæ lædi posset citari, b vt venientes ab intestato. l. j. hoc interdictum. ĵ. de tab. exhi. & l. nã ita diuus. de adop. ¶ † Quæro, quæ probatio requiratur c in ista summaria cognitione? Dicit gl. per iuramentum d partis. l. thesaurus. ad exhi. l. 3. C. eo. e illud est verum si quæratur de probando an partis intersit. Sed si debent alia probari, vt puta mors testõris, de qua dubitatur, tunc requiritur alia probõ per famam, vel per vnum testẽ. l. 2. §. si dubitetur. ĵ. eo. Fateor tamen ꝙ iudex debet aperire tabulas, & primo ipse videre, & si reperit petẽtem esse in manifesta calumnia, quia eius nullo modo interest, & non ostẽdet sibi. Sicut. n. particulã ad eum non pertinentem nõ iubet sibi edi, ita si totum manifeste videt ad se non pertinere, l. argentarius. §. edi. suprà de edẽ. ¶ † Quæro, an istud iuramentum calumniæ possit præstari per procuratorẽ? gl. dicit ꝙ sic, l. qui bona. §. si alieno. de dam. infe. ¶ † Quæro, ꝑ quib. vltimis voluntatib. habeat locum hoc edictũ? Gl. dicit, quod pro testõ nuncupatiuo, per notarium in scriptis redacto, & bene. Itẽ pro testõ perfecto & imperfecto. l. prox. §. j. quod dic vt ibi, &c.

CONCORDIA.

☞ ¶ Omnibus. Pro concordia, aduerte ꝙ in actione summaria ad exhibendum proceditur per viam iuramenti. Ita alleg. Bar. tenere in l. thesaurus. ff. ad exhi. Cõtrarium alleg. tenere in hac l. j. So. duplex, primo, quia in d. l. thesaurus. verum dicit, vbi agitur de modico præiudicio secus si de magno, vt in hac. l. j. vt ipse Bar. hic sentit. & in d. l. thesaurus, vel & secundo, id ꝙ dicitur in d. l. thesaurus. debet intelligi sane, & limitari, vt in hac l. j. Posset & tertia dari so. quæ est vera, ẽm Bar. in hac l j. vt quod dixit in d. l. thesaurus, procedat, quando quæritur an intersit pẽtentis, aliàs non.

ADDITIONES.

a alex. ¶ Vbicunque. adde no. per Bald. in l. 2. C. de test. in 3. q.
b alex. ¶ Posset citari. In publicatione testamenti debet citari. adde Bar. post Bal. in l. j. & 2. C. de testam.
c Poma. ¶ Probatio requiratur. Vide ange. consi. 164. in fi.
d alex. ¶ Iuramentum. Per iuramentum probatur interesse, sed ang. in l. si quis ex argentariis. §. exigitur, vbi vide, dicit ꝙ illud dictum est falsum, quia d. l. si quis. §. ex hoc, & §. pertinere, & l. prętor. §. j. de eden. vbi expedit quòd appareat de vtilitate petentis, nec obst. l. thesaurus. hic alleg. quia ibi loquitur de alia exhibitione instrumentorum. Item non obst. d. §. exigitur, quia ibi loquitur quando constabat rem ad petentem pertinere: & tamen anno tollitur. vide Bart. in l. is à quo. vt in poss. leg.
e alex. ¶ Partis intersit. Et est alia gl. in l. 2. §. sciendum. ad exhib. ver. summatim.

a §. Ratio. No. hanc regulam in his quę à testamento pẽdẽt, non potest transigi nec veritas disquiri, nisi inspectis & cognitis verbis testamenti, hoc enim examinat glo. & ego examinaui in l. de his. s̃. de transa.

ADDITIO.

a Ratio. Vide Bart. de istis verbis in l. de his. s̃. de transact.

1 *Testis negans suum sigillum, an faciat vacillare fidem testamenti.*
2 *Testis vnus de ascriptis in testamento vel instrumento si ille cotradicat, quando reddat instrumentum suspectum, & nu. 7.*
3 *Apertio testamenti, quomodo fiet quando est certum quod debet aperiri.*
4 *Testamentum quando petitur aperiri, insinuari, & publicari, quomodo fiet.*
5 *Si in dubium reuocatur de viribus testamenti, quid agendum.*
6 *Testes si omnes in instrumento descripti contradicunt instrumento, instrumentũ reprobatur.*
7 *Instrumentum probatur scriptum manu alicuius, vel eius dicto si viuit vel per comparationem.*
8 *Testes si duo descripti in instrumento contradicunt, dicentes se non interfuisse, instrumentum redditur falsum, nisi per alios testes approbetur.*
9 *Testes quando dicunt se non recordari an interfuerunt vel non, instrumentum remanet validum.*
10 *Testes si dicunt aliter fuisse scriptum quàm fuerit actum, an instrumẽtum reddatur falsum.*
11 *Instrumentum qui subscripsit illud impugnare potest, & quomodo.*
12 *Si ex non descriptis in instrumento contradicunt illi: quot testes requirantur ad impugnandum instrumentum.*
13 *Testes non descripti in instrumento contradicentes in instrumento, qualiter habeant deponere.*
14 *Testis examinatus a notario, si dixit notarium scripsisse, quod nũquam dixit, cui stetur, remissiue.*

§. Si quis neget. a Vnus ex testib. necessariis ascriptis in testõ ꝯdicens, si dẽ testamenti facit vacillare. h. d. Dr in tex. suum, ꝙ dr a se appositũ. Iac. de Are. dicit testem agnoscere, cum forma sigilli nõ appareat in testõ. Dy. ¶ Reuoco † in dubium, si testis negat suũ sigillũ, vtrũ dubitet de virib' testi? Gl. obscure loquit, b tñ facit tres nota. casus. Q ñq; quis apte dicit, hoc nõ est meũ sigillum, nunq̃ apposui illud sigillũ, tũc testm̃ reddit suspectũ. Q ñq; dicit, nõ recognosco an sit meum sigillũ, & tũc si sigillũ suũ non appareat ibi, qd põt esse, vel qa alieno sigillo signauit. l. ad testium. §. si ab ipso. s̃. de testa. vel sigillauit suo, tñ nõ apparet forma, ita ꝙ discernatur, tũc testm̃ reddit suspectũ vt hic, ẽm gl. & Dy. Sed si sigillum appareat, vel qa ibi essent arma sua, vel literę dicerent, vl' al's ẽ sigillũ notarij, tũc nõ obstãte dubitatione sua, testm̃ est validũ, & non suspectum, arg. l. ne satisdatio. ĵ. rẽ ra. ha. & in corpe de instr. ca. & fide. §. si vero moriantur. Quidã reprehẽdũt gl. c dicẽtes, qd l. ne satisdatio. loquitur qñ qs sigillat ad obligãdum, quo casu nõ põt cõtrauenire, secus si ad testificãdum, qd nõ placet, arg. l. Tribun'. §. j. s̃. de test. mi. nisi qs sigillet ad nõ obligãdũ se, stat sigillo. tene gl. De fide vero sigilli d dic vt ꝑ doc. in l. si qua ꝑ calũniã. de epi. & cleri. & per Gul. in l. si procuratorẽ. s̃. de proc. per Ca. ex̃ de prob. c. post cessionẽ. & tetigi ĩ l. si publicanus. §. j. ĵ. de pub vbi hẽs gl. ¶ † Quæro, vtrum sit verũ e regul'r ꝙ dictũ vni' testis de ascriptis in instrõ reddat instrm̃ suspectum? f Gl. no. dicit, aut præter illum remanẽt tot testes ꝙ sufficiũt, & instrm̃ nõ redditur suspectũ, al's secus. probat per tex. in l. cũ tabulæ. ĵ. de bo. pos. ẽm tab. ꝙ tenet Inn. in c. cũ Io. de fid. inst. & ibi per Ioã. And. Idẽ Iac. de Are & Cy. refert ĩ l. ĩ exercendis. C. de fi. inst. vide gl. & signa, quia est no. ¶ Pro decl'one materiæ † quæro postq̃ certum est qd testm̃ dẽt aperiri, qual'r hoc fiet? R ñd si qdẽ testes sint pñtes, facilis est cognitio: quia vocabũtur oẽs vt sua sigilla recognoscãt. l. cum ab initio. ĵ. eo. Si vero oẽs nõ sunt pñtes, vel null', & res vrgeat, aperit corã honestis personis. l. ij. C. eo. & ĵ. eo. l. sed si quis ex signatorib. Et hoc est verũ si aliqs petit tabulas apiri tm̃, velẽt respici, & scribi, nõ dico insinuari, vel publicari, quia tũc requirit alia solẽnitas vt statim dicam. ¶ † Quero, qd si aliqs petit aperiri insinuari & publicari? R ñ. tunc debẽt citari oẽs testes, & iurare, & ĩterrogabunt, an sua sigilla recognoscunt, & subscriptiões: & si nõ sunt pñtes, non cogentur venire, sed mittet ad eos. l. cũ ab initio. & d l. sed si quis. ĵ. eo. & iudex publicabit eorũ dicta, & tenorem illi' schedulæ, & tũc de cętero hẽt vim publici instri. l. publicari. C. de test. & hoc tãgam ĵ. eo. l. ꝑx. ĩ prin. Restat † hic videre vltra, qũo hi testes ꝯdicentes instrõ, impugnent instrm̃: (dixi in l. in exercendis.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si quis neget. De materia vide Alex. consi. 147. in 2. vol. & consi. 27. eo. vol. An. cõsi. 97. Aret. in §. item verborum. Inst. de inuti. stipu. Bar. consi. 44. in 1. vol.
b Alex. ¶ Obscure loquitur. No. de sigillo, & adde Bar. in l. quæ dotis. in prin. cum concor. in ver. sigillo muni. suprà sol mat. & ibi dicitur quòd in lege condenda non est opus sigillo principis, & contractus probatur per sigillum, vbi deficit tabellio, vt no. in c. 2. de for. comp. in 6. facit l. hac consultissima. §. fi. C. qui test. fac. poss. & in l. si vnus. C. de testa. sigillum habet vim confessionis, & confirmationis, vt not. in l. 2. C. de reb, ali. non ali. Sine literis tamen mutum, & incertum est testamenti sigillum, & ideo per solius sigilli mutationem, non probatur commissio, præsertim specialis, vt no. in c. quamuis. de pact. in 6. Sed aliud est sigillum alterius fidei committere, aliud characterem imponere. Inn. in c. quoniam contra. de proba. dicit quòd delegatio potest probari per sigillum delegantis, &c. Vide Bal. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cleri. & in l. pacta nouissima. in vlt. col. C. de pact. & vide Bal. in l. 1. in vlti. col. de procu. Et an sufficiat solum sigillum mittentis epistolam, vide Bal. in rub. Digestorum, per istum tex. & de materia vide Cano. in c. post cessionem, de probatio.
c Paris. ¶ Reprehendunt gl. Vide Alex. in l. 1. §. editiones. ff. de eden.
d Poma. ¶ Vero sigilli. Vide aliqua per Alex. in l. quæ dotis. ad fi. s̃. sol. ma.
e Poma. ¶ Verum sit verum. Vide Barba. conf. 43. 1. volum. vide etiam Alexand. consi. 149. in vlti. colum. 2. volum.
¶ Paris. ¶ Vide ang. consi. 162. inci. super puncto. Bar. in l. in exercendis. C. de fi. inst. vbi Bal. & ang. in l. idem necate. infrà, eo. & Bal. in c. cum Ioan. hic alle. Spe. in ti. de instr. edi. §. restat videre, ver. quod si vnus. alb. in l. cum precibus. C. de probat. Cy. in l. si quis decurio C. de fal. alex. consi. 17. vol. 3. de materia reprobationis instrumenti, vide alex. consi. 43. vol. 3 Item quando testis dicit se aliter dixisse quàm notarius scripserit, vide Fel. in c. ad audientiam. de præscr. & latius in c. cum Io. Heremita. de fide inst. per alex. in l. 1. §. editiones. ff. de eden. & de materia reprobationis: & an contra naturam possit formari inquisitio: vide Com. consi. 135. inci. ad primum, per totum. Item quòd testes reprobantes instrumentum, debeant esse omni exceptione maiores: & quòd non deferatur iuramentum in supplementum probationis: & quot esse debeant, vide Ioan. de ana. & ibi. Bolo. consi. 97. & in materia pract. Pap. in for. op. contra instrumentum, in verbo dignoscatur esse falsum. pau. de Cast. consi. 207. tangit Com. consi. 135. quòd sit præsumptio contra illum, qui vtiturillo falso instrumento. vide alexan. consilio. 77. vol. 1. Cur. late consi. 56. & Dec. consi. 101.
f ¶ Suspectum: Quot testes probant contra instrumentum, & quando eorum dicto stetur, adde gl. super verbo vidisse. in §. si vero absunt. in auth. de hæt. & Fal. Et si quatuor testes descripti dicunt vnum, duo contradicunt, statur illis quatuor, secundum gl. in §. item verborum, Insti. de inuti. stipu. doc. in c. cum Io. de fid. instru. & in l. in exercendis. C. eo. tit. & vide Ange. & Imo. hic gl. in d. §. item verborum. de quo per Inn. Io. and. Io. & Cal. in d. c. cum Io. & c. tertio loco. de proba. Vide ang. & Bal. in lec. antiqua. in d. l. iuris gentium. §. quod fere. & Bald. in l. optimam. de contrahen. stipu. & in l. nullum. C. de testib. qui dicit quòd propter arduitatem negocij, testes debent examinari coram honestis personis. ad de videnda post hanc apostillam, quæ consuluit Bald. consi. 55. 3. volu. Et hanc additione vide per Alex. consi. 27. 2. lib. sed latius vide per Pau. in d. l. hæredes.

exercẽdis.C.de fid.instr.& tãgã j.proxi.§.testm̃.) ¶ Et ad decl'onẽ p̃ntis materiæ, qa reuocat̃ in dubiũ, q̃nq; de virib[9] test mẽti, & per doc. multũ intricate traditur, ideo dic, q̃nq; reuocatur in dubium, vtrũ instr̃m sit scriptũ manu eius, de quo dr̃, & tũc si tabellio viuit,[a] eius dicto statur, si nõ viuit, p cõparationẽ literarũ ap pbatur, & facit plenã fidẽ.l. si qs decurio.C.de fal.& in Auth. de inst.cau.& fid.§.si vero moriantur.cũ §.seq.& not.in auth.at si cõtract[9], de fi.instr. ¶ Q̃nq; reuocat̃ in dubiũ veritas instr̃i, an sit verũ qđ scriptũ est in eo. Et hic aduertẽdũ est, aut ꝯ instr̃m nihil pbatur, & ĩ dubio statur instr̃o,[b] l.cũ precib.C.de proba. aut ꝯ instr̃m aliqd pbatur, & hic aduerte.† Q̃nq; ꝯtradicũt instr̃o oẽs testes ibi adscripti dicentes se nũq̃ interfuisse, & tũc dñt qdã qđ p hoc instr̃m nõ repbatur, qa qlibet illorũ est singularis in dicto suo, ergo nõ facit fidẽ.l.iusiurãdi.C.de testi.ex̃.de elec.c.cũ dilectus, sed hoc est falsũ, cũ dictũ vni[9] testis adscripti instr̃o faciat vacillare fidem instr̃i, vt hic, multo magis si oẽs. Præterea, testes adhibentur in instr̃o, vt per eos adhibeatur fides instrumẽto, vt in Auth.de inst.cau.& fide.§.si vero, sed nũc per eos fides nõ interponitur, ergo, & c. Et p hoc vr̃ casus extra de pba.c.tertio loco.&c.tam literis.in fi.de testi.& ista est veritas. Ad ꝯriũ rñdent qdã. Primo, q̃n vnus dicit se nõ interfuisse, vr̃ de alio dicere, qui nõ potuisset esse ibi quin vidisset. Sed hæc nõ est bona rñsio: qa alij esse potuissent, quos ille nõ vidisset, nisi diligẽter, & subtiliter aduertisset: sicut mõ hic in scholis sunt multi, de qbus nescirẽ dicere intersint vel nõ, nisi diligẽter aduerterẽ. Alij rñdẽt, ꝙ sufficit[c] ꝙ testes sint ꝯcordes ĩ dicto, licèt ĩ rõne sint diuersi, vt no. ĩ l.ob carmẽ.in fi.s̃.de test. Sed hic oẽs ꝯcordãt in dicto dicẽtes instr̃m esse falsũ. Sed hęc rñsio nõ est bona, qa aliqd esse falsum vl' nõ, spectat ad iudiciũ ĩtell's. Vñ testis ñ ĩterrogat̃ de hoc, sed sup aliquo facto, an id fuerit. Dic ergo[d] ꝙ illi testes non sunt singulares, immo sunt ꝯtestes. ¶ Ad cuius decl'onem p̃mitto, ꝙ oẽs testes in rõne pxima & immediata sui dicti, de necessitate sunt singulares. Nã cum rõ reddit̃ p propriũ sensum, l.qui testõ. in fin.s̃.de testa.& l.testiũ.C.de test. qlibet est singularis de sensu suo, non de sensu alterius. Sicut ergo in affirmatiua sufficeret, si plures dicerẽt se vidisse: ita ĩ negatiua si plures dñt se nõ vidisse. Illi.n. testificant̃ p approximationẽ sensus ad rẽ sensatã, qa dñt se vidisse: isti p subtractionẽ sensus a re sensata, qa dñt se non interfuisse. Et hoc si volo pbare ꝙ instr̃m est falsũ, eo ꝙ instr̃m est vnũ totũ ꝯtinẽs id p ꝙ instr̃m est celebratũ, & corã testib[9] factũ. Sed si qs velit dicere ꝯctui nõ ĩterfuisse simplicit', tũc esset necesse qđ pbaret̃ p testes aliqua coarctatione loci vel tpis, ĩ quo talis ꝯctus diceret̃ fact[9], & ꝙ testes tũc dicerẽt se ĩterfuisse, & tale qđ factũ nõ esse. ¶ Quæro,[f] qđ si vnus[g] † ex testib[9] ascriptis ĩ instr̃o ꝯdicit: Distingue, vt dixi s̃. aut est s̃ numerũ, aut nõ: licèt Io. diceret hoc esse spãle in testõ: tñ oẽs doct. dñt idẽ ĩ quolibet instr̃o. Inn. in c.cũ Io.de fid.instr.& Iac.de Aret.& alij. ¶ † Quæro qđ[h] si duo ex testib. assumptis in instr̃o cõtradicũt, dicẽtes se nõ interfuisse? Quidã dñt eo.mõ, aut in instr̃o remanet sufficiẽs numerus testiũ aut nõ, qa illi sunt singulares in dicto suo: Sed dico ꝙ sunt cõtestes, iõ instr̃m redditur falsũ,[i] nisi p aliquos testes approbetur.l.optimã.C.de cõtrah.& cõmi.stip.& statim dicã. Vt tñ cessent illę dubitõnes, consulo ꝙ fiat articulus illo mõ, ꝙ tali loco & tpe, tales testes nõ fuerũt p̃ntes huic cõtractui, & qđ vnus non fuit cũ alio in dicto loco, nec potuissent esse quin se inuicẽ vidissent, tũc.n. qlibet deponeret de absentia sua & alteri[9], & absque dubio nõ essent singulares. ¶ † Quæro, quod si testes[k] dñt se nõ recordari vtrũ ĩterfuerint vl' nõ: Inn. dicit, ꝙ instr̃m manet validũ, qa ꝯ ipsum nihil pbatur, &c.l.cũ precib.C.de prob. qđ optime probatur p gl.huius.§.vbi dicit, si testis dicit se nõ cognoscere, tñ sigillũ appareat, nõ redditur suspectũ. ¶ † Quęro, qđ si testes dñt se interfuisse ꝯctui, dñt fuisse tñ al'r scriptũ, q̃ fuisset actũ.[m] Rñ. si sunt plures, instr̃m redditur falsum.d.cũ precibus. ¶ † Quæro, quid si instr̃m est subscriptũ manu ei[9], q vult testm̃ impugnare, an possit? Rñ. sic. Põt.n. pbare qđ in subscriptione[n] fuit deceptus: qa ostẽso sibi instr̃o fuit dictũ, qđ cõtinebat̃ vnũ, & cõtinebat̃ aliud, & ipse nõ legit, l.fi.C.plus valere qđ agit̃, & l.ij.C.de reb.alie.ñ.alienãdis. Quæro, † qđ si instr̃o ꝯdicũt testes nõ adscripti in ipso? Gl. in l.in exercẽdis.C. de fid.instr. dicit, qđ requirit̃ probõ triũ vel quatuor testiũ, cũ testes non adscripti ĩ instr̃o, cõtradicunt ipsi instr̃o. Et hoc qdã dñt, & mouent̃ sic. Instr̃m hẽt vim duorũ testiũ, & est ibi authoritas notarij, & sic ergo tres ad minus reqrunt̃ ad impugnandũ. Hoc oẽs doc. impugnãt, qa assumitur bis idẽ. Nã illud totũ.s. instr̃m cũ authoritate notarij, hẽt vim duorũ testiũ: ergo nõ assumitur postea authoritas notarij iterũ. Ita dñt Inn. Io. Iac.de Are.& oẽs. Sed gl. alia rõne mouet̃ ad hoc dicẽdũ, qđ instr̃m hẽt vim duorũ testiũ: ergo ad id reprobandũ reqritur maior numerus, & potẽtior probõ. Sed si essent duo testes, esset probõ paris potentiæ: ergo instr̃m nõ reprobat̃? Et pp hoc dñt quidã[o] vt dicit Nic. Mat. & Iac.Bu. in quadã disputatione. qđ q̃n testes nõ adscripti, cõtradicũt instr̃o, est in Iudicis arbitrio videre qđ præualet, respiciẽdo vtrum psona notarij sit suspecta: & vtrũ hẽat in se aliq̃ suspitionẽ, vel rasurã, tũc crederẽ potius testib. quã instr̃o. Sed si psona notarij esset honesta illi ãt testes essent aliqualiter suspecti, tũc pl[9] credit̃ instr̃o, quã testib.[p] l.optimã.in fi.C.de cõtrah.& cõmi. stip. & requirit̃ ꝙ hæc probõ fiat p testes multũ idoneos, & oĩ exceptione maiores. In dubio.n. præsumẽdũ esset p instr̃o, d.l.cũ precib. iõ debẽt esse aduocati multũ cauti[q] in ꝙõnib. vt fiant probationes de legalitate notarij, & fidelitate, & bonitate ipsius: & aduersarius faciat probationem de fidelitate testium. Alij autem simpliciter dicunt, ꝙ duo testes præualent instrumento. Nã instrumentum habet vim duorum testiũ propter authoritatẽ notarij, sed maioris authoritatis sunt duo testes, quàm authoritas notarij. Sed præcedẽs dictum puto verum, p d.l.optimã. in fi. Aduerte † tamen[r] quãdo testes nõ adscripti deponũt cõtra instrumentũ debẽt deponere se fuisse præsentes dicto loco, & tẽpore quo cõtractus dicit̃ fuisse celebratus aliàs nõ cõcluderet[s] eorũ probatio, quia alio tẽpore potuerũt fieri diuersi cõtractus, & diuersi tenoris, sed si testes bene nõ recordant̃ de tẽpore, est cõsiliũ,[t] vt fiat vnus articulus, qũo ille cõtractus semel tantũ fuit celebratus inter partes, & si partes hoc cõfitent̃, & dictũ testiũ cõcluderet de necessitate, licèt de tẽpore nõ recordentur. d.c.cũ Ioan.& hoc consilium de illo articulo fiendo, dat tibi ille text. notabiliter, vbi etiam dicit, ꝙ de hoc possunt partes interrogari p iudicem, an semel tantũ fuit cõtractus venditionis celebratus inter eos super tali re, vel pluries. Facit C.si vn[9] ex plu.app.l.j. ¶ Vlti.[u] Iaco.de † Are.[x] inducit hanc q. de teste examinato a notario: q dicit nunquam dixisse ꝙ notarius scripsit, de quo per Iaco. de Are. hic. & hoc in Specul.de teste.§.j.versi.sed pone, ecce. & per Cyn.C.de fal.l.si quis decurio. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si tabellio viuit. Vide Alex.consi.105.2.vol.& consi.166.in 2.dubio.2.volumi.& consi.101.in 3.volumi.

b Alex. ¶ Statur instrumento. Statur dicto tabellionis. Et adde gl.in auth.de hære.& Falcid.in d.§.si vero absunt.super verbo, quantum ad hoc, vide in auth. sed nouo iure. si cert.petat.

c Ale. ¶ Quod sufficit. Vide Bal.in l.cũ antiquitas.& in l.1.C.de test.& in l.2.C.de secũ.ta.& Bal.per illum tex.in l.1.ad fi.C.si vnus ex plurib.& Imo.in l.inter pares.de re iud.

d Poma. ¶ Dic ergo.adde alex.in l.2.in vlti.col.C.de bo.poss.secun.tab.

e Poma. ¶ Singularis. Vide Ioan.Bapti.in rep.l.admonendi.ff.de iureiur. Barba.consi.50.4.volu.alex.in materia, consi.47.in 4.volu.

f Alex. Quæro.adde Bald.in l.1.C.de secun.tab.

g Poma. ¶ Quid si vnus. Vide alex.consi.169.& consi.17.3.vol.Barto.cõsi.44.in 1.vol.Imo.consi.106.in fi.

h Alex. ¶ Quæro quid, Adde quod quatuor testes requiruntur ad reprobandum instrumentum, & non minus. quod intellige vt per Innoc.in c.super hoc.de renuncia.& ponit Roma.in rub.de arbit.in 15.q. Et de materia vide late in commento c.tertio loco, de probatio.& quod testes reprobantes instrumentum debeant reddere rationem sui dicti, & etiam nón interrogati, tenet Bal.sing.in l.presb.ad fi.de epis.& cle. adde quod ad probandum id quod esset contra præsumptionem resultantem ex instrumento, semper duo testes sufficiunt, vt per ang & pau.de Cast.in l.iurisgentium.§. quod ferè. de pact.

i Paris. ¶ Redditur falsum. Vide alex.consi.17.vol.3.

Alex. ¶ Et ideo potest torqueri notarius, quando apparet quod vnus ex testibus falso descriptus est in instrumento, &c. vt in c.constitutus, & in c.sedes.de rescript. Facit quod no.in c.fraternitatis.de testib.Bal.in l.si ex falsis.C.de transa.Bal.in c.ad audientiam, & in c.cum adeo.de rescrip.& vidi consultum semel de quodam teste apposito a notario instrumento, qui testis illa die erat extra ciuitatẽ, ita quod nõ poterat interesse. Nam si opponitur a parte quod instrumentum est falsum, est sufficiens indicium ad torquendum notarium.

k ¶ Quæro, quid si testes.adde tu ad hæc d.Bar.quod pulchre ponit alex.in consi.33.in 3.volum.& consi.44.in 4.volum.

Poma. ¶ Vide alex.consi.33.in vlti.col.3.volu.& consi.43.in 4.volum. Et consi. 88. in 1.col.ad fin.eod.4.volum.

l Poma. ¶ Interfuisse contractui. Vide Barb.consi.24.1.vol.Alex. consi. 147. in 2. vol.vbi quærit, cui magis credatur an testi, an instrumento.

m Alex. ¶ Quã fuisse actum. Quid si testis dicat aliter fuisse actum, quam scriptũ sit, vide Bal.in l.1.in princ.de sen. quæ sine cer.quan.& adde ꝙ in instrumẽtis antiquis, & sic de factis antiquis magis creditur instrumentis quàm testib.ad hoc alleg.tex.no.in l. census, de proba.& ita alleg.Ro.in l.2.de acquir.poss. De hoc est gl.in c.tertio loco. de proba. Idem si esset instrumentum factũ in archiuo publico, vel factũ in iudicio, d.l.cẽsus, & d.l.in donationibus.C.de do.& no.Pet.in l.qui in aliena.in prin.de acq.hære.& ad prędicta vide quæ dixi, Insti.de actio.§.præterea.& circa l.census.vide oĩno Bal.in l.exemplo.C.de proba, & in proposito Bal.in d.l.optimã.de contrahen.& commit. stip.

n Poma. ¶ In subscriptione. Vide Pau.de Ca.cons.369.aliàs 350.Alex.cons.147.2.vol.

o Poma. ¶ Dicunt quidam. Vide Alex.consi.19.4.vol.& in vlti.col.Car.consi.56.

p Poma. ¶ Quàm testib. Ad quod vide no.in d.l.optimam, &c. vide Cyn. & Bald.in l.exercendis C.de fide instrumen.

q Poma. ¶ Multum cauti. Vide Bar.consi.32.1.volu.& consi.65.eo.volu.& cons.47.1.volu.& consi.54.eod.volu.

r Alex. ¶ aduerte tamen.adde Bal.in l.1.C.de secun.tab.& in l.si binæ.de iniust. testa.& Bar.& bal.in l.2.de secun.tab.

s poma. ¶ Non concluderet. Vide alex.consi.107.2.vol.& consi.134.in 1.col.2.vol.

t Poma. ¶ Est consilium. De isto consi.vide alex.consi.4.in 2.vol.& Alex. l.2. in fi.C.de bon.poss.secundum tab.& consi.105.2.vol.

u Thom.Dip. ¶ Vltimo. Vide Barto.in l.si librarius, circa finem, de regu.iur. & quod no. Inn.in c.cum io.de fid.instru.& no.in Auth.de testa.§.si vero quidam.& bal.in l.in exercendis.C.de fide instru.

x Poma. ¶ Iac.de Are. Vide alex.l.2.in fi.C.de bon.poss.secun.tab.remissiue per Fel.in c.cum causam, de testa.& c.ad audientiam, de præscrip.imo.consi.4.in 1.col.

LEX II.

1 *Tabulæ testamenti an probent antequam coram iudice publicentur.*

2 *Testamentum an si est publicatum secundum solennitatem l. proxi. nunquid faciat fidem nisi ostendatur originale.*

Tabularum. Dicit tex. publicũ, non dicas publicũ.i. authenticũ, sed publicã vtilitatẽ respiciens.[a] ¶ Quæro † vtrũ tabulæ testĩ pbẽt, añq̃ corã iudice publicent̃[b]? Rñ. Quod

ADDITIONES.

b poma. ¶ Vtrum tabulæ. Vide Cæpol.consi.96. & 99.

a alex ¶ publicentur. Et de hac publicatione testamenti, & priuilegij, & etiam testium, vide inno.in c.albericus.de testi.

Rñ. Quoddā est testm̃ nũcupatiuũ, de quo rogatus est publicus notarius, & id facit fidẽ si est publicatũ a notario. & ita de consuetudine est obtentũ, & de iure, ſm quoſdā, l. fi. C. de fideiuſ. & ibi no. & l. ij. C. de test. Quoddā est testm̃ in ſcriptis, & hoc qñq; est ſcriptũ manu priuata, ſigillatũ & ſubſcriptũ a testi. ſm formā l. hac cõſultiſſima. C. de test. & tunc interim est priuata ſcriptura, nec fidẽ facit, niſi corā iudice publicet̃, vt dixi s̃. l. proxi. vnde ſi testes interim moriant̃, nõ valeret illud, vñ periculũ est facere testm̃ in ſcriptis. Quoddam est testm̃ in ſcriptis factũ manu priuata, ſigillatũ, & ſubſcriptũ a testi. Sed ſi notari⁹ est rogatus a testõre qũo testõr ꝓfiteret̃ illud eſſe ſuũ testm̃, & qũo fuit ſigillatũ, & ſubſcriptũ a testi. tũc illđ facit fidẽ ſine alia ꝓbõne, vl' publicatione iudicis. ita dicit gl. notabil'r: ita intelligebat hanc gl. Iac. Bu. qđ placet. Si. n. credit̃ notario ĩ testõ nũcupatiuo, vbi rogat⁹ est tam de tenore testĩ q̃ de ſolẽnitate: multo magis credit̃ ſibi ĩ testõ in ſcriptis in quo est rogat⁹ de ſolẽnitate tm̃. ¶ † Quero, ſi testm̃ est publicatũ ſm ſolẽnitatẽ q̃ dixi s̃. l. ꝓxi. an faciat fidẽ niſi oñdat̃ originale? Vr̃ ꝙ ñ. l. publicari. C. de test. Br̃ dicas, aut fuerũt citati hi quorũ intereſt. & facit fidem. l. optimā. C. de ꝯh. & cõmi. ſtip. l. fi. C. de rela. nec dẽt origĩale exhiberi, niſi aliq̃s vellet illud redarguere falſi, tunc dẽt exhiberi, vel fides fieri ſaltem p iu-m, ꝙ originale habere nõ põt, l. fi. C. de fid. instr. Sed ſi pars nõ eſſet citata nõ faceret fidem, vt in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden.

ADDITIONES.

a alex. ¶ Vnde periculum. adde gl. C. eo. l. 2. & inno. in c. poſt ceſſionem. de probat. & in c. 2. de fide instrumen.

b Barb. ¶ Quoddam est testamentum. Et vide Bart. conſi. 92. incipit viſo testamento prædicto, & his quę ibi conſuluit valere testamentum manu publica ſcriptum, licèt testes ſint mortui. alleg. hanc gl. quam dicit communiter doc. ſeq.

c Poma. ¶ Si notarius. Vide cæpol. caute. 12.

d alex. ¶ Hanc gl. Et ſequitur hanc gl. Bal. in l. 1. C. de testi. & ibi etiam Bar. in 2. lec. ſecundum ang. & Sal. ibi iſta gl. est ſingularis.

e alex. ¶ Vt in auth. adde Bar. & quæ dixi in l. publicari. C. de testa.

1 *Pro testamento falſo, & perfecto hoc edictum habet locum.*

2 *Pro testamento vero, & imperfecto habet locum hoc edictum.*

3 *Testamentum ſi apparet cancellatum interlineaturis, potest tamen peti vt publicentur, & notarius debet illud publicare cum interlineaturis, & raſuris, & de illis mentionem facere.*

§. testamentum.

Oĩs ſcriptura quæ prima facie continet vltimā volũtatem, ꝑtinet ad hoc edictũ. h. d. Op. ĩ. ad l. Cor. de fal. l. ſi q̃s legatũ. gl. facit tres caſus. Primo pro testõ falſo & nõ perfecto, nõ hẽt locũ hoc edictũ, nec etiā edictũ de tab. exhi. vt ibi, Illud est verũ, ſi cõſtat eſſe falſum & imperfectũ. Nõ. n. intereſt alicui⁹ hr̃e illud: nõ quo ad commodũ, q̃a falſum, nõ vt poſſet accuſare alium falſi, quia imꝑfectũ, & ſic crimẽ nõ est cõmiſſum. l. ꝯria. facit l. qui falſum. ĩ. de fal. Scđo † dicit gl. ꝓ falſo, & ꝑfecto locũ hẽt hoc edictũ, & illud: hoc etiā põt eſſe verũ: q̃a intereſt nr̃a hr̃e illud instrm̃, licèt ſit falſum, vt poſſimus alium falſo accuſare qñcunq; ꝑfecit crimen. Tertio dicit gl. † ꝓ vero & imꝑfecto ſil'r hẽt locũ vtrũq;, hoc ẽ etiā verũ. Põt. n. mea intereſſe hr̃e testm̃ verũ, licèt imꝑfectũ, vel q̃a ſum de liberis. l. hac cõſultiſſima. §. ex imꝑfecto. C. de test. vel q̃a volo probare volũtatẽ defuncti, quę ꝓbat̃ ꝑ testm̃ imꝑfectũ. l. fi. s̃. de reb. eo. vel volo vt habeā probõne oblĩonis nãlis, quæ reſultat ex testõ imperfecto, ſm gl. in l. error. C. de iur. & fac. igno. & l. j. s̃. de cõdi. indebi. qđ est verũ, vt probat̃ in l. testõ. ĩ. de man. test. Ex hoc ẽt dico ꝙ ſi testm̃ † appareat cãcellatũ cũ interlineaturis & raſuris: q̃a nihilominus põt peti ꝙ publicet̃, vel ꝙ notari⁹ redigat ĩ publicā formā, ꝓ hoc facit s̃. l. ꝓxi. ĩ fi. tñ dẽt notari⁹ publicare cũ oĩb. interlineaturis & raſuris, & mẽtionẽ de eis facere, vt ſic nõ plus habeat fidei exẽplũ, quàm originale, licèt publicatũ remaneat ſuſpectũ, vt s̃. l. proxi. in fi. Facit qđ no. ꝑ Inno. in c. qm̃ cõtra falſam. de proba. ¶ Quæro, ſi primũ testamẽtũ est reuocatũ per ſm, an poſſit peti publicatio. Videbitis in §. proxi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Primo idem etiam in ſtatuto faciente mentionem de instrumento, ſeu testamento, quod intelligitur de valido. Bar. conſ. 51. 1. vol.

b Alexan. ¶ Potest peti. Quod intellige, vt nota. Bartol. in l. diuus. §. idem ſenato, & quod ibi dixi, de falſis.

1 *Notarius cogitur publicare primum testamentum licèt reuocatum, & non potest illud lacerare ad petitionem testatoris, & licèt testator cancellet, adhuc tamen notarius tenetur facere copiam.*

§. Si plura.

Not. † ſm vltimam lect. ꝙ notarius cogitur publicare testamentum primum, quanquàm testator id reuocauerit per ſecundum. Intereſt enim nostra habere illud forte: quia volo ſecũdũ redarguere falſi, vel nullitatis, & ſimilis. Et ꝓ hoc dixi ſemel cuidā notario ĩterroganti me, ꝙ ad petitionem testõris non poterat, nec debebat testm̃ dilacerare, ita ꝙ omnino non reperiretur: ſed ſi testõr vult cancellet. Licèt. n. ſit reuocatũ, adhuc notarius tenetur facere cõpiā, vt hic.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Si plura. Not. quod licèt notarius fecerit primo testm̃, quamquam testator id reuocauerit per ſecundum, tamen non debet notarius ad petitionem testatoris primum dilacerare. imo dicit io. And. in c. accepimus. de fi. instr. quod ſi aliquis lacerat instrumẽtum productum in iudicio, quod quantum ad contenta in instrumento, statur iuramẽto eius qui prætendit intereſſe. Et ad quæstionem Barto. bene facit l. quidam tabularum. ff. de furt. vbi text. not. Et ſubdit ioan. andr. in d. c. accepimus. quod in quæſtione prædicta pœna est arbitraria. adde quod not. Mod. in l. ſi quis id quod. §. 1. de iuriſdi. om. iudi. & Bald. in l. 1. de fid. instrument. dixi in l. ſi de poſſeſſione. C. de probat. Vide ad Barto. hic not. in l. acta. C. plus vale. &c. adde de lacerante instrumentum productum qualiter debeat puniri: & an iudex delegatus in illa cauſa, poſſit lacerantem instrumentum punire, Petr. de ancha. conſ. 173.

b ¶ Cuidam notario. Illud ſing. refert. Roma. in ſing. 272.

1 *Probare mortem per famam quibus caſibus ſufficiat.*

Mors in his quæ ſunt maximi præiudicij verè dẽt ꝓbari, & qũo deponãt testes.

2 *Mortem, in re magni præiudicij, quæ tamẽ potest reponi in pristinum statum, ſufficit probari per famam, & alias præſumptiones.*

Mors etiam probari potest per diſcuſſionem officio iudicis.

3 *Probat̃ mors ĩ re leuis præiudicij per vnũ testẽ, vel aliā leuẽ præſumptionem.*

4 *Notari⁹ tenet̃ publicare testamẽtũ viuo testatore ad instãtiā ipſius testatoris.*

5 *Exemplans aliquod instrumentum, & apponens ibi ſuum ſignum, tale exemplum plene probat contra exemplantem.*

Exemplum facit fidem contra illum, qui illud dat.

§. Si dubitetur.

Si dubitatur de vita testatoris, testamẽtum nõ aperit̃ niſi cã cognita. h. d. Op. quilibet p̃ſumitur viuere vſq; ad centũ annos, niſi ꝓbetur mortuus, l. fi. C. de ſac. ſan. eccl. Quomodo ergo hæres probat eum viuere? Dicit gl. hic, ꝓbat eũ mortuũ per testem vel aliā præſumptionẽ, quod ſufficit ad hoc edictũ. Tria habes ex hac gl. Primo, ꝙ q̃s prẽſumit̃ viuere vſq; ad centũ annos, postea p̃ſumit̃ mortuus. hoc tenet Gul. in l. ab hostib. ĩ prin. s̃. ex q̃b. cau. maio. ¶ Sꝫ quæro, ſi volo probare eũ mortuũ ex hoc edicto, qui erunt testes, qui probent ꝙ ipſe excederet modo ætatem centum ann. Rñ. probabitur per aſpectum corporis quod ſufficit, nõ ſolum in iudice, ſed etiam in teste, ſm doctrinā quam dedi in l. de ætate. s̃. de minorib. Secundo habẽs † ex hac gl, ꝙ probare mortuũ ſufficit per famā quantũ ad hoc edictũ, q. d. aliàs non. Alibi glo. vr̃ velle ꝙ ſufficiat probatio per famam, l. ſed & ſic de ſua. s̃. tit. j. & l. ſi q̃dẽ. C. ſol. ma. & ibi ꝑ Doc. Aduerte, quẽ eſſe mortuũ est negatiua & priuatiua, merito est difficilis ꝓbatio, l. actor. C. de proba. Aduertendũ tamen est, ꝙ qñ requiritur probatio mortis, circa ea quę ſunt maximi p̃iudicij, vt qñ aliquis accuſatur homicidij, tunc mors debet probari vere. l. inde Neratius, in fi. & l. ſeq. ad l. Aquil. quia probatur per eos qui viderũt eum mortuũ, tetigerunt eũ frigidum, non habentẽ pulſum. Vel ſi dicit ſimpliciter, vidi eũ habere omnia ſigna mortui, cũ illa ſigna ſint notoria, nec habemus vocabula magis exp̃ſſa. Vel vidi eũ ſepeliri. l. j. & ij. s̃. de relig. Vel vidi eũ exhumari. l. ita vulnerat⁹. in prin. ad l. Aquil. Vel, vidi decapitari, & ſimilia, quæ de neceſſitate mortẽ concludunt. Quædam ſunt, † quæ non ſunt tãti præiudicij, ſed magni, vt puta, fama, vel status alicuius, tunc requiritur probatio q̃ ponitur in auth. hodie quantiſcunq; annis. C. de rep. Eſſet. n. magna infamia, ſi mulier viuẽte viro nuberet. Non. n. poſſet in pristinũ statũ reponi. Quædam † est res ſimiliter magni præiudicij, ſed nõ tanti, vt quia est quæstio de aliquo cõmodo pecuniario, de quo quicquid fiat, põt reponi in pristinũ statũ, & tñ ſufficit ꝓbatio publicæ famæ, & per alias ꝓbationes, vel alias p̃ſumptiões idoneas, vt q̃a ꝯſanguinei fecerunt luctũ, & eũ ꝓ mortuo habebãt. l. iij. §. j. ĩ. de ꝯd. inde. & l. fi. de hæ. inst. & l. ſed & ſi de ſua. s̃. tit. j. & ibi no. Puto ẽt ꝙ ſicut in aliis caſib. in quib. dẽbet ꝓbari aliq̃d nõ eſſe, vel nõ reperiri, ad ꝓbõnẽ huius, ex officio iudicis dẽt fieri diſcuſſio & diligens inquiſitio. l. magis. §. nõ paſſim. de reb. eo. C. de pign. auth. hoc ſi debitor. & l. iij. de his quæ in frau. cred. Ita hoc põt peti a iudice, vt mittat nũcios, & diligenter inq̃rat, vtrũ ille ſit viuus, vel mortuus, arg. l. hoc iure. de verb. obl. l. cũ q̃dā. §. fi. cũ l. ſeq. ĩ. de leg. ij. † Quædā ſunt modici præiudicij. & tunc ſufficit ꝓbatio ꝑ vnũ testẽ, vel aliā leuẽ p̃ſumptionẽ, vt hic. Tertio habes ex illa gl. ꝙ ꝯ illas ꝓbõnes factas ꝑ tales p̃ſumptiones, ſi q̃s vult admitti ad ꝓbandi ꝯ, admittit̃. ¶ † Quæro vtrũ aliquo caſu notarius teneat̃ publicare testm̃ viuo testõre? Dico ꝙ ſic, ad petitionẽ testõris ipſius. l. oĩum. C. de test. nõ ad petitionẽ hr̃dis, vel legatarij, vt hic, & ꝑ doc. in l. j. C. eo. tit. ¶ Vltimo dr̃ hic in tex. † inſpiciat & ſigillet. ꝑ qđ habes ꝙ ille, q̃ exẽplat aliqđ instrm̃, & in exẽplo apponit ſignũ ſuum, ꝑ quod dicit Ia. de Ra. ꝙ exemplum facit plenam fidem contra exemplantem, quaſi confiteatur ſic eſſe in authentico, vt hic, & ſic non potest contrauenire, vt hic, & l. generaliter. C. de non nu. pecu. etiam facit fidem exemplũ ꝯ eum qui dat exemplũ, l. ſi quis ex argentariis. §. pen. s̃. de eden. & per doct. in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Probetur mortuus. Quomodo probetur aliquem eſſe mortuum, vide not. per Bart. in l. quoties. C. de naufr. lib. 11. & ant. in c. in præſentia. de proba. Bald. in l. conuenticulam. de epiſ. & cle. in vlt. col. Bart. in trac. de teste. vide plene glo. in c. quoniam frequenter. §. ſin autem. vt lite non cõtest. quæ tenet, quòd per famam. & vide omnino Cy. & Barto. in l. ſi quidem, ſolu. mat. qui tenet quòd de morte, de longinquo loco, vel antiqui temporis ſufficit probare per famam. Cui autem incumbat onus probandi mortuum eſſe, vel viuum, vide Bart. in d. l. ſi quidem, & adde quòd hæres producendo instrumentum antiquum eo ipſo dicitur facere fidem quo ad remedium l. fi. C. de edi. diui. ſecundum Bart. ſing. ibi in verſic. quæro vtrum ſubstitutio, & qualiter mors probetur, vide Gul. de Cug. in l. cum debitoris. in prin. C. de iudi. & vide Abb. in c. præſentia. de ſponſa. & Barto. in l. genero. & in l. fi. de his qui no. infa. & Io. Andr. post Spec. in titu. de no. cri. §. fama. cir. medium. Ad hanc apostillam vide Bald. conſilio 34. & 404. 1. volumi.

b Poma. ¶ Primo quando præſumitur. Vide alex. conſ. 175. verſi. nec obst. in 5. vol.

c Poma. ¶ Aduerte. Vide alex. conſ. 4. 2. vol. & l. iubemus. C. de rep. Com. conſ. 44. & quæ ſcripſi ad Bart. in l. ſi quidem. ſol. mat.

d Pariſ. ¶ aduertendũ tamẽ est. Vide omnino Com. conſ. 43. in quæstione Franciſci, per totum, maxime circa medium: vide etiam Iaſ. in l. fi. col. vlt. C. de ſac. ſan. eccl. vide ad Bart. in d. l. fi. vide etiam omnino post ang. Com. & imo. in l. ſed & ſi ſine. col. vlt. ff. de acquir. hæred. vide ad Bart. in l. ſi quidem. C. ſol. mat.

e Alex ad. ¶ Tunc requiritur probatio. Et ideo vidi dubitari ex forma statuti communiter per Italiam, & de iure communi, illa demum sententia potest executioni mandari, quæ non reperitur suspensa per appellationem, sed in rem iudicatam transiuit. l. si causa cognita de transa. l. 2. C. de vsur. rei iud. & c. quod ad consultationem. de re iudi. cap. veniens. de iureiur. Pone, lata fuit quædam sententia, quod causa appellationis fuit deserta, & ab hac sententia fuit appellatum, demum iudex appellationis confirmat hanc sententiam super desertione latam, si & inquantum stylus illius curiæ non sit in contrarium, circa cursum fatalium. Quod si stylus haberet se in contrarium, tunc pronunciauit bene appellatum. Quæritur cui incumbat onus probandi dictum stylum, & cum quilibet debeat probare id quod est fundamentum intentionis suæ, siue consistat in affirmatiuis, siue in negatiuis: iuxta l. ei qui. & in l. in exceptionibus. ff. de proba. & l. in illa. iuncta l. hoc iure: & ibi late Barto. de verbor. obliga. & l. si quis consortium. C. de fab. lib. 11. & l. magis puto. §. non passim. de reb. eo. & quod not. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cog. Vnde videtur dicendum quod ille, pro quo lata fuit sententia, habeat necesse probare quòd stylus curię non se habeat in contrarium. Confirmo sententiam latam super desertione, quæ continebat qualiter causa appellationis fuit deserta, si & inquantum stylus curiæ &c. Ista enim conditio, seu scriptura conditionalis antequam eius conditio sit in iudicio liquidata, non potest habere aliquam executionem, antequam ille qui vtitur dicta scriptura conditionali, eam liquidauerit probando veritatem conditionis, etiam si conditio sit necessaria. scilicet probando quòd stylus non sit contrarius, & sic oportet probari per modos traditos per Doct. in d. l. In illa. & probatur in d. l. hoc iure. cum ibi nota. per Bartol. de verborum obligation. dum tractat quomodo probetur negatiua. scilcet Imperatorem in Italiam non venisse ante Calendas Maias: vide ibi. & vide Bald. in l. si quidem. C. de excep. vbi etiam dicitur quòd instrumentum conditionale, ante liquidationem conditionis non habet executionem paratam. Ita etiam vult Bald. in l. cum testamento. in fi. C. de testam. manu. Pro hoc etiam allego tex. in l. si ita stipulatus, ver. quòd si ab initio. iuncto verb. nunc autem. in ver. declarat. de verbor. oblig. de illa conditione si Titium in tali loco non sisterem. & ibi Imo. declarat. Ang. & Mod. & Bald. in l. Celsus. circa fin. princip. de arbit. dum allegat l. 3. §. si ad diem. ff. de re mili. Ad idem facit quod not. Barto. hic, dum dicit, quòd ad probandum aliquid non esse, vel non reperiri, debet fieri per iudicem diligens inquisitio, vel discussio per nuncios. d. §. non passim. & l. cum quidam. §. fin. cum l. seq. de le. 2. d. l. hoc iure. & authen. hoc si debitor. de pigno. Ita etiam in casu nostro non sufficit allegare stylum in contrarium non esse, sed etiam probari debet, argumen. eius quod dicit hic Barto. & in l. is potest. de acquirend. hæredi. & in l. cum mulier. solu. matri. & Can. in c. super his. de accu. per Ang. in repe. l. si vacantia. C. de bo. vacan. libr. 10. vbi similiter dicit quòd negatiua, talem non esse in ciuitate, debet probari per discussionem, & explorationem, per tex. in d. l. hoc iure.

f Paris. ¶ Magni præiudicij. Vide ad hoc alex. cons. 27. vol. 7.

g Paris. ¶ Modici præiudicij. Vnde Barto. in l. fina. C. de edi. diui Adria. tollen. & Iason. in l. fina. C. de sacr. sanct. eccles.

h Alexand. ¶ Dico quòd sic. an testamentum debeat publicari viuo testatore, vide Bal. in l. 2. in fin. C. de testamen.

1 *Hæredi petenti copiam testamenti a notario, an notarius teneatur edere cum die & consule.*

2 *Legatario debet edi particula testamenti.*

3 *Particula testamenti non debet edi, & si editur quando probet.*

4 *Instrumentum falsum volens redarguere circa diem & consulem, potest petere vt edatur cum die & consule.*

§. Diem. Inspectio & descriptio tabularum fit sine die & consule. h. d. Opp. s. de eden. l. prætor. vbi rationes eduntur cum die & cõsule. Gl. soluit, dic vt in ea. ¶ Quæro.[a] quid si hęres petit† copiam a notario testamenti, vtrum debeat sibi dare cum die & consule? Gl. in l. pe. C. e. expresse dicit ꝙ non. hic gl. innuit cõtrariũ in solutione contrarij. Si enim me mandante testamentum esset confectum, potest peti cum die & consule, sicut rationes, vt hic gl. innuit: sed testamentum fuit confectum defuncti mandato, ergo hæredi debet edi cum die & consule. Vnde Iac. de Are. & Cy. cum eo referunt in d. l. pen. ꝙ hoc debet intelligi quando petitur edi ab alio, nõ a notario. Nam si a notario, semper debet edi cum die & consule, siue petatur ab hærede, siue a legatario, qui quantum ad suum legatum dicitur hæres, l. id tempus. j. de vsuc. Mihi videtur, quòd idistinctè a quocunque petatur testamẽtum inspici, & describi, ad hoc vt videatur an eius intersit, debet hoc fieri sine die & consule, est tex. hic. Postquam autem apparuerit manifeste, quòd interest alicuius, vel quia hæres, vel legatarius tunc debet edi cum die & consule a notario. ita intelligo dictum Iac. de Are. quæ editio hæredi fiet in totũ, legatario† vero dabitur particula ad eũ pertinens. s. legatum & institutio hæredis, l. argentarius. §. edi autem ratio. s. de eden. & per Doc. in l. fi. C. de preci. Imp. offe. & in c. cõtingit. extra de fid. inst. Quod autem dico, quòd sufficit[b] legatario producere particulam testamenti, non idẽ dico † si quis produceret particulam statuti, ca. n. non probat, l. inciuile, de legi. Quod plene examino. j. de op. no. nũ. super rub. Item dico, † quod si qs vellet redarguere falsi circa diem & consulem, posset petere sibi edi cum die & consule, & edi ab alio quàm a notario, & a suo aduersario. l. j. §. editiones. de eden.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Quæro. Adde ang. in l. 1. §. edere. de eden. & Bald. in l. pen. hic alleg. & adde Barto. in l. argentarius. §. edi. ff. de eden. cum concor. ibi positis.

b Poma. ¶ Quod sufficit. Vide Fel. in c. 1. versicu. 3. conclusio. de proba.

§. Vtrum. Ex causa datur terminus ad exhibendum tabulas. hoc dicit.

§. Si quis. Hoc edictum competit contra confitentem. cõtra negãtem vero competit interdictum de tab. exhibendis. & hæredi vindicatio competit. h. d. cum l. seq.

LEX IIII.

1 *Ordo quis erit cum mittitur ad testes signatores absentes.*

Cum ab initio. Primo loquitur quando omnes testes sunt præsentes in eodem territorio. Secundo quando quidam sunt præsentes & quidam absentes. Tertio quãdo omnes absentes. Secunda. j. eo. l. sed si maior. Tertia. j. l. sed si quis. ver. & si forte. Et in his legib. tractat quale debet esse officium iudi. in aperiendo tabulas, postquã liquet ꝙ aperiri debent: & hoc sit pro summario. Opp. nam hæc lex cum ab initio dicit testes cogẽdos venire, cui cõtradicit d. l. sed si qs. Sol. primo loquitur quando sunt in eodem territorio. Secũdo, quando in alio territorio. Vel dic, ꝙ etiam quando sunt in eodem territorio, non sunt cogendi venire, si nõ possunt sine magno incommodo, vt in ciuitatibus quæ habent territoria multum distantia: & si possunt sine magno incõmodo, tunc coguntur, vt hic. Opp. ꝙ etiam officium iud. sit damnosum. l. post legatum. §. his vero. de his quæ vt indig. Sol. dicit gl.[a] quod hæc iniquitas tolleratur quandoq;. sed ibi admissa est aliqua culpa, hic secus. ¶ Quæro vtrum isti signatores debent iurare? Glo. dicit ꝙ sic, sicut testes qui examinantur. l. iusiurandi. C. de testib. ¶ Quæro, †[b] quando mittitur ad absentes, quis erit ordo? Respond. si quidem sunt in suo territorio, debet iudex mittere notarium vel officialem, ad recipiendum iuramentum, Et dicam in l. ad egregias. suprà, de iureiur. & C. de epis. & cler. auth. sed iudex. Si autem in alterius territorio sunt committatur iudici alterius territorij, ꝙ recipiat iuramentum & dicta, & ꝙ sibi remittat: ipse. n. iudex principalis causæ debet publicare. nõ ille, cui cõmittitur. Ita tenet glo. sed probatur in l. iudices. & auth. apud eloquentissimum. C. de fide instru. Et aduertendum est, ꝙ consilium est, ꝙ iudex cõmittat articulos distinctos, & interrogatoria, ſm quæ testes interrogantur, vt in c. præsentium, extra de testib. lib. vj.

ADDITIONES.

a ¶ Dicit gl. Vide Bar. in l. 3. §. si procurator. quod quisque iur.

b alex. ¶ Quæro. Quando iudex mittit in aliquem locum ad examinandum testes, &c. & ad gl. hic, vide quæ no. bal. in l. hac consultissima §. si quis autem. C. de testa. licèt hãc gl. non alleget. vide no. in d. l. iudicis. Quid in criminalibus, dixi post bar. in d. l. generaliter. §. fi. C. de reb. cred. & vide no. in c. significauit. de offi. ordi.

LEX VIII.

Pupillares. Tabulæ pupillares nõ aperiuntur, viuo pupillo, nisi ex causa. h. d. cum l. seq. dicit text. non patietur. Causa potest esse quæ dicitur in l. seq.

LEX IX.

Si in duobus. Dicit text. si apertæ sunt, & sic pro alio aperiendo non competit hoc edictum, nisi ex causa, si in alio diceret aliter scriptum. l. Sempronius. infrà, de lega. ij. ¶ Quæro notarius dicit se rogatum de testamento, sed dicit quod testator sibi imposuit ꝙ non deberet ostendere alicui, an potest cogi vt ostendat, & quid iuris sit cogitabitis.

§. Si sui natura. Quod natura facit non eget ministerio iudicis. hoc dicit.

§. Si tabulæ. Quæro qualiter subueniatur? Respon. contra corrumpentem, vel supprimentem, per actionem l. Aqui. vel per actionem furti vel per actionem falsi, l. in l. Aquil. §. si delatum. ad l. Aquiliã. & l. qui tabulas. & l. quidam tabularum. j. de furt. & l. Paulus. j. de fal. contra hæredem etiam succurritur, nisi posset per testes probari.

TITVLVS QVARTVS.

Si quis omissa causa[a] testamenti ab intestato, vel alio modo possideat hæreditatem.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si quis omissa causa. Circa istam materiam vide d. Fran. consi. 106. Glo. Continua, vltimo glo. dicit hoc edictum esset inductum propter tria, Primo propter eum qui omittit ex testamento, vt ipse idem teneat ab intestato. secundo & tertio, vt in gl. Tu dic, quod istud edictum est introductum per se, & principaliter propter vnum, s. propter eum qui omittit ex testamento, vt habeat ab intestato, l. 1. in prin. Alij duo casus positi in gl. sunt ex extensione Iurisconsu. & etiam diui Pij, in l. licèt. infrà, eo. ti. & C. eo. l. 1. Est & quartus casus similiter ex extẽsione iurisconsulti. infrà, eo. l. si quis pecuniam. §. quanquam. alius infrà eo. l. qui autem. § hoc edictum. possunt addi alij casus in interpretatione magistrali. s. quando primus veniens ab intestato omittit, vt veniat ad sequentẽ in fraudem legatorum, l. 1. in fin. infrà, de legat. 3. item quando quis omittit ex institutione, vt habeat iure accrescendi. l. si tu ex parte. in fin. suprà, ti. 2. quæ omnia examinabimus in distinctione quam ponemus in l. fi. infrà, eo. Dy. autem in hoc articulo facit distinctionem vnam multum imperfectam, quam quidam habẽt in l. quidam. & l. si ab institutio. infrà, eo. l. vlti. Barto.

LEX PRIMA.

1 *Clausula, si in testamento est adiecta quod Falcidia non detrahatur, si hæres scriptus omittit adire, vt illo timore, hæreditas debẽ noĩatis in testamẽto.*

2 *Omittens adire ex testamento, vt habeat ab intestato quando in dubio videtur facere, vt circumueniat legatarios.*

3 *Actiones quas prætor pollicetur, quando sint ciuiles, & quando prætoriæ.*

Prætor. Primo ponit mẽtem edicti. Secundo incipit exponere. Secũda ibi, & parui. Et breuiter hoc intẽdit. Qui possidet ab intestato, tenetur legatariis, ac si adiisset ex testamẽto si hoc poterat h. d. Oppo. ꝙ hic titulus, hodie nõ sit necessarius. Nã hrēde omittente deuenit hrēditas ad fideicõmissarios & legatarios ĩ testamẽto nominatos, ſm ordinẽ positũ. C. de fideic. auth. hoc amplius. qui ordo habet

ADDITIO.

a Poma. ¶ Oppo. quod hic. Et no. modum no. vt legata debeantur, non a lita hæreditate, tamen Bal. contra tenet. C. eo. tit. l. 1. vide ibi omnino.

a ordo hēt locū etiā hrditate ñ adita, vt in Aut. de hær. & Fal. §. si vero expressim. Cū ergo nō veniat ad veniētes ab intestato, cessat hoc edictū. † Potes dicere qđ hoc edictū hodie corrigit. Vel verius ꝯria loquūtur qñ in testō est adiecta illa cl'a, nō detrahat Fal. Tūc. n. si illā timore hrs omiserit, deferē hrditas noīatis ī testō, ſm illū ordinē: secus in alio testō: & sic hoc edictū remanet b incorrectū.[b] Et hoc tenet Iac. de Bel. ī Auth. de hæ. & Fal. §. hinc nobis. ī pe. & vlt. q. dixi in l. nemo pt. ȷ. de leg. j. Et no. bñ hoc ꝯriū, qa illa legata valēt, ēt nō adita hrditate, qñ hrs omittit timore 1 Falcidię. ¶ Quero hic † loqt ī eoq omittit vt circūueniat legatarios, qđ in dubio, Rñ. qñ ille q repudiauit, possidet ab intestato, præsumit in fraudē nisi aliđ pbet. l. qa aūt. in prin. & §. nō simpl'r. ȷ. eo. secus si ali9 possideat. Tūc. n. accepta pecunia pſumit fraus, c al's non: nisi pbet, l. si pecuniā. & l. si in testō. ȷ. eo. ¶ Quæro, [c] dr 3 † hic actiones pollicet, vtrū illæ actiones erūt ptoriæ, vl ciuiles, Dnt qdā, q sūt ciuiles origīe, ptorię extēsiōe, l. j. & ij. de bo. pos. hęr. pe. Vel dicas qđ oīno sunt ptoriæ, qa cū hrditas ñ fuerit adita ex testō, nūq a iure ciuili habuerūt originē, sed bñficio prętoris: in casib. vero, in quib. ista extensa sunt p interpretationē Iud risċōsultorū, vt dixi in rubr. potest dici illa actio ciuilis.[d] quia responsa prudentum, ius ciuile sunt. Facit Insti. de actio. §. sed iste.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Habet locum. Hāc opi. etiā sequitur Bal. in l. nemo pōt. de leg. 1. & Bar. in l. pactū inter hæredē. ȷ. de pact. & Bar. in auth. sed cū testōr. C. ad l. Fal. & Bart. in l. eam quam. de fideic. fuit dictum Iac. de Bel. in §. hinc nobis. in 21. opp. in Auth. de hær. & Falc. qđ dictum sequitur Bal. in l. filiū quē habentē. fam. ercis. in 26. q. referens esse dictū nouū & sin. in præal. locis, istud idē sequitur Ang. in rub. si qs omis. cau. testa. idē Bal. in rep. l. 1. C. de sac. sa. eccl. in ver. quarto quæro, an valeat talis volūtas sine hærede. idē ang. ī rep. auth. similiter. in 20. & 21. speciali, enumerato inter spālia vltimæ voluntatis. C. ad l. Fal. contrariū tenuit bal. in l. 1. in versi. extra opp. si quis omis. cau. test. & bal. in d. l. eā quā. & Ang. ibidē in repe. mouetur Bal. in dictis locis, per tex. in auth. sed cū testōr. in versi. itē si hæres. C. ad l. Fal. vbi tex. dicit hæredi decedēti. ergo præsupponit eū esse hæredē, & se adiuisse. Sed istud nō obst. quia istud verbū nō est in corpe, imo tex. q est in corpe dixit, si voluerit ab instōne discedere, ergo præsupponit q hæres nō adiuit, qa si adiuisset, nō posset amplius desinere eē hæres. l. qui soluēdo. de hæ. inst. l. & si fine. §. sed q pap. de mino. Mouetur etiā, quia oportet q aliquis sit hæres, vt legata pstētur, & debeantur. Sed respōdeo, q ibi legata debētur hæreditate nō adita ex testō, requitur tñ, q illi quib. obuenit hæreditas ab intestato, agnoscāt hæreditatē. ita tenet gl. reputata singu. in l. qui filio. §. 1. de hær. insti. quā sing. ad hoc reputat Bal. in auth. ex cā. de lib. præte. Vñ intelligitur q illæ psonæ enumeratæ in d. §. si vero expressim. in auth. de hær. & Fal. agnoscāt. & sic habebit legatarius quē cōueniet. Adducebatur etiā tex. in d. auth. hoc amplius. eū gl. in versi. substitutus. C. de fideic. vbi gl. vult q tex. in d. §. si vero expssim, loquatur ī hęreditate adita. Sed certe illa gl. loquitur in casu d. auth. hoc amplius. qa verū est dicere, q hæres post aditam hæreditatem fuit negligens in adimplendo voluntatē defuncti. imol. in l. qui filio. §. 1. de hær. insti. facit mentionē de isto dicto Barto. & dicit quod text. alleg. per eum non bene probat, in d. §. si vero expressim, demum dicit quod dato quod non probet, non obstat suæ conclusioni, & sic non approbat, nec improbat.

b Alex. ¶ Incorrectum. Vide Bal. in l. 1. C. eo.

c Alex. ¶ Quæro dicitur. Vide Bal. in l. 1. in versi. vlt. quæritur. C. eo.

Poma. ¶ Actio ciuilis. Vide are. l. 5. in prin. ff. de verbo. oblig.

a §. Et parui. Qui pōt esse hrs p se vel p aliū, si omittit ex testō, & hēt ab intestō, hoc edicto tenetur. h. d. Op. q seruus non sit cōpellendus. l. cū pponas. C. de hær. insti. Sol. p iudicē seru9 est cōpellēd9 in vno casu tm, s. in l. cū aliqs. C. de iur. delib. qa ibi erat qō status. Vñ dñs non poterat eū cōpellere sua authoritate, cū interim habeat p liberto. l. ordinata. de lib. cā. a dño vero est cōpellēs iure ptātis dnicæ, qñcūq; dns vult, dū tñ acerbitatē ñ exerceat, l. ij. ȷ. đ his q sunt sui, vel alie. iur. Et si dns nō fecerit & hoc ad dānū suū cederet, non imputaret sibi. l. in re mādata. C. de mād. & l. si cōstāte. §. si maritus. ȷ. sol. mat. Sed si hoc vertit in dānū aliorū, vt legatariorū, tunc dño imputat, si eū nō cōpulit, ita loquit hic. Opp. q possit fingi ignorātia. l. doli. in fi. ȷ. de noua. Sol. ad dānū eius, qui persuaderet mihi contra veritatem, possum ignorātiā fingere, vt ibi no. non ad damnum tertij, vt hic. Quærit gl. an possit dominus repudiare hæreditatem sine seruo? Et dicit quod sic, vt dixi in l. is qui hrs. §. fi. ȷ. ti. ij.

1 *Testōr qñ dat substitutum instituto, vr permittere quod ex instōne repudiat.*

§. Si Proponatur. [a] Si idē ē sibi substitutus, pt instōnē omittere ex præsumpta volūtate defuncti. h. d. No. tex. ibi facultatē &c. Op. nō valet substō facta de seipso. l. fi. §. j. de vul. & pu. Gl. dicit q fuit hic substitut9 cohrdi: & intelligit gl. de substōne pupillari vt patet ex legib. quas gl. alle. ȷ. tit. ij. l. quæsitū, & l. si pupillus. hoc verū nō est, qa substituēdo pupillariter, nō vr hic testōr pmittere, q omittat ex instōne, & adeat ex substōne, imo tunc fit ꝯ volūtatē defuncti, vt d. l. si pupillus. Itē non pōt intelligi de substōne vulgari facta cohrdi. Non. n. vr permittere tūc testōr, vt quis omittat ex instōne sua, & adeat ex substōne: tūc. n. haberet portionē suam iure accrescēdi, & sic al'r quā ex volūtate defuncti sit, l. si tu ex parte. ȷ. ti. ij. Intellige ergo q sibiipsi fuit substitut9, tñ in substōne fuit muta 1 ta cā, & sic valet substō. d. l. fi. §. j. Hic tex. innuit, † q dando substitutū vr testōr permittere, q repudiet ex instōne & volūtate defuncti. Cui cōcordat qđ dicimus, q si hæredi suo datur substitutus vulgaris, nō erit suus & necessarius l. si fili9 hrs. ȷ. de lib. & posthu. & no. in l. Papinianus. §. quarta. de inoff. testa. Sed ꝯtra hoc vr. C. eo. l. j. & ȷ. eo. l. iij. & iiij. expressius. ȷ. eo. l. Iulian9. & ibi dicā.

ADDITIO.

a alex. ¶ Si proponatur. adde Bald. in rub. eo. C. & quod ibi habetur in l. 1. quod not. ang. & Imo. in l. recusare. §. Titius. post. g. infra. ad Treb.

Poma. ¶ Ad istum tex. Vide alex. in l. si plures. §. fi. ff. de vul. & pup. & ibi Pau. de Cast.

1 *Filius de iure ciuili est hæres re & nomine.*

2 *Filio abstinente ab hæreditate paterna, an poterit adiri illa per se vel per extraneum de iure ciuili.*

3 *L. qui se patris. C. vnde liber. quod non sit correcta.*

§. Prætermittere. Prætermittere, est in exneo, repudiare, in suo, abstinere, in instituto sub cōdōne ptātiua, cōdōnē non implere. h. d. Not. ex ver. qui 1 sunt in ptāte † qđ iure ciuili filius est hrs re, & noīe, licēt p prętorē habeat bñficiū abstinēdi, vt dixi ī l. necessariis. ȷ. ti. ij. Itē scias, 2 q † quidā p hunc tex. dnt, de filio abstinēte ab hrditate pīna, illa hrditas nec p se, nec p aliū poterit adiri de iure ciui. qñ ipse remanet hrs de iure ciuili, & duo nō pnt eē hrdes ī solidū de iure ciuili: ergo necessario deueniē ad bonorū possessionē, tex. ē hic. 3 & sic dnt p hāc legē † gl. l. q se pris. C. vñ liberi. nō eē correctā. & in hac opinione sunt oēs moderni. Ego ꝯ, quia illa gl. nō bñ dicit, qa casus est in l. j. §. si qs adita. ȷ. ad Tert. vbi licēt ille qui adiuit, abstineat per rōnē in integrū. & sic remanet hrs de iure ciuili, tñ sequens admittitur de iure ciui. Ad idē l. & si sine. §. sed qđ Papinia. ȷ. de mino. facit ȷ. de iudi. l. tā ex contractib. & qđ ibi no. & l. fi. ȷ. de suc. edi. Nō ob. qđ dr, duo ñ pnt esse hrdes in solidū, & eodē iure, qa fateor eod. iure, & eod. respū: sed hic licēt eod. iure. s. ciuili sunt hrdes, tñ diuerso respū: apud filiū. n. remanēt directæ & vtiles: apud alium aūt adeūtē, transeūt vtiles cū effectū: sicut videm9 in eo cui restituitur hrditas ex Trebelliano de iure ciuili, l. j. §. j. ad Treb. Nō obst. hæc lex, quæ dicit quod petit bon. possess. quia per hoc non negat quin possit adiri de iure ciuili.

§. Non quærimus. Qui omittit ex testō, tenet hoc edicto, si possidet, pro hrde ab intestato, vel possessore, vel dolo desiit possidere, vel possessionē acquirere. h. d. vsq; ad §. vltimū. No. tex. ibi quocūq;. n. modo ex quo declaratur & seqūēs §. de eo q dolo omisit acquirere possessionē, intellige lucri facturus eā p aliū, aliàs nō teneret, l. si qs pecuniā. & l. si quis omissa. ȷ. eo. Opp. ȷ. pro socio. l. nemo. §. j. & l. j. §. vtrū. ȷ. si quid in frau. patro. Illud ꝯtrariū soluit p gl. in duob9 locis, & dicit q rl'a est, q ille q nō acquirit, nō tenet, vbicūq; reperis cōtra. ibi fallit, l. alienationis verbū. de verb. sig. & l. nō fraudantur. in prin. ȷ. de reg. iur. Dy. soluit in l. q aūt. in prin. ȷ. de his quæ in frau. cre. Et dicit, q qñ qs est obligatus de acquirendis rōne alicui9 ꝯtus pcedētis, tenet illi q pdidit: secus si ad hoc obligatus nō est. Mō ad propositū, hic incontinenti cū dolo facit repudiando hrditatē, vr esse obligatus statim qrere hrditatē si pt, vt §. xxi. & l. seq. qđ si nō facit, tenet ac si dolo desierit possidere.

§. Si quis per fraudem. Qui omittit hæreditatē, vt cōsequatur legitimū, tenetur legatariis si pecuniam recipit, possessore prius excusso. h. d. cum l. seq. Et iste casus non comprehenditur in edicto, sed est ex extensione. Gl. hoc intelligit si fecit hoc pecunia accepta, a [a] & possessore prius excusso, vt ȷ. l. proxi. Opp. vr q non teneatur ille qui omiserit, vt ȷ. eo. l. si quis pecuniam. Sol. hic omisit pe b cuniam recipiendo non gratis. Opp. ȷ. eo.[b] l. proxi. Sol. Istud determinatur & declaratur per l. sequentem, quòd prius possessor debet excuti, & postea debet deueniri ad istum omittentem.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Pecunia excepta. Qui dat pecuniam vt consequatur officium, dicitur ipsum habere titulo lucratiuo. Vide Bald. in l. 1. in versi. extra quæritur. C. eo.

b ¶ Op. ȷ. eod. Vide Bald. in rubr. C. eod.

LEX XII.

1 *Pecuniam qui dat vt habeat officiū vel beneficiū dicitur habere titulo lucratiuo. Et quādo teneatur qui omisit ex testamēto, vt vadat ad legitimū. nu. 2.*

Licèt pro hærede. Dicitur hic q possessor ꝯuenit, maxime, &c. Innuit ergo si non hēt causam lucratiuā q teneatur. cōtra. ȷ. eo. l. vlt. Sol. Dicit gl. q illud maxime abūdat. Opponitur cōtra hoc, si ille possessor, qui nō habet causam lucratiuā, non tenet: ergo in l. nostra non tenetur: quia dedit pretiū omittenti, cuius contrariū hic dr. Dicit gl. hic dedit alius, non ipse, qđ est diuinare. Vel dic, q nihilominus dr habere causam lucratiuam, non. n. dat, qui nō dat bono modo. ita dicit gl. & bene, & vide eā. Non. n. dedit vt pretium hrditatis, sed vt omitteret hrditatē, sic ȷ. ad l. Fal. l. ad veterani. §. j. & l. q fundū. in prin. vbi qs, licēt det de cā cōdōnis implēdæ, nihilo-1 minus videtur habere titulo lucratiuo. Iac. de Are. ¶ † Not. etiā, q ille qui dat pecuniam vt consequatur officium vel præbendā, cum dat malo mō dr habere titulo lucratiuo. Alij recedūt ab ista lect. & dnt q in ver. sed vtrū hrs omisit non accepta pecunia, & hanc lec. plene prosequitur gl. in verb. maxime ibi, alij dnt. Ad quā opp. hrs omittēs, & possessor potest cōueniri ab initio, nulla facta excussione possessoris, l. prox. Sol. ibi omisit accepta pecunia hic nō. ¶ Opp. ꝯtra hoc si nō accepit pecuniā, ergo omittēs nullo mō tenetur, vt ȷ. l. si qs pecuniā. Propter hoc lex legit alio mō retēto eodē themate, qđ hrs non accepit pecuniā, & q hic prius ponat in electione, q cōueniat possessor nō hrs: tñ prima lectura est verior, & illā teneas. ¶ Opp. q ab vtroq; petatur illo ordine nō seruato, l. si non solus. §. j. in prin. ȷ. e. Sol. gl. hic ab vtroq; idē legatum, ibi sec9. Intellige ab vtroq; idē legatū, s. fcm petit, licēt vnius sol. sufficiat. Nō intelligas ab vtroq; idē legatū, s. fcm est: qa nō est verū, imo ab vno tm, s. ab instituto. Potes etiā soluere q lex ꝯria intell'r scdum istā. Vr dic, qđ ī ꝯrio omisit vt deueniat ad substitutū, hic ad ltimā. ¶ Op. ȷ. eo. l. si nō solus. §. fi.

Sol. vt

Sol.vt ibi.¶ Op.ĵ.eo.l.proxi.Sol.illã intellige fm istã.¶ Quantũ ad propositũ,vt liqueat mã hui⁹ legis,de eo q omittit ex testõ, vt obtineat legitimũ: dic aut omisit sine dolo: aut dolo & fraude legatorũ:aut dubitať. Primo casu nõ teneť.l.qa aũt.§.nõ simpliciter.& l.si qs omissa.ĵ.eo.Secũdo casu, aut accepta pecunia, & teneť eo ordine qđ hic tradiť. Aut nõ accepit pecuniã, & tũc aut quæris an teneať omittẽs q nihil possidet,& non teneť,vt ĵ. eo.l.si quis pecuniã,aut quæris de possessore,& tũc si particeps est fraudis,teneť sine dubio: si nõ participauit,tũc teneť,fm Pla. & Pet.& no.C.eo.l.j.in gl.& p Cy.Sed fm Azo.nõ teneť, vt no.ĵ. e.l.si quis omissa.in prin.quæ opi.est verior.Probatur per tex.ĵ. eo.l.qa aũt.§.si pronus.in fi.C.eo.l.j.Tertio casu qñ dubitať, tũc aut accepit pecuniã,& præsumiť fraus,aliàs secus nisi probetur. Probari aũt dř eo ipso ꝙ omisit volens gratiã facere legitimo, vt ĵ.eo.l.si quis pecuni.Alia pertinẽtia ad materiã dicemus in l.fi.ĵ.e.¶ Vltimo no.ꝙ ille casus quo qs omittit,vt veniat ad legitimũ nõ est in edicto,sed ex extensione ex edicto, vt hic dř in tex.Cõtra hoc facit l.si qs pecuniã.ĵ.e.vbi innuit,ꝙ sit ex edicto. Sed intellige,ꝙ sit ex edicto:tñ ex extẽsione vtiliter,vt ibi dicit.

LEX III.

Si pecuniam. Si institut⁹ omittit p pecuniam, & substitut⁹ ab ĩtestato adiit, quilibet tenetur propriis legatariis,& a communib⁹ quilibet poterit insolidum cõueniri.h.d.tex.dãdam,s.suis propriis legatariis:& in communibus habet locum qđ sequitur,vt ĵ.eo.l.si nõ solus.§.fi.fm Iac. de Are.Opp.š.l.proxi.quæ dicit possessorẽ prius conueniendũ. Gl.fateť cõtrariũ. Tu dic,ꝙ š.omisit vt veniret ad legitimũ,hic vt veniret ad substitutũ:quia etiã erat hřs legitimus. Vnde cum eo lex mitius agit,qa hẽt voluntatẽ defuncti,& dispositionẽ iuris,in eo seruatur dispositio hic posita.Probatur in l.si nõ solus. §.fi.ĵ.eo.Op.l.si nõ solus.§.pe.& fi.Sol.de leg. relictis ab vtroque separatim,tunc quilibet debet conueniri per se: sed quando ab vtroque simul,tũc prius debet excuti possessor.Habes ergo huc usque, istud edictum habere locum in tribus casibus.Primo qñ quis omittit ex testõ vt possideat ipsemet ab intestato, vel alio modo,vt š.e.l.j.in prin. Scđo locũ hẽt qñ quis omittit ex testõ in fraudem,vt alius possideat ab intestato,l.j.in fi.& l.licet. š.eo. Est & terti⁹ casus qñ quis omittit ex instõne,vt alius ex substõne habeat,& de hoc videbitis hic,& alios tres casus prosequere.

LEX IIII.

Si quis pecuniam. Si institut⁹ omittit in fraudem, vt ad aliũ transferatur, possidẽs solus tenetur:sed pecunia accepta, teneť vterq;. h.d.No.primo, ꝙ Iuriscõsultus innuit quod ex hoc edicto teneatur ille q omittit,vt veniat ad substitutum vel legitimũ.Sed intelligo hoc per extensionem,vt dixi š.eo.l.j Secundo not.ꝙ ex hoc edicto inducitur actio vtilis,ᵃ s.ex testõ,vt hic.ita no.š.eo.l.prox.Probať. ĵ.eo.l.si non solus.in prin.Sed Io.in arbore,vocauit hanc actionẽ in factũ:ponit ergo circulũ de actione in fcm ex edicto si qs omis.cau.test.& in hoc vř cõcordare Roff.in libellis in actione sup edicto.Possumus cõcordare,ᵇ vt in casu expresso in edicto, s.quando quis omittit vt ipse possideat, hẽt locũ actio in factũ, quæ oritur ex edicto,qñ nomen actionis non exprimiť,l.fi.š.de eo p quẽ factũ erit.in casib.in quib. extenditur per Iurisconsultos,vocetur actio,vt lis ex testõ:modici tñ est effectus hæc disputatio. Opp.š.e.l.licet.Sol.intellige istã secũdum illam,vt possessor prius cõueniatur,quàm ille qui omisit accepta pecunia. Op. extra glo.quia ille,qui omittit vt vadat ad substitutum,vř facere ex voluntate defuncti,ergo nõ incidit in edictum.l.j.§. si proponatur.š.e.Sol.vt dicã ĵ.e.l.Iulianus. Op.ĵ.e.l.si non solus.§.fi.no. ẽt in l.si qs omissa,licet quidam contra,vt no.in l.j.e.¶ Quæro, an sit necesse, ꝙ ille, q possidet particeps fuerit fraudis?Dico ꝙ sic,l.quia autem.§.si pronus.& l.mř.§.fi.ĵ.eo.& C. e.l.j.& no.ĵ.eo. l.si quis omissa.licet quidam contra,vt no.in l.fi.C.eo.tit.

ADDITIONES.

a Alex.¶ actio vtilis.Qua actione agent hoc casu legatarij,vide Bar.& Sal.in l.fi.C.eo.
b Poma.¶ Possumus concordare.Vide alex.l.i.de leg.t.

§.Quanquam. Quicunq; procurat, vt omittatur ex testamento, ista actione tenetur.h.d. Quæro vtrum ille,qui procurauit,teneatur,etiã si nihil ad eum perueniat:Glo.dicit ꝙ sic.Vide eam,contra illam opponitur,qa nõ tenetur qui omittit gratis.vt š.l.proxi.& ideo debet ĩtelligi quod legatarius erat de illis,qui succedunt ab intestato,& bona peruenerunt ad eum,aliàs tenerentur illi,ad quos bona deuenerunt, secũdum Iac.de Are.ꝙ placet.Solũ.n.teneť ex hoc edicto ille,qui procurat, facturus aliqđ lucri,ᵃ l.j.§.non quærem⁹.š.eo.

ADDITIO.

a Alex.¶ aliquid lucri. Adde Bald.in l.2.C.eo.

§.Si quis. Vẽditor hřditatis teneť quasi possidẽs,nõ quasi dolo desinẽs possidere.h.d.non teneť tñ hoc edicto,sed actione ordinaria,qa adiuit,l.ij.C. de hær. vl⁹ act. vẽd.

ADDITIO.

a Alex.¶ Si quis.Et faciat ad no.per Bart.in l.quia poterat.ad Treb.

LEX V.

Excusatus. Si aliquis est grauatus in legitima, hẽt causam iustã omittẽdi.h.d. Hodie ista non esset iusta excusatio,quia de debita portione subducit oẽ grauamen, tã in patrono,vt Insti.de suc.li.§.sed nostra,quàm in libertis, vt. C.de inoff.test.l.quoniam prioribus. no.in l.proxi.§.si patronus.

LEX VI.

Testator relinquendo fideicommissum ab intestato, non videtur concedere facultatem omittendi ex testamento.

Clausula si in testamento sit,valeat iure testamenti,vel iure codicillorum, & hæres qui habet electionem,eligat ab intestato,cum possit venire ex testamento,incidit in hoc edictum,nisi testator id expresse promiserit.

Falcid'a habet locum,etiam quando legata debentur ex hoc edicto.

Clausula,si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorũ,æquipollet,quod si legata non debeantur ex testamento,debeantur ab intestato.

Quia autem. Non vř permissum instituto vt adeat ab intestato ex eo ꝙ aliqua fideicõmissa ab intestato subintelligũtur relicta:& si fecerit,in edictũ incidit,vt tñ prius relicta in testõ soluãtur.Sed si testõr hoc expresse pmiserit,nõ incidit in edictũ,vt oĩa legata contribuanť.h.d. Primo, ponit q.Scđo,rñdet ad illã ponendo dictũ Iuliani. Tertio,dictũ Iuliani declarat,& ex eo colligit vnũ no.Quarto,format vnã q. nouam,& rñdet ad aliam.Scđa ibi,Et Iulianus.Tertia ibi.Ordo. Quarta ibi,Quid deinde.¶†Not.ꝙ relinquẽdo fideicõmissum ab intestato,nõ vř testõr cõcedere facultatẽ omittendi ex testõ nisi hoc testõr expresse,& nominatim concesserit.ita dicit tex. hic.Et pro hoc vř dicendũ,salua†meliori deliberatione,ꝙ in l. fi.C.de codic.vbi testõr dicit,ꝙ valeat iure testamenti,vel codicillorũ,& hřs habet electiõnẽ,quod si hřs eligat ab intestato,cũ possit ex testõ,incidit ĩ hoc edictũ nisi expresse pmiserit testõr. No.etiã,qđ †qñ legata debenť ex hoc edicto,locus est Falcidię, vt hic,& l.fi.C.eo.& l.j.§.ad eos.ĵ.ad l.Fal.cum simi.¶Tertio no. †qđ illa verba,si nõ valet iure testamenti,valeat iure codicillorũ,æquipollẽt illis verbis,si legata non debẽtur ex testõ,debeãtur ab intestato,vt hic in gl.super verbo fuerint relicta,& l.ex testõ.C.de fideic.dicam in l j.ĵ.de cod.Opp.de l.j.§.si proponatur.š. eo.Sol.qñ dat eundẽ substitutũ, videtur permittere vt omittat ex institutione,quia vtroq; casu decedit testatus.Secus quando relinquit fideicommissa ab intestato,quia non videtur eligere viã ad impugnandum sua iudicia,l.iij.š.de mil.testa.Iac. de Are.

ADDITIO.

a alex.¶ Tex adde bal.in rub.C.eo.

§.Non simpliciter. Qui omittit dolo,tenetur hoc edicto,si possidet : secus si ex iusta cã,h.d.¶ Quæro,quæ sũt iustæ cãæ mittẽdi hřditatẽ?Et Iuriscõsult⁹ hic exprimit duas.s.si testõr expresse permiserit.Idem si,bona pertinent ad aliũ,postea ponit clausulã gñalẽ,si aliàs est iusta cã.Alia cã est si esset grauatus in debita portione fm ista tẽpora,l.excusatus.š.eo.& ĵ.proxi.§.Alia iusta cã est, si in sua Falcidia esset grauat⁹ quiuis esset hřs extraneus.l.cũ pater.§. Titio. ĵ.de leg.ij.sed hodie forte si quis omitteret ex iusta cã,non posset succedere ab intestato,sed deueniret hřditas ad psonas nominatas in corpe.in Auth.de hær. & Falc.§. si vero expressum. Dixi in l.j.in prin.š.eo.Alia causa est,si grauareť hřditas impuberis pp debitũ testõris,l.si pupillus.in prin.š.tit.ij.¶No.dřiam inter bona vacãtia & hæreditatem:quod dic,vt š.tit.ij.super rubr.

§.Si patronus. Licèt patronus iustam causam omittendi habeat,tenetur ex hoc edicto, si participauit fraudem cũ hærede committente.¶No.tex.ꝙ possessor non tenetur nisi particeps fuerit fraudis.Cætera dic,vt in gloss.& quod dixi supra eodem.l.excusatus.

§.Hoc edictum. Qui omittit ꝫta.& adit ab intestõ, teneť hoc edicto.h.d.¶ Quæro & reuoco in dubiũ,qđ est exẽplũ nři §.Ioannes ponit casũm in filio,in ptãte præterito,q põt dicere nullũ,& venire p ꝫta.Sed gl. reprobat hoc p l.is q in ptãte.& l.si duo.ĵ.de leg.præst. vbi suus præteritus,licèt veniat per ꝫtab.nulli præstat legata.Sed ipsi rñdent,qđ hic filius omisit in fraudẽ pp quã fraudẽ teneť,qđ non placet Iac.de Are.Nã nõ põt videri fecisse in fraudẽ.Nã si adiisset,non teneret.Vñ alio mõ legitur in filio præterito emãcipato,omisit ꝫtab.& adiuit ab intestato.Gl.reprobat.ᵃ quia filius emãcipatus de iure ciuili ab intestato nõ põt succedere: nec etiã de iure prætorio pvñ liberi.donec loc⁹ est bonorũ possessioni ꝫtab.l.j.ĵ.si tab.test.nullæ extab.Dy.& Iac.de Are.dñt.quod hæc lec.est verissima,qa nõ põt habere locũ vñ liberi, donec sperať ꝫtab.quod est verũ,nisi ꝫtabu.prius repudietur.ita fuit hic.Alij ponunt exẽplum in suo instituto q hẽt ꝫtab.beneficio præteriti.Hæc lec.est in se vera,tñ nõ congruit literę,quia tunc teneret ad præstanda legata omnib.vt in gl.dicit.Tene ergo præcedentẽ lec.Sed tunc op.si filius emãcipatus repudiat cõtratab. ergo succedit institutus.l.quandiu.š.tit.ij.Sol.intellige,ꝙ institutus repudiauit volẽs facere grãm exhřdato,& fraudis particeps est,

ADDITIO.

a alex.Glo.reprobat.Vide bar.ibi in prĩn.

§.Si libertas. Relicta pseruatur ex hoc edicto cũ sua cã, si conditionalia debeanť,cõditione impleta.h.d.¶Quæro,in cu us psona debeat parere cõditioni,vel hæredis scripti,vel adeuntis ab intestato, Gl.in l.pro hřde.§.Papin. Bar.super j.Infor. š.tit.ij.

§.ti.ij.super verb.citra nomen.dicit quod in persona hr̄dis scripti, ꝙ intellige si nominatim hoc fuit iniunctum: secus si simpliciter sub nomine hæredis. Tunc enim implemētū conditionis transiret ad eum ad quem trāsiret dominium.l.seruus si hæres. in prin.de sta.li.Op.l.si quis sub cōditione.ꝭ.e.Sol. vt ibi in fi.gl.

LEX VII.

1 *Filius præteritus si rumpet testamentum beneficio auth.ex causa. C.de liber. præte.an legata conseruantur.*

Quidam Titium. Qui pōt adire hr̄ditatē, si omittit, beneficio hui⁹ edicti nō vtitur.h.d.Facit in arg.† ad qōnē quā notaui in l. maximū vitiū.C. de lib.præt.an filio præterito rūpente testm̄ pauth.ex causa.cōseruentur legata per d.auth.ex cā.Et gl.in d.l.maximū vitiū, format illam q. Dic vt ibi.& d.Mar. Sil.disputauit eam Bononiæ.

LEX VIII.

a **Si quis sub conditione.** a Pro eo ꝙ in vim cōditionis relinquitur non b cōpetit actio, ideo non cōseruanē hoc edicto.h.d. Op.pendēte cōdōne non pōt repudiare, l.his qui hæres.§.ti.ij.Sol. nō pōt repudiare proprie, sed patiēdo labi tp̄s intra quod debet impleri cōditio, vr̄ repudiare.l.j.§.qui sub ꝯdōne §.eo.Itē posset repudiare corā iudice.l.in plurium.§.ti.ij.& l.j.ꝭ.de cur.bo.dan. Opp. videtur quod pro relictis causa conditionis implendæ competat actio, l.fideicōmissa.§.cū esset.ꝭ.de leg.iij.Solu.vt ibi,& not. in l. in ratione.ij.§.tametsi.ꝭ.ad leg.Falci. Opp. de condi. ob causam. l.dedi.Solu.optime.& dic vt in ea.Op.§.de transa.l.cum hi.§. hæc oratio.Gl nō soluit hic: sed ibi soluitur in gl.parua quia ibi nec est legatari⁹, sicut hic, licèt in ea habeat locū oratio, quæ prohibet transactionē.¶ Op.de l.quidam testō.ꝭ.de leg.j.Dic vt in gl.

ADDITIONES.

a Patif.¶ Si quis sub conditione.Circa regul.huius l.quod est in conditione, non est in dispositione: vide ang.consi.57.incip.do.and. 1

b alex.¶ Non competit.Quod est in conditione, non est in petitione. Fallit in l.si ita stipulatio.de operis lib.secundum Bal.in l.acceptam.in 6.q.C.de vsuris. & vide quod not. Bal.in rub.de insti.& substi.ad fi.& dum hic dicitur, quod datum causa conditionis implendæ, non dicitur esse legatum, in contrarium facit tex.in l.quartā. in versi.sed quod implendæ.infrà, ad leg.Fal.sol.vt ibi per Bart. 2 a 1

LEX X.

Si non solus. Si plures possident ab intestato, vno omittente quilibet tenetur in virilem: si pecunia accepta, quilibet insolidum tenetur, hoc dicit hoc prin. declara vt dicam infrà, eodem.l.fina.

§. Cum substitutis. Ei qui adeundo potest consequi hæreditatem, si omittit hoc edicto non subuenitur.h.d.Facit suprà, eo.l. quidam Titium.

§. Si duo. Institut⁹ & substitut⁹ si omittūt ex testō, si institut⁹ solus possidet, tenetur ad oīa & ēt substitutus, qui dolo repudiauit, & si substitutus sol⁹ possidet, tenetur ad oīa, & etiam institutus, si repudiauit accepta pecunia: si vterque possidet, vterq; suis legatariis teneē.h.d.Op.qn̄ repudiauit accepta pecunia, ꝙ primo sit ꝯueniēdus possessor, q̄ omittēs, l.licèt. §.e.Sol.Intellige istā fm̄ illā, put loquiē in instituto q repudiauit accepta pecunia, & eo mō prout loquitur in substituto, q repudiauit accepta pecunia: sed loqmur de petitiōe legatorū relictorū ab alio: sed qn̄ ab vtroq; legata relicta sunt, tūc quilibet teneē suis, nec discutieē primo possessor, vt hac l.ī fi.Rō, qa cū subeat onera p se ex dispōne defuncti, lex miti⁹ agit cū eo, p legatis ab eo relictis, vt dicā.ꝭ.eo.l.fi.in distinctione magna, quia ibi ponā.

ADDITIONES.

a alex.¶ Si duo.Vide Bal.in l.1.C.eo.

LEX XI.

Si ab instituto. Legatarij communes possunt conuenire quem volunt institutum, vel substitutum: & competunt libertates, tam fideicommissariæ, quàm directæ, h.d.Op.§.eo.l.prox.Sol.ibi in legatariis pluribus, hic in communibus.idem in legatariis propriis vtriusque.

LEX XII.

De libertatibus quoque.

§. Hæredem. Actio ex hoc edicto trāsit ꝯtra hr̄dem in solidū: sed si defunct⁹ tenebatur ex dolo, trāsit in quantū ad hr̄dē peruenit.h.d.Et istū §.intelligas. scias ꝙ hr̄s tenetur ex hoc edicto in trib⁹, vel quatuor casib⁹. Primo, qn̄ omisit ex testō, & adiuit ipse ab intestato, tunc pp suā aditionē inducitur quidā quasi cōtractus, sicut si ex testō adiuisset, & tunc ipse & hæres eius tenētur insolidū, etiā si modicū possidebant, vt ꝭ.l.proxi.Qn̄q;.n.dolus purgatur, p actiones descendentes ex cōtractu vel quasi, & dantur cōtra hr̄dē insolidū, l. hoīem.§.dantur.§.deposi.& l.ex cōtractib.& l.ex depositi.de act. & obl.& ita loqtur prima pars hui⁹ §.Qn̄q; tenetur omittēs ex testō, qa possidebat vt prædo, vel dolo trāstulit possessionē ad aliū, vl̄ qa dolo nō quæsiuerit.l.j.§.nō quærim⁹.§.e.tūc null⁹ interuenit quasi cōtractus aditionis, & sic ex solo dolo causaē hæc actio ꝯtra eū, merito ꝯtra hr̄dē nō daē, nisi quaten⁹ ad eū peruenit, vt in sc̄da parte §.idem pecuniam accepit, vt omitteret.¶ In text.ibi, pp dolum, &c.dic commissum in omittendo possidere res hr̄ditarias, vel in transferēdo possessionē in aliū p pecuniā, fm̄ Iac. de Are. Op.hic innuit, ꝙ si defunctus omisit hr̄ditatē sine dolo, qđ teneatur. cōtra l.q aūt.§.nō simpliciter.& §.si patronus.vbi dr̄, ꝙ q repudiat hr̄ditatē nō teneē, nisi dolo faciat.Sol.gl.ꝙ iste qui agnouit hr̄ditatē, teneē insolidū: sed pro reb.quas desiit possidere dolo, de his teneē inquantū ad eū prouenit.& vide istā.gl.quę inci. s.tm̄ subaudi, &c.ibi, sed nūquid, &c.Ista lec.loquiē ī eo q omisit ex testō, & agnouit ab intestato q tenetur ex hoc edicto actione ex testō, extēsa ꝯtra eū p ptorē ex virtute huius edicti positi ī l.j.in prin.§.e.& iō nō dēt inspici an ad eum peruenit, vel non: qa hr̄s teneē habito respectu ad id qđ erat in bonis tpe mortis defuncti, nō curo, an ad hæredē ꝑuenit, vel nō.l.in rōne. in prin.ꝭ. ad l.Fal.Ista lec.ergo nō pōt esse vera cū illis teneaē ex quasi contractu, q̄ erit ergo vera? Et gl.ista in prin.ponit veritatē. Qđ ista lec.ñ sit vera, pbaē ꝭ.l.px.& l.seq.vbi licet minimā rē teneat pro oīb.teneē.Est ergo verū vt itelligas ī primo casu, qn̄ qs omisit ex testō, & agnouit ab intestato.Sed tūc hr̄s ei⁹ & ipse tenenē insolidū adōne ex testō, q̄ descēdit ex quasi ꝯctu celebrato adōne: & iō licèt fuerit dolus admissus, hr̄s teneē īsolidū, sicut defunctus, vt ꝭ.de actio.& obl.l.ex ꝯctib.& l.si hoīem.§.datur.§.depo. Qn̄q; aliquis omisit propter dolū facere p pecuniā, nō tn̄ agnouit ab intestato, & tūc teneē ex suo dolo legatariis, & sic ex suo delicto hæres eius non tenetur, nisi inquantum ad eū peruenit, & vide glo.in princ.quæ incipit.s.tantum subaudi, quia non possedit.

LEX XIII.

Et si non totam. Siue partem siue rem ex hæreditate possidet, hoc edicto tenetur.h.d. No.ꝙ omisit ex testō, & possidet ab intestato, licèt minimam rem, tn̄ insolidū teneē ex hoc edicto, & eodē modo hæres eius: secus si nō possideat, vt ex edicto non teneatur, vt dixi §.l.proxi.

LEX XIIII.

1 *Pars hæreditatis pro prie non est in vna re.*

2 *Ille, qui potest conueniri petitione hæreditatis, tenetur hoc edicto.*

a **Quamuis.** a No.ꝙ in † vna re non est pars hr̄ditatis proprie, & est ratio, quia hr̄ditas est nomen iuris, vt Inst.de re.cor.& incor.§.j.de re.diui.& dixi in l.qđ dicitur. §.de impen. in re.do. fac. ideo in vna re residet: est tamē illa res ps cōtēta in illo iure, quod tene mēte, vt ꝭ.de solutio.l.qui res.§.area, vbi dicitur area ē ps domus. Gl.non sol.dic, quaadoque plures res faciūt vnum totum ītegrale, & vnam diuersitatē corporum, & tunc quęlibet potest dici pars illius corporis.l.rerum mistura. de vsuc.Quędam sunt res ex quibus colligitur vniuersitas iuris, vt hæreditas, tūc nulla res potest proprie dici pars illius quia res est facti, ita loquitur hic.¶ † Vltimo no.ꝙ ille, qui potest conueniri hæreditatis petitione, tenetur hoc edicto. 1 2

ADDITIO.

a Barb.¶ Quamuis.est in ar.secundum bald.quòd qui non est in possessione omnium rerum beneficij, sed aliquarum, dicitur esse in possessione beneficij.

LEX XVII.

Si quis omissa. Qui omittit hæreditatem absque dolo, non tenetur hoc edicto, sed ad petitionē fideicommissarij poterit cogi adire.hoc dicit.In glo.super verb.non possideat.quę requirit, ꝙ fraus sit participata cum omittente.licet Pla. & Pet. contra in l.j.C. eod.hæc vera.& probatur in l.quia autem.§.si patronus.§.eod.Circa secūdum casum videbitis ꝭ.ad Trebellia.l.nam quod.§. vlti.

LEX XVIII.

Quo. Plures omittentes ab intestato possidentes, ac ex testamento adiuissent conueniuntur.hoc dicit.

§. Admonendi. Ex hoc edicto petuntur legata salua rōne legis Falcidiæ, vel portionis alio iure debitæ.h.d.cum l.seq.Op.de l.si plures dolo. §. de dolo. Solue vt in gl.Op.de l.si seruus non sit.§.de interro.actio.& de l. si plurium.in prin.§.de noxa.Sol.ibi oriebatur actio ex quasi delicto, hic ex quasi contractu, vt no.gl.fa.ercis.l.is consequenter. §.sed & cū monumentū.Pręterea intelligas, ꝙ patronus debeat Falcidiā, & vltra illā portionem sibi debitam: sed vna parte debet esse contentus.l.j.§.interdum.ꝭ. si cui plus quam per legem.

LEX XIX.

Si eadem. In specie præfertur ille, cui ab instituto relicta est.hoc dicit hæc lex. Nō supersunt alia nunc.

LEX XX.

1 *Hæreditas materna secundum ista tempora quærebatur patri.*

a **Si filius.** a Actio ex hoc edicto cōpetit ꝯ prē, q ex psona filij omisit ex testō, & adiuit ab intestato.h. d. Not. 1 hunc † casum ꝙ hæreditas materna fm̄ ista tempora quæritur patri: licèt quidam dubitauerit, vt in gl.§.titu.ij.in l.is qui.§.fina. Item no.ꝙ hic dicitur, ꝙ pater omisit causam testamenti, intellige, filio nolente, ne contradicat. d.l.is qui hæres.§. fina.§.titu.ij.

ADDITIO.

a Pom.¶ Si filius.Idem not.bart.in l.is qui heres.§.2.§.eod.tit.& l.1.C.qui admit.

LEX XXII.

Si in testamento. Per hoc edictū nō cōseruanē ea q̄ p se pn̄t substituere, & de necessitate aliorum aditio non expectatur.h.d. Oppo.Titio adeunte ab intestato videtur extare ꝯditio instōnis Meuij: qa Titius hr̄s est

Sol.

a Solu.non est hæres ex testō.Ista verba a dēnt intelligi,si hřs erit s.ex testō.ita dicit gl.quā vide & no.Si qs tñ hřs esset pōta.extaret ꝯdō,l.in ꝯdonib.§.si pronus. ʒ.de ꝯdi.& dem. Facit ad istā l.si qs cū testm nullū.de iure codi.Op.qa semp pōt imputari testō ri culpa,si legata nō repetiit ab intestato:& sic nunq̄ hēbit locū hoc edictū.So.vt in glos.Tu dic,ꝙ rō tex.est optima.Nā hřditatē pōt accipere a seipso b nec expectat aditionē alterius: & eod. mō, qñ hřditas & libertas sil' iūcta est.l.sed & si sub ꝯdōne.in fi. s.de hær.insti.Imputandū est ergo testōri,talia pendere facit ab instōne alterius: legata vero.& libertas simplex: nō pñt assumere vires a seipsis,l.legatū.§.j.Itē nec ab ītestato dēntur,nisi hřditate ab intestato adita,l.ij.de fideic.lib. Inst.de eo cui lib.cau.bo. add.&l.vlti.C.de manu.test. & ideo cū de necessitate pēdeat ex adōne alterius,nō pōt imputari defuncto, si relinquitur aditio instituti.Et hoc voluit dicere iste tex.ibi,qa al'r quā ab hřde,&c.

ADDITIONES.

a Barb.¶ Ista verba.Tene menti istā glo.quōd ista verba si Titius hæres erit, intelligū tur si hæres erit in testamento,de quo est casus in l.in conditionibus.§.si patronus.ʒ.de conditio.& demonst.

b Alex.¶ A seipso.Vide Bart.in l.post diuisionem.C.de iu.& fac.igno. circa medium.

§.Si quis. Legatum substituto, in institutionis defectum, conseruatur per hoc edictum. h.d. Opp.s.e.l.si non solus.§.j.Sol.hic omisit ex iusta causa, vt tex.dicit. Opp.s.l. prox.vbi relicta ipsi instituto non conseruantur.Sol.hic fuit relictum in institutionis defectu:ibi loquitur in relicto libertatis, quod pōt vires assumere ex ipsius propria aditione, vt ibi dixi.

LEX XXIII.

a Si filius. Institutus omittēs a cōtratab.sibi cōpetētē beneficio præteriti, omnib9 ad integra legata tenetur. h.d.Op.ꝙ nō debeantur legata omnibus,sed exceptis personis, l.qui autem.§.j.s.e. Sol.hic loquitur in filio instituto qui habet cōtratabulas ex persona alterius,ibi emancipato qui hēt contra tabulas ex propria persona,nō alterius:ideo nō tenet̄ ad legata oībus.l. nōnunq̄.ʒ.de leg. præst. ergo si omittit nō tenet̄ oibus: qa eis nō facit iniuriā.Sol.ibi loquit̄ qñ præterit9 petit ꝯtabulas, diminuit partē instituti,hic vero nō petiit, vl' petēdo diminuit. Vltimo gl.hic intrat mām qualiter teneatur ad legata ille,q venit per contratabulas. Idem no.in l.& si cōtra.s.de vul.& pupil. & in l.vlti.ʒ.de leg.iij. Dicam in l.nonnunquam. ʒ.de leg.præst.

ADDITIO.

a Barb.¶ Omittens.Ex hoc tex.no.bald.quōd fictus ciuis gaudet priuilegio veri ciuis, fictus hæres ex testamento gaudet priuilegio veri hæredis,quia non refert. Vide quæ notaui plene ad Bald.in l.si Ruffinus.C.de testa.mili.ad Bart.in l.si his qui pro emptore,de vsuc.Et vide bald.in 1.consti.Digesto.

LEX XXIIII.

1 *Pupillus qualiter teneatur ex facto tutoris.*

Si dolo. Pupill9 ex hoc edicto ñ tenet̄,nisi ī eo qđ ad eū ꝑuenit ex fcō tutoris:idē in adulto.h.d. Opp.ꝙ pupill9 ex dolo tutoris teneat̄ insolidū.l.Polla.C.de his q̄ vt ind.& l.illd.s.de eui.Gl.notabl'r distinguit tres casus.s.aut deliqt ꝯhendo,aut delinquendo,aut ī medio.Circa ista vide gl.& no.eā.Dr in lege nřa ꝙ ex delicto tutoris pupill9 tenet̄ quaten9 ad eū peruenit,imo vr̄ ꝙ insolidū,d.l.illd.s.de euic.& l.Polla.C.de his que vt indi.Timore huius ꝯrij est fcā gl.hic quæ dat vnā distin.& vide eā,qa singularis est, & inc.dic ꝭm Ir.&c.Et id qđ dicit gl.Aut est mediū īter hoc,libēter vellē scire,qd ē dicere,qa nescio videre vellet dicere,mediū īter hāc legē,vl' quasi ꝯhēdo,vl' quasi delinquēdo.Illd nō est bñ dictū ꝑ d.l. Polla. vbi ī quasi ꝯctu loquitur, & tñ pupill9 insolidū tenet̄ Et si gl.sic intellexit,nihil est dicere, qđ vr̄ ꝑꝑ mām in qua sum9.Pretereal.j.§.hoc edicto.quā allegat, expresse loquit̄ in delicto.Nō ergo video qd dicem9, & dico ꝙ q̄tū ad hāc legē possum9 facilè rñdere,quia loqtur de dolo tutoris,q ñ ē punibilis circa psonā ei9 ad quā nihil puenit, ita vidistis in l.si qs pecuniā.s.e.illa solo nō sufficeret.Nā qñ aliqua puenitūt ad pupillū,ipse pupill9 dēt teneri insolidū ꝑꝑ dolū tutoris, l.& si nō totā.s.e.& sic ꝑꝑ dolū tutoris insolidū ꝑ legē allegat in ista gl.Nescio ergo qd velit dicere,mediū,&c.Dico ergo, ꝙ pupill9 tenet̄ insolidū,tñ in effectu tenet̄ īquantū ad eū puenit:qa pro residuo liberat̄ cedēdo actionē ꝯ tutorē,l.vlt.s.de adm.tu.& qđ no.ī l.j.§.ex hoc edi.ʒ.ne vis fiat ei.¶ Istā † ergo mām qual'r pupill9 teneatur ex facto tutoris.br̄ q̄tū ad ꝑpositū assumo duo verba,qa qñ tutor delinqt nō gerēdo pupilli negotia:& tūc pupill9 nō tenetur,l.neq; īterdicto.de reg.iu.& ibi not.Q̄nq; delinqt gerēs negotia pupilli,& tūc aut colludēdo cōmisit delictū ī negotiis pupilli,& tñ ñ tenetur.l.meminerint.C.vñ vi.licèt gl.ꝑ ua.aliđ innuat,&ñ bñ.q̄nq; cū aduersario ñ collusit,&tūc aut pœna nō ꝑt eq; cadere in tutorē ac in pupillum:qa erat pœna amissionis alicui9 iuris,& tūc isto casu teneretur pupill9.vt C.de his q̄ vt īdi.d.l.Polla.licet a tutore posset recupare,vt ibi. Q̄nq; pœna eq; ꝑt cadere in tutorē ac in pupillū & illo casu dico ꝙ pupillus tenet̄ in solidū:tū in effectū ñ fieret exactio ꝯ pupillū,nisi inquātū ad eū peruenit,& ꝑ residuo deliberabitur cedēdo actionē cōtra tutorē.d.l.illđ.s.de euic.& l.j.§.ex hoc edicto. ʒ.ne vis fiat ei. hic,& s.de admi.tu.l.vlti.ꝑ quā istæ declarantur, quas videbitis.

ADDITIO.

a Poma.¶ Circa ista. Et gl.huius legis nota: quia est singu.& pro intellectu eius vide Bald.in l.j.§.si procurator,supra si quis ius dic.non obtemp.& vide Bald.in l.si.de tēp. appel.vbi dicit quōd Placen.tenet medium per istam glo.vide ibi.

LEX XXV.

Cui seruus. Qui omittit ex institutione sua, & adit ex substitutione serui,hoc edicto tenetur.hoc dicit.& ista lex declaratur,vt in l.proxi.

LEX XXVI.

1 *Præsumitur dolus,eo ipso quod quis omittit capere ex institutione,& capit ex substitutione alterius.*

2 *Habere ex institutione est honor,& ibi ponitur.*

3 *Substitutus quando quis est coniuncto,cuius mortem expectare est durum,nō fit idem quod in patre substituto filio.*

Hæc lex est generalis ad omnes parentes.

a Iulianus. a Qui omittit ex instōne : & sibi quærit ex substōne, tenet̄ hoc edicto,nisi sit substitutus filio suo: & relicta ex substōne pri9 defalcātur.h.d.Et est nřa lex magralis. Primo loquit̄ qñ alicui est substitut9 filius q est in eius ptāte.Secūdo,qñ ecōtra filio est pr̄ substitut9.Scđa ibi,deniq;. Prima sub diuidit̄.Nā primo,dēt hře locū hoc edictū,Scđo,quæ legata pri9 defalcent̄.Scđa ibi,sed si varia.Itē prima subdiuidit̄, quia primo ponit dictū.Scđo,rōnē.Scđa ibi qm &c Primus casus est clarus. ¶Ad euidentiā ver.qm,dēs scire, ꝙ substō vulgaris cōprehendit duos casus.s.si hřs esse noluerit,vel nō potuerit,l.cū proponas. C.de hær.inst.Itē scias,b ꝙ substō vulgaris cōfert in casum q̄nq; displicibilē testōri,vt si filius su9 morit̄.l.quāuis.C.de impub. & aliis subst.¶ Nūc ad propositū,cōtra s.dicta posset opponi,& vr̄ ꝙ poterit omittere ex instōne,& amplecti ex substōne ex præsumpta volūtate defuncti.Rñdet Iurisconsultus ꝙ hoc non est verū.Na filius substituit̄ patri in casu,hoc est,ꝙ si cōtigerit ꝙ pr̄ esse noluerit,vel ꝙ nō potuerit,nō ꝙ sibi placeat qđ velit:ꝙ ꝑ testōrem det̄ sibi hæc ptās,h.d.¶ Seqtur vers.sed si varia.hic ponit Dy.casum sic,testōr hēbat viginti in bōis:Primo loco aliquē.s. patrē,instituit,& ab eo legauit Titio decē. Itē substituit filiā,& ab ea legauit decē Sēpronio,ita ꝙ legata ī vniuerso excedūt dodrātē,q̄rit de quo legato sic detrahēda Falcidia.Rñ.Falc. dēt detrahi pri9 de legato relicto a filia.¶ Sequit̄ ver.de niq;. Ista ps est clara,cū declaratione gl.Op.c dando substitutū vulgarē,facit de suo voluntariū,l.si filius hřs s.de libe.& posthu.& l. Papinianus. §.quarta.de inof.testa.Sol.Id verū qn testōr substituit filio suo, de quo ꝭm votum parentū non vr̄ intellexisse, si hæres esse non posset,vt sic decedat anteq̄ testator:secus si extraneo substituit, vt hic,in pr in.s.l.prox.Op.s.e.l.§.si proponantur.Sol.ibi substituit,eundē si ipsi,vnde nō pōt intelligi in illū casum si hæres esse ñ posset,qa si ñ posset esse ex instōne,nō posset esse ex substōne,& sic in eius liberam voluntatem cōferre videt̄.Opp.s.de acquir.hær.l.si solus.vbi dādo substitutū pro parte, non facit eum qui erat necessarius in illa parte, volūtarium.Sol.ibi erat extraneus institutus,&si per substitutū nō vr̄ illud induci,vt hic. Vel aliter,hic est necessarius ꝑꝑ vnā partē quā agnoscit, quæ trahit ad se,sed nūquā testator dr̄ prohibere ne vna pars aliā ad se trahat,nisi hoc manifeste dixerit,l.quoties.§.si duo.de hær.inst. sed substituēdo hic manifeste nō dr̄,imo nullo mō dicitur,ergo,&c. ¶ Circa materiā huius legis distinguā plene.ʒ.eo.l.vltima,in tertio principali mēbro.Vltimo ex hac l.not. † duo. Primū, quod dolus præsumitur eo ipso ꝙ quis omittit ex instōne, & capit ex substitutione alterius,vt ibi.nō.n.caret dolo,&c.Secūdo, † ꝙ habere ex institutione,est honor.Ex hoc colligit̄ ratio, d quare filio debet relinq iure institutionis,s.qa honorabilior fit. vt hic. itē est alia ratio qa vtilior propter ius accrescendi.l. quoties.§. si duo.s.de hær.insti.itē qa ex seipso pōt subsistere,nō expectata alterius aditione,l.si in testō.s.co.¶ † Quæro,qd si substitutus esset quis alteri sibi cōiūcto,cuius mortē expectare esset durū,ad idē præsumem9,qđ in patre substituto filio?Et vr̄ ꝙ sic.l.cū tale. ʒ.de condi.& dem.Cōtrariū puto,qa hæc lex solū loqtur qñ votū parentū repugnat.Et aduerte qa hæc lex gñalis est ad oēs parentes,siue habeāt in potestate siue nō.Hic nō sunt alia dicenda.

ADDITIONES.

a Pom.¶ iulianus.Vide are.consi.140.in vltimo dubio.

b Alex.¶ item scias.adde bar.in l.in 2.q.prin.de vulga.& pupilla.

c alex.¶ Opp.Vide bal.in rub.& in l.j.in prima opp.C.eo.

d Poma.¶ Colligitur rō.De ista rōne.Vide Fel.in c.sup literis.de rescr.versi.regula fallit.

LEX XXVII.

Mater. Dubium huius legis erat,quia filij hæreditas videbatur quodammodo debita matri,& ideo si in ea grauatur,videtur habere iustam causam repudiandi.l.excusatus. supra,eod.quod dubium tollit,hoc dicit.

§.In sententia. Qui non implet conditionem potestatiuam directam,& adit ab intestato,non tenetur hoc edicto,hoc dicit.

§.In eum. Tertius ab intestato tenetur,si cum instituto participauit fraudem,hoc dicit.

LEX XXVIII.

Si seruum. Qui habet pretium,videtur habere hæreditatem, ideo relicta a se præstare tenetur. h.d.

§.Institutus. Fideicōmissaria vniuersalia cōseruantur ꝑ hoc edictum,salua Trebellianica.h.d.Opp. qđ iste hēt aliquod remediū.s.cōpulsionis.l.nā qđ.§.qui compulsus.& l.quia poterat.ad Treb.& l.si quis omissa.s.eod.Sol.Vnum

istorum non tollit aliud: quia diuersi sunt effectus. Idem quia ex vno detrahitur Trebellianica, ex alio non.

LEX XXIX.

Qui omissa. Per hoc edictum conseruātur libertates, saluo iure patronatus. hoc dicit.

LEX XXX.

1 *Quomodo scitur an quis possit intentare actionem ex hoc edicto.*
2 *Omittens ex testamento, vt possideat ab intestato, quando tenetur, inquantum, & qualiter.*
3 *Hæreditatem ex testamento si quis omisit, vt alius possideat ab intestato, quomodo talis omittens teneatur.*
4 *Si omisit adire ex testamento, vt substitutus hēat quādo teneatur hoc edicto.*
5 *Omittens contra tabulas, vt habeat ex testamento, quando teneatur.*
6 *Omisit quando quis ex institutione, vel substitutione, vt habeat iure accrescendi, quomodo teneatur.*
7 *Legitimus primus si omisit vt veniat ad sequentem, an teneatur.*
8 *Veniens ab intestato si vt filius omisit, & vult venire, vt legitimus habet locum hoc edictum.*
9 *Filius præteritus, qui potest venire secundum tabulas, & adiit ab intestato non tenetur hoc edicto.*
10 *Per hoc edictum conseruantur tabulæ pupillares, & tutelæ dationes.*

a Qui omissa. Qui omisit ex testō, & possidet aliquo iusto ti. inter viuos, nō tenet̄ hoc edicto. h.d. Op. l.j. §. non querim⁹. & l. q āt. §. nō simpl'r. s̄.e. Sol. intellige hoc in ti. vero, nō ficto, vel p collusionē habito: qa talis titul⁹ non pcedit vt in ꝯriis. ¶ Quæro † quō sciā vtrū possim intētare actionē ex hoc edicto vel nō? R n̄. fiēt interrogatiōes, sicut in petitione hr̄ditatis. Nā primo interrogabo eū, si est hr̄s ex testō, si dixerit sic, planū est qa cōueniā eū actione directa ex testō. Si dixerit ꝙ nō, sed se repudiasse, tūc quærit̄, an aliqd de dicta hr̄ditate possideat: & si dixerit ꝙ nō, tūc quærit̄ an repudiauit accepta pecunia, vel nō. Si dixerit qđ nō accepit pecuniā, nō est remediū cōtra eū, nisi mēdacij ꝯuincat̄. l. fi. de rei vindi. & l. si quis pecunia. s̄.e. Si vero dixerit se possidere aliqd, tūc quærit̄, an ex aliqua cā. Si allegauerit aliquē iustū titulū, nō est remediū ꝯtra eū, nisi cōuincat̄ de fictione, vel collusione, vt hic. Si nullū titulū allegauerit: sed dixit se possidere pro hr̄de, vel possessore, tūc quærit̄ ex qua cā repudiauit, & si iustā allegat, nō est remediū ꝯtra eū. l. qa aūt. §. n̄ simpl'r. s̄.e. Si nullā allegauerit, tenet ex hoc edicto. Vltimo Dy. reassumēdo istā mām ponit vnā suā distinct. quā Cy. recitat de verbo ad verbū. C. eo. l. j. quæ distinctio minus bn̄ ordinata ē, & ī multis mēbris defectuosa. ¶ Vt aūt ista mā tibi clare liqueat, distingue plene quatuor casus. Primo, qn̄ qs omittit ex testō, vt ipse possideat ab intestato. Scđo, qn̄ qs omittit ex testō, vt alius possideat ab intestato. Tertio, qn̄ omittit ex testō, vt hēat substitutus. Quarto qn̄ omittit cōtra tab. vt habeat ab intestato.

2 ¶ † Circa primū dic aut omittit nō implēdo ꝯdōnē, aut repudiādo. Primo casu, aut erat ꝯdō ptātiua & facilis, & tenet̄, sicut si eēt institutus pure & repudiaret. s̄.e. l. j. §. q sub ꝯdōne. Aut erat grauis & onerosa, & nō tenet̄ quasi ex iusta cā omiserit, vt s̄.e. l. mr̄. §. j. Scđo casu, qn̄ dimisit repudiādo eā ex iusta cā, & nō tenetur hoc edicto. vt s̄.e. l. qa aūt. in prin. & §. non simpl'r. & ibi istos casus explicaui. Aut sine iusta cā, & tūc aut possidet aliquo titulo inter viuos, aut pro hr̄de, aut nullo ti. Si aliquo ti. inter viuos, & tūc aut iste titulus erat iustus, & nō tenet̄, vt hac l. & s̄.e. l. j. §. non quærim⁹. Aut titulus erat iniust⁹ & fict⁹, & tenetur ac si titulū nō hēret, vt d. §. nō quærim⁹. & arg s̄.e. l. qa aūt. §. nō simpl'r. s̄. de pe. hær. l. nec vllā. §. j. & ij. cōiūcta l. non. n. s̄.e. Si vero possidet titulo p hr̄de aut tāq̄ hr̄s alteri⁹, q̄ illius, ex cui⁹ testō repudiauit, & nō tenet̄: qa nec petitione hr̄ditatis posset ꝯueniri, vt no. s̄. đ pe. hæ. l. Neratius, licèt qdā dānēt illā gl. aut possidet p hr̄de ex cuius testō omisit, & tūc quæris an tenetur ad ea q̄ pn̄t per se subsistere, aut ad portionē hr̄ditatis relictā directo & nō tenetur. vt s̄.e. l. si ī testō: aut q̄ris an teneatur ad ea q̄ p se subsistere n̄ pn̄t, & tūc aut ē relictū rl'r, ꝙ ex testō nō daretur petitio hr̄ditate adita, vt cā cōdōnis īplēdæ, & nō tenetur, vt s̄.e. l. si qs sub ꝯdōne: licèt gl. al'r innuere videatur ī casu d. l. qa aūt. §. pe. sed ibi reprehēdi eā. Aut daretur petitio, si ex testō adita fuisset, & tūc aut ille q vult petere, ē ī sil'i culpa: qa potuit adeūdo ꝯseq, & nō tenetur omittēs. l. quidā Titiū. s̄.e. l. si in testō. §. fi. & l. si non sol⁹. §. j. & ista hērēt locū ī quolibet ex j. scriptis casib. iō ī eis non repetā. Aut culpa nō pōt illi imputari: & tūc talis omittēs tenetur. l. j. in prin. s̄.e. Sed in q̄tū, & qual'r, ē aduertēdū. Dico ergo, aut legata n̄ fuerūt repetita ab intestato, aut fuerūt. Primo casu, aut ipse sol⁹ possidet tanq̄ hr̄s, & tūc ipse tenetur ī solidū ēt si modicū possideat. s̄.e. l. & si nō totā. Idē si dolo desiit possider̄, vel dolo desiit apprehēdere possessionē, vt s̄.e. l. j. §. nō q̄rim⁹, ꝙ intellige vt ibi. De hr̄ditate vero eius dic, vt s̄.e. l. de libertatib. §. j. aut possidet ipse, & ali⁹ tāq̄ hr̄s ab intestato, & tūc aut ille ali⁹ nō fuit substitut⁹, aut fuit. Primo casu n̄ pticipauit fraudē cū ipso omittēte, & hoc ꝯstat, & n̄ tenetur. Aut pticipauit, & tūc aut ille omittēs recipit ptiū, & qlibet tenetur ī solidū. Aut nō recepit & qlibet tenet̄ p parte hr̄ditaria, & hæc oīa pbātur ī l. si nō sol⁹. s̄.e. ī prin. Aut dubitat̄ vtrū pticipauerit fraudē, aut nō: tūc puto ꝙ n̄ psumitur, nisi pbet̄. l. quoties. §. q dolo. đ pb. qđ pbat̄ si hr̄di psuaserit. l. j. §. psuadere. de seruo cor. vel al'r pcurauerit, vt fieret, vt s̄.e. l. qa aūt. §. si pro. Si vero ille alius fuit substitut⁹, q sil'r possidet ab ītestato, & omisit ex testō, & tūc aut q̄ris de le. relictis sepatī a quolib;, aut đ relictis cōiter ab vtroq;. Primo casu qlibet tenet̄ de suis. l. si nō sol⁹. §. fi. s̄.e. qđ intellige si erant relictæ res diuersæ seu quātitates. Si vero eadē spēs, pfert̄ ille cui relictū est ab intestato. vt j. e. l. si ea res. Si vero erāt res relictæ cōiter, possent legatarij ꝯuenire quē vellēt, vt s̄.e. l. si ab instituto. Scđo vero casu principali, qn̄. s. legata fuerūt repetita ab intestato, tūc illa debent̄: tn̄ relicta ī testō debēt pri⁹ solui fm ordinē datū s̄.e. l. quia autē. in prin. & hoc primo.

3 ¶ Circa fm † qn̄ omisit ex testō, vt ali⁹ possideat ab intestato, aut ille ali⁹ nō erat institut⁹, nec substitut⁹ ex testō: aut erat institut⁹ ī testō, aut erat substitut⁹, & repudiauit, & postea substitut⁹ omisit, vt ad īstitutū redeat, qa erat successur⁹ ab intestato. Primo casu dic, vt dixi in l. licèt. s̄.e. Scđo casu, qn̄ substitut⁹ possidet ab intestato omittente instituto, tūc aut institut⁹ accepit pecuniā, vt omitteret, & substit⁹ tenet̄ suis, & institut⁹ tenet̄ suis, oēs vero legatarij quēlibet pn̄t insolidū ꝯuenire, sicut si vterq; possideret. l. si pecuniā. & l. si nō sol⁹. §. fi. & l. si ab instituto. s̄.e. nec hic fit pri⁹ discussio possessoris, sicut s̄. in l. licèt. Rō, qa miti⁹ agit lex cū substituto q ēt oīa onera sustinet, q̄ cū alio, q nō hēt onera, nisi soli⁹ ei⁹ q ex testō omisit, vt dixi ī l. si nō sol⁹. §. fi. s̄.e. si vero omisit sine pecunia, solus substitut⁹ tenet̄ ad oīa, d. l. si nō sol⁹. §. fi. Tertio vero casu, qn̄ institut⁹ sol⁹ possidet ab ītestato omittēte postea substituto, tūc aut substitutus omisit pecunia accepta, & tenet̄ institut⁹, & substitutus. d. l. si nō solus. §. fi. prius tn̄ discutitur possessor, quā recipiēs pecuniā, d. l. licèt. s̄.e. & not. ī d. l. si nō sol⁹. Cessāt. n. rō s̄. dcā. cū iā erāt oīa onera substituti. Aut nō recipit pecuniam, & sil'r ipse institut⁹ possessor tenet̄ ad oīa. l. si nō sol⁹. in fi. pall. Itē in oīb. casib. in qb. dixit legata ꝯseruari p hoc edictū, ītellige cū sua cā, vt cōdōnālia, si impleta fuerit ꝯdō: si sub mō, vt impleat̄ mod⁹. l. qa aūt. §. fi. s̄.e. Itē si dēret detrahi Fal. detrahit̄. l. qa aūt. ī prin. & l. duo. §. admonēdi. s̄.e. & C. e. l. fi. & l. j. §. ad eos. ad l. Falc. hoc de secundo.

4 ¶ Circa tertiū, qn̄ † omittit̄, vt hēat substitut⁹, & dic aut erat substitut⁹ ipsemet sibiipsi, & n̄ tenet̄ hoc edicto, qa vr̄ facere ex dispōne defūcti. l. j. §. si proponat̄. s̄. eo. Aut erat substitut⁹ ali⁹, & tūc aut ille ali⁹ erat in ptāte primi omittētis, & sic ad ipsum reuertit̄, & hoc edicto tenet̄. l. cui seru⁹. & l. Iul. s̄.e. aut non erat in ptāte ei⁹, & tūc aut substituit descēdēti ex se, & n̄ īcidit ī edictū, vr̄. n. hoc pmisisse testōr. Qđ apparet, qa facit đ suo volūtariū. l. si fili⁹ hr̄s. s̄. de lib. & posth. & no. s̄. de inof. test. l. Papi. §. quarta. p rōnē q̄ ponit̄ s̄.e. l. Iul. §. fi. aut ē substitut⁹ ex̄neo, & tūc aut substituit aliquē ex đscēdētib. substituti, & idē d. l. Iul. ī fi. s.e. Aut substituit ex̄neo, tūc aut omittēs omisit bōa fide & sine fraude, & nō tenet̄ substitutus, nec ipe ex hoc edicto, vt s̄.e. l. si qs omissa. Aut hoc ē fctm̄ ī fraudē & tūc aut ī fraudē omittentis quē substitut⁹ ignorauit, & idē qa n̄ tenet̄, l. qa āt. §. si pron⁹. ī fi. s̄.e. & C. e. l. j. & no. ī l. si qs omissa. s̄. Facit s̄.e. l. mr̄. §. fi. aut pticipauit fraudē, & tenet̄ ipse, & omittēs ēt teneret̄, si accepisset pecuniā. Sed an possessor pri⁹ discutiat̄, distinguēdū est, aut substitut⁹ hēt onera sua, & nō dēt discuti possessor. Aut nō hēt, & tūc dēt discuti. l. si quis pecuniā. & ibi no. & l. si nō solus. §. fi. s̄.e. & dixi in pced. art. & dico ēt ꝙ qn̄ substitut⁹ sol⁹ tenet̄ pri⁹ debēt solui legata relicta ab īstituto, d. l. Iulia. s̄.e. & idē vr̄ dicēdū de legatario q erat grauat⁹ fideic. vt si pcurat vt omittatur ex testō, & veniat ab intestato ad eū, teneatur hoc edicto. sicut substitut⁹, vt s̄. eo l. si qs pecuniā. §. q̄q̄. & hoc de tertio.

5 ¶ † Circa quartū, qn̄ omittit ꝯtra tab. vt hēat ab intestato, vt s̄.e. l. qa aūt. §. pe. qđ examina, vt ibi.

6 ¶ † Quero, qd si omisit ex īstōnē, vl' substōne, vt hēat iure accrescēdi, b fm ea q̄ dixi in l. si tu ex pte. s̄. ti. ij. vr̄, ꝙ nō possit hēre locū hoc edictū: qa n̄ ītereſt, cū portio caduca accrescat cū onere suo. l. j. §. pro scđo. & §. in nouissimo. C. de cad. tol. sed certe imo pōt interesse, p ea quæ dn̄r đ ꝯtributione. j. ad l. Fal. l. j. §. id qđ ex substōne. & §. seq. & vt sic vigore hui⁹ edicti soluāt̄, ac si ex īstōne adiuissent, d. l. qa aūt. in prin. & idē vr̄ dicēdū si omitteret̄, vt ali⁹ hēat iure accrescēdi.

7 ¶ † Quero, qd si omittat primus ltīm⁹, vt veniat ad sequentē legitimū? Certe hoc fieri pt ī necē legatorū. l. j. §. fi. de le. iij. & iō oīa q̄ dicta sunt, qn̄ omittit īstitut⁹, vt veniat ad ltīmū, possēt hic dici ea rōne.

8 ¶ † Quæro, qd si veniēs ab intestato, vt filius, omisit ex illo capite, & venire vult, vt legitim⁹: qđ fieri pōt. l. j. §. qb. de suc. edi. R n̄. locū esse huic edicto ead. rōne, si hoc esset factū in necē legatorū: vt puta, si erāt relicta noīatim ab vno gradu, & ipse repudiauit ab illo, & adiuit ex sequēti.

9 ¶ † Quæro, qd de filio præterito, qa pōt adire p fm tab. l. filio. de iiust. rup. & irri. test. an si adeat ab ītestato teneat̄ hoc edicto. R n̄. n. Iustā. n. cām habuit, vt s̄. eo. l. excusat⁹. Qđ intellige si nihil fuit sibi relictū iure īstōnis, aliàs secus hodie, vt ibi dixi.

10 ¶ † Quero cū p istud edictū ꝯseruētur legata & fideic. vl'ia & particularia, vt p totū ti. & s̄.e. l. si seruū. §. j. instōnes vero directæ nō cōseruant̄. l. si in testō. s̄.e. qd erit de tab. pup. R n̄. illę ꝯseruabunt̄. Tex. est no. ī l. ij. §. plane. s̄. de vul. & pup. facit l. nā qđ. §. si quis cōpulsus. ad Treb. eadē rōne dico ꝯseruari tutelarū dationes, sicut etiā ꝯseruātur p auth. ex causa. de libe. præteri. vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. fin. aūt hæc obseruata nō fuerint. Et hic sit finis huius distinctionis.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Qui omissa. Vide Are. cons. 160.
b IO. FR. RV. ¶ Iure accrescendi. Adde Ias. in l. si mihi & tibi. in versi. tu aduerte. j. de le. j. vbi contra Bart. ibi ponderat istam decis. & sic sibiipsi contrarius redditur.

TITV

TITVLVS QVINTVS.

De senatusconsulto Syllaniano & Claudiano, & quorum testamenta non aperiantur.

LEX PRIMA.

1 *Domestici dicuntur, qui sunt de agnatione.*
2 *Pestis mortalior nulla est ad nocendum, quàm familiaris inimicus.*
3 *Domus pro ædificio ponitur, item pro agnatione, item pro familia, & pro omnibus descendentibus ab vno stipite.*

1 CVm aliter. Hic ponit cām quare factum fuit hoc edictū. † Not. φ domestici dicuntur, qui sunt de familia. Et facit ad repellendos testes tanquam domesticos. l. etiam. C. de testi. & l. res-
2 piciendum. §. furta domestica. ĵ. de poe. No. secundo, † quod nulla mortalior pestis est ad nocendum, quàm familiaris inimicus.
3 ¶ Quæro, dicitur hic † domus qualiter intelligatur. Gl. dicit de ipso ædificio, quod est cuique tutissimum refugium. c. plerique. de in ius voc. hęc expositio non congruit huic literę, quia senatusc͠osultum illud hēt locū etiā dn̄o occiso in villa, vel in itinere, vt ĵ. eo. l. si quis in villa. & §. seq. Vn̄ reperio, φ Ia. de Are. exponit
a domus .i. agnatio, q̄ notabilis expositio est: tn̄ non agruit literæ, q̄ hēt locum etiā ī his occisis, qui nō sunt de agnatione. ĵ. ea. l. §. si vir. & §. dn̄i. Vn̄ exponitur, domus .i. familia, simul habitans in eadem domo, vt ĵ. ea. l. §. si vir. Facit ad hanc expōnē. C. ne lice. potē. & l. j. & C. si rector ꝓuin. vl̄ ad eum ꝑti. l. j. & ĵ. de alim. & cib. le. l. cū vnus. ī prin. In ꝑtib. vero Tuscię accipit, domus, ꝓ oib⁹ descendētib. ab vno stipite. De quo dixi ī l. ꝓnunciatio. §. familię. de ver. sig.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Exponit domus. Quid veniat appellatione domus. vide Bald. in hac l. & Mod. in repe. l. cum acutissimi. C. de fideicom.

1 *Possessor bonæ fidei quando habeatur loco domini.*

a §. Domini. a Opp. φ qui hēt vsumfructum ꝯtineē appellatione dn̄i. l. si postulauerit. §. de eo. ĵ. de adult. Sol. ibi seruus torqueretur pro vsufructario. quia ibi erat in eius ministerio, qđ ī casu illo sufficit, nō φ vsufructuarius dicatur dn̄s,
1 & sic ꝯcor. Opp. nam † bonæfidei possessor hr̄ loco dn̄i. l. quoties. §. j. de noxa. & l. magis puto. §. j. de re. eorum. & l. si quis seruos. ĵ. de leg. iij. Sol. bonæfidei possessor hr̄ loco dn̄i, vt ipse, vel hæres eius nō possit dicere se nō dn̄m nec alius cuius, inte rest, donec contrarium probetur. l. quidam in suo. in fi. de cond. insti. & l. Titia. ĵ. de sol. & ita loquuntur ista contraria. Sed postq uam detegeretur ab alio, φ non sit dn̄s, loco dn̄i non habetur. Et ita loquitur hic. a

ADDITIO.

a Poma. ¶ Domini. Intellige vt per ang. in rub. ff. de oper. no. nun. versi. vtrum.

1 *Si committens delictum, propter quod bona veniant destrahenda, creditor habens domum pignoratam, potest illam defendere contra Iac. de Are.*

a §. Seruus. a Inducit Iac. de Are. † hunc §. si aliquis commisit
1 maleficium ꝑpqđ bona debent vendi seu distrahi, φ creditor qui habet domum pignoratam, non posset eā defendere: quia quo ad vindictam publicam perinde dicitur dn̄i, ac si nō esset pignorata, vt hic. Ego puto ꝯ, nā creditores ꝑferunē penis publicis. l. vnic. C. pœn. fisc. cred. præf. lib. x. & l. quod placuit. de iur. fisc. Non obst. hæc lex, quia loquitur in seruo, qui delinquendo potest priuare dn̄m, dn̄io suo. l. j. §. quod ergo. de vi, & vi arma. Vnde hic ex delicto suo conuenitur, merito præiudicat creditori, quia & domino posset præiudicare. Aliæ vero res inanimatæ
b non dicuntur committere delictum. Et tene menti. b

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Seruus. Si domus venit destruenda propter maleficium, & sit pignorata, an creditor poterit obstare ne destruatur, vide tex. in l. res quæ. §. res autem, ĵ. de iur. fisc. qui hanc q. decidit. Et quid in vxore, an poterit impedire destructionem domus viri pro dote sua. vide hic ang. & Bal. in l. pignus. C. de pig. act.

b Ale. ¶ Tene menti. Vide Ro. & Cy. in l. pignoris, de pig. act. & Bal. in l. si dominium, C. de pig. & bal. hic, & Bal. in d. l. pignoris, quid autem in inquilino, vide bal. in d. l. pignoris, & in l. si noxale, adde tu Rom. cons. 128.

a §. Serui. Nota φ in legatis conditio existens non trahitur. Pro hoc l. si mater. §. eundem. ĵ. de excep. rei iud. Op. ĵ. ad l. Falc. in ratione. §. j. gl. non soluit. ibi soluam, quia vere ibi nulla est fictio. Hoc examinaui plene in l. si is qui pro emptore. de vsucap. licèt Dy. videatur dicere contrarium, de reg. iur. c. j. lib. 6. in vlt. q. in contractibus secus. l. potior. & l. qui balneum. s̄. qui potiores in pign. habeantur.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Serui. No. sing. istum tex. licèt conditio purificata trahatur retro non habet locū in legatis: vide Dy. in c. j. de reg. iur. in 6. & in l. quod dicitur. de testam. milit. & dominum meum in l. fi. de don. causa mortis.

Ale. ¶ Vide bar. in l. si filius, in prin. de ver. obl. & qualiter conditio in legatis trahatur retro, & ad intellectum huius literæ, vide Imol. post ang in l. quæsitum, §. si mihi seruus, de legatis 1.

Pom. ¶ Contra istum tex. est tex. l. 3. §. qui fideicommissariam, vbi bal. ff. de hære. inst. secūdum intellectum quem dicit bal. l. quidam egregio. C. de iure deliberan.

1 *Illud quod fieri debet de proximo, habetur perinde, ac si factum esset.*
2 *Occisus si aliquis est me præsente, & ipsum non adiuuante, non teneor, nisi sim particeps sceleris.*

a §. Sed in eo. Not. φ illud quod fieri debet de proximo,
1 hr̄ perinde, ac si factū esset. † Op. l. 3. §. de his, ĵ. eo. So. duo sunt videnda hic. Primo an seruus puniatur, secundo an torqueatur. Ad primum dico, φ non punitur, vt hic, nisi aufugerit ante apertas tab. l. contraria. Ad s̄m dico, φ potēst, & debet torqueri, quia etiam factus liber torquetur. l. si exhæredatus. in fi.
b ĵ. eo. tn̄ nō est festinandum ad eius tormenta, vt hic. ¶ Itē iste §. in
c ducitur ad q. φ si aliquis occidat aliquē me pn̄te, & eū non adiu
2 uarem † cum possem, non teneor, nisi aliàs essem cōscius, vel particeps sceleris, vt patet hic, & apparet per locum à speciali, in toto isto tit. Si. n. in seruo est speciale ergo in contrarium est ius cōmune. Hoc tangitur in l. culpa caret. per gl. de reg. iur. & per Dyn. in c. non est sine culpa. de re. iu. li. 6. & per Gul. in l. vt vim. s̄. de iust. & iure. & facit quod dicam statim. ĵ. ea. l. §. occisorum.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Sed in eo. Et no. pro eo qui de proximo est rebanniendus, an interim poterit impune offendi, vide Bal. in l. cum qui. s̄. de iudi.

b Barb. ¶ Item. iste §. vide Bal. in l. j. C. de ser. fug. & quod ipse not. in l. raptores. C. de episc. & cler. & in c. j. §. homicidium. de pace iur. fir. & vide Bar. in l. sed vtrum. ĵ. de parri. Et sic no. ex isto tex. licèt quis sit præsens, non præsumitur dare auxilium, nisi eum associasset, vt hic dicit Bar.

c Alex. ¶ Inducitur ad quæst. Facit quod no. Bart. in l. metum. §. licèt. quod me. cau. & vide no. in c. quantæ. de sentent. excom.

Pom. ¶ Vide Cæpo. cons. 34. incip. si nunquam.

§. Domini. Facit pro pluribus dominis vni⁹ castri qui habent plures vasallos: vt quilibet domini appellatione contineatur.

1 *Vasallus qua pœna punitur faciens aliquid contra dominum, ea tenetur si facit contra filium domini.*
2 *Catastrum patris prodest filio etiam emancipato.*
3 *Filius emancipatus quamuis non dicatur agnatus, tamen tenetur hoc edicto.*

§. Domini. Not. † φ illa pœna quæ imponitur vasallo, si facit aliquid ꝯ dn̄m, imponitur etiā si facit ꝯ
2 filiū dn̄i. ¶ † Itē facit in arg. φ libra seu catastrū patris prosit filio, siue in potestate siue emancipato, nō autē aliis qui in eadem familia sunt, vt alumnis, familiaribus & similib. ¶ Vltimo quod hic dr̄ de dato in adoptionem, vel de recepto, forte hodie immutatur,
3 in l. cum in adoptiuis. C. de adop. † No. etiam, φ filius emancipatus quamuis nō dicatur agnat⁹. l. tutelas. de cap. demi. tn̄ tenetur hoc edicto, ideo non est bona expositio quā facit Iac. de Aret. in prin. huius legis dum dicit, domus .i. agnatio, vt ī ·i dixi.

§. De matris. Quæro rationem huius §. Dicit gl. quia filius non est de familia matris. Certe nec filius emancipatus est de familia patris, & tamen continetur hoc edicto, vt s̄. prox. §. ideo intelligo legem, φ hic simul non habitabant in eadem domo, vt ĵ. eo. §. si vir.

a §. Si pater. a Principium huius §. vr̄ probare, φ in suo, inter mortem & aditionem sit mediū, licèt de hoc gl. varient, in l. Iulianus. ĵ. de ædi. & dem. & l. si alienū. §. in extraneis. s̄. de hær. inst. tn̄ quod dr̄ debet intelligi, s. φ est medium de iure pretorio. De iure autem ciuili nullum est medium. l. j. §. sui sunt in ꝑtate. s̄. tit. i. dixi plene in l. vlt. s̄. de cond. inst. Secundum rn̄. huius §. gl. intelligit de filio emancipato, quia si esset suus, statim esset heres, & serui essent liberi, & optime dicit in seruis quibus relicta est libertas, quæ confirmatur per existentiam sui hæredis. l. sciendum. de ma. test. & l. cum quasi. §. sed & si quis. ĵ. de fideicom. l. sed quantum ad seruos legatos, non est necesse, quia existētia sui hæredis non confirmat legata particularia. l. j. in fi. vt in poss. leg. licèt sec⁹ in fideicommisso vniuersali. l. ita tamen. §. si pater. ĵ. ad Tre. ratio patet ibi, quia in libertatibus est speciale earum fauore, in fideicōmisso vniuersali est fauor filii, ne postea adire cogatur, fm̄ l. quia poterat. ad Treb. dixi in l. si pupillus. de acq. hær.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si pater. Et vide Bar. in l. si optio. ĵ. de optione leg.

§. Si pater necatus. Ratio huius est, quia est communis familia, & sic non obstat. ĵ. de verb. sign. l. licèt. §. paternos.

1 *Vxoris res non dicuntur proprie viri, nec econuerso.*
2 *Familia vna appellatur vna domus.*
3 *Vxor non potest esse testis in causa viri, nec econuerso.*

a §. Si vir. a Not. † φ hic proprie res vxoris non dn̄r viri, nec
1 econuerso. † Not. φ vna familia appellatur vna do-
2 mus. Glo. inducit † φ vxor non potest esse testis in causa viri, nec
3 econuerso quasi sint domesticæ personæ. Idem no. gl. Inst. de test. §. in testib. Op. gl. l. j. §. seruum mariti. ĵ. de quæst. Sol. seruus nō tor-
b quetur b contra vxorem vt ibi, quia quodammodo est domina, sed pro morte vxoris sic, vt hic eadem ratione, & sic concordat.

ADDITIONES.

a ¶ Si vir. Vna familia appellatur vna domus, & vide l. tria onera. de excu. tut.

b Alex. Lot. ¶ Sol. seruus non torquetur. Aut Bar. est corruptus, aut solutio continet metā calumniam, quia est directo contra textum hic adductum, vbi dicitur, seruum mariti in caput vxoris posse torqueri. & c. Quare solue melius, vt per Bart. ibi.

1 *Occisus dicitur qui per vim occiditur, non naturaliter moritur.*
2 *Statutum, quod villa teneatur capere malefactorem, intelligitur si potuerit.*
Item non tenetur si maleficium fuit factum clam.
Item non tenetur, si maleficium fuit commissum iuxta confinia, ita quod statim in alienum territorium transfinerunt.
3 *Maleficium quando puniatur ex sola scientia.*

§. Occisorum

1 §. Occisorum. Nō tenentur serui de morte dñi, si ei opē ferre non potuerunt. h. d. ¶ † Not. primo a significationem huius verbi occisorum. Intelligitur. n. per vim, nō 2 naliter. seu à Deo. Scđo no. † tex. ibi, hic iō, qa toties puniēdi, &c. quia esset arg. ad q. per Italiam sunt statuta, q villæ & castra teneā b tur capere malefactores, nam hoc intelligendū est si potuerint, vt hic, Quid. n. si aliquis in villa venit cum tanta gente, & cōmisit maleficium, vt non posset tota villa resistere? Certe non tenetur c ad hoc. C. de app. l. addictos. c Quid si maleficium fuit factum clā. Certe non tenetur si non cœpit, vt ī. e. l. 3. §. si Maritus. Item quid d si maleficium fuit commissum iuxta cōfinia, ita q statim potuerūt transire ad comitatum alterius? Certe non tenetur, ad hoc. l. 2. in d prin. C. de noxa. & l. nāle. in prin. ī. de acq. re. do. & s. de ædi. edi. l. qs sit fugitiuus. §. j. & facit ad prædicta. C. de his que vt indig. l. si ideo. e ¶ Vltimo hic in fi. vide tex. e q cōscij puniuntur, sed s. ea. l. §. sed in eo. dicitur, q non puniūtur, nisi partic pes. Qualiter intelligatur 3 hoc? † Rñ. sola scientia de maleficio committendo, non facit quē teneri, nisi maleficium debeat committi in dominum, vt hic: vel in patrem. l. 2. ad l. Pompeiā. de parric. vel in principem, vel in Rē pu. cui quis subest. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. In alium vero si debet committi, non punitur quis ex sola scientia, nisi fuerit particeps, vt in §. sed in eo. & quod ibi dixi. Dixi plenius in l. vtrum. ī. ad l. Pompeiam. de parricid.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Nota primo. Vide Bolo. in repe. §. Gato. in 4. nota. de verb. ob.

b Alex. ¶ intelligendum est. Quando villa teneatur capere malefactorem. no. tamen, q si non potest capere, tenetur denunciare. l. 2. & ibi Bal. C. de his qui latro. occult. Et ad hanc materiam vide omnino quæ no. Bar. in l. ab omnibus. §. j. de leg. j. & Bar. ī. eo. l. si quis. §. si maritus.

c Alex. ¶ Addictos. Et vide Bal. in l annus. C. de Cal. & in l. j. C. de his qui lat. occ. Ad materiam huius legis, adde no. per Bar. in l. si quis nō dicam rapere. de epis. & cle. & in l. diuus. de cust. reo. & in l. ne quid de incē. rui. nau. & omnino Bar. in l. 3. §. subuenitur. ī. eo. & bal. & ang in l. si ideo. hic alleg. adde videndum Bal. super statuto Crem. quo cauetur, q villa teneatur ad denunciandum malefactorem, aliàs teneatur ad emendam dāni, si incēdiū datum, vel factum fuerit palam, vel occulte in ipsa villa, super quo consuluit, q licet nō possit cognosci an humano facto, vel diuino proueniret incendium, q tamen villa teneatur, est cons. 37. j. vol. & vide pulchrum casum in materia hac per Bald. cons. 171. 3. vo. Item adde q stante prædicto statuto q absentes à villa non tenebūtur, secundū albe. de Ros. in 2. parte statutorum. q. 83. vt refert, & sequitur Rom. cons. 7.

d Poma. ¶ Potuerunt. Vide Ro. cons. 170. in ver. verbum tamen. Fel. in c. inter. in j. col. de ex cep. Cæpo. cons. 18 in 2. dub. & pulchre bar. cons. 100. in vlt. col. barb. cons. 8. in j. vol. & cōs. 17. & seq. in 2. vol. & cons. 50. 2. vol.

e alex. ¶ Vide tex. adde bal. in §. sed in eo. hic alleg. & ideo facit, q si iudex tenetur sententiare intra tempus sub pœna, intelligatur si potest, & quid si in villa communi duarū villarum [illegible] datum est damnum, vide bal. in l. si plures. C. de condi. inser.

a §. Item illud. a Ex isto §. sumit practica, q curia mittat notarium, vt videat mortuum, & describat vulnera, quia cum constat curiæ, poterit postea procedere ad inuestigandū de maleficio, facit l. inde Neratius. §. fi. cū l. seq. s. ad l. Aquil.

ADDITIO.

a alex. ¶ item illud. adde bar. in l. fi. in prin. ī. de quęst. vide aret. in tract. malefic. in vers. nūc videamus de tortura.

1 Vicini intelliguntur quo- d potest vox exaudiri.

2 Statutum quòd in maleficiis commissis de nocte, pœnæ duplicentur, & vox intelligitur à primo sono campanæ, quæ pulsatur de sero vsque ad aliam campanā, quæ pulsatur de mane an comprehendet maleficium commissum de nocte, tamē in loco ad quem sonus campanæ non porrigebatur, & nu. 4.

3 Si fictio, & veritas circa idem concurrunt, quæ earum præualeat.

4 Quando maleficium dicitur commissum de sero, vel de mane, an dicatur commissum de nocte, vel de die remissiue.

5 Locus loci necessario non inseritur in inquisitione.

a §. Hoc autem senatusconsult. a ¶ Per hunc tex. dicit Iac. de 1 Aret. † vicini intelliguntur b quoad potest vox exaudiri. Facit ī. b prox. ver. potuisse. & C. eod. l. fi. ¶ Item facit, statuto † cauetur, q in 2 maleficiis commissis nocte, pœnæ duplicētur, & nox intelligatur à primo sono campanæ quæ pulsatur de sero, vsque ad aliam cāpanam quæ pulsatur mane. Modo quidam cōmisit maleficium in tali loco, ad quem non porrigebatur sonus campanæ, in veritate tamen de nocte fuit, quæritur an pœna duplici puniri debeat. Iac. de Are. disputauit hanc q. & tenuit id quod ego ī. tenebo, tamen clarius quam ipse dicat. Quædam est nox naturalis ex nā, vt quando sol non est super terram. l. hæc verba. de ver. sig. quædā est nox ficta, vt si sol de sero est super terram, tamen campana est pulsata, 3 fingitur. n. nox, cum non sit. Hoc præmisso scias, † q quādo fictio & veritas concurrunt circa idem subiectum respectu eiusdē tpis, c & omni modo eodē respectu, & tunc abiicimus fictionē, & camplectimur veritatē. Est. n. impossibile q fictio, & veritas sint circa idem omni respectu. l. filio quē pater. de li. & posth. ¶ Qñq; fictio & veritas cōcurrunt circa idē respectu eiusdē tēporis, in tēdūt ad cōrios effectus, & tunc amplectimur fictionem & veritatē respuimus. l. retro. & l e. in omnibus. ī. de capt. & in omnibus legib. quæ aliquid tractant de fictione. Qñq; fictio, & veritas cōcurrunt circa diuersa subiecta, tūc vtrunq; amplectimur, & vnum non impedit aliud. Exēplū, quidā decessit relicto filio nato, & vētre: ille qui natus est, fm veritatem est natus: ille qui est in vtero, hr pro nato fm fictionem, & acceptamus vtrūq; l. cū quidā. §. suū. s. de acq. hær. & l. qui in vtero. s. de statu homi. & l. illud. §. pars hær. Qñque fictio, & veritas cōcurrūt circa idē subiectū respectu diuersorū tēporū. Verbi gratia, reuersus est aliquis ab hostib. fm veritatem, modo est in ciuitate, & istud acceptamus. Item in ciuitate fingitur fuisse tempore captiuitatis, & istud etiā admittim', quia respectu diuersorū temporū cōcurrit fictio & veritas. Hoc pmisso venio ad qōnes. ¶ Istud statutū, qđ inducit noctē fictā in primo sono vsq; ad illum, qui pulsat de mane, nō tollit noctē verā, si eodē tpe cōcurreret, qa in nocte vera statutū nihil operatur. Non. n. pōt cōcurrere actio circa idē omni respectu, & veritas, vt dixi. Et ideo si aliquis deliquit in nocte vera, punietur pœna duplici, licèt sonus cāpanæ ad illū locū non protraheretur, sed si deliquisset nocte ficta, hoc est, post sonū cāpanæ, sole adhuc exīte super terrā, non punietur pœna duplici, si deliquit in loco ad quē sonus cāpanę non protenditur. Excusatur. n. si inde audiri non pōt, vt hoc §. & C. ec. l. fi. ¶ Sed qro d quid si † accusator dicit maleficium commissum d esse de sero, vel de mane, an intelligetur de nocte, vel de die. Dic 4 vt dixi in l. aut facta. §. tempus. ī. de pœ. ¶ Vltimo vides ex hoc §. differentiam esse inter cameram, seu cubiculum, & domū, sed i. libellorum. ī. de accusa. dicitur q domus † debet inseri in accusa- 5 tione, & sic non est necesse inseri cameram, quia locus loci est.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Hoc autem senatusc. Et vide bald. in l. fin. C. de his quib. vt indig. Paris. ¶ Vide Ias. in l. fi. in primo not. C. de his quib. vt indig.

b Alex. ¶ Vicini intelliguntur. Qui dicantur vicini, vide Bar. in l. 3. §. surdus. infrà, eod.

c Alex. ¶ Abiicimus fictionem. Vide quę dicuntur in l. si filio. de lib. & posth. De hac q. v de bald. in l. fin. de his, quibus vt indign. & not. per bald. in l. liberorum. in princip. de his qui not. infam. per Iacob. butr. in l. more. suprà, de fer. per Salyc. in l. non minorem. C. de transact. per Pet. de anch. in cap. canonum statuta. de constit. versi. & istam materiam disputauit Iac. butr. &c. adde ang. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthum. & faciunt notata in l. aut facta. §. tempus. ī. de pœn. & quid habeat deponere testis, qui interrogatur, quid sit nox, vide bald. in l. data opera. C. qui accu. & in d. l. non minorē. adde videndum post hanc apostillam pulchram q. Feder. de Sen. cons. 44. & 256.

d Barb. ¶ Sed quæro. Et vide anto. in cap. cum dilecti. de do. & contu. & quod habetur in c. si perfodiens. de homic. & in l. 2. C. de custo. reor.

a §. Hoc rescriptum. a Not. quod multa dicuntur duo, 1 vel tria. b Ad idem ī. de le. j. l. licèt. alibi aliter accipitur, vt extra de cle. excom. c. latores & ibi glo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Hoc rescriptum. Vide aret. §. fi. de iure perso. & in tract. malef. in verbo, pluribus percussionibus. alber. in prima parte statut. & Panor. c. ad nostram. de reb. eccles. non alie. bat. in l. si gemina arbor. ibi alex. in apostil. ff. arb. fur. cæsa.

b Alex. ¶ Vel tria. De quo etiam vide glos. in l. j ff. de leg. j. & not. instit. de iure perso. §. fi. & et gl. j. in c. ad nostram. de reb. eccl. non alie. & vide etiam not. in l. licèt imperator. de leg. j. & ibi ang. qui dicit, quòd tria faciunt multa, per tex. in auth. de referend. quod an sit verum, ibi dicam, & vide etiam not. per bald. in l. hac consultissima. C. qui testa. face. pos. qui dicit, quòd octo faciunt multitudinem. Quid de verbo pluribus, vide bald. in l. si gemina. suprà. arborum furtim cæsa. vide bald. in hac materia in l. hac consultissima. in fine, qui testa. fac. poss. gl. in cap. ad nostram. de reb. eccle. non alie. quid de verbo multis, & de verbo plurimis, vide ang. de aret. in tract. malefi. in versi. pluribus, & pluribus.

1 Impubes doli capax non tenetur de delicto in non faciendo. Et an minor xx. annis examinatus in criminali faciat indicium nu. 2.

§. Impubes. Per hunc §. determinat Dy. multas leges quæ 1 dicunt q † impubes tenetur, de delicto si est doli capax alias non, quia oēs intelliguntur de delicto commisso in faciendo. l. impuberem. ī. de falsis. & in l. infans. ad l. Corneliā de sica. sed si deliquit in non faciendo, tunc simpliciter excu- 2 satur. vt hic fm eum. ¶ Item † facit, minor xx. ann. non est testis idoneus in causa criminali. l. in testimonium. s. de testi. sed si examinetur, an facit indicium. Hic est tex. quod sic & l. fi. C. eo. In cōtrarium facit: nam qui non debet examinari, examinatus non pbat. l. maritus. ī. de quæstio. Sed dic vt ibi dixi.

a §. Excusantur. a Not. bene hunc casum cō homines villarum castrorum, vel ciuitatum, qui erigūt rumorem, & pulsant campanas, & fingunt se velle capere malefactores, & non posse, q eis hoc non prosit.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Excusantur. Et quando omnino probatur negligentia alicuius volentis. Et an testes qui dicunt commune fuisse negligens in capiendo malefactores, & nihil aliud probent: & quid debet probare villa quòd non fuit negligens, & vide barto. in consi. 102. incip. clarissime. isti Nucerini sunt inquisiti. & in cons. 26. incipien. Reuerende mi pater. & vide Tancred. in v. rubr. quæstio. 6. circa medium. vbi dicit, quod fit de nocte, non bene probari fuisse notorium. 18. quæst. 2. ca. perniciosa. & vide Tancre. in 12. rubr. quæstio. 23. & vide bald. in l. si non speciali. C. de testam. & in l. data. C. qui accus. non poss. & in l. j. C. de emend. Iusti. Cost. Bald. in l. non minorem. C. de transa. Bald. in l. si ideo. C. de his quib. vt indig. & in l. j. C. de his qui latro. occul. & vide bald. in l. j. §. pueritiam. de postul. de sur do qui non potuit audire. vide bald. in cap. primo. §. porro. quæ fuit prima causa beneficij amitten. & de delicto facto de nocte, in l. Arethusa. de stat. homi. & vide Lndo. Rom. consi. septimo, incip. visis necessariis. & vide bald. in l. non dubium. C. de leg. & vide elegans consilium bar. incip. clarissime domine, isti nostri Nucerini.

§. Si dominus. Habes hic quod nō conqueri, est remittere.

LEX II.

Transigere de crimine capitali licet in præiudicium transigentis, non aliorum. Transigere an possit de delicto commisso in non faciendo.

Diuus. a Dominus percussus potest purgare b innocentiam seruorum suorum. hoc dicit. Quærit glo.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Diuus. adde tamen, licet vulneratus, & moriens non potest absoluere occisores, potest tamen eos excusare, vt non possint detineri. Bald. in l. j. prope fin. C. comm. de leg. faciunt quæ not. cæpol, caute, j.

b Alex. ¶ Purgare. Quid operatur ista absolutio domini, vide Bal. in l. j. C. com. de lega. & Bart. in l. non solùm. §. j. de iniur. & Bar. in l. damnum. §. Sabini. de dam. infec. & quid si aliquis veniens ad mortem, dicit se tulisse iniustam sententiam, vel falsum testimonium, vide bart. in l. si quis in graui. §. j. & ibi forte dicam infrà, eod. & quid operetur ista absolutio, vide Cy. in l. j. in versic. pone testator ita dixit, &c. C. de iur. delib. & Bald. in l. transigere. C. de transactionib.

a glo. notabiliter, an dñs possit absoluere occisores. Rñ. ꝙ nō. Illi. n. deliquerunt in faciēdo, serui in omittēdo, vide gl. istā & no. 1 Cōtra gl facit C. de trāsa. l. transigere. Sol. † De crimine capitali licet trāsigere in preiudicium trāsigētis, vt super illo processū nō procedatur, & vt reus nō habeatur, vt ꝓfessus de crimine. l. ij. ſ. de bonis eorum. & l. in oībus. de ꝑuaricato. ita loquitur d. l. trāsigere. nō in præiudiciū aliorū, qui pn̄t accusare. ita loquit͛ hic gl. Dixi plene in l. si maritus. §. si negauerint. ỹ. de adu. ¶ Itē aduerte, quia 2 Dy. vr̄ velle, ꝙ p hāc gl. determinentur oēs leges, quę dn̄t, ꝙ de maleficio non licet trāsigere. s. si fuerit cōmissum in faciēdo, secus si ī omittēdo. vt hic. Dy. idē dicit in l. j. §. vsque adeo. ỹ. de iniurijs. Idem Cy. in d. l. trāsigere. in pe. q. Sed durū vr̄, b ꝙ illud qđ hic ita singulariter est statutum, trahat͛ ad ꝯñtias in omni casu, ꝯ l. ius singulare. & l. ꝙ non rōne. ſ. de legibus. Hic. n. serui ita acriter pu- c nirentur si dñm suum non iuuāt: merito de facili c fit eis remissio. Et hoc innuit tex. dū dicit nec pietas pro seruis, quę rō alias cessat. Pone. n. qđ aliquis desistendo incidit in Turpillianum, vel nō prosequēdo incidit in leg. secūdā. C. vt intra certum tēpus crim. qō. termi. vel in l. qui crimē. C. qui accu. non poss. poterit ne illud remitti, quòd delinquitur in non faciēdo? Non credo. Obstat. n. regula. d. l. transigere, & l. iurisgentium. §. si paciscar. ſ. de pact.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quærit glos. Et not sing. istam glos. secundum Dyn. quòd sicut pœna applicanda fisco de consensu partium non poterit remitti, sic applicāda parti per fiscum remitti non potest, vt est gl. sing. in l. venia. C. de in ius voc. nec tamen hoc est verum quādo delictum consistit in faciendo, secus si omittendo, licet contra tenent bart. bal. & cyn. & vide glos. sing. in l. si vsusfructus. §. de præteritis. ff. de vsufr. quòd pœna legis aquiliæ non venit propter culpam in omittendo.

b Alex. ¶ Durum videtur. Vide bald. in §. si paciscar. qui est in l. iurisgentium. ff. de pact.

c Poma. De facili. Vide bald. l. si quis in conscribendo. in vlt. col. de pact. alex. l. transigere. & ibi Mod. C. de transact.

LEX III.

1 *Vasallus acriter vulneratus, si reliquit dominum in prælio, non tenetur.*

2 *Vasallus non adiuuans dominum omnino periturum excusatur.*

a **Si quis in graui.** a Dy. dicit notabile argumentum † pro vasallo acriter vulnerato, qui dñm in 1 bello dimisit, ꝙ nullatenus teneatur. Ad idem ỹ. de ope. liber. l. libertus qui. & l. j. §. tulisse. ſ. eo. Sed † quid si dñs erat omnino pe- 2 riturus quantuncunq; vasallus opem ferret. Videtur excusari, argumento l. si alius. §. est & alia. ibi, periturus. ỹ. quod vi aut clam. facit quod notatur in l. j. in fi. de iure emphyteutico. ſm Dyn.

ADDITIO.

a Bar. ¶ Si quis in graui. Et vide Bal. in c. j. quibus mod. feu. amit. x. colla. Et vide Bal. in c. j. §. si à me morte. de alie. feu. pat. & vide quod not. in tit. hic fini. lex Corra. & in cap. primo, §. porro. quæ sit prima causa benef. amit.

1 *Dictum iudicis, vel testis, in morte dicentis tulisse sententiam per pecuniam vel falsum deposuisse non præiudicat alijs.*

a **§. Si quis moriens.** a Assertio interfecti non probat. nisi probetur aliter mors illata, h. d. Gl. opp. ỹ. de bo. lib. l. qui cum maior. §. fi. & l. Paulus. §. j. de cur. fur. l. si furioso. §. j. nō soluit. Dy. dicit hic. quod pp verba defuncti pœna nō imponitur, vt hic, licet hr̄s, vel filius si accusat a præsum 1 pta calumnia excusetur, vt in cōtrario. ¶ † Item facit b ad qōnem, b aliquis assessor veniens ad mortem dixit se tulisse vnam senten- c tiam propter pecuniam. Vel aliquis dixit c se tulisse falsū testimo- d nium, an creditur? Et facit, ꝙ tale dictum non præiudicet d alijs Ad idem facit l. j. §. si quis filius. de Carbo. edic. & l. Seia. in prin. ſ. ad Velleia. tex. videtur in c. sicut. extra de testib.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Si quis moriens. an exculpatio defuncti aliquid operetur, vide Ias. in l. j. in prin. ff. de eo per quem fac. erit. Item quòd exculpatio offensi facit, quòd quis non possit torqueri, etiam quando essent indicia sufficientia, vide Iasonem in l. prima, ad finem. C. de lega.

Pom. ¶ Vide Bald. in l. j. in princ. C. com. de leg. & ibi Ias. alex. consil. 14. in tertio volum.

b Pom. ¶ Item facit. an stetur dicto notarij dicentis se scripsisse falsum instrumentum, vide bald. in auth. si testis productus dicatur. C. de test. licèt ang. voluerit quòd faciat indicium ad informationem iudicis, quia tunc non requirit iuramentum, vt est text. singularis in cap. primo. §. si duo. super verbo testium. de pace tenenda. Et adde tu Bald. in l. generaliter. C. de non numer. pecu. & vide quod ipse not. in l. hac consultissima. C. de test. & quod ibi ad eum not. Salyc. tenet cum bar. in l. qui falso. ff. de test. & vide quæ dixi in cap. cùm ecclesia. de poss. & quæ dixi in c. Rayn. de testamen.

c Poma. ¶ aliquis dixit. Vide Felyn. cap. sicut. in primo not. de test. & cap. literas. de præsumptionib. barbat. consilio tertio, in primo volumine.

d Alex. ¶ Non præiudicet. Si iudex in articulo mortis dicit se tulisse sententiam falsam, an præiudicet alijs. Et facit, an testis in articulo mortis possit examinari, ita quòd sibi credatur, de quo etiam dixi post bartol. in l. lege aquil. ff. ad legem aquil. & not. bald. de pace Constantiæ. in versic. vasalli. Et ad dictum bald. quòd credatur iudici, vide imol. in cap. j. de arbitr. bene facit l. quod Herennius. §. Caia. de euictio. & in l. ab executore. de appel. & l. si quis decurio. C. de fals. & quia vni testi aliquando creditur. l. Theopompus. de dot. præleg. l. quicunque. de ser. fugit. l. in dona. C. de dona. quid in teste, qui in vltimo mortis articulo dicit se falsum testimonimm dixisse, dicit bald. in auth. si testis productus dicatur. C. de testib. quòd non nocet, per id quod habetur hic: vide bald. post bar. in l. generaliter. in vlt. not. C. de non num. pec. Quid si moriens dixit, non fui vulneratus à Titio, vide sing. bald. in l. j. in versi. depone testator ita dixit. circa vlt. col. C. commun. de lega.

1 *Vasallus non tenetur iuuare dominum iniuste præliantem.*

2 *Villa quæ tenetur ex forma statuti capere malefactorem, non tenetur capere occidentem bannitum, qui poterat impune occidi.*

Syndicus denunciare debet occidentem bannitum, qui etiam licite poterat occidi.

1 **§. Si maritus.** Dyn. allegat † hunc §. ꝙ vasallus a non tenetur adiuuare dominū iniuste præliantem. De quo habes in c. domino guerram. x. colla. in tit. hic finitur lex, 2 &c. Ego induco ad qōnē, † Villæ & castra comitatus tenentur capere malefactorem, aliquis occidit malefactorem, qui potest impune offendi. Certe non tenetur villa si non cœpit. Casus est hic. Dices tu, hoc est contra illud, quod determinas ī l. fi. §. Diuus. ỹ. de publi. per quem §. dico, quòd syndicus habet denunciare de occi- b sione banniti, licèt potuit impune occidi. Sed respondeo, b denūciatio fit ad cognitionem vnde debet denunciari. Non. n. syndicus est iudex. Sed iudex debet cognoscere. Ad idem l. de pupillo. §. meminisse. vers. toties. ỹ. de ope. nou. nun. sed capere fit ad executionem. Vnde si liquebit executionem non debere fieri de maleficio, villa non tenetur, vt hic.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Vasallus. De vasallo qui tenetur capere malefactorem, vide Bar. in l. j. §. accusationem. ad Turpi. & in l. fi. de publ.

b Sed respondeo. Vide Ange. de Arer. in tract. malefic. in vers. necnon ad denunciationem ministralis.

§. Si cum omnes. Licet seruo vni ex dominis gratificari. h. d.

§. Subuenitur Argumentum pro castris comitatus, vt nō puniantur, si de nocte non exiuerūt ad capiendum committentes maleficium extra castrum, cū esset clausum castrum, & claues non tenebantur per eos: aliàs secus.

§. Surdus. a Argumentum ꝙ si duo domini habent domos vicinas, & introitum habent per diuersas stratas, quòd non dicantur vicini. Est. n. aliud impedimentum, quam impedimentum longinquitatis.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Surdus. Facit iste tex. ad q. de qua in l. diuus. de in inte. rest. & facit l. j. §. inuitum, & quod ibi not. ſ. de postu. scilicet, an statutum puniens delinquentem, comprehendat mutum.

1 *Opem præstans post maleficium commissum qualiter teneatur.*

§. Si quisquam. Qui defendit vnum ex seruis malefactoribus, videtur esse noxius criminis. h. d. 1 Dicitur hic in tex. † ꝙ qui præstat auxilium malefacti post maleficium commissum ad euadendum, videtur dare auxilium ad maleficium committendum. Et hoc videtur tenere Alber. de Gand. in libello suo. Sed hoc non dicitur hic: sed dicitur quod qui celauit, punitur ex hoc crimine ꝙ eum celauit, ac si reus esset: nō ꝙ puniatur tanquam auxiliator. Et speciale hic, aliàs præstans ipse opem post maleficium commissum punitur mit ius l. raptores. C. de rapt. virg. Dixi in l. in fur. §. ope. ỹ. de fur.

1 *Statuto stante quod quicunque denunciauerit homicidam, habeat certam quantitatem, an istud præmium debeat consequi particeps criminis.*

§. Si ex stipulatu. Istū §. prosequere, vt in gl. ibi pro præmio. facit ad q. facta est lex ad capien- 1 dum committentem maleficiū extra castrum cū esset lex, † ꝙ quicunque denunciauerit homicidam hēat certam quātitatem: vtrū istud præmium debet cōsequi particeps eiusdem maleficii, si aliū denunciauerit cum quo maleficium cōmisit coniunctum? Hic vr̄ a casus a ꝙ sic, vt præmiū consequatur, & pœnā euitet: in contrariū est tex. in l. 4. circa fi. C. de cond. ob tur. cau. Ad hunc §. rñ. ꝙ hic seruus non erit particeps eiusdem criminis, immo minus deliquerat, s. non præstando auxilium domino quod delictum facilius remittit, vt ſ. l. prox. & l. j. §. impubes.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Hic videtur casus. Et vide Bar. in d. l. idemque. §. fi. & Bal. in l. j. C. eodem.

1 *Statutum quòd capiens bannitum habeat certum præmium, si homines villæ qui ex forma alterius statuti traxerunt se ad rumorem quem faciebant, volentes capere bannitum, illum cœperunt, non habebunt præmium.*

2 *Præmium quod debetur capientibus bannitos, non datur officiali, nec familiæ capienti ex bannitum.*

3 *Capiens bannitum ignoranter, non habet præmium.*

4 *Statutum, quod forensis non possit acquirere, non comprehendit illum, qui habet præmium virtute alicuius reformationis.*

5 *Fuga sola non est sufficiens probatio malefici.*

a **§. Vtrum** a Non videtur vindicasse, qui non vltro vindicauit, & fauore publicæ vtilitatis, generalis locutio non recipit restrictionem de habilitate personæ. h. d. Principium b huius §. b facit ad multa. Statutum † est hic, ꝙ qui cœperit bannitū 1 habeat certum premiū: aliud statutum est quod homines cōitatis debeant se trahere ad rumorē, & capere malefactores, & bānitos. Contigit, ꝙ quidā iuit ad capiendū bannitū, cū bānitus effugeret releuauit rumorem, alij rustici hoc audiētes traxerūt, & cœperūt bannitum, an debeāt habere pmiū. Hic est casus ꝙ nō, ꝙ nō vltro traxerunt se, sed incitati, & sic incitatus capiens, per hunc §. nō habebit, quia non cœpit vltro. Et aduerte diligenter, ꝙ istud quod requiritur vltro, excludit eum, qui incitatus est incitatione facti, & quasi quadam coarctatione causatiua, vt suprà, dixi, & patet in

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Vtrum Bar. in l. nulla. C. de dela. lib. x.

b Barb. ¶ Principium huius §. Et vide bar. in l. nulla macula. C. de dela. lib. x.

Parif. ¶ Vide Com. consil. 14. inci. statutum dictat.

a in tex. Item eadem ratione excludit illū^b qui coactus est coarctatio b ne iuris. ¶ †Et ex his infero quod premiū, quod debetur capiētibus bannitos, non debetur officialibus, vel familiæ Potestatis capientibus. Non. n. vltro faciunt, sed ex necessitate eorum officij, φ est purgare prouinciam malis hominib⁹ l. congruit. de off. præsi. ergo nō vltro, & sic nō habebit pmiū, vt hic. Prætereaq gratis facere tenetur, si pmiū accipit, turpiter facit. l. si. de cōd.^c ob turp. cau. ¶ Item quod dixit vltro, excludit eos qui casu fortuito capiunt relegatos: ideo qui capit^d bānitum ignorans† eum bānitum, sed repertum in delicto leui, non debetur ei præmium concessum capientibus: quia non vltro, sed casu fortuito fecit, vt hic. Pro hoc ratio, quia conditio potestatiua debet impleri à sciente, non fortuito. l. 2. de cōdi. & dem. sed hic est conditio potestatiua, si ceperit, hoc est, si spōte cœperit. Et sic videtur tex. in l. si is qui ī aliena. §. quod si seruus. ĵ. de acq. re. do. Venio ad fm responsum hic† est statutum, φ alienigena nō potest hic emere possessiones, deinde facta est reformatio, φ qui dederit tale castrū, debeat habere tale podere à communi, quæritur an extraneus debeat habere? Et videtur φ non, quia statutum^f debet intelligi de habili ad habēdū. l. vt gradatim. §. & si lege. de mu. & hono. In cōtrariū est casus hic. Cum. n. hoc vtilitatem publicam respiciat, non recipit restrictionem ex habilitate personæ. Et ad hoc inducitur in simili per Gul. in l. si filiusfa. š. si certum pet. Dixi in l. omnes populi. in materia interpretationis restrictiuæ, de iust. & iure. ¶ Venio ad vers. de his. iste ver. intelligitur de his qui manumissi sunt sub cōditione, vel qui aufugerunt, vt š. eo. l. j. §. serui appellatione, & §. sed in eo. & qd ibi dixi. ¶ In §. prox. de his qui, &c. Declara vt dixi. š. l. proxi. & l. j. §. sed in eo. non tamen† intelligas hic, φ sola fuga sit sufficiens probatio maleficij, vt š. eo. l. j.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Item eadem. Et vide Bal. in l. 2. C. de ope. lib. & quæ ibi not.
b Alex. ¶ Excludit illum. Vide Bal. in cons. inci. statuto ciuitatis Perusij cauetur, quod receptans bannitum vbi tenet contrarium, & pulchre loquitur, vide Ang. de Are. in tract. malefi. in ver. necnon ad denunciationem ministralis. & in vers. quæro de quæstione. Et quid si bannitus capiat bannitum, an debeat habere præmium, vide Bald. φ sic in l. rogasti. in prin. ff. si cer. pet. & in l. j. C. de preci. imp. offer.
c Alex. ¶ De cond. Facit pro hoc tex. in l. 2. de ope. lib. vbi etiam Bal. & an hoc statutum cōprehendat occidentem ad sui defensionem, an comprehendat ignoranter occidentē bānitum, vide hic Moder. & quod no. Bal. in l. j. ff. de legi. & Ang. in l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. vide sing limitationem Bal. in l. ab hostib. §. si vero vxorem. & vide no. per Mod. in c. de hoc. de simo. & ad Barb. hic. vide tex. & vide Bal. in c. in ecclesiis. de cap. mo. & vide Bar. in l. genero. de his qui no. infa. & Bal. in l. si quis hæredem. in prin. q. de inst. & substi. & vide Bal. tenentem contrarium in d. l. genero. & sequitur Ro. hic. Vide Ang. de aret. in tract. malefi. in vers. fama publica præcedente, & ibi etiam quod de bannito occidente alium bannitum.
d Barb. ¶ Ideo capit. & vide bar. in l. j. ĵ. de cond. & demon. bal. in l. si quis. C. de inst. & subst. vide bal. contra l. genero. š. de infa.
e Alex. ¶ Secundum responsum. Et per istum vers. vide quæ dixit elegāter bal. in l. cum mulier. so. mat. & ibi refero, in fin. j. char. vbi etiam refero aliud not. dictum, quod per istum tex. posuit bal. in l. j. ad fi. C. de preci. imp. offe. & in l. libertas. C. de sta. ho. & vide Petr. de anch. in c. canonum statuta. vers. quæro vlterius. de constit.
Poma. ¶ adde φ istud statutum non procedit si sibi daretur in dotē res immobilis, quia illam posset retinere. ita barb. inter cons. alex. in cons. vlt. inci. domini Dei, in 4. vol. alex. cons. 113. in 4. vol.
f Paris. Quia statutum. Limita vt per alex. in l. si ab hostibus. in prin. ff. so. mat. & in inferiori vers. est casus in contrarium, vide ias. in l. j. C. de sacros. ecc.
g Poma. ¶ in contrarium. Pro hoc facit in simili dicit bald. in l. 3. C. qui accus. barb. cons. 19. quem vide.

§. Quod ad causam. Hic Iurisconsultus intrat aliā materiam. Supra expeditū est de quæstione & vindicta seruorum qui dominū nō iuuerūt: & de præmio eorum qui malefactores indicauerunt: hic ponitur vnū edictum in quo prohibentur testamenta aperiri, recitari, vel describi, vel hæreditatem adiri, sub certa pœna, ante quæstionē habitam de morte defuncti, & contrafacientibus pœnam imponit. ¶ No. prohiberi principaliter tria, & per consequens quartum. s. aditionem hæreditatis. ¶ Quæro, quæ est pœna contrafacientis? Dic, vt in gl. Et aduerte, φ hic tenet opi. Hugo. sed in l. in cognitione. ĵ. eo. se non firmat, vt ibi dicam. ¶ Quæro, si aperuit, vt sciret an hæres esset? Glo. dicit φ non videtur dolo malo facere. Aduerte ergo, φ loquitur in nesciente se hęredem, ea scientia intelligo quæ sufficit in aditione hæreditatis, vt dixi in l. is potest. de acqui. hæred. Si. n. scit, & aperit, præsumitur quòd dolo faciat. leg. propter veneni. §. neptis. ĵ. eod. Si ignorat, non videtur dolus, sed cupit scire vtrum ad eum vindicta pertineat, vel non. ¶ Oppo. de leg. j. §. occisorum. suprà eo. Dic vt in glo. scilicet quòd hæc secundum illam intelligitur.

§. Si quis ignorans. No. φ hæc iuris ignorantia excusat. Vide Dy. in l. iuris ignorātiā. de reg. iur. lib. 6.

a §. Si quis tabulas. ^a Facit ad q. Episcopus fecit contradictionem, φ quicunque literas alterius aperit, sit excommunicatus: modo quidam traxit illam chartam quę claudit literam, non tamen aperuit literam, nec legit, an sit excommunicatus? Et videtur quod non per hunc §.

ADDITIO.

a bar. ¶ Si quis tab. Et vide bal. in l. Titio cum esset, ad Muni. Quid de tardante præsentare, vide text. in l. fi. C. de tabu. & de falsificante literas, vide tex. no. in c. ad audientiam, de crim. fal.

a §. Si alius. ^a No. φ qn̄ lex requirit plura facta ad pœnam imponendam, non requiritur concursus omnium sed sufficit alterum esse factum. Simile in l. j. ĵ. ad l. pompe. de parri. & l. j. š. de his qui no. infa. tamen hic melius declaratur.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si alius. Hoc procedit, nisi vnum veniat ad qualificandum alterum. Bald. in l. j. suprà. fam. ercis.
Alex. ¶ Si alius. Vide Bald. & Ang. hic. & in l. j. suprà. de infam.

§. Non tantum. Dicit tex. ne hęres. No. rationem edicti positi. š. §. quod ad casum. No. licèt ibi non sit prohibita expresse hęreditatis aditio, tamen prohibita intelligitur, vt hic, & ibi no, in glo.

1 *Hæreditatem delatam qui non adit metu pœnæ legalis, transmittit.*
2 *Probari quomodo poterit, φ quis metu senatusconsulti non adiuit.*
3 *Impedito aliquid implere succurritur.*
4 *Causæ si duæ concurrunt, vna quæ prodest, altera quæ nocet, quæ attendatur.*

a §. Eleganter. ^a Si hęreditas metu pęnę huius edicti non adeatur, si interim hæres decedat, transmittit. 1 Secus si pp aliud impediret adire. h. d. cum vers. seq. No. † casum, in quo hr̄ditas nō adita trāsmittitur. De quo in l. ventre. š. de acq. hær. Sed circa hoc † q̄ro, qūo poterit ꝓbari, quod metu senatuscōsulti non adiuit. R̄n. statim cum sciuit defunctū mortuū, nec est aliud impedimentum, tūc p̄sumo φ nō adiuit metu senatuscōsulti. l. pp veneni. in prin. & §. j. ĵ. eo. ¶ Secundo not. † φ succurritur ei, qui impeditus est quid implere. De quo in l. in testō. de cōdi. & dem. ¶ Tertio no.^b † φ qn̄ concurrūt duæ causæ, quarum vna prodest, & alia nocet, inspicimus id quod nocet. l. qui posthumus. in fi. ĵ. e. Ad hoc opp. de l. iij. §. si quis palam. ĵ. de iure fisc. Gl. non soluit. Dic, qn̄cunq; causa, quę prodest, est potentior, ita φ offuscat & perimit illam quę nocet: & tunc inspicimus quod ꝓdest, vt in l. contraria. Ibi. n. quis reliquit clam, & palā, & eo ipso φ relinquitur palam tollitur clandestina, ideo illa inspicitur: hic vero causa, quę nocet, est potentior, non. n. pōt dici, φ propter metum edicti omisit aditionem qui si adire vellet, non posset alio impedimento subsistēte, sicut tāgitur in gl. in l. si vir. ĵ. pro donato. & ibi plene dixi. De hoc tangitur per Dy. in c. possessor. de reg. iur. lib. vj. Secundo opp. gl. de l. emancipatum. §. fi. de senato. Solu. Ibi erant duæ causæ quarum nulla nocet, sed vna prodest, alia nō, ideo inspicitur id quod prodest.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Eleganter. Adde quòd iste tex. habet locum etiam in transmissionibus legatorum conditionalium, secundum bald. in l. j. C. vt act. ab hæred.
b Poma. ¶ Tertio no. Vide Ias. in l. si arrogator. ff. de adop.
Paris. ¶ Limita istam reg. non procedere in seruitutibus, quia in eis attenditur causa quæ prodest. l. si communem. in princ. ff. quemad. ser. amit. Item pro alia limitatione vide quę scripsi ad bart. in l. si donatione. C. de collat. & in l. edita. C. de eden. ad reg. quòd quando concurrunt duæ causæ, quarum vna prodest, altera nocet, attenditur illa quæ nocet. text. est in l. Pedius. §. j. ff. de arbit. in l. j. §. si à pupillo. ff. de vsucap. l. cum pater. §. Mæuio. ff. de leg. 2. l. auia. §. j. ff. de cond. & dem. Fel. in c. fi. de excep. & omnino in c. 7. de re iud. pro regula vide Ias. in l. si arrogato. de adop. Limita, nisi causa quæ prodest, reducat nos ad ius commune. Item limita, nisi cum causa quæ prodest, concurrat validitas testamenti, quæ est fauorabilis, vide Ias. in l. 3. col. vlt. C. de inof. testam.

LEX V.

a Necessarios. ^a Pœna quę imponitur extraneo adeunti, imponitur necessario se immiscenti.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Necessarios. Not. hic probari, quòd suus ante aditam hæreditatem, dicitur suus nudo nomine. de quo in l. necessariis. suprà, de acq. hæred.

§. Non aliàs. Non aliàs publicabuntur bona, nisi aditio contra edictum sit secuta. h. d. Et not. pro opi. Hugo. ad id quod dicam in l. in cognitione. ĵ. eo. &c.

§. Vbi quis. In occiso clam, non habet locum hoc edictum.

LEX VI.

a Et si certus. ^a Opp. C. de accusa. l. fi. Sol. hic est principalis criminosus. q. d. principalis potest torqueri, vt indicet occisores, vel accessores. i. mandatores, auxiliatores, & similes: secus de alijs participibus, vel coæqualibus. Vel verius, sibi ponitur regula, hic est casus specialis, vt ibi notatur.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Et si certus. Not. hic probari secundum Bal. sententiam Cyn. in l. 2. C. quor. appel. non recip. quòd cum certum est quem commisisse delictum, vlterius torqueri nō debet.

1 *Mortuus præsumitur, qui non reperitur.*

§. Si vnus. Serui possunt torqueri pro dn̄o nō comparente, sicut pro mortuo. h. d. Quod ergo dicitur. š. eod. l. j. §. item illud. quod liquere debet dominū esse occisum, vt possint torqueri serui: subaudi, vel non comparere dn̄m liquere debet. Not. arg. † φ qn̄ aliquis non reperitur præsumitur mortu⁹, ita quod potest perueniri ad torturam. Non dico, quod hoc sit plena probatio, de probatione mortis habuistis in l. ij. §. si dubitetur. ĵ. quemadmodum testamen. aperian.

LEX VIII.

Senatusconsulto Pisoniano.

§. Si filiusfam. Ex quibus causis extraneis aufertur hęreditas, ex eisdem causis castrense peculium in commissum cadit. h. d.

LEX IX.

Cum fisco. Ad fiscū trāseunt bona cū onere legatorum. h. d. No. qd̄ dicit caduca, & sic innuit hæreditatem non esse aditam, quod dicā in l. si sequēs gradus. in prin. ĵ. eo.

LEX

LEX X.

Si exhæredatus. Not. ex prin. ꝙ ex futuro euentu declaratur vtrum serui deliquerunt, vl' nō. ¶ Cōtra hoc, vr ꝙ volūtas & propositum faciūt maleficiū, nō futurus euētus penitus extraneus. l. iubemus, in fin. C. de test. & l. sed si vnius. in prin. ꝟ. de iniurijs. Sol. hæreditas iacēs repñtat psonam defuncti. l. mortuo. de fideiussori. ergo serui hr̄ditarij videbātur esse defuncti. Vere ergo deliquerunt, quia filiū defuncti nō iuuerunt. l. j. §. dñi. s̃. eo. Vnde futurus euētus nō facit delictum quod non est, quia vere erat: sed bene pōt facere, vt quis ꝯsequatur impunitatem talis delicti, quia fingitur non fuisse, per hoc apparet intellectus seq. versi. si vero irritum, vere. n. serui erāt filij, eo modo quo serui patris, dicuntur filij. vt d. §. dñi. quod sufficit ad hoc senatusconsultum. Non. n. posset facere quod hodie fingitur retro fuisse filius, vbi filius non est, & sic deficit extremum a quo. l. huic scripturæ. s̃. ad l. Aquil. Non habetis hic alia.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Sol. Et facit an si quis est ciuis ex priuilegio, intelligatur ciuis quo ad omnia, bart. in l. iij. §. emancipatus. de contratab. Et si nobilis, qui desiit esse nobilis, an quo ad omnia sit ignobilis. vide bart. in l. j. C. de infam. lib. x.

LEX XI.

Idemque erit. Dic, vt dixi in l. j. §. sed in eodem. s̃. eodem.

LEX XIII.

1 *Apertura testamenti sola ante vindicatam mortem defuncti, an inducat publicationem hæreditatis.*

2 *Accusatio occisorum domini, an finietur quinquennio, & ex sola accusatione deueniatur ad publicationem bonorum.*

3 *Hæredi propter inultam mortem defuncti bona quomodo auferantur.*

4 *Delicta quæ omittendo committuntur, tunc dicuntur perfecta, quando transiuit tantum tempus quod potuit impleri, & non impleuit.*

5 *Statuto stante, quod pater teneatur soluere condemnationem pro filio, an sufficiat filium esse condemnatum.*

a In cognitione. a Lex ponit practicam totius istius materię. Ad euidentiam debetis scire, quòd hr̄ditate adita ante vindicatam mortē defuncti, nec habita qōne de familia, accusant occisores, & sñia lata ꝯ occisores habet effectum, qa hr̄ditas ꝯfiscatur. Hoc p̄misso veniamus ad casum. Accusatio facta ꝯ occisores hēt effectum ꝯfiscationis bonorū ꝯ hr̄des extraneos intra quinquennium, ꝯ eos, qui morte defuncti possent de parricidio teneri semper. h. d. s̄m gl. Opp. quod † pp solam aperturam non publicabūtur bona. l. necessarios. §. nō alias. s̃. eo. Sol. Hugo. hic addebat. aperti testamenti, & hęreditatis aditæ. Io. & Azo intelligebant simpliciter, Glo. hic non firmant: sed in l. si ea. C. eo. tit. tenēt opin. Hugo. Item tenent in l. iiij. §. quod ad causam. s̃. eo. quod est verum, quia casus est in d. §. non alias. † Opp. ꝙ ista b accusatio non finiatur quinquennio, sed xx. annis. C. de Fals. l. querela. Timore huius ꝯrij sunt hic duæ lect. Prima, quòd hic heredes accusantur directo de eo quod aperuerunt tabulas, & hæreditatem adiuerunt, & fertur sententia confiscationis bonorum quæ accusatio finitur quinquennio: vel contra propinquos durat semper, vt hic. ¶ Examinemus istam lec. Ex hac lect. habes, ꝙ ad confiscationem bonorum deuenitur per accusationem factam de hærede. Et hęc erit practica huius legis s̄m istos. Quod bene dicant, probatur s̃. eo. l. necessarios. §. j. vbi dicitur ꝙ bona publicantur, & sic non sunt publicata ipso iure, nisi sententia sequatur. Pro hoc l. pe. ꝟ. eod. vbi dicitur, quod de hoc accusantur. ¶ In contrarium facit, si esset accusatio, ageretur causa coram præside, non coram procuratore Cæsaris. l. j. C. vbi caus. fisc. Sed ista causa agitur coram procuratore Cæsaris, ergo non est accusatio, sed est quæstio bonorum simpliciter: ista est vera. Probatur per l. Caius Seius. ꝟ. eod. Si verò esset accusatio vera, in pœnam fieret publicatio, & morte extingueretur crimen, quod c est falsum, vt ibi. Contra hæredes ergo agitur petitione hæreditatis. l. j. C. de his quæ vt indign. & ibi not. quod intelligo, vt infrà dicam. Non obst. §. non aliàs. quem intelligo ibi, publicantur. s. per legem sequuta sententia contra homicidas, vel non sequuta, vt ꝟ. dicam. Non obst. l. pe. ꝟ. eod. quia intelligo accusare impropriè. s. agere. Simile in l. qui accusare. C. de eden. ¶ Ideo gloss. legit alio modo prout vobis posui in summario. & ideo exponit glo. in cognitione, id est, accusatione contra homicidas. Ista lect. & expositio non videtur congruere literæ, quæ dicit, in cognitione aperti testamenti: sed homicidæ non accusantur de aperto testamento, sed de homicidio. Sustinendo gl. potes dicere, vt gloss. in cognitione, id est, delatione, quæ fisco fit de bonis homicidæ iam puniti. Sed hæc etiam non videtur vera, quia delatio potest fieri in quadriennio homicidis punitis à die delationis factæ fisco: vel intra xx. ann. l. intra quatuor. & l. in omnibus. infrà, de diuer. & tēp. præscr. & s̃. tit. prox. l. qa autē. §. nō simpl'r. Expone ergo in cognitione, hoc est, in accusatione ꝯ homicidas, p quā peruenit ad cognitionē aperti testamenti ex senatuscon. Et sic sustinemus lect. gl. q̄ cōiter tenet. Sed hæc lect. non vr ꝯgruere literæ. Nā pōt esse, qd occisores nō reperiētur, & tūc nō debuerūt tabulæ aperiri, & hr̄ditas adiri anteq̄ haberet qō de familia. l. 3. §. qd ad cām. s̃. d eo. Lect. gl. procedit qn ꝯ hr̄dē agere: quia necē defuncti nō vindicauit: Sed hic agitur, qd tabulas aperuit, & hr̄ditatē adiuit ante sumptā vindictā q casus non est hic, ita sentit gl. in l. Caius Seius. ꝟ. eo. Lect. tñ q̄ hic ponitur p gl. cōiter approbata est, & ideo eā teneamus. Et pro eius declaratiōe est † videdū. Q ñq; tractat de auferēdis bonis hæredi pp inultā mortē defuncti: & tūc hæc erit practica, quia primo dēnt accusari occisores si viuunt, & sñia lata ꝯ e eos intra qnquenniū hēt effectū ꝯfiscādorū bonorū ꝯ hr̄des: vel si hr̄des essent ꝓpinqui, ppetuo, vt hic s̄m gl. & l. j. C. vbi causę fisc. Sed ꝯ hæredes agitur homicidis cōdēnatis per petitionē hr̄ditatis, & sic est causa ciuilis. l. j. C. de his quæ vt indig. & tunc hæredes f dicentur esse negligentes, f quando transiuit tm̄ ꝙ commode potuerunt accusare, & non accusauerunt, vt not. l. j. C. de his quæ vt 4 indi. Quod no. † pp delicta quæ committuntur in omittendo ꝙ tunc dicantur esse perfecta qn̄ transiuit tm̄ tps ꝙ potuit impleri, & non est impletū: nec expectatur quod transeat tps quo desinat posse fieri sicut in ꝯctibus. l. ita stipulatus. ꝟ. de ver. ob. sed est sicut in vltimis voluntatibus, vt ibi patet. Quandoque tractatur de auferendis bonis hæredi pp apertum testm̄, seu aditam hæreditatē, ante qōnē habitā de familia & sumptum supplicium: & tūc si occisor est certus, erit idem ꝓcessus qui dict⁹ est suprà. s. quia primo accusabitur occisor, & sñia hēbit effectū ꝯfiscādorū bonorū, &c. vt hic. & l. & si certus. eo. Si vero occisor erit incertus tunc directo agetur ꝯ hæredem p peti. hær. pp negligentiā suā corā ꝓcuratore Cæsaris. d. l. si ea. C. eo. sicut ageretur si occisores essent mortui, ita qd nō possent cōdēnari. l. j. C. vbi cau. fisc. Facit ꝟ. de Carbo. edi. l. 2. Nec obst. l. si ideo. C. eo. vbi hæres nō punit si malefactores non possent inueniri: qa verū est qd nō punitur pp inultā mortē defuncti: sed bene punitur pp tabulas apertas, & pp hæreditatem aditā festināter. ¶ Op. quod hæres nō puniat in amissione hæreditatis, sed in cētū aureis. l. lege Cornelia. §. fi. ꝟ. e. So. ibi aperuit testm̄ nō autē adiuit hæreditatē. Et aduerte, qa illa actio q̄ dat ad centū aureos, est popularis. d. l. j. in fi. ideo nō est necesse quod expectet qnquēniū, immo finitur anno. l. fi. ꝟ. de popu. act. Ita intelligit Dy. gl. quæ ē hic in prin. q̄ dicit actionē in factū in cētū aureis nō finiri quinquennio. ¶ Vltimo vides hic, qd sñia lata ꝯ occisores hēt g effectū cōfiscādorū bonorū ꝯ hr̄des. Quod induco ad qōnē de 5 statuto hui⁹ ciuitatis, quo † cauetur, quod pater teneatur soluere condemnationē pro filio vsq; ad legitimā, an sufficiat filiū condēnatum esse. Quā quæstionē disputaui, & posui eā in l. cū filius. in prin. ꝟ. de verb. ob. vbi tangit Dy. & est ī prima op. quam feci s̃. vbi dixi quod gl. tenet opi. Hugo. in d. l. si ea, &c. Et adde vt ꝟ. ad treb. l. Marcellus. §. fi. sed ille §. multum facit pro opi. contraria. Sed respōde, vt ibi per gl. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

Barb. ¶ In cognitione. Et no. hic de dictione semper, & quandocunque, Bal. in l. j. so. mat. & no. sing. ex ista lege ꝙ accusatio contra homicidas durat spatio xx. ann. l. querela. C. de Fal. sed quo ad confiscationem bonorum durat quinquennio.

Barb. ¶ Op. quòd ista. Et vide gl. in l. j. C. eo. & Bal. ibi qui alleg. Inno. in 6.

Alex. ¶ Est falsum. Idem tenet Bar. in l. j. de priua. delict.

Poma. ¶ Lect. gl. Et an sententia lata contra occisores præiudicet hæredi quo ad confiscationem. vide Bal. C. vbi cau. fisca. in l. j. in finalibus verbis.

Alex. ¶ Contra hæredes. Et an isti hæredes possint purgare moram suā. vide ang. & Imo. in l. si insulam. de verb. ob. in v. fallen. regulæ affirmatiuæ.

Poma. ¶ Vide Barb. conf. 50. in 2. vol. alex. conf. 19. j. vol. Barb. conf. 7. 2. vol.

Alex. ¶ Negligentes. Vide quæ dixi post Bar. in l. ita stipulatus. de verb. ob. in 2. apostil.

Alex. ¶ Contra hæredes. Sententia lata contra occisorem, habet executionem paratam contra eius hæredes, vt not. Bal. in l. j. C. vbi caus. fisc. & hic per Rom. & late per Bal. in l. j. C. quib. res iud. non nocet.

LEX XIIII.

a Excipiuntur. a Impubes qui non iuuat dominum, non tenetur senatuscōsulto, nisi in eo tria cōcurrant, quæ exprimit hęc lex. h. d. Not. casum, in quo impuberes non excusantur à delicto commisso in nō faciendo, & eadem ratione videtur vbicunque dolus impuberis, euidentissime arguet, sicut fiebat hic.

ADDITIO.

a poma. ¶ Excipiuntur. Et no. istum tex. secundum Bal. quando dicitur proximus pubertati pupillus in delictis, vide eum hic.

Alex. ¶ Et not. istum textum meliorem de iure, secūdum hoc facit quod not. bal. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in l. nō solum. in prin. de excusat. tuto. & de hac dictione, vide tex. in l. 3. §. ex contrario. de acq. poss.

LEX XV.

1 *Frater si occidit fratrem, an bona deueniunt ad fiscum, vel ad filios occidentis.*

Si sequens. Fiscus succedit in locū hæredis indigni, & pręfertur substituto etiā necessario, & nocet vindicanti. h. d. ¶. Gl. format hic no. q. Hæc lex sine dubio ꝓcedit si institutus in primo gradu adiuit: quia p aditionē extincta est substō. l. post aditā. de impub. & aliis subst. Sed si institutus nō adiuit, quid iuris? Dicūt quidā, nō esse idē, sed substitutū pręferri fisco. Io. dicit idem. opi. Io. est vera. Vide tex. in l. in seruitutem. §. ei q. de bo. libe. & l. cū fisco. s̃. e. quod ibi dicit, caduca: nā nō esset caduca si cēt adita hæreditas hoc videt sentire gl. ī l. eā quā. C. de fideicō. vbi dicit, ꝙ hæreditate nō adita bona auferuntur ab indigno, & trāsferunt ad fiscū cū onere suo. & hoc no. p gl. ī l. recusare. §. si filio, ad Trebellianū. Et si dicis, quare nō p̄fert substitutus q venit ex volūtate a defuncti, si prim⁹ hæres nō ē? R̄ndeo a postq̄ prim⁹ fuit negligens, est

ADDITIO.

a Alex. ¶ Respondeo. Cum opi. bar. hic transeunt Imo. & Pau. de Cast. in d. l. cum fisco. s̃. e. & Ro. hic. Et illud idem vult ipsemet bar. in l. j. in 4. q. prin. in primo effectu substitutionis vulgaris. vers. item quæro quid si hæres. s̃. de vol. & pup. vide quæ in hac materia dixi in l. accusare. §. si fisco. ꝟ. ad Treb.

est præsumptio quod in fraudē fisci nō adeat: ideo fiscus occupat ac si adita esset. Ex hoc puto, quod huic sub stituto sit dare remedium, quod anteq transeat tps negligentiæ primi hæredis, faciat sibi statui terminū ad hæreditatem adeundā, vel repudiandā, tunc ipso hærede repudiante ante negligentiam, transiret ad substitutum. Probatur in l. si ante quā. j. eo. & ibi dicā. Gl. format duo ɔ̄ria, quorum rōnem videre est difficile, & dic in primo priuatur, quia non adiuit hæreditatem defuncti: in secundo qa nō petiit tutorē: hic vero post mortem defuncti nō vindicauit. Sed pulchra est solutio Roge. quia vbique indignum, & ideo apponitur varietatis casus. Ista solutio bene demonstrat, non tamen varietatis rationē assignat. ¶ Quærit Dyn. † si frater occidit fratrem suum, an bona deueniant ad fiscum, an ad filios occidentis? Et Dyn. ponit melius illam quæstionem in l. cum ratio. in fi. j. de bo. dam. & ibi est casus, videbitis aliquantulum in l. i. & 2. §. fratres. j. tit. j.

CONCORDIA.

☞ ¶ Si sequens. Pro ɔcordia aduerte, datus erat substitutus vulgariter indigno, qui fuit institutus in testō, & institutus recusat adire, poterit ne fiscus hæreditatem adire, & substitutū excludere, sicut potuisset auferre instituto adeunte. Ita Bar. in l. j. in q. suis. ff. de vul. & pup. Alex. ibidem dicit Bar. sibi ɔ̄riari in hac l. si sequens. in prin. Tu dic Bar. in hac l. si sequens: tenet idem quod in d. l. j. nisi in casu speciali, quādo substitutus fecisset sibi statui terminum ad adeundum, sic in casu negligētiæ primi, &c. Et sic vr̄ facienda dr̄ia, an recuset expresse, an tacite per lapsum tpis, & ita pōt saluari. Posset & aliter solui si attendamus mentē testatoris. Ita sensit Alex. in d. l. j. in illis verbis, sed rn̄deri posset, vt s. rn̄di in alio articulo, &c. quia sic loquimur in casu, quādo testatori nō posset impingi fra⁹, &c. Possemus tenere cum secunda opi. Istud idem videtur tenere ipse Alex. in l. is qui contra. ff. de vul. & pup. subst.

1 *Marito nō vindicanti mortem vxoris occisæ aufertur portio dotis, quam debet lucrari ex forma statuti.*

§. Cum ex parte. [a] Ab indigno aufertur hæreditas & legatum, quicquid quocunque iure de bonis testātis mortis cā caperet. h. d. Eadem rōne dico, † quod ei, qui non vindicaret mortem occisę vxoris, aufertur illa portio dotis, [b] quam lucrari debet ex forma statutorum. l. ei qui. de his quę vt indig. Ibi cum dicit gl. vl. §. si quis autē nō implēs. Sol. ibi est in culpa, hic in dolo. l. propter veneni. §. neptis. j. eo. Vel istud delictum est maius illo. Vel aliter, ibi delictum committitur solū cōtra testamentum, & ideo perditur solum quicquid ex testamēto capitur, non aliunde: hic delictum committitur circa vindicandā mortem, ideo perditur quicquid causa mortis, capitur.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Cum ex parte. Et allegatur ꝙ statutum potest diminuere legitimam, & vide Bald. in l. cum lege. C. de epis. & cler. l. si. C. de bo. quæ lib. Cano. in c. Raynutius. de test.

b alex. ¶ Portio dotis. Maritus si non vindicat mortem vxoris, priuatur lucro dotis. adde Bar. in l. eum qui. j. de his qui vt indig.

LEX XVI.

Domino, Etiam seruus communis pro præmio libertatē consequitur. h. d.

LEX XVII.

1 *Interrogari in tortura quis debet de aliquo nominatim.*

2 *Testis an interrogetur de die.*

Prius. [a] Hic dicitur, prius, & sic innuit ꝙ peruenitur ad torturam non præcedentibus indiciis. h. d. ¶ Opp. [b] de l. j. in prin. j. de qōnibus Gl. dicit, hoc esse speciale. Contra no. s. eo. l. j. §. item illud. & j. de quæstio. l. j. Dy. hic approbat hanc gl. quod hoc sit speciale. ¶ † Opponitur ꝙ in tortura quis non debeat interrogari de aliquo nominatim. Gl. concedit. ¶ Op. s. de eden. l. j. §. ratio nes. Gl. dicit, ꝙ nihil facit, & bene. ¶ † Vltimo gl. inducit in arg. ꝙ testis est interrogandus de die. quod dic, vt l. testium. C. de testi. & ibi per doct.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Prius. Et vide gl. fin. in l. interrogari. C. de quæstio.

b alex. ¶ Op. Contrarium no. in l. j. §. item illud. s. eo. vbi gl. in fi. adde Bar. in d. l. j. in prin. ff. de quæst. & in l. vnius §. in ea causa. eo. tit.

LEX XVIII.

Ex inofficioso. Propter defuncti mortem non suspēditur querela inofficiosi testa. h. d.

LEX XIX.

Cum dominus. In familia quæ nō iuuit dn̄m, erit vindicta supplicium. h. d. ¶ Aduerte, quia tex. dicit, de ea sumitur supplicium, & sic sub nomine vniuersitatis loquitur de familia, & prout vniuersitas est non habet caput: & ideo intellige hic familiam pro singulis de familia, vt not. in simili quando vniuersitas delinquit, & punitur. l. metum. §. animaduertendum. s. quod metus cā. & l. sed si ex dolo. s. de dolo Qualiter autem puniatur pro delicto ex quō debet īferri mors, dixi in l. aut facta. j. de poenis.

LEX XXI.

Propter veneni. Mors clandestina ab extraneo illata aditionem non impedit, secus si à familia illata dicatur. h. d. Not. distinctionem huius legis. Gl. n. in l. cum fratrem. C. eod. distinguit sic, aut aliquis fuit occisus palam, & non potest adiri hæreditas. Aut clam, & tunc aut à familia, aut ab extraneo vt hic. ista est vera opin. Alij, vt Azo, non distinguūt clam, vel palam: sed solum a familia. vel ab extraneo sit occisus. Sed prima est vera, vt probatur in l. minor. in fine. & d. l. cum fratrem. C. eo. tit.

1 *Præsumitur in dolo qui scit factum, & facit contrarius.*

§. Nepotis. Ei, cui aufertur hæreditas, vt indigno pp dolum nō restituuntur actiones cōfusæ: secus si pp culpā. h. d. & est nota. §. Et no. etiam glo. ad quā sępe remittitur. Dic vt in gl. Not. ex † hac lege, ꝙ ille qui scit factum, si facit contra ius præsumitur in dolo. Quod maxime habet locum hic, vbi tractatur de acquirendo. l. si duo. & ibi no. s. de acq. hær. arg. tamē contra prædicta. s. eo. l. iij. §. si quis.

ADDITIO

a Pom. ¶ Ex hac l. Vide Old. cons 65. Fel. larē c. auilus. de præsumptio. Cæpol. cons. 29. in princ. & cons. 30. 3. col. Barb. cons. 67. j. vol.

§. Præsidis. In dubio nō videnī hr̄des indigni, si non ꝓuocauerunt. h. d. ¶ Op. C. e. l. minoribus. in fi. Soluit gl. hic trib. modis. Tu dic, ꝙ aut est certum, ꝙ sn̄ia est bene lata, & nō tenētur hr̄des appellare. Aut est certū ꝙ est male lata, & tenentur appellare. Aut est dubiū, & pręsumitur ꝓ sn̄ia, & nō tenentur appellare. l. Herennius. §. Caia. de euic. & ita loquitur hic. & ita quod dicit præsidis iniquitate intelligo non apparente, licèt in veritate esset. Sic ꝓbatur hic dū dicit tex. non defunctorie. i. non malitiose, & velo leuato. Nō. n. credebat male iudicatū. Eo autem casu quo dixi debere appellare, excusarenī pp inopiā. l. si procuratorē. §. ignorantes. s. manda. Et not. hic sm̄ vnam sol. alias dic, si tn̄ appellauerunt, prosequi tenētur. l. minorib⁹. C. eo. & hic no. Sed si aliquis appellat, an hæredes teneantur respondere? Certe indubitanter sic. l. minoribus. C. eodem.

LEX XXII.

Caius. [a] Causa ciuilis bonorū ɔtra hr̄des, occisoribus ɔdemnatis, non finitur decēnio, nec morte hr̄dis. h. d. ¶ Op. ꝙ quinquēnio pereat hoc ius ɔfiscādorū bonorū. l. in cognitione. s. eo. Soluit gl. tribus modis. Primus intellectus cōiter non tenetur, vt dixi in l. ɔ̄ria. de duobus alijs sol'onib. tene quā vis. Vl' dic, ꝙ ibi loquit post occisores ɔdēnatos, & vixit post decēnium: sed anteq̄ ɔdēnarentur sufficeret quinquēnium, vt in ɔ̄rio. & sic ɔcordat. ¶ Opp. extra gl. ꝙ actiones poenales non transeunt ad hr̄des. l. j. C. ne ex delic. defun. & l. j. in prin. de priua. delic. Sol. Quidam dn̄t illud verū in delicto cōmisso in faciendo, hic in nō faciendo, qđ est ridiculū. Dic quod hic nō est cā criminalis, licèt teneat de bonis applicandis fisco. Condēnatis. n. occisoribus, statim bona sunt confiscata, & fiscus agit petitione hæreditatis ad bona. l. j. C. de his quę vt indig. & hoc vult tex. hic. Cum. n. ista causa sit pecuniaria & ciuilis, ad hr̄dem trāsit. Si vero erat criminalis, quamuis pecuniaria ad hæredem non transiret. l. ex iudiciorum. de accus.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Caius. Vt not. sing. limitationem ad d. l. in cognitione. vbi dicitur, quòd quinquennio finitur, est verum ante accusationem factam, de homicidio secus, si facta est, quia tunc durat vltra decennium.

LEX XXIII.

Si antequam. [a] Ex cā ꝓ fideicōmissariū cogitur hr̄s adire ante vindicatam mortē. h. d. ¶ Quæro qūo pōt cogi adire, cū si spōte adiret, incidit in p œnam. Quid est hoc quod hic dr̄, in causæ cognitione vertitur. Nā posito, ꝙ ipse nō adiret, & mortem defuncti nō vindicaret, bona defuncti transirēt ad fiscum cū onere suo, [b] l. cū fisco. s. eo. & sic fideicōmissarius nō perderet fideicommissum. Sed rn̄deo, quod in causæ cognitione vertitur hoc, qa forte hæres non vult vindicare mortē, sed fideicommissarius vult. expedit ergo fideicōmissario, ꝙ anteq̄ hr̄s sit in negligentia, cōpellatur adire & restituere. Ex hoc. n. lucratur quartā, quam hæres deberet detrahere, quæ perueniret ad fiscum, si bona ad eum peruenirent. l. ij. in fi. j. tit. j.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Si antequam. Et per istam l. limitatur l. fi. ad fin. eo. tit. quòd non habet locum in coacto adire.

b Alex. ¶ Onere suo. adde dicit bart. in l. si sequens. in fi. princ. s. eod.

LEX XXV.

1 *Fuga sola quando faciat probationē maleficij plenam, & quando semiplenam.*

2 *Præmium quod statuitur denuncianti malefactores, si non exprimitur de quibus bonis soluatur, quomodo solui debeat.*

Lege Cornelia. [a] Pro quolibet seruo aufugiēte cōuicto ɔuincēti quinq; aurei de bonis cōuicti, si hēt, aliàs a fisco dantur. h. d. Diuide. Primo loquit, qn̄ qs conuincit seruos testō nō manumissos. Secundo, qn̄ cōuicit seruos manumissos testō. Secunda ibi, præterea. ¶ Opp. hic ī fi. dr̄, ex bonis damnati. s. §. px. dr̄, ex bonis defuncti, vel ex publico. Glo. soluit dicēs, ꝙ primo de bonis dānati, si non sufficiūt, tunc ex publico. Certe per hoc nō tollitur cōtrarium, qa s. dixit de bonis occisi, vnde Iac. de Are. exponit, hoc est ex bonis damnati. s. hæredis, q statim est dānatus in ɔfiscatione bonorum, eo ipso ꝙ seruus est dānatus. l. in cognitione. s. e. Dy. dicit, ꝙ primo hēat pmium ex bonis dānati, scdo ex bonis occisi, & si non sufficiūt, ex publico, vt in prin. & sic quod in prin. deficit, hic suppletur, qđ verum puto. Nam

ADDITIO.

a Alex. ¶ Lege Cornelia. Vide bar. in l. si quis id quod. §. in seruos, vbi allegat istam legem de iurisd. omn. iudic.

Nā in prin. loquitur qn̄ sunt ꝯiūcti serui manumissi, qui non pn̄t hr̄e aliqd, merito debēt hr̄e ex bonis occisi, vel ex publico. Secundū r̄n̄sum loquit̄ qn̄ est ꝯiunctus seruus manumissus, qui pōt hr̄e aliqd, iō dr̄ de bonis dānati. ¶ † Not. ex hac l. a ꝙ sola fuga b non ꝓbat maleficiū, nisi aliter doceat̄, vt hic in primo, & secūdo r̄n̄s. Ad idem. C. de rap. virg. in l. j. Gl. tn̄ in l. bonę fidei. C. de iureiur. & in l. admonendi. ff. eo. tit. dicit, ꝙ fuga facit semiplenā probōnem. Quod quātum ad hoc, dic vt dixi ī d. l. admonēdi. Alibi vr̄, ꝙ fuga facit plenam probōnē. l. desertores. de re mili. & l. cōsiliarios. C. de asses. & l. impuberibus. de susp. tu. doc. tangunt in d. l. j. C. de rapt. virg. Tu dic clarius, qn̄ fuga obijcitur alicui ꝓ crimine, tunc ꝓbata fuga probatur crimen. d. l. desertores. ꝟ. de re mil. & vidistis s̄. eo. l. j. §. cū dn̄s. Qn̄q; fuga obijcit̄ alicui ī probatione alterius criminis, vt crimen per se, & tūc qn̄q; est crimen solius suspicionis, & tunc fuga est plena probatio, quia facit quē suspectū. d. l. impuberibus. Qn̄q; est crimē, de quo requirit̄ probatio plena & vera de ipso facto, non de suspicione tm̄, tunc fuga realiter non facit plenā probationem, vt hic, & d. l. j. de rap. vir. & in corpore de exhib. & introd. reis. §. suscepto. Indicium tn̄ vel semiplenam probationem facit, vt in glo. in bonæ fidei. C. de iureiurando. & in l. admonendi. Fallit in casu vbi facit plenam probationem. d. l. consiliarios. C. de asses. ¶ † Facit ista in arg. quod si statuitur premium denuncianti malefactores, nec exprimitur vnde soluatur, debet intelligi c secundum formam huius legis, de bonis malefactoris primo, secundo de bonis eius ad cuius vtilitatem sumitur vindicta, tertio de publico. ¶ Item not. tex. hic ex vinculis causam dicat. &c. Simile in l. ij. ꝟ. de cust. reo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Not. ex hac l. & vide Sal. in l. admonendi. s̄. de iureiur. & ibi Ludo. & hic. Et an 1 carceratus pro delicto possit fugere salua conscientia, glos. ord. in clem. pastoralis. in ver. per violentam. de re iud. tenet quòd non. vide Pet. de Anch. in c. j. de iura. calum. & Ang. 2 in præalle. clem. pastoralis. vbi dicitur, quòd aut est notorium de delicto, & tunc peccat, aut occultum, & tunc non peccat, vide eum ibi omnino, & vide disputationē Flo. quæ in 3 cipit, inquisitus. vbi disputauit de illo Bono. condēnato, & fugiente cum vestibus vxoris.

b Alex. ¶ Sola fuga. An sola fuga rei probet, vel indicium faciat, habetur per ang. in c. veritatis. de dolo & contu. & adde quòd regulariter fuga non facit quem haberi pro cōuicto. l. j. C. de req. re. & l. vbi. C. de fals. & quòd faciat indiciū, tenet etiā Bar. in l. j. ff. de qō. Et an bannū faciat indicium veritatis, habetur per Bal. in l. j. C. de hær. insti. De materia hac vide per Io. and. in addi. Spec. in tit. de præsumpt. §. 2. vers. violenta. adde casum not. in 1 quo fuga plene probat, in auth. vt nulli iud. §. si vero accusatus. collat. ix. & theoricā Bar. hic limita, vt no. per eum in l. j. ꝟ. de bo. eo. & vide tex. in l. quid autem. de li. ca. & hic adde Imo. in l. interesse. de acq. pos. vide ang. de aret. in tract. malef. in ver. fama publica. Paris. ¶ Sola fuga. Vide ad Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur.

c Decet intelligi. Si statutum dicit, quicunque primo accusauerit malefactorem, habeat tantum, de quibus bonis habere debet, vide Bar. in l. lex Corn. §. si quis librū. ff. de iniur. in report. antiq. vide Ang. de aret. in tract. malef. in ver. fama publica.

1 *Pœnæ medietas in qualibet actione populari an sit actoris, alia medietas fisci.*

a **Ex hoc edicto.** a Qui testamenti tabulas aperuit contra edictum, tenetur ad centū aureos actione populari, quorum medietas est actoris, alia medietas est fisci. h. d. ¶ Op. ꝙ pœna sit ꝯfiscationis bonorum. l. in cognitione. s̄. e. Sol. ibi facit plus, quia hr̄ditatem adiuit, vt ibi dixi. No. ꝙ istius pœnæ pecuniariæ medietas est actoris, alia medietas est fisci. 1 ¶ † Itē dicit gl. in qualibet actione populari. l. si vero plures. §. hęc autem. de his qui deiec. In ꝯrium b est veritas. quia qn̄ lex statuit b actionem popularē, tota pœna est actoris post litis cōtest. l. si cui. ꝟ. de verb. sig. Hoc tenet Azo & Rofr. in libellis. in ti. si quis corrūpit album prætoris. Nec obst. l. ista. quia ideo hic, quia lex simpliciter hoc statuit. & hoc verum, qn̄ per legē introducitur actio, secus si accusatio. Nam tunc indistincte pœna applicatur fisco nisi aliud dicat̄, vt x. col. quę sint regal. c. j. & l. mulctarum. C. de mod. mulc. Qualiter autem cognoscatur, an lex introducat actionem vel accusationē, dixi ī l. agraria. de termino mo. facit ad prædicta l. vlt. de litig. & quod ibi not.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Ex hoc edicto. Cui applicetur pœna ex populari actione redacta. adde Bart. in l. si quis id quod. de iurisd. omn. iud.

b Alex. ¶ Contrarium. Vide sing. Bart. in l. senatus. & quod ibi dixi, de iure fisci.

LEX XXV.

Fideicommissum. Qui debitum accepit ab herędibus, non prohibetur eos accusare de inulta morte defuncti. h. d. Aduerte, a licèt tex. dicat, accusare, nō tamen est propriè accusatio, vt dixi in l. cognitione. s̄. eo. cum in tota ista materia dicitur de herede qui non vindicauit mortem defuncti, intellige nisi fuerit præuentus ab alio accusatore, vel a pręside inquirente. l. quoniam sororem. C. eo. Facit l. edicto. de iure fisci.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Aduerte. Et sic habes intellectum ad totum titulum, & intellige vt per Bald. in l. quoniam sororem. C. eod. & vide concord. in l. j. §. si mulier. in ver. eleganter. de lib. agn.

LEX XXVII.

Si de pluribus. Delictum vnius ex hæredibus, non nocet alijs. h. d. ¶ Opp. ꝙ factum vnius ex hæredibus, alijs pręiudicet. l. ij. in fi. de verb. obl. Sol. ibi in actionibus, quæ inchoātur a persona defuncti, & transeunt in personam hæredis: hic in actione quæ inchoatur in persona hęredis. Dixi plene in l. ea. §. Cato. ꝟ. de verb. obli.

TITVLVS SEXTVS.

Si quis aliquem a testari prohibuerit, vel coegerit.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si quis aliquem. Circa hanc materiam, quando quis inducit aliquem ad sibi legādum, quod alteri legauerat: vide Cæp. caut. 49. & de materia, vide quæ habes per Bart. in rub. eo. tit.

a QVAERIT GLO. Quando habeat locum iste titu. Et dicatis, 1 vt in glo. † sed quādo cogo te vt alium instituas, an coactio mea noceat instituto? Et glo. quæ hic est, tenet ꝙ sic. Sed contra tenet glo. in l. 2. C. eo. & allegat l. metum. §. licèt. s̄. quod met. cau. pro illa gl. facit l. & eleganter. in prin. s̄. de dolo, & quod ibi no. In contrariū probatur per Dy. quia qn̄ dolus alicuius est immediata cā alicuius acquisitionis meæ, debet mihi nocere, vt in dolo procuratoris, qui nocet domino. l. si procurator. ꝟ. de dol. excep. & ꝟ. de vi & vi ar. l. j. §. si quis tamen. & §. si filius. Item videtur casus expressus in l. j. C. eo. & istam opi. tenet Dy. & Petr. ¶ Non obstat l. metum. §. licèt, quia ibi metus alterius nō fuit causa proxima acquisitionis, sed labor meus, nec etiam obstat l. & eleganter. in prin. ꝟ. de dolo. quia ibi loquitur in contractu, in quo similiter dolus alterius nō est immediata causa acquisitionis: quia acquiro ex cōtractu meo non dolo alterius. Et quod ista opinio sit vera, istorum doct. videtur probari in l. j. ꝟ. eo. tit.

ADDITIO.

a ¶ Quærit gl. Et practicam huius tit. & quomodo probetur quē impediuisse testari: quid si tale testamentum erat etiam nullum, & quid si non cum effectu impediuit, no. Bal. in l. testamenti. & quæ ibi gl. no. C. de inoff. test.

LEX I.

1 *Frater occidens fratrem nocet omnibus sequentibus in gradu sed existentibus in eodem cum eo vel proximiori non.*

2 *Testari, si aliquis vult, & consanguinei impediūt, curia tenet prouidere, & qūo.*

3 *Hæc lex qualiter practicabitur.*

Vidum captat. Ab eo, qui prohibet testamentū fieri, vel multari aufertur hæreditas, vt ab indigno. h. d. ¶ Op. ꝟ. lege prox. §. fratris. Gl. soluit & bene, & vide illam gl. quæ in multis locis allegatur, † & dixi vobis in l. si sequens. s̄. prox. tit. j. ꝙ qn̄ frater occidit fratrem, ꝙ nocet omnib. sequētib. in gradu. sed existētib. in eo cum eo, vel proximiori, nō præiudicat, per illam gl. l. cū rō. in fi. ꝟ. de bonis dā. ¶ Quæro, † aliquis vult facere testm̄, cōsannei non permittunt introire notariū & mittitur ad curiā, vt faciat ꝙ notari⁹ introire possit & testm̄ libere facere, quid faciet curia? dico ꝙ ptās debet hoc facere, per r̄lam, ne potentiores humiliores iniuriis afficiant. l. illicitas. §. ne potentiores. s̄. de of. p̄si. Et pro hoc videtur casus in l. curent. s̄. de testi. Et sic ponebat casum Iac. But. cui parcat Deus, licèt gl. ibi al'r dicat in fi. ibi dicitur, testari, id est, testificari, dicit gl. sed Iac. Bu. dicebat, testari proprie. ¶ † Quæro, qualiter practicabitur iste text. Et credo quod sic practicet, vt ille qui prohibuit testari accusetur, & imponatur pœna extraordinaria: & hoc facto, proponetur contra eum actio ciuilis, s. petitio hæreditatis, sicut in quolibet alio indigno dicim⁹. l. j. C. de his quæ vt indig.

1 *Maritus si prohibeat vxorem testari, an noceat filiis qui successuri essent ab intestato.*

§. Si dominus dolo fecerit. a Dolus domini ꝓhibētis mutari testamētū, nocet seruo, vel filio iustitutis, non legatariis. h. d. ¶ Opp. de prin. ad fi. quia in prin. dicitur ꝙ dol⁹ prohibētis mutari testm̄, nocet aliis, s. filio, vl' seruo, ēt manumisso. In ver. sed si legatū, dicit ꝯrium. Et istud non est multum facere ꝯ. quia possumus r̄ndere altero de duob. modis, quia in prin. fuit adhib itus dolus a cōiūctis personis, pro quib. presumitur dolus pro cōiūnctis. l. pe. ꝟ. de bon. lib. & hoc puto verum satis. Vel al'r, aliud in institutione, aliud in legato. Ita loquitur f̄m r̄n̄. Et ratio satis est in promptu, nā qn̄ adhibeo violentiam, ne aliquis faciat testm̄, tunc respicit instōnem & circa eā videtur facta violentia, & non respicit legatum principaliter, & ita aliud in vno q̄ in alio. ¶ Vlterius dicitur hic, & si nō fuerint in ptāte. Sed an sufficiat ꝙ non fuerunt omni tpe, an altero. Et vltima opinio gl. est vera, & vide gl. quæ incipit, eo tpe, &c. ibi, Alij quod, &c. ibi. arg. ꝯ, &c. Et dic, f̄m præcedens r̄n̄sum. ¶ Itē ibi, in tex. eius, si quid, &c. Dic, s. huic relicto cām dedit domin⁹, iō nocet: sicut in dolo procuratoris, dicimus ꝙ nocet domino, vt ꝟ. de doli excep. l. si procurator. Dy. & illam rationem tene mente, 1 † quia per hoc p̄t terminari qō notab. ꝙ si maritus ꝓhibuerit vxorem facere testm̄ an noceat filiis, qui essent successuri ab intestato? Videtur ꝙ sic, vt hic. Sed ꝯ vr̄ de iure, quia si filij vellēt succedere ex testō, ꝙ prohibuit pater mutari tunc noceret filiis: secus qn̄ dedit cām dolus patris successioni legitimæ. f̄m istam lec. quare, &c. pro hoc vidistis s̄. prox. not. ibi. Item fit præiudiciū proximioribus in gradu. Et vide gl. quæ incipit, ei, qui prohibuit. in fin. Dic, ꝙ est rō, quia initiū hic habuit, ibi, arg. s̄. de hære. inst. l. 2. & l. j. C. de cad.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si dominus dolo fecerit. Et hic colligitur secundum Bal. quando dolo alicuius mihi acquiritur immediate, non debet mihi prodesse, ita tenet glo. in rub. & Dy. in l. j. §. si quis tamen. de vi & vi armata. arg. de do. excep. l. si procurator.

cad.tol.§.pro secundo.ſm Dy.Sed circa istam gl.quæ tenet quod qui est indignus,distribuit,oppono de lege proxi.§.fi.j.vbi non distribuit indignus,sed fiscus.Rñ.hic loquitur in fideicõmisso particulari, ibi in vniuersali. Et ratio est, quia in vniuersali detrahitur Trebellianica:sed legatarius,qui soluit fideicommissum vniuersale,nullam detrahit quartam,Et ita loquitur hic.Tene mente istam materiam.

LEX II.

Si quis dolo malo. Qui impedit testes accedere,impedit testamẽtũ fieri.h.d.¶Quæro exemplum,ver.fratris.glo.legit duob.mod.Primo,si vnus frater prohibuit quem testari de nouo,non nocet alteri.Ista est bona & clara.Secundo quando vnus frater qui solus erat institutus in primo testamento,mutari prohibuit testamentum,quo casu alteri fratri non nocet,sed prodest.Habebit enim partem suam, cum nihil esset habiturus si primum testamẽtum duraret.In hoc tamen sunt opiniones.An hæc lectura sit vera,examinabo statim in l.vlt.Non habetis hic alia ad præsens.

LEX III.

1 *Cogo si te,vt me instituas,incido in edictum,& hæreditas applicatur fisco,an isto casu præiudicẽ venientibus ab intestato,& quomodo ipsis succurratur.2.*
3 *Legata an debeantur ex testamento facto per vim.*
4 *Coactio quæ interuenire debeat,vt quis incidat in edictum si quis aliq.test.prohib.quomodo practicabitur ista materia.5.6.8.9.11.*
7 *Dolus alterius quando est causa immediata acquisitionis meæ, ille dolus mihi nocet.*
10 *Interficiens consanguineum suum,an ipse ei succedat,an fiscus.*
12 *Hæreditas quando applicatur fisco,vtrum legata remaneant firma.*
13 *Probandi practica quod quis prohibuerit aliquem testari,vel testamentum mutare.*
14 *Testator si dicat quod libenter mutaret testamentum,sed quod timet, an dicatu sufficienter probatus metus.*
15 *Hæreditas venit ad fiscum,siue fuerit adita,siue non.*
16 *Vir reputatur indignus,si probetur quod ante testamẽt um verberauit vxorẽ.*

a Virum. a Licet testatorem placare blando sermone.h.d. ¶Pro declaratione istius materiæ, quæro in quot casib.habeat locum iste titulus?Gl.rub.dicit in quatuor,quos examinemus.¶Primo habet locũ,1 †quando cogo te vt me instituas tũc incido in edictũ & hr̃ditas aufertur,& applicatur fisco.l.j.C.e. ti.¶2 †Sed quæro,qũo potui præiudicare veniẽtibus ab intestato, qui me præcede ant in gradu,contra ea quæ not.s̃.eo.l.j.in prin. Dic q̃ postq̃ fui institutus,nullus est qui me præcedit,quia in successione prior est cã testamenti.l.quandiu.s̃.de acq.hæ.Sed adhuc insurgit iniquitas,quia ex facto meo prius venientes ab intestato excludo.Rñ.hic non ɔstabat q̃ vellet instituere hos vel alios,sed voluit decedere intestatus:sed hic bene cõstat,q̃ inuitus me instituit.Sin aũt cõstaret b quos voluit ĩstituere,tunc illis quos læsi,daretur actio contra me de dolo, vel condictio ex lege ad duplum, vt no.in l.Lucius.§.Sempronia.j̃.de le.2.& in Auth.vt nul.iud.§.& hoc peruenit.& C.eo.l.2.& si non essem soluẽdo,in dubio iste læsus reuerteretur contra fiscũ,arg.l.fi.in prin.s̃.de eo per quem factum erit.& l.plane.2.§.i.j̃.de le.j.¶3 †Quæro,vtrũ legata debeãtur ex hoc testamento facto per vim?Et vr̃ q̃ sic,vt s̃.prox.in fin.& l.j.§.j.In ɔ̃riũ videtur,q̃ non,quia postq̃ fecit testm̃ inuitus ita non habet voluntatem legatarij,sicut nec hæredes:& q̃q̃ coactio fuerit facta per alium,nõ tñ dẽt prodesse legatariis,vt j̃.dicã in secundo casu.Rñ.si cõstat q̃ testator coactus instituit me, & nihil aliud constat vltra,tunc legata debentur.l.j.præalle.Sed si constaret,q̃ totam illam voluntatem fecit coacte,tunc nihil debetur, per rationem secundo factam.¶4 †Quæro,quæ coactio debet interuenire vt quis incidat in edictum?Respon.metus mortis,vel cruciatus corporis,scilicet,qui caderet in constantem virum.l.metum, quod met.causa.vel alius metus,qui induceret restitutionem per officium iudicis.De quo in l.j.§.quæ onerandę,quarum rer.ac.nõ datur,& l.fi.§.j.& 2.s̃.quod metus causa,& l.interpositos.C.de trãsac.& no.in d.l.metum,quod met.causa.Ad tollendum tamen dictam præsumptionem,q̃ nõ intercesserit metus,curet quis q̃ testamentum fiat interuenientibus consanguineis.l.trãsactionem. 5 C.de trãsac.¶†Quæro,quo modo c practicabiẽ ista materia?Rñ. c primo accusabitur ille cogẽs,& puniẽ criminaliẽ,& illa sentẽtia habebit contra eum effectum confiscationis bonorũ,vt ammodo conueniatur pro hæreditate,petitione hæreditatis:ar.l.in co- 6 gnitione.s̃.titu.j.ita intelligo l.j.C.eo.¶† Secundo habet locum iste ti.qñ compello te,vt instituas alium.l.j.C.eo.ita dicit glo.rub. s̃.eo.sed in l.2.C.e.no.contra per l.metum.§.sed licẽt.s̃.quod met. causa.Pro hoc l.& eleganter.in prin.s̃.de do.vbi dolus tertij non nocet alteri.pro hoc l.j.ver.sed si legatum.s̃.e.vbi dolus vnius nõ nocet legatariis.Ad idem,postquam quis est institutus,tenet primum locum in successione:sed ei,qui tenet primum locum,non nocet dolus alterius,vt no.s̃.eo.l.j.in prin.ergo,&c.Contra tenẽt 7 Pet.Dyn.Cyn.& omnes.Nam † quando dolus alterius est immediata causa acquisitionis meæ,ille dolus mihi nocet.le.si procurator.infrà,de doli exceptio.& l.j.§.si quis tamen.& §.si filius.j̃.de vi & vi arma.& probat tex.in l.j.C.eo.& argu.leg.2.§.j.suprà,eod. & j̃.quib.non compe.bono.poss.l.j.Non ob.d.§.sed licẽt,quia ibi dolus alterius nõ est cã pxima acquisitionis meæ,sed labor me⁹, Non ob.d.l.& elegãter.in prin.qa ibi dolus tertij nõ est cã pxima acqsitionis meæ,sed ɔ̃ctus meus.Non obst.q̃ dr̃ de legatarijs,qa vt dixi s̃.intelligo,qñ non ɔstat q̃ fuerit coactus ad legandũ:sed in qõne p̃suponiẽ,qd coactus instituit aliũ.Non ob.qd̃ dr̃,q̃ est pximior:qa hæc cã pximitatis causabaẽ a dolo tertij,q̃ eum instituti fecit.Ir.ɔ̃rijs erat pximior ĩ ɔsan guinitate,vel sanguine.& sic cã pximitatis causabaẽ aliter,q̃ ex dolo tertij.Et p hoc facit optima solutio q̃ Dy.dicit.s̃.eo.l.j.§.j.in pe.ɔ̃rio quod feci.¶3 †Practica aũt hui⁹ mẽbri erit,q̃ primo accusabiẽ inferẽs metũ,q̃ accusatio secuta ɔdẽnatione hẽbit effectũ ɔfiscandorũ bonorum ɔ̃ institutum,vt dixi s̃.Ita ĩtelligas q̃ ei,quem quis læsit per illũ actũ,sit saluũ ius recuperãdi ɔ̃ inferentẽ metũ,vt dixi s̃.in proximo casu.Habemus videre duos casus dubios quos j̃.dicam. 9 ¶ †Tertio casu, hẽt locum iste ti.qñ impedio aliquẽ volẽtẽ testari de nouo,vt s̃.e. l.j.in princip.ita dicit glos.rub.Circa hoc distingue latius,aut iste, q̃ impedit,est pximior successurus ab intestato,& hr̃ditas aufertur illi,& applicaẽ fisco.vt in prin.l.j.Aut ille hẽt priorem in gradu,vel æqualem,& sibi nõ p̃iudicat.l.j.§ fratris.s̃.e.ita tenet gl.in prin.l.¶Sed ɔ̃ hoc op.s̃.determinatum est,q̃ q cogit testatorẽ instituere aliũ,facit locũ hũic ti.sed q̃ ĩpedit testorẽ testari,vr̃ eũ cogere relinquere veniẽtibus ab intestato.l ɔficiunẽ.in prin.l.si quis cũ testm̃ nullũ.j̃.ti.j.Rñ.si ɔstaret,qd̃ ego impediui testatorem volentem testari,& instituere aliũ,pcederet oppositio.sed qd̃ in gl. dr̃,intelligitur qñ pbatur,qd̃ qs phibuit aliũ testari simpl̃r.Forte. 10 n.si testator fecisset testm̃,istituisset venientes ab intestato.¶†Et distinctio p̃cedens facit ad qõnẽ,de eo q̃ interfecit ɔsanguineum suum,vtrũ succedat ei: &si non,vtrũ succedat fiscus?Quidã hẽnt hãc qõnem tactã p Dy.in l.si sequẽs gradus.s̃.ti.j.Veritas est quod d. distinguatur.d Aut interficiens erat proximior,aut vlterior. Primo casu,bona ɔfiscanẽ.Secundo nõ.l.cum ratio.in fi.de bo.dam. & l.si ab hostibus.§.j.suprà.sol.mat.interficiens vero nullo modo 11 succedit per d.leges.¶†Quarto casu hẽt locum iste tit. qñ quis prohibet testari aliquem qui volebat mutare primum testm̃, vt s̃.l.j.in prin.ita dicit gl.rub. Circa hoc distingue, aut ille, qui prohibuit non erat institutus ipse nec filius eius, vel seruus:& sua prohibitio non impedit succedere institutos in primo.s̃.eod.l. ij.§.fratris.& quod no.in l.j.in prin. quod intelligo, nisi constaret, quod testator volebat mutare primum testamentum respectu hæredis instituti,volebat instituere alium: & tunc perinde est, ac si coegisset testatorem illum instituere , vt in præcedentibus dixi.¶ Facit ad p̃dicta,qd̃ factum phibentis,nõ nocet legatarijs, & fideicommissarijs extraneis,& eadẽ rõne,nec institutus extraneis.l.j.§.sed si legatum.& l.pxi.in fi.s̃.eo.Sed si erat institutus fili⁹ vel seruus prohibentis,tunc si erãt in ptãte tpe phibitionis,licẽt nõ essent tpe aditæ hr̃ditatis dicunẽ indigni,& hr̃ditas fisco applicatur,ſm oẽs,vt s̃.eo.l.j.§.j.& j̃.qb.nõ compe.bo.po.l.j.in fi.Sed si erãt sui iuris tpe phibitionis & aditæ hæreditatis.sunt opi.s̃.eo.l.j. tñ Dy.tenet illam qd̃ sit idẽ q̃ s̃.põt esse rõ,qa pp ɔiũctionẽ p̃sonarũ vr̃ phibens phibuisse solũ fauore illorũ,arg.l.pe.j̃.de bo.libe. ¶ Item p̃dicta vera,nisi illi instituti essent successuri ab intestato, tunc.n.phibitio tertij nõ nocet alijs,nec impedit succedentes ab intestato,vt dixi in casu p̃cedenti:multo fortius hic.Pono casum in terminis,maritus phibuit vxorem testari,vel testm̃ factũ mutare,ad hoc vt succederẽt cões filij.Certe non ĩpediẽ pp hoc successio filiorum,pp ea q̃ dixi.Præterea,tã pr̃ phibens,quãm mr̃ sũt æquali gradu filio,ideo par ɔiũctio oẽm suspicionem tollit.l.in solum.de ritu nuptia.maxime hodie,quo iure mr̃ habet de necessitate filium instituere ĩ aliquo,vt in Auth.vt cũ de app.cognoscit. §.aliud quoq; capitulũ. Si vero ipse phibẽs erat institutus in primo testõ, tunc aut cum alijs, aut solus. Primo casu alijs non nocet, nisi etiam ipsi dolum commiserint,vt s̃.l.j.in fin.& l.j.§.fratris.& semper intellige,nisi constaret q̃ testator volebat mutare,etiam quo ad institutionem aliorum. Si vero erat institutus solus,& tunc aut ipse solus erat etiam successurus ab intestato,& hr̃ditas applicatur fisco.l.j.in prin.s̃.eo. Aut non erat successurus in aliquo vel nõ solus.in hoc sunt opi.s̃.l.proxima.§.fratris. Nam quidam dicunt, quod succedunt alij venientes ab intestato, vel in totum si erant propinquiores:vel ex parte sua,si erant in æquali gradu:& sic factum vnius non noceret alteri,hoc est quod pdest.Contra istam opinionem est.C.eo.l.j.& quod dixi s̃.in primo casu,s.quando quis ɔpulit instituere se.Idem.n.videtur esse siue ɔpellam vt me instituas, siue quod in istõne facta perseueres: & ideo alij dñt,q̃ succedit fiscus tm̃,& ista opinio placet per l.j.C. eo

ADDITIONES.

a Paris.¶Virum.Vide Cæpol.cons.49.& Commen.consil.89.in princip.

b Barb. ¶ Sin autem constaret.Vide Ant.in cons.incip.in Christi,& matris eius gloriosissimæ,vbi concludit quòd competit actio de dolo ad interesse.l.si quis affirmauerit.ff.de do.l.quoties.de præscrip.& in d.§.Sempronia.& potest agere secundum aliquos, vt ipse refert,ad duplum condictione ex lege,vt in auth.vt nulli iud.§.& hoc peruenit. vt not. gl.in d.§.Sempronia.Sed posset dubitari,an ille §.loquatur de iudicibus tantum,ratione officij testari prohibentibus,& quia pœnæ sunt restringendæ,secundum glos.habuerunt respectum ad verbum,vel cuilibet.in tex.d.§.nisi exponatur cuilibet iudici.ita dicit ant. in consil.

c Alex.¶ Quæro quomodo.Vide bart.in l.fin.alias j.C.eod.

d Alex. ¶ Distinguatur. aliquis interfecit consanguineum , vtrum fiscus succedat ei : & vide bar.& quod ibi dixi in l.fi.de his quib.vt indig.per Bal.in l.eam quam. C.de fidei;

eo.Nec obst.§.fratres.quia ibi loquitur quando prohibuit testari de nouo.& ad illum casum tm̃ refert,vt ibi no.ſm illā opinionem,hoc semper intelligas nisi ꝯstaret quod volebat mutare testm̃,& instituere venientes ab intestato,vel alios certos.tūc.n.il-
12 lis subuenit̃,ſm ea q̃ dixi s̃.circa primū casum. ¶ †Quæro,qñ hæreditas applicat̃ fisco,vtrū legata remaneant valida? Text.vr̃ quod sic.in l.j.§.sed si legatū.s̃.eo.& l.proxi. in fi. quod intellige nisi legata essent relicta filio,vel seruo ꝓhibens eadē rōne q̃ s̃.dixi de institutione,nisi ꝯstaret testatorē voluisse mutare voluntatem etiam quo ad legatū.ita intelligo l.eū qui.in fi.de his qui.vt
13 indi.¶†Quæro qualiter probabitur quod quis ꝓhibuerit aliquē velle testari,vel testm̃ mutare.Rñ.duo oportet ꝓbare,s. qđ ille volebat testari.Itē qđ ille alius ꝓhibuit sibi.s̃.eod.l.j.in prin. Hæc aũt ꝓhibitio ꝓbat̃,si impediat introire notariū, vel testes, vt s̃.eo.l.j.in prin.& l.Marcel.in fi.ad Treb.& l.eū qui.in fi.de his
14 q.vt indig.¶†Quero pone[b] qđ testōr dixit corā duob.vel trib. testib⁹,vel ēt corā notario,qđ ipse fecerat testm̃ coactus,& qđ libēter mutaret:sed omittit pp timorē,an sit sufficiens ꝓbatio? Rñ.si diceret simpliciter pp metū,nō exprimendo a quo esset illatus quod non valeret[c] aliqd.Non.n.pōt sua simplici voluntate remanere testm̃ quod ante fecerat.l.sancimus.C.de test.Sed si diceret sibi metum illatū ab instituto, tunc satis eū indignum reputare videtur,& tunc hæreditas applicabit̃ fisco.l.hæreditas.C.
15 de his quæ,vt indi. ¶†Quæro,vtrū hr̃ditas veniat ad fiscū siue sit adita siue non?Rñ.qđ sic.s̃.l.ꝓxi.in fi.dū dicit,caduca.Facit qđ
16 dixi s̃.tit.j.l.si sequēs grad⁹.ī prin.¶†Quæro iuxta legē nostrā, pone quod tpe facti testī nullæ minæ fuerunt factæ per virum vxori,sed præcesserant minæ,& verbera,vtrū ex hoc vir reputet̃ indignus.Inn.in simi.vr̃ determinare quod sic,extra de offic. de leg.ca.causam matrimonij.Dixi in l.j.§.quæ onerandæ.[d] quarum rerum actio non datur.

ADDITIONES.

a Alc.¶Quæro qualiter.adde quæ no.in l.proxime.de his quæ in test.delen. & in l.in facto.§.1.de cond.& demon.& in §.legari.Inst.de leg.

b Barb.¶ Quæro pone.Et contra tenet Bal.in l.pe.C.de test.vbi omnino vide.

c Alc.¶ Nō valeret.Facit tex.& quod ibi dixi in l.si qs.§.1.s̃.tit.1.adde qđ no. bar.ī l.in testamēto.de fideic.lib.adde Bal.in l.nostram.C.de test.in vlt.col.vbi tenet cōtra Bart.

d ¶Quæ onerandæ.Adde tex.in l.miles.§.veteranus.de test.mil.& in l.si iure.de leg.3.

TITVLVS SEPTIMVS.

De iure codicillorum.

ISTORVM Formas Vide in Spe.de instru.edi.§.viso. continua,& quæras,vt in glo.

LEX PRIMA.

1 *Clausula,si non valet quod ago vt ago,valeat vt valere potest.*
2 *Testari vel codicillari,an quis voluerit quomodo cognoscatur.*
3 *Clausula,si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorum,quid importet, & quæ personæ videantur.*
4 *Clausula,valeat iure testamenti,& codicillorum,valet,& Copula &,posita inter incompatibilia resoluitur in disiunctam.*
5 *Clausula,si dicatur.valeat iure testamenti,saltem vel iure codicillorum,an valeat.*
Coniunctio,saltem quid operetur grauari.
6 *Clausula,& voluit valere,vel iure codicillorum intelligitur ac si diceret, iure testamenti,vel saltem codicillorum.*
Dictio,vel apposita vni orationi,vel dictioni tantum,sumitur pro saltem.
7 *Clausula codicillaris habet locum etiam quando testamentum non valet propter defectum solennitatis omissæ.*
8 *Clausula codicillaris non operatur,quando testamentum non valet ratione voluntatis imperfectæ.*
9 *Clausula codicillaris operatur quando testamentum non valet ratione præteritionis iam nati.*
Paria sunt relinquere a venientibus ab intestato, & dicere si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorum.
10 *Clausula codicillaris, an operatur in testamento nullo ratione præteritionis posthumi.*
Donatio inter viuos est validior fideicommisso.
Fideicommissum reuocatur per superuenientiam liberorum, quando quis non cogitabat in perpetuum habere filios.
11 *Clausula,si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorum, ad quod tempus referatur.*
Verbum subiunctiui,siue præteriti,siue præsentis temporis, habere potest significationem futuri.
12 *Clausula,si non valet iure testamenti,valeat omni iure,quo melius valere potest,an comprehendat futurum.*
13 *Clausula codicillaris an operatur quando testamentum est nullum ratione exhæredationis.*
14 *Auth.ex causa conseruat hodie legata,quando testamentum querelatur causa inserta non vera.*
15 *Clausula codicillaris an aliquid operetur si testamentum rumpitur per contratabulas,an operetur testamento rupto agnatione sui hæredis.* 16.
17 *Clausula codicillaris quando operetur testamento rupto, quia hæreditas non fuit adita.*
18 *Clausula codicillaris operatur quando testamentum non valet respectu hæredis incapacis,quando testamentum non valet respectu testatoris,tunc dicta clausula non operatur.* 19.
20 *Clausula codicillaris apposita in primo testamento,nō operatur, quando primum per secundum simpliciter reuocatur.*
21 *Clausula codicillaris porrigitur ad tabulas pupillares.*
22 *Clausula in codicillis,si non valet iure codicillorum,valeat iure alterius voluntatis,prout melius valere potest,quid operetur.*
23 *Substitutio pupilli facta in testamento,si in codicillis adimatur, quid operetur talis ademptio.*

SAepissime.[a] Si non valet quod ago vt ago, valeat vt potest valere.h.d.Hic habemus videre duo.†Primo illud generale si non valet quod ago vt ago,&c.De quo per Cy.in l.non codicillum.C.de testa.dixi in l.j.§.si quis ita.j̃.de verb.ob. Secundo habemus videre specialiter materiam huius legis,& sing.de vigore illius clausulæ quæ apponitur in quolibet testamento, si non valet iure testī,valeat iure codicillorū:& illud examinemus.Opp.j̃.ad Treb.l.Scæuola.gl.soluit, ibi volebat codicillari:hic facere te-
2 stamentum.†Ideo Dy.distinguit,aut certum est,quod quis voluit testari & non valet iure codicillorum,nisi dicatur vt hic, cum simil.Aut voluit codicillari,& hoc certum est, tunc valet: & verba directa trahuntur ad fideicommissum.d.l.Scæuola,& l.cum quis. §.Seiam.j̃.de leg.3.& quod ibi no. in l. verbis ciuilib.s̃. de vulg.& pup.Aut est dubium,& tunc aut in illa voluntate est institutio hæredis, & præsumitur ꝙ voluerit facere testamentum aliàs secus.l. illud.§.tractari.j̃.e.& l.nec codicillos.C.e.[b] Venio ad materiā il-
3 lius clausulæ examinādā p multas qōnes.¶ Et primo quæro,†qd importet clausula,& quæ personæ per hæc verba vñr grauari?gl. dicunt,[c] quod videntur rogati venientes ab intestato.l.ex testamēto.C.de fideic.& ibi not.& l.quia autem.in prin.& ibi not.s̃.si quis omis.caus.testa.Quod puto verum quando venientes ab intestato succedunt.Si.n.succedunt aliqui ex testamento puta si præcesserat aliquod testamentum,quod nō est ruptum per illud secundū, quod valet iure codicillorum,illi hæredes,qui successerunt ex ipso,vidētur rogati.Quicunque.n.aliquo iure succedit,videtur rogatus,vt j̃.e.l.si quis cum testm̃ nullum præterquam si esset hęres ex testō postea facto,vt j̃.dicā.Itē aduertendū est diligēter, qđ nō est simpliciter verū quod habeatur perinde,ac si essent rogati alij succedentes ab intestato.Nā tex.in l.quærebat̃.s̃.de test.mil. dicit vim testī in cām legati & fideicōmissi,& codicillorū esse ꝯuersam per dictam clausulam. ¶Quæ verba sunt multum ponderanda[d] Nam ex testamento nemini quæritur hæreditas, nisi adita regulariter:ita nunc ista directa instō quæ trahitur ad fideicommissum, vt j̃.dicetur prout iure fideicommissi valet, habet in se istam conditionem, si agnoscatur. Et sic non transmitteretur ad hæredes, nisi quis agnouisset.l.si ita legatum.§.illi si volet.j̃.tit.j.Si.n.hoc diceretur, non esset transferre vim testī in vim codicillorum: sed esset noua,ꝙ separata vis codicillorum ferè ab ea quæ erat in testamento,quia tex.ille non vult.Sed in illis casibus,in quib. hæreditas non adita non transmittitur,in illis transmitteretur fideicōmissum.Non ergo per omnia est idem, ac si rogentur venientes
4 ab intestato,& ita dixi de facto. ¶†Scđo quæro,[e] quid si testator ita dicit,volo quod valeat iure testī & codicillorū, an valeat[f] hæc clausula?Videtur quod non,quia inducitur repugnantia.l. vbi repugnantia.j̃.de re.iu.In contrarium est casus in l.fi.C.e.Non obst. contrarium, quia quod dicit, & codicillorum, debet exponi, & pro vel,& hoc propter regulam,quæ est,quod quando copula,& ponit̃ in ꝯpatibilia resoluit̃ in disiunctiuam.l.si Titio fundus.j̃.de vsuf.le.& erit electio hæredis,qđ petat iure directo, vel fideicommissi

ADDITIONES.

a Alex.¶ Sæpissime.Vide formas codicillorum in Spe.de instrū.edi §.viso.de impu.

b Parif.¶Venio ad materiam.Circa materiam clausulæ codicillaris no.quod si non potest probari testamentū,nisi per testes quinque,valent in vim clausulæ codicillaris.Vide [illegible] conf.62.ad fi.vide Ang.conf.41.incip.reperitur.Item de materia vide Alex.conf.27.[illegible] vol.j.Pau.de Cast.conf.58.cum seq.vide de hac clausula codic.Ang.conf.317.incip.[illegible] cit testamentum.Item quod coniunctio sanguinis,& magna affectio habeat vim clausulæ codi.vide Ias.in l.nō dubium.col.vlt.C.de test.Item ꝙ in testō patris inter liberos [illegible] intelligatur clausula codicillaris,vide Ias.in l.hac consulti.§.ex imperfecto.C.de testam. Item de eo quod dictum est de persona dilecta,vide Ias.in l.exigendi.C.de procu. & ad Bar.in auth.ex causa.C.de lib.præt.

c ¶Gl.dicunt.Adde de clausula ista quod voluit Bar.in l.si ita.de auro,& arg.le.Et quid importet hæc clausula codicillaris,& quæ personæ videantur per eam grauatæ,& quid si nō est apposita clausula codicillaris in testō,sed dixit ꝙ voluit testamentum valere omni meliori iure & modo quo valere potest,dic ꝙ perinde est,ac si esset clausula codicillaris,lege cum pater.§.filius matrem,de leg.2.à similitudine rationis secundū bal.& ang. ibi quod not.& hoc probat tex.optimus in l.codicillis.§.fi.& ibi Bart.& Imo.j̃. de leg.2. vbi sufficit æquipollens,sed aliquid in materia huius clausulæ,vide per Bal.& Imo.in l. posthumus.§.si paganus.de iniusto test.&quod no.Bald.in l.Titia.in 1.col.de iniusto test.

d Alex.¶ Ponderanda.Istud dictum mihi semper est visum nō verum,quia ratio propter quam se fundant omnes doc.in l. cum filio.j̃ de leg.1.& ibi videas per me post Bart.in vlt.col.est,ꝙ actio ex testō,& officium iudicis ad fideicom.restituendum transmittitur, vt s̃.sed etiam quando debetur fideicommissum ex codicillis,competit vtilis actio ex testamento,vt habes per gl.in l.j.C.commu.de leg.& vidimus in l.j.de test.ergo eadē ratione,&c.reperio Raph.hic qui dicit ꝙ istud dictum est derisorium,& quod d.l.quærebatur,dicit ꝙ testm̃ ꝓpter clausulam codicillarem valet iure codi.nō tamen dicit ꝙ trāsferatur,&c.dicit tamen,tene menti dictum Bar.propter authoritatem ipsius,&propter capita iudicum,qui quam primum vnū capiunt, non potest ab eis euelli. Et vide eum post Imo.in l.quidam ita.in prin.infrà,ad Treb.quia faciat arg.contra bart.

e Pom.¶Secundo quæro. Vide Bart.conf.12.incip.Si quis institutus. ang.in tract.de testam. in ver.iure codi.ad fi.Alex.in l.cum filio.de leg.j.

f Alex.¶An valeat.adde bar.in l.fi.C.de codicil.

missi.l.vlt.C.eo.& ỹ.ad Treb.l.recusare.§.Titius,dum tamen non eligat cām ītestati in necē legatariorū:tūc.n.tenet ex edicto,si qs omis.cau.test.nisi testōr noīatim expresse ei electionē pmiserit.l. quia aūt.in prin.s̃.si qs omis.cau..test.Idē si dixerit,volo qđ valeat iure testī,vel codi.p eandē l.¶Sed quid si dixit,Volo† quod valeat iure testī,saltem,vel iure codicillorū?Rń.arbitror quod tunc nō possit eligere hæres.Nā illa cōiunctio deminutiua,saltē,hēt illud importare,vt si primo modo,s.iure testī nō pt valere,deueniatur ad illud quod est minus,vt C.de emen.propin.l.j.Patet ex rл̃a grāmaticali de ꝯiunctione deminutiua:vnde dicit,si non potes mihi dare Byzantium,saltē ꝯmoda denariū.¶† Sed qđ si reperitur sic. Et voluit valere,vel iure codi.nō dixit,iure testī.Rń.qđ dictio vel,qñ apponitur vni orationi,vel dictioni tm̄,sumit̄ p saltē.l.stipulatus.§.adhiberi.ỹ.de fideius.pinde,ac si dicerē,testī,vel saltē codicillorū.¶†Tertio quæro,a an hæc cl̃a,b si non valet,&c.hēat locum qñ testm̄ non valet pp defectū solennitatis omissæ.tex.& gl.&sic l.codicillis.§.fi.ỹ.de l.2.& l.ex his verbis.C.de testam.mili.& no.in auth.ex ca.de lib.præte.¶†Quarto quæro,quid si testm̄ nō valet rōne volūtatis imperfectæ,quia antequā impleatur, mortuus est testator,vtrum,tunc operetur illa clausula?Tex.vr̃ qđ sic.C.eo.l.fi. circa med.In ꝯrium facit l.fideicōmissaria.§.j.ỹ.de l.3.& l.ex ea scriptura.s̃.de test.& ibi videtur tex.& hoc puto verū.c Nō obst.l.vlt. C.eo.qa intelligo volūtatē impfectā ratione alicuius solēnitatis, non voluntatis.no.gl.in l.si is qui.s̃.de test.¶Quinto quæro,d qđ † si testm̄ nō valet ex cā præteritionis,e an tūc illa clausula operetur:Gl.in auth.ex cā,tenet qđ nō,& fuit aditio noua Iac.de Bel.& Hug.gl.antiqui tenent ꝯrium, vt refert Marsil.in auth.ex cā.& est casus fm eos ī l.si patroni.§.fi.ỹ.ad Treb.Dy.&alij moderni f tenēt illam opi.opponentes ꝯ illam gl.& probant sic.Ista sunt paria relinquere à venientibus ab intestato,& dicere,si non valet iure testamēti,valeat iure codicillorū,vt no.in l.ex testō.C.de fideicom. & l.quia aūt.in prin.s̃.si quis omis.cā test.& per Dy.in l.codi.in fi. ỹ.de leg.2.sed si testator dixisset,legata tm̄ deberi à veniētibus ab intestato,sine vllo dubio filius teneretur.l.si quis cum testm̄ nullū.ỹ.eo.in prin.& ita tenent doc. Sed ꝯ hoc vr̃ expresse.ỹ.de le.3.l. 2.vbi à filio pterito nō pōt relinqui fideicōmissum?Rń.à filio prę terito non pōt relinqui nominatim, vt ibi:sed relinqui gñaliter à venientibus ab intestato,& ita loquitur in d.l.2.& hæc vera in iā nato pterito.¶†Sexto q̃ro,quid si filius posthumus sit præteritus.Vr̃ idem in l.qs cū testm̄ nullū.ỹ.e.Doc.Mod.vt dicit Ia.de Bel. & quasi oēs,dn̄t qđ nos debemus inspicere verba testī.Aut.n.dn̄t si non valet:&c.sic sunt p̃sentis tēporis,& tūc testō rupto p natiuitatē posthumi nō debētur,quia deficit conditio:quia verum est illo tempore valuisse.Probatur per l.si ita scripsisset.ỹ. de leg.l.2. de aur.& arg.leg.l.si ita.l.à colono.& l.cum stipulamur.& l. si stipulatus fuerim.§.j.ỹ de ver.ob.ỹ.e.l.quidam.2.resp.(Et per hanc theoricam dico,ꝙ si hæres scriptus moritur viuo testatore, legata non debentur. si dixit si non valet:secus si dixisset,si non valet vel valebit.)Sed si diceret,si non valet,&c.tūc porrigitur ad testamentum, quod rumpetur g natiuitate posthumi, ita dn̄t prædicti. Hoc puto verū si aliquis præteriit ventrem vxoris suę scienter,secus si ignoranter,qa nō cogitabat ī perpetuū hr̃e filios, tūc nato posthumo illud testamentum non valeret iure codicillorū. Probo,donatio inter viuos h est validior q̃ fideicōmissum,qa nitit̄ voluntate duorum,vt in l.j.C.de pac.p Azo.in sum.sed donatio inter viuos facta per natiuitatē filiorū reuocatur.i per l.si vnq̃.C.de reuo.don.ergo multo magis fideicommissum.Præterea in testamento militis inest cl̃a tacite,si non valet iure cōi,valeat iure militari.l.3. s̃. de test. mil.Sed pone,posthumus nascitur facto testō,an illud valebit iure militari,potuit.n.valere,si testator voluit,& tm̄ non valuit,si testator hoc nō cogitauit.k C.de test.mil.l.si cū vel in vtero.&s̃.de test. mil.l.qui iure.Et hoc puto verū maxime cū illa clausula,l si non valet,&c.ponatur magis esse de ꝯsuetudine notariorū,q̃ ꝙ testōr deliberet qđ importet.¶†Septimo quæro,m qđ si testōr dixit,si nō valet iure testī,valet iure codicillorū,an hæc verba referantur ad tempus ꝯditi testī,an ad futurū,,si ꝯtingeret testamentum nō valere.Dubiū facit,quia illud verbū,valeat repetitur in pn̄ti optatiui, &in preterito imperfecto subiūctiui,&hic vr̃ pn̄tis tp̄is.Ita vr̃ tex. fm vnā lec.ī d.l.cū stipulamur,,pur est ibi,in tex.oporteret. vt qđā hn̄t.s̃.de ver.ob.licèt alia litera sit oportet, sed tunc nihil ad ꝓpositū.Ad idē l.q Romæ.§.Augerius.ỹ.de ver.ob.fm vnā lect.& ỹ.si liber.inge.esse dice.l.2.cum sua gl.In ꝯrium vr̃ quod illa verba subiūctiui,siue sint præteriti temporis,vel præsentis,possunt habere significationē futuri.l.si ita quis.§.Seia.ỹ.de ver ob.& ibi per Iac.de Are.& ī l.Stichū.& in l.inter creditorē.ỹ.de fideiuss.& l.si debitor. §.verisimile.de ꝯhenda emptione.& l.si cui libertas.in prin.de cōdi.& dem.& de vino tritico,& oleo legato.l.cū certum,quia sub iunctiuum,cum semper respiciat aliud verbum,si illud esset futuri temporis,præsens vel præteritum subiunctiui potest intelligi, cum in futuro illud erit præsens. vel præteritum,quod non cadit in præterito & præsenti indicatiui.Concludo ergo,quod si aliud non repugnat,assumam interpretationem,vel res potius valeat n maxime in o testis.ỹ.de reg.iur.l.in testamentis.ỹ.de reb. dubiis.l. quoties.& l. in ambiguo. cum similib.& sic dicta verba comprehendunt tempus futurum.¶†Octauo quæro,quid si dixit,si non valet iure testamenti,valeat iure,quo melius valere potest, an illud verbū,valere potest extēsiuum,comprehēdat futurum tempus? Dic vt dixi in l.si ita.ỹ.de aur.& arg.leg.vbi istā q̃onem pfecte examinaui.¶†Nono q̃ro.p quid si testm̄ non valet vi exhr̃dationis? Rń.si qdē testm̄ est nullū ipso iure, cā non inserta,tūc idem est quod in filio pterito, & eadem rōne. Si vero valet,sed impugnat̄ per querelam, tunc videtur quod in talia verba nihil operentur.l. Titia.s̃.de inof.test.& l. patronus. in fin. ỹ.de le.iij. Rō,qa cum testm̄ damnetur tanq̃ dementis,merito,nō valet iure codicillorum, vt ỹ.l.pxi.§. furiosus. Credo quod est verum hodie, nam querela non expugnat hodie testm̄,tanq̃ testōr sit demens.Non.n.est dementia exhr̃dare filium, inserta iusta causa: sed impugnatur tanq̃ causa inserta nō vera, vel non probata p hr̃dē,quod pōt esse absq; aliqua culpa defuncti.Et hoc † apparet, qa hodie ꝯseruant̄ legata,p auth.ex cā.fm opin.q̃ ibi teneo. q & pbat̄ in tex. qvñ sumit̄.§.siue igit̄.ibi,ne liberi falsis accusationib.ꝯdēnent̄,q̃ verba referunt̄ ad filiū exhr̃datū inserta cā,licèt non vera,& sic testm̄ expugnat̄ p q̃relā.Et hoc tenēt qdā doc. & Iac.de Are.& Cy.refert in auth.ex cā.quod puto verū.Quare dico,qđ hoc casu illa cl̃a ꝯperat̄.Sed ꝯ op.Nā hodie ex cā pteritionis,vel exhæredationis testm̄ remanet firmū,pterq̃ quo ad institutionē.Et sic patet ꝙ deficit ꝯditio illa,si nō valet iure testī,&c. & mō in veritate valet iure testī saltem quo ad legata. Dn̄t quidā qđ testm̄ nō valet & legata petunt̄ ꝯdictione ex lege.Sed tex. ibi in corpore dicit,tanq̃ non rescissum obtineat testm̄, & sic actione ex testō petunt̄,& sic fuit ꝓnunciatū p dn̄m Thadeū de Pepul

ADDITIONES.

a Pom.¶ Tertio quæro. Vide Fran.Crem.singu.90.

b Alex.¶Hæc clausula.Et hæc clausula exponitur.i.quatenus non valet.& sic pro parte posset verificari secūdum Bar.& doc.in l.Stichum qui meus erit,de lega.1.& Bar.hic in 10.quæstio.& Bar.in auth.ex causa.C.de lib. præte.

c Ale.¶Puto verum.Et de veritate huius quæstio. plenissime dixi post alios in auth. ex causa.C.de lib.præt.

d Barba.¶Quinto quæro.Et pro hoc dicto Bar.hic vide ang.in auth.ex cā.C.de lib.p̄te. vbi idem dicit.& in §.aliud quoque capitulū.in auth.vt cū de ap.cog.& in l.tale pactū. §.fi.de pac.& hic in 6.quæstio.& in l.1.C.de codi.vbi dicit ꝙ est gl.in prin. q̃ nō alleg. collegiū Peru.quę determinat cōtra opi.bar.Vide ibi tex.& gl.qui hoc ꝓbat.vide ang. in l.idēque.ff.de test.mil.vbi dicit eē casum.De hoc vide ang.consi.105.& vide tex.in l.qui graui.ỹ.eo.& vide bal.in l.si totas.C.de inof.do.vbi cōsuluit secūdū opi.bar.&vide Bar.consi.inci.quidā noīe Lapus.vbi ponit notabilia ad hoc,& in cōsi.inci. quidā fecit testamētū,& in consi.Lapus fecit testamentū.& in consi.incip.d.Iac.& in cōsi.inci.quidā and.& in cōsi.inci.viso testō.& vide Bar.in l.qui filiabus.ff.de leg.1.vbi videtur aliter sentire,quam hic.Vide ibi bal.&Io.de Imo.& vide Bar.in cōsi.incip.testator in testō.& est in ordine 16.& in consil.117.incip.Iac.Mane.de Peru.vbi loquitur de clausula codicillari.& vide Bar.in consi.incip.Lap.fecit testamentum,& in consi ,196. inci.quidam nomine Lap.& vide Lu.Rom.in consi.120.de clausula codicil.

e ¶ Præteritionis.Adde Bald.idem tenentem cons.234.1. vol.& ibi etiam vide an tunc filius detrahit duas quartas , vel vnam tantum. & de prædicta clausula vide omnino Bald.cons.424.1.vol.& cons.312.& per Pau.de Castr.cons.60.& 70.

f Paris.¶ Et alij Moderni.Sequitur Cō.cons.126.inci.visa copia.post prin. & contra gl. in authen.ex causa.tenēt communiter omnes maxime Mod.de quo vide Ang. cons.93. inci.Pet.de Vrbe.& bonus tex.in l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideic. lib. vide ēt Ang.Insti.de codi.& Mod.in auth.ex causa,in pe.q.vbi Bart.idem tenet quod hic.

g Barb.¶ Quod rumpetur.Et vide de illa clausula.Bald.in l.iam hoc iure.s̃. de vul. & pup.vbi reprehendit doctrinam,Bart.hic,& Io.de Imo.in l.filio præterito.de iniusto testa.& Bald.in l.quoties.C.de hæred.inst.vbi dicit,quòd illa clausula,quòd quis instituit hæredem in re certa,potius videtur apposita ab ipso tabellione.Simile dixit Abb. in c. Quintauallis.de notario apponente quòd arbiter possit videre,&c.

h Pom.¶Donatio inter viuos.Vide Alex.cons.241.2.vol.

i Alex.¶ Reuocatur. Contrarium tenuit Barto.in l.qui filiabus.in fi.de leg.1.& Imo.ibi se remittit ad notata per se in l.si filio præterito.s̃.de iniusto rup.irritoque testamento. magis communis opinio est cum Bart.in d.l.qui filiabus in fi. & sic contra barto. hic, quia omnes sequuntur opinio.Bart.in d.l.qui filiabus,per l.generaliter.§.ex testamento.ỹ.de fideicommiss.liber.maxime,quia,testator apponendo clausulam codicillarem videtur in genere cogitasse hoc casu,licèt in specie non potuerit cogitare , quod satis sufficit.l.qui iure militari.de test.mili.l.sub prætextu,la 2.de transa.& ibi per doc.Et ad iura allegata per Bar.hic potest respōderi pluribus modis.Primo ad l si vnquam. quod loquitur in donatione,quæ si valuisset,diminuta fuisset legitima filij.Secus in legatis, quæ non minuunt quartā.l.Papinianus.§.quarta.s̃.de inof. test.ad l.sicut certi , potest dici quod ibi non fuit apposita clausul.codicil.per quam possit dici testatorem in genere cogitasse.dixi plene in authen.ex causa.de liber.præter.Cum Bart.in d.l. qui filiabus,transeunt ibi communiter doc.& bald.in d.auth.ex causa.op.2.&bald.& Sal.in l.fi. C.de cod.& Sal.& Pau.de cast.in l.1.C.de hæ.insti.Ful.in d.authen. ex causa. Pa.de ca. in d.l.sicut certi.de testa.mili.Et in cons.16.inci.præclarus & egregius,& duobus consiliis ibi sequentibus.& Imo. in d.l.filio præterito.bald.tamen in l.totas.C.de inof.don.& Inst.de codi.§.fi.& per bart.in cons.inci.qúidam nomine Lap.Et Ant.hic tenet opi.bar. hic,de quo etiam per Ang.idemque etiā dicendum de test.mili.per Ang. in cons. 106. & 212.aliàs 307.& vide per Ang.in cons.312.bald.in d.§.fi.Inst.eodem.Adde bald. cons. 20.& cons.30.& cons.440.1.vol.& Barba.cons.61.pau.de cast.cons.58.Rom.cons.122.

k Pom.¶ Cogitauit.Idem tenet Alex.cons.41. inci.viso tenore.in 1.volum.& cons.141.2. vol.barb.cons.60.3.vol.Ang.l.1.C.eodem tit.& cons.31.bart.l.qui filiabus.in fi.vbi videtur sentire contrarium.et ibi per alex.cons.142.in 2.vol.et cons.3. et cons.sequenti in 3. vol.Roma.cons.122.et cons.160.Card.cons.20.

l Alex.¶ Verum maxime.imo.contra in l.filio prǫterito,s̃.de iniust.rupt. & irrito testam.

m Alex.¶Septimo quęro. consuetudo notariorum non debet obesse partibus. Pro quo vide quod not.anto.in c.Quintauallis.& in c.cum contingat.de iureiur. quod dictum retuli post Bartol.in l.si societatem.§.arbitrorum.pro socio.

Paris.¶Vide in materia Feli.in c.sedes apostolica,in ver.clausula.vbi latè de refer.

n Alex.¶Potius valeat.Et cum opinione transit etiam Bar.in l.fin.C.de codicil. & Bald. in addit.Spec.in tit.de instrum.edit.Limita autem hoc,prout dixi post Bar.in l.cum stipulamur.de verb.oblig.

o Pom.¶Maxime in.Vide Alex.in l.fina.& ibi bald. C.de fideius.& l.fin.vbi ias.C.de iure emphy.Alex.cons.28.incip.viso puncto.alias pręhabito.in 2.volum.Barb.in rubr.de fid. instrum.et cons.52.inserto inter consil.Alex.in 4.vol.barb.cons.42.in j.volu.& cons.48. eod.vol.& cons.xvj.aliàs xviij.in 2.vol,& cons.34.latè scripsi post barto. in l. si prius,§. placuit.ff.de aqua plu. arcen.

p Pom.¶ nono quęro.ista cōis opi.secundum alex.in l.j.ver.item pone filius.de leg.j.

q Alex.¶ probatur in tex.adde bald.in repe.l.in suis.de lib.& posthum.in d.auth.ex causa,de lib.pręt.& quod not.cald.in l.controuersia,per gl.sing.ibi,de transact.

Pepul.tūc dn̄m Bononiæ. Pro hoc,qđ actione ex testō petant, vr̄ casus in l.fi.in fi.s̄.de here.instit. Quomodo ergo rn̄debimus ad ꝯtium.Rn̄.illa ꝯdō,si nō valeat iure testi,valeat iure codicillorū,intelligit,i.quatenus non valet,&c.l.Stichū q̄ meus erit.j̄.tit.j.& sic cū quo ad instōnem nō valeat iure testī,quantū ad instōnē operabit, vt valet iure codicillorū,non q̄tum ad legata q̄ debent per auth.ex cā,vt ex testō.Et qđ hereditas debeat vigore istorū verborū,probat tex.in l.querebat.ver.vtrū aūt.de test.mili.& no.ī d.auth.ex cā,& ī l.ex ea.s̄.de test.j̄.de leg.ij.l.codicillis.ī fi.Facit l.posthum⁹.§.si paganus.s̄.đ iniust.rup.& irri.test.¶ De-

a cimo quæro qđ si†testm̄ rūpit̄ p̄ ꝯtab.an aliquid operat̄? Vr̄ qđ

15 non,nam licet rumpatur per contratab.tamen valet iure ciuili,l.& si ꝯtra.s̄.de vulg.& pup. Et sic videtur quod deficiat ꝯdō quod verū est iure ciuili,licet non prætorio.¶ In ꝯriū ꝓbo sic. Substō vulgaris ꝯcipitur ī eū casum,si hr̄s nō erit,tūc sufficit,qđ non sit hr̄s de iure ꝑtorio,licet sit hr̄s iure ciuili.l.& si sine.§.sed qđ Papinianus.s̄.de minorib.& l.ꝑxima.§.si quis adita.ad Tert. ita in proposito sufficit,si testm̄ non valet iure prætorio,& hoc

b puto verū.Vndecimo quæro,ᵇ qđ si testm̄ rumpatur †agnatio

16 ne sui hæredis p̄ legem Velleiam,verbi gratia,testator instituit duos filios æqualiter,demum vnus decessit alio viuo,remanentibus ex eo nepotibus,q̄ reperiuntur præteriti,an tunc operabitur illa clausula,si non valet,&c. Quidam quod sic,vt s̄.dictum est in posthumo:quod est verum quantū ad legata quæ non ser-

c uarentur p̄ auth.ex cā.nō tn̄ qđ nepotes ᶜ fratribus deāt iure fideicōmissi portionē pr̄is eorū,q̄a verba operātur,vt iur̄ fideicōmissi debeatur id qđ directō ē relictū,vt d.l.querebatur.§.vtrū,& d.l.posthumus.§.si Paganus. Sed portio filij decedentis non fuit directo relicta fratribus,immo nullo modo,ergo,&c. Præterea ipsi fratres non tenentur inuicē ad fideicōmissum quādo sunt instituti æqualiter in toto,& æqualiter grauati,quia tātum debet vnus alteri,& sic eēt elusoriū,vt j̄.tit.j.l.ab omnibus.§.si a Titio.in fi.& ibi no.p̄ gl.secus si partes essent dispares:quia tunc

17 possent operari. Duodecimo †quæro ᵈ quid si testm̄ rumpatur,

d q̄a hæreditas nō est agnita,seu adita,vtrū tūc operetur illa clausula?Credo qđ sic.l.eā quā.C.de fideicō.& l.quia autem.in prin.s̄.si quis omis.cau.testa.dum tn̄ dicatur,si non valet vel valebit iure testī,&c.vel similia verba,quæ trahuntur ad futurū.¶ Ter-

18 tiodecimo quero,†quid si testm̄ non valebit p̄p defectū hr̄dis scripti incapacis?Dico quod illa clausula operat̄,vt d.l.eā quam.

19 f̄m vnā lecturā.Decimoquarto †quæro qđ si testm̄ non valeat p̄p defectum testātis?Rn̄.nihil operat̄,quia q̄ non pōt testari,nō pōt codicillari.l.diuus.§.codicillos.j̄.eo.l.ij.j̄.tit.j.In casu tn̄ pōt operari,cū codicilli possint ꝯfirmari facilius quā testm̄,l.j.§.j.j̄.de leg.iij.Facit qđ no.in l.Titia.s̄.de inof.test.¶ Quintodecimo

e quero,ᵉ qđ si testm̄ in†quo sunt verba,si nō valet vel valebit,&c.

20 irritatur per f̄m testm̄ factū simpliciter,vtrū illud primū remaneat validū iure codicillorū,& qđ dico simpliciter,intelligo,q̄a nō dixit,cassans,& irritās q̄cqđ est scriptū in primo testō,tūc.n.qđ operet̄ illa clausula,&c.dic vt in l.si iure.j̄.de leg.iij.vr̄ qđ valet iure codicillorū,q̄a illa voluntas,qđ valeat iure codicillorū nunq̄ habuit dependentiam a testō:sed si testm̄ non valebit,assumat vires,& ideo,p̄ sequens testm̄ non irritatur.l.si quis cum testm̄ nullum.j̄.eod.Credo quod primum totaliter sit sublatum, quia per illa verba,si non valet,videntur rogati venientes ab intestato,f̄m opi.cōem,non veniētes ex testō.Sed ista ratio modicum cōcluderet,f̄m ea quæ dixi s̄.in j.quæstio.Probo,quia p̄ f̄m testm̄ vr̄ reuocatū,quicquid continetur in primo.l.si iure.de lega.iij.l.ij.§.itē si ipse.j̄.l.si cui plus quā p̄ leg.Fal.eadē ratione ē reuocata illa clausula,si nō valet iure,&c.Præterea in testō militis tacite inest illa clausula,si non valet iure cōi,valeat iure militari.l.ij.de testa.milit. tn̄ faciendo f̄m primum tollit,nisi expresse cōfirmaret in secūdo:quia iure militari valere poterat.l.quærebatur.de testa.mili.& ibi dixi.Cōcludo ergo qđ dēt intelligi, si non valet,s.aliter quā per reuocationē testatoris.¶ Decimo-

f sexto quero,ᶠ †quid si in testō,vbi est clausula illa,est aliqua sub

21 stitutio pupillaris?Puto qđ si testm̄ totū non valet,ꝙ porrigat ad tabulas pupillares.l.verbis ciuilibus,& quod ibi no.s̄.de vul.& pup.l.Scæuola.j̄.ad Treb. Sed si poneres,quod totum testm̄ valeret,tabulæ pupillares non possunt valere iure directo,ideo tunc valebunt iure fideicommissi,vt dixi in d.l.verbis.non dico vt ex codicillis,sed iure fideicommissi relicti in testamento.Sed dubiū forte est an valeat tanq̄ fideicommissum relictū ab his q̄ ab intestato impuberi succedūt.Et puto,si quidē pater poterat substituere pupillariter, sed fuit defectus in aliqua solennitate quod vr̄ rogati,qui ab intestato succedunt impuberi.l.Scæuola.j̄.ad Treb.& j̄.de lega.j.l.quod fideicommissum.quod intellige vt ibi. & probatur in l.qui duos.circa finē.s̄.de vulg.& pupillari,& ibi no.per glo.& ibi dixi.¶ Sed arguo contra prædicta.j̄.de ali.& cib.leg.l.liberis,quos.§.posthumus. vbi illa clausula non porrigitur ad tabulas pupillares,sed ibi illa clausula pertinebat ad deminutionē legatorū ante relictorum: hoc pertinet ad augmentum,& substentationē.Item opponitur,quia in hac clausula solet dici,hæc est mea vltima voluntas quam valere volo,&c.sed tabulæ pupillares non sunt vltima voluntas testantis,sed filij.ergo,&c.Sol.p̄ ea tuenda dicitur voluntas patris.l.Papinianus.§.sed nec impuberis.de inof.testa. ¶ Decimo septimo

22 †quæro,p̄ pone,in codicillis inseruntur illa verba,si non valet

g iure codicillorum,valeat iure cuiuslibet vltimæ volūtatis,prout melius valere pōt,quid operantur ista verba. Rn̄. operabuntur,vt valeat iure alterius voluntatis minus solennis,vt iure voluntatis imperfectæ inter liberos.l. hac consultissima. §. ex imperfecto.C.de testa.& l.fi.C. famil.ercis. non autem valeat iure testamenti,etiam si esset ibi solennitas sufficiens ad testm̄,vt hæredis institutio, quia illa hæredis institutio potest valere in codicillis iure fideicommissi. Sed si poneres quod ibi essent aliqua,quæ non possent valere in codicillis vt datio tutoris,pupillaris substitutio,& similia:tunc idem,quia hæc verba,si non valet iure codicilli,valeat iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis,debent intelligi æquali,vel minoris solennitatis, non maio-

23 ris.l.fi.de vi.tri.& oleo lega.& de procu.ca.ij.in cle. ¶ †Quæro in testō fuit facta substitutio pupillaris,in codicillis ad testm̄ factis, fuit reuocata illa substitutio,ad quid trahetur hæc ademptio?Vider̄ dicēdū quod aut in testō est vnus solus institutus, & repudiauit,& non valet ademptio: q̄a non habet a quo confirmetur.l.ij.j̄.eo.Aut adiuit vel sunt plures instituti & aliquis adiuit,& tunc valet ista ademptio. Vide l.sed si conditioni. in fi.de hære.insti.l.si ita scriptum.§.regula.suprā,de lib.& posth.

CONCORDIA.

☞ ¶Aduerte quod Bart.alleg.contrariasse in hac l.j.in q.vj. Sed p̄ solutione Bar.vide concordan.quam posui ad l.qui filiabus. in prin.de leg.ij.

ADDITIONES.

a Alex.¶ Decimo quæro.Vide de hac clausula no.per Barto.in l.si ita.de auro,& argēto.lega.

b Alex.¶ Vndecimo quæro.Vide quæ dixi in l.Scæuola, ad Treb.

Pom.¶ Vndecimo quæro.Vide alex.consi.126.in 1.vol.

c Pom.¶ Quod nepotes.vide ale.consi.160.in 1.col.2.vol.alias 161.

d Poma.¶ Duodecimo quæro.Vide alex.consi.9.ad fi.in 1.volumine.&consi.20.in 1.col.eodem volum.

e ale.¶ Quintodecimo quæro.De hoc habetur per Bald.in l.posthumi.§.fin.de iniusto test,& in l.1,de fideic.lib.&in l.fi.C.eo.ad fi.per Spec.& Io.andr.in tit.de instru.edi.§.cōpendiose.ver.pone.

f ale.¶ Decimo sexto quæro.Vide Bal.ang.& Imo.in l.verbis ciuilibus.de vul.& pup

g ale.¶ Decimoseptimo quæro.Vide Bal.in l.fi.in vlt.col.ver.extra quæro.C.eo. & in l.quærebatur.ff.de test.mil.idem tenet Bal.inst.eo.§.fi.

Pom.¶ Vide ale. in l.nemo potest. de leg.1.

LEX II.

Si ei qui post Potest relinqui ei q̄ non est t̄pe testī, sed t̄pe codicillorū:secus eꝯrio.h.d.Opp. qđ potest posthumo relinqui,vt Inst.de leg.§. posthumo. Soluē, vt in gl.& circa hoc an posthumo alieno posset relinqui,dic, vt in l.Gal.§.ille casus.s̄.de lib.& posth.& ibi plene fuit dictum.Dy. dicit quod etiā f̄m hæc t̄pa poterat relinqui posthumo.l.pe.j̄. tit. j.ergo hæc lex habet respectum ad legem xj.tab.

§.Codicillorum Ius.Facta in codicillis perinde habent ac si essent facta in testō. h.d. In tex,scripta essent,dic ea die qua codicilli scribuntur,f̄m Ia.de Are.¶ Opp.s̄.eo.l.j.Rn̄.gl.& dicit,dic vt ibi dixi,&c.Dic vt in gl.j.quia verba directa in codicillis,ex præsumpta voluntate,trahūtur ad fideicommissum,vt l.Scæuola infrā.ad Treb.

a §.Furiosus. ᵃ furiosus habetur pro absente, & non consentiente.h.d.Declara vt dixi in l.ij.§.voluntatem.s̄.sol.ma.¶ Opp.de l.ij.s̄.de proc.Solue vt gl.hic, quæ optime soluit illud contrarium.

ADDITIO.

a Alex.¶ Furiosus.No.tex.dum dicit per omnia,& in omnibus,& absentis, & quiescentis loco habeatur,quia illum tex.reputat sing. Ang.in l.in negotiis. ff.de re.iu.ad illos qui effecti sunt ciues alicuius ciuitatis,& in eorum priuilegiis apponuntur illa verba, in omnibus,& per omnia habeantur pro ciuibus. Nam tunc per ista verba geminata cessat fictio,& dicuntur vere ciues,ideo in simili dicit Bal. in prima constit. Dige. in prin.in ver.quibus aliud est esse ingenuum,& aliud haberi pro ingenuo,tamē si ista verba coniungantur,quia dicatur in scripto vel priuilegio habeatur, & sit ingenuus, tunc significant veritatem.alle.l.1.§.fi.quod quisque iuris,&ibi Bal.reprehendit Bar.in l.si is qui pro emptore.ff.de vsucapi.& ideo semel vidi consultum quod cum legitimabatur spurius,dicebatur in priuilegio habeatur, & sit in omnibus & per omnia legitimus, quod dicitur vere legitimus,& excluditur a forma statuti fœmina a successione si causa cognita,id est citatis filiabus,fuit facta legitimatio,cum clausula non obstante,&facit etiam quod per illum tex.voluit Rom.in consi.80.vbi consuluit,statuto cauebatur, de quæstionibus vertentibus in extraneos non debere fieri compromissum, modo quidam a suo consanguineo habebatur in omnibus,& per omnia pro extraneo, consuluit quod non possit fieri compromissum,per illum tex.

Paris.¶ Circa verba in omnibus,& per omnia,vide Ang.consi.incip.Lata est sn̄ia,ad fi.&consi.61.incip.visis prædictis,tex.est in l.4.de leg.1.in l.2.C.com.de leg.Com.cōsi.18.ī 2.rub.Corse.in c.grandi.de supplen.negl.præla.consi.117.ant.de But. consi. 19. Ias. in l. Ruffinus, ver. Limita secundo.C.de testa.ale.in l.1.vbi Io.de Monte Ferrato. Pau. de Cast.& ias.ff.de leg.1.Barb.consi.21.vol.2.

a §.Hæreditas. ᵃ Hæreditas non potest directo dari, vel cōfirmari codicillis, sed ad fideicommissum trahitur.

ADDITIO.

a ale.¶ Hæreditas Vide Spe.in tit.de instr.edi. §. viso de impugnatione testī. in fi.hanc opi.sequuntur Bal.& ang.hic,& Bar.in l. 1.de leg. 1.in 1.col.& imo. & Pa.de Ca. in l. ex duobus.s̄.de vul.&pup.pro qua est gl.in l.eam quam.in gl.3.C.de fideic.dum glo.alleg.l.qui liberis.§.1.de vul.& pu.& pro ista opi.optime facit tex.in l.si in testō.§.1.iūcta gl.r.si quis omis.cau.testa.& in l.si plures.de leg.3.Contrariā opi.tenuit gl. reputata sing. in l.ex duobus.§.j.de vulg.& pup.quam ibi sequuntur Bar.Bal.& ang.qui sibi contrarij fuerunt.Mouentur mira ratione per l.publius.quæ ratio nō est bona,vt ibi dicam post Bar.& ideo ratio Bar hic videtur verior.cum si.

LEX III.

Decedens ab intestato videtur instituere illum qui ab intestato succederet.
2 *Verba ista, quisquis mihi hæres erit, videntur extendi ad successores ab intestato.*
6 *Scriptura in testamento rustici, an necessario requiratur.*

Si quis cum testamentum. a Per codicillos factos ab intestato videntur rogati oēs quocunq; iure succedentes, inter natos, & nascituros. h.d. No. ꝙ † qñ b qs decedit intestatus, vr̄ instituere illū qui ab intestato succederet, vt hic, & l. ꝓficiũtur. in prin. j. e. ¶ † Not. ꝙ ista verba c quisquis mihi hr̄s erit, vñr extēdi ad successores ab intestato. ꝯ in l. q liberis. §. hæc verba. s̄. de vul. & pup. Sol. dicunt quidā, hic loquit̄ in legatis, quæ ꝑtinent onus hr̄dis, vnde ꝯprehendit etiā hæredes ab intestato: ibi in substõne q̄ ꝑtinet ꝓuisionē substituti, q̄ ꝓuisio nō trahit̄ ad eũ, de quo testator nō cogitauit. Hoc nō placet per ea, quæ habuistis. s̄. si qs omis. cā test. Quare dic, ꝙ ibi loquit̄ qñ fecit testm̄, quo casu hæc verba referunt̄ ad hr̄des scriptos in testō, hic qñ nullũ fecit. Probat̄. j. d ꝓxi. §. & j. e. l. qdā referũt. Et gl. opponit fm Dy. quā qdā habēt, qdā nō, dr̄ hic bonorũ possessor, &c. cōtra qa si succedit de iure prætorio tm̄, non vr̄ voluntate defuncti succedere. l. j. §. vel maxime. j. de colla. bo. Sed hic dr̄ ꝯ cũ intelligitur per istum tex. hr̄s scriptus. Sol. substinendo gl. possumus dicere, ꝙ ideo est, quia testator expressit illud hic, alias sec⁹. Vel forte potest dici, ꝙ istud dictum glo. non dicit vsquequaque verum vt ibi dicetur. Op. l. j. §. fi. j. de leg. ii j. Sol. ibi nominatim ab vna persona relinquit, hic simpliciter. Hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Si quis cum testamentum. Vide Com. consi. 84.
q Pom. ¶ No. quod quando. Vide Cuma. consi. 84.
c Pom. ¶ No. quod ista verba. Vide Alex. in l. 3. infrà, tit. 1.
d Parif. ¶ Gl. op. An succedens de iure prætorio dicatur venire ex tacita mente defuncti, vide Bar. in rub. C. qui admit. vbi pulchr.

a **§. Testamento.** a Ad cōfirmationem codicillorum requirit̄ aditio ex testamēto, si factũ est. h.d. Vide ꝙ si codicilli fiant post testamentum nisi adeatur hæreditas ex testamento, ex codicillis nihil debetur. l. ij. de fidei com. lib. & l. fi. C. de ma. te. & not. in l. qui filio.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Testamento. Et ad istum §. vide sing. limitationem in l. qui filio. §. 1. prælle. & ibi Bal. qui subtiliter loquitur.

LEX V.

Ante tabulas. Per sequens testamentum reuocātur codicilli, nisi aliquo iudicio ꝯfirmētur. h.d. est verum fm ista tempora: hodie vero semper videntur codicilli confirmari siue præcedant siue sequantur. Opp. Inst. eo. §. non tantum. Soluit glo ꝙ ista est lex Papiniani, quæ ibi corrigitur in text. expresse.

LEX VI.

a **Diui Seuerus & Ant.** a In codicillis non potest adiici conditio Institutioni pure factæ. h.d. glo.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Diui Seuerus. & Ant. Vide Ro. consi. 179.

§. Licet. In confirmatione. Nemo pōt sibi legē imponere, a qua non licet recedere. h.d. Hic esset tractanda mā l. si qs ī prin. j. de leg. iij. qa est difficile ꝯriũ qd habet illa lex, non dicā modo hic, quia ibi dicam. Opp. d. l. si quis in prin. j. de leg. iij. Et gl. dat plures so. Doc. moderni dant alias, dicam ibi, Cy. tangit in l. sancimus. C. de test. ¶ Op. de l. si mihi, & tibi. §. in legatit. j. de leg. j. Dicā in d. l. si qs in prin. ¶ Op. de l. fi. in prin. j. de leg. ij. Sol. illa ꝯcordat cũ ista. ¶ Vltimo inducit̄ ad q. Imperator concessit rescriptum, an dēt dicere non obstante tali lege. Et dic, vt in l. fin. C. si contra ius vel vtili. pub. & ibi per glo. & doct. in l. rescripta. C. de prec. imper. offer.

§. Si post. Legata pro non scriptis, non valent etiam in codicillis. h.d.

Quædam. Per fictionē aliquid retro non fingitur, vbi dficit extremũ a quo, vel ad qd. h.d. ista lex, & tene mente. Vel aliter, Codicilli facti ab eo qui desiit esse testabilis non referuntur ad testamentum. Item verba prolata in codicillis intelliguntur, vt ex tunc, non ex tempore testamenti. h. d. Glo. signat vnum argu. contra dic vt ibi, & l. in bello. §. codicilli. infrà, de cap. & postli. re.

Conficiuntur codicilli, &c.

1 *Ciuis existens in villa non potest facere testamentum coram quinque testibus.*
2 *Rusticus indistincte testari potest coram quinque testibus in villa si plures haberi non possunt.*
3 *Imperator quod statuit ex certa scientia non debet in dubium reuocari.*
4 *Probari quomodo possit quod non potuerunt haberi, nisi quinque testes.*
5 *Testamentum rustici potest probari per quinque testes, & coram iudice si non sit scriptum manu publici notarij.*

a **§. Codicilli.** a Iurisconsultus ponit hic determinationē, quibus modis fiat codicilli, & h.d. Quatuor modis hic in tex. positis quis potest codicillari, dum tamen nō impediatur testari impedimento iuris, secus si impedimento b facti. ¶ In l. vlti. C. de test. dicitur, ꝙ rusticus in villa, si non habet septem testes, potest facere testamētum cum quinq;. Quid 1 † si ciuis est in villa, & non potest habere quinq; testes, an possit facere testamentum? Ia. de Are. disputando tenet, ꝙ nō. per hāc legem: quod puto verum, nam illa lex vltima, solum concedit priuilegium rusticis, & sic personis, non loco: non ergo ciuibus licèt in illo loco essent. Et hoc teneo in repetitione l. cunctos 2 populos. C. de sum. tri. ¶ Quæro, vtrum sit † verum indistincte, ꝙ rustic⁹ potest facere testm̄ cũ quinq; testibus in villa, si plures non reperiuntur? Glo. in d. l. fi. dicit ꝙ nō, nisi probetur cōsuetudo loci. Secũdũ istud illa lex de nihilo prouideret. Nam ꝯsuetudo ante illam l. non potest probari, quia desiit extare memoria & cōsuetudo patriæ, non videt̄ aliquid facere ad propositum: de illa enim l. non meminit. Puto ꝙ non sit necesse probare ꝯsuetudinem. Nam lex illa est scripta in vniuersis rusticis, qui sunt sub imperio Romano, vt patet ibi circa med. & in fi. legis. Nō ergo requiritur, vt præcederet illa consuetudo, vel non. Item quan- c do Imperator c † statuit aliquid ex certa scientia, credendum est 3 hoc esse verum, & non debet in dubium reuocari. l. iij. C. de leg. & l. j. s̄. de offic. præfec. præt. extra de confir. vti. vel inuti. c. j. & ij. sed si imperator ibi statuendo reseruat consuetudinem omnibus rusticis: ergo præsupponit, ꝙ ante erat: ei ergo est standum. Præterea, sicut in testamentis verba enunciatiua inducũt dispositionem, vt ex testamento agatur, licèt aliter non probetur. l. j. C. de fal. cau. adie. leg. & l. ex hac scriptura. de don. & l. legaui. de d lib. leg. ita enunciatio d Principis ibi habet vim dispositionis, vt ex illa lege fieri possit, licèt de consuetudine nō doceatur. Præ- e terea e quando dispositio est certa, de causa non curatur. l. cum tale. §. falsam. j. de condi. & demonstr. maxime si causa est impulsiua. l. j. §. sexum. s̄. de post. sed ita est ibi, nam illud ꝙ dicitur de ꝯsuetudine, fuit causa impulsiua, & causa finalis fuit rusticitas eorum, & quia stant in loco vbi copia hominum haberi non pōt, f vt ibi dicitur. ¶ Quæro qui dicantur f rustici? Respon. text. C. ne rustica. ad vllum obse. deuo. l. j. videtur intelligere rusticos oēs q habitant extra muros ciuitatis: vel castri: tamen idem intelligeremus de castris comitatus, vbi nō esset copia hominum, & sic nō sunt castra insignia, illa enim non gaudent isto priuilegio, vt exprimitur in d. l. vlti. ¶ Quæro, ibi, dicitur, si non possunt habe- g ri septem testes, sufficiũt quinque qualiter probatur? g Certe eo ipso ꝙ quis dicit non poterant plures haberi, fundata est intentio sua, nisi probatur contrarium. l. cum de indebito. s̄. de prob. Tutius tamen est, vt notarius dicat, ꝙ facta inquisitione plures 5 haberi non possunt. ¶ † Quæro vtrum sit necesse ꝙ illi quinque testes deponant postea coram iudice? tex. in l. vlt. dicit ꝙ sic. qd intelligo, nisi testm̄ esset scriptũ manu publici notarij, vt not. in 6 l. fi. C. de fideic. & l. ij. §. fi. s̄. quemad. test. aper. ¶ † Vltimo q̄ro an in dicto testō sit necessaria scriptura? Pet. quod non, vt not. in d. l. vlt. licèt contrarium asserat gl. s̄. de testa. l. qui testamento. in fi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Codicilli. Et dum dicit, quòd succedens intestato habet tacitam voluntatem defuncti, limita vt habes hic in apost. & vide ad ista Bald. in l. emancipati. C. de coll.
b Barb. ¶ Dicitur quòd. Facit l. fi. C. de test.
c Pom. ¶ Imperator. Vide Fel. c. cum inter priorem. de excep. vbi ponit de ista clausula.
d Alex. ¶ Enunciatio. Quando Imperator aliquid statuit, quid operatur clausula ex certa scientia. Et de aliis vide per Mod. in l. si constat. de app.
e Pom. ¶ Præterea. Vide Alex. in l. qui se patris. C. vnde lib. in illo attic. an ista verba no lo adire, inducant repudiationem, & ibi Lance. & Ias.
f Barb. ¶ Quæro qui dicantur. Et an gaudeant priuilegio. l. fi. C. de sac. san. ecc. & vide ibi Bald. & gl. fi.
g Alex. ¶ Qualiter probatur. Vide de hoc quæ dixi in l. decem. in 2. apos. de verb. ob.

§. Si post factum. Valēt codicilli facti medio tempore quo qs erat intestabilis, si tēpore testamēti, & mortis erat testabilis. h.d. Diuide. Primo ponit q. Secundo vnam rationē. Tertio tollit aliā rationē q videbat̄ facere ꝓ eo. Quarto, illā ptē determinat, Secundo ibi, nā, & testm̄. Tertia ibi, nec similis. Quarta ibi, s; dicem⁹. ¶ Vers. nā, & testm̄. hēt diuersas lec. fm diuersas literas. Prout est in litera, si eo sum- a maui vobis ꝙ faciat vnā rōnē ꝓ codicillis talē. Certũ ē ꝙ testm̄ valet, ergo codicilli dēnt valere, q sequunt̄ vires testi, q̄uis eo tēpore fecerit codicillos quo testi factionē non habebat, etsi debet exponi pro quamuis, & hoc ꝓut habetis in litera, si eo. Sed prout habetur in litera, sed eo. debet aliter diuidi, & aliter dēt legi, vt tertia pars incipiat ibi, sed eo, & faciat vnā rōnē ꝯ codicillos, & illud qd præmiserat: nam & testm̄ valet, si iungatur cum qōne, vt sit rō dubitādi. hoc modo quæritur an ex codicillis debeantur legata? Ratio dubitandi est, quia testamētum valet. Sed in contrarium arguo, quia codicilli sunt facti eo tempore quo erat intestabilis. Illam lecturam tangit gl. super verb. nō habuit: & sequens super seq. ver. Tertia lectura est, cũ eo, nunc alio modo diuidatur. s. vt in tota illa particula ponatur ratio dubitandi, quæ est, quia testamentũ valet, cum codicilli fuerint facti eo tēpore, quo

ADDITIO.

a Pom. ¶ Certum est. Et no. quòd l. posthumus. s̄. de iniust. testa. habet locum in codicillis, & l. filio præterito, secundum Bald.

pore, quo nõ erat testabilis, sed tene 1. lect. quia magis clara, q̃ gl. ponit super verbo nam & testamentum. aliæ particulæ sunt claræ. ¶Op. de l. qui ex liberis. §. testã. ꝭ. de bo. pos. secundum tab. Sol. Intellige illam, secundum istam, secundum quod aliquo iudicio voluntatis ille mancipatus confirmaret testamentum primum, aliàs non valeret. Et facit ad istum §. ꝭ. de leg. 3. l. j. §. j. ¶Venio ad ver. nec similis, videtur quod effectus mutus non potest codicillari, quia non potest testari. l. discretis. C. qui test. fac. pos. ergo nec codicillari. l. diuus. §. codicillos. s̃. e. & s̃. §. prox. Resp. Aut tu intelligis de muto proprie, & tunc idem debet intelligi de codicillis postea factis, mutitate cessante. Vel si fecit stante mutitate intelligas quod postea illud vitium cessauit, & aliquo voluntatis iudicio confirmauit, vt præcedenti causa. Potest etiam intelligi in eo qui nõ est mutus proprie, sed per superuenientem morbum non potest loqui ad præsens, sed potest facere codicillos nutu, vt ꝭ. de leg. 3. l. nutu. ¶Opp. hic de alienis testatur. Contra imo codicillatur. Solu. vt in gl. quia verbum testari, large ponitur. ¶Op. q̃ non licet de alienis testari, vt in auth. ingressi. C. de sacr. eccl. Sol. gl. quod hic erant ipsius tempore mortis. ¶ Opp. ad ff. quod testamentum non valeat de iure ciuili, vt inst. de exhær. lib. in pr. Sol. non valet de iure ciuili, sed de iure pretorio confirmatur. l. posthumus. in pr. s̃. de in iust. b test. Quod intellige si viuo testatore decesserit: aliàs secus, vt ibi. In casu tamen possunt valere codicilli, si testator eos confirmauit expresse post natiuitatem posthumi, quamquam posthumus post testatorem decesserit, ita dicit gl. & bene. Et aduerte quod posthumum appellat natum post testamentum, non post mortem testatoris, aliàs esset impossibile quod testator confirmaret post natiuitatem posthumi, & ideo valet prout ex nunc, nõ prout ex tunc, scilicet confirmatione.

§. Similes. Codicilli facti a milite possunt stare per se, ideo ad testamentum non referuntur. h. d.

§. Si seruo. Si legatum non valet ab initio, confirmatur ex post facto, & impedimento ex vlt. voluntate testatoris sublato. h. d. ¶No. casum in quo cessat regula Catoniana, de quo plene videbitis in l. j. de re. Caton. Rationem dic vt in gl.

§. Si quis certi generis. Qui confirmat codicillos posteriores, videtur reprobare priores. h. d. Contra hanc l. facit ꝭ. de l. 3. l. si quis in prin. testamenti. vbi à voluntate reprobante, tacite receditur per aliam simplicem voluntatem. Sol. hic interuenerunt duo actus, s. prima voluntas, quæ confirmauit posteriores, & per consequens reprobauit priores, deinde secuta est voluntas posterior, ex quibus duobus media reprobata intelliguntur, ibi secus, vt ibi, dicitur.

LEX IX.

Aristo. Non possunt fieri codicilli ab eo qui dubitat de statu suo, nisi sit miles. h. d.

LEX X.

a Quod per manus. Principale non potest confirmari ab accessorio. h. d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Quod per manus. Ad declarationem huius vide Old. cons. 138.

LEX XI.

Qui argui. Legata ab eo quem quis putabat insolidum sibi successurum, puta, si aliquis cum eo succedat in partem non in totum debentur, fallit in libertate. h. d. gl. signat aliquas opi. Dic vt in ea. Materiam huius legis, & pe. ꝭ. e. Dy. tractat in l. cum pater. §. cum existimari. ꝭ. de leg. ij.

LEX XIII.

Illud sine dubio.

1 *Verbum volo positum cum institutione directa trahitur ad fideicommissum.*
2 *Ex præsumptione colligitur, an testator voluerit instituere directo, vel non.*

§. Tractari. Si testator fecit instõnem hæredis in dubio videtur voluisse testari. h. d. In tex. codicillis. i. in quadam scriptura non sufficiente ad testamentum, sed ad codicillos. h. d. Dicitur hic, q̃ est dubium an voluerit facere testamentum an codicillos. Contra, imo voluit facere codicillos, vt ponitur in prin. Sol. expone codicillos vt dixi super tex. & cessant contraria. 1 ¶No. duo. Primum contra Iac. † de Are. qui dicit q̃ vbicunque ponitur verbum volo, positum cum institutione directa trahitur ad fideicommissum. l. Scæuola. ad Treb. q̃ est contra hanc l. non ob. l. Scæuola. quia ibi constabat q̃ volebat facere codicillos, vt s̃. l. 1. 2 No. secundo, † q̃ ex præsumptione colligitur vtrum testator voluerit instituere directo, vel non: sic facit ad ea quæ diximus in l. Centurio. s̃. de vulg. & pup. vbi ex præsumptione, inspicimus vtrũ voluerit substitutionem compendiosam intra tempus pubertatis trahi ad directam, vel non.

LEX XIIII.

1 *Legatá relicta ab instituto in codicillis, quando à substituto debeantur.*

2 Quidam referunt. a Diuiditur in duas partes. Prima, quando vnum hæredem intestato, & ei substituit, & post mortem primi codicillos fecit. Secunda, quando plures hæredes instituit, & substituit, & codicillos fecit post mortem vnius. Secunda ibi, si duo. Prima pars breuiter hoc intendit; Sicut legatum est nullum, relinquitur ei, qui tẽpore legati non est, ita quando relinquitur ab eo qui tempore legati non viuit. h. d. ¶ Oppo. relicta ab instituto videntur repetita à substituto. l. e. licet. infra, de leg. j. ergo à substituto debentur si ab instituto relicta fuerunt. Respondeo, possumus hoc intelligere † quando in codicillis legata sunt relicta ab hærede nominatim, tunc tenetur substitutus. l. si plures. in fi. ꝭ. de leg. 3. & ad l. Falci. l. j. §. id quod ex substitutione, & hoc innuit litera, ibi, quia hæres, &c. & ibi ita vt ab instituto codicilli confirmarentur, &c. Dices tu. Si hoc est, ergo debentur à substituto, etiam si tempore codicillorum vixisset institutus: quod esset contra mentem huius legis. Sustinendo posses dicere fateor quod non debentur, sed non ideo, quia ab initio non valuissent, sed quasi defecta ex post facto propter hæreditatem non aditam à substituto. Et huic potest adaptari tex. in prin. ibi, an perinde datio, & ademptio, &c. Vel dicas, & melius q̃ sic fuerunt legata relicta ab instituto sub nomine appellatiuo, hoc modo ab hrede meo, non nominato nomine proprio, & tunc à substituto debentur per d. l. licet. ꝭ. de leg. j. s. si institutus viuebat tempore codicillorum, aliàs secus, vt hic, quæ est notabilis determinatio ad illam l. Rationem tangam ꝭ. proxi. §. ¶ Quid si verba in codicillis fuerunt simpliciter prolata. Iaco. de Aret. videtur dicere q̃ in dubio videtur dirigi sermo ad hæredem institutum in j. gradu, & q̃ alle. mihi non placet: quia sicut codicilli ab intestato referuntur ad omnes qui ab intestato quoquo gradu succederent. l. si quis cum testamẽtum nullum. s̃. eo. ita eadem ratione facta ex testamento referuntur ad omnes, qui ex testamẽto hæredes extiterint quoquo gradu. Præterea pro hoc videtur tex. in l. paterfamilias. §. j. s̃. de vulg. & pup. vt referatur ad hæredes omnes, qui sunt ex iudicio testatoris, primo, vel secũdo gradu. Facit C. ad Treb. l. vlti.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quidam referunt. Et per hanc l. limitatur secundum Bal. l. licet Imperator. ꝭ. tit. j. q̃ habebat locum quando legata sunt valida à principio, secus si sint pro non scripta.
b Poma. ¶ Debentur. Et idem q̃ hic, tenet Bar. in l. licet, & l. quæ conditio. in prin. de cond. & demon. licet Bald. hic indistincte dicat, q̃ quando legata sunt pro non scripta, vt quia sunt relicta ab hærede, qui tempore facti legati mortuus erat, non videntur repetita à substituto. Et ita etiam tenet Ang. in d. l. licet. Veritas dependet ab illo magno dubio, videlicet an portio hæreditatis non scripta transeat cum onere, vel non. De quo plene per glo. in l. j. §. his ita. de cad. toll. cum concor. Nam tenendo opi. quòd transeat cum onere, vera est opinio Barto. hic, & in dictis locis, sed tenendo quòd non transeat cum onere, prout tenuit Dyn. bal. & Imo. & quam plures in l. celsus, aliàs incipit pater. §. fi. de leg. 2. & Cy. in l. non istam. ad Treb. quòd est multum sustentabile per istam l. tunc verius erit dictum Bald. & Ang.

§. Quod si duo. Legata in codicillis, à duobus institutis relicta, vno eorũ mortuo, pro parte eius in effectu tantum sunt legata inualida. Hoc dicit cum l. sed cum ea. quæ debet continuari ad istam secundum veritatem, nisi cõmuniter veniat post l. si ab intestato, & ita gl. habuit: tamen dẽt intelligi, vt s̃. dixi non erit hoc verum de rigore, secus de æquitate, vt ꝭ. eo. l. sed cum ea, quam hic iunge, si non habes. ¶Opp. hic legata fuerunt relicta per hæc verba quisquis mihi hæres erit, ergo debentur à quocunque qui erit hæres, vt s̃. eo. l. si quis cum testamentum nullum. Iac. de Are. dicit, quòd id verum quãdo nullum est factum testamentum, secus quando aliquod, quia tunc referũtur ad institutos in primo gradu, vt s̃. de vulg. & pup. l. quæ liberis. §. hæc verba, sed hoc non est verum, immo referuntur ad omnes qui sunt hæredes ex iudicio testatoris primo, vel secundo gradu. l. paterfamilias. §. j. s̃. de vul. & pup. Quare intelligo, q̃ hic dicit, q̃squis mihi hæres erit, ex institutis. ¶Op. q̃ hæreditas pro non scripta accrescit cum onere suo, vel ad substitutũm vadit. l. j. §. is ita. C. de cad. tol. videbitur in l. quæ conditio. ꝭ. de condi. & demonstr. Si ergo hæreditas erit pro non scripta, eodem modo legata relicta ab instituto, erunt pro non scriptis, ergo debent trãsire etiam ad substitutum. Respondeo illud verum quando hæreditas erat pro non scripta, & per consequens legata respectu eius à quo relicta sunt, & sic nullo tempore cœperunt habere effectum ab institutione, cum institutio fuerit nulla, & substitutus habeat tanquam ipse fuerit prior: sed hæc institutio fuit aliqua, licet legata pro nõ scriptis respectu eius, à quo relinquuntur, & sic substitut⁹ habeat tanquam secundus non tanquam primus. Facit s̃. de libe. & posth. l. 3. in fi. ¶Op. s̃. eo. l. pen. Dicit gl. illa corrigit istam. Tu dic, q̃ concordat intelligendo illam cum determinatione. l. sed cum ea. ꝭ. e. quam legi nunc simul.

LEX X I.

a Ab intestato. a Ista lex seipsam summat in fi. ibi, & vt manifestius dicam, &c.

ADDITIO.

a alex. ¶ ab intestato. adde ad limitationem huius l. in fi. quod vbi testamentum nõ valuit, tunc bene valent codicilli, vt dicit Bart. in l. legata inutiliter, post prin. ꝭ. de leg. j. sequendo glo. ibi.

LEX XVII.

Literæ quibus. Id quod dicitur in text. ibi promittitur, exponitur in gloss. duob. modis, Primo modo, prout iacet in litera, promitto quod hæredem faciam,

ciam, hoc non est verum, quia est contra bonos mores talis obligatio l. stipulatio hoc modo. ĵ. de verb. obl. Secundo modo, quia in literis dixit, Te hęredem facio, tunc non valet, vt testamētum, quia non est ibi solennitas, nec vt codicilli, quia datur ibi hæreditas, ita loquitur hic. Cætera sunt clara.

LEX XVIII.

a **Plotiana.** [a] Si actus importatus per verbum futuri temporis, cadit in eo quod est preteriti, dispositio refertur ad aliud. h. d. Facit ĵ. de cond. & demonstra. l. cum tale. §. falsam, & quod ibi nota.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Plotiana. Et sic facit secundum Bal. ꝙ quando confirmantur statuta futura, videntur confirmari præsentia, quod bene no. Bar. in l. verbum oportebit, de verbo. sig. & alle. istum tex. Bar. in cons. 225. incip. statuto cauetur ꝙ si mulier fuerit dotata.

LEX XIX.

1 *Auth. ex causa non conseruat legata rupto testamento præteritione filij, quem testator ignorabat viuere.*

Is qui Vnum. Relicta ab eo, quem quis solum sibi successurū putat, si in parte succedit, pro parte debentur: si sint diuidua, si vero sint indiuidua nihil. h. d. Not. rationem in fi. ibi, quoniam, &c. & materiam huius l. dicam in l. cum pater. §. cum existimaret. ĵ. de leg. 2. vbi Dyn. ponit. ¶ Vlt. no. [a] fin. huius l. ad opinionem quam teneo, per auth. ex † causa, non conseruātur legata rupto testamento ex causa præteritionis filij, quem ignorabat viuere. Nam si sciuisset testator, nec tot legata fecisset & ei non abstulisset, vt hic in fin. [b] Dicam in l. filio præterito. suprà, de iniusto rupt. & irri. testa.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Vlti. no. Et vide ang. in auth. ex causa, vbi no. limitat op. Bar. & in l. 2. ff. de cond. in debi. vbi omnino eum vide, & vide bar. in l. demonstratio. ff. de condi. & demonstr. Et vide Barb. cons. 60. 2. vol.

b Alexan. ¶ Vt hic, in fin. Sed si istud recte consideretur, facere videtur contra opin. Bart. quia secundum opi. suam omnia legata vitiari debent, quod est contra istum tex. vide Im. in l. qui filiabus, ĵ. de leg. j. in prin. post Bar. Tu dic ꝙ imo non est contra, quia Bar. loquitur quando nullus alius filius fuit institutus, videbatur dicendum ꝙ sicut testator grauauit filium quem habebat, eodem modo grauasset quem habere ignorabat, tamen iurisconsultus decidit contrarium, & sic facit pro bar. à posthumo præterito ignorantet non debentur legata. De hoc vide bal. cons. 321. vol. 2.

LEX XX.

Si palam. Nominatio hæredis sine scriptura, non facit vt scriptura continens legata sine institutione sit testamentum, sed vt codicilli habetur, h. d. Oppo. s̄. eo. l. j. Sol. hic non erat scriptum in tabulis nomen hæredis, ibi sic. Opp. C. de test. l. errore. Solu. ibi fuit omissum errore scribentis, hic voluntate testantis. Opp. C. eo. l. fi. §. illud. Dicit glo. illa magis concordat. ¶ Quæro vtrum [a] ista nominatio hæredis valeat vt testamentum nuncupatiuum? Glo. hic videtur dicere quod nō, intelligendo quod legata debeantur a venientibꝰ ab intestato. Sed in l. si quis testamentū. s̄. de test. videtur dicere, quod institutio valeat, & ideo Dyn. substinet [b] vtranque literam, aut enim apparet quod testator volebat condere testamentum in scriptis, & procedit lectura hic posita. Non enim valuit vt testamentum in scriptis, quia non fuit scriptum nomen hæredis. Nec vt nūcupatiuum, qa testator noluit facere testamentum nuncupatiuum. Aut nō constat, & tunc illa nominatio hæredis, si est facta coram legitimo numero testium valet, vt testamentum, & illa scriptura valeret vt codicilli. Ita intelligatur glo. in l. si quis cum testamentum. suprà, de testa.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro vtrum. Et vide ang. in l. j. §. 1. s̄. de hære. insti. & Bal. in l. in testamentis, C. de testa. Et sic not. quando aliquis restituitur ad testandum ius emphyteuticum, si non est mentio hæredis scripti, non valet testamentum.

b Ale. ¶ Dy. sustinet. Adde quod no. Imo. in l. 1. §. si autem sic. de hæred. insti.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

Omnes sunt quaterniones, præter Y duernio.

BARTOL
A Saxoferr.
In
I. Infort. P.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm